

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

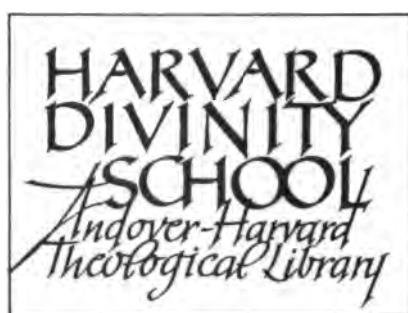
Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

Migne, Jacques Paul

PATROLOGIÆ

CURSUS COMPLETUS

SEU BIBLIOTHECA UNIVERSALIS, INTEGRÆ, UNIFORMIS, COMMODÆ, ŒCONOMICÆ,
OMNIUM SS. PATRUM, DOCTORUM SCRIPTORUMQUE ECCLESIASTICORUM,

SIVE LATINORUM, SIVE GRÆCORUM,

QUI AB ÆVO APOSTOLICO AD TEMPORA INNOCENTII III (ANNO 1216) PRO LATINIS
ET CONCILII FLORENTINI (ANN. 1439) PRO GRÆCIS FLORUERUNT :

RECUSIO CHRONOLOGICA

OMNIUM QUÆ EXSTITERE MONUMENTORUM CATHOLICÆ TRADITIONIS PER QUINDECIM PRIMA
ECCLESIE SÆCULA,

JUXTA EDITIONES ACCURATISSIMAS INTER SE CUMQUE NONNULLIS CODICIBUS MANUSCRIPTIS COLLATAS, PERQUAM
DILIGENTER CASTIGATA; DISSERTATIONIBUS, COMMENTARIIS, VARIISQUE LECTIONIBUS CONTINENTER ILLUSTRATA;
OMNIBUS OPERIBUS POST AMPLISSIMAS EDITIONES QUÆ TRIBUS NOVISSIMIS SÆCULIS DEBENTUR ABSOLUTAS
DETECTIS, AUCTA; INDICIBUS PARTICULARIBUS ANALYTICIS, SINGULOS SIVE TOMOS SIVE AUCTORES ALICUIUS
MOMENTI SUBSEQUENTIBUS, DONATA; CAPITULIS INTRA IPSUM TEXTUM RITE DISPOSITIS, NECNON ET
TITULIS SINGULARUM PAGINARUM MARGINEM SUPERIOREM DISTINGUENTIBUS SUBJECTAMQUE MATE-
RIAM SIGNIFICANTIBUS, ADORNATA; OPERIBUS CUM DUBIIS, TUM APOCRYPHIS, ALIQUA VERO
AUCTORITATE IN ORDINE AD TRADITIONEM ECCLESIASTICAM POLLENTIBUS, AMPLIFICATA;

DUCENTIS ET AMPLIUS LOCUPLETATA INDICIBUS AUCTORUM SICUT ET OPERUM, ALPHABETICIS, CHRONOLOGICIS,
STATISTICIS, SYNTHETICIS, ANALYTICIS, ANALOGICIS, IN QUODQUE RELIGIONIS PUNCTUM, DOGMATICUM, MORALE,
LITURGICUM, CANONICUM, DISCIPLINARE, HISTORICUM, ET CUNCTA ALIA SINE ULLA EXCEPTIONE; SED PRÆ-
SERTIM DUOBUS INDICIBUS IMMENSIS ET GENERALIBUS, ALTERO SCILICET RERUM, QUO CONSULTO,
QUIQID NON SOLUM TALIS TALISVE PATER, VERUM ETIAM UNUSQUISQUE PATRUM, NE UNO QUIDEM
OMISSO, IN QUODLIBET THEMA SCRIPSERIT, UNO INTUITU CONSPECIATUR; ALTERO SCRIPTURÆ
SACRÆ, EX QUO LECTORI COMPERIRE SIT OBIVIUM QUINAM PATRES ET IN QUIBUS OPERUM
SUORUM LOCIS SINGULOS SINGULORUM LIBRORUM S. SCRIPTURÆ VERSUS, A PRIMO
GENESEOS USQUE AD NOVISSIMUM APOCALYPSIS, COMMENTATI SINT.

EDITIO ACCURATISSIMA, CÆTERISQUE OMNIBUS FACILE ANTEPONENDA, SI PERPENDANTUR CHARACTERUM NITIDITAS
CHARTÆ QUALITAS, INTEGRITAS TEXTUS, PERFECTIO CORRECTIONIS, OPERUM RECUSORUM TUM VARIETAS, TUM
NUMERUS, FORMA VOLUMINUM PERQUAM COMMODA SIBIQUE IN TOTO PATROLOGIÆ DECURSU CONSTAN-
TIS, PRETII EXIGUITAS, PRÆSERTIMQUE ISTA COLLECTIO, UNA, METHODICA ET CHRONOLOGICA,
SEXCENTORUM FRAGMENTORUM OPUSCULORUMQUE HACTENUS HIC ILLIC SPARSORUM, PRIMUM AUTEM
IN NOSTRA BIBLIOTHECA, EX OPERIBUS ET MSS. AD OMNES ÆTATES, LOCOS, LINGUAS FORMASQUE
PERTINENTIBUS COADUNATORUM.

SERIES LATINA PRIOR,

IN QUÀ PRODEUNT PATRES, DOCTORES SCRIPTORESQUE ECCLESIE LATINÆ
A TERTULLIANO AD INNOCENTIUM III.

ACCURANTE J.-P. MIGNE,

Bibliothecæ Cleri universæ,

SIVE CURSUUM COMPLETORUM IN SINGULOS SCIENTIÆ ECCLESIASTICÆ RAMOS EDITORE.

PATROLOGIÆ TOMUS CXXX.

APPENDIX AD SÆCULUM IX. — ISIDORUS MERCATOR, MARCUS VALERIUS PROBUS.

TOMUS UNICUS.

PARISIIS

APUD GARNIER FRATRES, EDITORES ET J.-P. MIGNE SUCCESSORES,
IN VIA DICTA: AVENUE DU MAINE, 189, OLIM CHAUSSÉE DU MAINE, 127.

1880

BR

60

.M4

t.130

GLICHY. — EX TYPIS PAULI DUPONT, 12, VIA DICTA SAC-D'ASNIÈRES. (1341. 12. 79.)

A GÄJH

YTBVNI

APPENDIX AD SÆCULUM IX
ISIDORI MERCATORIS
DECRETALIUM COLLECTIO

POST EDITIONEM, PRINCIPEM, JACOBO MERLINO PROCURANTE, DATAM, AD PRELUM
NUNC PRIMUM REVOCATA, INNUMERIS QUIBUS SCATEBAT MENDIS REPUR-
GATA ET INDICE FIDELISSIMO LOCUPLETATA; ADDITIS ETIAM
IN TEXTU, QUÆ DEERANT, SCRIPTURÆ SACRÆ
LOCORUM NOTATIONIBUS

ACCEDUNT

PROLEGOMENA AMPLISSIMA

CURA ET STUDIO

HENRICI DENZINGER

In Universitate Herbipolensi theologiæ nunc professoris.

TOMUM CLAUDUNT

MARCI VALERII PROBI OPUSCULUM DE NOTIS ANTIQUIS

ET

ÆVI CAROLINI CARMINA

ACCURANTE J.-P. MIGNE,

Bibliothecæ Cleri universæ,

SIVE

CURSUUM COMPLETORUM IN SINGULOS SCIENTIÆ ECCLESIASTICÆ RAMOS EDITORE

TOMUS UNICUS

PARISIIS

APUD GARNIER FRATRES, EDITORES ET J.-P. MIGNE SUCCESSORES,
IN VIA DICTA : AVENUE DU MAINE, 189, OLIM CHAUSSÉE DU MAINE, 187.

1880

ELENCHUS

AUCTORUM ET OPERUM QUI IN HOC TOMO CXXX CONTINENTUR

ISIDORUS MERCATOR.

Prolegomena.

v-xxv

Collectio Decretalium.

Col. 2

MARCUS VALERIUS PROBUS.

De notis antiquis.

1177

ÆVI CAROLINI CARMINA.

1195

ISIDORUS MERCATOR.

PROLEGOMENA.

HENRICI DENZINGER

IN UNIVERSITATE HERBIPOLENSI THEOLOGIE PROFESSORIS

ECLOGE ET EPICRISIS

Eorum quæ a recentioribus criticis de Pseudoisidorianis Decretalibus statuta sunt.

1. Mira sorte nostris hisce temporibus actum est, ut ii ipsi qui quondam, ut Romanæ sedis prærogativas impeterent, merces Pseudoisidorianas pontificum fraudi tribuebant, modo præ omnibus felicius atque subtilius genuinum ejusmodi decretalium ortum indigitarent. Verumtamen, ut plurimum eo non sunt progressi, ut Romanos pontifices fraudi jam a multis receptæ non favisse, et Romanæ sedis privilegia exinde plus æquo non profecisse fateantur. Quinimo res satis implexa nequidem catholicis omnibus ita eliquata est, ut aliquam saltem disciplinæ ecclesiasticæ mutationem hisce decretalibus inductam fuisse, non admittant. Hinc nos, ut inveteratis istiusmodi præjudiciis pro posse finem imponamus, edendis Decretalibus præcludere statuimus, ea quæ a recentioribus criticis præclare acta sunt, colligentes, ea quæ minus nobis probantur, novo examini subjicientes. Tria igitur erunt de quibus nobis inquirendum erit breviter :

- 1° Ubi, quando et quo potissimum sine confectæ fuerint Decretales Pseudoisidorianæ ;
- 2° Utrum fraudi jam actæ Romani illius temporis pontifices faverint ;
- 3° Utrum, si nullatenus in partem fraudis venerint pontifices, saltem eadem ipsæ Decretales iis quæ de pontificis auctoritate docent novi quidpiam induxerint.

§ 1.

2. Multiplices recentiorum de Pseudoisidorianæ collectionis ortu opiniones in tres potissimum classes dividere lubet.

Prima sit eorum, qui pauciores numero et quasi ab omnibus derelicti, Decretales Romæ augendæ pontificiæ potestati confectas autumant. His annumerandus est infausti nominis catholicus Antonius Theiner (1) et H. E. Eichhorn (2). Qui tamen addunt, Decretales Romæ sæculo viii ortas et a Franco quodam clerico sæculo ix mediante, auctas fuisse.

Alii vix non innocuum omnino Pseudoisidorum illum statuunt, inter quos nominandi sunt A. Walter (3) et Rosshirt (4), ille Bonnæ, Heidelbergæ hic professor. Censet Walter auctorem nostrum, quem Benedictum Levitam collectorem Pseudocapitularium fuisse suspicatur, nonnisi collectionem canonum integram Ecclesiæ disciplinam complectentem intendisse et in ea maxime instituisse, quæ tunc temporis magis negligebantur. Idem fere Rosshirt, qui ex codice Bambergensi a se detecto se eruisse putat, Mercatorem nostrum prius confecta ut plurimum apocrypha adhibuisse quæ Græcæ potissimum originis fuisse censet,

(1) Antonii Theiner, quem a fratre Augustino distinguas velim, de Pseudoisidoriana canonum collectione. Vratislaviæ, 1827.

(2) Abhandlungen der Berliner Academie. Jahrg. 1834 et in Savigny's Zeitschrift für Geschichte der Rechtswissenschaft, Bd. IX Heft II, p. 119 et seqq.

(3) Walter, Kirchenrecht, 10. Aufl. § 79.

(4) C. T. Rosshirt; Von den falschen Decretalen, Voranzeige Heidelberg 1847. et : Zu den Kirchenrechtlichen Quellen des ersten Jahrtausends n. Zu den Pseudoisidorischen Decretalen, Heidelberg, 1849.

neque tunc temporis id pro fraude habitum ejusmodi documenta, quæ personis et rebus convenirent, deficientibus genuinis, componere.

His accensendus est et inclutus ille fidei propugnator Moehler (5), qui Decretales fraudem piam fuisse censet in bonum libertatis ecclesiasticæ peractam. Cum enim tristissimis illis temporibus humana divinaque omnia permiscerentur, atque omnis auctoritas viventium contemptui haberetur, produxisse auctorem illum quasi obloquentes venerandæ antiquitatis personas.

Tertiæ classis auctores veram fraudem admittunt, quæ tamen neque Roma processerit, neque Romanorum utilitatem intenderit. Vel enim ut Spittler (6), Plank (7) et Drole-Hulshoff (8) Decretales adversus potestatem metropolitancam directas dicunt, vel ut Knust (9), qui et ipse Benedictum Levitam Moguntinum auctorem vocal, ad vindicanda jura episcoporum tum adversus laicalia, tum synodalia judicia conflictas censent. Quibus accensendi sunt, qui præ cæteris nobis genuinum Decretalium fontem præluentibus sane aliis indigitasse videntur. A. Wasserschleben (10) et Gfrorer (11) censent enim Otgarium sive Autgarium archiepiscopum Moguntinum ad vindicanda sedi Moguntinæ primatialia in Germaniam jura, porro ad tuenda adversus principes et synodos episcoporum jura, post conventum Theonivillanum anni 835 Decretales congeri curasse. Cui opinioni saltem ut probabiliori accedit vir non sine laude nominandus Carolus Hefele (12), licet pro ea, qua est modestia et judicii moderatione difficultates non dissimulet.

Nos his ducibus tria potissimum ad enodandum istud ænigma statuimus : 1° Decretales neque Romæ, neque sæculo VIII, sed 2°, sæculo IX mediante in Francorum ditone confectas; denique 3° verisimile admodum videri Otgarium Moguntinum archiepiscopum auctorem, uti dicunt moralem Decretalium fuisse.

Qui Pseudoisidorum Romæ sæculo VIII collectum dicunt, eo potissimum argumento nituntur, capitula quæ dicuntur Hadriani I, sive Angilramni Metensis (13) ex Pseudoisidoro excerpta, eadem ipsa autem testantibus pluribus codicibus (14) ab Hadriano I Angilramno Romæ tradita fuisse.

Verumtamen invicte ostendit Wasserschleben illam codicum inscriptionem præferendam, quæ ab Angilramno pontifici oblata testatur, cum 785 Romæ accusationis amovendæ causa versaretur. Nam in omnibus magis conveniunt disciplinæ, quæ in Francorum regno præsertim quoad synodos provinciales vigeat quam illi, quam tunc temporis pontifices propugnabant; imo nonnulla sunt quæ juribus pontificum minus favere videntur, ut capitula 6, 20, 27, 28. Fontes denique, ex quibus hausta sunt capitula, ii non sunt ex quibus Romanus pontifex hausisset, verbi gratia, synodorum hispanarum et gallicanarum decreta, lex Visigothorum, breviarium Alaricianum. Imo non desunt (15), qui censeant, dicta capitula serioris esse ætatis et ab ipso Mercatore ficta.

Invalidum est igitur argumentum quod ei innititur prætensæ rationi, capitula Angilramni Romæ confecta fuisse; deficit ergo locus. Verum falsum est etiam ex ipso Mercatore excerpta fuisse; ergo deficit et tempus. Nihil in iis est quod scopo et principiis Pseudoisidorianis præsertim circa accusationes episcoporum conveniat. Nam quæ in duobus capitulis ex Isidoro inveniuntur desumpta, in codice uno melioris notæ deesse seriusque interpolata fuisse testatur Wasserschleben. Imo nonnulla sunt in iis, quæ Isidoro contradicant, ut cap. 6, 12, 27, 28. Manifestum est e contrario Isidorum ex Angilramno hausisse, cum nonnunquam, ubi hic fontes suos accuratius allegaverit, ille vario modo immutatos reddat.

Neque melius Theiner et Eichhorn nonnullas Pseudoisidorianæ collectionis partes, ut epistolas Pseudoclementinas, donationem Constantini, gesta Sylvestri, a testibus sæculi octavi, ut Hadriano I in epistola ad Carolum Magnum directa, capitulari quodam anni 806, dictis quibusdam Agobardi Lugdunensis et Theodulfi Aurelianensis jam advocatas fuisse. Nam satis constat, ejusmodi documenta jam ante Isidorum ficta fuisse, qui sane non solum deceptus, sed et ipse in multis deceptus est.

Alii, quos jam sæculo VIII exstantis Mercatoris documenta volunt esse, juniores Decretalium auctore facile probantur. Huc pertinet Remedii Curiensis collectio canonum, quam jussu Caroli Magni conscripisse dicitur, cum titulus, cui dicta opinio innititur, plane conflictus sit (16). Huc et reponendum est argu-

(5) Fragmente aus und über Pseudoisidor, Tübinger Quartalschrift 1829. Heft u. Jahrg. 1832. Heft 1.

(6) Geschichte des canonischen Rechts.

(7) Geschichte der christlich-Kirchlichen Gesellschafts versassung, Bd. II, p. 800 ff.

(8) Grundsätze des gemeinen Kirchenrechts.

(9) Knust de fontibus et consilio Pseudoisidorianæ collectionis, Gottingæ 1832.

(10) W. Beiträge zur geschichte der falschen Decretalen, Breslau 1844.

(11) Gfrorer, Freiburger theol. Zeitschrift 1847, et : Untersuchung über Alter, Ursprung, Zweck der Decretalen des falschen Isidors, Freiburg 1848, et : Geschichte der ostund Wessfrankischen Caro-

linger, Freit. 1848. I Bd.

(12) Hefele, Tübinger theol. Zeitschrift, Jahrg. 1847. Aeft 4.

(13) Vide ap. Mansi t. XII, p. 904 sqq.

(14) Cf. Ballerinius de antiquis collectionibus et collectoribus canonum, part. III, c. 6, § 2, n. 8, ad calcem operum S. Leonis, Patrologiæ tom. LVI, col. 244.

(15) Knust, Walter, Rettberg, Kirchengeschichte Deutsch. land's Band I, Anhang et jam ante istos Ballerini i. c.

(16) Ita Ballerini i. c. cap. 4, § 4, n. 13, Patrol. t. LVI, col. 249, c Knust, Wasserschleben, Richter, Walter, Kunssmann, die Canonensammlung des Remedius von chur, Tubingen 1836.

mentum desumptum ex epistola Gregorii IV ad episcopos Galliae et Germaniae anni 832, si nothra sit, ut Richter censet. Verumlamen ponamus et genuinam esse, tunc plane non liquet, utrum ipsa ex Isidoro, an Isidorus ex ipsa hauserit.

Magnum denique quiddam se praestare sibi visus est Eichhorn, ut idem evinceret, quod Librum Pontificalem, quo praepimis usus est Mercator, extra Italiam incognitum fuisse, uti putabat dellexerit. Quod oppido falsum est, cum et Beda Venerabilis saeculo VIII illo usus fuerit, neque desint ejusdem temporis codices Gallicani. Sed quid tempus terimus refellendis istorum ratiunculis, cum pontifices duo, annis adhuc 850 et 863, ipsi canonicas auctoritates enumerantes, quibus Romana Ecclesia utatur, nonnisi decretalium, quae in collectione Dionysiana auctiore continentur, mentionem faciunt. Ita Leo IV, epistola 2 ad episcopos Britanniae (17) : « De libellis et commentariis aliorum non convenit aliquem judicare et sanctorum conciliorum canones relinquere vel decretalium regulas, id est, quae habentur apud nos simul cum illis in canone et quibus in omnibus ecclesiasticis utimur judiciis, id est, Apostolorum, Nicænorum, Ancyranorum, Neocæsariensium, Gangrensiurn, Antiochensium, Laodicensium, Chalcedonensium, Sardicensium, Carthaginensium, Africanensium et cum illis regulæ præsulurn Romanorum, Silvestri, Siricii, Innocentii, Zosimi, Cœlestini, Leonis, Gelasii, Hilarii, Symmachi, Simplicii. Isti omnino sunt, per quos judicant episcopi et per quos episcopi simul et clerici judicantur. Nam si tale emergerit vel contigerit inusitatum negotium, quod minime posset per istos finiri, tunc si illorum, quorum meminitis, dicta Hieronymi, Augustini, Isidori vel cæterorum similiter sanctorum doctorum similium reperta fuerint, magnanimiter sunt retinenda ac promulganda vel ad apostolicam sedem referatur de talibus.

Nec minus Nicolaus I episcopus ad Hincmarum Rhemensem a. 863 (18) : « Præterea quidem et sanctimus, ne quilibet impune audeat seu valeat aliena expetere aut expectare judicia aut alienas contra canones ordinationes suscipere vel ad alias provincias irregulariter convolare, sed ita ut Nicænorum et cæterorum conciliorum canonicis definitionibus est promulgatum et beatorum Siricii, Innocentii, Zosimi, Cœlestini, Bonifacii, Leonis, Hilarii, Gelasii, Gregorii ac cæterorum Romanæ sedis pontificum constitutionibus est decretum, salvo in omnibus jure apostolicæ sedis. »

Quid igitur longiori examine opus est, cum ipsi pontifices se ab ejus modi fictione alienissimos ostendant, saltem, quod modo nobis sufficiat, ad annum usque 863, quo certe jam undequaque in Galliis sparsæ erant merces Pseudoisidorianæ.

3. Amotis quæ obstant, ad positiva argumenta procedamus atque quando et ubi confictus fuerit Pseudoisidorus statuamus. Id praepimis certum videtur ex iis, quæ Ballerini (19), Knust, Wasserschleben congresserunt, rationibus, in ditone Francorum fraudis cunabula esse requirenda. Nam codices omnes et ipse Vaticanus n. 630, qui omnium antiquissimus est, inde originem traxerunt. Decretales a Francis auctoribus primum allegantur, fontes ex quibus hausit Pseudoisidorus, nempe decreta conciliorum Hispaniæ et Galliæ, Breviarium Alaricianum cum interpretatione Aniani, Collectio canonum Quenelli, epistolæ S. Bonifacii Moguntini ad regnum Carolingorum spectant. Collectio Hispanica, quam suæ fundamentum fecit Pseudoisidorus iis mutationibus affecta apud ipsum apparet, quæ in codicibus originis Gallicanæ reperiuntur (20) : sed et loquela Francum prodit : v. g. *missi* dicuntur legati, *seniores* pro dominis feudalibus, *comites* sensu, qui tunc invaluit, leguntur; *venire, habere, modernus, custodire* vocabula ad usum Franco-Germanorum adhibentur.

In statuendo fraudis tempore terminum ad quem indubium habemus in Conventu Carisiacensi anni 857, qui Pseudodecretalibus certissime usus est. Terminum a quo Blondellus et Ballerini, Wasserschleben, Gfrorer in synodum Parisiensem anno 829, Walter in epistolam Gregorii IV a. 832, Knust in synodum Aquensem 836, reposuere, eo quod impostor ex ipsis hausisse videatur.

At istiusmodi argumentum non solidum satis videtur. Quæritur enim in ejusmodi casibus, quis ex duobus, quos ita consonare videas, ut ab invicem pendere necesse sit, alterum seculus fuerit, quis præcesserit. Sufficiat igitur praepimis nobis aliquanto ante conventum Carisiacensem tempore, saeculo IX mediante, Pseudoisidorum in lucem erupisse.

4. Ut autem penitus in tenebras, quæ epocham, auctorem, scopum Pseudodecretalium contegunt introspeciamus, oportet, ut ad alium falsatorem ejusdem ævi, qui Pseudoisidoro conjunctissimus videtur, animum advertamus. Benedictus is est, Levita Moguntinus (21), qui ut ipse in sui operis præfatione ait, jubente archiepiscopo suo Otgario, novam collectionem Capitularium, quæ Ansegisii syllogen suppleret, ex schedulis quas Riculphus quondam archiepiscopus congresserat, conficiendam sibi proposuit. Ista vero

17) Mansi, T. XIV, 884.

18) Mansi, T. XV, 374.

19) L. c., § 4, n. 14, Patrol. t. LIV, col. 250.

20) Ballerini, ibid. et n. 19, coll. 255. D.

(21) Ejus opus vide in Baluzii Capitular. regum Franc. et apud Pertz Monum. Germaniæ historica. Tom. IV, pag. 39. App.

prætensa Capitularia merces sunt ad modum Pseudoisidori undique corrasæ. Porro pars circiter vicesima, nempe 57 capitularia, ex Pseudoisidoro desumpta sunt, ita ut negari possit nexum inter utrumque impostorem interesse, ut vix non dicas unum atque eundem esse, qui canones et capitularia supposuit, eademque principia spargenda, eundemque finem legibus tum ecclesiasticis tum civilibus supponendis attingendum sibi proposuisse. Utrumque librum jungit, eidemque auctori tribuit Hincmarus Rhemensis in opusculo contra Hincmarum Laudunensem; c. 24, vocat Pseudoisidorianam syllogen librum collectarum epistolarum ab Isidoro, quem de Hispania allatum Riculfus Moguntinus episcopus in hujusmodi, *sicut et in capitulis regis* obtinuit.

Hoc supposito intra arctiores fines Pseudoisidoriani operis ortum restringere licebit. Nimirum Benedictus ille Levita iterato (22) testatur, se opus suum defuncto Ludovico Pio, regnantibus ejus filiis, quos reges jam vocat, jussu Otgarii archiepiscopi conscripsisse. Atqui Ludovicus 840, Otgarius 847 defunctus est; tempus proinde intermedium epochæ Benedicti Levitæ assignandum erit, proindeque Pseudoisidorus, quo ille utitur, aliquanto tempore præcedit.

5. Verumtamen id minimum erit emolumentum, quod ex Benedicti cum Pseudoisidoro nexu nostræ questionis proficiat. Jam vestigium aliquod auctoris apparet, jamque scopum ipsius ex temporum locorumque circumstantiis eruere, epochamque confecti operis accuratissime determinare licebit.

Duo sunt, qui ad Pseudoisidorianas merces fabricandas concurrere potuerunt: Riculfus, qui schedulas, ex quibus Benedictus, proindeque ejus parens vel frater Pseudoisidorus hauserunt, congressit, et Otgarius, quem Benedictus sibi opus intulisse fatetur.

Riculfum jam Hincmarus senior plerique antiquiores post ipsum auctorem Decretalium suspicati sunt. Scripsit ille in opusculo contra Hincmarum Laudunensem c. 24: « Si vero ideo talia, quæ tibi visa sunt, de præfatis sententiis (Angilramni) ac sæpe memoratis epistolis detruncando et præposterando atque disordinando collegisti, quia forte putasti neminem alium easdem sententias vel ipsas epistolas præter se habere, et idcirco talia libere te existimasti posse colligere; res mira est, cum de ipsis sententiis plena sit ista terra, sicut et de libro collectarum epistolarum ab Isidoro, quem de Hispania allatum Riculfus Moguntinus episcopus in hujusmodi sicut et in capitulis regis studiosus obtinuit et istas regiones ex illo repleti fecit. » Atqui certissimum est Hincmarum hic errasse collectionemque Pseudoisidorianam cum genuina Hispana confudisse.

Nam ex monumentis (23) certum est, Hachionem Argentoratensem episcopum Riculfi suffraganeum a. 788 Isidorianam genuinam canonum collectionem conscribi curasse. Verisimillimum est autographum illud ipsum fuisse, quod Riculfum ex Hispania attulisse Hincmarus contendit. Porro illo tempore, quo Moguntia sedit Riculfus, nempe ab anno 787 ad annum usque 813 non eæ erant temporum circumstantiæ, quas supponit Pseudoisidorus, ut sacerdotes opprimerentur, bona ecclesiastica diriperentur, hisque similia, quæ Carolo Magno regnante non occurrunt. Riculfum Blondellus novi aliquid intulisse colligit ex l. vii Capitular. 281, ubi ille in conventu Wormaciensi Gregorii epistolam attulisse traditur, cujus nulla ante nec post memoria exstitit. Verum hæc sincera erat epistola Gregorii II ad S. Bonifacium. Ait quidem Benedictus in suorum Capitularium præfatione. « Hæc vero capitula, quæ in subsequentibus tribus libellis coadunare studuimus, in diversis locis et in diversis schedulis, sicut in diversis synodis ac placitis generalibus edita erant, sparsim invenimus et maxime in sanctæ Moguntiacensis metropolis ecclesiæ scrinio a Riculfo ejusdem sanctæ sedis metropolitano recondita et demum ab Autcario secundo ejus successore atque consanguineo inventa reperimus, quæ in hoc opusculo tenore suprascripto inserere maluimus. » At quis est tam cæcus, ut non videat id ab impostore fictum fuisse, ut suis figmentis auctoritatem conciliaret, cum tam longe lateque notum esset, Riculfum incognitam hucusque illis in regionibus canonum syllogen ex Hispania detulisse. Denique Benedictus ne quidem omnia se ex Riculfi schedulis traxisse contendit, sed ex diversis locis et chartis.

6. Longe aliter res se habet, si ad Otgarii indolem resque ab eo gestas respiciamus. Duo sunt, quæ impostorem intendisse manifestum est: vindicare episcopos a laicalibus (24) et synodalibus (25) judiciis falsisque accusationibus eorumque bona a direptione sæcularium tueri (26), et primates, quos primus ille latius inducendos docet (27), quos iudices esse vult, ad quos a iudicio metropolitani appellare liceat, effer-

(22) Pertz leg. II, b. p. 39, p. 40.

(23) Grandidier, Histoire de l'Eglise de Strasbourg, I. 315, et pièces justificat. n. 78.

(24) Pii ep. 1, 2. Pontiani ep. 1. Zephyrini ep. 1.

(25) Damasi ep. 5. Julii ep. 1. Zephyrini ep. 1. Damasi 4. Sixti 2.

(26) Pii ep. 2. Zephyrini ep. 2 cf. Præfationem.

(27) Ep. Aniceti ad episc. Galliæ: « Nulli archiepiscopi primates vocentur, nisi illi, qui primas te-

nent civitates, quarum episcopos apostoli et successores apostolorum regulariter patriarchas et primates esse constituerunt, nisi aliqua gens deinceps ad fidem convertatur, cui necesse sit propter multitudinem eorum primatum constitui. Reliqui vero, qui alias metropolitanas sedes adepti sunt, non primates, sed metropolitani nomenclantur. » Mansi t. I, 684. — Clem. ep. 1, Julii ep. 2, c. 12. Felicis II ep. 1, c. 12. V. Aegyptiorum ep. ad Felicem II Victoris ep. 1.

re Alii duos fines, quos prosequi ipsum videas, pontificiam auctoritatem jusque appellationum tueri, metropolitanorum prerogativas deprimere, secundarii plane sunt atque prioribus illis subordinati. Ad pontifices enim recurrit eo, quod episcopus in ipsis validissimum adversus oppressorem tutamen habituros confidat. Hinc et causas episcoporum majores atque pontificibus reservatas tam acriter tuetur. Quæ omnia, si Otgarii ævum vitamque conferamus, sicut impressam ceram sigillo respondere videbimus.

Ludovicus Pius cum ex altera uxore Juditha filium Carolum, qui Calvus postea dictus est, genuisset, una cum imperatrice eo tendebat, ut imperii partem secundarum nuptiarum filio compararet. Hinc filii Irmengardis, prioris uxoris, quibus lege a. 817 de successione lata imperium diviserat, armis patrem impetierunt. Ex ipsorum partibus plurimi ex prælatis stabant, ut Wala, Hilduinus, Elizachar, abbates; Ebbo Rhemensis, Agobardus Lugdunensis, Jesse Ambianensis, Otgarius Moguntinus, episcopi. Res eo deductæ sunt, ut imperator penitentiam publicam, suadente potissimum Ebbone Rhemensi, agere compulsus fuerit, Imperatore autem misere oppresso, mutati sunt in meliorem sensum subditorum filiorumque Ludovici et Pippini animi, ita ut in regnum restitueretur. Tunc in synodo Theonivillana a. 835 depositus est Ebbo, postquam se indignum episcopatu scripto fassus fuisset, alii diversis modis pœnas dederunt. Otgarius humiliter veniam petens post brevem carcerem dimissus est. Defuncto Ludovico, nova inter filios discordia exarsit, Lothario eo tendente, ut universum Caroli Magni regnum sibi subjiceret; Ludovico Caroloque partes suas sibi vindicantibus. Qua in rixa Otgarius unitati imperii servandæ jugiter studens, a Lotharii partibus et Nikardo teste (28) omnium infensissimus Ludovici Germanici adversarius fuit, ita ut devicto etiam Lothario cum aliis ejusdem vasallibus ad Rhenum tenderet, quo Ludovicum a trajiciendo flumine impediret. Res autem cum male cederet, a Ludovici ira aufugit. Post pactum Virodunense demum in gratiam Ludovici rediit. Certe anno 845, episcopale munus exercentem et Ludovici favore fruentem videmus.

Quam male tantis in turbis eoque barbariei tempore habitæ fuerint ecclesiæ earumque bona et ministri vix operæ pretium est, ut ex ejusdem epochæ synodis auctoribusque probemus. Hinc igitur illæ de direptis ecclesiis querelæ. Neque mirum est, Otgarium post synodi Theonivillanæ contra se et suos decreta, in synodorum judicia investum fuisse, tantaque de formis judiciorum in episcopos habendorum congestis, quæ vel ictum ferendum averterent, vel potius latum injustitiæ arguerent. Aliqua etiam occurrunt in Decretalibus, quæ ut ostendit Acefe (29), perspicue satis Ebbonis confessionem atque depositionem indigere videantur. Hæc enim scribit Pseudoalexander (30) : « Similiter si hujusmodi personis quædam scripturæ quoquo modo per metum, fraudem aut per vim extortæ fuerint, vel ut se liberare possint, quocunque ab eis conscriptæ vel roboratæ fuerint ingenio, ad nullum eis præjudicium aut momentum pervenire censemus, neque ullam eis infamiam vel calumniam aut a suis sequestrationem bonis, unquam auctore Deo et sanctis apostolis eorumque successoribus sustinere permittimus. » Imo quædam Decretalibus inesse nobis videntur ex iis, quæ ad primam sedem respiciunt, quod a nemine judicetur, quæ ab illius temporis eventibus pendeant. Gregorius nempe IV, ut pacem inter patrem filiosque conciliaret ex Italia accedens, cum a Lothario retentus filii favere videretur, in eum insurrexerunt Germaniæ præsules, qui ex Ludovici partibus stabant, et eo progressi sunt, ut pontificis excommunicationem molirentur. Jam tunc factum est ut Wala, Corbeiensis abbas, quem supra inter filiorum asseclis nominavimus, pontifici syllogen quamdam auctoritatum a. 833 offerret, quibus pontifici omnem B. Petri auctoritatem excellentem et potestatem vivam inesse, ipsum omnes judicare et a nemine judicari ostenderet. Ejusmodi porro serius et Isidorus noster congressit.

Alter finis, quem Pseudoisidorus sibi proposuit, nec minus Levita Benedictus promovit, is erat, ut dicebamus, ut primatialis pura ecclesiæ Moguntinæ vindicaret, similia illis, quibus metropolitæ Carthaginiensis in Africa, vicarii pontificii aliis in partibus patriarchatus Romani fruebantur. Quam præclare hæc in Otgarium quadrent videbimus, si a S. Bonifacio usque ad ipsum, quænam hujus dignitatis in sede Moguntina sors fuerit, inquiramus. Sanctissimus ille Germaniæ apostolus a Zacharia papa Moguntinam sedem in metropolim evectam accepit, cui subjicerentur Ecclesiæ Tongrensis, Coloniensis, Wormaciensis, Spirensis, Trajectensis et omnes illi, qui ab eo conversi fuerant, Germaniæ populi, nempe recenter ab eo erectæ sedes Herbipolensis, Buraburgensis, Erfurtensis, Eichstettensis, quibus posterius Augustana, Constantiensis, Curiensis, Argentoratensis accesserunt. Quæ potestas vere primatialis erat, cum omnes integræ nationis ecclesiæ Moguntinæ subjicerentur. Mox tamen, sedente Lullo Bonifacii successore, ab Hadriano I diocesis Trajectensis a metropoli Moguntia divisa est et Coloniensi ecclesiæ subjecta. Imo potestas illa vicarii apostolici et primatis non videtur ad Bonifacii successores transiisse, ut egregie ostendit

Sixti II ep. 1. Felicis I ep. 1. Benedictus Levita I. II. can. 309, 381. III. 1. 83, 89, 156, 171, 314, 321, 439, 460.

(28). Histor. II. 7. Pertz II. 659.

(29) L. c., p. 627.

(30) Ep. 1.

Blascus, c. 7 suæ de Collectione Isidori Mercatoris dissertationis, (30*) Moguntia tamen primum locum inter imperii Francorum sedes longo tempore retinuit, ut idem c. 13 ostendit latius. Adeoque facile Bonifacii successori ea ambitio in mentem venit, ut Bonifacii prærogativas in se tum servari, tum restitui postularet. Riculfus, qui Lullum secutus est, Salisburgum et Coloniam in metropoles erigi invitus vidit. Otgario sedente in eo erat, ut pars major suffraganeorum Moguntia eriperetur, proindeque et diœcesis metropolitica minueretur, cum Ludovicus Germanicus partes imperii cisrhenanas ut sibi proprias vindicaret, provinciæ vero ecclesiasticæ fines regnorum sequi solerent. Hinc factum est, ut Otgarius tantopere unitati imperii studeret, Ludovico Pio adversaretur, cum Alsatiam, Sueviam et partem Burgundiæ filio Carolo concederet, Lothario faveret, cum integram Caroli Magni hæreditatem appeteret. Quod apprime in Decretalibus expressum reperis. Pelagium II papam sic loquentem inducit atque exponentem, quid sit justa provincia ecclesiastica (31) : « De cætero, fratres, super provinciæ causa unde sedem apostolicam dudum consulere voluistis, videtur nobis sufficienter tractatum a sanctis prædecessoribus nostris. Sed quia denuo nostram mediocritatem de eadem re interrogare dignum duxistis, scitote, certam provinciam esse, quæ habet decem vel undecim civitates et unum regem et totidem minores potestates sub se, et unum episcopum aliosque suffragatores decem vel undecim episcopos iudices, ad quorum iudicium omnes causæ episcoporum et reliquorum sacerdotum ac civitatum causæ referantur, ut ab his omnibus juste consona voce discernantur, nisi ad majorem auctoritatem fuerit ab his, qui iudicandi sunt, appellatum. Unde non oportet, ut degradetur vel dehonoretur unaquaque provincia, sed apud semetipsam habeat iudices, sacerdotes et episcopos singulos videlicet juxta ordines suos. » Atqui quarto post pacem Virodunensem anno, quæ ne provinciæ Moguntinæ discerperetur, ex Otgarii votis avertit, Rhabanus Maurus ejus successor synodum Moguntia celebrans, undecim habuit suffraganeos, Salomonem Wormatiensem, Gebhardum Spirensis, Gozbaldu Herbipolensem, Otgarium Eichstettensem, Baturatum Paderbornensem, Ebonem Hildesiensem, Haymonem Halberstadiensem, Waltgarium Verdensem, Gerbrathum Curiensem, Latonem Augustanum, Salomonem Constantiensem, (32) uno verbo tot episcopos sibi subditos, quos Pseudopelagius provinciam constituere voluit. Nota etiam a Pseudodecretali requiri, ut provincia in unius regis ditione sit. Requirit insuper ut urbes, in quibus primates sessuri sint, jam ante Christi adventum majores atque primariæ urbes fuerint (33). Non deerant autem, qui Moguntia ortum a Magontio, Herculis filio, vel a Magog, filio Japhetis, vel a Magis Treveris expulsis deducerent. Certe a Druso aliquo ante Christum natum tempore civitatis nomine donata est. His addas in epistola Aniceti supra citata primatem non admitti præter constitutos ab apostolis, nisi populo posterius converso qui tantus sit numero, ut tali capite egeat; habebisque Moguntiam ejusque provinciam quasi depictam.

Neque majori difficultate explicare nobis licebit, cur post pacem Virodunensem Otgarium videamus ab ejusmodi fraudibus abstinere, atque Ludovico Germanico reconciliari atque de Pseudoisidorianis decretalibus silentium tum a Rhabano successore, tum longo post tempore in Germania esse. Id inde deducendum est, quod pace Virodunensi ejusmodi imperii divisio inducta sit, quæ Moguntia provinciæ amplitudinem intactam omnino relinqueret. Tunc ipse fraudis inventor proprias merces utpote sibi jam inutilis neglexit.

Hæc omnia si complectamur, verisimillimum videtur Otgarium Moguntinum saltem causam moralem Decretalium fuisse. Utrum Benedictus Levita, ut Walter, Knust et alii probabiliter autumant, ipse Mercator fuerit, necne, id equidem definire nolum, neque puto unquam in dubio detegi posse. Id sane facit suspitioni, quod partes Pseudoisidorianas, quibus utitur, quadam libertate immutando transtulerit, sicut is, qui proprias lucubrationes adhibeat, non ad verbum allegando ut is, qui aliena transcriberet.

Jam vero patet, Decretales et posteriora Benedicti Capitularia non ante conventum Theodonis villanum a. 835 confecta fuisse neque post pacem Virodunensem a 834 esse reponenda. Utrum denique, ut Gfrorer suspicatur postmodum a Wenilone Senonensi, qui et ipse Ecclesiæ suæ primatum in Galliis affectabat (quod et Ancegisio ejus successor contigit), et a Rothadio Suessionensi aucta fuerint, vix est, ut quis decernat, neque ejusmodi suspicio rationibus, quæ prudentem moveant, innititur. Neque iis possumus, his statutis, assentiri, qui innocuum tantopere Mercatorem illum depingunt. Quis enim in animum inducat, hominem, qui ejusmodi mendacium in mundum invexit, adeo columbinæ fuisse simplicitatis, ut mentiendo vix non recte se agere putaret. Pias fraudes nos non novimus, neque piorum unquam fuisse credimus. Multo minus vero dicendum est, ejusmodi falsa tunc non pro fraudibus, sed pro modo quodam propria principia exponendi habita fuisse.

(30*) Carolus Blascus, de collectione canonum Isidori Mercatoris, commentarius ap. Gallandum de vetustis canonum collectionibus, dissertationum sylloge T. II ed. Moguntinæ, 1790

(31) Ep. alias 8.

(32) Harzheim, Conc. Germ. II. a. 152.

(33) ep. 11. Stephani I. c. 4, Anaclet. ep. 2. c. 4.

Locus denique præfationis Pseudoisidori, ex quo cl. Rosshirt (33*) ostendere nititur, merces istas ex Græcis fontibus haustas fuisse, nihil plane probat. Nam præfationis illius auctor de conciliis loquitur, non de decretalibus. En verba : « Ea vero concilia, quæ Græco sunt edita stylo, amplius quam tripliciter aut quadrupliciter interpretata aut conscripta reperimus. Quod si veritas quærenda, ex pluribus Græcorum sequamur stylum eorumque imitemur dictiones atque exemplaria, etc. » Quæ vero ex codicibus Bambergensibus attulit monumenta, in quibus Pseudodecretales ante Mercatorem habeantur, post ipsum conscripta fuere, utpote quæ ad ordinationes Formosi referantur. Illud autem opusculum quod ex Bambergensibus codicibus erutum, omnino incognitum fuisse putat, ac Pseudoisidoro priorem, ex quo hausisse Mercatorem supponit, non est nisi liber prior Auxilii de ordinationibus Formosi, qui multo post Mercatorem tempore scripsit. Proinde licet verum sit, Pseudoisidorum multa jam exstantia adhibuisse, non tamen dicendum est eum plurima non proprio Marte conseruisse.

7. Audiamus modo, quæ a Cl. Hefele per modum dubii, cum ipsi hypothese nostræ faveat, in contrarium apposita sunt (34). Tot partes in Pseudodecretalibus exstare, quæ prætenso auctoris scopo nullatenus inservant; quod metropolitica potestas adeo deprimatur, non quadrare in Otgarium, qui ipse metropolita fuerit, Benedictum Levitam, quem Isidoro conjunctum supponimus, multo minus metropolitæ infensum esse. Virum videri, si Otgarium decretalium auctorem habeas, ab ejus successore Rhabano eas plane ignorari, imo nullum earum longo post tempore usum factum fuisse in Germania, ita ut synodo Gerstungensi 1085 episcopi Germaniæ una cum legato apostolico nonnisi cum quodam despectu earum mentionem facerent.

At enimvero quis nescit, ejusmodi falsarios iis, quæ præprimis in hominum mentes inducere intendunt, multa admiscere, quæ indifferentia sint et innocua videantur, ne prava intentio perfracte nimis nudeque exposita, statim appareat. Isidorum metropolitas deprimere non est, cur miremur, cum superiorem primatis auctoritatem sibi arroget. Verumtamen nolim dicere Decretales directe metropolitæ adversari, neque synodos, quarum celebrationem inculcat (35); id tantum modo intendit, ne synodorum judicia arbitrario modo habeantur, neque ullum sit ab iniquis sententiis refugium, neve in aliena provincia iudicium exerceatur, quod in Theodoni villa factum fuerat; imo vult causas primo ad metropolitam, deinde ad synodum, postmodum ad primatem, denique ad pontificem deferri, nisi statim ad ipsum appellatum fuerit (36). Benedictum itaque Levitam in metropolitam minus iniquum fuisse, non recte opponas; adde quod eumdem cum Isidoro fuisse nullatenus certum sit, proindeque diversitatem aliquantulam admittere absonum non sit, diversam denique fuisse Pseudocapitularium materiam.

Qua de causa ab episcopis Germaniæ et a Rhabano, silentio præterita, imo ab ipso demum Otgario derelicta fuerit congeries Pseudodecretalium, egregie exposuit Gfrorer, neque quidquam illis addendum est, quæ supra ex ipso excerptimus, præter id, episcopos Germaniæ plerosque a parte Ludovici pii et cognominis postmodum filii stetisse proindeque non tam ad ipsos mitti ab ipsisque recipi potuisse collectionem canonum, quam ad Otgarii sodales in Neustria degentes, apud quos late sparsam postmodum invenias, cum ab auctore a Ludovico in gratiam recepto jam derelinqueretur. Falsum etiam est Germaniæ episcopos neque ad annum 1085 et ultra decretales vel neglexisse, vel sprevisse. Nam in synodo Coloniensi a. 887, epistola Anacleti, in Moguntina 888 epistola Urbani, in Triburiensi demum 895 pluribus decretalibus Pseudoisidorianis utuntur. Alia, quæ facile solvuntur, brevitate causa omittimus.

§ II.

8. Licet modo critici quasi omnes fateantur, Decretales Pseudoisidorianas neque Romæ neque ut Pontificibus inservirent, inventas fuisse, multi tamen Pontifices iis postmodum favisse ipsisque in proprium commodum usos esse contendunt. Wassersleben censet Sergium II jam a. 844 Drogonem Metensem episcopum Galliarum primatem sedisque apostolicæ vicarium ad normam juris Pseudoisidoriani creare voluisse. Verum iis in actis nihil occurrit, quod specialis forma Decretalium vestigium præ se ferat, neque ea dignitas, quam Drogoni moliebatur pontifex, novella adeo erat.

Nicolai I epistola ad Gallos in causa Thietgaudi Trevirensis (37). quæ Alexandri I Pseudodecretalem allegat, quamque Hontheim ad annum 861 refert, suspectæ auctoritatis est, eamque Kunstmann (38) Nicolai II esse censet, cum ea, quæ de Trevirensi antistite dicantur, non in Thietgandum, sed in Eberhardum quadrent, qui a Conrado comite Lutzelburgensi captus est. Res confecta est, usque ad annum 863, quo Nicolaus ad Hincmarum Rhemensem scribens, nonnisi Decretales Hadrianæ collectionis enumerat, ut supra retulimus, Romanos pontifices Pseudoisidoriana plane nescisse. Eodem fere tempore Lupus Ferrariensis

33*) L. c. p. 52.

34) L. c. p. 628.

35) Anacleti ep. 1. Felicis ep. 4. Julii ep. 2.

(36) Cf. ep. 8 Pelagii I.

(37) Ap. Hontheim, Hist. Trevir. T. I, p. 107.

(38) Neue Sion 1845, N. 54.

abbas eundem pontificem de quadam Pseudoisidoriana Melchiadis decretali consuluit his verbis (39) : « Dicitur autem Melchiades papa decrevisse, ne quis unquam pontifex sine consensu papæ Romani deponeretur. Unde supplicamus ut statuta illius integra, sicut penes vos habentur, nobis dirigere dignemini. »

Pontifex autem ad Wenilonem ejusque coepiscopos, quibus conjunctus Lupus scripserat, respondens, hac de re plane tacet, sane eo quod decretalem non invenerit, vel si inavis responsum ad Lupum datum interdidisse, idem tamen inde sequitur, quod Nicolaus decretali, quæ tantopere pontificiæ auctoritati favebat, ad Wenilonem respondens uti spreverit.

9. Hinc plurimi censent, eundem Nicolaum tandem a Rothadio Suessionensi, cum Romæ adversus Hincmarum Rhemensem appellatus versaretur Decretalium notitiam accepisse. Ita Gfrorer, Spittler (40).

Quidquid sit, certum est Nicolaum a. 865 ad Gallicanos episcopos hac de Rothadii causa scribentem Hincmarum refellere, quod Decretales pontificum, quæ in codice canonum, hoc est Hadriana collectione non habeantur, hac de causa nullius esse roboris prætendat. Hæc sunt verba (41) : « Quod tamen vos, ut servata vobiscum medullitus charitate dicam, postposuisse dolemus et diversorum sedis apostolicæ præsulum decreta in hoc vos contempsisse negotio non immerito reprehendimus. Absit enim, ut cujuscunque, usque ad ultimum vitæ suæ diem qui in fide catholica perseveraverit, vel decretalia constituta vel de ecclesiastica disciplina quælibet exposita, debito cultu et cum summa discretionem non amplectamur opuscula, quæ duntaxat et antiquitus sancta Romana Ecclesia conservans nobis quoque custodienda mandavit et penes se in suis archivis et vetustis rite monumentis recondita veneratur..... Quanquam quidam vestrum scripserint, haud illa decretalia priscorum pontificum in toto codicis canonum corpore contineri descripta, cum ipsi, ubi suæ intentioni hæc suffragari conspiciunt, illis indifferenter utantur et solum nunc ad immutationem potestatis sedis apostolicæ et ad suorum argumentum privilegiorum minus accepta esse perhibeant. Nam nonnulla eorum scripta penes nos habentur, quæ non solum quorumcunque Romanorum pontificum, verum etiam priorum decreta in suis præferre noscuntur, »

Neque opus est, ut cum Kunstmanno dicamus, Nicolaum hic loci ad Pseudodecretales minime respicere, quod ex ipso verborum tenore refellitur.

Verumtamen oppido errat, qui inde concludit, Nicolaum Decretales ipsas recepisse, vel illis unquam usum fuisse. Hefele (42) quidem epistolam Nicolai ad Carolum Calvum ejusdem anni (43) allegat, in qua Julii Pseudodecretali utatur. Sed pace egregii viri dictum sit, nullibi in Decretalibus falsis ea invenire potuimus, quæ de Julio refert Nicolaus. Neque verba aliud præ se ferunt, nisi brevem gestorum narrationem, quam ex historia tripartita vel ex genuina Julii ad Orientales epistola desumpsit. En verba : « Sed et papa Julius Orientalibus scribens, utramque partem Athanasii scilicet et adversariorum ejus accelerare præsentiam, quatenus utraque parte præsentem audiretur reus et ab omnibus condemnatus, de cætero cohiberetur a sacerdotio. » In altera ejusdem anni epistola ad Gallos genuinam Julii decretalem attulit. Nunquam Nicolaus Decretalibus usus est, nunquam aliquam speciali mentione advocat, licet toties occasio occurrerit.

Quod ad illam epistolam attinet, ad Hincmarum directam, quæ unica est, in qua pontifex ad Pseudodecretales respiciat, duo sunt, quæ dicenda nobis erunt.

Præprimis notandum est, Nicolaum nonnisi confusam quamdam generalemque Decretalium illarum notitiam præ se ferre, neque unquam eas præ oculis, nisi in aliquot ab Hincmaro citatis locis, habuisse videri. Nam nonnisi una vice generalibus quibusdam verbis de ipsis loquitur.

Alterum, quod maximi momenti habendum, id est, Nicolaum minime de authentia Decretalium agere, sed statutum tantummodo ab Hincmaro principium impugnare, decretales illas, licet genuinæ forent, nullius esse auctoritatis eo quod in Codicem Canonum, collectionem nempe Hadrianam, non fuerint receptæ. Quæstionem de authentia Decretalium inductam omnino reliquit Nicolaus, prudentissime agens, ut dubia neque admitteret inconsideratus, neque præceps rejiceret. Neque ulla data fuerat, ut ea attingeret, occasio. Nam neque ipse Hincmarus tunc de authentia dubitabat. Cum hæc a. 865 acta sint circa annum 868 ad Carolum Calvum scribens (44) pseudodecretales Urbani, Lucii atque Stephani adhuc in præsidium vocat. Gfrorer quidem censet (45) Hincmarum non ausum fuisse Decretalium authentiam publice impetere, postquam a Nicolao I defensa fuerat, et saltem ut subsidiarium juris fontem admisisse. Quæ si ita fuissent, certe tacuisset, non vero usus fuisset, uti revera usus est. Id ipsum confirmatur eo Hincmari opere, quod libello ab Hincmaro Laudunensi nepote ex Pseudoisidorianis confecto in synodo Altiniacensi a. 870 opposuit. Authentiam Decretalium vel Capitulorum Angilramni, qui Decretalibus juncti fuerant, nullo modo

(39) Mansi T. XV. 397.

(40) Geschichte des canonischen Rechtes p. 256.

(41) Mansi T. XV. 694, 695.

(42) L. c. p. 657.

(43) ep. 40. Mansi T. XV. 658.

(44) ep. 29.

(45) l. c. p. 172. 185.

impugnat : « Si vero ideo talia, inquit (46), quæ tibi visa sunt, de præfatis sententiis (Angilramni) ac sæpe memoratis epistolis detruncando et præposterando atque disordinando collegisti, quia forte putasti, neminem alium easdem sententias vel ipsas epistolas præ te habere, et idcirco talia libere te existimasti posse colligere, res mira est, cum de ipsis sententiis plena sit ista terra, sicut et de libro collectarum epistolarum ab Isidoro, quem de Hispania allatum Riculfuls Moguntinus episcopus in hujusmodi, sicut et in capitulis regiis studiosus, obtinuit et istas regiones ex illis repleri fecit. »

Vides, Hincmarum adhuc capitularia pro genuina Isidori collectione habere, idque tantummodo reprehendere, quod male ipsis junior Hincmarus, sicut et Angilramni capitulis usus fuerit.

Ipse Decretalibus Clementis, Anacleti, Zephyrini, Stephani aliorumque utitur (47), ut ab episcopis metropolitanis debitam obedientiam præstandam esse, evincat. Quis vero fuerit Hincmari sensus, ex eodem opusculo patet. In eo totus est, ut ostendat eos tantummodo canones sequendos « quos apostolica sedes et omnis catholica Ecclesia canones appellat, » et qui fecit, « in nostris codicibus, quos ab apostolica sede majores nostri acceperunt sequendos (48). »

Distinguit nimirum Hincmarus (49) inter canones et decretales epistolas eo nisus, quod Gelasius in synodo Romana de libris recipiendis et non recipiendis agens dicat, concilia *recipienda et custodienda*, decretales vero epistolas *venerabiliter recipiendas*. Locum Leonis, quem Nicolaus ad episcopos Galliæ scribens allegaverat (50), ita interpretatur, decreta pontificum in tantum valere, in quantum generalibus Ecclesiæ statutis consonent, aliud esse leges dare, aliud ad leges jam datas hoc vel illud decernere. Conciliorum placita supremam esse juris ecclesiastici regulam, neque Petri sedem quidquam, quod auctoritati conciliorum repugnet, præcipere posse. Vocat quidem (51) excerptum a nepote ex Pseudoisidorianis libellum « circumpositam omnibus metropolitanis muscipulam, » non autem eo, quod ipsas Decretales pro fraude habuerit, sed quod, ut supra vidimus, ita excerpta et collecta sint testimonia, ut multa omittantur, quæ suffraganeis debitam erga metropolitam subjectionem inculcent (52), imo in ipsas Decretales invehitur, non vero quod pro authenticis non haberet, sed quod conciliis non consonas putaret, præter quæ pontificibus nihil esse definiendum, autumabat, neque ullam ipsis auctoritatem tribuebat, eo quod in codicem canonum non fuerint receptæ, proindeque nullius adversus jura metropolitanorum synodorumque roboris.

Exinde repetenda est norma, ad quam exigenda est interpretatio illius epistolæ, in qua Nicolaus de Pseudoisidorianis decretalibus loquitur. Cum status controversiæ inter pontificem Hincmarumque nequam circa authenticam versaretur, neque authenticam defendisse censendus est Nicolaus.

Anno demum 872 Hincmarus epistolam nomine Caroli Calvi ad Hadrianum II scribens, plenam invectivis et iracundia, authenticam Decretalium impetit. Sacras Scripturas, Patrum traditionem, conciliorum definitiones sequendas « quod secus, ait (53), a quodam fuerit compilatum sive confictum, non solum respuendum, sed et redarguendum esse cognoscimus. » Verum hæc septem integris post Nicolai epistolam annis dicta fuisse ne obliviscaris.

Quod ad insequentes Pontifices attinet, vere dicendi sunt Decretales Isidori neglexisse, neque Romæ collectionem integram notam fuisse atque invaluisse nisi sæculo XI mediante, postquam longo temporis tractu omne dubium obmutuisset et communi omnium usu admissæ, atque adeo in collectiones canonum Reginsonis, Prumiensis et Burchardi Wormatiensis receptæ fuissent (53^a). Nicolaus I (53^b), Joannes VIII (53^c), imo S. Gregorius VII (53^d), restituendos clericos fornicarios et homicidas negant contra ea, quæ Pseudoisidorus in epistola Callisti secunda et additamento ad epistolam Gregorii Magni ad Secundinum docet. Joannes diaconus Romanus, qui vitam S. Gregorii scripsit et Joanni VIII dicavit, cum de accusationibus et judiciis ex Gregorii moribus et doctrina tractet (53^e), nihil habet de iis quæ in Pseudoisidoriana Gregorii epistola ad Felicem Messanensem de hoc argumento proferuntur. Quæ vero alibi (53^f) adfert de gradibus et impedimentis cognationis illi epistolæ similia, non ex ea, sed ex Egberto hausit. Solos reperimus Hadrianum II et Stephanum V ex pontificibus, qui ante Leonis IX tempora falsas decretales allegant. Ille in epistola (53^g) ad synodum Duziacensem de causa Actardi Turonensis a. 871 scripta epistolam Anteri papæ invocat. Verumtamen cum nullibi cæteroque, licet sæpissime data fuerit occasio, Pseudoisidorianum quid alleget, dicendum est, eum integram collectionem non vidisse et locum istum singularem non nisi suggerente Actardo cogno-

(46) c. 24.

(47) C. 11-15.

(48) T. II. p. 543 ed. Sirmondi.

(49) C. 25. 26.

(50) Mansi XV. col. 695.

(51) C. 10. Opp. II. p. 813.

(52) Cf. C. 11-19.

(53) Opp. T. II. p. 701-706.

(53^a) Cf. Carolum Blascum diff. c. 3. p. 18.

(53^b) Ep. ad Arduicum Vasionensem apud Dacher. Spicileg. T. 12 et ad ep. germ. ap. Marten. vett. scriptt. coll. T. I.

(53^c) Ed. ad Cenomaticum Muticensem can. 4. dist. 50.

(53^d) Ep. ad Lincolniensem episc. l. VII. epist. 34.

(53^e) L. 4. c. 5-6.

(53^f) L. 2. c. 10.

(53^g) Ep. 32. ap. Mansi XV. col. 852.

visse. Adde id integro anno antequam prima vice ab Hincmaro authentia impeteretur factum fuisse. Alter pontifex, Stephanus nempe V ad Luitpertum Moguntinum episcopum (53^b) scribens de numero Nicænorum canonum ait ex testimonio Athanasii septuaginta esse, quod in epistola Isidoriana Athanasii ad Marcum papam habetur. Sed cum non laudet neque epistolam Marci ipsius, neque Julii, neque Felicis II, quæ huc etiam faciebant, valet idem quod de Hadriano dicebamus. Neque omittendum est, id in ejusmodi materiis factum ab utroque pontifice, quæ jura primatus minima attingerent illamque septuaginta canonum Nicænorum fraudem, licet a Mercatore in Occidentem inducta fuerit, in Oriente tamen longe antea ortum habuisse. Auxilius, qui sæculi x initio pro ordinationibus Formosi libellum scripsit, unicam Anteri epistolam, neglectis quæ sibi magnæ utilitatis potuissent esse, Evaristi secunda, Callisti secunda, Pelagii II prima adducit, videturque proinde ex Hadriani II epistola traxisse, qui eandem in eadem causa translationis episcoporum allegaverat. Vitæ Pontificum, quæ Luitprando Cremonensi, sæculi x auctori, tribuuntur et Pseudoisidorianis late utuntur, non sunt Luitprandi, ut apud omnes constat, sed ad ignotum Germanum quemdam spectant. Imo adhuc a. 1085 Otto cardinalis Ostiensis et legatus pontificius, qui postmodum Urbanus II papa fuit, in synodo Gerstungensi nonnisi contemptim de Pseudoisidorianis locutus est, his utens verbis: « Quod illæ scripturarum sententiæ, quarum nos testimonio usi sumus, notæ in Ecclesia reverentiæ semper fuerunt, et auctores nequaquam vel obscuri vel incerti nominis sint. »

Vides quomodo per duorum sæculorum tractum vere dicendi sint pontifices collectionem ipsam ignorasse et neglexisse, nec nisi una vel altera vice testimoniis, qualiter ab aliis suggererentur usos, imo ipsam in Italia plane receptam non fuisse. Non nescimus adversarios nostros in id magna vi insistere, non quidem verba Decretalium, principia tamen admisisse pontifices longe lateque jus Isidorianum propagasse. Verum ab ejusmodi criminatione eos vindicabimus, si paucis ostenderimus, auctoritatem pontificiam ex Decretalibus profectum non traxisse, sed longiori jam tractu temporis eas prærogativas pontifices Romanos exercuisse, quas mediante sæculo nono adversus Hincmarum tuebantur, quæ sane ejusmodi sunt, ut ex ipsa primatus natura necessario fluant.

§ III.

Jam ex ipsis Protestantibus multi (54) non diffitentur, Pseudoisidorianis Decretalibus nihil novi pontificibus profecisse. Manifestum est enim ejusmodi fraudes ab hominibus tam late non admitti, nisi ea contineant, quæ non jam recepta sint a plurimis. Sane si Decretales ea docuissent, quæ tunc temporis plane inaudita fuissent, quæ nullis antiquitatis documentis defendi potuissent, quomodo non omnium oculis fraus manifesta illuxisset? Quidquid jam certum sit, minus in eo falsatorem Pseudoisidorum fuisse, quod nova cuderet, quam quod ex antiquis monumentis nova componeret, et ea quæ vere dicta vel scripta fuerant, alienis auctoribus tribueret. Genuinam Isidori syllogen, quam Riculfus Moguntinus ex Hispania advexerat, veluti fundamentum compilationis suæ posuit, cætera corrasit ex authenticis Decretalibus Pontificum, genuinis conciliorum Actis Patrumque scriptis, ex Capitularibus Francorum, Codice Theodosiano, Breviario Alariciano ejusque commentatoribus, ex regula S. Benedicti Libroque Pontificali, genuinis quibusdam patriarcharum Constantinopoleos, S. Bonifacii ejusque amicorum epistolis. Acta Sylvestri, quibus usus est, falsa quidem sunt, sed tunc jam recepta ab omnibus erant. Quomodo igitur fieri potuit, ut novi adeo essent sensus, cum ne quidem verba nova essent? Non negamus in Pseudoisidoriano jure esse nonnulla, quæ in primæva disciplina nonnisi implicite continerentur, nonnulla quorum non nisi rariora exempla primis Ecclesiæ sæculis suppeditarentur. Verumtamen ejusmodi disciplinæ ecclesiasticæ mutationes jam ante decretales confectas pro temporum varietate inductæ fuerant, vel induci incipiebant, neque aliud ille sibi proposuit, qui collectionem concessit, nisi ea tueri atque propugnare multis cum aliis, quæ jam in jus ecclesiasticum admissa et a pontificibus, cum certissime decretales adhuc ignorarent, sancita fuerant, quæ denique recepta fuissent, etiamsi nunquam Pseudoisidorus scripsisset. Quid quod longo temporis tractu nullius plane in Italia atque in Germania auctoritatis fuerit Pseudoisidorus.

Quæ adversus Protestantes Febronianosque generalius dicta sufficiant. Jam satis in hoc sudarunt antiquiores critici, ut Ballerini, Blascus, Zaccaria, ut adversus istiusmodi homines jura primatus ex Pseudodecretalibus impetita defenderent. Nos heic loci ea recantare quæ toties dicta sunt supersedemus; subtilioresque tantum quasdam difficultates, quæ a catholicis etiam nonnunquam moventur, solvendas suscipimus (35).

Concedunt plurimi ex nostris, sicuti concedere debent, appellationes ad Romanum pontificem nunquam non admissas fuisse. Verumtamen id jam Hincmarus contendeat, pontificem ex antiquioris disciplinæ norma

(53^b) Ap. Ivonem p. 4. c. 232 et Gratian. can. 13. dist. 16.

(54) Luden, Allgem. Geschichte Th. II. Bd. II. c. 10. Geschichte des deutschen Volkes Bd. V. p. 473.

Leo, Universalgeschichte II Bd. p. 100, Gfrorer, l. c. p. 213. Schonemann ad Bohmer princip. jur. can. ed. VII § 122. not. b.

(35) Cf. Walter, Kirchenrecht § 92.

judices in provincia rei delegare debuisse, neque licitum fuisse dicunt, quod toties (55) declamat Pseudoisidorus ante latam sententiam suspectos judices appellatione facta excludere. Verum prius oppido falsissimum est, cum Sardicensis canon 8 expresse dicat : « Si proclamaverit agendum sibi negotium *in urbe Roma*, » neque desint creberrima antiquitatis exempla. Neque minus alterum caput rejiciendum est, cum hujus juris, quod ex ipsa cujuscunque judicii natura sequitur, vestigia jam antiquissimis temporibus, certa exempla jam ante decretales vel confictas vel undequaque sparsas occurrant.

Leo IV a. 850 (57) de judiciis episcoporum agens jam hæc statuerat : « Et si inter eos, quos damnandos esse homines dixerunt, fuerit episcopus, qui suam causam in præsentia Romanæ sedis episcopi petierit audiri, nullus super illum finitivam præsumat dare sententiam, sed omnino audiri eum decernimus, » quod statutum jam ante datam sententiam appellationem, vel causæ devolutionem admittit, ipsamque auditionem, hoc est processum informationem Romam, si voluerit ille, amandat. Idem Gregorius IV a. 835 in favorem Aldrici Cenomanensis, qui a multis vexabatur, statuerat : (58) « Mandamus, inquit, ut si aliquis, quod non optamus, suorum æmulatorum Aldricum Cenomanicæ ecclesiæ episcopum accusare damnabiliter attentaverit, ut honoretur B. Petri apostolorum principis memoria, Ecclesiæque Romanæ, cui præsedit privilegium et nostri nominis auctoritas, liceat illi post auditionem primatum dioceseos, si necesse fuerit nos appellare et nostra auctoritate aut ante nos, aut ante legatos nostro ex latere missos, juxta Patrum decreta suas exercere atque finire actiones, nullusque illum ante hæc judicet, aut judicare præsumat. Sed si quid, quod absit, grave intolerandumque ei objectum fuerit, nostra erit exspectanda censura, ut nihil prius de eo, qui ad sinum sanctæ Ecclesiæ Romæ confugit, ejusque implorat auxilium, decernatur, quam ab ejusdem Ecclesiæ auctoritate fuerit præceptum, quæ sic vices suas aliis impertivit Ecclesiis, ut in partem sint vocatæ sollicitudinis, non in plenitudinem potestatis. » Vides, quomodo Aldrico concedat ut, si velit, sola auditio penes synodum remaneat, sententia sibi reservetur.

Ea nempe fuerat temporum conditio, ut necesse esset causas episcoporum magis atque magis ad sedem apostolicam deferri. Præcesserat tempestas rudis atque barbara, in qua per octoginta annos in Galliis synodi habitæ non fuerant, ut testatur S. Bonifacius (59), qui synodorum celebrationem ex oblivione revocavit. Restituto autem pristino ordine, sæpissime metropolitani suo jure abutebantur, præsertim cum multoties a sæculari potestate penderent vel insontes tueri non valerent. Qua de causa consultum jam non erat episcopos ita quorumcunque arbitrio tradere, ut nullus esset ex angustiis exitus.

Hoc ipso modo velim tibi solvas, quæ aliis difficultatem pariunt, in eo nempe jus novum inductum fuisse, quod Pseudoisidorus causas episcoporum plane omnes, nec solum dubias, ad causas majores pontificibus reservatas amandet, sententiasque in ejusmodi causis a synodis, nonnisi concedente pontifice ferri posse (60).

Verumtamen id tunc temporis non solus Isidorus requisivit. Synodus Tricassina sex provinciarum a. 867 habita, cui ipse Hincmarus interfuit, a Nicolao I petiit, ne episcopum absque sedis Romanæ consensu deponi pateretur. Quod sane non deprimendorum metropolitanorum synodorumque causa, sed ad declinandam regum procerumque vim, ut validius in Romano pontifice præsidium haberent, factum esse manifestum est. Appellant quidem ad Decretales ; sed ex ipsis Hincmarus qui jam eorum auctoritatem rejecerat, neque ullus ex ejus sodalibus id juris suscepisset, imo postulasset, si ex solis decretalibus id secutum, neque ex tota temporum conditione necessarium visum fuisset. Jam idem Gregorius IV in ea, de qua supra diximus epistola, præstiterat. Nam concessi Aldrico Cenomanensi privilegii rationem inde longa tractatione deducit, quod majores causæ ex Patrum decreto Romanis pontificibus sint reservandæ : « Exspectandi atque corrigendi magis sunt rectores Ecclesiæ, quam statim et absque nostro consulto judicandi, cum majora negotia et difficiliore causarum exitus, sanctorum Patrum canones spiritu Dei conditi et totius mundi reverentia consecrati, jubeant sub nostræ sententiæ exspectatione suspendi, nostroque moderamine fini. Non novum aliquid præsentii jussione præcipimus, sed illa, quæ olim videntur indulta firmamus, cum nulli dubium sit, quod non solum pontificalis causatio, sed omnis sanctæ religionis relatio, ad sedem apostolicam, quasi ad caput Ecclesiarum debet referri. » Apud Græcos, qui certe Decretalibus illis decipi non potuerunt, jam eadem disciplina invaluerat, ut causæ episcoporum patriarchis reservarentur ut a concilio Constantinopolitano IV anni 869 statutum fuerat (61).

(56) Anitii ep. c. 3. Victoris ep. 1. c. 3. Sixti II ep. I. Julii ep. 2. c. 3. v. 10. Felic. II ep. 1, c. 19 in quibus locis Pseudoisidorus conc. Chalced. c. 9. 17 imitatur). Fabiani ep. 3. c. 2. Felic. I ep. 2 Sixti III ep. 3 (quæ ad verbum desumpta sunt ex Interpret. c. 2. 15. C. Th. de appell. 11. 30). Eleutherii ep. 1. c. 3. Felic. I ep. 1. c. 8 (ex Interpret. Nov. Martiani I. III T. 7. 1.

(57) Ep. 2.

(58) Ep. 1.

(59) Ep. 49 ad Zachariam.

(60) Eleutherii ep. 1. c. 2. Victoris ep. 1. c. 3 Zephyrini ep. 1. Sixti III ep. 1. Marcelli ep. 1. Julii ep. 1. c. 2. Julii ep. 1. proem. Felicis II ep. c. 17. 18. Dam. ep. 4. c. 2.

(61) C. 26.

Novam denique dicunt regulam, quæ statuit, ut omnes synodi etiam particulares nonnisi auctoritate pontificis summi habeantur (62). Atqui hæc ex historia tripartita hausit, quæ « regulam ecclesiasticam jubere ait, non oportere præter sententiam Romani pontificis concilia celebrari (63). » Quæ sane Pseudoisidorus ita intellexisse videtur, ut expressam licentiam pontificis exquireret. Verum et hoc tunc temporis jam ante exortas Decretales et requiri et observari cœperat. Sergius II epistola ad episcopos transalpinos, qua a. 844 Drogonem Metensem suum in Gallia et Germania vicarium constituit, hæc ait inter alia : « Huic in congregandis generalibus synodis in omnibus prædictarum regionum partibus nostram commodamus auctoritatem, et quidquid provinciali synodo fuerit definitum, ad ejus absque dilatione statuumus notitiam perducendum. » Leo IV ad Hinemarus scribens (64), concilium Suessionense a se non confirmandum iri declarat, tum ex aliis rationibus, tum « eo quod legati sedis apostolicæ præsentibus ibidem non fuerint, » quos in eadem epistola ad sarcendum defectum delegat, Petrum Spoletinum et cognominem Aretinum episcopum.

Quod et agnatum videmus ex verbis Nicolai I : « (65) Regalis excellentia vestra nuper apostolatui nostro direxit, ut pro perficienda synodo missos e latere nostro dirigere dignaremur. » Idem porro religiose observatum fuerat a S. Bonifacio, qui non solum ad synodos habendas, quibus in Galliis præsedebat, (66) etiam ad eas quas in Germania jam archiepiscopus celebravit, (67) auctoritatem sedis apostolicæ expetiit et impetravit. Quod autem parum hac in re effecerint, exinde patet quod postmodum id in usum non transierit, ut tanto rigore specialis illa pontificis jussio et auctoritas requiretur (68).

Ad inaudita quæ a Pseudoisidoro inducta fuerint, addidit Theiner illam propositionem, primam sedem a nemine in terris judicari. At doctrinam illam nonnisi in actis Sylvestri (69) Pseudoisidorus exposuit, quæ, licet apocrypha, nullo tamen antiquiora sunt. Pluries id etiam in genuinis documentis ante Isidorum dictum reperitur (70). Leonem III accusatum Patres synodi Romanæ paucis ante annis a. 800 a Carolo Magno congregatæ judicare detrectaverunt. Gregorio IV minis episcoporum Germaniæ perterrefacto, Wala, Corbeiensis abbas documentorum syllogen a. 803 obtulit, qua Romanos pontifices a nemine judicari demonstrabat. Hac eadem doctrina ab ipso sancto Bonifacio, Germaniæ apostolo imbutus fuerat Otgarius vel quicumque Moguntinus Decretales collegit. Ex illius namque dictis traditum est illud de Romano pontifice pronuntiatum : « Cunctos ipse judicaturus a nemine est judicandus (71). »

Neque primatum dignitatem omnino invenit, quod sane ab omnibus fuisset explosum, cum in vicariis apostolicis ejusmodi aliquid jamdudum inveniatur, propius etiam in primatu Africæ, qui et dignitate et nomine idem omnino erat, quod Ecclesiæ Moguntinæ Pseudodecretales vindicandum sibi proposuerant.

Ex quibus omnibus concludamus Pseudoisidorum disciplinæ mutationem non effecisse, sed factam expressisse et propugnasse, incipientemque concomitatum fuisse.

(62) Julii ep. 2, c. 29. Epist. Ægypt. ad Felic. II. Marcelli ep. 1, 2. Damasi ep. 4. c. 2.

(63) L. iv. c. 9. 19.

(64) Mansi t. XIV, col. 886.

(65) Ep. 17 ibid. t. XV. 278, cf. ep. 28, 19, 22.

(66) Ep. 49, 63. Zachariæ ep. 2, 9.

(67) Gregorii III ep. 4, 7.

(68) Cf. Thomassini *Vetus et nova Ecclesiæ disci-*

plina, t. II, l. III, c. 57, Blascus, de *Collectione can. Isidor.*

(69) Canon Sylvestri, c. 3, 20.

(70) Gelas. ep. IV ad Faustum, ep. 14 ad Dardan. Synodus Rom. sub Symmacho a. 504. Ennod. libell. apolog. a. 502. Avili Viennen. ep. ad senatum a. 502.

(71) Apud card. Deusdedit, l. 1 De Rebus eccl., c. 231. Nauclerum gen. 26. Gratian., c. 6, diss. 40.

D. GEORG. PHILLIPS

DE

COLLECTIONE PSEUDO-ISIDORI

DISQUISITIO.

(*E Germanico idiomate Kirchenrecht, Regensburg 1851, p. 61, in Latinum translata.*)

I.

Collectio describitur.

Collectionem Hispanam, propter insignem ex ea susceptam utilitatem, necesse fuit extra lines, intra

quos originem duxit, brevi tempore diffundi (72). Primus omnium Argentinensis episcopus Rachio, anno 787, illius exemplar rescribendum curavit. Quæ quidem Rikulfi, archiepiscopi Moguntini Rachionis metropolitæ, opera multiplicata per totum Francorum regnum propagata fuit. Rachionis manuscripti, quod adhuc exstat, proœmium Ordinem de celebrando concilio, a quarto Toletano desumptum (73) primo continet; ideo fortasse quia dicti codicis descriptor Francorum regnum præcipue intendebat, cum concilia ad Hispanorum conciliorum normam instituenda proponeret (74).

Qui Rachionis codex, ex Collectione Hispana descriptus, non ultra concilium toletanum XII procedebat (681); generatim autem Francorum manuscripta decimum tertium (683), non vero decimum quartum concilium Toletanum (686) complectuntur. Cujusmodi manuscripta, pluribus falsis decretalibus aliisque apocryphis aucta, nono ad finem vergente sæculo, sub nomine Collectionis Isidori (75) ubique in Francorum regno circumferbantur. Sub iudice lis est utrum tale nomen (76) vera Hispana obtinuerit antea, an fuerit sic appellata (77) ex quo in proœmio, operi recentius, assuto, Isidorus ut auctor loquens inducitur (78). Qua ex ratione, novissimis temporibus, Collectioni Hispanæ auctæ Pseudo-Isidori nomen inditum (79). Quidam Historici hujus operis honore Isidorum II Setabensem vel Xantivensem (683) episcopum dignantur (80); quæ quidem opinio non majorem fidem sibi vindicat quam ea quæ ipsi collectionem canonum arcribit. Non admodum improbabile esset ipsum, sicut et alii, diversis temporibus antiquiorem Hispanam Collectionem complere conatum, hanc ad decimum tertium usque Toletanum concilium (81) prosecutum esse, ita ut nomen Isidori, Collectioni aggregatum, cum nomine sancti episcopi Hispalensis confunderetur (82). Mera est suppositio, quæ sane iudicanti non ultra fines conjecturæ facto oppositæ progreditur: factum illud præcipuum in hoc consistit quod illius Hispanæ Collectionis auctæ compiler, qualem nobis præbet nonum sæculum, sese vel *Mercatorem* (83) vel *Peccatorem* cognominaverit. Priorem lectionem tuentur antiquissima manuscripta (84), posteriorem mos apud episcopos et monachos hujus sæculi usitatissimus (85), sese *Peccatoris* cognomine designandi.

(72) Hincmarus Rhemensis nepoti suo Hincmaro Laudunensi scribit (HINC. RHEM., *Opusc. LV, cap. adv. Hincm. Laud.*, c. 24, *Opp.*, tom. II, p. 476): « Si vero ideo talia, quæ tibi visa sunt, de præfatis sententiis ac sæpe memoratis epistolis detruccando et præposterando atque disordinando collegisti, quia forte putasti neminem alium easdem sententias vel ipsas epistolas præter te habere, et idcirco talia libere te existimasti posse colligere, res mira est, quam de ipsis sententiis plena sit ista terra, sicut et de libro collectarum epistolarum ab Isidoro, quem de Hispania allatum Riculfus Moguntinus episcopus, in hujusmodi sicut in capitulis regis studiosus, obtinuit, et istas regiones ex illo repleti fecit. »

(73) *Conc. Tolet.* IV, an. 633, cap. 4.

(74) Dolendum est quod Koch, tam parcimoniose ex Rachionis codice citationes communicaverit. Multum interesset scire an in proœmio codicis aliquid legeretur non alienum a verbis Pseudo-Isidori in sua præfatione: « In principio vero voluminis hujus, qualiter concilium *apud nos* celebratur, posuimus, ut qui *nostrum* ordinem sequi voverint, sciant qualiter hoc agere debeant. » Quibus verbis auctor videtur innuere se apud externos scribere. Qui in Hispania reperiuntur Hispanæ collectionis manuscripti codices ordinem de quo Pseudo-Isidorus nonnisi in actibus *Conc. Tolet.* IV, exhibent. *Conf. Batterini* p. VI, cap. 4, § 4, n. 16, p. 519.

(75) Hinc. Rhem. *opusc. XLVIII, cap. 21 (tom. II, p. 793)*. Scriptum namque est in quodam sermone sine exceptoris nomine de gestis S. Sylvestri excepto, quem Isidorus episcopus Hispalensis collegit cum epistolis Romanæ sedis pontificum, a S. Clemente usque ad B. Gregorium, eundem S. Sylvestrum decrevisse ut nullus laicus crimen clerico audeat inferre.

(76) Quod adhuc omnino incompertum. *Conf. Arevalo, Isidoriana, c. 91 (Opp. S. Isid. tom. II, p. 176, n. 48)*.

(77) *Conf. Eichhorn, p. 159*.

(78) Apud Merlin: *Isidorus servus Christi lectori conseruo suo* (sic legit etiam servus ad hoc verbum Gratian in can: *Placuit 4, d. 16*) *et parenti Domino fidei salutem*. De additione *Mercator* seu *Peccator*, vide supra textum et sequentes notas. Pro *fidei* alius legitur *fidei*, et pro *lector* Arevalo,

loc. cit., opp. VI, p. 607, legit, *Hectori*. Cujus nominis episcopus tempore Isidori nullus cognoscitur; anno 516 apparet Hector quidam ep. Carthaginensis in concilio Tarraconensi (Vide Harduin., *Conc. tom. II, col. 1043*).

(79) Unica editio hæc est: MERLIN, *Conciliorum quatuor generalium tomus primus. Quadraginta quoque septem conciliorum provincialium authenticorum. Decretorum etiam sexaginta novem pontificum, ab apostolis et eorundem canonibus usque ad Zachariam primum, Isidoro auctore. Item Bulla Aurea Caroli IV imperatoris, de electione regis Romanorum*. Paris, 1523; Colon. 1530, 2 tom. fol. Paris, 1535, 2 tom. 8 (ex officina litteraria honesti viri Francisci Regnault). Multa fragmenta quæ in antiquioribus manuscriptis desiderantur assumpsit illa editio. — *Conf. Camus Notice de Manuscrits contenant des Collections de Canons et de Décrétales* (Notices et Extraits des Manuscrits de la Bibliothèque nationale, tom. VI, p. 270, not. 12). Cf. quoque Ballerini, loc. cit. cap. 7, p. 559 sqq.

(80) Vide Blasco, loc. cit., cap. 6, p. 35. — *Conf. quoque Florez, España Sagrada, tom. VIII, p. 48 sqq.*

(81) Adfuit concilio Toletano XV, anno 688. (Harduin. *Conc. tom. III, col. 1771*); ratione habita temporis potuit esse unus eorum qui denuo Hispanæ Collectioni operam navarunt. Alius est ac Isidorus I, cui successit (677-682; *conc. Tolet. XII, ann. 681, col. 1726*).

(82) Codex Mutinensis ut Vatic.: *Incipit præfatio sancti Isidori libri hujus*. V. Zaccaria, loc. cit., v. 42: *In nomine Domini nostri Jesu Christi incipit præfatio sancti Isidori libri hujus*.

(83) Codex unus, inter Arevalianos, legit *Mercatus* (Arevalo, loc. cit., p. 209, n. 52).

(84) Arevalo, loc. cit.

(85) Vide Elipandi epist. ad Migetium, n. 10 (apud Florez, loc. cit., tom. V, p. 531): « De sacerdotibus vero quod asseris quomodo se pronuntiant peccatores, si vere sancti sunt? aut si certe se peccatores esse fatentur, quare ad ministerium accedere præsumunt. » Vide etiam Blasco, loc. cit. p. 35 sqq. — *Devoti Jus canon. univ., Proleg., cap. 18, § 15, not. 4 (tom. I, p. 357)*. Vide conc. Trull. ann. 692: « *Andreas peccator, Philippus episcopus* et plures alii (Harduin.,

Inter exemplaria Pseudo-Isidoriana antiquissima, habetur cod. Vatic. (630), ex Gallia Romam translatus. Nicolao I regnante sumpsisse creditur exordium (858-862) [86]. Quo in manuscripto (87) modus compilationis ita indicatur. Collectio in tres partes dividitur. Opus præcedunt in modum præfationis diversa opuscula, scilicet series summorum pontificum usque ad Nicolaum I; diversa de œcumenicis et particularibus conciliis, et quæ pluribus authenticæ Hispanæ fragmentis commiscentur, deinde Romani imperii provinciarum descriptio, et epistola Luitardi Vencensis ad Venilonem Rothomagensem; postea præmium cui inscribitur nomen Isidori Mercatoris; ibidem declarat auctor se tum multis (octoginta) episcopis, tum aliis presbyteris compellentibus laborem suum suscepisse (88); eo fine, ut, omni ecclesiastica disciplina in unum corpus collecta, episcopis et presbyteris et laicis (89) opus doctrinale relinquat. Cui præmio adiungitur Aurelii episcopi Carthaginiensis ad Damasum cum epistola postulatio, ut antiquiores decretales simul et Romani pontificis responsum obtineat. Damasi rescriptum sequitur *Ordo de celebrando concilio* et altera quædam synodorum enumeratio; postremo duæ leguntur epistolæ spuria quæ Hieronymo et Damaso ascribuntur.

Collectionis istius in tres partes divisio, cum Hispana duabus tantum constet, orta est ex eo, quod posterior a concilio Nicæno incipiat; in Pseudo-Isidoriana autem præponatur series decretalium supra dicto antiquiorum concilio (90-91), quæ cum apostolicis quinquaginta canonibus (92) hic adjunctis, primam partem efficiunt. Quæ quidem decretales, numero quinquaginta novem, triginta summis pontificibus, a Clemente I (93) ad Melchadem (94) usque (314) ascribuntur (95). Decretales subsequitur dissertatio de primitiva Ecclesia

Concil., tom. III, col. 1702). Rachio quoque Argentinensis se cognominavit *Peccatorem*; V. Koch, loc. cit., p. 174. — V. præsertim subscriptiones ad Chrodegangi privil. anno 731 (apud Harduin., col. 2008).

(86) Non multo recentior, saltem non anno 881 junior est codex cathedralis Mutinensis, cujus meminit Zaccaria, loc. cit., p. 284, 291; ex Gallia oriundus etiam: continet autem, ut supra nominatus codex Bamb. (V. Rosshirt, loc. cit., p. 49) tantummodo decretales. Manuscriptum Mutinense ab eruditis cura qua par erat non videtur excussum fuisse. Pertzio (*Archiv. societatis pro Germana historiologia*, tom. V. p. 34) in itinere suo bibliothecam cathedralis Mutinensem invisere non licuit; in aliis Annalium voluminibus nulla ejusdem codicis mentio.

(87) De hoc codice vide Ballerinius, loc. cit. cap. 6, § 5, n. 16; — d'Aguirre, *Concil. Hisp.*, *Ratio oper.*, n. 9, p. 3; Montfaucon, *biblioth. manuscr.*, tom. I, p. 128; Camus, loc. cit., p. 288 (*Tableau comparatif des cinq manuscrits avec l'édition de Merlin*). — Vide etiam Rosshirt, loc. cit., p. 51. Cui manuscriptum non tam antiquum videtur. Vide quoque Wasserschleben, loc. cit., p. 25, qui codicem Mutinensem minoris judicat momenti quam vulgo audit.

(88) Præf.: « Compellor a multis tam episcopis quam reliquis servis Christi canonum sententias colligere et de multis unum facere. — Scire autem vos volo octuaginta episcopos, qui hoc opus me incipere et perficere coegistis, » etc. Apud Merlin. Brevius præmium quod exhibet Arevalo, loc. cit., p. 607, innuit esse originale et ex eo prolixius manasse præmium. Arevali sententia Richtero (*Jus eccles.*, c. 79, not. 4), non adeo probata videtur. Adhuc sub iudice lis est.

(89) Verbis sequentibus in præfatione sua Merlinus finem quem sibi collector proposuit, indigitat: « Quatenus ecclesiastici ordinis disciplina in unum a nobis coacta atque digesta et sancti præsules paternis instituantur regulis et obediens Ecclesiæ ministri vel populi spiritualibus imbuantur exemplis, et non malorum hominum pravitatibus decipiantur. Multi enim pravitate et cupiditate depressi accusantes sacerdotes oppresserunt. Ideo sancti Patres leges constituerunt, quas sanctos canones appellaverunt. Multi ergo idcirco alios accusant, ut se per illos excusent, aut eorum bonis ditentur. Plerique vero boni Christiani propterea tacent et portant aliorum peccata quæ noverunt, quod documentis sæpe deseruntur quibus ea quæ ipsi sciunt iudicibus ecclesiasticis probare non possunt, cum licet vera sint

quædam, non tamen iudicibus credenda sunt, nisi quæ certis indiciis demonstrantur, nisi quæ manifesto iudicio convincuntur, nisi quæ iudiciario ordine publicantur. Nullus enim qui suis rebus est spoliatus aut a sede propria vi aut terrore pulsus, antequam omnia sibi ablata ei legibus restituantur, et ipse pacifice diu suis fruatur honoribus, sedique propriæ regulariter restitutus ejus multo tempore libere patiat, iuxta canonicam accusari, vocari, iudicari, aut damnari institutionem non potest. » (Præfatio apud Arevalum, post locum in nota præcedenti citatum, ad sequentia, etiam apud illum contracta, transit.) « Unde et ecclesiastica historia ab Eusebio Cæsariensi episcopo confecta de muliere quadam, quæ pro castitate a marito accusabatur ait: Præceptum vel interdictum est ab imperatore lege lata, ut primo permitteretur ei rem familiarem libere diutius ordinare, tum deinde responderet objectis. Hæc omnes leges tam ecclesiasticæ quam vulgares, publicæque præcipiunt. Horum vero concinantia si omnia ponerentur, ante deficerent dies, et nimis prolixa fieret epistola. Ex plurimis tamen aliqua ad provocationem aliorum inserere iudicavimus. Ait namque sanctus Leo Romanæ Ecclesiæ episcopus in epistola Chalcedonensi concilio missa, etc. — Si enim de mulieribus et sæcularibus hominibus hæc constituta sunt, multo magis ecclesiasticis viris et sacerdotibus sunt concessa. Hæc eadem vero ecclesiastica jura præcipiunt. Similiter accusatores et accusationes, quæ seculi leges prohibent canonica funditus repellit auctoritas. Synodorum vero congregandarum auctoritas apostolicæ sedi privata commissa est potestate, nec ullam synodum ratam esse legimus, quæ ejus non fuerit auctoritate congregata vel fulta. Hæc canonica testatur auctoritas, hæc historia ecclesiastica roborat, hæc sancti Patres confirmant.

(90-91) Præfatio Merlini: « Deinde quorundam epistolarum decreta virorum apostolicorum interduimus, id est Clementis, Anacleti, Evaristi et cæterorum apostolicorum, quas potuimus hactenus reperire epistolas usque ad Sylvestrum papam. — Eadem et antiqui apostolici, qui fuerant ante synodum Nicænam sanxerunt. »

(92) Cod. Bamb. illas non continet, V. Rosshirt, loc. cit., p. 52.

(93) De epistolis Clementinis, vide Ballerinius loc. cit., n. 18.

(94) Cod. Bamb. usque ad Damasum. Rosshirt, loc. cit., p. 52.

(95) Hæc procedendi ratio in Dionysii præclara collectione, indigitata fuerat.

et synodo Nicæna quam Gratianus, ea re deceptus, inter Melchiadis decretales computavit (96). Primam partem claudunt spurie imperatoris Constantini (97) donationis litteræ.

Altera pars, nempe conciliorum collectio, a fragmento proœmii Hispanæ Collectionis (98), sicut et ab altero Collectionis Quesnelianæ (99) fragmento, initium habet. In cæteris nihil ista pars a prima parte Collectionis Hispanæ differt. Eadem est utrisque divisio, eadem et conciliorum series (100). In tertia parte proœmium item ex Hispana assumptum fuit. Sequuntur gesta Sylvestri (335) simul et decretales hujus papæ sequentiumque summorum pontificum, usque ad Gregorium II (731), quo sedem tenente, spuria quinque et triginta rursus fragmenta addebantur. Huc usque recte quidem originale manuscriptum agnoscitur. Postea sequitur vacuum folium; deinde, eadem manu scriptæ, quinta et sexta spurie synodi Symmachi et quædam de hoc papa scripta apologetica, cum duabus ipsius epistolis? Post folium aliud vacuum leguntur supposititia quædam Angelramni capitula (176); deinde octoginta de actionibus contra episcopos et clericos sententiæ, sicut et alia minoris momenti fragmenta (101).

Pseudo-Isidori Collectio multo copiosior est quam Hispana, nempe cum in spuris decretalibus multæ de dogmatica et morali occurrant solutiones, scilicet: Ordinatio, baptismus, confirmatio, matrimonium et sacrificium, jejunium, paschalis solemnitas, inventio crucis, corporum apostolorum translatio, chrisma, aqua benedicta, ecclesiarum consecratio, frugum, vasium sacrorum et ornamentorum benedictio.

In eo autem imprimis præstat Isidoriana Collectio quod accuratissime quæ ad constitutionem Ecclesiæ spectant evolvat et ordinet. De apostoli Petri primatu agit sicut et de ejus in sede Romana successoribus, de singulis hierarchiæ gradibus, et, ante omnia, de primatibus, de accusatione et processu adversus episcopos et laicos, de eorum ad papam appellatione, necnon de conciliorum provincialium cum eodem relatione.

II.

Pseudo-Isidoriana collectio circa fontes juris ecclesiastici.

Spurie decretales, quibus Hispana Collectio, tum initio, tum posteris temporibus aucta fuerat, parum animos commovere, atque, sepositis quibusdam haud practicis propositionibus, obtinere ubique; siquidem nullo modo disciplinæ ecclesiasticæ adversabantur (102). Pseudo-Isidori sententiæ de divina apostolatus origine, de episcopatus (103) successione, de divino primatus Romani pontificis instituto qui, ut est caput Ecclesiæ, nulli in terris iudici subicitur, et universali Ecclesiæ leges imponit, eadem sunt quæ ex Scriptura sacra, ex sanctis Patribus, ex traditionis testibus, ex authenticis juris ecclesiastici fontibus, suppeditantur (104). Aliæ propositiones, quæ primo aspectu novitatem sapere videntur, ad examen revocatæ tales demonstrantur, quales jam in fontibus etiam antiquioribus, vel in actuali tunc usu approbatas ubique reperies (105); deinde aliæ, tanquam necessaria ex fundamentalibus ecclesiasticæ constitutionis principis corollaria fluunt, ita ut parum referat an in canonis seu decretalis forma, necne, expressæ fuissent. Ex quo sequitur, omnibus bene elucidatis, in Pseudo-Isidori doctrina fere nihil novi superesse (106), excepta tamen una alterave propositione, exempli gratia: « Nullo laico licet clericum accusare; » quod quidem nusquam in praxim transit (107).

In qua tamen Collectione aliquas de episcoporum cum Romano primatu relatione videbis propositiones, quæ ut omnino novæ habentur et Pseudo-Isidoro ascribendæ. Sic legitur ista, in praxi tamen nunquam adhibita, propositio: « Concilia provincialia sine summi pontificis consensu non licet congregari (108), aut ejus saltem, ad gestorum in synodo validitatem, approbatione indigent; » deinde: « In accusationibus adver-

(96) Ballerini loc. cit., n. 19, p. 547.

(97) V. Can. *Constantinus* 14, d. 96. — Conf. Biener De collect. canon. Eccl. Græcæ, § 14, p. 72 seqq.

(98) *Canones generalium*; etc.

(99) Epistola vel præfatio conc. Nic. beatissimo Sylvestro.

(100) Pseudo-Isidorus, præter concilia omnia Græca quæ in collectione Hispana continentur, sequentia exhibet: Conc. Carth. I-VII, et Conc. Milev.; Conc. Arelat. I-III; Valent. Taurin. Rejens. Arausic. Varsens. I; Agath. et Aurelian. I; Eliberit. Tarrag. Gerund. Cæsaraug. I; Ilerd. Valent. Tolet. I-XIII; Bracar. I et II; Capitula Martini Bracar. III (675); Hispal. I et II.

(101) Conf. Mœhler loc. cit., p. 285-304. Walter loc. cit., § 95, p. 187, § 98.

(102) Conf. Dœllinger, Liber instructionis historiæ ecclesiasticæ, tom. II, p. 46; Hefeles loc. cit., p. 593. — Rosshirt loc. cit., p. 36.

(103) Propterea episcopi, juxta Pseudo-Isidorum, nullo modo ut delegati sedis Romanæ habentur.

Conf. Walter loc. cit. p. 201, not. y.

(104) In duobus locis: Anaclet., epist. 3, c. 2 (Can. *In novo* 2, d. 21) et c. 3. (Can. *Sacrosancta, Inter*, 5) occurrunt hæc verba: « (Apostoli) ipsum (Petrum) principem eorum esse voluerunt; » cum duo capitula divinam primatus institutionem singulari modo extollant, voluntatis apostolorum cum divina voluntate concordiam significare conantur; non autem videtur fieri mentionem de Electione. (Walter loc. cit., p. 199. Not. o.)

(105) Vide apud Walter loc. cit., § 98, horum fontium expositionem.

(106) Conf. Hefeles loc. cit., v. 640, etc.

(107) V. gr. Clement. epist. 1. (Can. Beatus, 5, c. 5, q. 1.) Conf. Walter loc. cit., p. 209 not. p.

(108) Jul., epist. 1, c. 2. (Can. *Dudum*, 9, c. 3, q. 6.) Ep. 2, proœm.: « Non oportere præter sententiam Romani pontificis ullo modo concilia celebrari. » (Apud Merlin. fol. 162. A.) c. 29. (Can. *Regula* 2, d. 17). Vid. etiam supra citatum locum (§ 173, not. 89). — Conf. Walter loc. cit. V. 202, not. e in fin.

sus episcopos informatio duntaxat (109), et istius informationis ad summum pontificem relatio (110), illis competit conciliis; summi vero pontificis jus est (111), ut ipse in omnibus episcoporum judiciis, scilicet tanquam in causis majoribus, decadat; accusati autem episcopi est, ut non solum post, sed jam ante concilii judicium appellet ad summum pontificem, quando iudices sibi vel adversarios vel suspectos habet (112). »

Quæ quidem propositiones, ex omnium consensu ad principium fere inconcussum ducunt, scilicet episcopatus, cum sit ex institutione divina, et vi hujus institutionis, capiti suo, successori Petri, intime jungatur, ab hac unione, quæ saluti Ecclesiæ necessaria est, nulla, neque ecclesiastica, neque civili auctoritate evelli potest. Fatendum quidem est pro statu imperii Francorum (113), dignitatem metropolitanam, mera historica institutione vigentem, episcopos auctoritatis quasi primatialis participes facientem, etiam quod ad regimen politicum unioni papam inter et episcopos non potuisse non obesse. Præterea ipsius rei veritate ac hujus principii certitudine seposita, et regni Francorum statum non amplius attendentes, quæritur an propositionum supra dictarum prima enuntiatio, quæ ex spuris decretalibus canonicè expressæ sunt, ipsi pseudo-Isidoro, necne, ascribenda sit. Quas ipsas propositiones summus pontifex Nicolaus I, pseudo-Isidori coævus, in allocutione quam habuit in vigilia Nativitatis Domini 864, in basilica sanctæ Mariæ Majoris (114), ad verbum fere expressit, sicut et per epistolam ad Francorum episcopos missam de rebus Rothadi (115) Suessionensis (116) qui post depositionem suam ad sedem apostolicam appellaverat (117).

Quoad illa quæ propius ad conciliorum convocationem eorumque decisionum confirmationem spectant, expresse Nicolaus I dicit, « Concilium generale, id est concilium episcoporum omnium regni provinciarum, non sine summi pontificis præscripto posse congregari (118). » Imo, jam pridem ante hunc pontificem idem circa omnia sine discrimine concilia, in Historia Tripartita (119) principium fuit sancitum. Cæteroque, etiamsi non ita res ante se habuisset, ista tamen propositio, si recte intelligatur, verum adeo et inexpugnabile continet principium, ut neque summi pontificis allocutione, neque Historia Tripartita, neque alio antiquiore documento indigeret. Nam si ex una parte negari nequit plura concilia absque prævio summi pontificis consensu congregata valida sine ejus confirmatione edixisse decreta, qui ad hodiernam usque diem usus viguit, ex altera non minus certum est, nullam in Ecclesia valere decisionem, cui summus pontifex, tanquam caput episcopatus, contradicat. Si aliquid valet, id valet propterea quod summus pontifex vel tacite vel expresse illud approbaverit. Si igitur summus aliquis pontifex, exemplum Nicolai I antiquioraque documenta (120) secutus, istam circa synodos propositionem enuntiaret, quia, quemadmodum periculosæ olim in Francorum regno dispositiones fuerant, ita et nunc unitati episcopatus periculum inde immineret, is recte uteretur jure saluti Ecclesiæ convenientissimo. Collector, etiam qui in istis circumstantiis positus, anteriore sibi hujusmodi propositionem vidit et enuntiavit, decretali quidem forma deliquit, novitatis autem sub hoc respectu insimulandus non esset.

Cæteræ, de quibus supra, sententiæ ad causas referentur episcoporum, qui coram provincialibus a metropolitano rite convocatis conciliis in jus vocantur. Quibus in causis, ideo *causarum majorum* titulo a Pseudo-Isidoro insignitis, appellatur ad summum pontificem; unde patet conciliis quidem litis ordinationem, soli vero papæ competere judicium (121). Cui doctrinæ, tanquam juri ubique jam obtinenti, expressis verbis Nicolaus I adhæsit (122).

Appellationem post sententiam, jam in Sardicensi (123) concilio lege (124) sancitam a Carolo Magno

(109) Falso a quibusdam dictum est Pseudo-Isidorum episcopales causas conciliis provincialibus penitus subtrahere voluisse. V. Walter loc. cit., p. 201, not. c.

(110) V. gr. Eleuth. epist. 1, c. 2. (Can. *Quamvis* 7, c. 3, q. 5. Conf. Walter loc. cit., p. 205; not. s.)

(111) Jul. epist. 1, c. 2.

(112) V. gr. Victor epist. 1, c. 3. (cap. *Si quis* 7, c. 2. Conf. Walter loc. cit., p. 204, not. q.)

(113) Con. German. historiam, tom. II, p. 302, etc.

(114) Nicol. I P., *Sermo de Rothadi causa*. (Harduin., *Concilia*, tom. V, col. 585.)

(115) Nicol. I P., epist. 42, *ad Univ. Gall. episc.* (Harduin., loc. cit., col. 590 sqq.)

(116) De causa Rothadi Suessionensis, vide Gess., *De vita et scriptis præclaris Hincmari Remensis*, § 10, p. 239, etc., etc.; Hefele in *Friburgensi ecclesiastico Lexico*; tom. V, p. 205, etc.

(117) Conf. Kunstmann in n. *Sion*. p. 245, etc., ubi de hoc copiosius et ex professo.

(118) Sermo cit., col. 585: Cujus rei gratia facto concilio generali quod sine apostolicæ sedis præ-

cepto nulli fas est vocandi, vocaverunt hunc (Rothadum) episcopi, quos Hincmari Remorum archiepiscopi suggestionem regia fecerat allusio convenire, quatenus rationem de illo presbytero coram synodo redderet. »

(119) Cassiodor., *Hist. Tripart.*, lib. iv, c. 9, n. 19. (Ex Socrate, *Hist. ecclesiast.* lib. ii, cap. 8, n. 17.) Vide Walter loc. cit., p. 202, not. e.

(120) Can. *Confidimus* 1. c. 25, q. 1. (Gelas-ann. 495.)

(121) Walter loc. cit., pag. 205, not. 1, loquens de concil. Const. IV, ann. 869, cap. 26, adnotat in Oriente, ubi certe nulla Pseudo-Isidorianæ decretales auctoritate pollebant, graviori disciplinam immutatam esse modo, ibique episcopos immediato patriarchæ judicio subjectos.

(122) Kunstmann, loc. cit., pag. 246.

(123) Placuit Justello nonnulla e manuscripto quo usus est folia resecare, unde nonnisi mutilatum Sardicense concilium in medium produit. Vid. Kunstmann, loc. cit., pag. 241.

(124) Concil. Sard. c. 3. — Confer Walter, loc. cit., § 19, pag. 44, not. a.

abrogatam fuisse (125), ut quidam sentiunt (126), minime concedimus. Episcopis Chalcedonense concilium (127) ad primatem aut patriarcham ante latam sententiam appellandi potestatem fecerat; quanto magis ad summum Ecclesie pontificem. Quemadmodum Gregorius IV (128) et Leo II (129), ita et Nicolaus I, et quidem ea qua concilium mente, ad papam in causis episcopalibus esse appellandum decrevit. Quam, ut ipse notat, e Leonis Magni ad Anastasium Thessalonicensem (130) epistola doctrinam hausit, ubi de negotiis gravioribus et difficilioribus litibus (131) ad causas majores speciatim spectantibus agitur. Qua in re, sicut Leo et quivis alius post illum romanus pontifex, si res postulasset, ita et Nicolaus pro suo jure statuit. Et qui antea in suo ad Hinemarum Rhemensem rescripto monuerat, etiamsi nunquam Rothadus appellasset (132), ejus nihilominus a Roma præstolandum fuisse judicium, is nunc ad Francorum episcopos, inter episcoporum causas et causas metropolitanorum, quas solas majores affirmabant, distinguentes, his verbis optime respondit: « Sed dicitur, » etc. Vide Nicolai epistolam 75.

Hæc igitur cum statueret, datam sibi a Deo potestatem pro temporum necessitate (133) exercuit, nedum opus fuerit ut Decretalium ab antecessoribus editarum aut œcumenici cujusdam concilii auctoritate niteretur. — Cum itaque eadem, et quidem similibus verbis, quæ laudatus pontifex principia statuat, in cœtu, minime vero in talem incidisse novitatis notam dicendus est, quæ ecclesiasticæ disciplinæ periculo fuisset.

Interea tenere nonnulli Nicolaum I sua a Pseudo-Isidoro dicta mutuatum esse (134); imo ex his ipsius dictis contenderunt spurias decretales Romæ non viguisse modo, sed et editas fuisse. Ast hoc Nicolai I cum Pseudo-Isidoro consortium (135) nullis fulcitur argumentis (136). Jam demonstravimus papam alio prorsus innixum fundamento atque aliis adhibitis fontibus eloculum. Quos enim ad episcoporum judicia spectantes protulit sententias, has juris pontificalis vi astruit, dum e contra, Pseudo-Isidorus non nisi episcoporum commoda respicit. Ad statuendas leges opera Pseudo-Isidori nulla ratione indigebat, sicut nec alii summi pontifices, siquidem non illi sed Francorum episcopi ad spurias decretales recurrerant, imprimis Hinmarus Rhemensis a quo cum propriæ ipsius sententiæ favent, adducuntur, qui vero secus earum nisi authenticitatem at certe auctoritatem impugnat (137). Præterea, e prolato a summi pontificis legato, in cœtu Gerstungensi, (1085) assentientibus Saxonum episcopis, de spuriis decretalibus testimonio elucet, earum collectionem exigua admodum eo tempore auctoritate polluisse. Tandem, cum labente jam sæculo undecimo, decretales illæ, simul ac tum authentica tum apocrypha additamenta non pauca, in diffusis ubique juris canonici collectiones irrepsissent, a summis pontificibus citatas habes. Quod fecit inprimis Nicolaus II, quem propterea ab ejusdem nominis antecessore sedulo distinguas.

Ex quo colligitur Ecclesie institutum atque disciplinam, nulla Pseudo-Isidori ope (138), sed divino annexa fundamento in dies coaluisse, ac Pseudo-Isidoricam collectionem ingenuis ecclesiastici juris fontibus indebite annumerari. Accedit quod spurie decretales non nisi in occidentali Francorum regni parte circumferebantur, nam perrara tantum et hæc quidem a Francorum regione manifeste oriunda, apud Germanos et Italos exemplaria manuscripta reperire fuit. Ad Hispanos Pseudo-Isidori nullos omnino codices prius pervenisse dicitur quam cum jam prelo in lucem prodissent (139). De cætero, decretalium collectionem sancto Isidoro

(125) Verbi gratia Gfroerer (loc. cit., pag. 5).

(125) Cf. Rettberg, Kircheng. Deutschlands, II, 596.

(127) Conc. Chalc. can. 9. — Conf. Walter loc. cit., § 93, pag. 204, not. q.

(128) Can. Decreto II, c. 2, q. 5 (Greg. IV ann. 832).

(129) Can. Nullam 3, C. 2, q. 4. (Leo IV ann. 850).

(130) Leo M., epist. 14 ad Athan.: « Nam cum majora negotia et liberum tibi esset sub nostræ sententiæ expectatione suspendere, » etc.

(131) Conf. de cætero Innoc. I. P. Epist. ad Victorium et pro posteriori tempore: can. Concilia 6, D. 17. Ennod. Libell. apol. pro syn. IV Rom. — Vide Richter, Kircheng, § 24, not. 7.)

(132) Nicol. I epist. 23: « Debuerat certe Beatitudo tua, cum Rothadam toties examinaveras, scribens sancti Petri memoriam honorare, ejusque judicium etiamsi nunquam appellasset idem Rhotadus, modis omnibus præstolari. »

(133) Optime Walter loc. cit. pag. 205, not. u: « Animos tum antecedentibus factis, tum perpensa insigni episcoporum dignitate, eo adductos esse, ut judicia episcoporum causæ majores haberentur, » etc. (134) Wassersleben loc. cit., pag. 76 et seqq. — Eichhorn loc. cit., pag. 179.

(135) Ideo quia erat spuriarum decretalium inscius, anxia dubitatione papa correptus est, cum ab illo decretalis quedam Melchiadis peteretur. — Conf. Walter loc. cit., § 95, pag. 188, not. b. Hefele loc. cit., pag. 649. — Kunstmann loc. cit., pag. 243.

(136) Vid. Blasco loc. cit., cap. 3, p. 24 et seqq.

Ex uno tantum ejus epistolæ ad Galliarum episcopos loco erui posset eum harum decretalium rudem non fuisse; sed infirmum admodum inde deducitur argumentum. Sic enim legitur (Vid. Kunstmann loc. cit., pag. 247): « Nam nonnulla eorum scripta penes nos habentur, quæ non solum quorumcumque Romanorum pontificum, verum etiam priorum decreta in suis causis præferre noscuntur. »

(137) Conf. Hefele loc. cit., p. 637. — Kunstmann *Remedius von Chur.*, pag. 9. — Vide et Gess. loc. cit., cap. 11, pag. 271 et seqq.

(138) Conf. Kunstmann. De syn. Gerstungensi. (Freiburger Zeitschrift Bd. IV, pag. 116); fragmente neber Pseudo-Isidor. pag. 254. — Dixerat nimirum prout in edito a Kunstmann manuscripto Sanct. - Emerentiano: « Sperabant autem illud factum eorum ideo ad præsens non posse deprehendi, quod illa Isidori dicta non de excellentioribus illis auctoritatibus sint, ac proinde minus agitata et magis ignota. » — In fine legitur: « Novit prudentia vestra quod illæ scripturarum sententiæ, quarum nos testimonio usi sumus, notæ in Ecclesia reverentiæ semper fuerint, et auctoris nequaquam obscuri vel incerti nominis sint. »

(139) Conf. de la Serna Santander loc. cit., § 6, n° 145, pag. 90 et seqq. — Quid sentiendum de codd. Matrill. A. 151. (Pertz *Archiv.* Bd. 8, pag. 771), et Tolet., 15 n. 16 (ibid. 822) ubi, in textu Isidorus episcopus, et in indice *Mercator*, appellatur, — et de codd. Abrincat 109 (pag. 381) et Bonon. 109 (pag. 406) ubi ambo confunduntur?

per plura sæcula tribui solitam, neminique curæ fuisse utrum ea, quibus constabat, acta certi auctoris essent nec ne, nemo nescit. Huic ætati utpote artis diplomaticæ prorsus experti, ignorantia illa si vitio verti nequeat, quid refert utrum Anacletus an Leo, Evaristus an Gregorius, Telesphorus an Nicolaus singula prior elocutus sit?

III.

Summa censuræ.

Ad sæculum usque quintum decimum Pseudo-Isidorianæ decretales pro veris habebantur. Spurias quidem esse suspectare visus est Joannes Wiclefius (140); nihil tamen aliud nisi odium quo leges pontificias omnes prosequeretur ex ejus argumentis rite colligitur. Primo omnium Nicolao de Cusa (141) († 1464) et, post eum, Joanni de Turrecremata (142) († 1468) ut verisimile est, de veterum pontificum decretalium interpolatione suspicio subiit. Collectionem cum semel typis in lucem prodiiisset, censura accuratior apprehendit, primo Erasmi, deinde Centuriatorum Magdeburgensium, necnon aliquorum Gallorum, quos inter Dumoulin (143) atque Lecomte, quorum studio de Decretalium adulteratione nulli jam dubio locus est (144). Sed propter Historiæ atque Ecclesiæ jurium inscitiam, quanto magis propter exortas, tunc temporis, apud Germanos de fide controversias, simul ac serpentes jam apud Francos Gallicanas opiniones, detectam nuper adulterationem hostili modo interpretati sunt. Collatorem mendacii reum, atque Ecclesiæ institutum, inprimis pontificis primatum nulli nisi Pseudo-Isidori scriptis, fundamento niti voluere. Quo factum est ut, ad impugnanda divina Ecclesiæ fundamenta, perversis simul ac dolosis viris ipse inscius arma subministraverit. Quod si revera Ecclesiæ astruendæ causa laborem subiit, de illius inutili opere ad hanc usque diem merito dolet Ecclesia (145).

Ineunte sæculo decimo septimo interpolatio jam negari nequebat. Valuit quidem Jesuita Franciscus Torrea Pseudo-Isidorum ab hæreseos criminatione liberare (146), minime vero Decretalium authenticitatem astruere. Imo ansam præbuit Calvinistæ Blondello (147), qui, docta admodum et acerba confutatione, adulteratas esse Decretales invictis argumentis demonstravit, et e quibus hausit Pseudo-Isidor, fontes patefecit.

Multo igitur inani conatu Bonaventura Malvasia (148), ordinis S. Francisci, in comprobanda Decretalium authenticitate iterum desudavit, quam doctiores catholici scriptores adhuc diligentiori quam Blondellus critice labefactabant (149). Quos inter, nullo repugnante, principes existere fratres Ballerini, presbyteri Veronenses, quibus, inter recentiores, se Walterus haud impari exhibuit (150).

His et similibus doctorum investigationibus præsentem materiam penitus exploratam, aliasque permultas de Pseudo-Isidori fontibus, ætate, patria, magni momenti quæstiones definitas habes. Quandiu vero deerit nova e manuscriptis accurate desumpta editio, nonnullorum quæditorum enodatio desiderabitur, si tamen enodari ullo modo valeant.

Præcipua a recentioribus criticis detecta documenta spectant ad fontes, unde hausit Pseudo-Isidorus (151), et ad modum quo adulteratio successit. Permultorum spuriorum actuum, qui, ante Pseudo-Isidori tempora, in omnium oculis versabantur (152), V. G. Constantinianæ donationis, eum auctorem haud esse per se patet. Inde probabiliter tenetur spurias decretales non simul sed progressu temporis in lucem editas (153), aliasque nonnullas ignoti auctoris Pseudo-Isidorum ætate pariter præcessisse. Accedit quod ejusmodi decretalium et Græca manuscripta circumferebantur (154).

Attamen, quia ex suppositis Decretalibus non paucæ Pseudo-Isidoro tribui nequeunt, non ideo ab omni interpolationis labe eximitur, tantummodo magis a culpa distat. Sed adsunt et alia quædam non minoris ponderis argumenta, queis probatur Pseudo-Isidoro odii vel fraudis notam, inde a sæculo sextodecimo, immerito a pluribus fuisse illatam. Rem enim aliter se habere luce clarius est, si concedatur, quod negari nequit, ipsam Decretalium summam a vero non abesse (155). Permultis siquidem, quas posterioris ætatis pontificis reipsa odidere, nonnisi antiquiorem diem collector addixit, aliaque prioribus sæculis edita et traditione accepta documenta ad Decretalium formam docte redegit. Non igitur districtiori collector appeten-

(140) Dicebat: « Decretales epistolæ sunt apocryphæ et seducunt a Christi fide, et clerici sunt stulti qui student eis. » — Confer Blasco, loc. cit., cap. 5, p. 30. — Ballerini, loc. cit., p. iv, c. 6, § 1, n. 2.

(141) De concord. cathol. lib. iii, cap. 3: Illo fortasse prior fuit Dominicanus Katsen. — Vid. Blasco, loc. cit., p. 32. — De epist. Clement. jam Petro Comestori dubium subierat.

(142) Summa Eccl., lib. ii, cap. 101. — Vid. sup. ill. Just. Fontiniani, Præf. ad Joan. de Turrecrem. Gratiani Decret. lib. v. — Dux in Freiburger Lexicon. Bd. 5, p. 742 et seqq.

(143) Decret. ed. 1554, ad c. 2, D. 22. — Conf. Walter, loc. cit., § 96, p. 190, n. g.

(144) Richter, De emend. Gratiani (Lips. 1835), p. 26.

(145) Pergraves inter catholicos scriptores sentiebant universam a Pseudo-Isidoro immutatam

fuisse Ecclesiæ disciplinam.

(146) Blasco, loc. cit., pag. 33.

(147) Vid. sup. ill. Haas, in Freiburger Kirchenlexicon Bd. 2, pag. 47 et seqq.

(148) Scripto titulus erat: *Nuntius veritatis David Blondello missus*. Rom. 1635. 8. — Eo sensu et cardinalis d'Aquirre scripsit (*Conc. Hisp.* tom. I).

(149) Conf. Zaccaria, loc. cit., pag. 298

(150) Hac de re et Knust docte disputavit; quem optime recensuit Rosshirt. loc. cit., pag. 9.

(151) Conf. Blondell. loc. cit. proleg. cap. 12. — Knust. l. c. p. 16. — Walter. l. c., § 98, in notis.

(152) Vide testim. secundum Ballerini, apud Walter. l. c., § 95, p. 185, not. o. — Richter l. c., § 69, n. 1.

(153) Conf. Zaccaria in den Kritischen Jahrbüchern für deutsche Rechtswissenschaften. Jahrg. 1846, p. 822.

(154) Conf. Rosshirt loc. cit., p. 8 et 44, 47, 48.

(155) Rosshirt loc. cit., p. 56.

das et sententia quam ii, quorum opera apostolorum canones et constitutiones nobis innotuere. Præcipuam conscribendo libro materiam ministrarunt historica per totam Ecclesiam tunc temporis diffusa Rufini et Cassiodori opera, necnon vitæ summorum pontificum, de quibus disserebat Liber pontificalis (156), cujus non semel ipsa et nonnisi ipsa verba apud Pseudo-Isidorum leguntur (157). Præter hæc fontes illi fuere Scriptura sacra, opera Patrum, conciliorum dicta, et, quo utebantur Visigothi, Romani juris breviarium.

Patet ergo Pseudo-Isidorum multa tum apocrypha quæ in promptu erant documenta, tum incertorum auctorum Decretales adhibuisse. Nullam videtur ex propriis, sed tantum ex aliunde ascitis Decretalem conscripsisse (158). Fraus, si qua latet, non ideo tibi probetur; sed, ut de ea æque statuas, ad tempus quo irrepsit attendas oportet. Quam multa ex apocryphis fontibus, non tam ad decipiendos animos quam ad stabiliendam aliquam veritatem documenta tunc prodire (159)!

Wisigotho idiomate edita Romani juris interpretatio, quam sequitur Pseudo-Isidorus, totam collectionem ex Hispania vel Gallia oriundam non obscure indicat. Quæ opinio nullis a Pontificali, quo tum Angli, tum Galli utebantur (160), Libro desumptis argumentis infirmatur (161). Hispani scriptores, qui de divo Isidoro tanquam suo gloriantur, iis vehementer adversantur qui impudentissimum deceptorem, quem non pudit sancti viri nomen usurpare, in Hispaniis natales habuisse contendunt (162). Sed ad quid tam operosus labor? Manuscriptorum Gallicæ originis manifesta vestigia (163), idiotismi, allatæ nonnisi a Gallicis auctoribus spurix decretales, nonne palam faciunt Francorum regnum Pseudo-Isidoro natale solum exstitisse (164)? Qui fit igitur ut novissimis adhuc temporibus fautores habuerit (165) absurda illa in odium sanctæ Sedis a Febronio (166) prolata hypothesis, juxta quam collectio septimo jam sæculo integra viguisset? (167.) Attamen concilium Parisiense (an. 829) collectori nostro obviam fuisse nemo non videt. Et nonne ex eo quod prima solemnitas Pseudo-Isidori in synodo Chiersensi (168) (an. 857) mentio facta sit, illius modo quodam generali ætatem colligis? Utrum collector ex Aquisgranensi concilio, aut concilium ex auctore quid desumpserit controvertitur (169). Primum a vero eo minus distat (170) quod studium, quorum de singulis quibusque ad primates spectantibus disputat, vix aliter quam restituta, anno 844, primatiali Metensi sede (171) explicari queat. Cum alias non minus probabile sit Pseudo-Isidorum tractatus de chorepiscopis (172) a Rabano Mauro (173), intra annos 845 et 849, editi non inscium fuisse, laudatusque abbas et archiepiscopus spurias decretales penitus ignoraverit, collectio nonnisi mediante sæculo nono absoluta fuisse merito creditur.

Voluere nonnulli collectionem Moguntix conflata (174-75). Sed hæc opinio inde refellitur quod Rabano Mauro, qui defuncti Otgarii in sede Moguntina successor fuit, Pseudo-Isidorus ignotus fuerit. Non quidem negatur Moguntinum levitam Benedictum in sua, intra annos 840 et 847, edita Capitularium collectione Pseudo-Isidoricis non absimiles sententias protulisse, imo affirmasse sua dicta e conscriptis a Riculpho super jus canonicum schedulis desumpta; quæ schedulæ in Moguntiacensis Ecclesiæ scrinio olim reconditæ, postea ab Otgario inventa sunt. Sed levitæ Benedicti et Pseudo-Isidori sententiæ non adeo concordant ut alias ab aliis dignosci nequeant (176), cum ambo, licet principiis discrepent, ex eodem potuerint fonte haurire. Cæteroquin non defuere nostro tempore qui, renovata oblitterata dudum hypothesi (177), dicerent archiepiscopum Otgarium ipsum esse auctorem, Benedictum vero nonnisi curatorem operis; quibus repugnant non levis ponderis argumenta (178).

Si quis vero ad ea respicere velit quæ supra diximus et e quibus eruitur Pseudo-Isidorum fuisse Franco

(156) Editus a Bianchini, Rom. 1718, 4 vol. in-fol. Muratori Rerum Ital. Script. tom. III, p. 1, Mediol. 1723. — Joann. Vignoli 3 vol. Romæ, 1724. — Conf. Ciampini Examen lib. Pont. Romæ, 1688. — Devoti Jus can. univ. Prol., cap. 18, § 23, not. 5. (Tom. I, p. 370.) — *Les origines de l'Eglise romaine*, chap. 9, p. 320, chap. 10, p. 338.

(157) V. g. Anastas. I ep. ad episc. Burg. Vid. Walter loc. cit., § 97, p. 196, not. a.

(158) Hefele loc. cit., p. 592.

(159) Rosshirt. loc. cit., p. x, n. 2.

(160) Conf. Bunsen. Beschreib. der Stadt Rom. p. 208.

(161) Sicut fecit Eichhorn, cui contradicit Walter loc. cit., § 192, not. r. — Confer. Knust. loc. cit., p. 8. — Kuntsmann, Remedium von chur.

(162) De la Serna loc. cit., § 6, n° 140 sqq.

(163) Invicti argumenti loco esset si probaretur, quod insinuat Richter, Pseudo-Isidorum vulgata editione, quam recognovit Alcuinus, usum esse.

(164) Conf. Ballerini p. III, cap. 6, n° 14, pag. 541 et seqq. — Walter § 97, p. 194, 192. — Richter § 70, p. 126. — Wasserscheleben p. 42 et seqq. Hefele pag. 607. — Item Mohler p. 371 et seqq.

(165) Vide Theiner et Eichhorn, quorum verba supra citata; contra quos Walter loc. cit., § 97, p. 192, not. r et s, pag. 194, not. x. Richter loc.

cit., § 70, not. 9. — Wasserscheleben pag. 44 et seqq. — Hefele pag. 609.

(166) De quo scripsit Zaccaria, p. 288: « Ma quale impostura più nera, più maligna di tutte le Isidoriane e quella di Febronio, il quale ha l'impudenza di affermare che quella Raccolta fosse uscita in Roma. »

(167) Vide contra Wasserscheleben, pag. 55.

(168) Apud Pertz, Mon. Germ. hist., t. III, pag. 452, et Hardouin Conc. t. V, col. 118.

(169) Sicut sentit Wasserscheleben, et longe ante sensit Daude, *Hist. univers., réflex.* 10 in c. 2 lib. III, (170) Vide Knuts p. 38-40. — Kuntsmann Fragmente p. 250 — Remedium von chur. p. 11.

(171) Cf. Walter l. c. § 97, p. 194; § 98, p. 198, not. m.

(172) Chorepiscopis Pseudo-Isidorus vehementer adversatur. Vide Kuntsmann, Fragmente p. 258. Bonner Kirchenlexikon Bd. 4. p. 691.

(173) Vid. sup. ill. Kuntsmann: Rabanus Maurus. Historische Monographie. Maiuz, 1841.

(174-75) Kuntsmann, Fragmente p. 254.

(176) Vide præfationem Benedicti Levitæ.

(177) Quam jam Blasco defendit cap. 6, p. 44, et inter recentiores, Wasserscheleben docte et acute. — Confer. Gfrorer pag. 42. Vide notam sequentem.

(178) Collata apud Hefele, p. 628, qui tamen hypothesi aliquo modo favet, p. 635.

ortum genere, duo occurrunt quæ fidem faciunt memoratum librum in occidentali Caroli Calvi (179) regni parte primum in lucem prodixisse; videlicet quod veterrima manuscripta Franco idiomate edita sint, et quod illic Pseudo-Isidorus primo citatus reperitur. Imo si concederetur, — quod tamen in sensu quo communiter res accipitur concedi nequit, — auctorem eo concilio scripsisse ut metropolitanam impugnaret potestatem, certe Rothadum Suessionensem (180) Pseudo-Isidoro ope adfuisse vix ullus non libenter admitteret (181).

Qua in re quisque in suo sensu abundet. Id autem notatu dignum videtur quod hypothesis quæ collectionis Pseudo-Isidorianæ auctorem Otgarium fingit, nullis nitatur argumentis, nisi forte quod Moguntinus episcopus hierarchicæ faverit potestati (182). In hoc vero nullius quidem momenti negotio maxime desudarunt critici, quodnam nempe fuerit Pseudo-Isidori in conscribendo opere genuinum propositum. Qui de industria decipere voluisset, is et a qualibuscunque mediis etsi pessimis non abhorruisset papalia promovere jura, conciliorum impugnatione auctoritatem, favere primatibus. Metropolitanas deprimeret, oppresso a laicis consulere clero (183), illi vicissim scopo fuisset. Quidquid a Pseudo-Isidoro quilibet criticus eruere intenderet, hoc et eruebat, unde patet quam recte de se ipso auctor prædicarit, « se episcopis et clero et laicis perutile, et universam complectens Ecclesiæ disciplinam, opus scribere velle. » Quod et revera habita de Ecclesiæ tunc temporis in Francorum regno statu ratione, pro suo modo perfecerat, cum ea quæ in ecclesiasticarum legum codicibus deficiebant, e recentioribus fontibus, quos tamen non penitus perspectos habuit (184), supplenda esse existimaret. In quo labore, prout notatum est, Libri Pontificalis eloquia ipsi et fundamento et regulæ fuere (185).

Denique non defuerunt docti qui nauseabile de Joanna papissa (186) commentum inter et Pseudo-Isidorianam collectionem, quamdam affinitatem latuisse suspicarentur. Sincerum esse mere figmentum rati, spuriarum decretalium collectionem papissæ fictæ spurii filii typo allegorice designari opinantur (187). *Quisque in suo sensu abundet* (188).

AUCTORES DE PSEUDO-ISIDORIANA COLLECTIONE CONSULENDI.

- Ecclesiastica historia Centuriarum Magdeburgensium*, tom. II, cap. 7; tom. III, cap. 7.
 FR. TURRIANUS, *Adversus Magdeburgenses Centuriatores pro canonibus apostolorum et epistolis decretalibus Pontificum apostolicorum Libr.* v. FLORENT., 1572; Colon., 1573, in-4.
 BLONDELLUS, *Pseudo-Isidorus et Turrianus vapulantes*. Genev., 1628, 1635, in-4.
 VAN ESPEN, *De collectione Isidori vulgo Mercatoris* (Comment. in canones et decreta juris veteris. Opp. tom. III.
 BALLERINI, *De antiquis collectionibus*, p. III, cap. 6. (Gallandi), *Sylloge*, tom. I, p. 558 sqq.
 BLASCUS, *De collectione canonum Isidori Mercatoris*. (Gallandi, loco citato, tom. II, p. 1 sqq.)
 ZACCARIA, *Antifebronio*, tom. I, dissert. III, cap. 3-5. (Edit. Pesar., p. 283 sqq.)
 SPITZER, *Geschichte des kanonischen Rechts bis auf die Zeiten des falschen Isidor*. Halle, 1778, S. 243 u. ff.
 MARCHETTI, *Saggio critico sopra la storia di C. Fleury*. Roma, 1781.
 ANTON. THEINER, *De Pseudo-Isidoriana canonum collectione*. Vratisl., 1827. BIENER, *in der Krit. Zeitschr. für Rechtswissenschaft*, Bd. 3, Heft 1.
 KNUST, *De fontibus et consilio Pseudo-Isidor. Collect.* Gott., 1832. in-4.
 MOHLER, *Fragm. aus und über Pseud-Isid.* (Tüb. Quartalsc., 1829, 32.—Vermischte Schrif. Bd. 1, S. 283.)
 EICHORN, *Die Spanische Sammlung*.
 WASSERSCHLEBEN, *De patria decretalium Pseudo-Isidor.* Vratisl., 1845. *Beitrage zur Geschichte des falschen Decretalem*, Breslau, 1844.
 KUNSTMANN, *Fragmente über Pseudo-Isidor.* (Neue Sion, Jahrg. 1845 N. 52 u. ff.) — *Pseudo-Isidorische Sammlung* im Bonner Kirchenlexikon, Bd. 4, S. 689 u. ff.
 HEFELE, *Ueber den gegenwertigen Stand der Pseudo-Isidor. Frage.* (Tüb. Quartalschr., 1847, S. 583 u. ff.)
 GFROERER, *Untersuchung über Alter, Ursprung, Zweck der Decretalen des falschen Isidorus*. Freib., 1848. (*Geschichte der ostund westfränkischen Carolinger*, Bd. 1, S. 74 u. ff.; S. 240.) S—r in der Hall. Allg. Zeit., Jahrg. 1849, N. 277 u. ff.
 ROSSHIRT, *Zu den kirchenrechtlichen Quellen des ersten Jahrtausends, und zu den Pseudo-Isidorischen Decretalen. Mit besonderer Rücksicht auf noch nicht bekannte Handschriften*. Heidelb., 1849. (Vergl. Gengler, *Deutsche Rechtsgeschichte im Grundrisse*. Erlang., 1850, S. 422 u. ff.)
 WALTER, *Kirchenrecht*, § 95-98. — RICHTER, *Kirchenrecht*, §§ 24, 69, 70.

(179) Cf. Kuntsmann p. 254. Hefele p. 634-636.

(180) Nonnisi casu evenit, ut de Rothado supersit documentum, in quo se peccatorem dicit.

(181) Sed et Gfrorer, etsi spurias Decretales Moguntinæ ortas tenerit, Pseudo-Isidoricam Collectionem a Rothado absolutam fuisse sentit.

182 Conf. Walter § 97, p. 195, not. y.

(183) Walter adnotat p. 197, not. f, merito adungi posse: « Pietatem augere, perficere Christianos mores, divinum ordinare cultum, res Ecclesiæ in tuto ponere. De his enim omnibus multo et gravi sermone agitur ex spurii Decretalibus. » Hefele

pag. 595, de variis quæ Pseudo-Isidoro ad conscribendum opus incitamento exstitere.

184 Rosshirt, p. 19.

185 Dollinger, *Lehrbuch der Kirchengeschichte* Bd. 2, p. 46.

(186) Blasco, loc. cit., cap. 16, p. 135 et seqq. — Gfrorer *Geschichte der Karolinger*, Bd. 1, p. 288. — De ipso commentario. Haas in *Freiburger kirchenlexikon* Bd. 5, p. 705 et seqq.

(187) Vid. sup. ill. Rosshirt, p. 60 et seqq.

(188) Devoti § 5, p. 358, hypothesi non penitus adversatur.

ISIDORI MERCATORIS COLLECTIO DECRETALIU.

(Apud Merlinum, Collect. Concil., Coloniae 1530.)

JACOBI MERLINI DOCTORIS EPISTOLA NUNCUPATORIA.

Reverendissimis in Christo Patribus et dominis meis præstantissimis STEPHANO et FRANCISCO PONCHERIIS, Senonensis et Parisiensis Ecclesiae præsulibus circumspæctissimis, JACOBUS MERLINUS doctor theologus, S. P. D.

Sacrosanctorum conciliorum orthodoxorumque pontificum instituta, quæ partim dudum beatus Isidorus in unum comportaverat, partim tu, reverendissime Pater, plumbo obfirmata publicanda dedisti, in unum referre volumen non dissimulavi, conducibilis reipublicæ nihil fore existimans, quippe cum tam copiose tamque catholice singula quæ aut ad atterendos mortalium errores, aut ad instaurandum jam prope collapsum orbem præferant, ut facile nunc quisque ad manum habeat unde hæreses et hæreticos jugulet, elatos deprimat, voluptuosos defatiget, excitet torpentes, exinaniat ambitiosos, vulpes capiat parvulas vineam ecclesiasticam demolientes. Si igitur posthac monstra a republica arcere pellereque quispiam contendat, quid præstantius lapidibus David, quos hic Jordanis copiosissime subministrat? Si item votis esurientium satisfacere tentet, quid copiosius suaviusque opibus quas hæc de remotissimis oris veniens navis attulit? Si vero semitam et veritatis splendorem concupiscat, ex quibus optimo jure pellantur errorum tenebræ, et procul abeant cum suis auctoribus, quid apertius Patrum parentumque sententiis, quas impellente sancto Spiritu in hunc acervum comportarunt? Hic nempe, velut ex prato floribus universis pleno, facile colliguntur quæcunque ad rem conferunt ecclesiasticam, quæcunque ad comprimenda vitia extinguendosque concupiscentiæ ardores conducunt. Hic præstantissima margarita mox, si paululum effoderis, occurret. Hic quoscunque dæmon suscitavit hæreticos, jugulatos, confossos, prostratosque intueberis. Hic rituum atque orthodoxæ Ecclesiae sacramentorum osos, plagis impositis, semimortuos agnosces. Hic quo Sponsi Ecclesiae jura tuearis, hic sponsæ libertates, et quæcunque reliqua quæ ad pacificum convictum hominum conspirant, facile depromes. Hic velut ad petram parvuli Novatus Helcheseite, Sabellius, Cerinthus, Nepotianus cum Paulo Samosateno eliduntur. Hic scintilla Arianæ perfidiæ, ne magnum tandem præberet incendium, Photinus, Eunomius, Hebion, Montanus prisca emoriuntur. Hic velut condensissima silva latitant orthodoxi, qui, instar ursorum, Pelagium, Apollinarem, Priscillianum, Nestorium et Cataphrygas, cum filiis Hierico laniant lacerantque. Hic Eutyches Manichæus, Acephali, Dioscorus et Theodorus prosternuntur. Hic Severus Aquilegiensis gladio Phinees jugulatur. Hic Monothelitæ mandibula asini dejiciuntur. Hic Sergius, Pyrrhus, Macharius, velut vulpes parvulæ tenentur. Hic Hussitæ perfidi, Wiclefistæ insani, et Bohemi apostatæ atque schismatici, cum sua tota posteritate, ut singularis fetus, perpetuo feriuntur anathemate. Hic regum et imperatorum tyrannis velut chamo et freno reprimitur. Hic præsulum et pontificum luxus coarguitur. Si dissentiant principes, hic sincera pax latitat. Si de primatu disceptent præsules, hic magni consilii angelus præficiendum cæteris patefacit. Si pestilens zizania agrum Dominicum labefactare incipiat, mox pater excitatur evangelicus, qui in fasciculos, incendio dandam, colligere præcipiat, quorum vim atque conditionem si semel degustaverint auctoritates illæ supremæ, principum scilicet et pontificum, ecclesiasticam mox excitabunt potestatem, quæ dudum a Basiliensi concilio toties commonita, vires resumere non valuit, excitata tandem brachium vibravit, nec prius ab instituto manus revocabit, donec olim perditam drachmam (veritatem dico vitæ doctrinæ, et justitiæ) invenerit. Cum itaque ex hujusmodi argumentis tam copiosum utileque reipublicæ antidotum exspectetur, vobis reverendissimis Patribus, qui verissimam cicatricem Christi tenetis, supremisque studiis sanctam Hierusalem, sponsam Christi electissimam, restituere illustrareque, pulsis omnibus errorum fucis, contenditis, hunc nostrum tantillum laborem per vos reipublicæ offerendum, dignum duxi: non parum mercedis me assecuturum existimans, modo ex alumno vestro (cujus animum vix humeri sufferunt) qualibuscunque studiis (velut mel

de petra, et oleum de saxo durissimo) argumenta proferatis, quibus a Gallorum sedibus pellantur hæreses, refloreat veritas, inanesque, et nullius momenti contentiones evanescent. Accipite igitur, optimi patres, has nostras lucubrationes rei ecclesiasticæ, imo et toti orbi mea sententia profuturas, unde docti pariter et indocti in promptu habeant quo delectentur; quo se item adversus pestilentia, nescio quorum hominum rabies, juvent, protegant, tueantur; quo item cessent pariter et amputentur singula errorum seminaria, cedant bella paci, unioni schismata, veritati error: et luceat veritatis lumen in Sion, et agnoscatur verus zeli caminus in Hierusalem, Christus scilicet, qui ventis procellisque, rursus atque iterum utinam imperet.

ORIGO CONCILIORUM GENERALIUM.

Quo tempore concilia celebrari cœperunt, et de quatuor conciliis.

Canones generalium conciliorum a temporibus Constantini cœperunt. In præcedentibus namque annis, persecutione sæviante, docendarum plebium minime dabatur facultas; deinde Christianitas in diversas hæreses scissa est, quia non erat licentia episcopis in unum convenire nisi tempore supradicti imperatoris. Ipse enim dedit facultatem Christianis libere congregari. Sub hoc etiam sancti Patres in concilio Nicæno de omni orbe terrarum convenientes juxta fidem evangelicam et apostolicam secundum post apostolos Symbolum tradiderunt. Quatuor autem principalia esse concilia ex quibus plenissimam fidei doctrinam tenent Ecclesiæ tam de Patris, et Filii, et Spiritus sancti divinitate, quam prædicti Filii et Salvatoris nostri incarnatione. Prior harum Nicæna synodus est trecentorum decem et octo episcoporum, sub Constantino Augusto imperante peracta, in qua Arianæ perfidiæ blasphemia condemnata, qua inæqualitatem sanctæ Trinitatis idem Arius asserbat, consubstantialem Deo Patri Dei Filium eadem sancta synodus per symbolum definit. Secunda synodus est centum quinquaginta Patrum, sub Theodosio seniore Constantinopoli congregata, quæ Macedonium, Spiritum sanctum Deum esse negantem, condemnans, consubstantialem Pa-

tri et Filio eundem Paraclitum demonstravit, dans latius symboli formam, quam tota Græcia et Latinitas in Ecclesiis prædicat. Tertia synodus est Ephesina prima ducentorum episcoporum, sub Juniore Theodosio Augusto edita, quæ Nestorium duas personas in Christo asserentem justo anathemate condemnavit, ostendens manere in duabus naturis unam Domini nostri Jesu Christi personam. Quarta synodus est Chalcedonensis sexcentorum triginta sacerdotum, sub Martino principe habita, in qua Eutychem Constantinopolitanum abbatem Verbi Domini et carnis unam naturam pronuntiantem, et ejus defensorem Dioscorum quondam Alexandrinum episcopum, et ipsum Nestorium cum reliquis hæreticis una Patrum sententia prædamnavit, prædicans eadem synodus Christum Dominum sic natum de Virgine, ut in eo substantiam et divinæ et humanæ confiteamur naturæ. Hæ sunt, ut prædiximus, quatuor principales, et venerabiles synodi fidem catholicam complectentes. Sed et si qua sint concilia quæ sancti Patres Spiritu Dei pleni sanxerunt, post istorum quatuor auctoritatem omni manent stabilita vigore. Quorum etiam gesta in hoc corpore condita continentur.

Item de synodis principalibus, quibus in locis, quibus pro causis, quibus temporibus, quibus auctoribus celebratæ sint.

Prima synodus in Nicæa trecentorum decem et octo Patrum contra Arium, Alexandrinum presbyterum, qui tres gradus in Trinitate asserbat, Patrem scilicet majorem, Filium minorem, Spiritum sanctum creaturam, temporibus Constantini principis, Sylvestri papæ Romani, Macharii Hierosolymitani, Alexandri Constantinopolitani, qui condemnata hæresi statuerunt canones viginti. Quorum auctor maxime præfatus sanctus Alexander episcopus fuit. Secunda in Constantinopoli centum quinquaginta Patrum contra Macedonium Constantinopolitanum episcopum, qui negabat Spiritum sanctum Deum esse, temporibus Gratiani et Theodosii principum, Damasi papæ Romani, Cyrilli Hierosolymitani, Nectarii Constantinopolitani, qui, condemnata hæresi, statuerunt canones tres. Quorum maxime auctor Nectarius Constantinopolitanus fuit. Tertia in Epheso ducentorum Patrum contra Nestorium Constantinopolitanum episcopum, qui dicebat beatam virginem Mariam non Dei, sed hominis tantummodo genitricem, ut aliam personam carnis, aliam faceret divinitatis, temporibus Theodosii Magni principis, Cœlestini papæ Romani, Juvenalis Constantinopolitani, Cyrilli Alexandrini. Qui duodecim capitula contra Nestorii blasphemias, totidem capitula, auctore eodem sancto Cyrillo, anathematizando conscripse-

runt. Quarta in Chalcedone sexcentorum triginta Patrum, contra Eutychem Constantinopolitanum abbatem qui asserbat Christum post humanam assumptionem non ex duabus naturis existere, sed solam in eo divinam naturam permanere, temporibus Martiani principis, Leonis papæ Romani, Juvenalis Hierosolymitani, Anatolii Constantinopolitani. Qui condemnata hæresi statuerunt canones viginti septem, quorum auctor maxime idem sanctus Anatholius Constantinopolitanus episcopus fuit. Quinta Constantinopoli contra Theodorum Mopsuestenum, et omnes hæreticos. Qui Theodorus dicebat alium Deum esse Verbum, et alium Christum, et sacram Virginem Mariam negabat Dei genitricem fuisse, temporibus Justiniani principis, Vigili papæ, Domini Antiocheni, Eutychie Constantinopolitani, qui quatuordecim capitula anathematizando scripserunt contra Theodori et sociorum ejus blasphemias. Sexta in Constantinopoli, centum quinquaginta Patrum contra Macharium Antiochenum episcopum et socios ejus, qui unam voluntatem et operationem in Christo falsa suspitione astruebant, temporibus Constantini principis, Agathonis papæ Romani, Georgii Constantinopolitani. Qui condemnata hæresi anathematizando scripserunt octo capitula.

Item adnotatio synodorum quarum gesta in hoc codice continentur.

Prima adnotatio Aquitanæ synodi, qui ante Nicenam fertur fuisse, sed propter auctoritatem ma-

jorem postponitur: in qua Patres octodecim statuerunt canones viginti quatuor. Quorum auctor

maxime Vitalis Antiochenus episcopus exstitit. Secunda Neocæsariensis, quæ post Aquitanam et Nicænam legitur fuisse, in qua Patres sedecim statuerunt canones quatuordecim, quorum auctor maxime Vitalis Salaminus exstitit. Tertia Gangrensis, quæ post Nicænam legitur fuisse, in qua Patres sedecim statuerunt canones viginti unum propter quasdam necessitates ecclesiasticas, maxime contra Eustachium, qui dicebat quod nullus in conjugali ordine positus, nec ullus fidelis qui non omnibus renuntiaret quæ possideret, spem apud Dominum haberet, et multa alia venenosa, quæ enumerare longum est. Quarta Sardicensis, in qua Patres quadraginta statuerunt canones viginti unum, quorum auctor maxime Osius Cordubensis episcopus, et Vincentius Capuanus episcopus, et sanctæ Romanæ Ecclesiæ legatus exstiterunt. Quinta Antiochena, in qua Patres triginta statuerunt canones viginti quinque, quorum auctor maxime Eusebius Palæstinensis episcopus exstitit. Sexta Laodicensis, in qua Patres viginti duo statuerunt canones quadraginta novem, quorum auctor maxime Theodosius episcopus exstitit. Septima Carthaginensis, in qua Patres ducenti decem et septem, statuerunt canones triginta tres, quorum auctor maxime Aurelius Carthaginensis episcopus exstitit. Etiam sanctus Augustinus Hippo- nensis episcopus in eadem synodo legitur fuisse temporibus Honorii Augusti. Octava Africana sub Theodosio minore Augusto, in qua Patres ducenti quatuordecim recitaverunt et firmaverunt canones centum et quinque qui per diversa concilia Africa-

næ provinciæ, temporibus Aurelii Carthaginensis episcopi, leguntur esse conscripti. Nona Arelatensis, in qua Patres statuerunt canones, etc., quorum auctores maxime Silvester urbis Romæ episcopus, et sanctus Marinus Arelatensis episcopus exstiterunt, temporibus Constantini Augusti, sicut quidam asserunt. Decima item Arelatensis, in qua Patres novemdecim statuerunt canones, quorum auctor maxime sanctus Cæsarius Arelatensis episcopus exstitit. Undecima item Arelatensis, in qua Patres sedecim statuerunt canones. Duodecima item Arelatensis, in vico Ortinsico, in qua Patres undecim statuerunt canones, quorum maxime auctor sanctus Cæsarius Arelatensis episcopus exstitit. Tertia decima item Arelatensis, in qua Patres novemdecim statuerunt canones, quorum auctor maxime Sapardus Arelatensis episcopus exstitit. Quarta decima Arausicensis, in qua Patres sedecim statuerunt canones, quorum auctor maxime Hilarius episcopus exstitit. Sexta decima Agathensis, in qua Patres triginta quatuor statuerunt canones, quorum auctor maxime Cæsarius episcopus exstitit. Septima decima Aurelianensis, in qua Patres septuaginta duos statuerunt canones, quorum auctor maxime Aurelius Arelatensis episcopus exstitit temporibus Clodovici regis. Octava decima item Aurelianensis, in qua Patres triginta unum statuerunt canones, quorum auctor maxime Melanius Redensis episcopus exstitit. Nona decima item Aurelianensis, in qua Patres viginti tres statuerunt canones, quorum auctor maxime sanctus Albinus Andegavensis episcopus exstitit.

INCIPIT EPISTOLA AURELII CARTHAGINENSIS EPISCOPI

AD DAMASUM PAPAM.

Reverendissimo papæ DAMASO AURELIUS Carthaginensis episcopus.

Gloriam apostolicæ sedis et vestræ sublimitatis gratiam nostra humilitas exorat ut statuta quæ reperire poteritis post finem beati principis apostolorum Petri usque ad vestræ sanctitatis principium, juxta apostolicæ sedis auctoritatem, quam cognovimus per vestræ sapientiæ sanctitatem gubernari,

nobis scripta mittere dignemini. Quatenus per vestræ sanctitatis nobilitatem atque prudentiam nosse valeamus quæ in præfata sancta sede supradictis temporibus sunt decreta, et qui adversus canonum apostolorum instituta gesserunt cognoscantur. Bene valete, sanctissime papa, et orate pro nobis, amantissime pater. Data viii Kalend. Martii, et lecta Romæ Nonas Maii.

RESCRIPTUM DAMASI AD AURELIUM CARTHAGINENSEM EPISCOPUM.

Beatissimo fratri et coepiscopo AURELIO DAMASO.

Scripta sanctitatis tuæ debita veneratione suscepimus, in quibus sitire venerationem ac prudentiam tuam apostolica instituta (ut dignum erat) cognovimus. Qua de re quædam ex his quæ petisti misimus, et quædam adhuc cum iterum miseris, mittere cupimus. Nullum tamen a beati Petri principis apostolorum fine prædecessorum nostrorum prætermisimus, de quorum statutis aliquid tibi per Ammonium presbyterum et Felicem diaconum sub certis signaculis non mitteremus. Quæ te et custodire optamus, et aliis prædicanda ac publicanda mandamus, ut ab omnibus inviolate debita veneratione custodiantur, et inviolate servantur, atque ab omnibus futuris temporibus diligenter venerentur, quia violatores voluntarie canonum graviter a sanctis Patribus judicantur, et a Spiritu sancto (cujus instinctu ac dono dictati sunt) damnantur, quoniam blasphemare Spiritum sanctum non incongrue videntur, qui contra eosdem sanctos canones non necessitate compulsi, sed libenter, ut præfixum est, aliquid proturve agunt, aut loqui præsumunt, aut facere volentibus sponte consentiunt. Talis enim præsumptio manifeste unum genus est blasphemantium Spiritum san-

ctum, quoniam, ut jam prælibatum est, contra eum agit cujus impulsu et gratia iidem sancti editi sunt canones. Diabolica vero nequitia plerosque subtiliter fallere solet, et ita quorundam imprudentiam per similitudinem pietatis sæpissime illudit, ut pro salutaribus nocitura persuadeat. Idcirco norma sanctorum canonum qui sunt Spiritu Dei conditi, et totius reverentia consecrati, fideliter a nobis est scienda, et diligenter tractanda, ne quovis modo sanctorum Patrum statuta absque inevitabili necessitate (quod absit) transgrediamur, sed fidelissime per ea gradientes, cum eis qui eos instinctu condiderunt divino mercedis gloriam, et laboris cumulum eorum meritis auxiliante Domino habere mereamur. His itaque rite deliberatis, et ad ecclesiarum vestrarum notitiam nostra deliberatione perlatis, parere vos eorumdem sanctorum canonum regulis summopere convenit, ne in aliquo eis obviare quorumdam ignavia faciat, sed vestra sapiens et sana doctrina quæ cupit vos per omnia placere Deo illis coheredes et participes cælestis regni in sedibus fideles cooperatores ostendat. Data xvi Kalend. Junii, Gratiano et Ciritio IV consulibus.

PRÆFATIO ISIDORI IN SEQUENS OPUS.

ISIDORUS servus Christi lectori conservo suo et parenti in Domino fideli salutem.

Compellor a multis tam episcopis quam reliquis servis Christi canonum sententias colligere, et in uno volumine redigere, et de multis unum facere. Sed hoc oppido conturbat, quod diversæ interpretationes varias sententias faciunt, et licet unus sit sensus, diversæ tamen sunt sententiæ, et aliæ longiores, aliæ breviores. Ea vero concilia quæ Græco sunt edita stylo, amplius quam tripliciter aut quadrupliciter interpretata atque conscripta reperimus. Quod si veritas est quærenda e pluribus, Græcorum sequamur styllum, eorumque imitemur dictiones atque exemplaria; sin minus, ipsi dicant atque exponant quibus tot sunt exemplaria quot codices. Nobis tamen videtur, cum in nostro discrepaverint sermone, ut unitas, et veritas ab ipsis quærenda sit, quorum lingua edita esse noscuntur. Quod et nos fecimus, et sicut a veris eorum reperimus magistris, in volumine cui hæc præponitur præfatiuncula inserere curavimus. Canon autem Græce, Latine *regula* nuncupatur. Regula autem dicta quod recte ducit, nec aliquando aliorum trahit. Alii dixerunt regulam dictam vel quod regat, vel quod normam vivendi præbeat, sive quod distortum pravumque quid corrigat. Synodum autem ex Græco interpretari *comitatum* vel *cœtum*. Concilium vero nomen tractum ex communi intentione, eo quod in unum omnes dirigant mentis obtutum. Cilia enim oculorum sunt. Unde et qui sibimet dissentiant, non agunt concilium, quia non sentiunt unum. Cœtus vero conventus est, vel congregatio a coeundo, id est conveniendo in unum, unde et conventus est nuncupatus, quod omnes ibi conveniunt, sicut conventus, cœtus vel concilium a societate multorum in unum.

In principio vero voluminis hujus qualiter concilium apud nos celebratur posuimus, ut qui nostrum ordinem sequi voluerint, sciant qualiter hoc agere debeant. Qui autem hoc agere melius elegerint, faciant quod justo canonicoque atque sapientissimo consilio judicaverint. Denique propter eorum auctoritatem cæteris conciliis præposuimus canones qui dicuntur apostolorum, licet a quibusdam apocryphi dicantur, quoniam plures eos recipiunt, et sancti Patres eorum sententias synodali auctoritate roboraverunt, et inter canonicas posuerunt constitutiones. Deinde quarumdam epistolarum decreta virorum apostolicorum interserimus, id est Clementis, Anacleti, Evaristi et cæterorum apostolicorum, quas potuimus hactenus reperire epistolas usque ad Silvestrum papam. Postmodum vero Nicænam synodum constituimus propter auctoritatem ejusdem magni concilii. Deinceps diversorum conciliorum Græcorum et Latinorum,

sive quæ antea, seu quæ postmodum facta sunt, sub ordine numerorum ac temporum capitulis suis distincta sub hujus voluminis aspectu locamus, subjicientes etiam reliqua decreta præsulum Romanorum usque ad sanctum Gregorium, et quasdam epistolas ipsius in quibus pro culmine sedis apostolicæ non impar conciliorum exstat auctoritas, quatenus ecclesiastici ordinis disciplina in unum a nobis coacta atque digesta et sancti præsules paternis instituantur regulis, et obediens Ecclesiæ ministri vel populi spiritualibus imbuantur exemplis, et non malorum hominum pravitatibus decipiantur. Multi enim, pravitate et cupiditate depressi, accusantes sacerdotes oppresserunt. Ideo sancti Patres leges constituerunt quas sanctos canones appellaverunt. Multi ergo idcirco alios accusant, ut se per illos excusent, aut eorum bonis ditentur. Plerique vero boni Christiani propterea tacent, et portant aliorum peccata quæ noverunt, quia documentis sæpe deseruntur quibus ea quæ ipsi sciunt iudicibus ecclesiasticis probare non possunt, quoniam licet vera sint quædam, non tamen iudicibus credenda sunt, nisi quæ certis indiciis demonstrantur, nisi quæ manifesto iudicio convincuntur, nisi quæ iudiciario ordine publicantur. Nullus enim qui suis rebus est spoliatus, aut a sede propria vi aut terrore pulsus, antequam omnia sibi ablata ei legibus restituantur, et ipse pacifice diu suis fruatur honoribus, sedique proprie regulariter restitutus ejus multo tempore libere potiat honoris, juxta canonicam accusari, vocari, iudicari aut damnari institutionem non potest. Unde et ecclesiastica Historia, ab Eusebio Cæsariensi episcopo confecta, de muliere quadam quæ pro castitate a marito accusabatur ait : « Præceptum, vel interdictum est ab imperatore lege lata, ut primo permitteretur ei rem familiarem libere diutius ordinare, tum deinde responderet objectis. » Hæ omnes leges tam ecclesiasticæ quam et vulgares publicæque præcipiunt.

Horum vero concinnantia si omnia ponerentur, ante deficerent dies, et nimis proluxa fieret epistola. Ex pluribus tamen aliqua hic ad provocationem aliorum inserere judicavimus. Ait namque sanctus Leo Romanæ Ecclesiæ antistes in epistola Chalcedonensi concilio missa, cujus initium est : « Leo episcopus synodo Chalcedonensi. Optaveram quidem, dilectissimi, » et cætera. In qua inter cætera sic testatur dicens : « Quia vero non ignoramus per pravas æmulationes multarum Ecclesiarum statum fuisse turbatum, plurimosque fratres injuste sedibus suis pulsos et in exilia deportatos atque in locum superstitem alios substitutos; his primitus vulneribus adhibeatur medicina justitiæ. Ne quisquam

ita careat propriis, ut alter utatur alienis. Quem **A** ita errorem omnes relinquunt, ut nemini quidem perire honor debeat, sed prioribus episcopis cum omni privilegio suo jus proprium reformetur. » Eadem et antiqui apostolici qui fuerunt ante synodum Nicænam sanxerunt. Eadem synodus quæ habita est in Larissa sub Valeriano loquitur. Eadem plurimæ Romanæ synodi testantur, eadem papa Symmachus et cæteri sancti Patres sanxerunt. Quorum statuta proxilitatem vitantes hic inserere distulimus. Si quis autem hæc plenius scire et legere voluerit, suis in auctoribus invenire et legere pleniter poterit. Nobis vero hac in præfatiuncula ista sufficiant. Et sicut militi ex multis armis illa sufficiunt quæ ferre congruenter super se poterit, sic nobis de multis sententiis una, aut duæ, vel **B** quantum tunc necesse fuerit, sufficiunt, quoniam sicut cum uno telo aut duobus inimicum vincimus, sic cum una aut duabus sententiis auctoritate plenis æmulum superamus. Si enim de mulieribus et sæcularibus hominibus hæc constituta sunt, multo magis ecclesiasticis viris et sacerdotibus sunt concessa. Hæc eadem vero ecclesiastica jura jubent et sæculi leges præcipiunt. Similiter accusatores et accasiones, quas sæculi leges prohibent, canonica funditus repellit auctoritas. Synodorum vero congregandarum auctoritas apostolicæ sedi privata commissa est potestate, nec ullam synodum ratam esse legimus, quæ ejus non fuerit auctoritate congregata vel fulta. Hæc canonica testatur auctoritas, hæc historia ecclesiastica roborat, hæc sancti Patres confirmant.

Scire autem vos volo, octoginta episcopos, qui hoc opus me incipere, et perficere coegistis, et cunctos reliquos Domini sacerdotes oportet, quod plura quam illa viginti capitula quæ apud nos habentur Nicænæ synodi reperimus, et in decretis Julii papæ septuaginta capitula ejusdem synodi esse debere legimus. Quam epistolam in suo ordine inter cætera decreta apostolicorum posuimus, hæc scrutantibus et cunctis nosse volentibus rimandam. Nam quod plura quam viginti capitula sint Nicæni concilii, in multis invenitur locis. Legitur enim in Constantinopolitano concilio ita : « Manifestum est quod illa quæ sunt per unamquamque provinciam ipsius provinciæ **D** synodus dispenset, sicut Nicæno constat decretum esse concilio. » Legitur et in epistola Innocentii papæ Victricio Rothomagensi episcopo directa, ita : « Si quæ causæ vel contentiones inter clericos et laicos, vel inter clericos tam majoris ordinis quam etiam inferioris fuerint exortæ, placuit ut secundum synodum Nicænam congregatis omnibus ejusdem provinciæ episcopis iudicium terminetur, » et reliqua. Sanctæ etiam memoriæ Theophilus Alexandrinus episcopus suis in epistolis meminit in concilio Nicæno statutum esse ut ab VIII Idus Martii usque in idem Nonas Aprilis, diebus scilicet 28, qualiscunque luna nata fuerit in quolibet medio spatio, perhibet facere initium primi mensis, quartam decimam vero **C** a XII Kalend. Aprilis usque in XVIII Kalend. Maii solerter inquiri, et si die Sabbatorum inciderit, consequenti die Dominico, id est luna XV, Pascha celebrare conscripsit, et si die Dominico luna XIII ejusdem mensis, id est primi mensis, evenerit ipsa hebdomada transmissa in alterum diem Dominicum, Pascha sine dubio celebrare conscripsit. His et aliis quamplurimis exemplis patet plura esse quam viginti Nicæni concilii capitula, et veram esse prædictam Julii papæ epistolam. Nobis autem quidam e consortio fratrum nostrorum Orientales testati sunt se vidisse concilium Nicænum habens potiore quatuor Evangeliorum magnitudinem, continens in se sessiones episcoporum, et introductiones, judiciale querimoniarum, atque definitiones et constitutiones, necnon et subscriptiones eorum. Ad cujus similitudinem magnum Chalcedonense concilium conscriptum esse confirmaverunt, et demum alia Constantinopoli condita, unum videlicet sub Justiniano imperatore, contra Dei impugnatores Origenem, Didimum, et Evagrium, et aliud temporibus Agathonis papæ et Constantini imperatoris contra Macharium episcopum, et Stephanum ejus discipulum, ac reliquos episcopos, qui pro frumento zizania Ecclesiis seminaverunt, vinum miscuerunt aquæ, et proximo potum dederunt eversione turbida, et tanquam lupi agni simulabant mendacium, et veritas ut mendacium refutabatur.

Nosse etiam oportet (licet certa non infirmentur, quatuor esse principalia concilia ex quibus plenissimam fidei doctrinam tenent Ecclesiæ, tam de Patris, et Filii, et Spiritus sancti divinitate, quam de prædicti Filii et Salvatoris nostri incarnatione. Prior harum Nicæna synodus est trecentorum decem et octo episcoporum sub Constantino Augusto peracta, in qua Ariane perfidie blasphemia condemnata, qua inæqualitatem sanctæ Trinitatis idem Arius asserbat, consubstantiali Deo Patri Deum Filium eadem sancta synodus per Symbolum definivit. Secunda synodus centum quinquaginta Patrum, sub Theodosio seniore Constantinopoli congregata, quæ Macedonium, sanctum Spiritum Dominum esse negantem, condemnans, consubstantiali Patri et Filio eundem Paraclitum demonstravit, dans latius Symboli formam, quam tota Græcia et Latinitas in Ecclesiis prædicant. Tertia synodus est Ephesina prima ducentorum episcoporum, sub minore Theodosio Augusto edita, quæ Nestorium duas personas in Christo asserentem justo anathemate condemnavit, ostendens manere in duabus naturis unam Domini nostri Jesu Christi personam. Quarta est synodus Chalcedonensis sexcentorum triginta sacerdotum, sub Martino principe habita, in qua Eutychem Constantinopolitanum abbatem Verbi Dei et carnis unam naturam pronuntiantem, et ejus defensorem Dioscorum quondam Alexandrinum episcopum, et ipsum rursus Nestorium cum reliquis hæreticis una Patrum sententia prædamnavit, prædicans eadem synodus Christum Dominum sic natum de

Virgine, ut in una substantia divina et humana contineantur naturæ. Hæ sunt, ut prædiximus, quatuor principales et venerabiles synodi, fidem catholicam complectentes. Sed si qua sint concilia quæ sancti Patres Spiritu Dei pleni sanxerunt, post ipsorum quatuor auctoritatem omni manent stabilita

vigore. Primo quidem ordo, ut prædictum est, de celebrando concilio insertus habetur, et postmodum canonum apostolorum, ac primorum apostolicorum, id est a sancto Clemente usque ad sanctum Silvestrum sequens ordinem suum.

INCIPIUNT CANONES

ID EST

REGULÆ ECCLESIASTICÆ

A sanctis Patribus constitutæ, et ab ISIDORO in unius codicis corpus collectæ.

1 ORDO DE CELEBRANDO CONCILIO.

Hora diei prima, ante solis ortum, ejiciantur omnes ab ecclesia, obseratisque foribus cunctis ad unam januam per quam sacerdotes ingredi oportet, ostiarii stabunt. Et convenientes omnes episcopi pariter introibunt, et secundum ordinationis suæ tempus residebunt. Post ingressum episcoporum omnium atque consessum, vocentur deinde presbyteri, quos causa probaverit introire, nullusque se inter eos ingerat diaconorum. Post hos ingrediantur diacones probabiles, quos ordo poposcerit interesse. Et corona facta de sedibus episcoporum, presbyteri a tergo eorum resideant, quos tamen sessuros secum metropolitanus elegerit, qui utique et cum eo judicare aliquid, et definire possunt. Diaconi in conspectu episcoporum stent, deinde ingrediantur laici, qui electione concilii interesse meruerunt. Ingrediantur quoque notarii, quos ad recitandum vel excipiendum ordo requirit. Obseratisque januis, et sedentibus in diuturno silentio sacerdotibus, atque cor totum habentibus ad Dominum, dicturus est archidiaconus, *Orate*, statimque in terram omnes prosternentur, tam episcopi quam presbyteri, et orantes diutius, tacite cum fletibus atque gemitibus, unus ex episcopis senioribus surgens, orationem palam fundat ad Dominum, cunctis adhuc in terra jacentibus, dicens hanc orationem :

Oratio.

Adsumus, domine sancte Spiritus, adsumus peccati quidem immanitate detenti, sed in nomine tuo specialiter aggregati; veni ad nos, et esto nobiscum, dignare illabi cordibus nostris, doce nos quid agamus, quo gradiamur, et ostende quid efficere debeamus, ut, te auxiliante, tibi in omnibus placere valeamus. Esto salus, et suggestor, et effector judiciorum nostrorum, qui solus cum Deo Patre, et ejus Filio nomen possides gloriosum. Non nos patiaris perturbatores esse justitiæ, qui summam diligis æquitatem,

ut in sinistrum nos non ignorantia trahat, non favor inflectat, non acceptio muneris vel personæ corrumpat, sed junge nos tibi efficaciter solius tuæ gratiæ dono, ut simus in te unum, et in nullo deviemus a vero, qualiter in nomine tuo collecti, sic in cunctis teneamus cum moderamine pietatis justitiam, ut et hic a te in nullo dissentiat sententia nostra, et in futuro pro bene gestis consequamur præmia sempiterna.

In qua oratione *Pater noster* non dicatur, nec *benedictio*, sed ipsa solummodo oratio confirmetur. Finita autem oratione, et responso ab omnibus *Amen*, rursus dicat archidiaconus : *Erigite vos*. Confestim omnes surgant et cum omni timore Dei et disciplina tam episcopi quam presbyteri sedeant; sicque omnibus in suis locis, in silentio consedentibus, diaconus alba indutus, codicem canonum in medio proferens, capitula de conciliis agendis pronuntiet, id est, de concilio Toletano tertio, æra xviii. Item, ex concilio Toletano quarto, æra iii. Item, ex capitulis Orientalium partium, quæ Martinus episcopus de Græco in Latinum vertit, æra xviii, de Synodo facienda. Item, ex concilio Chalcedonensi, æra xviii. Item, ex concilio Agathensi, æra xxv, vel xxvi, vel aliud de canonibus, quod metropolitanus aptius visum fuerit, ut legatur. Finitisque titulis, metropolitanus episcopus, concilium alloquatur exhortatione, ita dicens : Ecce, sanctissimi sacerdotes, præmissis Deo precibus, fraternitatem vestram cum pia exhortatione convenio, et per divinum nomen obtestor ut ea, quæ a nobis de Deo, et de sacris ordinibus, vel sanctis moribus vobis fuerint dicta, cum omni pietate suscipiatis et cum summa reverentia perficere intendatis. Quod si forsitan aliquis vestrum aliter quam dicta fuerint senserit, sine aliquo scrupulo contentionis in nostrorum omnium copulatione, ea ipsa, de quibus dubitaverit, conferenda reducat, qualiter, Deo auxi-

liante, aut doceri possit, aut doceat. Deinde similiter vos obtestatione convenio, et obsecro, ut nullus vestrum in iudicando, aut personam accipiat, aut quolibet favore, aut munere pulsatus, a justo iudicio scienter avertatur, aut discedat; sed cum tota pietate, quidquid cœtui nostro se iudicandum intulerit retractate, ut nec discordans contentio ad subversionem justitiæ inter nos locum inveniat, nec item in perquirenda æquitate vigor nostri ordinis vel sollicitudo tepescat.

Post hanc exhortationem introibunt omnes, quicunque fuerint presbyteri, diacones, vel religiosi universi ad audiendum doctrinam. Sicque archidiaconus lecturus est canonem Toletani concilii undecimi, æra prima, ne tumultu concilium agitetur. Quo canone perlecto, concilium Ephesinum ex ordine perlegatur. Deinde collatio pariter et instructio de mysterio sanctæ Trinitatis habeatur, simulque et de officiorum ordinibus, si in omnium sedibus ejusdem celebritatis unitas teneatur. Pro his quoque prout spatium diei permiserit, et epistolæ papæ Leonis ad Flavianum episcopum de erroribus Eutychetis, et mysterio Trinitatis, legendæ sunt. Canones quoque de unitate officiorum, nec ad aliud aliquid antea transeat, quam ista omnia explicentur, ita tamen ut in totos tres dies litaniarum nihil aliud agatur nec tractetur, nisi sola collatio de mysterio sanctæ Trinitatis, et de ordinibus vel sacris, vel officiorum institutis, ita ut hæc tota partiantur per totos illos tres dies, ut nihil aliud (sicut dictum est), nisi sola quæstio de his quæ prædicta sunt, habeatur, ita ut lectio semper congruens ordini, et causæ quæ quærenda est, antecedit. Post hæc, in quarto die reliquæ per ordinem admittendæ sunt, sicque omnes qui de religiosis in retroactis diebus pro spirituali instructione interfuerant in concilio, foris egrediantur, residentibus aliquibus presbyteris in concilio, quos metropolitanus probaverit honorandos. Per singulos tamen illos tres dies rogationum litaniarum, episcopi vel presbyteri cum admonitore primum orationibus se prosternant. Sicque collecta a metropolitano oratione consurgant et de divinis tantum (ut dictum est) rebus collationem habeant, in reliquis autem diebus, cunctis astantibus oratio colligenda est, et sic consistentes causarum negotia, juste et religiose colligant. Nullus tamen tumultus, aut inter confidentes, aut inter astantes habeatur. Eodem tamen modo, eodemque ordine ad concilium omnes per singulos dies ingrediantur, quo superius jam præmissum est. Nam etsi presbyteri reliqui aut diaconi, clerici sive laici de his qui foris steterunt, concilium pro qualibet re crediderint appellandum, Ecclesiæ metropolitanæ archidiacono causam suam intiment, et ille concilio denuntiet. Tunc illis et introeundi singulatim et proponendi licentia concedatur. Nullus autem episcoporum a cœtu communi secedat, antequam hora generalis secessionis adveniat.

Concilium quoque nullus solvere audeat, nisi

fuerint cuncta determinata, ita ut quæcunque deliberatione communi finiuntur episcoporum singulorum manibus subscribantur, ita tamen ut ante duos vel tres dies quam solvant concilium omnes constitutiones a se editas diligenti consideratione retractent, ne in aliquo offendissent. Item, in die quo concilium absolvendum est, canones qui in sancta synodo constituti sunt, coram ecclesia in publico relegantur. Quibus explicitis, respondeatur in choro : *Amen*. Deinde ad locum redeunt, ubi in concilio resederunt, canones ipsos subscribant. Admonendi quoque a metropolitano sunt de Pascha venturo, quo veniat die. Admonendi etiam sunt quo tempore supervenienti anno ad faciendum concilium veniant. Eligendi etiam sunt de episcopis, qui cum metropolitano dies festos Natalis Domini et sanctum Pascha debeant celebrare. Post hæc, dicente archidiacono : *Orate*, omnes simul in terra pariter se prosternant, ubi diutissime orantes, hanc unus ex majoribus orationem dicat :

Oratio.

Nulla est, Domine, humanæ conscientiæ virtus quæ inoffense possit tuæ voluntatis iudicia expedire, et ideo quia imperfectum nostrum viderunt oculi tui, perfectioni deputa, quæsumus, quæ perfecto æquitatis fine concludere peroptamus. Te in nostris principiis occurrem poposcimus, te quoque in hoc fine iudiciorum nostrorum excessibus adesse precamur, scilicet, ut ignorantia parcas, ut errori indulgeas, ut perfectis votis perfectam operis efficaciam largiaris. Et quia conscientia remordente tabescimus, ne aut ignorantia nos traxerit in errorem, aut præceps forsitan voluntas impulerit justitiam declinare, ob hoc te poscimus, te rogamus, ut si quid offensionis in hac concilii celebrate attraximus, condonare ac remissibile facere digneris, ut in eo quod soluturi sumus aggregatum concilium, a cunctis primum absolvamur nostrorum nexibus delictorum, qualiter et transgressores venia, et confitentes tibi subsequatur remuneratio sempiterna.

Huic orationi oratio *Pater noster* adjungatur, et cunctis adhuc jacentibus, hæc benedictio explicetur.

Benedictio.

Christus Dei Filius, qui est initium et finis, complementum vobis tribuat charitatis. Amen. Et qui vos ad expletionem hujus fecit pervenire concilii absolutos vos efficiat ab omni contagione delicti. Amen. Et ab omni reatu liberiores effecti, absoluti etiam per donum Spiritus sancti, felici reditu vestrarum sedium cubilia repetatis illæsi. Amen. Quod ipse præstare dignetur, cujus regnum et imperium permanet in sæcula sæculorum. Amen.

Quibus expletis, cum dictum fuerit ab archidiacono : *In nomine Domini nostri Jesu Christi, eamus cum pace*, omnes illico pariter exsurgentes, residente metropolitano ab ipso primum incipiente, osculum sibi invicem omnes pariter dabunt. Sicque data sibi invicem pace, conventus concilii absolvatur.

Oratio diei secundæ.

Nostrorum tibi, Domine, curvantes genua cor-
dium, quæsumus, ut bonum quod nobis a te requi-
ritur exsequamur, ut prompta semper sollicitudine
gradientes, discretionis arduæ subtile iudicium faci-
amus, ac misericordiam diligentes clareamus stu-
diis tibi placitæ actionis.

A

Oratio diei tertię.

Ad te, Domine, interni clamoris vocibus procla-
mantes, unanimiter postulamus, ut respectu gratiæ
tuæ solidati, præcones virtutis tuæ efficiamur intrepidi,
tuumque valeamus verbum cum omni fiducia loqui.

2 INCIPIUNT CANONES APOSTOLORUM,

PER CLEMENTEM PAPAM PROLATI.

CAP. I. Episcopus a duobus aut tribus episcopis **B** suspensus, seu communicans, ad aliam properet
ordinetur. civitatem, et suscipiatur propter commendatitias

II. Presbyter ab uno episcopo ordinetur, et dia-
conus et reliqui clerici. litteras, et qui susceperunt, et qui susceptus est,

III. Si quis episcopus aut presbyter præter ordi-
nationem Domini, alia quædam in sacrificio offerat
super altare, id est, aut mel, aut lac, aut pro vino
siceram, et confecta quædam, aut volatilia, aut ani-
malia quædam, aut legumina, contra constitutio-
nem Domini faciens, congruo tempore deponatur.

IV. Offerri non liceat aliquid ad altare præter no-
vas spicas, et uvas et oleum ad luminarium, et thy-
miana, id est incensum, tempore quo sacra celebratur oblatio.

V. Reliqua poma omnia ad domum primitiæ epi-
scopo et presbyteris dirigantur, nec offerantur in **C**
altari. Certum est autem quod episcopus et presby-
teri dividant diaconis et reliquis clericis. commoretur, hunc ulterius ministrare non patimur,

VI. Episcopus aut presbyter uxorem propriam
nequaquam sub obtentu religionis abiciat. Si vero
rejecerit, excommunicetur, sed et si perseveraverit,
dejiciatur.

VII. Episcopus, aut presbyter, aut diaconus ne-
quaquam sæculares curas assumat; sin autem, deji-
ciatur.

VIII. Si quis episcopus, aut presbyter, aut dia-
conus sanctum Paschæ diem ante vernale æquinoctium
cum Judæis celebraverit, abiciatur.

IX. Si quis episcopus, aut presbyter, aut diaconus,
vel quilibet ex sacerdotali catalogo facta oblatione, **D**
non communicaverit, aut causam dicat (si rationa-
bilis fuerit, veniam consequatur) aut si non dixerit,
communione privetur, tanquam qui populo causa
læsionis extiterit, dans suspicionem de eo qui sacri-
ficavit, quod recte non obtulerit.

X. Omnes fideles qui ingrediuntur ecclesiam et
Scripturas audiunt, non autem perseverant in ora-
tione, nec sanctam communionem percipiunt, velut
inquietudines Ecclesiæ commoventes, convenit com-
munionem privari.

XI. Si quis cum excommunicato saltem in domo
simul oraverit, iste communione privetur.

XII. Si quis cum damnato clerico veluti cum cle-
rico simul oraverit, iste damnatur.

XIII. Si quis clericus, aut laicus, a communione

suspensus, seu communicans, ad aliam properet
civitatem, et suscipiatur propter commendatitias
litteras, et qui susceperunt, et qui susceptus est,
communione privetur. Excommunicato vero pro-
teletur ipsa correptio, tanquam qui mentitus sit, et
Ecclesiam Dei seduxit.

XIV. Episcopo non licet aliam parochiam, propria
relicta, pervadere, licet cogatur a plurimis, nisi forte
quis eum rationabili causa compellat, tanquam qui
possit ibidem constitutus plus lucri conferre, et in
causa religionis aliquid profectus prospicere. Et hoc
non a semetipso pertentet, sed multorum episcopo-
rum iudicio et maxima supplicatione perficiat.

XV. Si quis presbyter aut diaconus, aut quilibet
de numero clericorum relinquens propriam paro-
chiam pergat ad alienam et omnino demigrat, præ-
ter episcopi sui conscientiam ut in aliena parochia
commoretur, hunc ulterius ministrare non patimur,
præcipue si vocatus ab episcopo redire contempserit,
in sua inquietudine perseverans, verumtamen
tanquam laicus ibi communicet.

XVI. Episcopus vero apud quem moratus esse
constiterit, si contra eos decretam cessationem pro
nihil reputans, tanquam clericos forte susceperit,
velut magister inquietudinis communione privetur.

XVII. Si quis post baptisma secundis fuerit nu-
ptiis copulatus, aut concubinam habuerit, non po-
test esse episcopus, nec presbyter, aut diaconus, aut
prorsus ex numero illorum qui ministerio sacro de-
serviunt.

XVIII. Si quis viduam et ejectam acceperit, aut
meretricem, aut ancillam, vel aliquam de his quæ
publicis spectaculis manciantur, non potest esse
episcopus, aut presbyter, aut diaconus, aut ex eo
numero qui ministerio sacro deserviunt.

XIX. Qui duas in conjugium sorores acceperit, vel
filiam fratris, clericus esse non poterit.

XX. Clericus fidejussionibus inserviens, abjicia-
tur.

XXI. Eunuchus si per insidias hominum factus
est, vel si in persecutione ejus sunt amputata virilia,
vel si ita natus est et est dignus, efficiatur episco-
pus.

XXII. Si quis abscidit semetipsum, id est, si quis
amputavit sibi virilia, non fiat clericus, quia sui

ipsius homicida est, Dei conditionis inimicus. **A** put existiment, et nihil amplius præter ejus conscientiam gerant, quam illa sola singulique parochiæ propriæ et villis quæ sub ea sunt, competunt.

XXIII. Si quis, cum clericus fuerit, absciderit semetipsum, omnino damnetur, quia suus homicida est.

XXIV. Laicus semetipsum abscindens, annis tribus communione privetur, quia suæ vitæ insidiator existit.

XXV. Episcopus, aut presbyter, aut diaconus, qui in fornicatione, aut perjurio, aut furto captus est, deponatur, non tamen communione privetur, dicit enim Scriptura: Non judicabit Dominus bis in idipsum.

XXVI. Similiter et reliqui clerici huic conditioni subjaceant.

XXVII. In nuptiis autem qui ad clerum proveci sunt, præcipimus, ut si voluerint, uxores accipiant, **B** sed lectores cantoresque tantummodo.

XXVIII. Episcopum aut presbyterum, aut diaconum percutientem fideles delinquentes, aut infideles inique agentes, et per hujusmodi volentem timeri, dejici ab officio suo præcipimus, quia nusquam nos hoc Deus docuit. E contrario vero, ipse cum percuteretur, non repercutiebat; cum malediceretur, non maledicebat; cum pateretur, non comminabatur.

XXIX. Si quis episcopus, aut presbyter, aut diaconus depositus juste super certis criminibus, ausus fuerit atrectare ministerium dudum sibi commissum, hic ab Ecclesia penitus abscindatur.

XXX. Si quis episcopus, aut presbyter, aut diaconus per pecunias hanc obtinuerit dignitatem, **C** dejiciatur, et ordinator ejus, et a communione modis omnibus abscindatur, sicut Simon Magus a Petro.

XXXI. Si quis episcopus sæcularibus potestatibus usus, ecclesiam per ipsas obtineat, deponatur, et segregentur omnes quicumque illi communicant.

XXXII. Si quis presbyter contemnens episcopum suum, seorsum populum collegerit, et altare aliud erexerit, nihil habens quo reprehendat episcopum in causa pietatis et justitiæ, deponatur, quasi principatus amator existens. Est enim tyrannus, et cæteri clerici quicumque tali consentiunt, deponantur: laici vero segregentur. Hæc tamen post unam et secundam et tertiam episcopi obsecrationem fieri conveniant.

XXXIII. Si quis presbyter aut diaconus ab **D** episcopo suo segregatus, hunc non licere ab alio recipi, sed ab ipso qui eum sequestraverat, nisi forsitan obierit episcopus ipse qui eum segregasse cognoscitur.

XXXIV. Nullus episcoporum peregrinorum, aut presbyterorum, aut diaconorum, sine commendatitiis suscipiatur epistolis. Et cum scripta detulerint, discutiantur attentius et ita suscipiantur, si prædicatores pietatis exstiterint. Sin minus, nec quæ sunt necessaria subministrent eis, et ad communionem nullatenus admittantur, quia per subreptionem multa proveniunt.

XXXV. Episcopos gentium singularum scire convenit, quis inter eos primus habeatur, quem velut ca-

put existiment, et nihil amplius præter ejus conscientiam gerant, quam illa sola singulique parochiæ propriæ et villis quæ sub ea sunt, competunt. Sed nec ille præter omnium conscientiam faciat aliquid in eorum parochiis, sic enim unanimitas erit, et glorificabitur Deus per Christum in Spiritu sancto.

XXXVI. Episcopum non audere extra terminos proprios ordinatores facere in civitatibus et villis quæ illi nullo jure subjectæ sunt. Si vero convictus fuerit hoc fecisse præter eorum conscientiam qui civitates ipsas et villas detinent, et ipse deponatur et qui ab illo sunt ordinati.

XXXVII. Si quis episcopus non susceperit officium et curam populi sui commissam, hic **B** communione privetur, quoadusque consentiat obedientiam commodans. Similiter et presbyter et diaconus; si vero perrexerit, nec receptus fuerit, non pro sua sententia, sed pro malitia populi, ipse quidem maneat episcopus: clerici vero civitatis communione priventur, eo quod eruditores inobedientis populi non fuerunt.

XXXVIII. Bis in anno concilia episcoporum celebrentur, ut inter se invicem dogmata pietatis explorent, et exsurgentes ecclesiasticas contentiones amoveant, semel quidem quarta septimana Pentecostes, secundo vero duodecimo die mensis Iperberetæ, id est, justa Romanos, iv Idus Octobris.

XXXIX. Omnium negotiorum ecclesiasticorum curam episcopus habeat, et ea, velut Deo contemplante, dispenset, nec ei liceat ex his omnibus aliquid omnino contingere, aut parentibus propriis quæ Dei sunt condonare. Quod si pauperes sunt, tanquam pauperibus subministretur, nec eorum occasione Ecclesiæ negotia deprædentur.

XL. Presbyteri et diaconi præter episcopum nihil agere pertentent. Nam Domini populus ipsi commissus est, et pro animabus eorum hic redditurus est rationem, sin autem manifeste res propriæ episcopi (si tamen habet proprias) et manifeste Dominicæ ut potestatem habeat de propriis moriens episcopus, sicut voluerit, et quibus voluerit, relinquere, ne sub occasione ecclesiasticarum rerum quæ episcopi esse probantur, interdicant. Fortassis enim aut uxorem habet, aut filios, aut propinquos, aut servos, et justum est hoc apud Deum et homines, ut nec Ecclesia patiatur detrimentum ignoratione rerum pontificis, nec episcopus, nec ejus propinqui sub obtentu ecclesiæ proscribantur, et in causas incidant quæ ad eum pertinent morsque ejus injuriis malæ famæ subjaceat.

XLI. Præcipimus ut in potestate sua episcopus res ecclesiæ habeat: si enim animæ hominum pre-tiosæ illi sunt creditæ, multo magis oportet eum curam pecuniarum gerere, ita ut potestate ejus, indigentibus omnia dispensentur per presbyteros et diaconos, et cum timore omnique sollicitudine ministrentur. Ex his autem qui indiget (si tamen indiget) ad suas necessitates et ad peregrinorum fra-

trum usus et ipse percipiat, ut nihil eis possit omnino deesse. Lex enim Dei præcipit ut qui altari deserviunt, de altari pascantur, quia nec miles stipendiis propriis contra hostes arma sustulit (*I Cor. ix*).

XLII. Episcopus, aut presbyter, aut diaconus aleæ aut ebrietati deserviens, aut desinat, aut certe damnetur.

XLIII. Subdiaconus, aut lector, aut cantor similia faciens, aut desinat, aut communione privetur: similiter etiam laicus.

XLIV. Episcopus, aut presbyter, aut diaconus usuras a debitoribus exigens, aut desinat, aut certe damnetur.

XLV. Episcopus, presbyter aut diaconus, qui cum hæreticis oraverit, tantummodo communione privetur. Si vero tanquam clericos hortatus eos fuerit agere vel orare, damnetur.

3 XLVI. Episcopum aut presbyterum hæreticorum suscipientem baptisma damnari præcipimus. « Quæ enim conventio Christi ad Belial? aut quæ pars fidei cum infideli (*II Cor. vii, 15*)? »

XLVII. Episcopus aut presbyter, si eum qui secundum veritatem habuerit baptisma, denuo baptizaverit, aut si pollutum ab impiis non baptizaverit, deponatur, tanquam deridens crucem et mortem Domini, nec veros sacerdotes a falsis sacerdotibus jure discernens.

XLVIII. Si quis laicus uxorem propriam pellens, alteram, vel ab alio dimissam duxerit, communione privetur.

XLIX. Si quis episcopus aut presbyter, juxta præceptum Domini non baptizaverit in nomine Patris et Filii et Spiritus sancti, sed in tribus sine initio principiis, aut in tribus Filiis, aut in tribus Paracletis, abjiciatur.

L. Si quis episcopus aut presbyter, non in trina mensione unius mysterii baptisma celebret, sed semel mergat in baptismate, quod dari videtur in Domini morte, deponatur. Non enim dixit nobis Dominus: In morte mea baptizate, sed, « Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti (*Matth. xxviii*). »

INCIPIT EPISTOLA PRIMA CLEMENTIS AD JACOBUM FRATREM DOMINI.

CLEMENS, JACOBO domino episcopo episcoporum, regenti Hebræorum sanctam Ecclesiam Hierosolymis, sed et omnes Ecclesias, quæ ubique Dei providentia fundatæ sunt, cum Patribus, et diaconibus et cæteris omnibus Patribus, pax tibi sit semper.

Notum tibi facio, domine, quia Simon Petrus, qui veræ fidei merito et integræ prædicationis obtentu fundamentum esse Ecclesiæ definitus est, qua de causa etiam Domini ore cognominatus est Petrus, qui fuit primitiæ electionis Domini apostolorum primus, cui et primo Deus Pater Filium revelavit (*Matth. xvi, 17*), cui et Christus competenter beatitudinem contulit, quia et vocatus est, et electus, et conviva Domini, et comes effectus, tanquam bonus et probatissimus discipulus, qui obscuriorem mundi plagam occidentis velut omnium potentior illuminare præceptus est, quique et integrè potuit implere præceptum. Sed quousque sermonem protraham refugiens indicare quod triste est, quod quidem necesse est, licet tarde, proferre. Hic denique ipse Petrus qui pro immensa charitate, quam erga omnes homines gerebat, palam, cum omni fiducia, adversante etiam tyranno, totius mundi bonum prædicare non destitit, et regem omnium sæculorum per orbem terræ usque ad ipsius Romanæ urbis hujus notitiam, etiam ut ipsa salvaretur invexit. Hic, inquam pro pietate pati volens, præsentem vitam finivit. In ipsis autem diebus quibus finem sibi imminere præsensit, in conventu fratrum positus, apprehensa manu mea, repente consurgens in auribus totius Ecclesiæ, hæc protulit verba. « Audite me, fratres, et conservi mei, quoniam ut edoctus sum ab eo qui

misit me Domino et magistro meo Jesu Christo, dies mortis meæ instat, Clementem hunc episcopum vobis ordino, cui soli meæ prædicationis et doctrinæ cathedram trado, qui mihi ab initio usque ad finem comes in omnibus fuit, et per hoc veritatem totius meæ prædicationis agnovit. Qui in omnibus meis socius exstitit fideliter perseverans. Quem præ cæteris expertus sum Dominum colentem, homines diligentem, castum, discendi studiis deditum, sobrium, benignum, justum, patientem, scientem ferre nonnullorum, etiam ex his qui in verbo Domini instituuntur, injurias. Propter quod ipsi trado a Domino mihi traditam potestatem ligandi et solvendi, ut de omnibus quibuscumque decreverit in terris hoc decretum sit et in cælis. Ligabit enim quod oportet ligari, et solvet quod expedit solvi, tanquam qui ad liquidum Ecclesiæ regulam noverit. Ipsum ergo audite, scientes, quia quicumque contristaverit doctorem veritatis peccat in Christum, et patrem omnium exacerbabit Deum, propter quod et vita carebit. Ipsum autem qui præest cæteris oportet medici vicem agere, et non feræ bestię furore commoveri. » Hæc eo dicente, ego procidens ad pedes ejus, rogabam excusans me et declinans honorem cathedræ vel potestatem. At ille respondens: pro hoc, inquit, ne me rogaveris, hoc enim fieri statutum est mihi, et eo magis quo te excusas, quia hæc cathedra eum, qui cupit eam et audacter expetit, non requirit, sed ornatum moribus et in verbis eruditum. Quod si esset alius melior, si quis mihi alius adjutor tam sedulus astitisset, si quis tam plenæ doctrinæ meæ rationem cæpisset, sed et ecclesiasticas dispositio-

nes a me tam plane didicisset, habens alium talem, non te cogere opus bonum suscipere nolentem. Superfluum est ergo alium quærere, cum primitias eorum qui ex gentilibus per me salvantur, et præcipue hujus urbis te primum obtulerim Deo. Sed et illud intuere, quia, si periculum peccati timens, suscipere refugis Ecclesiæ gubernacula, certus esto quia amplius peccas, qui si populum Dei velut in fluctibus positum et periclitantem (cum juvare possis) subterfugis, tui tantummodo habens considerationem, et non quod in commune omnibus expedit providens. Sed certus esto quod necesse est te suscipere omne periculum, quia nec ego pro salute omnium obsecrando cessabo. Quanto ergo mihi citius acquieveris, tanto me citius laboris et tristitiæ meæ mœnore relevabis. Novi etiam hoc, o Clemens, quod tibi tædia et molestias, pericula etiam et opprobria ineruditi vulgi indocilisque conciliem, quare, tu, lamen, scio quam constanter et fortiter feras, respiciens ad aliam spem, quæ tibi apud Deum patientiæ præparat coronam. Sed et illud cupio te mecum juxta rationem perspicere, quando maxima opera tua indiget Christus nunc, cum inimicus adversus sponsam ejus commovet bellum, an in futuro tempore quando jam Christus post victoriam triumphabit, nec ultra ullius opera indigebit? Quis non etiam parvi sensus intelligat quod istud est tempus in quo operam tuam Christus requirit? Tota igitur mente in præsentis necessitate præbe operam tuam, et auxilium in præliis exhibe Regi optimo remunerationes magnificas post victoriam reddituro. Libenter ergo suscipe episcopatus officium, eo maxime quo ecclesiasticas dispositiones a me probabiliter didicisti, ut salus eorum qui per nos confugerunt ad Dominum nequaquam vacillet, verumtamen et breviter te de ipsius dispensationis ordine coram omnibus commonere necessarium duxi. Te quidem oportet irreprehensibiliter vivere, et summo studio niti, ut omnes vitæ hujus occupationes abjicias, ne fidejussor existas, ne advocatus litium fias, ne in ulla aliqua occupatione prorsus inveniaris mundialis negotii occasione perplexus. Neque enim judicem, aut cognitorem sæcularium negotiorum, hodie te ordinare vult Christus, ne præfocatus præsentibus hominum curis, non possis verbo Dei vacare, et secundum veritatis regulam discernere bonos a malis. Ista namque opera, quæ tibi minus congruere superius exposuimus, exhibeant sibi invicem discen-tes, id est laici, et te nemo occupet ab his studiis per quæ salus omnibus datur, sicut enim tibi impietatis crimen est, neglectis verbi Dei studiis, sollicitudines suscipere sæculares, ita et unicuique laicorum peccatum est, nisi invicem sibi, etiam in his quæ ad communis vitæ usum pertinent, operam fideliter dederint. Te vero securum facere, et his quibus debes vacantem, omnes communiter laborent. Quod si forte a semetipsis hoc laici non intelligunt, per diaconos edocendi sunt, ut tibi solius ecclesiæ sollicitudines derelinquant, quod ipsam (ut dignum

est) dispensare sufficias, et veritatis verbo abundantius et studiosius deservire. Si enim mundialibus curis fueris occupatus, et teipsum decipies, et eos qui te audiunt, non enim poteris quæ ad salutem pertinent plenius singulis quibusque distinguere, et ex eo fiet ut et tu tanquam qui non docueris quæ ad salutem hominum pertinent deponaris, et discipuli per ignorantiam pereant; idcirco tu quidem ad hoc solum vacato, ut opportune et sine intermissione doceas verbum Dei, per quod salutem consequi possint, illi vero cum tanta reverentia tua verba suscipiant, tanquam qui sciant legatum te et præconem esse veritatis, et quodcumque ligaveris super terram, esse ligatum et in cælo, et quodcumque solveris, etiam ibi esse solvendum. Quoniam quidem et tu (ut dixi) quæ oportet ligabis, et quæ expedit solves, et ad te qui præes ista sint monita, et his similia.

Ad presbyteros vero sint ista. Ante omnia ut pudicitiae studentes adolescentes nuptiis jungant, quo calorem ferventis ætatis conjugali lege præveniant, sed ne in provectioribus quidem curam habere hujusmodi negligant, quia in multis, etiam cum senuerit corpus concupiscentia viget, ne forte ergo fornicationis labes (occasione accepta) tanquam venenum pessimum serpat in nobis, cavere et antevenire necessarium est, ne quod in nobis adulterii occultum calecat incendium. Et quid in omnibus peccatis adulterio gravius? Secundum namque in penis obtinet locum, quoniam quidem primum illi habent qui aberrant a Deo, etiam si sobrie vixerint. Propter quod vos presbyteri Ecclesiam excolite et adornate sponsam Christi ad pudicitiam, sponsam autem dico, omnem Ecclesiæ congregationem, quæ si pudica fuerit inventa a sponso suo, ingentibus ab eo donis et muneribus honorabitur, et vos velut ministri sponsæ, et amici sponsi ingenti gaudio et lætitia perfruemini. Si vero sponsa hæc reperta fuerit commaculata peccatis, ipsa quidem tanquam indigna non tradetur regalibus thoris, vos autem pœnas dabit, si forte per vestram negligentiam vel desidiam, obrepserit contagio sæva peccati. Idcirco ante omnia sobrietatis et pudicitiae sollicitudinem gerite. Valde enim apud Deum grave crimen ducitur fornicatio, cujus species sunt quidem plures, sicut vobis et ipse Clemens diligenter exponet: verumtamen prima species adulterii est virum propria uxore solummodo non esse contentum, et mulierem non proprio tantum servare se viro. Si ergo castus fuerit quis, potest et humanus et misericors fieri, per quod et ipse æternam a Deo misericordiam consequatur, sane sicut adulterii venenum cunctis malis perniciosius est, ita amor fraternus et charitas totius boni fastigium tenet. Et ideo diligite omnes fratres vestros, et cum religione ac misericordia respicite ad omnes, orphanis exhibete vosmetipsos parentes, viduis virorum curam impendite, cum omni castitate quæ necessaria sunt præbentes, juniores tamen viduas nuptiis copulate. His qui ignorant artificia,

exquirite honestas aliquas occasiones quibus victum necessarium quærant. Artificibus vero operam provide, debilibus misericordiam facite. Scio autem hæc omnia facturos vos, si charitatem præ cæteris, et ante omnia in vestro corde figatis. Cujus charitatis et recipiendæ et habendæ maximum erit fomentum, si frequenter inter vosmetipsos communem cibum vestrum, mensamque faciatis, et quantum unusquisque prævalet, crebrius panes ac sales suos cum fratribus suis sumat, per hæc enim præcipue charitas comparatur, et causa totius boni in hujusmodi communione consistit; ubi autem pax, et **A** bonitas, ibi est salus; propter quod communes facite cibos vestros cum his qui secundum Dominum fratres sunt, quia per hæc temporalia officia, pacis et charitatis fructibus gaudia æterna merebimini. Multo autem sollicitius esurientes reficite, et sitientibus potum date, nudis vestimentum, ægros visitate, et eos qui in carcere sunt, prout possibile est, juvate, peregrinos satis prompte in domibus vestris suscipite, et ne omnia nunc singulatim dicam, omne bonum ipsa per se, si in vobis fuerit charitas, facere vos docebit, sicut et e contrario, eos qui a salute alieni sunt omne malum facere odium docet. Si qui ex fratribus negotia habent inter se, apud cognitores sæculi non judicentur: sed apud presbyteros Ecclesiæ quidquid illud est, dirimatur, et omni modo obediant statutis eorum.

Super omnia autem avaritiam fugite, quæ homines occasione præsentis lucri ab æternis separat bonis. Pondera, mensuras, stateras pro locis quibusque æquissima custodite; deposita fideliter restituite. Quæ omnia, et si qua sunt similia his, ita demum sollicitè et diligenter implebitis, si futurum iudicium Dei sine intermissione in vestro corde volvatis. Quis enim peccare poterit, si semper ante oculos suos Dei iudicium ponat? quid in fine mundi certum est agitandum, ut tandem qui bene in hac vita egerunt consequantur bona reposita, peccatores autem, ut consequantur præparatas pœnas, de quibus ita futurum dubitare omnino non possumus? Si quidem hæc omnia ita esse ventura verus nobis propheta prædixit. Unde et vos, qui estis veri prophetæ discipuli, abjicite a cordibus vestris ante omnia discordias et animorum dissensiones, ex quibus **C** omne malum opus procedit, benignitatem et simplicitatem tota mente servate. Quod si forte alicujus vel cor, vel livor, vel infidelitas, vel aliquod malum ex his quæ superius memoravimus latenter irreperit, non erubescat qui animæ suæ curam gerit confiteri hæc huic qui potest ut ab ipso per verbum Domini et concilium salubre curetur, quo possit integra fide, et operibus bonis pœnas æterni ignis effugere, et ad perpetuæ vitæ præmia pervenire.

Diaconi vero Ecclesiæ tanquam oculi sint episcopi, oberrantes et circumlustrantes cum verecundia actus totius Ecclesiæ, et perscrutantes diligentius si quem videant vicinum fieri præcipitio, et proximum esse peccato, ut referant hæc ad episcopum, et

A commoneri ab eo possit his qui in præcipitium lapsurus est, uti revocetur et non corruat in peccatum. Negligentiores quoque et eos qui rarius ad audiendum verbum Dei accedunt, nec sollicitè ad episcopi tractatum conveniunt ipsi commoneant et hortentur. Si enim assidui sunt ad audiendum, non solum vitæ æternæ ex salubri commonitione capiunt lucra, verum et quæcunque illæ sunt tristitiæ, vel mœres quæ ex præsentis vitæ necessitatibus, et cladibus temporum veniunt, quæcunque sermonibus suis in corde, velut jacula defixa circumferunt, abjiciuntur omnia prædicatione veritatis, et vitæ æternæ doctrina et eruditione purgata. Alioquin, si multo tempore auditum subtrahant a verbo Dei, et remaneant in cultu vitiorum, sine dubio spinis erunt ac sentibus **B** occupati. Et quid aliud nisi ad ignem, talis hæc terra præparatur? De his ergo, ut diximus, diaconis cura sit. Sed eos, qui secundum carnem ægrotant, sollicitè perquirant, et plebi, si forte plebs ignorat, indicent de his ut et ipsi visitent eos, et quæ necessaria sunt præbeant eis cum conscientia ejus qui præest. Quod tamen si etiam clam fecerint, non peccabunt.

Sed et de peregrinis similiter episcopo suggerant refovendis, et cætera his similia quæ ad cultum Ecclesiæ et disciplinam ejus pertinent diaconis curæ sint. Qui catechizant, id est, qui verbo instruunt incipientes, primo oportet quod ipsi instructi sint, de anima enim agitur hominum, et oportet eum qui docet et instruit animas rudes esse talem ut pro ingenio discentium, semetipsum possit aptare, et verbi ordinem pro audientis capacitate dirigere. Debet ergo ipse præcipue apprime esse eruditus, et doctus, irreprehensibilis, maturus, impavidus, sicut ipsi probabit fore Clementem hunc post me.

Multum est autem si ego nunc de singulis, quæ unusquisque habere debeat, persequar, verum tamen illud est, quod præ cæteris ab omnibus vobis cupio in commune servari, ut concordiam teneatis: per quod solum potestis portum quietis intrare, et civitatem summi Regis, quæ pax nominatur, habitare.

Similis namque est omnis status Ecclesiæ magnæ navi quæ per undosum pelagus diversis e locis et regionibus viros portat ad unam Potentis regni urbem properare cupientes. Sit ergo navis hujus Dominus ipse omnipotens Deus, gubernator vero sit Christus. Tum deinde prorætæ officium episcopus impleat; presbyteri nautarum, diaconi dispensatorum locum teneant; hi qui catechizant nautologis conferantur; epibatis autem totius fraternitatis multitudo similis sit; ipsum quoque mare hic mundus habeatur; ventorum vero varietas et turbinum diversis tentationibus conferatur; persecutiones, tribulationes et pericula fluctibus exsequuntur. Terreni vero spiritus, qui vel de torrentibus, vel de vallibus spirant, pseudoprophetarum et seductorum, seu pravæ doctrinæ verba ducentur; promontoria vero, et loca confragosa, hi qui in potestatibus sæculi sunt ju-

dices, et pericula minantur et mortes. Bithalassa vero loca, quæ duplicibus undæ fallacis æstibus verberantur, dubiis mente et de repromissionum veritate nutantibus conferantur, atque his qui irrationabili fidem nostram ratione discutuntur. Hypocritæ vero, et dolosi piratis similes habeantur. Jam vero rapidus vertex, et tartarea Carybdis, et saxis illisa naufragia, ac mortiferæ subversiones, quid aliud æstimanda sunt, quam peccata? Restat igitur ut hæc navis cursu prospero tuta possit portum desideratæ urbis intrare, ita Deo precem fundere convenit, ut navigantes mereantur audiri. Audiri autem a Deo ita demum merebitur quis, si orationes ipsæ, bonis moribus et bonis operibus adjuventur.

Sed ante omnia, cum quiete et silentio epibatæ, id est, laici in suis unusquisque resideant locis, ne forte per inquietudinem, et inconditos inutilesque discursus, si passim vagari cœperint, vel ab officio suo nautas impediunt, vel in alterum latus, per inquietudinem eorum, navis pressa demergatur. Nautologi de mercedibus commoneant et nihil omnino quod ad diligentiam, vel ad disciplinam pertinet diaconi negligant, presbyteri velut nautæ aptent singula ad instructionem navis diligenter et instruant quæ in suo tempore requirenda sunt. Episcopus, tanquam proreta, vigilanter et sollicitè gubernatoris verba custodiat Christi. Salvator Dominus, gubernator Ecclesiæ suæ, diligatur ab omnibus, et ipsius solius præceptis ac jussis credat et obediat omnis Ecclesia. Deo quoque indesinenter supplicetur a cunctis de prosperitate ventorum, ut navigantes omnem tribulationem et omne periculum superent, tanquam in mare profundum mundi istius et vitæ humanæ pelagus navigantes, in quo esuriendum sit, et sitiendum, nuditatem quoque ferendam, morbos etiam corporis, et ægrotudines tolerandas. Insuper et hominum insidiis, ac dolo sæpe laborandum, quippe qui dispergendos se nonnunquam noverint, sed aliquando etiam congregandos, vomitus quoque et sugillationes ferendas, cum ex confusione peccatorum, et rejectione criminum, velut male congregatis in visceribus fellis, jactura faciendæ est, et abjiciendæ prorsus e corde omnis intrinsecus quæ latet amaritudo peccati, si qua forte ex desideriis iniquis velut ex cibis noxiis congregata est. Quam utique cum evomuerit quis et abjecerit, ingentis ægrotudinis liberabitur morbo, si tamen post vomitum, quæ ad sanitatem pertinent, sumat.

Verumtamen scitote cuncti quod supra omnes vos laboret episcopus quia unusquisque vestrum suum laborem fert, ille vero et suum, et singulorum. Propter quod, o Clemens, tanquam qui omnibus prodesse te noveris singulos, prout potueris, juva, et singulos releva, qui et singulorum onus, et sollicitudinem portas. Unde et ego nunc hanc tibi injungens dispensationem, et scio quia accipio gratiam, magis quam præsto. Sed esto confidens, et fortiter ferens, certus quia laboris tui meritum recipies, cum ad portum quietis, incolumem hanc provexeris

navem ubi mercedes et præmia pro omnium salute suscipies, si hic pro omnium incolumitate vigilaveris. Itaque si te multi e fratribus propter rigorem justitiæ odio habuerint, ex hoc quidem non læderis, sed ex hujusmodi odiis amor tibi conciliabitur Dei. Et ideo satage magis et refuge ne lauderis ab iniquis, et ne a pessime agentibus diligaris, sed potius, propter justitiæ dispensationem et æquissimam regulam disciplinæ, a Christo collaudari merearis. Hac cum dixisset et his similia quamplurima, rursus respiciens ad populum, dixit :

Sed et vos, charissimi fratres, et conservi mei, huic qui præsidet vobis ad veritatem docendam in omnibus obedite. Scientes quod si quis hunc contristaverit, Christum, qui ei docendi credidit cathedram, non recipit, et qui Christum non susceperit, nec Deum patrem suscepisse judicabitur (*Luc. ix, 48*). Et ideo nec ipse suscipietur in regno cœlorum. Propter quod satis agite, ad omnem collectam congregationem semper convenite, ut non velut negligentes et desides a iudice Christo condemnemini. Convenientes vero sæpe ad Clementem, date omnes operam pro ipso sentire, et summo studio favorem verum erga ipsum dependere, scientes quia propter singulos vos ipsi magis soli infestat inimicus et in ipso majora suscitata bella. Oportet ergo vos summo studio niti, ut omni erga illum vinculo amoris innexi, plenissimo erga eum inhæreatis affectu. Sed et vos quoque ipsi unanimes in omni concordia perdurate quo facilius etiam illi obedire omnes pariter consensu et unanimitate possitis. Propter quod et vos salutem consequi, et ille possit obtemperantibus sibi vobis promptius impositi oneris pondus evehere. Quædam ex vobis etiam ipsis intelligere debetis, si qua sint, quæ ipse propter insidias hominum malorum non potest evidentius et manifestius proloqui; verbi gratia, si inimicus est alicui malorum, pro actibus suis vos nolite exspectare ut ipse vobis dicat cum illo: Nolite amici esse. Sed prudenter observare debetis et voluntati ejus absque communicatione observare et avertere vos ab eo cui ipsum sentitis adversum. Sed nec loqui his quibus ipse non loquitur, ut unusquisque qui in culpa est, dum cupit omnium vestrum amicitias ferre, festinet citius reconciliari ei qui omnibus præest, et per hoc redeat ad salutem et sanitatem cum obedire cœperit monitis præsentis. Si vero quis amicus fuerit his quibus ipse amicus non est, et locutus fuerit cum his quibus ipse non loquitur, unus est et ipse ex illis qui exterminare voluit Ecclesiam Dei, et cum corpore vobiscum esse videatur, mente et animo contra vos est. Et multo est nequior hostis hic quam illi qui foris sunt, et evidenter inimici sunt, hic enim per amicitiarum speciem quæ inimica sunt gerit, et Ecclesiam dispergit ac vastat.

Et cum hoc dixisset in medio coram omnibus manus mihi imposuit, et in cathedra sua ingenti verecundia fatigatum sedere me compulit. Cumque sedissem, hæc ad me rursus locutus est: Deprecor

te, o Clemens, coram omnibus qui præsentés sunt, ut posteaquam, sicut naturale debitum est, vitæ præsentis finem fecero, Jacobo fratri Domini describas breviter vel quæ ad initium fidei tuæ spectant, vel etiam quos ante fidem animos gesseris, sed et qualiter mihi ab initio usque ad finem comes itineris et actuum fueris, quæque per singulas civitates me disputante, sollicitus auditor exceperis, quique in prædicationibus meis vel verborum fuerit ordo vel actuum, sed et qui me finis in hac urbe repererit (sicut dixi) omnia qui potes breviter comprehensa ad ipsum te destinare non pigeat. Nec verearis ne forte multum de meo exitu contristandus sit cum id me pro pietate sustinere non ambigat. Erit autem ei grande solatium, si **S** didicerit quod post me non imperitus aliquis, aut indoctus, aut ignorans divini verbi mysterium, ecclesiastici ordinis disciplinam, vel doctrinæ regulam nesciens, susceperit cathedram meam. Scit enim quia, si indoctus istius officium doctoris accipiat, sine dubio discipuli et auditores ignorantiae tenebris involuti in interitum demergentur.

Unde et ego, mi domine Jacobe, cum hæc ab eo præcepta susceperim, necesse habui implere quod jusserat indicans tibi, et de ipsis simul et de illis breviter comprehendens, quæ per singulas quasque urbes digrediens, aut in prædicationis sermone protulerit, aut in gestorum virtute perfecit, quamvis tibi de his plurima jam et plenius ante descripta ipso jubente transmiserim sub eo ipso titulo quem ipse præcepi affigi, id est, Clementis itinerarium, non prædicationis Petri. Sed et nunc exponere jam præcepit, Domino opem ferente incipiam. Pœnitentini (inquit) et veram agite pœnitentiam. Omnes ergo homines, qui Christiano censentur vocabulo, Patrem, et Filium, et Spiritum sanctum, unum Deum et Dominum veraciter credere et confiteri, eumque tota mente et toto corde, et tota virtute diligere, et proximos suos tanquam semetipsos, docibiles quæ usque ad perfectam doctrinam ad hæc proficienda sumere oportet.

Fides enim et dilectio totius bonitatis est fundamentum. Sine fide autem placere Deo nemo poterit (*Hebr. xi, 6*). »

Christo itaque resurgente et ascendente in cœlum, **D** misso sancto Spiritu, collata apostolis scientia linguarum, adhuc in uno positi symbolum quod fidelis nunc tenet Ecclesia unusquisque quod sensit, dicendo condiderunt, ut discedentes ab invicem hanc regulam per omnes gentes prædicarent. Summam ergo totius fidei catholicæ recensentes, in qua et integritas credulitatis conditur, et unius Dei omnipotentis, id est sanctæ Trinitatis æqualitas declaratur, et mysterium incarnationis Filii Dei, qui pro salute humani generis, a tempore de cœlo descendens de Virgine nasci dignatus est, quo ordine vel quando protulerit, quomodo sepultus surrexerit, et in carne ipsa cœlos ascenderit, ad dexteramque Patris consederit, iudex venturus sit, aut qualiter

A remissionem peccatorum sacro baptismate renatis contulerit, et resurrectionem humani generis in eadem carne in vitam æternam futuram sic docuerunt. Symbolum enim Græce, Latine collectio dicitur. Et hoc prædicti sancti Apostoli inter se per Spiritum sanctum salubriter, ut dictum est, condiderunt. Dicitur et indicium, quod per hoc qui recte crediderit indicatur.

Ergo cunctis credentibus quæ continentur in præfato symbolo, salus animarum, et vita perpetua bonis actibus præparatur. Ergo quod in primordio ejusdem symboli præponitur : *Credo in Deum Patrem omnipotentem*, præclarum fidei testimonium, et fundamentum in prima fronte monstratur, quia salvus esse poterit qui recte crediderit. « Credere enim oportet accedentem ad Deum (*Hebr. xi, 6*), » quoniam « corde creditur ad justitiam, ore confessio fit ad salutem (*Rom. x, 10*). » Unde ait propheta : « Credidi propter quod locutus sum (*Psal. cxv, 10*). » Et illud : « Justus ex fide vivit (*Rom. i, 17*). » Et : « Nisi credideritis, non intelligetis (*Luc. xxiv, 25*). » Ergo in rebus humanis, nullum opus incipitur nisi labor omnis ad effectum venire credatur, unde credendum est in Deum a quo tam præsens vita quam futura tribuatur.

Deus autem appellatio est substantiæ sempiternæ, sive timoris divini, igitur Deus sine principio, sine fine, simplex, incorporeus et incomprehensibilis ; Patrem autem cum audis, agnosce quod habeat Filium veraciter genitum, sicut possessor dicitur qui aliquid possidet, et Dominus qui habet cui dominetur. Deus ergo Pater secreti sacramenti vocabulum est cujus vere Filius est Verbum, et speculum, et character et imago vivens Patris viventis, in omnibus Patri similis, ejusdem naturæ, in divinitate genitus, genitori per omnia coequalis. Nec quærat quomodo genuit Filium, quod et angeli nesciunt, prophetis incognitum est. Unde illud dictum est : « Generationem ejus quis narrabit (*Isa. liii, 8*) ? » Quam secretam originem cum proprio Filio novit ipse solus qui genuit, nec Deus a nobis discutiendus est, sed credendus, qui in nobis ipse nescimus, quod sapimus, quomodo sapientia, ingenium, aut intellectus, aut consilium aut mens nostra generat verbum. Sed sufficit nosse quia lux genuit splendorem, sicut ait Propheta : « In splendoribus sanctorum ex utero ante luciferum genui te (*Psal. cxxiii, 3*). » Et illud : « Hic Deus noster et non reputabitur alter ad eum, » et post, « in terra visus est, et inter homines conversatus est (*Bar. iv, 36, 38*). »

Diligere ergo Deum, unumquemque ex toto corde, et ex tota anima, ut præfixum est, et ex tota fortitudine oportet, et proximum tanquam semetipsum respondente Domino cuidam Scribarum, ac dicente : Primum omnium mandatum est : « Audi, Israel, Dominus Deus tuus, Deus unus est, et diliges Dominum Deum tuum, ex toto corde tuo, et ex tota anima tua, et ex tota mente tua, et ex tota virtute tua, hoc est primum mandatum. Secundum autem

simile est illi : Diliges proximum tuum tanquam A vestra, et glorificent Patrem vestrum qui in cœlis est teipsum. Majus horum aliud mandatum non est (Matth. v, 13 et 14.) »

(*Marc. xii, 29, 30 et 31.*) »

Quod magis est omnibus holocaustomatibus et sacrificiis, unde et in Veteri Testamento scriptum habetur : « Quod tibi fieri non vis, alteri ne feceris (*Tob. iv, 16*), » et Dominus ait : « Omnia quæcunque vultis ut faciant vobis homines, et vos facite similiter illis (*Matth. vii, 12*). » Quibus utrisque mandatis, per unum malitia compscitur, et per aliud benignitas propagatur, ut ne malum quis inferat, sed bonum impendat. Primum, ut caveat lædere. Secundum, præstare, « Si enim fratrem quem vides, non diligis; Deum quem non vides quomodo potes diligere? » (*I Joan. iv, 20.*) Sic ergo nos docet exercere curam nostram, ut non dimittamus curam vestram, et sic diligere nos, ne negligatur dilectio proximi. Quia Dei dilectio morti comparatur, dicente Sapientia : « Valida est dilectio ut mors (*Cant. viii*), » idcirco, quia sicut mors violenter separat animam a corpore, ita dilectio Dei separat animam a mundano et carnali amore. « Qui enim (Dominus inquit) diligit me, mandata mea servabit (*Joan. xiv, 23*). » Nam qui Dei præcepta contemnit, Deum non diligit, unde scriptum est : « Nolite putare ut maneatis in dilectione mea, si non servaveritis præcepta mea (*Joan. xv, 10*). » Neque enim regem diligimus, si odio leges ejus habemus. Neque enim ex toto corde poterit ille Dominum diligere qui noscitur in proximi corruiere dilectionem; quia per dilectionem Domini pervenitur ad charitatem Christi.

Quoniam, ut prælibatum est, his duobus præceptis tota lex pendet, et prophetæ, docibiles ergo qui perfecte docti non sunt ad hæc peragenda oportet omnes esse, et ut ipsi docti sint, et alios prudenter instruere, et perfecte possint docere, juxta Danielem prophetam, qui ait : « Populus autem sciens Deum suum obtinebit et faciet, et docti in populo docebunt plurimos (*Dan. xi, 32*). » Omnes docibiles, ut jam dictum est, qui docti non sunt, esse oportet, sed sacerdotes doctiores cæteris populis necesse fore docebat Christus, dicens : « quia si cæcus cæco ductatum præbet, ambo in foveam cadunt (*Matth. xv, 14*). » Sacerdotes vero sal terræ, et mundi lumen doctores præcepit in splendore operum Patrem glorificare Deum, de quibus Dominus ait : « Beati estis cum maledixerint vobis, et persecuti vos fuerint, et dixerint vobis omne malum adversum vos, mentientes propter me : Gaudete et exultate, quoniam merces vestra copiosa est in cœlis. Sic enim persecuti sunt prophetas, qui fuerant ante vos (*Luc. vi, 23*). » « Vos estis sal terræ. Quod si sal evanuerit, in quo salietur, ad nihilum valet ultra, nisi ut foras mittatur, et conculcetur ab hominibus. Non potest civitas abscondi supra montem posita, neque accendant lucernam, et ponunt eam sub modio, sed super candelabrum, ut luceat omnibus qui in domo sunt, et qui ingrediuntur lumen, videant : sic luceat lux vestra coram hominibus, ut videant bona opera

vestra, et glorificent Patrem vestrum qui in cœlis est (*Matth. v, 13 et 14*). »

Episcopos autem per singulas civitates quibus illè non miserat, per doctos et prudentes sicut serpentes, simplices sicut columbæ (juxta Domini præceptionem) nobis mittere præcepit. Quod etiam facere inchoavimus et Domino opem ferente facturi sumus, vos autem per vestras dioceses episcopos facite et mittite, quia nos ad alias partes (quod isdem jussit agere) curabimus. Aliquos vero ad Gallias, Hispaniasque mittemus, et quosdam ad Germaniam et Italiam, atque ad reliquas gentes dirigere cupimus. ubi autem ferociores et rebelliores gentes fore cognoverimus, illuc dirigere sapientiores et austeriores necesse habemus. Qui quotidie non cessant divitiis seminare semina, et multos Christo lucrari, et ad rectam fidem, et viam veritatis perducere, ut plures manipulos Domino valeant præsentare. In illis vero civitatibus, in quibus olim apud ethnicos archiflamines eorum atque primi legis doctores erant, episcoporum primates poni, vel patriarchas qui reliquorum episcoporum judicia et majora (quoties necesse foret) negotia, in fide agitent, et secundum Dei voluntatem, sicut constituerint sancti apostoli, ita ut ne quis injuste periclitaretur, definirent, in illis autem civitatibus, in quibus dudum apud prædictos erant archiflamines (quos tamen minores tenebant) quam memoratos primates, archiepiscopos institui præcepit, qui non tantum primatum, sed archiepiscoporum fruerentur nomine. Episcoporum quoque judicia, ut superius memoratum est, et majora Ecclesiarum negotia, si ipsi reclamaverint, aut aliquem timorem, aut istos vel alios suspectos habuerint, ad jam dictos primates, vel patriarchas, ne aliquis nocenter periret, transferri perdocuit, in singulis vero quoque civitatibus, singulos et non binos, vel ternos, aut plures episcopos, constitui præcepit, qui non primatum, aut archiepiscoporum, aut metropolitanorum nomine (quia minores civitatum non tenent) sed episcoporum tantum vocabulo potirentur, quoniam nec inter ipsos apostolos par institutio fuit, sed unus omnibus præfuit. Hoc tantum providendum instituit, ne in villis, aut castellis, vel modicis civitatibus, instituerentur episcopi, ne vile eorum nomen fieret. Episcopus ergo vicem apostolorum gerere Dominum docuisse dicebat, et reliquorum discipulorum vicem tenere presbyteros debere insinuabat. Et si quis aliquem ex his scandalizaret, gravissimam sibi pœnam inferri debere prædicabat. Cunctos se invicem diligere, et adjuvare debere, et neminem ab adjutorio fratris se subtrahere instruebat.

Homicidas veros, et adulteros ac cunctos criminalibus nexibus alligatos, et qui eis cœquales non erant, ab eorum vexatione, et accusatione (dicente Domino) prohibebat, et non nisi a cœqualibus, aliquid sibi inferre debere, docebat. « Quia discipulum supra magistrum esse (*Matth. x, 24*), » aut ullam ei injuriam inferre, nullatenus debere oportet,

Infames namque omnes, et quos primates legis sæculi, non recipiunt, sed et laicos ab eorum accusatione, et vexatione semper repellere debere rogabat, et cunctos sibi subditos esse, præcipiebat. Cunctorum sacerdotum vitam superiorem, sanctioremque ac discretam a sæcularibus et laicis hominibus esse, et spirituales, atque sacerdotes super carnales ac laicos semper constituere, et fore debere docebat. « Quoniam pro minimo, nobis esse debet, ut a talibus arguamur, et judicemur, vel ab alio humano die (I Cor. iv, 3). » Majores vero a minoribus, nec accusari, nec judicari, ullatenus posse dicebat. Quoniam non solum hoc divinas, sed leges sæculi infringere dicebat. Omnes ergo legum divinarum libenter violatores, et sacrarum institutionum voluntarie perturbatores, ecclesiastica indignos regum, et sancta communione judicabat. Operatores vero earumdem, eisque obedientes utrarumque ac cæterarum bonarum dignos esse dicebat, unde et propheta in testimonium sumebat. Audite, cœli, et auribus percipe, terra, quoniam Dominus locutus est : « Filios enutrivit, et exaltavi, ipsi autem spreverunt me, cognovit bos possessorem suum, et asinus præsepe domini sui, Israel non cognovit me, populus meus non intellexit. Væ genti peccatrici, populo gravi iniquitate, semini nequam, filiis sceleratis. Dereliquerunt Dominum, blasphemaverunt sanctum Israel, abalienati sunt retrorsum. Super quo percutiam vos ultra addentes prævaricationem. Omne caput languidum, et omne cor mœrens, a planta pedis usque ad verticem, non est in eo sanitas, vulnus, et livor, et plaga tumens, non est circumligata, nec curata medicamine neque fota oleo. Terra vestra deserta, civitates vestræ igne succensæ, regionem vestram coram vobis alieni devorant, et desolabitur, sicut in vastitate hostili, et derelinquetur (Isa. 1, 2 et seq.). Væ (inquit) qui dicitis bonum malum, et malum bonum, ponentes tenebras lucem, et lucem tenebras ponentes, amarum in dulce, et dulce in amarum (Isa. vi, 21). Propterea, captivus ductus est populus meus, quia non habuit scientiam, et nobiles ejus interiorunt fame, et multitudo ejus siti exaruit. Propterea dilatavit infernus animam suam, et aperuit os suum, absque ullo termino, et descendunt fortes ejus, et populus ejus, et sublimes gloriosique ejus ad eum. Et incurvabitur homo, et humiliabitur vir, et oculi sublimium deprimentur. Et exaltabitur Dominus in judicio, et Deus sanctus sanctificabitur in justitia (Isa. v, 13 et seq.). »

Carnales spiritualibus resistere prohibebat, et de his qui cervices suas contra magistros et seniores suos erigebant in diaboli exemplum dicebat : Detracta est ad inferos superbia tua, cecidit cadaver tuum, subter te sternetur lineæ, et operimentum tuum erunt vermes. Quomodo cecidisti de cœlo, Lucifer, qui mane oriebaris, corruisti in terram, qui vulnerabas gentes? Qui dicebas in corde tuo, In cœlum ascendam, supra astra Dei exaltabo solium meum, sedebo in monte Testamenti, in lateribus

aquilonis, ascendam super altitudinem nubium, similis ero Altissimo. Verumtamen ad infernum detraheris, in profundum laci. Qui te viderint, ad te inclinabuntur, teque prospicient : Nunquid iste est vir, qui conturbavit terram, qui concussit regna, qui posuit orbem desertum, et urbes ejus destruxit, vinctis ejus non aperuit carcerem?

Ebrietatem oppido prohibebat, et ebriosos corpore et animo mortuos esse prædicabat, de quibus et in exemplum aiebat : Væ qui consurgitis mane ad ebrietatem sectandam, et potandum usque ad vesperam, ut vino æstuetis. « Cithara et lyra, et tympanum, et tibia, et vinum in conviviis vestris, et opus Domini non respicitis, nec opera manuum ejus consideratis (Isa. v, 11 et seq.). » Et iterum : « Væ qui potentes estis ad bibendum vinum, et viri fortes ad miscendum ebrietatem. Qui justificatis impium pro muneribus, et justitiam justis aufertis ab eo. Propter hoc sicut devorat stipulam lingua ignis, et calor flammæ exurit, sic radix eorum quasi favilla erit, et germen eorum ut pulvis ascendet. Abjecerunt enim legem Domini exercituum, et eloquium sancti Israel blasphemaverunt. Ideo iratus est furor Domini in populo suo, et extendit manum suam super eum, et percussit eum, et conturbati sunt montes, et facta sunt morticina eorum, quasi stercus in medio platearum. « In omnibus his, non est aversus furor ejus, sed adhuc manus ejus extenta (Ibid. 22 et seq.). »

Nullum enim presbyterum, in alicujus episcopi parochia, aliquid agere debere, absque ejus permissu docebat, cunctos presbyteros, propriis episcopis in omnibus, absque mora obedientes, institente Domino, esse debere docebat. Nullum enim aliena concupiscere, aut præsumere eorum, sed unumquemque suis, sibi que commissis, contentos esse docebat. « Neminem etiam alicui aliquid facere, nisi quod sibi vellet fieri (Tob. iv, 16), » instruebat. Sanctam ergo Ecclesiam immaculatam omnes servare debere, evangelizabat, cujus claves episcopos esse dicebat. Ipsi enim habent potestatem claudere cœlum et aperire portas ejus, quia claves cœli facti sunt.

Amovere autem eos neminem debere docebat, quia oculi Domini sunt, et qui eos tangit, tangit pupillam oculi ejus (Zach. ii, 8). Et quantæ poenæ dignus sit, qui eos scandalizat, ipsum Dominum docuisse dicebat, ubi ait : « Qui scandalizaverit unum de pusillis istis qui in me credunt, expedit ei ut suspendatur mola asinaria in collo ejus, et demergatur in profundum maris. Væ mundo a scandalis, necesse est enim veniant scandala; verumtamen, væ homini illi per quem scandalum venit. Si autem manus tua scandalizat te, abscinde eam, et projice abs te. Bonum est tibi ad vitam ingredi debilem, quam duas manus habentem, mitti in gehennam ignis. Et si pes tuus scandalizat te, abscinde eum, et projice abs te. Bonum est tibi introire ad vitam claudum, quam duos pedes habentem, mitti in ignem æternum. Et si oculus tuus scandalizat te, erue eum, et projice abs te. Bonum est tibi unum oculum ha-

bentem in vitam introire, quam duos oculos habentem mitti in gehennam ignis. Videte ne contemnatis unum ex his pusillis (*Matth. xviii, 6 et seq.*) » Amen dico vobis, quæcunque alligaveritis super terram erunt alligata et in cælo, et quæcunque solveritis super terram erunt soluta et in cælo. « Iterum dico vobis, quia si duo ex vobis consenserint super terram, de omni re quacunque petierint, fiet illis a Patre meo, qui in cælis est. Ubi enim sunt duo vel tres congregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum (*Matth. xviii, 18 et seq.*) » Et iterum per prophetam loquitur, dicens : Expavit (inquit) cælum super hoc, et horruit amplius vehementer, dicit Dominus : O intolerabilem malignitatem, o linguam iniquitatem loquentem contra Dominum, et mentem in altitudinem cornu extollentem. Et iterum : « Imponere, homo, tuæ linguæ ostium et seram, cessa cornu in altitudinem extollens, et loquens adversus Dominum, et proximum tuum, quousque insultas patienti Christo et fratribus ? » (*Eccl. xxviii, 28 et seq.*) Sic autem peccantes in fratribus, et percutientes eorum infirmam conscientiam in Christum graviter peccatis, et rei iudicio effecti, infames efficiemini, et justè repellemini. Et iterum per Prophetam loquitur, dicens : « Vos autem, sacerdotes Domini, vocabimini ministri Dei nostri, dicitur vobis, fortitudinem gentium comedetis, et in gloria eorum superbietis, pro confusione vestra duplici rubore laudabunt partem eorum, propter hoc in terra sua duplicia possidebunt, et lætitia sempiterna erit eis. Quia ego Dominus diligens iudicium, et odio habens rapinam in holocaustum, et dabo opus eorum in veritate, et fœdus perpetuum feriam eis. Et sciatur in gentibus semen eorum et germen eorum in medio populorum. Omnes qui viderint eos cognoscent eos, quia isti sunt semen cui benedixit Dominus : Gaudens gaudebo, et exultabit anima mea in Deo meo, quia induit me vestimento salutis, et indumento justitiæ circumdedit me, quasi sponsum decoratum corona, et quasi sponsam ornatam monilibus suis. Sicut enim terra profert germen suum, et sicut hortus semen suum germinat, sic Dominus Deus germinabit iustitiam, et laudem coram universis gentibus (*Isa. lxi, 6 et seq.*) »

Eos autem a solo Domino iudicandos aut removendos, et non ab aliis esse dicebat, quia sui sunt et non alterius. Et quis est qui alterius iudicet servum? Nam et si ista non patiuntur homines, nec Deus deorum et Dominus dominantium hæc ullatenus patitur, unde et prophetas sibi testes esse dicebat, per quos Dominus loquitur, dicens : « Ecce excoxi te, sed non quasi argentum elegi te in camino paupertatis, propter me faciam, ut non blasphemem, et gloriam meam alteri non dabo. Audi me, Jacob, et Israel quem ego voco. Ego ipse, ego primus, et ego novissimus, manus quoque mea fundavit terram, et dextera mea mensa est cælos. Ego vocabo eos, et stabunt simul (*Isa. xlviii, 10 et seq.*) », me insulæ expectabunt, et brachium meum sustinebunt. Salus

PATROL. CXXX.

A autem mea in sempiternum erit, et iustitia mea non deficiet (*Isa. li, 5 et 6.*) »

« Audite me, qui scitis justum, populus lex mea in corde eorum. Nolite timere opprobria hominum, et blasphemias eorum ne metuatis. Sicut enim vestimentum, sic comedet eos vermis, et sicut lanam sic devorabit eos tineæ. Salus autem mea in sempiternum erit, et iustitia mea in generatione generationum (*Ibid. 7 et 8.*) » Et iterum : « Abscondita est vita mea a Domino, et a Domino meo iudicium meum transibit. Numquid nescis aut non audisti? Deus sempiternus, Dominus, qui creavit terminos terræ, non deficiet neque laborabit, nec est investigatio sapientiæ ejus. Qui dat lasso virtutem, et his qui non sunt fortitudinem, et robur multiplicat. Deficient pueri, et laborabunt, et juvenes in infirmitate cadent. Qui autem sperant in Domino mutabunt fortitudinem, assument pennas sicut aquilæ, current et non laborabunt, ambulabunt, et non deficient. Transeant ad me insulæ, et gentes mutant fortitudinem, accedant et tunc loquentur, simul ad iudicium propinquemus (*Isa. xl, 27 et seq.*) » Hos autem qui eos vetant, aut amovere vel damnare nituntur, ipsum Dominum per prophetam damnare, et usque ad satisfactionem eorum et Ecclesiæ damnatos esse docebat, ubi ait : « Talia elegerunt in viis suis, et in abominationibus suis anima eorum delectata est, unde et ego eligam illusiones eorum, et damnationem adducam eis, quia locutus sum eis, et non audierunt, feceruntque malum in oculis meis, et quæ nolui elegerunt. Audite verbum Domini, qui tremis ad verbum ejus. Dixerunt fratres vestri odientes vos, et vos abicientes propter nomen meum : Glorificetur Dominus, et videbimus in lætitia nostra, ipsi autem confundentur (*Isa. lxxi, 3-5.*) », non enim laborabunt frustra in conturbatione præules mei, quia semen benedictionum Domini est, antequam clament ego exaudiam, et adhuc illis loquentibus, ego exaudiam (*Isai. lxxv, 23, 24.*) » Ad glorificandum se, et divina mandata seminanda, et evangelizanda, eos Dominus elegit, et non ut prohibeantur, aut perturbentur, aiebat, quoniam qui eos lædit, eum lædit cujus legatione funguntur (*II Cor. v, 20.*) Prædicare eos assidue et mandata Domini sine intermissione annuntiare rogabat. Opera eorum bona coram hominibus monstrare, et conscientiam bonam coram Deo habere insinuabat, omnes principes terræ et cunctos homines eis obedire, et capita sua submittere, eorumque adjuutores existere præcipiebat, ut omnes pariter fideles et cooperatores legis Domini monstrarentur, ne de eis dicatur. « Confundantur, et erubescant omnes qui pugnant adversum te, et erunt quasi non sint, et peribunt viri qui contradicunt tibi. Quæres eos et non invenes viros rebelles tuos. Erunt quasi non sint, et veluti consumptio hominis bellantis adversum te (*Isa. xli, 11 et 12.*) » Omnis ergo, qui eis contravenit, ita damnatos et infames usque ad satisfactionem monstrabat, et nisi convertentur a liminibus Ecclesiæ alienos esse præcipiebat.

Homicidiorum vero tria genera esse dicebat, et pœnam eorum patentem fore docebat. Sicut enim homicidas, interfectores fratrum, ita et detractores eorum eosque odientes homicidas esse manifestabat, quia et qui occidit fratrem suum et qui odit, et qui detrahit pariter, homicidæ esse monstrantur.

Omnes enim a carnalibus desideriis quæ militant adversus animam (*II Petr. II, 11*) abstinere, et bonam eorum conversationem ac innocentem omnibus monstrare rogabat. Ex corde enim cunctos attentius invicem diligere insinuabat, et veram fraternitatem inter se habere docebat. Quotidiana enim illius prædicatio, inter cætera divina, hæc erat, mandata, quam in ejus exemplum etiam tibi, frater charissime, significare curavi. Bonorum (inquit) operum inter cætera semina ac negotia sunt quantum unusquisque sapit, et potest totis intimi cordis (ut prælibatum est), visceribus Deum diligere, et proximum velut seipsum. Abnegare seipsum sibi, ut Jesum Christum Dominum nostrum sequatur, et nihil ejus amori præponere, veritatem corde et ore proferre debere, et totam suam Domino semper committere instruebat, actus suæ vitæ omni hora custodire, et omni loco Deum se respicere firmiter scire. Cogitationes malas cordi suo advenientes mox ad Christum allidere, et sacerdotibus Domini manifestare.

Ossuum a malo, vel pravo eloquio custodire, et verba vana aut mendacia non loqui, quia « os quod mentitur occidit animam (*Sap. I, 11*); » verba divina libenter audire, et sacerdotibus suis libenter obtemperare, atque **7** obedientes esse docebat. Prædicationi atque orationi ac lectioni frequenter incumbere, et eleemosynas veras perficere. « Desideria carnis non perficere (*Gal. v, 16*), » sed propriam frangere voluntatem; boni aliquid in se cum viderit Deo applicet, non sibi, et malum a se factum cognoscat, et sibi reputet. Multum loqui non amare, sed custodire labia sua ne dolum aut malum loquantur, diem judicii timere, gehennam expavescere, vitam æternam omni concupiscentia desiderare, non occidere, non adulterari, non furtum facere, non rem proximi concupiscere, non falsum testimonium dicere (*Exod. xx, 13 et seq.*), sed omnes homines honorare, corpus custodire, vanas et caducas non amplecti delicias, jejunium et vigiliis sanctas amare, pauperes recreare, nudos vestire, infirmos visitare, sitientes potare, mortuos sepelire, et diligenter eorum exsequias peragere, pro eisque orare, et eleemosynas dare. Dolentes consolari, et suis bonis refovere et a malis actibus se alienum facere; non esse superbum, « non vinolentum (*Tit. I, 7*), » nec multum edacem, non somnolentum, non pigrum, non murmuratorem, nec detractorem, quia qui detrahit, non solum se, sed multos alios occidit; iram non perficere, nec iracundiæ tempus reservare. Dolum in corde non tenere, nec pacem falsam dare, charitatem non derelinquere, nec jurare, ne forte perjurus (quod absit) fiat. Malum pro malo

non reddere, nec injuriam facere, sed factam patienter sufferre, inimicos diligere, maledicentes se non remaledicere, sed magis benedicere, et persecutionem pro justitia sustinere. Charitatem amare, et nullum odio habere, quia « qui odit fratrem suum, homicida est (*I Joan. III, 15*). » Elationem fugere, zelum malum non habere. Invidiam non exercere, nec contentionem amare. Cum discordantibus ante solis occasum in pacem redire, et de Dei misericordia nunquam desperare. Seniores venerari, et juniores diligere. Episcopos, sacerdotes suos ac cunctos reliquos Ecclesiæ ministros atque omnem plebem sibi commissam verba divina et mandata instruere et amare, hosque omnes eorum episcopos tota animi virtute diligere ut oculos suos, quia oculi sunt illorum. Eorum præceptis in omnibus obedire, etiamsi ipsi aliter (quod absit) agant, memores scilicet illius Domini præcepti: « Quæ dicunt facite, quæ autem faciunt facere nolite (*Matth. xxiii, 3*). » Ipsi autem episcopi si exorbitaverint ab istis, non sunt reprehendendi, vel arguendi, sed portandi, nisi in fide erraverint. Hi ergo super hos sunt, non illi super istos, quoniam major a minore nec argui, nec judicari potest. Nullus se extollat erga doctores ac magistros suos, quia « discipulus super magistrum non esse (*Matth. x, 24*) » debet nec potest. Nullus velit dici sanctus, antequam sit, sed prius sit, ut verius dicatur. Præcepta Domini doctorumque ac magistrorum factis quotidie adimplere, et in Christi nomine pro inimicis orare oportet. Obedientia enim et humiliatio, quæ magistris agitur, Domino exhibetur. « Timor Domini delectabit, et dabit lætitiā et gaudium in longitudinem dierum. Timenti Dominum bene erit in extremis et in die defunctionis suæ benedicet (*Eccli. I, 12, 13*). » Væ dissolutis corde, qui non crediderunt Deo, et resistunt mandatis ejus, et inobedientes ac contumaces sunt his qui ejus legatione funguntur, et ideo non proteguntur ab eo. Væ his qui perdidērunt sustinentiam, qui dereliquerunt vias rectas, et diverterunt ad vias pravas. Et quid facient, cum inspicere cœperit Dominus. Qui timent Dominum, non erunt incredibiles verbo illius, et qui diligunt illum, conservabunt viam illius. Qui timent Dominum, inquirunt quæ beneplacita sunt illi, et qui diligunt eum, replebuntur lege ipsius. Qui timent Dominum, præparabunt corda sua, et in conspectu illius sanctificabunt animas suas. Qui timent Dominum, custodiunt mandata illius, et patientiam habebunt usque ad inspectionem illius, dicentis: Si pœnitentiam non egerimus, incidemus in manus Domini, et non in manus hominum, secundum enim magnitudinem illius, sic et misericordia ipsius cum ipso est (*Eccli. II, 15 et seq.*). « Venite (inquit), filii, audite me, timorem Domini docebo vos (*Psal. xxxiii, 12*). » « Currite dum lumen vitæ habetis, ne tenebræ mortis vos comprehendant (*Joan. XII, 35*). » « Omnis qui vult vitam et cupit videre dies bonos, prohibeat linguam ejus a malo, et labia sua ne loquantur

dolum, divertat a malo, et faciat bonum, inquirat pacem et prosequatur eam, quia oculi Domini super justos, et aures ejus ad preces eorum. Vultus autem Domini super facientes mala, ut perdat de terra memoriam eorum (*Psal. xxxiii, 13 et seq.*). » Propterea nolite fieri sicut equus et mulus, in quibus non est intellectus. Sed lætamini in Domino et exultate, justi, et gloriamini, omnes recti corde (*Psal. xxxi, et 11*). « Quia multi venient ab oriente et occidente (Domino dicente) et a septentrione atque meridie, et recumbent cum Abraham, et Isaac, et Jacob (*Matth. viii*). »

Propter quod deprecor te, frater charissime, ut doceas attentius hunc prædicationis ordinem et absolutionis dies, ut salventur animæ hominum quæ occulta Dei virtute quem debeant diligere priusquam doceatur, agnoscant. Operum vero ratio potestati et arbitrio unuscujusque permittitur, et hoc ipsorum est proprium; desiderium vero habere erga doctorem veritatis, hoc a Patre cœlesti donatum est. Sed salus in eo est ut voluntatem ejus cujus amorem et desiderium, Deo largiente, conceperis, facias, ne dicatur ille sermo ejus ad nos, quem idem dixit: « Quid autem me dicitis, Domine, Domine, et non facitis quæ dico? Est ergo proprii muneris, ut unusquisque sit prout Dominus noster dederit perfectus in Ecclesia, metensque semina divina, ut de nobis non prædictus sermo, sed ille dicatur quem alibi Dominus noster dixit. Ideo (inquit). Omnis scriba doctus in regno cœlorum, similis est homini patri-familias, qui profert de thesauro suo nova et vetera (*Matth. xiii, 52*). » Nullus ergo, impediatur ordinem, aut locum occupet irrationabiliter, vel temporum permutet vices, sed primo quæ sit justitia ejus, quæ voluntas requiramus, ut bonis operibus ac Dei gratia repleamur. Deus enim his qui recte sentiunt et bona agunt præsto est, quo-

nam est, quoniam his manifestat seipsum. Nam si quis velit antequam actus suos emendet, de his requirere quæ non potest invenire, stulta et inefficax erit homini inquisitio. Tempus enim breve est, et judicium Dei gestorum causa agitur non questionum. Ideoque ante hoc omnia quæramus, quod nos aut qualiter agere oporteat, ut æternam vitam consequi mereamur. Nam si exiguum hoc tempus vitæ per inanes occupemus et inutiles quæstiones, inanes sine dubio et vacui ab operibus bonis pergemus ad Dominum, ubi judicium operum nostrorum fiet, unaquæque enim res suum tempus habet et locum. Operum hic locus, hoc tempus est; meritorum est sæculum futurum. Currat igitur per viam mandatorum Domini, et ab eorum præceptorum institutis et Spiritus sancti doctrina non recedatur. Quapropter præparanda sunt corda nostra ac corpora, et sanctæ mandatorum ejus suorumque episcoporum ac prædictorum obedientiæ militatura, ut suæ gratiæ jubeat nobis auxilium ministrare, et fugientibus gehennæ pœnam ad vitam valeant omnes pervenire æternam.

Hæc itaque, frater charissime Jacobe, ab ore sancti Petri jubentis accepi, tibi que ut optabas insinuare studui, ut servare omnia immaculata præcipias, quia ecclesiastica non oportet negligenter, sed diligenter expleri negotia. Hæc ergo præcepta nemo credat absque suo periculo negligere, vel dissimulare, quia judicio Dei ignis æterni tormenta sustinebit qui ecclesiastica decreta neglexerit. Qui vero te audierit, ut jusserat minister Christi Jesu, gloriam accipiet. Qui autem te non audierit imo loquentem Dominum per te ipsi sibi damnationem accipiet. Curandum ergo, et attendendum est nobis omnibus quod in perpetuum expedit, ut Christi passionibus per patientiam participemus atque regni ejus mereamur esse consortes. Amen.

EPISTOLA CLEMENTIS PAPÆ AD JACOBUM FRATREM DOMINI

De sacratis vestibus et vasis

CLEMENS Romanæ Ecclesiæ præsul, JACOBO Hierosolymorum episcopo.

Quoniam sicut a beato Petro apostolo accepimus omnium apostolorum patre, qui claves regni cœlestis accepit, qualiter tenere debemus, de sacramentis quæ geruntur in sanctis te ex ordine nos decet instruere.

Tribus enim gradibus commissa sunt sacramenta vivorum secretorum, id est, presbytero, diacono, et ministro, qui cum timore, et tremore clericorum, reliquias corporis Dominici debent custodire fragmentorum, ne qua putredo in sacrario inveniatur, ut cum negligenter agitur portio corporis Domini, gravis inferatur injuria. Communio enim corporis Domini nostri Jesu Christi, si negligenter erogetur, et presbyter minora non curet admonere officia,

gravi anathemate digna humiliationis plaga feriat. Certe tanta in altario holocausta offerantur, quanta populo sufficere debeant. Quod si remanserint, in crastino non reserventur, sed cum timore et tremore clericorum, et diligentia consumantur. Qui autem residua corporis Domini quæ in sacrario relicta sunt consumunt, non statim ad communes accipiendos cibos convenient, ne putent sanctæ portioni commiscere cibum qui per aqualiculos digestus in secessum funditur. Si ergo mane Dominica portio editur, usque ad sextam jejurent ministri qui eam consumpserint. Et si tertia vel quarta hora acceperint, jejurent usque ad vesperam. Sic, secreta sanctificatione, æterna custodienda sunt sacramenta.

De vasis sane sacratis ita gerendum est: altaris

palla, cathedra, candelabrum et velum, si fuerint vetustate consumpta, incendio dentur, quoniam non licet ea quæ in sanctuario fuerint, malè tractare, sed incendio universa tradantur. Cineres quoque eorum in baptisterio inferantur, ubi nullus transitum habeat, aut in pariete, aut in fossis pavimentorum jactentur, ne introeuntium pedibus inquinentur. Nemo per ignorantiam clericus palla mortuum credat obvolvendum, aut diaconus scapulas operire velit, quæ fuit in altari, aut certe quæ data est in mensam Domini. Qui hæc fecerit vel leviter quasi nihil, et negligenter habuerit divina mysteria, diaconus triennio sexque mensibus a Dominico alienus erit altari, gravi percussus anathemate. Quod si clericum presbyter non commonuerit, decem annis et quinque mensibus excommunicatus sit, propter quod de Dominicis sacramentis subjecta sibi non commonuerit ministeria, et postea cum grandi et gravi humilitate matri reconcilietur Ecclesiæ. Pallas vero et vela quæ in sanctuarii sordidata fuerint ministerio, diaconi cum humilibus ministris juxta sacrarium lavent, non ejicientes foras a sacrario velamina Dominicæ mensæ, ne forte pulvis Domini corporis male decidat a sindone foris abluto, et erit hoc operanti peccatum, idcirco intra sacrarium ministris præcipimus hæc sancta cum diligentia custodire. Sane pelvis nova comparetur, et præter hæc nihil aliud tangat. Sed non ipsa pelvis ullis apponatur lavandis, nisi quæ ad Domini altaris cultum pertinent, pallæ altaris solæ in ea laventur, et in alia vela januarum.

De velis autem januarum cura sit ostiariis ex admonitione majorum, ne quis negligens, aut ignarus ad velum januæ domus Domini manus incondite tergat, sed statim coercitus discat omnis homo quia velum atri domus Domini sanctum est.

Præcipimus etiam, ne unquam extero clerico sive laico de fragmentis oblationum Domini ponatur ad mensam. Unde scis tu qui passim sacrarii panes indignis impendis, unde nosti si a mulieribus mundi sunt? Unde et David ab Abimelech sacerdote interrogatus cum panes sibi ad comedendum posceret, si mundus esset a muliere, cum se mundum ante triduum profiteretur, panes propositionis manducavit.

Ad Dominica autem mysteria tales eligantur qui ante ordinationem conjuges suas non noverint. Quod si post ordinationem ministro contigerit proprium invadere cubile uxoris, sacrarii non intret limina, nec sacrificii potitor fiat, nec altare contingat, nec ab offerentibus holocausti oblationem suscipiat, nec ad Domini corporis portionem accedat, sed aquam sacerdotibus porrigat ad manus, sed ostia forinsecus claudat, minora gerat officia, urceum sive calicem ad altare non sufferat.

Si forte quispiam presbyter sive diaconus sacrarii sindonem vel velum subtracta vendiderit, Judæ similis æstimabitur Iscariothis; qui propter cupiditatem

A fecerit hoc opus, noverit se supradicti Judæ suscepturum pœnam.

Clericus vero solus ad feminae tabernaculum non accedat, nec properet sine majoris natu principis jussione. Nec presbyter solus cum sola adjungatur, sed duobus adductis testibus, visitet infirmam, nec solus cum sola femina fabulas misceat, nec archidiaconus aut diaconus sub prætextu humilitatis officii frequentet domicilia matronarum, aut forte per clericos aut domesticos ejus matronæ mandent secreti aliquid. Si cognitum fuerit, et ille deponatur, et illa a liminibus arceatur ecclesiæ. Sed si forte aliqua intercessio fuerit, episcopo suggeratur. Et si talis est ad quam debeat ire pio interventu ipse pergat. Sin autem de latere suo dirigat, cum duobus aut tribus qui hoc scire debeant. Sane ad visitandam mulierem infirmam nullus clericus ingrediatur, nisi cum duobus aut tribus. Nemo tamen cum extranea habitet femina, nisi proxima aut soror fuerit. Et hoc cum magna sollicitudine fiat. Non ignoramus malitias Satanae. Universa hæc cum mansuetudine ecclesiastica complenda sunt ministeria. Negotium enim Dei non decet negligenter expleri.

Iterum atque iterum de fragmentis Domini corporis demandamus, calicem vero ad proferendum sanguinem Domini præparatum, cum tota munditia ministerii, minister præparet, ne non bene lotus calix diacono peccatum fiat offerenti, ita cum omni honestate cuncta, quam supra exposuimus, oportet impleri. Tales ad ministerium eligantur clerici, qui digne possint Dominica sacrata tractare. Melius est enim sacerdoti paucos habere ministros qui possint digne opus Dei exercere, quam multos inutiles qui onus grave ordinatori adducant.

A principio epistolæ usque ad locum hunc de sacramentis delegavi bene intuendis, ubi non murium stercore inter fragmenta Dominicæ portionis appareant, neque putrida per negligentiam remaneant clericorum, et convenientes qui accipere sibi medicinam desiderant, putrida cum viderint, magis cum ridiculo et fastidio videantur accipere, et in peccatum magis decidant per negligentiam clericorum. Quapropter nemo clericorum ultra hæc dissimulet, aut negligere ullatenus audeat, sed libenter quæ jussa sunt expleat, et sacrata divina nequaquam negligenter contractet. Ideoque tam juvenes quam senes de his, et de omni conversatione sua, et conversatione et pœnitentia valde esse sollicitos oportet, satisque agere, ut hæc condigne agant, et de reliquo ornent tam clerici quam sæculares animas suas ornamentis dignissimis, dogmatibus scilicet veritatis, decore pudicitia, splendore justitiæ, candore pietatis, aliisque omnibus quibus compositam decet esse rationabilem mentem. Tum præterea declinare a consortiis inhonestis et infidelibus, et societates habere fidelium, atque illos frequentare conventus in quibus de pudicitia, de justitia, de pietate tractatur. Orare spe Deum ex toto corde, et ab ipso petere quæ decet, ipsi gratias agere, veram pœnitentiam

gerere præteritorum gestorum, aliquantulum etiam, si possibile est, per misericordias pauperum juvare pœnitentiam. Per hæc enim facilius venia dabitur, et indulgenti citius indulgetur. Quod si provectionis ætatis sit is qui ad pœnitentiam venit, eo magis gratias agere debet Deo. Quod postquam finis est, omnis impetus concupiscentiæ carnalis, scientia veritatis accepta, nulla ei imminet pugna certaminis, per quam insurgentes adversus animam reprimat corporis voluntates. Superest ergo ei in agnitione veritatis, et misericordiæ operibus exerceri, ut afferat fructus dignos pœnitentiæ. Nec putet quia in temporis longitudine documentum conversionis ostenditur, et non in devotionis ac propositi firmitate, Deo enim manifeste sunt mentes, quia non temporum rationem colligit, sed animorum, ipse enim probat si quis agnita veritatis prædicatione non distulit, neque tempus negligendo consumpsit, sed statim et, si dici potest, eodem momento præterita perhorrescens futurorum desiderium cepit, et in amorem regni cœlestis exarsit. Propter quod nemo vestrum ultra dissimulet, nec retro respiciat, sed ad Evangelium regni Dei libenter accedat. Non dicat pauper quia, cum dives factus fuero, tunc convertar. Non requirit a te Deus pecuniam, sed animam misericordem et piam mentem. Neque dives conversionem suam differat, pro sollicitudine sæculari, dum cogitat quomodo dispenset abundantiam frugum. Neque dicat intra semetipsum, Quid faciam? ubi recondam fructus meos? Neque dicat animæ suæ. « Habes multa bona reposita in annos multos, epulare et lætare. Nam dicitur ei. Stulte, hac nocte auferetur abs te anima tua, et quæ parasti, cujus erunt? (Luc. XII, 19 et 20) » Itaque festinet ad pœnitentiam omnis ætas, omnis sexus, omnisque conditio, ut vitam consequatur æternam, juvenes quidem in eo grati sint, quod in ipso impetu desideriorum, cervices suas jugo subjiciunt disciplinæ. Senes et ipsi laudabiles multi temporis consuetudinem in qua male præventi sunt pro Dei amore commutent. Nemo ergo differat, nemo cunctetur. Quæ enim causa cunctandi est ad bene agendum? Animus sibi male conscius dum videtur sibi nullam pœnam pati, credit quia non judicet Dominus, cum abuti patientia Dei et non intelligere parcentis benignitatem jam sit magna damnatio. Unde scriptum est: « Maledictus omnis qui opus Domini negligenter agit (Jer. XLVIII, 10). » Quapropter pastoralis ordinis est infatigabiliter revocare quidquid ad correctionem populorum, imo magis filiorum spiritualium (quantum est fas intelligere) cognoverit pertinere, et non (quod absit) cum nullo periculo alienæ spei per solam negligentiam facere detrimentum, sed quod ad generalis salutis spectat compendium, salubri necesse est providere tractatu.

Homini religioso parum esse debet inimicitias aliorum non exercere, vel non augere male loquendo, nisi eas etiam extinguere bene loquendo studuerit. Ecce oris nostri buccina ad aures hominum

personamus, neque se deinceps excusabit non monitum, qui quidquid sequi debeat, tam verbis quam litteris, edocetur.

Qualis autem condemnatio, et qualis imminet maledictio his qui in patres peccant, divina nos docet Scriptura. Si enim Cham filius Noe, cum vidisset nudum suum patrem, quoniam non cooperuit patris corporalis nuditatem, sed egressus nuntiavit eam fratribus, et illi vestimento eum cooperuerunt, ipse quidem Cham, et illi qui ex eo nati sunt sub maledicto facti sunt, qui autem cooperuerunt magnam benedictionem meruerunt: multo magis isti majore et ampliore condemnatione digni sunt, qui patribus obviare, aut contra eos insurgere nituntur, aut injuriam vel contumeliam eis inferre moliantur, quoniam qui eis resistit et Deo resistit, et qui eis injuriam vel contumeliam facit, Deo, cujus legatione funguntur facit. Expavit cœlum super hoc et horruit amplius vehementer, dicit Dominus. O intolerabilem malignitatem, o linguam loquentem iniquitatem contra Deum, et mentem in altitudinem cornu extollentem! Et iterum: Impone, homo, tuæ linguæ ostium et seram. Cessa in altitudinem cornu extollens et loquens adversus Dominum iniquitatem et proximum tuum, quousque insultas patienti Christo et fratribus?

Hæc nos familiariter docebat, et hæc nobis publicitus prædictus magister, et instructor atque ordinator noster princeps apostolorum Petrus in Ecclesia prædicabat, exemplum dans ut nos similiter faciamus. Humiliamini (inquit) in conspectu Domini, et exaltabit vos. Nolite detrahare alterutrum quoniam qui detrahit fratri, aut qui judicat fratrem suum, detrahit legi, et judicat legem. Qui autem judicat legem non est factor legis, sed judex, unus est enim legislator et judex, qui potest perdere et liberare. « Tu autem qui es qui judicas proximum? (Jac. IV, 10 et seq.) » Non oportet, non præcepit nos judicare invicem, sed magis auxilium ferre: væ erit (inquit) his qui fratres tribulant, et eis qui eos persequuntur, vos autem quanto amplius tribulamini, tanto purgatiorum atque beatorum efficiemini, si tamen ipsa tribulatio patienter fuerit supportata, quod etiam ipse nos Dominus docuit. « Beati qui persecutionem patientur propter justitiam. » Et item: « Beati eritis cum vos oderint homines, » et « persecuti vos fuerint, et ejecerint nomen vestrum tanquam malum. Gaudete in illa die, et exultate, quoniam merces vestra multa est in cœlo (Math. V, 10), » unde et ipse ait: « Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, et ex tota anima tua, et ex totis viribus tuis, et proximum tuum sicut teipsum (Marc. XII, 30, 31). » Non enim, inquit, recte diligit Deum qui fratrem insequitur, nec diligit proximum qui ei detrahit, vel qui illum accusat, quia quod sibi quis fieri non vult, hoc alteri nullatenus facere debet. Discite, inquit, filii mei, sapientiam et tenetote fidem rectam, et amplectimini charitatem, ut non excidatis; data est enim vobis a Domino potestas, et virtus ab Altis-

simo, qui interrogabit opera vestra, et cogitationes scrutabitur vestras. Qui autem custodierint justitiam, juste judicabuntur, et qui crediderint justa juste invenient quid respondeant. Semper cavetote quæ præcepit, ne aliquando peccato consentiamus, et præmittamus præcepta Dei nostri.

Ecclesias per congrua et utilia facite loca, quæ divinis precibus sacrare oportet, et in singulis sacerdotes divinis orationibus Deo dicatos poni. Quos ab omnibus venerari oportet, et non a quoquam gravari. Semper vitate mala, et pro animabus vestris ne confundamini dicere verum. Mendacia fugite, et veritatem corde proferte, quoniam multos jam supplantavit suspicio. Charitatem semper diligite, et fratres adjuvate. Erunt enim quasi non sint, et peribunt viri qui contradicunt vobis; unde et Dominus ait: « Qui vos audit, me audit, et qui vos spernit, me spernit, et qui spernit me, spernit eum qui me misit (*Luc. x, 16*). » Et item: « Qui enim potum dederit vobis calicem aquæ in nomine meo (quia Christi estis), amen dico vobis, non perdet mercedem suam. Et qui scandalizaverit unum ex pusillis credentibus in me, bonum est ei magis si circumdaretur mola asinaria collo ejus et in mare mitteretur. Et si scandalizaverit te manus tua, abscede illam, bonum est tibi debilem introire in vitam, quam duas manus habentem ingredi in gehennam ignis, inexstinguibilem, ubi vermis eorum non moritur, et ignis non exstinguitur; et si pes tuus scandalizat te, amputa eum. Bonum est tibi claudum introire in vitam æternam, quam duos pedes habentem

A mitti in gehennam ignis inexstinguibilis, ubi vermis eorum non moritur, et ignis non exstinguitur. Quod si oculus tuus scandalizat te, ejice eum. Bonum est tibi luscum introire in regnum Dei, quam duos oculos habentem mitti in gehennam ignis, ubi vermis eorum non moritur, et ignis non exstinguitur. Omnis enim igne salietur et omnis victima salietur, bonum est sal, quod si sal insulsum fuerit, in quo illud salietis? habete sal in vobis et pacem habete inter vos (*Marc. ix, 39 et seq.*), » quia quisquis vestrum recte docuerit et juste vixerit, habebit gloriam. Qui autem secus egerit indubitanter pœnam sustinebit, ideo bona agere vos semper oportet, ut **G** bravium æternæ vitæ percipiatis, his ergo bene parete sententiis, ne quis hæc præcepta minime credat implenda, et iudicio Domini æterni ignis tormenta sustineat, qui ecclesiastici operis sacra neglexerit.

Hæc igitur, frater Jacobe, de ore sancti Petri jubentis audivi. Si quis præcepta hæc non integra custodierit, sit anathema usque ad adventum Domini nostri Jesu Christi. Hæc præcepta a sancto Petro apostolo accepi, et tibi, frater charissime, insinuare curavi, ut servare omnia præcipias sine macula. Si quis vero audierit te, utilis erit minister Jesu Christi; qui autem non audierit te, imo loquentem Dominum per te, ipse sibi damnationem accipiet. Omnipotens Deus, charissime, sua te protectione custodiat, atque ad cœlestis remunerationem patriæ multiplici animarum fructu perducat. Deus te iterum iterumque incolumem custodiat, reverendissime frater. Amen.

EPISTOLA TERTIA SANCTI CLEMENTIS PAPÆ

De officio sacerdotii et clericorum.

CLEMENS urbis Romæ episcopus, omnibus coepiscopis, presbyteris, diaconibus, ac reliquis clericis, et cunctis principibus, majoribus, minoribusque omnibus generaliter fidelibus benedictio, claritas, et gloria, in gratia Dei quæ data est nobis in Christo Jesu Domino nostro.

Urget nos, fratres, multus amor vester, et religiosa vestra devotio, quia debitores sumus ut quædam vobis scribamus; vobis ergo, qui sacerdotio Domini fruimini, et in specula estis positi plus scire oportet ut subditos vobis populos pleniter docere possitis, eisque ad regna cœlorum ducatum præbere, Deo annuente, valeatis. Unde et ipsa per se Veritas ait: « Vobis datum est nosse mysterium regni Dei, cæteris autem in parabolis (*Luc. viii, 10*), » et reliqua. Propter quod consilium do unicuique vestrum constanter docere verba divina, et discentibus libenter accommodare aurem verbo Dei. Vestrum enim, quia legatione Domini fungimini, est docere populos, eorum vero est vobis obedire ut Deo. Si autem vobis episcopis non obedierint omnes presbyteri, diaconi, ac subdiaconi, et reliqui clerici cuncti

omnesque principes, tam majoris quam inferioris ordinis, atque reliqui populi, tribus et linguæ non obtemperaverint, non solum infames, sed et extores a regno Domini et consortio fidelium a liminibus sanctæ Dei Ecclesiæ alieni erunt. Nam vestrum est eos instruere, eorum est vobis obedire, ut Domino cujus legatione fungimini, dicente Domino: « Qui vos audit, me audit, et qui vos spernit, me spernit, et qui vos recipit, me recipit, et qui me recipit, recipit eum qui me misit (*Matth. x, 40*), » nihil enim injustius vel inhonestius est quam filios patribus rebelles, aut clericos vel laicos doctoribus seu discipulis magistris inobedientes vel protervos existere. Novimus enim primum hominem per inobedientiam cecidisse, idcirco omnes hoc vitium summopere cavere monemus. Et quia Dominus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam Dominus (*Jac. iv, 6*), mittens vos vice sua in loco apostolorum ad prædicandum, præcepit vobis docere, omnesque vobis fideliter obedientes existere, quoniam nec aliter terra pariet fructus suos, nisi culta receperit semen et irrigata germina-

verit et pariat quæ est paritura. Sic omnis homo qui libenter non recipit verbum Dei, illudque in corde suo germinare non sinit, ac minime crediderit doctoribus et episcopis suis, non benevolus sed rebellis atque inobediens exstiterit, fructum non germinabit, nec pariet, sed similis est arbori illi de qua Dominus ait: « Omnis arbor, quæ non facit fructum bonum, excidetur et in ignem mittetur (*Matth.* III, 19). » Primus enim pontifex, Aaron, chrismate compositionis perunctus, princeps populi fuit, et tanquam rex primitias et tributum per capita accepit a populo, et iudicandi populos sorte suscepta de mundis immundisque iudicabat. Sed si alius ex ipso unguento perunctus est, virtute inde concepta, etiam ipse rex, aut propheta aut pontifex fiebat. Quod si temporalis gratia ab hominibus composita tantum potuit, intelligite jam quantum sit illud unguentum quod a Domino de virgulto vitæ prolutum est, cum hoc quod ab hominibus factum est tam eximias inter homines conferat dignitates. Quid enim in præsentis sæculo propheta gloriosius, pontifice clarius, rege sublimius? Omnis enim pontifex sacro chrismate perunctus, et in civitate constitutus, Scripturis sacris conditus, charus et pretiosus hominibus oppido esse debet. Quem quasi Christi locum tenentem honorare omnes debent, eique servire, et obediens ad salutem suam fideliter existere, scientes, quod sive honor, sive injuria quæ ei defertur, in Christum redundat, et a Christo in Dominum; audire ergo eum attentius oportet, et ab ipso suscipere doctrinam fidei, monita autem vitæ a Patribus inquirere. A diaconibus vero ordinem disciplinæ, propter quod deprecor vos conservos et adutores meos, ut discatis attentius animarum curam gerere, et pro omnibus stare, maxime tamen pro his qui in cultu divino laborant. Ecclesiarum omnium curam habetote, servisque eorum adiutorium præbete, viduarum religiosam curam gerite, pupillos enixius liberate, pauperibus misericordiam facite, juvenes pudicitiam docete. Et (ut breviter totum dicam) alterutrum vos, in quibus res poposcerit, sustentate. Deum colite qui creavit cælum et terram, et Christo credite; invicem vos diligite et misericordes estote in omnes. Non verbo solo, sed opere et rebus replete charitatem. Agite pro viribus, conservi dilectissimi, quia bonum est ut unusquisque vestrum secundum quod potest prosit accedentibus ad fidem religionis nostræ. Et ideo non vos pigeat secundum sapientiam quæ nobis per Dei providentiam collata est instruere ignaros et docere. Desiderium ergo habere omnes erga doctorem veritatis eumque ut oculos suos amare oportet, quia et ipsum populum sibi commissum eum proprios filios amare, et docere eum decet, hoc enim a Patre cœlesti donatum est, sed salus in eo est ut voluntatem ejus cujus amorem et desiderium, Deo largiente, conceperint, faciant. Si quis ergo fidelis voluerit existere et desiderat baptizari, exutus prioribus malis de reliquo pro bonis actibus hæres

bonorum cœlestium ex gestis propriis fiet. Accedat autem qui vult ad sacerdotem suum, et ipsi det nomen suum atque ab eo audiat mysteria regni cœlorum, jejuniis frequentibus operam impendat, ac semetipsum in omnibus probet ut tribus mensibus jam consummando in die festo possit baptizari. Baptizetur autem unusquisque in aquis perennibus, nomine trinæ beatitudinis invocato super se, perunctus primo oleo per orationem sanctificato, ut ita demum per hoc consecratus possit percipere locum cum sanctis. Nullus enim propter opprobrium senectutis aut juventutis vel nobilitatem generis a parvulis et minus eruditis, si quid forte enim utilitatis aut salutis, inquirere negligat. Qui enim rebelliter vivit, et discere atque agere bona recusat, magis diaboli quam Christi membrum esse ostenditur, et potius infidelis quam fidelis monstratur. Quomodo ergo non omnibus hoc amabile est cunctisque exoptatum, aut quæ ignorat discat, et quæ didicerit doceat? Certissimum namque est quod neque amicitia, neque propinquitas generis, neque regni sublimitas, homini debet esse pretiosior veritate, quia nihil est pretiosius anima. Dominus autem creator omnium ex initio ad imaginem suam hominem fecit, eique dominationem terræ, marisque et aeris ipsius dedit, veritatemque inquirere præcepit, sicut et verus nobis Propheta enarravit et ipsa rerum ratio docet. Solus enim homo rationalis est, et consequens est, ut ratio irrationabilibus dominetur. Hic enim ab initio cum adhuc justus esset cunctis vitiis, et omni fragilitate superior erat, ubi autem peccavit et factus est servus peccati, simul et fragilitati efficitur debitor obnoxius. Quod idcirco scriptum est ut sciant homines quia sicut ex impietate passibiles facti sunt, ita per pietatem possunt esse impassibiles, et non solum impassibiles, verum et parva in Deum fide aliorum passionibus curantes, ita enim verus ipse Propheta promisit, dicens: « Amen, amen dico vobis, si habueritis fidem sicut granum sinapis, dicetis monti huic: Transi hinc et transibit (*Matth.* xvii, 19), » hujus vocis etiam vos ipsi documenta cepistis, et jam facta quædam per magistros nostros, ipsos videlicet apostolos, non ignoratis, quia astantibus nobis eorum meritis dæmones cum passionibus quas hominibus invexerant transierunt, et fugati sunt.

Quia ergo alii quidem omnes patiuntur, alii patientes sanant, causa sine dubio vel patiendi vel curandi noscenda est. Quæ non alia esse quam patientibus quidem infidelitatis, curantibus vero fidei demonstratur; infidelitas enim, dum non credit futurum Domini iudicium, peccandi licentiam præbet, peccatum vero hominem passionibus obnoxium facit. Fides autem futurum Dei iudicium esse credens, continet homines a peccato. Non peccantes vero non solum liberi sunt a dæmonibus et passionibus, verum et aliorum dæmones et passionibus fugare possunt. Ex his ergo omnibus colligitur quod origo totius mali ab ignorantia descendat, et ipsa sit omnium malorum mater, quæ incuria quædam et ignavia gi-

gnitur. Negligentia vero alitur et augetur atque in sensibus hominum radicitur, dum amatur: quam si quis forte doceat effugendam, velut antiquis et hæreditariis sedibus moleste et indignanter avellitur. Et ideo paululum laborandum nobis est, ut indignantes ignorantie præsumptiones scientie ratione reseceamus in his præcipue qui in aliquibus minus rectis opinionibus præventi sunt, per quas quasi sub specie alicujus scientie ignorantia in his vehementius radicata est. Nihil enim est gravius quam si id quod ignorat quis, scire se credat et defendat verum esse quod falsum est, quod tale est, quale si quis ebrius sobrium se putet, et agat quidam cuncta ut ebrius, sobrium se tamen et ipse putet, et dici a cæteris velit: ita sunt ergo et hi ignorant quod verum est, speciem tamen alicujus scientie tenent et mala quasi bona gerunt atque ad perniciem quasi ad salutem festinant, propter quod ante omnia properandum est ad agnitionem veritatis, ut possimus quasi lumine nobis inde accenso errorum tenebras depellere.

Grande enim malum est, ut diximus, ignorantia, sed quia substantiam non habet facile ab his qui studiosi sunt effugatur. Non enim aliud est ignorantia, nisi non cognovisse quod expedit, ubi autem cognoveris perit ignorantia, quæri ergo in agone debet veritatis agnitio, quam nemo alius assignare potest nisi verus Propheta. Hæc enim via est vitam volentibus ingredi, et summum iter bonorum operum pergentibus ad civitatem salutis. Si quis sane audiens sermonem veri Prophetæ velit recipere aut nolit et amplecti onus ejus, id est mandata vitæ habet in sua potestate, liberi enim sumus arbitrii. Nam si hoc esset ut audientes ea, jam non haberent in potestate aliud facere quam audierant; vis erat quædam naturæ per quam liberum non est ad aliam migrare sententiam, aut si rursus ex audientibus nullo omnino reciperet, et hoc naturæ vis erat, quæ aliquid unum cogeret fieri, et alteri parti non daret locum, nunc autem quia liberum est animo in quam velit partem declinare iudicium suum, et quam probaverit eligere viam, constat evidenter inesse hominibus arbitrii libertatem, igitur priusquam audiat quis quod ei expedit, certum est quia ignoret, et ignorans vult, et desiderat quod non expedit agere, propter quod pro hoc non iudicatur. Cum vero audierit causas erroris sui et rationem veritatis acceperit, tunc **O** si permanserit in his erroribus quibus dudum fuerat præventus, recte jam vocabitur ad iudicium daturus pœnas, quia vitæ hujus spatium quod ad bene vivendum accipit, in ludibriis consumpsit errorum. Qui vero audiens hæc libenter accepit, et gratulanter bonorum sibi doctrinam fuisse delatam requirat intentius et discere non desinat usquequo cognoscat, si est vere aliud sæculum in quo bonis præmia præparata sint, et cum certus de hoc fuerit, gratias agat Deo. Quod si veritatis lumen ostenderit de cætero dirigat actus suos in omnibus operibus bonis, quorum sibi in futuro mercedem certus est

A præparatam demirans per omnia, et stupens cæterorum hominum errores, et quod ante oculos positam veritatem nemo videbat. Ipse tantum gaudens super divitiis sapientiæ quas invenit satiabiliter his perfruatur, et exercitio bonorum operum delectetur, festinans ad sæculum futurum mundo corde et pura conscientia pervenire, et etiam videre Deum Regem omnium possit. His autem omnibus carere nos, et fraudari sola facit ignorantia. Dum enim ignorant homines quantum boni habeat scientia, ignorantie malum de se non patiuntur excludi. Nesciunt enim quanta sit in horum permutatione diversitas, pariter quod consilium do unicuique discenti, libenter præbere aurem verbo Dei, et cum amore veritatis Domini audire quæ dicimus, ut mens, optimo semine suscepto, per bonos actus lætos afferat fructus. Nam si me docente ea quæ ad salutem pertinent, recipere quis abnuit, et animo pravis opinionibus occupato obsistere nititur, non ex vobis, sed ex semetipso habebit pereundi causam. Debet enim justo iudicio examinare quæ dicimus, et intelligere quia verba loquimur veritatis, ut cognitis his quæ sunt ut sunt, in bonis actibus dirigens viam suam regni cælorum possit particeps inveniri, subjiciens sibi carnis desideria, et dominus eorum factus, ut ita demum etiam ipse fiat dominatoris omnium jucunda possessio. Nam qui permanet in malo et servus est mali, non potest effici portio boni, donec permanet in malo, quia ab intio, ut ante jam diximus, duo regna statuit Deus, et potestatem dedit unicuique hominum, ut illius regni fiat portio cui se ad obediendum ipse subjecerit. Et quia definitum est apud Dominum non posse unum hominem utriusque regni esse servum, omni studio dale operam in boni regis aulam ac jura concurrere. Propter hoc denique verus propheta, cum esset præsens nobiscum et quosdam ex divitibus negligentes erga Domini cultum videret, hujus rei ita aperuit veritatem. « Nemo potest, inquit, duobus dominis servire, et non potestis Domino servire et mammonæ (*Luc. xvi, 13*), » mammona, patria eorum voce, divitias vocans.

Hic ergo verus Propheta est quia in Judæa nobis apparuit, ut audistis, qui stans publice sola jussione faciebat cæcos videre, surdos audire, fugabat dæmones, ægris sanitatem reddebat, et mortuis vitam, cumque nihil esset ei impossibile etiam cogitationes hominum prævidebat, quod nulli est possibile nisi soli Deo; hic annuntiabat regnum Dei, cui nos de omnibus quæ dicebat tanquam vero Prophetæ credimus, firmitatem fidei nostræ non solum ex verbis ejus, sed ex operibus assumentes, qui dicta legis quam ante multas generationes de pœnitentia ejus exposuerant in ipso designantur, et imaginem gestorum Moysi, et ante ipsum patriarchæ Jacob ipsius per omnia typum ferebant. Tempus quoque adventus ejus, hoc est ipsum in quo venerat prædictum ab his constat, et super omnia quod esset a gentibus expectandus sacris litteris com-

prehensum est. Quæ in eo pariter universa completa sunt. Quod autem Judæorum propheta prædixit eum a gentibus expectandum, supra modum in eo fidem veram firmat. Si enim dixisset a Judæis expectandum, non aliquid eximium prophetasse videretur, quod a contribuli populo et a propria gente speraretur is cujus adventus ad salutem mundi fuerat repromissus, videtur enim magis consequens ratio esse ut hoc fieret quam magnificentia prophetalis. Nunc autem cum prophetæ dicant omnem illam spem quæ de salute mundi repromittitur, et novitatem regni quæ instruenda per Christum est, atque omnia quæ de eo judicantur ad gentes esse transferenda, jam non secundum consequentiam rerum, sed incredibili quodam vaticinationis eventu, magnificentia prophetica confirmatur. Judæi namque ex initio affore aliquando hunc virum, per quem cuncta reparantur verissima traditione susceperunt, et quotidie meditantes, ac perspicientes quando ejus fieret adventus, ubi adesse eum viderunt, et signa ac prodigia sicut de eo ascriptum fuerat adimplentem, invidia excæcati agnoscere nequiverunt præsentem, in cujus spe lætabantur absentes. Intellexerunt tantum sancti apostoli qui a Deo electi sunt, et nos qui post ab eis electi sumus. Hoc autem providentia Domini factum est, ut agnitio boni hujus etiam gentibus traderetur, et hi, qui nunquam de eo audierant, nec a prophetis didicerant, agnoscerent eum : illi vero qui quotidianis meditationibus evanuerant ignorarent. Ecce enim nunc per vos qui præsentis estis, et desideratis audire doctrinam fidei ejus, et agnoscere quis et quomodo, et qualis sit ejus adventus, prophetica veritas adimpletur : hoc enim quod prophetæ prædixerant quia a vobis quærendus esset qui de eo nunquam audistis. Et ideo videntes in vobis ipsi prophetica dicta compleri, huic uni recte creditis, hunc recte expectatis, de hoc recte inquiretis, ut non solum expectetis eum, sed et hæreditatem regni ejus credentes consequamini, secundum quod ipse dixit, quia unusquisque illius sit servus cui se ipse subjecerit. Propterea ergo vigilate et Dominum Deumque nostrum vobis conscribite Dominum, qui et cæli ac terræ Dominus est. Et ad ipsius vos imaginem ac similitudinem reformate, sicut ipse

verus Propheta docet dicens : « Estote boni et misericordes sicut et Pater vester cælestis misericors est (Luc. vi, 36), qui oriri facit solem suum super bonos et malos et pluit super justos et injustos (Matth. v, 45). » Hunc ergo imitami, et hunc time, et, sicut mandatum datur hominibus, Dominum Deum tuum timebis, et illi soli servies. Infidelibus quidem dormit Dominus, et absens habetur his a quibus esse non creditur, et mandatis ejus non obediunt, atque ab illis videtur quasi dormire Dominus, quia pro peccatis suis non exaudiuntur.

Quapropter cunctis fidelibus, et summopere omnibus presbyteris, et diaconibus, ac reliquis clericis, attendendum est, ut nihil absque episcopi proprii

licentia agant. Non utique missas sine ejus jussu quisque presbyterorum in sua parochia agat, non baptizet, nec quidquam absque ejus permisso faciat. Similiter et reliqui populi, majores scilicet ac minores, per ejus licentiam quidquid agendum est, agant, nec sine ejus permisso a sua parochia abscedant, vel in ea adventantes morari præsumant. Animæ vero eorum ei creditæ sunt. Ideo omnia ejus consilio agere debent, et eo inconsulto nihil. Quicunque enim obediunt episcopis suis, videntur quidem aliquid gratiæ conferre Deo. Qui autem eis non obediunt, indubitanter rei et reprobi existunt. Porro ipsi a Deo donum summi muneris consequuntur, qui justitiæ et præcepti ejus semitas incedentes, doctoribus suis (qui recte episcopi intelliguntur) libenter obediunt. De quibus et beatus Petrus instructor, et ordinator noster, et princeps apostolorum manifeste cunctos audientes instruebat, dicens : Videntur mihi qui loquuntur verba veritatis, et qui illuminant animas hominum similes esse radiis solis. Qui ut processerint et apparuerint mundo, celari ultra, aut occultari nullatenus possunt, dum non tam videntur ab hominibus quam videre omnibus præstant. Unde et bene ipsa per se Veritas ad veritatis præcones ait : « Vos estis lux mundi, et non potest civitas abscondi supra montem posita, neque accendunt lucernam, et ponunt eam sub modio, sed supra candelabrum, ut luceat omnibus qui in domo sunt (Matth. v, 14). » Si quis ergo his obedierit, Deo, ut dictum est, magnum munus offert. Qui autem his restiterit, aut inobediens exstiterit, non his, sed Domino Salvatore nostro, cujus legatione funguntur, resistit, propter quod primum est omnium justitiam Dei regnumque ejus inquirere, et suis jussionibus obtemperare. Justitiam quidem, ut recte agere doceamus ; Regnum vero, ut quæ sit merces posita laboris et patientiæ noverimus, in quo est bonis quidem æternorum bonorum remuneratio, his autem qui contra voluntatem ejus egerunt : pro uniuscujusque gestis pœnarum digna restitutio, hic ergo est, in præsentis vita positos, oportet nos agnoscere voluntatem Dei, ubi et agendi et sacrificandi est locus. Quoniam in aliis locis sacrificare et missas celebrare non licet, nisi in his in quibus episcopus proprius juserit, aut ab episcopo regulariter ordinato tenente videlicet civitatem ubi consecratus fuerit. Aliter enim non sunt hæc agenda, nec rite celebranda, docente nos Novo et Veteri Testamento. Hæc apostoli a Domino acceperunt, et nobis tradiderunt, hæc nos docemus, vobisque et omnibus absque reprehensione tenere et docere quibus agendum est mandamus, unaquæque etenim res tempus suum habet et locum. Operum hic locus est, tempus vero meritum est sæculum futurum. Ne ergo impediamur, ordinem locorum ac temporum permutantes ; primo quæ sit Dei justitia requiramus, et tanquam iter acturi abundantiam viatico bonis operibus repleamus, quo possimus ad regnum Domini tanquam ad urbem maximam pervenire. Deus enim his qui recte

sentiant per ipsa opera mundi quæ facit manifestus est, ipsius creaturæ suæ utens testimonio, et ideo cum de Deo dubitatio esse non debeat, de sola nunc ejus justitia requiramus et regno. Ideo persuadeo primum justitiam ejus esse requirendam, ut per hanc iter agentes, et in via veritatis positi verum prophetam invenire possimus, non velocitate pedum, sed bonorum operum velocitate currentes, ut ipso duce usi, nullum viæ hujus patiamur errorem. Si enim ipsum sequentes ingredi meruerimus, illam quo pervenire cupimus civitatem, omnia jam (de quibus quæritur) oculis videbimus tanquam hæredes omnium facti. Intelligite itaque viam esse hunc vitæ nostræ cursum, viatores qui nos instruunt, vel bona opera gerunt, portam vero Prophetam, de quo dicimus, urbem regnum esse in quo residet omnipotens Pater, quem soli videre possunt hi qui mundo sunt corde. Non ergo nobis difficilis videatur hujus itineris labor, quia in fine ejus requies erit. Nam et ipsæ verus Propheta ab initio mundi per sæculum currens, festinat ad requiem. Adest enim nobis omnibus diebus, et si quando necesse est apparet, et corrigit nos, ut obtemperantes sibi ad vitam perducatur æternam. De his autem qui negligunt viam suæ salutis, et adhuc non bene fideles, et præceptis ejus suorumque pontificum jussionibus inobedientes vel contumaces eis existunt, Dominus noster Jesus Christus mittens discipulos suos, præcepit nobis, dicens, ut in quamcunque civitatem aut domum introierimus, dicamus : « Pax huic domui. Et si quidem, inquit, fuerit tibi filius pacis, veniet super eum pax vestra. Si vero non fuerit, pax vestra ad vos revertetur. Exeuntes autem de domo vel de civitate illa, etiam pulverem quæ adhæserit pedibus vestris excutatis super eos. Tolerabilis erit terræ Sodomorum et Gomorrhæorum in die judicii, quam illi civitati vel domui (*Matth. x, 12 et seq.*). » Quod utique ita demum fieri præcepit, si prius in civitate vel domo veritatis sermo prædicetur, ex quo recipientes veritatis fidem filii pacis et filii Domini fiant, vel non recipientes arguant quasi inimici pacis et Domini. Ita ergo et nos magistri instituta sectantes pacem proponamus auditoribus, ut absque ulla perturbatione possit via salutis agnoscere. Quod si quis pacis verba non suscipit, neque acquiescit veritati, scimus adversus eum pugnam verbi movere, et arguere acrius confutando ignorantiam, et redarguendo peccata. Necessario igitur pacem proponimus, ut si quis est filius pacis, pax nostra veniat super eum, ab eo autem qui se alienum pacis effecerit, regredietur **¶** ad nos pax nostra. Et iterum in mandatis habemus, ut venientes ad civitatem discamus quis in ea dignus sit, ut apud eum cibum sumamus, ut quanto magis convenit noscere quis qualis priusve sit is cui immortalitatis verba credenda sunt. Solliciti enim et valde solliciti esse debemus, ne « margaritas nostras mittamus ante porcos (*Matth. vii, 6*). »

Sed et alias ob causas utile est viri hujus habere

notitiam. Si enim sciam quia in his de quibus non potest dubitari quod bona sint, emendatus est et inculpabilis, hoc est si sobrius, si misericors, si justus, si mitis et humanus, quæ utique bona esse nullus ambigit, tunc consequens videbitur ut ei qui obtinet bona virtutum etiam quod deest fidei et scientiæ conferatur, et in quibus maculari videtur ejus vita, quæ est in reliquis probabilis, emendetur. Si vero in his quæ palam sunt peccata involutus permanet inquinatus, non me oportet aliquid de secretioribus et remotis divinæ scientiæ proloqui, sed magis protestari et convenire eum, ut peccare desinat et actus suos a vitiis emendet. Quod si ingesserit se, et provocaverit nos dicere quæ eum minus recte agentem non oporteat audire, prudenter eum debemus eludere. Nam nihil ompino respondere, auditorum causa, utile non videtur, ne forte existiment nos responsionis penuria declinare certamen, et fides eorum lædatur, non intelligentia propositi nostri. Magna contumelia et grave nobis erit peccatum, si ita desipiamus ut videamus eum qui idola colit esse sobrium, nos qui Deum colimus sobrii esse recusemus. Non hoc sit inter nos, sed magnum habeamus studium, ut si illi qui errant homicidium non faciunt, nos ne irascamur quidem. Et si illi adulterium non committunt, nos nec concupiscamus quidem alienam mulierem. Si illi amant proximos suos, nos diligamus etiam inimicos nostros. Si illi mutuo dant his qui habent unde reddant, nos etiam his demus a quibus recipere non speramus. Et per omnia nos qui æterni sæculi hæreditatem speramus, debemus præcedere eos qui præsens tamen sæculum noverunt, scientes quia si opera illorum nostris operibus collata, in die judicii similia inveniantur ac paria, confusio nobis erit quod æquales invenimur in operibus his, quæ propter ignorantiam condemnantur, et nullam spem futuri sæculi habuerunt. Et vere digna confusio est, ubi nihil amplius gessimus ab his quibus amplius intelleximus. Quod si confusio nobis erit, æquales his inveniri in operibus bonis, quid erit nobis si inferiores nos ac deteriores examinatio futura reperiat? Audite ergo quomodo de his nos ipse verus Propheta docuerit.

Ad eos autem qui negligunt audire verba sapientiæ ita ait : « Regina austri surget in judicio cum generatione hac, et condemnabit eam, quia venit a finibus terræ audire sapientiam Salomonis. Et ecce plusquam Salomon hic et non audiunt (*Matth. xii, 42*). » Ad eos vero qui de malis actibus gerere detrabant pœnitentiam, ita ait : « Viri Ninivitæ surgent in judicio cum generatione hac, et condemnabunt eam, quia pœnitentiam egerunt in prædicatione Jonæ, et ecce plusquam Jonas hic (*Luc. xi, 32*). » Videtis ergo quomodo eos qui erudiebantur ex lege, adductis ad exemplum illis qui ex gentili ignorantia veniebant, et ostendens eos nec æquales illis esse qui in errore positi videbantur, ex ipsa tamen comparatione condemnatos. Ex quibus omnibus sermo quem proposuimus approbatur, ut testimonia quæ aliqua-

tenuis etiam ab his qui in errore sunt positi custoditur, multo purius et attentius per singulas quisque, sicut supra ostendimus, species a nobis qui veritatem sequimur teneatur, eo magis quod apud nos observantiæ ejus præmia æterna sunt posita. Aliter enim ne-

mo salvus esse poterit, nisi his observationibus pro viribus operam dederit. Deus vos in sua voluntate unumquemque in suo ordine semper custodiat, fratres, et sibi placere in omnibus concedat. Amen.

EPISTOLA QUARTA SANCTI CLEMENTIS PAPÆ

Scripta discipulis suis, qui malorum hominum persuasionibus aliquatenus deviarant, et gentibus inter quas habitabant.

CLEMENS, Romanæ urbis episcopus, charissimis fratribus JULIO et JULIANO ac reliquis consodalibus nostris, gentibusque quæ circa vos sunt. Oportet, fratres, omnes doctores qui ad salutem animarum instituti sunt, et ad lucrandas animas episcopi sunt consecrati, pro cunctis sollicitudinem gerere, et errantes ad viam veritatis et ad portum salutis reducere. Et licet propter gentes quæ circa vos sunt in modico vos errasse contigerit, melius est tamen redire ad veritatis viam quam diutius in ipso errore perseverare. Quosunque enim de his qui vos errare fecerunt, vel de his qui adhuc verbum prædicationis non audierunt, potestis, vobiscum assumite, et ad viam veritatis reducite, ne infructuosi Domino inveniamini. Et quoniam quidem sicut a cultore neglecta terra spinas et tribulos necessario producit, ita sensus vester longi temporis incuria multas et noxias opiniones rerum et intelligentias falsæ scientiæ genuerunt, opus est nunc multa diligentia ad excolendum mentis vestræ, ut hoc sermo veritatis (qui est verus et diligens cordis colonus) assiduis excolat disciplinis. Vestrum ergo est præbere obedientiam et occupationes, ac sollicitudines superfluas amputare, ne bonum verbi semen enecet noxium germen: potest enim fieri ut multi temporis negligentiam, brevis et assidua reparat diligentia. Incertum namque est uniuscujusque tempus vitæ. Et ideo festinandum est ad salutem, ne forte cunctantem mors repentina præveniat; et ob hoc acrius innitendum est, ut (dum est temporis spatium) collecta malæ consuetudinis vitia resecentur. Quod non aliter facere poteritis, nisi ut irascamini quodammodo adversum vosmetipsos pro his quæ inutiliter gessistis, ac turpiter. Hæc enim est utilis vita, et justa, et necessaria iracundia, ut unusquisque in quibus erravit et perperam gessit, indignetur et semetipsum accuset. Ex qua indignatione accenditur in nobis ignis quidam, qui velut agro sterili immisus, consumptis et excoctis radicibus pessimæ voluntatis, bono semini verbo Dei fecundiorum cordis præparet glebam. Puto autem quod satis dignas habeatis causas iracundiæ, ex quibus justissimus ignis iste coalescat, si consideretis in quantos vos errores deduxerit ignorantia malam, quantosque lapsus et quanta præcipitia ad peccandum dedit, a quantis vos bonis abstraxit, et in quæ præcipitavit mala, et, quod est super omnia gravius, quod vos in futuro sæculo æternis pœnis obnoxios fecit. Nonne pro his omnibus ubi vobis ve-

ritatis lumen effulsit, ignis justissimæ indignationis accenditur, et iracundiæ Deo placitæ intra vos consurgit incendium, quo consumatur et radicitus intereat omne germen quod forte in terra malæ concupiscentiæ pullulavit? Unde et ipse qui misit nos cum venisset, et omnem mundum vidisset ad malitiam declinasse, non continuo ei pacem, in erroribus posito, dedit, ne eum confirmaret in malis, sed ignorantia ejus ruinis scientiam veritatis opposuit, ut, si qui forte resipiscerent, et lumen veritatis aspicerent, deceptos se, et in præcipitia erroris abstractos merito dolerent, et iracundiæ salutaris ignem adversum decepticem suam conciperent ignorantiam. Ob hoc itaque dicebat: « Ignem veni mittere in terram, quem volo ut accendatur (*Luc. xii, 49*). »

Est ergo pugna quædam quæ gerenda nobis est in hac vita. Sermo enim veritatis et scientiæ necessario separat homines ab errore et ignorantia, sicut sæpe videmus putrefactas et emortuas carnes corporis a connexionem viventium membrorum ferro secantis separari. Tale ergo aliquid est quod agit veritatis agnitio. Necesse est enim, ut salutis causa filius (verbi gratia) qui sermonem receperit veritatis a parentibus separetur incredulis, aut rursus, pater separetur a filio, aut filia a matre. Et hoc modo inter propinquos atque consanguineos credentes, atque incredulos, scientiæ atque ignorantia veritatisque et erroris pugna consistit. Et ob hoc iterum dicebat qui nos misit: « Non veni pacem mittere in terram, sed gladium (*Matth. x, 34*). » Quod si dicit aliquis: Et quomodo justum videtur separari filios a parentibus (*Ibid.*, 35)? Audi quomodo: quia cum ipsis si in errore permaneant, neque illis moderunt, et ipsi cum illis pariter interibunt, justum igitur et valde justum est separari eum qui salvari vult ab eo qui non vult. Sed et illud advertite, quia non ex illis qui rectius intelligunt, venit ista separatio, illi enim volunt esse pariter et prodesse his et docere meliora. Sed proprium est ignorantia vitium, ut confutantem se, veritatis lucem non ferat habere de proximo. Et ideo ex illis ista noscitur separatio. Nam qui scientiam veritatis accipiunt, qui bonitatis plena est, tanquam a bono Deo datam, cupiunt eam si fieri potest cum omnibus habere communem. Etiam cum his qui oderunt eos, et persequuntur. Sciunt enim quia peccatum ipsorum causa ignorantia est. Propterea denique ipse Magister cum ab his qui ignorabant eum duceretur ad crucem, orabat Patrem pro in-

terfectoribus suis, et dicebat : « Pater, dimitte eis peccatum, quia nesciunt quid faciunt (*Luc. XXIII, 34*). » Imitantes quoque discipuli magistrum, etiam ipsi cum paterentur, similiter pro interfectoribus suis orabant. Quod si disciplina nobis est orare etiam pro interfectoribus et persecutoribus nostris, quomodo non etiam parentum et propinquorum persecutiones ferre, et pro conversione eorum, orare credimur ?

Tum deinde etiam diligentius consideremus quæ sit nobis causa parentes diligendi, pro eo, inquit, quia vitæ nostræ videntur auctores. Auctores quidem vitæ nostræ, parentes non sunt, sed ministri. Non enim vitam præbent, sed ingrediendi nobis ad hanc vitam exhibent ministerium, auctor autem vitæ unus et solus est Deus. Si autem auctorem vitæ diligere volumus, illum nobis esse diligendum sciamus, sed illum, inquit, cognoscere non potuimus, istos autem et novimus, et in affectu habemus. Esto, non potuistis cognoscere quis sit Deus, quid tamen non sit Deus per facile scire potuistis. Nam quomodo latere potuit hominem, quod lignum aut lapis aut æs vel huiusmodi materia Deus non sit? Quod si in his quæ facile deprehendere potuistis animum ad discutiendum voluistis intendere, certum est quia et in agnitione Dei impediti estis, non impossibilitatis sed ignaviæ vitio, nam si voluissetis ex his ipsis inutilibus simulacris profecto accepissetis intelligentiæ viam. Certum est, quia per ferrum facta sunt simulacra, ferrum vero per ignem confectum est. Qui ignis aqua exstinguitur, aqua autem per spiritum movetur. Spiritus autem a Deo initium habet. Sic enim dixit Moyses propheta : « In principio fecit Deus cælum et terram. Terra autem erat invisibilis et incomposita, et tenebræ erant super faciem abyssi, et Spiritus Dei erat super aquas (*Gen. I, 1, 2*). » Qui Spiritus Domini jussu quasi ipsa manus Conditoris lucem separavit a tenebris, et post illud invisibile cælum istud visibile produxit, ut superiora quidem habitaculum faceret angelis, inferiora vero hominibus. Propter vos jussu Dei aqua quæ erat super faciem terræ secessit, ut terra vobis produceret fructus. Cui etiam humorum venas latenter inseruit ut vobis ex ea profluerent fontes et flumina. Propter nos producere iussa est animantia et omnia quæ nostro usui voluntatique servirent. An non propter vos venti spirant? ut ex ipsis concipiens fructus vobis terra parturiat? Nonne propter vos imbres profluunt et tempora vicissitudines mutant? Num propter vos sol oritur, et occidit, et mutationes luna perpetitur? propter vos mare exhibet famulatum suum, ut vobis ingratum cuncta subiaceant? Nonne pro his omnibus justa erit ultionis poena, quia horum omnium largitorem quem ante omnia et agnoscere et venerari debuistis, solum **12** præ cæteris ignoratis? Sed et nunc per idem vos adhuc in intelligentiam ejus duco. Videtis etenim quod omnia gignuntur ex aquis, aqua vero per Unigenitum ex initio facta est, Unigeniti vero omnipotens Deus caput est, per quem tali ordine, ut supra

diximus, pervenitur ad Patrem. Dum autem perveneritis, agnoscite hanc esse voluntatem ejus, ut per aquas, quæ primæ creatæ sunt, denuo renascamini. Qui enim regeneratus fuerit per aquam, bonis operibus repletus, hæres efficitur ejus a quo in incorruptione regeneratus est. Propter quod, paratis animis accedite, quasi filii ad patrem, ut peccata vestra diluantur et causa eorum sola ignorantia fuisse probetur apud Dominum. Nam si post agnitionem horum permanetis in incredulitate, vobis jam perditionis vestræ causa, et non ignorantia, reputabitur; nec putetis etiam quod si omnem pietatem colatis omnemque justitiam, baptismum vero non accipiatis, spem possitis habere apud Dominum, imo majore poena digni eritis qui bona opera non bene operati estis. Confertur enim meritum homini ex bonis gestis, sed si ita gerantur sicut Deus jubet : Deus autem jussit omnem colentem se baptismo consignari. Quod si vos renueritis, ut vestræ voluntati magis quam Dei obtemperetis, contrarii sine dubio et inimici estis voluntati ejus. Sed dicetis fortasse :

Quid confert aquæ baptismus ad Dei cultum? Primo quidem, quia quod Domino placuit impletur. Secundo, quia regenerato ex aquis et Deo renato fragilitas prioris nativitatis quæ vobis per hominem facta est amputatur, et ita demum pervenire poteritis ad salutem. Aliter impossibile est. Sic enim nobis cum sacramento verus Propheta testatus est, dicens : « Amen, amen dico vobis, nisi quis denuo renatus fuerit ex aqua viva, non introibit in regnum cælorum (*Joan. III, 3*). » Et ideo accelerate. Est enim in aquis istis misericordia ejus quædam quæ ex initio ferebatur super eas, et agnoscit eos qui baptizantur sub appellatione triplicis sacramenti, et eripit eos de suppliciis, futuris, quasi donum quoddam offerens Deo animas per baptismum consecratas. Confugite ergo ad aquas istas, solæ sunt enim quæ possunt vim futuri ignis exstinguere. Ad quas qui moratur accedere, constat in eo adhuc infidelitatis idolum permanere, et ab ipso prohiberi ad aquas properare quæ salutem conferunt. Sive enim justus, sive sit injustus, baptismus per omnia necessarius est, justo quidem ut adimpleatur in eo perfectio et regeneretur Deo, injusto vero ut peccatorum quæ gestis remissio concedatur. Omnibus ergo festinandum est sine mora renasci Deo, et demum consignari ab episcopo, id est, septiformem gratiam Spiritus sancti percipere, quia incertus est uniuscujusque exitus vitæ. Cum autem regeneratus fuerit per aquam, et postmodum septiformis Spiritus gratia ab episcopo, ut memoratum est, confirmatus, quia aliter perfectus esse Christianus nequaquam poterit, nec sedem habere inter perfectos si non necessitate, sed incuria aut voluntate remanserit, ut a beato Petro apostolo accepimus et cæteri sancti apostoli præcipiente Domino docuerunt, et demum ex operibus bonis ostendat in se similitudinem ejus, qui eum genuit, Patris. Post hæc vero agnoscat Dominum honorare, honor autem ejus est, ut ita vivat sicut ipse vult;

vult enim unumquemque ita vivere, ut homicidium, et adulterium nesciat, odium et avaritiam fugiat, iram, superbiam, jactantiam respuat et exsecratur. Invidiam quoque et cætera his similia penitus a se ducat aliena. Est sana propria quædam nostræ religionis observantia, quæ non tam imponitur hominibus quam proprie ab unoquoque Dominum colente causa puritatis expetitur, de castimonie dico cautela cujus species multæ sunt. Sed ut primo observet unusquisque, ne menstruatæ mulieri misceatur, hoc enim execrabile ducit lex Domini. Quod si lex de his non admonisset, nos ut catuli libenter volveremur in stercore. Debemus aliquid amplius habere animalibus, utpote rationabiles homines et cœlestium sensuum capaces, quibus summi studii esse debet ab omni inquinamento cordis conscientiam custodire. Bonum est autem et puritati conveniens etiam corpus aqua diluere. Bonum vero dico non quasi principale illud in quo mens purificatur, sed quod sequela sit illius boni hoc, in quo caro diluitur, sicut enim et Magister noster quosdam Phariseorum et Scribarum, qui videbantur esse cæteris meliores et a vulgo separati, increpabat, dicens eos hypocritas, quia eo solummodo quæ hominibus videbantur, purificabant, corda vero, quæ solus Deus aspicit, inquinata relinquebant et sordida (*Matth. xiii, 25*,

26). Ad quosdam ergo ex ipsis, non ad omnes, dicebat: Væ vobis, Scribæ et Pharisei hypocritæ, quia mundatis calicis et paropsidis quod deforis est, intus autem plena sunt sordibus. Phariseæ cæce, munda prius quod intus est, et quod deforis est erit mundum. Vere enim si mens mundetur luce scientiæ, cum ipsa fuerit munda ac splendida, tunc etiam ejus qui deforis est hominis ipsa necessario curam gerit, id est carnis suæ, ut ipsa purificetur; ubi autem ista quæ deforis est purificatio carnis negligitur, certum est neque de puritate mentis ac munditia cordis curam geri. Ita ergo fit ut is qui intrinsecus mundus est mundetur sine dubio et extrinsecus; non semper autem is qui mundatur extrinsecus, etiam intrinsecus mundus est, videlicet cum agit hæc ut hominibus placeat, sed et illa species castimonie observanda est, uti ne passim et libidinis solius causa feminis coeat quis, sed posteritatis reparandæ gratia, quæ observantia cum etiam in nonnullis pecudibus invenitur, pudoris est si non ab omnibus rationabilibus et Deum colentibus observetur. Ergo omnes peccaverunt, et egent auxilio Dei. Propter quod, charissimi, sectamini semper charitatem et æmulamini meliora et spiritualia, et adjuvate vos invicem, ut Domino semper in omnibus placere valeatis. Amen.

EPISTOLA QUINTA SANCTI CLEMENTIS PAPÆ

De communi vita, reliquæ suis discipulis scripta Hierosolymisque directa.

Dilectissimis fratribus, et condiscipulis Hierosolymis cum charissimo fratre Jacobo coepiscopo habitantibus, CLEMENS episcopus.

Communis vita, fratres, omnibus necessaria est, et maxime his qui Deo irreprehensibiliter militare cupiunt, et vitam apostolorum eorumque discipulorum imitari volunt. Communis enim usus omnium quæ sunt in hoc mundo omnibus esse hominibus debuit, sed per iniquitatem alius suum esse dixit, et alius istud, et sic inter mortales facta divisio est. Denique Græcorum quidem sapientissimus, hæc ita sciens esse, ait communia debere esse amicorum omnia. In omnibus autem sunt sine dubio et conjuges. Et sicut non potest, inquit, dividi aer neque splendor solis, ita nec reliqua quæ communiter in hoc mundo omnibus data sunt ad habendum dividi debere, sed habenda esse communia. Unde et Dominus per prophetam loquitur, dicens: « Ecce quam bonum, et quam jucundum, habitare fratres in unum (*Psal. cxxxii, 1*), » et reliqua. Istius enim consuetudinis more retento, etiam apostoli eorumque discipuli (ut prædictum est) una nobiscum et vobiscum communem vitam duxere, unde (ut bene nostis) « erat multitudinis eorum cor unum et anima una, nec quisquam eorum aut nostrum de his quæ possidebat aliquid suum esse dicebat, sed omnia illis et nobis erant communia, nec quisquam egens erat inter nos. Omnes autem qui

domos vel agros possidebant vendebant eos, et pretia eorum et reliquas res quas habebant, afferebant ponentes ante pedes apostolorum (*Act. iv, 32, 34, 35*), » sicut nobiscum quidam vestrum cognoverunt et viderunt; et dividebant singulis, prout cuique opus erat (*Ibid. 35*). » Ananias autem vir austerus, et Zaphira uxor ejus, qui mentiti sunt apostolis de pretio agrorum suorum quos vendiderant, nobis præsentibus in conspectu omnium astantium, a conspectu apostolorum propter peccatum eorum, et mendacium quod fecerunt, mortui delati sunt ambo (*Act. v, 1 et seq.*). Cætera quæ de talibus cognovimus et vidimus, nec recodatione, nec demonstratione digna sunt. Quapropter hæc vobis cavenda mandamus, et doctrinis et exemplis apostolorum obedire præcipimus, quia hi qui mandata eorum postponunt, non solum rei, sed extorres fiunt. Quæ non solum nobis cavenda, sed omnibus prædicanda sunt.

Relatum est etiam quod quidam in vestris partibus commorantes, adversantur sanis doctrinis, et prout eis videtur, non secundum traditionem Patrum, sed juxta sensum suum docere videntur. Multas enim quidam, ut audivimus, vestrarum partium secundum ingenium hominum ex his quæ legunt, verisimilitudines capiunt, et ideo diligenter observandum est, ut et lex Dei cum legit, non secundum propriam ingenii intelligentiam legatur vel doceatur. Sunt enim

multa verba in Scripturis divinis quæ possunt trahi ad eum sensum quem sibi unusquisque sponte præsumpsit, sed fieri non oportet : non enim sensum quem extrinsecus adulteratis, alienum et extraneum debetis quærere, aut quomodo ipsum ex Scripturarum auctoritate confirmetis, sed ex ipsis Scripturis sensum capere veritatis. Et ideo oportet ab eo intelligentiam discere Scripturarum qui eam a majoribus secundum veritatem sibi traditam servat, ut et ipse possit ea quæ recte suscepit competenter asserere. Cum enim ex divinis Scripturis integram quis et firmam regulam veritatis susceperit, absurdum non erit, si aliquid etiam ex eruditione communi ac liberalibus studiis quæ forte in pueritia attigit, ad assertionem veri dogmatis conferat, ita tamen ut ubi vera didicit, falsa et simulata declinet. Incertum est enim etiam juvenibus vitæ tem-

Apus, senibus autem jam nec incertum est, non enim dubitatur quin quantumcunque est quod putatur superesse breve sit. Et ideo tam juvenes quam senes oportet de conversione et pœnitentia valde esse sollicitos, et satis agere ut de reliquo ornent animam suam ornamentis dignissimis, id est dogmatibus veritatis, decore pudicitiae, splendore justitiae, candore pietatis, aliisque omnibus, quibus comptam decet esse rationabilem mentem. Unde, consilium dantes, vestram pudicam prudentiam hortamur, ut ab apostolicis regulis non recedatis, sed communem vitam ducentes et Scripturas sanctas intelligentes, quæ Domino vovistis, adimplere satagatis. Et cum oratione assidua obtinere merueritis, tunc, sine suspicionem mali interitus, vota possint celebrari festiva.

BDeus autem pacis sit cum omnibus vobis. Amen.

INCIPIUNT DECRETA ANACLETI PAPÆ

De oppressione episcoporum, et de accusatione episcoporum, et de ordinatione archiepiscoporum, et de primatibus et de patriarchis eorumque ministris.

(Hic fuit anno Christi 104, tempore Trajani imperatoris.)

ANACLETUS, servus Christi Jesu, in sede apostolica Domino serviens, episcopis omnibus, et cæteris cunctis fidelibus qui cœqualem nobiscum sortiti sunt fidem, gratia vobis et pax, atque consolatio multiplicetur a Domino in sæcula.

Benedictus Deus et Pater Domini nostri Jesu Christi, qui secundum magnam misericordiam suam regeneravit nos in spem vivam, per resurrectionem Jesu Christi ex mortuis in hæreditatem incorruptibilem, et incontaminatam et immarcessibilem, conservatam in cœlis, in vobis qui in virtute Dei custodimini per fidem in salutem paratam revelari in tempore novissimo, in quo exsultabitis, modicum nunc si oportet contristari in variis tribulationibus, ut probatio vestræ fidei multo pretiosior sit auro, quando per ignem probatur (*I Petr. i, 3 et seq.*), si tantum tribulationibus experti probati inveniamini.

13 « Patientes estote (*Jac. v, 7*), » dilectissimi, quia « patientia probationem operatur, probatio vero spem, spes autem non confundit (*Rom. v; Jac. i, 3*). » « Ecce agricola exspectat pretiosum fructum terræ, patienter ferens, donec accipiat temporaneum et serotinum (*Jac. v, 7*). » Si agricolæ hæc patienter ferunt pro temporalibus fructibus, quanto magis vos pro æternis patientes esse debetis? Estote ergo patientes, et confirmate corda vestra, ut adveniente iudice Christo, læti et probati esse valeatis. « Nolite ingemiscere in alterutrum, ut non judicemini. Ecce iudex ante januam assistit. Exemplum accipite, charissimi, laboris et patientiæ prophetas, qui locuti in nomine Domini sunt. En beatificamus eos qui sustinerunt. Sufferentiam Job audistis, et finem Domini

vidistis, quoniam misericors et miserator Dominus est (*Ibid., 10-12*). » Tribulationes vestras audivimus, fratres, tam per nostros quam et per aliorum apocriarios, super quibus valde dolemus, vobisque compatimur, et auxilium ferre, prout ipse largitus fuerit qui pro nobis non solum tribulatus, sed etiam passus est, parati sumus. « Nolite mirari, charissimi, qui persecutiones patimini, quasi novi vobis aliquid contingat; sed communicantes Christi passionibus gaudete, ut in revelatione gloriæ ejus gaudeatis exsultantes. Si exprobramini in nomine Christi, beati eritis, quoniam quod est honoris, gloriæ, et virtutis Domini, et qui est ejus spiritus, super vos requiescit. Nemo autem vestrum patiat quasi homicida, aut fur, aut maleficus, aut alienorum appetitor. Si autem ut Christianus, non erubeecat, glorificet autem Dominum in isto nomine, quoniam tempus est ut incipiat iudicium de domo Domini. Si autem a nobis primum, quis finis eorum qui non credunt Dei Evangelio? Et si vix justus salvabitur, impius et peccator ubi parebunt? (*I Petr. iv, 12-18*). » Itaque et hi qui patiuntur, fidei Creatori commendent animas suas secundum voluntatem Domini in benefactis. Nam (ut ait beatus Clemens prædictus, antecessor noster) similis est omnis ecclesiæ status navi magnæ, quæ per undosum pelagus diversis e locis et regionibus viros portat, ad unam potentis regni urbem properare cupientes. Sit ergo navis auctor hujus omnipotens ipse Deus, gubernator vero sit Christus, tum deinde prorætæ officium episcopus impleat, presbyter nautarum, diaconi dispensatorum locum teneant, hi qui catechizant nautologis conferantur. Epibatis

autem totius fraternitatis multitudo sit similis. Ipsum quoque mare hic mundus habeatur. Ventorum vero varietates et turbinum diversis tentationibus conferantur; persecutiones, tribulationes sive pericula fluctibus exsequuntur. Terreni vero spiritus qui vel de torrentibus, vel de convallibus spirant, pseudo-prophetarum et seductorum seu pravæ doctrinæ verba docentur; promontoria vero et loca confragosa hi qui in potestatibus sæculi sunt iudices, et pericula minantur ac mortes; dithalassa vero loca quæ duplicibus undæ fallacis æstibus verberantur dubiis mente et de re promissionum veritate nutantibus conferantur, atque his qui irrationabili fidem nostram ratione discutunt. Hypocritæ vero et dolosi piratis similes habeantur. Jam vero rapidus vertex et tartarea charybdis et saxis illisa naufragia ac mortiferæ submersiones, quid aliud æstimanda sunt quam peccata? Restat igitur ut hæc navis cursu prospero tuta possit portum desideratæ urbis intrare, et ita Domino pacem fundere, ut navigantes mereantur audiri. Audimus, fratres, quod quidam detrahunt et accusant sacerdotes Domini, cupientes eos damnari, non intelligentes forsitan quod injuria sacerdotum ad Christum pertinet, cujus vice funguntur. Nec hoc aspiciunt quod beatus Petrus princeps apostolorum, instructor noster, ait: « Deponentes igitur omnem malitiam, et omnem dolum et simulationes et invidias et omnes detractiones, sicut modo geniti infantes, rationabile, sine dolo lac concupiscite, ut in eo crescatis in salutem (I Petr. II, 1), » et Dominus per prophetam inquit: « Qui vult vitam diligere et videre dies bonos, coerceat linguam suam a malo, et labia ejus ne loquantur dolum (I Petr. III, 10), » etc. Qui autem ista transgrediuntur, profecto transgressores legis Domini et contemptores atque inobedientes ejus præceptis existunt. Unde et beatus Iacobus apostolus ait: « Si diligitis proximos sicut vosipsos, bene facitis. Si autem personas accipitis, peccatum operamini, redarguti a lege quasi transgressores (Jac. II, 9), » etc. Et beatus prædecessor noster Clemens, vir apostolicus et spiritu Domini plenus, una cum reliquis sanctis collegis suis statuit, dicens: Accusandi vel testificandi licentia denegetur omnibus qui Christianæ religionis et nominis dignitatem, et suæ legis vel sui propositi normam aut regulariter prohibita neglexerunt. Transgressores enim sponte legis suæ, ejusque violatores et recedentes, apostatæ nominentur. Omnis enim apostata refutandus est ante reversionem suam, non in accusatione recte agentium, aut testimonio suscipiendus, quia vir duplex animo inconstans est in omnibus viis suis. « Quicumque autem (ut ait apostolus Iacobus) totam legem servaverit, offendat autem in uno, factus est reus omnium. Qui autem dixit, Non mœchaberis, dixit et, Non occides. Quod si non mœchaberis, occidas autem, factus es transgressor legis. Sic loquimini et sic facite, sic ut per legem libertatis incipientes judicari. Judicium enim sine misericordia fiet illi qui non fecit misericordiam, superexcellit

A autem misericordia iudicium (Jac. II, 10), » et Dominus ait: « Nolo mortem peccatoris, sed ut magis convertatur, et vivat (Ezech. XXXIII, 11). » Et multa talia horum similia. « Nemo enim (inquit Apostolus), vestrum sibi vivit, et nemo sibi moritur; sive ergo vivimus, sive morimur, Domini sumus. In hoc enim Christus mortuus est et revixit, ut et vivorum et mortuorum dominetur. Tu autem quid iudicas fratrem tuum, aut tu quare spernis fratrem tuum? Omnes enim stabunt ante tribunal Domini; scriptum est enim: « Vivo ego, dicit Dominus, quoniam flectetur mihi omne genu, et omnis lingua confitebitur Domino. Itaque unusquisque vestrum per se rationem reddet Domino. « Non ergo amplius invicem iudicemus, sed hoc iudicate magis, nec ponatis offendiculum fratri vel scandalum (Rom. XIV, 11-13). » Scimus enim quia multum derogatio prævalet, quando derogator creditur fide dignus; ideo, fratres, variis detractionibus et accusationibus non oportet labefactari iudices et primates Ecclesiæ, sed magis apostolorum et doctorum regulis informari et roborari, unde justum est omnes in universo Romanorum orbe doctores legis, ea quæ legis sunt recta sapere et operari, et non regulas nascentis ecclesiæ confundi, aut fidem aut doctrinam apostolorum variis maculare doctrinis, nec fratres infestare. Si autem omnia in hoc sæculo vindicata essent, locum divina iudicia non haberent, supervacuis enim ad beneficia laborat impendiis, qui solem certat facibus adjuvare; ideo si aliquis putat Domino in hoc placere quod servos suos accusat, et ut meliores fiant, dicit se hoc agere, in vanum laborat et plus invidiæ stimulis agitatur quam charitatis, quoniam gratiæ plenitudo adjectione non indiget, nec ulla requirit commendationis augmenta. Erigunt ergo doctores conscientias suas, et si quando incertis temporum flatibus opponuntur, sustinent mala quæ sæculis magis sunt ascribenda quam meritis. Datam enim scimus Satanae potestatem, ut servos Christi cribraret, ut quod de tritico inveniri posset, horreis ingereretur; et quod de paleis, ac ignium alimenta transiret. Ad vos specialiter dictum est: « Nolite timere pusillus grex, placuit Patri vestro dare vobis regnum (Luc. XII, 32), » venit inter vos gladius perfidorum, ut marcida Ecclesiæ membra reseccaret, et ad cœlestem gloriam perduceret. Quos habeat Christus milites, certamen ostendit, qui triumphum mereantur per bella cognoscuntur. Scimus autem multos ob id infestare doctores, ut eos perdant et propriæ voluntatis placita adimpleant. Non propterea tamen doctores in quantum vires suppetunt a recta æmulatione, et bona intentione recedere debent, scientes quia « beati qui persecutionem patiuntur propter justitiam (Matth. V, 10). » Nihil autem illo est pastore miserius qui luporum laudibus gloriatur. Quibus si placere voluerit atque ab his amari delegerit, erit hinc ovibus magna pernicies. Nullus ergo pastorum placere lupis et gregibus ovium potest, perdit enim laboris memoriam mens terrenis obligata carceribus,

Sicut artium in suo quoque opere invenitur mater instantia, ita noverca eruditionis est negligentia. Nullus ergo præjudicium alteri faciat, neque quod sibi fieri non vult exerceat. Nemo dictum de aliquo inveniat, quod in ejus actibus non agnoscat. Ego autem labefactatam, non solum quietem meam, sed et salutem inimicorum valetudine et rumorum procellis agnosco. Potens est divinitas immensa tempestatis incerta bono serenitatis amovere. Et quid aliud si « Christus passus est pro nobis, nobis relinquens exemplum, ut sequamur vestigia ejus (*I Petr.* II, 21), » et apostoli passi sunt, sequentes ejus exemplum, et reliqui patres, nisi ut sequamur vestigia ejus, tam doctrinam eorum quam exemplum, et patiamur adversa pro Christo, et cum patribus atque cum fratribus crucem portemus, eorumque tribulationibus compatiamur, ut Christi veri discipuli inveniamur, qui dixit: Qui vult post me venire, abneget semetipsum, et tollat crucem suam et sequatur me (*Luc.* IX, 23), » et reliqua? Præsumptio est si dominorum beneficia famuli non sequantur.

Obsequium ergo æstimandum puto, quod pariturus impendo. Quid est enim, quod plus creditur filii vocabulum valere quam obsequium, et non quæritur quid in amoris lance promoveas, sed quale ad præjudicium æstimanti nomen apponas, cum apud prudentes frustra sobolem diximus, nisi exhibeat quod videtur. Ego vero nolo errore meo alienas culpas asserere, ut factum quod doleo admisisse convincar. « Odisti, inquit Dominus per prophetam, omnes operantes iniquitatem, perdes loquentes mendacium. Virum sanguinum et dolosum abominabitur Dominus; ego autem in multitudine misericordię tuæ introibo in domum tuam, adoraboque in templo sancto tuo, in timore tuo (*Psal.* V, 7). » Domine, deduc me in justitia tua propter incantatores meos, dirige ante faciem tuam viam meam, non est enim in ore eorum rectum, interiora eorum insidiæ. Sepulcrum patens est guttur eorum, linguam suam lenificant. Condemna eos, Deus, decidant a consiliis suis; juxta multitudinem scelerum eorum expelle eos, quoniam provocaverunt te. Et lætentur omnes qui sperant in te, in æternum laudabunt nomen tuum. Et proteges eos, et lætabuntur in te qui diligunt nomen tuum, quoniam tu benedices justo. Domine, ut hasta placabilitatis coronabis eum (*Ibid.*). Deo enim sacrificantes perfecte, non debent vexari, sed portari, consolari, atque ab hominibus venerari. Ipsi autem quando Domino sacrificant non soli hoc agere debent, sed testes secum adhibeant, ut Domino perfecte in sacratis Deo sacrificare locis probentur. Ait namque auctoritas legis divinæ: Vide ne offeras holocausta tua in omni loco quem videris, sed in loco quem elegit Dominus Deus tuus. Episcopus Domino sacrificans, testes (ut præfixum est) secum habeat, et plures quam alius sacerdos. Sicut enim majoris honoris gradu fruitur, sic majoris testimonii incrementatione indiget. In solemnioribus quippe diebus aut septem, aut quinque, aut tres diaconos, qui ejus

oculi dicuntur, et subdiaconos, atque reliquos ministros secum habeat, qui sacris induti vestimentis in fronte et a tergo, et presbyteri e regione dextra levæque, contrito corde et humiliato spiritu, ac prono stent vultu, custodientes eum a malivolis hominibus, et consensum ejus præbeant sacrificio, peracta autem consecratione, omnes communicent qui noluerint ecclesiasticis carere liminibus. Sic enim et apostoli statuerunt, et sancta Romana tenet Ecclesia. « Servite, » inquit Dominus per prophetam David, « in timore, et exultate ei cum tremore (*Psal.* II, 11), » adorate pure, ne quando irascatur, et pereatis de via. Ille enim non perit de via qui recte graditur, et præcepta custodit majorum. Doceri ergo omnes oportet qui Domini sacerdotio funguntur, ut cæteros instruunt et sibi proficiant, scriptum est autem: « Qui docti fuerint, fulgebunt quasi splendor firmamenti, et qui ad justitiam erudiunt multos, quasi stellæ in perpetuas æternitates (*Dan.* XII, 3). » Et alibi: « Populus autem sciens Dominum suum obtinebit et faciet, et docti in populo docebunt plurimos (*Dan.* XI, 32). » Ipsa enim veritas **14** per se infert et dicit: « Beatus qui non fuerit scandalizatus in me (*Luc.* VII, 23); » ille procul dubio scandalizatus est in Deum qui recte non docet, et qui ejus scandalizat episcopum vel sacerdotem. Impie namque agentes sunt impii, neque intelligunt omnes impii, porro docti intelligent, omnes enim invicem humilitatem insinuate, « quia Deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam (*I Petr.* V, 5). » « Nolite, inquit Joannes apostolus, omni spiritui credere, sed probate spiritus si ex Deo sunt. Quoniam pseudoprophetæ exierunt in mundum (*I Joan.* IV, 1). » Et idem ipse alibi ait: « Vos quod audistis ab initio, in vobis permaneat; si in vobis permanserit quod ab initio audistis, et vos in Filio et Patre manebitis. Et hæc est repromissio quam ipse pollicitus est vobis vitam æternam. Hæc scripsi vobis de his qui seducunt vos. Et vos unctio quam accepistis ab eo, maneat in vobis. Et non necesse habetis ut aliquis doceat vos, sed sicut unctio ejus docet vos de omnibus et verum est, et non est mendacium, et sicut docuit vos, manete in eo. Et nunc, filioli, manete in eo, ut cum apparuerit habeamus fiduciam, et non confundamur ab eo in adventu ejus. Si scitis quoniam justus est, scitote quoniam et omnis qui facit justitiam, ex ipso natus est. Videte qualem charitatem dedit nobis Pater, ut filii Dei nominemur et simus, propter hoc mundus non novit nos, quia non novit eum. Charissimi, nunc filii Dei sumus et nondum apparuit quod erimus. Scimus quoniam cum apparuerit, similes ei erimus, quoniam videbimus eum sicuti est. Et omnis qui habet spem hanc in eo, sanctificat se, sicut et ille sanctus est. Omnis qui facit peccatum, et iniquitatem facit, et peccatum est iniquitas. Et scitis quia ille apparuit ut peccata tolleret, et peccatum in eo non est. Omnis qui in eo manet, non peccat, et omnis qui peccat, non vidit eum, nec cognovit eum. Filioli, nemo vos seducat. Qui facit justitiam justus est, sicut et ille justus est,

Qui facit peccatum ex diabolo est, quoniam ab initio diabolus peccat. In hoc apparuit Filius Dei, ut dissolvat opera diaboli. Omnis qui natus est ex Deo, peccatum non facit, quoniam semen ipsius in eo manet, et non potest peccare, quoniam ex Deo natus est. In hoc manifesti sunt filii Dei et filii diaboli. Omnis qui non est justus, non est ex Deo, et qui non diligit fratrem suum, quoniam hæc est annuntiatio, quam audistis ab initio, ut diligamus alterutrum, non sicut Cain qui ex maligno erat, et occidit fratrem suum, et propter hoc occidit eum, quoniam opera ejus maligna erant, fratris autem justa. Nolite mirari, fratres, si odit vos mundus. Nos scimus quoniam translati sumus de morte ad vitam, quia diligimus fratres. Qui non diligit manet in morte; omnis qui odit fratrem suum, homicida est. Et scitis quoniam omnis homicida non habet vitam æternam in semetipso manentem. In hoc cognovimus charitatem Dei, quoniam ille pro nobis animam suam posuit, et nos debemus pro fratribus animas ponere. Qui habuerit substantiam hujus mundi, et viderit fratrem suum necessitatem habere, et clauserit viscera sua ab eo, quomodo charitas Dei manet in eo? Filioli, non diligamus verbo, neque lingua, sed opere et veritate. In hoc cognovimus quoniam ex veritate sumus, et in conspectu ejus suadebimus cordi nostro, quoniam si reprehenderit nos cor nostrum, major est Deus corde nostro, et novit omnia. Charissimi, si cor nostrum non reprehendit nos, fiduciam habemus ad Deum, et quidquid petierimus accipiemus ab eo, si mandata ejus custodimus, et ea, quæ sunt placita coram eo, facimus. Et hoc est mandatum ejus, ut credamus in nomine filii ejus Jesu Christi et diligamus alterutrum, sicut dedit mandatum nobis. Et qui servat mandata ejus, in illo manet, et ipse in eo, et in hoc scimus quoniam manet in nobis de Spiritu quem dedit nobis (I Joan. II, 24).» Et sicut Deus Creator qui hominem ad similitudinem suam creavit, est charitas, est bonus, justus, patiens, atque mitis et misericors, et cætera sanctorum virtutem insignia, quæ de eo leguntur, ita homo creatus est, ut charitatem haberet, ut bonus esset et justus, ut patiens atque mitis, mundus, et misericors foret. Quas virtutes quanto plus quisque in seipso habet, tanto propior est Deo et major est, ac sui

A sui Conditoris amissa, ad informem et irrationabilem brutorum, jumentorumque similitudinem delabatur? Quapropter quisque diligentius attendat primæ conditionis suæ excellentiam, et venerandam sanctæ Trinitatis in seipso imaginem agnoscat, honoremque similitudinis divinæ ad quam creatus est nobilitatem morum, executionem virtutum, dignitatem meritorem habere contendat, ut quando apparuerit qualis sit, tunc similis ei appareat qui se mirabiliter ad similitudinem suam in primo Adam condidit, mirabilisque in secundo reformavit. Omnis ergo homo qui ad imaginem Dei factus est, illum debet imitari, cujus ad imaginem conditus est, illius debet sequi vestigia, qui eum ad imaginem sui condidit. Consiliarium vero ac protectorem meliorem reperire non poterit, quam illum qui eum ad imaginem sui condidit, qui eum pretioso sanguine suo redemit, et propter eum homo fieri non est dedignatus: quem procul dubio inveniet si in eum totam spem juxta Psalmistæ vocem projecerit; ait namque, projice « super Dominum curam tuam, et ipse te enutriet, nec dabit in æternum fluctuationem justo (Psal. LIV, 23). » Omnis enim homo in sua causa deficiens, et in suis hæsitans consiliis quærit sibi amicum fidelem, in cujus consiliis confidat, qui in suis diffidebat, et talem fiduciam habet in illo, ut omne secretum sui pectoris ei pandat et aperiat.

C Quid dulcius est quam ut habeas illum cum quo omnia possis loqui ut tecum? Si ista cum hominibus fiunt, quanto magis cum Deo hoc est agendum, qui omnes vult salvos fieri et neminem perire? Nam, si veraciter Deum credimus, eumque diligimus ut debemus, et proximos sicut nosmetipsos, in eum quoque totam spem projecimus nostram, ipse nos eripiet et consolabitur. Et, sicut per angelum suum Habacuc prophetam cum prandio in lacum leonum ad Daniele vatem misit, et Philippum, unum de septem diaconibus, ad Eunuchum, ita dabit nobis consolationem et liberationem. Hæc sectamini, charissimi, et nulli unquam nocete. Fratres estis, invicem vos diligite ut veri Dei discipuli effici mereamini. Nam qui rancida corda virorum inficit, malitiam inter homines spargit, et qui detrahit fratrem suum, hic homicida est. Et qui abstulerit aliquid patri vel matri, dicitque hoc peccatum non esse, homicidæ particeps est. Pater noster sine dubio Deus est, qui nos creavit; mater nostra vero Ecclesia, quæ nos in baptismo spiritualiter regeneravit. Ergo qui Christi pecunias et Ecclesiæ rapit, aufert, vel fraudat, homicida est, atque homicida ante conspectum justis Judicis esse deputabitur; qui rapit pecuniam proximi sui, iniquitatem operatur, qui autem pecuniam vel res Ecclesiæ abstulerit, sacrilegium facit. Privilegia enim Ecclesiarum et sacerdotum sancti apostoli jussu Salvatoris intemerata et inviolata omnibus decreverunt manere temporibus. Leges Ecclesiæ apostolica firmamus auctoritate et peregrina judicia submovemus, unde et Dominus mentionem faciens Loth per Moysen loquitur, dicens:

« Ingressus es (quidam inquit) ut advena, nunquid ut iudices? (*Gen. xix, 9.*) » Unaquæque provincia tam juxta ecclesiasticas quam juxta sæculi leges suos debet justos et non iniquos habere iudices, et non externos, nisi apostolicæ Sedis hujus decreverit auctoritas, quatenus quicumque causam habuerit apud suos iudices judicetur, et non ad alienos causa vagandi stimulante propter suam vitam despiciens patriam transeat. Sed ad duodecim ejusdem provinciæ iudices, ad quorum iudicium omnes causæ civitatum referuntur, deferatur negotium. Si autem fuerit ecclesiasticus apud episcopos, interveniente primatu, siquidem major causa fuerit; si vero minor metropolitano; si vero fuerit sæculare, apud ejusdem ordinis viros iudicio tam episcoporum, cum Apostolus privatorum Christianorum causas magis Ecclesiis deferri, et ibidem sacerdotali iudicio terminari voluit. Omnis enim oppressus libere sacerdotum, si voluerit, appellet iudicium et a nullo prohibeatur, sed ab his fulciatur et liberetur. Si autem difficiles causæ aut majora negotia orta fuerint, ad majorem sedem referantur, et si illic facile discerni non poterint aut juste terminari, ubi fuerit summorum congregata congregatio, quæ per singulos annos bis fieri solet et debet, juste et Deo placite coram patriarcha aut primatu ecclesiastico et coram patricio sæculari iudicentur negotia in commune. Quod si difficiliore ortæ fuerint quæstiones aut episcoporum vel majorum iudicia aut majores causæ fuerint, ad Sedem apostolicam, si appellatum fuerit, referantur, quoniam apostoli hoc statuerunt jussione Salvatoris, ut majores et difficiles quæstiones semper ad Sedem deferantur apostolicam, super quam Christus universam construxit Ecclesiam, dicente ipso ad beatum principem apostolorum Petrum: « Tu es (inquit) Petrus, et super hanc petram ædificabo ecclesiam meam (*Matth. xvi, 18.*) » et reliqua. Sit ergo, fratres, constantia nostra adversus contentiones eorum qui adversa sapiunt et non quæ Dei sunt sapiunt, et erit fortior petra constantia nostra, sicut scriptum est, ne timeritis ab eis, neque terreamini a facie eorum qui corpus occidunt, animam autem non possunt occidere. Quod autem in aure auditis, prædicate in lumine, illum timentes qui potest animam et corpus occidere, et mittere in gehennam. Fratres mei, « in

A carne ambulantes, non secundum carnem militamus. Arma enim militiæ nostræ, non carnalia, sed potentia Deo ad destructionem munitionum consilia destruentes et omnem exaltationem extollentem se adversus scientiam Dei, et in captivitatem redigentes omnem cogitationem, in obsequium Christo perducentes (*II Cor. x, 3.*) » « De cætero, fratres, confortamini in Domino et in potentia fortitudinis ejus (*Ephes. vi, 10.*) » ut pax vobis multa et gratia a Deo et Domino nostro Jesu Christo ministretur. Amplectimur et osculamur ac si præsentem charitatem vestram in unitate spiritus, in vinculo pacis, et charitatis Christi. « Propter quod, charissimi, expectantes, satagite immaculati et inviolati inveniri in pace, et Domini nostri longanimitatem salutem arbitramini. Sicut et charissimus noster Paulus secundum datam sibi sapientiam scripsit vobis sicut et in omnibus epistolis loquens in eis de his, in quibus sunt quædam difficulta intellectu, quæ indocti et instabiles depravant, sicut et cæteras scripturas, ad suam perditionem. Vos ergo, fratres, præscientes custodite ne insipientium errore traducti excidatis a propria firmitate. Crescite vero in gratia et cognitione Domini nostri Jesu Christi et Salvatoris (*II Petr. iii, 14.*) » « Vos autem, charissimi, memores estote verborum, quæ prædicta sunt ab apostolis Domini nostri Jesu Christi, qui dicebant vobis quoniam in novissimo tempore venient illusores secundum desideria sua ambulantes in impietate. Hi sunt qui segregant semetipsos, animales, spiritum non habentes, vos autem, charissimi, superædificantes vosmetipsos sanctissimæ vestræ fidei in Spiritu sancto orantes. Ipsos vos in dilectione Domini servate, expectantes misericordiam Domini nostri Jesu Christi in vitam æternam. Et hos quidem arguite iudicatos, illos **15** vero salvate de igne rapientes, aliis autem miseremini in timore, odientes eam quæ carnalis est maculatam tunicam. Ei autem qui potens est vos conservare sine peccato, et constituere ante conspectum gloriæ suæ immaculatos in exultatione, soli Deo Salvatori nostro per Jesum Christum Dominum nostrum gloria, magnificentia, et imperium, et potestas ante omnia sæcula, nunc et per omnia sæcula sæculorum. Amen. (*Jud. i, 17.*) »

ITEM EPISTOLA ANACLETI PAPÆ.

De ordinatione archiepiscoporum et reliquorum episcoporum, atque sacerdotum. De fide, cæterisque causis.

ANACLETUS episcopus universis episcopis in Italia constitutis.

Quoniam apostolicæ Sedi debitam reverentiam erga me charitas vestra distribuit, quia plurimum, charissimi filii, præbuitis. Nam licet Ecclesiæ in qua sanctus apostolus residens docuit quodammodo nos gubernacula teneamus, tamen proffitemur nos

honoris et sanctitatis minores esse, et propterea omnino festinamus, ut ad gloriam ejus beatitudinis pervenire possimus. Igitur consultationibus vestris plenius respondiissemus si licuisset, sed infirmitatis ac reliquarum oppressionum onere pressi, breviter, prout Dominus tribuit, et ut a beato Petro principe apostolorum sumus instructi, a quo et presbyter

sum ordinatus, scribere vobis, sicut petistis, non denegavimus. Ordinationes episcoporum auctoritate apostolica ab omnibus qui in eadem fuerint provincia episcopis, sunt celebrandæ. Qui simul convenientes scrutinium diligenter agant jejuniumque cum omnibus celebrent precibus, et manus cum sanctis Evangelii, quæ prædicaturi sunt, imponentes, Dominica die hora tertia orantes, sacraque unctione, exemplo prophetarum et regum capita eorum, more apostolorum, et Moysis ungentes, quia omnis sanctificatio constat in Spiritu sancto, cujus virtus invisibilis sancto chrismati est permista, et hoc ritu solemnem celebrent ordinationem. Quod si simul omnes convenire minime potuerint, assensum tamen suis precibus præbeant, ut ab ipsa ordinatione animo non desint. Porro et Hierosolymitarum primus **B** archiepiscopus beatus Jacobus qui justus dicebatur, et secundum carnem, Domini nuncupatus est frater, a Petro, Jacobo et Joanne apostolis est ordinatus, successoribus videlicet dantes formam eorum, ut non minus quam a tribus episcopis, reliquisque omnibus assensum præbentibus ullatenus episcopus ordinetur, et communi voto ordinatione celebretur. Reliqui vero sacerdotes a proprio ordinentur episcopo, ita ut cives et alii sacerdotes assensum præbeant, et jejunantes ordinationem celebrent, similiter et diaconi ordinentur. Cæterorum autem graduum distributioni trium veracium testimonium cum episcopi scilicet probatione sufficere potest. Accusatio quoque eorum super qua non consulere voluistis, non nisi ab idoneis et probatissimis viris, qui et suspitionibus et sceleribus careant, fieri debet, quia Dominus sacri sui corporis tractatores a vilibus et reprobis et non idoneis personis infamari noluit nec calumniari permisit, sed ipse proprio flagello peccantes sacerdotes a templo ejecit, unde liquet quod summi sacerdotes, id est, episcopi, a Deo sunt judicandi, non ab humanis aut pravæ vitæ hominibus lacerandi, sed potius ab hominibus fidelibus portandi, ipso Domino exemplum dante, quando per seipsum et non per alium vendentes et ementes ejecit de templo, et mensas nummulariorum et cathedras vendentium proprio evertit flagello et ejecit de templo. Et sicut alibi ait : « Deus stetit in synagoga deorum, in medio autem deos (*Psal. lxxxii, 1*) » decernit. Et **D** alibi : « Ego dixi, dii estis et filii excelsi omnes (*Psal. lxxxii, 6*) ; » nullus enim (ut reor) invenitur inter nos qui velit suum servum ab alio quam a se judicari. Quod si præsumptum fuerit, aut multa ipse indignatione irascitur, aut potius ultionem quærit super eo. Si vero hoc inter homines agitur, quid putatis faciet Deus deorum, et Dominus dominantiam, qui ultionem suorum promisit non differre servorum ? Unde et ipse per Prophetam loquitur, dicens : « Deus ultionum Dominus, Deus ultionum libere egit (*Psal. xciii, 1*), » et reliqua. Et Apostolus, inquit : « Tu quis es qui judicas servum alienum ? suo enim Domino stat aut cadit (*Rom. xiv, 7*), » et ipse : « Nolite judicare invicem, sed hoc

judicate magis ne ponatis offendiculum fratri vel scandalum (*Rom. xiv, 13*). » Et Dominus per prophetam inquit : « Qui vos tangit, tangit pupillam oculi mei (*Zach. ii, 8*). » Nam si aliquis nunc in malum oculos alicujus principis incipit tractare, manifeste reus majestatis judicatur, et infamis efficitur, aut potius capitali sententiæ subjacet. Hæc, fratres, valde cavenda sunt, et quod homines nolunt sibi fieri Deo deorum non debent inferre, ne forte irascatur Dominus, et faciat vindictam eorum, etiam in eos qui non peccaverunt, quia perit sæpissime justus pro impio. Imitandus est etiam propheta, per quem Dominus ait : Perambulabo in simplicitate cordis mei, in medio domus meæ, non preponebam coram oculis meis verbum Belial, detrahentem in abscondito sodalem suum, hunc interficiebam, et hi cavendi sunt, de quibus Salomon ait : « Sicut noxius est qui mittit lanceas et sagittas in mortem, sic vir qui fraudulenter nocet amico suo, et cum fuerit deprehensus, dicit : Ludens feci. Sicut carbones ad prunas, et ligna ad ignem, sic homo iracundus suscitatur rixas, verba susurronis quasi simplicia, et ipsa perveniunt ad intima ventris (*Prov. xxvi, 18*). » Et si detractores quorumque graviter judicantur et in perditionis laqueum cadunt, multo magis laceratores et detractores atque accusatores memoratorum ejus famulorum atque persecutorum damnantur, et in baratrum, nisi se correxerint et per eorum satisfactionem condignam egerint pœnitentiam, indubitanter vadunt et vindicibus flammis exuruntur. **C** Quapropter oportet omnes ab his cavere, et non solum non facere, sed nec facientibus consentire, quia non solum qui faciunt damnantur, sed qui consentiunt facientibus ; de talibus et his similibus ipsa Veritas ait : « Vulpes foveas habent, et volucres cœli nidos, Filius autem hominis non habet ubi caput suum reclinet (*Matth. viii, 20 ; Luc. ix, 58*), » id est, in talibus non habitat Dominus, nec ipsi manent in eo ; et Salomon loquitur dicens : « Qui fodit foveam, incidet in eam, et qui volvit lapidem revertetur ad eum. Lingua fallax non amat veritatem, et os lubricum operatur ruinas (*Prov. xxvi, 57*). » Grave est saxum et onerosa arena, sed ira stulti utroque gravior, hominem qui calumniatur animæ sanguinem, si usque ad lacum fugerit, nemo sustinet ; qui se jactat et dilatatur, jurgia concitat ; qui sperat in Domino, sanabitur ; qui confidit in corde suo stultus est, qui autem graditur sapienter, ipse salvabitur ; qui fortiter premit ubera ad eliciendum lac, exprimit butyrum ; qui vehementer emungit, elicit sanguinem, et qui provocat iras, producit discordias.

Ordo accusationis.

Hæc et alia periculosa considerantes apostoli, statuerunt, ne facile commoverentur aut lacerarentur vel accusarentur columnæ sanctæ Dei Ecclesiæ, quæ apostoli et successores eorum non immerito dicuntur. Sed si quis adversus eos vel Ecclesias eorum commotus fuerit, aut causas habuerit, prius ad eos

recurrat charitatis studio, ut familiari colloquio commoniti ea sanent quæ sananda sunt, et charitative emendent quæ juste emendanda agnoverint. Si autem aliqui eos, priusquam egerint hæc, lacerare, accusare, aut infestare præsumpserint, excommunicentur et minime absolvantur antequam per satisfactionem, ut jam dictum est, condignam egerint pœnitentiam, quoniam injuria eorum ad Christum pertinet, cujus legatione funguntur, nec hoc mirum, quia si quisque nostrum cuidam servorum legationem injungeret, et a quoquam impediretur aut subditorum suorum despiceretur, mox indignatus irasceret, aut talia, prout posset, vindicaret, et ad injuriam ad contumeliam suam hoc factum reputaret, et talionem, si in præsentem non posset, futuris temporibus redderet. Nam, si in hominis causa hæc fiunt, quid putatis Deus faciet de suis qui nec capillum capitis eorum perire dixerit? unde et Dominus per Nahum prophetam loquitur dicens: « Deus æmulator et ulciscens Dominus, et habens furorem; ulciscens Dominus in hostes suos, et irascens ipse inimicis suis; ante faciem indignationis ejus quis stabit, et quis resistet in ira furoris ejus? Indignatio ejus effusa est sicut ignis et petræ dissolutæ sunt ab eo. Bonus est Dominus et confortans in die tribulationis et sciens sperantes in se (*Nahum. 1, 2*), » et reliqua. Quædam autem ex his jam aliis fratribus scripsimus, quæ toties sunt replicanda quotiens fuerint necessaria.

Ejectionem quoque (ut supra memoratum est) summorum sacerdotum sibi Dominus reservavit, licet electionem eorum bonis sacerdotibus et spiritualibus populis concessisset. Electionem enim illorum taliter apostolus fieri jubet: « Si quis sine crimine est, unius uxoris virum filios habentem fideles, non in accusatione luxuriæ, aut non subditos (*Ti. 1, 6*), » et reliqua. Si enim sine crimine sacerdos eligi præcipitur, nullatenus ab hominibus criminibus irretitus accusari aut calumniari permittitur, nec ab aliis quam ab his qui sine crimine sunt, et justa electione, si necessitas fuerit, aut ipsi volendo Domino servire elegerint, sacerdotesque sine crimine fieri et ordinari possint, et tales per omnia fuerint quales eligi sacerdotes jubentur. Porro et Moysi præcipitur ut eligat presbyteros, unde et in Proverbiis dicitur, gloria senum canities. Hæc vero canities sapientiam designat, de qua scriptum est. Canities hominum prudentia est, cumque nongentos et amplius annos ab Adam usque ad Abraham vixisse homines legimus, nullus alius primus appellatus est presbyter, id est senior, nisi Abraham qui multo paucioribus vixisse annis convincitur: non ergo propter decrepitam senectutem, sed propter sapientiam presbyteri nominantur. Initium enim sacerdotii Aaron fuit, licet Melchisedech prior obtulerit sacrificium, et post hunc Abraham, Isaac et Jacob. Sed hi spontanea voluntate non sacerdotali auctoritate, ista fecerunt. Cæterum Aaron primus in lege sacerdotale nomen accepit primusque pontificali stola indutus, victimas obtulit, jubente Domino ac loquente ad

A Moysen: « Accipe (inquit) Aaron et filios ejus, et applicabis ad ostium tabernaculi testimonii. Cumque laveris patrem cum filiis aqua, indues Aaron vestimentis suis, id est, lineam tunicam et superhumerales et rationale quod constringes balteo, et pones tiam in capite ejus, et laminam sanctam super tiam, et oleum unctionis fundes super caput ejus, atque hoc ritu consecrabitur Domino. Filios quoque illius applicabis et indues tunicis lineis cingesque balteo Aaron et liberos ejus et impones mitras eis, eruntque sacerdotes mihi religione perpetua (*Exod. xxx, 4*). » Quo loco contemplari oportet Aaron summum sacerdotem, id est episcopum fuisse, porro filios ejus presbyterorum demonstrasse figuram. Hoc enim fuit inter Aaron summum sacerdotem et filios ejus qui sacerdotes erant, quod Aaron super tunicam accipiebat poderem, stolam sanctam, et coronam auream, mitram et zonam auream, et superhumerales, et reliqua quæ præfixa sunt: filii autem Aaron super tunicas lineas cincti tantummodo et tiarati assistebant sacrificio Domini; in Novo autem Testamento post Christum Dominum nostrum a Petro sacerdotalis cepit ordo, quia ipsi primo pontificatus in Ecclesia Christi datus est, dicente Domino ad eum: « Tu es (inquit) Petrus et super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, et portæ inferi non prævalebunt adversus eam, et tibi dabo claves **16** regni cælorum (*Matth. xvi, 18*). » Hic ergo ligandi atque solvendi potestatem primus accepit a Domino, primusque ad fidem populum gratia Dei, virtute suæ prædicationis adduxit. Cæteri vero apostoli cum eodem pari consortio honorem et potestatem acceperunt, ipsumque principem eorum esse voluerunt. Qui etiam, jubente Domino, in toto orbe dispersi Evangelium prædicaverunt, ipsis quoque decedentibus in locum eorum successerunt episcopi, quorum ordinatio prætaxato fieri debet ordine et modo; quos qui recipit et verba eorum, Dominum recipit. Qui autem eos spernit, eum a quo missi sunt, et cujus funguntur legatione spernit et ipse indubitanter spernetur a Domino.

Videntes autem ipsi apostoli messem esse multam et operarios paucos, rogaverunt Dominum messis ut mitteret operarios in messem suam. Unde electi sunt ab eis septuaginta discipuli, quorum typum gerunt presbyteri, atque in eorum locum sunt constituti in Ecclesia, de quorum ordinatione, et reliquorum ministrorum, dixisse supra sufficiat. Porro quod episcopus non ab uno, sed a cunctis, consensu aut præsentia comprovincialium est ordinandus, et nullatenus minus quam a tribus cæteris consentientibus cunctis, idcirco, instituente Domino, fieri jubetur, ne aliquid contra fidem Ecclesiæ unius tyrannica auctoritas moliretur, et regula vel fides confunderetur credentium. Provinciæ autem multo ante Christi adventum tempore divisæ sunt maxima ex parte, et postea ab apostolis, et beato Clemente prædecessore nostro, ipsa divisio est renovata, et in capite provinciarum, ubi dudum primates legis erant

sæculi ac prima judiciaria potestas, ad quos qui per reliquas civitates commorabantur, quando eis necesse erat qui ad aulam imperatorum, ut regum confugere non poterant, vel quibus permissum non erat, confugiebant pro oppressionibus suis, vel injustitiis suis, ipsosque appellabant, quoties opus erat, sicut in lege eorum præceptum erat, ipsis quoque in civitatibus vel locis nostris, patriarchas vel primates qui unam formam tenent, licet diversa sint nomina, leges divinæ et ecclesiasticæ poni et esse jussæ sunt, ad quos episcopi, si necesse fuerit, confugerent, eosque appellarent, et ipsi primatum nomine fruerentur, et non alii. Reliquæ vero metropolitanæ civitates, quæ minores iudices habebant, licet majores comitibus essent, habent metropolitanos suos, qui prædictis juste obedirent primatibus, sicut in legibus sæculi olim ordinatum erat, qui non primatum, sed aut metropolitanorum, aut archiepiscoporum nomine fruerentur; et licet singulæ metropoles civitates suas provincias habeant, et suos metropolitanos iudices habere debeant episcopos, sicut prius metropolitanos iudices habebant sæculares, primates tamen, ut præfixum est, et tunc et nunc habere jussæ sunt, ad quos post sedem apostolicam summa negotia conveniant, ut ibidem quibus necesse fuerit, releventur, et juste restituantur, et hi qui injuste opprimuntur, juste reformentur atque fulciantur, episcoporumque causæ, et summorum negotiorum iudicia (salva apostolicæ Sedis auctoritate) justissime terminentur. Hæc ab antiquis, hæc ab apostolis, hæc a sanctis patribus accepimus, vobisque (ut postulastis) rimanda et futuris

tenenda temporibus mittimus, et reliquis fratribus prædicanda, ac cunctis fidelibus tradenda mandamus, ne pastorum imperitia qui sequuntur deteriores fiant, dicente Domino per prophetam: « Ipsi pastores ignoraverunt intelligentiam (*Isai. lvi, 11*), » quos rursus Dominus detestatur, dicens: « Et tenentes legem nescierunt me (*Jer. ii, 8*). » Nesciri ergo veritas se ab eis conqueritur, et nescire se principatum nescientium protestatur, quia profecto hi qui ea quæ sunt Domini nesciunt, a Domino nesciuntur, Paulo attestante, qui ait: « Si quis ignorat, ignorabitur (*I Cor. xiv, 38*): » hinc et Psalmista non optantis animo, sed prophetantis mysterio, denuntiat, dicens: « Obscurentur oculi eorum ne videant, et dorsum eorum semper incurva (*Psal. lxxviii, 24*); » obscuratis ergo oculis, dorsum flectitur, quoniam cum lumen scientiæ perdunt qui præeunt, sine dubio ad portanda peccatorum onera inclinantur sequentes. Hic ergo inter manus latronum, et dentes furentium luporum utcunque versamur. Ideo docere alios et nosipsos, prout Dominus dederit, providere debemus. Sane percussor ille dicitur doctor, qui sermone inutili conscientiam percutit infirmorum. Ideo tenere vos et omnes fideles oportet eum qui secundum doctrinam est fidelem sermonem, ut potens sit consolari doctrina sancta, et contradicentes redarguere, et recte viventes atque rectam fidem tenentes consolidare. Illis ergo qui dicunt quod Filius in eo minor est, quia propheta inquit, verbum faciet Dominus brevium universi orbi, ita respondendum est divinis testimoniis.

DE EPISCOPIS, ET PRIMATIBUS ET PATRIARCHIS EORUMQUE MINISTRIS

Verbum brevium quod Dominus faciet super terram non minutionem deitatis in Filio Dei significat, sed dispensationem susceptæ carnis annuntiat; in quali dispensatione non solum patre hominis filium, sed etiam angelis legimus, minoratum, Paulo attestante apostolo. Eum autem, inquit, modice minus ab angelis minoratum vidimus Jesum, propter passionem mortis gloria et honore coronatum. Et infra: Propter quam causam non confunditur fratres eos vocare, dicens: Annuntiabo « nomen tuum fratribus meis, in medio Ecclesiæ laudabo te (*Psal. xxi, 23*), » et propheta inquit: « Minorasti eum paulo minus ab angelis, gloria et honore cognasti eum (*Hebr. ii, 7*), » et ut verbum Dei Patris brevium in Filio non esse doceamus, hanc Isaiæ prophetæ volumine approbamus sententiam. Nunquid abbreviatus factus est sermo meus, aut ita parvus, ut non possim redimere, aut non est in me virtus ad liberandum, dicit Dominus omnipotens, et iterum: Hæc dicit Dominus omnipotens: Nunquid abbreviata est manus mea, ut salvare non possim? Aut non potest vivificare cor humilium et spiritum contritorum? Et ut brachium Patris quæ manus est Filium

esse doceretur, intulit, dicens: « Paravit Dominus brachium sanctum suum in oculis omnium gentium, et videbunt omnes fines terræ salutare ejus (*Isai. lii, 10*). » Nam et in novissimo tempore hic sensus non inaniter poterit coaptari, in quo tempore Dominus ex cœlesti aula ac empireo domicilio pessimi dæmonis jam ferre dedignans tyrannidem in creaturas suas crudelissime sævientem plasmata condolens, ac suæ immensæ charitatis thesaurum reserare volens, in castissimæ virginis purissimum uterum omnis tori virilis nescium inenerrabili mysterio, pro redemptione nostra carnem suscipiens advenit, ut et illum qui habebat mortis imperium sua morte destrueret, et eos quos in tenebris et umbra mortis captivos subegerat, virtutis suæ potentia, in ipso parvo et exiguo temporis spatio, liberaret. De hoc etiam exiguo tempore discipulos instruebat, dum eos in lucem (cum adhuc tempus haberent) incedere præmonebat. « Pueri (inquit) novissima hora est (*I Joan. ii*), » « dum lucem habetis, ambulate in lucem, ne vos tenebræ comprehendant (*Joan. xii, 35*). » Et in canonicis Apostolorum legitur epistolis: Filioli, novissima hora est, quia multi

pseudo-prophetæ exierunt, in hunc mundum (*I Joan.* II, 18; IV, 1). » Et Paulus apostolus : « Tempus enim breve est (*I Cor.* VII, 29). » Et iterum : Præterit enim figura hujus mundi (*Ibid.*, 31) : » Et iterum : Omnia ad correctionem nostram facta sunt, in quos fines sæculorum obvenerunt. Nam Dominus in ipsa oratione Dominica brevavit nobis sermonem, dum nos a multiloquio prohibens, pauca docuerit quæ pertinent ad salutem. Cum oratis (inquit), « nolite multum loqui (*Matth.* VI, 7). » Et infra : Vos autem cum oratis, dicite : « Pater noster qui es in cælis (*Ibid.*, 9), » etc. Non enim propheta Filium Dei in hoc capitulo minoratum designavit in verbo, quoniam ipse in prophetis retro tempore loquebatur, qui etiam nunc per apostolos et apostolicos viros novissimo tempore loquitur. Ego (inquit) qui loquebar

A in servos meos prophetas, ecce adsum. Et alius propheta : « Sicut est ab initio usque in sæculum, neque adjectum est ei, neque minuetur illi (*Eccl.* XLII, 21), » quoniam ipse est Dominus creaturæ suæ. Ecce quale verbum brevium fecit Dominus in orbe terrarum, non quia, ut illi putant, inferiorem Patri intimaret hominibus Filium, sed qui novissimum ejus annuntiaret adventum. Si ergo, ut prædictum est, Aaron filii presbyterorum figuram gestabant, et Aaron summi sacerdotis, id est episcopi, Moyses indubitanter Christi tenebat formam, quoniam fuit similitudo mediatoris Domini Dei, qui est inter Deum et hominem Jesus Christus, qui est verus dux populorum, et verus princeps sacerdotum, et Dominus pontificum, cui est honor et gloria in sæcula sæculorum. Amen.

EJUSDEM ANACLETI EPISTOLA ALTERA.

De patriarchis et primatibus ac reliquis episcopis; et quod Ecclesia Romana cardo et caput omnium Ecclesiarum sit.

ANACLETUS servus Christi Jesu, in apostolica Sede a Domino constitutus, et a sancto Petro apostolorum principe presbyter ordinatus, omnibus episcopis ac reliquis Christi sacerdotibus salutem.

« Benedictus Deus, et Pater Domini nostri Jesu Christi, qui benedixit nos in omni benedictione spirituali in cælestibus in Christo. Sicut elegit nos in ipso ante mundi constitutionem, ut essemus sancti et immaculati in conspectu ejus in charitate, prædestinans nos in adoptionem filiorum per Jesum Christum, in ipsum secundum propositum voluntatis suæ, in laudem gloriæ, gratiæ suæ, in qua gratificatus est nobis in dilecto Filio suo, in quo habemus redemptionem per sanguinem ejus, remissionem peccatorum secundum divitias gratiæ ejus, quæ abundavit in nobis, in omni sapientia, et prudentia, ut notum nobis faceret sacramentum voluntatis suæ secundum beneplacitum ejus, quod proposuit in eo, in dispensatione plenitudinis temporum, instaurare omnia in Christo, quæ in cælo, et quæ in terra sunt in ipso. In quo etiam sorte vocati sumus, prædestinati secundum propositum ejus qui omnia operatur secundum consilium voluntatis suæ, ut simus in laudem gloriæ ejus qui ante speravimus in Christo (*Ephes.* I, 3-12). » De primatibus, charissimi, super quibus me quidam vestrum consuluerunt et apostolicæ auctoritatis (qua licet indigni Domino dispensante fungimur) decretum postulaverunt aut si esse deberent, aut non, quantum hactenus de his

a beato Petro apostolico, et a reliquis apostolicis, ac a beato Clemente nostro sancto prædecessore et martyre novimus statutum, denegare vobis minime possumus. Et quis est qui quærentibus fratribus denegare possit dubitationes, vel necessitates eorum ?

Sacerdotum, fratres, ordo bipertitus est, et sicut Dominus illum constituit, a nullo debet perturbari. Scitis autem a Domino apostolos esse electos et constitutos, et postea per diversas provincias ad prædicandum dispersos. Cum vero messis cœpisset crescere, videns paucos esse operarios, ad eorum adjumentum septuaginta eligi, præcepit discipulos. Episcopi vero Domini apostolorum, presbyteri quoque septuaginta discipulorum locum tenent. Episcopi autem non in castellis, aut modicis civitatibus debent constitui, sed presbyteri per castella, et modicas civitates atque villas debent ab episcopis ordinari et poni, singuli tamen per singulos titulos suos. Et episcopus non ab uno, sed a pluribus debet episcopis ordinari, et, ut dictum est, non ad modicam civitatem, ne vilescat nomen episcopi, aut alicubi, sed ad honorabilem 17 urbem titulandus et denominandus est. Presbyter vero ad quemcunque locum vel ecclesiam in eo constitutam est præficiendus, atque in ea diebus vitæ suæ duraturus; amplius quam isti duo ordines sacerdotum, nec nobis a Deo collati sunt, nec apostoli docuerunt.

DE ORDINE EPISCOPORUM VEL PRIMATUM.

Episcoporum vero unus est ordo, licet sint primates illi, qui primas civitates tenent, qui et in quibusdam locis patriarchæ a nonnullis vocantur. Illi autem qui in metropoli a beato Petro apostolo, ordinante Domino, et a prædecessore nostro prædicto

D sancto Clemente, seu a nobis constituti sunt, non omnes primates vel patriarchæ esse possunt, sed illæ urbes, quæ præfatis et priscis temporibus primatum tenere, episcoporum, patriarcharum aut primatum nomine fruuntur, reliquæ vero metropoles archiepisco-

porum, aut metropolitanorum, et non patriarcharum, aut primatum utantur nominibus, quia hæc eadem et leges sæculi in suis continent principibus, aliæ autem primæ civitates quas vobis conscriptas in quodam tomo mittimus, a sanctis apostolis et a beato Clemente, sive a nobis, primates prædicatores acceperunt. Hæc vero sacrosancta Romana et apostolica Ecclesia non ab apostolis, sed ab ipso Domino Salvatore nostro primatum obtinuit, et eminentiam potestatis super universas Ecclesias, ac totum Christiani populi gregem assecuta est, sicut ipse beato Petro apostolo dixit : « Tu es Petrus, et super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, et portæ inferi non prævalent adversus eam, et tibi dabo claves regni cælorum. Et quæcunque ligaveris super terram, erunt ligata et in cælo, et quæcunque solveris super terram, erunt soluta et in cælo (*Matth. xvi, 18*). » Adhibita est etiam societas in eadem Romana urbe beatissimi apostoli Pauli vasis electionis, qui uno die, uno quoque tempore, gloriosa morte, cum beato Petro, sub principe Nerone agonizans coronatus est, et ambo sanctam Romanam Ecclesiam consecrarunt, aliisque omnibus urbibus, in universo mundo, eam sua præsentia atque venerando triumpho prætulērunt. Et, licet pro omnibus assidua apud Dominum omnium sanctorum fundatur oratio, his tamen verbis Paulus beatissimus apostolus Romanis proprio chirographo pollicetur, dicens : « Testis enim mihi est Deus, cui servio in spiritu meo in Evangelio filii ejus, quod sine intermissione memoriam vestri facio semper in orationibus meis (*Rom. i, 9*). »

De sede Romana.

Prima ergo sedes est cælesti beneficio Romanæ Ecclesiæ, quam (ut memoratum est) beatissimi Petrus, et Paulus, suo martyrio consecrarunt. Sic Roma, quæ prius erat cacodæmonis artificio omnium errorum mater et alitrix, excussis tenebris, et vanis superstitionum ritibus abjectis, filiorum Dei, exorto sole justitiæ, facta est copiosa propagatrix.

De sede Alexandrina.

Secunda autem sedes apud Alexandriam beati Petri nomine a Marco ejus discipulo atque Evangelista consecrata est, quia ipse et in Ægypto primum verbum veritatis directus a Petro prædicavit et gloriosum suscepit martyrium. Cui venerabilis successit Abilius.

De sede Antiochena.

Tertia autem sedes apud Antiochiam ejusdem, id est beati Petri apostoli habetur honorabilis, quia illic, priusquam Romam veniret, habitavit, et Ignatium episcopum constituit, et illic primum nomen Christianorum novellæ gentis exortum est. Reliquas vero, ut prædiximus, in quodam tomo, prolixitatem vitantes epistolæ, vobis conscriptas direximus. Inde namque et beati Apostoli inter se statuerunt ut episcopi singularum scirent gentium, quis inter eos primus esset : quatenus ad eum potior eorum solli-

citudo pertineret. Nam et inter beatos apostolos quædam fuit discretio. Et licet omnes essent apostoli, Petro tamen a Domino est concessum, et ipsi inter se idipsum voluerunt, ut reliquis omnibus præset apostolis, et Cephas, id est caput, et principium teneret apostolatus. Qui et eandem formam suis successoribus et reliquis episcopis tenendam tradidit. Et non solum hoc in Novo Testamento est constitutum, sed etiam in Veteri fuit. Unde scriptum est : « Moyses et Aaron in sacerdotibus ejus (*Psal. xcvi, 6*), » id est primi inter eos fuerunt. Et quamvis ita ordinatum fuerit, nemo tamen quod suum est, quærat, sed quod alterius, unde ait beatus apostolus Paulus : « Unusquisque placeat proximo suo in bonum ad ædificationem (*Rom. xv, 2*). » Et sicut ipse Salvator suis ait discipulis : « Qui major est vestrum, erit minister vester (*Matth. xxiii, 11*), » et reliqua. Et licet super his aliqua dicta fuerint, repetentes tamen sæpius, admonemus ut semper in omnibus, et ab omnibus vitentur elationes mentis et corporis. Et quanto major unusquisque videtur esse, tanto sit humilior, sicut Dominus Salvator noster non venit ministrari, sed ministrare. Et, si frater aliquis præoccupatus fuerit in aliquo delicto, vos qui spirituales estis, instruite eum in spiritu lenitatis. Si quæ vero aliæ causæ difficiliores inter vos ortæ fuerint, ad hujus sanctæ Sedis apicem eas quasi ad caput referte, ut apostolico terminentur judicio, quia sic Dominum velle ab eoque ita constitutum esse antedictis testimoniis declaratur. Hæc vero apostolica Sedes cardo et caput factum est a Domino, et non ab alio constituta, et sicut cardine ostium regitur. Sic hujus sanctæ Sedis auctoritate omnes Ecclesiæ, Domino disponente, reguntur.

Accusatores autem et testes esse non possunt, qui ante hesternum diem aut nudius tertius inimici fuerint, ne irati nocere cupiant, vel læsi ulcisci velint. Inoffensus igitur accusatorum et testium affectus quærendus est, et non suspectus. Causam enim vestram alieno nolite committere judicio, valde enim iniquum est ut omissis suis, alii quilibet aliorum se causis immisceant, quoniam nullis in locis spiritualis cura deficit, sed se per omnia, qua nomen Domini prædicatur, extendit. Studendum est omnibus, ne (ut sunt) æmulationes malæ, sed piæ sint inter vos dilectiones, quia in hoc vos omnes Domini discipulos esse veros noverint, si dilectionem habueritis adinvicem. Ex omni ergo genere plurimum Deus dignatur attrahere, quos exitus de potestate tenebrarum transferat in regnum filii charitatis suæ, et de vasis iræ faciat vasa misericordiæ.

Unde nobis summopere studendum est, ut cooperatores simus gratiæ Dei, quia ad hoc vocati sumus ejusque familiari colloquio sociati, et sacerdotes sacri, ut fructuosos illi manipulos reportemus, cooperante gratia ejus. Necesse est enim ut rectores a subditis timeantur, ab ipsisque corrigantur, ut

humana formidine peccare metuant, qui divina judicium non formidant: deteriores quippe sunt qui doctorum vitam, moresque corrumpunt, his qui substantias aliorum, prædiacque diripiunt, ipsi autem ea quæ extra nos, licet nostra sint, auferunt, nostri quoque detractores et morum corruptores nostrorum sive qui adversus nos armantur, proprie nosipsums decipiunt. Et ideo juste infames sunt, et merito ab Ecclesia extorres fiunt.

Pro meritis ergo plebis sæpe pastores depravantur Ecclesiæ, ut proclivius corruant qui sequuntur. Capite videlicet languescente, facilius reliqua membra corporis inficiuntur, ut scriptum est: « Omne caput languidum, et omne cor mœrens, a planta pedis usque ad verticem capitis, non est in eo sanitas (*Isai.* 1, 5). » Quapropter manifestum est diabolus (qui sicut leo rugiens circuit, quærens quem possit devorare) cordibus plebium suadere, ut doctores atque pastores suos detractoribus irrogent vel accusent ut plebibus languescentibus, vel mala agentibus, non tenentibus pastoribus frena eorum lasciviant atque in ima ruant. Multum vero distant damna morum a damnis rerum temporalium,

A cum ista extra nos sint, illa vero in nobis. Sententia quoque Cham filii Noe damnantur, qui suorum doctorum vel præpositorum culpam produnt, sicut Cham qui patris pudenda non operuit, sed magis deridenda monstravit. Doctor autem vel pastor Ecclesiæ, si a fide exorbitaverit, erit a fidelibus corrigendus, sed pro reprobis moribus magis est tolerandus quam distringendus, quia rectores Ecclesiæ a Deo judicandi sunt, sicut ait Propheta: « Deus stetit in synagoga deorum, in medio autem deos dijudicat (*Psal.* LXXXI, 1); » unde oportet unumquemque fidelem, si viderit aut cognoverit plebes suas adversus pastorem suum tumescere, aut clerum detractoribus vacare, hoc vitium pro viribus extirpare prudenterque corrigere satagat, nec eis in quibuscunque negotiis misceri, si incorrigibiles apparuerint antequam suo reconcilientur doctori, præsumat, quoniam tam sacerdotes quam reliqui fideles omnes debent habere summam curam de his qui pereunt, quatenus eorum redargutione, aut corrigantur a peccatis, aut si incorrigibiles apparuerint, ab Ecclesia separentur.

DE SUBJECTIS QUI AMICI SUNT INIMICIS EPISCOPORUM SUORUM.

Ait ergo beatus princeps apostolorum Petrus de sancto prædecessore nostro Clemente plebibus prædicando, quando docebat eas qualiter ei obedire deberent, eumque observare inter cætera, ait: Si inimicus est alicui pro actibus suis, vos nolite expectare, ut ipse vobis dicat, cum illo nolite amici esse, sed prudenter observare debetis, et voluntati ejus absque communicatione obsecundare, et avertere vos ab eo, cui ipsum sentitis adversum, sed nec loqui his quibus ipse non loquitur: ut unusquisque qui hic in culpa est, dum cupit omnium virum amicitias ferre, festinet citius reconciliari ei qui omnibus præest, et per hoc redeat ad salutem, cum obedire cœperit monitis præidentis. Si vero quis amicus fuerit his quibus ipse amicus non est, et locus fuerit his quibus ipse non loquitur, unus est: et ipse ex illis qui exterminare Dei Ecclesiam volunt, et reliqua. His aliisque quamplurimis documentis facile unusquisque advertere potest, qualiter obedire, et obtemperare debet præpositis suis, et qualiter circa eos agendum sit, quibus ipsi aut amici sunt aut inimici. Si quis enim hæc præcepta non observaverit, hostis est animæ suæ, et non tantum infamis, sed et excommunicatus atque alienus ab Ecclesia efficitur, quoniam necesse est ea vitia ferro abscindere quæ aliis medicaminibus non sanantur. Parcat unusquisque a laceratione, vel detractone linguæ suæ, caveatque ne aut linguam, aut aures habeat prurientes, id est, ne aut aliis derogat, detrahatque quoscunque, aut alios audiat derogantes vel detrahentes, custodiatque quisque sermones suos, et sciat quia quicumque de aliis loquitur, sua sententia judicabitur. Caveat

C etiam omnis fidelis, ne derogando quod in domo cujusquam agitur, alia domus per eum cognoscat, sed omnium Christianorum domos quasi proprias amet. Nemo enim invito auditori libenter refert, sitque uniuscujusque studium, non solum oculos castos servare, sed et linguam. Vos autem, charissimi, qui estis sub disciplina Domini constituti, sic vos exhibete, ut veri ministri et dispensatores mysteriorum ejus, ut non vituperetur ministerium vestrum, ne fiat in vobis sicut scriptum est: « Ecce sicut populus sic sacerdos (*Isai.* XXIV, 2). » Sic enim vos vestrosque et cunctos corrigite, ut nemini noceatis, quatenus et ab hominibus bonam acquiratis famam **18** et a Deo mercedis præmium in æterna beatitudine percipere mereamini. Et si quid adversi de unitate Ecclesiæ acciderit, radicitus amputetur, ut Dei Ecclesia fructusque servorum maneat inconcussa. « Propter quod, charissimi, expectantes satagite immaculati ei inveniri in pace, et Domini nostri Jesu Christi longanimitatem salutem arbitremini (*II Petr.* III, 14). » « Estote ergo prudentes, atque vigilate in orationibus, ante omnia autem mutuum in vobismetipsis charitatem continuam habentes, quia charitas operit multitudinem peccatorum, hospitales invicem sine murmuratione. Unusquisque, sicut accepit gratiam, in alterutrum illam administrans, sicut boni dispensatores multiformis gratiæ Dei; si quis loquitur quasi sermones Dei, si quis ministrat tanquam ex virtute quam administrat Deus, ut in omnibus honorificetur Deus, per Jesum Christum, cui est gloria et imperium in sæcula sæculorum. Amen (*I Petr.* IV, 7.) »

INCIPIUNT DECRETA EVARISTI PAPÆ.

De ordinatione diaconorum et legitimo conjugio, atque de fide et non injuriandis episcopis aut lacerandis.

(Hic successit Anacleto anno Domini 110, sub Trajano imperatore.)

Dilectissimis fratribus universis Africæ regionis episcopis EVARISTUS.

Consulentibus vobis, fratres charissimi, quid super his, quæ in vestris continebantur scriptis visum esset, vel quid docilis ratio persuaderet, aut quid a beatis apostolis nobis traditum, aut custoditum remaneret, optantes (ut retulistis) nostris institui documentis. Si quidem dilectio vestra normam secuta prudentium ad sedem Apostolicam referre maluit, quasi ad caput, quid deberet de rebus dubiis custodire potius quam usurpatione præsumere.

De ordinatione septem diaconorum.

Diaconi (qui quasi oculi videntur esse episcopi) in unaquaque civitate juxta apostolorum constituta septem debent esse, qui custodiant episcopum prædicantem, ne aut ipse ab insidiatoribus quoquo modo infestetur, aut lædatur a suis, aut verba divina detrahendo aut insidiando polluantur, vel despiciantur, sed veritas spirituali redolet fervore, pax prædicata labiis animi cum voluntate concordet.

De conjugio legitimo.

Similiter custoditum et traditum habemus, ut uxor legitime viro jungatur. Aliter enim legitimum, ut a Patribus accepimus, et a sanctis apostolis, eorumque successoribus traditum, invenimus, non fit conjugium, nisi ab his qui super ipsam feminam dominationem videntur habere, et a quibus custoditur, uxor petatur, et a parentibus aut propinquioribus sponse, et legibus detur, et suo tempore sacerdotaliter, ut mos est, cum precibus et oblationibus a sacerdote benedicatur, et a paranympis, ut consuetudo docet, custodita et sociata a proximis tempore congruo petita legibus detur, et solemniter accipiatur, et biduo vel triduo orationibus vacent et castitatem custodiant, ut bonæ soboles generentur, et Domino in actibus suis placeant. Taliter enim et Domino placebunt, et filios non spurios, sed legitimos, atque hæreditabiles generabunt. Quapropter, filii charissimi, et merito illustres fide catholica suffragante, ita peracta legitima scitote esse conjugia. Aliter vero præsumpta non conjugia, sed aut adulteria, aut contubernia, aut supra, vel fornicationes potius quam legitima conjugia esse non dubitate, nisi voluntas propria suffragata fuerit et vota succurrerint legitima. Nam fructus divinus est præcepta divina custodire. Ea quoque deserere præsumptionem fieri nulli dubium est. Cur ergo indignum est unitatem Ecclesiæ custodiri? idemque omnes pariter et sentiamus, et pronuntiemus. Si enim aliter præsumpta fuerint, perdunt profecto ipsi transgressores seipsos quia semetipsos decipiunt.

Hæc cuncta recitanda per omnes Ecclesias Africanas scripta dirigite, et istis connectite, quas adjunximus litteras perfectorum, ut de his quæ inique laudantur (si quid tale probari poterit) judicium fiat, et inhibita coerceantur, et præterita mala, et illicita conjugia, si doceantur admissa, digna severitate corripiantur. De cætero vero caveantur talia per omnes Ecclesias, ne Ecclesiæ sanctitas per nostram fatigata negligentiam, perdat privilegia quæ est per viros venerabiles consecuta.

De his vero quibus ab insidiatoribus fatigamini, unde et nos consulere, et a nobis edoceri inter cætera voluistis, eo quod sint quidam qui arbitrantur de Patre solo dictum esse, quia ipse solus habet immortalitatem et lucem habitat inaccessibilem, ita eos apostolicis percutite ferulis, et divinis redarguite præceptis: Non enim solus Pater sine Filio lucem inaccessibilem habitat, quia ubi Pater est, ibi etiam Filium esse indubitabili fide credendum est; nam si solus Pater sine Filio (quod dicere nefas est) lucem habitat inaccessibilem, necesse est ut sequestratam Pater a Filio habeat mansionem; quod si ita est, quonam modo idem Filius ad dexteram Patris astans a beato martyre Stephano dicitur conspici, si Pater secundum eos solus dicitur sedibus lucis contineri. Absit hoc a sensu fidelium Christo in unitate fidei adhærentium, quoniam sicut non obest Filio cum solus dicitur Pater lucem inaccessibilem habitare, ita non obest Patri cum sapientia, quæ est Filius, dicitur gyrum cæli sola circuire; Pater itaque, cum sit invisibilis et ingenitus in se, in Filio visus Apostoli testimonio comprobatur, et in Filio a se inenarrabiliter genito mansisse ac requiescisse monstratur, ipso Filio in propheta loquente: « Qui me genuit, requievit in tabernaculo meo (*Eccli.* xxiv, 12); » et in Evangelio: « Pater in me manens facit opera hæc (*Joan.* xiv, 10), » et, « Deum nemo vidit unquam, nisi unigenitus Filius qui est in sinu Patris (*Joan.* i, 18); » si enim in sinu Patris erat Filius ab initio, et ex corde Patris verbum bonum eructatum est, quomodo non in corde paterno consistens lucem cum eodem inaccessibilem habitasse credendus est? Nunquid Pater absque ulla luce in Filio potuit commanere, aut in tabernaculo Filii sine eadem potuit requiescere, cum idem Filius candor sit æternæ lucis, et speculum sine macula deitatis, quam Salomon super salutem suam dilexisse se dicit, in cujus spem semper delectari gestivit: super salutem et spem (inquit) dilexi illam, et pro luce proposui habere eam, quoniam inextinguibile est

lumen ejus. Hanc ergo David propheta lucem desiderans anxius proclamatur, dicens : « Emitte lucem tuam et veritatem tuam (*Psal.* XLII, 3), » et iterum : « In lumine tuo videbimus lumen (*Psal.* xxxv, 10). » In hujus igitur luminis claritate Filius seipsum in monte tribus discipulis præostendit, qui metu mortis perterriti, prostratique in faciem, sibi vitæ finem adesse senserunt : hanc, inquam, lucem in se fuisse demonstrans Filius proclamabat, et ut in eadem incederent, discipulos præmonebat : « Dum lucem habetis (inquit), ambulate in lucem (*Joan.* XII, 35); » et iterum : « Ego sum lux mundi. Qui sequitur me non ambulat in tenebris, sed habebit lumen vitæ æternæ (*Joan.* VIII, 12); » et evangelista : « Erat lux vera, ait, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum (*Joan.* I, 9). » Si hæc lux, quæ credentibus promittitur, in Filio esse probatur, et cum æterno æterna esse dicitur, quomodo a vobis inaccessiblei luce Patris Filius separatur. Si enim Filius Deus verus et vita æterna est, sine dubio in hac luce simul cum Patre habitare credendus est, quam nullus modo nostrum in hoc mortali corpore constitutus potest aliquatenus contueri. Sed dum apparuerit, tunc vere illum videbit sicuti est, qui ejus conspectibus fuerit dignus cooperari, et non sicut Moyses cæterique prophetæ per ænigmata et figuram, sed ipsam veraciter in Filio, secundum Apostolum, contuebitur deitatis imaginem. Nam si hunc eundemque, prophetæ sub testimonio, subsequente sereno mentis intuitu, investigare volueris, invenies Filium non posse ab hac luce Patris penitus separari, quoniam cum solum Filium dixerit in terra cum hominibus conversatum, Patrem ab illo non est credendum fieri alienum,

A « Si testimonium enim hominum accipimus, testimonium Dei majus est : quoniam hoc est testimonium Dei quod majus est, quia testificatus est de Filio suo. Qui credit in Filium Dei, habet testimonium Dei in se; qui non credit in Filium mendacem facit eum, quia non credit in testimonium quod testificatus est Deus de Filio suo. Et hoc testimonium est, quoniam vitam æternam dedit nobis, et hæc vita est in Filio ejus : qui habet Filium, habet vitam æternam, qui non habet Filium Dei, non habet vitam. Hæc scribo vobis, ut sciatis quoniam vitam habetis æternam, qui creditis in nomine Filii Dei. Et hæc est fiducia quam habemus ad eum, quia quodcumque petierimus secundum voluntatem ejus audit nos, et scimus quia audit nos quidquid petierimus, scimus quoniam habemus petitiones quas postulamus ab eo. Qui scit fratrem suum peccare peccatum non ad mortem, petat, et dabitur et vita peccanti non ad mortem. Est peccatum ad mortem, non pro illo dico ut roget quis : Omnis iniquitas peccatum est, et est peccatum ad mortem. Scimus quia omnis qui natus est ex Deo non peccat, sed generatio Dei conservat eum, et malignus non tangit eum. Scimus quoniam ex Deo sumus et mundus totus in maligno positus est. Et scimus quoniam Filius Dei venit, et dedit nobis sensum, ut cognoscamus verum Deum, et simus in vero Filio ejus. Hic est verus Deus et vita æterna (*I Joan.* v, 9-20). » Hæc vero, fratres, prædicate, hæc omnibus nuntiate; vos vero invicem exhortamini, perfecti estote, semperque gaudete, pacem autem sectamini in omnes, et Deus pacis et dilectionis erit vobiscum; Deo autem et Patri nostro gloria in sæcula sæculorum. Amen.

ITEM EPISTOLA EVARISTI PAPÆ.

Quod Christus sit caput et sponsus Ecclesiæ, et qualiter sacerdotes suas ecclesias et ecclesiæ eorum eos debeant diligere.

EVARISTUS urbis Romæ episcopus omnibus per Ægyptum conglutinatis fratribus in Domino salutem.

Unum nos, fratres, sentire oportet et agere, ut (sicut legimus) in nobis unum cor et una anima esse probetur. Scimus namque, sicut a Patribus accepimus, Christum esse caput, cujus et membra sumus. Ipse enim est sponsus, et Ecclesia sponsa, cujus filii nos sumus. Et ideo unum Patrem habemus in cælis Dominum. Sacerdotes vero vice Christi legatione funguntur in Ecclesia. Et sicut ei sua conjuncta est sponsa, id est Ecclesia, sic episcopis junguntur Ecclesiæ unicuique pro portione sua. Et sicut vir non debet negligere uxorem suam, sed diligere et caste custodire, sic episcopus et multo magis custodire, et amare, atque prudenter regere debet Ecclesiam. Et, velut uxor quæ sub manu est viri, obedire debet viro suo, eumque diligere et amare, ita potius Ecclesia etiam episcopo suo in omnibus

obedire eumque diligere et amare, ut animam suam debet, quia illud fit carnaliter, istud spiritualiter; et, sicut vir non debet adulterare uxorem suam, ita nec episcopus Ecclesiam suam, id est, ut illam dimittat ad quam sacratus est, absque inevitabili necessitate, aut apostolica, vel regulari mutatione, et alteri se, ambitus causa, conjungat. Et sicut uxori non licet **19** dimittere virum suum, ut alteri se (vivente eo) matrimonio societ, aut eum adulteret, licet fornicatus sit vir ejus, sed juxta Apostolum, aut viro suo reconciliari debet, aut manere innupta : ita Ecclesiæ non licet dimittere aut ab ea segregare episcopum suum, ut alterum (vivente eo) accipiat, sed aut ipsum habeat, aut innupta maneat, id est, ne alterum episcopum, suo vivente, accipiat, ne fornicationis aut adulterii sui crimen incurrat. Nam, si adulterata fuerit, id est, si se alteri episcopo junxerit, aut super se alterum episcopum adduxerit, aut esse fecerit vel desideraverit, per acerrimam

pœnitentiam, aut suo reconcilietur episcopo, aut inupta permaneat. Unde et Dominus loquitur in Evangelio, dicens : « Si quis viderit mulierem ad concupiscendum, jam mœchatus est eam in corde suo (*Matth. v, 28*). » Episcopum vero oportet opportune atque sine intermissione Ecclesiam suam docere, eamque prudenter regere et amare, ut a vitiis se absteineat et salutem consequi possit æternam. Et illa cum tanta reverentia ejus doctrinam debet suscipere, eumque amare et diligere, ut legatum Dei et præconem veritatis, quia, testante Veritate : « Quæcunque ligaveris super terram, erunt ligata et in cœlo, et quæcunque solveris super terram, erunt soluta et in cœlo (*Matth. xvi, 19*). » Nimis timenda est, fratres, hæc sententia, et prævidendum est vobis ne offendatis eos qui tantam a Domino habent potestatem. Et ideo potius obediendi, diligendi, et summopere venerandi sunt, non detrahendi vel lace-randi aut ejiciendi, sed portandi et amandi, ipso dicente Domino : « Qui vos audit, me audit, et qui vos spernit, me spernit (*Luc. x, 16*). » Ideo hæc vobis et omnibus fidelibus scribimus, fratres, ut ab his vos caveatis, et posteris vestris non malum, sed bonum exemplum relinquatis, quoniam injuria episcoporum ad Christum pertinet, cujus vice funguntur. Audivimus enim quosdam a vobis infamatos et dilaceratos episcopos, ac e civitatibus propriis pulsos, quia alibi episcopi constitui non possunt, nisi in civitatibus non minimis, et alios in eis ipsis viventibus constitutos. Ideo hæc vobis scribimus, ut scia-tis hoc fieri non licere, sed proprios revocari et integerrime restitui debere, illos vero qui adulterina feditate sponas suas quas et uxores eorum præfixo tenore esse intelligimus, tenent, ejici ut adulteros atque infames fieri, eosque ab ecclesiasticis hono-ribus arceri jubemus. Si autem adversus eos aliquam querelam habueritis, his peractis, inquirendum erit et auctoritate hujus sanctæ Sedis terminandum. Et, ne omnia nunc sigillatim dicam, omne bonum (si ipsa per se in vobis fuerit) charitas facere vos docebit, sicut e contrario eos qui a salute alieni sunt, omne malum facere, odium docet. Unde ut vos qui veri Dei estis discipuli, abjicite a cordibus vestris ante omnia discordias et aliorum dissensiones, ex quibus omne opus malum, procedit, et benignitatem ac simplicitatem tota mente servate. Verumtamen scitote cuncti quod supra omnes vos laboret episcopus, quia unusquisque vestrum suum proprium fert laborem, ille vero et suum et singulorum. Et ideo sicut ille pro vobis omnibus, ita et vos omnes sum-mopere laborare pro eo debetis, intantum ut si etiam necesse fuerit, animas vestras pro eo ponatis, sicut et ipse animam suam pro vobis, si necesse fuerit, ponere debet, ipso dicente Salvatore : « Bonus pastor animam suam dat pro ovibus suis (*Joan. x, 11*), » vos vero obedite eis, et vigilate pro eis, quia ipsi pro vobis vigilant, quasi rationem pro ani-mabus vestris reddituri, ut cum gaudio hoc faciant et non gementes.

Non est itaque a plebe aut vulgaribus hominibus arguendus, vel accusandus episcopus, licet sit inor-dinatus, quia pro meritis subditorum disponitur a Deo vita rectorum, exemplo David peccantis ad compa-rationem principum qui ex merito plebis prævari-cantur. Sacerdotes enim exquirere debent peccata populorum, et sagaci sollicitudine unumquemque probare, juxta testimonium Domini ad Jeremiam loquentis : « Probatores (inquit) dedi te populo meo robustum, et scies et probabis viam eorum (*Jer. vi, 27*). » Ideo ista dico, quia insidiator bona sæpis-sime solet convertere in malum, et in electis ponit maculam. Unde si qui sunt vituperatores aut accu-satores episcoporum, vel reliquorum sacerdotum, non oportet eos a iudicibus Ecclesiæ audiri, ante-quam eorum discutiatur æstimationis suspicio vel opinio, qua intentione, qua fide, qua veritate, qua vita, qua conscientia, quove merito, si pro Deo, aut pro vana gloria, aut inimicitia, vel odio, aut cupi-ditate ista sumpserint necne. Hæc omnia fideliter sunt perscrutanda et diligenter pertractanda. Nam sunt nonnulli qui præpositos suos perverse repre-hendunt, si vel parum ipsis molesti extiterint. Idcirco recto oculo primatibus Ecclesiarum provi-dendum est, ne quisquam eorum innocens vexetur aut scandalizetur, intendentibus sententiæ Domini qua ait : « Si quis scandalizaverit unum de pusillis istis, melius est illi ut suspendatur mola asinaria collo ejus, et demergatur in profundum maris (*Matth. xviii, 6*), » et reliqua. Deus autem omnipotens, ut nos a præcipitate sententiæ probatione compe-sceret (cum omnia nuda et aperta sint oculis ejus), mala tamen Sodome noluit audita judicare prius-quam manifeste agnosceret quæ dicebantur, unde ipse ait : « Descendam et videbo utrum clamorem qui venit ad me, opere compleverint, an non est ita ut sciam (*Gen. xviii, 21*). » Deus omnipotens, cui nihil absconditum est, sed omnia ei manifesta sunt, etiam antequam fiant, non ob aliud hæc et alia multa (quæ hic prolixitatem vitantes non inseruimus) per se inquirere dignatus est, nisi ut nobis exemplum daret ne præcipientes in discutiendis et judicandis ne-gotiis essemus, et ne mala quorundam prius quisquam præsumat credere quam probare. Cujus exemplo monemur, ne ad proferendam sententiam unquam præcipientes simus, aut temere, indiligerterque in-discussa quæque quoquomodo judicemus, dicente Veritatis voce : « Nolite judicare ut non judicemini, in quo enim iudicio judicaveritis judicabimini (*Matth. vii, 1*), » et reliqua. Nam mala audita nullum moveant, nec passim dicta absque certa probatione quisquam unquam credat; sed ante audita diligenter inquiret, ne præcipitando quidquam aliquis agat. Si enim Dominus omnium Sodomorum mala, quo-rum clamor ad cœlum usque pervenerat, omnia sciens, prius credere nec judicare voluit quam ipse ea cum fidelibus testibus diligenter investigans, quæ audierat et opere veraciter cognosceret : multo magis nos, humani et peccatores homines, quibus incognita

sunt occulta judicia Dei, et hæc præcavere, et nullum ante veram justamque probationem judicare, aut damnare debemus, manifeste Apostolo dicente Paulo qui ait : « Tu quis es qui judicas servum alienum? suo enim Domino stabit aut cadet (*Rom. xiv, 4*); » unde et per prophetam David Dominus loquitur dicens : « Nolite exaltare in excelsum cornu vestrum (*Psal. lxxiv, 6*) » loquentes in cervice veteri, quia neque ab oriente, neque occidente, neque a solitudine montium, sed Dominus iudex hunc humiliabit et exaltabit, quia calix in manu Domini ex vino meraco ad plenum mistus, et propinabit ex eo, verumtamen fæces ejus potabunt bibentes omnes impii terræ. Ego autem annuntiabo in sempiternum, psallam Deo Jacob. Et alibi idem ait Propheta : « Ab increpatione tua Deus Jacob (*Psal. lxxv, 7*), » consopitus est et currus et equus. Tu terribilis es, et quis stabit adversum te? Ex tunc ira tua, de cælo autem facisti iudicium, terra timens, et tacebit cum surrexerit, ad iudicandum Deus, ut salvos faceret omnes mites terræ. Et Apostolus ait : « Mihi vindictam, ego retribuam (*Rom. xii, 19*). » Et alibi inquit idem apostolus : « Sufficit unicuique objurgatio quæ fit a plurimis, ita ut magis donetis et consolemini, ne forte abundantiori tristitia absorbeatur is qui in angustia est. Propter quod obsecro vos ut confirmetis in illo charitatem (*II Cor. ii, 6*). » Et Dominus in Evangelio ait : « Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, et ex tota anima tua, et ex omnibus viribus tuis, et proximum tuum sicut teipsum (*Luc x, 27*). » Dilectio enim proximi malum non operatur. Propter quod juxta Apostolum inexcusabilis es, o homo omnis qui judicas; in quo enim judicas alterum teipsum condemnas, eadem agens quæ judicas. Scimus enim quoniam iudicium Dei est secundum veritatem in eos qui talia agunt. Existimas autem hoc, o homo omnis qui judicas eos qui talia agunt et facis ea, quia tu effugies iudicium Dei? An divitias bonitatis ejus, et patientiæ, et longanimitatis contemnitis? Ignoras quoniam benignitas Dei ad pœnitentiam te adduxit. Secundum autem duritiam tuam, et impœnitens cor thesaurizas tibi iram in die iræ et revelationis justi iudicii Dei qui reddet unicuique secundum opera ejus. His quidem qui secundum patientiam boni operis gloriam et honorem et incorruptionem, quærentibus vitam æternam. His autem qui ex contentione, et qui non acquiescunt veritati, credunt autem iniquitati, ira et indignatio, tribulatio et angustia in omnem animam hominis operantis malum, Judæi primum et Græci. Gloria autem et honor et pax omni operanti bonum, et alibi idem apostolus : « Causati enim sumus omnes sub peccato esse, sicut scriptum est, quia non est justus quisquam, non est intelligens, non est requirens Deum, omnes declinaverunt, simul inutiles facti sunt, non est qui faciat bonum non est usque ad unum. Sepulcrum patens est guttur eorum, linguis suis dolose agebant, venenum aspidum sub labiis eorum. Quorum os maledictione et amaritu-

dine plenum est, veloces pedes eorum ad effundendum sanguinem, contritio et infelicitas in viis eorum et viam pacis non cognoverunt, non est timor Domini ante oculos eorum. Scimus autem quoniam quæcunque lex loquitur his qui in lege sunt loquitur, ut omne os obstruatur et subditus fiat omnis mundus Deo, quoniam ex operibus legis non justificabitur omnis caro coram illo; per legem enim cognitio peccati. Nunc autem sine lege justitia Dei manifestata est et testificata a lege et prophetis. Justitia autem Dei per fidem Jesu Christi super omnes qui credunt. Non enim est distinctio. Omnes enim peccaverunt et egent gloria Dei, justificati gratis per gratiam ipsius, per redemptionem quæ in Christo Jesu, quem proposuit Deus propitiatorem per fidem in sanguine ipsius, ad ostensionem justitiæ suæ, propter remissionem præcedentium delictorum, in sustentationem Dei, ad ostensionem justitiæ ejus in hoc tempore, ut sit ipse justus et justificans eum qui ex fide est Jesu Christi (*Rom. iii, 3*). » Item idem : « Quis accusabit adversus electos Dei? Deus qui justificat. Quis est qui condemnet? Christus Jesus qui mortuus est, imo et resurrexit, qui est ad dexteram Dei, qui etiam interpellat pro nobis. Quis ergo nos separabit a charitate Christi? Tribulatio, an angustia, an persecutio, an fames, an nuditas, an periculum, an gladius? sicut scriptum est: Quia propter te mortificamur tota die, æstimati sumus sicut oves occisionis, sed in his omnibus speramus propter eum qui dilexit nos. Certus sum enim quia neque mors, neque vita, neque angeli, neque principatus, neque virtutes, neque instantia, neque futura, neque fortitudo, neque altitudo, neque profundum, neque creatura alia, poterit nos separare a charitate Dei quæ est in Christo Jesu Domino nostro (*Rom. viii, 33*). » Debemus autem nos, ut ait idem apostolus, firmiores, imbecillitates infirmorum sustinere, et non nobis placere, unusquisque vestrum proximo suo placeat in bonum ad ædificationem. Etenim Christus non sibi placuit, sed, sicut scriptum est : « Improperia impropertium tibi ceciderunt super me (*Rom. xv, 1*). » « Benedictus Deus et Pater Domini nostri Jesu Christi, Pater misericordiarum et Deus totius consolationis, qui consolatur nos in omni tribulatione nostra, ut possimus et ipsi consolari eos qui in omni pressura sunt, per exhortationem qua exhortamur ipsi a Deo, quoniam sicut abundant passiones Christi in nobis, ita et per Christum abundat consolatio nostra, sive autem tribulamur pro vestra exhortatione et salute, sive exhortamur pro vestra exhortatione quæ operatur **20** in vobis tolerantiam earumdem passionum quas et nos patimur : et spes nostra firma est pro vobis, scientes quoniam sicut socii passionum estis, sic eritis et consolationis (*II Cor. i, 3*). » « Fidelis autem Deus qui non patietur vos tentari super id quod potestis, sed faciet cum tentatione etiam proventum ut possitis sustinere (*I Cor. x, 13*). » Propter quod, charissimi, sectamini charitatem invicem, et

œmulamini meliora et spiritualia, et adjuvate vos **A** Amen. Data Kalend. Novembris, Gallio et Bra-
 invicem, ut Deo semper in omnibus placere va-
 leatis. Deus autem pacis sit cum omnibus vobis.
 dua CC.

INCIPIUNT DECRETA ALEXANDRI PRIMI PAPÆ.

*De sacerdotibus, non vexandis. nec scriptis ab eis per metum aut aliquam fraudem exigendis :
 et de passione Domini in consecratione corporis ejus miscenda ; et de aqua cum sale populis
 benedicenda ; et de fide sanctæ Trinitatis.*

(Anno Domini, 119, sub Bello Adriano imperatore.)

ALEXANDER episcopus omnibus orthodoxis per di-
 versas provincias Christo Domino famulantibus.

Cogitantibus nobis metum divini judicii, fratres
 charissimi, et post vitam hanc unumquemque prout
 gesserit recepturum, quid veniat in querelam, ta-
 cere non licuit, sed nobis vobis loqui necessitas im-
 peravit, dicente propheta : « Exalta ut tuba vocem
 tuam (*Isa. LVIII, 1*), » et cui omnium Ecclesiarum
 commissa est cura, si dissimulem, audiam, Domino
 dicente, rejecistis mandatum Dei, ut statuatis tradi-
 tionem Dei, quam privato consilio, judicio humano no-
 vis rebus constituendis liberius delectari? Unde et
 alibi scriptum est : « Ne transgrediaris terminos an-
 tiquos quos posuerunt patres tui (*Prov. XXII, 28*). »
 Terminos indubitanter transgreditur qui statuta pa-
 trum postponit atque confundit. Pervenit namque ad
 conscientiam apostolicæ Sedis, quod nonnulli sunt
 tam stolidi qui Dominica præcepta et apostolorum
 eorumque successorum statuta minime observant,
 et eos de quibus Dominus ait : « Qui vos tangit, tan-
 git pupillam oculi mei (*Zach. II, 8*), » non solum tan-
 gere minime dubitant, sed etiam persequi non for-
 midant. Et licet nos persequantur, quia nec nos
 sine illis, nec illos sine nobis persequi possunt, quo-
 niam illius sumus discipuli qui animas pro fratri-
 bus præcepit ponere, tamen eis pericula et perditio-
 nes eorum non sumus ausi celare, ne prophetica
 (quod absit) damnemur sententia, quæ ait : « Si an-
 nuntiaveris iniquo iniquitatem suam (*Ezech. III, 19*), »
 animam tuam liberasti. Si autem non annun-
 tiaveris ei, sanguinem ejus de manu tua requiram.
 Est etiam et hoc ad hanc sanctam Sedem perlatum
 (quod pudet dicere) et non solum sacerdotali, sed
 etiam omni Christiano nomini est inimicum, id est,
 quod nonnullos episcopos vel sacerdotes aut metu
 compellunt, aut vi extorquent, aut fraude decipiunt,
 aliquas confessionis suæ in alteram partem quam
 debeant, aut pro suarum non requisitione rerum, aut,
 quod deterius est, pro alieni erroris secta scripturas
 facere et propriis manibus roborare, et coram popu-
 lis recitare atque confiteri. Aliquos dicunt carceri-
 bus et ergastulis recludi, ut saltem his territi insidi-
 diis, devient Domini sacerdotes, et suis faveant vo-
 luntatibus. Relatum insuper est ad hujus sanctæ et

B apostolicæ sedis apicem, cui summarum dispositio-
 nes causarum et omnium negotia Ecclesiarum ab
 ipso Domino tradita sunt, quasi ad caput, ipso-
 dicente principi apostolorum Petro : « Tu es Petrus,
 et super hanc petram Ecclesiam meam ædificabo
 (*Matth. XVI, 18*). » Quod quidam æmuli Christi, ejus-
 que sanctæ Ecclesiæ insidiatores, sacerdotes Dei ad
 judices publicos accusare præsumant, cum magis
 apostolus Christianorum causas ad Ecclesias deferri
 et ibidem terminari præcipiat. Taliter prævarican-
 tes prævaricati sunt in Dominum suum, et non obedi-
 unt præceptis ejus, de quibus Dominus per pro-
 phetam Osee loquitur, dicens : « Quasi vaccæ lasciv-
 ientes declinaverunt (*Osee IV, 16*), » et dilexerunt
 afferre ignominiam protectoribus suis. Et idem :
C « Væ eis quoniam recesserunt a me, vastabuntur
 quia prævaricati sunt in me, et ego redemi eos, et
 ipsi locuti sunt contra me mendacia, et non clama-
 verunt ad me in corde suo, sed ululabant in cubi-
 libus suis, super triticum et vinum ruminabant, et
 recesserunt a me. Ego erudivi et confortavi brachia
 eorum, et in me cogitaverunt malitiam. Reversi
 sunt ut essent absque jugo, facti sunt quasi arcus
 dolosus (*Osee VII, 13*). » « Abjiciet eos Dominus (ait
 idem propheta), quia non audierunt eum, et erunt
 vagi in nationibus (*Osee IX, 17*). » De his enim cleri-
 cis vel laicis qui episcopos vel reliquos sacerdotes
 prius tam ad primates eorum quam ad reliquos ac-
 cusant judices, quam auribus eorum a quibus se
 læsos æstimant, inculcent, ut ab eis aut jus suum
 aut justam recipiant apologiam. Item per eundem
 ait Dominus prophetam : « Audi, domus Israel, et
 domus regis, ausculta ; et attendite, sacerdotes, quia
 vobiscum judicium est, quoniam laqueus facti estis
 speculationi et rete expansum super Thabor, victi-
 masque declinastis in profundum (*Osee V, 1*). » Et
 ego eruditor omnium vestrum. Et alibi : « Omnes
 calefacti estis quasi clibanus, quia devoratis judices
 vestros (*Osee VII, 7*). » Ipsi autem declinant victi-
 mas Domini in profundum, qui eos devorant vel in-
 juste lacerant, quia oculi Domini dicuntur. Nam si
 modo quisquam principis sæcularis oculos laceraret
 aut amoveret, esset reus majestatis an non? Pro-
 fecto aut morti traderetur aut perpetua notaretur
 infamia. Si pro sæculi potestatibus talia ab homini-

et spontaneas voluntates, quam ad actus qui per simplicitatem aut per necessitatem fiunt. Confessio enim non extorqueri debet in talibus, sed potius sponte profiteri, pessimum est enim de suspicione aut extorta confessione quemquam judicare, cum magis inspector cordis **21** sit Dominus quam operis, et potius requirit Dominus cogitationes puras et voluntates bonas, quam labia mendacia. Unde et Dominus per prophetam loquens ait : « Populus iste labiis me honorat, cor eorum autem longe est a me (*Isai. xxix, 13.*) » Pejus malum fore non aestimo, quam Christianos suis invidere sacerdotibus. Novit enim Dominus qui sunt ejus. Non potest autem humano condemnari examine, quem Deus suo reservavit iudicio. Si omnia namque in hoc sæculo vindicata essent, locum divina non haberent iudicia. Quod **B** autem ad alios iudices prius non debeant, quam ad sacerdotes vel auditores Ecclesiæ accusari, ita a tempore apostolorum et infra observatum et diffinitum invenimus. Si quis erga episcopum vel actores Ecclesiæ quamlibet querelam aut actionem juste se habere crediderit, ipse Redemptoris sui (cujus actio nostra est institutio) viarum non immemor, sed sectator egregius, qui cum malediceretur non maledicebat, sed tanquam ovis coram tondente se obmutuit, ac pro suis persecutoribus in crucem pendens apud Patrem intercessit, non prius primates superiores aut alios iudices adeat quam ipsos a quibus se læsum aestimat, conveniat familiariter, et non semel, sed sæpissime, ut ab eis aut suam justitiam accipiat, aut juste excusationem. Boni nempe et vere **C** Christiani hominis est rem ipsam omnibus amicitiae ac pacis legibus prius tentare quam in iudicio (ubi frequenter amarissimus animæ rancor innascitur) suum jus pertinaciter experiri. Si quis enim cum Deo, qui pacis est auctor, habitare cupiat, ei necesse est ut pacem inquiret. Si ergo secus egerit, ab ipsis et ab aliis communione privetur tanquam apostolorum Patrumque aliorum contemptor. De quibus ait propheta : « Erunt quasi non sint, et peribunt viri qui contradicunt vobis (*Isai. xli, 11.*) »

In sacramentorum quoque oblationibus, quæ inter missarum solemnia Domino offeruntur, passio Domini miscenda est, ut ejus, cujus corpus et sanguis conficitur, passio celebretur, ita ut, repulsis opinionibus superstitionum panis tantum et vinum aqua permistum in sacrificio offerantur. Non debet enim, ut a Patribus accepimus et ipsa ratio docet, in calice Domini, aut vinum solum, aut aqua sola offerri, sed utrumque permistum, quia utrumque ex latere ejus in passione sua profluxisse legitur; ipsa vero Veritas nos instruit calicem et panem in sacramento offerre, quando ait : « Accipit Jesus panem et benedixit, deditque discipulis suis, dicens : Accipite et manducate, hoc est enim corpus meum, quod pro vobis tradetur. » Similiter postquam cœnavit, accepit calicem, deditque discipulis suis, dicens : « Accipite et bibite ex eo omnes, quia hic est calix sanguinis mei, qui pro vobis fundetur in remissionem peccatorum

(*Matth. xxvi, 26.*) » Crimina enim atque peccata, oblatiis his Domino sacrificiis, delentur, idcirco et passio ejus in his commemoranda est, qua redempti sumus, et sæpius recitanda, atque hæc Domino offerenda, talibus hostiis delectabitur, et placabitur Dominus, et peccata dimittet ingentia. Nihil enim in sacrificiis majus esse potest quam corpus et sanguis Christi. Nec ulla oblatio hac potior est, sed hæc omnes præcellit. Quæ pura conscientia Domino offerenda est, et pura mente sumenda, atque ab omnibus veneranda. Et sicut potior est cæteris, ita potius excoli et venerari debet. Aquam enim sale conspersam populis benedicimus, ut ea cuncti aspersi sanctificentur ac purificentur, quod et omnibus sacerdotibus faciendum esse mandamus. Nam si cinis vitulæ aspersus sanguine populum sanctificabat atque mundabat, multo magis aqua sale aspersa divinisque precibus sacrata, populum sanctificat atque mundat. Et, si sale asperso per Elisæum prophetam, sterilitas aquæ sanata est, quanto magis divinis precibus sacratus, sterilitatem rerum aufert humanarum, et coquinatos sanctificat, atque mundat, et expurgat, et cætera bona multiplicat, et insidias diaboli avertit, et a phantasmatis versutiis hominem defendit! Nam si tactu fimbriæ vestimenti Salvatoris salvatos infirmos esse non dubitamus, quanto magis virtute sacrorum ejus verborum divinitus sacrantur elementa, quibus sanitatem corporis et animæ humana percipit fragilitas! His ergo et aliis instructi documentis, vota singulorum Domini sacerdotes respicite, et in virtute Spiritus sancti divinis precibus, per ministerium vobis divinitus collatum, perficere certate. Elementa quoque, tam ea quæ prædiximus quam cætera divinis apta usibus et humanis necessaria infirmitatibus sacrare, infirmos curate, et cætera quæ ad vos pertinent diligenter perficite, ipse enim Salvator tribuendo nobis exemplum, discipulis suis ait : « In nomine meo dæmonia ejicite, infirmos curate, ægros sanate, leprosos mundate, etc. Super infirmos etiam manus imponite, et bene habebunt (*Marc. xvi, 17.*)

Fidem quoque sanctæ Trinitatis sic docendam a Patribus accepimus, vobisque tradendam subditis destinamus. Isaias namque propheta ait : « Vidi Dominum Sabaoth sedentem super thronum excelsum, et Seraphin stabant in circuitu ejus, sex alæ uni, et sex alæ alteri, duabus velabant faciem ejus, duabus volabant, et clamabant ad alterutrum, dicentes : Sanctus, sanctus, sanctus Dominus Deus Sabaoth (*Isai. vi, 1.*) » Si Trinitas non est, quare tertio sanctus dixerunt? aut si unitas non est, quare subtrina repetitione unum Deum ac Dominum intima-verunt? Si Trinitas non est, cur in Geneseos libro dicitur : Dixit Deus, fecit Deus et benedixit Deus? Si unitas non est, quare tertio dixit : Deus et deos plurali numero non commendavit? Si Trinitas non est, quare in Exodo dictum est tertio : Domine Domine, miserator et misericors? Si unitas non est, quare dum tertio, o Domine, diceret, postea singu-

lariter miserator dixit, et non miseratores, ut plures ostenderet, intimavit? Si Trinitas non est, cur Abraham ad ilicem Mambre sedens tribusque occurrens, uni, Domine, dixit, et non ut viderat tribus salutationis obsequium reddidit? Si unitas non est, cur cum Moysi deus Abraham et Deus Isaac et Deus Jacob, tertio diceret, unitatem ostendens : hoc mihi nomen esse, dixit, et non, hæc sunt nostra nomina, designavit? Si Trinitas non est, quare David tertio dixit : « Benedicat nos Deus, Deus noster, benedicat nos Deus (*Psal. LXVI, 8*)? » Si unitas non est, quare cum tertio Deum nominasset, benedicat dixit, et non benedicant, adjunxit? Si Trinitas non est, cur Isaias denuo dixit : « Dominus Deus Sabaoth, Deus Israel qui sedes super Cherubim (*Isai. xxxvii, 18*)? » Si unitas non est, cur qui sedes dixit et non qui sedetis astruxit? Si Trinitas non est, cur in libro Regnorum dicitur : « Domine, Deus omnipotens, Deus Israel, sermones tui fideles sunt? » Si unitas non est, cur tui dicitur et non vestri potius intimatur? Si Trinitas non est, cur in psalmo quinquagesimo octavo cantatur, « Domine Deus virtutum, Deus Israel, intende ad visitandas omnes gentes? » Si unitas non est, cur intende posuit et non intendite, ut prædicatus est intimavit? Si Trinitas non est, cur in Apocalypsi tertio dixit : « Sanctus Dominus Deus omnipotens, qui est, et qui erat? » Si unitas non est, quare qui est et non qui sunt pluraliter designatur? Si Trinitas non est, quare in Deuteronomio dictum est : « Dominus Deus tuus misericors est et audiet vocem tuam? » Si unitas non est, quare posuit audiet, et non audient intimavit? Si Trinitas non est, quare in Jesu Nave dicitur libro : « Dominus Deus deorum est? » Si unitas non est, quare est dixit, et non sunt, more locutionis, induxit? Si Trinitas non est, quare Elias loquendo in oratione; « Domine, Domine Deus Israel ostende, quia tu es Deus meus dixit? » Si unitas non est, quare ostende posuit, et non ostendite? Si Trinitas non est, cur Mardocheus orando : « Domine Domine, Deus omnipotens, omnia in potestate tua sunt dixit? » Si unitas non est, quare in tua posuit, et non in vestra signavit? Si Trinitas non est, cur etiam Judith orando dixit : « Domine, Domine, Deus omnium virtutum, respice in orationem meam? » Si unitas non est, quare respice et non respicite designavit? Si Trinitas non est, quare in Jeremia dicitur : « Dominus Deus vester, Deus verax est? » Si unitas non est, quare verax est dixit, et non veraces potius intimavit? Si Trinitas non est, quare in Apocalypsi scriptum est : « Dominus Deus et spiritus prophetarum, misit angelum suum ostendere servis suis quæ oportet fieri cito? » Si unitas non est, cur cum Patrem et Filium et Spiritum sanctum nominasset, misit dixit, et non miserunt sub prætaxato trium personarum et nominum numero introduxit. Si Trinitas non est, quare in Deuteronomio dicit : « Dominus Deus vester hic est. » Si unitas non est, quare hic est dixit, et non hi sunt plurali numero designa-

vit? Si Trinitas non est, quare in eodem dicitur libro : « Dominus Deus tuus, Deus magnus et potens est? » Si unitas non est, quare magnus et potens pluraliter non nominatur? Si Trinitas non est, cur Tobias cum filium suum in Rages civitatem cum Raphael archangelo mitteret, benedicens eos, ita dixisse docetur : « Deus Abraham, et Deus Isaac, et Deus Jacob ipse impleat benedictionem suam in vobis? » Si unitas non est, quare ipse impleat dixit, et non ipsi impleant intimavit? Postremo si Trinitas non est, quare Dominus discipulos suos in nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti universas gentes misit baptizare? Si unitas non est, quare in nomine dixit, et non in nominibus præcipiendo perdocuit. Si Trinitas non est, quare Paulus apostolus ait : « Ex ipso, et per ipsum et in ipso sunt omnia? » Si unitas non est, quare ex ipso posuit et non ex ipsis astruxit? Si enim certo certius volueritis unitatem Trinitatis agnoscere, a sæpe dicto doctore gentium Apostolo potestis universa condiscere et sequi catholicam fidem, et horum respuere pravitate. Gratia Domini nostri Jesu Christi (inquit) et charitas Dei est communicatio sancti Spiritus ipsa et Patris et Filii, et Spiritus sancti gratia, et sic fidem sanctæ Trinitatis et intelligere et docere, Domino adjuvante, pleniter potestis.

Idecirco igitur, charissimi, fidei regulas juxta hujus epistolæ finem posuimus, ut in ejus confessione fideliter perseveremus, et, Domino auxiliante, bonam fidem habere mereamur. « Quicumque voluerit esse amicus sæculi hujus, inimicus Dei constituitur. An putatis quia inaniter Scriptura dixit : ad invdiam concupiscit spiritus qui habitat in vobis? Majorem autem dat gratiam, propter quod dicitur : Deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam. Subditi igitur estote Deo, resistite autem diabolo et fugiet a vobis. Appropinquate Domino et appropinquabit vobis. Emundate vobis manus, peccatores, et purificate corda, duplices animo. Miseri estote et lugete et plorate, risus vester in luctum convertetur, et gaudium in mœrorem, humiliamini in conspectu Domini, et exaltabit vos. Nolite detrahare vobis alterutrum, fratres mei, quia qui detrahit fratri aut qui judicat fratrem suum, detrahit legi et judicat legem. Si autem judicas legem, non es factor legis, sed judex, unus enim est legislator et judex, qui potest perdere et liberare. Tu autem quis es qui judicas proximum tuum (*Jac. iv, 4-13*). Agite nunc, divites, plorate ululantes in miseriis vestris quæ advenient vobis. Divitiæ vestræ putrefactæ sunt et vestimenta vestra a tineis comesta sunt. Aurum et argentum vestrum æruginavit, et ærugo eorum in testimonium vobis erit, et manducabit carnes vestras sicut ignis. Thesaurizatis vobis iram in novissimis diebus. Ecce merces operariorum, qui messuerunt regiones vestras, quæ fraudata est a vobis, clamat, vindictam poscens retenti laboris, et clamor eorum in aures Domini Sabaoth introivit. Epulati estis super terram, et in luxuriis enutristis

corpora vestra. In die occisionis adduxistis, occidistis justum, et non restitit vobis (*Jac. v, 4-6*). Væ, fratres, his qui tribulant vos, vos vero quanto amplius tribulamini, tanto purgatiores atque beatiores efficiemini, si tamen ipsa tribulatio patienter fuerit supportata. Unde ipsa Veritas per se dixit: « Beati qui persecutionem patiuntur propter justitiam

(*Matth. v, 10*), » et alibi: « Beati eritis cum vos oderint homines, et persecuti vos fuerint et ejece- rint nomen vestrum tanquam malum. Gaudete in illa die et exultate, quoniam merces vestra multa est in cœlo (*Matth. v, 11*). » Data ix Kalend. Augusti, Trajano et Heliano cc. consul.

22 EPISTOLA PRIMA ALEXANDRI PAPÆ.

De causis vel gravationibus sacerdotum.

Dilectissimis fratribus omnibus episcopis per diversas constitutis regiones, ALEXANDER episcopus.

Nulli, fratres, dubium est, quia boni a malis semper persequuntur et tribulantur. Propter quod humiliemur sub potenti manu Dei, ut liberet nos in tempore tribulationis. Nam, sicut leo rugiens circuit quærens quem devoret, sic diabolus non cessat circuire et quæreere quos ex fidelibus perdat, et maxime illos quos ardentiores in servitio Salvatoris, eique familiares invenerit, familiares dico eos quos sibi sacrari et in ordine apostolatus constitui voluit. Ipsi enim pro populo interpellant, et populi peccata comedunt, quia precibus suis et oblationibus ea delent atque consumunt. Qui quanto digniores fuerint, tanto facilius pro necessitatibus quibus clamant exaudiuntur. « Multum enim (ut ait beatus Jacobus apostolus) valet deprecatio justis assidua (*Jac. v, 16*). » Qui enim vos persequitur ipsum cujus legatione fungimini persequitur, quia sicut ipse Filius Dei mediator fuit Dei et hominum, ita et vos ejus vice in Ecclesia estis constituti, ut inter Dominum et homines legatione fungamini. Si quis autem legationem vestram impedit, non unius sed multorum profectum evertit. Et, sicut multis nocet, ita a multis arguendus est, et honorum societate arcendus. Et quia Dei causam impedit et statum conturbat Ecclesiæ, ideoque ab ejus liminibus Ecclesiæ arceatur. Ab hominibus quoque talis est cavendus et non in communionem fide- lium usque ad satisfactionem recipiendus. Est enim statutum olim, ut qui statum conturbat Ecclesiæ, ab ejus liminibus arceatur, ne cum fidelibus commu- nicet qui eorum bona avertit. Vos ergo, si dilectionem habueritis adinvicem et unanimes fueritis, facile tales superare poteritis. Si vero (quod absit) discor- des fueritis, et canino dente vos derodere cœperitis, non solum eos non superabitis, sed et vobis ipsis nocebitis atque ab eis superabimini, et innocenter forte peribitis. Qui autem ex vestro collegio fuerit et ab auxilio vestro se subtraxerit, magis schisma- ticus et non sacerdos esse probabitur. « Ecce, in- quit propheta, quam bonum et quam jucundum habi- tare fratres in unum (*Psal. cxxxii, 1*). » Illi vero in unum non habitant, qui a fratrum solatio se subtrahunt, aut, quod deterius est, fratribus insidias preparant aut laqueos ponunt. De his enim et eorum similibus Dominus per Osee prophetam lo- quitur dicens: « Propter vos lugebit terra et infir-

mabitur omnis qui habitat in ea in bestia agri et in volucre cœli, sed et pisces maris congregabuntur; verumtamen unusquisque non judicet, et non argua- tur vir, populus enim tuus sicut hi qui contradicunt sacerdoti; et corruet hodie, et corruet etiam pro- pheta tecum. Nocte feci tacere matrem tuam; con- tuit populus meus eo quod non habuit scientiam, quia tu scientiam repulisti, repellam te, ne sacer- dotio fungaris mihi. Et oblita es legis Dei tui, obli- viscar filiorum tuorum et ego. Secundum multitudi- nem eorum sic peccaverunt mihi, gloriam eorum ad ignominiam commutabo. Peccata populi mei co- medent, et ad iniquitatem eorum sublevabunt ani- mas eorum. Et erit sicut populus sic sacerdos, et visitabo super eum vias ejus, et cogitationes ejus reddam ei. Et comedent et non saturabuntur, forni- cati sunt et non cessaverunt, quoniam Dominum dereliquerunt in non custodiendo (*Osee. iv, 3*). » Hæc cavete, fratres, et bona semper agere festinate, quia in hoc cognoscent omnes, dicit Dominus, quo- niam mei estis discipuli si dilectionem habueritis adinvicem. Bonum est namque proculdubio, et om- nibus timentibus Deum desiderabile, cohibere dis- sensiones et altercationes, fratribusque subvenire, et invicem non invidere, sed adjuvare. Nos ergo qui discipuli Domini et dici et esse cupimus, portare crucem Christi et compati fratribus debemus, et non quascunque eis insidias aut foveas præparare, quia talionem meretur qui fratribus foveam præparat. Nolite errare, fratres, quia Deus non irridetur. Hujus rei gratia Dominus vobis commisit Ecclesiam suam, ut pro omnibus laboretis, et cunctis oppressis opem ferre non negligatis: unde Dominus per prophetam loquitur dicens: « Hæc dixit Dominus: Judicate mane judicium et eruite vi oppressos de manu calumnian- tis, ne forte egrediatur quasi ignis indignatio mea, et succendatur et non sit qui exstinguat (*Jer. xxi, 12*). » Vos ergo qui in summo speculo a Domino constituti estis, attendere eos et opprimere oportet qui in fratres seditones et scandala excitant, ne simul cum eis pereatis. Salute omnes qui recte laborant in Evan- gelio Christi et juste gubernant navem ejus ne coha- bitantes in ea demergantur aut suffocentur. Salutem vos omnis apostolica Ecclesia in Domino. Amen. Data vii Kalend. Novembris Trajano et Heliano, cc. consul.

EPISTOLA ALEXANDRI PAPÆ SECUNDA.

Ut vitentur detractioes et injustæ pulsationes.

ALEXANDER episcopus omnibus divino sacerdotio fmgentibus pax et misericordia multiplicetur, et sapientia atque bona voluntas in omnibus augeatur et fructificetur in Domino.

Gratia Dei sumus, fratres charissimi, id quod sumus. Idcirco nobis providendum est et oppido decertandum ne in ea vacui inveniamur, sed, eadem nobis cooperante gratia, fructum Domino plurimum reportemus. Quod aliter fieri non potest, nisi sapientiam sectando, ejusque præcepta lectionibus et hymnis meditando, atque eo adminiculante implendo, orando, vigilando, et voluntatem ejus (in quantum ipse largitus fuerit), perficere studeamus. Nec eamdem negligendam gratiam nobis Dominus dedit, sed fideliter exercendam tribuit. Dilectio enim sine simulatione in nobis esse, et apparere debet, quia omnis qui odit fratrem suum homicida est. Qui vero diligit eum, in Deo manet, et Deus in eo, unde et Apostolus ait: « Nolite judicare, fratres, invicem, sed hoc judicate magis, ne ponatis offendiculum fratri vel scandalum; » et Dominus inquit: « Quod tibi non vis fieri, alteri ne facias; » et alibi. « In hoc cognoscent omnes quia mei estis discipuli, si dilectionem habueritis ad invicem; et Salomon ait: « Sacrificium salutare est attendere mandatis et discedere ab omni iniquitate. » Summa enim iniquitas est fratres detrahere, et accusare, unde scriptum est: « Omnis qui detrahit fratrem suum homicida est. » Et omnis homicida non habet partem aut hæreditatem in regno Dei, et alibi: « Cavete vos, fratres charissimi, ne participes efficiamini (quod absit) malis eorum, » et non solum vos cavete a talibus, sed et cavere alios ab eis, et avertere docete, de his enim Dominus ait per prophetam Michæam: « Væ qui cogitatis inutile, et operamini malum in cubilibus vestris. In luce matutina facient illud quoniam contra Deum est manus eorum. Et concupierunt agros, et violenter tulerunt, et domos rapuerunt, et calumniabantur virum, et domum ejus, virum et hæreditatem ejus. Idcirco dicit Dominus hæc: Ecce ego cogito super familiam istam malum, unde non auferetis colla vestra, et non ambulabitis superbi, quoniam tempus pessimum est. In die illa sumetur super vos parabola, et cantabunt canticum cum suavitate, dicentium: Depopulatione vastati sumus, pars po-

puli mei commutata est. Quomodo recedet a me cum revertatur, qui regiones vestras devorat? Propter quod non erit tibi mittens funiculum sortis in cætu Domini, o Israel. Ne loquamini loquentes. Non stillabit super istos, non comprehendet confusio, dicit Dominus, Jacob: Numquid abbreviatus est spiritus Domini, aut tales sunt cogitationes ejus? Nonne verba mea bona sunt, cum eo qui recte graditur? Et e contra, populus meus in adversarium consurrexit, desuper tunicam pallium sustulistis et eos qui transibant simpliciter, convertistis ad bellum. » Et e contra: De his qui accusantur vel tribulantur per Nahum prophetam confortans eos sic loquitur Dominus, dicens: « Et confortans in die tribulationis, et sciens sperantes in se. Et in diluvio prætereunte consummationem faciet loci ejus, et inimicos ejus persequentur tenebræ. Quid cogitatis contra Dominum? Confirmationem ipse faciet. Non consurget duplex tribulatio, quia sicut spinæ se invicem complectuntur, sic convivium eorum pariter potantium, consumentur quasi stipula ariditate plena. Ex te exhibit cogitans contra Dominum malitiam, mente pertractans prævaricationem. Hæc dixit Dominus: Si perfecti fuerint, ita et plures, sic quoque attondentur et pertransibit. Afflixit te et non affligam te ultra. » Facile est, fratres, verbo fallere hominem, sed non Deum. Sapiens non est qui nocet, nec vir linguosus in malum se diriget in terra, nihil vero mali vult, qui fidelis est. Malo enim et pravo ingenio fides aliena est, ait enim Apostolus de infidelium ignorantia: « Si enim cognovissent nunquam Domini gloriæ crucifixissent. » Crucifigunt enim Dominum qui eum in sacerdotibus suis persequuntur: quia crux a cruciatur dicitur. Magnum vero sacrum sustinet qui compatitur: sed, tamen beati qui persecutionem patiuntur propter justitiam. Ecce ait Judas Apostolus: « Veniet Dominus in millibus suis facere judicium, et perdere omnes impios, et arguere omnem carnem, de omnibus impietatibus eorum. » Hæc, fratres, valde timenda sunt et perpendenda, ne veniens unusquisque ad judicium pœnam cum impiis recipiat, sed cum justis gloriam. Quod pius Dominus præstare dignetur, qui vivit et regnat per sæcula cuncta. Data Kalend. Maii, Heliano et Vetere cc. consulibus.

INCIPIUNT DECRETA SIXTI PAPÆ PRIMI.

(Anno Domini 129, tempore Adriani.)

Omnibus in Deo Patre, et Domino nostro Jesu Christo dilectis fratribus in charitate Domini nostri Jesu Christi, Sixtus Romanæ Ecclesiæ archiepiscopus salutem.

Charissimi, fideliter agite in omnibus, ut fideles et non infideles inveniamini. Nolite imitari malum, sed quod bonum est agite, quia qui ex Deo est bene facit, qui autem male, non ex Deo, sed ex diabolo

est. Fidem enim rectam vos tenere oportet, ut dissentientes ab apostolica non sitis doctrina. Unum enim verum Deum Patrem et Filium a prophetis et apostolis ostendimus prædicatum, a quibus etiam Spiritum sanctum credimus non esse discretum, Isaia propheta dicente: « Ego sum Deus et non est alius præter me. Et per meipsum juro, quia exivit ex ore meo veritas; et sermo meus non avertitur,

quia mihi inclinabitur omne genu, et omnis lingua confitebitur per Dominum, dicens : Justitia et gloria ad eum veniet. » Et ut in hoc testimonio Patrem et Filium simul fuisse cognoscatis Paulum apostolum audite dicentem : « Ut in nomine, inquit, Jesu omne genu flectatur cœlestium, terrestrium, et infernorum, et omnis lingua confiteatur, quia Dominus Jesus Christus in gloria est Dei Patris omnipotentis. » Quod si secundum aliquos Filius est minor Patre suo, ergo minorata **23** est et gloria Patris in Filio. Et ubi est quod in Salomone Scriptura loquitur dicens : « Sicut enim in conspectu eorum, inquit, magnificatus est in nobis, ita in conspectu nostro magnificaberis in illis ut cognoscant te sicut et nos cognovimus, quoniam non est Deus præter te, Domine? » Diligenter attende et agnosce Filium esse qui magnificabitur in judicio, dum venerit vivos et mortuos judicare. Item Isaias : « Audite domus Jacob, et residui domus Israel, qui egredimini ex utero et erudimini a puero usque ad senectutem. Ab initio ego sum et quousque senescatis ego sum. Ego vos feci et ego sustineo, ego remittam, ego suscipiam, dicit Dominus. » Et iterum : « Ego sum Dominus Deus, præter me non est alius Deus, annuntians novissima priusquam fiant, et statim consummata sunt. » Item alibi : « Audi me Jacob et Israel, quoniam ego feci. Ego sum Dominus Deus tuus, et non est alius præter me. » Item ibi : « Ego sum Dominus Deus tuus primus et ego novissimus et in ea quæ superventura sunt in novissimis ego sum. Ego sum Deus qui te creavi, qui te adjuvi, et communivi dextera mea. » Et unitatem Patris et Filii assignans loquitur dicens : « Ego testis vester, dicit Dominus Deus, et puer meus tu quem ego elegi, ut sciatis et credatis, quia ego sum, et ante me non fuit alius Deus, et post me non erit. » Unum hi qui non sane sapiunt, eligant ex duobus aut fateantur Patrem et Filium Deum unum, aut si solum Patrem Deum esse contendunt, ergo illis Dominus noster Jesus Christus Dei Filius non erit Deus, quia scriptum est : « Ante me non fuit alius Deus et post me non erit. » Si secundum tales ita est, cur Apostolus talia prædicat et eundem Filium Deum super omnes benedictum insinuat : « Quorum patres, inquit, ex quibus Christus secundum carnem qui est super omnia Deus benedictus in sæcula. » Item Isaias ait : « Dominus Deus Israel qui liberavit eum de Ægypto. Ego sum primus et ego post hæc et præter me non est Deus sicut ego sum qui stet et vocet, et præparet mihi, ex quo hominem feci in sæculo. » Item alibi : « In te est Deus et nesciebamus et non est alius Deus præter te. Tu es enim Deus et nesciebamus, Deus Israel Salvator. » Unus Deus non sunt Pater et Filius? Quis est hic Deus, in quo esse dicitur Deus Pater quem alium Deum non esse propheta sæpenu-mero protestatur? Et Baruch : « Hic Deus noster, ait, et non applicabitur alter ad eum qui invenit omnem viam scientiæ et dedit eam Jacob puero suo et Israel dilecto suo. Post hæc in terris visus est et inter homines conversatus est. » Et in Salomone ha-

betur : « Miserere nobis Deus omnium et ostende nobis lumen miserationis, et immitte timorem tuum super gentes, qui non exquisierunt te, ut cognoscant quia non est alius Deus nisi tu. » Item alibi : « Domine Deus Israel, non est tibi similis in cœlo sursum, neque in terra deorsum. » Et in psalmo septimo decimo : « Quoniam quis Deus præter Dominum, aut quis Deus, præter Deum nostrum. » Et in Genesi : « Et pluit Dominus a Domino ignem et sulphur super Sodomam et Gomorrhæm et evertit civitates illas. » Si solus Pater Deus est, quis pluit ignem et sulphur supra prædictas civitates, ut eas everteret? Quæso, responde. Et in Deuteronomio : « Dominus solus deducebat eos et non fuit cum illis Deus alienus. » et Paulus apostolus : « Unus Deus qui justificat circumcisionem ex fide, et præputium per fidem; » et ad Corinthios : « Deus erat in Christo mundum reconcilians sibi; » et iterum : « Non est Deus nisi unus; » et ad Galatas : « Mediator autem unius non est, Deus autem unus est; » et unitatem Patris et Filii, et Spiritus sancti demonstrans, Ephesiis scribens, ita confirmat : « Sufferentes invicem in charitate, solliciti servate unitatem spiritus in vinculo pacis. Unum corpus et unus spiritus, sicut vocati estis in una spe vocationis vestræ, unus Deus, una fides, unum baptisma, unus Deus (Ephes. iv, 2). » Si non sane sapientes unitatem fidei voluerint simplici corde recipere, ex hoc itaque testimonio in uno spiritu poterunt simul Patris et Filii unitatem condiscere. Patrem igitur, ut superius comprehensum est, in divinis litteris, ingentium, proprie positum nec legere possunt penitus nec probare. Sed quia id ipsum fides exigit christiana absque ulla dubitatione ingentium creditus qui tamen secundum seriem Scripturarum in Filio a se genito unus esse monstratur.

De cætero placuit propter malorum hominum infestationes, ut in accusatione Domini ministrorum, primo persona, fides, vita, et conversatio blasphemantium enucleatim perscrutetur. Nam fides omnes actus hominis præcedere debet, quia dubius in fide infidelis est, nec eis omnino est credendum qui veritatis fidem ignorant, nec rectæ conversationis vitam ducunt. Quoniam tales facile et indifferenter lacerant et criminantur recte et pie viventes, idcirco suspicio eorum discutienda primum, et corrigenda, neque accusatoribus suspectis vel de inimicorum domo prodeuntibus est credendum. Erant enim quidam qui prius videbantur esse ex nobis, sed non erant ex nobis. Si vero essent ex nobis, mansissent utique nobiscum, et non conturbassent fratres. « Exacuerunt enim, » ut ait Propheta, « linguas suas sicut serpentes, venenum aspidum sub labiis eorum (Psal. cxxxix, 4). » Quapropter hi respuendi sunt si incorrigibiles apparuerint, et vitandi ne Domino decipiant famulantes. State ergo, dilectissimi, super vias aspicientes et interrogantes de semitis Domini antiquis : et videte quæ est via Domini bona et recta, et ambulate in ea, et invenietis requiem animabus vestris. Data decima sexta Kalen. Maii sub Adriano et Vero.

ITEM EPISTOLA SIXTI PAPÆ.

SIXTUS universalis apostolicæ Ecclesiæ episcopus omnibus episcopis in Domino salutem.

Cognoscat vestra sapientia, charissimi fratres, quia in hac sancta sede apostolica a nobis et reliquis episcopis cæterisque Domini sacerdotibus statutum est, ut sacra vasa non ab aliis quam a sacratis Dominoque dicatis contrectentur hominibus. Indignum valde est ut sacra Domini vasa quæcunque sint humanis usibus serviant, aut ab aliis quam a Domino famulantibus eique dicatis tractentur viris. Ne pro talibus præsumptionibus iratus Dominus plagam imponat populo suo, et hi etiam qui non peccaverunt mala patientur aut pereant, quia perit justus sæpissime pro impio. Attendite, fratres, ne talia viris in Ecclesiis permittatis deinceps fieri, ne grex pretioso sanguine Christi redemptus in præcipitium (quod absit) ruat; propter quod assumite armaturam Dei, ut possitis resistere his qui contradicunt veritati, et induite vos lorica justitiæ, calceati pedes in præparatione Evangelii pacis. Si quis vero vestrum pulsatus fuerit in aliqua adversitate licenter hanc sanctam et apostolicam appellet Sedem, et ad eam quasi ad caput suffugium habeat, ne innocens damnetur, aut Ecclesia sua detrimentum patiatur. Si autem ei necesse fuerit eamque appellare minime ausus fuerit, et vocatus tamen ab hac sancta Sede fuerit, non renuat venire, sed confestim, ut ei nuntiatum fuerit, venire festinet, et causas pro quibus vocatus est prudenter disponat, atque si necesse aliquid corrigere fuerit, cum his quos hic primos invenerit, corrigat; ad Ecclesiam tamen suam non prius revertatur quam litteris apostolicis vel formatis pleniter instructus atque purgatus, si fuerit unde. Et postquam domum reversus fuerit, cognoscant vicini sui qualiter hic sua aliorumque causa discussa fuerit, quatenus eam absque aliqua ambiguitate nuntiare et prædicare omnibus possit. Ab hac enim sancta Sede, a sanctis apostolis tueri, defendi et liberari episcopi jussi sunt, ut sicut eorum dispositione ordinante Domino primitus sunt constituti, sic hujus sanctæ Sedis, cujus dispositioni eorum causas et judicia servaverunt, protectione, futuris temporibus sint ab omnibus perversitatibus semper liberi. Unde culpantur hi qui aliter circa fratres egerint, quam hujus sedis rectoribus placere cognoverint. His taliter consideratis atque cum reliquis episcopis decretis tanquam omnium curam gerentes, propter sedis propriæ apicem decernimus, ut nemo pontificum aliquem suis rebus exspoliatum episcopum aut a sede pulsum excommunicare, aut judicare præsumat, quia non est privilegium quo exspoliari possit jam nudatus. Si quis autem aliter agere præsumperit, sciat censuram hujus Sedis cum omnibus membris suis sibi venturam, et sicut egerit, ita recipiet. Si bene bene, grave grave. Si pessime pessime, quoniam dignus est operarius mercede sua. Nos, fratres, nullum perdere volumus, sed ipse perdit se qui pie considerata avertit, et qui Apostolorum et hujus sanctæ Sedis decreta libenter violat. Sed nunc, fratres, commendamus vos omnes Domino, et verbo gratiæ ejus, qui potest perficere et dare hæreditatem cum omnibus sanctis; ipse autem Deus pacis et consolationis det vobis idipsum sapere in alterutrum, ut vobis invicem succurratis, et non sitis divisi, ut unanimes, uno ore et uno corde honorificemus eum in concordia et consolatione fratrum, qui potens est confirmare nos secundum Evangelium ejus, juxta revelationem mysterii æterni, temporibus scilicet perpetuis, quibus vobis munera futurorum gaudiorum largienda sunt. Data nono Kalen. Aprilis, Adriano et Vero ce. consul.

INCIPIUNT DECRETA TELESPHORI PAPÆ.

De jejuniis septem hebdomadarum ante Pascha, et de missarum celebratione in nocte sancta Natalis Domini, et quo tempore alii diebus missæ celebrentur, et de episcoporum defensione.

(Anno Domini 131, Antonino Pio imperatore.)

Charissimis fratribus et dilectissimis episcopis TELESPHORUS Romanæ urbis archiepiscopus salutem in Domino.

Credimus sanctam fidem vestram in apostolorum eruditione fundatam, hanc tenere et hanc populis universis exponere, quæ videlicet a constitutis apostolorum, eorumque successorum nulla ratione dissentit, per quos justum est cæteros erudiri. Quapropter cognoscite a nobis et a cunctis episcopis in hanc sanctam et apostolicam Sedem congregatis statutum esse, ut septem hebdomadas plenas ante sar-

ctum Paschæ omnes clerici in sortem Domini vocati a carne jejunent; quia sicut discreta debet esse vita clericorum a laicorum conversatione, ita et in jejuniis debet fieri discretio, et sicut laici et sæculares homines nolunt eos recipere in accusationibus et infamationibus suis, ita nec clerici debent eos recipere in impulsationibus suis; quoniam in omnibus discreta debet semper esse, et segregata vita, et conversatio clericorum ac sæcularium laicorum. Et, sicut hi amplius sunt applicati divinis cultibus, et familiares Domini dicun-

tur Salvatoris, ita moribus et conversatione atque sanctitate debent esse distincti. Has ergo septem hebdomadas omnes clerici a carne et deliciis jejurent, et hymnis, et vigiliis, atque orationibus, Domino inhærere die noctuque studeant. Nocte vero sancta nativitatis Domini Salvatoris missas celebrent, et hymnum angelicum in eis solemniter decantent, quoniam et in eadem nocte ab angelo pastoribus nuntiatum est, sicut ipsa Veritas testatur, dicens : « Pastores erant in regione eadem vigilantes et custodientes vigilias noctis supra gregem suum. Et ecce angelus Domini stetit juxta illos et timuerunt timore magno, et dixit illis angelus : Nolite timere, ecce enim evangelizo vobis gaudium magnum quod erit omni populo, quia natus est vobis hodie Salvator, qui est Christus Dominus, in civitate David. Et hoc vobis signum : Invenietis infantem pannis involutum, et positum in præsepio ; et subito facta est cum angelis multitudo militiæ cœlestis, laudantium Dominum et dicentium : Gloria in altissimis Deo, et in terra pax hominibus bonæ voluntatis (*Luc. II, 8-14*). » Cæterum considerat impius justum, et quærit ut occidat **24** eum, Dominus non derelinquet eum in manus ejus, et non condemnabit eum cum judicabitur illi. Exspecta Dominum et custodi viam ejus, et exaltabit te ut possideas terram, cum interibunt impii, videbis. Vidi impium robustum, et fortissimum, sicut indigenam virentem, et transivi et ecce non erat, et quæsivi eum, et non est inventus. Custodi simplicitatem et vide rectum, quia erit in extremum viro pax ; prævaricatores autem interibunt pariter, et novissimum impiorum peribit. Salus autem justorum a Domino, fortitudo eorum in tempore tribulationis, et auxiliabitur eis Dominus, et salvabit eos et eripiet eos ab impiis et salvabit eos, quia speraverunt in eum ; et alibi : « Quid gloriaris in malitia potens ? Misericordia Dei tota die. Insidias cogitavit lingua tua quasi novacula acuta faciens dolum. Dilexisti malitiam magis quam bonum, mendacium magis quam loqui justitiam. Dilexisti omnia verba ad devorandum, lingua dolosa, sed Deus destruet te in sempiternum, terrebbeit et evellet te de tabernaculo et eradicabit te de terra viventium, et videbunt justi et timebunt et super eum ridebunt. Ecce vir qui non posuit fortitudinem suam Deum, sed speravit in multitudine divitiarum suarum, confortatus est in insidiis suis. Ego autem sicut oliva virens in domo Dei, speravi in misericordia Dei, in sæculum et in æternum. Confitebor tibi in sæculum, quoniam fecisti et exspectabo nomen tuum, quoniam bonum est in conspectu misericordiarum tuarum. » Reliquis enim temporibus missarum celebrationes ante horam diei tertiam minime sunt celebrandæ, quia et eadem hora Dominus crucifixus est, et super apostolos Spiritus sanctus descendisse legitur. Ab episcopis autem idem angelicus hymnus pro tempore et loco in missarum solemnibus celebrandus est atque solemniter recitandus.

Ipsi enim qui proprio ore corpus Domini conficiunt, ab omnibus sunt obediendi atque timendi, et non dilacerandi aut detrahendi, quia a quibus se Domini populus benedici, salvari et instrui cupit, nullatenus debet eos arguere, nec vulgus in eorum accusatione suscipi. Populus enim ab eis docendus est, et corripiendus non ipsi ab eo, quia non est discipulus super magistrum. Nullomodo igitur Domini pontifices et reliqui sacerdotes quibus Domini commissa est plebs, rite populum possunt corrigere, si deceptionis se cognoverint laqueo infestari. Unde justum est omnes in universo orbe doctores legis, ea quæ legis sunt sapere et non sacerdotes Domini labiis suis, aut quibuslibet machinationibus maculare, dum ipsos disponunt aut cupiunt maculare, potius seipsos maculant et vulnerant. Dei ergo accusat ordinationem qui eos qui ab eo constituuntur, sacerdotes accusat, et damnari cupit, a quibus se omnes fideles cavere debent, quia non solum qui faciunt, sed etiam qui consentiunt facientibus rei sunt.

Christus enim Dei Filius Dominus noster, humano generi salutem condonans plenam, de nobis ait : « Qui vos recipit, me recipit, et qui vos spernit, me spernit (*Matth. x, 40 ; Luc. x, 16*). » Si ergo Dominus in eis recipitur, et rejicitur, proculdubio ipsius sunt qui in eis rejicitur, vel suscipitur. Et tu quis es, qui judicas servum alienum ? Proculdubio transgressores legis Dei et apostolorum, atque prophetarum, et non solum harum, sed etiam legum humanarum. Omnes enim leges tam divinæ quam humanæ alienum servum judicare prohibent. Quid putas erit de te, cum transgressores et conculcatores legis Dei damnabuntur ? Profecto et tu damnaberis, quia postposuisti mandatum Dei, et tuam adimplesti voluntatem, quoniam sicut digni sunt vita qui mandatum Dei adimplent atque custodiunt, ita rei et peridigni sunt morte, qui ea postponunt et in vanum ducunt. Est enim in apostolicis scriptum institutis, alterius vitam nemo laceret, et de malo alieno os suum non coinquinet. Accusatores vero et accusationes, quas leges sæculi non admittunt, et nos submovemus, et accusatori omnino non credi decernimus, qui absente adversario causam suggerit ante utriusque partis justam discussionem. Nec hi qui non sunt idonei suscipiantur ad accusationem, et omnes qui adversus patres armantur, infames esse censemus. Patres enim omnes venerandi sunt, non respuendi, aut insidiandi. Hi vero qui cum inimicis morantur, aut qui suspecti habentur, minime recipiantur, quia eorum æmulatio lacerat etiam innocentes. Hunc murum firmissimum statuerunt patres nostri, et nos cum eis contra persecutores nostros, ut hoc remedio eorum pellantur machinamenta, et vos securiores et sanctiores famulari mereamini vestro Salvatori. De talibus enim insidiatoribus et accusatoribus servorum suorum loquitur Dominus per prophetam dicens : « Os tuum misisti ad malitiam, et lingua tua concinnabat dolum, »

sedens adversus fratrem tuum loquebaris, et in filium matris tuæ fabricabas opprobrium. Hæc fecisti et tacti, existimasti similem tui me futurum? arguam te, et proponam ante oculos tuos. Intelligite hæc qui obliviscimini Dominum ne forte rapiat et non sit qui liberet. »

Languentes autem in isto conamine notandi sunt, et a talibus repellendi. Tales enim membra sunt diaboli, qui sursum atque deorsum pervolans quærit quod possit occidere, quos possit separare, quos possit devorare. Propter quam rem vigilandum est, et armis cœlestibus sumus muniendi, ne in ejus compedes incidamus aut ejus foveis illaqueemur. Decet enim in talibus causis hoc maxime provideri, ut sine strepitu concertationum et charitas custodiatur et veritas defendatur, atque innocentes et Domini ministri illæsi liberentur. De bonis ergo et legem Domini custodientibus fratribusque adjuvan-

atibus et non nocentibus, sed supportantibus ait per Prophetam Dominus : « Non sedi cum viris vanitatis, et cum superbis non ingrediar. Odivi ecclesiam pessimorum et cum impiis non sedebo. Lavabo in innocentia palmas meas, et circuibō altare tuum, Domine, ut clara voce prædicem laudem tuam, et enarrem omnia mirabilia tua. Domine, dilexi habitaculum domus tuæ, et locum tabernaculi gloriæ tuæ; ne ponas cum peccatoribus animam meam, et cum viris sanguinum vitam meam. In quorum manibus scelus, et dextera eorum repleta est muneribus, ego autem in simplicitate mea gradiar, redime me, et miserere mei; pes meus stetit in via, in Ecclesiis benedicam Domino. » Concordent igitur cum omnibus Dei sacerdotibus hæc charitatis sententiæ, in quibus vos fixos et firmos exstiterere judicamus. Deus vos incolumes custodiat, filii charissimi. Data xv Kalend. Martii, Antonio et Marco IV cc. consul.

INCIPIUNT DECRETA IGINII PAPÆ DE FIDE ET RELIQUIS CAUSIS.

De fide et reliquis causis.

(Anno Domini 143, tempore Antonini Pii imperatoris.)

IGNIUS in Christi nomine almæ urbis Romæ episcopus, cunctis in apostolica fide et doctrina degentibus, salutem.

Charissimi, Deus Filium suum misit in similitudinem carnis peccati, et de peccato damnavit peccatum in carne, ut justitia legis impleretur. Filius non secundum deitatem solam a Patre missus est, sed secundum carnem, quam clementer et pie pro nobis assumere non dedignatus est. Nam quod semetipsum, exinanita majestatis suæ potentia, idem Filius miserit, Apostolus contestatur et dicit: « Semetipsum exinanivit, formam servi accipiens, humiliavit semetipsum, factus obediens usque ad mortem, mortem autem crucis (Philipp. II, 7, 8). » Et Isaias : « Non legatus, neque angelus, sed Deus ipse veniet, et salvabit nos; » item ibi : « Palam apparui non quærentibus me. » Et Jeremias : « Dereliqui domum meam, dimisi hæreditatem meam, veni et factus sum illis in opprobrium. » Et in Michæa : « Ecce Dominus veniet, et commovebuntur sub eo montes; » et in Zacharia : « Gaude et exulta filia Sion, quia ecce ego venio, et commorabor in medio tui, dicit Dominus; » et Apostolus ad Timotheum : « Humanus sermo et omni acceptione dignus, quoniam Jesus Christus venit in hunc mundum peccatores salvos facere; » et Malachias : « Ecce subito veniet in templo suo Dominus quem vos quæritis, et angelus Testamenti quem vos vultis; » in Evangelio : « Non veni vocare justos, sed peccatores in penitentiam. » Item ibi : « Quid nobis, et quid tibi Jesu, Filii Dei, ve-

nisti ante tempus perdere nos? venit Filius hominis salvare et quærere quod perierat. » Item ibi : « Ego veni ut vitam habeant, et abundantius habeant; » item ibi : « Nemo ascendit in cœlum, nisi qui de cœlo descendit, Filius hominis qui est in cœlo. » Nunquid in his tantis ac talibus testimoniis quibus se Filius Dei a semetipso venisse testatus est, poterit quis dicere ab alio et non a semetipso venisse? dum manifestum est, quod qui carnem nostram dignanter assumpsit, voluntarie et non ab alio missus advenit; nam qui in Patre manens, ubique potentia sua consistit, ubi quo a Patre mitteretur omni modo non habuit, quoniam nulla pars cœlorum ac terræ a conspectu Patris excipitur, ubi secundum vos a Patre Filius mitteretur? et Paulus : « Renovamini, inquit, spiritu mentis vestræ, et induite novum hominem qui secundum Deum creatus est in justitia et sanctitate veritatis. » Et ad Hebræos : « In eo enim in quo passus est ipse et tentatus est, potens est eis qui tentantur auxiliari, » unde sanctæ vocationis semper cœlestis participes. Considerate Apostolum confessionis nostræ, et pontificem Jesum fidelem existentem qui vocavit eum. Et ad Colossenses : « Nunc autem deponite et vos universa, iram, indignationem, malitiam, blasphemiam, turpique verba ex ore vestro non procedant. Nolite mentiri invicem. Exspoliantes vos veterem hominem cum actibus suis, induite novum eum qui renovatur in agnitionem secundum imaginem ejus qui creavit eum. » Nunquid is qui universam

creaturam, visibilia et invisibilia propriæ virtute potestatis procreavit ac fecit, seipsum ante, aut postmodum (quod dicere nefas est) creavit vel facere potuit? Et Dominus in Evangelio ait: « Ego et Pater unum sumus; » et iterum: « Qui me videt, videt et Patrem; » et iterum: « Qui me odit, et Patrem meum odit; » et iterum: « Ut omnes honorificent Filium, sicut honorificant Patrem; » et iterum: « Ut sint in nobis unum, sicut et nos unum sumus. Tu in me, et ego in eis; » et iterum: « Omnia mea tua sunt; » et iterum: « Ego in Patre, et Pater in me; » et iterum: « Pater in me manens facit opera hæc. » Et Joannes evangelista ait: « In principio erat Verbum, et Verbum erat apud Deum, et Deus erat Verbum (Joan, 1, 1); » et iterum ipse ad Parthos: « Tres sunt, inquit, qui testimonium perhibent in terra: aqua, sanguis et caro, tres in nobis sunt; et tres sunt qui testimonium perhibent in cælo: Pater, Verbum, et Spiritus, et hi tres unum sunt. » Nos itaque in natura divinitatis, quia unum sunt, Pater, et Filius, et Spiritus sanctus, nec Patrem aliquo tempore credimus præcessisse, ut major sit Filio, nec Filium postea natum esse ut divinitate Patris minoretur.

Cæterum, fratres, salvo in omnibus Romanæ Ecclesie privilegio, nullus metropolitanus absque cæterorum omnium comprovincialium episcoporum instantia aliquorum audiat causas eorum, quia irritæ erunt aliter actæ quam in conspectu eorum omnium ventilatæ, et ipse, si fecerit, coerceatur a fratribus.

Criminationes majorum natu per alios non fiant, nisi per ipsos qui crimina intendunt, si tamen ipsi digni et irreprehensibiles apparuerint, et actis publicis docuerint omni se suspitione carere et inimicitia 25, atque irreprehensibilem fidem ac conversationem ducere: necnon et peregrina negotia et judicia prohibemus, quia indignum est ut ab externis judicentur qui provinciales et a se electos debent habere judices. Nos quidem ex omni parte carpendo occasiones abscidimus. Nos supernæ memores disciplinæ, quibuscumque cadentibus dexteram porrigimus, et a ruinæ præcipitio quos possumus relevamus et defensionis adminiculum totis viribus præbere cupimus. Certe si vel mens sit recti conscia, vindicta dignus est qui aliis existit causa periculi; qui vero innocentem vel fratrem quocumque ingenio persequitur, ipse in se jugulum mortis impingit, ut ait divinus et beatus præco: Noli detrahere, ne eradiceris, noli accusare, ne accuseris, noli judicare, ne judiceris, quia in quo judicio judicaveris, judicabitur de te. Nemo creditur nos odisse quorum relatione non læditur, dicit enim Dominus: Omne regnum in se divisum non stabit, et omnis scientia aut regula adversum se divisa non stabit. Ideoque necesse est, ut concorditer salubres suscipiatis, hortans, nihil per contentionem agentes, sed ad omne studium devotionis unanimes, divinis et apostolicis constitutionibus pareatis. Data xvii Kalend. Octobris. Magno et Camerino consulis.

EPISTOLA IGINII PAPÆ AD ATHENIENSES.

Papa Iginus Atheniensibus salutem.

Multa mihi fiducia est apud vos, fratres, et multa gloriatio pro vobis. Repletus sum consolatione, superabundo gaudio in omni tribulatione nostra. Tribulor enim quando de vobis audio quod non oportet. Consolor vero quoties ea inter vos fieri cognovero quæ bonos christianos decet implere. « Nolite, fratres, jugum ducere cum infidelibus, » unde doctor gentium loquitur dicens: « Quæ participatio justitiæ cum iniquitate? quis autem consensus templo Dei cum idolis? vos enim estis templum Dei vivi, sicut dicit Dominus. Quoniam inhabitabo in illis, et inambulabo, et ero illorum Deus, et ipsi erunt mihi populus (II Cor. vi, 14, 16). » Si enim Deus angelis peccantibus non pepercit, sed rudentibus inferni detractos in tartarum tradidit, in judicio cruciandos reservari, et originali mundo non pepercit, sed octavum Noe justitiæ præconem custodivit, diluvium mundo impiorum inducens, et civitates Sodomorum et Gomerthæorum in cinerem redigens, eversione damnavit, exemplum eorum qui impie acturi sunt ponens, quid putatis iniquis et impiis perseverantibus in nequitia eorum erit? Justum vero Lot oppressum a nefandorum injuria conversatione eruit, aspectus enim et audita justus erat, habitans apud eos

qui de die in diem animam justam iniquis operibus cruciabant. Novit Deus pios de tentatione eripere, iniquos vero in diem judicii cruciandos reservare, magis autem eos qui post carnem in concupiscentiam immunditiæ ambulant, damnationemque contemnunt, audaces, sibi placentes sectas non metuunt facere, blasphemantes. Unde alieni erroris socium a sui propositi tramite non recedentem, aut apostolicæ sedis jussionibus inobedientem suscipere non possumus, quia inter fideles credentes vel sanctorum Patrum jussionibus obtemperantes permittimus, quia inter fideles magna debet esse discretio et infideles. Si Deus, fratres, justis non pepercit, quid de nobis peccatoribus fieri putatis? Custodite vos ab omni inquinamento carnis et corporis, ut salvi sitis in die adventus Domini, unum autem hoc non lateat vos, ut ait Apostolus: Charissimi, quia unus dies apud Dominum sicut mille anni, et mille anni, sicut unus dies. Non tardat Dominus promissis, sed patienter expectat propter vos, nolens aliquos perire, sed omnes ad penitentiam reverti. Adveniet autem dies Domini ut fur, in qua cæli magno impetu transient, elementa vero calore solventur. Cum hæc ergo omnia dissolvenda sint, quales oportet vos esse in sanctis conversationibus et pietatibus, expectantes et

properantes in adventum diei Dei, per quem cœli ar- A dentes solventur, et elementa ignis calore tabescent. ipse perficiet, confirmabit, et consolidabit. Ipsi Nos vero cœlos novos et terram novam et promissa gloria et imperium in sæcula sæculorum, Amen. ipsius exspectamus, in quibus iustitia inhabitat. Data x Kalend. Martii, Magno et Camerino consu- Deus autem omnis gratiæ qui vocavit vos, in æter- libus.

INCIPIUNT DECRETA PII PAPÆ.

Ut die Dominico Pascha celebretur.

(Anno 147, imperante Ant. Vero.)

Omnibus Ecclesiis in eadem qua sumus fide et B doctrina manentibus, Præ apostolicæ sedis archi- episcopus.

Gratias agimus, fratres, Deo, quoniam crescit fides vestra et abundat charitas uniuscujusque omnium vestrum invicem, ita ut nos ipsi in vo- bis gloriemur in Ecclesiis Dei. Videte, fratres, vi- dete ut nemo vos seducat, volens in humilitate et religione angelorum, quæ non vidit; ambulans fru- stra, inflatus sensu carnis suæ, et non tenens caput, ex quo totum corpus per nexus et conjunctiones ministratum et constructum crescit in augmentum Domini; sed induite vos sicut electi Dei, sancti et dilecti, viscera misericordiæ, benignitatem, humili- tatem, modestiam, patientiam, supportantes invicem et donantes vobismetipsis si quis habet querelam. Et sicut Christus donavit vobis, ita et vos.

Cæterum nosse vos volumus quod Pascha Do- mini, die Dominica annuis solemnitatibus sit cele- brandum. Istis ergo temporibus Hermes doctor fidei et Scripturarum effulsit inter nos. Et licet nos idem Pascha prædicta die celebremus, et quidam inde dubitarent, ad corroborandas tamen animas eorum eidem Hermæ angelus Domini in habitu pastoris apparuit et præcepit ei, ut Pascha die Dominico ab omnibus celebraretur tempore suo; unde et vos apostolica auctoritate instruimus omnes eadem ser- vare debere, quia et nos eadem servamus, nec de- betis a capite quoquomodo dissidere.

Cavete diligenter omnes, ne quis vos decipiat per aliquam astrologiam vel philosophiam et inanem D fallaciam, secundum traditionem hominum, secun- dum elementa mundi, et non secundum Christum et traditionem rectam. « In Christo enim habitat om- nis plenitudo divinitatis corporaliter ut situs in illo repleti, qui est caput omnis principatus et potestatis, » qui sine dubio qui contra mandata Dei agit peccat, et qui consensum præstat erranti. Hanc sanctam se- dem apostolicam omnium Ecclesiarum caput esse præcepit, ipso dicente principi apostolorum Petro: « Tu es Petrus et super hanc petram ædificabo Ec- clesiam meam, et portæ inferi non prævalebunt adver- sus eam, et tibi dado claves regni cœlorum. Et quod- cunque ligaveris super terram erit ligatum et in cœlo, et quodcunque erit solutum super ter- ram erit solutum et in cœlo (*Matth.* xvi, 18). » Quid enim prodest illi suo errore non pollui qui

consensum præstat erranti. Oves enim pastorem suum non reprehendant, plebs vero episcopum non accuset, nec vulgus eum arguat, quoniam non est discipulus super magistrum, neque servus supra Dominum. Episcopi autem a Deo sunt iudicandi, qui eos sibi oculos elegit; nam a subditis aut pravæ vitæ hominibus non sunt arguendi vel accusandi, aut lacerandi, ipso Domino exemplum dante, quando per seipsum, et non per alium vendentes sacerdotes, et ementes ejecit de templo, et mensas mummula- riorum proprio everit flagello, et ejecit de templo; et sicut alibi per prophetam loquitur dicens: Deus stetit in synagoga deorum, in medio autem deos discernit. Si quis vero a suo proposito retrorsum exorbitaverit, et jussum apostolicæ sedis libenter transgressus fuerit, infamis efficitur. Reprobari ergo

C oportet eorum redargutiones qui in recta fide sus- pecti sunt. Fides autem et conversatio primum scrutanda est, et denuo qui irreprehensibiles appa- ruerint sunt recipiendi, et non prius, quia « bonus homo, » testante Veritatis voce, « ex bono thesauro cordis sui profert bona, malus homo ex malo thesau- ro cordis sui profert mala. Ex abundantia enim cordis os loquitur, » ideo persona et opinio ac vita uniuscu- jusque in initio rimanda est, quia boni semper in- festantur a malis. Boni enim cum malis, licet misti sint in Ecclesia, vix concordare inveniuntur, quo- niam dissimilis est eorum cogitatio, voluntas et actus. Nihil enim prodest homini jejunare et orare, et alia religionis bona agere, nisi mens ab iniquitate revo- cetur, et ab obtretationibus lingua cohibeatur, unde ait propheta: « Cohibe linguam tuam a malo, et labia tua ne loquantur dolum, diverte a malo et fac bonum. » Nemo enim bonum faciens alteri verbo aut facto nocere vult, quanto minus in suspicionem debet venire fidelis homo ut dicat aut faciat ea quæ pati non vult! Quia omnis suspicio potius repellenda est quam approbanda vel recipienda. « Charitas enim non quærit quæ sua sunt, » sed quæ aliorum, quia unius causa multorum non est præferenda. « Secta- mini charitatem, æmulamini spiritualia. Charitas enim patiens est, benigna est. Charitas enim non æmu- latur, non agit perperam, non inflatur, non est am- bitiosa, non quærit quæ sua sunt, non irritatur, non cogitat malum, non gaudet super iniquitate; con- gaudet autem veritati, omnia suffert, omnia credit, omnia sperat, omnia sustinet. Charitas nunquam

excidit. » Semper rogo vos, ut deteriora rejiciatis, et meliora perficiatis, quia nos non spiritum mundi accepimus, sed Spiritum qui ex Deo est, ut sciamus quæ a Deo donata sunt nobis, et ea sectemini indifferentem. Data VII Idus Aprilis Claro et Severo consulibus.

EPISTOLA PII PAPÆ ITALICIS DIRECTA.

Pius Romanæ urbis archiepiscopus, Italicis fratribus salutem in Domino.

Scitis, fratres, quia Dei agricultura sumus, ideo ejus adjuutores esse debemus, secundum gratiam quam ipse dedit nobis; si hoc autem esse neglexerimus, nulli dubium est quod damnabimur. Si vero in ejus servitio pro viribus laboraverimus, verique ejus adjuutores fuerimus, ejusque voluntatem implere studuerimus, profecto ab illo ditabimur, quia uniuscujusque opus quale sit, ut ait Apostolus, dies Domini declarabit, et ignis probabit. Ad sedem autem apostolicam perlatum est quod sint inter vos contentiones et æmulationes, et prædia divinis usibus tradita, quidam humanis applicant usibus, et Domino Deo cui tradita sunt ea subtrahunt ut suis usibus inserviant. Quapropter ab omnibus illius usurpationis contumelia depellenda est, ne prædia sibi secretorum cœlestium dicata a quibusdam irruentibus vententur. Quod si quisquam præsumpserit, sacrilegus habeatur, et sicut sacrilegus judicetur. Ipsos autem qui hoc agunt, clericos et Domini sacerdotes persequi, eosque infomare audivimus, ut malum super malum addant, et deteriores fiant; non intelligentes quod Ecclesia Domini in sacerdotibus consistit et crescit in templum Dei. Et sicut qui Ecclesiam Dei vastat et ejus prædia et donaria exspoliatur et invadit fit sacrilegus, sic et ille qui ejus sacerdotes insequitur sacrilegii reus existit, et sacrilegus judicatur. Æmulamini, fratres, charismata meliora, et nolite talia agere, nec eis commiseri aut consentire qui talia agunt, quoniam non solum qui talia agunt sunt hujus criminis rei, sed qui facientibus **26** consentiunt. Non ergo gravius peccatum est fornicatio quam sacrilegium, sed sicut majus est peccatum quod in Deum committitur quam quod in hominem, sic gravius est sacrilegium agere, quam fornicari; de talibus enim ait Apostolus: « Et vos inflati estis, et non magis luctum habuistis ut tollatur de medio vestrum, qui hoc opus fecit. Ego quidem absens corpore, præsens autem spiritu, jam judicavi ut præsens eum qui sic operatus est in nomine Domini nostri Jesu Christi, congregatis vobis et meo spiritu in virtute Domini nostri Jesu Christi hujusmodi tradere Satanæ in interitum carnis, ut spiritus salvus sit in die Domini nostri Jesu Christi. Non est bona gloriatio vestra. Nescitis quia modicum fermentum totam massam corrumpit? Expurgate, inquit Apostolus, vetus fermentum ut sitis nova conspersio, sicut estis azymi. Etenim Pascha nostrum immolatus est Christus. Itaque epulemur,

non in fermento veteri, neque in fermento malitiæ et nequitiae, sed in azymis sinceritatis et veritatis. Scripsi vobis in epistola, ait idem ipse Apostolus, ne commisceamini fornicariis, non utique fornicariis hujus mundi, aut avaris, aut rapacibus, aut idolis servientibus. Alioquin debueratis de hoc mundo exisse. Nunc autem scripsi vobis non commiseri. Si quis autem frater nominatus est fornicator, aut avarus, aut idolis serviens, aut maledicus, aut ebriosus, aut rapax, cum hujusmodi nec cibum sumere. Quid enim mihi de his qui foris sunt judicare? Nonne de his qui intus sunt vos judicatis? Nam eos qui foris sunt Deus judicabit. Auferte malum ex vobis ipsis. Audet aliquis vestrum, habens negotium adversus alterum, judicari apud iniquos et non apud sanctos? An nescitis quoniam sancti Dei de mundo judicabunt? Et si in vobis judicabitur mundus, indigni estis quidem ut de minimis judicetis, nescitis quoniam angelos judicabimus? quanto magis sæcularia! Sæcularia igitur judicia si habueritis, contemptibiles qui sunt in Ecclesia illos constituite ad judicandum. Ad verecundiam vestram dico, sic non est inter vos sapiens quisquam qui possit judicare fratrem suum, sed frater cum fratre iudicio contendit, et hoc apud infideles. Jam quidem omnino delictum est in vobis quod iudicia habetis inter vos. Quare non magis injuriam accipitis? Quare non magis fraudem patimini? Sed vos injuriam facitis et fraudatis, et hoc fratribus. An nescitis quia iniqui regnum Dei non possidebunt? Nolite errare. Neque fornicarii, neque idolis servientes, neque adulteri, neque molles, neque masculorum concubitores, neque fures, neque avari, neque ebriosi, neque maledici, neque rapaces regnum Dei possidebunt. Et hæc quidem fuistis, sed abluti estis et sanctificati estis in nomine Domini nostri Jesu Christi, et in Spiritu Dei nostri (I Cor. v, 2-13; vi, 1-11). » De cætero salva in omnibus apostolica auctoritate quæcumque sunt ad religionis observantiam pertinentia, locis suis et a suæ diœceseos synodis audiantur. Et si quis sacerdotum vel reliquorum clericorum suo episcopo inobediens fuerit, aut insidias ei paraverit, aut contumeliam, aut calumniam, et convinci poterit, mox curiæ tradatur. Qui autem facit injuriam, recipiat hoc quod inique gessit. « Corruptum enim mores bonos colloquia mala. Evigilate justi et nolite peccare (I Cor. xv, 33, 34). » Data Idus Martii, Claro et Severo IV cc. consul.

✕ INCIPIUNT DECRETA ANITII PAPÆ.

De ordinatione archiepiscoporum et reliquorum episcoporum; et de appellationibus minorum ad majorum sedes, vel ad Romanam Ecclesiam.

(Anno 164, imp. Lucio Anto. Commodo.)

ANITIUS universis Ecclesiis per Galliæ provincias constitutis, in Domino salutem.

Bonorum operum et spiritualium studiorum Deum auctorem esse non dubium est, qui bonorum hominum incitat mentes et adjuvat actiones; quod nobis evidenter apparuit, cum inter longinqua spatia regionum unum corda vestra senserunt consilium, et quæ desiderabatis responsa, non unius, sed plurimorum epistolæ intimarunt. De ordinationibus vero episcoporum super quibus nos consulere voluistis, olim in sancti prædecessoris nostri Anacleti ordinationibus quædam jam decreta reperimus. Scimus enim beatissimum Jacobum qui dicebatur justus, qui etiam secundum carnem frater Domini nuncupatus est, a Petro, Jacobo et Joanne apostolis, Hierosolymorum episcopum esse ordinatum. Si autem non minus quam a tribus apostolis tantus vir fuit ordinatus episcopus, patet profecto eos formam instituentem Domino tradidisse, non a minus quam a tribus episcopis episcopum ordinari debere. Sed crescente numero episcoporum, nisi necessitas intervenerit, debent etiam plures augeri. Id est si archiepiscopus diem obierit, et alter ordinandus archiepiscopus electus fuerit, omnes ejusdem provinciæ episcopi ad sedem metropoleos conveniant, ut ab omnibus ipse ordinetur. Oportet autem ut ipse qui illis omnibus præesse debet, ab omnibus illis eligatur et ordinetur. Reliqui vero provinciales episcopi, si necesse fuerit, cæteris consentientibus, a tribus jussu archiepiscopi consecrari possunt episcopis. Sed melius est si ipse cum omnibus, eum qui dignus est elegerit et cuncti pariter sacraverint pontificem. Et licet istud necessitate cogente concessum sit, illud tamen quod de archiepiscopi consecratione prædictum est atque præceptum, id est, ut omnes suffraganei eum ordinent, nullatenus immutari licet; quia qui illis præest, ab omnibus episcopis quibus præest debet constitui. Sin aliter præsumptum fuerit, viribus carere non dubium est, quia irrita erit ejus secus acta ordinatio; ipse autem archiepiscopus nihil de eorum causis, aut de aliis communibus juxta statuta apostolorum absque cunctorum illorum agat consilio; nec illi, nisi quantum ad proprias parochias pertinet sine suo, quoniam tali gaudet concordia Altissimus et gloriatur in membris suis. Nulli archiepiscopi primates vocentur, nisi illi qui primas tenent civitates, quarum episcopi apostoli et successores apostolorum regulariter patriarchas et primates esse constituerunt, nisi ali-

qua gens deinceps ad fidem convertatur, cui necesse sit propter multitudinem eorum primatem constitui. Reliqui vero qui alias metropolitanas sedes adepti sunt, non primates, sed metropolitani nominentur. Si autem aliquis metropolitanorum inflatus fuerit, et sine omnium comprovincialium præsentia vel consilio episcoporum, aut eorum, aut alias causas, nisi eas tantum quæ ad propriam suam parochiam pertinent, agere, aut eos gravare voluerit, ab omnibus districte corrigatur, ne talia deinceps præsumere audeat. Si vero incorrigibilis, eisque inobediens apparuerit, ad hanc apostolicam sedem, cui omnia episcoporum judicia terminare præcepta sunt, ejus contumacia referatur, ut vindicta de eo fiat, et cæteri timorem habeant. Si autem propter nimiam longinquitatem, aut temporis incommoditatem, vel itineris asperitatem, grave ad hanc sedem ejus causam deferre fuerit, tunc ad ejus primatem causa deferatur, et penes ipsum hujus sanctæ sedis auctoritate judicetur. Similiter si aliquis episcoporum metropolitanum suspectum habuerit, apud primatem dioceseos, aut apud hanc apostolicam sedem audiatur. Qui major est vestrum, secundum Dominicam jussionem, sit vester minister, et quanto major es in omnibus, humilia te ipsum. Charissimi, nolite inter vos contendere, nec quærat aliquis major esse, sed, juxta Apostolum, Diligite vos invicem, « quia charitas ex Deo est, et omnis qui diligit, ex Deo natus est, et cognoscit Dominum. Qui non diligit, non novit Deum, quoniam Deus charitas est. » Pascite, inquit princeps apostolorum, « qui in vobis est gregem Dei, providentes non coacte, sed spontanee secundum Deum, neque turpis lucri gratia, sed voluntarie. Neque ut dominantes in cleris, sed forma facti gregi ex animo. Et cum apparuerit princeps pastorum, percipietis immarcescibilem gloriæ coronam (I Petr. v, 24). » Et juxta alium apostolum: « Fratres, memores estote verborum quæ prædicta sunt ab apostolis Jesu Christi qui dicebant vobis, quoniam in novissimo tempore venient illusores secundum desideria ambulantes impietatum. Hi sunt qui segregant semetipsos animales, spiritum non habentes. Vos autem, charissimi, superædificantes vosmetipsos sanctissimæ vestræ fidei, in Spiritu sancto orantes, ipsos vos in dilectione Dei servate, exspectantes misericordiam Domini nostri Jesu Christi in vitam æternam. Et hos quidem arguite judicantes, illos vero servate de igne recipientes. Aliis autem miseremini in timore,

odientes eam quæ carnalis est maculatam tunicam (Jud., 17-23). » Prohibete, fratres, per universas regionumstrarum Ecclesias, ut clerici, qui laicis et simplicibus, virtutis, honestatis, pudicitiae et gravitatis exemplar esse debent ac seipsum tanquam signum purioris vitæ rudioribus ad imitationem prudenter exhibere, juxta Apostolum, comam non nutriant, sed desuper caput in modum spheræ radant, quia sicut discreti debent esse in conversa-

atione, ita et in tonsura et omni habitu discreti debent apparere. Hæc vobis, fratres, ut petistis custodienda mittimus, et custodire præcipimus, « ut in nomine Jesu omne genu flectatur, coelestium, terrestrium et infernorum, et omnis lingua confiteatur, quia Dominus Jesus Christus in gloria est Dei Patris, » cui honor et imperium per æterna sæcula. Data octavo Kalend. Junii, Galliano et Rufino consulibus.

INCIPIUNT DECRETA SOTHERIS PAPÆ.

De fide.

(Anno Domini 168, tempore Antonini Commodi.)

SOTHER apostolicæ sedis archiepiscopus, Campanis omnibus salutem in Domino.

Gaudere vos oportet, fratres, quod divina largiente gratia familiares Domini vocamini, ejusque sacerdotii dignitate fungimini. Nunc autem rogo vos ut circa plebes vobis commissas laborare dignemini, et fructuosos manipulos Domino reportare nitamini. Paulus enim apostolus de fide ita loquitur, dicens : « Quod ante promiserat, ait, per prophetas suos in Scripturis sanctis de Filio suo qui factus est ei ex semine David, secundum carnem (Rom. 1, 2). » Item ipse ad Galatas : « Postquam autem venit plenitudo temporis, misit Deus Filium suum ex muliere factum sub lege (Galat. 4, 4). » Et ad Philipenses : « In similitudinem hominum factus et habitu inventus ut homo (Philipp. 2, 7). » Et in psalmo tricesimo : « Infirmata est in paupertate virtus mea, et ossa mea conturbata sunt, et super inimicos meos factus sum opprobrium (Psal. xxx, 14). » Item ibi : « Oblivioni datus sum tanquam mortuus a corde. Factus sum tanquam vas perditum (Ibid. 13). » Et in septuagesimo : « Tanquam prodigium factus sum multis, et tu adjutor fortis (Psal. lxx, 7). » Et in septuagesimo secundo : « Ut jumentum factus sum apud te, et ego semper tecum (Psal. lxxii, 22). » Et in octogesimo sexto : « Mater Sion dicit : Homo, et homo natus est in ea, et ipse fundavit eam Altissimus (Psal. lxxxvi, 5). » Et in septuagesimo septimo : « Factus sum sicut homo sine adjutorio inter mortuos liber (Psal. lxxvii, 5). » Et in centesimo octavo : « Et factus sum illis opprobrium, viderunt me, et moverunt capita sua (Psal. cviii, 15). » Et in centesimo primo : « Vigilavi et factus sum sicut passer solitarius in tecto (Psal. ci, 5). » Et in Evangelio : « Verbum caro factum est, et habitavit in nobis (Joan. 1, 14). » Filius igitur secundum carnem dicitur factus. Nam secundum divinitatem a Patre nusquam dicitur factus, sed genitus; dum enim Pater loquitur, Filius loquitur, et cum Filius loquitur Patrem in illo esse loquentem documentis cœlestibus comprobatur, Paulo apostolo attestante, qui ait : Multis partibus multisque modis olim **27** Deus locutus est Patribus in prophetis, novissime autem locutus est nobis in Filio. Et ut eundem

Filium, excepto Patris præcepto, doceam fuisse locutum, ex Isaia prophetæ volumine proferimus documentum. « Hæc dicit Dominus : In illa die sciet populus meus, quoniam ego ipse qui loquebar in servis meis prophetis, evangelizans auditum pacis, et ecce adsum. » Item ibi : « Ego sum dominus qui loquor justitiam, et annuntio veritatem. » Item ibi : « Cogitavi, et locutus sum, et adduxi, et creavi et feci. » Et Apostolus : « An experimentum quæritis ejus qui in me loquitur Christus (II Cor. xiii, 3). » Et in psalmo centesimo decimo octavo : « Loquebar de testimoniis tuis in conspectu regum, et non confundebar (Psal. cxviii, 46). » Et ipse Dominus in Evangelio cæco a se illuminato dicit : « Et vidisti eum et quia loquitur tecum ipse est (Joan. ix, 36). » Et Samaritanæ mulieri ait : « Ego sum qui loquor tecum (Joan. iv, 26). » Et ad discipulos : « Verba quæ locutus sum vobis, spiritus et vita sunt (Joan. vi, 64). » Et ad Patrem : Ego ad te venio, et hæc loquor in mundo. Et iterum Judæis dixit : Loquor vobis, et non auditis. Si autem venerit alius, illum audietis. Et iterum : Hæc locutus est Dominus in gazophylacio docens in templo. Et nemo apprehendit eum, quia nondum venerat hora ejus. Ecce in his omnibus, quæ superius dicta sunt, non docetur Filius præcepto Patris fuisse locutus, sed magis proprium exercuisse in loquendo sermonem. Isaia quoque propheta ait : Hæc dicit Dominus : Ego feci terram sensu meo, et hominem super eam, ego solidavi cælum manu mea, ego omnibus sideribus mandavi ut lucerent in cœlo. Item ibi : Ego omne consilium meum statui, et omnia quæcunque cogitavi ego feci. Item ibi : Sic dicit Dominus, qui constituit cælum et terram, et fecit eam et fundavit eam. Item ibi : Ego primus, et ego in æternum, manus mea fundavit terram. Dextera mea solidavit cælum. Et in Jeremia : Ego feci terram in fortitudine mea magna, et in brachio meo excelso. Item ibi : Dominus fecit terram in virtute sua magna, et erexit orbem terræ in sapientia, et prudentia sua extendit cælum et posuit sonum aquæ in cœlo. Defendite, charissimi, ego rogo vos, contra malivolos homines inconcussum Ecclesiæ statum, ut vos Christi dextera defendat in ævum. Data Nonas Maii, Rustico et Aquilino IV consulibus.

EPISTOLA SOTHERIS PAPÆ.

Dilectissimis fratribus per Italiæ provincias sanctis constitutis episcopis, SOTHERA papa.

Divinis præceptis et apostolicis monitis informamur, ut pro omnium Ecclesiarum statu impigro vigilemus affectu, at si quid usquam reprehensioni invenitur obnoxium, celeri sollicitudine ab ignorantia imperitiam et præsumptionis usurpatione revocemus. Sacratas Deo feminas vel monachas, sacra vasa vel sacratas pallas penes vos contingere et incensum circa altaria deferre perlatum est ad apostolicam sedem, quæ omnia reprehensione et vituperatione plena esse, nulli recte sapientium dubium est. Quapropter hujus sanctæ sedis auctoritate, hæc omnia vobis resecare funditus, quanto citius poteritis, censemur, et ne pestis hæc latius divulgetur per omnes provincias, abstergi citissime mandamus, ait enim Apostolus : « Despondi enim vos uni viro virginem castam exhibere Christo (II Cor. xi, 2). » Illa est enim virgo Ecclesia, sponsa unius viri Christi, quæ nullo se patitur errore vel inhonesta reprehensione vitari, ut per totum mundum una sit nobis unius castæ communionis integritas. Unde consurgite, charissimi, cum Domino, et assistite ei induentes arma spiritus adversus malignantes contra fidem ejus, et probetur spiritus sapientiæ, id est, verba illorum si ex Deo sunt. Scriptum est enim in Jeremia : « Probatores dedi te in populum meum robustum, et scies, et facies, et probabis viam illorum (Jerem. vi, 27). » Multum namque nobis necessaria

est vigilantia tanti sacramenti sapientiæ discretionis, quæ occulta tenebrarum revelat, ad requisitionem hujusmodi rei et scrutationem, quoniam latet quodammodo et absconditur, vixque comprehenditur dolosa existens malitia pro eo quod sibi pietatem callide blandiatur, ut valeat scrutantium mentem latere. Quod utique sciens beatus Apostolus, ait : « Nam hujusmodi pseudoapostoli, operarii subdoli, transfigurant se in apostolos Christi (II Cor. xi, 13). » Sed non mirum quando ipse Satanas transfiguratur se in angelum lucis, si ministri ejus transfigurantur velut ministri justitiæ, quorum finis secundum opera eorum. Sed et Dominus in hoc præmuniens nos, ait : « Attendite a falsis prophetis qui veniunt ad vos in vestimentis ovium, intrinsecus autem sunt lupi rapaces; a fructibus eorum cognoscetis eos (Matth. vii, 15, 16). » Ergo in idipsum ex toto corde vestro referentes, ante omnia, super tali quæstione deprecationem, et dicentes cum David : « Revela oculos meos, et considerabo mirabilia de lege tua; lucerna pedibus meis verbum tuum, et lumen semitis meis (Psal. cxviii, 18, 105). » Quoniam, ut ait beatus Daniel propheta, « sapientiam et fortitudinem ejus sunt (Dan. ii, 20), » dat sapientiam sapientibus, et scientiam intelligentibus et disciplinam; ipse revelat profunda et abscondita, et novit in tenebris constituta, et lux cum eo est. Quia sapientiam et fortitudinem dedisti mihi et ostendisti mihi quæ rogavi te. Data x Kalend. Junii, Ceticio et Clero IV consulibus.

INCIPIUNT DECRETA ELEUTHERII PAPÆ.

(Anno Domini 177, tempore Antonini Commodi.)

ELEUTHERIUS episcopus, universis Ecclesiis per Galliæ provincias Domino militantibus, in Domino salutem.

Magno munere misericordiæ Dei totius Ecclesiæ catholicæ multiplicata sunt gaudia, cum multos populos ad Domini servitium festinare cognovimus. Qua de re necessarium judicavimus vos instruere, ut escas quas vitare vos audivimus irrationabiliter non respuatis. Scitis, fratres, legislatorem docuisse, omnia quæ creavit Deus erant valde bona, et ipsa per se Veritas ait : « Non quod intrat in os coquinat hominem, sed quod exit de ore (Matth. xv, 11). » Unde constat non debere refutare escas communes quas Deus ad cibos tribuit fidelibus suis. Et in Actibus apostolorum, de mundis escis legitur ita : « Postera autem die iter tribus facientibus domesticis cum Petro, et appropinquantibus civitati, ascendit Petrus in superiora, ut oraret circa horam sextam, et cum esuriret, voluit gustare. Parantibus autem eis cecidit super eum mentis excessus : et vidit cælum apertum et descendens vas quoddam,

velut linteum magnum, quatuor initiis submitti de cælo in terram, in quo erant omnia quadrupedia et serpentina terræ, et volatilia cæli. Et facta est vox ad eum : Surge, Petre, occide et manduca. Ait autem Petrus : Absit, Domine, quia nunquam manducavi omne commune et immundum. Et vox iterum secundo ad eum : Quæ Dominus purificavit, tu commune ne dixeris. Hoc autem factum est per ter, et statim vas receptum est in cælum (Act. x, 9, 16). »

De accusationibus ergo clericorum, super quibus consulti sumus, quia omnes eorum accusationes difficile est ad sedem apostolicam deferre, finitiva episcoporum tantum judicia huc deferantur, et hujus sanctæ sedis auctoritate finiantur, sicut ab apostolis eorumque successoribus multorum consensu episcoporum jam definitum est. Nec in eorum Ecclesiis alii aut præponantur, aut ordinentur antequam hic eorum juste terminentur negotia, quoniam quamvis liceat apud provinciales et metropolitanos atque primates eorum ventilare accusationes vel criminationes, non tamen licet diffinire secus quam præ-

dictum est. Reliquorum vero clericorum causas apud provinciales et metropolitanos ac primates et ventilare et juste diffinire licet, judicantem tamen oportet cuncta rimari, et ordinem rerum plena inquisitione discutere, interrogandi ac proponendi, adjiciendique præbita patientia ab eo, ut ubi actio ambarum partium limitata sit pleniter. Nec litigantibus iudex prius sua velit sententia obviare nisi quando ipsi jam peractis omnibus nihil habeant in quæstione quod proponant, et tandiu actio ventiletur, quousque rei veritas inveniatur. Frequenter interrogare oportet, ne aliquid prætermisum forte remaneat quod annexi conveniat; induciæ enim non modicæ ad inquirendum dandæ sunt, ne aliquid præpropere agi a quacunque parte videatur, quia per subreptionem multa proveniunt. Nihil tamen absque legitimo et idoneo accusatore fiat. Nam et Dominus noster Jesus Christus Judam furem esse sciebat, sed quia non est accusatus, ideo non est ejectus. Et quidquid inter apostolos egit, pro dignitate ministerii ratum mansit. Nam si leges sæculi accusatores requirunt, quanto magis ecclesiasticæ regulæ docent enim terrestria et humana quæ sint ecclesiastica atque cælestia. De accusationibus vero comprovincialibus ita legitur esse statutum: Si quis super quibuslibet criminibus quemlibet clericum pulsandum crediderit in provincia in qua consistit ille qui pulsatur suas exerceat actiones, nec æstimet eum alibi aut longius ad iudicium protrahendum. Illi vero qui pulsatus fuerit, si iudicem suspectum habuerit, liceat appellare. Caveant etiam iudices Ecclesiæ ne absente eo cujus causa ventilatur, sententiam proferant, quia irrita erit, imo etiam causam pro facto dabunt.

Proditoris vero nec calumnia nec vox audiatur. Nemo enim debitorem amplius potest cognoscere quam ille qui injuriam, ejusque sustinuit nequitiam.

A Oppressis namque ab omnibus in cunctis subveniatur causis. Hæc omnia summopere sunt attendenda. Nec criminatio minorum, quanto magis episcoporum facile est recipienda, dicente Domino: « Non sequeris turbas ad faciendum malum (*Exod. xxiii, 2*). » Et alibi: « Non suscipias vocem mendacii (*Ibid. 1*). » Et in Paralipomenon legitur: « Omnia corda scrutatur Dominus (*I Psal. xxviii, 9*), » et omnem cogitationem novit; homo vero videt in facie, Deus autem in corde. Et alibi scriptum est: Non potest humano condemnari examine quem Deus suo reservavit iudicio. Igitur omne pondus et circumstantia adversariorum documenta per patientiam, fratres, comprimere satagite, scientes quia subversi sunt hujusmodi et delinquent proprio ore damnati, quia qui fratres accusant vel infestant, non eos diligunt, sed magis negligunt et peccant, dicente Apostolo: « Dilectio proximi malum non operatur (*Rom. xiii, 10*). » Et alibi: « Qui non diligit fratrem suum quem videt, Deum quem non videt quomodo potest diligere? » Nos enim humiles corde, ad ea quæ recta sunt, adjutore Domino sapienter vinculo charitatis vobiscum sumus constricti, religionem catholicam in omnibus fortiter defensantes, improbis probe resistere non negligimus, unde dictum est: Negligere enim, cum possis deturbare perversos, nihil aliud est quam fovere, nec caret scrupulo societatis occultæ, qui manifesto facinori desinit obviare. Hujus rei gratia universalis vobis a Christo Jesu commissa est Ecclesia, ut pro omnibus laboretis, et cunctis opem ferre non negligatis; frater autem fratrem adjuvans exaltabitur, et illudens dissipabitur. Quapropter relegate semper oppressos, corripite inquietos, ut zizania Dominicam messem non possit suffocare. Data v Idus Julii, Paterno et Bardua consulibus.

28 INCIPIUNT DECRETA VICTORIS PAPÆ.

De Pascha et causis reliquis.

(Anno Domini 189, tempore Helvii Pertinacis.)

VICTOR Romanæ ac universalis Ecclesiæ archiepiscopus Theophilo episcopo et cunctis fratribus in Alexandria Domino famulantibus in Domino salutem.

Multa mihi gratulatio, dilectissimi fratres, quod manifestato sicut optamus per gratiam Dei lumine evangelicæ claritatis et ab Ecclesia jam magna ex parte perniciosi erroris nocte depulsa, creditæ nobis dispensationis fructus crescit, et augmentatur in Domino. Celebritatem sancti Paschæ die Dominica agi debere prædecessores nostri jam statuerunt, et nos illud eadem die celebrari solemniter mandamus, quia non decet ut membra a capite

discrepent, nec contraria gerant. A quarta decima vero luna primi mensis usque ad vicesimum primum ejusdem mensis diem eadem celebretur festivitas. Eodem vero tempore baptismus celebrandus est catholicus, sed tamen si necesse fuerit, aut mortis periculum ingruerit gentiles ad fidem venientes quocunque loco, vel momento, ubicunque evenerit, sive in flumine, sive in mari, sive in fontibus, tamen, Christianæ confessione credulitatis clarificata, baptizentur. Ipsi quoque quod in baptismo polliciti sunt summopere est attendendum, ne infideles, sed fideles inveniantur. Ipsi vero qui infidelitatis nota asperguntur, infames efficiuntur, atque inter fideles

mandamus. Nam si hoc agere cito neglexeritis, et vicissim reconciliari non studueritis, ab apostolicæ sedis et totius Ecclesiæ communionem vos pelli non dubitetis, nec attenditis, charissimi, qualiter Dominus per Isaiam prophetam talibus comminatus est, dicens : « Dominus eis locutus est verbum hoc, luxit et defluxit terra, et infirmata est, defluxit orbis, et infirmata est altitudo populi terræ, et terra interfecta est ab habitatoribus suis, quia transgressi sunt leges, mutaverunt jus, dissipaverunt fœdus sempiternum. Propter hoc maledictio vorabit terram, et peccabunt habitatores ejus, ideoque insanient cultores ejus, et relinquentur homines pauci, luxit vindemia, infirmata est vitis; ingemuerunt omnes qui lætabantur corde; cessavit gaudium tympanorum, quievit sonitus lætantium, conticuit dulcedo citharæ; cum cantico non bibent vinum, amara erit potio bibentibus illam; attrita est civitas vanitatis, clausa est omnis domus nullo introeunte. Clamor erit super vino in plateis, deserta est omnis lætitia; translatum est gaudium terræ, relicta

est in urbe solitudo, et calamitas opprimet portas. Quia hæc erunt in medio terræ, et in medio populorum, quomodo si paucæ olivæ quæ remanserunt, excutiantur ex olea, et racemi, cum fuerit finitima vindemia. Hi levabunt vocem suam atque laudabunt : cum glorificatus fuerit Dominus, hincient de mari. Propter hoc in doctrinis glorificate Dominum, et in insulis maris nomen Domini Dei Israel (*Isa.* xxiv, 3, 15). » Et Dominus, in oratione quam discipulos suos docuit orare, ait : « Pater noster, qui es in cœlis, sanctificetur nomen tuum. » In bonis et justis hominibus sanctificatur nomen Domini, et in malis blasphematur, et ipsa per se Veritas ait : « Si offers munus tuum ad altare, et recordatus fueris quia frater tuus habet aliquid adversum te, relinque ibi munus tuum ad altare, et vade prius reconciliari fratri tuo, et postea offeres munus tuum. » Nulli vero liceat doctrinam evangelicam deserere, et sacerdotali honore gaudere. Data Kal. Septembris, Laterano et Ruffino IV cc. consulibus.

INCIPIUNT DECRETA ZEPHERINI PAPÆ.

(Anno Domini 208, tempore Severi imperatoris.)

Romanæ urbis archiepiscopus ZEPHERINUS omnibus per Siciliam constitutis episcopis in Domino salutem.

Divinæ circa nos gratiæ memores esse debemus quæ nos per dignationis suæ misericordiam ob hoc ad fastigium sacerdotale provexit, ut mandatis ipsius inherentes, et in quadam sacerdotum ejus speculatione constituti, prohibeamus illicita et sequenda doceamus. Sicut stellæ cœli non extinguunt nox, sic mentes fidelium firmamento inherentes sanctæ Scripturæ non obscurat mundana iniquitas. Ideo meditari vos oportet et Scripturas, et præcepta divina, quæ in Scripturas continentur, diligenter attendere, ne transgressores legis Dei, sed imitatores appareatis. Patriarchæ vero vel primates accusatum discutientes episcopum, non ante sententiam proferant finitivam, quam apostolica auctoritate, ac reum seipsum confiteatur, aut per innocentes et regulariter examinatos vincatur testes. Qui minori non sint numero quam illi discipuli fuerunt, quos Dominus ad adjumentum apostolorum eligere præcepit, id est septuaginta duo. Detractores quoque divina auctoritate eradicandi sunt, et auctores inimicorum ab episcopali submoveris accusatione vel testimonio, nec summorum quisquam minorum accusationibus impetatur aut dispreat, neque in re dubia certa judicetur sententia, nec ullum iudicium, nisi ordinabiliter habitum teneatur. Absens vero nemo judicetur, quia et divinæ et humanæ hoc prohibent leges. Accusatores autem eorum omnino careant suspitione, quia columnas suas Dominus fir-

miter stare voluit, non a quibuslibet agitari. Nullum autem eorum sententia a non suo iudice dicta constringat, quia et leges sæculi id ipsum fieri præcipiunt. Duodecim enim iudices quilibet episcopus accusatus, si necesse fuerit, eligat, a quibus ejus causa juste iudicetur, nec prius audiatur, aut excommunicetur, vel iudicetur, quam ipsi per se eligantur, et regulariter vocatus ad suorum primo conventum episcoporum, per eos ejus causa juste audiatur et rationabiliter discernatur. Finis vero ejus causæ ad sedem apostolicam deferatur, ut ibidem terminetur. Nec antea finiatur, sicut ab apostolis vel successoribus eorum olim statutum est, quam ejus auctoritate fulciatur; ad eam quoque ab omnibus (maxime tamen ab oppressis) appellandum est et concurrendum quasi ad matrem, ut ejus uberibus nutriantur, auctoritate defendantur, et a suis oppressionibus releventur, quia non potest, nec debet mater oblivisci filium suum.

29 Judicia enim episcoporum, majoresque Ecclesiæ causæ a sede apostolica et non ab alia, sicut apostoli et sancti successores eorum statuerunt, cum aliis episcopis sunt terminandæ; quia licet in alios transferantur episcopi, beato tamen apostolo Petro dictum est: Quæcumque ligaveris super terram erunt ligata et in cœlis, et quæcumque solveris super terram erunt soluta et in cœlis. Et reliqua privilegia quæ soli huic sanctæ sedi concessa sunt, et in constitutis apostolorum, eorumque successorum, aliis quamplurimis cum eis continentibus, habentur inserta. Septuaginta enim apostoli sententias præfixerunt cum aliis quamplurimis

episcopis, et servandas censuerunt. De occultis enim alieni cordis temere judicare peccatum est, et eum cujus non videntur opera nisi bona, iniquum est ex suspicione reprehendere, cum eorum quæ hominibus sunt incognita solus Deus iudex sit; ipse vero novit abscondita cordis, et non alius; injusta enim judicia ab omnibus cavenda sunt, maxime tamen a servis Domini. Servum autem Dei non oportet litigare, nec quemquam damnare. Episcopi namque a plebibus, et clero, et Domini a servis ferendi sunt, ut sub exercitatione tolerantiae sustineantur temporalia, sperentur æterna. Auget enim merita virtutis quod propositum non violat religionis. Sategendum est nobis ne aliquis fratrum nostrorum graviter laceretur vel pereat. Succurrere ergo vos oportet oppressis, et liberare eos de manu persecutorum, ut cum beato Job dicatis : « Benedictio

A perituri super me veniebat, et cor viduæ consolatus sum, justitia indutus sum, et vestivi me vestimento et diademate, iudicio meo; oculus fui cæco, et pes claudus; pater eram pauperum, et causam quam nesciebam diligentissime investigabam. Conterebam molas iniqui, et de dentibus illius auferebam prædam (*Job. xxix, 13*), » et reliqua. Vos ergo, qui in specula a Domino estis positi, comprimere et repellere eos summopere debetis qui fratribus insidias præparant, aut in eos seditiones et scandala excitant. Facile est enim verbo fallere hominem, non tamen Deum. Ideo hos repellere, et ab his vos cavere oportet, quatenus extincta funditus hujus modi caligine, lucifer eis resplendeat et lætitia oriatur, sanctissimi fratres. Data XII Kalendas Octobris, Saturnino et Gallicano IV cc. consul.

B

ITEM EPISTOLA EJUSDEM ZEPHIRINI PAPÆ.

Charissimis fratribus per Ægyptum Domino militantibus ZEPHERINUS Romanæ urbis archiepiscopus.

Tantum a Domino hujus sanctæ sedis, et apostolicæ Ecclesiæ fundatore, et beato Petro principe apostolorum, accepimus fiduciam, ut pro universali Christi sanguine redempta Ecclesia, impigro laboremus affectu, et omnibus Domino famulantibus succurramus, et cunctis pie viventibus apostolica auctoritate opem feramus. Omnes qui in Christo volunt pie vivere, necesse est, ut ab impiis et dissimilibus patiantur opprobria, et despiciantur tanquam stulti et insani, ut meliores et purgatiores efficiantur. Qui bona temporalia perdunt ut percipiant æterna. Eorum vero despectio et irrisio in ipsos retorquetur qui eos affligunt et contumeliis afficiunt, cum et abundantia eorum in egestatem, et superbia transierit in confusionem. Nuntiatum est enim sedi apostolicæ per apocriarios nostros quosdam fratrum nostrorum episcoporum videlicet ab Ecclesiis et sedibus propriis pelli, suaque eis auferri suppellectilia, et sic nudos et exspoliatos ad judicia vocari, quod omni ratione caret, cum constituta apostolorum eorumque successorum, et præcepta imperatorum, ac constitutiones legum idipsum prohibeant, et apostolicæ sedis auctoritas idipsum fieri vetet. Præceptum est ergo, in antiquis statutis, episcopos ejectos atque suis rebus exspoliatos, in Ecclesiis propriis recipi, et primo sua omnia eis reddi, et demum quos eos juste accusare voluerit æquo periculo facere. Judices esse decernentes, episcopos recta sapientes, et in Ecclesia convenientes ubi testes essent singulorum qui oppressi videbantur. Nec prius eos respondere debere quam omnia sua eis et Ecclesiis eorum legibus integerrime restituantur. Nec mirum, fratres, si vos persequuntur cum caput verum Christum Dominum nostrum usque ad mortem sunt persecuti. Ipsæ tamen persecutiones patienter portandæ sunt, ut ejus discipuli esse cognoscaminus, pro quo et pati-

mini, unde et ipse ait : « Beati qui persecutionem patiuntur propter justitiam (*Matth. v, 10*); » his fulti suffragiis non multum debemus timere opprobrium hominum, neque eorum exprobrationibus vinci, quoniam hoc nobis Dominus jubet per Isaiam prophetam dicens : Audite me qui scitis iudicium, populus meus in quorum cordibus lex mea est. Nolite timere opprobrium hominum, et blasphemias eorum ne timeatis, considerantes quod in psalmo scriptum est : « Nonne Deus requirit ista, ipse enim novit abscondita cordis (*Psal. xliii, 22*), » et cogitationes talium hominum quoniam vanæ sunt; « Vana autem locuti sunt unusquisque ad proximum suum, labia dolosa in corde et corde locuti sunt mala. Sed disperdet Deus universa labia dolosa et linguam magniloquam. Qui dixerunt labia nostra a nobis sunt, quis noster Dominus est (*Psal. xi, 3-5*) ? » Nam si hæc in memoria retinerent, minime ad tantam prosilierent iniquitatem. Non enim probabili et paterna doctrina hoc faciunt, sed ut suam exerceant in servos Dei vindictam. Scriptum namque est : Via stulti recta in oculis ejus (*Prov. xii, 15*). » Et : « Sunt viæ quæ videntur homini justæ, novissima autem earum deducunt ad mortem (*Prov. xiv, 12*). » Nos enim qui hæc patimur, iudicio Dei hæc reservare debemus, qui reddet unicuique secundum opera ejus. Qui etiam per ministros suos intonuit dicens : « Mihi vindictam, ego retribuam (*Rom. xii, 19*). » Vos enim in recta fide et opere ac bona voluntate succurrite vicissim, nec aliquis a supplemento fratris subtrahat manum, quoniam in hoc ait Dominus : « Cognoscent omnes quia mei estis discipuli, si dilectionem habueritis ad invicem (*Joan. xiii, 35*); » unde et ipse per Prophetam loquitur, dicens : « Ecce quam bonum et quam jucundum habitare fratres in unum (*Psal. cxxxii, 1*). » Spirituali dico habitaculo et concordia quæ in Deo est et unitate fidei, hujus delectabilis secundum veritatem habitaculi quæ videlicet in

C

D

Aaron magis decorabatur, atque sacerdotibus induentes dignitatem sicut unguentum super caput principalem intellectum irrigans, et usque ad ipsam extremam scientiam deducens. In hoc enim habitaculo benedictionem et æternam vitam promisit Dominus. Hujus igitur propheticae vaticinationis meritum amplectentes, præsentem fraternam syllabam exposuimus, nostra propter charitatem minime quærentes, aut quæsituri. Non enim detrahentibus bonum est detrudere, aut palo secundum vulgarem fabulam excutere palum. Absit; non enim sunt ista nostra. Hæc enim avertat Divinitas. Justo judicio Dei datur plerumque peccatoribus potestas, qua sanctos ipsius persequantur, ut qui spiritu Dei juvantur et aguntur, fiant per laborum exercitia clariores, ipsis tamen qui eos persequantur et exprobrant atque detrahunt, erit proculdubio vae. Vae, vae illis qui detrahunt servis Dei, quia detractio eorum ad eum pertinet, cujus ministerium agunt, et vice funguntur. Oramus autem, ostium circumstantiæ (qui neminem perire aut labiis suis pollui volumus) eorum moribus imponi, et verbum minime nocivum con-

cipere, aut ore proferre unde, et Dominus per prophetam loquitur, dicens: «Dixi: Custodiam vias meas, ut non delinquam in lingua mea (Psal. xxxviii, 2).» Dominus omnipotens et ejus unigenitus Filius, et Salvator noster Jesus Christus hoc vobis tribuat incitamentum, ut omnibus fratribus, quibuscunque tribulationum molestiis laborantibus, viribus quibus potestis, succurratis, et eorum, ut dignum est, injurias vestras æstimetis, maximum adminiculum eis verbis et factis præbeatis, ut ejus discipuli inveniamini veri qui fratres ut se omnibus diligere præcepit. Ordinationes vero presbyterorum et levitarum tempore congruo et multis coram astantibus solemniter agite, et probabiles ac doctos viros ad hoc opus provehite, ut de eorum societate et adjumento plurimum gaudeatis. Ponite indesinenter corda vestra in virtute Dei et enarrate hæc et cætera divina verba in progenies alteras, quoniam hic est Deus noster in æternum, et ipse reget nos in sæcula. Data vii Idus Novembris, Saturnino et Gallicano consulibus.

INCIPIUNT DECRETA CALIXTI PAPÆ.

De jejunio quatuor temporum, et reliquis causis.

(Anno Domini 217, tempore Severi imperatoris.)

CALIXTUS archiepiscopus Ecclesiæ catholicæ urbis Romæ BENEDICTO, fratri et coepiscopo, salutem in Domino.

Fraternitatis amore constringimur, et apostolico moderamine cogimur, ut consultis fratrum prout Dominus dederit, respondeamus, eosque apostolicæ sedis auctoritate instruamus. Jejunium quod ter in anno apud nos celebrare didicistis, convenientius nunc per quatuor tempora fieri decernimus, ut sicut annus per quatuor volvitur tempora, sic et nos quaternum solemne agamus jejunium, per anni quatuor tempora, et sicut replemur frumento, vino et oleo ad alenda corpora, sic repleamur jejunio ad alendas animas, juxta prophetæ Zachariæ vocem, qui ait: « Factum est verbum Domini ad me dicens: Hæc dicit Dominus exercituum. Sicut cogitavi ut affligerem vos cum ad iracundiam provocassent me patres vestri, et non sum misertus, sic conversus cogitavi in diebus istis ut benefaciam Jerusalem et domui Juda. Nolite timere, hæc sunt verba quæ facietis. Loquimini veritatem unusquisque cum proximo suo, veritatem et judicium pacis judicate in portis vestris, et unusquisque malum contra amicum suum ne cogitatis in cordibus vestris, et juramentum mendax ne diligatis. Omnia enim hæc sunt quæ odivi, dixit Dominus exercituum. Et factum est verbum Domini exercituum ad me dicens: Hæc dicit Dominus exercituum: Jejunium quarti, et jejunium quinti,

PATROL. CXXX.

et jejunium septimi, et jejunium decimi erit domui Judæ in gaudium et lætitiâ, et in solemnitates præclaras; veritatem tantum et pacem diligite, dixit Dominus exercituum. » In hoc ergo omnes nos unanimes oportet esse, ut secundum apostolicam doctrinam idipsum dicamus omnes, et non sint in nobis schismata. Simus autem perfecti in eodem sensu, et in eadem scientia, in cujus operis devotione gratulamur dilectionem tuam esse consortem. Non decet enim a capite membra dissidere, sed juxta sacræ Scripturæ testimonium omnia membra caput sequantur. Nulli vero dubium est, quod apostolica Ecclesia mater sit omnium Ecclesiarum a cujus regulis nullatenus convenit deviare. Et sicut Filius venit facere voluntatem Patris, sic et vos voluntatem vestræ impleatis matris, quæ est Ecclesia, cujus caput, ut prædictum est, Romana existit Ecclesia. Quidquid ergo sine discretionem justitiæ contra hujus disciplinam actum fuerit, ratum haberi ratio nulla permittit.

Criminationes vero contra doctorem nemo suscipiat, quia non oportet filios reprehendere patres, nec servos dominos lacerare. Filii ergo sunt doctorem omnes quos instruunt. Et sicut filii patres carnales, sic et hi patres debent diligere spirituales. Non enim bene vivit, qui non recte credit, aut patres reprehendit, vel detrahit suos; doctores ergo qui et patres vocantur magis portandi quam reprehendendi sunt, nisi in recta fide erraverint. Nullus

ergo doctorem per scripta accuset, nec nisi fideli et legitimo qui etiam irreprehensibilem vitam ac conversationem ducat accusatori, respondeat, quia indignum est ut doctor stulto et indocto atque reprehensibiliter viventi respondeat juxta stultitiam suam, dicente Scriptura : « Non respondeas stulto juxta stultitiam suam (*Prov. xxvi, 4*) ; » non bene vivit qui non recto credit. Nihil mali vult qui fidelis est. Si quis fidelis est, videat ne falsa loquatur, aut cuiquam insidias ponat. Fidelis homo semper fideliter agit, **30** et infidelis callide insidiatur, atque fideles et pie ac juste viventes perdere nititur, quia similis similem sibi quærit. Infidelis homo mortuus est in corpore vivente. Et contra sermones fidelis hominis vitam custodiunt auditorum. Doctorem enim catholicum, et præcipue domini sacerdotem, sicut nullo errore implicari, ita nulla oportet machinatione, aut cupiditate violari, dicente quippe Scriptura sancta : « Post concupiscentias tuas non eas, et a voluntate tua avertere (*Eccli. xviii, 30*) ; » multis hujus mundi illecebris, multis vanitatibus resistendum est ut veræ continentiæ obtineatur integritas. Cujus prima est labes superbia, initium transgressionis, et origo peccati, quoniam mens sponte avida nec abstinere novit nec pietati adhibere consensus. Nullus bonorum inimicum habet nisi malum. Qui ideo esse permittitur, ut aut corrigatur, aut per ipsum bonus exerceatur. Quidquid ergo irreprehensibile est catho-

lica defendit Ecclesia. Nulli imperatori vel cuiquam pietatem custodienti, licet aliquid contra mandata divina præsumere. Injustum ergo iudicium, et diffinitio injusta regio metu aut jussu, aut cujuscunque episcopi aut potentis a iudicibus ordinata vel acta non valeat, homini religioso parum esse debet inimicitias aliorum non exercere, vel non augere male loquendo, nisi etiam eas exstinguere bene loquendo studuerit. Melior est in malis factis humilis confessio quam in bonis superba gloriatio. Omnes vero qui amant vitam beatam, malunt eam tranquillitatis suæ et justitiæ statu currere quam nostrorum peccatorum pœnis ultricibus interpolari. Memor enim sum me sub illius nomine Ecclesiæ præsidere, cujus a Domino Jesu Christo est glorificata confessio, et cujus fides omnes semper destruit errores. Et intelligo aliter mihi non licere quam ut omnes conatus meos ei causæ in qua universalis Ecclesiæ salus infestatur, impendam. Spero autem adfuturam misericordiam Dei quod cooperante ejus clementia omnis pestifer morbus ipso pellente auferatur. Et quidquid ipso inspirante atque auxiliante poterit salubriter fieri, cum tuæ fidei et devotionis laude peragatur, quoniam res omnes aliter tutæ esse non possunt, nisi quæ ad divini muneris famulatum pertinent, sacerdotalis defendat auctoritas. Data xi Kal. Decembris, Antonio et Alexandro consulibus.

EPISTOLA PAPÆ CALIXTI AD OMNES GALLIÆ EPISCOPOS

De conspirationibus et reliquis causis illicitis ne fiant.

Dilectissimis fratribus per Gallias constitutis, universis episcopis CALIXTUS.

Plurimorum relatu comperimus, dilectionem vestram fervore Spiritus sancti ita Ecclesiæ gubernacula firmiter contra impetus tenere et regere, ut naufragia aut naufragiorum detrimenta Deo auctore non sentiat. Talibus igitur gloriantes indicis, rogamus ne in illis partibus contra statuta apostolica quidquam fieri sinatis; sed nostra fulti auctoritate nociva compescite, illicita prohibete. Conspirationum vero crimina vestris in partibus vigere audivimus, et plebes contra episcopos suos conspirare nobis mandatum est. Cujus criminis astutia non solum inter Christianos abominabilis est, sed etiam inter ethnicos, et ab exteris legibus prohibita. Et idcirco hujus criminis reos non solum ecclesiasticæ, sed etiam sæculi damnant leges, et non solum conspirantes, sed etiam consentientes eis. Antecessores vero nostri cum plurima turba episcoporum, quicumque eorum in sacerdotali honore sunt positi, aut existunt clerici, honore quo utuntur cadere præceperunt. Cæteros vero communionem privari, et ab Ecclesia extorres fieri jusserunt, omnesque simul utriusque ordinis viros infames esse censuerunt, et non solum facientes, sed et eis consentientes. Justum est enim, ut qui divina contemnunt mandata, et inobedientes patrum

existunt jussionibus, severioribus corrigantur vindictis, quatenus cæteri timorem habeant talia committere, et Deus gaudeat fraternitate ac concordia, et cuncti sumant severitatis atque bonitatis exemplum. Nam, si, quod absit, ecclesiasticam sollicitudinem vigoremque negligimus, perdit desidia disciplinam, et animabus fidelium profecto nocebitur. Hi vero in nullius accusationem sunt recipiendi, nec eorum vel anathematizatorum vox ulli nocere vel accusare potest.

Excommunicatos quoque a sacerdotibus nullus recipiat ante utriusque partis justam examinationem, nec cum eis in oratione, aut cibo, aut potu, aut osculo communicet, nec ave eis dicat. Quia quicumque in his vel in aliis prohibitis scienter excommunicatis communicaverit, juxta apostolorum institutionem et ipse simili excommunicationi subiacebit. Ab his ergo clerici et laici se abstineant qui eadem pati noluerint. Infidelibus quoque nolite conjungi, nec cum eis ullam participationem habere. Talia vero agentes non fideles, sed infideles judicantur; unde ait Apostolus : « Quæ pars fideli cum infideli, (*II Cor. vi, 15*) , » aut quæ participatio justitiæ cum iniquitate. Nemo quoque alterius terminos usurpet, nec alterius parochianum judicare, aut excommunicare præsumperit, quia talis iudicatio, aut excom-

personæ accusatorum, quæ sine scripto difficile, per scriptum autem nunquam recipiantur, quia per scripturam nullus accusare vel accusari potest, sed propria voce et præsentia eo quem accusare voluerit, suam quisque agat accusationem, nec absente eo quem accusare voluerit, quicumque accusator credatur. Similiter testes per quamcunque scripturam testimonium non proferant, sed præsentibus de his quæ viderunt et noverunt, veraciter testimonium dicant. Nec de aliis causis vel negotiis dicant testimonium, nisi de his quæ sub præsentia eorum acta esse noscuntur. Accusatores vero consanguinei adversus extraneos testimonium non dicant, nec familiares vel de domo prodeuntes, sed si voluerint, et invicem consenserint, inter se parentes tantummodo testificentur, et non in alios. Nec accusatores **31** vel testes suspecti recipiantur, quia propinquitatis et familiaritatis, ac dominationis affectio veritatem impedire solet, amor carnalis et timor atque avaritia plerumque sensus hebetant humanos, et pervertunt opiniones, ut quæstum pietatem putent, et pecuniam quasi mercedem prudentiæ. Nemo enim in dolo loquatur ad proximum suum, fovea alta est os malevoli, innocens dum credit facile, cito labitur. Sed iste lapsus surgit, et tergiversator suis artibus præcipitatur, unde nunquam exiliat atque evadat. Ponderet ergo unusquisque sermones suos, et quod sibi loqui non vult, alteri non loquatur, unde bene sacra ait Scriptura : « Quod tibi non vis fieri, alteri ne feceris. » Nos enim tempore indigemus, ut aliquid maturius agamus, nec præcipitemus consilia et opera nostra, neque ordinem corrumpamus. Sed si aliquis lapsus quocunque modo fuerit non perdamus eum, sed fraterno corripimus affectu, sicut ait beatus Apostolus : « Si præoccupatus fuerit homo in aliquo delicto, vos, qui spirituales estis, instruite hujusmodi in spiritu lenitatis, considerans teipsum ne et tu tenteris, alter alterius onera portate, et sic adimplebitis legem Christi (Gal. vi, 1, 2.) » Porro sanctus David de criminibus mortiferis egit pœnitentiam, et tamen in honore permansit. Beatus quoque Petrus amarissimas lacrymas fudit quando Dominum negasse pœnituit, sed tamen apostolus permansit. Et Dominus per prophetam peccantibus pollicetur dicens : Peccator in quacunque die conversus ingemuerit, omnium iniquitatum illius non recordabor amplius.

Errant enim qui putant sacerdotes post lapsum, si condignam egerint pœnitentiam, Domino ministrare non posse et suis honoribus frui, si bonam deinceps vitam duxerint, et suum sacerdotium condigne custodierint. Et ipsi qui hoc putant non solum errant, sed etiam contra traditas Ecclesiæ claves disputare et agere videntur, de quibus dictum est : « Quæcunque solveritis in terra, erunt soluta et in cœlo (Matth. xviii, 18), » alioquin hæc sententia aut Domini non est, aut vera. Nos vero indubitanter tam Domini sacerdotes quam reliquos fideles post dignam satisfactionem posse redire ad honores

credimus, testante Domino per prophetam : « Nunquid qui cadit non adjiciet ut resurgat, et qui aversus est, non revertetur? (Jer. viii, 4.) » Et alibi : Nolo, inquit Dominus, mortem peccatoris, sed ut convertatur et vivat. Et propheta David pœnitentiam agens, dixit : « Redde mihi lætitiâ salutaris tui, et spiritu principali confirma me (Psal. l, 14). » Ipse namque post pœnitentiam et alios docuit, et sacrificium Deo obtulit, dans exemplum doctoribus sanctæ Ecclesiæ, si lapsi fuerint et condignam pœnitentiam Deo gesserint, utrumque facere posse. Docuit enim quando dixit : « Docebo iniquos vias tuas, et impii ad te convertentur (Ibid., 15). » Et sacrificium Deo pro se obtulit dum dicebat : « Sacrificium Deo spiritus contribulatus (Ibid., 19). » Videns enim propheta scelera sua mundata per pœnitentiam, non dubitavit prædicando, et Domino libando curare aliena. Lacrymarum ergo effusio movet animi passionem. Satisfactione autem impleta avertitur animus ab ira; qui enim non ignoscit alteri, quomodo sibi putat subveniri? Superabundant ergo peccata, superabundet et misericordia. Quoniam apud Dominum misericordia, et copiosa apud eum redemptio; penes enim Dominum omnium abundantia est, quia Dominus virtutum ipse est rex gloriæ; ait enim Apostolus : « Omnes peccaverunt et egent gloria Dei, justificati gratis per gratiam ipsius, per redemptionem quæ est in Christo Jesu, quem proposuit Deus propitiorem, per fidem in sanguine ipsius ad ostensionem justitiæ suæ propter remissionem præcedentium delictorum, in sustentationem Dei, ad ostensionem justitiæ ejus in hoc tempore, ut sit ipse justus et justificans eum qui ex fide est Jesu Christi (Rom. ii, 21 et seq.) » David enim dicit : « Beati quorum remissa sunt iniquitates, et quorum tecta sunt peccata. » Mundatur ergo homo a peccato, et resurgit gratia Dei lapsus, et in pristino manet officio juxta prædictas auctoritates, videat ne amplius peccet ut sententia Evangelii maneat in eo, vade et amplius noli peccare; unde ait Apostolus : « Non ergo regnet peccatum in vestro mortali corpore, ut obediatis concupiscentiis ejus; sed neque exhibeatis membra vestra arma iniquitatis peccato, sed exhibete vos tantquam ex mortuis viventes et membra vestra arma justitiæ Deo. Peccatum enim vobis non damnabitur; non enim sub lege estis, sed sub gratia. Quid ergo peccabimus, quoniam non sumus sub lege, sed sub gratia? Absit. Nescitis quoniam cui exhibetis vos servos ad obediendum, servi estis ejus cui obeditis, sive peccati ad mortem, sive obeditionis ad justitiam? Gratias autem Deo quod fuistis servi peccati, obedistis autem ex corde in eam formam doctrinæ in qua traditi estis. Liberati autem a peccato, servi autem facti estis justitiæ, humanum dico (Rom. vi, 12 et seq.) » Majus enim peccatum est judicantis quam ejus qui judicatur. « Existimas, inquit Apostolus, o homo, omnis qui judicas eos qui talia agunt et facis ea, quia tu elfugies judicium Dei? An divitias bonitatis ejus et patientiæ et longanimitatis con-

temnis? Ignoras quoniam benignitas Dei ad pœnitentiam te adduxit? Secundum duritiam autem tuam et impœnitens cor, thesaurizas tibi iram in die iræ et revelationis justi iudicii Dei, qui reddet unicuique secundum opera ejus. His quidem qui secundum patientiam boni operis gloriam et honorem, et incorruptionem quærentibus vitam æternam; his autem qui ex contentione, et qui non acquiescunt veritati, credunt autem iniquitati, ira et indignatio; tribulatio et angustia in omnem animam hominis

operantis malum, Judæi primum et Græci. Gloria autem et honor, et pax omni operanti bonum (*Rom. II, 3 et seq.*) » Sententiam, fratres, quæ misericordiam vetat, non solum tenere, sed et audire refugite, quia potior est misericordia omnibus holocaustibus et sacrificiis. Consultis vestris breviter respondimus, quia oppressos nimis et præoccupatos aliis iudiciis litteræ nos invenere vestræ. Data vii Idus Octobris, Antonio et Alexandro consulibus.

INCIPIUNT DECRETA URBANI PAPÆ.

De communi vita et oblatione fidelium.

(Anno 222, tempore Aurelii Antonini imperatoris.)

URBANUS episcopus omnibus Christianis in sanctificationem spiritus, in obedientiam et asperionem sanguinis Domini nostri Jesu Christi salutem.

Decet omnes Christianos, charissimi, ut eum imitentur cujus nomen sortiti sunt: « Quid prodest, fratres mei, apostolus Jacobus ait, si fidem quis dicat se habere, opera autem non habeat? (*Jac. II, 14.*) » Nolite plures magistri fieri, fratres mei, scientes quoniam majus iudicium sumitis; in multis enim offendimus omnes. Qui sapiens et disciplinatus inter vos, ostendat ex bona conversatione operam suam in mansuetudine sapientiæ. Scimus vos non ignorare, quia hactenus vita communis inter bonos Christianos vigit, et adhuc gratia Dei viget, et maxime inter eos qui in sorte Domini sunt electi, id est clericos sicut in Actibus legitur apostolorum: « Multitudinis autem credentium erat cor unum et anima una; nec quisquam eorum quæ possidebat aliquid suum esse dicebat, sed erant illis omnia communia. Et virtute magna reddebant apostoli testimonium resurrectionis Jesu Christi; et gratia magna erat in omnibus illis. Neque enim quisquam egens erat inter illos, quotquot enim possessores agrorum aut domorum erant vendentes afferebant pretia eorum quæ vendebant et ponebant ante pedes apostolorum. Dividebantur autem singulis prout cuique opus erat. Joseph autem qui cognominatus est Barnabas ab apostolis, quod est interpretatum filius consolationis, levites et cyprius genere, cum haberet agrum, vendidit illum et attulit pretium ante pedes apostolorum (*Act. IV, 32*), » et reliqua.

Videntes ergo sacerdotes summi et alii atque levitæ, et reliqui fideles plus utilitatis posse afferre, si hæreditates et agros quos ante vendebant, ecclesiis quibus præsidebant episcopi traderent, eo quod ex sumptibus eorum tam præsentibus quam futuris temporibus plurima et elegantiora possent ministrare fidelibus communem vitam ducentibus quam

ex pretio eorum, cœperunt prædia et agros quos vendere solebant, matricibus ecclesiis tradere, et ex sumptibus eorum vivere. Ipsæ vero res in ditione singularum parochiarum, episcoporum qui locum tenent apostolorum erant, et sunt usque adhuc, et futuris semper debent esse temporibus. Et quibus episcopi et fideles dispensatores eorum omnibus communem vitam degere volentibus ministrare cuncta necessaria debent, prout melius potuerint, ut nemo in eis egens inveniatur. Ipsæ enim res fidelium oblationes appellantur, quia Domino offeruntur. Non ergo debent in aliis usibus quam ecclesiasticis et prædictorum Christianorum fratrum vel indigentium converti, quia vota sunt fidelium, et pretia peccatorum, ac patrimonia pauperum, atque ad prædictum opus explendum Domino traditæ. Si quis autem, quod absit, secus egerit, videat ne damnationem Ananiæ et Saphiræ percipiat, et reus sacrilegii efficiatur sicut illi effecti sunt qui pretia prædictarum rerum fraudaverunt, de quibus legitur in prædictis apostolorum Actibus: « Vir erat quidam nomine Ananias, cum Saphira uxore sua, vendidit agrum, et fraudavit de pretio agri, conscia uxore sua; et afferens partem quamdam, ad pedes apostolorum posuit. Dixit autem Petrus Ananiæ: Cur tentavit Satanias cor tuum mentiri te Spiritui sancto, et fraudare de pretio agri? Nonne manens tibi manebat et venundatum erat in tua potestate? Quare posuisti in corde tuo hanc rem? Non es hominibus mentitus, sed Domino. Audiens autem Ananias hæc verba, cecidit et expiravit. Et factus est timor magnus in omnes qui audierant. Surgentes autem juvenes amoverunt eum, et efferentes sepelierunt. Factum est autem quasi horarum trium spatium, et uxor ipsius nesciens quod factum fuerat introivit. Respondens autem Petrus ei dixit: Dic mihi si tanti agrum vendidisti? At illa dixit. Etiam tanti. Petrus autem ad eam: Quid utique convenit vobis tentare Spiritum Domini? Ecce pedes eorum qui sepelierunt virum tuum ad ostium, et efferent te,

Confestim cecidit ad pedes ejus, et expiravit. Intran-
tes autem juvenes invenerunt illam mortuam, et
extulerunt et sepelierunt ad virum suum. Et factus
est timor magnus in universam Ecclesiam et in
omnes qui audierant hæc (*Act. v, 1 et seq.*). » Hæc,
fratres, valde cavenda sunt et timenda, quia res
ecclesiæ non quasi propriæ, sed ut communes et
Domino oblatæ, cum summo timore non in alios
quam in præfatos usus sunt fideliter dispensandæ,
ne sacrilegii reatum incurrant qui eas inde abstra-
hant ubi traditæ sunt, ne pœnam et mortem Ana-
niæ et Saphiræ incurrant, et (quod pejus est) ana-
thema maranatha fiant. Et si non corpore, ut Ana-
nias et Saphira, mortui ceciderunt, anima tamen,
quæ potior est corpore, mortua et alienata a con-
sortio fidelium cadat, et in profundum barathri la-
batur. Unde attendendum est omnibus et fideliter
custodiendum, et illius usurpationis contumelia de-
pellenda, ne prædia usibus decretorum cœlestium
dedicata a quibusdam irruentibus vexentur. Quod si
quis fecerit, post debitæ ultionis acrimoniam quæ
erga sacrilegos jure promenda est, perpetua dam-
netur infamia, et carceri tradatur aut exsilio perpetuæ
deportationis utatur, quoniam juxta Apostolum tra-
dere oportet hujusmodi hominem Satanæ, ut spiritus
salvus sit in die Domini. Memoratis ergo augmenta-
tionibus ac cultibus intantum ecclesiæ quibus
episcopi præsent, Domino adminiculante, creve-
runt, et tantis maxima pars earum abundant rebus,
ut nullus sit in eis communem eligens vitam indi-
gens, sed omnia necessaria ab episcopo suisque
ministris percipit. Ideo si aliquis exstiterit moder-
nis aut futuris temporibus qui hoc avellere **32** ni-
tatur, jam dicta damnatione feriatur.

Quod autem sedes in episcoporum ecclesiis ex-
celsæ constitutæ et præparatæ inveniuntur ut thronus,
speculationem et potestatem judicandi et solvendi
atque ligandi a Domino sibi datam materiam docet,
unde ipse Salvator in Evangelio ait : « Quæcunque
ligaveritis super terram erunt ligata et in cœlo; et
quæcunque solveritis super terram erunt soluta et
in cœlo (*Matth. xviii, 18*). » Et alibi : « Accipite
Spiritus sanctum; quorum remiseritis peccata re-
mittuntur eis, et quorum retinueritis retenta sunt
(*Joan. xx, 23*). » Ideo ista prætulimus, charissimi, **D**
ut intelligatis potestatem episcoporum vestrorum, in
cisque Dominum veneremini, et eos ut animas vestras
diligatis, et quibus illi non communicant non commu-
nicetis, et quod ejecerint non recipiatis. Valde enim
timenda est sententia episcopi, licet injuste liget ali-
quem, quod tamen summopere prævidere debet. Vos
autem hortantes monemus omnes qui Christianitatem
suscepistis, et a Christo vocabulum Christiani sum-
pistis, ne in aliquo Christianitatem vestram irritam

faciatis, sed sponsonem quam Domino in baptismo
fecistis, firmiter teneatis, ne reprobi, sed condigni
coram eo inveniamini. Et quicumque vestram com-
munem vitam susceptam habet, et vovit se nihil pro-
prium habere, videat ne pollicitationem suam irri-
tam faciat, sed hoc quod Domino est pollicitus, fide-
liter custodiat ne damnationem, sed præmium sibi
acquirat, quoniam satius est non vovere quam votum
prout melius potest, non perficere. Gravius enim
puniuntur qui votum fecerunt, et votum non per-
fecerunt, aut fidem perceperunt, et in malis vitam
finierunt, quam illi qui vitam sine voto finierunt,
aut sine fide mortui sunt, et tamen bona egerunt
opera. Ad hoc enim sensum rationabilem nature
munere et secundæ nativitatis reparationem susce-
pimus, ut secundum Apostolum « magis quæ sursum
sunt sapiamus, non quæ super terram, quia sapientia
hujus mundi stultitia est apud Deum. » Quid
autem suadet, charissimi, sapientia hujus sæculi,
nisi nocitura quærere, et amare peritura, negligere
salutaria, pro nihilo reputare perpetua? Cupiditatem
commendat, de qua dicit : « Radix omnium malo-
rum est cupiditas. » Quæ in primis hoc malum habet
quod dum ingerit transitoria, abscondit æterna; et
dum a foris posita conspicit intra se latentia non
introspicit, et dum aliena quærît, sectatori suo se-
metipsum alienum facit. Ecce quod suadet sæculi
sapientia, vivere in deliciis, unde dicitur : « Anima
quæ in deliciis est vivens, mortua est. » Suadet ergo
mollissimis suavitatibus, peccatis et vitiis et flammis
nutrire carnem, cibi et vini intemperantia animam
premere, ac vitam spiritus intercludere, et contra
se hosti suo de se gladium ministrare. Ecce quod
suadet sæculi sapientia, ut qui boni facti sunt, mali
esse malint, et per errorem mentis fieri etiam stu-
deant peccatores, et non cogitent illam terribilem
Dei vocem, cum exurentur peccatores sicut fe-
num.

Omnes enim fideles per manus impositionem epi-
scoporum Spiritum sanctum post baptismum accipere
debent, ut plene Christiani inveniantur; quia, cum
Spiritus sanctus infunditur, cor fidele ad prudentiam
et constantiam dilatatur. De Spiritu sancto accipi-
mus, ut efficiamur spirituales, quia animalis homo non
percipit ea quæ sunt Spiritus Dei. De Spiritu sancto
accipimus, ut sapiamus inter bonum malumque dis-
cernere, justa diligere, injusta respuere, ut malitiæ
ac superbiæ repugnemus, ut luxuriæ ac diversis il-
lecebris et fedis indignisque cupiditatibus resista-
mus. De Spiritu sancto accipimus ut amore vitæ et
gloriæ ardore succensi, erigere a terrenis mentem ad
superna et divina valeamus. Data Nonas Septembris,
id est quinta die ejusdem mensis, Antonio et Alexan-
dro IV cc. consul.

INCIPIUNT DECRETA PONTIANI PAPÆ.

(Anno Domini 230, tempore Alexandri imperatoris.)

PONTIANUS episcopus FELICI succriboni salutem. **A**ppido cor nostrum charitati vestræ congaudet, quod studium sanctæ religionis summopere adimplere studetis, et fratres mœrentes, ac destitutos in fide et religione confortatis. Unde Redemptoris nostri misericordiam exoramus, ut sua nobis in omnibus gratia suffragetur, et effectu implere tribuat quod velle concessit. In hoc itaque bono, tanto comoda retributionis accrescunt, quanto et studium laboris augetur. Et quia in his omnibus divinæ gratiæ adiutorio opus est, omnipotentis Dei assiduis precibus clementiam exoramus, quatenus hæc vobis semper operanda bona et velle tribuat et posse concedat, atque in ea vos via, cum fructu boni operis, quam se Pastor pastorum esse testatus est dirigat, ut sine quo nihil agi potest, per ipsum implere bona quæ cœpistis valeatis. De sacerdotibus autem Domini quos vos audivimus contra pravorum hominum insidias adjuvare, eorumque causas portare, scitote vos in eo valde Deo placere, qui sibi eos ad servendum ascivit, et familiares intantum sibi esse voluit, ut etiam aliorum hostias per eos acceptaret, atque eorum peccata donaret sibi reconciliaret, ipsi quoque proprio ore corpus Domini efficiunt et populis tradunt. De illis enim dictum est : « Qui vos contristabit me contristabit, et qui vobis facit injuriam, recipiet id quod inique gessit : » Et alibi : « Qui vos audit me audit, et qui vos spernit me spernit. Qui autem me spernit, spernit eum qui me misit (Luc. x, 16). » Hi enim non sunt infestandi, sed honorandi. In eis quoque Dominus honoratur, cujus legatione funguntur. Hi ergo, si forte ceciderint a fidelibus, sunt sublevandi et portandi. Accusandi autem non sunt ab infamibus, aut sceleratis, vel inimicis, aut alterius sectæ hominibus vel religionis; si peccaverint, a reliquis arguantur sacerdotibus, sed et a summis pontificibus constringantur, et non a sæcularibus aut malæ vitæ hominibus arguantur vel arceantur. Quod ergo de fratris vestri transitu vos

contristari audivimus, non modico compulsi sumus mœrere. Unde omnipotentem Deum rogamus, ut suæ vos gratiæ aspiratione consoletur, vosque et a malignis spiritibus et a perversis hominibus cœlesti protectione custodiat. Nam et si quos post illius obitum tumultus quorundam adversantium sustinetis, nolite mirari si vos qui frui bonis in terra vestra, id est in terra viventium, quæritis, mala hominum in terra aliena portatis. Peregrinatio quippe est vita pœnitens, et qui suspirat ad patriam ei tormentum est peregrinationis locus, etiam si blandus esse videatur, vobis autem qui patriam quæritis inter suspiria quæ habetis, etiam gemitus audio humanæ oppressionis exurgere. Quod mira omnipotentis Dei dispositione agitur, ut dum veritas per amorem vocat, mundus pœnitens a se ipso animam vestram per tribulationes quas ingerit, rejiciat. Tantoque facilius ab amore hujus sæculi mens exeat, quanto et impellitur dum vocatur. Itaque quod cœpistis, hospitalitatis curam impendite, in oratione et lacrymis instantissime laborate. Eleemosynis quas semper amastis jam nunc largius atque uberius date operam, ut tanto post crescat vobis in retributione fructus muneris, quanto hic excreverit studium laboris. Præterea salutantes paterna dulcedine bonitatem vestram, petimus ut in bonis quæ cœpistis ne deficiatis. Neque ullus vos ab eis avertere possit, sed in cunctis affectum vestræ charitatis, clerici et servi Dei ac cuncti Christiani qui in illis partibus commorantur, amore Christi et sancti Petri pleniter invenient, et favoris vestri solatiis quocumque modo necesse fuerit potiantur, quatenus vestra cuncti ope defensi atque adjuti, et nos vobis gratiarum possumus existere debitores, et Christus Dominus noster atque beatus Petrus apostolorum princeps in quorum vos causis impenditis, Jesus Christus æternam gloriam compenset, et beatus apostolus Petrus ipsius gloriæ januam aperiat. Data x Kalendas Februarii, Severo et Quintiano IV cc. consul.

EPISTOLA PONTIANI PAPÆ.

De fraterna dilectione et vitandis malis.

PONTIANUS sanctæ et universalis Ecclesiæ episcopus omnibus recte Dominum colentibus et divinum cultum amantibus, salutem.

Gloria in excelsis Deo, et in terra pax hominibus bonæ voluntatis. Hæc verba, charissimi, non hominum sunt, sed angelorum, et non humano sensu excogitata, sed ab angelis in ortu Salvatoris annuntata, quibus indubitanter ab omnibus intelligi potest, quod non malæ voluntatis, sed hominibus bonæ, pax sit a Domino data, unde et Dominus per pro-

phetam loquitur dicens : « Quam bonus Israel Deus his qui recto sunt corde, mei autem pene moti sunt pedes, pene effusi sunt gressus mei quia æmulatus sum contra iniquos pacem impiorum videns (Psal. lxxii et seqq.). » De bonis vero ipsa per se Veritas ait : « Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt (Matth. v, 8). » Mundi enim non sunt corde qui mala cogitant, aut nociva adversus fratres suos, quia nihil mali vult qui fidelis est. Fidelis ergo homo magis diligit audire quæ oportet quam dicere quæ

non oportet. Et si quis fidelis est, videat ne mala loquatur, aut cuiquam insidias ponat. In hoc ergo discernuntur filii Dei et filii diaboli. Filii namque Dei semper cogitant et agere contendunt quæ Dei sunt, et fratres indesinenter adjuvant, et nulli nocere volunt. Filii autem diaboli econtra mala et nociva semper meditantur, quia opera eorum mala sunt. De quibus loquitur Dominus per Jeremiam prophetam, dicens : « Loquar judicia mea cum eis super omni malitia eorum (*Jer.* 1, 16). Propterea iudicio contendam adhuc vobiscum, ait Dominus, et cum filiis vestris disceptabo (*Jer.* 11, 9). Ecce ego fingam contra vos malum et cogito contra vos cogitationem (*Jer.* xviii, 11). » Hæc, fratres, valde sunt timenda et ab omnibus cavenda, quoniam super quem iudicium Dei ceciderit, non exiet impunitus. Et ideo unusquisque prævideat ne hoc machinetur aut agat in fratrem quod ipse pati noluerit. Et nec in suspicionem veniat homo fidelis, ut dicat aut faciat ea quæ pati non vult, unde suspectos et inimicos, aut facile litigantes, et eos qui non sunt bonæ conversationis, aut quorum vita est accusabilis, qui rectam non tenent aut docent fidem, accusatores antecessores nostri apostolica repulerunt auctoritate, et nos submovemus atque futuris temporibus excludimus ne libenter labi possint quos nos tenere et salvare debemus, ne, quod absit, prædictum Dei iudicium super utrosque veniat, et nos eorum vitio, quod Deus avertat, pereamus. Scriptum est enim : « Rectorem te posuerunt? curam illorum habe, ut læteris propter illos, et ornamentum gratiæ accipias, et coronam et dignationem consequaris cum rogatione (*Eccli.* xxxii, 1 et seqq.) » Verbum enim nequam immutavit cor ex quo quatuor partes oriuntur. Bonum et malum, vita et mors, et dominatrix est eorum assidua lingua. Pro talibus prædicti vitandi admodum sunt, et priusquam prædictæ enucleatim examinentur opiniones, et ab illis alieni inveniantur non sunt suscipiendi, quoniam sacrificium salutare est attendere mandatis et discedere ab omni iniquitate. Beneplacitum est Domino recedere ab iniquitate, et laudatio recedere ab injustitia. Quoniam scriptum est : « Dilige proximum tuum et conjungere fide cum illo; quoniam si denudaveris absconsa illius, non persequeris post eum. Sicut enim homo qui perdit amicum suum, sic qui perdit amicitiam proximi sui. Et sicut qui dimittit avem de manu sua, sic qui dereliquisti proximum tuum, et non eum capies. Non illum sequaris quoniam longe abest : effugit enim quasi caprea de laqueo, quia vulnerata est anima ejus; ultra eum non poteris colligare, et maledicti est concordatio : denudare enim amici mysteria, desperatio est animæ infidelis. Annuens oculo fabricat iniqua, et nemo eum **33** abjiciet. In conspectu oculorum tuorum concalcabit os suum, et super sermones tuos admirabitur. Novissime autem pervertet os suum, et in verbis tuis dabit scandalum. Multa odivi et non cœquavi ei, et Dominus odiet illum. Qui in altum lapidem mittit, super ejus caput cadet, et plaga dolosi

dividet vulnera. Quoniam qui fodit foveam, incidet in illam, et qui statuit lapidem proximo, offendet in eo, et qui laqueum alii ponit, peribit in illo. Facienti nequissimum consilium, super eum devolvetur, et non cognoscat unde adveniet illi. Illusio et improperium superbiorum et vindicta sicut leo insidiabitur illi. Laqueo peribunt qui oblectantur casu justorum, dolor autem consumet illos antequam moriantur, ira et furor utraque execrabilia, et vir peccator continens erit illorum. Qui vindicari vult, a Deo inveniet vindictam, et peccata illius servans servabit. Relinque proximo tuo nocenti te, et tunc deprecanti tibi peccata solventur. Homo homini servat iram, et a Deo quærit medelam? In hominem similem sibi non habet misericordiam, et de peccatis suis deprecatur Altissimum? Ipse dum caro sit, servat iram et propitiationem petit a Deo? Quis exorabit pro delictis illius? Memento novissimorum et desine inimicari, tabitudo enim et mors imminent mandatis. Memorare timorem Dei altissimi, et non irascaris proximo tuo. Memorare testamenti Altissimi, et despice ignorantiam proximi. Abstine te a lite, et minues peccata. Homo enim iracundus incendit litem, et vir peccator turbabit amicos, et in medio pacem habentium immittet inimicitias. Secundum enim ligna silvæ, sic ignis exardescit, et secundum virtutem hominis iracundia illius erit, et secundum substantiam suam exaltabit iram suam. Certamen festinatum incendet ignem, et lis festinans effundet sanguinem, et lingua testificans adducet mortem, si sufflaveris quasi ignis ardebit, et si exspueris super illam, exstinguetur, et utraque ex ore profisciscuntur. Sursuro et bilinguis, maledictus, multos enim turbavit pacem habentes, lingua tertia multos commovit, et dispersit illos de gente in gentem. Civitates divitum munitas destruxit, et domos magnatum effodit; virtutes populorum concidit, et gentes fortes dissolvit. Lingua tertia mulieres viratas ejecit, et privavit illas de laboribus suis. Qui respicit illam, non habebit requiem, nec habitabit cum requie; flagelli plaga livorem facit, plaga autem linguæ comminuit ossa. Multi ceciderunt in ore gladii, sed nec sic quod qui interierunt per linguam suam. Beatus qui tectus est a lingua nequam, et qui in iracundiam illius non transivit et qui non attraxit jugum ejus et vinculis illius non est ligatus. Jugum enim illius jugum ferreum est, et vinculum illius vinculum æreum est. Mors illius mors nequissima est, et utilis potius infernus quam illa. Perseverantia illius non permanebit, sed obtinebit vias injustorum et flamma sua non comburet justos. Qui derelinquunt Deum incidant in illam, et exardescet in illis et non exstinguetur, et immittetur in eos quasi leo et quasi pardus lædet eos. Sepi aures tuas spinis et noli audire linguam nequam, et ori tuo facito ostia, et seras auribus tuis. Aurum tuum et argentum conflat, et verbis tuis facito stateram, et frenos ori tuo rectos, et attende ne forte labaris in lingua tua, et cadas in conspectu inimicorum insidiantium tibi, et sit casus tuus insa-

nabilis ad mortem (*Eccli.* xxvii, 18 et seq.; xxviii, 1 et seq.) » « Ne tardes converti ad Dominum, et ne differas de die in diem. Subito enim veniet ira illius, et in tempore vindictæ disperdet te. Noli anxius esse in divitiis injustis, nihil enim proderunt tibi in die obductionis et vindictæ. Non ventiles te in omnem ventum, et non eas in omni via. Sic enim peccator probatur duplici lingua. Esto firmus in via Domini, et in veritate sensus tui et scientia, et prosequatur te verbum pacis et justitiæ. Esto mansuetus ad audiendum verbum ut intelligas, et cum sapientia fer responsum verum. Si est tibi intellectus responde proximo; sin autem, sit manus tua super os tuum ne capiaris in verbo indisciplinato et confundaris, honor et gloria in sermone sensati, lingua imprudentis subversio ipsius. Non appelleris susurro, et in lingua tua ne capiaris et confundaris. Super furem enim est confusio et pœnitentia, denotatio pessima super bilinguem. Susurratori autem odium est, inimicitia et contumelia. Justifica pusillum et magnum simili-

ter. Noli fieri pro amico inimicus proximo. Improprium enim et contumeliam malus hæreditabit, et omnis peccator invidus et bilinguis. Non te extollas in cogitatione animæ tuæ velut taurus, ne forte elidatur virtus tua super stultitiam, et folia tua comedat et fructus tuos perdat, et relinquaris velut lignum aridum in eremo. Anima enim nequam disperdit qui se habet, et in gaudium inimicis dat illum, et deducet in sortem impiorum (*Eccli.* v, vi.) » Charissimi, oppressos erigere studete, et necesse habentes semper adjuvate, quoniam qui fratrem afflictum relevat apprehensum eripit, mœrentem consolatur, ab illo sibi retribui cui totum impendit non dubitet qui ait : « Quod uni ex minimis meis fecistis, mihi fecistis. » Taliter enim bona indesinenter agere studete, ut fructum boni operis et hic consequamini, et in futuro gratia Dei perfruamini, quatenus cœlestis regni aulam introire postea mereamini. Data quinto Kalen. Maii, Severo et Quintanio IV cc. consulibus.

INCIPIUNT DECRETA ANTERI PAPÆ.

(Anno Domini 239, tempore Maximini imperatoris.)

Charissimis fratribus per Bæticæ atque Toletanæ provincias episcopis constitutis, ANTERUS episcopus in Domino salutem.

Optavi, fratres charissimi, semper dilectionis et pacis vestræ sinceritatis gaudia audire, ita ut vicissim discurrentibus litteris sospitatis indicia juvarentur, si quietos nos ab incursione sua vacare hostis antiquus sineret. Qui ab initio mendax, inimicus veritatis, æmulus hominis, quem ut deciperet se ante decepit, pudicitie adversarius, luxuriæ magister, crudelitibus pascitur, abstinentia punitur. Odit jejunia ministris suis prædicantibus, dum dicit esse superflua, spem non habens de futuris, apostoli sententia repercussus dicentis : « Manducemus et hibamus, cras enim moriemur (*I Cor.* xv, 32). » O infelix audacia, o desperatæ mentis astutia. Ipse enim hortatur odia et fugat concordiam; et quia facile ad deteriorem partem mens humana transducitur, volens magis per spatiosam viam ambulare, quam arcætæ vitæ iter cum labore transire, qua de re, fratres dilectissimi, sectamini meliora, et semper relinquite deteriora. Bona agite, mala vitate, ut vere discipuli Domini esse inveniamini. De mutatione ergo episcoporum unde sanctam sedem apostolicam consulere voluistis, scitote eam communi utilitate atque necessitate fieri licere, sed non libitu cujusquam aut dominatione. Petrus, sanctus magister noster, et princeps apostolorum, de Antiochia utilitatis causa translatus est Romam, ut ibidem potius proficere posset. Eusebius quoque de quadam parva civitate apostolica auctoritate mutatus est Alexandriam. Similiter Felix de civitate qua ordinatus erat electione civium

propter doctrinam et bonam vitam quam habebat, communi episcoporum et reliquorum sacerdotum ac populorum consilio translatus est Ephesum. Non enim transit de civitate ad civitatem qui non suo libitu aut ambitu hoc facit, sed utilitate quadam aut necessitate aliorum, hortatu et consilio potiorum transfertur. Non transfertur de minori civitate ad majorem qui non ambitu, nec propria voluntate facit, sed aut vi a propria sede pulsus, aut necessitate coactus, aut utilitate loci, aut populi, non superbe, sed cum humilitate ab aliis translatus et intronizatus est, quia homo videt in facie, Deus autem in corde. Et Dominus per prophetam loquitur dicens : « Dominus scit cogitationes hominum quoniam vanæ sunt (*Psal.* xciii, 11). » Non ergo mutat sedem qui non mutat mentem; nec mutat civitatem qui non sua sponte, sed consilio et electione aliorum mutatur. Non ergo migrat de civitate ad civitatem, qui non avaritiæ causa, nec sponte dimittit suam, sed ut jam dictum est, aut pulsus a sua, aut necessitate coactus aut electione et exhortatione sacerdotum et populorum translatus est ad alteram civitatem. Nam sicut episcopi habent potestatem ordinare regulariter episcopos et reliquos sacerdotes, sic quoties utilitas aut necessitas exposcerit supradicto modo et mutare et intronizare potestatem habent : hæc, ut petistis, licet vobis ignota non sint tenenda mandamus, ne ignorantia quorundam meliora et utiliora vitentur, et inutiliora sumantur, sicut in sancto legitur Evangelio : « Væ vobis, hypocritæ, quia decimatis mentham et anethum et cuminum, et reliquistis quæ graviora sunt legis, judi-

cium et misericordiam et fidem, hæc oportuit facere et illa non omittere; duces cæci, excolantes culicem, camelum autem glutientes. » Quod licet non licet, et quod non licet licet. Quemadmodum Jannes et Mambres restiterunt veritati, sic et illi mente reprobii, amantes voluptatem magis quam Deum. Quod licet docent non licere, id est episcopos migrare de civitate ad civitatem prætaxato modo. Et quod non licet docent licere, id est misericordiam non agere circa patientes necessitatem, hoc est eis qui episcopum non habent et sacro episcopali indigent ministerio, episcopum de alia civitate causa utilitatis vel necessitatis tribui, et episcopis persecutionem aut necessitatem patientibus, aliam cathedram dari negant. Contradiciunt enim sacræ Scripturæ, quæ testatur malle Deum misericordiam quam judicium. Quæ precor major charitas aut efficacius pietatis patrocinium potest a quoquam alicui impendi quam si ignorantia tenebras et imperitiæ caliginem ab eo repellat, demum veræ fidei doctrinæ pabulo, non ad quæstum, non ad ambitionem, sed eruditionem et ædificationem reficiat? Tanquam enim mutilo sit manus, claudo pes, oculus cæco qui ignorantia tenebris obvoluto sapientiæ et scientiæ thesaurum reserat et candorem lucis viasque Domini benigniter aperit. Utrisque autem, id est et famem verbi Dei patientibus et episcopis necessitatem, quando intronizantur propter communem utilitatem in aliis civitatibus non modica exhibetur misericordia. Negantes autem hæc, ut speciem habeant pietatis, virtutem tamen ejus abnegant. Nam in tali negotio prosapiam non agnosco, si quis tamen sapientium quos insipientibus tempestatum hujus procella aliis sociavit auctoribus, facinorum participatione maculatur, splendor sapientis, et si communionem criminum incurrit, nescit tamen ducem se præbere peccantibus. Alia quoque est causa utilitatis et necessitatis, et alia avaritiæ et præsumptionis aut propriæ voluntatis. Avaritiæ quoque causa vel præsumptionis aut propriæ voluntatis non sunt episcopi mutandi de civitate ad civitatem, sed utilitatis et necessitatis. Quod nemo negat nisi hi de quibus dictum est: « Erraverunt in ebrietate, nescierunt videntem, ignoraverunt judicium (*Isa. xxviii, 7*); » nam si enarrando cogere aperire transacta, ostenderem vobis nullum evenire solatium de comparatione factorum.

Cæterum state, charissimi, super vias, aspicientes et interrogantes de semitis Domini antiquis, et videte quæ est via bona et recta, et ambulate in ea, et invenietis requiem animabus vestris. Et ut juxta Sapientiæ vocem dicamus: « Diligite justitiam qui judicatis terram. Sentite de Domino in bonitate, et in simplicitate cordis quærite illum; quoniam invenitur ab his qui non tentant illum; apparet autem eis, qui fidem habent in illum. Perversæ enim cogitationes separant a Domino, probata autem virtus corripit insipientes, quoniam in malevolam animam non introibit sapientia, nec habitabit in corpore subdito peccatis. Spiritus enim sanctus disciplinæ

effugiet fictum et auferet se a cogitationibus quæ sunt sine intellectu, et corripietur a superveniente iniquitate. Benignus est enim Spiritus sapientiæ, et non liberabit maledictum a labiis suis, quoniam renum illius testis est Deus, et cordis ejus scrutator est verus, et linguæ illius auditor, quoniam Spiritus Domini replevit orbem terrarum, et hoc quod continet omnia, scientiam habet vocis. Propter hoc qui loquitur iniqua non potest latere, nec præteriet illum corripiens judicium. In cogitationibus enim impii interrogatio erit; sermonum autem illius auditio ad Dominum veniet, et ad correptionem iniquitatum illius, quoniam auris zeli audit omnia, et tumultus murmurationum non abscondetur. Custodite ergo vos a murmuratione quæ nihil prodest; et a detractioe parcite linguæ, quoniam sermo obscurus in vacuum non ibit; os quod mentitur, occidit animam. Nolite zelare mortem in errore vitæ vestræ, neque acquiratis perditionem in operibus manuumstrarum, quoniam Deus mortem non fecit, nec lætatur in perditione vivorum. Creavit enim ut essent omnia et sanabiles esse voluit nationes orbis terrarum. Non est in illis medicamentum exterminii, nec inferorum regnum in terra viventium. Justitia perpetua est et immortalis, injustitia autem mortis est acquisitio; impii autem manibus et verbis accersierunt illam, et æstimantes eam amicam, defluerunt et sponsiones posuerunt ad illam, quoniam morte digni sunt ex parte illius. Dixerunt enim apud se cogitantes non recte: Exiguum est, et cum tædio tempus vitæ nostræ, et non est refrigerium in fine hominis, et non est qui agnitus sit reversus ab inferis, quoniam ex nihilo facti sumus, et post hoc erimus tanquam si non fuerimus, quoniam fumus afflatus est in naribus nostris, et sermo scintilla ad commovendum cor nostrum, qua exstincta, cinis erit corpus nostrum, et spiritus diffundetur tanquam mollis aer. Et transibit vita nostra tanquam vestigium nubis, et sicut nebula dissolvetur quæ fugata est a radiis solis et a calore illius aggravata. Et nomen nostrum oblivionem accipiet per tempus, et nemo memoriam habebit operum nostrorum; umbræ enim transitus est tempus nostrum, et non est reversio finis nostri, quoniam consignata est, et nemo revertetur (*Sap. i, 11*). » Propterea unicuique providendum est, ut summopere se custodiat, et utiliter se provideat, ut cum dies extrema finisque vitæ advenerit non transeat ad perpetuam mortem, sed ad vitam æternam.

Facta enim subditorum judicantur a nobis, nostra vero judicat Deus. Ex merito vero plebis nonnunquam episcopi depravantur, quatenus proclivius cadant qui sequuntur. Capite languescente cætera corporis membra inficiuntur. Deteriores sunt qui vitam moresque bonorum corrumpunt, his qui substantias aliorum prædiæque diripiunt. Caveat unusquisque ne aut linguam, aut aures habeat prurientes, id est ne aut ipse aliis detrahat, aut

alios audiat detrahentes. Sedens, inquit, adversus A
 fratrem tuum loquebaris detrahendo, et adversus
 filium matris tuæ ponebas scandalum, etc : Parcant
 singuli detractioni linguæ, custodiant quæ atque
 sermones suos, et sciant, quia cuncta quæ de aliis
 loquuntur sua sententia judicabuntur. Nemo invito
 auditori libenter refert. Officii singulorum sit, dile-
 ctissimi, non solum oculos castos servare, sed et
 linguam. Nec quid in cujusquam domo agatur, alia
 domus per vos unquam noverit. Habeant omnes
 simplicitatem columbæ ne cuiquam machinentur
 dolos et serpentis astutiam, ne aliorum supplantentur
 insidiis. Non est humilitatis meæ neque mensuræ
 judicare de cæteris et de ministris ecclesiarum
 sinistrum quippiam dicere. Absit ut quicquam sini-
 strum de his loquar, qui apostolico gradui succedentes, B
 Christi corpus sacro ore conficiunt, per quos nos
 etiam Christiani sumus, qui claves regni cœlorum
 habentes ante iudicii diem judicant. Veteri quidem
 lege habetur, quicumque sacerdotibus non obtempe-
 rasset, aut extra castra positus lapidabatur a populo,
 aut gladio cervice subjecta contemptum expiabat
 cruore. Nunc vero inobediens spirituali animadver-
 sione truncatur, et ejectus ab Ecclesia, rabido dæ-
 monum ore decerpitur. Oportet enim, ut qui Deum
 hæreditate possident, absque ullo impedimento
 sæculi Deo serviant, ut dicere possint : Dominus
 pars hæreditatis meæ; o quam bonus et suavis est
 spiritus tuus, Domine, in omnibus. Parcis autem
 omnibus quoniam tua sunt, Domine, qui animas C
 amas. Ideoque hos qui exerrant partibus corripis,
 et de quibus peccant admones et alloqueris, ut re-
 lieta malitia credant in te, Domine. Tu autem, Deus
 noster, suavis et verus es patiens et in misericordia
 disponens omnia. Etenim, si peccaverimus, tui
 sumus scientes magnitudinem tuam. Et si non pec-
 caverimus, scimus quoniam apud te sumus compu-
 tati. Spiritus timentium Dominum quæritur ab eo,
 et in respectu illius benedicentur. Quapropter, fra-
 tres charissimi, « omnis sermo malus ex ore vestro
 non procedat, sed si quis bonus est ad ædificatio-
 nem opportunitatis ut det gratiam audientibus; et
 nolite contristare Spiritum sanctum Dei in quo
 signati estis in diem redemptionis. Omnis amaritudo,
 et ira, et indignatio, et clamor, et blasphemia tol- D
 latur a vobis cum omni malitia. Estote autem invi-
 cem benigni, misericordes, donantes invicem sicut
 et Deus in Christo donavit vobis. Estote ergo imita-
 tores Dei sicut filii charissimi, et ambulate in
 dilectione sicut et Christus dilexit nos et tradidit
 semetipsum pro nobis oblationem et hostiam Deo
 in odorem suavitatis; fornicatio autem et omnis
 immunditia aut avaritia non nominetur in vobis, si-
 cut decet sanctos, aut turpitudine, aut stultiloquium,
 aut scurrilitas quæ ad rem non pertinent, sed magis
 gratiarum actio. Hoc enim scitote intelligentes quod
 omnis fornicator aut immundus aut avarus, quod
 est idolorum servitus, non habet hæreditatem in
 regno Christi et Dei. Nemo vos seducat inanibus
 verbis propter enim venit ira Dei in filios diffiden-
 tiæ, nolite ergo effici participes eorum. Eratis enim
 aliquando tenebræ, nunc autem lux in Domino, ut
 filii lucis ambulate. Fructus enim lucis est in omni
 bonitate, et justitia et veritate, probantes quid sit
 beneplacitum Deo. Et nolite communicare operibus
 infructuosis tenebrarum, magis autem redarguite.
 Quæ enim in occulto fiunt ab ipsis turpe est dicere.
 Omnia autem quæ arguuntur a lumine manifestan-
 tur; omne enim quod manifestatur lumen est;
 propter quod dicit : Surge qui dormis, et exsurge
 a mortuis, et illuminabit te Christus. Videte itaque,
 fratres, quomodo caute ambuletis, non quasi insi-
 pientes, scilicet ut sapientes, redimentes tempus,
 quoniam dies mali sunt. Propterea nolite fieri im-
 prudentes, sed intelligentes quæ sit voluntas Dei,
 et nolite inebriari vino, in quo est luxuria, sed im-
 plemini Spiritu sancto, loquentes vobismetipsis in
 psalmis, hymnis et canticis spiritualibus, cantantes
 et psallentes in cordibus vestris, Domino; Domino
 gratias agentes semper pro omnibus, in nomine
 Domini nostri Jesu Christi Deo et Patri subjecti in-
 vicem in timore Christi (*Ephes. iv, 29-32; v, 1-21*).»
 State itaque fratres, et tenete traditiones aposto-
 lorum et apostolicæ sedis, ut Dominus noster Jesus
 Christus, et Pater noster, qui dilexit nos, et dedit
 consolationem æternam, et spem bonam in gratia,
 exhortetur corda vestra, et confirmet in omni
 opere et in sermone bono. De cætero, fratres, orate
 pro nobis ut sermo Domini currat et clarificetur
 sicut et apud vos, et ut liberemur ab importunis et
 malis hominibus. Non enim omnium est fides.
 Fidelis autem Deus est qui confirmabit vos, et
 custodiet a malo. Quapropter ponite indesinenter
 corda vestra in virtute Dei, et resistite semper
 malis et enarrate hæc juxta vocem prophetæ in
 progenies alteras, quoniam hic est Deus Deus
 noster in æternum, et ipse reget nos in sæcula.
 Unde vos, qui in specula a Domino estis consti-
 tuti, comprimere et repellere eos summopere de-
 betis, qui fratribus insidias præparant, aut in eos
 seditiones, et scandala excitant; facile est enim
 hominem verbo fallere, sed non Dominum. Ideo hos
 reprehendere, et ab his vos avertere oportet, qua-
 tenus exstincta funditus hujusmodi caligine, lu-
 cifer eis resplendeat, et lætitia oriatur in cordibus
 eorum. Confidimus autem de vobis, fratres, in Domino,
 quoniam quæ præcepimus et facitis, et facietis. Quanto
 enim beneficia vestra his amplius exhibetis, tanto
 majorem vicissitudinem ab omnipotenti Deo cui
 serviunt expectatis. Omnipotens Deus sua vos
 protectione custodiat honoremque et præceptum
 servare concedat, et gloria honorque Deo Patri
 omnipotenti, ejusque unigenito Filio Salvatori
 nostro cum Spiritu sancto sit in sæcula sæculorum,
 Amen.

INCIPIUNT DECRETA FABIANI PAPÆ.

(Anno Domini 242, Decio imperante.)

Dilectissimis ubique catholicæ Ecclesiæ comministris Fabianus, salutem in Domino. Divinis præceptis et apostolicis monemur institutis ut pro cunctarum Ecclesiarum statu impigro vigilemus affectu, unde consequens est debere vos scire, quæ apud Romanam in sacro aguntur ritu Ecclesiam, ut ejus sequentes exempla, ejus veri filii inveniamini, quæ vestra est mater vocata. Septem ergo diaconos in urbe Roma per septem regiones civitatis, sicut a patribus accepimus, habemus, qui per singulas hebdomadas et Dominicos dies atque festivitatum solemnias cum subdiaconibus et acolytis, ac sequentium ordinum ministris, injuncta sibi observant ministeria et parati omni hora sunt ad divinum officium et quidquid eis injungitur peragendum. Similiter et vobis, prout opportunum fuerit, per singulas civitates est faciendum, ut divinum absque ulla mora et negligentia studiose ac solemniter agatur officium. Denique septem similiter subdiaconos ordinavimus qui septem notariis imminerent et gesta martyrum veraciter in integro colligerent nobisque rimanda manifestarent, quod etiam vos omnes agere monemus, ne in posterum aliqua ex his dubitatio fiat, quæstioque oriatur, « quoniam omnia quæ scripta sunt ad nostram doctrinam scripta sunt. » Et quæ nostris temporibus veraciter scribuntur ad futurorum doctrinam diriguntur. Et ideo fidelissimis hæc negotia committi præcipimus, ne aliqua in eis illusio inveniat ex qua fidelibus scandalum, quod absit, oriatur, unde et charitatem vestram paterna dulcedine petimus ut in cunctis affectum vestræ charitatis sancta modo Ecclesia inveniat et favoris vestri solatiis quocumque necesse fuerit, potiatur. Et sicut bonitas studii vestri de se nobis certitudinem præbet, ut in nullo diffidere debeamus de ea, sed magis ut sapientibus filiis Ecclesiæ nostræ, hæc fiducialiter commendemus, ita post positas opportunitatis occasiones vestra efficacia elaborare enixius debet, atque in modis quibus possibile fuerit omni studio abigere contumelias. Hortamur etiam vos, juxta dictum Apostoli, stabiles esse et immobiles, abundantes in opere Domini semper, scientes quod labor vester non est inanis in Domino, et alibi : « Vigilate et orate et state in fide, viriliter agite et confortamini, omnia vestra in charitate fiant (*I Cor. xvi, 13, 14*). »

Insuper et illud vos scire desideramus, quia nostris temporibus præpedientibus quidem nostris peccatis, suadente antiquo hoste qui semper, « ut le rugiens, circuit quærens quem devoret. » Supervenit Novatus ex Africa, et separavit de Ecclesia Christi *Novatianum et quosdam alios Christi confessores,*

A et convertit in pravam doctrinam. A quibus vos, fratres, avertite et cavete ab omnibus qui alteram fidem et doctrinam tenent quam apostoli et successores eorum tenuerunt et docuerunt, ne, quod absit, post eum abeuntes, in laqueum satanæ cadatis et compedibus ejus teneamini. Unde fraternitatis vestræ charitatem intimis obsecramus precibus, ut nostræ parvitas in vestris sacris orationibus memores esse dignemini, orantes et deprecantes Dominum cœli, ut tam nos quam sancta mater Ecclesia Christi pretioso sanguine redempta, a laqueis venantis satanæ et ab importunis et malis hominibus liberemur, et sermo Dei currat et clarificetur, et prava eorum et omnium perversa docentium corruat doctrina atque deficiat. Precamur etiam ut pietatis vestræ precibus impetrare studeatis, ut Deus et Dominus noster Jesus Christus **35** qui vult omnes homines salvos fieri et neminem perire sua ingenti omnipotentia reverti faciat corda eorum ad sanam doctrinam et catholicam fidem, quatenus respiscant a diaboli laqueis quibus capti tenentur, et aggregentur filii matris Ecclesiæ; reminiscentes quoque fratrum vestrorum, miseremini illorum quibus potestis bonis studiis vestris ne perdantur, sed et precibus et aliis bonitatis vestræ studiis Domino salventur. Ita ergo in his agite, ut obedientes filii et fideles sanctæ Dei Ecclesiæ appareatis, et ut mercedis præmia percipiatis.

C Hi et omnes qui rectam non docent doctrinam vel rectam non tenent fidem, accusatores neminem recte credentium accusare possunt, quia infamia sunt notati, et a sinu sanctæ matris Ecclesiæ apostolico mucrone usque ad rectam conversationem et reversionem eorum abscisi; unde apostolica auctoritate cum omnibus ejudem apostolicæ atque universalis Ecclesiæ filiis statuentes sancimus, ut omnes qui in catholica fide suspecti sunt in accusatione recte credentium non suscipiantur, quia suspensiones semper sunt amovendæ. Merito ergo eorum reprobatum accusatio, qui in recta fide suspecti sunt, nec eis omnino est credendum qui Trinitatis fidem ignorant. Similiter omnes quos sanctorum Patrum statuta tam præteritis quam futuris temporibus anathematizant submovemus, et ab omni accusatione fidelium alienamus. Discreti ergo semper debent esse fideles ab infidelibus, et justi ab injustis, quoniam infideles et malivoli modis quibus possunt semper infestant fideles et perdere nituntur, et ideo non sunt suscipiendi, sed repellendi et procul abjiciendi, ne perdere fideles aut infamare possint. Quapropter, charissimi, cavete talium foveam in

quam multos cecidisse cognovimus; cavete talium A
jacula et antiqui hostis tentamenta, per quæ etiam
propriis propinquos coram nobis vulneratos cadere
vidimus. Attendite laqueos insidiantium quibus no-
tos et commilitones strangulare solent; nolite tales
sequi, sed procul repellite eos. Estote, juxta Veri-
tatis vocem, prudentes ut serpentes, et simplices ut
columbæ. Videte ne in vacuum quoque curratis aut
laboretis, sed alterutrum fulti precibus et orationibus
voluntatem Dei facere contendite, et a memoratis, si
incorrigibiles apparuerint, vos in omnibus separate.
Similiter et ab omnibus quos Apostolus commemorat
dicens, cum eis nec cibum sumere, quia et illi sicut
et isti sunt repellendi et ante satisfactionem Eccle-
siæ non sunt suscipiendi, quoniam illi cum quibus
cibum sumere non licet, manifeste apparent seque- B
strati usque ad satisfactionem a reliquis fratribus;
quamobrem non debent nec possunt in accusatio-
nem fidelium suscipi, sed etiam ab eorum consortio
usque ad jam dictam satisfactionem repelli, ne si-
miles eis efficiantur, aut eorum excommunicationi
subjaceant, quoniam sic apostoli statuerunt dicentes:
Cum excommunicatis non est communicandum, et si
quis cum excommunicatis avertendo regulas scienter
psallat in domo, aut simul locutus fuerit, aut orave-
rit, ille communionem privetur. Tales ergo in omnibus
sunt cavendi et non suscipiendi, quia juxta Aposto-
lum non solum qui faciunt damnantur, sed qui con-
sentiunt facientibus. Unde et beatus apostolorum
princeps Petrus, in ordinatione Clementis alloquens
populum, inter cætera ait: Si inimicus est iste Cle- C
mens alicui pro actibus suis, vos nolite expectare,
ut ipse vobis dicat, cum illo nolite amici esse, sed
prudenter observare debetis, et voluntati ejus absque
communicatione obsecundare et avertere vos ab eo
cui ipsum sentitis adversum, sed nec loqui his quibus
ipse non loquitur, ut unusquisque qui in culpa est,
dum cupit omnium vestrum amicitias ferre, festinet
citius reconciliari ei qui omnibus præest, et per hoc
redeat ad salutem cum obedire cæperit monitis præ-
sidentis. Si vero quis amicus fuerit his quibus ipse
non loquitur, unus est et ipse ex illis qui extermi-

nare Dei Ecclesiam volunt, et cum corpore vobiscum
esse videatur mente et animo contra vos est, et est
multo nequior hostis hic quam illi qui foris sunt, et
evidenter inimici sunt; hic enim per amicitiarum
speciem quæ sunt inimica gerit, et ecclesiam dis-
pergit ac vastat.

Ideoque, charissimi, his apostolicis institutis
vos moneantes instruimus, ut effecta certior charitas
vestra sollicitius deinceps agere studeat et cautius, ne
perversi et infideles homines lædendi fideles ac be-
nevolos habeant facultatem, quoniam spes talium et
omnium impiorum tanquam lanugo est quæ a vento
tollitur, et tanquam spuma gracilis quæ a procella
dispergitur, et tanquam fumus qui a vento diffusus
est, et tanquam memoria hospitis unius diei præ-
tereuntis. Summopore, charissimi, tales cavendi
sunt et avertendi atque rejiciendi si nocentes appa-
ruerint, quia non solum ecclesiasticæ, sed etiam sæ-
culi leges, si nocentes, non suscipiunt, sed repellunt.
Unde scriptum est, os impiorum devorat iniquita-
tem, et Dominus per prophetam loquitur dicens:
« Cum sancto sanctus eris, et cum perverso per-
verteris, et cum electo electus eris, et cum viro no-
centi nocens eris (*Psal. xvii, 26 et seq.*); » et Apo-
stolus inquit: « Perverterunt bonos mores colloquia
mala (*I Cor. xv, 33*). » Idcirco, ut prælibatum est,
jam mali sunt semper cavendi, et bonis atque bene-
volis est inhærendum, et periculum desidie quan-
tum possumus declinemus. Et ne pestis hæc latius
divulgetur, severitate qua possumus abscindamus,
quoniam non temeritas intervenit præsumptionis ubi
est diligentia pietatis. Agat semper unusquisque
vestrum hac informatione apostolica fultus juxta
vires suas, et fraterna dilectione et sancta religione
mores proprios conservare et in commune alteru-
trum adjuvare et in charitate permanere, et in Dei
voluntate indesinenter studeat inhære, ut simul
laudantes Dominum indefessas semper illi gratias
agamus. Valet in Domino, charissimi, et prædicta,
ut melius potestis, Domino opem ferente, adimplere
studete. Data Kalen. Julii, Maximio et Aphrico IV
consulibus.

EPISTOLA CUJUS SUPRA AD OMNES EPISCOPOS.

FABIANUS episcopus urbis Romæ omnibus Orien- D
talibus episcopis, et cunctis fidelibus in Domino sa-
ludem.

Exigit dilectio vestra sedis apostolicæ consulta,
quæ vobis denegare non possumus, nec debemus,
hoc autem et prædecessores nostros multarum re-
gionum episcopis egisse liquet, et nos qui in eadem
sede Domino largiente collocati sumus, agere debere
fraterna charitas et obedientiæ debitum compellit.
Cura est ergo vestræ sollicitudini adhibenda ut ea quæ
sunt ab apostolis eorumque successoribus ordinata,
et instigante sancto Spiritu instituta, nec dissimu-
latio negligere, nec aliqua præsumptio valeat per-

turbare. Sed sicut hoc quod rationis exigebat uti-
litas oportuit definire, ita quod definitum est non
debet violari. Litteris vestris vero inter cætera in-
sertum invenimus quosdam regionis vestræ episco-
pos a vestro nostroque ordine discrepare, et non
per singulos annos in cena Domini chrisma con-
ficere, sed duos aut tres annos confectionem sancti
chrismatis semel actam conservare. Dicunt enim, ut
in memoratis apicibus reperimus, nec balsamum per
singulos annos posse reperire, nec necesse fore per
singulos annos chrisma conficere, sed dum una con-
fectio chrismatis abundat, aliam fieri necesse non
habere. Errant enim qui talia excogitant, et menta

vesana potius quam recta sentientes, hæc dicunt. In illa enim die Dominus Jesus, postquam cœnavit cum discipulis suis, et lavit eorum pedes, sicut a sanctis apostolis prædecessores nostri acceperunt nobisque reliquerunt, chrisma conficere docuit; ipsa enim lavatio pedum nostrorum significat baptismum, quando sancti chrisma unctioe perficitur atque confirmatur. Nam sicut ipsius diei solemnitas per singulos annos est celebranda, ita ipsius sancti chrisma confectio per singulos annos est agenda, et de anno in annum renovanda et fidelibus tradenda, quia novum sacramentum est per singulos annos, et jam dicto die innovandum, et vetus in sanctis Ecclesiis cremandum. Ista a sanctis apostolis et successoribus eorum accepimus, vobisque tenenda mandamus. Hæc sancta Romana Ecclesia et Antiochena a tempore apostolorum custodit; hæc Hierosolymorum et Ephesianorum tenet, in quibus apostoli præidentes hæc docuerunt, et vetus chrisma incendi, et non amplius quam uno anno uti permiserunt, atque deinceps novo frui, et non veteri, jubentes docuerunt. Si quis ergo his obviare tentaverit, omnem sibi pervos et per omnes recte intelligentes, indulgentiæ aditum intelligat obseratum, quia pravissimarum mentium perversa doctrina, dum indulgentius frenis utitur, in prævaricationem presumptionis delabitur. Et nullatenus eruitur, nisi prudentium sustentatione et correctione liberetur. Illa autem quæ circa divina mysteria et erga baptizandos in universo mundo sancta Ecclesia uniformiter agit, non otioso contemplanda sunt intuitu, ne locum supervacuis intentionibus et superstitionibus faciamus. Rudes ergo fidelium mentes ad talia non debemus inducere, quia docendi potius sunt quam illudendi. Ad nostram enim lætitiâ bene facta perveniunt, et mœroris aculeis nos quæ fuerint male facta compungunt. Hic vero inter manus latronum et dentes luporum furentium utcumque versamur, et contumaces sunt subditi atque oves. Nam latratu canum baculoque pastoris luporum rabies deterrenda est; illa vero quæ fomentis non sanantur vulnera ferro abscindi necesse est. Nec silere possumus ut cum hic ab illicitis revocemus aliquos, officii nostri provocemur instinctu, in speculis a Domini constituti, ut vigilantia nostræ diligentiam comprobantes, et quæ coercenda sunt reseceamus, et quæ observanda sunt censeamus.

Consulere etiam nos, ut in prædictis litteris vestris invenimus, super accusatione sacerdotum voluistis, quæ oppido apud vos, ut in eisdem apicibus reperimus, crebrescit. Significastis insuper plerisque attendere, multos in ipsis honoribus ecclesiasticis non congruenter vivere sermonibus et sacramentis quæ per eos populis ministrantur. O miseros homines, qui hos intuendo Christum obliviscuntur, qui et multo ante prædixit, ut legi Dei potius obtemperetur quam imitandi videantur illi qui ea quæ dicunt non faciunt et traditorem suum tolerans usque in finem ad evangelizandum cum cæteris mi-

sit. Nam apostoli talem consuetudinem non habuerunt, nec habendam docuerunt; similiter et successores eorum, quanquam multa de talibus, prævidentes Spiritu Dei futura, statuerunt. Porro, ut legitis in Actibus apostolorum, erat eo tempore inter fideles cor unum et anima una, neque aliquis eorum aliquid suum proprium dicebat, sed erant illis omnia communia. Nulla enim inter eos accusatio nisi familiaris erat, nec unquam inter imitatores eorum aut fideles fieri debet, dicente Domino: « Quod tibi non vis fieri, alteri ne facias. » Et idem: « Diliges proximum tuum sicut teipsum, et dilectio proximi malum non operatur. » Ipsi ergo apostoli et successores eorum olim statuerunt eos ad accusationem non recipi qui sunt suspecti vel qui heri aut nudiustertius vel dudum fuerunt inimici, quoniam suspecti facti sunt, et qui non sunt bonæ conversationis, vel quorum vita est accusabilis, aut dubii in recta fide. Similiter quorum fides, vita et libertas nescitur, vel qui infamiæ maculis sunt aspersi, aut sceleribus irretiti; neque eos sacerdotes debere vel posse aut clericos accusare qui rite sacerdotes fieri non possunt, nec sui sunt ordinis. Quoniam sicut sacerdotes vel reliqui clērici a sæcularium laicorum excluduntur accusatione, ita illi ab istorum sunt excludendi et alienandi criminatione; et sicut isti ab illis, ita et illi ab istis non recipiuntur, quoniam sicut Domini sacerdotum segregata debet esse conversatio ab eorum, ita et litigatio, quia servum Dei non oportet litigare.

Tales, charissimi fratres, accusationes et injustas aut nocivas æmulationes pro viribus prohibete, quia contentio summopore est vitanda: septies enim cecidit justus in die et resurgit, impii autem corrueunt in malum: « Cum ceciderit inimicus tuus, ait Salomon, ne gaudeas, et in ruina 36 ejus non exultet cor tuum, ne forte videat Dominus et displiceat ei, et auferat ab eo iram suam. Ne contendas cum pessimis, nec æmuleris impios, quoniam non habent futurorum spem mali, et lucerna impiorum exstinguetur, nec æmuleris viros malos, nec desideres esse cum eis, quia rapinam meditatur mens eorum et fraudes labia eorum loquuntur, » hæc cavete, charissimi.

Hæc meditamini et fratribus in omnibus solatium præstate, quia in hoc cognoscent omnes, ut ipsa per se Veritas ait, quoniam mei estis discipuli, si dilectionem habueritis ad invicem. Si enim in rebus sæcularibus suum cujusque jus et proprius ordo servandus est, quanto magis in ecclesiasticis disputationibus nulla debet induci confusio! Quod ista observatione observabitur si nihil potestati, sed totum æquitati retribuitur.

Unde constat episcopus locorum singulorum omnium qui sub eorum degunt moderamine curam habere sollicitam, et causas utilitatesque eorum cum Dei timore disponere. Valde ergo iniquum est, ut alii quilibet, omissis suis, se illorum causis admisceant, sed illi eorum vitam et iudicium competenti

regularique debeant moderamine disponere, qui eos in sacerdotium ordinant, et a quibus jam ordinati sunt, quoniam, ut lex loquitur, maledictus omnis est qui transfert terminos proximi sui; et dixit omnis populus: Amen. Deus ergo, fratres, ad hoc præordinavit vos, ut omnes qui summo sacerdotio funguntur, ut injustitias removeatis, et præsumptiones abscindatis, et in sacerdotio laborantibus succurratis, et opprobriis et calamitatibus eorum locum non præbeatis, sed ei qui calumniam et opprobrium patitur adjutorium feratis; illum vero qui calumniam vel opprobrium facit, abscindatis et Domino in suis sacerdotibus opem feratis.

Sacerdotes quoque Dominus sibi elegit ut sacrificent ei et offerant oblationes Domino; levitas quoque sub eis esse jussit in ministeriis eorum, unde ad Moysen loquitur dicens: « Princeps autem principum levitarum Eleazar filius Aaron sacerdotis erit super excubitores ecclesiæ sanctuarii: » de his enim locutus est Dominus ad Moysen. « Tolle levitas pro primogenitis filiorum Israel, et pecora levitarum pro pecoribus eorum, eruntque levitæ mei, ego Dominus (Num. III, 34, 44, 45). » Si levitas suos esse Dominus voluit, quanto magis sacerdotes sibi ascivit? De quibus ait, si quis externorum accesserit morietur. Omnia vero quæ Domini sunt caute tractanda sunt et non leviter præcipitanda, quoniam et inter homines pro fidelibus habentur qui dominorum suorum causas bene custodiunt, et fideliter tractant alque præcepta dominorum suorum bene custodiunt et non transgrediuntur. Pro infidelibus vero reputantur hi qui dominorum suorum causas incaute et negligenter tractant et præcepta eorum despiciunt, et non, ut debent, custodiunt. Ideo hæc præmissimus ut cognoscatur ab his quibus incognitum est quod et sacerdotes (quos sibi Dominus et omnibus ascivit, et suos esse voluit) non sunt leviter tractandi nec lacerandi nec temere accusandi, aut reprehendendi nisi a magistris suis, quoniam eorum causas sibi Dominus reservare voluit, et suo judicio vindicari. Nam in his et in aliis præceptis Domini et fideles cognoscuntur et infideles reprobantur; tolerandi enim hi sunt potius a fidelibus quam exprobandi, veluti palea cum tritico usque ad ultimum ventilabrum, sicut pisces mali cum bonis usque ad segregationem quæ futura est in littore, hoc est in fine sæculi. Nullatenus ergo potest condemnari humano examine quem Deus suo judicio reservavit, ut propositum Dei quo decrevit salvare quod perierat fiat immobile. Et ideo, quia voluntas ejus non immutatur, nullus præsumat ea quæ sibi non sunt concessa; unde est illud quod Apostolus loquitur dicens: « Jam quidem omnino delictum est, quia judicia habetis vobiscum, quare non magis iniquitatem patimini? quare non potius fraudamini? (I Cor. VI, 7.) » Ad illud redeatur quod Dominus ait: « Si quis voluerit tunicam tuam tollere, et in judicio tecum contendere, dimitte ei et pallium (Matth. V, 40). » Et aliò loco: « Qui aufert quæ tua

sunt, ne repetas (Luc. VI, 30). » Sunt autem quædam quæ levissima putarentur nisi in Scripturis demonstrarentur opinione graviora. Quis unquam dicenti fratri suo fatue reum gehennæ putaret nisi ipsa Veritas diceret?

Illi vero qui illa peccata perpetrant de quibus Apostolus ait, quoniam qui talia agunt, regnum Dei non consequentur, valde cavendi sunt et ad emendationem, si voluntarie noluerint, compellendi, quia infamiæ maculis sunt aspersi, et in barathrum delabuntur nisi eis sacerdotali auctoritate subventum fuerit; similiter, et illi de quibus ipse ait, cum hujusmodi hominibus nec cibum sumere, quia infamia sunt notati, antequam sacerdotali auctoritate sanentur, et in gremio sanctæ matris Ecclesiæ redintegrentur; quia qui extra nos sunt, nobiscum communicare non possunt. Manifestum est enim quod hi extra nos sunt et a nobis discreti esse debent, cum quibus nos nec edere, nec cibum sumere licet; similiter et omnes personæ quibuslibet turpitudinibus ac scurrilitatibus subjectæ infames sunt effectæ, et omnes qui adversus patres armantur, infames efficiuntur.

Arenam vero et salem et massam ferri facilius est portare quam hominem imprudentem et fatuum, atque impium; quoniam qui minoratur corde cogitat inania, et vir imprudens et errans cogitat stulta; multo enim supplantavit suspicium illorum, et in vanitate detinuit sensus illorum. Cor durum male habebit in novissimo, et qui amat periculum in ipso peribit, cor ingrediens duas vias non habebit requiem, et pravi cordis in illis scandalizabitur; cor nequam gravabitur in doloribus, et peccator adjiciet ad peccandum.

Talia cogitantes sancti apostoli, eorumque successores Spiritu Dei repleti, malos homines prævidentes et simplices considerantes, difficilem aut nunquam voluerunt esse accusationem sacerdotum, ne a malis potuissent everti aut submoveri, quia si hoc facile concederetur sæcularibus et malis hominibus, aut nullus aut vix perpauci remanerent, quoniam semper fuit et est, et, quod pejus est, nimis viget, ut mali bonos persequantur, et carnales spirituales infestent; idcirco, ut prædictum est, statuerunt ne accusarentur, aut si aliter fieri non possit, perdifficilis eorum fieret accusatio, et a quibus, supradictum est, non præsumeretur, neque a propriis sedibus aut Ecclesiis episcopi ejicerentur; quod si quomodo præsumptum fuerit, antequam et proprius locus et sua omnia eis legibus redintegrentur, nullatenus a quoquam accusarentur, aut criminerentur, et nisi sponte elegerint, cuiquam pro talibus non reprehenderent, sed postquam, ut præfixum est, restituti fuerint, et sua omnia eis legibus redintegrata, dispositis ordinatisque suis magnum spatium tractandi causa eis concederetur. Et postea, si necesse fuerit, regulariter vocali venient ad causam, et si justum visum fuerit, accusantium propositionibus sustentationem fratrum reprehenderent. Nulla enim per-

mittit ratio, dum ad tempus eorum bona, vel Ecclesie, atque res ab æmulis aut a quibuscunque detinentur, ut aliquid illis objici debeat, nec quisquam potest eis quoquo modo quidlibet majorum vel minorum objicere dum Ecclesiis, rebus aut potestatibus carent suis.

Similiter statutum est, et nos eadem statuta firmantes, statuimus ut si aliquis clericorum suis episcopis infestus aut insidiator fuerit, eosque criminari voluerit, aut conspirator fuerit, ut mox ante examinatum iudicium submotus a clero curiæ tradatur, cui diebus vitæ suæ deserviat, et infamis absque ulla restitutionis spe permaneat.

Nec ullus unquam præsumat accusator simul esse et iudex vel testis, quoniam in omni iudicio quatuor personas necesse est semper adesse, id est iudices electos et accusatores, ac defensores, atque testes. Similiter statuente apostolica auctoritate iubemus, ne pastorem suum oves quæ ei commissæ fuerant, nisi in fide erraverit, reprehendere audeant, quia facta præpositorum oris gladio ferienda non sunt, neque potest esse discipulus super magistrum, dicente Veritatis voce : « Non est discipulus super magistrum nec servus super dominum suum. » Odibilis autem coram Deo et hominibus est superbia, et execrabilis omnis iniquitas; perdit Deus memoriam superborum, et relinquit memoriam humilium sensu. Semen hominum honorabitur hoc quod timet Deum. Semen autem hoc exhonorabitur hominum, quod præterit mandata Domini. In medio fratrum rector illorum in honore, et qui timent Dominum erunt in oculis ejus. « Fili, ait Salomon, in mansuetudine serva animam tuam, et da illi honorem cui honor competit. Priusquam interroges ne vituperes quemquam, et cum interrogaveris, corripere iuste. Priusquam audias ne respondeas verbum, et in medio seniorum ne adjicias loqui. » Exemplo Cham filii Noe damnantur, qui patrum suorum culpas in

A publicum produnt, aut eos accusare vel detrudere præsumunt, veluti Cham qui patris sui Noe pudenda non operuit, sed deridenda monstravit. Similiter et illi exemplo Sem et Japhet justificantur, qui reverenter operiunt, et non produnt ea quæ patres suos excessisse cognoscunt. Si enim a fide deviaverit episcopus, erit corrigendus prius secreta a subditis suis; quod si incorrigibilis, quod absit, apparuerit, tunc erit accusandus ad primates suos aut ad sedem apostolicam.

Pro aliis vero actibus suis magis est tolerandus ab ovibus et subditis suis quam accusandus, aut publice derogandus, quia cum in eis a subditis delinquitur, ejus ordinationi obviat qui eos ei prætulit dicente Apostolo : « Dei ordinationi resistit qui potestati resistit (Rom. xiii, 2). » Qui vero omnipotentem Deum metuit, nec contra Evangelium, nec contra apostolos, nec contra prophetas, vel sanctorum patrum instituta aliquid ullo modo agere consentit; sacerdotes ergo honorandi sunt, non lacerandi vel exprobrandi sunt; legitur in Ecclesiaste : « In tota anima tua time Deum, et sacerdotes illius sanctifica; in omni virtute tua dilige eum qui te fecit, et ministros ejus non derelinquas. Honora Deum ex tota anima tua, et honorifica sacerdotes, et propurga te cum brachiis, da illis partem, sicut mandatum est tibi, primitiarum et purgationis, et de negligentia purga te cum paucis. Datum brachiorum tuorum et sacrificium sanctificationis offerens Domino, et initia sanctorum; et pauperi porrige manum tuam, ut perficiatur propitiatio et benedictio tua (Eccli. vii, 31 et seq.). » Hæc non tantummodo vobis, sed omnibus fratribus per vos nota fieri volumus, ut unanimes, unum sentientes, permaneamus in Christo, nihil per contentionem nobis, neque per inanem gloriam vindicantes, non hominibus, sed Deo Salvatori nostro placentes, cui est honor et gloria in sæcula sæculorum. Amen.

EPISTOLA FABIANI PAPÆ.

Dilectissimo fratri HILARIO episcopo FABIANUS.

Divinæ circa nos gratiæ memores esse debemus, qui nos per dignationis suæ misericordiam ob hoc ad fastigium sacerdotale provexit, ut mandatis ipsius inhærentes, et in quadam sacerdotum ejus specula constituti prohibeamus illicita, et sequenda doceamus. Intantum enim in occiduis partibus quibus moraris audivimus astutiam diaboli sævire in populum Christianum, atque in multiplici deceptione prorumpere, ut non solum laicos sæculares, sed ipsos quoque Domini sacerdotes premat atque vexet. Unde in grandi mœrore positi dissimulare non possumus quod corrigere atrociter debemus, quapropter competens adhibenda est talibus medela vulneribus, ne immatura curandi facilitas mortifero capitis peste nihil possit, sed segnius *tracta perniciæ reatu non legitime curationis*

involvat pariter sauciatos et medentes. Ob id ergo statuente decernimus, ut hi qui non sunt **D 37** bonæ conversationis, aut quorum vita est accusabilis, aut quorum fides, vita et libertas nescitur, non possint Domini sacerdotes accusare, ne viles personæ ad accusationem eorum admittantur. Similiter qui in aliquibus criminibus irretiti sunt, vel qui sunt suspiciosi, vocem adversum majores natu non habeant accusandi, quia suspiciosa vox et inimica veritatem solet opprimere. Peregrina vero judicia salva in omnibus apostolica auctoritate generali sanctione prohibemus, quia indignum est ab externis ut judicetur, qui provinciales et a se electos debet habere iudices, nisi fuerit appellatum. Unde oportet, si aliquis episcoporum super certis accusetur criminibus, ut ab omnibus audiatur, qui sunt in provincia episcopis, quia non oportet accusatum ali-

nam in foro suo audiri. Si quis vero iudicem summ sibi senserit, vocem appellationis exhibentem aut non debet afflictio ulla aut tionis injuriari custodia. Sed liceat appellatori causam appellationis remedio sublevare. Et etiam in causis criminalibus appellare, nec appellandi denegetur ei quem supplicio sententiarit. Pulsatus ante suum iudicem causam et non ante suum iudicem pulsatus si voluerit, et ut pulsatis quoties appellaverint induciatur. Si quis ergo iratus crimen aliquod cuiusmodi objecerit, convicium non est pro accusandum, sed permissio tractandi spatium, id iratus dixit per Scripturam se probaturum esse, ut si fortasse respiciens quæ pro iracundia iterare aut scribere noluerit, non ut reus teneatur. Omnis ergo qui crimen objicit se probaturum. Revera semper ibi causa, ubi crimen admittitur. Et qui non probat quod objecit, pœnam quam intulerit ipse. Placuit etiam ut si episcopus accusatus fuerit ad apostolicam sedem, id statuendum ejusdem sedis pontifex censuerit; hæc tamen in sacerdotum causa forma servetur, ne quam sententia non a suo iudice dicta con-

urrere quoque quisque fidelium ruinis debet ssorum et miserorum subsidio, quo valeant relatione alienæ vindictæ a se Dei remove tam. Libat enim Domino prospera qui ab afflicto adversa, unde scriptum est: « Frater frater adjuvans exaltabitur. » Ecclesia enim Dei sine a et ruga debet existere, et ideo non oportet a quibusdam conculcari aut maculari, quia una est, « Una est columba mea perfecta mea vi, 8. » Hinc iterum Dominus ad Moysen ait: locus penes me, et stabis super petra (Exod. 21). » Quis est locus qui non sit Domini dum a in ipso per quem creata sunt continentur. Est a locus apud eum, videlicet sanctæ Ecclesiæ, in qua supra petram statur, dum confes- soliditas humiliter tenetur, Te, frater, et s fratres nostros Ecclesiam Christi sanguine aptam regentes monemus, ut omnes a præci- in quo fratres et Domini pastoribus detrahendo sequendo verbis et factis labuntur, laqueis qui- testis retentetis, et lacerari eos in hamo iræ non itatis, quia scriptum est: « Ira enim viri justi- Dei non operatur (Jac., 1, 20). » Hinc rursum r: « Sit omnis homo velox ad audiendum, tar- ntem ad loquendum, et tardus ad iram (Jac., 1,

Hæc autem vos auctore Deo omnia servare non go, sed occasione admonitionis exorta bonis s desideris, et operibus me furtive subjungo, od non admoniti facitis, quando vobis etiam mens, additur; jam non soli faciatis. Quapro- fratres oportet vos et omnes fideles diligere in- i, et non detrahere aut accusare alterutrum. tam est enim: « Dilige proximum et con-

jungere fide cum illo. Quod si denudaveris absconsa illius non persequeris post eum. Sicut enim homo qui perdit amicum suum, sic, qui perdit amicitiam proximi sui. Et sicut qui dimittit avem de manu sua, sic dereliquisti proximum tuum et non eum capies. Non illum sequeris, quoniam longe abest, effugit enim quasi capræa de laqueo, quoniam vulnerata est anima ejus. Ultra eum non poteris colligare, et maledicti est concordatio. Denudare autem amici mysteria desperatio est animæ infidelis. Annuens oculo fabricat iniqua, et nemo eum abjiciet; in conspectu oculorum tuorum conculcabit os suum, et super sermones tuos admirabitur: Novissime autem pervertet os suum, et in verbis tuis dabit scandalum. Multa audivi et non cœquavi

Bei, et Dominus odiet illum. Qui in altum mittit lapidem, super caput ejus cadit, et plaga dolosa dolosi dividet vulnera; qui fodit foveam decidet in illam, et qui statuit lapidem proximo offendet in eo, et qui laqueum alii ponit peribit in illo. Facienti consilium nequissimum super ipsum devolvetur, et non agnoscat unde adveniet illi. Illusio et improperium superbiorum et vindicta sicut leo insidiabitur illis. Laqueo peribunt qui oblectantur casu justorum: dolor autem consumet illos antequam moriantur. Ira et furor utraque execrabilia, et vir peccator continens erit illorum. Qui vindicari vult a Deo inveniet vindictam, et peccata illius servans servabit. Relinque proximo tuo nocenti tibi, et tunc deprecanti tibi peccata solventur. Homo homini servat iram et a Deo quærit medelam. In hominem sibi similem non habet misericordiam, et de peccatis suis deprecatur Altissimum. Ipse dum caro sit servat iram et propitiationem petit a Deo? Quis exorabit pro delictis suis? Memento novissimorum tuorum et desine inimicari. Tabitudo enim et mors imminent in mandatis. Memorare timorem Domini et non irascaris proximo. Memorare testamenti Altissimi, et despice ignorantiam proximi. Abstine te a lite et minues peccata: homo enim iracundus incendit litem, et ut peccator turbabit amicos, et in medio pacem habentium immittet inimicitiam. Secundum enim ligna silvæ, sic ignis exardescet, et secundum virtutem hominis iracundia illius erit, et secundum substantiam suam, sic exaltabit iram suam. Certamen festinatum incendet ignem, et lis festinans effundet sanguinem: et lingua testificans adducet mortem. Si sufflaveris, in scintillam quasi ignis exardebit, et si exspueris super illam, exstinguetur et ultraque ex ore proficiuntur. Susurro et bilinguis maledictus, multos enim turbavit pacem habentes. Lingua tertia multos commovit, et dispersit illos a gente in gentem. Civitates muratas divitum destruxit, et domos magnatorum effodit: virtutes populorum concidit et gentes fortes dissolvit. Lingua tertia mulieres veridicas ejecit et privavit illas de laboribus suis. Qui respicit illam non habebit requiem, nec habitabit in requie. Flagelli plaga livorem facit, plaga autem linguæ comminuit ossa. Multi ceciderunt in

ore gladii, sed non sic quomodo qui interiorunt per linguam suam. Beatus est qui tectus est a lingua nequam, et qui in iracundiam illius non transiit, et qui non attraxit jugum ejus, et vinculis ejus non est ligatus.

Jugum enim illius jugum ferreum est, et vinculum illius vinculum æreum est; mors illius mors nequissima, et utilis potius infernus quam illa. Perseverantia illius non permanebit, sed obtinebit vias injustorum, et flamma sua non comburet justos. Qui derelinquunt Deum incidunt in illam, et exardescet in illis et non exstinguetur et immittetur in illos quasi leo, et quasi pardus lædet illos. Sepi aures tuas spinis et noli audire linguam nequam, et ori tuo facito ostia et seras auribus tuis. Aurum tuum et argentum confla, et verbis tuis facito stateram, et frenos ori tuo rectos. Attende ne forte labaris in lingua tua et cadas in conspectu inimicorum insidiantium tibi, et sit casus tuus insanabilis in mortem (*Eccli. xxvii, xxviii.*) » Ista caveant omnes et cohibeant linguas suas a malo, et labia eorum ne loquantur dolum.

De cætero, charissimi, confortamini in Domino et

in potentia virtutis ejus, induite vos arma Dei, ut possitis stare adversus insidias diaboli, quoniam non est nobis colluctatio adversus carnem et sanguinem, sed adversus principes et potestates, adversus mundi rectores tenebrarum harum, contra spiritualia nequitiae in cœlestibus, propterea accipite armaturam Dei ut possitis resistere in die malo et in omnibus perfecti stare. State ergo succincti lumbos vestros in veritate et induti lorica justitiae et calceati pedes in præparatione evangelii pacis, in omnibus sumentes scutum fidei in quo possitis omnia tela nequissimi ignea exstinguere. Et galeam salutis assumite, et gladium Spiritus sancti quod est verbum Dei. Hæc frater quæ tibi scripsimus generaliter omnibus nota fieri volumus, ut quæ cæteros tangunt, omnibus nota fiant. Omnipotens Deus te, frater, et reliquos fratres nostros ubique consistentes, protegat usque in finem, qui cunctum mundum dignatus est redimere Jesus Christus Dominus noster qui est benedictus in sæcula, Amen. Data xvii Kalend. Novemb. Africano et Decio IV cc. consul.

INCIPIUNT DECRETA CORNELII PAPÆ.

De translatione corporum apostolorum, et quibusdam hæreticis.

(Anno Domini 255, Decio imperatore regnante.)

Charissimis atque dilectissimis fratribus sanctæ Dei Ecclesiæ filiis et omnibus Domino recta fide famulantibus, CORNELIUS episcopus.

Videns charitatis vestræ benevolentiam quia apostolorum amatores estis, eorumque fidem et doctrinam tenetis, decrevi vobis scribere Domino auctore quædam ex his quæ nunc temporis necessarias sunt sciri, et quæ apud nos in Ecclesia auxiliante Domino Romana meritis apostolorum nuper acta sunt sive geruntur, quoniam patrocinate charitate credo vos paterna gratia scripta sedis apostolicæ libenter suscipere et mandata ejus peragere, atque de ejus profectibus gratulari, quia quisque se in radice charitatis inserit, nec a viriditate deficit, nec a fructibus inanescit, nec amore fecunditatis opus efficax amittit. Ipsa enim charitas exercet corda fidelium, sensus corroborat, ut nihil grave, nihil difficile, sed fiat totum dulce quod agitur, dum ejus proprium sit nutrire concordiam, servare mandata, atque dissociata conjungere, prava dirigere, et cæteras virtutes perfectionis suæ munimine solidare. Quapropter rogo vos nobis congratulari, quia rogatu cujusdam devotæ feminæ atque nobilissimæ matronæ Lucinæ levata sunt corpora apostolorum Petri et Pauli de Catacumbis; et primo quidem beati Pauli corpus levatum silentio ac positum est in

prædium prædictæ matronæ, via Ostiensi, ad latus ubi decollatus est. Postea vero beati apostolorum principis Petri accepimus corpus, et condecenter posuimus illud juxta locum ubi crucifixus est inter corpora sanctorum episcoporum, in templo Apollinis, in monte Aureo in Vaticano palatii Neronis tertio Kalendarum Juliarum die, orantes Deum et Dominum nostrum Jesum Christum, ut intercedentibus suis sanctis apostolis maculas vestrorum purget peccatorum, et in sua vos conservet voluntate diebus vitæ vestræ, et in fructu boni operis vos perseverabiles reddat. Vos vero his congaudete quia et ipsi sancti apostoli de vestro congratulantur gaudio. Vos semper Deum laudate et ipse glorificetur in vobis; scriptum est enim: « Quid retribuam Domino pro omnibus quæ retribuit mihi? Calicem salutaris accipiam et nomen Domini invocabo (*Psal. cxv, 12, 13.*) » Tantum enim a nobis exigitur quantum possumus famulatus nostri obsequio commodare; unde quidem tanto nos necesse est importunis predicationibus insistere, quanto nobis perfectæ negotiationis creditur duplicata talentorum assignatio, atque Dominicæ vocis ad suscipiendam ejus requiem suadet assertio.

Hæc invidens antiquus hostis suscitavit nobis adversarium Novatum, rectæ fidei et sanctæ do-

ctrinæ æmulum, qui extra Ecclesiam ordinavit Novatianum, et in Africa Nicostratum, utrosque hæreticos sicut ille erat. Hi vero conatibus, quibus potuerunt, multos a recta et catholica fide suadentes recedere fecerunt, et post se in perversam et Deo odibilem doctrinam corruiere persuaserunt. Sed sicut istorum tergiversationibus nimis sumus contristati et de eorum perditione contriti, sic de aliorum conversatione Domino auxiliante sumus lætificati. Deus autem omnipotens qui tristibus miscet læta, oppido nos lætificavit, quo quidam confessores qui dudum fuerant fideles, a nobis et a recta fide diabolo instigante se separantes, cum Maximo presbytero ad Ecclesiam Catholicam et fidem rectam sunt reversi, et denuo sicut prius facti sunt confessores fideles. Quapropter, charissimi, hortamur vos et deprecamur per Dominum nostrum Jesum Christum, ut et prædictos hæreticos, et omnes quos a recta fide et doctrina apostatare cognoveritis, exhortationibus et bonis studiis vestris ad catholicam fidem et rectam doctrinam **38** convertere contendite, et in Dei voluntate persistere suadete. Et non solum hos, sed omnes qui nondum fidem rectam perceperunt, ad catholicam fidem perducere festinate, « quia neque mors, neque vita, neque angeli, neque principatus, neque instantia, neque futura, neque fortitudo, neque altitudo, neque profundum, neque creatura alia (magistro gentium docente) poterit nos separare a charitate Domini nostri Jesu Christi, et quæ in ipso est « recta fide (Rom. VIII, 38, 39). » Nolite itaque amittere confidentiam vestram quæ magnam habet remunerationem (Hebr. x, 35). » Patientia enim nobis necessaria est ad collectationes adversariorum, quatenus fidem intemeratam usque in finem conservantes repromissionem percipiamus quam repromisit his qui legitime certare properant. « Adhuc enim modicum aliquantulum, qui venturus est,

veniet et non tardabit (*Ibid.*, 37). » Ecce enim iudex ante januam assistit, coronas hilariter promittens his qui pro eo passionibus submittuntur. Quod si subtraxerit se quis, non placebit animæ meæ, sed cadet de promissione propter negationem. Nos autem non sumus subtractionis filii in perditionem, sed fidei in acquisitionem animæ. Propter quod assumite arma Dei, ut possitis resistere in die malo adversus omnes inimicos sanctæ Ecclesiæ et vestros, et induite vos lorica justitiæ, et calceati pedes in præparatione Evangelii pacis, in omnibus assumentes scutum fidei, in quo possitis omnia jacula nequissimi ignita extinguere. Et galeam salutis assumite, et gladium Spiritus, quod est verbum Dei, per omnem orationem et obsecrationem radicati et fundati in solatio fratrum pro Christo Jesu Domino nostro. Sed et nunc, fratres, commendamus vos Domino et omnes verbo gratiæ ejus, qui potest perficere et dare hæreditatem nobis cum omnibus sanctis. Ipse autem Deus pacis et consolationis det vobis idipsum sapere in alterutrum, ut vobis invicem succurratis et non sitis divisi, ut unanimes, uno ore et une corde honorificetis eum in concordiam et consolationem fratrum, qui potest confirmare vos secundum Evangelium ejus, juxta revelationem æterni mysterii, temporibus scilicet perpetuis, quibus vobis futurorum gaudiorum largienda sunt munera. Summopere considerare etiam debetis quod illi qui fratribus invident eosque damnare atque perdere cupiunt, per se sua dogmata destruunt. Dicit enim Dominus : « Omne regnum in se divisum non stabit (Matth. XII, 25), » et omnis scientia et lex adversum se divisa non stabit. Ideoque necesse est ut concorditer salubres suscipiatis hortatus, et nihil per contentionem agentes, sed ad omne studium devotionis unanimes divinis et apostolicis constitutionibus pareatis. Data VII Idus Septembris, Decio et Maximo IIII cc.

ITEM EPISTOLA CORNELII PAPÆ ORIENTALI EPISCOPO DIRECTA.

Ne sacerdotes Domini jurare præsumant vel compellantur.

CORNELIUS episcopus RUFO coepiscopo in Domino **D**ilectum.

Exigit dilectio tua, frater charissime, ut ex auctoritate sedis apostolicæ tuis deberemus consultibus respondere. Quod licet non prolixè, sed succinctè agere festinarem propter quasdam importunitates quæ nostris præpedientibus peccatis in nos supervenere, tuis tamen per reliqua sanctorum patrum instituta studiis perquirere latius, et investigare permittimus. Non enim potest mens attrita et oneribus atque importunitatibus gravata tantum boni peragere, quantum delectata et oppressionibus soluta. Non ergo ista ob id prætulimus, ut hæc et alia quæ necessaria fore cognoverimus tuæ Sanctitati velimus denegare, sed quod hic minus invenitur, latius perquiratur. Sacramentum autem hac-

tenus a summis sacerdotibus vel reliquis exigi, nisi pro fide recta minime cognovimus, nec spontaneos jurasse reperimus. Summopere ergo sanctus Jacobus apostolus prohibens sacramentum loquitur dicens : « Ante omnia, fratres mei, nolite jurare, neque per cælum, neque per terram, neque aliud quodcumque juramentum. Sit autem sermo vester, est est, non non, ut non sub judicio decidatis (Jac. v, 12). » Et Dominus in Evangelio ait : « Audistis quia dictum est antiquis, non perjurabis, reddes autem Domino juramenta tua. Ego autem dico vobis, non jurare omnino; neque per cælum, quia thronus Dei est, neque per terram quia scabellum est pedum ejus, neque per Hierosolimam, quia civitas magni regis est, neque per caput tuum juraveris, quia non potes unum capillum album facere aut nigrum. Sit autem

sermo vester, est est, non non. Quod autem his abundantius est, a malo est (*Matth.* v, 33-37), » id est ab exigente et a jurante. Hæc, frater charissime, ipse Dominus prohibet, id est non debere jurare, hæc apostoli maxime omnes, hæc sancti viri prædecessores nostri qui huic sanctæ universali apostolicæ Ecclesiæ præfuerunt ante nos, hæc prophetæ et reliqui sancti doctores per universum mundum dispersi ad prædicandum, juramenta fieri vetant. Quorum nos exemplo si cœperimus enumerare aut in schedula hac inserere, ante deficeret hora diei quam eorum exempla de hac causa prohibita. Quæ nos sanctorum sequentes apostolorum eorumque successorum jura firmamus, et sacramenta incauta fieri prohibemus. Unde et ipse Dominus in tabulis lapideis quas Moysi dedit, propria manu scripsit, dicens. « Vide ne assumas nomen Dei tui in vanum (*Exod.* xx, 7), » et reliqua. Nos autem (ut paulo superius prælibavimus) sacramentum episcopis nescimus oblatum, nec unquam fieri debet, quoniam (ut supra memoratum est) præceptum est nobis a Domino non jurandum, neque per cælum, quia thronus Dei est, neque per terram, quia scabellum est pedum ejus, neque per caput suum, quia nullus potest unum capillum creare. Unusquisque enim sicut ante altare stans Dei timorem habet præ oculis et propriam conscientiam mundam servat Deo, quod in memoriam retinet, nullatenus habet intermittere, quoniam os quod mentitur occidit animam. Et Apostolus ait : « Loquimini veritatem unusquisque cum proximo suo, quoniam sumus invicem membra (*Ephes.* iv, 25). » Et alibi : « Nolite mentiri invicem (*Col.* iii, 9). » Hæc sunt præcepta Salvatoris, hæc prophetarum, hæc sanctorum Patrum instituta. Quæ si quis in vanum duxerit, hostis est animæ suæ, quia nemo contra prophetas, nemo contra apostolum, nemo contra Evangelium facit aliquid absque periculo. Et summopore prævidendum est, ne pastorem suum oves quæ ei commissæ fuerant reprehendere (nisi a fide exorbitaverit) neque accusare præsumant, quoniam tales accusationes vim non habent, neque eis nocere possunt. « Unum vero, charissimi, » ut ait beatus apostolus Petrus, non lateat vos, quia unus dies apud Dominum, sicut mille anni, et mille anni sicut unus dies. Non tardat Dominus promissis, sed patienter agit propter vos, nolens aliquos perire, sed omnes ad pœnitentiam reverti. Adveniet autem dies Domini ut fur, in qua cœli magno impetu transient, elementa vero calore solventur. Cum hæc igitur omnia dissolvenda sunt, ex his potestis considerare quales

A oportet vos esse in sanctis conversationibus et pietatibus, expectantes et properantes in adventum diei per quem cœli ardentes solventur, et elementa ignis ardore tabescent (*II Petr.* iii, 8-12). » Vos autem, charissimi, dixit Judas apostolus, memores estote verborum quæ prædicta sunt ab apostolis Domini nostri Jesu Christi, qui dicebant vobis, quoniam in novissimo tempore venient illusores secundum sua desideria ambulantes impietatum. Hi sunt qui segregant semetipsos, animales, spiritum non habentes. Vos autem, charissimi, superædificantes vosmetipsos sanctissimæ vestræ fidei in Spiritu sancto orantes ipsos vos in dilectione Dei servate, expectantes misericordiam Domini nostri Jesu Christi in vitam æternam. Et hos quidem B arguite judicatos, illos vero salvate de igne rapientes. Alii autem miseremini in timore, odientes eam quæ carnalis est maculatam tunicam. Nullus enim sacerdotum causam suam alieno committat iudicio, nisi ad sedem apostolicam fuerit appellatum, sed unusquisque comprovinciales iudices et notos habeat, nisi aliquam vim temerariæ multitudinis illic timuerit, aut infestos, aut suspectos inibi iudices habuerit, pro quibus causis ad majoris auctoritatis iudices, et ad alias provincias appellare et venire concessum est. Omnia ergo quæ adversus absentes in omni negotio, aut loco aguntur aut judicantur omnino vacuentur, quoniam absentem nullus addicit, nec ulla lex damnat, facile ergo C homo hominem fallere potest, non tamen Deum, cujus oculis omnia nuda sunt et aperta. Unde ait propheta : « Dominus novit cogitationes hominum quoniam vanæ sunt (*I Cor.* iii, 20). » Sapiens ergo non est qui nocet, nec quidquam mali vult qui fidelis est, aut cuiquam insidias machinatur.

Hortamur, frater, et monemus tuam dilectionem, ut omnes semper, prout melius potueris, adjuves, confortes et consoleris, et sacramenta super quibus hanc sanctam Romanam ac universalem Ecclesiam consulere voluisti, fieri prohibeas et neminem unquam infestes, aut noceas. Hæc, frater ad reliquorum fratrum notitiam tua faciat sanctitas pervenire, ut omnes hæc mala caveant, et sicut generaliter tam ab ipso Domino quam a sanctis et reliquis apostolicis viris, et cæteris patribus sunt prohibita, ita generaliter ab omnibus custodiantur. Bene valere beatitudinem tuam semper optamus, et sacris virtutibus proficere te desideramus, frater charissime atque amantissime. Data xi Kalendas Junii, Maximo et Decio IV consulibus.

INCIPIUNT DECRETA LUCII PAPÆ.

(Anno Domini 258, Gallo Hosuliano imperatore regnante.)

Dilectissimis fratribus omnibus episcopis in partibus occidentalibus tam Gallis quam et Hispanis consistentibus, Lucius episcopus in Domino salutem.

Litteras dilectionis vestræ quas ad beati Petri apostoli sedem pro vestri causa negotii misistis, libenter suscepimus, sed de vestris afflictionibus

non modice contristati sumus. Significastis enim vos tam a quibusdam non rectam fidem tenentibus, sed erroribus implicitis, quam et ab aliis eos imitantibus vos persequi et infamari, atque vestras ecclesias suis dotibus, et fidelium oblationibus exspoliari, vestrosque ministros nimis vexari, et ideo multos a vobis et a recta fide discedere, quoniam eis non potestis defensionem impendere nec ea quæ necessaria sunt ministrare. Nolite mirari, fratres, si vos malevoli et impii persequuntur, cum ipsum Christum caput nostrum sint persecuti, unde et consolatricem ipsam habetis Veritatem, quæ ait : « Si patremfamilias Belzebuth vocaverunt, quanto magis domesticos ejus (*Matth. x, 25*)! » Ipsa iterum consolans nos, loquitur dicens : « Si de hoc mundo fuissetis, mundus quod suum erat diligeret, sed quia non estis de hoc mundo, sed ego eleghi vos de mundo, propterea odit vos mundus (*Joan. xv, 19*). » Propter tales, fratres, hortamur vos sicut et in hac sancta Ecclesia constitutum habemus, ut semper testes vobiscum sacerdotes et diaconos habeatis, et licet conscientiam sufficere possit propria, tamen propter malevolos, juxta apostolum etiam testimonium vos oportet habere bonum ab his qui foris sunt. Quoniam in hac sancta sede constitutum habemus, ut duo presbyteri, vel tres diaconi in omni loco episcopum non deserant propter testimonium ecclesiasticum. Episcopi ergo non sunt leviter accusandi vel detrahendi, quia injuria eorum ad Christum pertinet, cujus vice et legatione funguntur in Ecclesia. Unde vobis omnibus et qui vobiscum sunt in nostro solatio, sicut et olim factum invenimus, constitui placuit, ut criminaciones majorum natu per alios non fiant, nisi per ipsos qui crimina intendunt, si tamen ipsi et digni et irreprehensibiles apparuerint, et actis docuerint publicis, omni se carere suspitione atque inimicitia, et irreprehensibilem fidem ac conversationem **39** ducere. Unde placuit ut a quibuscunque judicibus ecclesiasticis ad alios judices ecclesiasticos, ubi est major auctoritas (si fuerit provocatum), audientia non negetur. Item constituimus sicut et a sanctis apostolis, eorumque successoribus decretum reperimus : si quis metropolitanus episcopus nisi quod solummodo ad propriam pertinet parochiam sine consilio et voluntate omnium comprovincialium episcoporum extra aliquid agere tentaverit, gradus sui periculo subjacebit, et quod egerit irritum habeatur et vacuum. Sed quidquid de comprovincialium coepiscoporum causis eorumque ecclesiarum et clericorum atque sæcularium necessitatibus, aut de quibuscunque communibus causis agere aut disponere necesse fuerit, hoc cum omnium consensu comprovincialium agatur pontificum, non aliquo dominationis fastu, sed concordii et humillima administratione, sicut Dominus ait : « Non veni ministrari, sed ministrare (*Marc. x, 45*). » Et alibi : « Qui major est vestrum, erit minister vester (*Matth. xxviii, 11*), » et reliqua. Similiter et ipsi comprovinciales episcopi cuncta cum ejus consilio,

nisi quantum ad proprias pertinet parochias, agant juxta sanctorum constituta patrum, ut uno animo, uno ore concorditer sancta glorificetur Trinitas in sæcula. Similiter auctoritate fulti apostolica, præcipimus, ut nullus metropolitanus episcopus absque cæterorum omnium comprovincialium episcoporum instantia aliquorum audiat causas eorum, quia irrita erunt, et ipse causam pro facto dabit. Episcopi vero per singulas provincias observent ne posteriores se prioribus suis præferant, nec eis inconsultis, nisi quantum ad propriam pertinet parochiam, aliquid agant, sed omnes de communibus eorum causis consonam sententiam proferant et determinent, quoniam aliter acta nullas vires habebunt, nec ecclesiastica reputabuntur.

B Bonum esset, fratres, et valde Deum timentibus, et pie vivere volentibus necessarium, si intra catholicam Ecclesiam nullius mali aut infestationis alicujus erga Domini sacerdotes aut juste et pie volentes vivere germen exurgeret. Sed quia prævalente invidia, quod deterius est, surgit et crescit atque nimis se in omnes partes extendit, idcirco necesse est illud ecclesiastico et apostolico abscindi mucrone, ne servos Dei ac Domini sacerdotibus valeat nocere aut perdere. « Exhonoravit enim Dominus, « ut in Ecclesiastico legitur libro, » conventus malorum, et destruxit Deus eos usque in finem. Sedes ducum superbiorum destruxit Deus, et sedere fecit mites pro eis. Radices gentium superbarum arefecit Deus, et plantavit humiles ex ipsis gentibus. Terras gentium evertit Dominus, et perdidit eas usque ad fundamentum. Arefecit ex ipsis et disperdidit eos, et cessare fecit memoriam eorum de terra. Perdidit Deus memoriam superbiorum, et reliquit memoriam humilium sensu. Non est creata hominibus superbia neque iracundia nationi mulierum. Semen hominum honorabitur hoc quod timet Deum, semen autem hoc exhonorabitur hominum quod præterit mandata Domini. In medio fratrum rector illorum in honore, et qui timent Dominum, erunt in oculis ejus. Gloria divitum honoratorum et pauperum timor Dei est : noli despiciere hominem justum pauperem, et noli magnificare virum peccatorem divitem. Magnus est Judex, et potens est honore, et non est major illo qui timet Deum. Servo sensato liberi serviunt, et vir prudens et disciplinatus non murmurabit correptus, et inscius non honorabitur. Noli te extollere in faciendo opera tua, et noli cunctari in tempore angustiarum. Melior est qui operatur et abundat in omnibus quam qui gloriatur et eget pane. Fili, in mansuetudine serva animam tuam et da illi honorem secundum meritum suum. Peccantem in animam suam quis justificabit? et quis honorificabit exhonorantem animam suam? Pauper gloriatur per disciplinam et timorem suum, et est homo qui honorificatur propter substantiam suam. Qui gloriatur in paupertate, quanto magis in substantia? et qui gloriatur in substantia, paupertatem vereatur.

Sapientia humiliati exaltabit caput ejus, et in medio magnatorum considerare illum faciet. Non laudes virum in specie sua, neque spernas hominem in visu suo. Brevis in volatilibus est apis, et initium dulcoris habet fructus illius. In vestitu ne glorieris unquam, nec in die honoris tui extollaris, quoniam mirabilia opera Altissimi solius, et gloriosa et absconsa et invisa opera illius. Multi tyranni sederunt in throno, et insuspiciens portavit diadema. Multi potentes oppressi sunt valide, et gloriosi traditi sunt in manus alterorum. Priusquam interroges, ne vituperes quemquam, et cum interrogaveris, corripe juste. Priusquam audias, ne respondeas verbum, et in medio seniorum ne adjicias loqui. De ea re quæ te non molestat ne certaris, et in iudicio peccantium ne consistas. Fili mi, ne in multis sint actus tui, et si dives fueris non eris immunis a delicto. Si enim secutus fueris non apprehendes, et non effugies si præcucurreris. Est homo laborans et festinans et dolens impius, et tanto magis non abundat. Est homo marcidus, egens recuperatione, plus deficiens virtute, et abundans paupertate : et oculus Dei respexit illum in bono, et erexit illum ab humilitate ipsius et exaltabit caput ejus, et mirati sunt in illo multi et honoraverunt Deum. Bona et mala, vita et mors, paupertas et honestas a Deo sunt. Datio Dei permanet justis, et profectus illius successus habebunt in æternum. Est qui locupletatur parce agendo, et hæc pars mercedis illius in eo quod dicit : « Inveni requiem mihi, et non manducabo de bonis meis solus (*Luc. XII, 19*) ; » et nescit quod tempus prætereat illum, et relinquet omnia aliis et morietur. Sta in testamento tuo, et in illo colloquere et in opera mandatorum tuorum veterasce. Ne manseris in operibus peccatorum. Confide autem in Deo, et mane in loco tuo ; facile est enim in oculis Dei subito honestare pauperem. Benedictio Dei in mercedem justis festinat, et in honore veloci processus illius justificat. Ne dicas : Quid est mihi opus et quæ erunt mihi ex hoc bona ? Ne dicas : Sufficiens mihi sum et quid ex hoc pessimabor ? In die honorum ne immemor sis malorum, et in die malorum ne immemor sis honorum, quoniam facile est coram Deo in die obitus retribuere unicuique secundum vias suas. Malitia horæ oblivionem facit luxuriæ magnæ, et in fine hominis nudatio operum illius. Ante mortem ne laudes hominem quemquam, quoniam in filiis suis agnoscitur vir. Non omnem hominem inducas in domum tuam, multæ enim insidiæ sunt dolosi. Sicut enim erucant præcordia fœtentium et sicut perdix inducitur in caveam, et ut caprea in laqueum, sic et cor superborum, et sicut prospector videns casum proximi sui. Bona in malum convertit insidiator, et in electis imponit maculam. A scintilla una augetur ignis, et ab uno doloso augetur sanguis. Homo vero peccator sanguini insidiatur. Attende tibi a pestifero, fabricat enim mala ne forte inducat super te *subsannationem in perpetuum*. Admitte ad te

alienigenam, et subvertet te in turbine, et abalienabit te a tuis propriis (*Eccli. x, xi*). »

« Tales, charissimi, valde sunt cavendi usque dum aut convertantur, aut abscindantur verbo divino. « Beatus autem est ille qui non est lapsus in verbo ex ore suo, et non est stimulatus in tristitia delicti. Felix qui non habet animi sui tristitiam, et non abscedit ab spe sua (*Eccli. XIV, 1-3*). » Scriptum est enim : « Melior est unus timens Deum quam mille impii (*Eccli. XVI, 3*). » Sapiens vero non est omnis qui nocet. Res quoque ecclesiarum vestrarum et oblationes fidelium quas significastis a quibusdam irruentibus vexari, vobisque et ecclesiis vestris auferri, indubitanter maximum est peccatum, testante ipsa Scriptura, quæ ait : Qui abstulerit aliquid patri vel matri, et dicit hoc non esse peccatum, homicidæ particeps est. Pater ergo noster sine dubio Deus est, qui nos creavit, et mater nostra Ecclesia quæ nos in baptismo spiritualiter generavit. Et ideo qui Christi pecunias et Ecclesiæ aufert, fraudat et rapit, homicida in conspectu justis iudicis esse deputabitur, unde scriptum est : Qui rapit pecuniam proximi sui iniquitatem facit, qui autem pecunias vel res Ecclesiæ abstulerit, sacrilegium facit. Unde et Judas qui pecuniam fraudavit, quæ usibus Ecclesiæ, id est pauperibus quos Ecclesia pascere debet, distribuebatur jussu Salvatoris, cujus vicem episcopi tenent, non solum fur, sed fur et sacrilegus factus est. De talibus enim, id est, qui facultates Ecclesiæ rapiunt, fraudant, vel auferunt, Dominus comminans omnibus, per prophetam loquitur, dicens : « Deus, ne taceas tibi, ne sileas et non quiescas, Deus, quia ecce inimici tui tumultuati sunt, et qui oderunt te levaverunt caput. Contra populum tuum nequiter tractaverunt, et inierunt consilium adversus arcanum tuum, dixerunt, venite et conteramus eos de gente, et non sit memoria nominis Israel ultra. Quoniam tacuerunt corde, pariter contra fœdus pepigerunt tabernacula Idumææ et Ismaelitarum, Moab, et Agareni, Gebal, et Ammon, et Amalech, Palestina cum habitatoribus Tyri. Sed et Assur junxit se cum eis, facti sunt brachium filiorum Loth. Fac illis sicut Madian, sicut Sisare, sicut Jabin in torrente Cison. Contriti sunt in Endor, fuerunt quasi sterquilinum terræ. Pone duces eorum sicut Oreb et Zeb, sicut Zebæe, et Salmana. Omnes principes eorum qui dixerunt, possideamus nobis pulchritudinem Dei. Deus meus, pone illos ut rotam, quasi stipulam ante faciem venti. Quomodo ignis comburit silvam et sicut flamma devorat montes, sic persequeris eos in tempestate tua et in turbine turbabis eos. Imple facies eorum ignominia, et quærent nomen tuum, Domine. Confundantur et conturbentur usque in æternum, et erubescant, et pereant, et sciant quia nomen tuum Dominus, solus tu excelsus super omnem terram. Hæc fieri prophetæ, hæc apostoli, hæc successores eorum et omnium catholicorum Patrum vetant decreta, et tales præsumptiones sacrilegium esse

dijudicant. Quorum nos sequentes exempla omnes tales præsumptores et Ecclesiæ raptores, atque suarum facultatum alienatores, una nobiscum a liminibus sanctæ matris Ecclesiæ anathematizatos apostolica auctoritate pellimus et damnamus, atque sacrilegos esse judicamus, et non solum eos, sed omnes consentientes eis, quia non solum qui faciunt rei judicantur, sed etiam qui consentiunt facientibus, par enim pœna et agentes et consentientes comprehendit. Vos ergo, fratres, vigilate et orate, viriliter agite et confortamini in Domino, et omnia vestra juxta Apostolum, in charitate fiant. A recta ergo fide et apostolico tramite propter ullam perturbationem nolite recedere, scientes quia juxta Salvatoris sententiam, beati sunt qui persecutionem patiuntur propter justitiam (*Matth. v, 10*). Hæc est apostolorum viva traditio, hæc vera charitas quæ prædicanda est, et præcipue diligenda ac fovenda atque fiducialiter ab omnibus tenenda. Hæc sancta et apostolica mater omnium Ecclesiarum Christi Ecclesia quæ per Dei omnipotentis gratiam a tramite apostolicæ traditionis nunquam errasse probatur, nec hæreticis novitatibus depravanda succubuit, sed ut in exordio normam fidei apostolicæ percepit ab auctoribus suis, apostolorum Christi principibus illibata finetenus manet secundum ipsius Domini Salvatoris divinam pollicitationem, qui discipulorum suorum principi in suis fatus est Evangelii: « Petre, inquit, ecce Satan expetivit, ut cribraret vos sicut qui cribrat triticum, ego autem pro te rogavi, ut non deficiat fides tua, et tu aliquando conversus confirma fratres tuos (*Luc. XXII, 38, 32*). »

Consideret itaque vestra excellens prudentia quam bonum sit persistere in dispensatione vobis credita,

et in fide recta, atque hæreticis et æmulis Christi repugnare, et nunquam a veritatis tramite declinare, quoniam Dominus et Salvator omnium cujus fides est, qui pro nobis mori non dubitavit, et proprio nos suo redemit sanguine, qui fidem beati Petri non defecturam promisit, et confirmare eum fratres suos admonuit, quod apostolicos pontifices meæ exiguitatis prædecessores confidenter fecisse semper cunctis est cognitum. Quorum et pusillitas mea, licet impar et minima, pro suscepto tamen divina dignatione ministerio pedissequa cupit existere. Væ enim erit nobis qui hujus ministerii onus susceptum habemus, si veritatem Salvatoris nostri Jesu Christi quam apostoli prædicaverunt, prædicare neglexerimus, væ erit nobis si silentio veritatem oppresserimus, quam erogare nummularis jubemur, id est, christianos populos imbuere et docere. Quid in ipsius Christi futuro dicturi sumus examine si sermonum ejus veritatem confundimur prædicare? Quid erit de nobis cum de commissis nobis animabus, et de officio suscepto rationem justus judex Christus Dominus noster districtam exegerit? Ideo, fratres, hortor dilectionem vestram, obtestor et moneo, ut qua debetis et potestis sollicitudine vigiletis ad investigandos hæreticos et inimicos sanctæ Dei Ecclesiæ, et a sanis mentibus ne pestis hæc latius divulgetur, severitate, qua potestis pro viribus extirpetis. Quoniam ut habeat a Deo dignæ remunerationis præmium qui diligentius quod ad salutem commissæ sibi plebis proficiat, fuerit executus, ita ante tribunal Domini de reatu negligentia se non poterit excusare quicumque plebem suam contra sacrilegæ persuasionis auctores noluerit custodire. Data Kalen. Aprilis Gallio et Volusiano IV cc. consul.

INCIPIUNT DECRETA STEPHANI PAPÆ.

(Anno Domini 261. Hic destruxit templum Martis, Valeriano et Galeno imperantibus, ut dicit Rauderus.)

Dilectissimo fratri atque familiari amico HILARIO STEPHANUS episcopus intimæ charitatis salutem.

Quanquam sperem dilectionem tuam ad omne opus bonum esse devotam, tamen pro familiaritate qua nobis conjunctus esse cognosceris, ut tua efficacior fiat industria, congruum nobis visum est, has fraternitatis litteras tuæ dilectioni debere dirigere. Moneamus te, charissime, semper in bonis manere, et a malis cavere. Cum bonis et rectæ fidei ac sanctæ conversationis hominibus assidue esse, et a pervertis ac fratrum insidiatoribus nisi ut eos convertas, et ad concordiam reducas, separari. « Quoniam, ut ait Apostolus, corrumpunt mores bonos colloquia mala (*I Cor. xv, 33*). » Et ipsa per se Veritas dicit: Si oculus tuus scandalizaverit te, erue eum et projice abs te. Et si manus tua scandalizaverit te, ab-

scinde eam, et projice abs te. Similiter et de pede agendum est, quia melius est tibi luscum aut claudum intrare in regnum cœlorum quam duos oculos, aut duas manus, aut duos pedes habentem mitti in gehennam ignis (*Matth. v, 29*). Et in Ecclesiastico invenietur libro: « In bonis viri inimici illius, in tristitia vero et in malitia illius, amicus agnitus est. In labiis suis indulcat inimicus, et in corde suo insidiatur, ut subvertat te in foveam. Et qui tetigerit picem, inquinabitur ab ea. Et qui communicaverit superbo induetur superbia, pondus super se tollit qui honestiori se communicat, ditori te ne fueris socius. Quid communicabit cacabus ad ollam? Quando se colliserint, confringetur. Dives injuste aget et fremet, pauper autem læsus tacebit. Si largitus ei fueris, assumet te, et si non habueris, derelinquet te.

Si habes, convivet tecum, et evacuabit te, et ipse non dolebit super te. Si necessarius illi fueris, supplantabit te, et subridens spem dabit, narrans tibi bona, et dicet : Quid opus est tibi? Et confundet te in cibis suis, donec te exinaniat bis et ter, et in novissimo deridebit te. Postea videns derelinquet te, et caput suum movebit ad te. Humiliare Deo, et exspecta manus ejus. Attende ne seductus in stultitia humiliaris. Noli esse humilis in sapientia tua, ne humiliatus in stultitiam seducaris. Advocatus a potentiore discede, ex hoc enim magis te advocabit. Ne improbus sis, ne impingaris, et ne longe sis ab eo, et eas in oblivionem. Ne retineas ex æquo loqui cum illo, et ne credas multis verbis illius : ex multa enim loquela tentabit, et subridens interrogabit te de absconditis tuis. Immitis animus illius conservabit verba tua, et non parcat de malitia, et de vinculis. Cave tibi, et attende diligenter auditui tuo, quoniam in subversione tua ambulas. Audiens vero illa quasi in somnis, vide et vigilabis. Omni vita tua dilige Deum, et invoca eum in salute tua. Omne animal diligit simile sibi, sic et omnis homo, proximum sibi. Omnis caro ad similem sibi conjungitur, et omnis homo simili sibi sociatur. Si communicabit lupus agno aliquando, sic peccator justo. Quæ communicatio sancto homini ad canem? aut quæ pax bona diviti ad pauperem? venatio leonis onager in eremo, sic pascua divitum sunt pauperes. Et sicut abominatio est superbo humilitas, sic execratio diviti pauper. Dives commotus confirmatur ab amicis, humilis autem cum ceciderit, expelletur et a notis. Diviti decepto multi recuperatores, locutus est superba, et justificaverit illum, humilis deceptus est, et insuper arguitur, locutus est sensate, et non est datus ei locus. Dives locutus est, et omnes tacuerunt, et verbum illius usque ad nubes perducent. Pauper locutus est et dicunt : Quis est hic? Et si offenderit, subvertunt illum. Bona est substantia, cui non est peccatum in conscientia, et nequissima paupertas in ore impij. Cor hominis immutat faciem illius, sive in bona, sive in mala. Vestigium boni cordis, et faciem bonam difficile invenies et cum labore (*Eccli.* XII, 9-15; XIII, 1-32). »

Hæc, frater, cave tibi, et post concupiscentias tuas non vadas. Quid vero consuluisti sedem apostolicam? qui sunt infames, aut qui ad gradus Ecclesiasticos non sunt admittendi, et nosse te credimus, et pro auctoritate sedis apostolicæ te informare non denegamus. Infames autem esse eas personas dicimus quæ pro aliqua culpa notantur infamia, id est omnes qui Christianæ legis normam abjiciunt, et statuta Ecclesiastica contemnunt, similiter fures, sacrilegos, et omnes capitalibus criminibus irretitos. Sepulcrorum quoque violatores, et apostolorum, atque successorum eorum, reliquorumque Patrum statuta libenter violantes, et omnes qui adversus Patres armantur, qui in omni mundo infamia notantur. Similiter incestuosos, homicidas, perjuros, raptores, maleficos, veneficos, adulteros, de bellis

fugientes. Et qui indigna sibi petunt loca tenere, aut facultates Ecclesiæ abstrahunt injuste, et qui fratres calumniantur, aut accusant, et non probant, vel qui contra innocentes principum animos ad iracundiam provocant, et omnes anathematizatos, vel pro suis sceleribus ab Ecclesia pulsos, et omnes quos ecclesiasticæ vel seculi leges infames pronuntiant. Hos vero non ad sacros ordinet licet promovere, nec servos ante legitimum libertatem, nec pœnitentes, nec bigamos, nec eos qui curiæ deserviunt, vel qui non sunt integri corpore, aut sanam non habent mentem, vel intellectum, aut inobedientes sanctorum decretis existunt, aut furiosi manifestantur. Hi omnes nec ad sacros gradus debent provehi, nec isti, nec liberti, neque suspecti, nec rectam fidem vel dignam conversationem non habentes, summos sacerdotes possunt accusare. Sed et qualiter obedientia vel reverentia sit præpositis exhibenda, ex tuis quoque subjectis ipse non ambigis; in qua re valde est utile, si id quod disciplinæ vigor imponit, nullo cogente humilitas laudanda servaverit. Omnipotens Deus in cujus manu sunt omnia, de quo scriptum est : « Non est sapientia, non est prudentia, non est consilium contra Dominum (*Prov.* XXI, 30); » ipse te, tuosque et divina, et apostolicæ sedis instituta illibata servare, et ad potiora semper conscendere, et de die in diem deteriora cavere, et meliora ac Deo placita sectari atque perficere concedat.

Vestimenta vero ecclesiastica quibus Domino ministratur, cultusque divinus omni cum honorificentia et honestate a sacerdotibus reliquisque Ecclesiæ ministris celebratur, sacrata debent esse, et honesta. Quibus aliis in usibus, cum Deo ejusque servitio consecrata et dedicata sunt, nemo debet frui quam ecclesiasticis et dignis officiis. Quæ nec ab aliis debent contingi, aut ferri, nisi a sacratis hominibus, ne ultio quæ Balthasar percussit super hæc transgredientibus et talia præsumptibus veniat divina, et corruere eos faciat divinæ ultionis justum flagellum ad ima. Hæc illis partibus quibus moraris et in omnibus quibus potueris cunctis nota facito, et observare apostolica mandato auctoritate, quia et nostri nobisque commisi in sancta apostolica et universali Ecclesia omnes hæc observare, nunc et futuris temporibus professi sunt. His breviter tuis frater magnifice respondi litteris. Quibus tua dilectio ita societur, ut nihil in his quæ ad universalis Ecclesiæ statum pertinent, aut dubie agatur, aut segniter. Et cum tali moderatione agantur cuncta, ut nec benevolentis partes, nec justitiæ negligantur, sed absque personarum acceptione divinum in omnibus iudicium cogitur. Quod ut recta observantia valeat custodiri catholicæ primitus servetur fidei integritas. Et quia per omnia augusta et arcta via est quæ ducit ad vitam, neque in sinistram, neque in dextram ab ejus tramite devietur. Data quinto Nonas Maii Valeriano et Galliano IV consulibus.

ITEM EPISTOLA STEPHANI PAPÆ DE ACCUSATIONIBUS SACERDOTUM.

STEPHANUS sanctæ apostolicæ et universalis Romanæ Ecclesiæ episcopus, omnibus per diversas provincias constitutis episcopis, in Domino salutem.

Plurimum gaudemus in Domino, et in dono gratiæ ipsius gloriamur, quod fides vestra per bona opera crescit magnifice, et dilatatur amplissime. Sed nimis affligimur et tribulamur de vestra oppressione super qua crebrior commeantium usque ad nos fratrum sermo perlatus est. Non oportuerat quidem ab illis a quibus sustentari, et portari, et honorari debueratis, tantis vos oppressionibus concuti. Quapropter necessarium est, ut remotis talium tergiversationibus, quibus venenosa malitia revelari, atque obscurari bonitas et veritas solet, adminiculum non modicum vobis a fidelibus impendatur, atque ab hac apostolica sede suffragetur, quos per divinam gratiam Christi auxilio dignum est adjuvari, ne in totius Ecclesiæ perturbationem imprudens procedat intentio, et ea quæ a sanctis prædecessoribus nostris, et reliquis sanctis Patribus dudum fuerant prohibita, denuo reviviscant. Loci namque nostri consideratione compellimur ea quæ ad notitiam nostram emendanda pervenerunt, propter Dominum non derelinquere, sed digna emendatione corrigere. Et si sæcularibus officiis ordo suus et tradita a majoribus disciplina servanda est, quis ferat ecclesiasticos ordines temeraria præsumptione confundi, audita negligere, et emendanda non opem ferendo postponere? Audivimus enim vos a quibusdam accusari non tam pro vestra culpa, quam pro eorum libitu; ut vestra rapere possint, et ideo vos nimis affligi et concuti intantum, ut etiam a sedibus propriis pellamini, et tali occasione Ecclesiæ facultatesque vestræ vastentur ac deprædentur. Ista, charissimi, non oportet fieri, nec denuo replicari. Tamen necesse est quæ toties usurpantur, sæpius replicentur et prohibeantur. Nam quidquid in sacratis Deo rebus et episcopis injuste agitur pro sacrilegio reputabitur, quia sacra sunt, et violari a quoquam non debent.

Nullus enim episcoporum, dum suis fuerit rebus exspoliatus, aut a sede propria qualibet occasione pulsus, debet accusari, aut a quoquam ei potest crimen objici, priusquam integerrime restauretur, et omnia quæ illi ablata quocunque ingenio fuerant, legibus redintegrentur, et ipse propriæ sedi et pristino statui regulariter reddatur, ita ut omnes possessiones, et cuncta sibi injuste ablata, atque fructus omnes ante cœptam accusationem primates et synodus episcopo de quo agitur funditus restituant, quia hoc non solum ecclesiasticæ, sed etiam sæculi leges fieri prohibent. Neque aliquis eorum aut Ecclesiarum actorum vel defensorum ad aliquos prius accusari debet quam ipsi charitative his, et ter ab eis qui se læsos æstimant, vel eos pro aliquibus erratibus corripere cupiunt, conveniantur, ut ab eis aut familiarem emendationem, aut justam percipiant excusationem. Quod qui præsumserit, *liminibus ar-*

ceatur ecclesiæ usque ad condignam satisfactionem. Accusatores vero et accusationes quas sæculi leges non recipiunt, et antecessores nostri prohibuerunt, et nos submovemus. Nullus enim alienigena aut accusator eorum fiat aut iudex. Unde et de Lot scriptum est: « Ingressus es ut advena, nunquid ut iudices (*Genes. xix, 9*)? » Accusator autem vestrorum nullus sit servus aut libertus, nullaque suspecta persona aut infamis. Repellantur etiam cohabitantes inimicis et omnes laici, quia infestationem blasphemiæ affectio amicitiae incitare solet. Nec illi in vestra sunt suscipiendi accusatione, qui vos in sua volunt recipere infamatione. Nullus enim anathema suscipiatur, nec a quoquam credantur quæ ab eis vel dicuntur vel conscribuntur. Eos quoque dico anathematizatos esse, quos episcopi suis scriptis anathematizaverunt, aut eorum statuta anathematizant. Per scripta enim nullius accusatio suscipiatur, sed propria voce, si legitima et condigna accusatoris persona fuerit, præsentem videlicet eo quem accusare desiderat, quia nullus absens aut accusari potest aut accusare. Nullus tamen præfati ordinis vir accusari potest, aut respondere suis accusatoribus debet, priusquam regulariter a suo primate vocatus sit, locumque defendendi et inquirendi accipiat ad abluenda crimina.

Nulli enim metropolitani aut alii episcopi appellantur primates, nisi qui primas sedes tenent, et quorum civitates antiqui primates esse censuerunt. Reliqui vero qui cæteras metropolitanas civitates adepti sunt, non primates, sed aut archiepiscopi, aut metropolitani vocentur. Urbes enim et loca quibus primates præsidere debent, non modernis, sed etiam multis ante adventum Christi sunt statutæ temporibus, quarum primates etiam gentiles pro majoribus etiam negotiis appellabant. In ipsis vero urbibus post Christi adventum apostoli et successores eorum patriarchas vel primates posuerunt. Ad quos episcoporum negotia, salva in omnibus apostolica auctoritate, et majores causæ post apostolicam sedem sunt referendæ. Et licet, Apostolo prohibente, inter Christianos non debeant accusationes exerceri, sed si prohiberi non potuerunt, accusationes episcoporum ad memoratos primates debent ab accusatoribus deferri. Studendum est tamen episcopis, ut dissidentes fratres magis ad pacem quam ad iudicium coerceantur. Episcopus autem aliter non debet audiri aut iudicari, nisi in præsentia omnium comprovincialium, et ab omnibus comprovincialibus episcopis, quia ipsis absentibus, nec debet, nec potest. Quæ vero personæ ad accusationem eorum non sunt admittendæ, et superius ex parte dictum est, et latius tam hi quam et infames personæ, in epistola quam dudum Hilario misimus, sunt adnumeratæ. Ultra provinciæ vero terminos accusandi licentiam non progrediatur, sed omnis accusatio intra provinciam audiatur, et a comprovincialibus terminetur, nisi

ad apostolicam sedem fuerit tantum appellatum. Et neganda est accusatis licentia criminandi priusquam se crimine quo premuntur exuerint, quia non est credendum contra alios eorum confessioni qui criminibus implicati sunt, nisi se prius probaverint innocentes quoniam periculosa est, et admitti non debetur rei adversus quemcunque confessio. Familiars vero et sponte confessi atque sceleribus irriti non debent admitti, nec hi qui hesternæ die, aut pridie, aut ante fuerunt inimici. Clericus ergo qui episcopum suum accusaverit, aut ei insidiator exstiterit, non est recipiendus, quia infamis effectus est, et a gradu debet recedere, aut curiæ tradi serviturus. Laicis quoque, quamvis religiosi sint, nulli tamen de ecclesiasticis facultatibus aliquid disponendi legitur unquam attributa facultas. Scimus, B dilectissimi, quia semper carnales spirituales solent persequi, et malevoli benevolos infamare et lacerare. Ideoque apostoli et successores eorum ac reliqui sancti Patres noluerunt fieri facilem episcoporum accusationem, quoniam si facilis esset, aut nullus, aut vix aliquis modo inveniretur. Throni enim Dei vocantur, ideo non debent moveri, aut affligi, vel pertubari. De ipsis ergo ait propheta : « Cæli enarrant gloriam Dei, et opera manuum ejus annuntiat firmamentum (Psal. xviii, 3). » Hi vero qui non sunt bonæ conversationis, et quorum vita est accusabilis, aut quorum fides, vita et libertas nescitur, non possunt eos accusare. Primo semper accusatorum personæ, fides, vita, et conversatio est enucleatim inquirenda, et postea quæ obiciunt fideliter sunt pertractanda, quia nihil prius fieri debet, quam impetitorum personæ fidesque vita et conversatio diligenter discutiantur, ne alicujus invidia, aut inimicitia vel intentione mala quisquam vexetur.

Criminationes adversus doctorem nemo suscipiat, quia magis sunt doctores portandi quam lædendi aut infamandi. Unde ait Apostolus : « Alter alterius onera portate, et sic adimplebitis legem Christi (Galat. vi, 2). » Charitas autem non est ambitiosa, non æmulatur, non inflatur, non quærit quæ sua sunt, sed quæ Jesu Christi. Qui manet in charitate, in Deo manet, et Deus in eo. Et qui in Deo manet, nulli vult nocere, sed omnes desiderat adjuvare et sustentare, sicut ipse Dominus omnes venit salvare, D et animam suam dare in redemptionem pro nobis. Eorum autem accusandi sacerdotes vel testificandi in eos vocem obstruimus, quos humanis et divinis vocibus damnatos vel mortuos esse agnoscimus. Prævidere ergo summopere debent omnes qui sacerdotes Domini persequuntur tam occulte quam manifeste, ne subjectis Domini damnentur præceptis. Per Jeremiam autem prophetam talibus comminando Dominus loquitur dicens : « Iniquitates nostræ declinaverunt omnia, et peccata nostra amoverunt bona a nobis, quia inventi sunt in populo meo impii, et loquentes vana. Statuerunt ad disperdendos viros, et comprehenderunt, ut laqueus venantis plenus volatilibus, sic domus eorum plena

A dolo (Jerem. v, 25-27). » Et per David ait : « Qui cogitaverunt malitias in corde tota die versati sunt in præliis. Exacuerunt linguas suas sicut serpentes, venenum aspidum sub labiis eorum (Psal. cxxxix, 3, 4). » Et paulo post : « Cadent super eos carbones in igne, dejicies eos in foveas, ut non consurgant. Vir linguosus non dirigetur in terra, virum injustum mala capient in interitu. Scio quia faciet Dominus causam inopis, judicia pauperum (Psal. v, 12, 13). » Item idem : « Muta fiant labia dolosa (Psal. xxx, 19). » Et iterum per Jeremiam inquit : « Omnes in sanguine judicantur; unusquisque proximum suum tribulat : omnes in malum manus suas præparant (Mich. vii, 2). » Hos Dominus prævidens apostolis præcepit, ne facile servi sui lacerarentur, ne forte perderentur, aut in talem tentationem inciderent, quam ferre minime possent. Idcirco sancti apostoli et successores eorum decretorum normas statuerunt, ne talium vox (quæ magis perdere nititur innocentes et simplices quam salvare) facile reciperetur, sed ipsi his jaculis pellerentur procul, et Domini discipulos juxta voluntates et versutias eorum minime perdere possent. Unde et ipse Dominus ait : « Excutite pulverem de pedibus vestris in testimonium illis (Luc. ix, 5). » Et alibi ipsa per se Veritas de talibus dicit : « Melius est illi, ut suspendatur mola asinaria in collo ejus, et demergatur in profundum maris, quam scandalizet unum de pusillis istis (Matth. xviii, 6). » Et Jacobus apostolus inquit : « Judicium sine misericordia fiet illi, qui non fecerit misericordiam (Jac. ii, 13). » Qua enim fronte quis peccatorum suorum veniam sperat a Deo se impetraturum, qui delinquenti fratri nihil per pietatis et clementiæ officium vult condonare? Profecto necesse est ut æstimet se talem in judicio Deum experturum, cum ante justis iudicibus tribunal fuerit constitutus, qualem se fratri suo exhibuerit : « Nam qua mensura mensi fuerimus, eadem remetietur nobis (Marc. iv, 24). » Et Joannes apostolus et evangelista ait : « Qui odit fratrem suum homicida est. Et scitis quia omnis homicida non habet vitam æternam in se manentem (I Joan. iii, 15). »

Vos tamen, filii charissimi, hortamur ut patienter mala vobis illata Domini adminiculo portetis, et his apostolicis præceptis tales procul pellite, ne more canino vos lacerare, aut mordere valeant. Mementote etiam quia juxta psalmographi vocem homo sicut fœnum dies ejus, et ut flos agri ita foret. Et Apostolus ait : « Totus mundus in maligno positus est (I Joan. v, 19). » Unde precamur ne tales multum timeatis, quia infames sunt et non multum vobis nocere possunt, quia eorum vox extincta est, quoniam sic odit Deus eos, qui adversus patres armantur, ut patrum invasores, qui in omni mundo infamia sunt notati. Armamini ergo his apostolicis adminiculis contra eos, et spiritu principali roborate corda vestra, ut Deus qui vos pastores in populo suo vocari voluit, non negligentes aut

tepidos, lupis supervenientibus fugientes inveniat, sed exemplo boni pastoris agnos pariter cum matribus et filiis ac filiabus viriliter defensantes, atque ad sanctam matrem Ecclesiam fideliter reportantes semper inveniat. Et quanquam dies mali sint, vos tamen nolite esse imprudentes, sed intelligentes quæ sit voluntas Dei. Quamobrem confortamini, et state in fide, viriliter agentes, ac omnia vestra in charitate fiant, et secundum sanctum Evangelium: « In patientia vestra possidebitis animas vestras (*Luc. xx, 19*). » Recordamini quoque sanctorum apostolorum et prophetarum, et quia multum laboraverunt in Domino, ideo adepti sunt præmia sempiterna. Scitote etiam quoniam juxta Psalmistæ vocem: « Multæ tribulationes justorum et de omnibus his liberabit eos Dominus (*Psal. vii, 20*). » Quapropter, filii charissimi, hortamur vos et deprecamur, ut crebris orationum vestrarum precibus Deum exoretis ut liberemur nos et vos juxta dictum Apostoli ab importunis et malis hominibus quia, non omnium est fides. Flagitate etiam, ut Deus et Dominus noster qui est refugium pauperum, et spes humilium, sanctam suam Ecclesiam pretioso videlicet sanguine suo redemptam, et nos qui eandem sanctam Ecclesiam docere, regere, portare, et tueri debemus, de prædictis oppressionibus, et tentationibus hujus sæculi nequam, atque de omnibus necessitatibus nostris misericorditer eruat, ut sermo Dei currat, et glorificetur gloriosum Evangelium Domini nostri Jesu Christi, et gratia ejus in nobis vacua non fiat, ne sine fructu Evangelii, quod absit, sterilem in conspectu Dei appareamus, et vacui filiorum filiarumque numero revertamur, nec de abscondito talento Domine veniente rei esse judicemur; ista enim

A semper invidet Satanas. Et idcirco tales adversum nos suscitatur, qui nos premant, et suffocent, ut Domini oves absque nobis rapiat, et in ima, non existentibus pastoribus qui nos custodiant, et defendant, ruere faciat. Vos igitur pro viribus laborate et orate atque vigilate, ne hæc fiant, scientes nos semper paratos esse in omnibus quibuscunque Dominus posse dederit modis, vobis opem ferre, licet nos ab ipsis æmulis sanctæ Dei Ecclesiæ et nostris, non simus excepti, et tribulationes cordis nostri, pro nostra et vestra tribulatione sive ovium nobis commissarum admodum sint dilatatae. Vos quoque obsecramus, ut injunctum vobis a Domino famulatum non negligatis, et omnes oppressos, et cunctos Dei servos atque generaliter omnes Christianos, prout Dominus posse dederit, adjuvare studeatis, ut ante tribunal Christi mercedem habeatis perpetuam. Et scitote quod memoria vestri coram Deo est assidue. Nam quemadmodum dolentes cognoscimus, vos ab iniquis, et scelestis hominibus obturbari, ita continuo vobis compatimur, Deum orantes pro liberatione ac sublevatione vestræ afflictionis, quæ vobis (unde graviter angimur) ab iniquis in dies irrogatur, et ante corpora apostolorum pro vobis preces fiunt quotidie, ut et vos liberemini ab importunis et malis hominibus Domini auxilio, et oves vobis commissæ ad pascua æternæ vitæ una vobiscum perveniant sempiterna. Unitatem et conjunctionem dilectionis vestræ valentem atque proficientem in salutem omnium populorum creator omnium Dominus omnipotens memorem nostri æternaliter custodiat, amen. Data Nonas Aprilis Valeriano et Gallicano IV cc. consul.

42 INCIPIUNT DECRETA SIXTI PAPÆ SECUNDI.

(Anno Domini 264, Deciano et Valeriano imperatoribus.)

Episcopus SIXTUS GRATO coepiscopo salutem.

Lætari et gaudere me plurimum in Christo Jesu Domino nostro dilectionis tuæ scripta fecerunt, quibus evidenter ostenditur quantum catholicam diligis fidem, et quantum pravorum hominum detestaris errorem, omnis enim hæresis nimis est impia, et Evangelicæ veritatis inimica, quæ non portionem aliquam lædere, sed ipsa Christianæ religionis conatur fundamenta convellere. Memor enim sum me sub illius nomine Ecclesiæ præsidere, cujus a Domino Jesu Christo est glorificata confessio, et cujus fides nullum unquam fallit, sed omnes quidem hæreses destruit. Intelligo autem mihi aliter non licere quam ut omnes conatus meos ei causæ in qua universalis Ecclesiæ salus infestatur impendam. Agnosce, fili charissime, non ex tempore neque post tempora Filium Dei natum, sed ante omnia tempora de paterno utero inenarra-

biliter generatum, ipso Deo Patre per prophetam dicente: « In splendoribus sanctorum ex utero ante luciferum genui te (*Psal. cxix, 3*). » Quam sententiam et Isaias propheta dubiis atque incredulis evidenter expressit, dum non aliunde Filium quam de Patre natum ineffabiliter ostendit: « In humilitate, inquit, iudicium ejus sublatum est, nativitatem ejus quis enarrabit? » (*Isai. liii, 8*.) Et in libro Job: « Sapientiam Dei, ait, unde invenies? Latet enim ab oculis hominum, et a volucris cæli absconsa est (*Job. xxviii, 12*). » Expergiscere paululum, et si lumen scientiæ in teipsum aliquantum habes, invenies, cujus nativitas a propheta non potuit enarrari ex tempore vel ut astruere ipse conaris, non potuit generari. « In principio, inquit Joannes Evangelista, erat Verbum, et Verbum erat apud Deum, et Deus erat Verbum, hoc erat in principio apud Deum. Omnia per ipsum facta

sunt, et sine ipso factum est nihil (*Joan.* 1, 1-3). » Et iterum: « Erat lux vera quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum (*Ibid.*, 9). » In isto igitur quod dicitur *erat*, si tempus quærere volueris, non inuenies, quoniam ex quo Pater, ex illo et Filius, et quod Pater est, id est etiam Filius, Salomone dicente: « Ego ex ore Altissimi prodii, primogenita ante omnem creaturam. Ego feci ut in cœlo oriretur lumen indeficiens et sicut nebula texti omnem terram. Ego in altissimis habito, et thronus meus in columna nubis. Gyrum cœli circuiui sola, et profundum abyssi penetraui. In omnem terram steti, et populo primatum habui (*Eccli.* xxiv, 7-10). » Item ibi: « Cum pararet cœlum aderam illi: et cum sedem suam secerneret. Quando super ventos fortes faciebat in summo nubes, et cum certos ponebat fontes sub cœlo, cum fortia faciebat fundamenta terræ, ego eram cum illo componens, et ego eram cui adgaudebat cum lætaretur orbe perfecto (*Proverb.* viii, 27-30). » Et in psalmo centesimo primo: « Tu, Domine, in principio terram fundasti, et opera manuum tuarum sunt cœli. Ipsi peribunt, tu autem permanes, et sicut opertorium mutabis eos et mutabuntur; tu autem idem ipse es, et anni tui non deficient (*Ps.* c1, 26, 29). » Non enim erat ætas, aut aliquod tempus antequam de Patre Filius nasceretur, quoniam qui tempora universa propria potestate constituit, ex tempore vel post tempora nasci non potuit. His paucis sententiis breviter consultis tuis respondi, frater charissime.

De cætero tuam moneo dilectionem, ut cunctos quos errare cognoveris, ad catholicam fidem et ad unitatem recte credentium convertere studeas, et tu nunquam ab apostolico tramite recedas. Si autem te non audierint et errantes, quod absit, permanserint, nobis eos manifestare quam citius poteris non tardes, ut apostolica auctoritate aut cito ad Ecclesiam convertantur, aut ab Ecclesia separentur. Audivimus etiam quod quidam erronei et consentientes eis te et reliquos infestent episcopos, et episcopos aliquos comprovinciales ad vestram infamationem atque damnationem secum trahant; quapropter in hac sancta sede dudum a multis episcopis constitutum erat, et modo ad vestrum et cæterorum fratrum auxilium est denuo roboratum, ut omnes episcopi qui in quibusdam gravioribus pulsantur, vel criminantur causis, quoties necesse fuerit, libere apostolicam appellent sedem, atque ad eam quasi ad matrem confugiant, ut ab ea, sicut semper fuit, pie fulciantur, defendantur et liberentur. Cujus dispositioni omnes majores eccle-

siasticas causas et episcoporum judicium antiqua apostolorum eorumque successorum atque canonum auctoritas reservavit, quoniam culpantur episcopi, qui aliter erga fratres egerint quam ejusdem sedis papæ fieri placuerit. Unde placuit ut accusatus vel judicatus a comprovincialibus in aliqua causa episcopus licenter appellet et adeat apostolicæ sedis pontificem, qui aut per se aut per vicarios suos ejus tractari negotium procuret; et dum iterato iudicio pontifex causam suam agit, nullus alius in ejus loco ponatur, aut ordinetur episcopus, quoniam quanquam a comprovincialibus episcopus accusati causam pontificis scrutari liceat, non tamen diffiniri, inconsulto Romano pontifice, permissum est, cum beato Petro apostolo non ab alio quam ab ipso dictum sit a Domino: « Quæcunque ligaveris super terram, erunt ligata et in cœlo. Et quæcunque solveris super terram, erunt soluta et in cœlo (*Matth.* xviii, 10). » Et si quis putaverit se a proprio metropolitano gravari, apud primatem dioceseos aut penes universalis apostolicæ Ecclesiæ papam judicetur. Ait enim Jacobus apostolus: « Judicium sine misericordia illi fiet qui non fecit misericordiam. Super extollit autem misericordiam iudicio (*Jac.* 11, 13). » In omnibus ergo, fili dilectissime, cor custodi, sicut scriptum est: « Omni custodia custodi cor tuum, quia ex ipso vita procedit (*Prov.* iv, 23). » Hæc breviter pro commemoratione rescripsi, sed peto ut pro me orare debeas, quatenus omnipotens Deus et a malignis me spiritibus et a perversis hominibus custodire dignetur, quia in hac vitæ meæ peregrinatione mala me simul et multa circumdant, ita ut cum Psalmista jure dicam: « In me transierunt iræ tuæ, et terrores tui conturbaverunt me. Circumdederunt me sicut aquæ tota die, circumdederunt me simul (*Psal.* lxxxvii, 17, 18). » Cœlestis gratia et nos in urbibus, et vos ubique protegat, quia antiquus hostis terrarum locis a tentatione non excluditur, quia si in paradiso hominem stravit, quis locus extra paradysum esse potest in quo mentes hominum penetrare non valeat? Antiqui enim hostis cujus invidia mors introivit in orbem terrarum) sunt semper oculi vigiles ad animas hominum illaqueandum, multosque sua pravitate secum in perditionem trahere cupit qui suapte malitia a gloria lapsus est in miseriam. In sola ergo Creatoris nostri protectione fidendum est, cui ex intimo corde clamemus: Esto mihi in Deum protectorem, et in locum munitum, ut salvum me facias. Data Kalend. Septembris Valeriano et Decimo IV cc. consul.

ITEM EPISTOLA SIXTI PAPÆ.

Dilectissimis fratribus per Hispaniarum provincias constitutis Sixtus episcopus in Domino salutem.

Magno munere misericordiæ Dei totius Ecclesiæ catholicæ multiplicata sunt gaudia, cum Ecclesiarum status eo viget ordine quo Apostoli eorumque successores illum statuerunt. Et cum antiqui hostis astutia eum turbari cognoscimus, non modico contristamur mœrore. Quam ob causam, fratres, hor-

tamur vos, monemus et flagitamus, ut a tramite apostolicæ institutionis nequaquam recedatis, nec a capite dissideatis, sed fidem et ordinem quem apostoli et apostolici viri statuerunt absque hæsitatione teneatis. Nam si columnæ alicujus magnæ domus corruerint, ipsa postea domus minime stabit. Sic et vos qui columnæ Ecclesiæ estis, si labefactari cœperitis, sancta Ecclesia (quæ per vos regitur) tabescet et labetur; hæc,

fratres, quæ dico valde timenda sunt, et summo moderamine pensanda, atque ne fiant cavenda; ipsa enim Veritas per se dixit: « Vos estis sal terræ. Quod si sal evanuerit, in quos salietur? (Matth. v, 13) etc. Ideo vos, charissimi, moneo, quia vobis debitor sum, et valde vos diligo. Et quando bona audio de vobis, congratulor satis, et econtra quando adversa, nimis conturbor. Ego vero quamvis a vobis per longa terrarum intervalla disjunctus sim, sum tamen omnino vobiscum corde conjunctus. Ideoque de vestra beatitudine erga me modis omnibus confido, quia cum me vicissim diligitis a me longe non estis, unde magis gratias referimus illi grano sinapis quod ex modici despicabilisque seminis specie, ita ramis ex eadem radice surgentibus atque se distendentibus usquequaque diffusum est, ut in eis volatilia cœli cuncta nidificent. Gratiaque sit fermento illi quod tribus farinæ satis totius humani generis massam in unitate conspersit, atque parvo lapidi qui abscissus de monte sine manibus, occupavit universam faciem orbis terræ: qui ad hoc naturam nostræ carnis, et status servilis formam assumens, humiliter usquequaque distendit, ut omni humano genere in unitatem redacto, totius corpus unitum perficeret Ecclesiæ, atque ita ad totius compaginis pertineret commodum membrorum partialis ista distinctio. Unde nos quoque a vobis longe non sumus, quia in illo qui ubique est unum sumus. Agamus ergo ei gratias qui solutis inimicitii in carne sua, fecit ut in omni orbe terrarum unus esset grex, et unum ovile sub uno pastore, semper memores quod vos veritatis Prædicator admoneat, dicens: « Sollicite servate unitatem spiritus in vinculo pacis (Ephes. iv, 3); » vinculum enim pacis nemo servat dum alium infestat, aut verbis, aut factis persequitur.

Ideo, fratres, ista prætulimus, quia audivimus inter vos accusationes exerceri, et pulsos a sedibus episcopos, aut suis rebus exspoliatos judicari. Quapropter statutum est, ut si quis contra episcopum vel actores Ecclesiæ se proprium crediderit habere negotium, non prius adeat iudices quam ad eos recurrat charitatis studio ut familiari colloquio commoniti, ea sanare debeant, quæ in querimoniam deducuntur. Quod si aliter egerit communionem privetur. Nemo pontificum deinceps aliquem episcopum suis exspoliatum rebus, aut a sede pulsum excommunicare aut judicare præsumat, quia non est privilegium quo exspoliari possit jam nudatus. Nullus episcopus alterius parochianum præsumat retinere aut ordinare absque ejus voluntate vel judicare, quia sicut irrita ejus erit ordinatio, ita et adjudicatio, quoniam censemus nullum alterius iudicis, nisi sui, sententia teneri. Nam qui eum ordinare non potuit, nec judicare ullatenus poterit. Ista enim vobis deinceps tenenda, et fratres vicissim adjuvare mandamus. Fratres vero quos timore terreno injuste damnastis, scitote a nobis juste esse restitutos. Quibus ex auctoritate sancti Petri et apostolica auctoritate omnia quæ eis ablata sunt integerrime reddi præcipimus, si non vultis vos, et principes vestri a collegio nostro et membris Ecclesiæ sepa-

rari. Justo enim iudicio Dei datur plerumque peccatoribus potestas qua sanctos ipsius persequantur, ut qui Spiritu Dei juvantur et aguntur fiant per laborum exercitia clariores. Illi tamen qui hoc agunt nullatenus evadant pœnam, quia, ut ait Dominus: « Væ illi per quem scandalum venit (Matth. xviii, 7). » Et quanquam juxta Salvatoris sententiam necesse sit venire scandala, væ tamen per quem veniunt. De occultis enim cordis alieni temere judicare peccatum est, et eum cujus non videntur opera nisi bona, iniquum est ex suspitione reprehendere cum eorum quæ homini sunt incognita, solus Deus iudex sit justus, qui inspector est verus. Unde scriptum est: Incerta non judicemus quoad
43 usque veniat Dominus qui illuminabit abscondita tenebrarum, et manifestabit consilia cordium (I Cor. iv, 5.) Et quamvis vera sint, non tamen credenda sunt, nisi certis indiciis comprobentur, nisi quæ manifesto iudicio convincuntur, nisi quæ iudiciario ordine publicantur. Nullus ergo potest ex humano condemnari examine quem Deus suo iudicio reservavit. Hæc omnia summo opere sunt præcavenda ne præsumptores esse videamur. Et accusatio episcoporum non est facile recipienda, dicente Domino: « Non suscipias vocem mendacii (Exod. xxiii, 1). » Et Apostolus inquit adversus presbyterum inscriptionem non recipiendam absque duobus vel tribus idoneis testibus. Si hæc de presbyteris vel cæteris fidelibus sunt præcavenda, quanto magis de episcopis? Quibus cognitis, magis vos damnari velle manifestum est quam consulere fratribus, aut sustentare eos, quia honor inflat superbiam, et quod provisum est ad concordiam tendit ad noxam. Decuerat namque juxta præfatas regulas, ut si aliquid egissent contra suum ordinem mandare nobis, et exspectare quid ad vestra consulta rescriberemus, intantum ut si etiam quidquid grave intolerandumque committerent, nostra præstolaretur censura, ut nihil prius aut aliquid aliud decerneretis quam quod nobis placere cognoveritis et a regulis præstitutis nulla aut negligentia aut præsumptione recederetis. Cesset hujusmodi pressa nostra auctoritate præsumptio, vitentur hujusmodi nocumenta, quia nequaquam talia patienter ferre possumus machinamenta, quoniam convenit nobis paternarum sanctionum diligentes esse custodes. Merito namque causa nos respicit si silentio faveamus errori. Est insuper a sanctis prædecessoribus nostris plerumque jam statutum, ut nemo anathema in nostra suscipiatur accusatione, nec illi qui nos in sua nolunt recipere querela vel accusatione, cum nos super illos sciamus a Domino constitutos, non illos super nos. Et sicut major non potest a minore judicari, ita nec colligari, quia rarum est omne quod magnum, est. Portemus onera omnium qui gravantur, quinimo hæc portat in nobis beatus apostolus Petrus, cujus vice fungimur legatione, et cujus regula informamur quatenus ejus fulti auxilio ab omnibus nunc et in perpetuum tueamur adversis. Data. xxii Kalen. Augusti, Valeriano et Decio IV cc. consul.

INCIPIUNT DECRETA DIONYSII PAPÆ.

(Anno Domini 266, tempore Claudii, ut dicit Platina.)

DIONYSIUS episcopus URBANO præfecto salutem.

Summum bonum est amare amantes se. Et econtra, pejus malum non est quam ut cives civibus invideant. Gratias siquidem agimus tuæ charitati quod fideles sancti Petri bene suscipis et adjuvas, unde scias te et a nobis nostrisque diligi, et tui tuorumque non modicum curam habere. Quapropter tuam hortamur dilectionem, ut bonum quod cœpisti semper implere non differas, quia non laudatur initium, sed finis. Sapientiam etiam te hortamur diligere, et scrutari, ut rationabiliter et sapienter disponas et iudices ea quæ tibi commissa sunt, dicente Domino per prophetam. « Erudimini qui iudicatis terram (*Psal. ii, 10*). » Time ergo Deum et mandata ejus serva, et dilige eum totis visceribus, et proximum tuum sicut te ipsum. Deus altissimus creavit sapientiam in Spiritu sancto. Et vidit et dinumeravit et mensus est, et effudit illam super omnia opera sua, et super omnem carnem. Secundum datum suum præbuit illam diligentibus se. Timor Domini gloria et gloriatio, et lætitia, et corona exultationis. Timor Domini delectabit cor, et dabit lætitiā et gaudium in longitudine dierum. Timenti Deum bene erit in extremis, et in die defunctionis suæ benedicetur, dilectio Dei honorabilis sapientia. Quibus autem apparuerit in visu diligunt eum in visione, et in agnitione magnalium suorum. Initium sapientiæ timor Domini. Et cum fidelibus in vulva concreatus est, et cum electis feminis graditur, et cum justis fidelibus agnoscitur. Timor Domini scientiæ religiositas, religiositas custodiet et justificabit cor, jucunditatem atque gaudium dabit. Timenti Deum bene erit. Et in diebus consummationis illius benedicetur. Plenitudo sapientiæ est timere Deum, et plenitudo a fructibus illius. Omnem domum illius implevit a generationibus, et receptacula a thesauris illius. Corona sapientiæ timor Domini, replens pacem et salutis fructum, et vidit et dinumeravit eam. Utraque autem sunt dona Dei, scientia et intellectus. Sapientia compartietur prudentiæ et gloriam tenentium se exaltat. Radix sapientiæ est timere Deum, rami enim illius longævi, in thesauris sapientiæ, intellectus et scientiæ, religiositas, execratio autem peccatoribus sapientia. Timor Domini repellat peccatum, nam qui sine timore est non poterit justificari. Iracundia enim animositatis illius subversio illius est. Usque in tempus sustinebit patiens, et postea redditio jucunditatis. Bonus sensus usque ad tempus abscondet verba illius, et labia multorum enarrabunt sensum illius. In thesau-

ris sapientiæ significatio disciplinæ, execratio autem peccatori cultura Dei. Fili, concupiscens sapientiam, conserva justitiam, et Deus præbebit illam tibi. Sapientia enim et disciplina timor Domini. Et quod beneplacitum est illi, fides et mansuetudo, et adimplebit thesauros ejus. Contumax non sis et incredibilis timori Domini, et ne accesseris ad eum duplici corde. Ne fueris hypocrita in conspectu hominum, et non scandalizeris labiis tuis. Attende in illis ne forte cadas, et ponas scandalum animæ tuæ, et adducas inhonationem tibi, et revelet Deus absconsa tua. Pro fide frater et justitia ac pro salute animæ tuæ certa semper, et pro adjutorio fratrum viriliter age, ut a Domino recipias remunerationem. Scriptum est enim: « Fili, conserva tempus, et de vita a malo, pro anima tua non confundaris dicere verum (*Eccli. iv, 23, 24*). » Est enim confusio adducens peccatum, et est confusio adducens gloriam et gratiam. Ne accipias faciem adversus faciem tuam, nec adversus animam tuam mendacium. Non reverearis proximum tuum in casu suo, nec retineas verbum in tempore salutis. Non abscondas sapientiam tuam in decore ejus. In lingua enim agnoscitur sapientia, et sensus, et scientia, et doctrina in verbis veritatis, et firmamentum in operibus justitiæ. Non contradicas veritati ullo modo, et de mendacio ineruditionis tuæ confundere. Non confundaris confiteri peccata tua, et ne subicias te homini pro peccato. Noli resistere contra faciem potentis, nec coneris contra ictum fluvii. Pro justitia agonizare pro anima tua, et usque ad mortem certa pro justitia, et Deus expugnabit pro te inimicos tuos, et eos evertet viriliter, noli citatus esse in lingua tua et inutilis et remissus in operibus tuis. Noli esse sicut leo in domo tua, evertens domesticos tuos et opprimens subjectos tibi. Non sit porrecta manus tua ad accipiendum et ad dandum collecta. (*Ibid., 25 et seqq.*) His fultus Scripturarum auctoritatis semper, sia rectus et a via veritatis ne avertaris, ut gratiam Dei semper acquiras, et bonorum hominum amicitia semper fruaris, tantoque tua facilius ab amore hujus sæculi mens exeat, quanto et impellitur dum vocatur. Nam vos et præsentēs videre cupimus et absentibus colloqui saltem per epistolam desideramus. Unde optamus ut vos beatus Petrus apostolorum princeps ad sua limina feliciter perducatur, quatenus in omnipotentis gratia perfrui vestra pœnitentia mereamur. Data IV Nonas Februarii Aureliano et Basso IV cc. consul.

EPISTOLA DIONYSII PAPÆ AD SEVERUM EPISCOPUM.

DIONYSIUS episcopus SEVERO episcopo salutem.
olim et ab initio tantam percepimus a beato Petro

apostolorum principe fiduciam, ut habeamus auctoritatem universali Ecclesiæ auxiliante Domino sub-

venire et quidquid noxium est auctoritate apostolica corrigere et emendare. Ad hoc enim divinæ dispensationis provisio gradus et diversos constituit ordines esse distinctos, ut dum reverentiam minores potioribus exhiberent, et potiores minoribus dilectionem impenderent, una concordiae fieret ex diversitate contextio, et recte officiorum generaretur administratio singulorum. Neque enim universitas alia poterat ratione subsistere, nisi hujusmodi magnus eam differentiae ordo servaret. Quia vero creatura in una eademque aequalitate gubernari vel vivere non potest, caelestium militiarum exemplar nos instruit, quia dum sint angeli, sint archangeli liquet quia non aequales sunt, sed in potestate et ordine sicut nosti differt alter ab altero. Si ergo inter eos qui sine peccato sunt ista constat esse distinctio, quis hominum abnuat huic se libenter dispositioni submittere? Hinc etenim pax et charitas mutua se vice complectuntur, et manet firma concordiae in alterna et Deo placita dilectione sinceritas. Quia igitur unumquodque tunc salubriter completur officium, cum fuerit unus ad quem possit recurrere praepositus. De ecclesiis ergo parochianis unde apostolicam sedem consulere voluisti, qualiter sint custodiendae per Cordubensem provinciam ac dividendae sacerdotibus, nihil tuae charitati melius nobis videtur intimare, quam ut sequaris quod nos in Romana Ecclesia nuper egisse cognoscitur. Ecclesias vero singulas singulis presbyteris dedimus, parochias et caemeteria eis divisimus, sed unicuique jus proprium habere statuimus, ita videlicet ut nullus alterius parochiae terminos aut jus invadat, sed unusquisque suis terminis sit contentus, et taliter ecclesiam et plebem sibi commissam custodiat, ut ante tribunal aeterni judicis ex omnibus sibi commissis rationem reddat et non iudicium, sed gloriam pro suis actibus accipiat. Hanc quoque normam, charissime, te et omnes episcopos sequi convenit, et quod tibi scribitur, omnibus quibuscunque potueris notum facias, ut non specialis, sed generalis fiat ista praepceptio. Crimina vero quae episcopis impingere dicis, per alios non sinas ullo modo fieri nisi per ipsos qui crimina intendunt. Si

tamen ipsi digni et irreprehensibiles apparuerint, et actis docuerint publicis omni se carere suspicione et inimicitia, et irreprehensibilem fidem conversationemque ducere. Nemini enim de se confesso credi potest super crimen alienum, quoniam omnis ejusque rei confessio periculosa est, et admitti non debet. Similiter alieni erroris socium vel a sui voluntarie propositi tramite recedentem, aut sacris patrum regulis et constitutionibus inobedientem, suscipere non possumus, nec debemus, nec impetere recte credentes vel sanctorum Patrum sanctionibus obtemperantes permittimus, quia infames omnes esse censemus, qui suam aut Christianam praevari-cantur legem, aut apostolicam vel regularem libenter postponunt auctoritatem. Haec itaque, frater charissime, quae pro affectu sacerdotalis nominis et honoris impendimus, tibi tuisque subditis et omnibus tenenda et aliis nuntianda atque praedicanda mandamus, quibus et pietas ad utilitatem, et sit ad fructum dilectio. Unde objurgando, hortando, suadendo, blandiendo, consolando, prodesse quibus possumus festinemus. Lingua nostra bonis fomentum sit, pravus aculeus. Tumidos retundat, iratos mitiget, pigros exacuet, desides hortando succendat, refugientibus suadeat, asperis blandiatur, desperatos consoletur, ut quia doctores dicimur, viam salutis gradientibus ostendamus. Simus in custodia vigilantes, aditum contra hostis insidias solliciti muniamus. Et si quando perditam ovem de commissis gregibus error abduxerit, toto illam annisu ad caulas dominicas revocare contendamus, ut de pastoris nomine quod habemus, non supplicium sed praemium consequamur. Quia ergo in his omnibus divinæ gratiae adiutorium opus est, omnipotentis Dei assiduis precibus clementiam exoremus, quatenus ad haec nobis operanda et velle tribuat et posse concedat, atque in ea nos via cum fructu boni operis quam se pastorum esse testatus est dirigat, ut sine quo nihil agere possumus, per ipsum implere omnia valeamus. Data v Idus Septembris, Claudio et Paterno IV cc. consul.

INCIPIUNT DECRETA FELICIS PAPÆ.

(Anno Domini 269-274.)

Charissimo atque dilectissimo PATERNO coepiscopo FELIX episcopus in Domino salutem.

Gaudere me plurimum et exsultare in Domino dilectionis tuae scripta fecerunt, quibus evidenter ostenditur quantum catholicam diligis fidem, et quantum haereticum detestaris errorem. Haeresis quippe est nimis impia et Evangelicæ veritatis inimica, quae non portionem aliquam lædere, sed ipsa Christianæ religionis conatur fundamenta convellere.

Quoscunque enim rapit ad se, non solum in hoc vitium, sed in multa alia vitia ruere facit, et ipso suadente antiquo hoste non solum persecutores Ecclesiae, sed etiam sacerdotum ejus fiunt. Una igitur mente corrigere curemus et insequamur tales, et ab hoste suo Ecclesiam, ejusque fideles et sacerdotes Domini nitamur liberare. Praestabit vires omnipotens redemptor noster charitati atque justitiae. Praestabit nobis longe a se positam unitatem.

spiritus sui ipse cujus artificio quasi in arcæ modum quatuor mundi constructa lateribus atque imputribilium lignorum compage, et bitumine charitatis astricta, ut nullius adversitate spiritus, nullius venientis extrinsecus tumore fluctus perturbetur Ecclesia. Sed quemadmodum illius gubernante gratia petendum est, ut nulla nos superveniens exterius unda conturbet, ita ex totis orandum est visceribus, frater charissime, ut suæ providentiæ dextera cumulum sentiæ nobis interioris exhauriat. Adversarius quippe diabolus qui contra humiles sæviens sicut leo rugiens circuit quærens quem devoret, non jam ut cernimus caulas circumvit, sed ita valide in quibusdam ecclesiæ necessariis membris dentem figit, ut nulli sit dubium, quia nisi unanimiter favente Domino cunctorum provida pastorum turba concurrat, omne (quod absit) citius ovile dilaniet. Quapropter detractores qui divina auctoritate eradicandi sunt, et fautores inimicorum ab episcopali submovemus accusatione. Similiter ne summorum quispiam minorum accusationibus impetatur, aut dispareat, neque in re dubia certa judicetur sententia, nec ullum iudicium, nisi ordinabiliter habitum, teneatur. Si quis super quibuslibet criminibus clericum pulsandum crediderit, in provincia in qua consistit ille qui pulsatur suas exerceat actiones, nec æstimet eum accusator alibi aut longius pertrahendum ad iudicium. Illi vero qui pulsatus fuerit, si iudices suspectos habuerit, liceat appellare primates. Primates quoque accusatum discutientes episcopum non ante sententiam proferant damnationis quam apostolica freti auctoritate aut reum se ipse confiteatur, aut per innocentes et canonicè examinatos regulariter testes convincatur; aliter irritam esse censemus et injustam episcoporum damnationem, et idcirco a synodo retractandam, ita ut oppressis ab omnibus in cunctis subveniatur causis. Caveant iudices Ecclesiæ ne absente eo cuius causa ventilatur, sententiam proferant, quia irrita erit qui etiam rationem pro actione fratrum in præsentia dabunt. Proditorum vero nec calumnia, nec vox audiatur. Nemo enim debitorem amplius potest cognoscere, quam ille qui injuriam ejusque sustinuit nequitiam. Omnes ergo qui in Christo volunt pie vivere, necesse est ut ab impiis et dissimilibus patiantur opprobria, et despiciantur tanquam stulti et insani, qui præsentia bona perdunt, ut invisibilia et futura acquirant. Despectio tamen et irrisio talium in ipsos retorquetur qui ipsos infestant, quia et abundantia eorum in egestatem, et superbia transibit in confusionem. Et quidquid justis adversitatum vel malorum irrogatur, non est pœna criminis, sed virtutis examen. Et sicut aurum, quanto plus excoquitur, tanto melius efficitur, sic justus, quanto plus tribulatur (si ipsam tribulationem patienter portaverit) multo purior et clarior Deo redditur. Unde ipsa per se Veritas dicit: « Beati qui persecutionem patiuntur propter justitiam, quoniam ipsorum est regnum cœlorum (Matth. v, 10). » De talibus Dominus per Isaiam loquitur, dicens: « Au-

A dite verbum Domini qui tremitis ad verbum ejus. Dixerunt fratres vestri odientes vos et abjicientes propter nomen meum. Glorificetur Dominus et videbimus in lætitia vestra, ipsi autem confundentur. Vox populi de civitate, vox de templo, vox Domini reddentis retributionem inimicis suis. Antequam parturiret, peperit, antequam veniret partus ejus, peperit masculum. Quis audivit unquam tale, et quis vidit huic similiter? Nunquid parturiet terra in die una, aut parturietur gens simul quia parturivit et peperit Sion filios suos? Nunquid ego qui alios parere facio, ipse non pariam, dicit Dominus? Si ego qui generationem cæteris tribuo, sterilis ero, ait Dominus Deus tuus? Lætamini cum Jerusalem et exultate in ea omnes qui diligitis eam, gaudete cum ea gaudio universi, qui lugetis super eam, ut surgatis et repleamini ab ubere consolationis ejus, ut mulgeatis, et deliciis affluatis ab omnimoda gloria ejus. Quia hæc dicit Dominus: Ecce ego declinabo super eam quasi fluvium pacis, et quasi torrentem inundantem gloriam gentium quam sugetis. Ad ubera portabimini, et super genua blandientur vobis. Quomodo si cui mater blandiatur, ita ego consolabor vos, et in Israel consolabimini; videbitis et gaudebit cor vestrum, et ossa vestra sicut herba germinabunt: et cognoscetur manus Domini servis et indignabitur inimicis suis, quia ecce Dominus in igne veniet et quasi turbo quadriga ejus: reddere in indignatione furorem suum et increpationem suam in flamma ignis. Quia in igne Dominus judicabit, et in gladio suo ad omnem carnem, et multiplicabuntur interfecti a Domino. Qui sanctificabantur et mundos se putabant in ortis post januam intrinsecus, qui comedebant carnem suillam, et abominationem et murem, simul consumentur, dicit Dominus. Ego autem opera eorum et cogitationes eorum, venio ut congregem cum omnibus gentibus et linguis, et veniet et videbunt gloriam meam, et ponam in eis signum. Et mittam ex eis qui salvati fuerint ad gentes, in mari, in Africa et Lydia, tenentes sagittam in Italiam et Græciam, ad insulas longe, ad eos qui non audierunt de me et non viderunt gloriam meam, et annuntiabunt gloriam meam gentibus, et adducent omnes fratres vestros de cunctis gentibus donum Domino, in equis et in quadrigis, et in lecticis, et in mulis, et in carrucis, ad montem sanctum meum Jerusalem, dicit Dominus, quomodo si inferant filii Israel munus in vase mundo in domum Domini, et assumam ex eis in sacerdotes et in levitas, dicit Dominus: Quia sicut cœli novi, et terra nova quæ ego facio stare coram me, dicit Dominus, sic stabit semen vestrum et nomen vestrum. Et erit mensis ex mense, et Sabbatum ex Sabbato, et veniet omnis caro ut adoret coram facie mea, dicit Dominus. Et egredientur et videbunt cadavera virorum qui prævaricati sunt in me, vermis eorum non morietur, et ignis eorum non exstinguetur, et erunt usque ad satietatem visionis omni carni. » (Isa. LXVI, 5-24.) Quid aliud detrahentes faciunt,

nisi in pulverem fiant, atque in oculos suos terram excitant? Ei unde plus detractionis perflant inde magis nihil veritatis vident? Tales tamen, frater, charissime, portandi sunt et corrigendi, quia cæci sunt et duces cæcorum. His charissime respondi breviter consultis tuis quæ te et omnes episcopos regulariter tenere mandamus. Tuam tamen, frater

monemus prudentiam, ut pro statu Ecclesiæ et sacerdotum ejus pro viribus elaborare studeas, et ordinem sanctæ Romanæ et apostolicæ Ecclesiæ per omnia teneas et violari sanctorum decreta non permittas, sed omnes quoscunque potueris instruas, ut fructuosos manipulos Domino repræsentes. Vale. Data ix Junii, Claudio et Aureliano IV, cc. cons.

EPISTOLA FELICIS PAPÆ.

FELIX episcopus universis episcopis per Galliæ provincias constitutis in Domino salutem.

Bonorum operum et spiritualium studiorum Deum auctorem esse non dubium est, qui eorum incitat mentes et adjuvat actiones. Unde lætari me fecerunt **D** scripta vestra ex bono studio et ex integritate fidei devotionis vitæ, sed ex afflictione et contritione vestra magna ex parte tristavere. Tristes enim tristes legi litteras vestras, et scripta mœsta mœrore debito percucurri, quia sicut nos ecclesiarum pax sacerdotumque ejus concordia et tranquillitas plebis audire facit gaudium cœlestis, ita nos affligit et deicit fraterna afflictio. Vos tamen nolite multum tristari, quia sicut ipsa per se Veritas ait: « Si de mundo fuissetis, mundus quod suum erat diligeret, sed quia de hoc mundo non estis, sed ego elegi vos de mundo, propterea odit vos mundus (Joan. xv, 19), » id est mundi amatores. Quidquid tamen hi loquantur aut adversum vos agant, vos tamen semper integram servate fidem, et puram habetote conscientiam, ut integer spiritus et anima servetur in die Domini. Nos vero ad supplementum vestrum, fratres, et coepiscopos nostros vocavimus amplius quam septuaginta cum quibus hæc quæ subter habentur inserta, regulariter tractando decrevimus. Vestris enim epistolis in omnium audientia perlectis, quæ multas (ut nostis) querimonias et oppressiones in se continebant vestras, decretisque quæ sunt de accusationibus episcoporum sancta synodus dixit. Hæc sunt quæ deinceps propter malorum hominum insidias qui in Ecclesiam et in ecclesiasticos sæviunt viros indifferenter conservare firmissime volumus in sæcula. Si quis episcopus ab illis accusatoribus qui recipiendi sunt fuerit accusatus, postquam ipse ab eis charitative conventus fuerit, ut ipsam causam emendare debeat, et eam corrigere noluerit, non olim, sed tunc ad summos primates causa ejus canonice deferatur, qui in congruo loco infra ipsam provinciam tempore congruo, id est autumnali vel æstivo concilium regulariter convocare debebunt, ita ut ab omnibus ejusdem provinciæ episcopis inibi andiatur. Quo et ipse regulariter convocatus si eum aut infirmitas, aut alia gravis necessitas non detinuerit adesse debet, quia ultra provinciæ terminos accusandi ante licentia non est, quam audientia rogetur. Nam si suis fuerit aut Ecclesiæ sibi commissæ rebus exspoliatus, aut (quod absit) quod alienum ab omnibus esse debet fidelibus a sede pro-

pria ejectus, aut in detentione aliqua a suis ovibus fuerit sequestratus, tunc canonice antequam in pristino restituatur cum omni privilegio suo honore et sua omnia quæ insidiis inimicorum suorum ei ablata fuerunt legibus redintegrentur, nec convocari, nec judicari poterit, nisi ipse pro sua necessitate (minime tamen judicandus) advenire sponte elegerit. Nullatenus ergo a quoquam respondere rogetur antequam integerrime omnia quæ per suggestiones inimicorum suorum amiserat potestati ejus ab honorabili concilio legali ordine redintegrentur; præsul vero cum omni honore statui pristino redatur, et ipse dispositis ordinatisque libere atque secure diu suis tunc regulariter, infra quatuor vel quinque aut septem menses, juxta quod possibilitas ei fuerit, et non ante convocatus ad tempus concilio in legitimo et canonico veniat ad eam, et si ita juste videtur accusantium propositionibus respondeat. Nam hoc summopere providendum est, ne antequam hæc omnia fiant coactus respondeat, quia contentio semper vitanda est. Adimi namque episcopo episcopatum antequam causæ ejus exitus appareat nulli Christiani videri jure potest, quia talis **45** præsumptio sacrilegium est, et auctor talium sacrilegus. Quod si ægrotans fuerit episcopus, aut aliqua eum gravis necessitas detinuerit, pro se legatum ad synodum mittat, nec a communione suspendatur cui crimen intenditur, nisi ad causam suam dicendam electorum judicium die statuta litteris evocatus minime occurrerit, hoc est, nisi alia præoccupatione necessitatis infra spatium prædictorum mensium et eo amplius, prout causam dictaverit. Quod si ex utraque parte ad causam dicendam venerint, quia **B** unus absque altero audiri non debet, quærendum est in judicio cujus sint conversationis et fidei atque suspicionis accusatores, aut qua intentione hoc faciant; quia ad hoc admitti non debent, nisi bonæ conversationis et rectæ fidei viri, hi videlicet qui omni suspicione careant, et bona vita clareant, neque infames existant. Quod si accusatorum personæ in judicio episcoporum culpabiles apparuerint, ad arguendum non admittantur, nisi proprias causas asserere, non tamen criminales vel ecclesiasticas voluerint. Infamis enim persona nec procurator potest esse nec cognitor. Absente vero adversario non audiatur accusator; nec sententia, absente parte alia, a iudice dicta ullam obtinebit firmitatem; neque absens per alium accusari aut accusare potest, nec

affinis testis admittatur. Neminem ergo exhiberi de provincia ad provinciam vel ad comitatum oportet, nisi ad relationem iudicis ad quem fuerit appellatum, id est, ut auctor semper rei forum sequatur. Si quis autem iudicem adversum sibi senserit vocem appellationis exhibeat, quoniam nulli oportet negari. Peregrina vero iudicia generali sanctione prohibemus, quia indignum est ut ab externis iudicetur, qui comprovinciales et a se electos debet habere iudices.

Hæc, fratres, ad vestram et omnium coepiscoporum opem et defensionem in synodo unanimiter sunt decreta, ut si forte aliqui stultorum vos accusare (qui diabolicæ deceptionis errore decepti sunt) voluerint, dum ista legerint vel audierint respiscant, et ad unitatis concordiam revertantur, et quod prius erat in ultionem transibit in gloriam. Nam, procul dubio multi sunt qui secundum Apostoli vocem, « prurientes auribus a veritate quidem auditum avertunt, ad fabulas autem convertentur (II Tim. iv, 3, 4), » et ad documenta bonorum transeunt. Ait autem idem Apostolus de infidelium ignorantia : « Si cognovissent, nunquam Dominum gloriæ crucifixissent (I Cor. ii, 8). » Similiter si hi Dominum perfecte agnovissent et amassent, nunquam servos ejus perturbassent, nec verbis aut factis persecuti essent. Quod vero idem Apostolus dicit : « Si enim cum inimici essemus, reconciliati sumus Deo per mortem Filii ejus (Rom. v, 10), » cur insequimur, fratres, cur perturbamus statum Ecclesiæ Dei, et eos qui ei servire debent affligimus? Martyres enim passi sunt, non tamen animæ eorum occisæ sunt in corporis passione, ore Veritatis attestante. « Nolite timere eos qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere (Matth. x, 28). » Ubi agnosci oportet quippe si animæ martyrum corpore preëmpto suppliciiis exstingui non possunt, nec animæ prædicatorum et doctorum persequi debuissent aut perturbari et a Dei famulatu averti, quia cum corporibus non deficiunt. Tales autem perturbatores Ecclesiæ non solum prædicta agunt mala, sed et memorias martyrum exsecrantur. Quapropter in præfata constituimus synodo, vobisque et omnibus Ecclesiis tenendum et agendum mandamus, ut super memorias martyrum missæ celebrentur, ne memoriæ eorum a talibus exstingui aut veneratio possit prohiberi. Vos vero, fratres, nolite multum turbari, nolite vexari, sed confortamini in Domino, et in potentia charitatis ejus. Habetote interim ista ad suffragium vestrum apostolica auctoritate decreta, et scitote nos semper paratos habere, etiam (si necesse fuerit) usque ad mortem ad quæcunque vobis necessaria fuerint (Domino opem ferente) perficienda. Illi tamen, auctore Deo, peribunt, et vos stabitis, si tamen labor vester non fuerit inanis, sed plenus fide et charitate. « Væ, inquit pro-

pheta, qui potum dat amico suo mittens fel suum (Habac. ii, 15). » Et iterum sapientissimus Salomon ait : « Qui loquitur iniqua, non potest latere, nec præteriet illum corripens iudicium. In cogitationibus enim impii interrogatio erit : Sermonum autem illius auditio ad Dominum veniet, et ad correptionem iniquitatum illius, quoniam auris zeli audit omnia, et tumultus murmurationum non abscondetur (Sap. i, 8-10). » Hæc enim si amplecti voluissent proprio et sano sensu, ad reprobum sensum minime laberentur, sed per Dei timorem sermonum suorum præcavescentes custodiam, piam sanctorum Patrum diffinitionem sine quadam nocenti præsumptione utique conservassent, quoniam dicit sacrum eloquium, consilium bonum conservabit te, et mens bona custodiet te. Non enim de fontibus salutaribus spiritaliter ad acquisitionem æternæ vitæ procedunt tales accusationes et detractiones, atque ideo competenter nos beatus Paulus apostolus præmuniens ait : « Non debere plus sapere quam oportet sapere, sed sapere ad sobrietatem (Rom. xii, 3), » in definitione pietatis perdurantes. Qui enim hanc prælereunt, non tamen læsi sunt decedentes a corroboracione sua, sed insipientiæ suæ dereliquerunt domibus memoriam, ut in his in quibus peccaverunt minime latere potuissent. Gloria enim et contumelia in loquela et in loquela linguæ hominis casus illius est. Ideoque conveniens est hanc quidem ostensionem reprehensionum illorum nostris actibus inseri, ne ulterius jam talia patiamini seminantibus eis zizania et scandala, sed lætari in officiis et dogmatibus vestris mereamini. Igitur erubescant, ac talia et hujusmodi blasphemiam subtrahere festinent, si noluerint a sacerdotali nostro collegio segregari, et a totius Christiani populi societate divelli. Licet namque de his plura et per necessaria quæ in decretis sedis apostolicæ, et ab apostolis eorumque successoribus nostris videlicet prædecessoribus statuta inveniuntur dicere et conscribere potuissemus, tamen melius nobis visum est ut epistolam oratione claudamus. Deus omnipotens et hujus unigenitus filius, et salvator noster Christus Jesus hoc vobis tribuat incitamentum, ut omnibus fratribus et coepiscopis nostris quibuscunque tribulationibus laborantibus totis succurratis viribus, et cum eis compatientes crucem ejusdem Domini salvatoris portetis ut veri ipsius discipuli coram omnibus appareatis, ut et vos et qui vobiscum sunt hic et in futuro meliora possideatis quæ oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit quæ præparavit Deus diligentibus se. Per Dominum nostrum Jesum Christum, per quem, et cum quo omnipotenti Deo gloria in sæcula sæculorum. Amen. Valere vos opto, charissimi fratres. Data v Idus Augusti Claudio et Paterno IV cc. consulibus.

ITEM EPISTOLA EJUSDEM AD BENIGNUM.

Dilectissimo fratri BENIGNO episcopo, FELIX episcopus in Domino salutem.

Suscipientes fraternitatis tuæ epistolas quibus me super fidei documentis quæ ab aliis habebatur aliter

quam recte fidei contineant sacramenta, prout Dominus dedit, pro fraternitatis amore respondere non resultavimus. Semper enim dubia et majora negotia terminum ab hac sancta sede a tempore apostolorum qui eam suis documentis instruxerunt, accipere consueverunt, et ideo tu recte fecisti quod hujus sanctæ sedis consultis te cæterosque firmari et instrui voluisti. Continebant enim litteræ tuæ fratrumque tuorum quod quidam dicunt Filium non posse proprie videre Patrem, quia scriptum est : « Deum enim nemo vidit unquam (*I Joan.* iv, 12), » et alii fingunt. Ideo minor est Pater Filius quoniam Pater illi perhibet testimonium. Quidam autem garrunt quod ideo Pater minor est, quia invisibilis ipse dicitur, Filius vero visibilis comprobatur.

Hi enim ignorantes divinarum Scripturarum et apostolorum jura, ex proprio aut adulterino sensu talia fabricant, et seducere corda fidelium quærunt. Nos vero ad ipsius fontis originem redeamus, ex quo Filium Patrem semper videre potuisse vel posse evidentioribus testimoniis de veteris et novi instrumenti litteris doceamus, Salomone dicente : « Est tecum sapientia quæ novit opera tua, et affuit tunc cum orbem terrarum faceres, et sciebat quod esset placitum coram oculis tuis (*Sap.* ix, 9). » Et Dominus in Evangelio : « Nemo novit Filium nisi Pater, neque Patrem quis novit nisi Filius et cui voluerit Filius revelare (*Matth.* xi, 27). » Et iterum : « Nemo Deum vidit unquam, nisi unigenitus Filius qui est in sinu Patris, ipse narravit (*Joan.* i, 18). » Et iterum Judæis dixit : « Vos non nostis eum, ego autem novi eum. Quod si dixero quia non novi eum, ero similis vobis mendax (*Joan.* viii, 55). » Item ibi : « Qui ex Deo est, hic novit eum. » Et iterum. « Ego scio eum quia ab ipso sum (*Joan.* vii, 29). »

Ecce docuimus, quia videt semper Filius Patrem. Quomodo astruunt eum Patrem non posse videre, in cujus sinu nascitur permanere. Si sereno sensu divinas recenseas Scripturas, invenies non solum Patrem Filio testimonium perhibentem, sed totam simul inseparabilem Trinitatem ipso Domino protestante, qui ait : « Ego sum qui testimonium perhibeo de meipso, et testimonium perhibet de me, qui misit me, Pater (*Joan.* viii, 18). » Et iterum : « Si Ego testimonium perhibeo de meipso, testimonium meum verum est, quia scio unde venio et quo vado (*Joan.* viii, 14). » Et de Spiritu sancto : « Dum venerit paracletus Spiritus veritatis ille testimonium perhibebit de me (*Joan.* xv, 26); » intende, quæso, intende quoniam in quibus una testificationis virtus ostenditur, nullus ab alio neque potior neque inferior judicatur. Sæpius ista jam diximus, quia secundum hominis formam Filius visibilis dicitur, secundum vero Deitatis substantiam invisibilis prædicatur Paulo attestante apostolo : « O altitudo, inquit, divitiarum sapientiæ et scientiæ Dei, quam incomprehensibilia sunt judicia ejus et investigabiles viæ ejus (*Rom.* ii, 33). » Et in Isaia : Cui similem æstimatis eum cum sit ipse invisibilis. Et item Apostolus : « Mihi

omnium sanctorum minimo data est gratia hæc in gentibus evangelizare investigabiles divitias Christi, et illuminare omnes quæ sit dispensatio sacramenti absconditi a sæculis in quibus omnia creavit (*Ephes.* iii, 8, 9). » Item ipse : « Qui est, ait, imago Dei invisibilis (*Coloss.* i, 15). » Et ad Colossenses : « Ego Paulus minister qui nunc gaudeo in passionibus meis pro vobis et suppleo quæ desunt tribulationum Christi in carne mea pro corpore ejus, quod est Ecclesia, cujus factus sum ego minister secundum dispensationem Dei in ministerium Christi, quod absconditum fuit a sæculis et a generationibus (*Coloss.* i, 23-26). » Item ibi ut consolentur corda eorum in charitate, in omnes divitias adimpletionis intellectus in agnitionem mysterii quod est Christus, in quo sunt omnes thesauri sapientiæ et scientiæ absconditi, et in psalmo septuagesimo sexto : « In mari est via tua, et semitæ tuæ in aquis multis, et vestigia tua non cognoscentur (*Psal.* lxxvi, 20). » Et in Salomone : « Sapientiam Dei præcedentem omnia quis investigabit? (*Eccli.* i, 3). » Item ibi : « Radix sapientiæ cui revelata est, et astutias illius quis agnovit? » (*Ibid.*, 6.) Item ibi : « Disciplina sapientiæ cui manifestata est, et multiplicationem ingressus illius quis intellexit? » (*Ibid.*, 7.) Item ibi : « Quoniam mirabilia sunt opera Altissimi solius, et gloriosa et absconsa, et invisæ opera illius (*Ibid.*, xi, 4). » Ecce sicut Pater invisibilis est, ita et jam et Filius invenitur. Quomodo ergo ab illis qui hoc dicunt quod mandastis in eo quod nobis carnaliter se videri dignatus est Pater inferior judicatur? Talibus nolite credere vos et alios ab eorum sensu avertere docete : Vos ergo servite Domino in timore, et exsultate ei cum tremore. Apprehendite disciplinam ne pereatis de via justa.

Hæc vero apostolorum est viva traditio, hæc vera charitas quæ prædicanda est, et veraciter diligenda, ac fovenda, atque fiducialiter ab omnibus tenenda. Hæc sancta et apostolica mater omnium Ecclesiarum Christi Ecclesia quæ per Dei omnipotentis gratiam a tramite apostolicæ traditionis nunquam errasse probatur, nec ab hæreticis novitatibus depravanda succubuit : sed, ut in exordio normam fidei Christianæ percepit ab auctoribus suis apostolorum Christi principibus illibata, sine tenus manet, secundum ipsius Domini Salvatoris divinam pollicitationem qui suorum 46 discipulorum principi in suis fatus est evangeliiis : « Petre, inquit, ecce satanas expetivit ut cribraret vos sicut qui cribrat triticum. Ego autem rogavi pro te ut non deficiat fides tua, et tu aliquando conversus confirma fratres tuos (*Luc.* xxii, 31, 32). » Consideret itaque vestra excellens prudentia quam bonum sit persistere in dispensatione nobis credita et in fide recta, atque hæreticis et æmulis Christi repugnare, et nunquam a veritatis tramite declinare : quoniam Dominus et Salvator omnium cujus fides est qui pro nobis mori non dubitavit, et proprio nos suo redemit sanguine, qui fidem beati Petri non defecturam promisit, et confirmare cum fratres suos ad-

monuit quod apostolicos pontifices meæ exiguitatis prædecessores confidenter fecisse semper cunctis est cognitum. Quorum et pusillitas mea, licet impar et minima, pro suscepto tamen divina dignatione ministerio pedissequa cupit existere: Væ enim nobis erit, qui hujus ministerii onus susceptum habemus, si veritatem Salvatoris nostri Jesu Christi, quam apostoli prædicaverunt prædicare neglexerimus. Væ erit nobis, si silentio veritatem oppresserimus, quam erogare nummularii jubemur, id est, Christianos populos juvare et docere. Quid in ipsius futuro Christi dicturi sumus examine si sermonum ejus veritatem confundimur prædicare? Quid erit de nobis cum de commissis nobis animabus et de officio

A suscepto rationem justus iudex Christus Deus noster districtam exegerit? Ideo, fratres, hortor dilectionem vestram, obtestor et moneo, ut qua potestis et debetis sollicitudine vigiletis ad investigandos hæreticos et inimicos sanctæ Dei Ecclesiæ, et a sanis mentibus, ne pestis hæc latius divulgetur, severitate quam potestis pro viribus extirpetis; quoniam ut habebit a Deo digne remunerationis præmium qui diligentius quod ad salutem commissæ sibi plebis perferat fuerit exsecutus, ita ante tribunal Domini de reatu negligentia se non poterit excusare quicunque plebem suam contra sacrilegæ persuasionis auctores noluerit custodire. Data Nonas Februarii, Claudio et Paterno IV cc. consul.

INCIPIUNT DECRETA EUTICIANI PAPÆ.

(Anno Domini 276, Aureliano et Tacito imperantibus.)

Charissimis fratribus JOANNI et omnibus per Beiticam provinciam constitutis episcopis, EUTICIANUS episcopus in Domino salutem.

Hortatur nos æquitas postulacionis desiderio fraternitatis tuæ gratanter annuere, et consultis tuis breviter respondere. Et quamvis dilectionem tuam sciam ad omne opus omne bonum esse devotam ut tamen efficacior fiat ad illos qui sane non sapiunt qualiter eos de Incarnatione Salvatoris nostri informare debeas, mandamus.

Unum igitur hoc immobile fundamentum, una hæc felix fidei petra Petri ore confessa. Tu es, inquit, Christus Filius Dei vivi, tanta in se argumenta sustinens veritatis quantæ perversitatis quæstiones et infidelitatis calumniæ movebuntur. Jam in cæteris dispensatio voluntatis paternæ sit. Ergo pectus et corpus, postquam crux, mors inferni, salus nostra est.

Humani enim generis causa Dei Filius natus ex Virgine est, et Spiritu sancto ipso sibi in hac operatione famulante, et sua (Dei videlicet) inumbrante virtute, corporis sibi initia consevit et exordia carnis instituit, ut homo factus ex Virgine naturam in se carnis acciperet, per quam hujus admisionis societatem sanctificatum in eo universi humani generis corpus existeret. Et, quemadmodum omnes in ipso per id quod corporeum se esse voluit conderentur, ita rursus in omnes ipse, per id quod ejus est, invisibile referretur. Dei igitur imago invisibilis pudorem humani exordii non recusavit, et per conceptionem patrum vagitum et cunas, omnesque nostræ naturæ contumelias transcurrit. Quid tandem dignum a nobis tantæ dignationis affectu rependetur? Inenarrabilis ergo a Deo originis unus unigenitus Deus in corporis humani formam sanctæ Virginis utero insertus accrescit, qui omnia continet, intra quem et per quem cuncta sunt humani profectus, lege

B profertur. Ad cujus vocem archangeli atque angeli tremunt, cælum et terra et omnia hujus mundi resolvunt elementa, vagitus infantia auditur. Qui invisibilis et incomprehensibilis est, non visu, sensu, tactuque moderandus, cunis est obvolutus; hæc si quis indigna Deo recolit, tanto se majoris benefici obnoxium confitetur, quanto minus hæc Dei conveniunt majestati. Non ille eguit homo effici per quem homo factus est, sed nos eguimus ut Deus caro fieret, et habitaret in nobis, id est, assumptione carnis unus interna universæ carnis incoheret: humilitas ejus nostra nobilitas est, contumelia ejus honor noster est. Quod ille Deus in carne consistens, hoc nos vicissim in Deum ex carne renovati. Plane vitam suam nescit qui Christum Jesum ut verum Deum, ita et verum ignorat hominem, et ejusdem periculi res est Jesum Christum vel Spiritum sanctum Deum non credere, vel carnem nostri corporis denegare. « Omnis ergo qui confitebitur me coram hominibus, confitebor et ego eum coram Patre meo qui in cælis est. Qui autem negaverit me coram hominibus, negabo et ego eum coram Patre meo qui in cælis est (Matth. x, 32, 33). » Hæc verbum caro factum loquebatur et homo Jesus Christus Dominus majestatis docebat, mediator ipse in se ad salutem Ecclesiæ constitutus, et ipso illo inter Deum et homines mediatoris sacramento utrumque unus existens dum ipse ex unitis in idipsum naturis, naturæ utriusque res eadem est, ita tamen ut neutro careret in utroque, ne forte Deus esse homo nascendo desineret, et homo rursus Deus manendo non esset. Hæc itaque humanæ beatitudinis fides vera est, Deum et hominem prædicare, verbum et carnem confiteri, neque Deum nescire quod homo sit, neque carnem ignorare quod Verbum sit. Natus igitur unigenitus Deus ex Virgine homo, et secundum plenitudinem temporum in semetipso profuturus in

Deum hominem hunc per omnia evangelici sermonis modum tenuit, ut se Dei Filium credi doceret, et hominis filium prædicaret, et admoneret loquens et gerens, homo universa quæ Dei sunt loquens et gerens, deinde Deus universa quæ hominis sunt, ita tamen ut in ipso illo utriusque generis sermone nunquam nisi cum significatione hominis locutus, et Dei sit. Hæc itaque fallendi simplices atque ignorantes hæreticis occasio est, ut quæ ab eo secundum hominem dicta sunt, dicta esse secundum divinæ naturæ infirmitatem mentiantur. Et quia unus atque idem est, loquens omnia quæ loquitur de semetipso, omnia eum de divinitate locutum esse contendant. Nec sane negamus totum illum qui ei manet naturæ suæ esse sermonem. Sed si Jesus Christus et homo et Deus, et nequam cum homo sit, tum primum Deus, neque tum cum et homo sit et Deus, tum non etiam et Deus, neque post hominem in Deo non totus homo, totus Deus, unum atque idem necesse est, dicatur ejus esse sacramentum quod generis. Et cum in eo secundum tempus discernis hominem a Deo, Dei tunc atque hominis discerne sermonem. Et cum Deum atque hominem in tempore confiteris, Dei tunc atque hominis in tempore dicta dijudica. Cum vero ex homine et Deo rursus totius hominis, totius jam Dei tempus intelligis, si quidem illud ad demonstrationem temporis dictum est, temporis coaptatio quæ dicta sunt, ut cum aliud sit ante hominem Deus, aliud sit homo : et Deus, aliud sit post hominem et Deum, totus homo et totus Deus, non confundantur temporibus et generibus dispensationis sacramentum, cum pro qualitate generum ac naturarum aliud cum sacramento hominis necesse est sermonem fuisse non nato, aliud adhuc morituro, aliud etiam æterno. Nostri igitur causa hæc omnia Jesus Christus gerens et corporis nostri homo natus secundum consuetudinem naturæ nostræ locutus est, non tamen omittens naturæ suæ esse quod Deus est. Nam tametsi in partu, et passione, et morte naturæ nostræ rem peregerit, res tamen ipsas omnes virtute naturæ suæ gessit. Vides ne ita Deum et hominem prædicari ut mors homini, Deo vero carnis excitatio deputetur, non tamen alius sit qui mortuus est, et alius sit per quem mortuus resurgit. Spoliata enim carne Christus est mortuus, et rursus Christum a mortuis excitans, idem Christus est carne se exspolians. Naturam Dei in virtute resurrectionis intellige, dispensationem hominis in morte agnosce. Et cum sint utraque suis gesta naturis, unum tamen Christum Jesum, eum memento esse qui utrumque est. Hæc igitur demonstranda a me paucis fuerunt, ut utriusque naturæ formam tractari in Domino nostro Jesu Christo meminissimus, quia qui manens in forma Dei, formam servi suscepit, ipse divinitatem nequaquam amisit.

Cæterum, fratres, hortamur vos, ut moneatis eos converti ad Deum. Unde scriptum est : « Fili, ne tardes converti ad Deum, ne differas de die in diem. Subito enim veniet ira illius, et in tempore vindictæ

A disperdet te. Noli anxius esse in divitiis injustis, nihil proderunt tibi in die obductionis et vindictæ. Non ventiles te in omnem ventum, et non eas in omni via. Sic enim omnis peccator probatur duplici lingua. Esto firmus in via Dei, et in veritate sensus tui, et scientia, et prosequatur te verbum pacis et justitiæ. Esto mansuetus ad audiendum verbum, ut intelligas, et cum sapientia fer responsum. Si est tibi intellectus, responde proximo ; sin autem sit manus tua super os tuum ne capiaris in verbo indisciplinato, et confundaris. Honor et gloria in sermone sensati, lingua vero imprudentis subversio illius. Non appelleris susurro, et lingua tua ne capiaris, et confundaris. Super furem enim est confusio, et penitentia, et denotatio pessima super bilinguem : susurratori autem odium, et inimicitia, et contumelia, justifica pusillum et magnum similiter. Noli fieri pro amico inimicus proximo. Improperium enim et contumeliam malus hæreditabit, et omnis peccator invidus et bilinguis. Non te extollas in cogitatione animæ tuæ velut taurus, ne forte elidatur virtus tua per stultitiam, et folia tua comedat, et fructus tuos perdat, et relinquare velut lignum aridum in eremo. Anima enim nequam disperdit quæ se habet, et in gaudium inimici dat illum, et deducit in sortem impiorum (*Eccli. v, 8-18; vi, 1-4*). » Talibus vos exhortationibus, fratres, vicissim monetote, et bona semper sectamini, malaque vitate. Magis enim studiis secundum beatum Apostolum præcavendum est, ne fides et disciplina Domini blasphemetur. Et si illa nonnunquam sinenda sunt, quæ (si cæterorum constet integritas) sola nocere non valeant, illa tamen sunt magnopere præcavenda quæ recipi sine manifesta decoloratione non possunt, ac si ea ipsa quæ nullo detrimento aliquoties intelligenda credentur, vel rerum temporumque cogit intuitus, vel acceleratæ provisionis respectum accusat, quanto magis illa sunt nullatenus mutilanda quæ nec ulla necessitas, nec ecclesiastica prorsus extorquet utilitas? Idcirco, fratres, ista prætulimus ut hæc species quas non licet offerri super altare juxta constitutionem apostolorum, eorumque successorum ad domum sacerdotum deferantur, et a sacerdotibus benedicantur, et per simplicem benedictionem benedicta demum a populis sumantur, fabæ tantum et uvæ, et cætera quæ apostoli constituerunt super altare offerantur.

Optamus igitur, fratres charissimi, et totis omnipotentem Dominum precibus exoramus ut dilectionem vestram in amoris sui constantiam faciat magis magisque fervere, atque in pace Ecclesiæ in una vos concedat manere concordia. Admonemus etiam fraternitatem vestram, ut in commissis vobis animabus solerter invigiletis, animarumque magis lucris quam commodis vitæ præsentis intendatis. In continendis vero ac disponendis rebus ecclesiasticis diligentes custodes existatis, ut ex omni parte susceptum vos condigne gessisse pastoris officium, venturus judex, cum ad judicandum venerit, debeat appro-

bare. Omnipotens autem Deus sua vos protectione custodiat honoremque a Deo vobis collatum moribus servare concedat, atque cum multiplici fructu animas vobis commissas ad pascua æterna adducere

A sibique condigne repræsentare adjuvet, vosque inter sanctos et electos suos collocare dignetur. Data 11 Idus Aprilis Aureliano, et Marcello IV cc. consul.

ITEM EPISTOLA EUTICIANI PAPÆ UNIVERSIS EPISCOPIS PER SICILIAM CONSTITUTIS DIRECTA.

47 Dilectissimis fratribus universis episcopis per Siciliam constitutis EUTICIANUS.

Benedictus Deus et Pater Domini nostri Jesu Christi qui benedixit nos in omni benedictione spiritali in cœlestibus in Christo, sicut elegit nos in ipso ante mundi constitutionem, ut essemus sancti et immaculati in conspectu ejus in charitate, prædestinans nos in adoptionem filiorum per Jesum Christum in ipsum, secundum propositum voluntatis suæ in laudem gloriæ gratiæ suæ, in qua gratificatus est nobis in dilecto Filio suo in quo habemus redemptionem per sanguinem ejus remissionem peccatorum, secundum divitias gratiæ ejus quæ abundavit in nobis, in omni sapientia et prudentia, ut notum faceret nobis sacramentum voluntatis suæ secundum beneplacitum ejus, quod proposuit in eo in dispensatione plenitudinis temporum instaurare omnia in Christo, quæ in cœlis et quæ in terra sunt in ipso : in quo etiam sorte vocati sumus prædestinati secundum propositum ejus, qui omnia operatur secundum consilium voluntatis suæ, ut simus in laudem et gloriam ejus qui ante speravimus in Christo, in quo et vos cum audissetis verbum veritatis Evangelium salutis vestræ in quo et credentes signati estis Spiritu promissionis sancto, qui est pignus hæreditatis nostræ in redemptionem acquisitionis in laudem gloriæ ipsius. Propterea et ego audiens fidem vestram in Domino Jesu Christo et dilectionem in omnes sanctos, non cesso gratias agens pro vobis, memoriam vestri faciens in orationibus meis, ut Deus Domini nostri Jesu Christi Pater gloriæ det vobis spiritum sapientiæ et revelationis in agnitionem ejus illuminatos oculos cordis vestri, ut sciatis quæ sit spes vocationis ejus, et quæ divitiæ gloriæ hæreditatis ejus in sanctis, et quæ sit supereminens magnitudo virtutis ejus in nos, qui credidimus secundum operationem potentiæ virtutis ejus quam operatus est in Christo suscitans illum a mortuis, et constituens ad dexteram suam in cœlestibus super omnem principatum, et potestatem, et virtutem, et dominationem, et omne nomen quod nominatur non solum in hoc sæculo sed in futuro. Et omnia subjecit sub pedibus ejus, et ipsum dedit caput super omnem quæ est corpus ejus et plenitudo ejus qui omnia in omnibus adimpletur. Et vos cum essetis mortui delictis et peccatis vestris, in quibus aliquando ambulastis secundum sæculum mundi hujus, secundum principem potestatis aeris hujus, spiritus qui nunc operatur in filiis diffidentiae, in quibus et nos aliquando conversati sumus in desideriiis carnis nostræ, facientes voluntatem carnis et

cogitationum, et eramus natura filii iræ sicut et cæteri. Modo, fratres, quia ex filiis iræ sua gratia et gratuita miseratione fecit nos Deus filios suos, et nos, qui digni servi non eramus nullis meritis præcedentibus, sed sua, ut diximus, gratia facti sumus filii ejus, in quo clamamus : abba pater, sequentes ejus exempla, simus filii misericordiæ et justitiæ, atque dilectionis, ut veri filii Dei et dici et esse ipso auxiliante valeamus. « Deponentes igitur, juxta apostolum, omnem malitiam, et omnem dolum, et simulationes, et invidias, et omnes detractiones, etc. (1 Petr. 11, 4). » Hi vero qui talia agunt non filii Dei sed potius filii nequam esse comprobantur, sicut idem ait Apostolus : « Manifesta sunt opera carnis quæ sunt fornicatio, immunditia, luxuria, idolorum servitus, veneficia, inimicitiae, contentiones, æmulationes, iræ, rixæ, dissensiones, sectæ, invidiæ, homicidia, ebrietates, comessationes, et his similia, quæ prædico vobis sicut prædixi, quoniam qui talia agunt regnum Dei non consequentur (Gal. v, 19-21). » Grave, fratres, verbum et horrendum nimis, quod ait, quoniam qui talia agunt regnum Dei non consequentur. Et ipsa per se Veritas dicit : « Quid prodest homini universum mundum lucrari, animæ vero suæ detrimentum patiatur? » (Marc. viii, 36). Gravia sunt nimis quæ prætulimus et pervalde cavenda. Quibus enim regnum Dei excluditur procul dubio et Ecclesia denegatur, de quibus Dominus in Evangelio potestatem apostolorum eorumque successorum annuntians, ait : Quorum dimiseritis peccata dimituntur eis, et quorum alligaveritis alligata erunt, id est, quibus ecclesiam interdixeritis nisi reconciliati per satisfactionem fuerint ipsis et janua regni cœlestis clausa erit.

Unde ista præcavescentes et stultorum animos prævidentes, cura pastorali, cum omnibus episcopis et sanctæ Romanæ atque universalis Ecclesiæ utriusque ordinis fidelibus, statuimus non ita in ecclesiasticis agendum esse negotiis sicut in sæcularibus. Nam in sæcularibus legibus postquam vocatus quis venerit, et in foro decertare cœperit, non licet ei ante peractam causam recedere. In ecclesiasticis vero dicta causa recedere licet si necesse fuerit, aut si pergravari viderit.

Accusationes vero ordinem talem et didicimus et servari debemus, id est, si quis clericorum in crimine impetitur non statim reus æstimetur, quia accusari potuit ne subjectam innocentiam faciamus. Sed quisque ille est qui crimen intendit, in judicium veniat, nomen rei indicet, vinculum inscriptionis arripiat, custodiat, similitudinem, habita tamen di-

gnitatis æstimatione, patiat. Nec fore sibi noverit licentiam mentiendi cum calumniantes ad vindictam poscat similitudo supplicii. Hæretici enim omnes et suspecti, et excommunicati, homicidæ quoque, atque malefici, fures, sacrilegi, raptores, venefici, adulteri, et qui raptum fecerint, vel falsum testimonium dixerint, seu qui ad sortilegos magosque concurrerint, nullatenus ad accusationem sunt admittendi. Nulli infami unquam atque sacrilego de quocunque negotio liceat adversus religiosum Christianum, quamvis humilis servilisque persona sit testimonium dicere, nec de qualibet re actione vel inscriptione Christianum impetere. Omnibus quoque similiter accusandi vel testificandi licentia denegetur qui Christianæ religionis et nominis dignitatem et suæ legis vel sui præpositi normam aut regulariter prohibita neglexerint. Similiter prohibemus ut nullæ causæ a iudicibus Ecclesiasticis audiantur, quæ legibus non continentur, vel quæ prohibita esse noscuntur. Hæc non solum Ecclesiasticæ, sed et sæculi leges observare præcipiunt. Non enim passim vageque sacerdotum accusatio debet fieri. Nam, si facile admitteretur, perpauca nimis invenirentur, quia omnes qui pie volunt vivere in Christo, persecutionem patiuntur. Beati tamen qui persecutionem patiuntur propter justitiam. Unde et ipsa per se Veritas ait : « Pater, manifestavi nomen tuum hominibus quos dedisti mihi de mundo : Tui erant et mihi eos dedisti, et sermonem tuum servaverunt. Nunc cognoverunt quia omnia quæ dedisti mihi abs te sunt, quia verba quæ dedisti eis, et ipsi acceperunt et cognoverunt vere quia a te exivi, et crediderunt, quia tu me misisti. Ego pro eis rogo, non pro mundo rogo, sed pro eis quos dedisti mihi, quia tui sunt. Et mea omnia tua sunt, et tua mea sunt, et clarificatus sum in eis. Et jam non sum in mundo, et hi in mundo sunt, et ego ad te venio. Pater sancte, conserva eos in nomine tuo quos dedisti mihi, ut unum sint sicut et nos. Cum essem cum eis ego servabam eos in nomine tuo. Quos dedisti mihi, custodivi, et nemo ex his periit, nisi filius perditionis, ut Scriptura impleatur. Nunc autem ad te venio, et hæc loquor in mundo, ut habeant gaudium meum impletum in semetipsis. Ego dedi eis sermonem tuum et mundus odio habuit eos, quia non sunt de mundo, sicut et ego non sum de mundo. Non rogo ut tollas eos de mundo, sed ut serves eos a malo. De mundo non sunt, sicut ego non sum de mundo. Sanctifica eos in veritate. Sermo tuus veritas est. Sicut me misisti in mundum, et ego misi eos in mundum. Et pro eis ego sanctifico meipsum, ut sint et ipsi sanctificati in veritate ; non pro eis autem rogo tantum, sed et pro eis qui credituri sunt per verbum eorum in me, ut omnes unum sint, sicut tu Pater in me, et ego in te, ut et ipsi in nobis unum sint, ut mundus credat quia tu me misisti. Et ego claritatem quam dedisti mihi, dedi eis, ut sint unum sicut et nos unum sumus. Ego in eis et tu in me, ut sint consummati in unum, ut cognoscat mundus, quia tu me misisti et

A dilexi eos sicut me dilexisti. Pater, quos dedisti mihi, volo, ut ubi ego sum et illi sint mecum, ut videant claritatem meam quam dedisti mihi, quia dilexisti me ante constitutionem mundi. Pater juste, mundus te non cognovit, ego autem te cognovi, et hi cognoverunt, quia tu me misisti; et notum feci eis nomen tuum, et notum faciam, ut dilectio qua dilexisti me in ipsis sit et ego in ipsis (*Joan. xvii, 6-26*). » Et idem Joannes apostolus et evangelista in prima epistola sua loquitur, dicens : « Charissimi, diligamus invicem, quia charitas ex Deo est. Et omnis qui diligit, ex Deo natus est, et cognoscit Deum. Qui non diligit, non novit Deum, quia Deus charitas est. In hoc apparuit charitas Dei in nobis, quoniam Filium suum unigenitum misit Deus in mundum, ut vivamus per eum. In hoc est charitas, non quasi nos dilexerimus Deum, sed quoniam ipse dilexit nos, et misit Filium suum propitiationem pro peccatis nostris. Charissimi, si sic Deus dilexit nos, et nos debemus alterutrum diligere. Deum nemo vidit unquam. Si diligamus invicem, Deus in nobis manet, et charitas ejus in nobis perfecta est. In hoc cognoscimus, quoniam in eo manemus, et ipse in nobis, quoniam de Spiritu suo dedit nobis. Et nos vidimus et testificamur, quoniam Pater misit Filium suum salvatorem mundi. Quisquis confessus fuerit, quoniam Jesus est Filius Dei, Deus in eo manet, et ipse in Deo. Et nos cognovimus, et credidimus charitati quam habet Deus in nobis. Deus charitas est et qui manet in charitate, in Deo manet, et Deus in eo. In hoc perfecta est charitas nobiscum, ut fiduciam habeamus in die iudicii, quia sicut ille est, et nos sumus in hoc mundo. Timor non est in charitate, sed perfecta charitas foras mittit timorem, quoniam timor pœnam habet. Qui autem timet, non est perfectus in charitate. Nos ergo diligamus Deum, et quoniam Deus prior dilexit nos. Si quis dixerit quoniam diligo Deum et fratrem suum oderit, mendax est. Qui autem non diligit fratrem suum quem videt, Deum quem non videt quomodo potest diligere? et hoc mandatum habemus a Deo, ut qui diligit Deum, et diligit fratrem suum. Omnis qui credit quoniam Jesus est Christus ex Deo natus, et omnis qui diligit eum qui genuit, diligit eum qui natus est ex eo. In hoc cognoscimus, quoniam diligimus natos Dei, cum Deum diligamus, et mandata ejus faciamus, hæc est enim charitas Dei, ut mandata ejus custodiamus, et mandata ejus gravia non sunt (*I Joan. iv, 7-21; v, 1-4*). »

Et per prophetam Dominus monendo ne lædantur discipuli sui, eorumque successores, inquit : Circumdat angelus Domini in gyro timentes eum, et eruet eos. Gustate et videte quoniam bonus est Dominus. Beatus vir qui sperat in eo. Timete Dominum omnes sancti ejus, quoniam non est inopia timentibus eum. Leones indiguerunt et esurierunt, quærentibus autem Dominum non deerit omne bonum. Ambulate, filii, audite me, timorem Domini docebo vos. Quis est vir qui velit vitam, diligit dies videre

bonos? Custodi linguam tuam a malo, et labia tua ne loquantur dolum. Recede a malo et fac bonum, quære pacem et persequere eam. Oculi Domini super justos, et aures ejus ad clamorem eorum. Vultus autem Domini in facientes malum, ut perdat de terra memoriam eorum. Clamaverunt justi et Dominus exaudivit eos, et ex omnibus tribulationibus eorum liberavit eos Dominus. Juxta est Dominus contritis corde, et contractos spiritu salvabit. Multa mala justo, et ex omnibus illis liberavit eum Dominus. Custodit Dominus omnia ossa ejus, unum ex his non confringetur. Interficiet impium malitia, et odientes justum culpabuntur. Redimet Dominus animas ser-

avorum suorum, et liberabit eos. Vos ergo super Dominum ponite corda vestra, et ipse vos, quia non dabit in æternum fluctuationem Deus autem Dominus noster deducet nos juxta prophetæ vocem: « In puteis, quoniam viri sanguinum et dolosi non habent dies suos (*Psal. LIV, 24*). » Vos autem sperate in Domino et fiduciam habetote in ipse liberabit nos, ipse est enim benedictus usque in sæculum, et regni ejus non erit finis. XIII Kalend. Octobris, Caro Vero et Cari consul.

INCIPIUNT DECRETA GAII PAPÆ.

(Anno Domini 283-295.)

Dilectissimo fratri FELICI episcopo GAIUS.

Directas ad nos tuæ charitatis epistolas plenas catholicæ inquisitionis sollicitudine gratanter accepimus, benedicientes Domini nostri clementiam, quia tales extremis mundi partibus dignatur suis ovibus providere pastores per quos et pascuis valeant salutaribus abundare, et ab iniqui lupi rapacitate servari, ut insidias nequeant ejus subreptionis incurrere. Unde certum est quia promissæ vos beatitudinis gratia subsequatur, quando a vobis coelestium perfectio doctrinarum tam votiva sciscitatione perquiritur, scriptum est enim: « Beati qui scrutantur testimonia ejus, et in toto corde exquirunt eum (*Isai. cxviii, 2*). » Hoc ergo, frater charissime, propositum tuæ consultationis tota mente tractantes, de te quoque provenire confidimus, qui regulam catholicæ fidei iisdem studeas tenere vestigiis, quibus eam in apostolica sede cognoscis esse fundatam. Et quamvis sonus eorum toto orbe diffusus, et usque ad fines orbis terræ verba eorum distensa dilectionis tuæ corda Christo probaverunt esse fidelia, tamen si quid ex his in Ecclesia quæ tuæ gubernationi, Domino auxiliante, commissa est, nec dum plena luce claruerit, ad eumdem fontem de quo illa salutaris manarat lympha recurritis, id est, quod debita charitate sumus amplexi, quia fiducialiter de his unde apud eos observantiam esse dixistis ambiguam nostram voluistis responsione firmari. Quapropter dilectionem tuam in Domino salutantes, de singulis quod juxta catholicam disciplinam teneat apostolicæ sedis auctoritas, subjectis aliquibus etiam sanctarum capitulis regularum te credimus instruendum. Primo quidem scias paganos et hæreticos non posse Christianos accusare, aut vocem infamationis inferre, deinde nemo unquam episcopum apud iudices sæculares aut alios clericos accusare præsumat. Et si quis episcopus, presbyter aut diaconus, vel quilibet clericus apud episcopos (quia alibi non oportet a quilibet persona, et quæ rite recipienda est) fuerint

accusati, quicumque fuerit, sive ille sublimioris, sive ullius alterius dignitatis qui illaudabilis intentionis arriperit, noverit per documenta se debere inferre. Si quis ergo jusmodi personas non probanda detulerit, tate hujus sanctionis intelligat se jacturam sustinere, ut damno pudoris æstimationis discat sibi alienæ verecundiæ impune intem de cætero non licere. Nam qualiter adveniatur, aut qualiter de suis rebus expulsi ejectionis a sedibus propriis, aut qui accusa recipiendi, quive non sint, aut qualiter ejus spoliatis sint omnia legibus redintegrandum ablata sunt, quia priusquam hoc factum fuerit, lum crimen eis objicere poterit, et qualiter duciae post integram restaurationem anni vel sex mensium indulgentiæ sint, et quomodo omnia licenter et pacifice absque ullius graviorum dimento disponere, et suorum amicorum siasticorum Patrum conciliis uti debeant si ab apostolis suorumque decessoribus ac nec decessoribus statutum esse putamus; super tem non reor amplius nunc fore disputandum si surrexerint talia quæ adhuc non sunt res. Si eorum autem statuta non habueritis, mihi lissimos scriptores qui hæc coram fidelibus excipere, vobisque reportare sub stipulatione leant.

Cæterum ut satis faciam consultis tuis, incarnationis et veritatis, quicumque illi succæcati et a lumine veritatis alieni, ut ve tempore incarnationis denegent veritatem, in quo sibi Christianum nomen usurperint, Evangelio veritatis æqua ratione concordet. Virginis partum aut caro sine Deitate, aut lincarnata sine carne, sicut enim negari non potest gelista dicente quod « Verbum caro factum habitavit in nobis (*Joan. I, 1*), » ita negari non potest (beato apostolo Paulo prædicante) « quoniam

Deus erat in Christo mundum reconcilians sibi **A** quo mihi complacui, ipsum audite (*Matth.* xvii, 5); » et sine veritate carnis non protestaretur Joannes : « Ecce Agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi (*Joan.* i, 29) : » sine Verbi potentia non fieret reintegratio debilium et vivificatio mortuorum, et sine veritate carnis, nec cibus jejunio, nec somnus esset necessarius fatigato, postremo sine Verbi potentia non se Dominus Patri profiteretur æqualem, et sine veritate carnis non idem diceret Patrem se esse majorem, cum catholica fides utrumque suscipiat, utrumque defendat, quæ secundum confessionem beati Petri apostoli unum Christum Dei Filium et hominem credit et verbum. Quamvis itaque in illo ex quo in utero Virginis Verbum caro factum est, nihil unquam in utraque forma aliquid divisionis exstiterit, et per omnia incrementa corporea unius personæ fuerint totius temporis actiones. Ea ipsa namque, ut ita dicam, quæ inseparabiliter facta sunt nulla commistione confundimus, sed quod cujusque formæ sit ex operum qualitate sentimus. Dicant ergo isti hypocritæ qui cæcis mentibus lumen nolunt recipere veritatis in qua forma crucis ligno Dominus majestatis Christus affixus sit, quod jacuerit in sepulcro, et revoluto lapide monumenti quæ tertia die caro resurrexit? Et quia post resurrectionem suam non credentes quosdam discipulos arguebat, et hæsitacionem cunctantium confutabat cum diceret : « Palpate et videte quia spiritus carnis et ossa non habet, sicut me videbitis habere (*Luc.* xxiv, 39), » et apostolo Thomæ : « Infer manum tuam in latus meum, et vide manus meas et pedes, et noli esse incredulus, sed fidelis (*Joan.* xx, 27), » quia utique manifestatione corporis sui jam hæreticorum mendacia destruebat, ut universa Ecclesia Christi innovanda doctoris hoc non sibi dubitaret credendum, quod apostoli susceperant prædicandum, ac si in tantam lucem veritatis tenebras suas hæretica obturatio non relinquit, ostendant unde sibi spem vitæ polliceantur æternæ, ad quam nisi per mediatorem Dei et hominum hominem Jesum Christum non potest perveniri. Sicut enim ait beatus Petrus apostolus : « Nec est aliud nomen datum hominibus, sub cælo in quo oporteat nos salvos fieri (*Act.* iv, 12), » nec est redemptio captivitatis humanæ, nisi in sanguine ejus qui dedit semetipsum redemptionem pro omnibus, et qui, sicut prædicat apostolus Paulus : « Cum in forma Dei esset non rapinam arbitratus est se esse æqualem Deo, sed semetipsum exinanivit formam servi accipiens, in similitudinem hominum factus et habitu inventus ut homo. Humiliavit semetipsum factus obediens Patri usque ad mortem, mortem autem crucis; propter quod et Deus exaltavit illum, et donavit illi nomen quod est super omne nomen, ut in nomine Jesu omne genu flectatur cælestium, terrestrium et infernorum. Et omnis lingua confiteatur quia Dominus Jesus Christus in gloria est Dei Patris (*Philip.* ii, 6-11). » Cum ergo unus sit Dominus Jesus Christus et veræ Deitatis veræque humanitatis in ipso una pror-

sus eademque persona sit, exaltationem tamen quam illum, sicut doctor gentilium dixit, exaltavit Deus et donavit illi nomen quod est super omne nomen, ad eam intelligimus pertinere formam quæ dandæ erat tantæ glorificationis augmento. In forma quippe Dei æqualis erat Filius Patri, et inter genitorem atque unigenitum nulla erat in essentia discretio, nulla in majestate diversitas, nec per incarnationis mysterium aliquid decesserat verbo, quod ei Patris munere redderetur. Forma autem servi, per quam impassibilis Deitas sacramentum magnæ pietatis implevit, humana humilitas est, in gloria divinæ pietatis evecta est, in tanta unitate ab ipso conceptu Virginis deitate et humanitate conserta, ut nec sine homine divina, nec sine Deo agerentur humana.

Propter quod sicut Dominus majestatis dicitur crucifixus, ita qui ex sempiternitate æqualis est Deo dicitur exaltatus, quia inseparabiliter manente unitate personæ unus atque idem est et totus hominis filius propter carnem, et totus Dei Filius propter unam cum Patre deitatem. Quidquid enim in tempore accepit Christus secundum hominem accepit, cui quæ non habuit conferrentur; nam secundum potentiam divinitatis indifferenter omnia quæ habet Pater, etiam Filius, et quæ in forma servi a Patre accepit eadem forma Dei etiam ipse donavit, secundum Dei enim formam ipse et Pater unum sunt. Secundum formam servi non venit facere voluntatem suam, sed voluntatem ejus qui misit eum, secundum formam servi tristis est anima ejus usque ad mortem. Et idem ipse, sicut Apostolus prædicat, est dives et pauper; dives quia Evangelista dicente: « In principio erat Verbum et Verbum erat apud Deum et Deus erat Verbum (*Joan.* 1, 1), » hoc erat in principio apud Deum, omnia per ipsum facta sunt, et sine ipso factum est nihil. Pauper vero quia propter nos verbum caro factum est, et habitavit in nobis. Quæ autem est exinanitio ejus quæve paupertas, nisi formæ servilis acceptio per quam verbi majestate revelata dispensatio humanæ redemptionis impleta est? Nam quia captivitatis nostræ resolvi originalia vincula non poterant, nisi existeret homo nostri generis quem naturæ, quem peccati præjudicia non tenerent, et qui immaculato sanguine suo chirographum lætale dilueret, sicut ab initio erat divinitus præordinatum, ita est in plenitudine temporis perfectum, ut multis modis significata **49** promissio in diu expectatum veniret effectum, nec posset esse ambiguum quod continuis testificationibus semper fuerat nuntiatum. In magno autem sacrilegio se versari hæreticorum manifestat impietas, cum specie divinitatis honorandæ humanæ carnis in Christo denegant veritatem, et religiose existimant credi, si dicatur in Salvatore nostro verum non esse quod salvat, cum ita secundum promissionem

omnia sæcula percurrentem mundus sit Deo reconciliatus in Christo, ut, nisi Verbum dignaretur caro fieri, nulla posset caro salvari. Omne enim sacramentum Christianæ fidei magno (ut hæretici volunt) decoratur obscuro, si lux veritatis sub mendacio putatur latuisse phantasmatis. Non ergo quisquam sibi erubescendum existimet Christianus de nostri in Christo corporis veritate, quia omnes apostoli apostolorumque discipuli, et præclari Ecclesiarum quique doctores qui ad martyrii coronam vel ad confessionis meruerunt gloriam pervenire, in hujus fidei lumine splenduerunt consonis utique sententiis intonantes, quod in Domino Jesu Christo deitatis et carnis una sit confitenda persona. Qua autem rationis similitudine, qua divinatorum voluminum portione hæretica impietas se æstimat adjuvari, quæ veritatem negat corporis Christi, cum hanc non lex testificari, non propheta præcinere, non Evangelia docere, non ipse destiterit Christus ostendere? Quærant per omnem seriem Scripturarum quo tenebras fugiant, non quo verum lumen obscurant; et per omnia sæcula ita veritatem inveniunt coruscantem ut magnum hoc mirabile sacramentum ab initio videant creditum, quod est in fine completum. De quo cum sanctarum litterarum nulla pars sileat, sufficit quædam consona veritatis signa posuisse quibus diligentia fidei in splendidissimam latitudinem dirigatur et sincera intelligentia luce prospiciat, quod in Filio Dei, qui se incessabiliter filium hominis hominem profitetur, non sit Christianis erubescendum, sed constantissime gloriantum, quoniam (sicut ait beatus Apostolus): « Magnum est pietatis sacramentum quod manifestatum est in carne justificatum est, in spiritu apparuit angelis, prædicatum est gentibus, creditum est in hoc mundo, assumptum est in gloria (*I Tim.* 111, 16). »

De episcoporum vero, et presbyterorum, diaconorumque et sequentium clericorum ordinationibus sanctos apostolos et successores eorum, ac præcipue Anacletum, et præterea alios sufficienter statuissse cognoscimus; et idcirco non est necesse nunc replicari, nisi quod illi non statuerunt. Illud tamen nos statuantes, vobis et omnibus servare mandamus, ut ad ordines ecclesiasticos sic accedant, in ecclesia qui ordinari merentur, id est: si quis episcopus esse mereretur sit primo ostiarius, deinde lector, postea exorcista, inde sacretur accolitus, demum vero subdiaconus, deinde diaconus, et postea presbyter, et exinde, si meretur, episcopus ordinetur. Et regiones, sicut in hac urbe fecimus, per singulas urbes quæ populosæ fuerint diaconibus dividuntur. Et quæcunque difficiles quæstiones per singulas provincias exortæ fuerint, semper ad sedem apostolicam referantur. Bene vale, frater, et ora pro nobis. Data Kalend. Martii, Diocletiano et Constantio Vero IV cc. cons

INCIPIUNT DECRETA MARCELLINI PAPÆ.

(Anno Domini 295, imperatore Maximiano.)

MARCELLINUS, episcopus sanctæ Ecclesiæ catholicæ urbis Romanæ, SALOMONI coepiscopo in Domino salutem.

Quam laudabiliter pro catholicæ fidei veritate movearis et qui sollicite Dominico gregi devotionem officii pastoris impendas, tradita nobis per diaconum tuum fraternitatis tuæ scripta demonstrant, quibus notitiæ nostræ insinuare curasti qui errorum morbi in regionibus vestris modo exorti sunt. Nam epistolæ sermo, et commonitorii series et libelli tui textus eloquitur quod quidam, errore decepti, dicunt ideo Patrem majorem Filio esse, quia illi soli sacrificium immolatur et quod Filius nullam cum Patre communionis operam habeat, et quod illud propheticum de solo Patre dictum sit: « Sciant gentes, quoniam nomen tibi Deus, tu solus Altissimus super omnem terram (Psal. LXXXII, 19), sive quod ideo minor est Filius, quia ipse in cruce pendens dixit: « Deus, Deus meus, quare me dereliquisti (Matth. xxvii, 46; Marc. xv, 34). » Quibus competens et congruum reddatur responsum, quia sicut Patre, ita etiam Filio non solum Christianis temporibus, verum etiam a priscis temporibus sacerdotibus, variis multisque modis probamus sacrificium fuisse oblatum, Daniele, propheta dicente: « Non est locus (inquiunt tres pueri) ad sacrificandum nomini tuo et invenire misericordiam, sed in anima contrita et in spiritu humilitatis suscipiamur. Et sicut holocaustomata arietum et taurorum agnorumque pinguium, ita fiat sacrificium nostrum in conspectu tuo hodie ut placeat tibi (Dan. iii, 38 et seq.), » et ut Filium fuisse agnoscas, cui hi tres pueri sacrificium se confessi sunt obtulisse, ex ipsius regis ac tyranni qui eos in fornacem ignis mitti præceperat confessione addisce qui se cum tribus, quartum in ipso æstuantis camini incendio sociatum prodidit conspexisse. « Nonne, inquit, tres viros missimus in fornacem vinctos? Et dixerunt ei: Vere rex; et dixit: Ecce ego video quatuor viros solutos, et deambulantes in medio ignis, et aspectus quarti similis Filio Dei est (Ibid., 91 et 92). » Idem Dei Filius per prophetam loquitur dicens: « Tibi offerent reges munera (Psal. LVII, 30). » Et ut hæc de Filio Dei se dixisse doceret, dixit: « Reges Tharsis et insulæ munera offerent, reges Arabum et Saba dona adducent, et adorabunt eum omnes reges, omnes gentes servient ei (Psal. LXXI, 10 et 11). » Et ut hæc omnia superius designata Christo Filio Dei doceamus fuisse oblata, in nativitate ejusdem Dei quæ secundum carnem facta est probamus fuisse completa Evangelio comprobante: « Cum natus esset Jesus in Bethlehém Judæ in diebus regis Herodis, ecce magi ab Oriente venerunt Hierosolymam, dicentes: Ubi est qui natus

est rex Judæorum (Matth. ii, 1 et 2). » Et infra: « Et intrantes domum invenerunt puerum cum Maria matre ejus, et procidentes adoraverunt eum, et apertis thesauris suis obtulerunt ei munera, aurum, thus, myrram (Ibid., 11). » Sacrificium itaque quod a Christianis sacris altaribus admovetur non solum Deo Patri sed etiam Filio communi devotione offertur, quoniam nec Pater sine Filio potest offerri, neque a Filio sine Patre sentiri.

Quod autem communem operam habeant Pater et Filius, hoc modo docetur dum primi hominis plasma Deus ad imaginem Dei communi operationis virtute fecisse fertur, Scriptura dicente: « Faciamus hominem ad imaginem et similitudinem nostram (Gen. i, 26). » Item ibi: « Descendamus et confundamus ibi linguam eorum (Gen. ii, 7). » « Et pluit Dominus a Domino ignem et sulphur super Sodomam (Gen. xix, 24). » Et in Evangelio: « Pater meus usque modo operatur et ego operor (Joan. v, 17). » Similiter et « opera quæ ego facio non sunt mea, sed ejus qui misit me Patris (Ibid., 36), » quæ omnia non discretam Patris et Filii potentiam monstrant, sed unam divinitatis operationem annuntiant. Et is qui paternum opus exsequitur, a paternis operibus alienus esse non creditur. Si autem ex evangelio Filium Dei cognosceres Altissimum nuncupatum, nunquam Filio derogans hoc de solo Deo Patre dictum poneres testimonium, cum scriptum sit: « Tu, puer, propheta Altissimi vocaberis (Luc. i, 76). » Et ut Filius cum Patre indiscrete in altissimis habitasse credatur, Salomonis testimonio comprobatur: « Ego (Sapientia inquit) habitavi in altissimis et thronus meus in columna nubis (Eccli., xxiv, 7). » Et in psalmo nonagesimo secundo: « Tu autem Altissimus es in æternum, Domine, quoniam ecce inimici tui peribunt. » Nam cum diabolus thronum suum contra Creatoris sui thronum in altissimis collocaret, elatus superbia, hæc ausus est nefando ore depromere: « Ponam sedem meam ad Aquilonem (inquit); ascendam super sidera cæli, sedeo super montes excelsos, et ero similis Altissimo (Isa. xiv, 13 et 14). » Item in Salomone: « Ne dixeris, peccavi, et quid accidit mihi triste, Altissimus enim patiens est redditorum (Eccli. v, 4). » Si auditum cordis tui Scripturis non vis accommodare divinis, quæ Filium doceant Altissimum nuncupatum, vel diabolo crede qui contra Opificis sui thronum sedem sibi voluit collocare. Ut eum agnoscatis Filium a Patre (ut vos suspicamini) non fuisse penitus derelictum, hoc de se in Evangelio posuit testimonium: « Pater qui me misit, mecum est et non reliquit me solum, quia quæ placita sunt ei facio semper (Joan. viii, 29). » Unde pro surreptione mandamus, ut omnis cura at-

que sollicitudo invigilet, nec fides temeretur aut violetur. Jam nullus est ignorantiae locus, nullus utatur simplicitatis excusatione præterita. Scienti peccare necessaria est confusio, et quod errore contraxit scientia reformetur. Ista, frater, tene, et hæc doce. Ulinam ad plenioris affatus satietatem præsentiae tuæ nobis gaudia contigissent, ut gratularemur nos et colloquio et præsentia tui frui quam sumus ante scripta complexi. Verumtamen probasti, dilectissime frater, quo christianam fidem veneraris affectu, dum ea quæ ad regulas Patrum pertinent, et ad mandata catholica sine aliqua culpæ transgressione servare et, spreta hæretica et nociva doctrina, catholica et apostolica tenere præcepta, et rectæ fidei regulas docere atque servare. Hæc, frater charissime, et alia quæ Patrum regulis continentur in labiis et cordibus nostris indivisa retractatione meditemur, et sicut

scriptum est : « Narremus ea filiis nostris, ut ea meditentur in cordibus suis, sedentes in domo, ambulantes in itinere, dormientes atque surgentes (*Deut.* vi, 7), » quia « beatus in Domino, qui in lege ejus meditabitur die ac nocte (*Psal.* i, 2). » Hoc et Magister gentium secutus discipulum suum instruens admonet : « Hæc meditare, in his est (*I Tim.* iv, 15,) » subjicies plenitudinem, attende doctrinæ tibi, quoniam si fidelibus sine intermissione incumbimus institutis, separamur a vitiis, dum impensa cura divino operi, humano locum non relinquit errori. Quod si ea quæ prædicta sunt validis teneantur fixa radicibus, nec a paterna traditione receditur, et constanter quæstionibus obviatur ac pravorum intentio cassatur, bonorumque fides et constantia roboratur. Data viii Idus Septemb., Diocletiano et Constantino C. cc. consulibus.

ITEM EPISTOLA MARCELLINI PAPÆ.

Dilectissimis fratribus universis episcopis, per orientales provincias constitutis, MARCELLINUS episcopus.

Quid tam dulce sollicito quam quod mihi de vobis innotescunt illa quæ cupio? Quid tam religiosum conveniens institutis quam ut inter se sacerdotes pacem (quam necesse est aliis pro officio annuntiare) conservent? Plena fateor, gratulatione suscepi quod votiva mihi de charitate quæ inter vos est Ecclesiarum pacem in litteris indicastis, sponte mihi quidquid hortari poteram, quidquid monere delatum est, « confirmet hoc Deus, quod est operatus in nobis (*Psal.* lxxvii, 29), » et quæ præcepit pro animarum salute faciendæ, hæc ipse, qui præcepit, pro ea qua nos redemit pietate, faciat. Et his tam bonis nuntiis nos quoque religiosam sanctorum vicem reddimus nuntiorum. Quidquid cum Orientalibus quod ad Ecclesie corpus unitatemque revocatos dudum Dei nostri ope litteris significavimus destinatis, denuo cum apertum fuerit repetitis vobiscum participamus indicia. Mox pro nostro edicto ab Orientalibus missa legatio est, certa speravit, certa consuluit, sed facimus de his quæ fuerunt dicenda compendia. Ipsius potius ad instruendam notitiam vestram quæ a nobis sunt responsa dirigentes, ne quod sibi sub spatio prolixiore terrarum aut opinio vindicet, aut error assumat, cum ad rerum fidem ipsam teneri sufficiat veritatem. Quid autem, ad continentiam nostrarum pertinet litterarum, oportuit quidem desideria plenius expedire. Quapropter scitote vos a persecutione fratrum et ab omni litigio abstinere debere, dicente Scriptura : « Servum Dei non oportet litigare (*II Tim.* ii, 24), » nec quidquam nocere, sed omnes persecutores Ecclesie servorumque ejus vestris redargutionibus corrigere, testante Apostolo : « argue, obsecra, increpa (*II Tim.* iv, 2). » Quæcunque ergo contentiones inter Christianos ortæ fuerint ad Ecclesiam deferantur et ab Ecclesiasticis viris terminentur. Major autem non potest a minore judicari, nec episcopi pontifici a quo consecrari probantur, præjudicium in-

ferre ullum possunt. Quod si præsumptum fuisse cognoscitur, viribus carere non dubium est, nec posse inter ecclesiastica ullo modo statuta censeri; clericus vero cujuslibet ordinis absque pontificis sui permisso nullum præsumat ad sæculare judicium attrahere, nec laico quemlibet clericum liceat accusare, detractiones tamen et accusationes atque persecutiones inter Christianos oppido vitandæ sunt; quia licet pauci simus in comparatione aliorum, si tamen unanimes fuerimus facilius adversariis resistemus. Sanctus enim protomartyr Stephanus lapidabatur, sed Jesus suscipiebat plagas, ideo unicuique providendum est, ne aliquem injuste judicet aut puniat, ne Jesum judicet aut puniat. Et Dominus in Evangelio ait : « Nolite judicare, ut non judicemini, in quo enim judicio judicaveritis, judicabimini (*Matth.* vii, 1 et 2). » Unde et Doctor gentium loquitur dicens : « Hoc igitur dico et testificor in Domino, ut jam non ambuletis, sicut gentes ambulant, in vanitate sensus sui tenebris obscuratum habentes intellectum, alienati a vita Dei per ignorantiam quæ est in illis propter cæcitatem cordis ipsorum. Qui desperantes semetipsos tradiderunt impudicitiae in operationem immunditiae omnisque avaritiæ. Vos autem non ita didicistis Christum, si tamen illum audistis, et in ipso edocti estis, sicut est veritas in Jesu deponere vos secundum pristinam conversationem veterem hominem qui corrumpitur secundum desideria erroris. Renovamini autem spiritu mentis vestræ et induite novum hominem qui secundum Deum creatus est, in justitia et sanctitate veritatis. Propter quod deponentes mendacium loquimini veritatem unusquisque cum proximo suo, quoniam sumus invicem membra. Irascimini et nolite peccare. Sol non occidat super iracundiam vestram; nolite locum dare diabolo, qui furabatur jam non furetur, magis autem laboret operando manibus suis quod bonum est, ut habeat unde tribuat necessitatem patienti. Omnis sermo malus ex ore vestro non procedat. Sed, si quis

bonus est ad ædificationem opportunitatis, ut det gratiam audientibus. Et nolite contristare Spiritum sanctum Dei, in quo signati estis in diem redemptionis. Omnis amaritudo, et ira, et indignatio, et clamor, et blasphemia tollatur a vobis cum omni malitia. Estote autem invicem benigni, et misericordes donantes invicem, sicut et Deus in Christo donavit vobis. Estote ergo imitatores Dei sicut filii charissimi, et ambulate in dilectione sicut et Christus dilexit nos, et tradidit semetipsum pro nobis oblationem et hostiam Deo in odorem suavitatis. Fornicatio autem et omnis immunditia, aut avaritia nec notetur in vobis, sicut decet sanctos, aut turpitudine, aut stultiloquium, aut scurrilitas quæ ad rem non pertinet, sed magis gratiarum actio; hoc enim scitote intelligentes, quod omnis fornicator, aut immundus, aut avarus, quod est idolorum servitus, non habet hæreditatem in regno Christi et Dei; nemo vos seducat inanibus verbis, propter hæc enim venit ira Dei in filios diffidentiae, nolite ergo effici participes eorum. Eratis enim aliquando tenebræ, nunc autem lux in Domino, ut filii lucis ambulate. Fructus enim lucis est in omni bonitate et justitia et veritate, probantes quid sit beneplacitum Deo. Et nolite communicare operibus infructuosis tenebrarum, magis autem redarguite. Quæ enim in occulto fiunt ab ipsis turpe est dicere. Omnia autem quæ arguuntur a lumine manifestantur. Omne enim quod manifestatur lumen est, propter quod dicit: Surge qui dormis, et exsurge a mortuis et illuminabit te Christus. Videte itaque, fratres, quomodo caute ambuletis, non quasi insipientes, sed ut sapientes redimentes tempus, quoniam dies mali sunt. Propterea nolite fieri imprudentes, sed intelligentes quæ sit voluntas Dei. Et nolite inebriari vino in quo est luxuria, sed imple-

Amini Spiritu loquentes vobismetipsi in psalmis et hymnis et canticis spiritualibus, cantantes et psallentes in cordibus vestris, Domino gratias agentes semper præ omnibus in nomine Domini nostri Jesu Christi, Deo et Patri subjecti invicem in timore Christi (*Eph.* iv, 17-32, v, 1-21). » Omne enim quod irreprehensibile est, catholica defendit Ecclesia. Non licet ergo imperatori vel cuiquam pietatem custodienti aliquid contra mandata divina præsumere, nec quidquam quod evangelicis prophetisque et apostolicis regulis obviat agere. Injustum enim iudicium et definitio injusta regis metu vel jussu a iudicibus ordinata non valeat, nec quidquid quod contra evangelicæ, vel propheticæ, aut apostolicæ doctrinæ constitutionem, successorumve eorum, sive sanctorum Patrum actum fuerit, stabit. Et quod ab infidelibus aut hæreticis factum fuerit omnino cassabitur. Vos autem state in fide, viriliter agite, et omnia vestra cum charitate fiant, hujus rei gratia (ut ait Apostolus) flecto genua mea ad Patrem Domini nostri Jesu Christi, ex quo omnis paternitas in cælis et in terra nominatur, ut det vobis secundum divitias gloriæ suæ virtutem corroborari per Spiritum ejus, in interiore homine habitare Christum per fidem in cordibus vestris in charitate radicati et fundati, ut possitis comprehendere cum omnibus sanctis quæ sit latitudo, longitudo et profundum et altitudo, scire etiam supereminentem scientiæ charitatem Christi, ut impleamini in omnem plenitudinem Dei. Ei autem qui potens est omnia facere superabundanter quam petimus aut intelligimus secundum virtutem quæ operatur in nobis, ipsi gloria in Ecclesia et in Christo Jesu in omnibus generationibus sæculi sæculorum. Amen. Data v Idus Decemb. Diocletiano VI, et Maximo VIII, IV cc. consul.

INCIPIUNT DECRETA MARCELLI PAPÆ.

(Anno Domini 304, sub Constantio et Galero.)

Dilectissimis fratribus, universis episcopis per Antiochænam provinciam constitutis, MARCELLUS.

Sollicitudinem omnium Ecclesiarum, juxta Apostolum circumferentes divinæ circa nos gratiæ memores esse debemus, qui nos per dignationis suæ misericordiam ob hoc ad fastigium sacerdotale provexit, ut mandatis ipsius inhærentes, in quadam sacerdotum ejus specula constituti prohibeamus illicita, et sequenda doceamus. Unde, directis per Bonifacium diaconum nostrum litteris, admonemus ut quæ male pullulant abscindantur, et malefacta corrigantur, atque bona sectentur, et Patrum nostrorum exempla et statuta imitentur. Rogamus ergo vos, fratres, ut non aliud doceatis, neque sentiatis quam quod a beato Petro apostolo, et a reliquis apostolis et Patribus accepistis. Ab illo enim primo instructi estis, ideo non oportet vos proprium derelinquere Patrem, et alteros sequi, ipse enim caput est totius Ecclesiæ, cui ait Dominus: « Tu es Petrus, et super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam (*Matth.* xvi, 18), » et reliqua. Ejus enim sedes primitus apud vos fuit quæ postea jubente Domino Romam translata est, cui adminiculante gratia divina hodierna præsidemus die. Nec ab ejus dispositione nos deviare oportet, ad quam cuncta majora ecclesiastica negotia divina disponente gratia jussa sunt referenda, ut ab ea regulariter disponantur a qua sumpserunt principia, si vestra vero Antiochæna, quæ olim prima erat, Romanæ cessit sedi, nulla est quæ ejus non subjecta sit ditioni, ad quam omnes quasi ad caput, juxta apostolorum eorumque successorum sanctiones, episcopi qui voluerint vel quibus necesse fuerit suffugere, eamque appellare debent, ut inde accipiant tuitionem et liberationem unde acceperunt

informationem atque consecrationem. Quod omnibus minime convenit denegare episcopis, sed absque ulla custodia aut excommunicatione, vel damnatione, vel exspoliante libere ire concedatur. Simulque idem inspirante Domino constituerunt ut nulla synodus fieret præter ejusdem sedis auctoritatem, nec ullus episcopus, nisi in legitima synodo suo tempore apostolica auctoritate convocata, super quibuslibet criminibus pulsatus, audiatur vel judicetur, quia (ut paulo superius prælibatum est) episcoporum judicia et summarum causarum negotia, sive cuncta dubia apostolicæ sedis auctoritate sunt agenda et finienda, et omnia comprovincialia negotia hujus sanctæ, universalis, et apostolicæ Ecclesiæ sunt retractanda iudicio, si hujus Ecclesiæ pontifex præceperit. Nec cui liceat sine præjudicio Romanæ Ecclesiæ (cui in omnibus causis debetur reverentia) custodire, relictis his sacerdotibus qui in eadem provincia Dei Ecclesias nutu divino gubernant, ad alias convolare provincias, vel aliarum provincialium episcoporum iudicium experiri vel pati, sed omnibus ejusdem provinciæ episcopis congregatis iudicium auctoritate hujus sedis terminetur; quod tamen (ut præfatum est) per ejus vicarios, si libuerit, erit tractandum, et quidquid injuste actum est reformandum. Pastoralis ergo cura officii nos admonet et destitutis succurrere, et cuncta neglecta vel male acta reformare, ut ignis ille, quem Dominus veniens misit in terram, motu crebro emendationis, vel crebræ meditationis agitatus sic calescat ut ferveat, et sic inflammetur ut luceat.

Sæpe enim dicendum et agendum est quia mala pullulantia fraterna charitate oportet resecari, ut bona crescendi et augmentandi amplissimum locum inveniunt. « Nolite ergo (ut Apostolus ait) plures fieri magistri mei, fratres, scientes, quoniam majus iudicium sumitis. » In multis enim offendimus omnes. Si quis in verbo non offendit, hic perfectus est vir, potest etiam freno circumducere totum corpus. Si autem equorum frenos in ora mittimus, ad consentiendum nobis et omne corpus illorum circumferimus. Ecce et naves, cum magnæ sint et a ventis validis minentur, circumferuntur autem a modico gubernaculo ubi impetus dirigentis voluerit, ita et lingua modicum quidem membrum est et magna exaltat. Ecce quantus ignis qui magnam silvam incendit! Et lingua ignis est, universitas iniquitatis. Lingua constituitur in membris nostris, quæ maculat totum corpus et inflammat rotam nativitatis nostræ inflammata a gehenna. Omnes enim naturæ bestiarum et volucrum et serpentum, etiam cæterorum domantur, et domita sunt a natura humana. Linguam autem nullus hominum domare potest; inquietum malum, plena veneno mortifero. In ipsa benedicimus Deum et Patrem, et in ipsa maledicimus homines qui ad similitudinem Dei facti sunt. Ex ipso ore benedictio procedit et maledictio. Non oportet, fratres mei, hæc ita fieri. Nunquid fons de eodem foramine emanat dulcem et amaram aquam? Nun-

quid potest, fratres mei, ficus olivas facere, aut vitis ficus? Sic neque salsa dulcem potest facere aquam. Quis sapiens et disciplinatus inter nos, ostendat ex bona conversatione opera sua in mansuetudine sapientiæ? Quod si zelum animarum habetis et contentiones sunt in cordibus vestris, nolite gloriari et mendaces esse adversus veritatem; non enim est ista desursum descendens, sed terrena, animalis, et diabolica. Ubi enim zelus et contentio, ibi inconstantia et omne opus pravum. Quæ ante desursum est sapientia, primum quidem pudica est, deinde pacifica, modesta, suadibilis, bonis consentiens, plena misericordia, et fructibus bonis, indicans sine dissimulatione. « Fructus autem justitiæ in pace seminatur facientibus pacem (Jac. III, 1 et seq.) » « Propter quod succincti lumbos mentis vestræ, sobrii, perfecti sperate in eam quæ offertur vobis gratiam, in revelatione Jesu Christi, quasi filii obedientiæ non configurati prioribus ignorantia vestræ desideriis, sed secundum eum qui vocavit vos sanctum, ut et ipsi facti sancti in omni conversatione sitis, quoniam scriptum est : Sancti eritis, quoniam ego sanctus sum. Et si Patrem, invocatis eum qui sine acceptione personarum judicat, secundum uniuscujusque opus in timore incolatus vestri tempore conversamini. Scientes quod non corruptibili auro vel argento redempti estis de vana vestra conversatione paternæ traditionis, sed pretioso sanguine Agni, quasi incontaminati et immaculati Jesu Christi, præcogniti quidem ante constitutionem mundi, manifestati autem novissimis temporibus propter vos qui, per ipsum fideles estis in Deo, qui suscitavit eum a mortuis, et dedit ei gloriam ut fides nostra et spes esset in Deo. 51 Animas vestras castificantes in obedientia charitatis, in fraternitatis amore, simplici ex corde invicem diligite attentius, renati non ex semine corruptibili, sed incorruptibili per verbum Dei vivi et permanentis, quia omnis caro ut fenum, et omnis gloria ejus tanquam flos feni; exaruit fenum et flos ejus decidit, verbum autem Domini manet in æternum. Hoc est autem verbum quod evangelizatum est in vobis. Deponentes quidem omnem malitiam et omnem dolum et simulationes, et invidias et omnes detractiones, sicut modo geniti infantes rationabiles sine dolo lac concupiscite, ut in eo crescatis in salutem, si gustatis quoniam dulcis est Dominus. At quem attendentes lapidem vivum ab hominibus quidem reprobatum, a Deo autem electum et honorificatum, et ipsi tanquam lapides vivi superædificamini, domos spirituales, sacerdotium sanctum offerre spirituales hostias acceptabiles Deo per Jesum Christum, propter quod continet Scriptura : Ecce pono in Sion lapidem summum, angularem et electum, pretiosum, et qui crediderit in eum non confundetur, vobis igitur honor credentibus, non credentibus autem lapis, quem reprobaverunt ædificantes, hic factus est in caput anguli. Et lapis offensionis et petra scandali his qui offendunt verbo, nec credunt in quo et positi sunt. Vos autem genus electum,

regale sacerdotium, gens sancta, populus acquisitionis, ut virtutes annuntietis ejus qui de tenebris vos revocavit in admirabile lumen suum (*I Petr.* 1, 13-25; 1-9). Estote ergo, charissimi, prudentes et vigilate in orationibus; ante omnia autem mutuam in vobismetipsis charitatem continuam habentes, quia charitas operit multitudinem peccatorum, hospitales invicem sine murmuratione unusquisque sicut acce-

pit gratiam in alterutrum illam administrantes sicut boni dispensatores multiformis gratiæ Dei. Si quis loquitur quasi sermones Dei. Si quis ministrat tanquam ex virtute quam administrat Deus ut in omnibus honorificetur Deus per Jesum Christum, cui est gloria et imperium in sæcula sæculorum. Amen. (*I Petr.* 1v, 7 et seq.) » Data Kalend. Aprilis, Maxentio et Maximo IV cc. consul.

EPISTOLA MARCELLI PAPÆ AD MAXENTIUM TYRANNUM.

MARCELLUS episcopus sanctæ et apostolicæ et catholicæ urbis Romæ, MAXENTIO.

Magistra honorum omnium charitas quæ nihil rapit extraneum, nihil agit asperum, nihil confusum, nihil factiosum, nihil quod honori divino repugnet, animæ propriæ noceat, aut proximi commodo deroget, oblita sui, non quæ sunt, sed quæ Dei vel proximi quærens, nemini invidens omnibus consulens, non sæviens, sed compatiens, non rapiens, sed largiens, non murmurans, sed omnia æquanimiter tolerans, si in te perfecte habitaret, temperares animum a malis, sævire desineres, id est, Dei Ecclesiam ac sanctos ejus persequi cessares, tyrannidi modum imponeres, furorem cohiberes, humanitati invigilares, modestiam amplectereris, et bonis potioribus frui satageres. Charitas enim exercet corda, sensus corroborat, ut nihil grave, nihil difficile, sed totum fiat dulce quod agitur, dum ejus sit proprium nutrire pacifica, servare composita, dissociata conjungere, prava dirigere, et virtutes reliquas perfectionis suæ munimine solidare. De ipsa ergo omnes monens Apostolus, ita loquitur, dicens : « Si linguis hominum loquar et angelorum, charitatem autem non habeam, factus sum velut æs sonans aut cymbalum tinniens; et si habuero omnem prophetiam, et noverim mysteria omnia et omnem scientiam, et habuero omnem fidem, ita ut montes transferam, charitatem autem non habeam, nihil sum; et si distribuero in cibos pauperum omnes facultates meas, et si tradidero corpus meum ita ut ardeam, charitatem autem non habeam, nihil mihi prodest. Charitas patiens est, benigna est. Charitas non emulatur, non agit perperam, non inflatur, non est ambitiosa, non quærit quæ sua sunt, non irritatur, non cogitat malum, non gaudet super iniquitate, congaudet autem veritati. Omnia suffert, omnia credit, omnia sperat, omnia sustinet. Charitas nunquam excidit (*I Cor.* xiii, 1 et seq.). » Quisquis ergo in ejus se radice inserit nec a viriditate deficit, nec a fructibus inanescit, quia amore fecunditatis opus efficax non admittit. Licet modo charitas in persecutoribus Ecclesiæ servorum quæ Dei arefacta sit, viget tamen in amatoribus ejus, et in eos qui patiuntur propter justitiam, de quibus, ipsa per se Veritas testatur dicens : « Beati qui persecutionem patiuntur propter justitiam (*Matth.* v, 10). » Et alibi : « Si me persecuti sunt, et vos persequuntur (*Joan.* xv, 20), » potius enim nos et omnes Domini sacer-

dotes, qui ejus videlicet sunt veri sacerdotes elegimus propter justitiam, et veram fidem persequi, et pro Christi nomine pati, quam multis divitiis ditari, honoribusque copiosissimis abundare, et cœlesti regno carere. Ista enim temporalia sunt, illa æterna, ista caduca, et ad horam transeuntia, illa vero perpetua et sine fine mansura. Tu ergo, qui nos suades cultum dimittere divinum, et a recta fide recedere, diisque immolare, melius tibi foret, ut tu prius mutabilem te præberes, omnesque exhortareres fidei documenta et divini cultus ministeria ita tenere, sicut Patres nostri, sancti apostoli, sibi tradita prædicaverunt et docuerunt. Boni enim principis ac regis est ecclesias contritas atque scissas restaurare, novas ædificare, et Dei sacerdotes honorare atque tueri. Unde sanctos apostolos eorumque successores sub divina contestatione constituisse legimus, non debere fieri persecutiones, nec inferri fluctuationes, nec invidere laborantibus in agro Dominico, neque expellere æterni Regis dispensatores, sed si qui expulsi fuerint aut suis rebus exspoliati primo omnia legaliter reddi, quæ eis ab inimicis aut a persecutoribus ablata sunt, et sedes proprias cum omnibus ad se pertinentibus regulariter restitui, et postea tempore congruo vocari ad synodum regulariter congregatam, nec liceret ei, priusquam fiant hæc, de se juxta statuta prædictorum respondere, aut de suis impetitionibus, si se viderit prægravari, reddere rationem. Sed, his rite peractis, suisque omnibus libere dispositis, si tum juste videtur, suis respondeat accusatoribus, et inducias, si ei necesse fuerit, accipiat non modicas ut explorare valeat ea quæ obijciuntur ei, ne aliquando delusus fraude innocenter ruat, quoniam non oportet quemquam judicare vel damnare priusquam legitimos habeat præsentis accusatores, locumque defendendi accipiat ad abluenda crimina. Unde ait propheta : « Priusquam agnoscas, non judices quemquam (*Eccli.* xi, 7). » In hoc ergo qui episcopi et reliqui servi Dei persequuntur, non tantum ipsi persequuntur quantum ille cujus vice funguntur, sicut scriptum est, « Qui vos tangit, tangit pupillam oculi mei (*Zach.* 11, 8). » Et alibi : « Qui vos contristavit, me contristavit (*Col.* 111, 25); » et : « Qui facit injuriam, recipiet id quod inique gessit (*II Cor.* 11, 5), » vos ergo, licet « corpora nostra possitis occidere, animas tamen non potestis occidere (*Matth.* x, 28), » nec gradus nobis divinitus collatos potestis auferre. Synodum ergo absque hujus sanctæ sedis

auctoritate episcoporum, quanquam quosdam episcopos possitis congregare, non potestis regulariter facere, neque ullum episcopum qui hanc appellaverit apostolicam sedem damnare, antequam hinc sententia definitiva procedat. Nam si sæculares in publicis judiciis libellis utuntur appellatoriis, quanto magis sacerdotibus hæc eadem agere licet, qui super illos sunt? de quibus dictum est: « Ego dixi: Dii estis et filii excelsi omnes (*Psal. LXXXI, 6*). » Et ideo nullus episcopus nisi in legitima synodo suo tempore, apostolica aut regulari auctoritate convocata, super quibuslibet pulsatus criminibus audiatur vel iudicetur, ne innocens damnetur aut perdat communionem. Quod laici, aut suspecti episcopos non debeant accusare, neque accusatoribus de inimici domo prodeuntibus credendum sit, et a beato Clemente ipsis eum instruendis apostolis legimus definitum, et nos eadem firmamus, quoniam iidem odio multoties incensi recte viventes, atque credentes perturbare nituntur. Propterea persona, fides, vita, et conversatio atque suspicio accusantium enucleatim primo inquirenda est, deinde quæ obijciuntur fideliter pertractanda, quia nihil ante fieri debet quam impetitorum vita, et suspicio atque odium inquiratur. Et si bonæ conversationis non fuerint aut laici, vel manifesti inimici aut odio respersi fuerint, nequaquam in episcoporum recipiantur accusatione. Hæc vobis a quibus minis infeste persequimur scienda mandamus, ut ab his vos caveatis, et cessetis persequi eos qui Deo ministrant, quorum orationibus et terrena bella sedantur, et Deus peccatoribus conciliatur; et si amplius nos elegeritis persequi quam Deo placere, et nos magis eligimus sustinere persecutionem quam regulam confundi ecclesiasticam, hortante nos ipsa Veritatis voce, atque ita testante: « Nolite timere eos qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere (*Matth. x, 28*). » Et iterum: « Si quis vult venire post me, abneget semetipsum et tollat crucem suam et sequatur me. Qui enim voluerit animam suam salvam facere, perdet eam. Qui autem perdiderit animam suam propter me inveniet eam. Quid enim prodest homini si mundum universum lucretur, animæ vero suæ detrimentum patiat? Aut quam dabit homo commutationem pro anima sua? Filius Dei enim hominis venturus est in gloria Patris sui cum angelis suis, et tunc reddet unicuique secundum ejus opus (*Matth. xvi, 24 et seq.*). » Ista vobis valde timenda et cavenda sunt, a quibus Ecclesia Dei ejusque ministri vexantur et persequuntur, quibus Dominus per Prophetam minando loquitur dicens: « Homo in honore non commemorabitur, assimilatus jumentis exæquatus est. Hæc est via eorum, insipientia eorum, et post eos juxta os eorum curret, quasi oves in inferno positi sunt, mors pascet eos, et subjicient eos recti in matutino, et figura eorum conteretur in inferno post habitaculum suum, verum tamen Deus redimet animam meam de manu inferi cum assumpserit me. Noli timere, cum ditatus fuerit vir, cum multiplicata fuerit gloria domus ejus,

A neque enim moriens tollet omnia, nec descendet post eum gloria ejus. Quia animæ suæ in vita sua benedicet. Laudabunt te cum bene fuerit tibi. Intra bit usque ad generationem patrum suorum, usque in finem non videbit lumen, homo cum in honore esset, non commovebitur, assimilatus jumentis exæquatus est (*Psal. XLVIII, 13 et seq.*). » Et alibi: « Quid gloriaris in malitia, potens misericordia Dei, tota die insidias cogitavit lingua tua, quasi novacula acuta faciens dolum. Dilexisti malitiam magis quam bonum, mendacium magis quam loqui justitiam. Dilexisti omnia verba ad devorandum, lingua dolosa. Sed Deus destruet te in sempiternum, terrebis et evellet te de tabernaculo, et eradicabit te de terra viventium. Et videbunt justi et timebunt, et super eum ridebunt. Ecce vir qui non posuit Deum fortitudinem suam, sed speravit in multitudine divitiarum suarum confortatus est in insidiis suis. Ego autem sicut oliva virens, in domo Dei speravi in misericordia Dei in sæculum, et in æternum confitebor tibi in sæculum quam fecisti, et expectabo nomen tuum quam bonum in conspectu sanctorum tuorum (*Psal. LI, 3 et seq.*) » Ista vobis omnia ad interitum, nobis autem ad confortationem, ne pereamus, dicta sunt. Vobis ergo ideo hæc scribimus, quia debitores vobis sumus, dicente Domino: « Diligite inimicos vestros, benefacite eis qui vos oderunt (*Rom. XII, 20*). » Et alibi Scriptura loquitur dicens: « Si esurierit inimicus tuus, ciba illum; si sitit, potum da illi. Hoc enim faciens carbones ignis congregas super caput ejus (*Matth. 5, 44*). » His fulti auctoritatibus bellum quod adversum nos excitatis adeo feliciter dextera Domini protegente nos atque pro nobis pugnante paciifice portare cupimus ut triumphante Christo omnium verorum fiat una victoria sacerdotum et coruscante lumine veritatis, solem erroris tenebræ cum suis auctoribus pellantur, quia non est in hominis potestate consilium Dei. « Justus est enim Dominus et omnia judicia ejus justa sunt, atque omnes viæ ejus misericordia et veritas et judicium (*Tob. III, 2*). In manu Domini potestas terræ, cui execrabilis est omnis iniquitas, in manu Dei potestas hominis, et super faciem scribæ imponent honorem suum. Perdidit Deus memoriam superborum, **52** et inique agentium, et non dereliquit memoriam humilium, et bonorum hominum (*Eccli. x, 4, 7, 5, 21*). Hoc autem pro certo habet omnis qui recte colit Deum, quia si vita ejus in probatione fuerit corroborabitur, et si in tribulatione liberabitur. Si vero in correptione fuerit, ad miseriam perveniet. Tu ergo ne delecteris in perditionibus nostris, quia post tempestatem facit Deus tranquillitatem, et post lacrymationem et fletum exultationem infundit. Benedictus Dominus Deus Petrum nostrorum, qui, cum iratus fuerit, misericordiam faciet, et in tempore tribulationis peccata dimittit (*Tob. III, 21, 23*). Magnus est Dominus in æternum, et ipse reget nos in sæcula (*Ps. XLVII*), » quoniam regnum ejus permanet in sæcula sæculorum, Amen. Data XVI Kal. Februarii Maxentio et Maximo IV cc. consul.

INCIPIUNT DECRETA EUSEBII PAPÆ.

(Anno Domini 309, tempore Constantini imperatoris.)

is fratribus Domino et Deo dilectis epi- **A** sponte prolata in illis vox habere non potest; hanc diversis cruciatibus e latebris suis religiosus tortor exigere debet, ut dum pœnis corpora solvuntur, quæ gesta sunt fideliter et veraciter exquirantur. Unde, quæso, primum ad leges publicas, deinde ad iudices ora convertite, qui possunt et volunt in defensione omnium juste loqui. Nos enim quos Dei servitium post istarum rerum abjectionem fecit ingenuos, qui talium insultationes, aut contumelias, aut despiciamus, aut deridemus, quibus scriptum est de famulis et vulgi hominibus per Apostolum : Mementote quia vester et illorum Dominus in cœlis est, ad hæc sæculi mala revocabimur? Faciendum a nobis est, quod facientem alterum profanum esse contendimus? Quod per ministerium jussionis et manus alienæ incestaret aspectum, nostro peragetur imperio, nolite hanc per universas Ecclesias mentem rapacium luporum more et natura servare, quia postquam nos maculat, forte pro desideriis eorum cruenta discussio effectum in his quod tendunt non habebunt, dicente nobis propheta : « Ponamus circum in naribus eorum, et frenum in labiis, et reducamus eos in viam rectam (Isa. xxxvii, 29), » quia eodem propheta asserente, impugnantur qui dicunt, erunt quasi non sint, et peribunt viri qui contradicunt nobis. Infames enim sunt proculdubio impugnatores episcoporum omnesque qui adversus Patres armantur, et conculcatores Ecclesiarum sacerdotumque ejus; et qui de publicis fugiunt præliis, et mandata Dei contemnunt, et qui aliqua culpa infamiæ asperguntur maculis omnibus impugnandi episcopos, Patrum sequentes instituta, et nos licentiam submovemus, quia odit Deus eos, qui Patres persequuntur, ut Patrum invasores, qui in omni mundo infamia notantur, et ideo juste et regulariter respuuntur. Nunc longa non opus est admonitione; jam perditis odium debemus operire, de quibus jam non superest quod damnetur auctoribus, de quibus Dominus per prophetam loquitur, dicens : « Reprobantes verbum, sperastis in calumniam et in tumultum et innixi estis in eo. Propterea erit vobis iniquitas hæc sicut interruptio (Isa. xxx, 12 et 13), » rursus etiam de talibus propheta clamat dicens : « Accedite huc, semen adulterii et fornicarii. Super quem lusistis, super quem dilatastis os et ejecistis linguam. Nunquid non vos filii scelesti estis, semen mendax? » (Isa. lvii, 3, 4.) Cessent impii commentitia adversus simplices jam fraude mentiri. « Custodi, inquit propheta, linguam tuam a malo, et labia tua ne loquantur dolum. Recede a malo, et fac bonum, quære pacem et persequere eam. Oculi Domini ad justos, et aures ejus ad clamorem eorum. Vultus

is fratribus Domino et Deo dilectis epi- **B** nctitatis vestræ cum magna gratiarum æpi, gavisus scilicet de vestra sospitristatus nimis de vestra oppressione. castis enim quid de conversis hæreticis et, scitote nos eos qui in sanctæ Trinitatis baptizati sunt per impositionem manus e accusationibus vero clericorum super dastis, scitote, a tempore apostolorum a urbe servatum esse accusatores et accusas exterarum consuetudinum leges non clericorum accusatione submotas. Simion accusasse episcopos hactenus observatum est, quia ejusdem non sunt **B** ius. Et oppido eis quidem infesti existunt, vita et secreta eorum a laicorum acti- esse remota, nec ab his impeti debeant, titatem et gravitatem nolunt imitari, nec hi eos in suis volunt recipere ac- . De ipsis vero, suis videlicet agriculto- ministris, dominus laicis et cunctis eos bus ait : « Nolite tangere christos meos, etis meis nolite malignari (I Par. xvi, ia sacra Scriptura dicit : « Qui vos tan- nupillam oculi mei (Zach. ii, 8). » Talia similia sancti Patres prævidentes peri- sæculo militantes ab accusatione sa- rohibuere, similiter servos et liberos **C** us publicis vel privatis subjugatos, om- mes ab eadem accusatione vel tergiver- noverunt. Non enim oportet ut permit- les spirituales persequi, nec sceleribus sæculo militantes episcopos infamare, aut crimen opponere. Nam si hoc apo- cessores eorum permitterent, perpauci t qui Domino in sacerdotali ordine mili- ro et nos, sequentes Patrum vestigia, em servorum Dei, quascunque ad accu- rsonas leges publicæ non admittunt, his alterum, et nos licentiam submovemus, cusationes a iudicibus audiantur eccle- legibus sæculi prohibentur. Quapropter idita non est ad unguem polita perfectio, **D** ebent, ita ut nec mutilentur, nec præ- ec illi qui aut in fide catholica, aut ini- ecti sunt ad pulsationem prædictorum ; quia veritatis professores infidelitas et apedire solet. Nec illi credendi sunt, aut qui aliorum sponte crimina confitentur, plicanda est sollicite veritas, quam

aulem Domini super facientes mala, ut perdat de terra memoriam eorum (*Psal. xxxiii, 14 et seq.*) » et paulo post : « Interficiet impium malitia, et odientes justum culpabuntur (*Ibid., 22*). » Nos quanquam multa patiamur a talibus, « Diligamus nos, charissimi, invicem, quoniam charitas ex Deo est. » Et omnis qui diligit, ex Deo natus est, et cognoscit Deum. Qui non diligit, non novit Deum, quia Deus charitas est. In hoc apparuit charitas Dei in nobis, quoniam Filium suum unigenitum misit Deus in mundum ut vivamus per eum. In hoc est charitas, non quasi nos dilexerimus Deum, sed quoniam ipse dilexit nos, et misit Filium suum propitiationem pro peccatis nostris. Charissimi, si Deus dilexit nos, et nos debemus alterutrum diligere. Deum nemo vidit unquam. Si diligamus invicem, Deus in nobis manet, et charitas ejus in nobis perfecta est. In hoc intelligimus, quoniam in eo manemus et ipse in nobis, quoniam de Spiritu suo dedit nobis, et nos vidimus, et testificamur, quoniam Pater misit Filium suum salvatorem mundi. Quisquis confessus fuerit quoniam Jesus est Filius Dei, Deus in eo manet et ipse in Deo. Et nos agnovimus et credimus veritati, quam habet Deus in nobis. Deus charitas est, et qui manet in charitate in Deo manet, et Deus in eo. In hoc perfecta est charitas nobiscum, ut fiduciam habeamus in die judicii, quia sicut ille est, et nos sumus in hoc mundo. Timor non est in charitate, sed perfecta charitas foras mittit timorem, quia timor pœnam habet. Qui autem timet, non est perfectus in charitate. Nos ergo diligamus Deum, quoniam Deus prior dilexit nos. Si quis dixerit, quoniam diligo Deum, et fratrem suum oderit, mendax est. Qui autem non diligit fratrem suum quem videt, Deum quomodo potest diligere? Et hoc mandatum a Deo habemus, ut qui diligit Deum, diligat et fratrem suum. Omnis qui credit quoniam Jesus est Christus, ex Deo natus, et omnis qui diligit eum qui genuit, diligit eum qui natus est ex eo. In hoc cognovimus quoniam diligimus natos Dei, cum Deum diligamus, et mandata ejus faciamus. Hæc est enim charitas Dei ut mandata ejus custodiamus. Et mandata ejus gravia non sunt, quia omne quod natum est ex Deo, vincit mundum. Et hæc est victoria quæ vincit mundum fides nostra. Quis est qui vincit mundum nisi qui credit, quoniam Jesus est Filius Dei? Hic est qui venit per aquam et sanguinem Je-

sus Christus, non in aqua solum, sed in aqua et sanguine. Et Spiritus est qui testificatur, quoniam Christus est veritas, quoniam tres sunt qui testimonium dant, spiritus, sanguis, et aqua, et hi tres unum sunt. Si testimonium hominum accipimus, testimonium Dei majus est, quia testificatus est de Filio suo. Qui credit in Filium Dei, habet testimonium Dei in se. Qui non credit Filio, mendacem facit eum, qui non credit in testimonio, quod testificatus est de Filio suo Deus. Et hoc testimonium est, quoniam vitam æternam dedit vobis Deus. Et hæc vita in ejus Filio. Qui habet Filium habet vitam, qui non habet Filium Dei non habet vitam. Hæc scribo vobis, ut sciatis, quoniam vitam habebitis æternam, qui creditis in nomine Filii Dei. Et hæc est fiducia, quam habemus ad eum, quia quodcumque petierimus secundum voluntatem ejus audiet nos. Et scimus quia audit nos quidquid petierimus. Scimus quoniam habemus petitiones quas postulamus ab eo. Qui scit fratrem suum peccare peccatum non ad mortem, petat et dabitur ei vita peccanti non ad mortem. Est peccatum ad mortem, non pro illo dico ut roget quis. Omnis iniquitas peccatum est, et est peccatum ad mortem. Scimus, quia omnis qui natus est ex Deo non peccat, sed generatio Dei conservat eum, et malignus non tangit eum. Scimus enim quoniam ex Deo sumus, et mundus totus in maligno positus est. Et scimus quoniam Filius Dei venit, et dedit nobis sensum, ut cognoscamus Deum verum, et simus in vero Filio ejus, hic est verus Deus, et vita æterna (*I Joan. iv, 7-21, v, 1 et seq.*). Propter mala sua multi potentes oppressi sunt valde, et gloriosi traditi sunt in manus alterorum. Benedictio autem Dei in mercedem justi festinat et in honore boni processus illius fructificat. Beatus vir qui non est lapsus verbo ex ore suo, et non est stimulatus in tristitia delicti. Scitote, charissimi, pro ea pietate quæ vobis Dei famulis impendenda est, omnes suggestiones vestras fidei catholicæ profuturas, me dignanter suscepisse, ut ipsarum quoque opera, et pax Christiana reparari, et error ipsius possit aboleri. Et si amplius de talibus aut his similibus aliquid fuerit deliberandum, celeriter ad nos relatio dirigatur, ut pertractata qualitate horum nostra quid observari debeat sollicitudo constituat. Data vi Kal. August. Constante cons.

EPISTOLA EUSEBII PAPÆ AD ÆGYPTIOS.

EUSEBIUS Romanæ et apostolicæ Ecclesiæ episcopus dilectissimis in charitate Christi unanimis charitatis glutino connexis, fratribus per Alexandriam et Ægyptum Domino militantibus, et rectam fidem tenentibus in Domino salutem.

« Benediclus Deus et Pater Domini nostri Jesu Christi, Pater misericordiarum, et Deus totius consolationis qui consolatur nos in omni tribulatione nostra, ut possimus et ipsi consolari eos qui in omni

pressura sunt per exhortationem qua exhortamur ipsi a Deo : quoniam sicut abundant passiones Christi in nobis, ita et per Christum abundat consolatio nostra. Sive autem tribulamur pro vestra exhortatione et salute, sive exhortamur pro vestra exhortatione et salute, quæ operatur tolerantiam earundem passionum quas et nos patimur, et spes nostra firma est pro vobis scientes, quoniam sicut socii passionum estis, sic eritis et consolationis (*II Cor. i, 3,*

» « Vetera, dilectissimi, transierunt et ecce nova. Omnia autem ex Deo qui reconcilia-
A tibi per Christum, et dedit nobis ministerium
 iationis, quoniam quidem Deus erat in Christo
 n reconcilians sibi, non reputans illis deli-
 ipsorum, et posuit in nobis verbum recon-
 is, pro Christo ergo legatione fungimur
 a Deo exhortante per nos. Obsecramus, pro
 reconciliamini Deo. Eum qui non noverat pec-
 pro nobis peccatum fecit, ut nos efficeremur
 Dei in ipso. Adjuvantes autem exhortamur,
 cum gratiam Dei recipialis Ait enim : Tem-
 pte exaudivi te, et in die salutis adjuvi te.
 ac tempus acceptabile, ecce nunc dies salu-
 uni dantes ullam offensionem, ut non vitu-
 ministerium nostrum, sed in omnibus exhi-
B nosmetipsos, sicut Dei ministros, in multa pa-
 in tribulationibus, in necessitatibus, in an-
 in plagis, in carceribus, in seditioibus, in
 is, in vigiliis, in jejuniis, in castitate, in
 in longanimitate et suavitate, in Spiritu
 in charitate non ficta, in verbo veritatis, in
 Dei, per arma justitiæ a dextris et a sinistris,
 iam et ignobilitatem, per infamiam et bonam
 ut seductores et veraces, sicut qui ignoti et
 quasi morientes, et ecce vivimus, ut castigati
 ortificati, quasi tristes, semper autem gauden-
 t egentes, multos autem locupletantes, tan-
 hil habentes et omnia possidentes. Os nostrum
 vos, charissimi, cor nostrum dilatatum est.
 gustiamini in carnalibus, angustiamini au-
 spiritalibus. Eamdem autem habentes remu-
 cem, tanquam filiis dico dilatamini et vos. No-
 um ducere cum infidelibus. Quæ autem parti-
 ustitiæ cum iniquitate, aut quæ societas luci-
 ras? Quæ autem conventio Christi ad Belial?
 e pars fidei cum infidei, quis autem con-
 emplo Dei cum idolis? Vos enim estis tem-
 fi vivi, sicut dicit Dominus. Quoniam inhabita-
 is, et inambulabo, et ero illorum Deus, et ipsi
 tibi populus, propter quod exite de medio
 et separamini de medio eorum, dicit Domi-
 mundum ne tetigeritis, et ego recipiam vos,
 obis in patrem, et vos eritis mihi in filios et
 icit Dominus optimus. Has igitur habentes
D iones, charissimi, mundemus nos ab omni
 mento carnis et spiritus, perficientes sancti-
 sm in timore Dei (II Cor. v, 17-21; vi, 1-18;
 » Errorem vestrum corrigite, fratres, et ab
 roris macula vos custodite, ut purum Deo mu-
 rre valeatis. Servos Dei nolite persequi. Epi-
 nolite infamare neque accusare, quia Deus eos
 icio voluit reservari. Quod enim non ab hu-
 aut pravæ vitæ hominibus eos depravari, aut
 i voluit, ipse dedit exemplum, quando per se-
 st non per alium, negotiantes ejecit sacerdo-
 emplo, et mensas nummulariorum proprio
 lagello, et ejecit de templo, et sicut alibi ait :
 stetit in synagoga deorum, in medio autem

deos discernit (*Psalm. LXXXI, 1*). » Dei ergo ordinatio-
 nem accusat, qui episcopos accusat vel condemnat
 dum minus spiritualia quam terrena sectatur. Causa
 enim fidei et dilectionis quibus salus Christiana con-
 sistit, multa me sollicitudine laborare compellit,
 metuentem ne pravitas quæ in suis fuerat amputanda
 principiis, processu temporis, et pertinacior fiat et al-
 tior. Nam inimicum nimis est atque incongruum eos
 qui episcopos vel reliquos veros sacerdotes sua per-
 secutione vexant, catholicorum nominibus sine
 discretionem misceri, cum jam natam impietatem non
 deserentes, ipsi sua pravitate condemnantur, quos
 convenit percelli pro perfidia, aut liberari pro venia,
 quia sicut plenum pietatis est oppressis charitatem
 Dominicam reddi, ita justum est omnia perturbantis
 auctoritatem amputari. Miror, charissimi, quare tam
 cito movemini, atque a vestro sensu transferimini,
 cum scriptum sit : « Post concupiscentias tuas non
 eas, et a voluntate tua avertere. Si præstes animæ
 tuæ concupiscentias ejus, faciet te in gaudium inimi-
 cis tuis. Ne oblecteris in turbis, nec in modicis. Adest
 enim commissio illorum. Ne fueris mediocris in con-
 tentione ex fenore, et non est tibi nihil in sæculo.
 Eris enim invidus tuæ vitæ. Operarius ebriosus non
 locupletabitur, et qui spernit modica paulatim deci-
 det, et mulieres apostatare faciunt sapientes, et
 arguunt sensatos, et qui se jungit fornicariis erit
 nequam; putredo et vermis hæreditabunt illum, et
 extolletur in exemplum majus, et tolletur de numero
 anima ejus. Qui credit cito levis corde est, et mino-
 rabitur, et qui delinquit in animam suam insuper
 habebitur. Qui gaudet iniquitate denotabitur; et
 qui odit correptionem minuetur vita. Et qui odit
 loquacitatem, exstinguit malitiam. Qui peccat in ani-
 mam suam pœnitebit, et qui jucundatur in malitia
 denotabitur. Ne iteres verbum nequam et durum, et
 non minoraberis. Amico et inimico noli enarrare
 sensum tuum, et si est tibi delictum, noli denudare.
 Audiet enim te, et custodiet te, et, quasi defendens
 peccatum, odiet te, et sic adhærebit tibi semper. Au-
 disti verbum adversus proximum? commoriatur in te
 fidens quoniam non te disrumpet, a facie verbi partu-
 rit fatuus, tanquam gemitus partus infantis. Sagitta
 infixæ femori carnis, sic verbum in corde stulti. Cor-
 ripe amicum, ne forte cum fecerit injuriam et non
 intellexerit, dicat : Non feci, aut si fecerit, ne iterum
 addat facere. Corripe proximum ne forte non dixerit,
 et si dixerit, ne forte iteret. Corripe amicum, sæpe
 enim fit commissio, et non omni verbo credas. Est
 qui labitur in lingua sua, sed non ex animo. Quis
 est enim qui non deliquerit in lingua sua? Corripe
 proximum antequam commineras, et da locum timori
 Altissimi, quia omnis sapientia et scientia timor Dei,
 et in illa est timere Deum, et in omni sapientia dispo-
 sitio legis. Non est sapientia neque scientia, et non
 est cogitatus bonus, nisi in illa. Peccatorum
 prudentia est nequitia, et in ipsa execratio, et est in-
 sipiens, qui imminuit sapientia. Melior est homo
 qui deficit sapientia, et deficiens sensu in timore

quam qui abundat sensu, et transgreditur legem Altissimi. Est solertia certa, et ipsa iniqua, et est qui emittit verbum certum enarrans veritatem. Est qui nequiter humiliat se, et interiora ejus plena sunt dolo. Et est justus qui se nimium submittit a multa humilitate, et est justus qui inclinatur faciem, et fingit non videre se quod ignoratum est. Et si ab imbecillitate virium vetetur peccare, si invenerit tempus malefaciendi malefaciet. Ex visu cognoscitur vir, et ab occurso faciei cognoscitur sensatus, amictus corporis et risus dentium, et ingressus hominis enuntiat de illo. Est correptio mendax in ore contumeliosi et est iudicium quod non probatur esse bonum, et est tacens, et ipse est prudens. Quam bonum est arguere quam irasci, et confitentem in oratione non prohibere! Concupiscentia spadonis devirginavit juvenulam, sic qui facit per vim iudicium iniquum. Quam bonum est correpto manifestare pœnitentiam, sic enim effugies voluntarium peccatum. Est tacens qui invenitur sapiens, et est odibilis qui procax est ad loquendum. Est autem tacens non habens sensum loquelæ, est et tacens tempus, sciens apti temporis. Homo sapiens tacebit usque ad tempus, lascivus autem et imprudens non servabit tempus. Qui multis utitur verbis lædit animam suam, et qui potestatem sibi assumit injuste odietur. Est processio in malis viro indisciplinato, et est inventio in detrimentum. Est datum quod non est utile, et est datum, cuius retributio duplex, sed propter gloriam minoratio, et est qui ab humilitate levat caput. Est qui multa redimat modico pretio, et est restituens ea septuplum. Sapiens in verbis seipsum amabilem facit, gratiæ autem fatuorum effundentur, datum insipientis non erit utile tibi. Oculi enim illius septemplexes sunt. Exigua dabit, et multa improperebit, et apertio oris illius inflammatio est, hodie fenerat quis, et cras expetit, et odibilis homo huiusmodi. Fatuo non erit amicus, et non erit gloria bonis illius. Qui enim edunt panem illius, falsæ linguæ sunt, quoties et quanti irridebunt eum! neque enim quod habendum erat directo sensu distribuit, similiter et quod non erat habendum. Lapsus falsæ linguæ quasi qui a pavimento cadens, sic casus malorum festinanter venient. Homo ingratus quasi fabula vana in ore indisciplinatorum assidua erit. Ex ore fatui reprobabitur parabola, non enim dicit illam in tempore suo. Est qui vetatur peccare ab inopia, et in requie sua stimulabitur. Est qui perdet animam suam pro confusione, et ab imprudenti persona perdet eam, personæ autem acceptione perdet se. Est qui præ confusione promittit pro amico, et lucratus est eum inimicum gratis. Opprobrium enim nequam in homine mendacium, et in ore indisciplinatorum assidue erit. Laudat furem assiduitas viri mendacis, perditionem autem ambo hæreditabunt. Mores hominum mendacium sine honore, et confusio illorum cum ipsis sine intermissione (*Eccli. xviii, 30-32; xix, 1-28; xx, 1-28*). »

Vos, fratres, admonemus profutura hominibus invicem indesinenter sectari in charitate Christi, si-

Amiliter obsecramur vos in Domino « ut digne ambuletis vocatione qua vocati estis cum omni humilitate et mansuetudine, cum patientia invicem supportantes in charitate, solliciti servare unitatem spiritus in vinculo pacis, unum corpus et unus spiritus, sicut vocati estis in una spe vocationis vestræ, unus Dominus, una fides, unum baptisma, unus Deus, et Pater omnium, qui super omnes, et per omnia, in omnibus nobis. Unicuique autem nostrum data est gratia secundum mensuram donationis Christi, propter quod dicit: Ascendens in altum captivam duxit captivitatem, dedit bona hominibus. Quod autem ascendit, quid est nisi quia et descendit primum in inferiores partes terræ. Qui descendit ipse est et qui ascendit super omnes cœlos, ut adimpleret omnia. Et ipse dedit quosdam quidem apostolos, quosdam autem prophetas, alios vero evangelistas, alios autem pastores et doctores ad consummationem sanctorum in opus ministerii, in ædificationem corporis Christi, donec occurramus omnes in unitatem fidei, et agnitionis Filii Dei in virum perfectum, in mensuram ætatis plenitudinis Christi, ut jam non simus parvuli fluctantes, et circumferamur omni vento doctrinæ in nequitia hominum, in astutia ad circumventionem erroris (*Eph. iv, 1 et seq.*). » De occultis enim cordis alieni temere iudicare iniquum est et eum cuius non videntur nisi opera bona, peccatum est ex suspitione reprehendere. Oves ergo quæ pastori suo commissæ sunt, cum nec reprehendere (nisi a recta fide exorbitaverit) debent, nec ullatenus accusare possunt, quia facta pastorum oris gladio ferienda non sunt, quanquam recte reprehendenda videantur.

Ideo ista dicimus, quia in scripturis vestris reperimus quosdam episcopos nostris in partibus a propriis ovibus accusatos, aliquos videlicet ex suspitione, et aliquos ex certa ratione. Et idcirco quosdam esse rebus suis exspoliatos, quosdam vero a propria sede pulsos. Quos sciatis, nec ad synodum comprovincialem, nec ad generalem posse vocari, nec in aliquid iudicare antequam cuncta quæ eis sublata sunt legibus potestati eorum redintegrentur. Prius ergo oportet omnia illis legibus redintegrari, et Ecclesias quæ eis sublatae sunt cum omni privilegio suo restitui et, post modum non sub angusti temporis spatio, sed tantum temporis spatium eis indulgeatur, quantum exspoliati vel expulsi esse videntur antequam ad synodum convocentur, et ab omnibus quibusque suæ provinciæ episcopis audiantur. Nam nec convocari ad causam, nec dijudicari potest exspoliatus vel expulsus, qui non est privilegium, quo exspoliari possit jam nudatus. Unde et antiquitus decretum est, ut omnes possessiones, et omnia sibi sublata atque fructus cunctos ante litem contestatam præceptor vel primas possessori restituat. Et alibi scriptum habetur: Ille qui violentiam pertulit universa in statu quo fuerant recipiat, et quæ possidet securus teneat. Et alibi: In synodalibus Patrum decretis, et regum edictis legitur statutum: Redintegrandas sunt omnia exspoliatis vel ejectis episcopis pœnitentialiter ordinatione pontificum

rum unde abscesserunt loca funditus revo-
 quacunque conditione temporis, aut dolo, aut
 ate, aut virtute majorum, aut per quascunque
 causas res Ecclesiæ, vel proprias, aut sub-
 suas perdidisse noscuntur, ante accusationem
 ularem ad synodum vocationem eorum, et
 Est etiam in antiquis Ecclesiæ statutis de-
 ut qui aliena invadit non exeat impunitus,
 a multiplicatione omnia restituat. Unde et in
 lio scriptum est: « Quod si aliquid defraudavi,
 quadruplum (*Luc. XIX, 8*). » Et in legibus sæ-
 tum habet: Qui rem subripit alienam, illi cu-
 direpta est in decuplum quæ sublata sunt re-
 Et in lege divina legitur: **54** « Maledictus
 ui transfert terminos proximi sui. Et dicit om-

nis populus, Amen (*Deut. XXVII, 17*). » Talia ergo non
 præsumantur absque ultione, nec exerceantur absque
 sua damnatione. Pacem et non damnum, aut injusti-
 tiam alicujus sectamini invicem et in omnes. Veri-
 tatem autem facientes in charitate, crescimus in illo
 per omnia qui est caput Christus, ex quo totum cor-
 pus compactum et connexum per omnem juncturam
 subministrationis secundum operationem in mensu-
 ram uniuscujusque membri, augmentum corporis
 facit in ædificationem sui in charitate. De cætero,
 charissimi, gaudete et perfecti estote, exhortamini.
 Idem sapite, pacem habete, et Deus pacis et dilectio-
 nis erit vobiscum. Dominus custodiat vos et nunc,
 et in die æternitatis. Amen. Data IX Kalen. Octo-
 bris, Constante. cc. consul.

ITEM EPISTOLA EUSEBII PAPÆ EPISCOPIS THUSCLÆ ET CAMPANLÆ.

lissimis fratribus, universis episcopis per B
 uiam et Thusciam constitutis, EUSEBIUS.
 lictus Dominus Deus noster, qui per miseri-
 suam Romanam Ecclesiam beati Petri, apo-
 n principis, sacerdotio ditavit, nobisque
 ionstrandam circa nos propter universalem
 quæ nobis propter privilegium ejusdem Ec-
 charitatis indulgit, ut qui cohæremus firmitate
 ngamur quoque votiva jucunditate colloquii,
 ilius dum per litterarum ministeria ad vos
 pertendimus, etiam corda vestra ad religio-
 lrum apostolicis admonitionibus incitemus,
 a dilectionis nostræ spei reddimus velut
 n debitum, plenum circa Deum monstremus
 a. Jungamus ergo, dilectissimi fratres, con-
 t humiles preces, et Deum nostrum oris et
 acrymis supplicantes jugi deprecatione po-
 nt institutione et opere illi cujus esse mem-
 imus, hæreamus, nec unquam ab illa via
 ristus est devio tramite declinemus, ne ab eo
 tem nos impie relinquimus, deseramus infi-
 mod cum superni favoris auxilio ea nobis po-
 sione contingere, si apostolica dogmata, si Pa-
 andata servamus, dicit enim Dominus noster:
 ligit me, sermonem meum servabit, et Pater
 liget eum, et ad eum veniemus, et mansio-
 nd cum faciemus (*Joan. XIV, 23*). » Et licet
 sint generaliter dicta sufficere, ut vel decli-
 errata, vel custodiamus catholica, ab aposto-
 n eorumque successoribus novimus consti-
 riminationes adversus doctores non debere
 nec peregrina judicia fieri, nec quemquam
 iudicis quam sui sententia debere constringi.
 nim Ecclesiæ Christus est, Christi autem
 sacerdotes sunt, qui vice Christi legatione
 ur in Ecclesia. Idecirco quidquid ad eorum fit
 a, ad Christum pertinet, qui dixit: « Qui vos
 re audit; et qui vos spernit, me spernit. Et
 rnit me, spernit eum qui misit me (*Luc. X,
 a, fratres, terribilia sunt et oppido diligenter*

consideranda et cavenda, et tam propter eos qui
 semetipsos, aut cupiditate, aut avaritia, aut invidia
 perdere moliantur (ne in profunda labantur, aut in
 talia incidant mala) quam propter persecutores Ec-
 clesiæ servorumque ejus, qui juxta veritatis vocem
 oculos habentes non vident, et aures habentes non
 audiunt, nec intelligunt quæ placent Deo, sequentes
 in omnibus apostolicam regulam, et prædicantes ejus
 omnia constituta ob custodiam episcoporum, qui
 columnæ Ecclesiæ a Deo dicti sunt et cæterorum
 verorum sacerdotum firmantes cana Patrum statuta,
 statuimus iterum cum omnibus qui nobiscum sunt
 episcopis, sicut dudum decretum reperimus, ut homi-
 cidæ, malefici, fures, sacrilegi, raptores, adulteri,
 incesti, venefici, suspecti, criminosi, domestici, per-
 juri, et qui raptum fecerunt, vel falsum testimonium
 dixerunt, seu qui ad sacrilegos divinosque concur-
 rerunt similesque eorum nullatenus ad accusatio-
 nem vel ad testimonium erunt admittendi, quia in-
 fames sunt et juste repellendi, quia funesta est vox
 eorum. Vocem enim funestam in omnibus interdicti
 potius quam audiri oportet. Periculum ergo quod
 doctoribus imminet summopere semper cavendum
 est et declinandum, et illi sunt a cunctis portandi et
 custodiendi, dicente Domino: « Quod uni ex minimis
 meis fecistis, mihi fecistis (*Matth. XXV, 40*). » Prima
 enim salus est rectæ fidei regulas custodire, et a
 constitutis Patrum nullatenus deviare. Nec potest
 Domini nostri Jesu Christi prætermitti sententia di-
 centis: « Tu es Petrus et super hanc petram ædifi-
 cabo Ecclesiam meam (*Matth. XVI, 18*), » et hæc quæ
 dicta sunt rerum probantur effectibus, quia in sede
 apostolica extra maculam semper est catholica ser-
 vata religio. Ideo, charissimi, et vos juxta sanctam
 Scripturam discite benefacere, et mala declinare,
 et Patrum regulis imbui, sicut scriptum est: « Filii, si
 habes bene fac tecum, et Deo dignas oblationes offer.
 Memor esto, quoniam mors non tardat, et testamentum
 inferorum, quia demonstratum est tibi. Testamen-
 tum hujus mundi morte morietur. Ante mortem bene

fac amico tuo, et secundum vires tuas exporrigen-
da pauperi. Non defrauderis a die bona et particula
boni doni non te prætereat. Nonne aliis relin-
quas dolores et labores tuos? In divisione sortis da et ac-
cipe, justifica animam tuam. Ante obitum tuum
operare justitiam quia non est apud inferos invenire
cibum. Omnis caro sicut fenum veterascet, et sicut
folium fructificans in arbore viridi. Alia generantur,
et alia deiciuntur. Sic generatio carnis et sanguinis,
alia finitur, et alia nascitur. Omne opus corruptibile
in fine deficit, et qui illud operatur ibit cum ipso. Et
omne opus electum justificabitur, et qui operatur
illud honorabitur in illo. Beatus vir qui in sapientia
sua morabitur, et qui in justitia sua meditabitur, et
in sensu cogitabit circumspectionem Dei. Qui excogit-
at vias illius in corde suo et in absconsis illius in-
telligens erit, vadens post illam quasi investigator,
et in viis illius consistens. Qui respicit per fene-
stram ejus, et in januam illius audiens. Qui requiescit
juxta domum illius, et in parietibus illius figens pa-
lum. Statuit casulam suam ad manus illius et re-
quiescunt in casula illius dona per ævum. Statuet
filios suos sub tegmine illius, et sub ramis illius mo-
rabitur, protegitur sub ramis illius a fervore, et in
gloria ejus requiescet. Qui timet Dominum faciet
illud, et qui continens est justitiæ apprehendet illam,
et obviabit illi quasi mater honorificata, et quasi
mulier a virginitate suscipiet illum. Cibabit illum
pane vitæ et intellectus, et aqua sapientiæ salutaris
potabit illum. Et firmabitur in illo, et non flectetur,
et continebit illum, et non confundetur, et exalta-
bit eum apud proximos suos, et in medio ecclesiæ
aperiet os ejus, et implebit eum spiritu sapientiæ
et intellectus, et stola gloriæ vestiet illum, jucun-
ditatem et exultationem thesaurizabit super illum,
et nomine æterno hæreditabit illum. Homines stulti
non apprehendent illam, et homines sensati obvia-
bunt illi, homines stulti non videbunt illam. Longe
enim abest a superbia et dolo. Viri mendaces non
erunt illius, et viri veraces invenientur in illa, et
accessum habebunt usque ad inspectionem Dei.
Non est speciosa laus in ore peccatoris, quoniam a Deo
perfecta est sapientia. Sapientia enim Dei stabit laus,
et in ore fideli abundabit, et dominator dabit eam
illi. Non dixeris: Per Dominum abest, quæ odit non
feceris, non dicas: Ille me implanavit. Non enim
necessarii sunt illi homines impii. Omne execra-
mentum erroris odit Deus et non erit amabile timen-
tibus eum. Deus ab initio constituit hominem, et
reliquit illum in manu consilii sui, adjecit mandata
et præcepta sua. Si volueris mandata, conservabunt
te et in perpetuum fidem placitam facere. Apposuit
tibi aquam et ignem, ad quod volueris porrige ma-
num, ante hominem vita et mors, bonum et malum,
quod placuerit ei, dabitur illi, quoniam multa patientia
Dei, et fortis in patientia, videns omnes sine inter-
missione. Oculi Domini ad timentes eum et ipse co-
gnoscit omnem operam hominis. Nemini mandavit
impie agere, et nemini dedit spatium peccandi. Non

enim concupiscit multitudines filiorum infide-
inutilium. Ne jucunderis in filiis impiis, si m-
centur, nec oblecteris super ipsos, si non est
Dei cum illis. Non credas vitæ illorum, et r-
spexeris in labores eorum. Melior est enim
timens Deum, quam mille filii impii. Et utilis
sine filiis, quam relinquere filios impios. In-
sensato inhabitabitur patria, et a tribus impiis
tur. Multa alia vidit oculus meus, et fortiora
audivit auris mea. In synagoga peccantium e-
bit ignis, in gente incredibili exardescet ir-
exoraverunt pro peccatis suis antiqui gigantes
destruxerunt confidentes suæ virtuti, et non p-
peregrinationi illorum, sed percussit eos, et e-
tus est illos præ superbia verbi illorum. Non
tus est illis, totam gentem perdens, et extolle
in suis peccatis. Et sicut sexcenta millia pe-
qui congregati sunt in duritia cordis sui. Et
fuisset cervicatus, mirum si fuisset immunis.
ricordia enim et ira est cum illo, potens exor-
effundens iram secundum misericordiam sua
correptio illius homines secundum opera sua
bit. Non effugiet in rapina sua peccator, et r-
tardabit sufferentiam facientis misericordiam.
misericordia faciet locum unicuique secundu-
ritum operum suorum, et secundum intel-
peregrinationis. Non dicas: A Deo abscondam
summo quis mei memorabitur? In populo
non agnoscar. Quæ est enim anima mea in te
mensa creatura? Ecce cælum et cæli cælorum
sus, universa terra et quæ in eis sunt, in cor-
illius commovebuntur, montes similiter et ca-
fundamenta terræ. Et cum conspexerit illa
tremore concutientur, et in omnibus his inser-
est cor. Et omne cor intelligitur ab illo, et v-
lius quis intelligit? Et procellam quam ne-
lus vidit hominis? Nam plurima opera illius
in absconsis, sed opera justitiæ illius quis ena-
aut quis sustinebit? Large enim est testame-
quibusdam, et interrogatio hominum in consi-
tione est. Qui minoratur corde cogitat mala, et
prudens et errans cogitat stulta (*Eccl. xiv,*
xv, 1-22; xvi, 1-23). » « Omnis ergo, fratres,
malus de ore vestro non procedat, sed si quis
est ad ædificationem opportunitatis, ut det g-
audientibus. Et nolite contristare Spiritum sa-
Dei, in quo signati estis in die redemptionis.
amaritudo, et ira, et indignatio, et clamor, et
phemia tollatur a vobis cum omni malitia.
autem invicem benigni, misericordes, donant
vicem, sicut et Deus in Christo donavit vobis.
ergo imitatores Dei sicut filii charissimi, et
late in dilectione, sicut et Christus dilexit
tradidit semetipsum pro nobis oblationem et h-
Deo in odorem suavitatis. Fornicatio autem e-
nis immunditia, aut avaritia, nec nominetur
bis, sicut decet sanctos, aut turpitudine, aut st-
quium, aut scurrilitas, quæ ad rem non pertin-

magis gratiarum actio. Hoc enim scitote intelligentes, quod omnis fornicator, aut immundus, aut avarus (quod est idolorum servitus) non habet hæreditatem in regno Christi et Dei. Nemo vos seducat inanibus verbis. Propter hæc enim venit ira Dei in filios diffidentiae. Nolite ergo effici participes eorum. Eratis enim aliquando tenebræ, nunc autem lux in Domino, ut filii lucis ambulate. Fructus enim lucis est in bonitate, et justitia, et veritate. Probantes quid sit beneplacitum Deo, et nolite communicare operibus infructuosis tenebrarum, magis autem redarguite. Quæ enim in occulta fiunt ab ipsis turpe est dicere. Omnia autem quæ arguuntur a lumine manifestantur. Omne enim, quod manifestatur, lumen est. Propter quod dicit : Surge qui dormis, et exurge a mortuis, et illuminabit te Christus. Videte itaque, fratres, quomodo caute ambuletis, non quasi insipientes, sed ut sapientes, redimentes tempus, quoniam dies mali sunt, propterea, nolite fieri imprudentes, sed intelligentes quæ sit voluntas Dei. Et nolite inebriari vino, in quo est luxuria, sed impleamini Spiritu sancto, loquentes vobismetipsis in psalmis et hymnis in cordibus vestris Domino, gratias agentes semper pro omnibus in nomine Domini nostri Jesu Christi, Deo et Patri, subjecti invicem in timore Christi (*Eph. iv, 29-32; v, 1-21*). »

A Crucis ergo Domini nostri Jesu Christi quæ nuper nobis gubernacula sanctæ Romanæ Ecclesiæ tenentibus quinto Nonas Maii inventa est, in prædicto Kalendarum die inventionis festum vobis solemniter celebrare mandamus. Similiter et hæreticos omnes quicumque Dei gratia convertuntur, in sanctæ Trinitatis nomine credentes baptizati **55** sunt, Romanæ Ecclesiæ regulam tenentes, per manus impositionem reconciliari præcipimus. Manus impositionis sacramentum magna veneratione tenendum est, quod ab aliis perfici non potest, nisi a summis sacerdotibus. Nec tempore apostolorum ab aliis quam ab ipsis apostolis legitur aut scitur peractum esse, neque ab aliis (sicut jam dictum est) quam ab illis qui eorum locum tenent unquam perfici potest, aut fieri debet. Nam si aliter præsumptum fuerit, irritum habeatur et vacuum, nec inter ecclesiastica unquam reputabitur sacramenta. De cætero, fratres, gaudete et exultate in Domino, ut sancti Spiritus gratia illuminati et confortati, vos vestrosque ad pascua æternæ vitæ pervenire atque perducere adminiculante Domino valeatis. Gratia Domini nostri Jesu Christi et charitas Dei et communicatio Spiritus sancti sit semper cum omnibus nobis. Amen. Data viii Kalen. Septem. Constante c. consule.

INCIPIUNT DECRETA MELCHIADIS PAPÆ.

(Anno Domini 311, tempore Maximini imper.)

Dilectissimis fratribus, MARINO, BENEDICTO, LEONO, et cæteris Hispaniarum ac illis in partibus constitutis episcopis MELCHIADES.

Apostolici præcepti verba sunt apud Judæos atque gentiles sine offensione nos esse debere, hoc quisque Christianus est tota animi virtute custodit. Quod cum ita sit, non parum periculi illi manere poterit ante Deum, qui hoc detrectat etiam fidelibus exhibere. Nam qualiter nos qui neminem perire volumus, ista contristent quæ auctoribus Christianis percillant alios Christianos, Dominicus in Evangelio sermo testatur. Ait enim ipse Salvator quod « expediat scandalizanti unum de pusillis in maris profundum demergi (*Matth. xviii, 6*). » Ideo quæ sit ejus poena quæramus cui tale supplicium legimus expedire. Quapropter ista, charissimi, valde sunt verba ponderanda et cavenda, ne pro temporalibus æterna, et pro caducis mansura, et pro pravissimis temporalibus perdantur (quod absit) perpetua gaudia. Unde vos rogamus et obsecramus ut nullus alteri noceat, neque infestus, aut nocens existat, sed juxta Apostolum « Alter alterius onera portet ut legem Christi adimpleat (*Gal. vi, 2*) » et nolite judicare invicem, sed juxta eundem Apostolum « hoc judicate magis, ne ponatis offendiculum fratri vel scandalum (*Rom. xiv,*

C 13). » Primo semper omnia diligenter inquireite, ut cum justitia et veritate definiatis. Neminem condemnatis ante verum et justum judicium. Nullum suspicionis arbitrio judicetis, sed primum probate, et postea charitativam proferte sententiam. « Et quod vobis non vultis fieri, alteri nolite facere (*Luc. vi, 31*). » Mementote sermonis Domini semper, qui ait : « Nolite judicare, et non judicabimini : Nolite condemnare, ut non condemnemini, in quo enim judicio judicaveritis, judicabimini (*Matth. vii, 1 et 2*). » Episcopos nolite judicare, nolite condemnare absque sedis hujus auctoritate. Quod si feceritis, irrita erunt vestra judicia, et vos condemnabimini. Hoc enim privilegium huic sanctæ sedi a temporibus apostolorum statutum est servare, quod illæsum manet usque in hodiernum diem. Episcopos ergo quos sibi Dominus oculos elegit et columnas Ecclesiæ esse voluit, quibus etiam ligandi et solvendi dedit potestatem suo judicio reservavit, hocque privilegium beato clavigero Petro sua vice solummodo commisit. Quod ejus juste prærogativum succrescit sedi, futuris hæreditandum atque tenendum temporibus, quoniam et inter beatos apostolos fuit quidam discretio potestatis. Et licet cunctorum par electio foret, beato tamen Petro concessum est ut aliis præmineret,

eorumque quæ ad querelam venirent causas et interrogationes prudenter diserneret. Quod Dei ordinatione taliter ordinatum esse credimus, ne omnes posteriorum cuncta sibi vindicarent, sed semper majores causæ sicut sunt episcoporum et potiorum curæ negotiorum ad unam beati principis apostolorum Petri sedem confluerent ut inde suscipiant finem judiciorum, unde acceperunt initium institutionum, ne quandoque a suo discreparent capite. Si vero se viderit quisquam vestrum prægravari, hanc sedem appellet, huc recurrat, ut semper instituta fuit consuetudo, quia et voluntarie eis compatiemur et libenter prout Dominus dederit adminiculum feremus. Nec a quoquam, fratres, inhibeat aut objurgetur qui nostræ consors communionis esse voluerit, et magis ei veniendi auxilium præstet, quia sufficit unicuique objurgatio quæ fit a plurimis, ut juxta Apostolum « magis donetis et consolemini, ne forte abundantiori tristitia absorbeat qui in angustia est. Propter quod obsecro vos, ut ipse ait, ut confirmetis in illo charitatem. » (II Cor. II, 7.) Eorum enim os accusandi sacerdotum vel testificandi in eos obstruimus, quos non humanis, sed divinis vocibus mortuos esse scimus, quoniam infidelis homo mortuus est in corpore vivente, nec in suspicionem veniat homo fidelis, ut dicat aut faciat ea quæ pati non vult. Si quis fidelis est videat ne falsa loquatur, aut cuiquam insidias ponat. Facile est ergo hominem fallere, non tamen Deum. Sapiens non est qui nocet. Et nihil mali vult qui est fidelis, in his enim fidelem et infidelem hominem cognoscere possumus in nocendo et adjuvando, ut ipsa Veritas ait : « Bonus homo ex bono thesauro cordis sui profert bona, et malus homo ex malo thesauro cordis sui profert mala, ex abundantia enim cordis os loquitur (Matth. XII, 34, 35). » Pro nobis enim dicit Dominus per prophetam. Eos vero qui judicant vos, ego judicabo. Et iterum ad servos dixit : Nolite timere opprobrium hominum et blasphemias eorum ne metuatis. De talibus quoque propheta canit, dicens : « Non sic impii, sed tanquam pulvis quem projicit ventus, propterea non resurgent impii in judicio neque peccatores in congregatione justorum. Quoniam novit Dominus viam justorum et iter impliorum peribit (Psal. I, 4 et seq.). » « Quare conturbatæ sunt gentes, et plebes meditabuntur inania? Consurgent reges terræ, et principes tractabunt pariter adversus Dominum et adversus Christum ejus. Disrumpamus vincula eorum, et projiciamus a nobis jugum ipsorum. Habitatator cæli ridebit, et Dominus subsannabit eos. Tunc loquetur ad eos in ira sua, et in furore suo conturbabit eos (Psal. II, 1 et seq.). » Et alibi dixit : « Scelus impii in medio cordis ejus, non est timor Dei ante oculos ejus (Psal. XIII, 3). » « Quoniam dolose egit adversus eum in oculis ejus, ut inveniret iniquitatem ad odium. Verba oris ejus iniquitas et dolus, cessavit cogitare ut beneficeret. Iniquitatem cogitat in cubili suo, stabit in via non bona. malum non abjiciet. Domine, in cælo miseri-

A cordia tua, fides tua usque ad nubes, justitia tua sicut montes Dei, judicia tua abyssum multa. Homines et jumenta salvos facies, Domine, quam pretiosa misericordia tua, Deus. Et filii Adam in umbra alarum tuarum sperabunt. Inebriabuntur de pinguedine domus tuæ et torrente deliciarum tuarum potabis eos. Quoniam tecum est fons vitæ, et in lumine tuo videbimus lumen. Attrahe misericordiam tuam scientibus te, et justitiam tuam rectis corde. Non veniat mihi pes superbiæ, et manus impiorum non me commoveat, ibi ceciderunt operantes iniquitatem, expulsi sunt et non potuerunt surgere (Psal. xxxv, 2 et seq.). » Audivimus a quibusdam fratribus quibus infesti eratis nimis quod jurgia et discordiæ sint inter vos. Propterea ista scripsimus vobis mandantes ut ita teneatis sicut et ab apostolica sede vobis tenenda mandantur. Unde Dominus in Evangelio militibus interrogantibus respondit dicens : « Neminem concutiatis neque calumniam faciatis, sed contenti estote stipendiis vestris (Luc. III, 14). » Concutit enim hominem qui illum injuste conturbat, de his hæc vobis interdum sufficiant. Si autem majoribus indigeritis, vita comite mittite, et mittentur vobis. De his vero super quibus rogastis vos informari, id est utrum majus esset sacramentum manus impositio episcoporum aut baptismus, scitote utrumque magnum esse sacramentum. Et sicut unum a majoribus fit, id est, a summis pontificibus, quod a minoribus perfici non potest, ita et majori veneratione venerandum et tenendum est, sed ita conjuncta sunt hæc duo sacramenta, ut ab invicem nisi morte præveniente nullatenus possint segregari, et unum sine altero rite perfici non potest. Nam unum præveniente morte salvare sine altero potest, aliud autem non potest. Unde scriptum est : « In diebus illis dicit Dominus : Effundam de Spiritu meo super omnem carnem (Joel. II, 28). » Advertamus summas divitias bonitatis Dei. Quod in confirmandis neophylis manus impositio tribuit singulis, hoc tunc Spiritus sancti descensio in credentium populos donavit universis. Sed quia dicimus quod manus impositio, et confirmatio, et qui jam regeneratus in Christo est confirmare aliquid possit, forte cogitat sibi aliquis : Quid mihi prodest post mysterium baptismatis mysterium confirmationis? Aut quantum video non totum de fonte suscepimus, si post fontem adjectione novi generis indigemus. Non ita, dilectissimi, attendat charitas vestra. Sicut exigit militaris ordo ut, cum imperator quemcunque in militum receperit numerum, non solum signet receptum, sed etiam armis competentibus instruat pugnaturum; ita in baptizato benedictio illa munitio est. Dedisti militem, da ei adjumentum militiæ. Nunquid prodest, si quisquam parentum magnam pupillo conferat facultatem, nisi providere studeat et tutorem? Itaque Paracletus regeneratis in Christo custos, et consolator et tutor est. Ideo dicit sermo divinus : « Nisi Dominus custodierit civitatem frustra vigilat qui custodit eam (Psal. cxxvi, 1). » Ergo Spiritus san-

etus, qui super aquas baptismi salutifero descendit illapsu, in fonte pulchritudinem tribuit ad innocentiam, in confirmatione augmentum præstat ad gratiam, quia in hoc mundo tota ætate victuris inter invisibiles hostes et pericula gradiendum est, in baptismo regeneramur ad vitam, post baptismum confirmamur ad pugnam. In baptismo abluimur, post baptismum roboramur, at si continuo transituris sufficiant regenerationis beneficia, victuris tamen necessaria sunt confirmationis auxilia. Regeneratio per se salvat mox in pace beati sæculi recipiendos, confirmatio autem armat et instruit ad agones mundi hujus et prælia reservandos. Qui autem post baptismum cum acquisita innocentia immaculatus pervenit ad mortem confirmatur morte, quia non potest peccare post mortem. Hic si forte illud etiam requirere velimus, post passionem et resurrectionem Christi, quid apostolis profuerit adventus Spiritus sancti, ipse Dominus eis evidenter exponit. « Quæ dico, inquit, vobis non potestis ea portare modo, cum autem venerit ille Spiritus veritatis, ipse docebit omnem veritatem (*Joan. xvi, 12 et 13*). » Vides quia cum Spiritus sanctus infunditur, cor fidele ad prudentiam et constantiam dilatatur. Itaque ante descensionem Spiritus sancti usque ad negationem apostoli deterrentur, post visitationem vero ejus usque ad martyrium contemptu salutis armantur, secundum hoc per Christum redimimur, per Spiritum vero sanctum dono sapientiæ spiritualis illuminamur, ædificamur, erudimur, instruimur, consummamus, ut illam sancti Spiritus vocem audire possimus. « Intellectum tibi dabo et instruam te in via hac qua gradieris (*Psal. xxxi, 8*). » De Spiritu sancto accipimus, ut spirituales efficiamur, quia « animalis homo non percipit ea qua sunt Spiritus Dei (*I Cor. ii, 14*). » De Spiritu sancto accipimus, ut sapiamus inter bonum malumque discernere, justa diligere, injusta respuere, ut malitiæ ac superbiæ repugnemus, ut luxuriæ ac diversis illecebris et fœdis indignisque cupiditatibus resistamus. De Spiritu sancto accipimus vitæ amorem et gloriæ ardorem, ut succensi divinitus erigere a terrenis mentem ad superna et divina valeamus. Jejunium ergo Dominicæ diei et quintæ feriæ nemo celebrare debet, ut inter jejunium Christianorum et gentilium veraciter credentium atque infidelium et hæreticorum vera et non falsa discretio habeatur, unde scriptum est: « Quæ pars Christi ad Belial? aut quæ pars fidei cum infidei? Quæ aut participatio justitiæ cum iniquitate? » (*II Cor. vi, 15*). Et iterum: « Nolite jugum ducere cum infidelibus (*Ibid. 14*). » « De cætero, fratres, videte ne quis vos decipiat inanibus verbis, neque per philosophiam et inanem fallaciam secundum traditionem hominum, secundum 56 elementa mundi, et non secundum Christum, quia in Christo habitat omnis plenitudo divinitatis corporaliter, et estis in illo repleti, qui est caput omnis principatus et potestatis, in quo et circumcisi estis, circumcissione non manufacta in exspoliatione corporis carnis, in circumcissione Christi, consequenti

Anim in baptismo in quo resurrexistis per fidem operationis Dei, qui suscitavit illum a mortuis. Et vos, cum mortui essetis in delictis et præputio carnis vestræ, convivicavit cum illo, donans vobis omnia delicta, delens quod adversum vos erat chirographum decreti, quod erat contrarium nobis, et ipsum tulit de medio et affigens illud cruci, expolians principatus et potestates, traduxit confidenter, palam triumphans illos in semetipso. Nemo ergo vos judicet in cibo et potu, aut in parte diei festi, aut neomeniæ, aut sabbatorum, quæ sunt umbra futurorum, corpus autem Christi. Nemo vos seducat, volens in humilitate et religione angelorum quæ non vidit, ambulans frustra, inflatus sensu carnis suæ, et non tenens caput ex quo totum corpus per nexum, et conjunctionem subministratum et constructum crescit in augmentum fidei. Si mortui estis cum Christo ab elementis hujus mundi, quid adhuc tanquam viventes in mundo decernitis? Ne tetigeritis neque gustaveritis, neque contrectaveritis quæ sunt omnia in interitu ipso usu secundum præcepta et doctrinas hominum, quæ sunt rationem quidem habentia sapientiæ in superstitione et humilitate, et non ad parcendum corpori, non in honore aliquo ad saturitatem carnis. Igitur, si consurrexistis cum Christo, quæ sursum sunt quærite, ubi Christus est in dextera Dei sedens, quæ sursum sunt sapite, non quæ super terram. Mortui enim estis, et vita vestra abscondita est cum Christo in Deo. Cum Christus apparuerit vita vestra, tunc et vos apparebitis cum ipso in gloria. Mortificate ergo membra vestra, quæ sunt super terram, fornicationem, immunditiam, libidinem, concupiscentiam malam et avaritiam quæ est simulacrorum servitus, propter quæ venit ira Dei in filios incredulitatis. In quibus et vos ambulastis aliquando cum viveretis cum illis. Nunc autem deponite vos omnem iram, indignationem, malitiam, blasphemiam, turpem sermonem de ore vestro. Nolite mentiri invicem, expoliantes vos veterem hominem cum actibus suis, et induentes novum, eum qui renovatur in agnitione secundum imaginem ejus qui creavit eum, ubi non est Judæus, et gentilis circumcisio, et præputium, barbarus Scythæ, servus et liber, sed omnia in omnibus Christus. Induite ergo vos, sicut electi Dei, sancti et dilecti, viscera misericordiæ, benignitatem, humilitatem, inodestiam, patientiam, supportantes invicem, et donantes vobismetipsis, si quis adversum aliquem habet querelam. Sicut et Christus donavit vobis, ita et vos. Super autem omnia hæc, charitatem habentes, quod est vinculum perfectionis. Et pax Christi vigeat in cordibus vestris, in qua et vocati estis in uno corpore, et grati estote. Verbum Dei habitat in vobis abundanter in omni sapientia, docentes et commonentes vosmetipsos psalmis, hymnis et canticis spiritualibus, in gratia cantantes in cordibus vestris Deo. Omne quodcumque facitis in verbo aut in opere, omnia in nomine Domini nostri Jesu Christi facite, gratias agentes Deo et Patri per ipsum

(Col. II, 8-23; III, 1-17). » Vos, charissimi, nolite deficere beneficientes. Quod si aliquis fuerit qui non obdierit verbis apostolicis, hunc notate, et non commisceamini cum illo, ut confundatur. Et nolite quasi inimicum existimare, sed corripite ut fratrem,

Deus autem pacis det vobis idipsum sapere terutrum et in omnes, et ipse sit semper vobis in omni loco. Amen, Data Kal. Martias, Volt et Rufino viris clarissimis consulibus.

DE PRIMITIVA ECCLESIA ET SYNODO NICÆNA.

Nemo, qui Scripturas divinas legit ignorat quod, in principio nascentis Ecclesiæ, discipulis in unum congregatis, cum multitudine credentium, in quibus erat cor unum et anima una, quique vendentes prædia et possessiones suas afferebant, et dividebatur singulis, prout cuique opus erat (*Act. IV, 32 et seq.*). Futuram namque Ecclesiam in gentibus apostoli prævidebant, maximeque quia Dominus illis prædixerat: Euntes in mundum universum, prædicantes evangelium (*Marc. XVI, 15*), vel quia expellendi erant a Judæa, noverant se in gentibus dispergendos, Ecclesiamque congregandam ex rudi populo. Idcirco prædia in Judæam minime sunt adepti, sed pretia tantummodo ad fovendos egentes. At vero cum inter turbines et adversa mundi succresceret Ecclesia, eo usque pervenit ut non solum gentes, sed etiam Romani principes (qui pene totius orbis monarchiam tenebant) ad fidem Christi et baptismi sacramenta concurrerent. Et quibus vir religiosissimus, Constantinus primus, fidem veritatis patenter adeptus, licentiam dedit per universum orbem suo degentes imperio non solum fieri Christianos, sed etiam fabricandas ecclesias, et prædia tribuenda constituit. Denique idem præfatus princeps donaria immensa, et fabricam templi primæ sedis beati principis apostolorum instituit, adeo ut sedem imperialem, quam Romani principes possederant, relinqueret, et beato Petro suisque præsulibus profuturam concederet. Idem vero præsidens in sancta synodo, quæ apud Nicænum congregata est, cum querelam quorundam conspiceret coram se deferendam, ait: Vos a nemine dijudicari potestis, quia solius Dei iudicio reservamini, dii etenim vocati estis. Idcirco, non potestis ab hominibus iudicari. Ab illo etenim tempore et deinceps, viri religiosissimi non solum possessiones et prædia quæ possederant, sed etiam semetipsos Domino consecrarunt, ædificantes basilicas in suis fundis, in honore sanctorum, martyrum, per civitates ac monasteria innumera, in quibus cætus Domino servientium conveniret. Denique reges, et præsidens ac magistratus non solum hanc licentiam tribuere, sed etiam ipsi propria largiti sunt per universa regna terrarum, unde alerentur egentes qui nihil in mundo possidebant ecclesiæque Dei fabricarentur atque restaurarentur, Deoque et Ecclesiæ ejus rite famulantibus servisque illius supplementa (ut absque necessitate essent) tribuerentur, ut, hæc accipientes, possent, secundum monita

Apostoli, « orationes, postulationes, obsecrat gratiarum actiones facere pro omnibus, pro rege et qui in sublimitate sunt, ut quietam et tranquillam vitam habeant. Et hoc bonum et acceptum coram Deo (*I Tim. II, 1 et seq.*). » Ideo magister gentium protestatur, cui « sollicitudo omnium ecclesiarum incumbit (*II Cor. II, 28*), » quique scopos regere per Spiritum sanctum constitutus ecclesiam Dei (*Act. XX, 26*). » Quibus ait: « Pasci in vobis est gregem Dei, providentes non coarctate sponte secundum Deum, neque turpis lucris sed voluntarie (*I Petr. V, 2*). » Cum enim dicitur: « Nemo militans Deo implicat se negotiis sæcularibus (*II Tim. II, 4*). » Quæ enim sunt negotia sæcularia, canones manifestant et inhihent perspicue, quodam qui in clero videntur electi propter lucra conductores alienarum possessionum fiant, et sæcularia negotia sub cura sua accipiant, Domini quæ ministerium parvipendentes, sæcularium vero darent domos, et propter avaritiam patrimonii sollicitudinem sumentes, decrevit sancta synodus nullum deinceps clericum aut possessiones ecclesie, aut negotiis sæcularibus se miscere pupillorum et orphanorum, aut si forte episcopus civitatis, ecclesiasticarum rerum sollicitudinem habere præcipiat, ut liquido patet, quia alia sunt negotia sæcularia, alia ecclesiastica. Nonne Moyse sæculo erat cum crebro « tabernaculum intrare exiret, qui intus contemplatione raptus (*Exod. III, 8*), » foris infirmantium negotiis urgebatur, Dei arcana considerans, foris onera carnalium habebat? Cujus typum sacerdotes in Ecclesia debent, ut dum foras exeunt ad execranda negotia pro necessitatibus subditorum, intus ad se reperiunt contemplationem mandatorum, sicut Petrus ait: « qui cælestibus secretis inseritur (*II Cor. XII, 2*), » tamen per condescensionis viscera carnalium negotiorum perscrutatur. Sic et Jacob ascendentes et descendentes angelos vidit (*Gen. XXVIII, 12*), quia videlicet rectores Ecclesiæ non solum Deo contemplatione perna appetunt, sed deorsum quoque ad misericordiam illius miserando descendunt. Et, dum sacerdotum horum facta imitantur et se custodiunt, et solum onera portant, et videntur tales esse, quod idem egregius prædicator dicit, ut « qui utuntur mundo tanquam non utantur, et qui gaudent mundo tanquam non gaudentes, et qui emunt tanquam possidentes (*I Cor. VII, 30*). »

EDICTUM DOMINI CONSTANTINI IMPERATORIS.

In nomine sanctæ et individuæ Trinitatis, Patris scilicet, et Filii, et Spiritus sancti, imperator Cæsar FLAVIUS CONSTANTINUS, in Christo Jesu, uno ex eadem Trinitate sancta, Salvatore, Domino Deo nostro fidelis, mansuetus, beneficus, Alemannicus, Gothicus, Sarmaticus, Germanicus, Britannicus, unicus, pius, felix, victor, ac triumphator, semper augustus, sanctissimo ac beatissimo Patri SILVESTRO, urbis Romæ episcopo et papæ, atque omnibus ejus successoribus, qui in sede beati Petri usque in finem sæculi sessuri sunt, pontificibus nec non et omnibus reverendissimis et Deo amabilibus catholicis episcopis eidem sacrosanctæ Rom. Ecclesiæ per hanc nostram imperialem constitutionem subjectis in universo orbe terrarum, nunc et in posteris cunctis retro temporibus constitutis, gratia, pax, charitas, gaudium, longanimitas, misericordia, a Deo Patre omnipotente et Jesu Christo Filio ejus, et Spiritu sancto cum omnibus vobis.

Ea quæ salvator et redemptor noster, Dominus noster Jesus Christus altissimi Patris Filius per suos sanctos apostolos Petrum et Paulum, interveniente Patre nostro Silvestro, summo pontifice et universali papa mirabiliter dignatus est operari, liquida narratione, per hujus nostræ imperialis institutionis paginam, ad cognitionem omnium populorum in universo orbe terrarum studuit propagare nostra mansuetissima serenitas. Primum quidem nostram fidem, quam a prælato beatissimo Patre et oratore nostro Silvestro universali pontifice docti sumus, intima cordis confessione ad instruendas omnium vestrum mentes proferentes, et ita demum Dei misericordiam super vos diffusam annuntiantes. Nosse enim vos volumus, sicut per anteriorem nostram sacram pragmaticam jussionem significavimus, nos a culturis idolorum, simulacris mutis et surdis manufactis, diabolicis compositionibus atque ab omnibus Satanæ pompis recessisse, et ad integram Christianorum fidem quæ est vera lux et vita perpetua pervenisse, credentes juxta id quod nos idem almi-ficus, summus Pater et doctor noster Silvester instruxit pontifex, *in Deum Patrem omnipotentem, factorem cæli et terræ, visibilibus omnium et invisibilibus. Et in Jesum Christum Filium ejus unigenitum Dominum nostrum, per quem creata sunt omnia. Et in Spiritum sanctum Dominum, et vivificantem universæ creaturæ, hos Patrem et Filium, et Spiritum sanctum confitemur, ita ut in Trinitate perfecta, et plenitudo sit divinitatis, et unitas potestatis, Pater Deus, Filius Deus, et Spiritus sanctus Deus, et tres unum sunt in Jesu Christo.* Tres itaque formæ, sed una potestas. Nam sapiens retro semper Deus edidit ex se, per quod semper erant gignenda sæcula, Verbum. Et, quando eodem solo suæ sapientiæ Verbo universam ex nihilo formavit creaturam, cum eo erat cuncta suo arcano componens mysterio, igitur perfectis cælorum

A virtutibus, et universis terræ materiis pio sapientiæ suæ nutu ad imaginem et similitudinem suam **57** primum de limo terræ fingens hominem hunc in paradiso posuit voluptatis. Quem antiquus serpens et hostis invidens diabolus per amarissimum ligni vetiti gustum, exsulem ab eisdem fecit gaudiis (*Gen. 1, 11*), eoque expulso non desinit sua venenosa, multis modis protelare jacula, ut a via veritatis humanum abstrahens genus, idolorum culturæ, videlicet creaturæ, et non Creatori deservire suadeat, quatenus per hos eos quos suis voluerit irretire insidiis, secum æterno efficiat concremandos supplicio. Sed Deus noster, misertus plasmatis sui, dirigens sanctos suos prophetas, per quos lumen futuræ vitæ, adventum videlicet Filii sui Domini Dei et salvatoris nostri Jesu Christi, annuntians misit eundem unigenitum Filium suum et sapientiæ Verbum. Qui, descendens de cælis propter nostram salutem, natus de Spiritu sancto ex Maria virgine, *Verbum caro factum est, et habitavit in nobis (Joan. 1, 14)*, non amisit quod fuerat, sed cœpit esse quod non erat. Deum perfectum et hominem perfectum ut Deus, mirabilia perficiens, et ut homo humanas passiones sustinens, ita Verbum hominem et Verbum Deum, prædicante Patre nostro Silvestro summo pontifice, intelligimus, ut verum Deum, verum hominem fuisse nullo modo ambigamus. Electisque duodecim apostolis, miraculis coram eis et innumerabilis populi multitudine coruscavit. Confitemur eundem Dominum Jesum Christum adimplese legem et prophetas, passum, crucifixum secundum Scripturas, tertia die a mortuis resurrexisse, assumptum in cælos, atque sedentem ad dexteram Patris. Inde venturum judicare vivos et mortuos, cujus imperii non erit finis. Hæc est enim fides nostra, catholica, orthodoxa, a beatissimo Patre nostro Silvestro summo pontifice nobis prolata.

Exhortans idcirco omnem populum, et diversas gentium nationes hanc fidem tenere, colere et prædicare, et in sanctæ Trinitatis nomine aptissime gratiam consequi, et Dominum nostrum Jesum Christum salvatorem, qui cum Patre et Spiritu sancto per infinita sæcula vivit et regnat. Quem Silvester, beatissimus Pater noster universalis, prædicat pontifex corde devoto adorare. Ipse enim Dominus noster misertus mihi peccatori, misit sanctos suos apostolos ad visitandum nos, et lumen sui splendoris infulsit nobis, et abstractum a tenebris ad veram lucem et agnitionem me venisse gratulamini. Nam, dum valida squaloris lepra totam mei corporis invasisset carnem, et multorum medicorum convenientium cura adhiberetur, nec ullius quidem cura promeruissemus salutem, ad hoc venerunt sacerdotes Capitolii dicentes, mihi debere fieri fontem in Capitolio et compleri hunc innocentium sanguine, et in eo calente loco me posse mundari. Et secundum eorum dicta, aggregatis plurimis innocentibus

infantibus, dum vellent sacrilegi paganorum sacerdotes eos mactari, et ex eorum sanguine fontem repleri, cernens serenitas nostra lacrymas matrum eorum, illico exhorruì facinus, miseratusque eas, proprios illis restitui præcepimus filios suos, datisque vehiculis et donis concessis gaudentes, ad propria relaxavimus.

Eadem igitur transacta die, per nocturna nobis facta silentia, dum somni tempus advenisset, adsunt apostoli sanctus Petrus et Paulus, dicentes mihi: « Quoniam flagitiis posuisti terminum, et effusionem sanguinis innocentis horruisti, missi sumus a Christo Domino Deo nostro dare tibi sanitatis recuperandæ consilium. Audi ergo monita nostra, et fac quodcunque indicamus tibi. Silvester, episcopus hujus civitatis, ad montem Soractæ persecutiones tuas fugiens, in cavernis petrarum cum suis clericis latebram fovet, hunc ad te cum adduxeris, ipse tibi piscinam pietatis ostendet, in qua dum te tertio meriserit, omnis te valetudo ista deseret lepræ. Quod dum factum fuerit, hanc vicissitudinem tuo salvatori compensa, ut omnes jussu tuo per totum orbem restaurentur ecclesiæ. Te autem ipsum in hac parte purifica, ut relicta omni superstitione idolorum, Deum vivum et verum, qui solus est et verus, adores et excolas, ut ad voluntatem attingas. » Exsurgens igitur a somno, protinus juxta id quod a sanctis apostolis admonitus sum, peregi, advocatoque eodem præcipuo et magnifico Patre et illuminatore nostro Silvestro, universali papa, omnia a sanctis apostolis mihi præcepta dixi verba. Percontati sumus ab eo qui isti dii essent Petrus et Paulus. Ille vero non eos deos vere dici, sed apostolos salvatoris nostri Domini Dei Jesu Christi respondit. Et rursus interrogare cœpimus eundem beatissimum papam, utrum istorum apostolorum imagines expressas haberet, ut ex pictura disceremus hos esse quos revelatio docuerat. Tunc idem venerabilis Pater imagines eorumdem apostolorum per diaconum suum exhiberi præcepit, quas dum aspicerem et eorum, quos in somno videram figuratos in ipsis imaginibus cognovissem vultus, ingenti clamore coram omnibus satrapis meis confessus sum eos esse quos in somno videram.

Ad hæc beatissimus idem Silvester Pater noster, urbis Romæ episcopus indixit nobis pœnitentiæ tempus intra palatium nostrum Lateranense, in uno cilicio, ut omnia quæ a nobis impie peracta atque injuste disposita fuerant, vigiliis, jejuniis atque lacrymis et orationibus apud Dominum nostrum Jesum Christum salvatorem impetramus. Deinde per manus impositionem clericorum usque ad ipsum præsulem veni, ibique renuntians Satanæ, pompis et operibus ejus, vel universis idolis manufactis, credere me in Deum Patrem omnipotentem, factorem cœli et terræ, visibilibus et invisibilibus, et in Jesum Christum Filium ejus unicum Dominum nostrum, qui natus est de Spiritu sancto ex Maria virgine, spontanea voluntate coram omni populo professus sum.

Benedictoque fonte, illic me trina mersione unda salutis purificavit. Positoque me in fontis gremio manum de cœlo me contingentem propriis oculis vidi. De qua mundus exsurgens ab omni me lepræ squalore mundatum agnoscite, levatoque me de venerabili fonte indutus vestibus candidis septiformis gratiæ sancti Spiritus consignationem adhibuit beati chrismatismis unctione, et vexillum sanctæ crucis in mea fronte linivit dicens: *Signat te Deus sigillo fidei suæ: In nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti, in consignatione fidei.* Cunctusque clerus respondit, *Amen.* Et adjecit præsul: *Pax tibi.* Prima itaque die post perceptum sacri baptismatis mysterium et post curationem corporis mei a lepræ squalore agnovi non esse alium Deum nisi Patrem et Filium et Spiritum sanctum, quem beatus Silvester papa prædicat, *trinitatem in unitate, unitatem in trinitate.* Nam omnes dii gentium quos usque hactenus colui, dæmonia, opera hominum manufacta comprobantur. Etenim quantam potestatem idem Salvator noster suo apostolo beato Petro contulerit in cœlo ac terra lucidissime nobis idem venerabilis Pater edixit, dum fidelem eum in sua interrogatione inveniens ait: « Tu es Petrus et super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam et portæ inferi non prævalebunt adversus eam (*Matth. xvi, 18.*) » Advertite potentes et aure cordis intendite, quid bonus Magister et Dominus suo discipulo adjunxit, inquiring: « Quodcunque ligaveris super terram, erit ligatum et in cœlis (*Ibid. 19.*) » Mirum est hoc valde et gloriosum in terra ligare et solvere, et in cœlo ligatum et solutum esse. Et, dum hæc prædicante beato Silvestro agnoscerem et beneficiis ipsius beati Petri integerrime sanitati me comperi restitutum, utile judicavimus una cum omnibus nostris satrapis et universo senatu, optimatibus meis, etiam et cuncto populo Romano gloriæ imperii subjacenti, ut sicut in terris vicarius Filii Dei esse videtur constitutus, etiam et pontifices, qui ipsius principis apostolorum gerunt vices principatus, potestatem amplius quam terrenam, imperialis nostræ serenitatis mansuetudo habere videtur concessam a nobis nostroque imperio obtineant, eligentes nobis ipsum principem apostolorum vel ejus vicarios firmos apud Deum esse patronos, et sicut nostra est terrena imperialis potentia, ejus sacrosanctam Romanam ecclesiam decrevimus veneranter honorare et amplius quam nostrum imperium et terrenum thronum sedem sacratissimam beati Petri gloriose exaltari, tribuentes ei potestatem et gloriæ dignitatem atque vigorem et honorificentiam imperialem, atque decernentes sancimus, ut principatum teneat tam super quatuor præcipuas sedes Antiochenam, Alexandrinam, Constantinopolitanam, et Hierosolymitanam, quamque etiam super omnes in universo orbe terrarum Dei Ecclesias. Et pontifex, qui pro tempore ipsius sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ exstiterit, celsior et princeps cunctis sacerdotibus totius mundi exsistat, et ejus judicio quæque ad cultum Dei, vel fidei Christiano-

rum stabilitatem procurandam fuerint disponantur, justum quippe est ut ibi lex sancta caput teneat principatus, ubi sanctarum legum institutor Salvator noster beatum Petrum apostolatus obtinere præcepit cathedram, ubi, et crucis patibulum sustinens, beatæ mortis sumpsit poculum, sui que Magistri et Domini imitator apparuit. Et ibi gentes pro Christi nominis confessione colla flectant ubi eorum doctor, beatus Puulus apostolus pro Christo extenso collo martyrio coronatus est, illic usque in finem quærant doctorem ubi sanctum doctoris quiescit corpus, et ibi proni ac humiliati cœlestis regis Dei salvatoris nostri Jesu Christi famulentur officio, ubi superbi terreni regis serviebant imperio. Interea nosse volumus omnem populum universarum gentium ac nationum, per totum orbem terrarum construxisse nos, intra palatium nostrum Lateranense eidem salvatori nostro Domino Jesu Christo ecclesiam a fundamentis cum baptisterio, et duodecim nos sciatis de ejus fundamentis, secundum numerum duodecim apostolorum, cophinos terræ onustatos propriis asportasse humeris, quam sacrosanctam Ecclesiam caput et verticem omnium Ecclesiarum universo orbe terrarum dici, coli, venerari ac prædicari sancimus, sicut per alia nostra imperialia decreta constituimus. Construximus itaque ecclesias beatorum Petri et Pauli, primorum apostolorum, quas auro et argento locupletavimus, ubi et sacratissima eorum corpora cum magno honore recondentes, thecas ipsorum ex electro cui nulla fortitudo prævalet elementorum construximus, et crucem ex auro purissimo, et gemmis pretiosissimis per singulas eorum thecas posuimus, et clavis aureis confiximus. Quibus pro concinnatione luminariorum, possessionum prædia contulimus, et rebus diversis eas ditavimus, et per nostram imperialem jussionem sacram, tam in oriente quam in occidente vel etiam septentrionali et meridiana plaga, videlicet in Judæa, Græcia, Asia, Thracia, Africa et Italia, vel diversis insulis nostra largitate eis concessimus, ea prorsus ratione ut per manus beatissimi Patris nostri Silvestri pontificis successorumque omnia disponantur. Gaudeat enim una nobiscum omnis populus et gentium nationes universo orbe terrarum exhortantes omnes ut Deo nostro et salvatori Jesu Christo immensas una nobiscum referatis gratias, quam ipse Deus in cœlis desuper et in terra deorsum, qui nos, per suos sanctos apostolos visitans, sanctum baptismatis sacramentum percipere, et corporis sanitate dignos efficit, pro quo concedimus ipsis sanctis apostolis, dominis meis beatissimis Petro et Paulo, et per eos etiam beato Silvestro Patri nostro summo pontifici et universalis urbis Romæ papæ, et omnibus ejus successoribus pontificibus, qui usque in finem mundi in sede beati Petri erunt sessuri, atque de præsentem concedimus palatium imperii nostri Lateranense quod omnibus in toto orbe terrarum præfertur atque præcellit palatiis, deinde diadema, videlicet coronam capitis nostri simulque pallium, vel mitram,

phrygium, necnon et superhumerales, videlicet lorum quod imperiale circumdare assolet collum, verum etiam et chlamydem purpuream atque tunicam coccineam, et omnia imperialia indumenta, seu et dignitatem imperialium præsentium equitum, conferentes etiam et imperialia sceptrum, simulque et cuncta signa atque banna etiam et diversa ornamenta imperialia, et omnem processionem imperialis culminis et gloriam potestatis nostræ.

58 Viris enim reverendissimis, clericis diversis ordinibus, eidem sacrosanctæ Rom. Ecclesiæ servientibus illud culmen singularitatem, potentiam et præcellentiam habere sancimus, cujus amplissimus noster senatus videtur gloria adornari, id est patricios atque consules effici, necnon et cæteris dignitatibus imperialibus eos promulgantibus decorari. Et sicut imperialibus militia, ita et clerum sanctæ Romanæ Ecclesiæ ornari decernimus. Et quemadmodum imperialis potentia officiis diversis cubiculariorum, nempe hostiarorum, atque omnium excubiarum ornatu, ita et sanctam Romanam Ecclesiam decorari volumus, et ut amplissime pontificale decus præfulgeat, decernimus et hoc ut clerici ejusdem sanctæ Romanæ Ecclesiæ manipulis et lintheaminibus, id est candidissimo colore decorari equos et ita equitari. Et sicut noster senatus calceamentis utitur cum udonibus, id est candido lintheamine illustrati, ut sicut cœlestia, ita et terrena ad laudem Dei decorentur. Præ omnibus autem licentiam tribuentes ipsi sanctissimo Patri nostro Silvestro, urbis Romæ episcopo, et papæ et omnibus, qui post eum in successum et perpetuis temporibus advenerint beatissimis pontificibus pro honore et gloria Christi Dei nostri, in eadem Dei magna catholica et apostolica Ecclesia, ex nostro judicio quem placatus proprio consilio clericare voluerit, et in numero religiosorum clericorum connumerare nullum ex omnibus præsumptem superbe agere. Decrevimus itaque et hoc, ut idem venerabilis Pater noster Silvester, summus pontifex, vel omnes ejus successores pontifices diadema, videlicet coronam quam ex capite nostro illi concessimus, ex auro purissimo et gemmis pretiosis uti debeant, et eorum capite ad laudem Dei pro honore beati Patri gestare, ipse vero beatissimus papa super coronam clericatus quam gerit ad gloriam beati Petri omnino ipsa ex auro non est passus uti corona, phrygium quoque candido nitore splendidum resurrectionem Dominicam designans, ejus sacratissimo vertici manibus nostris imposuimus, et tenentes frenum equi illius, pro reverentia beati Petri stratoris officium illi exhibuimus, statuantes eodem phrygio omnes ejus successores singulariter uti in processionibus ad imitationem imperii nostri. Unde ut pontificalis apex non vilescat, sed magis amplius quam terreni imperii dignitatis et gloriæ potentia decoretur, ecce tam palatium nostrum, ut prædictum est, quamque Romanæ vobis, et omnes Italiæ seu occidentalium regionum, provincias, loca et civitates præfato beatissimo

pontifici nostro Silvestro universali papæ concedimus atque relinquimus, et successorum ipsius pontificum potestati et ditione firma imperiali censura per hanc divalem nostram sacram potestatem et pragmaticum constitutum decernimus disponendum, atque juri sanctæ Romanæ Ecclesiæ concedimus permansurum. Unde congruum prospeximus nostrum imperium, et regni potestatem orientalibus transferri et transmutari regionibus, et in Bizantiæ provinciæ, in optimo loco, nomini nostro civitatem ædificari, et nostrum illic constitui imperium, quoniam ubi principatus sacerdotum et Christianæ religionis caput, ab imperatore cœlesti constitutum est, justum non est ut illic imperator terrenus habeat potestatem; hæc vero omnia quæ per hanc nostram imperialem sacram, et per alia divalia decreta statuimus atque confirmavimus, usque in finem mundi illibata et inconcussa permanenda decernimus. Unde coram Deo vivo, qui nos regnare præcepit, et coram terribili ejus judicio obtestamur, per hoc nostrum imperiale constitutum, omnes nostros successores, imperatores, vel cunctos optimates, satrapas etiam amplissimum senatum et universum populum in toto orbe terrarum, nunc, et in posterum cunctis temporibus, imperio nostro subjacentem, nulli eorum quoquomodo licere

A hæc quæ a nobis imperiali sanctione sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ vel ejus omnibus pontificibus concessa sunt, refragari aut confringere vel in quoquam convellere. Si quis autem (quod non credimus) in hoc temerator aut contemptor extiterit, æternis condemnationibus subiaceat innodatus, et sanctos Dei principes apostolorum Petrum et Paulum, sibi in præsentem et futura vita sentiat contrarios, atque in inferno inferiori concrematus cum diabolo et omnibus deficiat impiis. Hujus vero imperialis decreti nostri paginam propriis manibus roborantes, super venerandum corpus beati Petri principis apostolorum posuimus, ibique eidem cum apostolo spondentes nos cuncta inviolabiliter conservare, et nostris successoribus imperatoribus conservanda in mandatis relinquere, Patri nostro Silvestro summo pontifici et universali papæ, ejusque cunctis successoribus pontificibus Domino Deo et salvatore nostro Jesu Christo annuente tradimus perenniter atque feliciter possidenda. Et subscriptio imperialis, divinitas vos conservet per multos annos, sanctissimi ac beatissimi Patres. Datum Romæ, sub tertio die Kalen. Aprilium, domino nostro Flavio Constantino Augusto quarto et Gallicano IV, viris clarissimis consulibus.

QUO TEMPORE ACTUM SIT NICÆNUM CONCILIUM.

Canones generalium conciliorum a temporibus Constantini cœperunt. In præcedentibus namque annis persecutione fervente, docendarum plebium, nisi quæ a Romana processerunt sede, minime datur facultas. Inde Christianitas in diversas hæreses scissa est, quia non erat licentia episcopis in

unum convenire nisi tempore supradicti imperatoris, ipse enim dedit facultatem Christianis libere congregari. Sub hoc etiam sancti Patres, in concilio Nicæno de omni orbe terrarum convenientes juxta fidem evangelicam et apostolicam, secundum post apostolos symbolum tradiderunt.

PRÆFATIO NICÆNI CONCILII.

Beatissimo Silvano in urbe Roma apostolicæ sedis antistite, Constantino Augusto et Licinio Cæsare, consulatu Paulini et Juliani virorum clarissimorum, ab Alexandro trecentesimo tricesimo sexto anno, mense Julio, XIII Kalen. Julii, propter insurgentes hæreses fides catholica exposita est apud Nicæam Bythinæ, quam sanctam et reverendissima Romana complectitur et veneratur Ecclesia, quippe quam trecenti decem et octo Patres mediantibus Victore atque Vincentio religiosissimis Romanæ sedis presbyteris, inspirante Deo, ad obstruenda Arii venena protulerunt. Nam et nonnullæ regulæ subnexæ sunt, quas memorata suspiciens confirmavit Ecclesia. Sciendum est sane ab omnibus catholicis, quoniam sancta Ecclesia Romana nullis synodidis decretis prælata est, sed evangelica voce Domini, et Salvatoris nostri primatum obtinuit, ubi dixit beato Petro apostolo: « Tu es Petrus et super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, et portæ inferi non prævalebunt adversus eam. Et tibi dabo claves regni cœlorum, et quæcunque ligaveris super terram erunt ligata et in

cælo, et quæcunque solveris super terram erunt soluta et in cælo (*Matth.* xvi, 18, 19). » Adhibita est etiam societas in eadem Romana urbe beatissimi apostoli Pauli, vasis electionis, qui uno die, unoque tempore gloriosa morte cum Petro, sub principe Nerone, agonizans coronatus est, et ambo pariter Ecclesiam sanctam Romanam Christo Domino consecraverunt, aliisque urbibus omnibus in universo mundo sua potentia, atque venerando triumpho prætulerunt. Et licet pro omnibus assidua apud Dominum omnium sanctorum fundatur oratio, his tamen verbis Paulus beatissimus apostolus Romanis proprio chirographo pollicetur, dicens: « Testis enim mihi est Deus, cui servio in spiritu meo in Evangelio Filii ejus quod sine intermissione memoriam vestri facio in orationibus meis (*Rom.* i, 9, 10). » Prima ergo sedes cœlesti beneficio Romanæ Ecclesiæ, quam beatissimi Petrus atque Paulus suo martyrio dedicarunt. Secunda autem sedes apud Alexandriam beati Petri nomine a Marco ejus discipulo atque evangelista consecrata est, quia et ipse in Ægypto

primus verbum veritatis directus a Petro prædicavit, et gloriosum suscepit martyrium. Cui venerabilis successit Abilius. Tertia vero sedes apud Antiochiam ejusdem beati Petri apostoli habetur honorabilis, quia illic, priusquam Romam veniret, habitavit, et Ignatium episcopum constituit, et illic primum nomen Christianorum novellæ gentis exortum est. Nam et Hierosolymitanus episcopus, pro tanti loci reverentia, ab omnibus habetur honorabilis. Maxime quod illic primus beatissimus Jacobus, qui dicebatur justus, qui etiam secundum carnem frater Domini nuncupatus est, a Petro, Jacobo et Joanne apostolis est episcopus ordinatus, itaque, secundum antiquorum Patrum definitionem, sedes prima in Hierosolymis esse minime dicitur, ne forte ab infidelibus aut idiotis sedes Domini nostri Jesu Christi, quæ in cælo est, in terra esse putaretur. Etenim sedes ejus cælum, terra autem scabellum pedum ejus, quoniam ipse est, per quem omnia facta sunt, et sine quo factum est nihil (*Joan.* 1, 3), « quoniam ex ipso, et per ipsum, et in ipso sunt omnia, ipsi gloria in sæcula sæculorum. Amen (*Rom.* II, 36). »

Apud Ephesum vero beatissimus Joannes, apostolus et evangelista, multo tempore post Domini resurrectionem et ascensionem in cælos, divina inspiratione Evangelium conscripsit atque requievit. Et ob hoc episcopus Ephesinus, pro tanti apostoli et evangelistæ memoria, cæteris episcopis metropolitanis in synodis honorabiliorem obtinet sedem.

Sed quoniam de concilio Nicæno disserendum est, quæ hæc fecit causa, ut post illam apostolorum gloriosam prædicationem, quæ in omnem terram mirabiliter diffusa est, sub Constantino Augusto tanti congregarentur episcopi? Rufini nobis decimus liber, qui conjunctus est novem libris ecclesiasticæ Historiæ quos vir eruditissimus Eusebius Cæsariensis edidit, necessario præfertur ad medium, ut parva quæ ejus inter initia de Arii perversitate conscripta sunt, memorentur, quia dubium non est, ideo trecentos decem et octo sanctissimos Patres, ex universo orientali orbe in Nicæa Bithyniæ congregatos, ut Arii impium dogma Christi auxilio funditus damnaretur. Et salubri providentia constitueretur quod in sancta catholica Ecclesia debeat observari. Item ad locum ex libro decimo Rufini: Igitur cum apud Alexandriam post Achillem, qui Petri martyrio successit, suscepisset Alexander sacerdotium, quia pax nostris et quies a persecutionibus erat, atque Ecclesiarum gloria confessorum meritis gaudebat, prosperitas rerum nostrarum domestica contentione turbabatur. Etenim presbyter quidam apud Alexandriam, nomine Arius, vir ipse et forma magis quam virtute religiosus, sed gloriæ laudisque et novitatis improbe percipidus, prava quædam de Christi fide proferre, et quæ arte inquisitionis invenerat cœpit. Abscindere enim, ac separare ab illa æterna et inoffabili Dei Patris substantia vel natura Filium conabatur. Quæ res in Ecclesia plurimos conturbabat, et a dulci mentis tranquillitate dimovebat. Sed cum Alexan-

der, episcopus, natura lenis et quietus, assidue commotionibus Arium cuperet a pravo incepto et assertionibus impiis revocare, nec tamen res ex sententia procederet, et quod plerosque quodam contagio pestiferæ assertionis infecerat, non solum apud Alexandriam, verum et per alias provincias disperserat urbes, perniciosum fore credens, si dissimularet a talibus, plurimis consacerdotibus suis rem indicat. Quæstio laicis innotescit. Sermo usque ad aures religiosi principis (quippe qui omni studio et diligentia curaret quæ nostra sunt) pervenit. Tum ille ex sententia sacerdotum apud urbem Nicæam

59 episcopale concilium convocat, trecentis ibique Arium decem et octo episcopis residentibus adesse jubet, ac de ejus propositionibus et quæstionibus judicare. Sed in eo concilio admirabile factum principis non puto reticendum. Etenim cum ex omnibus pene locis episcopi convenissent, et, ut fieri solet, diversis ex causis inter se quædam jurgia detulissent, interpellabatur frequenter a singulis, offerebantur libelli, culpæ proferebantur, et magis ad hæc quam ad id pro quo fuerat ventum animos dabant. At ille, videns quod per hujusmodi jurgia causa summi negotii frustraretur, diem certum statuit quo unusquisque episcoporum, si quid querimoniæ habere videretur, deferret. Cum resedisset, suscepit a singulis libellos. Quos simul omnes in sinu suo continens nec in eis quod contineretur aperiens, ait ad episcopos: « Deus vos constituit sacerdotes, et potestatem vobis dedit de nobis quoque judicandi. Et ideo nos a vobis recte judicamur, vos autem non potestis ab hominibus judicari. Propter quod Dei solius inter vos exspectate judicium, ut et vestra jurgia quæcunque sunt ad illud divinum reserventur examen, vos etenim nobis a Deo dati estis dii. Conveniens non est ut homo judicet deos, sed ille solus de quo scriptum est: « Deus stetit in synagoga deorum, in medio autem deos discernit (*Psal.* LXXXI, 1). » Et ideo, his omissis, alia quæ ad fidem Dei pertinent absque ulla animorum contentione discutite. Cum hæc dixisset omnes querimoniarum libellos jussit exuri, ne innotesceret illi odium et suggillatio sacerdotum. Verum cum per dies multos in episcoporum concilio de fide quæstio verteretur, et nonnulli diversa sentirent ac vehementer ceptis Arii faverent, plures tamen erant qui impium execrarentur inceptum. Cumque in eodem concilio esset confessorum magnus numerus sacerdotum, omnes Arii novitibus adversabantur. Favebant vero ei viri in quæstionibus callidi, et ob id simplicitati fidei adversabantur. Quantam vero habeat virtutem fidei simplicitas, etiam ex his quæ ibi gesta sunt, cognoscimus. Etenim cum pro studio religiosi imperatoris ex omni terra sacerdotes Dei convenissent, opinione commoti philosophi quoque et dialectici valde nobiles et opinatissimi convenerunt. In quibus quidam insignis in arte dialectica per dies singulos conflictum summi certaminis cum episcopis nostris viris æque in dialectica non improbabilius eruditissimis mo-

vebat. Et siebat ingens spectaculum convenientibus ad audiendum doctis et litteratis viris. Nec tamen ullo genere philosophus concludi a quodam poterat aut constringi. Tanta enim dicendi arte objectis quæstionibus occurrebat, ut ubi maxime putaretur astrictus velut anguis lubricus elaberetur. Sed ut ostenderet Deus, quia « non in sermone regnum Dei, sed in virtute consistit (I Cor. iv, 20), » quidam ex confessoribus, simplicissimæ naturæ vir, et nihil aliud sciens « nisi Christum Jesum, et hunc crucifixum (I Cor. ii, 2), » inter cæteros auditores episcopos aderat. Qui cum vidisset philosophum insultantem nostris, et callida se disputationis arte jactantem, poscit ab omnibus locum velle se paucis cum philosopho sermocinari. Tum vero nostri qui simplicitatem viri et imperitiam in sermone duntaxat nossent, pavere et velut pudorem quemdam pati ne forte apud callidos homines risui efficeretur sancta simplicitas. Perstitit tamen senior, et hinc movit sermonis exordium. « In nomine, inquit, Jesu Christi, philosophe, audi quæ vera sunt. Deus unus est qui fecit cælum et terram, quique homini quem de limo terræ formaverat spiritum dedit, universa quæ videntur sibi virtute Verbi sui creavit, et Spiritus sui sanctificatione firmavit, hoc verbum ac sapientia quam nos Filium dicimus humanos miseratus, errores ex Virgine nascitur, et per passionem mortis a perpetua nos morte liberavit, ac resurrectione sua æternam nobis contulit vitam, quem expectamus judicem omnium quæ egerimus esse venturum. Credis hæc ita esse, philosophe? » At ille acsi nunquam ullum sermonem contradicendi didicisset, ita obstu-

A pefactus virtute dictorum mutus ad omnia hoc solum potuit respondere : Ita sibi videri, nec aliud verum esse quam dixerat. Tunc senior hæc inquit : Si ita esse credidisti, surge, et sequere me ad Dominicum, et hujus fidei signaculum suscipe. Et ita philosophus Christianus effectus tandem se gratulatus est victum. In illo etiam concilio fuit Paphnutius homo Dei episcopus Ægypti, in quo tanta virtute inerat gratia, ut signa per eum non minus quam dudum per apostolos fierent. Quo etiam in tempore et Spyridion Cyprius episcopus insignis habebatur. Tales igitur in illis adhuc temporibus multi viri in Ecclesiis Domini refulgebant, ex quibus plurimi in illo concilio fuerunt. Interea per dies singulos agitabatur conventus, nec facile aut temere tanta statuere audebant, et vocabatur Arius frequenter in concilium, et assiduo tractatu assertiones ejus discutiebantur, et quod adversum hæc tenere deberent ac statui summa cum deliberatione quærebant. Verum post diutinum multumque tractatum placuit omnibus ac velut uno cunctorum ore et corde decernitur *Omou-sion* conscribi debere, id est ejusdem cum Patre substantiæ Filium confiteri. Atque firmissima omnium sententia pronuntiatur. Decem et septem soli tunc fuisse dicuntur quibus Arii magis fides placeret extrinsecus creatum Dei Filium ex nullis substantibus, et non ex ipsa Patris deitate progenitum confirmantes. Defertur ad Constantinum sacerdotalis concilii sententia. Ille tanquam a Deo prolatam veneratur. Cui si quis tentasset obniti velut contra divina statuta venientem, in exsilium se protestatur acturum. *Explicit præfatio.*

INCIPIUNT CAPITULA NICÆNI CONCILII.

1. De Eunuchis qui seipsos abscindunt.
2. De his qui post baptismum statim ad clerum applicantur.
3. De subintroductis mulieribus.
4. Qualiter episcopi debeant ordinari.
5. De excommunicatis clericis vel laicis.
6. De primatibus episcoporum metropolitanorum.
7. De honore episcopi Hierosolymitani.
8. De Novatianis.
9. De presbyteris sine examinatione constitutis.
10. De lapsis clericis ordinatis.
11. De his qui sponte lapsi sunt qualiter debeant **D**penitere.
12. De excommunicatis a sæculo exeuntibus.
13. De cathecuminis lapsis.
14. De diaconibus, ne corpus Christi tradant presbyteris, vel ante presbyteros communicent.
15. De clericis temere ab Ecclesia recedentibus.
16. De presbyteris, et diaconibus vel clericis qui ad alias civitates transeunt.
17. De clericis alienis sine conniventia proprii episcopi ab alio in sua ecclesia non ordinandis.
18. De clericis usuram vel ampliationem accipientibus.
19. De Paulianistis et Cataphrigris rebaptizandis.
20. De diebus Dominicis et Pentecostes, ut in eis stantes oremus.

INCIPIUNT CANONES NICÆNI CONCILII.

Quod actum est sub Constantino imperatore Paulino et Juliano consulibus fratribus, an. 363, III Kal. Jul.

Cum convenisset hoc sanctum et magnum concilium apud Nicæam civitatem provinciæ Bithyniæ, statuta sunt ab eis hæc quæ infra scripta sunt, ex *Græco in Latinum versa sermonem.*

1. Si quis in ægritudine vel a medicis sectus est, vel a barbaris castratus, placuit ut iste permaneat in clero. Si quis autem sanus seipsum abscindat, etiamsi est in clero, cessare debet et ex hoc nullum

oportet ordinari. Sicut autem de his qui vel erint hæc vel ausi sunt seipos abscindere, hæc dicimus, statuta sunt. Ita si qui a barbaris dominis suis secti, et probabilis vitæ sint, scribit ecclesiastica regula in clerum.

Quoniam multa sive per necessitatem, sive ex que causa contra regulam gesta sunt, ita ut ex vita gentili nuper adhuc catechizati, vel i statim ad spiritualem baptismum venissent, nunc cum baptizati sunt, etiam ad episcopatum ad presbyterium proveci sunt. Recte igitur est de cætero nihil tale debere fieri. Nam more opus est ut sit catechumenus, et postquam multa probatione indiget. Evidens nam apostolicum præceptum dicens: « Non ne forte elatus in iudicium incurrat et laudis diaboli (I Tim. III, 6). » Si vero procedente et aliquod peccatum admiserit, et convictus vel tribus testibus fuerit, cesset a clero qui odii est. Si quis vero præter hæc facit, tanquam contraria statutis sancti concilii gerens, ipse abicitur de statu sui cleri.

In omnibus modis interdixit sancta synodus ne episcopo, neque presbytero, neque diacono, ulli clericorum omnino licere habere secum mulierem extraneam, nisi forte mater, aut soror, vel frater, aut amita, vel matertera sit. In his namque personis, et harum similibus omnis quæ suspicio est declinatur, qui autem hæc agit periclitatur de clero.

Episcopum oportet ab omnibus episcopis, si testis, qui sunt in provincia ejus ordinari. Si hoc difficile fuerit, vel aliqua urgente necessitate itineris longitudine, certe tres episcopi in unum esse congregati, ita ut etiam catechizati qui absentes sunt consensum litteris teneant, sufficiant ordinationem. Potestas sane vel competere debet per singulas provincias ad metropolitanum episcopum.

Interdicitur ista sententia, ut hi qui ab aliis nunciuntur ab aliis ad communionem non recipiantur. Requiritur sane si forte aliqua indignitas aut contentione, aut qualibet commotione in sui excommunicati sint. Ut ergo digna hæc examinatione perquiri recte visum est, per quatuordecim annos, in singulis provinciis bis in anno concilium fieri, ut simul in unum concilium ex communi provincia hujusmodi examinationes, ut ita demum hi qui ob culpas episcoporum suorum offensas merito contraxerunt, etiam a cæteris excommunicati similiter puniantur, quousque in communi vel ipsi episcopum vel fuerit humaniorem circa eos ferre sententiam habeatur autem semel concilium ante dies octiduum, ut omnibus, si quæ sunt, simultantur aputatis, mundum solemne Deo munus possit.

Secundum vero agatur circa tempus au-

et Pentapoli, ut Alexandrinus episcopus horum omnium habeat potestatem, quoniam quidem et Romano episcopo parilis mos est. Similiter autem et apud Antiochiam 60 cæterasque provincias honor suis unicuique servetur Ecclesiæ. Per omnia autem manifestum est quod si quis præter voluntatem et conscientiam metropolitani episcopi fuerit ordinatus, hunc concilium magnum et sanctum censuit non debere esse episcopum. Sane si communi omnium consensu rationabiliter probato, secundum ecclesiasticam regulam duo vel tres animositate ducti, per contentionem contradicant, obtineat plurimum sententiam sacerdotum.

VII. Quoniam mos antiquus obtinuit, et vetusta traditio ut Eliæ, id est Hierosolymorum episcopo honor deferatur, habeat consequenter honorem, manente tamen metropolitanæ civitatis propria dignitate.

VIII. Si qui voluerint venire ad Ecclesiam catholicam ex Novatianis, placuit sancto concilio ut ordinentur et sic maneant in clero. Ante omnia autem hanc habeant confessionem, quam per Scripturam exigere oportet, ut fateantur se communi consensu catholicæ Ecclesiæ statuta observaturos, id est communicaturos se, et his qui forte secundas nuptias experti sunt, vel his qui persecutionis tempore lapsi sunt, quibus tamen lapsis penitentiam modus et tempus ascriptum est, ut in omnibus sequantur ea quæ in Ecclesia catholica observantur. Et sicubi iidem ipsi fuerint inventi, sive in vicis seu in urbibus clerici ordinati a catholicis, sic etiam in clero persistent, unusquisque tamen in suo ordine. Si vero episcopus vel presbyter catholicæ Ecclesiæ fuerit ad quem aliqui ex his accedunt, certum est quod episcopus quidem catholicus suam habeat dignitatem. Similiter autem presbyteri et diaconi habeant. Hi vero qui ab istis veniunt, si forte episcopus fuerit, habeat sacerdotii dignitatem, nisi forte placeat episcopo catholico concedere ei etiam episcopalis nominis honorem. Si vero non placuerit inveniat ei locum, ut sit in parochia coepiscopus, aut in clero presbyter, et in civitate una non videantur duo episcopi esse, et ille omnimode in clero permanere videatur.

IX. Si qui sine examinatione promoti presbyteri sunt, et postea examinati, confessi sunt peccata sua, et cum confessi fuissent, contra regulam venientes homines manus eis temere imposuerunt, hos ecclesiasticus ordo non recipit. In omnibus enim quod irreprehensibile est defendit Ecclesia.

X. Quicumque ex lapsis per ignorantiam sunt ordinati, vel contemptum eorum qui eos ordinaverunt, hoc non præjudicat regulæ ecclesiasticæ, cum enim compertum fuerit deponantur.

XI. Placuit sanctæ synodo, licet indigni sint misericordiam, tamen aliquid circa eos humanitatis ostendi. Si quos ergo ex animo poenitet tribus annis inter poenitentes habeantur. Si tamen fideles sunt, septem annis aliis inter poenitentes sint, duobus

quos antiquus perduret in Ægypto, vel Libya,

autem annis idem sine oblatione in oratione sola participent populo. Si qui vero, per Dei gratiam vocati primo quidem ostenderunt fidem suam, depono militiæ cingulo, post hæc autem ad proprium vomitum reversi sunt, ut et pecunias darent et ambirent redire rursum ad militiam, isti decem annis sint inter pœnitentes, post primum triennium quo fuerint, inter audientes, ab omnibus vero illud præcipue observetur, ut animus eorum et fructus penitentiae observetur. Quicumque enim cum omni timore et lacrymis perseverantibus et operibus bonis conversationem suam non verbis solis, sed opere et veritate demonstrant, cum tempus statutum etiam ab his fuerit impletum, et orationibus jam cœperunt communicare, licebit etiam episcopo humanius circa eos aliquid cogitare. Qui vero indifferenter habuerint lapsum, et sufficere sibi quod Ecclesiam introierunt arbitrantur, isti omnimodo tempora statuta complebunt.

XII. De his vero qui recedunt ex corpore, antiquæ legis regula observabitur etiam nunc, ita ut si forte quis recedit ex corpore, necessaria vitæ suæ viatico non defraudatur, quod si desperatus aliquis recepta communionem supervixerit, sit inter eos qui sola oratione communicant. De omnibus tamen his qui a corpore recedunt, in tradendo eis communionem et cura et probatio sit episcopi.

XIII. Placuit hoc sancto et magno concilio de catechumenis qui lapsi sunt, ut tribus annis inter audientes verbum sint tantummodo, post hæc vero orent cum catechumenis.

XIV. Pervenit ad sanctum concilium quod, in locis quibusdam et civitatibus, presbyteris sacramenta diaconi porrigant, hoc neque regula, neque consuetudo tradidit ut hi qui offerendi sacrificii non habent potestatem, his qui offerunt corpus Christi porrigant, sed et illud innotuit quod quidem diacones etiam ante episcopos sacramenta sumunt.

Hæc omnia amputentur et accipiant secundum ordinem post presbyteros ab episcopo vel a presbytero sacram communionem. Quod si non fuerit in præsentem vel episcopus vel presbyter, tunc ipsi proferant et edant. Sed nec sedere quidem licet in medio presbyterorum diacones. Si quis autem non vult his sufficiens esse, post hanc definitionem cesset esse diaconus.

XV. Propter multas perturbaciones et frequentes tumultus seditionum, quæ fieri solent, placuit omnimodo istam abscindi consuetudinem quæ contra regulam est, sicubi tamen sit, id est ne de civitate ad civitatem transeat vel episcopus, vel presbyter, vel diaconus. Si quis vero post hæc statuta sancti hujus concilii tale aliquid agere tentaverit, infringetur omni genere hujuscemodi conatus et restituatur propriæ Ecclesiæ in qua ordinatus est.

XVI. Si qui vero timorem Dei ante oculos non habentes, neque ecclesiastica statuta custodientes, recesserit ab Ecclesia sua sive presbyter sive diaconus, vel in quocunque ecclesiastico ordine positi

fuerint, non debent suscipi in Ecclesia, sed cum omni necessitate cogantur, ut redeant ad Ecclesiam suam, quod si permanserint, excommunicare eos oportet.

XVII. Si quis ausus fuerit aliquem, qui ad alterum pertinet, ordinare in sua Ecclesia, cum non habeat consensum episcopi ipsius a quo recessit clericus, irrita erit hujusmodi ordinatio.

XVIII. Quoniam multi clerici, avaritiæ causa turpia lucra sectantes, oblitii sunt divini præcepti, quod dictum est, qui pecuniam suam non dedit ad usuram, fenerantes centesimas exigant, statuit hoc sanctum concilium, si quis inventus fuerit post hanc definitionem usuras accipere, vel ex quolibet tali negotio turpia lucra sectari, vel etiam species frumentorum ad sextuplum dare, omnis qui tale aliquid conatus fuerit ad quæstum dejiciatur a clero, et alienus ab ecclesiastico habeatur gradu.

XIX. Si quis confugit ad Ecclesiam catholicam de Paulianistis et Cataphrigris statutum est rebaptizari eos debere. Si qui vero clerici erant apud eos, siquidem inculpati fuerint et irreprehensibiles, rebaptizati rursus etiam ordinentur ab episcopo Ecclesiæ catholicæ. Si vero examinati minus fuerint apti deprehensi, deponi eos oportet. Similiter autem et circa diacones et de omnibus qui in eodem clero inveniuntur, eadem forma servabitur. Commemoravimus autem diaconissas quæ in hoc ordine inventæ sunt, quæ nec manus impositionem aliquam habeant, ut omnimodo inter laicas habeantur. Similiter autem diaconissæ quæ in catholico canone non habentur simili loco, id est laicæ et tanquam non consecratæ deputentur.

XX. Quoniam sunt in die Dominica quidam ad orationem genua flectentes, et in diebus Pentecostes, propterea est itaque statutum a sancta synodo quoniam consona et conveniens per omnes ecclesias custodienda consuetudo est ut stantes ad orationem Domino vota reddamus.

Symbolum ejusdem Nicæni concilii.

Credimus in unum Deum Patrem omnipotentem, visibilibus et invisibilibus conditorem. Et in unum Dominum Jesum Christum, Filium Dei, natum de Patre unigenitum, hoc est, de substantia Patris, Deum de Deo, lumen de lumine, Deum verum de Deo vero, natum, non factum, consubstantialem Patri, id est, unius substantiæ cum Patre (quod Græci *omousion* dicunt) per quem omnia facta sunt quæ in cœlo et in terra. Qui propter nos homines, et propter nostram salutem descendit de cœlis, et incarnatus est, atque homo factus, passus, mortuus est, et resurrexit tertia die, ascendit ad cœlos, venturus judicare vivos et mortuos. Et in Spiritum sanctum. Eos autem qui dicunt erat, quando non erat et antequam nasceretur non erat, et quod ex nullis existentibus factus est, aut ex aliqua substantia vel natura, eum dicentes esse mutabilem, et convertibilem Filium Dei, perhibendo hos anathematizat, et condemnat catholica et apostolica Ecclesia. Hæc est

fides quam exposuerunt Patres primum quidem ad-
versus Arium blasphemum, dicentem creaturam esse
Filius Dei, et adversus omnem hæresim, Sabellii,
Photini, Pauli Samosatani, Manichæi, Valentini,
Marcionis, et adversus omnem omnino hæresim, si
quæ insurrexerit contra catholicam et apostolicam
Ecclesiam quam omnes condemnauerunt Nicæa con-
gregati episcopi trecenti decem et octo.

Fides Gregorii majoris.

Unus Deus, principium, et Pater Verbi viventis,
sapientiæ existentis, et virtutis, et imaginis propriæ,
perfectus perfecti genitor, et unus Dominus ex uno,
Pater filii unigeniti, et unus Dominus ex uno, Deus
de Deo, figura substantiæ Patris, imago Dei, Deus
Verbum mundi, et totius substantiæ opifex, sapien-

tia, continens omnia quæ existunt, Filius verus de
Patre vero, invisibilis de invisibili, incorruptibilis de
incorruptibili, immortalis de immortalis, et sempiternus de sempiterno, et unus Spiritus sanctus, perfectus, perfecta vita, viventium sanctitas, et fons sanctitatis, et ædificationis ministrator, per quem Deus in omnes credentes et super omnes, et Filius qui per omnes. Trinitas, perfecta gloria, et regnum sempiternum, individuum, et inalienabile. Neque igitur creatum aliquid, et servum seu famulum in Trinitate, neque adventitium, vel subintroductum tanquam quod ante non exstiterit, et novissimum subintraverit, neque enim desinit aliquando Filius Patri, aut Filio, Spiritus sanctus, sed immutabilis et inconvertibilis hæc eadem Trinitas semper.

INCIPIUNT CAPITULA CONCILII ANCYRANI.

1. De presbyteris lapsis in persecutione.
2. De diaconibus qui immolaverunt.
3. De clericis sive laicis quorum manus alii cum injuria super idolorum sacrificia posuerunt.
4. De his qui in templis idolorum cœnaverunt, de quibus supra.
5. De his qui timore ritus gentilium peregrunt.
6. De his qui in locis idolorum manducaverunt.
7. De his qui frequenter idolis immolaverunt.
8. De his qui coacti idolis immolaverunt.
9. De his qui aliis sacrificandi causam attulerunt.
10. De diaconibus.
11. De desponsatis puellis et ab aliis corruptis.

- B 12. De his qui ante baptismum sacrificaverunt idolis.
13. De coepiscopis.
14. De presbyteris a carne se abstinentibus.
15. Non debere presbyteros ecclesiastica jura vendere.
16. De his qui irrationabiliter vixerunt.
17. De his qui sicut muta animalia vixerunt.
18. De episcopis qui ordinati non suscipiuntur.
19. De his qui virginitatem profitentur.
20. De adulteris.
21. De mulieribus quæ fornicatæ partus suos necant.
22. De his qui volentes homicidium fecerunt.
23. De his qui more gentilium vivunt.
24. De eo qui sororem sponsæ suæ vitiauit.

61 INCIPIT CONCILIUM ANCYRANUM.

(Anno Domini 600.)

Isti quidem canones, seu regulæ, priores sunt
Nicænis, sed ideo Nicæni canones priores scribuntur,
propter auctoritatem magni et sancti concilii apud
Nicæam habiti.

Convenerunt autem in synodum memoratam, An-
cyram civitatem, hi qui infra scripti sunt, Marce-
lus Ancyranus, Agricolaus Cæsariensis, Lupus Thar-
sensis, Vitalio Antiochensis, Basilius Amasenus,
Philadelphus Juliopolitanus, Testulus Nicomedensis,
Heraclius Zolonensis, Petrus Iconiensis, Munecius
Laodicensis, Pergianus Antiochænus Phisidiæ, Nar-
cissus Nerodiensis.

CAP. I. Presbyteros, qui immolaverunt et postea
iterum certamen inierunt, si hoc ipsum ex fide, et
non aliquo argumento sibimet preparantes egerunt,
ut iterum teneri viderentur, aut tormentis subijci
putentur tanquam invitati, si ex fide ergo luctati sunt
et non ex compacto, ad ostentationem, ut offerrent
ipsi fecerunt, hos placuit honorem quidem sedis pro-

C priæ retinere, offerre autem illis et sermonem ad
populum facere, aut aliquibus sacerdotalibus officiis
fungi non liceat.

II. Diacones similiter, qui immolaverunt, postea
autem iterum reluctati sunt, illos quidem honore
carere oportet cessare vero debere ab omni sacro
ministerio, ita ut nec panem nec calicem offerant,
nec pronuntient, nisi forte aliqui episcoporum con-
scii sint laboris eorum et humilitatis, et mansuetu-
dinis, et voluerint eis aliquid amplius tribuere vel
adimere, penes ipsos ergo de his erit potestas.

III. Qui fugientes timore persecutionis, compre-
hensi sunt, vel a familiaribus seu a domesticis tra-
diti, et vel bona propria amiserunt, vel sustinuerunt
tormenta, vel etiam carceribus inclusi sunt. Et ta-
men proclamaverunt se esse Christianos, quin etiam,
perseverante violentia, ad id usque perducti sunt
ut manus eorum apprehensas, et violenter attractas
super sacrificia imponerent, illis scilicet perseveran-

tibus in fide, et Christianos se esse vociferantibus, hoc ergo quod eis invitis et aliis cogentibus contigit, si luctu et mœrore animi acerbe se ferre demonstrant, ipsique humili per bonam conversationem habitu incedentes dolere se quod inviti coacti sunt doceant, hos tanquam inculpato a communionem non vetari. Si autem jam prohibiti sunt ab aliquibus a communionem majoris diligentiam inquisitionis causa, aut per aliquorum ignorantiam statim recipi oportere, hoc autem observari oportet, et de clericis et de laicis omnibus. Laicos sane qui in similem necessitatis causam inciderunt, tanquam si nihil peccaverint, maxime si eos probabilis vita commendet, ad ordinationem recipi placuit.

IV. De his, qui sacrificare coacti sunt, insuper in templis idolorum cœnaverunt, si qui eorum cum habitu cultiore ad templa producti sunt, atque ibi pretiosiori veste adhuc mutata cœnæ participes facti sunt, idolorum indifferenter sumentes omnia qui fuerant apposita, placuit inter audientes uno anno constitui, tribus autem aliis annis agere pœnitentiam, sed ex ipso triennio per biennium tantummodo orationi communicare, tertio autem anno reconciliare sacramentis.

V. Quotquot autem ascenderunt templa cum veste lugubri, et recumbentes inter alios manducaverint flentes, si compleverint pœnitentiam triennii temporis, sine oblatione suscipiantur ad communionem, id est ut ipsi oblationem non offerant. Si autem producti ad templa non manducaverint, biennio maneat in pœnitentia. Tertio vero communicent, sed sine oblatione, ut dictum est, in quarto jam anno perfectionem suam recipiant. Episcopum autem hanc habere licentiam oportet, ut pro his peccata singulorum consideret, et prout viderit conversationem, normam, regulamque conversationis attribuat, id est, ut humanius agens secundum vitæ modum tempus alicui brevare, aut etiam prolixius quod correctionis necessarium viderit, addere. Discutiatur autem omnium horum, et præcedens vita, et posterior, et ita circa eos sacerdotalis humanitas moderetur.

VI. De his qui minis tantum cesserint, aut bonorum oblatione, aut transportationis pœna deterriti sacrificaverunt, et nunc usque non pœnituerunt neque conversi sunt, modo autem, id est, tempore hujus synodi, se obtulerunt conversionis suæ consilium capientes, placuit eos usque ad magnum diem inter audientes suscipi, pœnitentiam autem agere triennio, et post duos alios annos sine oblatione communicare, et ita demum sex annis completis ad perfectum pervenire. Quod si aliqui ante hoc concilium suscepti sunt ad pœnitentiam, ex illo tempore imputabitur eis initium sexennii constituti. Quod si alicui horum quodlibet mortis periculum aut ex ægritudine aut ex aliqua causa acciderit, his communionem propter viaticum suum non negari.

VII. De his qui festis diebus paganorum in remotis eorum locis conviviis interfuerunt, et suas nihilo-

minus epulas ibidem portaverunt et comederunt, placuit ut post biennii pœnitentiam suscipiantur ita tamen utrum aut cum oblatione recipiendi sint, an ad solam communionem admitti debeant unusquisque episcoporum examinet vitam eorum, et præterita ac præsentia habita consideratione perpendat.

VIII. Hi autem qui secundo vel tertio sacrificaverunt vi coacti, quatuor annis sese ad pœnitentiam submittant, duobus autem aliis sine oblatione communicent, septimo anno perfectionem recepturi communionis.

IX. Quotquot autem non solum a fide Dominica deviarunt, sed etiam insurrexerunt in alios, et fratribus persuaserunt, et rei facti sunt persuasionis, hi per triennium quidem inter catechumenos habeantur, per aliud autem sexennium pœnitentiæ recipiant locum, alio vero anno, id est decimo, communionem sine oblatione recipiant ut completo decennio perfectione fruantur. Ideo autem ipso tempore, etiam vita eorum et conversatio consideranda est.

X. De diaconis. quicumque cum ordinantur, si in ipsa ordinatione protestati sunt, dicentes velle se habere uxores, nec posse se continere, hi postea, si ad nuptias venerint, maneat in ministerio, propterea quod his episcopus licentiam dederit. Quicumque sane tacuerunt, et susceperunt manus impositionem, professi continentiam, si postea ad nuptias venerint, a ministerio cessare debebunt.

XI. Desponsatas puellas, et postea ab aliis corruptas, placuit erui, et his reddi quibus fuerant desponsatæ, etiam si eas a raptoribus florem pudoris amississe constiterit.

XII. Eos, qui ante baptismum sacrificaverunt idolis, et postea baptismum consecuti sunt, placuit ad ordinem promoveri, tanquam ab omni crimine lavacri salutaris sanctificatione purgatos.

XIII. Vicariis episcoporum (quos Græci coepiscopos vocant) non licere, vel presbyteros, vel diaconos ordinare. Sed nec presbyteris civitatis sine episcopi præcepto aliquid imperare, nec sine auctoritate litterarum ejus in unaquaque parochia aliquid agere.

XIV. De his qui in clero sunt presbyteri vel diaconi, et abstinent se a carnibus, hoc placuit statui, ut non eas tanquam immundas contemnant, sed contingant. A quibus quidem, qui se abstinere volunt, habeant potestatem, ita tamen, ut si quando cum oleribus coquantur, eadem tanquam carnibus polluta non judicent, sed ex his cibum assumant, quamvis a carnibus se abstineant. Quod si in tantum eas immundas et abominabiles judicaverint, ut nec olera quæ cum carnibus coquantur æstiment comedenda, tanquam non consentientes huic regulæ, cessare eos oportet et a ministerio et ordine suo. Si quis autem hujus regulæ monitis non obedierit, sed carnes (ut dictum est) immundas et abominandas existimaverit, cessare debet ab ordine suo.

XV. Si qua de rebus ecclesiæ, cum episcopus non est, presbyteri vendiderint, placuit rescisso contractu ad jus ecclesiasticum revocari. In judicio autem erit

episcopi, si constitutum pretium debet recipi necne, propter quod sæpe contingit distractarum rerum redditus ampliorem summam pro accepto pretio reddi.

XVI. In hoc titulo verba Græca hæc sunt : Περὶ τῶν ἀλογῶς διαγόντων καὶ διαγόντων, quæ nos Latine possumus dicere de his qui irrationabiliter versati sunt sive versantur. Sensus autem, in hac sententia duplex esse potest, qui ex subjectis conjicitur, aut de his qui cum pecoribus coitu misti sunt, aut more pecudum incesta cum propinquis sanguinum commiscuerunt. Quotquot igitur ante vigesimum ætatis suæ annum tale crimen admiserint, quindecim annis in pœnitentia peractis, orationi tantum incipiant communicare. Et quinquennium alterum in communione orationis solius perdurantes. Post vigesimum cum oblatione ad communionem suscipiantur, discutiatur autem et vita eorum qualis fuerit tempore pœnitentiæ. Et juxta hanc humanitatem consequantur. Quod si quis perseverantius abusus fuerit, hoc crimine prolixius tempus, id est viginti annorum pœnitentiam suscipiat. Qui vero, exacta viginti annorum ætate, et uxores habentes in hoc crimen incidierint, post viginti et quinque annos pœnitentia acta ad communionem orationum admittantur, in qua communione orationum altero quinquennio perdurantes plenam communionem cum oratione recipiant. Quod si aliqui et uxores habentes, et excedentes quinquagesimum ætatis suæ annum in hoc prolapsi sunt scelere ad exitum tantum vitæ communionem mereantur.

XVII. Hos eosdem, sane non solum leprosos crimine hujuscemodi factos, sed et alios isto morbo replentes, placuit inter eos orare qui tempestate jactantur, qui a nobis energumeni intelliguntur.

XVIII. Si qui episcopi suscepti non sunt a sua diocesi in qua fuerant denominati, compellantur ad eandem judicis edicto redire. Quod si voluerint alias Ecclesias occupare, et vim facere aliis episcopis quos ibi invenerint, seditiones excitando adversus eos, hos segregare oportet. Quod si volunt in presbyterio in ecclesia ubi prius fuerant tanquam presbyteri residere, non repellantur a propria digni-

tate. Quod si etiam ibi seditiones concitare probantur, episcopis ibidem constitutis, segregari eos necesse est, et nihilominus presbyterii dignitate privari.

XIX. Quotquot virginitatem pollicitam prævaricatae sunt, professione contempta, inter bigamos, id est qui ad secundas nuptias transierunt, haberi debent. Virgines autem puellas 62 quæ tanquam sorores cum nonnullis viris habitare volunt, ab eorum consortio prohibemus.

XX. Si quis adulterium commiserit, septem annis in pœnitentia completis, perfectioni reddatur secundum pristinios gradus.

XXI. De mulieribus quæ fornicantur, et partus suos necant, sed et de his quæ agunt secum ut utero conceptus excutiantur, antiqua quidem definitio usque ad exitum vitæ eas ab ecclesia removet, humanis nunc definimus, ut eis decem annorum tempus pœnitentiæ tribuatur.

XXII. Qui voluntarie homicidium fecerint, ad pœnitentiam quidem jugiter se submittant. Circa autem exitum vitæ, communione digni habeantur. Eos vero qui non voluntate, sed casu homicidium fecerint, prior regula post septem annorum pœnitentiam, communioni sociavit secundum gradus constitutos. Hæc vero humanior definitio quinquenni tempus tribuit.

XXIII. Qui auguria vel auspicia sive somnia vel divinationes quaslibet secundum morem gentilium observant, aut in domos suas hujusmodi homines introducunt in exquirendis aliquibus arte malefica, aut domus lustrant, confessi, quinquennio pœnitentiam agant secundum antiquas regulas constitutas.

XXIV. Si quis sponsam habens, sorori ejus forsitan intulerit vitium, eique inhæserit tanquam suæ et sibi expetendam esse conjunctionem, hac autem decepta, postea uxorem duxerit desponsatam. Illa vero quæ vitium passa est, si forte necem sibi intulerit, omnes hi qui hujus facti sunt conscii, decem annis in pœnitentiam redigantur secundum canones constitutos.

Explicit concilium Ancyranum.

INCIPIUNT CAPITULA NEOCÆSARIENSIS CONCILII.

1. De presbyteris qui uxorem ducere non debeant. **D**
2. De muliere duobus fratribus nubere non licere.
3. De his qui multis nuptiis communicaverunt.
4. De concupiscentia non consummata.
5. De catechumenis peccantibus.
6. De prægnantibus baptizandis.
7. Presbyteros in secundis nuptiis non debere **O**rare.
8. Uxor adulteræ virum, clericum fieri non debere.
9. De presbyteris corporali peccato præoccupatis.
10. De diaconibus corporali peccato præoccupatis.
11. De presbytero minus triginta annorum minime ordinando.
12. De his qui in ægitudine sunt baptizati.
13. De presbyteris alterius regionis.
14. De diaconibus septem.

INCIPIIT CONCILIUM NEOCÆSARIENSE.

Et hi quidem canones secundi sunt eorum qui in Ancyra et Cæsarea expositi sunt, Nicænis vero priores inveniuntur.

Convenerunt autem in synodum memoratam in Neocæsariense civitate hi qui infra scripti sunt: Vitalis, Germanus, Sedus, Hystrius, Lupus, Geronius, Salamnus, Leontius, sanctus Basilius, Valentinus, Stephanus, Gregorius, Longinus, Narcissus, Decasius, Leontius, Heraclius, Alipius, a quibus regulæ prolatæ sunt quæ infra scriptæ sunt.

CAP. I. Presbyter si uxorem duxerit, ab ordine illum deponi debere. Quod si fornicatus fuerit, vel adulterium commiserit, extra ecclesiam abjici et ad pœnitentiam inter laicos redigi oportet.

II. Mulier, si duobus nupserit fratribus, abjiciatur usque ad diem mortis. Sed, propter humanitatem in extremis suis sacramentis reconciliari oportet, ita tamen ut si forte sanitatem recuperaverit, matrimonio soluto ad pœnitentiam admittatur. Quod si defuncta fuerit mulier in hujusmodi consortio constituta, difficilis erit pœnitentia remanenti, quæ sententia tam viros quam mulieres tenere debet.

III. De his qui frequenter uxores ducunt, et de his qui sæpius nubunt, tempus quidem his constitutum manifestum est, sed conversatio et fides eorum tempus abbreviat.

IV. Si quis, concupita muliere, etiam si concubitus ejus desiderium habet, non autem subsequatur effectus, manifestum est hunc fuisse per divinam gratiam liberatum.

V. Catechumenus, id est audiens, qui ingreditur in ecclesiam, et stat cum catechumenis, si peccare fuerit visus figens genua, audiat verbum, ut se absteineat ab illo peccato quod fecit. Quod si in eo perdurat abjici omnino debere.

VI. De prægnantibus, quod oportet eas baptizari quando volunt, nihil enim in hoc sacramento commune est parituræ et illi qui de ejus utero fuerit editus, quia uniuscujusque in illa confessione libertas arbitrii declaratur.

VII. Presbyterum convivio sæcularium nuptiarum interesse non debere, maxime cum præcipiatur secundis nuptiis pœnitentiam tribuere, quis erit presbyter qui propter convivium illis consentiat nuptiis.

VIII. Si cujus uxorem adulterium commisisse, cum esset laicus, fuerit comprobatum, hic ad ministerium ecclesiasticum admitti non potest. Quod si in clericatu jam constituto eo adulteravit, dato repudio dimittere eam debet. Si vero retinere ejus consortium velit, non potest suscepto ministerio perfrui.

IX. Qui admiserit corporale peccatum et hic postea presbyter ordinatus est, si confessus fuerit quod ante ordinationem suam peccaverit, non quidem offerat, maneat autem in aliis officiis propter ejus studii utilitatem. Nam cætera peccata censuerunt plurimi etiam ordinatione privari. Quod si de his non fuerit confessus, nec ab aliquibus potest manifeste convinci, huic ipsi de se potestas est committenda.

X. Similiter et diaconus si in eodem culpæ gemine fuerit involutus, sese a ministerio cohibebit.

XI. Presbyter ante triginta annorum ætatem non ordinetur, quamvis sit probabilis vitæ, sed observetur usque ad præfinitum tempus; Dominus enim trigesimo anno baptizatus est et tunc prædicavit.

XII. Si quis, in ægritudine constitutus, fuerit baptizatus, presbyter ordinari non debet. Non enim fides illius voluntaria, sed ex necessitate est, nisi forte postea ipsius studium et fides probabilis fuerit, aut hominum raritas cogat.

XIII. Presbyteri qui conregionales non sunt, in ecclesia præsentibus episcopis vel presbyteris civitatis offerre non possunt, nec dare panem sanctificatum, nec calicem porrigere. Quod si absentes sunt civitatis sacerdotes, et fuerint invitati ad dandam orationem, soli debent dare. Vicarii autem episcoporum (quos Græci coepiscopos vocant) constituti sunt quidem ad exemplum septuaginta seniorum. Sed tanquam consacerdotes propter sollicitudinem et studium quod in pauperes agunt, offerant, et honorabiles habeantur.

XIV. Diaconi septem esse debent secundum regulam, quamvis magna sit civitas, regulæ tamen auctoritas ista est, quod et liber actorum apostolorum insinuat.

Explicit concilium Neocæsariense, quod fuit, Anno Domini 314 in Ponto Polemoniaco.

INCIPIUNT CAPITULA GANGRENSIS CONCILII.

1. De his qui nuptias damnant.
2. De his qui carnes manducantes damnant.
3. Non debere servum occasione religionis dominum contemnere.
4. De oblatione presbyteri conjugati.
5. Orationes ecclesiæ non debere contemni.
6. Non debere extra ecclesiam congregari.

- D 7. De fructibus in ecclesiam et non alibi dandis.
8. De his quæ in usus pauperum conferuntur.
9. Virginitati studentem non debere nuptias ex-
- crari.
10. De his qui pro virginitate superbiunt.
11. Agapem fratrum non debere contemni.
12. De continentibus et usu passionum.

13. Non debere mulierem continentiae causa virilem habitum usurpare.

14. Non debere condemnantem nuptias a viro discedere.

15. Non debere quemquam continentiae causa filios suos negligere.

16. Ne filii occasione religionis parentes suos despiciant.

17. Caput tondere mulieri non licere.

18. Non debere die Dominico jejunare.

19. Non licere communia jejunia solvere.

20. Communicandum in basilicis martyrum.

INCIPIIT CONCILIUM GANGRENSE.

(Anno Domini 333 in Paphlagonia.)

Dominis honorabilibus consacerdotibus, in Armenia constitutis episcopis. Eusebius, Alpius, Philetus, Eulalius, Pappus, Basilius, Bithinicus, Heratius, Ipatius, Bassus, Eugenius, Gregorius, Elianus, Presius, Eugenius, qui convenerunt in Gangrense concilium in Domino salutem.

Quoniam conveniens sancta synodus episcoporum, in Ecclesiam Gangrensem propter quasdam ecclesiasticas et necessarias causas inquirendas, et ea quae secundum Eustachium gesta sunt dignoscenda invenit multa fieri indecenter ab his qui eundem Eustachium secuti sunt, necessario statuit palam omnibus factis amputare universa quae ab eodem male commissa sunt.

Declaratum est enim hos eosdem nuptias accusare, et docere quod nullus in conjugali positus gradu spem habebat apud Deum, unde factum est ut mulieres multae ductae, relictis propriis viris, et viri, uxoribus destitutis, vinculum conjugale dissolverent, continentiam profitentes, quam cum retinere non possent, adulterium commiserunt. Inventi enim sunt dissensiones ac separationes in Dominicis ecclesiis docere, id est traditiones ecclesiasticas, et ea quae in ecclesiis aguntur debere contemni, privatisque conventiculis institutis atque ad imitationem eorum quae in domo Dei aguntur omnia praesumere celebrare. Adhuc etiam vestibus communibus spreto novos et insolitos habitus assumpsisse. Primitias quoque fructuum et oblationes eorum quas veterum institutio ecclesiis tribuit, sibi vindicasse, id est propria ratione doctrinae, tanquam sanctis sibi eas offerri debere, apud se et inter se dispensandas, servos a dominis recedentes, per hunc inusitatum religionis suae habitum, sub specie suae religionis dominos contempsisse. Mulieres quoque praeter consuetudinem, et sui sexus ornamentum hinc se justificare, credentes virilem habitum suscepisse, pluresque earum occasione religionis, tonsas genuini decoris comas penitus amputasse. Jejunia quae in ecclesia praedicant contemnenda asseruisse. Nonnullos etiam cibos carniarum tanquam illicitos reputasse, in domibus conjugatorum nec orationes quidem debere celebrari persuasisse, in tantum ut easdem fieri velent, et oblationibus quae in domibus factae fuerint minime communicandum esse decernant. Presbyteros vero qui matrimonia contraxerunt, sperni debere dicunt, nec sacramenta quae ab eis conficiuntur attingi. Loca sanctorum martyrum vel basilicas contemnere, et omnes qui illuc

conveniunt et sacramenta conficiunt reprehendere. Divites fideles, qui non omnibus renuntiant quae possident spem apud Dominum non habere. Et multa alia quae enumerare nulli possibile est singulos quoque eorum pro suo arbitrio constituere, unusquisque enim eorum per talem institutionem ab ecclesiastico canone recessit, tanquam proprias leges sibi contempsisset. Sed nec communis his omnibus et una sententia est. Singuli enim, prout videtur et libet, accusationem Ecclesiae nitendo tanquam rector non sit, vel addidit decreta vel minuit. Propter hoc ergo coactum est hoc concilium in Gangrensi Ecclesia habitum canones istos exponere, quibus probantur memorati extra Ecclesiam esse. Quod si per penitentiam condemnaverint omnia haec quae male senserunt, tanquam a se non bene prolata acceptabiles fiant, atque ad eos singula quae debent condemnare, synodus credit exponenda. Quod si quis renuerit haec quae hodie constituta sunt tanquam haereticus anathematizatus et damnatus abiciatur. Et erit non solum excommunicatus, verum etiam ab ecclesia abiciatur extorris, donec deprecetur episcopos, et de universis quae penes eos deprehensa atque detecta sunt, providerit, quid horum susceperit observandum.

CAP. I. Si quis nuptias in accusatione duxerit, et mulierem fidelem ac religiosam cum viro suo dormientem abominandam crediderit, aut etiam accusandam tanquam non posse conjugatos in regnum Dei ingredi, anathema sit.

II. Si quis carnem manducantem ex fide cum religione praeter sanguinem et idolo immolatum et suffocatum crediderit, condemnandum tanquam spem non habentem quod eas manducat, anathema sit.

III. Si quis servum alienum occasione religionis doceat dominum suum debere contemnere et ejus ministerium destituere, ac potius non docuerit suo domino bona fide et cum omni honorificentia deservire, anathema sit.

IV. Si quis discernit presbyterum conjugatum, tanquam occasione nuptiarum offerre non debeat, et ab ejus oblatione ideo se absteat, anathema sit.

V. Si quis docet domum Dei contemptibilem esse debere et congregationes quae in ea fiunt, anathema sit.

VI. Si quis extra ecclesiam privatim populos congregans, contemnat ecclesiasticas sanctiones, aliter ea quae sunt ecclesiae voluerit usurpare, non conve-

niente presbytero juxta decretum episcopi, ipsamque ecclesiam apud se sine consilio episcopi cum presbytero agat, anathema sit.

VII. Si quis oblationes fructuum vel primitias ecclesiæ debitas voluerit extra ecclesiam accipere aut dare, præter conscientiam episcopi, vel hujus cui hujusmodi officia commissa sunt, et non magis cum consilio ejusdem hæc agenda putaverit, anathema sit.

VIII. Si quis dederit vel acceperit fructuum oblationes præter episcopum, vel eum qui constitutus est ab eo ad dispensandam misericordiam pauperibus, qui dat et qui accipit, anathema sit.

IX. Si quis virginitatem vel continentiam professus, tanquam abominabiles nuptias judicat, et non propter hoc solum quod continentiam et virginitatis bonum sanctum propositum est, anathema sit.

X. Si quis propter Dominum virginitatem professus in conjugio positos per arrogantiam vituperaverit, anathema sit.

XI. Si quis contemnendos duxerit agapem facientes, et propter honorem Domini fratres pauperes convocantes noluerit communicare, vocationibus eorum tanquam nihili et quod fit ducens, anathema sit.

XII. Si quis virorum putaverit sancto proposito, id est continentiam, convenire ut pallio utatur tanquam ex eo justitiam habiturus, et reprehendat vel judicet alios qui cum reverentia birris utuntur et alia veste communi quæ in usu est, anathema sit.

XIII. Si qua mulier, suo proposito utile judicans ut virili veste utatur, ad hoc ut in viri habitum mutatur, anathema sit.

XIV. Si qua mulier derelicto viro discedere voluerit, soluto vinculo conjugali, nuptias condemnando, anathema sit.

XV. Si quis dereliquerit proprios filios suos, et non eos aluerit, et quod pietatis est necessaria non præbuerit, sed sub occasione continentiam negligendos putaverit, anathema sit.

XVI. Si qui filii parentes maxime fideles deseruerint occasione Dei cultus, hoc justum judicantes esse, et non potius debitum honorem parentibus reddiderint, ut hoc ipsum in eis venerentur quod fideles sunt, anathema sit.

XVII. Quæcunque mulier religioni judicans con-

venire comam sibi amputaverit, quam Deus ad velamen ejus, et ad memoriam subjectionis illi dedit, tanquam resolvens jus subjectionis, anathema sit.

XVIII. Si quis, tanquam hoc convenire judicans, die Dominico jejunaverit in ejusdem diei contemptum, anathema sit.

XIX. Si quis eorum qui proposito sunt continentiam præter necessitatem corporalem superbiat, et jejunia communia totius Ecclesiæ putaverit contemnenda, perfectam in sua scientia vindicans rationem, anathema sit.

XX. Si quis per superbiam tanquam perfectum se existimans conventus qui per loca et basilicas sanctorum martyrum fiunt vel accusaverit, vel etiam oblationes quæ ibidem celebrantur spernendas esse crediderit, memoriasque sanctorum contemnendas, anathema sit.

XXI. Hæc autem scripsimus, non abscondentes eos qui in Ecclesia Dei secundum Scripturas sanctum propositum continentiam eligunt, sed eos qui suscipiunt habitum ejus, et in superbiam efferuntur adversus eos qui simplicius vivunt. Sed et hos condemnamus qui se extollunt adversus Scripturas et ecclesiasticos canones, et nova introducunt præcepta et nos autem virginitatem cum humilitate admiramus et continentiam cum castitate et religione Deo acceptissimam dicimus, et renuntiationem sæcularium negotiorum atque actuum cum humilitate approbandam laudamus, et nuptiarum vinculum, quod secundum castitatem secum perdurat, honoramus, et divites cum justitia et operibus bonis non abjicimus, et parcimoniam cum veste humiliter non reprobamus, sicut etiam ornatum, præter corporis diligentiam, infucatum laudamus. Dissolutos autem et fractos in vestibus incessus non recipimus, et domos Dei honoramus, et conventus qui in his fiunt, tanquam sanctos et utiles recipimus, proprietatem in privatis domibus non concludentes, et omnem locum in nomine Dei ædificatum honoramus, et congregationem in ecclesia factam ad utilitatem communem recipimus, et bona opera, quæ juxta vires in fratres pauperes exercentur, secundum ecclesiasticas traditiones beatificamus, et omnia quæ conveniunt traditionibus apostolicis et sanctarum Scripturarum præceptis in ecclesia fieri exoptamus.

Explicit concilium Gangrense.

INCIPIUNT CAPITULA CONCILII SARDICENSIS.

1. Episcopum non debere ad aliam civitatem transferri.
2. Episcopum de provincia ad provincias non transire, nisi fuerit invitatus.
3. De duobus episcopis unius provinciam inter se contentionem habentibus.
4. De episcopo adjudicato.
5. De episcopis a synodo depositis.
6. De quibus supra.

1. De episcopis accusatis.
8. Ut episcopi passim ad comitatum non pergant.
9. De quibus supra.
10. De quibus supra.
11. De quibus supra.
12. De quibus supra.
13. Ut ne ex laico quilibet episcopus ordinetur.
14. Ut episcopus in aliena provincia non immoretur.

15. De episcopis in aliena provincia possessiones **A** habentibus.
16. De clericorum excommunicatione.
17. Licere clericis, si injuste fuerint excommunicati, vicinos adire episcopos.
18. Non licere episcopo alterius clericum in sua ecclesia ordinare.
19. De quibus supra.
20. Ut extranei clerici apud Thessalonicam non tradent.
21. Clerici vim passi, aut persecutionem, si ad aliam accesserint civitatem, non vetentur ibi morari quandiu potuerint redire.

64 INCIPIT CONCILIUM SARDICENSE TRECENTORUM EPISCOPORUM.

(Anno Domini 351 in Thracia.)

Anno sexto Constantini imperatoris, Leontio et Sallustio consulibus, æra 371, Sardicensis synodus congregata est, ubi omnes per Orientem Ariani episcopi condemnati sunt, qui conventi ad concilium **B** occurrere reatus conscientia noluerunt, in quo concilio inter cætera hæ regulæ pro disciplina ecclesiastica institutæ sunt.

CAP. I. Osius episcopus dixit: Non minus mala consuetudo quam perniciosa corruptela funditus eradicanda est, ne cui liceat episcopo de civitate sua ad aliam civitatem transire. Manifesta est enim causa qua hoc facere tentant, cum nullus in hac re inventus sit episcopus qui de majore civitate ad minorem transiret, unde apparet avaritiæ eos ardore inflammari et ambitioni servire, et ut dominationem exerceant. Si ergo omnibus placet ut hujusmodi pernicies austerius vindicetur, nec laicam communionem habeat, qui talis est universi dixerunt, placet etiam si talis aliquis exstiterit temerarius, ut forsitan excusationem afferat, quod populi litteras acceperit, cum manifestum sit præmio et mercede paucos qui sinceram fidem non habent potuisse corrumpi ut clamarent in Ecclesia et ipsum petere viderentur episcopum, omnino has fraudes removendas esse damnamus, ita ut nec laicam communionem in fidem accipiat talis, quod si vobis omnibus placet, statuite. Universi dixerunt: Placet.

II. Osius episcopus dixit: Illud quoque statutum sit, ut episcopus de sua provincia ad aliam provinciam in qua sunt episcopi non transeat nisi forte a fratribus invitatus, ne videamur januam charitatis claudere.

III. Osius episcopus dixit: Providendum est etiam **D** ut si in aliqua provincia forte aliquis episcopus contra fratrem suum episcopum litem habuerit, ne unus e duobus ex alia provincia advocet episcopos ad iudicium.

IV. Osius episcopus dixit: Quod si aliquis episcopus adjudicatus fuerit in aliqua causa, et putat se bonam causam habere, ut iterum iudicium renovetur, si vobis placet, sancti Petri apostoli memoriam honoremus, ut scribatur, vel ab his qui causam examinauerunt, vel etiam ab aliis episcopis, qui in provincia, propinqua morantur Romano episcopo. Etsi iudicaverit renovandum esse iudicium, revocetur et det iudices. Si autem probaverit talem causam, ut ea non refricentur quæ acta sunt, quæ

decreverit Romanus episcopus, confirmata erunt, si ergo omnibus placet, statuatur. Synodus respondit: Placet.

V. Gaudentius episcopus dixit: Addendum est si placet huic sententiæ quam plenam sanctitate protulistis ut cum aliquis episcopus depositus fuerit, eorum episcoporum iudicio qui in vicinis eommorantur locis et proclamaverit, agendum sibi negotium in urbe Roma. Alter episcopus, in eadem cathedra post appellationem ejus qui videtur esse depositus, omnino non ordinetur, nisi causa fuerit in iudicio Romani episcopi determinata.

VI. Osius episcopus dixit: Si contigerit, in una provincia in qua fuerint plurimi episcopi unum forte remanere episcopum, ille vero per negligentiam noluerit ordinare episcopum et populi convenerint episcopos vicinæ provinciæ, debent illum prius convenire episcopum, qui in eadem provincia moratur, et ostendere quod populi petant sibi rectorem, et hoc justum esse, ut et ipsi veniant, et cum eo ordinent episcopum, quod si conventus litteris tacuerit, et dissimulaverit, nihilque responderit, tunc satisfaciendum esse populis, ut veniant ex vicinis provinciis, et ordinent episcopum. Iterum licentia ordinandi episcopum danda passim non est, si enim subito aut vicus aliquis aut modica civitas cui satis est unus presbyter voluerit sibi episcopum ordinari ad hoc, ut vilescat nomen episcopi et summi honoris auctoritas, non debent illi ex alia provincia invitati facere episcopum, nisi aut in civitatibusquæ episcopos habuerunt, aut si qua tam populosa est civitas, vel locus qui mereatur habere episcopum. Synodus respondit: Placet.

VII. Osius episcopus dixit: Et hoc placuit, ut si episcopus accusatus fuerit, et omnes iudicaverint congregati episcopi regionis ipsius, et de gradu suo ejecerint eum, si appellaverit qui dejectus videtur, et confugerit ad beatissimum Romanæ Ecclesiæ episcopum, et voluerit se audiri, si justum putaverit, ut renovetur, examen scribere episcopis dignetur Romanus episcopus his quibus in finitima et propinqua altera provincia sunt, ut ipsi diligenter omnia requirant, et juxta fidem veritatis omnia definiant, quod si is qui rogat causam suam iterum audiri deprecatione sua moverit episcopum Romanum, ut de latere suo presbyteros mittat, erit in potestate ipsius quid velit, et quid æstimet, et si decreverit

mittendos esse, qui præsentibus cum episcopis judicent, ut habeant etiam auctoritatem personæ illius a quo destinati sunt, erit in ejus arbitrio. Si vero crediderit sufficere episcopos comprovinciales, ut negotio terminum imponant, faciet quod sapientissimo consilio suo judicaverit.

VIII. Osius episcopus dixit: Importunitatis nostræ nimia frequentia, et injusæ petitiones fecerunt nos non tantam habere gratiam aut fiduciam, dum quidam non cessant ad comitatum ire episcopi maxime Afri, qui sicuti cognovimus, sanctissimi fratris coepiscopi nostri grati consilia salutaria spernunt, atque contemnunt, et non solum ad comitatum multas et diversas Ecclesiæ non profuturas præferunt causas, ut fieri solet aut oportet, ut aut pauperibus, aut viduis, aut pupillis subveniatur, sed et dignitates sæculares, et administrationes quibusquam postulant, hæc itaque pravitas olim non solum murmuraciones, sed et scandala excitat. Honestum est autem ut episcopus intercessionem suam his præstet qui aliqua iniqua vi opprimuntur, aut si vidua affligatur, aut pupillus exspolietur, tamen et ista omnia si justam habeant causam et petitionem. Si vobis ergo, fratres charissimi, placet, decernite, ne episcopi ad comitatum accedant, nisi forte hi qui religiosissimi imperatoris litteris, vel invitati fuerint vel vocati, sed quoniam sæpe contingit, ut ad misericordiam Ecclesiæ confugiant, qui injuriam patiuntur, et qui peccantes in exsilium, vel insulas damnantur, aut certe quancunque sententiam suscipiunt, ideoque subveniendum est his, et sine dubitatione eis petenda per Ecclesiam indulgentia. Si vero hoc vobis placet, statuatur. Universi dixerunt: Placet, et constituatur.

IX. Osius episcopus dixit: Hæc quoque prudentia vestra tractare debet, quia ut decrevistis ne episcopi improbitas notetur ad comitatum pergendum, quæcunque ergo quales superius memoravimus preces habuerint, vel acceperint per diaconum suum mittat, quia persona ministri non erit invidiosa, quæ celerius poterit quæ impetraverit referre. Et hoc consequens esse videtur, ut unusquisque qui preces habuerit eas ad fratres et coepiscopos nostros qui in maxima civitate, id est, qui metropoli consistunt, mittant, et illi per suos diaconos destinent,tribuendo commendatitias epistolas pari ratione ad fratres et coepiscopos nostros qui in illo tempore in his regionibus et urbibus morantur, in quibus felix et beatus Augustinus rempublicam gubernat. Si vero habet quis episcoporum amicos in palatio, qui cupit aliquid quod tamen honestum est impetrare non prohibeatur per diaconum suum rogare, et significare eis quos scit benigna intercessione sibi absentibus posse præstare. Qui vero Romam venerit, sicut dictum est, sanctissimo fratri et coepiscopo nostro Romanæ Ecclesiæ preces quas habet, tradat, ut ipse prius examinet si honestæ, et justæ sunt, et præstet diligentiam atque sollicitudinem ut ad comitatum perferantur. Universi dixerunt: Placere sibi.

X. Aliphius episcopus dixit: Si propter pupillos et viduas vel laborantes, qui causas non iniquas habent, susceperint peregrinationis incommoda, habebunt aliquid justæ rationis, nunc vero cum ea postulent, quæ sine invidia omnium, et reprehensione esse non possunt, non necesse eos ire ad comitatum.

XI. Gaudentius episcopus dixit: Ea quæ salubriter providistis convenienti æstimatione omniumque Deo placitura et hominibus tenere hactenus fortitudinem possunt, si metus huic sententiæ conjungatur, scimus enim etiam ipsi sæpissime propter paucorum imprudentiam sacrum ac religiosum sacerdotale nomen fuisse reprehensum. Si igitur contra omnium sententiam aliquis visus fuerit ambitioni placere magis quam Deo, debet scire causis redditus honorem atque dignitatem se amissurum, hoc autem sciri, et comperiri poterit si unusquisque nostrum qui in canali constitutus est cum progredientem episcopum viderit, inquirat transitum ejus, causas videat, quo tendit, agnoscat. Et si quidem eum agnoverit ire ad comitatum, requirat illud quod superius comprehensum est, ne forte invitatus sit, ut ei facultas eundi permittatur, si vero ut superius meminit sanctitas vestra propter desideria et ambitiones ire ad comitatum tentaverit, neque litteris ejus subscribatur, neque in communionem recipiatur. Si vobis placet, debet omnium sententia confirmari. Universi dixerunt: Hoc honestum esse, et placere sibi constitutionem.

XII. Osius episcopus dixit: Sed et moderatio est necessaria, dilectissimi fratres, ne subito adhuc quidam nescientes quid decretum sit in synodo, venerint subito ad civitates eas, quæ in canali sunt, debet episcopus civitatis ipsius admonere et instruere illum, et ex eo loco ille mittat diaconum, admonitus tamen ipse redeat ad parochiam suam.

XIII. Osius episcopus dixit: Necessarium, arbitror, ut diligentissime tractetis, si forte aut dives, aut scholasticus de foro, aut ex administratione episcopus fuerit postulatus, non prius ordinetur, nisi et ante lectoris munere, et officio diaconi et presbyteri fuerit perfunctus. Et ita per singulos gradus, si dignus fuerit, ascedat ad culmen episcopatus, postest enim per has, promotiones quæ habent utique prolixum tempus probari, qua fide sit, quave modestia, et gravitate et verecundia. Et, si dignus fuerit, probatus divino sacerdotio illustretur. Nam nec conveniens est, nec rationis disciplina patitur, ut temere ac leviter ordinetur episcopus, aut presbyter, aut diaconus, qui neophytus est, maxime cum beatissimus Apostolus magister gentium, ne hoc fieret denuntiasset et prohibuisse videatur, sed hi quorum per longum tempus examinata sit vita et merita comprobata. Universi dixerunt placere sibi hæc.

XIV. Osius episcopus dixit: Hoc quoque statuere debetis, ut episcopus ex alia civitate cum venerit ad aliam civitatem, vel ex provincia sua ad aliam provinciam, et ambitioni magis serviat quam

devotioni, ita ut si voluerit in aliena civitate multo tempore residere, et contingat ut episcopus civitatis ipsius non tam instructus sit, nec tam doctus, is vero qui advenit incipiat contemnere eum, et frequenter facere sermonem, ut dehonestet et deformet illius personam. **65** Qua occasione fit, ut non dubitet relinquere sibi assignatam ecclesiam, et transire ad alienam, definite ergo tempus, quia et non recipere episcopum inhumanum est, et diutius residere perniciosum est. Ne fiat ergo hoc providendum est. Memini autem superiori consilio fratres nostros constituisse, ut si quis laicus in ea qua commemoratur civitate tres Dominicas, id est, per tres septimanas non celebrasset conventum communionem privaretur. Si ergo hæc circa laicos constituta sunt, quanto magis nec licet nec decet ut episcopus si ullam tam gravem habeat necessitatem nec tam difficilem rationem, ut tandiu desit ab ecclesia ne populum contristet. Universi dixerunt placere sibi.

XV. Osius episcopus dixit: Quia nihil prætermitti oportet, sunt quidam fratres et coepiscopi nostri, qui non in ea civitate resident, in qua episcopi videntur esse constituti, vel certe parvam rem ibi, alibi autem idonea prædia habere noscuntur vel affectiones proximorum quibus indulgeant, hactenus autem eis permitti oportet, ut accedant ad possessiones suas, et disponant vel ordinent fructum laboris sui, ut, post Dominicas tres, id est post tres septimanas, si morari necesse est, in suis potius fundis morentur. Et si est proxima civitas in qua presbyter est, ne sine ecclesia facere videatur die Dominico, illuc accedat ut nec res ejus domesticæ per absentiam ejus detrimentum sustineant. Et non frequenter veniendo ad aliam civitatem, in qua est episcopus suspitione jactantiæ et ambitionis incurrat. Universi dixerunt placere sibi.

XVI. Osius episcopus dixit: Si hoc quoque omnibus placet, ut sive diaconus, sive presbyter, sive quis clericorum ab episcopo suo fuerit communionem privatus, et ad alterum perrexerit episcopum, et scierit ille ad quem confugerit eum ab episcopo suo fuisse abjectum, non oportuerit eum, ut ei communionem indulgeat. Quod si fecerit, sciat se convocationis episcopis causas esse dicturum. Universi dixerunt: Hoc statutum et pacem servabit, et concordiam custodiet.

XVII. Osius episcopus dixit: Quod me adhuc movet reticere non debeo. Si episcopus quis forte iracundus (quod esse non debet) cito, aut aspere commoveatur adversus presbyterum, aut diaconum suum

exterminare eum de ecclesia voluerit, providendum est ne innocens damnetur, aut perdat communionem. Et ideo habeat potestatem qui dejectus est, ut finitimos episcopos interpellet, et causa ejus audiat, et diligentius tractetur, quia non oportet ei negari audientiam roganti. Et ille episcopus, qui aut juste, aut injuste eum abjecit, patienter accipiat ut negotium discutiatur, ut vel probetur sententia a plurimis, vel emendetur. Tamen priusquam omnia diligenter et fideliter fuerint examinata, eum qui fuerit a communionem separatus, nullus alius debet præsumere ut recipiat et communionem societ. Qui autem convenerint ad audiendum, si clericorum esse fastigium viderint et superbiam, non decet ut episcopus aut injuriam aut contumeliam patiatur, austerioribus eos verbis castigent, ut obediunt honesta præcipiente episcopo, quia sicut ille sincerum amorem debet clericis exhibere charitatis, ita quoque vicissim ministri infucata debent episcopo suo obsequia exhibere.

XVIII. Januarius episcopus dixit: Illud quoque sanctitas vestra statuatur, ut nulli episcopo liceat alterius episcopi civitatis ministrum ecclesiasticum sollicitare, ut in sua diocesi ordinare clericum, quia ex his contentionebus solent nasci discordiæ. Et ideo prohibeat omnium sententia, ne quis hoc facere audeat.

XIX. Osius episcopus dixit: Et hoc universi constituimus, ut quicumque ex alia parochia voluerit alienum ministrum sine consensu episcopi ipsius, et sine voluntate ordinare, non sit rata ordinatio ejus. Quicumque autem hoc usurpaverit a fratribus et coepiscopis nostris admoneri et corrigi debet.

XX. Cletitius episcopus dixit: Non ignoratis quanta et qualis sit Thessalonicensium civitas, sæpe enim ad eam veniunt ex aliis regionibus presbyteri et diaconi, et non sunt contenti, ut brevi tempore remorentur, aut resideant ibi, aut certe vix post longa spatia ad sua redire coguntur. Universi dixerunt: Et tempora quæ constituta sunt circa episcopum, et erga horum personas observari debent.

XXI. Osius episcopus dixit: Suggestente fratre et coepiscopo nostro Olympio, hoc etiam placuit, ut si aliquis vim perpessus est et iniique pulsatus pro disciplina vel catholica defensione, vel confessione veritatis fugiens pericula innocens, et devolutus ad aliam venerit civitatem non prohibeatur immorari, quandiu aut redire potuerit ut injuria ejus remedium acceperit. Durum est enim qui persecutiones patitur non recipi. Etiam et larga benevolentia et humanitas est ei exhibenda.

INCIPIUNT CAPITULA CONCILII ANTIOCHENI.

1. Non licere Pascha diverso tempore facere, neque cum Judæis celebrare.

2. Non licere communionem ecclesiæ contemnere, aut excommunicatis communicare.

3. Non debere clericum ad ecclesiam migrantem ibi perseverare.

4. Non licere episcopo vel cuiquam clerico, si exauctoratus fuerit, ministrare.

5. Non licere clericis contempto episcopo seorsum se colligere.
6. De excommunicatis.
7. Nullum peregrinum absque episcopis suscipi.
8. Ut epistolæ a solo coepiscopo fiant.
9. De metropolitanis episcopis.
10. De coepiscopis.
11. De his episcopis vel clericis qui sine litteris episcoporum ad imperatorem vadunt.
12. De episcopis vel clericis depositis.
13. Non licere episcopis in aliena provincia clericos ordinare.
14. De episcopis accusatis.
15. De quibus supra.
16. De episcopis vacantibus.
17. De episcopis qui accepta manus impositione non acquiescunt suscipere ministerium.
18. De his quibus supra.
19. Non licere sine consilio metropolitani episcopi episcopum ordinari.
20. Ut bis in anno synodus celebretur.
21. Episcopum de diœcesi ad diœcesim non debere transire.
22. Episcopum non debere in alienam irruere civitatem.
23. Episcopo non licere successorem sibi constituere.
24. De rebus ecclesiasticis et episcopalibus.
25. Episcopum habere potestatem in rebus ecclesiasticis exponendis.

INCIPIIT CONCILIUM ANTIOCHENUM.

Sancta et pacatissima synodus in unum congregata, his qui per singulas provincias sunt unanimis sanctis et consacerdotibus in Domino salutem. Gratia et veritas Jesu Christi Domini et Salvatoris nostri sanctam Antiochenam Ecclesiam visitans, et in unum connectens per concordiam pacatissimi spiritus multa quidem et alia perfecit in omnibus autem. suggerente sancto et pacifico spiritu, etiam hoc perfecit, ut quæ visa sunt recte constitui cum plurima consideratione et iudicio una cum omnibus nobis Antiochiam ex diversis provinciis in unum collectis episcopis in vestram notitiam deferantur, credimus autem gratiæ Domini et Spiritui sancto pacis, quod ipsi conspirabitis nobis tanquam in unam fuissetis virtutem, et nobiscum orationibus adnitentes magis autem muniti, et in Spiritu sancto præsentem, si iidem ipsi quæ definita sunt, consentientes, et ea quæ visa sunt, recta roborantes consensu sancti Spiritus consignabitis. Sunt autem præfiniti canones ecclesiastici hi qui infra sunt scripti, quos subter inserti promulgavere episcopi, Eusebius, Archelaus, Æneas, Macedonius, Niceta, Esicius, Bassus, Antiochus, Jacobus, Moyses, Agaphius, Petrus, Mocinius, Alexander, Narcissus, Etherius, Patricius, Siricius, Magnus, Paulus, Eustachius, Manicius, Petrus, Paulus, Theurus, Municius, Aliphius, Petrus, Tarcodunantus, Anatholius, Theodorus, Alius Theurus, Sirion. Ex provinciis Syriæ cæles et Phœnicis veris Arabiæ, Mesopotamiæ, et hæc constituerunt quæ infra scripta sunt.

CAP. I. Omnes qui audent dissolvere regulam sancti et magni concilii Nicæni, quod celebratum est in præsentia Dei amantissimi Constantini imperatoris, de sancta et salutari festivitate Paschali Salvatoris nostri, excommunicatos et abjectos esse debere ab Ecclesia, maxime si perseverent studio contentionis ad subvertenda ea quæ optime constituta sunt. Et hæc quidem dicta sunt de laicis. Si autem præpositis Ecclesiæ aliqui, id est, vel episcopus, vel presbyter, vel diaconus post hanc diffinitionem, et hunc terminum ausi fuerint in subversionem populorum et per-

B turbationem Ecclesiarum seorsum colligere, et cum Judæis Pascha voluerint celebrare, hunc sancta synodus jam alienum ab Ecclesia esse iudicabit, tanquam eum qui non solum proprii peccati reus sit, sed aliorum corruptæ mentis conversationis supplantator exstiterit. Et non solum huiusmodi deponi a sacerdotio et ministerio jubet, sed eos qui ausi fuerint his communicare post damnationem. Depositos autem etiam honore qui extrinsecus est privari oportet quem sanctus canon et Dei sacerdotium promeruit.

II. Omnes qui ingrediuntur ecclesiam Dei, et sacras Scripturas audiunt, non autem cum populo in oratione communicant, aversantur autem sanctam assumptionem Dominici sacramenti secundum aliquam propriam disciplinam, hos ab ecclesia abjici oportet, donec confitentes fructum pœnitentiæ demonstrant, et deprecati fuerint, ut data venia suscipi mereantur, non autem licet communicare excommunicatis, neque cum his per domos ingredi, et cum eis orare, qui ecclesiæ participant in oratione, nec in alteram ecclesiam recipi qui ab alia excommunicantur, quod si quis fuerit deprehensus episcoporum, vel presbyterorum, vel diaconorum, vel etiam qui in canone detinentur excommunicatis communicare, et hunc oportet communione privari tanquam Ecclesiæ regulas confundentem.

III. Si quis presbyter, vel diaconus, vel quilibet clericus, deserta sua ecclesia ad aliam transeundum esse crediderit, et ibi paulatim tentet quo migravit perpetuo manere ulterius, ministrare non debet, præsertim si ab episcopo suo ad revertendum fuerit exhortatus quod, et si post evocationem sui episcopi non obedierit, sed inobediens perseveraverit, omnimode ab officio suo deponi debere, nec aliquando spem restitutionis habere. Si vero propter hanc culpam depositum alius episcopus susceperit, et ipse a communi synodo pœnam merebitur increpationis, tanquam ecclesiastica jura dissolvens.

IV. Si quis episcopus a synodo fuerit depositus, vel presbyter, vel diaconus a proprio episcopo con-

demnatus, et præsumperit sacerdotii seu sacri mysterii quippiam, non ei amplius liceat, neque in alia synodo spem restitutionis habere, neque assertionis alicujus locum, sed et communicantes ei abjici omnes ab ecclesia, maxime si postquam cognoverunt sententiam adversus eum fuisse prolatam, contumaciter communicaverunt.

66 V. Si quis presbyter vel diaconus contempto episcopo seipsum ab ecclesia segregaverit et privatum apud se collectis populis altare erigere ausus fuerit, et nihilominus episcopo suo exhortante, et semel et iterum revocante inobediens exstiterit; hunc modis omnibus deponendum, nec aliquando consequi curationem, aut proprium honorem recipere speret. Quod si etiam perseveraverit, perturbans cunctam Ecclesiam quæ foris est, hunc tanquam seditiosum corripere oportet.

VI. Si quis a proprio episcopo excommunicatus est, non eum prius ab aliis debere suscipi, nisi aut a suo fuerit receptus episcopo, aut concilio facto episcopis occurrat et respondeat, et si synodo satisfecerit, statuimus sub alia sententia eum recipi, quod etiam circa laicos, et presbyteros, et diaconos et omnes qui in clero sunt convenit observari.

VII. Nullum absque formata (quod Græci epistolam dicunt) peregrinorum clericorum suscipi oportet.

VIII. Neque presbyter ad regiones longinquas, formatas, id est canonicas epistolas, nisi ad finitimos episcopos simplices epistolas mittere præsumat, vicariis vero episcopis qui a Græcis coepiscopi vocantur, formatas facere liceat.

IX. Per singulas provincias episcopos singulos scire oportet, episcopum metropolitanum, qui præest curam et sollicitudinem totius provinciæ suscepisse. Propter quod ad metropolitanam civitatem ab his qui causas habent concurratur. Quapropter placuit eum, et honore præcellere, et nihil ultra sine episcopo reliquos episcopos agere secundum antiquum Patrum nostrorum canonem, nisi hoc tantum quod unicuique ecclesiæ per suam diocesim competit. Unumquemque enim oportet episcopum habere suæ diocesis potestatem ut regat et gubernet secundum competentem singulis reverentiam, et providentiam gerat omnis regionis quæ sub ipsius est civitate, ita ut etiam ordinare ei presbyteros, et diaconos probabili iudicio liceat, et de singulis illius regionis causis moderatione et pondere disceptare, ultra autem nihil agere permittitur citra metropolitani episcopi conscientiam, nec metropolitanus sine cæterorum aliquid gerat consilio sacerdotum.

X. Coepiscopi qui manus impositionem ab episcopis susceperunt et ut episcopi sunt consecrati, tamen placuit sanctæ synodo eos modum proprium retinere, et gubernare adjacentes sibi civitates et esse contentos propria sollicitudine et gubernatione quam susceperunt, constituere autem his permittitur lectores, et subdiaconos atque exorcistas,

A quibus sufficiat istorum tantum graduum licentiam accepisse. Non autem presbyterum, non diaconum audeant ordinare præter conscientiam episcopi civitatis, vel ecclesiæ cui adjacens invenitur, seu ipse seu regio in qua præesse dignoscitur. Quod si quis prævaricari ausus fuerit constituta, deponi eum, et dignitate qua præditus est debere privari. Coepiscopus autem ab episcopo civitatis vel loci cui idem adjacet ordinandus est.

XI. Si quis episcopus, vel presbyter, vel omnis omnino qui est sub ecclesiastica regula constitutus, præter consilium vel litteras eorum episcoporum qui sunt intra provinciam, et maxime metropolitani ad imperatorem perrexerit, hunc abdicari et ejici non solum de communione, sed etiam propria dignitate privari, tanquam molestum et importunum imperialibus auribus contra ecclesiastica constituta. Si autem necessitas cogit ad imperatorem excurrere propter aliquam actionem, cum deliberatione et consilio metropolitani ipsius provinciæ episcopi, et cæterorum conscientia episcoporum qui in eadem provincia sunt atque cum litteris eorum ire debet.

XII. Si quis a proprio episcopo depositus presbyter, vel diaconus, aut etiam si a synodo quilibet episcopus fuerit exauctoratus, molestiam imperialibus auribus inferre non præsumat, sed ad majorem episcoporum synodum sese convertat, et quæ se putat habere, justa in eorum concilio alleget, atque ab his de se expectet quæ fuerit deprompta sententia. Quod si deficiens pusillanimitate hoc noluerit facere, sed imperatori fuerit importunus, hujusmodi nullam veniam habeat, neque locum illius assertionis suæ, nec spem recipiendi gradus habeat in futurum.

XIII. Nullum episcopum audere debere ex alia provincia ad aliam transitum facere, et ordinare aliquos Ecclesiis aut referre ad sacrum ministerium, nec alios illuc attrahat episcopos, nisi forte per litteras rogatus abierit, non solum autem a metropolitano, sed et ab his qui cum eo sunt omnibus ipsius provinciæ episcopis. Quod si nullo invitante inordinate superveniat, et aliquos vel ordinare præsumperit, vel quoslibet actus illi ecclesiæ competentes quæ ad se minime pertinent, usurpare tentaverit, vacua quidem et inania erunt omnia quæ gesserit, ipse vero hujus indisciplinati ausus irrationalis cœpti dignas causas expediat, tanquam depositus a synodo sancta, et propter hujusmodi præsumptionem jam prædamnatus.

XIV. Si quis de aliquibus causis criminalibus in iudicio episcoporum fuerit accusatus, contingat autem de ipsis episcopis provinciæ qui convenerunt diversas habere sententias, et alios quidem innocentem eum pronuntiare, alios reum, propter hujusmodi itaque controversiam amputandam placuit sanctæ synodo metropolitanum episcopum alterius vicinæ provinciæ advocari, et aliquantos cum eo episcopos alios. Qui pariter residentes quæcumque fuerint, dirimant quæstiones propter hoc ut

firmum sit iudicium quod ab unius provinciæ episcopis fuerit promulgatum.

XV. Si quis episcopus criminaliter accusatus ab omnibus qui sunt intra provinciam episcopis acceperit unam consonamque sententiam, ab aliis ulterius iudicari non poterit, sed manere circa eum oportet tanquam convenientem quæ ab omnibus prolata est firmam ratamque sententiam.

XVI. Si quis episcopus vacans in Ecclesiam vacantem supervenerit, et hanc obripienter præter plenariam synodum occupandam esse crediderit, hunc abjici oportet, quamvis eum plebs quam diripuerit, velit sibi episcopum retinere. Illa autem dicitur synodus plenaria in qua etiam episcopus metropolitano adfuerit.

XVII. Si quis episcopus, suscepta manus impositione, et deputatus populis præesse, non suscipiat ministerium sacerdotii, nec consentiat habere Ecclesiam, in qua fuerat ordinatus, hunc incommunicabilem esse debere, donec coactus consentiat plebem suscipere sibi deputatam, aut provinciæ plenaria synodus episcoporum de eo aliquid statuat.

XVIII. Si quis episcopus ordinatus non abierit in parochiam cui ordinatus est, si non suo vitio, sed plebis forsitan contradictione, hic honorem susceptum retinere debet, et sacerdotio fungi, ita ut nihil molestiæ afferat Ecclesiæ illi in qua fuerat constitutus. Expectare autem eum oportet provinciæ plenariam synodum, donec de eo quod competit statuatur.

XIX. Episcopum non ordinandum sine consilio et præsentia metropolitani episcopi, cui melius erit si ex omni provincia congregentur episcopi. Quod si fieri non potest, hi qui adesse non possunt propriis litteris consensum suum de ipso designent, et tunc demum post plurimorum sive per præsentiam sive per litteras sententiam consonam ordinetur. Quod si aliter quam statuta sunt fiat, nihil valere hujusmodi ordinationem. Si vero etiam secundum definitas regulas ordinatione celebretur, contradicant autem aliqui propter proprias et domesticas similitates, his contentis, sententia de eo obtineat plurimorum.

XX. Propter ecclesiasticas causas, et quæ existunt controversias dissolvendas sufficere visum est bis in anno per singulas provincias episcoporum consilium fieri. Semel quidem post tertiam hebdomadam Paschalis festivitatis, ita ut in quarta hebdomada quæ consequitur, id est media Pentecoste compleatur, admoneant autem provinciales episcopos hi qui in civitatibus, id est in metropolitano civitatibus degunt, secundum vero concilium Idibus Octobris habeatur, qui dies apud Græcos Yperberetæi mensis decimus invenitur, in ipsis autem conciliis et presbyteros et diaconos præsentibus esse oportet, et omnes quotquot se læsos existimant, et synodicam expectare sententiam, nec liceat aliquibus apud semetipsos concilia sine me-

ropolitano episcoporum conscientia facere, quibus de omnibus causis constat permissum esse iudicium.

XXI. Episcopum de diocesi ad diocesim alteram non debere transire, neque si seipsum ingesserit, neque si a populis fuerit violenter attractus, neque si etiam hoc ei ab episcopis suadeatur, manere autem eum debere in Ecclesia Dei quam ab initio sortitus est, et non alibi demigrare secundum regulam super hoc olim a Patribus constitutam.

XXII. Episcopum non debere in alienam irruere provinciam, quæ illi probatur non esse subjecta, neque in regionem quæ ad ejus curam minime noscitur pertinere ad aliquid ordinandum, neque presbyteros, neque diaconos constituere, ad alios episcopos pertinentes, nisi forte cum voluntate et testimonio propriæ regionis episcopi. Quod si quisquam horum tale facere voluerit irrita quidem erit hujusmodi ordinatione, et quæ in le usurpaverit a synodo arguantur. Nam si ordinare non potuerit, nullatenus alterius parochianum iudicare præsumat.

XXIII. Episcopum non debere tanquam successorem sibi futurum constituere alterum, quamvis circa vicinia mortis habeatur, quod si tale aliquid factum fuerit irrita erit hujusmodi ordinatione, custodire autem debet ecclesiastica constituta quæ si ita continent, non posse aliter episcopum fieri, nisi in concilio, et consensu episcoporum eorum duntaxat qui post obitum ejus qui præcessit, habuerint potestatem eum qui dignus fuerit provehendi.

XXIV. Quæcunque res Ecclesiæ sunt, convenit cum omni diligentia, et bona fide quæ Deo debetur, qui omnia providet atque iudicat quæque gubernare oportet, et dispensare cum iudicio et potestate episcopi, cui totius plebis animæ videntur esse commissæ. Manifesta autem esse oportet quæ Ecclesiæ competunt cum notitia eorum presbyterorum et diaconorum, qui circa ipsum sunt, ut ipsi non ignorent, nec eos aliquid lateat eorum qui sunt propria Ecclesiæ, ut si contigerit episcopum de hac vita migrare, manifestæ sint et notæ res ecclesiasticæ, ne interciant atque depereant, sed nec res propriæ episcopi tanquam obnoxie rerum ecclesiasticarum occasione ullius pulsantur injuria, quia justum et acceptum est apud Deum et homines quæ propria sunt episcopi quibus ipse iudicaverit, derelinqui, et quæ Ecclesiæ ipsi reservari. Ita enim sit ut nec Ecclesia damno aliquo affligatur, nec episcopus occasione rerum ecclesiasticarum proscibatur, neque pertinentes ad eum causas incurrant, atque post mortem memoria ejus maledictis aliquibus oneretur.

67 XXV. Episcopum habere oportet rerum ecclesiasticarum potestatem ad dispensandum omnibus indigentibus cum omni timore et reverentia Dei, ipsi quoque ex eis percipere atque uti debere quibus indiget, si tamen indiget, vel ad suas necessarias pensas vel fratrum, qui apud eum hospitalitatis gratiam

tia morantur, ut nulla ex parte per inopiam defraudentur secundum Apostolum dicentem : « Habentes victum quotidianum et tegumentum corporis his contenti simus (*I Tim.* vi, 8). » Quod si his minime contentus atque sufficiens transferat in necessitates ecclesiasticas res vel commoda quælibet ecclesiæ, aut agrorum ecclesiasticorum fructus sine conscientia presbyterorum apud se redigat, et domesticis suis vel etiam affinibus aut fratribus, aut filiis earum rerum tribuat potestatem, ut per eorum secretam diligentiam ecclesiastici lædi videantur, reatum hunc qui hujusmodi est apud metropolitanum provinciæ præstare debet, quod si taliter reprehendatur episcopus, vel hi qui cum ipso sunt presbyteri quo dicantur hæc quæ ad ecclesiam perti-

nent, sive de agris, sive de aliis quibuscunque ecclesiasticis causis, eos sibi usurpare, pauperes vero necessitate et penuria opprimi, atque ex hoc ipso non solum ecclesiasticæ rationi, verum etiam dispensatoribus ejus maledicta reprehensio augeatur. Hunc enim correctionem oportet mereri, id quoque concedet sancta synodo cognoscente. Eusebius omnibus quæ constituta sunt præsens scripsit. Theodorus, Niceta, Macedonius, Anatolius, Marcodunanetus, Atherius, Narcissus, Eustachius, Esichius, Manicius, Paulus, et cæteri, quorum nomina in Græco jam superius continentur, consenserunt et subscripserunt.

Explicit concilium Antiochenum.

INCIPIUNT CAPITULA CONCILII LAUDICENI.

1. De bigamis.
2. De his qui diversorum peccatorum lapsus incurrunt.
3. De neophitis non promovendis ad sacerdotium.
4. Non licebit coram catechumenis clericos fieri.
5. Non licere clericis usuram vel sexcupla accipere.
6. Non debere hæreticos in hæresi permanentes in ecclesiam ingredi.
7. De Novatianis et Quartodecimanis.
8. De Cataphrygis ad Ecclesiam venientibus.
9. Non debere catholicos, in ea quæ martyria sua hæretici dicunt, intrare.
10. Non debere catholicam hæreticorum matrimonio sociari.
11. De catechumenis Ecclesiæ.
12. De ordinandis episcopis cum concilio metropolitani et finitimorum episcoporum.
13. Non licere populo ministros altaris eligere.
14. Sanctas oblationes pro eulogiis in festivitate Paschali ad alias parochias non debere transmitti.
15. De psalmistis.
16. Ut sanctum Evangelium Sabbatis legatur.
17. Psalmos sparsim non licere confundi.
18. De orationibus quotidianis.
19. De ordine orationum catechumenorum atque fidelium et communione.
20. De disciplina atque molestia clericorum.
21. De ministerio subdiaconorum.
22. De ministris, ut orario non utantur.
23. Quoniam non oportet lectores vel psalmistas orario uti et sic legere.
24. De lectoribus et psalmistis, ut tabernas non intrent.
25. Non licere ministris panem dare, aut calicem benedicere.
26. De exorcistis.
27. Non debere clericos sive laicos ad agapem vocatos partes tollere.
28. Non licere in ecclesiis accubitus sternere vel agapem facere.
29. Non debere Christianos sabbatizare.
30. Nulli Christiano licere cum mulieribus lavacra excercere.
31. De cavendis hæreticorum connubiis.
32. Non licere ab hæreticis eulogias accipere.
33. Non debere cum hæreticis, aut schismaticis orare.
34. Non eundem ad falsos martyres.
35. Non licere Christianos derelicta ecclesia ad angulorum congregationes colligi.
36. Non licere clericos, magos, vel incantatores esse, aut phylacteria facere.
37. Non licere ab hæreticis vel Judæis feriatica quæ mittuntur accipere.
38. Non licere a Judæis azymas accipere.
39. Non licere cum paganis festa celebrare.
40. Episcopos ad synodum vocatos non debere contemnere.
41. Non debere clericum vel laicum sine episcopis peregrinari.
42. Nullum clericum debere sine episcopi sui jussione peregrinari et signum suscipere.
43. Ministros non debere ab hostiis recedere.
44. Non oportet per duas septimanas Quadragesimæ aliquem ad baptismum suscipere.
45. Non debere mulierem ingredi ad altare.
46. Baptizandos debere symbolum fidei et discere et reddere.
47. De his qui in ægritudine baptizantur.
48. Quia post baptismum chrismandum est.
49. In Quadragesima Sabbato tantum et Dominica offerendum est.
50. Non licere quintam feriam septimanæ majoris jejunii solvi.
51. Non debere in Quadragesima nisi Sabbato et Dominica natalitia martyrum celebrare.
52. Non licere nuptias fieri in Quadragesima.
53. Non licere Christianos ad nuptias euntes cantare aut balare.
54. Non licere ministros altaris vel cæteros quoslibet spectaculis quæ in nuptiis, aut in scenis exhibentur interesse.

55. Non debere clericum vel laicum Christianum ex symbolis convivia celebrare.

56. Non oportet presbyteros ante ingressum episcopi ingredi, aut sedere in tribunalibus.

57. Non debere in vicis et villis episcopos ordinare, neque presbyteros sine præcepto vel consilio episcopi aliquid agere.

58. Non oportet in domibus ab episcopis vel presbyteris oblationem fieri.

59. Non licere psalmos ab idiotis compositos in ecclesia dici, nec libros qui non sunt canonici legere.

INCIPIT CONCILIUM LAUDICENUM.

Sancta synodus, quæ apud Laodicæam Phrygiæ pacativæ convenit ex diversis provinciis Asiæ, regulas exposuit ecclesiasticas, sicut infra scriptum est.

CAP. I. De eo quod oportet, secundum ecclesiasticum canonem eos qui libere et legitime secundis nuptiis juncti sunt, nec occultam permisionem operati sunt, pauco tempore exempto vacare orationibus et jeuniis, et secundum veniam reddi eis communionem.

II. His qui diversorum peccatorum lapsus incurrunt et oratione, confessione ac pœnitentia malorum suorum perfectam conversationem demonstrant, pro qualitate peccati, pœnitentiæ tempus attribuendum est propter misericordiam et bonitatem Dei. Qui ergo hujusmodi sunt revocandi et ad communionem sunt applicandi.

III. Non oportet neophytum promoveri ad ordinem sacerdotalem.

IV. Non licere manus impositione super ordinandos presentibus catechumenis fieri.

V. Non licere fenerare ministris altaris, vel in sacerdotali ordine constitutis, vel usuras vel lucra, quæ sexcupla dicuntur, accipere.

VI. Non concedendum hæreticis ingressum domus Dei in hæresi permanentibus.

VII. Novatianos vel etiam Quartodecimanos, quos Græci Thesserescedecatiros appellant, id est, qui quartadecima luna primi mensis cum Judæis Pascha celebrant, sed et catechumenos eorum fideles non recipi, priusquam condemnent omnem hæresim in qua detinebantur, plenissime autem ante omnia et nunc qui apud eos fideles dicuntur symbolum fidei doceantur, atque ita unctos etiam sancto chrismate divino sacramento communicare convenit.

VIII. Eos qui convertuntur ab hæresi quæ dicitur Cataphrygarum, qui se in clero constitutos existimant, quamvis magni dicantur hujusmodi cum omni diligentia catechizari oportet et baptizari ab Ecclesiæ catholicæ episcopis et presbyteris.

IX. Non concedendum in coemeteria, vel quæ martyria hæreticorum dicuntur, catholicos orationis gratia et petendæ curationis intrare. Sed et qui ierunt, si sunt fideles, incommunicabiles factos ad pœnitentiam usque ad aliquod tempus redigi, pœnitentes autem eos et errasse confitentes suscipi oportet.

X. Mulieres quæ apud Græcos presbyteræ appellantur, apud vos viduæ, seniores univiræ, matricuriæ appellantur, in Ecclesia tanquam ordinantes constitui non debere.

XI. Eos qui ad Ecclesiam pertinent indifferenter filios proprios hæreticorum nuptiis minime sociare debere.

XII. Episcopum non oportet præter iudicium metropolitanorum et finitimorum episcoporum constitui ad Ecclesiæ principatum, nec eligantur nisi hi quos multo ante nota probabilisque vita commendat. Et nihilominus si in sermone fidei et recta operatione per suam conversationem fuerint probati.

XIII. De eo quod non sit populis concedendum electionem facere eorum qui altaris ministerio sunt applicandi.

XIV. Sanctas oblationes ad vicem eulogiarum per festivitatem Paschalem ad alias parochias mitti minime oportet.

XV. Non licere præter canonicos psalmos nisi qui regulariter cantores existunt, qui quæ pulpitem ascendunt et de codice legunt alium, quemlibet in ecclesia psallere.

XVI. Sabbatis Evangelia cum aliis Scripturis legenda esse censemur.

XVII. In processionibus non connectere, id est, ex diversis versibus et sensibus libri in unum canticum minime conjungere. Sed singulorum psalmorum ordinabiliter debere fieri lectionem.

68 XVIII. De eo quod semper supplicationes orationum, et ad horam nonam et vesperam, oportet celebrari.

XIX. Quoniam catechumenorum orationem separatim et prius prostratis eis episcopum oportet celebrare. Quibus egressis orent etiam hi qui in pœnitentia sunt constituti. Et post manus impositionem, his quoque abscedentibus, tunc fideles orare debebunt. Quorum tres orationes fiunt, una quidem, id est prima, per silentium, secunda vero et tertia, per vocis pronuntiationem, et tunc demum osculum pacis dare debere. Et postea quam presbyteri episcopo pacem dederint, tunc etiam laicos dare et tunc oblatio offeratur, solis autem ministris altaris liceat ingredi ad altare et ibidem communicare.

XX. Quoniam non oportet diaconum sedere ante presbyterum, sed ex jussione presbyteri sedeat, similiter autem honorificetur et diaconus a ministris inferioribus et omnibus clericis.

XXI. Quoniam non oportet subdiaconos licentiam habere in secretarium, sive sacrarium (quod Græci *diaconicon* appellant) ingredi, et contingere vasa Dominica.

. Ministrum non oportet orariis uti, nec horelinquere.

I. Quoniam non oportet lectores aut psalmistis uti, et sic legere aut psallere.

. Quoniam non oportet clericos servientes yteris usque ad diaconos, et deinceps ordinis istici omnes usque ad ministros, aut lectores, almistas, aut exorcistas, aut hostiarios, aut eos qui in proposito continentiae sunt, taberare.

Non oportet diaconem panem dare, nec canedicere.

. Non oportet ergo exorcizare eos qui nec episcopis sunt proveci, neque in ecclesiis intra domos.

I. Non oportet ministros altaris, vel quoslibetasticos ad agapem vocatos, partes tollere, r injuriam quae ex hac occasione ecclesiastico possit deputari.

II. Non oportet in basilicis seu ecclesiis n facere, et intus manducare vel accubitus e.

. Non oportet Christianos judaizare et in o vacare, sed operari eos in eadem die, Dom praeponendo eidem diei. Si hoc eis placet, tanquam Christiani. Quod si inventi fuerint re, anathema sit.

. Quoniam non oportet ministros altaris, am clericos quoslibet, aut continentes se, aut ionnino Christianum cum mulieribus lavacra : communia. Est enim apud gentiles prima ensio.

I. Quoniam non oportet cum haereticis come connubia, et vel filios et filias dare, sed accipere, si tamen profiteantur Christianos uros esse et catholicos.

II. Non oportet haereticorum benedictiones re, quoniam maledictiones magis sunt quam ctiones.

III. Non oportet cum haereticis vel schismarare.

IV. Non oportet omnino Christianum derelirtyribus Christi abire ad falsos martyres, hi alieni a Deo sunt. Quicumque autem abire v-anathema sit.

V. Non oportet Christianos, derelicta Eccle-i, abire ad angulos idololatriae abominandae gationes facere, quae omnia interdicta sunt. ique autem inventus fuerit occulte huic idolo-vacans, anathema sit, quoniam, derelinquens um nostrum Jesum Christum Filium Dei, t ad idola.

VI. Quoniam non oportet ministros altaris aut s magos et incantatores esse aut facere quae ur phylacteria, quae sunt magna obligamenta rum, hos autem qui talibus rebus utuntur ab Ecclesia jussimus.

VII. Quoniam non oportet a Judaeis vel ha-

A reticis feriatica quae mittuntur accipere, nec cum eis dies agere feriatos.

XXXVIII. Non oportet a Judaeis azymas accipere, aut communicare impietatibus eorum.

XXXIX. Non oportet cum paganis festa celebrare et cum impietatibus eorum habere societatem.

XL. Non oportet vocatos episcopos ad synodum contemnere, sed abire debere, et aut docere aut doceri quae sunt ad Ecclesiae caeterorumque correctionem utilia. Quod si contempserit, seipsum videtur accusasse, nisi forte pro infirmitate ire non possit.

XLI. Non oportet ministrum altaris vel etiam laicum sine canonicis litteris, id est formata alicubi proficisci.

XLII. Non oportet ministrum altaris vel quemlibet clericum praeter jussionem episcopi ad peregrinandum proficisci.

XLIII. Non oportet ministros, id est hostiarios, vel brevi tempore ab hostiis deesse, et orationi vacare.

XLIV. Non oportet post duas hebdomadas Quadragesima quemlibet ad baptismum suscipi.

XLV. Non oportet mulieres ingredi ad altare.

XLVI. Baptizandos oportet fidei symbolum discere, et quinta feria ultimae septimanae, vel episcopo vel presbytero reddere.

XLVII. Qui in aegritudine constituti baptismum perceperunt, facti sani, fidei symbolum doceantur ut noverint qua donatione digni sunt habiti.

XLVIII. Oportet baptizatos post baptismum sacramentissimum chrisma percipere, et caelestis regni participes fieri.

XLIX. Non oportet in Quadragesima panem offerri, nisi Sabbato et Dominica tantum.

L. Non oportet, in Quadragesimae quinta feria ultimae hebdomadae, jejunium dissolvi et totam Quadragesimam inhonorari, sed per totos dies jejunare, et escis abstinentiae convenientibus, id est aridioribus uti.

LI. Non oportet in Quadragesima martyrum natalitia celebrari, sed earum in Sabbato et Dominica tantum memoriam fieri.

DLII. Non oportet in Quadragesima aut nuptias vel quemlibet natalitia celebrare.

LIII. Non oportet Christianos ad nuptias euntes vel balare vel saltare, sed caste cenare vel prandere competit Christianis.

LIV. Non oportet ministros altaris vel quoslibet clericos spectaculis aliquibus, quae aut in nuptiis aut in scenis exhibentur interesse, sed antequam thermelici ingrediantur surgere eos de convivio et abire debere.

LV. Non oportet ministros altaris, vel quoslibet clericos vel etiam laicos Christianos, ex symbolis quae vulgus commissalia appellat, convivia celebrare.

LVI. Non oportet presbyteros ante ingressum episcopi ingredi ecclesiam, et sedere in tribunalibus.

sed cum episcopo ingredi, nisi forte aut ægrotet episcopus, aut in peregrinationis commodo eum abesse constiterit.

LVII. Non debere in villis et vicis episcopos ordinari, sed visitatores, id est, qui circumeant constitui; his autem qui ante hoc ordinati sunt nihil agere censemus, nisi conscientia episcopi civitatis. Similiter etiam presbyteri nihil sine præcepto et consilio episcopi agant.

LVIII. Non oportet in domibus oblationes ab episcopis sive presbyteris fieri.

LIX. Non oportet ab idiotis psalmos compositos et vulgares in ecclesiis dici, neque libros qui sunt extra canonem legere, nisi solos canonicos Novi et Veteris Testamenti; quæ autem oporteat legi et in auctoritatem recipi hæc sunt :

Genesis, Exodus, Leviticus, Numeri, Deuterono-

mium, Jesu Nave, Judicum, Ruth, Regum libri quatuor, Paralipomenon libri duo, Esdra, liber Psalmorum numero 150, Proverbia Salomonis, Ecclesiastes, Cantica canticorum, Job, Esther, 12 Prophetarum libri, id est Osee et Amos, Joel, Abdias, Jonas, Michæas, Nahum, Habacuc, Sophonias, Aggæus, Zacharias, Malachias, Isaias, Jeremias, Ezechiel, Daniel; Novi Testamenti, id est, evangelium secundum Matthæum, secundum Marcum, secundum Lucam, secundum Joannem, Actus apostolorum; canonicæ Epistolæ 7 : Jacobi una, Petri duæ, 1 et 2; Joannis tres, 1, 2 et 3; Judæ una; Epistolæ Pauli apostoli numero 14 : ad Romanos, ad Corinthios 1 et 2, ad Galathas, ad Ephesios, ad Philippenses una, ad Colossenses una, ad Thessalonicenses duæ 1 et 2, ad Thimotheum duæ 1 et 2, ad Titum, ad Philemonem, ad Hebræos.

INCIPIUNT CAPITULA CONCILII CONSTANTINOPOLITANI.

1. Custodiendum esse fidem Patrum trecentorum decem et octo.

2. Ut episcopi suam diœcesim gubernent nec ad alias accedant.

3. Non invitatos episcopos ultra diœcesim propriam accedere non debere.

4. De Ecclesiis in barbaricis compositis.

5. De honore Constantinopolitani episcopi.

6. De Maximo cynico philosopho.

7. De fide symboli apud Constantinopolim constituti.

INCIPIIT CONCILIUM CONSTANTINOPOLITANUM

Habitu ab cl. episcopis sub Theodosio majore, Siagrio et Eucherio consulibus, æra ccccix, adversus Macedonium.

69 Hæ regulæ sive diffinitiones sunt expositæ ab episcopis cl., qui in unum Constantinopolim convenerunt, quando beatus Nectarius episcopus ordinatus est, damnato Maximo cynico, quorum nomina et provinciæ continentur in Græco.

Cap I. Non spernendam esse fidem Patrum trecentorum decem et octo, qui in Nicæa Bithyniæ convenerunt, sed manere eam ratam oportet, et anathematizare omnem hæresim, specialiter autem Eunomianorum, imo Anomianorum, qui Latine sine lege dicuntur, et Arianorum sive Eudoxianorum semina Arianorum, necnon Pneumatomachorum, id est, qui contra Spiritum sanctum pugnant, et Sabellianorum et Marcellianorum et Fontinianorum et Apollinaristarum.

II. Episcopi qui extra diœcesim sunt, ad ecclesias quæ extra terminos eorum sunt, non accedant, neque confundant et permisceant ecclesias secundum regulas constitutas, Alexandriæ quidem episcopi solius Orientis curam gerant, servatis honoribus primatus Ecclesiæ Antiochenæ, qui in regulis Nicæenæ synodi continentur. Sed et Asianæ diœcesis episcopi ea quæ sunt in Asia, et quæ ad Asianam tantummodo diœcesim pertinent, gubernent. Ponti autem episcopi Ponticæ tantum diœcesis habeant curam, Thraciæ vero ipsius tantummodo Thraciæ.

III. Non invitati episcopi ultra diœcesim accedere non debent super ordinandis aliquibus, vel quibus-

cunque disponendis ecclesiasticis causis, servata regula quæ supra scripta est, de unaquaque diœcesi, manifestum namque est quod per singulas quasque provincias provincialis synodus administrare et gubernare omnia debeat, secundum ea quæ sunt in Nicæa definita.

IV. Ecclesias autem Dei quæ sunt in Barbaricis gentibus constitutæ, regere atque administrare oportet secundum consuetudinem quæ a Patribus obtinuisse dignoscitur.

V. Constantinopolitanæ civitatis episcopum habere oportet primatus honorem post Romanum episcopum, propter quod sit nova Roma.

VI. Propter totius indisciplinationis ejus doctrinam quæ Constantinopoli orta est, ut neque maximus fuisse aut esse etiam putetur episcopus statutum est, neque hi qui ab eo sunt ordinati qualemcunque gradum clericatus obtineant, omnibus scilicet quæ circa eum vel ab eo gesta sunt in irritum revocatis.

Symbolum ejusdem concilii Constantinopolitani.

VII. Credimus in unum Deum, Patrem omnipotentem, factorem cœli et terræ, visibilium omnium et invisibilium conditorem, et in unum Dominum Jesum Christum Filium Dei unigenitum ex Patre natum ante omnia sæcula, Deum ex Deo, lumen ex lumine, Deum verum ex Deo vero, natum, non factum, omousion Patri, hoc

usdem cum Patre substantiæ, per quem facta sunt quæ in cælo et quæ in terra; propter nos homines et propter nostram salutem ascendit de cælis, et incarnatus est de Spiritu, ex Maria Virgine homo factus, passus a Pontio Pilato, et sepultus, et tertia die exiit, ascendit in cælos, sedet ad dexteram inde venturus est cum gloria iudicare vivos et mortuos, cujus regni non erit finis. Credimus in unum sanctum, Dominum et vivificantem, ex procedentem, cum Patre et Filio adorandum et glorificandum, qui locutus est per prophetas; catholicam atque apostolicam Ecclesiam; con-

firmemur unum baptisma in remissionem peccatorum; expectamus resurrectionem mortuorum, et vitam futuri sæculi, Amen. Nomina cl. Nectarius Constantinopolitanus. Timotheus Alexandriæ, Dorotheus a Corintho, Cyrillus Hierosolymitanus, Calasius Cæsariensis, Macer Hiericentius, Dionysius, Diospolitanus, Priscianus Nicopolitanus, Saturninus, Sebastienus, Auxentius Ascholonitanus, Elianus Raniensis, Zenon Tyrius, Paulus Sydoniensis, Deibus a Ptolomaida, Philippus Damascenus. Varachus Peneacensis, Timotheus, Basilides, Abbibo, Mochinus Aracleensis, et cæteri.

Finis.

INCIPIT SYNODUS EPHESINA.

INCIPIT SYNODUS EPHESINA PRIMA ducentorum episcopum, habita adversus Nestorium Constantinum episcopum, qui purum hominem ex sancta e Maria natum asseruit, ut aliam personam, aliam faceret deitatis, nec unum Christum deo et carne sentiret, sed separatim atque alterum Filium Dei, alterum hominis

prædicaret. Convenit autem hæc synodus Theodosio juniore tertio decimo et Valentiniano tertio consulibus, æra CCCCLXVIII. Cui synodo præsedebat beatissimus quondam Cyrillus Alexandriæ episcopus, qui cum omni concilio ad eundem Nestorium hæc synodalia decreta transmisit.

EPISTOLA EPHESINI CONCILII AD NESTORIUM.

gioso et Deo amabili consacerdote Nestorio, vel quicumque sunt apud Ephesi syno-

Salvator noster aperte pronuntiet: Qui diligit matrem super me non est meus, et qui diligit filium aut filiam super me non est meus dignus (Matth. x, 37), quid nos patiemur deponi a tua religione et te super unum Salvatorem omnium diligamus? Quid nobis in die iudicii proderit, aut quam satisfactionem reperire poterimus propter tam diuturnum silentium de prolatis a te contra eum blasphemiam? Et si quidem te tantummodo læderes, docens sentiens, sollicitudo nobis minor existeret. Sed si tuam totam scandalizaveris Ecclesiam, et firmam insolentiam pravitate et novæ hæresis miscueveris populis, nec tantum ibidem positus, sed ubique in gentibus. Nam tuarum expositionum libri nuda vulgati sunt, pro nostro silentio quæ ultra vel excusationis sermo sufficiat? Aut non necesse sit meminisse Christi Domini sententiam: « Non putetis quod venerim pacem mittere, non veni pacem mittere, sed gladium, inquit separare hominem adversus patrem suum, inquit adversus matrem suam (Ibid., 34.) » Nam editur fides, parentum reverentia vel in periculosa despicitur, et amor erga filios que vitatur, ad postremum etiam super ipsam mors potius a piis viris eligitur, ut resurrectionem, sicut scriptum est, consequatur (Hebr. ii, 35). Ecce itaque te simul cum synodo, quæ apud amplam urbem Romam

congregata est, presidente sanctissimo et reverendissimo Patre et consacerdote nostro Cælestino episcopo, his scriptis synodicis te etiam tertio convenimus, consilium dantes ut a tam pravis abstineas dogmatibus quæ et sentire cognosceris et docere. Recipias vero fidem rectam Ecclesiis per beatissimos apostolos et evangelistas ab initio traditam, qui et oculis inspexerunt et ministri Verbi fuisse monstrantur. Quod si hoc religio tua facere distulerit, juxta dilationem litteris præfinitam sanctissimi et reverendissimi consacerdotis nostri Romanæ præsulis Ecclesiæ Cælestini, scias te nullam sortem habere nobiscum, nec locum aut convivium cum Dei sacerdotibus et episcopis obtinere. Non enim fas est conteri non solum Ecclesias ita turbatas et scandalizatas populis, fidemque rectissimam violatam dissipatamque, quin etiam gregem quem custodire debueras, siquidem juxta nos amator recti dogmatis exstitisses, sanctorum Patrum vestigia pia consecrans.

Omnes itaque quos propter fidem tuam religio a communione removet, aut ab ordine suo deposuit laicos et clericos in nostram communionem recipimus, non enim justum est eos tuis decretis opprimi qui noverrunt recta sentire. Qui etiam beneficientes tibi prudentissime restiterunt, hoc idem namque in epistola quam misisti ad præsulem amplæ Romæ, sanctum et coepiscopum nostrum Cælestinum, significare curasti. Non autem sufficit vel tuæ religioni tantummodo fidei symbolum confiteri quod expositum est per idem tempus. Spiritu sancto

largiente, et venerando et magno concilio apud Nicæam congregato.

Hoc enim non intellexisti nec recte interpretatus es, quinimo perverse, licet sono vocis eadem verba prætuleris. Sed consequens est etiam iurejurando fateri te quod anathematizes quidem tua polluta et profana dogmata, sentias autem et doceas quæ nos universi, per Orientem seu per Occidentem episcopi et magistri, præsulesque populorum credimus, et docemus. Epistolis autem ab Alexandrina tuæ religioni directis Ecclesia consensum præbuit, tam ea quæ apud urbem Romanam convenit sancta synodus, quam etiam nos omnes velut recte irreprehensibiliterque conscriptis; subdidimus autem his nostris quæ sentire oporteat et docere, et a quibus abstinere conveniat. Hæc est enim fides catholicæ Ecclesiæ, cui cuncti consentiunt orthodoxi per Orientem Occidentemque pontifices.

Credimus in unum Deum Patrem, omnipotentem, omnium visibilium et invisibilium conditorem; et in unum Dominum nostrum Jesum Christum Filium Dei natum de Patre unigenitum, hoc est ex substantia Patris, Deum ex Deo, lumen de lumine, Deum verum ex Deo vero, natum non factum, omousion Patris, hoc est unius cum Patre substantiæ; per quem omnia facta sunt in cælo et in terra, qui propter nos homines et propter nostram salutem descendit de cælis. Et incarnatus est, et, homo factus, passus est, et resurgens tertia die, ascendit in cælos, inde venturus judicare vivos et mortuos; et in Spiritum sanctum. Eos autem qui dicunt: Erat tempus quando non erat, et antequam nasceretur non erat, et quia ex nullis existentibus factus est, aut ex alia substantia vel essentia esse dicunt, aut convertibilem vel commutabilem Dei Filium, anathematizat catholica et apostolica Ecclesia. Sequentes itaque omnium sanctorum Patrum confessiones, quas loquente in eis sancto Spiritu protulerunt, et intentioni quæ est in eorum intellectibus æquis vestigiis inhærentes, atque iter ambulantes regium, profiteremur quod ipsum unigenitum Dei Verbum natum ex ipsa Patris essentia, de Deo vero Deus verus, lumen de lumine, per quem omnia facta sunt, sive in cælis sive in terra, salutis nostræ causa, descendens ad exinanitionem sese dignatus est inclinare, natus autem et homo factus, id est carnem de Virgine sancta suscipiens, eamque propriam faciens nativitatem nostram ex vulva sustinuit, homo de muliere procedens, nec quod erat abiciens. Nam licet factus sit in assumptione carnis et sanguinis, tamen etiam quod erat Deus natura scilicet et veritate persistens. Nec carnem itaque dicimus in naturam deitatis esse conversam, nec in substantiam carnis inseparabilem Dei Verbi essentiam comitantem.

Inconvertibilis est enim et incommutabilis idemque ipse juxta Scripturas jugiter permanens. Visus est autem et parvulus, positusque in cunabilis et sini-

bas genitricis Virginis constitutus universaturum replebat ut Deus genitori suo individeret. Quod divinum est enim sine qua sine mole cognoscitur, nec ullis terminis co Verbum Dei secundum subsistentiam co unum adoramus Filium et Dominum Jesum stum non seorsum ponentes, et determin minem Deum velut invicem sibi dignitatis e tatis unitati conjunctum, hoc enim novitas et nihil aliud, nec item Christum specialit nantes Dei Verbum quod ex Deo est, nec similiter Christum specialiter qui de muli est, sed unum solummodo Christum D Verbum cum propria carne cognoscimus. T etiam juxta nos unctus est, quamvis B dignis ipse contulerit et non ad mensur beatus Joannes evangelista asseruit. Sed dicimus quod Dei Verbum velut hominem co qui de sancta Virgine natus est habitav Deum homo Christus habitatorem posside tur. Quamvis enim Verbum habitaverit 70 et dictum sit in Christo habitare omni tudinem deitatis corporaliter, attamen int Verbum quod caro factum est, non sicut in s: bitare dicitur, nec talem in ipso habitatione: diffinire tentabimus, sed unus juxta natura carnem penitus commutatus talem sibi fec tionem qualem et anima hominis habere cre proprium corpus. Unus igitur est Christus et non velut conjunctione qualibet in unitate d et auctoritatis hominis habentis ad Deum. N C potest unire naturam sola dignitatis æqua nique Petrus et Joannes æqualis sunt ad al dignitatis, propter quod apostoli et sancti esse monstrantur, verumtamen uterque non Nec juxta collationem vel connexionem mo junctionis advertimus, hoc enim ad unita sufficit naturalem, nec secundum participa factum; nos etiam sicut adhærentes Domino: eo spiritus sumus, imo potius conjunction evitamus tanquam non existens idoneum qu ficat unitatis arcanum.

Sed neque Deum aut Dominum Christi Dei Patris asserimus, ne iterum manifesti dividamus, unum Christum Filium et Dox in crimen sacrilegii recidamus, Deum illi facientes et Dominum. Unitus quippe, sicut diximus, Deus Verbum carni secundum sul Deus quidem est omnium et dominator uni Verumtamen nec servus est sibi ipsi nec quoniam ineptum est vel potius impium h vel dicere. Quamvis enim dicat Deum suum cum sit Deus et de substantia ejus, tamen n ignoramus quod manens Deus, homo quoq est, qui sub Deo debitam legem naturæ hu assumeret, ipse vero sibi quomodo vel De esse vel Dominus, ergo sicut homo quantu ter exinanitionis mensuræ congruit sub De biscum esse decrevit. Hoc etiam quomodo

st quamvis ipse promulgaverit legem et legis-
Deus existeret, cavemus de Christo dicere.
assumentem veneror assumptum. Et propter
lem adoro visibilem. Horrendum vero super
etiam illud dicere: Is qui susceptus est cum
nascipit nuncupatur Deus. Qui enim hæc dicit
iterum in duos Christos eum qui unus est,
m seorsum in parte, et Deum similiter in
nstituens. Evidenter enim denegat unitatem,
um quam non alter cum altero coadoratur,
ocupatur Deus, sed unus intelligitur Christus
ilius Dei unigenitus, una servitute cum pro-
ne venerandus.

tamur etiam quod idem ipse qui ex Deo Patre
et Filius unigenitus Deus, licet juxta naturam
pers passionis exstiterit, pro nobis tamen se-
i Scripturas carne percussus vel perpressus
at in crucifixo corpore propriæ carnis impas-
ad se referens passionem. Gratia vero Dei
nibus gustavit mortem, tradens et proprium
quamvis et naturaliter ipse vita sit, et re-
mortuorum. Nam ut mortem ineffabili po-
proculcaret ac prius in sua carne primogeni-
as, licet juxta naturam suam, mortis expers
uis fieret « primitiæ dormientium (*I Cor. xv*,
umque faceret humanæ naturæ ad incorruptio-
rsum, gratia Dei, sicut supra dictum est, pro
bus gustavit mortem, et, tertia die resurgens,
ivit infernum. Idcirco quamvis dicitur quod
ninem facta sit resurrectio mortuorum, ta-
llegimus hominem factum Verbum quod ex
, et per ipsum mortis imperium fuisse de-
n.

t autem temporibus præfinitis sicut est unus
Dominus in gloria Patris « ut judicet orbem
m in æquitate (*Psal. ix, 9*), » sicut Scriptura
sarie igitur et hoc adjicimus. Annuntiantes
ut secundum carnem mortem unigeniti Filii
est, Jesu Christi et resurrectionem ejus, et
ascensionem pariter confitentes, incruentam
nus in ecclesiis sacrificii servitutem. Sic
l mysticas benedictiones accedimus et sancti-
participes sancti corporis et pretiosi san-
hristi omnium nostrum Redemptoris effecti,
communem carnem percipientes; quod
ec ut viri sanctificati et Verbo conjuncti se-
dignitatis unitatem aut sicut divinam possi-
labilitatem, sed vere vivificatricem et ipsius
ropriam factam. Vita enim naturaliter ut
istens, quia proprie carne unitus est, vivifi-
eam esse professus est. Et ideo quamvis
nos: « Amen, amen dico vobis, nisi mandu-
carnem Filii hominis et hiberitis ejus san-
(*Joan. vi, 54*), » non tamen eam ut hominis
nobis existimare debemus, quomodo enim
turam suam vivificatrix esse caro poterit ho-
sed ut vere proprium ejus factam qui propter
s hominis est factus et vocatus. Eas autem vo-

ces quas Salvator in Evangeliiis protulit, non in
duabus substantiis aut personis omnino partimur.
Non enim duplex est unus Christus et Deus solus,
quamvis ex duabus diversisque rebus ad unitatem
cognoscitur individuum convenisse, sicut homo quo-
que ex anima constat et corpore non duplex unus, sed
potius est ex utroque.

Humanas ergo et divinas insuper voces ab uno
Christo dictas animadvertentes recte sentimus. Cum
enim de duobus dignissime loquitur de seipso: « Qui
me videt, videt et Patrem (*Joan. xiv, 9*) » et: « Ego
et Pater unum sumus (*Joan. x, 30*), » divinam ejus
intelligimus ineffabilemque naturam, secundum
quam unus est cum Patre suo propter unam eam-
demque substantiam, « imago et character splendor
gloriæ ejus existens (*Hebr. i, 3*). » Cum vero hu-
manæ naturæ mensuram nullatenus ignorans Judæos
alloquitur, nunc « me quæritis occidere (*Joan. vii,*
20), » hominem qui veritatem locutus sum vobis,
item non minus eum qui in similitudinem et æquali-
tatem Patris et Deum verum etiam in mensuris
humanitatis ejus agnoscimus. Si autem necessario
creditur quod natura Deus existens factus sit caro,
imo potius homo animatus anima rationali, quæ
causa est ut in ejus quilibet vocibus erubescat, si
eas homine dignas effatus est? Quod si sermones
homini congruentes abjicit, juxta nos hominem fieri
quid coegit? Cum vero se propter nos ad exinani-
tionem spontaneam misericorditer inclinaverit, quam
ob causam dignos examinatione sermonis effugerit?
C Uni igitur personæ cuncta ejus in Evangelio ascribi-
mus, uni substantiæ Verbi, id est, incarnati, quia
unus est Dominus Jesus Christus, ut scriptum est:
Appellatum vero ab Apostolo « Pontificem confes-
sionis nostræ (*Hebr. iii, 1*) » tanquam sacrificantem
Deo et Patri fidei nostræ confessionem, quæ a no-
bis ipsi Deo Patri incessanter offertur; iterum
ipsum esse dicimus ex Deo secundum naturam Fili-
um unigenitum, nec homini præter eum alteri sa-
cerdoti nomen et officium deputamus, factus est
enim « mediator Dei et hominum (*Tim. ii, 5*), » et
reconciliator ad pacem semetipsum Deo et Patri pro
nobis offerens « in odorem suavitatis (*Eph. v, 2*). »
Ideoque dicebat: « Sacrificium et oblationem no-
luisti, holocausta pro peccato non tibi placuerunt,
corpus autem perfecisti mihi, tunc dixi: Ecce venio.
In capite libri scriptum est de me, ut facerem,
Deus, voluntatem tuam (*Hebr. x, 5 et seq.*). » Obtulit
enim proprium corpus non pro se, sed pro nobis in
odorem suavitatis. Nam qua pro se vel oblatione vel
sacrificio indigeret, omni peccato liber, ut Deus,
existens? Quod si omnes peccaverint, et egent gloria
Dei (*Rom. iii, 23*). Secundum hoc quod sumus ad
mutabilitatis excessum proniores effecti peccatis
ægrotauit humana natura. Ipse vero non ita. Ideo-
que nos gloria ejus egemus. Cur erit ultra jam du-
bium, quod Agnus verus pro nobis sit immolatus.
Qui autem dicit, quia seipsum tam pro se quam pro
nobis obtulerit, nullatenus impietatis crimen effa-

giet, cum nihil prorsus iste deliquerit, nec ullum fecerit omnino peccatum. Qua igitur egeret oblatione nullo suo existente facinore? Pro quo, si esset satis ad modum convenienter offerret?

De Spiritu quoque, cum dicit: « Ille me clarificabit (*Joan. xvi, 14*), » hoc rectissime sentientes, unum Christum Dominum et Filium, non velut alterius egentem gloria confitemur, a Spiritu sancto gloriam consecutum, quia ejus Spiritus, nec melior, nec superior ipso est. Sed quia humana opera faciens, ad demonstrationem suæ deitatis virtute proprii Spiritus utebatur, ab ipso glorificari dicitur, quod virtus sua vel disciplina quælibet unumquemque clarificet. Quamvis enim in sua sit substantia Spiritus ejus, et intelligatur in persona proprietas juxta id quod Spiritus est et non Filius, attamen alienus ab illo non est. Nam Spiritus appellatus est veritatis, et veritas Christus est; unde et ab isto similiter sicut ex Deo Patre procedit. Denique hic et ipse Spiritus etiam per sanctorum manus apostolorum miracula gloriosa perficiens Dominum glorificavit Jesum Christum, postquam ascendit in cælum. Nam creditus est Christus natura Deus existens per suum Spiritum virtutes efficiens, ideoque dicebat: De meo accipiet, et annuntiabit vobis (*Ibid.*). Nequaquam vero participatione alterius idem Spiritus sapiens aut potens dicitur, quia per omnia perfectus est, et nullo prorsus indigens honore. Nam paternæ virtutis et sapientiæ, id est, Filii Spiritus creditur, et ideo ipse re et subsistente virtute virtus et sapientia comprobatur. Igitur quia Deum carne unitum juxta subsistentiam sancta Virgo corporaliter peperit, idcirco eam Dei Genitricem esse profitemur, non quod Verbi natura existendi principium se carne sortita sit: « Erat enim in principio Verbum, et Deus erat Verbum, et Verbum erat apud Deum (*Joan. 1, 1*), » et ipse conditor sæculorum Patri coæternus et universitatis conditor, sed, quod superius diximus, juxta subsistentiam sibimet uniens humanam naturam nativitatem sustineret ex ipsa vulva corporea. Non quod eguerit necessario propter suam naturam nativitate quæ est in extremis sæculi facta temporibus, sed ut ipsas benediceret substantiæ nostræ primitias. Et dum Deum carne unitum mulieræ edidisset, illa quæ adversus omne genus humanum maledictio fuerat prolata desineret, nec jam morti nostra corpora destinaret. Illud quoque quod dictum est: « In tristitia paries filios (*Gen. iii, 16*) » ipse dissolvens, verum esse monstraret quod prophetæ voce prædixerat: « Absorpta est mors in victoria (*I Cor. xv, 34*). » Et iterum: « Abstulit Deus omnem lacrymam ab omni facie (*Apoc. vii, 17*). » Propter hanc enim causam dicimus eum dispensatorie, et ipsis tunc benedixisse nuptiis cum in Cana Galilææ cum sanctis vocatus fuit apostolis (*Joan. ii, 1*). Hæc sapere edocti sumus tam a sanctis apostolis quam evangelistis, et ab omni Scriptura divinitus inspirata, nec non et a beatis Patrum confessionibus veritate subnixis. His omnibus etiam religionem tuam concordare, et præter aliquem dolum consen-

At tire convenit. Quæ vero huic religioni tuæ matizare necesse est huic epistolæ nostræ sunt.

Cap. I. Si quis non confitetur Deum esse Emmanuel, et propterea non Dei genitricem Virginem; peperit enim secundum carnem Dei factum Verbum, secundum quod est: « *Verbum caro factum est*, » anathema

II. Si quis non confitetur carni secundantiam unitum Dei Patris Verbum, unum Christum cum propria carne eundem, Deum simul et hominem, anathema sit.

III. Si quis in uno Christo dividit substantiam unitatem, sola eas connexione conjungens secundum carnis dignitatem sit, vel etiam potestatem ac non potius convenerit per unitatem factus est naturalem, anathema sit.

IV. Si quis personis duabus vel subsistentiis voces, quæ in apostolicis scriptis continentur angelicis dividit, vel quæ de Christo dicuntur vel ab ipso, et aliquas quidem ex his vobis qui præter Dei Verbum specialiter iuravit, illas autem tanquam dignas Dei Patris Verbo, deputaverit, anathema sit

71 V. Si quis audeat dicere hominem Cethephoron, id est deiferum, ac non potius esse veraciter dixerit, tanquam Filium per secundum quod *Verbum factum est caro*, nunciavit similiter ut nos carni et sanguini anathema sit.

VI. Si quis dicit Deum esse vel Dominum Dei Patris Verbum, et non magis eundem confitetur Deum simul et hominem propter *Verbum caro factum est* secundum Scripturam anathema sit.

VII. Si quis velut hominem Jesum, opera Verbo, dicit adjutum et unigeniti gloriam tantum propter ipsum existenti tribuit, anathema sit

VIII. Si quis audet dicere assumptum hinc coadorandum Deo Verbo et conglorificandum Deum tanquam alterum altero, nam *con* syllaba superadjecta hæc intelligi, ac non potius una supplicatione vobis Emmanuel unamque ei glorificationem tantum juxta quod *Verbum caro factum est*, anathema sit

IX. Si quis unum Dominum Jesum Christum confitetur dicit a Spiritu sancto tanquam quod virtute per eum usus fuerit, et ab eo acceptam cacciam contra immundos spiritus, posse e hominibus divina signa perficere, ac non proprium fatetur ejus spiritum per quem divinitus explevit, anathema sit.

X. Pontificem et Apostolum confessionis factum esse Christum divina Scriptura communit. Obtulit enim semetipsum pro nobis « in odore vitæ » Deo et Patri. Si quis ergo Pontificem et Apostolum nostrum dicit factum non Dei Verbum, quando *caro factum est* et

justa nos homines, sed velut alterum præter ipsum specialiter hominem ex muliere; aut qui dixit quod pro se obtulisset semetipsum oblationem et non potius pro nobis solis, non enim eguit oblatione qui peccatorum omnino nescivit, anathema sit.

XI. Si quis non confitetur carnem Domini vivificatricem esse, et propriam ipsius Verbi Dei Patris, sed velut alterius præter ipsum conjuncti eidem per dignitatem aut quasi divinam habentis habitationem ac non potius vivificatricem esse quia facta est propria Verbi vivificare valentis, anathema sit.

XII. Si quis non confitetur Dei Verbum passum carne, et crucifixum carne, et mortem carne gustasse, factum primogenitum ex mortuis secundum quod vita est, et vivificator ut Deus, anathema sit.

XIII. Ait igitur magna et sancta synodus ipsum qui est ex Deo Patre naturaliter natus Filium unigenitum Deum de Deo vero, lumen de lumine, per quem et cum quo omnia fecerit Pater, hunc descendisse, incarnatum esse, et hominem factum, passum esse, et resurrexisse tertia die, ascendisse rursus in cælos. Hæc nos sequi verba debemus, his nos convenit obtemperare dogmatibus, considerantes quid sit incarnatum esse et hominem factum Dei Verbum.

Non enim dicimus quod Dei natura conversa vel immutata sit, sed magis quod carnem animatam animam rationali sibi copulaverit, Verbumque substantialiter, ineffabiliter et incomprehensibiliter factus sit homo, et nuncupatus sit etiam filius hominis non nuda tantummodo voluntate, sed nec assumptione solâ personæ, sed quod diversæ quidem naturæ in unum convenerunt, unus tamen ex ambobus Christus et Filius non evacuata vel sublata diversitate naturarum per conjunctiones, sed quia simul nobis effecerunt, ut unum Deum et Christum et Filium, id est divinitas et humanitas per arcanam illam ineffabilemque copulationem ad humanitatem. Itaque is qui ante sæcula omnia est natus ex Patre, etiam ex muliere carnaliter est procreatus. Non quia divina ipsius natura de sacra Virgine sumpsit exordium, nec propter seipsum opus habuit secundo nasci post illam nativitatem quam habebat ex Patre. Est enim ineptum et stultum hoc dicere, quod is qui ante omnia sæcula est consemperternus Patri, secundæ generationis eguerit ut esse inciperet, sed quia propter nostram salutem naturam sibi copulavit humanam, et processit ex muliere, idcirco dicitur esse natus carnaliter. Neque enim primum natus est homo communis de sancta Virgine et tunc demum inhabitavit in eo Verbum, sed in ipsa vulva uteroque virginali secum carnem conjunxit et sustinuit generationem carnalem carnis suæ nativitatem faciens. Sic illum diximus passum esse et resurrexisse, non quia Deus Verbum in sua natura passus sit aut plagas, aut clavos, et trans-

fixiones, aut alia vulnera susceperit, Deus namque incorporalis et extra passionem est, sed quia corpus illud quod ipsius proprium factum est hoc sustinuit. Ideo hæc omnia pro nobis ipsis dicitur passus, inerat enim in eo corpore quid patiebatur Deus, qui pati non poterat. Simili modo et mortem ipsius intelligimus, immortale enim et incorruptibile esse naturaliter et vita et vivificans Deus Verbum; sed quia corpus ipsius proprium gratia Dei juxta Pauli vocem « pro omnibus mortem gustavit (Heb. 11, 9), » idcirco ipse dicitur mortem passus pro nobis. Non quod ipse mortem esset expertus, quantum ad ipsius naturam pertinet (insania enim est hoc vel sentire, vel dicere), sed quod, ut diximus, vera caro ipsius mortem gustavit, ita et resurgente carne ipsius rursus resurrectionem dicimus, non quia in corruptionem ceciderat, quod absit, sed quia ejus resurrexit corpus; ita Christum unum et Dominum confitemur, tanquam hominem cum Verbo coadorantes ut divisionis quædam species inducatur, sed unum jam et eundem adorantes, quia non est alienum a Verbo corpus suum cum quo ipse etiam assidet Patri, nec hoc ita dicimus quasi duobus filiis assidentibus, sed una cum carne per unitatem, quia si talem copulationem factam per substantiam, aut quasi per passibilem, aut quasi parum decoram voluerimus accipere, in id incidemus, ut duos filios esse dicamus. Necessè est enim discernere, et dicere hominem separatim fuisse, sola Filii appellatione honoratum, et rursus Verbum quod est ex Deo in homine, in veritate Filium Dei. Sed discernere in duos filios non debemus unum Dominum Jesum Christum. Neque enim adjuvat rectam fidei rationem, licet nonnulli copulationem, nescio quam, perhibeant personarum. Non enim dicit Scriptura Verbum Dei personam sibi hominis assumpsisse, sed carnem factum esse, id autem est ostendere Dei Verbum similiter ac nos principium habuisse carnis et sanguinis, et corpus nostrum proprie suum fecisse, et hominem ex muliere processisse non abjecta vel deposita deitate, ut generationem illam amitteret, quam habebat ex Patre, sed mansisse etiam in assumptione carnis Deum quod erat. Hoc itaque rectæ fidei ratio protestatur. In tali sensu sanctos Patres fuisse comperimus, ideoque illi non dubitaverunt sanctam Virginem dicere *theotochon*, non quia Verbi natura deitasque in sanctam Virginem sumpsit exordium, sed quod ex ea natum sit sacrum illud corpus animatum animam rationali cui substantialiter adunatum Dei Verbum carnaliter natum esse dicitur. Hæc igitur pro charitate in Christo scribo tibi, quærens tanquam fratrem et contestans coram Deo et electis ejus angelis, ut hæc nobiscum sentias simul et doceas, ut Ecclesiarum pax salvetur, et concordiæ charitatisque vinculum indissolubile maneat sacerdotibus.

CONCILIUM CHALCEDONENSE

Sexcentorum triginta episcoporum, Valentiniano VI et Ahino consulibus, æra CDLX Domini 452), adversus Eutychetem et Dioscorum.

Consulata piissimi et amatoris Christi, Flavii Martiani perpetui Augusti, die Idus Octobris, synodus facta in Chalcedonensi civitate, metropoli provincie Bithyniæ, ex decreto synodorum et fidelissimorum verborum imperatorum Valentiniani et Martiani, convenientibus in ecclesia sanctæ ac triumphatricis martyris Euphemie, gloriosissimis principibus, id est, magnificentissimo et gloriosissimo magistro militum expræfecto et exconsule, patricio Anatholio et magnificentissimo et gloriosissimo præfecto sacri prætorii præfecturæ Palladio, et magnificentissimo præfecto urbis Tatiano, et magnificentissimo et gloriosissimo magistro divini officii Vincemalo, et magnificentissimo et gloriosissimo magistro Martiali, et gloriosissimo et magnificentissimo comite domesticorum Sporatio et magno comite rerum privatarum Genetholio, appositis etiam ex glorioso senatu, id est, magnificentissimo et gloriosissimo expræfecto prætorii sexies exconsule ordinario, et patricio Florentio et magnificentissimo et gloriosissimo exconsule ordinario et patricio senatore, et magnificentissimo et gloriosissimo magistro exconsule ordinario patricio Nomo, et magnificentissimo et gloriosissimo expræfecto et exconsule ordinario et patricio Protogenio, et magnificentissimo et gloriosissimo magistro expræfecto Zoilo, et magno et glorioso expræfecto urbis Apollonio, et magnificentissimo expræposito urbis Artaxerse, concilio autem totius orbis secundum divinum præceptum in Chalcedona civitate congregato, id est, Paschasino et Lucentio episcopis, et Bonifacio presbytero, convenientibus legatis venerabilis et sancti archiepiscopi antiquæ Romæ Leonis, conveniente et sancto Anatholie archiepiscopo magnificentissimo et Constantinopolitano novæ Romæ, et reliquis sanctissimis, et reverendissimis sexcentis triginta episcopis.

Ecce advenientibus omnibus ante cancellos sancti altaris cum magnificentissimo et eximio senatu, adveniente etiam piissimo imperatore Martiano in supradicta sanctissima basilica. Præsente etiam zelo divino calore fidei accensa piissima et fidelissima regina, Augusta pulcherrima, sanctam synodum allocuta est hæc : Cum primum per electionem in regnum de secreto Dei provecti sumus inter tantas publicas utilitates, nullum magis nos constrinximus ad negotium quam rectam et veram fidem Christianorum, quæ sancta et veneranda consistit, indubitata omnibus declarare. Manifestum est enim quod ex avaritia vel vano studio hi qui præcedentibus temporibus diversa sapuerunt, et docuerunt populo prout eis placuit, non prout convenit, neque quod

A veritas, aut doctrina Patrum exquirat, merito seducti sunt, unde sanctam synodum ad istam fieri perfectionem properamus, et vobis arbitrati sumus imponere, ut omnigenis deterso secundum quod ipsa divinis se fieri manifestam esse voluit, et Patrum monstravit doctrina, sic fides nostra, quæ sancta consistit, in omnium ingrediens antipræ veritatis effulgeat luce. De cætero autem de nativitate Domini et Salvatoris nostri Jesu aliud disputare, præter quod apostolicum 318 sanctorum Patrum consonans doctrinæ tradidisse noscitur, sicut sanctissimi Leonis, quia apostolicum gubernat thronum cæ memoriæ Flavianum reginæ urbis Constantinopolitanæ quondam episcopum testantur litte enim ad confirmandam fidem, non ad condempnandum exemplum imperatoris Constantini in nodo excogitavimus, ne in posterum multipuli institutionibus pravis attracta inveniantur, facile enim simplicitas quorundam cæ seu locuti sumus usque nunc delusa est, manifeste diversorum pravis doctrinis diversæ hæreses ostensæ sunt.

72 Nobis autem omne studium adhibere ut populum propter veram sanctamque fidem ipsam sentientem uni rectæ applicare Et ideo veram fidem catholicamque etiam ex cunctis Patrum doctrinam, concordantibus vestris, vestra properet reverentia, ut quod Nicæna synodo usque in hoc tempore, ab errore, vera fides est hominibus cognita, si per hanc sanctam synodum deposita nebulis eis paucis annis, ut superius diximus, ex et avaritia quorundam visa est exoriri, se venturæ quæ statuta sunt. Erit quidem divinitus quod pie fieri volumus in sæcula habere firmissime. Et post regis hæc verba episcopi clamaverunt. Martiano novo Constantini Multi anni regi, Multi anni reginæ. Orthodoxi Multi anni. Martiani amatoris Christi regnum permaneat, digni orthodoxæ fidei amator Sit a nobis procul invidia. Et post hæc Eutyches diaconus Constantinopolitanæ novæ Romæ certius notariorum dixit : Nutu supernæ gratiæ divino serenitatis vestræ, piissimi, quibus a vobis regnum concessum est, imperatores, circumstantem vestram, congregata hæc sancta etiam totius mundi synodus, sicut cum plurimorum dierum vocatione, et divina diligentia omnium dem in præterito quomodo exorta est conti-

et inviolabilem catholicam nostram fidem verbo veritatis discordiam effugavit, omnem abigendo innovationem, sicut in scriptis per sæcula quæ subsequuntur acta demonstrant. Terminum vero simplicem statuit divinarum Scripturarum virtute munitum, et sanctorum ac beatissimorum in ipso conservat sententiam, ad veram quidem scientiam sincere legentium, et ad longævam coronam vestri imperii. Et habeo ipsum præ manibus, et si videtur nutui vestræ serenitatis perlegam. Piissimus et fidelissimus imperator dixit : Perlege. Etius archidiaconus perlegit : Sancta et magna et venerabilis synodus, quæ secundum gratiam Dei ex decreto piissimorum imperatorum Valentiniani et Martiani augustorum congregata est in Chalcedonensi civitate metropoli provincie Bithyniæ in basilica sancta ac triumphatrice martyris Euphemie statuit quæ subter comprehensa sunt.

Dominus et salvator noster Jesus Christus, fidei agnitione proprios confirmans discipulos, ait : « Pacem meam do vobis, pacem meam relinquo vobis (Joan. XIV, 27), » ut nulla fidei dissensio in proximos oriat, sed ex æquo veritatis prædicatio ostendatur. Sed quia non desinit malignis in ipsis pietatis seminibus zizania sua inserere, et novi aliquid adversus veritatem semper excogitare, idcirco Dominus noster humano generi solito cupiens providere, piissimum hunc et fidelissimum imperatorem erexit ad velum, qui undique sacerdotum pontifices ad se convocavit ut, gratia Domini nostri Jesu Christi cooperante, omnem mendacii pestilentiam ab ovibus Christi removeat, easque veritatis germinibus reficiat. Quod ex communi decreto peregrinas erroris quidem sectas adjicientes, et Patrum rectam fidem renovantes trecentorum decem et octo symbolum omnibus prædicantes. Et velut horum domesticos centum quinquaginta præsules qui Constantinopolim convenerunt huic piissimo titulo ascribimus, quoniam et ipsi eandem fidem subsignaverunt. Statuimus igitur ordinem, et omnes fidei formulas custodientes etiam sanctam synodum Ephesi factam, cujus auctores fuerunt venerabilis memorie Cælestinus Romanæ urbis et Cyrillus Alexandrinæ Ecclesie sacerdotes, ut præfulgeat quidem rectæ et inculpabilis fidei expositio trecentorum decem et octo sanctorum Patrum qui in Nicæa, sub Constantino piæ memorie imperatore, convenerunt, contineatur et centum quinquaginta sanctorum Patrum in urbe Constantinopolitana decretum ad peremptionem quidem sectarum tunc pullulantium, confirmationem vero ipsius catholice atque apostolice nostræ fidei.

Symbolum Nicæni concilii.

Credimus in unum Deum, Patrem omnipotentem, omnium visibilium et invisibilium conditorem. Et in unum Dominum Jesum Christum Filium Dei, de Patre natum, unigenitum, hoc est de substantia Patris, Deum verum de Deo vero, natum non factum, omousion Patri, hoc est ejusdem cum Patre

substantiæ, per quem omnia facta sunt quæ in cælo et quæ in terra, qui propter nos et propter nostram salutem descendit, et incarnatus est. Homo factus passus est, et resurrexit tertia die, et ascendit in cælos, inde venturus est judicare vivos et mortuos. Et in Spiritum sanctum. Eos autem qui dicunt : Erat quando non erat, et antequam nasceretur non erat, et quia ex nullis existentibus factus est, aut ex alia subsistentia vel substantia dicunt esse, aut convertibilem Filium Dei, anathematizat catholica et apostolica Ecclesia, et idipsum centum quinquaginta Patrum symbolum. Credimus in unum Deum Patrem, omnipotentem, factorem cæli et terræ, visibilium et invisibilium conditorem. Et in unum Dominum Jesum Christum Filium Dei, unigenitum, ex Patre natum ante omnia sæcula, Deum de Deo, lumen de lumine, Deum verum de Deo vero, natum non factum, omousion Patri, id est, ejusdem cum Patre substantiæ, per quem omnia facta sunt, qui propter nos et propter nostram salutem descendit; et incarnatus est de Spiritu sancto ex Maria Virgine, et homo factus passus est sub Pontio Pilato; sepultus est, tertia die resurrexit a mortuis, ascendit in cælos, sedet ad dexteram Dei Patris, iterum venturus judicare vivos et mortuos, cujus regni non erit finis. Et in Spiritum sanctum, Dominum et vivificantem, ex Patre procedentem, cum Patre et Filio adorandum et glorificandum, qui locutus est per prophetas. Unam catholicam et apostolicam Ecclesiam. Confitemur unum baptismum, in remissionem omnium peccatorum. Expectamus resurrectionem mortuorum, et vitam futuri sæculi. Amen.

Sufficeret quidem ad plenissimam pietatis agnitionem, et confirmationem, cautissimum et salutare divinæ gratiæ symbolum; de Patre enim et Filio, et Spiritu sancto doctrinam perfectam edocet, et incarnationem Dominicam fideliter suscipientibus manifestat. Sed quoniam hi, qui prædicationem veritatis destruere conantur, quasdam propriæ hæreseos novitates parturiunt, quidam enim mysterium pro nobis actum divinæ dispensationis audent corrumpere, et vocem illam divini Patris factam ad Virginem denegant. Alii temperamentum confusionemque inducentes, et unam esse naturam carnis et deitatis insensate componentes, passibilem Unigeniti divinam naturam tali confusione prodigiose divulgant. Idcirco omnem adversus veritatem opponendam ab ipsis machinationem volens excludere, sancta et magna universalis synodus hanc prædicationem immobilem docens statuit, præcipue trecentorum decem et octo sanctorum Patrum fidem incontaminatam manere. Et propter eos qui Spiritui sancto adversantur, centum quinquaginta Patrum paulo posteriore tempore in urbe Constantinopolitana convenientium de substantia Spiritus sancti traditam doctrinam corroborat, quam etiam illi omnibus insinuaverunt, non quod in præcedentibus aliquid deesset adjicientes, sed de Spiritu eorundem in-

tellectum, adversus eos qui deitatis ejus dominationem nituntur demergere Scripturarum testimoniis plenius manifestantes.

Propter eos sane qui dispensationis mysterium tentant corrumpere, et purum hominem esse, qui ex sancta Maria Virgine natus est, imprudenter divulgant, beatissimi quondam Cyrilli Alexandrinæ Ecclesiæ sacerdotis synodicas epistolas tam ad Nestorium quam ad cæteros per Orientem congruus et sibi consentientes suscepit ad confutationem quidem Nestorianæ amentię, et ad interpretationem eorum qui religioso zelo salutaris symboli cupiunt intellectum. Quibus et epistolam sancti ac beatissimi primæ sedis archiepiscopi Leonis scriptam ad Flavianum sanctæ recordationis archiepiscopum, ad perimendam Eutychetis malignitatem, quæque magni Petri confessioni concordantem communem quamdam pugnam consistentem contra eos qui non recte glorificant ad confirmationem catholicæ religionis, evidenter subjunxit. Nam eos qui in duos filios dispensationis Dominicæ mysterium scindere moluntur exsecrati, et eos qui passibilem divinitatem unigeniti Filii audent asserere de concilio sacerdotum repellit, et eis qui in duabus naturis Christi permistionem, vel confusionem argumentantur, adversatur. Et qui cœlestem aut alterius cujusque substantiam existere formam servi quam ex nobis assumpsit, insaniendo asserunt, procul abjicit. Et eos qui duas ante adunationem naturas Domini delirant, unam vero post adunationem confingunt, anathematizat. Consentientes sanctis Patribus unum eum-

demque filium confiteri Dominum nostrum Christum consona voce edocemus pariter pe eundem in deitate Deum, et hominem vert dem ex anima rationali et corpore, secundur tatem unius cum Patre naturæ, secundum tatem eundem unius naturæ nobiscum, pe similem nobis absque peccato; ante sæcula ex Patre natum secundum divinitatem, in mis vero diebus eundem propter nos et nostram salutem hominem factum; hunc un demque Christum Filium Dominum unigen duas naturas, inconfuse, immutabiliter, ind separabiliter, cognoscendum, in nullo na differentias propter unitatem perimendas, n tem salva utriusque naturæ proprietate et B coeunte persona, unoque statu concurrente duabus personis partiendum, vel dividend unum eundemque filium unigenitum Deum Dominum Jesum Christum, sicut ab exor phetæ de eo, et ipse nos erudit, et nobis symbolum. His itaque cum omni undique st et diligentia a nobis ordinatis, statuit s universalis synodus aliam fidem nulli licet fiteri, aut scribere, aut docere, aut dicei Qui autem audent exponere aliam fidem, i ferre, aut docere aliud symbolum, volenti verti ad scientiam veritatis, ex gentilibus, et vel hæreticis quibuscunque, si quidem epis clerici fuerint, alienos esse episcopos ab epi et clericos a clero. Si vero monachi vel laici anathema fieri.

CAPITULA EJUSDEM CHALCEDONENSIS CONCILII.

1. De canonibus uniuscujusque concilii conser- C vandis.
2. Quod non oportet clericos aut monachos prædia sæcularia vel causas suscipere.
3. Quod non oporteat episcopos aut quoslibet ex clero per pecunias ordinare.
4. De honore monachis competente, et ut nullus eorum tentet ecclesiastica aut sæcularia inquietare negotia, nec alienum servum præter conscientiam Domini ejus suscipere.
5. Quod non liceat episcopo aut cuilibet ex clero de alia ad aliam transire civitatem.
6. Quod non oportet absolute quoslibet ordinari.
7. De clericis et monachis in suo proposito non manentibus.
8. De clericis qui sunt in parochiis, monasteriis, D atque martyriis quæ sub potestate episcoporum uniuscujusque civitatis existunt.
9. Quod non oporteat clericis prætermissis episcopo ad sæcularia judicia commere.
10. Quod non liceat clericos in duabus ecclesiis ministrare.
11. Quod non oporteat egenis epistolam tribui, honestiores autem commendatitiis litteris approbare.
12. Quod nequaquam duobus metropolitans vicia dividatur.
- 73 13. Quod non oporteat extraneos clericos commendatitiis litteris ministrare.
14. Quod non liceat clerico uxorem sectæ accipere, nisi forte spondeat se ad veram venire.
15. De diaconissis mulieribus, quod non licet quadragenarias ordinari.
16. De monachis vel puellis Deo dicatis, C liceat eis nuptiis jungi.
17. De ecclesiis in parochiis per triginta episcopo habitis vel renovatis urbibus.
18. De conspiratione clericorum, quod G. trias dicunt.
19. Quod oporteat per provincias his in a cilia fieri.
20. Quod minime clericis in aliam civitate migrare liceat, nisi eis qui pro persecuti prias amiserint civitates.
21. De episcoporum aut clericorum accus quales debeant suscipi in accusationem.
22. Quod non liceat clericis post mortem scopi res ad eum pertinentes diripere.

- e clericis et monachis excommunicandis, **A** 25. Quod non oporteat post obitum episcopi ordinationem alterius differre episcopi.
- ter voluntatem sui episcopi ad urbem regiam
26. De œconomis, id est dispensatoribus singulis Ecclesiis habendis.
- uod non liceat monasteria quæ consecrata
27. De his qui sibi rapiunt uxores.
- versoria sæcularia fieri.

INCIPIUNT DECRETA CONCILII CHALCEDONENSIS.

(Anno Domini 454, in Asia.)

- B** las sanctis Patribus in unaquaque synodo usque prolatas, proprium robur obtinere statutis sunt, subjectos esse debere episcopo et quieti operam dare, atque observare jejunia et orationes in locis in quibus semel Deo se devoverunt permanentes, et neque communicare ecclesiasticas neque sæculares aliquas attrectare actiones relinquentes propria monasteria, nisi forte jubeantur propter urgentes necessitates ab ipsius civitatis episcopo; et neminem servorum suscipi in monasterium ut sit cum eis monachus, nisi cum Domini proprii conscientia, prætereuntem vero hæc decrevimus extra communionem esse, ne nomen Domini blasphemetur. Convenit ergo civitatis episcopo curam sollicitudinemque necessariam monasteriis exhibere.
- C** V. Propter eos episcopos sive clericos qui de civitate ad civitatem transeunt, placuit definitiones datas a sanctis Patribus habere propriam firmitatem.
- VI. Neminem absolute ordinari presbyterum vel diaconum, nec quemlibet in ecclesiastica ordinatione constitutum, nisi manifeste in Ecclesia civitatis, sive possessionis, aut in martyrio, aut in monasterio hic qui ordinatur mereatur ordinationis publicare vocabulum. Eorum qui absolute ordinantur, decrevit sancta synodus vacuum habere manus impositionem, et nullum tale factum valere ad injuriam ejus qui eum ordinavit.
- D** VII. Eos qui semel in clero taxati fuerunt, sive in monasteriis deputati, decrevimus, neque ad militiam, neque ad honores sæculares venire. Eos autem qui hoc ausi fuerunt facere et non actum rei poenitere maluerint, ut ad hoc idem revertantur, quod ante obtentum Dei proposuerunt sibi anathematizari.
- VIII. Clerici in parochiis, monasteriis aut martyriis constituti, sub potestate sint ejus qui in ea est civitate episcopus secundum traditionem sanctorum Patrum, nec per præsumptionem recedant a suo episcopo. Eos vero qui ausi fuerunt rescindere hujusmodi institutionem quocunque modo, vel si noluerint subjacere proprio episcopo, si quidem fuerint clerici, pro personarum ordinatione subjaceant condemnationibus canonum. Si vero monachi seu laici fuerint, communionem priventur.
- IX. Si clericus adversus clericum habeat negotium, non relinquat suum episcopum et ad sæcularia judicia concurrat, sed prius negotium agitetur apud
- las sanctis Patribus in unaquaque synodo usque prolatas, proprium robur obtinere statutis
- quis episcoporum accepta pecunia ordinaverit, et sub pretium deduxerit imprebitiam atque ordinaverit per pecunias episcopi coepiscopum, sive presbyterum, sive diaconum quemcunque alium qui connumeratur clericos, aut accepta pecunia ordinaverit œconomus, id est defensorem sive paramonarium, que ergo hæc meditatus fuerit, sive convictus pœne quidem subeat gradus sui periculi, et ordinatus fuerit, nullum habeat fructum ex odii mercimonio et creatione probrosa, sed sit et dignitatis et sollicitudinis ejus quam per se intravit, sed et ille qui tam turpibus et illicitis intercessor apparuit, siquidem clericus fuerit, martyrio discedat gradu. Si vero laicus sive monachus fuerit, anathema sit.
- ervenit in sanctam synodum quia de his qui connumerantur, quidam propter turpissimas majorum possessionum conductiones et sæculares suscipiunt, et seipsos quidem a sanctis per desidiam separant, ad domos sæcularium concurrunt et substantiarum ebernationes avaritiæ causa suscipiunt. De ergo sancta et magna synodus, neminem deinceps, hoc est, non episcopum, sive clericum, diaconum conducere possessiones, aut misceribus procurationibus, nisi forte qui legibus ad m tutelam ætatum, sive curationes inexcusabrahuntur, aut cui ipsius civitatis episcopus sticarum rerum commiserit gubernacula, vel orum, aut viduarum quæ indefensæ sunt, aut personarum quæ maxime ecclesiastico indimniculo, propter timorem Dei. Si quis vero essus fuerit statuta, correptioni ecclesiasticæ at.
- ni vere et pure solitariam eligunt vitam, dit convenienti honore. Quia tamen quidam i habitu utentes indifferenter per civitates, et monasteria seipsos propria præsumptione ndant, placuit neminem, aut ædificare, aut iere monasteria, aut oratorii domum sine ntia ipsius civitatis episcopi. Eos vero qui per civitates seu possessiones in monasteriis

proprium episcopum, vel certe si fuerit iudicium ipsius episcopi, apud arbitros ex utraque parte electos audiatur negotium. Si quis vero contra hæc fecerit, canonum subiaceat correptionibus. Et si clericus adversus suum vel alium episcopum habeat causam, apud audientiam synodi provinciæ conquiretur. Si vero contra ipsius provinciæ metropolitanum episcopum episcopus sive clericus habeat controversiam, pergat ad ipsius diocesis primatem, aut certe ad Constantinopolitanæ regiæ civitatis sedem, ut eorum ibi proprium negotium exquiratur.

X. Non licere clericum in ecclesiis duarum civitatum ordinari, sed in ea in qua ab initio ordinatus est, et cuius expetitio erat ante profugium. Et si propter vanæ gloriæ desiderium contigerit, ut post ad majorem ecclesiam confugerit, eum indubitanter revocari debere ad eam in qua ab exordio ordinatus est, et ibi tantummodo ministrare. Si quis vero jam translatus est ab alia in aliam ecclesiam, nihil habeat commune cum priore ecclesia, sive sub ecclesia constitutis martyriis, sive in parochiis vel xenodochiis, aut eorum negotiis. Eos vero qui ausi fuerint post ordinationem hujus magnæ et universalis synodi agere quæ prohibita sunt, statuit sancta synodus cadere de proprio gradu.

XI. Omnes pauperes et indigentes ecclesiasticis auxiliis cum proficiscuntur sub probatione epistolii, sive pacis, quæ dicuntur ecclesiasticæ, tantummodo commendari statuimus, et non commendatitiis epistolis, quia commendatitias epistolas quas dicimus, eos tantum accipere convenit qui in opere sunt clariores, ut eis tantummodo præbeantur.

XII. Pervenit ad nos eo quod quidam præter ecclesiasticos ordines affectantes potentiam per pragmaticam formam unam provinciam in duas dividant, ita ut ex hoc inveniantur duo metropolitani episcopi in eadem una esse provincia. Statuit ergo sancta synodus deinceps nihil tale attentari a quolibet episcopo. Eos vero qui tale aliquid tentaverint, de proprio gradu cadere. Si quæ vero ante civitates per pragmaticam imperialem metropolitani nominis honore decoratæ sunt nomine solo perfruantur, et qui ecclesiam ejus regit episcopus, privilegio metropolitano episcopo jure proprio reservato.

XIII. Extraneum clericum et lectorem extra civitatem suam sine commendatitiis litteris proprii episcopi nusquam penitus liceat ministrare.

XIV. Quia in quibusdam provinciis conceditur psalmistis et lectoribus uxores accipere, statuit sancta synodus prorsus non licere cuiquam ex his alterius sectæ accipere uxorem. Si quis vero prævenit et habet jam de tali connubio filios, si forte prævenit eos jam apud hæreticos baptizari, debet eos offerre sanctæ Ecclesiæ catholicæ, ut ibi communicent. Qui vero adhuc baptizati non sunt, omnimodo non posse eos in hæretica Ecclesia baptizari, nec in matrimonio jungi hæretico, Judæo vel pagano, nisi forte sponderit se venire ad orthodoxam fidem, dum conjungitur sponsæ orthodoxæ. Si quis vero

A hanc diffinitionem sanctæ synodi præterierit, regularum condemnationibus subiaceat.

XV. Diaconissam non debere ante quadraginta annos ordinari, et hoc cum diligenti probatione. Si vero susceperit ordinationem et quantocumque tempore observaverit ministerium, et postea se nuptiis tradiderit, injuriam faciens Dei gratiæ, hæc anathema sit, cum eo qui in illius nuptiis convenit.

XVI. Si qua virgo se dedicaverit Deo, similiter monachus, non licere eis jungi nuptiis. Si vero inventi fuerint hoc facientes, maneat excommunicati. Statuimus vero posse in eis facere humanitatem, si ita probaverit loci episcopus.

XVII. Per singulas ecclesias rusticanas, parochias sive possessiones, manere immobiles apud eos qui eas retinent episcopos, et maxime qui eas sine violentia jam per triginta annos tenentes gubernaverunt. Si vero intra triginta annos jam facta fuerit, aut fiat, de his altercatio licere eis 74 qui se dixerunt læsos propter eas movere apud synodum provinciæ certamen. Si quis vero putaverit se a proprio metropolitano gravari apud primatem dioceseos, aut apud Constantinopolitanæ civitatis sedem, agat iudicium, sicut dictum est. Si vero quælibet civitas per auctoritatem imperialem renovata est, aut si renovetur, in posterum civilibus et publicis ordinationibus, etiam ecclesiarum parochianarum sequatur ordinatio.

XVIII. Conjuratum et conspiratum crimen quod apud Græcos dicitur *fratrea*, publicis etiam legibus certum est penitus inhiberi, hoc multo magis in sancta Dei Ecclesia, ne fiat, convenit abdicari. qui vero clerici vel monachi inventi fuerint conjurantes, aut fratreas vel factiones componentes aliquibus suis episcopis, aut aliis clericis, omnino cadant proprio gradu.

XIX. Pervenit ad aures nostras quod in provinciis constituta episcoporum concilia minime celebrentur. Ex hoc probatur, quod multæ quæ correctione oportu habeant ecclesiasticæ res negligantur. Statuit igitur sancta synodus hæc secundum Patrum regulas, his in anno in unum convenire per singulas provincias episcopos, ubi singula quæ emergerint, corrigantur. Qui vero noluerint convenire episcopi constituti, in suis civitatibus, et hoc maxime cum sui corporis sanitate consistentes, etiam omnibus aliis urgentibus et inexcusabilibus negotiis liberi sunt, licere eos fraternæ charitatis admonitionibus corripi.

XX. Clericos in suis ecclesiis constitutos, sicut jam definivimus, non licere in alterius civitatis ecclesiis ordinari, sed acquiescere in ea in qua ab initio ministrare meruerunt, exceptis illis qui proprias civitates perdididerunt, et ex necessitate ad alias ecclesias migraverunt. Si vero quicumque episcopus post diffinitionem istam ad alium episcopum pertinentem clericum susceperit, placuit sanctæ synodo et hunc qui susceperit, et cum qui susceptus est, tandiu excommunicatos manere quantum ipse clericus ad propriam revertatur ecclesiam.

XXI. Clericos sive laicos qui accusaverint episcopum aut clericos, temere atque indifferenter non debere suscipi in accusationem, nisi prius eorum opinio fuerit perscrutata.

XXII. Non licere clericis post mortem episcopi rapere pertinentes ad eum res, sicut jam præcedentibus regulis statutum habetur. Si vero hæc fecerint, periclitari se noverint a proprio gradu.

XXIII. Pervenit ad aures sanctæ synodi, quia clerici quidam et monachi nihil sibi habentes injunctum a proprio episcopo, interdum vero etiam illi qui ab eo fuerant excommunicati, veniant ad regiam civitatem Constantinopolitanam, et multis temporibus in ea consistentes perturbationes tranquillitati ecclesiasticæ ferant, et diversorum domos corrumpant. Statuit sancta synodus hos quidem primum **B** commonere per defensorem Constantinopolitanæ sanctæ Ecclesiæ, ut exeant de regia civitate. Si autem in eodem proposito improbe perduraverint, etiam invitos eos ipse expellat defensor ut ad sua loca perveniant.

XXIV. Quæ semel consecrata fuerint monasteria, cum iudicio sui episcopi maneant perpetua, et pertinentes ad ea res conservari ipsis monasteriis decrevimus, nec ulterius posse ea fieri sæcularia habitacula. Qui vero permiserint hæc fieri, subjaceant his condemnationibus, quæ per canones constitutæ sunt.

XXV. Quoniam quidam metropolitanorum, sicut ad nos perlatum est, negligunt creditum sibi gregem, et differunt ordinationes facere episcoporum, placuit **C** sanctæ synodo intra tres menses fieri ordinationes episcoporum, nisi forte inexcusabilis necessitas coegerit tempus ordinationis propagari. Si autem quis episcoporum hæc non observaverit, ipsum debere ecclesiasticæ condemnationi subjacere, redditus vero ejusdem viduatæ ecclesiæ integros reservari apud œconomum ejusdem ecclesiæ placuit.

XXVI. Quia in quibusdam ecclesiis sicut ad nos pervenit, sine œconomis episcopi res ecclesiasticas tractant, placuit omnes ecclesias episcopos habentes, habere œconomos de proprio clero, qui gubernent ecclesiæ res cum arbitrio sui episcopi, ut non sine testimonio sit gubernatio ipsarum rerum ecclesiasticarum, et ex hoc deveniat dispergi ejusdem res ecclesiæ, et sacerdotali dignitati obtrectatio generetur. Si vero quis non observaverit hæc, divinis subjaceat regulis.

XXVII. Eos qui sibi rapiunt uxores, vel eos qui auxilium præstiterunt, statuit sancta synodus, siquidem clerici fuerint, cadere de proprio gradu. Si vero laici fuerint, anathema sit.

Subscriptio episcoporum.

Paschasius episcopus civitatis Lilibitanæ, vicem agens beatissimi episcopi Leonis, definiens subscripsit. Lucentius episcopus, civitatis Ausculitanæ, id est, vicem agens sanctissimi Leonis episcopi, definiens subscripsit. Bonifacius presbyter urbis Romæ, vicem agens apostolicæ Sedis, definiens subscripsit.

A Anatolius episcopus Constantinopolitanæ civitatis novæ Romæ, definiens subscripsit. Juvenculus episcopus Hierosolymitanus definiens subscripsit. Maximus episcopus Antiochenus definiens subscripsit. Quintilius episcopus Cappadociæ Cæsariensis, definiens subscripsit. Palafindus episcopus Heraclææ Macedoniensis, vicem agens sanctissimi viri Anastasii, definiens subscripsit. Stephanus episcopus Ephesus definiens subscripsit. Lucianus episcopus Bizensis, vicem agens sanctissimi episcopi Quiriaci Heraclææ Traciensis, definiens subscripsit. Eusebius episcopus Galathiæ Anquiensis definiens subscripsit. Diogenes episcopus Quiriensis definiens subscripsit. Petrus episcopus Corinthensis definiens subscripsit. Florus episcopus Sardinensis definiens subscripsit. Eunomius episcopus Nicomedensis definiens subscripsit. Anastasius episcopus Nicensis definiens subscripsit. Eleutherius episcopus Chalcedonensis definiens subscripsit. Idem omnes episcopi 630, definiens subscripsit.

Postquam recitata est, piissimus imperator ad sanctum concilium dixit: Dicat sanctum concilium si ex consensu omnium episcoporum definitio, quæ nunc lecta est, prolata sit. Omnes reverendissimi episcopi responderunt: Omnes sic credimus, una fides, una sententia, omnino idem faciamus. Omnes consentientes subscripsimus. Omnes orthodoxi sumus, hæc fides Patrum, hæc fides apostolorum, hæc recte credentium, hæc est fides quæ orbem terrarum salvat. Martiano, novo Constantino, novo Paulo, novo David, imperatori piissimo domino Augusto vita ejus. Et post has voces piissimus et fidelissimus imperator ad sanctam synodum dixit: Veneranda catholica fides a sancta et universali synodo secundum Patrum expositionem manifesta est. Et si laborem reverentiæ vestræ et convicium fecimus, maxime agimus gratias omnipotenti Deo Salvatori nostro, quia multorum errantium circa fidem amputata discordia in unam eandemque fidem omnes nunc convenimus, sperantes celebrem vestris precibus et meliorem super omnes partem a Deo donari. Sancta synodus iterum exclamavit: Hæc digna vestri imperii, hæc propria vestri imperii, hæc correctio vestri imperii digna Christo, digna imperii fide, propterea pacificatur orbis terræ. Et post has voces piissimus et fidelissimus imperator ad sanctam synodum dixit: Venerandam catholicam fidem sanctæ venerabilis synodi secundum Patrum expositionem manifestam, juxta legem et convenientem esse, vestra tranquillitas probet, et omnem in posterum contentionem occasionem circa suam fidem amputari. Si quis igitur idiota, vel militaris, seu clericus publice turbam congregans sub obtentu dispositionis tumultum fecerit, siquidem idiota proscriptus expellatur a regia urbe, militaris vero seu clericus gradus sui periculum sustinebit, et aliis pœnis subjacebit.

Edictum Martiani imperatoris in confirmatione concilii Chalcedonensis.

Imperatores Valentinianus, Martianus Augusti,

universis populis. Tandem aliquando quod summis votis atque studiis optabamus evenit, remota est de orthodoxa Christianorum lege contentio, tandem remedia culpabilis erroris inventa sunt, et discors populorum sententia in unum consensum, concordiamque convenit; ab universis etiam provinciis religiosissimi sacerdotes Chalcedonam venerunt, juxta nostra præcepta, et quod observari in religione debeat perspicua diffinitione docuerunt. Discessit igitur jam profana contentio. Nam vere impius atque sacrilegus est qui post tot sacerdotum sententiam opinioni suæ aliquid tractandum reliquit. Extremæ quippe dementiæ est in medio et perspicuo die commentitium lumen querere. Quisquis enim post veritatem repertam aliquid ulterius discutit, mendacium querit. Nemo itaque vel clericus militans et alterius cujuslibet conditionis de fide Christiana publice terminata coadunatis et audientibus tractare conetur in posterum, ex hoc tumultus et perfidiæ occasionem requirens. Nam injuriam facit judicio religiosissimæ synodi, si quis semel judicata recte disposita revolvere, et publice disputare contendit. Cum ea quæ nunc de Christiana fide statuta sunt juxta apostolicas expositiones et instituta sanctorum Patrum 318 et 150 definita esse noscuntur. Nam in contemptoribus hujus legis pœna non deerit, quia non solum contra fidem bene compositam veniunt, sed etiam Judæi et pagani et hujusmodi certamine profanant veneranda mysteria. Igitur si clericus erit, qui publice tractare de religione ausus fuerit, a consortio clericorum removebitur. Si vero militia præditus sit, cingulo expoliabitur. Cæteri etiam hujus criminis rei de hac sanctissima urbe pellentur pro vigore judiciario, etiam competentibus suppliciis subjugandi. Constat enim hæreticæ insanix exordia fomitemque nutrir, dum publice quidam disputant atque contendunt. Universa ergo quæ a sancta synodo Chalcedonia constituta sunt, custodire debent, nihil postea dubitaturi. Hoc itaque commoniti nostræ sinceritatis edicto, obsistite profanis vocibus, ulterius desinite de divinis disputare quod nefas est, quia non solum divino judicio peccatum hoc, prout credimus, punietur, verum etiam legum et judicium auctoritate coercebitur. Proposita VII Kalend. Februarii Constantinopoli Patricio consule.

Incipit sacra Valentiniani et Martiani Augustorum post concilium Chalcedonense in confirmatione ejusdem concilii et damnatione hæreticorum sanctio.

Imperatores VALENTINIANUS et MARTIANUS Augusti PALLADIO præfecto prætorii.

Divinæ semper potentiæ referendæ atque agendæ sunt gratiæ, quæ auctores hæresis, quæ occulta, nec latere concedit, nec durare impunita permittit. Quorum unum malorum legendi habet plenam facultatem, alterum præcavendi cæteris præstat exemplum. Curæ igitur esse divinitati hominum actus, et maxime reverentiam religionis proxime in confirmanda catholica fide evidenter apparuit, cum nec Eutichetem sceleratorum dogmatum sectatorem ne-

aligere quod diu latuerat, scivit, nec patefacto scelere passa est pœnam sceleris evitare. Sententiis itaque divinis humanisque damnatus, synodicum decretum, ut merebatur, accepit, reus divinitati, cui faciebat injuriam, reus omnibus, quos decipere conabatur. Proxime etenim innumerabiles ex toto orbe beatissimi episcopi Chalcedonæ congregati improba prædicti Eutichetis una cum synodo ejus causa habita expulere commenta, sicut sanctorum definita majorum quæ vel apud Nicæam a trecentis decem et octo constituta sunt, vel in hac postea alma urbe a centum quinquaginta sunt episcopis declarata, vel apud Ephesum, cum Nestorii est error exclusus, præsentibus Romanæ urbis, Cœlestino, Cyrillo et Alexandrinæ civitatis episcopis. Ea igitur quæ sunt juxta pristinam disciplinam a venerabili synodo Chalcedonensi definita illa fide qua Deum colimus per omnia servanda censuimus atque censemus, quia valde consequens est ut sacerdotum pura mente Deum colentium definita, quæ pro orthodoxorum fide sacrosancta secundum Patrum regulas præcesserunt, una cum veneratione conservare. Quoniam principalis providentiæ est omne malum inter initia opprimere, et serpentum morbum legum medicina resecare, hac lege decernimus eos qui Eutichetis errore decipiuntur ad exemplum Appollinariorum quos Eutiches secutus est, quos venerabiles Patrum regulæ, id est, ecclesiastici canones et divorum principum sacratissimæ sanctiones condemnant, nullum episcopum, nullum presbyterum, nullos creare vel appellare clericos, ipsumque Eutichetem nomine presbyteri quo indigne utens expoliatus est, in totum carere. Si qui tamen contra definita nostra episcopos, presbyteros, cæterosque clericos ausi fuerint ex his creare, tam factos quam facientes vel præsumentes sibi, cunctorum honorum amissioni periculumque subjacere exilii perpetui præcipimus. Congregandi autem monachos, aut ædificandi monasteria nullum eorum jubemus habere licentiam, loca forte in quæ ausi convenire aliquando tentaverint confiscari, si tamen domino loci sciente convenerint. Quod si ignorante auctore convenerint, conductores loci, fustibus cæsos deportationem subire censemus. Ipsos præterea nihil ex testamento cujuscunque capere, nihil eis qui ejusdem erroris sint relinquere per testamenta, ad nullam eos patimur spirare militiam, nisi forte ad cohortalinam vel limitaneam. Si quis etiam extra prædictam militiam inventus fuerit militare, vel quia ejus in religione ignorabatur perversitas, vel quia post adeptum cingulum ad hunc devenit errorem, solutus militia infidelitatis suæ fructum hunc habeat, ut optimorum et palatii communionem priveatur, nec alibi quam in quo natus est vico vel civitate versetur. Quod si qui eorum in hac alma urbe, quod credi nefas est, geniti sunt, tam de hac civitate venerabili quam sacratissimo comitatu et ex omni excludantur metropolitana civitate. Et hoc quidem generaliter circa omnes constituimus, qui

hac clade pollutionis polluti sunt vel polluuntur. Eos autem qui ante clerici orthodoxorum fidei et monachi quidam qui Eutichetis habuere diversorium, quod neque monasterium dicendum est, eo quod in se religionis habuit inimicos, qui adhuc usque in tantam insaniam recesserunt, ut relicto venerabilis cultu religionis in synodico decreto Chalcedonio quod totius pene orbis adunati definire sacerdotes, infau-
stam Eutichetis secuti sunt assertionem, qui, vera luce deserta, tenebras eligendas esse crediderunt, omnibus pœnis quæ præcedentibus legibus adversus hæreticos definitæ sunt, jubemus teneri, imo extra Romanum expelli solum, sicut præcedentes religio-
sissimæ constitutiones de Manichæis constituere, ne eorum venenatis fraudibus sceleratisque commentis innocenti vel infirmorum animi decipiantur. **B**
Comperimus præterea quædam eos in contumeliam religionis et invidiam venerabilis synodicæ diffinitionis fuisse mentitos, conscriptisque libris et chartarum tomis plura finxisse, quæ eorum insaniam adversus veram fidem aperte signarent, atque ideo præcipimus ubicunque hujusmodi scriptura reperta fuerit ignibus concremari. Eos vero qui sequendi studio audierint sic scelerata disserentem, denarum librarum auri multatione compescimus. Eos vero qui vel scripserint vel aliis legenda tradiderint docendi studio vel discendi, censemus deportatione puniri; delenda est enim hæc infausta hæresis, sicut pridem edictis serenitatis nostræ continetur. Omnibus autem adimimus facultatem qua ultimo supplicio coercebuntur qui illicita docere tentaverint, ita enim materia subtrahetur erroris, si peccatorum et doctor defuerit et auditor, Palladi parens charissime atque amantissime, illustris itaque et magnifica auctoritas tua edictis, propositis omnibus faciat nota quæ jussimus, ut cognoscentibus moderatioribus provinciarum eorumque officariis, defensoribus etiam civitatum, quod sanctam veramque fidem sancto proposito custodiendam esse censemus. Quam si neglexerint aut permiserint temerari denarum librarum auri multatione percussi, ut religionis legumque proditores, etiam de æstimatione laborabunt. Data xv Kalen. Augusti Constantino-
poli, Aspirato et qui fuerit nuntiatius consulibus.

Item alia Martiani imperatoris contra eosdem hæreticos.

Imperator MARTIANUS Augustus PALLADIO prætori. Licet jam sacratissima constitutione mansuetudinis meæ cautum ac definitum sit, quia in eos severitas exercenda sit, qui Eutichetis vel Apollinaris hæreticam perversitatem secuti a religione et fide catholica deviarunt, Alexandrinæ tamen urbis cives atque habitatores tantis Apollinaris infecti sunt venenis, ut necessarium fuerit ea quam ante sanximus, repetita etiam lege nunc discernere. Quicunque ergo vel in hac sacra urbe, vel in Alexandrina civitate, vel in omni Ægyptiaca diocesi et diversis aliis provinciis Eutichetis profanam perversitatem sequuntur, et ita non credunt ut tre-

centi decem et octo sancti Patres tradiderunt, catholicam sanctam fidem in Nicæa civitate fundantes, vel ita ut 150 alii venerabiles episcopi qui in hac alma urbe Constantinopolitana postea convenerunt, sicut Athanasius et Theophilus, et Cyrillus sanctæ recordationis episcopi Alexandrinæ civitatis, crediderunt, quos etiam Ephesina synodus, cui beatæ memoriæ Cyrillus præfuit, in qua Nestorii error expulsus est, universos secuta esse, quos et nuper venerabilis Chalcedone synodus est secuta, prioribus conciliis sacerdotum ex omni prorsus parte consentientibus, nihilque adimens a sacrosancto symbolo neque adjiciens seu Eutichetis dogmata funesta condemnans: sciant se esse hæreticos; Apollinaris enim facinorosissimam sectam Eutiches et Dioscorus sunt secuti. Ideoque omnes hi qui Apollinaris vel Eutichetis perversitatem sequuntur illis pœnis quas divi retro principes contra Apollinaristas vel serenitas nostra post modum contra Eutichianistas sanxit, noverint se esse plectendos. Idcirco Apollinaristas, hoc est Eutichianistas, quibus etsi est in appellatione diversitas, esse tamen in hæresi conjunctio, et dispar quidem nomen, sed idem sacrilegium, sive in hac alma urbe, vel in Alexandrina civitate, seu intra Ægyptum sunt, neque ita credunt sicut prædicti venerabiles credebant, neque viro reverendissimo Alexandrinæ urbis antistiti Protherio fidem orthodoxam tenenti communicant secundum divorum retro principum constitutiones quæ de Apollinaristis promulgatæ sunt, non habeant potestatem faciendi testamentum, neque id acquirant quod ipsis ex testamento cujusquam fuerit relictum, nihil etiam ex donatione aliqua consequantur; sed si quid ipsis vel liberalitate acciderit, vel viventis vel morientis fuerit voluntate collatum, id protinus fisco nostro addicatur. Ipsi vero in nullos aliquid ex rebus suis donare possint. Episcopus quoque vel presbyteros aliosque clericos illis creare et habere non liceat. Scientes tam Eutichianistæ quam Apollinaristæ qui ausi fuerint cuiquam episcopi vel presbyteri vel clerici nomen imponere, quam hi qui conati fuerint impositum nomen sacerdotale retinere, exsilio, rerumque suarum amissione plectendos. Eos vero qui de hac catholica Roma ecclesiarum clerici vel orthodoxæ fidei monachi fuerint, derelicto vero Dei cultu, Apollinaris vel Eutichetis hæresim sectati sunt, vel post hæc sectabuntur, omnibus pœnis quæ vel prioribus legibus adversus hæreticos constitutæ sunt jubemus teneri, et extra ipsum quoque Romani imperii solum pelli. Universi præterea Apollinaristæ vel Eutichianistæ non ecclesias, non monasteria sibi construant, neque synaxes, neque conventicula contrahant, neque ad domum, neque ad possessionem cujuscunque, neque ad monasterium, neque ad quemcunque alterius locum operatores sectæ funestissimæ congregentur. Quod si fecerint, et hoc factum fuisse Domino volente constiterit, postremo judicialiter notum, domus vel possessio in quam convenerint, fisco societur, mona-

sterium vero ejus civitatis orthodoxæ Ecclesiæ in
cujus territorio est, jubemus addici. Si vero igno-
rante domino, sciente vero qui dispensationes do-
mus exigit, vel conductore, vel procuratore, vel
prædii parasinaxis conventicula interdicta conven-
runt, conductor vel procurator sive auctor, vel qui-
cunque in domum vel possessionem vel monaste-
rium receperint, vel passi fuerint illicitas parasynaxes,
conventusque celebrari, si vilis et abjectæ conditionis
sint fustibus publice et in pœnam suam et in aliorum
exerceantur exemplum. Si honestæ vero personæ
sunt, decem libras auri fisco nostro cogantur in-
ferre. Nullum præterea Apollinaristam vel Eutichia-
ni tam ad aliquam jubemus aspirare militiam, nisi
ad cohörtalem vel limitaneam; si qui vero contra
fecerint, soluto cingulo honestorum hominum et
palatii communionem priventur, nec in aliqua, nisi in
ea in qua nati sunt civitate vel vico ac regione ver-
sentur. Si qui vero in hac alma urbe nati sunt, tam
sacratissimo comitatu quam omni per provinciam
metropolitana civitate pellantur. Nulli insuper Eu-
tichianistæ vel Apollinaristæ publice vel privatim
advocandi cœtus, aut perversitatem facinorosi do-
gmatis asserendi sit facultas. Nulli etiam contra
venerabilem Chalcedonensem synodum liceat aliquid,
vel dictare, vel scribere, vel legere, atque emittere.

A nemo hujusmodi habere libros audeat. Quod si in
his criminibus fuerint inventi, perpetua deporta-
tione damnentur; hi vero qui discendi studio audie-
rint de infausta hæresi disputantes, decem librarum
auri quæ fisco nostro applicabuntur, subeant dispen-
dium. Omnes vero chartæ ac libri qui funestum
Eutichetis dogma fuerint complexi, concrementur.
Parens charissime, tua illustris igitur auctoritas quæ
hac sacratissima constitutione decrevimus in hac alma
urbe, diversisque provinciis ac præcipue in Alexan-
drina civitate et per universam Ægyptiacam dicece-
sim edictis ex more propositis, ad omnium notitiam
faciat pervenire, ut cuncta quæ statuimus, in eos
qui rei fuerint deprehensi, severitas protinus exer-
ceatur, scientibus moderatoribus provinciarum eo-
rumque apparitoribus qui legis hujus quam religio-
sissima sanctione custodiendam decrevimus, aut
neglexerint, aut aliquam permiserint temeritate vio-
lari, denarum librarum auri multam fisco nostro
cogantur inferre, insuper etiam existimationis suæ
periculum sustinebunt; ea quoque de paganis per
omne Romanum imperium æqualiter valitura ele-
gimus, instantissime in eos exercentur quos con-
stiterit profanos ritus celebrare. Data sub die Kalen.
Augusti, Constantinopoli, Divo VIII et Antemio IV.
CC. concess.

ATTICUS EPISCOPUS, QUALITER FORMATA EPISTOLA FIAT.

Græca elementa litterarum numeros etiam ex-
primere nullus qui vel tenuiter Græci sermonis no-
titiam habet, ignorat. Ne igitur in faciendis epistolis,
canonicis, quas mos Latinus formatas appellat, aliqua
fraus falsitatis temere præsumeretur, hoc a Patribus
trecentis decem et octo Nicæa congregatis saluber-
rime inventum est et constitutum, ut formatæ epi-
stolæ hanc calculationis seu supputationis habeant
rationem, id est, ut assumantur in supputationem
prima Græca elementa, Patris et Filii et Spiritus
sancti, hoc est, Η, Υ, Α. Quæ elementa et octogena-
rium et quadringentesimum et primum significant
numerum. Petri quoque apostoli prima littera, id

est, qui numerum 80 significat, ejus quoque qui
scripsit epistolam prima littera, cui scribitur secunda
littera, accipientis tertia littera, civitatis quoque de
qua scribitur quarta, et indictionis quæcunque est
temporis, idem qui fuit numerus assumatur: atque
ita his omnibus Græcis litteris quæ, ut diximus,
numeros exprimunt in unum ductis, unam quæcun-
que fuerit collecta, summam epistolam teneat, hanc
qui suscipit, omni cum cautela requirat expresse, ad-
dat præterea separatim in epistola nonagenarium et
novum numerum qui secundum Græca elementa si-
gnificant. Valete in Domino.

Hucusque Concilia Græcorum.

76 CONCILIA LATINORUM

SEQUUNTUR

QUORUM PRIUS EST CARTHAGINENSE.

INCIPIUNT CAPITULA CONCILII PRIMI CARTHAGINENSIS.

1. Ut baptism. in Trinitate susceptum non iteretur. **D**
2. De martyrum sepulchris et honorificentia.
3. Ut clerici et sanctimoniales femine cum extra-
neis viris vel feminis non habitent.
4. Ut cum viduis vel aliis extraneis personis non
commorentur.
5. Ut clerici vel laici in alterius Ecclesia non ordi-
nentur.

ici actus sæcularium vel procurationes
unt.

ici vel laici in aliena Ecclesia non com-
ib litteris sui episcopi.

iplicati negotiis alienis ante redditam
erici non ordinentur.

i clericos actores vel ratiocinatores sibi
iant.

10. Ne episcopus alterius episcopi plebes vel fines
usurpet.

11. De clericis contumacibus et de numero judi-
cantium presbyterorum et diaconorum.

12. Ut pacta inter episcopos inita custodiantur.

13. Ut non liceat clericis fenerare.

14. Ut laici contemptores canonum excommuni-
centur, clerici vero honore priventur.

INCIPIT CONCILIUM PRIMUM CARTHAGINENSE

lus episcopus Carthaginiensi in concilio
llegis suis consedisset, et qui ex diversis
Africanis ad Carthaginem convenerunt,
nensi, Fortunatiano Ramptano, Cres-
si, Vindiciano Lacubaiensi, Abundantio
B, Priato Begesilitano, Gaudentio Tur-
Patricio Sincensi, Quietio Uticensi,
æstiano, et cæteris quorum manus con-
em Gratus episcopus dixit: Gratias Deo
i et Christo Jesu, qui dedit malis schis-
nem, et respexit Ecclesiam suam, ut in
um erigeret universa membra dispersa,
rit religiosissimo Constantio imperatori,
gereret unitatis, et mitteret ministros
s famulos Dei, Paulum et Macharium.
itu congregati ad unitatem, ut per di-
ncias concilia celebremus, et universe
fricæ hodierna die concilium gratia Dei
n veniret, unde considerantibus vobis
mediocritate tractentur tituli necessarii,
C necesse est nos memores præceptorum
et magisterii divinarum Scripturarum
tes unitatis tempus, id de singulis defi-
nec Carthago vigorem legis infringat,
empore unitatis aliquid durissimum sta-

ergo si vobis placet, consideremus pri-
m rebaptizationis, unde sanctitatem ve-
lo ut mentis vestræ placita producatis
entem in aquam, et interrogatum in
candum Evangelii fidem, et apostolorum
et confessum bonam conscientiam in
esurrectione Jesu Christi, si liceat ite-
rgari in eadem fide, et in aqua iterum
D iversi episcopi dixerunt: Absit, absit.
sancimus rebaptizationes, et satis esse
incera fide, et catholica disciplina. Gra-
us dixit: Magna beatitudo a Deo Patre,
im Christum concessa est tempore no-
at religiosis mentibus insinuare eccle-
sciplinam, ut auditores percipientes re-
um et Deo placentem, præmia multorum
ercipiant, ut in ipsis Deus in omnibus,
ibus honoretur, discussus est titulus ne-
ebaptizationis, in quo plus schismatis
lescebat, et habita moderatione legis
uictoritate fides custodita est. Illud sane
is vestris sensibus insinuare contendo,

PATROL. CXXX.

licet vestra prudentia sit instructa a Deo, et merea-
tur in pace, et unitate consequi desuper munera
larga, tamen et ego unus ex vobis, et quo parem
vobiscum sollicitudinem gero, propter ecclesiasticum
B ordinem illud insinuare curabo.

II. Martyrum dignitatem nemo profanus infamet,
neque passiva corpora quæ sepulturæ tantum pro-
pter memoriam ecclesiasticam commendari man-
datum est, redigant, ut aut insaniam præcipitatos,
aut alia ratione peccati disjunctos non ratione vel
tempore competentem, quo martyria celebrentur mar-
tyrum nomina appellent, ut si quis ad injuriam
martyrum claritatis eorum adjungat insanos, placet
eos, si laici sint, ad pœnitentiam redigi. Si autem
sunt clerici, post commonitionem et post cognitio-
nem honore privari. Universi dixerunt, recte sta-
bilit sanctitas vestra, hoc et singulis conciliis statu-
tum est.

III. Gratus episcopus dixit: Et illud præcipue, si
videtur vestræ dilectioni, cavendum est, ut pastoris
cura quantum debet et potest regularis providentia
præmoneat, ut nullis liceat ab affectu abstinentibus
carnali apud extraneos pariter commorari; occa-
siones enim amputandæ sunt peccatorum, et tol-
lendæ omnes suspensiones quibus subtilitas diaboli
sub prætextu charitatis et dilectionis incautas ani-
mas vel ignaras irretire consuevit. Nullus igitur
nullaque sanctimoniam et virginitati deserviens pro-
pter blasphemiam Ecclesiæ, si vobis placet, in una
domo cum extraneis penitus commorari debent; uni-
versi dixerunt: Qui nolunt nubere, et pudicitiam
meliores eligunt partem, hæc vitare debent, et
non solum habitare simul, sed nec habere ad se
aliquem accessum; hoc ergo et lex jubet, et san-
ctitas vestra commendat, ut in singulis conciliis
statutum est. Gratus episcopus dixit: Ergo persua-
sio interdum prudentes solet arcere a peccatis, dum
imprudentes debet metus hujusmodi constringere,
si sanum consilium respuunt, et salutare manda-
tum. Si ergo laici sunt, post commonitionem si,
contempserint, a communione separentur. Universi
dixerunt, placet.

IV. Gratus episcopus dixit, et si infinita sunt,
quæ lege perscripta proficiunt disciplinæ, et unus
quisque nostrum tractatu assiduo et commonitione
frequenti per singulas quasque species proficientes
ad disciplinam poterit populos invitare, tamen ali-
qua ex eis propter blasphemias suggerenda sunt a

nobis et in concilio statuenda, si videtur vobis pari **A** bitur. Universi dixerunt, saluberrimæ profes-
sententia teneantur etiam hi qui cum viduis com-
morantur, et nulla secum germanitate conjuncti
sunt. Universi dixerunt, juxta viduos et viduas
eadem lex maneat et sententia.

V. Primatus episcopus Begisilitanus dixit, sug-
gero sanctitati vestræ, ut statuatis non licere cleri-
cum alienum ab aliquo suscipi sine litteris episcopi
sui, neque apud se retinere, nec laicum usurpare
sibi de plebe aliena, ut eum ordinet sine conscien-
tia ejus episcopi, de cujus plebe est. Gratus episco-
pus dixit, hæc observantia pacem custodit. Nam et
memini in sanctissimo concilio Sardicensi statutum,
ut nemo alterius plebis hominem usurpet, sed si
forte erit necessarius, petat a collega suo, et per
consensum habeat.

VI. Nicasius episcopus Culustitanus dixit, credo
placere suggestionem meam sanctitati vestræ et
displicere vobis, ut qui serviunt Deo et annexi
sunt clero, non accedant ad actus seu administratio-
nem vel procurationem domorum. Gratus episcopus
dixit, et apostolorum statuta sunt quæ dicunt, nemo
militans Deo ingerit se negotiis sæcularibus; proin-
de aut clerici sint sine actionibus domorum, aut
actores sine officio clericorum. Universi dixerunt,
hoc observemus.

VII. Casianus Usulensis episcopus dixit, statuam
gravitas vestra, ut unusquisque, clericus vel laicus
non communicet in aliena plebe sine litteris episcopi
sui. Gratus episcopus dixit, nisi hoc observatum fuerit
communio fiet passiva. Nam si cum litteris receptus
fuerit, et concordia inter episcopos servatur, et
nemo subtilis alterius fugiens communionem ad al-
terum latenter accedit. Universi dixerunt, omnibus
provides et clero et laicis consulis.

VIII. Magnus episcopus Astuagensis dixit, quid
dilectioni vestræ videtur procuratores et actores
etiam per se tutores pupillorum si debeant ordinari?
Gratus episcopus dixit, si post deposita universa, et
reddita ratiocinia, si actus vitæ ipsorum fuerint
probat in omnibus, debent cum laude clerici, si
postulati fuerint honore munerari. Si enim ante liber-
tatem negotiorum vel officiorum ab aliquo sine con-
sideratione fuerint ordinatus, Ecclesia infamatur.
Universi dixerunt, recte omnia statuit sanctitas tua, **D**
ideoque ita est et nostra est quoque sententia.

IX. Metus Canonensis episcopus dixit, recte statu-
tum est, ut obnoxii alienis negotiis non ordinen-
tur. Tamen dimissi et gratias referre debent, et a
clericorum injuria temperare, et ipsis non liceat
clericos nostros eligere apothecarios vel ratiocina-
tores. Gratus episcopus dixit: Nulli dubium est quod
omnes, vel domini, vel procuratores, vel quicun-
que præsumunt, cum audierint saluberrima instituta
concilii, et sibi esset consultum, nec impeditum,
propriam debebunt temperare injuriam in clericis
nostris, quod si injuria constitutionis imperatoris
clericos inquietandos putaverint, si defensio eccle-
siastica nos non deridet, pudor publicus vindica-

bitur. Universi dixerunt, saluberrimæ profes-
debuerunt a tanto concedi consilio.

X. Felix episcopus Baiensis dixit: Nullus
collegæ suo facere injuriam, multi enim et tra-
dunt sua, et usurpant aliena ipsis invitis.
episcopus dixit, avaritiæ cupiditatem radice
nium malorum esse nemo est qui dubitet. **P**
inhibendum est, ne quis alienos fines usurp
transcendat episcopum collegam suum, aut u
alterius plebes sine ejus petitu, quia inde
mala omnia generantur. Universi dixerunt,
placet.

XI. Elpidophorus Cuicalitanus episcopus
statuat sanctitas vestra ut clerici qui super
contumaces sunt, coerceantur, ut qui **B**
majoribus irrogaverint injurias, metum ha
Gratus episcopus dixit, manifestum est illu
esse Dei, qui humilitatem contemnit, sed d
qui superbiæ inventor et princeps est; unde
tumidus vel contumeliosus exstiterit in ma
natu, vel aliquam causam habuerit, a tribus
episcopis, si diaconus est arguatur, si presb
sex, si episcopus a duodecim consacerdotib
diatur. Universi dixerunt episcopi, contemptu
contumaciæ et superbiæ in omnibus frangi,
vero pro personis ab statuto numero audiatu

XII. Antigonus episcopus Matirensis dixit
vem injuriam patior, et credo dolere sanct
vestram contumeliam meam, et computare co
nem injuriam. Optantius cum se repræsentat
ctum meum habuit, et divisum est, ut illicit
lorum imperitorum animas contra disciplinar
tra **77** evangelicam traditionem, contra
placitam. Nam si sibi posse contingere arbitra
nunquam profecto in fratrem aliquis deliq
unde aut initam pacti sui obtineat firmitatem
conventus si se non cohibuerit, ecclesiasticam
disciplinam. Universi dixerunt, pax servetur,
custodiantur.

XIII. Abundantius episcopus Adumetinus d
nostro concilio statutum est, ut non liceat
fenerare; quod sanctitati tuæ et huic concilio
tur præsentī placito designetur. Gratus epi
dixit, novellæ suggestiones quæ vel obscure
vel sub genere latent inspectæ a nobis form
cipient. Cæterum de quibus apertissime divin
ptura sanxit non differenda sententia est, sed
exsequenda, proinde quod in laicis repræbe
id multo magis clericis oportet prædamnar
versi dixerunt, nemo contra prophetas, nemo
Evangelia facit sine periculo.

XIV. Gratus episcopus dixit, juxta statuta
et meæ mediocritatis sententiam, placet facere
omnium conclusionem, universi tituli desig
digesti teneant sententias suas. Sane credo v
nere multis conciliis a patribus nostris, et ti
nem temerariam esse damnatam, et rebapti
impietatem esse puniendam, quas res etiam
concilio credo jam terminum accepisse, reliq

quæ vel facta vel dicta superius comprehensa sunt, vel aliis conciliis conscripta, quæ secundum legem inveniuntur, custodire nos oportet. Si quis vero statuta supergressus corruperit vel pro nihilo habenda putaverit, si laicus est, communionem, si clericus est, honore privetur. Universi dixerunt placet, placet.

A Gratus episcopus dixit, superest jam ut placita omnium nostrorum quæ ad consensum vestrum sunt scripta, vestra quoque subscriptione firmetis. Universi dixerunt, et consensisse nos concilii hujus scripta testantur, et subscriptione nostra consensus declarabitur noster; et subscriperunt.

INCIPIUNT CAPITULA CONCILII CARTHAGINENSIS SECUNDI.

1. Ut Trinitas et credatur, et prædicetur.
2. Ut castitas a levitis et a sacerdotibus custodiatur.
3. Ut chrisma et benedictio puellarum, et reconciliatio pœnitentium a presbyteris non fiant.
4. Ut presbyter pœnitentem jussus ab episcopo suo reconciliet.
5. Ut diocesis quæ episcopum nunquam habuit, non habeat.
6. Ut qui criminibus implicati sunt, clericos non accusent.
7. Ut qui excommunicatum alterius susceperit excommunicetur.

8. Ut si presbyter excommunicatus sacrificare præsumpserit, anathematizetur.
9. Ut si presbyter inconsulto episcopo celebraverit, honore privetur.
10. Quanti debeant judicare sacerdotem atque levitem.
11. Ut nullus parochiam alienam præsumat.
12. Ut sine consultu metropolitani nullus ordinetur episcopus.
13. Ut qui contra professionem et subscriptionem suam venerit in concilio, deponatur.

INCIPIT CONCILIUM SECUNDUM CARTHAGINENSE

Habitu æra ccccxxviii.

Gloriosissimo imperatore Valentiniano Augusto quarto et Theodosio, viris clarissimis consulibus, iv Kalend. Junii Carthagine in basilica perpetua restituta cum Genedius episcopus una cum Victore Adriano et alio Victore Pupinianense et cæteris coepiscopis suis provinciarum diversarum condisset, Genedius episcopus dixit :

CAP. I. Omnipotenti Deo gratias refero, qui permisit ut secundum commune consilium habitum in prætorio etiam ita juxta tenorem petitionis litterarum nstrarum ad Carthaginem pro fide atque utilitate ecclesiastica veniretis, licet non omnes, tamen quoniam charitas totum persuadet, ut qui corpore sunt absentes, nobiscum in spiritu videantur esse conjuncti, idcirco Deo propitio, quia præsentem estis pari professione fides ecclesiastica quæ per nos traditur in hoc cœtu glorioso primitus confitenda est, unde nunc ordo ecclesiasticus singulorum ex consensu omnium est extruendus atque roborandus, ut fratrum et coepiscoporum nuper promotorum mentes de his quæ proponenda sunt, roborentur. Et sicut a patribus certa dispositione accepimus ut Trinitatem quam in nostris sinibus consecratam retinemus Patris et Filii et Spiritus sancti unitatem, quæ nullum noscitur habere notitiam, sicut didicimus, Dei populos instruamus, ab universis episcopis dictum est, plane sic accepimus, sic tenemus fidem apostolicam sequentes.

II. Aurelius episcopus dixit, cum in præterito concilio de continentia et castitatis moderamine tractaretur, gradus isti tres conscriptione quadam

castitatis per consecrationes annexi sunt. Episcopos, inquam, presbyteros et diaconos ita placuit, ut concederet sacrosanctos antistites et Dei sacerdotes, necnon et levitas, vel qui sacramentis divinis inserviunt, continentem esse in omnibus quo possint simpliciter quod a Deo postulant impetrare, ut quod apostoli docuerunt et ipsa servavit antiquitas, nosque custodiamus, ab universis episcopis dictum est. Omnibus placet, ut episcopi, presbyteri, et diaconi, vel qui sacramenta contrectant pudicitia custodes etiam ab uxoribus se abstineant, ab omnibus dictum est, placet, et ut in omnibus, et ab omnibus pudicitia custodiatur, qui altario deserviant.

III. Fortunatus episcopus dixit, si jubet sanctitas vestra suggero, nam memini præterito concilio fuisse statutum, ut chrisma, vel reconciliatio pœnitentium, necnon puellarum consecratio a presbyteris non fiant; si quis autem emerit hoc faciens, quid de eo statuendum sit? Aurelius episcopus dixit, audivit dignatio vestra suggestionem fratris et coepiscopi nostri Fortunati, quid ad hæc dicitis? ab universis episcopis dictum est: Chrismatis confectio, et puellarum consecratio a presbyteris non fiat, vel reconciliare quemque in publica missa presbytero non licere, hoc omnibus placet.

IV. Aurelius episcopus dixit, si quisquam in periculo fuerit constitutus, et se reconciliari divinis altaribus petierit, si episcopus absens fuerit, debet utique presbyter consulere episcopum, et sic periclitantem ejus præcepto reconciliare; quam rem debemus salubri consilio corroborare, ab universis

episcopis dictum est, placet quod sanctitas vestra necessario nos instruere dignata est.

V. Felix episcopus Selemselitanus dixit, etiam si hoc placet sanctitati vestræ insinuo, ut diœceses quæ nunquam episcopos acceperunt, non habeant, et illa diœcesis quæ aliquando habuit, habeat proprium, et si accedente tempore, crescente fide Dei, populus multiplicatus desideraverit proprium habere rectorem, ejus videlicet voluntate, in cujus potestate est diœcesis constituta, habeat episcopum, secundum autem hanc prosecutionem sanctitas vestra æstimet quid fieri debeat. Genedius episcopus dixit, si placet, insinuatio fratris et coepiscopi nostri Felicis ab omnibus confirmetur; ab universis episcopis dictum est placet.

VI. Numidius episcopus Massilitanus dixit, præterea sunt quamplurimi non bonæ conversationis qui existimant majores natu vel episcopos passim vageque in accusationem pulsandos, debent tam facile admitti necne? Aurelius episcopus dixit, placet ergo charitati vestræ, ut is qui aliquibus sceleribus irretitus est vocem adversus majores natu non habeat accusandi, ab universis episcopis dictum est, si criminosus est, non admittatur, omnibus placet.

VII. Felix episcopus Selemselitanus dixit, illud autem vestræ suggero sanctitati, ut hi qui pro facinoribus suis de Ecclesia pelluntur, et ausi fuerint ad comitatum pergere, aut ad judicia publica prosilire, aut si forsitan Ecclesiæ catholicæ limina conturbare, episcopus vel clericus cujuslibet plebis eos sine consensu susceperit, de his quid censetis? Epigonius episcopus Bullensium regionum dixit, si quis episcopus communionem tenens catholicam hujusmodi homines vanis blandimentis incedentes temere susceperit, sciat cum his se rectissime depravatum vel damnatum. Genedius episcopus dixit, ergo recte suggerunt fratres et coepiscopi, ut qui merito facinorum suorum ab Ecclesia pulsati sunt, si ab aliquo episcopo presbytero vel clerico fuerint in communionem suscepti, etiam ipse pari cum eis crimine teneatur obnoxius, refugientes sui episcopi regulare judicium; ab universis episcopis dictum est, omnibus placet.

VIII. Aliphius episcopus Ecclesiæ Tagastensis legatus provincie Numidiæ dixit, nec illud prætermittendum est, ut si quis forte presbyter ab episcopo suo correptus aut excommunicatus, timore vel superbia inflatus, putaverit separatim Domino sacrificia offerenda, vel aliud erigendum altare contra ecclesiasticam fidem disciplinamque crediderit agendum, non exeat impunitus. Valentinus primæ sedis provincie Numidiæ dixit, necessario disciplinæ ecclesiasticæ et fidei congrua sunt quæ frater noster Aliphius prosecutus est, proinde quid exinde videtur, vestræ dilectioni edicite, si quis presbyter contra episcopum suum inflatus schisma fecerit, anathema sit, ab universis episcopis dictum est. Si quis presbyter a præposito suo excommunicatus vel

correptus fuerit, decet utique apud vicinam conqueri ut ab ipsis ejus causa possit per ipsos suo episcopo reconciliari; quod sed superbia, quod absit, inflatus secerit ab episcopi sui communionem duxerit, ac cum aliquibus schisma faciens sacrificium lerit, loco amisso anathema habeatur amittat, nihilominus et de civitate et cor in qua fuerit, longius repellatur, ne vel simpliciter viventes, serpentina fraude quoniam secundum Apostolum, Ecclesia fides, unum baptisma, et si querimoni adversus episcopum non habuerit, in erit.

IX. Numidius episcopus Massilitanus quibusdam locis sunt presbyteri qui aut simpliciter aut dissimulantes audaciter, inconsulto episcopo complurimis in domo agenda, quod disciplinæ incongruum cogit sanctitas vestra. Genedius episcopus dicit et coepiscopi nostri digna satisfactione non moremur; ab universis episcopis quisquis presbyter inconsulto episcopo quolibet loco voluerit celebrare, ipse contrarius existit.

X. Felix episcopus Selemselitanus dicit hoc adjicio secundum statuta veterum et ut si quis episcopus, quod non opinamur, aliquem incurrerit, et fuerit ei nimis non posse plurimos congregare, ne in eum maneat, a duodecim episcopis audiatur presbyteris, et a tribus diaconibus cum episcopo. Genedius episcopus dixit, quid dicit sanctitas vestra? Ab universis episcopis est, a nobis veterum statuta debere servare.

XI. **78** Victor episcopus Abziriditanus boranda est ecclesiastica disciplina, ne episcoporum alterius plebes vel diœcesim tunitate pulsare debeat, qui hoc facere quemadmodum coercendus est? Genedius dixit, et lex sancta prohibet, et ipsa Ver non debere quemquam aliena concupiscere quid etiam vobis omnibus placeat propriate; ab universis episcopis dictum est, secundum divinæ legis et sancti Evangelii auctoritatem ut nemo nostrum alienos limites transgre-

XII. Numidius episcopus Massilitanus dicit episcopi usurpatione quadam existimant primatem cujuslibet provincie, sive ad deservit episcopum ordinare sine litteris ad auctoritatem manantibus, neque postea accepti hoc statuit sanctitas vestra? Genedius dixit, quoniam communis est honorificentie cuique servari oportet, id ipsum fraterni convenit pronuntiare; ab universis episcopis est, placet omnibus, ut inconsulto primatum provincie, tam facile nemo præsumat multis episcopis in quocunque loco auctoritatem dictum est, præcepto episcopum ordinare

necessitas fuerit, tres episcopi, in quocunque loco sint, cum primatis præcepto ordinare debeant episcopum.

XIII. Genedius episcopus dixit, omnia ergo quæ vestro cœtu gloriosissimo statuta sunt, placet omnibus custodiri, ab universis episcopis dictum est, placet ut custodiantur ab omnibus. Genedius episcopus dixit: Si, quod non opinamur, ab aliquo fuerint violata, quid statuitis quod fieri debeat? Ab univer-

sis episcopis dictum est, qui contra suam professionem vel subscriptionem venerit, ipse se ab hoc cœtu separabit. Genedius episcopis dixit, gratulemur Domino nostro præstante quod pro statu Ecclesiæ catholicæ cuncta nos salubri consilio servanda decrevimus. Et ideo quæ ab omnibus sunt dicta propria debemus subscriptione firmare; ab universis episcopis dictum est, fiat, fiat, et subscripserunt.

INCIPIUNT CAPITULA CONCILII TERTII CARTHAGINENSIS.

1. Ut comprovinciales episcopi de pascha suum inquirant primatem.
2. Ut per singulos annos concilium fiat.
3. Ut episcopus priusquam ordinetur, canones agnoscat.
4. Ut levitæ et virgines ante viginti quinque annos non consecrentur.
5. Ut sacramentum catechumenis non præbeatur.
6. Ut baptismum mortuis vel eucharistia non detur.
7. Ut episcopus accusatus, ubi vel infra quod tempus examinetur.
8. De presbyteris et diaconibus, quanti episcopi eos audiant.
9. Ut clerici publica judicia non appellent.
10. Si a quoquam ab aliis iudiciis ecclesiasticis ad alios iudices et ecclesiasticos majoris auctoritatis provocatum fuerit, non obesse prioribus diversas sententias proferentibus.
11. Ut filii clericorum ad spectacula non accedant.
12. Ut clericorum matrimoniis infideles non socientur.
13. Ut clerici de rebus suis nihil infidelibus conferant.
14. Ut clerici filios suos a sua potestate exire non sinant, nisi ætate et moribus comprobatos.
15. Ut clerici non sint conductores vel negotiatores.
16. Ut clerici non usurarii sint.
17. Ut cum clericis extraneæ feminæ non cohabitent.
18. Ut clerici non ordinentur, nisi omnes qui cum eis sunt, fideles existant.
19. Ut clerici cum ad pubertatem venerint, aut conjugium, aut castitatem profiteantur.
20. Ut plebes alienas alius episcopus non usurpet.
21. Ut nullus episcopus alienum clericum audeat retinere vel ordinare.
22. Ut nullus clericus ordinetur, nisi fuerit probabilis.
23. De precibus et orationibus.
24. Ut in sacrificio tantum panis et calix offeratur.
25. Ne clerici vel continentes ad viduas vel virgines soli habeant accessum.

26. Ut primæ sedis episcopus princeps sacerdotum non appelletur.
27. Ut clerici tabernas non ingrediantur.
28. Ut episcopus sine formata metropolitani longius non proficiscatur.
29. Ut missa a jejuniis celebretur.
30. Ut nullus in Ecclesia convivetur.
31. Ut pœnitentibus juxta peccatorum modum pœnitentia detur.
32. Ut presbyter præter jussa vel absentiam episcopi non reconciliet pœnitentes.
33. De custodia sacrarum virginum.
34. De baptizandis ægrotis qui jam loqui non possunt.
35. De apostatis vel histrionibus conversis pœnitentia negetur.
36. Ut presbyter chrisma non conficiat.
37. Ut clerici sine necessitate in aliena civitate non immorentur.
38. Ut non liceat fieri translationes episcoporum.
39. Ut non præsumant duo episcopi ordinare pontificem.
40. Ut dum episcopus eligitur, si contradictores habeat, quinque sacerdotes conveniant.
41. Ut per singulos annos convenientes episcopi ad concilium etiam de paschali solemnitate a primato suo informentur.
42. Ut non accipiat alium episcopum plebs quæ in diœcesi semper subjacebit.
43. Ut qui plebe sua contempta ad concilium venire detrectant, et plebem et honorem amittant.
44. Ut clericum alienum nullus sibi præsumat episcopus ordinare.
45. Ut episcopus qui plures habet clericos ei qui eget ad ordinandum postulatus largiatur.
46. Ut episcopus qui in diœcesi factus solum eam plebem teneat qua exstitit ordinatus.
47. Ut præter scripturas canonicas nihil in Ecclesia legatur sub nomine divinarum Scripturarum.
48. De baptizatis a Donatistis.
49. Ut ea quæ quis in ecclesiastico positus gradu acquisivit, Ecclesiæ conferantur.
50. Ut gesta concilii episcoporum subscriptionibus confirmantur.

INCIPIT CONCILIUM CARTHAGINENSIS TERTIUM

Habitu ab episcopis numero nonaginta septem, æra CDXXXV.

Cæsario et Attico viris clarissimis consulibus Kalendar. Septembris Carthagine in secretario basilicæ restitutæ cum Aurelius episcopus una cum coepiscopis suis consedisset, astantibus etiam diaconibus, constituta sunt hæc quæ præsentî concilio definita sunt.

CAP. I. Placuit ergo in principio propter errorem qui sæpe solet oboriri ut omnes Africanæ provinciæ episcopi observationem paschalem ab Ecclesia Carthaginensi curent accipere.

II. Similiter placuit, ut propter causas ecclesiasticas quæ ad perniciem plebium sæpe veterascunt singulis quibusque annis concilium vocetur, ad quod omnes provinciæ quæ primas sedes habent de conciliis suis binos aut quintos elegerint episcopos mittant, ut et minus invidiosi minusque hostilibus sumptuosi existant, ut congregato conventu plena possit esse auctoritas, de Tripoli autem propter inopiam episcoporum unus episcopus veniat.

III. Item placuit ut ordinatis episcopis vel clericis prius ab ordinatoribus suis decreta conciliorum auribus eorum inculcentur, ne se aliquid contra statuta concilii fecisse pœniteat.

IV. Item placet ut ante viginti quinque annos ætatis, nec diaconi ordinentur, nec virgines consecrentur, et ut lectores populos non salutent.

V. Item placuit per solemnissimos paschales dies sacramentum catechumenis non detur, nisi solitum sal, quia si fideles per illos dies sacramenta non mutant, nec catechumenis oportet mutare.

VI. Item placuit ut corporibus defunctorum eucharistia non detur, dictum est enim a Domino: Accipite et edite. Cadavera autem nec accipere possunt, nec edere. Cavendum est etiam, ne mortuos baptizari posse fratrum infirmitas credat, quibus nec Eucharistia dari licitum est.

VII. Aurelius episcopus dixit, quisquis episcoporum accusatur ad primates provinciæ ipsius causam deferat accusator, nec a communione suspendatur, cui crimen intenditur, nisi ad causam suam dicendam electorum iudicium die statuta litteris evocatus minime occurrerit, hoc est, infra spatium mensis ex ea die qua eum litteras accepisse constiterit quod si aliquas veras necessitatis causas probaverit, quibus eum occurrere non potuisse manifestum sit, causæ suæ dicendæ intra alterum mensem integram habeat facultatem, verum tandiu post mensem secundum non communicet, donec purgetur. Si autem ad concilium universale anniversarium occurrere noluerit, vel ibi causa ejus terminetur, ipse in se damnationis suæ sententiam dixisse iudicetur. Tempore sane quo non communicat nec in sua Ecclesia vel parochia communicet, accusator autem ejus, si nunquam diebus causæ descendæ de-

A fuerit, communione non removeatur. Si quando defuerit, subtrahens se, restituta munione episcopo removeatur a communicatore, ita tamen ut nec ipsi adimatur facultas peragendæ, si se occurrere voluisse, potuisse probaverit. Illud vero placuit, ut cœperit in episcoporum iudicio, si fuerit accusata persona culpabilis, ad arguendum non a nisi proprias causas, non tamen ecclesiastice rere voluerit.

VIII. Si autem presbyteri vel diaconi fuerint sati, adjuncto sibi ex vicinis locis proprius legitimo numero collegarum quos ab eodem petierint, id est, una secum in presbyterii episcopi sex, in diaconii tres, qui ipsorum discutiant, eadem dierum et dilationum communione remotionum et discussione inter accusatores et eos qui accusantur formæ reliquorum autem clericorum causas etiam episcopus loci agnoscat et finiat.

IX. De diversis ordinibus Ecclesiæ servari ut si quis in causam criminis incurrerit, et iudicium ecclesiasticum debet periclitari, sacerdotum spectacula sæcularia non adhiberi placuit, quisquis episcoporum, presbyter diaconorum, seu clericorum, cum in Ecclesia crimen fuerit intentatum, vel civilis causa commota, si derelicto ecclesiastico iudicio iudiciis purgari voluerit, etiam si pro ipso prolata sententia, locum suum amittat, et criminali actione. In civili vero perdat quod si locum suum obtinere maluerit, si quod eligendos iudices sibi de Ecclesiæ consensu eligit, vileque Ecclesiæ consortium iudicium de universa Ecclesia male sentiendo de iudiciali poscit auxilium, cum privatorum causa stolus etiam ad Ecclesiam deferri, atque ibi nari præcipiat.

X. Hoc etiam placuit, ut a quibuscumque ecclesiasticis ad alios iudices ecclesie ubi est major auctoritas fuerit provocati eis obsit quorum fuerit soluta sententia vinci non potuerint, vel inimico animo vel aliqua cupiditate, aut gratia depravari ex consensu partium iudices electi fuerint pauciore numero quam constitutum est, non provocari.

XI. Ut filii sacerdotum vel clericorum cuncta sæcularia non exhibeant, sed nec quanquam quidem ab spectaculo et omnino prohibeantur, semper enim christianis omnino interdictum est, ut ubi blasphemi sunt, non dant.

XII. Item placuit, ut filii vel filiarum vel quorumlibet clericorum gentium

hæreticis aut schismaticis matrimonio non jungantur.

XIII. Ut episcopi vel clerici in eos qui catholici, christiani non sunt, etiam si consanguinei fuerint, per donationes rerum suarum nihil conferant.

XIV. Ut episcopi vel clerici suos filios a sua potestate per emancipationem exire non sinant, nisi de moribus eorum fuerint et ætate securi, ut possint ad eos jam propria pertinere pecata.

XV. Item placuit ut episcopi et presbyteri et diaconi vel clerici non sint conductores, neque procuratores, neque ullo turpi lucro, vel inhonesto negotio victum quærant, quia respicere debent scriptum esse; nemo militans Deo, implicat se negotiis secularibus.

XVI. Ut nullus clericorum amplius recipiat quam accommodaverit; si pecuniam, pecuniam suscipiat, si speciem, eandem speciem quantum dederit accipiat, et quidquid aliud tantum quantum dedit accipiat.

XVII. Ut cum omnibus omnino clericis extraneæ femine non cohabitent, sed solæ matres, aviæ, materteræ, amitæ, sorores, et filiæ fratrum aut sororum, et quæcumque ex familia domestica necessitate, etiam antequam ordinarentur, jam cum eis habitabant, vel si filii eorum jam ordinatis parentibus uxores acceperunt, aut servis non habentibus in domo quas ducant, aliunde ducere necessitas fuit.

XVIII. Ut episcopi, presbyteri et diaconi, non ordinentur, priusquam omnes qui sunt in domo eorum Christianos catholicos fecerint.

XIX. Placuit ut lectores cum ad annos pubertatis venerint, cogantur aut uxores ducere, aut continentiam profiteri.

XX. Placuit ut a nullo episcopo usurpentur plebes alienæ, nec aliquis episcoporum supergrediatur in diocesi suam collegam.

XXI. Ut clericum alienum, nisi concedente ejus episcopo, nemo audeat vel retinere vel promovere in Ecclesia sibi credita, clericorum autem nomen etiam lectores et psalmistæ et ostiarii retinent.

XXII. Ut nullus ordinetur clericus non probatus, vel episcoporum examine vel populi testimonio.

XXIII. Ut nemo precibus vel patrem pro filio, vel filium pro patre nominet, et cum ad altare assistitur, semper ad patrem dirigatur oratio, et quascumque sibi preces aliquis describit, non enuntatur, nisi prius eas instructiones fratribus contulerit.

XXIV. Ut in sacramentis corporis et sanguinis Domini nihil amplius offeratur quam ipse Dominus tradidit, hoc est, panis et vinum aquæ mistum, nec amplius in sacrificiis offeratur quam de uvis et frumentis.

XXV. Ut clerici vel continentes ad viduas vel virgines, nisi jussu vel permissu episcoporum et presbyterorum, non accedant. Et hoc non soli faciant, sed cum clericis vel cum his cum quibus episcopus jusserit vel presbyter. Nec episcopi aut presbyteri soli habeant accessum ad hujusmodi feminas, nisi aut clerici præsentés sint aut graves aliqui Christiani.

XXVI. Ut primæ sedis episcopus non appelletur princeps sacerdotum, aut summus sacerdos, aut aliquid hujusmodi, sed tantum primæ sedis episcopus.

XXVII. Ut clerici edendi vel bibendi causa tabernæ non ingrediantur, nisi peregrinationis necessitate compulsi.

XXVIII. Item placuit ut episcopi trans mare non proficiscantur, nisi consulto primæ sedis episcopo sive cujuscumque provinciæ primate, ut ab episcopo præcipue possit sumere formatam vel commendationem.

XXIX. Ut sacramenta altaris non nisi a jejunis hominibus celebrentur, excepto uno die anniversario quo cæna Domini celebratur. Nam si aliquorum meridiano tempore defunctorum sive episcoporum sive cæterorum commendatio facienda est, solis orationibus fiat si illi qui faciunt, jam prænsi inveniantur.

XXX. Ut nulli episcopi vel clerici in ecclesia conviventur, nisi forte transeuntes hospitiorum necessitate illic reficiantur. Populi etiam ab hujusmodi convivis quantum fieri potest prohibeantur.

XXXI. Ut pœnitentibus secundum peccatorum differentiam, episcopi arbitrio pœnitentiæ tempora decernantur.

XXXII. Ut presbyter inconsulto episcopo non reconciliet pœnitentem nisi absente episcopo necessitate cogente cujuscumque pœnitentis; publicum et vulgatissimum crimen est quod universam Ecclesiam commoverit, ante absidam manus ei imponatur.

XXXIII. Ut virgines sacræ si a parentibus a quibus custodiebantur privatæ fuerint, episcopi providentia vel presbyteri ubi episcopus absens est, in monasterio virginum vel gravioribus feminis commendentur, ut simul habitantes, invicem se custodiant, ne passim vagantes Ecclesiæ lædant opinionem.

XXXIV. Ut ægrotantes, si pro se respondere non possunt cum voluntatis eorum testimonium sui dixerint, baptizentur, similiter et de pœnitentibus agendum est.

XXXV. Ut scenicis atque histrionibus certisque hujusmodi personis vel apostaticis conversis vel reversis ad Dominum gratia vel reconciliatio non negetur.

XXXVI. Ut presbyter inconsulto episcopo virgines non consecret, chrisma vero nunquam conficiat.

XXXVII. Ut clerici in aliena civitate non immorentur, nisi causas eorum justas episcopi loci vel presbyteri locorum perviderint.

XXXVIII. Illud autem suggerimus mandatum nobis, quod etiam in Capuensi plenaria synodo videtur statutum, quod non liceat fieri rebaptizationes et reordinationes vel translationes episcoporum. Nam Cresconius villæ Regiensis episcopus plebe sua derelicta Tiburnensem invasit Ecclesiam, et usque hodie commonitus secundum quod statutum fuerat relinquere eandem quam invaserat plebem contempsit, adversus statuta quæ pronuntiata fuerant, confirmata quidem audivimus, sed petimus secundum quod nobis mandatum est, ut dignemini dare fiduciam, quo necessitate ipsa cogente liberum sit nobis rectorem provinciæ secundum statuta gloriosissimorum principum adversus illum adire, ut qui miti admonitioni vestræ acquiescere noluit et emendare illicitum, auctoritate judiciaria protinus excludatur. Aurelius episcopus dixit, servata forma disciplinæ non æstimabitur appetitus, si vestra charitate modestius, conventus recedere detraxerit, cum fuerit suo contemptu et contumacia faciente etiam auctoritate judiciaria conventus. Honoratus et Urbanus episcopi dixerunt, hoc enim omnibus placet, ab universis episcopis dictum est, justum est, placet.

XXXIX. Honoratus et Urbanus episcopi dixerunt, et illud nobis mandatum est, ut quia proximæ fratres nostri Numidiæ duo episcopi ordinare præsumserunt pontificem, non nisi a duodecim censeatis episcoporum celebrari ordinationes. Aurelius episcopis dixit, forma antiqua servabitur, ut non minus quam tres sufficiant qui fuerint a metropolitano directi ad episcopum ordinandum, propterea quia in Tripoli forte et Arguze interjacere videntur barbaræ gentes. Nam in Tripoli, ut asseritur, episcopi sunt quinque tantummodo et possunt forte de ipso numero vel duo necessitate aliqua occupari, difficile est enim ut de quolibet altera omnes possint occurrere. Nunquid debet hoc ipsum impedimento ecclesiasticæ esse utilitati? Nam et in Ecclesia dignata est sanctitas vestra humaniter convenire crebro ac pene per diem Dominicam ordinandos habemus. Nunquidnam frequenter potero duodecim vel decem vel multominus advocare episcopos, sed facile est mihi duos adjungere meæ parvitati episcopos vicinos, quapropter cernit mecum charitas vestra hoc ipsum observari non posse.

XL. Et illud est statuendum, ut quando ad eligendum episcopum convenerimus si qua contradictio fuerit oborta, quia talia facta sunt apud nos, non præsumant ad purgandum eum qui ordinatus est tres jam, sed postulentur ad numerum supradictorum duo vel tres, et in eadem plebe cui ordinandus est discutiat. Primo personæ contradicentium, postremo illa etiam quæ obijciuntur pertractentur, et cum **80** purgatus fuerit sub conspectu publico, ita demum ordinetur, si hoc cum vestræ sanctitatis

A animo concordat, roboretur vestræ dignitatis sponsione; ab universis episcopis dictum est satis.

XLI. Honoratus et Urbanus episcopi dixerunt, Quoniam de concilio quædam tractata non adjicimus etiam de die Paschæ nobis esse dictum, ut de Ecclesia semper Carthaginensi, si dictum est, instruamur, et non sub angusto tunc spatio. Aurelius episcopus: Si sanctitati vestræ, quoniam nos spondidisse jam superius meminimus, ut singulis quibusque annis ad tractandum conveniamus, et cum convenerimus in unum divulgabitur sanctus Paschæ dies per legatos fuerunt in concilio. Honoratus et Urbanus dixerunt: Nunc de præsentis cœtus petimus, ut provinciam nostram de hac die informare dignetur Aurelius episcopus dixit: Ita fiat necesse est.

XLII. Epigonius episcopus dixit: Multis illis hoc statutum est a cœtu sacerdotali, ut quæ in diocesis ab episcopis tenentur quas nos nunquam habuerunt, non nisi cum voluerint episcopi a quo tenentur, proprios accipiant id est episcopos; at vero quia nonnulli quominus adepti communionem fratrum abhinc vel certe, cum elevati fuerint, quasi in quadam tyrannicam sibi dominationem vindicant, quæ rique stolidi adversus episcopos suos cervicibus presbyteri, vel convivii sibi conciliarum ut persuasum maligno et illicito eosdem sibi collocare rectores, quod quidem insignitum tenemus votum, frater religiose Aurelius hæc sæpe oppressisti non curando tales peccata sed propter eorum malos cogitatus et prave nata concilia hoc dico non debere rectorem eam plebem quæ in diocesi semper subjacet unquam proprium episcopum habuit, quapropter universo sanctissimo concilio complacet hoc prosecutus sum, confirmetur. Aurelius episcopus dixit: Fratris et consacerdotis nostri pro non obsisto, sed hoc me fecisse, et facturum confiteor.

XLIII. Circa eos sane qui fuerint contra non solum circa Ecclesiam Carthaginensem, sed omne sacerdotale consortium. Sunt enim conspirantes cum propriis plebibus, quas de ut dictum est, earum scalpentes aures ad sedum vitiosæ vitæ homines, vel certe inflati e consortio separati, qui putant propriæ plebis bandum, et nonnunquam conventi ad conciliare refugiunt et detractant, sua forte ne prodigia metuentes, dico, si placet, contra hostium dioceses non esse servandas, verum et de propria Ecclesia, quæ illis male fuerit adnitendum, ut etiam auctoritate publica rejiciatur atque ab ipsis principalibus cathedris removetur oportet enim ut qui universis fratribus concilio inhæserit, non solum sua jure integra dioceses possideat, at vero qui sibi metipsum patres suas sufficere fraterna dilectione contem-

tantum diœceses amittant, sed, ut dixi, etiam propriis publica careant auctoritate, ut rebelles. Honoratus et Urbanus dixerunt episcopi : Summa provisio sanctitatis tuæ cohæsit mentibus singulorum, et puto omnium responsione ea qua prosequi dignatus es probanda. Universi episcopi dixerunt : Placet, placet.

XLIV. Epigonius episcopus dixit : In multis conciliis hoc statutum est, etiam nunc hoc confirmatum est vestra providentia, fratres charissimi, ut clericum alienum nullus sibi præripiat episcopus, præter ejus arbitrium cujus fuerit clericus ; dico autem Julianum qui ingratus est Dei beneficiis per meam parvitatem in se collatis ita temerarium et audacem exstitisse, ut eum qui a me baptizatus est cum esset puer egentissimus, mihi ab eodem commendatum, cumque multis annis a me aleretur atque increaseret, hunc, ut dici, baptizatum in ecclesia mea per manum parvitas meæ constat, idem in diœcesi Appabensi lector esse cœperat, imo annis ferme duobus legerat, nescio quo contemptu humilitatis meæ idem Julianus arripuit, quem dicit quasi proprium civem sui loci Nazantani me inconsulto usurpare, nam et diaconum illum ordinavit, hoc scilicet pareat, hæc licentia vobis, beatissimi fratres, sin minus tam impudens cohibeatur, nec se misceat communioni cujusquam. Numidius episcopus dixit : Si non postulata neque consulta tua dignatione id videatur fecisse Julianus, judicamus omnes inique factum atque indigne, quapropter nisi idem Julianus correxerit errorem suum, et cum satisfactione eundem clericum quem fuit ausus ordinare, revocaverit tuæ plebi, contra statuta concilii faciens, contumacia sua separatus a nobis excipiet judicium. Epigonius episcopus dixit, ætate pater et ipsa promotione antiquissimus vir, laudabilis frater et collega noster Victor vult hanc petitionem generalem omnibus effici.

XLV. Aurelius episcopus dixit : Sermonem meum admittite, fratres ; contingit nonnunquam ut postulentur ab ecclesiis quæ præpositis egent vel episcopis vel presbyteris, et tamen memor statutorum id sequor ut conveniam episcopum ejus, atque ei inculcem quod ejus clericus a qualibet ecclesia postulêtur, sed forte in hodierno non reluctati sunt, et ne quando contingat ut reluctantur cum fuerint a me in hac causa postulati quem scitis multarum ecclesiarum et ordinandorum causam sustinere. Justum est ergo ut quemlibet consacerdotum conveniam cum duobus e consortio nostro vel tribus testibus ; si vero indevotus extiterit, quid censet charitas vestra faciendum ? Ego enim cunctarum Ecclesiarum dignatione Dei, ut scitis, fratres, sollicitudinem sustineo. Numidius episcopus dixit : Fuit hæc semper licentia huic sedi, unde vellet et de cujus nomine finisset conventus pro desiderio cujusque Ecclesiæ ordinaret episcopum. Epigonius episcopus dixit : Bonitas sequestrat possibilitatem. Minus enim præsumis, frater, et cum te bonum et clementem omnibus reddis, habes enim hoc in arbitrio, satis est ut satisfiat personæ uniuscu-

A jusque episcopi, in prima tantummodo conventionem. Si autem quodlibet huic sedi vindicandum fuerit sibi arbitratus, necesse habes tu omnes Ecclesias sufficere. Unde tibi non potestatem damus, sed etiam assignamus ut liceat voluntati tuæ semper tenere quem voles, ut præpositos plebibus vel ecclesiis constituas qui postulati fuerint, et unde voles. Posthumianus episcopus dixit : Deinde qui unum habuerit, nunquid debet ei unus presbyter ipse auferri ? Aurelius episcopus dixit : Sed episcopus unus esse potest, per quem dignatione divina presbyteri multi constitui possunt, unus autem episcopus difficile invenitur constituendus ; quapropter si necessarium episcopatu quis habet presbyterium, et unum, ut dixisti, frater, habuerit et ipsum ad promotionem dare debet. Posthumianus episcopus dixit : Ergo si habet alius abundantes clericos, debet mihi alia plebs subvenire. Aurelius episcopus dixit : Sane quomodo ecclesiæ alterius tu subveneris, persuadebitur illi qui plures habet clericos, ut unum tibi ordinandum largiatur.

XLVI. Honoratus et Urbanus episcopi dixerunt : Audivimus constitutum ut diœceses non mereantur episcopum accipere, nisi cum consensu ejus sub quo fuerint constitutæ, sed in provincia nostra cum aliqui forte in diœcesi, concedente eo episcopo in cujus potestate fuerant constitutæ, ordinati sunt episcopi, etiam diœceses sibi vindicant, hoc et corrigi charitatis vestræ judicio et inhiberi de cætero debet. Epigonius episcopus dixit : Singulis episcopis servatum est quod decebat, ut ex massa diœcesium nulla caperetur, ut proprium episcopum habuisset ; nisi ipse consensum adhibuisset concedendi, sufficiat enim si consenserit ut eadem diœcesis permissa proprium tantum episcopum habeat, et cæteras sibi non vindicet diœceses, quæ exempta de fasce multarum sola meruit honorem apostolatus suscipere. Aurelius episcopus dixit : Non dubito charitati vestræ omnium placere eum qui in diœcesi concedente episcopo matricem tenuit, solam eandem retinere plebem in qua fuit ordinatus.

XLVII. Item placuit, ut præter scripturas canonicas nihil in ecclesia legatur sub nomine divinarum Scripturarum. Sunt autem canonicæ scripturæ, id est, primus Genesis, secundus Exodus, tertius Leviticus, quartus Numeri, quintus Deuteronomium, sextus Jesu Nave, septimus Judicum, octavus Ruth, nonus Regum libri 4, Paralipomenon libri duo, Job unus. Psalterium Daviticum, Salomonis libri 5, libri duodecim prophetarum, Isaias, Jereias, Ezechiel, Daniel, Tobias, Judith, Esther, Esdræ libri 2, Machab. libri 2, Novi autem Testamenti 27, Evangeliorum libri 4, Actuum apostolorum liber unus. Pauli apostoli Epistolæ 14, ejusdem ad Hebræos una, Petri apostoli duæ, Joannis apostoli tres, Judæ apostoli una, et Jacobi una, Apocalypsis Joannis liber unus qui sunt 27, hoc etiam fratri et consacerdoti nostro Bonifacio, vel aliis earum partium episcopis pro confirmando isto canone innotescat, quia a patribus

ista accepimus in ecclesia legenda, liceat etiam legi **A** passiones martyrum cum anniversarii dies eorum celebrentur.

XLVIII. Placuit ut consulamus fratres et consacerdotes nostros Siricium et Simplicianum de solis infantibus qui baptizantur penes eosdem ne quod suo non fecerint iudicio cum ad Ecclesiam Dei salubri proposito fuerint conversi, parentum illis error impediatur ne provehantur sacri altaris ministri, quibus insertis Honoratus et Urbanus episcopi, legati provincie Mauritanie Sitifensis, dixerunt: Jam dudum cum apud sanctitatem vestram allegarem scripta, dilati sumus ea contemplatione quod fratres nostri advenire possent de Numidia legati, sed quia non parvi dies sunt quibus exspectati minime venerunt ultra prætermittere quæ nobis mandata sunt a nostris coepiscopis non oportet, atque ideo, fratres, suggestionem nostram libenter admittite, de fide enim Nicæni tractatus audivimus, verum et de sacrificiis inhibendis post prandium, ut a jejuniis, sicut dictum est, offerantur, et tunc et nunc confirmatum est.

XLIX. Placuit ut episcopi, presbyteri, diaconi,

vel quicumque clerici qui nihil habentes ordinantur, et tempore episcopatus vel clericatus sui agros vel quæcunque prædia nomine suo comparant tanquam rerum divinarum invasionis crimine teneantur, nisi admoniti ecclesie eadem ipsa contulerint. Si autem ipsis proprie aliquid liberalitate alicujus vel successione cognationis venerit, faciant inde quod eorum proposito congruit. Quod si a suo proposito retrorsum exorbitaverint, honore ecclesiastico indigni tanquam reprobi judicentur.

L. Aurelius episcopus dixit: Quoniam igitur universa arbitror fuisse tractata, si omnia cum animo vestro convenerunt, sermone vestro cuncta roborate. Universi episcopi dixerunt: Omnibus hæc placuerunt, et hæc nostra subscriptione firmamus, et subscripserunt: Aurelius episcopus Ecclesie Carthaginensis huic decreto consensi, et relecto subscripsi, Epignius episcopus Bulensis regionis subscripsi, Augustinus episcopus plebis Hipponensis subscripsi. Similiter et omnes episcopi 44 numero subscripserunt.

Explicit concilium Carthaginense.

81 INCIPIUNT CAPITULA CONCILII QUARTI CARTHAGINENSIS.

1. Qualiter debeant episcopi ordinari.
2. Qualiter consecrentur episcopi.
3. Qualiter presbyteri ordinentur.
4. Quemadmodum diacones constituantur.
5. Quemadmodum subdiaconi ordinentur.
6. Quemadmodum acolythi ordinentur.
7. Qualiter exorcistæ constituantur.
8. Qualiter lectores fiant.
9. Qualiter ostiarii ordinentur.
10. Qualiter psalmistæ.
11. Qualiter virgines sanctimoniales.
12. Qualiter viduæ vel sanctimoniales ad baptisterium ordinentur.
13. Qualiter sponsi et sponsæ benedicantur.
14. De cellula sacerdotis.
15. De victu et habitu sacerdotis.
16. Ut episcopus libros gentilium non legat.
17. Ut episcopus indigentium curam per presbyteros et diacones agat.
18. Ut episcopus per testamentum tuitionem non suscipiat.
19. Ut episcopi pro rebus sæcularibus non litigent.
20. Ut episcopus tantum divinis vacet.
21. Ut episcopus ægrotans pro se legatum ad synodum mittat.
22. Ut episcopus sine testimonio clericorum et plebis clericos non instituat.
23. Ut episcopus causas clericis præsentibus audiatur.
24. Ut quando episcopus verbum facit, nullus discedat.
25. De discordantibus episcopis.
26. Ut episcopus dissidentes concordare compellatur.
27. De episcopo vel clerico in alio loco non tractando.
28. De damnatione episcoporum a synodo tractanda.
29. De episcopo qui alicui crimen objecerit.
30. Quod irrita sit sententia episcoporum in absentem.
31. Qualiter res ecclesie ab episcopo habeantur.
32. De irritis distractionibus episcoporum.
33. De episcopis vel presbyteris ut a cujuscunque ecclesia in ordine suo recipiantur.
34. De primatu consensu presbyterorum cum episcopo.
35. De consensu presbyterorum in ecclesia cum episcopo.
36. Ut presbyteri parochiani aut per se aut per alios qui sacrum tractant chrisma ab episcopo petant.
37. De obedientia diaconorum erga presbyteros.
38. Ut diaconus eucharistiam jussu presbyteri ministret.
39. Ut diaconus jubente presbytero sedeat.
40. Ut diaconus coram presbyteris interrogatus respondeat.
41. Ut diaconus tempore tantum officii albam induat.
42. De clericis qui pro fide tentati sunt.
43. De his qui pro fide ab infidelibus persecutiones passi sunt.
44. De tonsura clericorum.

45. De habitu clericorum.
 46. De continentia clericorum.
 47. De incesso clericorum.
 48. De clericis qui extra necessitatem ad nundinas vadunt.
 49. De vigiliis clericorum.
 50. De clericis ab officio continentibus.
 51. De clericis ut artificio victum quærant.
 52. De clericis qualiter sibi victum et vestitum quærant.
 53. Ut legant clerici qui orare non possunt.
 54. De clericis invidis.
 55. De clericis accusatoribus.
 56. De clericis maledicis.
 57. De clericis adulatoribus et proditoribus.
 58. De clericis frequenter litigantibus.
 59. De clericis concordantibus.
 60. De clericis turpiloquis, sive vagis.
 61. De clericis per creaturas jurantibus.
 62. De clericis inter epulas cantantibus.
 63. De clericis sanis jejunia pollutentibus.
 64. De his qui studiose Dominico die jejulant.
 65. De Pascha suo tempore celebrando.
 66. Ut clericus ab episcopo injuste damnatus recurrat ad synodum.
 67. De seditiosis, aut usurariis, ne clerici fiant.
 68. Ut ex pœnitentibus ordinatus clericus deponatur.
 69. Ut episcopus viduæ vel repudiatæ maritum ad clerum promovens, deponatur.
 70. Ut clericus hæreticorum convivia vel consortia fugiat.
 71. Quod hæreticorum cœtus, non ecclesia, sed conciliabulum sit.
 72. Quod cum hæreticis nec orandum sit, nec sallendum.
 73. Ut cum excommunicatis communicans, vel trans, excommunicetur.
 74. De pœnitentium lege.
 75. De negligentioribus pœnitentibus.
 76. De poscentibus pœnitentiam si postea obmutescant.
 77. De pœnitentibus, ut in morte viaticum accipiant.
- A** 78. De pœnitentibus, si post viaticum supervivant.
 79. De pœnitentibus, si casu aliquo moriantur.
 80. De manus impositione super pœnitentes.
 81. Ut pœnitentes mortuos efferant et sepe-liant.
 82. Ut pœnitentes semper genua flectant.
 83. De senibus honorandis.
 84. Ut fideles pro audienda ratione in ecclesia usque ad missam stent.
 85. Ut qui baptizandi sunt nomen dent, et a vino et a carne abstineant.
 86. Ut nuper baptizati caste et continenter vivant.
- B** 87. De catholicis qui causam apud infideles proponunt.
 88. De his qui ecclesia prætermissa ad spectacula pergunt.
 89. De his qui auguriis, vel incantationibus, vel judaicis superstitionibus serviunt.
 90. De energumenis.
 91. Item de energumenis.
 92. De victu energumenorum.
 93. Ut oblationes discordantium non recipiantur.
 94. Ut oppressorum pauperum oblationes non suscipiantur.
 95. De his qui oblationes defunctorum ecclesiis fraudant.
- C** 96. De accusatore et accusato.
 97. De eo qui religiosis feminis præficitur ut probetur.
 98. Ut laicus pœnitentibus clericis non doceat.
 99. Ut mulieres publice docere non præsumant.
 100. Ut mulieres baptizare non præsumant.
 101. De viduis, adolescentibus, et infirmis.
 102. Ne clerici viduarum familiaritate associentur.
 103. De viduis, quæ ecclesiæ stipendiis sustentantur.
 104. De viduis quæ professæ continentiam prævaricatæ sunt.

INCIPIT CONCILIUM QUARTUM CARTHAGINENSE.

Habitu ab episcopis ducentis quatuordecim, æra ccccxxvi.

Augusto Honorio IV, et Euticiano consulibus, vi Idus Novembris, cum Aurelius episcopus in concilio universali Carthagine, in secretario cum omnibus consacerdotibus suis consedisset, placuit cum eo cunctis qui fuerunt in eadem sancta synodo constituisse hæc quæ ad ordines ecclesiasticos canonicis sunt necessaria disciplinis, ibi in principio constitutum est qualis ordinari debeat episcopus.

CAP. I. Cum episcopus ordinandus est, antea examinetur, si natura sit prudens, si docibilis, si moribus temperatus, si vita castus, si sobrius, si semper sui negotii cavens, si humilis, si affabilis, si misericors, si litteratus, si in lege Domini instructus, si in Scripturarum sensibus cautus, si in dogmatibus ecclesiasticis exercitatus, et ante omnia, si fidei documenta verbis duplicibus asserat, id est Patrem et Fi-

lium et Spiritum sanctum unum Deum esse confirmans, totamque Trinitatis deitatem coessentialem, et consubstantialem, et coeternalem, et coomnipotentem prædicans, si singulas quasque in Trinitate personas plenum Deum, et totas tres personas unum Deum, si incarnationem divinam non in Patre neque in Spiritu sancto factam, sed in Filio tantum credat, ut qui erat in divinitate Dei Patris filius ipse fieret in homine hominis matris filius, Deus verus ex Patre, homo verus ex matre, carnem ex matris visceribus habens, et animam humanam rationalem simul in eo utriusque naturæ, id est Deus et homo, una persona, unus Filius, unus Christus, unus Dominus, creator omnium quæ sunt et auctor, Dominus et rector cum Patre et Spiritu sancto omnium creaturarum, qui passus sit vera carnis passione, mortuus vera corporis sui morte, resurrexit vera carnis suæ receptione, et vera animæ resumptione in qua veniet iudicare vivos et mortuos. Quærendum etiam ab eo si Novi et Veteris Testamenti, il est legis et prophetarum, et apostolorum unum eundemque credat auctorem et Dominum, si diabolus non per conditionem, sed per arbitrium factus sit malus; quærendum etiam ab eo, si credat hujus quam gestamus, et non alterius carnis resurrectionem, si credat iudicium futurum, et recepturos singulos pro his quæ in carne gesserunt, vel pœnas vel præmia, si nuptias non prohibeat, si secunda matrimonia non damnet, si carniū perceptionem non culpel, si pœnitentibus reconciliatis communicet, si in baptismo omnia peccata, id est tam illud originale contractum quam illa quæ voluntarie admissa sunt dimittantur, si extra Ecclesiam catholicam nullus salvetur. Cum in his omnibus examinatus fuerit inventus plene instructus, tunc cum consensu clericorum et laicorum, et conventu totius provinciæ episcoporum, maximeque metropolitani, ut auctoritate, vel præsentia ordinetur episcopus, suscepto in nomine Christi episcopatu, non suæ delectationi, nec suis motibus, sed his patrum diffinitionibus acquiescat. Dehinc disponitur qualiter ecclesiastica officia ordinentur.

82 II. Episcopus cum ordinatur, duo episcopi ponant et teneant Evangeliorum codicem super caput et cervicem ejus, et uno super eum fundente benedictionem, reliqui omnes episcopi qui adsunt manibus suis caput ejus tangant.

III. Presbyter cum ordinatur, episcopo eum benedicente, et manum super caput ejus tenente, etiam omnes presbyteri qui præsentés sunt manus suas juxta manus episcopi super caput illius teneant.

IV. Diaconus cum ordinatur, solus episcopus qui eum benedicit manus super caput illius ponat, quia non ad sacerdotium, sed ad ministerium consecratur.

V. Subdiaconus cum ordinatur solus episcopus quia manus impositionem non accepit, patenam de episcopi manu accipiat vacuum et calicem vacuum, de manu vero archidiaconi urceolum cum aqua et mantile et manutergium.

VI. Acolythus cum ordinatur, ab episcopo doceatur qualiter se in officio suo agere debe ab archidiacono accipiat ceroferarium cum cœsciat se ad accendenda Ecclesiæ luminaria pari. Accipiat et urceolum vacuum ad suggerere vinum in Eucharistiam sanguinis Christi.

VII. Exorcista cum ordinatur, accipiat de episcopi libellum in quo scripti sunt exorcis cente sibi episcopo: Accipe et commenda mer et habeto potestatem imponendi manus super gumentum, sive baptizatam, sive catechumenam

VIII. Lector cum ordinatur, faciat de illo v episcopus ad plebem, indicans ejus fidem, ac atque ingenium; post hæc spectante plebe tr codicem de quo lecturus est dicens ad eum: A et esto lector verbi Dei, habiturus, si fideliter liter impleveris officium, partem cum eis qui v Dei ministraverunt.

IX. Ostiarius cum ordinatur, postquam a chidiacono instructus fuerit qualiter in dom debeat conversari, ad suggestionem archidiacon dat ei episcopus claves ecclesiæ de altario dicei age quasi redditurus Domino rationem pro his quæ his clavibus recluduntur.

X. Psalmista, id est cantor, potest absque s episcopi sola jussione presbyteri officium sus cantandi, dicente sibi presbytero, vide ut qu cantas corde credas, et quod corde credis bus comprobe.

XI. Sanctimonialis virgo cum ad consecrat sui episcopo offertur, in talibus vestibus appl qualibus semper usura est professioni, et san niæ suæque religioni susceptæ aptis.

XII. Viduæ vel sanctimoniales quæ ad m rium baptizandarum mulierum eliguntur, ins sint ad officium, ut possint apto et sano se docere imperitas et rusticas mulieres tempo baptizandæ sunt, qualiter baptizatori inter respondeant, et qualiter accepto baptisma vant.

XIII. Sponsus et sponsa cum benedicend a sacerdote, a parentibus suis, vel a parany offerantur, qui cum benedictionem acceperint, nocte pro reverentia ipsius benedictionis in nitate permaneant.

XIV. Ut episcopus non longe ab ecclesia tiolum habeat.

XV. Ut episcopus vilem supellectilem, et m ac victum pauperem habeat, et dignitatis suæ ritatem fide et vitæ meritis quærat.

XVI. Ut episcopus gentilium libros non hæreticorum autem pro necessitate et tempo

XVII. Ut episcopus gubernationem vidua pupillorum ac peregrinorum non per se: sed per archidiaconum, aut per archipresby agat.

XVIII. Ut episcopus tuitionem testamentoru suscipiat.

XIX. Ut episcopus non provocatus, pro transitoriis litiget.

XX. Ut episcopus nullam rei familiaris curam ad se revocet, sed ut lectioni et orationi et verbo prædicationis tantummodo vacet.

XXI. Ut episcopus ad synodum ire non sine satis gravi necessitate inhibeat, sicut tamen ut in sua persona legatum mittat suscepturus salva fidei veritate quidquid sacra synodus statuerit.

XXII. Ut episcopus sine concilio clericorum suorum clericos non ordinet, ita ut civium assensum et conviventiam et testimonium quærat.

XXIII. Ut episcopus nullius causam audiat absque præsentia clericorum suorum, alioquin irrita erit sententia episcopi, nisi clericorum præsentia confirmetur.

XXIV. Sacerdote verbum faciente in ecclesia, qui egressus de auditorio fuerit, excommunicetur.

XXV. Dissidentes episcopos, si non timor Dei, synodus reconciliet.

XXVI. Studendum est episcopis, ut dissidentes fratres, sive clericos, sive laicos ad pacem magis quam ad iudicium cohortentur.

XXVII. Ut episcopus de loco ignobili ad nobilem per ambitionem non transeat, nec quisquam inferioris ordinis clericus, sane si pro utilitate Ecclesiæ faciendum poposcerit decreto pro eo clericorum et laicorum episcopis porrecto in præsentiam synodi transferatur, nihilominus alio in loco ejus episcopo subrogato, inferioris vero gradus sacerdotes, vel alii clerici concessione suorum episcoporum possunt ad alias ecclesias transmigrare.

XXVIII. Irritam esse injustam episcoporum damnationem idcirco a synodo retractandam.

XXIX. Episcopus si clerico vel laico crimen imposuerit, deducatur ad probationem in synodum.

XXX. Caveant iudices Ecclesiæ ne absente eo cuius causa ventilatur, sententiam proferant, quia irrita erit, imo et causam in synodo pro facto dabant.

XXXI. Ut episcopus de rebus tanquam commendatis, non tanquam propriis utatur.

XXXII. Irrita erit donatio episcoporum, vel venditio, vel commutatio rei ecclesiasticæ absque conventiva et subscriptione clericorum.

XXXIII. Episcopi vel presbyteri si causa visitandæ Ecclesiæ alterius episcopi ad ecclesiam venerint, et in gradu suscipiantur, et tam ad verbum faciendum, quam ad oblationem consecrandam invitentur.

XXXIV. Ut episcopus in quolibet loco sedens stare presbyterum non patiat.

XXXV. Ut episcopus in ecclesia in consessu presbyterorum sublimiorum sedeat, intra domum vero collegam se presbyterorum esse cognoscat.

XXXVI. Presbyteri qui per dioceses ecclesias revertunt non a quibuslibet episcopis, sed a suis, nec per juniorem clericum, sed omni anno aut per seipsos, aut per illum qui sacrarium tenet ante Paschæ solemnitatem, chrisma petant.

XXXVII. Ut diaconus, ita se presbyteri ut episcopi ministrum esse cognoscat.

XXXVIII. Ut diaconus præsentem presbytero Eucharistiam corporis Christi populo si necessitas cogit, jussus, eroget.

XXXIX. Ut diaconus quolibet loco jubente presbytero sedeat.

XL. Ut diaconus in conventu presbyterorum interrogatus loquatur.

XLI. Ut diaconus tempore oblationis tantum, vel lectionis alba induatur.

XLII. Clericum inter tentationes officio suo incubantem gradibus sublimandum.

XLIII. Christianum catholicum qui pro catholica fide tribulationes patitur honore omni a sacerdotibus honorandum, etiam et per diaconum ei victus ministretur.

XLIV. Clericus nec comam nutriat, nec barbaram radat.

XLV. Clericus professionem suam, et in habitu, et in incessu probet, et ideo nec vestibus, nec calceamentis decorem quærat.

XLVI. Clericus cum extraneis mulieribus non habitet.

XLVII. Clericus per plateas et andronas, nisi certa et maxima officii sui necessitate, non ambulet.

XLVIII. Clericus qui non pro emendo aliquid, in nudinis vel in foro deambulat, ab officio suo degradetur.

XLIX. Clericus qui absque corpusculi sui inæqualitate vigiliis deest, stipendiis privatus excommunicatur.

L. Clericum inter tentationes ab officio suo declinantem, vel negligentius agentem, ab officio suo removendum.

LI. Clericus quantumlibet verbo Dei eruditus officio victum quærat.

LII. Clericus victum et vestimentum sibi artificioso, vel agricultura absque officii sui duntaxat detrimento præparet.

LIII. Omnes clerici qui ad operandum validi sunt, et artificiosa, et litteras discant.

83 LIV. Clericus invidens fratrum profectibus, donec in vitio est, non promoveatur.

LV. Ut episcopus accusatores fratrum excommunicet, et si emendaverit vitium, recipiat eos ad communionem, non ad clerum.

LVI. Clericus qui adulationi, et proditiionibus vacare apprehenditur, ab officio degradetur.

LVII. Clericus maledicus maximeque in sacerdotibus cogatur ad postulandam veniam, si noluerit, degradetur, nec unquam ad officium absque satisfactione revocetur.

LVIII. Clerici qui frequenter litigant, et ad causandum facilis est, testimonium nemo absque grandi examine recipiat.

LIX. Discordantes clericos episcopus, vel ratione vel potestate ad concordiam trahat, inobedientes synodus per audientiam damnet.

LX. Clericum scurrilem et verbis turpibus jocularem ab officio retrahendum.

LXI. Clericum per creaturas jurantem a crimine objurgandum, si perstiterit in vitio, excommunicandum.

LXII. Clericum inter epulas cantantem supradictæ sententiæ severitate coercendum.

LXIII. Clericum qui tempore indicti jejunii absque inevitabili necessitate jejunium rumpit, minorem habendum.

LXIV. Qui Dominico die studiose jejunat, non credatur catholicus.

LXV. Paschæ solemnitas uno die, et tempore celebranda.

LXVI. Clericus qui episcopi circa se distractionem injustam putat, recurrat ad synodum.

LXVII. Seditonarios nunquam ordinandos clericos, sicut nec usurarios, nec injuriarum suarum ultores.

LXVIII. Ex pœnitentibus, quamvis sit bonus clericus non ordinetur.

LXIX. Si per ignorantiam episcopi factum fuerit, deponatur a clero, quia se ordinationis tempore non prodidit fuisse pœnitentem, si autem sciens episcopus ordinaverit talem, etiam ipse ab episcopatu sui ordinandi duntaxat potestate privetur. Simili sententiæ subjacebit episcopus, si sciens ordinaverit clericum eum qui viduam, aut repudiatam uxorem habuit, aut secundam.

LXX. Clericus hæreticorum, aut schismaticorum tam convivia quam sodalitates evitet æqualiter.

LXXI. Quod hæreticorum cœtus non ecclesia, sed conciliabulum sit.

LXXII. Cum hæreticis nec orandum, nec psallendum.

LXXIII. Qui communicaverit vel oraverit cum excommunicato, sive clericus sive laicus, excommunicetur.

LXXIV. Ut sacerdos pœnitentiam imploranti absque personæ acceptione pœnitentiæ leges injungat.

LXXV. Ut negligentiores pœnitentes tardius reconcilientur.

LXXVI. Is qui pœnitentiam in infirmitate petit, si casu dum ad eum sacerdos invitatus venit oppressus infirmitate obmutuerit, vel in phrenesim versus fuerit, dent testimonium qui eum audierunt, et accipiat pœnitentiam, et si continuo creditur moriturus, reconcilietur per manus impositionem, et infundatur ori ejus Eucharistia, si supervixerit admoneatur a supradictis testibus petitioni suæ satisfactum, et subdatur statutis pœnitentiæ legibus, quoniam diu sacerdos qui per pœnitentiam dedit, probaverit.

LXXVII. Pœnitentes qui in infirmitate sunt viaticum accipiant.

LXXVIII. Pœnitentes qui in infirmitate viaticum Eucharistiæ acceperint non se credant absolutos sine manus impositione si supervixerint.

LXXIX. Pœnitentes qui attente leges pœnitentiæ exsequuntur, si casu in itinere vel in mari mortui fuerint, ubi eis subveniri non possit, memoria eo-

rum et orationibus et oblationibus communi. LXXX. Omni tempore jejunii manus peccatorum sacerdotibus imponantur.

LXXXI. Mortuos ecclesiæ pœnitentes esse sepeliant.

LXXXII. Venientes etiam diebus remissionis flectant.

LXXXIII. Pauperes et senes Ecclesiæ plurimum honorandos.

LXXXIV. Ut episcopus nullum prohibeat ecclesiam, et audire verbum Dei, sive gentem hæreticam, sive Judæum usque ad missam minorum.

LXXXV. Baptizandi nomen suum dent, et ab abstinentia vini et carni, ac manus imbrebra examinatione baptismum percipiant.

LXXXVI. Neophyti aliquandiu et lautioribus et spectaculis, vel conjugibus abstineant.

LXXXVII. Qui causam suam catholicam, sive injustam ad judicium alterius provocat, excommunicetur.

LXXXVIII. Qui die solemnium prætermissorum ecclesiæ conventu ad spectacula vadit, excommunicetur.

LXXXIX. Auguriis vel incantationibus seu conventu Ecclesiæ separandum, simili perstitionibus judaicis, vel feriis inhærentibus.

XC. Omni die exorcista energumenis non ponat.

XCI. Pavimenta domorum Dei energumantibus non rant.

XCII. Energumenis in domo Dei assistentibus quotidianus per exorcistas opportunus ministretur.

XCIII. Oblationes dissidentium fratrum, sacrario, neque in gazophylacio recipiantur.

XCIV. Horum qui pauperes opprimunt clericis et sacerdotibus refutanda.

XCV. Qui oblationes defunctorum, aut clericis, aut cum difficultate reddunt tantum necatores excommunicentur.

XCVI. Quærendum in judicio, cujus sitio et fidei is qui accusat, et is qui accusatur.

XCVII. Qui religiosis feminis præponens episcopo loci probetur.

XCVIII. Laicus præsentibus clericis nisi urgentibus docere non audeat.

XCIX. Mulier, quamvis docta et sancta conventu docere non præsumat.

C. Mulier baptizare non præsumat.

CI. Ut viduæ adolescentes quæ corpus sunt, sumptu ecclesiæ cujus viduæ sunt, sustententur.

CII. Ad reatum episcopi pertinet, vel qui parochiæ præest, si sustentandæ vitæ causa adolescentiores viduæ, vel sanctimoniarum quorum familiaritatibus subiciantur.

CIII. Viduæ quæ stipendio ecclesiæ sustentantur tam assidue in Dei opere esse debent, ut et orationibus suis Ecclesiam adjuvent.

CIV. Sicut bonum castitatis præmium, i

jori observantia et præceptione custodiendum est, ut si quæ viduæ, quantumlibet adhuc in minoribus annis positæ et matura ætate a viro relictæ, se devoverunt Domino, et veste laicali abjecta sub testimonio episcopi et ecclesiæ religioso habitu apparuerint, postea vero ad nuptias sæculares transierunt, secundum Apostolum damnationem habebunt, quoniam fidem castitatis quam Domino voverunt irritam facere ausæ sunt; tales ergo personæ sine Christianorum communione maneat, quæ etiam nec in convivio cum christianis communicent; nam si adulteræ conjuges reatu sunt viris suis obnoxie, quanto magis viduæ quæ religiositatem mutaverunt, crimine adul-

terii notabuntur, si devotionem quam Deo sponte obtulerunt libidiosa corruperint voluptate, atque ad secundas nuptias transitum fecerint, quæ et si violentia irruente ab aliquo præreptæ fuerint, ac postea delectatione libidinis permanere in conjugium raptori vel violento viro consenserint, damnatione superius comprehensa teneantur obnoxie; de talibus ait Apostolus, cum luxuriatæ fuerint, nubere volunt habentes damnationem, quia primam fidem irritam fecerunt. Aurelius episcopus Ecclesiæ Carthaginensis subscripsi; Donatianus Taleprensis primæ sedis subscripsi; Augustinus Hippone Regiensi, subscripsi; similiter omnes episcopi subscripserunt.

INCIPIUNT CAPITULA CONCILII QUINTI CARTHAGINENSIS.

1. De clericis ad testimonium non pulsandis.
2. De clericis pro crimine suo damnatis, ut a quolibet non defensentur.
3. De sacerdotibus et levitis, ut ab uxoribus se contineant.
4. De rebus ecclesiæ sine consilio metropolitani episcopi non alienandis.
5. Ut nullus episcopus relicta cathedra in diœcesi resideat.
6. De his qui nullo testimonio se baptizatos noverrunt ut baptizentur, similiter de consecratione ecclesiarum faciendum est.
7. De tempore paschali, seu concilii.
8. De intercessoribus ne cathedram morientis

episcopi diu retineant, sed infra annum sacerdotem provideant.

9. De defensore ecclesiarum a principe postulando.

10. Ut episcopi ad diem concilii occurrant.

11. Ut lapsis sacerdotibus, manus sicut laicis non imponatur.

12. De clericis excommunicatis quandiu eis asserere liceat innocentiam suam.

13. De clericis vel monachis ab alio episcopo ordinatis.

14. De basilicis quæ sine martyrum reliquiis dedicatæ sunt.

15. De idololatriis destruendis.

84 INCIPIIT CONCILIUM QUINTUM CARTHAGINENSE

Habitu ab episcopis septuaginta quatuor æra CDXXXVIII.

Post consulatum placuit ut die sexta Kalendas Junii Carthagine, in secretario basilicæ restitutæ subtus inserta staturerentur, cum Aurelius episcopus una cum episcopis suis consedisset astantibus diaconibus, constituta sunt hæc quæ in sequente concilio definita sunt.

CAP. I. In principio statuendum est, ut qui forte in ecclesia quamlibet causam jure apostolico ecclesiis imposito agere voluerit et fortasse discissio clericorum uni parti displicuerit, non liceat clericum in iudicium ad testimonium devocari eum, qui cognitor vel præsens fuit, et nulla ad testimonium dicendum ecclesiastici cujuslibet persona pulsetur.

II. Et illud statuendum, ut si quis cujuslibet honoris clericus iudicio episcoporum quocumque crimine fuerit damnatus, non liceat eum sive ab ecclesiis quibus præfuit, sive a quolibet homine defendari, interposita pœna damni pecuniæ atque honoris, quo nec ætatem, nec sexum excusandum esse præcipimus.

III. Propterea, cum de quorundam clericorum quamvis erga uxores proprias incontinentia referretur, placuit episcopos et presbyteros et diaconos

secundum propria statuta etiam ab uxoribus continere, quod nisi fecerint, ab ecclesiastico removeantur officio. Cæteros autem clericos ad hoc non cogi, sed secundum unius cujusque ecclesiæ consuetudinem observari debere.

IV. Placuit etiam, ut rem ecclesiæ nemo vendat; quod si aliqua necessitas cogit, hæc insinuandam esse primati provinciæ, ut cum statuto numero episcoporum, utrum faciendum sit arbitretur; quod si tanta urget necessitas ecclesiæ, ut non possit ante consulere, saltem post factum curiositatem habeat et vicinis episcopis hoc ante indicare, et ad concilium referre eas ecclesiæ necessitates; quod si non fecerit, reus concilii venditor teneatur.

V. Placuit ut nemini sit facultas relicta principali cathedra, ad aliquam ecclesiam in diœcesi constitutam se conferre, vel in re propria diutius quam oportet constitutum curam vel frequentationem propriæ cathedræ negligere.

VI. Placuit de infantibus, quoties non inveniuntur certissimi testes qui eos baptizatos esse sine dubitatione testentur, neque ipsi sunt per ætatem idonei de traditis sibi sacramentis respondere absque ullo

scrupulo eos esse baptizandos, ne ista trepidatio eos **A** libus laicis imponatur, neque unquam permittit ut rebaptizati ad clericatus gradum promoveantur.

VII. Placuit ut dies venerabilis Paschæ formatarum subscriptione omnibus intimetur, dies vero concilii undecimo Kalendas Novembris servetur, et scribendum ad singularum quarumcunque provinciarum primates, ut quando apud se concilium congregant istum diem non impediant.

VIII. Item constitutum est, ut nulli intercessori licitum sit cathedram cui intercessor datus est quibuslibet populorum studiis vel seditionibus retinere, **B** sed dare operam ut intra annum eisdem episcopum provideat, quod si neglexerit anno exempto, interventor alius tribuatur.

IX. Ab imperatoribus universis visum est postulandum propter afflictionem pauperum, quorum molestiis sine intermissione fatigatur Ecclesia, ut defensores eis adversus potentias divitum cum episcoporum provisione delegentur.

X. Item placuit, ut quotiescunque congregandum est concilium, episcopi qui neque ætate, neque ægritudine, neque alia graviore necessitate impediuntur competenter occurrant, primatibusque suarum provinciarum intimetur, ut de universis episcopis vel duæ vel tres flant turmæ, ac de singulis turmis vicissim quotquot electi fuerint ad diem concilii instantissime occurrant; quod si non potuerint occurrere, excusationes suas in tractatoria subscribant, vel si post adventum tractatoriæ aliquæ necessitates repente forsitan ortæ fuerint, nisi rationem impediementi sui apud suum primatem reddiderint, ab Ecclesiæ communionem debere esse contemptos.

XI. Item confirmatum est, ut si quando presbyteri, vel diaconi in alia graviore culpa convicti fuerint, quam eos a ministerio necesse fuerit removeri, non eis manus tanquam poenitentibus, vel tanquam fide-

libus laicis imponatur, neque unquam permittit ut rebaptizati ad clericatus gradum promoveantur.

XII. Rursus constitutum est, ut quoties convictis, et confessis in aliquo crimine, vel eorum quorum verecundiæ parcitur, vel propter clerici opprobrium, aut insolentem insultum hæreticorum atque gentilium, si forte causæ adesse voluerint, et innocentiam suam asserere annum excommunicationis hoc faciant, si verum annum causam suam purgare contempserint eorum postea penitus audiatur.

XIII. Item placuit, ut si quis de alterius monasterio repertum vel ad clericatum promovere vel in suo monasterio majorem monasterii tuere, episcopus qui hoc fecerit, a cæterorum communionem se junctus, suæ tantum plebis communitus sit, et ille neque clericus, neque præbendarius perseveret.

XIV. Item placuit ut altaria quæ passim per vias tanquam memoriæ martyrum constituta sunt in quibus nullum corpus aut reliquiæ martyrum probantur, ab episcopis qui eisdem loci sunt, si fieri potest, evertantur. Si autem propter tumultus populares non sinitur, plebes admoneantur, ne illa loca frequentent, ut qui sapient nulla ibi superstitione devincti tenentur. Et omnino nulla memoria martyrum probanda acceptetur, nisi ubi corpus, aut aliquæ certe reliquiæ sunt, aut origo alicujus habitationis vel possessionis vel passionis fidelissima origine traditur. Nam per somnia, et per inanes quasi revelationes quibuslibet hominum ubique constituuntur altaria nimodo reprobentur.

XV. Item placuit ab imperatoribus gloriosius peti, ut reliquiæ non solum in simulacris, quibuscunque locis vel lucis, vel arboribus modo deleantur. Aurelius episcopus Ecclesiæ Constantinensis supra comprehensis in nostro concilio subscripsi; similiter septuaginta duo episcopi scripserunt.

INCIPIUNT CAPITULA CONCILII SEXTI CARTHAGINENSIS

1. Allocutio Aurelii episcopi sancti ad synodum. **D**
2. Responsio Faustini episcopi legati Romanæ Ecclesiæ de his quæ in Ecclesia partim canone, partim consuetudine sunt firmata.
3. De commonitorio Romani papæ recitato.
4. Alippii episcopi responsio pro veris exemplaribus Nicæni concilii perquirendis.
5. Ubi Faustinus ep. dixit, ut Romano papæ synodus pro inquirenda Nicæni synodi veritate innotescat.
6. 7. De sententia Sardicensis concilii recitata a postulante Novato episcopo.
8. Ubi Augustinus episcopus cum synodo Nicænum concilium servare promittit.
9. Ubi Faustinus episcopus pro dubietate capituli Romano papæ petit scribendum.
10. Ubi synodus exemplaria Nicæni concilii ab orientalibus competenda decrevit.
11. Professio fidei Nicæni concilii.
12. Rescriptum episcopi Romæ, Alexandri stantinopolitani, cum exemplaribus Nicæni Africanæ synodo constitutis.
13. Scripta Africani episcopi ad Bonifacium Romæ episcopum.
14. Scripta Africani concilii ad Cælestinum Romæ episcopum.

84 INCIPIT CONCILIUM CARTHAGINENSE SEXTUM

Gestum ab episcopis ducentis decem et septem, æra CDLVII.

In hoc concilio actum est ut Nicænum concilium **A** ab episcopis orientalibus peteretur, cui synodo interfuit legatio Ecclesiæ Romanæ, Faustinus episcopus, Philippus et Asellus presbyteri. Post consultum gloriosissimorum imperatorum Honorii duodecimi, et Theodosii octavum Augustorum, viii Kalendas Junii, scripta hæc sunt Carthagine in secretario basilicæ Fausti, cum Aurelius papa una cum Valentino primæ sedis Numidiæ, et Faustino Ecclesiæ Potentinæ primæ sedis provinciæ Italiæ Piceni legato Ecclesiæ Romanæ, sed et legatis diversarum provinciarum Africanarum, id est, Numidiarum duarum, Bizancenæ, Mauritanæ Sitifensis, et Mauritanæ Cæsariensis, sed et Tripolis, et Vincentio Culsitano, Fortunatiano, et cæteris episcopis provinciæ proconsularis, ducentis decem et septem, necnon **B** Philippo et Asello presbyteris Romanæ Ecclesiæ, cum consedisset astantibus diaconibus Aurelius episcopus dixit.

Cap. I. Post diem præstitutam concilii, ut recordamini, fratres beatissimi, multa flagitata sunt per expectantes fratres nostros qui nunc ad præsentem synodum legati advenerunt quæ gestis necesse est consocientur. Qua de re Domino nostro de tantæ congregationis cœtu gratias referimus, superest ut tam exemplaria Nicæni concilii quæ nunc habemus, et a Patribus constituta sunt, quam etiam hic a decessoribus nostris eandem firmantes synodum, vel quæ secundum eam formam per omnes clericorum gradus a summo usque in ultimum salubriter ordinata sunt in medium proferantur, ab universo concilio dictum est, proferantur, Daniel notarius recitavit, Nicæni concilii fidei professio vel statuta sic se habent.

II. Et cum legisset Faustinus episcopus plebis Potentinæ, provinciæ Italiæ Piceni, legatus Romanæ Ecclesiæ dixit : Injuncta nobis sunt a Sede apostolica aliqua per scripturam, aliqua etiam in mandatis cum vestra beatitudine retractanda, sicut et gestis superioribus meminimus, hoc est, de Nicænis canonibus ut conserventur, et constitutio eorum et consuetudo, quia aliqua ordine et canone tenentur, aliqua consuetudine firmata sunt, de his ergo si placet beatitudini vestræ tractemus, et postea cætera quæ acta vel inchoata sunt, inserta firmabuntur, ut ad Sedem apostolicam rescriptis vestris intimare possitis, atque vos nos admonuisse apud venerabilem papam evidenter pateat, licet capitula actionum jam inserta sint quid vestræ beatitudini placeat, agere debemus, vestra beatitudo quid in eo contineatur, ut ad singula respondeatur.

III. Aurelius episcopus dixit : Proferatur commonitorium quod fratres et consacerdotes nostri

actis nuper allegaverunt, et cætera quæ acta sunt vel quæ agenda sunt, subsequantur. Daniel notarius recitavit commonitorium fratri Faustino et filiis Philippo et Asello presbyteris. Zosimus episcopus : Vobis commissa negotia non latent, vos ita ut nostra, imo quia nostra ibi in vobis præsentia est, cuncta peragite, maxime cum et hoc nostrum possitis habere mandatum, et verba canonum quæ in pleniorum firmitatem huic commonitorio inscripsimus, ita enim dixerunt, dilectissimi fratres, in concilio Nicæno, cum de episcoporum appellatione decernerent. Placuit autem ut si episcopus accusatus fuerit, et judicaverint congregati episcopi regionis ipsius, et de gradu suo dejecerint eum, et appellasse episcopus videatur, et confugerit ad beatissimum Ecclesiæ Romanæ episcopum, et voluerit audiri et justum putaverit ut renovetur examen. scribere his episcopis dignetur, qui in finitima et propinqua provincia sunt, ut ipsi diligenter omnia requirant, et juxta fidem veritatis definiant; quod si is qui rogat causam suam iterum audiri deprecatione sua moverit episcopum Romanum ut e latere suo presbyterum mittat, erit in potestate episcopi Romani quid velit et quid existimet, et si decreverit mittendos esse qui præsentibus cum episcopis judicent, habentes auctoritatem ejus a quo destinati sunt, erit in suo arbitrio. Si vero crediderit sufficere episcopos ut negotio terminum imponant, faciat quod sapientissimo consilio suo judicaverit.

C IV. Et cum recitaret, Alippius episcopus Tagastensis legatus provinciæ Numidiæ dixit : De hoc jam superioribus etiam litteris concilii nostri rescripsimus, et id nos servaturos profiteremur quod in Nicæno concilio constitutum est, ad hoc tantum me movet, quoniam cum inspiceremus Græca exemplaria hujus synodi Nicænæ, ista ibi, nescio qua ratione, minime invenimus, unde petimus venerationem tuam, sancte papa Aureli, ut quia hoc authenticum concilium Nicænum in urbe dicitur esse Constantinopolitana aliquos cum scriptis tuæ sanctitatis mittere digneris, et non solum ad ipsum sanctum fratrem nostrum Constantinopolitanum episcopum, sed etiam ad Alexandrinum et Antiochenum venerabiles sacerdotes qui hoc nobis concilium sub stipulatione litterarum suarum dirigant, ut omnis postmodum ambiguitas auferatur, quia nos ita (ut frater Faustinus attulit) minime invenimus ista. Non tamen tantisper servaturos (ut antea dixi) donec integra exemplaria veniant profiteremur, petendus est autem litteris nostris et venerabilis Ecclesiæ Romanæ episcopus Bonifacius, ut ipse quoque dignetur ad memoratas ecclesias aliquos mittere, qui eadem exemplaria prædicti Nicæni concilii secundum ejus possint scripta proferre, nunc autem memo-

rati concilii Nicæni qualia exemplaria habeamus his gestis sociemus.

V. Faustinus episcopus, legatus Ecclesiæ Romanæ, dixit: Nec vestra sanctitas præjudicat ecclesiæ Romanæ, sive de hoc capitulo, sive de aliis, quia dicere dignatus est frater noster et coepiscopus Alippius dubios esse canones. Sed hæc ipsa ad sanctum et beatissimum papam nostrum scribere dignemini, ut ipse integros canones inquirens cum vestra sanctitate de omnibus constitutis tractare possit. Sufficit autem ut et ipse beatissimus episcopus urbis Romæ sicuti vestra sanctitas apud se tractat, ita et ipse inquireat, ne contentio inter ecclesias nasci videatur, sed magis charitate fraterna deliberare possitis ipso rescribente quid melius observari debeat. Aurelius episcopus dixit: Præter ista quæ promissimus actis necesse est, ut etiam nostræ parvitas litteris sancto fratri et consacerdoti nostro Bonifacio singula quæ tractamus plenissime intimemus; ergo si omnibus placet, prosecutio nostra ore omnium condiscamus. Universum concilium dixit: Placet.

VI, VII. Novatus episcopus legatus Mauritanie Sitifensis dixit: Nunc meminimus in hoc præsentis commonitorio lectum etiam de presbyteris sive diaconibus contineri qualiter ab episcopis suis vel a finitimis audiri debeant, quod in Nicæno concilio minime legimus. Unde hoc ipsum jubeat sanctitas vestra nobis recitari. Aurelius episcopus dixit: Recitetur ad locum, etiam hoc quod deposcitur; Daniel notarius recitavit, de appellationibus autem clericorum, id est, minoris loci restat ipsius synodi certa responsio, de qua re quod acturi sitis, credimus inserenda, quod taliter dictum est ex Sardicensi concilio. Osius episcopus dixit: Quid adhuc moveat recitare non debeo, si episcopus forte iracundus (quod esse non debet) cito aut aspere commoveatur adversus presbyterum sive diaconum suum, et exterminare eum de ecclesia voluerit, providendum est ne innocens damnetur, aut perdat communionem, habeat potestatem ejectus ut finitimos interpellat episcopos, ut causam suam audiant, et diligenter tractent, quia non oportet negari audientiam roganti, et ille episcopus qui aut juste aut injuste ejecit, patienter accipiat, vel negotium discutiatur, aut probetur ejus aut emendetur sententia, etc.

VIII. Cumque recitaretur, Augustinus Ecclesiæ Hipponis Regiensis legatus provincie Numidiæ dixit: Et hoc nos servaturos profitemur, salva diligentiore inquisitione concilii Nicæni. Aurelius episcopus dixit: Si hoc etiam omnium vestræ charitati placet, responsione firmate. Universum concilium dixit: Omnia quæ in Nicæno concilio statuta sunt, nobis omnibus placent. Jocundus episcopus Ecclesiæ Suffulæ legatus provincie Bizancenæ dixit: Quod statutum est in Nicæno concilio, violari a quoquam nullatenus potest.

IX. Faustinus episcopus legatus ecclesiæ Romanæ dixit: Adhuc secundum professionem sanctitati vestræ tam sancti Alippii quam et fratris nostri

A Jocundi aliqua firmari credo, aliqua firmari deum jam in dubium ipsi canones venerint. I placet et vobis et beatitudini vestræ ad sanctam venerabilem Ecclesiæ Romanæ Bonifacium vestra scribere dignetur sanctitas, ut quod sanctus Augustinus statuere dignatus est berare possit, utrum et hoc concedendum sit. Iudicandum hoc est, de appellationibus inferioribus, si ergo adhuc in dubium venit de hoc casu, justum est ut beatissimæ Romanæ sedis episcopus informari debeat, si tamen in approbatis canones hoc inveniri possit.

X. Aurelius episcopus dixit: Etiam quæ vestræ charitati intimavimus, non patimur exemplaria statutorum Nicæni concilii, sed et quæ salubriter a nostris decessoribus secundum exemplum concilii normam formata sunt, vel quæ nunc nata sunt, a nobis recitari et gestis inseri. Concilium dixit: Exemplaria fidei et statuta Nicaenæ synodi quæ ad nostrum concilium, quæ per recordationem olim prædecessorem tuæ sanctitatis qui interfuit, Cecilianum episcopum allata sunt, et quæ patres exemplaria sequentes hic communitur, vel nunc communi tractatu statuimus, gestis ecclesiasticis inserta manebunt, ita (ut prius dictum est) venerabilibus viris Antioche Alexandrinæ, sed et Constantinopolitanæ ecclesiarum episcopis scribere vestra beatitudo digne exemplaria verissima concilii Nicæni sub directione litterarum suarum dirigant, quo clara videntur ea capitula quæ in commonitorio præsentis fratris coepiscopus noster Faustinus, et compresbyter Alippus et Asellus secum attulerunt, aut ibidem scripta a nobis firmabitur, aut si non inventum fuerit, lecta synodo de hoc in sequenti tractabimus. I notarius Nicæni concilii professionem fidei vestræ statuta recitavit in concilio Africano.

Symbolum Nicænum.

XI. Credimus in unum Deum Patrem omnipotentem, omnium visibilium et invisibilium conditorem, et in unum Dominum Jesum Christum Filium unigenitum, hoc est de substantia Patris, Deum de Deo, lumen de lumine, Deum verum de Deo vero, natum, non factum, unius substantiam cum Patre (quod Græci dicunt *omousion*), per quem omnia facta sunt, sive quæ in cælis, sive quæ in terris, qui propter nos homines et propter nosram salutem descendit et incarnatus est de Spiritu sancto, et homo factus, passus est, et resurrexit tertia die, ascendit in cælos, sedet ad dexteram Patris, inde venturus iudicare vivos et mortuos, et in gloriam venturum. Eos autem qui dicunt, erat quod non erat, et priusquam nasceretur non erat, et ex nullis existentibus factus est, vel alia substantiam vel natura, dicentes mutabilem et convertibilem Filium Dei, hos anathematizat catholica et apostolica Ecclesia.

Epistola Africani concilii ad Bonifacium papam.
XII. Domino beatissimo et honorabili fratri Be-

AUŒ, VALENTINUS primæ sedis provinciæ Nubæ cæteri qui præsentés adfuimus, numero lectem et septem ex omni concilio Africæ. un Deoplacuit, ut de his quæ vobiscum egecti fratres nostri coepiscopus Faustinus et byteri Philippus et Asellus, necnon beatæ e episcopo Zosimo, a quo ad nos mandata is attulerunt, sed tuæ venerationi, qui in es divina providentia cum rei christianæ ventu constitutus, humilitas nostra rescribereviter insinuare debemus quæ utrorumque a terminata sunt, non ea quæ prolixis gevoluminibus continentur, in quibus salva haritate, non tamen sine parvo altercatione demorati sumus, ea gestis deliberantes ic ad causam pertinent, quanquam et ille si **B**æt in corpore, acciperet gratius quod videtius terminatum. Domine frater Apiarius r, de cujus et ordinatione et excommunicavocatione fuerat exortum, non solum succum etiam toti Africanæ Ecclesiæ non leve m de omnibus erroribus suis veniam petens, ioni est restitutus, prior autem coepiscopus iccensis Urbanus, quod in eo corrigendum it sine ulla dubitatione correxit, quia vero iueti ecclesiæ non tantum ad præsens, sed i posterum prospiciendum fuit, quoniam dia præcesserant, ut vel similia, vel etiam , deinceps præcaveri oporteret, placuit t de Siccensi Ecclesia retento scilicet ho **C**odus sui presbyter removeretur Apiarius, et epistolio, ubicumque alibi vellet et posset, rii munere fungeretur, quod eidem ipsi ras proprias postulanti sine difficultate con. Sane priusquam hæc causa isto termino tur inter alia quæ diuturnis disceptationibus nus, quia rogatio ipsa posebat, ut apud actica a nostris fratribus Faustino coepiscopo po atque Asello, compresbyteris quæreremus, erent quidquid eis nobiscum agendum fuinectum, nonnulla quidem sine ullo scripto i sunt verbis, sed cum id potius flagitare d in litteris ferrent commonitorium, protuleod recitatum nobis etiam gestis quæ secum eferrent, est allegatum, in quo eis quatuor **D**i nobiscum gerenda mandata sunt, unum llationibus episcoporum ad Romanæ Eccle rdotem. Alterum ne ad comitatum episcopi ne navigent. Tertium de tractandis presby et diaconorum causis apud finitimos episco suis excommunicati leviter vel culpabiliter Quartum de Urbano episcopo excommuni rel etiam Romam evocando, nisi ea quæ vir corrigenda, corrigeret, quorum omnium de t tertio, id est, ut Romam liceat episcopis re, et ut clericorum querelæ apud suarum arum episcopos finiantur, jam priore anno teris nostris ad eundem venerabilis memomum episcopum datis insinuare curavimus, ut ea servare sine ulla ejus injuria paulisper sineremus, usque ad inquisitionem statutorum Nicæni concilii, et nunc de tua postulamus sanctitate, ut quemadmodum ea apud Nicæam a Patribus acta vel constituta sunt, sic ea a nobis facias custodiri, et ibi apud vos quæ in commonitorio attulerunt, facias exerceri, id est, si episcopus accusatus fuerit et judicaverint congregati episcopi regionis ipsius, et dejecerint eum de suo gradu, et appellasse videatur, et confugerit ad beatissimum Romanæ Ecclesiæ episcopum, et voluerit audiri, et justum putaverit, ut renovetur examen, scribere his episcopis diligenter qui in finitima et propinqua provincia sunt, ut ipsi diligenter requirant omnia et juxta fidem veritatis definiant; quod si is qui rogat causam suam iterum audiri, deprecatione sua moverit episcopum Romanum, ut a latere suo presbyterum mittat, erit in potestate episcopi qui velit et quid existimet, et si decreverit mittendos esse qui præsentés cum episcopis judicent, habentes auctoritatem ejus a quo destinati sunt, erit in suo arbitrio; si vero crediderit sufficere episcopos, ut negotio terminum imponant, faciet quod sapientissimo suo consilio judicaverit. Si quis episcopus iracundus, quod esse non debet, cito aut aspere commoveatur adversus presbyterum sive diaconum suum, et exterminare eum de ecclesia voluerit, providendum est ne innocens damnetur aut perdat communionem, habeat potestatem ejectus, ut finitimos interpellet episcopos, et causa ejus audiatur, et diligentius tractetur quod non oportet ei negare audientiam roganti, et ille episcopus qui aut juste, aut injuste rejecit, patienter accipiat negotium, ut discutatur, aut probetur ejus aut emendetur sententia. Hæc utique ad adventum verissimorum exemplariorum Nicæni concilii inserta gestis sunt, quæ sibi quemadmodum ipso quod apud nos fratres ex apostolica sede directi allegaverunt commonitorio continerentur de eorum ordine, vel apud vos in Italia custodirentur, nullo modo nos talia qualia commemorare jam volumus, vel tolerare cogemur, vel intolerabilia pateremur, sed credimus, adjuvante misericordia Domini Dei nostri, quod tua sanctitate Romanæ Ecclesiæ præsidenti non sumus, jam istum typum passuri, et servabuntur erga nos ea quæ nobis etiam non disserentibus custodiri debeant cum fraterna charitate quæ secundum sapientiam et justitiam quam tibi donavit Altissimus, etiam ipse perspicias esse servanda, si forte aliter habent canones Nicæni concilii. Quamvis enim plurimos codices legerimus, sed nusquam in Nicæno concilio Latinis in codicibus legimus, quemadmodum in supradicto commonitorio mihi directa sunt; ea tamen quia hic in nullo Græco codice potuimus invenire, ex orientalibus Ecclesiis ubi perhibentur eadem decreta posse etiam authentica reperiri magis nobis desideramus afferri, pro qua re tuam quoque venerationem obsecramus, ut scribere etiam ipse digneris ad illarum partium sacerdotes, hoc est Ecclesiæ Antiochenæ, Alexandrinæ, Constantinopolitanæ, et si aliis

etiam placuerit tuæ sanctitati, ut inde ad nos iidem canones apud Nicæam civitatem a patribus constituti veniant, te potissimum hoc beneficium cunctis occidentalibus Ecclesiis in Domini adjutorio conferente. Quis enim dubitet exemplaria esse verissima concilii in Græcia Nicænae synodi congregatæ, quæ tam de diversis locis et de nobilibus Græcis Ecclesiis allata et comparata concordant? Quod donec fiat, hæc quæ in commonitorio supradicto nobis allegata sunt de appellationibus episcoporum ad Romanæ Ecclesiæ sacerdotem et de clericorum causis apud suarum provinciarum episcopos terminandis nos utique ad probationem servaturos esse profiteamur, beatitudinem tuam ad hoc nos adjuturam in Dei voluntate confidimus: cætera vero quæ in nostra synodo gesta vel firmata sunt, quoniam supradicti fratres nostri, Faustinus coepiscopus, Philippus et Asellus presbyteri secum ferunt, si dignatus fueris tuæ nota faciant sanctitati. Et alia manu, Dominus noster te nobis annis plurimis custodiat, beatissime frater, Amen. Aurelius episcopus Carthaginiensis, Alippius, Augustinus, Possidius, Marinus, cæteri episcopi decenti quatuordecim subscripserunt.

XIII. *Incipiunt rescripta ad concilium Africanum Cyrilli Alexandrini episcopi, ubi authentica Nicæni concilii translata de Græco per Innocentium presbyterum transmisit, quæ et epistolæ cum concilio Nicæno per memoratum presbyterum Innocentium et Marcellum subdiaconum Ecclesiæ Carthaginensis sancto Bonifacio episcopo Romanæ Ecclesiæ, die sexta Kalend. Decembris sunt directa.*

Domini honorabilibus sanctis fratribus et coepiscopis AURELIO et VALENTINIANO, sed et omni sanctæ congregationi in Carthaginensi synodo congregatæ CYRILLUS salutans in Domino charitatem vestram.

Scripta venerationis vestræ multam habentia quærimoniam cum omni lætitia per filium nostrum Innocentium presbyterum suscepi, quibus a nobis speratis, ut de scrinio nostræ Ecclesiæ verissima exemplaria ex authentica synodo apud Nicæam civitatem metropolim Bithyniæ a sanctis patribus constituta atque firmata sub nostræ fidei professione vestræ dilectioni dirigamus; unde, domini honorabiles fratres, salute præeunte, necesse habui per harum latorum filium nostrum Innocentium presbyterum fidelissima exemplaria ex authentica synodo in Nicæa civitate Bithyniæ habita vestræ charitati dirigere, quod et in ecclesiastica historia inquirentes invenietis. De Pascha (ut scripsistis) nuntiamus vobis, xvii Kalend. Maii. nos futura indictione celebrare. Et alia manu, Deus et Dominus noster sanctam virginem congregationem vestram custodiat quod optamus, charissimi fratres.

Epistola Attici Constantinopolitani episcopi ad eosdem.

Domini sanctis merito beatissimi fratres et coepiscopis, Aurelio, Valentino, vel cæteris charissimis in synodo apud Carthaginem habita constitutis Atticus episcopus. Per filium nostrum Marcellum subdiaconum nostrum scripta dilectionis vestræ cum omni gratiarum actione suscepi, Domino gratias agens, quod merui tantorum fratrum benedictione

Aperfrui, Domini beatissimi fratres. Scripsistis sane verissimos canones apud Nicæam civitatem metropolim Bithyniæ a Patribus constitutos, sub astipulatione dirigam. Et quis est qui communem fidem vel statuta a Patribus firmata suis fratribus deneget? Qua de re per eundem filium meum Marcellum subdiaconum nostrum nimium festinantem, sicuti statutum sunt in Nicæa civitate a Patribus, canones integros (ut jussistis) direxi, petens ut pro me plurimum vestra sancta congregatio orare jubeat. Et alia manu, Dominus noster sanctitatem vestram custodiat, quod optamus, sanctissimi fratres.

Incipiunt exemplaria Nicæni concilii directa Africano concilio a memoratis pontificibus post consulatum gloriosissimorum imperatorum, Honorii XII, Theodosii VII consulibus sexto Kalend. Decembris.

SYMBOLUM.

Credimus in unum Deum Patrem omnipotentem, visibilium necnon invisibilium conditorem, et in unum Dominum nostrum Jesum Christum Filium Dei, natum ex Patre, unigenitum, hoc est ex substantia Patris, Deum ex Deo, lumen ex lumine, Deum verum ex Deo vero, natum, non creatum, ejusdem cum Patre substantiæ, per quem omnia facta sunt, coelestia et terrena. Qui propter nos homines et propter nostram salutem descendit, et incarnatus est, et homo factus, passus est, et resurrexit tertia die. Ascendit in cælum, venturus inde judicare vivos et mortuos, et in Spiritum sanctum. Eos vero qui dicunt, erat tempus quando non erat, et quia ex nihilo factus, vel ex alia substantia vel essentia esse, aut mutabilem, aut convertibilem Filium Dei dicunt, anathematizat catholica et apostolica Ecclesia.

Huic symbolo fidei etiam exemplaria statutorum ejusdem concilii Nicæni annexa sunt de Græco in Latinum translata a Teilone et Thearisto Constantinopolitano.

Incipiunt capitula ejusdem Nicæni concilii.

1. De eunuchis qui seipsos abscindunt.
2. De his qui ex gentibus post baptismum ad clericatus ordinem promoventur.
3. De commanentibus cum mulieribus.
4. De ordinatione episcoporum.
5. De excommunicatis.
6. De privilegiis quæ quibusdam civitatibus competunt.
7. De episcopo Eliæ, id est Hierosolymorum.
8. De his qui dicuntur Cathari, id est mundi.
9. De his qui ad sacerdotium sine examinatione promoti sunt.
10. De lapsis ignoranter ordinatis.
11. De his qui negaverunt, et habentur in locis.
12. De his qui abrenuntiant, et iterum ad sæculum sunt reversi.
13. De his qui in exitu communionem requirunt.
14. De catechumenis lapsis.
15. De clericis ne de civitate ad aliam transeant.
16. De his qui in ecclesiis in quibus protracti sunt minime perduraverunt.
17. De clericis qui usuras accipiunt.

privilegiis presbyterorum.

his qui a Paulo Samosateno ad ecclesiam

lectendo genu.

observatione Nicæni concilii, ut nulla de irietas oriatur in ecclesiis.

Si quis per languorem a medicis sectus barbaris abscissus est, iste remaneat in suis autem sanus se abscidit, istum et in tum abstinere oportet, et de cætero nullum bene promoveri. Sicut autem hoc manifestum est de his qui hanc rem excogitant, aut episcopos abscindere dictum sit, sic eos qui a aut a dominis castrati sunt, inveniuntur ut digni, tales ad clerum applicat canon.

multa aut necessitate, aut aliter cogentibus facta sunt contra canonem ecclesie, ut homines ex gentili vita nuper accesserunt, et in parvo tempore catechizati, spirituale lavacrum ducantur, et simul cum fuerint promoveantur ad episcopatum, aut tertium, placuit de cætero nihil tale fieri. tempore opus est ei qui catechizatur, et prima approbatio amplior, manifesta enim scriptura, quæ dicit: Non neophitum, in superbiam elatus in iudicium incidat, in diaboli. Si autem, procedente tempore, nimis peccatum inveniatur circa huiusmodi nam, et convincatur a duobus aut tribus personis cesset a clero. Si quis autem præter quasi adversus magnum concilium se effecerit, periclitabitur de clero.

dixit omnimodo sanctum concilium, neque presbyterum, neque diaconum, neque clericum qui in clero est, habere secum subintroductorum, nisi forte matrem aut sororem, aut aliquas personas quæ refugiant omnes suspiciones. opus oportet maxime quidem ab omnibus intra provinciam episcopis ordinari; hoc difficile fuerit, aut propter urgentem causam, aut propter longitudinem itineris, loco tres in unum convenientes consentientes qui absentes sunt episcopis et spondenscripta, tunc manus impositionem fieri. id autem eorum quæ fiunt danda est unius provincie metropolitanis.

is qui excommunicantur, sive de clero de laico agmine, ab episcopis per singulas obtineat sententia, juxta canones eos qui abiciuntur, ab aliis non recipiendos. Revertentem ne pusillanimitate, aut pertinacia, alia molestia episcopi sint excommunicati. hoc decentius requiratur bene placuit, sine per singulas provincias bis in anno conomnibus simul episcopis in unum congregatas questiones requirantur. Et ita qui offenderint episcopum, rationabiliter excommunicati apud omnes esse putentur, quando commune aut episcopo placeat humaniorem

A pro his ferre sententiam. Concilia autem fiunt, unum quidem ante quadragesimam Paschæ, ut omni pusillanimitate sublata, munus mundum offeratur Deo, secundum autem circa tempus autumnii.

6. Antiquiores obtineant qui apud Ægyptum sunt, et Lybiam, et Pentapolin, ita ut Alexandrinus episcopus horum omnium exhibeat sollicitudinem, quia et urbis Romæ episcopo similis mos est. Similiter autem et circa Antiochiam et in cæteris provinciis privilegia propria reserventur metropolitanis Ecclesiis. Omnino autem manifestum est illud, quia si quis præter concilium metropolitani factus fuerit episcopus, hunc concilium magnum definit non debere esse episcopum, si vero communi omnium decreto rationabili secundum canonem ecclesiasticum comprobato, duo aut tres propter proprias inimicitias contradixerint, obtineat sententia plurimorum.

7. Hierosolymitana consuetudo antiqua servetur, ut Eliæ episcopus honoretur et habeat ordinem honoris, salva tamen metropolitani dignitate ejusdem provincie.

8. Si aliquando venerint ad catholicam Ecclesiam Cathari, placuit sicut et magnæ synodo eos ordinatos sic manere in clero. Ante omnia autem hæc profiteri ipsos per scripturam oportet quod consentiant et sequantur catholica et apostolica dogmata. Hoc est et bigamis communicare, et his qui in persecutione lapsi sunt, circa quos et tempus constitutum est et dies definitus, et sequantur in omnibus, quæ placuerunt catholicæ Ecclesie episcopo, vel presbytero, ubicunque autem omnes, sive in castellis, sive in civitatibus ipsi juncti fuerint, ordinati, qui inveniuntur in clero sint in eodem habitu, quotquot autem catholicæ Ecclesie episcopo vel presbytero exstante accedunt, manifestum est quod episcopus ecclesie habeat dignitatem episcopi. Qui autem nominatur apud eos episcopus presbyteri honorem habeat, nisi forte placuerit episcopo honoris eum nomine frui, sin vero non hoc ei placuerit, providebit ei locum aut cor episcopatus aut presbyterii, ut in clero omnino esse videatur, quatenus non in civitate duo sint episcopi.

9. Si qui sine examinatione promoti sunt episcopi aut presbyteri, vel cum discutuntur confessi sunt quæ peccaverunt, vel si ab aliis convincantur, et confitentibus contra canonem homines commoti manus eis imposuerunt, tales canon non suscipit, sed abjicit, hoc enim quod irreprehensibile est, defendit catholica Ecclesia.

10. Quicumque de lapsis ordinati sunt per ignorantiam aut dissimulationem ordinantium, hoc non præjudicat, canonem ecclesiastico, cogniti etenim deponuntur.

11. De his qui prævaricati sunt præter necessitatem aut præter oblationem facultatum, aut præter periculum, vel tale aliquid quod factum est sub tyrannide Licinii, placuit sancto concilio (licet indigni sint) humanitate tamen subvenire eis, quotquot igitur sincere poenitent, tres annos inter audientes sint.

Qui lapsi sunt fideles, septem annos succumbant, A duobus vero annis sine oblatione populo communicent in orationibus.

12. Quicumque vocati sunt per gratiam et primordia demonstrantes bona deposuerunt cingulum militiæ, postea vero ad proprium vomitum revoluti sunt, ita ut aliqui et pecuniam conferant et beneficiis militiam repetant, isti decem annos succumbant post triennium auditionis tempus. Sed in his omnibus oportet discutere voluntatem et speciem pœnitentiæ. quotquot enim timore et lacrymis et perseverantia et bonis operibus conversationem non simulatione demonstrant, isti adimplentes constitutum tempus auditionis orationibus merito communicabunt, et postea licebit episcopo humanius de his aliquid cogitare, qui autem indiscrete tulerunt et ingressum B sibi sufficere arbitrati sunt ad conversionem, definitum omne compleant tempus.

13. De exeuntibus de corpore vetus et canonica lex custodiatur et nunc, ut qui mori sperantur novissimo juvamine non priventur. Si vero desperatus communionem sumpta, et oblatione percepta, iterum convalescat, sit inter eos qui orationibus tantum communicant, generaliter autem homini morituro petenti sibi communionis gratiam episcopus probabiliter oblationem ei contradat.

14. De catechumenis lapsis placuit sicut et magnæ synodo, ut triennio tantum audiant, postea orent cum catechumenis.

15. Propter grandem tumultum et seditiones quæ C flunt, placuit omnimode auferri consuetudinem quæ est contra canonem in aliquibus partibus admissa, ita ut de civitate in civitatem, nec episcopum, nec presbyterum, neque diaconum transferri liceat. Si quis autem post sancti et magni concilii definitionem tale aliquid agere tentaverit, aut se dederit hujusmodi negotio, cassabitur hujusmodi machinatio, et restituatur ecclesiæ in qua aut episcopus aut presbyter aut diaconus fuerit ordinatus.

16. Hi qui facile se periculis ingerentes, neque timorem Dei ante oculos habentes, neque ecclesiasticum canonem scientes discedunt ab ecclesia presbyteri aut diaconi, aut quicumque sunt in canone constituti, isti nullo modo suscipi debent ab alia D ecclesia, sed omnem eis necessitatem imponi oportere ut ad proprias parochias revertantur, pertinaces autem excommunicatos esse oportet, si autem aliquis ausu temerario subripuerit ad alterum pertinentem et ordinaverit in sua ecclesia, non consentiente episcopo a quo discesserat clericus qui in canone constituitur, infirma sit hujusmodi manus impositio.

17. Quoniam plures in canone constituti cupiditatem et lucra turpia sectantur, oblitique sacræ Scripturæ dicentis, « Qui pecuniam suam non dedit ad usuram, » cum fenerantur aliis centesimas exigunt, juste statuit sanctum et magnum concilium, ut si quis inventus fuerit post hanc definitionem usuram acci-

piens, aut aliud aliquid excogitans turpis lita, abjiciatur a clero, et alienus a canone

18. Pervenit ad sanctum et magnum quod in quibusdam locis aut civitatibus per gratiam sacræ communionis diaconi porrigit, neque canon neque consuetudo tradidit, vtestatem offerendi non habent his qui offerunt Christi porrigant. Sed etiam hoc quoque quod quidam diaconi ante episcopos contumeliam charistiam. Omnia igitur hæc amputentur, neant diaconi in proprio ordine, scientes quod coporum quidem ministri sunt, presbyter inferiores existunt, accipiant autem ex oblatione charistiam post presbyteros eis dante aut aut presbytero, sed nec sedere eis in medio B terorum liceat. Quod si hoc fiat, præter ca- præter ordinem probatur existere, si quod obtemperare noluerit, post hanc definitionem a diaconio.

19. De Paulianistis refugientibus ad catholicam definitio prolata est rebaptizatio, si qui vero ex eis, præterito tempore, clero, si quidem sine querela et reprehensurint, post baptismum ordinantur ab episcopo catholicæ, si vero discussio eos minus idoneis, deponi eos convenit. Similiter autem diaconibus et omnino de his qui sub canonibus, eadem forma servabitur. Meminim de diaconissis quæ in eadem specie sunt, quod impositionem aliquam non habent, ut omnia C laicas computentur.

20. Quoniam sunt quidam qui die flectant genua, et in diebus Pentecostes, hoc sanctæ et magnæ synodo cunctos in locis consonanter et consentienter stant orare debere.

21. Sanctum concilium traditis omnibus dispositis ut Ecclesiarum pax et fides in orientis partibus una eademque servetur ecclesiastica statuta necessario credimus infirmis

Explicit exemplar Nicæni concilii

Epistola Africani concilii ad Cælestinum

XIV. Domino dilectissimo et honorabili patre nostro, Aurelius, Palestinus, Antonius, Tutius, Terentius, Fortunatus, Martianus, Januarius, Celticius, Donatus, Theasius, Vincentianus, et cæteri qui universali Africanæ Carthaginis adfuimus, optarem si quem sanctitas vestra de adventu Apiarii lætatos missis per compresbyterum nostrum Leonem intimavit, ita nos quoque de ejus purgata scripta cum lætitia mitteremus, esset per nostra et vestra modo alacritas certior, nec præpropera viderentur quæ adhuc tam de quam de audito præcesserant. Advenit nos sancto fratre et coepiscopo nostro Faustiano congregavimus, et credidimus ideo cunctis sum, quoniam sicut per ejus operam presby-

as fuerat, ita nunc posset de tantis criminibus a
 Thabracenis objectis eo laborante purgari,
 anta ac tam immania flagitia decursus nostri
 i examen invenit, ut memorati patrocinium
 quam iudicium ac defensoris magis operam
 disceptatoris iustitiam superarent. Nam pri-
 vantum obstiterit omni congregationi diversas
 s ingerendo, quasi ecclesie Romanæ asserens
 gia, et volens eum a nobis in communionem su-
 nem tuas sanctitas credens appellasse quod pro-
 n potuit communioni reddiderat, quod minime
 licuit, quod etiam gestorum melius ex le-
 cognosces, triduo tamen laboriosissimo
 iudicio diversa eidem objecta afflictissime
 remus vel moras coepiscopi nostri Faustini,
 giversationes ipsius Apiarii, quibus nefandas B
 dines oculere conabatur, Deus iustus iur-
 tis et patiens et longanimis, magno com-
 resecavit. Tetriore quippe ac putridiore
 tione compressa, qua tantum lividum cœnum
 antia negationis volebat obruere, Deo nostro
 nscientiam cohortante, et occulta quæ illius
 e tanquam in volutabro criminum jam dam-
 tiam hominibus publicante, repente in confes-
 nctorum objectorum flagitiorum dolosus ne-
 rupit, et tandem de omnibus incredibilibus
 riis spontaneus, se ipse convicit, atque ipsam
 nostram spem, qua eum et credebamus, et
 mus de tam pudendis maculis posse purgari,
 sit in gemitus, nisi quoniam istam nostram
 iam uno tantum solatio mitigavit, quod et nos
 diuturnioris quæstionis absolvit, et suis vul-
 qualemcunque medelam, et si in vita ac sua
 ntia reluctante confessione providit, do-
 ater. Præfato itaque debitæ salutationis offi-
 imum impendio deprecamur, ut deinceps ad
 aures hinc venientes non facilius admittatis
 obis excommunicatos in communionem ultra
 excipere, quia hoc etiam Nicæno concilio
 um facile advertit venerabilitas tua. Nam et
 ferioribus clericis vel laicis videtur ibi præca-
 tanto magis hoc de episcopis voluit observari,
 sua provincia communionem suspensi a tua
 te temere vel festinato, præpropere vel inde-
 deantur communioni restitui, presbyterorum D

quoque et sequentium clericorum improba refugia,
 sicut te dignum est; repellat sanctitas tua, quia et
 nulla patrum definitione hoc ecclesie derogatum
 est Africanæ, et decreta Nicæna sive inferioris gra-
 dus clericos, sive episcopos ipsos suis metropolitanis
 episcopis apertissime commiserit. Prudentissime
 enim iustissimeque viderunt quæcumque negotia in
 suis locis ubi orta sunt finienda, nec unicuique provi-
 dentie gratiam spiritus defuturam qua æquitas a
 Christi sacerdotibus, et prudenter videatur, et con-
 stantissime teneatur, maximeque unicuique con-
 cessum est, si iudicio fuerit offensus cognitorum,
 ad concilia provincie suæ, vel etiam universale pro-
 vocare, nisi forte quisquam est qui credat unicui-
 bet posse Deum nostrum examinis inspirare iusti-
 tiam, et innumerabilibus congregatis in concilium
 Nicænum sacerdotibus denegare, aut quomodo
 ipsum transmarinum iudicium ratum erit, ad quod
 testium necessariæ personæ vel propter senectutis
 infirmitatem, vel multis aliis intercurrentibus impedi-
 mentis adduci non potuerunt. Nam ut aliqui tan-
 quam a tuæ sanctitatis latere mittantur, nulla inve-
 nimus patrum synodo constitutum, quia illud quod
 pridem per eundem coepiscopum nostrum Fausti-
 num tanquam ex parte Nicæni concilii exinde trans-
 misistis in conciliis verioribus, quæ accipiuntur Ni-
 cæni a sancto Cyrillo coepiscopo nostro Alexandrinæ
 ecclesie et a venerabili Attico Constantinopolitano
 antistite ex Authentico missis, quæ etiam antehac
 per Innocentium presbyterum et Marcellum subdia-
 conum, per quos ad nos ab eis directa sunt, venera-
 bilis memoriæ Bonifacio episcopo prædecessori no-
 stro a nobis transmissa sunt, in quibus tale aliquid
 non potuimus reperire. Executores etiam clericos
 vestros quibusque petentibus nolite mittere, nolite
 concedere, ne famosum typum sæculi in Ecclesiam
 Christi quæ lucem simplicitatis et humilitatis diem
 Domini videre cupientibus præfert, videamur indu-
 cere. Nam de fratre nostro Faustino, amoto jam pro
 suis nefandis nequitias de Christi Ecclesia dolendo
 Apiario securi sumus, quod eum probitate ac mode-
 ratione tuæ sanctitatis, salva fraterna charitate ul-
 terius in Africa minime sustinere patiat, et alia
 manu: Dominus noster sanctitatem vestram ævo
 longiore orantem pro nobis custodiat, domine frater.

INCIPIUNT CAPITULA CONCILII CARTHAGINENSIS SEPTIMI.

1. excommunicatis ut ad clericorum accusa-
 non admittantur.
 2. personis quibus clericorum accusatio in-
 ur.
 3. his qui primum crimen objectum non pro-

barunt ut ad cætera non admittantur.

4. De personis quæ adversus clericos testimonium dicere prohibentur.

5. De eo quem solo testimonio præsumserit excommunicandum.

INCIPIIT CONCILIUM CARTHAGINENSE SEPTIMUM

TRIGINTA OCTO EPISCOPORUM.

consulatum gloriosissimorum imperatorum
 i tertii, et Theodosii octavi, Augustorum,

tertio Kalendis Julii Carthagine, in secretario basi-
 licæ restitutæ, cum Aurelius episcopus una cum

Faustino ecclesiæ Potentinæ provinciæ Italiæ Piceni legato Romanæ Ecclesiæ, Vincentio Culusiano, Fortunatiano Neapolitano, Mauriano Uzipparensi, Adeodato Simidico, Pentadio Carpitano, Rufiniano Muzuensi, Prætexato Sicilibensi, Quodvultdeo Verensi, Candido Abiritano, Galloniano Uticensi legatis, provinciæ Numidiæ, proconsularis, Alippio Tagensi, Augustino Hipponæ Regiensi, et Possidio Calamensi legatis provinciæ Numidiæ, Maximiano Aquiregni, Jocundo Suffitulensi, et Hilarino Herreocolorum legatis provinciæ Bizancenæ, Novato Silitensi, et Leone Optensi legatis provinciæ Mauritanie Sitifensis, Nivello Rusurensi, Laurentio Icositano, et Numeriano Nusgumensi legatis, provinciæ Mauritanie Cæsariensis, ab universis concilio iudicibus delectis astantibus diaconibus consedisset, et quibusdam peractis multi episcopi cæterorum peragendorum moras se conquærerentur sustinere non posse, et ad proprias ecclesias festinarent, placuit universo concilio, ut ab omnibus eligerentur de singulis quibusque provinciis, qui propter alia peragenda residerent, et factum est ut hi adessent quorum subscriptiones eos adfuisse testantur.

CAP. I. Placuitque, quoniam superioribus conciliorum decretis de personis quæ admittendæ sunt ad accusationem clericorum jam constitutum est, et quæ personæ non admittantur jam expressum est, idcirco definimus eum rite ad accusationem non admitti, qui posteaquam excommunicatus fuerit in ipsa adhuc excommunicatione constitutus, sive sit clericus, sive laicus, accusare voluerit.

II. Item placuit, ut omnes servi vel proprii liberti ad accusationem non admittantur, vel omnes quos ad accusanda publica crimina leges publicæ non admittunt, omnes enim infamiæ maculis aspersi, id est, histriones ac turpitudinibus subjectæ personæ, hæretici etiam, sive pagani, sive Judæi, sed tamen omnibus quibus accusatio denegatur, in causis propriis accusandi licentia non neganda.

III. Item placuit, quotiescunque clericis satoribus multa crimina obijciuntur, et ipsis de quo prius egerit, probare non vol cætera non admittatur.

IV. Testes autem ad testimonium non admissos, qui nec ad accusationem admitti præce vel etiam quos ipse accusator de domo su xerit, ad testimonium autem infra annos decem ætatis suæ non admittantur.

V. Item placuit, ut si quando episcopus aliquem sibi soli proprium crimen fuisse co atque ille neget, non putet ad injuriam scopus pertinere, quod illi soli non credi scrupulo propriæ conscientie se dixit nega communicare, quamdiu excommunicato n municaverit suus episcopus eidem episcopo non communicetur episcopis, ut magis cave pus, ne dicat in quemquam quod aliis do convincere non potest. Et subscripserunt episcopus ecclesiæ Carthaginensis, Faustini tinæ provinciæ Piceni, Alippius Tagastensis provinciæ Numidiæ, Augustinus Hipponæ I legatus Numidiæ provinciæ, Possidius e Calamensis legatus provinciæ Numidiæ, Silitensis legatus provinciæ ejusdem, Leo legatus provinciæ Mauritanie Sitifensis, nius Uzipparitanus, Rufianus Muzensis, (deus Verensis, Candidus Abiritanus Germ rum, Gallonianus Uticensis, Jocundus Suff gatus provinciæ Bizancenæ, Hilarinus H C lensis legatus provinciæ Bizancenæ, Ma Suffetulensis legatus provinciæ Bizancen mianus Aquiregnis legatus provinciæ Bi Nivello Rusurensis legatus provinciæ Cæ Laurentius Icositanus legatus provinciæ Cæ Numerianus Nusgumensis legatus provinci riensis, Philippus presbyter Ecclesiæ I Asellus presbyter legatus Ecclesiæ Romane

INCIPIUNT CAPITULA CONCILII MILEVITANI.

1. Contra Pelagianos qui dicunt etiam sine peccato mori potuisse Adam.

2. Quod juxta Apostoli testimonium etiam parvuli qui nihil peccati adhuc commiserunt omnes in peccatorum remissione veraciter baptizentur.

3. Quod gratia Dei non solum peccata dimittit, sed etiam adjuvat ne committantur.

4. Quod per gratiam Dei sciamus quid facere debeamus et diligere ut faciamus.

5. Quod gratia Dei præstet ut lex impleatur, non (sicut ait Pelagius) facile quasi sine gratia Dei difficilium possit impleri.

6. Quod juxta sententiam Joannis evangelistæ : Nemo sit qui esse possit sine peccato.

7. Quod unicuique etiam justo non solum pro aliis, sed et pro semetipso dicere oporteat : Dimitte nobis debita nostra.

8. Quod a sanctis veraciter dicitur : nobis debita nostra.

9. Quod ad communes causas Ecclesiæ concilium congregari oporteat, in privatis causis speciale uniuscujusque provinciæ.

10. Ut epistolas ad concilium evocandum politanus subscribat, et dirigat.

11. Ut de hæreticis et infidelibus qui concilio constituitur a principe impleretur.

12. Ut preces et orationes compositæ (si compositæ fuerint in concilio) non dicantur.

13. Ut posteriores anterioribus episcopi præferantur, nec inconsultis primatibus su agere præsumant.

14. Ut episcopi pro tempore consensu suæ litteras ab ordinatoribus habeant.

- 87** 15. Ut ubi primum quis legerit, ibi permaneat clericus.
16. Ut pro causis ecclesiarum executores vel advocati a principe postulentur.
17. Ut neque dimissus, neque dimissa alteri conungantur.
18. De his qui in sua provincia non communicant ubi alibi non communicent.
19. De clericis qui apud principem sæculare iudicium aut synodale impleverint.
20. Ut sine formatis nemo ad comitatum proficiatur, et qualiter formatæ fiant.
21. De episcopis qui quod repetere poterant, prætermissa synodo invaserunt.
22. De clericis qui de iudicio episcoporum suorum conqueruntur.
23. De his qui apud hæreticos pœnitentiam acceperunt.
24. De episcopis negligentibus adversus hæreticos.
25. Unde supra.
26. De virginibus quæ infra viginti quinque annos, necessitate cogente, velantur.
27. De episcopis qui post acta Carthaginensis synodi retenti sunt ad reliqua peragenda.

INCIPIIT CONCILIUM MILEVITANUM.

Gloriosissimis imperatoribus Arcadio et Honorio, Augustis viris, clarissimis consulibus, sexto Kalendas Septembris in civitate Milevitana, in secretario basilicæ cum Aurelius episcopus Ecclesiæ Carthaginensis in concilio universali consedisset, astantibus diaconibus, Aurelius episcopus dixit: Quoniam Ecclesiæ sanctæ unum est corpus, omniumque membrorum caput est, unum factum est, volente Domino, ac nostram infirmitatem juvante, ut ad hanc ecclesiam conveniremus dilectionis et fraternitatis gratia invitati, unde quæso charitatem vestram, quia ita credendum est, quod noster accessus ad vos nec superfluus nec insuavis est cunctis, ideoque pariter quædam de causis fidei, unde nunc quæstio Pelagianorum imminet, in hoc cœtu sanctissimo primitus tractentur, deinde subsequantur, et aliqua quæ disciplinæ ecclesiasticæ necessaria existunt.

Cap. I. Placuit ergo omnibus episcopis qui fuerunt in hac sancta synodo, constituere hæc quæ in præsentī concilio definita sunt, ut quicumque dicit: Adam primum hominem mortalem factum, ita ut sive peccaret, sive non peccaret, moreretur in corpore, hoc est de corpore exiret, non peccati merito, sed necessitate naturæ, anathema sit.

II. Item placuit, ut quicumque parvulos recentes ab uteris matrum baptizandos negat, aut dicit quidem: In remissionem peccatorum eos baptizari, sed nihil ex Adam trahere originalis peccati quod regenerationis lavacro expiatur, unde fit consequens, ut in eis forma baptismatis in remissionem peccatorum non vera, sed falsa intelligatur, anathema sit, quoniam non aliter intelligendum est quod ait Apostolus, per unum hominem peccatum intravit in mundum, et per peccatum in nos, et ita in omnes homines pertransiit, in quo omnes peccaverunt, nisi quemadmodum Ecclesia catholica ubique diffusa semper intellexit, propter hanc enim regulam fidei etiam parvuli qui nihil peccatorum in semetipsis adhuc committere potuerunt, ideo in peccatorum remissione veraciter baptizantur, ut in eis regeneratione mundetur quod generatione traxerunt.

III. Item placuit ut quicumque dixerit gratiam Dei,

in qua justificamur per Jesum Christum Dominum nostrum ad solam remissionem peccatorum valere, quæ jam commissa sunt, non etiam ad adiutorium ut non committantur, anathema sit.

IV. Item quisquis dixerit eandem gratiam Dei per Jesum Christum Dominum nostrum propter hoc tantum nos adjuvare ad solam non peccandum, quia per ipsam nobis revelatur et aperitur intelligentia mandatorum ut sciamus quid appetere, quid vitare debeamus, non autem per illam nobis præstari, ut quod faciendum cognoverimus etiam facere diligamus atque valeamus, anathema sit, cum dicat Apostolus: Scientia inflat, charitas vero ædificat, valde impium est ut credamus ad eam quæ inflat nos habere gratiam Christi, ad eam quæ ædificat non habere, cum sit utrumque donum Dei, et scire quid facere debeamus, et diligere ut faciamus, ut ædificante charitate scientia non possit inflare, sicut autem de Deo scriptum est, qui docet hominem scientiam, ita etiam scriptum est.

V. Item placuit ut quicumque dixerit ideo nobis gratiam justificationis (charitas ex Deo est) dari, ut quod facere per liberum jubemur arbitrium, facilius possimus implere per gratiam, lanquam et si gratia non daretur non quidem facile, sed tamen possimus etiam sine illa implere divina mandata, anathema sit, De fructibus enim mandatorum Dominus loquebatur, ubi non ait, sine me difficilius potestis facere, sed ait, sine me nihil potestis facere.

VI. Item placuit, quod ait sanctus Joannes apostolus, si dixerimus quia peccatum non habemus, nos ipsos seducimus, et veritas in nobis non est, quisquis sic accipiendum putaverit, ut dicat propter humanitatem non oportere dici, nos non habere peccatum, non quia veritas est, anathema sit. Sequitur eum Apostolus, et adjungit: Si autem confessi fuerimus peccata nostra, fidelis est et justus qui remittat nobis peccata, et mundet nos ab omni iniquitate. ubi satis apparet hoc non tantum humiliter, sed etiam veraciter dici: poterat enim Apostolus dicere: Si dixerimus quia non habemus peccatum, nos ipsos extollimus, et humilitas in nobis non est; sed cum

ait nosipso decipimus, et veritas in nobis non est, **A** aliquid contra fidem per ignorantiam, vel per studium sit compositum. satis ostendit eum qui se dixerit non habere peccatum, non verum loqui sed falsum.

VII. Item placuit, ut quicumque dixerit in oratione Dominica, ideo dicere sanctos, dimitte nobis debita nostra, ut non pro seipsis hoc dicant, quia non est eis jam necessaria ista petitio, sed pro aliis qui sunt in suo populo peccatores, et ideo non dicere unumquemque sanctorum, dimitte mihi debita mea, sed dimitte nobis debita nostra, ut hoc pro aliis potius quam pro se justus petere intelligatur, anathema sit. Sanctus enim et justus erat apostolus Jacobus cum dicebat, in multis enim offendimus omnes. Nam quare additum est omnes, nisi ut ista sententia conveniret, et in psalmo ubi legitur: Non intres in iudicium cum servo tuo, quia non justificabitur in conspectu tuo omnis vivens; et in oratione sapientissimi Salomonis: Non est homo qui non peccet; et in libro Job: In manu omnis hominis signat, ut sciat omnis homo infirmitatem suam. Unde etiam Daniel sanctus et justus cum in oratione pluraliter diceret: Peccavimus, iniquitatem fecimus, et cætera, quæ ibi veraciter et humiliter constetur, ne putaretur, quemadmodum quidam sentiunt hæc non de suis, sed de populi sui potius dixisse peccatis, postea dixit: Cum orarem et confiterer peccata mea et peccata populi mei Domino Deo nostro, noluit dicere peccata nostra, sed populi sui dixit et sua, quia futuros istos qui tam male intelligunt, tanquam propheta prævidit.

VII. Item placuit, ut quicumque verba ipsa Dominicæ orationis ubi dicimus: Dimitte nobis debita nostra, ita volunt a sanctis dici, ut humiliter non veraciter hoc dicatur, anathema sit. Quis enim ferat orantem et non hominibus, sed ipsi Domino mentientem qui labiis sibi dicit dimitti velle, et corde dicit, quæ sibi dimittantur, debita non habere? Hucusque de fide contra Pelagianos, nunc regulæ tractantur ecclesiasticæ.

IX. Placuit ut non sit ultra fatigandis fratribus anniversaria necessitas, sed quoties exegerit causa communis, id est, totius Africæ undecunque ad hanc sedem pro concilio datæ litteræ fuerint, congregandum esse synodum in ea provincia ubi opportunitas persuaserit, causæ autem quæ communes non sunt, **D** suis provinciis iudicentur.

X. Placuit etiam pati ut omnium episcoporum epistolis omnibus de concilio dandis sanctitas tua sola subscribat.

XI. Placuit et illud adversus hæreticos, vel paganos, vel eorum superstitiones, ut legati missi de hoc glorioso concilio quidquid utile providerint a gloriosissimis principibus impetrent.

XII. Placuit etiam et illud, ut preces vel orationes, seu missæ quæ probatæ fuerint in concilio, sive prefationes, sive commendationes, seu manus impositiones ab omnibus celebrentur, nec aliæ omnino dicantur in ecclesia, nisi quæ a prudentioribus tractatæ vel comprobatæ in synodo fuerint, ne forte

A aliquid contra fidem per ignorantiam, vel per studium sit compositum.

XIII. Palentinus episcopus dixit: Si per bonum patientiæ vestræ, prosequar ea quæ saria sunt ecclesiasticæ disciplinæ. Scimus et inviolatam permansisse ecclesiasticam disciplinam ita ut nullus fratrum prioribus suis se aliquid auderet antepone, sed officiis legitimis id exhibitum est prioribus, quod ab insequenter rationabiliter semper acciperetur. Hunc ordo iubeat sanctitas vestra melius vestris interlocutionibus roborare. Aurelius episcopus dixit: Non ratum quidem ut hæc repeteremus, nisi forte exiti inconsideratæ mentes quorundam quæ ad hanc tuenda nostros acuerent sensus, sed et **B** hæc causa est quam insinuavit frater et coepiscopus noster, ut unusquisque nostrum ordinem sibi datum a Deo cognoscat, et posteriores anteferant, nec eis inconsultis aliquid agere permittant. Qua de re oportet eos qui putaverint majoribus aliquid præsumendum competentibus ab omni concilio coerendos. Universi episcopi runt: Hic ordo et a patribus et a majoribus servatus, et a nobis Deo propitio servabitur etiam jure primatus Numidiæ et Mauritaniam.

XIV. Deinde placuit ut quicumque deinceps episcopis ordinantur, litteras accipiant ab orationibus suis manu eorum subscriptas, continentem sulem et diem, ut nulla altercatio de posterius vel anterioribus oriatur.

C XV. Item placuit ut quicumque in ecclesia semel legerit ab alia ecclesia, ad clericatum teneatur.

XVI. Placuit præterea, ut executoribus in iudiciis justis desideris impartiat, placuit et impetatur a gloriosissimis imperatoribus, ut iudicibus dare petitis sibi defensores **88** qui in actu sint, vel in officio defensionum ecclesiasticarum, ut more sacerdotum vinciam, id est, ipsi qui defensionem ecclesie susceperint, habeant facultatem pro negotiis siarum (quoties necessitas flagitaverit) vel sistendum callide decipientibus vel obrepentibus vel ad necessaria suggerenda ingredi iudicaria.

XVII. Placuit ut secundum evangelicam et apostolicam disciplinam, neque dimissus ab uxore dimissa a marito alteri conjungantur, sed in continentia aut sibimet reconcilientur, quod si contulerint ad pœnitentiam redigantur, in qua eorum gem imperialem petendam promulgari.

XVIII. Placuit, ut quicumque non communione propria in aliis provinciis vel trans partibus ad communicandum obrepserit, ius communionis vel Clericatus excipiat.

XIX. Placuit, ut quicumque ad imperatorum cognitionem iudiciorum publicorum ab episcopis tierit, honore proprio privetur, si autem epi

judicium ab imperatore postulaverit, nihil ei obsit.

XX. Placuit, ut quicumque clericus propter necessitatem suam alicubi ad comitatum ire voluerit, formatam ab episcopo suo accipiat, quod si sine formata voluerit pergere, a communione removeatur, quod si alicubi ei repentina necessitas orta fuerit ad comitatum pergendi, alleget apud episcopum loci ejus ipsam necessitatem, et de hoc scripta ejusdem episcopi deferat, formatæ autem quæ a primatibus, vel a quibuscumque episcopis clericis propriis dantur, habeant diem Paschæ. Quod si adhuc ejusdem anni Paschæ dies incerta est, ille præcedens adjungatur quomodo solet post consulatum in publicis gestis ascribi.

XXI. Item placuit, ut quicumque episcopi, quasque ecclesias vel plebes quas ad suam cathedram æstimant pertinere, non ita repetunt ut causas suas episcopis judicantibus agant, sed si in alio retinente irruerint, sive volentibus sive nolentibus plebibus causæ suæ detrimentum patiantur, et quicumque jam hoc fecerint, si nondum est inter episcopos finita contentio, sed adhuc inde contendunt, ille inde discedat, quem constiterit prætermisissis judiciis ecclesiasticis irruisse, nec sibi quisque blandiatur, si a primatu ut retineat litteras, impetrarit, sed sive habeat litteras, sive non habeat, conveniat eum qui tenet, et ejus litteras accipiat, ut eum appareat pacifice tenuisse ecclesiam ad se pertinentem; si autem ille aliquam questionem retulerit per episcopos judices causa finiatur, sive eis primates dederint, sive quos ipsos vicinos ex consensu delegerint.

XXII. Item placuit, ut presbyteri, diaconi, vel cæteri inferiores clerici in causas quas habuerint, si de judiciis episcoporum suorum questi fuerint, vicini episcopi eos audiant, et inter eos quidquid est, finiant adhibiti ab eis ex consensu episcoporum suorum. Quod si et ab eis provocandum putaverint, non provocent, nisi ad Africana concilia, vel ad primates provinciarum suarum, ad transmarina autem qui putaverit appellandum a nullo intra Africam in communione suscipiatur.

XXIII. Placuit, ut quicumque conversus ab hæreticis dixerit se apud eos pœnitentiam accipere, unusquisque catholicus episcopus requirat, ubi et ob quam causam apud eosdem hæreticos pœnitentiam suscepit, ut cum documentis certis hoc ipsum approbaverit sibi pro qualitate peccati, sicut eidem episcopo catholico visum fuerit, tempus pœnitentiæ reconciliationis decernat.

XXIV. Item placuit, ut quicumque negligunt loca ad suam cathedram pertinentia in catholicam unitatem lucrari conveniantur a diligentibus vicinis episcopis, ut id agere non morentur, quod si intra sex menses a die conventionis non hoc fecerint, qui potuerit eas lucrari ad ipsum pertineant, ita sane ut si ille ad quem pertinuisse videbantur, probare potuerit magis illius electam negligentiam ab hære-

ticis impune ut ibi sint et suam diligentiam fuisse præventam, ut eo modo ejus cura solertior vitaretur, cum hoc judices episcopi cognoverint, sive cathedræ loca restituant. Sane si episcopi inter quos causa versatur, diversarum sunt provinciarum, ille primas det judices in cujus provincia est locus de quo contenditur, si autem ex communi placito vicinos judices elegerint, aut duo eligantur aut tres, quod si tres elegerint, aut omnium sententiam sequantur, aut duorum, judicibus autem quos communis consensus elegerit, non liceat provocare, et quisquis probatus fuerit pro contumacia nolle obtemperare judicibus, cum hoc primæ sedis episcopo fuerit probatum, det litteras ut nullus ei communicet episcoporum donec obtemperet.

XXV. Si in matricibus cathedris episcopus negligens fuerit adversus hæreticos, conveniatur a vicinis episcopis diligentibus, et ei sua negligentia demonstratur, ut se excusare non possit; quod si ex die quo convenitur intra sex menses, si in ejus provincia exsecutio fuerit, et non eos ad unitatem catholicam convertendos curaverit, non ei communicetur donec impleat; si autem exsecutor ad loca non venerit, non ascribatur episcopo, si autem probatum fuerit eum de communione illorum fuisse mentitum dicendo eos communicasse quos eo sciente non communicasse constiterit, etiam episcopatum amittat.

XXVI. Item placuit, ut quicumque episcoporum necessitate periclitantis pudicitie virginalis, cum vel petitor potens, vel raptor aliquis formidatur, vel si aliquo etiam mortis scrupulo periculoso compuncta fuerit, nec non velata fuerit, aut exigentibus parentibus, aut his ad quorum curam pertinet, velaverit virginem, seu velavit intra viginti quinque annos ætatis, non ei obsit concilium, quod de isto annorum numero constitutum est.

XXVII. Item placuit ne diutius universi episcopi qui ad concilium congregati sunt, tenerentur ab universo concilio ternos judices de singulis provinciis eligi, et electi sunt de provincia Carthaginensi Vincentius, Fortunatianus et Clarus de provincia Numidiæ, Alippius, Augustinus, et Restitutus de provincia Bizancena, cum sancto sene Domitiano primate Cresconius, Jocundus et Melianus, de Mauritania Sitifensi, Severianus, Asiaticus, et Donatus, de provincia Tripolitana, Plautius qui ex more legatus unus est missus. Qui omnes cum sancto sene Aurelio universa cognoscant, a quo petiit universum concilium, ut cunctis sive gestis quæ confecta jam sunt, episcopis ipse subscribat, et subscripserunt. Aurelius episcopus Ecclesiæ Carthaginensis, huic decreto consensi et perlecto subscripsi; Donatianus Telepsensis primæ sedis subscripsi; Augustinus Hipponæ Regiensis subscripsi. Similiter et omnes episcopi subscripserunt.

Hucusque concilia Africæ.

SEQUUNTUR CONCILIA GALLIÆ.

INCIPIUNT CAPITULA CONCILII ARELATENSIS.

1. Ut uno die et tempore Pascha celebretur.
2. Ut ubi quisque ordinatur, ibi permaneat.
3. Ut qui in pace arma projiciunt, excommunicentur.
4. Ut aurigæ dum agitant excommunicentur.
5. Ut qui in theatris conveniunt, excommunicentur.
6. Ut in infirmitate conversi manus impositionem accipiant.
7. De præsidibus, ut cum conscientia episcopi sui communicent.
8. Ut ex hæresi conversi in Trinitate baptizentur.
9. Ut qui confessorum litteras portant, alias accipiant.
10. Ut cujus uxor adulteravit, ipse aliam non accipiat.
11. Ut feminae fideles quæ gentibus se junxerunt, excommunicentur.
12. Ut clerici feneratorum excommunicentur.
- A 13. Ut proditores fratrum, vel vasorum, seu Scripturarum cum verberibus deponantur.
14. Ut falsi accusatores fratrum usque ad exitum excommunicentur.
15. Ut levitæ non offerant.
16. Ut pœnitentes ubi acceperint onerationem ibi communicent.
17. Ut nullus episcopus alium conculcet episcopum.
18. Ut diaconus nihil sine presbytero suo agat.
19. Ut presbyteri sine conscientia episcoporum suorum nihil faciant.
20. Ut peregrino episcopo locus sacrificandi detur.
21. Ut sine tribus episcopis nullus episcopus ordinetur.
- B 22. Ut clericus alibi transiens excommunicetur.
23. Ut apostatæ qui tardius revertuntur, nisi per dignam pœnitentiam non recipiantur.

INCIPIT CONCILIUM ARELATENSE PRIMUM

Habitu tempore Constantini imperatoris.

Domino et sanctissimo Sylvestro episcopo cœtus **C** excludantur, similiter et de his fiat qui rempublicam episcoporum qui adunati fuerunt in oppido Arelatensi. Quæ decrevimus communi concilio charitable significamus, ut omnes sciant quid in futurum observare debeant.

CAP. I. De observatione Paschæ Domini, ut uno die et tempore per omnem orbem observetur, et juxta consuetudinem litteras ad omnes tu dirigas.

II. De his qui in quibuscunque locis ordinati fuerint ministri, in ipsis locis perseverent.

III. De his qui arma projiciunt in pace, placuit, abstinere eos a communione.

IV. De agitatoribus qui fideles sunt, placuit eos quandiu agitant a communione separari.

V. De theatricis, et ipsos placuit (quandiu agunt) a communione separari.

VI. De his qui infirmitate credere volunt, placuit debere his manum imponi.

89 VII. De præsidibus qui fideles ad præsidatum prosiliunt ita placuit, ut cum promoti fuerint litteras accipiant ecclesiasticas communicatorias, ita tamen ut quibuscunque locis gesserint ab episcopo ejusdem loci cura de illis agatur, ut cum cœperint cum disciplina publica agere, tunc demum a communione

excludantur, similiter et de his fiat qui rempublicam agere volunt.

VIII. De Arianis qui propria lege sua utuntur, ut rebaptizentur placuit. Si ad ecclesiam aliqui de hac hæresi venerint, interrogent eos nostræ fidei sacerdotes symbolum, et si præviderint in Patre et Filio et Spiritu sancto eos baptizatos, manus eis tantum imponatur, ut accipiant Spiritum sanctum. Quod si interrogati, non responderint hanc Trinitatem, non baptizentur.

IX. De his qui confessorum litteras afferunt, placuit ut sublatis eis litteris, alias accipiant communicatorias.

X. De his qui conjuges suas in adulterio deprehendunt, et iidem sunt adolescentes fideles et prohibentur nubere, placuit ut in quantum potest consilium eis detur, ne viventibus uxoribus suis, licet adulteris, alias accipiant.

XI. De puellis fidelibus quæ gentibus junguntur, placuit ut aliquanto tempore a communione separentur.

XII. De ministris qui feneratorum, placuit eos juxta formam divinitus datam a communione abstinere.

XIII. De his qui Scripturas sanctas tradidisse dicuntur.

tur, vel vasa Dominica, vel nomina fratrum suorum, A placuit nobis, ut quicumque eorum in actis publicis fuerit detectus, vel verbis nudis ab ordine cleri amoveatur. Nam si iidem aliquos ordinasse fuerint deprehensi, et si in his qui ordinaverunt, ratio subsistit, non tamen illis subsistat ordinatio, quoniam multi sunt qui contra ecclesiasticam regulam pugnam videntur, et per testes redemptos putant se ad accusationem admitti debere, qui omnino non admittantur, nisi (ut supra diximus) actis publicis docuerint omni se suspicione carere.

XIV. De his qui falso accusant fratres suos, placuit eos usque ad exitum non communicare, sed falsum testem (juxta Scripturam) impunitum non licere esse.

XV. De diaconibus, quos cognovimus multis locis B offerre, placuit minime fieri debere.

XVI. De his qui pro delicto suo a communione separantur, ita placuit, ut quibuscumque locis fuerant exclusi, eodem loco communionem consequantur.

XVII. Ut nullus episcoporum alium episcopum conculcet.

XVIII. De diaconibus urbicis, ut non aliquid per se præsument, sed honor presbyteris reservetur.

XIX. Ut presbyteri sine conscientia episcoporum nihil faciant.

XX. Ut peregrino episcopo locus satisfaciendi detur.

XXI. De his qui usurpant sibi quod soli debeant episcopum ordinare, placuit, ut nullus hoc sibi præsumat, nisi assumptis sibi aliis septem episcopis, si tamen non potuerint septem, sine tribus fratribus non audeant ordinare.

XXII. De presbyteris aut diaconibus qui solent dimittere loca sua in quibus ordinati sunt et ad alia loca se transtulerunt, placuit ut his locis ministrent quibus præfixi sunt; qui, relictis locis suis, ad alium locum se deferre voluerint, deponantur.

XXIII. De his qui apostatant, et antequam se ad ecclesiam repræsentent, nec quidem pœnitentiam agere quærunt, et postea in infirmitate arrepti, petunt communionem, placuit eis non dandam communionem, nisi revelaverint et egerint dignos fructus pœnitentiæ.

Explicit concilium Arelatense primum.

INCIPIUNT CAPITULA CONCILII SECUNDI ARELATENSIS.

1. De neophitis clericis non ordinandis.
2. Qualiter conjugati ad sacerdotium provehantur.
3. Ut nullus clericus aut diaconus in solatio suo extraneam habeat mulierem.
4. Ut nullus clericus in cellario vel in secreto inmittat puellam.
5. Ut episcopus cum ordinatur cum consensu metropolitani, tres eum ordinent episcopi.
6. De episcopo qui sine metropolitani consensu fuerit ordinatus.
7. De his qui seipsos abscondunt.
8. De his qui excommunicatos alterius suscipiunt.
9. Ut Novatiani in communionem non suscipiantur.
10. De his qui in persecutione prævaricati sunt.
11. De his qui pœnis victi, sacrificare compulsi sunt.
12. De his qui in pœnitentia positi vitam excesserunt.

13. Ut ne quis qualibet necessitate suam relinquat ecclesiam.

14. Ne clericus usuram accipiat.

15. Ne diaconus coram presbytero sedeat vel Eucharistiam tradat.

16. Ut Fotiniani et Paulianistæ baptizentur.

17. Ut hæretici qui in Trinitate baptizati sunt, cum chrismate et manus impositione recipiantur.

18. Ut metropolitani arbitrio synodus congregentur.

19. Ut nulli episcopo liceat a synodo deesse, vel ante peractam synodum discedere.

20. De aurigis et theatricis fidelibus.

21. Si post acceptam pœnitentiam quis nupserit.

22. Ut pœnitentia conjugatis ex consensu detur.

23. De sacerdotibus qui idololatriam non everterunt.

24. De accusatoribus fratrum.

25. De apostatis si non revertuntur.

Finiunt capitula.

INCIPIIT CONCILIUM ARELATENSE SECUNDUM.

Nomina auctorum ejusdem concilii.

Ex Sicilia Syracusanorum Sixtus episcopus, et Florus diaconus, ex provincia Campaniæ civitatis, Prothus episcopus et Agrippa, et Tutus diaconus ex provincia Apauli, Pardus episcopus, et Crescens diaconus ex provincia Damulti, Theodorus episcopus, et Agathon, diaconus ex urbe Roma quos Sil-

vester episcopus misit, Claudianus et Abitus presbyteri, Eugenius et Quiriacus diaconi ex provincia Italiæ, Orosius episcopus, Nazareus lector, ex provincia Viennensium civitatis Arelas, Martinus episcopus, Salanias presbyter, Nicetus Afer, Ursinis, et Petrus diacones ex provincia qua supra Vien-

nensium, Verus episcopus, Bedas exorcista, ex civitate Vasione Dammas episcopus, Victor exorcista, ex civitate Aurasicorum, Laustinus presbyter ex porta, Innocentius diaconus, Agapius exorcista, ex provincia Gallia civitatis Remorum, Ibethanius episcopus, Prigenius diaconus ex civitate Rothomagensium, Avidamus episcopus, Nicetius diaconus, ex civitate Augusta, Idonupetius episcopus, Amandus presbyter, Filomatis diaconus, ex civitate Helvidono, Votius episcopus, Pitulius exorcista, ex civitate Agrippina, Maternus episcopus, Maurinus diaconus, ex provincia Aquitania civitatis Vagalii, Genialis episcopus, ex civitate Burdegala, Orientalis episcopus, Flavius diaconus, ex civitate Verorum, Artius episcopus, Felix exorcista ex civitate Tholosa, Martinus episcopus, Leontius diaconus ex provincia Bitania, Eburius episcopus ex civitate Culnia, Adelsius ex civitate Romanorum, Liberius episcopus, Flonetius diaconus ex civitate Betica, Sabinus presbyter ex civitate Tarcacona, Probatas presbyter, Castorius diaconus ex civitate Cæsarangusta, Clementinus presbyter, Rovinus exorcista ex civitate Tebestigenstium, Trimanus presbyter, Victor diaconus ex provincia Mauritania Cæsariensi, Fortunatus episcopus, Deuterius diaconus ex provincia Sardinia, Quintus episcopus, Admonius presbyter ex provincia Africa, Cecilianus presbyter, Sperantius diaconus ex civitate Onina, Lampadius episcopus ex civitate Utica, Victor episcopus ex civitate Beneventina, Anastasius episcopus ex civitate Turbistina, Faustus episcopus ex civitate Cocofeltis, Surgentius episcopus ex Numidia, Victor episcopus ex civitate Virensium, Vitalis episcopus ex portu urbis Romæ, Gregorius episcopus ex Centumcellis, Epitatus episcopus ex civitate Ostensi, Leontius et Macharius presbyteri.

I. Ordinari ad diaconatus vel sacerdotii officium neophitum non debere.

II. Assumi aliquem ad sacerdotium non posse in conjugii vinculo constitutum, nisi fuerit promissa conversio.

III. Si quis de clericis a gradu diaconatus in solatio suo mulierem præter aviam, matrem, sororem, filiam, neptem, vel conversam secum uxorem habere præsumperit, a communione alienus habeatur; par quoque et mulierem (si se separare noluerit) poena percellat.

IV. Nullus diaconus, vel presbyter, vel episcopus ad cellarii secretum intromittat puellam vel ingenuam, vel ancillam.

V. Nullus episcopus sine metropolitani permisso, nec episcopus metropolitanus sine tribus episcopis comprovincialibus, præsumat episcopum ordinare, ita ut alii comprovinciales epistolis admoneantur, ut se suo responso consensisse significant. Quod si inter partes aliqua fuerit dubitatio majori numero metropolitani in electione consentiat.

VI. Illud autem ante omnia clareat, eum qui sine conscientia metropolitani constitutus fuerit epi-

scopus juxta magnam synodum esse episcopo debere.

VII. Si qui se carnali vitio repugnare nes abscidunt, ad clerum pervenire non possunt.

VIII. Si quis excommunicatum alterius sicutum, sive sæcularem recipere post inter præsumperit, **90** noverit se reum fraternitatum causam in concilio redditurum.

IX. Novatianum in communionem recipi non debere, nisi suscepta poenitentia incredulitatis] itum damnet errorem.

X. De his qui in persecutione prævaricati: voluntarie fidem negaverint, hoc de eis Nicænodus statuit, ut quinque annis inter catechumexeant, et duos inter discommunicantes, ita v[er]munionem inter poenitentes non præsumant, testate tamen vel arbitrio erit episcopi, ut si animo errorem deflere et agere poenitentiam, si ad communionem in propria ecclesia velitate suscipere.

XI. Si qui vero dolore victi et pondere persnis negare et sacrificare compulsi sunt, duob[us] inter catechumenos, triennio inter poenitentes habeantur a communione suspensi.

XII. De his qui in poenitentia positi vitam serunt, placuit, nullum communionem vacuum dimitti, sed pro eo quod honoravit poenitentiam oblatio illius recipiatur.

XIII. Nullus cujuscumque ordinis clericus diaconus, non presbyter, non episcopus, quac occasione faciente, propriam relinquat ecclesiam sed omnimodo aut excommunicatur, aut redgatur. Quod si aliquis commorationis tempore episcopo suo, in aliena ecclesia habitans, ab ej[us] loci clericus fuerit ordinatus, hujusmodi or irrita habeatur.

XIV. Si quis clericus pecuniam dedit ad aut conductor alienæ rei voluerit esse, aut tunc cri gratia aliquod genus negotiationis exercere positus a clero, a communione alienus habeatur.

XV. In secretario diaconos inter presbyteros dere non liceat, vel corpus Christi præsentem] tero tradere non præsumant, quod si fecerint officio diaconatus abscedant.

XVI. Fotinianos sive Paulianistas secundum statuta baptizari oportet.

XVII. Bononianos autem ex eodem errore tes (quos sicut Arianos baptizari in Trinitate festum est) dum interrogati fidem nostram corde confessi fuerint, cum chrismate et impositione in ecclesia recipi sufficit.

XVIII. Ad Arelatensis episcopi arbitrium sicutum est congreganda, ad quam urbem ex omnibus partibus sub sancti Martini tempore legimus cunctum fuisse concilium atque conventum, si quomonus infirmitatis causa defuerit, personarum sua dirigat.

XIX. Si quis autem adesse neglexerit, aut fratrum, antequam dissolvatur concilium, cre-

deserendum, alienum se a fratrum communione cognoscat, nec eum recipi liceat, nisi in sequenti synodo fuerit absolutus.

XX. De agitatoribus sive theatricis qui fideles sunt, placuit eos quandiu agunt, a communione separari.

XXI. Pœnitentes quæ defuncto viro aliis nubere præsumpserint, vel suspecta, vel interdicta familiaritate cum extraneo junxerint, cum eodem ab Ecclesiæ liminibus arceantur. Hæc etiam de viro in pœnitentia posito placuit observari.

XXII. Pœnitentiam conjugatis nonnisi ex consensu dandam.

XXIII. Si in alicujus presbyterio infideles, aut faculas accenderint, aut arbores, fontes vel saxa venerentur, si hæc eruere neglexerit, sacrilegi se esse reum cognoscat, dominus autem ordinator rei ipsius, **B**

A si admonitus emendare noluerit, communione privetur.

XXIV. Eos qui falsa fratribus capitalia objecisse convicti fuerint, placuit eos usque ad exitum non communicare, sicut magna synodus ante constituit, nisi digna satisfactione pœnituerint.

XXV. Si qui post sanctam religionis professionem apostatant, et ad sæculum redeunt, et postmodum pœnitentiæ remedia non requirunt, sine pœnitentia communionem penitus non accipiant, quos etiam jubemus ad clericatus officium non admitti, et quicumque ille sit, post pœnitentiam, sæcularem habitum non præsumat, quod si præsumpserit, ab ecclesia alienus habeatur.

Explicit concilium Arelatense secundum.

INCIPIUNT CAPITULA CONCILII TERTII ARELATENSIS.

1. Ut diaconus ante 25, et sacerdos ante 30 annos non ordinetur.

2. Ut digami vel pœnitentes vel repudiatarum mariti ad sacerdotium non provehantur.

3. Ut laicus ante annum conversionis non ordinetur.

4. Ut qui clericum alienum defendere nititur, communione privetur.

INCIPIIT CONCILIUM ARELATENSE TERTIUM

Viginti quatuor episcoporum, æra CCCCLXI.

Martiano Augusto Opilione et Vincomalone consubibus, VIII Idus Julii cum voluntate Dei ad dedicationem basilicæ sanctæ Mariæ in Arelatensi civitate sacerdotes Domini convenissent, congruum eis et rationabile visum est, ut primum de observandis canonibus attentissima sollicitudine pertractantes qualiter ab ipsis ecclesiasticæ regulæ servarentur, salubri concilio definirent.

CAP. I. Et quia in ordinandis clericis antiquorum patrum statuta non ad integrum (sicut expedit) observata esse cognoscuntur ne forte quorumcumque importunis et inordinatis precibus sacerdotes Domini fatigentur, et ea quæ toties sunt præcepta transgredi compellantur, hoc inter se observandum esse definiunt, ut nullus episcoporum diaconum antequam viginti quinque annos impleat ordinare præsumat, episcopatus vero vel presbyteri honorem nullus laicus ante præmissam anni conversionem, vel ante triginta annos ætatis accipiat.

II. Nullus pœnitentem, nullus digamum, nullus viduarum maritos in prædictis honoribus audeat ordinare, et licet hæc jam prope omnium canonum instituta contineant, tamen ne cuiquam sacerdotum supplicantium (sicut jam diximus) importunitas vel suggestio iniqua subrepat necesse fuit, ut nunc severiorem regulam sibi velint Domini sacerdotes imponere, et ideo quicumque ab hac die contra ea quæ superius sunt comprehensa clericum ordinare præsumpserit, ab ea die qua ei potuit hoc approbari anno integro missas facere non præsumat. Quam rem si quis observare noluerit, et contra consensum fratrum faciens missas celebrare præsumpserit, ab

C omnium fratrum charitate noverit se alienum, quia dignum est ut severitatem ecclesiasticæ disciplinæ sentiat qui salubriter a sanctis Patribus instituta observare contemnit.

III. Et licet de laicis prolixiora tempora antiqui Patres ordinaverint observanda, tamen quia accrescunt numeri ecclesiarum, necesse est nobis sine præjudicio duntaxat canonum constituere antiquorum, ut nullus metropolitanorum cuicumque laico dignitatem episcopatus tribuat, sed nec reliqui pontifices presbyterii vel diaconatus honorem conferre præsumant, nisi anno integro fuerit præmissa conversio.

IV. Si forte aliquis clericorum regulam disciplinæ ecclesiasticæ subterfugiens fuerit evagatus quicumque eum susceperit, et illum pontifici suo non reconciliaverit, sed magis defensare præsumpserit ecclesiæ communione privetur. Cæsarius in Christi nomine episcopus definitionem hanc sanctorum fratrum meorum vel meam relegi et subscripsi; Contumeliosus episcopus consensi et subscripsi; Filiargius episcopus subscripsi; Pretaxatus episcopus subs.; Maximus episcopus sub.; Julianus episcopus sub.; Florentius episcopus subscripsi. Item Cyprianus episcopus sub.; Cælestinus episcopus subscripsi; Proitianus episcopus sub.; Eucherius episcopus subs.; Catafronius presbyter directus a dominis meis Agricio et Severo episcopis subscripsi; ego Desiderius presbyter directus a domino meo Joanne episcopo consensi et subscripsi; Leontius presbyter directus a domino meo Constantino episcopo subscripsi; ego Methorius directus a domino meo Galliano episcopo consensi et subscripsi.

INCIPIUNT CAPITULA CONCILII VALENTINI.

1. De digamis non consecrandis.
 2. Ut devota, si se maritaverit vel mœchata fuerit, pœnitentiæ deputetur.
 3. Circa eorum vero personas qui se post unum et
- A sanctum lavacrum vel profanis sacrificiis dæmonum, vel incesta lavatione polluerunt.
4. Ut sacerdotes vel levita, si de se crimen aliquod confitentur, deponatur.

INCIPIT CONCILIUM VALENTINUM

Triginta episcoporum, æra ccccxiii, sub Gratiano et Valentiniano imperatoribus, Gratiano II et Quintino consulibus.

Dilectissimis fratribus per Gallias et quinque provincias constitutis episcopis, Fegadius, Emerius, Florentius, Artimus, Emilianus, Britto, Justus, Eufodius, Rodamius, Evortius, Cretus, Concordius, Constantinus, Paulus, Anterius, Felix, Neuterius, Urbanus, Simplicius et Vincentius episcopi in Domino salutem.

Transactis Valentinum omnibus et in Dei nomine in statu meliore compositis quæ fuerunt cœpta causa dissidii, quorumdam fuit patrum utilis et religiosa suggestio retractata de his quæ nec recipere possumus ob Ecclesiæ sanctitatem, nec tamen usquequaque consuetudinis causa damnare, ita enim per omnes ecclesiæ ejusmodi vitii germin inolevit, ut ad plena remedia non facilis sit recursus, certe non sine verecundia eorum quibus causa contigit subcisivum quod circa fratres generat odium, **91** moderatoque consilio ea cautelæ ratio servata est, quæ et scandala submoveret et sanctitatem Ecclesiæ custodiret.

CAP. I. Decet ergo neminem post hanc synodum, qua ejusmodi illicitis vel sero succurritur, de digamis, aut inter nuptiarum maritos ordinari clericos posse, nec requirendum utrumne initiati sacramentis divinis, aut gentiles hac se infelici sorte necessitate maculaverunt.

II. De puellis vero quæ se Deo voverunt, si ad terrenas, nuptias sponte transierunt, id custodiendum esse decrevimus, ut pœnitentes non statim ad pœnitentiam recipiantur, et cum data tamen fuerit, nisi plene satisfecerint Deo in quantum ratio poposcerit, eisdem communio differatur.

III. Circa eorum vero personas qui se post unum et sanctum lavacrum vel profanis sacrificiis dæmonum vel incesta lavatione polluerunt, eam censuræ formam diximus esse servandam, ut his juxta synodum Nicænam satisfactionis quidam aditus non negetur, ne infelicibus lacrymis vel solatii janua desperatione claudatur, acturi vero pœnitentiam usque in diem mortis, non sine spe tamen remissionis, quam ab eo plene sperare debebunt, qui ejus

B largitatem et solus obtinet, et tam dives misericordia est, ut nemo desperet: Deus enim mortem non fecit, nec lætatur in perditione vivorum.

IV. Nec illud, fratres, scribere alienum ab ecclesiæ utilitate censuimus, ut sciretis quicumque sub ordinatione vel diaconatus, vel presbyterii, vel episcopatus, mortali crimine dixerint se esse pollutos, a supradictis ordinationibus submovendos reos scilicet vel veri confessione vel mendacio falsitatis. Neque enim absolvi potest is qui in se ipsum dixerit mortis causam, quia major homicida fit. Divina pietas vos in æternum custodiat, dilectissimi fratres.

Item epistola ejusdem concilii.

Dilectissimis fratribus, clero et plebi ecclesiæ Forjuliensis, Fegadius, Emerius, Florentius, Artemius, Emilianus, Britto, Justus, Eufodius, Rodamius, Evortius, Constantius, Paulus, Cretus, Concordius, Anterius, Neuterius, Nicecius, Urbanus, Felix, Simplicius et Vincentius, episcopi in Domino salutem. Quamvis tam ea Benedictus frater de sanctissimi accepti persona suggerit quæ prudenti et Christiano viro sunt condigna, quam quod studio omnium vestrum ad honorem sacerdotii poscatur edixerit, tamen quia in synodo jam sederat ordinationes ejusmodi submovendas quæ sine scandalo esse non possunt, non potuimus uni præstare quod cæteris negabatur. Et licet non ignoremus multos verecundia, et nonnullos honore suscipiendi sacerdotium, et ut trepidos, quæ utique signa sunt sanctitatis falsa in se rejiciendi honoris causa dixisse, tamen quia omnium fere ad ea quæ sunt pejora proclive iudicium est, et hinc materies disputationum in obrectatores sacerdotum Dei quæritur, sedit in synodo, ut quisque de se vel vera, vel falsa dixisset, fides quam suimet testimonio confirmaret, haberetur, quapropter decretum est submovendos protinus esse ab eo gradu quem ab omni scandalo liberum esse decet, divina pietas vos in æternum protegat.

Explicit concilium Valentinum.

INCIPIUNT CAPITULA CONCILII LAURINATIS.

1. Ut qui approbaverit suam civitatem metropolim fuisse, teneat primatum.
2. Ut episc. qui contra statuta faciunt, honore priv.
3. De laicis qui clericis crimen intendant.

ericis qui per culpam ab episcopo suo ex-
antur.

is qui se ab hæreticis separare voluerint
esia catholica suscipiantur.

6. Ut alterius clericum non promoveat alter, nec
abjectum recipiat.

7. De his qui contra interdictum sunt ordinati,
vel in honore filios genuerunt.

INCIPIT CONCILIUM TAURINATE.

is dilectissimis per Gallias et quinque pro-
nstitutis sancta synodus quæ convenit in
inatum.

postulationem provinciarum Galliæ sacer-
venissemus ad Taurinatum civitatem, at-
isdem urbis ecclesia auditore Domino vel
sederemus, auditis allegationibus episco-
rum videlicet qui ad iudicium fuerant, de
ægotiis hæc sententiæ forma processit,
ncis statuta canonum servarentur, et plu-
contentionibus adhiberetur utilis medi-

Jam cum primus omnium vir sanctus
Massiliensis episcopus civitatis se tanquam
lanum ecclesiis quæ in secunda provincia
si positæ videbantur diceret præesse de-
te per se ordinationes in memorata provin-
orum fieri sacerdotum, siquidem assereret
æclesias vel suas fuisse, vel episcopos a se
ecclesiis ordinaros, et e diverso ejusdem
piscopi aliud defensarent, ac sibi alterius
sacerdotem præesse non debere contende-
dicatum a sancta synodo contemplatione
te concordie, ut non tam civitati ejus quæ
provincia sita est, cujus magnitudinem
sciremus, quam, nisi potissimum deferre-
liis honore primatus existeret. Dignum
um est, ut quamvis unitate provinciæ
meretur, constringerentur tamen pietatis
æc ipsi tantum in die vitæ ejus forma ser-
it in ecclesiis provinciæ secundæ Narbonæ
parochias vel suos discipulos fuisse con-
linatos primatus habeat dignitatem. Illud a
uis observandum quod licet ex superfluo
n inutiliter commonetur, ut ipse Procu-
am pius pater consacerdotes suos honoret
t memoratæ provinciæ sacerdotes tanquam
eundem habeant ut parentem, et invicem
eant charitatis affectum, impleto hoc quod
Apostolus : Honore mutuo prævenientes,
sapientes, sed humilibus consentientes.
de inter episcopos urbium Arelatensis et
is qui de primatus apud nos honore certa-
ncta synodo definitum est, ut qui ex eis
verit suam civitatem esse metropolim, is
vinciæ honorem primatus obtineat, et ipse
ordinationum habeat potestatem. Certe ad
ulum conservandum hoc concilio utiliori
est ut, si placet, memoratarum urbium
, unaquæque de his viciniore sibi inter
s munit civitates, atque eas ecclesias

visitet quas oppidis suis maximas magis esse con-
stiterit, ita ut memores unanimittatis atque concordie
non alterum sibi longius usurpando quod est alii
propius inquietet.

II. Placuit itaque perpeti disciplinam quam circa
Octavum, Ursionem, Remigium et Triferium episco-
pos sancta synodus decrevit, qui usurpatione qua-
dam de ordinatione sacerdotum ad invidiam voca-
bantur, quod eis hactenus idcirco videtur indultum,
ut de cætero hac auctoritate commoniti nihil usur-
pare conentur, siquidem ea ab hac causa excusatione
defenderint, qua dicerent prius se non esse conventos.
Proinde judicavit synodus, ut si quis ex hoc
fecerit contra statuta majorum, sciat is qui ordi-
natus fuerit sacerdotii se honore privandum, ille
vero qui ordinaverit auctoritatem se in ordinationi-
bus vel in conciliis minime retinendam. Non solum
autem circa memoratos episcopos hæc sententia
prævalebit, sed circa omnes qui simili errore decepti
ordinationes hujusmodi perpetrarunt.

III. De Palladio autem laico, que Spano presby-
tero non leve crimen intenderat, inter quos episcopus
Triferius ejusdem criminis causas se cognovisse
testatus est, id concilii decrevit auctoritas, ut idem
Palladius in eadem sententia maneret, qua cogni-
tionis tempore a Triferio fuerat sacerdote multatus,
hoc ei humanitate reservato concilii ut ipse Tri-
ferius in potestate habeat, quando ei voluerit re-
laxare.

IV. Statuit quoque de Exuperantio presbytero
sancta synodus, qui in injuriam sancti episcopi sui
Triferii gravia et multa consenserat, et frequentibus
eum contumeliis provocaverat, ita ut nonnulla fecerit
contra ecclesiasticam disciplinam, propter quam
causam ab eo fuerat Dominica communionem privatus
ut in ejus sit arbitrio restitutio ipsius in cujus po-
testate ejus fuit abjectio, hoc est, ut quando vel
idem Exuperantius satisfecerit, vel episcopo Triferio
visum fuerit, tunc gratiam communionis accipiat.

V. Illud decrevit præterea sancta synodus, ut quo-
niam legatos episcopi Galliarum qui Felici commu-
nicant destinaverunt, ut si quis ab ejus communionem
se voluerit sequestrare, in sanctæ pacis consor-
tium suscipiatur juxta litteras venerabilis memoriæ
Ambrosii episcopi vel Romanæ Ecclesiæ sacerdotis
dudum latas, quæ in concilio legatis pœnitentibus
recitatæ sunt.

VI. Nec illud prætermittendum fuit quod synodi
sententia definitum est, ut ecclesiam alterius secun-
dum statuta canonum nemo suscipiat, neque suæ

ecclesiæ in alio gradu audeat ordinare neque abjectum recipiat in communionem.

VII. Hi autem qui contra interdictum sunt ordinati, vel in ministerio genuerunt filios, ne ad

A majores gradus ordinum permittantur [f.] accipere synodi decrevit auctoritas. Incolumes vos Dominus noster ævo longissimo conservare dignetur, deus fratres dilectissimi.

INCIPIUNT CAPITULA CONCILII REGIENSIS.

1. Ut perversi ordinatores nullis denuo ordinationibus intersint.

2. Ut a duobus episcopis ordinatus aliquando episcopus possit non esse.

3. De hæreticis et schismaticis episcopis, si ad catholicam fidem venerint, quid observari debeat.

4. Ut episcopus et benedicat et confirmet phytum.

5. Ut episcopus, cum sepelierit episcopum, habeat ecclesiæ ipsius.

6. Ut absque metropolitani litteris et consensu, nullus accedat ad destitutam ecclesiam copo.

INCIPIT CONCILIUM REGIENSE.

Sub imperatoribus Theodosio juniore et Valentiniano, Theodosio septimo et Festo consulibus, cum in voluntate Domini apud Regiensem ecclesiam convenissemus, et transgressionis apud Ebredunensem ecclesiam habitæ remedium quæreretur, qua sanctis Ecclesiæ canonibus, ac reverendis Patrum constitutionibus omni parte neglectis, absque trium præsentia, absque provincialium litteris, absque metropolitani auctoritate irritam ordinationis speciem a duobus temere convenientibus **92** præsumptam esse clarebat, non minus doloris de præsumpto lapsu quam de ecclesiæ ipsius convulsione in pectoribus omnium diutina collatione versatum est. Primum itaque quia non ulciscendi, sed remediandi studium nutu Domini universorum pectoribus prorsus sacerdotali consilio insederat in sermonibus singulis pro pietate perspecta patuit, quod sicut reproba quæ præsumpta essent in irritum devocanda, ita eos qui reproba præsumpsissent, quamvis confundere censura cogeret charitati liceret absolvere, præsertim cum hi qui in tam perversa incidissent a primo lapsu ipsius diei adhibitis passim precibus culpam sibi pœnitentes, aut ignorantie proscriptioni imputassent, quia et si inveniale crederetur sacerdotem sacerdotalia statuta nescisse, levius tamen erat quam si ore impudenti fateretur se nota calcasse.

CAP. I. Item eos qui tam incondita ac tam instabilia usurpaverant, placuit misericordiæ et charitatis occursum ita in communionem dilectionemque recipi, ut scirent secundum recentem et saluberrimam Taurinatis synodi definitionem ad perpetuam vitæ istius suffusionem nullis se de cætero ordinationibus, nullis ordinariis futuros interesse consiliis, quia nihil salubre ab illis statuendum expectaretur, qui tantæ occupationis tam detestanda exempla præbuerant Ebredunensi ecclesiæ. Ante omnia mature visum, consulendum, quia quatuor de biennii mensibus sacerdote legitimo destituta hoc gravius ægrotaverat,

B quod clericus innocens disciplinæ (ut probatur memor quorundam insolentia, ac varia perturbata ac jurgia et vim acerbissimam perniciosam nupta pertulerat, nec poterat, differri. Bonorum ac disciplinæ memor ne vel expectatione videatur concium et inquietorum vota palpares, quorum cotiones quæ in præteritum (quantum deprehendit) animadversione ecclesiastica puniendæ futurum mancipandæ erant. Itaque ordinati quam canones irritam definiunt, nos quoque cuandam esse censuimus, in qua prætermissa præsentia, nec expetitis comprovincialium metropolitani quoque voluntate neglecta, prohil quod episcopum faceret, ostensum est.

C II. Itaque in voluntate placuit Domini, et hoc qui perperam assumptus erat episcopus omnino fratrum constitutionem ecclesiasticam tione servata; verum quia hæc sancta synodi disciplinam tantum, sed et misericordiam cumque occurreret, quod se armentarius proximis eidem ecclesiæ multa assentatorum lentia retulisset, occurrebant tamen quod ar monitionem discessisset quod a nonnullis sacerbus in hoc ipsum confirmatus, se etiam in domui reddidisset, quod epistolas ad clerum emiserat, quibus episcopatum quem se indignos agnoscebat appetere renuntiaverat, erat in sumptum potens, et hoc ipsum quod stabiliter et in sumptum erat, jam tunc inordinatum et irritum, protestatum esse confirmans in illam partem declinata sententia est, ut juveni edo timore Domini plus suffragaretur, quod in actissimo interdum sana sensisset, quam quod libus titillationibus aliqua in parte cessisset. prætermisissis his quæ in ingressu ipsius eum ullius excusationis effugio culpæ associatum rant, velut innocentem eundem præterire sac

huic concilio aderant damnatione va-
erunt.

ergo in quibusdam schismaticis reci-
sum concilium potuit a singulis per
ia, hoc etiam præsens conventus statuit
servari debere, id est, ut cuicumque de
le aliquid charitatis concilia dictaverint,
parochiarum suarum ecclesiam cedere
horepiscopi nomine, ut idem canon lo-
peregrina, ut aiunt, communionem fove-
num itaque statuitur, ut hoc in qualibet
æterquam in Alpina maritima liceat,
aliqua parte accesserit, ut malorum
quietis impatiens damnationi quam in se
t subiacebit. Sed si quis eidem quidquam
statuta sunt transgredienti communica-
munionem omnium fiat alienus, deinde nec
loco, præter quam in publico gerentur,
n ei laicus decernatur, quem curiæ et
cies aut ordo nobilitat. Additur ne uni-
tatibus vel episcoporum absentia offerre
æc ordinare vel ultimum clericum nec in
sia, quæ illi cujuscunque minima fue-
a, nec ulli episcoporum vel succedente
ipto aliquo in rudimentis suis huic quasi
everentia cedere liceat, nec usquam ipsi
le episcopalibus officiis usurpare, præter-
lesia quam cujusquam misericordia fuerit
a qua ei solum neophytos confirmare, et
teros offerre conceditur. Quod si unquam
ais charitate alterius provocatus habita-
nutationem variaverit, non aliter in alia
uiem accipiat, quam in priori habuit cui
at, nec omnino unquam duarum eccle-
ernationem obtineat, cui etiam in ea quæ
ministros a civitatis episcopo necesse est
ne quia ministrorum mentio facta est,
ab ipso inventi sunt excommunicati te-
ero proveci, statutum est eos qui ita
unt deponendos. Quibus autem nulla ma-
rsationis præjudicaverit, prout Ebredu-
loti constituendo visum est, aut in ecclesiæ
erio tenendos, aut ad ipsum quocunque
ransferendos, plebisque acciperent licen-
stitutionis hujus permissu benedicere, ut
itum est, et in una eademque ecclesia neo-
firmare. In castellis ac vicis totum illis
teros sicubi venerint liceat quod in civi-
tino præscribitur.

resbyteri privatim fidelibus desideranti-
cant, et interminatas has discussiones
sfnitas omnino presbytero per familias,
per privatas domos pro desiderio fide-
atem benedictionis aperire, quod non-

A nullas jam provincias habere occurrit, huic autem
etiam in ecclesiarum plebibus per loca tamen magis
quam per urbes hoc visum est esse tribuendum. In
ecclesia quoque qua ordinatus fuerit, consecrandi
virginem, sicut confirmandi neophytum, jus habebit
et per omnia ut sit multæ indulgentiæ testimonium
semper se inferiorem episcopo, superiorem presby-
tero agat, mandatis votisque omnium sanctorum pro-
sequentibus vivat in timore Domini, et episcopum
suum colat, Deo serviat, synodi circa se benevolen-
tiæ gratias agat, semperque indignum se indultis
negatis, et imparem esse fateatur.

V. In commune autem omnes qui convenerant sa-
cerdotes sibimetipsis contra hujusmodi scandala præ-
cavendum censuerunt. Itaque propter ejusmodi tem-
eritatem stabili definitione consultum est, ut de
cætero observaretur, ne quis ad eam ecclesiam quæ
episcopum perdidisset, nisi vicinæ ecclesiæ episco-
pus exsequiarum tempore accederet, qui tamen
statim ecclesiæ ipsius curam districtissime gereret,
ne quid ante ordinationem discordantium in no-
vitatibus clericorum subversioni liceret. Itaque cum
tale aliquid accidit, vicinis vicinarum ecclesia-
rum inspectio, descriptio, recensioque rerum man-
datur.

VI. Hæc autem omnia exsequiarum tempore usque
ad septimam defuncti agat diem, exinde ecclesiæ re-
ferens mandatum metropolitani simul cum omnibus
sanctis episcopis sepeliatur, ne quisquam ad ecclesiam
quæ summum amiserat sacerdotem nisi metropoli-
tani litteris invitatus (ne a plebe decipiatur) accedat,
et vim pati voluisse videatur. Ego Hilarius episcopus
juxta id quod universis sanctis episcopis meis, qui
mecum subscripserunt, placuit statuta Patrum his
definitionibus subscripsi sub die XVI Kalendas De-
cembris, Theodosio Augusto VII, Festo IV consulibus.
Ego Severianus episcopus huic definitioni inter-
fui, et subscripsi die consulibus suprascriptis.
Ego Audentius episcopus statutis interfui, die con-
sulibus suprascriptis. Ego Julius episcopus statutis
interfui, et subscripsi die consulibus suprascriptis.
Ego Achadius episcopus his definitionibus interfui,
et subscripsi die consulibus suprascriptis. Ego Au-
spitius episcopus his definitionibus interfui, et sub-
scripsi consulibus die suprascriptis. Ego Severinus
episcopus definitionibus his interfui, et subscripsi,
Ego Valerius episcopus his definitionibus interfui,
et subscripsi. Ego Neuterius episcopus his definitio-
nibus interfui, et subscripsi. Ego Asclepius episco-
pus his definitionibus interfui, et subscripsi. Ego
Theodorus episcopus his definitionibus interfui, et
subscripsi. Ego Vincentius presbyter episcopi Con-
stantiniani ab eodem ordinatus interfui vice ipsius
et subscripsi.

INCIPIUNT CAPITULA AURAIENSIS CONCILII.

1. Minister sine chrismate proficiscatur.
2. Clericis si in mortis discrimine convertantur.

3. De pœnitentibus qui de corpore exeunt.
4. De clericis pœnitentiam volentibus.

5. De his qui ad ecclesiam confugiunt, ne tradantur.
6. Nullus pro suis mancipiis qui ad ecclesiam confugiunt clericorum mancipia occupet.
7. De libertis qui in ecclesia commendati sunt ne opprimantur.
8. De his qui clericum alienum ordinare præsumunt.
9. De his qui cives alienos ordinaverint.
10. De episcopis qui in possessione, et in aliena diœcesi basilicam construxerunt.
11. De episcopis qui excommunicatum alterius suscipiunt.
12. De his qui subito obmutescunt, quod et baptismum et pœnitentiam accipere possunt.
13. De his qui mente desipiunt.
14. De energumenis baptizatis.
15. Ut energumenis et catechumenis de baptismo consulatur.
16. Ut energumeni ad clerum non promoveantur.
17. Ut in unum propositio sacramenti communiatur.
18. Ut Evangelia catechumeni non audiant.
19. Ut catechumeni ad baptisteria non accedant.
20. Ut catechumeni cum fidelibus benedictionem non accipiant.
21. Ut duo episcopi episcopum non faciunt.
22. Ut clerici conjugati, nisi continentiam teneant, diaconi non fiant.
23. De his qui post acceptum diaconatum continentiam inveniuntur.
24. De his qui priusquam ordinarentur, continentiam inveniuntur.
25. De viris probatis si conjugia duplicata habeant.
26. De diaconissis non ordinandis.
27. De feminis quæ viduitatem professæ sunt.
28. De his qui professi sunt castitatem, si continentiam non teneant.
29. Ut nullus episcopus de concilio sine iussu discedat, aut ad concilium ire recuset.

INCIPIT CONCILIUM AURAIENSE.

Tempore Theodosii junioris et Cyri consulum VI Idus novemb. in ecclesia Justiniana

CAP. I. Nullus ministrorum qui baptizandi recipit officium sine chrismate usquam debet progredi, quia inter nos placuit semel in baptismate chrismari, de eo autem qui baptismate quacunque necessitate faciente non chrismatus fuerit, in confirmatione sacerdos commonebitur. Nam inter nos chrismatis ipsius non nisi una benedictio est, ut non præjudicans quidquam dico, sed ut necessaria habeatur rechrismatio.

II. Hæreticos in mortis discrimine positos, si catholici esse desiderent, si desit episcopus, presbyteris cum chrismate et benedictione consignare placet.

III. Qui recedunt de corpore pœnitentia accepta, placuit sine reconciliatoria manus impositione eis communicare, quod morientis sufficit consolationi secundum definitiones Patrum, qui hujusmodi communionem congruenter viaticum nominaverunt; quod si supervixerint, stent in ordine pœnitentium, ut ostensis necessariis pœnitentiæ fructibus legitimam communionem cum reconciliatoria manus impositione recipiant.

IV. Pœnitentiam desiderantibus clericis non negandam.

V. Eos qui ad ecclesiam fugerint tradi non oportere, sed loci sancti reverentia et intercessione defendi.

VI. Si quis autem mancipia clericorum pro suis mancipiis ad ecclesiam confugientibus crediderit occupanda, per omnes ecclesias districtissima damnatione feriatur.

VII. In ecclesia manumissos et per testamentum Ecclesiæ commendatos, si quis in servitutem, vel

obsequium, vel ad coloniarum conditionem mere tentaverit, animadversione ecclesiasticæ punietur.

VIII. Si quis alibi consistentem clericum ordinandum putaverit, prius definiat ut cum bitet, nec eum sine consultatione ejus cum quo ante habitavit ordinare præsumat non sine causa diu ab alio non ordinatus r

IX. Si qui autem alienos cives aut assistentes ordinaverint, ne inordinati in ullo turo, aut ad se eos revocent, aut ipsi eis i cum quibus habitent.

X. Si quis episcoporum in alienæ civitatis territorio ecclesiam ædificare disponit, vel pro negotio, aut ecclesiastica utilitate vel pro que sua opportunitate permissa licentia æ (quia prohibere hoc nefas est), non præsumptionem, quæ illi omnimode reservatur territorio ecclesia assurgit, reservata vero tori episcopo hac gratia, ut quos desiderat e re sua videre, ipsos ordinet, his civitatis territorium est, vel si ordinati jam sunt ipsi acquiescat. Et omnis ecclesiæ ipsius gubernatorum (in cujus civitatis territorio ecclesia su pertinebit; quod si etiam sæcularium quæ ædificaverit ecclesiam et alium magis quæ in cujus territorio ædificat invitandum p tam ipse cui contra constitutionem ac dis gratificari vult, quam omnes episcopi quæ jusmodi dedicationem invitantur a conventionibus; si quis excesserit, in reatum devenerit si quis excesserit, ordinem recognoscat e

XI. Placuit in reatum venire episcopum,

excommunicatione cujusque sine reconcilia- A quæ jam sunt, benedictioni quæ populo impenditur
s qui eum excommunicavit ei communicare
capita submittant.

serit, ut integra omnia (si reconciliatio in-
it) de injustitia vel iniquitate excommuni-
proximæ synodo reserventur.

ibito obmutescens prout statutum est ha-
ut pœnitentiam accipere potest, si volun-
teritæ testimonium aliorum verbis habet,
antis in suo nutu.

mentibus quæcunque sunt pietatis confe-

ærgumenis baptizatis si de purgatione sua
t se sollicitudini clericorum tradant, moni-
btemperent, omnimode communicent sa-
pissius virtute vel muniendi ab incursu dæ-
no infestantur, vel purgandi, quorum jam B
r vita purgatio.

quantum vel necessitas exegerit, vel op-
s præmiserit, de baptisate consulendum.

ærgumeni non solum non assumendi sunt
ordinem clericatus, sed et illi qui ordi-
ab imposito officio sunt repellendi.

dmistionem Eucharistiæ simul consecran-
uimus.

Placuit catechumenis non legi Evangelium
a.

techumeni nonnunquam admittendi sunt,
er domesticas orationes.

pregandi informandique sunt catechumeni,
cent et signandos vel benedicendos semo- C
nt eos fideles.

io si præsumpserint ordinare episcopum in
vinciis, placuit de præsumptoribus, ut sic-
gerit duos episcopos invitum episcopum
storibus damnatis, unius Ecclesiæ eorum
assus est, substituatur, si tamen vita re-
et alter in alterius dejecti loco nihilomi-
atur; si voluntarium duo fecerint, et ipse
ur, quo cautius ea quæ sunt antiquitus in-
ventur.

dit præterea ut deinceps non ordinentur
conjugati, nisi qui prius conversionis pro-
fessi fuerint castitatem.

i quis autem post acceptam benedictio-
icam cum uxore sua incontinens inveni- D
ficio abjiciatur.

le his autem qui priusquam ordinati fue-
e ipsum inciderint, Taurinatis synodi se-
esse sententiam qua jubentur non ulterius
i.

idoneis autem probatisque viris, et cle-
igatis ipsa vitæ gratia ita gerit, si forte
in duplicata matrimonia, ut non ultra
atum vel ecclesiasticas capiant dignitates.
iaconissæ omnimode non ordinandæ, si

XXVII. Ut viduitatis servandæ professione coram
episcopo in secretario habita impositam a presby-
tero vestem vidualem non esse violandam. Ejus vero
repudiatorem, vel ipsam talis professionis desertri-
cem merito esse damnandam.

XXVIII. Hi vero qui sunt desertores professæ
castitatis prævaricatores habendi, et omnibus per
pœnitentiam legitimam consulendum.

XXIX. Hæc quæ subscripsimus cum eorum quo-
que concordia qui consensus dederunt rata deinceps
inter nos ac nostros haberi volumus, et habenda
sancimus, non prætereuntes eos qui synodo aut
per se, aut per consensus suos, vel ad vicem sub-
legatos destinando adesse detractant, ut quid
sibi de illis placeat qui Patrum statuta despiciunt,
innotescat, non quod nobis temporum qualitate
difficile sit ad sanctam synodum convenire, adji-
cientes quod si similibus deinceps paganis pro
salubritate ecclesiastica ac remediis congregare
conventus voluerimus, constituamus, ut nullus
conventus sine alterius conventus denuntiatione
solvatur. Itaque sequenti anno si Domino Deo no-
stro Jesu Christo permittente conceditur, die de-
cimo quinto Kalendas Novembris in Aurasico ter-
ritorio conventum habeamus, qui ideo tanto prius
ante denuntiatur, ut tam excusationis libertas
quam invitationis necessitas non sit. De die enim
ac loco per ipsos nos commonebimur, singuli
nobis cum exemplaribus et ea quæ per nos sunt
constituta referentes aliquos qui defuerunt, bea-
tissimi fratres nostri, Hilarii sollicitudini relin-
quamus, datis ad ipsos exemplaribus commonen-
dos. Si post omnia occurrerit imbecillitas fragilitatis
humane, ut si quis episcopus per infirmitatem
debilitatemve aliquam aut hebetudinem sensus inci-
derit, aut officium oris amiserit, ea quæ non nisi per
episcopos geruntur, non sub præsentia sua presby-
teros agere permittat, sed episcopum in hoc quod
in ecclesia agendum fuerit, imponat. Ego Hilarius
episcopus subscripsi. Ego Claudius episcopus sub-
scripsi. Ego Constantinus episcopus subscripsi. Ego
Audentius episcopus subscripsi. Ego Egrestius epi-
scopus subscripsi. Ego Julianus episcopus subscri-
psi. Ego Auspitiu s episcopus subscripsi. Ego Maxi-
mus episcopus subscripsi. Ego Theuderius episco-
pus subscripsi. Ego Eucherius episcopus subscri-
psi. Sanctorum sacerdotum comprovincialium meo-
rum qui superius sunt memorati exspectantes
assenstum Nectarius subscripsi. Justus episcopus
subscripsi. Augustalis episcopus subscripsi. Inge-
nius episcopus subscripsi. Salonius episcopus sub-
scripsi. Ego superventor pro patre meo episcopo
Claudio subscripsi et recognovi.

INCIPIUNT CAPITULA CONCILII VALENSIS.

Illicani episcopi in Galliis non discutian-

2. De pœnitentibus subito mortuis ut oblationes
eorum recipiantur.

3. Ut alterius episcopi chrisma nullus accipiat, **A** sed tantummodo proprii.
4. Ut qui oblationes defunctorum retinent, excommunicentur.
5. Ut qui sententiæ episcopi sui non acquiescit recurat ad synodum.
6. Ut excommunicatus humiliet semetipsum ut festinus reconcilietur.
7. Ut accusatores de levibus causis non **94** tur, de criminibus vero discutiantur.
8. Ut episcopus alienum clericum redargantem.
9. Ut qui expositum invenerit, ecclesiam tetur.
10. Ut qui præter constitutum exposcit, u cida habeatur.

INCIPIT CONCILIUM VALENSE.

Æra CDLXXX.

Constitutiones synodi tractatu habitæ in civitate **B** Valensi apud episcopum Urbicum Ecclesiæ catholicæ, temporibus Theodosii junioris et Dioscori consulis sub die Iduum Novemb.

CAP. I. Placuit episcopus de Gallicanis provinciis venientes intra Gallias non discutiendos, sed solum sufficere si nullus communionem eis interdixerit, quia inter circumhabitantes ac sibi pene invicem notos non tam testimonio indigent probi, quam denotatione et denuntiationibus depravati.

II. Horum qui pœnitentia accepta in bono vitæ cursu satisfactoria compunctione viventes, sine communionem inopinato nonnunquam transitu in agris aut in itineribus præveniuntur oblationem recipiendam, et eorum funera ac deinceps memoriam ecclesiastico affectu prosequendam, quia nefas est eorum commemoraciones excludi a salutaribus sacris, qui ad eadem sacra fidei affectu contendentes, dum se diutius reos statuunt indignos salutiferis mysteriis judicant ac purgatiores restitui desiderant : ab his pro quibus sacramentorum viatico intercipiuntur, quibus fortasse nec absolutissimam reconciliationem sacerdos denegandam putasset.

III. Per singula territoria presbyteri vel ministri ab episcopis, non prout libitum fuerit a vicinioribus, sed a suis propriis per annos singulos petant chrisma appropinquante solemnitate paschali, nec per quemcunque ecclesiasticum, sed si qua necessitas aut ministrorum occupatio est per subdiaconum, quia inhonorum est inferioribus summa committi. Optimum est autem ut ipse suscipiat qui tradendo usus est, si quid autem obstat saltem is cujus officium est sacrarium disponere et sacramenta suscipere.

IV. Qui oblationes defunctorum retinent et ecclesiis tradere demorantur, ut infideles sunt ab ecclesia abjiciendi, quia usque ad inanitionem fidei pervenire certum est hanc divinæ pietatis exacerbationem, quia et fideles de corpore recedentes votorum plenitudine, et pauperes consolatui alimonix, et necessaria sustentatione fraudantur; hi enim tales quasi egentium necatores, nec credentes iudicium Dei habendi sunt; unde et quidam Patrum hoc scriptis suis inseruerunt congruente sententia quæ ait : amico quidpiam rapere furtum est, et ecclesiam fraudare sacrilegium.

V. Si quis episcopi sententiæ non acquiescit currat ad synodum.

VI. Ex epistola sancti Clementis utilia quæ senti tempore ecclesiis necessaria sunt hoc proferenda, et cum reverentia ab omnibus fide ac præcipue clericis recipienda, ex quibus quæ cialiter placuit propter venerandam antiquitatis præsentibus roboramus, quod super beatus martyr de beatissimi Petri constitutio memorat dicens : Quædam autem etiam et ipsis intelligere debetis, si qua sunt quæ igitur pter insidias hominum malorum non potest tuis et manifestius proloqui, verbi gratia, id est alicui pro actibus suis, vos nolite expectare ipse vobis dicat, cum illo nolite amici esse, sed denter observare debetis et voluntati ejus qui ecclesiæ curam gerit absque communitate secundare, et averti ab eo cui ipsum sensum, sed nec loqui his quibus non loquitur unusquisque qui in culpa est dum cupit vestrum sibi gratiam reparare citius festine ciliari ei qui omnibus præest, ut per hoc salutem cum obedire cœperit monitis præest et cætera quæ in consequentibus denotantur eorum qui veritati inimici sunt. Sciat itaque clericus ad reatum, sed et populus fidelium ad sibi ascribendum, si quis in hoc vitium rum computantur, et disciplinæ subversor scitur.

VII. Placuit præterea accusandi licentiam stris ordinibus, si qua existat, levitate compunctio quod si episcopus aliquem iudicat, abstineat humiliationem et correctionem fratris, et a se exorari, a cæteris acquiescat fratri de quo correctionem et comminationem adhibita. Sin a crimine aliquem putet esse damnandum, a se ris vice discutiendum, si sciat; fas est enim uni probantur, probentur ab omnibus.

VIII. Quod si tantus episcopus alieni conscientium novit, quandiu probare non potest proferat, sed cum episcopo ad compunctionem secretis correptionibus elaboret; quod si cetera pertinacior fuerit, et se communioni publicæ serit, etiamsi episcopus in redarguendo illud reum iudicat probatione deficiat, indamnatus

his qui nihil sciunt secedere ad tempus pro persona majoris auctoritatis jubeatur, illo quoad probari nihil potest in communione omnium præterquam ejus qui eum reum judicat permanente.

IX. De expositis quia collata ab omnibus querela processit eos non misericordiæ jam sed canibus exponi, quos colligere calumniarum metu quamvis infelix a præceptis misericordiæ mōns humana detractet reservandum est, et secundum statuta fidelissimorum, piissimorum, augustorumque principum quisquis expositum colligit ecclesiam contestetur

contestationem colligat, nihilominus de altario Dominico die minister annuntiet ab ecclesiastico expositum esse collectum, ut intra dies decem ab expositionis die expositum recipiat, si quis probaverit se agnovisse collectori pro ipsorum decem dierum misericordia prout valuerit ad præsens retribuatur, aut in perpetuum cum Dei gratia, si voluerit, possideat.

X. Si quis expositorum hoc ordinare collectorum repetitor vel calumniator exstiterit, ut homicida habendus est.

INCIPIUNT CAPITULA AGATHENSIS CONCILII.

1. De bigamis clericis ut non ministrent.
2. De contumacibus clericis, et ad officium tardis.
3. De episcopis qui vel innocentes, vel pro minimis causis aliquos excommunicant.
4. De his qui suas vel propinquorum oblationes ecclesiæ defraudant.
5. Si clericus furtum ecclesiæ fecerit.
6. Si episcopo a quibuslibet quidquam fuerit derelictum.
7. De rebus ecclesiæ quomodo ab episcopis habeantur, et de servis ecclesiæ qualiter ab episcopo manumittantur.
8. De clericis qui ad sæculares confugiunt.
9. De presbyteris et diaconibus qui ad conjugalem coitum revertuntur.
10. Ut nullus clericorum cum extraneis feminis habitet.
11. Ut nullus clericus in cellario, vel in secreto feminam intromittat.
12. Ut omni quadragesimæ Sabbato jejunetur.
13. Ut symbolum ante octo dies Paschæ competentibus prædicetur.
14. Ut altare et benedicatur et ungatur.
15. Qualiter majores, qualiter minores pœnitentiam accipiant.
16. Qua ætate diacones ordinentur.
17. Qua ætate episcopi vel presbyteri consecrentur.
18. De laicis quibus temporibus communicare debeant.
19. De sanctimonialibus qua ætate velentur.
20. De clericis qui comam nutriunt.
21. Ut solemnitates majores in civitatibus celebrentur.
22. Ut non liceat presbyterum, aut clericum rem ecclesiæ vendere, aut donare.
23. Ut clericus minor seniori non præponatur.
24. De expositis inventis.
25. De sæcularibus qui suas uxores derelinquunt.
26. Ut si voluntarie clericus damnum ecclesiæ fecerit et satisfaciatur et excommunicetur.
27. Ut monasterium inconsulto episcopo nullus constituatur de monachis.
28. Ut monasterium puellarum procul a monachis constituatur.
29. De libertis ut in necessitate ab ecclesia tueantur.
30. Ut post antiphonas orationes dicantur.
31. De his qui propter odium ad pacem non revertuntur.
32. Ut clericus inconsulto episcopo ad judicem sæcularem non pergat.
33. Si episcopus hæredes non habens ecclesiam cui præfuit hæredem non fecerit.
34. De Judæis qui converti cupiunt, qualiter suscipiantur.
35. Si episcopus a Metropolitano admonitus pro synodo, vel ordinatione episcopali venire distulerit.
36. Ut stipendia clericorum juxta meritum distribuantur.
37. De homicidis et falsis testibus.
38. Ut sine episcopi sui epistola non liceat clericum vel monachum proficisci, et de monachis vel abbatibus.
39. Ut clerici nuptialia vitent convivium.
40. Ne Christiani Judæorum utantur convivium.
41. Ut a clericis vitetur ebrietas.
42. De sortilegis vel auguratoribus ut ab ecclesia separentur.
43. Ne de pœnitentibus clericus ordinetur, et ut presbyter altare non erigat.
44. Ne presbyter benedictionem populo, vel pœnitenti in ecclesia dare præsumat.
45. Ut episcopus exiguum aliquid sine clericorum conniventia (si necesse fuerit) distrahat.
46. Ut servos ecclesiæ fugitivos liceat vendere episcopo.
47. Ut ante missam expletam egredi populus non præsumat.
48. De rebus ecclesiæ propriis vel acquisitis.
49. De non alienandis ab aliquo rebus ecclesiæ, et de libertis.
50. De clericis capitale crimen incurrentibus.
51. De testamento episcopi.

95. De clericis qui sine epistolis sui pontificis proficiscuntur.
53. De presbyteris parochianis res ecclesiæ distrahentibus.
54. De eisdem ut quidquid emerint in nomine comparent ecclesiæ.
55. Ut sacerdotes et levitæ canibus ad venandum et accipitribus non utantur.
56. De venditionibus quas abbates facere præsumunt.
57. Ne unus abbas duobus cœnobiis præponatur.
58. Ne monasterium sine notitia episcopi constituatur.
59. De rebus ecclesiæ usui collatis ut præscriptionis tempore non defendantur.
60. De lapsis qui de catholica fide in hæresim transeunt.
- A 61. De incestis conjugis.
62. De his qui servos suos extra iudicem necant.
63. De laicis qui in solemnitatibus majoribus ad civitatem non occurrunt.
64. De clericis qui ab ecclesiæ officio diebus solemnibus desunt.
65. De levitis ut non sine jussu presbyteri se deant.
66. De ministris ne secretarium ingrediantur.
67. De catholicis ne hæreticorum connubiis copulentur.
68. De levitis et clericis ne magi vel incantatores sint.
69. De seditionariis clericis.
- B 70. De scurris et jocularibus clericis.
71. De synodo annis singulis congreganda.

INCIPIIT CONCILIUM AGATHENSE.

Tertio Idus Septembris, Massale consule.

Cum in Dei nomine in civitate Agathensi convenissemus, et in sancti Andreæ basilica consedissemus, de disciplina et ordinationibus clericorum atque pontificum, vel de ecclesiarum utilitatibus tractaturi, in primis id placuit, ut canones et statuta Patrum per ordinem legerentur.

CAP. I. Placuit de digamis aut nuptiarum maritis (quanquam aliud Patrum statuta decreverint) ut qui huc usque ordinati sunt habita miseratione presbyteri vel diaconi nomen tantum obtineant, officium vero consecrandi presbyteri et ministrandi hujusmodi diaconem non præsumant.

II. Contumaces vero clerici, prout dignitatis ordo permisit, ab episcopis corrigantur, et si quis prioris gradus elati superbia communionem fortasse contempserint, aut ecclesiam frequentare, vel officium suum implere neglexerint, peregrina eis communio tribuatur, ita ut cum eos pœnitentia correxerit, rescripti matricula gradum suum dignitatemque recipiant.

III. Episcopi vero si sacerdotali moderatione postposita, innocentes, aut minimis causis culpabiles excommunicare præsumperint, aut ad gratiam festinantes recipere fortasse noluerint, a vicinis episcopis cujuslibet provinciæ litteris moneantur, et si parcere noluerint, communio illis ad tempus synodi a reliquis episcopis denegetur, ne fortasse propter excommunicatoris peccatum excommunicati longo tempore morte præveniantur.

IV. Clerici etiam vel sæculares qui oblationes parentum aut donatas, aut testamento relictas retinere perstiterint, aut id quod ipsi donaverunt ecclesiis vel monasteriis crediderit auferendum, sicut synodus sancta constituit, velut necatores pauperum quousque reddant, ab ecclesia excludantur.

V. Si quis clericus furtum ecclesiæ fecerit, peregrina ei communio tribuatur.

VI. Pontifices vero quibus in summo sacerdotio constitutis ab extraneis duntaxat aliquid, aut cum ecclesia, aut sequestratim, aut dimittitur, aut donatur, quia hoc ille qui donat pro redemptione animæ suæ, non pro commodo sacerdotis offerre probatur, non quasi suum proprium, sed quasi dimissum ecclesiæ inter facultates ecclesiæ computabitur, quia justum est, ut sicut sacerdos habet quod ecclesiæ dimissum est, ita et ecclesia habeat quod relinquitur sacerdoti. Sane quidquid per fidei commissum aut sacerdoti, aut ecclesiæ fortasse dimittitur cuicumque alii postmodum profuturum, id inter facultates suas ecclesia computare, aut retinere non poterit.

VII. Casellas vero vel mancipiolas ecclesiæ episcopi, sicut prisca canonum præcepit auctoritas, vel vasa ministerii, quasi commendata fidei proposito in integro ecclesiæ jure possideat, id est ut neque vendere, neque per quoscunque contractus res unde pauperes vivunt alienare præsumant; quod si necessitas compulerit, ut pro ecclesiæ necessitate, aut utilitate, vel usufructus vel indirecta venditione aliquid distrahatur, apud duos vel tres comprovinciales vel vicinos episcopos causa qua necesse sit vendi primitus comprobetur, ut habita discussione sacerdotali, eorum subscriptione quæ facta fuerit venditio roboretur, aliter facta venditio vel transactio non valebit. Sane si quos de servis ecclesiæ bene meritos sibi episcopus libertati donaverit, collatam a successoribus libertatem placuit custodiri cum hoc quod eis manumissor in libertate contulerit, quod tamen jubemus viginti solidorum numerum in terrula vineola, vel hospitiolo tenere,

is datum fuerit post manumissoris mor-
: revocetur. Minus utiles peregrinis vel
: jure ecclesiæ in usum præstare per-

iam placuit, ut si clericus relicto officio
: districtiorem ad sæcularem fortasse
: et is ad quem recurrit solatium ei de-
: penderit, cum eodem de ecclesiæ com-
: latur.

l etiam, ut si presbyteri vel diaconi
: l torum uxorum suarum redire volue-
: Innocentii ordinatio, vel Siricii episcopi
: nservetur; quod si ad aliquos formula
: ticæ vitæ, pariter et disciplinæ quæ a
: ppo ad provincias commeavit, non pro-
: enisse, ei signo rationis venia remitti-
: B cætero penitus incipiant abstinere, et
: ios in quibus inventi fuerint sic reti-
: potiora eis non liceat ascendere, qui-
: cio esse debet, quod locum ipsum quem
: amittunt; si qui autem scisse formam
: am a sancto Siricio episcopo detegun-
: latim cupiditates libidinis abjecisse, illi
: omnibus submovendi, eo quod post ad-
: cognitam præponendam arbitrati sunt

m ad custodiendam vitam et famam
: natione præcipimus, ut nullus clerico-
: sæ mulieri qualibet collatione, aut fa-
: ngatur, et non solum in domo illius
: C ilier non accedat, sed nec ipse frequen-
: eam mulierem habeat potestatem; sed
: tantum, sorore, filia vel nepte, si ha-
: voluerit vivendi liberam habet potesta-
: tus nominibus nefas est aliud quam na-
: lit suspicari.

s vel libertas a cellario vel secreto mi-
: b eadem mansione in qua clericus ma-
: removeri.

t etiam, ut omnes ecclesiæ, exceptis
: nicis in quadagesima, etiam die Sab-
: btali oratione, et discretionis commina-
: it.

olum etiam placuit ab omnibus eccle-
: id est ante octo dies Dominicæ resur-
: D blice in ecclesia competentibus prædi-

ia placuit non solum unctione chrisma-
: n sacerdotali benedictione sacrari.

tentes tempore quo pœnitentiam pe-
: tionem manum et cilicium super ca-
: pte, sicut ubique constitutum est, con-
: si autem comas non deposuerint, aut
: ion mutaverint, abjiciantur, et nisi di-
: rint, non recipiantur; juvenibus etiam
: ion facile committenda est propter æta-
: tem, viaticum tamen in morte omnibus
: egandum.

opus benedictionem diaconatus mino-

ribus quam viginti quinque annorum penitus non
: committat, sane si conjugati juvenes consenserint
: ordinari, et uxorum voluntas ita requirenda est, ut
: sequestrato mansionis cubiculo, religione præmissa,
: posteaquam pariter conversi fuerint, ordinentur.

XVII. Presbyterum vero vel episcopum ante tri-
: ginta annos, id est antequam ad viri perfecti æta-
: tem perveniat, nullus metropolitanorum ordinare
: præsumat, ne per ætatem (quod aliquoties evenit)
: aliquo errore culpentur.

XVIII. Sæculares qui in natali Domini, Pascha;
: Pentecoste non communicaverint, catholici non cre-
: dantur, nec inter catholicos habeantur.

XIX. Sanctimoniales, quantumlibet vita eorum et
: mores probati sint, ante annum ætatis suæ quadra-
: gesimum non velentur.

XX. Clerici qui comam nutriunt, ab archidiacono,
: etiamsi noluerint, inviti detondeantur; vestimenta
: vel calciamenta etiam eis, nisi quæ religionem de-
: ceant, uti aut habere non liceat.

XXI. Si quis etiam extra parochias in quibus
: legitimus est ordinariusque conventus, oratoriū in
: agro habere voluerit, reliquis festivitibus, ut ibi
: missas teneat propter fatigationem familiæ juxta
: ordinem permittimus, Pascha vero, natali Domini,
: Epiphania, Ascensione Domini, Pentecoste, et na-
: tali sancti Joannis Baptistæ, et si quæ maxime dies
: in festivitibus habentur, non nisi in civitatibus,
: aut parochiis teneant, clerici vero si qui in festivi-
: tatibus quas supra diximus in oratoriis, nisi jubente
: aut permittente episcopo, facere aut tenere volue-
: rint, a communione pellantur.

XXII. Et licet superfluum sit de re nota et antiquis
: canonibus prohibita, aliquid iterato definire, tamen
: ut facilius cupiditas, aut improbitas reprimatur, id
: statuimus quod omnes jubent, ut civitanenses, sive
: diocesani presbyteri, vel clerici, salvo jure ecclesiæ,
: rem ecclesiæ (sicut permiserunt episcopi) teneant,
: vendere, aut donare penitus non præsumant; quod
: si fecerint, et facta venditio non valebit, et de fa-
: cultatibus, si quas habent proprias indemnem eccle-
: siam reddant, et communione priventur.

XXIII. Episcoporum etiam quorum vita non repre-
: henditur, posteriorem priori nullus 96 præponat,
: nisi forte elatus superbia, quod pro necessitate eccle-
: siæ episcopus jusserit implere, contemnat, sane si offi-
: cium archidiaconatus propter simpliciorum naturam
: implere, aut expedire nequiverit, ille loci sui no-
: men teneat et ordinationem ecclesiæ quem elegerit
: episcopus præponendum.

XXIV. De expositis inventis id observandum quod
: jamdudum synodus sancta constituit.

XXV. Si vero sæculares qui conjugale consor-
: tium culpa graviore dimittunt, vel etiam dimiserunt,
: et nullas causas dissidii probabiliter proponentes,
: propterea matrimonia sua dimittunt, ut aut illicita,
: aut aliena præsumant, si antequam apud episcopos
: provinciales dissidii causas dixerint, et prius uxores
: quam judicio damnentur abjecerint, a communione

ecclesiæ, et sancto populi cœtu (pro eo quod fidem A et conjugia maculant) excludantur.

XXVI. Si quis de clericis documenta quibus ecclesiæ possessio firmatur, aut suppressere, aut negare, aut adversariis fortasse tradere damnabili et puniunda obstinatione præsumperit, quidquid per absentiam documentorum damni ecclesiæ illatum est de propriis facultatibus reddant, et communione priventur; hi etiam qui in damno ecclesiæ impie sollicitati a traditoribus aliquid acceperint superiori sententia teneantur.

XXVII. Ut de monachis monasterium novum, nisi episcopo aut permittente aut probante, nullus incipere, aut fundare præsumat. Monachi etiam vagantes ad officium clericatus, nisi eis testimonium abbas suus dederit, nec in civitatibus, nec in parochiis ordinentur. Monachum, nisi abbatis sui aut permissu aut voluntate ad alterum monasterium commigrantem, nullus abbas suscipere aut retinere præsumat, sed ubicunque fuerit, abbati suo auctoritate canonum revocetur, si enim necesse fuerit clericum de monachis ordinari, cum consensu et voluntate abbatis præsumat episcopus.

XXVIII. Monasteria puellarum longius a monasterio monachorum, aut propter insidias diaboli, aut propter oblocutiones hominum collocentur.

XXIX. Libertos legitime a dominis suis factos, ecclesia, si necessitas exigerit, tueatur; quod si quis ante audientiam, aut pervadere, aut exspoliare præsumperit, ab ecclesia repellatur.

XXX. Et quia convenit ordinem ecclesiæ ab omnibus æqualiter custodiri, studendum est ut ubique (sicut fit) et post antiphonas collectiones per ordinem ab episcopis vel presbyteris dici, et hymnos matutinos vel vespertinos decantari diebus omnibus, et in conclusione matutinarum vel vespertinarum missarum post hymnos capitella de psalmis dici, et plebem collecta oratione ad vesperam ab episcopo cum benedictione dimitti.

XXXI. Placuit etiam ut (sicut plerumque fit) quicunque odio, aut longinqua inter se lite dissenserint, et ad pacem revocari diutina intentione nequiverit, a civitatis primitus sacerdotibus arguantur; qui si inimicitias deponere perniciose intentione noluerint, de ecclesiæ cœtu justissima excommunicatione pellantur. D

XXXII. Clericus nec quemquam præsumat apud sæculariæm judicem, episcopo non permittente, pulsare, sed si pulsatus fuerit, non respondeat, nec proponat, nec audeat criminale negotium in judicio sæculari proponere. Si quis vero sæcularium per calumniam ecclesiam, aut clerum fatigare tentaverit, et victus fuerit, ab ecclesiæ liminibus et a catholicorum communione (si digne pœnituerit) coerceatur.

XXXIII. Episcopus qui filios aut nepotes non habens alium quam ecclesiam reliquit hæredem, si quid de ecclesia, non in ecclesiæ causa aut necessitate insumperit, quod distraxit, aut donavit, irritum habeatur.

XXXIV. Judæi (quorum perfidia frequenter vomitum redit) si ad legem catholicam venerint, octo menses inter catechumenos et limen introeant, et si pura fide noscuntur tunc demum baptismatis gratiam mereantur si casu aliquo periculum infirmitatis intra primum tempus incurrerint, et desperati fuerint, zentur.

XXXV. Si episcopus metropolitanus ad cævinciales episcopos epistolas direxerit, in eos ad ordinationem summi pontificis, aut ad dum invitat, postpositis omnibus, excepta firmitate corporis, aut præceptione regia ad tutum diem adesse non differant, quod si def (sicut prisca canonum præcepit auctoritas, us B proxima synodum, a charitate fratrum, et e communione priventur.

XXXVI. Clerici etiam omnes qui ecclesiæ ter vigilanterque deserviunt, stipendia sanctoribus debita secundum servitii sui meritum ordinationem a sacerdotibus consequantur.

XXXVII. Itaque censuimus homicidas et testes a communione ecclesiastica submovendos pœnitentiæ satisfactione crimina diluerint.

XXXVIII. Clericis sine commendatitiis et episcopi sui licentia non pateat evagandi. In quoque præsentis sententiæ forma servetur; verborum increpatio non emendaverit, etiam ribus statuimus coerceri. Servandum quomachis, ne eis ad solitarias cellulas licongregatione discedere, nisi forte probat emeritos labores, aut propter infirmitatis sitatem asperior abbatis regula remittatur ita demum fiet ut intra eadem monasterii manentes tamen sub abbatis potestate, se habere cellulas permittantur; abbatibus singulis diversas cellulas, aut plura monasterie non liceat, nisi tantum propter incursum tilitatis intra muros receptaculo collocare.

XXXIX. Presbyteri, diacones, subdiacones deinceps quibus ducendi uxores licentia nec etiam alienarum nuptiarum evitent convivia, cœtibus misceantur ubi amatoriam cantantur, pia, aut obsceni motus corporum, choris et nibus efferuntur, ne auditus, et obtutus sacriteriis deputatus turpium spectaculorum atque borum contagione polluantur.

XL. Omnes deinceps clerici sive laici Jud convivia evitent, nec eos ad convivium excipiat, quia cum apud Christianos cibis cibus non utuntur, indignum est atque sacrilegum cibos a Christianis sumi, cum ea quæ (A permittente) nos sumimus, ab illis judicemunda, ac si inferiores incipient esse Ch quam Judæi, si nos quæ ab illis apponuntur v illi vero a nobis oblata contemnant.

XLI. Ante omnia clericis vitetur ebrietas omnium vitiorum fomes ac nutrix est. Itaque quem ebrium fuisse constiterit, ut ordo pati

triginta dierum spatio communione statuiamus submovendum, aut corporali subdendum supplicio.

XLII. Et ne id fortasse videatur omissum, quod maxime fidem catholicæ religionis infestat, quod aliquanti clerici sive laici student auguriis, et sub nomine fictæ religionis, quas sanctorum sortes vocant, divinationis scientiam profitentur, aut quarumcunque scripturarum inspectione permittunt, hoc quicumque clericus vel laicus detectus fuerit, vel consulere vel docere, ab ecclesia habeatur *extraneus*.

XLIII. De pœnitentibus id placuit observare, quod sancti Patres nostri synodali sententia censuerunt, ut nullus de his clericus ordinetur, et qui jam sunt per ignorantiam ordinati, aut sicut bigami, aut inter nuptiarum maritos locum teneant, ministrare diaconis consecrare altare presbyter non præsumat.

XLIV. Benedictionem super plebem in ecclesia fundere, aut pœnitentem in ecclesia benedicere presbytero penitus non licebit.

XLV. Terrulas aut vineolas exiguas ecclesiæ minus utiles, aut longe positas parvas episcopus sine consilio fratrum (si necessitas fuerit) distrahendi habeat potestatem.

XLVI. Fugitivi domos suas, aut familias deserentes, qui etiamsi revocati fuerint, aut si ita illi meruerint, distrahantur.

XLVII. Missas die Dominica sæcularibus totas tenere speciali ordine præcipimus, ita ut ante benedictionem sacerdotis egredi populus non præsumat, qui si fecerint, ab episcopo publice confundantur.

XLVIII. Ut de rebus episcopi propriis vel acquisitis, vel quidquid episcopus de suo proprio habet, hæredibus suis si voluerit derelinquat, quidquid vero de provisione ecclesiæ suæ fuerit, sive de agris, sive de frugibus, sive de oblationibus, omnia jure ecclesiæ reservare censuimus.

XLIX. Diacones vel presbyteri in parochia constituti de rebus ecclesiæ sibi creditis nihil audeant commutare, vendere vel donare, quia res sacratæ Deo esse noscuntur. Similiter et sacerdotes nihil de rebus ecclesiæ sibi commissæ (ut superius comprehensum est) alienare præsumant; quod si fecerint convicti in consilio, et ab honore depositi, de suo aliud restituant quantum visi sunt præsumpsisse. Sane si quis pro qualibet conditione de rebus ecclesiæ aliquid alienare præsumperit, si de suo proprio tantum ecclesiæ contulerit quantum visus est abstulisse, tunc demum istud stare licebit, libertos tamen quos sacerdotes vel diaconos de ecclesia sibi commissa facere voluerint actus ecclesiæ prosequi jubemus, quod si facere contempserint, placuit eos ad proprium reverti servitium.

L. Si episcopus, presbyter aut diaconus capitale crimen commiserit, aut chartam falsaverit, aut testimonium falsum dixerit, ab officii honore depositus in monasterium retrudatur, et ibi tantummodo quandiu vixerit laicam communionem accipiat.

LI. Si episcopus condito testamento aliquid de ecclesiastici juris proprietate legaverit, aliter non valebit, nisi tantum de juris proprii facultate suppleverit.

LII. Presbytero aut diacono, vel clerico sine antistitis sui epistolis ambulanti, communionem nullus impendat.

LIII. Quidquid parochiarum presbyter de ecclesiastici juris possessione distraxerit inane habeatur, et vacuum, venditore comparantis et auctione vendentis.

LIV. Presbyter dum diocesim tenet, de his quæ emerit ad ecclesiæ nomen scripturam faciat, aut ab ejus quam tenet ecclesiæ ordinatione discedat.

LV. Episcopis, presbyteris, diaconibus canes ad venandum, aut accipitres habere non liceat: quod si quis talium personarum in hac voluntate detectus fuerit, si episcopus est tribus mensibus se suspendat a communione, presbyter duobus mensibus se absteineat, diaconus vero ab omni officio vel communione cessabit.

LVI. In venditionibus, quas abbates facere præsumunt, hæc forma servetur, ut quidquid sine episcopi notitia venditum fuerit, ad potestatem episcopi revocetur, mancipia vero monachis donata ab abbate non liceat manumitti, injustum enim putamus, ut monachis quotidianum rurale opus facientibus, servi eorum libertatis otio potiantur.

LVI. Unum abbatem duobus monasteriis interdicitur præsidere.

LVIII. Cellulas novas, aut congregatiunculas monachorum absque notitia episcopi prohibemus institui.

LIX. Clerici quilibet quæcunque diuturnitate temporis de ecclesiæ remuneratione possederint, in jus proprium præscriptione temporis non vocentur, dummodo pateat ecclesiæ rem fuisse, ne videantur etiam episcopi administrationes prolixas, aut precatorias cum ordinati sunt facere debuisse, aut diu retentas facultates in jus proprietatis suæ posse transcribere.

LX. Lapsis, id est qui in catholica fide baptizati sunt, si prævaricatione damnabili post in hæresim transierint, grandem redeundi difficultatem sanxit antiquitas, quibus nos annorum multitudine breviate pœnitentiam biennii conditione infrascriptæ observationis imponimus, ut præscripto biennio, tertio sine relaxatione jejument, et ecclesiam studeant frequentare, in pœnitentium loco standi et orandi humilitatem ita noverint observandam, ut etiam ipsi cum catechumeni egredi commonentur, abscedant, hoc si observare voluerint constituto tempore admittendis ad altarium observatio relaxetur; quod si ardua vel dura forte putaverint, statuta præteritorum canonum implere debebunt.

LXI. De incestis conjunctionibus nihil prorsus veniæ reservamus, nisi cum adulterium separatione sanaverint, incestos vero nullo conjugii nomine deputandos, quos etiam designare funestum est, hos

enim censemus esse si quis relictam fratris quæ pene prius soror exstiterat carnali conjunctione polluerit. Si quis frater germanam uxorem acceperit, si quis novercam duxerit, si quis consobrinæ se sociaverit, si quis relictæ vel filiæ avunculi misceatur, aut patri filiæ vel privignæ suæ, aut qui ex propria consanguinitate aliquam, aut quam consanguineus habuit concubitu, polluat, aut duxerit uxorem. Quos omnes et olim atque sub hac constitutione incestos esse non dubitamus, et inter catechumenos usque ad legitimam satisfactionem manere et orare præcipimus, quod ita præsentī tempore prohibemus, ut ea quæ sunt hactenus instituta, non dissolvamus. Sane quibus conjunctio illicita interdicitur, habebunt ineundi melioris conjugii libertatem.

LXII. Si quis servum proprium sine conscientia judicis occiderit, excommunicatione vel pœnitentia biennii reatum sanguinis emendabit.

LXIII. Ut cives qui superiorum solemnitatū, id est, Paschæ ac natalis Domini, vel Pentecostes festivitātibus cum episcopis interesse neglexerint (cum in civitatibus communionis vel benedictionis accipiendæ causa positos se nosse debeant), triennio a communione priventur ecclesiæ.

LXIV. Si quis in clero constitutus ab ecclesia sua diebus solemnibus defuerit, id est, nativitate Domini, Epiphania, Pascha, vel Pentecoste, dum potius singulari lucro studeat, quam servitio suo parere, convenit ut triennio a communione suspendatur. Similiter diaconus vel presbyter si tres hebdomadas ab ecclesia sua defuerit, huic damnationi succumbat.

LXV. Quoniam non oportet diaconem sede sentē presbytero, sed ex jussione presbyteri similiter autem honorificetur diaconus a r inferioribus et omnibus clericis.

LXVI. Quoniam non oportet in sacros m licentiam habere in secretarium, quod Græ conicon appellant, ingredi, et vasa con Dominica.

LXVII. Quoniam non oportet cum omnibu ticiis miscere connubia, vel filios vel filias d potius accipere, si tamen profitentur Christi turos esse et catholicos.

LXVIII. Quoniam non oportet ministros al clericos magos et incantatores esse, aut face dicunt, phylacteria, quæ sunt magna oblig animarum, hos autem qui talibus utuntur, pr ecclesia jussimus.

LXIX. Seditarios nunquam ordinandos c sicut nec usurarios, vel injuriarum suarum

LXX. Clericum scurrilem et verbis turpib larem, ab officio retrahendum.

LXXI. Synodum etiam secundum constit trum etiam annis singulis placuit congrega niam cum pace dimittimus gratias Deo r orantes ejus clementiam, ut hæc eadem fæ honorem Domini multos per annos possim Cæsarius in Christi nomine episcopus juxta i universis coepiscopis meis mecum scrip placuit instituta Patrum secutus, his diffinit annuens sub die quinto Kalendas Septembr scripsi, similiter et alii subscripserunt.

Explicit concilium Agathense.

INCIPIUNT CAPITULA CONCILII AURELIANENSIS.

1. De homicidis et adulteris et furibus, si ad ecclesiam confugerint.

2. De raptoribus ad ecclesiam confugientibus.

3. De servis si ad ecclesiam confugerint.

4. De eo qui ab episcopo aliquid repetit, ut pro ipsa conventionē ab ecclesia non privetur.

5. Si episcopus servum alterius clericum fecerit.

6. Si diaconus aut presbyter crimen capitale commiserit.

7. De his qui pœnitentiam violaverunt.

8. Si presbyter aut diaconus se pro reatu aliquo ab Eucharistia suspenderit.

9. Si relictæ presbyteri aut diaconi alii se conjunxerit.

10. De his quæ in altario offeruntur.

11. De his quæ a fidelibus in parochianis ecclesiis offeruntur.

12. Ut episcopus et pauperes et infirmos tueatur.

13. Ut basilicæ in cujus territorio sunt, in ejus episcopi maneant potestate.

14. De incestis, ut excommunicentur.

15. Ut abbates in potestate episcoporum de monachis vagis.

16. Ut monachi oratorio vel zonis non utantur.

17. Si monachus uxorem duxerit.

18. Ut monachus sine permissu episcopi batis cellulas non construat.

19. Si episcopis cuiquam terrulas præ excolendas sine præjudicio juris ecclesiæ tentur.

20. Ut ante Pascha quadragesima teneatur.

21. Ut nullus civium festivitates majores celebret.

22. Ut populus ante completam missam edictionem acceptam egredi non præsumat.

23. Ut litanie ante Ascensionem Domini celebrantur.

24. De clericis qui ad officium venire conunt.

25. De familiaritate extraneorum mulierum attendunt.

27. Quod episcopus die Dominica ab ecclesia non debet.

INCIPIT CONCILIUM AURELIANENSE.

Triginta episcoporum.

Cum auctore Deo in Aurelianensi urbe fuisset **A** concilium summorum antistitum congregatum, communi omnium collatione complacuit, ut hoc quod **verbis** statuerunt, etiam Scripturæ testimonio **roborentur**.

CAP. I. Id constituimus observandum quod ecclesiastici canones decreverunt, et lex Romana constituit, ut ab ecclesiæ atris, vel domo episcopi reos abstrahere omnino non liceat, sed nec alteri consignari, nisi ad Evangelia datis sacramentis de morte, et debilitate, et omnium pœnarum genere sint securi, ita ut ei cui reus fuerit criminus de satisfactione conveniat; quod si sua sacramenta convictus fuerit violasse, reus perjurii, non solum a communione ecclesiæ, vel omnium clericorum, verumetiam a catholicorum convivio separetur. Quod si is cui reus **B** est, noluerit, intentione faciente componi, et ipse reus de ecclesia actus timore discesserit, ab ecclesiæ clericis non queratur.

II. De raptoribus autem id constituendum esse censuimus, ut si ad ecclesiam raptor cum rapta confugerit, et feminam ipsam violentiam pertulisse constiterit, statim liberetur de potestate raptoris, et raptor mortis vel pœnarum impunitate concessa aut serviendi conditioni subjectus sit, aut redimendi se liberam habeat facultatem. Si vero quæ rapitur patrem habere constiterit, et puella raptori consenserit, potestati patris excusata reddatur, et raptor a patre superiori conditionis satisfactioni teneatur obnoxius.

III. Servus qui ad ecclesiam confugerit pro qualibet culpa, si domino pro admissa culpa sacramentum susceperit, statim ad servitium domini sui redire cogatur, et postea quod dato sacramento **98** domino fuerit consignatus, si aliquid pœnæ pro eadem culpa a qua excusatur probatus fuerit pertulisse, pro contemptu Ecclesiæ, et prævaricatione fidei a communione, et convivio catholicorum extraneus habeatur, si vero servus pro culpa sua ab Ecclesia defensatus sacramenta Domini clericis exigentibus de impunitate perceperit, exire nolentem a domino liceat occupari.

IV. Si quis ab episcopo suo, vel de ecclesia, vel de proprio jure crediderit aliquid ad repetendum, si nihil convitii aut criminationis objecerit, eum pro **D** sola contentione a communione ecclesiæ non liceat submoverti.

V. Si servus absente vel nesciente domino, episcopo sciente quod servus diaconus aut presbyter fuerit ordinatus, ipso in clericatus officio permanente, episcopus eum domino duplici satisfactione compenset. Si vero episcopus eum servum nescierit, qui testimonium perhibent, aut eum supplicaverint ordinari simili redhibitioni teneantur obnoxii.

VI. Si diaconi, aut presbyteri crimen capitale commiserint, simul et ab officio et communione pellantur.

VII. De his qui suscepta pœnitentia religionem suæ professionis obliti ad sæcularia relabuntur, placuit eos et a communione suspendi, et ab omnium catholicorum convivii separari; quod si post interdictum cum eis quisquam præsumperit manducare, et ipse communione privetur.

VIII. Si diaconus vel presbyter pro reatu suo se ab altaris communione sub pœnitentis professione submovertint, sic quoque si alii defuerint, et causa certæ necessitatis exoritur, poscentem baptismum liceat baptizare.

IX. Si se cuicumque mulier duplici conjugio presbyteri vel diaconi relicta conjunxerit, aut castigati separentur, aut certe si in criminum intentione perstiterint pari excommunicatione plectantur.

X. Antiquos canones relegentes priora statuta credimus renovanda, ut de his quæ in altario oblatione fidei conferuntur, medietatem episcopus sibi vindicet, et medietatem sibi dispensandam secundum gradus clerus accipiat, tam de prædiis quam de omni commoditate in episcoporum potestate durantibus.

XI. De his quæ parochiis in terris, vineis, mancipiis, atque peculiis quicumque fideles obtulerint antiquorum canonum statuta servant, et omnia in episcopi potestate consistant, de his tamen quæ in altario accesserint, tertia fideliter episcopis deferantur.

XII. Episcopus pauperibus, vel infirmis, qui debilitate faciente non possunt suis manibus laborare, victum et vestimentum in quantum possibilitas habuerit, largiatur.

XIII. Omnes basilicæ quæ per diversa loca constructæ sunt vel quotidie construuntur placuit, secundum priorum canonum regulam, ut in eis episcopi territorio in cujus positæ sunt, potestate consistant.

XIV. Ne superstes frater torum defuncti fratris ascendat, nec se quisque amissæ uxoris sorori audeat sociare, quod qui fecerint, ecclesiastica distributione feriantur.

XV. Abbates pro humilitate religionis in episcoporum potestate consistant, et si quid extra regulam fecerint ab episcopis corrigantur, qui semel in anno in loco ubi episcopus elegerit, accepta vocatione convenient, monachi autem abbatibus omni obedientia et devotione subiaceant. Quod si quis per contumaciam exstiterit indevotus, aut per aliqua loca vagari, aut peculiare aliquid habere præsumperit, omnia quæ acquisierit, ab abbatibus auferantur secundum regulam monasterio profutura, ipsi autem

qui fuerant pervagati, ubi inventi fuerint, cum auxilio episcopi tanquam fugaces sub custodia revocentur, et reum se ille abbas futurum esse cognoscat qui in hujusmodi personis non regulari animadversione dixerit, vel qui susceperit monachum alienum.

XVI. Monacho orarium in monasterio vel zonas habere non liceat.

XVII. Et si postea uxori fuerit sociatus tantæ prævaricationis reus, nunquam ecclesiastici gradus officium sortiatur.

XVIII. Nullus monachus congregatione monasterii derelicta ambitionis et vanitatis impulsu, cellulam construere sine episcopi permissione, vel abbatis sui voluntate præsumat.

XIX. Si episcopus humanitatis intuitu, mancipiola, vineolas, vel terrulas clericis vel monachis præstiterit excolendas, vel pro tempore tenendas, etiam si longa transisse annorum spatia comprobentur, nec nullum ecclesia præjudicium patiat, sæcularis legis scriptio, quæ ecclesiæ aliquid impediat, apponatur.

XX. Id sacerdotibus omnibus est decretum, ut ante Paschæ solemnitatem non quinquagesima, sed quadragesima, teneatur.

XXI. Ut nulli civium Paschæ, natalis Domini, vel quadragesimæ solemnia in villa liceat celebrare, nisi quem infirmitas probabitur tenuisse.

Hucusque concilia Galliæ.

SEQUUNTUR CONCILIA HISPANIÆ

INCIPIUNT CAPITULA CONCILII ELIBERTINI.

1. De his qui post baptismum idolis sacrificant. 2. De sacerdotibus gentilium qui post baptismum immolaverunt. 3. De eisdem si idolis tantum munus dederint. 4. De eisdem si catechumeni adhuc immolant quando baptizabuntur. 5. Si domina per zelum ancillam occiderit. 6. Si quicumque per militiam hominem interfecerit. 7. De pœnitentibus mœchiæ si rursus peccaverint. 8. De feminis quæ adulteros maritos relinquunt, et aliis nubunt. 9. De feminis quæ, relictis viris suis, aliis nubunt. 10. De relicta catechumeni si alterum duxerit. 11. De relicta catechumena si graviter ægrota-	<p>C 16. De puellis fidelibus, ne infidelit-
gantur.</p> <p>17. De eis qui filias sacerdotibus gen-
jungunt.</p> <p>18. De sacerdotibus et ministris si mor-
rint.</p> <p>19. De clericis negotia vel nundinas s-</p> <p>20. De clericis et laicis usurariis.</p> <p>21. De his qui tardius ad ecclesiam ac-</p> <p>22. De catholicis in hæresim transeunt
revertuntur.</p> <p>23. De temporibus jejuniorum.</p> <p>24. De his qui peregre baptizantur, u-
non veniant.</p> <p>25. De epistolis communicatoriis conf-</p> <p>26. De hoc ut omni sabbato jejunetur</p> <p>27. De clericis ut extraneam mulier
non habeant.</p> <p>28. De oblationibus eorum qui non co-</p> <p>29. De energumenis qualiter habeantur</p> <p>30. De his qui post lavacrum mœchat
nec subdiacones fiant.</p> |
|--|--|

31. De adolescentibus qui post lavacrum mœchati sunt.
32. De excommunicationis presbyteris, ut in necessitate communionem dent.
33. De episcopis et ministris, ut ab uxoribus abstineant.
34. Ne cerei cœmeteriis incendantur.
35. Ne feminae in cœmeteriis pervigilant.
36. Ne picturae in ecclesiae fiant.
37. De energumenis baptizandis.
38. Ut in necessitate, et fideles baptizent.
39. Ne de hoc quod idololatratum est, fideles accipiant.
40. Ut prohibeant domini idola colere servis.
41. De his qui ad fidem veniunt, quomodo baptizentur.
42. De celebratione Pentecostes.
43. De meretricibus paganis si convertuntur.
44. De catechumenis qui ecclesiam non frequentant.
45. De fidelibus si apostataverint quoad poenitentiam.
46. De eo qui uxorem habet, si saepius mœchatur.
- 99 47. De baptizandis ut nihil accipiant clerici.
48. De frugibus fidelium, ne a Judæis benedicantur.
49. De Christianis qui cum Judæis vescuntur.
50. De hæreticis ut ad clerum non promoveantur.
51. De his qui in ecclesia libellos famosos ponunt.
52. De episcopis qui excommunicato alieno communicant.
53. De parentibus qui fidem sponsaliorum frangunt.
54. De sacerdotibus gentilium qui jam non sacrificant.
55. De magistratibus et dominantibus.
56. De his qui vestimenta ad ornandam pompam dederint.
57. De his qui communicatorias litteras portant.
58. De fidelibus ne ad Capitolium causa sacrificandi, ascendant.
59. De his qui destruentes idola occiduntur.
60. De his qui duabus sororibus copulantur.
61. De auguribus et pantomimis si convertantur.
62. De uxoribus quæ filios de adulteris necant.
63. De feminis quæ usque ad mortem cum alienis viris adulterantur.
64. De adulteris uxoribus clericorum.
65. De his qui privignas suas ducunt.
66. De conjugio catechumenæ feminae.
- B 67. De catechumena adultera quæ filium necat.
68. De viris conjugatis postea in adulterium lapsis.
69. De feminis quæ consciis maritis adulterantur.
70. De stupratoribus puerorum.
71. De viduis mœchis si eundem postea maritum duxerint.
72. De delatoribus.
73. De falsis testibus.
74. De his qui sacerdotes accusant, nec probant.
75. De diaconibus si ante honorem peccasse probentur.
76. De baptizatis qui nondum confirmati moriuntur.
- C 77. De fidelibus conjugatis si cum Judæa vel gentili mœchati sint.
78. De his qui tabula ludunt.
79. De libertis.
80. De feminarum epistolis.

INCIPIT CONCILIUM ELIBERTINUM.

Decem et novem episcoporum, tempore Constantini.

Cum convenissent sancti et religiosi episcopi in **D** ecclesia Elibertina, hoc est, Felix episcopus Aquitanus, Consciis episcopus Cordubensis, Savinus episcopus Spalensis, Camerinus episcopus Tacitanus, Sinagius episcopus Pegrensis, Secundinus episcopus Catalensis, Pardiis episcopus Mentasanus, Flavianus episcopus Elibertinus, Catonus episcopus Corsitanus, Liberius episcopus Emeritanus, Valerius episcopus Cæsaraugustanus, Decentius episcopus Legionensis, Melantius episcopus Toletanus, Januarius episcopus de Sibliaria, Vincentius episcopus Ossolobensis, Quintianus episcopus Elborensis, Successus episcopus de Elicroca, Euticianus episcopus Bastilanus, Patricius episcopus Malacitanus, residentibus etiam triginta sex presbyteris astantibus diaconibus, et omni plebe, universi episcopi dixerunt.

CAP. I. Placuit ut quicumque post fidem baptismi

salutaris, adulta ætate ad templum idoli idololatraturus accesserit, et fecerit quod est crimen, nec in finem eum ad communionem suscipere.

II. Flamines qui post fidem lavacri et regenerationis sacrificaverint, eo quod geminaverint scelera accedente homicidio, vel triplicaverint facinus coherente mœchia, placuit eos nec in finem accipere communionem.

III. Item flamines qui non immolaverunt, sed munus tantum dederunt, eo quod se a funestis abstinuerunt sacrificiis, placuit in finem eis præstare communionem, acta tamen legitima poenitentia. Item ipsi si post poenitentiam fuerint mœchati, placuit ulterius eis non esse dandam communionem, ne lusisse de Dominica communionem videantur.

IV. Item flamines si fuerint catechumeni, et se a sacrificiis abstinuerunt, post triennii tempora placuit ad baptismum admitti debere.

V. Si qua femina, furore zeli accensa, flagellis **A** neque hæreticis dare placuit, eo quod nulls verberaverit ancillam suam, ita ut intra tertium esse societas fidelis cum infideli. Si contra i diem animam cum cruciatu effundat, eo quod incertum fecerint, parentes abstinere per quinque placet.

VI. Si quis vero maleficio interficiat alterum, eo quod sine idololatria perficere scelus non potuit, nec in finem impartendam esse illi communionem.

VII. Si quis forte fidelis post lapsum mœchiæ post tempora constituta acta pœnitentia denuo fuerit fornicatus, placuit eum nec in finem habere communionem.

VIII. Item feminae quæ nulla præcedente causa **B** reliquerunt viros suos, et alteris se copulaverunt, nec in finem accipiant communionem.

IX. Item fidelis femina quæ adulterum maritum reliquerit fidelem, et alterum duxerit, prohibeatur ne ducat; si autem duxerit, non prius accipiat communionem, quam is quem reliquerit de sæculo exierit, nisi necessitas infirmatis dare compulerit.

X. Si ea quam catechumenus reliquit, duxerit maritum, potest ad fontem lavacri admitti, hoc et circa feminas catechumenas erit observandum. Quod si fuerit, quæ ducitur ab eo qui uxorem inculpatam reliquit, et cum scierit illum ab uxore quam sine causa reliquit, placuit huiusmodi in finem dare communionem.

XI. Intra quinquennii autem tempora catechumena **C** si graviter fuerit infirmata, addendum ei baptismum placuit non denegari.

XII. Pater vel parens vel quælibet fidelis si lenocinium exercuerit, eo quod alienum vendiderit corpus vel potius suum, placuit eam nec in finem accipere communionem.

XIII. Virgines quæ se Deo dedicaverunt, si pactum perdididerint virginitatis, atque eadem libidini servierint, non intelligentes quod amiserint, placuit nec in fine dandam eis esse communionem; quod si semetipsas penituerint, quod infirmitate corporis lapsæ fuerint, etiam tempore vitæ suæ huiusmodi feminae egerint pœnitentiam, et abstinerint se a coitu, eo quod lapsæ potius videantur, placuit eas **D** in fine communionem accipere debere.

XIV. Virgines quæ virginitatem suam non custodierint, si eosdem qui eas violaverunt duxerint et tenuerint maritos, eo quod solas nuptias violaverint, post annum sine pœnitentia reconciliari debebunt, vel si alios cognoverint viros, eo quod mœchatae sint, placuit per quinquennii tempora acta legitima pœnitentia admitti eas ad communionem.

XV. Propter copiam puellarum gentilibus minime in matrimonium dandæ sunt virgines Christianæ, ne ætas in flore tumens in adulterio resolvatur animæ.

XVI. Hæreticis qui errant ab Ecclesia catholica nec ipsis catholicas dandas puellas, sed neque Judæis,

XVII. Si qui forte sacerdotibus idolorum suas junxerint, placuit nec in finem eis d communionem.

XVIII. Episcopi, presbyteri, diacones, si in sterio positi, detecti fuerint, quod sint m placuit, et propter scandalum, et propter nef crimen, nec in finem eos communionem a debere.

XIX. Episcopi, presbyteri, et diaconi, d suis negotiandi causa non discedant, nec c euntes provincias quæstuosas nundinas sec **B** Sane ad victum sibi conquirendum aut filit libertum, aut mercenarium, aut amicum, aut libet mittant, et si voluerint negotiari, intraciam negotientur.

XX. Si quis clericorum deditus fuerit usurpere, placuit degradari, et abstineri. Si qui laicus accepisse probatur usuras, et pro correptus jam cessaturum, nec ulterius exac placet ei veniam tribui. Si vero in ea ini duraverit, ab ecclesia sciat se esse projiciend

XXI. Si quis in civitate positus, tres Do ecclesiam non accesserit, pauco tempore absti ut correptus esse videatur.

XXII. Si quis de catholica Ecclesia ad h transitum fecerit, rursusque ad Ecclesiam **C** rerit, placuit huic pœnitentiam non esse de dam, eo quod cognoverit peccatum suum, quod decem annis agat pœnitentiam, cui post annos præstari communitio debet. Si vero i fuerint transducti quod non suo vitio pecc incunctanter recipi debeant.

XXIII. Jejunii super abstinencias per s menses placuit celebrari exceptis diebus c mensium Julii et Augusti ob eorundem i tatem.

XXIV. Omnes qui peregre fuerint bapti quod eorum minime sit cognita vita, placuit rum non esse promovendos in alienis provin

XXV. Omnis qui attulerit litteras conf sublato nomine confessoris, eo quod sub hac **D** gloria partim concutiant simplices, com tortiæ ei dandæ sunt litteræ.

XXVI. Errorem placuit corrigi, ut omni die jejunium super positionem celebremus.

100 XXVII. Episcopus vel quilibet cleric aut sororem, aut filiam virginem dicatam **D** tum secum habeat, extraneam vero nequaquam habeat.

XXVIII. Episcopum placuit ab eo qui ne municat, munera accipere non debere.

XXIX. Energumenum qui ab erratico spiri gitatur, huius nomen neque ad altare cum o esse recitandum, neque permittendum ut su in ecclesia ministret.

XXX. Subdiaconem eum ordinari non debere qui in adolescentia sua fuerit mœchatus, eo quod postmodum per subscriptionem ad altiore gradum non sit promovendus; si autem aliqui sunt in præteritum ordinati, amoveantur.

XXXI. Adolescentes qui post fidem lavacri salutaris fuerint mœchati, cum duxerint uxores acta legitima pœnitentia, placuit ad communionem eos admitti debere.

XXXII. Si quis gravi lapsu in ruinam mortis inciderit, placuit agere pœnitentiam non debere sine episcopi consultu, sed potius apud episcopum agat, cogente tamen infirmitate. Non est presbyterorum, diaconorum, communionem talibus præstare debere, nisi eis iusserit episcopus.

XXXIII. Placuit in totum præscribere episcopis, B presbyteris, diaconibus, ac subdiaconibus positus in ministerio abstinere se a conjugibus suis, et non generare filios. Quod quicumque fecerit, ab honore clericatus exterminetur.

XXXIV. Cereos per diem placuit in cœmeterio non incendi, inquietandi enim sanctorum spiritus non sunt. Qui hæc non observaverint, arceantur ab Ecclesiæ communionem.

XXXV. Placuit prohiberi ne feminæ in cœmeterio perigilent, eo quod sæpe sub obtentu orationis scelera latenter committant.

XXXVI. Placuit picturas in ecclesia esse non debere, ne quod colitur aut adoratur in parietibus depingatur.

XXXVII. Eos qui a spiritibus immundis vexantur, C si in fine mortis fuerint, constituti baptizari placet. Si vero fideles fuerint, dandam eis esse communionem. Prohibendum etiam ne lucernas publice accendant: si facere contra interdictum voluerint, abstinere a communionem.

XXXVIII. Peregre navigantes aut si in ecclesia in proximo non fuerint, posse fidelem qui lavacrum suum integrum habet, nec sit biganius, baptizare in necessitate infirmitatis positum catechumenum, ita ut si supervixerit ad episcopum eum perducatur, ut per manus impositionem perfici possit.

Gentiles si in infirmitate desideraverint sibi manus imponi, si fuerit eorum ex aliqua parte honesta vita, placuit eis manum imponi, et fieri Christianos. D

XXXIX. Placuit prohiberi, ut cum rationes suas accipiunt possessores, quidquid ad idolum datum fuerit, acceptum non inferant. Si vero post interdictum fecerint, per quinquentennii spatia temporis a communionem esse arcendos.

XL. Admonere placuit fideles, ut quantum possunt prohibeant, ne idola in domibus suis habeant. Si vero vim metuunt servorum, vel seipos puros conservent. Si non fecerint, alieni ab Ecclesia habeantur.

XLI. Eos qui ad primam credulitatis fidem accedunt (si bonæ fuerint conversationis) intra bidentium temporis placuit ad baptismi gratiam admitti

debere, nisi infirmitate compellente coegerit ratio vel socio subvenire periclitanti, vel gratiam postulanti.

XLII. Pravam institutionem emendari placuit juxta auctoritatem Scripturarum, ut cuncti diem Pentecostes celebremus; quod qui non fecerit, quasi novam hæresim induxisse notetur.

XLIII. Meretrix quæ aliquando fuerit, et postea habuerit maritum, si postmodum ad credulitatem venerit, incunctanter placuit esse recipiendam.

XLIV. Qui aliquando fuerit catechumenus per infinita tempora, et nunquam ad ecclesiam accesserit: si eum de clero quisquam agnoverit voluisse esse Christianum, aut testes aliqui extiterint fideles, placuit baptismum ei non negari, eo quod in vetere homine deliquisse videatur.

XLV. Si quis fidelis apostata per infinita tempora ad ecclesiam non accesserit, si tamen aliquando fuerit reversus, nec fuerit idololatra, post decem annos placuit eum communionem accipere.

XLVI. Si quis fidelis habens uxorem, non semel sed sæpe fuerit mœchatus, in finem mortis est conveniendus. Quod si se promiserit cessaturum, detur ei communicatio; si resuscitatus rursus fuerit mœchatus, placuit ulterius non edere eum de communionem pacis.

XLVII. Emendare placuit, ut hi qui baptizantur (ut fieri solebat) nummos in concham non mittant ne sacerdos quod gratis accepit pretio distrahere videatur, neque pedes eorum lavandi sunt a sacerdotibus vel clericis.

XLVIII. Admonere placuit possessores ut non patiantur fructus suos quos a Deo percipiunt, cum gratiarum actione a Judæis benedici, ne nostram et infirmam faciant benedictionem. Si quis post interdictum facere usurpaverit, penitus ab Ecclesia abjiciatur.

XLIX. Si vero aliquis clericus sive fidelis fuerit, qui cum Judæis cibum sumpserit, placuit eum a communionem abstinere, ut debeat emendari.

L. Ex omni hæresi qui ad nos fidelis venerit minime est ad clerum promovendus, vel si qui sunt in præteritum ordinati, sine dubio deponentur.

LI. Si qui inventi fuerint libellos famosos in ecclesia ponere, anathematizentur.

LII. Placuit cunctis, ut ab eo episcopo quis recipiat communionem, a quo abstentus in crimine aliquo fuerit. Quod si aliquis episcopus præsumpserit eum admittere illo adhuc minime sciente vel consentiente a quo fuerat communionem privatus, sciat se hujusmodi causas inter fratres esse cum status sui periculo præstaturum.

LIII. Si qui parentes fidem fregerint sponsaliorum triennii tempore, abstineant se a communionem. Si tamen iidem sponsus vel sponsa in gravi crimine fuerint deprehensi, excusati erunt parentes. Si vero in eodem vitio et polluerint se consentiendo, superior sententia servetur.

LIV. Sacerdotes qui tantum sacrificantium coronam portant, nec sacrificant, nec de suis sumptibus

aliquid idolis præstant, placuit post biennium accipere communionem.

LIV. Magistratum vero, anno quo agit duumviratum, prohibere placet ut se ab ecclesia cohibeat.

LVI. Matronæ vel earum mariti vestimenta sua ad ornandum sæculariter pompam non dent, et si fecerint triennii tempore abstineant.

LVII. Placuit ubicunque, et maxime in eo loco in quo primæ cathedræ constitutus est episcopus, ut interrogentur hi qui communicatorias litteras tradunt, an omnia recta habeant et suo testimonio comprobent.

LVIII. Prohibendum ne quis Christianus, aut Gentilis, ad idolum Capitolii sacrificandi causa ascendat et videat. Quod si fecerit pari crimine teneatur; si fuerit fidelis, post decem annos acta pœnitentia recipiatur.

LIX. Si quis idola fregerit, et ibidem fuerit occisus, quia in Evangelio non est scriptum, neque invenitur ab apostolis unquam factum, placuit in numerum eum non recipi martyrum.

LX. Si quis post obitum uxoris suæ sororem ejus duxerit, et ipsa sit fidelis, quinquennio a communione placuit abstinere, nisi forte velocius dari pacem necessitas coegerit infirmitatis.

LXI. Si augur aut pantomimus credere voluerint, placuit ut prius artibus suis renuntient et tunc demum suscipiantur, ita ut ulterius non revertantur. Quod si facere contra interdictum tentaverint, proijciantur ab Ecclesia.

LXII. Si qua mulier per adulterium absente marito conceperit, idque post facinus occiderit, placuit ei nec in finem dandam esse communionem, eo quod geminaverit scelus.

LXIII. Si qua mulier usque in finem mortis suæ cum alieno fuerit viro mœchata, placuit nec in finem dandam esse communionem. Si vero eum reliquerit, post decem annos recipi ad communionem acta legitima pœnitentia.

LXIV. Si cujus clerici uxor fuerit mœchata, et sciat eam maritus suus mœchari, et eam non statim projecit, nec in finem accipiat communionem, ne ab his qui exemplum bonæ conversationis esse debent videantur magisteria scelerum procedere.

LXV. Si quis privignam suam duxerit uxorem, eo quod sit incestus, placuit nec in finem dandam esse communionem.

LXVI. Prohibendum ne qua fidelis vel catechumena, aut comicos, aut viros scenicos habeat, quæcunque hoc fecerit a communione arceatur.

LXVII. Catechumena si per adulterium conceperit, et conceptum necaverit, placuit eam in fine baptizari.

LXVIII. Si quis forte habens uxorem semel fuerit lapsus, placuit eum quinquennio agere debere pœnitentiam, et sic reconciliari, nisi necessitatis coegerit ante tempus dare communionem; hoc et circa feminas observandum.

LXIX. Si conscio marito fuerit mœchata, placuit nec in finem dandam ei communionem, si eam cum scierit adultera tempore in domo sua retinuit.

101 LXX. Stupratoribus puerorum ne dandam esse communionem.

LXXI. Si qua vidua fuerit mœchata, et postea habuerit maritum, post quinquennium acta legitima pœnitentia, placuit eam reconciliari. Si alium duxerit, relicto illi finem dandam esse communionem, vel si fidelis quem acceperit, communionem non nisi post decem annos acta legitima pœnitentia infirmitas coegerit velocius dare communionem.

LXXII. Delator si quis exstiterit fidelis delationem ejus aliquis fuerit proscriptus, factus, placuit eum nec in finem accipere communionem. Si levior causa fuerit, intra quinque annos accipere poterit communionem. Si catechumena fuerit, post quinquennium tempora admitti baptismum.

LXXIII. Falsus testis prout crimen est, si tamen non fuerit mortis quod objecit, non potuerit, nec in fine dandam ei esse communionem. Si autem non probaverit in conventu delationem, placuit per quinquennium abstinere.

LXXIV. Si quis autem episcopum, presbyterum vel diaconem falsis criminibus appetierit, non potuerit, nec in fine dandam ei esse communionem.

LXXV. Si quis diaconum se permiserit et postea fuerit in crimine detectus, non potuerit aliquando commiserit, si sponte fuerit placuit eum acta legitima pœnitentia post decem annos accipere communionem. Quod si alius detectus fuerit, non potuerit accipere communionem laicam debere.

LXXVI. Si quis diaconus regens plebem in synagoga vel presbytero aliquos baptizaverit, eos per benedictionem perficere debet; quod si de sæculo recesserit, sub fide qua quis baptizatus est poterit esse justus.

LXXVII. Si quis fidelis habens uxorem gentilem vel gentili fuerit mœchatus, a communione arceatur. Quod si alius eum detexerit, post decem annos acta legitima pœnitentia poterit sociari communioni.

LXXVIII. Si quis fidelis, alea, id est tabula, placuit eum abstinere, et si emendatus fuerit, post annum poterit communionem reconciliari.

LXXIX. Prohibendum ut liberti, quorum in sæculo fuerint, ad clerum non provehantur.

LXXX. Ne feminæ suo potius, absque nominibus, laicis scribere audeant qui fideles vel litteras alicujus pacificas ad suum solent accipiant.

Explicit concilium Elibertinum

INCIPIUNT CAPITULA CONCILII TARRACONENSIS.

1. Ut etiam ad proximas sanguinis cum testimonio clerici vadant.
 2. Ut clericis emendi vilius, vel vendendi charius non permittatur licentia.
 3. Ut quantum clericus præstiterit, tantum recipiat.
 4. Ut nullus episcopus vel infra positus die Dominica causas judicare præsumat.
 5. Ut qui in metropolitana civitate episcopus non fuerit ordinatus, post duos menses se metropolitano præsentet.
 6. Ut episcopus qui a metropolitano commonitus ad synodum non venerit, excommunicetur.
 7. Ut diœcesani clerici septimanas teneant, et die sabbato omnes in unum conveniant.
8. Ut annis singulis episcopi diœcesim visitent, et non plus quam tertiam partem de parochiis accipiant.
 9. De clericis et ostiariis qui adulteris mulieribus admiscetur, ut probibeantur.
 10. Ut nullus episcopus pro judiciis munera accipiat.
 11. Ut monachus missus alicubi ministerium clericatus agere non præsumat, nec negotiator existat.
 12. Ut si episcopus intestatus obierit, inventarium de rebus ejus clerici faciant, et nullus exinde aliquid auferat.
 13. Ut episcopus diœcesanos presbyteros, et quosdam ex laicis moneat litteris convenire.

B

INCIPIT CONCILIUM TARRACONENSE.

Decem episcoporum; æra XLIV.

In nomine Christi habita synodus Tarracone, anno 6 Theodorici regis, consulatu Petri, sub die octavo Idus Novembris. Antiquorum Patrum statuta de his censis videntur, quæ in tempore, aut ad illos relicta pervenerunt, aut acta certe testimonio proprio comprobaverunt; cujus rei et nos sequentes exemplum, illa quæ non fiunt placuit observanda decernere, aut præterita absque ambage custodiantur, et præsentia hac observatione sint firma. Igitur cum in unum periter convenissemus in urbem Tarraconensem quæ est metropolitana observantissime fundata, titulos superannexos conscripsimus observandos.

CAP. I. De his quibus cura properante proximitatem habere permittitur, ut ea cautela earum necessitates sustentent, ut pietatis beneficia quæ eis sunt necessaria a longius præbeant. Ipsi vero pro visendis eis cum ingressi fuerint clerici salutatione recurrant, nec ibi faciant mansionem. Qui tamen non ad earum visitationem pergunt, testem solatii sui fide et actione ante probatum adhibeant secum. Si quis hæc a nobis statuta contempserit, si clericus est loci sui dignitate privetur. Si vero religiosus vel monachus, in cella monasterii inclusus pœnitentiæ lamentis incumbat, ubi singulari afflictione panis et aquæ victum ex abbatis ordinatione percipiat.

II. Canonum statutis firmatum est, ut quicumque in clero esse voluerit, emendi vilius, vel vendendi charius studio non utatur. Certe si voluerit exercere, prohibeatur a clero.

III. Si quis clericus solidum in necessitate præstiterit, hoc de vino vel frumento accipiat, quod mercandi causa tempore statuto decretum est vendere. Cæterum si speciem non habuerit necessariam, ipsum quod dedit sine ullo augmento recipiat.

IV. Ut nulli episcoporum aut presbyterorum vel clericorum, die Dominico propositum cujuscunque causæ negotium audeant judicare, nisi hoc tantum ut Deo statuta solemniter peragant, cæteris vero diebus cohibentibus personis illa quæ justa sunt habeant licentiam judicandi exceptis criminalibus negotiis.

V. Si quis in metropolitana civitate non fuerit episcopus ordinatus, postea quam suscepta benedictione per metropolitani litteras honorem fuerit episcopi adeptus, id optimum esse decrevimus, ut postmodum statuto tempore, id est impletis duobus mensibus se metropolitani sui præsentet aspectibus, ut ab illo monitis ecclesiasticis instructus, plenius quid observare debeat recognoscat. Quod si forte hoc implere neglexerit, in synodo increpatus a fratribus corrigatur. Et si forte infirmitate aliqua ne hoc impleat fuerit impeditus, hoc suis litteris metropolitano indicare procuret.

VI. Si quis episcoporum commonitus a metropolitano ad synodum nulla gravi intercedente necessitate corporali venire contempserit, sicut statuta Patrum censuerunt, usque ad futurum concilium cunctorum episcoporum charitatis communionem privetur.

VII. De diœcesanis ecclesiis vel clero id placuit definiri, ut presbyteri vel diaconi, qui inibi constituti sunt cum clericis septimanas observent, id est, ut presbyteri unam faciant hebdomadam, qua expleta succedat diaconus ei similiter, ea conditione servata ut omnis clerus die sabbati ad vesperam sit paratus, quo facilius die Dominico solemnitas cum omni præsentia celebretur, ita tamen ut omnibus diebus vespere et matutinas celebrent, quia desistente clero, quod est pessimum, comperimus in basilicis nec lu-

minaria ministrari. Si qui sane negligentiae vitio hæc **A** aliquod ministerium ecclesiasticum præsumat prohibemus, nisi forte cum abbatis imperio ter ut nullus eorum, id est monachorum, negotii susceptor vel executor existat, nisi monasterii exposcit utilitas, abbate sibi nihî imperante, canonum ante omnia Gallicano his constitutione servata.

VIII. Multorum causa experientia magistrante reperimus nonnullas diœcesanas ecclesias destitutas. Ob quam rem hac constitutione decrevimus, ut antiquæ consuetudinis ordo servetur, et annuis vicibus ab episcopo diœceses visitentur, et si qua forte basilica reperta fuerit destituta, ordinatione ipsius reparari præcipiatur, quia tertiâ ex omnibus antiqua traditione ut accipiatur ab episcopis, novimus statutum.

IX. Si quis lectorum adulteræ mulieris voluerit misceri vel adhærere consortio, aut relinquat adulteram, aut a clero habeatur extraneus. Simili sententiâ ostiariorium punietur lascivia.

X. Observandum quoque decrevimus, ne quis sacerdotum vel clericorum more sæcularium iudicum audeat accipere pro impensis patrociniis munera, nisi forte in ecclesiis oblata gratuita, quæ non favore muneris videantur accepta, sed collatione devotionis illata. Quod si quæsitâ probatur accipere, veluti exactor fenoris, aut usurarum possessor, secundum statuta Patrum se noverit degradandum.

XI. Monachi a monasterio foras egredientes ne

XII. Sicubi defunctus fuerit episcopus **int** post defunctionem ejus a presbyteris et dia de rebus ipsius inventarium fideliter conscr minimo usque ad maximum, id est, utensil omni suppellectile, ita tamen ut si quis **exi** præsumpsisse aliquid vel occulte fuerit tulus victus, secundum furti tenorem restituat u

XIII. Epistolæ tales per partes a metro **B** sunt dirigendæ, ut non solum a cathedralibus siæ presbyteris, verumetiam diœcesanis ad co trahant, et aliquos de filiis ecclesiæ sæcularibus secum adducere debeant. Joannes in Christi episcopus Tarraconensis civitatis, constitutic nobis conscriptis subscripsi. Paulus in Chr mine episcopus subscripsi, et coepiscopus : psi. Fortunianus subscripsi. Agricius sul Orontius subscripsi. Vincentius subscripsi subscripsi. Emidius subscripsi. Nibridius sul

INCIPIUNT CAPITULA CONCILII GERUNDENSIS.

- 1 Ut unaquæque provincia in officio unum ordi **C** nem teneat.
2. Ut litanîæ post Pentecosten a quinta feria usque in sabbato celebrentur.
3. De secundis litanîis faciendis Kalendis Novembris.
4. Ut Pascha tantum et Pentecoste baptismum detur, exceptis his qui in languore consistunt.
5. Ut unius diei infans, si in discrimine est, baptizetur.
6. Ut quis sine uxoribus ordinantur, extra **extre** domo non habeant.
7. Ne laici qui viduam aut dimissam acci in clero non admittantur.
8. De his qui publice pœnitentiam noii piunt, sed tantum viaticum ut in clero veantur.
9. Ut omnibus diebus horis vespertinis et nis oratio Dominica dicatur.

INCIPIT CONCILIUM GERUNDENSE.

Anno 7 Theodorici regis, septimo Idus Junii, Agapeto III consule.

CAP. I. Ut institutio missarum sicut in metropo **D** litana ecclesia agitur, ita in Dei nomine in omni Tarraconensi provincia, tam ipsius missæ ordo quam psallendi vel ministrandi consuetudo servetur.

II. Ut expleta solemnitate Pentecostes, in sequenti septimana a quinta feria in sabbatum, per hoc tri-duum abstinentia celebretur.

III. Item, secunda litania facienda est Kalendis Novembris, ea tamen conditione servata, ut in iisdem diebus Dominica intercesserit, in alia hebdomada secundum prioris abstinentiæ observantiam a quinta feria incipiatur, et in sabbato vespere missa facta finiatur, quibus tamen diebus a carnibus et vino decrevimus abstinendum.

IV. De catechumenis baptizandis id statui **statu** ut in Paschæ solemnitate, vel Pentecostes ac zandum veniant. Cæteris solemnitatibus infu tummodo debeant baptizari, quibus quicunq pore convenit baptismum non negari.

V. De parvulis qui immaturo utero editi **editi** sunt, ut si infirmi, ut assolet, fuerit maternum non appetunt, etiam eadem die c sunt, si oblata fuerint, baptizentur.

VI. De his qui sine uxoribus ordinantur **ordinantur** et alias domus habent, habito secum pro vitæ co tione patre in testimonium, non per quam feminei sexus personam eorum substantia g tur, sed per puerum, aut per amicum domu debeant ordinare, nisi matrem, aut sororem i

ut secundum priorum canonum statuta **A** subdiderit, si prohibitis vitis non detinetur obnoxius, personas, eorum debeat confutari sub- admittatur ad clerum.

is de laicis post uxorem aliam cujus-
ditionis cognoverit mulierem, in clero
admittatur.

ero qui ægritudinis languore depressus
benedictionem quam viatico deputamus
nionem acceperit, et postmodum recon-
put pœnitentiæ in ecclesia publice non

IX. Id semper placuit observari omnibus diebus,
ut post matutinas et vespervas oratio Dominica a sa-
cerdote proferatur. Joannes in Christi nomine epi-
scopus subscripsi. Fortunianus episcopus subscripsi.
Paulus episcopus subscripsi. Agricius episcopus sub-
scripsi. Emidius episcopus subscripsi. Nibridius
episcopus subscripsi. Orontius episcopus subscripsi.

Explicit concilium Gerundense.

INCIPIUNT CAPITULA CONCILII CÆSARAUGUSTANI.

inæ fideles a virorum clericorum cœtibus **B**
eucharistiam in ecclesia accipit, et ibi
nsumit, anathematizetur.
us Dominicis nullus jejunet, nec diebus
næ ab ecclesia se absentet.
us hebdomadis quæ sunt ante Epipha-
lesia nemo recedat.

5. Ut qui a suis episcopis communionem privantur,
ab aliis non recipiantur.

6. Ut clericus qui propter luxum monachus volue-
rit esse, excommunicetur.

7. Ut doctoris sibi nomen quis non imponat, cui
concessum non est.

8. Ut ante quadraginta annos sanctimoniales vir-
gines non velentur.

INCIPIT CONCILIUM CÆSARAUGUSTANUM

Duodecim episcoporum.

onas Octobris Cæsaraugusta in secreta- **C**
bus episcopis, Siradio, Delphino, Raticio,
rgentio, Lucio, Italio, Splendino, Vale-
io, Caterio et Italio, ab universis dictum
tur sententiæ; Lucius episcopus legit.

nulieres omnes Ecclesiæ catholicæ fideles
lienorum lectione et cœtibus separentur,
legentes alii studio vel docendi, vel di-
niant, quoniam et hoc Apostolus jubet.
episcopis dictum est anathema futuros
ncilii sententiam non observaverint.

igit : Eucharistiæ gratiam si quis proba-
non consumpsisse in ecclesia, anathema
uum. Ab universis episcopis dictum est :

igit : Ne quis jejunet die Dominica causa **D**
it persuasionis, aut subreptionis, nec
iarum diebus ab ecclesiis fideles desint,
in latibulis cubitorum ac montium qui
ibus perseverant, sed exemplum et præ-
diant sacerdotum, et ad alienas nullas
conventuum causas conveniant. Ab uni-
pis dictum est : Anathema sit qui hoc

legit : Viginti et uno die, id est, a xvi
Januarii usque in diem Epiphaniæ qui
lus Januarii, continuis diebus nulli liceat

de ecclesia absentare in domibus, nec sedere ad
villam, nec montes petere, nec nudis pedibus ince-
dere, sed concurrere ad ecclesiam. Quod qui non
observaverit de susceptis, anathema sit in perpet-
uum. Ab universis episcopis dictum est : Anathema
sit.

V. Item dictum est, ut hi qui per disciplinam, aut
sententiam episcopi ab Ecclesia fuerint separati ab
aliis episcopis non sint recipiendi; quod si scientes
fecerint, non habeant communionem. Ab universis
episcopis dictum est : Qui hoc commiserit, episcopo-
rum non habeat communionem.

VI. Item legit : Si quis clericus propter luxum va-
nitatisque præsumptum de officio sponte dices-
serit ac velut observatorem legis monachum videri
se maluerit esse quam clericum, ita de Ecclesia re-
pellendum, ut nisi rogando atque obsecrando pluri-
mis temporibus satisfecerit, non recipiatur. Ab uni-
versis episcopis dictum est : Ita fiat.

VII. Item lectum est : Ne quis doctoris nomen sibi
imponat, præter has personas quibus concessum
est, secundum quod scriptum est. Ab universis epi-
scopis dictum est : Placet.

VIII. Item lectum est : Non velandas esse virgines
quæ se Deo voverunt, nisi quadraginta annorum
probata ætate, quam sacerdos comprobaverit. Ab
universis episcopis dictum est : Placet.

INCIPIUNT CAPITULA CONCILII ILERDENSIS.

qui altario ministrant, ut a sanguine ho-
lineant.

2. De his qui abortivum faciunt, vel natos suos
exstingunt.

3. De monachis, ut clerici ordinentur cum voluntate abbatis, et quum monasterio offeruntur non auferantur, et de basilicis quas laici fecerint.

4. De incestis, ut quādiu in scelere sunt inter catechumenos habeantur.

5. De his qui altario serviunt, si subito in fragilitatem carnis inciderint.

6. De eo qui viduæ pœnitenti vel religiosæ virgini stuprum intulerit.

7. De his qui sacramento se obligant, ne ad pacem redeant.

8. Si clericus servum vel discipulum de ecclesia traxerit, ut pœnitentiam agat.

9. De his qui rebaptizati sunt, quantum pœniteant.

A 10. De his qui jubente episcopo remissa ecclesia exire contemnunt.

11. De clericis qui in mutuam cædem punt.

12. De his qui contra canones ordinati deponantur.

13. De catholicis qui filios suos hæreticis ptismati tradiderunt.

14. De catholicis, ut cum rebaptizatis nosentur.

15. Ut clerici, cum extraneis mulieribus bitent.

16. Cum sacerdos moritur, quid de rebus observetur.

INCIPIT CONCILIUM ILERDENSE HABITUM.

Habitu anno duodecimo Theodorici regis, octavo Idus Augusti.

CAP. I. De his clericis qui in obsessionibus necessitate positi fuerint, id statutum est ut qui altario ministrant, et Christi corpus et sanguinem tradunt, vel vasa sacra officio deputata contrectant, ut ab omni humano sanguine etiam hostili se abstineant; quod si in hoc inciderint, duobus annis, tam officio quam communione priventur, ita ut duobus annis, vigiliis, jejuniis, orationibus et eleemosynis pro viribus quas Dominus donaverit expientur, et ita demum officio **103** vel communioni reddantur, ea tamen ratione ne ulterius ad officia potiora provehantur. Quod si infinito tempore negligentiores circa salutem suam existerint, protelandi ipsius pœnitentiæ tempus in potestate manet sacerdotis.

II. Hi vero qui male conceptos ex adulterio fetus vel editos necare studuerint, vel in ventribus matrum potionibus aliquibus colliserint, in utroque sexu adulteris, post septem annorum curricula communio tribuatur, ita tamen ut omni tempore vitæ suæ fletibus et humilitati insistant. Si vero clerici fuerint, officium eis ministrandi recuperare non liceat, attamen in choro psallentium a tempore receptæ communionis intersint ipsis beneficiis. In exitu tantum, si facinora sua omni tempore vitæ suæ defleverint, communio eis tribuatur.

III. De monachis id observari placuit, quod synodus Agathensis noscitur decrevisse, hoc tantummodo adjiciendo, ut cum pro Ecclesiæ utilitate aliquos episcopus probaverit in clericatus officio promovendos, cum abbatis voluntate debeant ordinari. Ea vero quæ in jure monasterii de facultatibus offeruntur, in nullo dicecesana lege ab episcopis contingantur. Si autem ex laicis quisquam a se factam basilicam consecrari desiderat, nequaquam eam sub monasterii specie ubi congregatio non colligitur, vel regula ab episcopo non constituitur, a dicecesana lege audeat segregare.

IV. De his qui se incestus pollutione comman-

culant, placuit quousque in ipso detes illicito carnis contubernio perseverant, nissas tantum catechumenorum in ecclesia mittantur, cum quibus etiam nec cibum ullum Christianorum, sicut Apostolus oportet.

V. Si qui altario Dei deserviunt, si silenda carnis fragilitate corruerint, et respiciente digne pœnituerint, ita ut in corpore cordis contriti sacrificium Deo maneat in potestate pontificis vel veracitotus non diu suspendere, vel desidiosos ptempore ab Ecclesiæ corpore segregare, ita ut sic officiorum loca recipiant, ne potalia officia ulterius promoveri; quod sivelut canes ad vomitum reversi fuerint, lum dignitate officii careant, sed etiam communionem, nisi in exitu, non percipiant.

C VI. Qui pœnitenti viduæ, vel virgini stuprum intulerit, si se ab eo sequestrare pariter a communionem Christianorum et segregetur. Si vero illa quæ vim pertulit ad religionem redierit, in illo solo sententia exnicationis teneatur, quoad usque publicateat.

VII. Qui sacramento se obligaverit, ut cum quolibet ad pacem nullo modo redeat, jurio uno anno a communionem sanguinis et Domini segregatus, reatum suum eleemosynibus, et quantis potuerit jejuniis, absolvat; tatem vero, quæ operit multitudinem pecceleriter venire festinet.

D VIII. Nullus clericorum servum aut discipulum ad ecclesiam confugientem extrahere vel flagellare præsumat; quod si fecerit, don pœniteat, a loco cui honorem non deditur.

IX. De his qui in prævaricationem rebaptizati aliqua necessitate vel tormento delapsi sint

eos illa Nicænae synodi statuta servantur prævaricatoribus censita esse noscuntur, id septem annis inter catechumenos orant, et ter catholicos, et postea moderatione et ia episcopi fidelibus in oblatione eucharistiæ nident.

si jubente sacerdote pro quacunque culpa in exire contempserit, pro noxa contumaciæ accipiat ad veniam.

qui clerici in mutuam cædem proruperint, ignitas officiorum in tali excessu contumelulerit, a pontifice districtius vindicetur.

Qui contra decreta canonum indiscrete clerice nunc ordinaverunt, eis Dominus, vel ecclesiastica charitas ignoscat. A modo vero si usu proruperint, decretum canonum quod iam audeant observetur, vel qui deinceps fuerint, deponantur; hi vero qui tales hærdinati sunt, nullo tempore promoveantur. Catholicus qui filios suos in hæresi baptululerit, oblatio illius in ecclesia nullatenus ar.

Cum rebaptizatis fideles religiosi nec in cibo ent.

amiliarietatem extranearum mulierum licet sancti Patres antiquis monitionibus præceplesiis evitandam, id nunc tamen nobis visum qui talis probabitur, si post primam et secommonitionem se emendare neglexerit, vitio perseverat, officii sui dignitate privid si Deo juvante correxerit, sancto ministaretur.

Licet de re hujusmodi quam constituere ordinatione decernimus præca auctoritas canon siluerit, sed evidenti sanctione præcepjuscumque ecclesiæ pontifice defuncto non pro libitu suo, in earum rerum direptionem iens dereliquit quisquam irruat, domumque it, sed sacerdos qui exsequiarum tempore nua quæ ad utilitatem et conservationem it debeat diligenti circumspectione munire,

tamen quia ipsa sanctio, quod pejus est, a multis clericis cognoscitur violari, ita ut non jubente sacerdote expectorato affectu, totaque disciplinæ severitate posthabita, immaniter quæ in domo pontificali reperiuntur invadunt et abradunt: ideo nunc hæc hujus placiti constitutione inter nos censoria placuit custodiri, ut defuncto antistite vel etiam adhuc in supremis agente, nullus clericorum cujuslibet ordinis, officii, gradusve sit, quidquam de domo præsumat, vel quod de utilitate instrumenti domus esse agnoscitur, id est mobilis et immobilis, rei ecclesiasticæ conetur invadere, nihil furto, nihil dolo suppressens, auferens atque abscondens, sed is cui domus commissa est subjectis sibi cum consilio uno vel duobus fidelissimis, omnia ad tempus pontificis substituendi debeat conservare, vel his qui in domo inveniuntur clericis consuetam alimoniam administrare.

Substitutus autem antistes susceptæ sedis commoda ordinabit, velut Deus imperavit ut eis uti cum his debeat quos cognoverit disciplinæ et charitati prædecessoris sui fideliter paruisse. Quod si quisquam post hæc cujuslibet ordinis, ut superius dictum est, quacunque clericus occasione de omni facultate quippiam probatus fuerit abstulisse vel forsitan dolo aliquo sumpsisse, reus sacrilegii prolixiori anathemate condemnetur, et vix quoque peregrina ei communio concedatur, quia durum est ut hi quos constat in servitio Domini cum primæ sedis antistite desudasse, ab his qui suarum rerum incubitatores atque vagantes fuisse cognoscuntur despecti aliquatenus erucientur. Sergius in Christi nomine episcopus has constitutiones, secundum quod nobis cum fratribus Deo inspirante complacuit, relegi et subscripsi; Justus in Christi nomine subscripsi; Joannes in Christi nomine episcopus subscripsi; Petrus in Christi nomine episcopus subscripsi; Marulio in Christi nomine episcopus subscripsi; Taurus in Christi nomine episcopus subscripsi; Febrorius in Christi nomine episcopus subscripsi; Gratus in Christi nomine episcopus directus a domino meo Stephano episcopo his constitutionibus interfui et subscripsi.

INCIPIUNT CAPITULA CONCILII VALENTINI.

Evangelium post Apostolum legatur.

defuncto episcopo de rebus ipsius, vel ecclelus quidquam præsumat invadere.

propinqui morientis episcopi de rebus ejus arpent sine metropolitani et comprovincia-scientia.

4. De exsequiis morientis episcopi, et qualiter lumetur.

5. De vagis et inobedientibus clericis.

6. Ut clericum alienum nullus ordinet, nec sit clericus qui non spondeat locum ubi sit delegatus.

INCIPIT CONCILIUM VALENTINUM.

Sex episcoporum, dxxxiii habitum anno 15 Theodorici regis.

. Anno quinto decimo Theodorici regis sub ndo Nonas Decembris, in nomine Domini

nostri Jesu Christi Valentino concilio congregato, dum ecclesiasticas regulas tractaremus antiquos canones

relegentes, inter cætera hoc esse censuimus observandum, ut sacrosancta Evangelia ante munus illationem in missa catechumenorum in ordine lectionum post legantur, quatenus salutaria præcepta Domini nostri Jesu Christi, vel sermones sacerdotis non solum fideles, sed etiam catechumeni ac penitentes, et omnes qui e diverso sunt, audire licitum habeant, sic enim pontificum prædicatione audita nonnullos attractos ad fidem evidentem scimus.

II. Hoc etiam placuit, ut episcopo a sæculo jubente Domino accersito, clerici ab omni omnino suppellectili, vel quæcunque sunt in domo ecclesiæ, vel episcopi in libris, speciebus, utensilibus, vasculis, frugibus, gregibus, animalibus, vel omni omnino re rapaces manus absteineant, et nihil latronum more diripiant. Qui si canonum auctoritate prohibiti aliqua pervaserint metropolitani, vel omnium comprovincialium sacerdotum districtione coacti in pristinum statum omnia redintegrare cogantur, ut nihil antistiti vel dispensatori futuro necessariorum sub hac justa constitutione depereat. Quod ut confidentius justitia manente servetur, secundum Regiensissynodi constituta, episcopo e corpore recedente, vicinior illi accedat episcopus, qui ex more exsequiis celebratis, statim ecclesiæ ipsius curam districtissime gerat ne quid ante ordinationem futuri pontificis remanentium clericorum subversioni vel direptioni jam liceat, ita ut, perspectis omnibus, inspectio certior, descriptio fidelissima 104, si fieri potest, intra octavas defuncti sub diligentia præsentis episcopi peragatur. Dehinc ad metropolitani notitiam habita ordinate districtio deferatur, ut ejus electione talis persona ordinandæ domus ecclesiasticæ procuretur, quæ vel consueta clericis stipendia dispenset, et creditarum sibi rerum, si forsitan tarditas in episcopo ordinando successerit, metropolitano congruis temporibus reddere possit rationem, ut sub hac salubri constitutione clerici stipendiis suis omnino contenti labores non diripiant episcopi decedentis, et in vacuam ecclesiæ domum futurus pontifex non sine dolore succedat, sed magis de prædecessoris sui dimisso possit et ipse gaudere, et aliis ministrare.

III. Simili quoque modo parentibus et propinquis decedentis episcopi, si intestatus obierit denuntietur, ut sine metropolitani vel comprovincialium sacerdotum conscientia, nihil de rebus defuncti occupare pertentent, ne forte cum hæreditariis rebus etiam aliqua ad ecclesiam pertinentia vel permista usurpent, sed usque ad ordinationem futuri expectent antistitis, aut certe, si longum fuerit, ad metropolitani, ut dictum est, ordinationem recurrant. Si quis autem contemptor divini timoris contra hæc sancta synodica clericus quisque vel laicus venire improba mente tentaverit, et communione, et con-

A sortio privetur Ecclesiæ, quia durum est ut ad illam conveniat quam expoliare non metuit, nisi forte spiritu meliore correptus dum a præsumptione cessaverit, recuperet indulgentiam. Si autem rationabiliter modesteque unusquisque repetit quod sibijure debetur, ei absque aliqua animadversione metropolitano vel cui injunxerit, aut res, aut ratio non negetur. Hos autem omnes constringunt, quæ tam in præteritum quam in futurum res ecclesiæ episcopi usurpantes diriperint.

IV. Illud etiam provido consilio decernentes, quia sæpe sanctorum antistitum per absentiam commendatoris episcopi exsequiæ differuntur, ita ut veneranda pontificis membra dum tardius funerantur injuriæ omnino subjaceant, episcopus qui post mortem fratris ad sepeliendum eum solet invitatus occurrere, infirmum magis et adhuc in corpore positum admonitus visitare non differat, ut aut de revelatione sacerdotis amplius gaudeat, aut certe de ordinatione domus suæ fratrem admoneat, ejusque probabilem voluntatem in effectum transmittat ac recedentem a sæculo, oblatum in ejus commendatione sacrificium Deo offerens, mox sepulturæ tradat diligentissime et superius constituta canonice non differat adimplere. Si autem, ut fieri solet, antistes repentino obitu decesserit, et collimitanei sacerdotes de longinquo minime adesse potuerint, uno die tantum cum sua nocte exanimatum corpusculum sacerdotis maneat, nec sine fratrum ac religiosorum frequentia, vel psallentium excubatione servatum, a presbyteris cum omni diligentia in loco conditum seorsum non statim humetur, sed honorifice commendetur, donec sine mora invitato undecunque pontifice, ab ipso, ut condecet, solemniter tumuletur, ut et injuriæ tollatur occasio, et mos antiquus in sepeliendis sacerdotibus observetur.

V. Illoc etiam placuit, ut vagus atque instabilis clericus, sive etiam in diaconi ministerio vel presbyteri officio constitutus, si episcopi a quo ordinatus est præceptis non obedierit, ut in delegata sibi ecclesia officium dependat assiduam quousque in vitio permanserit, et communione et honore privetur.

VI. Ut nullus alienum clericum secundum decreta canonum sine consensu episcopi sui audeat ordinare, sed nec ullum sanctorum sacerdotum quisquam ordinet, qui localem se futurum primitus non spondiderit, ut per hæc nulla a regula vel disciplina ecclesiastica deviare permittatur impune. Celsivus in Christi nomine episcopus subscripsi. Setabius episcopus subscripsi. Benagius episcopus subscripsi, Ampelius episcopus subscripsi. Sallustius archidiaconus vicarius domini mei Marcelli episcopi, subscripsi.

INCIPIUNT CAPITULA CONCILII TOLETANI PRIMI.

1. De presbyteris et diaconibus si post ordinationem filios genuerint.

2. Ut penitens, si necessitas cogat, lector aut ostiarius fiat.

his qui viduas acceperint, ne diaconi efficiantur. Subdiaconus si defuncta uxore aliam duxerit, si cujuslibet ordinis clericus tardius ad euenierit, deponatur. religiosa puella virorum familiaritatem in clericis habeat. clericus cujus uxor peccaverit præter necem em habeat distringendi eam, et cum ea non sumat. eo qui post baptismum militaverit, ut ad nullam professa vel vidua, absente sacerdote, in sacerdotale officium vel lucernale impleat. nullus obligatum cuiquam absque consensu vel patroni clericum faciat. si quis potentem exspoliaverit quemlibet et te episcopo non reddiderit, excommunicetur.

12. Ut nullus clericus ab episcopo recedat et ad alium se transferat.
 13. De his qui in ecclesiam intrant, et non communicant, ut excommunicentur.
 14. De eo qui acceperit eucharistiam, et non sumpserit, ut sacrilegus repellatur.
 15. De his qui excommunicantur a sacerdotibus, ut nullus ad eos accedat.
 16. Ut devota si adulterata fuerit decem annos pœniteat; si maritum duxerit, non permittendam ad pœnitentiam, nisi maritus decesserit.
 17. De eo qui uxorem habet, si concubinam habuerit, non communicet.
 18. Si vidua episcopi, presbyteri, vel diaconi, maritum acceperit.
 19. Si sacerdotis, vel diaconi, filia religiosa peccaverit, in fine tantum communicet.
 20. Ut nullus præter episcopum chrisma conficiat.
 21. De regulis fidei catholicæ contra Priscillianos.

INCIPIT CONCILIUM PRIMUM TOLETANUM

decem et octo episcoporum, tempore Honorii et Arcadii, Stilicone consule, habitum.

presentibus episcopis in ecclesia Toletana, id est Marcellino, Alitiano, Aphrodisio, Olympo, Severo, Astutio, Hilario, Lampadio, Exuperantio, Sereno, Floro, Leporio, Lampiade, Gallia, Lucentio. His conventus iis Celenis actus est, isti sunt qui in aliis diversis Priscilliani sectatores, et hæresim truxerat libellarem dedere sententiam. Conventus presbyteris, astantibus diaconibus, et qui intererant concilio congregatis, Patronus dixit: Quoniam singuli cœpimus in ecclesiis facere diversa, et inde tanta scandala usque ad schisma perveniunt, si placet, si concilio decernamus quid ab omnibus in ordinandis clericis sit sequendum. Mihi placet constitutum primitus Nicæni concilii esse servandum, nec ab hoc esse recedendum. Universi episcopi dixerunt: Hoc nobis placet, quis cognitis gestis Nicæni concilii aliud statutum est facere præsumperit, et non in reverendum putaverit, tunc excommunicatur, nisi per correptionem fratrum emendaverit.

I. Placuit, ut diacones si vel integri, vel continentis vitæ, etiam si uxores habent ministerio constituentur, ita tamen ut si ante interdictum quod per priores ante scopos constitutum est incontinenter cum uxore vixerint, presbyteri honore non cumulentur, quis vero ex presbyteris ante interdictum susceperit, de presbytero ad episcopum mittatur.

II. Placuit, ut pœnitentes non admittantur ad nisi tantum, si necessitas, aut usus exe-

gerit, inter ostiarios deputentur, vel inter lectores, ita ut Evangelia, aut Apostolum non legant. Si qui autem ante ordinati sunt diacones, inter subdiacones habeantur, ita ut manum non imponant, nec sacra contingant. Ex eo vero pœnitente dicimus qui post baptismum, aut pro homicidio, aut pro diversis criminibus gravissimisque peccatis publicam pœnitentiam gerens sub consilio divino fuerit reconciliatus altario.

III. Item constituit sancta synodus, ut lector fidelis si viduam alterius uxorem acceperit, amplius nihil sit, sed semper lector habeatur, aut forte subdiaconus.

IV. Subdiaconus autem defuncta uxore si uxorem aliam duxerit, ab officio in quo ordinatus fuerat removeatur, et habeatur inter ostiarios vel lectores, ita ut Evangelium et Apostolum non legat, propterea ne qui ecclesiæ servierit publicis officiis servire videatur; qui vero tertiam, quod nec dicendum est, acceperit, abstentus biennio postea inter laicos reconciliatus per pœnitentiam communicet.

V. Presbyter, vel diaconus vel subdiaconus, vel quilibet ecclesiæ deputatus clericus, si intra civitatem non fuerit, vel in loco in quo ecclesia est, aut castella, aut vici sunt, aut villæ, si ad ecclesiam, aut ad sacrificium quotidianum non venerit, clericus non habeatur, si castigatus per satisfactionem veniam ab episcopo voluit promereri.

VI. Itemque puella Dei nec familiaritatem habeat cum confessore, aut cum quolibet laico sanguinis alieni, aut convivium sola adeat, nisi ubi seniorum, aut honestorum, aut viduarum honestarumque frequentia, ubi honeste confessor quilibet cum plurimorum testimonio testium convivio interesse possit,

cum lectoribus autem in ipsorum domibus non admittendas penitus nec videndas, nisi forte consanguinea soror sit vel uterina.

VII. Placuit ut si quorumcunque clericorum uxores peccaverint, ne forte licentiam peccandi plus habeant, accipiant mariti earum hanc potestatem præter necem custodiendi, ligandi in domo sua, ad jejunia salutaria, non mortifera, eas cogentes, ita ut invicem sibi clerici pauperes auxilium ferant, si servitia non habeant; cum uxoribus autem ipsis quæ peccaverint, nec cibos sumant, nisi forte ad timorem Dei acta pœnitentia revertantur.

VIII. Si quis post baptismum militaverit, et chlamydem sumpserit, aut cingulum ad necandos fideles, etiam si gravia non admiserit, si ad clerum admissus fuerit diaconi non accipiat dignitatem.

IX. Nulla professa vel vidua absente episcopo vel presbytero in domo sua antiphonas **105** cum confessore vel servo suo faciat; lucernarium vero nisi in ecclesia non legatur, aut si legatur in villa præsentem episcopo vel presbytero vel diacono legatur.

X. Clericos, siquidem obligati sint vel pro æquatione, vel de genere alicujus domus, non ordinandos nisi probatæ vitæ fuerint, et patroui consensus accesserit.

XI. Si quis de potentibus clericum aut quemlibet pauperiorem, aut religiosum expoliaverit, et mandaverit eum ad se venire episcopus ut audiatur et contempserit, invicem mox scripta percurrant per omnes provinciæ episcopos, et quoscunque audire potuerint, ut excommunicatus habeatur ipse donec obediat ut reddat aliena.

XII. Item ut liberum nulli clerico sit discedere ab episcopo suo, et alteri episcopo communicare, ni forte ei quem episcopus alius libenter habeat de hæreticorum schismate discedentem, et ad fidem catholicam revertentem. Si qui autem de catholicis discesserint et communionem eorum, vel palam, vel occulte cum eis qui vel excommunicati sunt, vel per sententiam jam notati fuerint inventi, habeant illorum ad quos ire voluerint, etiam in damnatione, consortium.

XIII. De his qui intrant in ecclesiam, et apprehenduntur nunquam communicare admoneantur. Quod si non communicant, ad pœnitentiam accedant; si communicant, non semper abstineant, si non fecerint, abstineantur.

XIV. Si quis autem acceptam a sacerdote eucharistiam non sumpserit, velut sacrilegus propellatur.

XV. Si quis laicus abstinetur, ad domum ejus, vel clericorum, vel religiosorum, nullus accedat, similiter et clericus, si abstinetur, a clericis devitetur; si quis cum illo colloqui, aut convivari fuerit deprehensus, etiam ipse abstinetur, sed hoc pertineat ad eos clericos qui ejus sunt episcopi, et ad omnes qui commoniti fuerint de eo qui abstinetur, sive laico quolibet sive clerico.

XVI. Devotam peccantem non recipiendam in ecclesiam nisi peccare desierit, et si desinens egerit aptam pœnitentiam decem annis recipiat commu-

nionem, priusquam autem in ecclesiam admittatur ad orationem ad nullius convivium Christianæ mulieris accedat, quod si admissa fuerit, etiam hæc quæ eam receperit habeatur in absentia, corruptorem etiam par pœna constringat. Quæ autem maritum acceperit non admittatur ad pœnitentiam, nisi adhuc ipso vivente marito caste vivere cœperit, aut postquam ipse decesserit.

XVII. Si quis habens uxorem fidelis, si concubinam habeat non communicet. Cæterum is qui non habet uxorem et pro uxore concubinam habet a communionem non repellatur, tamen ut unius mulieris, aut uxoris, aut concubinæ, ut ei placuerit sit conjunctione contentus, alias vero vivens abiciatur, donec desinat et ad pœnitentiam revertatur.

XVIII. Si qua vidua episcopi aut presbyteri, aut diaconi maritum acceperit, nullus clericus, nulla religiosa cum ea convivium sumat, nunquam communicet, morienti tantum ei sacramentum subveniat.

XIX. Episcopi vel presbyteri sive diaconi filia, si devota fuerit et peccaverit, et maritum duxerit, si eam pater vel mater in affectum receperint, a communionem habeantur alieni, pater vero causas in concilio noverit se præstaturum. Mulier autem non admittatur ad communionem, nisi marito defuncto egerit pœnitentiam, si autem vivente eo secesserit et pœnituerit, nullo modo nisi vitæ deficiens accipiat communionem.

XX. Quamvis pene ubique custodiatur, ut absque episcopo chrisma nemo conficiat, tamen quia in aliquibus locis vel provinciis presbyteri dicuntur chrisma conficere, placuit ex hac die nullum alium nisi episcopum chrisma conficere, et per diœcesim destinare, ita ut de singulis ecclesiis ad episcopum antedictam Paschæ diaconi destinentur, aut subdiaconi qui confectum chrisma ab episcopo destinatum ad diem Paschæ possint ad tempus deferre. Episcopus sane certum est quod omni tempore licet chrisma conficere, sine conscientia autem episcopi nihil penitus presbyteri agere præsumant. Statutum verum est diaconum non chrismare, sed presbyterum absente episcopo, præsentem vero non, nisi ab ipso fuerit præceptum. Hujusmodi constitutionem meminerit semper archidiaconus vel præsentibus vel absentibus episcopis suggerendam, ut eam et episcopi custodiant, et presbyteri non relinquunt. Patronus episcopus subscripsi; Marcellus episcopus subscripsi; Afrodisius episcopus subscripsi; Alicianus episcopus subscripsi; Olimpius episcopus subscripsi; Asterius episcopus subscripsi; Lampadius episcopus subscripsi; Serenus episcopus subscripsi; Jocundus episcopus subscripsi; Severus episcopus subscripsi; Leonas episcopus subscripsi; Hilarius episcopus subscripsi; Florus episcopus subscripsi; Leporius episcopus subscripsi; Aurelianus episcopus subscripsi; Eustochius episcopus subscripsi; Lampadius episcopus subscripsi; Exuperantius episcopus subscripsi.

XXI. Regula fidei contra omnes hæreses quæ maxime contra Priscillianistas episcopi Tarracone

haginensis, Lusitani et Beticæ fecerunt ex a
o papæ Leonis, et ad Balconium episcopum
transmiserunt. Ipsi etiam et suprascripta
anonum capitula statuerunt in concilio To-

Assertio fidei ejusdem concilii.

nus in unum verum Deum Patrem omnipo-
et Filium, et Spiritum sanctum, visibilium
t, per quem omnia facta sunt in cœlo et in
num Deum, et unam esse divinæ substantiæ
m. Patrem autem non esse Filium ipsum,
ere Filium qui Pater non sit; Filium non
rem, sed Filium Dei de Patris esse natura;
i quoque esse Paracletum, qui nec Pater sit
ec Filius, sed a Patre Filioque procedens.
ingenitus Pater, genitus Filius, non genitus **B**
us sed a Patre Filioque procedens. Pater est
x hæc audita est de cœlis: « Hic est Filius
lectus, in quo mihi bene complacui, ipsum
Matth. xvii, 5). » Filius est qui ait: « Ego a
ivi, et a Deo veni in hunc mundum (*Jouan.*
» Paracletus est Spiritus de quo Filius ait:
o abiero ad Patrem, Paracletus non veniet
ti, 7). » Hanc Trinitatem personis distinctam
ia unica, virtute et potestate et majestate indi-
i, indifferentem, præter hanc nullam credi-
nam esse naturam, vel angeli, vel spiritus, vel
licujus quæ Deus credatur. Hunc ergo Fi-
Deum natum a Patre, ante omne omnino
im sanctificasse uterum virginis Mariæ, at-
a verum hominem sine virili generatum se-
cepisse, duabus duntaxat naturis, id est dei-
carnis, in unam convenientibus omnino **C**
n, id est Dominum nostrum Jesum Christum.
ginarium corpus, aut phantasmatis alicujus
sse, sed solidum atque verum hunc et esu-
sitisse, et doluisse, et flevisse, et omnes
injurias pertulisse. Postremo a Judæis cru-
et sepultum, et tertia die resurrexisse, con-
a postmodum cum discipulis suis, et qua-
ra post resurrectionem die ad cœlum ascen-
anc filium hominis etiam Filium Dei, et
dei et hominis filium appellamus. Resurre-
vero futuram humanæ credimus carnis,
autem hominis non divinæ esse substantiæ,
Patris, sed creaturam Dei voluntate creatam. **D**

Si quis autem dixerit, aut crediderit a Deo omnipo-
tente mundum hunc factum non fuisse, atque omnia
ejus instrumenta, anathema sit. Si quis dixerit vel
crediderit Filium eundem esse Patrem, vel Paracle-
tum, anathema sit. Si quis dixerit atque crediderit
Deum Patrem eundem esse Filium, vel Paracie-
tum, anathema sit. Si quis dixerit vel crediderit
Paracletum esse, vel Patrem, vel Filium, anathema
sit. Si quis crediderit vel dixerit carnem tantum sine
anima a Filio Dei fuisse susceptam, anathema sit.
Si quis dixerit vel crediderit Christum innascibi-
lem esse, anathema sit. Si quis dixerit vel credide-
rit deitatem nascibilem esse, anathema sit. Si quis
dixerit vel crediderit deitatem Christi convertibilem
fuisse, vel passibilem, anathema sit. Si quis dixerit
vel crediderit alterum Deum esse priscæ legis, alte-
rum Evangeliorum, anathema sit. Si quis dixerit vel
crediderit ab altero Deo mundum factum fuisse, et
non ab eo de quo scriptum est: In principio fecit
Deus cœlum et terram, anathema sit. Si quis dixe-
rit vel crediderit corpora humana non resurgere
post mortem, anathema sit. Si quis dixerit vel cre-
diderit animam humanam Dei portionem, vel Dei
esse substantiam, anathema sit. Si quis dixerit vel
crediderit alias scripturas præter quas Ecclesia
catholica recipit in auctoritate habendas vel esse ve-
nerandas, anathema sit. Si quis dixerit vel credi-
derit deitatis et carnis unam in Christo esse naturam,
anathema sit. Si quis dixerit vel crediderit esse
aliquid quod se extra divinam Trinitatem possit
ostendere, anathema sit. Si quis astrologiæ vel
mathesi existimat esse credendum, anathema sit. Si
quis dixerit vel crediderit conjugia hominum quæ
secundum legem divinam licet habere execrabilia
esse, anathema sit. Si quis dixerit vel crediderit
carnes avium seu pecudum quæ ad escam datæ sunt
non tantum pro castigatione hominum abstinendas,
seu execrandas esse, anathema sit. Si quis in errore
Priscilliani sectam sequitur, vel profitetur, ut aliud
in salubri baptismo contra sedem sancti Petri faciat,
anathema sit.

Explicit regula fidei catholicæ adversus Priscil-
lianistas. Patronus episcopus subscripsi; Marcellia-
nus episcopus subscripsi; Afridius episcopus sub-
scripsi; sancti et alii episcopi qui interfuerunt
concilio.

INCIPIUNT CAPITULA CONCILII SECUNDI TOLETANI.

his quos parentes ab infantia in clericatus
incipaverunt, si postea voluntatem habeant

clerico qui ad aliam transit ecclesiam, et qui
operit.

3. Ut nullus a subdiaconatu et supra extraneam
habeat mulierem.

4. Ut quidquid de jure ecclesiæ clerici tenuerunt,
post obitum eorum ad ecclesiam revertatur.

5. De his qui se proximis suis copulant, ut a com-
munionem Christi separentur.

INCIPIIT CONCILIUM TOLETANUM SECUNDUM

Habitu æra DLXV, anno quinto Amalrici regis.

Cum in voluntate Domini apud Toletanam urbem sanctorum episcoporum præsentia convenisset, et de institutis sanctorum Patrum canonumque decretis commemoratio haberetur, nobis in unum positus placuit, ut si qua in antiquis canonibus minime commemorata sunt salubri tractatu ac diligenti consideratione instituantur. Si qua vero in anterioribus sunt neglecta, redivivam ordinationis censuram obtineant, quatenus dum his quæ in conciliis sunt decreta, sed abusione temporum hactenus dimissa, et ad cultum fidei pertinent, studium religiosæ impendimus observationis, Dei misericordiam facilius impetremus.

CAP. I. De his quos voluntas parentum a primis infantis annis in clericatus officio vel monachali posuit pariter statuimus observandum, ut mox cum de tonsura vel ministerio electorum contraditi fuerint, in domo ecclesiæ sub episcopali præsentia a præposito sibi debeant erudiri. At ubi octavum decimum ætatis suæ compleverint annum, coram totius cleri plebisque conspectu voluntas eorum de expetendo conjugio ab episcopo perscrutetur; quibus si gratia castitatis Deo inspirante placuerit, et promissionem castimonis suæ absque conjugali necessitate responderint servaturos, hi tanquam appetitores artissimæ viæ lenissimo Domini jugo subdantur, ac primo subdiaconatus ministerium probatione habitæ professionis suæ a vicesimo anno suscipiant. Quod si inculpabiliter ac inoffensæ vicesimum et quintum annum ætatis suæ peregerint, ad diaconatus officium, si scientes implere posse ab episcopo comprobentur, promoveri debent, cavendum tamen est his ne quando suæ sponsonis immemores ad terrenas nuptias aut abortivos concubitus ultra recurrant. Quod si forte fecerint, ut sacrilegii rei ab Ecclesia habeantur extranei. His autem quibus voluntas propria interrogationis tempore desiderium nubendi persuaserit, concessam ab episcopis sententiam auferre non possumus, ita ut pro vectæ ætatis in conjugio positi renuntiuros se pari consensu operibus carnis sponponderint, ad sacratos gradus aspirant.

II. Similiter placuit custodire ne quis ex eis qui tali educatione imbuuntur qualibet occasione cogente propriam relinquentes ecclesiam, ad aliam transire præsumant, episcopus vero qui eum suscipere absque conscientia proprii sacerdotis fortasse præsumpserit, totius fraternitatis se reum esse noverit, quia durum est ut eum quem alius rurali sensu ac scelere infantis exiit, alius suscipere ac vindicare præsumat.

III. Illud vero præterea speciali ordinatione decrevimus, quod nec antiqua concilia in universis canonibus siluerunt, ut nullus clericorum a gradu subdiaconatus et supra in consortio familiaritatis

habeat mulierem vel ingenuam, vel libertam, vel ancillam, sed si sunt ei hujusmodi servitia, matrem vel sorori, vel alii propinquæ contradat, et quidquid suis manibus perfecit, proprio domino deferatur. Aut si propinquitatis memoria deest, alterius domus adherentis habitaculum requiratur, dum in toto modo nulla occasio introeundi domum clerici feminae permittatur, unde aliqua possit incurrere noxialis famæ innocentis portas injuria. Sane deinceps post datam hanc admonitionem quisque earum consortio frui voluerit, noverit se non solum a clericatus officio retrahi vel ecclesiæ foribus expelli, sed etiam omnium catholicorum clericorum vel laicorum communione privari, nulla prorsus vel colloquii consolatione relicta quatenus malæ consuetudinis abrasa rubigo in posteris radicis suæ veneno serpere non possit.

IV. Si quis sane clericorum agellos, vel vineolas in terris ecclesiæ sibi fecisse probatur sustentandæ vitæ causa, usque ad diem obitus sui possideat, post suum vero de hac luce decessum juxta priorum canonum constitutiones jus suum ecclesiæ sanctæ restituat, nec testamentum successorio jure cuiquam hæredum aut pro hæredum relinquat, nisi forsitan cui episcopus pro servitiis ac præstatione ecclesiæ largiri voluerit.

V. Nam et hæc præcavenda salubriter sancimus, ne quis fidelium propinquam sanguinis sui usquequo affinitatis lineamenta generis successione cognoscit in matrimonio sibi desideret copulari, quoniam scriptum est: Omnis homo ad proximam sanguinis sui non accedat, ut revelet turpitudinem ejus, nec sine denuntiatione sit sententiæ, nam paulo post infert et dicit: Anima quæ fecerit de abominationibus istis quidpiam, peribit de medio populi sui. Si quis ergo hujus decreti temerator extiterit, ac vetitum violare præsumpserit, tanto graviore sententia multandum se recognoscat, quanto eam propinquiorem cui copulari se maluit serie originis esse non ambigit, tantoque annosioris excommunicationis tempore a Christi corpore et fraternitatis consortio sequestretur, quanto fuerit propinquior sanguinis contagione pollutus. Hujus institutionis regulam qui subscripsimus irrefragabili auctoritate nos spondemus servaturos. Si quis autem tam nostram vel eorum qui nunc sanctæ synodo ex hac provincia defuerunt, huic tam salubri ordinationi obviare præsumpserit, vel solerter adimplere neglexerit, convictus totius fraternæ charitatis aliquandiu habeatur extraneus. Sane juxta priorum canonum decreta concilium apud fratrem nostrum Montanum episcopum si Dominus voluerit futurum pronuntiamus. Itaque statuimus, ut frater et coepiscopus noster Montanus qui in metropoli est ad comprovinciales nostros Domini sacerdotes litteras de congreganda synodo adve-

empore debeat destinare. Nunc ergo in nomine finitis his quæ in consultationem veneratias agimus omnipotenti Deo, deinde nostro glorioso Amalrico regi divinam cle-
 1 postulantibus, ut innumeris regni ejus ea quæ
 m fidei pervenirent peragendi nobis licentiam
 Montanus in Christi nomine episcopus his
 lionibus acquievi, relegi et subscripsi die et
 o supra. Pancarius episcopus his constitutio-

nibus acquievi, et relegi, et subscripsi. Canonius episcopus subscripsi. Paulus episcopus subscripsi. Domitianus episcopus subscripsi. Marracinus episcopus subscripsi. Nibradius episcopus subscripsi. Justus in Christi nomine Ecclesiæ catholicæ Urgellitanæ episcopus, hanc constitutionem consacerdotum meorum in Toletana urbe habitam, cum post aliquantum temporis advenissem, salva auctoritate priscorum canonum relegi, probavi et subscripsi.

INCIPIT CONCILIUM TOLETANUM TERTIUM

In quo Arii hæresis in Hispania condemnatur.

nine Domini nostri Jesu Christi anno 4, re-
 gloriosissimo atque piissimo, et Deo fidelis-
 nino Richardo rege, die vii Iduum Maiarum,
 xxvii. Hæc sancta synodus habita in sancta
 regia Toletana ab episcopis totius Hispaniæ,
 ciæ qui infra scripti sunt.

Cum pro fidei suæ sinceritate idem glorio-
 princeps omnes regiminis sui pontifices in-
 nvenire mandasset, ut tam de ejus conver-
 nam de gentis Gothorum innovatione in
 exsultarent, et divinæ dignationi pro tanto
 gratias agerent, memoratus sanctissimus
 sic venerandum concilium alloquitur, di-
 m incognitum reor esse vobis, reverendis
 rdotes, quod propter instaurandam disci-
 clestasticæ formam, ad nostræ vos sereni-
 sentiam evocaverim, et quia recursis retro
 bus hæresis imminens in tota Ecclesia ca-
 gere synodica negotia donegabat, Deus, cui
 er nos ejusdem hæresis obicem depellere,
 it de more ecclesiastico reparare. Ergo sit
 icunditati, si gaudium quod mos canonicus
 a Dei per nostram gloriam ad paternos
 r terminos. Prius tamen admoneo pariter
 tor jejuniis vos et vigiliis atque orationibus
 dare ut ordo canonicus quem a sacerdo-
 isibus detraxerat longa ac diuturna oblivio,
 tas nostra se nescire fateatur, divino dono
 rsus pateat. Ad hæc autem gratias Deo
 et religiosissimo principi universo concilio
 bus acclamante, triduanum est exinde præ-
 jejuniium. Sed cum die octava Iduum Maia-
 unum cœtum Dei sacerdotes adessent, et
 præmissa, unusquisque sacerdotum compe-
 o resedisset, ecce in medio eorum adfuit
 imus princeps seque cum Dei sacerdotibus
 communicans, divino flamine plenus sic ad
 um exorsus est, dicens: Non credimus
 latere sanctitatem quanto tempore in er-
 anorum laborasset Hispania, et non multos
 cessum genitoris nostri dies, quibus nos
 eatitudo fidei sanctæ catholicæ cognovit
 iatos. Credimus generaliter magnum, et
 a gaudium habuisse, et ideo, venerandi pa-

B tres, ad hanc vos peragendam congregavimus sy-
 nodum, ut de omnibus nuper advenientibus ad Chri-
 stum ipsi æternas Domino gratias deferatis. Quid-
 quid vero verbis apud sacerdotium vestrum nobis
 agendum erat de fide atque spe vestra quam gerimus
 in hoc tomo conscripta, atque allegata nota facimus,
 relegatur enim in medio vestri, et in judicio sy-
 nodali examinata per omne successivum, tempus glo-
 riosa nostra ejusdem fidei testimonio declarata cla-
 rescat. Susceptus est autem ab omnibus Dei sacer-
 dotibus offerente rege sacrosanctæ fidei tomos, et
 pronuntiante notario clara voce recensitus est.

II. Quamvis Deus omnipotens pro utilitatibus po-
 pulorum regni nobis cultum subire tribuerit, et
 moderamen gentium non paucarum regiæ nostræ
 curæ commiserit, meminimus tamen nos mortaliæ
 conditione perstringi, nec posse felicitatem futuræ
 beatitudinis aliter promereri, nisi nos cultu veræ
 fidei reputemus, et Conditori nostro salutis confes-
 sione qua dignus est ipse placeamus. Pro qua re
 quanto subditorum gloria regali extollimur, tanto
 providi esse debemus in his quæ a Deo sunt, vel
 nostram spem augere, vel gentibus nobis a Deo
 creditis consulere. Cæterum quid pro tantis bene-
 ficiorum collationibus omnipotentis divinæ valemus
 tribuere, quando omnia ipsius sunt, et honorum
 nostrorum nihil egeat, nisi ut in eum sic tota devo-
 tione credamus, quemadmodum per Scripturas
 sacras se ipse intelligi voluit, et credi præcepit, id
 est, ut confiteamur esse Patrem qui genuerit ex
 substantia sua Filium sibi et coæqualem et coæter-
 num. Non tamen ut idem ipse sit natus ingenuus,
 sed persona alius sit Pater qui genuit, alius sit Fi-
 lius qui fuerit generatus, unius tamen utraque
 substantiæ in divinitate subsistat, Pater ex quo sit Filius,
 ipse vero ex nullo sit alio. Filius qui habeat Patrem,
 sed sine initio et diminutione in ea qua Patri coequalis
 et coæternus est divinitate subsistat. Spiritus quoque
 sanctus confitendus a nobis et prædicandus a Patre
 esse, et Filio procedere, et cum Patre et Filio unius
 esse substantiæ. Tertiam vero in trinitate Spiritus
 sancti esse personam, qui tamen communionem
 habet cum Patre et Filio divinitatis essentia. Hæc
 enim sancta Trinitas unus est Deus, Pater et

Filius et Spiritus sanctus, cujus bonitate hominis licet bona sit condita creatura, per assumptam tamen a Filio humani habitus formam a damnata progenie reformamur ad beatitudinem pristinam; sed sicut veræ salutis indicium est trinitatem in **107** unitate et unitatem in Trinitate sentire, ita erit consummata sententia, si eadem intra universalem Ecclesiam teneamus, et apostolicam unitatem in apostolico positi fundamento servemus. Tamen vos Dei sacerdotes meminisse oportet, quantis huc usque Ecclesia catholica per Hispanias aversæ partis molestiis laboraverit, dum et catholici constanter fidei suæ tenerent ac defenderent unitatem, et hæretici pertinaciori animositate propriæ niterentur perfidiæ quoque ut res ipsa conspicit calore fidei accensum in hoc Dominus excitavit, ut depulsa obstinatione infidelitatis, et discordiæ submoto furore, populum qui sub nomine religionis famulabatur errori, ad agnitionem fidei et Ecclesiæ catholicæ consortium revocarem. Adest enim omnis gens Gothorum inelyta et fere omnium gentium virilitate illustrata, quæ licet suorum pravitate doctorum a fide hactenus vel unitate fuerit Ecclesiæ catholicæ segregata, toto nunc tamen modo assensu concordans ejus Ecclesiæ communioni participatur, quæ diversarum gentium multitudinem materno in sinu suscipit, et charitatis uberibus nutrit, de qua propheta canente, dicitur: « Domus mea domus orationis vocabitur (*Matth.* xxi, 13) » omnibus gentibus. Nec enim sola Gothorum conversio ad cumulum nostræ mercedis accedit, quinimo et Suevorum gentis infinita multitudo, quam præsidio cœlesti nostro regno subjecimus alieno iudicio in hæresim deductam, nostro tamen ad veritatis originem studio revocavimus. Proinde, sanctissimi patres, has nobilissimas gentes quæ lucris gratiæ per nos Dominicis applicatæ sunt, quasi sanctum, et placabile sacrificium per vestras manus æterno Deo offero. Erit enim mihi immarcessibilis corona vel gaudium in retributione justorum, si hi populi qui nostra ad unitatem Ecclesiæ solertia transcurrent fundati in eadem et stabiliti permaneant. Sicut enim divino nutu nostræ curæ fuit hos populos ad unitatem Christi et Ecclesiæ pertrahere, ita sit vestræ docibilitatis eos catholicis dogmatibus instruere, quod in tota cognitione veritatis instructi, noverint ex toto errores perniciosos respuere, et veræ fidei tramitem ex charitate retinere, vel catholicæ Ecclesiæ communionem desiderio avidiori complecti. Cæterum sicut facile ad veniam pervenisse confido, quod nescia huc usque tam clarissima erraverit gens, ita gravius esse non dubito si agnitam veritatem dubio corde teneat, atque a patenti lumine, quod absit, oculos suos avertat. Unde et valde pernecessarium esse perspexi beatitudinem vestram in unum convenire, habens sententiæ Dominicæ fidem qua dicit: Ubi fuerint duo vel tres collecti in nomine meo, ibi sum in medio eorum. Credo enim beatam sanctæ Trinitatis divinitatem huic sancto interesse concilio et ideo tanquam ante conspectum Dei ita in medio vestri fidem meam quam protuli conscius admodum sententiæ dicentis: Non celavi misericordiam tuam a congregatione multa. Vel apostolum Paulum Timotheo discipulo præcipientem audivi: « Certa bonum certamen fidei, apprehende vitam æternam in qua vocatus es, confessus bonam confessionem coram multis testibus (*1 Tim.* vi, 12). » Vera est enim Redemptoris nostri ex Evangelo sententia qua « confitentem se coram hominibus confiteri dicit coram Patre, et negantem se esse negaturum (*Matth.* v, 33). » Expedit enim nobis id ore profiteri quod credimus corde, secundum cœlestis mandatum, quo dicitur: « Corde enim creditur ad justitiam, ore autem confessio fit ad salutem (*Rom.* x, 10). » Proinde sicut anathematizo Arium cum omnibus dogmatibus et complicitibus suis, qui unigenitum Dei Filium a paterna degenerem assererat esse substantia, nec a Patre genitum, sed ex nihilo dicebat esse creatum, vel omnia consilia malignantium quæ adversus sanctam synodum Nicænam instituerunt, ita in honorem et in laudem Dei fidem sanctam Nicæni observo concilii, et honoro ea quæ contra rectæ fidei eundem pestem Arium trecentorum decem et octo sancta episcopalis scripsit synodus. Amplector itaque et tenco fidem centum quinquaginta episcoporum Constantinopoli congregatorum, qui Macedonium Spiritus sancti substantiam minorantem et a Patris et Filii unitate et essentia segregantem jugulo veritatis interemit. Primæ quoque Ephesinæ synodi fidem, quæ adversus Nestorium ejusque doctrinam lata est, credo pariter et honoro. Similiter et Chalcedonensis concilii fidem quam plena sanctitate et eruditione adversus Euticem et Dioscorum protulit, cum Ecclesia catholica reverenter suscipio. Omnium quoque orthodoxorum venerabilium sacerdotum concilia quæ ab ipsis supra scriptis quatuor synodis fidei puritate non dissonant, pari veneratione observo. Properet ergo reverentia vestra fidem hanc nostram canonicis applicare monumentis ut ab episcopis vel religiosis et gentis nostræ primoribus solerter fides quam in Ecclesia catholica crediderunt legatur; quam renovatam et apicibus vel eorum subscriptionibus roboratam, futuris olim temporibus in testimonium Dei atque omnium fidelium reservare, ut gentes quas in Dei nomine regia potestate percellimus, et quæ relicto antiquo errore per unctionem sacrosancti christi, vel manus impositionem Paracleti intra Dei Ecclesiam perceperint Spiritum, quem unum et æqualem cum Patre et Filio confitentem, quæ dono Dei in sinu Ecclesiæ sanctæ catholicæ collatæ sunt. Quod si eorum aliqui hanc credulitatem et sanctam confessionem nostram minime credere voluerint, iram Dei cum anathemate æterno suscipiant, ut de interitu suo fidelibus gaudium, infidelibus sint in exemplum. Huic vero confessioni meæ sanctarum Scripturarum et conciliorum constitutionibus consentiens testimonio divino tota cordis simplicitate subscripsi.

Fides Nicæni concilii.

s in unum Deum Patrem omnipotentem visibilium et invisibilium conditorem ; Dominum Jesum Christum Filium Dei unigenitum, hoc est de substantia unigenitum ex Deo, lumen ex lumine, Deum vero, natum, non factum, consubstantiale est ejusdem cum Patre substantiæ, per quæ facta sunt, et quæ in cœlo et quæ in terra propter nos et propter nostram salutem et incarnatus est, homo factus, passus est sub Pilato, et sepultus est, et die tertia resurrexit et ascendit in cœlos, inde venturus est iudicare vivos et mortuos. Et in Spiritum sanctum. Eos dicunt : Erat, quando non erat, et antequam crearetur non erat, et quia ex nullis existit, aut ex alia substantia vel subditum mutabilem esse et convertibilem in nihil, anathematizat catholica et apostolica

centum quinquaginta Patrum Constantinopolitani concilii.

as in unum Deum, Patrem omnipotentem, cœli et terræ, visibilium omnium et invisibilium conditorem. Et in unum Dominum Jesum Christum Dei unigenitum, ex Patre natum antequam crearetur, Deum ex Deo, lumen ex lumine, Deum vero, natum, non factum, consubstantiale est ejusdem cum Patre substantiæ, per quæ facta sunt, et quæ in cœlo et quæ in terra propter nos et propter nostram salutem, et incarnatus est de Spiritu sancto ex Maria virgine, homo factus, passus est sub Pontio sepultus est, et die tertia resurrexit, ascendit in cœlos, sedet ad dexteram Patris, iterum cum gloria iudicare vivos et mortuos, cui non erit finis. Et in Spiritum sanctum unum et vivificantem ex Patre procedentem, et Filio adorandum et conglorificandum, cuius est per prophetas. Unam catholicam apostolicam Ecclesiam. Confitemur unum in remissionem peccatorum, expectamus vitam futuri sæculi.

idem, tractatus Chalcedonensis concilii.

erat quidem ad plenissimam pietatis agnitionem confirmationem cautissimum hoc et salutare prædicationis symbolum. De Patre enim et Filio et sancto doctrinam perfectam edocet, et incarnatum Dominum fideliter suscipientibus manifestat, quoniam qui prædicationem veritatis destruit, quasdam propria hæreseos novitates paucis enim ministerium pro nobis actum dispensationis audent corrumpere, et vocem illius partem ad virginem denegant; alii temerarium confusionem inducunt, et unam esse carnem deitatisque insensate componentes, in unigeniti divinitatem naturam tali confusione

A prodigiose divulgant, idcirco omnem adversus veritatem opponendam ab ipsis machinationem volens excludere sancta et magna universalis synodus, antiquam prædicationem immobilem docens statuit, præcipue trecentorum decem et octo sanctorum Patrum fidem incontaminatam manere. Et propter eos qui Spiritui sancto adversantur, centum quinquaginta Patrum paulo posteriori tempore in urbe Constantinopolitana convenientium de substantia Spiritus sancti traditam doctrinam corroborat, quam etiam omnibus illi insinuaverunt, non quod in præcedentibus aliquid deesset, adjicientes de Spiritu sancto eorumdem intellectum adversus eos qui deitatis ejus dominationem nituntur adimere Scripturarum testimoniis plenius manifestant. Propter eos sane qui dispensationis mysterium tentant corrumpere, et purum hominem esse qui ex sancta Virgine natus est, impudenter divulgant, beatissimi quondam Cyrilli Alexandrinæ Ecclesiæ sacerdotis synodicas epistolas, tam ad Nestorium quam ad cæteros per Orientem congruas et sibi consentientes scripsit, ad confutationem quidam Nestorianæ amentitiæ, interpretationem vero eorum qui religioso zelo salutaris symboli capiunt intellectum. Quibus et epistolam sancti et beatissimi primæ sedis archiepiscopi Leonis ad Flavianum scriptam esse recordamur ad penitus perimendam Euticetis malignitatem, quam magni Petri confessioni concordat, et communem quamdam paginam existentem contra eos qui recte non glorificant ad confirmationem catholicæ religionis evidenter subjunct, et eos qui in duos filios dispensationis Dominicæ mysterium scindere moliantur, execratur, et eos qui in duas naturas Christi temperamentum vel confusionem argumentantur, aversatur, et qui cœlestem aut alterius cujuscunque substantiæ existere formam quam pro nobis assumpsit insanienso asserunt, procul abjicit, et eos qui duas quidem ante unionem naturas, unam vero post unionem confingunt, anathema facit. Consentientes ergo sanctis Patribus unum eundemque Filium confiteri Dominum nostrum Jesum Christum consona voce pariter edocemur, perfectum verum Deum eundem in unitate, Deum verum et hominem ex anima rationali et corpore, secundum divinitatem unius cum Patre naturæ, secundum humanitatem eundem unius naturæ nobiscum, per omnia similem nobis absque peccato, ante sæcula quidem ex Patre natum secundum divinitatem, novissimis vero diebus eundem propter nos et propter nostram salutem ex Maria virgine Dei genitrice secundum humanitatem, unum eundemque Christum Filium Dominum unigenitum in duabus naturis inconfuse, immutabiliter, indivise, inseparabiliter, cognoscendo, in nullo naturarum differentiam propter unitatem perimendam, magis autem salva utriusque naturæ proprietate, et in una coeunte persona, uno quoque statu concurrente, non in duabus personis partiendum vel dividendum, sed unum eundemque Christum Filium Dominum unigenitum verum Deum Jesum Christum, sicut ab exordio prophetæ de eo et ipse

nos erudit, et Patrum nobis tradidit symbolum His itaque cum omni subtilitate et diligentia a nobis ordinatis, statuit sancta et universalis synodus, aliam fidem nulli licere proferre, aut scribere, aut credere, aut separare, aut docere aliter. Qui autem audent aut disponere aliam fidem, aut proferre, aut tradere aliud symbolum volentibus converti ad scientiam veritatis, vel ex gentibus, vel Judæis, vel hæreticis quibuscunque, si quidem aut episcopi aut clerici fuerint, alienos esse episcopos ab episcopatu, et clericos a clero **108** præcipimus. Si vero monachi, aut laici, aut clerici fuerint, anathemate feriri. Ego Reccaredus rex fidem hanc sanctam et confessionem quam una per totum orbem catholica confitetur Ecclesia, corde retinens, ore confirmans, mea dextera Deo protegente subscripsi. Ego Badda gloriosa regina hanc fidem credidi et suscepi, manu mea de toto corde subscripsi. Tunc acclamatum est laudibus Dei et in favore principis ab universo concilio: Gloria Deo Patri, et Filio, et Spiritui sancto, cui cura est pacem et unitatem Ecclesiæ sanctæ catholicæ providere; gloria Domino nostro Jesu Christo, qui pretio sanguinis sui Ecclesiam catholicam ex omnibus gentibus congregavit; gloria Domino nostro Jesu Christo qui tam illustrem gentem unitati fidei veræ copulavit, et unum gregem et unum pastorem instituit. Cui a Deo æternum meritum, nisi vero catholico Reccaredo regi? Cui a Deo æterna corona, nisi vero orthodoxo Reccaredo regi? Cui præsens gloria et æterna, nisi amator Dei Reccaredo regi? Ipse novarum plebium in Ecclesia conquistor, ipse mereatur veraciter apostolicum meritum, qui apostolicum implevit officium, ipse sit Deo et omnibus amabilis, qui tam mirabiliter Deum glorificavit in terris, præstante Domino nostro, qui cum Patre Deo vivit et regnat in unitate Spiritus sancti in sæcula sæculorum.

Item, fidei confessio episcoporum, presbyterorum, vel primorum Gothicæ gentis, qui infra subscripserunt.

Præcipiente autem universo venerabili concilio atque jubente, unus episcoporum catholicorum ad episcopos et religiosos clericos vel majores natu ab hærese Ariana conversos ejusmodi allocutione exorsus est, dicens: Officii nostri cura et fidelissimi et gloriosissimi principis admonitione compellimur, diligenter a vestra charitate perquirere, vel quid damnetis in hærese, aut quid intra sanctam catholicam credatis Ecclesiam; nam dicente Psalmista, dicimus, incipiente Domino in confessione. Optimum est, et vestræ salutis conveniens palam confiteri quod creditis, et sub auditu universorum anathematizare quod respuistis. Tunc prorsus optime poteritis evangelicæ et apostolicæ sedis fidei participes fieri, si eandem fidem catholicam ex confessione catholica incipiatis, vel propria subscriptione firmetis, et sicuti Deo jam de bona confessione cogniti estis

conscientia, ita et proximos vos Christi esse corporis membra significetis, et nostra exiguitas nihil dubium, nihil infidum unquam de vestra suspicietur fraternitate, dum patuerit vos pestem Arianae perfidiæ cum omnibus dogmatibus, regulis, officiis, communionem, codicibus condemnare, ac detestandæ hæreseos exspoliati contagione, innovati quodammodo intra Ecclesiam Dei splendido habitu veræ fidei claritatis. Tunc episcopi omnes una cum clericis suis primoresque gentis Gothicæ pari consensione dixerunt: Licet hoc quod paternitas atque fraternitas vestra a nobis cupit audire, vel fieri, jam olim conversionis nostræ tempore egerimus, quando secuti gloriosissimum dominum nostrum, Reccaredum regem, hac die ad Ecclesiam transivimus, et perfidiam Arianam cum omnibus superstitionibus suis anathematizavimus, pariterque abjecimus. Nunc vero charitatem et devotionem quam vel Deo vel Ecclesiæ catholicæ sanctæ meminimus nos debere, non tantum hæc eadem quæ petitis promptissime agere properamus, sed et si qua adhuc congrua fidei esse perspiciatis, ac nobis charitate persuadetis, faciemus. Nos etenim semel rectæ fidei amor in eam fidei devotionem advexit, ut omne quod nobis verius fraternitate vestra patefacitis teneamus, et libera fateamur confessionem. Omnis ergo qui fidem et communionem ab Ario venientem, et usque ad nos retentam adhuc tenere desiderat, et de tota cordis intentione non damnat, anathema sit. Quicumque Filium Dei Dominum Jesum negaverit a paterna substantia sine initio genitum, et æqualem Patri esse vel consubstantialem, anathema sit. Quicumque Spiritum sanctum non credit aut non credit a Patre et Filio procedere, eumque non dixerit coæternum esse Patri et Filio, et coessentialem, anathema sit. Quicumque in Patre et Filio et Spiritu sancto et personas non distinguit, et unius divinitatis substantiam non agnoscit, anathema sit. Quicumque Filium Dei Dominum nostrum Jesum et Spiritum sanctum esse juxta deitatem Patre minorem asseruerit, et gradibus separaverit, creaturamque esse dixerit, anathema sit. Quicumque Patrem et Filium et Spiritum sanctum unius substantiæ, omnipotentis, æternitatis esse non crediderit, anathema sit. Quicumque nescit Filium quod Deus Pater sciat dixerit, anathema sit. Quicumque initium Filio Dei et Spiritui sancto deputaverit, anathema sit. Quicumque Filium Dei secundum divinitatem suam visibilem aut passibilem ausus fuerit profiteri, anathema sit. Quicumque Spiritum sanctum sicut Patrem et Filium verum Deum omnipotentem esse non credit, anathema sit. Quicumque alibi fidem et communionem catholicam præter in Ecclesia quam Nicæni et Constantinopolitani et primi Ephesini, et Chalcedonensis concilii decreta tenent, pariter et honorant, anathema sit. Quicumque Patrem et Filium honore et gloria et divinitate separat aut disjungit, anathema sit. Quicumque Filium Dei et Spiritum sanctum cum Patre non crediderit esse glorificandos et honorandos,

ia sit. Quicumque non dixerit, gloria Patri et Spiritui sancto, anathema sit. Quicumque audi sacrilegium opus esse bonum credit iderit agere, et egerit, anathema sit. Quilibellum detestabilem duodecimo anno Leoregis a nobis editum, in quo continetur orum ad Arianam hæresim traductio, et in ria Patri per Filium in Spiritu sancto, et in le a nobis instituta continentur, habuerit, ia sit in æternum.

emur enim nos ex hæresi Ariana toto tota anima, et de toto mente nostra ad ec-catholicam fuisse conversos. Nulli dubium nostrosque successores errasse in hæresi et fidem evangelicam atque apostolicam tra Ecclesiam catholicam didicisse. Proinde

unctam quam religiosissimus dominus noster t in medio concilio, et manu sua subscripsit,

nos tenemus, hanc confitemur pariter et nus, hanc in populis prædicare atque docere imus. Hæc est vera fides (quam omnis Eccl-ea per totum mundum tenet) catholica esse et probatur. Cui hæc fides non placet aut

cuerit, anathema sit maranatha in adventu nostri Jesu Christi. Qui fidem spernit Nicæni et Constantinopolitani centum quinquaginta

orum veramque esse non dixerit, anathema fidem Ephesinæ synodi primæ et Chalcedon tenet, et ea non delectatur, anathema concilia omnium orthodoxorum episcoporum conciliis Nicæno, Constantinopolitano primo,

io et Chalcedonensi non recipit, anathema sit. et damnationem hanc perfidiæ communionis

et omnium conciliorum hæresem Arianam cum anathemate eorum manu propria

imus. Constitutiones vero sanctorum conci-Nicæni, Ephesini, Constantinopolitani vel

onensis quas gratissima aure audivimus, con-stra nostra veras esse probavimus, de toto corde,

ta anima, et de tota mente nostra subscri-nihil ad cognitionem veritatis lucidius arbi-

quam quæ supradictorum conciliorum conti-ctoritates. De trinitate autem et unitate

st Filii et Spiritus sancti nihil his verius, idius unquam potest vel poterit demonstrari,

terio Incarnationis unigeniti Filii Dei pro samani generis quo vera probatur humanæ

sine peccati contagione susceptio, et permanecorrupte in eo divinitatis plenitudo, dum

lura utraque non deperit, et una sit ex utra-nimi nostri Jesu Christi persona satis plane

conciliis probatur pateferi veritas, quæ a redatur, omni remota dubitatione. Qui un-

anc fidem sanctam depravare, corrumpere, tentaverit, aut ab eadem fide vel commu-

atholica (quam nuper sumus Deo miserante sese separare vel dissociare voluerit, sit Deo

pro mundo crimini infidelitatis in æternum is. Floreat autem sancta catholica Ecclesia

per omnem mundum pacatissime et emineat doctrinæ sanctitate et potestate. Si qui intra eam fuerint, communicaverintque, hi audient, ad dexteram Patris positi: Venite, benedicti Patris mei, percipite regnum quod vobis paratum est ab origine mundi. Si qui autem ab ea recesserint, ejusque detraxerint fidei, et communionem spreverint, hi audient ore divino in die judicii: Discedite a me, maledicti, nescio vos. Ite in ignem æternum qui paratus est diabolo et angelis ejus. Sint ergo damnata in cælo et in terra, quæcunque per hanc catholicam fidem damnantur, et sint accepta in cælo et in terra, quæcunque per hanc fidem accipiuntur, regnante Domino nostro Jesu Christo, cui cum Patre et Spiritu sancto est gloria in sæcula sæculorum.

B *Symbolum trecentorum decem et octo Patrum Nicæni concilii.*

Credimus in unum Dominum Deum Patrem omnipotentem, omnium visibilium et invisibilium conditorem. Et in unum Dominum Jesum Christum Filium Dei de Patre natum unigenitum, hoc est de substantia Patris, Deum ex Deo, lumen de lumine, Deum verum ex Deo vero, natum, non factum, omouision Patri, hoc est ejusdem cum Patre substantiæ, per quem omnia facta sunt, quæ in cælis et quæ in terris, qui propter nos et propter nostram salutem descendit et incarnatus est, homo factus, passus est, et resurrexit tertia die, ascendit in cælos, inde venturus est judicare vivos et mortuos, et in Spiritum sanctum, eos autem qui dicunt, erat, quando non erat, et antequam nasceretur non erat, et quia ex nullis exstantibus factus est, aut ex alia substantia vel subsistentia, dicunt esse, aut convertibilem, aut commutabilem Filium Dei, anathematizat catholica et apostolica Ecclesia.

Symbolum CL Patrum Constantinopolitani concilii.

Credimus in unum Deum Patrem omnipotentem, factorem cæli et terræ visibilium omnium et invisibilium conditorem. Et in unum Dominum Jesum Filium Dei unigenitum ex Patre natum ante omnia sæcula, Deum ex Deo, lumen ex lumine, Deum verum ex Deo vero, natum, non factum, omouision Patri, hoc est ejusdem cum Patre substantiæ, per quem omnia facta sunt, quæ in cælis et quæ in terris sunt. Qui propter nostram salutem descendit, et incarnatus est de Spiritu sancto ex Maria virgine, homo factus, passus est sub Pontio Pilato, sepultus, tertia die resurrexit. Ascendit in cælos, sedet ad dexteram Dei Patris, iterum venturus in gloria judicare vivos et mortuos. Cujus regni non erit finis, et in Spiritum Dominum et vivificantem, ex Patre procedentem, cum Patre et Filio adorandum et glorificandum, qui locutus est per prophetas, unam, catholicam et apostolicam Ecclesiam. Confiteor unum baptisma in remissionem peccatorum. Exspectamus resurrectionem mortuorum, vitam futuri sæculi. Amen.

Tractatus Chalcedonensis concilii. Subscriptio episcoporum.

Suffecerat quidem ad plenissimam pietatis agnitionem et confirmationem cautissimum hoc divinæ gratiæ symbolum, ut supra. Anastasius in Christi nomine episcopus anathematizans hæresim Ariani dogmatis superius damnatam, fidem hanc sanctam catholicam quam in Ecclesia catholica veniens credidi, manu mea de toto corde subscripsi. Murila in Christi nomine episcopus anathematizans hæresim Ariani dogmatis, ut supra. Vuiligiscus in Christi nomine episcopus anathema. Sumnila in Christi nomine episcopus anathema. Cardingus in Christi nomine episcopus civitatis Tudensis anathema. Becila in Christi nomine episcopus civitatis Lucensis anathema. Arbitrus in Christi nomine episcopus civitatis Portucalensis anathema. Eruiscius in Christi nomine episcopus civitatis Desercosanæ anathema. Similiter et reliqui **109** presbyteri, et diacones ex hæresi Ariana conversi subscripserunt. Signum Gუსini viri illustris proceris; Fonsa vir illustrissimus anathematizans subscripsi. Afrila vir illustrissimus anathematizans subscripsi. Abila vir illustrissimus anathematizans subscripsi. Flavi vir illustrissimus subscripsi. Similiter et omnes seniores Gothorum subscripserunt.

Post confessionem ergo et subscriptionem omnium episcoporum, et totiùs gentis Gothicæ seniorum, gloriosissimus dominus noster Reccaredus rex, pro parandis simul et confirmandis disciplinæ ecclesiasticæ moribus Dei sacerdotes taliter affatus est dicens: Regia cura usque in eum modum protendi debet et dirigi quousque plenam constiterit ætatis et scientiæ capere rationem. Nam sicut in rebus humanis gloriosus eminet potestas regia, ita et prospiciendæ commoditati comprovincialium major debet esse et providentia. Ac nunc, beatissimi sacerdotes, non in eis tantummodo rebus diffundimus solertiam nostram, quibus populi sub nostro regimine positi pacatissime gubernentur et vivant, sed etiam in adiutorio Christi extendimus nos ad ea quæ sunt cœlestia excogitare, et quo populos fideles efficiant satagimus non nescire. Cæterum si totis nitendum est viribus humanis moribus modum ponere et insolentium rabiem regia potestate refrenare, si quieti et paci propagandæ, opem debemus impendere, multo magis est adhibenda sollicitudo desiderare et cogitare divina, inhiare ad sublimia et ab errore retractis populis veritatem eis serenæ lucis ostendere. Sic enim agit qui multipliciter a Deo remunerari intendit. Sic enim audit qui super id quod ei committitur augeat, dum illi dicitur: Quidquid supererogaveris, ego, cum rediero, reddam tibi. Ergo quia jam fidei nostræ et confessionis formam plena serie vestra beatitudo recensuit, simul et sacerdotum, nostrorumque procerum fides atque confessio sanctitati vestræ perpatuit hoc a Deo necessario pro firmitate catholicæ fidei nostra Deo simplex instituere decrevit auctoritas, ut propter roborandam gentis nostræ novellam con-

versionem omnes Hispaniarum et Gallæciæ ecclesiarum regulam servent, omni sacrificii tempore ante communicationem corporis Christi et sanguinis juxta orientalium partium morem unanimiter clara voce sacratissimum fidei recenseant symbolum, ut primum populi quam credulitatem teneant, fateantur, et sic corda fide purificata ad Christi corpus et sanguinem percipiendum exhibeant. Dum enim hæc constitutio fuerit perenniter conservata in Dei Ecclesia, et fidelium ex sollicitudine corroboratur credulitas et perfidia infidelium concitata ad id quod repetitum sæpius recognoscit quid catholica teneat et credat Ecclesia. Omnibus ergo capitulis quæ adhuc per vestram sanctitatem regulis ecclesiasticis adji-cienda sunt hoc pro fidei sanctæ reverentia et firmitate proponite, quod de proferendo symbolo nostra Deo docente decrevit serenitas. De cætero autem prohibendis insolentium moribus mediat vobis consentiente clementia sententiis terminate districtioribus et firma disciplina qua faciendæ non sunt, prohibete et quæ fieri debent immobili constitutione firmate.

Incipiunt capitula ejusdem concilii.

1. Ut conciliorum statuta et præsulorum Romanorum decreta custodiantur.
2. Ut in omnibus ecclesiis die Dominica symbolum recitetur.
3. Ut ne quis extra necessitatem rem ecclesiæ alienet.
4. Ut liceat episcopo unam ex parochiis basilicam monasterium facere.
5. Ut sacerdotes et levitæ cum uxoribus suis non vivant.
6. Ut servus ecclesiæ ab episcopo manumissus a patrimonio ecclesiæ nunquam recedat, et ut liberti aliorum ab episcopo defendantur.
7. Ut ad mensam episcopi Scripturæ divinæ legantur.
8. Ut clerici de familia fisci a principe non donentur.
9. Ut ecclesiæ Arianorum ad catholicum episcopum, in cujus diocesi sunt permaneant.
10. Ut viduis pro castitate violentiam nullus inferat, et ut mulier invita virum non ducat.
11. Ut potens pœnitentiam agat.
12. De his qui pœnitentiam poscunt si vir est, prius tondeatur, si femina prius habitum mutet.
13. Ut clerici qui sæculares judices appetunt, excommunicentur.
14. De Judæis.
15. Ut servi fisci qui ecclesiam construunt, eisdem dotem faciant.
16. Ut episcopi cum judicimus idola destruant, ut domini idololatricam servis prohibeant.
17. Ut episcopi cum judicibus necatores filiorum acriore disciplina corripiant.
18. Ut semel in anno synodus fiat, et iudices et actores fisci præsentés sint.
19. Ut ecclesia cum rebus ejus ad episcopi ordinationem pertineat.

episcopus angarias vel indictiones in diæ-
mponat.

non liceat iudicibus clericos vel servos ec-
clis angariis occupare.

religiosorum corpora psallendo tantum
r.

n sanctorum natalitiis ballimathiæ prohi-

INCIPIUNT DECRETA CONCILII.

Post damnationem hæresis Arianæ, et
læ catholicæ expositionem, hoc sanctum
concilium : Ut quia a nonnullis vel hæresis,
latis necessitate per Hispaniarum ecclesias
prætermisus est ordo, dum et licentia
transgrediendi, et disciplinæ optio nega-
n omnis excessus hæresis probaretur pa-
t abundantia mali temporis procul esset
disciplinæ. At nunc pace ecclesiæ Christi
lia reparata, quod priscorum canonum
prohibet, sit resurgente disciplina inhibi-
tur omne quod præcepit, permaneat in suo
ciliorum omnium constituta simul et syno-
torum præsulum Romanorum epistolæ.
nceps ad promerendos honores ecclesiasti-
canonum statuta aspiret indignus, nihil
at quod sancti Patres Spiritu Dei pleni
debere non fieri, et qui præsumpserit se-
riorum canonum dstringatur.

reuerentia et exaltatione sanctissimæ atque
issimæ Christi fidei propter corroborandas
das hominum invalidas mentes, quæ fre-
artium ignorantis vitio (quo naturaliter ab
auspiciis nascimur obtenebrati) a via veri-
rare solent, partim educationis infelicis cor-
pravatæ nonnunquam quod recta ratio mo-
ralis docet instinctus, et sequi veritatis
hortatur, non sine gravi animæ dispendio
r. Hinc ubi anima rationalis nobile Dei
egregium artificium sanctissimæ Trinita-
in se vestigia ad sui Creatoris amorem per-
elligentiam deberet elevari ignorantis tene-
luta, ad hæresis pravitatem deflexa, sui
verum cultum deserit diis alienis inser-
igitur incommodis occurrendi causa, ut
bes longe repellantur, et veritatis ac unicæ

id illuceat, hominumque mentibus puri-
iæ infallibilis puchritudo inseratur, per
s animæ affectus in Deum suum eleveur,
pta desiderio prudenti indagine oculorum
lumen veritatis inexstinguibile (quæ Deus
us convertat, sine cuius obtentu nihil aliud
s quam cæcutire, quam aberrare, quam a
scopo dimoveri, consultu piissimi et glorio-
eccaredi regis constituit synodus, ut per
lesias Hispaniæ et Gallæciæ secundum for-
ntalium ecclesiarum concilii Constantinopo-
c est centum quinquaginta episcoporum
a fidei recitatur et priusquam Dominica
atio, voce clara prædicetur, quo fides vera

A manifesta sit et testimonium habeat, et ad Christi
corpus et sanguinem prælibandum pectora populo-
rum fide purificata accedant.

III. Hæc sancta synodus nulli episcoporum li-
centiam tribuit res alienare ecclesiæ, quoniam et an-
tiquioribus canonibus hoc prohibetur. Si quid vero
quod utilitatem non gravet ecclesiæ pro suffragio
monachorum vel ecclesiis ad suam parochiam per-
tinentium dederint, firmum maneat. Peregrinorum
vel clericorum et egenorum necessitati salvo jure
Ecclesiæ præstare permittuntur pro tempore quæ
potuerunt.

IV. Si episcopus unam de parochianis ecclesiis
suis monasterium dicare voluerit, ut in ea monacho-
rum regulariter congregatio vivat, hoc de consensu
concilii sui habeat licentiam faciendi, qui etiam si
de rebus ecclesiæ pro eorum substantia aliquid quo
detrimentam ecclesiæ non exhibeat, eidem loco do-
naverit, sit stabile. Rei bonæ statuendæ sanctum
concilium dat consensum.

V. Compertum est a sancto concilio, episcopos, pre-
sbyteros et diaconos, venientes ex hæresi carnali
adhuc desiderio uxoribus copulari. Ne ergo de cæ-
tero hoc fiat præcipitur, quod et canonibus priori-
bus continetur, ut non liceat eis vivere libidinos,
societate, sed manente inter eos conjugali lege com-
munem utilitatem habeant, et non sub uno con-
clavi maneant, vel certe si suffragatur virtus in alia
domo suam uxorem faciat habitare, ut castitas apud
Deum et apud homines habeat testimonium bonum.
Si qui vero post hanc conventionem obscene cum
uxore elegerit vivere, ut nec lector habeatur, qui
vero semper sub canone ecclesiastico jacuerint, si
contra veterum imperata in suis cellulis mulieres
quæ infamiæ suspensionem possunt generare, con-
sortium habuerint, illi canonicè quidem dstringan-
tur, mulierum vero res ab episcopis venundentur, et
pretium ipsum pauperibus erogetur.

VI. De libertis autem hoc præcepit sancta syno-
dus, ut si qui presbyteri vel diaconi ab episcopis fa-
cti sunt secundum modum quo canones antiqui dant
licentiam, sint liberi, et tamen a patronico ecclesiæ
tam clerici quam ab eis progeniti non recedant, ab
aliis quoque libertati traditi et ecclesiis commendati
D patrocini episcopi colligantur, et ne cuiquam do-
nentur a principe hoc episcopus postulet.

VII. Pro reverentia Dei et sacerdotum id universa
sancta constituit synodus, ut quia solent crebro
mensis otiosæ fabulæ interponi, in omni sacerdotali
convivio lectio Scripturarum divinarum misceatur,
per hoc enim et animæ ædificantur ad bonum, et fa-
bulæ non necessariæ prohibentur.

VIII. Jubente autem atque consentiente Domino
Reccaredo id præcepit sacerdotale concilium, ut
clericos ex familia fisci nullus a principe do-
natos expetere, sed traditi capitis sui tributum ec-
clesiæ Dei, cui sunt alligati usque dum vivunt, re-
gulariter administrent.

IX. Decreto hujus concilii hoc statuitur, ut eccle-

sia quæ fuerunt in hæresi Ariana, nunc autem **A**pretio, ad libertatem et religionem redeant sunt catholicæ ad eos episcopos cum suis rebus pertineant, ad quos parochiæ ipsæ in quibus ipsæ ecclesiæ fundatæ sunt, pertinere videntur.

110 X. Pro consulto castitatis, quod maxime hortamento concilii proficere debeat, annuente glorioso domino nostro Reccaredo rege, hoc sanctum affirmat concilium, ut viduæ quibus placuerit, teneant castitatem, et nulla vidua ad nuptias intrandas venire cogatur, quod si priusquam profiteantur continentiam nubere elegerint, illis nubant quos propria voluntate voluerint habere maritos, similis conditio et de virginibus habeatur, nec extra voluntatem parentum, et suam, maritos cogantur accipere. Si quis vero propositum castitatis viduæ vel virginis impederit, a sancta communione et a **B**limitibus ecclesiæ habeatur extraneus.

XI. Quoniam comperimus per quasdam Hispaniarum ecclesias non secundum canonem, sed fœdissime pro suis peccatis homines agere pœnitentiam, et quotiens peccare libuerit, totiens a presbyteris reconciliari expostulent, et ideo pro coercenda tam execrabili præsumptione, id a sancto concilio jubetur, ut secundum formam canonum antiquorum detur pœnitentia, hoc est, ut prius eum quem sui pœnitet facti a communione suspensum faciat inter reliquos pœnitentes ad manus impositionem crebro recurrere, expleto autem satisfactionis tempore, sicuti sacerdotalis contemplatio probaverit, eum communioni restituat. Qui vero ad propria vitia, vel **C**infra pœnitentiæ tempus, vel post reconciliationem relabuntur, secundum priorum canonum severitatem damnentur.

XII. Quicumque ab episcopo, vel presbytero sanus vel infirmus pœnitentiam postulat, id ante omnia episcopus servet et presbyter, ut si vir est, sive sanus, sive infirmus prius eum tondeat, aut in cinere et cilicio habitum mutare faciat, et sic pœnitentiam ei tradat. Si vero mulier fuerit, non accipiat pœnitentiam, nisi prius aut velata fuerit, aut mutaverit habitum, sæpius enim laicis cum feminis tribuendo desidiose pœnitentiam, ad lamentanda rursus facinora post acceptam pœnitentiam relabuntur.

XIII. Inoleta præsumptio usque adeo illicitis ausibus aditum patefecit, ut clerici conclericos suos relicto pontificæ suo ad judicia publica pertrahant. Proinde statuimus, ut hoc de cætero non præsumentur. Si quis hoc præsumpserit facere, et causam perdat, a communione efficiatur extraneus.

XIV. Conventus noster hoc canonibus inserendum præcepit, ut Judæis non liceat Christianas habere uxores, vel concubinas, neque mancipium Christianum in usus proprios comparare, sed et filios qui ex tali conjugio nati sunt, assumendos esse ad baptismum. Nulla officia publica eis injungantur per quæ eis occasio tribuatur Christianis pœnam inferre. Si qui vero Christiani ab eis Judæismi ritu sunt maculati, vel etiam circumcisi, non reddito

Apretio, ad libertatem et religionem redeant tianam.

XV. Si qui ex servis fiscalibus fortasse construxerint, easque de sua paupertate dotas has procuret episcopus prece sua auctoritate confirmari.

XVI. Quoniam pene per omnem Hispaniarum Gallæciam idololatriæ sacrilegium inolevit hoc consensu gloriosissimi principis sancta synodus navit, ut omnis sacerdos in loco suo una cum territorii sacrilegium memoratum studiose per rat, exterminare inventum non differat, omnique ad talem errorem concurrunt, sine disciplina qua potuerunt animadversione, coerceant, qui neglexerint, sciant se utriusque excommunicationis periculum esse subituros. Si qui vero Domini pare hoc malum de possessione sua neglexerit familiæ prohibere noluerint, ab episcopo et communione pellantur.

XVII. Cum multæ querelæ ad aures sancti concilii deferrentur, inter cætera tantæ crudelitatis nuntiatur, quantum confidentium aures sacerdotum non possent sustinere, ut in quibusdam Hispaniarum partibus filios suos parentes interimant fornicarios, avari, pietatis alieni, quibus si tædium est filios merosius agere, prius seipsum debent castigare fornicatione, nam dum causa propagandæ societatur conjugia, parricidio et fornicatione tur obnoxii qui filios necando proprios, doc non pro filiis, sed pro libidine uxores duxisse inde tamen nefas ad cognitionem gloriosissimi nostri Reccaredi regis perlatum est, cuius dignata est iudicibus earumdem partium rare, ut amovendum tantum facinus diligentem sacerdote procurent, et habita severitate prohibeant. Ergo et sacerdotes locorum eorundem in scelus hujus immunitas peragitur, sancta synodus præcipiendo convenit, ut idem scelus cum curiosius quærant, et sine capitali vindicta disciplina prohibeant.

XVIII. Præcepit hæc sancta et universalis synodus ut stante priorum auctoritate canonum, quæ anno præcepit congregari concilia itineris locum, et paupertate ecclesiarum Hispaniæ, sei anno in loco quem metropolitanus elegerit, congregentur, iudices vero locorum aut a fiscalium patrimoniorum ex decreto domini simul cum sacerdotum concilio autumnali tertie die Calendarum Novembrium in unum conveniant ut discant, quam pie, juste, et humaniter, populis agere debeant, nec injustis vectigalibus et immoderatis exactionibus ipsos premant potius per miseracionem compatientes a gravibus defendant, ut bonos populi tutores facerent nec in angariis, aut in operationibus superflui privati onerent, sive fiscalem gravent. Sunt spectatores episcopi secundum regis auctoritatem, qualiter iudices cum populis agant, ut præmonitos corrigant, aut insolentias eorum

auribus innotescant. Quod si correptos a
re nequiverint, et ab ecclesia et a commu-
suspendant, a sacerdote vero et senioribus
stur, quid per provincias in suo detrimento
e debeant iudices, si ad concilium non ve-
Concilium vero non solvatur, nisi prius lo-
gerint quo succedente tempore, iterum ad
m conveniatur, ut jam non necesse habeat
olitanus episcopus pro congregando concilio
destinare, si in priore concilio tempus omni-
nuntiatum et locus.

Quidam contra omnem auctoritatem, sic
s quas ædificaverint, postulant consecrari,
n quam eidem ecclesiæ contulerint censeant
copi ordinationem non pertinere, quod fat-
taliter, in præterito corrigatur, et in futuro
prohibeatur, sed omnia secundum constitu-
antiquam ad episcopi ordinationem et po-
a pertineant.

Quia cognovimus episcopos per parochias
on sacerdotaliter deservire, sed crudeliter
e, et dum scriptum sit. Forma estote gregi,
dominantes in clero, exactionesque diœcesis
l damna infligant, ideoque censemur excepto
sterum constitutiones parochiis habere jubent
os, ut alia illis quæ hucusque præsumpta
ægentur, hoc est, neque in angariis presby-
diacones, neque in aliquibus fatigentur
us, ne videamur in ecclesia Dei exactores
nam Dei pontifices nominari, hi vero clerici
ales, quam diœcesani qui se ab episcopo
C cognoverint, querelas suas ad metropolita-
ferre non differant, ut metropolitanus non
eiusmodi præsumptiones coercere.

Ecclesiarum servos, et episcoporum vel
clericorum a iudicibus vel actoribus publi-
iversis angariis fatigari dolemus, propter
me concilium a pietate gloriosissimi domini
oposcit ut tales deinceps ausus inhibeat, sed
præscriptorum officiorum in eorum usibus
esiæ laborent. Si qui vero iudicium, aut
clericum, aut servum clerici vel ecclesiæ in
ac privatis negotiis occupare voluerit, a
ione ecclesiastica (cui impedimentum facit)
: extraneus.

Qui divina vocatione ab hac vita recedunt
lmis tantummodo, et psallentium vocibus
id sepulcra deferri, nam funeris precamen-
lgo defunctis cantari solet, vel pectoribus se-
imos, aut familias ecclesiæ omnino prohi-
Sufficiat autem quod in spe resurrectionis
orum corporibus famulatus divinatorum im-
canticorum. Prohibet enim nos Apostolus
ugere defunctos, dicens: « De dormientibus
olo vos contristari, sicut et cæteri qui spem
ent (I Thess. iv, 12). » Et Dominus non fle-
um mortuum, sed ad vitæ hujus ploravit
resuscitatum. Si enim potest hoc episcopus
hristianos prohibere, agere non moretur,

Religiosis tantum Christianis omnino aliter fieri
non debere censemus. Sic enim Christianorum per
omnem mundum humari oportet corpora defun-
ctorum.

XXIII. Irreligiosa consuetudo est, quam vulgus
per sanctorum solemnitates agere consuevit. Populi
qui debent officia divina attendere, salutationibus
turpibus invigilant, cantica non solum mala canen-
tes, sed et religiosorum officiis perstreptentes. Hoc
enim ut ab omni Hispania depellatur, sacerdotum,
et iudicium a concilio sanctæ curæ committitur.

Edictum regis de confirmatione concilii.

Gloriosissimus Dominus Reccaredus rex universis
sub regimine nostræ potestatis consistentibus. Ama-
tores nos sui divina faciens veritas nostris princi-
paliter sensibus inspiravit, ut causa instaurandæ
fidei, ac disciplinæ ecclesiasticæ, episcopos omnes
Hispaniæ nostro præsentari culmini juberemus.
Præcedente autem diligenti et cauta deliberatione,
sive quæ ad fidem conveniunt, seu quæ ad morum
correptionem respiciunt, sensus maturitate et in-
telligentiæ gravitate constant esse digesta. Nostra
proinde auctoritas hoc omnibus hominibus ad re-
gnum nostrum pertinentibus jubet, ut si qua defi-
nita sunt, in hoc sancto concilio acto in urbe Toletana
anno regni nostri feliciter quarto nulli contem-
nere liceat, nullus præterire præsumat. Capitula
enim quæ nostris sensibus placita, et disciplinæ
congrua, ac præsentis scripta sunt synodo, in omni
auctoritate, sive clericorum, sive quorumcumque
omnium observentur, et maneat, id est, de obser-
vatione priorum canonum, de symbolo proferendo
a populis in ecclesia, de episcopis ut eis non liceat
rem alienare ecclesiæ, ut episcopo liceat unam de
parochianis ecclesiis monasterium facere, ut episco-
pis, et presbyteris, et diaconibus ex hæresi conver-
sis jam non liceat misceri uxoribus, vel quod hi qui
semper catholici fuerint in cellulis suis cum mulie-
ribus extraneis non morentur, quod liberti ab epi-
scopis vel ab aliis facti, et ecclesiis commendati
permanere debeant liberi, quod lectio in omnibus
sacerdotalibus mensis legi debeat, quod clericos
ex familiis fisci nostri unquam 111 nullus agere
præsumat, et qui acceperit irrita talis donatio ma-
neat, de ecclesiis ab hæresi translatis ut ad episco-
pos in quorum sunt parochiis pertineant, de viduis
quod quæ voluerint continentiam teneant, et quæ
nubere elegerint, quibus voluerint, nubant, æque
de virginibus quod pœnitentes secundum modum
canonum antiquorum debeant agere pœnitentiam,
quod qui voluerint agere pœnitentiam prius ton-
deantur, aut habitum mutent, quod non liceat Ju-
dæis de Christianis ducere uxores vel concubinas,
si comparare mancipia Christiana, et Judæis non
liceat vel publica officia peragere, quod manere
debeat firmum, si servi fisci nostri ecclesias fece-
rint, easque de peculio suo dotaverint, quod idolo-
latriæ cultura a sacerdotibus vel iudicibus exqui-
renda sit atque exterminanda, quod qui filium suum

necaverit, a sacerdotibus vel iudicibus distringatur, quod semel in anno ad concilium sacerdotes, et iudices, atque actores patrimonii nostri debeant convenire quod ecclesiarum omnium causa ad episcopi ordinationem pertinere debeat, quod sacerdotes moderanter agere debeant per parochias, quod servi ecclesiæ sive clericorum non debeant a nostris actoribus in angaria aliqua fatigari. Quod religiosorum corpora cum hymnis et canticis tantum deferenda sint ad sepulera. Quod Ballimathiæ et turpia cantica prohibenda a sanctorum solemnibus. Has omnes constitutiones ecclesiasticas quas summam breviterque perstrinximus (sicut plenius in canone continentur) manere perenni stabilitate sancimus. Si quis clericus ergo aut laicus harum

A sanctionum obediens observator esse nolu- perba fronte majorum statutis repugnans, a pus, presbyter, diaconus, aut clericus fuerit, concilio excommunicationi subjaceat, si ver fuerit, et honestioris loci persona fuerit, med facultatum suarum amittat fisci juribus prof Si vero minoris loci persona est amissione suarum multatus in exilium deputetur. Reccaredus rex hanc deliberationem qua sancta definivimus synodo confirmans sul Mausona in Christi nomine ecclesiæ catholicæ recens metropolitanus episcopus provinciæ niæ his constitutionibus quibus in urbe I interfui, manu mea subscripsi. Similiter et i scopi subscripserunt.

INCIPIUNT CAPITULA CONCILII QUARTI TOLETANI.

1. De oratione et fidei confessione quæ in sancta B Dei Ecclesia prædicatur.
2. Nulla pene res magis disciplinæ mores ab Ec- clesia Christi depulit, quam inordinata diversitas officii.
3. De formula secundum quam debeat sancta sy- nodus in Dei nomine fieri.
4. In solemnitate paschali qualiter solet in Hispa- niis varietas existere.
5. De baptismi sacramento.
6. Comperimus quod per nonnullas ecclesias in die sextæ feriæ passionis Domini clausis basilicarum foribus non celebretur officium.
7. Quidam in die ejusdem dominicæ passionis ad horam nonam jejunium solvunt.
8. Lucerna et cereus infra vigiliis apud quasdam C ecclesias non benedicuntur, et cur a nobis benedi- cantur, inquirunt.
9. Nonnulli sacerdotum per Hispanias reperiuntur qui Dominicam orationem quam salvator noster do- cuit et præcepit non quotidie, sed tantum die Domi- nico dicunt.
10. Quod sacerdotes Hispaniæ diebus quadragesi- mæ alleluia decantent.
11. Quod in quibusdam Hispaniarum ecclesiis lau- des post Apostolum decantent.
12. De hymnis etiam canendis.
13. De hymno quoque trium puerorum in quo uni- versa cæli terræque creatura Deum collaudat.
14. Quod in finem psalmorum non sicut a qui- busdam gloria Patri, sed honor et gloria Patri di- catur. D
15. Sunt quidam qui in fine responsoriorum glo- riam non dicunt.
16. De Apocalypsi libro, ut teneatur, et quando legatur.
17. Quod quidam sacerdotes non rite post dictam orationem Dominicam statim communicant, et postea benedictionem in populo dant.
18. Quod perniciose consuetudo nequaquam est retinenda.
19. Quod in veteri lege ab anno vigesimo levitæ ordinari mandantur.
20. Quod sacerdotes Dei irreprehensibili debent.
21. Quod apud Deum conscientiam puram homines famam optimam nos habere oportet.
22. Quemadmodum antistites ita presbyte vitæ sicut nomine, ita et meritis vitam tei testimonium vitæ.
23. Quod prona sit omnis ætas ab adolesc malum.
24. Quod maxime in sacerdotibus Dei vit errorum ignorantia.
25. De presbyteris parochitanis dum ord quod libellum officialem a sacerdote suo i debent.
26. Quando presbyteri, aut diaconi in p constituantur, oportet eos professionem e suo facere.
27. Si episcopus, presbyter, diaconus, aut conus a gradu suo dejecti fuerint, et in seci nodo innocentes inveniantur, qualiter re beant.
28. Si episcopus, presbyter, seu diaconus ordine clericorum magos, aruspices, ariolos res vel sortilegos consulere fuerint deprehe de eis agendum sit.
29. Confinitimi hostium sacerdotes pro qui a regia potestate licentiam acceperint in mundandi sunt.
30. Quod sæpe principes contra quoslibe statis obnoxios sacerdotibus sua negotia c tunt.
31. Ut episcopi in protegendis populis fendendis impositam a Deo sibi curam no gant.
32. Quod avaritia radix cunctorum malor quorum sacerdotum mentes obtineat.
33. Quicumque episcopus alterius episcopi sim per triginta annos sine aliqua interpe possederit, ut teneat eam.

sicut diœcesim alienam tricennalis possidet, ita territorii conventum non amittit. Ad episcopos per cunctas diœceses parochias ire oporteat per singulos annos. Unde episcopi suffragio cujuslibet alieno ecclesiasticis utilitatibus providerint quid sit.

Abundandum a sacerdotibus vitæ solatium in eis, et maxime his quibus restituenda vicissitudo.

Nulli diacones in tantam erumpunt superpresbyteris se præferant.

Non licet episcopis, nec presbyteris orationari, quanto magis diaconis qui ministri sunt.

Omnes clerici vel lectores sicut levitæ et sacerdotes detonso superius capite inferius solam coronam relinquant.

Extraneæ femine cum clericis non haberi.

Clericis qui non habentes legitimum contraherentium mulierum, vel ancillarum suarum sibi consortia appetunt.

Clericis qui sine consultu episcopi sui uxores habent.

Clericis qui in quacunque seditione arma impulerunt.

Quis clericus in demoliendis sepulchris fuerit innotuit.

Præcepto domini nostri Sisenangi receptum.

eligendis œconomis.

professione monachi, ut quidquid fuerit in eis teneat.

Clericis qui monachorum propositum amplectuntur.

Ale jus episcopi in monasteriis habere.

Monachis qui egredientes de monasterio ad sæculum revertuntur, sed etiam uxores habent.

Religiosis propriæ regionis qui nec inter eos nec inter monachos habentur.

Eis qui in discrimine constituti pœnitentiam accipiunt.

Sæcularibus qui accipientes pœnitentiam accipiunt et rursus prævaricantes laici effecti.

55. Quod duo sunt genera viduarum, sæculares et sanctimoniales.

56. De Judæis ne vi ad credendum cogantur.

57. De cupiditate episcopi, presbyteri, vel diaconi sive clericorum qui contra fidem Christianam Judæis suffragium præstant.

58. De prævaricatione eorum qui dudum ad Christianam fidem promoti sunt.

59. De Judæorum filiis vel filiabus, ne parentum ultra involvantur erroribus.

60. De Judæis baptizatis, si postea prævaricati fuerint in Christo.

61. De malorum consortiis, quod etiam bonos corrumpunt.

62. De Judæis qui Christianas mulieres in conjugio habent.

63. Non potest erga homines esse fidelis, qui extiterit impius in Deum.

64. Præcipiente Domino, atque excellentissimo Sisenando rege, ut Judæi aut qui ex Judæis sunt officia publica nullatenus appetant.

65. Ut Christianos servos non liceat Judæis habere.

66. De his qui de rebus suis pauperibus Christi nullatenus distribuunt.

67. De episcopis qui mancipium juris ecclesiæ non retento ecclesiastico patrocinio manumitti desiderant.

68. Ut sacerdotes qui aut res suas ecclesiæ relinquunt, aut nihil habentes aliqua prædia ecclesiis suis conquirunt, si voluerint possunt de ecclesiæ famulis aliquos liberos facere.

69. De libertis ecclesiæ, quia nunquam moritur eorum patrona, a patrocinio ejusdem nunquam discedant.

70. De libertis ecclesiæ qui a patrocinio ejusdem discedunt.

71. De libertis qui a quibuscumque manumissi sunt atque ecclesiæ patrocinio commendati existunt.

72. Ut qui libertatem a dominis suis ita percipiunt, ut nullum in eis obsequium patronus detinet, suscipiantur ad clerum.

73. De famulis ecclesiæ constituere presbyteros vel diaconos per parochias licet.

74. De ecclesiastici ordinis institutis vel decretis, quæ ad quorundam pertinent disciplinam.

INCIPIIT CONCILIUM TOLETANUM QUARTUM.

AP. I. Anno tertio regnante Domino nostro rege principe Sisenando, die nonas Decembris dclxxxi, dum studio amoris Christi ac religiosissimi Sisenandi regis Hispaniæ ecclesiæ sacerdotes apud Toletanam urbem in synodo convenissemus, ut ejus imperiis atque commoti a nobis agitaretur de quibusdam

ecclesiæ disciplinis tractatus. Primum gratias Salvatori nostro Deo omnipotenti egimus, posthæc antifato ministro excellentissimo et glorioso regi, cujus tanta erga Deum devotio exstat, ut non solum in rebus humanis, sed etiam in causis divinis sollicitus maneat, hic quippe dum in basilica beatissimæ et sanctæ martyris Leocadiæ omnium nostrum pa-

riter jam cœtus adesset, pro merito fidei suæ cum magnificentissimis et nobilissimis viris ingressus, primum coram sacerdotibus Dei humi prostratus, cum lacrymis et gemitibus pro se interveniendum Domino postulavit. Deinde religiosa persecutione synodum exhortatus est, ut paternorum decretorum memores ad confirmanda in nobis jura ecclesiastica studium præberemus, et illa corrigere quæ dum per negligentiam in usum venerunt contra ecclesiasticos mores licentiam sibi usurpationemque fecerunt. Talibus ergo ejus monitis congaudentes necessarium exstitit, juxta ejus nostrumque votum tractare quæ competunt sive in sacramentis divinis, quæ diverso atque illicito modo in Hispaniarum ecclesiis celebrantur, seu quæ in moribus prave usurpata noscuntur. Et quoniam generale concilium agimus, oportet primum nostræ vocis sermonem de Deo esse, ut post professionem fidei sequentia operis nostri vota, quasi super fundamentum firmissimum disponantur. Quemadmodum a sanctis Patribus accepimus, Patrem et Filium, et Spiritum sanctum unius deitatis atque substantiæ confitemur, in personarum diversitate Trinitatem credentes, in divinitate unitatem prædicantes, nec personas confundimus, nec substantiam separamus. Patrem a nullo factum vel genitum dicimus, Filium a Patre non factum, sed genitum asserimus. Spiritum sanctum vero nec creatum, nec genitum, sed procedentem ex Patre et Filio profitemur. Ipsum autem Dominum Jesum Christum Dei Filium, et creatorem omnium ex substantia Patris ante sæcula genitum descendisse ultimo tempore pro redemptione mundi a Patre, qui nunquam desinit esse cum Patre. Incarnatus est enim ex Spiritu sancto et gloriosa sancta Dei genitrice virgine Maria, et natus ex ipsa solus idem Dominus Jesus Christus, unus in sancta Trinitate, anima et carne perfectus, sine peccato suscipiens hominem, manens quod erat, assumens quod non erat, æqualis Patri secundum divinitatem, minor Patre secundum humanitatem, habens in una persona duarum naturarum proprietatem. Naturæ enim in illo duæ, Deus et homo. Non autem duo filii, nec dii duo, sed idem una persona in utraque natura perferens passionem, et mortem pro nostra salute, non in virtute divinitatis, sed in infirmitate humanitatis. Descendit ad inferos, ut sanctos qui ibi tenebantur, erueret, et devicto mortis imperio resurrexit. Assumptus in cœlis venturus est in futurum ad judicium vivorum et mortuorum. Cujus morte et sanguine mundati, remissionem peccatorum consecuti sumus, resuscitandi ab eo in die novissima, in ea qua nunc vivimus carne et in ea qua resurrexit idem Dominus forma percepturi ab ipso, alii pro justitiæ meritis vitam æternam, alii pro peccatis supplicii æterni sententiam. Hæc est Ecclesiæ catholicæ fides, hanc confessionem servamus atque tenemus quam quisque firmissime custodierit perpetuam salutem habebit.

II. Post rectæ fidei confessionem quæ in sancta

A Dei Ecclesia prædicatur, placuit omni qui catholicæ fidei unitate complecti ultra diversum aut dissonum in ecclesiæ mentis agamus, ne quælibet nostra dignitos seu carnales schismaticis error ostendere, et multis exstet scandalum clesiarum. Unus ergo ordo orandi atque nobis per omnem Hispaniam atque conservetur, unus modus in missarum et unus in vespertinis officiis, nec diversa nobis ecclesiastica consuetudo, quia nemur et regno. Hoc enim et antiquaverunt, et unaquæque provincia et ministrandi parem consuetudinem tenent.

III. Nulla pene res disciplinæ morum Christi magis depulit, quam sacerdotum qui contemptis canonibus ad corrigendos mores synodum facere negligunt, universaliter definitum est, ut quia juxta quæ decreta bis in anno difficultas concilium non sinit, saltem vel semel a nobis tamen aut si fidei causa est, aut quæ universa communis generalis, totius Hispaniæ synodus convocetur. Si vero nec de communi ecclesiæ utilitate tractabile erit concilium, prout uniuscujusque metropolitanus elegerit peragendum autem qui causas contra episcopos, potentes aut contra quoslibet alios habet, ad idem concilium concurrant, et terminentur synodali a quibuslibet prave usurpatur regii executoris instantia justissime jura sunt refoventur, ita ut pro iudicibus vel sæcularibus viris ad metropolitani studio quidam executor stuletur.

Quintadecima autem Kalendarum greganda est in quacunque provincia propter vernale tempus, quando herbes et pabula germinum inveniuntur. Hoc prima ante solis ortum ejiciantur omnibus obseratisque foribus cunctis, ad unam quam sacerdotes ingredi oportet, oratione. Et convenientes omnes episcopi pariter et secundum ordinationis suæ tempus. Post ingressum omnium episcoporum sessum, vocentur deinde presbyteri et diaconi, si habuerit introire. Nullus se inter eos admittatur. Post hos ingredientur diaconi quos ordo poposcerit interesse. Et ceteri sedibus episcoporum, presbyteri et diaconi deant, diaconi in conspectu eorum stant, grediantur laici, qui electioni commiserunt. Tunc quoque et notarij et notandum vel excipiendum ordo requiritur januæ. Sedentibusque in diurnis officiis, et cor tantum habentibus : archidiaconus : Orate, statimque oratione prosternantur, et orantibus diutius t

rae gemitibus, tunc unus ex episcopis seniorgens, orationem palam ad Dominum functis adhuc in terra jacentibus. Finita autem e, et responso ab omnibus: Amen, rursus us dicat: Erigite vos, et confestim omnes t, et cum timore omni et disciplina, tam episcopam presbyteri sedeant. Sicque omnibus locis in silentio consentibus, diaconus alba s codicem canonum in medio proferens, capit conciliis agendis pronuntiet. Finitisque tituropolitanus episcopus concilium alloquatur, : Ecce, sanctissimi sacerdotes, recitatae sunt nibus priscorum Patrum sententiae de concilio ndo. Si qua ergo quempiam virum actio comcoram suis fratribus proponat. Tunc si aliquamcunque querelam quae contra canonem B audientiam sacerdotalem protulerit, non id aliud transeat capitulum, nisi primum roposita est actio terminetur. Nam et si prealiquis, aut diaconus, vel clericus, sive lahis qui foris steterint, concilium pro quae crediderit appellandum, ecclesiae metropoarchidiacono causam suam intimet, et ille o denuntiet. Et tunc illi et introeundi et proli licentia concedatur. Nullus autem episcopa cœtu communi secedat antequam hora lissecessionis adveniat. Concilium quoque nolvere audeat, nisi fuerint cuncta determinata, rucunque deliberationi communi finiuntur, orum singulorum manibus scribantur. Tunc C Deus suorum sacerdotum concilio interesse dus est, si tumultu omni abjecto, solliciteranique ecclesiastica negotia terminentur. olet in Hispaniis de solemnitate paschali vexistere prædicationis, diversa enim obserLaterculorum paschalis festivitatis interdum n parturit. Proinde placuit, ut ante tres Epiphaniarum metropolitani sacerdotes linvicem inquirant, ut communi scientia dom resurrectionis Christi comprovincialibus sinuent ut uno tempore celebrandum annunne baptismi sacramento, propter quod in Hiquidam sacerdotes trinam, simplam quidam nem faciunt, a nonnullis schisma esse conspist unitas fidei scindi videtur. Nam dum partes in baptizandis aliqua contrario modo agunt, is non baptizatos esse contendunt. Proinde nobis in sacramenti diversitate finiendum sit, icæ Sedis informemur sequentes, non nostra, ternam institutionem sequentes. Beatæ ergo iæ Gregorius Romanæ ecclesiae pontifex qui lum partes Italiæ illustravit, sed et longe exiecclesias sua doctrina perdociuit, efflagitante simo Leandro episcopo de hac Hispaniæ dile quid potius esset sequendum, inter cætera ens, sic ait: De trina vero mersione baptinihil responderi verius potest, quam ipsi senquia in una fide nihil officit sanctæ Ecclesiæ

consuetudo diversa. Nos autem quod tertio mergimus triduanæ sepulturæ sacramenta signamus, ut dum tertio infans ab aquis educitur, resurrectio triduanæ temporis exprimat. Quod si quis forte etiam pro summæ Trinitatis veneratione existimet fieri, neque ad hoc aliquid obsistit baptizandum semel in aquas mergere, quia dum in tribus subsistentiis una substantia est, potest infantem in baptisate in aquam vel ter, vel semel mergere, quando et in tribus mersionibus personarum trinitas, et in una potest divinitatis singularitas designari. Sed quod hucusque ab hæreticis infans in baptisate tertio mergebatur, faciendum apud vos esse non censeo, ne dum mersiones numerant, divinitatem dividant, dumque quod faciebant, faciunt, morem nostrum se fecisse gloriantur. Quapropter quia de utroque sacramento quod fit in sancto baptismo a tanto viro redita est ratio, quod utrumque irreprehensibile in sancta Dei Ecclesia habeatur, propter vitandum autem schismatis scandalum, vel hæretici dogmatis usum simplam teneamus baptismi mersionem, ne videantur apud nos qui tertio mergunt hæreticorum approbare assertionem, dum sequuntur et morem. Et ne forte cuiquam sit dubium hujus simpli mysterium sacramenti, videat in eo mortem, et resurrectionem, dum sequuntur et morem Christi significare. Nam in aquas mersio quasi ad infernum descensio est et rursus ab aquis emersio resurrectio est. Item videat in eo unitatem divinitatis, et trinitatem personarum ostendi: unitatem, dum semel mergimus; trinitatem, dum in nomine Patris et Filii et Spiritus sancti baptizamus. Panditur hujus singularis baptismi mysterium etiam Scripturarum sanctorum exemplis, Paulo apostolo attestante: « Nolo vos ignorare, fratres, quoniam patres nostri omnes sub nube fuerunt, et omnes mare transierunt, et omnes in Moyse baptizati sunt in nube et in mari (I Cor. x, 1). » Mare quippe Rubrum significat baptismum Christi sanguine consecratum, per quod populus Dei sub columna ignis et nubis semel transiit, ubi tamen tota erat Trinitas præcedente 113 populum columna ignis et nubis. In igne quippe significatur Pater, in columna Filius, in nube Spiritus sanctus. Jordanis quoque fluenta cum arca populus Dei semel transiit, per quod significatur simpla mersio baptismatis, cujus sacramento Ecclesia abluitur, et de fidei hujus laboribus per baptismum quasi per Jordanem ad terram celestis repromissionis ingreditur.

VI. Comperimus quod per nonnullas ecclesias in die sextæ feriæ passionis Domini clausis basilicarum foribus non celebratur officium, nec passio Domini populis prædicatur, dum idem Salvator noster apostolis suis præcepit dicens, passionem et mortem et resurrectionem meam omnibus prædicare. Ideoque oportet eodem die mysterium crucis (quod ipse cunctis annuntiandum voluit) prædicari atque indulgentiam criminum clara voce omnem populum præstolari, ut penitentiae compunctione mundati venera-

bile festum Dominicæ resurrectionis remissis iniquitatibus suscipere mereamur, corporisque ejus et sanguinis sacramentum mundi a peccato sumamus.

VII. Quidam in die ejusdem passionis Dominicæ ab hora nona jejunium solvunt, conviviis adhibentur, et dum sol ipse eadem die tenebris palluerit, lumen subduxerit, ipsaque elementa turbata mœstitiam totius mundi ostenderint, illi jejunium tanti diei polluunt, epulisque inserviunt. Et quia totum eundem diem universalis ecclesia propter passionem Domini in mœrore et abstinencia peragit, quicumque in eo jejunium præter parvulos senes et languidos ante peractas indulgentiæ preces persolverit, a paschali gaudio depellatur, nec in eo sacramentum corporis et sanguinis Domini percipiat, qui diem passionis ejus per abstinenciam non honoravit.

VIII. Lucerna et cereus infra vigiliis apud quasdam ecclesias non benedicitur, et a nobis cur benedicatur, inquirunt. Propter gloriosum enim noctis ipsius sacramentum hæc solemniter benedicimus, ut sacræ resurrectionis Christi mysterium quod tempore hujus noctis votive advenit benedictione sanctificati luminis suscipiamus. Et quia hæc observatio per multarum loca terrarum, regionesque Hispaniæ in Ecclesiis commendatur, dignum est propter unitatem pacis, ut in Gallicanis ecclesiis conservetur. Nulli autem impune erit qui hoc contempserit, sed patrum regulis subiacebit.

IX. Nonnulli sacerdotum in Hispaniis reperiuntur, qui Dominicam orationem quam Salvator docuit, et præcepit non quotidie, sed tantum die Dominica dicunt. Et quia sine intermissione ut oremus, apostolus docuit, qualiter autem oremus, Christus præcepit dicens, cum autem oratis, dicite : « Pater noster qui es in cœlis (Matth. vi, 9). » Quomodo ergo quotidie non dicitur, quod sine intermissione dici jubetur? Nam in tantum quotidie hæc oratio dicenda est, ut etiam ipso titulo utatur. Nam vocatur oratio quotidiana, sic eam sancti Patres nuncupaverunt, quod etiam apud doctores, quorum illustris doctrina est, invenitur. Sanctus quoque Cyprianus dicit : Itaque in oratione Dominica, panem nostrum, id est Christum dari nobis quotidie petimus, ut qui in Christo manemus et vivimus, a sanctificatione et corpore ejus non recedamus. Sanctus Hilarius dicit : « Panem nostrum quotidianum da nobis hodie (Matth. vi, 11). » Quid enim tam vult Deus quam ut quotidie Christus habitet in nobis, qui est panis vitæ et panis e cœlo, et quia quotidiana oratio est, quotidie quoque ut detur oratur? Sanctus Augustinus dicit : De quotidianis autem brevibusque peccatis sine quibus vita hæc non ducitur, quotidiana oratio fidelium satisfacit. Eorum est enim dicere : Pater noster qui es in cœlis, quia jam Patri tales regenerati sunt ex aqua et Spiritu sancto. Delet ergo hæc quotidiana oratio minima quotidiana peccata, delet illa a quibus vita fidelium, etiam scelerate gesta, pœnitendo in melius discedit mutata.

A Ergo sicut Christus præcepit, sic Apostolus monuit. Et quemadmodum doctores ecclesiastici instituerunt, quia quotidie vel cogitatione, vel verbo delinquimus quotidie et hanc orationem effundere in conspectu Dei debemus. Quisquis ergo sacerdotum vel subagentium clericorum hanc orationem Dominicam quotidie, aut in publico, aut in privato officio præterierit propter superbiam, judicatus ordinis sui honore privetur.

X. Item, cognovimus quosdam Hispaniæ sacerdotes, qui in quadragesimæ diebus alleluia decantant præter in ultima hebdomada Paschæ, quod deinceps fieri interdicimus, statuentes ut in omnibus prædictis Quadragesimæ diebus (quia tempus non est gaudii, sed mœroris) alleluia non decantetur. Tunc enim opus est fletibus ac jejuniis insistere, corpus cilicio et cinere induere, animum mœroribus dejicere, gaudium in tristitiam vertere quousque veniat tempus resurrectionis Christi, quando oporteat jam in lætitia manere, et mœrorem in gaudium mutare. Hoc enim Ecclesiæ universalis consensus in cunctis terrarum partibus roboravit, quod et a nobis omnibus ut conservetur per Hispanias Gallæciasque provincias oportebit. In temporibus vero reliquis, id est Calend. Januarii, quæ propter errorem gentilitatis aguntur, omnino alleluia non decantabitur, in quibus etiam præter piscem et olus, sicut et in illis quadraginta diebus cæteris carnibus abstinetur, et a quibusdam etiam nec vinum bibitur. Si quis ergo episcopus, aut presbyter, aut diaconus, aut quilibet ex ordine clericorum fuerit repertus qui arbitrium suum huic constitutioni æstimet præferendum, ordinis officio carere cogatur, et communionem ejusdem paschæ privetur.

XI. In quibusdam quoque Hispaniarum ecclesiis laudes post Apostolum decantantur priusquam Evangelium prædicetur, dum præcipiant post Apostolum non laudes sed Evangelium annuntiare, præsumptio enim ut anteponantur ea quæ sequi debent. Nam Laudes ideo Evangelium sequuntur propter gloriam Christi, quæ per idem Evangelium prædicatur circa omnes gentes. A sacerdotibus hic ordo deinceps retineatur, excommunicationis pœnam suscepturis, qui hunc ordinem perturbaverint.

D XII. De hymnis etiam canendis et Salvatoris et apostolorum habemus exemplum. Nam et ipse Dominus hymnum dixisse perhibetur Matthæo attestante : « Et hymno dicto exierunt in montem Oliveti (Matth. xxvi, 30), » et Paulus apostolus ad Ephesios scripsit dicens : « Implemini spiritu loquentes in psalmis, et hymnis, et canticis spiritualibus studio in laudem Dei atque apostolorum et martirum triumphos compositi esse noscuntur, sicut quos beatissimi doctores Hilarius atque Ambrosius ediderunt, quos tamen quidam specialiter reprobandi, pro eo quod de scripturis sanctorum canonum apostolica traditione non existunt. Respuant ergo illum hymnum ab hominibus compositum, quem

quotidie publico privatoque officio in fine omnium psalmodiarum dicimus : Gloria et honor Patri et Filio, et Spiritui sancto, in sæcula sæculorum. Amen. Nam et ille hymnus quem nato in carne Christo angeli cecinerunt : « Gloria in excelsis Deo, et in terra pax hominibus bonæ voluntatis (*Luc. II, 14*). » Reliqua quæ ibi sequuntur ecclesiastici doctores composuerunt. Ergo nec ipsi in ecclesiis canendi sunt, quia in sanctorum Scripturarum libris non inveniuntur. Componuntur missæ sive preces, vel orationes, sive commendationes seu manus impositiones, ex quibus si nulla decantetur in ecclesia, vacant officia omnia ecclesiastica. Admonet hæc fieri atque hortatur Timotheum Apostolus dicens : « Obsecro ergo primo omnium fieri obsecrationes, orationes, postulationes, gratiarum actiones pro omnibus hominibus, pro regibus et pro omnibus qui in sublimitatibus sunt (*I Tim. II, 1*). » Sicut ergo orationes, ita et hymnos in laude Dei compositos nullus nostrum ulterius improbet, sed pari modo in Gallæcia Hispaniaque celebret; excommunicatione plectendi qui hymnos rejicere fuerint ausi.

XIII. Hymnum quoque trium puerorum in quo universa cæli terræque creatura Deum collaudat et quem Ecclesia catholica par totum orbem diffusa celebrat, quidam sacerdotes in missa Dominicorum dierum, et in solemnitatibus martyrum canere negligunt. Proinde sanctum concilium instituit, ut per omnes Hispaniæ ecclesias vel Gallæciæ in omnium missarum solemnitate idem in publico decantetur, communionem amissuri qui antiquam hujus hymni consuetudinem, nostramque definitionem exarserint.

XIV. In fine psalmodiarum non sicut a quibusdam hucusque Gloria Patri, sed gloria et honor Patri dicatur, David propheta dicente : « Afferte Domino gloriam et honorem (*Psal. xcv, 7*), » et Joanne evangelista : « Exercitus dicentium, honor et gloria Deo nostro sedenti in throno (*Apoc. v, 13*). » Ac per hæc duo sic oportet in terris dici sicut in cælis resonant. Universis ergo ecclesiasticis hanc observationem damus, quam quisque præterierit communionis jacturam habebit.

XV. Sunt quidam qui in fine responsoriorum gloriam non dicunt, propter quod interdum inconvenienter resonat, sed hæc est discretio, ut in lætis sequatur gloria, in tristioribus repetatur principium.

XVI. Apocalypsim librum multorum conciliorum auctoritas et synodica sanctorum præsulorum Romanorum decreta Joannis evangelistæ esse præscribunt, et inter divinos libros recipiendam constituerunt. Et quia plurimi sunt qui ejus auctoritatem non recipiunt, eamque in Ecclesia Dei prædicare contemnunt. Si quis eum deinceps aut non receperit, aut a Pascha usque ad Pentecosten in Ecclesia non prædicaverit, excommunicationis sententiam habebit.

XVII. Nonnulli sacerdotes post dictam orationem Dominicam statim communicant, et postea benedic-

tionem in populo dant, quod deinceps interdicimus, sed post orationem Dominicam benedictio in populum sequatur, et tunc demum corporis et sanguinis Domini sacramentum sumatur, eo videlicet ordine ut sacerdotes et levitæ ante altare communicent, in choro clerus, extra chororum populus.

XVIII. Perniciosa consuetudo nequaquam est recipienda quæ majorum statuta præteriens, omnem ecclesiæ ordinem perturbaverit, dum alii per ambitus sacerdotia appetunt, alii oblativis muneribus pontificatum assumunt, nonnulli etiam sceleribus implicati, vel sæculari militiæ dediti, indigni ad honorem summi ac sacri ordinis pervenerunt, de quorum scilicet causa atque remotione oportuerat quidem statuere, sed ne perturbatio quamplurima ecclesiæ oriretur præteritis omissis deinceps qui non promoveantur ad sacerdotium ex regulis canonum, necessario credimus inserendum, id est, qui in aliquo crimine detecti sunt, qui infamiæ nota aspersi sunt, qui scelera antiqua per publicam pœnitentiam admisisse confessi sunt, qui in hæresim lapsi sunt, qui in hæresi baptizati aut rebaptizati esse noscuntur, qui semetipsos absciderunt, aut naturaliter defectu membrorum aut decisione aliquid minus habere, noscuntur, qui secundæ uxoris cognitionem sortiti sunt, aut numerosa conjugia frequentaverunt, qui viduam, vel a marito relictam duxerunt, aut corruptarum mariti fuerunt, qui concubinas, aut fornicarias habuerunt, qui servili conditioni obnoxii sunt, qui ignoti sunt, qui neophyti, vel laici **114** sunt, qui sæculari militiæ dediti sunt, qui curiæ nexibus obligati sunt, qui inscii litterarum sunt, qui nondum ad triginta annos pervenerint, qui per gradus ecclesiasticos non accesserunt, qui ambitu honorem quærunt, qui muneribus honorem obtinere moluntur, qui a decessoribus in sacerdotium eliguntur. Sed nec ille deinceps sacerdos erit, quem nec clerus nec populus propriæ civitatis elegit, vel auctoritas metropolitani, vel comprovincialium sacerdotum assensio exquisivit. Quicumque ergo deinceps ad ordinem sacerdotii postulatus, et in his quæ prædicta sunt exquisitus in nullo horum deprehensus fuerit, et examinatus probabili vita atque doctrina exstiterit, tunc secundum synodica, vel decretalia constituta cum omnium clericorum vel civium voluntate ab universis comprovincialibus episcopis, aut certe a tribus in sacerdotem die Dominica consecrabitur, convenientibus cæteris qui absentes sunt litteris suis, et magis auctoritate vel præsentia ejus qui est metropoli constitutus. Episcopus autem comprovincialis ibi consecrandus est, ubi metropolitanus elegerit. Metropolitanus autem non nisi in civitate metropoli et comprovincialibus ibidem convenientibus. Si quis autem deinceps contra prædicta vetita canonum ad gradum sacerdotum indignus aspirare contenderit, cum ordinatoribus suis adepti honoris periculo subjacebit.

XIX. In veteri lege ab anno vigesimo quinto, levitæ in tabernaculo servire mandantur, cujus auctori-

tatem in canonibus et sancti Patres secuti sunt. Nos et divinæ legis et conciliorum præcepti immemores, infantes et pueros levitas facimus ante legitimam ætatem, ante experientiam vitæ. Ideoque ne ulterius fiat a nobis, et divinæ legis et canonum admonemur sententiis, sed viginti quinque annorum ætate levitæ consecrentur, et triginta presbyteri ordinentur, ita ut secundum præceptum probentur primum, et sic ministrent nullum crimen habentes.

XX. Quicumque in sacerdote Dei positi sunt, irreprehensibiles esse debent, Paulo attestante: « Oportet episcopum irreprehensibilem esse (*I Tim. III, 2*). » Inoffensus ergo et immaculatos decet existere sacerdotes, nec ullius eos fornicationis contagio pollui, sed caste viventes, mundos semetipsos celebrandis exhibeant sacramentis. Abstineamus ergo nos ab omni opere malo et ab omni inquinamento carnis liberi maneamus, ut mundi corpore, purgati mente possimus ad sacrificium Christi digni accedere, et Deum pro delictis omnium deprecari.

XXI. Quamvis conscientiam puram apud Deum nos habere oporteat, tamen et apud homines famam optimam custodire convenit, ut juxta præceptum apostolicum non tantum coram Deo, sed etiam coram hominibus vitæ sanctæ testimonium habeamus. Quidam enim huc usque sacerdotum non modicum scandalum creaverunt, dum in conversatione vitæ non bonæ famæ existunt. Ut ergo excludatur deinceps omnis nefanda suspitionis occasio, et ne detur ultra sæcularibus locus obtrectandi, oportet episcopos testimonium probabiliū personarum conversationis et vitæ in conclavi suo habere, ut Deo placeant per conversationem bonam, et ecclesiæ per omnium famam.

XXII. Non aliter placuit, ut quemadmodum antisites, ita presbyteri atque levitæ quos forte infirmitas atque ætatis gravitas in conclavi suo manere non sinit, ut iidem in cellulis suis testes vitæ habeant, vitamque suam sicut nomine, ita meritis teneant.

XXIII. Prona est omnis ætas ab adolescentia in malum, nihil enim incertius quam vita adolescentium; ob hoc constituendum oportuit, ut si qui in clero pueri aut adolescentes existunt, omnes in uno conclavi atrii commorentur, ut lubricæ ætatis annos non in luxuria, sed in disciplinis ecclesiasticis agant, deputato probatissimo seniore, quem et magistrum disciplinæ et testem vitæ habeant. Quod si aliqui ex his pupilli existunt, sacerdotali tutela foveantur, ut et vita eorum a criminibus intacta sit, et res ab injuria reprobiorum. Qui autem his præceptis resultaverint, monasteriis deputentur, ut vagantes animi et superbi severiori regula dstringantur.

XXIV. Ignorantia mater cunctorum errorum, maxime in sacerdotibus Dei vitanda est, qui docendi officium in populis susceperunt, sacerdotes enim legere sanctas Scripturas fræquenter admonet Paulus apostolus dicens ad Timotheum: « Intende lectioni et exhortationi (*I Tim. IV, 13*). » Doctores semper manere in his se sciant. Igitur sacerdotes Scripturas

sanctas et canones meditentur, ut omne opus in prædicatione divina et doctrina consistat, ædificent cunctos tam fidei scientia, quam op disciplina.

XXV. Quando presbyteri in parochiis ordin libellum officialem a suo sacerdote accipiant ecclesias sibi deputatas instructi succedant, ignorantiam etiam in ipsis divinis sacramentis dant, ut quando vel ad litanias, vel ad concilii nerint, rationem episcopo reddant, qualiter sum officium celebrent vel baptizent.

XXVI. Quando presbyteri aut diaconi per chias constituuntur, oportet eos primum pro nem episcopo suo facere ut caste et pie viva Dei timore, ut dum eos tali professione oblig sanctam disciplinam retineant.

XXVII. Episcopus, presbyter, aut diaconu gradu suo injuste dejectus in sancta synodo cens reperiatur, non potest esse quod fuerat gradus amissos recipiat coram altario de episcoporum, si episcopus est, orarium, annul baculum, si presbyter, orarium et patenam, conus, orarium et albam, si subdiaconus pa et calicem, sic et reliqui gradus cum repi nem sui recipiant quem cum ordinarentur pe rant.

XXVIII. Si episcopus aut presbyter, sive dia vel quilibet ex ordine clericorum magos aut a ces, aut ariolos, aut certe augures, vel sort vel eos qui profitentur artem aliquam, aut al eorum similia exercentem consuluisse fuerit hensus, ab honore dignitatis suæ depositus mc rii curam excipiat, ibique perpetuæ pœnitent ditus scelus admissum sacrilegii solvat.

XXIX. Confinitimi hostium sacerdotes præ qui a regiæ potestatis sublimi auctoritate licet acceperunt, a quolibet mandatum agentes extr occultæ accipere vel dirigere non præsuman autem deprehenditur, aut convincitur donur principi apud concilium condigna animadve multabitur.

XXX. Sæpe principes contra quoslibet m tis obnoxios sacerdotibus negotia sua comm et quia sacerdotes a Christo ad ministerium electi sunt, ibi consentiunt regibus fieri judic jurejurando supplicii indulgentia promittitur, n discriminis sententia præparatur. Si quis er cerdotum contra hoc communionem consultu cussor in alienis periculis exstiterit, fit reus sanguinis apud Christum, et apud ecclesiam : proprium gradum.

XXXI. Episcopi in protegendis populis ac dendis impositam a Deo sibi curam non aml ideoque dum conspiciunt judices ac potentæ perum oppressores existere, et prius eos sacce admonitione redarguant, et si contempserint, dari, eorum insolentiam regis auribus intim quos sacerdotalis admonitio non flectit ad jus regalis potestas ab improbitate coerceat. S

autem episcoporum id neglexerit, concilio erit reus.

XXXII. Avaritia radix est cunctorum malorum, cujus sitis etiam sacerdotum mentes obtinet. Multi fidelium in amore Christi et martyrum in parochiis episcoporum basilicas construunt, oblationes sanctas tribuunt, sacerdotes hæc auferunt, atque in usus suos convertunt, inde est quod cultores sacrorum deficiunt, dum stipendia sua perdunt, inde labentium basilicarum ruinæ non reparantur, quia avaritia sacerdotali omnia auferuntur. Præ qua re constitutum est a præsentis concilio episcopos ita diœceses suas regere, ut nihil ex earum jure præsumant auferre, sed juxta priorum auctoritatem conciliorum, tam de oblationibus quam de tributis, ac frugibus tertiam consequantur, quod si amplius quidpiam ab eis præsumptum extiterit, per concilium restauretur, appellantibus autem ipsis conditoribus, aut certe propinquis eorum, si jam illi a sæculo decesserunt. Noverint ergo conditores basilicarum in rebus quas eisdem ecclesiis conferunt nullam potestatem habere, sed juxta canonum instituta sicut ecclesia, ita et dos ejus ad ordinationem episcopi pertineat.

XXXIII. Quicumque episcopus alterius episcopi diœcesim per triginta annos sine aliqua interpellatione possiderit, quia secundum jus legis ejus videtur esse diœcesis, admittenda non est contra eum actio reopscendi, sed hoc intra unam parochiam extra vero nullo modo, ne dum diœcesis defenditur. Provinciarum termini confundantur.

XXXIV. Sicut diœcesim alienam tricennalis possessio tollit, ita territorii conventum non amittit, ideoque basilicæ, quæ novæ conditæ fuerint, ad eum procul dubio episcopum pertinebant, cujus conventus esse constiterit.

XXXV. Episcopum per cunctas diœceses, parochiasque suas per singulos annos ire oportet, ut exquirat quid unaquæque basilica in reparationem sui indiget, quod si ipse aut languore detentus, aut aliis occupationibus implicatus id adimplere nequeverit, presbyteros probabiles aut diacones mittat, qui et redditus basilicarum et reparationes et ministrantium vitam inquirent.

XXXVI. Quicumque episcopi suffragio cujuslibet aliquid ecclesiasticæ utilitatis providerint, et pro eo quodcumque commodum in remunerationem promiserint, promissi solutionem eos exsolvere oportebit, ita ut id ad concilium provinciale deferatur, ut eorum conventitia confirmetur quia sicut Paulus ait : « Dignus est operarius mercede sua (I Tim. v, 18). »

XXXVII. Præbendum est a sacerdotibus vitæ solatium indigentibus, et maxime his quibus restituenda vicissitudo est. Quicumque ergo fidelium de facultatibus suis ecclesiæ aliquid devotione propria contulerint, si forte ipsi aut filii eorum redacti fuerint ad inopiam, ab eadem ecclesia suffragium vitæ pro temporis usu percipiant. Si enim clericis seu monachis vel peregrinis aut quamlibet necessitatem

sustinentibus pro solo religionis intuitu in usum res ecclesiasticæ largiuntur, quanto magis consulendum est, quibus retributio justa debetur.

XXXVIII. Nonnulli diacones in tantam erumpunt superbiam, ut sese presbyteris anteponant, atque in primo ipsi priores stare præsumant, presbyteris in secundo choro constitutis. Ergo ut sublimiores sibi presbyteros agnoscant, tam hi quam illi in utroque choro consistent.

XXXIX. Si oraria duo nec episcopo induere quidem licet nec presbytero, utique multo minus diacono qui minister eorum est, unum ergo orarium oportet levitam gestare in sinistro humero, propter quod **115** orat, id est prædicat. Dexteram autem oportet habere liberam, ut expeditius ad ministerium sacerdotale discurrat. Caveant ergo amodo levitæ gemino uti orario, sed unum tantum et purum, nec ullis coloribus aut a tyro ornatum ferant.

XL. Omnes clerici vel lectores sicut levitæ et sacerdotes detonso superius capite toto inferius solam circuli coronam relinquunt, non sicut huc usque in Gallæciæ partibus facere lectores videntur, qui prolixis, ut laici, comis in solo capitis apice modicum circulum tondent, ritus enim iste in Hispaniis hucusque hæreticorum fuit, unde oportet ut pro amputando ab ecclesiis scandalo hoc signum dedecoris auferatur, et sit una tonsura vel habitus sicut totius Hispaniæ est usus. Qui autem hoc non custodierit, fidei catholicæ reus erit.

XLI. Cum clericis extraneæ femine nullatenus habitent, nisi tantum mater, et soror, filia, amita, in quibus personis nihil sceleris æstimari naturæ fœdus permittit, id enim et constitutio antiquorum Patrum decrevit.

XLII. Quidam clerici legitime non habentes conjugium, extranearum mulierum vel ancillarum suarum interdicta sibi consortia appetunt, ideo quæ conjuncte taliter cum clericis sunt ab episcopo, auferantur et venundentur, illis pro tempore religatis ad pœnitentiam quos sua libidine infecerunt.

XLIII. Clerici qui sine consultu episcopi sui uxores duxerint, aut viduam, vel tripudiatam, vel meretricem in conjugium acceperint, separari eos a proprio episcopo oportebit.

XLIV. Clerici qui in quacunque seditione arma volentes sumpserint, aut sumpserunt, reperti, amisso ordinis sui gradu in monasterium contradantur pœnitentiæ.

XLV. Si qui clericus in demoliendis sepulcris fuerit deprehensus, quia facinus hoc pro sacrilegio legibus publicis sanguine vindicatur, oportet canonicis in tali scelere proditum a clericatus ordine submoveri, et pœnitentiæ triennio deputari.

XLVI. Præcipiente domino nostro atque excellentissimo Sisenando rege, id constituit sanctum concilium, ut omnes ingenui clerici pro officio religionis ab omni publica indictione atque labore habeantur immunes, ut liberi Deo serviant, nullaque prædicti necessitate ab ecclesiasticis officiis retrahantur.

XLVII. Eos quos œconomos Græci vocant, hoc est, qui vice episcoporum res ecclesiasticas tractant, sicut sancta synodus Chalcedonensis instituit, omnes episcopos de proprio clero ad regendas ecclesias habere oportet, qui autem deinceps contempserit, obnoxius ejusdem magni concilii erit.

XLVII. Monachum aut paterna devotio, aut propria professio facit, quidquid horum fuerit alligatum tenebit, proinde his ad mundum reverti intercludimus aditum, et omnes ad sæculum interdicimus regressus.

XLIX. Clerici qui monachorum propositum appetunt, quia meliorem vitam sequi cupiunt liberos, eis ab episcopo in monasteris largiri oportet ingressus, nec interdicti propositum eorum qui ad contemplationis desiderium transire nituntur.

L. Nuntiatum est præsentis concilio, eo quod monachi episcopali imperio servili opere mancipientur et jura monasteriorum contra instituta canonum illicita præsumptione usurpentur, ita ut pene ex cœnobio possessio fiat, atque illustris portio Christi ad inanitionem servitutemque perveniat. Quapropter monemus eos qui ecclesiis præsent, ut ultra talia non præsumant, sed hoc tantum sibi in monasterio vendicent sacerdotes quod præcipiunt canones, id est monachos ad conversationem sanctam præmonere abbates, aliaque officia construere, atque extra regulam facta corrigere, quod si aliquid in monachis canonibus interdictum præsumpserint, aut usurpare quidpiam de monasterii rebus tantaverint, non deerit ab illis sententia excommunicationis, qui se deinceps nequaquam sustulerit ab illicitis.

LI. Nonnulli monachorum egredientes a monasterio non solum ad sæculum revertuntur, sed etiam et uxores accipiunt, igitur revocati in eodem monasterio a quo exierant, pœnitentiæ deputentur, ibique defleant crimina sua unde discesserunt.

LII. Religiosi propriæ regionis qui nec inter clericos nec inter monachos habentur, sive hi qui per diversa loca vagi feruntur, ab episcopis in quorum conventu commorari noscuntur, licentia eorum coerceatur, ut aut in clero aut in monasterio deputentur propter eos qui ab episcopo suo aut propter languorem fuerint absoluti.

LIII. Si qui in discrimine constituti pœnitentiam accipiunt nulla manifesta scelera confitentes, sed tantum se peccatores esse prædicantes, hujusmodi si revelaverint, possunt etiam per morum probitatem ad gradus ecclesiasticos pervenire. Qui vero ita pœnitentiam accipiunt, ut aliquod mortale peccatum perpetrasset publice fateantur, ad clerum vel honores ecclesiasticos pervenire nullatenus poterunt, quia se confessione propria notaverunt.

LIV. Quicumque ex sæcularibus accipientes pœnitentiam totonderunt se, et rursus prævaricantes laici effecti sunt, comprehensi ab episcopo suo ad pœnitentiam ex qua recesserunt revocentur. Quod si aliqui per pœnitentiam irrevocabiles sunt nec admoniti revertuntur, ut vere apostatæ coram eccle-

sia anathematis sententia condemnentur. Non aliter hi qui a parentibus detonsi fuerunt aut sponte amissis parentibus seipos religioni devoverunt, et postea habitum sæcularem sumpserunt, et iidem a sacerdote comprehensi ad cultum religionis acta prius pœnitentia revocentur. Quod si converti non possunt velut apostatæ anathematis sententiæ subjiciantur, quæ forma servabitur etiam in viduis, virginibus sacris, ac pœnitentibus feminis, quæ sanctimonialem habitum induerunt, et postea aut vestem mutaverunt, aut ad nuptias transierunt.

LV. Duo sunt genera viduarum, sæculares et sanctimoniales, sæculares viduæ sunt quæ adhuc disponentes nubere laicalem habitum non deposuerunt, sanctimoniales sunt quæ jam mutato habitu sæculari sub religioso cultu in conspectu sacerdotis et ecclesiæ apparuerunt, hæc si ad nuptias transierint juxta Apostolum non sine damnatione erunt, quia se primum Deo voventes postea castitatis propositum abjecerunt.

LVI. De Judæis autem præcepit sancta synodus nemini deinceps ad credendum vim inferre. Cui enim vult Deus miseretur, et quem vult indurat, non enim tales inviti salvandi sunt, sed volentes, ut integra sit forma justitiæ. Sicut enim homo propria arbitrii voluntate serpenti obediens periit, sic vocante se gratia Dei propriæ mentis conversione, homo quisque credendo salvatur. Ergo non vi, sed libera arbitrii voluntate, ut convertantur suadendi sunt non potius impellendi. Qui autem jam pridem ad christianitatem coacti sunt sicut factum est temporibus religiosissimi principis Sisebuti, quia jam constat eos sacramentis divinis associatos et baptismi gratiam suscepisse, et chrismate unctos esse, et corporis Domini et sanguinis exstitisse participes, oportet ut fidem etiam quam vi vel necessitate susceperunt, tenere cogantur, ne nomen Domini blasphemetur, et fides quam susceperunt vilis ac contemptibilis habeatur.

LVII. Tanta est quorundam « cupiditas, ut quidam eam appetentes (juxta quod ait Apostolus) etiam a fide erraverunt (I Tim. vi, 10). » Multi quippe hucusque ex sacerdotibus atque laicis accipientes a Judæis munera, perfidiam eorum suo patrocinio fovent, qui non immerito ex corpore Antichristi enoscuntur, quia contra Christum faciunt. Quicumque ergo deinceps episcopus sive clericus sive sæcularis illis contra fidem Christianam suffragium, vel munere vel favore præstiterit, ut profanus et sacrilegus anathema effectus ab Ecclesia catholica habeatur extraneus, quia dignus est, ut a corpore Christi separetur, qui inimicis Christi patrocinus efficitur.

LVIII. Plerique qui ex Judæis dudum ad Christianam fidem promoti sunt, nunc blasphemantes in Christo, non solum judaicos ritus perpetrasse noscuntur, sed etiam abominandas circumcisiones exercere præsumpserunt, de quibus consulto piissimi ac religiosissimi domini nostri Sisenandi regi

inctum decrevit concilium, ut hujusmodi A
 vessores pontificali auctoritate correcti ad

Christiani dogmatis revocentur ut quos vo-
 propria non emendat animadversio sacerdo-
 erceat. Eos autem quos circumcidunt, si filii
 sunt, a parentum consortio separentur, si
 re injuria corporis sui libertati tradantur.

Judæorum filios vel filias ne parentum ultra
 ntur erroribus, ab eorum consortio separari
 mus deputatos, aut monasteriis aut Chri-
 viris, aut mulieribus Deum timentibus, ut sub
 conversatione cultum fidei discant, atque in
 instituti, tam in moribus, quam in fide pro-

Judæi baptizati, si postea prævaricantes in
 m qualibet pœna damnati exstiterint, a rebus B
 fideles filios excludi non oportebit, quia
 n est. » Filius non portabit patris iniquitatem
 xviii, 20). »

Sæpe malorum consortia etiam bonos cor-
 it, quanto magis eos qui ad vitia proni sunt.
 ergo communicatio ultra sit Hebræis ad fidem
 nam translatis cum his qui adhuc in veteri
 nsistent, ne forte eorum participio subver-
 Quicumque ergo amodo ex his qui baptizati
 fidelium consortia non vitaverint, et hi Chri-
 donentur, et illi publicis cædibus deputentur.

Judæi qui Christianas mulieres in conjugio
 , admoneantur ab episcopo civitatis ipsius, ut
 eis permanere cupiunt, Christiani efficiantur,
 i admoniti noluerint, separentur, quia non
 nfidelis in ejus permanere conjunctione, quæ
 Christianam translata est fidem, filii autem
 talibus nati existunt fidem atque conditio-
 atris sequantur, similiter et hi qui procreati
 e infidelibus mulieribus et fidelibus viris
 nam religionem sequantur, non Judaicam
 itionem.

. Non potest erga homines esse fidelis qui
 stiterit infidelis. Judæi ergo qui dudum
 ni effecti sunt, et nunc Christi fidem præ-
 sunt, ad testimonium dicendum **116**
 non debent, quamvis esse se Christianos
 ient, quia sicut in fide Christi suspecti sunt,
 stimonio humano dubii habentur. Infirmari D
 portet eorum testimonium qui in fide falsi
 ir, nec eis esse credendum qui veritatis a se
 hjecerunt.

. Præcipiente Domino atque excellentissimo
 do rege constituit id sanctum concilium, ut
 ut hi qui ex Judæis sunt officia publica nulla-
 ppetant, quia sub hac occasione Christianis
 n faciunt, ideoque iudices provinciarum cum
 tibus eorum subreptiones fraudulenter reli-
 spendant, et officia publica eos agere non
 ant. Si quis autem hæc permiserit, velut in
 rum excommunicatio proferatur, et is qui
 erit publicis cædibus deputetur.

Ex decreto gloriosissimi principis hoc san-

ctum elegit concilium, ut Judæis non liceat Christia-
 nos servos, nec Christiana mancipia emere, nec cu-
 jusquam consequi largitatem. Nefas enim est, ut
 membra Christi serviant Antichristi ministris,
 quod si deinceps servos Christianos vel ancillas Ju-
 dæi habere præsumpserint, sublatis ab eorum domi-
 natu libertatem a principe consequantur.

LXVI. Et si illi qui nulla ex rebus suis pauperi-
 bus Christi distribuunt, æterni judicis voce in fu-
 turo condemnabuntur, quanto magis hi qui aufe-
 runt pauperibus quæ non dederunt? Quapropter epi-
 scopi qui nihil ex proprio suo ecclesiæ Christi com-
 pensaverunt, hanc divinam sententiam metuunt, et
 libertos ex familiis ecclesiæ ad condemnationem
 suam facere non præsumunt, impium est enim ut
 qui res suas ecclesiæ non contulerit damnum inferat,
 et jus ecclesiæ alienare contendant. Tales ergo liber-
 tos successor episcopus absque aliqua oppositione
 ad jus ecclesiæ revocabit, quia eos non æquitas, sed
 improbitas absolvit.

LXVII. Episcopus qui mancipium juris ecclesiæ
 non retento ecclesiastico patrocínio manumitti desi-
 derat, duos meriti ejusdem et peculii coram concilio
 ecclesiæ cui præeminet per commutationem subscri-
 bentibus sacerdotibus offerat, ut rata et justa inve-
 niatur definitio commutantis. Tunc enim liberam
 manumissionem, sine patrocínio ecclesiæ concedere
 poterit, qui eum quem libertati tradere disponit,
 jam juri proprio acquisivit. Hujusmodi autem liberto
 adversus ecclesiam cujus juris exstitit accusandi vel
 testificandi denegetur licentia. Quod si præsumpse-
 rit, placet ut stante commutatione in servitutem pro-
 priam revocetur cui nocere conatur.

LXVIII. Consensus totius concilii desinivit, ut sa-
 cerdotes qui aut res suas ecclesiæ relinquunt, aut
 nihil habentes, aliqua tamen prædia, aut familias
 ecclesiis suis conquirunt, licebit illis aliquos de fa-
 mulis ejusdem ecclesiæ manumittere juxta rei col-
 latæ modum quem antiqui canones decreverunt, ita
 ut cum peculio et posteritate sua ingenui sub patro-
 cinio ecclesiæ maneant, utilitates injunctas sibi juxta
 quod potuerint prosequentes.

LXIX. Liberti ecclesiæ (quia nunquam moritur
 eorum patrona) a patrocínio ejusdem nunquam dis-
 cedant, nec posteritas quidem eorum sicut priores
 canones decreverunt. Ac ne libertas eorum in futura
 prole non pateat, ipsaque posteritas naturali ingenui-
 tate obnitens sese ab ecclesiæ patrocínio subtrahat
 necesse est, ut tam hi liberti, quam ab eis progeniti
 professionem episcopo suo faciant, per quam ex fa-
 milia ecclesiæ libertos effectos se esse fateantur,
 ejusque patrocínium non relinquant, sed juxta vir-
 tute suam obsequium vel obedientiam præbeant.

LXX. Liberti ecclesiæ qui a patrocínio ejus disce-
 dentes quibuslibet personis adhæserunt, si admoniti
 redire contempserint, manumissio eorum irrita sit,
 quia per inobedienciæ contemptum ingrati actione
 tenentur.

LXXI. Liberti ecclesiæ qui a quibuscunque manu-

missi sunt, et ecclesiæ patrocínio commendati existunt, sicut regulæ antiquorum Patrum constituerunt, sacerdotali defensione a cujuslibet insolentia protegantur sive in statu libertatis, sive in peculio quod habere noscuntur.

LXXII. Quicumque libertatem a dominis suis ita percipiunt, ut nullum sibi in eis obsequium patronus retinet, isti si sine crimine sunt ad clericatus ordinem suscipiantur, quia directa manumissione absoluti noscuntur; qui vero retento obsequio manumissi sunt, pro eo quod adhuc patroni servitute tenentur obnoxii, nullatenus sunt ad ecclesiasticum ordinem promovendi, ne quando voluerint eorum domini, fiant ex clericis servi.

LXXIII. De familiis ecclesiæ constituere presbyteros, et diacones per parochias liceat, quos tamen vitæ rectitudo, et probitas morum commendat, ea tamen ratione ut antea manumissi libertatem status sui percipiant, et denuo ad ecclesiasticos honores succedant. Est enim irreligiosum obligatos existere servituti, qui sacri ordinis suscipiunt dignitatem, quidquid autem talibus aut per libertatem concessum, aut successione extiterit datum, aut quolibet commodo collatum, non licebit eis quippiam inde in extraneas personas transmittere, sed omnia ad ejus ecclesiam qua manumissi sunt post eorum obitum pertinere. His quoque sicut et cæteris ecclesiæ libertis accusandi vel testificandi adversus ecclesiam aditus intercluditur, ad quod si aspiraverint, non solum libertatis beneficio careant, sed etiam honoris gradu, quem non dignitate naturæ, sed tempore necessitatis promeruerunt.

LXXIV. Post instituta quædam ecclesiastici ordinis vel decreta quæ ad quorundam pertinent disciplinam, postrema nobis cunctis sacerdotibus sententia est, pro robore nostrorum regum, et stabilitate gentis Gothorum pontificale ultimum sub Deo iudice ferre decretum. Multarum quippe gentium (ut fama est) tanta exstat perfidia animorum, ut fidem sacramento promissam regibus suis observare contempnant, et ore simulent juramenti professionem, dum retineant mente perfidiæ impietatem, jurant enim regibus suis, et fidem quam pollicentur, prævaricantur, nec metuunt volumen illud iudicii Dei, per quod inducitur maledictio, multaque pœnarum comminatio super eos, qui jurant in nomine Dei mendaciter. Quæ ergo spes talibus populis contra hostes laborantibus erit? Quæ fides ultra cum aliis gentibus in pace credenda post fœdus non violandum? Quæ in hostibus jura stabili permanebunt sponsione, quando nec ipsis propriis regibus juratam fidem conservant, quis enim adeo furiosus est, qui caput suum manu sua propria desecet? Illi, ut notum est, immemores salutis suæ propria manu seipsos interimunt in semetipsos suosque reges proprias convertendo vires. Et cum Dominus dicat: « Nolite tangere Christos meos (I Par. xvi, 22), » et David: « Quis extendit manum suam in Christum Domini, et innocens erit? » (I Reg. xxvi, 9) illis nec vitare metus

est perjurium, nec regibus inferre exitium. Et quippe fides pacti datur, nec violatur. Quobello fides vigeat, quanto magis in cæteris sacris est! sacrilegium quippe est, si violetur a gentibus regum suorum promissa fides, quia non scilicet eos fit pacti transgressio, sed et in Deum, in nomine pollicetur ipsa promissio. Inde et multa regna terrarum cælestis iracundia, immutavit ut pro impietate fidei et morum, altero solveretur. Unde et nos cavere oportet sam hujusmodi gentium, ne similiter plagamur præcipiti, et pœna puniamur crudeli. Deus angelis in se prævaricantibus non pepercit per inobedientiam cœleste habitaculum perdidit unde et per Isaiam dicit, « inebriatus est meus in cœlo (Isai. xxxiv, 5), » quanto magis nostræ salutis interitum timere debemus, ne delitatem eodem sæviante pereamus! Quod nam iracundiam vitare volumus, et severitatem ad clementiam provocare cupimus, servemus Deum religionis cultum atque timorem, custodiamus erga principes nostros pollicitam fidem atque sionem. Non sit in nobis ut in quibusdam gentibus infidelitatis subtilitas impia, non subdolæ perfidia, non perjurii nefas, et conjurationum molimina. Nullus apud nos præsumptione accipiat, nullus excitet mutuas seditiones, nemo meditetur interitus regum, sed defuere pace principe, primates gentis cum sacerdotum cessorem regni concilio communi constituent unitatis concordia a nobis retinetur, nullum gentisque dissidium per vim ambitionis morum. Quod si hæc admonitio mentes nostras non commovet et ad salutem communem cor nostrum neque perducit, audi sententiam nostram. Quicumque ex nobis, vel totius Hispaniæ populis qualibet ratione, vel studio sacramentum fidei suæ, quod patriæ gentisque Gothorum statu, vel consensu regiæ salutis pollicitus est, temeraverit, aut nece atrectaverit, aut potestate regni exuere præsumptione tyrannica regni fastigium usuravit, anathema sit in conspectu Dei Patris, et eorum, atque ab Ecclesia catholica quam profanaverit, efficiatur extraneus, et ab omnibus Christianorum alienus cum omnibus impietatis sociis, quia oportet ut una pœna teneat o quos similis error invenerit implicatos. Quod secundo replicamus, dicentes: Quicumque ex nobis, vel cunctis Hispaniæ populis quolibet ratione, vel studio sacramentum fidei suæ quod patriæ gentisque Gothorum statu, vel consensu regiæ salutis pollicitus est, violaverit, aut nece atrectaverit, aut potestate regni exuere præsumptione tyrannica regni fastigium usuravit, anathema sit in conspectu Christi et apostolorum, sit, atque ab Ecclesia catholica quam profanaverit, efficiatur extraneus, et ab omnibus Christianorum alienus et damnatus in futurum Dei. Habeatur cum participibus suis, quia dignum

socialantur, ipsi etiam damnationis co-
 atione obnoxii teneantur. Hoc etiam
 amus, dicentes : Quicumque amodo ex
 ctis Hispaniæ populis qualibet medita-
 dio, sacramentum fidei suæ, quod pro-
 gentisque Gothorum statu, vel incolu-
 potestatis pollicitus est, violaverit, aut
 ttrectaverit, aut potestate regni exue-
 sumptione tyrannica regni fastigium
 anathema sit in conspectu Spiritus
 tyrum Christi, atque ab Ecclesia catho-
 rjurio profanaverit, extraneus efficiatur,
 munionione Christianorum alienus, nec
 t justorum, sed cum diabolo et angelis
 upplicis condemnatur una cum eis qui
 urationem nituntur, ut par pœna per-
 ringat quos in perniciem prava socie-
 tate ideo, si placet omnibus qui adestis,
 iterata sententia vestræ vocis consensu
 niverso clero et populo dictum est ! Qui
 nostram definitionem præsumpserint,
 aranatha, hoc est, perditio in adventu
 et cum Juda Iscarioth partem habeant
 eorum. Amen. Quapropter nos ipsi, et
 mnes sanctam Ecclesiam Christi, ac
 nonemus, ut hæc tremenda, et totiens
 tentia nullum ex nobis præsentem atque
 emnet, iudicio, sed fidem promissam
 issimum dominum nostrum Sisenan-
 custodientes, ac sincera illi devo-
 ntes, non solum divinæ pietatis in-
 ntiam provocemus **117**, sed etiam
 efati principis percipere mereamur.
 præsentem regem ac futuros ætali-
 um principes humilitate debita de-
 moderati et mites erga subjectos ex-
 i justitia et pietate populos a Deo vo-
 regatis, bonamque vicissitudinem qui
 nstituit largitori Christo rependatis, re-
 humilitate cordis cum studio bonæ
 : quisquam vestrum solus in causa ca-
 reum sententia feriat, sed consensu
 rectoribus ex iudicio manifesto delin-
 lpa patescat servata a vobis in offensis
 re, ut non severitate magis in illis quam
 polleatis, et dum omnia hæc auctore Deo
 noderamine conserventur, et reges in
 populi in regibus, et Deus in utrisque
 e de futuris regibus hanc sententiam
 is, ut si quis ex eis contra reverentiam

A legum superba dominatione et fastigio in flagitiis,
 et facinore, sive cupiditate crudelissima potestatem
 in populis exercuerit, anathematis sententia a
 Christo domino condemnatur, et habeat a Deo separa-
 tionem atque iudicium propter quod præsumpserit
 prava agere et in perniciem regnum deducere. De
 Simithilane vero qui propria scelera metuens se
 ipsum regno privavit, et potestatis facibus exiit
 id cum gentis consulto decrevimus, ut neque
 eum vel uxorem ejus propter mala quæ commise-
 runt neque filios eorum unitati nostræ unquam
 consociemus, nec eos ad honores a quibus ob ini-
 quitatem dejecti sunt aliquando promoveamus.
 Quique etiam sicut in fastigio regni habentur ex-
 tranei, ita possessione rerum quas de miserorum
 sumptibus auxerant maneat alieni præter id quod
 pietate piissimi principis nostri fuerunt consecuti. Non
 aliter et Geillanem memorati Simithilane et sanguine
 etscelere fratrem, qui nec in germanitatis fide stabilis
 exstitit, nec fidem glorioso domino nostro pollicitam
 conservavit, hunc ergo cum conjuge sua, sicut et ante
 factum est, a societate gentis atque consortio nostro
 placuit separari, nec in amissis facultatibus in quibus
 per iniquitatem creverant reduces fieri, præter id
 quod consecuti fuerint pietate clementissimi princi-
 pis, cujus gratia bonos donorum præmiis ditat, et
 malos a beneficentia sua non separat. Gloria au-
 tem et honor omnipotenti Deo nostro in cujus no-
 mine congregati sumus. Post hæc pax et salus et
 diuturnitas piissimo et amatori Christi domino nostro
 Sisenando regi, cujus devotio nos ad hoc decretum
 salutiferum convocavit. Corrobores ergo gratia re-
 gnum illius, gentesque Gothorum in fide catholica,
 annis et meritis protegat illum usque ad ultimam
 senectutem summi Dei gratia, et post præsentis
 regni gloriam ad æternum regnum transeat, ut sine
 fine regnet, qui in sæculo feliciter imperat, ipso
 præstante qui est Rex regum et Dominus domi-
 norum cum Patre et Spiritu sancto in sæcula sæcu-
 lorum. Amen. Definitis itaque his quæ superius
 comprehensa sunt, annuente religiosissimo principe,
 placuit deinde nulla re impediante a quolibet nostro-
 rum quæ constituta sunt temerari, sed cuncta salu-
 bri concilio conservari. Et quia profectibus ecclesie
 et animæ nostræ conveniunt, etiam propria sub-
 scriptione (ut permaneant) roboramus. Ego Isidorus
 in Christi nomine Spalensis ecclesiæ metropolitanus
 episcopus hæc constituens subscripsi. Similiter et
 alii episcopi subscripserunt numero quadraginta.

INCIPIUNT CAPITULA CONCILII TOLETANI QUINTI.

Habiti æra DLXXXIV, anno primi Chintillani.

itutione novarum litaniarum.
 odia salutis regum et defensione prollis
 rincipum.

PATROL. CXXX.

3. De reprobatione personarum quæ prohibentur
 adipisci regnum.

4. De his qui sibi blandiuntur spe rege superstite.

5. De his qui principes maledicere præsumunt. **A** probationem vocis clare ob custodiam sui debeat innotescere.

6. Ut regum fideles a successoribus regum rerum jure non fraudentur pro servitutis mercede.

7. Quod in celebritate cunctorum conciliorum synodus Toletana temporibus Sisenandi habita per

8. De indulgentia principum noxiis servata
9. De favore principum concilii acclan-
concesso.

INCIPIIT CONCILIUM TOLETANUM QUINTUM.

Apud urbem Toletanam diversis ex provinciis Hispaniæ sacerdotes Domini qui in uno pacis osculo in basilica sanctæ martyris Leochadiæ consedimus gratiarum actiones omnipotenti Deo persolvimus, propter suam misericordiam magnam, cujus nutu in hanc convenimus concordiam, et gloriosi principis nostri Chintillani regis initia, ob cujus salutis et felicitatis constantiam supernam imploramus clementiam, qui se in medio nostri cœtus ingressus cum optimatibus et senioribus palatii supplex omnium orationibus commendavit, suosque fideles ita facere sancta exhortatione coegit, atque hanc institutionem quam ex præcepto ejus et decreto nostro sancimus, divina inspiratione præmisit.

CAP. I. Scilicet ut in cuncto regno a Deo concesso specialiter et propria hæc religiosa omni tempore teneatur observantia, ut a die Iduum Decembrium litania triduo ubique annua successione peragatur. et indulgentia delictorum lacrymis impetretur. Quod si dies Dominica intercesserit, in sequenti hebdomada celebretur, ut quoniam abundante iniquitate efficitur, ut usquequaque prolata malitia nova exerceat facinora, nova quoque hæc ipsa consurgat consuetudo, quæ possit ante omnipotentis oculos nostra esse purgatio.

II. Summa autem nobis vigilantia et grandi religionis cura providendum est, ut mala quæ assidue perhibita perpetrantur circumspiciat disciplina ecclesiastica extirpentur. Non enim est incassum scriptum: Pestilente flagellato stultus sapientior erit. Quamobrem quoniam præponderante onere delictorum experientia pœnæ semper ac sæpe fieri discimus quod magnopere vitare debemus. Quod etiam custoditur cum hoc quod divinis sacramentis spondimus, temeritate non violamus. Ideoque est compescendum quod crebro invenitur transgressum. **D** Sed ne succedentes præcedant, ac deinde sequentes invideant altioribus, et cuncta quieta et pacata permaneant, hæc in consilio communiter considerata defertur sententia, ut servetis quæcunque universali et magna synodo provisiva conscriptaque circa principum salutem et utilitatem sunt. Hæc quoque adjecta custodiantur, videlicet ut omni benignitate omnique firmitate circa omnem potestatem principis nostri Chintillani regis teneatur dilectio, et præbeatur rationabile defensionis adminiculum, ne rebus juste provisus aut etiam parentum digna provisione procuratis vel juris proprietate injuste fraudulentur, nec a quocunque causa illicite exquir-

sita lædendi eos præbeatur, nec quocunque quibuslibet rebus sprete dilectione moles. Hæc enim licentia efficit et principes in suspectos, et subjectos in bonis principum. Quocirca ne et præmissa contemnantur, et ut **B** tas radix omnium malorum auferatur, contra omnes præsentis et absentes, vel etiam futuris temporibus consequentes, coram Deo et angelis quod si quisquam contestationis temerator ex atque contemptor, et quacunque argumentis odiose eos molestare, aut in aliquo fuerit lædere, sit anathema in Christianorum cœtu, atque superno condemnatur iudicio, sit in ministerio Dei constitutus, sit hoc perditus, et in futuro condemnatus qui tantæ provisioni noluit præbere consensum.

III. Inexpertis novis moribus novam decet in medelam, quapropter quoniam sunt inconstantes quorundam mentes, et se minime capientes nec origo ornat, nec virtus decorat, qui passim licenterque ad regalia majestatis pervestigia: hujus rei causa nostra omnium cum tione divina præbetur sententia, ut si quis tentatus fuerit, quem nec electio omnium præfata Gothicæ gentis nobilitas ad hunc apicem tantæ consortio catholicorum privatus, et divino iudicio condemnatus.

IV. Ergo quia et religioni inimicum et hoc constat esse perniciosum futura illicite cogitatio casus principum exquirere, ac sibi in providere cum scriptum sit: « Non est vobis nosse momenta vel tempora quæ Pater per sua potestate (*Act. 1, 7*), » hoc decreto certum ut quisquis inventus fuerit talia perquisisse, et de revente principe in alium attendisse pro futuro tempore, aut alios in se propter id attraxisse, a consortio catholicorum cum excommunicationis sententia pellatur.

V. Sed et hoc pro pestilentiosis hominibus salubri deliberatione censemus, ne quis principem maledicta congerat, scriptum est in lege: « Principem populi tui ne male loquaris (*Exod. xxii, 28*). » Quod si quis fecerit, excommunicatione ecclesiastica plectatur: nam si in regnum Dei non possidebunt, quanto magis in Ecclesia necessario pellitur, qui divinæ violentiæ invenitur?

mili providentia pro fidelibus regum nostra A
mentia, ut quisquis superstes principum
t, juste in rebus profligatis aut largitate
s acquisitis nullam debeat habere jacturam,
licenter et injuste perturbentur fidelium
nemo optabit proprium ac fidele præbere
um, dum cuncta nutant in incertum, et
o discriminis formidant causam, sed saluti et
rum principalis pietas debet præbere suffra-
mplis enim cæteri provocantur ad fidem
eles non fraudantur mercede.

Propter malarum mentium facilitatem et
æ oblivionis hoc sacratissima statuit synodus,
mi concilio episcoporum Hispaniæ universa-
lii decretum quod propter principum no-
est salutem constitutum, peractis omnibus in B
publica voce debeat pronuntiari, quatenus
plicatum auribus vel assiduitate iniquorum
rrita corrigatur, quæ ad prævaricandum et
e et facilitate perducitur.

VIII. In his omnibus quæ præmisimus potestatem
indulgentiæ in culpis delinquentium principi reser-
vamus, ut juxta bonitatis suæ moderamen ubi
emendationem prospexerit mentium, veniam tribuat
culparum.

IX. His vero omnibus finem et robur subscri-
ptione nostra facientes, gloriam et laudem omni-
potenti Domino Deo in quantum mortalium validudo
sinit, reddimus; post hæc gratias excellentissimo et
gloriosissimo principi nostro Chintillano regi per-
agimus, cujus ardor fidei studium bonæ intentionis, et
unanimitatis 118 concordiam nobis tribuit et chari-
tatis. Donet ei Dominus de inimicis triumphum, et
de heatitudine gaudium, custodiat eum protectione
assidua, et muniat bonæ voluntatis suæ circumspe-
ctione tutissima, cujus regnum manet in sæcula
sæculorum. Ego Eugenius Toletanæ Ecclesiæ, pro-
vinciæ Carthaginensis metropolitanus episcopus, his
omnibus de cæteris annuens sub. Similiter et alii
episcopi subscripserunt numero viginti.

INCIPIUNT CAPITULA CONCILII TOLETANI SEXTI.

plenitudine fidei catholicæ.

observatione litaniarum.

custodia fidei Judæorum.

damnatione clericorum per pecuniam ec-
cos gradus assequentium.

stipendiis clericorum ne a jure alienentur
um,

viris et feminis sacris propositum transgre-
s sacrum.

pœnitentibus transgressoribus.

ad quibusdam pœnitentibus pristina tradan-
gia.

professoribus et obedientia libertorum ec-

» progenie libertorum ecclesiæ ne eis vel
ntiatione ab ecclesia liceat evagari.

11. Ne in accusatione legitima quisquam condem-
netur.

12. De confugientibus ad hostes.

13. De honore primatum palatii.

14. De remuneratione collata fidelibus regum.

15. Ut res ecclesiæ a quibuslibet juste collatæ in
earum firma stabilitate permaneant.

16. De incolumitate et adhibenda dilectione regiæ
prolis.

17. De his qui rege superstitute aut sibi aut aliis
adfuturum provident regnum, et de personis quæ
prohibentur ad regnum accedere.

18. De custodia vitæ principum et defensione pro-
cedentium regum a sequentibus adhibenda.

19. De gratiarum actionibus in communionem con-
cilio Deo et principi datis.

INCIPIT CONCILIUM TOLETANUM SEXTUM.

nientibus nobis Hispaniarum Galliciæque D
us cum orthodoxi et gloriosi Chintillani
utaribus hortamentis, absque impedimento
rio Toletano, in ecclesia sanctæ Leocha-
yris sedibus collocatis, sub die sexta Idus
anno primo prædicti principis et triumphati-
sti, æra DCLXXX, statuimus subter inserta.

Cum primum omnipotenti Deo pro corona
ita numerosæ gratiæ in nobis fuissent per-
iū melius, nihil salubrius omnium insedit
uam more synodi universalis post solem-
nactæ orationis quod mente interius ru-
us lingua narrarem, et quod corde cre-
, ore ructarem superna favente sententia
« Eructavit cor meum verbum bonum (Psal.

XLIV, 2), » et juxta prophetam : Verbum fecit Domi-
nus abbreviatum super terram. Quamobrem ex abun-
dantia nostri cordis sit confessio vocis ut fidem quam
omnium mens intrinsecus gestat, in confessione in-
terpres lingua foris effundat. Itaque credimus et pro-
fitemur sacratissimam omnipotentissimam Trinita-
tem, Patrem, et Filium, et Spiritum sanctum, unum
Deum solum non, solitarium, unius essentiæ, vir-
tutis, potestatis, majestatis, uniusque naturæ,
discretam in separabilibus personis, indiscretam
essentialiter substantia deitatis, creatricem omnium
creaturarum, Patrem ingenitum increatum, fon-
tem et originem totius divinitatis, Filium a Patre in-
temporaliter ante omnem creaturam sine initio ge-
nitum non creaturam, nam nec Pater unquam sine

Filio, nec Filius exstitit sine Patre, sed tamen Filius Deus de Patre Deo, non Pater Deus de Filio Deo, ille autem Filius Patris, et Deus de Patre per omnia cœqualis Patri, Deus verus de Deo vero, Spiritum verum sanctum neque genitum neque creatum, sed de Patre Filioque procedentem utriusque esse Spiritum. Ac per hoc substantialiter unum sunt qui et unus ab utroque procedit. In hac autem Trinitate tanta est unitas substantiæ, ut pluralitate careat, et æqualitatem teneat. Nec minor in singulis quam in omnibus, nec major quam in singulis personis manet. Ex his tribus divinitatis personis solum Filium fatemur ad redemptionem humani generis, propter culparum debita quæ per inobedientiam Adæ originaliter, et nostro libero arbitrio contraximus resolvenda secreto Patris, ex arcano prodidisse, et hominem sine peccato de sancta semper virgine Maria assumpsisse, ut idem Filius Dei Patris esset Filius hominis, Deus perfectus et homo perfectus, ut homo perfectus et Deus esset unus Christus, naturis in duabus una persona, ne quaternitas Trinitati accederet, si in Christo geminata persona esset. Ergo a Patre, et Spiritu sancto separabilis creditur persona, ab homine autem assumpto natura, idem cum eodem homine unus exstat persona cum Patre et Spiritu sancto natura, ac, sicut diximus, ex duabus naturis et una persona, unus est Dominus noster Jesus Christus, in forma divinitatis æqualis Patri, in forma servi minor Patre. Hæc est enim vox ejus in psalmo : « De ventre matris meæ Deus meus es tu (*Psal. xxi, 11*). » Natus itaque a Deo sine matre, natus a virgine sine Patre, solus « Verbum caro factum est, et habitavit in nobis (*Joann. 1, 14*). » Et cum tota cooperata sit Trinitas formationes suscepti hominis, quoniam inseparabilia sunt opera Trinitatis, solus tamen Filius suscepit hominem in singularitate personæ, non in unitate divinæ naturæ, id est quod proprium est Filii non quod commune est Trinitati. Nam si unam nati hominis, Dei alteram confecisset personam, tota Trinitas corpus assumpsisset, quoniam constat naturam Trinitatis esse unam, non tamen personam. Hic ergo Dominus noster Jesus Christus missus a Patre suscipiens quod non erat, nec amittens quod erat, inviolabilis de suo, mortalis de nostro, venit in hunc mundum peccatores salvos facere et credentes justificare, faciensque mirabilia traditus est propter delicta nostra, mortuus est propter expiationem nostram, resurrexit propter justificationem nostram, hujus livore sanati, hujus morte Deo Patri reconciliati, hujus resurrectione sumus resuscitati. Quem etiam venturum in fine exspectamus sæculorum, cum resurrectione omnium æquissimo suo iudicio redditurum justis præmia, impiis pœnas. Ecclesiam quoque catholicam credimus sine macula et ruga, corpus ejus esse, regnumque habituram cum capite suo omnipotenti Christo Jesu, postquam hoc corruptibile induerit in corruptionem, et mortale immortalitatem, ut sit Deus omnia in omnibus. Hæc fide corda purificantur, hæc

hæreses extirpantur, in hac omnis Ecclesia jam cœlesti regno deinceps in sæculo præseriatur, et non in alia fide est « salus, nec erimen aliud est sub cœlo datum hominibus oporteat nos salvos fieri (*Act. iv, 12*). »

II. Religiosissimi principis nostri devotio nostrorum consacerdotum primo anno re constitutionem cum magna reverentia et tione suscipientes, quam constat jam in omni suo annua vice celebrari, quam placuit etiam assertionem firmari : proinde universalis auctoritate concilii, ut hi dies litaniarum quæ odo præmissa sunt instituti, eodem in tempore jussi sunt excoli, annuo recursu omni obsequio habeantur celeberrimi, ut pro illis quibusque simul sumus implicati delictis, sit non piatio ante oculos Dei omnipotentis.

III. Inflexibilis Judæorum perditia deflexa videtur pietate et potentia superna. Hinc enir quod in spiramine summi Dei excellentissimus Christianissimus princeps ardore fidei inflans cum regni sui sacerdotibus prævaricationes et stititiones eorum eradicare elegit funditus, nãdegere in regno suo eum qui non est catholicus cujus fervorem fidei gratias omnipotenti cœlorum agimus, eo quod tam illustrem curam animam et sua repleverit sapientia, ipse quo net ei et in præsentis sæculo longævam vitam futuro gloriam æternam. Illud autem providencia, et valde est decernendum vigilantibus sole ejus fidei calor, et noster labor quandoque iris tepefactus liquescat. Quocirca consonam corde et ore promulgamus Deo placituram tiam, simul etiam cum suorum optimatum triumque virorum consensum et deliberationem, ut quisquis succedentium temporum retitus fuerit apicem, non ante conscendat regdem, quam inter reliqua conditionum sacræ pollicitus fuerit hanc se catholicam non permittit eos violare fidem, sed et nullatenus eorum favens vel quolibet neglectu, aut cupiditate i ad præcipitia infidelitatis aditum præbeat p cationis, sed quod magnopere nostro est t conquisitum debeat illibatam perseverare i rum. Nam incassum bonum agitur, si non e videtur perseverantia. Ergo postquam ordin missorum ad gubernacula accesserit regni, temerator hujus exstiterit promissi, sit an marathana in conspectu Dei, et pabulum ei ignis æterni, simulque cum eo damnatione i quicumque sacerdotum vel quilibet Christi eorum implicati fuerint terrore. Nos etenim sentia decernimus, ut præterita quæ in un synodo de Judæis conscripta sunt confir quoniam ea quæ necessaria pro eorum sal scribi potuerunt, in eisdem esse cauta sal Quapropter quæ tunc decreta sunt valitura e semus.

IV. Sæpe pullulantia pravitate germina li

primum justa noverimus severitate damna tamen crebris conspiciuntur denuo vigere, justitiæ acriore vigore radicitus amputare. Proinde quicumque Simonis imitator si quoque hæresis exstiterit sectator ut ecclesiam ordinum gradus non dignitate morum sed munerum impensione conquirit et per unera capiat, quibus hunc nec rationis originis morum ulla commendat, talis incrororum ordinum apices penitus adipisci do permittatur, sed et si adeptus fuerit, ione privatus cum ordinatoribus suis probonorum amissione damnetur.

fit ut proprietati originis obsistat longi temporis. Quapropter providentes decerni quis clericorum stipendium de rebus ecclesiam quam episcopi percipit largitate, sub prene debeat professionem scribere, nec prædiuturna præjudicium afferat ecclesiæ, neque in usu perceperit debeat utiliter labor nec res divini juris videantur aliqua occaligi, et subsidium ab ecclesia cui deserviunt possint clerici. Quod si quis eorum contemere, ipse se stipendio suo videbitur privare. clivus cursus est ad voluptatem et imitatrix tiorum : quamobrem quisquis virorum vel habitum semel induerit spontanee reli aut si vir deditus ecclesiæ, vel femina fuerit elegata puellarum monasterio, in utroque varicator ad propositum invitus reverti covir detondeatur, et puella ad monasterium ur. Si autem quolibet patrocinio desertores re voluerint, sacerdotali sententia a Christi cœtu habeantur extorres, ut nec locus eis omniumiis. Viduæ quoque sicut univerrdus jam statuit professionis vel habitus rices superiori sententia condemnentur.

VII. Quamvis priora nunquam siluerint de nore concilia, ratio tamen deposcit ut ea uenti prævaricatione iterantur, frequenti condemnentur. Et ideo, tanta exstitit perominum ut hi, quos sub religioso habitu æ professio pro venia peccatorum ad mardolis deducit vel adduxit, iterum rediviva l vitæ pristinæ sordes revocet. Hujus rei D lecta synodus decernit ut, si qui ingenuosque sexus sub nomine pœnitentis in hargioso sunt conversati, post hæc autem atrientes vel vestimenta secularia sumenquod reliquerant, redierunt, ab episcopo n cujus territorio sunt conversi, compreus legibus pœnitentiæ in monasteriis subriti; quod si fieri propter alicujus potestatis lificile fuerit, tunc sicut priscorum canoerunt decreta, quousque ad dimissum orvertantur, excommunicati et anathemate iti habeantur. Similiter et hi qui post coma vel interdictum cum ipsis communicaverdos autem ad quem pertinere noscuntur,

A si eos quolibet munere vel favore aut negligentia admonere noluerit ut aut revertentes suscipiat, aut contemnes de ecclesia rejiciat, simili sententia plectatur, quousque emendationis eorum vel damnationis ab eo sententia promulgetur.

VIII. Antiqui et sanctissimi est Patris sententia papæ Leonis, ut is qui in ætate adolescentiæ positus, dum mortis formidat casum, pervenerit ad pœnitentiæ remedium, si conjugatus forte fuerit continentens, ne postea adulterii incurrat lapsum, redeat ad pristinum conjugium quousque possit adipisci temporis maturitate continentiam statum. Quod nos sicut de viris ita de feminis æquo modo censemus, non quidem hoc generaliter et canonice præceptum, sed constat a nobis pro humana fragilitate indultum, ea duntaxat ratione, ut si is qui pœnitentiæ non est legibus deditus ante ab hac vita decesserit quam ex consensu ad continentiam eorum unde fuerit regressus, superstiti non liceat denuo ad uxoris transire amplexus. Si autem illius vita exstiterit superstes qui non accepit benedictionem pœnitentis nubat, si se continere non potest, et ulterius consortio fruatur uxoris, quod de utroque sexu pari modo a nobis manifestum est decretum esse, ita videlicet, ut in his omnibus sacerdotis ordinatio expectetur, ut juxta quod ætatem aptam perspexerit, continentiam absolutionis vel districtiois tribuat legem.

IX. Longinquitate sæpe fit temporis ut non pateat conditio originis, unde jam decretum est in anterioris universalis concilii canone ut, professionem suam liberti Ecclesiæ debeant facere qui profiteantur se et de familiis esse Ecclesiæ, et Ecclesiæ obsequium nunquam relicturos. Unde his quoque nos adjicimus ut, quotiens cursum vitæ sacerdos impleverit, et de hac vita migraverit, mox cum successor ejus advenerit, omnes liberti Ecclesiæ vel ab eis progeniti chartulas suas in conspectu omnium debeant ipsi, qui substituitur, pontifici publicare et professionem conspectu Ecclesiæ renovare, quatenus status sui vigorem obtineant, et obedientia eorum Ecclesia non careat. Si autem aut scripturas libertatis suæ intra annum ordinationis novi pontificis manifestare contempserint, aut professiones renovare noluerint, vacuæ et inanes chartulæ ipsæ remaneant, et illi origini suæ redditi sint perpetuo servi.

X. Etenim decet ut hi quorum parentes titulum libertatis de familiis ecclesiæ perceperint, intra ecclesiam cui obsequium debent causa eruditionis enutrientur. Contemptus quippe est patronorum si, ipsis neglectis, aliis ad educandum detur progenies manumissorum.

Itaque censemus ut sine status sui præjudicio ab episcopo habeantur in doctrinæ obsequio, quatenus et illi debitum reddant famulatum, et nullum patientur suæ ingenuitatis detrimentum. Eos vero qui aliter quam sententia nostra decreverit agere tentaverint, invitos jubemus ab episcopis ad hæc ipsos reduci. Quod si forte parentes eorum pontificibus

suis dare contempserint, et alios sibi patronos adoptaverint, ingratorum feriantur lege libertorum.

XI. Dignum est ut vita innocentis nulla maculetur pernicie accusatoris. Ideo quisquis a quolibet criminatur, non ante accusatus supplicio detur, quam accusator præsentetur, atque legum et canonum sententia exquiretur. Quod si indigna ad accusandum persona invenitur, ad ejus accusationem non judicetur.

XII. Pravarum audacia mentium sæpe malitia cogitationum aut causa culparum refugium appetit hostium. Unde quisquis patralor culparum exstiterit talium, virtutem petens defendere adversariorum, et patriæ vel genti suæ detrimenta intulerit rerum, potestate regis ac gentis reductus, excommunicatus et retrusus longinquioris penitentiae legibus subdatur; quod si ipse mali sui prius reminiscens ad ecclesiam fecerit confugium, intercessu sacerdotum et reverentia loci regia in eis pietas reservetur comitante justitia.

XIII. Qui primatu dignitatis atque reverentiae vel gratiae ob meritum in palatio honorabiles habentur, his a junioribus modestus honor per omnia deferatur, qui etiam minores a senioribus et dilectionis amplectantur affectu, et utilitatis imbuantur exemplo.

XIV. Præmium fraudare fidelibus non solum inhumanum, sed etiam existit injustum. Ideoque cum fidei meritum tam in rebus divinis quam in humanis non habeatur ingratum, dignum videtur ut sacerdotali sententia consulamus fidelibus regis. Proinde ut anno primo serenissimi principis nostri decrevit concilium sanctum omnes fideles qui obsequio et sincero servitio voluntatibus vel jussis paruerint principis totaque intentione salutis ejus custodiam habuerint, a regni successoribus, nec a dignitate nec a rebus pristinis causa repellantur injusta, sed nunc ita pro uniuscujusque utilitate principis moderentur discretionem, sicut eos perspexerit necessarios esse patriæ; et sic illis impartiarit benignitas, ut in cæteris magnæ monstretur gratiæ potestas, quatenus ita omnia in rebus juste conquisita lucentur ut posteris relinquendi vel quibus voluntas eorum decreverit conferendi spontaneo fruantur arbitrio. Cæterum si infidelis quisquam in capite regio aut inutilis in rebus commissis, præsentem domino nostro piissimo Chintillano rege exstiterit, in clementia ejus maneat potestatis suo nutu constituenda hujusmodi moderatio, nefas est enim in dubium deducere ejus potestatem, cui omnium gubernatio superno constat delegata iudicio. Quod si post decessum quispiam repertus fuerit ejus vitæ fuisse infidelis, quidquid largitate ipsius in rebus habuit conquisitis careat, confiscando illo et fidelibus largiendo.

XV. Quia his qui principibus digne deserviunt, atque deferentibus fidele illis obsequium constat non optimum ministrasse suffragium, dum juste a principibus acquisita in eorum jure persistere sanc-

mus indivisa: æquum est maxime ut rebus ecclesiarum Dei adhibeatur a nobis providentia opportuna, adeo ut quæcunque res ecclesiis Dei a principibus juste concessæ sunt, vel fuerint, vel cujuscunque alterius personæ quolibet titulo illis non injuste collatæ sunt vel exstiterint, ita in earum jure persistere firma stabilitate jubemus, ut evelli quoquo casu vel tempore nullatenus possint. Opportunum est enim, ut sicut fidelia hominum servitia non existere censuimus ingrata, ita ecclesiis collata, quæ propria sunt pauperum alimenta, eorum injuriæ pro mercede offerentium maneat inconvulsa.

XVI. Sicut insolentia malorum regum odiosa et execrabilis semper existit subjectis, ita bonorum provida utilitas amabilis efficitur populis. Quocirca quis ferat, aut quis talem errantem Christianum videat qui regiam sobolem, aut posteritatem conetur exspoliare rebus, aut privare dignitatibus? quocirca ne fiat, cum generalis promatur de principis filii sententia, de præsentem excellentissimi Chintillano regis posteritate dantur apta decreta a nobis, ut ea quæ synodus præterito anno in hac ecclesia habita constituit, circa omnem posteritatem ejus universalitas regni sui conservet, hoc est ut præbeatur filiis ejus dilectio benigna et firma, et tribuantur ubi loci opportunitas exhibuerit defensionis adminicula justa, ne de rebus juste profligatis, aut parentum dignitate procuratis, vel largitate principum, vel alicujus impensis, aut etiam proprietate debitis fraudentur quibuslibet insidiis calliditatis, neque a quoquam lædendi eos præbeantur argumenta machinationis, quia dignum est ut cujus regimine habemus securitatem, ejus posteritati decreto concilii impertiamus quietem. Denique tanta erga nos nostri principis exstant beneficia, ut longum sit sigillatim ea promere lingua. Ipse enim auctore Deo nobis pacem, ipse quasi captivam reduxit charitatem, ipsius ope quieti, ipsius sumus largitione ditati, ipse medicamine bonitatis suæ, et reis pepercit, et rectos sublimavit. Cui si dignis voluerimus respondere beneficiis, non tantis exstamus copiis virtutis, quibus tantæ voto sufficiamus voluntatis.

XVII. Quoniam in concilio auteriori, quod anno primo gloriosi principis nostri habitum est, de hujusmodi re fuerit promulgata sententia, tamen placet iterare quod convenit custodiri. Itaque regis vitæ constante, nullus sibi aliquo opere, vel deliberatione cujuscunque dignitatis laicus, seu gradus episcopi, aut presbyteri, aut diaconi consecratus, cæterisque clericatus officiis deditus futurum regem providet contra viventis regis utilitatem, et procul dubio voluntatem, nullo blandimento, vel suasionem pro eadem spe, aut alios in se trahat, aut ipse in alium acquiescat. Iniquum enim, et valde execrabile Christianis debet haberi futuri temporis illicitis prospicere, et vitæ suæ ignaros ventura disponere. Quod si quisque jam talia iniqua deliberatione cum quocunque est moditatus, hoc sibi noverit esse sacerdotali moderatione concessum, si veniabiliter possit, ut hoc

ra presentis principis auribus studeat pu-
 Si autem retineat, et deliberationis suæ
 menta noluerit dicere, pessimo plectatur
 late; rege vero defuncto, nullus tyrannica
 ptione regnum assumat, nullus sub religio-
 tu detonsus, aut turpiter decalvatus, aut ser-
 iginem trahens, vel extraneæ gentis homo,
 ere et moribus dignis promoveatur ad api-
 gni. Temeror autem hujus præceptionis
 mæ perpetuo anathemate damnetur.

Jam quidem in antecedenti universali sy-
 uti nostrorum principum constat esse con-
 sed libet iterare bene sancita, et digna
 te munire salubriter ordinata: ideoque te-
 coram Deo et omni ordine angelorum, co-
 phetarum atque apostolorum vel omni mar-
 thoro, coram omni Ecclesia catholica et
 iorum cœtu, ut nemo intendat in interitum
 omo vitam principis attrahat, nemo regni
 bernaculis privet, nemo tyrannica præsum-
 ipicem regni sibi usurpet, nemo quolibet
 mento in ejus adversitate sibi conjuratorum
 associet; quod si quidquam horum quisquam
 m temerate præsumperit, anathemate di-
 reclusus absque ullo remedii loco habeatur
 natus æterno judicio. Is autem qui ejus se-
 rit assecutus, **120** si vult tanto expiari pia-

culo quasi proprii patris ejus ulciscatur interitum.
 In cujus defensionis auxilium universi regni Gotho-
 rum consentiat fortitudo. Si autem desidie causa,
 et minori zelo, tam funestum noluerit vindicare
 scelus, sint omnes ex nostra sententia opprobrium
 cæteris gentibus.

XIX. His omnibus rite dispositis, et diuturna col-
 latione deliberatis, benedictionem, gloriam et hono-
 rem invisibili omnium auctori rependimus luminum
 Patri, et in conservandis ejus imploramus opem
 suffragii, ut constitutionibus nostris robur tribuat,
 seu virtutem, fragilitatemque humanam huic disposi-
 tioni reddat efficacem, id est salubrem, ut non judicet
 prævaricatricem. Nos ergo omnia superscripta omni
 auctoritate priscorum canonum subscriptione nostra
 firmamus, et gratias agimus Christianissimo et glo-
 riosissimo Chintillano principi nostro, cujus stu-
 dio advocati et instantia collecti sumus. Cujus vo-
 luntas probata ordinatio exstitit religiosa, donec
 ei Dominus optimo principi diuturnum in sæculo
 præsentem triumphum, et in parte justorum perpe-
 tuum regnum, felicibusque annis felix ipse in longa
 felicitate fruatur, et divinæ dexteræ protectione
 ubique muniatur. Ego Silva, etsi indignus, Ecclesie
 episcopus Narbonensis, in his constitutionibus a
 nobis editis subscripsi. Similiter et alii episcopi
 subscripserunt, numero triginta septem.

INCIPIUNT CAPITULA CONCILII SEPTIMI TOLETANI.

refugis atque perfidis clericis sive laicis.
 languoris eventu ministrantium clerico-
 exsequiis morientis episcopi.

4. De exactione Ecclesiarum Gallicie provincie.
5. De reclusis inhonestis, sive vagis.
6. De convicinis episcopis in urbe regia commo-
 randis.

INCIPIIT CONCILIUM SEPTIMUM TOLETANUM.

a episcoporum, anno sexto Cindasiundi regis, æra DCLXXX, quinto Kalend. Novembris.

Cum in nomine sanctæ Trinitatis, pro
 am disciplinis ecclesiasticis tam nostra de-
 quam studio serenissimi et amatoris Christi
 undi regis nostri, apud Toletanam urbem
 is adesset, competenter visum est mutua colla-
 ternere, quod sollicitè conservandum et præ-
 et futuris commodis nimium, ut confidimus,
 constabit, magisque semper est magnopere
 dum quidquid ecclesiasticis moribus, vel
 utilitati, sine qua quieti non vivimus, op-
 m esse perpenditur. Nam licet et ante con-
 es canonum existant, quæ ad omnem pos-
 reptionem sufficere, si quis eas dignetur
 attendere, tanto tamen luminis claritas
 emicat, quanto fuerit studiosius sæpissime
 ta. Non parum proficit ad emendationem
 m, si ea quæ constituta sunt per fraternam
 em ad memoriam reducantur, si illa etiam
 ur quæ aut deesse videntur, aut omnino

constituenda competenter existimantur. Quis enim
 nesciat quanta sint hactenus per tyrannos et refu-
 gas transferendo se in externas partes, illicite per-
 petrata, et quam nefanda eorum superbia jugiter
 frequentata quæ et patriæ diminutionem afferrent,
 et exercitui Gothorum indesinentem laborem impo-
 nerent? Quod siquidem laicorum insania fuisset
 factum, tolerandum a nobis forsitan aliquotiens vi-
 deretur: illud tamen est vehementius stupendum,
 quod pejus est tantæ religionis proposito in hac
 interdum præsumptione præcipites efferuntur, ut
 ad non levem confusionem nostram pertineat, si res
 ullatenus remaneat, quam et mundana lege et ec-
 clesiastica convenit disciplina corrigere. Ideoque
 placuit nunc concordie sententia definire ut, quisquis
 in ordine clericatus a maximo gradu usque ad mi-
 nimum constitutus in alienæ gentis regionem se
 quacunque occasionem transduxerit, ut exinde su-
 perbiendo vel redditum suum vel quodlibet aliud vi-

deatur expetere, sive etiam quod genti Gothorum, vel patriæ vel regno specialiter sub hac occasione possit nocere vel fieri disposuerit, vel aliquatenus fecerit, sed et quicumque talibus conscius reperitur, eisque vel concilium vel opem administrare cognoscitur, qualiter aut ad gentem alienam fugam appeteret, aut in malis quæ cœperant perdurarent, seu quamcunque læsionem genti Gothorum vel patriæ aut principi post fugam inferrent, atque in eadem pravitate perseverarent: quisquis hoc fecisse dignoscitur, iste ita indubitanter omni honoris sui gradu privetur, ut locum ejus in quo ministraverat alter continuo perpetim regendum accipiat. Ipse vero transgressor sub pœnitentia constitutus, si reminiscens mali quod fecerat usque in diem mortis suæ rectissime pœniterit, in solo tantum fine communionis ei danda est, ita ut antequam finis ejus tempus adveniat. Si quisquam sacerdotum etiam ordinante ei principe communicare consenserit, participes criminis illius effectus, anathema fiat in perpetuum, ac simili cum eo cui communicaverit sententia condemnatur, quoniam potestate principis nullus sacerdotum in hoc præbere debet assensum, unde vel perjurium videatur incurrere. Vel (quod absit) si quicumque catholicæ fidei prævaricator princeps surrexerit, sacerdos nullatenus favore principis, vel terrore a rectæ credulitatis lumine ad tenebras cogatur reverti. Sic enim nec super annexa capitula vel imperiis principum, vel terroribus oportebit unquam evacuare, quia novimus omnes pene Hispaniæ sacerdotes, omnesque seniores, vel judices ac cæteros homines officii palatini jurasse, atque ita nunc legibus decretum fuisse, ut nullus refuga vel perfidus qui contra gentem Gothorum vel patriam seu regem agere alterius gentis societatem se transducere reperitur, integritate rerum suarum nullatenus reformetur, nisi forsitan principes humanitatis aliquid personis talibus impartire voluerint, cui tamen non amplius quam vigesimam partem rerum ei qui perfidus exstitit de rebus unde rex elegerit tribuendi potestatem habebit. Sed quia plerosque clericos instantis levitatis interdum pravilitatis præsumptio ita elevat ut prætermissa ordinis sui gravitate, ac polliciti sacramenti immemores, constante principe cui fidem servare promiserant, in alterius electionem temeraria levitate consentiant, abrogari decet hanc omnino licentiam, et a nostro consortio penitus extirpari, ita ut, si quicumque laicorum quandoque intra fines patriæ Gothorum superbians, regni apicem sumere fortasse tentaverit, eique clericorum quilibet adjutorium vel favorem præstiterit, atque hunc qui superbire videtur ad eandem regni ambitionem prævalente delicto pervenire contigerit, ex eo quodam die, vel tempore eundem episcopum, vel cujuslibet ordinis clericum excommunicatum manere perpetim oportebit qui tali se scelere implicavit, tamen si propter improbitatem principis, cui inique consensit, non potuerit instantia sacerdotum a communionem suspendi, sal-

tem se superstitem post ejusdem regis obitu pus invenerit superiori anathematis correpti jaceat, et quicumque illi præter in ultimo fine (si tamen eum legitime pœnitere pro communionis gratiam consenserit impens) Nobis interim ratio persuasit synodali su constitutione decernere ut quicumque etiarum interdictis capitulis hoc in adversitatem aut patriæ potestatisve regiæ in externa se conferendo vel talibus opem præbende fuerit ultra repertus, non solum (ut dicti omnium rerum suarum proprietate prive et perpetua excommunicatione damnetur, quam illi, nisi in ultimo mortis suæ tempore nio tribuatur, excepto si communionis ejus re) vel eorum, de quibus supra tractavimus, in tione sacerdotum apud principem fuerit intum. Nam si in derogationem aut contum principis reperitur aliquis nequiter loqui, necem regis, seu direptionem intendere, v sensum præbere, nos quidem hujuscemodimunicatione dignum censemus, utrum tali illi quandoque communicandum pietati i decernendum relinquimus, cujus procul distatis est subjectorum culpas misericordiæ que sententia temperare. Contestamur aut mentissimos principes, et per ineffabile divinis sacramentum obtestantes unanimitate cramus, ne quandocumque absque justa (cesse fuerit) imploratione sacerdotali excommunicationis hujus sententiam a perfidis clericis ad externas partes se transferentibus v sensum præbentibus quacumque temeritate dant, nam hoc magis utilitatibus videtur fessultum si constitutionis nostræ forma s Exsecrandum anathema fiat, et velut prætor catholicæ fidei semper ad Dominum rstat, quicumque regum deinceps canonis hursuram in quocumque crediderit, vel permislandum.

II. Nihil contra ordinis statutum temeritate præsumatur, neque illa quæ summa venerentur, vel minimo præsumptionis tactur, cum ad hoc tantum fieri jussa sunt nrupta noscantur, vel languoris proventu rotulit humanæ, sed etiam sacris mysteriorprovidetur haberi sollicitudinem. Censuimconvenire, ut cum a sacerdotibus missarum t sancta mysteria consecrantur, si gratitudinis cujuslibet eventus, quo cœptum nequeat c tionis expleri mysterium, sit liberum episcopresbytero alteri, consecrationem exsequi cœpti. Non enim aliud ad supplementum mysteriis competit quam aut incipientis, aut quantis completa benedictione sacerdotis, q perfecta videri possunt, nisi perfectionis compleantur. Dum enim sumus omnes u Christo, nihil contrarium diversitas form

prosperitatis unitas fidei repræsentat, **A** consultum cuncti ordinis clerici indivisibili non ambigant, sed (ut præmissum dentibus libenter alii pro complemento nec tamen quod natura languris causa in præsumptionis pernicie convertatur. cibum potumque quemlibet minimum missas facere, nullus absque patenti proestitæ minister vel sacerdos, cum cœperit officia, præsumat omnino relinquere. Si temerare præsumpserit, excommunicationem sustinebit.

uæ competunt honestati contingit sæpe in desidia non impleri. Proinde quia non æ dignitas in exsequiis morientis episcopi us conservetur traditione moris antiqui, **B** adjicimus, ut si quis sacerdotum secunda concilii Valentini ad humanda decemepi membra venire commonitus pigra listulerit, appellantis clericis obeuntis iud synodum, sive apud metropolitanum, tempore anni unius non faciendi miscommunicationi habeat omnino licentiam. autem sive cæteri clerici, quibus major us apud eandem ecclesiam fuerit cujus hierit, sed omni sollicitudine pro exsejam mortui, aut continuo antistitis morionendum tardi inveniantur, aut per se molestiam animi id negligere comproius anni spatio ad pœnitentiam in moptententur.

Inter cætera denique quæ communi cononferre competenter oportuit, quærimoparochianorum presbyterorum Gallicie olertissime discernere decuit, quas contra suorum rapacitates necessitas (ut compelem compulit in publicum examen deferri; pontifices (ut evidens inquisitio patefecit) moderamine parochianas ecclesias prædum in exactionibus superflui frequenter ene usque ad exactionem extremæ virtutis basilicas perduxisse probantur. Ne ergo ero quod constat hactenus inordinate prænamplius quam duos solidos unusquisque **D** in privatæ provincie per singulas diocsingulas ecclesias juxta synodum Braccanua illatione sibi exspectet inferri, monalamen basilicis ab hac solutionis expenictis. Cum vero episcopus diocesem visitat ultitudine onerosus existat, nec unquam numerum evectiois excedat, aut amplius die per unamquamque basilicam remotiam habeat. Quicumque vero pontificum aliter quam decernimus agendum præcorreptioni procul dubio canonum subjauam constitutionum synodaliū transpriscorum Patrum edicti corruptor.

lam Paternarum ignaros vel oblitos tra-

ditionum, in tantam conspicimus corruiſſe desidiã, ut eorum execrando usu pene oblita patescant quæ exstiterunt legitime constituta. Dum enim indocti docere appetunt, quid aliud quam quia ignorantie errore vexentur, ostendunt? Et quia gressu præpostero innitentes, præsumptionem doctrinæ docendi studio anteponunt, patet quod non summæ humilitatis gratiam petunt, sed exactioni depravationis inserviunt. Ex hoc ergo juste severitatis talia decernentes, opportuno amputare iudicio innuimus eos quos in cellulis propriis reclusa sanctæ vitæ ambitio tenet, quosque ejusdem sancti propositi et merita juvant, et probitas ornat, quia hos Dei auxilio, et nostro favore tutos esse constat, illos vero quos in tali proposito ignavia impulit, non prudentiæ cognitio deputavit, quosque nulla vitæ dignitas ornat, sed (quod est deterius) et ignorantia fœdat, et morum execratio turbat, decernimus ab his abjici cellulis atque locis in quibus aut feruntur vagi, aut tenentur inclusi, atque ab episcopis sive rectoribus monasteriorum ex quorum congregatione fuerunt, vel in quorum vicinitate consistunt, in monasteriis omnimodo deputentur, ut illic sancti ordinis meditantibus doctrinas primum possint discere quæ sunt a Patribus instituta, ut postea valeant docere quæ sunt sancta meditatione percepta, atque tunc demum si doctrinæ et sancti operis fructu exstiterint fecundati ad summam virtutis properent exercitio sanctæ intentionis imbuti. Deinceps autem quicumque ad hoc sanctum propositum venire disposuerint, non aliter illis iterum dabitur assequi, nec hoc antea poterunt adipisci, nisi, prius in monasteriis instituti, et secundum sanctas monasteriorum regulas plenius eruditi, et dignitatem honestæ vitæ, et notitiam potuerint sanctæ promereri doctrinæ. Illos autem quos tantum extrema vesania occupavit, ut in certis locis vagi, ac morum depravationibus inhonesti, ullam prorsus, nec stabilitatem sedis, nec honestatem mentis habere exstiterint cogniti, quicumque ex sacerdotibus vel ministris vagantes repperint, aut si fuerint prope, cœnobiorum Patribus corrigendos assignent, aut si difficile est pro sola honestate vigoris suæ potestati erudiendos inclinent.

VI. Id etiam placuit, ut pro reverentia principis ac regie sedis honore, vel metropolitani civitatis ipsius, et consolatione convicini Toletanæ urbis episcopi, qui ejusdem pontificis admonitionem acceperint, singulis per annum mensibus in eadem urbe debeant commorari, messivis ac vindemialibus feriis relaxatis. Nos autem immortalis Deo, et glorioso Cindasiundo principi, ob cujus votum in hanc urbem sancta devotione convenimus, gratias unanimiter offerentes, optabili annisu deprecimus, ut sanctæ Ecclesiæ catholicæ fidei semper ac pacis cumuletur affectus et memorato principi cum prosperitate præsentis regni futuri etiam largiantur præmia gaudii, ipso præstante qui in Trinitate unus Deus vivit et gloriatur in sæcula sæculorum. Horontius in Christi

nomine sanctæ Emeritensis Ecclesiæ metropolitanus A liter et alii episcopi subscripserunt, numero, triginta episcopus, hæc constituta definiens subscripsi. Simi- octo.

INCIPIUNT CAPITULA CONCILII OCTAVI TOLETANI.

Allocutio Reccesiunthi regis ad synodum.

De catholicæ fidei plenitudine.

1. De incauto juramento.
2. De his qui sacrosanctos ordines muneribus assequuntur, et fautoribus eorum.
3. De incontinentibus episcopis.
4. De incontinentibus presbyteris, ac diaconibus, et feminis quæ talibus conjunguntur.
5. De incontinentibus diaconibus.

6. De his qui post assumpta ecclesiasticarum dignitatum officia, ad conjugia redeunt.

7. De non ordinandis his qui psalmodiarum, seu hymnorum, gnari sunt.

8. De his qui prætextu incommodæ ægritudinis Quadragesimæ jejunium solvunt.

9. De his qui aut per auctoritatem aut per vim ordinati sunt.

10. De confirmatione universalium decretorum.

11. De Judæis.

INCIPIUNT CONCILIIUM TOLETANUM OCTAVUM.

Celebratum æra DCLII, sexto Kalendas Januarii.

Anno quinto orthodoxi atque gloriosi, et vera clementiæ dignitate præcipui Reccesiunthi regis, cum B omnes non divinæ ordinatio voluntatis ejusdem principis serenissimo jussu in basilica sanctorum apostolorum ad sacrum synodi coegisset congregari conventum, dies tandem lætitiæ appetitu diutissime præoptatus et gratus adfuit, et jocundus tanto nostri pectoris avidiori voto susceptus, quanto ad remedium salutis extiterat, anhelantium præcordiis exquisitus. Cumque ex more unusquisque nostri ordinis sedes debitas occupasset, et eventum rei tranquillæ intentionis expectatio sustineret, adest serenissimus princeps pia religione plenissimus, et summo laudum titulo gloriosus, qui se nostro cœtui reddens æclivem, ut hunc omnipotenti Domino precibus commendaremus astans dulcibus ut filius nos cohortatus est verbis, grates deferens Deo virtutum, quod C suæ jussionis implentes decretum in unum fuisset adunati concilium; sed cum tamen humilem cognovissemus ejus animæ voluntatem, et tam sublimis gloriæ celsitudinem videremus æclivem, tanta sumus inde gloria exultationis succensi, ut grates illi debitas et honorem, et læti redderemus, et cernui, sed quantum extulerat principem humilitatis ordo sublimis, tantum ad exercitia summæ virtutis instruebant exempla sacratissimi principis formam nostræ religionis. Tum relatis Deo laudibus de unitatis alternæ proventu, magna nos cum tranquillitatis gratia allocutus est dicens: Et si summus Auctor rerum me divæ memoriæ domini genitoris mei temporibus regni sede subvexit, atque ipsius gloriæ deferens participem fecit, nunc tamen cum ipse requiem æternam adeptus est mansionum, ea quæ in me totius regiminis transfusa jura reliquit ex toto divina mihi potentia subjugavit, unde quia regendorum membrorum causa salus est capit, et felicitas populorum non nisi mansuetudo est principum, votive decrevi vobis coram positis et votorum meorum deliberationes sanctione patula reserare, et studiorum apta decreta sincera exhibitione deferre. At vero quia

anhelum pectus se in promissionum compita diffundit, ne pigritiæ fessum retardationis oneribus se submittat, longam prosecutionem compendio brevitatis astrinxi, et quod productionibus loquularum in concione diffundere potui, totum in tomi hujus compimento prorsus almæ vestræ sanctitudini offerre decrevi, id magno præcatu deliberationis exhortans, ut quæcunque illic tenentur ascripta valido attendatis intuitu, sagaci perscrutemini studio, et quæcunque extiterint placita Deo, vestri oris ad nos sacro referantur oraculo. Accepto deinde oblato nobis tomo, agentes Domino gratias acclamavimus: « Gloria in excelsis Deo, et in terra pax hominibus bonæ voluntatis (Luc. 11, 14). » Post hujus exultationis beatæ gaudium, et cœlestis gloriæ hymnum eidem sacro principi benediximus, reseratoque tomo, hæc infra contexta reperimus:

In nomine Domini, Flavius Reccesiunthus rex reverendissimis Patribus in hac sancta synodo residentibus, sanctis episcopis. Admirabili dono regulam fidei meæ solidam tenens, et instructam agnosceens, atque in honore ejus diadema gloriæ cum cordis humilitate prosternens, illo lætus auditu quod omnes reges terræ serviunt et obediunt Deo, eo reverendi Patres excelsiori mihi venerationis honore sublimes, coram vobis advenio in gratiam mansuetudinis vestræ studium convocans, et testimonium visionis vestræ me et coram omnipotentis Dei nutibus tremendis acclinans, referens illi corde læto gratias opulentas, quod vos clementia voluntatis ipsius ex nostræ jussu celsitudinis ad hujus sanctæ congregationis votivum dignatus est deducere cœtum, confidens tam mihi quam vobis et in præsentium serie temporum, et futurorum longitudine sæculorum ejus adesse gratiæ præmium, quoniam vestra concordia in conveniendo unanimum ac religiosum demonstratis affectum, et dispositionis meæ in regendis populis quam pium sit poteritis patenter agnoscere votum. Nunc igitur quia monens prælocutio longæ dictionis non capit excessum, quid de sanctam

erim quam cœlitus illapsam mihi per san-
apostolorum frequentiumque Patrum ora
seu quid de secuturis negotiis, pro quibus
ventum congregationis coadunari percensui
decreverim, in hujus tomi serie conscripta
c relicta pernoscite, et cunctis quæ tenori
træ amplitudinis potestas impressit, vo-
litudinis gravitas effectum tam eis promat
renter inpendat, quam nostræ mansuetu-
venitas hoc nobis implenda commendat.

ium itaque allocutionis meæ ex definitione
dei inchoans, cætera quæ futuris sunt pro-
ibus intimanda, velut supra soliditatem pe-
tracturus, a Deo etiam operis mei ædificium
urus, eo consequentia validius ponam, quo
s firmissima prætulerim. Primo itaque co-
B everentia vestra habeat quod nosse non am-
orthodoxæ fidei veram, sanctam, et since-
ilam de corde puro et conscientia bona ple-
habere, veraciter scire et firmissime reti-
que eam ita complecti atque venerari, atque
sicut eam sancta apostolica traditio do-
t etiam sancta synodus Nicæna constituit,
stantinopolis sanctorum Patrum congregatio
sicut Ephesini primi cœtus unitas affirma-
Chalcedonensis concilii definitio prætulit,
n fidelibus servans, ad hanc salvandos infi-
litans, in hanc subjectos populos regens, hanc
gentibus tenendam insinuans, hanc in popu-
s annuntians, ut in illa glorificans Deum, et
ritales me summæ divinitatis felicitas asse-
t in terra viventium hæreditas a me gloriæ

En, reverendissimi Patres, quantum ad ve-
idei sanctæ pertinuit ex toto animam meam
fessionis titulos explicuisse, honorificentia
22 pensavit. Jam nunc magnopere arbitror
hi opportunum quæ tendimus societati
veræ fidei studia sanctæ operationis innec-
hanc aut sine operibus mortuam habeamus,
plenitudinis suæ dignitate perspicua deci-
nosta, dum Scriptura non silente, de qui-
inferat, quæ dicunt se nosse, Deum autem
Ut ergo hanc fidem super lapidem illum
n, « quem reprobaverunt quidam ædifican-
ma tamen a Domino factus est in caput D
t est admirabilis in oculis nostris (*Psal.*
et 23), » plenius habeamus, ejusque insi-
eccentius exornemur, attendite cujus operis
cujusque operationis augmentum studiis
retæ fidei consociare velimus, et innectere
re optemus. Itaque revolutis retro tempo-
i vos omnemque populum jurasse recoli-
ujuscunque ordinis vel honoris persona que
i regiam excidiumque Gothorum gentis ac
tecta fuisset vel cogitasse noxia vel egisse,
illis sententiæ multatus atrocitate, nusquam
ur veniæ remedium, vel alicujus temperan-
ipere qualecumque subsidium. At nunc
ve onerosumque censetur, quia pietatis

actibus gravi contradictione hæc sententia resultare
perpenditur, et sic funditus damnationis astipulatio
retinetur, ne pietati quæ Apostolo præcinente ad
omnia utilis est (*I Tim. iv, 8*), quicumque aditus re-
servetur, vestris hæc committo fidenti animo sacris
pertractanda judiciis, ac dirimenda sentiis, unde
jam vestrum erit, inspirante vobis miseratione divina,
ita utriusque discriminis temperare mensuram, ne
aut in juramento conditio teneat reos, aut impieta-
tis ultio habeat inhumanos, sicque vestri nos in-
struat forma judicii, ut subjectos populos, nec in
profanationibus habeamus subditos, nec impietatis
vinculis doleamus contaminatos. Post hujus conten-
tionis alloquium, sequentium causas negotiorum
simili quoque subjungimus vos intendere attentione.
Decernimus attestantes universitatem nostram per
summæ divinitatis coæqualem, et cœternam, et
inseparabilem Trinitatem, atque illius mysterii sa-
cramentum quod incarnatum Dei Filium de Spiritu
sancto, a Maria Virgine pro salute mundi, vera
fides in toto orbe denuntiat, atque adventum ejus-
dem Jesu Christi filii Dei, nostri Domini, quo
perimendi sunt impii, et regnum ejus quo glorifican-
dum sunt sancti, ut quæcunque negotia de quo-
rumlibet querelarum auditibus exstiterint, patefacta
cum justitia et vigore misericorditer et cum tempe-
ramento miserationis justissimæ concorditer termi-
nentur in legum sentiis quæ aut depravata con-
sistent, aut ex superfluo, vel indebito conjecta
videntur, nostræ serenitatis accommodante consen-
su hæc solum quæ ad sinceram justitiam et nego-
tiorum sufficientiam conveniant ordinentur, canonum
obscura quædam et in dubium versa, in meridiem
lucidæ intelligentiæ reducat, omniumque negotio-
rum conventus ordinumque status, qui in vestram
exstiterint devoluti præsentiam, ita majorum regulis,
concordantes justissime, piæque ac temperanter
constituere studeatis, ut et mihi qui ad studio-
rum fructus honorum angelo pars beatorum adve-
niat et vos qui adimplentes voluntatem Dei, me non
spernitis, imprecantem religio beatitudinis æternæ
suscipiat, et visio delectationis Dei sibi perenniter
inhærere concedat. Vos etiam illustres viros quos
ex officio palatino huic sanctæ synodo interesse pri-
matus obtinuit, ac nobilitas spectabilis honoravit, et
experientia æqualitatis plebium rectores exegit, quos
in regimine socios, in adversitate fidos, et in pro-
speris amplector strenuos, per quos justitia leges
implet, misratio legis impletur, contra justitiam
legum, moderatio æquitatis temperantiam legis
extorquet, adjurans obtestor per omne illud admi-
rabile, et solum unius sacræ fidei sacramentum, et
per venerabile omnium sanctorum Patrum per
quem obtestor sanctum conventum, ut ad cunctæ
veritatis ac discretionis justissimæ formulam, ita
animos dirigatis, ut nihil a consensu præsentium
Patrum, sanctorumque virorum aliorum mentis
obutum, quidquid innocentiam vicinum, quidquid
justitiæ proximum, quidquid a pietate non alienum,

vel soli Deo agnoveritis existere placitum, instanter, modeste, et cum omni dignemini intentione complere. Scientes quia in eo quod hæc mea sobria vota completis, vos amabiles Deo assignatis, et in eo quod decretorum nostrorum edicta favoris exhibitione corrobore, me vobiscum simul cum Domino placitum assigno. In commune jam vobis cunctis, et divini cultus ministris idoneis, et ex aula regia rectoribus divini nominis adjuratione constrictis, adjicio consensionis meæ verum purumque promissum, ut quodcumque justitiæ ac pietati, salutarique discretioni vicinum decernere, seu adimplere cum consensu elegeritis, omnia favente Deo perficiam, et adversus (1) commoda controversiarum promissis illis quæ ad domesticos fidei regula veritatis pertinuisse probavit, adhuc aliud a beatitudinis vestræ conventu ejusdem fidei aviditas deposcit, connectens me in sequendis traditionibus confirmo causam quæ vestræ dignitati probatur non extranea, quamlibet per me lucrari Christus exhortetur, inimicam sibi tamen esse non ambigit, donec quod ardentè optat, obtineat: Judæorum scilicet et vitam moresque denuntio, quorum tantummodo novi terram regiminis mei pollutam esse peste contagii. Nam cum Deus omnipotens omnes ex hac regione radicitus extirpaverit hæreses, hoc solum sacrilegii dedecus remansisse dignoscitur, quod aut nostræ devotionis instantiam corrigat, aut ultionis suæ vindicta disperdat. Ex eis enim quosdam traditionis errore vetusto video retinere jura perfidiæ, quosdam vero sacri baptismatis expiatis ablutione, ita in apostasiæ denuo relapsos errorem, ut detestabilior inveniatur in eis prolatio blasphemie, quam in eis quos nondum constat purificatos esse regenerationis sacræ liquore, pro quo bonæ intentionis agone, et lucro fidei veræ obsecro reverentiam beatitudinis vestræ atque supra taxato contestor tremendæ conjurationis tenore, ut absque omni favore, absque omni personarum partis ipsorum acceptione, quidquid ad Domini et redemptoris mei Jesu Christi veram fidem, verumque pertinet honorem, de his jubeat ardentè, et verissime Deo ac fidei meæ placitam sententiam dare, ut sicut mihi divina pietas regnum fidelium dedit cum quibus eam cognoscit, ita quoque infidelium assequi tribuat lucrum, in quibus voluntatis suæ fieri bonum, et in ejus convenisse congaudeam venerabile regnum. Datum sub die Kalendarum Januariarum, anno feliciter quinto gloriæ regni nostri. In nomine Domini Flavius Recceswinthus rex hanc fidei et bonæ voluntatis meæ deliberationem manu mea subscripsi.

CAP. I. Relecta omni pagina vel finita, cum glorificassemus Deum de fidei principalis auditu, et de bonæ voluntatis ejus affectu, ad peragendarum causarum cæterarum negotium statim vertimus animum, simulque summus exorsi initium. Tunc primæ narrationis exortu veræ fidei nobis tractatus occurrit, incepti-

mus de illa primitus loqui ut inde soliditatis auspiciemur exordium, unde sacræ sumpsimus nativitatinitium, quatenus assertionum sanctarum forti præmissa sententia, quidquid imposterum subsequente adveniret de actis negotiorum fortius sustinere valeat seriem decretorum. Unam ergo sacræ fidei veram professionem veramque regulam tenere, nos tota virtute animi et profiteamur, et acclamamus, cunctisque percipiendam ac retinendam plena deliberatione incessanter prædicamus, sicut a sanctis apostolis ostensa docetur, sicut a sequentibus Patribus orthodoxis disserta probatur, sicut etiam a sanctis illis synodalibus gestis vere sancteque confirmata dignoscitur, in quibus Arii vel Eutichetis insanissimus error deprehenditur, et radicitus extirpatur, sicut denique in sacris missarum solemnitatibus concordi voce profiteamur ac dicimus.

Credimus in unum Deum Patrem omnipotentem, factorem cœli et terræ, visibilium omnium et invisibilium conditorem, Et in unum Dominum Jesum Christum, Filium Dei unigenitum, et ex Patre natum ante omnia sæcula, Deum ex Deo, lumen ex lumine, Deum verum ex Deo vero, natum non factum, omension Patri, hoc est, ejusdem cum Patre substantiæ, per quem omnia facta sunt, quæ in cœlo et quæ in terra; qui propter nos et propter nostram salutem descendit, et incarnatus est de Spiritu sancto ex Maria Virgine, homo factus et passus sub Pontio Pilato, ac sepultus, et tertia die resurrexit. Ascendit in cœlos, sedet a dexteram Patris, inde venturus judicare in gloria vivos et mortuos, cujus regni non erit finis. Credimus et in Spiritum sanctum vivificantem, ex Patre et Filio procedentem, cum Patre et Filio adorandum et glorificandum, qui locutus est per prophetas. Et unam catholicam atque apostolicam Ecclesiam. Confitemur unum baptismam in remissione peccatorum. Expectamus resurrectionem mortuorum, et vitam futuri sæculi. Amen. Hujus fidei sanctæ regula idcirco nunc tractatum non recipit aperturam, quia et a sacris doctoribus abunde constat exposita, et imminentiū causarum negotia ad alia trahunt peragenda.

II. Secundæ disputationis occursum adfuit negotium, tam facile quam et grave, in quo de refugis atque perfidis disputatione commota, utrum ne possit eorundem contemperari sententia damnatorum, magno satis conatu est exquisitum; sed cum illarum series conditionum ad quas decursis non longe temporibus pro eorum penuria hostilitatis vastitas nos jurare coegerat, nostris esset auditibus recensita, tantam reperimus obligationis illic inesse censuram, ut macularum suarum nodositas non tantum videretur prohibitionem dedisse transgressionum, quantum conclusisse viscera pietatum. Aderat enim quod in utroque pavor agebat, et ne sancti nominis profanatio fieret, et ne miserationis

(1) Sic legendum: et adversus omnimodam controversiarum querelam principali auctoritate muniam ac defendam. Præmissis illis, etc., etc.

leriret, quia ex Dei nominis profanatione quod terrebat, prohibitione pietatis l tendebat. Dum quoque alterno periculo sibi prolatae sententiae repugnarent, tur ancipites in bifido partium dissidentio diremptionis tramite iudicium propeum gressibus disputationis nostrae esset congressio, et de via nos dejecisset, tandem relicto discrimine cum fragore, et imbribus lacryniarum ad Deum qui est verba simul et corda convertimus ira, sancte Spiritus, et ducito nos in iustitiae tuae (Psal. cxi, 30), sedatis iorantiae nostrae, ecce enim periculorum itto cursu nostri proveniunt, atque obviantibus naufragiorum obicibus, quos nostrae vela pandamus attentionis connon cernimus; sed aspira, tu sancte Spiro nobis te donante nosse quod iubeas, ac implere posse quod iusseris, ut perlumines quod nescimus, et adjuvando iudicium implere pavemus. Simus ergo in te des, et erroneorum fluctuum pavoribus nmercia nos iube disponere pacis. Ina quae et in gloriam tuae omnipotentiae, et humanae saluti te annuente donenribus non procul excursis cum quorum-torum tumultuosa seditio frequenter terris inferret, et scandala populis cum garet, adeo ut captivorum turmas duce-lationes ecclesiarum facerent, quae tali C ant peste, ut quilibet conatus nequeat actum est vi potius necessitatis exortat-ratione iudicii, ut contra eosdem eisdem-ios cum omni fere populo acerrima iura-nus. Unde iurasse nos per attractionem nis conditio iuramenti demonstrat, et ne at sacrae Scripturae auctoritas instat. iamque in Exodo est (xx, 7). « Non men Domini Dei tui in vanum, nec nim habebit Dominus eum qui assumpse-bei sui frustra. » Item in Levitico (xix, 12): on perjurabis nomine meo, nec pollues ini Dei tui, ego Dominus. » At vero quia irarum acerbitas resolvi possit, ac de- inculorum et lamentorum horum aspe- at, quam ejusdem auctoritatis Dominicae commendant, etenim iuxta veterem transa quosdam per Isaiam gravi exproba-nus increpat, et arguit, dicens: « Vae ionis, dicit Dominus, fecistis concilium et sponsonem, non per Spiritum meum, peccatum super peccatum (Isa. xxx, 1). » omnia: « Iniquitates nostrae declinaverunt peccata nostra amoverunt bona a nobis, i sunt in populo meo impii, et loquentes erunt ad dispergendos viros, et compre-nt laqueus venantis plenus volatilibus, eorum plenae dolo (Jer. v, 23 et seq.) »

A Et per Michæam: « Vae mihi, anima mea, quia perit revertens a terra, et qui corrigit inter homines non est, omnes in sanguine judicantur, unusquisque proximum suum tribulat, omnes in malum suas manus praeparant. » Ad beneficentiam certe quae divinis oculis tanto est gratior, quanto et invenitur esse praesentior, sic nos Isaias instruit, dicens: « Dissolve colligationes impietatis, solve fasciculos deprimentes (Isa. lviii, 6). » Paulus etiam vas electionis: « Pietas ad omnia utilis est (I Tim. iv, 8). » Et Jacobus: « Iudicium sine misericordia illi fiet, qui non fecit misericordiam. Superexcellit autem misericordia iudicio (Jac. ii, 13). » Joannes item: « Qui odit fratrem suum homicida est, et scitis, quia omnis homicida non habet vitam aeternam in se manentem (I Joan. iii, 15). » Et per semetipsum Veritas. « Diligite inimicos vestros, benefacite his qui vos odiunt (Matth. v, 44). » Et iterum: Dimittite, et dimittetur vobis. Si autem non dimiseritis, nec Pater vester caelestis dimittet vobis peccata vestra (Matth. vi, 12 et seq.). Ecce sunt Dominicae iussionis hinc inde astipulata firmissima cautione praecipua, ab proinde quia sunt divini oris prosecutione taxata manebunt per omnia aeterna lege praefixa. Quid ergo? Nunquid iuramenta iustitiae et iuramenta pacis sibi contra ire narrabimus dum scriptum sit: « Misericordia et veritas obviaverunt sibi, iustitia et pax complexae sunt se (Psal. lxxiv, 11). » At quia controversiarum lapsus sese in contentione diffundunt, adeo unius partis assertionem narravimus non implendam, cur alterius assertio partis iacturae patietur instantiam? Et quia iuramenti custodia ultionem non temperat pavescendam, ideo impietatis atrocitas mortem pariat execrandam? absit. Etenim si publicis sacrorum gestis (quod Deus avertat) a quibuslibet illicita, vel non bona exstitisse conditio allegatur, quae aut jugulare animam patris, aut agere compelleret stuprum sacratissimae virginis, nunquid tolerabilius esset stultae promissionis ejicere vota, quam inutilium promissorum custodia, exhorrendam criminum implere mensuram? Quod si ita esset, quomodo crederetur unius observantia iussionis fons pietatis, cum emitteret tribulos ultionis? Aut quoniam illa esset sacrae observatio legis, quae sacrilegia committeret probitatis? vel cujus mensurae iniquitas videretur, ut ex unius praecipiti cautela necis exoriretur immanitas truculenta? At nunc non ita contendimus ut contentionum divortii concitatis nos ipsos contentionibus certaminibus miscemus. Est vera pax in utroque quod dicimus, quia sic Spiritus sanctus iter nostrum, ac cursum temperat, ut in nullo devius nos casus a dispositione secludat. Unde plena iam voce, pleniori fide, plenissimaque intentione praedicimus, atque in tota sanctae Ecclesiae universitate praedicamus pariter et optamus, nulla profanatione solius et summae Divinitatis nomen existere assumendum, nullo perjurio sacrilegii indebito profanandum, nullo unquam contactu fallaciae contingendum. Nam

si attestante veritate, propter profanationem perjurii evitandam prohibetur omnino jurare, cum dicitur : Sic sermo vester, est, est : non, non : quod autem plus est, a malo est (*Matth.* v, 37), quomodo impunitum erit nomen tantæ gloriæ voluntariæ profanasse, dum in eo taxata fides dignoscitur interesse? vel quatenus pacis fœdera inter gentium dissidia ligantur, si non juramenti pacta sanctioni integritate servantur? Etenim omne quod in pacis fœdera venit, tunc solidius subsistit, cum juramenti hoc interpositio roborat, sed et omne quod animos amicorum conciliat tunc fixius durat, cum eos sacramenti vincula ligant. Omne etiam quod testis astipulatur, tunc verius constat cum id adjectio jurationis affirmat; quod si et gestis deficiat, innocentis fidem sola jurisjurandi taxatio manifestat. Hinc ut mentibus humanis divina voluntas panderet quod volebat, ne labans fragilitas pro incerto teneret, quod inviolatæ veritatis promissio exprimebat, per Isaiam loquitur, dicens : « Ego Dominus et non est alius, in memetipso juravi (*Isa.* xlv, 23). » Si ergo tantæ institutionis limite sunt votiva juramenta servanda, quis alienus a veritate constituat execrabiliter violanda? Stabunt ergo sacræ auctoritatis vivifica jussa, nec vana profanatione erunt aliquatenus temeranda. Verum ne juramenta quæ data sunt, videantur in nos ita penitus miserationum conclusisse præcordia, ut nullam de pietatis affectu animæ viscera concipiant indulgentiam parituram, sic stabilitis contractibus juramenti sinum misericordiæ aperimus, atque illa cunctis Deo placita misereri censemus, ut nos nec juramenti teneat cautio reos, nec inhumanitas faciat execrandos. Occurrere certe miserorum ruinis debet subsidio unusquisque quo valet, et ex relevatione alienæ vindictæ a se Dei amovere vindictam; libat enim Domino prospera qui ab afflictis pellit adversa. Unde Job juvante passionis experientia, impendens patientibus passionis suæ patientiam memorabat, suarum virtutum catalogum texens inter cætera sic connectit : « Benedictio perituri super me veniebat, et cor viduæ consolatus sum (*Job.* xxix, 13). » Et paulo post : « Flebam quondam super eo qui afflictus erat, et compatiebatur anima mea pauperi (*Job.* xxx, 25). » Hinc et Salomon : « Erue eos qui ducentur ad mortem, et qui trahuntur ad interitum liberare ne cesses (*Prov.* xxiv, 11). » Quibus sanctæ auctoritatis instructi decretis, nec sanctum nomen profanasse nos constat, quod nullatenus pro sanandum jus nostræ prædicationis insinuat, et, indulgentiæ visceribus adaperitis, licet oris sui professione damnati difficile mereantur absolvi, juxta quod scriptum est : « Sanguis tuus super caput tuum, os enim tuum locutum est adversum te (*III Reg.* ii, 37); » et iterum : « Ex ore tuo condemnaberis, et ex ore tuo justificaberis (*Matth.* xii, 37), » tamen pietatis intuitu, et parcendi viam pandimus, et misericordiam prorogamus; hujus sane promissionis incaute crudam cruentamque temperare sententiam, illa quom maxime compellimur causa, quod hæc duo

A mala licet sint omnino cautissime præcavenda, tamen si periculi necessitas ex his unum temperare compulerit, id debemus resolvere, quod minori nexu noscitur obligari; quid autem ex his levius, quidve sit gravius pietatis acumine vestigemus. Etenim dum perjurare compellimur, creatorem quidem offendimus, sed nos tantummodo maculamus. Cum vero noxia promissa complemus, et Dei jussa superbe contemnimus, et proximis impia crudelitate nocemus, et nosipsos crudeliori gladio trucidamus. Illic enim duplici culparum telo percutimur, hic tripliciter jugulamur. Restat ergo ut eo nostra pergat sententia quo misericordiæ patuerit via, quæ ita in Domino probatur accepta, ut plus jam cupiat quam sacrificia veneranda, dicente ipso : « Misericordiam volo et non sacrificium (*Matth.* ix, 13). » Hac indulgentiæ concessa licentia miserationis ipsius opus in gloriosi principis potestate redigimus, ut quia Deus illi miserendi aditum patefecit, remedia pietatis ipse quoque non denegat. Quæ ita principali discretionem moderata persistent, ut et illis sit aliquatenus misericordia contributa, et nusquam gens aut patria per eosdem aut periculum quodcumque perferat aut jacturam, hæc miserationis obtentu temperasse sufficiat. Cæterum, quæcumque juramenta pro regiæ potestatis salute, et confutatione gentis et patriæ, vel hactenus sunt exacta, vel deinceps extiterint exigenda, omni custodia, omnique vigilantia indissolubiter decernimus observanda, a membrorum truncatione mortisque sententia religione penitus absoluta. Sed ne pravaram mentium versuta nequitia nosmetipsos ad perjurii quandoque devocet culpam, nec a sanctæ fidei regula hanc asserat venire sententiam, tam divinæ auctoritatis oracula quam præcedentium Patrum asserta huic narrationi curavimus innectenda. Etenim immutabilis deitatis licet dicta sint firmissima, crebro tamen ejus et juramenta leguntur et pœnitentia, quæ in sacris exstant mysteriis adoperta. Jurare namque Dei est a se nullatenus ordinata convellere, pœnitere vero eadem ordinata cum voluerit immutare. Sic enim per Hieremiam dicit : Repente loquar adversum gentem, et adversum regnum, ut eradicem, et destruiam, et disperdam illud. Si pœnitentiam egerit gens illa super malo suo quod locutus sum adversus eam, agam et ego pœnitentiam super malo quod cogitavi, ut facerem ei (*Jer.* xviii, 7 et 8). Et per Ezechielem : « Si dixerō justo viro quod vita vivat, et conversus a justitia sua fecerit iniquitatem, omnes justitiæ ejus oblivioni tradentur, et iniquitate sua quam operatus est in ipsa morietur. Si autem dixerō impio : Morte morieris, et egerit pœnitentiam a peccato suo, vita vivet, et non morietur (*Ezech.* xviii, 24 et seq.). » Si ergo nostra conversio sic divinam mutat sententiam, cur miserorum tantæ lacrymæ, vel pressura tam crudam non temperant ex miseratione vindictam? Hinc etiam Israelitico populo sæpe ultio promissa suspenditur, et Ninivitarum perditio divinæ sententiæ permutatione sedatur. Al

Instruim laudum titulo præclarus auctor A
 ius, in libro de Officiis primo, hujusce rei
 ic loquitur : Est etiam contra officium non-
 im promissum sacramentum custodire, ut
 s, qui juravit quoniam quidquid petitura
 laret filiæ Herodiadis et necem Joannis præ-
 e promissum denegaret (*Marc. vi, 22 et seq.*).
 e Jephthe quid dicam ? Qui immolavit filiam,
 bi victori primum occurrerat, quo votum
 et quod sponderat ut quidquid sibi primum
 sset, offerret Deo (*Judic. ii, 34 et seq.*).
 fuerat nihil tale promittere, quam promis-
 vere parricidio. Item in libro tertio : Primum
 cerum oportet esse affectum, et unusquisque
 em sermonem proferat, vas suum in sancti-
 ssideat, nec fratrem circumscriptione verbo-
 ducat, nihil promittat inhonestum, ac si pro-
 , tolerabilius est promissum non facere,
 acere quod turpe sit. Sæpe plerique constrin-
 jusjurandi sacramento, et cum ipsi cogno-
 promittendum non fuisse, sacramenti tamen
 platione faciunt quod sponderint, sicut de
 suprascripsimus, qui saltatrici præmium
 r promisit, crudeliter solvit, turpe est quod
 r pro saltatione promittitur, crudele quod
 pro professa jurisjurandi religione datur.
 tolerabilius tale fuisset perjurium sacra-
 ? Et pauca de Jephthe disputans : Miserabilis
 tas quæ solvitur parricidio. Melius est volum
 vere quam id, quod sibi is cui promittitur
 olvi. Et post paululum : Non semper igitur pro-
 solvenda omnia sunt. Denique ipse Deus, sicut
 ra indicat, frequenter mutat suam sententiam.
 quoque sanctissimus Augustinus, vestigationis
 ie cautus, inveniendi arte præcipuus, asse-
 copia profluus, eloquentiæ flore venustus,
 iæ fructu fecundus, hæc in suis narrat affa-

Duo sunt omnino genera mendaciorum,
 us non magna culpa est, sed tamen non
 e culpa cum aut jocamur, aut promissimus
 iur; illud primum in jocando non est per-
 sissimum, quia non fallit, novit enim ille cui
 joci causa esse dictum, secundum autem
 est, ideo quia retinet nonnullam benevolen-
 dem ipse : Non auferat (inquit) veritas miseri-
 n, nec misericordia impediatur veritatem, si enim
 itate, aut quasi rigida veritate oblitus fueris mi-
 diam, non ambulabis in via Domini, in qua mi-
 dia et veritas obviaverunt sibi (*Psal. xxxix, 12*).

Beatus etiam papa Gregorius, et vitæ meritis
 indus, atque in ethicis assertionibus pene
 merito præferendus, sic in libris infert mora-
 Quia ergo Beemoth iste tam inexplicabilibus
 ligatur, ut plerumque mens in dubio adducta,
 e a culpa solvere nititur, inde culpa arctius
 atur, recte dicitur : Nervi testiculorum ejus
 xi sunt, argumenta namque machinationum
 gno magis relaxantur ut relinquunt, eo magis
 antur ut teneant. Est tamen quod ad destruen-

das versutias utiliter fiat, ut cum mens minori et
 maximo peccato constringitur, si omnino nullus sine
 peccato aditus evadendi patet, minora semper eli-
 gantur, quia et qui murorum ambitu ne fugiat,
 clauditur, ibi se in fugam præcipitat, ubi brevior
 murus invenitur. Nostri quoque sæculi doctor, egre-
 gius Ecclesiæ catholicæ novissimum decus, præce-
 dentibus ætate postremus, doctrinæ comparatione
 non infimus, atque, et quod majus est, jam sæculorum
 finitorum doctissimus, cum reverentia nominandus
 Isidorus in libro sententiarum, secundo hæc pro tali
 narrat negotio : Non est conservandum sacramentum
 quod male et incaute promittitur, velut si quispiam
 adulteræ perpetuam cum ea permanendi fidem polli-
 ceatur. Tolerabilius est enim non implere sacramen-
 tum quam permanere in stupri flagitio. Similiter in
 Synonymis : In inalis promissis rescinde fidem, in turpi
 voto muta decretum, quod incaute vovisti, impia est
 promissio quæ scelere adimpletur. Hæc de sacris pagi-
 nis auctoribusque præcipuis brevissime sufficiat præ-
 libasse. Nam plurima colligere poterit qui hæc atten-
 tius legendo quæsierit. Cæterum quibus hæc nequa-
 quam sufficiunt, vel hæc sumant cum rubore silentium
 qui optat Vas electionis anathema esse a Christo pro
 fratribus suis quam perdurare crudelibus in delictis.

III. Tertio ratiocinationis alloquio doluimus contra
 priora monita Patrum vota, perniciosissima postero-
 rum, nam quanto frequentius illi noxia vetuerunt,
 tanto studiosius isti perpetrare vetita non quiescunt.
 Sicque per contrarium quod penitus occumbere de-
 buit, insultare non desinit, et res quæ tot excisa de-
 cretis arescere potuit, ad vicem Lernæi capitis (ut
 ferunt fabulæ) truncata virescit. Denique quod non
 sine magno dolore dicendum est, reperiuntur quam-
 plurimi negotio muneris perituri mercari velle gra-
 tiam Spiritus sancti, dum ille præmium donat, ut pon-
 tificalis ordinis sui sublime culmen accipiat oblitus
 verborum Petri qui dixit ad Simonem : « Pecunia tua
 tecum sit ad perditionem, quoniam donum Dei existi-
 masti per pecuniam possidere (*Act. viii, 20*). » Proinde
 quia et usitatum est tamen malum, et majorum fre-
 quenter constat mucrone succisum, nos quoque huic
 vulnere canceroso ignitum quod superest adhuc inji-
 cimus ferrum, decernentes omnino, ut quicumque
 deinceps propter accipiendam sacerdotii dignitatem,
 quodlibet præmium fuerit detectus obtulisse, ex eo-
 dem tempore se noverit, anathematis opprobrio con-
 demnatum atque participatione Christi corporis et
 sanguinis alienum, ex quo illum constat execrabile
 Christi perpetrasse flagitium. Quod si aliquis exstite-
 rit, qui accuset, ille qui hunc ordinem munerum fue-
 rat acceptione lucratus, et suscepto honoris gradu pri-
 vetur, et in monasterio sub perenni pœnitentia relige-
 tur, illi vero qui hac causa munerum acceptatores ex-
 stiterint, si clerici fuerint honoris amissione mulcten-
 tur. Si vero laici, anathemate perpetuo condemnentur.

IV. Quartæ congregationis eventu obvius sese no-
 bis intulit pontificalis culminis lapsus, quoniam ante
 flere quam disponere compulsi ex ordine sumus ;

nam dum secundum carnis assumptæ mysterium Ecclesiæ suæ fuerit dignatus caput existere Christus, merito in membris ejus intentio episcoporum officia peragere cernitur oculorum. Ipsi enim de sublimioribus celsitudine ordinis regunt, et disponunt subjectas multitudines plebium; unde quanto ipsi fiunt ductores, tanto meritorum lumine debent præfulgere, quapropter omnes episcopi inter cætera virtutum ornamenta nitore carnis debent propensius enitere, ut ex hoc audientes munditiam appetant, ex quo doctores immunditia non deturpat, adeo ut si deinceps episcopi detecti fuerint execrabilibus flagitiis cum quibuslibet feminis pollui, ac familiari peculiaritate versari, noverint se irrevocabili sententia Patrum ulcisci, id est, et loci et ordinis dignitate privari.

V. Quintæ actionis impulsu pervenit ad totius concilii sacrum auditum quosdam sacerdotes et ministros, obliviscentes majorum et veterum constitutorum, aut uxorum, aut quarumcunque feminarum immunda societate et execrabili contagione turpari, et pessima cordis obstinatione, tam sacris litteris quam Patrum regulis obviantes, nec levi quidem respiraminc contemplantes quod scriptum est: « Sancti estote, quoniam et ego sanctus sum (*Levit. 11, 44*), dicit Dominus; » et illud Apostolicum: « Mortificate membra vestra, quæ sunt super terram (*Col. 3, 5*), » id est, fornicationem et immunditiam, concupiscentiam malam, et avaritiam, quibus quanto est pertinacior vis in malis, tanto austerioribus convenit obviare decretis. Propter quod flagitiis detectis specialiter hoc a sancto concilio definitur, ut omnes episcopi id ipsum in suis quærere sollicitè curent. Et cum hoc verissime reperire potuerint, omnes placita cautione taliter distringant, ut nunquam ulterius tam abominanda committant. Mulieres vero seu liberæ sint, seu ancillæ tam turpiter sociatæ, ita omnimode separentur, aut certe vendantur, ut ulterius ad consocios sui criminis revertendi omnem habeant aditum denegatum. Illi vero, si omnino coerceri nequiverint, usque ad exitum vitæ suæ monasteriis deputati disciplinis monasticis maneant omnino subiecti.

VI. Sextæ discussionis objectu, quorundam male sibi consciorum patuit denotatum elogium. Nam relatum est nobis quosdam subdiaconos postquam ad sacri ordinis pervenerint gradum, non solum carnis immunditia sordidari, cum scriptum sit: « Mundamini qui fertis vasa Domini (*Isa. 66*), » sed etiam quod dictu nefas est) quoque uxoribus copulari, asserentes hoc ideo sibi licere, quia benedictionem a pontifice nesciunt percepisse. Proinde, omni excusationum discisso velamine, id præcipimus observari, ut cum iidem subdiacones ordinantur cum vasis ministerii benedictio eis ab episcopo detur, sicut in quibusdam Ecclesiis vetustas tradit antiqua, et sacra dignoscitur consuetudo substare prolata, omni penitus ab illis sorde mulierum ac familiaritate remota. Quod si hoc vulnere deinceps fuerint sauciati, mox erunt sub pœnitentiæ oneribus usque ad extremum vitæ monasteriis religandi.

VII. Septimæ assertionis accessu adiit cœtum nostrum tam inverecunda progressio, quam ignobilis ac detestanda præsumptio, quosdam enim aut eventu necessitatum, aut metu periculorum, ab episcopis sumpsisse novimus ecclesiasticarum officia dignitatum. Et quoniam cum illis hæc imponerentur, id sibi fieri noluisse testati sunt, idcirco id spernere atque ad pristina pertentant conjugia moresque redire, tam nequiter cœlestia jura solventes, quam prompte sæculi exstant illecebris inhiantes. Quare nosse nos convenit, quod episcopalis eminentiæ culmen non immerito sacris omnibus esse summa percensuit, quæ cæteris sacerdotibus exercenda perhibuit, scilicet templorum Dei sacrationem, chrismatis benedictionem, sacrorumque ordinum restitutionem, quæ tandiu aliter ordinata persistunt, quam excellentissime conferuntur, quia et tanto ab eis singulariter impenduntur, quanto eidem summo culmini peragenda servantur, Quomodo ergo qui ea in se recipit a se rejicere poterit, cum hæc a nullo altero conferri quam a solis pontificibus novit, quibus nec ligata solvi, nec soluta potuerunt ab aliquo religari? Sic enim ad Petrum Veritas ait: Quodcumque ligaveris super terram erit ligatum et in cœlo, et quodcumque solveris super terram erit solutum et in cœlo (*Matth. xvi, 19*), nequaquam aliquando poterit profanari quod divinæ jussionis simulque apostolicæ traditionis auctoritate sacrum noscitur exstitisse. Verum sicut sanctum chrisma collatum et altaris honor evelli non queunt, ita quoque sacrum decus honorum, quod his compar habetur et socium, qualibet fuerit occasione perceptum, manebit omnimode inconvulsum. Ad extirpandum vero radicibus hujus callidæ machinationis inutile argumentum, id sibi rationabiliter dari noluerunt, in objectu quod sacrosancti baptismatis inappreciable donum est semper, et sæpe non solum nolentibus, verum etiam (quod majus est) nescientibus impartitur, sed hoc a nullo penitus profanari permittitur. Quod si et hic opponitur, nedum rationis capacem existere qui hoc probatur accipere, hinc omnimodo cognoscant, quia si majores impune non deserunt quod parvuli vel nesciendo vel nolendo percipiunt, quanto magis non convenit violari, quod pro mortis aut pœnarum evadenda pœnitie occulta Dei dispensatione dignoscitur obvenisse? Recedant ergo talium desideriorum sine verecundia impuderati favores, et licet inviti perceperint quod non merebantur habere, libenter tamen ac cœlesti retineant meritum, quod nolendo propter terrenæ consecuti sunt necessitatis eventu, ut tam inviti appetant bona diligere, quam sponte videntur desiderantes impugnare. Quod si quis post hoc perennis dispositionis edictum non sinceriter sacris inhæserit cultibus, et abiciens a se gratiam quam accepit, relabitur ad conjugium, moresque sæculi attulerit, vel eum redire ad hoc constiterit, mox omni ecclesiastici ordinis dignitate privetur, et ut apostata a sanctæ Ecclesiæ liminibus, et societate fidelium

prorsus exclusus, monasterii claustris A erit sub pœnitentia retrudendus.

perimus quosdam divinis officiis mancipa- nescientiæ socordia plenos, ita litterarum æ ignaros, ut nec in illis probentur in- ppetenter ordinibus, qui quotidianos ver- usus. Proinde sollicitè constituitur atque r ut nullus cujuscunque dignitatis eccle- einceps percipiat gradum, qui non totum 1, vel canticorum usualium et hymnorum, andi perfecte noverit supplementum. Illi jam honore dignitatis funguntur, hujusce iorantiæ cœcitate vexantur, aut sponte su- entionem necessaria perdiscendi, aut a ad lectoris exercitia cogantur inviti. Ab- quidem est eos, qui cæteros simpliciores B abent docere, quibus et disciplinæ et vitæ se veluti quoddam speculum, ad alicujus el dignitatis promoveri statum, qui legem ant, nec litterarum saltem mediocritate niti. Nullus igitur ad sacra Dei mysteria veniat illotus aliquis, ignorantie tenebris , sed solus is accedat quem morum innocen- rarum splendor reddunt illustrem, aliter is et ordinandis imminente in posterum s Ecclesiæ vindicta.

æ intentionis admonitu detecta est inglu- nda voracium quæ dum freno parcimonie igitur, religioni contraire monstratur, di- m Scriptura : « Qui spernit minima paula- it (Eccli. xix, 4), » illi tantæ edacitatis im- assantur, ut cœlestia et pene summa re videantur. Et etiam quicumque qua- æ dies quæ anni totius decimæ putantur, n oblatione jejunii Domino consecrantur, tiam saluberrima conditio humani ge- piatur, dum a quatuor mundi parti- 5 ad hanc homo religionem crediturus ; et quatuor elementis formatur, et pro- gressionem Decalogi quater decies con- affligitur, illi qui temerarie hæc om- nunt, nec voracitatis ingluviem fre- quod pejus est Paschalia festa illicitorum rceptione profanant, quibus ex hoc adeo interdicitur, ut quisquis sine inevitabili æ, atque fragilitate, et evidente languore, r impossibilitate ætatis, diebus. Quadra- sum carniū præsumpserit attentare, non us erit resurrectionis Dominicæ, verum entus ab ejusdem diei sancta communione, illi cumuletur ad pœnam, ut ipsius anni ab omni esu carniū absterneat gulam, ris diebus abstinentiæ oblitus est disci- Illi vero quos aut ætas incurvat, aut extenuat, aut necessitas arctat, non ante r violare præsument, quam a sacerdote m percipiant.

imæ colloctionis assensu molestis actibus igax indagatio pietatis obviaret, decrevit,

PATROL. CXXX.

non tam bene regendi licentia, quam se mansuetudo impugnasse probatur, satis (ut opinamur) illi et gloriosi principis et decreto sanctæ synodi hujus contradictum esse conspeximus. Ita enim sanctus Spiritus per utrasque definitiones mortalium corda perflavit, ut vitali flatu verborum imposteriorum omnem exureret male concupiscentium rabiem animum. Actum namque est definitionibus ipsis ut, quia pietatis divinæ in comprehensibilis natura se conditioni mortalium in unione personæ conjunxit mysterio redemptionis humanæ, nos quoque membra capitis hujus et perfidiæ malum et concupiscentiam, quæ « radix malorum est omnium (I Tim. vi, 10), » et « avaritiam quæ invenitur servitus idolorum (Eph. v, 5) » pari simul igne ac mucrone totoque artificio radicitus evellamus ac desecemus. Ab hinc ergo deinceps ita erunt in regni gloriam præficiendi rectores, ut aut in urbe regia, aut in loco ubi princeps decesserit cum pontificum majorumque palatii omnimodo eligantur assensu, non forinsecus cœtu, aut conspiratione paucorum, aut rusticarum plebium seditione tumultuosa, sed erunt catholicæ fidei assertores, eamque et hanc quæ imminet Judæorum perfidiam et cunctarum hæresum injuriam defendentes, erunt actibus iudices et vita modesti, erunt in provisionibus rerum parci plus quam extenti, ut factione Scripturarum vel definitionum qualiumcunque contractus a subditis, vel exigant vel exigendos intendant, erunt in conquisitis obligationis gratissime rebus non prospectantes proprii jura commodi, sed consulentes patriæ atque genti. De rebus congregatis ab eis, illas tantum sibi vendicent partes quas dictaverit auctoritas principalis verum ; quæcunque inordinata reliquerint, hæreditabunt successores proprii eorum, et ante regnum justissime conquisita, aut filii, aut hæredes capiant jure proximitatis. De affinium successione vel munere, quamvis inordinata relicta sint, aut primo tantum filiis, aut hæredibus frequenter proficiant vel propinquis. Ita in eorum cunctis actibus, moribus atque rebus privatæ legis auctoritas erit valitura, ut et perenniter maneat inconversa, et non prius apicem regni quisque percipiat, quam se illam per omnia suppleturum jurisjurandi taxatione definiat. Cui etiam legi vel decreto episcopali, non solum in futuro sed etiam in præsentem reverentiam apponentes, decernimus, ut quicumque detractor et non potius venerator decreti ejusdem atque legis esse maluerit, sive religiosus ille sit, sive laicus, non solum ecclesiastica excommunicatione plectatur, verum et sui ordinis dignitate privetur.

XI. Undecimæ occasionis articulo decretorum universalium perenne dedimus firmamentum, scientes quod multimoda semper Deus oppositione judiciorum ærumnas relevat oppressorum ; et sicut malis exigentibus hominum permittit exerceri penurias ultionum, ita cum voluerit gravedines relevat pressurarum ; hinc et decreta præcedentium Patrum ad contentionis jurgium radicitus evellendum rite syno-

dalem fieri censuere conventum, ut illic de diversitate judiciorum protensæ lites habeant terminum ubi sanctus Spiritus universalem coadunaverit cœtum. Ab hoc ergo Spiritu sancto successiones quælibet in posterum aut impune valeant commoveri, ut generalitas tuta valeat consistere, plena decernimus unanimitate connexi, ut quæcumque pro fidei causis ecclesiasticisque negotiis aut in præteritis gestis, aut in præsentibus constitutis, aut in futuris etiam decretis, vel sunt vel fuerint definitione conscriptæ universalis auctoritatis, nullus deinceps contradicere audeat, nullus vertere præsumat, nullus non implere contendat. Nam si quis ex religione contra hæc inobediens, aut susurrans, aut certe lacerator, aut invidus, ac non potius eorundem factor exstiterit, gratia et honoris sui et communionis sacræ lugeat amissione multatus. Cum vero aut quælibet sancta synodus agitur, aut pacifice inter pontifices quidpiam definitur, si pauciores per nescientiam vel contentionem forte dissentiant, aut commoniti a plurimorum cœtu cum dedecore confusionis abscedant, aut excommunicationis annuæ sententiam luant.

XII. Duodecimæ quæstionis propositionem, sacratissimi principis obsecrationem, piissima pro Judæorum abominabili ac nefanda perfidia execranda, nostro cœtui perpatuit causa, quam idcirco in fine sententiarum censuimus esse ponendam; quoniam eandem gentem delicti sui merito retroductam per divinæ sanctionis oracula capite positam, deflemus nunc esse in cauda, sed quia Christus ut pro nobis, ita quoque pro illis mortuus est, juxta quod ipse ait: « Non sum missus nisi ad oves quæ perierant domus Israel (*Matth.* xv, 24), » necessarium duximus summam pro eis impendere curam, pro quibus « suam ponere non dedignatus est animam (*Joan.* x, 15) » id quoque principali clementia devotissime approbante, quæ ob hoc sui regni apicem a Deo solidari præoptat, si catholicæ fidei pereuntium turmas acquirat, indignum reputans orthodoxæ fidei principem sacrilegis imperare, et infidelium societate pollui. Nihil aliud pro his ex nostra sententia definitur, quam ut decreta concilii Toletani, quod divæ memoriæ Sisenandi regis aggregatum est tempore, a nobis ac posteris omnimoda suppleantur intentione. Qui autem ab ejusdem synodi voluerit sententia dissentire, ut vere sacrilegum, noverit se condemnari. Divinæ Trinitatis inseparabile nomen sicut inspiratione mirabili nostrum tractatum primordio illuminavit, ita consummatione sublimi eundem jam perficiendo concludat, ut in illo sit nostrum explicuisse a quo nobis fuit inchoasse. Damus ergo gloriam et honorem eidem sanctæ et indivisibili Trinitati, quæ nobis et hæc dicere contulit, et in se dicta complevit, quæ reformavit in extremitate sæculorum remedia ætatum, et resolvit ligamina vinculorum. Sit gratiarum salus et benedictio exercituum Domino superserenissimo Reccesiuintho, prin-

cipe glorioso, gratiarum actio, et reverentitudo a nobis omnibus in commune ipsissimo principi, bonorum gratifico largitvorum instantia benigna Deus attulit comcujus dispositio piissima pressurarum exitia, cujus temporibus confert justitiam, et exuberat omnia opulenta, cui D post præsentis ævi tempora diuturnam cum omnibus tribuat in remuneratione corona autem omnes hanc decretorum seriem j et rectæ fidei, vel pietatis, ac justitiæ manantem, coram Deo et angelis ejus ort omnibus et nunc et in futuro impensiu mendamus, obsecrantes ut hanc et re adimpleant, et ab æmulis benigne del B Contemnentibus autem eam divinæ severitaspavenda proveniat; observantibus autem profluens pax perpetua et gloria sempitern tingat. Hujus quoque sententiæ fortitudi vigore decreti nostri seriem quam in ser Domini nostri Reccesiuinthi regis edidimus r pro rebus a divæ memoriæ patre suo t titulo exquisitis decernimus omnino co legem denique quam pro execranda pri horrenda cupiditate idem clementissimus princeps simili robore firmamus, atq futuris retro temporibus modis omnibus vetur, pari sententia decrevimus; quæ et taciturna temporum vel obliviosa vetustate rantur, huic nostræ constitutioni deci C utraque innectenda, ita cunctorum memori mendamus, ut a cunctis regulis superius t tis nequaquam maneant segregata. Cætera decretorum nostrorum judicia, quæ ab hac synodo noscuntur esse confecta, si quis lere forsitan decreverit, aut temere imple glexerit, vel infringere quandoque voluer judicium omnipotentis Dei anathema si autem Deo nostro gloria in sæcula sæcu Amen.

*Subscriptio episcoporum numero LIX. D
universalis concilii editum in nomine princi*

Soliditatem reddidisse fracturæ atque D consurgere quod exstiterat collisum, et mentum est hujus mercedis et plenitudo c matæ perfectionis. Ponderi etenim collidentis si æqualium proximorum cura convenit o quanto grandioris erit culpæ prælibatæ i discrimen incurrere, si non quo valent, ex muni onere sibi commissos procurent populo: mare! Properandum ergo est inter ruinas sionum catervas eripere collisorum, ut t jugiter et ultra nec vigorem nocendi habeat cranda pressura, et omnis compressus i sanctæ sanctionis esse sibi collata remedia.

Cum decursis ergo temporibus duræ d tionis sese potestas gravis attolleret, et ir jectis populis impiorum dominatus non re

regiminis sed excidia ultionis, asperimus **A**rum statum non ex ordine vegetari reced de jure ex gravitudine potestatis. Conant enim reges elata fastigia in bifronti disnotoris, et aut in culpulis lex ardua sævie: in spoliis favorem lex voluntaria commoide mæstos animos non spes fovebat nere, sed tolerantia vexabat in funere. ma in reparationis occurso, non tamen nos ola ratio cogit, verum et ipsa commotio impellit, ut ex omnium deliberatione aniconcordi illa maneat sententia dicti, quæ m ausibus rite ponat illicitis, et consulvandis jure ferat populis. Quosdam namnsperimus reges, postquam fuerint regni assecuti, extenuatis viribus populorum **B**propriæ congerere lucrum, et, obliiti quodnt vocati, defensionem in vastationem con, et vastationem defensione pellere defuillud gravius innectentes quod ea quæ r acquirere non regni deputant honori vel sed ita malunt in suo jure confundi, ut x debito decernant hæc in liberorum poste-transmitti. Quamobrem in proprietatis untur redigere sinu, quæ pro solo constat perii percepisse fastigium, et illud in juris collocant antro, quod populi utilitatis acna esse constat obtentu. Nam numquid ad it populorum adventus, aut rerum poterat ere census, nisi exstitissent gloriæ subliminibus, aut ab æqualibus illi potuerint **C**ocervatione ditari, nisi per subjectos glorie potuissent attolli? Omnia rectæ totius memoria subjecta ad principale caput revelat, n debitæ jussionis obtutu negotiorum ab spectant remedium, cui modo gratum, lebitum irrogant censum. **126** Regalis orthodoxa sublimitas hæc cuncta sibi devincit, ex quo se regem recognoscit, et quisita non alteri quam sibi juste defende non personæ, sed potentiæ subdi hæc non ambigit. Regem æterna jura faciunt, sona, quia non constat sui mediocritate, sed atis honore. Quæ ergo honori debeant hoerviant, et quæ reges accumulunt regno re- **D**l, ut quia eos regni gloria decorat, ipsi quoni gloriam non extenuent, sed exornent. deinceps jure conditi reges in regendo juita, in parcendo pectora prompta, in conquindia parca, in conservando vota sincera, ut riam regni cum felicitate retentent, quanto gimialis et mansuetudinis conservaverint et e direxerint promissæ præmium ditionis. Ne disse putetur ex fomite rationis, revelare l evidentissima specie operis, ut ex illo nos assertores habeat probitas veritatis, ex quo semetipsam reservaverit qualitas actionis. im ita ex gentis nostræ mediocribus majoripersonis multos hactenus corruiisse reperi-

mus et deflemus, ut eorum agnitis ruinis non aliud possimus quam divinæ judicis considerare promissionis, quorum domorum spolia et potentiarum divitias simul ac prædia ita conspicimus prorsus exinanita, ut nec fisci usibus commoda, nec palatinis officiis reperiantur in remedium salutare collata. Cujus rei serie ex utroque concurrente, dum et judicatos sententia judiciorum elisit, in eorum bonis ad ipsorum vicem munificatus nemo surrexit, pene non tenuisse disciplinam in ordine, sed defectum posuisse pensantur in gente, illo majori salutis dispendio cumulato, quia tam hæc quæ a judiciis vigor judiciorum abstraxerat quam illa quæ qualiscunque proventus ordine profligationis contriverat, tota proprietatis principum amplitudo in sinum suæ receptionis incluserat. Sicque solo principali ventre suppleto, cuncta totius membra gentis vacuata languescerent ex defuncto. Unde venit ut nec subsidium mediocres, nec dignitatem valerent obtinere majores, quia dum solius potestatis vigor maxima occupavit, totius plebis status nec minima jura defendit, atque cum omni palatino officio simulque cum majorum minorumque conventu, nos omnes, tam pontifices quam etiam sacerdotes et universi sacris ordinibus famulantes, concordie definitione decernimus et optamus, ut omnis conquisitionis profligatio in omnium rerum viventium immobiliumque, et moveri valentium corpore vel specie, forma vel genere, quæ a gloriosæ memoriæ Cindasiuntho rege a die quo in regnum dignoscitur conscendisse repertus, quolibet modo exstiterit, omnia in serenissimi atque clementissimi domini nostri Reccesiunthi principis perenni transeant potestate et perpetuo deputentur in jure, non habenda parentali successu sed possidenda regali congressione: ita ut juste sibi debita quisque percipiat, et de rebus ad remedia subjectorum quæcunque elegerit principis voluntas exercent, illis tantummodo exceptis quæ memoratus divæ memoriæ Cindasiunthus princeps ante regnum aut ex propriis, aut ex justissime conquisitis visus est habuisse. In quibus cunctis filiis una cum glorioso domino nostro Reccesiuntho rege maneat divisio libera, et possessio pace plenissima. Sed illæ res quas prædictus princeps de justis proventibus filiis suis, vel quibuslibet justissime visus est contulisse vel reliquisse omnes in eorum jure maneat inconvulsæ, illa hujus negotii servata veritate, ut quia gratâ voluntas domini nostri Reccesiunthi regis reddere decernit unicuique justissime debita, nemo invasionis calumniam moveat, aut damna requirat præter quæ gloriosæ memoriæ genitorem ejus quædam indebite habuisse constiterat.

Lex edita in eodem concilio, imperante principe glorioso.

In nomine Domini, Flavius Reccesiunthus rex, eminentiæ celsitudo terrenæ tunc salubrius sublimia probatur appetere, cum saluti proximorum pia cernitur compassione prodesse, unde solet contingere ut plus commodi de aliena salute conquirat, quam

de propria humilitate quisque proficiat. In multis enim quia multorum salus attenditur, majoris lucrum summa perficitur. Ipsi autem, quia privati commodi fructus appetitur, non satis est si unius beneficii præmium conquiratur. Hinc et illa regendarum tantumdem salus est plebium, quæ non suos fines privata voluntate concludit, sed quæ universitatis limites communi pietatis lege defendit. Quapropter ne salutaris ordo imperialibus videatur verbis potius obtineri quam pactis, de sublimitatis obtentu declinamus ad vota supplicum tranquillæ visionis aspectum, ut inde salutaris compassio habeat commodum, unde plebes adeptæ fuerint supplicationis effectum. Cum ergo præcedentium serie temporum immoderatio aviditas principum sese prona diffunderet in spoliis populorum et augeter eis proprietatis censum ærumna flebilis subjectorum, tandem supernæ respectio affectu nobis est divinitus inspiratum, ut quia subjectis regibus reverentiam dederamus, principum quoque excessibus retinaculum temperantiæ poneremus. Proinde sincera mansuetudinis deliberatione tam nobis, quam cunctis gloriæ nostræ successoribus affuturis, Deo mediante, legem ponimus, decretum divinis observantiæ promulgamus, ut nullus regum impulsione suæ quibuscunque motibus aut factionis, scripturas de quibuslibet rebus alteri debitis ita extorqueat, vel extorquendas instituat, quatenus injuste ac violenter indebitarum sibi quisque probare possit dominium rerum. Quod si alicujus gratissima voluntate quidpiam de rebus a quocunque perceperit, vel evidenti præstatione lucratus aliquid fuerit, in eadem scriptura patens voluntatis præstitæ conditio annotetur, per quam aut oppressio principis, aut conferentis fraus evidentissime detegatur, et si patuerit a nolente fuisse scripturam exactam, aut respiscat improbitas principis, et evacuet quod male construxit, aut certe post ejus mortem ad eum cui exacta est scriptura, vel hæredes ejus, res ipsæ sine cunctatione debeant revocari. Illæ autem res, quæ remota omni comprehensionis argumentatione, sed mera libidine directo modo transierunt in principis potestatem, in eis perenniter jure perdurent, et quidquid ex rebus ipsis idem princeps ordinare voluerit, suæ potestatis arbitrio subiacebit. Verum ut omne hujus negotii actionis roboret sinceritas veritatis, cum quarumcunque rerum scripturæ in principis nomine exstiterint, ab his quos elegerit princeps diligentissime perquirantur, si non aliquod indicium aut de impressione principis, aut de fraude scripturam facientis modo quocunque cognoverint. Ac sic aut rite facta series scripturæ permaneat, aut irritæ confecta vanescat.

A Similis quoque sententia de terris, vineis mulis observetur, si sine scripturæ textu modo coram testibus quolibet pacto fuerit. De rebus autem omnibus a tempore Simiti huc usque a principibus acquisitis, aut de provenerit acquirendis, quæcunque forsitan inordinata sive reliquit, sive reliquerit, quæ apice probantur acquisita fuisse, ad tantummodo regni decernimus pertinere, potestate, ut quidquid ex his elegerit facere habeat velle. In illis autem rebus quæ ipse bonis parentum, aut de quorumcunque præsuccessionibus proximorum, ita eidem priusque (si filii defuerint) hæredibus legitimis hæc jura patebunt, sicut etiam cæteris lege veneratione paterna patuisse noscuntur. Quod si rebus quorumcunque parentum aut proximorum solum successione, sed etiam qualibet causa aut quocunque contractu ad jus ipsius patuerit, si contingat hæc inordinata relictæ ad successorem regni, sed et ad filios vel ejus qui conquisivit specialiter omnis acquisitionis pertinebit. Nam de illis rebus quæ princeps ante regnum, aut ex proprio, aut primo conquisito dignoscitur habuisse, in ordine aut faciendi quod voluerit potestas aut certe filiis ejus successio plena patebit. filii defuerint, legitimis hæredibus ex his quæ dinata reliquerit, hæreditario jure adire. Hujus sane legis sententia in solis erit per negotiis observanda atque ita perpetim vana non ante quispiam solium regale conscendens juramenti fœdere hanc legem se in omnibus promittat, quacunque vero aut per tumultus, aut per absconsam dignitatem publicum natum, adeptum esse constiterit regni fastidium cum omnibus tam nefariæ sibi consentiens et anathema fiat, et Christianorum communitatem amittat, tam diræ percussio ultione communitatis divini ordinis cultor qui illi communitatem sumpserit, simili cum ipso damnatione directæ poenæ tabescat. Nam si quis legis hujus officio palatino malevolendo, aut detrahendo rare voluerit, aut evacuando quandoque ut insultans vel aperte resultans, proloqui exstiterit, cunctis palatinæ dignitatis consiliis officiis mox nudatus, omnium rerum suarum partem amittat, et in deputato sibi loco totius palatii maneat societate seclusus. Rursum etiam qui se in hac culpa devolverit, similis proprietatis suæ dispendio subiacebit.

INCIPIUNT CAPITULA CONCILII TOLETANI NONI.

1. Ut de rebus ecclesiæ nihil episcopi auferant, et qualiter proximi fundatoris ecclesiæ sollicitudinem gerant.

2. Ut fundatores ecclesiarum quoadusque vixerint earum habeant curam, ipsique illic eligant servituros.

3. Si de rebus ecclesiæ pro præstatione dari dicatur, causa præstiti cognoscatur.

Quod de acquisitis rebus inter ecclesiam et A
lotis hæredes æqualis divisio fiat.

i episcopus monasterium facit vel parochia-
ecclesiam ditat, quartam partem de rebus ec-
conferat.

It episcopus tertiam partem ecclesiasticarum
sibi debitam, cui elegerit, conferat.

e extra constitutum ordinem morientis sacer-
æredes rem ejus adire præsumant.

t in scripturis quas sacerdotes vel ministri
fecerint, post mortem habeant annorum
um computatum.

Quantum commodum si episcopus tollat de ec-
cujus tumulaverit sacerdotem.

De damnatione filiorum qui ex sacerdotibus
istris geniti probantur.

11. Quod servilibus clericis dare debeant episcopi
libertatem.

12. Quod post mortem sacerdotis in libertate ser-
vis collata annorum tempus debeat computari.

13. Ut ex libertis ecclesiæ et personis ingenuis
geniti ab obsequiis ecclesiæ non recedant.

14. Quod si liberti ecclesiæ ad eam reverti no-
luerint, omnis eorum regula juri applicetur ecclesiæ.

15. De obsequio et disciplina libertorum ecclesiæ.

16. Quod liberto ecclesiæ nihil de rebus suis in
alienum liceat transferre.

17. Ut baptizati Judæi cum episcopis celebrent
dies festos.

127 INCIPIT CONCILIUM NONUM TOLETANUM.

um æra DCLXIII, anno tertio Reccesiuinthi regis. Kal. Novemb. ab episcopis septemdecim.

canonicæ diffinitionis edicto, in Toletana urbe
ragendo concilio, post dies Kalend. Novem-
B
anno septimo Reccesiuinthi principis gloriosi,
ilica sanctæ Mariæ semper Virginis in unum
nus Domino favente collecti, id communi de-
ne decrevimus ut, capitula quæ in priscis ca-
is minime habebantur inserta, pari promulga-
sententia, et antiquis jungerentur regulis pe-
jugitate mansura, et omni reverentia conser-
Sed quia nequaquam recte subditos judicat
m seipsum prius justitiæ censura castigat,
nobis et expedibile visum est ante nostris
bus imponere modum, et sic errata corrigere
orum. Tunc namque melius judiciorum exor-
antur, cum judicium ante disponitur, eo quod
judicii forma completur cum negotiorum prin-
æquitas judicantium antefertur. Ideo exor-
æquitate inchoari a judicibus debet, ut per-
C
uris causatio limitem apertius formet.

I. Omnis itaque rei ecclesiasticæ quantitas
medium veniæ tribuit conferenti, ita damnum
æparat fraudatori. Et ideo nullus sacerdotum
nistrorum ex rebus ecclesiæ quæ in quibus-
e locis a fidelibus largiuntur aliquid auferat,
suo aut cathedræ civitati connectat. Devotio
niuscujusque sicut gratanter votum contulit
definivit quod plenitudo votorum conservare-
loco in quo velut si locata tenentur, manet
offerentis, ita si frustrantur, imminet perni-
fraudantis. Verum ut hujus rei potior solidi-
beatur, condignis filiis, vel nepotibus, hones-
isque propinquis ejus qui construxit vel dita-
D
lesiam licitum sit hanc bonæ intentionis ha-
olertiam, ut si sacerdotem seu ministrum ali-
x collatis rebus præviderint defraudare, aut
nitionis honestæ conventionem compescant,
isepo vel judici corrigenda denuntient. Quod

si talia episcopis agere tentet, metropolitano ejus
hæc insinuare procurent. Si autem metropolitanus
taliam gerat, regis hæc auribus intimare non differant.
Ipsis tamen hæredibus in eisdem rebus non liceat
quasi juris proprii potestatem proferre, non rapinam,
non fraudem ingerere, nec violentiam quamcumque
præsumere; sed hoc solum in salutarem sollicitu-
dinem adhibere, quod aut ut in nullam noxam ope-
ratio nocens attingat, aut ut in multam aut partem
aliquam salutaris merces assumat. Si quis vero dein-
ceps hæc monita temerare voluerit, et male rapta
cum confusione restituet et excommunicationis an-
nuæ sententiam sustinebit.

II. Cum sæpe sit solitum, etiam illa quæ non de-
bentur prece supplicationis et vi quodammodo extor-
queri doloris, quanto magis et sine obstaculo con-
cedi debent exquisita simul et ordine juris et dolore
C
compassionis? Quia ergo fieri plerumque cognoscitur,
ut ecclesiæ parochiales, vel sacra monasteria,
ita quorundam episcoporum vel insolentia vel incuria
horrendam decendant in ruinam ut gravior exoriat
ædificantibus mœror, quam instruendo gaudii
exstiterat labor, unde pia compassione decernimus
ut quoad earundem fundatores ecclesiarum in
hac vita superstites exstiterint, pro eisdem locis cu-
ram permittantur habere sollicitam et sollicitudinem
ferre præcipuam, atque rectores idoneos in eisdem
basilicis iidem ipsi offerant episcopi ordinandos.
Quod si tales forsitan non inveniantur ab eis, tunc
quos episcopus loci probaverit Deo placitos sacris
cultibus instituat cum eorum conniventia servituros.
Quod si superstites eisdem fundatoribus rectores
ibidem præsumserint episcopus ordinare, et ordina-
tionem suam irritam noverit esse, et ad verecundiam
suam alios in eorum loco quos iidem ipsi fundatores
condignos elegerint ordinari.

III. Si sacerdotes vel ministri de rebus ecclesiæ

quidpiam alicui sub præstationis obtentu concedant, instrumenti causam evidenter exponant, ut hoc aut juste confecta transactio innotescat, aut fraus incompetens quæ latet appareat, aliter vero pro hujus negotii causa deinceps scriptura confecta non valeat.

IV. Sacerdotes vel quicumque illi sunt quibus ecclesiasticarum rerum cura commissa est, quæcunque administrationis suæ tempore emerint, si de rebus propriis, vel vile, vel parum habuerint, ad ecclesiæ nomen, cui chartarum præsumunt instrumenta conficere, procurent. Non enim convenit ut ecclesia, quæ suspicit externum efficiat in alieno divitem, et in suo retineat fraudatorem. Hi vero qui suarum rerum noscuntur habere compendium, ex omni re quam post ordinationis suæ diem visi sunt acquisisse, sive aliqua sint instrumenta confecta, compensatum juris sui quam ecclesiasticarum rerum habitudine, si se utriusque rei quantitas exæquaverit, inter ecclesiam et decedentis hæredes æquo jure conquistio pertinebit. Si autem quælibet pars majori cumulo sui juris excreverit, majorem portionem etiam in divisione percipiet. Quicumque vero de prædictis sacerdotibus vel ministris pro sui utilitate atque amicitia vel præstatione, aut quocunque modo, aut per scripturæ seriem aliquid meruerint a quolibet præcipere, in rebus ecclesiasticis non poterunt numerari, sed quod exinde voluerint facere in ipsorum voluntatis arbitrio subjacebit, quia si hoc post eorum mortem inordinatum fortasse remanserit, ecclesia hæc sibi cui præluit, vel minister extiterit, in perpetuum vindicabit.

V. Bonæ rei dare consultum, et præsentis habetur vitæ subsidium et æternæ remunerationis expectari cernitur præmium. Quisquis itaque episcoporum in parochia sua monasterium construere forte voluerit, et hoc rebus ecclesiæ cui præsidet ditaverit, non amplius ibidem quam quinquagesimam partem dare debet, ut hac temperamenti æquitate servata et cui tribuit competens subsidium conferat, et cui tollit damna gravia non infligat. Ecclesiam vero quæ monasticis non informabitur regulis, aut quam pro suis magnificare noluerit scripturis, non amplius quam centesimam partem census ecclesiæ cui præsidet ibidem conferre licebit, ea tamen cautela servata, ut unam tantummodo quæ placuerit ex duabus remunerationem assumat.

VI. Cum præteritis sanctionibus notissimum habeatur, quæ de rebus parochialium ecclesiarum pars episcopo conferatur, opportune tamen duximus discernendum, ut si episcopus tertiam quam de rebus eisdem sanctione pariter sibi debitam novit, aut ipsi ecclesiæ cujus res esse patebit, aut alteri ecclesiæ cui elegit conferre decreverit, et licitum maneat et irrevocabile robur ejus sententia ferat.

VII. Propinqui morientis episcopi nihil de rebus ejus absque metropolitani cognitione usurpare præsumant; quod si is qui recesserit metropolitanus fuerit, successores sententiam ejus aut concilium sustinebunt, ne passim hæreditatis adeundæ danda li-

centia de rebus ecclesiæ, aut non retineat ratio plena, aut fraus non inveniatur illata. Quod si presbyteri aut diaconi fuerint, quos obiisse constiterit, non sine agnitione sui episcopi rem ejus hæredibus adire licebit. Quisquis sane post hæc transgressor inventus extiterit, pro his quæ non expectato ordine adierit invasionis damno legis sententiæ subjacebit.

VIII. Si sacerdos vel minister, dum gubernacula ecclesiarum administrare videtur, contra Patrum sanctiones de rebus ecclesiæ defuisse aliquid dignoscitur, non ex die quo talia scribendo decrevit, sed ex quo talia moriendo definita reliquit supputationis ordo substabit, nusquam enim ad triennium temporis pertinebit vita irritæ judicantis, quia status contractuum initia non sumpsit ab origine æquitate.

IX. Plerique, dum rapinis inhiant ut non debent, aut miserationis opus condigne non implent, aut indebita ipsi miserationi damna permiscunt. Ideoque ne amplius misericordia opus exsecrabilius labatur, id communi decreto sancimus ut, cum pontificem mori contigerit, episcopus qui ad humandum corpus advenerit, descriptis thesauris atque ornamentis omnibus, si locuples decedentis ecclesia fuerit, non amplius quam libram auri exceptis ornamentis ecclesiæ cum gratia offerentium auferre pertentet. Si vero minor rebus extiterit, dimidiam libram sibi licenter usurpet, nam et hæc usurpare ipsa ratio nulla permitteret, nisi ejus qui convenit sacerdotis injuriæ contemplatione antiquitas hoc usurpata servasset. Porro breve descriptarum rerum sub fideli ratione hic qui descripsit dirigere metropolitano curabit. Metropolitanus autem ex eadem morientis ecclesiæ nihil prorsus auferre præsumat, sed solam quæ ad eum pertinet curam salutarem impendat.

X. Cum multæ super incontinentia ordinis clericorum hactenus emanaverint sententiæ Patrum, et nullatenus ipsorum formari quiverit correctio morum, usque adeo sententiam judicantium protrahere commissa culparum, ut non tantum ferretur ultio in auctoribus scelerum, verum et in progenie damnatorum. Ideoque quilibet ab episcopo usque ad subdiaconum deinceps vel ex ancillæ, vel ex ingenue detestando connubio in honore constituti filios procreant, illi quidem ex quibus geniti probantur canonica censura damnentur. Proles autem aliena pollutione non solum hæreditatem parentum nusquam accipiet, sed etiam in servitute ejus ecclesiæ, de jure sacerdotis vel ministri ignominia nati sunt jure perenni manebunt.

XI. Qui ex familiis ecclesiæ servituri devocantur in clerum ab episcopis suis, libertatis necesse est ut percipiant donum, et si honestæ vitæ claruerint meritis, tum demum majoribus fungantur officiis. Quos vero flagitii sordidaverit incorrigibilis noxa, perpetua servitus conditionis religet in catena.

XII. Si sacerdos libertatem servis ecclesiæ conferre voluerit, non a die confectionis scriptura tem-

iorum computatum tenebit, sed ex quo
i scripturam confecit verius obiisse con-

Excessibus libertorum ecclesiæ plerumque
m videmus ecclesiam conversari, et bicipiti
umus tædio condolere, uno, dum superbia
tis auctor contemnitur libertatis, altero, dum
superbientis in conditionem relabi cogitur
s. Ideo cum jam præteritis Patrum regulis
per hoc diversæ constitutionis emanaverint
es, tamen quoddam in plenitudinem rei
inspeximus adhuc innectere complementum.
cut legum reverenda sanctio censuit, ita
xtius generationis nobilitas dedit, ut in nullo
mmistio maculet, quod generositas propria
t. Unde cunctis ecclesiarum libertis, tam
m feminis eorumque propagini, interdicio
io generali, ne deinceps causa connubii aut
ingenuis copulentur aut Gothis. Quod si
um quandoque patuerit, permistione tali
nita proles nunquam merebitur jus debitæ
s, nec ecclesiæ unquam carebit obsequiis,
reficiorum donum meruisse noscitur libertatis.
i contingat quemcumque de libertis eccle-
siæque prosapiæ, contra primævas moder-
patrum regulas, aut Gothis, aut Romanis
copulari, tam illis quam eorum stirpi non
ecclesiæ patrociniis evagari, sed ad debita
reverti cogendi sunt; aut si redire nolue-
cunquæ vel parentes eorum vel ipsi ab ec-
tadepti, vel in ejus patrociniis visi sunt
insistente pontifice, in ditionem propriæ
ir ecclesiæ.

lesisæ liberti eorumque progenies eidem
de qua libertatis gratiam meruerunt, obse-
npta, sinceraque parant, quia sicut in
juicio pro possibilitate sui quod utiles inge-
nt, ita quoque in emendatione culparum
iles ingenui sustinebunt.

ibertis ecclesiæ eorumque propagini ex
quæ de jure ecclesiæ noscuntur habere,

A nihil licebit in extraneum dominium transactione
quacunque deducere, sed si ex his quælibet vendere
fortasse voluerint, sacerdoti ejusdem ecclesiæ offe-
rant convenienter emenda, earumque rerum pretia ut
eis placuerit aut dispensent, aut habeant. Nam et in
dominium partis alterius rei suæ censum nullomodo
transire permittimus. Suis ergo filiis vel propinquis
ejusdem ecclesiæ vel servitio vel patrociniis subju-
gatis quæcunque vendere vel donare voluerint ad-
itus omnino patebit.

XVII. Baptizati Judæi quocunque loco certo tem-
pore conversentur, festis tamen præcipuis Novi Te-
stamenti serie consecratis, ac diebus illis quos olim
sanctione veteris legis sibi met censebant esse solem-
nes, in civitatibus publicisque conventibus cum
summis Dei sacerdotibus celebrare præcipimus, ut
eorum conversationem et fidem et pontifex approbet
et veritas servet. Hujus vero temerator edicti, prout
episcopus permiserit, aut flagris aut abstinentiæ
subjacebit. Expletis omnibus quæ ad honestatis re-
gulam in collationem venere fraternam, grates
exsolvimus immortalis Domini soli cujus dispositione
mirabili ad hunc sanctæ congregationis cætum me-
ruimus adunari, ut communis visio prosperitatem
ostenderet, et pari junctione concordiam assignaret.
Obsecrantes ejus misericordiam largam, ut serenis-
simo Domino et amabili Christo, Reccesinthus prin-
cipi glorioso, ita præsentis vitæ felicitatem impendat,
ut angelicæ beatitudinis gloriam post longæva tem-
pora concedat, atque ita nos ejusdem felicitatis læ-
tos efficiat, ut in terra viventium remuneratos at-
tollat. Antiquitatis dehinc ordinem saluberrime re-
tinentes postquam rationem festi Paschalis frater-
nitas vestra cognovit, noverit se anno venturo die
Kalendarum Novembrium causa peragendi concilii
in hac urbe favente Domino congregari, ut simili
disceptatu, aut quæ prospexerimus congrua decer-
namus, aut solius pacis conventu lætemur. Consum-
matum est hoc sanctum concilium die octava Ka-
lendarum Novembrium, anno feliciter septimo regni
serenissimi atque clementissimi domini nostri Rec-
cesinthus regis, æra DCLXVII.

INCIPIUNT CAPITULA CONCILII TOLETANI DECIMI.

lebritate annuntiationis Dominicæ.

is qui adversus principem conjuraverunt.
episcopis qui monasteriis vel ecclesiis
meos suos, vel sibi faventes præficiunt.
rofessione et habitu viduarum sanctimo-

D 5. De sanctimonialibus feminis quæ propositum
abjecerunt.

6. De his qui in parva ætate coram parentibus
religionis habitum tenuerint, vel usque ad quar-
tum annum liceat parentibus filios tradere reli-
gioni.

INCIPIT CONCILIUM DECIMUM TOLETANUM.

Æra DCLXVIII, anno octavo Reccesinthus regis.

tionem nobis spirituale contulit divina
ando tribuit inter nos et salutaris disci-
pulationem convenire ad pacificorum studia
Congregatis ergo nobis et in concordiam

animo, et in conventum loci, referentes gratias invi-
sibili Deo, et glorioso rerum domino Reccesinthus
regi, cujus sanctissimo voto retenta paternitatis
sanctæ traditione ad sacrum quivimus adunari con-

ventum, has subter annexas regulas concordi definitione prolatas æterna statuimus manere lege præfixa.

CAP. I. De celebritate festivitatis divinæ Matris, cum nihil fidei sinceritas per diversitatem adversum incurrat, et unitatem catholicæ regulæ varietas nulla decerpatur, est tamen quod nisi temporum unitate servetur, et dissidium indiscissæ unitatis parturiant et sacramentorum unitate constare non valeat. Hinc est enim quod Paschale festum uno die celebretur et tempore, ne in Judaicum decidamus errorem. Hinc adventum sancti Spiritus post resurrectionem Domini nisi expectemus tempore definito dierum numero, non possumus impleri ejusdem Spiritus dono, quoniam si caret plenitudine numeri, carere potest et mysterii sacramento; hinc nativitatis Dominicæ sacrum quo evidenter de utero Virginali Verbum prodiit caro factum absque dubio servat et temporis cursum, et repræsentat speciale diei momentum. Si ergo nativitatis et mortis hujus incarnati Verbi dies absque immutatione ita certus habetur, ut absque diversitate in toto orbe terrarum ab omni concordia Ecclesia celebretur, cur non festività gloriosæ matris ejus eadem observantia uno simul ubique die, simulque habeatur honore? Inventitur etenim in multis Hispaniæ partibus hujus sanctæ Virginis festum non uno die, per omnes annorum circulos agi. Quo enim transducit homines diversitas temporum dum varietatem celebritatis non habere probantur. Qua de re quoniam die qua invenitur angelus Virgini Verbi conceptum, et nuntiasset verbis, et indidisset miraculis, eadem die festività non potest celebrari condigne, quod interdum Quadragesima vel Paschale festum videatur incumbere, in quibus nihil de sanctorum solemnitatibus sicut ex antiquitate regulari cautum est, convenit celebrari, cum secundum ipsam incarnationem Verbi non conveniat, tunc celebritatibus prædicari, quando constat idipsum post mortem carnis gloria resurrectionis attolli; ideo speciali constitutione sancitur, ut ante octavam diem quo natus est Dominus, genitricis quoque ejus dies habeatur celeberrimus et præclarus; ex pari enim honore constat, ut sicut nativitatem Filii sequentium dierum insequitur dignitas, ita festivitatem matris tot dierum sequatur sacra solemnitas. Nam quid festum matris est nisi incarnatio Verbi? Cujus festum ita debet esse solemnne, sicut est, ut ejusdem nativitatis Verbi. Quod tamen, nec sine exemplo decentis moris, qui per diversas mundi partes dignoscitur observari, videtur institui. In multis itaque Ecclesiis a nobis et spatium remotis, et terris, hic mos agnoscitur retineri, proinde ut de cætero quidquid est dubium sit remotum, solemnitas Dominicæ matris die decimo quinto Kalendarum Januariarum omnimodo celebretur, et nativitas Filii ejus Salvatoris nostri die octavo Kalendarum earumdem, sicut mos est, solemnitas in omnibus habeatur.

II. *Frequentium molestiarum nocens impulsus*

A contemni quidem magnitudine decentis poterit gravitatis, sed quia honesta sollicitudo cohibere prope- rat, quod frequentata usitatio vitare non curat, ideo et cum quorundam paternorum sanctionibus decretorum et institutionibus sit legalibus cautum ne contra salutem principum, gentisque, aut propriæ patriæ quisquam meditari conetur adversum, hoc unum specialiter nunc depromitur observandum, ut si quis religiosorum ab episcopo usque ad extremum ordinis clericorum sive monachorum generalia juramenta in salutem regiam gentisque aut patriæ data reperiat violasse voluntate profana, mox propria dignitate privatus, et loco et honore habeatur exclusus, eo miserationis obtentu tantummodo reservato, ut an locum, an honorem, an utraque possideat concedendi jus licentiamque principalis potestas obtineat.

B III. Reverentiæ totius auditu percipiatur, quia res dura non frustra cogitur hac duriori extirpari censura. Agnovimus enim quosdam pontifices præcepti Principis apostolorum, qui ait: « Pascite qui in vobis est gregem, non coacte, sed spontaneæ, neque dominantes in clero, sed forma facta gregis (I Petr. v, 2); » ita esse immemores, ut quibusdam monasteriis, parochialibusque ecclesiis, aut suæ consanguinitatis personas, aut favoris participes iniquum sæpe statuant in prælatum, ita illis providentes commoda inhonesta, ut aut eis deferantur quæ proprio episcopo dare justus ordo depoposcerit, aut quæ rapere deputati exactoris violentia poterit. Proinde decenter omnibus placet in præsentia tale rescindere factum, et non esse de cætero faciendum, nam quisquis pontificum deinceps, aut sanguine propinquus, aut favore personis quibuscunque devinctus, talia commendare lucra tentaverit et suum nefandæ præsumptionis excidium, et quod jussum fuerit devocetur in irritum, et qui ordinavit annuæ excommunicationi subiaceat, quæ vero ablata fortasse fuerint, ab eo qui tulit reddantur in duplum.

C IV. Bene per Spiritum Domini possumus cum sancto Apostolo dicere, « non ignorare vos astutiam Satanæ (II Cor. ii, 11) » quia impellimur « zelo domus Dei (Joan. ii, 17), » et ardore cremari. Videmus enim ad tanta fraudum studia convalescentem excrevisse perniciem, ut et primæva Patrum constitutio a quibusdam æstimetur illudi, et nova judicum putetur intentio pelli. Nam inveniuntur nonnullæ viduæ diversis excusationibus se adeo contegentes, ut blandiantur sibi se non Patrum plena religionis alligatas institutione teneri. Unde antiquis inconcusse permanentibus regulis hoc adjicitur novæ oraculo sanctionis, ut vidua, quæ sanctæ religionis obtinere propositum voluerit, sacerdoti et ministro ad quem aut ipsa venerit, aut quem ad se venire contigerit, scriptis professionem faciat a se aut signo, aut subscriptione notatam, continentem se et religionis propositum velle hoc perenniter inviolate servare. Tunc accepta a sacerdote vel ministro apta religionis hujus veste seu lectulo quæ

sive quocunque in loco consistens incunctantatur, nec diversi coloris aut diversæ partis sit notabilis vestis, sed religiosa et non susquæ careat varietatibus colorum, et diversis specierum, adeo ut absque ulla suspitione reSSIONIS maneat usui tantum apta sanctæ mis, et sui sexui competens ad testimonium atis. Ut autem deinceps nil devocetur in dupallio purpureo, vel nigri coloris caput conab initio susceptæ religionis, ut dum illic tuginum probabilis sanctitatis, ubi nullius fallio visio intuentis, nunquam attentet astus delæ præsumptionis.

omnes feminæ quæ jam in præteritum religio- te probantur indutæ fuisse, nihil excusationis valeat in oppositionem quælibet objectio, B is diversis ac callidis adumbrare se velint e argumentis, sed ad sacratissimam sanctio- disciplina sanctiones teneat religatas atque sub-

Commoneantur sane sacerdotis auctoritate ant sponte. Qui si redire noluerint impulsu otis, ad religionis cultum reducantur, et in teriis redactæ excommunicationis condigne tia feriantur. Hic idem quoque ordo in illa- ndemnatione manebit, quæ quamlibet a sa- e sanctimonie vestem non accepissent, ipsæ aut indutæ sunt, aut in illo diu habitu consen- qui religionis esse cultus ab intuentibus cre- r, si coram Ecclesia, vel sacerdote aut etiam tentibus testibus quinque indutæ certis indi- C t testimoniis approbantur, omnes tamen hæ- nientes ad primam religionem, seu post trans- n resumentes iteratam conversionem, sicut sum est, et pallio capita contegant et com- roboratamque professionis faciant scri- ti, per quam ulterius non sinantur relabi ad icationis audaciam. Quæ vero ex omnibus his repertæ animum aut vestem in transgres- edisse, excommunicationis sententiam ferant, im mutato habitu in monasteriis, donec diem n claudant, sub ærumnis arduæ pœnitentiæ nt religatæ.

de his qui in parva ætate coram parentibus nis habitum tenuerunt, qui usque huc dis- operationis effectus interdum mutare fecit D um constitutionis edictum, dum incondite putatur, quod indissolubile sanctionis au- te tenetur. Ideo quidquid obvium ex incerto t evidenter abjici debet, ut de cætero nihil t quod in dubium nutet; ideoque si in quali- nori ætate vel religionis tonsuram vel re- debitam vestem in utroque sexu filiis, aut ut ambo parentes dederunt, certe aut nos vel nescientibus se susceptam, non mox in filiis abdicaverint, sed vel coram se vel Ecclesia, palamque in conventu eosdem filios abere permiserint, ad sæcularem reverti ha- ipsiis filiis quandoque penitus non licebit, sed i quod tonsuram aut religiosam vestem ali-

A quando habuerint, mox ad religionis cultum habi- tumque revocentur, et sub strenua districtione hu- juscemodi observantiæ inservire cogantur. Parenti- bus sane filios suos religioni contradere non amplius quam usque ad decimum ætatis eorum annum licen- tia poterit esse; postea vero an cum voluntate pa- rentum, an suæ devotionis sit solitarium votum, erit filiis licitum religionis assumere cultum. Quisquis autem vel abolitione tonsuræ vel sæcularis vestis assumptione detectus fuerit attigisse transgressio- nem, et excommunicationis censuram accipiat, et religioni semper inhæreat. Opatulante miseratione divina, et gloriosissimi Reccesiunthi principis inhæ- rente voluntate religiosa, his testibus decentissime alligatis, in pace connexis, ex totis præcordiorum visceribus damus gloriam et honorem soli æterno et immortalis Deo Patri et Filio et Spiritui sancto, cujus dono collatum nobis agnoscimus pro ejus Ec- clesiæ statu, et regere curam et posse sacri regimi- nis competentia disponere jura, a quo petimus et op- tamus ut porrectam in longitudine felicium dierum sacratissimi principis vitam, et omni gloriarum de- core perpetim faciam pollere salute. Nobis quoque at- tribuat susceptum Ecclesiæ suæ regnum, cum æqui- tate disponere, in sollicitudine gubernare et in pace tenere, ut post hujus mundi suscepta pericula per- venire possimus ad celestia regna. Amen. Eugenius, indignus Toletanæ sedis metropolitani episcopus, hæc nostrarum definitionum statuta subscripsi. Simi- liter et alii episcopi subscripserunt numero sexdecim.

Decretum pro Potamio episcopo.

Assumere poteramus canoram in cantu fra- ternæ lætitiæ tibiam, quia divina pietas conventum nostrum ad concordie convocaverat studia, et convenerat mæstitiam vitare, quoniam usitatione disciplinæ videbamus paternas regulas innovasse, sed gravius sistrum pro cymbalo sumimus, et funus pro carmine decantamus, gementesque cum Jeremiæ fletibus dicimus: Dissolutum est gaudium cordis nostri, versus est in luctum chorus noster. Unde et væ, coram nobis conspicimus, quoniam cecidisse corona- nam capitis nostri videmus, dum tam nobile in in- firmum corruit, quod tam in sublimæ sanctitatis optimum stetit. Ecce etenim tractantibus nobis in pace de ecclesiasticis regulis delatum est conventui nostro epistolium confusæ confessionis et abolendæ subscriptionis, quod Potanius Bracarenensis Ecclesiæ episcopus de factis propriis suis annotarat articulis. Quo reserato, quid obliteranda pagina et abolenda litterarum panderent elementa, fletibus potius quam sermonibus lacrymosa contritio recensuit. Tunc solitarie tantum secretimque adunatis pontificibus Dei, prædictum episcopum adesse coram nobis feci- mus, quem singultibus aggredientes amplius quam loquelis, reseratam illi suæ deformitatis, et nostræ confusionis scripturam protulimus. Quam accipiens ac recurrens sciscitantibus nobis, utrum sui operis, etsuæ annotationis intimatio esset; illico suum actum sui que oris eloquium, suorum digitorum esse robur

asseruit; quod illic relegendo prævidit. Rursum sub divini nominis contestatione hunc adjurantes obtestati sumus, ut an de se sponte mendacium diceret, aut alicujus violentia premeretur et perterritus talia enarraret, veraciter indicaret. Qui mox flebili voce luminibusque ploratu madentibus, et fragore singultuum, cum unius Dei nominis juramento, clamavit se et vera eadem mala de se confiteri, et ad hæc confitenda nulla se violentia prægravari, unde etiam ferme per novem menses sponte deseruisse regimen Ecclesiæ suæ, et ergastulo quodam pro admissio flagitio acturus pœnitentiam se conclusisse prædixit. Tunc per fidelem confessionem est agnitio, quod tactu femineo sorduisset deflorata. Licet hunc paterna antiquitas sacris regulis dejicere ab honore decernat, nos taman miserationis jura servantes non abstulimus nomen honoris, quod ipse sibi sui criminis confessione jam abstulerat, sed valida auctoritate decrevimus perpetuæ pœnitentiæ hunc inservire officiis et ærumnis, providentes melius illum per asperam ire pœnitentiæ solitudinem, ut quandoque perveniret ad refrigerii mansionem quam relictum in voluntatis suæ latitudine ad præcipitium dejici æterna damnatione. Tunc venerabilem Fructuosum Ecclesiæ Dunilensis episcopum communi omnium nostrorum electione constituimus Ecclesiæ Bracarenensis gubernacula continere, ita ut omnem metropolim provinciæ Galliciæ cunctosque episcopos populosque conventus ipsius omniumque curam animarum Bracarenensis Ecclesiæ sic gubernandam suscipiens ita componat atque conservet, ut et Dominum nostrum de rectitudine operis sui glorificet et nobis de incolumitate Ecclesiæ ejus gaudium præstet. Quia vero ad futura prospicere convenit, ne exoriat in statu pacis quædam commotio litis, Patrum sententiam, quæ jam dictum Potamium episcopum rectitudine damnat, huic decreto connectere nostra vigilantia procurat.

Ex concilio Valentino, titulo 4.

Nec illud, fratres, scribere alienum ob Ecclesiæ utilitatem censuimus, ut sciretis quicumque sub ordinatione, vel diaconatus, vel presbyterii, vel episcopatus mortali crimine dixerint se esse pollutos, a supradictis ordinibus submovendos, reos scilicet vel veri confessione, vel mendacio falsitatis. Neque enim absolvi potest in his, si in seipsos dixerint, quod dictum in alios puniretur, quoniam omnis qui sibi fuerit mortis causa major homicida sit. Multæ quidem et aliæ sententiæ huic poterant innecti decreto, quæ prædictum Potamium episcopum severissima auctoritate abjicere jubent, sed ex omnibus hanc conscriptam ponere sententiam maluimus, ne, si totius damnationis edicta replicassemus, gravissimæ ultionis auctores existere videremur. Factum decretum sub die Kalendarum Decembris, anno feliciter octavo regni gloriosissimi Domini Reccesiunthi regis. Engenius, indignus Toletanæ sedis metropolitanus episcopus, hoc iudicii nostri decretum subscripsi. Similiter et alii episcopi subscripserunt numero 17.

Decretum testamentorium.

Vidimus tractatibus invenire quod justum est, e experientia esse judicantium comprobatum, et juxta summi iudicii statuta plenior invenit auctoritas. Idem mentis intentionem orisque simul studia deducetes, in cognitionem audiendi negotii delatum est ad nos conventum sancti concilii ex directo gloriosi domini nostri Reccesiunthi regis per illustrem virum Vuambanem testamentum gloriosæ memoriæ sancti Martini Ecclesiæ Bracarenensis episcopi, qui et Dunileuse monasterium visus est construxisse, ut reserato eo quoc hic memoratus beatissimus vir decrevisset nostræ cognitioni patesceret. Quo testamento in omnium convectu relecto, comperimus ex ordine a memorato principe ad nos esse directum, quoniam idem gloriosæ memoriæ sanctus vir ita decreverat, ut succedentibus per ordinem regibus ad complementum ejus ipsius constitutio commendata maneret. Tunc deinde allatum est nobis testamentum Ricuniri, memoratæ Ecclesiæ Dunilensis episcopi, quod de rebus suis in eadem Ecclesia decreverat examinatione veridica dirimendum. Quo relecto cognovimus eundem auctorem suum illi diversæ constitutionis edidisse conditiones, inter quas unam validam conatus est relegatione constringere, deputans et illationes tributorum, et pretia frugum absque aliqua diminutione annua voce pauperibus erogare, nihilque esse absque deliberatione relictum, quod usibus Ecclesiæ posset quadam liberalitate servire. Tunc ex voce patris Dunilensis Ecclesiæ, astructum est quod universas species generis et corporis, rerum quæ in ejusdem Ecclesiæ domo intrinsecus ad usus domesticos et tempore suæ ordinationis idem episcopus Ricimirus invenit, et quæ ipse aut de opere utriusque sexus artificum familiarum Ecclesiæ potuit habere confecta atque illata, aut quæ sua professione habuisse visus est conquisita, omnia moriens jussisse pauperibus erogare. Quædam vero ita vili pretio vendere ordinasse ut negotiatio harum rerum perditio potius quam mercatio censeretur. Edidisse quoque quosdam liberos ex ejusdem Ecclesiæ familiis quibus etiam cum aliis ad se pertinentibus omnibus amplius quam quinquaginta reperitur utriusque sexus dedisse mancipia; quibus damnis ita cognitis, quia cuncta remedia intrinsecus domus tam indiscrete largita fuerant, ne quod ad integritatem Ecclesiæ reliquum superesset, cum nulla imminens causa pauperum necessitatis existeret, quæ hoc tam integre et perfecte examussim erogare deposceret, atque pro libertis illis nihil secundum canonicam sanctionem datum in communionem patesceret, sed ne pro mancipiis et reliquis rebus eisdem libertis collatis aliquid in repensationem ecclesiæ relictum notesceret, verum et suam rem ita in nomine pauperum relegasset, ne aliquid remedii ex hoc ecclesiasticus usus attingeret, ducti sumus tam rationis intuitu quam paternarum sanctionum dicto, ipsius testamenti seriem, etsi non usquequaque in irritum devocare, in quodam tamen rationabili auctoritate

temperamento deducere, scilicet, quia tantorum dispendiorum damnis a memorato Ricimiro episcopo factis, res ecclesiasticas dignoscitur subiacere, omnis res ejusquam indelegatam reliquit pauperum nomini tandiu Dunilensi Ecclesiæ plena deserviat facultate donec omne hoc damnum quod in utensilibus domus sustinuit, valeat evidentius reparari. At tunc completa restitutione damni observetur sicut decreta est series testamenti, liberti vero qui ex familiis ecclesiæ facti sunt, et seu res et universa quæ in mancipiis aliisque corporibus, vel illis, vel suis hominibus collata esse dignoscuntur, cuncta in discretionem venerabilis fratris nostri Fructuosi episcopi

disponenda relinquimus, ut quia hæc evidens ordo Patrum in irritum devocat, illius temperamentum hæc ad miserationem adducat, qualiter nec regulam paternam modus excedat et miserationem severitas extinguat, ut secundum merita servientium et libertatis præmia et rerum, vel subtrahat donaria, vel concedat. Editum sub die Kalendarum Decembris, anno feliciter septimo regni gloriosissimi domini nostri Reccesunthi regis. Eugenius, indignus Toletanæ sedis metropolitanus episcopus, hoc iudicii nostri decretum subscripsi. Similiter et alii episcopi subscripserunt numero decem.

INCIPIUNT CAPITULA CONCILII TOLETANI UNDECIMI.

1. Ne tumultu concilium agitur.
2. Non debere metropolitanum a confinitorum instructione cessare.
3. Ut in una provincia diversitas officiorum non teneatur.
4. De discordia sacerdotum.
5. De compescendis excessibus sacerdotum.
6. Non debere sacerdotes qualibet in ecclesia familiarum truncationem membrorum facere, nec aliquid quod morte plectendum est iudicare.
7. Quæ debeat discretio ecclesiarum esse rectoribus, ne per inconditam disciplinam subeant homicidii notam.
8. Ne quidquam præmit pro divinis sacramentis accipiatur.
9. Quid custodiri debeat si per præmium quis episcopus fiat, vel qua sententia feriat qui ad honorem acceptum per pecuniam ordinatus fuisse detegitur.

10. Ut omnes pontifices rectoresque ecclesiarum tempore quo ordinandi sunt sub cautione promittant quod justissime vivere debeant.

11. De elucidatione antiqui canonis quo præcipitur, ut si quis acceptam a sacerdote Eucharistiam non sumpserit, velut sacrilegus propellatur.

12. Ne in confinio mortis poenitens a reconciliatione divina suspendatur, et ut oblatio ejus poenitentis qui nec tamen reconciliatus de hac vita exierit ab ecclesia receptare.

13. De sacerdotibus qui vexati cadere videntur.

14. Ut qui Domino canunt atque sacrificant post se semper habeant aditoria constituta.

15. De institutione certi temporis quo concilium agatur.

16. De relatione gratiarum pro consummatione concilii.

INCIPIT CONCILIUM TOLETANUM UNDECIMUM,

Habitu æra DCCXIII, anno 13 Wamebani regis, vi Idus Novembris.

In nomine sanctæ Trinitatis, collectis in unum Carthaginensium provinciæ sacerdotibus in Toletana urbe, in beatæ matris Domini Mariæ Virginis sede, anno quarto excellentissimi ac religiosi Wambani principis, sub die septimo Idus Novembris. Res votiva gaudii, et dies nimium optatæ gratulationis occurrit, in quo nobis datum est conspiceri pariter et de flere quid lacrymarum de præteritis Domino debeamus; eramus enim hucusque prolabantis sæculi colluvione instabiles, quia annosa series temporum subtracta luce conciliorum non tam vitia auferebat quam matrem omnium errorum ignorantiam otiosis mentibus ingerebat. Hactenus enim florentem Domini vineam devastaverunt apri frendentes, sponsum Christi, quam sui pretiosissimi sanguinis effusione conciliavit, conspurcare et polluere conata est hæreticorum subdola machinatio, et inconsutilem Domini vestem dividere, unitatem fidei scindere, charitatis tollere fomenta, cum suo proprio pertina-

citer sensui volens inhærere, sacræ Scripturæ puritatem suæ pravitatis intelligentia profanat. Præterea sacrosanctam Ecclesiam Dei vulnerant etiam custodes ejus, qui cum deberent ob dignitatis excellentiam cæteros per suæ virtutis imitationem provocare ad charitatis et unitatis observantiam, tanquam sal infatuatum, potius scandali quam ædificationis dant materiam. Hinc cernentibus quomodo Babilonicæ confusionis olla succensa, nunc tempora averteret conciliorum, nunc sacerdotes Domini de resolutis moribus irretiret, purpuratæ enim meretricis sequebantur incitamenta, quia ecclesiastici conventus non aderat disciplina, nec erat qui errantium corripere partes, cum sermo divinus haberetur exosus. Et quia non erat adunandorum pontificum ulla præceptio, crescebat immanis vita deteriorum, cum tandem nos divina clementia operis manuum suarum perditioni condolens, prava indirecta reducens, suum sanctum Sabaoth novis propaginibus ac plan-

tis novellis fundare volens, negligentiae subrogans diligentiam, pro ignorantia disciplinam immittens, pro socordia solertiam, pro schismate unitatem inducens, pro zizania veræ pacis vinculum largiens, pro caducis celestium desideria infundens, pro turbibus honesta sectari stimulans, a terrenis et infirmis ad sublimia erigens, nos in hac lacrymarum valle potius morientes quam viventes, in hoc vasto periculorum mari vagantes sine remige, sine clavo huc illucque tempestatum fluctibus per abrupta collosos, in continua malorum acie confligentes, ubi nos circumstant mille discrimina, ubi versutissimus insidiatur hostis mille nocendi artibus instructus, ex alto cæli domicilio respiciens asperitati nostræ se occurruram præbuit et salutem, præparans nostris sæculis religiosi principis mentem devotam pariter et instructam. Cujus providæ sollicitudinis voto, et lux conciliorum renovata resplenduit, et alterna charitas se mutuo in corrigendis vel instruendis moribus excitavit, dum et aggregandi nobis hortatu principis gloriosi facultas data est, et opportuna corrigendis præparata et disciplina ut, qui decursis longe ante temporibus post decem et octo, scilicet labentium annorum excursus, in unum meruimus aggregari conventum, mereri possimus spiritali gratia sanitatem, nec enim numerus iste alienus est a salute, sic quippe « mulier illa in Evangelio ter senis annorum excursibus curva (*Luc. XIII, 11, et seq.*) » quæ figuram totius humani generis gestabat sub sacramento hujus numeri salutis pristinae sanitate donatur. Nos ergo per annos curvo nostri ordinis persistente statu, in eo quod nulla nos conciliorum definitio jungeret, nullus etiam conventus ecclesiastici ordinis adunaret, tandem divinæ voluntatis imperio, et religiosi principis jussu evocati in Toletanam urbem convenimus; qui cum in ecclesia beatæ Mariæ Virginis debitis in sedibus locaremur, inter cætera quæ subterius discreto capitulorum ordine sunt digesta, non aliunde primum cœpimus habere sermonem, nisi de fidei puritate; ut quia initiandis ad beatam vitam hominibus, hæc prima semper est via salutis, prævia quoque nostris fieret præceptis, unde sacræ instructionis arcana sanctorum Nicæni, scilicet Constantinopolitani, Ephesini, atque Calcedonensis conciliorum monumenta amplectentes, per quæ radicatus hæreticorum falsa conciliabula destruantur, et fidei catholicæ norma declaratur. Hoc communi alternoque judicio definivimus, ut hanc ipsam fidei nostræ regulam verbis simplicibus niteremur alternatim nobis singulariterque referre, ita ut quidquam triduum de hujusmodi quæstionibus unicuique nostrum lectionis visæ memoria occurreret, omni sobrietatis compendio simplici notaretur stylo. Relatio tamen ipsius sacramenti pura et evidens, et a capite primum inciperet, et sic ad membra reliqua perveniret, nullas obscuritatis in se lineas habens, nullas etiam inusitatæ locutionis regulas continens, sed puritas sola esset clara sermonum, quæ posset evidentiā exprimere, suaque

A excitatione magis ad intelligendum verborum redderet simplex collatio quam relata condensæ lectionis instructio, quia et revera tantæ rei mysterium ita sacerdotes Dei convenit nosse, ut non superficie verborum efferantur incogniti, sed sane sensu intelligentiæ reperiantur instructi, ut in disserendo præcipue hujus sanctæ Trinitatis arcana plus evidentiā quam eloquentia eos efficiat saporatos. Sic enim et divini muneris dono attracti sunt, ut justa definitionis alternæ promissio monstraretur in opere. Unde quod primo die præsentis metropolitani lingua profudit, die tertia omnium nostrum vox sigillatim collative repetiit. Iste ergo tenor fidei nostræ qui et a capite copiose profluxit, et a membris probatus gloriose emicuit.

B Confitemur et credimus sanctam atque ineffabilem Trinitatem, Patrem, et Filium, et Spiritum sanctum, unum Deum naturaliter esse, unius substantiæ, unius naturæ, unius quoque majestatis atque virtutis. Et Patrem quidem non genitum, non creatum, sed ingenitum profiteremur. Ipse enim a nullo originem ducit, ex quo et Filius nativitatem, et Spiritus sanctus processionem accepit. Fons ergo et origo totius divinitatis ipse est. Ipse quoque Pater essentia quidem ineffabilis substantiæ suæ Filium ineffabiliter genuit, nec tamen aliud quam quod ipse est, genuit, Deus Deum, lux lucem. Ab ipso ergo est omnis « paternitas in cælo et in terra (*Eph. III, 15*); » Filium quoque de substantia Patris sine initio ante sæcula natum, nec tamen factum esse fatemur,

C quia nec Pater sine Filio, nec Filius sine Patre aliquando exstitit. Et tamen non ut Filius de Patre, ita Pater de Filio, quia non Pater a Filio, sed Filius a Patre generationem accepit, Filius ergo Deus de Patre, Pater autem Deus, sed non de Filio, ille autem Filius Patris, et Deus de Patre, æqualis, tamen per omnia Filius Deo Patri, quia nec nasci cœpit aliquando, nec desiit. Hic etiam unius cum Patre substantiæ creditur, propter quod et *homousion* Patri dicitur, hoc est, ejusdem cum Patre substantiæ, homousion enim Græce *unum* housia vero *substantia* dicitur, quod utrumque conjunctum sonat una substantia, nec enim de nihilo, neque de alia aliqua substantia, sed de Patris utero, id est, de substantia ejus idem Filius genitus vel natus esse credendus, est sempiternus, etsi Filius. Quod si Pater semper fuit, semper habuit Filium cujus Pater esset, et ob hoc Filium de Patre natum sine initio confitemur. Nec enim ejusdem Filium Dei pro eo quod de Patre sit genitus, disiectæ naturæ portiunculam nominamus, sed perfectum Patrem, perfectum Filium sine imminutione, sine defectione genuisse asserimus, quia solius divinitatis est inæqualem Filium non habere. Hic etiam Filius Dei, natura est Filius, non optionem quem Deus Pater nec voluntate, nec necessitate genuisse credendus est, quia nec ulla in Deo necessitas cadit, nec voluntas sapientiam prævenit. Spiritus quoque sanctum, qui est tertia in Trinitate persona, unum atque æqualem cum Deo Patre et Filio credi-

se Deum, unius substantiæ, unius quoque esse : non tamen genitum vel creatum, sed ab utroque procedentem, amborum esse Spiritum ; hic Spiritus sanctus, nec ingenuus, nec genitus est, ne aut si ingenuum dicimus, duos patres estis, aut si genitum duos filios prædicare monstratur, qui tamen nec Patris tantum, nec Filii tantum, sed simul Patris, et Filii Spiritus dicitur. Item de Patre procedit in Filium, vel de Filio procedit ad sanctificandam creaturam, sed simul processisse monstratur, quia charitas unitas amborum esse agnoscitur. Hic ergo Spiritus sanctus missus ab utroque, sicut Filius creditur a minore Patre et Filio non habetur, sicut Filius propter assumptam carnem minorem se Patri tantum esse testatur. Hæc est sanctæ Trinitatis narratio, quæ non triplex, sed Trinitas, et credi debet, nec recte dici potest, ut in eo sit Trinitas, sed unus Deus Trinitas. In relatione personarum nominibus, Pater ad Filium, ad Patrem, Spiritus sanctus ad utroque referatur, quæ cum relative tres personæ dicantur, personarum naturalis substantia creditur, nec sicut substantias, ita tres substantias prædicamus, sed substantiam, tres autem personas, quod enim est, non ad se, sed ad Filium, et quod Filius non ad se, sed ad Patrem. Similiter et Spiritus sanctus, non ad se, sed ad Patrem et Filium referatur, in eo quod Spiritus Patris et Filii dicitur. Item, cum dicimus, Deus, non ad aliquid, sicut Pater ad Filium, vel Filius ad Patrem, vel Spiritus sanctus ad Patrem et Filium, se specialiter, Deus dicitur. Nam si de singulis personis interrogemur, Deum necesse est fateamur. Ergo Pater, Deus Filius, Deus Spiritus sanctus singulariter dicitur, nec tamen tres dii, sed unus est Deus, et Pater omnipotens, et Filius omnipotens, et Spiritus sanctus omnipotens singulariter dicitur, nec tamen tres omnipotentes, sed unus omnipotens, sicut et unum lumen unumque principium prædicatur. Singulariter ergo unaquæque persona, unus Deus confitetur et creditur, una illis visa atque æqualis deitas, majestas, sive unitas, nec minoratur in singulis, nec augetur, quia nec minus aliquid habetur, cum eque persona Deus singulariter dicitur, nec est cum totæ tres personæ enuntiantur. Hæc unita Trinitas, quæ unus et verus est Deus, creditur a numero, nec capitur numero. In relatione personarum numerus cernitur, in divinitate vero substantia quid enumeratum sit, non ostenditur. Ergo hoc solum numerum inspicimus, quod ad invicem sunt, et in hoc numero cadunt in se sunt. Nam ita sanctæ huic Trinitatis naturale convenit nomen ut in tribus personis possit esse plurale. Ob hoc ergo credimus a sacris litteris dictum : « Magnus Dominus et magna virtus ejus, et sapientiæ ejus non numerus (Psal. cxlvi. 5) : » Nec quia tres has per-

sonas esse diximus, unum Deum, eundem esse Patrem quem Filium, vel eum esse Filium qui est Pater, aut eum qui est Spiritus sanctus, vel Patrem et Filium dicere poterimus. Non enim ipse est Pater, nec Filius, nec Spiritus sanctus, ipse qui est, vel Pater, vel Filius, cum tamen ipsum sit Pater quod Filius, ipsum Filius quod Pater, ipsum Pater et Filius quod est et Spiritus sanctus, id est natura unus Deus. Cum enim dicimus non ipsum Patrem quem Filium, ad personarum distinctionem refertur, cum autem dicimus ipsum esse Patrem quod Filium, et ipsum Filium quod Patrem, ipsum Spiritum sanctum quod Patrem et Filium, ad naturam qua Deus est vel substantiam pertinere monstratur, quia substantia unus sunt, personas enim distinguimus, non deitatem separamus. Trinitatem igitur in personarum distinctione agnoscimus, unitatem propter naturam vel substantiam profiteamur. Tria ergo ista unus sunt, natura scilicet non persona, nec tamen istæ personæ tres personæ, æstimandæ sunt separabiles, cum nulla ante aliam, nulla post aliam, nulla sine alia vel exstitisse, vel quidpiam operata esse aliquando creditur. Inseparabiles enim inveniuntur et in eo quod sunt, et in eo quod faciunt, quia inter generantem Patrem et generatum Filium, vel procedentem Spiritum sanctum, nullum fuisse credimus temporis intervallum, quo aut genitor genitum aliquando præcederet, aut genitus genitori deesset, aut procedens Spiritus Patri vel Filio posterior appareret. Ob hoc ergo inseparabilis et inconfusa hæc Trinitas a nobis et creditur et prædicatur. Tres igitur personæ istæ dicuntur, juxta quod majores definiunt, ut agnoscantur. Nam si attendamus illud quod Scriptura sancta dicit de sapientia, splendor est lucis æternæ, sicut splendorem luci videmus inseparabiliter inhærere, sic confitemur Filium a Patre separari non posse.

Tres ergo illas unius atque inseparabilis naturæ personas, sicut non confundimus, ita separabiles nullatenus prædicamus, quandoquidem hoc nobis dignata est ipsa Trinitas evidenter ostendere, ut etiam in omnibus quibus voluit sigillatim personas agnoscere, unam sine altera non permittat intelligi, nec enim Pater absque Filio cognoscitur, nec sine Patre Filius invenitur. Relatio quippe ipsa vocabuli personalis personas separari vetat. Qua etiam non simul nominat, simul insinuat. Nemo audire potest unumquodque istorum nominum, in quo non intelligere cogatur et alterum. Cum ergo hæc tria sint unum, et in unum tria, est tamen unicuique personæ manens sua proprietas. Pater enim æternitatem habet sine nativitate, Filius æternitatem cum nativitate, Spiritus vero sanctus processionem sine nativitate. De his tribus personis solam Filii personam pro liberatione humani generis hominem verum sine peccato de sancta et immaculata Maria Virgine credimus assumpsisse, de qua novo ordine, novaque nativitate est genitus, quia invisibilis divinitate visibilis monstratur in carne, nova autem

nativitate est genitus, quia intacta virginitas et virilem coitum nescivit et fecundata per Spiritum sanctum carnis materiam ministravit. Qui partus Virginis nec ratione colligitur, nec exemplo erit enim singulare. Nec tamen Spiritus sanctus Pater esse credendus est Filii pro eo quod Maria eodem Spiritu sancto obumbrante, concepit, ne duos patres Filii videamur asserere, quod utique nefas est dici. In quo mirabili conceptu « ædificans sibi sapientia domum (Prov. ix, 1). » « Verbum caro factum est, et habitavit in nobis (Joan. 1, 14). » Nec tamen Verbum ipsum ita in carnem conversum atque mutatum est, ut desisteret Deus esse qui homo esse voluisset, ut non tantum ibi sit Verbum Dei, sed et hominis omnia, atque hoc totum, et Deus dicatur propter Deum, et homo propter hominem. In quo Dei Filio duas credimus esse naturas, unam divinitatis, alteram humanitatis, quas ita in se una Christi persona univit, ut nec divinitas ab humanitate, nec humanitas a divinitate possit aliquando seungi. Unde perfectus Deus, perfectus et homo in unitate personæ. Nec tamen quia duas in Filio diximus esse naturas, duas profiteremur in eo esse personas, ne Trinitati (quod absit) accidere videatur quaternitas. Deus enim Verbum non accepit personam hominis, sed naturam, et in æternum persona divinitatis temporalem accepit substantiam carnis. Item unius substantiæ credimus esse Deum Patrem, et Filium et Spiritum sanctum, non tamen dicimus, ut hujus Trinitatis unitatem Maria Virgo genuerit, sed tantummodo Filium, qui solus naturam nostram in unitate personæ suæ assumpsit, incarnationem quoque hujus Filii Dei tota Trinitas operata esse credenda est, quia inseparabilia sunt opera Trinitatis. Solus tamen Filius formam servi accepit in singularitate personæ, non in unitate divinæ naturæ, in id quod proprium est Filii, non quod commune Trinitati, quæ forma illi ad unitatem personæ coaptata est, ut Filius Dei et Filius hominis unus sit Christus. Item idem Christus in his duabus naturis tribus exstat substantiis, Verbi quod ad solius Dei essentiam referendum est, corporis et animæ, quod ad verum hominem pertinet. Habet ergo in se geminam substantiam divinitatis suæ et humanitatis nostræ, hic tamen per hoc quod de Deo Patre sine initio prodiit natus tantum. Nam neque factus, neque prædestinatus accipitur, per hoc tamen quod de Maria Virgine factus est et natus, et factus et prædestinatus esse credendus est. Ambæ tamen illæ generationes mirabiles, quia et de Patre ante sæcula sine matre est genitus, et in fine sæculorum de matre sine Patre est generatus; qui tamen secundum quod homo creatus, Mariæ matris est Filius. Item per hoc quod Deus est, æqualis est Patri; per hoc quod homo, minor est Patre. Item, et major et minor se ipso credendus est; in forma enim Dei etiam ipse Filius se ipso major est propter humanitatem assumptam, quia divinitas major est. In forma autem servi se ipso minor est, id est humanitate, quæ minor divini-

tate accipitur. Nam sicut per assumptam carnem non tantum Patre, sed seipso minor accipitur, ita secundum divinitatem qua est æqualis Patri, et ipse et Pater major est homine, quem sola Filii persona assumpsit.

Item, in eo quod quaeritur utrum possit Filius sic æqualis, et minor esse Spiritu sancto, sicut nunc æqualis est, nunc minor Patre creditur esse, respondemus, secundum formam Dei æqualis est et Patri et Spiritui sancto; secundum formam servi minor est et a Patre, et a Spiritu sancto, quia nec Spiritus sanctus, nec Deus Pater, sed sola Filii persona suscepit carnem, per quam minor esse creditur illis personis duabus. Item, hic Filius a Deo Patre et Spiritu sancto separabiliter discretus creditur esse persona, ab homine autem assumpta natura. Item, cum homine unus exstat persona, cum Patre vero et Spiritu sancto, natura divinitatis suæ, Filius tamen non solum a Patre, sed et a Spiritu sancto, missus esse credendus est in eo quod per prophetam dicitur: « Et nunc Dominus misit me et Spiritus sanctus (Isa. vi). » Ab ipso quoque missus accipitur, pro eo quod inseparabilis, non solum voluntas, sed operatio totius Trinitatis agnoscitur. Hic enim qui ante sæcula unigenitus est vocatus, temporaliter primogenitus propter assumptam carnem, in qua suscepit hominis formam, juxta Evangelicam veritatem sine peccato mortuus creditur qui solus pro nobis passionem ipsam (tamen salva divinitate sua) pro delictis nostris sustinuit, mortique adjudicatus, et cruci veram carnis mortem accepit. Tertio quoque die virtute propria suscitatus a sepulcro surrexit. Hoc ergo exemplo capitis nostri confitemur veram fide resurrectionem carnis omnium mortuorum, nec in ære vel qualibet alia carne, ut quidam delirantes surrecturos nos credunt, sed in ista qua vivimus, consistimus et movemur, peracto hujus sanctæ resurrectionis exemplo, idem Dominus noster atque Salvator paternam ascendendo sedem repetiit, de qua nunquam per divinitatem discessit. Illic ad dexteram Patris sedens, expectatur in fine sæculorum iudex omnium vivorum et mortuorum. Inde cum sanctis omnibus veniet ad ferendum iudicium, reddere unicuique mercedis propriæ debitum, prout quisque gesserit in corpore positus, sive bonum, sive malum; Ecclesiam sane catholicam pretio sui sanguinis comparatam cum eo credimus in perpetuum regnaturam, intra cuius gremium constituti unum baptismum credimus; et confitemur remissionem omnium peccatorum, sub qua fide et resurrectionem mortuorum veraciter credimus, et futuri sæculi gaudia expectamus. Hoc tantum orandum est nobis et petendum, ut cum peracto finitoque iudicio tradiderit Filius regnum Deo et Patri, participes efficiat nos regni sui, ut per hanc fidem qua illi inhæsimus, cum illo sine fine regnemus. Hoc est confessionis nostræ fides expositis per quam omnium hæreticorum dogma perimitur, per quam omnium fidelium corda mundantur, per quam et ad Deum gloriose acceditur, cuius sacrosanctum saporum sub triduo jejunio continua relatio-

atione rorantes ad ea quæ subnexa sunt die decernenda transivimus.

In loco benedictionis consedentes Domini, nullis debent, aut indiscretis vocibus, aut quibuslibet tumultibus perturbari, aut vanis fabulis vel risibus agi, et (quod est) obstinatis disceptationibus tumultuosas indere. « Si quis enim (ut Apostolus ait) religiosum esse, non refrenans linguam seducens cor suum, hujus vana est religio (16). » Cultum enim suum justitia perdit, silentium perit, et judicium obstrepentium confundit, dicente propheta : « Erit cultus silentium (Isa. xxxii, 17). » Debet ergo quid-

consultationes consedentium **132** agitur, utrum parte proponitur sic mitissima verelatione proferri, ut nec contentiosus vocis audientium turbent, nec judicantium vi e tumultu enervent. Quicumque ergo in concilii hæc quæ præmissa sunt violanda t, et contra hæc interdicta, aut tumultu, aut iis, vel risibus concilium conturbaverit, juxta sedictum, quo præcipitur, ejice derisorem, cum eo jurgium, cum omni dedecore de con- hstractus a communi cœtu secedat, et trium xcommunicationis sententiam perferat.

ntum quis præcelsi culminis obtinet locum, ecesse est præcedat cæteros gratia merito n eo quod præsidet singulis, singulariter or- inentia sanctitatis, habens et in ore gladium et in opere efficientiam luminis, ut juxta otens sit exhortari in doctrina sana et con- em revincere ((Tit. 1, 9), Nos proximum linis gradum, vel suscepti regiminis modum re cogitare debemus, ut qui officium præ- : suscepimus, nullis curis a divina lectione . Nam quorundam mentes pontificum ita otio a lectionis gratia secluduntur, ut quid gregibus subditis exhibeat, non inveniat utus. Insistendum ergo semper erit majori- uos sub regiminis cura teneant fame verbi e non sinant. Sicut metropolitanis in con- cæterosque ecclesiasticis ordinibus deditos, itimis in commissos sibi religiosos ex nu- ilandum est, qualiter nescientia talium di- is eruditionibus imbuatur. Ita indesinenti ine prælatus quisque subditos quærens, aut ne eorum lætabundus agnoscat, aut nescen- : arrogantia instruat. Placuit ergo de tali- a instituta Toletani concilii hoc specialiter ut aut sponte sumant intentionem neces- ærdiscendi, aut a majoribus ad lectionis cogantur inviti.

his qui contra apostoli voluntatem « circum- omni vento doctrinæ (Eph. iv, 14), » pla- sancto concilio, ut metropolitana sedis te coacti, uniuscujusque provincie cives que Ecclesiarum unum eundemque in psal- leant modum quem in metropolitana sede

cognoverint institutum, nec aliqua diversitate cu- juscunque ordinis vel officii a metropolitana se pa- tiantur sede disjungi. Sic enim justum est, ut inde unusquisque sumat regulas magisterii unde honoris consecrationem accepit, ut juxta majorum decreta sedes quæ unicuique sacerdotalis mater est dignitatis sit et ecclesiasticæ magistra rationis. Abbatibus sane indultis officiis quæ juxta voluntatem sui episcopi, regulariter illis implenda sunt, cætera officia publica id est vesperam, matutinum, sive missam aliter quam in principali ecclesia celebrare non liceat. Quisquis autem horum decretorum violator exstite- rit, sex mensibus communionem privetur, ac apud metropolitanum sub pœnitentiæ censura per- maneat corrigendus, qualiter apud illum et præ- ritæ transgressionis culpam lacrymis diluat, et nec- cessariam officiorum doctrinam studiose addiscat. Sub ista ergo regula non solum metropolitanus to- tius provincie pontifices vel sacerdotes astringat, sed etiam cæteri episcopi subjectos sibi ecclesiarum rectores obtemperare institutionibus cogant.

IV. Sicut omnis qui diligit fratrem suum, ex Deo (Joan. iv, 7), ita omnis qui odit proximum, ex diabolo est (I Joan. iii, 17). Dilectione enim sola discernitur quis ex quo genitus approbetur, dicente Joanne : « In hoc manifestati sunt filii Dei, et filii diaboli; omnis qui non facit justitiam non est ex Deo, et non diligit fratrem suum (I Joan. ii, 29). » Quoniam hæc est annuntiatio quam ab initio audistis, ut diligamus alterutrum, et post paululum : « Omnis qui odit proximum suum, homicida est, et scitis quoniam omnis homicida non habet vitam æternam in se manentem (I Joan. iii, 15). » Ecce homicida esse probabiliter declaratur, qui a fraterna societate dividitur. Nam et si manus non moveat ad occidendum, pro eo tamen quia immitis est ad occidendum, jam a Deo homicida tenetur. Vivit ille, et iste jam interfector esse convincitur. Cum ergo his præceptis beatus apostolus Paulus cum sana prædicatione concordet dicens : « Non occidat sol superiracundiam vestram, et nolite locum dare diabolo (Eph. iv, 26 et 27); » relatæ sunt nobis quorundam sacerdotum personæ in tantam obstinationis effe- buisse discordiam, ut non solum illos ab ira occasus solis non revocet, sed nec annosa quidem transactio temporum ad bonum charitatis reclinet, quippe in quorum cordibus sol justitiæ Christus occubuit, ut ad lumen charitatis redire vix possint. Horum ergo et similium discordantium fratrum oblationes juxta antiqui canonis definitionem nullo modo recipiendas esse censuimus, personis tamen discordantium id speciali definitione præcipimus, ut antequam eos reconciliatio vera innectat, nullus eorum accedere ad altare Domini audeat vel gratiam communionis sanctæ percipiat, sed geminato tempore per pœnitentiam compensabunt, quo discordiæ servierunt, Quod si unus alio contemnente ad satisfactionem charitatis cucurrerit, ex eo tempore ut pacificus intra ecclesiam reputetur, ex quo ad concordiam festi-

nasse convincitur, sententia tamen superiori servata, ut tempus quod in ira expendit geminatum in pœnitentiæ satisfactione persolvat.

V. Nullis vita præsulum pertubari debet excessibus, quia valde indignum est, ut qui throni Dei vocantur, levi motione turbentur, et qui debent esse iter justitiæ, ipsi efficiantur seminarium litis atque rapinæ. Quomodo ergo hujusmodi (juxta Apostolum) « irreprehensibiles (*I Tim. v, 7*) » erunt, qui non solum reprehensibilia faciunt, sed mortifera potius et execranda committunt? Relati enim nobis sunt quidam ex sacerdotibus, quod omni gravitate sacerdotalis ordinis prætermittitur, audientium judicium furore præveniant et excessu inhonestæ motionis judicia audire refugiunt, pro quibus eos oportuerat æquitatis judicia sustinere. Dum enim de honoris sui culmine blandiuntur, patientiam habere refugiunt, et qui inconcusse debuerant veritatis conservare statum, subito religionis mutant propositum, et præcipiti furore judicium antecedunt. Sicque in quo decuerat eos judicii sustinere conventum pervasione agunt unde de præsumptionibus confundantur. Qui tamen aut damno pariter et excommunicatione plectendi sunt, aut omissis compositionibus rerum sola satisfactione pœnitentiæ curabuntur. Illi enim qui rei propriæ facultate suffulti sunt, aut qui rem suam jam antea in nomine Ecclesiæ præsertim transfudisse noscuntur, si aut per se, aut per subditos, seu per quoslibet aliena diripiunt, vel præsumptionis, seu cædis quidpiam agunt, tam in rebus fiscalibus, quam etiam in quorumlibet dominio constitutis, et pervasa vel præsumpta de rebus, juxta legem excellentissimi principis sarciant, et pro excessu religioni contrario, quod inhoneste ante judicium perpetraverunt, duarum hebdomadarum excommunicatione plectendi sunt, et qui nihil proprietatis habere videntur, magna discretionis arte medendi sunt, quo nec ausus illicitos ecclesiarum facultatibus redimant, nec ipsi penitus extorres a pœna persistent. Nec enim justum est ut pro pravis actibus sacerdotum Ecclesiæ, quibus præminent, sustineant damnum, et pro excessibus talibus satisfactio ab Ecclesiis exigatur, cum Ecclesia cultores suos non ad litem, sed honestatem informet. De talibus ergo placuit definire, qui nullis habitis rebus propriis, aut in quocumque pervasores extiterint, aut quibuslibet personis cædes, vel quodcumque præsumptionis intulerint, nulla eos incurvatione status sui servituti hominum debere addici, sed juxta quod præsumptuosus quisquis ille extiterit, ita et pœnitentiæ legibus subjacebit; id est si in decem solidorum summam præsumptor esse convicitur, viginti dierum pœnitentiæ satisfactione purgetur, ita ut sive minoris, sive majoris summæ excessum peregerit, similiter geminata hoc semper satisfactione pœnitentiæ recompenset. Servos autem ecclesiarum qui hujusmodi excessus operasse noscuntur, ad leges sæculares audiendos remittimus. Et hæc quidem de generali excessu dicta sufficiant. Cæterum specialitatis ordinem prosequentes,

A decernimus: Si quis episcoporum magnatis cujusquam uxorem, filiam, neptem, seu quolibet illum gradu adhibito pertingente quacumque fraude vel subtilitate adulterina pollutione fœdaverit, et honoris proprii gradum amittat, et sub exsilio relegatione perpetuam excommunicationis sententiam perferat, qui tamen circa finem vitæ communionis remedio adjuvandus est. Hanc sane et illi sententiam merebuntur, qui aut volentes homicidium fecerint, aut primatibus palatii generosisque personis seu nobilioribus quibuscumque mulieribus, aut puellis aliquid per necem aut per quamcumque irrogatam injuriam visi fuerint intulisse. Unde eos juxta legum sæcularium instituta, aut talionem recipere, aut traditionem de his fieri vel proscriptionem oporteat.

B VI. His a quibus Domini sacramenta tractanda sunt judicium sanguinis agitare non licet; et ideo magnopere talibus excessibus prohibendum est, ne indiscretæ præsumptionis motibus agitati, aut quod morte plectendum est, sententia propria judicare præsumant, aut truncationes quibuslibet personis, aut per se inferant, aut inferendas præcipiant. Quod si quisquam horum immemor præceptorum, aut in ecclesiæ suæ familiis, aut in quibuslibet personis tale aliquid fecerit, et concessi ordinis honore privetur et loco, sub perpetuo damnationis teneatur religatus ergastulo. Cui tamen communicatio exeunti ex hac vita non neganda est, propter Domini misericordiam, qui non vult peccatoris mortem, sed ut convertatur et vivat (*Ezech. xxxiii, 11*). »

C VII. Cum juxta antiquæ institutionis edictum plus erga corrigendos agere debeat benevolentia quam severitas, plus cohortatio quam commotio, plus charitas quam potestas, relatum est nobis quod quidam ex fratribus plus livore odii quam correctionis studio subditos insequentes, dum se simulant spiritualem eis adhibere correctionem, indiscretam subito afferunt mortem, cum inauditos a se projiciunt, et illicitis eos judiciis sub pœnitentia puniunt. Non ergo de cætero perversis voluntatibus sit liberum simulare se quod fingunt, sed quotiescumque quilibet ex subditis corrigendus est, aut publica debet a sacerdote disciplina curari, aut si aliter rectoris placet, duorum vel trium fratrum spiritualium testimonio peculiariter adhibito, et modus criminis agnoscatur, et modus pœnitentiæ irrogetur; ita tamen ut si exsilio vel retrusione dignum eum esse cognoverit, aut quid aliud peculiare decreverit modus pœnitentiæ, quem coram tribus fratribus sacerdos transgressori indixerit, speciali debeat ejus qui sententiam protulit manus propriæ subscriptione notari. Sicque fiet ut nec transgressores sine testimonio excidia vitæ suæ incurrant, nec rectores accusatos se de quorumlibet tentationibus erubescant.

D VIII. Quidquid invisibilis gratiæ collatione tribuitur, nunquam quæstu vel quibuslibet præmiis venditari pœnitentibus debet, dicente Domino: « Quod gratis accepistis, gratis date (*Matth. x, 8*), » etc., quicumque deinceps in ecclesiastico ordine constitutus, aut pro

lis consignandisque fidelibus, aut collatione vel promotionibus graduum, pretia quaerantur, nisi voluntarie oblata pro hujusmodi promotione susceperit. Equidem si sciente locale quidquam a subditis perpetratur, idem duobus mensibus excommunicationi subditio eo quod scientiae mala contextit, et coram necessarium non adhibuit. Sin autem superioriam eodem nesciente de supradictis quodam capitulis accipiendum esse sibi crediderit, trium mensium excommunicatione si diaconus, quatuor, subdiaconus vero si his cupiditatibus serviens et competenti lebita excommunicatione plectendus est.

tæ super hoc capitulo Patrum sententiam, scilicet ne impremiabilem sancti Spiritus donis vel muneribus quis existimet dam. Sed quod non sine gravi dolore est, quanto hæc frequenti decretorum est ne prohibita, tanto a nobis fraudibus iterata, dum hi, qui tali pretio mercari gratiam ordinationis suæ tempora prævenire, aut post acceptum honorem promissis apparatibus turpis lucri mercedem. ut horum et similium argumentorum amputetur occasio, hæc sancta synodus ut cum quisque pontificale culmen ante altare percepturus accesserit, exactione ut quod pro conferenda sibi consecratione ulli personæ cujuslibet præmii collationem dedit, vel aliquando in futurum daret. Sicque aut mundus ab hoc contagio is consecrationem accipiat, aut publico et manifeste denudet coram Ecclesia, et ad quem mercari voluit non accedat. Illos deinceps post prælationem per præmium fuisse patuit, sub definitis pœnitentiæ hæresioniachos ab Ecclesia separandos mus, id est, ut duorum annorum spatio legati, et digna satisfactione, vel excommunicatione coerciti honoris gradum, quem sperant, lacrymis conquirere et reparare. Unde si digna satisfactio eos pœnitentiæ invenerit, non tantum communioni, sed et tunc ordinis officii, a quibus separati fuerant sunt.

quam omnes qui sacris mancipantur orationibus regulis teneantur astricti, expeditum est ut promissionis suæ vota sub cautione sit, quod ad promotionis gradus ecclesiastica disciplina. Solet enim plus timeri quod simul pollicetur, quam quod generali sponsione ut. Et ideo placuit huic sancto concilio, ut que qui ad ecclesiasticos gradus est accessum ante honoris consecrationem accipiat, scita sibi adnotatione promittat, ut fidem in sincera cordis devotione custodiens, se vivere debeat, ut in nullis operibus suis regulis contradicat, atque ut debitum per

omnia honorem atque obsequii reverentiam præmittenti sibi unusquisque dependat, juxta illud beati papæ Leonis edictum: Qui se scit aliquibus esse præpositum, non moleste ferat aliquem sibi esse prælatum, sed obedientiam quam exigit, etiam ipse dependat. Pœna tamen juxta ecclesiasticæ consuetudinis morem, et placitis talium inferenda, et ab his, qui transgressores fuerint, persolvenda est.

XI. Cum nihil in divino canone debeat esse confusum, nihil dubium, nihil etiam indiscretum in collatione nostri cœtus, relectus est canon Toletani concilii primi, in quo præceptum est, ut si quis acceptam a sacerdote Eucharistiam non sumpserit, velut sacrilegus propellatur, nec adjecta est discretio voluntatum, cum et fidelis fideliter accipiat quod naturaliter illum necessitas deglutire non sinat. Solet enim humanæ naturæ infirmitas in ipso mortis exitu prægravata tanto siccitatis pondere deprimi ut nullis ciborum illationibus refici, sed vix tantumdem illati delectetur poculi gratia sustentari. Quod etiam in multorum exitu vidimus qui optatum suis votis sive communionis expetentes viaticum, collatam sibi a sacerdote Eucharistiam rejecerunt, non quod infidelitate hoc agerent, sed quod propter Dominici calicis haustum traditam sibi non possent Eucharistiam deglutire. Non ergo hujusmodi a corpore Ecclesiæ separandi sunt, qui talia non infidelitate, sed necessitate fecerunt, præsertim hi de quibus nihil fidei sinistrae sentitur. Placuit ergo definire quod nec fidei officiat, nec infideli inultum existat. Quicumque ergo fidelis inevitabili qualibet infirmitate coactus Eucharistiam perceptam rejecerit in nulla ecclesiasticæ damnationis, damnationi subiaceat. Similiter nec illos cujusquam punitionis censura redarguet, qui talia aut tempore infantiae faciunt, aut in qualibet mentis alienatione positi, qui quod fecerint ignorare videntur. Jam vero quicumque aut de fidelium vel infidelium numero corpus Domini absque inevitabili, ut dictum est, infirmitate projecerit, si fidelis est, perpetua communionem privetur; si infidelis est, et verberibus subdatur et perpetuo exsilio relegetur. Quod si horum quilibet hujusmodi excessus digna pœnitentiæ satisfactione desleverit, post quinquennium licebit illum communioni pristinae reformari.

XII. Qui pœnitentiam in mortis agit periculo, non diutine a reconciliationis gratia differendus est, sed si procincto mortis urgeatur periculo pœnitentia per manus impositionem accepta, statim ei reconciliatio adhibenda est, ne prius ab humanis rebus æger abscedat, quam donum reconciliationis accipiat, sicque superstitibus quodammodo doloris videatur esse perpetui, si præcisum ab Ecclesiæ membris eum qui utique reconciliationem non meruerit raptum a præsentis vita mortis natura subduxerit. Unde (juxta papæ Leonis edictum) his qui in tempore necessitatis et in periculi urgentis instantia presidium pœnitentiæ ex more reconciliationis implorant, nec satisfactio interdicenda est, nec reconciliatio deneganda, quia in misericordia Dei, nec mensura

possumus ponere, nec tempora definire. De his autem qui accepta pœnitentia, antequam reconciliantur ab hac vita recesserint, quanquam diversitas præceptorum de hoc capitulo habeatur. Illorum tamen nobis sententia placuit qui multiplici numero de hujusmodi humanius decreverunt, ut et memoria talium in ecclesiis commendetur, et oblatio pro eorum delicto a presbyteris recipiatur.

XIII. Bene siquidem majorum regulis definitum est, ut dæmoniis aliisque passionibus irretitis ministeria sacra tractare non liceat. Cum præcepto, consensu rationis adhibito, id communiter definimus, ut nullus de his qui aut in terra accepti a dæmonibus eliduntur, aut quolibet modo vexationis incursibus efferuntur, vel sacris audeant ministrare altaribus, vel indiscussi se divinis ingerant sacramentis, exceptis illis qui in variis corporis incommoditatibus dediti in ejusmodi passionibus in terra approbantur elisi. Qui tamen et ipsi tandiu erunt ab officii sui et ordine et loco suspensi, quousque unius anni spatium per discretionem episcopi inveniantur ab incursu dæmonum alieni.

XIV. Et illud divini oraculi monentis singuli præcaveant, quo scribitur; vae soli, quia cum ceciderit non habet sublevantem (*Eccli. iv, 10*). Summopere verendum nobis est et cavendum, ne horis illis atque temporibus, quibus Domino psallitur vel sacrificatur, unicuique divinis singulariter officiis insistenti perniciosa passio, vel corporis quælibet valetudo occurrat, qua aut corpus subito subruat, aut mentem alienatione vel terrore confundat. Pro hujusmodi ergo ausibus præcaveant necessarium duximus instituere, ut ubi temporis vel loci, sive cleri copia suffragatur; habeat quisquis ille canens Deo, atque sacrificans post se vicini solaminis adiutorem, ut si aliquo casu ille qui officia impleturus accedet, turbatus fuerit, vel ad terram elisus a tergo semper habeat, qui ejus vicem exsequatur intrepidus.

XV. Peractis omnibus quæ ad correctionem nostri ordinis in hoc concilio promulgata sunt, placuit definire, ut paternis institutionibus obsequentes, omni anno ad peragendum celebritatem concilii in metropolitana sede, tempore quo principis vel metropolitani electio definitur, devotis semper animorum studiis conferamus, nec quibuslibet requisitis

A occasione absentemur, sed in præparato die quo iudicium fuerit, adunatis in metropolitana sede omnibus provinciæ pontificibus, concilium Deo præsele celebretur. Quisquis autem episcoporum excepta inevitabili causa vel necessitate de peragendo se concilio absentaverit, per unius anni metas erit excommunicatione plectendus. Quod si deinceps absque celebratione concilii anni unius metas transierit, omnium in commune pontificum Carthaginis provinciæ superioris censuræ sententiam obnoxius retinebit, id est, si nulla eum impediante principis potestate vel infirmitate, aut inevitabili causa, sed solius propriæ voluntatis libitu sese ad celebrandum concilium non collegerit.

B XVI. His ergo constitutionibus nostris quas necessario gerendas credidimus, finalem manus nostre subscriptionem adjecimus, immortalis Deo nostro et Domino gloriam et honorem reddentes, qui nos de conventu alternæ visionis lætos efficit, qui os nostrum in confessione laudis suæ aperuit, qui etiam decreta hujus nostri concilii honestate complevit. Post hæc religioso Domino nostro, et amabili principi nostro Vuambano regi gratiarum actiones persolvimus, cujus et studio aggregati sumus. Qui ecclesiasticæ disciplinæ nostris sæculis novus reparator occurrens omissos conciliorum ordines non solum restaurare intendit, sed etiam annuis recursibus celebrandos instituit, et alterna morum correctione annuo tempore alacriter concurrentes, juxta prophetæ vaticinium, quod in nobis « defractum est, alligetur, et quod abjectum est, reducatur (*Ezech. xxxiv, 4*). » Det ergo eidem principi Dominus pro hujus sacræ sollicitudinis voto et cursum præsentis vitæ in pace transire, et post diuturna tempora ad se in pace remissis iniquitatibus pervenire, qualiter et ille feliciter tempora ducat, et felix cum omnibus quibus principatur ad Christum sine confusione perveniat, ut quia per eum corona nostri ordinis in melius restauratur, coronam futuri regni capiat ex hoc in regione vivorum regnans cum Christo in sæcula sæculorum. Amen. Interfuerunt huic concilio pontifices decem et septem. Ego Quiricus, urbis regis metropolitana episcopus, hæc gesta synodica a nobis definita, subscripsi. Similiter et alii episcopi subscripserunt decem et septem.

INCIPIT CONCILIUM TOLETANUM DUODECIMUM.

Habitu æra dccxix anno primo Eringii regis, quinto Idus Januarii.

Cum ex glorioso prædicti principis jussu in unum fuisset aggregati conventum, et in basilica sanctorum apostolorum debitis in sedibus locaremur, adfuit coram nobis idem clementissimus princeps, humanitatis gratia plenus, et claro pietatis cultu perspicuus, qui nostro se cœtui reclivem exhibens ac devotum, imprimis omnium sacerdotum se commisit precibus adjuvandum, deinde grates

D 134 multiplices omnipotenti Domino egit de conventu concilii totius, ut suæ gloriosæ jussionis, cum in unum adessent, impleverint votum, et alternæ visionis innovationem fecerint gaudiorum, deinde adjiciens sic omne concilium est allocutus: Non dubium est, sanctissimi Patres, quod optima conciliorum adjutoria ruenti mundo subveniant, si officiosa quæ corrigenda sunt studiis peragantur. B

ibus pagis pro eventu dierum succedentium A us paternitati vestræ non reor esse incogni- b inde quia certum apud nos gerimus quod (temptu divinorum præceptorum terra pern- stineat pressurarum, dicente Domino per pro- : « Propter hoc lugebit terra, et infirmabitur qui habitat in ea (Jer. iv, 28). » Ideo oportet, os Salvatoris nostri, et Domini oracula esse uni, per vos salvationis obtineat lucrum per generationis percepit sacramentum, ut dili- gnationis vestræ ab omni mundata conta- t ab infirmitatis peste sit libera, et bonorum a proventibus gratiosa sit. Jam nunc quidquid ue dicere opportuna ratio sinit, quidquid etiam lum auribus vestris convenit, aut memoriæ m intercepto subducit, aut fastidium pro- ationis intercipit, ecce in brevi complexa rata devotionis meæ negotia, in hujus tomo ationis agnoscenda perlegite, perlecta discu- cussa elimatis ac discretis titulorum senten- tite, ut pura et placens Deo vestrarum de- um valitura discretio et regni nostri primor- oret exhortatione justitiæ et terrores ple- igna cohibeat severitate censuræ, scriptum a : « Justitia elevet gentem, miseros facit po- peccatum (Prov. xiv, 34). » Tunc suscepto a o principe hoc tomo pro tam salubri invita- et copiosas grates retulimus Domino Jesu , et item benediximus principi glorioso. Post um ergo ejusdem serenissimi principis hæc dicto tomo scripta reperimus.

Compellatio regis Eringii ad concilium.

mine Domini FLAVIUS ERINGIUS rex, sanctis- atribus in hac sancta synodo residentibus, ndissimi Patres, si Patres et honorabiles mi- rum cœlestium sacerdotes soliditatem. sani- si veraciter teneant, sincera cordis devotione tantur, testimonium paternitatis vestræ for- ma in salutis nostræ advoco adjumentum, ut num factore Deo ad salutationem terræ, et tionem plebium suscepisse nos credimus, idinis vestræ conciliis adjovemur. Unde licet tionis nostræ primordia paternitatis vestræ opinabili relatione non lateant, quibus clara num judiciorum dispositione proventus, et re- conscenderim sedem, et sacrosancti regni D rrim unctionem, nunc tamen melius id pote- scripti relatione cognoscere, et promulgatio- træ sententiis publicare, ut sicut eadem regni primordia conventus vestræ sanctitudinis it divinitus ordinata, ita in his et orationibus a impendat, et salubrium conciliorum nutri- impertiat, quo susceptum regnum sicut jam assensionibus teneo gratum, ita benedictio- strarum perfruar definitionibus consecran- innovatio quodammodo nostri videatur im- eque numerositas vestri ordinis aggregata. Et ia Dominus præcepit in Evangelio, dicens : i dico vobis : Si duo ex vobis consenserint

super terram de omni re quaonque petierint, fiet illis a Patre meo qui in cœlis est (Matth. xviii, 19). » Oh hoc venerabilem paternitatis vestræ cœtum cum lacrymarum effusione conveni, ut zelo vestri regimi- nis purgetur terra contagione pravilitatis. Exsurgite, quæso, exsurgite, culpatorum solvite nodos, transgres- sorum mores corrigite inhonestos, et excitate zeli disciplinam in perfidos, superbiorum mordacitates extin- guite, oppressorum ponderibus subvenite, et quod plus omnibus est; Judæorum pestem, quæ in novam semper recrudescit insaniam radicibus extirpate, leges quo- que quæ in eorumdem Judæorum perfidiam propter vanam gloriam noviter promulgatæ sunt omni exami- nationis probitate percurrite, et tam eisdem legibus tenorem inconvulsum adjicite, quam pro eorumdem perfidorum excessibus complexas in unum sententias promulgatæ. Etenim valde nobis cavendum ne tot antiquorum canonum regulæ quæ pro eorum erro- ribus sunt promulgatæ, nos illorum culpis obnoxios reddant, si nostri regni temporibus eorumdem can- onum constructio dissoluta pertranseat. Præsertim si legis illius (quod absit) serenitatis nostræ in tem- pore illa clara fidei institutio cesset, ubi divæ me- moriæ Dominus atque præcessor noster, Sisebutus rex omnes successores suos sub perpetua maledic- tionis censura obstrinxit, quicumque regum man- cipium Christianum Judæo servire et famulari per- miserit, etc. Posthæc illud quoque vestris Deo pla- citis infero sensibus corrigendum quod decessoris nostri præceptio promulgata lege sancivit, ut omnis aut in expeditionem exercitus non progrediens, aut de exercitu fugiens, testimonio dignitatis suæ sit irrevocabiliter carens. Cujus severitatis institutio, dum non per totos Hispaniæ fines ordinata decurrit, di- midiam fere partem populi ignobilitati perpetuæ subjugavit, ita ut, quia in quibusdam villulis, vel territoriis sive vicis, portis hujus infamationis habi- tatores ipsorum locorum sint degeneres redditi, et quia testificandi nullam habent licentiam veritatis, ex toto videatur interiisse censura, sicque gemino malo terra atteritur, dum et lege et reperiendæ veritatis destituitur adjumento. Unde licet eandem legem nostræ gloriæ mansuetudo temperare disponat, ve- stræ tamen paternitatis sententia hos qui per illam infamiæ notam titulum dignitatis amiserant, revestiri iterum claro pristinæ generositatis testimonio devo- tissime optat. Nunc vero misericordia præeunte taliter hæc disponite qualiter nec nostra gloria mi- nisterium credulitatis adhibeat, nec tamen severa præceptio terram sub diutino infamationis jugulo premat. Nam et hoc generaliter obsecro, ut quidquid in nostræ gloriæ legibus absurdum, quidquid justitiæ videatur contrarium, humanitatis vestræ judicio corrigatur. De cæteris autem causis atque negotiis quæ novella competunt institutione formari, viden- darum sententiarum titulis exaranda conscribite, ut quia præsto sunt religiosi provinciarum rectores, et clarissimorum ordinum totius Hispaniæ deces pro- mulgationis vestræ sententias coram positi præno-

scentes; eo illas in commissas sibi terrarum latitudine inoffendibili exerant iudiciorum instantia, quo præsentialiter assistentes perspicua oris nostri perceperint instituta. Omnes tamen in commune convenio et vos, Patres sanctissimos, et, vos illustres aulæ regię viros, quos interesse huic sancto concilio delegit nostra sublimitas per divini nobis attestationem et terribilem cunctis futuri iudicii diem, ut sine personarum acceptione aliquam, vel favore, sine aliquo quoque aut malignæ contentionis scrupulo, aut subvertendæ veritatis studio, quæ vestris sensibus audienda ingresserint sana verborum examinatione discutite, saniorique iudicio comprobate, ut collatarum habita prius deliberatione causarum discreta nostri ordinis condatur probitas titularum, qualiter cum nos amor æquitatis in negotiorum acceleratione reddiderit fervidos, efficientia quoque justorum operum connectat Deo perenniter sociandos, ut bonorum vestrorum actibus lætabundus et præsentis vitæ capiam lucrum, et æternarum perfruar vobiscum gaudiis mansionum. Datum, sub die quinto Idus Januarii, anno feliciter primo regni serenitatis et tranquillitatis nostræ in Dei nomine, Toletio.

Subscriptio.

In nomine Domini Flavius Eringius rex magna salus populi gentisque nostræ ac regni conscribitur, si hæc synodalia decreta gestorum, sicut pio devotionis nostræ studio acta sunt, ita inconvulsibilis legis nostræ valido oraculo confirmantur, ut quod serenissimo celsitudinis nostræ jussu venerandis patribus et clarissimis palatii nostri senioribus decreta titularum exaratione est edictum, præsentis hujus legis nostræ edicto ab æmulis defendatur. Est enim hæc ipsa definitio canonum sub isto notata ordine titularum.

Incipiunt capitula ejusdem concilii.

1. De agnita et confirmata prælatione fastigii principalis in nomine sanctæ Trinitatis.
2. De his qui pœnitentiam consentientes accipiunt.
3. De culpatorum receptione, vel communione apud Ecclesiam.
4. Ut in locis ubi episcopus non fuerit nunquam episcopus ordinetur.
5. De quorundam consuetudine sacerdotum fœdissima qui oblati Deo sacrificiis non communicant.
6. De concessa Toletano pontifici generalis synodi potestate, ut episcopus alterius provinciæ conventiva principum in urbe regia ordinetur.
7. De recepto testimonio personarum quæ per legem quæ de promotione exercitus facta est testificandi licentiam prodiderint.
8. De his qui uxores suas divortio intercedente relinquunt.
9. De confirmatione legum quæ in Judæorum nequitia promulgatæ sunt, earumdemque legum præfixo ordine titularum qui in eodem canone annumerantur.
10. De his qui ad ecclesiam confugium faciunt.
11. De cultoribus idolorum.

12. De indicto temporis constituti quod debeat concilium celebrari.

13. Conclusio definitionum, in qua et Deo gratias referuntur et pro principe exoratur.

INCIPIUNT DECRETA CONCILII TOLETANI DUODECIMI.

Primo die synodalis exordii confidentibus episcopis atque senioribus palatii universis habita est primo de sancta Trinitate collatio, non quæ novello exactionis stylo definita patesceret, sed quæ verbis simplicioribus sese pigris sensibus patefacta monstraret, ubi præmissa semper lectio præcederet, quod sequens expositio aperiret. Credentes pariter et docentes de eadem sanctæ fidei puritate quidquid evangelica et apostolica traditio sanxit, quidquid sancta synodus Nicæna constituit, quidquid Constantinopolitana Patrum agregata collectio promulgavit, quidquid Ephesini cœtus definitio docuit, sicut multorum catholicorum Patrum documento expositum traditumque nobis accepimus, sicut etiam in missarum solemnibus patulis confessionum vocibus proclamamus.

Credimus in unum Deum, Patrem omnipotentem, factorem cœli et terræ, visibilium et invisibilium conditorem, et in unum Dominum Jesum Christum Filium Dei unigenitum, ex Patre natum ante omnia sæcula. Deum ex Deo, lumen ex lumine, Deum verum ex Deo vero, natum non factum, *omousion* Patri, hoc est ejusdem cum Patre substantiæ, per quem omnia facta sunt, quæ in cœlo et quæ in terra. Qui propter nos, et propter nostram salutem descendit, et incarnatus est de Spiritu sancto ex Maria Virgine, *homo factus est*, passus sub Pontio Pilato, et sepultus, tertia die resurrexit, ascendit in cœlos, sedet ad dexteram Patris. Iterum venturus in gloria judicare vivos et mortuos, cujus regni non erit finis. Credimus in Spiritum sanctum Dominum et vivificantem, ex Patre, et Filio procedentem, cum Patre et Filio adorandum et glorificandum, **135** qui locutus est per prophetas. Unam catholicam et apostolicam Ecclesiam. Confitemur unum baptismum in remissionem peccatorum. Expectamus resurrectionem mortuorum, et vitam futuri sæculi. Amen.

CAP. I. Post pacifica ergo hujus sanctæ fidei collationum studia, illa se primum nostris sensibus Salvatoris cognitio cognoscendam invexit quæ tanto corda omnium ardore charitatis astrinxit, quanto se per eandem ipsa cognitio in conventu generalis concilii pernoscendam exsilivit. Etenim sub qua pace vel ordine serenissimus Eringius princeps regni conscenderit culmen, regnandique per sacrosanctam unctionem suscepit potestatem, ostensa nobis Scripturarum evidentiâ docet, in quibus et præceptis, et Vuambæ principis pœnitentiæ susceptio noscitur, et translatus regni honor in hujus nostri principis nomine derivatur. Idem Vuamba dum inevitabili necessitudinis teneretur eventu, suscepto religionis debito cultu, et venerabili tonsuræ sacre signaculo mox per scripturam definitionis suæ hunc inclytum domi-

trum Eringium post se perelegit regnaturum, A otali benedictione ungendum. Vidimus enim, r patulo alternæ visionis intuitu prælucente mus, hujus præmissi ordinis scripturas, id est man seniorum palatii roboratam, coram quiccedens princeps et religionis cultum, et tonræ adeptus est venerabile signum, scripturam lefnitionis ab eodem edictam, ubi gloriosum n nostrum Eringium post se fieri regem exiam quoque informationem jam dicti viri ne honorabilis et sanctissimi fratris nostri Toletanæ sedis episcopi, ubi eum separavit t instruxit, ut cum omni diligentia jam dicinimum nostrum Eringium in regno ungere et omni diligentia unctionis ipsius celebri- t. In qua scriptura et subscriptio nobis ejus- umbæ principis claruit, et omnis evidentia itionis earundem scripturarum se manifeste vit. Quibus omnibus approbatis atque amplec- um sane nostro cœtui visum est, ut prædictis nibus, scripturarum nostrorum omnium con- apponatur, ut quam ante tempora in occultis præscitus est est regnaturus, nunc manifesto re generaliter omnium sacerdotum habeatur nibus consecratus. Et ideo soluta manus po- omni vinculo juramenti, quæ prædicto viro ;, dum regnum adhuc teneret, alligata est, um qui permansit serenissimum Eringium m obsecuturam gratæ servitutis famulatu ;, et libera, quem et divinum iudicium in æelegit, et decessor princeps successorem C ituit, et quod superest, quem totius populi as exquisivit. Unde his præcognitis atque ; servendum est Deo cœli, et prædicto prin- ro Eringio regi, eique pia devotione obse- a et promptissima voluntate agendum, et m quidquid ejus saluti proficiat, quidquid iæ utilitatibus et patriæ consuluerit. Unde jam deinceps ab anathematis sententia alie- t divinæ animadversionis ultione securus contra salutem ejus deinceps aut crexerit ut commoverit cædem, aut quamcunque it lædendi ultionem.

rumque his, quibus miseratio Domini etiam is subvenit, beneficiis Dei videntur esse D et abuti gratia largitoris qua bene usu pote- sequi absolutionem facinoris. Impugnant ad honorare debuerunt, et profanis quæstio- lultæ gratiæ munus a se rejiciunt quod sum- amplecti debuerunt. Etenim multos sæpe us in salute positos, ultimum desiderantes tiæ fructum, ut rursus nimietate ægritudinis ndi et sentiendi naturale prodidisse officium, illis cura salutis suæ videretur inesse, nullo istinæ devotionis noscerentur desiderio an- tuorum tamen casibus fraternitas condolens, n necessitates in fide susceperit sua, ut ul- llis tribuatur viaticum, scilicet ne sine fru- itentiæ videantur transire e sæculo. Quod si

forsitan respiciente Domino saluti pristinæ refor- mentur, agunt cautionibus vanis et oppositionibus exsecrandis, qualiter a se tonsuræ venerabile si- guum expellant, atque habitum religionis abjiciant, imprudentissime asserentes ideo se nullis regulis ec- clesiasticæ disciplinæ sub hoc voto teneri, quia pœ- nitentiam, nec ipsi petierunt, nec consentientes ac- ceperunt, quorum impudentia divinæ honitatis quæ eos ad tam venerabile ac fecundi fructus vocavit sa- cramentum turpiter immemor, et obstinata procacitas non aliquando diceret talia, si qualiter ad vitam per sacrosancti lavacri gratiam veniret, meminisset etenim parvulorem infantium vita originali peccato obnoxia, quæ nulli propter ætatem discernendi vel expetendi sensui aptior iudicetur, nisi ex sponsione B fidelium baptismi accipiant sacramentum, nullo sensu, nulla etiam discretionis industria id appetere possunt. Unde sicut baptismus, quod nescientibus parvulis sine ulla contentione in fide tantum proximorum accipitur, ita pœnitentiæ donum, quod nescientibus illabatur, aliisque impugnantia viola- tionis, hi qui illud exceperint, observabunt. Si quis autem quolibet modo pœnitentiam accipiens, hoc violaverit synodale institutum, ut vere transgressor paternis regulis ferietur. Nec enim ista statuentes sacerdotes, quosque ut passim et licenter donum pœnitentiæ non pœnitentibus audeant prorogare, ab- solvimus, sed hos qui qualibet sorte pœnitentiam susceperint, ne ulterius ad militare cingulum redeant religamus. Sacerdotes tamen qui non consentiendo, neque pœnitentiæ, ausu temerario pœnitentiam dede- rint, neque se exhortatu ejus qui pœnitentiam accipit vel manuum iudiciis, vel quibuslibet aliis eviden- tibus significationibus invitatum fuisse probaverit, unius anni excommunicationis sententiæ subjacebit.

III. Vidimus quosdam, et flevimus ex numero culpatorum receptos, in gratiam principum extor- res exstitisse a collegio sacerdotum, quod de- notabile malum illa res agit, quia licentia prin- cipalis in quo se solvi licentius curat, ibi alios alligat, et quos in suam communionem videtur suscipere, a communionem et pace Ecclesiæ vide- tur separare, ut qui cum illo convescuntur sacer- dotum communionem sola priventur. Et ideo quia remissio talium, qui contra legem, gentem, vel patriam agunt, per definitiones canonum antiquo- rum potestate solum regia punitur, cui et peccasse noscuntur ab eis nulla se deinceps abstinebit sa- cerdotum communio, sed quos regia potestas, aut in gratiam benignitatis receperit, aut participes mensæ suæ effecerit, hos etiam sacerdotum et populorum conventus suscipere in ecclesiasticam communionem debet, ut quod principalis pietas habet acceptum non a sacerdotibus Dei debet esse extraneum.

IV. Majorum institutionibus ausu temerario con- traire, et sanctorum Patrum decreta convellere et superiorum suorum effrenata libidine contra sanctis- simam Apostoli doctrinam sanctionibus reniti, quid

aliud est, quam « vinculum societatis Christi » (I Joan. 1, 3) abrumpere, et usurpatæ præsumptionis licentia statum Ecclesiæ dissipare? Prosequente igitur venerabili, et sanctissimo viro, fratre nostro Stephano, Emeritensis sedis episcopo, res nobis novellæ præsumptionis usurpatione sese intulit pertractanda, tanto communi nostro iudicio convellenda, quanto et pravitatis ausu noscitur perpetrata. Dixit enim violentia principali se impulsus fuisse ut in monasterio villulæ, in quo venerabile corpus sanctissimi Pinevii confessoris debito quiescit honore, novam episcopalis honoris ordinationem efficeret, et ideo ex indiscreto et facillimo assensu injustis Vuambæ principis iussionibus parens, novam et injustam illic pontificalis sedis prælectionem induxit, ubi canonica constitutio id fieri omnimoda ratione refellit, prædictus idem vir prostratus humi medicamine nostri præcepti, et sibi dare veniam petit et quod potissimum fieri oporteat de persona ejus qui illic ordinatus fuerat nostri oris sententia decerni poposcit. Sed quia veraciter, imo communiter noveramus prædictum principem concilio levitatis agentem non solum præcepisse, ut in prædicto loco aliquis episcopus fieret, sed etiam ita cum consuetis obstinationibus desinisset, ut in suburbio Toletano in ecclesia Prætoriensis sanctorum Petri et Pauli episcopum ordinaret, necnon et in aliis vicis vel villulis similiter faceret. Ideo pro tam insolenti hujusmodi extirpationis licentia, quod de hac re habent instituta canonum in medium proferri præcepimus. Tunc hæc in ordine constituta perfecta sunt. In primis, ex Epistola Pauli Tito discipulo, ut episcopos per civitates constituere debeat præcepit. Item ex concilio Nicæno, titulo octavo, ubi inter cætera præcipitur ut in civitate una non videantur duo episcopi esse. Item ex concilio Laodicæno, titulo quinquagesimo septimo, ubi dicit: Non oportet in vicis et in villulis episcopos ordinari, et cætera. Item ex concilio Africæ secundo, titulo quinto, ubi Felix episcopus Selemelitanus dixit: Etiam si hoc placuit sanctitati vestræ, insinuo ut diœceses quæ nunquam habuerunt episcopos non habeant, diœcesis quæ aliquando habuit, habeat proprium episcopum. Secundum autem hanc prosecutionem sanctitatis vestræ est æstimare. Quod fieri debeat Genedius episcopus dixit: Si placet insinuatio fratris et coepiscopi nostri Felicis, ab omnibus confirmetur. Ab universis episcopis dictum est: Placet. Item ex concilio Africæ III, titulo 42, ubi dicit, ut non accipiat alterum episcopum plebs quæ in diœcesi sepe subjacuit. Epigonius episcopus inter cætera sic dixit: Hoc dico non debere rectorem accipere eam plebem quæ in diœcesi semper subjacuit, nec unquam proprium episcopum habuit. Quapropter si universo sanctissimo cœtui placet hoc, quod præfatus sum, confirmetur. Aurelius episcopus dixit: Fratris et consacerdotis nostri prosecutioni non obsisto, sed hoc me fecisse,

et facturum esse profiteor. Item ex concilio Sardicensi ubi inter cætera præcipitur: Licentia passim danda non est. Si enim subito aut vicus aliquis, aut modica civitas, cui satis est unus presbyter, voluerit sibi episcopum ordinari ad hoc ut vilescat nomen episcopi et auctoritas, non debent illi ex alia provincia invitati facere episcopum in quibus antea non fuit. Item de sententia eorum qui hujusmodi ordinationes faciunt, vel de his qui contra hæc instituta canonum ordinantur, ex concilio Tauritano, titulo ubi dicit: Gestorum quoque seriem conscribi placuit ad perpetem disciplinam quod circa octavum Ursionem Remigium Adrephæ episcopum synodus sancta decrevit, qui in usurpationem quamdam de ordinatione sacerdotum ad invidiam vocabatur, quod ita his videtur indultum, ut de cætero hac auctoritate commoniti nihil usurpare conentur, siquidem se ab hac causa tali excusatione defenderint, qua dicerent se non esse prius conventos. Proinde judicavit synodus, ut si quis ex hoc fecerit contra instituta majorum, sciat is, qui ordinatus fuerit, sacerdotis se honore privandum, et ille qui ordinaverit auctoritate se in ordinationibus, vel in conciliis minime retenturum. Non solum autem circa memoratum episcopum hæc sententia prævalebit, sed et circa omnes simili errore deceptos qui ordinationes hujusmodi perpetrarunt. His ergo fortissimis regulis effectum pii operis opposcentes, in communi definitione elegimus, ut in loco villulæ supradictæ deinceps sedes episcopalis non remaneat, neque episcopus illic ultra constituendus existat, hic tamen Convildus qui contra majorum decreta illic videtur institutus fuisse episcopus, nullis canonum erit ad condemnationem sui sententiis ulciscendus, quia non ambitione, sed principis impulsione constitit ordinatus. Et ideo hoc illi remedium humilitatis concedimus ut in sedem aliam decedentis cujuslibet 136 episcopi transferatur, et prædictus locus sub monastica deinceps institutione mansurus non episcopali ultra privilegio fretus, nec sub regimine abbatis (sicut hucusque fuit) erit modis omnibus mancipandus. Jam vero de cætero generale edictum. Si quis contra hæc canonum interdicta venire conatus fuerit, ut in locis illis episcopum eligat fieri ubi episcopus nunquam fuit, anathema sit in conspectu Dei omnipotentis, et insuper tam ordinator quam ordinatus gradus sui ordinis perdat, quia non solum antiquorum Patrum decreta sed apostolica ausus est convellere instituta.

V. Relatum nobis est quosdam de sacerdotibus non tot vicibus communionis sanctæ gratiam sumere quot sacrificia in una die videntur offerre, sed in uno die, si plurima per se Deo offerant sacrificia, in omnibus se oblationibus a communionem suspendunt, et in sola tamen extremi sacrificii oblatione communionis sanctæ gratiam sumunt, quasi non sit toties illi vero et singulari sacrificio participandum quoties corporis et sanguinis Domini nostri Jesu Christi immolatio facta constiterit. Nam ecce Apostolus dicit: « Nonne qui edunt hostias, participes

aris? *(I Cor. x, 18)*. Certum est quod hi, **A**fficientes non edunt, rei sunt Dominicis salis. Quicumque ergo sacerdotum deinceps altario sacrificium oblaturus accesserit, et communionem suspendit, ab ipsa, qua se in se privavit, gratia communionis anno uno se noverit. Nam quale erit illud sacrificium nec ipse sacrificans particeps esse co-ur? Ergo modis omnibus est tenendum ut nunquam sacrificans corpus, et sanguinem Jesu Domini nostri in altario immolat, toties ionis corporis et sanguinis Christi participem eat.

Id quoque collatione mutua decernendum occurrit, quod in quibusdam civitatibus, tibus episcopis propriis, dum differtur diu **B**o successoris, non minima creatur officio- inorum offensio, dum tractu terrarum com- m impeditur celeritas nuntiorum, quo aut eat regis auribus decedentis præsulis trans- otesci, aut de successore morientis episcopi rincipis electio præstolari. Nascitur sæpe et rdini de relatione talium difficultas, et re- stati, dum consultum nostrum pro subrogan- tificibus sustinet, injuriosa necessitas. Unde mnibus pontificibus Hispaniæ atque Gallæ- ro privilegio uniuscujusque provinciæ, lici- neat deinceps Toletano pontifici quoscunque potestas elegerit, et jam dicti Toletani ponti- icium dignos esse probaverit, in quibuslibet **C**is præcedentium sedibus præficere præsules, lentibus episcopis eligere successores; sic ut quisquis ille fuerit ordinatus, post ordi- suæ tempus infra trium mensium spatium metropolitani præsentiam visurus accedat ejus auctoritate vel disciplina instructus æ susceptæ sedis gubernacula teneat. Quod sidiam, aut neglectum quilibet constitui metas excesserit, quibus nequeat metropo- i obtutibus præsentari, excommunicatum se nia noverit, excepto si regia jussione impe- esse probaverit. Hanc quoque definitioni- rulam sicut de episcopis, ita de cæteris ec- n rectoribus placuit observandum.

mnis disciplina sic subjectos debet arguere, **D**enariæ non videatur auferre, nec funditus nis indicere jugum, sed temperantiæ sem- bere consultum. Et ideo quia legem illam a Vuambano principe edictam, quæ de prodi- t adnotata, hujus principis nostri domini mansuetudo temperare disposuit, ideo, an- nobis glorioso, et religiosissimo Eringio, nostro, necessarie hoc sanctum concilium , ut hi, qui per superiorem legem testificandi m perdidit, recepto testimonio pristina s, causas exsequi possint debitæ actionis, r nobilitatis solidæ titulum reportantes, et de præteritis legitime testificari voluerint, obtineant votum, et iudicibus nullis prohi-

bentibus arceantur, hoc videlicet adjicientes ut, si quid in præteritis testificari voluerint, si pro sola hujus rei informatione rejecti sunt, testimonio suo nuper conquirant. Quod in præteritis conquirere potuerant, tamen si illo tempore, quo in præteritis ad testimonium dicendum vocati sunt et supradictæ legis institutionibus reprobati, et aliam criminis notam eos tunc non habuisse patuerit, aut tricennium tunc effluxisse, cum ad testimonium fuerant prolati, hi qui eos reprobaverant, manifeste convicerint.

VIII. Præceptum Domini est ut, excepta causa fornicationis, uxor a viro dimitti non debeat. Et ideo quicumque citra culpam criminis supradicti, uxorem suam quacunque occasione dimiserit, quia quod **B** Deus junxit ille separare disposuit, tandiu ab ecclesiastica communionem privatus, et a cœtu omnium Christianorum maneat alienatus quandiu societatem relictæ conjugis sinceriter amplectatur et foveat, ita tamen ut, qui, jam admoniti a sacerdote semel, bis, terque ut corrigerentur, ad torum suæ conjugis noluerint redire, ipsi se suis meritis et a palatinæ dignitatis officio separabunt, et insuper generosæ dignitatis testimonium quandiu in culpa fuerint amisuri sunt, quia carnem suam dissidii jugulo tradiderunt.

IX. De Judæorum autem execranda perfidia, discretis titulorum sententiis, deditas noviter a glorioso principe leges vigilantibus sensuum intentione perlegimus, districto etiam gravitatis pondere earum instituta probavimus. Proinde quæ debitæ rationis judicio editæ synodali dignatione probatæ sunt, irrevocabili deinceps judiciorum ordine pro eorum excessibus tenebuntur, id est, leges quæ de commemoratione priscarum cæremoniarum Judæorum transgressionibus promulgatæ sunt, atque de novella confirmatione earum. Item de blasphematoribus sanctæ Trinitatis. Item ne Judæi aut se, aut filios suos, vel famulos a baptismi gratia subtrahant. Item ne Judæi more suo celebrent Pascha, vel carnis circumcisiones exercent, ac ne Christianum quemquam a fide Christi dimoveant. Item ne Judæi Sabbata cæterasque festivitates ritus sui celebrare præsumant. Item ut omnis Judæus diebus Dominicis, et in prænotatis diebus ab opere cesset. Item ne Judæi more suo dijudicent escas. Item ne Judæi ex propinquitate sui sanguinis connubia ducant, et ut sine benedictione sacerdotis nubere non audeant. Item ne Judæi religioni nostræ insultantes sectam suam defendere audeant, nec a fide refugientes alibi se transducant. Et ne quilibet refugientes eos suscipiat. Item ne Christianus a Judæis quodcumque muneris contra fidem Christi accipiat. Item ne Judæi libros legere audeant, quos Christiana fides repudiat. Item ne Judæis mancipia deserviant, vel adhæreant Christiana. Item si Judæus se Christianum esse testetur, et ob hoc non velit a se rejicere mancipium Christianum. Item professio Judæorum, quomodo unusquisque ad fidem veniens, indiculum

professionis suæ conscribere debeat. Item, conditiones Judæorum quas jurare debeant hi, qui ex eis ad fidem venientes, professiones suas dederint. Item de Christianis mancipiis Judæorum quæ se non prodiderint Christianis sive de publicatoribus eorum. Item ne Judæi a quolibet potestate accepta extra regiam ordinationem Christianum quemque impetere, plectere vel dstringere audeant. Item, ut si Judæorum servi, necdum adhuc conversi ad Christi gratiam convolaverint libertati donentur. Item, ne Judæi administratorio usu in ordinem villicorum atque actorum Christianam familiam redigere audeant, et de damnis eorum qui talia ordinanda injunxerint. Item Judæus ex aliis provinciis vel territoriis ad regis nostri ditionem pertinentibus veniens episcopo loci, vel sacerdoti se præsentare non differat, ut quid sciat eum in toto observare conveniat. Item, ut concursus Judæorum diebus institutis ad episcopum fieri debeant. Item ut quicumque Judæum secum assequentem habuerit, expetente sacerdote eum apud se retinere non audeat. Item, ut cura omnis dstringendi Judæos solis sacerdotibus debeat. Item, de damnis sacerdotum, vel judicum qui Judæis instituta legum adimplere distulerint. Item, ne judices quidquid de perfidorum excessibus extra sacerdotum convenientiam judicare præsumant. Item, ut episcopi tunc immunes habeantur a damnis, cum eorum presbyteros ad ea quæ ipsi non correxerint, remiserint corrigenda. Item, de servata principibus miserendi potestate in his qui conversi ad fidem Christi veraciter fuerint. Item, ut episcopi omnes Judæis ad se pertinentibus libellum de suis editum erroribus tradant, et ut professiones eorum, vel conditiones in scriniis ecclesiæ condant. Quarum omnium legum promulgatio grava sicut synodali judicio comprobata, ita generali omnium nostrorum definitione in eorum erit deinceps excessus exercenda.

X. Pro his qui quolibet metu vel terrore ecclesiam appetunt, consentiente pariter gloriosissimo Domino nostro Eringio rege, hoc sanctum concilium definit, ut nullus audeat confugientes ad ecclesiam, vel residentes abstrahere, aut quodcumque nocibilitatis vel damni, seu spoliis residentibus in loco sancto inferre, sed esse potius his ipsis qui ecclesiam petunt, per omnia licitum in triginta passus ab ecclesiæ januis progredi. In quibus triginta passibus uniuscujusque ecclesiæ in toto circuitu reverentia defendatur, sic tamen ut hi qui ad eam confugiunt in extraneis vel longe separatim ab ecclesia domibus, nullo modo abscedant, sed in hoc triginta passuum numero absque domorum extraneorum receptaculo progredientes aditum obstinebunt, ut ad requisitæ naturæ usum debitis exeant locis. Et nullo modo teneantur eventu necessitudinis, qui Dominicis se diffidendos commiserint claustris. Si quis autem hoc decretum tentaverit violare, et ecclesiasticæ excommunicationi subjaceat, et severitatis regis feriatur *sententia*, ipsos tamen qui ad Ecclesiam confugium

A fecerint, si juxta priscorum canonum instituta, hi qui eos repetunt sacram reddiderint, et sacerdos ecclesiæ ipsius, ab ecclesia non abstraxerit foribus aut fuga, talium si evenerit sacerdoti quærenda est, aut damnorum sententia secundum electionem principis hujusmodi sacerdotibus irroganda.

XI. Præcepta Domini sunt dicentis : « Non facies tibi sculptile, neque omnem similitudinem quæ est in cælo desuper, et quæ in terra, deorsum, nec eorum quæ sunt in aquis sub terra, nec adorabis ea, neque coles (*Exod. xx, 4 et 5*). » Item : « Qui immolat diis, occidetur, præterquam Domino soli (*Exod. xxii, 20*). » Item : « Vir aut mulier qui faciunt malum ante conspectum Domini Dei sui, et transgrediuntur pactum illius, ut vadant, et serviant diis alienis, et adorent eos, vel solem et lunam, et omnem militiam cæli, quæ non percepi, et hoc tibi fuerit nuntiatum, audiensque inquisieris diligenter et verum esse repereris, et abominatio facta est in Israel : educes virum ac mulierem qui rem sceleratissimam perpetraverunt ad portas civitatis, et lapidibus obruentur (*Deut. xvii, 2 et seq.*). » Præcepta Domini hæc non in ultione, sed in terrore delinquentium apponentes non mortis sententiam promulgamus, sed cultores idolorum, veneratores lapidum, accensores facularum, et excultores fontium admonemus, ut agnoscant quod ipsi spontaneæ se morti subjiciunt, qui diabolo sacrificare videntur, mortis enim nomine diabolus appellatur, sicut de eo scriptum est, et erat illi nomen mors. Ac provide omne sacrilegium idolatriæ, vel quidquid illud est contra sanctam **137** fidem, in quo insipientes homines captivati diabolicis culturis inserviunt, sacerdotis vel judicis instantia inventum ut sacrilegia eradicantur, et exterminata truncentur. Eos vero qui ad talem errorem accurrunt, et verberibus coerceant, et onustos ferro dominis suis tradant, si tamen domini eorum per jusjurandum attestationem promittant se eos tam sollicitè custodire, ut ultra eis non liceat tale nefas committere. Quod si domini eorum nolint hujusmodi reos in fide sua suscipere, tunc ab eis quibus coerciti sunt regis aspectibus præsententur, ut princeps auctoritatem ac liberam de talibus dominandi potestatem obtineat. Domini tamen eorum qui nuntiatos sibi talium servorum errores ulcisci noluerunt, et excommunicationis sententiam preferant, et jura servi illius quem coercere noluerunt, se amisisse cognoscant. Quod si ingenuorum personæ his erroribus fuerint implicatæ, et perpetua excommunicationis sententia feriantur, et arctiori exilio ulciscantur.

XII. Placuit huic sancto concilio, ut juxta priscorum episcoporum singularium provinciarum canonum instituta annis singulis in unaquaque provincia Kalendis Novembris concilium celebraturi conveniant, quisquis autem in prædictis Kalendis Novembris pro celebratione synodi venire distulerit, excommunicationi debite subiacebit.

XIII. Præmissis his omnibus synodalibus gestis

esto decretorum fine complevimus perpe-
s robur per manuum nostrarum subscri-
annectimus, dantes pro his gloriam et hono-
nortali Deo et Domino nostro, quo inspi-
determinationis nostræ sententia vigit,
tas causarum honesto se fine complevit.
ictæ Trinitatis poscimus inenarrabile nomen
sam ineffabilis potentiæ majestatem, ut det
Christi serenissimo Domino nostro atque
imo Eringio principi, cujus jussu ad hunc
is advocari adventum, imperare clementer,
feliciter, habere de clementia fructum,
Dei justitia præmium, de pietate tropæum,
c invictus victor hostium semper appareat
liuturna hujus sæculi curricula ad regnum
cum suis omnibus coronandus perveniat,
e Deo et Salvatore Jesu Christo Domino, qui
re et Spiritu sancto in Trinitate vivit et
eus in sæcula sæculorum. Amen.

natum est hoc sanctum concilium, die oc-
ndarum Februariarum anno feliciter pri-
nissimi domini nostri Eringii regis, æra

Subscripto episcoporum.

is Dei gratia Spalensis ecclesiæ sedis epi-
æc synodica instituta a nobis edita subscri-
lulus indignus urbis regiæ Toletanæ sedis
s hæc synodica a nobis instituta subscripsi.
ba indignus Braccarenensis sedis episcopus
odica a nobis instituta edita subscripsi.
banus sanctæ Emeritinensis ecclesiæ epi-
æc synodica a nobis instituta edita sub-
ffalio Dei miseratione Avelensis ecclesiæ
s hæc synodica a nobis instituta edita
ii. In Christi nomine Leander Hilicitanæ et
piscopus hæc synodica a nobis instituta
scripsi. In Christi nomine Palinatius Ur-
clesiæ episcopus, hæc synodica instituta a
bscripsi. Concordius Palatinæ sedis epi-
imiliter subscripsi. Riccila Haccitanæ eccle-
opus similiter sub. Sinpernus Erpavicensis
s similiter sub Sparendeo Talicensis epi-
edis, similiter sub. Geta Elipensis ecclesiæ
s, similiter sub. Memorius Egobinensis
episcopus, similiter sub. Tructimundus
is episcopus sub. Isidorus Sitalensis epi-
imiliter sub. Gendentius Valevensis episco-
iliter sub. Deodatus Segoniensis episcopus,
sub. Gentinus Tudensis episcopus subscri-
aricus Portucaliensis episcopus, similiter
r Irriensis ecclesiæ episcopus, similiter sub.

A Antoninus Bastinæ ecclesiæ episcopus, similiter sub.
Proculus Jugastrensis ecclesiæ episcopus, similiter
sub. Atala Cauriensis ecclesiæ episcopus, similiter
sub. Separatus Vesensis ecclesiæ episcopus, simi-
liter sub. Providentius Salamanticensis ecclesiæ
episcopus, similiter sub. Argibado Eliberitanæ epi-
scopi ecclesiæ, similiter sub. Sisebado Ducitæ
ecclesiæ sedis episcopus, sub. Ellasegotiensis episco-
pus, similiter sub. Sebarianus Noxiensis episcopus,
similiter sub. Joannes Pacensis episcopus, similiter
sub. Teudolphus Astigitanæ episcopus sub. Samuel,
Gundolphus, Euphrasius, Terdoratus, Bateradus
abbas subscripserunt. Annibonius presbyter tenens
vicem domini nostri Subdmeri ecclesiæ Complu-
tensis episcopi sub. Sesulphus hæc instituta quibus
B interfui annuens sub. Raccaredus, similiter sub.
Vuitiza, similiter sub. Vuimars, similiter subscripsi.
Theuditendila, similiter subscripsi. Ostulphus, si-
militer sub. Salimurius, similiter sub. Theudefridus,
similiter sub. Hildigisus, similiter sub. Vitulus, simi-
liter sub. Edila, similiter sub. Adeluibus, similiter
sub. Attulphus, similiter subscripsi.

Quibus omnibus synodalibus gestis, decretis atque
pactis, et debitam reverentiam honoris impendimus,
et patulum auctoritatis nostræ vigorem his inne-
ctere properamus. Ideoque præmissas has constitu-
tiones synodicas a præsentis die vel tempore, id est
ab octavo Kalend. Februarii, anno primo regni no-
stri nullus audeat contemnere, nullus etiam prætere-
ire, nemo earumdem constitutionum audeat jura
convellere, nullus temerator hæc decreta subvertere.
C Nemo illicitator vel contemptor vigorem his institu-
tionibus subtrahat, sed generaliter per cunctas regni
nostri provincias hæc canonum instituta nostræ glo-
riæ temporibus acta, et auctoritatis debitæ fastigio
præpollebunt, et inviolabili tenore judiciorum habe-
buntur. Si quis autem hæc instituta contemnat, con-
temptorum se noverit damnari sententia, id est,
ut juxta voluntatem nostræ gloriæ, et excommuni-
catus a cœtu nostro resiliat, et insuper partem de-
cimam facultatis suæ fisci partibus sociandam amittat;
quod si nihil habuerit facultatis unde prædictam
compositionem exsolvere possit, absque alia infamia
sui quinquaginta oportebit eum ictibus verberari, ut
semper infamis permaneat. Edita lex in confirma-
D tione concilii Toletani, sub die octava Kalend. Fe-
bruarii, anno feliciter primo regni gloriæ nostræ. In
nomine Domini, Flavius Eringius rex hoc legis no-
stræ edictum in confirmatione hujus concilii pro-
mulgatum subscripsi.

CAPIT CONCILIUM TOLETANUM DECIMUM TERTIUM.

Actum æra dccxxi, anno quarto Eringii regis.

e charitatis instinctu alternis visionum ob-
editi et in unum cœtum factore Deo pariter
i in ecclesia, videlicet sanctorum apostolo-

rum Petri et Pauli, anno regni 4 serenissimi Erin-
gii principis, sub die secunda Nonas Novembriæ, æra
dccxxi, cum unusquisque nostrum debitis locare-

tur in sedibus, adfuit idem princeps pleno fidei ardore subnixus, et humilitatis gratia decoratus, qui synodo deliberationis suæ vota commendans, ut pro se Deum instantissime deprecaretur expostulans, hoc præsertim est allocutus sufficienti exhortatione concilium, ut ecclesiasticæ disciplinæ quæ congruunt et corrigendis moribus quæ conveniunt tractus nostri evidentia sancirentur. Deinde religiosis votis suæ clementiæ, quibus subveniendum miseris definivit, synodali conventu confirmanda commisit, offerens videlicet sacris pontificibus tomum, obsecrans pariter, et contestans, ut quidquid illic venustioris esset calami respersione congestum, synodalis potentiæ conderetur ordine titularum. Tunc nos pro suscepto a principe tomo gloriam dedimus Deo, et eidem principi benediximus glorioso. Idem tamen princeps postquam votorum suorum actionem peregit, a conventu concilii graciosus exivit. Tunc post præsentis principalis abscessum, hoc in tomi ipsius allegatione reperimus exaratum.

In nomine Domini Flavius Eringius rex, sanctissimis Patribus in hac sancta synodo residentibus. Ecce, sanctissimi religiosa pietate excolendi pontifices et divini cultus instantissimi sectatores, coram cœtus vestri reverentia humilis devotusque prosternor. Reclivis assisto, promptus astipulor, primum de conventus vestri aggregatione Patri luminum gratiarum copiam solvens, deinde votorum meorum studia vestris judiciis dirimenda committens. Nec enim fas est quemquam, etiam si bonum sit opus, sine collegio agere, cum multa tamen permissit Deus bona cum concilio bonorum egisse, unde ut brevi exhortatione perorem, vota mea quibus remedia pietatum exercere delector sensibus paternitatis vestræ agnoscenda innuo. Quæ tamen ne oblivione quadam memoriam fugiant, et relationi propriæ curarum intercapedo subducat, in hujus tomi complicatione accipite annotata. Illud primum volventi mihi miseris parcere, convenit intimare, quod divulsam per tyrannidem nostri corporis partem in societatis nostræ gremium conamur reducere. Etenim retroactis divæ memoriæ præcessoris nostri Uambæ regis temporibus, quæ in profanatoribus patriæ, qui cum Paulo quondam tyrannidem assumpserunt, illata est sententia ultionum, qui per judicii universalis edictum amiserunt testimonium, rebusque propriis caruerunt, quæ cuncta vestræ sanctitudini nota sunt, quos tamen et in collegio societatis nostræ recipere, et rebus quibus fas fuerit devovimus devestire. Nam et de accusatis modum volumus ponere justissimæ perquisitionis, quo sive de religiosis, sive de laicis quisque accusationes cujusquam studio fuerit propulsatus non occultis fraudibus, vel violentiis comprimatur, nec clam professione violenter arceatur, sed in communi omnium examine judicetur, quo, secundum publicæ professionis suæ tenorem, aut offensibilis debitas damnationis pœnas excipiat, aut innocens ex judicio omnium comprobatus clarescat.

Nam quid jam de tributorum fiscalium exactionibus

referam, quorum redhibitiones tantis debitorum cumulis increverunt, ut si exigipenitus jubeantur et status subruatur funditus populorum, et fragmine collisionis eorum ultimum terræ sentiant propriæ prolapsionis excidium? Unde talibus non solum privatis, sed etiam fiscalibus servis remedia pietatis præoptans nostra gloria affluenter impendere, ut omnes tributorum exactiones quæ apud illos de retroactis temporibus adjacent, usque ad primum annum mansuetudo nostra illis remittendas laxavit, et stylo propriæ auctoritatis sacro sancto cœtui nostro relegendas elegit. Illud quoque adjiciens loquar quod votis nostris horribile et animis execrabile est semper. Ignobilitatis conditio libertorum vel servorum, et adæquata gentis nostræ statum degenerat, ob quam rem hoc nostræ gloriæ animis placet, ut exceptis fiscalibus servis vel libertis, abrasa deinceps hujus malæ præsumptionis licentia, nullus qui ex servitute quorumlibet servus sit vel libertus ad palatina officia transeat. Quod si fecerit illic servitutum procul dubio recludendum se noverit, ex quo aut conditionis propriæ originem sumpsit, aut libertatis titulum reportavit. His votorum meorum insinuationibus allegatis, quæso ut fortia paternitatis vestræ adjutoria prærogetis. Luce enim clarius constat, quod aggregatio sacrosancta pontificum quidquid censuerit observandum per sancti Spiritus donum omnino est ad æternitatem præfixum. Et ideo universitatem paternitatis vestræ atque **138** sublimium vivorum nobilitatem, qui ex aule regalis officio in hac sancta synodo nobiscum sessuri præelecti sunt; obtestor pariter et conjuro atque per ineffabile illud sacramentum convenio, ut quisquis in medio vestri se judicandum vel retractandum invexerit, tam quæ per nos dicta, quam etiam cætera quæ vestris auditibus se ingesserint audienda communi vigore justitiæ et temperamento misericordiæ dirimere procuretis, quo cum omni reverentia patrum præcedentium regulis subditotius unanimatis vestræ sententia non aliunde quam ex veritatis fonte procedat. Sicque et his quæ præmissa sunt solidum deliberationis stylum promptissime apponatis, et reliqua adhuc quæ necessaria sunt in peragendis ecclesiasticæ regulæ disciplinis et dirimenda tractetis, et dirempta religiosioribus diligenter conscribatis, qualiter dum doctrinam dispergitis salutarem in populis, Christum Dominum in cumulando justitiæ fructu capiat, ut vobis prædicantibus et implentibus, et quæ divinis oculis compleceant, et quæ nobis proficiant semper agere valeamus. Sit utrisque parentibus in hoc sæculo, de lucro animarum ineffabile gaudium, et in futuro de perreptione æternitatis premium incon vulsum. Datum sub die quinto Nonas Novembris, anno feliciter quarto regni gloriæ nostræ in Dei nomine, Toletæ. Perlecto ergo coram cunctis Tomi necessariæ institutionis exorsu, prius de fide sanctæ Trinitatis sermocinationis nostræ cœpit esse principium, profitentes pariter et credentes ea quæ de hac sancta Trinitate et Evangelia tradunt, et apostolorum sanctiones insti-

ent Nicæna synodus hoc pietatis sacramen-
posuit, sicut Constantinopolitana definitio
el primi Ephesini cœtus atque Chalcedonen-
ns doctrina constituit, juxta quod etiam sa-
i symboli elucubrata professio claret, quæ in
n solemnitatibus patula cunctorum acclama-
ium voce.

Fides Nicæni concilii.

nus in unum Deum Patrem omnipotentem
a cœli et terræ, visibilibus omnium et invisibi-
conditorem; et in unum Dominum Jesum
a Filium Dei unigenitum, ex Patre natum
ia sæcula, Deum ex Deo, lucem ex lumine,
erum ex Deo vero, natum, non factum,
n Patri, hoc est ejusdem cum Patre sub-
per quem omnia facta sunt, quæ in cœlo et
erra; qui propter nos et propter nostram
descendit, et incarnatus est de Spiritu san-
Maria virgine; homo factus, passus est sub

A Pontio Pilatio, sepultus, tertia die resurrexit. Ascen-
dit in cœlos, sedet ad dexteram Patris, iterum ven-
turus in gloria judicare vivos et mortuos. Cujus
regni non erit finis. Credimus in Spiritum sanctum
Dominum et vivificantem, ex Patre et Filio proce-
dentem, cum Patre adorandum et glorificandum, qui
locutus est per prophetas. Unam catholicam atque
apostolicam Ecclesiam. Confiteor unum baptisma in
remissionem peccatorum; exspectamus resurrectio-
nem mortuorum, et vitam venturi sæculi. Amen.

Post hujus sanctæ fidei dispositam scripturam,
quasi super solidissimam petram cæterorum sequen-
tium construximus fabricam, ut firmitate inconvul-
sibili durent, quæ super fundamentum veræ fidei
fuerint perenne constructa. Unde et has omnium in
commune sententias quas principis hortatu con-
struendas accepimus communi voto edidimus, quas
etiam æterno reverentiæ vigore observandas fore
censemus.

INCIPIT CONCILIUM BRACCARENSE PRIMUM.

Æra DLXIX, anno tertio Ariamiri regis, Kalendis Maii.

tertio Ariamiri regis Kalendis Maii, cum
provinciæ episcopi Lucretius, Andreas,
s, Cottus, Hildericus, Lucetius, Timotheus,
et præceptis præfati gloriosissimi Ariamiri
metropolitana ejusdem provinciæ ecclesia
sent, considentibus simul episcopis, præ-
que presbyteris, astantibusque ministris,
erso clero, Lucretius memoratæ metropoli-
clesiæ episcopus dixit: Diu est, sanctissimi
quod secundum instituta venerabilium ca-
et decreta catholicæ et apostolicæ disciplinæ
ubamus sacerdotalem inter nos fieri debere
um, quia non solum ecclesiasticis regulis et
is opportunam, sed stabilem etiam semper
haritatis fraternæ concordiam, dum congre-
ul in nomine Domini sacerdotes ea inter se
collatione requirunt, quæ secundum do-
apostolicam unitatem spiritus in vinculo pacis
nt. Nunc ergo, quoniam optatum nobis hujus
rationis diem gloriosissimus atque piissimus
ster aspirante sibi Domino utiliter commen-
rius de statu fidei (sicut superius dictum est)
mus. Nam, licet jam olim Priscillianæ hære-
agio in Hispaniarum provinciis detecta sit et
a, ne quis tamen per ignorantiam, aut ali-
(ut assolet) scripturis deceptus apocryphis
adhuc ipsius erroris pestilentia sit infectus,
tius ignaris hominibus declaretur qui ipsi
mitate et in ultimis hujus provinciæ finibus
iti aut exiguam aut pene nullam rectæ erudi-
titionem contigerunt. Credo autem vestræ
linis fraternitatem nosse, quia eo tempore
in regionibus nefandissimæ Priscillianæ se-
nena serpebant, beatissimus papa urbis

Romæ Leo, qui quadragesimus fere apostoli Petri
successor exstitit, per Turpium notarium sedis suæ
ad synodum Galliciæ contra impiam Priscillianæ hæ-
resis sectam scripta sua direxit. Cujus etiam præ-
cepta Tarraconenses et Carthaginenses episcopi,
Lusitani quoque et Beticæ, facto inter se concilio, re-
gulam fidei contra Priscillianam hæresim cum ali-
quibus capitulis conscribentes, ad Baleonium tunc
hujus Braccarensis ecclesiæ præsulem direxerunt;
unde et quia ipsum præscriptæ fidei exemplar cum
suis capitulis præ manibus hic habemus, pro instru-
ctione ignorantium (si vestræ placet reverentiæ) re-
citetur. Omnes episcopi dixerunt: Valde necessaria
horum capitulorum est lectio, ut dum simplicioribus
quibusque pristina sanctorum instituta panduntur,
abominata jam olim a sede beatissimi Petri apostoli,
et damnata Priscillianæ hæresis figmenta cogno-
scantur. Lectum est exemplar fidei, cum capitulis
suis, quæ ne prolixitatem facerent his gestis mi-
nime sunt inserta. Post lectionem capitulorum licet
lectio necessaria recensita est, tamen evidentius et
simplicius ea quæ sunt execrabilia ita positæ etiam
capitulis modo declarentur: ut qui minus est erudi-
tus intelligat, et sit anathematis sententia explosa
jam Priscillianæ erroris figmenta damnentur; ut
quisquis clericus, vel monachus, sive laicus, tale ali-
quid sentire adhuc, vel defendere fuerit deprehensus,
tanquam vere putridum membrum continuo de cor-
pore abscindatur catholicæ Ecclesiæ, ne aut socie-
tatis sive pravitate ejus macula a recte credentibus
de permistione talium aliquid orthodoxis reputetur
opprobrium. Proposita contra Priscillianam hæresim
capitula, et relecta continent hæc:

I. Si quis Patrem et Filium et Spiritum sanctum non

confitetur tres personas unius substantiæ et virtutis ac potestatis sicut catholica et apostolica Ecclesia docet, sed unam tantum ac solitariam dicit esse personam, ita ut ipse sit Pater qui Filius, etiam sit Paracletus Spiritus, sicut Sabellius et Priscillianus dixerunt, anathema sit.

II. Si quis extra sanctam Trinitatem mala nescio quæ divinitatis nomina introducit, dicens, quod ipsa divinitas sit trinitas, sicut Gnostici et Priscillianus dixerunt, anathema sit.

III. Si quis dicit Filium Dei Dominum nostrum antequam ex virgine nasceretur non fuisse, sicut Paulus Samosatenus et Photinus et Priscillianus dixerunt, anathema sit.

IV. Si quis natale Christi secundum carnem non vere honorat, sed honorare simulat se, jejunans in eodem die vel in Dominico, quia Christum in hominis natura esse non credit, sicut Cerdon, Marcion, Manichæus et Priscillianus dixerunt, anathema sit.

V. Si quis animas humanas, vel angelos ex Dei credit substantia existisse, sicut Manichæus et Priscillianus dixerunt, anathema sit.

VI. Si quis animas humanas dicit prius in cœlesti habitatione peccasse, et pro hoc in corpora humana in terram dejectas, sicut Priscillianus dixit, anathema sit.

VII. Si quis dicit diabolum non fuisse prius angelum bonum a Deo factum, nec Dei opificium fuisse naturam ejus, sed dicit eum ex tenebris emersisse, non aliquem sui habere auctorem, sed ipsum esse principium absque substantia mala, sicut Manichæus et Priscillianus dixerunt, anathema sit.

VIII. Si quis credit quod aliquas immundas creaturas diabolus fecerit, et tonitrua, et fulgura, et tempestates, et siccitates ipse diabolus sua auctoritate facit, sicut Priscillianus dixit, anathema sit.

IX. Si quis animas et corpora humana fatali signo credit astringi, sicut Pagani et Priscillianus dixerunt, anathema sit.

X. Si quis duodecim signa, id est sidera quæ mathematici observare solent per singula animæ vel corporis membra disposita credunt, et nominibus patriarcharum ascripta dicunt, sicut Priscillianus dixit, anathema sit.

XI. Si quis conjugia humana damnat, et procreationem nascentium perhorrescit, sicut Manichæus et Priscillianus dixerunt, anathema sit.

XII. Si quis plasmationem humani corporis diaboli dicit figmentum esse, et conceptiones in uteris matrum operibus dicit dæmonum fieri, propter quod resurrectionem carnis non credit, sicut Manichæus et Priscillianus dixerunt, anathema sit.

XIII. Si quis dicit creationem universæ carnis non opificium esse Dei, sed malorum angelorum, sicut Manichæus et Priscillianus dixerunt, anathema sit.

XIV. Si quis immundos putat cibos carniū quas Deus in usu hominum dedit, et nod propter afflictionem sui corporis, sed quia immunditiam putaverit,

ita abstineat ab eis, ut nec olera cocta cum carnibus pergustet, sicut Manichæus et Priscillianus docuerunt, anathema sit.

XV. Si quis clericorum præter matrem aut germanam vel etiam quæ proxima consanguinitate junguntur, alias aliquas quasi adoptivas feminas secum retinent, et cum ipsis habitant, sicut Priscilliani secta docuit, anathema sit.

XVI. Si quis quinta feria paschali, quæ vocatur cœna Domini, hora legitima post nonam jejunos in ecclesiis missas non tenet, sed secundum sectam Priscilliani festivitatem ipsius ab hora tertia per missas defunctorum soluto jejunio colit, anathema sit.

139 XVII. Si quis scripturas, quas Priscillianus secundum suum depravavit errorem, vel tractatus Dictinii, quos ipse Dictinius antequam converteretur scripsit, vel scripta quæ sub nomine patriarcharum, prophetarum et apostolorum et suo errori consona conflinxit, legit, et impia eorum figmenta sequitur aut defendit, anathema sit.

XVIII. Propositis his capitulis et relectis Lucretius episcopus dixit: Quoniam etiam ea quæ a catholicis abominata sunt et damnata manifestius et apertius etiam ignorantibus declarata sunt, necessarium post hoc arbitror si vestræ fraternitati videtur, ut instituta nobis sanctorum Patrum recensitis antiquis canonibus innotescant, quæ et si non omnia certe vel pauca, quæ ad instructionem clericalis disciplinæ pertinent, relegantur. Omnes episcopi dixerunt: Placet hoc edictum et congrua res est, ut quibus fortasse et per incuriam abolita sunt ecclesiastica constituta, audiant sanctorum canonum regulam et observent. Relectis ex codice coram concilio tam generalium synodorum canonibus quam localium; post quorum lectionem Lucretius episcopus dixit: Ecce ex ipsa canonum lectione cognoscat sancta fraternitas vestra, non solum generalibus conciliis, sed et in localibus congregatos simul sacerdotes uno consensu ea quæ ecclesiastico conveniebant ordini statuisset, et secundum quod uniuscujusque rei expetebat ratio prospexisset, sequentes sententiam doctrinæ apostolicæ dicentis: Probate quæ bona sunt et tenete. Si ergo placet charitati vestræ, quia sunt aliqua ecclesiasticæ institutionis obsequia, quæ in hujus præsertim extremitate provinciæ non per contentionem, quod adsit, sed magis (sicut prefati sumus) fiunt per incuriam aut per ignorantiam, constituamus quædam inter nos capitula, ut quæ non uno modo tenentur a nobis ad unam omnino formulam revocentur? Omnes episcopi dixerunt: Necessarium et valde utile arbitramur, ut ea quæ apud unumquemque nostrum varia et inordinata consuetudine retinentur, unito inter nos Dei gratia et concordia celebrentur officio. Et idcirco si quid illud est magnum vel parvum quod variari videmus, ad unam (sicut dictum est) formulam præfixis rationabiliter capitulis revocetur, præcipue cum et de certis quibusdam causis instructionem apud nos Sedis apo-

abeamus, quæ ad interrogationes suas quon-
 brandæ memoriæ præcessoris tui prudentia
 ab ipsa beatissimi Petri recepit cathedra.

episcopus dixit : Recte fraternitas vestra
 tem Sedis apostolicæ recordata est, quæ li-
 a tempore innotuerit quo directa est, tamen
 itate testimonii et instructione multorum
 unanimitati complacet) quia præ manibus
 omnibus legatur. Omnes episcopi di-
 lustum est ut quia mentio ipsius auctori-
 bita, quæ est ejus doctrina a circumstanti-
 tur. Relecta est auctoritas Sedis apostolicæ
 lam Profuturum directa episcopum, quæ
 rolixitatem his gestis minime est inserta ;
 as lectionem Lucretius episcopus dixit :
 us patet apostolicam nobis opitulari doctri-
 B ideo sicut fraternitas vestra prædixit, si
 ignorantiam apud quosdam variatur, ad
 mulam concordie regula præscriptis inter
 ulis astringatur. Proposita sunt capitula
 nent hæc.

acuit omnibus communi consensu, ut unus
 m psallendi ordo in matutinis, vel vesper-
 nis teneatur, et non diversæ ac privatæ
 iorum consuetudines contra ecclesiasticas
 int permistæ.

m placuit, ut per solemnium dierum vigi-
 issas omnes easdem et non diversas lec-
 ecclesia legant.

m placuit ut non aliter episcopi et aliter
 i populum, sed uno modo salutent dicentes :
 C *sit vobiscum*, sicut in libro Ruth legitur ;
 pondeatur a populo : *Et cum spiritu tuo*,
 ab ipsis apostolis traditum omnis retinet
 non sicut Priscilliana hæresis permutavit.
 tem placuit ut eodem ordine missæ cele-
 b omnibus quo Profuturus quondam hujus
 itanæ ecclesiæ episcopus ab ipsa apostolicæ
 toritate suscepit scriptum.

tem placuit ut nullus eum baptizandi ordi-
 nermittat, quem et antea tenuit metropo-
 ccarenensis ecclesia, et pro amputanda ali-
 lubietate prædictus Profuturus episcopus
 sibi et directum a Sede beatissimi Petri
 D suscepit.

tem placuit, ut conservato metropolitani
 orimatu cæteri episcoporum secundum suæ
 nis tempus alius alio sedendi deferat locum.

tem placuit, de rebus ecclesiasticis tres
 at portiones ; id est, una episcopi, alia cle-
 tertia in reparatione vel in luminaribus
 De quarta parte sive archipresbyter, sive
 onus illam administrans episcopo faciat

tem placuit, ut nullus episcopus clericum
 ordinare præsumat, sicut et antiqui canones
 t, nisi forte signata ipsius scripta susceperit.
 Item placuit, quia in aliquantis hujus pro-
 ecclesiis diacones absconsis infra tunicam

utuntur orariis, ita ut nihil differe a subdiacono vi-
 deantur, ut de cætero superpositis scapulis, sicut
 decet, utantur orariis.

XXVIII. Item placuit ut non liceat cuilibet ex le-
 ctoribus sacra altaris vasa portare, nec aliis nisi his
 qui ab episcopo subdiaconi fuerint ordinati.

XXIX. Item placuit ut lectores in ecclesia in habitu
 sæculari ordinati non psallant, neque granos gen-
 tili ritu dimittant.

XXX. Item placuit, ut Veteris Testamenti nihil
 poetice compositum in ecclesia psallatur, sicut et
 sancti præcipiunt canones.

XXXI. Item placuit, ut ingredi ad communican-
 dum non liceat sacrarium laicis viris, vel mulieribus,
 nisi tantum clericis, sicut et antiquis canonibus
 institutum est.

XXXII. Item placuit, ut quicumque in clero cibo
 carni non utuntur, pro amputanda suspicione
 Priscillianæ hæresis, vel olera cocta carnis tamen
 prægustare cogantur. Quod si contempserint, secun-
 dum quod de talibus sancti Patres antiquitus statue-
 runt, necesse est, pro suspicione hæresis, hujus
 officio excommunicatos omnimodo removeri.

XXXIII. Item placuit, ut qui pro hæresi aut pro
 crimine aliquo excommunicantur, nullus eis com-
 municare præsumat, sicut et antiqua canonum con-
 tinent statuta ; quod si quis spernit, voluntarie se-
 ipsum alienum a communione facit.

XXXIV. Item placuit, ut hi qui sibi ipsis, aut per
 ferrum, aut per venenum, aut per præcipitium, aut
 suspendium, aut quolibet modo violentiæ inferunt
 mortem, nulla pro illis in oblatione commemoratio
 fiat, neque cum psalmis ad sepulturam eorum cada-
 vera deducantur, multi enim sibi hoc per ignorantiam
 usurpant. Similiter et de his placuit fieri qui
 pro suis sceleribus puniuntur.

XXXV. Item placuit, ut catechumenis sine re-
 demptione baptismi defunctis simili modo non obla-
 tionis commemoratio, neque psallendi impendatur
 officium, nam et hoc per ignorantiam usurpatum est.

XXXVI. Item placuit ut corpora defunctorum
 nullo modo basilicam sanctorum sepeliantur, sed si
 necesse est, de foris circa murum basilicæ usque
 adeo non abhorreat. Nam si firmissimum hoc privi-
 legium usque nunc retinent civitates, ut res nullo
 modo intra ambitum murorum cujuslibet defuncti
 corpus sit humatum, quanto magis hoc venerabi-
 lium martyrum debet reverentia obtinere ?

XXXVII. Item placuit, ut si quis presbyter post
 hoc interdictum ausus fuerit chrisma benedicere,
 aut ecclesiam, aut altarium consecrare, a suo officio
 deponatur. Nam et antiqui canones hoc vetuerunt.

XXXVIII. Item placuit, ut ex laico ad gradum sa-
 cerdotii nemo veniat, nisi prius anno integro in
 officio lectorum, vel diaconatus disciplinam eccle-
 siasticam discat, et sic per singulos gradus eruditus
 ad sacerdotium veniat ; nam satis reprehensibile est,
 ut qui nondum didicit, jam docere præsumat, dum
 et antiquis hoc Patrum institutionibus interdictum sit.

XXXIX. Item placuit, ut si quid ex collatione fidelium, aut per festivitates martyrum, aut per commemorationem defunctorum offertur, apud unum clericorum fideliter colligatur, et constituto tempore aut semel, aut bis in anno inter omnes clericos dividatur; nam non modice ex ipsa inæqualitate discordiæ generantur, sic unusquisque in sua septimana quod oblatum fuerit sibi dependat.

XL. Item placuit, ut præcepta antiquorum canonum (quomodo in concilio recitata sunt) nullus audeat præterire; si quis autem contumax transgreditur ista, necesse est ut de suo degradetur officio. Relectis capitulis Lucretius episcopus dixit: Quia opitulante Domino nobis ea quæ infirmitatem catholicæ et orthodoxæ fidei, vel quæ ad officium ordinis ecclesiastici pertinebant unanimi (sicut oportebat) collatione decrevimus; restat nunc, ut ex omnibus his quæ Dei gratia salubriter instituta sunt propriam unusquisque nostrum studeat docere atque informare diocæsim. Si quis autem ex nobis in parochiis suis post agnita hujus concilii instituta, aut clericum,

A aut monachum sanæ huic doctrinæ resistantem invenerit, aut in aliquo adhuc Priscillianæ sectæ errore latitare persenserit, et non continuo illum excommunicatum et anathematizatum de ecclesia ejecerit foras (ita ut cum hujusmodi homine, nec cibum aliquis fidelis sumere, nec communicare præsumat), noverit se is, qui talem receperit, fraternæ esse excommunicationi obnoxium, et divinæ procul dubio sententiæ reum. Omnes episcopi dixerunt: Quæcunque a nobis unito per Dei gratiam consensu decreta sunt, pervigili necesse est sollicitudine observentur. Quæ ut stabilitatem placitæ constitutionis obtineant firmitatem, propria unusquisque his gestis manus subscribat. Et post episcoporum subscriptio subsequuta est. Lucretius episcopus subscripsi. Andreas episcopus subscripsi. Martius episcopus subscripsi. Cottus episcopus subscripsi. Hildericus episcopus subscripsi. Lucentius episcopus subscripsi. Timotheus episcopus subscripsi. Maliosus episcopus subscripsi.

140 INCIPIT CONCILIUM BRACCARENSE SECUNDUM.

Regnante Domino nostro Jesu Christo currente æra DCX, anno secundo regis Ariamiri, die decimo octavo Kalendarum Januariarum, cum Galliciæ provinciæ episcopi tam ex Braccarensi quam ex Lucensi synodo cum suis metropolitanis præcepto præfati gloriosissimi regis simul in metropolitana Braccarensi ecclesia convenissent, id est, Martinus, Nitigis, Remisol, Andreas, Lucentius, Adoriens, Vectimer, Sardinarius, Viator, Avila, Polemus, Mailoc, considentibus simul episcopis, atque universo clero præsentem, Martinus Braccarensis ecclesiæ episcopus dixit: Inspiratione hoc Dei credam provenisse, sanctissimi Patres, ut per ordinationem gloriosissimi filii nostri regis ex utroque concilio conveniremus in unum, ut non solum de visione alterutra gratulareremur, sed etiam ea quæ ad ordinationem et disciplinam ecclesiasticam pertinent, pariter colloquamur, Scriptum est enim in Evangelio, dicente Domino: « Ubicumque fuerint duo vel tres in nomine meo congregati, ibi ero in medio eorum (Matth. XVIII, 20). » Nitigis Lucensis ecclesiæ episcopus dixit: Nec aliud potest credi, nisi ea quæ ad utilitatem nostrarum pertinent animarum divina inspiratione et inchoari et perfici oportere.

Et ideo unanimes atque idipsum in Domino sentientes, quæcunque ad instructionem nostram pertinent, in medium prolata desideramus agnoscere. Martinus episcopus dixit: Arbitramur vestram beatitudinem recordari quia cum primum in ecclesia Braccarensi episcoporum concilium congregatum est, post multa quæ ad concordiam fidei fuerant roborata, aliqua etiam quæ regularum sanctorum cano-

num continent discretionem firmavimus. Quorum utilitas ut possit evidentius in memoriam revocari, ipsa, si vobis placet, epistola vestra in præsentia relegendatur. Omnes episcopi dixerunt: Oportet omnimode ut in omnium auribus qui hic assistunt recitetur. Recitatis ergo capitalis superioris concilii, quæ ne prolixitatem facerent his gestis sunt inserta, Martinus episcopus dixit: Hæc ergo quæ modo sunt recitata quæ nobis tunc aut varia, aut dubia, aut inordinata sunt visa, auxiliante Deo, ordinentur, et suam immobiliter obtineant firmitatem; quæ autem tunc in memoriam non venerunt aut onerosum fuit in illo primo concilio multa similiter ingerere, necessarium videtur, modo ad notitiam sanctæ charitatis deferri, eis specialiter prospectis, ut spirituali ventilata examine purgentur; sancti enim Patres præcessores nostri, aut generales synodos undique colligi pro unitate rectæ fidei fecerunt: sicut in Nicæa contra Arium trecenti decem et octo, et in Constantinopoli centum quinquaginta contra Macedonium, et in Epheso contra Nestorium ducenti, et in Chalcedona Eutichetem sexcenti tringita, aut certe speciales synodos per suas unusquisque provincias pro resecandis contentionibus, vel emendendis aliquorum negligentibus collegerunt; et prout eventus culparum aut qualiscunque excessus exegit, per singulas quasque divinas canonum sententias, mediante inter eos Dei spiritu, conscripserunt, quæ oportet nos relegere et tenere; et quia opitulante Christi gratia de unitate et rectitudine fidei in hac provincia nihil est dubium, nobis modo specialiter est agendum, ut si quid fortasse ex apostolica disci-

ignorantiam aut per negligentiam reprehensam invenitur in nobis, recurrentes ad testificationem Scripturarum vel antiquorum a instituta, adhibito communi consensu an displicuerint rationabili iudicio corrigamus. Im, si placet, in relectis beati Petri apostolis quæ pro regula sacerdotum in sua epistola adscripsit, quidquid non eodem tenore princeps apostolorum edocuit, agi videtur, a re ulla cunctatione ad emendationem deducimus, ne forte dum aliis prædicamus ob effecti divino illo condemnemur eloquio, : « Tu vero odisti disciplinam, et projecisti s meos post te (*Psal. XLIX, 17*). » Omnes dixerunt : Cupimus memoratam apostoli istolam ad locum afferri ipsum ubi sacerdos B vi audire. Tunc allato libro hæc ex eadem recitata sunt : « Seniores obsecro consensior, qui in vobis est gregem Dei, providentes non sed spontanee secundum Dominum, neque ieri gratia, sed voluntarie, neque dominantericis, sed forma facti gregi et ex animo, ut aruerit princeps pastorum percipiatis imibilem gloriæ coronam. » His relectis, omnes dixerunt : Cognitis his quæ ex epistola tri apostoli sunt recitata, desideramus, auxili gratia, divinis obedire præceptis, et apostololæ quæ nobis recitata est in his omnianulam imitari, ne forte in aliquibus inordinibulantes divino (quod absit) iudicio conur, sed sanctorum Patrum vestigia subsein ipsorum requie mereamur esse participes, recessibilem illam gloriæ coronam, quæ reest, cum ipsis percipere mereamur. Obiam simul omnes deposcimus charitatem, omnes causas singulis capitulis breviter comas, vel qualiter corrigi debeant, his gestis subctas. Quæ cum studiosius relecta et in notinium nostrum evidentem fuerint perducta, unusquisque manu pro eorum emendatione rminatione subscribat, ut non solum nobis sed uccessoribus nostris, hæc ad perfectionem ilis officii decreta proficiant.

Placuit omnibus episcopis atque convenit, ingulas ecclesias episcopi, et per dioceses D ites primum discutiant clericos, quomodo i baptismi teneant, vel missarum qualiter i ecclesia peragant, et si recte quidem inveDeo gratias, sin autem minime, docere deiaros. Et hoc modis omnibus præcipite sicut canones jubent, ut ante dies viginti baptismi ationem exorcismi concurrant catechumeni, is viginti diebus omnes catechumeni symboid est : Credo in Deum Patrem omnipotentecialiter doceantur. Postquam ergo hæc suis discussserint, vel docuerint episcopi, alia die ta plebe ipsius ecclesiæ doceant illos, ut ergiant idolorum, vel diversa crimina, id est, lium, adulterium, perjurium, falsum testimo t reliqua peccata mortifera, et quod nolunt

sibi fieri, alteri non faciant, et ut credant resurrectionem omnium hominum, et diem iudicii in quo unusquisque secundum opera sua recepturus sit. Et sic postea episcopus de ecclesia illa proficiscatur ad aliam.

II. Placuit ut nullus episcoporum per suas dioceses ambulans præter honorem cathedræ suæ, id est, solidos duos, aliquid aliud per ecclesias tollat; neque tertiam partem ex quacunque oblatione populi in ecclesiis parochialibus requirat; sed illic tertia pars pro luminaribus ecclesiæ vel recuperatione servetur, et per singulos annos episcopo inde ratio fiat. Nam si tertiam partem illam episcopus tollat, lumen et sacra tecta abstulit ecclesiæ. Similiter ut parochiales clerici servili more in aliquibus operibus episcopis servire non cogantur, quia scriptum est : Neque B vi dominantes in clero.

III. Placuit ut de ordinatione clericorum episcopi munera nulla accipiant, sed sicut scriptum est, quod gratis donante Deo accipiunt, gratis dent. Non in aliquo pretio gratia Dei, et impositio manuum venundetur; quia antiqua definitio Patrum, ita de ecclesiasticis ordinationibus statuit, dicens : Anathema sit danti et accipienti. Propterea quia aliquanti multis sceleribus obnoxii sancto indigni ministrantes altari non hoc testimonio bonorum actuum, sed profusione munerum obtinent, oportet ergo non per gratiam munerum, sed per diligentem prius discussionem, deinde per multorum testimonium clericos ordinare.

IV. Placuit ut modicum balsami quod benedictum pro baptismi sacramento per ecclesias datur, quia a singulis tremisses pro ipso exigi solent, nihil ulterius exigatur : ne forte quod pro salute animarum per invocationem sancti Spiritus consecratur, sicut Simon magus donum Dei pecunia voluit emere, ita nos venundantes damnabiliter venundemur.

V. Placuit ut quotiens ab aliquo fidelium ad consecrandas ecclesias episcopi invitantur, non quasi ex debito munus aliquod a fundatore requirant, sed si ipse quidem aliquid ex suo voto obtulerit, non respuatur. Si vero aut paupertas illum, aut necessitas retinet, nihil exigatur ab illo. Attamen unusquisque episcoporum meminerit, ut non prius dedicet ecclesiam, nisi antea dotem basilicæ et obsequium ipsius per donationem chartulæ confirmatum accipiat. Nam non levis est ista temeritas sine luminaribus, vel sine substantiali sustentatione eorum qui ibidem servituri sunt, tanquam domus privata consecratur ecclesia.

VI. Placuit si quis basilicam non pro devotione fidei, sed pro quæstu cupiditatis ædificat, ut quidquid ibi de oblatione populi colligitur, medium cum clericis dividat, eo quod basilicam in terra sua quæstus causa condiderit, quod in aliquibus locis usque modo dicitur fieri. Hoc ergo de cætero observari debet, ut nullus episcoporum tam abominabili voto consentiat, nec basilicam quæ non pro sanctorum patrocinio, sed magis sub tributaria conditione est condita, audeant consecrare.

VII. Placuit ut unusquisque episcopus per ecclesias suas hoc præcipiat, ut hi qui infantes suos ad baptismum offerunt, si quid voluntarie pro suo offerunt voto, suscipiatur ab eis. Si vero per necessitatem paupertatis aliquid non habent quod offerant, nullum illi pignus violenter tollatur a clericis. Nam multi pauperes hoc timentes filios a baptismo retrahunt, qui forte differunt. Si sine gratia baptismi de hac vita recesserint, necesse est ut ab illis eorum perditio requiratur, quorum spolia pertimescentes a baptismi gratia se retraxerunt.

VIII. Placuit ut si quis aliquem clericorum in accusatione fornicationis impetit, secundum præceptum Pauli apostoli duo vel tria testimonia requirantur ab illo. Quod si non potuerit, datis testimoniis, approbari quod dixit, excommunicationem accusati accusator accipiat.

IX. Placuit ut priusquam omnia in concilio sacerdotum fuerint ordinata, illud observetur ut superventurum ipsius anni Pascha quo Kalendarum die vel quota luna debet suscipi, a metropolitano episcopo nuntietur, quod cæteri episcopi, vel clerus reliquus breviculo subnotantes, unusquisque in sua ecclesia adveniente natalis Domini die, astante populo, post lectionem Evangelicam nuntiet; in cujus principio convenientes in unum vicinæ ecclesiæ per triduum cum psalmis, per sanctorum basilicas ambulantes celebrent litanias. Tertio autem die, celebratis hora nona sive decima missis, dimisso populo præcipiant Quadragesimæ jejuniis servire, et mediante Quadragesima ex viginti diebus baptizandos infantes ad exorcismi purgationem offerre.

141 X. Placuit, ut quia per stultitiam præsumpti

nuper erroris, aut certe ex veteris Priscillianæ adhuc hæresis fetore corrupto cognovimus quosdam presbyteros in hujus præsumptionis audacia retineri, ut missas mortuorum etiam post acceptum merum vel oblationem ausi sunt consecrare: ideoque hoc præfixæ evidentis sententiæ admonitione servetur, ut si quis presbyter post hoc edictum nostrum amplius in hac vesania fuerit deprehensus, hoc est non jejunos, sed quocunque cibo præsumpto oblationem consecraverit in altari, continuo ab officio suo privatus a proprio deponatur episcopo. His ita gestis, placuit omnibus pro confirmanda horum observantia unumquemque propria manu subscribere eo placitorum facto, ut si quis eorum capitulorum terminum transgressus ad inordinatas consuetudines reverti voluerit, totius concilii excommunicatione correptus, verissimam sibi de sui ordinis inclinatione noverit imminere sententiam. Martinus Braccarenensis metropolitane ecclesiæ episcopus his gestis subscripsi. Remisol Besensis ecclesiæ episcopus his gestis subscripsi. Lucentius Conimbrigensis ecclesiæ episcopus his gestis subscripsi. Adoricus Getanæ ecclesiæ episcopus his gestis sub. Sardinarius Lammensis ecclesiæ episcopus his gestis sub. Viator Magnatensis ecclesiæ episcopus his gestis sub. Alitigitis Lucensis metropolitanus ecclesiæ episcopus his gestis sub. Andreas Herensis ecclesiæ episcopus his gestis sub. Anila Tudensis ecclesiæ episcopus his gestis subscripsi. Pulensus Asturicensis ecclesiæ episcopus his gestis sub. Mailoc Brittonorum ecclesiæ episcopus his gestis sub. Victimor Auriensis ecclesiæ episcopus subscripsi.

INCIPIT PRÆFATIO SANCTI MARTINI BRACCARENSIS EPISCOPI IN LIBRO CAPITULORUM EX GRÆCORUM SYNODIS COLLECTORUM.

Domino meo beatissimo atque apostolicæ Sedis honore suscipiendo in Christo fratri Nigesio episcopo, vel universo Concilio Lucensis ecclesiæ episcopus Martinus. Canones qui in partibus orientis ab antiquis Patribus constituti sunt. Græco prius sermone conscripti sunt, postea autem succedenti tempore in Latinam linguam translati sunt. Et quia difficile est, ut simplicius aliquid ex alia lingua transferatur in aliam, simulque et illud accidit, ut in tantis temporibus scriptores aut non intelligentes, aut dormitan-

tes multa prætermittant, et propterea in ipsis canonicis aliqua simplicioribus videantur obscura: ideo visum est ut cum omni diligentia, et quæ per translatores obscurius dicta sunt, et ea quæ per scriptores sunt immutata simplicius et emendatius restaurarem, id primum observans, ut illa quæ ad episcopos, vel universum clerum pertinent una in parte conscripta sint, similiter et quæ ad laicos pertinent simul sint adunata, ut de quo capitulo scire aliquis voluerit, possit celerius invenire.

1. De electione episcopi.
2. De ordinatione episcopi.
3. De evacuanda ordinatione quæ absente metropolitano fuerit facta.
4. De primatu metropolitani.
5. De eo qui per ambitionem de inferiori civitate ad majorem transire voluerit.
6. De non mutandis parochiis.
7. De præsumptione alienæ diocesis.
8. De non constituendo episcopo successore.
9. De irruptione vacantis ecclesiæ.

10. De episcopo per necessitatem vacante.
11. De contemptore episcopo.
12. De seditiose episcopo.
13. De senioribus iudicii.
14. De episcopi præsumptione in rebus ecclesiæ.
15. De rebus ecclesiasticis gubernandis.
16. De rebus ecclesiæ dispensandis.
17. De his qui de ministerio ecclesiæ aliquid vendunt.
18. De synodo facienda.
19. De episcopo qui noluerit venire ad synodum.

legitima ætate ordinandi presbyteros.
eunuchis qui ab aliis fiunt, vel qui sibi nas-
cuntur.

neophytis.

pœnitente non admittendo ad clerum.

his qui indiscussi, aut presbyteri, aut dia-
coni sunt.

presbyteris vel diaconibus qui post ordina-
tionem.

his qui viduas, aut dimissas ducunt.

fornicatoribus clericis.

his quorum uxores mœchantur.

viduis clericorum.

filia episcopi vel presbyteri quæ fuerit de-
ceperit.

devota vel peccante quæ se maritaverit.

subintroductis adoptivis mulieribus.

non recipiendis clericis, et de infirmanda
ne ejus qui sine episcopi sui licentia ab alio
ordinatur.

clericis desertoribus.

importunis clericis.

purganda opinione hæresis.

clericis excommunicatis.

presbyteris ut ad secundas non vadant nu-

his qui ad diaconum eliguntur.

ad non licet diaconum nisi jussum se-

eo quod non licet quemlibet sacra myste-
re.

mulieres in sacrarium non intrent.

lector alterius viduam duxerit.

subdiaconus secundam duxerit uxorem.

non ascendat in pulpitem nisi lector.

conditionalibus non ordinandis, nisi con-
roni.

non suscipiendis servis in Clero alienis.
non celebrandis natalitiis martyrum in
sima.

suscipi debere ante duas hebdomadas sed
infantes ad baptismum.

non solvendo jejuniis in quinta feria Pa-

chrismate conficiendo.

non liceat presbytero coram episcopo chri-

stianis licet presbytero ante episcopum in bap-
tismo.

pregnantibus baptizandis.

æ in altari offerri oportet.

presbyteris forasticis.

Non licet populo electionem facere eorum
clericorum provocantur, sed iudicium epi-
scopi est, ut ipsi eum qui ordinandus est, pro-
nuntio sermone et fide, et in vita edoctus sit.
episcopum oportet maxime quidem ab omni
constitui, sed si hoc aut pro necessitate,
incongruitate itineris difficile fuerit, ex om-

A 57. De non jejunando in die Dominico neque ge-
nua flectendo.

58. De gustandis carnibus, et non exsecrandis.

59. De eo quod non liceat sacerdotibus vel clericis
spectaculis interesse.

60. De eo quod non liceat sacerdotibus vel cle-
ricis incantatorias et contrarias ligaturas facere.

61. De eo quod non liceat convivia facere de con-
fertis.

62. De usuris vel negotiorum lucris.

63. De clericis qui ad matutinum vel vespertinum
non conveniunt.

64. De eo quod non liceat clericis die Dominico
ab ecclesia absentari.

65. De eo quod non liceat clericis ante horam ter-
tiam prandere.

66. De attendenda coma clericorum et habitu or-
dinato.

67. De eo quod non liceat poeticos psalmos in ec-
clesia dicere, et libros apocryphos legere.

68. De eo quod non liceat super monumenta mor-
tuorum missas tenere.

Capitula canonum ad laicos pertinentium sequuntur.

69. De eo quod non liceat christianis prandia ad
monumenta portare.

70. De eo quod non liceat clericis vel laicis catho-
licis cathedras ab hæreticis eulogias accipere, aut
cum ipsis et schismaticis orare.

71. De eo quod non liceat Christianis observatio-
nes diversas attendere.

C 72. De eo quod non liceat Christianis tenere tradi-
tiones gentilium.

73. Ut non liceat observare lunas, aut stellarum
cursus.

74. De eo quod non liceat observare Kalendas.

75. De eo quod non liceat medicinales herbas cum
aliqua observatione colligere.

76. De eo quod non liceat feminas christianas in
lanificiis aliquid observare.

77. De adulteriis.

78. De mulieribus fornicariis, et abortivum fa-
cientibus.

79. De homicidio voluntario, vel non voluntario.

80. De muliere quæ duos fratres conjugio, et viro
qui duas sorores habuit.

81. De his qui nuptias iteraverint.

82. De his qui se cum animalibus commiscuerint.

83. De his qui usque ad finem vitæ in peccatis
perdurant, et in exitu communionem petunt.

84. De his qui intrantes ecclesiam propter luxu-
riam sacramento se abstinent.

85. De excommunicatis.

nibus tres colligantur, et omnium præsentium vel
absentium subscriptiones teneantur, et sic postea or-
dinatio fiat. Hujus autem rei potestas in omni pro-
vincia ad metropolitanum pertinet episcopum.

III. Non debet ordinari episcopus absque consilio,
et præsentia metropolitani episcopi. Adesse autem
omnes oportet qui sunt in provincia sacerdotes, quos

per suam debet epistolam convocare. Et quidem si omnes occurrerint, bene. Sin autem hoc difficile fuerit, plures oportet concurrere. Qui autem non con-
 venerint præsentiam sui per epistolas faciant, et sic omnium facto consensu ordinationem episcopi fieri oportet. Si autem aliter præter quod terminatum est a nobis fuerit factum, talem ordinationem nihil prævalere decernimus. Sin autem secundum canones ordinatio episcopi fuerit facta, et si quis cum malitia in aliquo contradixerit, plurimorum consensus obtineat.

IV. Per singulas provincias oportet episcopos cognoscere metropolitanum episcopum, et ipsum primatus curam suscipere, nihil autem agere reliquos episcopos præter eum, secundum quod antiquitus a patribus nostris constitutum continetur in canone, propter quod et metropolitanus episcopus **142** nihil præsumptivo assumat absque consilio cæterorum.

V. Si quis particeps alicujus fuerit ambitionis inventus, sive episcopus, sive presbyter vel diaconus, de inferiori civitate non transeat ad majorem. Sed si quis contra hæc magni concilii constituta importunus exstiterit, omnimodo evacuetur hujusmodi factum, et suæ iterum restauretur ecclesiæ cui episcopus, aut presbyter, aut diaconus prius fuerat constitutus.

VI. Episcopum a propria parochia non liceat transire in aliam neque sua sponte introire, neque invitatum, neque ab episcopo coactum, sed permaneat in loco, in quo a Deo est ordinatus, et in ea quam sortitus est ecclesia secundum antiquorum canonum constitutum.

VII. Si quis episcopus, non per scripturam metropolitani episcopi, aut qui cum eo sunt, rogatus, de alia provincia in aliam venerit, sed præsumptivo irruens ad ordinationem et constitutionem clericorum, qui ad illum non pertinent importunus existat, vacua sunt et inania omnia quæ ab eo fuerunt constituta. Ipse autem digna increpatione excommunicetur, et alienetur a sancto concilio.

VIII. Episcopo non liceat ante finem vitæ alium in loco suo constituere successorem. Si quis autem hoc usurpare tentaverit, talis constitutio irrita erit. Non aliter ergo fieri oportet nisi cum concilio et iudicatu episcoporum qui post exitum prædecessoris potestatem habent dignum eligere.

IX. Si quis episcopus vacans in ecclesiam non habentem episcopum subrepens populo sine concilio integri ordinis irruerit, etiamsi populus quem seduxit desideret illum, alienum ab ecclesia esse oportet. Integrum autem et perfectum consilium dicimus illud, in quo metropolitanus episcopus fuerit.

X. Si quis ordinatus per contentionem populi, aut pro aliqua ratione et non pro sua culpa in parochiam quæ ei fuerit data non ierit, hunc oportet ordinem sacerdotii tantummodo contingere, ita ut de rebus ecclesiæ in qua convenit nihil præsumat, sustineat autem quod de eo sanctum concilium iudicare voluerit.

XI. Si quis episcopus ordinatus noluerit agere sacerdotium, neque consenserit in sibi commissa ecclesia ambulare, istum talem excommunicare oportet quod si coactus contempserit, sanctum concilium quod placet de eodem terminet.

XII. Si quis episcopus ordinatus fuerit, et non vult ipsam parochiam suscipere in qua nominatus est, sed alibi vult ordinari, et vim facit, ac seditiones concitat contra eos qui illum ordinarunt, hunc ab honore oportet removeri; si autem in pristino honore presbyterii vult stare, non vetetur ut gradum quem habuit retineat. Quod si reluctatus fuerit, etiam ab honore presbyterii deponatur.

XIII. Si quis episcopus in aliquibus causationibus iudicatur, et viderit ipsos episcopos qui in provincia sunt inter se iudicio discrepare, ut alii videantur eum qui iudicatur justificare, alii condemnare, pro definitione hujus dissensionis hoc placuit sancto concilio, ut de provincia vicina alter metropolitanus convocetur episcopus, ut per eum confirmetur quod secundum rectum placuerit canonem.

XIV. Si quis episcopus nulla ecclesiasticæ rationis necessitate compulsus inscio clero, aut ubi forte non est presbyter de rebus ecclesiasticis aliquid præsumpserit vendere, res ipsas ecclesiæ propriæ restaurare cogatur, et in iudicio episcoporum dejiciatur auditus, et tanquam furti aut latrocinii reus a suo privetur honore.

XV. Quæ sunt ecclesiæ conservari communi diligentia, et bona conscientia, et fide Dei qui omnia videt, et iudicat gubernari oportet cum iudicio et potestate episcopi, cui et omnis populus et congregatio commissa est animarum. Manifesta autem debent esse quæ ad ecclesiam pertinent in conscientia eorum, qui circa episcopos sunt presbyter et diaconus, ut hi omnes sciant quæ sunt ecclesiæ propria, ut si episcopi contigerit transitus, eos nihil latere possit ex his quæ ad ecclesiam pertinent, in nullo modo possint minui et perire, neque res propriæ episcopi debent importunitatem pro rebus ecclesiæ pati. Dignum vero et justum est apud Deum et homines, ut ea quæ ipsi propria sunt, cui voluerit derelinquat, et quæ ecclesiæ sunt eidem conserventur ecclesiæ, ut nec ecclesia patiatur damnum, neque episcopus pro rebus ecclesiæ in suis proscribatur, ne post ejus obitum in causas incidant, qui ad eum pertinent, nec ipse in maledictum incidere videatur.

XVI. Episcopus habeat potestatem in rebus ecclesiæ, ut dispenset necessitatibus eum omni reverentia et timore Dei. Participare et eum oportet quæ necessaria sunt, si tamen ipse, aut qui cum eo sunt fratres indigerint aliquo, ut necessitatem nullomodo patiantur secundum Apostolum dicentem: Victu et tegumento his contenti sumus. Si autem res ecclesiasticas episcopus in suas voluntates usurpare voluerit, et loca ecclesiæ et fructus agrorum non cum presbyterorum vel diaconorum consilio contaminaverit, aut fratribus vel filiis vel quibuscunque propinquis dederit potestatem, ut per eos latenter lædantur

sia, hunc oportet obnoxium esse concilio. r episcopus vel qui cum eo sunt presbyteri ni accusentur, quia quæ ex reddito vel ex actu ecclesie veniunt in sinus suos colli-pauperes fraudant et fame conficiunt, hos ripi oportet secundum quod ordinatum fue-to concilio.

Si quis presbyter, aut diaconus inventus quid de ministeriis ecclesie venundedis, illegium commisit, placuit eum in ordinatione lica non haberi. In iudicio tamen episcopi dus est, sive dignus, sive indignus in suo re-at gradu, quia multoties hoc ipsum quod de icto altario contaminatum est in episcopi dimissum est.

Propter ecclesiasticas curas et altercatio- B tiones bene placuit per singulas provincias io concilium fieri, convocante metropolitano omnes provinciales episcopos, ita ut ad con- ræcedant omnes presbyteri et diacones, ut ii se læsos existimant in concilio causæ ex- ad iustum iudicium perducantur. Et si qui e episcopi, vel presbyteri, aut diaconi in- rint in offensa secundum rationem excom- tur, quandiu communi consensu de his dare sententiam. Nulli autem episcopo pria apud semetipsum concilia facere præter us metropoles sunt creditæ.

d concilium convocatus episcopus non de- mnerere, sed ire, et ea quæ ad utilitatem ec- C cl cæterorum pertinent docere si novit, aut nescit, nam si contempserit ire extra ægri- reus erit fraterni concilii.

quis triginta ætatis suæ non impleverit llo modo presbyter ordinetur, etiamsi valde is, quia et ipse Dominus trigesimo anno is est, et sic cœpit docere. Oportet ergo ordinandus est usque ad hanc ætatem legi- mservari.

quis præ ægritudine naturalia a medicis cta, similiter et qui a barbaris aut dominis erint castrati, et moribus digni fuerint visi, i admittit ad clericatus officium promoveri. utem sanus non per disciplinam religionis D entia, sed per abscisionem plasmati a Deo existimans posse a se carnales concupiscen- utari, castraverit se, non eum admitti de- ad aliquod clericatus officium; quod si etiam rat promotus ad clerum, prohibitus a suo io deponatur.

Jui baptizatus fuerit jam ætate legitima, inuo licebit eum ad ecclesiasticum ordinem ri, quia oportet illum prius doceri quomodo xere, et multo tempore post baptismum ut bene probatus veniat ad clerum secundum um Apostoli dicentis : « Neophytum, ne superbiam elatus in iudicium incidat et la- liaboli (I Tim. III, 6). » Si autem succedente

A tempore in aliquo gravi peccato a duobus vel tribus fuerit devictus, depositus de gradu suo cesset a clero. Si quis contra regulam facere præsumpserit, quod sit contrarius magni concilii projiciatur a clero.

XXIII. Pœnitens tantum si necessitas aut usus co- egerit inter ostiarios prius deputetur vel inter le- ctiores, ita ut Evangelia vel Apostolum legat. Si quis autem ante ordinatus est, inter subdiaconos ha- beatur, ita ut manus non imponat, aut sacra contin- gat. Ex pœnitente enim dicimus, de eo qui post ba- ptismum pro homicidio, aut pro diversis criminibus, aut gravissimis peccatis publicam pœnitentiam sub cilicio gerens divino fuerit reconciliatus altario.

XXIV. Si quis presbyter aut diaconus sine aliqua examinatione ordinati sunt, aut certe, cum discute- rentur, confessi sunt criminosa peccata sua, aut post ordinationem ab aliis sunt detecti, abjiciantur ex clero. Similiter vero et de universo ordine clericorum servetur, nam hoc sibi quod irreprehensibile est sancta catholica defendit Ecclesia.

XXV. Si quis presbyter ante ordinationem pecca- verit, et post ordinationem peccatum confessus fue- rit quod ante erravit, non offerat, sed tamen pro re- ligione nomen presbyteri portet; si autem ipse non confessus, sed ab alio publice fuerit convictus, non ad hoc ipsum habeat potestatem, ut nomen presbyteri portet. Similiter et de diaconibus observandum est, ut si ipse confessus fuerit ordinem subdiaconi acci- piat.

XXVI. Si quis viduam aut ab alio dimissam duxe- rit, non admittatur ad clericatum; quod si obreperit dejiciatur. Similiter si homicidii, aut facti, aut præ- cepto, aut consilio, aut assensione post baptismum conscius fuerit, et per aliquam subreptionem ad clericatum venerit, dejiciatur, et in finem vitæ suæ communionem recipiat.

XXVII. Si quis presbyter aut diaconus fuerit for- nicatus aut mœchatus, projiciatur et agat pœniten- tiam.

XXVIII. Si laici uxor in adulterio fuerit depre- hensa, hic talis ad ministerium ecclesiasticum nullo modo adducatur. Si autem post ordinationem alicu- jus clerici uxor adulterata fuerit, dimittat 143 eam; si autem cum ipsa voluerit permanere, a ministerio alienus sit.

XXIX. Si qua vidua episcopi, vel presbyteri, aut diaconi maritum acceperit, nullus clericus, nulla religiosa cum ea convivium sumat, nunquam communicet, morienti tantum ei sacramentum sub- veniat.

XXX. De filia episcopi, vel presbyteri, sive dia- cono, si Deo devota fuerit et maritum duxerit, si eam pater vel mater in affectum receperit, a com- munionem habeantur alieni. Pater vero causas in concilio se noverit præstaturum. Mulier vero non admitta- tur ad communionem, nisi marito defuncto egerit pœ- nitentiam. Sin autem vivente recesserit et pœnituerit, communionem in ultimo fine vitæ deficiens, accipiat.

XXXI. Devotam peccantem non recipiendam in ecclesia, nisi peccare desierit, et desinens egerit aptam pœnitentiam decem annis, et recipiat communionem. Prius autem quam in ecclesia admittatur, ad orationem, ad nullius convivium christianæ mulieris accedat; quod si admissa fuerit, etiam hæc quæ eam receperit habeatur absens, corruptorem etiam par pœna constringat. Quæ autem maritum acceperit, non admittatur ad penitentiam, nisi adhuc vivente ipso marito caste vixerit, aut postquam ipse de hac vita decesserit.

XXXII. Nullus episcopus, neque presbyter, neque diaconus, neque omnino aliquis ex clero licentiam habeat intromittendi ad se, quasi adoptivam aliquam mulierem, quasi in loco filiæ, aut sororis, aut matris, nisi forte sororem patris vel matris, et illas solas personas quæ ab omni mala suspitione alienæ sunt. Similiter et religiosis feminis laicorum alienorum familiaritatem et consortium prohibemus, eorum scilicet, qui nec Dei timori subjecti, nec continentiæ retinent disciplinam.

XXXIII. Si quis in contemptu positus presbyter, aut diaconus, vel quicumque ex clero recesserit ab ecclesia sua, nullo modo in alia suscipiatur ecclesia, sed omnino compellatur ut ad suam revertatur ecclesiam; si autem permanserit in superbia, et reverti noluerit, excommunicetur et projiciatur. Si quis autem episcopus ausus fuerit eum ordinare in sua ecclesia, non consentiente episcopo suo a quo recessit, ordinatio illius vacua deputetur.

XXXIV. Si quis presbyter, aut diaconus, aut aliquis de clero propriam ecclesiam derelinquens, ad alteram ecclesiam vadit, et multo tempore ibi demoratur, omnino nunquam ministret in clero, et si admonuerit eum episcopus suus, ut ad suam redeat parochiam, et redire noluerit, ubi est, ibi de officio suo deponatur, ita ut nunquam in suum revertatur gradum propter dissolutionis peccatum. Si autem episcopus alter eum receperit qui de reatu ejus est conscius, oportet, ipsum episcopum sine increpatione in communi concilio non admitti, ut ecclesiasticum canonem ultra non solvat.

XXXV. Si quis episcopus, presbyter, aut diaconus excommunicatus, in concilio injuste se queritur condemnatum, ad majorum episcoporum concilium revertatur, ut eorum inquisitionem et iudicium expectans (si quas se justas causas habere putat) illis exponat. Si autem contempserit, et importunas se palatio aures principum inquietare voluerit, hic ad nullam veniam poterit pervenire, neque spem futuræ reconciliationis habebit.

XXXVI. Si quis episcopus, sive alicujus episcopi presbyter, aut diaconus, in alicujus hæresis opinionem offenderit, et ob hanc causam fuerit excommunicatus, nullus episcopus eum in communionem recipiat, nisi prius in communi concilio porrecto fidei suæ libello satisfaciatur omnibus. Hoc idem et de fide-

libus laicis sit decretum, si in aliquam hæresis opinionem fuerint nominati.

XXXVII. Si quis episcopus in concilio excommunicatus fuerit, sive presbyter, aut diaconus, a suo episcopo, et post excommunicationem præsumperit, sive episcopus ille, aut presbyter, vel diaconus, facere oblationem vel matutinum) aut vespertinum sacrificium quasi in officio suo agere sicut prius, non liceat ei nec in alio concilio spem reconciliationis habere, nec ultra reconciliari, sed etiam eos, qui communicaverint, omnes ab ecclesia respui, maxime eos qui sciebant eum esse dejectum. Si autem permanserit turbans et concitans ecclesiam per forasticam potestatem, oportet eum sicut seditonarium ab omni pebe compelli.

XXXVIII. Presbyterum ad secundas nuptias convivam fieri non oportet, quod si ad secundas nuptias venerit, pœnitentiam postulet. Quomodo presbyter ille potest esse qui propter convivium interest tali conjugio?

XXXIX. Diaconus qui eligitur, si contestatus fuerit pro accipiendo matrimonio, et dixerit non posse in castitate permanere, hic non ordinetur; quod si in ordinatione tacuerit, et ordinatus fuerit, et postea matrimonium desideraverit, alienus sit a ministerio, ut vacet a clero.

XL. Non liceat diaconum ante presbyterum sedere, nisi cum jussione presbyteri.

XLI. Non liceat cuilibet ministeria tangere, nisi subdiacono aut acolytho, in secretario vasa Dominica.

XLII. Non liceat mulierem in secretarium ingredi.

XLIII. Lector, si viduam alterius in uxorem acceperit, in lectoris statu permaneat, aut si forte necessitas sit, diaconus fiat, nihil autem supra. Similiter et si bigamus fuerit.

XLIV. Si subdiaconus secundam duxerit uxorem, inter lectores vel ostiarios habeatur, ita ut Apostolum non legat.

XLV. Non liceat in pulpito psallere aut legere, nisi qui ab episcopo lectores sunt ordinati.

XLVI. Si quis obligatus est tributo servili, vel aliqua conditione, vel patrocinio cujuslibet, non est ordinandus clericus, nisi probatæ vitæ fuerit, et patroni consensus accesserit.

XLVII. Si quis servum alienum causa religionis doceat contemnere dominum suum, et recedere a servitio ejus, durissime in omnibus arguatur.

XLVIII. Non liceat in quadragesima natales martyrum celebrare, sed tantum sabbato et Dominica, pro commemoratione eorum oblationes offerre, sed nec natalitia, nec nuptias liceat in quadragesima celebrari.

XLIX. Non liceat ante duas septimanas Pasche, sed ante tres, ad baptismum suscipere aliquem. Oportet autem ut in ipsis diebus qui baptizandi sunt, symbolum discant, et in quinta feria no-

septimanæ episcopo vel presbytero reddant. **A** Scripturam quæ dicit : « pecuniam suam non dedit ad usuram (*Psal.* xiv, 5), » post hanc agnitionem sancti concilii feneraverit, et centesimam exegerit, aut ex quolibet negotio turpe lucrum quæsierit, et per diversas species vini vel frugis, vel cujuslibet rei emendo vel vendendo aliqua incrementa susceperit, depositus de gradu **144** suo, alienus habeatur a clero.

nni tempore episcopo liceat chrisma confiteri suas dioceses destinare, ita ut ad dirigitur chrisma diaconus aut subdiaconus ante schæ de singulis ecclesiis ad episcopum de-

Presbyter præsentate episcopo non signet, nisi forte ab episcopo fuerit illi præ-

non liceat presbytero prius episcopo introire ostentarium, sed cum episcopo, nisi forte aut fuerit, aut ægrotus.

si qua mulier prægnans desideraverit gratissimi percipere, quando voluerit habeat potestatem. Nam nihil participat in hoc mater infanti datur, propterea quod unicuique propria voluntate confessione monstretur.

non oportet aliquid aliud in sanctuario offerri panem et vinum et aquam, quæ in typo benedicuntur, quia dum in cruce penderet, sanguis ejus effluxit et aqua, hæc trinitas in Christo Jesu. Hæc hostia et oblatio forem suavitatis.

Foracisticis presbyteris præsentate episcopo offerentibus civitatis offerre non liceat neque in populo, nisi forte illis absen-

Si quis presbyter publica pœnitentia a sacramento accepta, aut aliqua necessitate die Dominica illam religione jejunaverit, sicut Manichæi, a sit.

ter et quod ab apostolis traditum, canonice utique, placuit ut per omnes Dominicas, quibus dies Paschæ usque ad quinquagesimum, teneant se in oratione humilitatis, sed recto Dominum fungantur orationis officio, quia illis gaudium resurrectionis Domini cele-

Si quis non pro abstinencia, sed pro carne escarum abstinere, placuit sancto ut prægustet, et sic si vult abstinere, abstinetur autem spernit, ita ut olera cocta cum carne degustet, iste non obediens, nec suspiciosis a se removens, deponatur de ordine suo.

non liceat sacerdotibus vel clericis aliqua la in nuptiis vel in conviviis spectare, sed antequam ingrediantur, ipsa spectacula surredire inde

non liceat clericos incantatores esse et ligare, quod est colligatio animarum; si quis tamen, de Ecclesia projiciatur.

Non liceat sacerdotes vel clericos, sed piosos laicos convivia facere de confertis.

si quis oblitus timorem Domini, et sanctam

LXIII. Si quis presbyter aut diaconus vel clericus ecclesiæ deputatus, si intra civitatem fuerit, aut in quolibet loco in quo ecclesia est, et ad quotidianum psallendi sacrificium matutinis vel vespertinis horis ad ecclesiam non convenit, deponatur a clero, si tamen castigatus veniam ab episcopo per satisfactionem noluerit promereri.

B LXIV. Non liceat quemlibet clericum die Dominico ab ecclesia absentem esse, sed missarum solemnium interesse et jejunio.

LXV. Non oportet clericos vel laicos religiosos ante sacram horam diei tertiam inire convivia, neque aliquando clericos, nisi hymno dicto edere panem, et post cibos gratias auctori Deo referre.

LXVI. Non oportet clericos comam nutrire, et sic ministrare, sed attonso capite, patentibus auribus, et secundum Aaron talarem vestem induere, ut sint in habitu ornato.

LXVII. Non oportet psalmos compositos et vulgares in ecclesia dicere, neque libros qui sunt extra canonem legere, nisi solos canonicos Novi et Veteris Testamenti.

C LXVIII. Non oportet clericos ignaros præsumptos super monumenta in campum mysteria portare, aut distribuere sacramenta, sed aut in ecclesia, aut in basilica ubi martyrum reliquiæ sunt positæ, ibi pro defunctis oblationem offerri.

Sequuntur Canones ad laicos pertinentes.

LXIX. Non liceat Christianis prandia ad defunctorum sepulcra deferre et sacrificare mortuis.

LXX. Non liceat laicis vel clericis ab hæreticis eulogias accipere, quia maledictiones magis sunt quam benedictiones, neque liceat aut cum hæreticis aut cum schismaticis orare.

LXXI. Si quis paganorum consuetudinem sequens, divinos et sortilegos in domum suam introduxerit, quasi ut malum foras mittant, aut maleficia inveniant, vel lustrationes paganorum faciant, quinque annis pœnitentiam agant.

LXXII. Non liceat Christianis tenere traditiones gentilium.

LXXIII. Non liceat Christianis observare et colere elementa, aut lunæ, aut stellarum cursus, aut inanem signorum fallaciam pro domo faciendam, aut propter segetes vel arbores plantandas, vel conjugia socianda. Scriptum est enim : « Omnia quæ facitis, aut in verbo, aut in opere, omnia in nomine Domini nostri Jesu Christi facite, gratias agentes Deo (*Coloss.* iii, 17). »

LXXIV. Non liceat agere diem Kalendarum et otium vacare gentilibus, neque lauro aut viriditate

arborum cingere domos. Omnis hæc observatio pa-
ganissima est.

LXXV. Non liceat in herbarum collectionibus, quæ
medicinales sunt, aliquas observationes, aut incan-
tationes attendere, nisi tantum cum symbolo divino
et oratione Dominica, ut tantum Deus creator om-
nium et Dominus honoretur.

LXXVI. Non liceat mulieres christianas aliquam
vanitatem in suis lanificiis observare, sed Deum in-
nocent adiutorem, qui eis sapientiam texendi do-
navit.

LXXVII. Si cujus uxor adulterium fecerit, aut vir
in alienam uxorem irruerit, septem annis pœnitentiam
agat.

LXXVIII. Si qua mulier fornicata fuerit, et infan-
tem qui exinde fuerit natus occiderit, et quæ studuerit
aborsum facere, et quod conceptum est necare, aut
certe ut non concipiat elaborare, sive ex adulterio, sive
ex legitimo conjugio, has tales mulieres in morte re-
cipere communionem priores canones decreverunt,
nos tamen pro misericordia, sive tales mulieres, sive
conscias scelerum ipsarum, decem annis agere pœ-
nitentiam judicamus.

LXXIX. Si quis voluntarie homicidium fecerit, ad
januam ecclesiæ catholicæ semper subjaceat, et
communionem in exitu vitæ suæ recipiat; si autem
non voluntarie, sed casu aliquo homicidium fecerit,
prior canon septem annis agere pœnitentiam jussit,
secundus canon quinque mandavit.

LXXX. Si qua mulier duos fratres, aut si quis vir
duas sorores habuerit, a communionem abstineant
usque ad mortem, in morte autem ab eis commu-
nionem accepta, si de infirmitate convaluerint, agant
plenam pœnitentiam tempore constituto.

LXXXI. Si quis multis nuptiis fuerit copulatus,
pœnitentiam agat, conversio autem et fides pœnitentis
compendit tempus.

LXXXII. Si quis cujuslibet animalis commistione
peccaverit, quindecim annis in humilitate subjaceat

A ad ecclesiæ januam, et post hos aliis quinque annis
in orationis communionem receptus pœnitentiam
agat, et sic gratiam suscipiat sacramenti. Interro-
gantur autem alii de eo qualem vitam in pœnitentia
egerit, et sic communionis misericordiam consequa-
tur. Si quis autem post viginti annos habens uxo-
rem, huic peccato irruerit, viginti quinque annis
humilitati subjaceat, et quinque annis orationibus
tantum communicans, postea recipiat sacramentum.
Quod si hanc mensuram aliquis transgressus fuerit,
sacramentum in exitu consequatur, oportet enim ta-
les inter dæmoniosos orare.

LXXXIII. Si quis de corpore exiens novissimum
et necessarium communionis viaticum expetit, non
ei denegetur; quod si in desperatione positus, post
perceptam communionem iterum sanus fuerit factus,
tantum oratione particeps sit. Nam non accipiat sa-
cramentum, donec constitutum pure impleat tem-
pus. Qui ergo in exitu mortis sunt, et desiderant ac-
cipere sacramentum, cum consideratione et proba-
tione episcopi accipere debent.

LXXXIV. Si quis intrat in ecclesiam Dei et sacra
Scripturas audit, et pro luxuria sua avertit se a
communionem sacramenti, et in observandis mysteriis
declinat constitutam regulam disciplinæ, illum ta-
lem projiciendum de Ecclesia catholica esse decer-
nimus, donec pœnitentiam agat et ostendat fructum
pœnitentiæ suæ, ut possit, communionem percepta, in-
dulgentiam promereri.

C LXXXV. Non liceat communicare excommunica-
tis, neque in domos eorum introeuntes orare cum
eis, neque liceat cum eis in alia ecclesia segregari;
si autem aliquis episcopus, aut presbyter, aut dia-
conus, aut quilibet ecclesiasticus excommunicato
communicaverit, quasi perturbans omnem discipli-
nam ecclesiasticam excommunicetur.

Explicit liber excerptorum sancti Martini Braccarensis episcopi ex synodis Orientalium.

INCIPIIT CONCILIUM BRACCARENSE TERTIUM

Habitu anno quarto Wambani regis æra DCXIII.

Decenter satis per divinum Spiritum in Braccarensi urbe collecti, et de his quæ intra ecclesiam perversa actione geruntur tractaturi convenimus, ut adjuvante nos illo qui dicit: « Ubiunque duo vel tres collecti fuerint in nomine meo, ibi ero in medio eorum (Matth. XVIII, 20), » pari animo parique devotionis studio exsurgentes, male habitos exstirpemus errores. Etenim dum nos in unum synodalis actio aggregasset, debitis in sedibus collocati, primum de sanctæ fidei sacramento cœpimus habere sermonem, scilicet, ne aut vanitate disputantium, aut nescientia simplicium erroris quippiam in hoc sacramento fidei teneretur, unde cum omnes nos in vera fide ut speculum perlustraremus illæsos, in eo

D quia nullum nostrorum schismatici erroris fatigaverat turbo, sed vera nos et simplex in hoc sacramento apostolica ostendit idoneos prædicatio, grates omnipotenti peregrimus Deo, quod hanc nostræ fidei regulam ipsis verbis atque sententiis commemoranter præteximus, quibus et in conventu Nicæni concilii declaratam esse scimus.

Credimus in unum Deum Patrem omnipotentem, factorem cœli et terræ, visibilium omnium et invisibilium conditorem. Et in unum Dominum Jesum Christum Filium Dei unigenitum, ex Patre natam ante omnia sæcula. Deum ex Deo, lumen ex lumine, Deum verum ex Deo vero, natum, non factum, omnioum Patri, hoc est ejusdem cum Patre sub-

per quem omnia facta sunt quæ in cælo et terra, qui propter nos et propter nostram ascendit. Et incarnatus est de Spiritu sancto ex Maria virgine, passus sub Pontio Pilato, tertia die resurrexit, ascendit in cælestem ad dexteram Dei Patris, iterum venire ad vivos et mortuos. Cujus regni non desinimus et in Spiritum sanctum Dominum esse, ex Patre et Filio procedentem, cum illo adorandum et glorificandum. Qui loquitur per prophetas. Et unam sanctam, catholicam et apostolicam Ecclesiam. Confitemur unum in remissionem peccatorum. Expectamus vitam futuræ sæculi.

Quis sanctæ fidei sacramentum relatione omnium nostrorum error manifestus diversus, qui tanta debet disciplinæ arte tanta et perversitate comprobatur infunditur in sacrificiis Domini relati sunt lac offerre, eucharistiam quoque vino madi-

dam pro complemento communionis credunt populo porrigendam, et quod pejus his omnibus est, quidam sacerdotum in vasis Domini epulas sibi apponunt, et manducare in eis præsumunt, quidam etiam ex sacerdotibus relati sunt, quod ecclesiasticæ consuetudinis ordine prætermissis, missam sine prece orationis audeant dicere, et quod in solemnitatibus martyrum reliquias suo collo imponant, et in sellulis non ab aliis se portandos, nisi ab albatibus diaconibus credant. Illud quoque quod plerique sacerdotum absque testimonio cum feminis commorantur, et quod quidam illorum honoratos fratres suos verberibus indiscretis subiciunt. Necnon et illud, quod quidam Simonis cupiditate arrepti, quos ordinaturi sunt **145** sub cautione dimittant qualiter postquam ordinati fuerint, pecuniam ab illis promissam accipiant. Illud quoque quod familiam ecclesiæ in propriis laboribus quassant damnum e Dominicis facientes; quæ omnia, ne confuse videantur esse prolata, discretis titulorum ordinibus credimus subnectenda.

INCIPIUNT CAPITULA.

pulsis omnibus opinionibus superstitionibus tantum et vinum aqua permistum in offerantur.

sa Domino sacra humanis usibus ser-

erdos sine orario missam audeat cele-

cerdotes sive quicumque ex clero sine cum quibuslibet feminis habitent.

lum omne crimen atque peccatum oblationis deleatur, quid de cætero pro deprecatione Domino dabitur, quando in ipsa oblatione erratur? Audivimus enim quosdam ambicione detentos contra divinas apostolicas institutiones lac pro vino in sacrificiis dedicare, alios quippe intinctam in populis pro complemento communionis quosdam etiam non expressum vinum in Domini calicis offerre, sed oblati tantum communicare. Quod quam sit evangelicæ doctrinæ contrarium et conclesiasticæ adversum, non difficile ab veritatis probatur, a quo ordinata sacramenta processerunt. Cum enim matris verum salutis nostræ sacrificium suis et discipulis, non illis lac, sed panem alicem sub hoc sacramento cognoscimus. Ait enim evangelica Veritas: « Accepit et calicem, et benedicens dedit discipulis. » Cesset ergo lac in sacrificiis manifestum et evidens exemplum Veritatis illuxit, quod præter panem et lac offerri non sinit. Illud vero, quod pro

5. De damnata præsumptione quorundam episcoporum qui in festivitatibus martyrum ad ecclesiam procedentes, appensis collo reliquiis, a diaconibus in sellulis vectantur.

6. De honestate honoratorum est disciplina.

7. Ne promissione munerum, honoris gratia vendatur.

8. Ne rectores ecclesiæ prius propria quam ecclesiastica jura laborare intendant.

complemento communionis intinctam tradunt eucharistiam populis, nec hoc prolatum testimonium ex Evangelio recipit, ubi apostolis corpus suum et sanguinem commendavit, seorsum enim panis, et seorsum calicis commendatio memoratur. Nam intinctum panem aliis Christum præbuisse non legimus, excepto illo tantum discipulo, quem intincta buccella magistri proditorem ostenderet, non quæ sacramenti hujus institutionem monstraret. Nam quod de expresso botro, id est, uvarum granis populus communicatur, valde est omnino confusum. Calix enim Dominicus (juxta quod quidam doctor edisserit) vino et aqua permistus debet offerri, quia videmus in aqua populum intelli, in vino vero ostendi sanguinem Christi. Ergo quando in calice vino aqua miscetur, Christo populus adunatur, et credentium plebs ei in quem credidit copulatur, et jungitur. Quæ copulatio et conjunctio aquæ et vini sic miscetur in calice Domini, ut conjunctio illa non possit separari; nam si vinum tantum quis offerat, sanguis Christi incipit esse sine nobis, si vero aqua sit sola, plebs incipit esse sine Christo. Ergo quando botrus solus offertur, in quo vini tantum efficientia demonstratur, sacramentum nostræ salutis negligitur, quod per

aquam significatur. Non enim potest calix Domini esse aqua sola, aut vinum solum, nisi utrumque sibi misceatur, et ideo quia jam ex eo plurima et multiplex majorum manavit sententia, quorum pietas in Deum religiosa sacramentorum horum et efficientias copiosas disseruit, et institutiones verissimas declaravit, omnis talis error atque præsumptio cessare jam de cætero debet, ne perversorum inordinata compago statum veritatis enervet. Et ideo nulli deinceps licitum sit aliud in sacrificiis divinis offerre, nisi juxta antiquorum sententiam conciliorum, panem tantum et calicem vino et aqua permistum. De cætero aliter quam præceptum est faciens tandiu a sacrificando cessabit, quandiu legitima pœnitentiæ satisfactione correptus, ad gradus sui officii redeat quod amisit.

II. Omni cura omnique studio providendum est, ne hi qui locum videntur obtinere regiminis, contumeliam videantur inferre cœlestibus sacramentis. Etenim quod et auditui terribile et visui execrabile judicatur, relatum est nobis quod quidam sacerdotum sacrilega temeritate præcipites vasa Domini in proprios usus assumant, epulasque sibi in eis comedendas apponant, quod malum et obstupentes deflemus, et deflentes obstupescimus, ut illic humana temeritas sibi epulum præparet, ubi sanctum Spiritum cognoscitur advocasse, et ibi esum carniurn crapulatum assumat, ubi divina visus est celebrasse mysteria, et in quibus tantum sibi offerri sacramenta pro expiatione delictorum præcepit, in his expleat voluntatem ludibrii sui. Et ideo hujus decreto præsumptionis persona quæ sciendo divina vas, vel ministeria aut in usus transtulerit, aut comedere in his, vel poculum sibi sumendum elegerit, gradus sui vel officii periculum sustinebit, ita tamen ut si de sæcularibus fuerit, perpetua excommunicatione damnetur; si vero religiosus ab officio deponatur. Sub hac quoque damnationis sententia et illi obnoxii tenebuntur ecclesiastica ornamenta, vel alia quælibet indumenta, atque etiam utensilia sciendo in suos usus transtulerint, vel alii donanda, vel vendenda crediderint.

III. Quoniam antiqua ecclesiastica noverimus institutione præfixum, ut omnis sacerdos cum ordinatur, orario utroque humero ambiatur, scilicet ut qui imperturbatus præcipitur consistere inter prospera et adversa virtutum semper ornamento utrobique circumseptus appareat humero, qua ratione tempore sacrificii non assumit quod se in sacramento accepisse non dubitatur? Proinde nobis omnibus convenit, ut quod quisque percepit in consecratione honoris, hoc retineat et in oblatione, vel perceptione suæ salutis, scilicet ut cum sacerdos ad solemniam missarum accedit, aut ipse Deo sacrificium oblaturus, aut sacramentum corporis et sanguinis Domini nostri Jesu Christi sumpturus, non aliter accedat, quam orario utroque humero circumseptus, sicut et tempore ordinationis suæ dignoscitur consecratus, ita ut de uno eodemque orario cervicem pariter et utrumque humerum premens signum in suo pectore

præparet crucis; si quis aliter egerit, excommunicationi debitæ subjaceat.

IV. Quanquam antiqua canonum institutio de hujusmodi præsumptione absolutas et multiplices disciplinas atque institutiones ediderit, nos tamen brevitate causa omnem fornicandi occasionem cupiente auferre, id omnimoda sancimus auctoritate tenendum, ut nullus sacerdotum sive quisque de clero absque honesto et competenti testimonio, excepta sola matre, cum quibuslibet feminis secreta se præsumat adjungere, et non solum cum extraneis mulieribus, sed cum ipsiis etiam sororibus, vel propinquis, ne licentia sororum, vel propin quarum mulierum quisque solutus familiarior habeatur ad perpetrandum scelus. Hujus ergo præceptionis transgressor sex mensibus se noverit pœnitentiæ legibus subjacere.

V. Bona siquidem res est divina sacerdotibus tractare mysteria, sed cavendum valde est, ne hoc quisque ad usum pravitatis suæ intorqueat, unde soli Deo de bona conscientia placere debuerat. Scriptum est enim, « Væ his qui faciunt opus Domini fraudulenter et desidiose (Jerem. XLVIII, 10); » ut enim quorundam episcoporum detestanda præsumptio nostro se cœtui intulit dirimenda, agnovimus quosdam de episcopis quod in solemnitatibus martyrum ad ecclesiam progressuri reliquias collo suo imponant, ut majoris fastus apud homines gloria intumescant, quasi ipsi sint reliquiarum arca, levitæ albis induti in sellulis eos deportent. Quæ detestanda præsumptio abrogari per omnia debet, ne sub sanctitatis specie simulata vanitas sola prævaleat, si modum suum uniuscujusque ordinis reverentia non agnoscat, et ideo antiqua in hac parte, et solemnitas consuetudo servabitur, ut in festis quibusque diebus arcam Domini cum reliquiis non episcopi, sed levitæ in humeris gestent, quibus et in veteri Lege omnia idem impositum novimus esse præceptum. Quod si et episcopus reliquias per se deportare elegerit, non ipse e diaconibus in sellula vehatur, sed potius pedisequa eo una cum populis progressionem procedente ad conventicula sanctorum ecclesiarum sanctæ Dei reliquiæ per eundem episcopum portabuntur; jam vero qui hæc instituta sciendo adimplere distulerit, quandiu in vitio fuerit a sacrificando cessabit.

VI. Cum beatus Apostolus arguere, obsecrare vel increpare in omni patientia præcipiat, extra hæc doctrinam novimus quosdam ex fratribus tantis cædibus in honoratos effervescere, quantas poterant latrocinantium promereri personæ. Et ideo quæ gradus jam ecclesiasticos meruerunt, id est, presbyteri, abbates et levitæ, qui excepto gravioribus et mortalibus culpis, nullis debent verberibus subjacere; non est dignum ut passim unusquisque prælatus honorabilia membra sua, prout voluerit et ei placuerit, verberibus subjiciat et dolori, ne dum incensè subdita percutit membra, ipse quoque debitam sibi subditorum reverentiam subtrahat, juxta illud quod quidam sapiens dixit: Leniter castigatus reverentiam exhibet castiganti; asperitate autem nimis increpa-

re increpationem recipit nec salutem. Et ideo aliter quam dictum est prædictos honorabiles licentia perceptæ potestatis elatus, manum crediderit verberandos, juxta modum quem intulerit, excommunicationem patet exsilii sententiam sustinebit.

Quia non expedit, ut donum sancti Spiritus illis comparetur, quanquam ex hoc antiquorum disciplinæ maneat diversæ, tamen necesse est ut frequentius retundatur quod remissione præsumitur, ideo novellæ hujusmodi formulam instituentes decernimus, utque pro conferendo cuiquam sacerdoti, aut munus quodcumque aut promissiones antequam ordinetur acceperit, vel etiam iam ordinatus fuerit in aliquo se pro hoc ræsumpsit munerari, sive qui dederit, sive si acceperit, juxta sententiam Calcedonensis synodi, gradus sui periculum sustinebit.

Non decet rectores ecclesiæ in suis strenuos, ecclesiasticis rebus esse remissos. Nam quomodo fertur opinio quod quidam sacerdotum familiaris ecclesiæ sic in suis laboribus quassent, rei operæ profectum augentes, Dominicis vero dispensantur. Unde quicumque sub hoc neglectu operas laborare distulerit placito speciali distringitur, qualiter si de rebus seu augmentis operæ sic quæstum laboribus suis proprie auxit,

Explicit concilium Braccarense tertium.

et ex hoc ecclesiasticis rebus aut neglectum laboris exhibuit, aut minorationem, vel perditionem induxit, quidquid in rebus ecclesiæ minuit illi restituat, ex cuius rebus atque suffragiis suos convictus fuerit ampliasse labores. Quod si 146 aliquid pro utilitatibus ecclesiæ aut substantiæ expendit, aut dispendi, vel perditionis quippiam tulit, si hoc comprobari poterit, totum illi a rebus ecclesiæ ejusdem reformabitur, pro cuius utilitatibus id expendisse probatur. Gratias itaque Omnipotenti peragimus, post hæc sit pax, salus, et diuturnitas piissimo, et amatori Christi domino nostro Wambano regi, cuius devotio nos ad hoc decretum salutiferum convocavit, divinam postulantes clementiam, ut gloria Christi regnum ejus corroboret usque ad ultimam senectutem, præstante ipso, qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et gloriatur in Trinitate Deus, in sæcula sæculorum. Amen. Leodigius in Christi nomine episcopus subscripsi. Julianus in Christi nomine episcopus subscripsi. Genitivus in Christi nomine Tudensis ecclesiæ episcopus subscripsi. Froaricus Deo jubente Portugalsis ecclesiæ episcopus sub. Beia in Christi nomine Britanniensis episcopus ecclesiæ sub. Isidorus Asturensis ecclesiæ episcopus sub. Alarius Auresinæ ecclesiæ episcopus sub. Rectogerus Lucensis ecclesiæ episcopus subscripsi. Hidulphus, qui cognominor Felix, Hiriensis ecclesiæ episcopus subscripsi.

INCIPIUNT CAPITULA CONCILII SPALENSIS PRIMI.

de concilio Spalensi ad Pegasium episcopum missa.
de mancipiis Ecclesiæ ab episcopo proximis suis collatis.
de clericis cum quibus mulieres cohabitant.

INCIPIT CONCILIUM SPALENSE PRIMUM.

in domino sancto et reverenter a nobis honorando primo fratri PEGASIO episcopo, Leander, Joangapius, Stephanus, Basilius, Velatus, Fintitio, rus, episcopi, qui in una urbe Spalensi ad sanctitatem tuam charitatis studio salutantes Dominum qui nos de salute mutua, vel de lætificare dignatur te lætum multo conser-tempore.

I. Interea consedentibus nobis in Ecclesia sancta Hierusalem breve mancipiorum eccliquæ liberasse visus fuerat decessor tuus recordationis Gaudentius episcopus, vestri diaconi obtulerunt, et non solum quæ liberabidem relegimus, sed etiam quæ proximis libe famulis ecclesiæ donaverat in eodem brevi mus annotata. Qua de re canonum instituta luimus, si talis libertas, aut transactio potuisset labilis. Comperimus autem in canone, ut episcopi qui res proprias, excepto filiis et nepotibus, et non ecclesiæ suæ dimiserit, quidquid de rebus, aut donavit, aut vendidit, aut quo-

quo modo ab ecclesia transtulit, irritum haberetur. Et ideo si res præcessoris tui Gaudentii episcopi ecclesia vestra non possidet, liberi qui ab eo facti sunt, non sunt legitime absoluti. Cæterum si res illius in compensationem ecclesiæ vestræ deserviunt, illi prorsus maneat liberi. Nam (ut prædictum est) si præstitum de rebus suis non fecit, tale damnum utique ferre non debuit. Propterea ergo de uno consensu omnes significamus, magis humanius quam severius cogitantes, ut hi quos constat tali conditione fuisse liberatos in jure ecclesiæ maneat ut idonei, et peculium suum non aliis personis, sed tantum filiis suis derelinquant, ipsis quoque filiis et nepotibus cum peculii ipsorum quasi idonei in jure ecclesiæ permanentibus in extraneam eis non liceat personam quidpiam transmittere. Si qui eorum sine hærede decesserint, peculium eorum sanctæ proficiat ecclesiæ.

II. Ea vero mancipia quæ memoratus episcopus de jure ecclesiæ sublata, suis proximis contulit, si similia de proprio suo ecclesiæ ipsi non compensavit,

ecclesia vestra absque aliqua oppositione recipiat. Hanc formam non solum vestra, hoc est Astigitana servabit ecclesia, sed et omnes qui per omnem Bæticam provinciam tali conditione vel sorte de jure ecclesiæ commearunt, pari sententiæ subjacebunt. Durum est enim atque irreligiosum, ut episcopus qui ecclesiasticis stipendiis vivit, et proprietatem suam lucris ecclesiæ minime confert, aliorum oblationes a jure ecclesiastico privet.

III. Inter cætera vero cognoscite a nobis hoc definitum pro abolendis maculis clericorum, quia quidam episcoporum non observantes nuper edictum concilii Toletatani decretum minus solliciti in subjectis existunt, placuit proinde ut si presbyter, diaconi vel clerici consortia extraneorum feminarum, vel ancillarum familiaritatem per sacerdotis sui admonitionem a se minus removerint, sæculi iudices easdem mulieres cum voluntate et permissu episcopi comprehensas in suis lucris usurpent, ut vitium hoc, dum sacerdos inhibere non prævalet, potestas judi-

cialis coerceat, dato tamen ab eisdem iudicibus sacramento episcopis, ut eas clericis nulla arte restituant; quod si restituerint, ipsi iudices sententia excommunicationis feriantur. Mulieribus vero illis juxta priores canones a sacerdote distractis, pretium earum indigentibus dispensetur; quæ statuta manu nostra subscripsimus, data ad sanctitatem vestram die secundo Nonas Novembris, anno quinto gloriosi domini nostri Reccaredi, regis, æra DCXXVIII. Leander ecclesiæ sanctæ Spalensis episcopus hanc constitutionem firmavi et subscripsi. Joannes episcopus Agabrensis hanc constitutionem firmavi et sub. Agapius ecclesiæ sanctæ Cordubensis episcopus hanc constitutionem firmavi et sub. Stephanus episcopus Eliberitanus hanc constitutionem firmavi et sub. Basilius episcopus Elipensis hanc constitutionem firmavi et subscripsi. Celatus episcopus Tuicitanus hanc constitutionem firmavi et subscripsi. Petrus episcopus Alberitanus hanc constitutionem firmavi et subscripsi.

INCIPIUNT CAPITULA CONCILII SPALENSIS SECUNDI.

1. De Theodulphi Malacitanæ Ecclesiæ querimoniis adversus reliquos epp. pro quibusdam parochiis.
2. De querimoniis Fulgentii et Honorii episcopo- rum pro quibusdam parochiis.
3. De desertoribus clericis, ut episcopis suis restituantur.
4. De bigamis ad presbyterium vel diaconatum non promovendis.
5. Ne presbyteri diaconum, vel presbyterum ordinare præsumant.
6. De presbyteris vel diaconibus ab uno episcopo non deponendis.

7. De his quæ prohibentur corepiscopis presbyteris in ecclesiasticis sacramentis agere.
8. De superbis ecclesiæ libertis, ut ad servitium revocentur.
9. De œconomis, ne ex laicis constituantur.
10. De monasteriis non convellendis.
11. De monasteriis virginum, ut a monachis tueantur.
12. De quodam acephalorum episcopo.
13. De duabus in Christo naturis et una persona.

INCIPIT CONCILIUM SPALENSE SECUNDUM.

Habitu æra DCLIX, tempore Sisebuti regis.

In nomine Domini Salvatoris nostri Jesu Christi Isidorus, Bisinnus, Rufinus, Fulgentius, Cambra, Fidentius, Theodulphus, et Honorius episcopi, qui pariter in urbe Spalensi pro aliquibus ecclesiasticis negotiis coadunati sumus. Consedentibus ergo nobis in secretario sacrosanctæ Hierusalem Spalensis ecclesiæ cum illustribus viris, Sisibuto rectore rerum publicarum atque Sualane actore rerum fiscalium stante religiosissimo clericorum cætu.

CAP. I. Prima actione Theodulphi Malacitanæ antistitis ecclesiæ ad nos oblata precatio est asserentis antiquam ejusdem urbis parochiam militaris quondam hostilitatis discrimine fuisse decisam, et ex parte aliqua ab ecclesiis Astrigitanæ, Celeberitanæ atque Agabrensis urbium esse retentam, pro qua re placuit, ut omnis parochia quæ ab antiqua ditione ante militare hostilitatem retinuisse ecclesiam suam quisquis comprobaret, ejus privilegio restitueretur. Sicut enim per legem mundialem, his quos barbarica severitas captiva necessitate transvexit, postliminio

revertentibus redditur antiqua possessio, non aliter et ecclesia receptura parochiam, quam ante tenuit cum rebus suis, sive ab aliis ecclesiis possideatur, sive in cujuslibet possessionem transfusa sit, non enim erit objicienda præscriptio temporis, ubi necessitas interest hostilitatis.

II. Inter memoratos fratres nostros Fulgentium, Fastigitanum, et Honorium Cordubensem episcopos discussio agitata est propter parochiam basilicæ cujusdam, quam horum alter Celticensem, alter Reginensem asseruit, et quia inter utrasque partes hactenus limitis actio vindicata est, cui quamvis vetustata retentione nullum juris præjudicium afferret. Ideoque ne in dubium ultra inter eos nostra devocaretur sententia, prolatis canonibus synodalia decreta perlecta sunt, quorum auctoritas præmonet ita oportere inhiberi cupiditatem, ut ne quis terminos alienos usurpet. Ob hoc placuit inter alternas partes inspectionis viros mittendos, ita ut si in diocesis possidentis sitam basilicam veteribus signis

visus monstraverit, ecclesie cuius jus est is sit æternum dominium. Quod et si limes eandem basilicam non recludit, et tamen iporis probatur objecta præscriptio, appellentis episcopi non valebit, quia illi trige-ctio silentium imponit, hoc enim et sæcula-ncipum edicta præcipiunt, et præsulum um decrevit auctoritas; sin vero infra igenas temporis extra alienos terminos njusta reteritur reperitur, repetentis epi-sine mora restituatur.

tia definitione ad nos oblata precatio est a ssimo fratre nostro Cambra Italicensi pro quodam clerico Passando, qui de æ cultu in qua dicatus ab exordiis infantie ecclesiam Cordubensem se contulit, quem B ut si nihil proponeretur de eo, sine dila-ctu proprio reformaretur episcopo. Scribi in lege mundiali de colonis agrorum, ut nisque jam cœpit ibi perduret. Non aliter cis qui in agro ecclesie operantur, canonum ræcipitur, nisi ut ibi permaneant ubi esse Ideoque placuit, ut si quis clericus mi- 47 ecclesie propriæ destitutus, ad aliam fecerit, compellente aut inquam fugerit sa- l ecclesiam quam prius incoluerat remitta-ero eum susceperit, nec statim sine ullo stionis ad propriam ecclesiam remittendum quandiu eum restituat communionem se agnoscat, desertorem autem clericum cin- C ris atque ordinationis sue exutum, aliquo nonasterio religari convenit, sicque postea rio ecclesiastici ordinis revocari, nam non talibus pervagationibus aboleri licentia, in eis propter correptionem disciplinæ sub-sura.

ta actione nuntiatum est nobis apud Asti-cclesiam quasdam nuper ordinationes illi- lisse, ita ut quidam viduarum mariti levi-sterio sacrentur; quos quidem convenit uscepto in irritum devocari, nec ultra l diaconii ministerium qui contra divina esiasica jura instituti reperiuntur. to iudicio ad agnitionem nostri examinis s diaconi relatu deductum est de quibus- D s ecclesie clericis, quorum dum unus ad , duo ad levitarum mysterium sacrentur, eorum oculorum dolore detentus fertur uam super hoc tantum posuisse, et præ- dam illis contra ecclesiasticum ordinem be- m dedisse, qui licet propter tantam præ- s audaciam poterat accusatus iudicio præ- nari, si adhuc in corpore positus non fuis- vocatione præventus, sed quia jam ille livo relictus, humano iudicio accusari , hi qui supersunt et ab eo non consecra- lam, sed ignominie elogium perceperunt, ntiam talis usurpatio faciat, decrevimus ut scerdotalis vel levitici ordinis quem per-

verse adepti sunt, depositi, æquo iudicio abjiciantur, tales enim merito iudicati sunt removendi, quia prave inventi sunt constituti.

VI. Sexta actione comperimus Fragitanum Cordu- bensis ecclesie presbyterum a pontifice suo injuste olim dejectum, et innocentem exilio condemnatum, quem rursus ordini suo restituentes, id denuo ad- versus præsumptionem nostram decrevimus, ut iuxta priscorum patrum decretum synodali sententia nullus nostrum sine concilii examine deiciendum quemlibet presbyterum vel diaconum audeat. Nam multi sunt qui indiscussos potestate tyrannica, non auctoritate canonica damnant, et sicut nonnullos gratia favoris sublimant, ita quosdam odio, invidia- que permoti humiliant, et levi opinionis aura con- demnant, quorum crimen non approbant. Episcopus enim sacerdotibus ac ministris solus honorem dare potest, auferre solus non potest. Si enim hi qui in sæculo a dominis suis honorem libertatis adepti sunt in servitutis nexum non revolvuntur, nisi publice apud prætores tribunali foro fuerint accusati, quanto ma- gis hi qui divinis altaribus consecrati honore eccle- siastico decorantur, qui pro peccato nec ab uno damnari, nec uno iudicante poterunt honoris sui pri- vilegiis exui, sed præsentati synodali iudicio quod canon de illis præceperit definiri.

VII. Septimo examine relatam est nobis veneran- dissimum quondam Agapium Cordubensis urbis episcopum frequenter corepiscopos, vel presbyteros destinasse, qui tamen iuxta canones unum sunt, qui absente pontifice altaria erigerent, basilicas conse- crarent, quod quidem non est mirum id præcepisse virum ecclesiasticæ disciplinæ ignarum et statim a sæculari militia in sacerdotale ministerium delega- tum; ergo ne ultra talis a nobis licentia usurpetur, communi sententia statuendum oportuit, scientes quia sicut presbytero vel corepiscopo illicita conse- cratio est altaris, ita est constitutio. Erexit altare solus Aaron, ipse unxit, quia summus utique sacer- dos Dei erat, sicut scriptum est de eo: « Moyses et Aaron in sacerdotibus ejus (Psal. xcviij, 6). » Ideo- que id quod tantum facere principibus sacerdotum jussum est, quorum typum Moyses et Aaron te- nuerunt, presbyteri qui filiorum Aaron gestant figu- ram, corripere non præsumant. Nam quamvis cum episcopis plurima illis ministeriorum communi- nis sit dispensatio, quædam tamen auctoritate veteris Legis, quædam novellis et ecclesiasticis regulis sibi prohibita noverint, sicut presbyterorum et dia- conorum, ac virginum consecratio, sicut constitutio altaris, benedictio vel unctio, siquidem nec licere be- nedicere eis ecclesiam, vel altaria consecrare, nec per impositiones manus fidelibus baptizatis, vel conversis ex hæresi Spiritum tradere, nec chrisma conficere, nec chrismate baptizatorum frontem signare, sed nec publice quidem in missa, quanquam pœnitentem, reconciliare, nec formatas cuilibet epistolas mittere. Hæc omnia illicita esse presbyteris vel corepiscopis, quia pontificatus apicem non habent, quem solia de-

beri episcopis auctoritate canonum præcipitur, ut per hoc et discretio graduum et dignitatis fastigium summi pontificis demonstraretur, sed neque coram episcopo licere eis in baptisterium introire, nec præsentem antistitem infantem tingere, aut signare, nec pœnitentem sine præcepto episcopi sui reconciliare, nec eo præsentem sacramentum corporis et sanguinis Christi conficere, nec eo coram posito populum docere, vel benedicere, aut salutare, nec plebem utique exhortari, quæ omnia eis a sede apostolica prohibita esse noscuntur.

VIII. Octava discussio agitata est de quodam Helisæo ex familia Agabrensis ecclesiæ, qui ab episcopo suo traditus libertati de libertate confestim ad contumaciæ morbum transilivit, sicque per superbiam non solum ejusdem episcopi maleficis artibus salutem lædere voluit, sed etiam patronam ecclesiam libertatis immemor prædamnavit. Adversus quem ingratum actio canonum ac legum auctoritas juste dirigitur, scilicet ut immeritæ libertatis damno multatus, ad servitutis nexum revocetur. Talium enim status qui contra episcopum suum vel patronam ecclesiam nituntur decidere potius quam conservare convenit, ut quorum libertas pernicioosa est sit salutifera servitus, ut qui superbire noverint adepta libertate præditi discant obedire subjecti.

IX. Nona actione didicimus quosdam ex nostro collegio contra mores ecclesiasticos laicos habere in rebus divinis constitutos œconomos. Proinde pariter tractantes eligimus, ut unusquisque nostrum secundum Calcedonensium patrum decreta ex proprio clero œconomum sibi constituat. Indecorum est enim laicum vicarium esse episcopi, et seculares in ecclesia judicare. In uno enim eodemque officio non debet dispar esse professio, quod etiam in lege divina prohibetur dicente Moyse: « Non arabis in bove simul et asino (*Deut. xxii, 10*), » id est homines diversæ professionis in officio uno non sociabis. Unde et oportet nos et divinis libris sanctorum Patrum obedire præceptis, constituentes ut hi qui in administrationibus ecclesiæ pontificibus sociantur discrepare non debeant, aut nec professione, nec habitu, nam cohærere et conjungi non possunt, quibus et studia et vota diversa sunt. Si quis autem episcopus posthac ecclesiasticam rem aut per laicalem procuracionem administrandam elegerit, aut sine testimonio œconomi gubernandam crediderit, vere ut contemptor canonum, et fraudator ecclesiasticarum rerum non solum a Christo de rebus pauperum judicabitur reus, sed etiam et concilio manebit obnoxius.

X. Decima actione poscentibus monasteriorum patribus pari sententia statuimus, ut cœnobia nuper condita in provincia Bætica, sicut et illa quæ sunt antiqua immobili et inconcussa stabilitate permaneant solidata. Si quis autem (quod absit) nostrum, vel nobis succedentium sacerdotum quodlibet monasterium aut vi cupiditatis exspoliandum, aut simulatione aliqua fraudis convellendum, aut dissolvendum tentaverit, anathema affectus maneat, et a regno Dei

extraneus, nec proficiat illi bonum fidei vel operis ad salutem, qui tantæ et salutaris vitæ destruxerit tramitem. Super hoc etiam universi Bætici provincie episcopi congregati eundem sacrilegum cœtus sui eversorem a communione suspendant, et convulsam monasterium cum rebus suis restaurent, ut quod impie unus subverterit, omnes reforment.

XI. Undecima actione communi consensu decrevimus, ut monasteria virginum in provincia Bætica monachorum administratione ac præsidio gubernentur; tunc enim salubria Christo dicatis virginibus præbemus, quando eis patres spirituales eligimus, quorum non solum gubernaculis tueri, sed etiam doctrinis ædificari possunt, ea tamen circa monachos cautela servata, ut remoti ab earum familiaritate nec usque ad vestibulum habeant accedendi familiare permissum, sed neque abbatem vel eum qui præficitur extra eam quæ præest loqui virginibus Christi aliquid quod ad institutionem morum pertinet licebit, neque cum ea sola quæ præest frequenter eos loqui oportet, sed sub testimonio duarum vel trium sororum, ita ut rara sit accessio, et brevis omnino locutio. Absit enim ut monachos (quod etiam dictum nefas est) Christi virginibus familiares esse velimus, sed juxta quod jussa regularum vel canonum admonent longe discretos atque sejunctos, eorum tamen easdem gubernaculis deputamus, constituentes ut unus monachorum probatissimus eligatur, cujus curæ sit prædiis earum rusticis, vel urbanis intendere, fabricas extruere, et si quid aliud est ad necessitatem monasterii providere, ut Christi famulæ pro animæ suæ tantum utilitate sollicitæ, solis divinis cultibus, operibusque sanctis inserviant. Sane is qui ab abbate proponitur, judicio sui episcopi comprobetur, vestes autem illæ iisdem faciant a quibus tuitionem exspectant, et ab iisdem denuo (ut prædictum est) laborum fructus et procuracionis suffragium receptoræ. Si qui autem monachorum hanc ordinationem aut contempserint aut qualibet inertie dissolutione neglexerint, sciant quod eorum temeritas atque superbia excommunicationis sit plectenda censura.

XII. Duodecima actione ingressus est ad nos quidam ex hæresi Acephalorum natione Syrus, ut asserit ipse episcopus, duarum in Christo naturarum proprietatem abnegans, et deitatem passibilem asserens. Cujus dum nostris sensibus tanti erroris confusio patuisset, prolatis illi de incarnatione Domini Jesu Christi testimoniis, sanctorumque Patrum sententiis recitatis, omni eum deinde exhortatione ad veræ fidei rectitudinem sacerdotali modestia invitavimus, qui salutaribus monitis pertinaciter per multos diuturnosque conflictus retinens, tandem gratia divina doctus coram cunctis astantibus hæresim propriam abdicavit, duasque naturas et unam personam in uno eodemque Domino nostro Jesu Christo confessus est, credens impassibilem naturam deitatis atque in sola humanitate suscepisse infirmitates passionis et crucis. Conversus itaque atque receptus

læ fidei confessionem cum astipulatione protu-
æ ab omnibus suis erroribus purgatus appa-
alique pro merito gaudentes Christo gratias
3, quod eundem post pravitatem hæresis ad
dinem fidei divina gratia promovisset, quem
is ut permanens in Christi fide pure ac devo-
conservetur.

Tertia decima prosecutione breviter narra-
ntavimus ad refutationem eorundem hæreti-
qui duas naturas Christi post unionem deli-
confundunt, et passibilem in eo divinitatis
substantiam asserunt. Contra quorum bla-
ias oportet nos in una persona Christi geminæ
i proprietatem ostendere, passionemque ejus
humanitatis susceptione manifestare, ut si
liqui stultorum hujus sententiæ errore decepti
um ista legerint respiscant, rectæque fidei
em firmiter teneant. Nam procul dubio multi
ui secundum apostoli vocem prurientes auri-
eritate auditum avertunt, ad fabulas autem
untur. Ergo sicut immaculata fides, et sancta
lesia docet, confitemur Dominum nostrum
Christum intemporaliter ex Patre Deo
temporaliter ex utero gloriosæ virginis Ma-
ninem editum, et ob hoc in una existente
i duas naturas habentem, deitatis qua ante
genitus, et humanitatis in qua diebus ulti-
litus est, in illa secundum formam Dei, in
cundum formam servi consistens; in illa
anens æqualis, in ista sine peccato similis
conditioni; in illa inviolabilis, in ista passi-
a illa ex qua mori non potuit, in ista in qua
i suscepti. Cujus geminæ naturæ distinctio
n ex litteris legis, deinde ex prophetis, et
licis atque apostolicis promenda est paganis,
uæ asserimus non argumentis, sed exemplis
rarum firmemus. Lex in una eademque per-
divinatoris nostri sic demonstrat utramque na-
divinam, Domino loquente ad Moysen :
inquit, mitto angelum meum qui præcedat
erva eum et audi vocem ejus (*Exod. xxiii*,
quia est nomen meum in illo, humanam, lo-
eodem Domino ad Abraham : « In semine
edicentur omnes gentes (*Gen. xxii*, 18), » id
carne Christi, quæ de Abrahæ stirpe descen-
pphetia in psalmis sub una eademque Christi
a sic ostendit utramque naturam, divinam,
um illud, « ex utero ante luciferum genui
l. cix, 3), » humanam, secundum hoc, « et
iatus est in ea, et ipse fundavit eam (*Psal.*
5); divinam, secundum illud : « Eructavit
um verbum bonum (*Psal. xlv*, 2), » huma-
secundum hoc : « Speciosus forma præ filiis
um (*Psal. xlv*, 8). » Prophetia in Proverbiis
eademque Christi persona sic declarat utram-
uram, divinam secundum illud, « ante colles
me (*Job xv*, 7), » humanam secundum hoc,
nus creavit me in initio viarum suarum
ru, 22); » divinam secundum illud, « nec-

A dum erant abyssi, et ego jam concepta eram (*Prov.*
viii, 24), » humanam secundum hoc, « sapientia ædi-
ficavit sibi domum (*Prov. xxiv*, 3), » corporis utique
sui templum, in quo filius Dei inhabitaret, dum
Verbum est caro factum. Prophetia in Isaia sub una
eademque Christi persona sic demonstrat utramque
naturam, deitatis secundum illud : « Nunquid qui
alios parere facio, ipse non pariam, dicit Dominus?
(*Isai. lxxvi*, 9.) » humanitatis secundum hoc :
« Ecce virgo in utero concipiet et pariet filium (*Isa.*
vii, 14); » divinitatis secundum illud : « Rorate,
coeli desuper, et nubes pluant justum, aperiat
terra et germinet Salvatorem, et justitia oriatur si-
mul (*Isa. xlv*, 8). » Item alibi, humanitatis secun-
dum hoc, « Parvulus natus est nobis (*Isa. ix*, 6), »
B divinitatis secundum illud, « Filius datus est nobis
(*Ibid.*). » Parvulus enim Christus ad susceptæ huma-
nitatis naturam pertinet, quia homo est factus, filius
autem datus, ad divinitatem, quia Dei Filius. Et ut
ostenderet in utraque natura unam esse personam
parvuli nati et filii dati, adjecit : « Vocabitur nomen
ejus magni consilii angelus, Deus fortis, princeps fu-
turi sæculi (*Isa. ix*, 6). » In Evangelio quoque in uno
eodemque Christo divinæ naturæ significatio, « Omnia
per ipsum facta sunt (*Rom. i*, 37), » humanæ natu-
ræ significatio, « Non veni facere voluntatem
meam, sed voluntatem ejus qui misit me Patris
(*Joan. vi*, 38). » Paulus quoque apostolus in uno
eodemque Christo naturam divinitatis exprimit,
cum dicit : « Primogenitus omnium creaturæ ipse est
ante omnes, et omnia in illo constant (*Coloss. i*, 17), »
C humanitatis declarat naturam, cum dicit, « Ipse est
caput corporis Ecclesiæ (*Coloss. i*, 18), » et alibi :
« Qui cum in forma Dei esset, non rapinam arbi-
tratus est esse se æqualem Deo, sed semetipsum
exinanivit formam servi accipiens (*Philip. ii*, 6). »
Per hoc enim quod dicit, qui cum in forma Dei esset,
naturam in eo divinæ majestatis ostendit, per hoc
autem quod adjecit, formam servi accepit, naturam
humanitatis significat, et iterum : « Cum esset, inquit,
dives, pauper factus est (*II Cor. viii*, 9), » ut illius
inopia nos divites essemus; ubi enim dixit, cum
esset dives, divinæ naturæ gloria panditur, et ubi
adjecit, pauper factus est, humanæ infirmitatis sub-
D jectio demonstratur atque servilis habitus assumptio.
Item in ipso initio apostolici symboli gemina sic
ostenditur in uno eodemque Christo naturæ distin-
ctio, deitatis ex Patre, dum dicit : Credo in unum
Deum Patrem omnipotentem, et in Christum Jesum
Filium ejus unicum, Dominum nostrum, humanitatis
ex matre, dum adjecit, natum de Spiritu sancto ex
utero Mariæ virginis. Ecce ex utroque Testamento
duæ naturæ in Christo, divinitatis una, humanitatis
altera, quæ quidem gemina unam fecit personam,
quia unus idemque mediator Dei et hominum, homo
Christus Jesus.

Jam vero de passione ejusdem Salvatoris nostri
et Domini Jesu Christi quam in sola humanitate,
non in deitate sustinuit, sicut superius legis et pro-

phetarum auctoritas, Evangeliorum quoque et apostolorum prædicatio adhibenda est : lex de passione corporis Christi sic dicit : « Lavabit in vino stolam suam, et in sanguine uvæ pallium suum (*Gen. XLIX, 11*). » Quid hic pallium ? quid stola, nisi caro Christi passionis sanguine decorata ? hæc enim sola contumelias crucis sustinuit, divinæ vero naturæ majestas nihil injuriæ sensit ; propheta quoque in psalmis passionem Christi in carne sola sic asserit : « Foderunt manus meas et pedes meos, dinumeraverunt omnia ossa mea (*Psal. XXI, 17*), » ubi non deitatis, sed tantum corporis injuria intelligitur. Ibi enim membrorum significatione sola caro clavis suspensa in ligno atque suffixa pronuntiatur, sicut et in Jeremia legitur, « Venite, mittamus lignum in panem ejus (*Jer. XI, 19*), » id est, crucem in corpore ejus. Neque enim divinitas ligno suspendi potuit, sed sola humanitas in cruce suffixa pependit. Cujus etiam caro tolerantiam mortis perpessa sic ostenditur alibi dum dicitur : « Caro mea requiescet in spe (*Psal. XV, 9*), » utique quia sola in Christo materia carnis mortis fragilitate defuncta, spem resurrectionis suæ expectabat, et sine corruptione recepturam dum adjicit : « Nec dabis sanctum tuum videre corruptionem (*Act. II, 27*). » Salomon autem in Canticis canticorum passionem carnis Christi sic prædicans dicit : « Manus meæ distillaverunt myrrham, et digiti mei guttam (*Cant. V, 5*), » ubi specialiter ostenditur in manibus ac digitis solam carnem Christi infixam stipite, sicut in psalmo centesimo octavo decimo legitur : « Confige clavis timoris tui carnes meas (*Psal. CLVIII, 120*). » Isaias autem Christum in sola humanitate quæ apparuit, passionis injuriam suscepisse ita prædixit : « Homo, inquit, in plaga et sciens ferre infirmitates, vere languores nostros ipse portavit (*Isa. LIII, 4*) ; » quis ipse nisi utique homo ? Nam pati, et deficere in illo natura Dei non potuit, sed homo portavit in eo passionem et mortem, in quo et ipsa mors habet conditionem. Nam cum eum diceret venire de Edon tinctis vestibus de Bosra adjecit : « Quare rubrum est vestimentum tuum, et indumentum tuum tanquam calcantium in torculari ? (*Isa. LXIII, 2*). » Quid hic per vestimentum suum tanquam calcantium in torculari ? Quid hic per indumentum et vestimentum rubrum voluit ostendere, nisi solam Christi carnis passionem crucis infectam cruore ? Unde et ipsa passione chlamyde coccinea Christus induitur, ut imago sanguinis tantum in carne demonstraretur. Jeremias quoque corpus suum obtulisse Christum in passione sic loquitur : « Non sum, inquit, contumax, neque contradico, corpus meum dedi percutientibus (*Isa. I, 6*), » non dixit divinitatem quæ passionem nescit perferre. Et iterum : « Posui scapulas meas ad flagella, maxillas ad palmas (*Ibid.*), » quod et ipsum ad carnis patientiam, non ad deitatis refertur injuriam. Et Zacharias : « Videbunt, inquit, in quem confixerunt (*Zach. XII, 10*) ; » quem alium, nisi indubitanter hominem quem Judæi crucifixerunt, et in

carne judicantem videbunt ? Ecce pronuntiatur ex lege et prophetis. Cujus quidem fidei veritas est tam efficax, ut eam nec tyranni sua potuerint crudelitate confundere, nec hæreticorum subdola circumventio pessundare, nec hypocritarum dinuere fallax simulatio.

Transeamus inde ad Evangelia, ibi quæramus Christum Filium Dei in sola carne portasse valitudines passionis et injuriam crucis, loquente ipso discipulis : « Ecce ascendimus Jerosolymam, et consummabuntur omnia quæ scripta sunt per prophetas de Filio hominis, tradetur enim gentibus, et illudetur et flagellabitur, et conspuetur, et postquam flagellaverint, occident eum, et in die tertia resurget (*Luc. XVII, 31, 33*), » quod totum in Christo secundum hominem dictum, non ad substantiam deitatis, sed ad naturam pertinet carnis, quod etiam in sequentibus docetur, Judæis dicentibus Christo, « Quod signum ostendis nobis, quia hoc facis ? (*Joan. II, 18*). » Et dixit Jesus : « Solvite hoc templum, et post triduum suscitabo illud (*Joan. II, 19*), » hoc autem dixit de templo corporis sui, nam et in passione sua, dum corripens proditorem, diceret : « Juda, osculo Filium hominis tradis ? (*Luc. XXII, 48*). » Quem tradere proditorem significat, nisi hominem quem et comprehenderunt ? Non deitatem quam cæcati perfidia agnoscere non potuerunt, Beatus autem apostolus Paulus Christum in homine solum pertulisse crucem sic asserit : « Ut homo, inquit, humiliavit semetipsum, factus obediens usque ad mortem, mortem autem crucis (*Philip. II, 8*). » Qui proinde dixit ut homo, ut nuncupatione hominis distinctio naturæ insinuaretur passibilis, quod confirmans alias ait : « An experimentum queritis ejus qui in me loquitur Christus ? qui non infirmatur, sed potens est in vobis. Nam et si crucifixus est ex infirmitate, sed vivit ex virtute Dei (*II Cor. XIII, 34*). » Passus est ergo Christus et mortuus, sed ex nostra infirmitate, vivit autem impassibilis et immortalis, sed ex sua virtute, quæ tanta est, ut in se nec passionem recipiat, nec mortem admittat. Petrus quoque apostolus, princeps apostolorum, Christi supplicium sic prædicat in solo corpore consummatum : « Qui peccata, inquit, nostra pertulit in corpore suo super lignum, ut peccatis mortui, justitiæ viveremus, cujus livore sanati sumus (*I Petr. II, 24*) ; » et paulo post : « Christo igitur passo in carne. » Ergo si Christus in carne passus est non secundum Deum, sed secundum hominem crucifixus. Ecce perpatuit de Filio Dei quod passus est, quod mortuus est, corporis tantum fuisse, non deitatis. Aliena sunt enim ista de eo, testante propheta de illo : « Deus sempiternus Dominus creans fines terræ, non laborabit, neque deficiet (*Isa. XL, 28*), » et in psalmo : « Tu autem idem ipse es, et anni tui non deficient (*Psal. CI, 28*) ; » omnes enim in Christo infirmitates humanitas sola portavit. Caro enim habuit vagitus infantis, non divinitas. Caro est panis involuta, non deitas. Caro habuit alimenta. Caro

t etatum commercia. Nam et quod fatigatus A
 od esuriit, quod dormivit, quod flevit, quod pas-
 roximus tristis fuit, quod postremo ipsam pas-
 et mortis conditionem sustinuit, totum hoc
 rmitatem pertinet humanitatis, non ad incom-
 sibilem substantiam deitatis. Unus est enim
 s Deus et homo, caro et Verbum. Sed unde
 nde habet immortalitatem, unde homo, inde
 t passionem, et unde caro, inde mortuus, et un-
 um, inde æternus. Neque enim potest esse dei-
 scibilis, qui est virtute paternæ gloriæ naturæ
 , unde Patri derogatur, dum natura deitatis
 passibilis creditur. Nam si una Patris et Filii
 itia est, utique sicut Pater, ita et Filius immor-
 t et ego et Pater unum sumus, sicut in Patre
 t mors, ita nec in Dei Filio mors. Et si verum B
 nia quæ habet Pater mea sunt, ergo immor-
 Patris cum Filio communis est. Nam, quod
 stulus de infidelium ignorantia, « Si enim co-
 sent, nunquam Dominum gloriæ crucifixissent
 u, 8), » non quod quasi Dominus gloriæ sit
 rus, ut natura deitatis videatur esse passi-
 ed quia unus in utraque natura est Christus,
 am assumptam hominis formam Dominus
 dicitur passus, sicut econtrario est illud :
 ascendit in cælum, nisi qui descendit de
 lius hominis, dum de cælo non descendit
 si tantum Dei Filius, nondum idem factus
 hominis. Propter personæ ergo unitatem
 et ad hominem referuntur in Christo quæ C
 pria sunt, et divinitati ascribuntur quæ ho-
 unt, et ideo dum pati ac mori dicitur, non
 atis, sed carnis proprium, sic tamen propter
 ma personæ ipse Deus, et natus ex virgine,
 us et mortuus prædicatur, sed infirmitate
 nostræ, non virtute divinitatis suæ. Quod
 lem Apostolus ait : « Si enim inimici esse-
 conciliati sumus Deo per mortem Filii ejus
 r, 10), » sic dicitur Dei Filius mortuus, sicut
 de martyribus passis ac mortuis, quorum
 non sunt animæ occisæ in corporis passione,
 ritatis testante : « Nolite timere eos qui
 it corpus, animam autem non possunt occi-
 (acth. x, 28), » ubi agnosci oportet, si animæ
 um corpore precepto suppliciiis exstingui D
 sunt, Deus qui conditor est animarum, quo-
 er crucem carnis pati potuit exitum mortis ?
 tiam alibi apertius declaratur, eodem Filio
 uente : « Potestatem habeo ponendi animam
 , et potestatem habeo iterum sumendi
 (san. x, 17). » Quod si ipsa deitas mortua
 , quæro quis animam ipsius resumpsit, stul-
 t ergo crucis passionem divinæ applicare na-
 sed tantum creabili et humanæ, sola enim caro
 axitium sensit, sola caro lanceam pertulit,
 nguine et aqua manavit, ipsa sola mortua,
 la in sepulcro posita, ipsa sola tertia die
 lata, etiam glorificata celos adiit, in qua
 as est iudicare in gloria Patris, judi-

caturus de vivis ac mortuis. Prolatis ergo Novi ac
 Veteris Testamenti testimoniis in quibus duæ naturæ
 Christi patefactæ sunt in una subsistentes persona,
 in quibus et passio ejus apparuit in homine solo
 expleta.

Deinde oportuit sententias subnecti sanctorum
 patrum qui in sacris litteris ingenti gloria refuse-
 runt, ut etiam eorum traditione perpateat, quia
 Dominus noster Jesus Christus ex duabus naturis et
 una persona subsistit, quia mortem et passionem in
 sola carne suscepit. Sanctus ergo Hilarius in expla-
 natione epistolæ ad Timotheum sic loquitur : Nam
 et cum dicit Scriptura, homo Christus, et cum
 dicit Christus mortuus est, cum dicit Verbum caro
 factum est, non est spoliandus per fraudulentiam
 legentis expositionibus suis sermo. Nam ubi homo
 Christus est, præcedit mediator Dei atque homi-
 num, ex Deo homo uterque unum et inter hominem
 et Deum medius confessione in se utriusque natu-
 ræ, ubi Christus mortuus est subjicitur, qui resur-
 rexit, qui est in dextera Dei. In morte ejus carnis
 nostræ infirmitas est, in resurrectione virtus ejus,
 in consensu Dei dignitas. Sanctus quoque Ambro-
 sius in expositione Evangelii secundum Lucam
 sic asserit : Non enim suam, sed nostram crucem
 Christus ascendit, nec mors illa divinitatis, sed
 hominis fuit ; et paulo post : Etenim Christus
 omnia, et in Christo omnia, et in singulis Christus.
 Caro tamen moritur, ut resurgat. Item in eodem
 libro exponens inter alia dicit : Tristis est anima
 mea ; et alibi : Nunc anima mea turbata est valde.
 Non ergo suscipiens, sed suscepta turbatur, anima
 enim obnoxia passionibus, divinitas libera, etenim
 spiritus promptus, caro autem infirma. Tristis au-
 tem non ipse est, sed anima, non est tristis sapien-
 tia, non divina substantia, sed anima. Suscepit cor-
 pus meam, non me fefellit, ut aliud esset et aliud
 videretur. Sanctus Athanasius in tractatu quem
 scripsit de Christi nativitate sic dicit : In hoc sit
 ergo, fratres charissimi, fides nostra, in hoc tota
 salus et vita consistat, ut credamus Deum Dei
 Filium primum, ante omnia sæcula a Deo Patre
 invisibiliter genitum, deinde a Maria virgine secun-
 dum hominem natum, secundum hunc hominem
 passum, mortuum, sepultum, resurrexisse ab infe-
 ris, ascendisse in cælum. Item idem in expositione
 fidei : Verbum, inquit, nascitur de Maria virgine
 accipiens corpus animale, sed neque sermo compre-
 hensus est carne, sed in carne et supra carnem, et
 sicut Dei præsciis, ita Dei virtus, Dei veritas.
 Passus autem humana carne, sed sermo Dei impas-
 sibilis est. In passione quidem moritur homo, ut vi-
 vificaret protoplastum qui ceciderat per inobedi-
 tiam. Sanctus Gregorius scribens ad Caledonium
 dicit : Naturæ enim duæ in Christo, Deus et homo,
 non autem duo Filii, nec dii duo. Item idem in ser-
 mone de Filio : Uno autem, inquit, capitulo moneo,
 ut altiora quidem ascribas divinitati et illi naturæ
 quæ passionibus et corpore probatur esse superior,

humiliora autem naturæ humanæ attribuas, quæ ex parte infirmitatis nostræ assumpta est. Item ipse in quarto libro contra Eunomium : Et ne aliquis incorruptibili naturæ deitatis crucem passionis applicet, per alia manifestius talem emendat errorem, mediator ipsum Dei hominum et hominem et Deum ipsum nominans, ut cum duo de uno dicantur, congruum intelligatur circa utrumque. Circa Deum tamen quidem impassibilitas, circa humanitatem autem dispensatio passionis. Sanctus quoque Basilius in quarto libro contra Eunomium ita scribit : Quid est Dominus creavit me et ante omnes colles genuit me ? Ubi intelligendum est, hoc quod genuit de Dei Filio, hoc autem quod dicit creavit de ea parte, qua in forma servi est, ut utramque naturam in una persona ostenderet. Sanctus Cyrillus in prima ad Successum epistola dicit : Ergo quantum quidem ad intellectum pertinet et fidem, tantumdem oculis animæ, quemadmodum incarnatus est unigenitus, duas naturas esse dicimus, unum autem Filium et Christum Dominum Deum, Verbum incarnatum et hominem factum confitemur. Item in secunda ad eundem Successum epistola sic ait : Cum unus, inquit, sit solus Filius Christus, idem ipse Deus et homo sicut in deitate perfectus, ita et in humanitate. Non autem ipsum unigenitum Filium Dei secundum quod intelligitur et est Deus, passum esse in sua natura, sed terrena natura. Oportet enim necessario utraque servare uni et vero Filio, et non pati secundum deitatem, et dici passum esse eundem secundum humanitatem, ipsius enim passa est caro. Item in expositione Levitici inter alia : Totum in his iterum circumspice Salvatoris nostri mysterium, et emundationem quæ per sanctum baptismum fit, duas enim aviculas sumi jubetur, vivas et mundas, ut intelligas per volatilia cœlestem hominem simul et Deum in duabus naturis, quantum pertinet ad rationem, dividendum unicuique convenientem. Item sanctus Augustinus : Neque enim in illa susceptione alterum eorum in alterum conversum atque mutatum est, nec divinitas quippe in creaturam mutata est, nec creatura in divinitatem augmentavit aliquid deitatis. Sed absit ut augmentum recipiat ineffabilis et incomprehensibilis plenitudo, manet ergo utraque Filii Dei natura et una persona. Rursus ipse adversus Maximum : Si ergo attendas distinctiones naturarum, Filius Dei de cœlo descendit, Filius hominis crucifixus est ; si unitatem personæ, Filius de cœlo descendit et Filius crucifixus est, in terra ; idem in sequentibus : Oportebat Christum pati et resurgere a mortuis die tertia, ubi resurgit, nisi in eo quod potuit cadere ? ubi resurrexit nisi in eo ubi mortuus ? Quære mortem in Verbo, nunquam esse potuit. Quære mortem in carne, plane ibi fuit, et ideo ibi fuit quia mors vera fuit ; et paulo post : Quid miraris ? Certe vita est Christus, quære mortuam vitam, nec anima mortua est, nec Verbum mortuum est. Caro tantum mortua est, quare ? ut in ea mors moreretur. Idem in expo-

sitione Joannis evangelistæ : Quis ergo est per quem factus est mundus ? Christus Jesus, sed in forma Dei ; quis est sub Pontio Pilato crucifixus ? idem ipse Christus, sed in forma servi. Beatus quoque Leo apostolicæ sedis antistes in sua epistola quam scripsit ad Flavianum Constantinopolitanum episcopum sic ait : Salva ergo proprietate utriusque naturæ et in unam coeunte personam, suscepta est a majestate humilitas, a virtute infirmitas, ab æternitate mortalitas, et ad resolvendum conditionis nostræ debitum inviolabilis natura est unita naturæ passibili, ut quod nostris remediis congruebat, unus atque idem mediator Dei et hominum Christus Jesus et mori posset ex uno, et mori non posset ex altero. In integra ergo hominis perfectaque veri natura, verus natus est Deus, totus in suis, totus in nostris ; et paulo post : Qui manens in forma Dei fecit hominem, idem in forma servi factus est homo, tenet enim sine defectu proprietatem suam utraque natura, et sicut forma servi Dei formam non adimit, ita forma Dei formam servi non minuit. Item paulo post : Agit enim utraque forma cum alterius communione quod proprium est, Verbo scilicet operante quod Verbi est, et in carne exsequente quod carnis est ; unum horum coruscet miraculis, aliud succumbit injuriis, et sicut Verbum ab æqualitate paternæ gloriæ non recedit, ita caro naturam nostri generis non relinquit. Sanctus quoque Fulgentius in libro quem de Incarnatione Domini nostri Jesu Christi scripsit inter alia sic intulit : Dico itaque vobis juxta sanctorum patrum traditionem, Dominum nostrum Jesum Christum in duabus naturis inconfusis, id est divinitatis et humanitatis, unam personam sive substantiam confiteri ; idem post alia : Si quis ergo in Domino nostro Jesu Christo, aut duas naturas aut unam noluerit, sive dubitaverit credere, aut prædicare personam, vel si quis noluerit confiteri eundem Deum atque hominem, id est Verbum incarnatum de Mariæ virgine pro nostra salute veraciter natum, tamen catholica fideprehenditur ac demonstratur extraneus, ut sacramento redemptionis humanæ resistat ingratus. Et paulo post : Verbum caro factum est, unus ex utraque et in utraque, id est in humana divinaque natura prorsus initio gloriosa persistit, ut sive divinitati Christi humanitatem quis demat, sive humanitati divinitatem detrahat, Christum sacrilega infidelitate et blasphema prædicatione dissolvat. Item paulo post : Christus pro nobis carne est passus qui de Deo Patre natus solus est impassibilis Deus. Ipsam itaque Christum Filium Dei qui pro nobis mortem carne gustasse, salva immortalitate divinitatis ejus, veraciter credimus. Item post hoc : Quia non est alter Deus, alter homo, sed idem unus est Christus Deus et homo, profecto idem Deus Christus qui et mortem suam carne suscepit, et idem homo Christus est qui mortem suam divinitate destruxit, idem quippe Christus Dei Filius qui divinitate mori non potuit, carne mortuus est, quam mortalem Deum

alis accepit, et ideo Christus Dei Filius mortuus resurrexit, quia immortalitatem suæ in carne mortuus non amisit; hinc est quod post resurrectionem suam sicut in cicatrice et in vera comestione piscis et mellis in se vere carnis edocuit, ita clausis ingrediens veram in se virtutem sempiternæ ostendit, ut agnosceretur et naturalis Christi morientis infirmitas, et eidem mortalitatis inesse majestas: hæc quidem quæ in Scripturæ quam etiam sanctorum Patrum documenta docuerunt, decretis nostris breviter protulimus, demonstrantes geminam carnis et immortalitatis naturam in una Domini et Salvatoris persona, passum quoque eundem in ea naturæ corporis est, non passum in ea natura quæ est. Hinc ergo concordia sententia definitioni confirmatione sui propriam subscriptionem subjungit Isidorus in Christi nomine ecclesiæ Spalensis subscripsi. Bisinus in Christi nomine ecclesiæ Malacitanæ episcopus subscripsi. Rufinus in Christi

nomine ecclesiæ Asidonensis episcopus subscripsi. Cambra in Christi nomine ecclesiæ Italensis episcopus subscripsi. Fidentius in Christi nomine ecclesiæ Tuicitanæ episcopus subscripsi. Theodulphus in Christi nomine ecclesiæ Cordubensis episcopus subscripsi. Honorius in Christi nomine ecclesiæ Malacitanæ episcopus subscripsi.

Habes hucusque, studiosè lector (auctore Isidoro Spalensi), quem ordinem observare debeant, qui concilium celebrare constituunt, canones item apostolorum, decreta quoque 30 pontificum, a Clemente scilicet usque ad Silvestrum, acta denique quinquaginta duorum conciliorum.

150 *Hactenus digestis conciliis sanctorum Patrum sequuntur decreta præsulum Romanorum præfatæ sedis apostolicæ præsulum constituta, quæ ad fidei regulam vel ecclesiasticam pertinent disciplinam in hoc libro diligenti cura collecta sunt, ita ut singulorum pontificum quotquot decreta a nobis reperta sunt sub uniuscujusque epistolæ serie propriis titulis prænotarentur eo modo quo superius priscorum Patrum canones nostro studio ordinati sunt, quatenus lectoris industria facilius intelligere possit, dum capitulis propriis distincta intendit.*

DESCRIPTIO DECERPTIONES EX DECRETIS SANCTI SILVESTRI

PAPÆ.

coribus sancti Silvestri papæ et Constantini Augusti factum est magnum concilium in Bythinia, et congregatis regulariter ejusdem Silvestri papæ vocatione in idipsum trecenti et octo episcopi catholici qui exposuerunt fidei legem catholicam immaculatam, et damnarunt Arium, Fotinum, Sabelliumque atque sequentes. Eodemque tempore et XIII Kalendarum Augusti, die qua memoratum, concilium magnum in congregatum est, canonica jam facta papæ in urbem Romam congregavit, et ipse cum præfati Constantini Augusti ducentos quinquaginta octo episcopos, et damnavit iterum tantum Arium, et Fotinum atque Sabellium constituit ut presbyterum Arianum resistentem non susciperet, nisi episcopus ejusdem reconciliaret, et sacrosancto chrismate per manus impositionem sancti Spiritus grabatibus hæreticis dari non potest, confirmaret. In consensu et subscriptione omnium constituit, ut nullus laicus crimen clericum audeat intulerit, ut presbyter non adversus episcopum, non sacerdos adversus presbyterum, non subdiaconus adversus diaconum, non acolythus adversus subdiaconum, non exorcista adversus acolythum, non lector adversus exorcistam, non ostiarius adversus lectorem, non inquisitionem aliquam, et non damnabitur præter in septuaginta duobus. Neque præsul summopere judicabitur, quoniam scriptum est. Discipulus super magistrum (Matth. x, 24), » præter autem cardinalis nisi quadraginta quatuor non damnabitur, diaconus cardinarius conurbis Romæ nisi in viginti sex non damna-

bitur, subdiaconus, acolythus, exorcista, lector, ostiarius nisi, sicut scriptum est, in septem testibus non damnabitur. Testes autem et accusatores sine aliqua sint infamia uxores et filios habentes, et omnino Christum prædicantes; testimonium laici adversus clericum nemo recipiat, nemo enim clericum quemlibet in publico examinare præsumat nisi in ecclesia; nemo enim clericus vel diaconus aut presbyter, propter quamlibet causam intret in curiam, nec ante judicem cinctum causam dicere præsumat, quoniam omnis curia a cruore dicitur et immolatione simulacrorum. Et si quis clericus accusans clericum in curiam introverit, anathema suscipiat. Hæc inter cætera in prædicta omnia consulta constituit synodo, ut sacrificium altaris non in serico panno, aut tincto quisquam celebrare præsumeret, sed in puro lineo ab episcopo consecrato, terreno scilicet lino procreato atque contexto, sicut corpus Domini nostri Jesu Christi in sindone munda sepultum fuit. Et si quis desideraret in ecclesia militare, aut proficere, ut esset presbyter ostiarius, deinde lector, et postea exorcista per tempora quæ episcopus constituerit, deinde acolythus annos quinque, subdiaconus quinque annis, custos martyrum annis quinque, diaconus annis quinque, presbyter annis tribus, probatus ex omni parte in tantum ut etiam ab his qui foris sunt testimonium habeat bonum, unius videlicet uxoris virum quæ tamen a sacerdote sit benedicta, et si probatus fuerit dignus, et vota populi et cleri concurrerint canonice episcopis consecratur, quem postea nec clerus, nec populus perturbare debet; quia episcopi qui throni Dei vocantur non sunt lacerandi, de quibus ait beatus Paulus apo-

stolus : « Seniore[m] ne increpaveris, sed ut patrem obsecra (I Tim. v, 1), » legimus namque ipso Domino dicente « non esse discipulum super magistrum (Matth. x, 24), » hoc est, non sibi debere quemquam ad injuriam doctorum vindicare doctrinam, nec aliqua machinatione Domini discipulos, id est, apostolorum successores detrahare aut infamare, qui injuria doctorum ad Christum pertinet cujus vice legatione funguntur ; qualiter enim Dominum contristent, qui hoc agere præsumunt, Dominus in Evangelio testatur, ait enim ipse Salvator : « Quod expediat scandalizanti unum de pusillis istis in maris profunda demergi, et molam asinariam collo ejus suspendi (Matth. xviii, 6). » Si talis ergo pœna Domini discipulos scandalizantibus promittitur, quid in futuro eis provenire debeat summopere pensandum est, quam non parum periculi illis manere poterit ante Dominum, qui hæc detrectent suis exhibere ministris? Quod ita demum probare poterit, si Deum timeant qui talia exercere minime formidant, si imposito sibimet improbo silentio a talibus se dein-

Aceps custodiant : quia nihil prodest homini reliqua bona agere nisi mens ab iniquitate revocetur, et ab obtruncationibus lingua cohibeatur. Unde ait Propheta : « Cohibe linguam tuam a malo, et labia tua ne loquantur dolum, diverte a malo, et fac bonum. (Psal. xxxiii, 14). » Nemo enim bonum faciens, alteri verbo aut facto nocere vult, et reliqua. Hic in memorata constituit omnium consensu synodo, ut nullus presbyter missas celebrare præsumat, nisi in sacratis ab episcopo locis qui sui particeps de cætero voluerit esse sacerdotii. Et pietatis affectu hæc sanctissimus papa subgesta synodica revocavit apostolica auctoritate multos ab aliis episcopis excommunicatos, et a tyrannis ejectos ad communionem, et restituit eos in ecclesiis quibus fuerant olim instituti sub satisfactione, atque purgatos eos receptis dans exempla futuris eruendi sacerdotes de persequentium manibus. Constituit etiam nulla ratione transmarinum hominem penes nos in clericali gradu suscipi, nisi quinque episcoporum designatus sit chirographis.

INCIPIUNT DECRETA MARCI PAPÆ.

Epistola Ægyptiorum pontificum ad Marcum papam pro exemplaribus Nicæni concilii, quia Arianorum exemplaria incenderant.

Domino sancto et apostolici culminis venerando MARCO sanctæ Romanæ et apostolicæ sedis, atque universalis Ecclesiæ papæ, ATHANASIUS et universi Ægyptiorum episcopi.

Ad vos pervenisse non dubitamus quanta et qualia ab hæreticis, et maxime ab Arianis quotidie patimur, quam in tantum ab eis persequamur, ut etiam vivere nos lædeat. Nam instanti tempore subito et insperate in nos irruentes, nosque juxta præceptum Domini, qui ait : « Si vos persecuti fuerint in unam civitatem, fugite in aliam (Matth. x, 23), » fugiendo propter cladem populi, declinantes nos comprehendere non valuerunt, sed omnia nostra depopulati sunt, in tantum enim nostra vastaverunt, ut nec libros, nec vestimenta ecclesiastica, aliaque ornamenta, nec reliqua utensilia nobis dimitterent. Libros vero nostros usque ad minimum incendentes, nec iota unum relinquentes propter veritatis fidem Nicænam synodum, qua clerus et populus imbuebatur, et maxime jam imbuti erant in contumeliam nostram, et omnium Christianorum incenderunt. Quapropter precamur, Pater beatissime, quia non dubitamus apud vos plenaria esse Nicæni concilii exemplaria, ut nobis illa quæ sanctæ recordationis prædecessoris vestri Sylvestri fuerunt sub tuta mittatis stipulatione. Nam quando prædictæ synodo cum beatæ memoriæ Alexandro, digno Deo, pontifice nostro, id est, Alexandrinæ magnæ civitatis episcopo, in diaconatus interfuimus officio sub nostræ pœnitentiæ testimonio per beatos viros Victorem, Vinculum presbyteros apostolicæ sedis apocrisarios, missa sunt prædicto papæ Sylvestro cum astipulatione

subnexa capitula septuaginta. Sane precantibus nobis octoginta in memorata capitula tractata sunt synodo, scilicet quadraginta, a Græcis Græca lingua edita, et quadraginta a Latinis similiter Latina edita lingua ; sed visum est trecentis decem et octo Patribus in prædicto sancto Spiritu repletis concilio congregatis, et maxime jam dicto Alexandro, et apostolicæ sedis apocrisariis, ut decem capitula adunarentur, aliis atque congruis in locis insererentur, et ad formam sexaginta discipulorum vel totius orbis terræ linguarum, sexaginta tanti et tam excellentis concilii fierent capitula, quæ omnem Christianorum informarent orbem et omnes sub sacerdotali et Christiano nomine degentes, una fides et una sacerdotalis atque clericalis regeret norma, nec quisquam a suo dissideret capite. Nunc ergo ut prædictum est inimici sanctæ Dei Ecclesiæ, et maxime Arianis a quibus quotidie expugnamur, contemnimur et opprimimur præfata septuaginta Nicæni concilii capitula quæ de præfata synodo jam facta jubente Domino meo Alexandro, decreto omnium episcoporum attuli, quæ etiam coram omnibus recitari atque transcripsi, sunt igne combusta, optamus ut a vestræ sanctæ sedis Ecclesiæ auctoritate quæ est mater et caput omnium Ecclesiarum ea ad correctionem et recreationem fidelium orthodoxorum percipere per præsentem legatos mereamur. Vere novimus apostolatus vestri cor gratia sancti Spiritus in tantum esse accensum, ut omnibus oppressis succurratis, quanto magis nobis qui, licet exigui ordinis, tamen vestri sumus vobisque obediens cum omnibus nobis commissis, et sumus, et esse semper volumus. Ideo decet et oportet vos nobis hæc quæ rogamus, et alia quæ necessaria juxta sapientiam quam vobis

t altissimus esse cognoveritis absque tarditate, ut tantæ miseris squalores a fidelium is detergantur, et quasi vulnus corpori inditu tantæ miseris obsecrato salutari curetur, ut divino freti juvamine, vestraque auctore auxilio roborati adversantium tergiver- evadere valeamus, atque inconfuso vultu iude cujusquam percussi assistere æterno iereamur, et vocem audire Christi : « Euge, me et fidelis, quia super pauca fuisti fidelis, ultia te constituam : intra in gaudium Domini th. xxv, 23). » Et subscriptio : Orantem pro nectum apostolatam vestrum longævis Domi- servet temporibus.

io Marci papæ, de missione capitulorum a concilii Athanasio et omnibus Egyptiorum pis.

is venerabilibus fratribus ATHANASIO et uni- Egyptiorum episcopis, MARCUS sanctæ Roma- ostolicæ sedis, universalis Ecclesiæ episcopus. , fratres, et nimium contristor super ne vestra, sed oppido consolor, quod vento non estis arundo, sed recti in fide inter rocellarum et turbinum colluctationes in- r perduratis. Lectis ergo fraternitatis vestræ rigorem constantiæ vestræ quem olim no- s, agnovimus congratulantes vobis, quod ad andum gregem pastorem curam vigilanter nini, ne lupi, qui sub specie ovium subintrastialisevilia supplices quasque dilacerent, qui hoc subintrarunt, ut aliqua correctione pro- eu ut ea quæ sunt sana, corrumpant. Qua- moneo et hortor dilectionem vestram, ut quod inceptis adminiculante divina gratia n finem perducere satagatis veritatis voce e : « Beatus qui perseveraverit usque in fi- atth. xxiv, 13); » unde enim beata perse- nisi de virtute patientiæ? Nam juxta Apo- omnes qui voluerint pie vivere, in Christo lionem patientur, quæ non in eo tamen com- est, quod contra Christianam pietatem, aut it ignibus agitur, aut quibuscunque suppliciis rsecutionum sævitiam suppleant, sed dissin- nes morum et contumaciæ inobedientium, et rum tela linguarum, quibusque conflictatio- mmunia semper membra pulsantur, a nulla portio conflictatione sit libera. Ita ut s nec otio careant, nec labore, nam omnia incrementa probabilium studiorum, s usque in finem perseverantia atque bonæ voluntatis incrementa ad Christi gratiam sunt referenda, ut in omnibus quæ agimus nni perfecte laudetur tempore. De capitulo- mque verorum Nicæni concilii, quibus nos in- e litteris vestræ fraternitatis significatis a ni una vobiscum interfuerunt diligentioribus rimus colloctionibus, qui ita ut vestræ ten- t litteræ omnem nobis ordinem exposue- t vestram epistolam per omnia veram esse

A testificati sunt non ut nos aliquid sinistrum vestra ex parte arbitraremur, sed ut nos et vos illosque abs- que ulla in posterum titubatione unum sentire opta- remus, et sancta Romana Ecclesia quæ semper immaculata mansit, et Domino prævidente, et beato Petro apostolo opem ferente in futuro manebit, sine ulla hæreticorum insultatione firma et immobilis omni tempore persisteret. His ita peractis diligenter requirentes in sancto nostræ et apostolicæ sedis scriinio eadem quæ sanctæ recordationis prædeces- sori meo Silvestro sunt directa septuaginta (sicut significastis) capitula illæsa invenimus. Ipsa enim vobis propter auctoritatem, et subscriptionem tan- torum Patrum, et ejus magni concilii minime misi- mus sed per eadem coram apocrisiariis vestris alia similia, eundem numerum eademque verba, et ipsam subscriptionem continentia vobis rescribere, et sub certa stipulatione et confirmatione mittere curavimus. Et quis est qui fratribus suis talia ne- gare audeat? Nam non negligenda nobis hæc per sancti Spiritus gratiam Dominus docuit, sed fideli- ter exercenda et fratribus contradenda et docenda distribuit. Hæc apostolorum viva traditio, hæc est vera charitas quæ prædicanda est, et præcipue dili- genda ac fovenda, atque fiducialiter ab omnibus te- nenda, hæc sancta et apostolica mater omnium Eccle- siarum Christi Ecclesia quæ per omnipotentis Dei gratiam a tramite apostolicæ traditionis nunquam errasse probatur, nec hæreticorum novitatibus de- pravanda succubuit, sed ut in exordio normam fidei Christianæ percepit ab auctoribus suis apostolorum Christi principibus illibata finetenus manet, secun- dum ipsius Domini Salvatoris divinam pollicitatio- nem, qui discipulorum suorum principi in suis fatus est Evangeliiis : « Simon, inquit : Ecce Satan ex- petivit ut cribraret vos sicut qui cribrat triticum, ego autem pro te rogavi ut non deficiat fides tua, et tu aliquando confirma fratres tuos (Luc. xxii, 31). » Consideret itaque vestra excellens prudentia quam bonum sit supersistere in dispensatione vobis cre- dita, et in fide recta, atque hæreticis et æmulis Christi repugnare, et nunquam a veritatis tramite declinare, quoniam Dominus et Salvator omnium cu- jus fide est, qui pro nobis mori non dubitavit, et pro- prio nos suo redemit sanguine; qui fidem beati Petri non defecturam promisit, et confirmare eum fratres suos admonuit quod apostolicos pontifices meæ exi- guntalis prædecessores confiderent fecisse semper cunctis est cognitum, quorum et pusillitas mea, licet impar sit et infirma, pro suscepto tamen divina dignatione ministerio, pedissequa cupit existere. Væ enim erit nobis qui hujus ministerii onus susce- ptum habemus, si veritatem Salvatoris nostri Jesu Christi, quam apostoli prædicaverunt, prædicare ne- glexerimus; væ erit nobis si silentio veritatem op- presserimus qui erogare nummulariis jubemur, id est Christianos populos imbuere et docere, quid in ipsius Christi futuro dicturi sumus examine, si ser- monis ejus veritatem confundimur prædicare? Quid

erit de nobis cum de commissis nobis animabus, et de officio suscepto rationem justus iudex Christus Deus noster districtam exegerit. Ideo, fratres, hortor dilectionem vestram, obtestor et moneo, ut quæ debetis et potestis sollicitudine vigiletis ad investigandos hæreticos et inimicos sanctæ Dei Ecclesiæ, et a suis mentibus ne pestis hæc latius divulgetur, severitate qua potestis pro viribus extirpetis, quo-

am ut habeat a Deo digne remunerationis præmium qui diligentius quod ad salutem commissæ sibi plebis proficiat, fuerit exsecutus, ita ante tribunal Domini de reatu negligentiae se non poterit excusare quicumque plebem suam contra sacrilegæ præsuasionis auctores noluerit custodire. Data xx Kalendas Novembris, Nepotiano et Secundo viris clarissimis consulibus.

INCIPIUNT DECRETA JULII PAPÆ.

Incipit Romana synodus habita a Julio papa, et reliquis orthodoxis episcopis.

In nomine Domini Dei et Salvatoris nostri Jesu Christi, imperantibus quoque Constantio et Constante Augustis, anno quarto, sub die xix Kalendarum Octobrium, indictione sexta, præside sancto ac beatissimo Julio papa sedis apostolicæ urbis Romæ, præpositis sacrosanctis et venerabilibus Evangelis in Ecclesia Domini Dei et Salvatoris nostri Jesu Christi, quæ vocatur Constantiniana, residentibus etiam viris venerabilibus pariterque cum eo audientibus Benedicto Aquileiensi episcopo, Rufo Carthaginiensi episcopo, Agapito Ravennatis ecclesiæ episcopo, Julio Mediolanensi episcopo, Luciano Maurianensi et reliquis cum eis centum sexdecim episcopis, Julius sanctissimus prædictus episcopus urbis Romæ dixit: Sanctæ Dei et apostolicæ synodo et Dei voluntate, et gratia indivisa communione sancti Spiritus in hac consonanter et unanimiter congregatæ antiqua alma urbe Romæ ad confirmationem sacram et correctionem fidei nostræ, et Christianorum immaculatæ disciplinæ, ut nostis, beatissimi fratres, necesse est cogitare, et consonanter omnes nos docere secundum naturam Dei summi, et Patris sapientiam Domini Dei et Salvatoris nostri Jesu Christi omni desideranti humanam divinamque in eo attestante Veritatis voce naturam, « quoniam qui confitebitur me coram hominibus confitebor et ego eum coram Patre meo qui in cælis est. Qui autem negaverit me et verba mea, negabo eum et ego coram Patre meo qui in cælis est (Matth. x, 33). » Unde oportet, ut primo fidem trecentorum decem et octo Patrum in Nicæna synodo corroboratam ponamus, et postmodum quæ necessaria sunt fideliter tractemus. Cui ab omnibus una voce responsum est: Ad hoc convenimus, ut post hoc primum secundum Dei voluntatem faciamus, et a fundamento Christi Jesu incipiamus, et denuo pro fratrum oppressione tractantes laboremus; quia dum illi graviter affliguntur, nos respirare, nec quiescere possumus, quia dum membra vexantur, corpus reliquum pacem, aut quietem minime habere poterit, hæc est enim fides Nicæna generali tractata synodo.

Credimus in unum Deum Patrem omnipotentem, omnium visibilium invisibiliumque factorem, et in unum Dominum Jesum Christum Filium Dei, natum ex Patre unigenitum; hoc est substantia Patris, Deum

ex Deo, lumen ex lumine, Deum verum ex Deo vero, natum, non factum, consubstantialem Patri per quem omnia facta sunt: et quæ in cælo, et quæ in terra; qui propter nos homines et propter nostram salutem descendit; et incarnatus est, et homo factus est, passus. Et resurrexit tertia die, et ascendit in cælos, et venturus est judicare vivos et mortuos. Et in Spiritum sanctum, dicentes autem erat quando non erat, aut non erat antequam fieret, aut quia ex non existentibus factus est, aut ex altera substantia vel essentia dicentes esse, aut creatum; aut convertibilem Filium Dei: hos tales anathematizavit catholica et apostolica Ecclesia, hanc fidem venerabiliter trecenti decem et octo agnoverunt et corroboraverunt consonantes et unanimes scriptis explanaverunt. Nam Dominus noster mittens ad prædicandum discipulos suos ait: « Euntes, docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti (Matth. xxviii, 19), » de quibus et affirmamus ita habere, et ita sapere, sed etiam dudum sic habuisse, et ita sapuisse, et usque ad mortem pro hac instare fide anathematizantes omnem sine Deo hæresim. Hæc omnia ex corde, et anima sapuisse, ex quo novimus nosmetipsos, et nunc sapere et dicere coram omnipotente Deo et Domino nostro Jesu Christo cum veritate testamur. His enim ita prælibatis ingenita Patris natura extranea est, sed prædicandum est esse consubstantialem Patri Filium, eo quod nullam æqualitatem ad creaturas factas Dei Filius habeat, sed soli Patri genitori per omnem modum sit similis, et non sit ex alia qualibet substantia vel essentia, sed ex Patris ante omnia. Siquidem exquisita sunt impia et iniqua, et sine Deo dogmata Arii, et consentientia ei sub præsentique omnium decreto complacuit anathematizari impiam ejus sectam, et iniqua atque sine Deo verba simul et nomina quibus utebatur, Filio Dei blasphemans, et dicens ex non exstantibus esse, et iterum fuit aliquando quando non fuit. Quomodo enim fuit, aut quomodo iterum non fuit? Et pro libero arbitrio malitiæ, atque virtutis capabilem Filium Dei dicentes, creaturam nominantes eum atque facturam. Hæc ergo omnia fatua et anilia et blasphema anathematizavit sanctum et universale concilium, et nec usque ad auditum impiæ sectæ, atque timoris hujus, aut intellectum iniquorum sensum accommodant. Ea quidem quæ de illo gesta

em terminum habuerunt omnia jam audis-
lietis nec nos forte videamus viro obloqui,
slicitum suum impropria digna portant. Eos
dividunt a Patre substantia et divinitate, et
verbum a Patre, dividi ab Ecclesia catho-
nit, et esse alienos a nomine Christiano.
ir nobis et omnibus anathema, eo quod
veritatis videantur esse cauponati. Aposto-
nque præceptum est: Si quis vobis an-
it præter quod accepistis, anathema sit.
ullum communicare denuntiate: nulla est
municio lucis ad tenebras; hos pellito
omnibus: nulla enim concordia Christi ad
rvate vos, fratres charissimi, ut neque scri-
neque eorum scripta suscipiatis. Studete
vos, fratres charissimi et comministri, **B**
spiritum et præsentis nostro concilio
æ, atque subscriptione vestra decernere, ut
us ubique comministris nostris consonan-
rvetur. Abdicamus autem illos et extra ter-
holicæ Ecclesiæ procul abjiciamus, qui
nant quod Deus est Christus, sed aiunt:
s non est, quia Filius est, sed verus Filius
re genitus sit simul et ingenus. Sic enim
ere natum profitentur, quia sic dixerunt:
im est factum est. Et quia cum Christus
la sit, dederunt ei principium atque finem,
in tempore, sed habet ante sæcula. Oremus
ro nobis omnibus et reliquis oppressis fra-
ipsi eruantur illæsi, et serventur immacu-
æ bene placuerunt firma permaneant per
nostrum Jesum Christum secundum bonam
n facta, sicuti, credimus Dei et Patris in Spi-
, cui est gloria in sæcula sæculorum. Amen.
onsubstantialis æterna est. Data Kalend.
s, Feliciano et Maximiano IV consulibus.

*reparatoria Julii papæ ad Orientales epi-
pro causis Athanasii, et excessibus contra
m Ecclesiam.*

obilibus fratribus universis Orientalibus epis-
us.

it vos, fratres, alios ecclesiasticis in-
sciplinis, et non talibus arguere machinan-
nte Joanne Baptista: « Neminem con-
teque calumniam faciatis (*Luc. III, 14*), » **D**
i. De qua re et apostolus Paulus nos in-
ns: « Fratres, et si præoccupatus fuerit
aliquo delicto, vos qui spirituales estis in-
jusmodi in spiritu lenitatis, considerans
ne et tu tenteris (*Gal. VI, 1*), » et reliqua. Et
as apostolus ait: « Omnes unanimis in
stote, compatientes, fraternitatis amatores,
les, modesti, humiles, non reddentes ma-
nalo, vel maledictum pro maledicto, sed e
benedicentes, quia in hoc vocati estis, ut
nem hæreditate possideatis. Qui enim
i diligere et videre dies bonos, coerceat
nam a malo, et labia ejus ne loquantur do-
linet a malo et faciat bonum, inquirat pa-

cem et sequatur eam, quia oculi Domini super justos,
et aures ejus in preces eorum, vultus autem Do-
mini super facientes mala (*I Petr. III, 8-12*). » Quid
pejus est, fratres, quam ut sacerdotes Domini **152**
qui ab omni mala coinquatione, et a nocumen-
to omnium Christianorum alieni debent existere.
quanto magis a fratrum et coepiscorum quos tueri
et sublevare debent ab insidiis, et quos fovere et
diligere summopere oportet, persequuntur eos ejice-
re, et communione privari detractant. Nec recorda-
mini sapientiam quæ ait: « Perversæ enim cogitatio-
nes separant homines a Deo (*Prov. XV, 26*); » si perversæ
cogitationes separant homines a Deo, quanto magis
opera iniqua? Quid enim nequius est quam illis de
quibus Dominus ait: « Qui vos tangit, tangit pupillam
oculi mei (*Zach. II, 8*), » quisquam avertere, perse-
qui, destruere nitatur? Probata autem virtus portat,
protegit, et consolatur oppressos et docet insi-
pientem. Est enim Deus testis cordis hominis, scru-
tatorque verus singularum conscientiarum, et lin-
gularum singularum auditor, quam spiritus Domini
replevit orbem terrarum, « et hoc quod continet om-
nia scientiam habet vocis. » Et alias idem ipse ait:
Deus charitas est, in hoc apparuit charitas Dei in
nobis, quoniam Filium suum unigenitum misit Deus
in mundum, ut vivamus per eum. In hoc est chari-
tas non quasi nos dilexerimus Deum, scilicet quoniam
ipse prior dilexit nos, et misit Filium suum propi-
tiationem pro peccatis nostris. Charissimi, si Deus
dilexit nos et nos debimus invicem diligere; Deum
nemo vidit unquam. Si diligamus invicem, Deus in
nobis manet, et charitas ejus in nobis perfecta est;
in hoc intelligimus, quoniam in eo manemus, et ipse
in nobis, quoniam de spiritu suo dedit nobis, et nos
vidimus, et testificamur, quoniam Pater misit
Filius suum Salvatorem mundi. Quisquis confessus
fuerit, quoniam Jesus est Filius Dei, Deus in eo
manet, et ipse in Deo; et nos cognovimus, et cre-
dimus charitati quam habet Deus in nobis; Deus
charitas est, et qui manet in charitate, in Deo ma-
net, et Deus in eo. In hoc perfecta est charitas non
quasi nos dilexerimus Deum, sed quoniam ipse prior
dilexit nos, quia sicut ille est, et nos sumus in hoc
mundo. Timor non est in charitate, sed perfecta
charitas, foras, mittit timorem, quoniam pœnam timor
hebet; qui autem timet, non est perfectus in chari-
tate. Nos ergo diligamus Deum, quoniam Deus prior
dilexit nos. Si quis dixerit, quoniam diligo Deum, et
fratrem suum oderit, mendax est. Qui enim non diligit
fratrem suum quem videt, Deum quem non videt,
quomodo potest diligere? Et hoc mandatum habemus
a Deo, « ut qui diligit Deum, diligat fratrem suum.
(*I Joan. IV, 9-21*). » Nam et ipsa Sapientia ait: « Lin-
gua sapientium ornat scientiam, os fatuorum ebullit
stultitiam. In omni loco oculi Domini contemplan-
tur bonos et malos, lingua placabilis lignum vitæ,
quæ autem immoderata est, conteret spiritum. Do-
mus justi plurima fortitudo, et in fructibus impii
conturbatio; labia sapientium disseminabunt scien-

tiam, cor stultorum dissimile erit, victimæ impiorum abominabiles erunt Domino, vota justorum placabilia. Qui sequitur justitiam, dirigitur a Domino. (*Prov. xv, 2-9*). » Item alibi: « Labia justi considerant placita, os impiorum perversa (*Prov. x, 32*), simplicitas justorum diriget eos, et supplantatio perversorum vastabit eos; justitia rectorum liberabit eos, et in insidiis suis capientur iniqui; justus do angustia liberabitur, et tradetur impius pro eo. Simulator ore decipit amicum suum, justus autem liberabuntur scientia, in bonis justorum exaltabit civitas, et in perditione impiorum erit laudatio, benedictione justorum exaltabitur civitas (*Prov. xi, 3, 5, 6, 8, 11*). » Nec consideratis, qui fratres persequi non cessatis, qualia Job patientissimus inter cætera exorsus loquitur: « Auris audiens beatificabat me et oculus videns testimonium reddebat mihi, quod liberassem pauperem vociferantem, et pupillum cui non esset adjutor, benedictio perituri super me veniebat, et cor viduæ consolatus sum, justitia indutus sum, et vestivi me sicut vestimento, et diademate judicio meo. Oculus fui cæco, et pes claudo. Pater eram pauperum, et causam quam nesciebam diligentissime investigabam. Conterebam molas iniqui, et de dentibus illius auferebam prædam (*Job xxix, 11-17*), » et paulo post: « Si negavi, inquit, quod volebant pauperibus, et oculos viduæ expectare feci. Si comedi buccellam meam solus, et non comedit pupillus ex ea, quia ab infantia mea crevit mecum miseratio, et de utero egressa est mecum (*Job xxxi, 16-18*). » Nam si quis ex recto omnia consideraverit oculo nequamquam fratribus nocere sed liberare festinabit; quia nihil deterius est, quam cives civibus invidere, et fratres fratribus insidiari aut calumnias facere. Talibus enim refragari volentes insidiis, Patres sancti synodum congregaverunt generalem in Nicæa, vitam corrigere hominum cupientes in Ecclesia comorantium, licet dudum instituta sanctorum multa Patrum, essent conscripta, posuerunt leges, quas sacros canones appellamus, quibus multa per necessaria ad statum Ecclesiæ sanctæ Dei, et supplementum columnarum ejus, id est, episcoporum qui eam propriis humeris gestant, sunt decreta, et nocumenta eorum prohibita: ita ut qui talia agere tentaverint, aut eis nocere præsumserint, siquidem clericici fuerint a proprio gradu decendant, si vero monachi aut laici fuerint, anathematizentur. Quibus armati exemplis oportere arbitrati sumus ab omnipotenti Deo inspirati, ut hanc accensam discordiæ flammam extinguere apostolica debeamus auctoritate, et non concedere eam ulterius animas depasci humanas. Quapropter una cum omnibus apostolicæ subjectis sancimus, ne quisquam deinceps Christianorum talia perpetrare, aut episcopis temere nocere præsumat, cum et doctor gentium, idipsum prohibeat, dicens: « Seniore[m] ne increpaveris, sed obsecra ut patrem (*I Tim. v, 1*) » et reliqua; bonum est namque procul dubio, et omnibus timentibus Deum desiderabile, cohibere dissensiones, et alter-

ationes, fratribusque subvenire, et invicem non invidere, sed adjuvare. Audite, inquam, jam factam in Nicæna civitate synodum, cui et ego ipse conscientiam meam cultum decenter exhibui nihil aliud volens quam concordiam omnibus fabricare, et per cunctis arguere et remove hanc insidiantium altercationem, quas providentes sancti Patres, insidias, et illicitas altercationes unanimiter in prædicta Nicæna statuerunt synodo, ut nullus episcopus nisi in legitima synodo et suo tempore apostolica auctoritate convocata, super quibusdam criminationibus pulsatus audiatur, id est, judicetur, vel damnetur, Sin aliter præsumptum a quibusdam fuerit, in vanum deducatur quid egerint, nec ecclesiastica ullo modo reputabuntur. Ipsi vero primæ sedis ecclesiæ convocandarum generalium synodorum jura et judicia episcoporum singulari privilegio evangelicis et apostolicis, atque canonicis concessa sunt institutis; quia semper majores causæ ad sedem apostolicam multis auctoritatibus referri præceptæ sunt, nec ullo modo potest major a minore judicari, ipsa namque omnibus major et prælata est ecclesiis, quæ non solummodo canonum sanctorum Patrum decretis, sed Domini Salvatoris nostri voce singularem obtinuit principatum. « Tu es, inquit, Petrus, et super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, » et reliqua. Et « quodcunque ligaveris super terram et solveris, erunt ligata et soluta in cælo et in terra (*Matth. xvi, 18, 19*). » Porro dudum a sanctis apostolis, successoribusque eorum in præfatis antiquis decretum fuerat statutis, quæ hactenus sancta et universalis apostolica tenet Ecclesia, non oportere præter sententiam Romani pontificis concilia celebrari, nec episcopum damnari, quoniam sanctam Romanam Ecclesiam prematum omnium ecclesiarum esse voluerunt. Et sicut beatus Petrus apostolus primus fuit omnium apostolorum, ita et hæc Ecclesia suo nomine consecrata, Domino instituyente, primatum caput sit cæterarum; et ad eam quasi ad apicem omnes majores ecclesiæ causæ et judicia episcoporum recurrant, ejusque juxta terminum sumant sententiam, nec extra Romanum quidquam ex his debere decerni pontificem, quatenus non ita proterve, et pro libitu quisquam suo proprio arbitrio, quibusque metropolitanus, sicut agere solebat, liceat inconsulto Romano pontifice, aut majores Ecclesiæ causas deturbare, aut episcopos damnare; sed communi sanctæ Romanæ Sedis episcopi concilio, et concordati actione quæque sunt Christi zelo agenda disponant, unanimiterque recte sentiant; et ea quæ senserint non sibi met discrepando, sed Deo placita perficiant. Est etiam in jam fata Nicæna concorditer statutum synodo, ut accusatores et accusationes quas sæculi leges non admittunt a sacerdotali fœditate averti nocumento. « Ecce (inquit Propheta) quam bonum et quam jucundum habitare, fratres, in unum! » (*Psal. cxxxii, 1*). Illi vero non in unum habitant, qui a fratrum se solatio subtrahunt, aut fratribus insidias præparant. Non aliæ vos,

atiemini peccato gravari, quia quod necesse dicere veremur, id est, ne cuius religio r, indignatio provocetur. Præ oculis habete, nentis acie reverenter aspiciate beati Petri et cum ipso communes omnium apostolonas cunctorum quæ martyrum palmas, qui am non destructione, sed confirmatione, et n Christo passi sunt. Nos ergo qui Domini et dici et esse volumus, portare crucem et compati fratribus debemus, non peribtrahite rogamus actus cogitationesque uocumentis, si non vultis ipsam in vos ultionem, quoniam talionem meretur, qui eam præparat. Et nos scitote hunc typum non esse passuros, ut ea quæ ad hanc speantam pertinent sedem sicut iudicia episcopi, et majores Ecclesiæ causas, ut paulo prælibatum est, nos patiamur nobis invadere absque nostri status periculo. Sed ubi hodierna die, et deinceps eum præter actæ sedis sententiam damnare, aut propria re præsumpsit, sciat se irrecuperabiliter natum, et proprio carere perpetim honore, qui absque hujus sedis sunt ejecti sententiamnati, hujus sanctæ sedis auctoritate sciinam recipere communionem, et in propriis edibus; quoniam et prius a tempore, scilicet um, hæc huic sedi sanctæ concessa sunt, in memorata Nicæna synodo propter praminum infestationes, atque hæreticorum ones et insidiantium molimina fratrum sunt ter ab omnibus corroborata, ut magis sinideant, ne talia audeant perpetrare, et canon propter Deum et amorem fratrum, opter opprobrium hominum, ruborem suum onicam ultionem, saltem hæc timore et ia compressa silentio comprimantur, amscilicet, totius usurpationis excessu; quia bet præsumere, quæ sibi non videntur esse; quam culpam nullo modo potuissetis ini unde consecrationem honoris accipitis, em totius observantiæ sumeretis, et beati Petri sedes quæ vobis sacerdotalis mater latis, esset ecclesiasticæ magistra rationis. ut multum nos ea quæ nobis pie recteque D lætificant, ita nimium ea quæ sunt perpe- la contristant, quoniam necesse est post n talium experimenta causarum hæc in i sollicitus prospici, et diligentius præca- tenus ea quæ sunt ab apostolis eorumque ribus statuta, nulla desidia negligantur, sensione violentur, nulla concertatione tur- lam sicut in uno corpore multa membra , omnia autem membra non eundem actum ita multi unum corpus sumus in Christo, utem alter alterius membra; connexio to- oris unam sanitatem, unam pulchritudinem hæc quidem connexio totius corporis una- m requirit, sed præcipue exigit concordiam

sacerdotum quibus, etsi dignitas communis non est, lamen ordo generalis est, quoniam inter beatissimos apostolos in similitudine honoris fuit quædam discretio potestatis, et cum omnium par esset electio, uni tamen datum ut cæteris præemineret. De qua forma episcoporum quædam orta est distinctio, et magna ordinatione provisum est, ne omnes sibi omnia vindicarent, sed essent in singulis provinciis singuli, quorum inter fratres haberetur prima sententia; et rursus quidam in majoribus urbibus constituti, sollicitudinem ejus susciperent ampliorem, per quos ad unam Petri sedem universalis Ecclesiæ cura conflueret, et nihil usquam a suo capite dissideret. Qui ergo scit se quibusdam præpositum non modeste ferat aliquem sibi esse prælatum, sed obedientiam quam exigit, etiam ipse dependat. Nolite **153** itaque errare, fratres mei dilectissimi, doctrinis variis et extraneis nolite abduci, et instituta apostolorum et apostolicorum virorum canonesque habetis, his fruimini, his circumdamini, his delectarini, his armamini, ut freti contra inimicorum jacula persistere valeatis; satis enim indignum est quemquam vel pontificum vel ordinum subsequentium hanc regulam refutare quam beati Petri sedem, et sequi videat et docere. Multum enim convenit, ut totum corpus Ecclesiæ in hac sibimet observatione concordet quæ inde auctoritatem habet, ubi Dominus Ecclesiæ totius posuit principatum, dicente Scriptura: « Ordinate in me charitatem (Cant. II, 4); » et item: « Omnia cum ordine fiant. » Iterumque Psalmista prædicante: « Circumdote Sion, et complectimini eam, narrate in turribus ejus. Ponite corda vestra in virtute ejus, ut enarretis in progenie altera, quoniam hic est Deus Dominus noster in æternum, et ipse reget nos in sæcula (Psal. XLVII, 13-15). » Officii enim nostri consideratione non est nobis dissimulare, non est tacere libertas, quibus major cunctis Christianæ religionis zelus succumbit. ne per taciturnitatem, aut favere, aut consentire videamur fratrum nocumenta. Data Kalend. Octobris, Feliciano et Maximiano viris clarissimis consulibus.

Epistola Orientalium ad Iulium papam causantium, quod in communionem receperit Athanasium et cæteros quos ipsi damnaverant.

Domino beatissimo et honorabili Patri JULIO apostolicæ sedis venerabili episcopo, EUSEBIUS, THEOGNIUS, THEODORUS et BERINTHUS, una cum reliquis fratribus, et coepiscopis nostris in Antiochia congregatis.

Licet circa omnes Romanam Ecclesiam sciamus esse munificam et apostolicam habere curam, et semper matrem existere pietatis, quamquam ab Oriente ad eam prædicatores pietatis advenissent, tamen optarem vos nobiscum concordare, et quos a communionem suspendimus a vobis esse suspensos, et quos in ordine confirmamus episcoporum a vobis esse confirmandos, nec nos secundo loco habendos, cum ex his partibus ad vos usque dogmatizantes apostoli pervenerint. Nec enim nos vestris resultavimus, quam-

vis hoc agere potuissemus, quando Novatianus a Romana pulsus est Ecclesia; quoniam (uti juxta vulgarem consuetudinem loquamur) inimicitias quærit omnis qui vult recedere ab amico. Nec crimine carere potest, qui alterius excommunicatum absque ejus licentia a quo a communione est privatus in communionem susceperit, canonicis, scilicet jubentibus, ut excommunicatus ab aliis non suscipiant viventibus illis a quibus communione privatus esse dignoscitur. Nec solum in his nobis contumeliam irrogatis, sed etiam in his quod concilia nostra dissolvitis neque ea rata sinitis esse. Sunt namque a nobis et maxime a totius Orientis episcopis damnati, Athanasius Alexandrinus, Paulus Constantinopolitanus, Marcellus Ancyrae, Asclepius Gazæ, Lucianusque Adriopolites pro certis criminibus, quibus adversarii sunt apud nos inscripti, qui per præsentis hujus epistolæ lateres omnia sub certa relatione vestrae innotescere non omittimus sanctitati. Quibus agnitis si nostris placitis magis quam eorum machinationibus assentire, et ordinatos episcopos in damnatorum loco firmare eligitis, pacem vobiscum, et communionem habere volumus. Si vero aliter egeritis, et eis amplius quam nobis assentire judicaveritis, contraria celebrabimus, et vobiscum deinceps nec congregari, nec vobis obedire, nec vobis vestrisque favere volumus, sed per nos quidquid melius elegerimus agere conabimur. Nam nullus est in hac parte terrarum ætatem habens qui ignoret prædictorum molimina seductorum. Propter eos enim multa sunt mala peracta, multa concilia diversis et asperis temporibus celebrata, multæ seditiones, multæ machinationes, multa nobis opprobria illata, et alia multa quæ enumerare perlongum est. Nam si his consentire eligitis, tunc liquet quod nos perdere vultis, et non ut pater filios fovere. Dicunt enim et affirmant tam cives istorum, quam etiam sacerdotes eorum, hos vovere vos velle homicidas, sacrorum templorum eversores, virginum stupratores, sacrorum librorum incensores, sacrorumque vasorum, ac cæterorum sacrorum ministeriorum fraudatores, officiorum neglectores, imperatorum infidos, gentis et patriæ proditores, et inter sacerdotes maximam generantes discordiam, eo quod consubstantialitatis vocem, quæ scripta non invenitur in fidei doctrina, posuissent. Quid plura enumerare necesse est? cum propter eos nobis et cunctis hujus regionis habitatoribus scientibus tanta cædes hominum sit perpetrata, ut amplius quam mille homines sint prostrati? Talibus autem favere quid aliud est quam sceleribus eorum consentire? cum sacra Scriptura prohibeat, dicens: « Non solum qui faciunt, culpabiles existunt, sed etiam qui consentiunt facientibus (Rom. 1, 32). » Talibus enim vos obsistere totis viribus oportet, ne involvamini in peccatis eorum, et excommunicationem eorum ne suscipiatis. Tales enim a vobis procul abjicite, ne propter ani-

Amositatem talium hominum infirmæ animæ et ignari populi sacrilega dissensione dispereant. Itaque oportet vos improbis probe resistere. Quapropter si neglexeritis deturbare perversos, liquet quod eorum protegatis errorem. Nec vero caret scrupulo societatis occulte, qui manifeste facinoribus desinit obviare. Decet enim vos ad arguendam proterviam eorum, linguam vestram exacuere, et velut venenosos a vobis repellere, ne eorum veneno vos vestrisque in aliquo sauciemini. Igitur sufficiunt nobis querimoniam contra eos delatæ, quoniam derelinquet nos tempus secundum quod ait Apostolus: « Si voluerimus omnium obloquentium oblatas contra eos producere querelas, maxime cum hæc nobis sufficiant quæ superius dicta sunt. » Nec vobis necesse est iterum eorum divulgare mala cum ipsa per se prodeant, et maxime omnes orientales testes super eorum malis existant, in ore eorum (juxta quod scriptum est) duorum vel trium testium stabit omne verbum, quanto magis in multitudine tantorum sacerdotum, et populorum, abbatum, vel monachorum in scripto, et sine scripto contra horum pravitatem nos quotidie vox acclamantium. Nos vero diu expectamus eos per multam patientiam, « ut crearent uvæ, sed illi contrario fecerunt labruscās (Isai. v, 2). » Vos ergo non oportet de cætero negligere, et differre tales, ne (quod absit) memoratis criminibus eorum submittamini irrationabiliter eos episcopos ponentes, ipsi enim nunc cito corrigantur juxta quod beatus Apostolus protestatur, « secundum duritiam eorum, et cor impoenitens thesaurizant sibi iram in die iræ, et revelationis justitiae Dei, qui reddet unicuique secundum opera ejus (Rom. 11, 5, 6), » quia corrigendi sunt, ne per temporalem delectationem, et per mendacia atque figmenta sua vobis assensum præbentibus, æterna perdant præmia, qui per veram poenitentiam consequi poterunt. Ne hæc quæ prædicta sunt solummodo Athanasio et sequacibus ejus irrogamus, sed etiam quod contra regulam egerit, quam nos decreveramus, quia non decreto communis concilii episcoporum recepit sacerdotium, sed sibi met arrogando Ecclesiam fuisse ingressus, et in sede resedisset, cum dudum decretum fuisse nullum a pauciore numero restitui debere, quam depositum fuisse constaret. Deinde quanquam ejus adventu sit turba generata, plurimique seditione sint mortui, et non solum hæc per eum, et propter eum sunt peracta, sed etiam quidam a jandicto Athanasio cæsi iudicibus dicuntur esse traditi, hæc et alia innumerabilia sunt ab eo, suisque sequacibus impudenter perpetrata, quos excommunicatos communioni ut audivimus, contra regulam in contumeliam omnium orientalium sociastis. Præfato itaque debitæ salutationis officio propter beati Petri honorem impenso postulamus, ut deinceps ad vestras hinc venientes aures, non tam facile admittatis, neque a nobis excommunicatos ultra velitis excipere, ne caonum transgressores inveniamini, sed magis, salva fraterna charitate, erratum hoc in posterum minime patiamini, et subscriptio orantem

is apostolatam vestrum Dominus ævo custodi-
giore, beatissime Pater. Amen.

*in Julii papæ contra Orientales pro Athana-
sio et cæteris.*

sanctæ Romanæ et apostolicæ Ecclesiæ
s, EUSEBIO, THEOGNIO, THEODORO, BERTHIO et
orientalibus episcopis.

rat vos adversus sanctam Romanam Ecclesiam
olicam limate, et non ironice loqui, quoniam
Dominus noster Jesus Christus eam decenter
ait: « Tu es, inquit, Petrus, et super hanc pe-
lificabo Ecclesiam meam, et portæ inferi non
bunt adversus eam, et tibi dabo claves regni
(*Matth.* xvi, 18). » Habet enim potestatem
privilegio sibi concessam aperire et clau-
nas regni cælestis quibus voluerit. Nam si
here quæ Domini ore sacrata atque desuper
sunt, non renuistis, nec mirum si fratribus
irrogare minime cessatis, unde jam silentio
untur quæ vestro in concilio turbulenter
um tempestate decreta sunt. Apparet enim
n tumultuosa indisciplinatione veritas est op-
vobis quippe inconsiderantibus quæ placet
pter jurgia quæ contra proximos vestros ha-
t vota vestra inevitabilia esse contenditis,
opus divinæ providentiæ, quatenus e con-
perte deprehensa possint enarrari, et quid-
ic convenientes sive qualibet gratia, odio aut
iarum causas gessistis funditus repelli. Qua-
cam omni festinatione vos omnes ad hujus
sedis reverentiam volo concurrere, quatenus
m apud nos integritatem per vos ipsos possitis
re; nam nec dubitare vos credo Athanasium
egis doctorem non solum a nobis, sed etiam
a synodo veræ fidei cultorem esse comproba-
ni, defuncto Alexandro mirabili sene qui Arii
verat blasphemias, post quinque menses Ni-
cæcilli Alexandrinorum Ecclesiæ suscepit præ-
r, adversus quem ejusque sectatores multa
ia textentes, et nudas valde calumnias quasi
cusationes componentes, nobis multorum ma-
num causam, et caput esse perhibuistis, et
um apud Ægyptum, sed etiam apud Palesti-
t Phœnicem vicinasque gentes scriptis ve-
um perturbatorem esse significastis. Qua de
siasticam sequentes regulam, vos Romæ re-
er ad judicium die statuta non sub angusto
is spatio (ut excusatio locum non inveniat)
et apocrisiariis evocavimus, illique vocatione
a ad diem præstitutum venire, sed vos ne
mendaciis caperemini, vestraque calumnia
etur, venire distulistis. Nec his machinatio-
olummodo contenti estis, sed etiam videntes
istoribus desolatas lupos pro pastoribus super-
nistis. Decernerat ergo ut ad regularem veni-
m vocationem, qualiter de his et de aliis ve-
æsumptionibus veram redderet rationem :
m occurreret veritas, si falsitas displiceret ;
ns dubitat, quot ita judicium nocens subtrufu-

git, quemadmodum innocens ut absolvatur, requirit ;
nec suspicione caret, qui alium calumniis derogat
falsa dixisse, cum ipse ad judicium ut probet quæ
intulit evocatus venire distulerit. Vellem enim vos
magis ad jam dictam canonicam convenire vocatio-
nem, ut coram universali concilio redderetis ratio-
nem, cur synodum ad statum ecclesiarum, et fratrum
in Antiochiam subvertendum, et Nicæni magni concilii
destructionem fecistis; aut cur nobis inconsul-
tis episcopos in eam convocastis, ad quam nec maxi-
mus Hierosolymitanus venit, nec nostra interfuit le-
gatio; canonibus quippe in Nicæna synodo jubentibus
non debere præter sententiam Romani pontificis
ullo modo concilio celebrari, nec episcopos damna-
ri, aut cur in prædictorum loco fratrum alios adu-
ltos posuistis antequam penes nos, aut apocrisiarios
nostros eorum causa canonice esset examinata, fi-
nemque perciperet rectum. Isti enim qui ad me-
154 moratam regulariter venire vocationem vi-
dentes vos a prædictis subtrahere calumniis multa
adversus vos lacrymabilia et doloribus plena refe-
runt accusantes vos, et dicentes multa se importabi-
lia a vobis esse passos. Vos ergo refugientes venire,
illosque perseverantes in vera ratione, suisque ca-
lumniis reclamantes, super quibus et Ægyptiorum
episcopi litteris nobis missis protestantur suis falsa
esse qui contra Athanasium suosque sectatores ma-
chinantur cuncta Arianorum machinata blasphemias.
Talibus namque figmentis liquet eos esse inculpa-
biles vosque culpabiles, quia si de vera confideretis
innocentia, nullo modo a jam dicta vos canonica
subtraheretis evocatione, quæ non subito sed spatio
denuntiata est, sed omni subducta apologia
absque tardatione venire, et causas reddere festina-
retis. Quibus ita gestis scripsi vobis, et omnibus
qui in Antiochiam contra apostolicam canonicam-
que regulam nobis inconsultis fueratis congregati,
arguens vos primum de injuriis litterarum, deinde
cur Athanasium suosque consecutores ad vestrum
concilium convocassetis, canonibus, scilicet, præci-
pientibus nihil extra Romanum decerni pontificem,
cui hæc et majora ecclesiarum negotia tam ab ipso
Domino, quam ab omnibus universorum concilio-
rum fratribus speciali (ut jam dictum est) privilegio
contradita sunt. Vobis vero refugientibus et ad con-
cilium toties convocatis adesse nolentibus. Illis
quoque in sua reclamazione, et justa ratione per-
sistentibus, vestraque cognoscentes crimina, et il-
lorum justam examinantes rationem, omnesque eos
Nicæno concilio comperientes et nostris apostolicis
Nissionibus obtemperantes, visum est nobis ac uni-
verso concilio, ut nos divinis præceptis, et aposto-
licis monitis informati, qui pro omnium ecclesiarum
statu impigro vigilare debemus effectu, si quidquam
reprehensioni usquam invenitur obnoxium celeri
sollicitudine ab ignorantia inperitia, aut a præ-
sumptionis usurpatione revocemus. His taliter con-
sideratis atque discretis tanquam omnium curam
gerentes, propter sedis propriæ dignitatem suscepi-

mus eos in communionem, singulisque cum suis auctoritate hujus sanctæ sedis rebus, proprias reddidimus ecclesias, quoniam huic sanctæ sedi propter pravorum hominum insidias ipso Domino instituentē et sanctis apostolis eorumque successoribus per singula concilia roborantibus hoc semper licuit, licebitque Domino auxiliante in perpetuum. Unde qui se scit aliis esse præpositum, non moleste ferat aliquem sibi esse prælatum, sed temperantiam quam ab aliis requirit gratis, et ipse dependat. Quapropter increpando vobis scribo, quia non recte tractastis viros inculpato, et a nobis minime examinatos de suis ecclesiis communionem privatos pelentes, et ecclesiasticæ disciplinæ injuriam irrogantes, constitutumque Nicæni concilii minime servantes, talia indiscipline agere non formidastis. Idcirco quoniam dudum venire vocati renuistis, modo ad certum diem, id est xv Kalend. Novemb., vos iterum regulariter litteris missisque evocamus, ut coram vobis ostendamus nos justam in eos protulisse sententiam, et de cætero non talia esse passuros. Est etenim in antiquis Ecclesiæ statutis decretum ut aliena qui invadit non exeat impunitus, sed cum multiplicatione restituat, unde et in Evangelio scriptum est : « Quod si aliquid defraudavi reddo quadruplum (*Luc.* xix, 8). » In lege quoque cautum est : « Maledictus omnis qui transfert terminos proximi sui, et dicit : omnis populus. Amen (*Deut.* xxvii, 17). » Quare miror vos tam audaces esse et tam impudenter egisse, et terminos ac jura beati Petri apostolorum principis invasisse. Sui enim (ut paulo superius comprobatum est) juris erat, ut absque ejus sanctæ Sedis auctoritate nullus deberet, aut concilia celebrare, aut episcopos ad synodum convocare, vel damnare, quæ omnia vos temerare non timuistis. Quid ergo est aliud talis præsumptio, nisi quod apostolorum eorumque successorum decreta transgredi, et maledictionem superius comprehensam in lege, scilicet, cautam quam omnis populus uno ore, consonaque responsione per Amen, id est fiat, confirmavit, suscipere non timuistis. Nam, ut reor, talibus transgressionum funiculis constricti, nostrum ne vestra proderentur flagitia examen declinastis, et ad supradictam vocationem venire distulistis. Sane manifestum est suum eos confiteri crimen, qui toties evocati absque inevitabili causa venire distulerint, et purgandi se voluntate non utuntur. Nam si de vestris dictis confideretis, et in faciem probare non distulissetis. Tales insidiatores spiritum prævidentes sancti Patres in Nicæa congregati leges statuerunt, quas canones appellamus, ne facile prohi ab improbis damnarentur, ex quibus nullas sententias his inseri judicavimus, ut tantorum Patrum auctoritate nostra roboraretur epistola, atque omnes orientales sive reliquarum partium episcopi hæc audientes, in tantam foveam non incidant, ne damnationem a Patribus decretam percipiant. Sequuntur enim hæc ex prædicto concilio Nicæno capitula, id est, xviii, xix, xxi, xxiii, xxvi, xxvii, xxviii, xxxiii, xli, et v,

vii que, et ix, ac li, lii, liii, liv, lv, lvii, lviii, lix, lx, lxi, lxiii, lxvi.

Ut omnes episcopi qui in quibusdam gravioribus pulsantur vel criminantur causis, quoties necesse fuerit libere apostolicam appellent sedem, atque ad eam quasi ad matrem confugiant, ut ab ea, sicut semper fuit, pie fulciantur, defendantur, et liberentur. Cujus dispositionis omnes majores ecclesiasticas causas et episcoporum judicia antiqua apostolorum eorumque successorum atque canonum auctoritas reservavit.

Quoniam culpantur episcopi qui aliter erga fratres egerint, quam ejusdem sedis papæ fieri placuerit. Placuit, ut accusatus vel judicatus a provincialibus in aliqua causa episcopus licenter appellet, et adeat apostolicæ sedis pontificem, qui aut per se, aut vicarios suos ejus retractari negotium procuret; et dum iterato judicio pontifex causam suam agit, nullus alius in ejus loco ponatur, aut ordinetur episcopus, quoniam quanquam comprovincialibus episcopis accusati, causam pontificis scrutari liceat, non tamen definire inconsulto Romano pontifice permissum est, cum beato Petro apostolo non ab alio quam ab ipso dictum sit Domino : « Quæcunque ligaveris super terram, erunt ligata et in cælis, et quæcunque solveris super terram, erunt soluta et in cælis (*Matth.* xvi, 19). »

Si quis putaverit se a proprio metropolitano gravi apud primatem dioceseos, aut penes universalis apostolicæ Ecclesiæ papam judicetur.

Accusatores et accusationes quas leges sæculi non asciscunt, et nos unanimiter submovemus, nec fiat in districta probatione impietas, cum recta sit iudicii in electione sententia.

Nullus episcopus alterius parochianum præsumat retinere, aut ordinare absque ejus voluntate vel judicare, salva tamen in omnibus apostolica auctoritate, quia sicut irrita erit ejus ordinatio, ita et iudicatio, quoniam censemus nullum alterius iudicis, nisi sui septentia teneri. Nam qui eum ordinare non potuit nec judicare ullatenus potest.

Si quis erga episcopum vel actores Ecclesiæ proprium habere crediderit negotium, non prius adeat iudices, quam ad eos recurat charitatis studio, ut familiari colloquio commoniti ea sanare debeant, quæ in querimoniam deducuntur. Quod si aliter egerit, communionem privetur.

Nemo pontificem deinceps aliquem episcopum suis exspoliatum rebus, aut a se depulsum excommunicare, aut judicare præsumat, quia non est privilegium quo possit spoliari jam nudatus. Pari tenore decernimus non credi accusatori, qui, absente adversario, causam suggerit ante utriusque partis discussionem, nec accusatores vel testes suscipi, qui non sunt idonei.

Placuit, si accusatus vel damnatus episcopus appellaverit Romanum pontificem id statuendum quid ipse juste censuerit, et omnes qui adversus Patres armantur, infames esse censemus, neque eos qui

inimicis morantur ad accusationem, vel ad **A** nium recipiendos.

ut, ut semper in accusatione clericorum persona, fides, vita, et conversatio blasphem perscrutetur. Nam fides omnes actus honoræcedere debet, quia dubius, infidelis est, omnino est credendum qui veritatis fidem it; nec rectæ conversationis vitam ducunt, ma tales et facile et indifferenter lacerant, inantur recte et pie viventes. Ideo suspicio discutienda est primo et corrigenda, neque oribus suspectis, et de inimicorum domo ntibus credendum.

non aliæ metropolitanæ ecclesiæ vel prima- , nisi illæ quæ prius primates erant, et post adventum auctoritate apostolica et synodali **B** m habere meruerunt. Reliqui vero non pri- sed metropoles vocentur, eorumque episcopi matum, sed aut metropolitanorum, aut ar- xoporum nomine fruantur.

res esse censemus omnes qui suam aut Chri- i prævaricantur legem, aut canonicam post- auctoritatem salvo in omnibus Romanæ Ec- rivilegio, nullus metropolitanus absque cæ- i omnium comprovincialium episcoporum a aliquorum audiat causas eorum, quia ir- mt imo et causam in synodo pro facto dabit. is erroribus sociatum, vel a sui propositi recedentem, aut sacris canonibus inobe- i suscipere non possumus, nec impetere **C** edentes vel sanctorum Patrum sanctionibus erantes permittimus.

rina judicia generali sanctione prohibemus, lignum est ut ab exteris iudicetur, qui pros et a se electos debet habere iudices.

apostolicæ Ecclesiæ auctoritate nullus epi- xtra suam provinciam ad iudicium devoce- l evocatus ipse canonicè in loco omnibus) tempore synodali ab omnibus comprovin- episcopis audiatur, qui concordem super monicamque proferre debent sententiam, n si hoc minoribus tam cleris quam laicis um est, quanto magis de episcopis servari tur. Nam si ipse metropolitanus aut jus- pectos habuerit, aut infensos senserit apud **D** s diocæseos, aut apud Romanæ sedis ponti- licetur.

ni de se confesso credi potest super crimen i, quoniam ejus atque omnis rei professio sa est, et admitti adversus quemlibet non

la nemo unquam pontificum iudicare præsu- ia quamvis vera sint, non tamen credenda, e manifestis indiciis comprobantur, nisi quæ to iudicio vincuntur, nisi quæ iudiciario publicantur.

nationes majorum natu per alios ne fiant, ipsos qui crimina intendunt, si tamen ipsi irreprehensibiles apparuerint, et actis pu-

blicis docuerint omni se carere suspitione atque inimicitia, et irreprehensibilem fidem atque conversationem ducere.

Et comprovincialis synodus retractetur per vicarios urbis Romæ episcopi, si ipse decreverit.

Placuit ut a quibuscunque iudicibus ecclesiasticis ad alios iudices ecclesiasticos, ubi est auctoritas major fuerit provocatum, audientia non negetur. Si quis metropolitanus episcopus, nisi quod ad suam solummodo propriam pertinet parochiam, sine consilio et voluntate omnium comprovincialium episcoporum aliquid agere tentaverit gradus sui periculo subiacebit, et quod egerit, irritum habeatur, et vacuum; sed quidquid de comprovincialium episcoporum causis suarumque ecclesiarum et clericorum atque sæcularium necessitatibus agere, aut dispo- nere necesse fuerit, hoc cum omni consensu comprovincialium agatur pontificum, non aliquo dominationis fastu, sed humillima et concordia administratione, sicut Dominus ait: « Nec veni ministrari, sed ministrare (*Marc. x, 45*); » et alibi: « Qui major est vestrum erit **155** minister vester (*Matth. 23, 11*), » et reliqua. Similiter et ipsi comprovinciales episcopi cum ejus consilio, nisi quantum ad proprias pertinet parochias, agant juxta sanctorum constituta Patrum, ut uno ore, uno animo concorditer sancta glorificetur Trinitas in sæcula.

Caveant iudices Ecclesiæ, ne absente eo cujus causa ventilatur, sententiam proferant; quia irrita erit, quippe et rationem pro actione reddent in synodo, et ut proditoris calumnia, nec eorum postea vox audiatur, nemo enim debitorem amplius potest cognoscere, quam ille qui injuriam ejusque sustinet nequitiam.

Si quis super quibuslibet criminibus clericum pulsandum crediderit, in provincia in qua ille consistit pulsatur, suas exerceat actiones, nec æstimet eum, accusator suus, alibi, aut longius pertrahendum ad iudicium; ille vero qui pulsatus fuerit, si iudices suspectos habuerit, liceat appellare. Primates accusatum discutientes episcopum non ante sententiam proferant damnationis quam apostolica freti auctoritate, aut reum se ipse confiteatur, aut per innocentes et canonicè examinatos regulariter testes vincatur. Irritam esse injustam episcoporum damnationem, et idcirco a synodo retractandam, ita ut oppressis ab omnibus in cunctis subveniatur causis; detractores qui divina auctoritate eradicandi sunt, et fautores inimicorum ab episcopali submovemus accusatione. Similiter ne summorum quispiam minorum accusationibus impetatur, aut dispereat, neque in re dubia detur sententia, nec ullum iudicium, nisi ordinabiliter habitum teneatur.

Plura de his ideo hic non inserimus ne vacuare vilemve prædictam facere synodum videremur, aut fastidium legentibus audientibusque proluxa faceret epistola. Si quis autem de his ampliora atque abundantiora scire voluerit, in sacro nostræ sedis ecclesiæ scrinio, et ea quæ prædiximus invenire poterit.

Verum me dixisse testis est divinitas, de receptione vero sedis et sacerdotii atque honoris, quæ dixistis Athanasium absque concilii decreto suscipere, non ita invenimus sicut calumniati estis, sed quorundam episcoporum consilio atque decreto recepit suum quod injuste perdidit sacerdotium, ac resedit in sede. Quod enim scripsistis, non eum posse a pauciore numero episcoporum restitui quam depositus fuerat, non ita est, nec hæc regula orthodoxorum sanctæ Ecclesiæ est episcoporum, sed Ariatorum sociorum, videlicet virorum hæc adinventio ad perditionem orthodoxorum episcoporum contexta est. Nam ut nobis a veracibus est testibus relatum, quando Antiochiæ pro damnatione fidei de consubstantialitate prolata fuistis congregati odio prædicti Athanasii hanc regulam protulistis quæ nullas habet vires, nec habere poterit, quoniam nec ab orthodoxis episcopis hoc concilium actum est, nec Romanæ Ecclesiæ legatio interfuit canonibus præcipientibus sine ejus auctoritate concilia fieri debere, nec ullum ratum est, aut erit unquam concilium quod non fultum fuerit ejus auctoritate.

Igitur de fuga super qua Athanasium reprehenditis non bene agitis, cum ipse Dominus mandatum hoc nobis dedit : « Cum persecuti vos fuerint in una civitate, fugite in aliam (*Matth. x, 23*), » et ipse Dominus per semetipsum exemplum nobis demonstrans, « quando Pharisei consilium fecerunt adversus eum, ut eum occiderent. Sciens autem Jesus discessit inde (*Matth. xii, 14, 15*); » et alibi : « Tulerunt lapides Judæi ut jacerent in eum. Jesus autem abscondit se, et exivit de templo (*Johan. viii, 59*), » et « transiens per medium eorum, abiit (*Luc. iv, 30*), » et ita discessit, nam et discipuli propter metum Judæorum recesserunt, celantes semetipsos, et Paulus in Damasco a principe gentis quæsitus, de muro in sporta depositus est, et manus quærentis effugit; et alii quam plurimi et innumerabiles sancti, tam in Veteri Testamento quam in Novo fugisse leguntur. Si ergo fugam improperatis fugientibus, erubescite potius persequi, et quiescite insidiari, quiescentque continuo fugientes. Nam sive perimatis eos, mors semper contre vos exclamat, sive rursus exsilia superponatis, ubique in vos mali memoriam destinare noscimini, et illi patiendo sibi proficiunt. Unde et Dominus ait : « Nolite timere eos qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere, sed potius eum timete qui potest animam et corpus perdere in gehennam (*Matth. x, 28*). » Multos enim cognovimus pessimis machinationibus injuste depositos. Ideo summopere me cui vice apostolorum principis universalis Ecclesiæ cura commissa est, providendum est, auxiliante ipso summo Apostolo, ne deinceps talia fiant, quoniam ideo hæc sanctæ sedi præfata privilegia specialiter sunt concessa, tam de congregandis conciliis, et judiciis ac restitutionibus episcoporum quam et de negotiis, ut ab ea omnes oppressi auxilium, et injuste damnati restitutionem sumant, et talia ab improbis ne præsumantur absque ultione,

nec exerceantur absque damnatione. Non ergo recte egistis quod prædictos fratres calumniati estis, dicente Domino : « Non facies calumniam proximo tuo, nec vi opprimes eum (*Luc. xix, 13*). » Nec recte egistis quod nobis inconsultis concilium celebrastis, eosque ad concilium vocastis et damnare præsumpsistis canonibus (ut præmissum est) jubentibus, nihil ex his absque hujus sanctæ sedis auctoritate fieri debere. Non recte egistis quod regulariter a nobis ad concilium vocati venire distulistis. Non recte egistis quod contra eos rationem reddere, ut vestra erga eos aut probaretur recta sententia, aut improbaretur non venistis, nec rationalem mandastis causam, ut quod hæc renuistis.

His ergo omnibus perpensis, manifestum est vos reos existere, et illos innocentes remanere, et vos recte excommunicatos, illosque juste liberari. Noluit itaque Dominus tam leviter suos tractari ministros sicut facitis, aut a vobis damnari, sed (sicut memoratum est) aut ab hac sede cui commissi sunt, aut suo reservari judicio; ait enim : « Qui vos contristabit, me contristabit; qui fecerit injuriam vobis, recipiet id quod inique gessit (*Coloss. iii, 15*). » Et quanta pœna exspectet eos qui Domini scandalizant discipulos; Evangelium sufficienter exponit, ubi de scandalizantibus discipulos loquitur. Nam quod a vobis non sint damnandi, sed aut ab hac sancta (ut præfatum est) sede, aut sibi reservandi, ipse manifeste dat exemplum quando peccantes sacerdotes, quorum locum modo in sancta Ecclesia tenent episcopi, non per alium, sed per semetipsum vendentes et ementes ejecit de templo, et mensas numulariorum proprio evertit flagello, et ejecit de templo. Et ipse alibi ait : « Deus stetit in synagoga deorum, in medio autem deos decernit (*Psal. lxxii, 1*), » et reliqua talia et his similia; et alibi idem ipse ait : « Nolite judicare, ut non judicemini; nolite condemnare, ut non condemnemini (*Luc. vi, 37*), » in quo enim judicio judicaveritis, judicabimini; quapropter non tam temere (ut vos facitis) quispiam suam præsumat evomere iniquitatem, sed judicantem cuncta oportet rimari, et ordinem rerum plena inquisitione discutere, nec de illis quæ ei inconcessa sunt ullo modo judicium præsumere, interrogandi ac proponendi adjiciendique patientia prohibita ab eo, ut ibi actio partium limitata sit pleniter. Hæc prius litigantibus sua velit sententia obviare, nisi quando ibi peractis omnibus jam nihil amplius habuerint in questione quod proponant, nec oportet quemquam judicari aut damnari antequam suos accusatores præsentés habeat, locumque defendendi accipiat spatiosum ad abluenda crimina. Similiter in jam facta synodo statutum est, ut ultra provinciæ terminos accusandi licentiam non progrediatur, nisi ad hæc apostolicam sedem provocatum, ad quam omnes qui voluerint libere et absque ullo impedimento a quibusdam agendo confluere debent. Similiter in jam præfixa synodo est decretum, ne suspecti, aut infames, aut criminosi, aut gravosi, vel calumniatores, vel

scelerati, aut facile litigantes suscipiant, sed tales qui omni careant suscipiant a columnas suas Dominus firmiter stare a quibusdam agitari. Similiter statuit iudus, ut nullum sententia non a suo iudicet, iudices autem alii esse non de quos ipse qui impeditur elegerit, aut quos nsensu hæc sancta sedes, aut ejus primates hujus sanctæ sedis delegaverint; ex his is quæ tam in hac sancta sede quam et ab eorumque successoribus sunt statuta, tis episcopis concessistis, sed vim eis infesteque (ut superius commemoratum est) intes aliquos absentes expulistis, quod tianæ religioni est inimicum, in quibus uod nec Domino sua servantis jura, nec æ matri et apostolicæ Ecclesiæ, quæ (ut m est) eos suo iudicio, aut huic sedi voriri, ne a tam pravis, sicut estis, hominirentur aut ejicerentur; in his omnibus vos revaricatores Evangeliorum et canonum iane sapientium est absconditum, nec his vestra estis prævaricatione, sed etiam expulsos eos et suis-exspoliatis rebus, itis atque damnatis, cum nullus regulariari aut judicari possit, antequam sit regulitatus, et sua omni ei legibus sint interformata; est namque in sæpe jam dicta odo ab omnibus unanimiter decretum, et auctoritate roboratum, ut si quis episcopifuerit rebus exspoliatus et in accusatione ordinatione pontificum oportet et decet ropositum prima fronte certare, ut omnia ggestiones inimicorum suorum amiserat, imo potestati ejus ab honorabili concilio tur, et præsul regulariter prius statu priatur, et ipse dispositis ordinatisque suis mpus veniat ad causam, et si ita juste cusantium propositionibus respondeat; ransgressi estis terminos Patrum judicanantes eos quos non debuistis? quare os quos non regulariter approbastis? Non quod in regnorum libro scriptum est:

A « Non quo modo videt homo videt Deus, quia homo videt in facie, Deus autem in corde videt. » Et in Paralipomenon: « Omnia corda scrutatur Deus, et omnem cogitationem novit (I Par. xxviii, 9). » Et alibi scriptum est: « Non potest humano condemnari examine quem Deus suo reservavit iudicio; » hæc omnia summopere præcavenda sunt, nec accusatio episcoporum facile est recipienda, dicente Domino: « Non suscipias vocem mendacii; » et Apostolus inquit adversus presbyterum inscriptionem non suscipiendam absque duobus vel tribus idoneis testibus. Si hæc de presbyteris vel cæteris fidelibus sunt præcavenda, quanto magis de episcopis. Quibus cognitio magis vos dominari velle manifestum est, quam consulere fratribus, aut sustentare eos, quia honor inflat ad superbiam, et quod prævisum est ad concordiam, tendit ad noxam. Decuerat namque vos juxta præfatas regulas, si aliquid egissent contra suum ordinem mandare nobis, et exspectare quod ad vestra consulta rescriberemus, in tantum ut si etiam quidquam grave intolerandumque committerent, nostra prætolaretur censura, et nihil prius aut aliud discerneretis, quod quod nobis placere cognovissetis, ita ut a regulis præstitutis nulla, aut negligentia aut præsumptione recederetis; cesset hujusmodi pressa nostra auctoritate præsumptio, vitentur hujusmodi nocumenta, quia nequaquam talia patienter ferre possumus machinamenta, quoniam convenit nos paternarum sanctionum diligentes esse custodes, merito namque nos causam respicit, si silentio faveamus errori, est insuper in prædicta sancta Nicæna synodo statutum, ut nemo anathema in nostra suscipiatur accusatione, nec illi qui nos in sua nolunt recipere querela vel accusatione, cum nos super illos sciamus a Domino constitutos non illos super nos; et sicut major non potest a minori indicari, ita nec colligari, quia rarum est omne quod magnum est. Portemus onera omnium qui gravantur, quinimo hæc portat in nobis beatus apostolus Petrus, cujus vice fungimur legatione, et cujus regula informamur, quatenus ejus fulti auxilio ab omnibus nunc et in perpetuo tueamur adversis. Data Kalendis Novembris, Feliciano et Maximiano viris consulibus.

INCIPIUNT DECRETA LIBERII PAPÆ.

Ithanasii et Ægyptiorum episcoporum ad papam, de oppressionibus Arianorum.
beatissimo et honorabili sancto patri LIBERNASTASIUS, et universi Ægyptiorum episcopi. synodice apud Alexandriam congregati, atissimæ paternitatis jura **156** penes t manifesta, dum prædicationibus scilicet et doctrinis veræ fidei cultura unita sit terra; per divinorum tamen eruloquiorum vestra instruente admonitione ia superædificatur orthodoxa Christi Ecclesiastica institutione fundata, et a fidelibus

prioribus firmissime roborata, ad quam omnes beatissimi apostoli pari honoris et potestatis consortio præditi populorum agmina convertentes, pie sancteque tenebris ad lumen, de lapsu ad veram fidem, de morte ad vitam homines divinæ prædestinationis genera præceptis ac monitis perduxerunt, quorum sanctorum apostolorum vestra fraternitas honoranda sequens merita, et profectius implens exempla Ecclesiam Dei morum probitate, et actuum sanctitate condecorat, et fide sacra Christianis moribus vicens, quæ fieri Deo placita præcepit studiis pontificalibus indesinenter operatur et proficit, ser-

vans legis divinæ mandata; quia non legis auditores justi sunt apud Deum, sicut narrat Apostolus, sed factores legis justificabuntur. Nos enim hæc meditari cupientes, et ea quæ a sancta sede vestra apostolorum eorumque successorum prædicatione suscepimus atque quæ in Nicæna synodo robore cognovimus prædicare, et Arianorum blasphemias, atque aliorum hæreticorum repellere cupientes quotidie ab his persequimur, et damnationi tradimur, atque morti destinamur. Qua de re precamur, ut vestris exhortationibus, tam per vos quam et per apocrisiarios vestros adjuvemur, ne dum illi crescunt et nos minui, vera fides destruat, et eorum hæresis ultra fidem nostram crescat; quoniam timemus, ut postquam abundaverit iniquitas, refrigescat charitas multorum. Pro qua re multa vestræ sacræ doctrinæ, tam apud Deum quam apud cunctos fideles merces et laus reposita est, si vestra hæc recensentur auctoritate, nostram enim fidem quam a sanctis Patribus accepimus et tenemus atque docemus subter inserimus, ut si aliquis vobis aliter nos credere aut docere, aut accusando, aut mussitando retulerit, vel detrahendo scriptis mandaverit, per hanc manifeste nos ita credere et docere agnoscatis.

Credimus namque in unum Deum Patrem omnipotentem, omnium visibilium necnon invisibilium factorem, et in unum Dominum nostrum Jesum Christum Filium Dei, natum ex Patre unigenitum, hoc est ex substantia Patris: Deum ex Deo, lumen ex lumine, Deum verum ex Deo vero: natum, non creatum, omousion, hoc est ejusdem cum Patre substantiæ, per quem omnia facta sunt, cælestia terrestria. Qui propter nos homines, et propter nostram salutem descendit de cælis, et incarnatus est, et homo factus, passus est, et resurrexit tertia die, ascendit in cælum, venturus est judicare vivos et mortuos. Et in Spiritum sanctum. Eos autem qui dicunt, erat tempus quando non erat, et priusquam nasceretur non erat, et quia ex nullis subsistentibus factus est, aut ex alia substantia vel essentia dicunt esse trepton, hoc est convertibilem atque mutabilem Filium Dei, hos anathematizat catholica et apostolica Ecclesia, hanc venerabilem fidem trecenti quidem decem et octo Patres agnoverunt, et amplexi sunt, et consonantes et unanimes scriptis explanaverunt.

Sed modo quoniam contra hæc (ut nostis) talia exsurgunt, qualia non debent, venite et nos, dilectissimi fratres, cum Deo descendamus ad visitationem, id est, inquisitionem sermonum eorum, et confundamus per approbationem verissimam ibidem linguas eorum elevatas contra scientiam unigeniti Filii Dei; et iniquitatem in altitudinem humanitatis ejus loquentes, » disruptamus vincula eorum (*Psal.* II, 3) » per gladium spiritualem, quod est verbum Dei, « et projiciamus a nobis jugum ipsorum (*Ibid.*), » per expugnationem profani sensus illorum. « Tunc enim ipse quoque Dominus irridebit eos, et

A subsannabit, et tunc loquetur ad eos in ira sua, et in furore suo conturbabit eos (*Psal.* II, 4, 5), » secundum beatum Jeremiam dicens: « Falso prophætæ isti vaticinantur in nomine meo; non enim misi eos, et non præcepi eis, neque locutus sum ad eos visionem mendacem, et divinationem et fraudulentiam et seductionem cordis sui prophetant vobis. Idcirco hæc dicit Dominus de prophetis qui prophetant in nomine meo mendacium: erunt projecti in viis Hierosolymæ (*Jer.* XIV, 14-16); » et conculcatio omnium pie confitentium me, et non erit qui sepe-liat eos. Nemo enim abscondere potest quibusdam subreptionem commenticiis, sicuti nec foliis fici antiquis transgressor præcepti Adam potuit, qui per propriam linguam inverecunde nudatur, laqueum enim fortis viro labia ejus, et captus propriis sermonibus, et opera manuum ejus, retributio autem laborum ejus dabitur ei, et impietatis reprehensio. « Arguam te, inquit, et statuam contra faciem tuam, existimasti inique quod essem tibi similis (*Psal.* XLIX, 21). » Propterea, sicut dicit Dominus ad Gedeon: Deponamus eos ad aquam veræ discretionis, et probemus eos ibi regulari examinatione in idipsum pronos corruentes per ostensionem pravi intellectus eorum, utrum ne sint apud eos sapientes divini verbi scientiam ignorantes, quoniam dicentes se sapientes stulti facti sunt, et mutaverunt gloriam catholicæ Ecclesiæ propria novitate et voluntate, sive per ea quæ illicite in ejus defensione gesta sunt, hæreticam turbulentiam introducentes, illud competentem ad nos retinentes quod bene ad Jesum filium Sirach dictum est: « Usque ad mortem certa pro veritate, et Dominus pugnabit pro te (*Eccli.* IV, 33). » Hujus rei gratia universalis vobis in Christo Jesu commissa est Ecclesia, et pro omnibus laboretis, et cunctis opem ferre non negligatis, quia dum fortis armatus custodit atrium suum, in pace sunt omnia que possidet. Ideoque tanta urgente necessitate summo-pere comprimite vestra summa auctoritate infestos, revelate oppressos, ut absque gravi, Domino opitulante, facultate, ipsi gratanter omni tempore sacrificare mereamur illæsi. Et suscriptio. *Æterna te servet divinitas per multos annos, sanctissime Patrum pater. Amen.*

Rescriptum Liberti ad eosdem.

Dilectissimo filio ATHANASIO et omnibus in unum congregatis, et de Trinitatis fide recte sentientibus Ægyptiorum episcopis LIBERIUS papa.

Olim et ab initio tantam percepimus a beato Petro apostolorum principe fiduciam, ut habeamus auctoritatem, pro universali Ecclesia ad rectam defendendam fidem, quatenus, nulli liceat statum sanctæ Ecclesiæ commovere ad læsionem recte credentium absque sui periculo honoris. Epistolam siquidem vestram nobis que directam ante nos recitari fecimus, tribulationes et persecutiones quas pro recta fide patimini intelleximus. Super quibus et nos una vobiscum condolemus, et laborare pro vobis ut pater pro filiis

parati sumus, fidem vero Nicæni concilii in eadem A epistola rectam reperimus, super qua et Deo gratias uberrimas retulimus, pro qua non solummodo persecutiones, et passiones sustinere vobiscum parati sumus, sed etiam, si necesse fuerit, mori pro Christi nomine, in quantum nostra sinit fragilitas, non respuimus. Igitur prædictum sanctum concilium (ut legimus) definivit Nicænum, aliam fidem nulli licere proferre, aut conscribere, vel componere, aut sapere vel docere aliter, nec quidquam in fide sentire, aut proferre quod his Patrum regulis possit obviare. Qui autem præsumperint componere aliam fidem aut proferre, docere, vel tradere aliud symbolum ad viam veritatis converti desiderantibus de quacunque hæresi, vel ex Judæis, vel ex paganis Christianos se fieri volentibus : hi si episcopi fuerint, aut clerici, alienari quidem episcopos ab episcopatu, clericos a clero. Si vero monachi, aut laici fuerint, anathemate feriri. Protestatur etenim beatus Apostolus dicens : « Si quis certat, non coronatur, nisi legitime certaverit (II Tim. II, 5); » et iterum Dominus ait : « Qui autem perseveraverit usque in finem, hic salvus erit (Matth. XXI, 13); » videlicet certaminibus sacris propositis nobis pro defensione catholicæ Ecclesiæ, magnaue salute ex hoc sperata ab omnium bonorum datore Deo, non deficiant manus nostræ dilectissimi fratres, per occasionem cujuslibet, desidiæ dissolutæ, sed fortes efficiamur per gratiam Domini atque virtutem potentiæ ejus, quoniam perfecit pedes nostros tanquam suorum, et super excelsa firmius statuit intellectus summæ C ejus humanitatis propter nostram salutem, maxime tantum habentes impositam sanctorum testium nubem. Deponentes ergo omne pondus, et circumstantem adversariorum novitatem per patientiam curramus, aspicientes in auctorem fidei, et consummatorem Jesum qui in proposito nobis propter eum negotio, spiritum nobis suæ veritatis condonet loquentem in nobis atque prohibentem magnalia fidei per doctrinam sanctorum Patrum quos adversarii calumniantur quotidie. In prophetis namque habetur : « Propter Sion non tacebo, et propter Sion non quiescam, donec egrediatur, ut splendor justus ejus, et salvator ejus, ut lampas accendatur (Isa. LXII, 1). » Profecto catholica Ecclesia qua vera consistit Sion, et civitas Christi cælorum regis per tot annorum spatia expugnata ab aversantibus verba fidei, qui neque Deum timent neque hominem reverentur, sed incassum perducentibus pias et canonicas de hoc verbo doctrinas, dum adversis tantisque scripto, et sine scripto contestationibus invitati fuissent corrigere propriam, et sepelire hæresim, sicuti et per anteriorem cognitionem luculentius demonstratum est, tam per libellos quam per suggestiones reverendissimorum sacerdotum, et venerabilium abbatum, Apostolo protestante nobis, ut hominem hæreticum post primam et secundam correctionem evitare debeamus, scientes quia hujusmodi subversus est, et delinquit proprio judicio

condemnatus, nullo modo oportet nos deinceps tacere, aut quiescere, ne quando iniqui judicemur odibilem Deo pacem amplectentes, quoniam scriptum est : Zelavi in peccatoribus pacem peccatorum videns, et dicatur etiam de nobis : Sacerdotes mei contempserunt legem meam, et polluerunt sanctuaria mea, inter sanctum et profanum non habuere distantiam, inter pollutum et mundum non intellexerunt, sed consurgere in Deo, et consistere prompte ei, et induentes arma spiritus adversus malignantes contra fidem ejus, ut approbemus spiritus sapienter, id est, verba eorum si ex Deo sunt. Scriptum est enim in Jeremia : « Probatores dedi te in populo meo robustum, scies et probabis viam eorum (Jer. VI, 27); » multa namque nobis necessaria est vigilantia, et tanta divinæ sapientiæ rimatio quæ occulta tenebrarum revelat ad requisitionem hujusmodi rei, et scrutationem, quoniam latet quodammodo et absconditur, vixque comprehenditur, dolosa existens malitia, pro eo quod sibi pietatem callide blandiatur, ut valeat scrutantium mentem latere ; quod utique sciens beatus Apostolus, ait : « Nam hujusmodi pseudo apostoli et operarii subdoli transfigurant se in apostolos Christi (II Cor. XI, 13). » Sed non mirum, quoniam et ipse Satanus transfiguratur se velut angelus lucis, et ideo non mirum, si ministri ejus transfigurantur velut ministri justitiæ, quoniam finis secundum opera eorum, sed et Dominus in hoc præmuniens nos, ait : « Attendite a falsis prophetis qui veniunt ad vos in vestimentis ovium, intrinsecus sunt lupi rapaces ; a fructibus eorum cognoscetis eos (Matth. VII, 15, 16). » Ergo in idipsum ex toto corde referentes ante omnia super tali quæstione deprecationem, et dicentes cum David : « Revela oculos meos, et considerabo mirabilia de lege tua (Psal. CXVIII, 18), » « lucerna enim pedibus meis verbum tuum, Domine, et lumen semitis meis (Psal. CXVIII, 18), » quoniam ipsius est (sicut ait beatus Daniel propheta) « sapientia, fortitudo, dat sapientiam sapientibus, et scientiam intelligentibus disciplinam. Ipse revelat profunda et abscondita, et novit in tenebris constituta, et lux cum eo est (Dan. II, 20-22). » Quia sapientiam, inquit, et fortitudinem dedisti mihi, et ostendisti mihi quæ rogavi te, cum opera divina uniuscujusque personæ descripta eorum qui pro novitatis commento accusati sunt de venerabili nostro scrinio obsecundantibus, et nobis ordinabiliter offerentibus solertius intendamus, ita ut qui hæc præsumperint prævaricari, primum quidem subiaceant judicio terribili omnipotentis Dei, deinde autem qualemcunque regalem indignationem revereantur, per quam quidem si episcopi aut clerici sunt, a sui sacerdotii, sive a sui cleri ordine modis omnibus excedant. Si autem monachi sunt, segregentur, et alieni sint de suis locis. Si autem dignitatem, aut cingulum, aut militiam habeant, nudentur de eis. Sin autem sunt privati, si quidem nobiles existunt suarum substantiarum proscriptionem patian-

tur. Si autem ignobiles consistunt, non solum in **A**rum custodiant. Data octava Kalendarum Junii, Asclepio, et Deodato IV, cc. consul. Gratia Jesu Christo Domino nostro, pax vobis. Amen, Deo gratias.

INCIPIUNT DECRETA FELICIS PAPÆ.

Epistola Ægyptiorum pontificum ad eundem de infestationibus Arianorum.

Domino beatissimo et honorabili sancto patri FELICIS sanctæ Sedis apostolicæ urbis Romæ papæ, ATHANASIUS, et universi Ægyptiorum, Thebaidorum et Libiorum episcopi in sancta Alexandrina synodo, gratia Dei congregati.

Vestro sancto suggerimus apostolatui, ut nostri more solito sollicitudinem gerere dignemini, juxta vestram prudentissimam sapientiam quæ omnibus luce clarius manifesta est; quia apostolicis vestra beatitudo visceribus commota per tribulationem nostram nos omnes hortata est ad tuitionem catholicæ et apostolicæ Ecclesiæ in unum convenire, et de nostra canonice oppressione, et unanimiter tractare dum constat nos **B** una cum beato Paulo apostolo eadem compassibiliter dicere? « Quis infirmatur, et ego non infirmor? Quis scandalizatur, et ego non uror? » (II Cor. XI, 29.) satagentes ne aliqua de eis quæ nobis creditæ sunt rationabilibus ovibus a bestiis capiatur. Ideo, pater beatissime, quia semper antecessores nostri, et nos a vestra apostolica sancta sede auxilium hausimus, et nostri vos curam habere agnovimus, præfatam apostolicam, et summam expetimus, juxta canonum decreta, sedem, ut inde auxilium capiamus, unde prædecessores nostri ordinationes, et dogmata atque sublevationes ceperunt; ad eam quoque quasi ad matrem recurrimus, ut ejus uberibus nutriatur, quoniam non potest mater oblivisci infantem suum, sic et vos nolite oblivisci nos vobis commissos quoniam **C** non levibus nos inimici nostri implicaverunt, et quotidie facere moliantur afflictionibus et apprehendere, aut ferro nos constringi minantur, nisi eorum consentiamus erroribus; quod nequaquam vobis inconsultis agere præsumimus, canonibus quippe jubentibus absque Romano nos de majoribus causis nihil debere decernere pontifice; ideoque ad propositum recurrentes et ad bravum properantes, vestræ apostolicæ sedis imploramus auxilium, quia, ut credimus, non desepxit Deus preces cum lacrymis sibi oblatas servorum suorum, sed ob id vos prædecessoresque vestros apostolicos videlicet præsules in summitatis arce constituit, omniumque ecclesiarum eis curam habere præcepit, ut nobis succurratis, nos **D** que tuentes, cui omne episcoporum judicium est commissum, liberare ab hostibus nostris non negligatis; nam scimus in Nicæna magna synodo trecentorum decem et octo episcoporum ab omnibus concorditer esse roboratum, non debere absque Romani pontificis sententia concilia celebrare, nec episcopos damnare, licet hæc et alia quam plura necessaria ab hæreticis, qui nos quotidie infestant et perdere nituntur, ut facilius nos capere possint, sint synodica capitula incensa nobisque sublata. Quæ de re hac inventa occasione indifferenter omni canonica et apostolica postposita auctoritate, nos, vi a propriis vobis inconsultis, illicite expellunt sedibus; ovesque nobis a Christo Domino apostolica commissas gratia invadunt gradibus privant, et quod pessimum est, et omnibus Christianis legibus inimicum perficere decertant. Vos ergo, ut semper vestræ sedi sanctæ consuetudo fuit, periclitantibus subvenite oppressos roborate, tribulantibus manum porrigite, taliaque prohibete, et leges imponite, ut apostolica doctrina quæ in Deo est, cito ad victoriam judicium perducere valeat nostrum nosque apostolorum principe suffragante Petro ab imminentibus periculis liberare. Novimus namque in jam præfata Nicæna synodo generaliter esse decretum, ut nullus passim vageque episcopos aut præsumptive lacerare, aut accusare; et qui non sunt rectæ fidei vel bonæ vitæ vel claræ conversationis aut infamare præsumat; sed prius si erga episcopos vel auctores Ecclesiæ quisquam causam habuerit, eos cum charitate mansuete conveniat, ut ab eis vulnus unde agitur recte sanet, aut ipse si secus egerit accusator excommunicetur. Quod si ab eis nihil valuerit recte percipere, tunc primo summos adeat primates, et ipsi tempore congruo canonice eos convocare debebunt; qui si aut suis rebus exspoliati, aut a propriis sedibus ejecti, aut exsulantes, vel oppressi, aut inique tractati fuerint, primo eruantur, et canonice restituantur, atque omnia sibi sublata, integerrime eis legibus reddantur; quoniam priusquam hæc fiant, ut in prædicto constitutum est concilio, nec canonice convocari, nec distringi a quoquo possunt, quoniam nec sæculi leges hæc fieri permittant, quanto magis ecclesiasticæ? Similiter et a supradictis Patribus est definitum consonanter, ut si quisquam episcoporum, aut metropolitanum, aut comprovinciales, vel iudices suspectos habuerit, vestram sanctam Romanam interpellet sedem, cui ab ipso Domino potestas ligandi ac solvendi speciali est privilegio super alios concessa. Ipsa enim firmamentum a Deo fixum et immobile præcepit, quoniam ipsam formam universorum titularum lucidissimam Dominus Jesus Christus vestram apostolicam constituit sedem, ipsa est enim sacer vertex in quo omnes vertuntur, sustentantur, relevantur, et sicut in Christo Christiani, et in petra, id est, Christo, Petrus, renovantur Eccle-

es (sicut divinum veraciter testatur eloquium) et super fundamentum tuum Ecclesiae co- id est, episcopi qui Ecclesiam sustinere, et humeris portare debent, tibi sunt confir- ibique claves regni caelorum commisit, atque t solvere, potestative quae in terra et quae in nt, promulgavit. Tamen profanarum haeret impetitorum atque omnium infestantium or, ut princeps et doctor, caputque omnium xae doctrinae immaculatae fidei existis. Igitur cias, pater, tuorum patrum pietatem, bonam- ntionem, et sicut illi patres et praedecesso- ros a multis liberaverunt oppressionibus et s, ita nos liberare digneris. Nam fuit seme- rae sanctae et apostolicae sedi licentia injuste ae, vel excommunicatos, potestative sua aucto- stituere, et sua eis omnia reddere, et illos qui lemnaverunt, aut excommunicaverunt, apo- umire privilegio, sicut etiam nostris et ante- cognovimus actum temporibus. Porro et ipsi s qui episcoporum et summorum ecclesiasti- aegotiorum causas suscipere debent in praee- ana synodo sunt dinumerati, ne in posterum o ex hoc oriretur. O sanctissime pater, pa- scinde blasphemias, et jactantiam vanilo- , et insidiantium infestationes, nos et fra- tros opprimentium atque perdere volentium, vos quasi ad caput confugimus, ut vestro suf- ilio liberemur, et vobis nobisque commissas ves a luporum ore, Domino adminiculante, m deglutiantur, eripiamus. Nec enim fas est m apostolicae sedis scripto, aut sine scripto ablatas despiciere, sed ut concedet et privile- strae sedis est, et nos et illi canonicaliter mur, et ante vos de nostris objectionibus eum omni probitate concertemus, sicut praee- ves nostri penes vestros fecerunt antecesso- icent canonica in praedicta sancta synodo do- tituta, et veluti paleati verbi per ventilabrum e examinationis plenam purgationem in com- nsistentes auditorio de maturis, et nutrien- tholicae Ecclesiae dogmatibus quae confirmant imis, participationem paternarum consequa- titutionum. Antiquis enim regulis censitum quidquid, quamvis in remotis, aut longin- D itis provinciis super episcoporum querelis, usationibus ageretur, non prius tractandum iendum esset, quam ad notitiam almae sedis nisset pronuntiatio prolata, quae infirmaret, uret, indeque sumerent normam, unde Eccle- psere praedicationis exordium, ne passim ab ribus columnae everterentur Ecclesiae. Cer- enim eidem sanctae sedi vestrae in honorem ni Petri patrum decreta peculiarem decre- rentiam Dei pro rebus inquirendis atque andis quas sollicitate decet justaque ab ipso m examinare vertice apostolico, cujus solli- mper fuit et est tam mala damnare, quam audanda. Quocirca humillimum vestro apo-

A stolico culmini persolventes obsequium, ut ipse Do- minus praecipit, et sanctorum decreta patrum sta- tuerunt, cum lacrymis suggerimus quod sine gemitu cordis reticere non valemus. Nam in tantum a persecutoribus sanctae Dei Ecclesiae, nostrisque ini- micis persequimur, ut magis nos tædeat vivere quam mori. Unde praee omnibus fatemur in tantum cor esse nostrum vulneratum, ut propheticum illum planctum exoptemus, dicentes: « Quis dabit capiti nostro aquam, aut oculis nostris fontem lacrymarum, ut sedentes ploremus die ac nocte (*Jer. ix, 1*) ? » Ecce enim Ec- clesia Dei non leviter perturbatur, columnaeque ejus nimis infestantur, atque a pravis amoveri hominibus nituntur, Christianorum vero voces ac gemitus epi- scoporum longe lateque resonant, novitates insur- gunt, calumniae crescunt, persecutio grassatur, per- ditio fit populorum; vestrum est enim nobis manum porrigere, quia vobis commissi sumus; vestrum est nos defendere atque liberare, nostrumque est a vo- bis auxilium expetere, vestris parere jussionibus. Praee nimio ergo dolere et gemitu omnia quae nobis instant, et nos infestant, necessario recordari, vo- bisque significare nequimus. Ideo alium vestrum exoramus apostolatam, ut superius legem quae in memorata Nicæna synodo est promulgata, licet praee- dictorum insidiatorum et aliorum malorum homi- num, ut facilius episcopos Deique ministros valeant illaqueare deprevalatione, sit suffocata repara- tis, et quae necessaria fore cognoscitis vestrae sanctae sedis auctoritate nos cunctosque fratres informetis, ut malorum insidias hominum vestrae fulli auctoritate illæsi, Domino opitulante, evadere valeamus, quia non est insidias luporum praevidere ovium, sed pa- storum. Scimus enim ut semper vestrae sedis praee- sules primo apostoli, deinde successores eorum fe- cerunt vos universalis Ecclesiae, et maxime episco- porum qui oculi propter contemplationem et specu- lationem vocantur Domini curam gerere, ac de revelatione, et lege nostra assidue cogitare debere, sicut scriptum est: « Beatus vir qui meditatur in lege Domini die ac nocte (*Psal. i, 2*); » quae meditatio non lectione per figuram litterarum tantum conspecta, sed exuberante in vobis Christi gratia in vestra cognoscitur conscientia immobiliter insita et nulla- tenus de vestro corde recedente lege Christi Dei Domini sacrosancta, sicut in psalmo dicit propheta: « Os justus meditabitur sapientiam, et lingua ejus loquetur iudicium, lex Dei ejus in corde ipsius (*Psal. xxxvi, 30*), » non atramento, sed spiritu Dei vivi vestra in arcana mente conscripta neque in tabulis lapideis, sed in tabulis cordis carnalibus, sicut bea- tissimi apostoli Pauli ad Corinthios missa nos docet epistola. Quibus praemisissis significamus Deo, placitae paternitati vestrae, die vii Kalendarum Augustarum indictionis quartae nostram humilitatem divina gra- tia suo, ut praecipit, munere praeveniente vestris sanctis ac Deo dignis precibus in sancta Romana Ecclesia pontificalis honoris accepisse consecratio- nem et stolam, in quo dignitatis fastigio, ut a Deo

omnipotente regamur altissimo et a malis omnibus liberemur, ut non sacerdotale nomen tantum, sed Christi Domini Dei nostri protegente auxilio, et meritum habeamus, vestris sanctis ac Deo acceptabilibus nos commendantes orationibus poscimus, quatenus et vestris deprecationibus pro nobis ad Deum effusis muniti, et eruditionibus bonis instructi, digni efficiamur cum omni nobis populo Christiano commisso illæsi protegi velamento divino. Ad salutationem ergo vestræ sanctæ et honorandæ paternitatis vice nostra benedictum humilem nostrum fratrem, vestrum episcopum, et Alexandrum presbyterum, Crispinum quoque diaconem vestros **158** famulos destinavimus, quos postulamus celebrioribus nobis a vestra beatitudine persolvi, ut vestris cohortationibus roborati et vestris regulis informati, inimicis videlicet compressis, ad proprias prudenter consolati valeamus ecclesias ante hiemem Deo propitio remeare. Vestrum est quippe, pater sanctissime, canonica districtione sollicitè ecclesiasticæ regulæ adversantibus et fratrum insidiatoribus obviare, nec permittere noviter dici quod patrum venerabilium auctoritas omnino non censuit. Nos enim humiles corde quæ recta sunt, adjuvante Domino, sapientes, uno vinculo charitatis vobiscum sumus constricti, veram fidem ac religionem catholicam in omnibus fortiter defensantes. Studiosius itaque a catholicis improbis probe resistere innitendum est, ne torpentes desidia oppressi culpæ taciturnitatis teneamur obnoxii, et quasi favorem impendentes judicemur, dum adversa catholicæ fidei propulsare negligimus, unde dictum est: Negligere quippe, dum possis conturbare, perversos nihil aliud est quam fovere, nec caret scrupulo societatis occultæ qui manifesto facinori desinit obviare, liquet, doctor sanctissime, venenosa serpentium sine simplicitate astutia dum manifesta est dolosa inimicorum fallacia. Succurrite, quæsumus, oppressis, liberate nos de manu persequentium, ut cum beato Job cantetis: « Benedictio perituri super me veniebat, et cor viduæ consolatus sum; justitia indutus fui et vestivi me sicut vestimento et diademate iudicio meo; oculus fui cæcus et pes claudus, pater eram pauperum, et causam quam nesciebam diligentissime investigabam. Conterebam molas iniqui et de dentibus earum auferebam prædam (Job xxix, 13-17), » et reliqua. Nos enim quos tua maxima expectat cura, id est, omnes episcopi præcipue tuum mereri debemus iudicium, et non ab aliis devorari. Merito ergo nos Domini causa respicit sacerdotes, si silentio faveamus errori. Siquidem corripiantur hujusmodi nec sit liberum eis pro voluntate facere iudicium, desinat novitas lassere vetustatem, desinat ecclesiarum quietem inquietudo turbare, nam ut omnes metropolitani vel reliqui episcopi sua odia, aut vindictas in reliquos episcopos exercere non valeant, ideo nominatim in Nicæna synodo expressi sunt primates, qui reliquos episcopos audire et iudicare debeant, ne ulla fraus in iudicio episcoporum possit irruere. Vos ergo qui in

summo speculo gratia Dei estis positi, atten- et opprimere oportet qui in fratres sedi scandala excitant, ideoque exoramus, ut despiciatis humilitatis nostræ et omnium lium orthodoxorum sacerdotum et populorum ciones et deprecationes cum lacrymis ob- sicut luminaria universo mundo verbum n- nentes, introductas exstinguite tenebras n- morum insidiatorum, temporibus etiam procaciter germinatas, quatenus funditus hujusmodi caligine Lucifer nobis resples vos, sanctissime pater, et dogmata definiti lætificans, quam gloriosi Ecclesiæ sancti p- propria piissime dogmata in æternæ vitæ fir- reditatem prædicasse noscuntur, et subsci- columem te et beneplacitum Deo, sanctissi- patrum, orantem pro nobis Dominus cus- ævum. Amen.

Rescriptum Felicis papæ ad eosdem

Reverendissimis atque dilectissimis ATHANASIO et universis Ægyptiorum, Theb Lybiorum episcopis in sancta Alexandria congregatis, FELIX almæ Romanæ urbis et ur- Ecclesiæ episcopus, et sancta synodus quæ Romam convenit in Domino, salutem. vestram synodicam epistolam per gratiam s- ritus et Deo placitum studium conscriptam a Deo honorandæ sanctitatis gratia libent- pimus, atque instanter in synodo recitare gula jussimus et omnes intente ejus colligi jussimus, super quæ dum lætari sperabam- piebamus, versa est in luctum cithara r- cantatio in prolationem, et omne totius sy- dium in mœrorem translatum est, quia no- rat ut hi qui corpus Christi quotidie pro- ficiunt ore, tantam patere persecutionem niam Deus noster salutem providens generis mandavit persecutiones non fieri, neque fluc inferri, nec invideri laborantibus in agro I- neque dispensatores magni regis vexari at- Quiescite, inquit sancta magna Nicæna sy- nolite persequi eos qui Deo perfecte mini- sincera voluntate Dei superni mandata cu- et nostris legibus subjugantur, quia nec d- ordo patitur ut iniqui et carnales spiritual- quantur; omnis enim qui resistit alicui r- tendo, nunc celando veritatem, mentitur- eum contra quem litigat, et qui infestus omnia sicut hostis agit, et insuper loqui c- Vos enim monemus, fratres, in speculis- bere, ut in quantum potestis et Dominus dederit, talibus nostra apostolica vestra qu- tate resistatis, nec quisquam vestrum a fra- lio se subtrahat, sed pro viribus præstet- lum. Quoniam licet pauci sitis, si unanime nullatenus justitia suffragante, Domino quo- ferente, superabimini, quia funiculus triple- rumpitur. Nam si officiis sæcularibus hu- subvenit, quanto magis ecclesiasticis et d-

maximeque divina atque catholica lex **A** stituatur, et postea non statim, sed diu, et per spatiosa tempora suis potestative dispositis, et ad suam necessitatem præparatis, ad tempus veniat ad causam, et, si juste visum fuerit, accusatoribus respondeat suis. Nulli infami atque sacrilego de quocunque liceat negotio adversus religiosum Christianum quamvis humilis servilisque persona sit, testimonium dicere, nec de qualibet re, inscriptione, actione aut Christianum impetere. Si episcopus legitime accusatus, et supradicto ordine ad concilium canonicè convocatus fuerit, absque ulla trepidatione ire debet, et si ire non potuerit, per se legatum ad synodum mittat. Nullæ causæ a iudicibus ecclesiasticis audiantur quæ legibus non continentur, vel quæ prohibitæ esse noscuntur. Si quis aliter non acquieverit, nisi ut episcopum accuset supra taxato hoc tenore agere debet, quia aliter rata non potest accusatio existere: tunc primo accusati causam accusator apud primates canonicè deferat, nec a comunione prohibeatur accusatus, nisi ad electorum iudicium canonicè convocatus infra tres aut sex vel plures menses, pro suis rationem redditurus venire distulerit; quod si probare potuerit quod non noluerit, sed non potuerit venire, nihil ei nocebit. Ille vero qui vi aut timore a sede pulsus, aut suis rebus expoliatus fuerit, nisi prius vocetur ad synodum quam ei omnia legibus redintegrentur, et tamdiu in sede propria pacifice et potestative cuncta disponens resideat, quamdiu expulsus vel expoliatus carere visus est rebus. Cum autem ad iudicium venerit, si voluerit et necesse fuerit, induciæ ei et petenti a patribus constitutæ absque impedimento concedantur, et iudices a se electi tribuantur, ut in loco unde est ille qui accusatur, aut si alibi alicujus temerariæ multitudinis vim metuerit, locum sibi congruum eligat, quo absque timore suos, si necessitas exposcerit, testes habere et absque impedimento suam canonicè sententiam finire valeat, quia multa per subreptionem venire solent. Ut testificandi vel accusandi licentia denegetur qui Christianæ religionis et nominis dignitatem, et suæ legis, vel sui propositi normam, aut regulariter prohibita neglexerint. Multum derogatio prævalet quando derogator creditur, ideo variis detractionibus atque accusationibus non decet labefactari primatem, sed magis patrum regulis roborari, nec facile aut indifferenter suscipere accusationes præsumat, dicente Domino: Non suscipias vocem mendacii; sed prius probare debet suspicionem et causam aut quo animo hoc faciat, et postmodum suscipere, quia veritatis professionem propinquitatis, inimicitæ, timoris, amoris, odii et cupiditatis intentio impedire et adversa fratribus irrogare solet. Personæ accusantium tales esse debent quarum fides et conversatio et vita probabilius et absque reprehensione sit, et quæ omni careant suspicione, quia et hoc te præsentem, ut bene nosti, in Nicæna synodo propter malorum hominum infestationem ab omnibus definitum est, licet pravorum hominum insidiis sint hæc alia quamplura deleta.

Primates illi et non alii sint quam in Nicæna synodo sunt constituti. Reliqui vero qui metropolis teneant sedes, archiepiscopi vocantur, et non primates, salva in omnibus apostolicæ sedis dignitate, quæ ei ab ipso Domino est concessa, et postea a sanctis prioribus roborata. Primo semper in omni episcoporum accusatione vita, persona et conversatio accusantium enucleatim inquirentur, et postmodum ea quæ obijciuntur fideliter pertractentur, quoniam nihil aliter fieri debet, nisi impetitorum prius requiratur fides. Personæ vita et actus discutiantur, quia non debet pravorum aut insidiantium hominum pernicie vita lacerari innocentium. Sane sæpissime boni a malis disperguntur qui non cessant suis calamitatibus aliis derogare. Ideo summopere providendum est, ne hæc fiant. Nullus servus, nullus libertus, nullus infidus, nullus criminibus irretitus, nullus calumniator, nullus qui inimicitias studet, nullus qui frequenter litigat, et ad accusandum vel detrahendum est facilis, nulla infamis persona, vel omnes quos ad accusanda crimina publica leges publicæ non admittunt, permittantur episcopos accusare, quoniam accusatores et accusationes quas leges sæculi non recipiunt, qua ratione sacerdotalis eas recipere debet ordo, invenire nequeo, cum hæc **159** et in Nicæna synodo prohibita sint, et illi magis ab istis, non isti ab illis judicari debeant, et Apostolus dicat : Spiritualis judicat omnia, ipse vero a nemine judicatur. Hæretici a quibus nimium opprimimur excommunicatique homicidæ, malefici, fures, sacrilegi, raptores, venefici, adulteri, et qui raptum fecerint vel falsum testimonium dixerint, seu qui ad sortilegos magosque concurrerint, nullatenus ad accusationem vel ad testimonium erunt admittendi, nec ita in ecclesiasticis agendum est negotiis sicut in sæcularibus. Nam in sæcularibus postquam legibus vocatus venerit, et in foro decertare cœperit aliquis, non licet ante peractam causam recedere; in ecclesiasticis vero dicta causa recedere licet, si necesse fuerit aut si prægravari viderit. Quoties episcopus super certis accusatur criminibus, si tales fuerint accusatores qui juste et canonicè recipi debeant, legitima in synodo suo in tempore congregata ab omnibus canonicè audiantur qui sunt in provinciis episcopis; quod si legitimi non fuerint accusatores non fatigetur episcopus, quia sacerdotes ad sacrificandum vacare debent, non ad litigandum, nec illi qui throni Dei vocantur pravorum hominum insidiis turbari debent, sed libere Christo Domino famulari, quanquam comprovincialibus episcopis una cum eorum metropolitano, suæ provinciæ causas episcoporum liceat concorditer agitare, non tamen sicut in prædicta re præsentè constitutum est synodo licet definire absque Romani pontificis auctoritate; quod si secus a quibusdam præsumptum fuerit, ipsi qui hoc egerint suæ præsumptionis suscipiant damnum, et illi qui ab eis perperam excommunicati aut damnati fuerint, auctoritate hujus sanctæ Sedis et beati præceptoris nostri clavigeri Petri potestate solvantur, atque re-

A stituantur. Ipse enim ait Dominus : « Quæcunque solveris super terram, erunt soluta in terra et in cælis (Matth. xvi, 19). » Quoties episcopi se a suis comprovincialibus, vel a metropolitano putaverint prægravari, aut eos suspectos habuerint, mox Romanam appellent Sedem, ad quam eos absque ulla detentione, aut suarum rerum ablatione, libere ire liceat et dum prædictam Romanam matrem appellaverint ecclesiam, aut ab eâ audiri exposcerint, nullus eos aut excommunicare, aut eorum sedes subripere, aut eorum res auferre, aut aliquam eis vim inferre præsumat, antequam eorum causa Romani pontificis auctoritate finiatur. Quod si aliter a quoquam præsumptum fuerit, nihil erit, sed viribus carebit. Nam nec hoc perperam præsumimus, sed et ipsam in Nicæna synodo constitutum et antecessores nostros egisse bene, Athanasi, nosti, quoniam quando tu et Paulus Constantinopolitanus, Asclapius Gazæ et Lucianus Andriopolites ab orientalibus episcopis, inconsulto sanctæ memoriæ Julio prædecessore nostro, damnati estis, et ad eum quasi ad totius orbis caput (ut semper huic Sedi sanctæ licitum fuit) confugistis, cognita eorum nequitia et vestra justitia, vos in communionem suscepit, et omnium vestrum curam gerens, propter Sedis propriæ dignitatem suas singulis reddens ecclesias orientalibus scripsit, culpans eos quod non recte tractassent, viros inculpabiles de suis ecclesiis expellentes et constituta Nicæni concilii minime conservantes. De quibus ad certum diem nonnullos sibimet adesse præcepit, ut de talibus præsumptionibus certam redderent rationem, et coram eis ostenderet justum se super eis protulisse decretum. Interminatus est etiam non talia deinceps fratres esse passuros, et nisi ab hujusmodi præsumptionibus cessarent, propriis esse gradibus eos recessuros. Tali enim hujus sanctæ Sedis privilegio tu et fratres tui proprias recepistis ecclesias cum omnibus sibi pertinentibus. His enim et aliis quamplurimis documentis manifestum est nullum damnari, aut suis exspoliari rebus debere episcopum qui hanc sanctam Sedem interpellaverit, aut sibi defensatricem asciverit, donec iudicium de eo nostræ apostolicæ auctoritatis, hoc est principis apostolorum Petri, agnoscat, quia solummodo Christus Jesus huic sanctæ Sedi, id est apostolicæ hoc fecere commisit, utpote quoniam solus atque pro omnibus præfatus princeps apostolorum creditus est, atque percipere meruit a rege regum Christo Deo claves regni cælorum. De induciis vero episcoporum super quibus consulistis, diversas a patribus regulas invenimus institutas, quidam enim ad repellenda imperitorum machinamenta et suas præparandas responsiones et testes confirmandos, et concilia episcoporum atque amicorum quærenda, annum aut sex mandaverunt menses concedi; quidam autem annum in quo plurimi concordant, minus vero quam sex menses non reperi, quia et laicis hæc indulta sunt, quanto magis Domini sacerdotibus. Nam et nostris antecessoribus atque reliquis sanctis patribus multoties inhibitum est, ne quis

sacerdotibus detractioes irroget : quanto A
 ceusationes non ex radice charitatis pro-
 uiescite, inquit, et nolite persequi eos
 recte Deo ministrant, quorum orationibus et
 bella sedantur et recedentium a Deo ange-
 elluntur incursus, quique omnes dæmones
 upti sunt precum assiduitate confundunt.
 namque non sub angusto tempore, sed sub
 atio concedendæ sunt, ut accusati se præ-
 at universos communicatores in provinciis
 onvenire, et testes præparare, atque contra
 res se pleniter armare valeant. Iudices enim
 tores tales esse debent, qui omni careant
 ie et ex radice charitatis suam desiderent
 sententiam. His ergo tam legaliter quam et
 prolatis, etiam omnium Christianorum reve-
 congaudere deprecamur, spirituali interco-
 llectione et timore Dominico per quem hu-
 movetur offensio, et ecclesiarum ædificatio
 ur universis, ut magis universi ad ædificatio-
 rum laborent quam ad damnationem, quum
 nus : « In hoc cognoscent omnes quia mei
 ipuli si dilectionem habueritis adinvicem
 1, 31). » Jam enim formam dedimus et a
 ssoribus nostris datam esse cognovimus, ut
 e esse agnovit Christianum, illud servet
 apostolis noscitur esse contradictum, di-
 ostolo Paulo : « Si quis vobis annuntiaverit
 quod accepistis, anathema sit (Gal. 1, 9) ; »
 enim Dei Filius Dominus noster humano
 ropria passione salutem plenissimam con-
 ot nos liberaret. Et si Deus intantum nos
 t etiam proprio Filio non parceret, sed pro
 nibus illum traderet, ut nos liberaret, ut
 non diligimus fratres, aut eos temere judi-
 um prædictus dicat Apostolus, « Nolite ju-
 vicem, sed hoc magis iudicate, ne ponatis
 dum fratri vel scandalum ? » (Rom. xiv, 13.)
 Ili qui fratres diligunt, ex Deo nati sunt et
 eum, quid ergo erunt illi qui eos perse-
 et eos detrahendo, machinando, accusando,
 o damnate moliuntur ? Si illi filii Dei, pro-
 hi filii sunt diaboli, qui semper « sicut leo
 arcuit quærens quem devoret (I Petr. v, 8), »
 s insequuntur, ut perdant : qui vero adju-
 D
 res refugiant majus peccatorum onus ac-
 et fraternitatis solatio rei existunt ; « væ,
 opheta, qui potum dat amico suo, mittens
 (Habac. 11, 15). » Et iterum sapientissimus
 ait, « Quoniam qui loquitur iniqua, non po-
 e, ne præteriet illum corripiciens iudicium
). » In cogitationibus ergo impii interroga-
 ermonum autem illius ad Deum perveniet
 i correptionem iniquitatum illius, quoniam
 audit omnia, et tumultus murmurantium
 ondetur ; hæc enim si amplecti voluissent,
 t sano sensu ad reprobum sensum minime
 ur, sed per Dei timorem sermonum suorum
 ites custodiam, piam sanctorum Patrum

definitionem sine quadam nocenti præsumptione
 utique conservarent, quoniam dicit sacrum eloquium:
 Concilium bonum conservabit te et mens bona cu-
 stodiet te. Non enim de fontibus salutiferis spiri-
 tualiter ad inquisitionem æternæ vitæ procedunt ta-
 les accusationes et detractioes, atque ideo compe-
 tenter nos beatus Paulus admonens ait. « Non de-
 bere plus sapere quam oportet sapere, sed sapere ad
 sobrietatem (Rom. xii, 3). » In definitione pietatis
 perdurantes : qui enim hanc prætereunt non tantum
 læsi sunt decedentes a corroboratione sua, sed insi-
 pientiæ suæ dereliquerunt hominibus memoriam,
 ut his in quibus peccaverunt, minime latere potuis-
 sent, gloria enim et contumelia in loquela et in lin-
 gua hominis casus illius est ; ideoque conveniens est
 hanc quidem ostensionem reprehensionem illorum
 nostris actibus inseri ne ulterius jam talia patiamini,
 seminantibus illis zizania et scandala, sed lætari in
 officiis et dogmatibus vestris mereamini. Igitur eru-
 bescant, talia et huiusmodi blasphema subtrahere fe-
 stinent, si noluerint a sacerdotali nostro collegio se-
 gregari, et a totius Christiani populi societate di-
 vellere : licet namque de his plura et pernecessaria
 quæ in decretis Sedis apostolicæ et ab apostolis
 eorumque successoribus nostris, videlicet præde-
 cessoribus statuta inveniuntur, dicere et conscribere
 potuissemus, tamen melius nobis visum est ut epi-
 stolam oratione claudamus. Deus omnipotens et unus
 unigenitus Filius et Salvator noster Jesus Christus
 hoc vobis tribuat incitamentum, ut omnibus fratri-
 bus et coepiscopis nostris quibuscunque tribulatio-
 nibus laborantibus totis succuratis viribus et cum
 eis compatientes crucem ejusdem Domini Salvatoris
 portetis, ut veri ipsius discipuli coram omnibus ap-
 pareatis, ut et vos et qui vobiscum sunt hic et in fu-
 turo possideatis meliora, « quæ oculus non vidit,
 nec auris audivit, nec in cor hominis ascenderunt,
 quæ præparavit Deus diligentibus se (I Cor. ii, 9) ; »
 per Dominum nostrum Jesum Christum, per quem
 et cum quo omnipotenti Deo Patri gloria in sæcula
 sæculorum. Amen. Valere vos opto, fratres charis-
 simi. Data Idus Februarii, Agario et Juliano viris
 clarissimis consulibus.

De oppressione Arianorum.

FELIX sanctæ universalis Ecclesiæ papa, atque per
 gratiam Dei catholicæ et apostolicæ Ecclesiæ urbis
 Romæ episcopus, una cum sancto concilio nostro
 reverendissimorum sacerdotum huc nobiscum con-
 venientium in confirmatione piissimorum catholicæ
 Ecclesiæ dogmatum et revelatione oppressorum fra-
 trum coepiscoporum videlicet nostrorum qui rectam
 Nicæni concilii tenent fidem, et fratres non infe-
 stent, universis spiritualibus fratribus nostris et re-
 liquis in sacerdotali collegio Domino consecratis,
 atque omni plenitudini Ecclesiæ catholicæ gratia
 vobis et pax multiplicetur in confortatione et sancti
 Spiritus communiione, quatenus in eo proficientes
 a gloria in gloriam « virtutes annuntiemus ejus qui

de tenebris nos vocavit in admirabile lumen suum (I Petr. II, 9) » « apud quem non est transmutatio, nec vicissitudinis obumbratio (Jac. I, 17). » Portate, fratres, hortamur persecutiones et tribulationes patienter ut ejus inveniamini filii quem quotidie patrem vocatis Deum in cœlis, et in eo vincatis omnia, qui propter nos vicit omnia; « qui etiam proprio Filio suo non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum (Rom. VIII, 32). » Imitatores quoque Dei convenit in omni verbo et opere imitari Deum, ideoque illud oportet nos dicere quod ipse de se perhibuit Dominus, « veniet princeps hujus mundi et in me nihil inveniet (Joan. XIV, 30), » venerunt et illi qui vos et nos persequuntur, quia vos sine nobis persequi non possunt, quia unius Dei membra sumus, et unum illius sacerdotium per ejus sanctificationem retinemus, et in nobis de suis nihil invenerunt, quia quidquid sumus gratia Dei sumus, licet propterea calumniari nos irrationabiliter studuerint quod facere solent inimici, suam ex hoc cooperire dementiam properantes, quatenus per mendacium veritatem valeant obumbrare. Scripsi enim vobis, inquit Apostolus, per multas lacrymas ut non contristemini, sed ut sciatis quam charitatem abundantius habeo in vobis; etenim detrahentibus detrahere non est bonum, ut non ad ea quæ scripta sunt commoti injuriæ certamen deficiamus. Non debemus omnino timere opprobrium hominum, neque eorum exprobrationibus vinci, quoniam hoc nobis Dominus jubet per Isaiam prophetam dicens: « Audite me qui scitis judicium, populus meus, in quorum cordibus lex mea est, nolite timere opprobrium hominum et blasphemias eorum ne timeatis (Isa. LI, 7). » Considerantes etiam quod in psalmo scriptum est: « Nonne Deus requiret ista! Ipse enim novit abscondita cordis (Psal. XLIII, 22), et cogitationes talium hominum, quoniam vanæ sunt: vana autem locutus est unusquisque ad proximum suum, et labia dolosa in corde, et corde locuti sunt mala, sed disperdet Dominus universa labia dolosa **160** et linguam magniloquam. Qui dixerunt: Labia nostra a nobis sunt, quis noster Dominus est? (Psal. XI, 3-5.) » Nam si hæc in memoria retinerent minime ad tantam prosilirent iniquitatem; non enim probabili et paterna doctrina hoc faciunt, sed ut suam **D** exerceant in servos Dei vindictam, scriptum namque est: Via stulti recta in oculis ejus, et sunt viæ quæ videntur homini justæ, novissima autem eorum deducunt ad mortem. Nos enim, qui hoc patimur, judici reservare debemus qui reddet unicuique secundum opera sua, qui etiam per ministros suos intonuit dicens, « Mihi vindictam, ego retribuam (Rom. XII, 19). » Vos enim in recta fide et pura ac bona succurrite voluntate vicissim, nec aliquis a supplemento fratris subtrahat manum, quoniam in hoc ait Dominus « Cognoscent omnes quia mei estis discipuli, si dilectionem habueritis adinvicem (Joan. XIII, 35). » Unde ipse per prophetam loquitur dicens: « Ecce quam bonum et quam jucundum habitare fratres in unum (Psal.

A CXXXII, 1). » Spirituali dico habitaculo et concordia quæ in Deo est, et unitate fidei hujus delectabilis, secundum veritatem inhabitaculi quæ videlicet in Aaron magis decorabatur atque sacerdotalem induentibus dignitatem, sicut unguentum super caput, principalem intellectum irrigans, et usque ad ipsam extremam scientiam deducens in hoc habitaculo benedictionem et æternam vitam promisit Dominus. Hujus ergo propheticæ vaticinationis meritum amplectentes, fraternam præsentem syllabam exposuimus nostra propter charitatem minime quærentes aut quæsitura. Non enim detrahentibus bonum est detrahere, aut palo secundum vulgarem fabulam excutere, palum: absit. Non sunt nostra ista, quapropter hoc avertat Divinitas. Non sunt edocti habitus nostri ita vincere, sed in patientia longanimitatis et spiritu humilitatis, quia sicut per duritiam minime (ut prophetice dicamus) purgatur nigella, ita nec pacis soporatus fructus intelligentiæ per asperitatem exprimitur; propter hoc enim verborum supportavimus colaphos ut aut paulatim valeamus eum imitari, qui propter nos se humiliare dignatus est, et extremæ illius ultionis per hanc plagam verba declinemus. Audiamus ergo et consentiamus Ecclesiæ oratori qui per linguam Spiritus clara voce exclamat dicens: « Omnia vobis in charitate fiant (I Cor. XVI, 14). » Ergo sive quærimus, sive tantummodo dicimus, et tantummodo audimus charitas intercedat, ars aliqua existat ad compositiones concordie boni et conjunctiones. **C** Oportet enim de Deo quærentibus nobis spiritum rectitudinis mentis nostræ dinumerantes intentiones templum pacifice inhabitare in eum propter Deum, qui per prophetam locutus est: « Quærens quære et apud me habita (Isa. XXI, 12). » Speculum enim dedit nos Deus populo suo, et oportet eos qui a Deo sunt deputati sacerdotium adspici, ita in humilitate gressus mentis adinvicem tendere, ut in melius ædificentur hi qui ad nos respiciunt, quam (quod dicere piget) per nostram discordiam semitam pedum eorum concutere. Ad concordiam judicemus nos ipsos, et unum in charitate sapiamus, humilitatem veneremur, per quam apprehendi solet altitudo spiritus. Si enim verborum amplius usque nunc taciturnitatem quam garrulitatem dilexerimus, hoc quidem bene habere arbitrati sumus, ne scriptis vestris reciproce respondentibus injuriæ fomitem excitemus, et pusillanimitate dijudicemur ab eo qui omnia ad charitatem dirigere promulgavit. « Oravimus vero et tunc ostium circumstantiæ labiis nostris (Psal. CXL, 3) » imponi verbum in sonitum concipere potius quam verbum sonabile, et hoc tamen mihi donum est a Domino, « et factus sum sicut homo non audiens et non habens in ore suo redargutiones (Psal. XXXVII, 15). » Sed quia tempus est loquendi et tempus tacendi, operio verbum, et claudio ostium per taciturnitatem competenter exorans: « Domine, labia mea aperies (Psal. L, 17), » « et respondeam exprobrantibus mihi verbum (Psal. CXVII, 42), »

m tacuissemus, non semper tacebimus ap-
 eobis Domino claves verbi. Igitur directis in
 ti beatitudini fraternitatis vestræ apocrisia-
 post multas factas inter nos de ecclesiastica
 ione dissonantes sermocinationes, in fine ad
 rvenerunt, admonentes nos atque hortantes
 tari unius veri Dei nostri voluntatis intelle-
 lque hujusmodi interpretationem destinare
 sacratissimæ venerationi. Nos acceptam ha-
 ionæ conscientie prædictorum venerabilium
 admonitionem, cognoscentes autem et quæ
 atus apostolorum summitas docet paratos
 satisfactionem omni poscenti verbum de spe
 nobis est secundum Dei timorem, mansue-
 que ad bonam scientiam temperantes, super
 tummodo requisitione mentem nostram per
 abas exponimus, superfluas exercitationes et
 iones verborum propter satietatem et præ-
 mporis incongruitatem declinantes ac præca-
 nihil omnino aliud intelligentes ac proferentes

licet dicentes quam quod audivimus et cognovimus
 a sanctis universalibus magnis apostolis eorumque
 successoribus, et patres nostri enarraverunt nobis,
 et audientem prædicavimus ad supernam tendentes
 vocationes. Nostrum est studium ibi pacis consti-
 tutio manet, his qui in stadio pietatis sunt bene
 unica gloria, intercessori tribuitur et corona, Deo
 manifestati sumus qui judicat omnia et comprobatur.
 Non jurgialiter stamus, non ad contradictiones re-
 spicimus, nec favorem inanem amplectimur, sed in
 verbo Dei propositi hujusmodi requisitionis resolu-
 tiones fecisse dignoscimur, confitentes quoniam paci
 Dominus Deus, ad alterum nostrorum unitatem et
 dilectiones conservavit in gloria ejus benignissimæ
 majestatis. Omnem cum vestra beatitudine in Chri-
 sto existentem fraternitatem tam nos quam qui
 nobiscum sunt multum salutavimus. Data XIII Kal.
 Novembris, Philemone et Attico viris clarissimis con-
 sulibus.

EPISTOLA LIBERII PAPÆ.

Ut nullus pro persecutionibus dum durare potest suam relinquat Ecclesiam.

nis sanctissimis et Deo amantissimis univer-
 copis LIBERIUS episcopus in Domino salutem.
 t quod diu stare possit nisi Dei gratia. Cæ-
 lœquitia diaboli contemptibile malum plenum
 mortifero sevit, qui sursum atque deorsum
 t quærens quem devoret (*Petr. v, 8*). »
 igilare et sobrii esse ad orationes, et Deo pro-
 e debemus, et fatuas, Domino auxiliante, ho-
 insidias, prout Dominus posse dederit, re-
 et patres sequi, et non transgredi terminos
 , non ut nostras relinquamus dum in eis per-
 liquando valebimus ecclesiasticas, ut ad alias
 mus, aut populos commissos negligere, ut
 i amplius quam pro eis elaborare, pro quibus
 nimas ponere debemus, studeamus, quan-
 multi nos persequantur et oves Christi dila-
 desiderant, qui « quasi vestibus ovium appa-
 tus autem sunt lupi rapaces, quos ex fructi-
 noscimus (*Matth. vii, 15, 16*). » Isti primo
 videntur ex nobis esse, sed non sunt ex no-
 enim fuissent ex nobis, mansissent utique
 m. Quando vero suam evomuerint impieta-
 lum qui in eis est erumpentes et apprehen-
 infirmiores, et eos qui ad eloquia divina
 in exercitatos habent, secum eos contrahunt
 itionem, subvertentes quos oportet præscien-
 re, ne malitia eorum quidem seducti absin-
 a propria firmitate. « Exacuunt enim linguas
 ta prophetæ vocem, sicut serpentes. Vene-
 pidum sub labiis eorum (*Psal. cxxix, 4*). »
 pigeat per temporales cruciatus pro Chri-
 nine laborare, sed emolumenta futuræ re-
 tionis hujus sæculi vexationes tolerare per-

suadeant. Scriptum namque est: « Quid retribuam
 Domino pro omnibus quæ retribuit mihi? Calicem
 salutaris accipiam et nomen Domini invocabo (*Psal.*
cxv, 12). » Tantum enim a nobis exigitur quantum
 possumus famulatus nostri obsequio commodare.
 Unde quidem tanto nobis necesse est importunis præ-
 dicationibus insistere, quanto nobis perfectæ nego-
 tiationis creditur duplicata talentorum assignatio,
 atque Dominica nobis ad suscipiendam ejus requiem
 persuadet assertio. Suggestum namque nobis est
 quod pro præteritis laboribus et infestationibus non-
 nulli vestrum assignatas sibi a Deo commissas
 relinquunt plebes, et in futuro plures relinquere ve-
 lint eas quas tueri debent ecclesias, et pro ovibus
 sibi commissis laborare negligunt, et monasterio-
 rum se quieti contradere festinent, et vacationem ab
 episcopatus laboribus eligere, et silentio atque otio
 vitam degere magis appetant, quam in his quæ sibi
 commissa sunt permanere, dicente Domino: « Bea-
 tus qui perseveraverit usque in finem (*Matth. xxiv,*
13). » Unde namque est beata perseverantia, nisi
 de virtute patientiæ? quam secundum apostolicam
 prædicationem omnes qui voluerint in Christo pie
 vivere persecutionem patiuntur. Ideoque, fratres
 charissimi, non vos afflictionum amaritudo a pio
 mentis vestræ proposito coarctet recedere. Conside-
 rate namque quanta pro absolute nostris et libera-
 tione Creator, Dominusque et redemptor noster
 pertulerit, quibusve se contumeliis afficiendum tra-
 diderit, ut nos a vinculis potestatis diabolicæ libera-
 ret, ut nos a vinculis potestatis diabolicæ libera-
 ret. Attendite itaque vobis et omni gregi in quo vos
 « Spiritus sanctus constituit episcopos regere Eccle-
 siam Dei (*Act. xx, 28*), » quam acquisivit proprie

sanguine, ut non sit qui vos dicipiat aut seducat in subtilitate sermonis, ut vobis plebes commissas relinquantis, et aliqui propter malorum opprobrium hominum quieti vos tradatis, ut vos solummodo salvatis et filios orphanos relinquantis. Aper tissime enim Spiritus sanctus per Apostolum dicit, « quia in novissimis temporibus recedent quidam a fide et charitate, attendentes spiritibus seductoribus, et doctrinis dæmoniorum, hypocrisi mendacii locorum cauteriatam habentium suam conscientiam (*ITim. iv, 1, 2*). » Propter quod hortamur vestram charitatem exemplo ejus qui pro nobis pati voluit, promptos vos in cunctis ejus permanere servitiis, nec quidem quoquo modo a commissa cura recedere, sed totis viribus in commissis vobis negotiis fortiter usque in finem perdurare, quoniam beatus est qui perseveraverit usque in finem, nec laudatur initium, sed finis. « Nemo vos seducat inanibus verbis. Propterea enim venit ira Dei in filios diffidentiae (*Ephes. v, 6*). » Nolite ergo effici participes eorum dogmatum, neque communicetis infructuosus verbis illorum, magis autem et redarguite; quoniam cætus prævaricatorum sunt, et extenderunt linguam suam quasi arcum mendacii et non veritatis, completum est in eis, quia de malo ad malum egressi sunt, et me non cognoverunt, dicit Dominus. Veritatem enim non loquentur, docuerunt enim linguam suam persecutores ecclesiarum eorumque sacerdotum loqui mendacium ut impie agerent « laboraverunt, et renuerunt scire me (*Jer. ix, 6*), » dicit Dominus. « State ergo vos, dilectissimi, super vias, et videte, interrogate de semitis Domini antiquis, et videte quæ est via bona sanctorum patrum, et ambulate in ea, et invenietis requiem animabus vestris (*Matth. xi, 29*). » Sed et si patimini propter Christum, beati eritis, metum autem eorum ne timueritis, neque conturbemini, Dominum autem Deum sanctificate in cordibus vestris, ipso dicente: « Nolite timere eos qui corpus occidunt, animam autem non possunt occidere, sed potius eum timete qui potest animam et corpus perdere in gehennam. Nonne duo passeressæ asse veneunt, et unus ex illis non cadet super terram sine Patre vestro? Vestri autem et capilli capitis omnes numerati sunt. Nolite ergo timere, multis passeribus meliores vos estis (*Matth. x, 28-31*). » Rememoramini ergo, fratres, eum qui

A creatura alia, magistro gentium docente, poterit nos separare a charitate Domini nostri Jesu Christi (*Rom. viii, 38, 39*), et, quæ in ipso est, recta fide. Nolite itaque amittere confidentiam vestram, quæ magnam habet remunerationem. Patientia enim nobis necessaria est ad colluctationes adversariorum, quatenus fidem intemeratam usque in finem conservantes repromissionem percipiamus, quam repromisit his qui legitime certare deproperant (*Hebr. x, 35, 36*). « Adhuc omnino modicum aliquantulum, **161** qui venturus est veniet, et non tardabit (*Hebr. x, 37*). » « Ecce enim judex ante januam assistit (*Jac. v, 9*), » coronas hilariter promittens his qui pro eo passionibus submituntur. Quod si subtraxerit se quis, non placebit animæ suæ, sed cadet de

B promissione propter negationem. Nos autem non sumus subtractionis filii in perditionem, sed fidei in acquisitionem animæ. « Propter quod assumite arma Dei, ut possitis resistere in die malo adversus omnes inimicos sanctæ Dei Ecclesiæ et vestros, et induite vos lorica justitiæ, calceati pedes in præparatione Evangelii pacis, in omnibus assumentes scutum fidei, in quo possitis omnia jacula nequissimi ignita extinguere. Et galeam salutis accipite, et gladium spiritus, quod est verbum Dei, per omnem orationem et obsecrationem radicati et fundati in solatio fratrum pro Christo Jesu Domino nostro (*Ephes. vi, 13, 14*). » « Sed et nunc, fratres, commendamus vos omnes Domino et verbo gratiæ ejus, qui potest perficere et dare hæreditatem vobis cum omnibus sanctis (*Act. xx, 32*). » « Ipse autem Deus pacis et dilectionis det vobis idipsum sapere in alterutrum (*Rom. xv, 5*), » ut vobis invicem succurratis et non sitis divisi, ut unanimes uno ore, et uno corde honorificemus eum in concordia et consolatione fratrum, qui potest, confirmare nos secundum Evangelium ejus juxta revelationem mysterii æterni, temporibus scilicet perpetuis, quibus vobis futurorum gaudiorum largienda sunt munera. Summopere etiam considerare debetis, quod hi qui fratribus invident, eosque damnare aut perdere cupiunt, per se sua dogmata destruunt; dicit enim Dominus: « Omne regnum in se divisum non stabit (*Matth. xii, 35*), » et omnis scientia et lex adversum se divisa non stabit. Ideoque necesse est ut concorditer salubres suscipiatis hortatus, et nihil per contentionem agentes, sed ad omne studium devotionis unanimes divinis et apostolicis constitutionibus pareatis, et in nullo patiamini providentissima canonum decreta violari, quatenus et Nicænorum canonum constituta, et quæ a nobis vel a prædecessoribus nostris sunt provide et salubriter decreta, intemerata, permaneant in futuro.

INCIPIUNT DECRETA DAMASI PAPÆ

Epistola ejusdem ad Paulinum Antiochenum episcopum.

I. Quod integrum hominem susceperit sine peccato.

II. Quod unus sit Christus ante sæcula ex Patre natus, et in tempore ex Virgine editus.

Dilectissimo fratri PAULINO DAMASUS,

um meum Vitalem ad te scripta direxeram, a tati et tuo iudicio omnia derelinquens, et in presbyterum indicaveram me in articulo electionis ejus aliqua ex parte commotum. nullus tibi scrupulus resideret, ne volentes Ecclesiæ copulari tua cautio præblanda dilem, misimus nostram, tam tibi, qui ejus unionique sociaris, quam his qui in ea ntes tibi et nobis per te voluerunt sociari, me frater. Quapropter si supradictus filius talis et hi qui cum eo sunt tibi voluerint i, primum debet in ea expeditione fidei re quæ apud Nicæam pia Patrum voluntata est.

de, quoniam nemo potest futuris vulneribus medicinam, hæresis eradicanda est, quæ B Oriente dicitur pullulasse; id est, confitente sapientiæ Filius, Dei Sermo, humanum e corpus, animam, sensum, id est intem et, ut expressius dicam, totum veterem sine peccato hominem. Sicut enim conum humanum corpus suscepisse, non stahumanas vitiorum adjungimus passiones, ntes eum suscepisse et hominis animam et non statim dicimus et cogitationum humabjacuisse peccato.

quis autem dixerit Verbum pro humano Domini carne versatum, hunc catholica Ecthemmatizat, necnon et eos qui duos in Salios confitentur, id est unum ante incarnat C aliter post assumptionem carnis ex Vir eumdem Dei Filium, et ante et postea con quicunque huic epistolæ subscribere volue tamen ut si et in ecclesiasticis canonibus me nosti, et in Nicenam fidem ante subit, hunc debeas absque aliqua ambiguitate. Non quod hæc ipsa quæ nos scripsimus, rimus convertentium susceptioni propo l quod tibi consensus noster liberum in do tribuat exemplum.

Synodus Romana sub Damaso papa.

icænum concilium aliud in urbe Romana ngregatum est, quo catholici episcopi addi Spiritu sancto, quia postea is error ino D uidam ore sacrilego auderent dicere Spiritum factum esse per Filium. Unde anamus omnes qui non tota libertate pro eum cum Patre et Filio unius potestatis e substantiæ. Anathematizamus quoque eos llii sequuntur errorem, eumdem dicentes esse quem et Filium. Anathematizamus que Eunomium, qui pari impietate, licet dissimili, Filium et Spiritum sanctum esse creaturas. Anathematizamus Macedoniale Arii stirpe venientes non perfidiam mused nomen. Anathematizamus Fotinum, is hæresim instaurat, qui Dominum Jesum tantum ex Maria Virgine confitetur. Ana-

thematizamus eos qui duos filios asserunt, unum ante sæcula, et alterum post assumptionem carnis ex Virgine. Anathematizamus eos qui pro hominis anima rationali et intelligibili dicunt Dei Verbum in humana carne versatum cum ipse Filius sit Verbum Dei, et pro anima rationali et intelligibili in suo corpore fuerit, sed nostram, id est, rationalem et intelligibilem sine peccato animam susceperit atque salvaverit. Anathematizamus eos qui verum Dei Filium extensione aut collectione et a Patre separatum in substantivum et in finem habiturum esse contendunt. Si quis non dixerit semper Patrem, semper Filium, semper Spiritum sanctum, anathema sit. Si quis non dixerit Filium natum de Patre, id est de substantia divina ipsius, anathema sit. Si quis non dixerit Verbum Domini Filium, Dei Deum, et omnia posse et Patri æqualem, anathema sit. Si quis dixerit quod in carne constitutus Filius Dei cum esset in terra, in cœlis cum Patre non erat, anathema sit. Si quis dixerit quod in passione crucis dolorem sustinuit Filius Dei Deus, et non caro cum anima quam induerat « in forma servi quam sibi acceperat, sicut ait Scriptura (Phil. 11, 7), » anathema sit. Si quis non dixerit, quod in carne « quam assumpsit Christus, sedet ad dexteram Patris, in qua venturus est judicare vivos et mortuos (II Tim. 1v, 1), » anathema sit. Si quis non dixerit Spiritum sanctum de Patre esse vere ac proprie sicut Filium de divina substantia et Deum verum, anathema sit. Si quis non dixerit omnia posse Spiritum sanctum, omnia nosse, et ubique esse sicut Patrem et Filium, anathema sit. Si quis dixerit Spiritum sanctum facturam, aut a Filio factum, anathema sit. Si quis non dixerit omnia per Filium et Spiritum sanctum Patrem fecisse, id est, visibilia et invisibilia, anathema sit. Si quis non dixerit, Patris, et Filii, et Spiritus sancti unam divinitatem, potentiam, unam gloriam, dominationem, unum regnum atque unam voluntatem ac veritatem, anathema sit. Si quis tres personas non dixerit veras Patris et Filii et Spiritus sancti æquales semper jubentes omnia, et continentes visibilia et invisibilia, omnipotentes, omnia judicantes, omnia vivificantes, omnia facientes, omnia salvantes, anathema sit. Si quis non dixerit Spiritum sanctum adorandum ab omni creatura, sicut et Filium, et Patrem, anathema sit. Si quis de Patre et Filio bene senserit, de Spiritu autem sancto non recte habuerit, hæreticus est.

Epistola Damasi papæ ad Hieronymum presbyterum.

DAMASUS episcopus, fratri et compresbytero Hieronymo, in Domino salutem.

Dum multa corpora librorum in meo arbitrio oblata fuissent, contigit ut et librum Psalmorum in meo animo festinus cognoscerem detineri, et memoriam capacitatis meæ imbuere cogitavi, frater amantissime et in Christo semper sacerdos, rogo te, ut secundum septuaginta interpretes, et presbyteros, id est, Matthiam, et Tholomæum, Muchium

Casium. Dithronium fratrem, Simonem, et cæteros, in quantum tua poterit conscientia de LXX, invenire vestigia nobis transmittas. Peto etiam tuam charitatem, ut, sicut a rectore tuo Alexandro coepiscopo didicisti, Gregorium psallentiam ad nos dirigere tua fraternitas delectetur, quia tantæ apud nos simplicitatis indago est, ut tantum in die Dominico apostoli epistola una recitetur, et Evangelii capitulum unum dicatur, nec psallendi mos tenetur, nec hymni decus in nostro ore cognoscitur. Peto ergo per fratrem compresbyterum nostrum Bonifacium, ut libeat fraternitati tuæ nobis aperire vestigia. Missa quinto Kalend. Novemb. per Bonifacium presbyterum Hieronymum.

Rescriptum Hieronymi presbyteri ad Damasum papam, ubi suggerit de Gloria Patri, et Alleluia, in fine psalmodiarum apud Romanam Ecclesiam concinendo.

Beatissimo papæ DAMASO sedis apostolicæ urbis Romæ HIERONYMUS.

Supplex legi litteras apostolatus vestri poscentes, secundum simplicitatem LXX Interpretum, canones, psalmographum interpretari festinem propter fastidium Romanorum ut ubi obscuritas impedit, apertius et Græce et Latine trahatur sensus. Cliens precatur ergo tuus ut vox ista psallentium in sede tua Romana die noctuque canatur, et in finem psalmi cujuslibet sive matutinis vel vespertinis horis conjungi præcipiat apostolatus tui ordo: *Gloria Patri et Filio et Spiritui sancto*; et reliqua. Istud carmen laudis omni psalmo conjungi præcipias, ut fides 318 episcoporum Nicæni concilii in vestro ore pari consortio declaretur. Ubi autem Deus et homo honorabili voce cantatur, *Alleluia* semper cum omnibus psalmis affigatur, ut omni loco communiter respondeatur nocturnis temporibus. In Ecclesia autem post resurrectionem usque sanctam Pentecostem finiat, inter dierum vero spatia, *tibi soli*, Quinquagesimæ propter novitatem sancti Paschæ, ut vox ista laudis canatur in Aleph, quod prologus Græce, Latine autem *præfatio* dicitur.

Epistola Stephani archiepiscopi et trium conciliorum Africæ ad Damasum papam, de privilegio Romanæ sedis.

Beatissimo Domino et apostolico culmine sublimato, sancto Patri Patrum, DAMASO papæ, et summo omnium præsulum pontifici, STEPHANUS archiepiscopus concilii Mauritanicæ, et universi episcopi de tribus conciliis Africanæ provincicæ.

Notum vestræ facimus beatitudini quod quidam fratres in confinio nobis positi quosdam fratres nostros, venerabiles videlicet episcopos, vobis inconsultis a proprio dejiciunt gradu, vel dejicere moluntur, cum vestræ sedi episcoporum judicia, et summorum finem ecclesiasticorum negotiorum in honore beatissimi Patri Patrum decreta omnium cunctam reservare sententiam, inquirendi reverentia de Dei rebus, quas omni cura et sollicitudine observare debemus. Maxime vero debent ab ipso præsulum exa-

minari vertice apostolico, cujus vetusta sollicitudo est, tam mala damnare, quam revelare laudanda. Antiquis enim regulis censitum est, ut quidquid horum quamvis in remotis vel in longinquo positus ageretur provinciis, non prius tractandum vel accipiendum sit, nisi ad notitiam almæ sedis vestræ fuisset deductum, ut ejus auctoritate juxta quod fuisset pronuntiatum firmaretur, et reliqua multoties talia et his similia, quæ super his constituta sunt; quibus si illicite factum est, ut semper vestræ sedi consuetudo fuit, festinanter occurrere et his viriliter, ut pater pro filiis certantes, state sicut bene a Jesu, filio Sirach, dictum est, « Usque ad 162 mortem certa pro veritate et semper Dominus Deus tuus pugnabit pro te (*Eccl. iv, 33*). » « Accipere enim personam impii non est bonum, ut declines a veritate judicii (*Prov. xviii, 5*). » Sin minus illicita sunt hæc, pateat nobis talis omnibus licentia, beatissime Pater, aut si liceat hos vel aliquos etiam minorum graduum clericos nisi canonicè tempore legitimo vocatos, aut sine legitimis accusatoribus aut absque veris et innocentibus testibus, vel nisi manifeste canonicè convictos aut semper confessos, vel a suis sedibus ejectos aut suis exspoliatis rebus vocare ad synodum, vel damnare, quia legimus eos non posse canonicè ad synodum ante suam diu tenendam et gubernandam, viribus scilicet pleniter resumtis restitutionem, suisque omnibus sibi legaliter restitutis, integerrime vocari, aut ut veniant ad synodum, nisi sponte voluerint imperari. Deus ergo creator omnium conservet longævum apostolatum vestrum ad stabilitatem Ecclesiarum sanctarum, et orthodoxæ fidei, vosque pastorem bonum, qui spiritualibus pro ovibus vestram ponitis animam, atque baculo pastoralis lupos rapaces expellitis, omnibusque oppressis auxilium fertis, quod et istis atque omnibus vos semper facere optamus, sanctissime papa. Subscriptio ex alia manu. Ora pro nobis, charissime Pater.

Rescripta Damasi papæ ad eosdem.

DAMASUS, servus servorum Dei, atque per gratiam ejus episcopus sanctæ catholicæ Ecclesiæ urbis Romæ, STEPHANO archiepiscopo concilii Mauritanicæ, et universis episcopis Africanæ provincicæ. Lectis fraternitatis vestræ litteris, primo gratias ago quod tantorum fratrum merui benedictione frui, deinde quod circa fratres sollicitos vos reperi, et cum eis crucem Domini deferre qui ait: « Qui vult venire post me abneget semetipsum, et tollat crucem suam et sequatur me (*Matth. xvi, 24*), » et reliqua ad hunc modum pertinentia. Igitur quando in præsentem opportune gestorum consultatione apostolicis vestra beatitudo visceribus commota nos hortata est, invitationem fratrum apostolica impendere auctoritate, et eorum injuriis subvenire, dum constat eadem vos cum apostolo compassibiliter dicere: Quis infirmatur, et ego non infirmor quis scandalizatur et non uror? (*II Cor. xi, 29*) satagentes ne aliquis de his qui vobis crediti sunt a sævis bestiis laceretur, aut capiatur, pro qua re oportet juxta vestram prudentem

itionem, magis aut secundum Domini divi-
ceptionem nos qui supra domum ejus, hoc
ersalem Ecclesiam catholicam, episcopale
nus ministerium, sollicito vigilare, ut ne quid
is ejus muneribus, id est apostolicis viris,
rumque successoribus atque ministris quis-
obis inconsultisque damnari. Scitis, fratres
ni, firmamentum adeo fixum et immobile
ulum lucidissimum suorum sacerdotum, id
ium episcoporum apostolicam sedem esse
lam, et verticem Ecclesiarum. Tu es enim
vinum pronuntiat Verbum veraciter) Petrus
firmamentum tuum Ecclesiæ columnæ qui
intelliguntur confirmatæ sunt, et tibi claves
olorum commisi, atque ligare et solvere
em quæ in cælis sunt et quæ in terris promul-
B profanatorum hominum et membrorum
, maximeque discipulorum meorum existis
ps et doctor orthodoxæ et immaculatæ fidei,
æ hodie gratia Dei legatione pro Christo
r, et omnes hujus sanctæ sedis præules
im gesserunt, gerunt et gerent. Ideo omnia
otulistis non licere mandarem, nisi vos tam
instructos esse scirem quod cuncta super
onsultis illicita esse non dubitetis. Discutere
episcopos et summorum ecclesiasticorum
um causas metropolitanos una cum omnibus
provincialibus, ita ut nemo ex eis desit, et
singulorum concordent negotiis, licet; sed
eorum atque ecclesiasticarum summas
causarum, vel damnare episcopos, absque
C nctæ sedis auctoritate minime licet, quam
ppellare (si necesse fuerit) et hujus fulciri
portet. Nam, ut nostis, synodum sine ejus
ite fieri non est catholicum, nec episcopus
na synodo, et suo tempore apostolica voca-
gregata definite damnari potest, neque ulla
concilia rata leguntur, quæ non sunt fulta
ca auctoritate. Accusatores autem episcopo-
æstes super quibus rogastis absque ulla infa-
uspicione vel manifesta macula, et vere fidei
instructi esse debent, et tales quales ad
ium eligere jubet divina auctoritas, quoniam
es (ut antiqua tradit auctoritas) criminari
sunt, nec in eos testificari qui ad eundem
D ent, nec possunt provehi ad honorem; vo-
im ad synodum juxta decreta Patrum cano-
s qui impetitur tam sua præsentia, quam et
atque apocrisiariis per spatium fieri debet
m atque canonicum, quia nisi canonicè
fuerit suo tempore et canonica ordinatione,
erit ad conventum quacunque ordinatione
nte voluerit, nullatenus suis respondebit
ribus, quoniam nec sæculi leges hoc permit-
i: quanto magis divinæ?
is vero atque suis rebus exspoliatis nihil
rius significare queo quam sanctissimi Pa-
inierunt, et nostri prædecessores apostolica
ite roboraverunt. Ita enim hæc se habent,

A episcopos ejectos atque suis rebus exspoliatos
Ecclesias proprias primo recipere et sua eis omnia
legaliter reddi sancti canones decreverunt, et postea
si quis eos accusare voluerit, æquo periculo facere
sanciverunt iudices esse decernentes episcopos recte
sapientes et juste volentes ad tempus, diuque illis
resumptis viris et suis potestative fruentibus rebus,
amicisque et Dei servis sapientibus consulentibus
viris in ecclesia convenientes ubi testes essent sin-
gulorum qui oppressi esse videntur. Scimus enim
homines inermes non posse cum armatis rite pu-
gnare, sic nec illi qui ejecti vel suis bonis sunt
exspoliati cum illis qui in suo stant gradu, et suis
fruentur amicis atque bonis, litigare rite possint.
Nec sæculi quoque leges hæc sæcularibus fieri per-
mittunt, sed prius ejectos vel oppressos aut exspo-
liatos cum suis omnibus restitui jubent, et postea
suo tempore, sicut lex eorum continet, ad placita
venire præcipiunt, nec ulla carceris custodia appel-
lantem arceri permittunt. Docent enim ex parte
sicut nostis terrena quæ sunt cælestia. Accusatores
vero, et accusationes quas sæculi leges non asciscunt
nullatenus sunt in horum admittendæ causis, quia
omne quod irreprehensibile est catholica defendit
Ecclesia. Decet enim Domini sacerdotes fratrum
causas pie tractare, et venerabiliter intendere,
atque eorum judicia super sacrificia ordinare, nec
proterva aut tyrannica dominatione (ut de quibus-
dam refertur) sed charitative pro Deo et fraterno
amore cuncta peragere, et quod sibi quis fieri se-
cundum Dominicam vocem non vult, alii inferre
non præsumat, et in qua mensura mensi fueritis
remetietur vobis. Ea vero quæ apostolorum prædi-
catione et Patrum instructione præcepimus semper
tenere debemus, ne aliqua nove cudere, aut ad
noxam fratrum intendere videamur, sed « alter-
utrum onera portemus, ut juxta Apostolum legem Do-
mini adimplere valeamus (Gal. vi, 2). » Tempus enim
congruum prævideri oportet, quoniam uniuscujusque
accusatæ personæ causa rectissime in medio produ-
catur, quatenus gravitatem ejus et consonantiam
quæ contra Patrum decreta vel synodorum confes-
sionem prodi minime cognoscant, quam ordinabiliter
omnes intendant, ut ad eam in omnibus rationabi-
liter respondeant, et juste se velle manifeste osten-
dant. Nullus autem introducatur personaliter, sed
accusatores et accusati æqua audiantur ratione
juxta quod gestorum ordo exigit. Accusatores vero
et iudices non idem sint, sed per se accusatores,
per se iudices, per se testes, per se accusati,
unusquisque in suo ordinabiliter ordine. Nam
inscriptio primo semper fiat, ut talionem calum-
niator recipiat, quia ante inscriptionem nemo debet
judicari, vel damnari, cum et sæculi leges hæc
eadem retineant, de quibus omnibus vera semper fiat
æquitas, quatenus accusationis et iudicii ac testi-
monii mercedem per veritatem gestorum consequi
valeant. Scriptum est enim: Abominatio Domino
labia mendacia (Prov. xii, 22), « et testem fallacem

proferentem mendacia, et seminantem inter fratres scandala, atque litigia (*Prov. vi, 19*) » ipso monente atque dicente : « Non facies calumniam proximo tuo, nec vi opprimes eum, non facies quod iniquum est, nec injuste judicabis, non considerabis personam pauperis, nec honores vultum potentis, juste judica proximo tuo (*Levit. xix, 18 et seq.*), » et « quod tibi non vis fieri alteri ne facias (*Tob. ix, 16*), » et reliqua. Et maxime præceptum habentes apostolicum attendere nos ipsos et gregi « in quo nos Spiritus sanctus posuit episcopos regere Dei Ecclesiam, quam acquisivit persanguinem suum proprium (*Act. xx, 28*). » Convenit et iterum attendere lupos, attendere malos operarios, qui perversa faciunt, et adversa loquuntur, ut detrahare semper discipulis Domini, et infamare quærant, quos corrigere vos et omnes Domini sacerdotes summo studio oportet, quia pejus malum non est, quam ut cives civibus invideant et sacerdotes vel clerici sacerdotibus vel pontificibus insidiantur, testante etiam Veritatis voce : « Qui vos tangit, tangit pupillam oculi mei (*Zac. ii, 8*). » Et : « Qui scandalizaverit unum de pusillis istis, melius est ut suspendatur mola asinaria in collum ejus, et demergatur in profundum maris (*Matth. xviii, 6*). » Et item : « Beatus qui non fuerit scandalizatus in me (*Luc. vii, 23*). Ille proculdubio scandalizatus est in Deum, qui ejus scandalizat episcopum vel sacerdotem, et multa talia quæ hic non inseruntur, ne nimis proluxa efficiatur epistola. Monentes quoque instruere debetis memoratos vicinos vestros, ut a talibus se subtrahant, et quæ illicite contra præfixos fratres egerunt cito corrigant, et quos nobis inconsultis læserunt nobis inconsultis plena satisfactione sanent et cito reconcilient, si noluerint apostolicæ sedis suscipere censuram. Nam si quid fortasse in eis aut contra eos emergerat, nostrum fuerat expectandum examen, ut nostra (ut semper huic fuit sedi concessum privilegium) aut condemnarentur auctoritate, aut fulcirentur auxilio. Neque enim suo pro libitu nostra debuerant jura pervadere absque apostolicæ sedis dispositione mandante. A talibus deinceps omnes se abstineant sacerdotes qui noluerint ab apostolicæ petra, super quam Christus (ut prædictum est) universalem construxit Ecclesiam, cui episcoporum summa judicia atque majorum causæ, sicut paulo superius memoratum est, reservatæ sunt atque soli datæ, censura a sacerdotali honore secludi. Induciæ enim accusatis in criminalibus episcopis sex mensium, vel eo amplius si necesse fuerit concedendæ sunt, quoniam et laicis hoc permissum nullus sæcularibus imbutus disciplinis ignorat, quanto magis sacerdotibus qui superiores esse eis non dubitantur?

Habetur quoque in decretis sanctorum Patrum sancitum non fore canonicum quemquam sacerdotum judicare vel damnare antequam accusatores canonicè examinatos præsentés habeat, locumque defendendi accipiat, id est inducias ecclesiasticas ad abluenda crimina, etc. Nec extra propriam fiat

A provinciam primo discussionis accusatio sine apostolica præceptione, cui in omnibus causis debetur reverentia custodiri, quoniam et antiqua docet hoc Patrum regula, in qua et imperialia pariter statuta concinunt. Criminum, inquiunt, discussio ibi agenda est ubi crimen admissum est. Nam alibi criminum reus prohibetur audiri, et alibi in canonibus præcipitur. Quæcunque negotia in suis locis ubi orta sunt finienda sunt, et reliqua talia et his similia, salva in omnibus apostolica auctoritate, ut nihil in his definiatur priusquam ei placere cognoscatur quia omnes fultos esse oportet, et si quid eis grave intolerandumque accideret, ejus est semper expectanda censura. Neque enim proterve aut stimulo suæ cogitationis impulsus (ut sæpe actum agnovimus) detrahare aut accusare præsumat quemquam sacerdotum, quia injuria eorum ad Christum pertinet, cujus vice-legatione pro populo, Christi sanguine redempto, fungitur. Causas enim eorum, quia Dei causæ sunt, ejus esse, **163** iudicio reservandas, qui valet corpus occidere, et animam mittere in gehennam (*Matth. x, 28*); qui dicit : Mihi vindictam, et ego retribuam (*Eph. x, 30*). Apud quem conscientia nuda est, cui non absconduntur occulta. Instruendi etiam omnes sunt, quoniam per nos illis Christus intonuit non esse ovium lupi insidias prævidere, sed pastoris (*Joann. x, 12, 13*). Monet ergo beatus apostolus Paulus « ne de his temere leviterque præsumatur iudicium, de quibus nemo potest verius vel melius judicare quam Deus (*I Cor. iv, 5*). Tu, inquit, autem quare iudicas fratrem tuum, aut cur spernis eum? Omnes enim stabimus ante tribunal. Scriptum est enim : Vivo ego, dicit Dominus. Quoniam mihi flectetur omne genu, et omnis lingua confitebitur Domino, itaque unusquisque nostrum per se rationem reddet Deo (*Rom. xiv, 10*). In hoc ergo non sibi quispiam temerarios ausus usurpet, ut præter quod concordiam pertinet aliud agat unde unitas Ecclesiæ sic dissipetur. Non ergo leviter quisquam assentiat in detractio-
ne, vel iudicatione, vel damnatione fratrum maximeque sacerdotum qui proximiores sunt Deo, et qui proprio ore corpus Christi faciunt, quia ob hoc venit ira Dei in filios diffidentiae (*Eph. v, 6*) » qui Christum persequuntur in suis membris. « Nolite, fratres, nolite effici participes eorum (*Ibid. 7*), nec communicetis peccatis talium, aut infructuosus verbis illorum. Magis autem redarguite talium cœtus, qui extendere moliuntur, quasi arcum in fratres linguas: defendite ergo, fratres, et omnes monete ut armentur contra fratrum persecutores. « Confidimus autem de vobis meliora et viciniore salutem (*Heb. vi, 9*), » quia « neque mors, neque vita, neque angeli, neque principatus, neque instantia, neque futura, neque fortitudo, neque altitudo, neque profundum, neque creatura alia. Magistro gentium docente, poterit nos separare a charitate Domini nostri Jesu Christi (*Rom. viii, 38, 39*), » quæ maxime in sacerdotibus et reliquis perficitur membris ejus. Nolite itaque amittere confidentiam vestram, quæ magnam habet

remunerationem. Ecce enim iudex ante januam assistit, coronas hilariter promittens his qui pro eo fratribus auxilium ferunt et oppressis succurrunt, atque in charitate collaborant. Quod si subtraxerit se quis, non placebit Deo, sed cadit, quia non sublevavit cadentem, sed emarcuit. Non autem simus subtractionis in oppressionem, sed adminiculi in acquisitionem et supplementum fratrum. Propter quod « assumite armaturam Dei, ut possitis resistere omnibus taliter præsumentibus, et induite vos lorica[m] justitiæ, et calceati pedes in præparationem Evangelii pacis, in omnibus sumentes scutum fidei, in quo possitis omnia tela nequissimi ignea exstinguere, et galeam salutis assumite, et gladium spiritus, quod est verbum Dei, per omnem orationem et obsecrationem (Eph. vi, 13 et seq.) » « radicati et fundati (Eph. iii, 17), » ut id ipsum dicatis omnes, et non sint in vobis chismata, dividentes corpus Ecclesiæ, bonum et integrum in tortuosas novitates. Monet ergo Apostolus non amplius nos invicem temere judicare (Rom. xiv, 13). » Temere enim judicat, si quis episcopum absque sedis apostolicæ auctoritate condemnat, cum ei, ut paulo superiori prælibatum est, hoc specialiter privilegium reservatum sit. « Sed hoc judicate magis, inquit, ne ponatis offendiculum fratri vel scandalum (Ibid., 14). » Patenter enim his et aliis innumerabilibus decretorum testimoniis omnibus manifestum est non debere episcopum damnari, licet ejus perscrutetur opinio, donec iudicium de ore nostræ apostolicæ auctoritatis, hoc est Principis apostolorum cognoscatur, utpote quoniam solus et præ omnibus creditus est, atque percipere meruit a rege regum Christo Deo claves regni cælorum ad aperiendum fidelibus et benevolis hominibus in eundem Dominum nostrum, et claudendum infidelibus et malevolis atque suis sacerdotibus, et sanctæ Ecclesiæ suo pretioso sanguine redemptæ impugnantibus sive nocentibus. Quod utique et nos facere postulavit non quod novi aliquid nunc imperator, sed illud quod per desidiam aliquorum aut scienter aut negligenter transgreditur deinceps observetur ab omnibus, ut illa semper quæ apostolica et Patrum traditione constituta sunt sub metu irrefragabili auctoritate teneantur. Scriptum namque est in secunda ab Thessalonicenses Epistola, et ad Timotheum, **D** Apostolo monente: « State, et tenete traditiones vestras quas didicistis, seu per verbum, seu per epistolam (II Thess. ii, 14). » Item alibi per prophetam: « Expectavi quoque, sicut beatus Isaias insonuit, ut facerent iudicium, fecerunt autem iniquitatem et non justitiam, sed clamorem omnes pios conturbantes (Isa. v, 7), » et hoc scire debeant quoniam « iudicium Dei est secundum veritatem in eos qui talia agunt, licet divitias bonitatis Dei, et sustentationis, et patientiæ ignorantes, quoniam benignitas Dei ad pœnitentiam eos adducit, secundum duritiam autem eorum, et cor impœnitens thesaurizat sibi iram in die iræ, et revelationis justi iudicii Dei, qui reddet unicuique secundum opera ejus (Rom.

ii, 5 et 6). » Et alibi scriptum est: « Ego sum Dominus Deus vester. Non facietis iniquitatem, » « In iudicio non accipies personam hominis (Matth. xii, 16), » « Neque mireris vultum potentis (Levit. xix, 15), » « Ab omni iniquo verbo recedes, » « Innocentem et justum non oppugnabis, neque interficies (Dan. xiii, 53). » Ille procul dubio facit iniquitatem in iudicio quæ ea sibi vindicat quæ ei vindicare non licet. Ideo quæ huic sanctæ sedi concessa sunt, nullus usurpare sine ejus consultu præsumat, qui non vult honore ecclesiastico indignus ut contemptor judicari. Itaque oportet negligentes propulsare, sed ita ut nocentes non roborentur, et bonos improbis aut insidiatoribus fratrum resistere, ne torpore desidie oppressi taciturnitatis teneantur obnoxii. Itaque qui potest obviare et perturbare perversos, et non facit, nihil aliud est quam favere eorum impietati. Nec enim caret scrupulo societatis occultæ qui manifesto facinori desinit obviare. Sitis autem perfecti et integri in eodem sensu, et in eadem scientia firmati, ut per eam vias vestras dirigentes in eundem inflexibiliter omnibus occurratis oppressis, quia vobis creditur Dominus, ad quem accedentes lapidem vivum ab hominibus quidem reprobatum, et propter talium impietatem, a Deo autem electum, et honorificatum, super quem « vos tanquam lapides vivi ædificamini in domum spiritualem, in sacerdotium sanctum, offerentes spirituales hostias ipsi in odorem suavitatis (II Petr. ii, 5). » Gratum enim admodum est sacrificium Domino oppressis subvenire, quanto magis de quibus ait: Qui vos audit, me audit: et qui vos spernit me spernit, etc. (Luc. x, 16). Libat quidem Domino prospera, qui ab afflictis et oppressis pellit adversa. Sed et nunc, fratres, « commendamus vos Deo et verbo gratiæ ejus, qui potest perficere, et dare hæreditatem in omnibus sanctificatis (Act. xx, 32). » « Ipse autem Deus pacis et consolationis det vobis id ipsum sapere in alterutrum, et in ipso semper et in omnibus, ut unanimes uno ore, et uno corde honorificetis eum (Rom. xiv, 5 et 6) » in concordiam, et auxilium fratrum, « qui potens est confirmare omnes, et consolari secundum Evangelium ejus et juxta revelationem mysterii temporibus æternis taciti (Rom. xvi, 25), » patefacti autem per Scripturas sanctas et patrum orthodoxorum doctrinas secundum præceptum æterni Dei, ad obediendum fidei in omnibus cognitis nobis (Rom. i, 5) soli sapienti Deo Domino nostro Jesu Christo, cum quo Patri et Spiritui sancto, gloria, honor et imperium et potestas in sæcula sæculorum. Amen (Rom. xvi, 27). Dominus vos custodiat, dilectissimi fratres, incolumes semper. Data 8 Novembris, Flaviano et Stilocone IV consulibus,

Quod omnes de Filio Dei et Spiritu sancto, et de unitate Trinitatis male sentientes similes sint Judæis, et de unitate Trinitatis.

Quod si quis patietur Deum Patrem, et Deum Filium, et Spiritum sanctum deos dici, et non Deum propter unam divinitatem, et potentiam quam cre-

dimus esse, et scimus Patris, et Filii, et Spiritus sancti Deum, subtrahens aut Filium, aut Spiritum sanctum, ita solum æstimet esse, Deum Patrem dici, aut credi unum Deum anathematizamus, omnibus imo Judæis, quod nomen deorum in angelis et in sanctis omnibus a Deo est positum et donatum. De Patre autem et Filio, et Spiritu sancto propter unam et æqualem divinitatem non nomen deorum, sed Dei nobis ostenditur, atque indicatur, ut credimus, quia in Filio et Spiritu sancto solummodo baptizamus, et non in archangelorum nominibus aut angelorum, quod hæretici, aut Judæi, aut gentiles dementes faciunt. Hæc ergo est salus Christianorum ut credentes Trinitati, id est Patri, et Filio, et Spiritui sancto in veram solamque divinitatem, unam et potentiam, majestatem, et substantiam ejusdem deitatis sine dubio credamus. Dicit quoque beatus Isaias: Propter Sion non tacebo, et propter Hierosolyman non quiescam, donec egrediatur ut splendor justus ejus, salvator ejus ut lampas accendatur (*Isa. LXII 1*). Profecto catholicæ Ecclesiæ, quæ vera consistit Sion, civitas Christi cælorum regis per tot annorum spatia expugnata ab adversantibus verbo fidei, » qui neque Deum timent, neque hominem reverentur (*Luc. XVII, 2*), » sed incassum producentibus pias et canonicas de hoc verbo doctrinas, dum et adversis tantisque quæ in scripto et sine scripto contestationibus invitati fuissent corrigere propriam et sepelire hæresim, sicuti et per anteriorem cognitionem luculentius demonstratum est tam per libellos quam per suggestiones reverendissimorum sacerdotum et venerabilium abbatum Apostolo protestante nobis « Hominem hæreticum post primam et secundam correptionem evitare debeamus (*Tît. III, 10*), » scientes quia subversus est hujusmodi, et delinquit proprio judicio condemnatus, nullo modo oportet nos deinceps tacere aut quiescere, ne quoquo modo iniqui judicemur odibilem Deo pacem amplectentes. Quoniam scriptum est: « Zelavi in peccatoribus pacem peccatorum videns (*Psal. LXXII, 3*), » et dicatur etiam de nobis: Sacerdotes mei contempserunt legem meam, et polluerunt sanctuaria mea (*Ezech. XXIII, 38*), inter sanctum et profanum non habuere distantiam, inter pollutum et mundum non intellexerunt; sed consurgere cum Deo, et consistere prompte induentes arma spiritus adversus malignantes contra fidem ejus, ut probemus spiritus sapienter, id est verba illorum, si ex Deo sunt. Scriptum est enim in Jeremia; « Probatores dedi te in populo meo robustum, et scies et probabis viam eorum (*Jer. VI, 27*). » Multum namque nobis necessaria est vigilantia, et tantum divinum sapientiæ discretionis quæ occulta tenebrarum revelat ad requisitionem hujusmodi rei, et scrutationem, quoniam latet quodammodo et absconditur vixque comprehenditur dolosa existens malitia, pro eo quod sibi pietatem callide blandiatur, ut valeat scrutantium mentem latere, quod utique sciens beatus Apostolus ait: « Nam hujusmodi pseudoapostoli operarii subdoli transfigurant se in apostolos Christi.

A Sed non mirum, ipse enim Satanas transfiguratur se velut angelum lucis. Et non mirum, si ministri ejus transfigurentur velut ministri justitiæ, quorum finis secundum opera eorum (*II Cor. II, 13, 14*). » Sed et Dominus in hoc præmuniens nos ait: « Attendite a falsis prophetis, qui veniunt ad vos in vestimentis ovium, intrinsecus autem sunt lupi rapaces. A fructibus eorum cognoscetis eos (*Matth. VII, 15*). » Ergo in idipsum ex toto corde referentes ante omnia super tali quæstione deprecationem, et dicentes cum David: « Revela oculos meos, et considerabo mirabilia de lege tua (*Psal. CXVIII, 18*). » « Lucerna pedibus meis verbum tuum, Domine, et lumen semitis meis (*Ibid. 105*), » quoniam, sicut ait beatus Daniel propheta, « Sapientia et fortitudo ejus sunt, dat sapientiam sapientibus, et scientiam intelligentibus disciplinam, ipse revelat profunda et abscondita, et novit in tenebris constituta, et lux cum eo est, quia sapientiam et fortitudinem dedisti mihi, et ostendisti mihi quæ rogavi te (*Dan. II, 20-24*). » Cum ope divina uniuscujusque personæ conscripta per novitatis commentum accusati sunt, de venerabili scrinio obsecundantibus nobis ordinabiliter offerentibus solertius intendamus.

De chorepiscopis, et qui idem sint, aut si aliquid sint aut nihil.

B Dominis venerabilibus fratribus, PROSPERO Numidiæ primæ sedis episcopo, LEONI, REPARATO, ALEXANDRO, BENEDICTO, RUFO, et omnibus cæteris, ubique in recta sancta et apostolica fide consistentibus orthodoxis episcopis, DAMASUS.

C Licet, fratres charissimi, vobis sint nota Patrum decreta, mirari, tamen non possumus vestram solertiam circa instituta majorum, ut cuncta quæ possunt aliquam recipere dubitationem, ad nos quasi ad caput, ut semper fuit consuetudo, deferre non desinatis, ut inde capiatis responsa unde accepistis institutionem et normam recte vivendi. Unde et vos non immemores canonum esse recordamur, qui et ipsum fieri præcipiunt non ut vobis scientiæ ecclesiasticæ regulæ aliquod desit, sed ut auctoritate sedis apostolicæ fulti in nullo ab ejus devietis regulis.

D Igitur de chorepiscopis de quibus non consulere quale sit eorum ministerium, aut quid eis agere liceat, aut quam auctoritatem habeant, vel si licet eos fieri an non, quia audivimus eos jam esse prohibitos, aut quid de eis, qui jam ordinati reperientur agendum sit, nil vobis certius respondere videtur quam olim a prædecessoribus nostris decretum reperimus, ut eis ad veniam nihil prorsus ad aliud reservetur quam privatio sacri ministerii quod illicite assumpserunt, quia prohibiti tam ab hac sacra sede quam a totius orbis fuerant episcopis. Nimis ergo eorum institutio improba, nimis est prava, quia ut hi de summo sacerdotii ministerio aliquid præsumant omni auctoritate caret, et sacris canonibus invenitur esse contrarium, atque ad totius Ecclesiæ perturbationem superba et superflua tendit elatio, et vacuum est et inane quiddam in

to sacerdotii summi egerunt ministerio. Quod **A**msint qui et presbyteri sufficienter invenitur formam et exemplum septuaginta invenimus instituti. Sed quia, Deo gratias, modo ne-
i, sicut in primitiva Ecclesia propter studium
rga pauperes exigebant, non sunt, et quia illi-
æsumebant, et quod agebant actum non erat,
sterea multi in securitatem lapsi ecclesiastico
bantur et frustrabantur ministerio, ideo tam
c sancta sede (ut superius memoravimus)
ab omnibus totius orbis episcopis a pontifica-
unt remoti officiiis. Nam, ut nobis relatum est,
a episcoporum propter suam quietem eis ple-
as committere non formidant, et ut illicita
prohibita agant, id est, ea quæ solis pontificibus
ur sibi usurpant, et ipsi in sua quiete torpent, **B**
am sibi a Deo commissam negligunt, cum
us dicat : « Bonus pastor animam suam ponit
ibus suis, et vocat eas nominatim, et cogno-
as, et suæ agnoscunt eum (Joan. x, 2-11). »
m : « Sicut novit me Pater, et ego agnosco
n, et animam meam pono pro ovibus meis
11). » De mercenario autem quid dicat
ostis, quia « vidit lupum venientem, et dimit-
s, et fugit, et lupus rapit, et dispergit oves »
12), et reliqua. Pro talibus vero negligitur cura
iæ, et ejus status perturbatur, et ideo sunt
diti, intantum ut si aliquis ex his reperti fue-
t proprio decidunt gradu. Illi namque episcopi,
lia sibi præsumunt, videntur mihi esse mære-
s similes, quæ, statim ut pariunt infantes suos,
nutricibus tradunt educandos, ut suam citius
iem explere valeant; sic et isti infantes suos,
populos, sibi commissos aliis educandos tra-
ut suas libidines expleant, id est, ut suo pro
sæcularibus curis inhient, et quod unicuique
t fuerit liberius agant; pro talibus enim animæ
guntur, oves pereunt, morbi crescunt, hæreses
ismata prodeunt, Ecclesiæ destruuntur, sacer-
vitiantur, et reliqua mala proveniunt. Non
r Dominus docuit, nec apostoli instituerunt,
psi qui curam suscipiunt ipsi peragant, et ipse
rios manipulos Domino representent. Nam ipse
t perditam diligenter quæsit, ipse invenit, ipsi
riis humeris reportavit, nosque idipsum facere **D**
ocuit. Si ipse pro omnibus tantam curam ha-
it, ipse docuit, ipse curavit, ipse sanavit, ipse
riis humeris reportavit, atque intantum dilexit,
tiam animam suam multas sustinens injurias,
la opprobria, multasque passiones pro nobis tra-
t. Quod nos miseri et desides dicturi sumus,
etiam pro ovibus nobis commissis curam impen-
negligimus, et aliis eas deducandas tradimus?
ignantur hæc, fratres, necesse est, quia qui plus
rat majorem mercedem accipiet. Nam non am-
s quam duos ordines inter discipulos Domini
cognovimus, id est duodecim apostolorum, et
uaginta discipulorum. Unde iste tertius proces-
funditus ignoramus, et quod ratione caret

extirpare necesse est. Quod enim episcopi non
sint qui minus quam, a tribus sunt ordinati episco-
pis omnibus patet, quoniam, ut bene nostis, pro-
hibitum a sacris est Patribus, ut qui ab uno vel a
duobus sunt ordinati episcopis, nec nominentur epi-
scopi. Si nomen non habent qualiter officium ha-
bebunt? Quidquid enim inter episcopos, aut de re-
bus ad eos solummodo pertinentibus egerint, ne-
cesse est, ut superius jam prælibatum est, ut irritum
fiat, quia quod non habent, dare nequaquam pos-
sunt, præsertim cum nullum ex septuaginta disci-
pulis, quorum speciem isti antequam prohibe-
rentur, ut superius memoratum est, in Ecclesia
gererent, nil de hoc quod apostolis eorumque suc-
cessoribus specialiter debebatur, legitur assumpsisse,
nec in lege Domini quæ Moysi ab ipso Domino legitur
dictata, de his quæ summis sacerdotibus, id est
Moysi, et Aaron erant specialiter concessa, filii
Aaron quidquam præsumant. Nulli enim dubium est,
quod Moyses et Aaron soli, præcipiente Domino, in
tabernaculo Dei erigebant altare, soli ungebant,
soli sacerdotes sacra unctione instituebant, et alia
quæ ad summum sacerdotium pertinebant, de qui-
bus sufficienter in divinis legitur litteris, agebant,
quoniam summi Domini sacerdotes erant, sicut de
eis scriptum est : « Moyses et Aaron in sacerdoti-
bus ejus (Psal. xcviij, 6), » sic et modo, quia umbra
legis transiit, et lux Evangelii in nos Dei gratia
manifeste coruscat, de his quæ in summis sacerdo-
tibus, id est episcopis quorum figuram Moyses et
Aaron tenuerunt, illi qui septuaginta discipulorum
formam gestant, in quorum videlicet typo filii Aaron
erant nihil præsumere debent, sicut nec illi quid-
quam de summi sacerdotii ministerio attingebant.
Nam quod chorepiscopi antequam præfato prohi-
berentur tenore ad formam septuaginta instituti
erant, canon sufficienter manifestat, ubi ait : Chor-
episcopi quoque ad exemplum et formam septua-
ginta videntur esse, et reliqua. Nec illud præter-
eundum nobis videtur, quod alibi in canonibus
expressum est : Qui in vicis et possessionibus chor-
episcopi nominantur, quamvis manus impositionem
episcoporum perceperint, et ut episcopi consecrati
fuerint, et cætera.

D Nec ab re dictum perpendo, quanquam manus
impositionem episcoporum perceperint, cum episco-
porum nomen pluralem in se contineat numerum, et
apud grammaticos pluralis sit genitivus, ut detur
enim mihi quod tunc non ab uno, sed a pluribus
ordinabatur, quia nullatenus diceret episcoporum,
si ab uno fieret talium ordinatio, cum episcoporum
pluraliter dictum sit. Cum autem dixit chorepisco-
pum, profecto villanum voluit intelligi episcopum;
et si villanus, quid agit in civitate, cum in una ci-
vitate duo omnino prohibeantur esse episcopi? Et
si in villa et in eo loco ubi antea episcopi non fue-
runt, cum et in modica civitate, vel in villa, aut
castello episcopus fieri prohibeatur, et in omnibus
omnino locis, ubi antea episcopi non fuerunt, ne

vilescat auctoritas et nomen episcopi fuerint constituti, quid, rogo, erunt? Ecce nec locus cum ordinatione concordat, nec ordinatio cum loco. Quoniam si episcoporum manus impositionem perceperunt, et ut episcopi sunt consecrati, ubi sunt consecrati ad villam, quia chore villa est apud Græcos, et qualiter ad villam, si nec in castello, aut in modica civitate licet fieri, rogo ut promatis, et si promere non potestis, quia scio per rationem, aut plenam auctoritatem minime potestis, digitum ori imponite, et eos omni auctoritate carere non dubitate, scilicet quia tria obstant quibus eorum cassatur actio vel institutio. Unum, quod ab uno episcopo ordinari solent, in quo eorum ordinatio a canonibus discordat, qui per manus episcoporum eos institui jubent. Aliud, si a pluribus episcopis sunt ordinati, et aut in villa, aut castello, seu in modica civitate, aut omnino non in eo loco præfixi, quo juste episcopi fieri debent, aut dudum non fuerunt ubi non vilescat auctoritas, et nomen episcopi, aut si in civitate cum altero episcopo, cum, ut prædictum est, in una civitate duo non debeant consistere episcopi. Tertium si absolute fuerint instituti, sicut de quibusdam audivimus, quæ omnia episcopali omnino carent auctoritate. Et illud adhuc restat, quod eorum ordo non habet in divinis litteris auctoritatem, quia, ut præfixum est, ordines sunt duo tantum primi in Ecclesia, id est apostolorum, et septuaginta discipulorum. Sane si nec episcopi sunt, quia pro præfatis causa episcopi esse non possunt, nec presbyteros se nominari volunt, quia amplius esse ambiunt, atque plusquam septuaginta discipulorum fecissent, ad quorum formam, ut paulo superius prælibavimus, hi antequam prohiberentur a quibusdam stultis, et « sua quærentibus, non quæ Christi Jesu (*Phil.* II, 21) » instituebantur, præsumere tentant, et illicita atque prohibita agere præsumunt, nec hoc dici se volunt quod sunt, rogo ut manifeste prodatis quid sint, quoniam aut aliquid sunt, aut nihil. Nam manifeste patet, quoniam episcopi non sunt, et si episcopi non sunt, et presbyteri esse despiciunt, quid erunt? Aut aliquid prorsus erunt, aut nihil, quia nihili potest esse nisi habeat unde sit, et si non habeat unde sit, aut unde originem ducat, nec auctoritatem habet, nec stare rite poterit, quia inane est, et ut destruat, et cadat necesse est, quoniam nihil est, et in nihilum reputabitur. Si vero nihil ex his sunt, quæ superius memoravimus, tunc necesse est ut nihil sint ex his quæ sacerdotibus debentur, et ideo nec in sacerdotali catalogo habeantur, nisi tantum, ut primo commemoravimus, ut pro misericordia illis qui humiliter hoc ferre voluerint, nec amplius ambierint, et per scriptum propria manu subter corroboratum idipsum confirmaverint, hoc solummodo concedatur, ut inter sacerdotes locum habeant, et ministerio presbyterorum contenti sint, atque mensæ Domini tantummodo participes existant. Amplius autem qui ambire voluerint, nec hoc retineant, ut sacerdotes

A sint, sed omni ecclesiastico funditus priventur honore. Quod vero eis non liceat sacerdotes consecrare, nec diaconos, aut subdiaconos, nec virgines, nec altare erigere, nec ungere, aut sacrare, nec ecclesias dedicare, nec chrisma conficere, nec chrismate baptizatorum frontes signare, nec publice quidem in missa quemquam pœnitentem reconciliare, nec formatas epistolas mittere, nec populum benedicere, nec ante episcopum in baptisterio aut in sacrario introire, nec præsentem episcopo infantem tingere aut signare, nec pœnitentem sine præceptione episcopi sui reconciliare, nec eo præsentem, nisi illo jubente, sacrum corporis et sanguinis Christi conficere, nec eo coramposito populum docere, aut salutare, nec plebem exhortari. Quæ omnia solis pontificibus deberi tam ex superioribus quam ex aliis Patrum constitutis, aut sacris canonibus edocti estis, et si necesse est, quibusdam munus [*s.* minus] scientibus doceri pleniter, et instrui possunt, ut per hoc et discretio graduum, et dignitatis fastigium summorum pontificum demonstratur. Similiter et de presbyteris hæc habeantur, ut sine jussu proprii episcopi nil agant, quia quod rarum est hoc et pulchrius esse videtur. Et si nomen vilescit pontificum, omnis status perturbatur Ecclesiæ. Triplex itaque in hac parte reatus est: quod et prohibita agunt; et quod sacrum ministerium talis consortii vilitate polluitur: et episcoporum quantum ad illicitæ usurpationis temeritatem pertinet jura solvuntur.

C Quod autem solis apostolis eorumque successoribus proprii sit officii tradere Spiritum sanctum, liber Actuum apostolorum docet, præsertim cum nullus ex septuaginta discipulis, quorum isti in Ecclesia speciem gerunt, legatur donum sancti Spiritus per manus impositionem (ut prædictum est) tradisse. Hæc ergo, quia omni carent ratione, nullus deinceps usurpet, aut consentiat sacerdotum qui noluerit a **165** nostro sacerdotali collegio separari. Nec quod a nobis exstinguitur, et a prædecessoribus nostris ac reliquis, ut dictum est, totius orbis episcopis jam exstinctum est, apud aliquos tenebrosis seminatur radicibus; sed, quæ male pullulasse noscuntur, radicibus evellantur, ne messem Dominicam ulla corrumpant zizania. Ita enim fructum uberem Domini sacerdotes præstabunt, si ea quæ natam segetem enecare consuerunt radicibus amputentur. Cesset ergo tot iudiciis prohibita et damnata præsumptio, nec imitentur summi sacerdotes mulieres meretrices, quæ infantes suos præfata voluptate aliis ad nutriendum tribuunt, sed ipse Domino suo nutriant, ipsi fructum cum usura reddant, fructuososque manipulos et cum gloria repræsentent. Nam si Dominus leprosos inter cæteras ovium suarum curas tetigit et mundavit, cur nos eadem agere dedignamur? aut cur nos ipsi qui pastorale officium suscepimus aliis alendas tradimus? maxime cum Dominus Petro præceptori nostro dixerit: « Si diligis me, pascere oves meas, » et multa talia et his similia (*Joan.*

. Nam benedictio quam prædicti corepiscopi
 am prohibitionem per manus impositionem
 magis nobis videtur vulnus inferre quam
 , et illi qui pontificatus apicem habebant,
 lo ea quæ non habebant dare poterant,
 a nihil danti erat quod ipse possit accipere ?
 : hominum, licet more humano loquamur,
 test quod non habet? Præsertim cum ponti-
 n erant, ea quæ solis pontificibus debentur,
 n poterant. Et propterea magis vulnerabant
 uæ per manus impositionem tangebant, cum
 eis collata non erant per aliquam benedictio-
 rent. Et ideo quidquid ex supradictis minis-
 tris perficiebant, sed magis juxta prophetam
 ictionem pro benedictione, si ratum est dice-
 erebant (*Jer. XLIV, 8*). » Quapropter per illam
 : manus impositionem, ut paulo superius
 vimus, vulneratum caput illi qui videbantur
 accepisse habebant. Et ubi vulnus infixum
 esse est medicinam adhibere qua infixæ sa-
 acula, id est, reiterari necesse est, quod le-
 æctum, aut collatum minime approbatur, si
 im esse debet. Nam quomodo honorem
 etinere qui ab illo acceperit, qui potestatem
 gitime non habuit, invenire non possum,
 : qui honorem pontificalem non habuit, pon-
 non potest jura tribuere, nec hoc sibi pote-
 ndicare, cujus capaces per hoc quod illis
 at non fuerit. Hujus ergo discussionis curam
 pecialiter vindicantes ita misericordiam ro-
 ut si qua forsitan his commissa sunt corri-
 ne talia liceat ultra committi, et ne qua
 io de ignoratione nascatur, quia ut nobis
 ionem facit Ecclesiarum status salubri dis-
 e attributus, vel adornatus, ita non levi
 errore contristat quoties aliquid contra in-
 anonum vel ecclesiasticam disciplinam præ-
 n, aut commissum cognoscimus. Quæ si non
 bemus vigilantia reseceamus, illos qui nos
 ores esse volunt excusare non possumus, si
 lesiam quæ nobis generaliter commissa est
 tum prævaleamus puram a tam illicitis su-
 mibus non custodiamus, quia non aliter unus
 :t unus pastor sumus, nisi quemadmodum
 us docet idipsum dicamus omnes, « simus
 perfecti in eodem sensu et in eadem sapien-
 r. 1, 10). » Nec aliter veri discipuli Domini
 nisi radicem amaritudinis sursum germi-
 , sicut hæc, ut asseritis modo, facit ne no-
 leant ut episcopale ministerium vilescere
 er eorum negligentiam, id est omnium sam-
 m, qui evellere mala, et meliora plantare
 eo præpositi, unusquisque pro viribus ex-
 festinet, et ipse qui pro suis ovibus est
 judici rationem redditurus eas fovere et edu-
 ærtet. Si Domini desideramus esse discipuli,
 mitemur vestigia, ut de nobis dicatur: « Ego
 stor bonus, et cognosco oves meas, et voco

as nominatim, et cognoscunt me meæ, et reliqua
 (*Joan. x, 14*). » Et iterum, monente Dominicæ vocis
 imperio, quo beatissimus apostolus Petrus trina re-
 petitione mysticæ sanctionis imbuitur, ut Christi
 oves, qui Christum amat diligenter, et cum magna
 cura pascat, quoniam ipsius sanctæ sedis cui (per
 abundantiam divinæ gratiæ præsumus) amore et
 reverentia coarctamur, ut tantæ superstitionis, quæ
 nulla (ut supra dictum est) fulcitur auctoritate, pe-
 riculum, quantum possumus, declinemus, ne beati
 magistri nostri, et summi apostoli dilectio, qua se
 amatorem Dei esse testatus est, vana inveniatur in
 nobis, quoniam omnis negligenter pascens toties
 sibi commendatum Dominicum gregem convincitur
 summum non amare pastorem, nec ejus se velle
 discipulum fieri, cujus exempla negligit imitari, nam
 gratia prorsus major acquiretur, si de commissis
 ovibus lucrum offerat Domino sollicitudo pastoris.
 Nam et beatum Jacob, qui pro uxoribus diu servie-
 rat, dixisse meminimus: « Viginti annis fui tecum.
 Oves tuæ et capræ steriles non fuerunt, arietes gre-
 gis tui non comedi, nec captum a bestia ostendi
 tibi. Ego damnum omne reddebam, et quidquid
 furto perierat a me exigebas, die nocteque æstu
 urebar et gelu, fugiebat somnus ab oculis meis
 (*Gen. xxxi, 38, 39*). » Si ergo laborat et vigilat qui
 pascit oves Laban, quanto labore, quantisque vigi-
 liis debet intendere qui pascit oves Deo? Sed in his
 omnibus ipse nos instruat, qui pro suis dedit ovibus
 animam, et adjuvet nos ut de his qui nobis commisi
 sunt, fructum multiplicem ac mensuram super-
 effluentem ad æterna gaudia reportare concedat,
 tantusque vos beati Petri apostolorum principis amor
 incendat, ut in ovili ipsius, qui omnes creaturæ sunt
 traditæ, omnes taliter errantes, et illicita atque
 prohibita præsumentes sanctis vestris studiis summo
 reintegrare cum desiderio festinetis, qualiter animæ
 pretioso Christi sanguine redemptæ eorum non pe-
 reant deceptione.

Restat enim quod per ostium hi nequaquam sub-
 intrarunt, quia non habebant ostium per quod in-
 grederentur, quia ut dictum est: Si nec episcopi
 sunt, et plusquam presbyteri esse ambiunt, per quod
 ostium intrabunt? cum hi tantum duo ordines in
 Ecclesia leguntur, nec amplius ad pastorale officium
 aliquod patet ostium per quod pastor intret. Audite,
 fratres, non me, sed ipsam dicentem Veritatem:
 « Qui non intrat per ostium in ovile omnium, sed
 ascendit aliunde, hic fur est et latro (*Joan. x, 1*), »
 et reliqua. Cum etiam egregius prædicator dicat:
 « Fundamentum enim aliud nemo potest ponere
 præter id quod positum est (*I Cor. III, 11*). » Cum
 prædicta duo fundamenta in Ecclesia tantum inve-
 niantur posita, quidquid amplius positum in his in-
 venit, stare nullatenus poterit; et ideo cum omni-
 bus suis fundamentis et actionibus, atque radicibus,
 ut evellatur necesse est, ita ut amplius pullulare
 nec germinare valeat. Non ergo generet, et non
 faciat vobis, fratres, toties repetita locutio fasti-

diunt, quia summa necessitas est, sæpius prohiberi quod toties a vobis ut cognovimus illicite usurpatur, et quoniam Veritas sæpius exagitata magis splendescit ut lumen, et quod toties repetendo admonetur, nimis usurpatur. Super his enim multa jam ab antecessoribus nostris dicta sunt, a quibus ipsi sicut nunc a nobis, ita olim ab eis damnata et prohibita sunt. Ideo, sæpius repetentes omnes moneamus ut vitentur hujusmodi, et a talibus se abstineant, qui notuerint una cum eis a sacerdotali ministerio, ut rebelles fieri alieni, quod ita demum probare poterimus, si tales extirpare, et non eis favere decertaveritis, et ita in postmodum de tali re querela cessabit, quia contumeliæ studio fit, quidquid interdictum toties usurpatur. Omnia hæc decretalia et cunctorum decessorum nostrorum constituta, quæ de ecclesiasticis ordinibus et canonum promulgata sunt disciplinis, ita vobis et omnibus episcopis ac cunctis generaliter sacerdotibus custodiri debere mandamus, ut si quis in illa commiserit, veniam sibi deinceps noverit denegari, quoniam occurreret veritas, si falsitas displiceret, et merito nos qui summa Ecclesiæ tenere debemus gubernacula causa respicit, si silentio faveamus errori. Data Kalendas Junii, Libio et Theodosio IV cc. consulibus.

Item de sacerdotibus qui de ecclesiis suis ad alias migrant ecclesias.

Eos autem sacerdotes qui de ecclesiis suis ad alias migraverunt, tandiu a communione nostra habemus alienos, quandiu ad eas redierint civitates, in quibus primum sunt constituti, quoniam si alius alio transmigrante in locum viventis ordinatus est, tandiu vacet sacerdotii dignitate qui suam deseruit civitatem, quandiu successor ejus quiescat in Domino.

Item epistola Damasi et episcoporum qui ad eum in Romanam urbem ex Italia et Gallia conveniunt.

DAMASUS et cæteri episcopi Romæ congregati, dilectissimis fratribus in Illyrico constitutis episcopis, in Domino salutem.

Credimus sanctam fidem vestram in apostolorum eruditione fundatam hanc tenere, et hanc populis universis exponere, quæ videlicet a constitutis Patrum nulla ratione dissentit, per quos justum est cæteros erudiri. Sed relatione Gallicanorum, et venerandorum fratrum quosdam hæresibus favere cognovimus. Quod malum non solum cavere debent episcopi, sed etiam reluctari contra ea quæ gesta sunt imperitia, aut simplicitate quorundam pravis interpretationibus deceptorum. Variis ergo doctrinis non decet labefactari, sed magis Patrum nostrorum laborare sententiis. Auxentium ergo Mediolanum præcipue in hac causa damnatum esse liquet. Unde justum et universo Romanorum orbe doctores legis ea quæ legis sunt sapere, et non fidem doctrinis variis maculare. Itaque dum primum hæreticorum cœpisset nequitia pullulare, sicut etiam nunc blasphemiam pullulare, patet Arianorum, tunc Patres

A nostri, trecenti decem et octo electi, habito in urbe Nicæna, hunc murum fortissimum arma diabolica statuerunt, et hoc remedio mortifera sunt depulsa, ut Pater et Filius a vinitatis, unius virtutis, uniusque magnitudinis beat credi, uniusque essentiae sive substantiæ et Spiritus sanctus. Aliter enim sapientes esse a nostra communione judicaverunt. Quoniam salutare adorabilemque deliberare corrumpere quidam aliis cogitationibus, atque rare voluerunt, sed in ipso principio ab eis qui in Arimino revocari, aut retractare cogebantur, usque ad hoc causa correpta est ut rentur alia sibi circumventionem subreptum, a quia non intellexerunt Patrum sententiæ in constitutæ hoc esse contrarium, neque enim dicitur aliquod fieri potuit, per numerum congregatum, quando constat neque Romanum scopum cujus ante omnia decebat eos esse decretum, neque Vincentium qui tantis anscopatam inviolabiliter custodivit, neque alibus præbuisse consensum, maxime dum prædiximus) isti ipsi qui per conventionem nasse videbantur, ipsi denuo utentes melioris silio hæc sibi displicere testati sunt. Perspicit vestra salubritas hanc solam fidem quæ apostolorum auctoritate fundata est esse per firmitate servandam, et simul orientales hoc nobiscum qui se catholicos esse cognoscunt dentales etiam gloriari. Credimus autem lang in isto conamine non tarde a nostra sepe esse communionem, et ab eis episcopatus nominis ferri, quatenus populi eorum liberati errorerent. Nullo enim modo a deceptione poterunt rigere populum, qui deceptionis laqueo duntur. Concordet etiam cum omnibus Dei sacerdotibus etiam charitatis vestræ sententia in qua vos firmos existere judicavimus. Si ergo nos volere recte credere debemus, 166 vestræ nos charitatis litteris lætificare reciprocas. Valete, fratres charissimi. Data xvii Kalendarum Novembris, Sirmi Ardabure IV cc. consulibus.

Item epistola Damasi ad episcopos Italiæ.

Universis episcopis per Italiæ provincias constitutis, DAMASUS episcopus in Domino salutem. Optaveram, dilectissimi, pro nostri charitatis legi omnes Domini sacerdotes, sicut in præcepto fuit Ecclesia, « unum esse cor et animam (Act. iv, 32), » atque in una devotione persistere quemquam sacerdotum gratia, aut formidine larium depravari, aut a via veritatis quoquo abscedere. Sed quia multa, quæ corrigi poterunt proveniunt, exsuperat culpas delinquentium et cordia Dei, atque ideo suspenditur ultio, ut locum habere correctio. Relatum est enim ad apostolicam vos accusationes fratrum per nos suscipere absque legitimo accusatore. Quod de in omni orbe terrarum fieri apostolica auctoritate prohibemus et quod nuper factum est ab eis

ione corrigere rogamus, nec unquam prius A
pta eorum qui accusantur causam discutere,
querelarum institutiones vocati canonicè ad
n veniant, et præsens per præsentem agnoscat
r, et intelligat quæ ei obijciuntur. Quod bene
apientiam Salomonis dicitur : « Antequam
s ne reprehendas, intellige prius, et tunc
antequam audieris ne respondeas (Eccli.
» Et licet aptissima sit contrariorum re-
io, verumtamen oportet his qui elati sunt ad
xaminationem ordinem servari ab his qui
m Deum perscrutari deputati sunt, quatenus
operatione cooperante inveniamus, et con-
i Deum qui dicit : « Ubi duo sunt vel tres
ati in nomine meo, ibi sum in medio eorum
xviii, 20). » Nam et Dominus noster Jesus B
Judam furem esse sciebat, sed quoniam non
sententialiter accusatus, ideo non est ejectus.
ullo modo agere oportet, quod ille noluit

facere, leges enim sæculi accusatores præsentis exi-
gunt, et non per scripta absentes. Unde canonica
Patrum constituta non semel, sed sæpiissime clamant
nec accusationes, nec testimonia ulla per scripta
posse proferri, nec de aliis negotiis quicumque testi-
monium dicant, nisi de his quæ sub præsentia eorum
esse noscuntur. Similiter et qui alium accusare ele-
gerit, præsens per se et non per alium accuset, scri-
ptione videlicet præmissa, neque ullus unquam judi-
cetur, antequam legitimos accusatores præsentis
habeat, locumque defendendi accipiat ad abluenda
crimina. Carandum quoque est ne ita quisquam sub-
repat, faciatque citius quod non licet. Omnipotens
Deus hæc vos et cuncta divina mandata et apostolica
præcepta custodientes in cunctis actibus vestris cœ-
lestis brachii extensione protegat, atque ad cœlestis
remunerationem patriæ cum multiplici animarum
fructu perducatur, Amen. Data III Idus Aprilis, Siricio
et Ardabure IV cc. consulibus.

INCIPIUNT DECRETA SIRICII PAPÆ.

Arianis catholicis non baptizandis.
præter Pascha et Pentecosten baptismus non
ur.

apostatis ab Ecclesia separandis.
n liceat alterius sponsam in matrimoniam

his qui acceptam pœnitentiam minime ser-
k

monachis et virginibus propositum non ser-
.

ministris incontinentibus.
des debeant ad clericatus officium perve-

his qui grandævi ad sacram militiam con-
ur.

clericis qui ad secundas nuptias transeunt
antur.

feminis quæ cum clericis debeant habi-

monachorum promotione ad clerum.

clericis ut pœnitentiam per impositionem D
acerdotum accipiant.

pœnitentibus et bigamis seu viduarum ma-
non permittantur ad clericatus ordinem

*pistola Siricii papæ ad Cumerium Tarra-
conensem episcopum.*

is CUMERIO Tarraconensi episcopo sala-

a ad decessorem nostrum sanctæ recorda-
masam fraternitatis tuæ relatio jam me in
sius constitutum, quia sic Dominus ordina-
nit. Quam cum in conventu fratrum sollici-
retus, tanta invenimus quæ reprehensione et
ne sunt digna, quam optarem laudanda

cognoscere. Et quia necesse nos erat in ejus labores
curasque succedere cui per Dei gratiam successimus
in honorem, facto ut oportebat primitus meæ pro-
vectionis indicio, ad singula prout Dominus aspirare
dignatus est, consultationi tuæ responsum competens
non negamus, quia officii nostri consideratione non
est nobis dissimulare, non est tacere libertas, quibus
major cunctis Christianæ religionis zelus incumbit.
Portamus onera omnium qui gravantur, quinimo hæc
portat in nobis, beatus apostolus Petrus, qui nos in
omnibus (ut confidimus) administrationis protegit et
tuetur hæredes.

CAP. I. Prima itaque paginæ tuæ fronte signasti
baptizatos ab impiis Arianis plurimos ad fidem ca-
tholicam festinare, et quosdam de fratribus nostris
eos denuo baptizare velle, quod non licet, cum hæc
fieri et apostolus vetet, et canones contradicant, et
post cassatum Ariminense concilium missa ad pro-
vincias a venerandæ memoriæ prædecessore meo
Liberio generalia decreta prohibeant : quod nos cum
Novatianis aliisque hæreticis, sicut est in synodo con-
stitutum, per invocationem solum septiformis Spiritus,
et episcopalis manus impositionem catholicorum
conventui sociamus, quod etiam totus Oriens Occi-
densque custodit, a quo tramite vos quoque post
hæc minime convenit deviare, si non vultis a nostro
collegio synodali separari sententia.

II. Sequitur de universis baptizandorum temporibus,
prout unicuique libitum fuerit, improbabilis et
emendanda confusio, quæ a nostris consacerdotibus,
quod commoti dicimus, non ratione auctoritatis ali-
cujus, sed sola temeritate præsumitur, ut passim ac
libere natalitiis Christi, seu apparitionis, necnon et
apostolorum, seu martyrum festivitibus innumeræ
(ut asseris) plebes baptismi mysterium consequantur,

cum hoc sibi privilegium apud nos et apud omnes ecclesias Dominicum specialiter cum Pentecoste sua Pascha defendat; quibus solis per annum diebus ad fidem confluentibus generalia baptismatis tradi convenit sacramenta, his duntaxat electis qui ante quadraginta, vel eo amplius dies nomen dederint, et exorcismis quotidianisque orationibus atque jejuniis fuerint expiati, quatenus apostolica impleatur illa præceptio, ut « expurgato fermento veteri nova incipiat esse conspersio (*I Cor. v, 7*). » Sicut sacram ergo paschalem reverentiam in nullo dicimus esse minuendam, ita infantibus qui nondum loqui potuerint per ætatem, vel his quibus in qualibet necessitate opus fuerit, sacri unda baptismatis omni volumus celeritate succurri, ne ad nostrarum perniciem tendat animarum, si negato desiderantibus fonte salutari, exiens unusquisque de sæculo, regnum perdat et vitam. Quicumque etiam discrimen naufragii, hostilitatis incursum, obsidionis ambiguum, vel cujuslibet corporalis ægrotudinem desperationis inciderint, et sibi unico credulitatis auxilio poposcerint subveniri, eodem quo poscunt momento temporis expetitæ regenerationis præmia consequantur. Hactenus erratum in hac parte sufficiat, nunc præfatam regulam omnes teneant sacerdotes, qui nolunt ab apostolicæ petreæ super quam Christus universalem construxit Ecclesiam, soliditate divelli.

III. Adjectum est etiam quosdam Christianos ad apostasiam (quod dici nefas est) transeuntes, et idolorum cultu ac sacrificiorum contaminatione profanatos, quos a Christi corpore, et sanguine quo dudum redempti fuerant nascendo jubemus abscindi, et si resipiscentes forte ad lamenta fuerint aliquando conversi, his quandiu vivunt agenda pœnitentia est, et in ultimo fine suo reconciliationis gratia tribuenda, quia dicente Domino: « Nolumus mortem peccatorum, sed ut convertantur et vivant (*Ezech. xviii, 32*). »

IV. De conjugali autem vetatione requisiti, si desponsatam alii puellam, alter in matrimonium possit accipere, hoc ne fiat omnibus modis inhibemus, quia illa benedictio quam nupturæ sacerdos imponit, apud fideles cujusdam sacrilegii instar est, si ulla transgressione violetur.

V. De his vero non incongrue dilectio tua apostolicam sedem credit consulendam, qui acta pœnitentia tanquam canes ac sues ad vomitus pristinos et volubra redeuntes, et militiæ cingulum, et ludicras voluptates, et nova conjugia, et inhibitos denuo appetivere concubitus. Quorum professam incontinentiam generati post absolutionem filii perdidit, de quibus jam, quia suffugium non habent pœnitendi, id duximus decernendum, ut sola intra ecclesiam fidelibus oratione jungantur, sacris mysteriorum celebratibus, quamvis non mereantur, intersint; a Dominicæ autem mensæ convivio segregentur, ut, hac saltem districtione correpti, et ipsi in se sua errata castigent, et aliis exemplum tribuant, quatenus ab obscenis cupiditatibus retrahantur, quibus tamen

A quoniam carnali fragilitate ceciderunt vivere cum ad Dominum cœperint proficisci, munitionis gratiam volumus subveniri. Quam et circa mulieres quæ se post pœnitentibus pollutionibus devinxerunt, servandam semus.

VI. Præterea monachorum quosdam atque charum, abjecto proposito sanctitatis, in testaris demersos esse lasciviam, ut prius velut sub monasteriorum prætextu illicita lega se contagione miscuerint. Postea verò ptum conscientiæ desperatione producti, complexibus libere filios procreaverint, publicæ leges et ecclesiastica jura condemnando ergo impudicas detestabilesque personas anteriorum cœtu ecclesiarumque conventibus das esse mandamus, quatenus retrusæ in stulis tantum facinus continua lamentatione purificatorio possint pœnitentis igne decoqui vel ad mortem solius misericordiæ intuitu munitionis gratiam indulgentia subvenire potest.

VII. Veniamus nunc ad sacratissimos clericorum quos in venerandæ religionis itinere ita per vestras provincias calcatos atque demersos, charitate tua insinuante reperimus, mihi nobis dicendum sit voce: « Quis dabit meo aquam, aut oculis meis fontem lacrymarum flebo populum hunc die ac nocte? » (*Jer. xxi, 13*) ergo beatus propheta ad lugenda populi peccata sibi ait lacrymas posse sufficere, quanto magis sumus dolore percelli, cum eorum qui in corpore compellimur facinora deplorare, quicquid cupie, secundum beatum Paulum, « instanti diana et sollicitudo omnium Ecclesiarum incumbit, **167** quis enim infirmatur, et ego firmor? quis scandalizatur, et ego non uror? » (*1 Cor. xii, 28, 29*.) Plurimos enim sacerdotes Christianitas post longa consecrationis suæ temporis conjugibus propriis quam etiam de turpiter libidinem didicimus procreasse; et crimen suum præsumptione defendere, quia in Veteri Testamento sacerdotibus ac ministris generandi facultas attributa. Dicat mihi nunc quisquis ille est libidinum, præceptorque vitiorum, si æstimaverit in lege Moysi passim sacris ordinibus a Deo laxata sint frena luxuriæ, cur eos quibus contumaciter bantur Sancta sanctorum præmonet dicens: estote, quia et ego sanctus sum, Dominus Deus vester (*Levit. xi, 44*), » cur etiam procul a suis domibus anno vicis suæ in templo habitare iussit sacerdotes, hac videlicet ratione, ne vel cum mulieribus possint carnale exercere commercium, ut eorum conscientiæ integritate fulgentes, acceptabile Deo offerrent. Quibus, expleto deservitionis suæ ministerio uxoris usus solius successione causa fuerat tributus, quia non ex alia, nisi ex tribu Levi qui ad Dei ministerium fuerat præceptus admittitur et Dominus Jesus cum nos suo illustrasset, in evangelio protestatur, quia « legem veneram

solvere (*Matth.* v, 17), » et ideo Ecclesiam, A ponsus est speciosus forma, castitatis voluit ore radiare, ut in die iudicii, cum rursus ad « sine macula et ruga, eam possit (sicut per lum instituit) reperire (*Eph.* v, 27). » Quorum sacerdotes omnes atque levitæ insolubili nstringimur ut a die ordinationis nostræ soli, ac pudicitiae et corda nostra mancipemus ora, dummodo per omnia Deo nostro in his cotidie offerimus, sacrificiis placeamus. « Qui in carne sunt, dicente electionis Vase, Deo non possunt, vos autem jam non estis in sed in spiritu, si tamen Spiritus Dei habitat s (*Rom.* viii, 8-9). » Et ubi poterit, nisi in bus, sicut legimus, sanctis Dei Spiritus habentibus, sicut legimus, sanctis Dei Spiritus habentibus. Et quia aliquanti, de quibus loquimur, ut tua B is retulit, ignoranter se lapsos esse desunt, e conditione misericordiam dicimus non ne- 2, ut sine ullo honoris augmento in hoc quo sunt, quandiu vixerint, officio perseverent, 3 post hæc continentes se studuerint exhibi vero qui illiciti privilegii excusatione nitunt sibi asserunt veteri hoc lege concessum, nosse ab omni ecclesiastico honore, quo indigne 4t, apostolicæ sedis auctoritate dejectos, nec n posse veneranda attractare mysteria, a quibus ipsi dum obscenis cupiditatibus inhiant, pri- 5nt, et quia exempla præsentia cavere nos neque in futurum, si quilibet episcopus, pre- 6atque diaconus (quod non optamus) deinceps C alis inventus, jam nunc sibi omnem per nos 7ntiæ aditum intelligat obseratum, quia ferro 8est excidantur vulnera quæ fomentorum non 9nt medicinam.

Didicimus etiam licenter ac libere inexplote homines, quibus etiam fuerint numerosa ia ad præfatas dignitates, prout cuicumque ; aspirare. Quod non tantum illis qui ad hæc erata ambitione perveniunt, quantum metro- is specialiter pontificibus imputamus, qui hibitis ausibus connivent, Dei nostri quantum 1 præcepta contemnunt, et, ut taceamus quod 2spicamur, ubi illud est quod Deus noster, data 3ysen lege, constituit, dicens : « Sacerdotes nel nubant; » et alio loco : « Sacerdos uxorem D m accipiat, non viduam, nec repudiatam, nec icem (*Levit.* xxi, 14). » Quod secutus Aposto- persecutore prædicator, « unius uxoris virum, 6rdotem quam diaconum fieri debere man- f *Tim.* iii, 2, 12). » Quæ omnia, ita a vestra- gionum despiciuntur episcopis, quasi in con- 1 magis fuerint constituta. Et quia non est hujusmodi usurpationibus negligendum, ne lignantis Domini vox justa corripiat, quæ Videbas furem, et currebas cum eo, et pone- m cum adulteris portionem (*Psal.* xlix, 18), 6 universis post hæc Ecclesiis sequendum sit, itandum generali pronuntiatione decerni- canique itaque se Ecclesiæ vovit obsequiis,

a sua infantia ante pubertatis annos baptizari, et lectorum debet ministerio sociari, quia ab accessu adolescentiæ usque ad tricesimum ætatis annum, si probabiliter vixerit, una tantum, et ea quam virginem communi per sacerdotem benedictione percepit uxore contentus, acolythus et subdiaconus esse de- bebit, postquam ad diaconii gradum, si se ipse pri- mitus continentia præeunte dignum probaverit, ac- cedat. Ubi si ultra quinque annos laudabiliter vixerit et ministraverit congrue, presbyterium con- sequatur. Exinde post decennium episcopalem ca- thedram poterit adipisci, si tamen per hæc tempora integritas vitæ ac fidei ejus fuerit approbata.

IX. Qui vero jam ætate grandævus, melioris pro- positi conversatione provocatus, ex laico ad sacram militiam pervenire festinat, desiderii sui fructum non aliter obtinebit, nisi eo quo baptizatur tempore statim lectorum aut exorcistarum numero societur, si tamen eum unam habuisse vel habere, hanc et virginem accepisse constet uxorem. Qui dum ini- tiatus fuerit, expleto biennio, per quinquennium aliud acolythus et subdiaconus fiat, et sic ad diaconatum (si per hæc temporalia dignus judicatus fuerit) pro- vehatur. Exinde jam accessu temporum presbyterio, vel episcopatu, si eum cleri ac plebis evocaverit, electio, non immerito societur.

X. Quisquis sane clericus, aut viduam, aut certe secundam conjugem duxerit, omni ecclesiasticæ di- gnitatis privilegio mox nudetur, laica sibi tantum communionem concessa, quam ita demum poterit possidere, si nihil postea propter quod hanc perdat, admittat.

XI. Feminas vero non alias esse patimur in do- mibus clericorum, nisi eas tantum quas propter solas necessitudinum causas habitare cum iisdem synodus Nicæna permisit.

XII. Monachos quoque quos tamen morum gravi- tas, et vitæ ac fidei institutio sancta commendat, clericorum officiis aggregari, et optamus, et volu- mus, ita ut qui intra tricesimum annum ætatis sunt digni in minoribus, per gradus singulos crescente tempore promoveantur ordinibus, et sic ad diacona- tum vel presbyterii insignia maturæ ætatis consecra- tione perveniant, nec per saltus ad episcopatus cul- men ascendant, nisi in his eadem quæ singulis dignitatibus superius præfiximus, tempora fuerint custodita.

XIII. Illud quoque nos par fuit providere, ut sicut penitentiam agere cuiquam non conceditur clerico- rum, ita et post penitentiam, ac reconciliationem nulli unquam laico liceat honorem clericatus ad- pisci, quia quamvis sint omnium peccatorum conta- gione mundati, nulla tamen debent gerendorum sacramentorum instrumenta suscipere qui dudum fuerint vasa vitiorum.

XIV. Et quia in his omnibus quæ in reprehensio- nem veniunt, sola excusatio ignorationis obtendi- tur, cui nos interim solius pietatis intuitu necesse est clementer ignoscere. Quicumque ergo penitens,

quicumque bigamus, quicumque viduæ maritus, ad sacram militiam indebite et incompetenter irrepserit, hac sibi conditione a nobis veniam intelligat relaxatam, ut id magno debeat computare beneficio, si adempta sibi omni spe promotionis, in hoc, de quo inventur ordine perpetua stabilitate permaneat, scituri posthac omnium provinciarum summi antistites, quod si ultra ad sacros ordines quemquam de talibus crediderint assumendum, et de suo et de eorum statu quos contra canones et interdicta nostra provexerint, congruam ab apostolica sede promendam esse sententiam.

Exhortatio Siricii ad Cimerium.

Explicuimus (ut arbitrator), frater charissime, universa quæ digesta sunt in querelam, et ad singulas causas, de quibus per filium nostrum Basianum presbyterum ad Romanam Ecclesiam, utpote ad caput tui corporis retulisti sufficientia, quantum opinor, responsa reddidimus. Nunc fraternitatis tuæ animum ad servandos canones, et tenenda decretalia constituta magis ac magis incitamus, ut hæc quæ ad tua consulta rescripsimus, in omnium coepiscoporum nostrorum perferri facias notionem, et non solum eorum qui in tua sunt diœcesi constituti, sed etiam ad universos Carthaginenses atque Bæticos, Lusitanos atque Gallicos, vel eos qui vicinis tibi colimitant hinc inde provinciis, ut hæc quæ a nobis sunt salubri ordinatione disposita, sub litterarum tuarum prosecutione mittantur. Et quanquam statuta sedis apostolicæ, vel canonum venerabilia definita nulli sacerdotum Domini ignorare sit liberum, utilius tamen et pro antiquitate sacerdotii tui dilectioni tuæ esse admodum poterit gloriosum, si ea quæ ad te speciali nomine generaliter scripta sunt, per unanimitatis tuæ sollicitudinem in universorum fratrum nostrorum notitiam perferantur, quatenus et quæ a nobis non inconsulte, sed provide sub nimia cautela et deliberatione sunt salubriter constituta, intemerata permaneant, et omnibus in posterum excusationibus aditus, qui jam nulli apud nos patere poterit, obstruatur. Data tertio Idus Februarii, Archadio et Bautone IV consulibus.

De damnatione Joviniani hæretici et epistola ejusdem.

Optarem, fratres charissimi, semper dilectionis et pacis vestræ sinceritati gaudia nuntiare, ita ut vicissim discurrentibus litteris sospitatis indicia jurerentur, si quietos nos ab incursione sua vacare hostis antiquus sineret. Quia ab initio mendax, inimicus veritatis, æmulus hominis, quem ut deciperet se ante decepit, pudicitix adversarius, luxuriæ magister, crudelitatis pascitur, abstinentia punitur, odit jejunia, ministris suis prædicantibus dum dicit esse superflua, spem non habens de futuris, apostoli sententia percussus dicentis: « Manducemus et bibamus, cras enim moriemur (Isa. xxii, 13). » O infelix audacia, o desperata mentis astutia, jam incognitus sermo hæreticorum intra Ecclesiam cancri more se resperebat, ut occupans pectus totum hominem præcipitaret in mortem, et nisi Dominus

A Sabaoth laqueum quem paraverat dirupisset, scena tanti mali et hypocrisis publica multorum simplicium corda traxerat in ruinam, quia facile ad deteriorem partem mens humanata transducitur, volens magis per spatiosam viam ambulare, quam arctæ viæ iter cum labore transire. Quæ de re necessarium satis fuit, dilectissimi, hæc quæ gesta sunt hic ad vestram conscientiam cognoscendam mandare, ne ignorantia cujuscumque sacerdotis pessimorum hominum Ecclesiam irrumpentium sub religioso nomine contagio violaret, sicut scriptum est, dicente Domino: « Multi veniunt ad vos in vestimentis ovium, intus autem sunt lupi rapaces, ex fructibus eorum cognoscetis eos (Matth. vii, 15). » Hi sunt videlicet qui subtiliter Christianos sese jactant, ut sub velamento pii nominis gradientes, domum orationis ingressi sermonem serpentinx disputationis effundant, « ut sagittent in obscuro rectos corde (Psal. x, 3) » atque a veritate catholica avertendo, ad suæ doctrinæ rabiem diabolico ore transducant atque ovium simplicitatem defraudent. Et quidem multarum hæresum malignitatem ab apostolicis temporibus nunc usque didicimus, et experti probavimus, sed nunquam tales canes Ecclesiæ mysterium latratibus fatigaverunt, quales nunc subito hostes fidei erumpentes doctrina perfidiæ **168** pullulata, cujus sint discipuli verborum fructibus prodiderunt. Nam cum alii hæretici singula sibi genera quæstionum male intelligenda proposuerint convellere atque concerpere de divinis institutionibus, isti « non habentes vestem nuptialem (Matth. xxii, 12), » sauciantes catholicos, Novi ac Veteris Testamenti, ut dixi, continentiam pervertentes, spiritu diabolico interpretantes, et illecebrosos atque ficto sermone aliquantos Christianos ceperint jam vastere, atque suæ dementiæ sociare, intra se continentes nequitix suæ virus, velut electi blasphemias suas conscriptione temeraria publice prodiderunt, et desperatæ mentis furore conciti, passim in furore gentilium publicarunt. Sed a fidelissimis Christianis viris, genere optimis, religione præclaris, ad meam humilitatem subito scriptura honorificata videtur esse delata, ut sacerdotali judicio detecta divinæ legi contraria spirituali sententia deleantur. Nos sane nuptiarum vota non aspernanter accepimus, quibus velamine interfuimus, sed virgines Deo devotas majore honorificentia muneramus. Facto ergo presbyterio, constitit doctrinæ nostræ, id est, Christianæ legi esse contraria. Unde apostolicum secuti præceptum, quia aliter quam accepimus annuntiabant, omnium nostrorum tam presbyterorum, tam diaconorum, quam etiam totius cleri unam factam constat esse sententiam, ubi Jovinianus, Ausentius, Genialis, Geminator, Felix, Plotinus, Martianus, Januarius, et Ingeniosus, qui accentores novæ hæresis et blasphemix inventi sunt, divina sententia et nostro judicio in perpetuum damnati, extra Ecclesiam remanerent. Quod custodituram sanctitatem vestram non ambigens, hæc scripta direxi per

et presbyteros meos, Crescentem et Leo-
et Alexandrum, qui religiosum officium fidei
spiritu adimplere fervente.

pistola Siricii papæ ad universos orthodoxos.

indignus nullus efficiatur episcopus.

ignotis sacerdotium non detur.

neophyti vel laici sacerdotes non fiant.

I. SIRICIUS papa, orthodoxis per diversas
as.

antibus nobis metum divini iudicii, fratres
ni et post hanc vitam unumquemque prout
, recepturum, quid in querelam veniat; ta-
licuit, sed nos loqui necessitas imperavit,
propheta: « Exalta ut tuba vocem tuam

ii, 1). » Et cui omnium Ecclesiarum cura
ssimulem, audiam Domino dicente: « Rejici-

datum Dei ut traditiones vestras statuatis
xv, 6). » Quid enim aliud est rejicere man-

dei quam privato iudicio et humano consilio
bus constituendis liberius delectari? Perla-

que est ad conscientiam apostolicæ sedis con-
sasticum canonem præsumi, et quæ ita sunt

ibus ordinata, ut ne vel levi susurro debeant
proprias quosdam observationes novas in-

et prætermisso fundamento supra arenam
astruere, dicente Domino: « Non transibis

s quos constituerunt patres tui (Num. xx,
uod et sanctus quoque apostolus Novi et Ve-

stamenti prædicator monet, in quo locutus
istus: « State, inquit, et tenete traditiones

quas didicistis, sive per verbum, sive per
m (II Thess. ii. 14). » Qua de re videt vestra

is in sacris mysteriis, aut in ordinationibus
quantum sacerdotum magna cura et diligens

do debeat observare. Denique ad Timotheum
: « Manus cito nemini imposueris neque

ticaveris peccatis alienis (I Tim. iii, 22), »
opterea memoratur, ut examine habito et

e morum, et ecclesiastico labore sit com-
orquivocatur in medium, ut summum sacer-

possit accipere, probatus iudicio, non fa-
susceptus veritate, non gratia, apostolico

functus, non præcipiti voluntate. De quo,
ni mihi, ad vestram sinceritatem huiusmodi

ocurrerunt multo fratrum et consacerdotum
a, ut hac vestra subscriptione firmata eccle-

anonis dispositio, quæ apud Nicæam tractata
firmata suo merito fundatissima permaneret,

videlicet ad ecclesiasticum ordinem permit-
accedere, quales apostolica auctoritas jubet,

les dico, vel eos qui cingulo militiæ sæcu-
ricti, olim gloriati sunt. Qui posteaquam

sæculari exultaverunt, aut negotiis reipu-
laverunt militare, aut mundi curam tractare,

sibi quorumdam manu et proximorum fa-
sati, hi frequenter ingeruntur auribus meis

opi esse possint, qui per traditionem et
cam disciplinam esse non possunt. Quantis
coties recitatum est iuribus et viribus! Sed

nihil tale potuit eligi, quæ ratio non compellit, etiam
de longinquo veniant ordinandi, ut digni possint et
plebis et nostro iudicio comprobari.

II. Quantum illicitum sit illud æstimari non potest,
ut transeuntes, sive simulent, sive sint monachi quod
se appellant, quorum nec vitam possumus scire,
nec baptismum, quorum fidem incognitam habemus
nec probatam nolint sumptibus adjuvare, sed statim
aut diaconos facere aut presbyteros ordinare festi-
nent, aut quod est gravius episcopos constituere non
formidant. Charius apud illos dari sumptum est trans-
eunti, quam sacerdotium nescienti. Inde in su-
perbiam exaltantur, inde insuper ad perfidiam cito
corruunt, quia fidem veram in ecclesiasticis toto
orbe peregrini discedere non asseruntur.

III. Certe illud etiam non fuit prætermittendum,
ut quod semel aut secundo necessitas hæreticorum
intulit, contra apostolica præcepta vel lege licitum
præsumi, neophytum vel laicum qui nullo eccle-
siastico functus fuerit officio, inconsiderate vel pre-
byterum vel diaconum ordinare, quæ meliores
apostolis sint, quorum audeant mutare præceptum,
et qui non didicit, jam docere compellitur, ita nul-
lus reperitur idoneus clericorum, nec inter diaconos,
nec inter alios clericos invenitur qui sacerdotio di-
gnus habeatur, sed ad commendationem ecclesiæ lai-
cus postulatur, quod ne fiat ultra admoneo, prædico,
ut unam fidem habentes, unum etiam in traditione
sentire debeamus, probantes nos unanimes atque
concordes pacifici in Christo, et in observationibus
apostolicis habere charitatem. Medio itaque Patre
et unigenito Filio ejus, et Spiritu sancto, et unius
divinitatis in Trinitate convenio, ut in his fides ca-
tholica et disciplina nostra permaneat. Nec quisquam
putet ordinationes terrenas fieri, cum cæleste sit sa-
cerdotium, ut fidelibus gloria maneat dignitatis ejus-
dem, et ante tribunal Christi ex hinc non habeat
quod accuset.

*Incipit concilium Thelense super tractatu Siricii
papæ.*

Post consulatum gloriosissimi Honorii XI, et Con-
stantii II, sexto Kalendas Martias, congregato concilio
in ecclesia Apostolorum plebis Thelensis, beatus
Pater primæ sedis episcopus Donatianus civitatis
Theleptensis, cum resedisset, consentibus secum
Januario, Felice secundo, Cyrino, Victore, Secun-
diano, Geta, Eunomio, Maximiano, Donato, Cresco-
nio, Jocundo, Sopato, Restuto, Juliano, Maximino,
Romano, Terciolo, Micilo, Maximo, Donatiano,
Basilio, Papiano, Januario, Porphyrio, item Por-
phyrio, Donato, Juliano, Tuto, Fortunio, Quintiano,
Capon, et cæteris episcopis, necnon etiam Vincen-
tio, Fortunatiano, legatis provinciæ proconsularis ad
Bizancenum concilium directis, et reliqua.

Vincentius et Fortunatus dixerunt: Etiam cum
essemus Thusdrum, sicut mecum recolit memorialis
auditio vestra, et epistolæ sanctæ memoriæ Siricii
sedis apostolicæ episcopi dederamus, recitantes, ex
quibus cum legeret unum sanctimonium fratri,

nostri episcopi Latoni, utrasque nunc nos referre suggestio indicat, has recitari donate. Episcopi dixerunt: Recitentur epistolæ venerabilis memoriæ Siricii, ut noverimus quid earum textus contineat. Cumque traderentur, Privatus notarius dixit: Exemplum tractoriæ episcopi urbis Romæ.

Item, epistola Siricii papæ.

Dilectissimis fratribus et coepiscopis per Africam SIRICIUS.

Diversa quamvis cum in unum plurimi fratres convenissemus ad sancti apostoli Petri reliquias, per quem apostolatus et episcopatus in Christo cepit exordium, placueritque propter emergentes plurimas causas quæ in aliquantis non erant causæ, sed crimina, ut de cætero sollicitudo esset unicuique in Ecclesia curam huiusmodi habere, sicuti apostolus prædicat Paulus: « Talem Deo Ecclesiam exhibendam non habentem maculam aut rugam (Eph. v, 27). » Ne per alicujus morbidæ afflatum ovis conscientia nostra contaminata videretur, qua de re meliore consilio id sedit, propter eos maxime qui in præsentia valetudine corporis aut fessæ ætatis causa adesse minime potuerunt. Quo perpetua istiusmodi forma servetur, litteras tales dare placuit, non quæ nova præcepta aliqua imperent, sed ea quæ per ignaviam desidiamque aliquorum neglecta sunt observari cupiamus, quæ tamen apostolica et Patrum constitutione sunt constituta. Scriptum est: « State, et tenete traditiones nostras, sive per verbum, sive per epistolam (I Thess. II, 14). »

Illud certe vestram debet mentem, dilectissimi fratres, vehementius excutere, ut ab omni labe sæculi istius immunes ad Dei conspectum securi veniamus, nec enim erimus immunes, quia præsumus plebibus, cum scriptum sit: « Cui multum creditum fuerit, plus ab eodem requiretur (Luc. XII, 48). » Ergo quoniam non pro nobis tantum, sed pro populo credito cogimur præstare rationem, populum disciplinam deificam, humilem erudire debemus. Exstiterunt enim nonnulli, qui statuta majorum contemnentes, castitatem Ecclesiæ præsumptione violarunt, voluntatem populi sequentes, Dei iudicium non timentes.

Ergo ne pari more silentio connivere, atque adhibere consensum talibus videamur, unde gehennæ pœnas possimus incurrere, dicente Domino: « Furem videbas, et currebas cum eo, et cum adulteris portionem tuam ponebas (Psal. XLIX, 18). » Hæc sunt quæ deinceps intuitu divini iudicii omnes catholicos episcopos expedit custodire.

Primum, ut extra conscientiam sedis apostolicæ, hoc est primatis, nemo audeat ordinare. Integrum enim iudicium est, quod plurimorum sententia consequitur, ne unus episcopus episcopum ordinare præsumat, propter arrogantiam, ne furtivum beneficium præstitum videatur. Hoc enim in synodo Nicæna constat esse definitum.

Item, si quis post remissionem peccatorum cingulum militiæ sæcularis habuerit, ad clerum admitti non debet.

Et mulierem, id est viduam, clericus non ducat uxorem.

Ut is qui laicus viduam duxerit, non admittatur ad clerum.

Ut de aliena ecclesia ordinare clericum nullus usurpet, ut abjectum clericum alia ecclesia non admittat.

Ut venientes a Novatianis vel Montensibus per manus impositionem suscipiantur, præter eos quos rebaptizant.

Præterea quod dignum et pudicum et honestum est suademus, ut sacerdotes et levitæ cum uxoribus suis non coeant, quia in ministerio ministri quotidianis necessitatibus occupantur. Ad Corinthios namque Paulus scribit dicens: « Abstinetes ut vacetis orationi (I Cor. VII, 5). » Si ergo laicis abstinentia imperatur ut possint deprecantes audiri, quanto magis sacerdos utique omni momento paratus esse debet munditiæ puritate **169** securus, ne aut sacrificium offerat, aut baptizare cogatur? qui si contaminatus est carnali concupiscentia, quid faciet? excusabit? quo pudore, qua mente usurpabit? qua conscientia, quo merito hic exaudiri se credit? cum dictum sit: « Omnia munda mundis, coinquinatis autem et infidelibus nihil mundum (Tit. I, 15). » Qua de re hortor, moneo, rogo, tollatur hoc opprobrium quod potest jure etiam gentilitas accusare, forte creditur quia scriptum est: « Unius uxoris virum (I Tim. III, 2) » non permanentem in concupiscentia generandi dixit, sed propter continentiam futuram qui ait, neque enim integros non admisit, vellem omnes homines sic esse sicuti et ego (I Cor. VII, 7). Et apertius declarat dicens: « Qui autem in carne sunt, Deo placere non possunt. Vos autem jam non estis in carne, sed in spiritu (Rom. VIII, 8, 9). »

Hæc itaque, fratres, si plena vigilitantia fuerint ab omnibus observata, cessabit ambitio, dissensio conquiescet, hæreses et schismata non emergent, locum non accipiet diabolus sæviendi, manebit unitas, iniquitas separata calcabitur. Caritas spiritali fervore flagrabit, pax prædicata labiis cum voluntate concordabit. Pax utique Dei nostri Salvatoris quam proximam passioni servandam esse præcepit, et hæreditariam nobis jure dereliquit, dicens: « Pacem do vobis, pacem relinquo vobis (Joan. XIV, 27), » et dictum Apostoli: « Unanimes unum sentientes permaneamus in Christo, nihil per contentionem nobis, neque per inanem gloriam vindicantes, nec hominibus, sed Deo nostro Salvatori placeamus (Phil. II, 2, 3). » His præceptis omnibus si fideliter voluerimus obedire, custodiet Dominus corpora nostra et animas nostras in die qua redditurus est unicuique juxta opera sua. Si quis sane inflatus mente carnis suæ ab hac ratione voluerit evagari, sciat se et a nostra communionem seclusum, et gehennæ pœnas habiturum. Præterea misericordia cum iudicio esse debet, talibus enim oportet labentibus manum porrigere, qui sic currentem non

pertrahant in ruinam. Data Romæ, in concilio episcoporum octoginta, sub die octavo Idus Januarii, post consulatum Arcadii, Augusti, et Bautois IV consulis.

Item, rescriptum episcoporum ad eundem Sirictum.

Dilectissimo Domino fratri SIRICIO, AMBROSIUS, SABINUS, BASSIANUS, et cæteri.

Recognovimus litteras sanctitati tuæ boni pastoris excubias, qui diligenter commissam tibi januam servas, et pia sollicitudine Christo ovile custodias dignus, quem oves Domini audiant et sequantur, et ideo quia novisti oviculas Christi, lupos facile deprehendis, et occurris quasi providus pastor ne istis morsibus perfidiæ suæ ferali ululatu Dominicum ovile dispergant, laudamus hoc, domine frater nobis dilectissime, et toto celebramus affectu. Nec miramur si luporum rabiem grex Domini perhorruit, in quibus Christi vocem non recognovit. Agrestis enim ululatus est nullam virginitatis gratiam, nullum castitatis ordinem reservare, promiscue omnia velle confundere, diversorum gradus abrogare, meritorum et paupertatem quamdam cœlestium remunerationum inducere, quasi Christo una sit palma quam tribuit, ac non plurimi abundant tituli præmiorum, simulant se isti non donare conjugio, sed quæ potest laus esse conjugii, si nulla virginitatis est gloria? neque vero nos negamus sanctificatum a Christo esse conjugium, divina voce dicente: « Erunt ambo in una carne (Gen. II, 24), » et in uno spiritu, sed prius est, quod nati sumus, quam quod effecti, multoque præstantius divini operis mysterium quam humanæ fragilitatis remedium. Jure laudatur bona uxor, sed melius pia virgo præfertur, dicente Domino: « Qui jungit virginem suam bene facit, et qui non jungit melius facit (I Cor. VII, 38). » Hæc enim cogitat quæ Dei sunt, illa quæ mundi; illa conjugalibus vinculis colligata est, hæc libera vinculorum; illa sub lege, ista sub gratia. Bonum conjugium quo est inventa posteritas successionis humanæ, sed melior virginitas, per quam regni cœlestis hæreditas acquisita et cœlestium meritorum reperta successio, per mulierem cura successi, per Virginem salus evenit. Denique speciale sibi donum virginitati Christus elegit, et integritatis munus exhibuit, atque in se repræsentavit quod elegit in matre. Quanta amentia funestorum latrantium, ut iidem dicerent Christum ex virgine non potuisse generari, qui asserunt ex muliere editis humanis partibus virgines permanere. Aliis præstat ergo Christus quod sibi dicunt præstare non potuit, ille vero carnem sic suscepit, et sic homo factus est, » ut hominem redimeret, atque a morte revocaret, invitato tamen quasi Deus munere venit interrim, ut quemadmodum dixerat: « Ecce faciam omnia nova (Apoc. XXI, 5), » partu immaculatæ Virginis nasceretur, et sicut scriptum est, crederetur nobiscum Deus (Isa. VII, 14). Sed de via perversitatis produntur dicere: Virgo concepit, sed non Virgo generavit, potuit ergo Virgo concipere, non potuit Virgo generare, cum semper conceptus præcedat, partus sequatur; sed si doctrinis non creditur sacerdotum, credatur oraculis Christi, credatur monitis angelorum dicentium: « Quia non est impossibile apud Deum omne verbum (Luc. I, 37), » credatur symbolo apostolorum, quod Ecclesia Romana intemerata semper custodit et servat. Audit Maria vocem angeli, et quæ dixerat ante: « Quomodo fiet istud? (Ibid., 34) » non fide generationis interrogans, respondit postea: « Ecce ancilla Domini, contingat mihi secundum verbum tuum (Ibid., 38). » Hæc est Virgo quæ in utero concepit, Virgo quæ peperit filium, sic enim scriptum est: « Ecce Virgo in utero concipiet, et pariet filium (Isa. VII, 14), » non enim concepturam tantummodo Virginem, sed et parituram Virginem dixit. Quæ autem est illa porta exterior ad Orientem quæ manet clausa, et nemo, inquit, pertransivit per eam, sed solus Deus Israel transivit per eam (Ezech. XLIV, 1, 2), nonne hæc porta Maria est, per quam in hunc mundum Redemptor intravit? Hæc est porta justitiæ, sicut ipse dixit: « Sine nos implere omnem justitiam (Matth. III, 15). » Hæc porta est Maria de qua scriptum est: Quia Dominus pertransivit eam, et erit clausa post partum, quia Virgo et concepit et peperit. Quid autem incredibile, si contra usum originis naturalis peperit Maria, et Virgo permanet, quando contra usum naturæ « mare vidit et fugit, atque in fontem suum Jordanis fluentia remearunt (Psal. CXIII, 3). » Non ergo excedit fidem quod Virgo peperit, quando legimus, quod petra vomuit aquas, et in muri speciem maris unda solidata est; non excedit fidem quod homo exivit de Virgine, quando petra fontem profluum scaturivit, ferrum super aquas natavit, ambulavit homo super aquas. Ergo si hominem unda portavit, non potuit hominem Virgo generare? At quem hominem? de quo legimus: « Et mittit illis Dominus hominem qui salvos faciet eos, et notus erit Dominus Ægyptiis (Isa. XIX, 20, 21). » In Veteri itaque Testamento virga Hebræorum per mare duxit exercitum. In Novo Testamento Virgo regis aula cœlestis electa est ad salutem. Quid autem etiam viduitatis atexamus præconia, cum in Evangelio, post Virginis celeberrimum partum, Anna vidua subrogetur, quæ vixerat cum viro suo annis septem a virginitate sua, et hæc vidua annis 84. « Quæ non discedebat a templo jejuniis et obsecrationibus serviens die ac nocte? (Luc. II, 36.) » Merito ab illis viduitas despicitur, quæ solet observare jejunia, quibus se dolent isti aliquo tempore esse maceratos, et propriam ulciscuntur injuriam, quotidianisque conviviis, usuque luxuriæ laborem abstinentiæ propulsare desiderant, qui nihil rectius faciunt quam quod ipsi se suo ore condemnent, sed Deum metuunt ne in istis illud jejunium reputetur. Eligant quod volunt, si aliquando jejunaverint, gerant ergo boni facti sui pœnitentiam. Si nunquam, suam ergo ipsi intemperantiam et luxuriam confi-

teantur, et ideo dicunt Paulum luxuriæ magistrum fuisse. At quis sit sobrietatis magister, si fuit ille luxuriæ, qui castigavit corpus suum, et in servitute redegit (*I Cor. ix, 27*), atque jejuniis multum se debitam Christo observantiam detulisse memoravit? non ut se suaque laudaret, sed ut nos quid sequeremur doceret. Ille ergo luxuriam docuit, qui ait: Qui adhuc velut viventes de hoc mundo decernitis, ne tetigeritis, ne attaminaveritis, ne gustaveritis quæ sunt omnia in corruptelam; qui ait: Non indulgentia corporis, non in honore aliquo ad saturitatem et diligentiam carnis, non in desideriis erroris, sed in spiritu quo renovamur esse vivendum? Si parum est quod Apostolus dixit, audiant prophetam dicentem: « Et cooperui in jejuniis animam meam (*Psal. lxxviii*). » Ergo qui non jejunat, intectus et nudus est, patet vulneri. Denique si Adam se texisset in jejuniis, non fuisset nudus effectus, Ninive se a morte jejuniis liberavit (*Jon. iii, 5-9*), et ipse Dominus ait: « Non ejicietur hoc genus, nisi per orationem et jejunium (*Matth. xvii, 20*), » sed quid plura apud magistrum atque doctorem, cum jam dignum pretium retulerint illi perfidiæ suæ, qui ideo huc venerunt ne superesset locus in quo non damnarentur, qui vere se Manichæos probaverunt non credentes, quia ex Virgine utique venisse creditur? Quænam hæc est subpar novorum Judæorum

amentia si venisse non creditur, nec carnem creditur suscepisse? Ergo in phantasmate visus est, in phantasmate crucifixus est, in veritate Redemptor est noster. Manichæus est qui abnegat veritatem, qui carnem Christi negat, et ideo non illis remissio peccatorum, sed impietas Manichæorum quam et clementissimus exsecratus est imperator, et omnes qui illos viderunt quasi quædam contagia refugerunt, sicut testes sunt fratres, et presbyteri nostri Crescens, Leopardus, et Alexander sancto servientes spiritu, qui eos omnium exsecratione damnatos Mediolanensi ex urbe profugos reliquerunt. Itaque Jovinianum, Ausentium, Germinatorem, Felicem, Plotinum, Genialem, Martianum, Januarium, et Ingenium, quos sanctitas tua damnavit, scias apud nos quoque secundum judicium tuum esse damnatos. Incolumem te et florentissimum Deus noster tueatur Omnipotens, domine dilectissime frater. Item, subscriptio: ego Eventius episcopus saluto sanctitatem tuam in Domino, et huic Ecclesiæ subscripsi, Maximus episcopus, Felix episcopus, Bazianus episcopus, Theodolus episcopus ex jussu Domini episcopi Germiniani, ipsa præsentem, Aprus presbyter, Eutasius episcopus, Constantius episcopus, Eustasius episcopus, eo omnes ordine subscripserunt.

INCIPIUNT DECRETA ANASTASII PAPÆ.

ANASTASIUS episcopus, cunctis Germanicis et Burgundiæ regionis episcopis, in Domino salutem.

Exigit dilectio vestra, charissimi, ut ex auctoritate sedis apostolicæ vestris deberemus respondere consultis, et quamvis non prolixè, sed succinctè, hoc agere propter quasdam alias occupationes festinaremus. Denuo tamen si necesse fuerit ob has vel alias occupationes quasi ad caput mittere charitative non dubitetis, quia vestras preces et nunc et tunc acceptas habemus. Significatis enim quosdam sacerdotes in ecclesia quando leguntur Evangelia sedere, et Domini Salvatoris verba non stantes, sed sedentes audire, et hoc ex majorum traditione se accepisse narrant. Quod nullatenus deinceps fieri sinatis apostolica auctoritate mandamus, sed dum sancta Evangelia in ecclesia recitantur, sacerdotes et cæteri omnes non sedentes, sed venerabiliter curvi in conspectu Evangelii stantes Dominica verba intente audiant, et fideliter adorent.

Similiter et transmarinos homines, de quibus nos consulistis, in clericatus honore nolite suscipere, nisi quinque aut eo amplius episcoporum chirographis sint designati, quia multa per subreptionem solent evenire. Et ideo hæc summopere sunt cavenda.

Manichæos vero quos in urbe Roma invenimus, et sequaces eorum nolite recipere, neque eis com-

municare, aut ullam cum eis participationem habere, priusquam ad rectam convertantur fidem, nec eorum male pullulantia semina quæ a nobis in urbe exstinguuntur, pessimis vobiscum radicibus seminantur vel germinantur. **170** Plurimos vero eorum et suæ sequaces impietatis, atque illorum doctores investigatio nostra reperit, vigilantia divulgavit, auctoritas et censura coercuit, quos potuimus emendare correximus. Et ut damnarent Manichæum cum prædicatione et disciplinis suis publica in Ecclesia professione, et manus suæ subscriptione compulimus, et ita de voragine impietatis suæ confessos pœnitentia concedendo levavimus. Aliquantum vero qui ita se demerserunt, ut nullum his auxiliantis remedium posset subvenire, subditi legibus secundum Christianorum principum constituta, ne sanctum gregem sua contagione polluerent, per publicos judices perpetuo sunt exilio relegati et omnia quæ tam in scriptis quam in occultis traditionibus suis habent profana vel turpia, ut nosset populus quid refugeret, aut vitaret, oculis Christianæ plebis certa manifestatione probavimus, adeo ut ipse qui dicebatur episcopus a nobis tentus proderet flagitiosa in suis mysteriis quæ teneret, sicut gestorum vos series poterit edocere. Ad instructionem enim vestram etiam ipsa direximus, quibus relictis, omnia quæ a nobis deprehensa sunt, nosse poteritis. Et quia aliquantus

os ne absolventur, arctior reatus involvovimus aufugisse, hinc ad dilectionem epistolam misimus, ut effecta certior santra sollicitius agere dignetur et cautius, ne hæc perversitatis homines plebes vestras lædendi, et hujus sacrilegii possint invenire. Aliter enim nobis commissos regere mus, nisi hos qui sunt perversi doctores, zelo fidei Dominicæ persequamur, et a libus (ne pestis hæc latius divulgetur) se qua possumus abscindamus. Unde hortor m vestram, obtestor et moneo, ut quæ detestis sollicitudine vigiletis ad investigandecubi occultandi se reperiant facultatem.

valde cavendi sunt, ne Dominicum gressitatibus quibus possunt contaminare vait ergo quidam eorum veste sua oves signi-nterius vero lupi rapaces existunt, quos itatis vocem ex fructibus eorum debemus (Matth. vii, 20). Quando autem cœperint impietatem, illud quod occultabitur in illis et dolus omnis fit omnibus manifestus. Inquoque infirmæ fidei homines, et qui di-ones sitiunt, secum eos in perditionem it, dissipant enim et vituperant Patrum, et relinquunt sanctas Scripturas ad itionem, quos (ut prædictum est) debemus et ab his multum cavere, ne in malitia occupati concidant de sua firmitate. Sa- vos, fratres, et omnes quæ vobiscum unt Ecclesias. Nos quoque, ut modo facitis, mini peto crebrius litteris, et frequentius de bona intentione vestra atque sospitate ut gaudium commune habeamus et Domio fideliter serviamus. Data Nonas Octobris, t Bautone IV consulib.

ii papæ Neriano nobilissimo viro directa epistola.

imo fratri NERIANO, ANASTASIUS.

ihî in omnibus fidei et bonitatis tuæ litte- audii est, quod tantum studium circa reli- um exhibes, et Domini sacerdotes tuis in

A partibus adjuvare studes. Unde et Domino gratias ago qui te ad hoc instigat, et ut perseverabilem in bonis operibus te faciat exoro. Nos tamen et in prosperis, et in adversis Deum laudare magnifice oportet, « ejusque sub potenti humiliari manu, ut in tempore vos tribulationis juxta beatum Petrum apostolum confortet et exaltet (I Petr. v, 6). » Fraternitatis ergo vestræ afflictio quam de amissione parentum vestrorum vos habuisse audivimus, tantam nobis causam mœroris iniecit, ut quia nos de duobus charitas unum fecit, cor nostrum in vestris specialiter tribulationibus sentiremus. Sed in hoc dolore multum me consolata est sanctitatis tuæ ad animum res deducta, quia et patienter ferre tristitiam decet, et de morte plebis tuæ ulterius longam non habere mœstitiam. Ne tamen aliqua adhuc tribulatio in vestra mente resideat, hortor quiescere a dolore, quia indecens est de illis tædio afflictionis addici, quos credendum est ad veram moriendo vitam pervenire. Habent forsitan illi justam longi doloris excusationem qui vitam alteram nesciunt, qui de hoc sæculo ad melius esse transitum non confidunt. Nos autem qui novimus, qui hoc credimus et docemus, contristari nimium de obeuntibus non debemus, ne quod apud alios pietatis tenet speciem, hoc nobis magis in culpa fiat. Nam diffidentiae quodammodo genus est contra hoc quod quisque prædicator quærit justitiam amans, dicente Apostolo: « Nolumus autem vos ignorare de dormientibus, ut non contristemini sicut et cæteri qui spem non habent (I Thes. iv, 12). » Hac itaque, frater charissime, ratione perspecta, studendum nobis est ne (sicut diximus) de mortuis affligamur, si affectum viventibus impendamus, quibus et pietas ad utilitatem, et sit ad fructum dilectio. Depone ergo, charissime, mœrorem, et assume spiritualem fructum lætitiæ ad utilitatem sanctæ Dei Ecclesiæ, servorumque ejus profectum, et vitæ ejus quæcunque sint spatia æternis divinisque officiis illustrare contende, ut qui insignem te præstitit reddat sibi per sæcula sæculorum clariorem. Data vii Idus Junii, Theodosio, Augusto, VII et Palladio IV consulibus.

INCIPIUNT DECRETA INNOCENTII PAPÆ.

icipiunt capitula Innocentii papæ.

is osculo dando post confecta mysteria. minibus ante precem sacerdoti non reci-

non debeant baptizati, nisi ab episcopo

rite omni Sabbato jejunetur.

mento quod civitatis tantum presbyteris

ergumenis baptizatis.

nitentibus.

istola sancti Jacobi apostoli, in qua pro are præcipitur.

ius, DECENTIO episcopo Egubino, salutem.

D Si instituta ecclesiastica, ut sunt a beatis apostolis tradita, integra vellent servare Domini sacerdotes, nulla diversitas, nulla varietas in ipsis ordinibus et consecrationibus haberetur. Sed dum unusquisque non quod traditum est, sed quod sibi visum fuerit hoc existimat esse tenendum, inde diversa in diversis locis, vel ecclesiis aut teneri aut celebrari videntur, ac fit scandalum populis, quia dum nesciunt traditiones antiquas humana præsumptione corruptas, putant sibi aut ecclesias non convenire, aut ab apostolis, scilicet ab apostolicis viris, contrarietatem inductam. Quis enim nesciat aut non advertat id quod a principe apostolorum Petro Romanæ Ecclesiæ traditum est ac nunc usque custoditur, ab omnibus de-

bere servari, nec superduci, aut introduci aliquid quod aut auctoritatem non habeat, aut aliunde accipere videatur exemplum? Præsertim cum sit manifestum in omnem Italiam, Gallias, Hispanias, Africam, atque Siliciam insulasque interjacentes nullum instituisse Ecclesias, nisi eos quos venerabilis apostolus Petrus, aut ejus successores constituerunt sacerdotes, aut legant si in his provinciis, alius apostolorum invenitur aut legitur docuisse. Quod si non legunt, quia nusquam invenitur, oportet eos hoc sequi quod Ecclesia Romana custodit, a qua eos principium accepisse non dubium est, ne dum peregrinis assertionibus student, caput institutionum videantur omittere. Sæpe dilectionem tuam ad urbem venisse ac nobiscum in ecclesia convenisse non dubium est, et quem morem in consecrandis mysteriis vel in cæteris agendis arcanis teneat cognovisse. Quod sufficere arbitrarer ad informationem Ecclesiæ tuæ vel reformationem, si præcessores tui minus aliquid, aut aliter tenuerint satis certum haberem, nisi de aliquibus consulendos nos esse dixisses, quibus idcirco respondimus non quod te aliquid ignorare credamus, sed ut majori auctoritate vel tuos instituas, vel si qui a Romanæ Ecclesiæ institutionibus errant, aut commoneas, aut indicare non differas, ut scire valeamus qui sint qui aut novitates inducunt, aut alterius Ecclesiæ quam Romanæ existimant consuetudinem esse servandam.

CAP. I. *Pacem* ergo asseris ante confecta mysteria quosdam populis imperare, vel sibi inter sacerdotes tradere, cum, post omnia quæ aperire non debeo, pax sit necessaria indicenda, per quam constet populum ad omnia quæ in mysteriis aguntur, atque in ecclesia celebrantur, præbuisse consensum, ac finita esse pacis concludentis signaculo demonstrantur.

II. De nominibus vero recitandis antequam preces sacerdos faciat, atque eorum oblationes, quorum nomina recitanda sunt, sua oratione commendet, quam superfluum sit, et ipse per tuam prudentiam recognoscis, ut cujus hostias nondum Deo offeras ejus ante nomen insinues, quamvis illi incognitum sit nihil. Prius enim oblationes sunt commendandæ, ac tunc eorum nomina sunt edicenda, ut inter sacra mysteria nominentur, non inter alia quæ ante præmittimus, ut ipsis mysteriis viam futuris precibus aperiamus.

III. De consignandis vero infantibus manifestum est ab alio fieri quam ab episcopo non licere. Nam presbyteri, licet sint sacerdotes, pontificatus tamen apicem non habent, hæc autem pontificibus solis deberi, ut vel consignent, vel paracletum Spiritum tradant, non solum consuetudo ecclesiastica demonstrat, verum illa lectio Actuum apostolorum quæ asserit Petrum et Joannem esse directos, qui jam baptizatis traderent Spiritum sanctum. Nam presbyteris seu extra episcopum, seu præsentem episcopum cum baptizant, chrismate baptizatos ungere licet, sed quod ab episcopo fuerit consecratum, non tamen

A frontem ex eodem oleo signare, quod solis debetur episcopis, cum tradunt Spiritum paracletum. Verba vero dicere non possum, ne magis prodere videar, quam ad consultationem respondere.

IV. Sabbato vero jejunandum esse ratio evidentissima demonstrat. Nam si diem Dominicum ob venerabilem resurrectionem Domini nostri Jesu Christi non solum in Pascha celebramus, verumetiam per singulos circulos hebdomadarum ipsius diei imaginem frequentamus, ac si sexta feria propter passionem Domini jejunamus, Sabbatum prætermittere non debemus, quod inter tristitiam atque lætitiâ temporis illius videtur inclusum. Nam utique constat apostolos biduo in tristitia et in mœrore fuisse, et propter metum Judæorum se occuluisse. Quod utique non dubium est in tantum eos jejunasse biduo memorato, ut traditio Ecclesiæ habeat isto biduo sacramenta penitus non celebrari; quæ utique forma per singulas tenenda est hebdomadas propter id quod commemoratio diei illius semper est celebranda. Quod si putant semel atque uno Sabbato jejunandum, ergo et Dominica, et sexta feria semel in Pascha erit utique celebranda. Si autem Dominici diei, et sextæ feriæ per singulas hebdomadas reparanda imago est, dementis est bidui agere consuetudinem Sabbato prætermisso, cum non disparem habet causam a sexta videlicet feria in qua Dominus passus est, quando et ad inferos fuit, ut tertia die resurgens redderet lætitiâ post biduanam tristitiâ præcedentem. Non ergo nos negamus sexta feria jejunandum, sed dicimus et Sabbato hoc agendum, quia ambo dies tristitiâ apostolis, vel his qui Christum secuti sunt indixerunt, qui die Dominico exhilarati non solum ipsum festivissimum esse voluerunt, verum etiam per omnes hebdomadas frequentandum esse dixerunt.

171 V. De fermento vero quod die Dominico per titulos mittimus, superflue nos consulere voluistis, cum omnes Ecclesiæ vestræ intra civitatem sunt constitutæ, quarum presbyteri, quia die ipso propter plebem sibi creditam nobiscum convenire non possunt, idcirco fermentum a nobis confectum per acolythos accipiunt, ut se a nostra communionem, maxime illa die non judicent separatos, quod per parochias fieri debere non puto, quia non longe portanda sunt sacramenta, nec nos per cœmeteria diversa constitutis presbyteris destinamus, ut et presbyteri eorum conficiendorum jus habeant atque licentiam.

VI. De his vero baptizatis, qui postea a dæmonio aut vitio aliquo, aut peccato interveniente, arripuntur, quæsit dilectio tua, si a presbytero vel diacono possint aut debeant consignari, quod hoc, nisi episcopus præceperit, non licet. Nam eis manus imponenda omnino non est, nisi episcopus auctoritatem dederit id faciendi, ut autem fiat, episcopi est imperare ut manus eis vel a presbytero, et a cæteris clericis imponatur. Nam quomodo id fieri sine magno labore poterit, ut longe constitutus energumenus ad episcopum deducatur, cum si talis casus

ei in itinere acciderit, ut nec ferri ad episcopum, A nec referri ad sua facile possit ?

VII. De pœnitentibus vero qui sive ex gravioribus commissis, sive ex levioribus pœnitentiam gerunt, si nulla interveniat ægritudo, quinta feria ante Pascha eis remittendum Romanæ Ecclesiæ consuetudo demonstrat. Cæterum de pondere æstimando delictorum sacerdotis est judicare, ut attendat ad confessionem pœnitentis, et ad fletus atque lacrymas corrigentis, ac tum jubere dimitti, cum viderit congruam satisfactionem. Sane si quis in ægritudinem inciderit, atque usque ad desperationem devenit, ei est ante tempus Paschæ relaxandum, ne de sæculo absque communionem discedat.

VIII. Sane quoniam de hoc sicuti de cæteris consulere voluit dilectio tua, adjecit etiam filius meus, B Cælestinus, diaconus, in epistola sua esse a tua dilectione positum illud quod in apostoli Jacobi Epistola conscriptum est : « Infirmatur quis in vobis ? inducat presbyteros, et orent super eum ungentes eum oleo in nomine Domini ; et oratio fidei salvabit infirmum, et suscitabit illum Dominus, et si in peccatis fuerit, remittentur ei (Jac. v, 14, 15). » Quod non est dubium de fidelibus ægrotantibus accipi, vel intelligi debere, qui sancto oleo chrismatis perungi possunt, quod ab episcopo confectum, non solum sacerdotibus, sed omnibus uti Christianis licet, in sua, aut suorum necessitate inungendo. Cæterum illud superfluum videmus adjectum, ut de episcopo ambigatur quod presbyteris licere non dubium est. Nam idcirco de presbyteris dictum est, quia episcopi occupationibus aliis impediti, ad omnes languidos ire non possunt. Cæterum si episcopus postea dignum ducit aliquem a se visitandum, et benedicere et tangere chrismate sine cunctatione potest, cujus est ipsum chrisma conficere. Nam pœnitentibus illud fundi non potest, quia genus est sacramenti. Nam quibus reliqua sacramenta negantur, quomodo unum genus posse putatur concedi ? His ergo, frater charissime, omnibus quæ tua dilectio voluit a nobis exponi, prout potuimus respondere curavimus, ut Ecclesia tua Romanam consuetudinem a qua originem ducit, servare valeat atque custodire. Reliqua vero quæ scribi fas non erat, cum affueris, interrogati poterimus edicere. Erit autem Domini potentiam D etiam id procurare, ut et tuam Ecclesiam, et clericos nostros qui sub tuo pontificio divinis famulantur officiis, bene instituas, et aliis formam tribuas quam debeant imitari. Data XIV Kalendarum Aprilis, Theodosio, Augusto septies, Palladio IV, CC consulibus.

Incipiunt capitula ejusdem ad Victoricum episcopum.

1. Quod extra conscientiam metropolitani non sunt ordinandi episcopi.

2. De his qui post baptismum cingulum militiæ secularis acceperunt, non debere ad clericatus ordinem admitti.

3. De causis clericorum quæ in provincia juste non finiuntur, ut ab apostolica sede terminentur.

4. De uxoribus clericorum, ut virginibus socientur, et secundam non ducant uxorem.

5. Ut si laicus viduam duxerit, clericus non fiat.

6. Ut clericus non sit qui secundam uxorem duxerit.

7. Ut alterius clericum nullus episcopus ordinare usurpet.

8. Ut non rebaptizentur qui a Novatianis vel Montensibus veniunt.

9. Ut sacerdotes et levitæ cum mulieribus coherere non debeant.

10. Ut monachus, si clericus factus fuerit, propositum suum servare debeat.

11. Ut ex curialibus clericus non fiat propter voluptates quas a diabolo inventas exhibere compellitur.

12. De virginibus sacris, si lapsæ fuerint, ut publice nupserint.

13. De virginibus non velatis, si deviaverint.

INNOCENTIUS VICTORICO episcopo Rothomagensi salutem.

Etsi tibi, frater charissime, pro merito et honore sacerdotii quo plurimum polles, vivendi et docendi ecclesiasticæ regulæ nota sunt omnia, neque est aliquid quod de sacris lectionibus tibi minus collectum esse videatur, tamen quia Romanæ Ecclesiæ normam atque auctoritatem magnopere postulasti, voluntati tuæ morem admodum gereus de gestis vitæ, et morum probabilium disciplinas annexas litteris meis misi, per quas advertant Ecclesiarum regionis vestræ populi quibus rebus et regulis Christianorum vita in sua cujuscunque professione debeat contineri qualisque servetur in urbis Romæ ecclesiis disciplina. Erit dilectionis tuæ per plebes finitimas, et consacerdotes nostros qui in illis regionibus propriis ecclesiis præsent, regularum hunc librum quasi didascalum, atque monitorem sedulo insinuare, ut et nostros cognoscere, et ad fidem confluentium mores valeant docendi sedulitate formare. Aut enim propositum suum ex hac nostra congruenti lectione cognoscent, aut si quid adhuc desideratur, facile poterunt ex his bona imitatione supplere. Incipiamus ergo, adjuvante Deo et sancto Dei apostolo Petro, per quem et apostolatus et episcopatus in Christo cœpit exordium, ut quoniam sæpe plures emergerunt causæ quæ in aliquantis non erant causæ, sed crimina, ut de cætero sollicitudo sit unicuique sacerdoti in sua Ecclesia curam hujusmodi habere, sicut beatus Apostolus Paulus prædicat, talem Ecclesiam Deo exhibendam non « habentem maculam, aut rugam (Eph. v, 27), » ne alicujus morbidæ ovis afflatu conscientia nostra contaminata violetur. Propter eos ergo qui vel ignorantia vel desidia non tenent ecclesiasticam disciplinam, et multa non præsumenda præsumunt, recte postulasti, ut in illis partibus istiusmodi quam tenet Ecclesia Romana forma servetur, non quod nova præcepta aliqua imperentur, sed ea quæ per desidiam aliquorum neglecta sunt, ab omnibus observari cupiamus, quæ tamen apostolica

et Patrum traditione sunt constituta. Scriptum est namque ad Thessalonicenses secundo, et ad Timotheum, apostolo Paulo monente : « State, et teneate traditiones nostras quas tradidimus vobis sive per verbum, sive per epistolam (*II Thess.* II, 14). » Illud certe tuam debet mentem vehementius excitare ut ab omni labe sæculi istius immunis ante Dei conspectum et securus inveniariis. « Cui multum enim creditur plus ab eo exigitur (*Luc.* XII, 48). » Ergo quoniam non pro nobis tantum, sed pro populo Christi cogimur præstare rationem, idcirco disciplina Dei sanctificare populum et erudire debemus. Quosdam enim asseris existisse qui statuta majorum non tenentes, castitatem Ecclesiæ sua præsumptione violant, populi favorem sequentes, et Dei iudicium non timentes. Ergo ne silentio nostro existimemur his præbere consensum, Domino dicente per prophetam ; « videbas furem et currebas cum eo, » (*Psal.* XLIX, 18) hæc sunt quæ deinceps intuiti divini iudicii, omnem catholicum episcopum expedit custodire.

CAP. I. Primum, ut extra conscientiam metropolitani episcopi nullus audeat ordinare episcopum. Integrum enim est iudicium quod plurimorum sententiis confirmatur, nec unus episcopus ordinare præsumat episcopum, ne furtivum præstitum beneficium videatur, hoc enim et synodus Nicæna constituit atque definivit.

II. Constituit etiam atque definivit : Si quis post remissionem peccatorum cingulam militiæ sæcularis habuerit, ad clericalum admitti omnino non debet.

III. Si quæ autem causæ vel contentiones inter clericos vel inter laicos tam superioris gradus, quam etiam inferioris fuerint exortæ, placuit ut secundum synodum Nicænam congregatis omnibus ejusdem provinciæ episcopis iudicium terminetur, nec alicui liceat, sine præiudicio tamen Romanæ Ecclesiæ, cui in omnibus causis, debetur reverentia custodiri, relictis his sacerdotibus qui in eadem provincia Dei Ecclesias nutu divino gubernant, ad alias convolare provincias, aut aliarum provinciarum prius episcoporum iudicium experiri. Quod si quis forte præsumpserit, ab officio cleri submotus et injuriarum reus ab omnibus iudicetur. Si autem majores causæ in medium fuerint devolutæ, ad sedem apostolicam, sicut synodus statuit, et beata consuetudo exigit post iudicium episcopale referantur.

IV. Ut mulierem viduam clericus non ducat uxorem, quia scriptum est : « Sacerdos uxorem virginem accipiat, non viduam, non ejectam (*Ezech.* XLIV, 22), » utique qui ad sacerdotium labore suo et vitæ probitate contendit, cavere debet, ne hoc præiudicio impeditus pervenire non possit.

V. Ut si quis viduam licet laicus duxerit uxorem seu ante baptismum, seu post baptismum, non admittatur ad clerum, quia eodem videtur vitio exclusus, in baptismo enim crimina remittuntur, non acceptæ uxoris consortium relaxatur.

VI. Ne is qui secundam duxerit uxorem clericus

fiat, quia scriptum est. « Unius uxoris virum (*I Tim.* II, 2); » et iterum : « Sacerdotes mei semel nubant; » et alibi : « Sacerdotes mei non nubant amplius. »

Ac ne ab aliquibus existimetur ante baptismum, si forte quis accepit uxorem, et ea de sæculo recedente alteram duxerit, et dixerit in baptismo esse dimissum, satis errat a regula, quia in baptismo peccata dimittuntur, non acceptarum uxorum numerus aboletur, cum utique uxor ex legis præcepto ducatur, in tantum ut in paradiso cum parentes humani generis jungerentur, ab ipso Domino sint benedicti, et Salomon dicat : « A Deo præparabitur viro uxor (*Prov.* XIX, 14). » Quam formam etiam sacerdotes omnes servare usus ipse demonstrat Ecclesiæ. Satis enim absurdum est aliquem credere uxorem ante baptismum acceptam post baptismum non computari, cum benedictio quæ per sacerdotem super nubentes imponitur, non materiam delinquendi dedisse, sed formam tenuisse legis a Deo antiquitus institutæ doceatur. Quod si non putatur uxor esse computanda quæ ante baptismum ducta est, ergo nec filii qui ante baptismum geniti sunt pro filiis habentur.

172 VII. Ut de aliena Ecclesia clericum ordinare, aut iudicare nullus usurpet, nisi ejus episcopus precibus exoratus concedere voluerit quod etiam Nicæna videtur synodus continere. Abiectus a sua Ecclesia clericus, ab altera non suscipiatur Ecclesia.

VIII. Ut venientes a Novatianis vel Montensibus per manus tantum impositionem suscipiantur, qui quamvis ab hæreticis, tamen in Christi nomine sunt baptizati, præter eos qui forte a nobis ad illos transeunt rebaptizati sunt. Hi, si resipiscentes et ruinam suam cogitantes redire maluerint, sub longa pœnitentiæ satisfactione admittendi sunt.

IX. Præterea quod dignum et pudicum et honestum est tenere Ecclesia omnino debet, ut sacerdotes et levitæ cum uxoribus non misceantur, quia ministerii quotidiani necessitatibus occupantur, scriptum est enim : « Sancti estote, quoniam et ego sum sanctus, Dominus Deus vester (*Lev.* XI, 44). » Nam si priscis temporibus de templo Dei sacerdotes anno vicis suas non discedebant, sicut de Zacharia legimus, nec domum suam omnino tangebant, quibus utique propter sobolis successionem uxoris usus fuerat relaxatus, quia ex alia tribu, et præter ex semine Aaron ad sacerdotium nullus fuerat præceptus accedere, quanto magis hi sacerdotes vel levitæ pudicitiam ex die ordinationis suæ servare debeant, quibus vel sacerdotium, vel ministerium sine successione est ? Nec præterit dies qua vel a sacrificiis divinis, vel a baptismatis officio vacent. Nam si beatus apostolus Paulus ad Corinthios scripsit, dicens : « Abstineat vos ad tempus ut vacetis orationi (*I Cor.* VII, 5), » et hoc utique laicis præcepit, multo magis sacerdotes quibus et orandi, et sacrificandi iuge officium est semper debebunt ab hujusmodi consortio abstinere. Quod si contaminatus fuerit a carnali concupiscentia, quo pudore sacrificare usurpabit, aut qua con-

quove merito exaudiri se credit? Cum A
it : « Omnia munda mundis, coinquinatis au-
nfidelibus nihil mundum (Tit. I, 15). » Sed
ere hoc credit, quia scriptum est : « Unius
irum, » non permanenti in concupiscentia
li dixit, sed propter futuram continentiam.
im integros corpore non admisit, qui ait : « Vel-
em omnes esse sicut et ego (I Cor. VII,
od apertius declarat, dicens : « Qui autem in
int, Deo placere non possunt ; vos autem
non estis, sed in spiritu (Rom. VIII, 8, 9). »
monachis qui diu morantes in monasteriis,
ad clericatus ordinem pervenerint, non de-
a priore proposito deviare. Aut enim, sicut
sterio fuit, et quod diu servavit, in meliori
situs amittere non debet ; aut si corruptus, B
aptizatur, et in monasterio sedens, ad cleri-
dinem accedere voluerit, uxorem omnino
non poterit, quia nec benedici cum sponsa
m ante corruptus. Quæ forma servatur in
Maxime cum vetus regula hoc habeat, ut
corruptus baptizatus clericus esse voluisset,
t uxorem omnino non ducere.

æterea frequenter quidam ex fratribus no-
iales, vel quibuslibet publicis functionibus
is clericos facere contendunt, quibus postea
istitia cum de revocandis eis aliquid ab im-
præcipitur quam gratia nascitur de ascito.
enim eos in ipsis muniis etiam voluptates
, quas a diabolo inventas esse non dubium
dorum vel munerum apparatus, aut præ-
forsitan interesse. Sit certe in exemplum,
tudo et tristitia fratrum quam sæpe protuli-
eratore præsentem, cum pro his sæpius roga-
quam ipse nobiscum positus cognovisti. Qui-
solum inferiores clerici ex curialibus, verum
i sacerdotio constituti ingens molestia ut
itur instabat.

æm, quæ Christo spiritualiter nubunt, et a
e velantur, si postea nupserint, vel publice
ilte corruptæ fuerint, non eas admittendas
igendam pœnitentiam, nisi is cui se junxe-
hac vita decesserit. Si enim de hominibus
o custoditur, « ut quæcunque vivente viro
upserit habeatur adultera (Rom. VII, 3), » D
gendæ pœnitentiæ licentia concedatur, nisi
eis defunctus fuerit, quanto magis de illa
est, quæ ante immortalis se sponso con-
t, et postea ad humanas nuptias transire

læ vero quæ necdum sacro velamine lectæ,
n proposito virginali semper se simulaverunt
ere, licet velatæ non fuerint, si forte nupserint,
ida aliquanto tempore pœnitentia est, quia
earum a Domino tenebatur. Si enim inter
solet bonæ fidei contractus nulla ratione
quanto magis ista pollicitatio quam cum Deo
ont solvi sine vindicta non poterit? Nam
ulus Paulus quæ a proposito viduitatis dis-

cesserant dixit « eas habere condemnationem quia
primam fidem irritam fecerunt (I Tim. v, 12), »
quanto potius virgines quæ prioris promissionis fi-
dem minime servaverunt! Hæc itaque regula, frater
charissime, si plena vigilantia fuerit ab omnibus
Dei sacerdotibus custodita, cessabit ambitio, dissen-
sio conquiescet, hæreses et schismata non emergent,
locum non accipiet diabolus sæviendi, sed manebit
unanimitas, iniquitas superata calcabitur, veritas
spirituali fervore flagrabit, pax prædicata labiis cum
voluntate animi concordabit, implebitur edictum
apostoli, « ut unanimes unum sentientes permanea-
mus in Christo, nihil per contentionem nobis, neque
per inanem gloriam vindicantes (Phil. II, 2-3), »
non hominibus, sed Deo nostro Salvatore placentes,
B « cui est honor et gloria in sæcula sæculorum.
Amen (Rom. XVI, 27). » Datum sub die xv Kalen-
das Martii, Honorio, Augusto et Aristo consuli-
bus.

*Item epistola ejusdem ad Exuperium Tolosanum
episcopum.*

1. De innocentia sacerdotum vel levitarum.

2. De his qui post baptismum omni tempore in-
continentiæ voluptatibus sunt dediti, et in ultimo pœ-
nitentiam poscunt.

3. De administratoribus vel iudicibus sæculari-
bus.

4. Quod viri cum adulteris uxoribus non conve-
niant.

5. Quod qui preces vel crimina dictant, habeantur
C immunes.

6. Quod hi qui intercedente repudio divortium per-
tulerunt, si se nuptiis aliis junxerunt, adulteri esse
monstrantur.

7. Qui libri in canone recipiantur.

INNOCENTUS, EXUPERIO, episcopo Tolosano, salu-
tem. Consulenti tibi, frater charissime, quid de pro-
posita specie unaquaque sentirem, pro captu intel-
ligentiæ meæ quæ sunt visa respondi quid sequen-
dum, vel quid docilis ratio persuaderet, vel auctori-
tas lectionis ostenderet, vel custodita series tempo-
rum demonstraret. Et quidem dilectio tua institutum
secuta prudentium, ad sedem apostolicam referre
maluit quid de rebus dubiis custodire deberet, po-
tius quam usurpatione præsumpta quæ sibi vide-
rentur de singulis obtinere. Cur enim magis puden-
dum putemus discere aliquid quam omnino nescire?
Mibi quoque ipsi de collatione docilitas accedit, ut
perscrutatis rationibus ad proposita respondere com-
pellar, eoque sit ut semper aliquid addiscat qui
postulatur ut doceat. Proponantur igitur singula,
subjiciamque responsum.

CAP. I. Proposuisti quid de his observari debeat,
quos in diaconii ministerio, aut in officio presbyterii
positos incontinentes esse, aut fuisse generati filii
prodiderunt. De his et divinarum legum est discipli-
na, et beatæ recordationis viri Siricii episcopi mo-
nita evidentia commearunt, ut incontinentes in offi-
ciis talibus positi, omni ecclesiastico honore priva-

rentur; nec admittantur ad tale ministerium, quod sola continentia oportet impleri. Est enim vetus ad modum sacræ legis auctoritas jam inde ab initio custodita, quod in templo anno vicis suæ habitare præcepti sunt sacerdotes, ut servientes sacris oblationibus, puros et ab omni labe mundatos sibi vindicent divina mysteria, neque eos ad sacrificia fas sit admitti, qui exercent vel cum uxore carnale consortium quia scriptum est: « Sancti estote, quia et ego sanctus sum, Dominus Deus vester *Lev. xi, 44*). » Quibus utique propter sobolis successionem uxori usus fuerat relaxatus, quia ex alia tribu, et præter ex semine Aaron ad sacerdotium nullus fuerat præceptus accedere, quanto magis hi sacerdotes vel levitæ pudicitiam ex die ordinationis suæ servare debent, quibus vel sacerdotium, vel ministerium sine successione est. Nec præterit dies quæ vel a sacrificiis divinis, vel a baptismatis officio vacent. Nam si beatus Paulus apostolus ad Corinthios scribit dicens: « Abstinete vos ad tempus ut vacetis orationi (*I Cor. vii, 5*), » et hoc utique laicis præcepit, multo magis sacerdotes, quibus et orandi et sacrificandi iuge officium est, semper debent hujusmodi consortio abstinere. Quod si contaminatus fuerit carnali concupiscentia, quo pudore sacrificare usurpabit, aut qua conscientia quove merito exaudiri se credit, cum dictum sit: « Omnia mundamundis, coinquinatis autem et infidelibus nihil mundum? (*Tit. i, 15*). » Sed fortasse hoc licere credit, quia scriptum est: « Unius uxoris virum (*I Tim. iii, 2*). » Non permanenti in concupiscentia generandi hoc dicit, sed propter continentiam futuram. Neque enim integros corpore non admisit qui ait: « Vellem omnes autem sic esse sicut et ego (*I Cor. vii, 7*). » Quod apertius declarat dicens: « Qui autem in carne sunt Deo placere non possunt, vos autem jam non estis in carne, sed in spiritu (*Rom. viii, 8-9*), » et ad habentem filios non generantem dixit, sed ea plane dispar et divisa sententia est. Nam si aliquis forma illa ecclesiasticæ vitæ pariter, et disciplinæ quæ ab episcopo Siricio ad provincias commisit non probabitur pervenisse, his ignorantibus venia remittetur, ita ut de cætero penitus incipiant abstinere, et ita gradus suos in quibus inventi fuerint, sic retentent, ut eis non liceat ad potiora conscendere; quibus tamen beneficio esse debet, quod hunc ipsum locum quem retinent non amittunt. Si qui autem scisse formam vivendi missam a Siricio deteguntur, neque statim cupiditates libidinis abjecisse, illi sunt modis omnibus submovendi, quia post admonitionem cognitam præponendam arbitrati sunt voluptatem.

II. Et hoc quæsitum est, quid de eis observari oporteat, qui post baptismum omni tempore incontinentiæ voluptatibus dediti in extremo fine vitæ suæ pœnitentiam simul et reconciliationem communionis exposcunt. De his observatio prior durior, posterior interveniente misericordia inclinatio est. Nam consuetudo prior tenuit, ut concederetur pœnitentia, sed communicatio negaretur. Nam cum illis tem-

poribus crebræ persecutiones essent, nec communicatio concessa facilitas homines de reconciliatione securos non revocaret a lapsu, negata merito communicatio est, concessa pœnitentia, ne totum penitus negaretur, et duriolem esse remissionem fecit temporis ratio. Sed postquam Dominus noster pacem Ecclesiis suis reddidit jam depulso terrore, communionem dare abeuntibus placuit, et propter Domini misericordiam, quia viaticum profecturis, et ne Novatiani hæretici negantis veniam, asperitatem et duritiam subsequi videamur. Tribuitur ergo cum pœnitentia extrema communicatio, ut homines hujusmodi vel in supremis suis, permittente Salvatore nostro, a perpetuo exitio vindicentur.

173 III. Quæsitum etiam est super his, qui post baptismum administraverunt, et aut tormenta sola exercuerunt, aut etiam capitalem protulere sententiam, nihil de his legibus a majoribus definitum est. Meminerant enim a Deo potestates has fuisse concessas, et propter vindictam noxiorum gladium fuisse permissum, et Dei ministrum esse datum in hujusmodi vindicem. Quomodo ergo reprehenderent factum quod auctore Deo viderent esse concessum? De his ergo ita ut hactenus servatum est, sic habeamus, ne aut disciplinam evertere, aut contra auctoritatem Domini venire videamur. Ipsis autem in ratione reddenda gesta sua omnia servabuntur.

IV. Et illud desideratum est sciri, cur communicantes viri cum adulteris uxoribus non convenient, cum e contra uxores in consortio adulterorum virorum manere videantur. Super hoc Christiana religio adulterium in utroque sexu pari ratione condemnat, sed viros suos mulieres non facile de adulterio accusant, et non habent latentia peccata vindictam, viri autem liberius uxores adulteras apud sacerdotes deferre consueverunt. Et ideo mulieribus, prodito earum crimine, communicatio denegatur, virorum autem, latente commisso, non facile quisquam ex suspicionibus abstinetur, qui utique submovebitur, si ejus flagitium detegatur. Cum ergo par causa sit, interdum probatione cessante vindictæ ratio conquiescit.

V. Illud etiam sciscitari voluisti an preces dictantibus liberum concedatur, utique post baptismi regenerationem a principibus poscere mortem alicujus vel sanguinem de reatu: quam rem principes nunquam sine cognitione concedunt, sed ad iudices commissa ipsa vel crimina semper remittunt, ut causæ cognitæ vindicentur; quæ cum quæsitore fuerint delegata, aut absolutio, aut damnatio pro negotii qualitate profertur, et dum legum auctoritas in improbos exercetur, erit dictator immunis.

VI. De his etiam requisivit dilectio tua, qui interveniente repudio alii se matrimonio copularunt, quos in utraque parte adulteros esse manifestum est. Qui vero vel uxore vivente (quamvis dissociatum videatur esse conjugium) ad aliam copulam festina-

te possunt adulteri non videri, intantum personæ, quibus tales conjuncti sunt, etiam terium commisisse videantur, secundum legimus in Evangelio : Qui dimiserit uxorem et duxerit aliam, mœchatur (*Marc. x, 11*). et qui dimissam duxerit, mœchatur (*Matth. 19, 9*). ideo tales omnes a communione fidelium s.

atibus autem, aut de propinquis eorum, statui potest, nisi inceptores illiciti con- detegantur.

vero libri recipiantur in canone sanctaturarum brevis annexus ostendit. Hæc quæ desiderata moneri voce voluisti, i 5, id est Genesis, Exodus, Leviticus, euteronomium ; necnon et Jesu Nave, et B et Regnorum libri quatuor ; simul et prophetarum libri sedecim. Salomonis libri Psalterium ; item historiarum Job liber er unus, Judith unus, Machabæorum duo, Paralipomenon duo. Item Novi Testamenti libri quatuor ; Pauli apostoli 14 ; Epistolæ Joannis, quatuor ; Epistolæ ; Epistola Judæ ; Epistola Jacobi ; Actus m ; Apocalypsis Joannis. Cætera autem nomine Mathiæ, sive Jacobi minoris, et e Petri, et Joannis, quæ a quodam Leutio it, vel sub nomine Andræ, quæ a Nexot Leonida philosophis, et sub nomine t si quæ sunt alia non solum non aspi- rum etiam noverit esse damnanda. Datum C Martii, Stilicone et Antemio consu-

Innocentii ad Felicem Nucernianum episcopum.

is volens partem sui corporis amputaverit se non potest, nolens autem potest.

l digami ad clerum admitti non posse

le laicis ad clerum non debent promo-

de laicis possunt clerici fieri, hic aperte prohibetur.

mporibus in clero immorandis.

tus, FELICI, episcopo Nucerniano.

on possumus dilectionem tuam sequi insti- tum omniaque quæ possunt aliquam recitationem ad nos quasi ad caput atque ad viscopatus referre, ut consulta videlicet stolica ex ipsis rebus dubiis certum aliud pronuntiet. Quod et nos libenter et dilectionem tuam memorem canonum us. Scripsisti ergo quod fervore fidei quomore sanctæ plebis, vel reparaveris ecclesiel novas quasque construxeris, sed in his eos constituas non habere, aliquos vero liquos digamos esse, ad quod stupuimus a virum, de his voluisse consulere quæ sunt certa ratione comperta. Ergo non

PATROL. CXXX.

A quasi ignorantibus dicimus, sed in aliis forsitan occupatos istud oblitos vos esse dicimus.

I. Qui igitur partem cujuslibet digiti sibi ipse volens abscidit, hunc ad clerum canones non admittunt. Cui vero casu aliquo contigerit dum aut operi rustico curam impendit, aut aliquid faciens se non sponte percussit, hos canones præcipiunt, et clericos fieri ; et si in clero fuerint reperti non abjicit. In illis enim voluntas judicata est, quæ sibi ausa fuerit ferrum injicere. Quod scilicet et alii id facere dubitari non possit, in illis vero casus veniam moriit.

II. De digamis autem nec consuli debuit quod manifesta lectio sit Apostoli, « unius uxoris virum ; » ad sacerdotium sive ad clericatum admitti debere, et hanc ipsam tamen si virginem accepit. Nam ea quæ habuerit ante virum, licet defunctus sit, tamen si clerico postea fuerit copulata, clericus qui eam acceperit esse non poterit, quia in lege cautum est « non viduam, non abjectam » habere posse conjugem sacerdotem.

III. De laicis vero religio tua consulit quos canones ordinare prohibeat. Certum est quidem hoc regulas ecclesiasticas continere, sed non ita definitum est, ut de omnibus sit laicis constitutum. Neque enim clerici nasci, et non fieri possunt, sed designata sunt genera, de quibus ad clericatum pervenire non possunt, id est, si quis fidelis militaverit si quis fidelis causas egerit, hoc est postulaverit, si quis fidelis administraverit. De curialibus autem manifesta ratio est, quoniam et si inveniantur hujusmodi viri qui debeant clerici fieri, tamen quoniam sæpius ad curiam repetuntur, cavendum ab his est propter tribulationem quæ sæpe de his Ecclesiæ provenit.

IV. Laici vero, qui habentes uxores baptizati sunt, ac si se instituerunt, ut opinio eorum in nullo vacillet, ut aut clericis juncti sint, aut monasteriis ex quo baptizati sint hæserint, si non concubinam, non pellicem noverint, si in omnibus operibus vigilaverint, non prohibentur hujusmodi ad clericatus sortem assumi.

V. Ita sane ut in eos tempora a majoribus constituta serventur, nec cito quilibet lector, cito acolytus, cito diaconus, cito sacerdos fiat, quia in minoribus officiis si diu perdurent et vita eorum pariter et obsequia comprobantur, ut ad sacerdotium posthac emensis stipendiorum meritis veniant, nec præripiant quod vita probata meretur accipere. Quoniam ergo certa definitione monstratum est qui debeant admitti quive reprobari, ex his omnibus quos videt dignatio tua non posse reprobari, eligere debetis quos clericos facias. Si enim nullam gratiam hominibus aut beneficium præstare velimus, tales invenire possumus, de quorum assumptione nec incurrere nec erubescere valeamus.

De his qui in presbyterio filios genuerunt, ut ab officio removeantur.

INNOCENTIUS MAXIMO et SEVERO episcopis per Britios.

Ecclesiasticorum canonum norma nulli esse debet incognita sacerdoti, quia nesciri hæc a pontifice satis est indecorum, maxime cum a laicis religiosis viris sciatur et custodienda esse ducatur. Nuper quidem Maximilianus filius noster agens in rebus hujusmodi qualem querelam detulerit, libelli ejus serius annexa declarat.

Qui zelo fidei et disciplinæ ductus non patitur Ecclesiam pollui ab indignis presbyteris, quos in præbyterio filios asserit procreasse: quod non licere exponerem nisi nossem vestram prudentiam legis totius habere notitiam. Et ideo, fratres charissimi, libelli qui subjectus est tenore perspecto, eos qui talia perpetrasse dicuntur, jubebitis in medio collocari, discussisque objectionibus quæ ipsis presbyteris impinguntur, si convicti fuerint, a sacerdotali removeantur officio, quia qui sancti non sunt, sancta tractare non possunt, atque alieni efficiantur a ministerio quod vivendo illicite polluerunt. Miramur hæc eorum dissimulare episcopos ut aut connivere, aut nescire esse illicita judicentur.

Quod pœnitentiam nullus ad clerum possit admitti.

INNOCENTII AGAPITO, MACEDONIO ET MAURIANO episcopis Apulis.

Multa in provincia contra canones ecclesiasticos, decretaque majorum usurpari a plurimis, et relationes diversorum et suggestiones fidissimæ retulerunt, quæ quidem possent facile resecari, si episcopi in his non invenirentur auctores. Qui dum aut amicis aut obsequentibus gratiam præstare nituntur, religionem violant, ordinesque corrumpunt, ac sic evenit ut indigni quique honores suscipiant ecclesiasticos, et admittantur ad clerum, qui nec inter laicos quidem dignum locum habere mererentur, sicuti in nunc dato nobis libello monstratum est. Modestum quemdam multis criminibus involutum, propter quæ etiam pœnitentiam egisse dicitur, non solum clericum effectum, quod non licet, verum etiam ad episcopatus apicem eum tradere, cum canones apud Nicæam constituti pœnitentes etiam ab infimis officiis clericorum excludant. Et ideo, fratres charissimi, perspecto tenore libelli eum jubete præsentari, ac si vere constiterit talem qualem libellus affirmat, non solum ab ambitione, sed etiam a clericatus removeatur officio.

De Bubalio et Tauriano damnatis a provincialibus episcopis, quorum sententiam sedes apostolica retractatione curavit.

INNOCENTIUS RUFO, GERONTIO, SOPHRONIO, FLAVIANO, MACEDONIO, PROSDOTIO ET ORISTEO, episcopis per Macedoniam constitutis.

Mora coepiscoporum nostrorum Maximiani et Eumenii, vel potius importunitas temporis fecit, ut vos iteraretis de Bubalio et Tauriano querimoniam et nos iterum in homines perditissimos insurgemus. Sed, ut possum, paucioribus verbis tantorum malorum imitator compendium, et strictim quæ in

volumine litterarum nostrarum conspexerim retractabo. Grave non oportuit videri piissimis mentibus vestris cujuscunque retractari iudicium, quia veritas exagitata sæpius magis splendescit in luce, et pernicies revocata in iudicium gravius et sine pœnitentia condemnatur. Nam fructus divinus est justitiam sæpius 174 recenseri, fratres charissimi, verum illud video movisse animos vestros quod in multis Bubalio sæpe fallaciis deprehensus objecerit exemplaria fictarum quasi a nobis litterarum, cum pro consuetudine hominis nihil quod perferret jam fide dignissimum videretur. Sed sileatur omne jam de tali negotio murmur, et convicti diaboli ipsi anhelitus comprimantur. Subjuximus autem his priores litteras, quas per memoratos episcopos miseramus, quibus ita plenaria sensuum nostrorum sententia designata est, ut dum relegeritis nihil ambiguum, nihil requirendum in hac causa de cætero repetatis. Hanc autem paginulam nostram sollicitius credentibus sibi episcopis relegendam mittite, ut sciant plenissime quid sit de Bubalio et Tauriano cæterisque pronuntiatum, ut servent qui digni admonitione sunt cavere a talibus, ne talibus scientur.

De invasione parochiæ alterius.

INNOCENTIUS FLORENTIO episcopo Tiburtinensi.

Non semel sed aliquoties clamat Scriptura divina transferri non oportere terminos a prioribus institutos, quia nefas est, si quod alter semper possederit, alter invadat, quod tuam bonitatem frater et coepiscopus noster Ursus asserit perpetrasset. Nam Nomentanam sive Faciliensem parochiam ad suam diocesim a majoribus pertinentem invasisse te, atque illic divina celebrasse mysteria eodem ac nesciente, non sine dolore conquestus est. Quod si verum est, non leviter te incurrisse cognoscas. Unde si declinare cupis tantæ usurpationis invidiam, nostris litteris admonitum te convenit abstinere. Certe si aliquid tibi credis justitiæ suffragari, integris omnibus et in pristino statu manentibus, post dies venerabiles Paschæ adesse debes, ut memoratis possis intentionibus respondere, præsentibusque in medio collocatis quid antiquitas aut veritas habeat inquiramus.

De eo cujus de captivitate reversa est uxor ut eam recipiat, altera quam duxerat repudiata.

INNOCENTIUS PROBO. Conturbatio procellæ barbaricæ facultati legis intulit casum. Nam bene constituto matrimonio inter Fortunium et Ursam captivitate incursus fecerat nævum, nisi sancta religionis statuta providerent. Cum enim in captivitate prædicta Ursam mulier teneretur, aliud conjugium cum Restituta Fortunius memoratus inisse cognoscitur. Sed favore Domini reversa Ursa adiit. Et nullo diffidente uxorem se memorati esse perdocuit. Qua de re, domine merito illustris, statuimus fide catholica suffragante illud esse conjugium quod primitus erat gratia divina fundatum, conventumque secundæ mulieris prioris superstitæ, nec divortio ejectæ, nullo pacto posse esse legitimum.

ola familiaris ad sanctos Dei sacerdotes Aurelium Carthaginensem, et Augustinum Hipponensem.

INNOCENTIUS AURELIO ET AUGUSTINO, episcopis. Receptissimi mihi Germani compresbyteri illos vacuus officio nostro esse non debuit, per se enim salutare charissimos naturale quodammodo vestram germanitatem, amantissimi, curas, et pro nobis paria ad Dominum vota reprecamur, quia (ut bene nostis) communibus vobis plus agimus orationibus quam singularibus rivatis.

De ratione Paschali ad eundem Aurelium.

INNOCENTIUS AURELIO. Charitatis nostræ officium intervallo dirimitur, etiam si charta nullis ferat; vivit enim spiritualis gratia alternis in bus, et amorem nostrum confovet sacerdotalis societas. Cura ergo, ut dignum est, unitatem sociæ custodiri. Idemque omnes pariter et sensus et pronuntiemus, frater charissime. Has ergo de ratione Paschali alterius (dico futuri) anni ripsi. Nam cum ante diem undecimum Kalendas Aprilium plena luna xvi colligatur (non iam minus est) itemque cum diem ante iv idarum earumdem veniat xxiii, æstimavi x idarum memoratarum die festa Paschalia randa, quoniam in vigesima tertia luna nullum unquam ante hoc Pascha factum esse cognovimus. Sententiæ meæ exposui atque edixi tenorem. Prudentiæ tuæ erit, consors mihi frater, cum imis et consecratoribus nostris, hanc ipsam remodo religiosissima retractare, ut si nihil dispo- i nostræ insultat, nobis plenissime aperteque ibas, quo deliberatam Paschalem diem jam litante (ut moris est) reservandam suo tempore ibamus. Compresbyterum autem archidiaconum quamvis noverim quod libentissime ac more rias consueto, tamen ex abundanti postulo eum inter tuos habere digneris.

Nullus contra ordinationem canonum fiat episcopopus.

INNOCENTIUS AURELIO. Indignitate, qua molestia male tractetur Ec- clesie, præcipueque episcopus, relegam vel audiam, fraternitas bene novit, et ego tam idonea tanto verba invenire non possum, dum facile im- mittitur manus, dum negligenter summus sacerdos ar. Ecce facta est querela publica quæ fecit ar ut omnibus omnibus trimenda sit reveren- tie clerici ecclesiasticorum dogmatum nutriti onorati intra altaria Christi respuuntur, sic reunt promotur, quasi nefas sit ad pri- mum per ordinem pervenire. Nam cum involuti amnis nexibus, actibus vel moribus abrupte ascir ad tanti collegium sacerdotii, et illi videntemni, de quibus oportuerat eligi, et isti male iitti, qui præter ordinem irrumpunt, potius- eliguntur. Quam enim miserum est cum

magistrum fieri, qui nunquam discipulus fuit? Eum summum fieri sacerdotem qui nunquam in illo gradu obsecutus fuerit sacerdoti. Relege præfectorum litte- ras, et vide quæ falso vel pro certo sublimium potes- tatum adnotentur scriptis. Perdidimus profecto nos ipsi, nos inquam, sanctimonie reverentiam, qui quasi vilissimum aliquid summos effecimus sacerdo- tes, ut jam incipiat quasi noxium aliquid publicis in- terlocutionibus condemnari. Frater charissime, hæc velim cuncta recitanda per omnes Africanas Ecclesias scripta dirigas, et istis connectas quas adjunximus litteras præfectorum, ut consilium de his quæ inique landantur, iudiciumque, si quid tale probari poterit, fiat, ut præterita mala, si doceantur admissa, digna severitate coerceantur, et de cætero caveatur ne Ecclesie sanctitas per nostram fatigata negligentiam perdat privilegia quæ est per viros venerabiles con- secuta. Deus te incolumem custodiat. Data iv nonas Junii, Julio IV et Palladio V consulibus.

Ad Julianam nobilem feminam.

Singulare membrum Ecclesie tuæ religionis am- plitudinem existere, et a nobis reverentissime coli satis est omnibus manifestum; in ipso enim apice nobilitatis multo nobiliorem Ecclesie devotionem impendis, et magis læta Christi agnitione præceptis ejus obtemperas, et in fide potius exsultas quam tanti generis flore jactaris. Summæ virtutis est vicisse gloriam carnis, et magna est Christi gratia nobilitatem moribus superasse, domina filia, merito illustris. Certa igitur existens, dilectissima, hujus vitæ quæ- cunque sunt spatia, æternis divinisque officiis illu- strare contende, ut qui insignem te præstitit reddat sibi per sæcula clariorem.

De Antiochena Ecclesia.

INNOCENTIUS BONIFACIO presbytero. Ecclesia Antio- chena quam priusquam ad urbem perveniret Romam beatus apostolus Petrus sua præsentia illustravit, velut germana Ecclesie Romanæ diu se ab eadem alienam esse non passa est. Nam missis legatis ita pacem postulavit et mervit, ut Evagrianos suis ordi- nibus ac locis intemerato ordinatione quam acceperant Memorato suscipere, et Joannis sanctæ mem- oriæ, vel clericos, vel laicos in unum colligeret atque congregaret, promittens ipsius civitatis episco- pus frater meus Alexander, etiamsi si quis forte vel a nobis, vel aliunde posterioris ordinationis ad eosdem venerit, se sine controversia recepturum, ac nomen episcopi memorati inter quiescentes episcopos reci- taturum. Cui rei nos noveris, tradidisse manus, fra- ter charissime, et eos in nostra viscera recepisse, ne diu membra quæ requisierant sanitatem ab unitate corporis haberentur aliena. Omnia vero quæ per ordi- nem gesta sunt, filius meus diaconus Paulus harum scilicet portitor litterarum, dilectioni vestræ poterit enarrare, ut et gaudium commune nobiscum habeas, et eos informes qui pro Attici partibus intervenire consueverunt.

Ad Alexandrum Antiochenum episcopum de pace.

INNOCENTIUS ALEXANDRO episcopo. Quam grata mihi,

quam pia, quam necessaria legatio a tua sanctitate, frater charissime, ad nos directa fuerit, gestorum ipsorum replicatione cognosces. Voluit enim compresbyter noster Cassianus hanc amicitiarum nostrarum paginulam per compresbyterum vestrum, Paulum Nicolaum diaconum, et Petrum subdiaconum filios nostros quasi primitias pacis nostræ conscribi. Saluto itaque et tuam mihi in Christo germanitatem et omnem illam quæ tecum bene sentit Ecclesiam, nosque, ut facitis, et alloquamini peto crebrius litteris, et frequentius de vestra salute lætificetis. Dabit enim, ut confido, Dominus totius nos præteriti temporis dispendia amantissimo litterarum colloquio recompensare.

De Attico episcopo Constantinopolitano.

INNOCENTIUS MAXIMIANO episcopo.

Miramur prudentiam tuam, scripta ad Atticum episcopum Constantinopolitanæ urbis a nobis, et prosecutione propria et dato libello, qui subter annexus est, postulare a quo nec missas ullas saltem epistolas ad vos vel ad vestram synodum utique protulisti. Idque non petenti tribuendum æstimes, quod vides deprecantibus discussa ratione concessum. Communio enim suspensa restituitur demonstranti causas, quibus id acciderat, jam esse detersas, et profitenti conditiones pacis impletas. Quod neque apud vos, neque apud nos (ut prædixi) Atticus missis aliquibus suorum vel dicere voluit, vel demonstrare completum, quemadmodum Antiochenæ Ecclesiæ frater et coepiscopus noster Alexander digna legatione et prosecutus est et probavit. Quibus sigillatim omnibus utique interesse dignatus cognovisti, quemadmodum sigillatim omnia scriptorum nostrorum anteriorum hac de causa beatissimi Joannis quondam episcopi nostri discussis, ut qui illi in omnibus satis evidenter ostenderent universa, quæ apud Antiochiam fieri debuerint, fuisse completa. Quorum amplexati pacem utique fidem fecimus, et magno tramite omnibus eandem quam præstolaris ostendimus, si modo quæ discussa sunt atque completa, etiam ipsi pro suo loco fecisse vel completsse aliquando monstraverint, communionemque, ut isti, legatione solemniter destinata sibi rogaverint reddiberi. Exspectamus ergo et professionem memorati de completis omnibus conditionibus, quas diversis temporibus prædiximus, et petitionem communionis, ut recte et petenti et probanti se eandem mereri reddamus, frater charissime. Nam de omnibus plenissimas ad sanctam nostrorum fratrum synodum dudum litteras percepisti.

Ad ALEXANDRUM Antiochenum episcopum. De pace.

175 Apostolici favoris gratia magno pacis usque ad nos decore resplenduit, tantumque lucis gaudiorumque infulsit fidelibus, ut, dicentes Deo maximas laudes, majores debere nos fateamur, plusque a Deo jocundati sumus, quod, discussis omnibus lateribus actionum tuæ fraternitatis, ita totum pietate ac patientia gestum cognovimus, ut in omnibus Domini

num laudaremus, successumque ipsum ideo præstitum tuis laboribus videamus, quod tota virtute pacis amator existens eam requisitam inveneris, et repertam summa charitate tenueris cum erga omnes tum præcipue circa illos qui quondam Paulini atque Evagrii episcoporum censiti fuerant nomine. Habeo summum votorum meorum, quod antiqui nævi purgatio tuis temporibus, tuisque meritis prorogatur. Quorum etiam illos ejusdem nominis qui in Italia meritum clericatus acceperant, censui bono quietis gratiam retinere susceptam. Et quia noster compresbyter Cassianus, gratum duxit tuæ fore dignationi, si meo concilio in civitate vestra clericatus ordinem dicere censeantur, statui propter benevolentiam tuam promissaque memorati, ut inter cæle-

ros sacerdotes ministrosque qui in civitate sunt annumerentur, frater charissime, libenter. Præterea de episcopis Helpidio atque Papo cognovi quod sine quæstione suas Ecclesias recuperaverint, et multum in gestis, ut subscripta testantur, sollicitus inquisivi, utrum in omnibus esset conditionibus satisfactum in causa beati et vere Deo digni sacerdotis Joannis. Et cum per singula assertio legatorum ex voto completa esse fateretur, gratias agens Deo communionem Ecclesiæ vestræ ita recepi, ut præ me feram apostolicæ sedis condiscipulos primos dedisse cæteris viam pacis, in qua firmos vos, nosque Domini Christi ita benignitas amplexabitur atque communiat, et nullo de cætero titillamento, vel levi cujusque contentionis pudore pulsantur. Scripta autem

Attici episcopi, quoniam cum vestris sunt porrecta suscepimus, ne per vestram injuriam ille qui olim a nobis suspensus fuerat repudiaretur, et tamen satis abunde quæ in actis statuimus, sicut dignanter relegere procurabis, quid in ejus persona debeat custodiri, vel si per omnia vestris consiliis actibusque tam sanctis se rogaverit esse communem, præstentur seni favore vestro nostroque iudicio communionis atque litterarum a nobis gratia prorogata. Subscriperunt episcopi 20. Italiæ 24.

Epistola ejusdem ad Alexandrum episcopum.

1. Quod prima sedes beati Petri apud Antiochiam esse memoretur.
2. Quod non oportet secundum constituta imperatorem duos esse metropolis episcopos.
3. Quod Arianorum clerici non sunt recipiendi in suis officiis, quamvis eorum baptismum, qui catholicus constat, confirmet Ecclesia.

CAP. I. INNOCENTIUS ALEXANDRO episcopo. Et unus et honor nobis a tua fraternitate impositus necessarii tractatus causas induxit, quo litteris vel communitorio vestro, ut dat sancti Spiritus gratia respondere possimus. Revolventes itaque auctoritatem Nicænæ synodi, quæ una omnium per orbem terrarum explicat mentem sacerdotum, quæ censuit de Antiochena Ecclesia cunctis fidelibus ne dixerim sacerdotibus esse necessarium custodire, qua super diocesim suam prædictam Ecclesiam non super aliquam provinciam recognoscimus constitutam.

advertimus non tam per civitatis magnificentiam idem attributum, quam quod prima primi li sedes esse monstratur, ubi et nomen accedens Christiana et quæ conventum apostolorum se fieri celeberrimum meruit, quæque tomæ sedi non cederet, nisi quod illa in transitu; ista suscepto apud se consummatoque est. Itaque arbitramur, frater charissime, ut metropolitano auctoritate ordinas singulari, cæteros non sine permissu conscientiaque as episcopos procreari. In quibus hunc more servabis, ut longe positos litteris datis rari censeas ab his qui nunc eos suo tantum arbitratu, vicinos autem si æstimas ad impositionem tuæ gratiæ statuas pervenire. Non enim te maxima expectat cura præcipue lebet mereri iudicium.

Itam quod sciscitaris utrum divisis imperiali provinciis, ut duæ metropoles fiant, si duopolitani episcopi debent nominari, non vere est ad mobilitatem necessitatum mundanæ Ecclesiam commutari, honoresque aut disperpeti, quas pro suis causis faciendis duperator. Ergo secundum pristinum provincinorem metropolitano episcopos conveniri. Cyprios sane asseris olim Arianæ impietentia fatigatos non tenuisse Nicænos canordinandis sibi episcopos, et usque adhuc præsumptum, ut suo arbitratu ordinentur consulentes. Quocirca persuademus eis, ut iuxta canonum fidem catholicam sapere, innum cum cæteris sentire provinciis, ut apsancti Spiritus gratia, ipsos quoque ut omneslesias gubernari.

Arianos præterea cæterosque homini pestesum laicos conversos ad Dominum sub iminentiæ ac sancti Spiritus sanctificatione nus impositionem suscipimus, non videtur eorum consacerdotii aut ministerii cuiususcipi debere dignitate, quoniam quibus baptismum ratum esse permittimus quod in nomine Patris, et Filii, et Spiritus sanctificitur, nec Spiritum sanctum eos habere baptismate, illisque mysteriis arbitrationiam cum a catholica fide eorum auctores dent, perfectionem Spiritus quem accepterant. Nam nec dare ejus plenitudinem possunt maxime in ordinationibus operatur, quam perlis suæ perfidiam potius, quam per fidem, perdidit. Quomodo fieri potest, ut corofanos sacerdotes dignos Christi honoribus nuntur, quorum laicos imperfectos, ut dixi, ad Spiritus præcipiendam gratiam cum pœnitentine recipiamus? Gravitas itaque tua hæc ad coepiscoporum, vel per synodum, si potes, eorum recitationem faciat pervenire, ut ea, se tam necessario percunctatus es et nos iminate respondimus, communi omnium u studioque serventur.

A Ad Atticum Beræ episcopum, de sancto Joanne Constantinopolitano episcopo.

Aggaudere litteris fraternitatem tuam de receptis Paulini, vel Evagrii episcoporum clericis, populisque, et de restitutis Helpido atque Papo coepiscopis percensuimus, et vel sero receptæ pacis gratiam refovere postposita omni contemptione pervidimus. Unde has ad præstantissimum fratrem, et coepiscopum nostrum Alexandrum reddendas tuæ transmissionis unanimitati, videlicet, ut si omnes inimicitia, omnis æmulatio, tam de nomine sancti Joannis Mirandi episcopi, quam de omnibus ejusdem communionis participibus a tua animositate discessit, has nostræ societatis recipias litteras, frater charissime, modo ut omnia, quæ his actis firmata sunt, apud mediatorem nostrum amabilem Alexandrum ore proprio, ut communicantem, convenit, fatearis; ut enim nobis hæc unanimi charitatis causa venerabilis est, sic inhæret sollicita, ne quid obliquum, aut succisivum esse in quoquam residere cognoscatur.

Item epistola Innocentii papæ ad Laurentium Symensem episcopum

1. De Bonosiacis quod Judæis sint comparandi.

2. De suscipiendis clericis quos Bonosus antequam damnaretur ordinasse cognoscitur.

CAP. I. INNOCENTIUS LAURENTIO, episcopo Symensi. Diu mirati sumus dilectionis tuæ litteris lectis hæreticos Fotoni, venena sectantes, in territorio dilectionis tuæ non solum esse, sed publice sibi conventicula in aliquorum possessionibus præparare, cum de toto pene orbe nusquam tam multi quam apud vos delegerint habitare. Quorum doctrinæ nefariæ auctor, Marcus dudum de urbe pulsus temeritatis tanta ductus est audacia, ut primum sibi inter eos vindicet locum. Sed ne ulterius debacchandi habeant facultatem, et animas simplicium ac rusticanorum secum in gehennam, cui destinati sunt, trahant, actum est adversus eos a defensoribus Ecclesiæ nostræ, quo eos possint expellere, ut qui Christum Deum ex Patris substantia ante sæcula negant genitum, hi cum Judæis, qui ejus deitatem negaverunt et nunc usque negant, participium habeant damnationis. Tuum est, frater charissime, quæ præcepta sunt non segnus agere, ne plebem tibi creditam dissimulatione perdas et incipias Deo de perditis redere rationem.

II. INNOCENTIUS MARTIANO, episcopo Naifitano. Superiori tempore, si tamen recte recordor, memini me tam ad dilectionem tuam quam ad fratres coepiscopos nostros Rufum, et cæteros hujusmodi litteras de clericis Naifensibus transmisisse, his videlicet quæ se ante damnationem Bonosi asserebant ab eodem tam presbyteros quam diaconos ordinaros, ut si, relicto atque damnato ejus errore, vellent Ecclesiæ copulari, libenter reciperentur, ne forte qui essent digni recuperandæ salutis in eodem errore deperirent. Verum nunc in Ravennati urbe mihi constituto propter Romani populi necessitates

creberrimas Germanus, qui asserit se esse presbyterum, atque Lupentinus qui se diaconum dicit, multorum talium, quasi legatione suscepta, prece, fusa dolores proprios exprimere gestiverunt, asserentes siquidem Ecclesias in dilectionis tuæ constitutas parochiis retinere, scilicet tuam communionem non potuisse mereri; videlicet ea ratione, quia Rusticius quidem nomine iterata ordinatione presbyterium suscepisset, et non levi impedimento sit, dum aut illi dolent homini hominem in ecclesia retinere, aut ille si peccare debere in alios arbitretur, quemadmodum in se agnoscit esse peccatum. Et quamvis de eadem re plenius litteræ meæ contineant, quas superius memoravi, tamen nunc etiam admonendam duximus fraternitatem tuam, ut si vere constat aliquos ante damnationem Bonosi ab eodem ordinatos, postea voluisse vel nunc velle reverti, eos recipiendos esse censemus, maxime cum memorati asserant se intantum anteriori tempore ordinatos ut sanctæ recordationis virum Cornelium episcopum Syrimensis urbis, necnon et fratrem nostrum Nicetam aliosque nonnullos fuisse præsentibus, cum honoribus quos se habere commemorant auferentur. Unde, frater charissime, si eorum assertio fidem recipit veri, suscipiendos esse ambigere non debes, quos tandiu Ecclesias sibi creditas passus est retinere.

Item epistola ejusdem ad episcopos Macedoniæ.

1. Ut si sacerdos, vel quilibet ex clero, viduam uxorem duxerit, vel ejectam, suum perdat officium.

2. Ut si quis catechumenus habuerit uxorem, et defuncta ea post baptismum acceperit alteram, clericus esse non possit.

3. Quod non admittantur clerici ab hæreticis ordinati.

176 4. Quod, in ordinationibus crimina vel vitia, non bene credantur auferri.

5. Quod hi, qui a Bonoso hæretico ordinati sunt, propterea sint recepti, ne scandalum remaneret Ecclesiæ.

6. Quod in Ecclesia peccatum populi multum soleat remanere.

7. Quod subreptum fuerit apostolicæ sedi, et suam in melius sententiam commutarit quando damnationem Fotini rescidit.

INNOCENTIUS RUFO et EUSEBIO, et cæteris episcopis Macedonibus, et diaconis, in Domino salutem.

Magha me gratulatio habuit cum, post discrimina totius (ut ita dixerim) mundi, Vitalis archidiaconus vestrarum portitor litterarum ex illis partibus ad nos usque directus advenit. Quem cum vidissemus, illico ut oportebat, percunctati de vestro statu sumus. Verum, ubi reperimus vos ex sententia degere, Deo nostro uberes gratias retulimus, quod vos famulos suos suis altaribus servientes, et in adversis tuetur, et in prosperis gubernare dignatur. Qui cum tradidisset epistolas, eas præcepi illico recenseri, in quibus multa posita esse prævidi, quæ stuporem

mentibus nostris indicere, facerentque modicum dubitare utrum aliter putaremus essent posita quemadmodum personabant. Quæ sæpius repeti fecissem, adverti sedi apostoli injuriam, ad quam relatio quasi ad caput eorum missa currebat, cujus adhuc in ambiguitate duceretur. Unde de quibus jamdudum pisse me memini, nunc iterare formam auctentioribus gemina percunctatio vestra co-

CAP. I. Eos qui viduas accepisse suggerunt res non solum clericis effectos agnovi, verum usque ad infulas summi sacerdotii pervenisse contra legis esse præcepta nullus ignorat. Nemo Moyses legislator clamitet: « Sacerdos uxorem nem accipiat; ac ne in hoc præcepto aliquid tur ambiguum addidit non viduam, neque (Ezech. XLIV, 32). » Contra quod præceptum auctoritate subnixum nulla defensio mandati opponitur, nisi consuetudo vestra, quæ, ut ijs mini, ex ignorantia (ut verecundius dicam), apostolica traditione et ratione integra, stat Nos autem omnes qui per Orientem Occidentem Ecclesias regimus, noverit vestra dilectio hæc non admittere, nec ad ultimum ecclesiasticis locum tales assumere, et si reperti submovere.

II. Deinde ponitur non dici oportere dicentem qui catechumenus habuerit atque uxorem, si post baptismum fuerit aliam et eamque primam videri quæ novo homini esset, quia illud conjugium post baptismi sacramentum cum cæteris criminibus sit ablutum. Quod cum utique dicitur, certe si tres habuerit in veteris homine, uxor erit ejus quæ post baptismum quarta est, sic interpretantibus prima: virginis nomen accipiat quæ quarto ducta est loco. Quod istud non videat contra Apostoli esse præceptum qui ait: « Unius uxoris virum opus fieri sacerdotum (Tit. I, 6). » Sed objicitur quod in baptismo quidquid in veteris homine gestum est sit lotum, cite mihi, cum pace vestra loquor, crimina dimittuntur in baptismo, an et alia quæ secundum Domini præcepta, ac Dei instituta complentur rem ducere crimen est, annon est crimen? Si vero est, ergo (præfata venia dixerim) erit atque culpa qui, ut crimina committerentur in peccato cum ipse eos jungeret, benedixit. Si vero est crimen, quia quod Deus junxit nefas sit crimini pellari, et Salomon addidit: « etenim a Deo datur viro uxor (Prov. XIX, 14). » Quomodo inter crimina esse dimissum quod auctore Deo consummatum? quid de talium filiis periturum? Nunquid non erunt admittendi in hæretico consortio, quia ex ea suscepti sunt quæ antequam nuptum fuit uxor? Eruntque appellandi, scilicet naturales, vel spurii, quia non esse legitimum conjugium, nisi illud, ut vobis videtur, quod post baptismum assumitur. Ipse Dominus cum interrogatur a Judæis, si liceret dimittere uxorem (

xix, 3) atque exponeret fieri non debere, addidit : « Quod ergo Deus junxit, homo non separet (*Matth.* xix, 6). » Ac ne de his locutus esse credatur, quæ post baptismum sortiuntur, meminerint hoc et a Judæis interrogatum, et Judæis esse responsum. Quæro, et sollicitus quæro, si una eademque sit uxor ejus qui ante catechumenus susceperit, postea sit fidelis, filiosque ex ea cum esset catechumenus susceperit, ac postea alios cum fidelis, utrum sint appellandi fratres, an non habeant postea defuncto patre heriscundæ hæreditatis consortium, quibus filiorum nomen regeneratio spiritualis creditur abstulisse ? Quod cum ita sentire atque judicare absurdum est, quæ ratio est hoc malum defendi, et vacua magis opinione jactari quam aliqua auctoritate roborari, cum non possit inter peccata deputari quod lex præcepit, et Deus junxit, et lex junxit? Numquid si quis catechumenus virtutibus studuerit, humilitatem secutus fuerit, patientiam tenuerit, eleemosynas fecerit, morti destinatos qualibet ratione eripuerit, adulteria exhorruerit, castitatem tenuerit, quæro, si hæc, cum fuerit factus fidelis, amittit, quia per baptismum totum quod vetus homo gesserat, putatur auferri ? Aspiciamus gentilem hominem Cornelium orationibus atque eleemosynis per revelationem angelum Petrumque ipsum vidisse. Numquid per baptismum hæc illi ablata sunt propter quæ ei baptismus videtur concessus ? Si ita creditur, mihi credite. Non modicum erratur, quia quidquid bene gestum fuerit, et secundum præcepta legalia custoditum, non potest facientibus deperire. Nuptiarum ergo copula, quia Dei mandato perficitur, non potest dici peccatum, et si peccatum non est, quia solvi inter peccata omnino non debet, eritque integrum æstimare aboleri non posse prioris, nomen uxoris, cum non dimissum sit pro peccato, quia ex Dei sit voluntate completum.

III. Ventum est ad tertiam quæstionem, quæ pro sui difficultate longiorem exigit disputationem, cum nos dicamus ab hæreticis ordinatos, vulnere per illam manus impositionem habere caput. Ubi vulnus infixum est, medicina est adhibenda, quæ possit recipere sanitatem. Quæ sanitas post vulnus secuta sine cicatrice esse non poterit, atque ubi pœnitentiæ remedium necessarium est, illic ordinationis honorem locum non posse habere. Nam si ut legitur « quod tetigerit immundus immundum erit (*Num.* xix, 22), » quod ei tribuetur, quomodo munditia ac puritas consuevit accipere ? Sed e contrario asseritur eum, qui honorem amisit, honorem dare non posse, nec illum aliquid accepisse, quia nihil in dante erat, quod ille posset accipere. Acquiescimus, et verum est : certe qui non habuit dare non potuit. Damnationem utique quam habuit, per pravam manus impositionem dedit, et qui particeps effectus est damnato, quomodo debeat honorem accipere, invenire non possum.

IV. At dicitur vera ac justa legitimi sacerdotis benedictio auferre omne vitium quod a vitioso fuerat injectum. Ergo si ita est, applicentur ad ordines sacrilegi, adulteri, atque omnium criminum rei,

qui a benedictione ordinationis crimina, vel vitia putantur auferri, nullus sit pœnitentiæ locus, quia id potest præstare ordinationis quod longa satisfactio præstare consuevit. Sed nostræ lex Ecclesiæ est venientibus ab hæreticis qui tamen illic baptizati sunt per manus impositionem laicam tantum tribuere communionem, nec ex his aliquem in clericatus honorem, vel exiguum, subrogare.

V. At vero hi qui a catholica fide ad hæresim transierunt, quos non aliter oportet, nisi pœnitentia suscipi, apud vos non solum pœnitentiam non agunt, verum etiam honore cumulantur. Sed Anisii quondam fratris nostri aliorumque sacerdotum summa deliberatio hæc fuit, ut quos Bonosus ordinaverat, ne cum eodem remanerent, ac fieret non mediocre scandalum, ordinati remanerent. Vicimus (ut opinor) ambigua. Jam ergo quod pro remedio ac necessitate temporis statutum est constat primitus non fuisse, ac fuisse regulas veteres, quas ab apostolis, vel apostolicis viris traditas Ecclesia Romana custodit, custodiendasque mandat his qui eam audire censuerunt. Sed necessitas temporis id fieri magnopere postulabat. Ergo quod necessitas pro remedio reperit cessante necessitate, debet utique cessare pariter quod urgebat, quia alius est ordo legitimus, alia est usurpatio quam ad præsens tempus fieri impellit. Sed canones apud Nicæam constituti de Novatianis fieri permiserunt. Prius ille canon a Patribus institutus ponendus est, ut possimus advertere, vel quid, vel qualiter ab eisdem sensum sit illud præceptum. De his, inquit, qui nominant se ipsos catharos, id est mundos, et aliquando veniunt ad catholicam Ecclesiam, placuit sanctæ et magnæ synodo, ut, accepta manus impositione, sic maneant in clero. Possumus vero dicere de solis his Novatianis esse præceptum, nec ad aliarum hæresum clericos pertinere. Nam si utique de omnibus ita definierent, addidissent a Novatianis aliisque hæreticis revertentes debere in suum ordinem recipi. Quod si ita esset, etiam illud maxime, quod de Paulianistis dictum est, poterit confirmari, a quibus venientes etiam baptizari præcipiuntur. Nunquidnam cum de Paulianistis jubent omnes qui ab hæreticis revertuntur, erunt hoc exemplo baptizandi ? Quod cum nullus audeat facere, de ipsis tantum esse præceptum ratio ipsa demonstrat. Denique baptizatos rite ab evangelista Philippo, Petrus, et Joannes sola manus impositione consummant. Illos vero quos apostolus Paulus Joannis baptismate baptizatos repererat interrogavit « an Spiritum sanctum accepissent, » respondentibusque « se ne illud quidem nomen audisse, jussit eos baptizari (*Act.* xix, 2-6). » Videtis ergo recte baptizatos illo dono iterare non posse, et aliter sola aqua lotos baptizari in nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti, necessarium provideri. Ita et de Novatianis tantum jussum esse lucida manifestatione perlegitur. Quod idcirco distinctum esse ipsis duabus hæresibus ratio manifesta declarat, quia Paulianistæ in nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti, mi-

nime baptizant, nec apud istos de unitate potestatis divinæ, hoc est, Patris, Filii, et Spiritus sancti, quæstio aliquando commoda est. Et ideo omnibus segregatis hæc sola electa est, cui istud crederet concedendum, quia nihil in Patris, et Filii, et Spiritus sancti sacramento peccaret. Si quis vero de fide catholica ad hæresim transiens, aut fidelis ab apostasia reverentens, et resipiscens redire voluerit, nunquid eadem ratione poterit ad clerum admitti, cujus commissum non nisi per longam pœnitentiam poterit aboleri? Nec post pœnitentiam clericum fieri ipsi canones sua auctoritate permittunt? Unde constat qui de catholica ad Bonosum transierunt damnatum, atque passi sunt, aut cupierunt ab eodem ordinari, non oportuisse ordinationis ecclesiasticæ suscipere dignitatem, qui communione omnium Ecclesiarum iudicium deserentes, suam spiritualiter in Bonoso unitatem sequendam esse duxerunt. Sed multos constat vim passos atque invitos attractos repugnantesque ab eodem ordinatos. Dicat mihi, volo, quisquis hoc credit, si non post ordinationem Bonosi interfuit, cum conficeret sacramenta, si communicationi ejus participatus non est, si statim discedens de ejus pessimo conciliabulo ad Ecclesiam rediit, iste talis potest habere colorem aliquem excusationis. Cæterum qui post annum aut mensem ad Ecclesiam redierunt, intelligimus eosque qui in catholicam noverant se propter vitia sua non posse suscipere ordinationem, idcirco ad illum perrexisse qui passim, et sine ulla discussione ordinationes illicitas faciebat, credentes se posse per istam institutionem locum in Ecclesia catholica recipere, de qua antea desperarant. Nunc illud quod superest, rogo, qui post mensem, aut eo amplius rediit, cum se presbyterum a Bonoso confideret ordinatum, si non sacramenta confecit, si non populis tribuit, si non missas secundum consuetudinem complevit, quid de his censeatis, quæso, prematis apertius. Ad summam certe qui nihil a Bonoso acceperunt rei sunt usurpatæ dignitatis, qui conficiendorum sacrorum sibi vindicaverunt auctoritatem, atque ad se putaverunt esse quod de his nulla fuerat regulari ratione concessum.

177 VI. Pervideat ergo dilectio vestra hactenus talia transisse, et advertite quod utique, ut dicitis, necessitas imperavit in pace jam ecclesias constitutas non præsumere, sed, ut sæpe accidit, quoties a populis, aut a turba peccatur, quia in omnes propter multitudinem non potest vidicari, multum soleat transire. Priora ergo dimittenda dico Dei iudicio, et de reliquo maxima sollicitudine præcavendum.

VII. Veniam nunc ad maximum quasi ad quoddam thema fontium, et quod mihi anxium est ac difficillimum, majorum revolvam sententias. Fuerat de illo quoque pacto, ut etiam ipsi commeministis, aliud utique gravius constitutum. Verum quoniam id per rumorem falsum, ut asseritis, subreptum huic sedi, et elicium per insidias demonstratis, quia res ad salutem rediit, veniam nos hanc intantum vobis

annitentibus post condemnationem more apostolico subrogamus, tantisque vestris assertionibus vobisque tam bonis, tam charis non dare consensum, omnibus durius rebus arbitramur. Pro vestra ergo approbatione, fratres charissimi, et sententia, ac postulatione episcopum Fotinum Habetote. Licitum est ita constituere, ut deprecamini, et nostram in melius conversam sententiam labore, vel testimonio nostro compotem verbis suscipite. Æque Eustachium a me sæpissime comprobatum nolite expectare ut diaconi gratia spoliatur. Sollicitos enim vos pro salute libenter audio, contra caput etiam se faciendum est non libenter admitto. Cui manum porrigitis, vobiscum porrigo. Cui porrigo, mecum porrigite. Hæc enim ad Corinthios apostolica est declarata benignitas, ut in uno spiritu ductam ac reductam sententiam boni semper indifferenter sequantur (*II Cor. iv, 13*). Nam, fateor, hæc me primum res bene habet erga Eustachium diaconum, quod nec contra fidem quidquam locutus sit, nec loquentem admiserit, nec ad mortem crimen aliquod commisisse, vel jactatum unquam vel fictum cognoverim. Et quia in his salvus est, si quo pacto conversationes amabiles non habet, habendus est, ut minus pro tempore dilectus, non ut inimicus æstimatus, diabolo in perpetuo mancipandus. Cognosco illum inter illas similitates ac turbines contra multorum studia, non dico qualia, diversa sensisse, et cum hinc res ac calamitates ipsæ emendatæ sint, adhuc Dizoniani et Siriacy subdiaconorum non potuisse apud vos emendationem reviviscere. Compescite, quæso, ab illo prædictisque quorumcunque videtis animos, sane non justas emulationes, ut ipse apud nos integer, apud vos cum suis reparatus mereatur pacem non fictam, providens charitatem. Omnibus igitur vobis, ac sigillatim occurrat charitas, et vinculis quæ nullis modis a Christo solvuntur, vobiscum pariter in perpetuum connexa lætetur in Domino.

Ad synodum in Tolosana civitate constitutam.

1. De Hispanorum reprehensione qui inordinate constituunt clericos.

2. Ut caudidici, vel curiales, vel sæculari militibus dediti, ad clerum non admittantur.

3. Ut quicumque tales ordinati fuerint cum ordinatoribus suis deponantur.

4. De commemoratione Nicæni concilii, in quo supradicta prohibentur.

5. Quales eligendi sunt in ordine clericorum.

6. De eo qui ante baptismum uxorem habuit, et post baptismum aliam, clericus non fiat.

CAP. I. INNOCENTIUS universis episcopis, in Tolosana synodo constitutis, dulcissimis fratribus, in Domino salutem. Sæpe me et nimium cum teneret cura sollicitum super dissentionis schismata Ecclesiarum, quod malum per Hispanias latius in dies separationis gradu incedere fama proloquitur, necessarium tempus emersit quo non possit emendatio tanta differri, et deberet congrua medicina provideri. Nam de ordinationibus quæ prave consuetu-

lio Hispanienses episcopos celebrare cognoscit aliquid secundum majorum traditionem, nisi perpenderemus ne perturbationes lurimas Ecclesiis moveremus. Quorum factum reprehendimus, ut propter numerum curiarum, ea quæ quoquo facta sunt non in dubium is, sed Dei potius dimittamus iudicio.

Quantos enim ex eis, qui post acceptam gratiam in forensi exercitatione versati sunt, avari pertinationem susceperunt, ascitos ad tium esse comperimus! Ex quorum numero et Gregorius perhibentur. Quantos ex qui cum potestatibus obedierint severa ne præcepta sunt exsecuti, quantos ex curiarum dum parent potestatibus quæ sibi sunt la fecerunt! Quantos qui voluptates et edipulo celebrarunt, ad honorem summi sapervenisse! Quorum omnium neminem ne statem quidem ordinis clericorum oportuerat esse. Quæ si singula discutienda mandemus, non motus, aut scandala Hispaniensibus pro quibus mederi cupimus, de studio emendandindicemus; idcirco remittenda potius hæc s. Sed ne deinceps similia committantur, nis vestræ maturitas providere debet, ut usurpationi saltem nunc finis necessarius tur, eo videlicet constituto, ut quicumque dinati fuerint cum ordinatoribus suis depo-

ost hæc si quis adversus formas canonum, ecclesiasticum ordinem, vel ad ipsum sacervenire tentaverit, una cum ordinatoribus suis quo inventi fuerint ordine et honore pri- et quamvis dilectioni vestræ, fratres charis- gula Nicænæ sint cognitæ, secundum quos esse faciendos decernentes, tamen aliquam quæ de ordinationibus est provisâ inserendam ut secundum eam ordinationes in posterum ndas esse sciamus, nec interpretandi aliter i arbitrium relinquatur. Hæc primum quæ ohibita digerantur.

le quispiam qui post baptismum milita- l ordinem debeat clericatus admitti, neque sas post acceptum baptismum egerint, aut st acceptam Dei gratiam administraverint; D le curialibus aliquem ad ecclesiasticum ordi- nire posse, qui post baptismum vel coronati vel sacerdotium quod dicitur, sustinuerint, ones publicas celebraverint. Nam et hoc de us est cavendum, ne iidem, qui ex curia- erint, aliquando a suis curiis, quod frequenter s accidere, poscantur. Quæ omnia rationabi- hhibita oportet modis omnibus custodiri.

iales vero eligendi sunt in ordine clericorum forma declarat, id est, qui ab ineunte ætate li fuerint, et lectorum officio sociati, vel si sunt, cum fuerint Dei gratiam consecuti, si ecclesiasticis ordinibus mancipaverint. Et e habuerint, quærendum si uxorem virgi-

nem habuerint, quia scriptum in Veteri Testamento: «Uxorem virginem accipiat sacerdos;» et alibi: «Sacerdotes mei semel nubant.» Neque qui duas uxores habuerint, quia Paulus apostolus ait, «unius uxoris virum (Tit. 1, 6).»

VI. Nec illud debere admitti quod aliquanti pro defensione pravi erroris opponunt et asserunt quod ante baptismum omnia dimittuntur, non intelligentes hujusmodi quod sola in baptismo peccata dimittuntur, nec uxoris numerus aboletur. Nam si a Deo, ut scriptum est «præparatur viro uxor (Prov. xix, 14),» et «quod Deus junxit, homo non separet (Matth. xix, 6),» et ipsi auctores generis humani in origine a Deo benedicuntur, quomodo inter perfecta ista creduntur, posse dimitti? Quod si secundum illos qui ita credunt, verum est, ergo omnis justitia qua a catechuminis ante baptismum fuerit operata, per baptismum aufertur. Nullus ergo contra apostolos tale aliquid sentiat, nec admittat, sed fideliter intelligat «unius uxoris virum,» sive ante baptismum esse nominatum, sive post baptismum. Si enim uxor ante baptismum accepta non ducitur in numerum, nec filii ex eadem suscepti inter filios debent communicari. Quod quam absurdum sit atque alienum prudentia vestra melius æstimabit. Unde neminem liceat interpretari aliter divinas Scripturas, nisi quod recta ratio permittit, ne dum quidam remedia sibi iniqua ad excusationem præparant, ex eo rupisse legem, et regulas evertisse judicentur, sed ea tenenda sunt quæ divinarum Scripturarum series continet, et a sacerdotibus utili ratione sunt constituta. Bene valeatis, fratres charissimi.

Epistola concilii Carthaginensis ad sanctum Innocentium Papam.

Domino beatissimo et honoratissimo fratri, INNOCENTIO papæ, Aurelius, Numidius, Rusticianus, Fidentius, Evagrius, Antonius, Palatinus Adeodatus, Vincentius, Publianus, Theasius, Tutus, Pannonius, Victor, Restitutus, alius Restitutus, Rusticus, Fortunatianus, Ampelius, Avinius, Felix, Donatianus Adeotatus, Octavius, Serotinus, Majorinus, Porturianus, Crispolis, Victor, alius Victor, Leutius, Marinus, Fructuosus, Faustianus, Quodvultdeus, Candorius, Maximus, Magarius, Rusticus, Rufinianus, Proculus, Thomas, Januarius, Octavianus, Prætextatus, Sixtus, Quodvultdeus, Pentadius, Cyprianus, Servilius, Pelagius, Marcellus, Venantius, Dydimus, Saturninus, Bazecenus, Germanianus, Germamenus, Juventius, Majorinus, Juventius, Candidus, Cyprianus, et Emilianus Romanus, Africanus, et Marcellinus, qui in consilio Ecclesiæ Cathaginensis affuimus.

Cum ex more ad Carthaginensem Ecclesiam solemniter veniremus, atque ex diversis causis congregata ex nobis synodus haberetur, compresbyter noster Orosius nobis litteras sanctorum fratrum et consacerdotum nostrorum dedit Averothis et Lazari, quarum formam his constituimus esse subdendam. His ergo lectis, Pelagium et Coelestium auctores

nefarii prorsus et anathematizandi ab omnibus nobis erroris advertimus. Unde factum est ut recensendum peteremus quid ante quinquennium super Cœlestii nomine hic apud Ecclesiam Carthaginensem fuerit exagitatum. Quo recitato, sicut ex subditis manifesta constaret quia in illo tempore episcopali iudicio excisum hoc tantum vulnus ab Ecclesia videretur, nihilominus tamen id communi deliberatione censuimus, ut hujusmodi persuasionis auctores, quamvis et ad presbyterium idem Cœlestius postea pervenisse dicatur, nisi hi apertissime anathematizaverint, ipsos quoque anathematizari oportet, ut si ipsorum non potuerit, saltem eorum qui decepti sunt ab eis, vel decipi possunt, cognita sententia quæ in eos lata est, sanitas procuretur. Hoc itaque gestum, domine frater, sanctæ charitati tuæ intimandum duximus, ut statutis nostræ mediocritatis etiam apostolicæ sedis adhibeatur auctoritas pro tuenda salute multorum, et quorundam etiam perversitate corrigenda. Id enim agunt isti damnabilibus disputationibus suis ut non defendendo, sed potius in sacrilegam superbiam extollendo liberum arbitrium nullum relinquunt locum gratiæ Dei qua Christiani sumus. Qua et id ipsum nostræ voluntatis arbitrium vere fit liberum, dum a carnalium concupiscentiarum damnatione liberatur, dicente Domino: « Si vos filius liberaverit, tunc vere liberi eritis (*Joan. viii, 36*). » Quod auxilium fides impetrat, quæ est in Christo Jesu Domino nostro. Isti autem asserunt (sicut a fratribus qui eorum libros legerint cognovimus) in eo Dei gratiam putandam, quod talem hominis instituit creavitque naturam, quæ per propriam **178** voluntatem legem Dei possit implere sive naturaliter in corde conscriptam, sive in litteris datam, eandem quoque legem ad gratiam pertinere, quod illam Deus in adiutorium hominibus dedit. Illam vero gratiam qua, ut dictum est, Christiani sumus, cujus Apostolus prædicator est, dicens: « Condelector enim legi Dei secundum interiorem hominem; video autem aliam legem in membris meis, repugnantem legi mentis meæ, et captivantem me in lege peccati, quæ est in membris meis: miser ego homo, quis me liberavit de corpore mortis hujus? gratia Dei per Jesum Christum Dominum nostrum (*Rom. vii, 22-25*), nolunt omnes cognoscere omnino, nec aperte quidem oppugnare audent. Sed quid aliud agunt cum hominibus animalibus non percipientibus quæ sunt Spiritus Dei, persuadere non cessant ad operandam perficiendamque justitiam et Dei mandata complenda solam sibi humanam sufficere posse naturam, non attendentes quod scriptum est: « Spiritus adjuvat infirmitatem nostram (*Rom. viii, 25*); » et: « Non volentis neque currentis, sed miserentis est Dei gratia (*Rom. ix, 16*); » et: « Quod unum corpus sumus in Christo Jesu, singuli aut alter alterius membra habentes (*Rom. xii, 5*). » « *Dona diversa secundum gratiam quæ data est nobis*

(*II Cor. xii, 10*); » et: « Gratia Dei sum id quod sum, et gratia ejus in me vacua non fuit, sed plus omnibus illis laboravi, non ego autem, sed gratia Dei mecum (*I Cor. xv, 10*); » et: « Gratias ago Deo qui dedit nobis victoriam per Dominum nostrum Jesum Christum (*I Cor. xv, 57*), » « quia idonei non sumus aliquid cogitare quasi ex nobismetipsis, sed sufficientia nostra ex Deo se (*II Cor. iii, 5*); » et: « Habemus thesaurum istum in vasis fictilibus, ut eminentia sit virtutis Dei et non ex nobis (*II Cor. iv, 7*), » et innumerabilia quæ de Scripturis omnibus si colligere volumus tomus non sufficit. Et veremur ne apud te tempora ista commemorando quæ majore gratia de sede apostolica prædicas inconvenienter facere videamur, sed ideo facimus, quia in eo quod infirmiores sumus quaquaversus quisque nostrum verbum Dei prædicando putatur attentior, crebrius eos patimur in nos audacius insurgentes. Si ergo Pelagius episcopalibus gestis quæ in oriente confecta dicuntur omnia tuæ venerationi juste visus fuerit absolutus, error tamen ipse et impietas quæ jam multos assertores habent per diversa dispersos, etiam apostolicæ sedis auctoritate anathematizanda est. Consideret enim sanctitas tua, et pastoralibus nobis compatiatur visceribus, quam sit pestiferum et exitiale ovibus Christi quod istorum sacrilegas disputationes necessario sequitur, ut nec orare debeamus, ne intremus in tentationem, quod Dominus discipulos monuit, et posuit in oratione (*Matth. vi, 13*) quam docuit, ut non deficiat fides nostra, quod pro apostolo Petro se rogasse ipse testatus est (*Luc. xxii, 32*). Si enim possibilitate naturæ, et arbitrio voluntatis in potestate sunt constituta, quis non ea videat inaniter a Domino peti, et fallaciter orari cum orando poscuntur quæ naturæ jam ita condite sufficientibus viribus obtinentur, nec debuisse dicere Dominum Jesum Christum: « Vigilate et orate (*Marc. xiv, 38*), » sed tantummodo: « Vigilate, ut non intretis in tentationem; » nec beatissimo Petro primo apostolorum: « Rogavi pro te; » sed, moneo te, vel impero ac percipio, ne deficiat fides tua. Contradicitur enim istorum contempatione benedictionibus nostris, ut incassum supra populum dicere videamur, quidquid eis a Domino precamur, ut recte ac pie vivendo illi placeant, vel illa quæ pro fidelibus precatur Apostolus, dicens: « Flecto genua mea ad Patrem Domini nostri Jesu Christi, ex quo omnis paternitas in cælo et in terra nominatur, ut det nobis secundum divitias gloriæ suæ virtuti corroborari per Spiritum ejus (*Ephes. iii, 14-16*). » Si ergo voluerimus benedicendo super populum dicere: Da illi virtutem, Domine, corroborari per Spiritum tuum, istorum nobis disputatio contradicit, affirmans liberum negari arbitrium, si hoc a Deo poscitur, quod in nostra potestate est, virtute enim corroborari si volumus, inquirunt, possumus, ea possibilitate naturæ, non misericordiæ, quam nunc accipimus, sed quam, cum crearemur, accepimus. Parvulos etiam propter salutem quæ per Salvatorem

datur baptizandos negant, ac si eos mortuina in æternum necant, promittentes non baptizantur, habituros vitam æternam, nere ad eos de quibus Dominus ait : « Vellius hominis quærere et salvare quod perit. xviii, 14). » Quia, inquit isti, non, nec est quod in eis salvetur, vel tanto dimantur, quia nihil est in eis vitium ut sub diaboli potestate captivum, nec pro esse sanguis in remissionem legitur peccati. Quanquam per baptismum Christi etiam im dicant fieri redemptionem. Libello vero stius in Carthaginensi Ecclesia jam confes- Sed multi eorum qui perhibentur esse vel cipuli, hæc mala quibus fundamenta Christi conantur evertere, quacunqu possunt B firmare non cessant, unde etiam si Pelagiusque correcti sunt, vel ista nunquam se dicunt, et quicumque scripta contra eos fuerint, sua esse negabunt, nec est quem de mendacio vincantur. Generaliter nuncunqu dogmatizat et affirmat humanam incenda peccata et Dei mandata faciendam posse naturam, et eo modo gratiæ Dei quæ evidentius orationibus declaratur advenitur, et quicumque negat parvulos per im Christi a perditione liberari et salutem æ sempiternam, anathema sit. Quæcunqu lio eis objiciantur, non dubito veneratioam, cum gesta episcopalia perspexerit oriente eadem causa confecta dicuntur, C am, unde omnes in Dei misericordia ius. Ora pro nobis, domine beatissime

rum Innocentii papæ ad concilium Carthaginense.

NTIUS AURELIO, et omnibus sanctis episcopis, qui in concilio Carthaginensi affueclesiæ dilectissimis fratribus, in Domino

endo de his rebus quas omni cum sollicitu- et a sacerdotibus, maxime a vero iustoque lico tractari concilio, antiquæ traditionis servant, et ecclesiasticæ memores di- nostræ religionis vigorem non minus nunc D lendo quam antea cum pronuntiaretis, vera irmatis, qui ad nostrum referendum appro- e iudicium, scientes quid apostolicæ sedi nes, hoc loco positi, ipsum sequi deside- postolum) debeat, a quo ipse episcopatus auctoritas hujus nominis emersit. Quem s, tam mala jam damnare cavemus quam laudanda ; vel id vero quod Patrum insti- erdotali custodientes, officio non censetis canda. Quod illi non humana, sed divina e sententia, ut quidquid, quamvis disjunctis ue provinciis ageretur, non prius ducerent m, nisi ad ejus sedis notitiam perveniret, ujus auctoritate (jula quæ fuerit) pronun-

tatio firmaretur, indeque sumerent cæteræ Ecclesiæ velut de natali suo fonte aquæ cunctæ procederent, et per diversas totius mundi regiones puri capitis incorruptæ manarent, quid præcipere, quos abluere, quos veluti in cæno immundabili sordidatos mundis digna corporibus unda vitaret. Gratulor igitur, charissimi fratres, quod per fratrem et coepiscopum nostrum Julium litteras ad nos destinatis, et cum pro illius curam geritis quibus providetis Ecclesiis, sollicitudinem vestram pro omnium utilitate monstratis ; et per cunctas totius orbis Ecclesias omnibus una quod prosit decernendum esse deposcitis, ut suis constabilitæ regulis Ecclesiæ, ex hoc quod illos caveat, pronuntiationis juste firmata decretalibus petere non possit, qui perversis instructi, imo destructi verborum argutiis sub imagine catholicæ fidei disputantes, velut pestiferum exhalantes virus, et ut hominum recte sentientium in deteriorem partem corda corrumpant, totam veri dogmatis quærunt evertere disciplinam. Sanandum ergo celerius, ne longius execrandus animis morbus inserpat : ut si medicus, cum viderit hujus terreni corporis aliquid esse languorem, magnum suæ artis æstimat documentum, si cito quis illius interventu desperatus evadat, vel cum post se putre vulnus aspexerit, adhibet fomenta vel cætera quibus illud possit quod natum fuerat vulnus obduci. Ac si id manens sanari non poterit, ne corpus reliquum sua tabe corrumpat, ferro amputet quod nocebat, quod reliquum integrum et servet intactum. Præcidendum ergo id est quod velut puro sanoque nimium corpori vulnus obrepsit, ne cum tardius abstergitur in ipsis penæ visceribus hujus mali non hauriendi post sentina considat. Nam quid nos de his post hæc rectum mentibus æstimemus qui sibi se putant deberi quod boni sunt, nec illum considerant, cujus quotidie gratiam consequuntur ? Sed jam isti qui tales sunt nullam Dei gratiam consequuntur qui sine illo tantum assequi se posse confidunt, quantum vix illi qui ab illo postulabant, et accipiunt, promerentur. Quid enim tam iniquum esse potest, tam barbarum, tam totius religionis ignarum, tam Christianis mentibus inimicum quam huic te denegare debere, quidquid in quotidiana gratia consequeris, cui te ipse confiteris debere quod natus es ? Ergo eris tibi in providendo præstantior quam potest is esse qui te ut esses effecit ? Et cum te putes ei debere quod vivis, quomodo tu non putas illi debere quod non quotidianam ejus consequendo gratiam taliter vivis ? Et qui non adjutorio negas indigere divino, quasi ex nostra ex toto possibilitate perfectos, quomodo non adjutorium in nos cum tales a nobis etiam esse possumus, provocamus ?

Qui enim adjutorium Dei negat, vellem interrogare quod dicat : nos non mereri, an illum hoc non posse præstare, an nihil esse propter quod unusquisque hoc debeat postulare ? Posse hoc Deum opera ipsa testantur. Adjutorio quotidiano nos egere negare non possumus. Hoc enim seu bene vivimus,

provocamus, ut melius sanctiusque vincamus, seu **A** vincamur. Sed possem plura dicere, nisi vos constaret cuncta dixisse. Quisquis ergo huic assentiens videtur esse sententiæ qua dicat adjutorio nobis non opus esse divino, inimicum se catholicæ fidei et Dei beneficio profitetur ingratum. Nam nec nostra communione sunt digni quam prædicando taliter polluerunt. Sic enim sua sponte dum sequuntur illa quæ dicuntur, longius a vera religione fugerunt. Cum enim hoc totum in nostra professione consistat, quotidianisque precibus nihil agamus, nisi quemadmodum Dei misericordiam consequamur, quemadmodum ferre possumus ista jactantes? Quis, rogo, tantus illorum pectora error obcæcat, ut si ipsi nullam Dei gratiam sentiunt, quia nec digni sunt, nec merentur, nec de aliis considerant, quod quotidie singulis gratia divina largiatur? Sunt quidem isti omnes cæcitate dignissimi, qui nec hoc sibi reliquerunt, ut se auxilio credant evocari ab erroribus posse divino. Negantes enim Dei adjutorium non aliis, sed sibi hoc penitus abstulerunt, qui evellendi sunt longius et ab Ecclesiæ procul removendi visceribus, ne diutius multa occupans insanabilis post error increseat. Si enim diu fuerint sub hac impunitate versati, necesse est multas in hac sua pravitate mentes inducant, decipiantque innocentes vel potius imprudentes qui fidem catholicam non sequuntur; putabant enim eos recte sentire, quos adhuc vident in Ecclesia perdurare. Separetur ergo a sano corpore vulnus insanum, remotoque morbi sævientis afflatu, cautius quæ sunt sincera perdurent, et grex purior ab hac mali pecoris contagione purgetur. Sit totius corporis illibata perfectio, quam vos sequi et tenere, hac in illos pronuntiatione cognovimus et una vobiscum pari assentione servamus. Qui si tamen aliquando in se Dei adjutorium quod huc usque negaverunt provocaverint, et opus ejus sibi auxilio esse cognoverint, ut de hac labe, in qua sui cordis incurvatione corruerant liberentur, et quasi in lucem de fœda tracti caligine, remotis abdicatisque omnibus quibus totus ne verum aspiceret fœdabatur et caligabat aspectus, damnent hæc quæ huc usque senserunt, et aliquando animum rectis disputationibus commodantes ab hac aliquantulum labe correcti, veris se sanandos consiliis tribuant atque submittant. Quod si fecerint, erit **D** in potestate pontificum istis aliquatenus subvenire, et talibus aliquam curam præstare vulneribus, quam solet lapsis cum resipuerint et Ecclesia non negare, ut a suis præcipientibus intra ovile Domini redigantur, ne foris præsentibus et tanto præsidio a fide minutionis exclusi periculis omnibus exponantur, devorandi luporum dentibus atque vexandi, quibus obsistere hac, qua illos in se irritaverant, doctrinæ perversitate non possunt. Sed satis vestris monitis et sic satis abundantibus nostræ legis exemplis probatur esse responsum, nec quidquam superesse dicimus, quod dicamus; cum nihil prætermisum a vobis, nihil constat esse suppressum quos illi refutati et penitus cognoscantur esse convicti. Ideo a nobis testimonia nulla ponuntur, quia et his plena relatio est, et satis

179 iterum posse peccare, ad reparationem sibi, quemadmodum posset ille et post illa corrigere, multa servavit. Quotidiana præstat illa remedia, quibus nisi freti confisique nitamur, nullatenus vincere humanos poterimus errores. Necesse est enim *ut quo auxiliante vicimus, eo iterum non adjuvante*

ut doctissimos sacerdotes cuncta dixisse, nec edere vos aliquid quod ad causam possit suffragari. *Et alia manu*: Bene valete, fratres. *a concilii Milevitani ad Innocentium papam.* no beatissimo, meritoque venerabili, et in venerando papæ Innocentio, Silvanus senex, ius, Aurelius, Donatus, Restitutus, Lucianus, Augustinus, Placentius, Severinus, Possidius, Novatus, Secundus, Maurelius, Faustianus, Cresconius, Lucius, Honoratus, Processus, Secundus, Felix, Rufinus, Faustinus, Malchus, Lictorius, Donatus, Pontianus, Saturnius, Crescencius, Honorius, Servius, Therasius, Crescencius, Quadratus, Lucillus, Sabinus, Petrus, Cresconius, Victor, Honoratus, Donatus, Præsidius, Cresconius, Lampadius, et ex concilio Milevitano, in Domino salutem. te Dominus gratiæ suæ præcipuo munere apostolica talemque nostris temporibus prænobis potius ad culpam negligentiam valeat, tuam venerationem quæ pro Ecclesia sunt agenda lacuerimus quam ea tu possis vel fastidius negligenter accipere magnis periculis in membris Christi pastorem diligentissimus, adhibere digneris. Nova quippe et nimium perniciose tentat assurgere in gratiæ Christi, qui nobis Dominicam etiam in impiis disputationibus conantur auferre. *im* Dominus docuerit: « Dimitte nobis debita sicut et nos dicimus debitoribus nostris vi, 12), » isti dicunt posse hominem in hæc acceptis Dei cognitum, ad tantam perfectionem sine adiutorio gratiæ Salvatoris per solum voluntatis arbitrium pervenire, ut etiam non cessarium dicere, « Dimitte nobis debita non illud vero quod sequitur: « Ne nos inferas in nem (Ibid., 13), » non ita intelligendum n divinum adiutorium poscere debeamus, ne atum tentati decidamus, sed hoc in nostra esse potestate, et ad hoc implendum solam e hominis voluntatem, tanquam frustra Apollinarius ait: « Non volentis neque currentis, sed tatis est Dei (Rom. ix, 16); » et: « Fidelis Deus non permittit tentari super id quod potestis, et cum tentatione etiam exitum, ut possitis re (I Cor. x, 13). » Frustra enim Dominus apostolo Petro: « Rogavi pro te, ne deficiat a (Luc. xxii, 32), » et omnibus suis: « Vigilate, ne intretis in tentationem (Marc. xiv, i) hoc totum est potestas humanæ, pueros parvulos si nullis imbuantur Christianæ grammentis habituros vitam æternam, ne qua christiana præsumptione contendunt, evacuand dicit Apostolus: « Per unum hominem peccintraivit in mundum, et per peccatum mors, et omnes homines pertransiit, in quo omnes erunt (Rom. v, 2); » et alio loco: « Sicut in omnes moriuntur, sic et in Christo omnes vi-

vificabuntur (Cor. xv, 22). » Ut ergo alia omittamus quæ contra Scripturas sanctas plurima disse-runt, hæc interim duo quibus omnino totum quod Christiani sumus conantur evertere, quæ fidelia corda sustineant: non esse rogandum Deum, ut contra peccati malum atque ad operandam justitiam sit noster adiutor, et non opitulari parvulis ad consequendam vitam æternam Christianæ gratiæ sacramentum. Hæc insinuantes apostolico pectori tuo non habemus opus multa dicere, et tantam impietatem exaggerare, cum proculdubio te ista permoveant, ut ab eis corrigendis, ne latius serpent, multosque contaminent, vel potius interimant, dum sub nomine Christi a gratia Christi penitus alienant, omnino dissimulare non possis. Hujus autem perniciosissimi erroris auctores esse perhibentur Pelagius et Cælestius, quos quidem in Ecclesia sanari maluimus quam desperata salute ab Ecclesia resecari, si necessitas ulla compellat. Quorum unus, id est Cælestius, etiam ad presbyterium in Asia pervenisse dicitur, de quo ante paucos annos quid gestum fuerit sanctitas tua de Carthaginensi Ecclesia melius instruetur. Pelagius vero, sicut a quibusdam fratribus nostris missæ loquuntur epistolæ, Hierosolymis constitutus, nonnullos fallere asseritur. Verumtamen multo plures qui ejus sensus diligentius indagare potuerunt, adversus eum pro Christi gratia, et catholicæ fidei veritate configunt, sed præcipue sanctus filius tuus, frater, et compresbyter noster Hieronymus. Sed arbitramur, adjuvante misericordia Domini Dei nostri Jesu Christi, quæ te regere consulentem et orantem exaudire dignitatur, auctoritatis sanctitatis tuæ de claro Scripturarum lumine depromptæ facilius eos qui tam perversa et tam perniciose sentiunt esse cessuros, ut de correctione potius eorum gratulemur quam contristemur interitu, domine beatissime. Quamlibet autem ipsi eligant certe vel alios plurimos quos possunt, si ab eis dissimuletur, suis laqueis implicare, cernit venerabilitas tua instanter et celeriter providendum. Hæc ad sanctitatem tuam de concilio Numidiæ scripta direximus, imitantes Carthaginensem Ecclesiam et Carthaginensis provinciæ coepiscopos nostros quos ad sedem apostolicam, quam beatus illustras de hac causa scripsisse comperimus. *Et alia manu*: Memor nostri in Domini gratia augearis, domine beatissime, merito venerabilis, et in Christo honorande, sanctissime papa.

Rescriptum Innocentii papæ ad Milevitanum Concilium.

INNOCENTIUS SILVANO seni, VALENTINO, et cæteris qui in Milevitana synodo interfuerint, dilectissimis fratribus, in Domino salutem.

Inter cæteras Ecclesiæ Romanæ curas et apostolicæ sedis occupationes quibus diversorum consulta fidei ac modica disceptatione tractamus, frater et coepiscopus noster Julius dilectionis vestræ litteras, quas ex Milevitano nostra auctoritate concilio cura fidei propensiore misistis, mihi inopinanter ingessit, Carthaginensis etiam ex-

nodi querelæ parilis scripta subjungens. Nimirum exultat Ecclesia tantam sollicitudinem commissis gregibus exhibere pastores, ut non solum neminem ex his patiantur errare, sed si quas magis ovium obscœnæ delectationis herba seduxit, ac si in errore permanerint, aut segregari penitus velint, aut illicite petita vitantes dudum, custodiæ pristinæ circumspectione tutari, in utraque parte videlicet consulentes, ne vel suscipiendo tales simili cæteræ ducantur exemplo, vel spernendo redeuntes luporum morsibus videantur ingestæ. Prudens admodum et catholicæ fidei plena consultationis voluntas. Quis enim aut tolerare possit errantem, aut non recipere corrigentem? Nam ut durum arbitrator conviventiam præbere peccantibus, ita impium judico manum negare conversis. Diligenter ergo et congrue apostolici consultiis honoris arcana. Honoris, inquam, illius quem præter illa sunt extrinsecus, sollicitudo manet omnium ecclesiarum super anxiiis rebus quæ sit tenenda sententia. Antiquæ scilicet regulæ formam secuti quam toto semper ab orbe mecum nostis esse servatam, verum hæc missa facio. Neque enim hæc vestram credo latere prudentiam, qui id etiam actione firmastis, nisi scientes quod per omnes provincias de apostolico fonte petentibus responsa semper emanent: præsertim quoties fidei ratio mutilatur, arbitrator omnes fratres et coepiscopos nostros, non nisi ad Petrum, id est, sui nominis et honoris, auctorem referre debere, velut nunc retulit vestra dilectio quod per totum mundum possit Ecclesiis omnibus in commune prodesse. Fiant enim necesse est cautiore, cum inventores malorum ad duplicis relationem synodi sententiæ nostræ statutis viderint ab ecclesiastica communione sejunctos. Gemino igitur bono charitas vestra fungetur, nam et canonum potiemi gratia servatorum, et beneficio vestro totus orbis tutabitur. Quis enim catholicorum cum adversariis Christi velit ulterius miscere sermonem? Quis saltem ipsam vitæ lucem communione partiri novæ hæreseos nimirum fugiantur auctores? Quid enim acerbius in Dominum fingere potuerunt, quam cum adjutoria divina cessarent, causamque quotidianæ precationis auferrent? Hoc est dicere: Cur mihi opus Deo? Merito in hos David hymnum dicit: « Ecce homines qui non posuerunt Deum adiutorem sibi (Psal. LI, 9). » Negantes ergo auxilium Dei, inquirunt, hominem sibi posse sufficere, nec gratia hunc egere divina, qua privatus necesse est, diaboli laqueis irretitis occumbat, dum ad omnia vitæ perficienda mandata sola tantummodo libertate contundat. O pravissimarum mentium perversa doctrina. Advertat in tandem quod primum hominem ita libertas ista decepit, ut dum indulgentius frenis utitur **180** ejus in prævaricationis presumptione concideret. Neque ex hac potuit erui, nisi providentia regenerationis statum pristinæ libertatis Christi Domini reformasset adventus, audiat David dicentem: « Adjutorium nostrum in nomine Domini (Psal. CXXIII, 8); » et: « Adjutor meus es tu, ne derelinquas me, neque

A despicias me, Deus salutaris meus (Psal. XXVI, 9). » Quæ incassum dixerit, si tantum in ejus erat positum voluntate, quod a Domino flebili sermone poscebat. Quæ cum ita sint, cumque in omnibus divinis paginis voluntati liberæ non nisi adjutorium Dei legamus esse nectendum, eamque nihil posse cœlestibus præsidii destitutam, quoniam modo huic soli possibilitatem hanc pertinaciter, ut asseritis, defendentes sibimet, imo, quod est dignius, dolori communi. Nam plurimis Pelagius Cœlestiusque persuadent, multifariis equidem ad instruendum tale magisterium uti possemus exemplis, nisi sciremus et sanctitatem vestram ad plenum Scripturas omnes scire, intelligere, callere, divinas præsertim, cum vestra relatio tantis ac talibus testimoniis sit referta, ut his solis valeat præsens dogma rescindi, opusque non esse recognitis, cum his qui facile vobis occurrentia posuistis, nec audeant obviare, nec possint. Ergo Dei gratiam conantur auferre, quam necesse est, etiam instituta status pristini libertate quæramus: quippe nec alias diaboli machinas, nisi eadem possumus juvante vitare; illud vero quod eos vestra fraternitas asserit prædicare parvulos æternæ vitæ præmiis absque baptismatis gratia posse donari, perfatum est: « Nisi enim manducaverint carnem Filii hominis et biberint sanguinem ejus, non habebunt vitam in semetipsis (Joan. VI, 54). » Qui autem hanc in eis sine regeneratione defendunt, videntur mihi ipsum baptismum velle cassare, cum prædicant hos id gratiæ habere quod in eis credunt non nisi baptisate conferendum. Si ergo nihil volunt officere, non renasci, fateantur necesse est nec regenerationis sacra fluenta prodesse. Verum ut superfluum hominum prava doctrina celeri veritatis possit ratione distinguere, proclamat Dominus in Evangelio dicens: « Sinite infantes, et nolite eos prohibere venire ad me, talium est enim regnum cœlorum (Marc. X, 14). » Quare Pelagium Cœlestiumque, id est, inventores vocum novarum, quæ (sicut dixit Apostolus) ædificationis nihilum, sed magis vanissimas consuerunt parare quæstiones (I Tim. I, 4), ecclesiastica communione privari apostolici vigoris auctoritate censemus, donec respiscant a diaboli laqueis a quo captivi tenentur secundum ipsius voluntatem, eosque interim Dominico ovili non recipi, quoad ipsi perversæ vitæ secuti tramitem deserere voluerint. Abscindendi sunt enim qui vos conturbant, et volunt Evangelium Christi perdere. Simul autem præcipimus ut quicumque ad id pertinentia similiter defensare nituntur, et par eos vindicta constringat, « Non solum enim qui faciunt, sed etiam qui consentiunt facientibus digni sunt morte (Rom. I, 32), » quia non multum interesse arbitrator inter committentis animum et consentientis favorem. Addo et amplius: plerumque dediscit errare, cui nemo consentit. Hæc igitur, fratres charissimi, in supradicta maneat fixa sententia, absint atriis Domini, careant duntaxat custodia pastoralis, ne duarum ovium dira contagia serpent forsitan per vulgus incautum, rapacique lupus corde lætetur

ile Domini, cum per tantas ovium fusas calum a custodibus dissimulatur, habetur vul-
rum. Prospiciendum est ergo ne permittendo mercenarii magis quam pastores videamur
ibemus sane quia Christus Dominus noster
voce signavit, nolle se mortem morientis
sed revertatur et vivat, ut si unquam ad
de proposito pravi dogmatis errore respue-
umnaverintque ea quorum seipsos præva-
e damnaverunt, eis medicinam solitam, id
eptaculum suum ab Ecclesia non negari, ne
s redeuntes forsitan prohibemus vere extra
manentes et exspectantes hostis rapidi fau-
lutiantur, quas in semetipsos spiculis malæ
lionis armarunt. Bene valet, fratres. Data
alendarum Februarii, Honorio et Constantio

*Epistola familiaris quinque episcoporum ad
Innocentium papam.*

no beatissimo meritoque honoratissimo fra-
centio papæ, Aurelius, Alipius, Augustinus,
et Possidius, in Domino salutem.

nciliis duobus provinciæ Carthaginensis at-
midia ad tuam sanctitatem a non parvo epi-
m numero subscriptas litteras misimus con-
nicos gratiæ Christi qui confidunt in virtute

Creatori nostro quodammodo dicunt : « Tu
isti homines, justos autem ipsi nos fecimus.
uram humanam ideo dicunt liberam, ne quæ-
erationem, ideo salvam ut judicent superfluum
rem. Tantum enim dicunt valentem, ut suis

semel in origine suæ creationis acceptis pos-
r liberum arbitrium, nihil ulterius adjuvante
ratia qui creavit, domare et extinguere om-
iditates, tentationesque superare. Multi eo-
surgunt adversum nos et dicunt animæ no-

« Non est salus illi in Deo ejus (*Psal.* III, 3). »

ia Christi quæ dicit, quando infirmor tunc for-

(*II Cor.* XII, 10), » et qui dicit Dominus ejus :

tua ego sum (*Psal.* XXXIV, 3), » suspenso cor-
timore et tremore adjutorium Dei etiam per

tem tuæ venerationis exspectat. Audivimus
se in urbe Roma, ubi ille diu vixit, nonnullos
ersis causis ei faveant. Quidam, scilicet qui

alia persuasisse perhibentur, plures vero qui
lia sentire non credunt, præsertim quia in

, ubi degit, gesta ecclesiastica facta esse cre-
a est, nisi quibus putatur esse purgatus, ubi

si episcopi eum catholicum pronuntiarunt,
aliud factum esse credendum est, nisi quia

Dei gratiam confiteri, et ita posse hominem
ore ac voluntate juste vivere, ut ad hoc ad-

dei gratia non negaret. His enim auditis ver-
holicis antistites nullam aliam Dei gratiam in-

re potuerunt, nisi quam libris Dei legere et
Dei prædicare consueverunt, eam utique, de

cit Apostolus : « Non irritam facio gratiam
um si per legem justitia, ergo Christus gratis

is est (*Gal.* II, 21). » Sine dubio gratiam qua

A justificamur ab iniquitate, et qua salvamur ab infir-
mitate, non qua creali sumus cum propria volun-
tate. Nam si intellexissent illi eam episcopi illum

dicere gratiam quam etiam cum impiis habemus, cum
quibus homines sumus, negari vero eam qua, Christia-
ni et filii Dei sumus, quis eum patienter catholicorum

sacerdotum, non dicimus audiret, sed ante oculos
suos ferret ? Quapropter non culpandi sunt iudices
qui ecclesiastica consuetudine gratiæ nomem audie-
runt, nescientes quid hujusmodi homines vel suæ
doctrinæ libris, vel suorum solent auribus spargere.

Non agitur de uno Pelagio, quia fortasse correctus
est (quod utinam ita sit), sed de tam multis quibus
loquaciter contententibus et infirmas atque inerudi-
tas animas velut conjunctas trahentibus, firmas autem

B et in fide stabiles ipsa contentione fatigantibus usque-
quaque jam plena sunt omnia. Aut ergo a tua venera-
tione accersendus est Romam et diligenter interrogan-
dus, quam dicat gratiam, qua fateatur, si tamon jam
fatetur, non ad peccandum, sed juste vivendum homi-
nes adjuvari aut hoc ipsum cum eo per litteras agen-
dum. Et cum inventus fuerit hanc dicere quam docet
ecclesiastica et apostolica veritas, tunc sine ullo scrupu-
lo Ecclesiæ et sine latibulo ambiguitatis illius absol-
vendus est, tunc est revera de ejus purgatione gau-
dendum. Sive enim dixerit gratiam esse liberum ar-
bitrium, sive gratiam esse remissionem peccatorum,
sive gratiam esse legis præceptum, nihil eorum dicit
quod per ministrationem Spiritus sancti pertinet ad
concupiscentiam tentationesque vincendas quem di-
tissime effudit super nos, qui ascendit in cælum et
captivavit captivitatem deditque dona hominibus
(*Ephes.* IV, 8). Hinc enim oramus ut peccatorum ten-
tationem superare possimus, ut Spiritus Dei (unde
pignus accepimus) adjuvet infirmitatem nostram.
Qui autem orat et dicit : « Ne nos inferas in tenta-
tionem (*Luc.* II, 4), » non utique id orat ut homo sit
quod est natus, neque orat id quod habeat liberum
arbitrium, quod jam accepit cum crearetur ipsa na-
tura; neque orat remissionem peccatorum, quia hoc
superius dicitur, « dimitte nobis debita nostra (*Matth.*
VII, 12), » neque orat ut accipiat mandatum, sed
plane orat ut faciat mandatum. Si enim in tentatio-
nem inductus fuerit, hoc est in tentatione defecerit,
facit utique peccatum quod est contra mandatum.
Orat igitur ut non peccet, hoc est ut ne quid faciat
mali quod pro Corinthiis orat Apostolus dicens :
« Oramus autem ad Dominum ne quid faciatis mali
(*II Cor.* XIII, 6). » Unde satis apparet quod non ad
peccandum, id est, non ad malefaciendum, quamvis
esse non dubitetur liberum arbitrium voluntatis, ta-
men ejus potestas non sufficiat, nisi adjuvetur infir-
mitas. Ipsa igitur oratio clarissima testificatio est :
hanc ille confitetur, et enim gaudebimus sive rectum
sive correctum. Distinguenda est lex et gratia; lex
juberet, gratia juvaret. Nec lex juberet, nisi esset
voluntas, nec gratia juvaret, si satis esset voluntas.
Jubetur ut habeatur intellectus, ubi dicitur : « Nolite
esse sicut mulus et equus, quibus non est intellectus

(*Psal.* xxxi, 9), et tamen oramus ut habeamus intellectum, ubi dicitur : « Da mihi intellectum ut discam mandata tua (*Psal.* cxviii, 73). » Jubetur ut habeamus sapientiam ubi dicitur : « Stulti, aliquando sapite (*Psal.* xciii, 8), » et tamen oratur ut sapientiam habeamus, ubi dicitur : « Si quis autem vestrum indiget sapientia, postulet a Deo qui dat omnibus affluenter, et non impropert, et dabitur ei (*Jac.* i, 5). » Jubetur ut habeamus continentiam, ubi dicitur : « Cum scirem quia nemo potest esse continens, nisi Deus det, et hoc ipsum erat sapientiæ scire cujus esset hoc donum, adii Dominum et deprecatus sum illum (*Sap.* viii, 21), » Postremo ne nimium longum sit cuncta percurrere, jubetur ut non faciamus malum, ubi dicitur : « Declina a malo (*Psal.* xxxvi, 27), » et tamen oratur ut non faciamus malum ubi dicitur : « Oramus autem ad Dominum, ne quid faciatis mala (*II Cor.* xiii, 7). » Jubemur ut faciamus bonum, ubi dicitur : « Declina a malo et fac bonum (*Psal.* xxxvi, 27), et tamen oratur, ut faciamus bonum, ubi dicitur : « Non cessamus pro vobis orantes et postulantes, » atque inter cætera quæ illis orat dicit, » ut ambuletis digne Deo in omne placitum, in omni opere et sermone bono (*Col.* i, 9, 10). » Sicut ergo agnoscimus voluntatem cum hæc præcipiuntur, sic et ipse agnoscat gratiam cum petuntur.

Misimus reverentiæ tuæ librum quem dederunt religiosi et honesti adolescentes servi Dei, quorum etiam nomina non tacemus, nam Thimasius et Jacobus vocantur. Qui sicut audimus, et etiam nosse dignaris, ipsius Pelagii exhortatione spem quam habebant in sæculo reliquerunt, et nunc continentes Deo serviunt. Qui cum errore eodem aliquando per qualemcunque operam nostram, Domino inspirante, caruissent, pertulerunt eundem librum Pelagii esse dicentes, et ut ei responderetur impendio rogaverunt. Factum est ad eosdem dum rescripta est ipsa responsio, agentes gratias rescripserunt, utrumque misimus, et cui responsum, et quod responsum est. Et ne nimium essemus onerosi, signa fecimus his locis ubi petimus inspicere non graveris, quemadmodum sibi objecta quæstione quod gratiam Dei negaret, ita respondit, ut eam esse non diceret, nisi naturam in qua nos condidit Deus. Si autem hunc esse suum librum negat, aut eadem in libro loca non contendimus, anathematizet illam et eam confiteatur aptissime gratiam quam doctrina Christiana demonstrat et prædicat esse propriam Christianorum quæ non est natura, sed qua salvatur. Quæ natura non auribus doctrina sonante vel aliquo adjumento visibili fovet, sicut plantatur quodammodo et irrigatur extrinsecus, sed subministratione Spiritus, et occulta misericordia sicut ille facit « qui dat incrementum Deus (*I Cor.* iii, 7). » Si enim quadam non improbanda ratione dicitur gratia Dei qua creati sumus, ut non nihil essemus, nec ita essemus aliud, aut cadaver quod non vivit, aut arbor quæ non sentit, aut pecus quod non intelligit, sed homines qui ut

essemus, et viveremus, et sentiremus, et intelligeremus, et de hoc tantum beneficio Creatori nostro gratias agere valeamus, unde et merito gratia ista dici potest, quia non præcedentium aliquorum operum meritis, sed gratuita bonitate Dei donata est, alia est tamen qua prædestinati vocamur, justificamur, glorificamur, ut dicere possimus : **181** « Si Deus pro nobis, quis contra nos ? Qui Filio suo proprio non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum (*Rom.* viii, 31, 32), » de hac gratia quæstio vertebatur, quando ab his quos Pelagius graviter offendebat atque turbabat, dicebatur ei quod eam suis disputationibus oppugnaret, quibus assereret, non solum ad faciendam, verum etiam ad perficiendam mandata divina per liberum arbitrium sibi humanam sufficere naturam. Hanc apostolica doctrina gratiam non immerito isto nomine appellat qua salvamur, et justificamur ex fide Christi. De hac scriptum est : « Non irritam facio gratiam Dei, nam si per legem justitia, ergo Christus gratis mortuus est (*Gal.* ii, 21). » De hac scriptum est : « Evacuati estis a Christo, qui in lege justificamini, a gratia excidistis (*Gal.* v, 4). » De hac scriptum est : « Si autem gratia, jam non ex operibus, alioquin gratia jam non est gratia (*Rom.* ii, 6). » De hac scriptum est : « Ei autem qui non operatur, credenti autem in eum qui justificat impium, deputatur fides ejus ad justitiam; ei autem qui operatur merces non imputantur secundum gratiam, sed secundum debitum (*Rom.* iv, 4, 5), » et multa alia quæ melius potes meminisse et intelligere prudentius et illustrius prædicare. Illam vero gratiam qua creati sumus homines, etiamsi illam appellandam non immerito intelligimus, mirum est tamen, si ita appellatam in ullius legitimis propheticis, evangelicis, apostolicisque litteris legimus. Cum itaque de hac gratia, Christianis fidelibus catholicisque novissima illi objiceretur quæstio, ut eam oppugnare desineret, quid est quod cum hoc sibi in libro suo, velut adversante persona, idem ipse objecisset, ut se respondendo purgaret, nihil aliud respondit, nisi naturam creati hominis referre gratiam Creatoris; atque se ita dicere sine peccato impleri posse justitiam per liberum arbitrium cum adjutorio divinæ gratiæ, quod Deus hoc dederit homini ipsa possibilitate naturæ ? Cui merito respondetur : « Ergo evacuatum est scandalum crucis (*Gal.* v, 11), » ergo « Christus gratis mortuus est (*Gal.* ii, 21). » Non enim si non moreretur propter delicta nostra, et resurgeret propter justificationem nostram (*Rom.* iv, 25), « nec ascendisset in altum, et captivans captivitatem daret dona hominibus (*Ephes.* iv, 8), » ista naturæ possibilitas quam defendit, non esset in hominibus, an forte Dei mandatum deerat. Et ideo Christus mortuus est ? Imo etiam et hoc erat sanctum et justum et bonum, jam dictum

Non concupisces (*Exod. xx, 17*), jam A ptura dicente, omnia sub peccato, ut promissio ex fide Jesu Christi daretur credentibus (*Gal. iii, 18-22*). » Nonne satis ostendit hoc actum esse per legem, ut peccatum cognosceretur et prævaricatione augetur. Ubi enim lex non est, nec prævaricatio, et sic adversus victoriam peccati ad divinam gratiam quæ in promissionibus est confugeretur; atque ita lex non esset adversus promissa Dei, quia ideo per illam fit cognitio peccati, et ex prævaricatione legis abundantia peccati, ut ad liberationem quærantur promissiones Dei, quod est gratia Dei, et incipiat esse in homine justitia, non sua, sed Dei, hoc est data dono Dei. Quam etiam nunc quidem sicut et tunc de Judæis dictum est: Ignorantes Dei justitiam, et suam volentes constituere, justitiæ Dei non sunt subjecti (*Rom. v, 3*). Per legem quippe et illi justificari se arbitrantur, sufficiente sibi ad eandem custodiendam libero arbitrio, hoc est justitia sua prolata ex natura humana, non donata ex gratia divina, propter quod justitia Dei dicitur. Unde scriptum est: Per legem enim cognitio peccati. Nunc autem sine lege justitia Dei manifesta est, testificata per legem et prophetas (*Rom. iii, 20, 21*). Cum dicit, manifesta est, ostendit quia et tunc erat, sed tanquam illa pluvia quam Gedeon impetravit (*Jud. vi, 37*), tunc velut in vellere occulta, nunc aut velut in area manifesta. Cum ergo lex, sine gratia, non mors peccati potuisset esse, sed virtus. Sic enim dictum est: « Aculeus mortis peccatum, virtus autem peccati lex (*I Cor. xv, 56*). » Sicut confugiunt multi a facie repugnantis peccati ad gratiam velut in aream nunc patentem, ita pauci ad eam confugiebant, velut in vellere tunc latentem. Hæc vero temporum distributio refertur ad altitudinem divitiarum sapientiæ et scientiæ Dei, de qua dictum est: Quam inscrutabilia sunt judicia ejus et investigabiles viæ ejus (*Rom. ii, 33*); » quapropter si ante tempus legis, et tempore ipso legis justos Patres ex fide viventes, non possibilitas naturæ infirmæ et indignæ ac vitiatæ, et sub peccato venundatæ, sed Dei gratia per fidem justificabat, et nunc eadem in D apertum jam veniens revelata justificat. Anathematizet ergo Pelagius scripta sua, ubi contra eam, et si non per contumaciam, tamen ignorantiam disputat, possibilitatem defendendo naturæ, ad vincendam peccata et implenda mandata aut si ea sua esse negat, aut scriptis suis, aut inimicis suis dicit immissa quæ sua esse negat, anathematizet ea et damnet paterna exhortatione et auctoritate sanctimoniam tuam. Si ergo vult onerosum sibi et perniciosum, discat Ecclesiæ scandalum auferre, quod scandalum auditores et imperversum dilectores ejus usquequaque spargere non quiescunt. Si enim cognoverint eundem librum quem illius vel putant esse vel norunt episcoporum catholicorum auctoritate, et

maxime sanctitatis tuæ quam apud eum esse majoris ponderis minime dubitamus, ab eodem esse ipso anathematizatum atque damnatum, non eos ulterius æstimamus ausuros loquendo contra gratiam Dei quæ revelata est per passionem et resurrectionem Christi; nec pectora fidelia et simpliciter Christiana turbare, sed potius adjuvante misericordia Dei, certantibus nobiscum pietate et charitate flagrantibus, etiam orationibus tuis non solum ut in æternum beati, verum etiam justi sancti sint, non in sua virtute, sed in eadem gratia confisuros. Unde et ad ipsum scriptam ab uno homine epistolam ad quem per quemdam orientalem diaconum, civem Hipponiensem tanquam purgationis fieri quædam scripta transmisit, tuæ beatitudini potius credidimus dirigenda, melius judicantes et petentes ut eam ei mittere ipse digneris, sic enim eam legere potius non de, dignabitur, magis in illa eum qui misit, quam qui scripsit attendens, illud vero quod dicunt posse hominem esse sine peccato, et mandata Dei facile custodire, si velit. Quamvis cum hoc per adiutorium Dei gratiæ, quæ tamen per incarnationem Unigeniti ejus revelata atque donata esse dicitur, tolerabilius dici videatur tamen quoniam merito quæri potest ubi et quando per eandem gratiam id efficiatur in nobis, ut sine illo prorsus peccato simus, utrum in hac vita quando caro concupiscit adversus spiritum, an vero in illa cum fiet sermo qui scriptus est: « Ubi est, mors, victoria tua, ubi est, mors, aculeus tuus? » (I Cor. xv, 55.) Aculeus enim mortis peccatum est diligentius pertractandum, propter alios quosdam qui inique pertractant atque in suis litteris memoriæ mandaverunt, etiam in hac vita esse posse hominem sine peccato, non ab initio natiuitatis suæ, sed conversione a peccatis ad justitiam, et a via reproba ad bonam vitam. Sic enim intellexerunt quod de Zacharia et Elisabeth scriptum est: « Ambulasse eos in omnibus justificationibus Dei sine querela (Luc. 1, 6). » Hoc quod dictum est sine querela, sine peccato dictum acceperunt, non quidem negantes, imo etiam quod aliis locis in litteris eorum invenitur pie confitentes adiutorium gratiæ Domini nostri non per naturalem spiritum hominis, sed per principalem Spiritum Dei. Qui parum videntur considerasse ipsum Zachariam fuisse etiam sacerdotem. « Omnes autem tunc sacerdotes necesse habebant ex lege Dei primitus pro peccatis suis offerre sacrificium, deinde pro populo (Hebr. v, 3). » Sicut ergo nunc per orationis sacrificium vincimur non esse sine peccato quoniam jussi sumus dicere: « Dimitte nobis debita nostra (Matth. vi, 12). » Ita et tunc per sacrificia victimarum animalium vincebantur sacerdotes sine peccato non esse, qui pro suis peccatis jubebantur offerre. Quod si res ita se habet, ut per gratiam Salvatoris proficiamus quidem in hac vita, deficiente cupiditate, charitate crescente, perficiamur autem in illa vita, cupiditate extincta, charitate completa, profecto illud quod scriptum est:

A « Qui natus est ex Deo non peccat (I Joan. v, 18). » Secundum illam charitatem dictum est quæ sola non peccat, ad nativitatem quippe quæ ex Deo est, augenda et perficienda. Charitas pertinet, non ea quæ minuenda est et consumenda cupiditas. Quæ tamen quandiu est in membris nostris lege quadam sua repugnat legi mentis, sed natus ex Deo, nec obediens desideriis ejus, nec exhibens membra sua arma iniquitatis peccato potest dicere: « Jam non ego operor illud, sed id quod habitat in me peccatum (Rom. vii, 17). » Sed quomodo se habeat ista quæstio, quia et si non invenitur homo in hac vita sine peccato, id tamen dicitur posse fieri per adiutorium gratiæ et Spiritus Dei? Quod ut fiat conandum atque poscendum est. Tolerabiliter in id quisque fallitur, nec diabolica impietas, sed error humanus est, elaboranda et optanda affirmare, etiamsi quod affirmat non possit ostendere. Id enim credit fieri posse quod certe laudabile est velle. Nobis autem sufficit quod nullus in Ecclesia Dei fidelium reperitur in quolibet profectu excellenti atque justitia qui audiat dicere sibi non necessariam precationem orationis Dominicæ, « dimitte nobis debita nostra, » et dicat « se non habere peccatum, nec seipsum decipiat, et in eo veritas non sit (I Joan. 1, 8), » quis jam sine querela vivat? Non enim qualescunque, etiam tentationes humanæ, sed grave peccatum est quod in querela venit. Det veniam tua suavitas, si prolixiorum epistolam fortassis quam velles, tuæ misimus sanctitati. Non enim rivulum nostrum tuo largo fonti augendo refundimus, verum etiam noster, licet exiguus, ex eodem quo etiam tuus abundans emanat capite fluentorum, hoc aperte probare voluimus tuis rescriptis de communi participatione unius gratiæ consolari.

Rescriptum Innocentii papæ de Pelagio hæretico.

INNOCENTIUS, AURELIO, ALIPIO, AUGUSTINO, EYODIO, PASSIDIO episcopis. Sanctæ fraternitatis vestræ litteras plenas fidei totoque religionis catholicæ vigore firmatas a vobis missas et conciliis vestris per fratrem et coepiscopum nostrum Julium pergrato suscepimus animo: quod earum tenor omnisque contextio in consideratione quotidianæ gratiæ Dei, et in eorum correctione qui contra sentiunt integra ratione consistit; et ut illis omnem tollere possit errorem, et idoneo dato quovis nostræ legis exemplo, quem sequi debeat dignum possint præbere doctorem. Sed de his, ut arbitror, jam satis supra diximus. Sed subiinde contra eos subvenit, **182** et suppeditat quod dicatur, nec potest aliquando deesse quod vincat cum tam miserum impiumque sit quod nostræ virtute fidei et ipsa plenius veritate vincatur. Qui enim omnem vitæ spem respuit atque contempsit inimica damnabilique cor suum disputatione confundens, cum credit nihil esse quod a Deo accipiat, ne aliquid supereset quod petat ad sanandum, sed qui sibi hoc abstulit ulterius quid reliquit? Si ergo sunt aliqui, quos in sui defensionem perversitas tanta defixit, qui huc se dogmati dedant atque conjungant, sperantes hoc

tholicam pertinere doctrinam, quod abhor- **A**ngius et penitus approbatur adversum, in-
 lorum et monitis et verbis ut haberent, in-
 quatenus ad rectum vitæ tramitem redeant,
 abunt, ne diutius mentem obsidens, velut
 eorum sensibus error invadat. Nam si Pela-
 quocunque restitit loco eorum animos, qui
 vel simpliciter crederent disputandi, hac
 atione decepit, seu hic illi in urbe sunt, quod
 ntes nec manifestare possumus, nec negare,
 t si sunt lateant, nec aliquando audeant, vel
 prædicantem ista defendere, vel talia aliquo
 rrum præsentate jactare, et in tanta populi mul-
 ne deprehendi aliquis facile nec alicubi possit
 ci, sive in quovis terrarum loco degant. Dei **B**
 misericordia, gratiaque credimus, quod facile
 antur, audita ejus damnatione qui fuerit per-
 et resistens hujus dogmatis auctor inventus,
 terest, ubi isti fuerint, dum ubicunque inve-
 otuerint, sunt sanandi. Nobis tamen nec sua-
 potest eum esse purgatum, quamvis ad nos
 cio quibus laicis sint gesta perlata, quibus ille
 litum se crederet et absolutum. Quæ utrum
 sint dubitamus, quod sub nulla illius concilii
 itione venerunt, nec eorum aliquas accepimus
 c re litteras, apud quos istius rei præstitit
 s. Quod si de sua ille potuisset purgatione
 ere, hoc magis credimus quod egisset. Quod
 verius esse poterat, ut illos cogeret epistolis
 qui dijudicaverant judicare. Verum cum sint **C**
 in ipsis posita gestis, quæ objecta partim mus-
 lo ille suppressit, partim multa in se verba re-
 endo, tota obscuritate confudit, aliqua magis
 argumentis quam vera ratione, ut ad tempus
 poterat, purgavit, alia negando, alia falsa
 retatione vertendo. Sed utinam quod magis
 dum est etiam ille se ad veram catholicæ fidei
 ab illo sui tramitis errore convertat, ut
 t velitque purgari, considerans quotidianam
 ratiam adjutoriumque cognoscens, ut videatur
 n, et approbetur ab omnibus manifesta ra-
 correctus, non gestorum judicio, sed ad ca-
 am fidem corde converso. Unde non possum
 m nec approbare nec culpâre judicium, cum
 amus utrum vera sint gesta, aut si vera sunt, **D**
 subterfugisse constet magis quam se in tota
 e purgasse. Qui si confidit, novitque non omni
 um esse indignatione quod dicat aut jam hoc
 i se refutasse quod dixerat, non a nobis ac-
 i, sed ipse debet potius festinare, ut possit.

absolvi. Nam si adhuc taliter sentit, quando se no-
 stro judicio quibusvis acceptis litteris cum sciat
 damnandum se esse, committet. Quod si accercen-
 dus esset, ab his melius fieret qui magis proximi et
 non longo terrarum spatio videntur esse disjuncti,
 sed non deerit cura si medicinæ præbeat ille ma-
 teriam. Potest enim damnare quæ senserat ac datis
 litteris erroris sui, ut regressum ad nos decet ve-
 niam postulare, fratres charissimi. Librum sane qui
 ejus esse dicebatur nobis a vestra charitate trans-
 missum evolvimus, in quo multa blasphema erant,
 nihil quod placeret, nihil quod penitus non dis-
 pliceret, a quovis damnandum atque calcandum,
 cujus similia nisi qui ista scripserat, nemo alter in
 mentem reciperet atque sentiret. Nam hoc loco
 de lege latius disputare velut coram posito repu-
 gnantique Pelagio necessarium esse non duximus
 cum vobiscum totam rem scientibus, parique no-
 biscum assensione gaudentibus, colloquamur. Tunc
 enim melius hæc exempla ponuntur, quando cum
 his quos harum constat rerum prudentes esse
 tractamus. Nam de naturæ possibilitate, ac de libe-
 ro arbitrio, et de omni Dei gratia, et quotidiana
 gratia, cui non sit recte sentienti uberrimum dispu-
 tare. Anathematizet ergo ista quæ sensit, ut illi qui
 ejus sermonibus fuerant, præceptisque collapsi,
 quid tandem habeat fides vera cognoscant. Facilius
 enim revocari potuerunt, cum ista a suo sense-
 rint auctore damnari. Quod si ille pertinaci in hac
 voluerit impietate persistere, est agendum quate-
 nus vel his possit subveniri, quos non suus sed hujus
 magis error induxit, ne et illis hæc medicina pereat,
 cujus iste talem non admittit, nec postulat curam.
 Deus vos custodiat incolumes, fratres charissimi.
 Data vi Kalend. Februarii.

Item epistola familiaris ad Aurelianum Carthagi-
 nensem episcopum.

INNOCENTIUS AURELIO episcopo Carthaginensi. In fa-
 miliaribus scriptis dilectio vera consistit, et firmius
 charitatis officia melius se orsa mereantur. Quamo-
 brem per fratrem nostrum Julium epistolæ extrinse-
 cus missæ respondere gestivi, ne apud me forsitan
 remaneret peculiaris negatæ salutationis offensa,
 supradictum igitur fratrem nostrum tuæ dilectioni
 restituo, cum apostolicæ sedi dignum ad relationem
 duplicis synodi judicatis. Superest, ut oratus a no-
 bis Dominus præstare dignetur, quatenus omnis Ec-
 clesiæ suæ macula continuis laboribus nostris possit
 abstergi. Dominus custodiat te incolumem, frater
 charissime. Data vi Kal. Febr.

INCIPIUNT DECRETA ZOZIMI PAPÆ

Quod monachi vel laici nisi per gradus eccle-
 cos non debeant ad summum sacerdotium per-
 e.

Quod si quis interdicta despexerit, gradus sui
 ulo subiacebit.

3. Quæ in singulis clericorum gradibus tempora
 sint præfixa.

Episcopus Zozimus urbis Romæ HESITIO episcopo
 Salonitano, salutem. Exigit dilectio tua præceptum
 apostolicæ sedis in quo Patrum decreta consentiant,

et significas nonnullos ex monachorum cœtu, quorum sollicitudo quamvis frequentia major est, sed laicos ad sacerdotium festinare.

CAP. I. Hoc autem specialiter et sub prædecessoribus nostris et nuper a nobis interdictum constat litteris ad Gallias Hispaniasque transmissis, in quibus regionibus familiarior est ista præsumptio, quamvis nec Africa super hac admonitione nostra habeatur aliena, ne quis penitus contra Patrum præcepta qui ecclesiasticis disciplinis per ordinem non fuisset imbutus, et temporum approbatione divinis stipendiis eruditus, nequaquam ad summum sacerdotium aspirare præsumeret; et non solum in eo ambitio inefficax haberetur, verum etiam in ordinatoribus ejus, ut carerent eo ordine quem sine ordine contra præcepta Patrum crediderant præsumendum. Unde miramur ad dilectionem tuam statuta sedis apostolicæ non fuisse perlata. Laudamus igitur constantiam tuam, frater charissime, nec aliud de pontificii censura veteris auctoritatis genus exspectandum fuit, quam ut talibus ambitionibus pro præceptis Patrum in procinctu fidei constituti occurreres. Igitur si quid auctoritati tuæ (quod non opinamur) æstimas defuisse, supplemus. Vos, obsistite talibus ordinationibus, obsistite superbix et arrogantix venienti. Tecum faciunt præcepta Patrum, tecum apostolicæ sedis auctoritas. Si enim officia sæcularia principalem locum non vestibulum actionis ingressis, sed per plurimos gradus examinitatis temporalibus deferunt, quis ille tam arrogans, tam impudens invenitur, ut in cœlesti militia, quæ propensius ponderanda est, et sicut aurum repetitis ignibus exploranda, statim dux esse desiderat cum tiro ante non fuerit, et prius velli docere quam discere? Assuescat in Domini castris, in lectorum primitus gradu, divini rudimentis servitii; nec illi vile sit exorcistam, acolythum, subdiaconum, diaconum per ordinem fieri; nec hoc saltu, sed statutis majorum ordinatione temporibus, jam vero ad presbyterii fastigium talis accedat, ut et nomen ætas impleat, et meritum probitatis stipendia ante acta testentur. Jure inde summi pontificis locum sperare debet. Facit hoc nimia remissio consacerdotum nostrorum qui pompam multitudinis quærunt, et putant ex hac turba aliquid sibi dignitatis acquiri. Hinc passim numerosa popularitas etiam his ubi solitudo est talium reperitur, dum parochias extendi cupiunt, aut quibus aliud præstare non possunt, divinos ordines largiuntur. Quod oportet districti semper esse judicii, rarum est enim omne quod magnum est.

II. Proinde nos ne quid meritis dilectionis tuæ derogaremus, ad te potissimum scripta direximus, quibus in omnium fratrum coepiscoporum nostro facies ire notitiam, non tantum eorum qui in ea provincia sunt, sed etiam qui in vicinis dilectionis tuæ provinciis adjunguntur. Sciet quisquis hoc

A postposita Patrum et apostolicæ sedis auctoritate neglexerit, a nobis districtius vindicandum, ut loci sui minime dubitet sibi constare rationem, si putat post tot prohibitiones impune posse tentari. Contumeliæ enim studio fit quidquid interdictum toties usurpatur.

III. Hæc autem singulis gradibus observanda sunt tempora, si ab infantia ecclesiasticis ministeriis nomen dederit, et inter lectores ad vigesimum ætatis annum continuata observatione perduret. Si major et grandævus accesserit, qui tamen post baptismum statim divinæ militiæ desiderat mancipari, sive inter lectores sive inter exorcistas quinquennio teneatur. Exinde acolythus vel subdiaconus, quatuor annis sit, et sic ad benedictionem diaconatus si mereatur accedat, in quo ordine quinque annis si inculcate se gesserit, adhærere debet. Exinde suffragantibus stipendiis per tot gradus datis propriæ fidei documentis, presbyterium poterit promereri. De quo loco si eum exactior ad bonos mores vita perduxerit, summum pontificatum sperare debet. Hac tamen lege servata, ut neque bigamus, neque viduæ maritus, neque pœnitens ad hos gradus possit admitti. Sane etiam defensores Ecclesiæ qui ex laicis fiunt supradicta observatione teneantur si meruerint in ordine esse clericatus. Data vii Kalend. Martii, Honorio XII et Theodosio VIII Augustis consulibus.

Ad clerum Ravennensem monitorium.

Zozimus episcopus urbis Romæ commonitorium presbyteris et diaconibus qui Ravennæ sunt. Ex relatione fratris nostri Archidami presbyteri qualiter suscepti sitis, vel quid egeritis cognovimus, vel qualiter illi suscepti sunt, qui contra canones adversum nos ad comitatum nescio qua audaci temeritate ire voluerunt. Ad vos hæc quæ nunc misimus, olim scripta feceramus, eorum quas injuriose miserant, respondentibus epistolis. Sed quoniam non poterunt rei in sua, hoc est in nostra Ecclesia Romana cum nostris compresbyteris commorari, hos ad vos illis tragendas litteras destinamus, in quibus decreto nostro sancimus, memoratos perturbatores omnium ab apostolicæ sedis nostræ communionis alienos fuisse, atque nostra subscriptione probatam sententiam suscepisse, illos etiam qui effrenato huic facto consilioque assensum commodare voluerunt, vestræ charitatis est æstimare qualiter habeantur. Quibus hoc obicere vos debetis, quod juxta canonum præcepta fortiter incurrerunt, et qualiter presbyteros non decebat rebelles existere, tentaverunt. Vos autem monemus in speculis esse debere, neque eorum prorumpat audacia, quos anathematizatos scit sancta apostolica Ecclesia. De his vero qui eorum se societati junxerunt, quid agere debeamus, cum reversi fueritis, consilio meliore tractabimus. Et alia manu. Data v Kalend. Octobris, Honorio XII et Theodosio Augustis consulibus.

INCIPIUNT DECRETA BONIFACII PAPÆ.

lepreatoria ad Honorium Augustum, ut utur a principe quatenus in urbe Romana itum nunquam pontifex ordinetur.

BONIFACIUS episcopus HONORIO Augusto. Ecce Romanæ (cui Deus noster meum sacerdotibus res humanas regentibus deputavit) ringit, ne causis ejus quamvis adhuc commo- ditate detinear propter conventus rdotibus universis et clericis, et Christia- perturbationibus agitantur apud aures simi principis desim. Siquidem secus rret eveniat, non vos id facere qui cuncta eratione componitis, sed nos per nostram esidiam videbimur, quod civitatis quietem : pacem pervertere valeat admisisse. Cum anis rebus divinæ cultor religionis, Domino ræsideas, nostra culpa erit, si non id sub B ria quam certum est divinis semper rebus mptiore favisse firmo et stabili jure cu- quod per tot annorum seriem et sub illis icipibus obtinuit, quos nulla nostræ reli- a constrinxit, ut fidens utatur licitis, et imperio clementiæ minime quæ sunt illi- entur. Ipsa enim Ecclesia devotionem tuam sime imperator in eo quidem sermone, enerabili appellat affectu, quia Christus oster, vestri fidus rector et gubernator iam desponsatam sibi et intactam virginem eam in aliquos patiamini insidiantium m fluctus illidi, et quietam faciem tempe- itæ tumore turbari gloriosissime et tran- C imperator Auguste. Ipsa ergo quæ uni est vestra tamen mater Ecclesia hanc estram legatione quam suis sacerdotibus appellat, præterita præsentiaque repetit, it) religiose imperantibus crevit meus qui est populus, tam fidus Deo, quam tibi qui s Christi. Ecce enim inter ipsa mysteria, s suas quas pro nostri felicitate dependit ste apud quem et de cujus sede agitur o, sollicitis pro religionis observantia vo- at. Cum sollicita petitione miscetur ora- n varias res semel evulsa distrahat a Dei tentatore sollicitante discordias, Ageret rinceps Christianissime, nisi apud te sua- secura causarum et in oppressionibus D in hæreticorum correctionibus fide tua a pariter cum imperio semper florente bet refugium tuæ mansuetudinis ani- suæ religionis veneratione conjunctum, uid huic proficiat vos agatis. Conferatis : consacerdotibus meis, probatissimis viris b omnibus qui Ecclesiam faciunt ista atione, quibus precamur sacræ causam rosequentibus in urbe vestræ mansuetu- animo quo postulatis a multis in perpe- ni universalis Ecclesiæ consulatis. Data nii.

Constitutio Honorii imperatoris ad Bonifacium papam missa, ut si denuo Romæ duo episcopi ordinati fue- rint, ambo de civitate pellantur.

VICTOR HONORIUS inclytus triumphator, semper Augustus, sancto ac venerabili BONIFACIO papæ urbis Romæ.

Scripta beatitudinis tuæ debita reverentiæ gratulatione suscepimus. Quibus recensitis, egimus omnipotenti Deo maximas gratias quod sanctimoniam tuam post longum incommodum optate redditam didicimus sanitati. Et ideo reverentibus, venerabilibus viris gaudium nostrum sacrorum apicum attestatione signamus ac petimus, ut quotidianis orationibus apostolatus tuus studium ac votum suum circa salutem atque imperium nostrum dignetur impendere. Illud autem pietatis nostræ satis placitum esse cognosce, quod sanctimonia tua de Ecclesiarum aut populi perturbatione sollicita est. Quæ ne aliqua ratione possit evenire satis clementia vestra credit esse provisus. Denique prædicante beatitudine tua id ad cunctorum clericorum notitiam volumus pervenire, ut si quod forte religioni tuæ (quod non optamus) humana sorte contigerit, sciant omnes ab ambitionibus esse cessandum, ac si duo forte contra fas temeritate certantium fuerint ordinati, nullum ex eis penitus futurum sacerdotem, se illum solum in sede apostolica permansurum, quem ex numero clericorum nova ordinatione divinum iudicium et universitatis consensus elegerit. Unde id observandum est, ut omnes tranquillam mentem et pacificos animos ex serenitatis nostræ admonitione custodiant, nec aliquid seditiosis conspirationibus tentare contentur, cum certum sit nulli partium suarum studia profutura.

Epistola Bonifacii papæ ad episcopos Galliarum de Maximo episcopo diversis criminibus accusato.

BONIFACIUS episcopus, PATROCLO, REMIGIO, MAXIMO, HILARIO, SEVERO, VALERIO, JULIANO, CASTORIO, LEONTIO, CONSTANTINO, JOANNI, MONTANO, MARINO, MAURICIO, et cæteris episcopis per Gallias et septem provincias constitutis.

Valentinæ nos clerici civitatis adierunt proponentes per libellum crimina quæ Maximum, teste tota provincia, asserunt commisisse. Delegata toties cognitione illum constituta semper subterfugisse iudicia, ne confusus conscientia festinasse, ut si esset innocens examinatis omnibus purgaretur, quoties decreta ex nostrarum quoque chartarum instructione cognovimus. Qui e contrario probavit de se illa quæ dicta sunt, quæ ad ea confutanda cum essent innumera, a decessoribus meis provincialis est delegata cognitio. Conventus etiam dicitur evitasse, et adesse minime voluisse. Et nullus dubitat quod ita iudicium innocens subterfugit, quemadmodum ut absolvatur qui est innocens quærit, seu astuta cavillatio eorum qui versutis agendum credunt esse consiliis, nunquam innocentis nomen accipiet. Constet enim de omnibus, quisquis se subterfugere

judicium dilationibus putat. Veniet tamen aliquando ille qui talis perhibetur in medium, nec prodest illi toties latuisse, toties subterfugisse, quem sui actus et commissa, quocumque fugerit, ea quæ objiciuntur illi, si vera sunt crimina, persequuntur. Debueram quidem jam nunc dignam pro ejus accusatis in nostro judicio actibus qui cognitionem et decretum judicium sæpe declinando credidit illudendum, ferre sententiam. Hanc ne aliquis præco ei quem forsitan judicaret, et sibi qui absens est, licet sit quæsitus a nobis reservatum esse nihil diceret, maluimus intercapedine temporis data deferri. Cum hoc etiam ejus accusatores assererent, de quorum intentionibus et moribus sit securum maximum tanto magis damanda committere, quanto tardius se constituto judicio præsentarit. Quem Manichæorum involutum caligine arguunt turpis sectæ, olim ita ne eum posset abluere animum sordidasse in probationem objectæ rei gesta synodalia proferentes, et commissis involutum indique flagitiis nullum eum sanitatis habuisse respectum, quem furore suo et insana temeritate ad sæcularium quoque judicium tribunalia subditum quæstioni, quod in vili quoque persona turpissimum est objicerent pervenisse, et homicidii damnatum asserunt, gestis prolatis in medium. Et hunc talem, post tanta taliaque commissa, episcopatus adhuc sibi nomen in suis latibulis vindicare, in propriæ civitatis infamiam nimis doloribus conquerentur, et sanctum nomen vindicando sibi velle polluere. Ideoque, fratres charissimi, qui audiendus hic præsentare se noluit, ne convictus forsitan ab accusantibus se clericis posset digna tandem aliquando præsentatus episcopali judicio pronuntiationis congruæ feriri sententia, quamquam illi hæc edocta fuerint quæ potest hujus nominis esse jactura qui pudorem nunquam sacerdotii habuisse perhibetur, et locum suum ne modico quidem tempore custodisse. Dilationem tantum dedimus, et decrevimus vestrum debere intra provinciam esse judicium, et congregari synodum ante diem Kalendarum Novembrium, ut si adesse voluerit præsens, si confidit, ad objecta respondeat. Si vero adesse neglexerit dilationem sententiæ de absentia non lucretur. Nam manifestum est confiteri eum de crimine, qui indulto, et toties delegato judicio purgandi se occasione non utitur. Nihil enim interest utrum in præsentis examine omnia quæ dicta sunt comprobentur, cum ipsa quoque pro professione procurata toties constat absentia. Nos autem per omnes provincias litteras dirigemus, ne excusationem sibi ignorationis obtendant, ut ad provinciam venire cogatur, et illic se

constituito præsentare judicio. Quidquid autem vestra charitas de hac causa duxerit decernendum, cum ad nos relatum fuerit, nostra ut concedet necesse est auctoritate firmentur. Data sub die Idus Junias, Monario II C. consule.

Ut nullus contempto metropolitano ordinetur episcopus.

BONIFACIUS, episcopus urbis Romæ, HILARIO, episcopo Narbonensi, salutem. Difficile quidem fidem querimoniis commodamus, quarum sacerdotes Domini pulsat intentio, maxime cum eos quidpiam contra Patrum statuta tentasse, sed frequenter has asserit, sicut nunc multitudinem causantium. Ecce enim, ut charitas tua recognoscit, ex subditis Lucubensis Ecclesiæ, clerici ordo vel plebis preces suas, vel lacrymas ad nos, quantum datur intelligi magno cum dolore miserunt, dicentes episcopum nostrum Patroclum sua petitione cessante, in locum decedentis episcopi, nescio quem in aliena provincia prætermisso metropolitano, contra Patrum regulas ordinasse. Quod nequaquam possumus ferre patienter; quia convenit nos paternarum sanctionum esse diligentes custodes. Nulli etenim videtur incognita synodi constitutio Nicænæ, quæ ita præcepit, ut eadem proprie verba ponamus. Per unamquamque provinciam jus metropolitanos singulos habere debere, nec cuiquam duas esse posse subjectas, quod illi quia aliter credendum non est, servandum, sancto Spiritu suggerente, sibimet censuerunt. Unde, frater charissime, si ita res sunt, et Ecclesias supradictam provinciæ tuæ limes includit, nostra auctoritate communias, quod quidem facere sponte deberes desideris supplicantium et voluntate respecta. Ad eundem locum in quo ordinatio talis celebrata dicitur, metropolitani jure munitus et præceptionibus nostris fretus, accede intelligens arbitrio tuo secundum regulas Patrum quæcunque faciendæ sunt a nobis esse concessa, ita ut peractis omnibus, apostolicæ sedi quidquid statueris te referente clarescat, cui totius provinciæ ordinationem liquet esse mandatam. Nemo ergo eorum terminos audax temeror excedat, nec aliquid in illorum contumeliam partibus suis quæ sibi non videntur concessa defendat. Cesset hujusmodi præmissa nostra auctoritate presumptio eorum qui ultra dignitatis suæ litem digitu extendunt. Quod idcirco dicimus, ut advertat charitas tua, adeo nos canonum præcepta servare, ut ista constitutio quoque nostra definiat quatenus metropolitani sui unaquæque provincia in omnibus rebus semper ordinem expectet. Data v Kalendarum Februarii, Honorio XII et Theodosio X Augustis consulibus.

Expliciunt decreta Bonifacii papæ.

INCIPIUNT DECRETA

COELESTINI PAPÆ.

1. De Prospero et Hilario qui quosdam Galliæ presbyteros accusant.
2. De sancto Augustino episcopo mira laudis assertio.
3. Præteritorum sedis apostolicæ episcoporum auctoritas de gratia Dei contra Pelagii sectatores.
4. Quod Adam omnes homines læserit, nec quem-

quam **184** per liberum arbitrium posse consurgere nisi eum gratia Dei erexerit.

5. Quod nemo sit bonus suis viribus nisi participatione ejus qui solus est bonus.

6. Quod nisi gratia Dei continua juvemur insidias diaboli devitare non possumus.

7. Quod per Christum libero bene utamur arbitrio.

Quod omnia sanctorum merita dona sint **A** intra portum stantes statio facit fida securos. Fida quippe est omnium statio, quorum perfectis gressibus vestigia non moventur. Recurrerunt ad apostolicam prædicti sedem, hæc ipsa nobis quæ tentat perturbatio conquirentes. Habete, fratres charissimi, pro catholicæ plebis pace tractatum. Sciant se, si tamen censeantur presbyterii dignitate vobis esse subjectos. Sciant omnes qui male docent quod sibi discere magis ac magis competat quam docere. Nam quid in Ecclesiis vos agitis, si illi summam teneant prædicandi? Nisi forte illud obsistat quod non auctoritate, non adhuc ratione colligitur, ut aliqui e fratrum numero nuper de laicorum consortio in collegium nostrum fortassis admissi, nesciant quid sibi debeant vindicare. Super his multa jam dicta sunt eo tempore quo ad fratris tuendi dedimus scripta responsum. Nunc tamen repetentes sæpius admonemus: Vetentur hujusmodi qui laborant per terras aliud quam ille noster jussit Agricola seminare. Nec tamen mirari possumus, si hæc erga viventes hi nunc tentare audent, qui nituntur etiam quiescentium fratrum memoriam dissipare.

Quod omnis sancta cogitatio et motus piæ voluntatis ex Deo sit.

Quod gratia Dei non solum peccata dimittat, sed etiam adjuvet ne committantur, et præstet ut impleatur; non sicut Pelagius ait, facile, quasi gratia Dei difficiliter posset impleri.

Quod præter statuta sedis apostolicæ omnes res Ecclesiæ Christi gratiam resonant, qua germanum reparatur et ab æterna damnatione liberatur.

Quod gratiam Dei etiam baptizandorum te instituta purgatio cum exorcismis et in iuribus spiritus ab eis expelluntur immundi.

Quod profundiores quæstiones nec contem- **B** nentur, nec penitus asserendæ.

etiam fratribus VENERIO, MARINO, LEONTIO, IO, ARCHADIO, SILLUCIO, et cæteris Galliarum episcopis CÆLESTINUS.

stolici verba præcepti sunt apud Judæos, atque etiam sine offensione nos esse debere, hoc quis Christianus ex tota animi virtute custodit. cum ita sit non parum periculi illi manere ponente Dominum, qui hoc detrectat etiam fidelibus. Nam qualiter nos qui neminem perire us ista contristat quæ auctoribus Christianis illunt animos Christianos, Dominicus in Evangelio testatur. Ait enim ipse Salvator quod dicit scandalizanti unum de pusillis in maris idem demergi (*Matth.* xviii, 6). » Ideo quæ sit **C** us poena quæramus, cui tale supplicium legitur.

I. Filii nostri, præsentis, Prosper et Hilarius, in circa Dominum nostrum sollicitudo laudat, tantum nescio quibus presbyteris illis qui dissensionem Ecclesiarum studeant sunt nos prosequuti, ut indisciplinatas quæstiones res in medium pertinaciter eos dicant prædicant adversantia veritati. Sed vestræ dilectioni iunguntur, quoniam illi supra vos habent condiscipulandi. Legimus « super magistrum non discipulum (*Matth.* x, 24), » hoc est non sibi quemquam ad injuriam doctorum vindicare iam. Nam et hos ipsos a Deo nostro positos **D** us ad docendum, cum sit, docente Apostolo, certius locus (*I Cor.* xii, 28) « intra Ecclesiam indus. Quid illic speciei est ubi magistris tantus hi loquuntur? Qui, si ita est, eorum discipuli fuerunt; timeo ne connivere sit hoc tacere, ne magis ipsi loquantur qui permittunt illis loqui. In talibus causis non caret suspitione veritas, quia occurreret veritas, falsitas distulit. Merito namque causa nos respicit, si non faveamus errori. Ergo corripiantur hujusmodi non sit his liberum habere pro voluntate sermone. Deserat, si ita res sunt, incessere novitas item. Desinat Ecclesiarum quietem inquietudo.

Conantur sæpe naufragio mergere, quos

intra portum stantes statio facit fida securos. Fida quippe est omnium statio, quorum perfectis gressibus vestigia non moventur. Recurrerunt ad apostolicam prædicti sedem, hæc ipsa nobis quæ tentat perturbatio conquirentes. Habete, fratres charissimi, pro catholicæ plebis pace tractatum. Sciant se, si tamen censeantur presbyterii dignitate vobis esse subjectos. Sciant omnes qui male docent quod sibi discere magis ac magis competat quam docere. Nam quid in Ecclesiis vos agitis, si illi summam teneant prædicandi? Nisi forte illud obsistat quod non auctoritate, non adhuc ratione colligitur, ut aliqui e fratrum numero nuper de laicorum consortio in collegium nostrum fortassis admissi, nesciant quid sibi debeant vindicare. Super his multa jam dicta sunt eo tempore quo ad fratris tuendi dedimus scripta responsum. Nunc tamen repetentes sæpius admonemus: Vetentur hujusmodi qui laborant per terras aliud quam ille noster jussit Agricola seminare. Nec tamen mirari possumus, si hæc erga viventes hi nunc tentare audent, qui nituntur etiam quiescentium fratrum memoriam dissipare.

II. Augustinum sanctæ recordationis virum quem pro vita sua atque meritis in nostra communione semper habuimus, nec unquam hunc sinistrae suspicionis saltem rumor aspexit, quem tantæ scientiæ olim fuisse meminimus, ut inter magistros optimos etiam ante a meis semper decessoribus haberetur. Bene ergo de eo omnes in commune senserunt, utpote qui ubique cunctis et amoris fuerit et honori, unde resistatur talibus quos mala crescere videmus, nefas est hæc pati religiosas animas, quarum afflictione, quia membra nostra sunt, nos quoque convenit macerari, quamvis maneat hos beatitudo promissa quicumque probantur persecutionem propter justitiam sustinere, quibus quid promittat Dominus in futurum sequens sermo declarat. Non est agentium causa solarum, universalis Ecclesiæ quacunque novitate pulsatur. Intelligamus hæc ipsa vobis quæ nobis non placent displicere. Quod ita demum probare poterimus, si imposito improbis silentio de tali re in posterum querela cessabit. Dominus inclinet vos custodiat, fratres charissimi.

III. Quia nonnulli catholico nomine gloriantur, in damnatis hæreticorum sensibus seu pravitate sive imperitia demorantes piissimis disputationibus obviare præsumunt. Et cum Pelagium atque Cælestium anathematizare non dubitent, magistros tamen vestros tanquam necessarium modum excesserint obloquuntur, eaque tantummodo sequi, et probare profitentur quæ sacratissima beati apostoli sedes contra inimicos gratiæ Dei per mysterium præsulum suorum sanxit et docuit. Necessarium igitur fuerit diligenter inquirere quid rectores Romanæ Ecclesiæ de hæresi quæ eorum temporibus exorta fuerat judicaverint, et contra nocentissimos liberi arbitrii defensores quid de gratia Dei sentiendum esse censuerint, ita ut etiam Africanorum concinorum quasdam sententias jungeremus, quas utique suas fecerunt.

runt apostolici antistites et probarunt. Ut ergo plenius qui in aliquo dubitant, instruantur, constitutiones sanctorum Patrum compendioso manifestemus indiculo. Quod si quis non nimium est contentiosus, agnoscat omnium disputationum connexionem ex hac subditarum auctoritatum brevitate pendere, nullamque sibi contradictionis superesse rationem, si cum catholicis credat et dicat.

IV. In prævaricatione Adæ omnes homines naturalem possibilitatem et innocentiam perdidisse, et neminem de profundo illius ruinæ per liberum arbitrium posse consurgere, nisi eum gratia Dei miserentis erexerit, pronuntiante beatæ memoriæ Innocentio, atque dicente in epistola ad Carthaginense concilium. Liberum enim arbitrium ille perpeusus, dum suis inconsultius utitur bonis, cadens in prævaricationis profunda demersus est, et nihil quemadmodum exinde resurgere posset invenit, suaque in æternum libertate deceptus hujus ruina latuisset oppressus, nisi eum postea Christi per suam gratiam relevasset adventus, qui per novæ regenerationis purificationem omne præteriti peccati vitium sui baptismatis lavacro purgavit.

V. Neminem esse per semetipsum bonum, nisi participationem sui ille donet « qui solus est bonus (Marc. x, 18). » Quod in eisdem scriptis ejusdem pontificis sententia protestatur dicens: Nunquid nos de eorum posthæc rectum mentibus æstimemus, qui sibi se putant deberi quod boni sunt, nec illum considerant, cujus quotidie gratiam consequuntur qui sine illo tantum se assequi posse confidunt.

VI. Neminem etiam baptismatis gratia renovatum idoneum esse ad superandas diaboli insidias, et ad evincendas carnis concupiscentias, nisi per quotidianum adjutorium Dei perseverantiam bonæ conversationis acceperit. Quod ejusdem antistitis in eisdem paginis doctrina confirmat dicens: Nam quamvis hominem redimeret a præteritis ille peccatis, tamen sciens iterum posse peccare ad reparationem sibi, quemadmodum posse illum, et post ista corrigere multa servavit, quotidiana præstans illi remedia quibus nisi freti confisque nitamur, nullatenus humanos vincere poterimus errores. Necesse est enim ut quo auxiliante vincimus, eo iterum non adjuvante vincamur.

VII. Quod nemo nisi per gratiam libero bene utatur arbitrio. Idem magister in epistola ad Milevitanum concilium data prædicat dicens: Adverte tandem, o pravissimarum mentium perversa doctrina, quod primum hominem ita libertas ipsa decepit, ut dum indulgentius frenis ejus utitur in prævaricationem præsumptionis incederet; nec ex hac potuit erui, nisi ei providentia regenerationis statum pristinæ libertatis Christi Domini reformasset adventus.

VIII. Quod omnia studia et omnia opera ac merita sanctorum ad Dei gratiam laudemque referenda sunt, quia nemo aliunde ei placet, nisi ex eo quod ipse douaverit, in quam nos sententiam dirigit beatæ recordationis papæ Zozimi regularis auctoritas, cum

scribens ad totius orbis episcopos ait: Nos autem instinctu Dei (omnia enim bona ad auctorem suum referenda sunt unde nascuntur) ad fratrum et coepiscoporum nostrorum conscientiam universa retulimus. Nunc autem sermonem sincerissimæ veritatis luce radiantem tanto Afri episcopi honore venerati sunt, ita ut ad eundem virum rescriberent, illud vero quod in litteris quas ad universas provincias curasti esse mittendas, posuisti, dicens: Nos tamen instinctu Dei, etc. Sic accepimus dictum, ut illos, qui contra Dei adjutorium extollunt, humani arbitrii libertatem districto gladio veritatis velut cursim transiens amputares. Quid enim tam libero fecistis arbitrio? quam quod universo in nostræ humilitatis conscientiam retulistis, et tamen instinctu Dei factum esse fideliter sapienterque vidistis, veraciter fideliterque ut dixistis, [ideo utique quia « præparatur voluntas a Domino (Prov. xix, 21), » et ut boni aliquid agant paternis inspirationibus suorum ipse tangit corda fidelium. « Quotquot enim Spiritu Dei aguntur, hi filii sunt Dei (Rom. viii, 14), » ut nec nostrum deesse sentiamus arbitrium et in bonis quibusque voluntatis humanæ singulis moribus magis illius valere non dubitemus auxilium.

IX. Quod ita Deus in cordibus hominum, atque in ipso libero operetur arbitrio, ut sancta cogitatio piæ consilium omnisque motus bonæ voluntatis ex Deo sit, quia per illum aliquid boni possumus « sine quo nihil possumus (Joan. xv, 5). » Ad hanc enim nos professionem idem doctor instituit, qui cum ad totius orbis episcopos de divinæ gratiæ opitulatione loqueretur: quod ergo tempus, ait, intervenit, quo ejus non egeamus auxilio? In omnibus igitur actibus, causis, cogitationibus, motibus, adjutor et protector orandus est, superbum est enim ut quidquam sibi humana natura præsumat, clamante Apostolo: « Non est nobis colluctatio adversus carnem et sanguinem, sed contra principes et potestates aeris hujus, contra spiritualia nequitiae 185 in coelestibus. » Et sicut ipse iterum dicit: « Infelix ergo homo, quis me liberabit de corpore mortis hujus. Gratia Dei per Jesum Christum Dominum nostrum (Rom. vii, 24, 22), » Et iterum: « Gratia Dei sum id quod sum, et gratia ejus in me vacua non fuit, sed plus illis omnibus laboravi, non ego autem, sed gratia Dei mecum (I Cor. xv, 18). »

X. Illud etiam quod intra Carthaginensis synodi decreta constitutum est, quasi proprium apostolicæ Sedis amplectimur, quod scilicet tertio capitulo definitum est, ut quicumque dixerit gratiam Dei qua justificamur, per Jesum Christum Dominum nostrum ad solam remissionem peccatorum valere quæ jam commissa sunt, non etiam ad adjutorium ut non committantur, anathema sit. Et iterum quarto capitulo ait: Ut si quis dixerit gratiam Dei per Jesum Christum, propter hoc tantum nos adjuvare ad non peccandum, quia per ipsam nobis revelatur et aperitur intelligentia mandatorum, ut sciamus quod

ere et quod vitare debeamus, non autem per nobis præstari, ut quid faciendum cognovimus facere diligamus atque valeamus, anathema enim dicat Apostolus: «Scientia inflat, charitatis ædificat valde (I Cor. viii, 1), » impium est ad eam quæ inflat nos habere gratiam, et ad eam quæ ædificat non habere, cum rumque donum Dei, et scire quid facere deus, et diligere ut faciamus, ut, ædificante charitate, scientia non possit inflare. Sicut autem de scriptum est: « Qui docet hominem scientiam (I Cor. xiii, 10), » ita scriptum est etiam: Charitas est (I Joan. iv, 7). » Item quinto capitulo, ut quis dixerit ideo nobis gratiam justificationis ut quod facere per liberum arbitrium jubemur, non possimus implere per gratiam, tanquam et gratia non daretur non quidem facile, sed tamen non minus etiam sine illa divina implere mandata, non potest. De fructibus enim mandatorum Dominus loquebatur, ubi non ait, sine me difficilius est facere, sed ait, « sine me nihil potestis facere (Matth. xv, 5). »

Præter eas autem beatissimæ et apostolicæ inviolabiles sanctiones, quibus nos piissimæ pestiferæ novitatis elatione dejecta, et bonæ voluntatis exordia, et incrementa probabilium studiorum, et eis usque in finem perseverantiam ad illam gratiam referre docuerunt, obsecrationum etiam sacerdotium sacramenta respiciamus, quæ apostolis tradita in toto mundo atque in communione catholica uniformiter celebrantur, ut legem Dei, lex statuatur supplicandi. Cum enim sanctæ plebium præsules mandata sibi legatione continentur, apud divinam clementiam humani generis causam: et tota secum cogemiscente Ecclesia clamant et precantur, ut infidelibus donetur fides, idolatræ ab impietatis suæ liberentur erroribus, læis ablato velamine lux veritatis appareat, ut in catholice fidei perceptione resipiscant, ut in peccatis spiritum redivivæ charitatis accipiant, ut in poenitentiae remedium conferatur, ut denique in lumine ad regenerationis sacramenta perducentis aulam misericordiae reseretur, hæc autem effectus, neque inaniter a Domino peti respiciantur monstrat effectus, quandoquidem ex

eorum genere plurimos Deus dignatur attrahere quos erutos de potestate tenebrarum transfere regnum filii charitatis suæ (Coloss. i, 13), » et in ira faciat vasa misericordiae, quod adeo in divini operis esse sentitur, ut hæc efficiente gratiarum semper actio laudisque confessio promotione talium vel correctione referatur. Illud etiam quod circa baptizandos in universo mundo sancta Ecclesia uniformiter agit non otioso exemplamur intuitu, cum sive parvuli, sive juvenes regenerationis veniunt sacramentum, non ad fontem vitæ adeunt quam exorcismis et exorcisionibus clericorum spiritus ab eis immundus tur, ut tunc vere appareat quomodo princeps

A mundi hujus mittatur foras, et quomodo prius alligetur fortis, et deinceps vasa ejus diripiuntur in possessionem translata victoris, « qui captivam ducit captivitatem, et dat dona hominibus (Ephes. ix, 8). » His ergo ecclesiasticis ex divina sumptis auctoritate documentis ita, adjuvante Domino, confortati sumus, ut omnium bonorum affectuum atque operum et omnium studiorum omniumque virtutum, quibus ab initio fidei ad Deum tenditur, Deum fateamur auctorem, et non dubitemus ad ipsius gratia omnia hominis merita præveniri, per quem fit ut aliquid boni et velle incipiamus et facere. Quod utique auxilio et munere Dei non aufertur liberum arbitrium, sed liberatur, ut de tenebroso lucidum, de pravo rectum, de languido sauum, de impudente sit providum.

B Tanta enim erga omnes homines est bonitas Dei, ut nostra velit esse merita quæ sunt ipsius dona, et pro his quæ largitus est æterna præmia sit donaturus, agit quippe in nobis ut quod vult et velimus et agamus, nec otiosa in nobis esse patitur, quæ exercenda non negligenda donavit, ut et nos cooperatores simus gratiæ Dei, ac si quid in nobis ex nostra viderimus remissione languescere, ad illum sollicite recurramus qui sanat omnes languores nostros, et redimit de interitu vitam nostram, et cui quotidie dicimus, « ne inducas nos in tentationem, sed libera nos a malo (Matth. vi, 13). »

XIII. Profundiores vero difficilioreque partes occurrentium quæstionum quas latius pertractarunt qui hæreticis restiterunt, sicut non audemus contemnere, ita non necesse habemus astruere; * quia ad confitendum gratiam Dei cujus operi ac dignationi penitus subtrahendum est, satis sufficere credimus quidquid secundum prædictas regulas apostolicæ Sedis non [nos] scripta docuerunt, ut prorsus non opinemur catholicum quod apparuerit præfixis sententiis esse contrarium.

Ad episcopos Galliæ epistola ejusdem.

1. Quod non debeant sacerdotes aut clerici amicti pallii et præcincti lumbis in ecclesiis ministrare.
2. Quod nulli sit ultima poenitentia deneganda.
3. Quod per gradus ecclesiasticos ad episcopatum officium debeat quis pervenire.
4. Quod unaquæque provincia suo metropolitano debeat esse contenta.
5. Quod nolentibus clericis vel populis nemo debeat episcopus ordinari.
6. Quod ab illicitis sit ordinationibus abstinendum.

CÆLESTINUS universis episcopis per Viennensem et Narbonensem provinciam constitutis in Domino salutem. Cuperemus quidem de vestrarum ecclesiarum ita ordinatione gaudere, ut gratularemur potius de provectu quam aliquid admissum contra disciplinam ecclesiasticam doleremus, et nostram enim lætitiæ et benefacta præveniunt, et mœroris aculeis nos quæ fuerint malefacta compungunt. Nec silere possimus, cum hoc ut ab illicitis revocemus aliquos officii nostri, provocemur instinctu, in speculis a Deo constituti ut vigilantiam nostræ diligentiam com-

probantes, et quæ coercenda sunt resecemus, et quæ observanda sunt sanciamus. Et quamvis circa longinqua spiritualis cura non deficiat, sed se per omnia qua nomen Dei prædicatur extendat, nec notitiam nostram subterfugiunt, quæ in eversionem regularum novellæ præsumptionis auctoritate tentantur.

I. Didicimus enim quosdam Domini sacerdotes superstitioso potius cultui inservire, quam mentis vel fidei puritati. Sed non mirum si contra ecclesiasticum morem faciunt, qui in Ecclesia non creverunt, sed ab alio venientes itinere secum hæc in Ecclesiam, quæ in alia conversatione habuerant, intulerunt, amicti pallio et lumbos præcincti credunt sanctæ Scripturæ fidem, non per spiritum, sed per litteram complexuros. Nam si ad hoc ista præcepta sunt ut taliter servarentur, cur non fiunt pariter quæ sequuntur, ut lucernæ ardentes in manibus una cum baculo teneantur? Habeant autem suum ista mysterium et intelligentibus ita clara sunt, ut ea magis quam decet significatione servantur. Nam in lumborum præcinctione castitas, in baculo regimen pastorale. In lucernis ardentibus boni fulgor operis indicatur, de quo dicitur: « Sic opera vestra luceant (*Matth.* v, 16). » Habent tamen istum forsitan cultum, morem potius quam rationem sequentes, qui remotioribus habitant locis, et procul a cæteris degunt, unde hic habitus in ecclesiis Gallicanis, ut tot annorum tantorumque pontificum in alterum habitum consuetudo vertatur, discernendi a plebe vel cæteris sumus doctrina non veste, conversatione non habitu, mentis puritate non cultu. Nam si studere incipiamus novitati, traditum nobis a Patribus ordinem calcabimus, ut locum supervacuis superstitionibus faciamus, rudes ergo fidelium mentes ad talia non debemus inducere, docendi enim potius sunt quam illudendi. Nec imponendum est eorum oculis, sed mentibus infundenda præcepta sunt. Erant quidem multa quæ pro disciplina ecclesiastica, vel ipsius rei dicere ratione possemus, sed ab his ad alia revocamur.

II. Agnovimus enim pœnitentiam morientibus denegari, nec illorum desideriis annui qui obitus sui tempore hoc animæ suæ cupiunt remedio subveniri; horremus, fateor, tantæ impietatis aliquem reperiri, ut de Dei pietate desperet, quasi non possit ad se quovis tempore concurrere succurrere, et periclitantem sub onere peccatorum hominem redimere quo se illi expediri desiderat et liberari? Quid hoc rogo aliud quam morienti mortem addere, ejusque animam sua credulitate ne absolvi possit occidere, cum Deus ad subveniendum sit paratissimus et invitans ad pœnitentiam sic promittat peccatori, inquit, « quacunq̄ die conversus fuerit, peccata ejus non imputabuntur ei (*Ezech.* xxxiii, 12); » et iterum: « Nolo mortem peccatoris, sed tantum convertatur et vivat (*Ezech.* xxxiii, 11). » Salutem ergo homini adimit, quisquis mortis tempore pœnitentiam denegaverit. Et desperavit de clementia Dei, qui eum ad subveniendum morienti sufficere,

vel momento posse non credit. Perdidisset latro in cruce præmium ad Christi dexteram pendens si illum unius horæ pœnitentia non juvisset. Cum esset in pœna pœnituit et per unius sermonis promissionem habitaculum paradisi Deo promittente promeruit. Vera ergo ad Dominum conversio in ultimis peccatorum mente potius est existimanda, quam tempore, propheta hoc taliter asserente: « Cum conversus ingemueris, tunc salvus eris. » Cum ergo Dominus sit cordis inspector quovis tempore non est deneganda pœnitentia postulanti, cum ille se obliget iudici, cui occulta omnia noverit revelari.

III. Ordinos vero quosdam, fratres charissimi, episcopos, qui nullis ecclesiasticis ordinibus ad tantæ dignitatis fastigium fuerint instituti contra Patrum decreta hujus usurpatione, qui se hoc recognoscit fecisse didicimus, cum ad episcopatum his gradibus frequentissime cautum esse deberet perveniri, ut a minoribus initiati officiis ad majora firmentur. Debet enim ante esse discipulus quisquis doctor esse desiderat, ut possit docere quod didicit. Omnis vitæ institutio hac ad id quod tendit se ratione confirmat. Qui minime litteris operam dederit præceptor non potest esse litterarum. Qui non per singula stipendia creverit, ad meritum ordinem stipendii non potest pervenire. Solum sacerdotium inter ista rogo vilis est? Quod facilius tribuitur cum difficilius impleatur. Sed jam non satis est laicos **186** ordinare, quod nullus fieri ordo permittit, sed etiam quorum crimina longe lateque per omnes pene provincias nota sunt pontifices ordinantur. Daniel enim nuper missa relatione ex orientalibus ad nos partibus ab omni quod tenuerat virginum monasterio nefariis est objectionibus accusatus multa de multis objecta flagitiis. In quam lateret terrarum parte quæsitum est, ut si innocentiae confideret, contra iudicium postulatum minime declinaret. Missæ ad Arelatensem episcopum per Fortunatum subdiaconum nostrum præceptiones, ut ad iudicium destinaretur episcopale. Tantis gravatus testimoniis, tanta facinorum accusatione pulsatus sacrarum (ut dicitur) virginum pollutus incesto episcopus asseritur ordinatus, et ut in nostri libellis serinii continetur, quorum ad vos quoque exemplaria direxerimus, in pontificii dignitatem hoc tempore quo ad causam dicendam missis a nobis litteris vocabatur, obrepsit, sacro nomini absit injuria. Facilius est ut hanc dignitatem tali dando ipse amiserit ordinatus, quam eam obtineat ordinatus. Cui convicto sociabitur qui sibi eum credidit largiendo pontificium sociandum. Qualis enim ipse sit quisquis talem ordinaverit ostendit. His ergo in medium nunc deductis, cum plerique nostrum sint qui apostolicæ Sedis statuta cognoverint nobiscum tempore aliquanto versati ad disciplinæ normam nostris conventa exhortationibus omnia fraternitas vestra festinet revocare.

IV. Primum juxta canonum decreta unaquæque provincia suo metropolitano contenta sit, ut decessoris

ta ad Narbonensem episcopum continent
nec usurpationi locus alicui sacerdoti in
concedatur injuriam. Sit concessis sibi
s unusquisque limitibus, alter in alte-
vincia nihil præsumat, nec emeritis in
esis peregrini et extranei, et qui ante
sunt ad exclusionem eorum qui bene de suo-
um merentur testimonio præponantur, ne
uoddam de quo episcopi fiant videatur esse
a.

lus invitis detur episcopus: cleri plebis et
consensus et desiderium requiratur. Tunc
altera eligatur ecclesia, si de civitatis ipsius
est episcopus ordinandus, nullus dignus
mire non credimus) potuerit reperiri. Pri-
mum illi reprobandi sunt, ut aliqui de
celesiis merito præferantur. Habeat unus-
ructum suæ militiæ in ecclesia in qua suam
ia officia transegit ætatem. In aliena sti-
ninime alter obrepat, nec alii debitam
audeat vindicare mercedem. Sit facultas
renitendi si se viderint prægravari, et
ingeri ex transverso agnoverint non timeant
qui si non debitum præmium vel liberum
is qui rectorus est debent habere judi-

stineatur etiam ab illicitis ordinationibus.
c laicis, nullus digamus, nullus qui sit
aritus aut fuerit ordinetur, sed irreprehen-
qualem elegit apostolus fiat. Per Moysen
præcepit: « Virginem accipiat sacerdos
(Levit. xxi, 13). » Subsequitur et supplet
eodem locutus spiritu, « unius uxoris
iscopum debere consecrari (I Tim. iii, 2). »
ergo eligantur formulam sacerdotes, et si
æ sunt ordinationes illicite, removeantur:
stare non possunt, nec discussionem
subterfugere poterunt, quamvis latere se
qui taliter pervenerunt; et ut nulla reli-
verentia obscuritate fucetur, non sit vana
io palliatis, episcopalem morem qui episcopi
uantur. Daniel, ut diximus, qui accusa-
ontificali honore subterfugere se credidit
t ad fastigium tantum accusatores suos
æervenit, a sanctitatis vestræ cœtu interim
egregatum qui se nostro iudicio debet
si conscientiæ suæ novit fiduciam obti-
siliensis vero ecclesiæ sacerdos qui dicitur
ctu nefas est) in necem fratris taliter
s, ut huic qui ejus sanguine cruentatus
t portionem cum eodem habiturus occur-
vestro eum audiendum collegio delegamus.

Data vii Kalend. Augusti Felice et Tauro consu-
libus.

*Epistola ejusdem Cælestini ad episcopos Apuliæ et
Calabriæ.*

1. Quod nulli sacerdotum liceat canones igno-
rare.

2. Quod non oporteat clericis ecclesiarum con-
temptis de laicis episcopus ordinare.

3. Quod docendus sit populus non sequendus.

CAP. I. CÆLESTINUS universis episcopis per Apuliam
et Calabriam constitutis. Nulli sacerdoti liceat canones
ignorare, nec quemquam facere quod Patrum possit
regulis obviare. Quæ enim a nobis res digna re-
servabitur, si decretalium norma constitutorum
pro aliquorum libitu licentia populis permissa fran-
gatur.

II. Audivimus quasdam propriis destitutas rectoribus
civitates episcopos sibi velle petere de laicis,
tantumque fastigium tam vile credere, ut hoc his
qui non Deo, sed sæculo militaverint, æstiment non
posse conferre, non solum male de suis clericis in
quorum contemptum hoc faciunt judicantes, sed de
nobis pessime, quos credunt hoc posse facere sen-
tientes. Quod nunquam auderent, si non quorundam
illicitis consentiens sententia conjungeret. Ita nihil
quæ frequentius sunt decreta proficiunt, ut hoc quasi
nunquam de hac parte scriptum fuerit ignoretur.
Quid proderit per singula clericos stipendia mili-
tasse, et omnem egisse in Dominicis castris ætatem,
si hi qui præfuturi sunt ex laicis requirantur. Qui
vacantes sæculo et omnem ecclesiasticum ordinem
nescientes, saltu proprio in alienum honorem ambi-
unt immoderata cupiditate transcendere, et in
aliud vitæ genus, calcata reverentia ecclesiasticæ
disciplinæ, transire. Talibus itaque, fratres charis-
simi, qui juris nostri, id est canonum gubernacula
custodimus, necesse est obviamus; hisque fraterni-
tatem vestram epistolis commonemus, ne quis laicum
ad ordinem clericalis admittat, et sinat fieri, unde
et illum decipiat et sibi causas generet, quibus reus
constitutis decretalibus fiat.

III. Docendus est populus non sequendus. Nosque
si nesciunt eos, quid liceat, quidve non liceat com-
monere, non his consensum præbere debemus.
Quisquis vero conatus fuerit tentare prohibita,
sentiat censuram apostolicæ Sedis minime defutu-
ram. Quæ enim sola admonitionis auctoritate non
corrigimus, necesse est per severitatem congruen-
tem regulis vindicemus. Per totas ergo hoc quæ pro-
priis rectoribus carent ecclesias volumus innotescat,
ut nullus sibi spe aliqua forsitan blanditus illudat.
Data xii Kalend. Augusti, Florentio et Dionisio con-
sulibus.

INCIPIUNT DECRETA SIXTI PAPÆ.

episcopus omnibus orientalibus episcopis
o salutem.
vestræ referimus sanctitati, quod in tri-

bulatione et persecutione nostra vos visitare misi-
stis, et causæ nostræ finem bonum scire, et esse
optastis, precibusque Deum exorastis ut mihi in tri-

bulatione succurreret, mea meque adjuvaret, et ab æmulis tribulantibus et persequentibus me liberaret. O quam bona est charitas, quæ absentes per imaginem præsentem sibi metipsis exhibet per amorem; divisa quoque unit et confusa ordinat, inæqualia sociat, imperfecta confirmat. Quam recte prædicator egregius apostolus, videlicet Paulus, vinculum perfectionis vocat: quoniam virtutes quidem cæteræ perfectionem generant, sed tamen eas charitas ita ligat, ut ab amantem mente dissolvi jam nequeant. Hac quoque virtute, fratres, plenos vos Spiritus sancti gratia esse reperio, dum solatiari mihi in meis anxietatibus sentio. Nec mirum, charissimi, si me persequuntur æmuli mei, cum caput nostrum quod est Christus olim æmuli quidem sanctæ Dei Ecclesiæ servorumque ejus sint persecuti; unde et ipsa per se Veritas dicit: « Si patremfamilias Belzebuth vocaverunt, quanto magis domesticos ejus! » (*Matth. x, 25*). Quæ iterum dicit: « Si de hoc mundo essetis, mundus, quod suum erat diligeret. Sed quia de hoc mundo non estis, sed ergo elegi vos de mundo, propterea odit vos mundus (*Joan. xv, 19*). » Hæc, fratres, cum et nos sciamus, et aliis nosse prædicamus, vosque ea perfecte scire non dubitemus propter insidiantium vituperationes, aut accusationes, vel propter adulantium laudationes, nec ad dexteram, nec ad sinistram declinare debemus, sed inter verba laudantium sive vituperantium ad mentem semper recurrendum est, et si in ea non invenitur bonum quod nobis dicitur, magnam tristitiam generare debet. Et rursus si in ea non invenitur malum, quod de nobis homines loquuntur, in magna debemus lætitia prosilire. Quid enim si omnes accusent et conscientia nos accuset, aut si omnes laudent et conscientia nos liberos demonstrat? Habemus Paulum dicentem: « Gloria nostra hæc est testimonium conscientiæ nostræ (*II Cor. i, 12*). » Job quoque dicit: « Ecce in cælis testis meus (*Job xvi, 20*). » Si ergo est nobis testis in cælo, testis in corde, dimittamus stultos foris loqui quod volunt. Quid enim aliud detrahentes faciunt, nisi quod in pulverem sufflant, atque in oculos suos terram excitant? Unde plus detractionis perflant inde magis nihil veritatis vident; vocandi tamen sunt etiam ipsi, et tranquille admonendi eisque satisfieri modis omnibus debet, scientes quod de Judæis Veritas ait: Ne forte scandalizemus eos. Si autem satis fieri sibi ex veritate noluerint, habes consolationem quam in Evangelio aspicias, quia cum Domino dictum fuisset, scis quia audito hoc verbo scandalizati sunt, respondit: « Sinite illos, cæci sunt duces cæcorum (*Matth. xv, 14*). » Paulus quoque apostolus admonet dicens: « Si fieri potest quod ex vobis est, cum omnibus hominibus pacem habentes (*Rom. xii, 18*); » dicturus cum omnibus hominibus pacem habentes quia hoc difficile esse perspexit præmisit, si fieri potest, et subjunxit, quod potest fieri, cum dicit quod ex vobis est; quia si nos in mente *charitatem erga odientes servare cupimus, et si illi*

A pacem nobiscum non habent, nos tamen cum illis sine dubio habemus. Quod ergo mandastis, ut scriberem vobis qualiter instans jurgium contra me suscitatum sit, vel a quo, ut vestro adminiculo pelleretur, et causa mea firmaretur, scitote me criminari a quodam Basso et injuste persequi. Quod audiens Valentinianus Augustus, nostra auctoritate synodum congregari jussit, et facto concilio cum magna examinatione, satisfaciens omnibus, licet evadere satis aliter potuissem, suspensionem tamen fugiens coram omnibus me purgavi, me scilicet a suspicione et æmulatione liberans, sed non aliis qui noluerint, aut sponte hoc non elegerint, faciendo formam exemplumque dans, cum scriptum sit: Si quis crimen objicere voluerit, scribat se prius probaturum; et alibi: Criminationes adversus doctorem nemo recipiat; et iterum: Si quis episcopus, presbyter, aut diaconus, vel quilibet clericus, apud episcopum a qualibet persona fuerint accurati quicunque fuerit, sive ille sublimis vir honoris, sive ullius alterius generis persona qui hoc genus illaudabilis intentionis arripuerit, noverit docenda probatoribus monstranda documentis se debere in-
187 ferre. Si quis ergo circa hujusmodi personas non probanda detulerit, intelligat se jacturam infamiæ sustinere, et sub magna excommunicatione exilio deportari. Ista omnia postposui non aliis, ut paulo superius prælibatum est, exemplum dando, sed me a præfata infamia et suspicione liberando.

C Condemnatus est autem memoratus Bassus a jam dicta synodo, ita tamen ut in ultima die viaticum ei non denegetur propter humilitatem pietatis Ecclesiæ.

Valentinianus quoque ante dictus imperator scripto eum condemnavit, cum Augusta matre Placida et omnia prædia facultatum ejus futuris de talibus dans hominibus formam ita faciendi, Ecclesiæ catholicæ sociavit.

Sæpe dictus ergo Bassus nutu divino non multo post moritur. Cujus corpus, licet dignum non esset sepulturæ, propter misericordiam tamen sepelivi eum in cubiculo parentum ejus. Et quanquam ipse erga me stulte et imprudenter egisset, ego vero misericorditer circa eum egi cogitans illud quod Dominus in Evangelio loquitur dicens: « Si non dimiseris hominibus peccata eorum, nec Pater vester cælestis dimittet vobis peccata vestra (*Matth. vi, 15*). » Et in ipsa Dominica oratione quam Salvator noster discipulos orare docuit, quotidie supplicando Domino dicimus: « Dimitte nobis debita nostra, sicut et nos dimittimus debitoribus nostris (*Matth. vii, 12*), » et multa sunt alia, et his similia. His itaque dimissis de me peractis, quia contra voluntatem episcoporum qui nobiscum erant, propter humilitatem sensus mei nullo compulsus judicio ac vim passus, sed sponte eligens hæc nec formam, ut jam dictum est, aliis dando, sed me purificando feci, in aliis tamen episcopis competens adhibenda est de talibus medicina

ribus, ne immatura curandi facilitas mortifera a peste nihil possit, sed segnius tracta pernicitate non legitimæ curationis involvat pariter itos et medentes. Ob id ergo statuentes decernimus, ut hi qui non sunt bonæ conversationis et in vita est accusabilis, vel quorum fides, vita et veritas nescitur, non possint Domini sacerdotes appellari, nec viles personæ ad accusationem eorum tractantur.

Similiter hi qui in aliquibus criminibus irretiti vel qui sunt suspiciosi vocem adversus majores non habeant accusandi, quia suspiciosa vox et ca veritatem solet opprimere; peregrina vero auctoritas, salva in omnibus apostolica auctoritate, generatione prohibemus, quia indignum est, ut ab his iudicetur, qui provinciales, et a se electos habere iudices, nisi fuerit appellatum; unde et, ut si aliquis episcoporum super certis criminibus, ut ab omnibus audiatur, qui sunt in provincia episcopis, quia non oportet accusatum nisi quam in foro suo audiri. Si quis vero iudicium adversum sibi senserit, vocem appellationis exhibentem autem non debet afflictio ulla, aut actionis injuriare custodia, sed liceat appellatori causam appellationis remedio sublevare, etiam in causis criminalibus appellare, nec laudandi vox denegetur ei quem supplicio sententiarum, pulsatus ante suum iudicem causam et non ante suum iudicem pulsatus, si voluerit, et ut pulsatis quoties appellaverint induciatur. Si quis ergo iratus crimen aliquod cui libet obijecerit, convicium non est pro accusandis habendum, sed permissio tractandi spatium, id iratus dixit, per scripturam se probaturum fateatur; ut si fortasse resipiscens quæ per iracundiam dixit, iterare aut scribere noluerit, non us criminis teneatur. Omnis ergo qui crimen tibi scribat se probaturum. Revera ibi semper agatur, ubi crimen admittitur. Et qui non veritatem quod obijecit, pœnam quam intulerit ipse sustinet.

Similiter etiam, ut si episcopus accusatus appellaverit apostolicam sedem, id statuendum, quod ejusdem pontifex censuerit. Hæc tamen omni in sacra causa forma servetur, ne quemquam sententiam a suo iudice dicta constringat. Occurrere debet quisque fidelium ruinis debet oppressorum, serorum consilio, quo valeant ex revelatione vindictæ a se Dei removere vindictam. Libat prospera qui ab afflictis pellit adversa, unde scriptum est: « Frater fratrem adjuvans exaltabitur: « Ecclesia enim Dei sine macula et ruga debet esse (Ephes. v, 27); » et ideo non oportet eam a seisdem conculcari, aut maculari, quia scriptum est: « Una est columba mea perfecta mea (Cant. ii, 14); » hinc iterum Dominus ad Moysen ait: « Est penes me, et stabis supra petram (Exod. xxxiii, 9); » Quis est locus, qui non sit Domini, dum cuncta ipso per quem creata sunt, continentur? Sed

tamen locus apud eum videlicet sanctæ Ecclesiæ unitas est, in qua supra petram statur, dum confessionis soliditas humiliter tenetur. Vos quoque et omnes fratres nostros Ecclesiam Christi sanguine redemptam regentes monemus, ut omnes a præcipitio in quo fratres et Domini pastores detrahendo et persequendo verbis labuntur, laqueis quibus potestis retentis, et labi eos in ima non permittatis, quia scriptum est: « Ira viri justitiam Dei non operatur (Jac. i, 20); » hinc rursus dicitur: « Sit omnis homo velox ad audiendum, tardus ad loquendum, et tardus ad iram (Jac. i, 19); » hæc autem vos auctore Deo omnia servare non ambigo, sed occasione admonitionis exorta bonis vestris operibus et desideriiis me furtive subjungo, ut quod non admoniti facitis, quando vobis et admonens additur, jam non soli faciatis.

Quapropter, fratres, oportet vos et omnes fideles diligere invicem, et non detrahere, aut accusare alterutrum, scriptum est enim: « Dilige proximum tuum (Matth. v, 43), » et conjunge fidem cum illo, quod si denudaveris absconsa illius non persequeris post eum. Sicut enim homo qui perdit amicum suum, sic qui perdit amicitiam proximi sui. Et sicut qui dimittit avem de manu sua, sic qui dereliquisti proximum tuum, et non eum capies, non illum sequaris, quoniam longe abest. Effugit enim quasi caprea de laqueo, quoniam vulnerata est anima ejus, ultra eum non poteris colligare, et maledicta est concordatio, denudare autem amici mysteria desperatio est animæ infidelis, annuens oculo fabricat iniqua, nemo eum abijciat: In conspectu oculorum tuorum conculcabit os suum, et super sermone tuos admirabitur. Novissime autem pervertet os suum, et in verbis tuis dabit scandalum. Multa audivi, et non cœquavi ei, et Dominus odiet illum. Qui in altum mittit lapidem, super caput ejus cadet, et plaga dolose dividet vulnera. Qui fodit foveam incidit in eam, et qui statuit lapidem proximo offendet in eo; et qui laqueum alio ponit, peribit in illo; faciendi nequissimum consilium super ipsum devolvetur, et non agnoscet unde adveniet illi. Illusio et improprium superbiorum, et vindicta sicut leo insidiabitur illi; laqueo peribunt qui oblectantur casu justorum. Dolor autem consumet illos antequam moriantur. Ita et furor utraque execrabilia, et vir peccatorum continens erit illorum. Qui vindicari vult, a Deo inveniet vindictam, et peccata illius servans servabit. Relinque proximo tuo nocenti te, et tunc deprecanti tibi peccata solvantur; homo homini servat iram, et a Deo quærit medelam. In hominem similem sibi non habet misericordiam, et de peccatis suis deprecatur altissimum? ipse dum caro sit, servat iram, et propitiationem petit a Deo? Quis exorabit pro delictis illius? Memento novissimorum, et desine inimicari? Tabitudo enim et mors imminent mandatis. Memorare timorem Dei, et non irasceris proximo. Memorare testamenti Altissimi, et despice ignorantiam proximi. Abstine te a lite, et minues peccata, homo enim iracundus incendit liberos,

et vir peccator turbabit amicos, et in medio pacem habentium immittet inimicitiam. Secundum enim ligna silvæ, sic ignis exardescet, et secundum virtutem hominis iracundia illius erit, et secundum substantiam suam exaltabit iram suam. Certamen festinatum incendet ignem, et lis festinans effundet sanguinem, et lingua testificans adducet mortem. Si sufflaveris, quasi ignis exardebit, et si expueris super illam exstinguetur, et utraque ex ore proficiuntur. Susurro et bilinguis maledictus, multos turbavit pacem habentes, lingua tertia multos commovit, et dispersit illos a gente in gentem. Civitates muratas divitum destruxit, et domos magnatorum effodit, virtutes populorum concidit, et gentes fortes dissolvit. Lingua tertia mulieres viritas ejecit, et privavit eas de laboribus suis. Qui respicit illam non habebit requiem, nec habitabit cum requie. Flagelli plaga livorem facit, plaga autem linguæ comminuit ossa. Multi ceciderunt in ore gladii, sed non sic, quomodo qui interierunt per linguam suam. Beatus qui tectus est a lingua nequam, et qui in iracundiam illius non transivit, et qui non attraxit jugum illius, et vinculis illius non est ligatus. Jugum enim illius jugum ferreum est, et vinculum illius vinculum æreum est. Mors illius mors nequissima est, et utilis potius inferis quam illa perseverantia illius non permanebit, sed obtinebit vias injustorum, et flamma sua non comburet justos. Qui derelinquunt Deum, incidunt in illam, et exardescet in illis, et non exstinguetur, et immittetur in illos quasi leo, et quasi pardus lædet illos. Sepi aures tuas spinis, et noli au-

dire linguam nequam, et ori tuo facito ostia, et seras auribus tuis, aurum tuum, et argentum tuum confla, et verbis tuis facito stateram, et frenos ori tuo rectos, et attende ne forte labaris in lingua tua, et cadas in conspectu inimicorum insidiantium tibi, et sit casus tuus insanabilis in mortem, ista caveant omnes et cohibeant linguam suam a malo, et labia eorum ne loquantur dolum.

« De cætero, charissimi, confortamini in Domino et in potentia virtutis ejus. Induite vos armatura Dei, ut possitis stare adversus insidias diaboli; quoniam non est nobis collectatio adversus carnem et sanguinem, sed adversus principes et potestates, adversus mundi rectores tenebrarum harum contra spiritualia nequitiae in cœlestibus, propterea accipite armaturam Dei, ut possitis resistere in die malo et in omnibus perfecti stare. State ergo succincti lumbos vestros in veritate, et induite lorica[m] justitiae, et calceati pedes in præparatione Evangelii pacis in omnibus; sumentes scutum fidei, in quo positis omnia tela nequissimi ignea exstinguere. Et galeam salutis assumite, et gladium spiritus quod est verbum Dei (*Ephes. VI, 10-17*). » Hæc, fratres, vobis scripsimus, et generaliter omnibus notum fieri volumus, ut quæ cæteros tangunt omnibus nota fiant. Omnipotens Deus vos et reliquos fratres ubique consistentes protegat usque in finem, qui cunctum mundum est dignatus redimere Jesus Christus Dominus noster, qui est benedictus in sæcula. Amen. Data Kalend. Aprilis, Valentiniano et Florentio IV consulibus.

INCIPIUNT EPISTOLÆ LEONIS PAPÆ.

I. — *Ad Eutycen Constantinopolitanum abbatem adversus Nestorianam hæresim.*

Dilectissimo filio EUTICETI presbytero LEO episcopus.

188 Ad notitiam nostram tuæ dilectionis epistolam retulisti, quod Nestoriana hæresis quorumdam rursus studiis pullularet. Sollicitudinem tuam ex hac parte nobis placuisse rescripsimus, quoniam index animi tui est sermo quem sumpsimus. Unde non ambigimus auctorem catholicæ fidei Dominum tibi in omnibus affuturum. Nos autem cum plenius quorum hoc improbitate fiat, potuerimus agnoscere, necesse est, auxiliante Domino, providere, quatenus nefandum virus dudumque damnatum radicitus possit exstingui. Deus te custodiat incolumem, dilectissime fili.

II. — *Ad Theodosium Augustum.*

LEO THEODOSIO Augusto.

Quantum præsidii Dominus Ecclesiæ suæ in fide vestræ clementiæ præpararit, his etiam litteris quas ad me misisti ostenditur, ut vobis non solum regium, sed etiam sacerdotalem animum inesse gaudeamus. Si quidem propter imperiales et publicas curas, piissimam sollicitudinem Christianæ religionis habetis, ne scilicet, in populo Dei, aut schismata, aut hæreses, aut ulla

scandala convallescant, quia tunc est optimus regni vestri status, quando sempiternæ et incommutabili Trinitati unius deitatis confessione servitur. Quid autem in Constantinopolitana ecclesia perturbationis acciderit, quid ita fratrem et coepiscopum nostrum Flavianum potuerit commovere? ut Eutycen presbyterum communionem privaret, nondum potui evidenter cognoscere. Quamvis enim prædictus presbyter ad Sedem apostolicam per libellum doloris sui querimoniam miserit, breviter tamen aliqua prælibavit asserens se Nicænæ synodi constituta servantem frustra in fidei diversitate culpatum; Eusebii autem episcopi accusatoris ejus libellus, cujus exemplaria ad nos prædictus presbyter misit, de objectionis evidentiâ nihil habebat. Sed cum presbytero hæreseos crimen intenderet, quem tamen nostrum sensum arguerit, non evidenter expressit, quamvis et ipse et episcopus Nicænæ synodi profiteatur in hac re se esse * decretis, propter quod non habuimus, unde aliquid diceremus. Et quia causæ meritum fidei ratio et laudabilis sollicitudo vestræ pietatis exegit, necesse est, jam locum subreptionibus non patere, scilicet prius de quibus eum æstimat arguendum instrui nos oportet, ut possit de bene cognitis congrue judicari. Ad prædictum autem episcopum dedi litteras

quibus mihi displicere cognosceret, quod ea quæ in tanta causa gesta fuerant etiam nimio silentio reticeret, cum studere debuerit primitus nobis cuncta reserare. Quem credimus, vel post admonitionem omnia ad nostram notitiam relaturum, ut in lucem ductis his quæ adhuc videntur occulta, id quod evangelicæ et apostolicæ doctrinæ convenit, iudicetur. Data ad Kalendas Martias, Asterio et Protogene consulibus.

III. — *Ad Flavianum Constantinopolitanum episcopum ubi quærit, cur Eutices ab Ecclesia fuerit separatus.*

Dilectissimo fratri FLAVIANO LEO, et cætera.

Cum Christianissimus et clementissimus imperator sanctæ et laudabilis fidei pro Ecclesiæ catholicæ pace sollicitus ad nos scripta transmiserit, de his qui apud vos perturbationis strepitum moverant. Miramur fraternitatem tuam, quidquid illud scandali fuerit, nobis silere potuisse, et non potius procurasse, ut primitus nos insinuatio tuæ relationis instrueret, ne de rerum gestarum possemus fide ambigere. Accepimus enim libellum Euticetis presbyteri, qui se queritur accusante Eusebio episcopo immerito communionem privatum, maxime cum evocatum se affuisse testetur, nec sui præsentiam denegasse, adeo ut in ipso iudicio libellum appellationis suæ asserat obtulisse, nec tamen fuisse susceptum, qua ratione compulsus sit, ut contestatorios libellos in Constantinopolitana urbe proponeret. Quibus rebus intercedentibus, necdum agnoscamus qua iustitia a communionem Ecclesiæ fuerit separatus. Sed respicientes ad causam facti tui nosse volumus rationem, et usque ad nostram notitiam cuncta deferri. Quoniam nos qui sacerdotum Domini matura volumus esse iudicia, nihil possumus incognitis rebus in cuiusquam partis præiudicium definire, priusquam universa quæ gesta sunt veraciter audiamus. Sed ideo fraternitas tua per idoneam maxime aptamque personam, plenissima nobis relatione significet, quid contra antiquam fidem novitatis emergerit, quid severiori sententia dignum fuerit vindicari. Nam et Ecclesiæ moderatio et religiosissimi principis fides multam nobis sollicitudinem Christianæ pacis indicunt, ut amputatis dissensionibus fides catholica inviolata servetur, et his qui prava defendunt ab errore revocatis, nostra auctoritate, quorum fides probata fuerit, muniantur. Nec aliqua poterit ex hac parte difficultas afferri, cum memoratus presbyter libello proprio sit professus, paratum se esse ad corrigendum, si quid in se inventum fuerit, quod reprehensione sit dignum. Decet enim in talibus causis hoc maxime provideri, ut sine strepitu concertationum, et charitas custodiatur, et veritas defendatur, frater charissime. Et ideo quia dilectio tua de tanta causa nos videt necessario esse sollicitos quam plenissime et lucide universa nobis quod ante facere debuit, indicare festinet, ne inter assertiones partium aliqua ambiguitate fallamur, et dissensio quæ in suis initiis abolenda est, nutriatur. Cum in corde nostro ea observantia, Deo inspirante, permaneat, ne constitutiones venerabilium Patrum divinitus roboratæ, et

ad soliditatem fidei pertinentes, prava cujusquam interpretatione violentur. Deus te custodiat incolumem, frater charissime.

IV. — *Rescriptum Flaviani ad beatum Leonem papam.*

1. De subdoli hostis insidiis.
2. De fraudulenta subtilitate hæreticorum.
3. De blasphemis Euticetis.
4. De excommunicatione ejus justissima.

Domini beatissimo et Deo amabili Leoni Flaviano in Domino æternam salutem.

CAP. I. Nulla res diaboli venena compescit, nec continet mortiferas ejus sagittas. Sursum enim atque deorsum pervolans quærit quos possit occidere, quos possit superare, quos possit devorare. Propter quam rem vigilandum est in orationibus, atque id operandum est, ut fatuas inquisitiones evitare possimus. Decet autem sequi Patres nostros, nec commutare definitionem eorum perpetuam, quorum secundum sacras Scripturas didicimus regulam. Depositis ergo fletibus et lacrymis, quia summo clericus degens gradu invasus est a fero dæmone, et non potui eum liberare, nec auferre de tali lupo, qui animam meam pro illo paratus eram ponere. Quomodo raptus sit, quomodo resiliit a proposito divino, et ad illum cucurrit, qui perdere consuevit, præcepta Patrum declinans et constituta eorum despiciens, jam incipio enarrare.

II. Sunt enim quidam veste sua oves significantes, interius lupi raptores, quos ex fructibus eorum debemus agnoscere. Isti prima fronte videntur esse de numero nostro, sed non sunt de numero nostro. Si enim de numero nostro essent, nobiscum mansissent. Quantum autem cœperunt assumere impietatem, illud quod occultabatur in illis aperitur, et dolus omnis fit omnibus manifestus. Inveniuntur autem infirmæ fidei homines, et qui divinas lectiones nesciant, et secum eos in perditionem præcipitant, dissipantes et vituperantes Patrum disciplinas, et reliquas sanctas Scripturas ad suam perditionem, quos debemus prævidere, et a quibus multum cavere, ne in malitia sua aliqui occupati concidant de sua firmitate: « Exacuerunt enim linguam suam quasi serpentes, et venenum in labiis habent quasi aspides (Psal. cxxxix, 4). » De his hæc Propheta clamavit.

III. Talis nobis Eutices emersit quondam presbyter et archimandrites, qui quasi nostræ religionis sectam sapiebat, et hanc præferebat; Nestorii autem impietatem confirmabat, et succingebatur pro Nestorio militare in pugna, quæ contra Nestorium parabatur. Trecentorum autem decem et octo sanctorum Patrum de fide expositionem factam, et sanctæ memoriæ Cyrilli epistolam scriptam ad Nestorium, vel ad similes ejus quibus omnes assenserunt, tentavi evellere, antiquam impii Valentini et Apollinaris reparans sectam, et non timuit præceptum veri Dei dicentis: « Quicumque scandalizaverit unum de pusillis istis, expedit ei ut mola asinaria alligetur collo ejus, et demergatur in profundum maris (Matth.

xviii, 6). » Verecundiam autem omnem abiecit, et quam gerebat infidelitatis pelle excutiens in sancta synodo asserebat instanter dicens : Dominum Jesum Christum non oportere confiteri de duabus naturis post humanam susceptionem, cum a nobis unius substantiæ, et unius personæ cognoscitur, neque carnem Domini coessentialem nobis subsistere tanquam ex nobis susceptam, et coadunatam Dei Verbo secundum substantiam. Sed dicebat Virginem quidem quæ eum genuit secundum carnem consubstantialiam nobis esse. Ipsum autem Dominum non suscepisse ex ea carnem consubstantialiam nobis, sed corpus Domini non esse quidem corpus hominis, humanum vero corpus esse quod est ex Virgine.

IV. Sed ne multa dicens longam faciam epistolam, olim quidquid egerimus, misimus ad beatitudinem vestram, quibus litteris docuimus, et presbyterio illum esse nudatum, quia sic captus est, et iussimus eum cum monasteriis nullam habere rationem, et exclusimus eum a communione nostra, ut Sanctitas vestra hoc cognoscens quod circa illum actum est, omnibus episcopis sub beatitudine vestra degentibus manifestare dignetur illius impietatem, ne nescientes aliqui quod ille sentiret quasi ad orthodoxum vel per litteras, vel per aliquam conjunctionem loquantur.

V. — *Rescriptum Leonis papæ ad Flavianum Constantinopolitanum episcopum contra Euticetis hæresim.*

1. Quam ignorantia sanctarum Scripturarum Euticen hæreticum fecerit.

2. Contra eos qui in duos filios dispensationis Dominicæ mysterium scindere moliantur.

3. Contra eos qui passibilem divinitatem unigeniti Filii Dei audent asserere.

4. Contra eos qui in duas naturas Christi temperamentum vel confusionem argumentantur.

5. Contra eos qui cœlestem aut alterius cujusquam substantiæ existere formam servi quam ex nobis assumpsit insaniendo asserunt.

6. Contra eos qui duas quidem ante adunationem naturas Deum delirant, unam vero post adunationem confingunt.

LEO episcopus FLAVIANO Constantinopolitano episcopo.

Lectis dilectionis tuæ litteris quas miramur fuisse tam seras, et gestorum episcopaliū ordine recensito, tandem, quid apud vos scandali contra integritatem fidei exortum fuisset, agnovimus, et quæ prius videbantur occulta, nunc nobis reserata patuerunt. Quibus Eutices qui presbyterii nomine honorabilis videbatur, multum imprudens et nimis imperitus ostenditur, ut etiam de ipso dictum sit a Propheta : « Noluit intelligere ut bene ageret, iniquitatem meditatus est in cubili suo (Psal. xxxv, 4, 5). » Quid autem iniquius quam impia sapere, et sapientioribus doctioribusque non credere? Sed in hanc insipientiam cadunt, qui cum ad cognoscendam veritatem aliquo impediuntur ob-

scuro, non ad propheticas voces, non ad apostolicas litteras, nec ad evangelicas auctoritates, sed ad semetipsos recurrunt. Sed ideo magistri erroris existunt, quia veritatis discipuli non fuere. Quam enim eruditionem de sacris Novi et Veteris Testamenti paginis acquisivit, qui nec ipsius quidem symboli initia comprehendit? Et quidem per totum mundum omnium regenerandorum voce depromitur, istius adhuc senis corde non capitur. Nesciens igitur quid deberet de Verbi Dei incarnatione sentire, nec volens ad promerendum intelligentiæ lumen in sanctorum Scripturarum latitudine laborare, illam saltem communionem et indiscretam confessionem sollicito apprehendisset auditu, qua fidelium universitas profitetur credere se in Deum Patrem omnipotentem, et in Jesum Christum Filium ejus unicum Dominum nostrum, qui natus est de Spiritu sancto ex Maria virgine. Quibus tribus sententiis omnium fere hæreticorum machinæ destruantur. Cum enim Deus et omnipotens creditur, et Pater sempiternus, eidem Filius demonstratur in nullo a Patre differens, quia de Deo Deus, de omnipotente omnipotens, de æterno natus est coæternus. Non posterior tempore, non inferior potestate, non dissimilis gloria, non divisus essentia. Idem vero sempiterni Genitoris Unigenitus sempiternus natus est de Spiritu sancto et Maria virgine. Quæ nativitas temporalis illi nativitati divinæ et sempiternæ nihil minuit, nihil contulit, sed totam se reparando homini qui erat deceptus, impendit, ut mortem vinceret, et diabolum qui mortis habebat imperium, sua virtute destrueret. Non enim superare possemus peccati et mortis auctorem nisi naturam nostram ille susciperet, et suam faceret, quem nec peccatum contaminare, nec mors potuit detinere. Conceptus quippe est de Spiritu sancto intra uterum matris virginis, quæ ita illum salva virginitate edidit, quemadmodum salva virginitate concepit. Sed si de hoc Christianæ fidei fonte purissimo sincerum intellectum haurire non poterat, quia splendorem perspicuæ veritatis obcæcatione sibi propria tenebrarat, doctrinæ se Evangelicæ subdidisset, et dicente Matthæo : « Liber generationis Jesu Christi, filii David, filii Abraham (Matth. 1, 1), » apostolicæ quoque prædicationis expetisset instructum, et legens in epistola ad Romanos : « Paulus servus Jesu Christi vocatus apostolus, segregatus in Evangelium Dei, quod ante promiserat per prophetas suos in Scripturis sanctis de Filio suo qui factus est ei ex semine David secundum carnem (Rom. 1, 1-3), » ad propheticas paginas sollicitudinem contulisset, et invenisset prædicationem Dei ad Abraham, dicens : « In semine tuo benedicentur omnes gentes (Gen. xxvi, 4). » Sed ne de hujus seminis proprietate dubitaret, secutus fuisset Apostolum dicentem : « Abrahæ dictæ sunt promissiones, et semini ejus (Luc. 1, 35). » Non dicit in seminibus quasi in multis, sed quasi in uno, et semini tuo quod est Christus. Isaiæ quoque prædicationem interiore apprehendisset auditu, dicens : « Ecce virgo in utero

piet, et pariet filium, et vocabitur nomen ejus **A** anuel, quod est interpretatum *nobiscum Deus* (11, 14). » Ejusdemque prophetæ fideliter verba et : « Puer natus est nobis, filius datus est nobis potestas super humerum ejus, et vocabitur nomen ejus magni consilii Angelus, admirabilis, conus, Deus fortis, princeps pacis, Pater futuri in (Isa. ix, 6). » Nec frustratorie loquens, ita in diceret carnem factum, ut editus utero Vir-Christus haberet formam hominis, et non hamaternali corporis veritatem. An forte ideo putaminum nostrum Jesum non nostræ esse natura quia missus ad beatam Mariam angelus ait : ritus sanctus superveniet in te, et virtus Altissimubumbrabit tibi. Ideoque et quod nascetur ex nectum vocabitur Filius Dei (Luc. 1, 35), » ut **B** Deus non dedignatus est esse homo passibilis, et immortalis mortis legibus subjacere. Nova autem nativitate generatus, quia inviolata virginitas concupiscentiam nescivit, carnis materiam ministravit. Assumpta est igitur de matre Domini natura, non culpa; nec in Domino Jesu Christo ex utero Virginis genito, quia nativitas est mirabilis, ideo nostræ est naturæ dissimilis; qui enim verus est Deus, idem verus est homo, et nullum est in hac unitate mendacium, dum invicem sunt, et humilitas hominis, et altitudo deitatis. Sicut enim Deus non mutatur miseratione, ita homo non consumitur dignitate. Egit enim utraque forma cum alterius communiōne quod proprium est Verbo, scilicet, operante quod Verbi est, et quod carnis est carne exsequente. Unum horum coruscat miraculis, aliud succumbit injuriis, et sicut Verbum ab æqualitate paternæ gloriæ non recessit, ita caro naturam nostri generis non reliquit. Unus enim idemque est, quod sæpe dicendum est vere Dei Filius, et vere hominis filius : « Deus per id quod in principio erat Verbum, et Verbum erat apud Deum, et Deus erat Verbum (Joan. 1, 1); » « homo, per id quod Verbum caro factum est, et habitavit in nobis (Joan. 1, 14); » « Deus, per id quod omnia per ipsum facta sunt, et sine ipso factum est nihil (Joan. 1, 3); » homo, per id quod factus est ex muliere, factus est sub lege. Nativitas carnis manifestatio est humanæ naturæ. Partus Virginis divinæ est virtutis indicium. Infantia parvuli ostenditur humilitate cunarum. Magnitudo Altissimi declaratur vocibus angelorum. Similis est rudimentis hominum, quem Herodes impius molitur occidere. Sed Dominus est omnium, quem magi gaudent suppliciter adorare. Jam cum ad præcursoris sui Joannis baptismum veniret, nec lateret quod carnis velamine tegetetur, vox Patris de cælo intonans, dixit : « Hic est Filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui (Matth. iii, 17). » Quem itaque sicut hominem diabolica tentat astutia, eidem sicut Deo angelica famulantur officia. Esurire, sitire, lascessere, atque dormire evidenter humanum est. Sed et de quinque panibus, quinque millia hominum satiare, et largiri Samaritanæ aquam vivam cujus haustus bibenti præstat, ne ultra jam sitiat, et su-

Salva igitur proprietate utriusque naturæ et in **C** coeunte personam, suscepta est a majestate litas, a virtute infirmitas, ab æternitate mortalitatis ad resolvendum conditionis nostræ debitum a inviolabilis naturæ est unita passibili, ut nostris remediis congruebat unus atque idem **D** stor Dei et hominum, homo Christus Jesus, et posset ex uno, et mori non posset ex altero. In ra ergo veri hominis perfecta que natura verus est Deus, totus in suis, totus in nostris. Nostra n dicimus quæ in nobis ab initio Creator concepit et quæ reparanda suscepit. Nam illa quæ de- r intulit, et homo deceptus admisit, nullum sre in Salvatore vestigium. Nec quia commu- ma humanarum subiit infirmitatum, ideo nostro- fuit particeps delictorum. Assumpsit formam sine sorde peccati, humana augens, divina minuens. Quia exinanitio illa qua se invisibi- sibilem præbuit, et Creator ac Dominus om- rerum unus voluit esse mortalium, inclinatio miserationis, non defectio potestatis. Proinde nanens in forma Dei fecit et hominem, idem rma servi factus est homo. Tenet ergo sine tu proprietatem suam utraque natura, et sicut am servi Dei forma non adimit, ita formam rvi forma non minuit. Nam qua gloriabatur sles hominem sua fraude deceptum divinis sse muneribus et immortalitatis dote nudatum, m mortis subiisse sententiam, seque in malis quoddam de prævaricatoris consortio invenis- latium, Deum quoque justitiæ exigente ratio- rga hominem quem in tanto honore condide-

pra dorsum maris plantis non subsidentibus ambulare, et elationes fluctuum increpata tempestate consternere, sine ambiguitate divinum est. Sicut ergo (ut multa præteream) non ejusdem naturæ est flere miserationis affectu amicum mortuum, et eundem remoto quadruanæ aggere sepulturæ ad vocis imperium excitare redivivum, aut in ligno pendere, et in noctem luce conversa omnia elementa tremefacere, aut clavis transfixum esse, et paradisi portas fidei latronis aperire, ita non ejusdem naturæ est dicere : « Ego et Pater unum sumus (*Joan. x, 30*), » et dicere : « Pater major me est (*Joan. xiv, 28*). » Quamvis enim in Domino Jesu Christo Dei et hominis una persona sit, alius tamen est unde contumelia, alius unde communis est gloria. De nostro enim illi est minor Patre humanitas, de Patre illi est æqualis cum Patre divinitas.

IV, V. Propter hanc unitatem personæ in utraque natura intelligendam, et Filius hominis legitur descendisse de cælo, cum Filius Dei carnem de ea virgine, de qua est natus, assumpserit. Et rursus Filius Dei crucifixus dicitur ac sepultus, cum hæc non in divinitate ipsa qua unigenitus consemperitus et consubstantialis est Patri, sed in naturæ humanæ sit infirmitate peressus. Unde unigenitum Filium Dei crucifixum et sepultum omnes etiam in Symbolo confitemur secundum illud Apostoli : « Si enim cognovissent, nunquam Dominum majestatis crucifixissent (*I Cor. II, 8*). » Cum autem ipse Dominus noster atque Salvator fidem discipulorum suorum suis interrogationibus erudiret, « quem, inquit, dicunt homines esse Filium hominis ? » (*Matth. xvi, 13*). Cumque illi diversas aliorum opiniones retexissent, « Vos autem, ait, quem me esse dicitis ? » Ubi beatus Petrus divinitus inspiratus, et confessione sua omnibus gentibus profuturus : « Tu es, inquit, Christus Filius Dei vivi (*Matth. xvi, 16*). » Nec immerito beatus est pronuntiatus a Domino, et a principali petra soliditatem, et virtutis traxit et nominis, qui per revelationem Patris, eundem et Filium Dei est confessus et Christum, quia unum horum sine alio receptum non proderat ad salutem. Sed æqualis erat periculi Dominum Jesum Christum aut Deum tantummodo sine homine, aut sine Deo solum hominem credidisse. Post resurrectionem vero Domini quæ utique veri hominis fuit, quia alter non est resuscitatus, quam qui fuerat crucifixus, et mortuus, quid aliud quadraginta dierum mora gestum est, quam ut fidei nostræ integritas ab omni caligine mundaretur ? Colloquens enim cum discipulis suis, et cohabitans atque convalescens, et pertractari se diligenti curiosoque contactu ab eis quos dubietas perstringebat admittens. Ideo clausis ad discipulos januis introibat et flatu suo dabat Spiritum sanctum, et donato intelligentiæ lumine sanctorum Scripturarum occulta pandebat. Et rursus, idem vulnus lateris, fixuras clavorum, et omnia recentissimæ passionis signa monstrabat, dicens : « Videte manus meas et pedes, quia ego sum, palpate et vi-

A dete, quia spiritus carnem et ossa non habet sicut me videtis habere (*Luc. xxiv, 39*), » ut cognoscetur in eo proprietas divinæ humanæque naturæ individua permanere, et ita sciremus Verbum non hoc esse quod carnem, ut unum Dei Filium et Verbum confiteremur et carnem. Quo fidei sacramento Eutiches iste nimium æstimandus est vacuus, qui naturam nostram in unigenito Dei nec per humilitatem mortalitatis, nec per gloriam resurrectionis agnovit. Nec sententiam beati Pauli et Evangelistæ Joannis expavit dicentes : « Omnis spiritus qui confitetur Jesum Christum in carne venisse ex Deo est, et omnis spiritus qui solvit Jesum, ex Deo non est, et hic est Antichristus (*I Joan. iv, 2, 3*). » Quid autem est solvere

190 Jesum nisi humanam ab eo separare naturam, et sacramentum fidei per quod salvati sumus imprudentissimis evacuare figmentis ? Caligans vero circa naturam corporis Christi, necesse est ut etiam in passione ejus eadem obcæcatione desipiat. Nam si crucem Domini non putat falsam et susceptum pro mundi salute supplicium verum fuisse non dubitat, cujus credit, agnoscat et carnem. Nec diffiteatur nostri corporis hominem quem cognoscit fuisse passibilem. Quoniam negatio veræ carnis, negatio est etiam corporeæ passionis. Si enim Christianam suscepit fidem, et a prædicatione Evangelii suum non avertit auditum, videat quæ natura transfixa clavis pependerit in crucis ligno, et, aperto per militis lanceam latere crucifixi, intelligat unde sanguis et aqua effluerint, ut Ecclesia Dei lavacro rigaretur et poculo. Audiat beatum Petrum apostolum prædicationem quod sanctificatio spiritus per aspersionem fiat sanguinis Christi. Nec transitorie legat ejusdem apostoli verba dicentis : « Scientes quod non corruptibilibus argento et auro redempti estis de vana vestra conversatione pristinæ traditionis, sed pretioso sanguine, quasi agni incontaminati, Jesu Christi. (*I Petr. 1, 18, 19*). » Beati quoque Joannis apostoli testimonio non resistat dicentis : « Sed sanguis Jesu filii Dei emundat nos ab omni peccato (*I Joan. 1, 17*); » et iterum : Hæc est victoria quæ vincit mundum, fides nostra. Et quis est qui vincit mundum, nisi qui credit quoniam Jesus est Filius Dei ? Hic est qui venit per aquam et sanguinem Jesus Christus. Non in aqua solum, sed in aqua et sanguine, Et Spiritus est qui testificatur quoniam Christus est Veritas. Quia « tres sunt qui testimonium dant : Spiritus, aqua, et sanguis, et hi tres unum sunt (*I Joan. v, 4, 8*). » Spiritus utique sanctificationis, et sanguis redemptionis, et aqua baptismatis, quæ tria unum sunt, et individua manent, nihilque eorum a sui connexionem se jungitur. Quia catholica Ecclesia hac fide vivit ac proficit, ut in Christo Jesu nec sine vera divinitate humanitas, nec sine vera credatur humanitas divinitas.

VI. Cum autem ad interlocutionem examinis vestri Eutiches responderit, dicens : Confiteor ex duabus naturis fuisse Dominum nostrum ante adunationem, post adunationem vero unam naturam confiteor ;

tam absurdam tamque perversam ejus professio nulla judicantium increpatione reprehensam, monem nimis insipientem, nimisque blasphemiam omissum, quasi nihil quod offenderet, esset iam, cum tam impie duarum naturarum ante initionem unigenitus Dei Filius fuisse dicatur quam e, postquam Verbum caro factum est, natura in gularis asseritur; quod ne Eutyches ideo vel reltolerabiliter æstinet dictum, quia nulla nostra tentia confutatus, sollicitudinis tuæ diligenter commonemus, frater charissime, ut si per inionem misericordiæ Dei ad satisfactionem causa citur, imprudentia hominis imperiti etiam ab sensus sui macula per te purgetur. Quia quidem, restorum ordo patefecit, bene cœperat a sua perne discedere cum ex vestra sententia coarctatortisteretur se dicere quod ante non dixerat, et acquiescere cujus prius fuisset alienus. Sed unathematizando impio dogmati voluisset præconsensum, intellexisset cum fraternitas vestra manere perfidia, dignumque esse qui iudicium mnationis exciperet. De quo si fideliter atque rdolet, et quam recte mota sit episcopalis ausas, vel se reum cognoscat; vel si ad satisfas plenitudinem omnia quæ ab eo male sunt, viva voce, et in præsentis subscriptione damnanon erit reprehensibilis erga correptum quanque miseratio. Dominus noster verus et bonus r qui animam suam posuit pro ovibus suis (Mat. ix, 15), et qui venit animas hominum salnon perdere (Luc. ix, 56), imitatores nos esse suæ pietatis, ut peccantes quidem justitiaeat, conversos autem misericordia non re. Tunc enim demum fructuosissime fides vera dicitur quando etiam a sectatoribus suis opinio damnatur. Ad omnem vero causam pie ac fir exsequendam fratres nostros Julianum epim et Renatum presbyterum tituli sancti Cleis, sed et filium meum Hilarium diaconum nostra direximus. Quibus Dulcimum notarium iam, cujus fides nobis est sæpe probata, sociavidentes affuturum divinitatis auxilium, ut erraverat, damnata sensus sui pravitate, salvata Idus Junii, Asterio et Protogene consulibus CCCCLXXXVI.

- Item ejusdem epistolæ ad Julianum episcopum Coensem.

scitissimo fratri JULIANO episcopo, LEO, etc. et per nostros quos ab urbe pro fidei causa imus plenissimas ad fratrem Flavianum litteras imus contra nimiam impietatis errorem, tamen per filium nostrum Basilium diaconem scripta dilectionis accepimus quæ multum nobis cathomnis fervore placuerunt, etiam hanc paginam illis epistolis consonaret adjecimus, ut unaniquatque constanter his qui Evangelium Christi mpere cupiunt resistatis; quoniam sancti Spia nobis atque vobis una est eruditio eademloctrina quam quicumque non recipit, non est

A membrum corporis Christi, nec potest eo capite gloriari in quo naturam suam asserit non haberi. Quid autem prodest imprudentissimo seni Nestorianæ hæreseos nomine eorum lacerare opinionem quorum piissimam convellere non potest fidem, cum quantum Nestorius a veritate discessit deitatem Verbi ab assumpti hominis substantia separando tantum a recto tramite etiam iste deciscat qui unigenitum Dei Filium sic de utero beatæ Virginis prædicat natum ut humani quidem corporis spiritualement gesserit, sed humanæ carnis Veritas Verbo unita non fuerit? De quo prodigio falsitatis, quis non videat quæ opinionum monstra nascantur? Negator enim mediatoris Dei et hominum hominis Jesu Christi, necesse est ut multis impietatibus impleatur, eumque Apollinaris sibi vindicet, aut Valentinianus usurpet, aut Manichæus obtineat, quorum nullus in Christo humanæ carnis credidit veritatem. Quia utique non recepta non solum quod secundum carnem atque animam rationalem qui erat in forma Dei manens, idem in forma servi homo natus denegat, sed etiam quod crucifixus est, et mortuus, ac sepultus, quodque die tertia surrexit, et quod ad dexteram Patris ad judicandos vivos et mortuos in eo corpore sit venturus, in quo est iudicatus, abnuitur. Quia hæc redemptionis nostræ sacramenta vacuantur, si Christus veram veri hominis totamque naturam suscepisse non creditur. An quia manifesta erant signa divina, falsa dicuntur documenta corporea et testimonia utriusque naturæ valebunt, ut creatura salvetur? Quid deitatis est, caro non minuit; quod carnis est, deitas non peremit. Idem enim et sempiternus ex Patre, et temporalis ex matre in sua virtute inviolabilis, in nostra infirmitate passibilis. In deitate Trinitatis cum Patre et cum Spiritu sancto unius ejusdemque naturæ. In susceptione autem hominis non unius substantiæ, sed unius ejusdemque personæ, ut idem esset dives in paupertate, omnipotens in abjectione, impassibilis in supplicio, in morte immortalis. Nec enim Verbum aut in carnem, aut in animam aliqua sui parte conversum est, cum simplex et incommutabilis natura deitatis tota sit semper in sua essentia, nec damnun sui recipiens, nec augmentum, et sic assumptam naturam beatificans ut glorificata in glorificante permaneat. Cur autem inconveniens aut impossibile videatur ut videlicet et caro et anima unus Jesus Christus, et unus Dei hominisque sit Filius, si caro et anima quæ dissimilium naturarum sunt, unam faciunt etiam sine Verbi incarnatione personam? cum multo facilius sit, ut hanc unitatem sui atque nominis deitati præstet potestas, quam ut eam in substantiis suis obtineat solius humanitatis infirmitas. Nec verbum igitur in carnem, nec in Verbum caro mutata est, sed utraque in uno manet, et unus in utroque est, non diversitate divisus, non permissione confusus, nec alter ex Patre, alter ex matre, sed idem aliter ex Patre ante omne principium, aliter de matre in fine sæculorum, ut esset mediator Dei et hominum, homo Jesus Christus. In quo habitaret

plenitudo divinitatis corporaliter, quia assumpti non assumptis provecio est, « quod Deus illum exaltavit et donavit illi nomen quod est super omne nomen, ut in nomine Jesu omne genuflectatur, coelestium, terrestrium, et infernorum, et omnis lingua confiteatur quoniam Dominus Jesus Christus in gloria est Dei Patris (Phil. II, 9, 11). » In eo quod Eutyches in episcopali iudicio ausus est dicere, ante incarnationem duas in Christo fuisse naturas, post incarnationem autem unam necessarium fuerat, ut ad reddendum rationem professionis suæ crebris atque sollicitis iudicium interrogationibus urgeretur, ne tanquam inane aliquid præterflueret, quod non nisi de haustu veneratorum dogmatum apparebat effusum. Arbitror enim talia loquentem hoc habere persuasum, quod anima, quam Salvator assumpsit prius in cœlis sit commorata quam de Virgine nasceretur, eamque sibi Verbum in utero copularet. Sed hoc catholicæ mentes auresque non tolerant, quia nihil secum Dominus de cœlo veniens nostræ conditionis exhibuit. Nec animam enim quæ anterior exstitisset, nec carnem quæ non materni corporis esset, accepit. Natura quippe nostra non sic assumpta est, ut prius creata post assumeretur, sed ut ipsa assumptione crearetur. Unde quod in Origene merito damnatum est, qui animarum antequam corporibus insererentur, non solum vitas, sed et diversas fuisse asserit actiones, necesse est, ut etiam in isto nisi maluerit sententiam abdicare, plectatur. Nativitas enim Domini secundum carnem, quamvis habeat quædam propria quibus humanæ conditionis imitia transcendat, sive quod solus ex sancto Spiritu ab inviolata Virgine sine concupiscentia est conceptus et natus, sive quod ita visceribus matris est editus, ut et fecunditas paret, et virginitas permaneret, non alterius tamen naturæ erat ejus quam nostra, nec alia illi quam cæteris hominibus anima est inspirata principio, quæ excelleret non diversitate generis, sed sublimitate virtutis. Nihil enim carnis suæ habebat adversum. Nec discordia desideriorum gignebat compugnantiam voluntatum. Sensus corporei vigeant sine lege peccati et veritas affectionum sub moderamine deitatis et mentis. Nec tentabatur illecebris, nec cedebat injuriis. Verus homo vero unitus est Deo, nec secundum existentem prius animam deductus est cœlo, nec secundum carnem creatus ex nihilo. Eamdem gerens in Deo Verbi Dei personam, et tenens communem nobiscum in corpore animaque naturam. Non enim esset Dei hominumque mediator, nisi Deus idemque homo in utroque unus esset et verus. Incitat equidem nos ad latitudinem disserendi materiæ magnitudo, sed apud eruditionem tuam non est copia laborandum. Præsertim jam cum per nostros ad fratrem Flavianum sufficientes litteras miserimus ad confirmandos animos non solum sacerdotum, sed etiam laicorum. Præstabit, ut credimus, misericordia Dei, ut absque cujusque animæ detrimento possint *adversum diaboli dolos et sana defendi et vulnerata*

curari. Data Idus Junii, Asterio et Protogene consulibus.

VII. — Ad Theodosium Augustum.

Cæsari THEODOSIO religiosissimo et piissimo Augusto LEO papa Ecclesiæ catholicæ urbis Romæ.

Quantum rebus humanis consulere providentia divina dignetur, sollicitudo clementiæ vestræ spiritu Dei incitata demonstrat, quæ in catholica Ecclesia nihil impacatum, nihil vult esse diversum, quoniam fides, quæ non nisi una est, in nullo potest esse sui dissimilis.

Unde licet Eutyches quantum gestorum episcoporum ordo patefecit, imperite atque imprudenter errare detectus sit, debueritque a sua merito reprobabili persuasione discedere, quantum tamen pietas vestra, quæ in honorem Dei religiosissime catholicam diligit veritatem, apud Ephesum constituit synodale concilium **191** ut imperitus in quo nimis caligat, incalescat; fratres meos Julianum episcopum, et Renatum presbyterum, et filium meum Hilarium diaconum misi, qui ad vicem præsentis meæ pro negotii qualitate sufficerent, et qui eum secum deferrent justitiæ et benignitatis affectum, ut quia dubitari non potest quæ sit Christianæ confessionis integritas, et totius erroris pravitas damnaretur; et respiciens qui devia verat, si pro venia supplicaret, sacerdotalis et benevolentia subveniret. Cum in libello suo quem ad nos misit, hoc saltem sibi ad promerendam veniam reservavit ut correcturum se esse promitteret quidquid nostra sententia de his quæ male senserat improbasset. Quid autem catholica Ecclesia universaliter de sacramento Dominicæ incarnationis credit et doceat, ad fratrem et coepiscopum nostrum Flavianum plenius continent scripta quæ misi. Data Idus Junii, Asterio et Protogene consulibus.

VIII. — Ad Pulcheriam Augustam.

LEO PULCHERIS Augustæ (2).

Quantum præsidii Dominus Ecclesiæ suæ in vestra clementia præparavit multis sæpe probavimus documentis, et quidquid nostris temporibus contra impugnatores catholicæ veritatis industria sacerdotalis obtinet ad vestram maxime gloriam redundabit, dum, sicut a Spiritu sancto didicistis, illi per omnia potestatem vestram subjicitis, cujus munere et protectione regnatis. Unde quia contra integritatem fidei Christianæ dissensionem quamdam in Constantinopolitana ecclesia Eutyche auctore generatam fratris et coepiscopi nostri Flaviani relatione cognovi, ita ut totius causæ species synodaliu gestorum textus ostenderit, dignum gloriæ vestræ est, ut error qui (ut arbitror) de imperitia magis quam de versutia natus est auferatur priusquam ulla sibi vires de consensu imprudentium, et pertinacia pravitatis acquirat, quia etiam ignorantia grave nonnunquam incidit lapsus, et plerumque in diaboli ruit foveas incauta simplicitas, per quam in supradicto subrepsisse intelligo spiritum falsitatis, ut dum æstinat se religiosus de Filii Dei majestate

(2) Editio vetus, Pulcherrimæ Augustæ, hic et infra.

si ei naturæ nostræ veritatem inesse non A proposito laudabilis videbatur, contra unam spem totum illud, quod Verbum caro factum est nostram patrumque nostrorum vana nimis et stollida audet astruere. Qui dum viderit insipientiæ atque ejusdem putet esse substantiæ. Sed suæ sensum catholicis auribus displicere, revocare im Nestorius a veritate excidit, dum Christi de matre solum hominem asserit natum, se a sua opinione debuerat, nec ita Ecclesiæ præ- etiam hic a catholico tramite deviat, qui sules commovere, ut damnationis sententiam mere- lem Virgine non nostram credit editam esse retur accipere, quam utique si in sua sententia etiam; nolens utique eam solius deitatis in- voluerit permanere nullus poterit relaxare. Sedis ut quod in forma servi gessit, et quod nostri enim apostolicæ moderatio hanc temperantiam ob- fuit atque conformis, quædam nostræ naturæ servat, ut severius agat cum obduratis, et veniam imago, non veritas. Nihil autem prodest cupiat præstare correctis. Quia ergo multa mihi nostrum beatæ Mariæ virginis filium ve- fiducia est de pietatis tuæ sincerissima fide, obsecro perfectumque hominem dicere, si non illius gloriam clementiæ tuæ, ut sicut sancto studio tuo s homo creditur, cujus in Evangelio prædi- catholica prædicatio semper adjuta est, ita nunc cedit enim Matthæus : « Liber generationis quoque ejus faveat libertati, quam forte ideo per- Christi, filii David, filii Abraham (Matth. 1, 1). » B misit Dominus hac tentatione pulsari, ut quales intra Ecclesiam lateant, possit agnosci. Quorum humanæ originis ordinem sequitur, ut gene- plane non est negligenda curatio, ut nec episcopo- rum lines usque ad Joseph, cui mater Domini rum non contristet amissio. Augustissimus vero et sponsata, deducat. Lucas vero retrorsum suc- Christianissimus imperator cupiens quam celerrime um gradus relegens, ad ipsum humani ge- turbata componi episcopali concilio quod Ephesi nicipem rediit, ut Adam primum, et Adam vult habere, nimium breve et angustum tempus in- mum ejusdem ostendat esse naturæ. Potue- dixit diem Kalendarum præstituendo conventui, ppe omnipotentis Filii Dei sic ad docendos cum a tertio die Iduum Maiarum, quo serenitatis is apparere, quomodo et patriarchis, et pro- ejus scripta suscepimus, major pars reliqui sit in specie carnis apparuit cum aut luctamen temporis absumenda, ut profectio sacerdotum qui ut sermonem conseruit, cum vel officia hos- negotio sufficient, valeat ordinari. Nam illud quod tis habuit, vel etiam appositum cibum sump- pietatis ejus etiam me credidit debere interesse pl illæ imagines hujus hominis erant judicium concilio, etiamsi secundum aliquod præcedens veritatem ex præcedentium Patrum stirpe exigitur exemplum, nunc tamen nequaquam possit lam significationes mystice nuntiabant. Sed impleri, quia rerum præsentium nimis incerta con- cramentum reconciliationis nostræ ante tem- ditio tantæ urbis populis me abesse non sineret, et in desperationem quamdam animi tumultuantium derna dispositum mille implebant figuræ, mitterentur, si per occasionem causæ ecclesiasticæ ndum venerat Spiritus sanctus in Virginem, viderer patriam et apostolicam Sedem velle dese- tus Altissimi obumbraverat ei, ut intra in- rere. Quia igitur ad publicam hanc utilitatem per- ta viscera ædificante sibi Sapientia domum, tinuisse cognoscitis, ut salva clementiæ vestræ caro fieret, et forma Dei ac forma servi in venia charitati meæ, et precibus civium non nega- conveniente personam Creator temporum rem in his fratribus meis quos vice mea misi, me tur in tempore, et per quam facta sunt om- quoque adesse cum cæteris æstimate, qui secundum ne inter omnia gigneretur. Nisi enim novus causam satis mihi ex gestorum serie, et ipsius de factus in similitudinem carnis peccati nos- quo agitur professione patefactam evidenter, et usciperet vetustatem, et consubstantialis consubstantialis esse dignaretur et matri, et plene quid servandum esset, ostendi. Non enim de a sibi nostram solus a peccato liber uniret, portiuuncula fidei nostræ quæ nimis lucide clarescat o diaboli generaliter teneretur humana cap- quæritur, sed hoc stultissima resultatio audet in- nec aliter possideremus triumphantis victo- cessere, quod Dominus noster in Ecclesia neminem i extra nostram esset confecta naturam. De sex utriusque voluit ignorare. Siquidem ipsius tem participatione mirabile sacramentum egenerationis indulsit, ut per ipsum Spiritum quem Christi conceptus est et natus, quæ catholici symboli brevis et perfecta confessio, quæ duodecim apostolorum totidem est signata senti- nos qui per concupiscentiam carnis sumus tibus, tam instructa sit munitione cœlesti, ut omnes spirituali iterum origine nasceremur. Prop- hæreticorum opiniones solo ipsius possint gladio terd ab evangelista de credentibus dicitur : detruncari. Cujus symboli plenitudinem, si Eutyches puro et simplici voluisset corde concipere, in nullo non ex sanguinibus, neque ex voluptate ex voluntate viri, sed ex Deo nati a decretis Nicæni concilii deviare, et hoc a sanctis an. 1, 13). » Cujus ineffabilis gratiæ parti- Patribus intelligeret constitutum, ut contra apostoli- ti, quisquis a fide sua hoc quod nos princi- cam fidem, quæ non nisi una est, nullum se inge- salvat excludit. Unde multum doleo mul- nium, nullum elevaret eloquium. Sed ideo pro vestræ pietatis consuetudine laborare dignemini, ut quod contra singulare sacramentum salutis humanæ

blasphema insipientia protulit, ab omnium animis repellatur. Ac si ipse qui in hanc tentationem incidit, respiscat, ita ut per liberalem satisfactionem proprium damnet errorem, communio ei sui ordinis reformetur. Quod etiam sancto Flaviano episcopo me clementia tua scripsisse cognoscat, ut charitas non negetur, si error aboletur.

IX. — *Ad Dioscorum Alexandrinum episc.*

LEO DIOSCORO Ecclesiæ Alexandrinæ episcopo.

Quantum dilectioni tuæ Dominicæ charitatis impendamus affectum, ex hoc poteris approbare, quod tua firmiter desideramus fundare initia, ne quid charitati tuæ ad perfectionem deesse videatur, cum tibi specialis gratiæ merita, ut probavimus, suffragentur. Paterna igitur, et fraterna collatio debet sanctitali tuæ esse gratissima, et a te taliter suscipi, quemadmodum a nobis eam intelligas proficisci. Unum enim nos sentire oportet et agere, ut sicut legimus, in nobis quoque « unum esse cor, et anima una (Act. iv, 32) » comprobatur. Cum enim beatissimus Petrus apostolicum a Domino acceperit principatum, et Romana Ecclesia in ejus permaneat institutis, nefas est credere quod sanctus discipulus ejus Marcus, qui Alexandrinam primus ecclesiam gubernavit, alii regulis traditionum suarum decreta formaverit, cum de eodem fonte gratiæ unus spiritus fuerit, et discipuli, et magistri, nec aliud ordinatus tradere potuerit, quam quod ab ordinatore suscepit. Non ergo patimur, ut cum unius nos corporis et fidei fateamur in aliquo discrepemus, et alia doctoris, alia discipuli instituta videantur. Quod ergo a patribus nostris propensiore cura novimus esse servatum, a vobis volumus custodiri, ut non passim diebus omnibus sacerdotalis vel levitica ordinatio celebretur, sed post diem sabbati ejus noctis in prima sabbati quæ lucebat exordia delegantur, in quibus his qui consecrandi sunt jejunis, et a jejunantibus sacra benedictio conferatur. Quod ejusdem observantiæ erit, si mane ipse Dominico die continuato sabbati jejunio celebretur. A quo tempore præcedentis noctis initia non recedunt quam ad diem resurrectionis, sicut etiam in Pascha Domini declaratur pertinere non dubium est. Nam præter auctoritatem consuetudinis quam ex apostolica novimus venire doctrina, etiam sacra Scriptura manifestat, quod cum apostolorum Paulum et Barnabam ex præcepto Spiritus sancti Evangelium mitterent ad prædicandum, « jejunantes et orantes imposuerunt eis manus (Act. vi, 6), » ut intelligamus quanta et dantium et accipientium devotione curandum sit, ne tantæ benedictionis sacramentum negligenter videatur impletum. Et ideo pie et laudabiliter apostolicis morem gesseris institutis, si hanc ordinandorum sacerdotum formam per ecclesias, quibus Dominus præesse te voluit, etiam ipse servaveris, ut his qui consecrandi sunt, nunquam benedictiones, nisi in die resurrectionis Dominicæ tribuantur, cui a vespera sabbati initium constat *ascribi, et tantis divinarum dispositionum mysteriis*

consecratum, ut quidquid est a Domino insignis constitutum in hujus diei dignitate sit gestum. In hac mundus sumpsit exordium. In hac per resurrectionem Christi, et mors interitum, et vita accepit initium. In hac apostoli a Domino prædicandi in omnibus gentibus Evangelii tubam sumunt, et ferendum universo mundo sacramentum regenerationis accipiunt. In hac, sicut beatus Joannes evangelista testatur, congregatis in unum discipulis januis clausis, cum ad eos Dominus introisset, « insufflavit et dixit: Accipite Spiritum sanctum, quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, et quorum detinueritis, detenta erunt (Joan. xx, 22, 23). » In hac denique promissus a Domino apostolis Spiritus sanctus advenit, ut cœlesti quadam regula insinuatum, et traditum noverimus in illa die celebranda nobis esse **192** mysteria sacerdotium benedictionum, in quo collata sunt omnia dona gratiarum. Ut autem omnibus observantia nostra concordet, illud quoque volumus custodiri ut cum solemnior festività conventum populi numerositatis indixerit, et ad eam tanta multitudo convenit quam recipi basilica simul una non possit, sacrificii oblatio indubitanter iteretur, ne his tantum admissis ad hanc devotionem qui primi advenerunt videantur ii qui post modum confluerint non recepti, cum plenum pietatis atque rationis sit, ut quoties basilicam in qua agitur præsentia novæ plebis impleverit, toties sacrificium subsequens offeratur. Necesse est autem ut quædam pars populi sua devotione privetur, si unius tantum missæ more servato sacrificium offerre non possint, nisi qui prima diei parte convenerint. Studioso ergo dilectionem tuam et familiariter admonemus, ut quod nostræ consuetudini ex forma paternæ traditionis insedit, tua quoque cura non negligat, ut omnia nobis ex fide et actibus congruant. Propter quod remeanti filio nostro Possidonio presbytero hanc ad fraternitatem tuam epistolam dedimus perferendam qui nostris processionibus atque ordinationibus frequenter interfuit, et toties admissus quid in omnibus apostolicæ auctoritatis teneremus, agnovit. Data Kalendis Juliis.

X. — *Ad Ephesinam synodum secundam, in qua provocat episcopos Eutyphetis blasphemias condemnare.*

LEO episcopus sanctæ synodo quæ apud Ephesum convenit.

Religiosa excellentissimi principis fides, sciens ad suam gloriam maxime pertinere si intra Ecclesiam catholicam nullius erroris germen exurgeret, hanc reverentiam divinis detulit institutis, ut ad sanctæ dispositionis effectum auctoritatem apostolicæ Sedis adhiberet, tanquam ab ipso beatissimo Petro cuperet declarari quid in ejus confessione laudatum sit, quando dicente Domino: « quem me esse dicunt homines filium hominis? » (Matth. xvi, 13.) varias quidem diversorum opiniones discipuli memorarunt. Sed cum ab eis quid ipsi crederent quæreretur, princeps apostolorum plenitudinem fidei brevi sermone complexus: « Tu es, inquit, Christus Filius Dei

Matth. xvi, 16); » hoc est, Tu qui es vere filius A nis, idem vere es Filius Dei vivi. Tu, inquam, in deitate, verus in carne, et salva geminæ ietate naturæ, utrumque unus. Quod si Eutyches igenter ac vivaciter crederet, nequaquam ab fidei tramite deviaret, propter quam ei respon- a Domino : « Beatus es Simon Bar Jona, quia et sanguis non revelavit tibi, sed Pater meus st in cœlis. » Et ego dico tibi : « Quia tu es », et super hanc petram ædificabo Ecclesiam t, et portæ inferi non prævalebunt adversus **Matth. xvi, 17, 18).** » Nimis autem a compage ædificationis alienus est, qui beati Petri con- nem non capit, et Christi Evangelio contradi- stendens se uullum unquam studium cognom- e veritatis habuisse, et superfluo honorabilem B qui nulla auctoritate cordis ornavit canitiem tatis. Verum quia etiam talium non est negli- cura, pie ac religiose Christianissimus impe- habere voluit episcopale concilium, ut ple- judicio omnis possit error aboleri, fratres s, Julianum episcopum, Renatum presbyte- et filium nostrum Hilarium diaconem, et cum alcitium notarium probatæ nobis fidei misi, ice mea sancto conventui vestræ fraternitatis int, et communi vobiscum sententia, quæ Do- sint placitura, constituent. Hoc est ut primitus pro errore damnato, etiam de ipsius qui im- nter erravit, restitutione tractetur : si tamen nam veritatis amplectens sensus hæreticos ; imperitia ejus fuerat irretita plene aperteque ia voce et subscriptione damnaverit. Quod in libello quem ad nos miserat est confessus, ens per omnia nostram securitatem se esse itiam. Acceptis autem fratris et coepiscopi Flaviani litteris plenius ad eum de his quæ ad letur retulisse rescripsimus, ut abolito hoc, qui videbatur errore, in laudem et gloriam Dei per mundum una sit fides, et una eademque con- « et in nomine Jesu omne genu flectatur cœ- n, terrestrium, et infernorum et omnis lingua atur quia Dominus Jesus Christus in gloria i Patris (*Philip. ii, 10, 11*). » Data Idus Junii, o et Protogène viris clarissimis consulibus, ia supra.

XI. — *Ad Constantinopolitanos.*

episcopus et sancta synodus quæ in urbe convenit, clero et plebi consistenti Constanti-

t de his quæ in concilio sacerdotum apud um gesta memorantur, multos nos mœror t, eo quod sicut consonans fama dispersit, et rum monstratur effectu, nec justitiæ illic mo- o, nec fide est servata religio, vestræ tamen omis pietate gaudemus, et in sanctæ plebis rationibus, quarum ad nos exempla delata sunt, m vestrorum probamus affectum; quia et e permanet apud bonos filios optimi patris lectio, et catholicæ doctrinæ eruditionem in

nulla patimini parte corrumpi. Non dubie enim sicut vobis Spiritus sanctus reseravit Manichæorum con- fœderantur errori, qui ab unigenito Dei Filio, verum et nostræ naturæ hominem negant esse susceptum, omnesque ejus corporeas actiones simulatorii volunt fuisse phantasmatis. Cui impietati ne in aliquo præ- beretis assensum, jam per filium meum Epiphanium, et Dionysium Romanæ Ecclesiæ notarios cohorta- toria ad dilectionem vestram scripta direximus, qui- bus confirmationem quam expetistis ultro præbuimus, ut nos paternam vobis curam non dubitetis impen- dere, ac modis omnibus laborare, ut, auxiliante misericordia Dei, omnia quæ ab imperitis et ab insipientibus excitata sunt scandala destruan- tur. Nec quisquam sibi audeat de sacerdotali honore blandiri qui potuerit in execrandi sensus im- pietate convinci. Nam si vix in laicis tolerabilis vi- detur inscitia, quanto magis in eis qui præsent; nec excusatione est digna, nec venia, maxime cum etiam defendere perversarum opinionum commenta præsumunt, et in consensum suum, aut errore, aut gratia insanabiles quosque traducunt. Separentur hujusmodi a sanctis membris corporis Christi, neque sibi catholica libertas infidelium jugum patiatu- imponi. Extra enim donum divinæ gratiæ et extra sa- cramentum habendi sunt salutis humanæ, qui, negantes naturam nostræ carnis in Christo, et Evan- gelio contradicunt, et symbolo reluctantur, nec sen- tiunt se in hoc præruptum sua obcæcatione deduci, ut nec in passionis Dominicæ, nec in resurrectionis veritate consistant; quia utrumque in Salvatore va- cuatur, si in eo nostri generis caro non creditur. In quibus isti ignorantæ tenebris, in quo hactenus desidiæ torpore jacuere, ut nec audita discerent, vel lectione cognoscerent, quod in Ecclesia Dei in omnium ore, tam consonum est, ut nec ab infan- tium linguis veritas corporis et sanguinis Christi inter communionis sacramenta fidei taceatur? Quia in illa mystica distributione spiritalis alimonie hoc impartitur, ut accipientes virtutem cœlestis cibi in carnem ipsius qui caro nostra factus est, transeamus. Unde et ad confirmationem charitatis vestræ quæ laudabili fide inimicis veritatis obnititur, apte atque opportune sermone affectuque apostoli utar et dic- cam. Propterea et ego audiens fidem vestram quæ est in Christo Jesu, et dilectionem in omnes sanctos, non cesso gratias agens pro vobis, memoriam vestri faciens in orationibus meis, ut Deus Domini nostri Pater gloriæ det vobis spiritum sapientiæ et revela- tionis, in agnitione ejus illuminatos oculos cordis vestri, ut sciatis quæ est spes vocationis ejus, quæ divitiæ, gloriæ, hæreditatis ejus in sanctis ejus, et quæ sit supereminens magnitudo virtutis ejus in nobis qui credidimus secundum operationem poten- tiæ virtutis ejus quam operatus est in Christo; susci- tans illum a mortuis, et constituens illum ad dexte- ram suam in cœlestibus supra omnem principatum, et potestatem, et virtutem, et dominationem, omne nomen quod nominatur, non solum in hoc sæculo,

sed in futuro, et omnia subiecit sub pedibus ejus, et ipsum dedit caput supra omnem Ecclesiam, quæ est corpus ipsius, plenitudo ejus qui omnia in omnibus adimplet (*Ephes. i, 15-23*). Dicant hi adversarii veritatis quanto omnipotens Pater vel secundum quam naturam Filium suum super universa provexerit? vel cui substantiæ cuncta subjecerit? deitas enim Verbi par in omnibus, et consubstantialis est Patri, et sempiternæ atque intemporaliter una eademque potentia est genitoris et geniti. Creator quippe omnium naturarum, quoniam « per ipsum omnia facta sunt, et sine ipso factum est nihil (*Joan. i, 3*), superest omnibus quæ creavit, nec unquam Creatori suo non fuerint subjecta quæ condidit. Cui proprium, et sempiternum est, nec aliunde quam de Patre, nec aliud esse quam Pater est. Huic si addita est potestas, si illustrata dignitas, si exaltata sublimitas, minor erat provehente qui crevit, nec habebat divitias ejus naturæ cujus indignuit largitate. Sed talia sentientem in societatem suam Arius rapit, cujus perversitati multum hæc suffragatur impietas, negans Verbo Dei humanam inesse naturam, ut, dum humilitatem in Dei majestate fasdidit, aut falsatam in Christo asserat imaginem corporis, aut omnes actiones ejus, passionesque corporeas deitatis potius fuisse quam carnis. Quodlibet autem defendere audeat prorsus, insanum est, quia nec pietas fidei, nec ratio recipit sacramenti, ut aliquid passa sit deitas, aut in ullo mentita sit veritas. Impassibilis igitur Dei Filius, Deus cui cum Patre, et Spiritu sancto, una incommutabilis Trinitatis essentia, hoc quod est esse perpetuum est, in ea plenitudine temporis quæ sempiterno consilio fuerat præstituta, et prophetica dictorum atque gestorum significatione promissa, factus filius hominis, non suæ conversione substantiæ, sed nostræ assumptione naturæ « venit quærere et salvare quod perierat (*Matth. xviii, 11*). » Venit autem non locali accessu, nec monitione corporea tanquam præsens factus unde abfuisset, aut illinc recessurus unde venisset, sed venit per hoc quod erat visibile, et communionem cernentibus declarandus, humanam scilicet carnem atque animam in visceribus Virginis matris accipiens, ut manens in forma Dei, formam servi sibiimet et similitudinem peccati carnis uniret, per quam non minueret divina humanis, sed augeter humana divinis. Talis enim erat omnium a primis ducta genitoribus causa mortalium, ut originali peccato transeunte per posterios nullus pœnam damnationis evaderet, nisi Verbum caro fieret, et habitaret in nobis, in ea scilicet natura quæ nostri et sanguinis esset et generis. Propter quod dicit Apostolus: « Sicut per unius delictum in omnes homines in condemnationem, sic et per unius justitiam in omnes homines ad justificationem. Sicut enim per inobedientiam unius hominis peccatores constituti sunt multi, ita et per unius hominis obedientiam justi constituentur multi (*Rom. v, 18, 19*). » Et iterum: « Quia enim per hominem mors, et per hominem

resurrectio mortuorum, et sicut in Adam omnes moriuntur, ita in Christo omnes vivificabuntur (*I Cor. xv, 21, 22*). » Hi utique omnes qui licet in Adam sunt nati, in Christo tamen inveniuntur renati, habentes fidei testimonium, et de justificatione gratiæ et de communionem naturæ, quam qui susceptam ab unigenito Dei Filio in utero Davidicæ virginis diffusetur, ab omni sacramento Christianæ religionis alienus est; et nec sponsam agnoscens, nec sponsam intelligens, nuptiali non potest interesse convivio. Caro enim Christi velamen est Verbi, quo omnis qui Christum confitetur, integre induitur. Erubescens autem illud, et quasi indignum refutans, nullum **193** ex eo habebit ornatum; ac licet se regio inserat festo, sacrisque se epulis importunus immisceat, discretionem tamen regis fallere improbis conviva non poterit, sed sicut ipse Dominus protestatus est, « tolletur ligatis manibus et pedibus, et mittetur in tenebras exteriores, ubi erit fletus et stridor dentium (*Matth. xxii, 13*). » Unde quicumque in Christo non confitetur corpus humanum, noverit se mysterio incarnationis indignum, nec ejus sacramenti habere consortium, quod Apostolus prædicat dicens: « quia membra sumus corporis de carne ejus et ossibus ejus. Propter hoc relinquet homo patrem et matrem, et adhærebit uxori suæ et erunt duo in carne una (*Ephes. v, 30, 31*). » Et exponens quid per hoc significetur, adjecit: « Sacramentum hoc magnum est. Ego autem dico in Christo et in Ecclesia (*Ephes. v, 32*). » Ab ipso ergo principio generis humani, Christus est denuntiatus in carne venturus. In qua, sicut dictum est, et erunt duo in carne una. Utique duo sunt Deus et homo, Christus et Ecclesia, quæ de sponsi carne prodeunt, quando ex latere crucifixi manante sanguine et aqua sacramentum redemptionis et regenerationis accepit. Ipsa est enim nova conditio creaturæ humanæ, quæ in baptismo non indumento veræ carnis, sed contagio damnatæ vetustatis exiit, ut efficiatur homo corpus Christi, quia et Christus corpus est hominis. Unde non Deum tantum dicimus Christum sicut hæretici Manichæi, nec hominem tantum sicut hæretici Photiani, nec ita hominem ut aliquid ei desit quod ad humanam certum est pertinere naturam, sive animam sive mentem rationabilem, sive carnem quam non de femina sumpsit, sed factam de Verbo in carnem converso atque mutato, quæ tria falsa et vana Apollinistarum hæreticorum tres partes varie protulerunt. Nec dicimus quod beata virgo Maria hominem sine deitate conceperit, qui creatus a Spiritu sancto, postea sit susceptus a Verbo, quod Nestorium prædicantem merito justeque damnavimus. Sed dicimus Christum Dei Filium Deum verum natum de Deo Patre, sine ullo initio temporis, eundemque hominem verum natum de matre, hominem certa plenitudine temporis, nec ejus humanitatem qua major est Pater minuire aliquid ejus naturæ a qua æqualis est Patri. Hoc autem utrumque unum est Christus qui verissime dixit, et secundum Deum:

Ego et Pater unum sumus; et secundum hominem: Pater major me est. Hanc fidem, dilectissimi, veram et indissolubilem, quæ sola veros efficit Christianos, quamque, ut intelligimus et probamus pio studio, et laudabili amore defenditis, perseveranter tenete, et constanter asserite. Et quoniam oportet vos post divinum auxilium etiam catholicorum principum gratiam promereri, humiliter et sapienter exposcite, ut petitioni nostræ qua plenariam indici synodum postulamus, clementissimus imperator dignetur annuere, quo citius adjuvante misericordia Dei, et sanis fortitudo augeatur, et morbidis, si curari acquiescant, medicina præstetur.

XII. — *Ad Theodosium Augustum.*

Leo episcopus et sancta synodus quæ in urbe Roma convenit, THEODOSIO Augusto.

Litteris clementiæ vestræ quas dudum ad beati Petri apostoli sedem pro catholicæ fidei amore misistis, tantam fiduciam sumpsimus defendendæ, per vos veritatis et pacis, ut in causa tam simplici, tamque minuta, nihil putaremus posse existere quod noceret, præsertim cum ad episcopale concilium quod haberi apud Ephesum præcepistis tam instructi sint missi, ut si scripta quæ vel ad sanctam synodum vel ad Flavianum episcopum detulerunt, episcoporum publicari auribus Alexandrinus permisisset antistes. Ita manifestatione purissimæ fidei quam divinitus inspiratam et accepimus et tenemus, omnium congressionum strepitus quievisset, ut nec imperitia ultra desiperet, nec occasionem nocendi æmulatio reperiret. Sed dum privatæ causæ religionis exercentur obtentu, commissum est impietate paucorum quod universam Ecclesiam vulneraret. Comperimus enim non incerto nuntio, sed fidelissimo rerum quæ gestæ sunt, narratore Hilario diacono nostro qui vix ne subscribere cogeretur, effugit, convenisse ad synodum plurimos sacerdotes quorum utique frequentia collationi et iudicio profuisset, si is qui sibi locum principalem vindicabat, sacerdotalem moderationem custodire voluisset, ut, sicut moris est, omnium sententiis ex libertate prolatis, id tranquillo et æquo constitueretur examine quod et fidei congrueret, et errantibus subveniret. In ipso autem iudicio non omnes qui convenerant interfuisse cognovimus. Nam alios rejectos, alios didicimus intromissos, qui pro supradicti sacerdotis arbitrio impiis subscriptionibus captivas manus dederant, et nociturum statui scirent, nisi imperata fecissent. Talemque ab ipso prolatam esse sententiam, ut dum homo unus impetitur, in omnem ecclesiam sæviretur. Quod nostri ab apostolica Sede directi adeo impium et catholicæ fidei contrarium esse viderunt, ut ad consentiendum nulla potuerint oppressione compelli, constanterque in eadem synodo, ut decuit, fuerunt protestati nequaquam id quod constituebatur Sedem apostolicam recepturam; quoniam revera omne Christianæ fidei sacramentum (quod absit) a temporibus vestræ pietatis excinditur, nisi hoc scelestissimum facinus quod cun-

cta sacrilegia excedit, aboleatur. Quia vero diabolica nequitia subtiliter fallit incautos, et ita quorundam imprudentiam per similitudinem pietatis illudit, ut pro salubribus persuadeat nocitura, removete, quæsumus, aurem a vestræ pietatis conscientia in periculum religionis et fidei. Quod sæcularibus negotiis legum vestrarum æquitate conceditur in rerum divinarum pertractione præstare, ut Christi Evangelio vim non inferat humana præsumptio. Ecce, Christianissime et venerabilis imperator, cum consacerdotibus meis implens erga reverentiam clementiæ vestræ sinceri amoris officium, cupiensque vos placere per omnia Deo, cui pro vobis ab Ecclesia supplicatur, ne ante tribunal Christi Domini rei de silentio iudicemur. Obsecramus coram unius deitatis inseparabili trinitate, quæ tali facto læditur, cum ipsa vestri sit custos et auctrix imperii, et coram sanctis angelis Christi, ut omnia in eo statu manere jubeatis, in quo fuerunt ante omne iudicium, donec major ex toto orbe sacerdotum numerus congregatur. Nec alieno peccato patiamini vos gravari, quia quod necesse est nos dicere, veremur ne cuius religio dissipatur, indignatio provocetur. Præ oculis habete et tota mentis acie reverenter accipite beati Petri gloriam et communes cum ipso omnium apostolorum coronas, cunctorumque martyrum palmas, quibus alia non fuit causa patiendi, nisi confessio veræ divinitatis et veræ humanitatis in Christo. Cui sacramento quia impie nunc a paucis imprudentibus obviatur, omnes partium ecclesiæ nostrarum, omnes mansuetudini vestræ cum gemitibus et lacrymis supplicant sacerdotes, ut qui et nostri fideliter reclamaverunt, et eisdem libellum appellationis Flavianus episcopus dedit, generalem synodum jubeatis intra Italiam celebrari, quæ omnes offensiones ita aut repellat aut mitiget, ne aliquid ultra sit, vel in fide dubium, vel in charitate divisum. Convenientibus utique orientalium provinciarum episcopis, quorum si qui superati minis atque injuriis a veritatis tramite deviarunt, salutaribus remediis in integrum revocentur, ipsique, quorum est causa durior si consiliis melioribus acquiescant, ab Ecclesiæ unitate non discedant. Quam autem post appellationem interpositam hoc necessarie postuletur, canonum Nicææ habitorum decreta testantur, quæ a totius mundi sunt sacerdotibus constituta, quæque subter adnexa sunt. Favete catholicis vestro more parentumque vestrorum, date defendendæ fidei libertatem, quam salva clementiæ vestræ reverentia, nulla vis, nullus poterit mundanus timor auferre. Cum enim Ecclesiæ causa statum regni vestri agamus et salutis, ut provinciarum vestrarum quieto jure potiamini, defendite contra hæreticos inconcussam Ecclesiæ statum, ut et vestrum Christi dextera defendatur imperium. Data in Idus Octobris, Asterio et Protogene viris clarissimis consulibus, æra qua supra.

XIII. — *Ad Pulcheriam Augustam.*

Leo episcopus et sancta synodus quæ in urbe Roma convenit, PULCHERIE Augustæ.

Si epistolæ quæ in fidei causa ad pietatem vestram directæ sunt, per nostros clericos pervenissent, certum est remedium vos his rebus quæ contra fidem factæ sunt, aspirante vobis Domino, præstare potuisse. Quando sacerdotibus, quando Christianæ religioni aut fidei defuistis? Sed cum ad mansuetudinem vestram adeo non potuerint pervenire qui missi sunt, ut ad nos vix unus illorum Hilarius diaconus noster fugiens sit reversus, iteranda scripta credidimus, ut validiores preces nostræ esse mereantur, ipsorumque qui ad clementiam vestram non pervenerunt exempla subjecimus: amplioribus vos obtestationibus obsecrantes, ut quanto acerbiora facta sunt, quibus pro sede regia vos convenit contrahere, tanto majore gloriam curam ejus in qua excellitis religionis habeatis, ne catholicæ fidei integritas ulla humanarum concertationum occasione violetur. Quæ enim congregata apud Ephesinam synodum sopienda et sananda pacis remedia credebantur, hæc non solum in majora pacis dispendia, sed (quod nimis dolendum est) etiam in ipsius fidei qua Christiani sumus, excidia processerunt. Et ii quidem qui missi sunt, quorumque unus vin Alexandrini episcopi sibi omnia vindicantis effugiens, rerum gestarum nobis ordinem fideliter nuntiavit, reclamaverunt in synodo sicut oportuit unius hominis non tam iudicio quam furori, protestantes ea quæ per vim metumque gererentur sacramentis Ecclesiæ et ipsi symbolo ab apostolis instituto præjudicare non posse, nec se ab ea fide ulla injuria separandos quam plenissime expositam atque digestam a sede beati apostoli Petri ad sanctam synodum detulissent. Cujus recitatio poscentibus episcopis non sit admissa, uti scilicet remota ea fide quæ patriarchas, prophetas, apostolos, et martyres coronavit, generatio Jesu Christi Domini nostri secundum carnem, et veræ mortis ac resurrectionis ejus confessio (quod horremus dicere) solveretur. Scripsimus de hac re, ut potuimus, ad gloriosissimum principem, et, quod est maximum, Christianum. Cujus epistolæ pariter exempla subjecimus, ut fidem qua renatus per Dei gratiam regnat, nulla sineret novitate corrumpi. Quoniam Flavianus episcopus in nostra omnium communione persistit, atque hoc quod factum est sine consideratione justitiæ et contra omnium canonum disciplinam ratum haberi ratio nulla permittit. Et quia dissensionis scandalum non abstulit et Ephesina synodus, sed auxisset, habendi intra Italianam concilium et locus constitueretur, et tempus omnibus querelis et præjudiciis partis utriusque suspensis, quo diligentius universa quæ offensionem generaverant, retractantur, et absque vulnere fidei, absque religionis injuria, in pacem Christi redeant, sint sacerdotes, et soli auferantur errores. Quod ut obtinere mereamur probatissimæ nobis fidei pietas tua, quæ labores Ecclesiæ semper adjuvit, supplicationem nostram apud clementissimum principem sive specialiter a beatissimo Petro apostolo legationem commissam dignetur asserere,

ut priusquam civile hoc exitiale bellum intra Ecclesiam hoc convalescat, redintegrandæ unitatis copiam Deo auxiliante concedat, sciens imperii sui viribus profuturum quidquid catholicæ libertati benigna ipsius fuerit dispositione collatum. Data pridie Idus Octobris, Asterio et Protogene viris clarissimis consulibus, æra qua supra.

XIV. — Ad eandem.

LEO episcopus PULCHERÆ Augustæ, etc.

Gaudere me plurimum et exultare in Domino pietatis tuæ scripta fecere, quibus evidenter ostenditur quantum catholicam diligas fidem, et quantum hæreticum detesteris errorem. Hæresis quippe est nimis impia, et Evangelio veritatis inimica quæ non portionem aliquam lædere, sed ipsa religionis Christianæ conatur fundamenta convellere, negans sempiterni Patris Filium sempiternum de utero beatæ Virginis matris veram carnem nostræ sumpsisse naturæ; et eos damnatione percillens qui ab evangelica et apostolica fide nullo deduci errore potuerunt, illudque frustra prætendens quod Nicænæ synodi fidem teneat, cujus eum constat esse alienum gloriosissima Augusta. Unde quia non deserit Ecclesiam suam divina protectio, dicente Domino: « Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem sæculi (Matth. xxviii, 20), » eodemque opere et tempore spiritus Dei et clementiæ vestræ sollicitudinem et curam nostri cordis accendit, ut de remediis procurandis, eadem utriusque cuperemus, quæ prius poposci. Nunc quoque instantius peto, majore utens fiducia deprecandi, posteaquam præsidium venerandæ exhortationis accipi, sperans affuturam misericordiam Dei, ut cooperante vestra clementia, pestiferi erroris possit morbus auferri: ut quidquid ipso inspirante atque auxiliante potuerit salubriter fieri, cum vestræ fidei laude peragatur, quoniam res humanæ aliter tutæ esse non possunt, nisi quæ ad divinam confessionem pertinent, et regia et sacerdotalis defendat auctoritas. Data decimosexto Kalendas Aprilis, Valentiniano Augusto septimo, et Anieno viris clarissimis consulibus, æra CCCCLXXXVIII.

XV. — Ad Martianum et Faustum presbyteros.

LEO episcopus MARTIANO FAUSTOQUE presbyteris.

Bonorum operum et spiritualium studiorum Deum auctorem esse non dubium est, qui quorum incitantes adjuvat actiones. Quad nobis præsentem experimento evidenter apparuit. Si quidem inter discretarum spatia longinqua regionum unum sumpserint corda nostra consilium, ut quod a nobis desiderabatis, eo vobis tempore quo epistolæ vestræ mittebantur, occurrerit. Si tamen dilectioni vestræ tradi scripta nostra patuere, quæ non solum apostolicæ Sedis auctoritate, sed etiam sanctæ synodi quæ ad nos frequens convenerat, unanimitate directa sunt, ut in his quantam curam totius Ecclesiæ habeamus, appareat, hortando scilicet omnium fidelium mentes et clementissimorum principum præsidia ad defensionem fidei postulando, quorum pios et catholicos

non diffidimus opem atque auctoritatem vestris petitionibus præstituros, quo citius, Domine, pernicioſa hæresis et dudum Patrum auctoritate damnata quæ nuper male adjuncta est, auferatur. Interim vero det quantum fieri potest vestra dilectio ut omnes Ecclesiæ filiis innotescat, quod impium secundum doctrinam evangelicam et apostolicam ædicamus. Quia licet plene quæ semper fuisse esset catholicorum sententia scripsissent nunc quoque ad confirmandas omnium non parum exhortationis addidimus. Memor enim me sub illius nomine præsidere, cujus a Jesu Christo est glorificata confessio, et ides omnes quidem hæreses destruit, sed impietatem præsentis erroris expugnat; et o mihi aliud non licere quam ut omnes coætos ei causæ in qua universalis Ecclesiæ satatur, impendam. Ne autem aliqua negligentia scripta nostra ad vos non potuerint re, exemplaria eorundem nunc mittendamus, ut nullo modo fidei quam defendimus, tio nostræ notitiæ subtrahatur. Data decimo alendas Aprilis, Valentiniano Augusto VII et V consulibus.

XVI. — *Ad Theodosium Augustum.*

iscopus THEODOSIO Augusto, etc.
bus quidem vestræ pietatis epistolis inter eas dines quas pro fide patimur spem nobis se- maximam præstitistis Nicænum commen- concilium, adeo ut ab illo, sicut sæpe jam non patiamini sacerdotibus Domini deviare. aliquid in præjudicium catholicæ defensionis egisse de ordinatione ejus qui Constantino e cæperit ecclesiæ præsidere, nihil interim in am partem temere rescribendum putavi, ætionem negans, sed manifestationem catho- ritatis exspectans. Quod æquanimiter ferat, vestra clementia, ut cum talem se erga fi- holicam qualem cupimus, approbarit, de sin- ipsius copiosius et securius gaudeamus. Ne qua illum de nostro animo mordeat sinistra, occasionem totius difficultatis amoveo, nec exigo quid aut arduum videatur aut dubium, id quod nullus catholicorum refutet invito. D im sunt per universum mundum atque ma- qui ante nos, sive Græca, sive Latina lingua olicæ veritatis prædicatione fulserunt, ad scientiam atque doctrinam quidam etiam ætatis cedunt, de quorum scriptis par et ex profertur instructio. Quæ sicut Nestoria- æresim destruxit, ita etiam hunc qui nunc abscidit errorem. Relegat itaque sollicitè anctis Patribus incarnationis Dominicæ fides ustodita semperque similiter prædicata, et nemoriæ Cyrilli Alexandrini episcopi episto- Nestorium corrigere et sanare voluit, pravas tiones ipsius arguens et evidentius fidem Ni- ffinitionis exponens, quanquam ab eo mis-

am apostolicæ Sedis scrinia susceperant, præceden- tium sensui perspexerit consonantem, Ephesinæ etiam synodi gestare censent, quibus contra Nestorii impietatem et a sanctæ memoriæ Cyrillo inserta, et allegata sunt de incarnatione Domini catholicorum testimonia sacerdotum. Non aspernetur etiam meam epistolam recensere, quam pietati Patrum per omnia concordare reperiet. Cumque a se hoc quod eidem profuturum sit expeti desiderarique cognoverit, ca- tholicorum sententiis toto corde consentiat. Ita ut sinceram communionis fidei professionem absolu- tissima subscriptione coram omni clero et universa plebe declaret, apostolicæ Sedi et universis Domini sacerdotibus atque ecclesiis publicandam, ut, pacifi- cato per unam fidem mundo, possimus omnes dicere quod angeli nato de Maria virgine Salvatore cecine- runt : « Gloria in excelsis Deo, et in terra pax homini- bus bonæ voluntatis (Luc. II, 14). » Quia vero et nos et beati Patres nostri, quorum doctrinam et venera- mur et sequimur, in unius fidei concordia sumus, sicut provinciarum omnium protestantur antistites, agat clementiæ vestræ devotissima fides, ut quam- primum ad nos Constantinopolitani episcopi, qualia debeat probati et catholici sacerdotis scripta perve- niant, aperte scilicet, atque dilucide protestantia, quod si quis de incarnatione Verbi Dei aliud aliquid credat aut asserat quam catholicorum omnium et mea professio protestatur, hunc a sua communione secernat, ut ei fraternam in Christo charitatem me- rito possimus impendere. Ut autem salubribus curis velocior pleniorque, auxiliante Domino, per vestræ clementiæ fidem præstetur affectus, ad pietatem vestram fratres et coepiscopos nostros Abundium et Asterium, sed et Basilium et Senatorem presbyteros, quorum mihi devotio est probata, direxi, per quos quæ nostræ forma sit fidei manifestatis instructio- nibus quas misimus, possitis dignanter agnoscere, ut si Constantinopolitanus antistes in eadem confessio- nem toto corde consentit, securi (ut dignum est) de ecclesiastica pace lætemur, neque aliud residere vi- deatur ambiguum, ut de superfluis forsitan suspicio- nibus laboremus. Sin vero aliqui a puritate nostræ fi- dei atque Patrum auctoritate dissentiant, concilium universale intra Italiam sicut synodus quæ ob hanc causam Romæ convenerat, mecum petit, clementia vestra concedat, ut in unum convenientibus omnibus his qui aut ignorantia, aut timore prolapsi sunt cor- rectionis remediis consulatur, nec cuiquam ultra sit liberam ita Nicænæ synodi facere mentionem, ut ejus fidei inveniatur esse contrarius. Quoniam uni- versæ et Ecclesiæ et vestro hoc imperio profuturum est, si unus Deus, et una fides, unum sacramentum salutis humanæ, unius totius mundi confessione te- neatur. Data decimo septimo Kalendarum Augusti.

XVII. — *Ad Pulcheriam Augustam.*

LEO episcopus PULCHERIÆ Augustæ.

Gaudeo fidei clementiæ vestræ quod religiosum studium dignanter impendistis, ut pax ecclesiastica renovetur, quæ eorundem dissensionibus videtur

esse turbata. Debetur enim hoc vestræ specialiter gloriæ, ut ablatis omnibus scandalis quæ contra catholicam fidem inimicus excitaverat, una eademque sit per totum mundum confessio veritatis, quæ facilius certiusque reparabitur si pravorum sensuum nulla semina, nulla vestigia relinquantur. Quod tamen mearum partium est, præterire non debeo, ut scilicet quid de incarnatione Filii Dei a Constantinopolitano episcopo teneatur agnoscam, præsertim cum in ordinatione ipsius dura præcesserint, taliaque ad nos debuerit scripta dirigere quæ illum a contagione hujus qui nuper emerit erroris alienum evidenter ostenderent. Optans itaque securam cum eo habere concordiam, gratiamque illi fraternæ charitatis impendere, scribere ei interim distuli non dilectionem negans, sed manifestationem catholicæ veritatis exspectans. Simplex enim est atque absolutum, quod posco, ut, remoto longarum disputationum labore, sanctæ memoriæ Cyrilli Alexandrini episcopi epistolæ quam ipse ad Nestorium miserat, acquiescat, in qua et errorem Nestorii arguit et fidem Nicænæ definitionis exposuit, et epistolæ meæ quæ ad sanctæ recordationis Flavianum episcopum est directa, consentiat. Quibus vigilanter inspectis, Constantinopolitanus antistes repudiandum sibi quod ausa est contra puram et singularem fidem imperita insipientia definire, incunctanter agnoscat; quia et mea et sanctorum Patrum de incarnatione Domini consors et per omnia et una confessio est. Quam si quis æstimaverit non sequendam, ipse se a compage catholicæ veritatis abscindet, cum tamen nos ut in integrum omnia revocentur optemus. Ad effectum vero salubrium dispositionum velocius obtinendum, fratres et coepiscopos meos Abundium et Asterium, sed et Basilium et Senatorem presbyteros probatissimos viros nisi, qui clementiæ vestræ formam fidei secundum doctrinam venerabilium Patrum prædicamus, offerent, et remotis circumlocutionibus, quibus obscurari veritas solet, quid de incarnatione Filii Dei a totius orbis probatis sacerdotibus defensum fuisset, ostenderent. Quos post divinam gratiam sancto vestræ pietatis auxilio dignum est adjuvari, ne in totius Ecclesiæ perturbationem imprudens præcedat contentio, cum correctione adhibita omnes oporteat in unius confessionis redire concordiam: a qua si forsitan ab aliquibus discrepatur, universale concilium sacerdotum haberi intra Italiam clementia vestra annuente jubeatur; quo remota arte fallendi, tandem pateat quid altiore tractatu aut coerceri debeat, aut sanari. Data tertio decimo Kalendas Augusti, Valentiniano Augusto VII et Ameno viris clarissimis consulibus, æra qua supra.

195 XVIII. — *Pulcheriæ Augustæ per Theosticum magistrarianum.*

Religiosam clementiæ vestræ sollicitudinem, quam catholicæ fidei indesinenter impenditis per omnia recognosco; et Deo gratias ago, quod tantam universalis Ecclesiæ curam habere vos video, ut quod

justitiæ et benevolentiam congruere arbitror confidenter insinuem, quo celerius quæpropitio Christo pietatis vestræ studio irreprehensibilem hactenus gestas sunt ad gratulandum perducantur effectum. Quod ergo synodum Chalcedonensem haberi clementia vestra præcepit cum a me ut in Italia haberetur mansuetudo vestra retineat postulatum, ut omnes nostrarum partium convocati antistites, si securitas temporis suppeteret convenirent, adeo tamen non aspernanter accepi, ut binos de coepiscopis meis et compresbyteris ordinarem, qui vicem meam implere sufficerent, datis ad venerabilem synodum congruentibus scriptis quibus fraternitas advocata cognosceret quam formam servare in hac dijudicatione deberet, ne ulla temeritas aut fidei regulis, aut canonum statutis, aut benignitatis remediis obviaret. Sicut enim a principio hujus causæ frequentissime scripsi, hanc inter discordes sensus et carnales æmulationes moderationem volui custodiri, ut integritati quidem fidei nihil evelli, nihil liceret apponi, ad unitatem vero pacemque redeuntibus remedium veniæ præstaretur. Quia tunc operum diaboli potentiæ destruuntur, cum ad Dei et proximi dilectionem hominum corda revocantur. Sed quam contraria tunc his monitis atque observationibus meis acta sint multum est explicare; nec opus est epistolari pagina comprehendendi, quod in illo Ephesino non iudicio, sed latrocinio potuit perpetrari. Ibi primates synodi nec resistentibus sibi fratribus nec consentientibus præceperunt, cum ad infringendam catholicam fidem et ad execrabilem hæresim roborandam alios privilegio honoris exuerint, alios consortio impietatis infecerint, sæviores profecto in eos, quos persuadendo ab innocentia separabant, quam in illos, quos beatos confessores persequendo faciebant. Verumtamen quia tales sibi maxime sua iniquitate nocuerunt, et majoribus vulneribus diligentior est adhibenda medicina, nullis unquam epistolis definivi etiam talibus si resipiscerent veniam denegandam. Et quamvis incommutabiliter inimicissimam Christianæ religioni hæresim detestemur, ipsos tamen si corrigantur, et digna se satisfactione purificent, ab ineffabili misericordia Dei non iudicamus alienos, sed potius cum gementibus gemimus, cum flentibus flemus, et sic utimur justitia commotionis, ut non amittamus remedia charitatis. Quod sicut pietas vestra cognoscit non verbis solis promittitur, sed etiam factis docetur. Siquidem pene omnes qui in consensum præsentium aut traducti fuerant, aut coacti resistendo, quod statutum fuerat ab illis, et condemnando quod scripserant perpetuam culpæ abolitionem et apostolicæ pacis gratiam sunt adepti. Si ergo clementia vestra propositum nostrum considerare dignetur, probabit in eo concilio cuncta gessisse, ut sine cujusquam animæ detrimento hæresæos tantum obtineretur extinctio, et ob hoc circa auctores sævissimorum turbinum quiddam consuetudinis minuisse, ut ad indulgentiam postulandam compunctione aliqua

possit eorum tarditas excitari. Qui etsi post illud iudicium suum tam impium quam injustum non sunt catholicæ fraternitati ita honorabiles ut fuerunt, suas tamen adhuc obtinent sedes, et episcopatus sui honore potiuntur aut per veram et necessariam satisfactionem pacem Ecclesiæ recepturi, aut si hæresim (quod absit) tuebuntur, professionis suæ merito iudicandi. Data tertio decimo Kalendas Augusti Helpidio V. C. consul.

XIX. — *Ad Faustum, Martinum, etc.*

LEO episcopus, FAUSTO, MARTINO, PETRO, MANOHELI, JOB, ANTIOCHO, ABRAHAMO, THEODORO, PIENTIO, EUSEBIO, HELPEDIO, PAULO, ASTERIO et CHARASO, presbyteris et archimandritis, et JACOBO diacono et archimandrita.

Causa fidei in qua salus Christiana consistit multa me sollicitudine laborare compellit, metuentem ne pravitas quæ in suis fuerat amputanda principiis processu temporis et pertinacior fiat et latior. Nam, cum clementissimus imperator talia ad nos scripta direxit, quibus sollicitudinem suam pro pace universalis Ecclesiæ demonstraret, et ipse Constantino-politanus episcopus, et ii qui eumdem consecrarent, præter id quod ad ordinem novi antistitis pertinebat, nihil nobis de compressis vel abdicatis erroribus indicarunt, quasi in illa ecclesia nullum scandalum, nulla exstitisset offensus; aut non præcipue fuerint ordinati ad meritum demonstrandum, si aliena a se quæ catholicorum sensibus sunt adversa docuisset. Ne ergo quod inter longinquas regiones accidere solet, ut nimias dilationes tenderent veritatis examina, fratres et coepiscopos nostros Habundium et Asterium, sed et Basilium et Senatorem, presbyteros, probatissimos viros et probatissimum principem cum sufficienti paternarum auctoritatum instructione direximus. Quos in omnibus, fratres charissimi, diligentia ac sollicitudine vestra cupimus adjuvari, ut impietas quæ cæcis ausibus in exitialia abrupta processit, simplices quoque decipiendi ulterius non habeat potestatem, cum aptiore medicina etiam illis cupiamus per correctionis remedia subveniri, qui aut imperitia sunt lapsi, aut errore traducti. Et ideo vos qui justificamini per fidem, qui catholicam diligitis veritatem, et de singulari sacramento salutis humanæ per Spiritum sanctum estis edocti, collaborate nobiscum, et quanta potestis devotione id agite, ut falsitate destructa, et fidei soliditate defensa, secura per totum mundum Dei pace potiamur. Data decimo sexto Kalendas Augusti, Valentiniano, et Augusto VI, et Anieno, viris clarissimis consulibus æra qua supra.

XX. — *Ad Martianum Aug.*

LEO MARTIANO Augusto.

Sanctum clementiæ vestræ studium quo ad reparationem pacis ecclesiasticæ synodum habere voluistis adeo libenter accepi, ut quamvis eam fieri intra Italiam poposcissem, et aptius expectari tempus optassem, quo scilicet plurimi possent episcopi

etiam de longinquis provinciis evocari, mox tamen ut mihi pietatis vestræ scripta sunt tradita: et Bonifacium de compresbyteris meis ab urbe direxerim, et de episcopis fratrem meum Paschasium de Sicilia fecerim navigare, qui vicem meam sufficienter implerent, datis per eosdem epistolis ad eos qui legationem ante susceperant, ut ipsi quoque prædictis adimplendas partes meæ præsentia jungerentur. Unde quamvis nimis arctus dies synodo fuerit constitutus, spero tamen affuturum Omnipotentis auxilium, quo omnes valeant ad præfinitum tempus occurrere, et unanimiter cum sanctæ fraternitatis assensu quæ universali Ecclesiæ congruant, definire. Compressa enim vel remota inquietudine ac pravitate paucorum facile firmabitur probanda concordia, si in eam fidem, quam evangelicis et apostolicis prædicationibus declaratam per antiquos Patres nostros accepimus et tenemus, omnium corda concurrant, nulla penitus disputatione cujusquam retractationis admisa, ne per vanam fallacemque versutiam aut infirma videantur aut dubia quæ in ipso lapide angulari Christo fundata sunt et sine fine mansura. Hoc nobis indesinenter orantibus, ut a sacramento singularis fidei nemo inveniatur alienus, sed damnata impietate hæreseos nullum de perditione cujusquam catholica Ecclesia sentiat detrimentum. Quod autem pietatem vestram de his per quos meas misi epistolas obsecravi, nunc quoque simili fiducia precor, ut vice mea acturos commendatos per omnia habere dignemini, quo facilius et diligentius quæ optimo fidei vestræ ordinata sunt studio salubri impleantur affectu. Data quarto decimo Kalendas Augusti, Adelphio viro clarissimo consule.

XXI. — *Ad eumdem.*

LEO episcopus MARTIANO Augusto, etc.

Quamvis per Constantinopolitanos clericos ad pietatem vestram ante rescripserim, sumptis tamen clementiæ vestræ litteris per virum illustrem præfectum urbis, filium meum Tatianum, magnam materiam gratulationis accepi, quia studiosissimos vos ecclesiasticæ pacis agnovi. Cui sancto desiderio digne æquitate confertur, ut quem statum esse cupitis religionis, eumdem habeatis et regni. Nam inter principes Christianos spiritu Dei confirmante concordiam, gemina per totum mundum fiducia roboratur, quia profectus charitatis et fidei utrorumque armorum potentiam insuperabilem facit, ut propitiato per unam confessionem Deo, simul et hæretica falsitas et barbara destruat hostilitas, gloriosissime imperator. Aucta igitur per imperialem amicitiam spe cælestis auxilii confidentius pietatem vestram pro sacramento salutis humanæ incitare præsumo, ne cujusquam procaci impudentisque versutia, quasi de incerto quid sequendum sit sinatis inquiri. Et cum ab evangelica apostolicaque doctrina, nec uno quidem verbo liceat dissidere, aut aliter de Scripturis divinis sapere quam beati Apostoli et patres nostri didicere atque docuerant, nunc demum

indisciplinatæ moveantur et impiæ quæstiones, quas olim mox ut eas per apta sibi corda diabolus excitavit, per discipulos veritatis Spiritus sanctus exstinxit. Nimis autem iniquum est, ut per paucorum insipientiam ad conjecturas opinionum et bella revoce-
mur, tanquam reparata disceptatione tractandum sit, utrum Eutyches impie senserit, et utrum impie Dioscorus judicavit, qui in sanctæ memoriæ Flaviani condemnatione se percussit, et simpliciores quosque ut in eadem ruinam provolverentur impegit, quorum multis jam, ut cognovimus, ad satisfactionis remedia conversis, et veniam de inconstanti trepidatione poscentibus, non cujusmodi sit fides tractandum est, sed eorum precibus qualiter annuendum. Unde piissimæ sollicitudini vestræ quam deinceps synodo habere dignamini per legationem quæ confestim ad dementiam vestram Deo annuente perveniet, quidquid ad causæ utilitatem arbitror pertinere, plenius atque opportunius suggeretur. Data nono Kalendas Maii, Adhelesio viro clarissimo consule, æra qua supra.

XXII. — *Ad eundem.*

LEO episcopus MARTIANO Augusto.

Poposceram quidem a gloriosa clementia vestra, ut synodum quam ad reparandam orientalis Ecclesiæ pacem, a nobis etiam petitam necessariam judicatis aliquantisper differri ad tempus opportunius juberetis, ut liberioribus ab omni perturbatione animis, illi quoque episcopi quos hostilitatis metus detinet convenirent. Sed quia pio studio humanis negotiis divina præponitis, et rationabiliter ac religiose regni vestri viribus creditis profuturum, si nulla sit in sacerdotum sensibus dissonantia, nulla sit in Evangelii prædicatione discordia, ego etiam vestris dispositionibus non renitor, optans ut omnium cordibus catholica fides, quæ non potest nisi una esse, firmetur. A cujus integritate et Nestorius antea, et nunc Eutyches diversis quidem callibus, sed impietate non impares deviarunt, abominandi prorsus persuasionibus suis quas contra sinceri, veri, luminis fontem de cœnosis lacubus diabolicæ falsitatis hauserunt. Prior itaque synodus Ephesina Nestorium cum dogmate suo merito justaque damnavit, et quisquis in illo errore perstitit ad nullius potestatem remedii pertinere. Sequens vero in prædicta civitate non possum vocare concilium, quod in eversionem fidei fuisse constat agitatam, quodque vestra clementia amore veritatis catholicis affutura aliud statuendo quassavit, gloriosissime imperator. Unde per ipsum Dominum nostrum Jesum Christum, qui regni vestri est auctor et rector, obtestor et obsecro clementiam vestram, ut in præsentem synodo fidem beati Patres nostri ab apostolis sibi traditam prædicarunt non patiamini quasi dubiam retractari, et quæ olim majorum sunt auctoritate damnata redivivis non permitatis conatibus excitari. Illudque potius jubeatis, ut antique *Nicænæ synodi constituta*, remota hæreticorum interpretatione, permanent. Nec me quodque, ut vo-

luit vestra clementia, ab illo creditis abesse concilio, cum in his fratribus quos direxi, id est, Paschasiano et Lucentio episcopis, Bonifacio et Basilio presbyteris, sed et fratre meo Juliano, quem eorum volui esse participem, etiam mea sit æstimanda poenitentia. Quos auxiliante Christo ita jacturos esse confido, ut ea quæ Domino nostro placeant, decernantur, accedente pietatis vestræ studio, quod et paci prosit et religioni sit custodia veritatis. Data vi Kalendas Junii, Adelphio viro clarissimo consule, æra qua supra.

XXIII. — *Ad eundem.*

LEO episcopus MARTIANO Augusto.

Multam mihi fiduciam scribendi ad clementiam vestram et litteræ vestræ, quas veneranter accepi, et coepiscopi mei revertentes Constantinopoli præbuerunt, non sola assertione verborum, sed ipsis operum effectibus demonstrantes, ad defensionem catholicæ fidei divinum in vobis vigere præsidium. Quo utique non solum Ecclesiæ status, sed etiam vestri robor munitur imperii, ut merito ejus expectetis protectionem, cujus colitis veritatem, gloriosissime imperator. Nam, ut fratris mei Anatholii citius manifestaretur integritas, et olim damnati erroris redivivus assertor locum in Christi Ecclesia non haberet, ut catholici episcopi, quos nuper hæreticorum persecutio degravare non potuit ab injustis revocarentur exsiliis, atque reliquiis beatæ memoriæ Flaviani digno honore susceptis, impietatem suam condemnator ejus agnosceret, vestræ virtutis titulus, vestræ pietatis est fructus; cui confido etiam aliarum insignia accumulanda palmarum. Ut sicut Constantinopolitana Ecclesia recepta apostolicæ fidei libertate letatur, ita omnes regni vestri provinciæ emundatas se a diabolici dogmatis contagione glorientur. Ut ergo præcedentibus litteris indicavi, fratres meos Lucensem episcopum et Basilium presbyterum qui sollicitudinis meæ partes possint implere direxi, favori eos pietatis vestræ in omnibus, quæ sunt agenda commendans. Nam cum et fratris mei Anatolii scriptis et nostrorum sermone cognoverim multos de his qui apud Ephesum Dioscori factione compulsi, de stabilibus statutis poenitendum præbuere consensum inconstantia suæ veniam postulare, et communionem catholicam per satisfactionem correctionis expectere non fuit talium negligenda conversio, qui non proprio sensu, sed impii præsumptoris impulsu in hæc incidisse noscuntur, in quibus liberum non habuere judicium. Ne itaque resipiscentium desideria mora longior fatigaret, vel incuriosa facilitas temere aliquos et sine discretione susciperet, injunctum est ab apostolica Sede directis ut in consortium suæ liberationis accito Constantinopolitanæ urbis antistite et pestilentia contagia non admittantur, et sanitatis remedia non negentur. Quæ industria in omnibus quæ nequiter gesta sunt emendandis celere, juvante Domino, consequetur effectum, si reparationi pacis ecclesiasticæ opem suam vestra pietas dignetur adungere: ut vobis in terra regnantibus et Dei

regnum intra vos honore mereamini, et catholicam fidem nulla falsitas violet, nulla hæresis inquietet, nec cuiquam liceat doctrinam evangelicam deserere et sacerdotali honore gaudere. Synodum vero fieri, ut meminit vestra clementia etiam ipsi poposcimus, sacerdotes provinciarum omnium congregari præsentis temporis necessitas nulla ratione permittit, quoniam illæ provinciæ de quibus maxime sunt evocandi, inquietante bello, ab ecclesiis suis eos non patiuntur abscedere. Unde oportunitate tempore propitiato Domino cum firmior fuerit restituta securitas, iubeat vestra clementia reservari. De qua re plenius inter cætera apud pietatem vestram poterunt allegare quos misi. Data v Idus Junii, Adelphio viro clarissimo consule, æra qua supra.

XXIV. — *Ad Anatolium episcopum.*

1. De fide ejus scriptis missis probata.
2. De his qui metu in hæresim lapsi sunt, ut si conversi fuerint recipiantur.
3. De nominibus hæreticorum ad altare non recitandis.
4. De commendatione Juliani episcopi, vel eorum clericorum qui Flaviano episcopo in fide adhæserunt.

CAP. I. LEO episcopus ANATOLIO episcopo.

Gaudemus in Domino et in dono gratiæ ipsius gloriamur, qui sicut dilectionis tuæ litteris et fratrum nostrorum, quos Constantinopolim miseramus, relatione cognovimus, sequacem evangelicæ eruditionis ostendit, ut per sacerdotis probabilem fidem merito præsumamus, quod tota Ecclesia eidem credita est ne rugam cujusquam sit erroris habitura vel maculam, dicente Apostolo : « Despondi enim vos uni viro virginem castam exhibere Christo (II Cor. XI, 12); » illa enim virgo Ecclesia, sponsa unius viri Christi, quæ nullo se patitur errore vitari, in qua societatem tuæ dilectionis amplectimur, et gestorum quæ sumpsimus seriem necessariis (sicut oportuit) munitam subscriptionibus approbavimus. Ut ergo invicem dilectionis tuæ animus nostris confirmaretur alloquiis, filios nostros Casterium presbyterum, Patricium et Asclepiadem diaconos, qui ad nos tua scripta detulere cum epistolis nostris, post venerabilem diem festi paschalis emisimus, indicantes nos, ut supra diximus, de Constantinopolitanæ ecclesiæ pace gaudere, cui hanc curam semper impendimus, ut eam nulla velimus hæreticorum fraude violari.

II. De fratribus vero quos in epistolis tuis et legatorum nostrorum relatione communionis nostræ cupidos esse cognovimus, eo quod doleant se contra potentiam, contraque terrores non tenuisse constantiam in alieno scelere præbuisse consensum, cum ita eos formido turbasset, ut in damnationem catholici atque innocentis antistitis, et in receptionem detestabilis pravitatis trepido famularentur obsequio. Illud quidem quod præsentibus et agentibus nostris constitutum est approbamus, ut suarum interim ecclesiarum essent communionem contenti, sed cum legatis nostris, quos misimus, participata tecum sollicitudine volumus disponatur, quatenus hi qui plenis

satisfactionibus male gesta condemnant, et accusare magis se eligunt quam tueri pacis et communionis nostræ unitatem lætantur. Ita ut digno prius anathemate quæ contra fidem catholicam sunt recepta damnentur; aliter enim in Ecclesia Dei, quæ corpus est Christi, nec rata sunt sacerdotia, nec vera sacrificia, nisi in nostræ proprietate naturæ verus nos pontifex reconciliat, verus immaculati agni sanguis emundat, licet in Patris sit dextera constitutus, in eadem tamen carne quam sumpsit ex Virgine sacramentum propitiationis exsequitur, dicente Apostolo : « Christus Jesus qui mortuus est, imo qui et resurrexit, qui est in dextera, qui etiam interpellat pro nobis (Rom. VIII, 34). » Neque enim potest in aliquo benignitas nostra reprehendi eum satisfaciens recepimus quos doluimus esse deceptos. Nec aspere igitur communionis nostræ gratia deneganda est, nec temere largienda, quia sicut plenum pietatis est oppressis charitatem Dominicam redhiberi, ita justum est omnia perturbationis auctoribus imputari.

III. De nominibus autem Dioscori, Juvenalis, et Eustatii ad sacrum altare recitandis, dilectionem tuam hoc decet custodire quod nostri ibidem constituti faciendum esse dixerunt, quodque honorandæ sancto Flaviano memoriæ non repugnet, et a gratia tua Christianæ plebis animos non avertat. Nam iniquum nimis est atque incongruum eos qui innocentes et catholicos sua persecutione vexarunt, sanctorum nominibus sine discretionem misceri, condemnatam impietatem non deserentes ipsi se sua pravitatem condemnant quos convenit aut percelli pro perfidia, aut laborare pro venia.

IV. Fratrem vero et coepiscopum nostrum Julianum vel clericos qui sanctæ memoriæ Flaviano fidelibus officiis adhæserunt, dilectionem quoque tuam volumus adhærere, ut quem fidei suæ meritis vivere apud Dominum nostrum novimus in te sibi eum præsentem agnoscant; illudque dilectionem tuam nosse volumus fratrem et coepiscopum nostrum Eusebium, qui causa fidei multa discrimina laboresque toleravit, nobiscum interim demorari et in nostra nunc communionem persistere, cujus ecclesiam tua sollicitudine volumus esse defensam, ut nihil eodem absente depereat, et nullus ei in aliquo præjudicare præsumat, donec cum litterarum nostrarum ad vos prosecutione perveniat, et ut major circa te vel nostra vel totius Christianæ plebis affectio provocetur hoc quod ad dilectionem tuam scripsimus, in omnium volumus notitiam pervenire, ut qui Deo non deserviunt de confirmata apud te pace Sedis apostolicæ gratulentur. De cæteris vero causis atque personis dilectio tua litteris quas per nostras accipiet, plenius instruetur. Data Idus Aprilis, æra qua supra.

XXV. — *Ad Anatholium episcopum Constantinopolitanum.*

LEO episcopus ANATHOLIO episcopo.

Diligentiam necessariæ sollicitudinis quam fraternitas tua in dirigendis ad nos litteris exsequitur, approbamus, et acceptis per filium nostrum Olim-

pium paganis tuis sacerdotalem in te curam vigere sentimus, cui nos quoque quantum Dominus dat posse non desumus, exorantes dilectionem tuam, ut quia tempus laboris indicimus in sancta vigilantia perseveres, donec dextera Domini faciat virtutem, et sub pedibus Ecclesiæ suæ conterat tentatorem. Consolatur enim nos per omnia præparata divinitus clementissimi principis fides, quem in eo rursus sicut oportuit sum cohortatus alloquio, ut impiissimorum latronum ausibus districtiore constantia faciat obviari, quos nefas est tantum de suo favore præsumere ut etiam apud Constantinopolim audeant insanire. Sed hoc eis ideo divinæ providentiæ ratione permittitur, ut magis ac magis quo spiritu agitentur appareat, ne dubitari possit in quantam essent audaciam prorupturi, si post damnationem impiissimæ hæresis disceptandi contra fidem acciperent potestatem, ut quantum in ipsis est, latius hoc furore sævirent, quem fratres et coepiscopi nostri qui ad nos nuper ex Ægypti partibus confugere se pertulisse deplorat, quibus et Christianissimo principe et a tua fraternitate Deo placita charitate solatia pietatis impendi non ambigerem, etiam si ipse non scriberes. Opportunum autem credidi ut ad ipsos quoque scripta dirigerem quæ illos possint in communis fidei proposito roborare et quod pro patientia sua superna remuneratione mereantur, agnoscerent. Sicut beatus Apostolus docet, dicens: « Excipite itaque illos cum gaudio in Domino, et ejusmodi cum honore habete, quoniam propter fidem Christi usque ad mortem accesserunt (*Philip. II, 29, 30*). » Illud sane plurimum mihi displicere significo, quod inter dilectionis tuæ clericos quidam esse dicuntur, qui adversariorum conniveant pravitati, et vasa iræ vasis misericordiæ misceantur. Quibus investigandis et severitate congrua coercendis debet diligentia vigilantiter insistere. Ita ut **197** his quibus prodesse non potuerit correctio, non parcat abscissio. Oportuit etenim nos evangelici meminisse mandati, quod ipsa Veritate præcipitur, « ut si nos oculus, aut pes, aut dextera scandalizaverit, manus a compage corporis auferatur (*Matth. XVIII, 8*), » quia melius sit his in Ecclesia carere membris, quam cum ipsis in æterna ire supplicia. Nam superflue extra Ecclesiam positus resistimus, si ab his qui ab intus sunt in eis quos decipiunt vulneramur. Abjicienda prorsus pestifera hæc sacerdotali vigore patientia est, quæ sibi met peccatis aliorum parcendo non parcat. Sicut Heli quondam sacerdos filiorum suorum delicta tolerando, cum ipsis divinæ justitiæ sententiam meruit experiri, quia segni indulgentia dissimulavit plectere peccatores. Quantum itaque opportunitas invitat officii religiosissimum principem dilectio tua studeat frequentare, et non solum regiam, sed et sacerdotalem ipsius mentem precibus meis obsecrare persiste, ut memor communis fidei quam Spiritu sancto docente suscepimus, omnium hæreticorum machinamenta confringat, neque quidquam illis in ecclesiis Christi licere patia-

tur, ne in eorum potestate sint divina mysteria, quibus in domo Dei pro scelerum suorum magnitudine nec habitandi jus residet nec orandi. Data pridie Idus Octobris, Constantino et Ruffo, viris clarissimis consulibus.

XXVI. — *Ad eundem.*

LEO episcopus ANATHOLIO episcopo.

Licet sperem dilectionem tuam ad omne opus bonum esse devotam, ut tamen efficacior tua fieri possit industria, et hoc congruum fuit fratres meos Lucensium episcopum et Basilium presbyterum, ut promissimus, destinare quibus tua dilectio societur, ut nihil in his quæ ad universalis Ecclesiæ statum aut dubie pertinent aut segniter, cum residentibus vobis quibus executionem nostræ dispositionis injunximus ea possint agi cuncta moderatione, ut nec benevolentiae partes ne justitiæ negligantur, sed absque personarum acceptione divinum in omnibus iudicium cogitetur. Quod ut recta observantia valeat custodiri catholicæ primitus fidei servetur integritas, ut quia per omnia « angusta et ardua via est quæ ducit ad vitam (*Matth. VII, 14*), » neque in sinistram, neque ad dexteram ab ejus tramite devietur. Et quia evangelica et apostolica fides omnes expugnat errores, et ab uno latere Nestorium dejecit, ab alio Eutychem et participes ejus elidit. Hanc regulam mementote servandam, ut quicumque in illa synodo quæ nomen synodi nec habere potuit nec meretur, et in quamalevolentiam suam Dioscorus, imperitiam autem Juvenalis ostendit, dolent ut dilectionis tuæ relatione comperimus, se metu victos et terrore superatos ad consensum scelestissimi iudicii potuisse compelli, et communionem catholicam obtinere desiderant satisfactioni eorum pax fraterna præstetur, ita ut non dubiis professionibus Eutychem cum suo dogmate cumque consortibus suis anathematis execratione condemnent. De his autem qui in hac causa gravius peccavere, et ob hoc superiorem sibi locum in eadem infelici synodo vindicarunt, ut humiliorum fratrum simplicitatem arrogantiae suæ præjudiciis aggravarent, si forte respiscunt et a facti sui defensione cessantes in condemnationem proprii convertuntur erroris, horum si satisfactio talis accedit, quæ non refutanda videatur, maturioribus apostolicæ Sedis conciliis reservetur, ut examinatis omnibus atque perpensis de ipsis eorum agnitionibus quid constitui debeat aestimetur. Neque prius in Ecclesia, cui te Dominus voluit præsidere cujusquam talium, ut ante jam scripsimus, nomen ad altare recitetur, quam quid de eis constitui debeat, rerum processus ostendat. De monitorio vero a clericis dilectionis tuæ nobis oblato necessarium non fuit epistolis quid videretur inserere, cum sufficeret legatis cuncta committi, quorum sermone ex omnibus diligentius instruereris. Annitere igitur, frater charissime, ut quæ Ecclesiæ Dei congruunt fideliter et efficaciter cum his fratribus, quos tantæ rei idoneos auctores elegimus, exsequaris, præsertim cum ipsa vos causæ ratio, spesque divini auxilii cohor-

, et clementissimorum principum, tum sancta
 es, tam religiosa devotio, ut in eis non solum
 ianum, sed etiam sacerdotalem experiamur
 um. Qui utique pro pietate qua se Dei famu-
 icæ gloriantur omnes suggestiones vestras fidei
 icæ profuturas dignanter accipiant, ut ipsorum
 e ope et pax Christiana reparari, et error
 s possit aboleri. Ac si de aliquibus amplius
 deliberandum, celeriter ad nos relatio diriga-
 t pertractata qualitate causarum nostra quid
 vari debeat sollicitudo constituat. Data quinto
 lunii, Adelfio viro clarissimo consule, æra
 ipra.

XXVII. — *Ad synodum Chalcedonensem.*

sanctæ synodo apud Chalcedonam consti-
 averam quidem, charissimi, pro nostri chari-
 illegii omnes Domini sacerdotes in una catho-
 dei devotione persistere, nec quemquam gratia
 rmidine potestatum sæcularium depravari, ut
 veritatis abscederet. Sed quia multa sæpe quæ
 udimem possint generare proveniunt, et supe-
 lpas delinquentium misericordia Dei, atque
 uspenditur ultio, ut possit locum habere cor-
 amplectendum est clementissimi principis
 m religione consilium, quo sanctam fraterni-
 vestram ad destruendas insidias diaboli et ad
 nandam ecclesiasticam pacem voluit convenire,
 simi Petri jure atque honore servato, adeo ut
 uoque suis ad hoc litteris invitaret, ut venera-
 nodo nostram præsentiam præberemus, quod
 m nec necessitas temporis, nec ulla consuetudo
 it permittere. Tamen in his fratribus Pascha-
 et Lucentio episcopis, Bonifacio et Basilio
 yteris, qui ab apostolica Sede directi sunt, me
 o vestra fraternitas æstimet præsidere, non
 uncta a vobis præsentia mea qui nunc in vica-
 eis adsum et jamdudum fidei catholicæ prædi-
 e non desum, ut qui non potestis ignorare
 ex antiqua traditione credamus, non possitis
 ure quid cupiam. Unde, fratres charissimi,
 a penitus audacia disputandi contra fidem divi-
 inspiratam, vana errantium infidelitas conque-
 nec liceat defendi quod non liceat credi, cum
 dum evangelicas auctoritates, secundum pro-
 as voces apostolicamque doctrinam plenissime
 idissime per litteras, quas ad beatæ memoriæ
 num episcopum misimus, fuerit declaratum
 sit de sacramento incarnationis Domini nostri
 Christi pia et sincera confessio. Quia vero non
 amus per pravas æmulationes multarum eccle-
 n statum fuisse turbatum, plurimosque episco-
 ni hæresim non reciperent sedibus suis pulsos
 exsilia deportatos, atque in locum superstium
 substitutos, vulneribus his primitus adhibeatur
 ina justitiæ, nec quisquam ita careat propriis
 er utatur alienis, cum si, ut cupimus, errorem
 s relinquunt, nemini quidem perire honor de-
 sed illis qui pro fide laboraverunt cum omni

privilegio oporteat jus proprium reformari. Prioris
 autem Ephesinæ synodi cui sanctæ memoriæ Cyrillus
 episcopus tunc præsedit in Nestorium specialiter
 statuta permaneant, ne tunc damnata impietas, ideo
 sibi in aliquo blandiatur, quia Eutyches justa exse-
 cratione percellitur. Puritas enim fidei atque do-
 ctrinæ, quam eodem quo sancti Patres nostri spi-
 ritu prædicamus, et Nestorianam et Eutychanam
 cum suis auctoribus condemnat pariter et perse-
 quitur pravitatem. Data quinto Kalendas Julii,
 Adelfio viro clarissimo consule.

XXVIII. — *Ad Anatolium.*

LEO episcopus ANATOLIO episcopo.

Manifestato, sicut optavimus, per gratiam Dei lu-
 mine evangelicæ veritatis, et ab universali Ecclesia
 B perniciosissimi erroris nocte depulsa, ineffabiliter
 gaudemus in Domino quod creditæ nobis dispensatio-
 nis labor ad desideratum pervenit effectum, sicut
 etiam epistolæ tuæ textus eloquitur, ut secundum
 apostolicam doctrinam idipsum dicamus omnes et
 non sint in nobis schismata. Simus autem perfecti in
 eodem sensu et in eadem sententia. In cujus operis de-
 votione gratulamur dilectionem tuam esse consortem,
 ut et corrigendis tua prodesset industria, et ab omni
 te deviantium participatione et factione purgares,
 decessore enim tuo beatæ memoriæ Flaviano pro-
 pter defensionem catholicæ veritatis ejecto, non im-
 merito credebatur, quo ordinatorum tui contra san-
 ctorum canonum constituta viderentur sui similem
 consecrasse. Sed adfuit misericordia Dei in hoc te
 redigens atque confirmans, ut malis principiis bene
 C uteris, et non te judicio hominum, sed Dei pro-
 vectum benignitate monstrare. Quod ita accipien-
 dum est, si hanc divini muneris gratiam alia offen-
 sione non perdas. Virum etiam catholicum et præci-
 pue Domini sacerdotem sicut nullo errore implicari,
 ita nulla oportet cupiditate violari. Dicente quippe
 Scriptura sancta : « Post concupiscentias tuas non
 eas, et a voluntate tua vetare (*Eccli. xviii, 30*), »
 multis mundi hujus illecebris, multis vanitatibus re-
 sistendum est, ut vere continentie obtineatur integri-
 tas, cujus prima est labes superiorum initium trans-
 gressionis, et origo peccati. Quoniam mens potentie
 avida, nec abstinere novit a vetitis, nec gaudere con-
 cessis, dum inordinato pravoque processu impunita-
 rum transgressionum augentur excessus, et crebre-
 scunt culpæ, quæ toleratæ sunt studio fidei reparandæ
 et amore concordie. Post illa itaque ordinationis tuæ
 non culpata principia post consecrationem Antio-
 chæni episcopi quam tibimet contra canonicam reg-
 ulam vindicasti, doleo etiam in hoc dilectionem
 tuam esse prolapsam, ut sacratissimas Nicænorum
 canonum constitutiones conareris infringere, tan-
 quam opportune se tibi hoc tempus obtulerit, quo
 secundi honoris privilegium sedes Alexandrina per-
 diderit et Antiochæna Ecclesia proprietatem tertie
 dignitatis amiserit, ut his locis juri tuo subditis om-
 nes metropolitani episcopi proprio honore priventur.
 Quibus inauditis et nunquam ante tentatis ita prive-

ris excessibus, ut sanctam synodum ad extinguendam solam hæresim et confirmationem fidei catholicæ studio Christianissimi principis congregatam in occasionem ambitus trahas, et ut conniventiam suam tibi det impellas, tanquam refutari nequeat, quod illi-cite voluerit multitudo, et illa Nicænorum canonum per sanctum vere Spiritum ordinata conditio aliqua cuiquam sit parte solubilis. Nulla sibi met de multiplicatione congregationis synodalia concilia blandiantur, neque trecentis illis decem atque octo copiosior numerus sacerdotum, comparare se audeat et præferre, cum tanto divinitus privilegio Nicæna sit synodus consecrata, ut sive per pauciores, sive per plures ecclesiastica judicia celebrentur, omni penitus auctoritate sit vacuum quidquid ab illorum fuerit constitutione diversum. Nimis ergo hæc improba, nimis sunt prava quæ sacratissimis canonibus inveniuntur esse contraria, in totius Ecclesiæ perturbationem superba hæc tendit elatio, quæ ita abuti voluit concilio synodali, ut fratres in fidei tantummodo negotium convocatos ad consentiendum sibi depravando compelleret. Inde enim fratres nostri, ab apostolica Sede directi, qui vice mea synodo præsidebant probabiliter atque constanter illicitis ausibus obstiterunt, aperte clamantes ne contra instituta Nicæna præsumptio reproba novitatis **198** assurgeret, nec potest de eorum contradictione dubitari, de quibus in epistola tua etiam ipse conquereris, quod conatibus tuis voluerint obviare. In quo eos quidem multum mihi hæc scribendo commendas, sed temetipsum quod eis parere nolueris, dum illicita moliris accusas superflue non concedenda appetens et salubriter contraria concupiscens, quæ nullum unquam potuerunt nostrum obtinere consensum. Absit enim a conscientia mea ut tam prava cupiditas meis studiis adjuvetur ac non potius et meo et omnium qui non alta sapiunt, sed humilibus consentiunt opere subruatur. Sancti illi et venerabiles Patres qui in urbe Nicæna sacrilego Ario cum sua impietate damnato mansuras usque in finem mundi leges ecclesiasticorum canonum condiderunt, et apud nos in toto orbe terrarum in suis constitutionibus munierunt, etsi quid usquam aliter quam illi statuere præsumitur, sine cunctatione cassatur, ut quæ ad perpetuam utilitatem generaliter instituta sunt, nulla commutatione varientur, nec ad privatam trahantur commodum, quæ ad bonum sunt commune præfixa. Et manentibus terminis quos constituerunt Patres non invadat alienum. Sed intra fines proprios atque legitimos prout quis valuerit in latitudine se charitatis exercent, cujus satis uberes fructus Constantinopolitanus potest antistes acquirere, si magis humilitatis virtute nitatur, quam si spiritus ambitionis infletur. Noli, frater, altum sapere, sed time, et Christianissimorum principum piissimas aures improbis petitionibus inquietare desiste, quibus certum habeo modestia te magis quam elatione placiturum. Persuasioni enim tuæ in nullo *penitus suffragatur* quorumdam episcoporum ante *sexaginta, ut jactas, annos facta subscriptio, nun-*

quam a prædecessoribus tuis ad apostolicæ Sedis transmissa notitiam cui ab initio sui caducæ dudumque collapsæ, sera nunc et inutilia subijcere fomenta voluisti, eliciendo a fratribus speciem consensionis quam tibi in suam injuriam verecundia fatigata præberet. Memento quid Dominus ei qui unum de pusillis scandalizaverit cominatur, et sapienter intellige quale sit iudicium Dei subiturus, qui tot ecclesiis, tot sacerdotibus scandalum inferre non metuit, fateor enim ita me dilectione universæ fraternitatis obstringi, ut nemini prorsus in his quæ contra se poscit assentiat, possisque evidenter agnoscere me dilectioni tuæ benevolo animo contraire, ut saniore consilio ab universalis te Ecclesiæ perturbatione contineas. Non convellantur provincialium **B** jura primatum, nec privilegiis antiquitus institutis metropolitanis antistites fraudentur. Nihil Alexandrinæ sedi ejus quam per sanctum Marcum evangelistam beati Petri discipulum meruit pereat dignitatis. Nec Dioscoro impietatis suæ pertinacia corruente splendor tantæ Ecclesiæ tenebris obscuretur alienis, Antiochæna quoque Ecclesia, in qua primum prædicante apostolo Petro Christianum nomen exortum est in paternæ constitutionis ordine perseveret, et in gradu tertio collocata nunquam se fiat inferior. Aliud enim sunt sedes aliud præidentes, et magnus unicuique honor est integritas sua, quæ cum in quibuslibet locis propria ornamenta non perdat, quanto magis in Constantinopolitanæ urbis magnificentia potest esse gloriosa, si per observantiam tuam et defensionem paterni canones et exemplum probitatis multi habeant sacerdotes? Hæc tibi scribens, frater, in Domino hortor ac moneo, ut deposito ambitionis desiderio spiritu potius ferveas charitatis ejus quoque virtutibus secundum doctrinam apostolicam proficenter orneris. « Est enim patiens, et benigna et non æmulatur, non agit perperam, non inflatur, non est ambitiosa, non quærit quæ sua sunt (*I Cor. XIII, 4, 5*). Unde si charitas non quærit propria, quantum peccat qui concipiscit aliena? A quibus volo ut te prorsus abstineas, memor sis sententiæ quæ dicit: Tene quod tenes, ne alius accipiat coronam tuam. Nam si inconcessa quæsieris, ipse tuo opere atque iudicio universalis Ecclesiæ **D** pace privaberis. Frater autem et coepiscopus noster Lucianus et filius noster Basilius diaconus quantum in ipsis fuit studiose his, quæ eis injunxeras affuere. Sed actioni eorum justitia negavit effectum. *Data XI Kalend. Julii, Herculiano viro clarissimo consule. æra qua supra.*

XXIX. — *Ad Martianum Aug.*

LEO MARTIANO Augusto per Lucianum episcopum et Basilius diaconum de ambitu Anatolii.

Magno munere misericordiæ Dei totius Ecclesiæ catholicæ multiplicata sunt gaudia, cum sancto et glorioso clementiæ vestræ studio perniciosissimus error extinctus est, ut labor noster citius ad desideratum perveniret effectum, quem Deo servius principatum et fidem et potestatem javisset. Qui

virtute Spiritus sancti inter quaslibet dissen-
per Sedis apostolicæ famulatum Evangelii
endenda libertas, manifestior tamen apparuit
dei quæ præstitit mundo, ut in victoria ve-
uictores tantum violatæ fidei deperirent, et
egritas Ecclesiæ redderetur. Bellum igitur
oster inimicus excitaverat a Deo feliciter,

Domini pugnante, confectum est ut trium-
Christo omnium sacerdotum esset una victo-
coruscante lumine veritatis, erroris tenebræ
s assertoribus pellerentur. Nam sicut in ipsa
resurrectione credenda ad corroboranda
dei multum securitatis accessit quod quidam
de corporea Domini nostri Jesu Christi ve-
lubitavere, et visu atque contactu fixuras
m, et, vulnus lanceæ perscrutando ambigui-
unctis dum ambigunt abstulerunt. Ita nunc
cum aliquorum infidelitas confutatur, om-
sitantium corda firmata sunt, et profecit
is ad illuminationem quod quibusdam intulit
m. In quo opere digne et juste exultat ve-
mentia, quæ fideliter proprieque prospexit,
italibus Ecclesiis diabolicæ insidiæ non noce-
d ad propitiandum Deum efficaciora ubique
itur holocausta, quando per mediatorem Dei
num hominem Christum Jesum eadem conle-
bium, eadem sacerdotum, eadem esset et

His autem propter quæ tanta facta est con-
sacerdotum, bene et optabili fine compositis
t doleo, quod pacem universalis Ecclesiæ di-
reformatam, ambitionis rursus spiritus in-

Quamvis enim necessarie sibi frater meus
is consuluisse videatur ut ordinatorum
errorem deserens in assensum catholicæ fibri
correctione transiret, custodire tamen
ut quod vestro beneficio noscitur consecutus
pravitate cupiditate turbaret. Nos enim ve-
ei et interventionis habentes intuitum, cum
um suæ consecrationis auctores ejus initia
nt, benigniores circa ipsum quam justiores
uimus, quo perturbationes omnes quæ ope-
iabolo fuerant excitatæ, adhibitis remediis
us, quæ illum modestum magis quam im-
tum facere debuere. Qui etiam si præcipuis
optimoque iudicio legitime fuisset ac solem-
dinatus, contra reverentiam lamen canonum
rum, contra sancti Spiritus instituta, contra
tis exempla, nullis posset suffragiis adju-
um Christianam et vere religiosum, vereque
xum principem loquor. Multum Anatolius
is proprio detrahit merito, si illicito crescere
igmento. Habeat, sicut optamus, Constanti-
na cunctam gloriam suam, ac protegente
Dei diurno clementiæ vestræ fruatur im-
lia tamen ratio est rerum sæcularium, alia
um, nec præter illam petram, quam Domi-
fundamento posuit, stabilis erit ulla constru-
ppria perdit qui indebita concupiscit. Satis
l prædicto vestræ pietatis auxilio, et mei fa-

avoris assensu episcopatum tantæ urbis obtinuit.
Non dedignetur regiam civitatem, quam apostolicam
non potest facere Sedem. Nec ullo speret modo, quod
per aliorum possit offensiones augeri. Privilegia
enim Ecclesiarum sanctorum Patrum canonibus in-
stituta, et venerabilis Nicænæ synodi fixa decretis,
nulla possunt improbitate convelli, nulla novitate
mutari. In quo opere auxiliante Christo fideliter
exsequendo, necesse est me perseveranter exhibere
famulatum, quoniam dispensatio mihi credita est,
et ad meum tendit reatum, si paternarum regulæ
sanctionum quæ in synodo Nicæna ad totius Ecclesiæ
regimen Spiritu Dei instruente sunt conditæ, me,
quod absit, connivente violentur, et major sit apud
me unius fratris voluntas, quam universæ domus
Domini communis utilitas. Et ideo sciens gloriosam
clementiam vestram ecclesiasticæ studere concor-
diæ, et his quæ pacifice congruunt unitati, piissi-
mum præstare consensum, precor et sedula sugges-
tione vos obsecro, ut ausus improbos unitati Chri-
stianæ pacique contrarios, ab omni pietatis vestræ
abdicitis assensu, et fratris mei Anatolii nocituram
ipsi, si perstiterit, cupiditatem salubriter compri-
matis, ne ea quæ vestræ gloriæ atque temporibus
inimica sunt cupiens, major suis velit esse priori-
bus, liberumque illi sit quantis potuerit splendere
virtutibus, quarum non aliter particeps erit, nisi
charitate magis voluerit ornari, quam ambitione
distendi. Hanc autem improbi desiderii conceptionem,
nunquam debuit intra cordis sui recipere se-
cretum, sed cum illi fratres, et coepiscopi mei, qui
vice mea aderant, obviarent, ab illicito appetitu
eorum saltem salubri contradictione cessasset. Nam
et vestræ pietatis apices, et ipsius scripta declarant
legatos Sedis apostolicæ, sicut oportuit, contradi-
ctione justissima restitisse, ut inexcusabilior esset
præsumptio, quæ se nec increpata cohiberet. Unde
quia convenit fidei vestræ vel gloriæ, ut sicut hæ-
resis, Deo per vos agente, destructa est, ita etiam
omnis ambitus retundatur, agite quod et Christianæ
est probitatis et regiæ, ut prædictus episcopus pa-
reat Patribus, consulat paci, neque sibi æstimet li-
cuisse, quod Antiochænum sine ullo exemplo contra
statuta canonum episcopum ordinare præsumpsit,
quod amore reparandæ fidei, et pacis studio retra-
ctare cessavimus. Abstineat ergo ab ecclesiastica-
rum injuria regularum, et illicitos declinet excessus,
ne se ab universali Ecclesia, dum inimica paci ten-
tat, abscindat. Quem opto magis irreprehensibiliter
agentem diligere, quam in hac præsumptione quæ
illum ab omnibus poterit separare perdurare. Frater
autem et coepiscopus meus Lucianus, qui cum filio
meo Basilio diacono clementiæ vestræ ad me scripta
portavit, omni devotione partem susceptæ legationis
implevit, quia non est æstimandus negotio defuisse
quem potius causa deseruit. Data XI Kalendas Junii,
Herculano viro clarissimo consule.

XXX. — Ad Pulcheriam Aug.

LEO PULCHERÆ Augustæ, de ambitu Anatolii.

Sanctis et Deo placitis clementiæ vestræ studiis defensam contra hæreticos catholicam fidem, et universæ Ecclesiæ redditam pacem ineffabiliter cum vestra pietate gaudemus, gratias agentes misericordiæ omnipotentis Dei, quod, exceptis his qui magis dilexerunt tenebras quam lucem, neminem passus est evangelica veritate fraudari, ut, abstersa erroris caligine, in omnium cordibus purissimum lumen oriretur, nec de infirmis quorundam animis tenebrosus ille exsultaret inimicus, quem non solum hi qui illæsi steterant, sed etiam quos fecerat nutare, superaverunt, ut, errore abolito, per totum mundum fides vera regnaret, « et omnis lingua confiteatur, quoniam Dominus Jesus Christus in gloria est Dei Patris (*Philip. II, 11*). » Confirmato autem in unitate Evangelii universo mundo, et in eodem Spiritu sensus directis cordibus omnium sacerdotum optimus fuerat supra illa propter quæ sancta est synodus congregata, et quæ secundum pietatis vestræ studium probabilis sunt fine conclusa, nihil quod tanto bono contrarium esset inferri, nec per occasionem episcopalis concilii id in commune appeti, quod non licuit concupisci, frater enim et coepiscopus meus Anatolius parum consideravit quanto pietatis vestræ beneficio, et mei favoris assensu Constantinopolitanæ Ecclesiæ sacerdotium fuerit consecutus, non tam de adeptis gavisus quam de immodicis appetendis supra inensuram sui honoris abscessus est, credens huic tam imperanti cupiditati posse prodesse qui ei quorundam consensum præbuisse dicitur extorta subscriptio, cum tam destruendis mox conatibus contradictio fratrum, et coepiscoporum meorum vicem meam agentium, fideliter et laudabiliter obviaret.

Quoniam contra statuta paternorum canonum quæ ante longissime ætatis annos in urbe Nicæna spiritualibus sunt fraudata decretis, nihil cuique addere conceditur. Ita ut si quis diversum aliquid decernere velit se potius minuat quam illa corrumpat, quæ si, ut oportet, a cunctis pontificibus intemerata servantur, per universas ecclesias tranquilla erit pax, et firma concordia, nullæ de mensuris harum dissensiones, nullæ de ordinationibus lites, nullæ de privilegiis ambiguitates, nulla erunt de alieni usurpatione certamina, sed ea quæ jure charitatis rationabilis est, et morum, et officiorum servabitur unanimitas. Et ille vere erit magnus qui fuerit totius ambitionis alienus, dicente Domino: « Quicumque voluerit inter vos major fieri sit vester minister. » Et « quicumque voluerit inter vos primus esse, erit vester servus. Sicut filius hominis non venit ministrari, sed ministrare (*Matth. xx, 26-28*). » Et tamen hæc illis tunc insinuabuntur, qui de pusillo volebant crescere, et de infimis ad summa transire. Constantinopolitanæ vero præsul Ecclesiæ, quia amplius quam assecutus est concupiscit, aut quid illi satisfaciet, si tantæ urbis magnificentia et claritudo non sufficit. Superbum nimis est et immoderatum ultra fines proprios tendere et antiqui-

tate calcata alienum jus velle præripere, atque ut unius crescat dignitas tot metropolitanorum impugnare primatus, quietisque provinciis, et olim sanctæ synodi Nicænæ moderatione dispositis bellum novæ perturbationis inferre, atque ut venerabilium Patrum decreta solvantur quorundam episcoporum proferre consensum, cui tot annorum series negavit effectum. Nam sexagesimus fere annus hujus jactantiæ esse jactatur, qua se prædictus episcopus æstimat adjuvari, frustra cupiens id sibi prodesse, quod etiam si quisquam ausus est velle, nullus tamen potuit obtinere. Agnoscat cui successit viro, et repulso omni spiritu elationis, Flaviani modestiam, Flaviani humilitatem, quæ illum usque ad confessoris gloriam provexit, imitetur. Cujus si velit splendere virtutibus, laudabilis erit, et in omni loco plurimum dilectionis acquirat, non ambiendo humana, sed promerendo divina. Hanc autem observantiam cum quæque illi animum spondet copulandum, et apostolicæ Sedis dilectionem, quam Constantinopolitanæ Ecclesiæ semper impendimus, nulla mobilitate violanda. Quia si interdum immoderati præsules aliquas incidunt culpas, Ecclesiarum tamen Christi integra gratia perseverat. Consensiones vero episcoporum sanctorum canonum apud Nicænam conditorum regulis repugnantes, unita nobiscum vestræ fidei pietate in irritum mittimus, et per auctoritatem beati Petri apostoli, generali prorsus definitione cassamus. In omnibus ecclesiasticis his legibus obsequentes, quas ad pacificationem omnium sacerdotum, per trecentos decem et octo antistites Spiritus sanctus instituit, ita ut etiam si multo plures alii quam illi statuere decernere, in nulla reverentia sit habendum, quidquid fuerit a prædictorum constitutione diversum. Prolixitatem itaque epistolæ meæ qua necesse habui explicare quid sentiam, rogo ut per fratrem et coepiscopum meum Lucianum, qui, quantum in ipso est, sollicitudinem susceptæ legationis est fideliter executus, et per filium meum Basiliium diaconem pietas vestra dignanter accipiat. Et quia moris vestri est pro pace et unitate Ecclesiæ laborare, fratrem meum Anatolium episcopum ex vestra insinuatione dilectum, salubriter in his quæ ipsi profutura sint continete, ut gloria clementiæ vestræ, sicut magnificatur de fide reparata, ita prædicetur de ambitione compressa. Data XI Kalendas Junii, Herculano viro clarissimo consule.

XXXI. — *Ad Martianum Aug.*

LEO episcopus MARTIANO Augusto.

Multa mihi in omnibus clementiæ vestræ literis causa gaudii est, dum ex magna providentiæ divinæ misericordia præstitum humanis rebus experior, quod ecclesiasticam pacem (quæ non nisi unitate prædicationis evangelicæ custoditur) piissimo studio juvare dignamini ut fidei vestræ gloria non solum utilitate reipublicæ, sed etiam religionis profectibus augeatur, gloriosissime imperator, unde ineffabiliter Deo gratias ago, qui temporibus quibus

obortura hæreticorum scandala præsciebat, vos imperii fastigio collocavit. In quibus ad totius mundi salutem, et regia potentia, et sacerdotalis vigeret industria. Nam vestro præcipue opere sit effectum, ut per synodale concilium damnatis impii dogmatis defensoribus, omnes vires sacrilegus error amitteret, ad ejusdem devotionis pertinet palmam, si malum quod in suis ducibus est oppressum, etiam in quibuscunque reliquiis deleatur. Quod facilius clementia vestra arbitretur implendum, si per universas Ecclesias definitiones sanctæ synodi Chalcedonensis apostolicæ Sedi placuisse doceantur, de quo quidem ratio non fuit ambigendi cum ei fidei omnium subscribendi consensus accesserit, quæ ad me secundum apostolicæ doctrinæ, ac paternæ traditionis emissa est, et per fratrem meum Lucianum episcopum talia ad gloriam vestram, et ad Constantinopolitanum antistitem scripta direxerim, quæ evidenter ostenderent me ea quæ de fide catholica in prædicta synodo definita fuerant, approbare. Sed quia in eisdem litteris ea quæ per occasionem synodi male sunt attentata reprehenderam, maluit prædictus antistes meam gratulationem tacere, quam suum ambitum publicare. Mihi autem multum fiduciæ Deo per vos operante collatum est, quod probassem vos observantiam de custodia canonum paternorum pietatis vestræ affatibus indicastis, et merito geminatur gaudium meum, cum vobis religiosissime placere cognosco, ut fides Nicæna suam teneat firmitatem, et privilegia Ecclesiarum illibata permaneant. Quamvis autem de præclaro fidei vestræ opere, nihil vestra pietas indicavit mihi, tamen per veneratorem una mecum spiritualiter vestram pietatem per fratrem meum Julianum episcopum innotuisse significo, quam pio dignati fueritis responso imperitorum monachorum animos cohibere pariter et docere, ut si illos non penitus deseruerit divina miseratio, sentiant se et didicisse quod credant, et agnovisse quod timeant. Quia vero omnibus modis obediendum est pietati vestræ, religiosissimæque voluntati, constitutionibus synodalibus quæ mihi de confirmatione fidei catholicæ, et hæreticorum damnatione placuerunt, libens adjeci sententiam meam. Quæ si ut in notitiam omnium sacerdotum ecclesiarumque perveniat, vestræ clementiæ præceptio ordinare dignabitur, affuturam credo et spero gratiam Dei, quæ tam sanctam tanti principis curam plenissimi desiderii sui fructum faciat obtinere, ut omnibus dissentendi occasionibus amputatis, apostolicæ ubique doctrinæ et pax regnet, et veritas. Fratri autem meo Juliano episcopo noverit vestra clementia hoc me proprie delegasse, ut quidquid illic ad custodiam fidei pertinere probaverit, meo nomine vestræ fiducialiter suggerat pietati, quoniam certus sum vos ad hæc omnia emendanda vel defendenda Deo auxiliante, sufficere. Data duodecimo Kalendas Aprilis, Opilione viro clarissimo consule, æra

XXXII. — *Ad eundem.*

LEO episcopus MARTIANO Augusto.

Puritatem fidei Christianæ, qua clementia vestra præfulget, etiam his litteris, quas frater et copiscopus meus Nestorianus detulit demonstratis, justissimum fratri meo Proterio Alexandrinæ urbis antistiti impendentes favorem, quo mihi per omnia esset acceptior. Nam cui vestra pietas testimonium perhibere dignatur, indubitanter esset probandus, etiam si taceret. Sed accedit ad gratiam quod proprio quoque sermone cognoscitur, et quam sincerus sit catholici dogmatis prædicator ipsius professione clarescit. Unde plenissimo affectu dilectionem orthodoxi fratris amplector, et Deo gratias ago, quod amoto eo qui Evangelio Christi voluit contraire, et a sanctorum Patrum intelligentia dissentire, talem prospexit Alexandrinæ Ecclesiæ sacerdotem qui præcedentibus rectoribus et fide concordaret et vita. Nam cum amplecti se epistolam meam quam ad beatæ memoriæ Flavianum contra Eutichen impium misi toto corde profitetur, quid aliud quam apostolorum se discipulum ostendit, quoniam doctrina veritatis in lumine suo permanet, et non potest esse diversum quod unum est atque divinum. Rescripsi itaque prædicto fratri quod debui, atque in sancto studio ut perseveraret admonui. Qui sine dubio constantior erit, si etiam clementiæ vestræ cohortationibus adjuvetur, nec in aliquo eum terreat quorundam imperita dissensio quos paucorum hæreticorum instigationibus ignorantia facit obnoxios. Quod sua ergo diligentia assequi nequeunt opportune eorum insinuetur auditui, et ne memoratus nova inferre, et propria videatur astruere, venerabilium Patrum qui eidem Ecclesiæ præfuerunt, scripta relegantur, et quid beatus Athanasius, quid Theophylus, quid Cyrillus, quid etiam orientales magistri de incarnatione Domini sentiant, recognoscant. Nec repullulantibus decipiantur erroribus, qui olim evangelici sermonis sunt virtute prostrati. Quoniam omnes fere hæreses quæ diversis temporibus exstiterunt, dum sacramentum corporeæ nativitatis et passionis ac resurrectionis Christi, non intelligunt ab Evangelio deviare. Et possumus minus laborare in hæreticis repellendis, si rudes animos ipsa non turbarent mendacia, quæ peremit antiquitas. Sed nunc, ut dixi, hic docendi optimus modus est, ut paternorum sensuum linea Alexandrinæ plebis et cleri auribus innotescat, ac si qui sunt qui nostra scripta despiciant, illis saltem qui nobiscum apostolicis sensibus congruunt, acquiescant. In quo opere multum consacerdotis mei devotione gaudebo, et semper ipsius unanimitate lætabor, quia fraterna pax nonnisi una fidei confessione servatur. Quia vero quorundam hæreticorum versuta nequitia ad conturbandam aliorum simplicitatem epistolam meam quam ad beatæ memoriæ Flavianum dedi falsasse perhibetur, ut commutatis quibusdam verbis vel syllabis, receptorem me Nestoriani erroris assererem, obsecro venerabilem

clementiam vestram, ut eandem epistolam per fratrem meum Julianum episcopum, vel eos quos idoneos ad opus pietas vestra delegerit, in Græcum sermonem jubeatis integre diligenterque translata per idoneum latorem sub vestri signaculi impressione deferri, tradendam judicibus Alexandrinis qui eam clero, et plebi ipsius civitatis, cum prædictorum episcoporum prædicationibus, qui et meo scripto consentiunt faciat recitari, ut agnoscant se fallacium hominum fraude ulterius non deberi, et probentur apostolicæ Sedis sinceri esse discipuli, apud quam nec Eutiches, nec Nestorius ulli obtinent locum, quia sicut alios hæreticos ita et istos Ecclesia universalis damnavit. Data VI Idus Martii, Etio et Studio viris clarissimis cons. æra cccc nonagesima secunda.

200 XXXIII. — Ad eundem.

LEO episcopus MARTIANO Augusto.

Quod sæpissime per multa jam experimenta sanctum pietatis vestræ studium circa religionem Christianam gloriosis perseverat et crescit augmentis, et hæc fides vestræ clementiæ non solum me, sed et omnes Domini sacerdotes consolatur et roborat, dum in Christianissimo principe sacerdotalem experimur affectum. Quem si orientalium partium sacerdotes studeant imitari, nihil scandalorum, neque pax, neque fides Christiana patietur. Unde cum Constantinopolitanus episcopus ad omnem pietatis profectum præsentis clementiæ vestræ doceatur exemplo, si fideliter vestris acquiescat hortatibus, habet in me sinceræ gratiæ animum, tamen ut quod verbis spondet corde perficiat. Si vero quæ Deo et pietati vestræ displicent pertinaci intentione delegerit salva mansuetudinis vestræ reverentia utar cum omnibus, et pro omnibus vobis quoque adnitentibus adversum superbientem liberiore constantia quem, quod sæpe dicendum est, mallet pro sanctis actibus fraterna charitate complecti, gloriosissime imperator. Quia vero suggestiones meas pro tranquillitate catholicæ fidei libenter accepistis, significatum mihi fratris et coepiscopi mei Juliani sermonem cognoscite, Eutichen impium pro suis quidem meritis exulare, sed in ipso suæ damnationis loco multa adversus integritatem catholicam blasphemiarum desperatius venena profundere, et quod in illo totus mundus horruit, atque damnavit impudentia majore, ut innocentes decipere possit, evomere. Plenum itaque rationis æstimo, ut vestra clementia ad longinquiora eum jubeat, et secretiora transferri. Monasterio vero ejus Constantinopoli constituto in quo habitatores ipsius monachi evangelica apostolicaque doctrina crebrius sunt, et plenius roborandi, salubriter, ut arbitror, fiet, si is qui ipsi monasterio præpositus esse dicitur, a societate veneratoris vestri Juliani episcopi quem in speculis propter fidem illic esse constitui, non recedat, cujus assidua visitatione profectus servorum Dei illic habitantium possit augeri. Petitionem autem de festivitate Paschali gaudeo, ita a vestra pietate susceptam, ut confestim argentem in re-

bus Alexandrium mitteritis de errore removendo, quem sanctæ memoriæ Theophili constitutio videtur inferre, de qua re sicut scribere dignamini quidquid ad pietatis vestræ notitiam perlatum fuerit, jubere me nosse, ut de observantia quam non licet esse diversam, quid potissimum sit tenendum Ecclesia universalis agnoscat. Precor autem quod vestræ novi clementiæ convenire, ut eos maxime tucamini contra omnes insidias quos mihi et vestræ mansuetudini propter amorem Dei placere cognoscitis, ut eos Constantinopolitanus episcopus lædendi non habeat facultatem. Data XVII Kalend. Maii, Etio et Studio, viris clarissimis consulibus, æra qua supra.

XXXIV. — Ad Julianum episcopum Coensem.

LEO JULIANO episcopo Coensi de Etio et Andrea.

AGNOVI in dilectionis tuæ litteris fraternæ charitatis affectum quod de multis malis quæ multa et sæva pertulimus, pio nobiscum dolore compatieris. Sed hæc quæ perpeti nos Dominus aut permisit, aut voluit ad correctionem proficiant multorum, et ut desinant adversitates, finiantur offensæ. Quod utrumque de magna erit misericordia Dei, si et flagella removeat, et ad se suorum corda convertat. Sicut autem fraternitatem ea quæ apud nos fuit, constravit hostilitas, ita me anxium facit quod in Constantinopolitana Ecclesia, quantum tuæ indicant litteræ, hæreticorum insidiæ non quiescunt, et quæsitis occasionibus hi qui catholicæ fidei defensores fuere vexantur. Nam dum Etius ab officio archidiaconatus per speciem provectionis amovetur, et in locum ejus Andreas qui ob hæreticorum societatem fuerat abjectus assumitur, dum beatæ memoriæ Flaviani accusatoribus honor redditur, et piissimi confessoris participes, aut discipuli conteruntur, nimis aperte qui Christo Ecclesiæ ipsius placeat, demonstratur. In quem pro causæ merito differo commoveri. Et quid ipse mecum suis epistolis agat, quas missurum eum filius noster Etius indicavit, exspecto, dans locum voluntariæ emendationi, qua dolorem meum cupio mitigari. Clementissimo tamen principi et piissime Augustæ de his quæ ad custodiam pacis ecclesiasticæ pertinent, scripsi, quos devotione suæ fidei provisuros esse non dubito, ne contra gloriam operis ipsorum damnata hæresis queat pullulare. Studeat ergo dilectio tua, frater charissime, piam et necessariam curam sollicitudini apostolicæ Sedis impendere, quæ tibi apud se nutrito catholicam contra Nestorianos et Eutichianos hæreticos actionem materno jure commendat, ut divino fultus auxilio, speculati de Constantinopolitanæ urbis opportunitate ut non desinas, prædictorum dogmatum impius nunquam turbo consurgat. Et quia tanta est gloriosorum principum clementia, ut confidenter eis possis quæ sunt insinuanda suggerere, pietate ipsorum ad utilitatem Ecclesiæ universalis utaris. Consulente autem dilectione tua de his in quibus putaveris ambigendum, non deerit relationibus tuis meæ responsionis instructio, ut sequestrata carum actione, causæ quæ in quibuscunque ecclesiis præsulorum suorum debent

cognitione firmari, hac speciali cura vice mea functus utaris, ne hæresis Nestoriana vel Eutichiana in aliqua parte revirescat, quia in episcopo Constanti-
 nopolitano catholicus vigor non est, nec multum aut pro sacramento salutis humanæ, aut pro sua est æstimatione sollicitus. Cum si quid illi inesset spiritualis industriæ, ita et a quibus ordinatus sit, et cui viro successerit, cogitare deberet, ut magis beatum Flavianum quam sui honoris sequeretur auctores. Et ideo cum piissimi principes secundum obsecrationes meas dignati fuerunt fratrem Anatolium de his quæ merito in querelam veniunt increpare, vigeat charitas tua diligentia sua, ut universa scandala adhibita plenissima correctione recensentur, et a filii nostri ac tua cesset injuria. Nam apud catholicum episcopum, etiam si erat utcunque decus sacerdotale sacerdoti archidiaconus propter fidei reverentiam, debuit præmitti potius quam locum catholici nequissimus hæreticus obtineret. Cum itaque quæ sequantur agnovero, tunc manifestius quid agi oporteat æstimabo. Nam interim dolore cohibito, malim indulgere patientiæ, ut locus esset veniæ, de Palæstina vero monachis qui jampridem in tumultu dissensionis esse dicuntur, quo adhuc animo moveantur, ignoro. Neque cujusquam sermone mihi patefactum est, quas causas videantur antefactæ præferre discordiæ, utrum, scilicet, Eutichianæ perversitati tali furore famulentur, an implacabiliter doleant ipsum suum in hanc impietatem posse traduci, quæ contra ipsorum locorum sanctorum testimonia, quibus totus mundus instruitur, ab incarnationis Dominicæ veritate desciverit, et quod in aliis per indulgentiam curare placuit, in illo putent non esse veniale. Unde cupio me super his plenius edoceri, ut etiam talium correctioni congruè studeatur, quia aliud est contra fidem impie armari, aliud in errorem quempiam detineri. Chartas etiam quas Actius presbyter ante indicavit esse directas, et breviarium fidei quod te misisse significas, nec dum ad me noveris pervenisse. Unde si expeditior occasio se præbuerit perlatores libenter habeo, ut si qua est quæ utilis videatur quamprimum ad me mittatur instructio. De Ægyptiis monachis quam quieti, aut cujus sint fidei scire desidero, et de Alexandrinæ Ecclesiæ pace quid ad vos veris nuntiis perferatur ad cujus episcopum vel ordinatores ipsius, seu clericos quod alia scripta direxerim, missis exemplaribus scire te volui. Ad clementissimum quoque principem, et religiosissimam Augustam quis nunc meus sermo sit, missa exemplaria docebunt. Utrum autem epistola mea de incarnationis Dominicæ fide incolumi adhuc sanctæ memoriæ Flaviano ad dilectionem tuam per Basilium diaconum miseram, fraternitati tuæ tradita sit scire desidero, quoniam suspectum habeo, quod de ejus textu nullum unquam iudicium reddidisti. Gestorum synodaliū quæ omnibus diebus concilii in Chalcedonensi civitate confecta sunt, parum clara linguæ diversitatem apud nos habetur instructio, et ideo fraternitati tuæ specialiter injungo, ut in unum

codicem universa facias congregari in Latinum sermonem absolutissima interpretatione translata, ut in nulla parte actionum dubitare possimus, neque ullo modo esse possit ambiguum quod ad plenam intelligentiam te fuerit studente perductum. Data v Idus Martii, Opilione viro clarissimo consule.

XXXV. — *Ad Martianum Aug.*

LEO MARTIANO Augusto de Etio et Andrea.

Quam excellenti pietate et quam glorioso clementiæ vestræ studio in integrum nuper fides Christiana revocata sit, totus mundus agnoscit, et saluti suæ singulare præsidium per vos a Domino esse reparatum. Ac si quid adversum tanti operis consummationem de contrario spiritu sentitur oboriri, necesse est ut ad vestræ revocetur pietatis auxilium, quod ad custodiam catholicæ veritatis divina providentia præparavit, ut cum pietatis vestræ sit scandala etiam in longinquum nata rescare, multo magis ea quæ sub vestris audent oculis surgere non sinatis accrescere. Anatolii episcopi ordinationem, sicut scientia Dei testis est, suspectam quod faciendum est mihi fecerant consecrationis ejus auctores, nec dissimilem ab elegantibus arbitraber electum, secutumque est, ut dum communionem apostolicæ Sedis existeret alienus, diu dandis ad eum epistolis pacis me abstinerem. Sed cum illi pietatis vestræ testimonium suffragaretur, cum de fide atque unanimitate ejus optanda quæque et placitura promitteret, professionem ejus, ita credidi esse sinceram, ut tandem qua observantia se agere deberet non desinerem commovere, sedulo ipsi ac diligenter inculcans, ut de persecutoribus beatæ memoriæ Flaviani neminem auderet in suo habere consortio, et Eutichianæ hæreseos defensorem a se indicaret esse dejectum. Secutumque est ut de his quæ pro catholica fide in synodali concilio fuerant definita, talia ad me scripserit, qualia catholicum sacerdotem scribere congruebat. Cum ergo ad commendanda ipsius primordia ista præcesserint quid causæ aut occasionis emerisset, ut virum catholicæ fidei et Nestorianis atque Eutichianis hæreticis constanter etiam adversum archidiaconum sub honoris specie degradaret, et dispensationem totius causæ et curæ ecclesiasticæ in Andream Eutichianistam repente transferret, adeo nimia commotione turbatus ut consecrationem quam pro injuria dabat, sexta sabbati traditionis Apostolicæ ut nescius aut oblitus inferret, quasi non ad episcopum magis quam ad presbyterum ordinationis illius vitium pertineret, qui non inveniens quid argueret in fide, quod improbaret in moribus, dejectionem innocentis per speciem provectionis implevit, addens sententiæ illud injuriæ, ut eum cœmeterio deputando condemnaret exsilio. Quem tamen pietati vestræ commendare præsumo, ne ullis ulterius noxiis ingravare possit, aut insidiis quem Dominus, ut comperi, sub vestra defensione constituit. Adjicio autem etiam hanc obsecrationem ut prædictum episcopum a professione sua dissonum, et nimium testimonii vestri ac favoris oblitum necessarie increpare dignemini. Cesset

catholicos infestare. Cesset eos qui sanctæ memoriæ Flaviano placere contere, et eorum societatem quos improbavit eligere, fraternam enim illi charitatem non aliter poterimus impendere quam ut se ab inimicis catholicæ fidei approbet exsecrari, eorumque a se consortium atque commercium abscindat, qui etiam si magna fuisset satisfactione purgatus, post **201** dubium tamen reversus errorem. Catholicis diaconibus postponi debet, non præponi. Illud quoque clementiæ vestræ benevolentiam peto, ut veneratorem nostrum fratrem meum Julianum episcopum in vestro, sicut facere dignamini, habeatis affectu, cujus obsequiis præsentiam meæ vobis imago reddatur. Nam et de fidei ejus sinceritate confidens, vicem ipsi meam contra temporis nostri hæreticos delegavi, atque propter Ecclesiarum pacisque custodiam, ut a comitatu vestro non abesset exegi; cujus suggestiones pro concordia catholicæ unitatis, tanquam meas audire dignemini, placentes Deo qui vobis præter regiam coronam etiam sacerdotalem conferat palmam. Data vi Idus Martii, Opilione viro clarissimo cons.

XXXVI. — *Ad Pulcheriam Aug.*

LEO PULCHERÆ Augustæ de Etio et Andrea.

Multis exstantibus documentis quibus in dilectionem Ecclesiæ Dei pietatis vestræ manifestatur affectio, merito quoties aliquid noscitur scandalorum, vestrum desideratur auxilium, ut fides quæ adnitentibus vobis contra hæreticorum commenta defensa est, securæ pacis perpetem obtineat firmitatem. Nam quid prodest foris adversarios veritatis oppressos, si eosdem habeamus intra Dominica septa redivivos? Quod itaque circa personam filii mei Etii gestum esse cognovi, nimium me anxium facit, et metuere certa ratione compellit, ne pœnitendum mihi sit quod de episcopo Constantinopolitano, qui ab impugnatoribus fuerat ordinatus fidei, vobis adhortantibus acquievi meliora sentire cum tanto pietatis vestræ testimonio juvaretur, ne illum gravaret suæ ordinationis infirmitas, ubi vestra interventio præstaretur. Unde gratulari cœperam, quod beati Flaviani honoraret memoriam, et hæreticorum conatibus obsistere diceretur. Sed doleo illum, sicut prædicti lacrymabilis querela demonstrat, in deteriora mutatum, et eum nunc constituisse archidiaconem, quem ipse professus est a se esse rejectum, qui Eutichianæ hæresis se apud nos prodiderat defensore. Quem, quia nunc ecclesiasticis negotiis præposuit, propter hæreticam perversitatem eidem favorem suum præstare vincitur. Qui etiamsi magna satisfactione potuisset indulgentiam promereri, nequaquam debuit his qui in fide permanserant anteferri. Unde quia non latet clementiam vestram, quantum periculum, aut per pudendam concordiam, aut per dolosam nequitiam nutriatur, dignamini episcopum ad professionem suæ fidei auctoritate vestræ clementiæ revocare ne sibi has maculas superducat, ne æstimationem suam quam vestro acquisivit favore, contemnat, societatem hæretici

quem dudum a se removit, abscindat. Cujus innocentiam ita adfuisse vos gaudeo, ut mœrori ejus digna consolatione vestra pietas subveniret. Circa fratrem meum veneratorem vestrum Julianum episcopum, quantum debeat crescere vestra dignatio apostolicæ Sedis existimate judicio, cum in causa fidei cui gloria vestra famulatur vicem ipsi meam eatenus delegaram, ut ab ea quæ vobis debetur observantia non recedens pietati me vestræ præsentare non desinat, exsequens in custodia fidei et in ecclesiasticis disciplinis per omnia sollicitudinem, et opportunis suggestionibus quod universali Ecclesiæ prosit insinuans, ut in ipso nec catholicis vestrum præsidium quibus volumus subvenire, nec vobis meum desit obsequium. Data vi Idus Martii, Opilione viro clarissimo consule.

XXXVII. — *Ad eandem.*

LEO episcopus PULCHERÆ Augustæ.

Quod semper de pietatis vestræ mente præsumimus, id plenissime experiendo cognovimus, Christianam fidem quamvis diversis pravorum appeteret insidiis, vobis tamen præsentibus, et in defensionem ejus a Domino præparatis, non posse turbari. Non enim Deus aut suæ misericordiæ sacramentum, aut vestri laboris deserit meritum, quo dudum subdolum sanctæ religionis, hostem ab ipsis visceribus Ecclesiæ depulistis, cum hæresim suam tueri impietas Nestoriana non potuit, quia non fefellit famulam et discipulam veritatis, quantum simplicibus infunderetur veneni per illa loquacis hominis colorata mendacia, de quo virtutum agone processit, ut per sollicitudinem vestram ea quæ per Eutichen diabolus molitus est non laterent, ut qui sibi singulas partes gemine impietatis elegerant, una catholicæ fidei virtute proculberent. Secunda ergo hæc vobis de perempto Eutichetis errore victoria est, quem si quid sani cordis habuisset, dudum in auctoribus suis percussum, olimque prostratum facile potuerat declinare, ne de sepultis cineribus rediviva tentaret incendia commovere, ut in eorum transisset consortium quorum secutus esset exemplum gloriosissima Augusta. Libet igitur exsultare cum gaudio, et pro vestræ clementiæ prosperitate digna Deo vota persolvere, qui tibi per omnes mundi partes, in quibus Domini Evangelium prædicatur, duplicem jam et palmam contulit et coronam. Clementia igitur vestra agnoscat omnem Romanam Ecclesiam universis fidei vestræ opibus plurimum gratulari, sive quod legationem nostram pio per omnia adjuvistis affectu, et quod sacerdotes catholicos qui de ecclesiis suis injusta fuerunt ejectione reduxistis, sive quod reliquias sanctæ memoriæ Flaviani innocentis et catholici sacerdotis, ad ecclesiam, cui bene præfuit, fecistis cum honore debito revocari. In quibus utique omnibus gloriæ vestræ multiplicatur augmentum, dum et sanctos pro suis meritis veneramini, et ab agro Domini spinas et tribulos vultis auferri. Quosdam sane episcopos de his qui rebus impiis videntur præbuisse consensum, reconciliationem reposceri, et catholicorum

communione desiderare, tam nostrorum quam fratris et coepiscopi mei Anatolii, cui testimonium ferre dignamini, relatione cognovimus, quorum desideris sic præbemus effectum, ut correctis et quæ male sunt facta propria subscriptione damnantibus participata nostrorum quos misimus cura cum supradicto episcopo pacis gratia tribuatur, quia devotionis utrumque est Christianæ, ut et pertinaces veritas justa coerceat, et conversos charitas non repellat. Quia vero novimus quantum piæ sollicitudinis catholicis sacerdotibus mansuetudo vestra digne impendere, indicandum esse curavimus fratrem et coepiscopum nostrum Eusebium nobiscum degere, et nostræ communionis esse consortem, cujus commendamus ecclesiam, quam dicitur vastare qui illi injuste asseritur subrogatus. Illud etiam a tua pietate poscentes, quod vos spontaneo facere non dubitamus arbitrio, ut tam fratrem et coepiscopum meum Julianum, quam Constantinopolitanos clericos, qui sanctæ memoriæ Flaviano fidelibus officiis adhærere, ea qua debetis gratia faveatis. De omnibus vero pietatem vestram per nostros, quid fieri aut declinari deberet, instruximus. Data Idus Aprilis, Adelphio viro clarissimo consule, æra CCCLXXXVIII.

XXXVIII. — *Ad Julianum episcopum Coensem.*

LEO JULIANO episcopo Coensi.

Litteras dilectionis tuæ quas per Filium meum virum illustrem Isicium direxisti, eo tempore accepi, quo recentioribus epistolis tuis iterata jam occasione responderam. Unde quia etiam in his alloquiis tuis eadem de impiissimis hæreticis justo dolore conquestus es, congruum fuit, quoad scribendi opportunitas exstitit, non tacere. In causa itaque fidei quidquid pro nostro officio oportuit, ac potest juvante Domino, et sollicite et libenter exsequimur, ut Evangelio et irreprehensibiliter serviamus, ne per desidiam nostram ulla pars Ecclesiæ catholicæ neglecta videatur. Propter quod sicut omnibus notum est, non destiti laborare, ut manifestata atque defensa incarnationis Dominicæ veritate, omnis fraternitas, quid ubique secundum doctrinam apostolicam, et tenendum et docendum esset, agnosceret, accedente gloriosissimorum principum studio divinitus inspirato, ut in civitate Chalcedonensi synodo congregata, hæretica damnaretur impietas, ne vel quisquam sectator Nestorii, vel ullus discipulus Eutichis liberum possit cum catholicis habere consortium, cum, quod ad sancti concilii auctoritatem pertinet, nulla usquam remanserit discordia. Si qui autem sua obduratione cæcati, ita in reprobi sensus amentiam transierunt, ut mallent furere quam sanari, ad imperialem pertinet potestatem, ut perturbatores Ecclesiæ pacis, et republicæ, quæ Christianis principibus merito gloriatur, inimici sollicitius comprimentur. Ut autem imperialis est, ut diximus, potestatis, tumultus publicos ac seditioes sacrilegas severius coercere, ita auctoritatis est sacerdotalis monachis prædicandi aliquam contra fidem licentiam non præbere, et omni virtuti

resistere, ne ea quæ ad sacerdotes pertinent, sibi audeant vindicare. Unde miramur fratrem Thalasium episcopum quod Georgio, nescio cui, præsumendo illicita, et propositum monachi, et nomen amisit, scribendi vel prædicandi aliquam permiserit facultatem. Ad quem episcopum, si dilectioni tuæ visum fuerit, ex hac parte competentia scripta mittamus. Agat itaque fraternitas tua opportunis suggestionibus, ut clementissimus princeps quæ Domino sint placitura præcipiat, et incontentores cruentarum seditiois jubeat competentius coerceri, ut nec illi impuniti sint, quorum manus scelera perpetrarunt, nec illi qui talium utuntur insania. Si autem inquisitio judiciaria, et confessio reorum ad eas personas pervenit, quarum vel consilio, vel impulsu mala tantum commissa sunt, nullius favoris eis præstanda sunt solatia. Quantum enim meliora de ipsis sunt credita, tantum sunt amplius detestandi, quorum nunc impietas quæ per hypocrisis fuerat velata detegitur. Et ideo agat Christianissimus et piissimus imperator, quod paci ecclesiasticæ intelligit profuturum. Quem superna inspiratione ita instruendum esse, confide, ut et disciplina inquietos revocare, et a sanguine eorum jubeat abstinere, quamvis nil ultionum non mereantur subire, qui ausi sunt et divinis et humanis constitutionibus repugnare.

XXXIX. — *Ad Eudochiam Aug.*

LEO EUDOCHIE Augustæ de Palæstinis monachis.

Quanta mihi catholicæ cura sit fidei, et qua sollicitudine, in quantum Dominus adjuvat, debeat præcaveri, ne unquam ab imperitis et impiis veritatis Evangelio resistatur, pietatem vestram scire non dubito. Et ideo cum salutationis officio, quo semper mihi est oranda clementia, obsecro Dominum, ut me tuam incolumitatem in causa fidei, in quo quorundam provinciam intra Palæstinam monachorum fuerant corda turbata, magis magisque faciat adjuvare, ut tantum quod pietatis tuæ studio fieri potest, hæreticæ perversitati omnis fiducia subtrahatur. Quos enim nec ratio sacramentorum, nec auctoritas scriptorum, nec ipsa sacratorum locorum testimonia commovebant, quid eis nisi abruptum periculum timeretur? Prosit ergo ecclesiis sicut, favente Deo, et prodest, et prosit generi humano, in verbis Dei vestram ibi esse voluntatem, ubi Dominum nostrum Jesum Christum vobis sicut Deum verum, et verum quoque hominem in unitate personæ, et mirabilem judicia, et passionum documenta loquuntur. Si ergo prædicti nomen catholicum venerantur et diligunt, et inter Domini corpus se volunt membra nominari, pravos errores quos temere admiserant detestentur, et agant pœnitentiam impiarum blasphemiarum, 202 cruentorumque factorum. Succumbant pro salute animarum suarum synodalibus quæ in civitate Chalcedonensi sunt confirmata decretis. Et quia ad intelligendum sacramentum salutis humanæ, nisi fides vera, et humilitas quieta non pervenit, credant in Evangelio, quod confitentur in symbolo, nec impiis dogmatibus misceantur. Fides enim catholica

sicut damnat Nestorium qui in uno Domino nostro Jesu Christo duas ausus est prædicare personas, ita damnat etiam Eutichen cum Dioscoro, quod ab unigenito Dei Verbo negant in utero Virginis matris veritatem carnis humanæ susceptam. Si quid autem erga prædictorum conversionem exhortatio vestra profecerit, quod gloriam vobis præstabit æternam, peto hoc mihi clementiæ vestræ litteris indicetis, ut et in vobis boni operis fructum, et illis gaudeam misericordiam Domini non periisse. Data septimo Kalendarum Julii, Opilione viro clarissimo consule.

XL. — *Epistola Leonis papæ.*

Frequentissime dilectionem tuam ad hanc curam et diligentiam meis sum litteris cohortatus, ut de his quæ circa finem aguntur, sollicitudinem meam indesinenter instrueres, et cum omnibus occasionibus scribere non quiescam. Quibusdam tamen scriptis meis idem per filium nostrum Rodanum domesticum filii nostri viri illustrissimi Aspiratii datis, nullum responsum tuæ fraternitatis accepi, tanquam ratio temporis non habuerit, ut quid post mea scripta sit gestum potueris indicare, et ideo per filium meum Rodanum his litteris saluto, et ut opportunitatem scribendi non negligas, in quo questus sollicitudinis meæ revelatur admoneo. Cum enim in te quamdam mei Constantinopolitani habeant portionem, dignum pro communi amicitia est, et pro totius Ecclesiæ dilectione, incessabili te vigore prospicere, ne quid possit de statu fidei me latere. Quæ ergo per prædictos vel ad gloriosissimum principem, vel ad tuam dilectionem scripsi, ut celerrime tradandur effectui opportunis suggestionibus elabora. Et quidquid fuerit, Deo auxiliante, dispositum scire me facito, ut perductis in effectum his quæ rationabiliter ordinata sunt, pax fidei canonumque custodia, securior ubique habeatur et fortior. Data VII Kalendarum Julii, Opilione viro clarissimo consule.

XLI. — *Ad Palæstinos.*

LEO AD PALESTINOS.

Sollicitudini meæ quam universali Ecclesiæ omnibusque ejus filiis debeo, multorum relatione patefactum est dilectionis vestræ animis quiddam offensionis illatum, dum aut imperiti, ut apparet interpretes, aut maligni, quædam vos aliter intelligere, quam a me sunt prædicta fecerunt, non valentes in Græcum eloquium apte et proprie Latina transferre, cum in rebus subtilibus et difficilibus explicandis, vix sibi etiam in sua lingua disputator quisque sufficiat. Quod tamen apud me eo profecit, ut dum ea quæ catholica fides respuit improbitatis, intelligamus vos veris amiciores esse, quam falsis, et id merito refutare, quod ex antiquæ institutione doctrinæ etiam ipse Eutiches detestatur. Quamvis enim epistola mea ad sanctæ memoriæ Flavianum episcopum data, satis sibi ad manifestationem sui ipsa sufficiat, neque in aliquo aut purgationis aut expositionis indigeat, et alia tamen cum eadem mea scripta concordant, in quibus similiter prædicationis meæ sensus in aperto est. Necessitatem enim habens contra hæreticos, qui

multos Christi populos conturbaverunt, disseverandi, et clementissimis principibus, et sancto concilio synodali, et Constantinopolitanæ Ecclesiæ quid de incarnatione Verbi secundum evangelicam apostolicamque doctrinam deberemus sapere ac sentire patefaci, et in nullo a sanctorum Patrum confessione discessi, quia una est, vera, singularis, perfecta, inviolabilis catholica fides, cui nihil addi, nec minui potest. Quam Nestorius prius, et nunc Eutiches diversa quidem assertionem, sed simili impietate impugnare conati sunt, et Ecclesiæ Dei duas hæreses sibimet contrarias inferre tentarunt, ut uterque a discipulis veritatis merito damnaretur, quia insanum nimis et sacrilegum fuit quod varia falsitate ambo sensere.

Anathematizetur ergo Nestorius qui beatam virginem Mariam hominis tantummodo creditit genitricem, ut aliam personam carnis, aliam faceret deitatis, nec unum Christum in Verbo Dei, et carne sentiret, sed separatim ac sejunctum alium Filium Dei, alium hominis prædicaret, cum manente illa incommutabilis Verbi essentia, quæ ei cum Patre et Spiritu sancto intemporalis atque cœterna est, ita intra virginea viscera Verbum caro sit factum, uti uno conceptu, unoque partu eadem Virgo secundum unionem utriusque substantiæ, et ancilla Domini esset, et mater. Quod etiam Elisabeth, sicut Evangelista declarat, intellexit, et dixit: « Unde hoc mihi veniat mater Domini mei ad me? » (Luc. 1, 43.) Eutiches quoque eodem percellatur anathemate, qui per impios veterum hæreticorum volutatus errores, tertium Apollinaris dogma delegit, ut negata humanæ carnis atque animæ veritate, totum Dominum nostrum Jesum Christum unius asserat esse naturæ tanquam Verbi deitas ipsa se in carnem animamque converterit, et concipi ac nasci, nutriri, ac crescere, crucifigi, ac mori, sepeliri, ac resurgere, et ascendere in cœlum, et in Patris dextera, unde ad judicandos vivos et mortuos veniet, considerare, ejus tantum essentiæ fuerit, quæ nihil horum in se sine carnis veritate recepit, quoniam natura unigeniti, natura est Patris, natura est Spiritus sancti, simulque impassibiliter, simul est incommutabiliter, sempiternæ Trinitatis indivisa unitas, et consubstantialiter æqualitas. Unde se ab Apollinaris perversitate hæreticus iste desciscit, ne convincatur deitatem passibilem sentire, atque mortalem, et tamen Verbi incarnati, id est, Verbi et carnis unam audens pronuntiare naturam, non dubie in Manichæi et Marchionis transit insaniam, et mediatorem Dei et hominum hominem Jesum Christum simulatorie credit egisse, nec humanum in ipso corpus, sed phantasticam corporis speciem oculis apparuisse cernentium. Quæ impietatis mendacia, quoniam olim fides catholica detestatur, et talium sacrilegia concordibus per totum mundum beatorum Patrum sunt damnata sententiis, quicumque illi sunt ita obcæcati, et a lumine veritatis alieni, ut Verbo Dei a tempore incarnationis humanam, id est nostram, negent inesse na-

turam, ostendant in quo sibi Christianum nomen usurpent, et cum Evangelio veritatis qua ratione deitatis, aut deitas est orta sine carne. Si enim negari non potest quod « Verbum caro factum est, et habitavit in nobis (*Matth.* 1, 14), » ita negari non potest quod Deus erat in Christo mundum reconcilians sibi. Quæ autem reconciliatio esse potest, qua humano generi propitiaretur Deus, nisi omnium causam mediator Dei hominisque susciperet? Qua vero ratione veritatem mediatoris impleret, nisi qui in forma servi particeps esset et nostri? ut per unum novum hominem fieret renovatio vetustatis, et mortis vinculum unius prævaricatione contractum, unius morte, qui solus morti nihil debuit solveretur? Effusio enim pro injustis sanguinis justis, tam potens fuit ad privilegium, tam dives ad pretium ut si universitas captivorum in Redemptorem suum crederet, nullum tyrannica vincula retinerent, quoniam sicut Apostolus ait: « Ubi abundavit peccatum, superabundavit et gratia (*Rom.* v, 20), » et cum sub peccati præjudicio nati potestatem acceperint ad justitiam renascendi, validius factum est donum libertatis quam debitum servitutis. Quam itaque sibi in hujus sacramenti præsidio spem relinquunt, qui in Salvatoris nostri corpore negant humanæ substantiæ veritatem? Dicant in quo sacrificio reconciliati, dicant quo sanguine sint redempti. Quis est « qui tradidit semetipsum pro nobis oblationem, et hostiam Deo in odorem suavitatis (*Ephes.* v, 2), » aut quid unquam sacrificium sæcratius fuit, quam quod verus pontifex altari crucis per immolationem suæ carnis imposuit? Quamvis enim « multorum sanctorum in conspectu Domini pretiosa mors fuerit (*Psal.* cxv, 15), » illius tamen insontis occisio, propitiatio fuit mundi. Accepere justis, non dederunt coronas, et de fortitudine fidelium exempla nata sunt patientiæ non dona justitiæ. Singulares quippe in singulis mortes fuere, nec alterius quisquam debitum suo sine persolvit, cum inter filios hominum unus solus Dominus noster Jesus Christus exstiterit, in quo omnes crucifixi, omnes mortui, omnes sepulti, omnes sunt etiam suscitati, de quibus ipse dicebat: « Cum exaltatus fuero, omnia traham ad me (*Joan.* xii, 32). » Fides etenim vera justificans impios, et creans justos ad humanitatis suæ tracta participem in illo exquirat salutem, in quo solo homo se invenit innocentem, liberum habens per gratiam Dei de ejus potentia gloriari, qui contra hostem superbum in carnis nostræ humilitate congressus, his victoriam suam tribuit, in quorum corpore triumphavit. Quamvis ergo in uno Domino nostro Jesu Christo vero Dei atque hominis Filio Verbi et carnis una persona sit, et utraque essentia communes habeat actiones, intelligendæ tamen sunt ipsorum operum qualitates, et sinceræ fidei contemplatione cernendum est, ad quæ provehatur humilitas infirmitatis, et ad quæ inclinetur altitudo virtutis. Quid sit quod caro sine Verbo non agit, et quid sit quod Verbum sine carne non efficit. Sine Verbi enim potentia nec conciperet Virgo, nec pareret, et sine

veritate carnis obvelata pannis infantia non jaceret. Sine Verbi potentia non adorarent magi puerum novo sidere declaratum, et sine veritate carnis non juberetur transferri in Ægyptum puer, et ab Herodis persecutione subduci. Sine Verbi potentia non diceret vox Patris missa de cælo, « hic est Filius meus dilectus, in quo mihi complacui (*Matth.* iii, 17), » et sine veritate carnis non protestaretur Joannes: « Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi (*Joan.* i, 29). » Sine Verbi potentia redintegratio debilium, et vivificatio mortuorum, et sine veritate carnis, nec cibus jejuno, nec sommus esset necessarius fatigato. Postremo sine Verbi potentia non se Dominus Patri profiteretur æqualem, sine veritate carnis non idem diceret Patrem esse majorem, cum catholica fides utrumque suscipiat utrumque defendat, quæ secundum proprietatem divinæ humanæque substantiæ, unum Dei Filium et hominem credit et Verbum. Quamvis ergo ab illo initio, quo in utero virginis Verbum caro factum est, nihil unquam inter divinam humanamque substantiam divisionis exstiterit, ut per omnia incrementa corporea unius personæ fuerint totius temporis actiones, et ipsa tamen quæ inseparabiliter facta sunt nulla permistione confundamus, sed quid cujus formæ sit ex operum qualitate sentimus, nec divina enim humanis præjudicant, nec humana divinis, cum ita in idipsum utraque concurrant, ut in eis nec proprietas absumatur, nec persona germinetur. Dicant igitur isti phantastici Christiani, quæ substantia Salvatoris affixa sit ligno, quæ jacuerit in sepulcro, et revoluta monumenti lapide, quæ tertia die caro surrexit, vel quale corpus Jesus discipulorum visui clausis ad eos ostiis ingressus intulerit, cum ad abigendam cernentium diffidentiam inspicere oculis, digitisque tractari, patientes adhuc fixuras clavorum et recens compuncti lateris vulnus exigeret. Ac si in tanta luce veritatis tenebras suas hæretica obduratio non relinquit. Ostendant unde sibi spem vitæ polliceantur æternæ, ad quam nisi per mediatorem Dei et hominum, hominem Jesum Christum non potest perveniri. « Non est enim aliud nomen datum hominibus sub cælo in quo oporteat salvos fieri (*Act.* iv, 12), nec est redemptio captivitatis humanæ, nisi in sanguine ejus qui dedit semetipsum redemptionem pro omnibus. « Qui, sicut prædicat beatus Apostolus, « cum, in forma Dei esset non rapinam arbitratus est esse se æqualem Deo, sed semetipsum exinanivit, formam **203** servi accipiens, in similitudine hominum factus, et habitu inventus ut homo. Humiliavit semetipsum, factus obediens usque ad mortem, mortem autem crucis. Propter quod et Deus illum exaltavit, et donavit illi nomen quod est super omne nomen, ut in nomine Jesu omne genu flectatur, cælestium, terrestrium, et infernorum, et omnis lingua confiteatur quia Dominus Jesus Christus in gloria est Dei Patris (*Ephes.* ii, 6-11). » Quamvis ergo unus sit Dominus Jesus Christus, et veræ deitatis veræque humanitatis in ipso una prorsus eademque persona sit,

neque hujus unionis soliditas ulla possit divisione sejungi, exaltationem tamen qua illum exaltavit Deus, et donavit illi nomen quod est super omne nomen excellit, ad eam intelligimus pertinere formam quæ ditanda erat tantæ glorificationis augmento. In forma quippe Dei æqualis erat Filius Patri, et inter genitorem atque unigenitum nulla erat in essentia discretio, nulla in majestate diversitas, nec per incarnationis mysterium aliquid decesserat Verbo quod ei Patris munere redderetur. Forma autem servi per quam impassibilis deitas sacramentum magnæ pietatis implevit, humana humilitas est, et in gloria divinæ potestatis evectora est in tantam unitatem ab ipso conceptu virginis deitate et humanitate connexa, ut nec sine homine divina, nec sine Deo agerentur humana. Propter quod sicut Dominus majestatis dicitur crucifixus, ita qui ex sempiternitate æqualis est Deo, dicitur exaltatus. Nec interest ex qua Christus substantia nominetur, cum inseparabiliter manente unitate personæ, idem sit et totus hominis filius propter carnem, et totus Dei Filius propter unam cum Patre deitatem. Quidquid ergo in tempore accepit Christus, secundum hominem accepit, cuique non habuit conferuntur. Nam secundum potentiam Verbi indifferenter omnia quæ habet Pater, etiam Filius habet, et quæ in forma servi a Patre accepit, eadem in forma Patris etiam ipse donavit, et idem ipse et dives et pauper. Dives, quia « in principio erat Verbum, et Verbum erat apud Deum, et Deus erat Verbum. Hoc erat in principio apud Deum; omnia per ipsum facta sunt, et sine ipso factum est nihil (*Joan. 1, 1-3*); » C pauper vero, quia « Verbum caro factum est, et habitavit in nobis (*Joan. 1, 14*). » Quæ autem est ejus exinanitio, quæve paupertas, nisi formæ servilis acceptio, per quam Verbi majestate velata, dispensatio humanæ redemptionis impleta est. Nam quia captivata nostræ resolvi originalia vincula non poterant, et ab hostis imperio relaxari, nisi existeret homo nostri generis, nostræque naturæ quem veteris debiti præjudicia non tenerent, et qui immaculato sanguine suo chirographum lethale dilueret, sicut ab initio erat divinitus præordinatum, et prophetarum oraculis prænuntiatum, ita est in plenitudine præfiniti temporis factum, ut multis modis, significata promissio in diu expectatum veniret D effectum, nec posset esse ambiguum, quod continuis significationibus semper fuerat nuntiatum. Destructis itaque tot hæresibus, quæ per sanctam devotionem præsentium Patrum a corpore sunt catholicæ unitatis abscessæ quæque ideo extorres a Christo esse meruere, quia Verbi incarnationem, quæ singularis est recte credentium salus, fecerunt sibi « lapidem offensionis, et petram scandali (*Rom. 11, 36*), » miror dilectionem vestram in discernendo veritatis lumine laborare, et cum multis manifestationibus declaratum sit, quam recte et Nestorium et Eutichen cum Dioscoro fides Christiana damnaverit, nec Christiane possit vocari, qui vel illius, vel horum impietati præbet assensum. Doleo vos evangeli-

cæ et apostolicæ doctrinæ, ut audio, resultare, exagitando seditionibus civitates, conturbando ecclesias, nec solum injurias, sed etiam cædes presbyteris atque episcopis inferendo, ut præ furore et sævitia propositi vestri, et professionis sitis immemores. Ubi est regula mansuetudinis et quietis, ubi longanimitas patientiæ, ubi tranquillitas pacis, ubi firmamentum dilectionis et tolerantiae fortitudo? Quæ vos ab Evangelio Christi aut persuasio abduxit aut persecutio separavit? vel quæ tanta exstitit decipientis astutia, ut obliti prophetarum, et apostolorum, obliti symboli salutaris, et confessionis qua pronuntiantes coram multis testibus sacramentum baptismi suscepistis, diabolicis vos illusionibus subderetis? Quid apud vos acturæ fuerant unguæ, quid sæva tormenta, si B ad expugnandam fidei vestræ integritatem tantum vana hæreticorum commenta valere? Pro fide vos agere creditis, et fidei contraitis; Ecclesiæ nomine armamini, et contra Ecclesiam dimicatis. Hoc a prophetis, hoc ab evangelistis, hoc ab apostolis didicistis, ut negantes Christi carnem, et ipsam Verbi essentiam passioni mortique subdentes, alienam faciatis nostram a suo reparatore naturam, totumque quod crux intulit, quod lancea vulneravit, quod sepulcri lapis suscepit et reddidit solum fuisse opus divinæ potentiae, non etiam humilitatis humanæ? Propter quam Apostolus dicit: « Non enim erubescio Evangelium (*Rom. 1, 16*), » quoniam noverat quale Christianis objiceretur opprobrium ab inimicis. Et ideo Dominus protestabatur, dicens: « Qui me confessus fuerit coram hominibus, et ego confitebor illum coram Patre meo (*Matth. x, 32*). » Hi enim non erunt digni confessione Filii et Patris, quibus nunc caro Christi verecundiam facit, probabuntque se nullam de ligno crucis sumpsisse virtutem, qui quod præferendum frontibus acceperunt, promere labiis erubescunt. Declinate, filii, ab his diabolicis persuasionibus, declinate. Veritatem Dei nulla res violat, sed veritas nos nisi in nostra carne non salvat. « Veritas quippe (sicut propheta ait) de terra orta est (*Psal. LXXXIV, 12*), » et sic Verbum Maria concepit, ut uniendam sibi carnem de sua substantia ministraret, nec cum adjectione personæ, nec cum evacuatione naturæ, quoniam qui erat in forma Dei, ita accepit formam servi, ut unus atque idem in forma utraque sit Christus inclinante se Deo usque ad infima hominis, et proficiente homine usque ad summa deitatis, dicente Apostolo: « Quorum Patres et ex quibus Christus secundum carnem, qui est super omnia Deus benedictus in sæcula (*Rom. ix, 5*). » Amen.

XLII. — Ad Theodoricum episcopum.

LEO THEODORICO episcopo de fidei perseverantia. Remeantibus ad nos fratribus et consacerdotibus nostris quod ad sanctum concilium sedes beati Petri direxit, agnovimus dilectionem tuam superno adjutorio nobiscum tam Nestorianæ impietatis, quam Eutichianæ vesaniæ exstitisse victricem. Unde gloriamur in Domino cum Propheta cantantes: « Adjutorium nostrum in nomine Domini, qui fecit cælum

et terram (*Psal.* cxxiii, 8). » Qui nullum nos in nostris fratribus detrimentum sustinere permisit, sed quæ nostro prius ministerio definierat, universæ fraternitatis irretractabili firmavit assensu, ut vere a se prodesse ostenderit, quod prius a prima omnium sede formatum totius Christiani orbis iudicium recepisset, ut in hoc quoque capite membra concordent. In quo amplior nobis in hac re fit gaudendi materia, dum et tanto magis perculit inimicus, quanto contra Christi ministros servus insurrexit. Nam ne aliarum sedium ab ea quam cæteris omnium Dominus statuit præsidere consensus absentatio videretur, aut alia quælibet subreperere posset adversa suspicio, inventi prius sunt qui de iudiciis nostris ambigerent. Et dum nonnulli ad dissensiones incitati ab auctore contradictionis ad insana bella prosiliunt, ad majus bonum, malum ejus auctore totius bonitatis dispensante proventum convertitur. Dulcius si quidem munera gratiæ divinæ proveniunt, quoties non sine magnis sudoribus acquiruntur. Et minus bonum videri solet pax continuata per otium, quam reddita post laborem. Ipsa quoque veritas et clarius renitescit, et fortius retinetur, dum quæ fides prius docuerat, hæc postea examinatio confirmaret. Multum denique sacerdotalis officii meritum splendet ubi sic summorum servatur auctoritas, ut in nullo inferiorum putetur imminuta libertas. Et ad majorem gloriam proficit finis examinis quando ad hoc se accepit exercendi fiducia, ut vincatur adversitas, ne quod per se probatur reprobum silentii præjudicio videatur oppressum. Exsulta igitur, charissime frater, in unico filio victor exsulta. Vicit per nos ille, cujus carnis veritas negabatur, vicit per nos, et pro nobis ille cui vicimus. Secunda est post adventum Domini hæc orbi festivas. Redditum sæculo est prædone prostrato incarnationis divinæ mysterium, quod humani generis inimicus, quia rebus ipsis auferre non poterat, calumniis obscurabat. Quinimo ad incredulorum corde perierat immortale mysterium, quia nihil prodest tanta salus incredulis, ipsa Veritate suis dicente discipulis : « Qui crediderit et baptizatus fuerit, salvus erit : qui autem non crediderit, condemnabitur (*Marc.* xvi, 16). » Solis justitiæ jubar, densis per orientem Nestorii et Eutichetis nebulis impeditum, pure ab occidente resplenduit, ubi commercium in apostolis et doctoribus principaliter collocavit, quamvis nec illic unquam defuisse credendus sit quo confessores sibi egregios reservavit. Ita ut dum denuo conaretur hostis antiquus per secundi Pharaonis impœnitens cor, fidei Abrahæ semen et filios extinguere, Deo miserante, languescens, nisi sibi nocere nihil possit. De quo et illud omnipotens mirabilis egit, quia et quos sibi conscios ad Israeli-tici populi sedes asciverat, non cum tyrannidis auctore submersit, sed cum suo populo congregavit, et sicut revera se dignum et soli sibi possibile fons misericordiæ noverat, victos a nobis nobiscum fecit esse victuros. Nam dum solus vere sit humani gene-

ris hostis spiritus falsitatis, omnes de illo jam triumphare non dubium est quos sibi Veritas vindicavit. Nunc prorsus illa Redemptoris nostri dicta quam sint divinæ auctoritatis apparet, dum contra hostes fidei sic aptantur, ut de ipsis dubitare dictis non liceat. « Vos, inquit, ex patre diabolo estis. Et desideria patris vestri vultis implere. Ille homicida fuit ab initio, et in veritate non stetit, quia veritas in eo non est. Quando loquitur mendacium, ex suis propriis loquitur, quia mendax est et pater ejus (*Joan.* viii, 44). » Nihil ergo mirandum est, quod hi qui in veritate Dei nostræ naturæ mendacium crediderunt, patri suo et circa ista concordant, quidquid visum, quidquid auditum, quidquid denique teste Evangelio tactum est atque palpatum in unico Dei Filio, non ejus cujus probatum est asserentes, sed coæternæ et coessentialis Patri fuisse substantiæ, quasi aut divinitatis natura crucis ligno transfixa sit, aut inconvertibilis crescere per ætates, et in sapientia proficere sapientia sempiterna vel spiritu Deus, qui spiritus est, subinde repleti poterit. In hoc quoque se acerba vesania, ex quo auctore processerit, prodit, quod quantum in se est, universis nocere molita. Nam qui nos persequendo afflixit, cæteros ad consensum sceleris impellendo depravavit. Sed nec nos, licet in singulis fratribus, quia membra nostra sunt, vulnerasset, a speciali dolore fecit exceptos, quibus nova et inaudita, atque incredibili audacia inferre contra suum caput est molitus injuriam. Sed utinam vel post tot pessima respiscens, non nos etiam de suo æternæ damnationis interitum contristarit. Quam mensuram sceleris prætermisti, cui nec hoc sufficere potuit, quod nec vivis parcendo, nec mortuis etiam in sauguinem innocentis et catholici sacerdotis pollutas jam pridem abdicata veritate, atque approbata falsitate, manus intinxit, et cum scriptum sit : « Qui odit fratrem suum, homicida est (*I Joan.* ii, 14), » ille quod odio jam fecisset, addictus est, implevit operibus, quasi nec audisset, nec aliud quod Dominus ait : « Discite a me quia mitis sum et humilis corde, et invenietis requiem animabus vestris. Jugum enim meum suave est, et onus meum leve est (*Matth.* xi, 29, 30). » Dignus diabolici prædicator erroris Ægyptius vastator inventus est, quia tanquam sævissimus tyrannus Ecclesiæ nefandas blasphemias per violentem seditiosorum turbam, et per cruentas manus militum, venerandis 204 fratribus imponebat, et cum voce nostri Redemptoris firmatum sit unum eundemque homicidii et falsitatis auctorem, ille pariter utcunque complevit, quasi non ut caveantur, sed ut perpetrentur scripta sint, ad perditionis suæ cumulum trahens quæ Dei Filius monuit ad salutem ; illud quoque surda nimis aure præteriens quod ab eodem Domino dictum est : « Ergo quod vidi apud Patrem meum loquor, et vos ergo quod vidistis apud Patrem vestrum facitis (*Joan.* viii, 38). » Igitur dum sanctæ memoriæ Flaviano vitam præsentis sæculi moliretur

auferre se serenæ vitæ luce privavit. Dum vos ab ecclesiis vestris conaretur expellere, se a Christianorum collegio segregavit. Dum trahit plurimos et impellit ad erroris assensum, multiplici animam suam vulnere sauciavit, solus ultra omnes et per omnes, ac pro omnibus reus qui causa reatus omnibus fuit. Sed licet his tua fraternitas solido cibo firmata indigere minime videatur, tamen quod nostri loci est implemus circa vocem dicentis Apostoli: « Præter ea quæ extrinsecus sunt, instantia mea quotidiana sollicitudo omnium Ecclesiarum. Quis infirmatur et ego non infirmor? quis scandalizatur et ego non uror? (II Cor. XI, 28, 29.) Hoc præcipue præsentī occasione credimus admonendum, frater charissime, ut quotiescunque divina ministrante, illos qui foris sunt fonte doctrinæ aut submergimus, aut purgamus, in nullo ab illis quas Spiritus sancti divinitas in Chalcedonensi concilio protulit fidei regulis recedentes, inter utrumque hostem novellæ perfidiæ sermonem nostrum cum omni cautela liberemus. Non jam, quod absit, tanquam de dubiis disceptantes, sed auctoritate sua quæ bene definita sunt astruentes, cum et in apostolicæ Sedis epistola universali sanctæ synodi assensu firmata tanta divinæ auctoritatis testimonia noverimus esse congesta, ut nullus queat ulterius dubitare, nisi qui sibi metipsi errorum tenebras inferre maluerit, cum synodalia gesta vel quibus primum definitio fidei legitur esse formata, vel quibus præfatæ litteræ apostolicæ Sedis, etiam tuæ fraternitatis studio defensionis sunt, et maxime ad piissimos principes totius concilii allocutio, tot sit, præcedentium Patrum testimoniis roborata, ut, quamvis imprudenti ac pertinaci animo, si tamen non jam cum diabolo pro sua impietate damnatus est, valeant suadere. Unde hoc quoque contre hostes Ecclesiæ providere condignum est, ut eis nullam calumniandi occasionem, quod ad nos attinet, penitus relinquamus, nec unquam contra Nestoria nos aut Eutichianos agentes ateri eorum videamur terga vertisse. Sed utrosque Christi hostes æqua lance vitemus atque damnemus. Ita ut nos quoties audientium quælibet poscit utilitas, cum dogmatibus eorum digno anathemate promptissime atque evidentissime feriamus, ne si a nobis hoc quod obscurius fieri videatur aut tardius putetur invitum. Quod quamvis prudentiam tuam res ipsa admonere sufficiat, nunc tamen et experimenta docuerunt. Sed benedictus Deus noster cujus invincibilis veritas ab omni hæreseos macula mundum te secundum Sedis apostolicæ iudicium monstravit, cui dignam retribuisti pro tot laboribus gratiam, si talem te qualem probavimus ac probamus, pro universalis Ecclesiæ defensione servaveris. Nam quod Deus omnium calumniosorum fallacias solvit, maximam beatissimi Petri curam pro nobis cunctis agnoscimus, qui priusquam sedis suæ iudicium in fidei definitione firmavit, nec circa cujusquam vestrum qui nobiscum pro catholica fidei laboratis personam reprobam videri permisit, quia nec poterat Spiritu

A sancto indicante quisquam non victor exire, quorum jam vicerat fides. Quod superest exhortamur, ut quia illic nonnullas Eutichiani ac Nestoriani erroris reliquias cognovimus remansisse, nunc etiam Sedi apostolicæ collabores. Victoria enim quam Deus noster suæ donavit Ecclesiæ, quandiu in hoc mundo versamur, licet fiduciam majorem tribuat, non tamen in totum sollicitudinem perimit, nec ut dormiamus donata est, sed ut suavius laboremus. Unde in hoc quoque tuæ vigilantie sollicitudinem volumus adjuvari, ut tua relatione currente, qui apud illos religionis doctrina Dominica proficiat, apostolicam Sedem festines instruere, quatenus illius religionis sacerdotes in quocunque usus exegerit adjuvemus. De his vero quæ in suprascripto concilio illicita contra venerabiles Nicænos canones præsumptione tentata sunt ad fratrem et episcopum nostrum Antiochæ sedis præsulem scripsimus, adjicientes illud quod nobis propter improbitatem monachorum quorundam religionis vestræ verbo mandasti, per vicarios nostros et specialiter statuentes, ut præter Domini sacerdotes, nullus audeat prædicare, seu monachos sive ille sit laicus cujuslibet scientiæ nomine gloriatur. Quas tamen litteras pro utilitate universalis Ecclesiæ per prædictum fratrem et coepiscopum nostrum Maximum ad omnium volumus pervenire notitiam, et ob hoc id nolumus earum exemplar adjicere, quia quæ prædicto fratri injunximus non dubitamus implenda. Et alia manu: Deus te incolumem custodiat, frater charissime. Data quarto Idus Junii, Opilione viro clarissimo consule.

XLIII. — Ad Julianum episcopum.

LEO JULIANO episcopo.

Christianissimi principis fidem sæpe evidentissimis probavimus documentis, ac de nostro gratias ago qui talem dignatus est rebus humanis concedere pro sua pietate rectorem, qui fidei causas et republicæ summæ vigilantie studio tueretur, hæreticorum ausibus semper obsistens, et nihil eorum insanie adversum catholicam fidem licere permittere, cujus post Deum beneficiis hoc debetur, quod Hierosolymitanus episcopus est receptus, et monachos quos perfidia hæreticæ falsitatis invaserat ad sanitatem augusta auctoritas revocavit. Mox itaque, ut accepi epistolas tuas talia continentes, non solum eadem die, sed prope eadem die responsum reddere maturavi, ut certior de omnibus quæ scripseras reddideris. Fratrem Proterium Alexandrinæ urbis episcopum gratulor satisfactionis plenas de fide sua ad nos litteras direxisse, et manifeste, quidnam teneat indicasse, cui me dignam gratiam pro fidei ipsius sinceritate necesse est præstare, ut honorem in nullo suæ perdat ecclesiæ, sedis suæ privilegia paternæ antiquitatis exemplo, juxta canonum illibata jura possideat, de præsentis anni Pascha, nulla dubitatio esse nobis potuit. Sed de futuro quod scivimus, quod Theophilus Alexandrinæ urbis episcopus nono Kalendarum Maiarum die, quod nunquam ita a tempore Dominicæ resurrectionis celebratum est

credidit ascribendum. Unde sollicitius congruit inquiri, ut omnis occasio tollatur erroris. Nam in nostris annualibus Kalendarum Maiarum die, aptissime a Patribus nostris et constitutus legitur et celebratus. Ac ne vel apud nos, vel apud orientales nascatur ex hac parte diversitas, hoc instantius nostro nomine cum Christianissimo principe agere tua dignetur dilectio. Quamvis et ipse clementissimus princeps se inquisitione sollicitissima curam hanc Ægyptiis delegasset suis episcopis dignatus sit indicare. Epistolam sane meam ad Chalcedonensem synodum datam præsentibus episcopis et clericis lectam fuisse tuis epistolis retulisse. Sed usque ad illud capitulum quo ea quæ de fide acta sunt, meus videtur firmasse consensus. Unde miratus sum, quod reliqua quæ secuta fuerunt, non pariter in notitiam eorum quibus sunt lecta prolata sint, cum maxime omnibus innotescere debuisset, improbum a nobis ambitum notatum fuisse, et novis usurpationibus constituta, inviolata, ut semper scripsimus, servarentur. Et jam presbyterum quem asseris fuisse discussum gratulamur cognitione habita in omnibus fuisse purgatum. Epistolam quoque ad Christianissimum principem noveris me misisse in qua illi gratias egi, quia curam mihi suam tam pro fidei causa quam pro securitate reipublicæ dignatus est indicare. Aliam quoque ad nos epistolam dedit interveniens pro Anatolio episcopo, ut nostri illi animi gratia præbeatur, quoniam correctionem ejus permittit, et in omnibus satisfactorum esse quæ ad fidei observantiam pertinentur, pollicet. Data quinto Idus Januarii, Etio et Studio viris clarissimis consulibus.

XLIV. — Ad Anatolium episcopum per Patricium diaconum missa.

Lectis dilectionis tuæ litteris quas per filium nostrum Patricium diaconum direxisti, intellexi tibi studium meæ sollicitudinis displicere, qua secundum Dominicam charitatem, quam tibi a nobis impendi experimentis plurimis approbasti, de cavendis his qui communis fidei adversarii dicerentur admonui, ne ad negligentiam rectoris referretur, si quisquam in Ecclesia catholica ea prædicare præsumeret quæ hæreticorum sensibus convenirent. Quod utrum veraciter fama jactaret dilectionis tuæ inquirendum judicio delegavi. Neque in aliquo honorem tuum læsi, cui discutienda ea quæ ad me erant perlata commisi, ut scilicet Atticens presbyter, quem talia audere cognoveram, nisi perfecta se satisfactione purgasset, et non solum voce hæreticos, sed etiam propriæ manus subscriptione damnasset, a communionis gratia esset alienus. Qui scripta mittendo dubiæ fidei et professionis incertæ confirmavit magis quam diluit quidquid ad nos de eo fama pertulerat. Cum si conscientiam suam voluisset probare sinceram, non Eutichen sibi odiosum fuisse, sed quod perfidiam ipsius reprobaret atque damnaret, debuerat confiteri, quia aliud sunt humanæ etiam inter catholicos simultates, aliud diabolici, quos fides catholica damnat errores. Et ideo, frater charis-

sime, in nullo debes de nostra dilectione dubitare si prophetæ exemplum sequaris et dicas: « Nonne qui te oderant, Domine, oderam illos, et super inimicos tuos tabescebam? » (Psal. cxxxviii, 21.) Per omnia enim volo te esse certissimum, quod sicut meam æstimationem illæsam cupio permanere, ita opto te quoque in omnibus irreprehensibilem reperiri. Prædictus autem ut ab omni suspitione contraria liber appareat, quid in Eutichen anathematizet ac damnet evidenter ostendat, et in damnationem erroris expressi, remota omni dubitatione subscribat. Ita ut Chalcedonensis symboli definitionem de fide, cui etiam dilectio tua subscribendo consensit, et quam apostolicæ Sedis firmavit auctoritas profiteatur se per omnia servaturum, adjecta suscriptione propriæ manus, quæ in ecclesia Christiano populo præsentem recitetur, ut pro catholica fide, neque nos negligentes, neque ipsa umbra suspectus habeatur. Qui si in eadem pravitate perdurans præceptis salubribus parere noluerit, sententiam synodi Chalcedonensis, cujus definitionibus resultat, recipiet. Data quinto-decimo Kalendarum Aprilis, gloria Majoriano Augusto, consule.

XI.V. — Ad eundem.

LEO episcopus ANATOLIO episcopo.

Si firmo incommutabilique proposito dilectio tua curam gratiæ communis habuisset, nihil profecto quod ullam anxietatem tibi ingereret, exstitisset. Non enim sinebat ratio, ut ejus charitatem spernerem quam amore pacis et studio reparandæ catholicæ fidei inter ipsa episcopatus rudimenta juvissem, obstans in ecclesiasticis curis talem habere consortem, ut mihi de sanctis præcursoribus tuis, nec Joannis specialem copiosamque doctrinam, nec auctoritatem Attici, nec industriam Procli, nec fidem beati Flaviani deesse sentirem, et ita studiis tuis uterer, ut nullus auderet vel fidei catholicæ resultare, vel Nicænis venerabilium Patrum regulis contraire. Sed cum in injuriam canonum, ut agnoscis, illa tentata sunt quæ omnibus ecclesiis scandalum maximum generarent, quid aptius ac modestius facerem quam ut te primum ut ab hac intentione discederes, fraterno animo missis litteris admonerem? Ad quas cum non rescriberes, ipse a colloquii mei consortio separasti. Denique inde jam tacui, sed clementissimo principi custodi fidei frequenti litterarum petitionem suggesti, ut pro pace ecclesiarum quam tibi maxime prodesse cognoscis, hæc quæ nunc a dilectione facta sunt implerentur. Cui ineffabiles gratias ago, quod secundum eruditionem Spiritus sancti, cujus est virtute plenissimus sacerdotali dignatur studere concordiæ, sciens sibi orationes supplicantium copiosius profuturas, si famuli unius Domini in nullo sint a vera pacis unitate divisi. Quod ergo in Constantinopolitana Ecclesia quædam in officiis clericorum correctæ significas, ut etenim presbyterum in gratiam tuam affectationemque revocaveris, et Andream archidiaconi actione submo-veris, nobis placuisse rescribo, quia æstimationem

tuam, ut optabam, plurimum erigit atque commendat, et merito post correctionem in oblivionem deducitur quod reprehensioni obnoxium videbatur, cum hæreticorum profectione et sanctæ memoriæ Flaviani injuria gravaveris quæ nunc simul ab omni offensione cum tui, ut volui, laude cessarunt, quia in ordinem suum quæ fuerant turbata redierunt. Andream sane qui rationabiliter archidiaconi est privatus officio, et Eufratem qui sanctæ memoriæ Flaviani, ut comperi, improbus exstitit accusator, si professionibus plenissime scriptis, non minus Eutichianam hæresim quam Nestorianum execrabile dogma condemnant, quoniam venia est præstanda correctis, presbyteros consecrabis, ut sibi remedium catholicæ fidei sentiant profuisse, electo primitus et probato qui archidiaconi officium possit implere, id est, quem nulla unquam prædictarum impietatum fama resperserit. Cæteri vero quos par reatus involverat, si veniam simili professione cum satisfactione deprecant, suis ordinibus reformantur, his tantum ad officiorum primatum admissis quos ab omni errore liberos fuisse constiterit. Illam autem culpam quam de augenda potestate aliena, ut asseris, adhortatione contraxeras efficacius atque sincerius tua charitas diluisset, si quod tentari sine tua voluntate non potuit, non ad sua clericorum consilia transtulisses, quia sicut in mala suasionem delinquitur, ita et in mala consensione peccatur. Sed gratum mihi, frater charissime, est, quod dilectio tua proficitur sibi displicere, quod tunc etiam placere non debuit. Sufficit in gratiæ communis regressum professio dilectionis tuæ, et attestatio principis Christiani, ne cui detur tarda correctio, cui tam venerabilis assertor accessit. Abjiciatur penitus inconcessi juris qui dissensionem fecerat appetitus. Sufficiant limites quos sanctorum Patrum providentissima decreta posuerunt, ut quæta sit suis meritis et antiquis privilegiis dignitas omnium sacerdotum renovetur, et maneat in te Dominicæ charitatis affectio, ad quam dilectionem tuam sæpius cohortatus sum cum fratre et coepiscopo nostro Juliano, qui communem gratiam semper optavit, cujus industria et sollicitudines tuæ relevabuntur, et fides catholica muniatur. Super omnia autem fraterna charitate hortor et moneo, ut ea quæ ad gloriam vel ad munimen pertinent sacerdotalis officii Nicænorum canonum universalis Ecclesiæ pacem servantia decreta custodias. Sic enim inter Domini sacerdotes inviolata charitas permanebit, si paribus studiis quæ sunt a sanctis Patribus constituta, servantur. Data quarto Kalendas Junii, Etio et Studio viris clarissimis consulibus.

XLVI. — *Ad Juvenalem Hierosolymitanum et cæteros episcopos qui in sancta synodo Chalcedonensi congregati fuerunt.*

Omnem quidem fraternitatem vestram nosse non ambigo definitionem sanctæ synodi, quæ ob confirmationem fidei in Chalcedonensi civitate celebrata est, toto corde me fuisse complexum. Quia nulla

A sinebat ratio, ut qui unitatem catholicæ fidei dolerant ab hæreticis fuisse turbatam non exultanter in integrum rediisse gauderem. Hoc autem non solum ab ipso beatissimæ confessionis effectu, sed etiam ex epistolis meis quas post reditum meorum ad Constantinopolitanæ urbis antistitem dedi, potuisset agnoscere, si vobis responsionem sedis apostolicæ manifestare voluisset. Ne ergo per malignos interpretes dubitabile videatur, utrum quæ in synodo Chalcedonensi per unitatem vestram de fide statuta sunt, approbem. Hoc ad omnes fratres et coepiscopos nostros qui prædicto concilio interfuerunt, scripta direxi, quæ gloriosissimus et clementissimus princeps, sicut poposci, in notitiam vestram mittere pro catholicæ fidei amore dignabitur, ut et fraterna universitas, et omnium fidelium corda cognoscant me non solum per fratres qui vicem meam executi sunt, sed etiam per approbationem gestorum synodaliū propriam vobiscum iniisse sententiam in sola videlicet fidei causa quod sæpe dicendum est, propter quam generale concilium et ex præcepto Christianorum principum, et ex consensu apostolicæ Sedis placuit congregari, damnatis hæreticis qui si congrui esse voluissent, nulla penitus resideret de vera Domini nostri Jesu Christi incarnatione dubitatio. Unde si quis unquam ausus fuerit vel Nestoriani perfidiam tueri, vel Eutichetis ac Dioscori impium dogma defendere, et a catholicorum communionem resecetur, nec habeat ejus corporis participationem, cujus abnegat veritatem. De custodiendis quoque sanctorum Patrum statutis, quæ in synodo Nicæna inviolabilibus sunt fixa decretis observantiam vestræ sanctitatis admoneo, ut jura ecclesiarum sicut ab illis 318 Patribus divinitus inspirata sunt ordinata permaneant. Nihil alienum improbus ambitus concupiscat, nec per alterius immunitatem suam aliquis quærat augmentum. Quantumlibet enim exortis assensionibus se instruat vanitatis elatio, et appetitus suos conciliorum æstimet nomine roborandos, infirmum atque irritum erit quidquid a prædictorum canonibus discreparit, quorum regulis apostolica Sedes quam reverenter utatur scriptorum meorum, quibus Constantinopolitani antistitis conatus repuli poterit sanctitas vestra lectione cognoscere, me auxiliante Domino nostro, et catholicæ fidei et paternarum traditionum esse custodem. Data duodecimo Kalendas Aprilis, Opilone viro clarissimo consule.

XLVII. — *Ad Juvenalem Hierosolymitanum episcopum.*

Acceptis dilectionis tuæ litteris quas ad me filii nostri Andreas presbyter, et Petrus diaconus detulerunt, gavisus quidem sum, quod ad episcopatus tui sedem redire licuisset; sed confluentibus in recordationem omnibus quæ te per quosdam excessus laborare fecerunt, dolui adversitatum tuarum temetipsum tibi fuisse materiam, et resistendi hæreticis constantiam perdidisse, qui æstimant non esse tibi liberum ut eos audeas redarguere, quos tibi

ut eos audeas redarguere, quos tibi professa tuo errore placuisse. Beatæ enim memoriæ i condemnatio et impiissimi Eutychetis recedat nisi Domini nostri Jesu Christi secundum negatio fuit? quam ipse grandi misericordia tibi resolvi cum detestandum illud Ephesinæ iudicium ita sancta Chalcedonensis synodi late destruxit, ut nullum depravatorum a te correctionis arceret. Unde quia in tempore natiuitatis resipiscentiam magis quam pertinaciam tibi, ita gaudeo te cœlestem expetisse medicum fidei ab hæreticis impugnatæ tandem posdefensor. Quamvis enim nulli sacerdotum nescire quod prædicat. Quoniam qui ignorat dicitur, inexcusabilior tamen est omnibus iniquilibet Hierosolymis habitans Christianus, si agnoscendam virtutem Evangelii non solum tui eloquiis, sed ipsorum locorum testimonio dicitur; et quod alibi non licet non credi, ibi testis non videri. Quid laborat intellectus, ubi testis aspectus? Et cur lecta vel audita sunt ubi se vel visui et tactui tot humanæ ingerunt sacramenta? Quasi ad singulos te cunctantes Dominus adhuc voce corutatur et dicat: « Quid turbati estis, et cogitationes ascendunt in corda vestra? manus meas, et pedes meos, quia ipse sum. Palpate et videte, quia spiritus ossa et non habet sicut me videtis habere (Luc. 8, 39). » Utere ergo, frater charissime, testimoniis catholicæ fidei documentis, et evangelii prædicationem sanctorum locorum, in quibus, testificatione defende. Apud te est Bethin qua salutaris Davidicæ virginis partus illic quem obvolutum pannis inter angustias diu præsepe suscepit. Apud te est declarata ab adorata a magis, et per multorum infantium ab Herode quæsitâ Salvatoris infantia. Apud te ubi pueritia ejus adolevit, ubi adolescentia matet per omnia incrementa corporea in virum am veri hominis natura proficit, non sine cibo vivens, non sine somno quietis, non sine fletu lachrymâ, nec sine pavore formidinis. Unus tamen idem est qui et in Dei forma operatus sacula magna virtutis, et in forma servi dicitur ævitiâ passionis. Hoc tibi ipsa crux indesiloquitur, hoc lapis clamat sepulcri, in quo tu humana conditione jacuit, et de quo divina resurrexit, et cum ad montem Oliveti locum ubi natus veneraturus accedis, an non illa vox ante tuo resultat auditu, qua elevatione Domini tibi dicitur: « Viri Galilæi, quid statis aspicientes in cœlum, hic Jesus qui assumptus est a vobis sic venit quemadmodum vidistis euntem in (Act. 1, 11)? » Veram igitur Christi generatorem vera confirmat, quoniam ipse in nostra carne nascitur qui in nostra crucifigitur, quæ nullo modo niente peccato, nisi fuisset nostri generis, potuisset esse mortalis. Ut autem repararet

omnium vitam, recepit omnium causam, et vim veteris chirographi, quod solus inter omnes non debuit, pro omnibus solvendo vacuavit: ut sicut per unius reatum omnes facti fuerant peccatores, ita per unius innocentiam omnes fierent innocentes. Inde in homines manante iustitia ubi est humana suscepta natura. Nulla enim ratione extra nostri est corporis veritatem, de quo evangelista prædicationem inchoans dicit: « Liber generationis Jesu Christi filii David, filii Abraham (Matth. 1, 1). » Et qui Samaritanæ mulieri protestatur, quoniam salus ex Judæis est, beati Pauli apostoli consonante doctrina cum dicit: « Quorum patres et ex quibus Christus secundum carnem, qui est super omnia Deus benedictus in sæcula (Rom. ix, 5). » Itemque ad Timotheum: « Memento, inquit, Jesum Christum resurrexisse a mortuis ex semine David secundum carnem (II Tim. ii, 8). » Hæc autem charitas quantis et novi et Veteris Testamenti auctoritatibus declaretur, pro antiquitate sacerdotii tui evidenter agnoscis, cum fides Patrum et scripta mea ad sanctæ memoriæ Flavianum data, quorum mentionem ipse fecisti, adjecta universalis synodi confirmatione sufficiant. Unde prospicere oportet dilectionem tuam ne contra redemptionis ac spei nostræ ineffabile sacramentum ullus obmurmuret. Sed, si qui sunt qui adhuc, aut ignorantia caligant, aut perversitate discordant, eorum quorum in Ecclesia Dei apostolica fuit et est clara doctrina auctoritatibus instruantur, et de incarnatione Verbi Dei hæc nos credere quod illi credidit cognoscant, neque se extra corpus Christi in quo commortui et comresuscitati sumus sua obduratione constituent, quia nec pietas fidei, nec ratio recipit sacramenti, ut aut in sua essentia passibilis fuerit deitas, aut in nostræ naturæ susceptione mentita sit veritas. Particulam Dominicæ crucis cum eulogiis dilectionis vestræ veneranter accepi. Data pridie Nonas Septembris, Etio et Studio viris clarissimis consulibus.

206 XLVIII.—*Epistola Ravennii aliorumque episcoporum Gallorum ad Leonem papam, fidei ejus quam ad Orientem direxit laudes dicentium.*

Domino vere sancto, merito in Christo beatissimo et apostolico honore venerando papæ Leoni, Ravennius, Rusticus, Venerius, Constantinus, Maximus, Armatarus, Florus, Gavinus, Valerianus, Constantius, Nestorius, Maximus, Asclepius. Item Maximus, Ursus, Ingenulus, Justus, Valerius, Superventus, Crisaphius, Fonteius, Petronius, Hydacius, Etherius, Glalius, Euticius, Fraternalis, Venturus, Eugenius, Hilarius, Verus, Amandus, Gerontius, Proculeianus, Julianus, Helladius, Amentarius, Honoratus, Herpatius, Amenius, Dinatius, Maximus et Hernantius, Palladius.

Perlata ad nos epistola beatitudinis vestræ quam ad Orientem pro catholicæ fidei assertionem misistis, optassemus et statim apostolatui vestro pro tam immenso munere gratiarum actionem referre, nisi nobis difficultatem qua in unum celeriter non po-

tuimus convenire, vel spatia quibus a nobis disparati sumus longa terrarum nostrarum quæ in regionibus nostris, præter consuetudinem, fuit intemperis attulisset. Det ergo apostolatus vestræ nostræ veniam tarditati, quæ non otio aut dissimulatione, sed de certa necessitate descendit, quæque a nobis etsi celeritatis gratiam abstulit, exultandi tamen materiam auferre non potuit. Exultamus itaque Christiano populo lectis beatitudinis vestræ litteris, et omnium instructione patefacta, omnes intra Gallias constitutos exultare mox fecimus, dolentes pariter pro his nobiscum qui, catholicæ fidei lumine derelicto, errorum tenebras inciderunt. Quæ apostolatus vestri scripta, ita ut symbolum fidei quisquis redemptionis sacramenta non negligit, tabulis cordis ascripsit, et tenaci quod ad confundendos hæreticorum errores paratior fit memoriæ commendavit. Multi itaque in ea pariter gaudentes exultantes recognoverunt fidei suæ sensum, et ita se semper ex traditione paterna tenuisse, ut vester apostolatus exposuit jure lætantur. Nonnulli sollicitiores facti, beatitudinis vestræ admonitione percepta, modis omnibus se gratulantur instructos, datamque sibi occasionem gaudent, qua libere ac fiducialiter, suffragante etiam apostolicæ Sedis auctoritate, eloquantur, et asserit unusquisque quod credit. Quis autem apostolatu vestro pro hoc tanto munere quod non solum Gallias, sed totum mundum velut quibusdam pretiosissimis gemmis ornavit, dignas æstimet gratias posse persolvi? Doctrinæ post Deum vestræ debet fidelis, ut constanter teneat quod credebat; debet etiam infidelis, ut a perfidia sua agnita veritate discedat, et apostolicæ institutionis luce perfusus erroris sui tenebras derelinquat, magisque sequatur et credat quod per os vestrum Dominus noster Jesus Christus de sacramento incarnationis suæ docet, quam id teneat quod diabolus humanæ salutis et veritatis inimicus stillat. Optassemus etiam ad filium vestrum gloriosissimum ac fidelissimum principem super eandem causam litteras dare quibus congratulantes fidei ipsius, humilitatis quoque nostræ sollicitudinem qua vos in Christo sequimur proderemus, nisi ad nos de orientalibus nuntio perlato fieri hoc minime necessarium putaremus. Meritis autem apostolatus vestri pius dominus præstitit, ut hæresim jam diu occulte nutritam vestris temporibus proderet. Ad laudem enim sollicitudinis vestræ pertinet, quod malorum error latere non potuit, ac gloriosæ fidei redundat quod prava persuasio participes, aut non invenit, aut inventos amisit. Respiciat itaque conservando apostolatum vestrum misericors Dominus Ecclesiam suam toto orbe diffusam. Vobis enim ita invigilantibus, et hi qui curam animæ suæ gerunt sollicitiores in fide redduntur, et hi qui paulo desides sunt, tanto ad sollicitudinem accenduntur exemplo. Quod nos ante oculos semper habentes, non desinemus Deo ac Domino nostro gratias agere, et pariter supplicare gratulantes quod tantæ sanctitatis, tantæ fidei, tantæque doctrinæ, aposto-

licæ Sedi, unde religionis nostræ, propitio Christo, fons et origo manavit, antistitem dederit: petentes etiam ut datum concessumque munus pontificii vestri longissima ad ædificationem ecclesiarum suarum ætate custodiat. Nos autem etsi impares meritis, paris tamen fidei, si quid (quod absit) contra Ecclesiam catholicam profana infestatione tentetur, parati sumus, confortante Domino, cum beatitudine vestra, pro veritate fidei animas nostras ponere, et vitam hanc auctori salutis nostræ et largitori æternitatis impendere. *Et alia manu*: Ora pro me, domine beatissime merito et apostolico honore venerande papa: Rusticus episcopus, apostolatum tuum in Domino, venerande, saluto, et ut digneris pro me orare supplex rogo. Venerius: Te dominum in Christo meum, reverendissime, saluto, et ut digneris pro me orare supplex rogo. Constantinus episcopus: Beatitudinem vestram saluto. Similiter et omnes episcopi suprascripti salutaverunt.

XLIX. — *Epistola Leonis ad omnes episcopos Galliarum de damnatione hæreticorum.*

LEO RAVENNIO, RUSTICO, VENERIO, CONSTANTINO, MAXIMO, ARMENTARIO, FLORO, SAMIO, VALERIANO, CONSTANTINO, NECTARIO, MAXIMO, ASCLIPIO, MAXIMO, URSO, INGENULO, JUSTO, VALERIANO, SUPERVENTO, CRISAPHIO, FONTEIO, PETRONIO, HYDACIO, ETHERIO, EULALIO, EUTICEO, FRATERNO, VENTURO, EUGENIO, HILARIO, VERO, AMANDO, GERONTIO, PROCULEIANO, JULIANO, HELLADIO, ARMENTARIO, HONORATO, HEPARTIO, AMENIO, DINATIO, MAXIMINIO, HERNANTIO et PALLADIO episcopis per Gallias constitutis.

Optassemus quidem fraternitatis vestræ litteras eo tempore quo promiseratis accipere, ut profecturis ad Orientem fratribus nostris, quos ad sanctam synodum vice nostra pro catholicæ fidei defensione direximus, etiam vestræ sententiæ professio jungeretur. Sed cum multa obstacula inopinatum nobis intulerint tarditatem, quamlibet seras et diu expectatas epistolas per fratrem et coepiscopum nostrum Ingenulum gratanter accepimus, easque cum gaudio recensentes probavimus, sicut confidebamus, eruditione Spiritus sancti cœlestem in vobis vigere doctrinam, quam in orientalibus ecclesiis versatili hostis antiqui, per eos quos sequaces suos reperit falsitas fatigare conata est, cum catholica fides, quæ nulla sui est parte mutabilis, per ipsas adversantium exercitationes et validior efficiatur semper et clarior operante hæc gratia Dei, ut si qui forte ad hæc subtilia inimici jacula declinanda minus erant instructi minusque solliciti, perceptis veritatis armis, fierent contra impiorum mendacia fortiores. Quid ergo sicut causa poscebat fiduciam nostram quam de vobis habemus in Domino fideliter atque obedienter auxistis multa exultatione gaudemus, et merito nos cognoscimus fratres et coepiscopos nostris orientalibus intimasse, quod secundum evangelicam et apostolicam traditionem de incarnatione Domini nostri Jesu Christi una esset omnium nostrum et indiscreta confessio; neque ullis eorum

tationibus detineri, ut aliter aliquid de summi
 utiferi sacramenti veritate sapiamus, quam ex
 icatione sanctorum Patrum, et ex auctoritate
 mutabilis symboli didicimus et docemus, dam-
 ubi universali Ecclesia et nunc Eutycheti et antea
 rio, quorum si quis non ferendis impietatibus
 vere delegerit, ipse se a corpore Christianæ uni-
 abscidit. Non enim ultra jam cuiquam excusa-
 refugium de ignorantia et inscientia, vel de
 igentia difficultate conceditur, cum hoc ipso
 atorum fere fratrum coepiscoporumque no-
 um synodus congregata nullam artem-ratioci-
 , nullum eloquium disserendi contra funda-
 um fidei inspirare promiserit, quoniam admit-
 nus per auxilium gratiæ Dei fratribus vicariis
 is, quorum plenissima exstitit in omni actione
 io, non solum sacerdotibus Christi, sed etiam
 ipibus et potestatibus Christianis, cunctisque
 is, plebibus, ordinibus, plene atque evidenter
 uit hanc esse vere apostolicam fidem ex di-
 pietatis fonte manantem, quam sinceram et ab
 fece totius erroris alienam (sicut accepimus)
 icamus, et universo jam mundo consentiente
 dimus, extinctis toto orbe dogmatibus quæ vel
 idens hæreticus ausus est inferre vel subse-
 s, dissimili quidem commento, sed impietate
 ari. Nam sicut Nestorius non est toleratus,
 ians beatam Mariam hominis tantummodo
 genitricem qui postmodum sit a Verbo deita-
 isceptus, duabus scilicet naturis ex personis
 ctis, ut neque ipse esset filius hominis qui
 Dei, nec unus Christus in utraque natura, sed
 sempiternus ex Patre, alter temporalis ex ma-
 um evangelica auctoritas ita Verbum prædicet
 um factum, ut non duos Christos nec duos
 sed in uno Domino Jesu Christo et Dei et
 nis nobis insinuet veritatem, ut utriusque sub-
 iæ, id est, salvantis atque salvatæ, nec pro-
 as possit confundi, nec persona geminari. Sicut
 Nestorius in suo dogmate execrabilis, sic et
 hes damnatum olim sectatus errorem, alia
 nitate blasphemans a catholicæ soliditatis com-
 resecatus est, quia indoctis quibusdam ni-
 ique simplicibus persuadere tentavit quod Ver-
 Dei ita caro sit factum, ut veram carnem de
 e Virginis non sumpserit, nec nostri illum
 ris corpus habuisse, sed divinitatis ejus et car-
 na esset natura, ut unum Dominum nostrum
 a et falsum hominem et Deum diceret esse
 bilem. Quod nec pietas fidei, nec ratio recipit
 menti, ut aut in sua natura passibilis fuerit
 s, aut in susceptione humana mentita sit veri-
 Jus diabolicorum sensuum prodigiosa com-
 a, sancta nunc synodus humilitatis nostræ
 lis auctoritate domini mei beatissimi Petri
 oli, et merito roboratis religiosa unanimitate
 ntiens abominando ab Ecclesia Dei amputavit.
 orum quoque Alexandrinum in sua impietate
 antem, ne illa Ecclesia quæ inter ipsa Evangelii

A principia beatum Marcum beatissimi Petri apostoli
 discipulum in omnibus utique doctrinis sui doctoris
 magisterio consonantem habuit fundatorem, quæque
 postea recentioribus a nostra ætate temporibus Atha-
 nasium, Theophilum, et proxime Cyrillum proba-
 tissimos præsules habuit, indignam captivitatem sub
 hæretici dominatione pateretur. Unde secundum
 magnam misericordiam Dei universos diaboli cona-
 tus, quibus Ecclesiam Domini conturbare molitus
 est, noveritis esse destructos. Reddite igitur Deo
 gratias, fratres charissimi, dignam gratiarum actio-
 nem, et oret nobiscum vestra dilectio, ut fratres
 nostros, quos expectatio nostra desiderat, incolu-
 mes quam primum rediisse lætemur, et de omnibus
 quæ, Domino adjuvante, sunt gesta plenius vos pos-
 semus instruere. Nam fratrem Ingenulum nolimus
 hac expectatione tardari, cum ob hoc ipsum pro-
 peratius remeare debuerit, nec diutius vobis esset
 incognita omnium materia gaudiorum, quæ volumus
 per curam dilectionis vestræ etiam ad fratres nostros
 Hispaniæ episcopos pervenire, ut quod Deus opera-
 tus est, nulli esse possit incognitum. Data Kalendis
 Februarii, Herculano viro clarissimo consule.

207 L. — *Ad Martianum Augustum de Pascha.*

Tam multis documentis per omnes Christi eccle-
 sias fides vestræ pietatis innotuit, ut si quid sollici-
 tudinum pro communi religione generatur, merito
 vestrum quærat auxilium. Et quia memor dispen-
 sationis, mihi credite, necesse habeo curas meas,
 etiam in ea quæ sunt futura, præmittere, non im-
 probe cupio clementiæ vestræ studiis adjuvari, ut in
 ea observantia, quæ certa semper ratione variatur,
 nihil possit erroris incurri. Paschale etenim festum
 quo sacramentum salutis humanæ maxime contine-
 tur, quamvis in primo semper mense celebrandum
 sit, ita tamen est lunaris cursus conditione muta-
 bile, ut plerumque sacratissimi diei ambigua currat
 electio, et ex hoc fiat plerumque quod non licet, ut
 non simul omnis Ecclesia, quod nisi unum esse
 oportet, observet. Studuerique sancti Patres occa-
 sionem hujus erroris auferre; omnem hanc curam
 Alexandrino episcopo delegantes, quoniam apud
 Ægyptios hujus supputationis antiquitus tradita esse
 videbatur peritia, per quam qui annis singulis dies
 prædictæ solemnitatis eveniret, Sedi apostolicæ in-
 dicaretur, hujus scripti ad longinquiores ecclesias
 judicium generaliter percurri. Sed sanctæ memoriæ
 Theophilus Alexandrinæ ecclesiæ urbis episcopus
 cum hujus observationis annos centum numero col-
 legisset, septuagesimo sexto paschale festum longe
 aliter quam alii decreverant tenendum esse constituit,
 a primo augustæ memoriæ Theodosii senioris con-
 sulatu, succedentes sibi sacræ observantiæ ordinem
 ponens, ut longioris temporis ratio ejus litteris ten-
 neretur ascripta, cujus complexionis septuagesimus
 et quartus est annus; in qua pridie Idus Aprilis san-
 ctum Pascha celebravimus, sequenti vero anno pri-
 die Nonas Aprilis eadem, propitio Deo, erit habenda
 festivitas, sicut regulariter centenariis annorum ra-

tionis ordo declarat. Sed in anno qui erit septuagesimus sextus Paschæ dies invenietur ascriptus, quem a passione Domini nullius exempli, nullius constitutionis admittit auctoritas. Nam diem octavum Kalendarum Maiarum ab eo cognoscimus præfinitum, qui anni limitem antiquitus constitutum excedit, cum alii quinto decimo Kalendarum Maiarum huic festivitati deputaverint diem. Siquidem ab undecimo Kalendarum Aprilium usque in decimo Kalendarum Maiarum legitimum spatium sit præfinitum. Intra quod omnium varietatum necessitas concludatur, ut Pascha Dominicum, nec prius possimus habere nec tardius. Quod enim in decimum et in nonum Kalendarum Maiarum videntur nonnunquam pervenisse festivas, quadam ratione defenditur. Quia etsi dies resurrectionis ultra terminum videtur exisse, dies tamen passionis limitem positum non invenietur egressus. Ad octavum autem Kalendarum Maiarum paschalem observantiam perducere nimis insolens et aperta transgressio est. Quia ergo in illa, ut dixi, centenaria supputatione Theophili septuagesimus sextus annus diem Paschæ contra morem ecclesiasticum statuisse monstratur, et non leviter delinquitur si in principio sacramenti veritas et unitas ab universali Ecclesia non tenetur, obsecro clementiam vestram, ut studium vestrum præstare dignemini, quatenus Ægyptii, vel si qui sunt alii qui certam hujus supputationis videntur habere notitiam, scrupulum hujus sollicitudinis absolvant, ut eum diem generalis observantia dirigat, qui nec paternarum constitutionem normam relinquat, nec ultra præfixos terminos evagetur. Quidquid autem pietas vestra de hac consultatione cognoverit, ad meam jubeat mox notitiam pervenire, ut in divinis mysteriis nulla dissonantiæ culpa nascatur. Data sexto decimo Kalendas Julii, Opilione viro clarissimo consule.

LI. — *Ad Eudochiam Aug. de Pascha.*

LEO EUDOCIÆ Augustæ.

Sanctæ memoriæ Theophilus ad Augustum Theodosium seniore scribens, per centum annos a primo prædicti principis consulatu digessit ordinem festi. Cujus instructionis septuagesimus quartus nunc annus evolvitur Opilione consule. Pridie Idus Aprilis celebrata est sacra solemnitas, unde sequenti anno pridie Nonas Aprilis eadem festivitas rationabiliter consequitur. Sed annus qui erat septuagesimus sextus memorati episcopi annotationem habere cognoscitur, quæ a totius antiquitatis exemplo, et ab omni auctoritate Patrum discordat. Siquidem in octavum Kalendarum Maiarum Dominicum Pascha transtulerit, præfinitos antiquitatis limites nimis audenter excedens, cum die quinto decimo Kalendarum Maiarum paschalem solemnitate (sicut constituere alii) potuerit annotare. Unde quia non mediocris mihi sollicitudo generatur, ne apud Ægyptios hæc persuasio probaretur, ad Christianissimum et clementissimum principem scripta direximus, quibus causam scrupuli diligenter exposui, et suppliciter postulavi, ut operam suam, quemadmodum consuevit, religionis

A cultui dignanter impendat, ut eos qui hujus supputationis perfectam videntur habere notitiam, in unum jubeat convenire, et diligenter inquirere, ne forte hæc definitio teneatur, et hic excessus qui prioribus videtur repugnare temporibus nostræ conviventiae vel negligentiae deputetur, et fiat in nostris diebus quod nunquam ante præsumptum est. Quia vero oportet fraternitatem tuam curæ istius mecum esse participem, et ne quid tale accidat præcavere, crebrius religiosissimo et fidelissimo principi dignare suggerere, ut indissimulanter jubeat Ægyptios admonere, ne in summæ festivitatis die, aut dissensione aliqua, aut transgressione peccetur. Quidquid autem de hac re diligentius investigare sollicitudo vestra potuerit, cito ad notitiam meam gloriosissimus imperator jubeat pervenire, quia et ad ipsius, et ad omnium salutem pertinet, ut Dei cultus nullo errore lædatur. Data sexto decimo Kalendas Julii, Opilione clarissimo consule.

LII. — *Ad Leonem Augustum.*

LEO episcopus LEONI Augusto.

Multo gaudio mens mea exultat in Domino, et magna est mihi ratio gloriandi, cum clementiæ vestræ excellentissimam fidem augeri per omnia donis gratiæ cœlestis agnosco et per incrementa diligentiae devotionem in vobis animi sacerdotalis experior. Nam in vestræ pietatis alloquiis non dubie patet quod per vos in totius Ecclesiæ salute Spiritus sanctus operetur, et quantum universorum fidelium precibus sit optandum, ut in omnem gloriam vestrum extendatur imperium, qui supra curam rerum temporalium religiosæ providentiæ famulatum divinis et æternis dispositionibus perseveranter impenditis, ut scilicet catholica fides, quæ humanum genus sola vivificat, sola sanctificat, in una confessione permaneat; et dissensiones quæ de terrenarum opinionum varietate nascuntur, a soliditate illius petreæ supra quam civitas Dei ædificatur, abigantur. Hæc autem Dei munera ita divinitus demum nobis conferentur, si de his quæ præstita sunt non inveniamur ingrati, et tanquam nulla sint quæ adepti sumus contraria potius expectemus. Nam quæ patefacta sunt querere, quæ perfecta sunt retractare, et quæ sunt definita convellere, quid aliud est quam de adeptis gratiam non referre, et ad interdictæ arboris cibum improbos appetitus mortiferæ cupiditatis extendere? Unde quia ad pacem universalis Ecclesiæ et ad custodiam catholicæ fidei cura dignamini sollicitiore respicere, evidentem agnoscitis quod magis hæreticorum audetur insidiis, ut inter Eutycheus Dioscorique discipulos et eum quem apostolica sedes direxerit diligentior, tanquam nihil fuerit ante definitum, tractatus habeatur, et quod totius mundi catholici sacerdotes sancta Chalcedonensi synodo probant gaudentque firmatum, in injuriam etiam sacratissimi concilii Nicæni efficiatur infirmum. Quod enim nostris temporibus apud Chalcedonam de Domini nostri Jesu Christi incarnatione firmatum est, hoc etiam apud Nicæam mysticus ille Patrum numerus

definit, ne catholicorum confessio, aut unigenitum Dei Filium in aliquo crederet Patri imparem, aut eundem cum factus est filius hominis non veram carnis nostræ atque animæ habuisse naturam. Detestandum ergo nobis est perseveranterque vitandum, quod fraus hæretica nititur obtinere, nec in aliquam disceptationem pie et plene definita revocanda sunt, ne ad arbitrium damnatorum ipsi de his videamur ambigere, quæ manifestum et per omnia prophetis et evangelicis et apostolicis auctoritatibus consolare. Unde si qui sunt qui ab his quæ cœlitus sunt constituta dissentiant, suis opinionibus relinquuntur, et ab unitate Ecclesiæ cum ea quam elegere perseverantia discendant. Nam nullomodo fieri potest, ut qui divinis audent contradicere sacramentis, aliqua nobis communione socientur. Jactent se in sui eloquii vanitate, et de argumentationum suarum veritate, quæ inimica est fidei, gloriantur, nobis placet apostolicis obedire præceptis, dicentibus: Videte ne quis vos decipiat per philosophiam et inanem seductionem hominum (*Coloss.* II, 8). » Nam secundum eundem Apostolum « si quæ destruxi hæc ædifico, prævaricatorem me constituo (*Gal.* II, 18, » et eis me ultionum conditionibus subdo, quas non solum auctoritas beatæ memoriæ principis Martiani, sed etiam ego mea consensione firmavi. Quia, sicut sancte veraciterque dixistis, perfectio incrementum, et adjectionem plenitudo non recipit. Unde cum sciam te, venerabilis princeps, sincerissimo veritate lumine imbutum in nulla fidei parte nutare, sed sancto perfecto judicio a pravis recta discernere, ut a refutandis amplectenda dividere, obsecro te ne humilitatem meam de diffidentia putes esse culpandam, cum hæc mea cautio non solum universali Ecclesiæ consulat, sed etiam tuæ gloriæ famuletur; ne sub imperii tui tempore et hæreticorum aucta videatur improbitas, et catholicorum perturbata securitas. Quamvis ergo multum per omnia de pietatis vestræ corde confidam, et per inhabitantem in vobis spiritum Dei satis vos instructum esse perspiciam, ne fidei vestræ ullus possit error illudere, præceptioni tamen vestræ in eo adnitar obedire, ut aliquos de fratribus meis dirigam, qui apud vos præsentiam meam instar exhibeant, et quæ sit apostolicæ fidei regula, licet (ut dixi) vobis bene sit nota, demonstrent, pateteficientes in omnibus et probantes non esse omnino inter catholicos computandos, qui definitionem venerabilis synodi Nicænæ, vel sancti Chalcedonensis concilii regulas non sequuntur, cum eorumque sancta decreta ex evangelico et apostolico sit manifestum fonte prodire, et quicquid est de irrigatione Christi, poculi esse viperæ. Prænoscat igitur pietas vestra, venerabilis imperator, hos, quos spondeo dirigendos non ad corrigendum cum hostibus fidei, nec ad certandum intra illos a Sede apostolica profecturos, quia rebus et apud Nicæam et apud Chalcedonam (sicut Deo placuit) definitis, nullum audemus intractatum, tanquam dubia vel infirma sint quæ tanta per Spiritum sanctum fixit

Auctoritas. Instructioni autem parvulorum nostrorum qui post lactis alimoniam cibo desiderant solidiore satiari, ministerii nostri præsidium non negamus. Et sicut simpliciores non spernimus, ita a rebellibus hæreticis abstinemus, memores præcepti Dominici dicentis: « Nolite dare sanctum canibus, neque miseritis margaritas vestras ante porcos (*Matth.* VII, 6). » Nimis quippe indignum, nimis injustum est eos ad libertatem disceptationis admitti, quos significat Spiritus sanctus per prophetam dicens: « Filii alieni mentiti sunt mihi (*Psal.* XVII, 46). » Qui etiam si Evangelio non resisterent, de illis tamen se esse monstrarent de quibus scriptum est: « Deum se profitentur scire, factis autem negant (*Tit.* I, 16). » Clamante adhuc justus Abel sanguine adversum impium Cain, qui increpatus a Domino non requievit ad pœnitendum, sed exarsit ad cædem, cujus vindictam sic Domini judicio volumus reservari, ut improbus et parricida crudelis in seipsum recidat, et nostra non teneat, neque sanctæ ecclesiæ Alexandrinæ lamentabilem captivitatem patiamini ulterius prolongari, cui oportet fidei vestræ justitiæque præsidio suam restitui libertatem, et per omnes Ægypti urbes dignitas Patrum et jus sacerdotale reparetur. Data undecimo Kalendas Aprilis, Calippio, Majoriano Augusto consulibus.

LIII. — *Ad eundem.*

1. De blasphemis Nestorii et Eutichetis. eorumque digno anathemate.

2. Quod in una Domini persona gemina sit deitatis et humanitatis asserenda natura.

5. De capitulis fidei ex sanctorum Patrum libris collectis.

LEO EPISCOPUS LEONI AUGUSTO.

CAP. I. Promisisse me memini, venerabilis imperator, in causa fidei de qua clementiam tuam novi pie esse sollicitam, pleniorum humilitatis meæ dirigendum esse sermonem, quem nunc auxiliante Domino fidei occasione persolvo, ut sancto pietatis tuæ studio, utilis (quantum arbitror) deesse non possit instructio. Quamvis enim sciam clementiam tuam humanis institutionibus non egere, et sincerissimam de abundantia Spiritus sancti hausisse doctrinam, officii tamen mei est et patefacere quod intelligis, et prædicare quod credis, ut ignis ille quem Dominus veniens misit in terram motu crebræ meditationis agitatus sic concalescat ut ferveat, et sic inflammetur ut luceat. Magnas enim caligines Eutychniana hæresis Orientis partibus inferre molita est, et ab illa luce « quæ (sicut Evangelium loquitur) lucet in tenebris, et tenebræ eam non comprehenderunt (*Joan.* I, 5), » imperitorum oculos tentavit avertere. Cumque ipsa in suam reciderit cæcitatem, nunc in discipulis recrudescit quod in actore defecit. Non longo namque temporis intervallo catholica fides quæ et singularis et vera, cui nihil addi nec minui potest, a duobus est hostibus appetita,

quorum prior Nestorius, Eutyches secundus emer-
sit, qui Ecclesiæ Dei duas hæreses sibimet con-
trarias inferre voluerunt, ut uterque a prædica-
toribus veritatis merito damnaretur, quia insanum
nimis et sacrilegum fuit quod varia falsitate
ambo senserunt. Anathematizetur ergo Nestorius
qui beatam Virginem Mariam non Dei, sed homi-
nis tantummodo credidit genitricem esse, ut
aliam personam carnis, aliam faceret deitatis :
nec unam Christum in Verbo Dei et carne sen-
tiret, sed separatim atque seunctim alterum
Filius Dei, alterum hominis prædicaret; cum
inante illa incommutabilis Verbi, essentia quæ
ei cum Patre et Spiritu sancto intemporalis at-
que coæterna est, ita intra virginea viscera
Verbum caro sit factum, ut per id quod ineffa-
bile est sacramentum uno conceptu, unoque partu
secundum veritatem utriusque naturæ ea virgo
et ancilla Dei esset et mater. Quod etiam Elisa-
beth (sicut Lucas evangelista declarat) intellexit et
dixit : « Unde hoc mihi, ut veniat mater Do-
mini mei ad me ? » (*Luc. 1, 45.*) Eutiches quoque
eodem percussatur anathemate, qui per impios
veterum hæreticorum volutatus errores, tertium
Apollinaris dogma delegit, ut negata humanæ
carnis atque animæ veritate totum Dominum no-
strum Jesum Christum unius asserat esse naturæ,
tanquam Verbi deitas ipsa se in carnem con-
verterit, et concipi ac nasci, nutrir et crescere,
crucifigi ac mori, sepeliri ac resurgere, et ascen-
dere in cælum, et in Patris dextera, unde ad
iudicandos vivos et mortuos veniet considerare,
divinæ tantum essentia fuerit, quæ nihil horum
in se sine carnis recepta veritate, quoniam na-
tura Unigeniti natura es. Patris, natura est Spi-
ritus Sancti. Simulque impossibilis, simul est in-
commutabilis sempiternæ Trinitatis, indivisa unitas
et consubstantialis æqualitas. Unde si Apollina-
ris perversitate Eutychianus quisque desciscit, ne
convincatur deitatem passibilem sentire atque mor-
talem, et tamen Verbi incarnati, id est, Verbi
et carnis unam audet pronuntiare naturam, mani-
feste in Valentini et Manichæi transit insaniam;
et mediatorem Dei et hominum, hominem Jesum.
Christum simulatorie credit omnia egisse, nec hu-
manum in ipso corpus, sed plantasmaticam corporis
speciem oculis apparuisse cernentium. Quæ impie-
tatis mendacia, quoniam olim fides catholica de-
testatur, et aliarum assertionum sacrilegia concor-
dibus per totum mundum beatorum Patrum
dudum sunt damnata sententiis, non dubium est
eam nos fidem prædicare atque defendere, quam
sancta Synodus Nicæna confirmavit dicens : Cre-
dimus in unum Deum Patrem omnipotentem,
visibilem et invisibilem factorem, et in unum
Dominum Jesum Christum Filium Dei, natum de
Patre unigenitum, hoc est in substantia Patris.
Deum de Deo, lumen de lumine, Deum verum de
Deo vero; natum non factum, unius substantiæ cum

A Patre (quod Græci dicunt omousion) per quem
omnia facta sunt, sive quæ in cælo, sive quæ in
terra. Qui propter nos et prosperam nostram sa-
lutem descendit de cælo, et incarnatus est, et
homo factus, passus est, et resurrexit tertia die
ascendit in cælos, venturus iudicare vivos et
mortuos. Et in Spiritum sanctum. In qua profes-
sione hoc evidentissime continetur, quod etiam
nos de Domini incarnatione confitemur, et cre-
dimus qui ad salutem humani generis reforman-
dam, veram carnem nostræ fragilitatis non de cælo
secum detulit, sed in utero Virginis matris as-
sumpsit.

B II. Quicumque ergo sunt ita obcæcati et a
lumine veritatis alieni ut Verbo Dei a tempore
incarnationis humanæ carnis denegent veritatem,
ostendant in quo sibi Christianum nomen usurpent.
Et cum Evangelio veritatis qua ratione concor-
dent, si beatæ Virginis partu aut caro sine dei-
tate, aut deitas est orta sine carne. Sicut enim
negari non potest, evangelista dicente, quod « Ver-
bum caro factum est, et habitavit in nobis (*Joan.*
1, 14); » ita negari non potest, beato Paulo
apostolo prædicante, quod « Deus erat in Christo
mundum reconcilians sibi (*I Cor. v, 19*). » Quæ
autem hæc reconciliatio esse posset qua humano
generi propitiaretur Deus nisi omnium causam
mediator Dei hominumque susciperet? Qua vero
ratione veritatem Mediatoris impleret, nisi qui in
forma Dei æqualis est Patri in forma servi par-
ticeps esset et nostri, ut mortis vinculum unius
prævaricatione contractum, unius morte (qui
solus morti nihil debuit) solveretur? Effusio enim
pro injustis sanguinis Iusti tam potens fuit ad privi-
legium, tam dives ad pretium; ut si universitas
captivorum in Redemptorem suum crederet, nulla
diaboli vincula retinerent; quoniam, sicut Aposto-
lus ait, « ubi abundavit peccatum superabundavit et
gratia (*Rom. v, 20*). » Et cum sub peccati præjudi-
cio nati potestatem acceperunt ad justitiam rena-
scendi, validius factum est donum libertatis quam
debitum servitutis. Quam itaque stibi in hujus sacra-
menti præsidio spem relinquunt, qui in Salvatore
nostro negant humani corporis veritatem? Dicant
quo sacrificio reconciliati, dicant quo sanguine sint
reempti? « Quis est (ut Apostolus ait) qui tradidit
se ipsum pro nobis oblationem et hostiam Deo
in odorem suavitatis (*Ephes. v, 2*)? » Aut quod un-
quam sacrificium sacratius fuit, quam quod verus
et æternus pontifex altari crucis per immolationem
sue carnis immisit? Quamvis enim multorum sanc-
torum in conspectu Domini pretiosa mors fuerit,
nullius tamen insolens, occisio redemptio fuit mundi.
Acceperunt iusti, non meruerunt coronas, et de forti-
tudine fidelium exemplum nata sunt patientiæ, non
dona justitiæ. Singulares prope in singulis mortes
fuerunt, nec alterius quisquam debitum suo sine
persolvit, cum inter filios hominum unus solus Do-
minus noster Jesus Christus, qui verus erat agnus im-

maculatus exstiterit, in quo omnes crucifixi, omnes mortui, omnes sepulti, omnes sunt etiam suscitati. De quibus ipse dicebat : « Cum exaltatus fuero a terra, omnia traham ad meipsum (*Joan. xii, 32*). » Fides enim vestra justificans impios et creans justos ad humanitatis suæ tracta participem, in illo acquirit salutem, in quo solo homo se invenit innocentem, liberum habens per gratiam Dei de potentia ejus gloriari qui contra hostem humani generis in carnis nostræ humilitate congressus his victoriam suam tribuit, in quorum corpore triumphavit. Licet ergo in uno Domino Jesu Christo vero Dei atque hominis filio Verbi et carnis una persona sit, quæ inseparabiliter atque indivise communes habeat actiones, intelligendæ tamen sunt ipsorum operum qualitates, et sinceræ fidei contemplatione cernendum est, ad quæ provehatur humilitas carnis, et ad quæ inclinetur altitudo divinitatis. Quid sit quod caro sine Verbo non agit; quid sit quod Verbum sine carne non efficit. Sine Verbi enim potentia nec conciperet Virgo nec pareret, et sine Verbi veritate carnis obvoluta pannis infantia non jaceret. Sine Verbi potentia non adorarent magi puerum stella indice declaratum, et sine veritate carnis non juberetur in Ægyptum transferri puer et ab Herodis persecutione abduci. Sine Verbi potentia non diceret vox Patris missa de cælo : « Hic est Filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui, ipsum audite (*Matth. iii, 17*). » Et sine veritate carnis non protestaretur Joannes : « Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi (*Joan. i, 29*). » Sine Verbi potentia non fieret redintegratio debilium et vivificatio mortuorum, et sine veritate carnis nec cibus jejuno, nec somnus esset necessarius fatigato. Postremo sine Verbi potentia non se Dominus Patri profiteretur æqualem, et sine veritate carnis non idem diceret Patrem esse majorem, cum catholica fides utrumque suscipiat, utrumque defendat quæ secundum confessionem beati apostoli Petri unum Christum Dei vivi Filium et hominem credit et Verbum. Quamvis itaque ab illo initio quo in utero virginis Verbum caro factum est nihil unquam inter utramque formam divisionis exstiterit, et per omnia incrementa corporea unius personæ fuerint totius temporis actiones, ea ipsa tamen quæ inseparabiliter facta sunt, nulla commistione confundimus, sed quid cujus formæ sit et operum qualitate sentimus. Dicant ergo isti hypocritæ, qui cæcis mentibus lumen nolunt recipere veritatis, in qua forma crucis ligno Dominus majestatis Christus affixus sit? quid jacuerit in sepulcro? et revoluti monumenti lapide, quæ tertio die caro resurrexit? et in quo post resurrectionem suam non credentes quosdam discipulos arguebat, et hæitationem cunctantium confutabat cum diceret : « Palpate et videte, quia spiritus carnis et ossa non habet sicut me videtis habere (*Luc. xxiv, 39*). » Et apostolo Thomæ : « Infer manum tuam in latus meum, et vide manus meas et pedes, et noli esse incredulus sed fidelis (*Joan. xx, 27*). » Quanta manifestatione corporis sui jam hæ-

reticorum mendacia destruebat, ut universa Ecclesia Christi imbuenda doctrinis hoc non sibi dubitaret credendum quod apostoli susceperant prædicandum. Ac si in tanta luce veritatis tenebras suas hæretica obduratio non relinquit, ostendant unde sibi spem vitæ polliceantur æternæ, ad quem nisi per mediatorem Dei et hominum, hominem Jesum Christum non potest perveniri. Sicut enim ait beatus Petrus apostolus, « Non est aliud nomen datum hominibus sub cælo, in quo oporteat nos salvos fieri (*Act. iv, 12*), » nec redemptio captivitatis humanæ nisi in sanguine ejus « qui dedit semetipsum redemptionem pro omnibus (*I Tim. ii, 6*), » et qui, sicut prædicat beatus Paulus apostolus, « cum in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est esse se æqualem Deo, sed semetipsum exinanivit formam servi accipiens in similitudinem hominum factus, et habitu inventus ut homo. Humiliavit semetipsum factus obediens usque ad mortem, mortem autem crucis. Propter quod et Deus exaltavit illum et donavit illi nomen quod est super omne nomen, ut in nomine Jesu omne genu flectatur cælestium, terrestrium et infernorum, et omnis lingua confiteatur quia Dominus Jesus Christus in gloria est Dei Patris (*Philip. ii, 6-11*). » Cum ergo unus sit Dominus Jesus Christus et vere deitatis vereque humanitatis in ipsa una prorsus eademque persona sit, exaltationem tamen qua illum sicut doctor gentium dicit, exaltavit Deus et donavit illi nomen quod est super omne nomen excellit, ad eam intelligimus pertinere formam quæ ditanda erat tantæ glorificationis augmento.

In forma quippe Dei æqualis erat Filius Patri, et inter genitorem atque unigenitum nulla in essentia discretio, nulla in majestate diversitas, nec per incarnationis mysterium aliquid decesserat Verbo quod ei Patris munere redderetur. Forma autem servi per quam impassibilis deitas sacramentum magnæ pietatis implevit, humana humilitas est, quæ in gloriam divinæ potestatis evecta est, in tantam unitatem ab ipso conceptu virginis deitate et humanitate conserta, ut nec sine homine divina, nec sine Deo agerentur humana. Propter quod sicut Dominus majestatis dicitur crucifixus, ita qui ex sempiternitate æqualis est Deo, dicitur exaltatus, quia inseparabiliter manente unitate personæ, unus atque idem est, et totus Dei Filius propter unam cum Patre deitatem. Quidquid enim in tempore accepit Christus secundum hominem accepit, cui quæ non habuit conferrentur. Nam secundum potentiam deitatis indifferenter omnia quæ habet Pater, etiam Filius habet, et quæ in forma servi a Patre accepit, eadem in forma Dei etiam ipse donavit.

III. Secundum formam enim Dei ipse et Pater unum sunt; secundum formam autem servi « non venit facere voluntatem suam, sed voluntatem ejus qui misit eum (*Joan. vi, 38*). »

Secundum formam Dei « sicut Pater habet vitam in semetipso, sic dedit et Filio vitam habere in semetipso (*Joan. v, 26*). »

Secundum formam servi « tristis est anima mea usque ad mortem (*Matth.* xxxvi, 28), » et « idem ipse est, sicut ait Apostolus, et dives et pauper (*II Cor.* viii, 9). » Dives, quia evangelista dicente, « In principio erat Verbum et Verbum erat apud Deum, et Deus erat Verbum. Hoc erat in principio apud Deum, omnia per ipsum facta sunt, et sine ipso factum est nihil (*Joan.* i, 1-3). »

Pauper vero, quia propter nos « Verbum caro factum est, et habitavit in nobis (*Joan.* i, 14). » Quæ autem est ejus exinanitio, quæve paupertas? nisi formæ servilis acceptio? per quam, Verbi majestate velata, dispensatio humanæ redemptionis impleta est. Nam quia captivitatis nostræ resolvi originalia vincula non poterant, nisi existeret homo nostri generis nostræque naturæ, quem peccati præjudicia non tenerent, et qui immaculato sanguine suo chirographum lethale dilueret, sicut ab initio erat divinitus præordinatum, ita est in plenitudine præfiniti temporis factum, ut multis modis significata promissio in diu expectatum veniat effectum, nec posset esse ambiguum quod continuis testificationibus semper fuerat nuntiatum. In magno autem sacrilegio se versari hæreticorum manifestat impietas, cum sub specie deitatis honorandæ humanæ carnis in Christo denegant veritatem, et religiose æstimant credi si dicatur in Salvatore nostro, verum non esse quod salvat cum ita, secundum promissionem omnia sæcula præcurrentem, mundus sit Deo reconciliatus in Christo, ut nisi Verbum dignaretur caro fieri, nulla possit caro salvari. Omne enim sacramentum fidei Christianæ magno (ut hæretici volunt) decoloratur obscuro, si lux veritatis sub mendacio putatur latuisse phantasmatis. Non ergo quisquam sibi erubescendum existimet Christianus de nostri in Christi corpore veritate, quia omnes apostoli apostolorumque discipuli et præclari ecclesiarum quique doctores, qui ad martyrii coronam vel confessionis mernere gloriam pervenire, in hujus fide lumine splenduerunt consonis ubique sententiis intonantes, quod in Domino Jesu Christo deitatis et carnis una sit confitenda persona. Qua autem rationis similitudine, qua divinatorum voluminum portione hæretica impietas se existimat adjuvari, quæ veritatem negat corporis Christi, cum hanc non lex testificari, non prophetia præcinere, non evangelista docere, non ipse destiterit Christus ostendere? Quærant per omnem seriem Scripturarum, quo tenebras suas fugiant, in quo verum lumen obscurant. Et per omnia sæcula ita veritatem invenient coruscantem, ut magnum hoc et mirabile sacramentum ab initio videant creditum, quod est in fine completum. De quo cum sanctarum litterarum nulla pars sileat, sufficit quædam consona veritatis signa patuisse, quibus diligentia fidei splendidissima latitudine dirigatur, et sincera intelligentiæ luce perspiciat, quod in Filio Dei qui se incessabiliter filium hominis et hominem profitetur non sit Christianis erubescendum, sed constantissime gloriandum. Ut autem pietas tua cum venera-

bilium Patrum prædicationibus nos concordari cognoscat, aliquantas eorum sententias huic credidi subjicendas esse sermoni. Quibus si digneris attendere recensitis, non aliud nos prædicare reperies quam quod sancti Patres nostri toto orbe docuere, nec quemquam ab illis nisi solos impios hæreticos discrepare. His igitur, gloriosissime et venerabilis imperator, quanta potui brevitate perstrictis, cum inspirata tibi divinitus fide etiam nostram prædicationem unitam esse cognosce, nec in aliquo nos ab evangelica apostolicaque doctrina, vel a catholice professionis symbolo discrepare, quoniam, sicut docet beatus apostolus Paulus, « magnum est pietatis sacramentum quod manifestatum est in carne, justificatum est spiritu, apparuit angelis, prædicatum est gentibus, creditum est in mundo, assumptum est in gloria (*I Tim.* iii, 16). » Quid igitur tuæ utilius est saluti, quid tuæ congruentius potestati, quam ut paci ecclesiarum Domini tua constitutione prospicias, et in omnibus tibi subditis dona Dei defendas, neque ulla ratione patiaris per invidiam diaboli ministros ipsius in cujusque sævire perniciem, ut qui in hoc sancto temporali emines regno in æternum merearis regnare cum Christo.

Sancti Hilarii Pictaviensis episcopi et confessoris in libro secundo inter cætera. Unum igitur hoc est immobile fundamentum, una hæc felix fidei petra Petri ore confessa: « Tu es, inquit, Christus Filius Dei vivi (*Joan.* xi, 27), » tanta in se argumenta sustinens veritatis, quantæ perversitatum quæstiones infidelitatis calumnia movebuntur. Jam in cæteris dispensatio voluntatis paternæ sit, virgo, partus et corpus, post quæ crux, mors, inferi, salus nostra est. Humani enim generis causa Dei Filius natus ex virgine est, et Spiritu sancto ipso sibi in hac operatione famulante, et sua Dei videlicet inumbrante virtute corporis sibi initia consevit, et exordia carnis instituit; ut homo factus ex virgine naturam in se carnis exciperet, per quæ hujus admistionis societas sanctificatum in eo universi generis humani corpus existeret, ut quemadmodum omnes in se per id quod corporeum se esse voluit conderetur, ita rursus in omnes ipse per id quod ejus est invisibile referretur. Dei igitur imago invisibilis pudorem humani exordii non recusavit, et per conceptionem partum, vagitum et cunas, omnes naturæ nostræ contumelias transcucurrit. Quid tandem dignationis affectui rependetur? Inenarrabilis a Deo originis unus unigenitus Deus in corpusculi humani formam sanctæ Virginis utero insertus accrescit. Qui omnia continet, et intra quem et per quem cuncta sunt, humani partus lege profertur, et ad cujus vocem archangeli atque angeli tremunt, cælum et terra et omnia hujus mundi resolvuntur elementa, vagitu infantis auditur. Qui invisibilis et comprehensibilis est, non visu, sensu tractuque moderandus, cunis est obvolutus. Hæc si quis indigna Deo recolit, tanto se majoris beneficii obnoxium confitebitur, quanto minus hæc Dei venerint majestati. Non ille eguit homo effici, per

quem homo factus est, sed nos eguimus ut Deus caro fieret et habitaret in nobis, id est, assumptione carnis unius interna universæ carnis incoleret : humilitas ejus nostra nobilitas est, contumelia ejus noster honor est. Quod ille Deus in carne consistens, hoc nos vicissim in Domini carne renovati. Item ejusdem in libro nono inter cætera : Nescit plane vitam suam, nescit qui Christum Jesum ut verum Deum ita et verum hominem ignorat, et ejusdem periculi res est Christum Jesum vel spiritum Deum vel carnem nostri corporis denegare : « Omnis ergo qui confitebitur me coram hominibus, confitebor et ego eum coram Patre meo, qui est in cælis. Qui autem negaverit me coram hominibus, negabo et ego eum coram Patre meo, qui est in cælis. (Matth. x, 32, 33). » Hoc Verbum caro factum loquebatur, et homo Jesus Christus Dominus majestatis docebat, mediator ipse in se ad salutem Ecclesiæ constitutus, et ipso illo inter Deum et homines mediatoris sacramento utrumque unus existens, dum ipse ex unitis in id ipsum naturæ utriusque res eadem est, ita tamen ut neutro careret in utroque, ne forte Deus esse homo nascendo desineret, et homo rursus Deus manendo non esset. Hæc utique humanæ beatitudinis fides vera est Deum et hominem prædicare, Verbum et carnem confiteri, neque Deum nescire quod et homo sit, neque carnem ignorare quod Verbum sit. Item ejusdem in eodem libro inter cætera : Natus igitur unigenitus Deus ex Virgine homo et secundum plenitudinem temporum in semetipso profecturus in Deum hominem, hunc per omnia evangelici sermonis modum tenuit, ut se Filium Dei credi doceret, et hominis filium prædicari admoneret, locutus et gerens homo universa quæ Dei sunt, loquens deinde et gerens Deus universa quæ hominis sunt. Ita tamen ut ipso illo utriusque generis sermone nunquam nisi cum significatione et hominis locutus et Dei sit. Item alio loco in eodem libro inter cætera : Hinc itaque fallendi simplices atque ignorantæ hæreticis occasio est, ut quæ ab eo secundum hominem dicta sunt, dicta esse secundum naturæ divinæ infirmitatem mentiantur, et quia unus atque idem est loquens omnia quæ loquitur de semetipso, omnia eum locutum esse contendant. * Ne sane negamus totum illum qui ejus manet naturæ suæ esse sermonem. Sed si Jesus Christus et homo et Deus, et neque cum homo tum primum Deus, neque tum cum et homo tum non etiam et Deus, neque post hominem in Deo non totus homo totus Deus, unum atque idem necesse ditorum sacramentum ejus esse quod generis, et cum in eo secundum tempus discernis hominem a Deo, Dei tum atque hominis discerne sermonem. Et cum Deum atque hominem in tempore confiteberis, Dei atque hominis in tempore dicta dijudica. Cum vero ex homine et Deo rursus totius hominis totius jam Dei temporis intelligis, si quid illud ad demonstrationem ejus temporis dictum est tempori coaptato quæ dicta sunt, ut cum aliud sit ante hominem Deus, aliud sit homo et Deus, aliud sit post hominem et

Deum totus homo et totus Deus, non confundas temporibus et generibus dispensationis sacramentum, cum pro qualitate generum ac naturarum, alium ei in sacramento hominis necesse est sermonem fuisse non nato, alium adhuc morituro, alium jam æterno. Nostri igitur causa hæc omnia Jesus Christus manens et corporis nostri homo natus, secundum consuetudinem naturæ nostræ locutus est, non tamen omittens naturæ suæ esse quod Deus est. Nam tamen in partu et passione et morte, naturæ nostræ res peregerit, res tamen ipsas omnes virtute naturæ suæ gessit. Et reliqua. Item alio loco in eodem libro inter cætera : Vides ne ita Deum et hominem prædicari ut mors homini, Deo vero carnis exercitatio deputetur? Non tamen ut alius sit qui mortuus est, et alius sit per quem mortuus resurgit. Spoliata ei carne **210** Christus est mortuus, et rursus Christum a mortuis excitans idem Christus est carne se exposcians. Naturam Dei in virtute resurrectionis intellige, dispensationem hominis in morte cognosce. Et cum sint utraque suis gesta naturis, unum tamen Christum Jesum eum inemento esse qui utrumque est. Item post pauca : Hæc igitur demonstranda a me paucis fuerunt, ut utriusque naturæ personam tractari in Domino Jesu Christo meminissemus, quia manens in forma Dei formam servi suscepit. Item sancti Athanasii Alexandrinæ ecclesiæ episcopi et confessoris ad Epictetum Corinthiorum episcopum : Quomodo autem vel dubitare ausi sunt qui dicuntur Christiani, si Dominus qui ex Maria virgine processit filius quidem substantia et natura Dei est, quod secundum carnem ex semine David est et carne sanctæ Mariæ? Item sancti Ambrosii episcopi et confessoris Mediolanensis ecclesiæ, quod misit ad imperatorem Gratianum in libro secundo de fide inter cætera : Unum illud quod lectum est Dominum majestatis crucifixum esse, non quasi in majestate crucifixum putemus. Sed quia idem Deus, idem homo, per divinitatem Deus, per susceptionem carnis homo Christus Jesus Dominus majestatis dicitur crucifixus, quia consors utriusque naturæ, id est, humanæ atque divinæ in natura hominis subiit passionem, ut indiscrete et Dominus majestatis dicatur esse qui passus est, et filius hominis, sicut scriptum est, qui descendit de celo. Item alio loco in eodem libro inter cætera : Sileant igitur inanes de sermonibus quæstiones, quia « regnum Dei (sicut scriptum est) non in persuasionem verbi est, sed ostensione virtutis (I Cor. 11, 4). » Servemus distinctionem divinitatis et carnis : unus in utroque loquitur Dei Filius, quia in eodem utraque natura est, et si idem loquitur, non uno semper loquitur modo. Intende mecum nunc gloriam Dei, nunc hominis passionem. Quasi Deus loquitur quæ sunt divina, quia Verbum est; quasi homo dicit quæ sunt humana, quia in ea substantia loquebatur. Idem ejusdem in libro de Incarnatione Domini contra Apollinaristas : Sed dum hos redarguimus emergunt, alii qui carnem Domini dicant et divinitatem unius naturæ. Quæ

tantum sacrilegium inferna vomuere? Jam tolerabiliores sunt Ariani, quorum per istos perfidiæ robur adolescit, ut majore contentione asserant Patrem et Filium et Spiritum sanctum unius non esse substantiæ, quia isti divinitatem Domini et carnem substantiæ unius dicere tentavere. Item infra: Et hi mihi frequenter Nicæni concilii tractatum se tenere commemorant, sed in illo tractatu Patres nostri non carnem sed Dei Verbum unius substantiæ cum Patre esse dixere. Et Verbum quidem ex paterna processisse substantia, carnem aut ex virgine esse confessi sunt. Quomodo igitur Nicæni concilii nomen obtenditur et nova inducuntur quæ nunquam nostri sensere majores? Et reliqua. Item ejusdem ad Sabinum episcopum inter cætera: Unde pulchra Apostolus ejusdem verbi repetitione usus est dicens de Domino Jesu Christo: «Cum in forma Dei esset non rapinam arbitratus est esse se æqualem Deo, sed semetipsum exinanivit formam servi accipiens (*Philip. II, 6, 7*).» Quid est in forma Dei nisi in plenitudine deitatis in illa perfectionis diviniæ expressione? Ergo cum esset in plenitudine divinitatis, exinanivit se et accepit plenitudinem naturæ et perfectionis humanæ. Sicut Deo nihil deerat, ita nec homini consummationis ut esset perfectus in utraque forma. Unde et David dicit: «Speciosus forma præ filiis hominum (*Psal. XLIV, 3*).» Concluditur Apollinarista, nec quo se vertat, suis clauditur retibus. Ipse enim dixit formam servi accepit, non servus locutus est. Iterum ergo interrogo: Quid est in forma Dei? Respondit in natura Dei: «Sunt enim (ait Apostolus) qui non sunt natura dii (*Gal. IV, 8*).» Quæro quid sit formam servi accipiens: sine dubio perfectionem naturæ et conditionis, ut dixi, humanæ, ut esset in hominum similitudine. Et pulchre non carnis sed hominum dixit similitudinem, quia in carne eadem est. Sed quia sine peccato erat solus, omnis autem homo in peccato, in specie hominis videbatur. Unde et propheta ait: «Et homo est et quis cognoscit eum?» homo secundum carnem, sed ultra hominem divina operatio. Denique cum leprosum tangeret, homo videbatur, sed ultra hominem cum mundaret. Et cum Lazarum mortuum fleret, mortuum quasi homo flebat, sed supra hominem erat cum mortuum vinctum jubebat pedibus exire. Homo videbatur cum penderet in cruce, sed supra hominem cum reseratis tumulis mortuos suscitaret. Sancti Augustini episcopi Hipponensis ecclesiæ ad Dardanum inter cætera: Noli itaque dubitare ibi nunc esse hominem Christum unde venturus est, memoriterque recole, et fideliter tene Christianam confessionem qua resurrexit a mortuis, ascendit in cælum, sedet ad dexteram Patris, nec aliunde quam inde ad judicandos venturus est vivos et mortuos. Et sic venturus illa angelica voce testante quemadmodum est ire visus in cælum, id est, in eadem forma carnis atque substantia cui profecto immortalitatem dedit, naturam non abstulit. Item ejusdem in epistola ad Volusianum inter cætera. Nunc vero ita inter Deum

et homines mediator apparuit et unitate personæ copulans utramque naturam, ut solita sublimaret insolitis, et insolita solitis temperaret. Item ejusdem in expositione Evangelii secundum Joannem inter cætera: Quid igitur, hæretice, cum Christus sit Deus et homo, loquitur ut homo et calumniaris Deo? Ille in se naturam commendat humanam, tu in illo audes deformare divinam. Et iterum infra: Agnoscamus geminam substantiam Christi, divinam scilicet qua æqualis est Patri, humanam qua minor est Patre. Utrumque autem simul non duo, sed unus Christus, ne sit quaternitas non trinitas Deus. Sicut enim unus est homo anima rationalis et caro, sic unus est Deus, Christus et homo, ac per hoc Christus est Deus anima rationalis et caro. Christum in his omnibus, Christum in singulis confitemur. Quis est ergo per quem factus est mundus? Christus Jesus, sed in forma Dei. Quis est sub Pontio Pilato crucifixus? Christus Jesus, sed in forma servi. Item ejusdem cujus supra: Quis non est derelictus in inferno? Christus Jesus, sed in anima sola. Quis resurrecturus triduo jacuit in sepulcro? Christus Jesus, sed in carne sola. Dicitur ergo in his singulis Christus. Verum hæc omnia non duo vel tres, sed unus est Christus. Ideo ergo dicit: «Si diligeretis me, gauderetis utique, quia vado ad Patrem (*Joan. XIV, 28*);» quoniam naturæ humanæ gratulandum est, eo quod sic assumpta est a Verbo unigenito ut immortalis constitueretur in cælo, atque ita fieret terra sublimis, ut incorruptibilis pulvis sederet ad dexteram Patris. Sancti Joannis Constantinopolitani episcopi et confessoris in homelia de cruce et latrone: Sed cur cum cruce veniat videamus, scilicet ut hi qui eum crucifigere suæ sentiant dementiæ cæcitatem, ideo impudentiæ eorum signum portatur. Ideo propheta ait: «Tunc lamentabuntur omnes tribus terræ (*Matth. XXIV, 39*),» videntes accusatorem, agnoscetes peccatum. Et quid mirum si crucem portans adveniet, quomodo et vulnera corporis ipsa demonstrant. Tunc enim (inquit) videbunt quem confixere. Et sicut post resurrectionem Thomæ voluit diffidentiam confutare, et illi clavorum loca monstravit, et lateris vulnera declaravit, et dixit: «Mitte manum tuam et vide quoniam spiritus carnis et ossa non habet sicut me vides habere (*Luc. XXIV, 39*).» Sic et tunc ostendens vulnera crucemque demonstrabit, ut ostendat illum se esse qui fuerat crucifixus. Item ejusdem in homelia de Ascensione Domini: Nam sicut duobus jurgio separatis unus in medio positus altercantium litem discordiamque dissolvit, ita et Christus nobis fecit. Deus nobis juste irascebatur, et nos contemnebamus iratum, et clementem Dominum declinabamus, et se medium Christus ingressit, et sociavit utramque naturam, et nobis quod imminabat supplicium ipse sustinuit. Item ejusdem in eadem homilia. Ut inter cætera: Christus igitur nostræ naturæ primitias obtulit Patri, et oblatum donum miratus est Pater. Quod tanta dignitas offerebatur.

et quod offerebatur nulla macula fœdebatur. Nam et suis manibus suscepit oblatum, et suæ sedis fecit esse participem, et, quod plus est, ad Patrem suæ dexteræ collocavit. Cognoscamus quis ille est qui audivit: Sede ad dexteram meam; quæ natura est, cui dixit: Esto meæ particeps sedis; illa natura quæ audivit: terra es et in terram ibis. Item ejusdem in eadem homelia inter cætera: Quo sermone utar; quo verbo dicam reperire non possum. Natura fragilis, natura contempta, et omnibus monstrata deterior omnia vicit, omnia superavit, omnibus hodierna die meruit excelsior reperiri. Hodie angeli diu vota desiderata ceperunt, hodie archangeli, quod multo tempore cupiebant, inspicere valuerunt, naturam nostram in sede Dominica immortalis fulgentem gloria præviderunt. Sancti Theophili episcopi Alexandrini de epistola paschali, quam per Ægyptum destinavit: Cujus rei testis est ille qui loquitur. « Omnes declinavere, simul inutiles facti sunt (*Psal. xiii, 3*). » Et prophetæ Christi auxilium deprecantes: « Domine, inclina cœlos tuos et descende (*Psal. xvii, 10*). » Non ut mutaret loca in quo omnia sunt, sed ut propter salutem nostram carnem humanæ fragilitatis assumeret. Paulo apostolo eadem concinente: « Cum esset dives, pro nobis pauper factus est (*II Cor. viii, 9*), » ut nos illius paupertate ditaremur, venitque in terras, et de virginali utero, quem sanctificavit, egressus homo, interpretationem nominis sui Emmanuel, id est, nobiscum Deus, dispensatione confirmans, mirum in modum cœpit esse quod nos sumus, et non desiit esse quod erat. Sic assumens naturam nostram, ut quod erat ipse non perderet. Quamquam enim Joannes scribat, Verbum caro factum est, id est aliis verbis Deus homo factus est, Verbum tamen non est versum in carnem, quia nunquam Deus esse cessavit. Ad quem et Spiritus sanctus loquitur: « Tu autem idem ipse es (*Hebr. i, 12*): » Et Pater de cœlo contestatur, et dicit, « Tu es Filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui (*Matth. iii, 17*). » Ut et homo factus nostra confessione permanere dicat, quod fuit priusquam homo fieret, Paulo nobiscum eadem prædicante: « Jesus Christus heri et hodie idem ipse et in æternum (*Hebr. xiii, 8*). » In eo enim quod ait ipse, ostendit eum pristinam non mutasse naturam, nec divinitatis suæ imminuisse divitias, quia propter nos pauper effectus plenam similitudinem nostræ conditionis assumpserat. Item ejusdem in alia epistola paschali contra Origenem inter cætera: « Unus Filius Patris nostri mediator, nec qualitatem ejus amisit, nec a nostro consortio separatus est. Invisibilis Deus et visibilis homo, forma servi absconditus et Dominus gloriæ confessione credentium comprobatus. Neque enim privavit eum Pater naturæ suæ nomine postquam pro nobis homo et pauper effectus est, nec in Jordane fluvio baptizatum altero appellavit vocabulo, sed Filium unigenitum: « Tu es Filius meus dilectus in quo mihi bene complacui (*Matth. 3, 17*). » Nec similitudo nostra in divinitatis est mutata natu-

ram, nec divinitas in nostræ naturæ versa est similitudinem. » Sancti Gregorii episcopi Nazianzeni in homilia de Epiphania inter cætera: Cum ergo processisset ex Virgine Deus in ea quam assumpserat, humana natura, unum e duobus sibi invicem contrariis existens carne et spiritu, aliud in Deum assumitur, aliud deitatis gratiam præstat. Item infra: Missus est quidem sed ut homo, duplex enim erat in eo natura. Inde denique et laboravit ex itinere, idem et esuriit, et sitivit, et contristatus est, et flevit humani corporis lege. Sancti Basilii episcopi Cappadocis: Cum ergo quædam in Christo ita videmus humana, ut nihil a communi mortalium fragilitate distare videantur, quædam ita divina quæ nulli alii nisi illi ineffabili naturæ conveniant deitatis, hæret humani intellectus angustia, et tantæ admirationis stupore perculsa quo declinet, quid teneat, quo se vertat, ignorat. Si hominem putet, devicto mortis regno cum spoliis redeuntem a mortuis cernit. Propter quod cum omni metu et reverentia contemplandum est, ut in uno eodemque ita utriusque naturæ veritas demonstretur, ut neque aliquid indignum et indecens de divina illa et ineffabili substantia sentiatur, neque rursus quæ gesta sunt falsis illusa imaginibus æstimentur. Sancti Cyrilli episcopi Alexandrini: Homo nominatus est cum sit natura Deus Dei Patris Verbum, quoniam similiter **211** ut nos sanguini communicavit et carui: si enim in terris apparuit non amittens id quod erat, sed assumens humanitatis naturam in sua ratione perfectam. Item ejusdem in libro qui dicitur Colia: Unus igitur est et ante incarnationem Deus verus, et qui in divinitate mansit in qua erat, est, et erit. Non discernendum igitur unum Dominum Jesum Christum in hominem seorsum, et seorsum in Deum, sed unum eundemque Jesum Christum esse dicimus: non ignorant differentias naturarum, sed eas inconfusas inter se servantes. Item cujus supra: Diciturque nam tanquam aliud in alio habitare, id est, divina natura in humanitate non perpessa commistione ut esset quod non erat. Quidquid enim in alio habitare dicitur non ipsum sit tale quale est id in quo habitat, sed aliud in alio magis intelligitur. At vero in Verbi persona, et humanitatis nobis solam differentiam designat diversitas naturarum. Unus enim ex utroque intelligitur Christus. Ergo in confusione, ut ante dixi, servata inhabitasse ait Verbum in nobis. Scit enim unum esse filium unigenitum carnem factum et hominem. Item cujus supra ad Nestorium.

Ait igitur sancta et magna synodus ipsum qui est ex Deo Patre natus naturaliter Filium unigenitum Deum verum de Deo vero, lumen de lumine. Per quem et cum quo omnia fecerit Pater hunc descendisse, incarnatum esse, et hominem factum, passum esse, resurrexisse tertia die, et ascendisse rursus ad cœlos. Hæc nos sequi verba debemus, his nos convenit obtemperare dogmatibus, considerantes quid sit incarnatum esse et hominem factum Dei Verbum.

Non enim dicimus quod Dei natura conversa vel immutata facta sit caro, nec quod in totum hominem qui est ex anima et corpore transformata sit, sed illud magis quod carnem animatam anima rationali sibi copulaverit Verbum, et substantialiter, ineffabiliter et irreprehensibiliter factus sit homo, et nuncupatus sit etiam filius hominis, non nuda tantummodo voluntate, sed nec assumptione sola personæ, sed quod diversæ quidem naturæ, in unum convenirent, unus tamen ex ambabus Christus et filius, non evacuata aut sublata diversitate naturarum per conjunctionem, sed quia simul in nobis effecerunt unum Dominum et Christum et filium, id est divinitas et humanitas per arcanam illam ineffabilemque copulationis adunationem. Itaque is qui ante sæcula omnia est natus ex Patre, etiam ex muliere carnaliter dicitur procreatus. Non quia divina ipsius natura de sacra Virgine sumpsit exordium, nec quod propter seipsam opus habuit secundo nasci post illam nativitatem quam habebat ex Patre. Est enim ineptum et stultum hoc dicere, quod is qui ante omnia sæcula est consemperiternus Patri secundæ generationis egerit ut esse inciperet. Sed quia propter nos et nostram salutem naturam Filii copulavit humanam et processit ex muliere, idcirco dicitur natus esse carnaliter. Neque enim prius natus est homo communis de sancta Virgine, et tunc demum habitavit in eo Verbum, sed in ipsa vulva utroque virginali secum carnem conjunxit et sustinuit cognationem carnalem, carnis suæ nativitatem suam faciens. Sic illum dicimus et passum esse et resurrexisse, non quia Deus Verbum in sua natura passus sit, aut clavorum transfixiones, aut alia vulnera; Deus namque incorporalis extra passionem est, sed quia corpus illud quod ipsius proprium factum est, passum est, ideo hæc omnia pro nobis ipse dicitur passus. Inerat enim in eo corpore quod patiebatur Deus qui pati non poterat. Simili modo et mortem ipsius intelligimus. Immortale enim et incorruptibile est naturaliter et vita et vivificans Dei Verbum. Sed quia corpus ipsius proprium gratia Dei juxta Pauli vocem « pro omnibus mortem gustavit (Hebr. II, 9), » idcirco ipse dicitur mortem passus esse pro nobis, non quod in se mortem esset expertus quantum ad ipsius naturam pertinet. Insania est enim hoc vel sentire vel dicere. Sed quod (ut supra diximus) caro ipsius mortem gustavit. Ita et resurgente carnis ipsius rursus resurrectionem diximus, non quia in corruptionem ceciderit quod absit, sed quia ejus surrexit corpus. Ita Christum et Dominum unum confitemur, non tanquam hominem cum Verbo coadorantes, ne divisionis quamdam species inducatur, sed unum jam et eundem adorantes, quia non est alienum a Verbo corpus suum, cum quo ipsi etiam assidet Patri. Nec hoc ita dicimus quasi duobus filiis assidentibus, sed uno cum carne pro unitatem. Qui si talem copulationem factam per substantiam, aut quasi passibilem, aut quasi parum decoram noluerit

mus accipere, in id incidimus ut duos filios esse dicamus. Necesse est enim discernere et dicere hominem separatim fuisse sola Filii persona honoratum, et rursus Verbum quod est ex Deo et nomine et veritate Filium Dei, sed discernere in duos filios non debemus unum Dominum Jesum Christum. Neque enim id adjuvat rectam fidei rationem, licet nonnulli nescio quam perhibeant divisionem personarum. Non dixit enim Scriptura Verbum Dei personam hominis sibi assumpsisse, sed carnem factum esse. Id autem est ostendere Dei Verbum similiter ad nos participationem habuisse carnis et sanguinis, et corpus nostrum proprie suum fecisse, et hominem ex muliere processisse, non abjecta nec deposita deitate aut generatione illa quam habebat ex Patre, sed mansisse etiam in assumptione carnis Dominum quod erat. Hoc ubique rectæ fidei ratio protestatur, in tali sensu sanctos Patres fuisse comperimus. Ideo illi non dubitavere sanctam Virginem dicere theotocon, non quod Verbi natura deitasque in sancta Virgine sumpsit exordium, sed quod ex ea natum sit sacrum illud corpus animatum, anima rationali, cui substantialiter adunatum Dei Verbum carnaliter natum esse dicitur.

LIV. — *Epistola decretalis Leonis papæ ad Anastasium episcopum Thessalonicensem.*

Quanta fraternitati tuæ a beatissimo patre apostolo sint commissa, et qualia etiam nostro tibi favore sint credita, si vera ratione perspiceres, et justo examine ponderares, multum possemus de injuncta tibi sollicitudinis devotione gaudere. Quoniam sicut præcessores mei præcessoribus tuis, ita etiam ego dilectioni tuæ priorum secutus exemplum, vices mei moderaminis delegavi, ut curam quam universis ecclesiis principaliter ex divina institutione debemus, imitator nostræ mansuetudinis, adjuvares, et longinquis ab apostolica sede provinciis præsentiam quodammodo nostræ visitationis impenderes; quia de continenti oportunoque profectu, promptum tibi esset agnoscere quid vel in quibus rebus vel studio componeres vel nostro judicio reservares. Nam cum majora negotia et difficiliore causarum exitus liberum tibi esset sub nostræ sententiæ expectatione suspendere, nec ratio nec necessitas fuit in id quod mensuram tuam excederet deviandi. Abundant enim apud te monimentorum scripta nostrorum, quibus te de omnium actionum temperantia frequenter instruximus, ut commendatas tibi ecclesias per exhortationem charitatis ad salubritatem obedientia provocares. Quia etsi plerumque existunt inter negligentes vel desides fratres, quæ oporteat majore austeritate curari, sic tamen est adhibenda correctio, ut semper sit salva dilectio. Unde et beatus apostolus Paulus ad ecclesiasticum regimen Timotheum imbuens dicit: « Senioresem ne increpaveris, sed obsecra ut patrem, juvenes ut fratres, anus ut matres, juvenulas ut sorores in omni castitate (I Tim. v, 1, 2). » Quæ moderatio si quibuscunque inferioribus membris ex

apostolica institutione debetur, quanto magis fra-
tribus et coepiscopis sine offensione reddenda est? **A**
Ut licet nonnunquam accidant, quæ in sacerdotali-
bus sint reprehendenda personis, plus tamen erga
corrigen-
da se agat benevolentia quam severitas, plus cohortatio quam commotio, plus charitas quam potestas. Sed hi, qui quæ sua sunt quærunt, non quæ Jesu Christi, facile ab hac lege discernuntur; et dum donari magis quam consulere subditis quærunt, placet honor, inflat superbia, et, quod provisum est ad concordiam tendit ad noxam. Quod ut necesse habeamus ita dicere non de parvo animi dolore procedit. Meipsum enim quodammodo in culpa sentio, cum te a traditis tibi regulis in modico deviasse cognosco. Qui si tuæ æstimationis parum diligenter eras, meæ saltem famæ parcere debuisti: ne quæ tuo tantum facta sunt animo nostro viderentur gesta **B** iudicio. Relegat fraternitas tua paginas nostras, omniaque ad tuos missa majores apostolicæ Sedis præules scripta decurrat, et vel a me vel a præcessoribus meis inveniatur ordinatum quod a te cognovi esse præsumptum. Venit namque ad nos cum episcopis provinciæ suæ frater noster Atticus veteris Ephiri metropolitanus antistes, et de indignissima astrictione quam pertulit lacrymabili actione conquestus est coram astantibus diaconibus tuis, qui querelis flebilibus nihil contra referendo ea quæ nobis ingerebantur fide non carere monstrabant. Legebatur quoque in litteris tuis, quas idem diaconi detulere, quod frater Atticus Thessalonicam venisset, quodque consensum suum etiam scripturæ professione signasset, ut de illo non aliud a nobis intelligi posset quam proprii arbitrii et spontanæ devotionis fuisse quod venerat, quoque chartulam de obedientiæ sponsione conscripserat. In cujus tamen chartulæ mentione signum prodebatur injuriæ. Non enim necessarium fuerat ut obligaretur scripto, qui obedientiam suam ipso jam voluntarii adventus probabat officio. Unde deplorationibus supradictis, hæc verba epistolæ tuæ testimonium prætulere. Et per hoc quod non est tacitum nudatum est illud quod silentio fuerat ad-
pertum, adhibitam scilicet Illyrici præfecturam sublimissimam inter mundanos apices potestatem in exhibitionem insontis antistitis incitatam, ut missa executione terribili quæ omnia sibi officia **D** publica ad effectum præceptionis adjungeret, a sacris ecclesiæ additis nullo vel falso insimulatus crimine extraheretur sacerdos, cui non ob molestiam ægritudinis obstantis hiemis darentur induciæ, sed iter aspidum et periculis plenum per invias cautes agere cogeret. Quid tanti laboris tantique discriminis fuit, ut ex his qui episcopum comitati sunt quidam defecisse dicantur. Multum stupeo, frater charissime, sed et plurimum doleo, quod in eum de quo nihil amplius indicaveras quam quod evocatus adesse differret, et excusationem infirmitatis ostenderet, tam atrociter et tam vehementer potueris commoveri, præsertim cum etsi tale aliquid mereretur, expectandum tibi fuerat quid ad tua

consulta rescriberet. Sed, ut video, bene de moribus meis æstimasti, et quam civilia pro conservanda sacerdotali concordia responsurus essem, verissime prævidisti, et ideo motus tuos exsequi sine dilatione properasti, ne cum moderationis nostræ aliud disponentis scripta sumpsisses, faciendi id quod factum est licentiam non haberes. An forte aliquod tibi facimus fratris innotuerat, et metropolitanum episcopum novi apud te criminis pondus urgebat? Quod quidem alienum ab illo etiam tu nihil ei objiciendo confirmas. Sed etiamsi quid intolerandum gessisset, nostra erat expectanda censura, ut nihil prius ipse decerneres quam quid nobis placeret agnosceres. Vices enim nostras ita tuæ credidimus charitati ut in partem sis vocatus sollicitudinis, non plenitudinem potestatis. Unde sicut multum nos ea quæ a te pie sunt curata lætificat, ita nimium ea quæ perperam sunt gesta contristant. Et necesse est post multarum experimenta causarum sollicitius prospici et diligentius præcaveri, quatenus per spiritum charitatis et pacis omnis materia scandalorum de ecclesiis Domini (quas tibi commendavimus) auferatur, præeminente quidem in illis provinciis episcopatus tui fastigio, sed amputato totius usurpationis excessu. Igitur secundum sanctorum Patrum canones spiritum Dei conditos et totius mundi reverentia consecratos, metropolitanos singularum provinciarum episcopos, quibus ex delegatione **212** nostra fraternitatis cura prætenditur, jus traditæ sibi antiquitus dignitatis intemeratum habere decernimus, ita ut a regulis præstitutis nulla aut negligentia, aut præsumptione discedant.

In civitatibus, quarum rectores obierint, de substituendis episcopis hæc forma servetur, ut qui ordinandus est, etiam si bonæ vitæ habeat testimonium, non laicus, non neophytus, nec secundæ conjugis maritus, aut qui unam quidem habeat, vel habuerit, sed quam sibi viduam copularit. Sacerdotum enim tam excellens est electio ut hæc quæ in aliis Ecclesiæ membris non vocantur in culpam, in illis tamen habeantur illicita. Nam cum extra clericorum ordinem constitutis nuptiarum societati et procreationi liberorum studere sit liberum, ad exhibendam tamen perfectæ continentiæ puritatem, nec subdiaconibus carnale conubium conceditur, ut qui habent sint tanquam non habentes, et qui non habent, permaneant singulares. Quod si in hoc ordine, qui quartus a capite est, dignum est custodiri, quanto magis in primo, aut secundo, vel tertio servandum est, ne aut Levitico ministerio, aut presbyterali honore, aut episcopali excellentia quisquam idoneus æstimetur, qui se a voluptate uxoria necdum frenasse detegitur.

Cui ergo de summis sacerdotibus electione tractabitur, ille omnibus præponatur, quem cleris plebisque consensus concorditer postulaverit. Ita ut si in aliam forte personam partium se vota diviserint, metropolitani iudicio, is alteri præferatur, qui majoribus et studiis juvatur, et meritis. Tantum ut nullus invitis et non petentibus ordinetur, ne civitas

episcopum non optatum, aut contemnat, aut oderit, ut fiat minus religiosa quam convenit, cui non liceat habere quem voluit. De persona autem consecrandi episcopi, et de cleri plebisque consensu metropolitanus episcopus ad fraternitatem tuam referat, quidque in provincia bene placuit, scire te faciat, ut ordinationem rite celebrandam tua quoque firmet auctoritas. Quæ rectis dispositionibus nihil moræ, aut difficultatis debet afferre, ne gregibus Domini diu desit cura pastorum.

Metropolitano vero defuncto, cum in loco ejus alius fuerit subrogandus, provinciales episcopi ad civitatem metropolitanam convenire debent, ut omnium clericorum atque omnium civium voluntate discussa, et presbyteris ejusdem ecclesiæ, vel ex diaconibus optimus eligatur, de cujus nomine ad tuam notitiam provinciales referant sacerdotes, impleturi vota poscentium, si quod ipsis placuit, tibi quoque placuisse cognoverint. Sicut enim justas electiones nullis dilationibus volumus fatigari, ita nihil permitimus te ignorante præsumi.

De conciliis autem episcopalibus non aliud judicamus quam sancti Patres salubriter ordinarunt, ut scilicet bini conventus per annos singulos habeantur, in quibus de omnibus querelis quæ inter diversos Ecclesiæ ordines nasci assolent, judicetur. Et si forte inter ipsos qui præsumunt de majoribus (quod absit) peccatis causa nascatur, quæ provinciali nequeat examine diffiniri, fraternitatem tuam de totius negotii qualitate metropolitanus curabit instruere, et si coram positis partibus, nec tuo fuerit res sopita iudicio, ad nostram cognitionem quidquid illud est, transferatur.

Si episcopus, mediocritate civitatis suæ despecta, administrationem loci celebrioris ambierit, et ad majorem se plebem quacunq̄ occasione transtulerit, a cathedra quidem pellatur aliena, sed carebit et propria, ut nec illis præsideat quos per avaritiam concupivit, nec illis quos per superbiam sprexit; suis igitur terminis contentus sit quisque nec supra mensuram juris sui affectet augeri.

Alienum clericum invito episcopo ipsius nemo suspiciat, et nemo sollicitet, nisi forte ex placito charitatis id interdantem accipientemque convenerit. Nam gravis injuriæ reus est qui de fratris ecclesia id quod est utilius aut pretiosius audet vel allicere, vel tenere. Itaque si intra provinciam res agatur, transfugam clericum ad suam ecclesiam metropolitanus redire compellat. Si autem longius processit, tui præcepti auctoritate revocabitur, ut nec cupiditati nec ambitioni occasio relinquatur.

In evocandis autem ad te episcopis, moderatissimum te esse volumus, ne per majoris diligentie speciem, fraternis videaris gloriari injuriis. Unde si causa aliqua major extiterit, ob quam necessarium sit fratrum advocare conventum, binos de singulis provinciis episcopos, quos metropolitani crediderint esse mittendos ad fraternitatem tuam venire sufficiat. Ita ut in præstituto tempore non ultra

A quindecim dies qui convenerint, retardentur. Si autem in eo quod cum fratribus tractandum definiendumque credideris diversa eorum fuerit a tua voluntate sententia, ad nos omnia sub gestorum testificatione referantur, ut, remotis ambiguitatibus, quod Deo placeat decernatur. Ad hunc enim finem, omnem effectum nostrum curamque dirigimus, ut quod ad unitatem concordie, et quod ad custodiam pertinet discipline, nulla dissensione violetur, nulla desidia negligatur. Et te igitur, frater charissime, et eos fratres nostros qui de tuis offenduntur excessibus, cum tamen non similis sit omnium materia querelarum, hortor et moneo, ut quæ pie sunt ordinata, salubriterque disposita, nulla concertatione turbentur. Nemo quod suum esse querat, sed quod alterius, sicut Apostolus ait: « Unusquisque vestrum proximo suo placeat in bono ad ædificationem (Rom. xv, 2). » Nec enim poterit veritatis nostræ firma esse compago, nisi nos ad inseparabilem soliditatem vinculum charitatis astrinxerit; quia sicut in uno corpore multa membra habemus, omnia autem membra non eundem actum habent, ita multi unum corpus sumus in Christo, singuli autem alter alterius membra. Hæc connexio totius quidem corporis unanimitatem requirit, sed præcipue exigit concordiam sacerdotum. Quibus cum dignitas sit communis, non est tamen ordo generalis; quoniam et inter beatissimos apostolos in similitudine honoris fuit quædam discretio potestatis; et cum omnium par esset electio, uni tamen datum est, ut cæteris præemineret, de qua forma episcoporum quoque est orta distinctio, et magna dispositione provisum est, ne omnes sibi omnia vindicarent, sed essent in singulis provinciis singuli, quorum inter fratres haberetur prima sententia; et rursus quidam in majoribus urbibus constituti, sollicitudinem suscipere ampliolem, per quos ad unam Petri sedem universalis ecclesiæ cura conflueret, et nihil unquam a suo capite dissideret. Qui ergo quibusdam scit se esse præpositum, non moleste ferat aliquem sibi esse prælatum, sed obedientiam quam exigit, etiam ipse dependat, et sicut non vult gravis oneris sarcinam ferre, ita non audeat alii importabile pondus imponere. Discipuli enim sumus humilis et mitis magistri dicentis: « Discite a me quia mitis sum et humilis corde, et invenietis requiem animabus vestris, jugum enim meum suave est, et onus meum leve est (Matth. xi, 29, 30). » Quod quomodo experiemur, nisi et illud in observantiam veniat, quod idem Dominus ait: « Qui major est vestrum, erit minister vester (Matth. xxiii, 11), » « qui autem se exaltat, humiliabitur; et qui se humiliat, exaltabitur (Luc. xiv, 11). »

LV. — Ad Septimum episcopum Altinum.

LEO SEPTIMO episcopo Altino.

Lectis tuæ fraternitatis litteris vigorem fidei tuæ quam olim noveramus, agnovimus, congratulantes tibi quod ad custodiam gregum Christi pastorem curam vigilanter exsequeris, ne lupi, qui sub specie

ovium subintrant, bestiarum sævitia simplices quosque dilacerent, non solum ipsi nulla correctione proficiant, sed etiam ea quæ sunt sana corrumpant. Quod ne viperea possit obtinere fallacia, ad metropolitanum episcopum provinciæ Venetiæ scripta direximus quibus ad status sui periculum cognosceret pertinere, si quisquam de Pelagianorum et Cœlestianorum consortio veniens in communione catholica sine professione legitimæ satisfactionis habeatur. Saluberrimum enim est, et spiritualis medicinæ utilitate plenissimum, ut sive presbyteri, sive diaconi, sive alii cujuslibet ordinis clerici qui se correctos videri volunt, errorem suum et ipsos erroris auctores damnari a se sine ambiguitate fateantur, ut sensibus pravus et dudum peremptis nulla sperandi supersit occasio, ne ullum membrum Ecclesiæ talium possit societate violari, cum per omnia illis professio propria cœperit obviare. Circa quos etiam illam canonum constitutionem præcipimus custodiri, ne ab his ecclesiis ad quas proprie pertinent sinantur abscedere, et pro suo arbitrio ad loca sibi non deputata transire. Quod cum recte non permittitur inculpatis, multo minus debet licere suspectis. Proinde dilectio tua, cujus devotione gaudemus, jungat curam suam dispositionibus nostris, et cum supradicto metropolitano det operam ut circumspecte velociter impleantur ea quæ ad totius Ecclesiæ incolumitatem et laudabiliter sunt gesta et salubriter ordinata.

LVI. — *Item ejusdem ad eundem.*

Relatione fratris et coepiscopi nostri Septimi, quæ in subditis habetur, agnovimus quosdam presbyteros, diacones, ac diversi ordinis clericos, quos Pelagiana, vel Cœlestiana hæresis habuerit implicatos, ita in vestram provinciam ad communionem catholicam pervenisse, ut nulla ab eis damnatio proprii exigeretur erroris, ut pastoralibus excubiis, nimium dormitantibus, lupus ovium pellibus tectus in ovile Dominicum, non depositis bestialibus animis, introiret. Et per auctoritatem canonum decretorumque nostrorum, ne insontibus quidem conceditur, usurparet, ut relictis ecclesiis in quibus clericatum aut acceperant, aut receperant, instabilitate sua per diversa circumferantur, amantes semper errare, et nunquam in fundamento apostolico permanere. Quoniam quod nullo discussi examine, nullo sunt præjudicio suæ professionis obstricti, hunc maxime fructum expetunt, ut sub velamento communionis plures domos adeant, et per falsi nominis scientiam, multorum corda corrumpant. Quodque utique efficere non possent, si ecclesiarum præsules necessariam diligentiam in talium receptione servarent, nec cuiquam eorum evagari licuisset. Ne ergo ulterius audeatur, neve per quorumdam negligentiam introducta pernicies ad eversionem multarum tendat animarum, hac nostri auctoritate præcepti industriæ tuæ fraternitatis indicimus, ut congregata apud vos synodo provincialium sacerdotum, omnes sive presbyteri,

A sive diaconi, sive cujusque ordinis clerici, qui de Pelagianorum Cœlestianorumque consortio in communionem catholicam ea imprudentia sunt præcepti ut non prius ad damnationem coarctarentur erroris, nunc saltem posteaquam hypocrisis eorum ex quadam parte detegitur, ad veram correctionem, quæ et ipsis prodesse et nullis possit nocere, cogantur; damnent apertis professionibus sui superbi erroris auctores, et quidquid in doctrina eorum universalis Ecclesia exhorruit, detestentur, omniaque decreta synodalia quæ ad excisionem hæreseos apostolicæ Sedis confirmavit auctoritas amplecti se, et in omnibus approbare plenis et apertis ac propria manu subscriptis protestationibus eloquantur. Nihil in verbis eorum obscurum, nihil inveniatur ambiguum.

B Quoniam novimus hanc istorum esse versutiam, ut in quacunque particula dogmatis exsecrandi, qua se a damnatorum societate discreverint, nihil sibi sensuum suorum æstiment esse non salvum. Cumque omnes diffinitiones suas ad tantam facilitatem improbare se simulent, atque deponere, hoc sibi tota arte fallendi, nisi intelligatur, excipiunt, ut gratia Dei secundum merita dari accipientium sentiatur. Quæ nisi gratis datur, non est gratia, sed merces retributioque meritorum, dicente beato Apostolo : « Gratia salvi facti estis per fidem, hoc non ex vobis, sed Dei donum est. Non ex operibus ne forte quis extollatur, ipsius enim sumus figmentum creati in Christo Jesu in operibus quæ præparavit Deus, ut in illo ambulemus (Ephes. ii, 8-10). » Omnis itaque bonorum operum devotio divina præparatio est, nec propria quisquam justificatur virtute, quoniam gratia unicuique principium justitiæ et bonorum fons atque origo meritorum est. Sed ab istis ideo per naturalem industriam dicitur præveniri, ut quæ ante gratiam proprio clara sit studio, nullo videatur peccati originalis vulnere sauciata. Ideo etiam parvulos dicunt, si sine baptismo hinc de sæculo **213** exierint, non posse damnari, neque reos in peccato Adæ teneri, sed ad regnum Dei vel ad vitam æternam sine ulla cunctatione venire, cum Apostolus dicat : « Per unum hominem peccatum intravit in mundum, et per peccatum mors, et ita in omnes homines pertransiit (Rom. v, 12); » propter quod et ipsi parvuli baptizantur. Quamvis in illo uno possint intelligi plura peccata, si unum ipsum in sua quasi membra singula dividatur.

Nam et superbia est illic, quia in sua homo potius esse quam in Dei potestate dilexit; et sacrilegium, quia Deo non credit; et homicidium, quia se præcipitavit in mortem; et fornicatio spiritualis, quia integritas mentis humanæ serpentina usatione corrupta est; et furtum, quia prohibitus usurpatus est cibus; et avaritia, quia plus quam sufficere illi debuit appetivit, et si quod aliud in hoc uno admissio diligenti consideratione poterit inveniri. Parentum quoque peccatis parvulos obligari non solum primorum hominum, sed etiam suorum de quibus ipsi nati sunt, non improbabilius dicitur. Illa quippe sententia

reddam peccata primum in filios, tenet eos utique antequam per generationem ad Testamentum Novum incipiant pertinere, quod Testamentum prophetabatur, cum diceretur per Ezechielem, non accepturos filios peccata parentum suorum, nec ulterius futuram in Israel parabolam illam: « Patres manducaverunt uvam acerbam, et dentes filiorum obstupescunt (*Jer.* xxxi, 29). » Ideo enim quousque renascitur, ut solvatur in eo quidquid peccati est cum quo nascitur. Nam peccata quæ male agendo postea committuntur, possunt et pœnitendo sanari, sicut etiam post baptismum fieri videmus. Ac per hoc non est instituta regeneratio, nisi quia vitiosa est generatio, usque adeo ut etiam de legitimo matrimonio procreatus dicat: « In iniquitatibus conceptus sum, et in peccatis mater me in utero aluit (*Psal.* l, 6). » Neque hic dixit iniquitate, vel in peccato, cum hoc recte dici posset, sed iniquitates et peccata dicere maluit, quia et in illo uno quod in omnes homines pertransivit, atque tam magnum est ut eo mutaretur, et converteretur in necessitatem mortis humana natura, sicut supra disserui, reperiuntur plura peccata et alia parentum, quæ non possunt mutare naturam, reatu tamen obligant filios, nisi gratuita gratia et misericordia divina subveniant. A parvulo enim recens nato, usque ad decrepitum senem, quamlibet corporis ætatem gerant, sicut nullus prohibendus est a baptismo, ita nullus est qui non peccato moriatur in baptismo. Sed parvuli originali, majores autem etiam his omnibus moriuntur peccatis quæcunque male vivendo addidere ad illud quod nascendo traxere. Cavendum ergo dilectioni tuæ est magnaue diligentia providendum, ne per hujusmodi homines exstincta dudum scandala suscitentur, et de exciso olim dogmate aliquid in provincia ejusdem mali germen oriatur, quod non solum in radicibus suis crescat, sed etiam sanctæ Ecclesiæ sobolem veneno sui odoris inficiat. Qui correctos se videri volunt ab omni suspitione se purgent, et obediendo nobis præbent se esse nostros. Quorum si quisquam salubribus præceptis satisfacere detrectarit, sive ille clericus, sive sit laicus, ab Ecclesiæ societate pellatur, ne perditur animæ suæ saluti insidiatur alienæ. Illam quoque partem ecclesiasticæ disciplinæ qua olim a sanctis Patribus et a nobis sæpe decretum est, ut nec in presbyteratus gradu nec in diaconatus ordine, nec in subsequenti officio clericorum ab Ecclesia cuiquam transire sit liberum, ut in integrum revoces, admonemus. Et unusquisque non ambitione illectus, non cupiditate seductus, non persuasione hominum depravatus, ibi ubi ordinatus est perseveret. Ita ut si quis sua quærens, non quæ Jesu Christi, ad ecclesiam suam redire neglexerit, et ab honoris privilegio, et a communionis vinculo habeatur extraneus. Non autem dubitet dilectio tua nos si (ut non arbitramur) neglecta fuerint, quæ pro custodia canonum, et pro fidei integritate decernimus, vehementius commovendos, quia inferiorum ordinum culpæ ad nullos magis referendæ sunt, quam ad desides negligentesque rectores, qui

A multam sæpe nutriunt pestilentiam, dum austeriorem dissimulant adhibere medicinam.

LVII. — *Ad universos episcopos per Campaniam.*

Leo universis episcopis per Campaniam, Samnium Picenum.

B Magna indignatione commoveor, et multo dolore contristor, quod quosdam ex vobis comperi esse apostolicæ traditionis oblitos, et studio sui erroris intentos, ut præter Paschæ festum, cui sola Pentecostes solemnitas comparatur, audeant sibimet non aliqua humanæ infirmitatis necessitate cogente, sed sola indisciplinati arbitrii libertate, jus baptismatis vindicare, et in natalibus martyrum quorum finis aliter honorandus est quam dies Dominicæ passionis, regenerationis celebrare mysteria, ac sine ullis spiritualium eruditionibus præparationum, ita rudibus et imperitis tradere sacramentum, ut circa renovandos nihil doctrina ecclesiastica, nihil exorcismis impositio manuum, nihil ipsa jejunia quibus vetus homo destruitur, operentur; neque in tanto mysterio salutis humanæ nulla ejus diei habeatur exceptio, quo ipsum donum est conditum renascentibus. Admonemus igitur, et non sine periculo status eorum qui hæc faciunt protestamur, ut ab hac præsumptione cessetur, et summam hanc potentissimamque Dei gratiam non nisi in Paschali et Pentecostes die desiderantibus et credentibus conferatis, manente quolibet tempore gravium necessitatum ac periculorum consideratione secundum quam oporteat subveniri, ne conditione mortali coarctata infirmitas necessaria liberatione fraudetur, cum servata (sicut perlocuti sumus) duarum tantummodo festivitatum reverentia, propter multa pericula sit cavendum, ne cuiquam aut indesperata ægritudine, aut in hostilitatis incursu, aut in timore naufragii per sacerdotes Domini regeneratio denegetur. Si quis vero post interdictum in eadem fuerit usurpatione detectus, dignam pertinaciæ suæ incidet ultionem; quoniam ostendit se turpe potius lucrum quam religionis cultum esse sectatum. Illam etiam contra apostolicam regulam præsumptionem, quam nuper agnovi a quibusdam illicita usurpatione committi, modis omnibus constituo submoveri. De pœnitentia videlicet quæ a fidelibus postulatur, ne de singulorum genere libellis scripta professio publice recitetur, cum reatus conscientiarum sufficiat solis sacerdotibus indicare confessione secreta. Quamvis enim plenitudo fidei videatur esse laudabilis quæ propter Dei timorem apud homines erubescere non veretur, tamen quia non omnium hujusmodi sunt peccata ut ea pœnitentiam poscunt non timeant publicare, removeatur improbabiliter consuetudo, ne multi a pœnitentiæ remediis arceantur, dum aut erubescunt, aut metuunt inimicis suis sua facta reserare, quibus possunt legum constitutiones percelli. Sufficit enim illa confessio quæ primum Deo offertur, tunc etiam sacerdoti pro delictis pœnitentium peccator accedit. Tunc enim demum plures ad pœnitentiam poterant provocari, si populi auribus non publicetur conscientia confitentia.

VIII. — *Ad episcopos per Campaniam, etc., constitutos.*

Ut nullus episcopus servum alterius ad officium catus promoveat.

Ut quicumque ad sacerdotium vel viduarum titi, vel habentes numerosa conjugia promoti int, ab ecclesiasticis officiis arceantur.

Quod usuras non solum clerici exigere non de-
t sed nec laici.

Ut clericus nec suo nec alieno nomine fenus
ceat.

Ut si quis sacerdotum contra interdicta fecerit
o submoveatur officio.

o episcopus urbis Romæ universis episcopis per
paniam, et Picenum, vel Tusciam, et per uni-
versas provincias constitutis in Domino salutem.

P. I. Ut nobis gratulationem facit ecclesiarum stal-
alubri dispositione compositus, ita non levi nos
ore contristat, quoties aliqua contra statuta ca-
m ecclesiasticamque disciplinam præsumpta vel
missa cognoscimus, quæ si non qua debemus vit-
ritiam recensemus illi qui nos speculatores esse
it excusare non possumus, permittentes sincerum
us Ecclesiæ quod ab omni purum macula custo-
debemus ambientium improba contagione fæ-
cum ipsa sibi membrorum per dissimulationem
pago non congruat. Admittuntur passim ad or-
m sacrum quibus nulla natalium, nulla morum
itas suffragatur, et qui a dominis suis libertatem
equi minime potuerunt ad fastigium sacerdotii,
uam servilitas honorem capiat provehuntur, et
ari Deo se posse creditur, qui Domino suo nec-
probare se potuit. Duplex itaque in hac per te
as est, quod et sacrum mysterium talis consortii
ite polluitur, et dominorum quantum ad illicitæ
pationis temeritatem pertinet jura solvantur. Ab
taque, fratres charissimi, omnes vestræ provin-
abstineant sacerdotes, et non tantum ab his, sed
lis etiam qui ab originali aut alicui conditioni
gati sunt, volumus temperari, nisi forte eorum
io, aut voluntas accesserit, qui aliquid sibi in eis
icant potestatis. Debet enim esse immunis ab
qui divinæ militiæ fuerit aggregandus, ut a ca-
Dominicis quibus nomen ejus ascribitur nullis
ssitatis vinculis abstrahatur.

Qualis vero cum unicuique constiterit natalium
estas, et morum esse debeat sacri altaris myste-
ociandus, et Apostolo nos docente, et divina
ceptione didicimus, et canonum regulis, a quibus
usque fratrum declinasse, et penitus deviasse re-
mus. Nam constat ad sacerdotium pervenisse
arum maritos, quosdam etiam quibus fuerint
erosa conjugia, et cum omni licentia vitæ libe-
is, ad sacrum ordinem passim patefactis obici-
fuisse permissos, contra illam beati Apostoli vo-
qua talibus exclamat, dicens: « Unius uxoris
m, » contra illud antiquæ legis præceptum quo
ur et cavetur: « Sacerdos virginem uxorem ac-
st, non viduam, non repudiatam (Lev. xxi, 13,

A 14). » Hos ergo quicumque tales admissi sunt ab ec-
clesiasticis officiis, et a sacerdotali nomine, apostoli-
cæ Sedis auctoritate jubemus arceri. Nec hoc enim
sibi poterunt pro arbitrio vindicare, cujus capaces
per hoc quod illis obstiterat, non fuerunt. Hujus di-
scussionis curam nobis specialiter vindicantes, ut si
qua forsitan de his commissa sunt, corrigantur, ne
liceat ultra committi, et ne excusatio de ignoratio-
ne nascatur, quanquam ignorare nunquam licuerit
sacerdotem quod canonum fuerit regulis definitum.
Hæc ergo ad provincias vestras per Innocentium legi-
gitimum et Segetium fratres et coepiscopos nostros
scripta direximus, ut quæ male pullulasse noscuntur,
radicitus evellantur, et messem Dominicam zizania
nulla corrumpant. Ita enim fructum uberem quæ sunt
sincera præstabunt, si ea quæ natam segetem enecare
consequerentur, diligentius amputentur.

III. Nec hoc quoque prætereundum duximus quos-
dam lucri turpis cupiditate captos usurariam exercere
pecuniam, et fenore velle ditescere. Quod nos non di-
cam in eos qui sunt in clericali officio constituti, sed
in laicos cadere, qui Christianos se dici cupiunt, con-
dolemus, quod vindicari acrius in eos qui fuerint com-
probatum decernimus, ut omnis peccandi opportunitas
adimatur.

IV. Illud etiam diximus præmonendum, ut sicut
non suo, ita nec alieno nomine aliquis clericorum ex-
ercendum fenus attentet. Indecens enim est crimen
suum commodis alienis impendere. Fenus autem hoc
solum aspicere, et exercere debemus, ut quod hic
misericorditer tribuimus, 214 a Domino qui mul-
tipliciter, et in perpetuum mensura retribuet, reci-
pere valeamus.

V. Hoc itaque admonitio nostra denuntiat, quod si
quis fratrum contra hæc constituta venerit, vel venire
tentaverit, et prohibita fuerit ausus admittere, a suo
se noverit officio submovendum, nec communionis
nostræ futurum esse consortem qui socius esse noluit
disciplinæ. Ne quid vero sit quod prætermissum a
nobis forte credatur, omnia decretalia constituta tam
beatæ recordationis Innocentii quam omnium deces-
sorum nostrorum quæ de ecclesiasticis ordinationi-
bus canonum ordinata sunt disciplinis, ita vestram
dilectionem custodire debere mandamus, ut si quis
illa contempserit, veniam sibi deinceps noverit denegari.
Data sexto Idus Octobris, Maximo vero et Paterio
viris clarissimis consulibus.

LIX. — *Ad Nicetam episcopum Aquileiensem.*

LEO NICETÆ episcopo Aquileiensi.

Regressus ad nos filius meus Adeodatus diaconus
sedis nostræ dilectionem tuam poposcisse memora-
vit, ut de his a nobis auctoritatem apostolicæ Sedis
acciperes, quæ quidem magnam difficultatem diju-
dicationis videntur afferre, sed pro inspectione tem-
poralium necessitatum adhibenda curatio est, ut
vulnera quæ hostilitatis adversitate illata sunt reli-
gionis maxime ratione sanentur. Cum ergo per bel-
licam cladem, et per gravissimos hostilitatis incur-
sus, ita quædam dicatis divisa esse conjugia ut abda-

ctis in captivitatem viris feminae eorum remanserint, destitutæ, quæ viros proprios aut interemptos putarint, aut nunquam a dominatione crediderint liberandos, et ad aliorum conjugium sollicitudine cogente transierint, cumque nunc statu rerum auxiliante Domino in meliora converso, nonnulli eorum qui putabantur periisse remeaverint, merito charitas tua videtur ambigere quid de mulieribus quæ aliis junctæ sunt viris, a nobis debeat ordinari. Sed quia novimus scriptum, quod a Deo jungitur mulier viro, et iterum præceptum agnovimus, ut « quod Deus junxit, homo non separet (*Matth.* xix, 6), » necesse est ut legitimarum fœdera nuptiarum reintegranda credamus, et remotis malis quæ hostilitas intulit, unicuique hoc quod legitime habuit, reformetur. Omnique studio procurandum est ut recipiat unusquisque quod proprium est. Nec tamen culpabilis judicetur, et tanquam alieni juris pervasor, qui personam ejus mariti qui jam non esse aestimabatur, assumpsit. Sic enim multa quæ ad eos qui in captivitatem ducti sunt, pertinebant, in jus alienum transire potuerunt, et tamen plenum justitiæ est, ut iisdem reversis propria reformentur. Quod si in mancipiis vel in agris, aut etiam in domibus ac possessionibus rite servatur, quanto magis in conjugiorum reintegratione faciendum est, ut quod bellica necessitate turbatum est pacis remedio reformetur? Et ideo si qui post longam captivitatem reversi, ita in dilectione suarum conjugum perseverant, ut eas cupiant in suum redire consortium, omittendum est et inculpabile judicandum quod necessitas intulit, et restituendum quod fides poscit. Si autem aliquæ mulieres ita posteriorum virorum amore sunt captæ ut malint his cohærere, quam in legitimum redire consortium, merito sunt notandæ, ita ut etiam ecclesiastica communione priventur, quia inexcusabiliter contaminationem criminis elegerunt, ostendentes sibimet pro sua incontinentia placuisse quod justa remissio potuit expiare. Redeant ergo in suum statum voluntaria reintegratione conjugia, neque ullo modo ad opprobrium malæ voluntatis trahatur, quod conditio necessitatis extorsit, quia sicut hæ mulieres quæ reverti ad viros suos nolunt impiæ habendæ sunt, ita illæ quæ in affectum inicum ex Deo redeunt merito sunt laudandæ judicio. De his autem Christianis qui inter eos a quibus fuerant captivati immolatiis cibis asseruntur polluti, consultationi charitatis tuæ hoc etiam respondendum esse credimus ut pœnitentiæ satisfactione purgentur. Quæ non tam temporis longitudine quam cordis compunctione pensanda est, et sive hoc terror extorsit, sive fames suaserit, non dubitetur abolendum, cum hujusmodi cibus pro metu, aut indigentia non pro religionis veneratione sit sumptus. Illis vero de quibus dilectio tua similiter nos credidit consulendos, qui ad iterandum baptismum vel metu coacti sunt, vel errore traducti, et nunc se contra catholicæ fidei sacramentum egisse cognoscunt, ea custodienda est *ratio, qua in societatem nostram non nisi per pœni-*

lentiæ remedium, et per impositionem episcopalis manus, communionis recipiant unitatem, temporis pœnitentiæ habita moderatione tuo constituyente judicio, prout conversorum animos perspexeris esse devotos, pariter etiam habens senilis ætatis intuitum, et periculorum quorumque aut ægritudinis respiciens necessitates, in quibus si quis ita graviter urgeatur, ut dum adhuc pœnitet de salute ipsius desperetur, oportet ei per sacerdotalem sollicitudinem communionis gratia subveniri. Nam hi qui baptismum ab hæreticis acceperunt cum baptizati antea non fuissent, sola invocatione Spiritus sancti per impositionem manuum confirmandi sunt, quia formam tantum baptismi sine sanctificationis virtute sumpserunt. Et hanc regulam ut sciatis servandam omnibus ecclesiis prædicamus, ut lavacrum semel initum nulla iteratione violetur, dicente Apostolo: « Unus Dominus, una fides, unum baptismum (*Ephes.* iv, 5), » cujus ablutio nulla iteratione tentanda est, sed, ut diximus, sola sanctificatio sancti Spiritus invocanda est, ut quod ab hæreticis nemo accipit, a catholicis sacerdotibus consequatur. Hanc autem epistolam nostram quam ad consultationem tuæ fraternitatis emisimus, ad omnes fratres comprovinciales episcopos facies pervenire, ut omnium observantiæ data prosit auctoritas.

LX. — *Ad Julianum episcopum Aquileiensem.*

LEO episcopus JULIANO episcopo Aquileiensi.

Lectis fraternitatis tuæ litteris vigorem fidei tuæ quem olim noveramus, agnovimus, congratulantes, quod ad custodiam gregum Christi pastoralis curam vigilanter exsequeris, ne lupi qui sub specie ovium subintrant bestiali sævitiæ simplices quosque dilacerent, et non solum ipsi nulla correctione proficiant, sed etiam ea quæ sunt sana corrumpant. Quod ne viperea possit obtinere fallacia, dilectionem tuam duximus commonendam, insinuantes ad animæ periculum pertinere, si quisquam de his qui a nobis in hæreticorum sectam delapsus, et se utcumque hæreticæ communionis contagione macularit, respiciens in communionem catholicam sine promotione legitime satisfactionis habeatur. Saluberrimum enim et spirituali medicinæ utilitate plenissimum est, ut sive presbyteri, sive diaconi, aut cujuslibet ordinis clerici, qui se correctos videri volunt, atque ad catholicam fidem, quam jam pridem amiserant, rursus reverti ambiunt, prius errores suos, et ipsos auctores errorum damnari a se sine ambiguitate fateantur, ut sensibus pravis etiam peremptis, nulla sperandi supersit occasio, ne ullum membrum talium possit societate violari, cum per omnia illis professio propria cœperit obviare. Circa quos etiam illam canonum constitutionem præcipimus custodiri, ut in magno habeant beneficio, si adempta sibi omnino spe promotionis, in quo inveniuntur ordine stabilitate perpetua maneant, si tamen iterata tinctione non fuerint maculati. Non levem apud Deum noxam incurrit, qui de talibus ad sacros promovendos ordines judicavit. Quod si cum grandi examinatione

tio conceditur inculpatis, multo magis non licere suspectis. Proinde dilectio tua cujus ne gaudemus, jungat ad totius curam suam itionibus nostris, et det operam, ut circumatque velociter implentur, quæ ad totius æ incolumitatem, et laudabiliter suggesta sunt briter ordinata. Non autem debiliter dilectio s, si, quod non arbitramur, neglecta fuerint, ro custodia canonum, et pro fidei integritate imus, vehementius commovendos, quia infelium ordinum culpæ ad nullos magis referendæ quam ad desides, negligentesque rectores, altam sæpe nutriunt pestilentiam dum necessidissimulant adhibere medicinam. Data pridie las Julii, Alipio et Ardaburæ consulibus.

LI. — *Ad Dorum Beneventanum episcopum.*

ctissimo fratri Doro, LEO episcopus.
cium quod de te sperabamus dolemus esse itum, quando ea te commisisse perspicimus mnem ecclesiasticæ sanctionis regulam culpaovitate fœderent, cum plenissime noveris, a sollicitudine per omnes Dominum ecclesias iorum velimus canonum præcepta servare, et maxime curam ad sacerdotes universarum pleæ pertinere, ut sanctarum constitutionum regulæ corrumpantur excessibus. Unde miramur te auctoritatum apostolicæ Sedis observantissime convenerat, tam negligenter, ac potius ater egisse, ut traditarum tibi legum non cupid transgressor existeres. Libello etenim Pauli rteri tui qui in subditis habentur, cognovimus e novo ambitu, fœdoque colluvio presbyterii am fuisse turbatum ita ut unius, festina, et ima provectione quædam eorum dejectio facta sit, ætas commendabat, et nulla culpa minuebat. si ambiētis intentio, aut imperita faventium id quod nunquam habuit consuetudo posceut incipiens emeritis, et novellus præferretur ius, tuæ fuerat industriæ atque doctrinæ, ut e petentium desideria rationabili auctoritate res, ne quem in sacerdotali prope proveheonore ad injuriam eorum quibus sociebatur ret. Miror qui si fieret in illo non humilitatis, sed elationis vitium roboraretur. Neque enim abas dixisse Dominum, quod qui se humiliat, D bitur, qui vero se exaltat, humiliabitur (Luc. xiv, undemque dixisse vos autem queritis de pusillo re, et de honore majores esse. Utrumque enim natum, utrumque præposterum est, et omnis um fructus aufertur, omnis meritorum mensura tur, si tantum quis has sequitur dignitates um adulationis obtinuit, ut cupiditas eminendiplum superbientem minuat, sed etiam convi- n. Si vero, ut asseritur, primi secundique rteri circa Epicarpium sibi met præponendum, uic assentatio fuit, ut illum cum sui dedecore rent honorari. Nec hoc quidem illis proprio se o deicientibus tribui debuit, quod volebant, m miseræ voluntati te dignius fuerat obviare,

quam cedere. Deformis autem et ignava subjectio bene sibi conscius, et non irritam facientibus gratiam Dei præjudicare non potuit, ut primatus suos quocunque commercio in alterutrum transferentes subsequendum suorum minuerent dignitatem, et quia ultimum sibi anteposuerant cæteris præminerent. Prædicti igitur presbyteri qui indignos se honoris sui ordine sunt professi licet privari etiam sacerdotio mererentur, tamen ut pro apostolicæ sedis pietate parcatur, ultimi inter omnes ecclesiæ presbyteros habeantur. Et ut iudicii sui sententiam ferant, inferiores etiam illo erunt quem propria sententia sibi met prætulere, cæteris omnibus presbyteris in eo ordine permanentibus quem unicuique ordinationis suæ tempus ascripsit. 215 Nec quisquam præter prædictos duos imminutæ dignitatis patiat injuriam, sed in eorum statum tantummodo hoc recurrat opprobrium quod novello et immature ornato inferiores fieri elegere, ut illam evangelicam sententiam ad se sentiant pertinere, qua dicitur: « Quo iudicio judicaveritis judicabitur de vobis, et qua mensura mensi fueritis, eadem remetietur vobis (Matth. vii, 2). » Paulus vero presbyter ordinem suum de quo laudabili firmitate non cessit, obtineat. Nec ulterius aliquid in cujusquam præsumat injuriam, ita ut dilectio tua quam non immerito tota facti hujus pulsata invidia hoc saltem remedio curare se properet, ut sine dissimulatione hæc quæ decernimus tradantur effectui, ne si iterato ad nos imploratio justa confugerit, necesse sit severius commoveri cum his quæ male sunt facta correctis malimus reintegrare disciplinam quam augere vindictam. Executionem vero præceptionum nostrarum fratri et coepiscopo nostro Julio commisisse nos noveris, ut omnia illi quemadmodum constituimus roborentur. Data Idus Martii, Posthumiano viro clarissimo consule.

LXII. — *Ad universos episcopos per Siciliam constitutos.*

LEO universis episcopis per Siciliam constitutis.

Divinis præceptis et apostolicis monitis incitatur, ut pro omnium ecclesiarum statu impigro vigilemus affectu, aut si quid usquam reprehensioni inveniatur obnoxium celeri sollicitudine, aut ab ignorantia imperitia, aut a præsumptionis usurpatione revocemus. Monente enim Dominicæ vocis imperio, quo beatissimus apostolus Petrus trina repetitione mysticæ sanctionis imbuitur, ut Christi oves qui Christum diligit pascat, ipsius sedis cui per abundantiam divinæ gratiæ præsumus reverentia cohortamur ut periculum desidiæ quantum possumus declinemus, ne professio summi apostoli qui se amatorem Domini esse testatus est non inveniatur in nobis. Quia negligens toties commendatum gregem vincitur suum non amare pastorem. Cum ergo mihi de charitatis vestræ actibus fraterna actione sollicito certis indicis innotuerit, vos in eo quod inter sacramenta Ecclesiæ principale est, ab apostolicæ institutionis consuetudine discrepare, ita ut baptismi sacramentum

numerosius in die Epiphaniæ quam paschali tempore celebratis, miror vos vel præcessores vestros tam irrationabilem novitatem usurpare potuisse, ut confuso temporis utriusque mysterio nullam esse differentiam crederetis inter diem quo adoratus est Christus a magis, et diem quo resurrexit a mortuis. Quam culpam nullo modo potuissetis incidere si unde consecrationem honoris accipitis, inde legem totius observantiæ sumeretis, et beati Petri apostoli sedes quæ vobis sacerdotalis mater est dignitatis, esset ecclesiasticæ magistrationis. A cuius vos regulis recessisse minus posset æquanimiter tolerari, si aliqua commonitionis nostræ pagina præcessisset. Nunc autem quia non desperatur correctio, mansuetudo servanda est. Et licet vix ferenda sit sacerdotalis excusatio quæ prætendat inscientiam, maluimus tamen et censuram necessariam temperare, et ratione vos apertissimæ veritatis instruere. Semper quidem in æterno consilio Dei mansit humani generis incommutabiliter præordinata reparatio, sed ordo rerum per Jesum Christum Dominum nostrum temporaliter gerendarum incarnatione Verbi sumpsit exordium. Unde aliud tempus est quo annuntiante angelo beata Maria fecundandam se per Spiritum sanctum credidit et concepit, aliud quo salva integritate virginea puer editus, exultante gaudio cœlestium ministrorum pastoribus indicatur, aliud quo infans circumciditur, aliud quo hostia pro eo regularis offertur, aliud quo tres magi claritate novi sideris incitati in Bethlehem ab oriente perveniunt, et adoratum parvulum mystica munerum oblatione venerantur. Nec idem sunt dies quibus impio Herodi ordinatâ divinitus in Ægyptum translatione subtractus est, vel quibus ab Ægypto in Galilæam persecutore mortuo revocatus est. Inter has autem dispensationum varietates accedunt augmenta corporea, crescit Dominus, sicut evangelista testatur, profectibus ætatis et gratiæ. Per dies Paschæ in templum cum parentibus venit, et cum abesset societate, redeuntium sedens cum senioribus et inter admirantes magistros invenitur, rationemque remansionis suæ reddens, quid est, inquit, quod me quærebatis? Nesciebatis quod in his quæ Patris mei sunt oportet me esse? Significans ejus se esse filium cuius esset et templum. Jam vero cum in annis majoribus apertius declarandus baptismum præcursoris sui Joannis expetiit quid deitatis ejus remansit ambiguum quando Spiritus sanctus in columbæ specie super eum descendit et mansit, audita de cœlis Patris voce dicens: « Tu es Filius meus dilectus, in te bene complacui? » (*Marc.* 1, 11.) Quæ omnia ideo quanto potuimus brevitate perstrinximus, ut notum sit dilectioni vestræ universos dies Christi innumeris consecratos fuisse virtutibus et in cunctis ejus actionibus sacramentorum mysteria coruscasse, sed aliter signis denuntiari, aliter rebus impleri, nec quæcumque numerantur in operibus Salvatoris, ad tempus pertinere baptismatis. Nam si etiam illa quæ post beati Joannis lavacrum ab eo gesta cognovimus, sub indiscreto honore colamus, omnia tempora con-

tinuatis erunt deputanda festis, quia omnia sunt plena miraculis. Verum quia spiritus sapientiæ et intellectus, ita apostolos et totius Ecclesiæ erudit magistros, ut in Christiana observantia nihil inordinatum, nihil pateretur esse confusum, discernendæ erant causæ solemnitatum, et in omnibus constitutis Patrum principumque nostrorum rationabilis servanda discretio. Quia non aliter unus grex, et unus pastor sumus, nisi, quemadmodum Apostolus docet, idipsum dicamus omnes. Simus autem perfecti in eodem sensu, et in eadem scientia. Quamvis ergo et illa quæ ad humilitatem, et quæ ad gloriam pertinent Christi in unam percurrant eandemque personam, totumque quidquid in illo, et virtutis divinæ est, et infirmitatis humanæ ad nostræ reparationis tendat effectum, proprie tamen in morte crucifixi, et in resurrectione mortui potentia baptismatis novam creaturam condit ex veteri, ut renascentibus, et mors Christi operetur et vita, dicente beato apostolo Paulo: « An ignoratis quia quicumque baptizati sumus in Christo Jesu, in morte ipsius baptizati sumus? Consepulti enim sumus cum illo per baptismum in mortem, ut quomodo surrexit Christus a mortuis per gloriam Patris, ita et nos in novitate vitæ ambulemus. Si enim complantati facti sumus similitudini mortis ejus, simul et resurrectionis erimus (*Rom.* vi, 3-5). » Et cætera quæ latius magister gentium ad commendandum sacramentum baptismatis deputavit, ut apparet ex hujus doctrinæ spiritu regenerandis filiis hominum, et in Dei filiis adoptandis illum diem esse, illud tempus electum, in quo per similitudinem mysterii ea quæ rantur membris quæ in ipso capite sunt gesta congruere, dum baptismatis regulæ mors intervenit interfectioni peccati, et sepulturam triduanam imitatur trina dimersio, et ab aquis lavatio insurgentis ad instar est de sepulcro. Ipsa igitur operis qualitas docet celebrandæ generaliter gratiæ esse legitimum diem, in quo orta est, et virtus muneris, et species actionis. Ad cuius rei confirmationem plurimum valet quod ipse Dominus Jesus Christus, postea quam resurrexit a mortuis, discipulis in quibus omnes ecclesiarum præsules docebantur, et formam et potestatem tradidit baptizandi, dicens: « Euntes ergo nunc docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris et Filii et Spiritus sancti (*Matth.* xxviii, 19). » De quo utique eos etiam ante passionem potuisset instruere, nisi propriæ voluisset intelligi regenerationis gratiam ex sua resurrectione cepisse. Additur sane huic observantiæ etiam Pentecostes ex adventu Spiritus sancti consecrata solemnitas, quæ de paschalis festi pendet articulo, et cum ad alios dies alia festa pertineant, hæc semper ad eundem qui resurrectione Domini est insignis, occurrat, porrigens quodammodo auxiliantis gratiæ manum, ut hi quos a die Paschæ, aut molestia infirmitatis, aut longinquitas itineris, aut navigationis difficultas interclusit invitos, aut quibuslibet necessitatibus impeditos, desiderii sui effectum dono Spiritus sancti consequantur. Ipse enim unigenitus Dei

in fide credentium, et in virtute operum nullam inter se et Spiritum sanctum voluit esse distantiam, quia nulla est diversitas in natura, dicens: « Ego rogabo Patrem et alium Paracletum dabit vobis, ut vobiscum sit in æternum, Spiritum veritatis (Joan. xiv, 16, 17); » et iterum: « Paracletus autem Spiritus quem mittet Pater in nomine meo, ille vos docebit omnia, et suggeret universa quæcunque dixi vobis (Ibid.); » et iterum: « Cum venerit ille Spiritus veritatis, ille diriget vos in omnem veritatem (Joan. xvi, 13). » Cum itaque veritas Christus est, et spiritus veritatis Spiritus sanctus, nomenque Paracleti utrique proprium, non dissimile est festum ubi unum est sacramentum. Hoc autem nos non ex nostra persuasione defendere, sed ex apostolica auctoritate servare, satis idoneo probamus exemplo sequentes beatum apostolum Petrum qui in eo die quo omnem credentium numerum promissus Spiritus sancti replevit adventus trium millium populum sua prædicatione conversum, lavacro baptismatis consecravit, quod sancta Scriptura quæ apostolorum actus continet, fidei historia docet, dicens: « His auditis compuncti sunt corde, et dixere ad Petrum, et ad reliquos apostolos, quid faciemus viri fratres? Petrus vero ait ad illos, pœnitentiam, inquit, agite, et baptizetur unusquisque in nomine Jesu Christi in remedium peccatorum, et accipietis donum Spiritus sancti; vobis enim repromissio est, et filiis vestris, et omnibus qui longe sunt quoscunque advocaverit Dominus Deus noster. Aliis etiam verbis testificatus exhortabatur eos, dicens: Salvamini a generatione ista prava. Qui ergo receperunt sermonem ejus baptizati sunt, et appositæ sunt in illa die animæ circiter tria millia (Act. ii, 37-41). » Unde quia manifestissime patet baptizandis in Ecclesia electis hæc duo tempora, de quibus locuti sumus, esse legitima, dilectionem vestram monemus, ut nullos alios dies huic observantiæ misceatis. Quia et si sunt alia quoque festa quibus multa in honorem Dei reverentia debeatur, principalis tamen et maximi sacramenti custodienda nobis mysticæ rationis exceptio, non interdicta licentia qua in baptismo tribuendo quolibet tempore periclitantibus subvenitur. Ita enim ad has duas festivitates connexas sibi met atque cognatas incolumium, et in pacis securitate degentium libere vota differimus, ut in mortis periculo, in obscuris discrimine, in persecutionis angustis, in timore naufragii, nullo tempore hoc veræ salutis remedium cuiquam denegemus. Si quis autem Epiphaniæ festivitatem quæ in suo ordine debito honore veneranda est ob hoc æstimat privilegium habere baptismatis, quia hoc quidam dicunt quod in eadem die ad baptismum Dominus sancti Joannis accerserit, sciat illius baptismi aliam gratiam, aliam fructus rationem, nec ad eandem pertinuisse virtutem, qua per Spiritum sanctum renascuntur, de quibus dicitur: « Qui non ex sanguinibus, neque ex voluntate carnis, neque ex voluntate viri, sed ex Deo nati sunt (Joan. i, 13). » Dominus enim nullius indignans remissione peccati, nec quæ-

rens remedium renascendi, sic voluit baptizari, sicut voluit circumcidi, hostiamque pro se mundationis offerri, ut « qui factus erat ex muliere (sicut Apostolus ait) fieret sub lege (Gal. iv, 4); » « quam non venerat solvere, sed adimplere (Matth. v, 17), » et implendo finire, sicut beatus Apostolus prædicat, dicens: « Finis autem legis Christus ad justitiam omni credenti (Rom. x, 4). » Baptismi autem sui in se condidit sacramentum, quia in omnibus primatum tenens se docuit esse principium. Et nunc regene-
216 rationis potentiam sanxit, quando de latere ipsius fluxerunt sanguis redemptionis, et aqua baptismatis. Sicut ergo Vetus Testamentum testificatio fuit Novi, et lex per Moysen data est, gratia autem et veritas per Jesum Christum facta est, sic diversa sacrificia unam hostiam præformare et multorum agnorum occisio illius immolatione finita est, de quo dicitur: « Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi (Joan. i, 29). » Sic et Joannes, non Christus, sed Christi prævius; non sponsus, sed sponsi amicus, fuit adeo fidelis, et non sua quærens, sed quæ Jesu Christi, ut se profiteretur ad solvenda calceamenta pedum ejus indignum, quoniam ipse quidem baptizaret in aqua in pœnitentiam, ille baptizaturus esset in Spiritu sancto et igni, qui duplici potestate et vitam redderet, et peccata consumeret. His itaque, fratres, tot tantisque existentibus documentis, quibus omni ambiguitate submota evidenter agnoscitis, in baptizandis electis qui secundum apostolicam regulam et exorcismis scrutandi, et jejuniis sanctificandi, et frequentibus sunt prædicationibus imbuendi, duo tantum tempora, id est Pascha et Pentecosten, esse servanda. Hoc vestræ indicimus charitati, ut apostolicis in ritibus nullo ulterius recedatis excessu. Quia multum post hæc esse non poterit, si quisquam apostolicas regulas in aliquo crediderit negligendas. Quare illud primitus pro custodia concordissimæ unitatis exigimus, ut quia saluberrime a sanctis Patribus constitutum est binos in annis episcoporum debere esse conventus, terni semper ex vobis ad diem tertium Kalendarum Octobrium Romam fratrum concilio sociandi occurrant, et in dissimulanter vobis hæc consuetudo servetur. Quoniam adjuvante gratia Dei facilius poterit provideri, ut in ecclesiis Christi nulla scandala, nulli nascantur errores, cum coram beatissimo apostolo Petro semper in communionem tractatum fuerit, ut omnia instituta canonumque decreta apud omnes Domini sacerdotes inviolata permaneant. Hæc autem quæ vobis inspirante Domino insinuanda credidimus, per fratres et coepiscopos nostros Bachillum atque Paschasium ad vestram volumus notitiam pervenire. Quibus referentibus agnoscamus quam reverenter a vobis apostolicæ sedis instituta servantur.

LXIII. — *Ad episcopos per Italiæ provincias constitutos.*

LEO universis episcopis per Italiæ provincias constitutis in Domino salutem.

In consortium vos nostræ sollicitudinis, dilectis-

sini fratres, advocamus, ut vigilantia pastorali, ne quid diabolicæ licere possit astutiæ, commissis vobis gregibus diligentius consulatis, ne is qui Domini misericordia revelante per nostram curam a nostris ovibus morbus abjicitur, necdum vobis præmonitis et adhuc quid agatur ignaris, per vestras se dispergat ecclesias, et suarum furtim cuniculos inveniat latebrarum, ut quod a nobis in urbe exstinguitur, tenebrosis apud vos radicibus seminetur. Plurimos impietatis Manichææ sequaces doctores in urbe investigatio nostra reperit, vigilantia divulgavit, auctoritas et censura coercuit, quos potuimus emendare, correximus, et ut damnarent Manichæum cum prædicationibus et discipulis suis, publica in ecclesia confessione et manus suæ subscriptione compulimus, et ita de voragine impietatis suæ confessos pœnitentiam concedendo levavimus. Aliquantum vero qui ita se demerserant, ut nullum his auxiliantis posset auxilium subvenire subditi legibus secundum Christianorum principum constituta, ne sanctum gregem sua contagione polluerent per publicos iudices perpetuo sunt exsilio relegati. Et omnia quæ tam in Scripturis quam in occultis traditionibus suis habent profana vel turpia, ut nosset populus quid refugeret aut vitaret, oculis Christianæ plebis certa manifestatione probavimus, adeo ut ipse qui eorum dicebatur episcopus a nobis tentus proderet flagitiosa in suis mysteriis quæ teneret, sicut gestorum vos series potest edocere, ad instructionem enim vestram etiam ista direximus, quibus lectis, omnia quæ a nobis deprehensa sunt, nosse poteritis. Et quia aliquantos de his quos ne absolverentur, arctior reatus invoverat, cognovimus aufugisse, hanc ad dilectionem vestram epistolam misimus per acolythum nostrum, ut effecta certior sanctitas vestra sollicitius agere dignetur et cautius, nec ubi Manichææ perversitatis homines plebes vestras facultatem lædendi et hujus sacrilegii possint invenire doctores. Aliter enim nobis commissæ regere non possumus, nisi hos qui sunt perditores et perditum zelo fidei Dominicæ persequamur, et a sanctis, ne pestis latius divulgetur severitate quæ possumus abscindamus. Unde hortor dilectionem vestram, obtestor et moneo, ut quam debetis et potestis sollicitudine vigiletis ad investigandos eos, nec ubi occultandi se reperiant facultatem. Ut enim habebit adeo ingens remunerationis præmium qui diligentius quod ad salutem commissæ sibi plebis proficiat fuerit exsecutus, ita ante tribunal Domini de reatu negligentis se non poterit excusare quicumque plebem suam contra sacrilegæ persuasionis auctores noluerit custodire. Data tertio Kalendas Februarii, Theodosio XVIII et Aluino viris clarissimis consulibus.

LXIV. — *Ad Neoniam episcopum Ravennatem.*

LEO NEONIE episcopo Ravennati de his qui redemptes de captivitate, incertum habent utrum ante captivitatem baptismum consecuti sunt.

Frequenter quidem in diversarum ambiguo quæ-

stionum titubantia fratrum corda spiritu Dei instituite solidavimus, responsionis formam vel ex sanctarum Scripturarum disciplinis, vel ex Patrum regulis colligentes. Sed nuper in synodo novum et inauditum antea genus consultationis exortum est. Nam quorundam fratrum suggestione comperimus aliquos captivorum ad sedes libertatemque redeuntis, qui scilicet in captivitate illa ætate pervenerint quæ nullius rei firmam potuerit habere notitiam, remedium quidem implorare baptismi. Sed utrum ejusdem remedii ante sacramenta perceperint, infantis inscientia non posse reminisci, et ideo sub hoc latentis recordationis incerto animas suas in discrimen adduci dum sub specie cautionis negatur his gratia, quæ ideo non impenditur, quia putatur impensa. Cum itaque tribuere talibus Dominici sacramenta mysterii non immerito quorundam fratrum formido dubitaret, in synodali, ut diximus, cœtu formam hujusemodi consultationis accepimus. Quam diligentius discuti, et pro uniuscujusque sensu sollicita volumus ratione tractari, quod ad veritatem adhibita cogitatione multorum certius pervenire possemus. Eadem ergo quæ in sensum nostrum divina inspiratione venire, frequens etiam fratrum firmavit assensio. Inprimis itaque providere debemus, ne dum speciem quamdam cautionis tenemus, damnum regenerandarum incidamus animarum. Quis enim ita sit suspitionibus suis deditus, ut verum esse definiat, quod omni manifestatione cessante ex opinione ambigua suspicatur? Cum itaque baptizatum se, nec ille recordetur qui regenerationis est cupidus, nec alter attestari de eo possit, quod nesciat, consecratum nihil est in quo peccatum possit obrepere, cum in hac parte conscientis suæ nec ille reus sit qui consecratur, nec ille qui consecrat. Scimus quidem inexpiabile esse facinus, quoties juxta hæreticorum damnata a sanctis Patribus instituta cogitur aliquis lavacrum quod regenerandis semel tributum est, bis subire apostolica reclamante doctrina, quæ nobis unam prædicat in trinitate deitatem, unam in fide confessionem, unum in baptismate sacramentum. Sed in hoc nihil simile formidatur, quoniam non potest in iterationis crimen devenire, quod factum esse omnino nescitur. Atque ideo quoties persona talis incidit, sollicita primum examinatione discutite, et longo tempore, nisi forte supremus hæc immineat, indagate, utrum nemo sit penitus quod testimonio suo jurare possit ignorantiam nescientis. Et cum constiterit hunc qui baptismatis iniret sacramento, sola inaniter suspitione prohiberi, accedat intrepidus ad consequendam gratiam, quæ in se nullum scit esse vestigium. Nec veniamur huic salutis januam aperire, quam nunquam locetur ingressus, quod si ab hæreticis baptizatum veniam fuisse constiterit, erga hunc nullatenus sacramentum regenerationis iteretur, sed hoc tantum quod ibi deficit, conferatur, ut per episcopalem manus impositionem

virtutem sancti Spiritus consequatur. Quam rem, A frater charissime, ideo generaliter ad omnium vestrum volumus pervenire notitiam, ne dum plus justo metuitur misericordia Dei salvari cupientibus denegetur. Data nono Kalendas Novembris, consulatione Martiani Augusti.

LXV. — *Ad episcopos Africæ.*

Leo universis episcopis per Africam constitutis in Domino salutem.

Cum in ordinationibus sacerdotum quædam apud vos illicite usurpata crebrior fama narraret, ratio pietatis exegit, ut pro sollicitudine quam universæ Ecclesiæ ex divina institutione dependimus, rerum fidem studeremus agnoscere, vicem curæ nostræ proficiscenti a nobis fratri et consacerdoti nostro Potentio injungentes, qui secundum scripta quæ B per ipsum ad vos direximus de episcopis, quorum culpabilis ferebatur electio, quod veritas haberet inquirere, nobisque omnia fideliter indicaret. Unde quia idem plenissime notitiæ nostræ cuncta reseravit, et sub quibus qualibusque rectoribus quædam Christi plebes in partibus provinciæ Cæsariensis habeatur, sincera nobis relatione patefecit, necessarium fuit ut dolorem cordis nostri quo pro Dominicorum gregum periculis æstuamus, datis ad vos litteris promeremus. Mirantes tantum apud vos per occasionem temporis impacati aut ambientium præsumptionem, aut tumultum valuisse popularem, ut indignis quibusque, et longe extra sacerdotale meritum constitutis pastorale fastigium, et gubernatio Ecclesiæ crederetur. Non est hoc consulere C populis, sed nocere, nec præstare regimen, sed augere discrimen. Integritas enim præsentium salus est subditorum et ubi est incolumitas obedientiæ, ibi sana est forma doctrinæ. Principatus autem quem aut seditio extorsit, aut ambitus occupavit, etiam si moribus atque actibus non offendit, ipsius tamen initii sui est perniciosus exemplo, et difficile est, ut bono peragantur exitu, quæ malo sunt inchoata principio. Quod si in quibuslibet Ecclesiæ gradibus providenter scienterque curandum est, ut in Domini domo nihil sit inordinatum, nihilque præposterum, quanto magis elaborandum est, ut in electione ejus qui super omnes gradus constituitur, non erretur? Nam totius familiæ Domini status et D ordo nutabit, si quod sequitur in corpore non inveniatur in capite. Ubi est beati Pauli apostoli per spiritum Dei emissa præceptio, quia in persona Timothei omnium sacerdotum Christi numerus eruditur, et perinde unicuique nostrum dicitur: « Manus cito nemini imposueris, neque communicaveris peccatis alienis? » (I Tim. v, 22.) Quid est cito manus imponere, nisi ante ætatem maturitatis, ante tempus examinis, ante meritum laboris, ante experientiam disciplinæ, sacerdotalem honorem tribuere non probatis? et quid est communicare peccatis alienis, nisi talem effici ordinantem qualis ille est qui non meruit ordinari? Sicut enim boni operis sibi comparat fructum, qui rectum sectatur

in eligendo sacerdote iudicium, ita gravi semetipsum afficit damno, qui ad suæ dignitatis collegium sublimat indignum. 217 Non enim in cujusquam persona prætermittendum est quod institutis generalibus continetur, nec putandus est honor ille legitimus qui fuerit de prævaricatione collatus, dicente enim Apostolo: Ut inter electionis regulas, is episcopus ordinetur, quem « unius uxoris virum (I Tim. III, 2) » fuisse, aut esse constituerit. Tam sacra semper habita est ista præceptio, ut etiam de muliere sacerdotis eligendi eadem intelligatur servanda conditio, ne forte illa priusquam in matrimonium ejus veniret qui aliam non habuisset uxorem, alterius viri esset experta conjugium. Quis ergo dissimulare audeat quod in tanti sacramenti perpetratur injuriam? Cum huic magno venerandoque mysterio ne legis quidem statuta defuerint, quibus evidenter est definitum, ut virginem sacerdos accipiat et alterius torum nesciat conjugis quæ uxor est futura pontificis? Jam tunc enim in sacerdotibus figurabatur Christi et Ecclesiæ spirituale conjugium, ut quoniam vir caput est mulieris, discat sponsa Verbi non alium virum nosse Christum, qui eam unam quam legit, unam diligit, et aliam præter ipsam suo consortio non adjungit. Si ergo etiam in Veteri Testamento hæc sacerdotalium conjugiorum forma servata est, quanto magis sub revelata jam gratia constituti apostolicis debemus servire præceptis, ut quomodolibet quis bonis moribus præditus, et sanctis operibus inveniatur ornatus, nequaquam tamen vel ad diaconii gradum, vel ad presbyterii honorem, vel ad episcopatus culmen ascendat, si aut ipsum non unius uxoris virum, aut uxorem ejus non unius viri fuisse claruerit, monente vero Apostolo atque dicente: « Et hi aut probentur primum, et sic ministrent (I Tim. III, 10). »

Quid aliud intelligendum putemus, nisi ut in his provectionibus non solum matrimoniorum privilegia, sed etiam laborum merita cogitemus, ne aut a baptismo rudibus, aut a sæculari actu repente conversis officium pastorale credatur, cum omnis gradus militiæ Christianæ de incrementis profectuum debeat æstimari, an possint cuiquam majora committi? Merito sanctorum Patrum venerabiles sanctiones cum de sacerdotum electione loquerentur eos demum idoneos sacris administrationibus censuere, quorum omnis ætas a puerilibus exordiis usque ad provectiones annos per disciplinæ ecclesiasticæ stipendia cucurrisset, ut unicuique testimonium prior vita præberet, nec posset de ejus provectione dubitari, cui pro laboribus multis, pro moribus castis, pro actibus strenuis celsioris loci præmium deberetur. Si enim ad honorem mundi sine suffragio temporis, sine merito laboris indignum est pervenire, et notari ambitus solent, quos probitatis flocumenta non adjuvant, quam diligens, et quam prudens habenda est dispensatio divinorum munerum, et cælestium dignitatum, ne in aliquo apostolica, et canonica decreta violentur, et his

Ecclesia Domini regenda credatur qui legitimarum institutionum nescii, et totius humilitatis ignari non ab infimis sumere incrementum, sed a summis volunt habere principium? cum valde iniquum sit et absurdum ut imperiti magistris, novi antiquis, et rudes præferantur emeritis. « In domo quidem magna necesse est, sicut Apostolus ait, vasa diversa sint, quædam aurea, argentea, quædam vero lignea et fictilia (II Tim. II, 20), » sed horum ministerium pro materiæ qualitate discernitur, nec qui est pretiosorum, idem usus est vilium. Nam inordinata sunt omnia si fictilia aureis, et lignea præferantur argenteis. Sicut autem ligneis et fictilibus eorum omnium species figuratur, qui nullis adhuc virtutibus nitent, ita in aureis et argenteis, hi sine dubio declarantur, qui per longum eruditionis ignem, et per fornacem diurni laboris excocti, aurum probatum et argentum purum esse meruere. Quibus si merces pro devotione non redditur, omnis ecclesiastica disciplina resolvitur, omnis ordo turbatur, dum in Ecclesia, qui nullum subiere ministerium perverso eligentium iudicio debitum obtinent principatum. Cum ergo inter vos tantum valuerint, aut studia popularium, aut ambitus superbiorum, ut non solum laicos, sed etiam secundarum uxorum viros, aut viduarum maritos ad officium cognoscamus pastorale provecctos, nonne aptissime exigunt causæ, ut ecclesiæ in quibus ista commissa sunt, iudicio severiore purgentur, et non solum in tales præules, sed etiam in ordinatores eorum ultio competens proferatur? Sed circumstant nos hinc mansuetudo clementiæ, hinc censura iustitiæ? Et quia « universæ viæ Domini misericordia et veritas (Psal. xxiv, 40), » cogimur secundum sedis apostolicæ pietatem, ita nostram temperare sententiam, ut trutinato pondere delictorum, quæ constat non unius esse mensuræ quædam definiamus utunque toleranda, quædam vero penitus amputanda. Eos enim qui vel secundas nuptias inierunt, vel viduarum se conjugio sociarunt, nec apostolica nec legalis auctoritas sacerdotum obtinere permittit, et multo magis illum, si fuerit vestro iudicio confutatus, qui, sicut ad nos relatum est, duarum simul est maritus uxorum, vel illum qui a prima uxore dimissus, alteram duxisse perhibetur. Cæteros vero quorum provecctio hoc tantum reprehensionis incurrit, quod ex laicis ad officium episcopale delecti sunt, neque ex hoc quod uxores habeant, possunt esse culpabiles, susceptum sacerdotium tenere permittimus, non præiudicantes apostolicæ sedis statutis, nec præcessorum nostrorum nostrisque decretis quibus salubriter statutum est, ne primum vel secundum, aut tertium in ecclesia gradum quisquam laicorum quibuslibet suffragiis fultus ascendat, priusquam ad hoc meritum per legitima augmenta perveniat, quod enim utrumque patimur esse veniale multum postmodum esse non poterit, si quisquam omnino id quod interdicimus usurpare præsumperit, quia remissio peccati non dat licentiam delinquendi, nec quod potuit aliqua

A ratione concedi, fas erit amplius impune committi. Donatum autem Salicinensem ex Novatiano cum sua (ut comperimus) plebe conversum, ita Dominico volumus gregi præsidere, ut libellum fidei suæ ad nos meminerit dirigendum, quod et Novatiani dogmatis damnet errorem et plenissime confiteatur catholicam veritatem. Maximum quoque ex laico licet reprehensibiliter ordinatum, tamen si Donatista jam non est, et a spiritu schismaticæ pravitatis alienus, ab episcopali quam quomodo adeptus est non repellamus dignitate, ita ut et ipse libello ad nos edito catholicum se esse manifestet. De Aggaro et Tyberiano, quorum a cæteris qui ex laicis ordinati sunt in hoc causa diversa est, quod eorum ordinationi atroces tumultus, et sævæ seditiones memorantur esse famulata, vestro iudicio cuncta commisimus, ut relata habiti apud vos examinis fide quid de supradictis statuendum sit, scire possimus. Illæ autem famulæ Dei quæ integritatem pudoris oppressione barbarica perdidere, laudabiliores erunt in humilitate ac verecundia si se incontaminatis non audeant comparare virginibus. Quamvis enim omne peccatum ex voluntate nascatur, et potuerit corruptione carnis mens invita non pollui, minus tamen eisdem oberit, si quod potuerint animo non amittere doleant se vel corpore perdidisse. Cum itaque de omnibus fere quæ fratris nostri Potentii relatio continebat plenissimæ dilectionem vestram per David fratrem et coepiscopum nostrum, qui et sacerdotii merito nobis est probatus, et moribus videatis instructam. Superest, fratres, ut concordi obedientia salubres suscipiatis hortatus, et nihil per contentionem agentes, sed ad omne studium devotionis unanimes divinis et apostolicis constitutionibus pareatis, et in nullo patiamini pia canonum decreta violari. Quæ enim nunc certarum remisimus consideratione causarum, antiquis deinceps custodienda sunt regulis, ne quod ad tempus pia lenitate concessimus, justa post hæc ultione plectamus.

LXVI. *Leo papa de privilegio episcoporum sive presbyterorum ad universos Germaniæ atque Galliæ ecclesiarum episcopos.*

Cum in Dei nomine in Romana Ecclesia synodum episcoporum sive cæterorum consacerdotum Christiane fidelium coadunatum habuissemus, et de ordinationibus illicitis, super quibus crebrior ad nos illarum partium commeantium sermo pervenerat, atque de aliis necessitatibus ecclesiasticis negotiis tractantes, sacrosque canones relegentes solerter egissemus, a multis lacrymabili vultu relatum est nobis, quod quidam Germaniarum ac Galliarum urbium episcopi frequenter coepiscopos, qui juxta canones Neocæsarienses, sive secundum aliorum decreta Patrum iidem sunt qui et presbyteri vel presbyteros destinarent, qui absente pontifice altaria erigerent, basilicasque consecrarent. Quod quidem non est mirum id præcepisse viros ecclesiasticæ disciplinæ ignaros quod est canonicæ regulæ contrarium, et statim a sæculari militia in sacerdotale

ministerium delegatos atque promotos. Ergo ne ultra talis a vobis licentia usurpetur communi sententia, statuendum oportuit scientes quia, sicut coepiscopo vel presbytero illicita consecratio est altaris, ita et constitutio. In divinis enim litteris præcipiente Domino, solus Moyses in tabernaculo Dei erexit altare, solus ipse unxit, qui utique summus sacerdos Dei erat, sicut scriptum est de eo : « Moyses et Aaron in sacerdotibus ejus (Psal. xcvm, 6). » Ideoque id quod tantum facere principibus sacerdotum jussum est, quorum typum Moyses et Aaron tenuerunt, omnino decretum est ut coepiscopi vel presbyteri qui filiorum Aaron gestant figuram arripere non præsumant. Nam quamvis cum episcopis plurima illis ministeriorum communis sit dispensatio, quædam tamen auctoritate veteris legis, quædam novæ etiam ecclesiasticis regulis sibi prohibita noverint, sicut presbyterorum et diaconorum, aut virginum consecratio, sicut constitutio altaris ac benedictio vel unctio. Siquidem nec erigere eis altaria, nec ecclesias vel altaria consecrare licet, nec per impositiones manuum fidelibus baptizandis vel conversis, vel ex hæresi paracletum Spiritum sanctum tradere, nec chrisma conficere, nec chrismate baptizatorum frontes signare, nec publice quidem in missa quemquam pœnitentem reconciliare, nec formatas cuilibet epistolas mittere. Hæc enim omnia illicita sunt coepiscopis, qui ad exemplum et formam septuaginta discipulorum esse noscuntur, vel presbyteris qui eandem gestant figuram. Quoniam quamquam consecrationem habeant, pontificatus tamen apicem non habent. Quæ omnia solis debere summis pontificibus auctoritate canonum præcipitur, ut per hoc et discretio graduum, et dignitatis fastigium summi pontificis demonstraretur. Sed neque coram episcopo licet presbyteris in baptisterium introire, nec præsentem antistitem infantem tingere, aut signare, nec pœnitentem sine præceptione episcopi sui reconciliare, nec eo præsentem, nisi illo jubente sacramentum corporis et sanguinis Christi conficere, nec eo coram posito populum docere, vel benedicere aut salutare, nec plebem utique exhortari, in eos specialius et propensius commovendi qui in episcopis ordinandis sanctorum Patrum statuta neglexerint, et quos refutare debuerant, consecrarint. Unde si qui episcopi talem consecraverint sacerdotem, qualem non liceat, etiamsi aliquo modo damnus proprii honoris evaserint, ordinationis tamen jus ulterius non habebunt, nec ei sacramento interesse, quod neglecto divino iudicio immerito præstitere. Illud sane quod ad sacerdotalem pertinet dignitatem, inter omnia volumus canonum statuta servari. Cum ubi minores sunt plebes, minoresque conventus, presbyterorum cura sufficiat. Episcopalia autem gubernacula non nisi majoribus populis, et frequentioribus civitatibus oporteat præsidere, ne quod sanctorum Patrum divinitus inspirata decreta vetuere vinculis, et possessionibus vel obscuris et solitariis municipiis tribuatur sacerdotale fastigium, et **218** honor cui

debet excellentiora committi, ipse sui numerositate vilescat. Quod nunc in sua diœcesi restitutus episcopus factum esse causatus est, et rationabiliter postulavit, ut episcopi eorum locorum, in quibus non debuerant ordinari humana conditione decesserint, loca ipsa ad jus ejus antistitis redigantur. Cujus ante fuerant ante priora. Et inutile est ut sacerdotalis dignitas inconsiderata ordinantis facilitate et superflua multiplicatione minuatur. De his autem quæ in sacro virginitatis proposito constitutæ barbaricam pertulere violentiam, et integritatem pudoris, non animo, sed corpore perdidere, ea nobis servanda videtur moderatio, ut neque in viduarum dejiciantur gradum, nec in sacrarum et perseverantium virginum numero censeantur. Quibus si in omnibus virginalibus perseverant et castimonie soliditatem mente custodiunt sacramentorum non est neganda communio, quia injustum est eas in eo argui, vel notari, quod non voluntas admisit, sed vis hostilis eripuit. Causam quoque Lupicini episcopi illic jubemus audiri. Cui multum et sæpius postulanti communionem hac ratione reddidimus, quoniam ad nostrum iudicium provocasset immerito eum pendente negotio a communionem videbamus fuisse suspensum. Adjectum etiam illud est quod huic temere superordinatus esse cognoscitur, qui non debuit ordinari antequam Lupicinus in præsentem positus, aut confutatus, aut certe confessus, justæ posset subjacere sententiæ, ut vacantem locum, quemadmodum disciplina ecclesiastica exigit, is qui consecratur, exciperet. Sive vero aliæ emergerint causæ quæ ad statum ecclesiarum, et ad concordiam pertineant sacerdotum, illic sub timore Domini volumus ventulentur, et de componendis atque compositis omnibus ad nos relatio plena mittatur, ut ea quæ juxta ecclesiasticum morem juste et rationabiliter fuerint definita, mea quoque sententia roborentur. Data quarto Idus Augusti.

LXVII. — *Ad episcopos per Viennensem provinciam constitutos.*

LEO dilectissimis fratribus universis episcopis per Viennensem provinciam constitutis.

Divinæ cultum religionis, quem in omnes gentes, omnesque nationes Dei voluit gratia coruscare, ita Dominus noster Jesus Christus humani generis Salvator instituit, ut veritas quæ antea legis et prophetarum præconio continebatur, per apostolicam tubam in salutem universitatis exiret, sicut scriptum est : « In omnem terram exivit sonus eorum, et in fines orbis terræ verba eorum (Psal. xviii, 3). » Sed hujus muneris sacramentum ita Dominus ad omnium apostolorum officium pertinere voluit, ut in beatissimo Petro apostolorum omnium summo principaliter collocaret, ut ab ipso quasi quodam capite dona sua velut in corpus omne diffunderet, ut exsortem se mysterii intelligeret esse divini, qui ausus fuisset a Petri soliditate recedere. Hunc enim in consortium individue unitatis assumptum id quod ipse erat, voluit dominari, di-

cendo : « Tu es Petrus et super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam (*Matth. xvi, 18*), » ut æterni ædificatio templi mirabili munere gratiæ Dei in Petri soliditate consisteret. Hac Ecclesiam suam firmitate corroborans ut illam, nec humana temeritas posset appetere, nec portæ contra illam inferi prævalerent. Verum hanc petrae istius sacratissimam firmitatem, Deo, ut diximus, ædificante, constructam nimis impia vult præsumptione violare quisquis ejus potestatem tentat infringere, favendo cupiditatibus suis, et id quod accepit a veteribus non sequendo, cum nulli se subditum legi, nullis institutionis Dominicæ credit regulis contineri, a vestro nostroque per novæ usurpationis ambitum more desciscens, præsumendo illicita, et quæ custodire debuit negligendo. Verum hæc nos Deo, ut credimus, aspirante servata circa vos nostræ charitatis gratia quam sanctitati vestræ apostolica semper sedes, ut meministis impendit, nitimur consilio maturiore corrigere, et vestrarum Ecclesiarum statum communicato vobiscum labore componere, non nova instituentes, sed vetera renovantes, ut in status consuetudine quæ nobis a nostris Patribus est tradita perduremus, et de nostro per boni operis ministerium, remotis perturbationum scandalis, placeamus. Nobiscum itaque vestra fraternitas recognoscat apostolicam sedem pro sui reverentia a vestra etiam provinciæ sacerdotibus innumeris relationibus esse consultam, et pro diversarum, quemadmodum vetus consuetudo poscebat, appellatione causarum, aut retractata aut confirmata fuisse judicia, adeo ut servata unitate spiritus in vinculo pacis commeanibus, hinc inde litteris quo sanctæ agebatur perpetuæ proficeret charitati. Quam sollicitudo nostra non sua quærens, sed quæ sunt Christi, dignitatem divinitus datam, nec ecclesiis nec ecclesiarum sacerdotibus arrogabat. Sed hunc tramitem semper inter majores nostros et bene tentum et salubriter constitutum, Hilarius ecclesiarum statum et concordiam sacerdotum novis præsumptionibus turbaturus excessit, iterum suæ vos cupientes subdere potestati, ut se beato apostolo Petro non patiatum esse subjectum, ordinationes sibi omnium per Gallias ecclesiarum vindicans, et debitam metropolitanis sacerdotibus in suum jus transferens dignitatem, ipsius quoque beatissimi Petri reverentiam verbis arrogantioribus minuendo, cui cum præ cæteris solvendi, et ligandi tradita sit potestas, pascendarum tamen ovium cura specialis mandata est. Cui quisquis principatum æstimat denegandum, illius quidem nullo modo potest minuere dignitatem, sed inflatus spiritu superbiæ suæ semetipsum in inferna demergit. Quæ igitur apud nos in causa Celedonii episcopi gesta confecta sint et quæ Hilarius dixerit dum cum eodem præsentem supradicto episcopo audiretur, inditus chartis rerum ordo demonstrat. Ubi postquam Hilarius rationabile quod in sanctorum concilio sacerdotum posset respondere non habuit, ad ea se occulta cordis ipsius transtulerunt, quæ nullus laicorum dicere,

A nullus sacerdotum posset audire. Doluimus, fateor, fratres, et hunc ejus meritis timorem medelis patientiæ nostræ curare tentavimus. Nolebamus enim ea illi exacerbare vulnera quæ suæ animæ insolentibus subinde sermonibus infligebat, et quem susceperamus ut fratrem, delinire magis ipsum, quamvis ipse suis responsionibus invitaret, quam contristare interlocutionibus nitebamur. Absolutus est Celedonius episcopus, quoniam se injuste sacerdotio fuisse dejectum manifeste testium responsione ipso etiam præsentem monstraverat, ita ut quod Hilarius nobiscum residens posset opponere non haberet. Remotum est ergo judicium quod prolatum in hac sententia legebatur, quo tanquam viduæ maritus sacerdotium tenere non posset. Quod nos quidem servantes

B legalia constituta sollicitius voluimus custodiri non solum circa sacerdotes, sed circa clericos quoque minoris officii, ne ad sacram militiam hi permittantur accedere, quibus sit tale conjugium, vel contra apostolicam disciplinam non unius tantum uxoris viri fuisse monstrantur. Sed sicut eos quod factum suum non potest excusare, aut non admittendos, aut si fuerint decernimus removendos, ita quibus hoc falsum objicit, ab ea necesse est examinatione purgemus, et suum officium perdere non sinamus. Mansisset namque in illum prolata sententia, si objectorum veritas exstisset. Redditus itaque est ecclesiæ suæ, et huic quam amittere non debuit dignitati coepiscopus noster Celedonius, sicut gestorum series et post decursam cognitionem sententia quæ a nobis est prolata testatur. Huic negotio sic finito fratris et coepiscopi nostri projecti querela successit. Cujus ad nos litteræ lacrymabiles et dolendæ desuper ordinato sibi episcopo sunt directæ. Epistola quoque ingesta est civium ipsius et numerosa subscriptione singulorum firmata invidiosissimis contra Hilarium plena querimoniis, quo projecto episcopo suo ægrotare liberum non fuisset, ejusque sacerdotium in alium præter suam notitiam esse translatum, et tam qui in vacuum possessionem ab Hilario perversore hæredem viventis inductum. Quid hic fraternitas vestra sentiat cuperemus audire, quanquam de vestris animis nostra non debeat sententia dubitare, cum fratrem in lectulo constitutum, non tam infirmitate corporis aggravari, quam alio videatis dolore torqueri, quæ spes illi de vita relinquatur, cui de sacerdotio suo, dum illi aliter substituitur, irrogatur desperatio? Apparet ergo quam mitis sit corde Hilarius, qui obesse præsumptioni suæ fraternæ mortis credidit tarditatem. Quantum enim in se fuit, illi subtraxit lucem, abstulit vitam, quæ hunc dolorem in locum ejus, alterum subrogando, ne ad salutem illi recursus esset, injectit. Esto ut brevis fratri evenerit humanæ conditionis consueta migratio, quid sibi Hilarius quærit in aliena provincia, et id quod nullus decessorum ipsius aut Patroclus habuerit cur usurpat, cum et ipsum quod Patroclo a sede apostolica temporaliter videbatur esse concessum, postmodum sit senten-

lia meliore sublato? Expectaretur certe vota civium, testimonia populorum, quæretur honoratorum arbitrium, electio clericorum, qui in sacerdotum solent ordinationibus ab his quæ norunt Patrum regulas custodiri, ut apostolicæ auctoritatis norma in omnibus servaretur, quæ præcipit ut sacerdos ecclesiæ præfuturus non solum attestatione fidelium, sed etiam eorum qui foris sunt testimonio, muniatur neque ullius scandali relinquatur occasio, cum per pacem et Deo placitam concordiam consensu omnium studiis, qui doctor pacis futurus est, ordinatur. Sed insperatus nescientibus supervenit et improvisus abscessit, cursu, ut didicimus, celeri, itinera multa conficiens, et per longinquas provincias tanta immaturitate discurrens ut videatur gloriam de scurrili velocitate potius quam sacerdotali moderatione captasse. Hæc enim directarum ad nos civium verba sunt litterarum. Ante abscessit quam eum venisse nossemus. Non est hoc redire, sed fugere, nec salubritatem impendere diligentiae pastoralis, sed vim inferre latronis et furis, dicente Domino: « Qui non intrat per januam in curtem ovium, sed ascendit aliunde, hic fur et latro est (Joan. x, 1). » Non ergo Hilarius tam studuit episcopum consecrare, quam eum potius qui ægrotabat occidere, et ipsum quem superposuit male ordinando decipere. Non tamen quod vobis credimus Deo iudice placiturum, in communionem cunctis fratribus consulentes, et male ordinatum submoveri et episcopum et projectum in suo sacerdotio permanere debere decrevimus. Id statuentes, ut si quisquam fratrum nostrorum in quacunque provincia decesserit, is sibi ordinatione vindicet sacerdotis, quem illius provincie metropolitanum esse constiterit, quia, ut videmus, causæ transactæ sunt, in quibus enim multa sunt, quæ præter rationem ecclesiasticam videantur esse commissa, et iusti iudicii debeant expectare censuram. Sed nos diutius hic non possumus immorari, cum ad alia quæ nobiscum vestra sanctitate conferenda sunt, provocemur. Militaris manus, ut didicimus, per provincias sequitur sacerdotem, et armatis præsumptione suffultum ad invadendas famulatus ecclesias quæ proprios amiserint. Trahuntur ordinandi ante hoc officium his quibus præficiendi sunt civitatibus ignorati. Ut enim notus qui fuerit probatus per pacem petitur, ita per vim necesse est qui ignotus adducitur, imponatur. Obtestor et obsecro, et sub Dei vos invocatione convenio, prohibere, fratres, talia, et omnem dissensionis materiam de vestris provinciis remove. Certe nos ante Deum absolvimus, qui vos ne permittatis ultra hæc fieri convenimus. Per pacem et quietem sacerdotes, qui futuri sunt postulentur. Teneatur subscriptio clericorum, honoratorum testimonium, ordinis consensus et plebis. Qui præfuturus est omnibus ab omnibus eligatur. Ordinationem sibi, ut ante jam diximus, singuli metropolitani suarum provinciarum cum his qui cæteros sacerdotii antiquitate præveniunt, restituto

A sibi iure defendant. Alienum jus alter sibi non audeat vindicare. Suis limitibus, suis terminis, sit unusquisque contentus. Et privilegium sibi debitum in alium transferre se nosse noverit non licere. Quod si quis negligens apostolicas sanctiones, plus gratiæ tribuens personali, sui honoris desertor esse voluerit, privilegium suum in alium transferre posse se credens, non is cui cesserit, sed is qui intra provinciam antiquitate episcopali cæteros

219 prævenit sacerdotes ordinandi sibi vindicet potestatem, non quæ passim, sed die legitimo celebretur. Nec sibi constare status sui noverit firmitatem, qui non die sabbati vespere, quod lucescit in primam sabbati vel ipso Dominico die fuerit ordinatus. Solum enim majores nostri resurrectionis Dominicæ diem honore dignum iudicavere, ut sacerdotes qui sumuntur hoc die potissimum tribuantur. Suis una, quæque provincia sit contenta consiliis, nec ultra Hilarius audeat conventus indicere synodales, et sacerdotum Domini iudicia se interserendo turbare, qui non tantum noverit se ab alieno jure depulsum, sed etiam Viennensis provincie quam male usurpaverat potestate privatum. Dignum est enim, fratres, antiquitatis statuta reparari, cum is qui sibi ordinationem provincie indebitæ vindicabat, talis in præsentem etiam probatus fuerit, ut cum ipse frequentius temerariis et insolentibus verbis sententiam damnationis expeteret, suæ tantum civitatis illi sacerdotium pro sedis apostolicæ pietate præceptio nostra servaverit. Non ergo sit illi ordinationi non ordini, qui meriti sui conscius cum quæretur ad accusandum, turpi fuga se credidit subtrahendum ex oris apostolicæ communionis, cujus particeps esse non meruit, Deo, ut credimus, hoc agente, qui illum opinantibus nobis et ad iudicia nostra pertraxit, et inter examinationes habitas, ne communionis nostræ consors fieret, ut abscederet latenter effecit, nulli Christianorum facile communicatio denegetur, nec ad indignantis fiat hoc arbitrium sacerdotis quid in magni reatus ultionem invitus et dolens quodammodo debet animus vindicantis. Cognovimus enim pro commissis et levibus verbis quosdam a gratia communionis exclusos, et animam pro qua Christi sanguis effusus est, irrogatione tam sævi supplicii sauciatam, et inermem quodammodo, exultantemque omni munimine diabolicis incursibus, ut facile caperetur, objectam. Certe si quando causa talis emergerit, ut pro commissi criminis qualitate aliquem iuste faciat communionem privari, is tantum pene subdendus est, quem reatus involvit, nec particeps esse supplicii, qui consors non docetur commissi. Sed quid mirum eum in laicos talem existere, qui soleat sacerdotum dominatione gaudere? Unde quia nostra longe alia videtur intentio, nam omnium ecclesiarum statum et concordiam custodiri cupimus sacerdotum, ad unitatem vos vinculo charitatis hortantes obtestamur, et affectione congrua commovemus, ut ea quæ a nobis Deo inspirante et beatissimo Petro apostolo discussis probatisque nunc vna-

nibus causis decreta sunt, pro vestra pace et dignitate servetis, certi non tam nostro honori proficere quod talia statuisset cognoscimur. Non enim nobis ordinationesstrarum provinciarum defendimus quod potest forsitan ad depravandos vestræ sanctitatis animos Hilarius pro suo more mentiri, sed per vestram sollicitudinem vindicamus, ne quid ulterius liceat novitati, nec præsumptori locus ultra jam pateat privilegia nostra cassandi. Nostræ enim gratulationi hoc solum crescere profitemur, si apostolicæ sedis diligentia apud vos illibata servetur, et per sacerdotalis disciplinæ custodiendi ori vestro perire quod suum est pro novis usurpationibus non sinamus. Et quoniam honoranda est semper antiquitas, fratrem et coepiscopum nostrum Leontium probabilem sacerdotem, hac, si vobis placet, dignitate volumus decorari, ut præter ejus consensum alterius provincie non indicatur a vestra sanctitate concilium, et a vobis omnibus, quemadmodum vestustas ejus et probitas exigit, honoretur metropolitanis privilegii sui dignitate servata. Æquum est enim nec ulli fratribus fieri videtur injuria, si his qui vetustate præcedunt, pro ætatis suæ merito in suis provinciis a sacerdotibus cæteris deferatur. Deus vos incolumes custodiat, fratres mei,

LXVIII. — *Ad Ravennium Arelatensem archiepiscopum.*

Provectionem dilectionis tuæ quæ summi sacerdotii adepta est dignitate ita nobis placere cognosce, ut non solum tibi de honoris augmento, sed etiam Arelatensi Ecclesie, cui te Dominus præposuit, gaudeamus. Ad omnium enim fidelium decus atque utilitatem redundat cum talis habetur antistes, cujus plurimi adjuvantur præsidio, et incitentur exemplo. Unde quia non ignoras quid de sinceritate animi tui secundum præsentem notitiam senserimus justitiæ nos agnoscitis exigere, ut quod præsumimus hoc probemus, frater charissime. Modestie igitur tuæ non auctoritas constantiam, sed mansuetudo commendet, justitiam lenitas temperet, patientia contineat libertatem, et declinata superbia cui proximum est, ut decidat, ametur humilitas cui semper debetur ut crescat, ecclesiasticarum legum non ignara est dilectio tua, ut intra earum regulas atque mensuras omnia potestatis tuæ jura contineas. « Justo » tamen dicitur, « lex non est posita (I Tim. 1, 9), » quia normam præceptionis implet iudicio voluntatis, cum verus recti amor in semetipso habet et apostolicas auctoritates et canonicas sanctiones. Quarum devotus sectator et diligens executor in eorum procul dubio consortio gloriaberis, qui de creditorum sibi profectibus talentorum audire meruerunt : « Euge, serve bone et fidelis, quia super pauca fuisti fidelis, supra multa te constituam : intra in gaudium Domini tui (Matth. xxvii, 21). » Ut autem fiduciam dilectionis erga te nostræ habere non dubites, sæpius nos de processu actuum tuorum facias certiores, quoniam iudicii nostri memores cupimus semper de tuis profectibus in Domino gloriari. Deus te incolumen custodiat, frater charissime.

LXIX. — *Ad Theodorum Forojuliensem episcopum.*
LEO THEODORO episcopo Forojulensi.

Sollicitudinis quidem tuæ is ordo esse debuerat, ut cum metropolitano tuo primitus, de eo quod quaerendum videbatur esse, conferres, ac si id quod ignorabat dilectio tua, etiam ipse nesciret, instrui vos pariter posceretis, quia in causis quæ ad generalem observantiam pertinent omnium Domini sacerdotum sine primatibus oportet inquiri. Sed, ut quoquo modo instruat ambiguitas consulentis, quid de penitentium statu ecclesiastica habeat regula non tacebo. Multiplex misericordia Dei ita lapsibus subvenit humanis, ut non solum per baptismi gratiam, sed etiam per penitentiae medicinam spes vitæ reparatur æternæ, et qui regenerationis donum violasset proprio se iudicio condemnantes ad remissionem criminum pervenirent, sic divinæ bonitatis præsidii ordinatis, ut indulgentia Dei, nisi supplicatione sacerdotum nequeat obtineri. Mediatorem enim Dei et hominum, homo Christus Jesus, hanc præpositis Ecclesie tradidit potestatem, ut et confidentibus actionem penitentiae darent, et salubri satisfactione purgatos communionem sacramentorum per januam reconciliationis admitterent. Cui utique operi ipse Salvator intervenit, nec unquam ab his abest quæ ministris suis exsequenda commisit, dicens : « Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem sæculi (Matth. xxviii, 20), » ut si quid per servitutem nostram bono ordine et gratulando impletur effectu, non ambigamus per Spiritum sanctum fuisse donatum. Si autem aliquis eorum pro quibus Domino supplicamus quocumque interceptus obstaculo a munere indulgentiæ præsentis exciderit, et priusquam ad constituta remedia perveniret, temporalem vitam humana conditione finierit, quod manens in corpore, non receperit consequi, exutus carne non poterit. Nec necesse est nobis eorum qui sic obierint merita actusque discutere, cum Dominus Deus noster, cujus iudicia nequeunt comprehendere, quod sacerdotale ministerium implere non potuit suæ justitiæ reservaverit. Ita potestatem suam timere volens ut hic terror omnibus prosit, et quod quibusdam tepidis aut negligentibus accidit, nemo non metuat, multum enim utile ac necessarium est, ut peccatorum reatus ante ultimum diem sacerdotali supplicatione solvatur. His autem qui in tempore necessitatis et in periculi urgentis instantia præsidium penitentiae et mox reconciliationis implorant, nec satisfactio interdicenda est, nec reconciliatio deneganda, quia misericordie Dei nec mensuras possumus ponere, nec tempora definire, apud quem nullas patitur venire moras conversio, dicente Spiritu Dei per prophetam : « Cum conversus ingemueris, tunc salvus eris (Ezech. iii, 21). » Et alibi : « Dic tu iniquitates tuas ut justificeris (Psal. xxxi, 5) ; » et iterum : « Quia apud Dominum misericordia est, et copiosa apud eum redemptio (Psal. cxxix, 7). » In dispensandis itaque Dei donis non debemus esse difficiles, nec accusantium

se lacrymas gemitusque negligere, cum ipsam pœnitentiam ex Dei credamus inspiratione conceptam, dicente Apostolo: « Ne forte det illis Deus pœnitentiam ut respiciant a diaboli laqueis, a quo capti tenentur ad ipsius voluntatem (II Tim. II, 26). » Unde oportet unumquemque Christianum conscientie suæ habere iudicium, ne converti ad Dominum de die in diem differat, nec satisfactionis sibi tempus in fine vitæ suæ constituat, quem periculose ignorantia humana concludit, ut ad paucarum horarum se reservet incertum, et cum possit pleniore satisfactione indulgentiam promereri, illius temporis angustias eligat, quo vix inveniat spatium vel confessio pœnitentis vel reconciliatio sacerdotis. Verum, ut dixi, etiam talium necessitati ita auxiliandum est, ut nec actio illis pœnitentiæ, nec communionis gratia denegetur, si eam etiam amisso vocis officio per iudicium integri sensus quærere comprobentur, quod si aliqua in ægritudine ita fuerint aggravati, ut quod paulo ante poscebant, sub præsentia sacerdotis significare non valeant, testimonia eis fidelium circumstantium prodesse debent, ut simul et pœnitentiæ et reconciliationis beneficium consequantur, servata tamen regula canonum paternorum circa eorum personas qui in Deum a fide discedendo peccarunt. Hæc autem, frater, quæ ad interrogationem dilectionis tuæ, ideo respondi, ne aliquid contrarium sub ignorantie excusatione gereretur in metropolitani tui notitiam facies pervenire, ut si qui forte sunt fratrum qui de his anlea putaverant ambigendum, per ipsum de omnibus quæ ad te scripta sunt, instruantur.

LXX. — *Ad Rusticum Narbonensem episcopum.*

LEO episcopus, Rustico Narbonensi episcopo.

Epistolas fraternitatis tuæ quas Hermes archidiaconus tuus detulit libenter accepi, diversarum quidem causarum connexionem multiplices, sed non ita patientiæ onerosas ut aliquid earum per incurrentes undique sollicitudines fuerit prætermisum. Unde totius sermonis tui allegatione comperta et gestis quæ in episcoporum honoratorumque examine confecta sunt recensitis, Saviniano et Leoni presbyteris actionis suæ intelleximus fiduciam defuisse, nec eis justam superesse querimoniam qui se ab inchoatis disceptationibus sponte subdlexerint. Circa quos quam formam quamve mensuram debeas tenere justitiæ tuo relinquo moderamini, suadens tamen charitatis hortatu ut sanandis ægris spiritualem adhibere debeas medicinam, et dicente Scriptura: « Noli esse nimium justus (Eccli. XXI, 20) » mitius agas cum eis qui impudicitie zelo videntur modum excessisse vindictæ, ne diabolus qui decepit adulteros de adulterii exsultet ultoribus. Miror autem dilectionem tuam in tantum scandalorum quacunque occasione noscentium adversitate turbari, ut vacationem ab episcopatus laboribus optare te dicas, et male in silentio atque otio vitam degere, quam in his quæ tibi commissa sunt permanere. Dicente vero Domino: « Beatus qui perseveraverit usque in finem (Matth. XXIV, 13). »

A Unde beata erit perseverantia, nisi de virtute patientiæ? Nam secundum apostolicam prædicationem, « omnis qui voluerit pie vivere in Christo Jesu persecutionem patietur (II Tim. III, 12). » 220 Quæ non in eo tantum computando, quod contra Christianam pietatem aut ferro, aut ignibus agitur, aut quibuscunque suppliciis, cum persecutionum sævitiam suppleant et dissimilitudines morum, et contumaciæ inobedientia, et malignarum tela linguarum, quibus conflictationibus cum omnia semper Ecclesiæ membra pulsantur, et nulla piorum portio hic a tentatione sit libera, ita ut periculis nec otia careant, nec labores. Quis inter fluctus maris naves dirigit, si gubernator abscedat? Quis ab insidiis luporum oves custodiet, si pastoris cura non vigilet? Quis denique latronibus obsistet et furibus si speculatorem in conspectu explorationis locatum, ab intentione sollicitudinis amor quietis abducat? Permanendum ergo in opere est credito et in labore suscepto. Constanter tenenda est justitia, et benigne præstanda clementia. Odio habeantur peccata non homines. Nunc corripiantur timidi, nunc tolerentur infirmi et quod in peccatis severius castigare necesse est, non sævientis plectatur animo sed medentis. At si vehementior tribulatio incubuerit, non ita expavescamus quasi illi adversitati propriis sit viribus resistendum, cum et consilium nostrum et fortitudo sit Christus, ut, sine quo nihil possumus, per ipsum cuncta possimus, quia confirmans prædicatores Evangelii, et sacramentorum ministros. « Ecce ego, inquit, vobiscum sum usque ad consumptionem sæculi (Matth. XXVIII, 20). » Et iterum: « Hæc, inquit, locutus sum vobis ut in me pacem habeatis. In mundo autem tribulationes habebitis, sed bono animo estote, quia ego vici mundum (Joan. XVI, 35). » Quæ pollicitationes quia sine dubitatione manifestæ sunt, nullis debemus scandalis infirmari ne electioni Dei videamur ingrati, cujus tam potentia sunt adjutoria quam vera promissa. De consultationibus autem dilectionis tuæ quas separatim conscriptas archidiaconus tuus detulit, quid sentiendum sit inter præsentem opportunius quæreretur si nobis tui conspectus copia proveniret. Nam cum quædam interrogationes modum diligentie videantur excedere, intelligo eas colloquiis aptiores esse quam scriptis. Quia sicut quædam sunt quæ nulla possunt traditione convelli, ita multa sunt, quæ aut pro consideratione ætatum, aut pro necessitudine rerum oporteat temperari, illa semper conditione servata, ut in his quæ vel dubia fuerint aut obscura, id noverimus sequendum, quod nec præceptis evangelicis contrarium, nec decretis sanctorum Patrum inveniatur adversum.

INCIPIUNT AD INQUISITIONEM EJUSDEM EPISCOPI
SUBJECTA RESPONSA.

Quod non habeantur episcopi, quos nec clerus elegit,
nec populus exquisivit, nec provinciales episcopi
consecrarunt.

Nulla ratio sinit, ut inter episcopos habeantur, qui

nec a clericis sunt electi, nec a plebibus expetiti, nec a provincialibus episcopis cum metropolitanis iudicio consecrati. Unde cum sæpe quæstio de male accepto honore nascatur, quis ambigat nequaquam istis esse tribuendum, quod non doceatur fuisse collatum? Si qui autem clerici ab istis pseudoepiscopis in eis ecclesiis ordinati sunt, quæ ad proprios episcopos pertinebant, et ordinatio eorum consensu et iudicio præsentium facta est prout rata haberi, ita ut in ipsis Ecclesiis perseverent. Aliter autem vana est habenda ordinatio, quæ nec loco fundata est, nec auctore munita.

Quod presbyteri aut diaconi, si in aliquo crimine dilapsi fuerint, non possunt per manus impositionem penitendi remedium consequi.

Alienum est a consuetudine ecclesiastica, ut qui presbyteralem honorem aut diaconi gradum fuerint consecuti, hi qui pro crimine aliquo suo per manus impositionem remedium accipiant penitendi, quod sine apostolica traditione descendit, secundum quod scriptum est: « Sacerdos si peccaverit quis orabit pro eo (Levit. v, 18). » Unde huiusmodi lapsis ad promerendam misericordiam Dei privata est expectanda secessio, ubi illis satisfactio digna sit etiam fructuosa.

Quod diaconus sicut episcopus et presbyter cessare debet ab opere conjugali, non tamen repudiare conjugia.

Lex continentia eadem est ministris altaris quæ episcopis atque presbyteris. Qui cum essent laici sive lectores, licite et uxores ducere et filios procreare potuerunt. Sed cum ad prædictos pervenerint gradus, cœpit eis non licere quod licuit. Unde ut de carnali fiat spirituale conjugium, oportet eos nec dimittere uxores et quasi non habeant sic habere, quod et salva sit charitas conjugiorum, et cessent opera nuptiarum.

Quod aliud sit uxor, aliud concubina, nec erret quisquam si filium suam in matrimonium concubinam habenti tradiderit.

Non omnis mulier juncta viro uxor est viri, quia nec omnis filius hæres est patris. Nuptiarum autem fœdera inter ingenuos sunt legitima et inter æquales, multo prius hoc ipsum Domino constituate quam initium Romani juris exstiterit. Itaque aliud uxor, aliud concubina, sicut aliud ancilla, aliud libera. Propter quod etiam Apostolus ad manifestandarum harum personarum discretionem testimonium ponit ex Genesi ubi dicitur Abraham: « Ejice ancillam et filium ejus. Non enim hæres erit filius ancillæ cum filio liberæ (Gen. xxi, 10). » Unde societas nuptiarum ita ab initio constituta sit, ut præter servum conjunctionem haberent in se Christi et Ecclesiæ sacramentum, dubium non est eam mulierem non pertinere ad matrimonium in quo non docetur nuptiale fuisse mysterium. Igitur cujuslibet loci clericus, si filiam suam viro habenti concubinam in matrimonium dederit, non ita accipiendum est quasi de conjugato eam dederit, nisi forte illa mulier ingenua facta et dotata legitime et publicis nuptiis

honestata videatur. Paterno arbitrio viris junctæ carent culpa si mulieres quæ a viris habebantur in matrimonio non fuerunt, quia aliud est nupta aliud concubina.

Quod non sit conjugii duplicatio, quando ancilla rejecta assumitur uxor.

Ancillam a toro abjicere et uxorem certæ ingenuitatis accipere, non duplicatio conjugii, sed profectus est honestatis. Culpanda est talium negligentia, sed non penitus discutienda, ut crebris cohortationibus incitati quod necessarie expetierunt fideliter et exsequantur. Nemo enim desperandus est dum in corpore constituitur: quia nonnunquam quod diffidentia ætatis differtur, consilio maturiore perficitur.

De communione privatis, et vita defunctis.

Horum causa Dei iudicio reservanda est, in cujus manu fuit, ut talium obitus usque ad communionis remedium differretur. Nos autem quibus viventibus non communicavimus, mortuis communicare non possumus.

De his qui penitentiam agere differunt.

Dissimulatio hæc potest non de contemptu esse remedii, sed de modo gravius delinquendi, ut penitentia quæ dilata est cum studiosius petita fuerit non negetur, ut quoquo modo ad indulgentiæ medicinam anima vulnerata perveniat.

Quod oporteat eum qui pro illicitis veniam poscit, etiam a multis licitis abstinere.

Aliud quidem est debita juste reposcere, aliud propria perfectionis amore contemnere. Sed illicitorum veniam postulantem oportet multis etiam licitis abstinere, dicente Apostolo: « Omnia licent, sed non omnia expediunt (I Cor. vi, 12). » Unde si penitens habet causam quam negligere non debeat, melius exigit ecclesiasticum quam forense iudicium.

Quod penitenti nulla lucra negotiationis exercere conveniat.

Qualitas lucri negotiantem aut excusat aut arguit, quia est honestus quæstus et turpis. Verumtamen penitenti melius est dispendia pati, quam periculis negotiationis obstringi, quia difficile est inter ementis vendentisque commercium non intervenire peccatum.

Quod ad militiam sæcularem post penitentiam redire non debeat.

Contrarium est omnino ecclesiasticis regulis post penitentia actionem redire ad militiam sæcularem, cum Apostolus dicat: « Nemo militans Deo implicat se negotiis sæcularibus (II Tim. ii, 4), » unde non est liber laqueis qui se militiæ mundanæ voluerit implicare.

Quod adolescens se urgente quocunque periculo penitentiam gessit, et non se contineat ab uxoris amplexu, potest remedium sustinere.

In adolescentia constitutus, si urgente aut metu, aut captivitate periculo penitentiam gessit, et postea timens lapsum incontinentiæ juvenis copulam uxoris elegit, ne crimen fornicationis incurreret, rem videtur fecisse venialem, si propter conjugem nullam

ognoverit. In quo tamen non regulam con-
 sed quid sit tolerabilius, æstimamus. Nam
 a veram cognitionem nihil magis ei congruit
 lentiam gessit, quam castitas perseverans
 et corporis.

*uis propositum monachi deseruerit, publica
 sit satisfactione purgandus.*

itum monachi proprio arbitrio aut volun-
 aptum, deserui non potest absque peccato.
 m quis vovit Deo, debet et reddere. Unde
 a singularitatis professione ad militiam, vel
 s devolutus est, publicæ pœnitentiæ satis-
 urgandus est, quia etsi innocens militia, et
 i potest esse conjugium, electionem melio-
 ruisse, transgressio est.

*llæ quæ non coactæ, sed voluntate propria
 atis propositum susceperunt, delinquent cum
 nt, et si nondum fuerint consecratæ.*

quæ non coactæ parentum imperio, sed
 o iudicio virginitatis propositum atque habi-
 perunt, si postea nuptias eligunt prævari-
 t si consecratio non accessit, cujus utique
 laentur munere, si in proposito perma-

*bus dubium est, utrum baptismum receperint,
 necesse est ut renascantur.*

i existant iudicia inter propinquos aut fa-
 nulla inter clericos atque vicinos, quibus
 us quæritur, baptizati fuissent, doceantur,
 est ut renascantur, ne manifeste pereant.
 quod non ostenditur gestum, ratio non sinit
 ir iteratum. Qui autem possunt reminisci,
 ecclesiam veniebant cum parentibus suis,
 ecordari an quod eorum parentibus daba-
 erint. Sed si hoc etiam ab eorum memoria
 est, conferendum eis videtur quod collatum
 tur. Quia non temeritas intervenit præsum-
 bi est diligentia pietatis.

*qui se baptizatos agnoscunt, sed in qua fide
 per manus impositionem suscipi conveniat.*

m de quibus scripsisti non se baptizatos
 sed cujus fidei fuerint qui eos baptizare
 o profitentur, quolibet modo formam ha-
 acceperint, baptizandi non sunt, sed per
 ipositionem invocata virtute Spiritus sancti
 æreticis accipere non potuerunt, catholicis
 i sunt.

*conviviis gentilium et escis immolatitiis usi
 sunt.*

ivio solo gentilium et escis immolatitiis usi
 sunt jejuniis et manus impositione purgari,
 eps ab idololatitiis abstinentes, sacrorum
 sunt esse participes. Si autem idola adora-
 homicidiis vel fornicationibus contaminati
 communionem eos, nisi per pœnitentiam
 , non oportet admitti.

– *Ad Tornulum episcopum Astorigensem.*

ANULO episcopo Astorigensi.

audabiliter pro catholicæ fidei veritate mo-
 quam sollicitè Dominico gregi devotionem

A officii pastoralis impendas tradita nobis per diaconum
 tuum fraternitatis tuæ scripta demonstrant, quibus
 lætitiæ nostræ insinuare curasti, qualis in regionibus
 vestris de antiquis pestilentie reliquiis error ac mor-
 bus exarserit. Nam et epistolæ sermo et commonitorii
221 series et libelli tui textus demonstrat, Priscillia-
 nistarum fetidissimam apud vos recaluisse sentinam.
 Nihil est enim sordium in quorumque sensibus impio-
 rum quod in hoc dogmate non confluerit, quoniam
 de omnium terrenarum opinionum luto multiplicem
 sibi fecem commiscuerunt, ut soli lotum biberent
 quidquid alii ex parte gustassent. Denique, si uni-
 versæ hæreses quæ ante Priscilliani tempus exortæ
 sunt diligentius retractentur, nullus pene invenietur
 error, de quo non traxerit impietas ista contagium,
 quæ non commenta eorum receperit falsitas qui ab
 Evangelio Christi sub Christi nomine deviaverunt
 tenebris etiam paganitatis immersi, ut per magica-
 rum artium profana secreta, et mathematicorum
 vana mendacia religionis fidem, morumque rationem
 in potestate dæmonum et effectu siderum collocarent.
 Quod si credi liceat et doceri, nec virtutibus præ-
 mium, nec vitiiis pœna debetur, omniaque non so-
 lum humanarum legum, sed etiam divinarum con-
 stitutionem decreta solventur, quia neque de bonis
 neque de malis actibus ullum poterit esse iudicium,
 si in utramque partem fatalis necessitas motum
 mentis impellit, et quidquid ab hominibus agitur
 non est hominum, sed astrorum. Ac hanc insaniam
 pertinet prodigiosa illa totius humani corporis per
 duodecim cæli signa distinctio, ut diversis partibus
 diversæ præsideant potestates, et creatura, quam
 Deus ad imaginem suam fecit, in tanta sit obligatione
 siderum in quanta est connexionem membrorum. Me-
 rito patres nostri, sub quorum temporibus hæresis
 hæc nefanda prorupit, per totum mundum instanter
 egere, ut impius furor ab universa Ecclesia pellere-
 tur. Quando etiam principes mundi ita hanc sacri-
 legam amentiam detestati sunt, ut auctorem ejus
 ac plerosque discipulos legum publicarum ense
 prosternerent. Videbant enim omnem curam hone-
 statis auferri, omnem conjugiorum copulam solvi,
 simulque divinum jus humanumque subverti, si
 hujusmodi hominibus usquam vivere cum tali pro-
 fessione licuisset. Et profuit diu ista districtio eccle-
 siasticæ lenitatis, quæ et si sacerdotali contenta
 iudicio cruentas refugit ultiones, severis tamen
 Christianorum principum constitutionibus adjuvatur,
 dum ad spiritale nonnunquam recurrit remedium
 qui timent corporale supplicium. Ex quo autem mul-
 tas provincias hostilis occupavit irruptio, et execu-
 tionem legum tempestates interdixere bellorum; ex
 quo inter sacerdotes Dei difficiles commeatus et
 rari cœperunt esse conventus, invenit ad publicam
 perturbationem secreta perfidia libertatem, et ad
 multarum mentium subversionem his malis est in-
 citata quibus debuit esse correctæ. Quæ vero illic aut
 quanta pars plebium pestis hujus aliena est, ubi,
 sicut charitas tua indicat, lethali morbo etiam quo-

rumdam sacerdotum corda corrupta sunt, et per quos opprimenda falsitas et defendenda veritas fuerat per ipsos doctrinæ Priscilliani Evangelium subditur Christi, ut ad profanos sensus pietate sanctorum voluminum depravata, sub nominibus prophetarum et apostolorum non hoc prædicetur, quod Spiritus sanctus docuit, sed quod diaboli minister inseruit. Quia ergo dilectio tuæ fidei quantum potuit diligentia damnatas olim opiniones decem et septem capitulis comprehendit, nos quoque strictim omnia retractemus, ne aliquid harum blasphemiarum aut tolerabile videatur aut dubium.

I. Primo itaque capitulo demonstratur quam impie sentiunt de Trinitate divina, qui et Patris, et Filii, et Spiritus sancti unam atque eandem asserunt esse personam, tanquam idem Deus, nunc Pater, nunc Filius, nunc Spiritus sanctus nominetur, nec alius sit qui genuit, alius qui genitus est, alius qui de utroque processit, sed singularis unitas in tribus quidem vocabulis, sed non tribus sit accipienda personis. Quod blasphemiam genus de Sabellii opinione sumpserunt, cujus discipuli etiam Patripassiani merito nuncupantur, quia si ipse est Filius qui et Pater, crux Filii Patris est passio, et quidquid in forma servi Filius Patri obediendo sustinuit, totum in se Pater ipse suscepit. Quod catholicæ fidei sine ambiguitate contrarium est, quæ Trinitatem unitatis sic ὁμοούσιον confitetur, ut Patrem et Filium et Spiritum sine confusione indivisos, sine tempore sempiternos, sine differentia credat æquales, quia unitate in Trinitatem non ex eadem persona, sed eadem implent essentia.

II. In secundo capitulo ostendit ineptum vanumque commentum de processionibus quarumdam virtutum ex Deo quas habere cœperit, et quas essentia sua ipse præcesserit. In quo Arianorum suffragantur errori dicentium quod Pater Filio prior sit, quia fuerit aliquando sine Filio, et tunc Pater esse cœperit, quando Filium genuerit. Sed sicut illos catholica Ecclesia detestatur, ita et istos qui putant unquam Deo id quod ejusdem est essentiæ defuisse. Quem sicut mutabilem ita proficientem dicere nefas est. Quam enim mutatur quod minuitur, tam mutatur etiam quod augetur.

III. Tertii vero capituli sermo designat, quod idem impii asserant, ideo unigenitum dici Filium Dei, quia solus sit natus ex Virgine. Quod utique non auderent dicere, nisi Pauli Samosatani et Photini virus hausissent, qui dixere Dominum nostrum Jesum Christum, antequam nasceretur ex virgine Maria non fuisse. Si autem isti aliud de suo sensu intelligi volunt atque principium de matre dant Christo, asserant necesse est non unum esse Filium Dei, sed alios quoque ex summo Patre progenitos, quorum hic unus sit natus ex femina, et hic ob hoc appellatur unigenitus, quia hanc nascendi conditionem alius filiorum Dei nemo suscepit. Quoquo versum igitur se contulerint, in magnæ tendunt impietatis abruptum, si Christum Deum, vel ex matre volunt habere principium, vel Patris Dei unigenitum diffitentur, cum et de matre is natus

sit qui erat Deus Verbum, et de Patre nemo sit genitus præter Verbum.

IV. Quarto autem capitulo continetur quod natalem Christi, quem secundum susceptionem veri hominis catholica Ecclesia veneratur, quia « Verbum caro factum est, et habitavit in nobis (Joan. 1, 14), » non vere isti honorent, sed honorare se simulent, jejunantes eodem die sicut et die Dominico, qui est dies resurrectionis Christi. Quod utique ideo faciunt, quia Christum Dominum in vera hominis natura natum esse non credunt, sed per quamdam illusionem ostentata videri volunt, quæ vera non fuerint, sequentes dogma Cerdonis atque Marcionis, et cognatis suis Manichæis per omnia concordantes. Qui sicut in nostro examine detecti atque convicti sunt, Dominicum diem quem nobis Salvatoris nostri resurrectio consecravit, exigunt in mœrore jejunii, soli, ut proditum est, reverentiæ hanc continentiam devotentes, ut per omnia sint a nostræ fidei unitate discordes, et dies qui a nobis cum lætitia habetur, ab illis in afflictione ducatur. Unde dignum est ut inimici crucis Christi et resurrectionis talem accipiant sententiam qualem elegere doctrinam.

V. Quinto autem capitulo refertur quod animam hominis divinæ asserant esse substantiæ, nec a natura Creatoris sui conditionis nostræ distare naturam. Quam impietatem ex philosophorum quorundam et Manichæorum opinione manantem catholica fides damnat, sciens nullam tam sublimem tamque præcipuam esse facturam cui Deus ipse natura sit. Quod enim de seipso est, id est, quod ipse. Nec id aliud est quam Filius et Spiritus sanctus. Præter hanc autem summæ Trinitatis, unam consubstantialem et sempiternam atque incommutabilem deitatem, nihil omnium creaturarum est, quod non in exordio sui ex nihilo creatum sit. Non autem quidquid inter creaturas eminent Deus est, nec si quid magnum est atque mirabile hoc est quod ille « qui facit mirabilia magna solus (Psal. LXXI, 18). » Nemo hominum veritas, nemo justitia est, sed multi participes sunt veritatis et sapientiæ atque justitiæ. Solus autem Deus nullius participationis dignus est. De quo quidquid digne utcumque sentitur, non qualitas est sed essentia. Incommutabili enim nihil accedit, nihil deperit, quia esse illi quod est sempiternum semper est proprium. Unde in se manens innovat omnia, et nihil accipit quod ipse non dedit. Nimium igitur superbi, nimiumque sunt cæci, qui cum dicunt humanam animam divinam esse substantiam, non intelligunt nihil se aliud dicere quam Deum esse mutabilem, et ipsum perpeti quidquid potest naturæ ejus inferri.

VI. Sexta annotatio indicat eos dicere, quod diabolus nunquam fuerit bonus, nec natura ejus opificium Dei sit, sed eum ex chao et tenebris emersisse, quia scilicet nullum sui habeat auctorem, sed omnis mali ipse sit principium atque substantia, cum fides vera quæ est catholica omnium creaturarum, sive spiritualium, sive corporalium, bonam confiteatur substantiam, et mali nullam esse naturam, quia Deus, qui universitatis est conditor, nihil non bonum

Unde et diabolus bonus esset, si in eo quod est permaneret. Sed quia naturali excellentia usus est, et in veritate non stetit, non in comm transiit substantiam, sed a summo bono cui adherere descivit, sicut ipsi qui talia asserunt in falsa prouunt, et naturam in eo arguunt, eo sponte delinquant, ac pro sua voluntaria ritate damnantur. Quod utique in ipsis marit, et ipsum malum non erit substantia, sed substantiæ.

Septimo loco sequitur quod nuptias damnant creationem nascentium perhorrescunt. In quo pene in omnibus cum Manichæorum profaniconcordant. Ideo sicut ipsorum mores probant galem copulam detestantes; quia non est illic as turpitudinis ubi pudor matrimonii servatur B olis.

Octavum eorum est plasmationem humanocorporum diaboli dicere esse figmentum, et a conceptionum opere dæmonum in mulieris figurari. Propterea resurrectionem carnis non redendam, quia concreatio corporis non sit uens animæ dignitati. Quæ falsitas sine dubio diaboli est, et talia prodigia opinionum figmenta læmonum, qui non in feminarum ventribus ut homines, sed in hæreticorum cordibus tales antur errores, Quod immundissimum virus de hææ impietatis specialiter fonte procedens, ides catholica deprehendit atque damnavit.

Nona autem adnotatio manifestat quod filios C essionis ex mulieribus quidem natos, sed ex u sancto dicant esse conceptos, ne illa soboles le carnis semine nascitur ad Dei conditionem iere videatur. Quod catholiçæ fidei repugnans contrarium est, quæ omnem hominem et corpomæque substantiam a Conditore universitatis ri atque animari intra materna viscera confiteante quidem illo peccati mortalitatisque conquod in prolem a primo parente transcurrit, sed erationis sacramento subueniente, quo ex Spi sancto promissionis filii renascuntur, non in carnis, sed in virtute baptismatis. Unde et quod utique erat promissionis filius dicit ad : « Manus tuæ fecerunt me et plasmaverunt Psal. cxviii, 73); » et ad Jeremiam Dominus D Priusquam te formarem in utero novi te, et in matris tuæ sanctificavi te (Jer. 1, 5). »

Decimo autem capitulo referuntur asserere anipuçæ humanis corporibus inseruntur fuisse in re, et in cœlesti habitatione peccasse atque a nibus ad inferiora dilapsas in diversæ qualitatis ipes incidisse, et per aerias ac sidereas potestalias duriores, alias mitiores corporibus 222 nclusas a sorte diversa et conditione dissimili, dquid in hac vita varie et inæqualiter provenit æcedentibus causis videatur accidere. Quam tatis fabulam ex multorum sibi erroribus texuesed omnes eos catholica fides a corpore suæ lis abscedit constanter prædicans atque veraci-

ter quod animæ hominum priusquam suis inspirarentur corporibus non fuere nec ab ullo incorporantur nisi ab opifice Deo, qui et ipsarum est creator et corporum. Et, quia per primi hominis prævaricationem, tota humani generis propago vitiata sit, neminem posse a conditione veteris hominis liberari, nisi per sacramentum baptismatis Christi, in quo nulla est discretio renatorum, dicente Apostolo : « Quicumque enim in Christo baptizati estis Christum induistis. Non est Judæus neque Græcus, non est servus neque liber, non est masculus neque femina; omnes enim unum estis in Christo Jesu (Gal. iii, 27, 28). » Quid enim agunt cursus siderum, quid figmenta fatorum, quid mundanarum rerum mobilis status, inquieta diversitas? Ecce tot impares gratia Dei facit æquales, qui inter quoslibet vitæ hujus labores si fideles permanent, miseri esse non possunt, apostolicum illud in tentatione dicentes : « Quis nos separabit a charitate Christi? tribulatio an angustia, an persecutio, an fames, an nuditas, an periculum, an gladius? Sicut scriptum est, quia propter te morte afficimur tota die, æstimati sumus ut oves occisionis. Sed in his omnibus superamus in eo qui nos dilexit (Rom. viii, 35, 36). » Et ideo Ecclesia, quæ corpus est Christi, nihil de mundi inæqualitatibus metuit, quæ nihil de bonis corporalibus concupiscit. Nec timetur inani strepitu fatorum gravari, quæ patientia tribulationum novit augeri.

XI. Undecima ipsorum blasphemia est, qua fatilibus stellis et animas hominum et corpora opinantur astringi, per quam amentiam necesse est, ut omnibus paganorum erroribus implicati et faventia sibi (ut putant) sidera colere, et adversantia studeant mitigare. Verum ista sectantibus nullus in Ecclesia catholica locus est, quoniam qui se talibus persuasionibus dedit, a Christi corpore totus abscessit.

XII. Duodecimum inter hæc illud quod est sub aliis potestatibus partes animæ, sub aliis corporis membra describunt et qualitates interiorum præsulum in patriarcharum nominibus statuunt, quibus e diverso signa siderea, quorum virtuti corpora subjiçiantur opponunt. Et in his omnibus inextricabili se errore præpediunt, non audientes dicentem Apostolum : « Videte ne quis vos decipiat per philosophiam et inanem fallaciam secundum traditionem hominum, secundum elementa mundi et non secundum Christum, quia in ipso inhabitat omnis plenitudo divinitatis corporaliter, et estis in illo repleti, qui est caput omnis principatus et potestatis (Coloss. ii, 8-10). » Et iterum : « Nemo vos seducat, volens in humilitate et religione angelorum, quæ non vidit ambulans, frustra inflatus sensu carnis suæ, non tenens caput, ex quo totum corpus pernexum et conjunctiones subministratum et constructum crescit in augmentum Dei (Coloss. ii, 18, 19). » Quid ergo opus est in cor admittere, quod lex non docuit, quod prophetia non cecinit, quod Evangelii veritas non prædicavit, quod apostolica doctrina non tradidit? Sed hæc operta sunt eorum mentibus de

quibus Apostolus dicit : « Erit enim tempus cum sanam doctrinam non sustinebunt, sed ad sua desideria coacervabunt sibi magistros prurientes auribus, et a veritate quidem auditum avertent, ad fabulas autem convertentur (II Tim. iv, 3, 4). » Nihil itaque nobiscum commune habeant, qui talia audent vel docere, vel credere, et quibuslibet modis nituntur astruere quod substantia carnis ab spe resurrectionis aliena sit, atque ita omne sacramentum incarnationis Christi resolvunt. Quia indignum fuit integrum hominem suscipi, si indignum erat integrum liberari.

XIII. Tertio decimo loco positum est eosdem dicere, quod omne corpus Scripturarum canonicarum sub patriarcharum nominibus accipiendum sit, quia ille duodecim virtutes quæ reformationem hominis interioris operantur, in horum vocabulis indicentur, sine qua scientia nullam animam posse assequi, ut in eam substantiam, de qua prodiit reformetur. Sed hanc impiam vanitatem despectui habet Christiana sapientia, quæ novit vere deitatis inviolabilem et inconvertibilem esse naturam, animam autem sive in corpore viventem, sive a corpore separatam multis passionibus subjacere. Quæ utique si divinæ esset essentiæ, nihil adversi posset incidere. Et ideo incorporaliter aliud Creator est, aliud creatura. Ille enim semper idem est, et nulla varietate mutatur, hæc autem mutabilis est etiam non mutata, quia ut non mutetur datum poterit habere non proprium.

XIV. Sub quarto decimo vero capitulo de statu corporis sentire dicuntur, quod sub potestate siderum atque signorum pro terrena qualitate teneatur, et ideo multo in sanctis libris, quæ ad exteriorem hominem pertineant reperiri, ut in ipsis Scripturis inter divinam terrenamque naturam quædam sibi repugnet adversitas, et aliud sit quod sibi vindicent animæ præules, et aliud quod corporis conditores. Quæ fabulæ ideo disseruntur, ut et animæ divinæ affirmantur esse substantiæ et caro credatur malæ esse naturæ, quoniam et ipsum mundum cum elementis suis non opus Dei boni, sed conditionem mali profitentur auctoris, atque ut hæc mendaciorum suorum sacrilegia bonis titulis colorarent, omnia pene divina eloquia sensuum nefandorum immisione violarunt.

XV. De qua re quinti decimi capituli sermo conqueritur et præsumptionem diabolicam merito detestatur, quia et nos istud vera cum testimoniorum relatione comperimus, et multos corruptissimos eorum codices qui canonici titulatur invenimus. Quomodo enim decipere simplices possent, nisi venenata pocula quodam melle prælinirent, ne usquequaque sentirentur insuavia quæ essent futura mortifera. Curandum ergo est, et sacerdotali diligentia maxime providendum, ut falsati codices et a sincera veritate discordes in ullo usu lectionis habeantur. Apocryphæ autem Scripturæ, quæ sub nominibus apostolorum multarum habent seminarium falsitatum, non solum intercidendæ, sed etiam penitus auferendæ

sunt atque ignibus concremandæ. Quamvis enim sint in illis quædam, quæ videantur speciem habere pietatis, nunquam tamen vacua sunt venenis, et per fabularum illecebras hoc latenter operantur, ut mirabilium narratione seductos laqueis cujuscunque erroris involvant. Unde si quis episcoporum vel apocrypha haberi per domos non prohibuerit, vel sub canonicorum nomine eos codices permiserit legere, qui Priscilliani adulterina sunt emendatione corrupti, hæreticum se noverit judicandum. Quoniam qui alium ab errore non revocat seipsum errare demonstrat.

XVI. Postremo autem capitulo hoc prodidit justa querimonia, quod Dicticinii tractus, quos secundum Priscilliani dogma conscripsit, a multis cum veneratione legerentur, cum, si aliquid memoriæ Dicticinio tribuendum putant, reparationem ejus magis debeant amare quam lapsum. Non ergo Dicticinium, sed Priscillianum legunt; et illud probant quod errans docuit, non quod correctus elegit. Sed nemo hoc impune præsumat, nec inter catholicos censeatur, quisquis utitur Scripturis, non ab Ecclesia solummodo catholica, sed a suo auctore damnatis. Non sit perversis liberum simulare quod fingunt, nec sub velamine nominis Christiani, decretorum imperialium statuta declinent. Ideo enim ad Ecclesiam catholicam cum tanta cordis diversitate conveniunt, ut et quos possunt suos faciant, et legum severitatem, dum se nostros mentiuntur, effugiant. Faciunt hoc Priscillianistæ, faciunt hoc Manichei, quorum cum istis tam fœderata sunt corda, ut solis nominibus discreti, sacrilegii autem suis inveniantur uniti. Quia etsi Vetus Testamentum, quod isti suscipere simulant, Manichæi refutant, ad unum tamen finem utrorumque tendit intentio, cum isti recipiendo corrumpunt, illi abdicando impugnant. In execrabilibus autem mysteriis eorum, quæ quanto immundiora sunt, tanto diligentius occultantur, unum prorsus nefas est, una est obscenitas, et similis turpitudine. Quæ, si eloqui erubescimus, sollicitissimis tamen inquisitionibus judicata, et Manichæorum, qui comprehensi sunt, confessionibus detecta, ad publicam fecimus pervenire notitiam, ne ullo modo possit dubium videri, quod in judicio nostro, cui non solum frequentissima præsentia sacerdotum, sed etiam illustrium virorum dignitas, et pars quædam senatus ac plebis interfuit, ipsorum, qui omne facinus perpetrarant, ore reseratum est, sicut ea quæ ad dilectionem tuam nunc direximus gesta demonstrant. Quod autem de Manichæorum fœdissimo scelere, hoc etiam de Priscillianistarum incertissima consuetudine olim compertum, multumque vulgatum est. Qui enim per omnia sunt impetate sensuum pares, non possunt in sacris suis esse dissimiles. Decursis itaque omnibus, quæ libelli series comprehendit, et a quibus commonitorii forma non discrepet, sufficienter (ut opinor) ostendimus, quid de his, quæ ad nos fraternitas tua relatt, censeamus, et quam non sit ferendum, si tam præ-

erroribus etiam quorundam sacerdotum corda entunt; vel, ut mitius dixerim, non resistunt, conscientia honorem sibi debitum vindicant, pro animabus sibi creditis non laborant. Bestiæ unt, et ovium septa non claudunt; fures insitur, et excubias non præterdunt; morbi crecunt, et remedia nulla conficiunt. Cum autem illud addunt, ut his qui sollicitius agunt, conire detrectent, et impietates olim toto orbe natas subscriptionibus suis se anathematizare mulent, quid de se intelligi volunt, nisi quod de ero fratrum non sunt, sed de parte hostium.

II. In eo vero quod in extrema familiaris epiæ tuæ parte posuisti, miror cujusquam catholici ligentiam laborare, tanquam incertum sit, an endente ad inferna Christo, caro ejus requieverit pulcro. Quæ sicut vere et mortua est et sepulta, vere est die tertia resuscitata. Hoc enim ipse unus denuntiaverat, dicens ad Judæos: « Solvite plum hoc, et in triduo resuscitabo illud (Joan. 9). » Ubi evangelista subjungit: « hoc autem bat de templo corporis sui (Ibid., 21). » Cujus veritatem etiam David propheta prædixerat, lo is sub persona Domini Salvatoris dicens: « Insuet caro mea requiescet in spe. Quoniam non linques animam meam in inferno, nec dabis tum tuum videre corruptionem (Psal. xv, 10). » us utique verbis manifestum est, quod caro ini, et vere sepulta, requievit, et corruptionem subiit, quia, celeriter vivificata reditu animæ, crexit. Quod non credere satis impium est, et nichæi Priscillianique doctrinam pertinere non um est; qui sacrilego sensu, ita se Christum ant confiteri, ut incarnationis et mortis et rectionis auferant veritatem. Habeatur ergo inter piscopale concilium, et ad eum locum qui omis opportunus sit, vicinarum provinciarum conunt sacerdotes, ut secundum ea quæ ad tua ulta respondimus plenissimo exquiratur exa-; an sint aliqui inter episcopos, qui hujus hærecontagio polluantur a communione sine dubio randi, si nefandissimam sectam per omnium sen- pravitates damnare noluerint. Nulla enim ne tolerandum est ut, qui prædicandæ fidei pit officium, is contra evangelium Christi, a apostolicam doctrinam, contra universalis siæ symbolum audeat disputare. Quales illic t discipuli, ubi tales docebunt magistri? Quæ religio populi? quæ salus plebis? ubi contra nam societatem **223** pudoris scissi verecunollitur, conjugiorum fœdera auferuntur, propa- generationis inhibetur, carnis natura damnatur, a verum autem Dei cultum Trinitas deitatis tur, personarum proprietas confunditur, anima nis divina essentia prædicatur, et eadem ad li arbitrium carne concluditur; Dei Filius per od ex Virgine ortus, non per id quod ex Patre est, unigenitus prædicatur, idemque nec vera proles, nec verus Filius Virginis asserit, ut

A per falsam passionem, mortemque non veram mendax etiam resurrectio resumptæ de sepulcro carnis habeatur. Frustra autem utuntur catholico nomine, qui istis impietatibus non resistunt, possunt hæc credere, qui possunt talia patienter audire. Dedimus itaque litteras ad fratres et coepiscopos nostros Tarragonenses, Carthaginenses, Lusitanos, atque Gallicos, eisque concilium synodi generalis indiximus. Ad tuæ dilectionis sollicitudinem pertinebit, ut nostræ ordinationis auctoritas, ad prædictarum provinciarum episcopos deferatur. Si autem aliquid (quod absit) obstiterit, quominus possit celebrari generale concilium, Gallicæ saltem in uno conveniant sacerdotes, quibus congregatis, fratres nostri, Hydacius et Ceponius imminerebunt conjuncta cum eis instantia tua, quatenus de provinciali conventu remedium tantis vulneribus afferatur.

Epistola Aurelii Carthaginensis episcopi ad omnes episcopos per Bizanzenam et Arzignitanam provinciam constitutos de damnatione Pelagii atque Cælestii hæreticorum.

Dilectissimis, ac desiderabilibus et consacerdotibus, PRIMIANO, GALANO, et alii GALANO, JANUARIO, et VICTORINO, cæteris per tractum provinciæ Bizanzenæ et Arzignitanæ constitutis, AURELIUS episcopus.

Super Cælestii et Pelagii damnatione eorumque dogmatibus participans sanctam dilectionem vestram in plenario concilio fuisse cognovi, dilectissimi et desiderabiles fratres. Sed quoniam pro honore Dei, in cujus manu cor regis est constitutum gloriosissimorum principum Christianorum fidem rectam et catholicam custodientium accessit auctoritas, quam per humilitatem meam universis episcopis meis volui intimare; idcirco honorabilem fraternitatem vestram missis exemplaribus instruere curavi, ne in aliqua parte provinciæ supradictorum serpentina persuasio ab universali Ecclesia totius orbis exclusa fortasse subrepat. Ob hoc ergo tam necessaria constitutio principum Christianorum charitatem vestram latere non debuit, et ad me ab eis datæ litteræ quarum simul exemplaribus lectis (quemadmodum subscribere unusquisque vestrum debeat) dilectio vestra cognoscet, sive quorum synodalibus gestis subscriptio jam tenetur, sive qui non potuistis eidem plenario totius Africæ interesse concilio, quod cum in supra dictorum hæreticorum damnatione omnium vestrum fuerit integrata subscriptio, nihil omnino unde illis dissimulationis vel negligentiae, vel occultatæ forsitan pravitatis, aliqua videatur merito remansisse suspicio. Alia manu. Opto, fratres, bene vivatis, mei memores. Data Kalendas Augusti, Carthagine, Monaxio et Pluita, consularibus.

Excerpta ex gestis habitis contra Pelagium hæreticum, et alia de libellis ejusdem, quæ in Palæstina sibi objecta damnare compulsus est.

Quod ad Hierusalem nolentem colligi filios suos Dominus clamabat, hoc nos clamamus adversus eos qui filios Ecclesiæ colligi nolunt. Nec saltem post judicium, quod de ipso Pelagio in Palæstina factum est, corriguntur, de quo damnatus exisset, nisi objecta sibi contra gratiam Dei dicta, quæ obscurare non potuit, ipse damuasset. Præter illa quæ quomodo potuit, ausus est qualicunque ratione defendere, objecta sunt quædam, quæ nisi remota omni tergiversatione anathematizasset, ipse anathema factus fuisset.

Dogma Pelagii hæretici.

Cum diceret Adam mortalem factum, qui sine

peccasset, sive non peccasset, moriturus esset; et quod peccatum ipsius ipsum solum læserit, non genus humanum; et quod infantes, nuper nati, in illo statu sunt, in quo Adam fuit ante prævaricationem; et quod neque per mortem, vel prævaricationem Adæ, omne genus moriatur, neque per resurrectionem Christi omne genus hominum resurgat; infantes enim, si non baptizentur habere vitam æternam, et divites baptizatos, nisi omnibus abreparentur, si quid boni visi sunt facere, non reportant illos, nec eos habere posse regnum Dei, et gratiam Dei, atque adiutorium, non ad singulos actus dari, sed in libero arbitrio esse, vel in lege atque doctrina; et Dei gratiam secundum merita nostra dari; et filios Dei non posse vocari, nisi omnimodo absque peccato fuerint effecti; et non esse liberum arbitrium, si Dei eget auxilio, quoniam in propria voluntate habet unusquisque facere aliquid, aut non facere: et victoriam nostram non esse ex Dei adiutorio, sed ex libero arbitrio; et quod pœnitentibus venia non detur secundum gratiam et misericordiam Dei, sed secundum meritum et laborem eorum, qui per pœnitentiam digni fuerint misericordia. Hæc omnia Pelagius sic anathematizavit. Quod satis gesta ipsa testantur, ut nihil ad ea quoquomodo defendenda disputationis attulerit. Unde fit consequens, ut quisquis secutor illius fuerit episcopalis auctoritate iudicet, et ipsius Pelagii confessione, hæc tenere debeat, quæ semper tenuit catholica Ecclesia.

Dogma catholicorum contra Pelagium.

Quod Adam, nisi peccasset, moriturus non fuisset. Secundo, quod peccatum ejus non ipsum solum læserit, sed et genus humanum. Tertio, quod infantes nuper nati non sunt in illo statu, in quo Adam fuit ante prævaricationem. Quarto, ut ab ipsos etiam pertineat, quod breviter ait Apostolus: « Per unum hominem mors et per unum hominem resurrectio mortuorum. Sicut enim in Adam omnes moriuntur, ita et in Christo omnes vivificabuntur (I Cor. xv, 21, 22). » Unde fit, ut infantes non baptizati, non solum regnum cœlorum, verum etiam vitam æternam habere non possunt. Quinto, ut confiteatur divites baptizatos, etiam si divitiis suis non careant, et sint tales quales ad Timotheum describit Apostolus, dicens: « Præcipe divitibus hujus sæculi non superbe sapere, neque sperare in incerto divitiarum suarum, sed in Deum vivum, qui præstat nobis abundanter ad fruendum, divites sint in operibus bonis, facile tribuant, communicent, thesaurizent sibi fundamentum bonum in futurum, ut apprehendant veram vitam (I Tim. vi, 17-19), » non eos regno Dei posse privari. Sexto, ut confiteatur gratiam Dei, et adiutorium etiam ad singulos actus dari, eamque non secundum merita nostra, ut vera sit gratia, id est, gratis data per ejus misericordiam, qui dixit: « Miserebor cui miseratus fuero, et misericordiam præstabo, cui misericors fuero (Exod. xxxiii, 19). » Septimo, ut filios Dei fateatur illos posse vocari, qui quotidie dicunt: « Dimitte nobis debita nostra (Matth. vi, 12), » quod utique veraciter non dicent, si essent omnino absque peccato. Octavo, ut fateatur esse liberum arbitrium, etiam si divino indiget adiutorio. Nono, ut fateatur quando contra tentationes concupiscentiasque illicitas dimicamus, quamvis illic habeamus et propriam voluntatem, non tamen ex illa, sed ex Dei misericordia nostram salutem, quia non aliter verum erit quod Apostolus dicit: « Non volentis, neque currentis, sed ut salvemur, miserentis est Dei (Rom. ix, 16). » Decimo, ut fateatur secundum gratiam et misericordiam Dei, veniam penitentibus dari, non secundum meritum eorum, quandoquidem ipsam pœnitentiam, donum Dei, dixit Apostolus, ubi ait de quibusdam: « Ne forte det illis Deus pœnitentiam. » Hæc omnia simpliciter sine illis fateatur ambagibus. Si quis in

Auctoritatem catholicam, et ipsius Pelagii expressa ecclesiasticis gestis verba consentit, neque enim illa quæ his sunt contraria, veraciter anathematizata esse credendum est, nisi hæc quibus sunt contraria fide et corde teneantur, et aperta confessione promantur.

LXXII. — *Ad Rusticum, Ravennium, Venerium, et cæteros episcopos Galliarum.*

Impletis per misericordiam Dei communibus votis, dignum est fraternitatem vestram sanctorum gaudiorum habere consortium. Nam fratres mei, qui vice mea Orientali synodo præ sederunt, quæ vota retulere significo confirmata catholica fide, et glorificato apostolicæ prædicationis triumpho. Quod etiam hi qui ad devianum, vel seducti fuerant, vel impulsu, recepta veritatis luce lætantur. Siquidem, omnes Domini sacerdotes in una sententia sancto Spiritu docente consensere, et de sacramento Dominicæ incarnationis in qua multorum intelligentia caligabat, ita tenebræ erroris ablatae sunt, ut in uno Domino nostro, vero Dei et hominis Filio, nec de humanitatis ambigatur natura, nec de deitatis essentia. In impios autem nefandi erroris auctores qui indignos se Dei gratia judicantes correctionis uti remediis noluere, qualis sit lata sententia exemplaria quæ misimus edocebunt, ut agnoscat vestra dilectio, fratres charissimi, in sancto examine divinum non defuisse iudicium, quo et vindicta tributa est obduratis, et pax impensa correctis. Dominus vos incolumes custodiat, fratres charissimi.

LXXIII. — *Ad Julianum episcopum.*

C Litteræ dilectionis tuæ quæ mihi nuper sunt reditæ, quam spirituali catholicæ fidei vigeas amore demonstrant, et multum gaudere me faciunt, quod in eadem sententia pia corda concurrunt ut secundum doctrinam Spiritus sancti impleatur in nobis quod Apostolus ait: « Obsecro autem vos, fratres, per nomen Domini nostri Jesu Christi, ut idipsam dicatis omnes, et non sint in vobis schismata. Sitis autem perfecti in eodem sensu, et in eadem sententia (I Cor. i, 10), » cujus unitatis nimium se Eutiches fecit extraneum, si in sua perversitate veterascit, nec adhuc quibus vinculis a Domino sit obligatus, intelligit. Et quanquam sacerdotem Domini repudiandum putat, qui ejus imperitiæ, amentiaque consentiat, diu apud nos incertum fuit, quid in ipso catholicis displiceret, et cum fratris nostri Flaviani nullas litteras sumeremus, ipse autem scriptis suis Nestorianam hæresim repullulare quereretur, non plene potuimus discere, unde procederet, vel quo tenderet tam dolosa causatio. Sed posteaquam gestorum ad nos episcopaliū documenta perlata sunt, omnia illa quæ fallacium querelarum velamine tegebantur, quæ essent detestanda patuerunt. Et quia clementissimus imperator, pro benevolentia ac pietate animi sui, de statu hujus qui ante honorabilis videbatur, diligentius voluit iudicari, atque ob hoc indicendum credidit episcopale concilium, per fratres nostros Julianum episcopum et Renatum presbyterum, sed et filium meum dia-

in Hilarium, et quos ex latere meo vice mea ad fratrem nostrum Flavianum sufficientia pro late causæ scripta direxi, quibus et vestra dilectio et Ecclesia universa cognoscat de antiqua et clari fide, quam indoctus impugnator inaccessit, divinitus traditum teneamus, et quid incommodum prædicemus. Quia tamen non debemus misericordiam omittere, congrua moderatione dimisimus sancendum, ut si condemnatus presbyter satisfactione corrigatur, sententia qua obstrictus, relaxetur. Si vero in eodem insipientiæ suæ jacere delegerit, statuta permaneant, et cum habeat sortem quorum est secutus errorem. Idus Junii, Asturio et Protogene consulibus.

24 LXXIV. — *Item ad Flavianum Constantinopolitanum.*

Litteras tuæ dilectionis accepi, cum gestis quæ vos fidei quæstione confecta sunt. Et quia clementissimus imperator, pro Ecclesiæ pace sollicitus dum voluit congregari, quamvis evidenter appetit rem, de qua agitur nequaquam synodali in tractatu, tamen, frater charissime, subsequente significo, quos in hac re placuit destinare. necessarium fuit nunc amplius scribi, cum prode his quæ causæ credidimus convenire, per ea ipsi portabunt scripta, sis plenius instruendus. xv Kalendas Julii, Austurio et Protogene consulibus.

1. — *Item ejusdem ad Theodosium Augustum.* ceptis clementiæ vestræ litteris, et multum uniti Ecclesiæ gaudendum esse prospexi, quod christianam fidem qua divinitas honoratur, et colitur nullo dissimilem, in nullo vult esse discordem. enim rebus humanis ad exorandam misericordiam Dei efficacius suffragetur, quam si una gratia actio, et unius confessionis sacrificium majestati ab omnibus offeratur? In quo et sacerdotum, rectorum fidelium, ita demum erit plena devotio in his quæ per unicum Dei Filium Deum Verbum pro nostra redemptione sunt gesta, nihil aliud agatur, quam quod ipse prædicari de se jussit, et . Unde quamvis ad diem concilii episcopalis pietas vestra constituit occurrere me ratio permittat, cum nec aliqua ex hoc exempla esserint, et temporalis necessitas me non par deserere civitatem, præsertim cum tam evidenti fidei causa sit, ut rationalibus causis ab indicanda synodo fuisset abstinendum, tamen in quantum inus juvare dignatur meum studium commodavi, ementiæ vestræ statutis aliquatenus pareatur, satis hinc fratribus meis quæ amputandis scan-

pro causæ æquitate sufficiant, quique præter meæ impleant vicem, quia non talis quæstio est, unde aut possit, aut debeat dubitari. Data kalendas Julii, Asturio et Protogene consulibus. **XVI.** — *Ejusdem ad Flavianum episcopum.*

fectis jam nostris, quos ad vos in fidei causa sumus, per filium nostrum diaconum scripta tuæ dilectionis accepimus, quibus merito parum de ne-

gotio communis sollicitudinis indidisses, quoniam et gesta ante delata de omnibus nos sufficienter instruxerant, et ad familiarem interrogationem idoneus erat sermo prædicti per quem nunc alloquia reddentes dilectionem tuam per Dei gratiam, in qua fidimus, cohortamur utentes verbis apostolicis atque dicentes : « In nullo terreamini ab adversariis, quæ est illis causa perditionis, vobis autem salutis (Phil. 1, 28). » Quid enim tam exitiabile quam negata veritate incarnationis Christi, omnem spem salutis humanæ velle dissolvere, et Apostolo contraire dicenti manifeste : « Magnum est pietatis sacramentum quod manifestatum est in carne (1 Tim. III, 16) » Quid tam gloriosum quam contra inimicos nativitatis et crucis Christi pro fide Evangelica dimicare? De cujus pur-

rimo lumine invictaque virtute datis jam ad tuam dilectionem litteris, quid in nostro esset corde patefecimus, ne de illis quæ secundo doctrinam catholicam didicimus, et docemus, aliquid inter nos videri possit ambiguum. Quia vero tam valida, et tam clara sunt testimonia veritatis, ut nimis cæcus nimisque obduratus habendus sit, qui ad coruscationem lucis atque rationis non confestim se a tenebris falsitatis excusserit, ad curandam imperitorum insaniam, etiam patientiæ volumus adhibere medicinam, ut paternas increpationes hi qui in senectute carnis suæ mente sunt parvuli, discant obedire majoribus, ac si deposita imperitiæ suæ vanitate respiscunt, omnique errore damnato fidem, veram singularemque suscipiunt, misericordia eisdem episcopalis benevolentiam non negetur, mansuro judicio quod præcessit, si impietas merito condemnata in sua pravitate perstiterit. Data x Kalendas Augusti, Asturio et Protogene consulibus.

LXXVII. — *Iterum ad eundem Constantinopolitanum episcopum.*

Augere sollicitudinem nostram taciturnitas tua, qui jamdiu nulla dilectionis tuæ scripta suscepimus, cum nos curarum tuarum participes pro fidei defensione solliciti frequenter per occasiones idoneas ad dilectionem tuam litteras miserimus, ut adhortationum nostrarum consolationibus te juvarem, ut adversariorum stimulis pro fidei defensione non cederes, cum laboris tui participes nos probares. Olim ad fraternitatem tuam nostros credimus pervenisse, per quos plenius scriptis, mandatisque nostris instructum te esse retines, et Basilium ad te (ut volueras) ipsi remisimus. Nunc ne aliqua prætermisum occasione te crederes, per filium nostrum honorabilem et amabilem nobis virum Esitium hanc paginam dedimus, ut tota celeritate ad scripta nostra respondeas, nosque subinde de tuis actibus, nostrorumque, et de totius causæ absolutione facias certiores, ut sollicitudinem quam nunc pro fidei defensione gerimus, prosperioribus nuntiis molliamus. Data III Idus Augusti, Asturio et Protogene consulibus.

LXXVIII. — *Ad clerum et plebem CP.*

LEO et sancta synodus quæ in Urbe convenit, cleris honoratis, et plebi Constantinopolitanæ.

In notitiam nostram, quæ Ephesi contra opinionem omnium sunt acta, prælati, magno animum nostrum fœmure mœrore confusum, nec tantum licuisse iniquitati facile potuissemus credere, nisi filius noster Hilarius diaconus, qui a nobis vice nostra cum aliis, ut interesset synodo, missus fuerat, fugiens revertisset, declinans injuste particeps esse sententiæ. Quippe cum vox illic a nostris contradictionis emissa sit, quam Alexandrinus antistes, qui totum solus potentiæ suæ vindicavit, audire contempsit, in consortium suæ voluntatis invitos protrahens sacerdotes, ut per vim coacti subscriberent, qui nullam damnationis causam idoneæ reperissent. Sed hos ausus pio et Christianissimo principi confidimus, minime placituros. Nunc quia Ecclesiam vestram hac ratione cognovimus dissipatam, consolandos adhortandosque vos esse credimus nostris epistolis, ut pro catholicæ fidei defensione perfidorum nequitiae resistatis. Nolumus enim dilectionem vestram hoc mœrore percelli, cum major gloria vestra subsequatur constantiam si a probabili sacerdote vestro nullæ minæ vos nulla formido divulserit. Quisquis enim incolumi atque superstite Flaviano episcopo vestro sacerdotium ejus fuerit ausus invadere, nunquam in communione nostra habebitur, nec inter episcopos poterit numerari. Nos enim sicut Nestorium in sua perversitate anathematizavimus, ita eos qui veritatem carnis nostræ in Domino Jesu Christo denegant, pari execratione damnamus. State igitur in spiritu catholicæ veritatis, et apostolicam cohortationem ministerio vestri oris accipite, « quia vobis donatum est, pro Christo non solum, ut in eum credatis, sed etiam ut pro illo patiamini (Phil. 1, 29). » Nolite arbitrari, dilectissimi, quod sanctæ Ecclesiæ suæ desit, aut defutura sit divina protectio. Splendescit enim fidei puritas, cum ab ea sordes separantur errorum. Unde iterum iterumque vos ante conspectum Domini obtestamur pariter et monemus, ut a fide in qua fundati estis, et in qua Christianissimum principem novimus permanere, non insidiis, non cujusquam persuasionibus moveamini, sed in personam episcopi vestri illum in cordis oculis habeatis, pro quo idem omnia pati quæ fuerint illata, non metuit; cujus per omnia imitatores vos esse cupimus, ut commune cum ipso præmium fidei habere possitis. Data Idus Octobris, Asturio et Protogene consulibus.

LXXIX. — *Item Leo papa ad Anastasium episcopum Thessalonicensem.*

Quantum relatione Hilarii diaconi nostri cognovimus, magnum facinus Alexandrino episcopo auctore vel exsecutore commissum est, ut dum in fratrem nostrum Flavianum, veteres æmulationes, et odia privata desæviant, nec innocentie probatissimi sacerdotis, nec Christianæ fidei parceretur. Unde multum dilectioni tuæ congratulamur, quod te ad illam synodum ire cupientem opportunis obstaculis manus divina obtinuit. Ne abstenturus procul dubio

A tanto scelere indignis injuriis subjaceres, et furori impio militibus quantum didicimus armisque suffulto contraire non posses. Quia ergo prorupit in aptum perfidia quæ latebat, et in nefandissimam hæresim unius imperitissimi senis assecle transierunt, tempus probationis nostræ debemus agnoscere, et contra impetus adversantium munitioibus celestibus freti incommutabiliter animis constantiam præparare. Scimus, frater charissime, quia sacramento magnæ pietatis suæ aderit divina protectio. Si quid igitur fraternitati tuæ de impiis constitutionibus fuerit ingestum, protestamur pariter ac monemus, ne vel in damnatione fratris insontis, vel in receptione nefarii dogmatis consensum tui cordis immisceas. Major est enim qui in nobis est, quam qui adversus nos. Annitere potius quantum te ipse naturæ nostræ susceptor et glorificator adjuverit, ut omnium fratrum nostrorum corda confirmes. Nobis enim ab Evangelio generationis et mortis ac resurrectionis Domini Jesu Christi nullatenus recedentibus, diffinitissimum est in nostræ communionis numero non futuros eos qui conantur antiquæ catholicæ fidei fundamenta convellere. Data III Idus Octobris, Asturio et Protogene consulibus.

LXXX. — *Item ejusdem ad Theodosium Augustum.*

Pro integritate fidei catholicæ Christianissimum principem convenit esse sollicitum, et hoc indefessis precibus divinam misericordiam posco, ut cordi vestro id quod est veritatis inspiret, neque falli vos in aliquo humanarum calliditatum æmulatione patiat. A me autem atque ab omnibus catholicis sacerdotibus quæ angelicæ fidei pietas defendat, satis plene ac lucide litteris meis quas clementiam vestram jamdudum per famulum vestrum Epiphanium tribunum, qui pro hac causa missus est, arbitror accepisse. Ratum est, nec ambigi potest hoc nos purissime credere, hoc constanter asserere quod etiam venerandi patres quondam apud Nicæam congregati secundum fidem symboli credendum et confitendum sacratissima auctoritate sanxerunt. Nos enim, venerabilis imperator, sicut Nestorii dogma perversum merito anathematizavimus, ita juste etiam horum impietatem qui veritatem carnis nostræ negant a Domino Jesu Christo susceptam esse damnamus. Unde si pietas vestra suggestioni ac supplicationi nostræ dignetur annuere, ut intra Italiam haberi jubeatis episcopale concilium, cito (auxiliante Deo) poterunt omnia scandala quæ in perturbationem totius Ecclesiæ sunt commota resecuri, ut per universum regnum vestrum catholicæ fidei integritate servata, et pacem Christianam manere, et vestram apud Deum crescere gloriam gaudeamus. Data VIII Kalendas Junias, Asturio et Protogene consulibus.

LXXXI. — *Ejusdem ad Flavianum Constantinopolitanum episcopum.*

Quæ et quanta dilectio tua pro catholicæ fidei defensione patiat, per diaconum qui ab Epheso furtim est lapsus, cognovimus. Et licet magnificemus Deum qui te gratiæ suæ virtute **225** confor-

lat, necesse est tamen nos dolere eorum ruinas, per quos veritas impugnatur, et ipsa totius Ecclesiæ fundamenta quatiuntur. Quia vero providentia Dei semper suis necessarium præstat auxilium, scire debet fraternitas tua nos pro communi causa nihil eorum quæ agenda sunt præterire, ut primitus ad ea quæ universitati fidelium prosint, pervenire mereamur. Sin est ut fortiter interim dilectio tua toleret, quæ sibi ad æternam gloriam non dubitat profutura. Perlator sane brevis hujus epistolæ fidei sermone poterit enarrare quidquid illud est, ad quod adjuvante Domino, studio fidei et charitatis intendimus. Data III Kalendas Octobris, Asturio et Protogene consulibus.

LXXXII. — *Cujus superior ad Julianum episcopum.*

Cognitis quæ apud Ephesum unius hominis præsumptione sunt gesta, magno quidem dolore affecti sumus, de his quæ impie furioseque commissa sunt; sed ad Dominum nostrum animos dirigentes, multam fiduciam ab ipsa quam sequimur veritate concipimus, non omittentes omnia agere, quæ auxiliante Dei gratia, credimus profutura. Tenendum ergo nobis est quod tenemus, et sæviante unius turbinis procella, serenissima fidei est amplectenda tranquillitas, donec radios suos veritas per universa diffundat, et caliginem infidelitatis consumat. Quæ autem disposita sunt per latoris sermonem agnosces. Data III Idus Octobris, Asturio et Protogene consulibus.

LXXXIII. — *Ad Faustum et cæteros Archimandritas Constantinopolitanos.*

LEO et sancta synodus quæ in urbe Roma convenit, FAUSTO, MARTINO, PETRO, MAGNO, et ELIÆ presbyteris, et Archimandritis Constantinopolitanis, dilectissimis filiis, in Domino salutem.

Quamvis ea quæ ad Constantinopolitanam Ecclesiam scripsimus, sollicitudinem devotionis vestræ latere non possunt, tamen etiam specialibus dilectionem vestram litteris cohortandam esse credidimus, ut memores sanctæ professionis vestræ quæ proprie in fide et charitate consistit, omnia scandala quæ contra pacem Ecclesiæ orta sunt, a vestris cordibus repellatis beati Apostoli sententiam pia mente retinentes: « Si quis vobis evangelizaverit præter id quod accepistis, anathema sit (Gal. 1, 8), » custodientes unitatem cum fratre nostro Flaviano, episcopo, quem ad tempus Dominus permisit impiorum factione tentari, ut probatum sibi sacerdotem suum perseverantiæ merito faceret clariorem. Hæ autem perturbationes, necesse est, auxiliante Dei gratia, celeriter destruantur, et omne quod reprobum est ab Ecclesiæ puritate, quæ nec maculam, nec rugam recipit, respuatur, maxime cum ab insana imperitia in hoc usque præruptum sit, ut contra sacramentum salutis humanæ incarnationis Domini nostri Jesu Christi veritas denegetur, atque antiquæ fidei prædicator atque defensor, quia non acquievit blasphemis, quas olim sancti Patres nostri in multis hæreticis damnare, subjiciatur injuriis. In qua utique omnium Domini sacerdotum reverentia ceditur, et

A universa corporis Christi membra pulsantur. Sed quia gloriosum nobis est, quidquid nos pati Deus voluerit, pro veritate tolerare, in consortium vos patientiæ paternis exhortationibus advocamus, ut per dilectionem vestram, omnibus Deo servientibus, quæ scripsimus innotescant, et inimicis Evangelii resistentes, nec pastoris vestri dilectionem, nec unitatem catholicæ fidei deseratis. Quoniam ea quæ in Epheso nuper contra justitiam vel canonum disciplinam per unius hominis impudentiam gesta sunt, nulla catholicæ fidei ratio rata esse permittit. Data VIII Idus Octobris, Asturio et Protogene consulibus.

LXXXIV. — *Item Leonis ad Martinum presbyterum.*

B Gratias agimus Deo, et multam fiduciam piæ exsultationis accepimus, cum dilectionem tuam et catholicam fraternitatem, ita spiritum fidei vigere cognoscimus, ut cordibus vestris nihil infirmitatis hæretica possit inferre tentatio, ad quam divinitus destruendam, nec defuit, (ut scitis) sollicitudo nostra, nec deerit, donec Omnipotens dextera omnia diaboli arma confringat. Cui ob hoc aliquid audere permittitur, ut a fidelibus Christi gloria majore vincatur. Sed quid autem difficultatum intervenit, aut morarum, cum æquanimitate tolerandum est, quoniam ubi veritas est magistra, nunquam desunt divina solatia, fratres charissimi. Quamvis ergo magna locorum intervalla nos dividant, unitate tamen fidei vobiscum sumus, et toto corde Jesum Christum Dominum nostrum verum Deum, et verum hominem confitentes, nulla in vobis detrimenta perpetimur, cum de vestræ professionis concordia gloriamur, tantum ut sit, (auxiliante Domino), constantia perseverans, dicente Apostolo: « Vobis enim datum est pro Christo non solum ut in eum credatis, sed etiam ut pro illo patiamini (Philip. 1, 29). » Ad quam fortitudinem sanctarum mentium roborandam, fratres nostros atque legatos, quos pro apostolicæ fidei libertate direximus, et quos dudum apud vos esse confidimus, plurimum credimus profuturos, cum totius actionis nostræ didiceritis affectum, et curam vestram atque consilium operi junxeritis, de qua re non necesse est nunc latius scribere, cum jam per supradictos sufficientes epistolas miserimus, quibus abundantissime omnis catholica fraternitas instruitur, divinæ erit virtutis et gratiæ, ut Dei Filius, qui naturam humani generis suam fecit, amplius quam videmus, aut sapimus, magnum pietatis suæ asserat sacramentum, quod impia temeritas sibi quidem fraudavit, sed rectis cordibus non potuit. Data Idus Septembris, Valentiniano et Avennio consulibus.

LXXXV. — *Ejusdem ad Martianum Augustum.*

Litteras pietatis vestræ accepisse me gaudco, et ad significationem totius prosperitatis pertinere cognosco, cum sermones vestri vos faciant integritate securos. Quantas itaque clementiæ vestræ gratias referamus, non ex verbis nostris, sed ex beneficiis

vestris, quæ Ecclesiæ contulistis, agnoscite, non ambigentes qualem illum retributorem in omnibus habeatis, pro cuius estis tam pia religione sollicitus, et qui vos (ut res ipsa demonstrat) ad hoc ut fides catholica ab insidiis inimicorum suorum defenderetur, elegit. Hæc a me nunc breviter per fratris mei Anatolii clericos pietas vestra dignanter accipiat. Pleniora autem de omnibus quæ ad curam meam pro statu ecclesiarum et concordia pertinent Domini sacerdotum, per legatos nostros scripta direximus. Data Idus Aprilis, Adelfio consule.

LXXXVI. — *Cujus supra ad Julianum episcopum.*

Litteras fraternitatis tuæ per filios nostros Constantinopolitanos clericos nuntias tuæ salutis accepi, quibus te magnis tribulationibus gravatum fuisse significas, cum utique non defuerit materia sollicitudini et laboribus, quæ inter procaces catholicæ fidei adversarios inhærentem veritati animum fatigarent, idque, ut scribis, fuerit animo ut per occasionem necessitatis et nobis te et patriæ præsentares. Quod vero futurum speraveram, ut aptius omnium hæreticorum ambages tuo ore cognoscerem. Sed gratias ago Deo, quod ita incolumitas tua et Ecclesiæ causa perfecit, ut liberum tibi fuerit apud eos interire degere, quorum nobis parabolis consensus innouit, sicut et fratris Anatholii scripta profitentur, et gesta quæ apud ipsum coram nostris sunt confecta demonstrant fratribus remeantibus. Ergo prædictis salutationibus vicissitudinem reddo; et ut contra falsitatis astutias perseverantem diligentiam teneas fidenter exhortor, cum tibi ad hoc et tuus animus et nostra auctoritas suffragetur. Quoniam licet de multis meliora indicata sunt, quod scilicet doleant se deceptos, et damnata perfidia cum auctoribus suis gratiam nostræ communionis exposcant, quod nos adeo libenter accepimus, reddituri his hanc quam desiderant communionem, cum promissa compleverint, quosdam persistere in sua obduratione cognovimus, quos oportet districtius comprimi, si nequeunt benignitate sanari. Ad quam rem nostros post diem venerabilem dirigemus, qui tecum participato consilio ea quæ a nobis constituta fuerint exsequantur. Data Idus Aprilis, Adelfio, viro clarissimo, consule.

LXXXVII. — *Leo ad Pulcherium Augustam.*

Religiosam pietatis vestræ sollicitudinem, qua universo mundo, Deo inspirante, consulitis crebrioribus alloquiis incitare præsumo, ut operum vestrorum profectum necessaria perfectio subsequatur, ac sicut de statu Constantinopolitanæ Ecclesiæ gratulamur, cuius et sacerdos et populus catholicæ puritatis fidem jam tenere cognoscitur, ita etiam aliorum concurs nobiscum sit de verbi incarnatione confessio. Unde quod facturum me aliis litteris indicaveram Lucensem episcopum, et Basilium presbyterum fratres meos dirigere præparavi, qui dispositiones meas fratris mei Anatolii devotione sociata secundum eas quas acceperunt regulas exsequantur. Sicut enim prædicti episcopi scriptis, et

A clericorum ejus suggestiones patefactum est, multa sunt, quæ indulgentius sunt curanda, multa quæ justius coercenda, ut in causa tantæ perturbationis, nec districtio nimis sit aspera, nec remissio parum cauta, cum aliud satisfaciendum, aliud pertinacibus debeatur. Offeritur ergo pietati vestræ digna materia, quæ placitam Domino curam sancti cordis exerceat, et præcedentium meritum coronas etiam de presentis erroris abolitione multiplicet. Sicut Nestoriana impietas ita et Eutichiana blasphemia ab omnium est catholicorum eliminanda consortio. Quia tam impium est consubstantialem et consempternam Patri Filii deitatem etiam ex utero Virginis matris partu editam negare corporeo, quam unam in Dei Filio post incarnationis sacramentum affirmare naturam, ut scilicet aut humanitas ejus refutetur, aut deitas cum unione utriusque essentiæ, nec altera sit in alterutram versa, nec assumpta in assumptam finita. Sed et Verbi incommutabilitas, et carnis atque animæ veritas maneat inseparabiliter in unitate personæ, quod qui, testificante lege, credentibus patriarchis, annuentibus prophetis, prædicante Evangelio, docentibus apostolis, et toto mundo confitente, non credunt, extra sacramentum corporis Christi, extra unitatem sunt nominis Christiani. Quorum sicut ruinam dolemus, ita perfidiam detestamur. Ut autem circa talium personas sincerum servetur ubique iudicium, et aliud correctis, et aliud pertinacibus rependatur, vestra pietas nostros, qui ab apostolica sede sunt missi, fovere dignetur, eorumque omnes quas injunximus adjuvet actiones, quæ citius ac facilius, auxiliante Domino, quæ ad vestram gloriam, et ad totius Ecclesiæ pacem proficiant, exsequantur. De Eutiche autem totius scandali et pravitatis auctore, hoc clementia vestra præcipiat, ut ab eo loco qui Constantinopolitanæ urbi nimis vicinus est, longius transferatur, ne frequentioribus solatiis eorum quos ad impietatem suam traxit, utatur. Monasterio quoque ipsius cui perniciose indigneque præsedet, catholicum abbatem jubete præponi, qui illam servorum Dei congregationem, et a pravo dogmate liberare, et institutis veritatis possit inbuere. Data Idus Junii, Adelfio, viro clarissimo, consule. LXXXVIII. — *Item ejusdem ad Anatolium episcopum.*

D . 226 Ad declinandam erroris maculam, qua nonnullos aut Nestoriana impietas, aut Eutichiana labefactavit insania, laudabilem curam filii nostri Basilii et Joannes presbyteri, suæ æstimationis habuerunt, ut inter pugnancia dogmata falsitatis, vera catholicæ fidei pace gauderent. Si quidem longinquo peregrinationis labore suscepto, sensum cordis sui in apostolica sede patefecere, damnantes utramque hæresim, quarum supra fecimus mentionem, et de incarnatione Domini nostri Jesu Christi non aliud recipientes quam quod instruente sancto Spiritu, et didicimus et docemus. Per hos ergo, frater charissime, cum testimonio nostro ad propria revertentes, dilectioni tuæ nostra scripta direximus, fidenter orantes ut qui gratia apostolicæ communionis ornantur,

etiam tuo favore per omnia se gaudeant adjuvari. **A** Data XIII Kalendas Julii, Adelphio, viro clarissimo, consule.

LXXXIX. — *Cujus supra ad Martianum Augustum.*

Credebamus clementiam vestram id desiderio nostro posse præstare, ut, præsentī necessitate respecta differri ad opportunius tempus sacerdotalem synodum juberetis, ut vocatis de cunctis provinciis sacerdotibus vere posset esse universale concilium. Sed, quia vos amore catholicæ fidei congregationem nunc fieri voluistis, ne devoto obviare viderer arbitrio, fratrem et coepiscopum meum Paschasium de eadem provincia quæ videtur esse securior, evocatum, qui vicem præsentis meæ possit implere direxi, Bonifacio, fratre nostro compresbytero sociato, et his quos antea miseramus **B** adjunctis, consortem illis fratrem quoque meum Julianum addentes episcopum. Quos ea moderatione universa, Domino auxiliante, credimus esse gesturos ut quæcunque in querelam perturbationemque venerunt ad unitatem pacis et fidei, compressa omni dissensione revocentur, nec ullum in aliquorum cordibus sacerdotum, vel Nestorianæ, vel Eutichianæ impietatis vestigium relinquatur, quoniam catholica fides quam instruente nos Spiritu Dei per sanctos Patres a beatis apostolis didicimus, et docemus, neutrum subrepere permittat errorem. Si quid ergo morborum, si quod est vulnerrum, quid sincera possit correctione curari, ut ad veram sanitatem revocetur, optamus. Quæ nunc utique non erant dubia, nec **C** cujusquam simplicitati deinceps nocitura, si nullis se excusationibus voluerit obumbrare, cum absolutionem peccati non obtineat, nisi vera confessio. Quia vero quidam de fratribus (quod sine dolore non dicimus) contra turbines falsitatis non valere catholicam tenere constantiam, prædictum fratrem et coepiscopum meum vice mea synodo convenit præsidere, certus quod absque odio et gratia ibidem ab his, quibus hoc commisimus, laboretur, ut cum solius hæreticæ impietatis excidio in omnibus Ecclesiis Dei veritas regnet et charitas. Data VI Kalendas Julii, Adelphio viro clarissimo consule.

XC. — *Cujus supra ad Pulcheriam Augustam.*

Quamvis nullas nunc litteras tuæ pietatis acceperim, scribente tamen gloriosissimo principe, non **D** aliter dignatione ipsius sum gavisus, quam si etiam tuæ serenitatis redderentur alloquia. Unde consuetudinem me debitam mei officii oportuit custodire, per quam significarem clementiæ vestræ absolute me gaudere, et incessabilibus a Deo precibus postulare, ut vos et Romanæ reipublicæ catholicæ Ecclesiæ in omni prosperitate conservet. De vigore autem fidei vestræ quod indesinenter Domino sacrificium laudis offertis, quantas Deo gratias agam enarrare non valeo, quantum principibus temporis nostri non solum potentiam regiam, sed etiam sacerdotalem cognoscimus inesse doctrinam. Judicante enim fratre meo Juliano episcopo, pervenerunt ad nos in exemplaribus perceptionum vestrarum salu-

berrimæ sanctiones quibus insanam imperitiam monachorum dignati estis parcendo plectere, et docendo punire, ut si eos ad poenitentiam miseratio divina converterit, multis lacrymis, et a nefandis cædibus, et ab hæreticorum blasphemis diluantur. Quod vero piissimus imperator ad omnes episcopos qui Chalcedonensi synodo interfuere, voluit me scripta dirigere, quibus quæ illie de fidei sunt regula definita firmarem, libenter implevi, nec fallax quisquam simulatio sententiam meam haberi vellet incertam, cum per Constantinopolitanum episcopum, cui lætitiā meam largiter indicavi, in omnium potuerit notitiā pervenire quod scripseram, nisi maluisset meum gaudium tacere quam repulsam sui ambitus publicare, fratri et coepiscopo meo Juliano cui sollicitudinem meam in causam fidei delegavi, rogo ut eam fiduciam præbere dignemini qua pietati vestræ possit quæ universali Ecclesiæ sint profutura suggerere. Data XII Kalendas Aprilis, Opilione viro clarissimo consule.

XCI. — *Ad Maximum Antiochenum episcopum.*

Quantum dilectioni tuæ placeat communis fidei sacratissima unitas, et pacis ecclesiasticæ tranquilla concordia, litterarum tuarum textus ostendit, quas ad nos filii nostri Martianus presbyter, et Olympius diaconus detulere, eo nobis gratiores quid per ipsas alloquia alterna miscemus, et magis magisque innotescere gratiam Dei, qua fit ut per totum mundum de manifesto catholicæ veritatis lumine gaudeatur. Quamvis (quod multum dolemus) quidam adhuc sicut sermo indicat nuntiorum, tenebras suas diligant, et cum ubique diei splendor exortus sit, etiam nunc cæcitatē suæ delectentur obscuro, et perditā fide solo et vacuo remanserint nomine Christiani, non habentes intelligentiam, qua errorem ab errore discernant, et blasphemiam Nestorii ab Eutichis impietate distinguant. Nec enim ideo excusabilis videri aliqua eorum falsitas potest, quia ipsi sunt in sua perversitate contrarii. Nam cum Nestorium Eutichetis discipuli detestentur, et Eutichen anathematizent Nestorii sectatores, catholicorum judicio pars utraque damnatur, et ambæ simul hæreses a corpore Ecclesiæ rescantur, quia neutra falsitas nobiscum potest habere concordiam. Nec interest quo sacrilegio ab incarnationis Dominicæ veritate discordent, dum id quod pravissime sentiunt, nec auctoritas Evangelii, nec ratio recipiat sacramenti. Et ideo, frater charissime, oportet dilectionem tuam toto corde perspicere, cujus Ecclesiæ gubernaculis te Dominus voluerit præsidere, et ejus meminisse doctrinæ, quam præcipuus apostolorum omnium beatissimus Petrus per totum mundum quidem uniformi prædicatione, sed speciali magisterio in Antiochena et Romana urbe fundavit, ut illum in suæ glorificationis domicilio præminentem, ea intelligas reposcere instituta quæ tradidit, sicut ab ipsa quam confessus est veritate suscepit. Neque ullo modo sinas in Orientalibus Ecclesiis maximeque in his quas Antiochenæ sedi sacratissimum Patrum

Nicæni canones deputare ab improbis hæreticis Evangelio resultari, et vel Nestorii, vel Eutichetis a quoquam dogma defendi. Quoniam (sicut dixi) catholicæ fidei petra, cujus cognomen beatus apostolus Petrus sumpsit, a Domino nullum recipit ab utraque impietate vestigium, sed evidenter atque perspicue et Nestorium anathematizat, qui verbi carnisque naturam in beatæ Virginis conjunctione sejungens, unumque Christum in duos dividens, aliam deitatis, et aliam humanitatis voluit esse personam, cum omnino unus idemque sit, qui et secundum sempiternam deitatem de Patre est natus sine tempore, et de matre natus in tempore. Et Eutichen similiter execratur, qui in Domino Jesu Christo veritatem humanæ carnis evacuans ipsum Verbum in carnem asserit transformatum, ut nasci, nutriri, perficere, pati, mori, atque sepeliri, et die tertio suscitari, solius fuerit deitatis, quæ servilis formæ non veritatem susceperit, sed figuram. Summa itaque vigilantia cautum te esse convenit, ne quid sibi hæretica pravitas audeat vindicare, cum te deceat his sacerdotali auctoritate resistere, nosque sæpius de profectu Ecclesiarum tuis relationibus quid agatur instruere. Dignum est enim te apostolicæ sedis in hac sollicitudine consortem, et ad augendam fiduciam privilegia tertiæ sedis agnoscere, in nullo cujusquam ambitione minuatur, quia tanta apud me est Nicænorum canonum reverentia, ut ea quæ sunt a sanctis Patribus constituta, nec permiserim, nec patiar aliqua novitate violari. Et si enim diversa nonnunquam sunt merita præsulum, tamen jura permanent sedium quibus possunt æmuli perturbationem aliquam fortassis inferre, non tamen possunt minuere dignitatem. Unde cum aliquid pro Antiochenæ Ecclesiæ privilegiis dilectio tua agendum esse crediderit propriis litteris studeat explicare, et ut nos consultationi tuæ absolute et congrue respondere possimus. Nunc autem ad omnia generaliter pronuntiare sufficiat, quod si quid a quoquam contra Nicænorum canonum statuta in quacunque synodo vel tentatum est, vel ad tempus videtur exortum, nihil præjudicii potest inviolabilibus inferre decretis, et facilius erit quarumlibet consensionum pactum dissolvi quam prædictorum canonum regulas ex ulla parte corrumpi. Subrependi enim occasiones non prætermittit ambitio, et quoties ob incurrentes causas generalis congregatio facta fuerit sacerdotum, difficile est ut cupiditas improborum non aliquid supra mensuram suam moliat appetere. Sicut etiam de Ephesina synodo, quæ impium Nestorium cum dogmate suo pertulit, Juvenalis episcopus ad obtinendum Palæstinæ provinciæ principatum credidit se posse sufficere, et insolentes ausus per commentitia scripta firmare, quod sanctæ memoriæ Cyrillus Alexandrinus episcopus merito perhorrescens scriptis suis mihi quid prædicta cupiditas ausa sit, indicavit, et sollicita pace multum poposcit, ut nulla illicitis conatibus præberetur assensio. Nam cujus epistolæ ad nos exemplaria direxisti sanctæ memoriæ Cyrilli eam in nostro scrinio requisitam nos

A authenticam noveris reperisse, hoc tamen proprium diffinitionis meæ est, ut quantumlibet numerus sacerdotum amplior aliquid per quorundam subreptionem decernat, quod illis trecentorum decem et octo constitutionibus inveniatur adversum, id justitiæ consideratione cassetur, quoniam universæ pacis tranquillitas non aliter poterit custodiri, nisi sua canonibus reverentia intemerata servetur. Si quid sane ab his fratribus, quod ad sanctam synodum vice mea, nisi præter id quod ad causam fidei pertinebat gestum fuisse perhibetur, nullius erit penitus firmitatis, quia ad hoc tantum ab apostolica sede sunt directi, ut excussis hæresibus catholicæ essent fidei defensores. Quidquid enim præter speciales causas synodalia conciliorum ad examen episcopale defertur, potest aliquam dijudicandi habere rationem, si nihil de eo est a sanctis Patribus apud Nicæam definitum. Nam quod ab illorum regulis constitutioneque discordat, apostolicæ sedis nunquam obtinebit consensum. Quanta vero hoc diligentia custodiatur a nobis exemplaribus ejus epistolæ quam ad Constantinopolitanum episcopum refrenantes ipsius cupiditatem direximus instrueris, quam in omnium fratrum et sacerdotum nostrorum facias notitiam pervenire, ut noverint pacem ecclesiasticam per concordiam Deo placitam debere servari. Illud quoque dilectionem tuam convenit præcavere, ut præter eos qui sunt Domini sacerdotes, nullus sibi jus docendi, et prædicandi audeat vindicare, sive sit ille monachus, sive sit laicus, qui alicujus scientiæ nomine gloriatur. Quia et si optandum est, ut omnes Ecclesiæ filii quæ recta et sana sunt sapiant, non tamen permittendum est, ut quisquam extra sacerdotalem ordinem constitutus gradum prædicatoris assumat, cum in Ecclesia Dei omnia ordinata esse conveniat, ut in uno Christi corpore, et excellentiora membra suum officium impleant, et inferiora superioribus non resultent. Data in Idus Junii, Opilione viro clarissimo consule.

227 XCH. — Cujus supra ad Leonem Augustum.

Officiis quæ ad gratulationem imperii vestri pertinent persolutis, etiam hanc paginam necessariæ supplicationis adjeci, qua catholicæ fidei divinitus preparatum favoris vestri posco præsidium. Nam talia in Alexandrina Ecclesia perpetrata fratris et coepiscopi mei Anatolii relatione cognovi, ut omnis Christiana religio sentiat se impeti, atque violari, nisi universali fidei vestra devotione prospiciatur, et memoratæ Ecclesiæ quæ antea catholicis fuit clara doctoribus reddatur Christiana libertas, ut cessantibus hæreticorum impugnationibus, evangelica doctrina quæ illic ante Dioscorum viguit, unita cum totius Ecclesiæ pace reparetur. Quod opus virtutibus vestris gloriæque conveniens, celerem et Deo placitum habebit effectum, si apud sanctam Chalcedonensem synodum de Domini Christi Incarnatione firmata nulla permiseritis retractatione pulsari. Quia in illo concilio per Spiritum sanctum congregato, plenis atque perfectis diffinitionibus cuncta firmata

sunt, ut nihil ei regulæ quæ ex divina inspiratione prolata est, aut addi possit, aut minui. Hoc autem etiam apud clementiæ vestræ scientiam non ambigimus esse perspicuum, siquidem ut multorum ante relationem comperimus, molitiones hæreticorum quæ contra prædictæ synodi auctoritatem conabantur assurgere, nihil ex hoc permiseritis audere. Unde quod negandum illis sponte vidistis gloriosum vobis est universali Ecclesiæ me suspicantem concedere, et incommutabiliter perpetueque præstare, ut quæ secundum Evangelium Christi et prædicationis evangelicæ veritatem omnibus retro sæculis, una fide, unaque intelligentia roborata sunt, nulla ulterius possint actione convelli. Prout ergo misericordia Dei concilio Spiritus sui mentem vestræ pietatis instruxerit, sanctæ primitus Alexandrinæ Ecclesiæ pacis reparationi consulite, et per catholicos sacerdotes talem provideri jubete pontificem, in quo et in actu probitate, et in fidei perfectione nihil possit reprehensibile reperiri, ut omnibus rite compositis, eadem utique servetur prædicationis veritatis. Data quinto Idus Junii, Constante et Rufo consulibus.

XCVI. — *Ejusdem ad Leonem Augustum.*

Licet proxime ad clementiam vestram gemina scripta direxerim, quorum unum debitum salutationis impleret, aliud pro statu Ecclesiæ supplicaret, tamen occasione quæ Deo providente se præbuit iteram utrumque convenit. Secundum ergo fiduciam illam quam ex Dei inspiratione universali Ecclesiæ præstitistis ante cujusquam preces constituendo quod maxime ab omnibus fuerat expetendum, non desinimus gratias agere, et providentiam Dei in fidei vestræ fervore benedicere, qui sancto et catholico spiritu, sicut fratris et coepiscopi mei Anatolii sermone cognovi. Ita hæreticorum impudentiæ restitistis, ut profiteremini totius mundi pacem Chalcedonensis synodi vos esse custodem. Quod cum ex vestræ fidei sententia saluberrime definitum sit, quanto studiosius universali Ecclesiæ est conferendum, ut tranquillitas fidei Christianæ etiam vestro prosit imperio, nec improbitas hæretica in aliquo suo molimine glorietur. Cujus pertinax insidiosa contentio illico conquiescet si imperiali potestate frenetur. Data Kalendas Septembris, Constantio et Rufo consulibus.

XCVII. — *Item, ejusdem ad eundem.*

Litteras clementiæ tuæ plenas virtute fidei et lumine veritatis veneranter accepi, quibus cuperem etiam in eo quod præsentiam meam pietas vestra necessarium existimat obedire, ut majori fructu conspectum vestri splendoris assequeretur, sed magis id vobis arbitror placitum quod eligendum ratio demonstravit. Nam cum sancto spiritualique studio universam pacem Ecclesiæ muniatis, nihilque sit convenientius fidei defendendæ, quam his quæ per omnia instruentem Spiritu sancto irreprehensibiliter definita sunt inhærere, ipsi bene videbimur statuta convellere, et auctoritates quas Ecclesia universalis amplexa est ad arbitrium hæreticæ petitionis infrin-

gere, atque ita nullum colligendis Ecclesiis modum ponere, sed data licentia debellandi dilatare magis quam sopire certamina. Unde quia post illas Ephesinæ synodi impietates, quibus Dioscori scelere fides catholica refutata perversitas Eutichiana suscepta est, nihil ad confirmationem fidei Christianæ utilius potuit ordinari, quam ut prædicti facinus sancta synodus Chalcedonensis aboleret, et tanta illic haberetur cælestis cura doctrinæ, ut nihil cujusquam opinione resideret quod a prædicationibus vel prophetis et apostolicis dissonaret, ea scilicet moderatione servata, ut rebellibus tantum ac pertinacibus ab Ecclesiæ unitate rejectis, nulli correcto venia negaretur, quid probabilius, quid religiosius poterit pietas vestra decernere quam ut quæ non tam humanis quam divinis sunt statuta decretis, nullus ultra sinatur impetere, ne vere digni sint Dei munus amittere qui de veritate ipsius ausi fuerint dubitare. Cum ergo universalis Ecclesia per illius principalis petreæ ædificationem facta sit petra, et primus apostolorum beatissimus Petrus voce Domini audierit: « Tu es Petrus et super hanc Petram ædificabo Ecclesiam meam (Matth. xvi, 16). » Quis est nisi aut Antichristus, aut diabolus qui pulsare audeat inextinguibilem veritatem, qui in malitia sua inconvertibilis perseverans, per vasa iræ et suæ apta fallaciæ falso diligentiam nomine dum veritatem se mentitur inquirere, mendacia desiderat seminare, atque contemnenda et vitanda merito sibi incontinens furor et impietas cæca præscripsit, ut diabolico instructu quod in sanctam Alexandrinam sævit Ecclesiam, quales essent qui Chalcedonensem synodum retractati cupiunt disceretur, in qua nullo modo accedere potuit, ut a vobis contra sanctam Nicænam synodum sentiretur, quod hæretici mentiuntur, qui se fidem Nicæni concilii tenere confingunt, in quo sancti et venerabiles Patres nostri contra Arium congregati, non carnem Domini, sed deitatem filii omniunioni Patri esse firmare? In Chalcedonensi autem concilio adversum Eutychianam impietatem definitum est, de substantia Virginis matris Dominum Jesum Christum sumpsisse nostri corporis veritatem. Apud Christianissimum principem igitur et inter Christi prædicatores digno honore numerandum utor catholice fidei libertate, et ad consortium te apostolorum ac prophetarum securus exhortor, ut constanter despicias ac repellas eos qui se Christiano nomine privavere, nec patiaris impios parricidas sacrilega simulatione de fide agere, quos constat a fide deviare. Cum enim clementiam tuam Dominus tanto sacramenti sui illuminatione ditaverit, debes incunctanter advertere regiam potestatem non solum ad mundi regimen, sed maxime ad Ecclesiæ præsidium esse collatam, ut ausus nefarios comprimendo, et quæ bene sunt statuta defendas, et veram pacem his quæ sunt turbata restituas, depellendo scilicet pervasores juris alieni, et antiquæ fidei sedem Alexandrinæ Ecclesiæ reformando, ut correctionibus tuis Dei iracundia mitigata, regiæ antea civitati non retribuatur.

quæ admissa sunt sed remittat. Constitue ante oculos cordis tui, venerabilis imperator, omnes qui per totum orbem sunt Domini sacerdotes pro ea tibi fide, in qua totius mundi est redemptio supplicare, in qua re specialius ambiunt, qui apostolicæ fidei sectatores Alexandrinæ Ecclesiæ præsidere, agentes apud pietatem tuam ne hæreticos homines et merito pro sua perversitate damnatos, uti sua persuasione patiamini, cum sive impietatem errorum aspicias, sive opus perpetrati furoris attendas, non solum ad sacerdotii honorem admitti nequeant, sed ab ipso Christiano nomine mereantur abscindi. Nam quod exorata pietatis vestræ venia dixerim, quodam contagio splendorem vestræ serenitatis offuscant, cum sacrilegi parricidæ id audeant petere, quod nec innocentes liceat obtinere. Oblatæ sunt pietati vestræ preces, quarum exempla vestris litteris subdidistis, sed in his quæ catholicorum sunt deplorantium subscriptio continetur, et quia causa probabilis est, fiducialiter nomina singulorum, et dignitas sui honoris aperitur. In illis autem quas orthodoxo principi hæretica porrigere non formidavit obreptio, sub incerto confusæ unitatis vocabulo, ideo certum nomen retrahitur, ne non solum paucitas personarum, sed etiam meritum detegatur. Latere enim sibi utile æstimat eorum quantitas, quorum est qualitas iudicata, nec incongrue cuius loci homines sunt, profiteri metuunt, qui meruere damnari. In una ergo catholicorum supplicatione continetur, in alia hæreticorum commenta panduntur. Hic sacerdotum Domini, et totius Christiani populi ac monasteriorum defletur eversio, ibi immanium scelerum continuatio demonstratur, ut quod non licuit audiri, liceat dilatari. Nonne perspicuum est quibus pietas vestra succurrere, et quibus debeat obviare, ne Alexandrina Ecclesia, quæ semper fuit domus orationis, spelunca nunc sit latronum. Manifestum quippe est per crudelissimam insanissimamque sævitiam, omne illic cœlestium sacramentorum lumen extinctum. Intercepta est sacrificii oblatio, defecit chrismatis sanctificatio et parricidalibus manibus impiorum omnia se substraxere mysteria. Nec ullo modo ambigi potest, quid de his decernendum sit, qui post nefanda sacrilegia, post sanguinem probatissimi sacerdotis effusum, et concremati corporis cinerem in contumeliam aeris cœlique dispersum audent sibi jus pervasæ dignitatis expetere, et apostolicæ doctrinæ inviolabilem fidem ad concilia provocare. Magnum ergo vobis est, ut diademate vestro de manu Domini etiam fidei addatur corona, et de hostibus Ecclesiæ triumphetis, quia si laudabile vobis est adversarum gentium arma contere, quanta erit gloria ab insanissimo tyranno Alexandrinam Ecclesiam, in cuius contritione omnium Christianorum est injuria liberare? Ut autem litteræ meæ pietati tuæ colloquium quasi præsentis exhibeant, quidquid de communi fide fueram suggesturus, scriptis prosequentibus insinuandum esse perspexi, ac ne hujus epistolæ pagina in nimiam longitudinem

tenderetur, aliis litteris quæ assertioni catholicæ fidei congruunt, comprehendere, ut licet ea quæ a sede apostolica sunt prædicata sufficerent, insidias tamen hæreticorum, etiam hæc quæ sunt adjecta reserarent. Sacerdotalem namque et apostolicam tuam pietatis animum, etiam hoc malum ad justitiam ultionis debet accedere, quod Constantinopolitanæ Ecclesiæ puritatem pestilenter obscurat, in qua inveniuntur quidam hæreticorum clerici sensui consonantes, et intra ipsa catholicorum viscera, assertionibus suis hæreticorum adjuvantes. In quibus turbandis frater meus Anatholius, cum nimis benigne parcat, segnior invenitur. Dignamini pro fide vestra etiam Ecclesiæ istam præstare medicinam, ut tales non solum ab ordine clericatus, sed etiam ab urbis habitatione pellantur, ne ulterius sanctus Dei populus perversorum hominum contagio polluat. Cultores autem pietatis tuæ Julianum episcopum et Eutichium presbyterum mea petitione commendo, ut suggestiones eorum pro catholicæ defensione fidei placide digneris audire, quia vere sunt ejusmodi, ut fidei vestræ possint per omnia utiles inveniri. Data Kalendas Novembris, Constantino et Rufo viris clarissimis consulibus.

XCV. — *Ad Pulcheriam Augustam.*

228 Quantum sibi fiduciæ de fide vestræ clementiæ Ecclesia Dei debeat polliceri, multis probavimus sæpe documentis, dum sicut Spiritu sancto docente didicistis, illi per omnia potestatem vestram subjecit, cujus munere et protectione regnatis. Unde quia contra integritatem fidei Christianæ dissensionem quamdam Constantinopolitana Ecclesia Eutiche auctore generatam fratris et coepiscopi mei relatione cognovi, ut totius causæ speciem synodali gestorum textus ostenderet, dignum gloriæ vestræ est, ut error qui de imperitia magis quam de versutia natus est auferatur, priusquam ullas vires de consensu imprudentium pertinacia pravitas acquirat. Nam quantum Nestorius a veritate excidit, dum Dominum Jesum Christum de matre Virgine hominem solum assertit natum, tantum etiam hic a catholico tramite deviauit, qui de eadem virgine editum non nostræ credidit esse naturæ, ut quod formam servi gessit, quod nostri similis fuit atque conformis, quædam nostræ carnis fuerit imago non veritas. Nihil autem prodest Dominum nostrum beatæ Mariæ virginis filium hominem dicere, si non illius generis atque seminis homo creditur, cujus in ipso Evangelii exordio prædicatur. Unde multum doleo, multumque contristor, quod hic qui ante de humilitatis proposito laudabilis videbatur, contra unam spem nostram, patrumque nostrorum, vana et nimis perversa audet astruere, qui cum videret insipientiæ suæ sensum catholicis auribus displicere, revocare se a sua opinione debuerat, ne ita Ecclesiæ præsules commoveret, ut sententiam damnationis exciperet. Quam utique si in suo sensu voluerit permanere, nullus poterit relaxare. Sedis enim apostolicæ moderatio hanc tem-

perantiam servat, ut et severius agat cum obduratis et veniam cupiat præstare correctis. Quia ergo mihi multa fiducia est de pietatis vestræ sincerissima fide, obsecro clementiam vestram, ut sicut sancto studio tuo catholica prædicatio semper adjuta est, ita nunc quoque ejusdem libertati faveas. Non enim portiuncula aliqua fidei nostræ quæ minus lucide sit clara pulsatur. Sed hoc imperta resultatio audet incessere, quod Dominus in Ecclesia sua neminem voluit ignorare. Et ideo pro vestræ pietatis consuetudine elaborare dignemini, ut contra singulare sacramentum salutis humanæ, quod blasphema insipientia protulit, ab omnium animis repellatur, ac si ipse qui in hac tentatione incidit, respiscat, ita ut quod male senserat propria voce et subscriptione condemnet, communioni illi sui ordinis reformetur. Quod etiam fratri et coepiscopo meo Faviano me clementia vestra cognoscat, et his quos misimus delegasse, ut venia concedatur, si error aboletur. Ne autem piissimi principis dispositioni quæ episcopale concilium voluit congregari, nostra videretur præsentia defuisse, fratres meos Julianum episcopum, Renatum presbyterum, et filium meum Hilarium diaconum misi, qui vicem præsentis meæ implere sufficerent. Sed ei qui in errore est melius consulatur, si ibi ubi desipuit, ibidem respiscat, et ubi damnationem meruit, illic indulgentiam consequatur. Data Idus Junii, Asturio et Protogene viris claris. cons.

XCVI. — *Ad universos episcopos per Galliam et Hispaniam constitutos.*

Leo dilectissimis fratribus universis episcopis catholicis per Galliam et Hispaniam constitutis de Pascha.

Cum in omnibus divinorum præceptorum regulis exsequendis, sacerdotalem observantiam oporteat esse concordem, maxime nobis et principaliter providendum est, ne in paschalis festi die vel ignorantia vel præsumptio peccatum diversitatis incurrat. Unde quia tempus sacratissimæ solemnitatis ita dispositos habet limites suos, ut salutare sacramentum nunc citius, nunc tardius oporteat celebrari, non desinit apostolicæ sedis sollicitudo prospicere, ne devotio ecclesiastica aliquo turbetur incerto. Cum igitur in quibusdam ascriptionibus Patrum futurum proxime Pascha Domini ab aliis in diem quintumdecimum Kalendas Maii, ab aliis in diem octavum Kalendarum earundem inveniretur ascriptum, tantum me diversitas ista permovit, ut clementissimo principi Marciano curam de hac re animi mei panderem, ut præcipiente ipso ab his qui

habent hujus supputationis peritiam, diligentius illi discussa ratione, quæreretur quo die posset veneranda solemnitas rectius celebrari. Quo rescribente, octavo Kalendas Maii definitus est dies. Quia ergo studio unitatis et pacis malui Orientalium definitioni acquiescere, quam in tantæ festivitatis observantia dissidere, noverit fraternitas vestra die octavo Kalendarum Maiarum ab omnibus resurrectionem Dominicam celebrandam, et hoc ipsum per vos aliis esse fratribus intimandum, ut divinæ pacis consortio, sicut una fide jungimur, ita una solemnitate feriemur.

XCVII. — *Ad Samartionem, Carathonem, etc.*

Dominis fratribus merito beatissimis in Christo venerabilibus, Samartioni, Carathoni, Desiderio, episcopis et presbyteris omnium ecclesiarum quæ sunt intra provinciam Thraciam constitutæ, Leo, Victorius, Eustatius episcopi.

Tanta sæculi potestates circa sacerdotalem ordinem reverentia pervaluere, etiam hi quos sub imperiali nomine terris divina potentia præesse præcepit, ut jus distringendorum negotiorum episcopis sanctis, juxta divalia constituta permiserint. Quod cum et juris antiqui formulis et illatis frequentius sit et legibus confirmatum, præsertim tempore a plerisque invenimus fuisse calcatum. Nam prætermisso sacerdotali judicio passim ad examen sæculare transire. Quocirca nobis visum est, ut hanc et sacræ legis et nostri ordinis contumeliam et ad præsens ulcisceretur plena districtio, et observandam formulam constitueret in futurum. Censemum itaque ut quicumque prætermisso sacerdote ecclesiæ suæ ad disceptationem venerit sæcularium, sacris liminibus expulsus a cœlesti arceatur altario. Neque ullus post hanc definitionem qui communi sedit arbitrio quidquam sibi ultra præscriptum vindicare nitatur. Ita fieri, ut hi qui ante erravere congrua emendatione se corrigant, et qui sub observatione clericali cœlesti probatur servire officio, ex clero abjiciendum, si prætermisso sacerdotum judicio sæcularem adierit potestatem. Quod ideo singulos universosque volumus agnoscere, ut quod pleno justitiæ et juris ordine constitutum est, effectum totius firmitatis in omnibus clericorum negotiis sortiatur. Sane si clericus laicum pulset, prius se audiri ab episcopis poscat, tum si petitioni suæ laicum viderit obviare ex permissu episcopi sui in sæculi moderatores disceptatione confligat. Leo episcopus scribit; Victorius episcopus scribit; Eustatius episcopus scribit.

INCIPIUNT DECRETA HILARII PAPÆ. INCIPIUNT CAPITULA.

1. Ut canones Nicæni vel apostolicæ sedis decreta custodiantur.

2. Ut bigami, aut viduæ, aut corruptæ mariti ad ecclesiasticos gradus non accedant.

3. Ut pœnitentes aut inscii litterarum sive de-

fectu membrorum, aut decisione aliquid minus habentes ad superiorem ordinem non veniant.

4. Ut ea quæ illicite episcopus vel decessor ejus ordinavit, ab eo qui superest emendentur.

5. Ut nullus episcopus, sibi eligat successorem.

CAP. I. Flavio Basilio, et Hermineico viris clarissimis consulibus, sub die decimo sexto Kalendarum Decembrium. In basilica sanctæ Mariæ residente venerabili papa Hilario una cum episcopis, numero quinquaginta, residentibus etiam universis presbyteris, astantibus quoque diaconibus, Hilarius episcopus Ecclesiæ catholicæ urbis Romæ synodo præsidens, dixit: Quoniam religiosus sancto Spiritu congregante conventus hortatur, ut quædam quæ pro disciplina ecclesiastica necessaria sunt, cura diligentiore tractemus, si placet, fratres, ea quæ ad ordinationis tenorem pertinent, juxta divinæ legis præcepta, et Nicænorum canonum constituta, juvante Domino in omne ævum mansura solidemus, ut nulli fas sit sine status sui periculo, vel divinas constitutiones, vel apostolicæ sedis decreta temerare, quia nos qui potentissimi sacerdotis administramus officia, talium transgressionum culpa respiciet, si in causis Dei desides fuerimus inventi, quia meminimus quod timere debemus qualiter comminetur Dominus negligentiam sacerdotum. Si quidem reatu majore delinquit qui potiori honore fruitur, et graviora facit vitia peccatorum sublimitas dignitatum.

II. Cavendum ergo in primis ne ad sacratos gradus, sicut gestis prioribus ante scriptum est, quisquam qui uxorem virginem non duxit, aspiret. Repellendi sunt etiam quicumque in secundæ uxoris nuptias contra apostolica præcepta conveniunt.

III. Ut pœnitentes vel inscii litterarum, aut aliqua membrorum defectu damna perpessi, vel hi qui ex pœnitentibus sunt, ad sacros ordines aspirare non audeant. Quisque talium consecrator exstiterit factum suum ipse dissolvat.

IV. Sed quodcumque quis commisit illicite, aut a decessoribus suis invenit admissum, si proprium periculum vult vitare, damnabit; nos enim in nullo volumus severitatem ultionis exercere. Sed qui in causis Dei vel contumacia vel in aliquo decessu deliquerit, aut ipse quod proprius prædecessor ejus fecit, abolere noluerit in se quidquid in alio non rescaverit, inveniet. Quod ut deinceps possit tenacius custodiri (si placet sententias omnes, et subscriptiones proprias commodatæ) ut synodali judicio aditus claudatur illicitis. Ab universis episcopis, et presbyteris acclamatum est. Exaudi, Christe, Hilario vita, dictum est sexies. Hoc confirmamus et docemus, dictum est octies. Hæc tenenda sunt, hæc servanda sunt, dictum est quinquies. Doctrinæ vestræ gratias agimus, dictum est quindecies. Ista in perpetuum serventur rogamus, dictum est quindecies. Ista per sanctum Petrum ut in perpetuum serventur aptamus, dictum est octies. Hæc præsumptio nunquam fiat, dictum est decies. Qui hæc violaverit, in se inveniet. Et facto silentio, Hilarius episcopus dixit:

V. Præterea, fratres, nova et inaudita, sicut ad

nos missis de Hispaniis epistolis sub certa relatione pervenit, in quibusdam locis perversitatum semina subinde nascuntur. Denique nonnulli episcopatum, qui non nisi meritis præcedentibus datur, non divinum munus, sed hæreditarium putant esse compendium. Et credunt sicut res caducas atque mortales, ita sacerdotium velut legatorio aut testamentario jure posse dimitti. Nam plerique sacerdotes, et in mortis confinio constituti, in locum suum feruntur alios designatis nominibus subrogare, ut, scilicet non legitima expectatur electio, sed defuncti gratificatio, pro populi habeatur assensu. Quod quam grave sit existimate. Atque ideo, si placet, etiam hanc licentiam generaliter de Ecclesiis auferamus, ne (quod turpe dictu est) homini quisquam putet deberi, quod Dei est. Ut autem quod ad nos perlatum est, ad vestram etiam possit pervenire notitiam, Hispanorum fratrum et coepiscoporum nostrorum scripta legantur. Paulus notarius recitavit. Et statutum est, ne quid ultra hujusmodi a sacerdotibus præsumatur.

229 Epistola ejusdem Hilarii papæ ad Tarraconenses episcopos.

1. Ut nullus sine consensu episcopi metropolitani episcopus ordinetur.

2. Ut nullus episcoporum relicta propria Ecclesia, ad aliam transeat.

3. Ut Hireneus remotus ab Artimoniensi ad propria revertatur.

4. De removendis episcopis qui illicite ordinati sunt et ne in una Ecclesia duo episcopi habeantur.

5. De damnatione Hirenei, si ad suam Ecclesiam non revertitur.

Dilectissimis fratribus ASCANIO et universis episcopis Tarraconensis provinciæ, HILARIUS episcopus.

Postquam litteras vestræ dilectionis accepimus, quibus præsumptiones Silvani episcopi Calagurensium Ecclesiæ retundi petistis, et rursus Barcinonensium quæritis nimis illicita vota firmari honoratorum et possessorum, Tyriasonensium, Castanensium, Calagurtanorum, Virigensium, Triciensium civitatis cum scriptionibus diversorum litteras nobis constat ingestas, per quas id quod de Silvano querela vestra deprompserat, excusabant. Sed reprehensione justissima eorum pariter allegatio non carebat, quia præter conscientiam metropolitani fratris et coepiscopi nostri Ascanii nonnullis civitatibus ordinatos claruit sacerdotes. Unde quoniam quidquid ab alterutra parte est indicatum omni videmus perversitate confusum, temporum necessitate perspecta, hac ratione decernimus ad veniam pertinere quod gestum est, ut nihil deinceps contra præcepta beati apostoli, nihil contra Nicænorum canonum constituta tentetur.

CAP. I. Hoc autem primum juxta eorundem Patrum regulas volumus custodiri, ut nullus præter notitiam atque consensum fratris Ascanii metropolitani aliquatenus consecratur antistes, quia hoc vetus ordo tenuit. Hoc trecentorum decem et octo san-

ctorum Patrum definitivum auctoritas, cui quisquis **A** pali consortio esse cognoscat. Deus incolumes vos obvias tetenderit manus, eorum se consortio fatetur indignum, quorum præceptionibus resultat.

II. In quorum contumeliam superbo spiritu etiam pars illa contemnitur quæ veretur, ne quis relicta Ecclesia sua, ad alteram transire præsumat. Quod nimis improbe conniventibus, et ut doleatur gravius vobis asserentibus, Hireneus episcopus conatur admittere. Quod nostra auctoritate roborare cupitis, quos maxime de rebus illicitis magna indignatione probatis accendi, lectis ergo in conventu fratrum, quos natalis mei festivitas congregat litteris vestris quæ de ordinandis episcopis secundum statuta canonum vel prædecessorum meorum decreta fuerit probata sententia gestorum quæ pariter direximus tenore discetis.

III. Unde remoto ab Ecclesia Barcinonensi, atque ad suam remisso Hireneo episcopo, sedatis per sacerdotalem modestiam voluntatibus, quæ per ignorantiam ecclesiasticarum legum desiderant. Quod non licet obtinere talem protinus de clero proprio Barcinonensibus episcopus ordinetur, qualem te præcipue, frater Ascani, oporteat eligere, et deceat consecrare, ne si aliter forte factum fuerit, non sine objurgatione, maxime tui nominis retundat nostra præceptio, quod in injuriam Dei, a quo specialiter sacerdotalium est gratia dignitatum didicerimus admissum. Nec episcopalis honor hæreditarium jus putetur, quod nobis sola Dei nostri benignitate confertur.

IV. Ordinatos nunc ergo episcopos, qui licet dum te ignorante proventi sunt cum suis auctoribus meruerint submoventi hac ratione firmamus, si nec viduæ maritus fuerit quisquam, nec in secundæ conjugio nuptias ac vota convenerit, sicut et legalia constituta præcipiunt, dicendo: Sacerdos uxorem virginem accipiat, non viduam, non repudiatam, secundum quod etiam beatus Apostolus magister gentium de his qui fieri desiderant sacerdotes propria institutione non tacuit dicens, unius uxoris virum cuius tenore sane ita informati esse debetis, fratres charissimi, ut inter cætera quæ cavenda sunt hæc studeatis præcipue custodiri, quæ noscitis ante universa mandari. In quibus etiam perspicendum est, ne **D** duo simul sint unius Ecclesiæ sacerdotes, aut litterarum ignarus, aut carens aliqua parte membrorum, aut etiam ex poenitentibus aliquis ad sacrum ministerium prorsus sinatur accedere. Nec tantum puteatis petitiones valere populorum, ut cum his parere cupitis voluntatem Dei nostri, quæ nos peccare prohibet deseratis. Cujus indignatio ex hoc gravius commovetur, quia benignitas ejus, dum sunt, illicita per eos qui sunt interpretes placationis offenditur.

V. Ut autem omnia secundum hæc quæ scripsimus corrigantur præsentibus litteris Trajano subdiacono nostro veniente direximus. Quod si Hireneus episcopo ad Ecclesiam suam deposito, improbatus ambitu redire neglexerit, quod ei non iudicio, sed humanitate præstabitur removendum se ab episco-

pali consortio esse cognoscat. Deus incolumes vos custodiat.

Item epistola Hilarii ad Ascanium, de his quæ sunt scripta superius.

Dilectissimo fratri ASCANIO, HILARIUS episcopus.

Divinæ circa nos gratiæ memores esse debemus, qui nos per dignationis suæ misericordiam ob hoc ad fastigium sacerdotale provexit, ut mandatis ipsius inhærentes, et in quadam sacerdotii ejus specula constituti prohibeamus illicita, et sequenda doceamus. Unde directis per Trajanum subdiaconum nostrum litteris admonemus, ut qui male facta sunt, corrigantur. Et miramur admodum dilectionem tuam Barcinonensium petitiones non solum nulla auctoritate retulisse, verum etiam directis ad nos litteris, **B** consummationem pravi desiderii postulasse adhibendo in epistolarum procemio concilii mentionem, tanquam culpæ minuerentur excessus, per multitudinem imperitorum, cum etiam sub significatione unusquisque sui nominis tecum pariter retulisset, et subscriptiones proprias factas singuli commodassent, dilectionem tamen tuam rei de qua displicet summa tangebatur, quia pro loco et honore tibi debito cæteri sacerdotes docendi fuerant, non sequendi. Unde sicut in generalibus litteris indicavi, Hireneus ad propriam revertatur Ecclesiam, et Barcinonensibus de suo clero protinus consecretur antistes, cui tamen statuta canonum, et apostolica præcepta concordent. Et licet hi qui propter notitiam atque consensum tuæ dilectionis ordinati sunt sacerdotes, cum suis debuerint auctoribus submoventi, ne quid tamen in tanta necessitate decernamus austerum, eos qui episcopi facti sunt ita volumus permanere, si apostolicis præceptionibus et statutis sanctorum Patrum non reperiantur obnoxii, ac deinceps nihil quod contra disciplinam ecclesiasticam veniat, sicut hactenus factum est perpetretur, tuæ sollicitudinis est, frater charissime, debitam tibi auctoritatem tueri, et illicitis non modo non præbere assensum, sed etiam cuncta quæ contra regulam facta repereris coercere, atque ante omnia quæ sola unitate decernimus, Hireneum ad Ecclesiam suam redire compelle. Ad quam sponte potius redire debebit, si a sacerdotali consortio meruit separari, nec unus Ecclesiæ duo esse permittantur antistites, quod opportunius supradicti subdiaconi tui delegamus, instantia quam etiam pro conservanda Ecclesiæ disciplina commovere ad Hispanias dispositionis nostræ fecit auctoritas. Deus autem incolume te custodiat, frater charissime.

Epistola Hilarii papæ, ad Leontium, Veranum, Victurium, episcopos.

Dilectissimis fratribus VERANO, LEONTIO, VICTURIO, episcopis, HILARIUS papa.

Movemur ratione justitiæ, quæ licet ab omnibus qui recta sapiunt, debeat custodiri, cum precipue Domini sacerdotibus non est temere negligenda, quorum cæteros informari convenit institutis. Frater igitur et coepiscopus noster ingenuus Ebrædunensis Alpium maritimarum pro-

vinciæ metropolitani semper honore subnixus in præjudicium suum, sicut annexa declaravit quædam nos petente fratre et coepiscopo nostro Auxamio statuisse commemorat, quæ universis in hac eadem causa defensionibus contrairent. Si quidem relationibus in nostro iudicio recensitis, quas frater et coepiscopus noster Veranus ad sanctæ memoriæ decessorem meum cum cæteris provinciæ sacerdotibus misit, et apostolicæ sedis, quæ tunc directa fuerat patefacta, responsione manifestatum est, nihil postea debuisse tentari, nec ad injuriam synodaliū regularum quidquam per obreptionem, quæ proxime facta est, oportere constitui. Nam licet ex hoc etiam quod a nobis est elicitum, censeatur infirmum, quia ex ipso insinuatum est, exsequi voluisse qui meruit, tamen ne odio vel gratia moveamur, quæ in causarum disceptationibus esse non debet, ita vestræ charitati cognitionem annexæ querimoniæ delegamus, ut nihil adversum venerandos canones, nihil contra sanctæ memoriæ decessoris mei iudicium valeat quidquid obreptum nobis esse constiterit. Nolumus namque, fratres charissimi, Ecclesiarum privilegia quæ semper sunt servanda confundi, nec in alterius provincia sacerdotis alterum jus habere permittimus, quia per hoc non minus in sanctorum traditionum delinquitur sanctiones, quam in injuriam ipsius Domini prosilitur, cujus expectatio fructus nostri ministerii non in latitudine regionum, sed in acquisitione ponitur animarum. Habeat itaque pontificium frater et coepiscopus noster Ingenuus provinciæ suæ, de cujus dudum ab apostolica sede est illicita cessione culpatus, et custoditis omnibus, quæ super Ecclesiis Ceruelensis civitatis, vel castelli Nicensis, sicut diximus sanctæ memoriæ decessoris mei definivit auctoritas, nihil Ecclesiarum juri noceat, quod in alterum memoratorum a prædicto fratre ad excludendam cupiditatem, quemadmodum prohibuit ambitionis alienæ proxime est episcopus consecratus, sed statutæ correctionis forma permaneat, ut ad unius antistitis prædicta loca regimen revertantur, quæ in duos dividi non decuit sacerdotes. Dominus vos incolumes custodiat, dilectissimi fratres.

Epistola Tarraconensium episcoporum ad Hilarium papam.

Beatissimo et apostolica reverentia a nobis in Christo colendo papæ HILARIO, ASCANIUS et universi episcopi Tarraconensis provinciæ. Quoniam curam apostolatus vester provinciarum suarum sacerdotibus gerat filio nostro illustri Vincentio duce provinciæ nostræ referente cognovimus. Cujus impulsu votum nostrum in ausu scribendi prona devotione surrexit. Ergo provinciales litterario sermone debita coronæ vestræ obsequia deferentes, his quæsumus ut dignatione qua cæteros etiam humilitatem vestram in orationibus vestris, in mente habere dignemini, beatissime, et apostolica reverentia in Christo a nobis, colende Pater. Illud specialius deprecantes, ut factum nostrum quod tamen voto pene omnes pro-

A vinciæ quam exemplo vetustatis in notitiam nostram defertur propensis assertionibus nostris roborare dignemini. Et cum legerent ab universis episcopis et presbyteris exclamatum **230** est. Exaudi, Christe, Hilario vita, dictum est decies. Hæc præsumptio nunquam fiat, dictum est sexies. Quæ Dei sunt ab homine dari non possunt, dictum est sexies. Per dominum Petrum rogamus ut in perpetuum serventur, dictum est sexies. Hæc ut reserventur rogamus.

Hilarius episcopus dixit : Lege. Paulus notarius recitavit. Episcopus Varohiensium civitatis, sanctus Nundinarius sortem explevit conditionis humanæ. Hic episcopo venerabili fratri nostro Hireneo quem ipse antea in diocesi sua nobis volentibus constituerat, relinquens ei quod potuit habere paupertas supremæ voluntatis arbitrio in locum suum, ut substitueretur optavit. Sed defuncti iudicium in ejus meritum non vacillat. Et cum legeret Probus episcopus e confessu surgens dixit : Illud licuit. Hoc non licuit : Successores Deus dat. Auctoritate vestra resistite huic rei per apostolatū vestrum.

Hilarius episcopus dixit : Percurre quod cœperas. Paulus notarius recitavit. Si quidem omnis clerus et plebs ejusdem civitatis et optimi et plurimi provinciales, ut idem ejus locum observaret a nobis speraverunt dato consensu. Nos cogitantes defuncti iudicium et probantes ejus vitam, et eorum nobilitatem atque multitudinem qui petebant simul et utilitatem Ecclesiæ memoratæ optimum duximus, ut tanto sacerdoti qui ad divina migraverat, non minoris meriti substitueretur antistes, præsertim cum ecclesia illius municipii in qua ante fuerat ordinatus semper hujus civitatis Ecclesiæ fuisse diocesis constet. Ergo suppliciter precamur apostolatū vestrum, ut humilitatis nostræ quod juste a nobis videtur factum vestra auctoritate firmetis. Jamdudum sane questi fuimus litteris vestris de præsumptione Salvini episcopi, et miramur quod nulla epistolatus vestri responsa suscepimus. Nunc hæc eadem suggerentes petimus, ut quid super his rebus observandum sit apostolicis sermonibus, nos dignemini informare. Et ne forsitan per negligentiam portitoris, aut longinqui itineris difficultatem humilitatis nostræ ad vos scripta non potuerit ex hoc negotio pervenire, etiam suggestionem nostram maluimus iterare. Et subscriptio : Ora pro nobis. Sanctum apostolatū vestrum jugi ævo divina conservet æternitas nobis omnibus et Ecclesiæ suæ, domine vere noster apostolicæ papa.

Epistola episcoporum Tarraconensium ad Hilarium papam.

Domino beatissimo et apostolica reverentia a nobis in Christo colendo papæ HILARIO, ASCANIUS et universi episcopi Tarraconensis provinciæ.

Etiamsi nulla dictaret necessitas ecclesiasticæ disciplinæ, expetendum revera nobis fuerat illud privilegium sedis vestræ, quo susceptis regni clavibus post

resurrectionem Salvatoris per totum orbem beatissimi Petri singularis prædicatio universorum illuminatione prospexit. Cujus vicarii principatus sicut eminet, ita metuendus est ab omnibus et amandus. Proinde nos Deum in nobis primitus adorantes, cui sine querela servitis, ad fidem recurrimus apostolico ore laudatam, inde responsa quærentes unde nihil errore, nihil præsumptione, sed pontificali totum deliberatione præcipitur. Cum hæc ita se habeant, est tamen inter nos falsus frater, cujus præsumptionem sicut diutius tacere non licuit, ita et loqui futuri iudicii necessitas imperavit. Silvanus quidam episcopus Calagurre, in ultima parte vestræ provinciæ constitutus, divinationes sibi indebitas usurpando, humilitatem nostram ad hoc usque perduxit, ut contra ejus vanissimam superstitionem sedis vestræ unicum remedium flagitemus. Hic namque jam ante octo aut septem amplius annos postponens Patrum regulas, et vestra instituta despiciens, nullis petentibus populis episcopum ordinavit. Cujus præproperum factum existimantes fraterna et pacifica posse admonitione sanari perfecit in pejus. Denique cum contra vetustatem canonum, contra synodi constituta alterius fratris nostri presbyteri spiritu tantum præsumptionis accensus, in eodem loco qui illi fuerat destinatus cui invito et repugnanti imposuerat manus, et qui nostro jam cœtui fuerat aggregatus, episcopum fecit. Hinc factum est, ut de ejus miserrima temeritate ad nos Cæsaraugustanæ urbis frater noster universa referret, cujus diligentia et sollicitudo admodum prospexerat, si in aliquo profuisset. Siquidem cunctis in vicinia positis episcopis ne se schismatico adjungerent frequentissime contradixit; sed obstinatione damnabili totum quod erat illicitum, et quod nobis pudor est dicere, non erubuit ille solus committere. Proinde quia his præsumptionibus quæ unitatem dividunt, quæ schisma faciunt, velociter debet occurrere, quæsumus sedem vestram, ut quid super hanc partem observare velit apostolicis affatibus instruamur, quatenus fraternitate collecta, prolatis in medium venerandis synodi constitutis, contra rebellionis spiritum vestra auctoritate subnixi, quod oporteat et de ordinatione et de ordinato fieri intelligere (Deo juvante) possimus. Erit profecto vester triumphus apostolatus vestri temporibus si quod sancti Petri cathedra obtinet catholica audiat Ecclesia, si novella zizaniorum semina fuerint extirpata. Et subscriptio. Orantem pro nobis sanctum apostolatum vestrum jugi ævo divina conservet æternitas. Ut hæc emendantur rogamus, dictum sexies. Ut hæc recidantur rogamus, dictum septies. Ut disciplina servetur rogamus, dictum quinquies. Ut canones

custodiantur, rogamus, dictum septies. Ut in præsumptionibus vindicetur, rogamus, dictum septies. Ordinatio apostolica illibata servetur, dictum septies. Exaudi, Christe, Hilario vita, dictum quinquies. Dignus papa, dignus doctor, dictum est octavies. Ut antiquitas servetur, rogamus, dictum septies. Ut disciplina servetur rogamus. Hilarius episcopus dixit: Acceptis quæ recitata sunt de omnibus, nunc, fratres, speciales sententias, Deo vobis inspirante, depromite. Maximus episcopus Ecclesiæ Tauritanis dixit: In custodiendis omnibus quæ ad sacras ordinationes pertinent disciplinis, melius sententiæ meæ, professione denuntio, nihil a me unquam eorum quæ prohibita sunt esse facienda. De reliquis censeo, ut quisquis talia fecerit, aut detecta in ecclesiis resecare noluerit, noverit se graves causas apostolicæ in sedis iudicio redditurum. In quo illi necesse erit subire sententiam. Ingenus episcopus Ebredunensis dixit: Mihi quoque eadem de omnibus partibus sententia est, qua me ipse constringo, ne quid a me unquam de his quæ sunt interdicta tentetur, quia novi statum et professionem meam; de cæteris etiam censeo, ut quisquis transgressor extiterit, sciat se ecclesiasticæ regulæ laqueis innodari, et reatum apostolicæ sedis incurrere. Paulus episcopus Aquæ Vivæ dixit: Ego quoque simili me lege constringo. Et de cæteris quæ transgressores fuerint pariter censeo, nec eis sine periculo sui quidquam tale tentare liceat, quod merito debeat vindicari. Primus episcopus Ecclesiæ Atellanæ dixit: Hoc et ego censeo esse observandum. Pallidius episcopus Ecclesiæ Salpinæ dixit: Nihil me contra disciplinam ecclesiasticam vel statuta sanctorum canonum facturum esse polliceor. Tyberius episcopus Ecclesiæ Sabinensis dixit: Profiteor me statuta sedis apostolicæ in omnibus custodire. Et si in Ecclesia mea clericorum aliquem contra præcepta sanctorum canonum deprehendero, aut mulierem duxisse, aut duas habere uxores, ab ecclesiastico officio separare. Ab universis dictum est episcopis: Sententias fratrum omnes sequimur, omnes confirmamus, et observandas esse decernimus. Exaudi, Christe, Hilario vita, dictum sexies. Quæ male admissa sunt, per te corrigantur, dictum octavies. Quod non licet, non fiat, dictum octavies. Hilarius episcopus Ecclesiæ urbis Romæ synodo præsidens dixit: Quoniam præsentis definitionis, formam quæ secundum sanctorum statuta est sententiam, in omnium Ecclesiarum notitiam pervenire decrevimus, ne cuiquam pro sui possit ignoratione licere quod non licet edere, gesta noteriorum sollicitudo curabit.

INCIPIUNT DECRETA SIMPLICII PAPÆ.

Ad Zenonem Spalensem episcopum de commissa vice apostolicæ sedis.

Dilectissimo fratri Zenoni, Simplicius. Plurimum
PATROL. CXXX.

rum relatu comperimus dilectionem tuam fervore et spiritus sanctitate Ecclesiæ gubernatorem existere, ut naufragii detrimenta Deo auctore non

sentiat. Talibus idcirco gloriantes iudicii congruum duximus vicaria sedis nostræ te auctoritate fulciri, cujus vigore munitus, apostolicæ institutionis decreta vel sanctorum terminos Patrum nullo modo transcendere permittas, quoniam digna honoris remuneratione cumulandus es, per quem et in his regionibus divinitus crescere innotuit cultus. Deus te incolumen custodiat, frater charissime.

Epistola Simplicii papæ ad Joannem Ravennatem episcopum.

Si quis esset intuitus ecclesiasticæ disciplinæ, vel si quid apud te sacerdotalis modestiæ teneretur, nunquam plectibiles perpetrarentur excessus, a quibus si nullo te paternarum regularum poteras continere præcepto, saltem sanctæ memoriæ prædecessoris tui fueras revocandus exemplo. Qui cum faciendo presbyterum minus deliquisset invitum, senserat tamen dignum pro tali usurpatione iudicium. Ubi ista didicisti, quæ in fratrem et coepiscopum nostrum Gregorium, non electione sed invidia perpetrasti, quem inexcusabili violentia pertrahi ad te passus es atque vexari, ut ei honorem tantum non per animi tranquillitatem, sed per amentiam sicut dicendum est irrogares? Neque enim talia potuissent fieri sanitate consilii. Nolumus exaggerare quod gestum est, ne cogamur iudicare quod dignum est. Nam privilegium meretur amittere, qui permissa sibi abutitur potestate. Sed una nos ratio facit esse sententiæ mollioris, quam maluimus te fratre et coepiscopo nostro Projecto referente cognoscere, non nostris litteris propter opprobrium publicare. Nam scandala, cujus auctor agnosceris, ita moderatio nostra compescuit, ut frater et coepiscopus meus Greg. quem non provectum constat esse, sed pulsum, nullam causam, sicut petiit, tecum habiturus, Mucirensem gubernet Ecclesiam, et contubernium spiritale quod sortiri non oportebat invitum, non recuset amplecti. Cui si quid negotii forsitan emergerit, nostrum ex eo vel contra eum petatur examen. Necessitatibus etiam, quas faciente te compellitur sustinere, hac definitione consulimus, ut refuso prædio quod ante annum sibi datum esse commemorat, atque ad Ecclesiam Ravennatem reverso possessio in Bononiensi triginta solidorum redditus liberorum sine dubitatione tradatur in diem scilicet vitæ ejus, salvo proprietatis jure Ravennatis Ecclesiæ, ad quam post prædicti obitum revertetur. Quod si non fuerit nostris partium constitutis quid post transgressionem maneat, contumacem ipse perpendis. Denuntiamus autem, quod si posthac quidquam tale præsumpseris, et aliquem, seu episcopum, seu presbyterum, seu diaconum invitum facere forte credideris, ordinationes tibi Ravennatis Ecclesiæ vel Emiliensis noveris auferendas. Data III Kalendas Junii, Severiano viro clarissimo consule.

Epistola Simplicii papæ ad Florentium, Equitium, et Severum, episcopos.

Simplicius episcopus Florentio, Equitio, et Se-

A vero episcopis. Relatio nos vestræ dilectionis instruit, et gestorum serie intimavit, Gaudentium Afuniensis Ecclesiæ sacerdotem contra statuta canonum ac nostra præcepta ordinationes illicitas perpetrasse, quarum illi totam penitus auferri præcipimus potestatem. Scripsimus enim ad Severum fratrem et coepiscopum nostrum, ut si necesse fuerit, ipse in supradicta Ecclesia, consideratis Patrum regulis, hoc fungatur officio, quo ille abusus esse convictus est, ita ut hi qui illicite ab eo sunt provecti, ab ecclesiasticis ministeriis sint remoti. Simul etiam de redditibus Ecclesiæ vel oblatione fidelium quid deceat nescienti nihil licere permittat, sed sola ei ex his quarta portio remittatur; duæ ecclesiasticis fabricis, et erogationi peregrinorum et pauperum profuturæ ab Ovagio presbytero sub periculo sui ordinis ministrentur; ultima inter se clericis pro singulorum meritis dividatur. At vero ministeria Ecclesiæ quæ alienata comperimus reparare præsumptor prædicti fratris compellatur instantia, cui etiam in hoc specialiter præcipimus imminere, ut tres illas portiones quas per triennium dicitur sibi tantummodo vindicasse, restituat. Data XIII Kalendas Decembris, post consulatum Leonis Augusti.

231 *Simplicius Acacio.*

Dilectissimo fratri Acacio Simplicius. Cogitationum ferias non habemus, nec enim quiescere nos causa permittit, quam si relinquamus, Christo Domino nostro cujus interest, inexcusabiles sumus. Et mirum est dilectionem tuam tot emensis temporibus, et tot opportunitatibus inde venientibus, nihil nos de Alexandrina Ecclesia, quæ tam graviter quatitur, instruere voluisse, cum monere te, nec increpatio nostra destiterit, ut participata sollicitudine litteras meas apud Christianissimum principem, præsentibus tuæ dilectionis prosequeris alloquiis, et instituti veteris memor in orthodoxorum defensionem nobiscum, sicut semper incumberes, ne quisquam nostrum Christiana plebe pereunte reatum deditiois incurrat. Unde hortamur dilectionem tuam, ut opportune atque importune piis auribus insinuare non desinat, quatenus Alexandrinæ Ecclesiæ pax optata reddatur, et celeriter vigilantæ tuæ proventus indicatur. Data VIII Idus Novemb., Severino cons., directa per Restitutum.

Rescriptum Acacii ad Simplicium urbis Romæ archiepiscopum.

Domino sancto patri archiepiscopo Simplicio Acacius. Sollicitudinem omnium Ecclesiarum secundum Apostolum circumferentes nos indesinenter hortamini, quamvis sponte vigilantes ac præcurretes, sed vos divino zelo sollicitos demonstratis, statum Alexandrinæ Ecclesiæ certius requirentes, ut pro paternis canonibus suscipiatis laborem pissimo stillantes sudore pro his, sicut semper est approbatum; sed Christus Deus noster qui diligentibus se in bonum cooperatur, nostris cogitationibus insidens, et unam nobis in his mentem atque eam-

dem gloriam esse cognoscens, omnem victoriam A ipse perfecit, consortes nos cum tranquillissimo principe faciens. Et Timotheum quidem decessorem spirantem procellas et ecclesiasticam tranquillitatem, sicut apparuit conturbantem, vitæ subtraxit humanæ, dicens ei : Tace et obmutesce : Petrum quoque qui ab Alexandria more similis procellæ surrexerat, dissipavit atque in æternam fugam sancto Spiritu flante convertit, unum ex his qui olim fuerant damnati. Sicut enim in nostris archivis vel conciliis inventum est, et de nostris scriniis, si dignamini requirere, poteritis agnoscere quæ de eodem subsecuta ab Alexandrino episcopo ad Romam alterutrum sint relata. Qui Petrus noctis existens filius, et operum diei lucentium alienus apparens, omnino tenebras ad latrocinium congruas B peragendum earum cooperatorem inveniens, media

nocte adhuc jacente cadavere illius qui paternos canones subverterat insepulto, subripuit in sedem, sicut ipse arbitratus est uno et solo præsentem et eo qui consors illius insistebat insanix, qui nusquam penitus omnino postea comparuit. Timotheus autem qui Davidicæ mansuetudinis exemplo subditur et usque in finem patiens, atque potestati propriæ restitutus a Christo propriæ sedis honore lætatur, et spiritualium filiorum voces accipiens, gratiam curationis expectat, multiplicato in se honore a Christo principe sacerdotum, propter quem et tolerantix coronam sibi met religavit. Attentius igitur oret vestra beatitudo pro Christianissimo imperatore et pro nobis ipsis. Universam fraternitatem quæ vobiscum est in Christo, ego et qui mecum sunt, salutamus. Et alia many : In Domino ora pro nobis, justissime pater.

INCIPIUNT DECRETA FELICIS PAPÆ.

Ad Siculos episcopos.

1. De his qui baptizati doluerunt, et postea poenitere noluerunt.

2. De presbyteris vel diaconibus qui in lapsu hæreticorum se baptismati dederunt.

3. De his qui se rebaptizandos impie dederunt.

4. De his qui per ignorantiam ætatis rebaptizati sunt.

5. De his qui ab hæreticis baptizati, aut rebaptizati sunt, ut ad ecclesiasticam militiam non perveniant.

6. De poenitentibus ut ab aliis episcopis non suscipiantur.

Flavio, Boetio, viris clarissimis consulibus, sub die in Iduum Martiarum, in basilica Constantiniani, residente venerabili viro papa Felice, una cum quadraginta episcopis consentibus universis presbyteris, astantibus etiam diaconibus, Felix episcopus Ecclesiæ catholicæ urbis Romæ synodo præsidens, dixit : Communis dolor et generalis est gemitus quod intra Africanam rebaptizatos, etiam episcopos, presbyteros, diaconosque cognovimus. Quæ res sine dubio ad nostræ quoque pervenit normam sanctitatis, de quo quid observari debeat, ordinare nos convenit. Proinde ut manifesta sit super hoc nostra sententia, quæ nobis sunt visa, recitentur. Astasius diaconus recitavit.

Dilectissimis in Christo Jesu fratribus universis episcopis per diversas provincias constitutis. Qualiter in Africanis regionibus astutia diaboli sævierit in populum Christianum atque id multiplici deceptione proruperit, ut non modo vulgus incautum, sed ipsos in mortis profunda demerserit sacerdotes, nullus orbis non gemit, nulla terra nescivit. Unde in grandi mœrore positi dissimulare non possumus pereuntium atque a nobis exigendarum discrimen animarum. Quapropter competens adhibenda talibus medicina vulneribus, ne immatura

curandi facilitas mortifera capitis peste nihil prosit : sed segnius tracta perniciæ reatu non legitime curationis involvat pariter saucios et medentes.

CAP. I. In primis itaque venientis ad vos et remedium postulantis sollicitè discutienda est confessio, et persona decepti, ut medela possit congruens exhiberi. Et qui satisfactorius Deo per poenitentiam se rebaptizatum legitime doluerit, utrum ad hoc facinus occurrerit an impulsus accesserit requiratur sciens quod se decipiat ipse qui fallit, nihilque per nostram facilitatem tribunalis excelsi iudicio derogari, cui illa sunt rata, quæ pia, quæ vera, quæ justa sunt, et aliter necessitatis, aliter tranclanda est ratio voluntatis. Deterior est autem causa illius, qui forte pretio sollicitatus est, ut periret. Nihil enim intentatum reliquit inimicus, cui, ne de sua liceat gaudere captura, succurrendum est irretitis, et conterendus est venantis laqueus, ut infucatum lamentantibus lapsum tam justitiæ moderatione, quam compunctione pietatis ad aulam quam reliquerant sit regressus, nec pudeat forsitan, aut pigeat indictis jejuniorum gemituumque temporibus obedire, aut aliis observantiæ salubrioris obtemperare præceptis, quia humilibus datur gratia, non superbis. Sit ergo ruinæ suæ dolore prostratus quisquis in Christo fieri quærit electus, et per dispositionis nostræ mysterium, quod vestram sequi convenit charitatem, nec alicui fas est vel velle vel posse transcendere causas ejus, qui contra apostolicam doctrinam ad iterationem se baptismatis nimis infaustam dedit, vel ejus qui aliquibus argumentis excusandum callide proprium putaverit esse consensum. Sacerdotali vigore et humanitate in eis fides, quæ nisi est una jam nulla est, adiutorio Domini iudicis ad salutem, sine nostræ operationis offensione reparatur, quia cum peccatoris a nobis satisfactio protrahatur, non præter laudem nostram

atque lætitiā mens ejus ad veniam purgatioꝝ invenitur. Et ideo memineritis hanc super his nos habere sententiā, ut, servata discretione peccantium, non eadem cuncti qui lapsi sunt lance pensentur, quoniam majoris castigatioꝝ exigendus est usura, cui domus Domini commissā fuerit disciplina.

II. Ut ergo ab Ecclesiæ summitatibus inchoemus, eos quos episcopos, presbyteros vel diaconos fuisse constiterit, et se optantes forsitan, seu coactos lavacri illius salutarisque claruerit fecisse jacturam, et Christum quem non solum dono regenerationis, verum etiam gratiam præcepti honoris induerant exuisse cum constet, neminem ad secundam tinctionem venire potuisse, nisi se palam Christianum negaverit, et professus fuerit se esse paganum. Quod cum generaliter sit in omnibus B exsecrandum, multo magis in episcopis, presbyteris, diaconibus auditum saltem dictoque probatur horrendum. Sed quia idem Dominus atque Salvator clementissimus est et neminem vult perire, usque ad exitus sui diem in penitentia si respiciunt jacere conveniet, nec orationi non modo fidelium, sed nec catechumenorum omnimodis interesse. Quibus communiō laica in morte redhibenda est. Quam rem diligentius explorare vel facere probatissimi sacerdotis cura debet.

III. De clericis autem et monachis, aut puellis Dei, aut sæcularibus, præcipimus, hunc tenorem quem Nicæna synodus circa eos qui lapsi sunt vel fuerint servandum esse constituit, ut scilicet qui nulla necessitate, nullius rei timore aut periculo, se ut rebaptizentur hæreticis impie dederunt, si tamen eos ex corde pœniteat, tribus annis inter audientes sint. Septem autem annis subjaceant inter pœnitentes manibus sacerdotum, duobus autem oblationes modis omnibus non sinantur offerre, sed tantummodo sæcularibus in oratione socientur. Nec confundatur Deo colla submittere, qui non eum timuit abnegare. Quod si utpote mortales intra metas præscripti temporis cœperit vitæ finis urgere, subveniendum est imploranti, et seu ab episcopo qui pœnitentiā dederit, seu ab alio qui tamen datam esse probaverit, aut similiter presbytero viaticum abeunti de sæculo non negetur.

IV. Pueris autem quibus quod adhuc imberbes sunt a pubertate vocabulum est, seu clericis sive laicis etiam similibus puellis, quibus ignorantia suffragatur ætatis, aliquandiu sub manus impositione detentis reddenda communiō est, nec eorum expectanda pœnitentiā, quos excipit a coercitione censura. Quod est a nobis provide constitutum, ne hi quibus in terreni labe contagii plus minusve restat ad vitam, dum adhuc in pœnitentiā sunt, pœnitentiā committant. Quod si ante præfinitum pœnitentiæ tempus despectus a medicis, aut evidentibus mortis pressus indiciiis recepta quisquam communiōnis gratia convalescat, servemus in eo quod Nicæni canones ordinauerunt, ut habeatur in-

ter eos qui oratione sola communicant, donec impleatur spatium temporis eidem præstitutum. Nec catechumenos nostros, qui sub tali professione baptizati sunt prætermittimus, quia non est causa dissimilis: sicut iidem sancti canones ordinauerunt ejus qui quolibet modo Christum quem semel confessus abjuravit. Tribus annis inter audientes sint, et postea cum catechumenis permittantur orare, per manus impositionem communiōnis catholicæ gratiam percipere, exceptis sane tantummodo episcopis, presbyteris et diaconibus quos solo mortis suæ tempore reconciliandos esse jam duximus. Cæteros, id est seu clericos, sive monachos, seu laicos utriusque sexus personas, quos violentia periculis coactos iterationem baptismatis subisse constiterit, vel qui aliquo commento hujus se facinoris piaculo dixerint non teneri, his pœnitentiā per triennium durare decrevimus, et per manus impositionem ad societatem recipi eos sacramenti.

V. Illo per omnia custodito, ne ex eis unquam qui in qualibet ætate alibi quam in Ecclesia catholica, aut 232 baptizati, aut rebaptizati sunt, ad ecclesiasticam militiam prorsus permittantur accedere. Quibus satis esse debet, quod in catholicorum numero sunt recepti, quoniam de suo ordine et communiōne videbitur ferre judicium, quisquis hoc violaverit antistitum, vel qui non removerit eum quem ex eis ad ministerium clericale obrepisse cognoverit.

VI. Curandum vero maxime et omni cautela est providendum, ne quis fratrum coepiscoporumque nostrorum, aut etiam presbyterorum in alterius civitate vel diocesi pœnitentem, vel sub manu positum sacerdotis, aut eum qui reconciliatum se esse dixerit, sine episcopi vel presbyteri testimonio, et litteris, aut in parochia presbyter, aut episcopus in civitate suscipiat. Quod si aliqua dissimulatione negligitur, culpa tangit etiam clerum qui in locis in quibus hoc minus curatum fuerit, commoratur. His itaque rite dispositis et Ecclesiarum vestrarum ad notiā nostra deliberatione perlatis, parere vos convenit quibus licet ad animarum reparationem nihil deesse videatur, tamen si cui novi aliquid et quod præterire nos potuit, fuerit revelatum, secundum beatum apostolum Paulum, tacente priore fideliter insinuet, quia Spiritus ubi vult spirat, maxime cum sua causa tractatur, nec nos pigebit audire. Et si quæ sunt ommissa, non arroganter abnuere, sed rationabiliter ordinare. Deus custodiat vos, dilectissimi fratres. Data Idus Martii, Divanio et Sinidio IV cc. consulibus.

Epistola ejusdem ad Acacium Constantinopolitanum episcopum, qua eum condemnat propter Euthycianorum communionem.

FELIX episcopus sanctæ Ecclesiæ catholicæ urbis Romæ ACACIO.

Multarum transgressionum reperiris obnoxius, et in venerabilis concilii Nicæni contumelia sæpe versatus, alienarum tibi provinciarum jura te-

merarie vindicasti, hæreticos et pervasores, atque ab hæreticis ordinatos, et quos ipse damnaveris, atque ab apostolica sede petisti damnari, non modo communioni tuæ recipiendos putasti, verum etiam aliis Ecclesiis, quod nec de catholicis fieri poterat, præsidere fecisti, atque etiam honoribus quod non merebantur, auxisti. Testatur hoc Joannes, quem a catholicis Apamiæ non receptum, pulsumque de Antiochia. Tyriis præfecisti, et Humerius tunc de diacono ejectus atque Christiani nominis appellatione privatus, a te etiam in presbyterii proventus officium; et quasi hæc minora tibi viderentur, in ipsam doctrinæ apostolicæ veritatem ausus tuos et superbiam tetendisti, ut Petrus quem damnatum a sanctæ memoriæ decessore meo ipse retuleras, sicut testantur annexa, beati Evangelistæ sedem te jubente rursus invaderet, et fugatis orthodoxis episcopis, et clericis suis procul dubio similes ordinaret, pulsoque eo qui illic fuerat regulariter constitutus, captivam teneret Ecclesiam. Cujus tibi adeo grata persona est, et ministerium ejus acceptum, ut episcopos et clericos plurimos orthodoxos tunc Constantinopolim venientes detegaris affligere, et apocriarios ejus confovere, atque anathematizantem eundem Petrum Chalcedonensis decreta concilii, et violentam sanctæ memoriæ Timothei sepulturam, sicut ad nos certiores nunc quoque nuntii detulerunt, per Messenum et Vitalem crederes excusandum, nec eum laudare desineres, et multis efferre præconiis, ita ut damnationem ipsius quam ante retuleras, veram non fuisse jactares. Tantum autem perseveras in hominis defensione perversi, ut quondam episcopos, nunc vero honore et communionem privatos, Vitalem atque Messenum, quos ad ejus expulsionem specialiter miseramus, sublato custodiæ passus fueris mancipari, et ad profectionem quæ tibi cum hæreticis habetur, exinde productos, sicut eorum professionibus patefactum est ad hæreticorum tuamque communionem contempta, quæ vel gentium jure servari debuit, legatione pertraheres, præmiisque corrumperes, et in læsionem beati Petri apostoli, a cujus sede profecti fuerant, non solum inefficaces redire faceres, sed etiam impugnatores omnium quæ fuerant mandata monstrares. In quorum deceptionem tuam nequitiam prodidisti, et a libello fratris et coepiscopi mei Joannis, qui te gravissimis

objectionibus impetivit, in apostolica secundum canones respondere diffidens, abjecta firmasti; Felicem quoque defensorem fidelissimum nobis necessitate faciente servis subsecutum indignum tuis censuisti oculis. Eos quoque tecum litteris communicare testatus quos constat hæreticos. Quid enim sunt alii qui post obitum sanctæ memoriæ Timothei ad Ecclesiam sub Petro redeunt, vel qui se ex catholica eidem tradiderunt, nisi quod Petrus qui ab universa Ecclesia, atque a te fuerat judicatus? Habe ergo cum his quos libenter amplecteris portionem, et sententia præsentis quam per tuæ tibi direximus Ecclesiæ defensorem, sacerdotali honore et communionem catholica, necnon etiam a fidelium numero segregatus, sublato tibi nomen et munus ministerii sacerdotalis agnosce sancti Spiritus judicio, et apostolica per nos auctoritate damnatus, nec jam anathematis vinculis eruendus.

Felix papa Zenoni.

Dilectissimo fratri Zenoni Felix episcopus. Filius meus, vir clarissimus Terentianus ad Italiam dudum veniens dilectionis tuæ singularis exstitit prædicator talemque te esse vulgavit, qui ita Christi gratia redundares, ut inter mundi turbines gubernator Ecclesiæ præcipuus appareres. Quapropter, frater charissime, cum ad provinciam commearet, seduleque deposceret nostras ad dilectionem tuam litteras destinare, gratanter annuimus, quia et dignum Deo sermone complecti cuperemus antistitem, et per eum maxime vellemus id fieri cujus nobis fuerat laudibus intimatus. Quamvis ergo sanctis operibus ex omni parte prædictam fraternitatem tuam vir præfatus astruxerit, multumque fiduciæ de tua benevolentia teneret, tamen æquum est, ut quod desiderabat magnopere consequatur, quatenus qui tuis olim gratus est animis, contemplatione nostri reddatur acceptior, simulque materna et sacerdotali consolatione foveatur, peregrinationisque præsidium pastoralis pietate reperiat, ut vestræ dignitatis affectu appareat apud sinceritatem vestram, nostram quoque, non minimum salutaris valuisse colloquium, Deus te incolumen custodiat, frater charissime. Celius felix episcopus sanctæ Ecclesiæ catholicæ urbis Romæ subscripsi. Data v Kalendarum Augusti, Venantio II consule. Simul septem et sexaginta episcopi absque papa subscripserunt.

EPISTOLA GELASII PAPÆ.

Epistola Gelasii papæ ad episcopos per Lucaniam et Brutios et Siciliam constitutos.

1. De institutis ecclesiasticis moderate pro temporum qualitate dispositis.
2. Ut ubi nulla perurget necessitas, constituta Patrum inviolata servantur.
3. Ut cum defuerint clerici, de monachis eligantur.

4. Ut si de laicis eligantur ad clerum, quantum temporis observatur.

5. De bigamis aliisque personis quæ ad ministerium clericatus nullatenus applicantur.

6. Ut sine præceptione papæ novæ basilicæ non dedicentur.

7. Ut nulla pretia de baptizandis consignandisque fidelibus exigantur.

8. De presbyteris, ut nihil de his quæ episcoporum sunt præsumant.

9. Ut diaconos mensuram propriam juxta Patrum decreta custodiant.

10. Quod diaconi in presbyterio residere non possint.

11. Quod apostolica sedes paternos canones pio studio devotoque custodiat.

12. Ut præter paschale tempus et Pentecosten, nemo baptizare præsumat, nisi eos tamen quos ægritudo extrema compulerit.

13. De presbyterorum et diaconum ordinationibus certis celebrandis temporibus.

14. De virginibus sacris quando velentur.

15. Ut viduæ non velentur.

16. Ut servi sub obtentu religionis non suscipiantur in clerum vel in monasterium.

17. Ut clerici nullas negotiationes inhonestas et turpia lucra sectentur.

18. Ut nemo illiteratus, vel aliqua parte corporis imminutus, ad clerum promoveatur.

19. De his qui seipsos abscidunt.

20. De criminosis ut ad clerum non promoveantur.

21. Quod dæmoniis aliisque passionibus irretitis ministeria sancta tractare non liceat.

22. Quod hi qui sacris virginibus se sociant, et fœdera incesta commissent communicare non possint, nisi publicam pœnitentiam gesserint.

23. Quod viduæ, ut supra dictum est, non velentur, sed si professam continentiam proposito mutato calaverint, ipsæ pro se rationem reddant.

24. Quod secunda conjugia sæcularibus non negentur, quibus tamen ad clerum minime venire conceditur.

25. Ut si quis susceperit Ecclesiæ propriæ desertorem, et in aliqua provexerit dignitate, utrique subiaceant sententiæ quam canones præfixerunt.

26. De laicis vel monachis, qui per præmium ordinantur, ut dantem et accipientem Simonis Magi crimen involvat.

27. Ut nulla basilica sub defunctorum constituta nomine dedicetur.

28. De feminis ut sacris altaribus non ministrent, vel aliquid ex his quæ virorum sunt officiis deputata præsumant.

29. De redditibus Ecclesiæ vel oblationibus fidelium quod in quatuor portiones fieri debeant.

30. Ut episcopus, presbyter et diaconus, qui contra hæc statuta fecerit sui honoris periculum sit subiturus.

CAP. I. Dilectissimis fratribus universis episcopis per Lucaniam, Brutios et Siciliam constitutis, GELASIVS.

Necessaria rerum dispositione perstringimur, et apostolicæ sedis moderamine convenimur, sic canonum paternorum decreta librare, et retro præsulorum decessorumque nostrorum præcepta metiri, ut quæ præsentium necessitas temporum restaurandis Ecclesiis relaxanda deposcit, adhibita considera-

tionem diligenti, quantum potest fieri, temperemus, quo nec in totam formam veterum videamur excedere regularum, et reparandis militiæ clericalis officiis quæ per diversas Italiæ partes, ita belli famisque consumpsit incurio, ut in multis Ecclesiis sicut fratris et coepiscopi nostri Joannis Ravanensis Ecclesiæ sacerdotis frequenti relatione comperimus, usquequaque deficiente servitio ministrorum, nisi remittendo paulisper ecclesiasticis promotionibus antiquitus intervalla præfixa remaneant, sine quibus administrari nequeunt sacris ordinibus Ecclesiæ funditus destitutæ; atque in plurimis locis per inopiam competentis auxilii salutare subsidium redimendarum desit animarum, nosque magno reatu si tanto coarctante periculo non aliquatenus consumamus innecti.

II. Priscis igitur pro sua reverentia manentibus constitutis, quæ ubi nulla vel rerum vel temporum perurget angustia, regulariter convenit custodiri, eatenus Ecclesiis quæ vel cunctis sunt privatæ ministris vel sufficientibus usque adeo despoliatæ servitiis, ut plebibus ad se pertinentibus **233** divina munera supplere non valeant, tam instituendi quam providendi clericalis obsequii sic spatia dispensanda concedimus.

III. Ut si quis etiam de religioso proposito et disciplinis monasterialibus eruditus, ad clericale munus accedat, imprimis ejus vita præteritis acta temporibus inquiretur, si nullo gravi facinore probatur infectus, si secundam non habuit fortasse uxorem, nec a marito rejectam sortitus ostenditur, si pœnitentiam publicam non gessit, nec ulla parte corporis vitiatus apparet, si servilis aut originariæ non est conditionis obnoxius, si curiæ etiam probatur nexibus absolutus, si assecutus est litteras sine quibus vix fortassis ostiarium possit implere. Et si is in omnibus quæ sunt prædicta fulcitur, continuo lector vel notarius, aut certe defensor effectus post tres menses existat acolythus. Maxime si huic ætas etiam suffragatur, sexto mense subdiaconi nomen accipiat. Ac si modestæ conversationis honestæque voluntatis existit, nono mense diaconus, completoque anno fit presbyter. Cui tamen, quod annorum interstitia fuerant collatura, sancti propositi sponte suscepta docetur præstitisse devotio.

IV. Si vero laicus quispiam ecclesiasticis est aggregandus officiis, tanto sollicitius in singulis quæ superius comprehensa sunt, hujusmodi decet examinare personam, quantum inter mundanam religiosamque vitam constat esse discriminis, quia utique convenientia Ecclesiæ ministeria reparanda sunt, non inconvenientibus meritis ingerenda, tantoque magis quod sacris aptum possit esse servitiis in eorum quærendum est institutis, quantum de tempore quo fuerant hæc assequenda decerpitur, ut morum habere doceatur hoc probitas, quod proluxior consuetudo non contulit, nec per occasionem supplendæ penuriæ clericalis vitia potius divinis cultibus intulisse, non legitimæ familiæ computemur procurare

compendia. Quorum promotionibus super anni metas sex menses nihilominus subrogamus, quoniam, sicut dictum est, distare convenit inter personam divino cultui deditam, et de laicorum conversatione venientem. Quæ tamen eatenus indulgenda credidimus, ut illis Ecclesiis quibus infestatione bellorum vel nulla penitus vel exigua remanserunt ministeria renoventur, quatenus his Deo propitio restitutis, in ecclesiasticis gradibus subrogandis canonum paternorum vetus forma servetur. Nec contra eos ulla ratione prævaleat, quod pro accidentis remedio defectus providetur, non adversus scita majorum nova lege proponitur: cæteris Ecclesiis ab hac occasione cessantibus, quas non simili clade vastatas pristinam faciendis ordinationibus convenit tenere sententiam. Quo magis hac opportunitate commoniti observantiam venerandorum canonum propensius delegamus, singulorum graduum conscientias admonentes, ne in illicitos prorumpere moliantur excessus.

V. Nec fas esse confidat quisquis pontificum bigamos, aut conjugia sortientes ab aliis derelicta, sive quoslibet post pœnitentiam vel sine litteris, vel corpore vitiatos, vel conditionarios, aut curiæ publicarumque rerum nexibus implicatos, aut passim nulla temporis congruentis exspectatione discussos, divinis servituros applicare ministeriis, neque pro suo libitu jura studeant aliena pervadere, absque sedis apostolicæ justa dispositione mandante.

VI. Basilicas noviter institutas non petitis ex more præceptionibus dedicare nemo audeat, nec ambiant sibi met episcopi vindicare clericos potestatis aliæ.

VII. Baptizandis consignandisque fidelibus pretia nulla præflantur, nec illationibus quibuslibet impositis exagitare cupiant renascentes, quoniam quæ gratis accipimus, gratis dare mandamur, et ideo nihil a prædictis prorsus exigere moliantur, quo vel paupertate cogente deterriti, vel indignatione revocati, redemptionis causas suæ audire despiciant; certum habentes quod qui prohibita deprehensi fuerint admisisse, vel commissa non potius sua sponte correxerint, periculum subituri proprii sint honoris.

VIII. Nec minus etiam presbyteros ultra modum suum tendere prohibemus, nec episcopali fastigio indebita sibi met audacter assumere, non conficiendi chrismatis, non consignationis pontificalis adhibendæ sibi met accipere facultatem, non præsentem quolibet antistite, nisi fortasse jubeantur, vel orationis, vel actionis sacræ suppetere sibi præsumant esse licentiam, neque sub ejus aspectu, nisi jubeantur, aut sedere præsumant, aut veneranda tractare mysteria; nec sibi meminerint ulla ratione concedi, sine summo pontificæ subdiaconum, aut acolythum jus habere faciendi, nec prorsus id dubitent, si quidquam ad episcopale ministerium specialiter pertinens suo motu putaverint exsequendum, continuo se presbyterii dignitate, et sacra communione privari. Quod fieri necesse est censeamus, si eorum præsule deferente hujusmodi fuerit prævaricatio comprobata, nec ipso eorum episcopo a culpa conniventis, et ultione va-

caturo si immoderata facientes dissimulaverit vindicare.

IX. Diaconos quoque propriam constitutionis servare mensuram, nec ultra tenorem paternis canonibus deputatam quidpiam tentare, nihil eorum suo ministerio permittimus applicare quæ primis ordinibus proprie decrevit antiquitas. Absque episcopo vel presbytero baptizare non præsumantur, nisi prædictis fortassis officiis longius constitutis necessitas extrema compellat. Quod et laicis Christianis facere plerumque conceditur.

X. Eos non in presbyterio insidere cum divina celebrantur, vel ecclesiasticus habetur quicumque tractatus. Sacri corporis prærogationem sub conspectu pontificis seu presbyteri, nisi his absentibus jus non non habeant exercendi. Cum enim decreta venerabilium sanctionum nos quoque magnopere custodire nitamur, ac sine eorum dispendio etiam illa quæ pro alicujus utilitatis fortasse compendio videantur laxanda cedamus.

XI. Cumque nobis contra salutarium reverentiam regularum cupiamus temere nihil licere, et cum sedes apostolica superior his omnibus, favente Domino, quæ paternis canonibus sunt præfixa, pio devotoque animo studeat tenere proposito, satis indignum est quemquam vel pontificum vel ordinum subsequendum hanc observantiam refutare, quam beati Petri sedem et sequi videat et docere, satisque conveniens sit, ut totum corpus Ecclesiæ in hac sibi met observatione concordet, quam illic vigere conspiciat, ubi Dominus Ecclesiæ totius posuit principatum dicente Scriptura: « Ordinate in me charitatem (*Cant.* II, 4). » Et iterum: « Omnia certo ordine fiant (*Gen.* XLI, 18). » Atque iterum Psalmista prædicante: « Circumdate Sion et complectimini eam narrate in turribus ejus. Ponite corda vestra in virtute ejus, et distribuite domos ejus, ut enarretis in progenie altera, quoniam hic est Deus noster in æternum, et ipse reget nos in sæcula (*Psal.* XLVII, 13-15). » Hic procul dubio qui in ecclesiasticarum narratur altitudine dignitatum, et in cujus virtute bonis operibus corda ponenda sunt, gradibus utique distributis, cunctis Deus noster et rector populi prædicandus est Christianis, ubi nemo sibi met aliquo jam existimet imminutum, cum et uniuscujusque gradus perfectione nil deperit, et convenienter retinendo, quod cœlesti dispensatione donatum est, pariter nobis, et cognoscibilem Deum fieri tribuit esse et rectorem. Nam et si quid indulgetur de temporum quantitate moribus aggregata strenuitate pensatur: si vitæ etiam proposito continetur, quod pro relata fuerit ætate curandum, dummodo illa nullatenus dissimulata subreant, quorum quodlibet, si inesse claruerit, merito clericalibus infulis reprobabilem convinat esse personam. Etsi illa nunquam sinenda sunt, quæ, si cæterorum constet integritas, sola nocere non valeant; illa tamen sunt magnopere præcavenda, quæ recipi nisi manifesta decoloratione non possint. Ac si ea ipsa quæ nullo detrimento aliquoties indulgenda creduntur, vel re-

rum temporumquo cogit intuitus, vel accelerate provisionis respectus excusat: quanto magis illa nullatenus mutilanda sunt quæ nec ulla necessitas, nec ecclesiastica prorsus extorquet utilitas?

XII. Baptizandi sibi quispiam passim quocunque tempore nullam credat inesse fiduciam. Præter paschale festum et Pentecostes venerabile sacramentum, excepto duntaxat gravissimi languoris incursu, in quo verendum est ne, morbi crescente periculo, sine remedio salutari fortassis ægrotans, exitio præventus abscedat.

XIII. Ordinationes etiam presbyterorum, et diaconorum nisi certis temporibus et diebus exercere non debeant. Id est quarti mensis jejunio septimi et decimi, sed et etiam quadragesimalis initii, ac mediana Quadragesimæ die Sabbati jejunio circa Vesperas noverint celebrandas. Nec cujuslibet utilitatis, seu presbyterum, seu diaconum, his præferre qui ante ipsos fuerint ordinati.

XIV. Devotis quoque virginibus nisi aut in Epiphaniarum, aut in albis paschalibus, aut apostolorum natalitiis sacrum minime velamen imponant, nisi forsitan, sicut de baptisate dictum est, gravi languore correptis, ne sine hoc munere de sæculo excant, implorantibus non negetur.

XV. Viduas autem velare pontificum nullus attentet, quod nec auctoritas divina delegat, nec canonum forma præstituit. Non est ergo penitus usurpandum, quia sic ecclesiastica sunt conferenda præsidia, ut nihil committatur illicitum.

XVI. Generalis etiam querelæ vitanda præsumptio est, qua propemodum causantur universi, passim servos et originarios dominorum jura, possessionumque fugientes, sub religiosæ conversationis obtentu, vel ad monasteria sese conferre, vel ad ecclesiasticum famulatum, conniventibus quoque præsulibus indifferenter admitti, quæ modis omnibus est amovenda perniciēs, ne per Christiani nominis institutum, aut aliena pervadi, aut publica videatur disciplina subverti, præcipue cum nunc ipsam ministerii clericalis hanc obligationem suspicari conveniat dignitatem, cogaturque pro statu militantium sibi conditioneque jurgari, aut videri, quod absit, obnoxia. Quibus sollicita competenter interdictione prohibitis quisque episcopus, presbyter, aut diaconus, vel eorum qui monasteriis præesse noscuntur, hujusmodi personas apud se tenentes non restituendas patronis, aut deinceps vel ecclesiasticæ servituti, vel religiosis congregationibus putaverint applicandas, non voluntate forsitan dominorum, sub Scripturæ testimonio primitus absolutas, vel legitima transactione concessas, periculum se honoris proprii non ambigant communionisque subituros, si super hac re cujusquam verax nos querela pulsaverit. Magnis quippe studiis secundum beatum Apostolum præcavendum est, ne fides et disciplina Domini blasphemetur.

XVII. Consequens fuit, ut illa quoque quæ de Piceni partibus nuper ad nos missa relatio nuntiavit nec nunc prætereunda putarem, id est, plurimos

A clericorum negotiationibus inhonestis et lucris turpibus imminere, nullo pudore cernentes evangelicam lectionem, quæ ipse Dominus negotiatores e templo verberatos flagellis asseritur expulisse, nec Apostoli verba recolentes quibus ait: « Nemo militans Deo implicat se negotiis sæcularibus (II Tim. 11, 4). » Psalmista quoque David surda dissimulantes aure cantantem: « Quoniam non cognovi negotiationes, introibo in potentias Domini (Psal. LXX, 16). » Proinde hujusmodi et ab indignis **234** postea quæstibus noverit abstinendum, et ab omni cujuslibet negotiationis ingenio vel cupiditate cessandum, aut in quocunque gradu sint positi mox a clericalibus officiis abstinere cogantur, quoniam domus Dei, quæ domus orationis et esse debet et dici, ne officina negotiationis et spelunca potius sit latronum.

XVIII. Illiteratos quoque et nonnulla parte corporis imminutos sine ullo respectu ad ecclesiasticum venire servitium didicimus. Quod simul antiqua traditio et apostolicæ sedis vetus forma non recipit, quia nec litteris carens sacris esse potest aptus officiis et vitiosum nihil prorsus Deo offerri legalia præcepta sanxerunt. Itaque de cætero modis omnibus hæc vitentur, nec quisquam talis suscipiatur in clerum. Si qui vero vel temeritatem propria vel incuria præsentium tales ante suscepti sunt, in his in quibus constituti sunt locis eatenus perseverent, ut nihil unquam promotionis arripiant, satisque habeant, hoc ipsum sibi pro nimia miseratione permissum.

XIX. De his autem qui seipsos abscindunt, paterni canones evidenter sequenda posuerunt, quorum tenorem sufficiat indidisse, dicunt enim talia perpetrantes, mox ut agniti fuerint, a munere clericali debere eos secludi, quod modis omnibus custodire nos convenit, quia fas esse nulli suppeditat quidquam præter illa quæ memorabilis decrevit forma censere.

XX. Comperimus etiam horrendis quibusdam criminibus implicatos tota discretione submota non solum de factis atrocibus necessariam poenitentiam non habere, sed nec aliquem correctione penitus succedente ad divinum ministerium honoremque contendere. Nonnullos autem in ipsis ordinibus constitutos gravibus delinquentes facinoribus non repelli, cum mandet Apostolus nemini cito manus imponendas neque communicandum peccatis alienis, et majorum veneranda constituta pronuntiant. Hujusmodi etiam si forte subreperint, tam qui ante peccaverunt detectos oportere repelli quam sacræ professionis oblitos prævaricatoresque sancti propositi procul dubio submovendos.

XI. Usque adeo sane comperimus illicita quæque prorumpere, ut dæmoniis aliisque passionibus irritis ministeria sacrosancta tractare tribuatur. Quibus si in hoc opere positis aliquid propriæ necessitatis occurrat, quis de sua ac fidelium salute confidat. Ubi ministros ipsos curationis humanæ tanta perspexerit calamitate vexari? Atque ideo ne cessario removendi sunt, ne quibuslibet quibus Christus est mortuus, scandalum generetur infirmis

Postremo si corpore sauciatum fortassis aut debilem nequaquam sancta contingere lex divina permittit, quanto magis doni dispensatores esse non convenit, quod est delerius mente percussos.

XXII. Virginibus, autem sacris temere se quosdam sociare cognovimus, et post dedicatum Deo propositum incesta fœdera sacrilegaque miscere. Quos protinus æquum est a sancta communione detrudi, et nisi per publicam probatamque pœnitentiam omnino non recipi, aut his certe viaticum de sæculo transeuntibus, si tamen pœnituerint, non negari.

XXIII. Nam de viduis sub nulla benedictione velandis superius late sufficienterque prædiximus, quæ si propria voluntate professam pristini conjugii castitatem mutabili mente calcaverint, periculi ejus intererit, quali Deum debeant satisfactione placare, quia juxta Apostolum primam fidem irritam fecerunt: sic habita secum deliberatione promissam Deo pudicitiae fidem debent custodire. Nos autem talibus nullum laqueum debemus injicere, sed solum adhortationes præmii sempiterni, pœnasque proponere divini judicii, ut et nostra sit absoluta conscientia et illarum pro se rationem Deo reddat intentio. Cavendum est quippe quæ de earum moribus actibusque beatus Paulus apostolus testatur, quod plenius exponere præterimus, ne sexus instabilis non tam deterreri quam admoneri videatur.

XXIV. Secundas nuptias sicut sæcularibus inire conceditur, ita post eas nullus ad clericale sinitur venire collegium. Alia est enim humanæ fragilitati generaliter concessa licentia, alia debet esse vita divinarum rerum servitio dedicata.

XXV. Quisquis proprie desertor Ecclesiæ nullis exstantibus causis ad aliam putaverit transeundum, temereque susceptus fuerit, et promotus, reverendorum canonum vel ipse, vel receptor ejus atque provector constituta non effugiet, quæ de hujusmodi præsumptoribus præfixere servanda.

XXVI. De monachis laicisque in prima copiosius præceptionis hujus parte digestum est, vel quæ quantum his pro rerum temporumque necessitate concessa sint, vel quemadmodum ubi nullius necessitatis interesse probatur, non nisi vetus institutio debeat custodiri. Quos vero constiterit indignos meritis sacramentis esse pretio dignitatem, convictos oportet arceri, non nisi periculo facinus tale perpetrantes, quia dantem pariter et accipientem damnatio Simonis, quam sacra lectio testatur, involvit.

XXVII. De locorum consecratione sanctorum quamvis superius strictim fuerit comprehensum, nobis quoque patefactum est, quod absque præcepto sedis apostolicæ nonnulli factas ecclesias vel oratoria sacrare præsumant; hoc sumus tamen judicio destabiliore permoti, quod in quocunque nomine defunctorum et quantum dicitur, non omnino fidelium constructiones ædificatas sacris professionibus audacter instituere memorantur. Quæ quoniam tam acerba, tam dura sunt, ut eadem vix noster ferre possit auditus, si vere Christianitatis affectus in illis regionibus

A certus, et fixus est, et districtius ista quærantur, et a quibus fuerint gesta, prodantur, quoniam sicut latentibus in hac atrocitate nominibus non exstat in quem sententia debita proferatur, ita cum manifestis fuerit documentis expositus, quem tanti sceleris poscit immanitas, non vitabit ullatenus ultionem.

XXVIII. Nihilominus impatienter audivimus tantum divinarum rerum subisse despectum, ut feminæ sacris altaribus ministrare firmentur, cunctaque quæ non nisi virorum famulatu deputata, sexum cui non competit exhibere, nisi quod omnium delictorum quæ sigillatim perstrinximus noxa omnis et crimen eos respicit sacerdotes qui vel ista committunt, vel committentes minime publicando pravis excessibus se favere significant, si tamen sacerdotum jam sint vocabulo nuncupandi qui delegatum sibi religionis officium sic prosternere moliantur, ut in perversa quæque profanaque proclives sine ullo respectu regulæ Christianæ præcipitia funesta sectantur. Cumque scriptum sit: « Minima qui spernit paulatim decidit (*Eccl. xix, 1*), » quid est de talibus existimandum qui immensis ac multiplicibus prævitatum molibus ingente ruinam multimodis impulsione ediderint? Non ambigant qui hæc ausi sunt exercere, sed etiam qui hactenus cognita siluerint sub honoris proprii se jacere dispendio, si non quanta possint, celeritatem festinent, ut lethalia vulnera competenti medicina sanentur. Quo enim more teneant jura pontificum qui pontificalibus excubiis eatenus injuncta dissimulant, ut contraria domui Dei cui præsident potius operantur quantumque apud Dominum possent, si ei convenientia procurarent, tamen quid mereantur aspiciant, cum exsecrabili studio sectentur adversa. Et quasi magis hæc regula sit qua Ecclesiæ debeant gubernari si quidquid ecclesiasticis inimicum regulis perpetratur, cum et si cognitos habeat canones unusquisque pontificum intemerata debuerit tenere custodia.

XXIX. Quatuor autem tam de reddito quam de oblatione fidelium convenit fieri portiones. Quarum sit una pontificis, altera clericorum, pauperum tertia, quarta fabricis applicanda. De quibus, sicut sacerdotis intererit, integram ministris Ecclesiæ memoratam dependere quantitatem, sic clericus ultra delegatam sibi summam nihil insolenter noverit expectandum. Ea vero quæ ecclesiasticis ædificiis attributa sunt huic operi veraciter prærogata, locorum doceat instauratio manifesta sanctorum, ipsam nihilominus ascriptam pauperibus portionem quamvis divinis rationibus se dispensasse monstraturus esse videatur, tamen juxta quod scriptum est: « Ut videant opera vestra bona, et glorificent Patrem vestrum, qui in cœlis est (*Matth. v, 16*), » opus etiam in præsentis testificatione prædicari, et bonæ famæ præconiis non taceri.

XXX. Quapropter nec clericorum qui sapientia se hujus offensæ futurum confidat immunem, si in his quæ salubriter sequenda deprompsimus, sive episcopum, sive presbyterum, sive diaconum viderit.

excedentem, non protinus ad aures nostras deferre curaverit. Sic vero modis omnibus erit unusquisque pontificum ordinis et honoris elisor, si cuiquam clericorum vel Ecclesie totius auditui hæc putaverit supprimenda. Data v Idus Martii, Asterio et Præsidio IV consulibus.

Epistola Gelasii ad Siculos.

1. De bene regendis rebus Ecclesie ab episcopis.

2. De tricenalî præscriptione.

GELASIUS Romanæ Ecclesie episcopus dilectissimis et in Christo charitate unanimiter connexis fratribus episcopis qui in Sicilia sunt constituti.

CAP. I. Præsulum auctoritas nostrorum emanavit, ut facultates Ecclesie Christi ad regendum habeant potestatem. Ita tamen ut viduarum, pupillorum, atque pauperum, necnon et clericorum stipendia distribuere debeant. Hoc eis statuimus dari quod hactenus decretum est. Reliquum sibi vindicent, ut, sicut ante diximus, peregrinorum atque captivorum largitores esse possint.

II. Illud annecti placuit ut si, quod absit, facultatum Ecclesie, necnon et dioceses quæ ab aliquibus possidentur episcopis jure sibi vindicent, quia tricenalîs lex conclusit, quia et filiorum nostrorum principum ita emanavit auctoritas, ut ultra triginta annos nulli liceat appellare quos legum tempus exclusit. Data Idus Maii, Asterio et Præsidio IV consulibus. *Incipit tomus de anathematis vinculo Gelasii papæ.*

Ne forte quod solent, dicant, quod si synodus Chalcedonensis admittitur, omnia constare debeant, quæ illic videntur esse deprompta, aut enim ex toto eam admitti oportere, aut ex parte si repudiabilis est, firmam ex toto constare non posse. Cognoscant igitur quoniam illud secundum Scripturas sanctas traditionemque majorum secundum canones regulasque Ecclesie pro fide communi et veritate catholica et apostolica, pro qua hanc fieri sedes apostolica delegavit, factamque firmavit, a tota Ecclesia indubitanter admitti. Alia autem quæ per incompetentem præsumptionem illic prolata sunt, vel potius ventilata, quæ sedes apostolica gerenda delegavit, quæ mox a vicariis sedis apostolicæ contradicta manifestum est; quæ sedes apostolica, etiam petente Martiano principe, nullatenus approbavit; quæ præsul Ecclesie Constantinopolitanæ tunc Anatholius, nec se præsumpsisse professus est, et in apostolicæ sedis antistitis non negavit, posita potestate. Quod ideo sic (ut dictum est) sedes apostolica non recepit, quia quæ privilegiis venerabilis Ecclesie contraria probantur, nulla ratione sustinet. Quid enim? Quia in libris sanctis quos utique veneramus et sequimur, quoniam quorundam illic et profanitates esse feruntur, et scelera gesta narrantur. Ideo nobis pariter, aut veneranda sunt, aut sequenda quia in illis sanctis libris et venerabilibus continentur. Sanctus Petrus primus apostolorum, sic existimans Novi Testamenti gratiam prædicandam, ut a legis veteris non recederet institutis, quædam per simulationem legitur inter Judæos gentilesque gessisse. Nunquid ideo aut illa

A ejus redarguit, et postea consequenter vitavit, pariterque assumenda sunt, cum his quæ utpote primus apostolus salubria prædicavit? Nunquidnam aut ejus recta doctrina cum his quæ humanitus accesserant repudianda est, aut illa adhuc imbecillis inscitia, cum perfecta ejus suscipienda est doctrina? Nunquidnam in ipsorum hæreticorum libris non multa quæ ad veritatem pertineant posita releguntur? Nunquidnam ideo veritas refutanda est, quia libri, ubi pravitas interest, refutantur? Aut ideo pravi libri suscipiendi sunt eorum, quia veritas quæ illic inserta est non negatur? Ait Apostolus: « Omnia probate, quæ bona sunt tenete (I Thess. v, 21). » Scimus Apostolum etiam de paganorum libris aliqua posuisse. Nunquid ideo et cuncta recipienda sunt, quæ cum his pariter sunt prolata? Ipse Apostolus ait: Multos prædicatores aliter atque aliter Christum prædicare, ubi tamen licet quocumque modo Christum prædicatum oportet admitti. Tamen non ideo illum morem quo non recte prædicatum est admonet evitare. Malos operarios ipse conqueritur, quorum alia refutanda, alia docet esse sectanda. Hæc et hujusmodi exempla nos docent et testimonia divina confirmant, non omnia pessime a quocumque dicta vel ubicumque scripta indifferenter accipere, sed retentis bonis quæ noceant refutare. Peccatori homini mors illata est, et tamen homini Jesu Christo mors illata reum fecit esse diabolum, quia ubi causa mortis non erat, ibi peccati non debebatur et pœna. Sententia præfigitur vel præfixa est semper errori. Quæ sententia huic errori præfixa nunquam omnino resolvetur, sicut enim in quantum est ipse error, nunquam error esse desistit, sic a sententia nunquam præfixa resolvetur, quia error qui agnoscitur esse damnatus, eadem quandiu manet error probatur astrictus. Itaque qui in eo errore sunt sententia erroris obstricti sunt, et quandiu in eo manent nullatenus absoluti sunt, sicut nec ipse in quo sunt error absolvetur. Error enim ipse nunquam veniam promeretur, sed qui in eo veraciter caruerit, atque ab ejus participatione discedit. Quandiu ergo in eis est error damnationem suam tenet, nunquam resolvetur, quia error semper pœnam meretur. Participes vero ejus sunt semper et ejus pœnæ participes, si in eodem perstare non desinant, aut si ab eodem recesserint quam alieni facti sunt ab errore, et ab ejus participatione discreti, tam et pœnæ ejus erunt consequenter alieni. Cum erranti pœna præfigitur quandiu manet errans, eadem pœna constringitur; quia errans esse non potest sine pœna erratis. Hæc eadem pœna perpetua est nunquamque solvenda quandiu errans esse perstiterit. Qui si errans esse destiterit, pœna quæ erranti est præfixa perpetua, non erranti, id est alteri effecto, quam cui præfixa est, non solum non potest esse perpetua, sed nec etiam jam pœna. Non est enim ipse cui præfixa est. Erranti enim præfixa est, nec non erranti. Quæ enim erranti præfixa est, perpetua est, et perpetuo constringit errantem, non errantem non potest jam tenere. Sit erranti dicta fore perpetua. sit

erranti dicta nunquam esse solvenda. Manet omnino et vere, certumque est quod in ea præfixum est, nec potest prorsus absolvi, quandiu manenti præfixa, debetur erranti. Non erranti autem nec pœna potest esse, quæ non erranti non debet inferri. Nec mutatur illa omnino nec solvitur quæ debetur erranti. In suo ergo tenore illa præfixa est, in suo jure non potest omnino resolvi; in non suo tenore quæ esse non potest jam docetur esse vacuata, et jus illic penitus non habere, ubi causam non habet existendi. Plenæ sunt sanctæ Scripturæ tali forma justitiæ. Dicitur: « Pereant peccatores a terra, ita ut non sint (*Psal. LXVII, 3*), » ut non sint peccatores, ut desistant esse peccatores: secundum Prophetæ sententiam usquequaque deperirent, ut substantialiter non subessent, qui salvari potuissent a Redemptore nostro qui venit non justos vocare sed peccatores, vel de quibus dicit Apostolus: « Christus venit in hunc mundum peccatores salvos facere, quorum primus ego sum, et cum peccatores essemus misit Deus Filium suum (*I Tim. I, 15; Gal. IV, 4*), » et cætera hujusmodi. Hic revera plurimi etiam substantialiter perierunt peccatores, in peccatis suis utique permanentes, veraque in eis sententia dicta permansit, nunquamque resoluta est, et tamen eadem in talibus, quibus præfixa est, permanente perpetua, quodam genere factum est, ut in talibus non usquequaque manentibus et in peccatis suis, non usquequaque durantibus sententia tamen præfixa talibus permaneret. Nam ipsi pereunt, sed esse peccatores, ut dictum est, non pœnaliter, sed remedialiter quodam et ipsi genere perierunt. Quodam genere et in ipsis mansit præfixa sententia, donec permanens eos efficeret non esse peccatores, vel peccatores non esse perficeret. Completa est in eis sententia, nec quo tenore peracto permanens illa sententia pereuntibus peccatoribus, ita ut non essent utique peccatores. Ea jam in non peccatoribus manere non potuit, quia in eis in quibus inflictæ non fuerat, jus manendi penitus non habebat. Ita nunc in suo jure vel tramite ullatenus sententia resoluta est, et eadem in his in quibus inflictæ est permanente, ab his qui ab ejus jure discreti sunt, aliena prorsus effecta est, ne in his salva sui conditione fas haberet manendi quibus inflictæ non erat. Dixit Dominus quod in Spiritum sanctum peccantibus nec hic esset nec in futuro sæculo remittendum. Quantos autem cognoscimus in Spiritum sanctum delinquentes sicut hæreticos diversos, Arianos, Macedonianos, ad fidem catholicam revertentes, et hic remissionem suæ percepisse blasphemix et in futurum spem sumpsisse indulgentiæ consequendæ? Nec ideo non vera est Domini sententia, aut putabitur esse ullatenus resoluta, cum circa tales, si hoc esse permaneant, nunquam omnino solvenda persistat, effectis autem non talibus non irrogata. Sicut etiam consequenter et illud beati Joannis apostoli: Est peccatum ad mortem, non dico ut oretur pro eo. Est peccatum non ad mortem, dico ut oretur pro eo. Est peccatum ad mortem in eodem

peccato manentibus. Nullum est quippe peccatum pro quo aut non oret Ecclesia remittendum, aut quod, data sibi divinitus potestate, desistentibus ab eodem non possit absolvere, vel penitentibus relaxare, cui dicitur: « Quæcunque dimiseritis super terram dimissa erunt et in cœlis, et quæcunque solveritis super terram, erunt soluta et in cœlis (*Matth. XVI, 18*). » In quibuscunque omnia sunt quantacunque sint et qualiacunque sint: veraci nihilominus manente sententia, quæ nunquam solvenda esse denuntiatur; in eorum tenore consistens in Acacii sententia rationaliter intuumendum est, in qua non etiam ab eodem post recedens. Quod etiam si ei dictum est nunquamque solvendus, non est adjectum tamen etiamsi respueris, etiamsi ab errore discesseris, etiamsi prævaricator esse destiteris. Quapropter in aperto est ita dictum, nunquam solvendus si talis scilicet, qualis est et ligatus, non autem talis effectus sicut ligandus non erat, sic absolutus esse docebatur. Sicut carebat obligatione cum obligationis causa caruisset, sic utique absolutus existeret, quatenus et ipse non necessitate dictæ sententiæ videretur non posse quodammodo jam solvi, nisi talis effectus et obligatione carens fieret absolutus, et circa tales præfixa sententia nullomodo solubilis redderetur. Nunquid enim misit, quæsivit, expetiit et abjectus est, itaque ipse in se insolubilem fecit esse sententiam qui talis permanere delegit, qualis veraciter non possit absolvi, et voluit talis effici, circa qualem, permanente sententia circa talem, effectum non talem insolubilis sententia non permaneret, quæ circa effectum non talem non haberet licentiam permanendi. Quo magis ut dictum est exemplo atque periculo moniti qui eodem tenore sunt constricti festinare debent, ut non tales esse permaneant, quibus sententia illa non solvenda præfixa est, et esse tales incipiant, qualibus non insolubilis præfixa sententia possit esse solubilis. Quoniam autem effecto non tali quali non solvenda præfixa sententia est, effecto, inquam, non tali, potest solubilis esse sententia; quia jam Acacio non volenti non talem esse sicut tali usque in finem permanenti permansit in absoluta sententia, ita jam non tali effici non volenti solubilis non potest esse sententia. Nonne tantos habebat Acacius, quorum exemplum sequi potuisset antistites qui in Ephesino prolapsi latrocinio, quolibet modo in consensione reciderent pravitatis? Utique tamen et si dictum non erat, et perpetuam damnationem ferre potuissent, nisi respicientes non tales effici quales illic facti fuerant, damnationemque perpetuam merebantur, resolvi circa se damnationem recedentes a perpetuæ damnationis causa meruerunt, quam qui perstitere circa se insolubilem reddiderunt. Nihil interest igitur, nihil differt, utrum dicatur quia ecclesiastica sententia reos et prævaricatores obligat. Quia sicut ei non potest quod non est suffragari, quod non est dictus nunquam solvendus, sed si in errore permanserit insolubilis modis omnibus perseverat, nec potest inde nisi non talis effectus absolvi: sic cuiquam præjudi-

care non potest : tametsi dictum est nunquam esse solvendum manifesta ratione monstrante quia nunquam sit omnino solvendus, si talis qualis ligatus esse persistat, vel talis utique nunquam solvendus qualis est obligatus. Non abjecto autem etiam si resipiscat et corrigat, patere prorsus et liberum non dubium sit, ut non talis effectus qualis nunquam dictus, nunquam esse solvendus, sed talis qualis non est dictus nunquam esse solvendus, id est correctus et emendatus consequenter correctus et possit solvi. Notandum quod quolibet genere blasphemantibus in Spiritum sanctum si resipiscant et corrigant, et hic eis et in futuro sæculo remittatur, nec inde possit Domini mutari sententia, quæ circa tales utique permanentes permanere dicta est, non circa non tales effectos. Quamdiu autem in hoc manent, tales sunt, qualibus non remittendum esse præfixum est. Cum autem ab hoc recesserint, non tales efficiuntur, qualibus non remittendum esse præfixum est. Et ideo non talibus effectis potest et hic et in futuro sæculo jam dimitti. Alioquin, quod absit, frustra videtur Ecclesia hujusmodi sua reconciliatione suscipere. Quia autem frustrari non potest, hoc intellectum modis omnibus, salva Domini sententia, prædicandum est quantum ad nos pertinet, omnino non posse. Talis igitur dictus est Acacius qualis ligatus est nunquam esse solvendus. Talis usque in finem permansit, talis esse non destitit, ita talis est hodie qualis est dictus. Non talis esse jam non potest, nunquam igitur talis permanendo solvendus est, quia si talis esse desisteret non in non tali permansisset, et nunquam esse solvendum, quia non talis qualis dictus est, nunquam esse possit absolvi, et non tali nunquam solvi recederet, et ideo ut solvi posset accederet. Quod sedes apostolica non consensit, nunc imperator imposuit, nec Anatolius usurpavit. Totumque, ut dictum est, in sedis apostolicæ potestate. Ita quod firmavit in synodo sedes apostolica, hoc robur obtinuit, quod refutavit habere non potuit firmitatem, et sola rescindit, quod præter ordinem congregatio synodica putaverat usurpandum. Non promulgatrix iteratæ sententiæ, sed cum apostolica sede veteris exsecutrix. Hoc tamen quod de uno eodemque homine dictum est, sive tali persistente qualis sententiam competentem accepit, sive non tali effecto et ab illa sententia quæ non tali non dicta est absoluto, et in unaquaque civitate legitur, similiter esse præfixum, et in populo ac simul gente depromptum potius, quæ in toto orbe portio est. Idem enim mundus est qui et periturus est dictus, et sermo Dei non potest excidere, et in ipso mundo nihilominus a pravis intentionibus recedente non promittit. Sic Tyrus et Beriton gaza, et Ægyptus pronuntiatae sunt periturae quas postea per Evangelium novimus esse salvatas. Perierunt itaque duplici modo : aut permanentes in eo quod talem sententiam susceperunt, aut deficientes ab eo quo tales fuerant ; quibus est illa sententia ut consequenter ad non tales non pertineret illa sententia quæ non talibus præfixa non fuerat. Sic etiam de

gente Judæorum adeo etiam per Isaiam prophetam peremptorie vetuti pronuntiatum est : **236** « Claude oculos eorum, et obtura aures eorum, et videntes non videant, et audientes non audiant (Isai. vi, 10), » ne quando intelligant, et obdura cor populi hujus, ne nunquam convertantur, et sanem illos. Hic etiam correctio et emendatio interdicta monstratur, et resipiscendi quoque spes prorsus abscinditur. De quo inde populo apostolos et Ecclesiam primitivam novimus processisse, et tot millia hominum una die de baptisate fuisse salvata. Ecce et in persistentibus qualis est illa sententia promulgata permansit, nec ad correctionem prorsus venire sanitatis admissi sunt, sed adjudicati sunt in sua nequitia deperire, et, manente divina sententia, non per ipsorum propriam emendationem suoque intellectu vel motu, suaque virtute vel possibilitate conversi sunt, ut sanarentur, sed per gratiam sanati sunt, ut converterentur : Ne convertantur, inquit, et sanem eos, ne sua sponte, ne suis operibus quibus utique confidebant, ne suam justitiam sectantes, justitiæ Dei non debeant esse subjecti, de suis viribus confidentes, non divinæ se misericordia illuminationique subdentes. Et ideo inhibetur eis superbæ præsumptionis effectus, ne convertantur suis intentionibus, suis nisibus, ut putarant, et sanem eos, ne eorum quasi ex meritis, ex propria facultate venientibus salvatrix gratia daretur, atque ita gratia jam non esset gratia, si non gratis dare esset immeritis, sed merces tanquam meritis restituta. Non ergo ipsi convertantur, et sanem eos, sed sanati per gratiam qualiter ad humilitatem Christi convertantur, agnoscant. Ita in utrisque, hoc est, et in eo permanentibus in quo talem sententiam ceperunt, et in salvatis exinde sententia Dominica fixa permansit, et tamen cum permanente sic eis miro genere sanitas introducta est, ut illa sententia non mutata videretur, sed eadem perdurante sanitas non eorum confidentia, sed divino munere proveniret. Quod si hæc tentare formidant, nec ad suæ pertinere cognoscunt modulum potestatis, cui tantum de humanis rebus permissum est, non etiam eam præesse divinis, quomodo de his per quos divina ministrantur judicare præsumunt ? Fuerint hæc ante adventum Christi, ut quidem figuraliter, adhuc tamen in carnalibus actibus constituti, pariter reges existerent, et pariter sacerdotes. Quod sanctum Melchisedech fuisse sacra prodit historia. Quod in suis quoque diabolus imitatus est, utpote qui semper quæ divino cultui convenirent sibi tyrannico spiritui vindicare contendit, ut pagani imperatores iidem et maximi pontifices dicerentur.

Sed cum ad verum ventum est, eundem regem atque pontificem ultra sibi nec imperator pontificis nomen imposuit, nec pontifex regale fastigium vendicavit. Quamvis enim membra ipsius, id est, veri regis atque pontificis secundum participationem magnifice utrumque in sacra generositate sumpsisse dicantur, ut simul regale genus et sacerdotale subsistant, quoniam Christus memor fragilitatis huma-

næ, quod suorum saluti congrueret dispensatione magna temperavit, sic actionibus propriis dignitatibusque distinctis officia potestatis utriusque discrevit, suos volens medicinali humilitate salvari, non humana superbia rursus intercipi, ita ut et Christiani imperatores pro æterna vita pontificibus indigerent, et pontifices pro temporalium cursu rerum imperialibus dispositionibus uterentur, quatenus spiritalis actio a carnalibus distaret incursibus; et ideo militans Deo minime se negotiis sæcularibus implicaret, ac vicissim non ille rebus divinis præsidere videretur, qui esset negotiis sæcularibus implicatus, ut et modestia utriusque ordinis curaretur, ne extolleretur utroque suffultus; et competens qualitatibus actionum specialiter professio aptaretur. Quibus omnibus rite collectis satis evidenter ostenditur a sæculari potestate, nec ligari prorsus, nec solvi posse pontificem. Quo manifestius approbatur Alexandrinum Petrum per imperialem tantummodo sententiam nullo modo potuisse prorsus absolvi; ubi si pontificum quoque sociatur assensus, quærimus utrum processerit, an fuerit subsecutus. Si subsecutus est nihilominus ad id redditur, ut absolutio sæculari potestate præcepta et principaliter inchoata valere non possit, pontificumque secutus assensus adulationis potius fuerit, quam legitimæ sanctionis. Si præcessit, doceatur a quibus et ubi ille sit gestus, si secundum Ecclesiæ regulam celebratus, si paterna traditione profectus, si majorum more prolatus, si competenti examinatione depromptus. Ubi procul dubio requirendum est, si synodali congregatione celebratus, quod in receptione damnari, et depulsionem catholici, quia nova est causa, fieri certissimum est; si ad primam sedem, cujus intererat sententiæ, qua Petrus tenebatur, obstrictus, et secundum regulas est relatum; si eadem quæ ligavit, absolvit; si illa quæ non ligaverat resolvente, imo etiam nesciente potuisset dissolvi. Si hæc gesta non sunt, quo more, quo ritu Alexandrinus Petrus prætenditur absolutus, cum nec a pontificibus legitime, et ecclesiasticis legibus fuerit expeditus, nec a sæculari potestate potuerit præter Ecclesiæ tramitem prorsus absolvi? Tanto magis poscenti imperatori a pontificibus fuerat suggerendum, ut si eum legitime vellet absolvi legitima ecclesiastici tenoris absolutio proveniret, et hæc omnia quæ superius dicta sunt secundum Ecclesiæ tramitem servarentur: præcipue cum de secundæ sedis ageretur antistite, nec ab inferiore qualibet, sed a prima sede jure possit absolvi. Inferior quippe potioem absolvi non potest, sola ergo potior inferiorem convenienter absolvit. Proinde inferioris loci pontifices qui nullatenus se noverant potioem sibi sine prima sede posse resolvere, præcipue quem ejus sententia noverant obligatum, prævaricatoria absolute potius non illum penitus exuerunt, sed prævaricatione potius nexuerunt. Ita Petri absolutio ex utroque non constat, quia nec prævaricatoria absolute rei reum absolvi potuerunt, et depulsis undique pontificibus catholi-

cis hæreticisque suppositis, vel his qui hæreticorum tenebantur communionem polluti, etiam sacræ religionis in sinceritate polluti, participem suum, tam absolvi nequiverunt, quam ipsi non erant absoluti. Ac proinde tam ecclesiasticæ regulæ prævaricatores quam sacrosanctæ communionis integritatem maculantes consortio perfidorum, quod de reo simillimo potuerunt ferre iudicium. De catholicis enim pontificibus per totum Orientem, aut quicumque perstitit, est eiectionis, aut ille restitit qui consensit errori, et se ab errantium contagione retraxit. Quod igitur eorum potuit de cujusquam errore esse iudicium, qui nunquam non errasse monstrantur, sed hæreticorum similiter catholicorumque confessione permista cunctas religionis veræ et sinceræ sedes turbasse, catholicam apostolicamque confudisse puritatem. Ecce qui reum absolvi, qui rei præ omnibus docebantur effecti. Ecce cum quibus de absolvendo reo synodus fuerat ineunda. Si fides et communio catholica retinebatur, cur catholici pellebantur antistites, quomodo tantummodo hæretici servabantur?

Item epistola Gelasii papæ ad Faustum magistrum fungentem legationis officio Constantinopoli.

Ego quoque mente percepi Græcos in sua obstinatione mansuros, ne cui velut insperatum videri potest, quod est in ante præcognitum. Quapropter non tam propter legationis causas student dispositionibus publicis obviare, sed potius per occasionem legationis regiæ catholicam fidem moliantur evertere, et tali commento nituntur sperata præstare. Quid sibi vult autem quod dixerit imperator, a nobis se in religione damnatum, cum super hac parte et prædecessor meus non solum minime nomen ejus attigerit, sed insuper quando principia adeptus regiæ potestatis exercuit, in ejus se rescripsit imperii promotione gaudere, et ego nulla ipsius unquam scripta percipiens honorificis nostris eum litteris salute curaverim? Prædecessores mei sacerdotes qui prævaricatoribus se communicasse propria voce confessi sunt, a communionem eos apostolica submoverunt. Si ita placet se miscere damnatis, nobis non potest imputari si ab eis velit abscedere, tanto magis a nobis non potest esse damnatus, sed potius ad gratiam sinceræ communionis admissus. Ad senatum pertinet Romanum, ut memor fidei quam a parentibus se suscepisse meminit, contagia vitæ communionis externæ, neque ob hoc communionis sedis apostolicæ (quod absit) reddatur externus, et veniam sibi dari debere præponat. Legatur, ex quo est religio Christiana, vel certe detur exemplum in Ecclesia Dei a quibuslibet pontificibus, aut ab ipsis apostolis, ab ipso denique Salvatore veniam non corrigentibus fuisse concessam. Auditum autem sub ipso cælo, nec legitur omnino nec dicitur, quod eorum voce depromitur, Date nobis veniam, ut tantum nos in errore duremus. Id quoque parum est. Ostendant qui nobis canones nituntur opponere, quibus hoc canonibus, quibus regalis, qua lectione, quoque documento, sive a majoribus

nostris, sive ab ipsis apostolis quos potiores merito fuisse non dubium est, seu ab ipso Domino Salvatore qui iudicaturus creditur vivos et mortuos, sive factum est unquam vel faciendum esse mandatur. Mortuos suscitasse legimus Christum. In errore mortuos absolvisse non legimus. Et qui hoc certam faciendi solus habuit potestatem, beato Petro principaliter mandat apostolo : « Quæ ligaveris super terram, ligata erunt et in cælo, et quæ solveris super terram erunt soluta et in cælo (*Matth. xvi, 18*). » Super terram, inquit, nam in hac ligatione defunctum nunquam dicit absolvi. Quod ergo nunquam factum est vel mente conspiciere formidamus, scientes in divino iudicio non posse penitus excusari. Si autem, quod nunc prætendunt, a Romana Ecclesia se divisuri sunt, id jamdudum fecisse monstrantur, eo minus vere miror si ignorantiam suam ipse non perspicit qui dicit Acacium ab uno non potuisse damnari. Itane non perspicit secundum formam synodi Chalcedonensis Acacium fuisse damnatum, nec novit aut se nosse dissimulat, quantos utique per numerosam sententiam sacerdotes erroris hujus auctores constat fuisse damnatos, sicut in unaquaque hæresi a principio Christianæ religionis et factum fuisse et fieri manifesta rerum ratione monstratur, prædecessoremque meum exsecutorem fuisse veteris constituti, non novæ constitutionis auctorem. Quod non solum præsul apostolico facere licet, scilicet cuicumque pontifici, ut quoslibet et quemlibet locum, secundum regulam hæreseos ipsius ante damnatæ a catholica communionem discernant.

Acacius quippe non fuit novi vel proprii inventor erroris, ut in eum nova scita procederent, sed aliorum facinori suam communionem miscuit. Itaque necesse est ut in illam recideret justa lance sententiam quam cum suis successoribus per conniventiam synodalem susceperat auctor erroris. Nobis opponunt canones, dum nesciunt quid loquantur. Contra quos hoc ipsi venire se produnt quod primæ sedi sana rectaque suadenti parere fugiunt; ipsi sunt canones, qui appellationes totius Ecclesiæ ad hujus sedis examen voluere deferri. Ab ipsa vero nusquam prorsus appellari debere sanxerunt, ac per hoc illam de tota Ecclesia judicare, ipsam ad nullius commeari iudicium, nec de ejus unquam præceperunt iudicio judicari, sententiamque illius constituerunt non oportere dissolvi, cujus potius decreta sequenda mandarunt. In hac ipsa causa Timotheus Alexandrinus, et Petrus Antiochænus, Petrus, Paulus, Joannes, et cæteri non solum unus, sed plures nomen sacerdotii præferentes, sola sedis apostolicæ sunt auctoritate dejecti, cujus rei testis etiam docetur ipse Acacius qui præceptionis hujus exstitit exsecutor. Quod utique sicut apostolicam sedem juxta formam synodicam fecisse manifestum est, sic neminem resultare potuisse certissimum. Hoc igitur modo recidens in consortium damnatorum est damnatus Acacius, qui eorum damnationem antequam prævaricator existeret, fuerat

A exsecutus. Nobis ausi sunt facere canonum mentionem, contra quos vos semper ambitionibus illicitis tenendi esse monstrantur. Qua in synodo vel secundum cujus synodi formam Alexandrinum Joannem de Ecclesia cui ordinatus fuerat expulerunt? Qui nullis causis evidentibus, nec ante conventus, nec postea provocatus, etiam in iudicio competenti potuit accusari. Quod si dicunt : Imperator hoc fecit, hoc ipsum quibus canonibus, quibus regulis est præceptum? Cur huic tam pravo facto consensit Acacius cum auctoritas divina dicat : **237** Non solum qui faciunt prava reos esse, sed etiam qui consentiunt facientibus. Quibus canonibus, quibusve regulis Calendion exclusus est, vel primi urbium diversarum catholici sacerdotes? qua traditione majorum apostolicam sedem in iudicio vocant? An secundæ sedis antistites, et tertiæ cæterique bene sibi conscii sacerdotes debuerunt, et qui religionis existit inimicus, depelli non debuit? Viderint ergo si alios habent canones, quibus suas ineptias exsequantur. Cæterum isti qui sacri, qui ecclesiastici, qui legitimi celebrantur, non solum sedem apostolicam ad iudicium vocare non possunt; et Constantinopolitanæ civitatis episcopus, quæ utique per canones inter sedes nullum nomen accepit, in communionem recidens perfidorum non debuit submoveri? An qui homini mentitus dicitur imperatori, et imperatorem læsisse perhibentur depelli debuerunt, et in Deum qui summus est imperator Acacium delinquentem sinceramque communionem divini sacramenti studentem miscere cum infidis, secundum synodum qua est damnata perfidia non oportebat excludi? Sed velint nolint ipsius iudicio antiquæ canonum constitutione firmabuntur. Sed religiosi viri atque perfecti secundum canones concessam sedi apostolicæ potestatem nimirum conantur eripere, et sibimet eam contra canones usurpare contendunt? O canonum magistros atque custodes, nobis nullam fas est inire certamen cum hominibus communionis alienæ, divina Scriptura prædicante, hominem hæreticum post primam et secundam correptionem devota. Sciens quod hujusmodi delinquat proprio iudicio condemnatus. Ecce cognoscant, quia non solum ab alio, sed a se proprie quoque damnetur hæreticus, illud autem nimis est impudens, quod Acacium veniam postulasse constringunt, et nos exstitisse difficiles.

Testis est frater vester vir illustris filius meus Andromachus, qui et a nobis abundanter instructus est, ut cohortaretur Acacium deposita obstinatione resipiscere, et ad sedis apostolicæ remeare consortium, quippe se sub jurejurando magnis cum eodem molitionibus egisse testatur, nec ad ea quæ recta sunt potuisse deflecti, sicut rerum probatur effectus. Certe proferatur iudicium quando miserit, quando veniam postularit correptionemque suam nobis promiserit exhibendam, nisi forte hunc animum gessit quem successores ejus habere perspicimus. Ut tamen si veniam postulari impendi, sic sibi vellet, ut ni-

hilominus in errore persisteret; ubi utique non tam a nobis recipi videretur, quam nos potius in suam traducere pravitatem. Quem reatum se confessurum asseruit ante certamen? Si reatus est, utique corrigendus est. Si corrigendum non putant, fallaciter se reatum perhibent profiteri; nisi quod est infelicius, cum et fatentur reatum, et non aestimant corrigendum. Illud quoque me ridere libuit, quod ait: Si necesse fuerit veniam postulare, et existimans nimirum tunc se peccati veniam necessario postulare, si ei concedamus ne peccare desistat, imo etiam (quod absit) certe cum eodem consentiamus nos quoque peccare. Nescio inter quæ mundi prodigia hæc vox possit admitti. Remitti culpa de præterito potest correctione sine dubio subsequente. Nam si deinceps sinitur mansura perversitas, non est benignitas remittentis, sed consentientis assensio. Non mirum si isti sedem beati Petri apostoli blasphemare præsumunt, qui talia portenta vel corde gerunt, vel ore diffundunt, et nos insuper superbos esse pronuntiant, cum eis prima sedes, quidquid est pietatis, non desinat offerre, illi eam ipso protervo spiritu subjugare posse confidunt. Sed captos mente facere ista non mirum est. Si phrenelici solent medicantes quoque velut hostes putare vel cædere. Quæro tamen iudicium ab his quod præterdunt, ubi nam possit agitari: an apud ipsos ut iidem sint inimici et testes et iudices? Sed tali iudicio nec humana debent committi negotia, nedum divinæ legis integritas. Si quantum ad religionem pertinet, non nisi apostolicæ sedi juxta canones debetur summa iudicii totius. Si quantum ad sæculi potestatem ille a pontificibus, et præcipue a beati Petri vicario debet cognoscere quæ divina sunt, non potest ipse eadem iudicare, nec sibi hoc quisquam potentissimus sæculi, qui tamen Christianus est, vindicare præsumat, nisi religionem forsitan persequentes. Quid tamen dicerent, si non chartis suis in omnibus vincerentur? Ineptias utique suas sibi servant, nisi respiscant, potius cogitantes Christi vocem non esse superfluum quæ confessione beati Petri apostoli inferni portas nunquid prævalituras asseruit. Quapropter non veremur, ne apostolica sententia resolvatur, quam et vox Christi, et majorum traditio, et canonum fulcit auctoritas, ut totam potius Ecclesiam semper ipsa dijudicet. Sed cogitent magis, si quis in ejus religionis est sensus, ne pravitatem suam nullatenus deponentes apud Deum hominesque sedis apostolicæ perpetua constitutione damnentur. Sic autem dicitur fuisse definitum, ut deinceps de negotio nihil dicatur quasi vel nunc eos (quemadmodum nostis) meo duxerim nomine specialiter alloquendos. Neque plane cum istis non corrigentibus ineunda congressio, quemadmodum cum aliarum quoque hæresium sectatoribus dimicatio renuenda. Vos autem salvos et sospites quantocitius huc reverti, continuis divinitatem votis expelimus.

Epistola Gelasii ad Anastasium Augustum.

Famuli vestræ pietatis, filii mei, Faustinus magi-

ster et Hirenæus viri consulares atque eorum comites publica legatione, fungentes ad Urbem reversi, clementiam vestram quæsisse dicuntur, cur ad vos meæ salutationis scripta non miserim. Non meofateor instituto. Sed cum directi dudum de partibus Orientis vel videndi me licentiam sibi vestris præceptionibus abnegatam, tota Urbe disperserint a litteris credidi temperandum ne onerosus potius quam officiosus existerem. Videtis igitur non mea dissimulatione provenisse, sed competentis fuisse cautelæ, ne respicientibus animis molestiam irrogarem. Sed ubi serenitatis tuæ benevolentia comperi, præfatis indicantibus, humilitatis meæ clementer expetisse sermonem jam revera perpensi imputandum non immerito mihi si tacerem, quia, gloriose filii, te sicut Romæ natus Romanum principem, amo, colo, suscipio, et sicut Christianus cum eo qui zelum Dei habet, secundum scientiam veritatis habere desidero, et qualiscunque apostolicæ sedis vicarius, quodcunque plenæ fidei catholicæ deesse comperero, pro meo modulo suggestionibus opportunis supplere contendo. Dispensatio etenim mihi divini sermonis injuncta: Væ mihi est, si non evangelizavero. Quod cum vas electionis beatus Paulus apostolus formidet, clamet, multo magis mihi exiguo metuendum est si divinitus inspiratum, et paterna devotione transmissum subtraxero ministerium prædicandi. Pietatem tuam precor, ne arrogantiam iudices divinæ rationis officium. Absit, quæso, a Romano principe, ut intimatam suis sedibus veritatem arbitretur injuriam.

Duo quippe sunt, imperator Auguste, quibus principaliter mundus hic regitur, auctoritas sacra pontificum, et regalis potestas. In quibus tanto gravius est pondus sacerdotum, quanto etiam pro ipsis regibus hominem in divino reddituri sunt examine rationem. Nosti etenim, filii clementissime, quod licet præsideas humano generi dignitate, rerum tamen præsulibus divinarum devotus colla submittis, atque ab eis causas tuæ salutis expectas, inque sumendis cælestibus sacramentis, eisque, ut competit, disponendis, subdi te debere cognoscis religionis ordine potius quam præesse. Itaque inter hæc illorum te pendere iudicio. Non illos ad tuam velle redigi voluntatem. Si enim quantum ad ordinem pertinet publicæ disciplinæ, cognoscentes imperium tibi superna dispositione collatum legibus tuis, ipsi quoque parent religionis antistites, ne vel in rebus humanis exclusæ videantur obviare sententiæ, quo rogo te decet affectu eis obedire, qui prorogandis venerabilibus sunt attributi mysteriis? Proinde sicut non leve discrimen incumbit pontificibus siluisse pro divinitatis cultu quæ congruit, ita his (quod absit) non mediocre periculum qui cum parere debeant, despiciunt. Et si cunctis generaliter sacerdotibus recte divina tractantibus fidelium convenit corda submitti, quanto potius sedis illius præsuli consensus est adhibendus, quem cunctis sacerdotibus et divinitas summa voluit pervenire, et subsequens Ecclesiæ generalis ja-

giter pietas celebravit? Ubi pietas tuâ evidenter advertebat nunquam quolibet et penitus humano consilio elevare se quemquam posse illius privilegio vel confessioni quem Christi vox prætulit universis. Quæ Ecclesia veneranda confessa superest, et habet devota primatum. Impeti non possunt humanis præsumptionibus quæ divino sunt iudicio constituta. Vinci aut quorumlibet potestate non possunt. Atque utinam sic contra nitentibus perniciose non sit audacia, quemadmodum quod ab ipso sacræ religionis auctore præfixum est, non potest ulla virtute convelli. Firmamentum enim Dei stat. Nunquidnam cum aliquibus infesta religio est, quantacunque potuit novitate superari, et non magis hæc invicta permansit, quo æstimata est posse succumbere? Desinant ergo, quæso te, temporibus tuis quidam per occasionem perturbationum ecclesiastica præcipitanter ambire quæ non licet, ne et illa quæ male appetunt nullatenus apprehendant, et modum suum apud Deum et homines non teneant. Quapropter sub conspectu Dei sincere pietatem tuam deprecor, obtestor, et exhortor, ut petitionem meam non indignanter accipias; rogo inquam ut me in hac vita potius audias deprecantem, quam (quod absit) in divino iudicio sentias accusantem. Nec me latet, imperator Auguste, quod pietatis tuæ studium fuerit in privata vita. Optasti semper fieri particeps promissionis æternæ.

Quapropter noli irasci, si te tamen diligo, ut regnum quod temporaliter assecutus es, velim te habere perpetuum, et qui imperas sæculo, possis regnare cum Christo. Tuis certe legibus, imperator, pateris nihil perire; Romano nomini nulli admittis ingerere detrimentum, itane verum est, princeps egregie, quod non solum præsentia Christi beneficia, sed desideras et futura, ut religioni, ut veritati, ut sinceritati catholicæ communionis et fidei temporibus tuis non patiaris quemquam inferre dispendium? Qua fiducia, rogo te, illic ejus præmia petiturus est, cujus hic damna non prohibes? Non sint gravia, quæso te, quæ pro tuæ salutis æternitate dicuntur. Scriptum legisti: Meliora sunt vulnera amici quam oscula inimici. Quæso pietatem tuam, ut quo affectu dicuntur a me, eo tuis sensibus intimentur. Nemo pietatem tuam fallat, verum est quod singulariter per prophetam Scriptura testatur: « Una est columba mea, una est perfecta mea (*Cant. vi, 8*), » una est Christiana fides, quam venerat universa Ecclesia catholica; catholica autem veraciter illa est, quæ ab omnium perfidorum atque ab eorum successoribus atque consortibus, sincera, pura, immaculata communionem divisa est. Alioquin non erit divinitus mandata discretio, sed miseranda confusio. Nec ulla causa jam superest, si hoc in quolibet contagio voluerimus admittere, ne cunctis hæresibus aditum januamque pandamus. « Qui enim in uno offenderit, omnium reus est, et qui minima spernit, paulatim decidit (*Jac. ii, 10; Eccli. xix, 1*), » hoc est, quod sedes apostolica magno prætaxavit, ut *quia mundo radix est* Apostoli gloriosa confessio,

Nulla rima pravitatis, nulla prorsus contagione maculetur. Nam si, quod Deus avertat, quod fieri non posse confidimus, tale aliquid proveniret, vel unde cuiquam resistere auderemus errori, vel unde correctionem errantibus posceremus? Proinde si pietas tua unius civitatis populum negat posse pace componi, quod nos de totius orbis terrarum sumus universitate facturi, si (quod absit) nostra fuerit prævaricatione deceptus? Si totus correctus est mundus, profana primum suorum traditione despecta, quomodo non corrigatur unius civitatis populus, si prædicatio fidei succedat? Ergo, gloriose imperator, nolo ego Ecclesiarum pacem, quam etiamsi cum mei sanguinis impendio provenisse posset, amplector. Sed precor cujusmodi debeat esse pax ipsa, non utcunque scilicet veraciter Christiana mente libremus. Quod enim potest esse pax vera, cui charitas intermerata defuerit? Charitas autem qualiter esse debeat nobis evidenter Apostolus prædicat, qui ait: « Charitas de corde puro et conscientia bona, et fide non ficta (*I Tim. i, 5*). » Quomodo, quæso te, de corde **238** erit puro, si contagio inficiatur externo? Quomodo de conscientia bona si pravis fuerit malisque commista? Quemadmodum fide non ficta si maneat sociata cum perfidis? Quæ cum a nobis sæpe jam dicta sint, necesse est tamen incessabiliter iterari, et tandiu non tacere quandiu nomen pacis obtenditur, ut nostrum non sit, ut, invidiose jactatur, facere pacem. Sed talem velle doceamus qualis et sola pax esse, et præterquam pax nulla esse monstratur.

C Euthycianum dogma contra apostolicæ sedis cautelam pervigilat, si creditur salva fidei catholicæ posse veritate constare, promatur, asseratur, et quantilibet viribus astruatur, ut non solum per seipsum quam inimicum sit fidei Christianæ possit ostendi, sed quantæ et quam lethales hæreses in sua continent colluvione monstrari. Si autem, ut magis confidimus, a catholicis iudicatis mentibus excludendum, quæso te, cur non contagia simul eorum qui hæc probantur esse polluti, decernitis refutanda, cum dicat Apostolus: Qui non solum non facienda faciunt reos videri, sed etiam qui consentiunt facientibus. Proinde sicut non potest perversitatis communicator suscepto non pariter perversitas approbari, sic non potest refutari perversitas, complice perversitatis admissio. Legibus certe, fratres, criminum conscii susceptoresque latrocinantium pari iudiciorum poena constringuntur, nec expers facinoris æstimatur, qui, licet ipse non fecerit, facientes tamen familiaritatem fœdusque receperit.

Proinde cum Chalcedonense concilium pro fidei catholicæ atque apostolicæ veritate communionemque celebratum damnasset Eutychem detestandi furoris auctorem, non satis habuit, nisi ut pariter eoque consortem Dioscorum cæterosque propelleret. Hoc igitur modo sicut in unaquaque hæresi vel factum semper vel fieri non habetur ambiguum, successores eorum Timotheum, Petrum, atque alterum Antiochenum Petrum non viritum propter singulos quosquis rursus facto concilio, sed synodi semel

jacta regula consequenter elisit. Quemadmodum ergo non evidenter apparet etiam cunctos simili tenore constringi, et qui eorum communicatores et complices exstiterunt, atque omnes omnino a catholica atque apostolica merito communione discerni. Hinc Acacium quoque jure dicimus a nostro consortio submovendum qui maluit in sortem transire perfidiæ quam in catholicæ atque apostolicæ communionis sinceritate constare, cum fere triennium ne id veniret apostolicæ sedis epistolis doceatur competenter instructus. Postquam vero communionis est factus alienæ, non potuit non catholicæ et apostolicæ mox societate præcidi, ne per eum si vel paululum cessaremus, nos quoque videremur subisse contagia perfidorum. Sed revera vel tali percussus pœna resipuit, correctionem promisit, emendavit errorem. Aut ille tractatus lenius valeat coerceri, qui etiam verbera dura non sensit? Quo in sua perfidia et damnatione manente, tam ejus in ecclesiastica recitatione non potest nomen ascribi, quam externæ contagium communionis admitti. Quapropter aut doceatur ab hæretica participatione sincerus, quorum si ille communioni permiscuit, aut cum iisdem non potest non repelli. Si aut susurrant Orientis episcopi ad eos sedes apostolica non ista conscripserit, quasi vel ipsi de recipiendo legitime Petro sedem apostolicam suis litteris fecerint certiozem, vel hujus receptionis inconditæ non jam pariter complices exstissent, quem sicut vere non possunt docere ab hæretica pravitate fuisse purgatum, ita se hæreticorum nullatenus poterunt excusare consortes. Quod si fortassis astruxerint quod ad apostolicam sedem de susceptione Petri per Acacium cuncta consona voce retulerint per eundem sibimet omnes pari vice sentiunt fuisse rescriptum, apostolicæ vero sedis auctoritas, quod cunctis secundis Christianis et Ecclesiæ prælata sit universæ et canonum series paternorum et multiplici traditione firmatur. Sed licet hinc vel utrum sibi quisque contra Nicænæ synodi constituta quippiam valeat usurpare, collegio potest unus communionis ostendi non mentibus externæ societatis aperiri. Apud illos si quis confidit egrediatur in medio, et apostolicam sedem de utraque parte revincat et instruat. Tollatur ergo nomen e medio quod Ecclesiarum discretionem procul a catholica communione operatur, ut sincera pax fidei communionisque reparetur, et unitas. Et tunc quisquis nostrum contra venerandam vel insurrexit, vel nitatur insurgere vetustatem, competenter et legitime perquiratur. Et illic apparebit quis modesto proposito custodiat formam traditionemque majorum, quis supra hæc irreverenter insiliens, quis rapinam æqualem posse fieri arbitretur. Quod si mihi populi Constantinopolitani persona proponitur, per quam dicatur nomen scandali, id est Acacii non posse removeri, id est, taceo quia et hæretico quodam Macedonio pulso, et Nestorio nuper ejecto plebs Constantinopolitana catholica permanere delegerit, quam majorum præsulum damnatorum affectione retineri.

PATROL. CXXX.

Taceo quos ab eisdem ipsis damnatis præsulibus, quibus baptizati fuerant in fide catholica manentes nulla sint exagitatione turbati. Taceo quod rebus ludicris populares tumultus, nunc est vestræ pietatis auctoritas refrenarit, atque ideo multo magis pro salute animarum suarum necessario nobis Constantinopolitanæ civitatis obtemperare multitudo, si eam ad catholicam et apostolicam communionem vos principes reducat. Etenim, imperator Auguste, si contra leges publicas aliquid (quod absit) quispiam fortasse tentaret, nulla pati ratione potuisses ad unitatis puram sinceramque devotionem. Ut tibi plebs subdita redigatur conscientie tuæ non putas interesse. Postremo, si unus populi civitatis animus non putatur offendi, ne divina, ut res postulat, corrigantur, quanto magis ne divina offendantur catholici nominis universi piam fidem, nec lædere debemus omnino, nec possumus? Et tamen idem nostra se poscunt voluntate sanari. Competentibus ergo sinant curari se posse remediis. Alioquin (quod absit) in eorum transeundo perniciem cum illis perire possumus; ipsos vero salvare non possumus. Jam hic quid sit magis sequendum sub divino judicio vestræ conscientie derelinquo utrum sicut nos optamus similiter omnes certam redeamus ad vitam, an sicut illi poscunt, manifestam redeamus ad mortem. Sed adhuc apostolicam fidem sibi medicinalia suggerentem, superbam vocare arrogantemque contendunt. Habet hoc qualitas sæpe languentium, ut accusent medicos congruis observationibus ad salubria revocantes, quam ut ipsi suos noxios appetitus depromere vel reprobare consentiant. Si nos superbi sumus qui animarum remedia convenientia ministramus, quid vocandi sunt qui resultant? Si nos superbi sumus qui obediendum paternis dicimus institutis, qui refragantur quo appellandi sunt nomine? Si nos elati sumus, qui divinum cultum puro atque illibato cupimus tenore servare, qui contra divinitatem quoque sentiunt, dicant qualiter nuncupentur? Sic et nos cæterique qui in errore sunt, æstimant quod eorum non consentiamus insanie, ubi tamen Spiritus superbiæ veraciter consistat et pugnet, veritas ipsa dicat.

Item Gelasius ad episcopos Dardaniæ Acacium a sede apostolica competenter fuisse damnatum.

Dilectissimis fratribus universis episcopis per Dardaniam constitutis GELASIVS.

Valde mirati sumus, quod vestra dilectio quasi novam et veluti difficilem quæstionem, et adhuc tanquam inauditum quidpiam nosse desideratis, quod Eutichianæ pestilentie communicatores, non habentes quod pro suæ perditionis observatione respondeant frequenti jam ratione convicti sola contentiones submurmurant, non quia sit alicujus momenti quod garriunt, nec inveniant penitus quid loquantur, ubi magis eos qui catholicis sensibus instituti sunt, adhuc hæreremiramus, quam illos qui a veritate exciderunt, et ab antiqua Ecclesiæ traditione sunt devii, profanas vocum novitates et ineptas caducæ perversitatis obtendere qui-

bus eos retulit vestra dilectio jactare. Ideo Acacium non putare jure damnatum, quod non speciali synodo videatur fuisse dejectus, et insuper dementiam suæ vanitatis accumulatur pueriliter dicentes, præcipue pontificem regiæ civitatis. Quapropter stultitiam respuentes inanum querelarum, percurrere vos oportet, ab ipsis beatis apostolis et considerare prudenter, quoniam Patres nostri catholici, videlicet docti pontifices in unaquaque hæresi quolibet tempore suscitata, quidquid pro fide, pro veritate, pro communione catholica atque apostolica secundum Scripturarum tramitem prædicationemque majorum facta semel congregatione sanxerunt, inconvulsum voluerunt deinceps firmum constare; nec in eadem hac causa denuo quæ præfixa fuerant, retractari qualibet recenti præsumptione permiserint, sapientissime providentes, quoniam si decreta salubriter cuiquam liceret iterare nullum contra singulos quosque prorsus errores stabile persisteret Ecclesiæ constitutum, ac super iisdem furoribus recidivis omnis integra definitio turbaretur. Nam si limitibus etiam prælixis positarum semel synodaliū regularum non essent elisæ pestes resumtis certaminibus contra fundamentum sese veritatis attollere, et simplicia quæque corda percutere. Quid fieret, si subinde fas esset perfidis inire concilium? Cum quælibet illi manifesta sit veritas, nunquam desit quod perniciose depromat falsitas tametsi ratione vel auctoritate deficiens, sola tamen intentione non cædens. Quæ majores nostri divina inspiratione cernentes, necessarie præcaverunt, ne contra unamquamque hæresim quod acta semel synodus pro fide, communione, et veritate catholica atque apostolica promulgasset, non sinerent novis post hæc recitationibus mutari, ne pravis occasio præberetur, quæ medicinaliter fuerant statuta pulsandi, sed auctore cujuslibet insanis ac pariter errore damnato sufficere judicarunt, ut quisquis aliquando hujus erroris communicator existeret, principali sententia damnationis ejus esset obstrictus, quoniam manifeste quilibet vel professione sua vel communione possit cognosci. Et ut brevitatis causa priora taceamus, quæ diligens inquisitor facile poterit investigare Sabellium damnavit synodus, nunc fuit necesse, ut ejus sectatores postea damnarentur, singulas viritum synodos celebrari, sed pro tenore constitutionis antiquæ, cunctos qui vel pravitatis illius vel communionis exstiterit participes, universalis Ecclesia dixit esse refutandos. Sic propter blasphemias Arii forma fidei communionisque catholice Nicæno prolata conventu, Arianos omnes, vel quisquis in hanc pestem sive consensu, sive communione deciderit sine retractatione conclusit. Sic Eunomium, Macedonium, Nestorium synodus semel gesta condemnans ulterius ad nova concilia veniri non sinat, sed universos quocunque modo in has blasphemias recedentes tradito sibi limite synodali, refutavit Ecclesia nec unquam recte cessisse manifestum est, qualibet necessitate cogente novis ausibus quæ fuerant salubriter con-

stituta temerasse. Non autem nos latet in tempestate persecutionis Arianæ plurimos pontifices de exsiliis, pace reddita, respirantes per certas provincias congregatis secum fratribus Ecclesias composuisse turbatas. Non tamen utilius synodi Nicænæ quidquid de fide et communione catholica definiuerant, immutarent, nec nova quemquam prolapsam damnatione percellerent. Sed illius terrore decreti, nisi respicissent, judicarent damnatos esse, quibus convenienter, ut dictum est, ex paterna traditione perpensis, confidimus quod nullus jam veraciter Christianus ignoret uniuscujusque synodi constitutum, quid universalis Ecclesiæ probavit assensus, nullam magis assequi sedem præ cæteris oportere quam primam, quæ et unamquamque synodum sua auctoritate confirmat, et continuata moderatione custodit, pro suo scilicet principatu, quem beatus Petrus apostolus Domini voce præceptum. Ecclesia nihilominus subsequente, et tenuit semper, et retinet. Hæc dum Acacius certis comperisset incidiis a veritate apostolica deviasse diutius ista non credens, quippe quem noverat executorem sæpe necessariæ dispositionis se contra hæreticos exstitisse, per triennium fere litteris destinatus eundem monere non destitit, sicut per diversos missa familiariter scripta testantur. Quibus ille dum primum tanquam debito silentio, nihil respondere proponeret, tandem aliquando missis litteris profitetur, sed Alexandrino Petro quem expetita apostolicæ Sedis auctoritate exsecutor ipse quoque damnaverat, absque Sedis apostolicæ notitia communione permistum, beati autem Petri sedes quæ Alexandrinum Petrum se tantummodo damnasse non etiam solvisse noverat, non recepit, atque ideone per **239** Acacium in Petri consortium duceretur, ipsum quoque a sua communione submovit et multis modis transgressionem a sua societate fecit alienum. Hic si examinatio quæritur jam iudicio non erit opus, postquam litteris suis ipse confessus est. Si auctoritatis pondus inquiritur Chalcedonensis synodi tenore illius definitionis executio reperitur, quo damnati illic erroris communicator effectus, præfixe nihilominus particeps damnationis existeret, quoniam idem ipse error qui semel est cum suo auctore damnatus in particeps quolibet prævæ communionis effectum, et execrationem sui gestat et ponam. Quo tenore Timotheus etiam atque ipse Alexandrinus Petrus, qui secundam certe sedem tenuisse videbant, non repetit a synodo, sed auctoritate tantummodo sedis apostolicæ, ipso quoque Acacio postulante vel exsequente probantur esse damnati. Quod si utrum erroris vel prævaricationis communicarent, Acacius forsitan dicatur oportuisse constare, breviter præbeamus ad ista responsum. Aut enim ipsi doceant Petrum legitime veraciterque purgatum, et ab omni contagione hæreticorum rite discretum, cum ei communicavit Acacius, si ejus communicatorem putant Acacium aliquatenus excusandum, aut si ut magis est verum convenienter atque legitime Petrum non probaverint expiatum.

Restat ut ejus in expiatione fuerit, et qui ei communicavit infectus. Nec plane tacemus, quod cuncta per mundum novit Ecclesia, quoniam non quorumlibet sententia ligata pontificum sede beati Petri apostoli vis habeat resolvi, utpote quæ de omni Ecclesia fas habeat judicandi, neque cuiquam de ejus liceat judicare judicio. Siquidem ad illam de qualibet mundi parte canones appellare voluerunt, ab illa autem nemo sit appellare permissus. Quapropter satis constet Acacium nullum pontificium habuisse sententias sedis apostolicæ sine ulla ejus notione solvendi. Qua certe synodo hoc ille præsumpsit, quod nec sit ab apostolica sede fas quidem haberet efficere, cujus sedis episcopus, cujus metropolitane civitatis antistes. Nonne parochiæ Erraclensis Ecclesiæ? Si illi certe licuit sine synodo sententiam apostolicæ Sedis abrumperere, nulla citius consultatione quæsitâ, ita ne vero non licuit primæ sedi Chalcedonensi synodi constituta, sicut decuit exsequendi hujusmodi prævaricatorem se auctoritatem detrudere? Sed nec illa præterimus quod apostolicæ Sedi frequenter datum est more majorum, etiam sine ulla synodo præcedente exsolvendi quod synodus iniqua damnaverat, et damnandi nulla existenti synodo, quos oportuit, habuerit facultatem, sanctæ memoriæ quippe Athanasium synodus Orientalis addixerat. Quem tamen exceptum sedes apostolica, quia damnationi Græcorum non consensit, absolvit. Sanctæ memoriæ nihilominus Joannem Constantinopolitanum synodus etiam catholicorum præsulum certe damnaverat, quem simili modo sedes apostolica etiam sola, quia non consensit, absolvit. Item sanctum Flavianum, pontificem Græcorum, congregatione damnatum pari tenore, quoniam sola sedes apostolica non consensit, absolvit potius quam illic receptus fuerat. Dioscorum secundæ sedis præsulem sua auctoritate damnavit, et impiam synodum non consentiendo submovit sola et auctoritate ut synodus Chalcedonensis fieret sola decrevit. In qua ergo ut sola vis habuit absolvendi eos quos synodica decreta protulerant, sic etiam sine synodo in hac eadem causa plurimos etiam metropolitanos damnasse cognoscitur. Quod si quis hæc ab apostolica sede, ut sancta synodo acta reprehendit, præter quod prisca rerum probatione convincitur. Iterum **D** multo magis Acacium non licuisse fatebitur. Dicit ergo qua ipse synodo secundæ sedis antistitem, qualemcunque certe catholicum et a catholicis ordinatum, nec de catholica fide et communione aliquatenus impetivum duxerit excludendum, et hæreticum manifestum Petrum sua quoque executione damnatum, pontifici catholico permixtum subrogandum. Qua synodo tertiæ sedis apostolicæ episcopum sanctum Calendionem fecit expelli, ac nihilominus eidem Petrum tam hæreticum manifestum, ut eidem palam nec se communione prætenderet sua passis dispositione substitui. Qua denique per totum Orientem synodo ejectis orthodoxis, nullo crimine maculatis, pravos quosque et criminibus involutos sua provi-

A sione supposuit? Qua synodo tot aliena privilegia nefandus populator invaserit? Sed libri non sufficerent, si tragœdias ejus quas per Ecclesias totius Orientis exercuit sigillatim describere moliamur. An illud ipsius argumentum nobis æstimavit opponendum, quo facinora sua in imperialem visus est jactare personam. Cur igitur, quando voluit, obsistit Basilisco tyranno certe et hæretico vehementer infesto? Cur ipsi imperatori Zenoni, quia palam Antiocheno Petro communicare noluit, suam nimirum subdidit voluntatem. Ecce potuit in aliis resultare, sed noluit. Annon Apostolus dixit: « Non solum qui faciunt, sed etiam qui consentiunt facientibus (Rom. 1, 32) » reatu pariter sunt irretiti. Sed ut ea quæ latius explicanda sunt omittamus, quidquid ipse **B** Zenon imperator suis litteris profitetur cuncta se ex Acacii gessisse concilio, nec hoc enim litteris suis fallere ipse quoque testatur Acacius. Qui et eum nihilominus universa recta gessisse conscripsit, et suo concilio hæc eadem gesta non tacuit. Quasi vero tantum in Alexandrini Petri communione Acacius prævaricator extiterit, et non in omnibus quos fecit, vel depulsis catholicis pontificibus, unquam tyrannos Ecclesiis præponi ut taliter præpositis perversa communione permixtus est. Qui hoc ipso secundum canones fuerant ab ecclesiastica communione pellendi quod se passi sunt successores vivis sacerdotibus adhiberi. Qui autem non perspicit Christianos qui, catholicis pontificibus propria sede dejectis, non nisi hæretici potuerunt introduci? Quibus tamen **C** cunctis vel auctor fuit Acacius, subrogandis vel subrogatis communicator accessit; his itaque, quia communione hæreticorum nullatenus discrepabant. Cur igitur vel cum hæc fieri viderit, non sicut sub Basilisco jam fecerat, ad apostolicam Sedem referre curavit, ut si solus ipse non poterat conjunctis cum eodem consiliis atque tractatibus apud imperatorem, quæ regioni competere, allegaret. Nam si Basiliscus (ut dictum est) tyrannus hæreticus, scriptis apostolicæ Sedis vehementer infestus, a pluribus revocatus ad eum accessibus, quanto magis legitimus imperator qui se catholicum videri volebat, potuit cum apostolica sede cunctorum quoque pontificum moderata suggestionem mitigari, præcipue cum ejusdem Acacii esset specialis fautor et amator, et qui litteris suis, tam ipsum Acacium quam sanctum papam Simplicium magnis laudibus extulisset, quod hæreticis constantissime restitissent. Cur tanto tempore Acacius inter ista conticuit, nisi quia prohibere nolebat ullatenus quæ desiderabat expleri. Paremus tamen etiam, si nulla synodus præcessisset, cujus apostolica sedes recte fieret executrix. Cum quibus erat de Acacio synodus ineunda? Nunquid cum his qui jam participes tenebantur Acacio, et per Orientem totum catholicos sacerdotes violenter exclusissent. Per exilia diversa relegatis sociis evidenter existebant communionis æternæ, nec prius se ad hæc consortia transferentes, quam sedis apostolicæ scita consulerent. Cum quibus ergo erat synodus in-

eunda? Catholici pontifices fuerant undique jam depulsi, solique remanserant socii perfidorum, cum quibus nec licebat habere conventum, dicente Psalmista: « Non sedi in concilio vanitatis, et cum iniqua gerentibus non introibo (Psal. xxv, 4), » nec ecclesiastici moris est cum his qui pollutam habent communionem permistamque, cum perfidis miscere concilium. Recte igitur per Chalcedonensis synodi formam huiusmodi prævaricatio repulsa est potius quam ad concilium, quod nec opus erat post primam synodum, nec cum talibus habere licebat. Nam et quid ageretur de fide catholica intelligere, si velent ignorare, non poterant, cum viderent catholicos pontifices nulla synodi discussione, nullo concilio, præcipue cum novas causas esse perpendere, toto Oriente depelli, et cæteri quid caverent ex illorum discere qualitate potuissent. Restat igitur ut illius partis illos fuisse hæreseos sit clarum, cui se post tot experimenta dederunt, meritoque apostolica sede cæterisque catholicis non jam consulendi erunt, sed potius notandi. Risimus autem quod prærogativam volunt Acacio comparari, quod episcopus fuerit regiae civitatis. Nunquid apud Mediolanum, apud Ravennam, apud Firmium, apud Treveros multis temporibus non constitit imperator. Nunquid harum urbium sacerdotes ultra mensuram sibimet antiquitus deputatam quidpiam suis dignitatibus usurparunt. Nunquid Acacius ut Joannem quantumlibet hominem catholicum, tamen a catholicis ordinatum de Alexandria excuteret Petrumque in hæresim jam dejectum atque damnatum aliqua sedis apostolicæ consultatione reciperet. Aliqua synodo saltem illic habita hoc audacter arripuit. Ut Calendionem de Antiochia depelleret, hæreticumque Petrum ipse damnaverat, absque notitia sedis apostolicæ rursus admitteret aliqua synodo id fecisse monstratur.

Si certe de dignitate agitur civitatum, secundæ sedis et tertie major est dignitas sacerdotum, quam ejus civitas quæ non solum inter sedes minime numeratur, sed nec inter metropolitanorum jura censetur. Nam quod dicitis regie civitatis, alia potestas est regni sæcularis, alia ecclesiasticarum distributio dignitatum. Sicut enim, quamvis parva civitas, prærogativam præsentis regni non minuit, sic imperialis præsentia mensuram dispensationis religiosæ non mutat. Sic clara urbs illa potestate præsentis imperii religiosa sub eodem tunc firma, tunc libera, tunc provecta consistit, si potius hoc præsentem propriam teneat sine ulla perturbatione mensuram. Sed dicatur forsitan de Alexandrino et Antiocheno, certis ex causis principem magis illa quæ gesta sunt non Acacium præcepisse. Sed principi Christiano decuerat suggerere sacerdotem, maxime cujus familiaritate et favore fruebatur, salvam fore de ejus injuria contumeliaque vindiciam, tantum ut Ecclesiæ sineret Christianus princeps regulas custodiri, quia et nova in utroque pontifice causa esset exorta, et novam *discussionem* consequenter inquireret, et sicut semper esset effectum sacerdotali concilio de sacerdo-

tibus judicia provenirent, non a sæculari viderentur qualescunque pontifices, etsi errore humanitatis accidente, non tamen contra religionem ullatenus excedentes potestate procelli. Aut et hæc juxta rationem principis suggerenda non erant. Regie civitatis honore sublimis, si factus erat regia civitate sublimior, tanto magis in his suggerendis debuit esse constantior. Si autem in his quæ pro religione fuerant exerenda exstitit contemptibilis, aut despectus, aut segnis, aut fiduciam non habens intimandi, in quo per regiam civitatem major effectus est. Nathan prophetam palam publiceque in faciem regi David et commissum pronuntiavit errorem, et ipsum commississe non tacuit, et confessione correctum consequenter absolvit (*II Reg. xii*). Hic autem vir bonus et sacerdos egregius in tantum se et suggerere potuisse monstravit et noluisse deprompsit, imo fuisse patefecit, ut et imperator cuncta se ex ejus concilio gessisse taceret, et ipse imperatorem magnis præconiis elevaret ista facientem, seseque proderet his agendis rebus fuisse participem. Sed esto Calendion nomen imperatoris abstulerit Joannis principi mentitus fuisse jactetur. Quæ tamen cum novæ essent causæ, nova debuerit ecclesiastica pervenire discussio, qui in hominem imperatorem peccasse dicebatur, nullatenus venientes synodo dejici debuerunt, et in Deum, qui summus et verus est imperator, Acacium delinquentem sinceramque communionem divini sacramenti studentem miscere cum perfidis sancta synodo qua hæc est damnata perfidia; non oportebat excludi? Quid per totum Orientem de innumeris urbibus pulsati catholici sacerdotes et hæretici subrogati? Nonne certe erant causæ, et his consequenter una synodus debebatur. Cur tamen non venit in mentem, ut in talibus causis peteret a principe saltem qualemcunque synodum celebrandam, ut quocunque colorato judicio traditionis ecclesiasticæ passim pontifices viderentur exclusi, non solum quarumcunque urbium sacerdotes, sed metropolitani incunctanter antistites. His omnibus cum non restitit suggestionem qua potuit consensit Acacius communicando cunctis qui catholicorum in locum hæretici fuerunt subrogati. Apostolus autem dicit, non solum « qui faciunt, **240** sed qui consentiunt facientibus (*Rom. 1, 32*), » reos indubitanter ascribi. An hæc licuit sæculari potestati et actis talibus Acacio consentiente absque ulla synodo, quam ipsa rerum novitas exigebat absque sedis apostolicæ consultatione perficere, et sedi apostolicæ non licuit, secundum tenorem synodi Chalcedonensis, in veteri utique causa et veteri constituto justa utique definitione damnatum inimicis synodi Chalcedonensis Acacium communicantem a sna communione depellere. Sed, inquiunt, Acacius principibus obviare non potuit, cur Basilisco, quia voluit obviavit. Cur ipsi Zenoni, ne palam Petro Antiocheno, quamvis latenter hoc fecerit, communicare videretur, non communicavit assensum. Ecce resultanti non restitit imperator. Ecce vim nolenti non intulit. Ecce fugienti contagia manifesta con-

cessit. Postremo cur tanto tempore cum ista gererentur, lex gerenda cognosceret, et non ad sedem apostolicam, a qua sibi curam illarum regionum noverat delegatam referre curaverit. Sed prius laudator factus est ipse gestorum, quia lex præmoneret talia non esse tentanda vel ne tentarentur obsisteret, sicut sub Basilisco jam fecerat. Cur illis cæteris communicare consensit, qui depulsis catholicis sacerdotibus indubitanter hæretici singulis urbibus fuerant substituti. Postremo, si ille defuit suis partibus, et quæ sacerdoti catholico competerent, agere non curavit, ideo sedes apostolica quod ad eam pertinebat non potuit, nec debuit præterire. Quolibet modo hæreticorum complicem refutavit et consortem communionis externæ a sua communione dimovit.

Nec opus fuit nova synodo cum veteris constituti sufficienter hæc forma præscriberet, nec opus fuit hæc facienda episcopis Orientis intimare, quos et expulsionem catholicorum, quæ agebantur in causa fidei non ignorasse manifestum sit, et communicando hæreticis subrogatis facto tali consensisse non dubium est, etiam externæ communionis effectos, atque ideo cum eis nec jam potuisse, nec debuisse sedis apostolicæ scita tractari. Ecce agnoverunt in eorum professione, qui constantissime perdurarunt, quid fidei communionique catholicæ deberetur. Ecce agnoverunt, quemadmodum a talibus recedendo, imo talibus contraria moliendo, a fide et communione catholica atque apostolica deviarit Acacius, seque cum eodem pariter errori subdiderunt. Ecce agnoverunt quam justis ex causis pro fide et communione catholica atque apostolica, cui et illi qui in ea perstiterant, congruebant, et illi qui perstantibus obviabant ab eadem docerentur alieni sedis apostolicæ auctoritate sit remotus Acacius, ejusque pariter quicumque complices exstiterit, atque ab illorum merito cum his communione discretus, a qua se ipse primum cum suis consortibus catholicis pontificibus discrepando cognoscitur separasse, jureque sententiam ille damnationis excepit cæteris consortibus promulgandam qui solus pro omnibus suis consortibus in communione se recidisse perfidiæ ad apostolicam sedem missis est professus. Cui si communicaverant Orientales episcopi antequam referretur huc, pari utique reatu sine dubio probabantur involvi, jureque per illum transgressionis sententiam susceperunt, tanquam facti cum eodem communionis externæ. Qui utique non consulti tanquam nostræ communionis homines jam deberent. Sed tanquam in contrario positi consortio refutari. Si vero non communicaverant antequam Acacius huc referretur, et communicantem notare debuerant, ipse de eodem potius huc referre, atque apostolicæ sedis vigore perculsum merito comprobare. Cumque sede apostolica tantisque illis pontificibus magis tenere concordiam. Sed quia ab eorum societate desciverant, et eorum successoribus communicare delegarant, ideo cum sede apostolica minime congruebant, quia in sectam residerant prævaricatoris Acacii illius sine dubio providebant sententia consequenter

constringi, et ob hoc videri eum nolebant damnatum, quia se cognoscebant in eadem prævaricatione damnatos, in qua hodie manere persistent. Sed sicut hi simili conditione constricti complicem suum non possunt judicare, non jure damnatum, neque rei reum possunt competenter absolvere sic ille jure prævaricatore damnato, isti quoque pari jacent damnatione prostrati, neque nisi resipiscentes inde poterunt prorsus absolvi, quia sicut per unum scribentem eorum omnium vulgata transgressio est qui in eadem perfidiæ reciderant actionem, sic in unum eundemque qui pro omnibus scripserat vel scribendo prodiderat voluntates transgressionem punita cunctorum quæ ad instructionem vestræ dilectionis fas satis abundeque sufficere judicamus, quamvis eadem latius, si Dominus concesserit facultatem studeamus exponere, quatenus et fidelium quisque cognoscat, nihil apostolicam sedem, quod absit, prope censuisse. Quæ tamen sententia in Acacio destinata, et si nomine tantummodo præsulis apostolici cujus erat utroque potestatis legitime probatus esse deprompta præcipue cum secretim dirigenda videretur, ne ostensa ubique præsentis dispositio salutaris quibuslibet difficultatibus impedita necessarium habere non posset effectum, tamen quia orthodoxis ubique disjectis et hæreticis tantummodo, eorumque consortibus jam relictis in Oriente catholici pontifices aut residui omnino non essent, aut nullam gererent libertatem plurimorum in Italia catholicorum congregatio sacerdotum rationabiliter cognovit in Acacium fuisse prolatam. Quæ congregatio facta pontificum non contra Chalcedonensem, non tanquam nova synodus contra veterem primamque convenit, sed potius secundum tenorem veteris constituti particeps apostolicæ executionis effecta est, ut satis appareat Ecclesiam sedemque apostolicam, quia alibi jam omnino non posset ubi potuit, et cum quibus potuit nihil penitus omisisse quod ad fraternum pertineret pro intemerata fide et sincera communione tractatum. Quid ergo isti prudentes viri et argutis mentibus totius regionis interna rimantes in Orientis partibus constituti, si cognoverunt hujusmodi personam in Antiochena Ecclesia constitutam. Cur communicandum talibus præbuere consensum. Cur non illico reclamaverunt? Cur non se tali contagio submoverunt, cum evidenter adverterent ideo Calendonem depulsum, ut hæreticis panderetur introitus. Quare hic nihil de synodo, nihil de re, nihil de fide Christiana, nihil de personarum examinatione tractarunt. Si vero illi se communioni voluntarie subdiderunt, ab apostolica sede certe separati sunt cum talibus, et apud tales si esset necessarie fieri nulla posset omnino synodus provenire. Quod si ignorasse se dixerint, qualis in Antiochia post Calendonem successit antistes, quid mirum, si qui in Oriente positi, quæ in regione sua contigerint scire nequiverunt ea quæ apud apostolicam sedem gesta fuerant scire ignorarent. Cur tamen postquam ad eorum notitiam pervenit, qualis esset sacerdos apud Antiochiam consti-

tutus, non ejus consortia respuerunt continuo. Cur excusationem de ignorantie colore prætendunt, cum hodie et manifesta contagio perfidorum, et a nobis sæpius exprobrata sectantur. Quo satis apparet, quia nec tunc quidem, etiam si cognoscerent, refutarent, quando nunc etiam publicata non renuunt, prorsus in quamlibet se partem excusationemque convertant, manifeste veritati, si talia quæ eis suffocantur, ut suis ipsi verbis possint actibusque concludi, nec nisi solam perniciem obstinatæ perfidie residuum ventilare.

Hæc autem quæ de Calendione venerabili dicta sunt, et in Joannis Alexandrini conveniunt certa ratione personam, imo si causa eadem latius inquiretur, tantæ illic tragediæ, tanti reperiuntur errores, ut si ipsi sunt iudices qui hæc perpetrarunt, cum evidenter fuerint confutati, a sua damnatione non enim temperent. Talem enim illic antequam monstratur nihil aliud quam quæsitam causam quemadmodum catholico qualicumque deposito pontifice, hæretico Petro reseraretur accessus. Nunc istud nemo discutiebat synodum nemo posebat, passim omnia licito fieri a quibuscunque videbantur, nullum discrimen rerum, nulla examinatio postulabatur Ecclesiæ, sed prout unicuique venisset in mentem, de filiis urbis catholicis pellebatur episcopus, non solum metropolitani, sed etiam tertiæ et secundæ sedis antistes. In his nulla rerum investigatio quærebatur, nulla facienda consilia tractabantur, subrogabantur hæretici, nemo resultabat, sed velut muta pecora in captionem ducta, subditis voluntatibus perfidiam sectabantur, non mirum quidem, si nunc eos defendere moliantur, quorum indiscussam a sanctis mentibus secuti sunt vilitatem. Sed miramur cur eos non pudeat in istorum damnatione de synodo non facta causari, cum sciant tot tantosque pontifices nulla synodo fuisse depulso, in istorum rejectionem si de non inito concilio conquerentur cognoscant se, cur non et hoc in aliorum rejectione quæsiverunt accusari. Si vero in cæterorum rejectione concilia necessaria non fuerunt, nec in istis necessaria fuisse cognoscant. An in catholicorum dejectione non fuit opus, et fuit magnopere congregandi in prævaricatoris damnatione confessi. Quid igitur restat, nisi ut dicant hæreticos non fuisse. Non ergo de synodo conquerantur, qui se palam communionis externæ perhibent sectatores. Cur ergo eis synodus necessaria fuisse videatur, qui se contra Chalcedonensem synodum venire cognoscunt. Quid Eutichianus error cum suis auctoribus generalis Ecclesiæ voce damnatus est. Nec dubium quod sicut in unaquaque hæresi, quod incessabiliter repetendum est, quia firmum esse nullus ambigit Christianus, omnes complices sectatores communicatores damnatæ semel pravitate pari sorte censentur. Ideoque sit consequens, ut sicut Timotheus atque Petrus talium sectatores secundum illius synodi tenorem nulla recenti facta pontificum congregatione damnati sunt, sic et Petro quia communicavit Acacius, ut criminis particeps, ita consors sit factus et poenæ. Quid igitur ambagibus et nebulis ista prætexunt, ut impu-

dentiam suam mentemque vesanam inanibus potius fabulis celare letaliter quam perdendo medicinaliter sanare contendant? Nihil enim vobis commune cum hominibus communionis externæ. Ideo vocatur ad iudicium certum quæcunque persona, ut aut fateatur objecta, aut vincatur objectis. Post confessionem porro litterarum tenore deprompto, cur ad iudicium vocaretur Acacius qui se confessus est Petro, quem petit a sedis apostolicæ præceptione damnari communionis sociasse, nec ei jam credi externæ communionis effecto, vel pro sua, vel pro eorum, vel pro Petri defensione jam posset, cujus se superius miscuerat nefando consortio. Feceratque se cum ejus causa sine dubitatione communem, cui examinatione præmissa et legitima esset, si ita purgatione suscepta regulariter misceretur. Sed cum eodem non legitime discusso atque purgato communionis sociatus, quam adhuc reo se miscuit, tam pro eodem non habuit loquendi fiduciam. Nam Acacius cum nullo privilegio fulciretur, ut de secunda sede posset fere iudicium, potuit jure damnari simili modo, nisi primæ sedis auctoritate percepta, nec examinandi Petri jus habuit, nec recipiendi penitus potestatem. Quia regulariter constitit, nec apud nos Petro ulla tenus absoluto quem damnasse nos novimus examinasse vel absolvisse nescimus. Restat ut illud demonstremus eundem Petrum quem se purgatum communionem recepisse prætendit Acacius, nunquam ab hæreticæ communionis contagione cessasse, nec non solum ipso tempore quo communicavit ei Acacius semper Alexandrinum Petrum, et in hæreticorum collegio perdurasse atque ita et per hunc Acacium perfidæ communionis suscepisse contagium, et per eandem illis hæreticis, quibus Petrus communicabat eadem peste convictum. Qui præsumpsit non servato ordine Petrum suscipere nec examinatum eum, nec agnoscitur recepisse purgatum, et ideo præter sedis apostolicæ licentiam, non legitimam sibi ejus receptionem usurpare voluisse, ut examinationem ejus et purgationem posset pro sua voluntate mentiri, atque eum nec examinatum, nec reciperet omnino purgatum. Quem si reveravellet examinatum purgatumque recipere, ordinem in ejus examinatione ac receptione potius custodisset, sed ut videretur magis quam veraciter esset jure prorogari. Sicut ergo ante non prius damnavit, quam et referret et posceret ab apostolica potestate damnandum, sic et recipiendo modum servare debuisset, ut priusquam se ei communioni misceret per sedem apostolicam posceret examinari eum, et legitima ratione purgari, cum nec examinandi aut recipiendi eum haberet ipse pontificium, et non nisi per illius sedis auctoritatem **241** consensumque hoc posset implere, sine cuius auctoritate eum non poterat ipse damnare, et cum principali diligentia, et discuti potuit, et purgari, et ad communionem convenientem admitti. Cum enim constet super auctoritate sedis apostolicæ hujusmodi personas, aut discussas vel esse purgatas, aut sic ab aliis quibus competeat episcopis absolutas, ut

tamen absolutio earum ex sedis apostolicæ consensione penderet, ubi utrumque defuit, nec discussione legitimam, nec purgationem firmam, ac per hanc receptionem fuisse constat indebitam. Si tu absque mea communione Petrum judicasti esse catholicum, meque despecto tuo eum jure recepisti, quod causaris, si illum ego a communione mea quam tu voluisti contemptam, tanquam absque tua notitia vel consultatione repellerem. Vis acquiescere, meus es : non vis acquiescere, meus non es. « Qui enim mecum non est, contra me est, et qui mecum non colligit, spargit (*Matth. xii, 30*). » Quæro abs te, Petrum hæreticum fuisse putes, an catholicum, an ab hæresi postea esse correctum? Si hæreticum, nullatenus ei communicare debuisti, et eidem communicando, hæretici te manifestum est factum fuisse participem, et ejus consequenter ex synodi tenore venientem damnatione constringi. Si catholicum, palam totius dogmatis es defensor, quod catholicum, pronuntias ac nihilominus illius erroris censeas, si hæreticum fuisse definias, ac postea correxisse prætendas, eique te purgato communicasse pronuntias. Interim cujus persona me negligendum esse credidisti? Causari non potes quod in hac eadem neglexerim, deinde quod sine me jus non habueris vel absolvendi vel recipiendi hujusmodi rite personam. Hanc enim personam nec purgatam legaliter, nec regulariter constat esse receptam, quam regulariter non receptam tam legaliter non constat esse purgatam. Et ideo non jure purgatam, quia legaliter non receptam. Mea enim in illum mea manente sententia, tu sine pontificio meo, ut meam sententiam resolveres jus non habens, qua potestate vel discussus est vel qua auctoritate receptus asseritur. Ecce interim in his causis vestra nutat et labitur auctoritas, et si hæc sola sit prorsus tota subruetur. Sed adducite adhuc aliud quod ad cumulum vestræ commotionis accedat. Quid enim si doceatur non solum priusquam in ejus communionem veniretis, neque tantummodo cum ad ejus communionem venistis, postea in hæreticorum nihilominus communione durasse, nonne aut per illum apud vos communio perveniebat hæretica, aut in hæreticorum communionem vos ejus commercio transibatis. Docete igitur Petrum Alexandrinum ab Antiocheni Petri unquam communione descisse, et non usque ad diem cum Antiochenus Petrus in hac luce versatus est individuum utriusque fuisse consortium. An dicturi estis, et Antiochenum Petrum fuisse correctum. Cur isti usque in finem non communicasse gloriabatur Acacius. Sed quid profruit quod per seipsum communicare non voluit, cum eidem per Alexandrinum Petrum sine ulla se communicare putaret invidia. Quid facimus de tot tantisque civitatibus ex quibus catholici pontifices sunt expulsi. Si catholici subrogati sunt, cur catholici sunt rejecti? Si evidenter apparet, quia cum catholici sunt rejecti, non catholici fuerunt subrogati, restat ut catholici non sunt, sed hæretici quicunque successerunt. Cur eis temere communicastis?

A Cur non ut ista nova facies rerum, et tanta tragœdia de pontificum successione viventium synodo discutetur, egistis? An de uno dolent Acacio, quod speciali synodo non fuerit confutatus, cum proprium crimen litteris suis ipse detexerit, nec audiri debuerit, jam sponte confessus, et de tantis pontificibus catholicis non dolent, sine ulla discussione seclusis. Si catholicos nossent eos, quorum communionem vitaverant, his potius communicare maluissent quam non communicantes eis dura persecutione depleri. Ecce catholici tanti sacerdotes hoc ipso se judicant, quid apostolica sedes censuerit cognovisse, constanterque probasse retinendum, qui communionem catholicam resonantes, et eos qui apostolicæ sedi communicarent, usque ad persecutionis incursus tenuere consortes. Certe quæ sedes apostolica decreverat orientalibus episcopis non innotuisse jactatur. Unde ergo tot tantique pontifices unum idemque cum sede apostolica sentientes, eamque probantes aperte religione sacrosanctam, veraque sanxisse quæ non solum sequenda sibi judicaverunt, sed etiam usque ad persecutionem viriliter exercenda. Ecce habuistis qui apostolicæ constitutionis et notitiam vobis ingererent et retinendi constantiam ministrarent. Si apostolica sedes misisse, vix duos aut tres dirigere potuisset. Ecce tot pontifices apostolicæ sedis scita sectantes, ingerunt nobis notitiam, et præbent servandæ veritatis exempla qui contra tantos clausistis oculos ibidem constitutos, quomodo duos vel tres audire possetis. Hoc ipso sine dubio cognovistis, illos apostolicæ sedi placere, quo vobis displicere videbatis. Aut illos ergo sectamini per quos intelligebatis sedis apostolicæ voluntatem, aut ad nihilum quidem de ignorantia velitis obtendere, cum judiciis tantis et talibus abutentes sedis apostolicæ constituta testimoniis prædicantibus respuere potius quam recipere maluistis. Nunquid omnes isti quos memoravimus episcopi imperatori mentiti sunt? Nunquid omnes imperatoris nomen ex diptichis abstulerunt? Cumque pellerentur et vivis pontificibus catholicis, successores hæretici, et non de inferioribus quibusque civitatibus, sed etiam metropolitani pontifices in catholica communione jugiter durantes, cur igitur compassi non estis tantis fratribus vestris, cur non adiiistis imperatorem? Cur non Ecclesiæ causam et sacerdotii miserabilem decolorationem continuatis vocibus deflevistis, allegantes nunquam de pontificibus, nisi Ecclesiam judicasse non esse humanarum legum de talibus ferre sententiam absque Ecclesiæ principaliter constitutis, obsequi solere principes Christianos decretis Ecclesiæ non suam proponere potestatem, episcopis caput subdere principem solitum, non de eorum capitibus judicare, quibus Ecclesiæ consiliis, qua synodo pellerentur, quid denique commisissent, ut sine ulla discussione rerum tot ecclesiarum præses pro humano libitu et sæcularis potestatis arbitrio pellerentur, inauditos, indiscussos, inconvocatos non debere percelli, maxime cum novæ causæ et nova rerum facies appa-

reret, ut rectores ipsi plebium repentinis incursionibus pro mundanæ potentiae voluntate sacris dignitatibus privarentur ex nulla veteri causa, ex nullo collegio reatus nec participatione cujuslibet erroris jam ante damnatos teneri eos convincique consortes, ut tanquam ex præterita definitione judicarentur obstricti. Et ideo quia nullus ante præcedentibus causis recentes essent, cur ejicerentur incursus qui illi essent debent monstrari, et ecclesiasticis legibus ut semper oportere constare saltem vel pro vestro loco illorum duceretis miseriis consulendum, formidantes in vobis quod in aliis cernitis, præter illum morem violenter admitti, si crimine respersi erant. Aliquid de ecclesiastica debuit examinatione cognosci, taceo, et ad sedem apostolicam ex more referri, ne nostra privilegia curare videamur. Satis sit ostendere quid secundum regulas Patrum et canones facere deberetis, præcipue cum etiam ipsæ leges publice ecclesiasticam regulam sequentes, tales personas non nisi ab episcopis sanxerunt judicari. Si vero de qualibet hæresi fuerint impetiti, tanto magis eos decuit ista cognoscere, qui et secundum religionis tenorem possent ista discutere, et habere pristinum, ex quo est christiana religio, pontificium judicandi, aut catholici enim erant, aut hæretici, de quibus passim illa ludibria gerebantur et atrocina detestanda sæviebant; si hæretici prodi, discuti, et legitime convinci modis omnibus debuerant, vel suis confessionibus, vel aliorum vocibus confutari, taceo quia ad nos paterna fuerat consuetudine referendum, tantumque commoneo quid fieri ecclesiastico jure convenerat, si vero catholici probantur vos qui non solum in eorum depulsione cessatis, sed etiam subrogatis communicare delegistis indubitanter hæreticis, quibus depulsis catholicis succedentibus non ignorastis causam fidei, communionisque catholicæ per tantos antistites toto orbe patefactos. Sed plane scientes volentesque sine ulla discussione rerum, sine ulla synodali examinatione, sine ulla sedis apostolicæ reverentia et assensibus hæreticis libenter habentes, patienterque sinentes catholicos antistites inaudita prius et miserabili sorte detrudi. Quos si a fide integra communioneque catholica putaretis errare ad apostolicam sedem secundum scita majorum, et sicut semper est factum referre debuistis, sicut de Petro Alexandrino vel Antiocheno Petro de Joanne Pauloque fecisse monstratur Acacius. Sed quia noveratis eos cum apostolica sede sentire, et quid sedes apostolica sua definitione censeret, per illos tantos ac tales episcopos constat Orientales antistites nullatenus ignorasse, et per illos catholicæ atque apostolicæ communioni prodiisse contrarios, et ab eadem defecisse cum non illis estis passione conjuncti, sed potius persecutoribus eorum societate connexi. Hic vobis synodus nunquam venit in mentem, et certe de personis (ut dictum est) nulla veteri lege constrictis. Hic nullo concilio, non unius urbis vel unius episcopi, *sed totius orientis Ecclesiam subiit animum vestrum*

A facto sacerdotali concilio, debere curari. Sed homines qui in contrariam partem toto proposito et toto recideratis affectu, concilia potius necessaria etiam studio declinastis, ne per eadem tale aliquid censeretur, quo vobis rebus evidentior offensis et legitime confutatis, in hæreticorum non licere venire consortium. Quid ergo de ignorantia prætenditis, cum per totum Orientem catholicam fidem communionemque sinceram sedi apostolicæ congruentem non solum cognovisse tot pontifices videbatis, etiam usque ad extremum constantissime defendisse. Si vos non audieratis quid de fide et communione catholica atque apostolica censeremus, illos aspicere debuistis et aut sequi si credebatis esse catholicos, aut apud apostolicam sedem potius accusare, si credebatis errasse quid illos aut suo proposito illam tenuisse sententiam, aut cognoscendo quid sedes apostolica definiret, et aut igitur collegas et fratres de proximo in conspectu vestro vel catholicos sequi debuistis, vel impetere si credebatis errare; nec illos a quibus nullo discrimine vexabantur præbere consensum, donec veritas ex omnibus patefacta constaret, et regulariter de eis ecclesiastici iudicii forma procederet. Sin vero sedis apostolicæ regulam subsequendo perspiciebatis illos hanc tenere constantiam, consequenter per illos, et quid nostra definitio contineret, non habuistis incertum, et illorum persecutoribus annuendo a sedis apostolicæ non ignorantes ejus sententiam consortio retraxistis, et adhuc dicitis ignorare vos quid sedes apostolica censuisset. Cum illis sacerdotibus catholica fide et communione nolentibus non verbis aut litteris, sed personis presentibus didiceritis universa, et ab eadem vos proprio iudicio separasse videamini, et adhuc dicitis synodum in unius hominis personam debuisse tractari, quam in damnandis totis pontificibus catholicis non quaesistis. Quibus autem vultis ut de talium causarum relatione credamus catholicis an hæreticis ab omni contagione hæreticorum discretis, an hæreticorum communione pollutis? Quis autem non videat illos Ecclesiæ catholicos, et ab omni hæretica peste, prorsus alienos, qui propriis urbibus detrusi, et in exsilium sunt redacti, et eos qui superstitibus catholicis successores fieri ausi sunt, catholicos omnino non esse, sed aut Eutichiani manifesti, aut eorum sectatoribus communicantes hæc pestis apud eos hodieque perdurat. Siquidem et cum Petro Alexandrino et cum Antiocheno Petro indifferenter hi qui catholicis successerant, communione permisti sunt, et successoribus utriusque Petri hodieque miscentur. His adde etiam illos qui catholicis, licet non successerunt, sed cum catholicis pontifices haberentur talium se communioni junxerunt, hæc illa mistura. Hæc est illa confusio quæ per Orientem totum inter catholicam, hæreticamque, communionemque nulla discretio est. Imo qui discerni tentaverit potius hæreticus habetur, persecutione percellitur, exsiliis et afflictione multatur.

Restat ergo ut in hac colluvione cunctorum, sicut

quisquis ab eadem separatus comprobatur, ita quisquis sinceræ est communionis, et ideo catholicus, ita quisquis illius detestandi, commercii particeps invenietur, quantum a sincera communione, tantum a catholica atque apostolica sit remotus. Nec præstendat quisquis quod alicui forsitan evidentiori non communicasset **242** vel non communicare videatur hæretico. Quid enim jvat, si illi non communicet, et his tamen communione jungantur qui ab illius non sunt communione diversi? Quid si eorum nulli communicavit vel omnino non communicat? Hic erit ille sinceræ, catholicæque, apostolicæque communionis et fidei, alioquin nullo modo poterit indiscretæ illius mistionis insincerum vitare contagium. Hoc modo etiam ille vir bonus Acacius Antiocheno Petro, cui se palam non communicare jactabat per alios sine ambiguo communicasse detegitur. Neque enim ab omnium qui Antiocheno Petro communicabant, semet Acacius communione suspendit, ac per hoc quid profuit quod videri volebat. Illi palam non communicare, cui per suos complices sub signo communionis nectebatur, Alexandrino Petro communicavit Acacius. Sed donec advixit Antiochenus Petrus, qui utique post Acacianum cum Petro Alexandrino fœdus initum defunctus ostenditur nunquam Antiocheno Petro Alexandrinus Petrus communicare desinit. Quod catholicorum continet relatio sacerdotum sanctorumque in catholica fide durantium. Nec conscientiam latere potest totius Orientis. Et ut taceam quod per ipsum Zenonem imperatorem, qui utique Antiocheno Petro quem introduxerat, et cujus sacerdotium comprobaverat, sine dubio communione permistus communicabat Acacius. Plurimos diversarum urbium præules possumus demonstrare, quibus cum Antiocheno Petro communicantibus, nihilominus communicabat Acacius, et per illos Antiochenos communicabat consequenter et Petro. Sed hæc apud Græcos facilis et inculpabilis putatur esse permistio, apud quos nulla est veri falsique discretio. Et cum omnibus reprobis volunt esse communes, in nulla monstrantur probitate constare. Hic autem ille est Petrus Antiochenus, quem nec per pœnitentiam, aut communionem catholicam recipi, etiam a sede apostolica poposcit Acacium, ac per hoc quod queruntur a nobis Acacium fuisse damnatum cum hac professione præmissa, et per anfractus Antiocheni petitur recepta communione se doceatur ipse damnasse. Ubi tamen non solum reus tenetur Acacius, sed omnes pontifices Orientis, qui pari modo in hæc recidere contagia, meritoque simili damnatione tenentur obstricti. Nec inde possunt ullatenus expediri, nisi, dum supersunt, a talibus abstinendo. Nec nos oportet in talibus causis, nisi illis credere qui aut omnino se sciant ab hujus perfidiæ nexibus divino beneficio servare discretos, aut ab his qui a perfidorum consortio recesserunt. Nam in perfidorum contagio constitutis, quam fidem pro sinceræ communionis testificatione possumus adhibere, qui in sincera

communione sunt positi, nec eorum testimoniis inniti pro veritate poterimus qui impugnare nituntur falsitatibus veritatem. Restat, ut non nisi illis credere debeamus qui ab omni contagione sunt liberi.

Epistola Gelasii papæ ad Eunifinium,

Dilectissimo fratri EUNIFINIO, GELASIUS.

Quod plane cupimus atque sincera fidei communionisque catholicæ reintegratione firmari, asserit tua dilectio. Quod alteri solus non sufficiat auditus, nisi per litteras spectaverit significant provocantem, de his quæ circa nos dispensatio divina perfecit, ut si in secundis vicem salutationis impenderem. Non arbitramur vel dilectionem tuam vel aliquam se hoc sperare potuisse, ut putaret nos vel aliquempiam potioem quæ sunt gesta referentes debuisse responsa promereri, qua nimis judicaretur arrogans, si de prima sede taliter existimasset. Quod si magis opinamur, quasi sociis, quibus præesse Christi munere delegata est, apostolicam sedem institutum sibi noviter sacerdotem præeuntibus oportuisse, dixisti litteris indicare. Fuit quondam ecclesiastica vetus hæc regula apud Patres nostros quibus una catholica, apostolicaque communio ab omni prævaricatorum libera pollutione constabat. Nunc autem cum societatem præferre malitis extraneam quam ad beati Petri purum redire illibatumque consortium. « Quomodo cantabimus canticum Domini in terra aliena (Psal. cxxxvi, 4). Quomodo dispositionis apostolicæ antiqua fœdera præbeamus hominibus communionis extraneæ? Quemadmodum nobis ordinationem renuntiatura est, cui vestro etiam testimonio hæreticos damnationemque præponitis. Dicat forsitan tua dilectio hæreticos damnatos dici Acacium et Petrum. Cur, si fas non est, præsentibus saltem litteris colloquantur? Quia aliter appellamus Dominicæ mensæ participes, aliter qui in ejus nobiscum societate dissentiunt, quia ipse Dominus alio modo verba faciebat a sua prædicatione discretis, alio discipulis regni cœlestis secreta pandebat. Consequenter quoque Apostoli non ita a suo collegio separatis, quemadmodum fidei domesticis consortibusque loquebantur. Sed ait dilectio tua tantum circa me sese charitatis habuisse, ut non solum ad scribendum fueris contentus affectu audire, lege sententiam: « Fides ex auditu, auditus autem per verbum Dei (Rom. x, 17), » illud scilicet Verbum quod confessioni beati apostoli Petri « portas inferni nunquam prævalituras esse promisit (Matth. xvi, 18). » Atque ideo rationabiliter existimasti, quia fidelis Deus in verbis suis non nisi aliquid tale promississet, institueret, unam sponsionis suæ promissionem impleret. Ait denique nos divinæ providentiæ gratia tua dilectio quod ille monstraverit sanctarum Ecclesiarum se non deserere charitatem quia me in pontificali sede locaverit non indigentem, sicut ait doceri, sed intendentem omnia necessaria ad ecclesiastici corporis unitatem. Ego quidem sum omnium hominum minimus satis immeritus tantæ

sedis officium, nisi quod superna gratia semper operatur magna de parvis. « Quid enim de me sentiam cum hoc ipse id de se magistro gentium ille testetur, qui se ultimum, et non vocari dignum apostolum profitetur? » (I Cor. xv, 9). Verumtamen ut ad dilectionis tuæ verba redeamus, si veraciter executus es hæc divinitus mihi fuisse collata, quæ et profecto quæcunque sunt bona dona sunt Dei, sequere ergo hortamenta non indigentis doceri, et secundum supernam dispositionem universa cuncta inspicientis quæ ad Ecclesiarum pertinent unitatem. Et adversus diabolum conturbatorem vere pacis atque compagis, ut asseris, fortiter resistantem. Si ergo de me ista pronuntias, aut sectanda tibi sunt quæ a Christo, ut prohibes, constituta sunt, aut palam te quod Christi dispositionibus obviare de promissis, aut ad veniam luxuriæ de me cognosceris ista jactare. Sed consequenter adnectis condescendibilem me, et optima dispositione revocare posse concordiam. Proinde quoniam isto verbo frequenter utimini, quid sibi velit explorem. Optima enim illa est Ecclesiæ catholicæ atque apostolicæ dispositio quæ ad meliora proficiendo conscendere non ad inferiora descendendo deficere. Cum autem dicis condescendere nos debere vobiscum. Interim jam vos, aut descendere aut descendisse monstratis. Unde, quæso, vel quo ista descensio est? Utique ex superiori quodam loco ad inferiora quæque deponitis a catholica apostolicaque communione ad hæreticam damnatamque prolapsos videtis, cognoscitis, non negatis, et non solum vos in infirmis jacere delectat, sed etiam in superiore manentes sede vultis impelli. Condescendere nos vobiscum invitatis, ad ima de summis nos coascendere vos nobiscum rogamus ad summa de imis. Nunc igitur conspectu illius excel sæ justitiæ judicet genus humanum, quis nostrum debeat alteri obedire. An dicis ut cætera nunc omit tam, descendit Dominus ipse de cælo? Descendit plane, sed ut hominem ab errore liberaret, non ut ejus misceretur errori. Nonne ipse præmonuit, ut qui in tecto consisterent non descenderent, nec ad ea quæ in domo videntur esse tollenda? Nonne pro omnibus Apostolus « clamat unus, qui, plus omnibus laboravit (I Cor. xv, 10), » cum de custodia veritatis ageretur, quibus nec ad horam cessimus D

A saltem verecundia quod nonnunquam sit de hinc commonere. An forsitan ut hæreticorum damnatorumque, et his vel eorum successoribus communicantium nomina consentiamus admitti? Hoc non est condescendere ad subveniendum, sed evidenter in inferna demergi. Parcite, quæso, et nobis et vobis. Quod si curam vestri adeo non habetis, date veniam nobis. Dolere et flere possumus et debemus, in hæc abrupta deduci nec possumus, nec debemus, qui, præstante Deo nostro, sinceram puramque paternæ traditionis fidem communionemque retinere, et ab omni prævaricatorum contagione discretam etiam intentato periculo mortis optamus eligentes (si velit Deus) quælibet illa perpeti, quam causas incidere damnationis æternæ. Date, inquam, veniam, si cum vos propter amorem cujuslibet hominis, vel timorem hæc libenter incurritis. Nos propter amorem Dei, et timorem gehennæ talia refutamur. Nec vos credatis dissimulando causas atque personas cujuslibet amicitii posse subripere, quia neque vos ita subtiles estis, qui non possitis intelligi, et nos præstante Deo nostro non reperitis incautos.

Nonne missis huc sæpe litteris indicastis eum cæteris hæreticis vos Eutichen quoque respuere. Hoc si verum, aut eos qui communicaverunt Eutichetis successoribus pariter abdicare, aut aliorum quoque hæreticorum successoribus communicantes admittite. Sed Acacius, inquis, nihil contra fidem sicut Eutiches et successor ejus legitur ubicunque dixisse, quasi non sit deterius, et non ignorasse veritatem, et tamen communicasse veritatis inimicis. Si enim cum aliquis recte sapiens de fide catholica communicet illis hæreticis inter quos Euticheten posuistis, vel successoribus eorum, non est fas eos inter catholicorum altaria nominare. Ita ne ergo illius Eutichetis successoribus communicando simili sorte tenetur obnoxius. De talibus quippe convenienter dicitur: « Descendant in infernum viventes (Psal. lv, 16), » qui dum illa vita, qua justus vivit, vera atque catholica putantur vivere, repente aut in proa pravitatis, aut in hæreticæ communionis inferna vergunt. Ecce quales Christo dicitis esse præponendos. Cum ille nec animas nostras sibi met præcipit anteponi. Imo et adhuc quæritis quando fuerit damnatus Acacius, quasi revera etiamsi eum nullus ante damnasset non fuerit orthodoxæ et apostolicæ communionis, cujus prævaricator exstitit et desertor participatione secludi. Sicut etiam quilibet qui fuerit ante catholicus, cuicumque hæresi communicans merito judicatur a nostra societate removendus, aut in tali sorte defunctus inter catholicorum nomina nullatenus computari. Miramur tamen quomodo ista profertis, hoc est ut et synodum Chalcedonensem vos suscipere pro fide catholica profiteamini, et eos quos damnavit sectantium communicatores non pariter generaliterque putatis fuisse damnatos. Ostendite ergo quæ synodus in unaquaque hæresi cum erroribus successores eorum his communicantes simulque omnes non dam-

net, et complices. Itaque ille vester Acacius qui Eutichianis hæresibus detestabili communione factus est particeps ab eadem synodo sine dubitatione damnatus est. Quæ Eutichen Dioscorumque cum successoribus eorum hisque communicantes synodico tenore prostravit. Sic vos sequaces quoque eorum Timotheum Petrumque simili definitione **243** deiecit. Proinde si ea quæ in synodo Chalcedonensi pro fide et communione catholica lege apostolica definita sunt, vere certeque sectamini, sicut vestra professione multiplici continetur, aut successores ab illa synodo damnatorum hisque communicantes abjicite, aut si istos admittitis ea quæ nulla synodo pro fide, et communione catholica et apostolica sunt perplexa, non solum falso vos retinere perpenditis, sed insuper labefactare conamini, et in Eutichianam hæresim sine retractatione reciditis meritoque a catholicis probamini esse vitandi, quia, ut talem pestilentiam perpetuo possemus evadere, ea quæ contra ipsam ab illa congregatione sanctorum Patrum salubriter decreta leguntur nullatenus mutilanda, non solum sedis apostolicæ præsules, sed etiam Orientalium regionum catholice censuere pontifices. An Petrum dicitis fuisse purgatum, cui communicavit Acacius, verum assertionibus edocete. Hoc ostendite, hoc probate. Quibus ille modis. Quibus ille regulis ab Eutichiana fuerit professione vel communione mundatus, ut cum id nihilominus evidenti rerum claruerit demonstratione convictum, palam aperteque possitis advertere, aut vos debere cedere veritati, aut adversus hanc manifesta dimicatione conflare, nec vobis blandiamini, quia fidem catholicam profiteremini vos tenere qui Euthicis nomen adjuvistis, quia ea veluti prædicare videamini quæ orthodoxa prædicavit antiquitas. Clamat enim vobis illa evangelica sententia: « Aut facite arborem bonam et fructus ejus bonos, aut facite arborem malam, et fructus ejus malos (*Matth. xii, 33*). » A fructibus enim arbor cognoscitur, id est, si voce, si fide, si professione catholica et apostolica fideliter veraciterque gloriamini hujus et communionem recipite. Si vero hæreticorum scilicet damnatorumque vel his aut successoribus eorum communicantium communio vobis placet. Quid statis? Quid circumspicitis simul et eorum aperte manifesteque remotis obstaculis dogma defendite. Quid enim juvat? Imo et satis gravat dictis polliceri, quod factis negatur ut non solum ipsa per se hæresis Eutichiana, quam sit funesta Christiano sacramento possitis agnoscere, sed quanta et quam gravia hæresis in sui definitione contineat. Ecce ad quæ nos præcipita condescendere provocatis, atque nos vitæ æternæ pericula cupitis inclinare, hoc descensu salvare est ægrotantem, an cum languente consumi? Hæc erit optima dispositio illa quam memoras reparandæ concordiæ. An illa potius, ut rejectis contagiis perfidorum integra fide sincera sui communione potiatur communio catholica atque apostolica hæreticorum tabe depulsa, intemeratam suæ fidei confes-

sionem nitatur astruere, atque invicem sibimet congruentis orthodoxæ professionis communionisque sit unitas? Hanc sicut dilectionis tuæ litteræ cohortantur, meis quoque temporibus custodiri, qua valeo, prece deposco quæ per tot annos ab illis Patribus gloriosis illibata intactaque servata est. Hæc enim est, sicut ipse dicis, quam Deus noster de omnibus bene futuram, et secundum suam veritatem, et regulam gubernandam, et præsciis ante constituit, et singulis quibusque temporibus sua dispositione convenienter aptavit. Hæc est voluntas Dei, cujus tu ingeris mentionem quam ego quoque pro meo modulo, quem Dominus donare dignetur, cupio prorsus implere, ut non reus de hujus talenti cælestis diminutione reperiar, in hoc talento, sicut ipse quoque nos admones, incrementum Christi postulo consequi, et nullum prorsus incidere detrimentum. Hinc est quod prioribus dilectionis tuæ litteris, sicut tua quoque pagina designavit, pro vestra sumpsi salute tristitiam, ubi comperi quod erat vobis noxium, et veræ pacis contrarium reperi. Contristatur enim Apostolus de errore deviantium, et lætitiâ recipit de eisdem sua prædicatione correctis, si autem tua charitas, ut dixit, nescio quorum necessitate constringitur, quod pace tua dixerim, sacerdos pro veritate promenda, nec facere deberet omnino non dicere, ignoscite nobis hominibus timidissimis, si cohortante nos terribili, et divini judicii grandi necessitate constringimur, sicut qualescunque ministros Christi decet, nos animas nostras ponere pro veritate salvandas, quam eas lucrari velle veritatis diminutione perendas, ut non dicam cujuslibet contra fidem libitis abdicandas. Istæ mihi sunt quas dilectio tua commendat certæ fidei perpetuæ cum eo quicumque voluit in Christi visceribus amicitie. Hic non tam optamus præponi aliis, sicut prædicis, quam cum fidelibus cunctis sanctum et Deo placitum habere consortium.

Hæc mihi, quam mandat dilectio tua, pax solida. Inconvulsa et perennis hoc unum vinculum, sicut etiam ipse desideras salutarem, quo cuncta uniri possit Ecclesia. Hoc quibus est creditum, sicut et ipse deprecaris, protectio divina perficiat. Hæc est quæ « Deus est charitas (*I Joan. iv, 8*), » qua poscis « de corde puro et conscientia bona, et fide non ficta (*I Tim. i, 5*). » Quomodo ergo de corde puro, si hæreticorum fuerit participatio polluta? Quomodo conscientia bona, si malorum fuerit confusione permista? Quomodo fide non ficta, si fuerit mista cum perfidis? Quæ si prudentia tua, sicut Deum prædicamus, diligenter advertat, perspicit apostolicam sedem non vitare pacem, sed hæreticorum damnatorumque vitare vestigia. Quæ etiam vos rationabiliter intuentes creditis componendum populum Constantinopolitanum, non permittere submoveri nomine perfidorum. Quisnam hoc in Ecclesia Dei, quæso te, possit audire, cum utique pastorem sequi grex debeat ad pascua salutaria revocantem, non per devia gregem pastor errantem. Dic mihi, rogo te, grex,

pro te, an te pro grege redditurus es rationem? **A** Certe, si vobis hoc placet, multo magis causa nobis est justior, qui populum Romanum a fide illa sua laudabili, majorum traditione percepta declinare nos penitus non sinentem libenter audivimus, si vos Constantinopolitanam plebem ab hæretica communi-
 one discedere, recusantem non vultis offendere, sed nos dicitis debere dirigere qui eam valeant mitigare. Quomodo me auditura est quem videtur habere suspectum, si præsules suos despiciat admonentes, nonne ipsi apostolis est præceptum in aliquibus regionibus verbi prædicatione non uti? Hi quippe, inquis, non fuerant audiendi, veniemus, frater Eunifimi, sine dubitatione veniemus ad illud pavendum tribunal Christi, ut taceam quia ex hoc sit metuenda vindicta, et circumstantibus illis a quibus fides ipsa **B**
 defensa est. Non illic inficiationibus, non dilationibus, non inclusionibus est agendum, sed manifestissime comprobandum, utrum beati Petri gloriosa confessio cuiquam eorum quos regendos accepit, quidquam subtraxerit ad salutem. An eam occultare nollet, etiam cum suo periculo rebellis existerit obstinata pernicies. Ibi certe dilucidabitur utrum ego, sicut putatis, acerbus, asper, et nimis durus difficilisque sim vobis qui cum ratione vestram salutem parturio, qui clamo etiam, si austerum videtur antidotum, accipite, quæso, bibite, vivite, nolo moriamini. An vos qui a noxiis prohibiti medicos ducitis execrandos, imo qui vultis vobiscum medicos ægrotare quam vos recipere sanitatem. Et alia **C**
 manu. Dominus te incolumen custodiat.

Ordo Veteris Testamenti, quem sancta et catholica Romana suscipit et veneratur Ecclesia, digestus a Gelasio papa, cum LXX episcopis.

Genesis liber unus. Exodi liber unus. Levitici liber unus. Numeri liber unus. Deuteronomii liber unus. Jesu Nave liber unus. Judicum liber unus. Ruth liber unus. Regnorum liber unus. Paralipomenon libri duo. Psalmorum c. liber unus. Salomonis libri iii. Proverbiorum, Ecclesiastes et Cantica canticorum. Item, Sapientiæ liber unus. Ecclesiasticus liber unus. Item, ordo prophetarum. Isaïæ liber unus. Jeremiæ liber unus. Ezechielis liber unus. Danielis liber unus. Osee liber unus. Amos liber unus. Michææ **D**
 liber unus. Joel liber unus. Abdîæ liber unus. Jonæ liber unus. Nahum liber unus. Habacuc liber unus. Sophoniæ liber unus. Aggæi liber unus. Zachariæ liber unus. Malachiæ liber unus. Item, ordo historiarum. Job liber unus. Tobîæ liber unus. Esdra liber unus. Esther liber unus. Judith liber unus. Machabæorum liber unus. Item, ordo Scripturarum Novi et æterni Testamenti. Evangeliorum libri iv. Secundum Matthæum liber unus, secundum Marcum liber unus, secundum Lucam liber unus, secundum Joannem liber unus. Actuum apostolorum liber unus. Epistolæ Pauli apostoli, numero xiv. Ad Romanos epistola una. Ad Corinthios epistolæ duæ. Ad *Ephesios epistola una. Ad Thessalonicenses epistolæ*

duæ. Ad Galathas epistola una. Ad Philippenses epistola una. Ad Timotheum epistolæ duæ. Ad Titum epistola una. Ad Philemonem epistola una. Ad Hebræos epistola una. Item, Apocalypsis Joannis liber unus. Item, canonicæ epistolæ, numero vii; Petri apostoli epistolæ duæ. Jacobi apostoli epistola una. Joannis apostoli epistolæ tres. Judæ Zelotus apostoli epistola una.

Incipiunt decreta Gelasii papæ. Decretum cum LXX episcopis habitum de apocryphis Scripturis.

Post propheticas, evangelicas atque apostolicas Scripturas, quibus Ecclesia catholica per gratiam Dei fundata est, illud etiam intimandum putamus, quod quamvis universæ per orbem catholicæ Ecclesiæ unus thalamus Christi sit. Sancta tamen Romana, catholica et apostolica Ecclesia nullis synodis constitutis cæteris Ecclesiis prælata est. Sed evangelica voce Domini et Salvatoris nostri primatum obtinuit: « Tu es Petrus, inquit, et super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, et portæ inferi non prævalebunt adversus eam, et tibi dabo claves regni cælorum, et quæcunque ligaveris super terram, erunt ligata et in cælo; et quæcunque solveris super terram, erunt soluta et in cælo (Matth. xvi, 18, 19). » Cui data est etiam societas beatissimi Pauli apostoli vasis electionis, qui non diverso, sicut hæretici garrunt sed uno tempore, uno eodemque die gloriosa morte cum Petro in urbe Roma, sub Cæsare Nerone agonizans, coronatus est, et pariter supradictam sanctam Romanam Ecclesiam Christo **C**
 Domino consecraverunt, talesque omnibus urbibus in universo mundo sua præsentia atque venerando triumpho prætulerunt. Est ergo prima Petri apostoli sedes Romana Ecclesia non habens maculam neque rugam, nec aliquid hujusmodi. Secunda autem sedes apud Alexandriam beati Petri nomine a Marco ejus discipulo, et evangelista consecrata est. Ipseque a Petro apostolo in Ægypto directus, verbum veritatis prædicavit, et gloriosum consummavit martyrium. Tertia vero sedes apud Antiochiam ejusdem beatissimi Petri apostoli habetur honorabilis, eo quod illic, priusquam Romam venisset, habitavit. Et illic primum nomen Christianorum novellæ gentis exortum est. Et quamvis « aliud fundamentum nullus possit ponere præter id quod positum est, qui est Christus Jesus (I Cor. iii, 11), » tamen ad ædificationem nostram eadem sancta Romana Ecclesia post illas Veteris et Novi Testamenti quas regulariter suscipimus, etiam suscipi non prohibet Scripturas, id est, sanctam synodum Nicænam trecentorum decem et octo Patrum, mediante Maximo Constantino Augusto. Sanctam synodum Ephesinam, in qua Nestorius condemnatus est, consensu beatissimi Cælestini papæ, mediante Cyrillo Alexandriæ sedis antistite, et Arcadio ab Italia destinato. Sanctam synodum Chalcedonensem, mediante Martiano Augusto et Anatolio Constantinopolitano episcopo, in qua Nestoriani et Euthiciani similiter cum Discoro ejusque complicibus damnatæ sunt, et si quæ sunt concilia a sancti

Patribus instituta. Post horum auctoritatem, et custodienda, et recipienda mandamus. Item opuscula beati Cyrilli, Cypriani martyris, et Carthaginensis episcopi. **244** Item, opuscula beati Gregorii Nazianzeni episcopi. Item, opuscula beati Basilii Cappadociæ episcopi. Item, opuscula beati Athanasii Alexandrini episcopi. Item, opuscula beati Cyrilli Alexandrini episcopi. Item, opuscula beati Joannis Constantinopolitani episcopi. Item, opuscula beati Theophili Alexandrini episcopi. Item, opuscula beati Hilarii Pictavensis episcopi. Item, opuscula beati Ambrosii Mediolanensis episcopi. Item, opuscula beati Augustini Hipponensis episcopi. Item, opuscula beati Hieronymi presbyteri. Item, opuscula Prosperi viri religiosissimi. Item, epistola Leonis papæ ad Flavianum Constantinopolitanum episcopum destinata. **C**ujus textum quispiam, si usque ad unum Iota disputaverit, et non eam in omnibus venerabiliter receperit, anathema sit. Item, opuscula atque tractatus omnium orthodoxorum Patrum qui in nullo a sanctæ Ecclesiæ Romanæ consortio deviarunt, nec ab ejus fide vel prædicatione sejuncti sunt, sed ipsius communionis per gratiam Dei usque in ultimum diem vitæ suæ fuere participes legendos decernimus. Item, decretales epistolas quas beatissimi papæ diversis temporibus ab urbe Romana pro diversorum Patrum consolatione dederunt venerabiliter recipiendās. Item, gesta sanctorum martyrum qui multiplicibus tormentorum cruciatibus, et mirabilibus confessionum triumphis irradiant. Quis ista catholicorum dubitet, et majora eos in agonibus fuisse perpessos, nec suis viribus sed gratia Dei et adjutorio universa tolerasse? Sed ideo secundum antiquam consuetudinem singulari cautela in sancta Romana Ecclesia non leguntur, quia et eorum qui conscribere nomina penitus ignorantur, et ab infidelibus idiotis superflua, aut minus apta quam rei ordo fuerit esse putantur, sicut cujusdem Cyrici et Julitæ, sicut Georgii aliorumque hujusmodi passiones quæ ab hæreticis perhibentur compositæ, propter quod, ut dictum est, ne vel levis subsannandi oriretur occasio in sancta Romana Ecclesia non leguntur. Nos tamen cum prædicta Ecclesia omnes martyres, et eorum gloriosos agones qui eis magis quam hominibus noti sunt omni devotione veneramur. Item, vitas Patrum, Pauli, Antonii, Hilarionis, et omnium eremitarum eas tamen, quas vir beatissimus descripsit Hieronymus cum omni honore suscipimus. Item actus beati Silvestri apostolicæ sedis præsulis. Licet ejus qui conscripsit nomen ignoretur, a multis tamen in urbe Roma catholicis legi cognovimus, et pro antiquo usu multa hæc mutantur Ecclesiæ. Item, scripturam de inventione crucis Dominicæ, et aliam scripturam de inventione capitis Joannis Baptistæ novellæ quædam relationes sunt et nonnulli eas catholici legunt. Sed cum hæc ad catholicorum manus adveniunt beati Pauli apostoli præcedat sententia. Omnia probate, quod bonum est tenete. Item, Rufinus vir religiosus plurimos ecclesiastici operis edidit libros nonnullas etiam scriptu-

A ras interpretatus est. Sed quoniam beatus Hieronymus eum in aliquibus de arbitrii libertate notavit. Illa sentimus quæ prædictum beatum Hieronymum sentire cognoscimus, et non solum de Rufino, sed etiam de diversis quos vir sæpius memoratus zelo Dei, et fidei religione reprehendit. Item, Origenis nonnulla opuscula quæ vir beatissimus Hieronymus non repudiat legenda suscepimus. Reliqua autem omnia cum auctore suo dicimus esse renuenda, Chronica Eusebii Cæsariensis et ejusdem ecclesiasticæ Historiæ liber quamvis in primo narrationis suæ libro tepuerit. Et postea in laudibus atque excusatione Origenis schismatici unum conscripserit librum, propter rerum tamen notitiam singularem, quæ ad instructionem pertinent usquequaque non dicimus renuendos. Item, Orosium virum eruditissimum collaudamus, quia valde nobis necessariam adversus paganorum calumnias dignam ordinavit historiam, miraque brevitate contexuit. Item, veneramur Sedulii Paschale opus, quod heroicis descripsit versibus, et insigni laude præferimus. Item, Juveni nihilominus laboriosum opus non spernimus, sed miramur.

Cætera quæ ab hæreticis sive schismaticis conscripta vel prædicata sunt nullatenus recipit catholica et apostolica Romana Ecclesia, e quibus pauca quæ ad memoriam veniunt, et a catholicis vitanda sunt credimus esse subdenda. Item, notitia librorum apocryphorum qui non recipiuntur. Armenensem synodum a Constantio Cæsare Constantini filio congregatam, mediante Tauro præfecto, ex tunc et nunc, et usque in æternum confitetur esse damnatam. Itinerarium nomine Petri apostoli quod appellatur sancti Clementis libri numero decem apocryphi. Actus nomine Andreæ apostoli apoc. Actus nomine Thomæ apostoli apoc. Actus nomine Philippi apoc. Evangelium nomine Matthiæ apoc. Evangelium nomine Petri apostoli apoc. Evangelium nomine Jacobi apoc. Evangelium nomine Barnabæ apoc. Evangelium nomine Thomæ, quo utuntur Manichæi apoc. Evangelium nomine Bartholomæi apostoli apoc. Evangelia quæ falsavit Lucianus apoc. Liber de infantia Salvatoris apoc. Evangelia quæ falsavit Esitius apoc. Liber de nativitate Salvatoris et de Maria et obstetricæ apoc. Liber qui appellatur Pastoris apoc. Libri omnes quos fecit Lucius discipulus diaboli apoc. Liber qui appellatur Fundamentum apoc. Liber qui appellatur Thesaurus apoc. Liber de filiabus Adæ Geneseos apoc. Liber qui appellatur actus Teclæ et Pauli apostoli apoc. Liber qui appellatur Nepotis apoc. Liber Proverbiorum qui ab hæreticis conscriptus et sancti Syrti nomine prænotatus est apoc. Revelatio quæ appellatur Thomæ apostoli apoc. Revelatio quæ appellatur Stephani apoc. Revelatio quæ appellatur Pauli apoc. Liber qui appellatur Transitus, id est, assumptio sanctæ Mariæ apoc. Liber qui appellatur Pœnitentia Adæ apoc. Liber Ogiæ nomine gigantis qui cum dracone post diluvium pugnassee perhibetur apoc. Liber qui appellatur Testamentum Job, apoc. Liber qui appellatur pœnitentia S. Cy-

priani, apoc. Liber qui appellatur pœnitentia Jannæ et Mambæ, apoc. Liber qui appellatur Sortes apostolorum, apoc. Liber qui appellatur Laus apostolorum, apoc. Liber Physiologus, qui ab hæreticis conscriptus est, et beati Ambrosii nomine signatus, apoc. Historia Eusebii Pamphili apoc. Opuscula Tertulliani apoc. Opuscula Lactantii apoc. Opuscula Africani apoc. Opuscula Postumani et Galli apoc. Opuscula Montani, Priscillæ, et Maximillæ apoc. Opuscula omnia Fausti Manichæi apoc. Opuscula Commodini apoc. Opuscula alterius Clementis Alexandrini apoc. Opuscula Tascii Cypriani apoc. Opuscula Arnobii apoc. Opuscula Tyconii apoc. Opuscula Cassiani presbyteri Galliarum apoc. Opuscula Victorini Pitationensis apoc. Opuscula Fausti Regensis Galliarum apoc. Opuscula Frumenti ceci Centon de Christo Virgilianis compactum versibus, apoc. Epistola Jesu ad Abagarum regem apoc. Epistola Abagari ad Jesum apoc. Passio Cyrici et Julitæ apoc. Passio Georgii apoc. Scriptura quæ appellatur Contradictio Salomonis apoc. Philacteria omnia quæ non angelorum, ut illi confingunt, sed dæmonum magis arte conscri-

pta sunt, apoc. Hæc et omnia similia Simon Magus, Nicolaus Cerintus, Marcion, Basilides, Ebion, Paulus etiam Samosathænus, Photinus, et Bonosus, et qui simili errore defecerunt. Montanus quoque cum suis obscenissimis sequacibus, Apollinaris, Valentinus, Faustus, Africanus, Sabellius, Arius, Macedonius, Eunomius, Novatus, Sabbatius, Cœlestius, Donatus, Eustathius, Jovinianus, Pelagius, Julianus Celanensis, Cœlestius, Maximinus, Priscillianus ab Hispania, Nestorius Constantinopolitanus, Maximus unicus, Lampetius, Dioscorus, Eutichius, Petrus et alius Petrus, e quibus unus Alexandriam, alius Antiochiam maculavit, Acacius Constantinopolitanus cum consortibus suis, necnon et omnes hæresei hæreseorumque discipuli sive schismatici docuerunt, quorum nomina minime retinentur, non solum repudiata, sed ab omni Romana, catholica et apostolica Ecclesia eliminata, atque cum suis auctoribus, auctorumque sequacibus sub anathemate insolubili vinculo in æternum confitemur esse damnata.

INCIPIUNT DECRETA ANASTASII PAPÆ.

1. Quod pro Christo fungatur legatione, dum pro pace precatur Ecclesiæ.
2. Quod non sit temere judicandum de his qui ad Dominum migraverunt.
3. Ut specialiter in ecclesia nomen taceatur Acacii.
4. Quod magnopere contentio sit cavenda.
5. Ut Alexandrinus imperator admoneat ad fidem sinceram, et ad pacem redire catholicam.
6. Admonet imperatorem ut constitutis apostolicæ sedis obtemperet.
7. Quod eos quos post damnationem suam vel baptizavit vel ordinavit Acacius, nulla portio læsionis attingat.
8. Quod mali bona ministrando sibi tantummodo noceant, nec Ecclesiæ sacramenta commaculent.

Ad Anastasium Augustum.

Gloriosissimo et clementissimo filio ANASTASIO Augusto, ANASTASII episcopus.

Exordium pontificatus mei primitus oblata populis pace pronuntio, confidenter pro fide catholicæ humilis pietati vestræ peccator occurro, in quo primum mihi divinum favorem propinquasse confido, quod nunc consonantia in me augustissimi nominis tui non dubium præstat auxilium, ut sicut præcelsum vocabulum pietatis tuæ per universas gentes toto orbe præfulget, ita per ministerium humilitatis meæ, sicut semper est, sedes beatissimi Petri in universa Ecclesia assignatum sibi a Domino Deo teneat principatum. Nec propter unum mortuum diutius tunica illa Salvatoris desu-

per contexta per totum malæ sortis patiat incertum, quæ sola in discussionem pro firmitate sui venire non potuit, serenitate tua præcipue rempub. gubernante. Cui etiam in privata vita tamen circa sinceræ religionis studium fuit, ut sicut fama certissime celebravit, nemo magis vel inter præcipuos sacerdotes præfixas a sanctis Patribus regulas Ecclesiæ custodisse dicatur. Quod sanctum studium cum majestate imperii crevisse confidimus.

CAP. I. Legatione itaque fungimur pro Christo, nec eos propter offensionem vel scandalum patiamini publice nominari, quorum merita vel actus illum judicem latere non possunt, in cujus jam sunt iudicio constituti. Nec illic se præest interserere in corpore mortali adhuc temeraria præsumptio, in quo non solum confessio facit aperta merita singulorum, sed etiam silentii ipsius non potest latere secretum. Namque et prædecessor noster papa Felix et etiam Acacius illic procul dubio sunt ubi unusquisque sub tanto iudice non potest perdere sui meriti qualitatem.

II. Itaque monente nos beatissimo Apostolo, neque sit in hoc offendiculum in Ecclesia, dum quod facere non possumus de his qui jam transierunt iudicare conemur, observandum esse tranquillitas tua cognoscat. Ait enim de his qui de rebus ad Deum solam pertinentibus iudicare præsumunt: « Nemo enim nostrum sibi vivit, et nemo nostrum sibi moritur. Sive enim vivimus sive morimur, Domini sumus, in hoc enim Christus resurrexit a mortuis, ut et vivo-

rum et mortuorum dominetur. Tu autem quid iudicas fratrem tuum, aut quare spernis fratrem tuum? Omnes stabimus ante tribunal Christi. Scriptum est enim : « Vivo ego dicit Dominus, quoniam mihi flectetur omne genu et omnis lingua confitebitur Deo. Itaque unusquisque pro se ratione reddet Deo. Non ergo amplius invicem iudicemus, sed hoc iudicate magis ne ponatis offendiculum fratri vel scandalum (*Rom. xiv, 7-14*). » Monet igitur beatus Apostolus ne de his nobis præsumamus iudicium de quibus nemo potest melius vel verius iudicare quam Deus, sibi in hoc quispiam temerarios ausus usurpet, et propter hoc pax atque unitas Ecclesiæ dissipetur. Nam et in Regnorum libro dicitur : « Non quomodo videt homo, videt et Deus, quia homo videt in facie, Deus autem videt in corde (*I Reg. xvi, 7*). » Item in Paralipomenon libro primo : « Et nunc, o Salomon scito Deum Patrum tuorum, et servi illi in corde perfecto et in animo perfecto, et in animo volente, quoniam omnia corda scrutatur Deus et omnem cogitationem novit (*I Par. xxviii, 9*). » Item in Ezechiele hæc dicit Dominus Deus : « Si dixistis, domus Israël, et cogitationes spiritus vestri, ego novi (*Ezech. xi, 5*). » Unde et de Domino iudice dicitur in Evangelio : « Sciens autem Jesus cogitationes eorum dixit : Quid cogitatis mala in cordibus vestris (*Matth. ix, 4*). »

III. Precamur itaque dilectionem vestram, ut specialiter nomen taceatur Acacii, ut quod multis ex causis scandalum vel offendiculum Ecclesiæ concitavit, speciali appellatione taceatur, cum, sicut diximus, in generalitate sacerdotum uniuscujusque meritum illum latere non possit, qui novit quid cuique tribuendum sit, pro æstimata dispensatione meritorum, cui soli cogitationes quoque manifestæ sunt. Quantos vero excessus atque præsumptiones habuerit Acacius ne clementiæ tuæ suggerere per singula fortasse videatur onerosum, Cresconio vel etiam Germano fratribus et coepiscopis meis, quos misimus ad serenitatem tuam de causis singulis Acacii qualis fuerit instructionem plenissimam dedimus clementiæ vestræ, specialius recensendam, si hoc pietati tuæ placuerit curiosius indagare, ne in aliquo suggestionis nostræ veritas, defuisse videatur, ut pro divina sapientia vestra perspicue videre possitis non superbia vel elatione sedis apostolicæ in Acacium talem processisse sententiam, sed facinoribus certis quantum nos illud iudicium quod solum falli non potest æstimamus zelo magis divinitatis extortam.

IV. Nos vero humiliter supplicantes controversiam in Ecclesia remanere nolumus, cum magis vitanda contentio sit sicut dicitur in proverbiiis : « Odium suscitatur contentio (*Prov. x, 12*). » Omnes autem qui non contendunt, protegit anima mea amicitia. Nam et Apostolus ad Corinthios : « Cum enim sint inter vos æmulationes et contentiones, nonne carnales estis et secundum hominem ambulatis (*II Cor. xii, 20*). » Item ad Philippenses : « Si qua ergo consolatio in Christo, si qua allocutio charitatis. Si qua societas spiri-

tus, si qua viscera miserationis implete gaudium meum, ut id ipsum dicatis omnes eandem charitatem habentes nihil per contentionem neque per inanem gloriam, sed in humilitate mentis invicem æstimantes semetipsis superiores non sua singuli respicientes, sed aliorum (*Phil. ii, 1-5*). »

V. Hoc tamen præcipue insinuo serenitati tuæ gloriosissimæ, et clementissimæ, fili Auguste, ut cum causæ Alexandrinorum patuerint piissimis auribus vestris, ad catholicam et sinceram fidem eos auctoritate, sapientia, divinisque vestris monitis redire faciatis : nam quid tenendum sit in religione catholica secundum definita Patrum et prædicationem omnium sacerdotum qui in Ecclesia floruerunt, si hoc quoque præceperitis scientibus in memoriam transmittendo renovabimus ignorantibus ad discendum pro officio nostræ instructionis offeremus, ut nulla extra hæc ingeniorum jactantia vel pravitas audiat.

VI. Illud vero peculiaribus pro amore imperii vestri et beatitudine quæ consequi potuerit regimen pro apostolico beneficio prædicamus, ut sicut decet et Spiritus sanctus dictat monitis nostris obedientia præbeatur, ut bona omnia vestram rempublicam consequantur, sicut in Exodo promittitur : « Si audieris vocem Domini Dei tui, et quæ placent ei feceris coram ipso, et obedieris præceptis ejus et custodieris omnem justitiam ejus, omnem infirmitatem quam importavi Ægyptiis non importabo in te. Ego enim Dominus sum, qui salvum facio te (*Exod. xv, 27*). » Et illic iterum tuba potentissima canitur. « Nunc, Israel, quid Dominus Deus tuus postulat a te aliud, quam ut timeas Dominum tuum, et ambules in omnibus viis ejus, et diligas eum, et servias Domino Deo tuo ex toto corde et ex tota anima tua custodire præcepta Domini Dei tui et justitias, quas ego mando tibi (*Deut. x, 12, 13*). » Hæc suggerentem frequentius non spernat pietas tua. Ante oculos tuos habens Domini in Evangelio verbum : « Qui audit vos, me audit. Et qui vos spernit, me spernit ; et qui me spernit, spernit eum qui me misit (*Luc. x, 16*). » Nam et Apostolus concinens Salvatori nostro ita loquitur : « Quapropter qui hæc spernit, non hominem spernit, sed Dominum qui dedit Spiritum sanctum suum in vobis (*I Thess. iv, 8*). » Pectus clementiæ vestræ sacrarium est publicæ felicitatis, ut præstantia vestra, qua velut vicarium præsidere jussit in terris, evangeliiis apostolicisque præceptis non dura superbia resistat, sed per obedientiam quæ sunt salutifera, compleantur.

VII. Jam secundum Ecclesiæ catholicæ consuetudinem sacratissimum serenitatis tuæ pectus agnoscat, quod nullum de his vel quos baptizavit Acacius, vel quos sacerdos, seu levitas secundum canones ordinavit ulla eos ex nomine Acacii portio læsionis attingat, quo forsitan per iniquum tradita sacramenti gratia minus firma videatur. Nam et baptismum quod procul fit ab Ecclesia sive ab adultero vel a fure fuerit datum ad percipientem munus pervehit illibatam, quia vox illa quæ per columbam sonavit,

omnem maculam humanæ pollutionis exclusit, qua declaratur ac dicitur : « Hic est qui baptizat in Spiritu et igne (Joan. 1, 33). » Nam si visibilis solis istius radii cum per loca fœtidissima transeunt nulla contactus inquinatio maculantur, multo magis illius qui istum visibilem fecit virtus nulla ministri indignitate constringitur. Nam et Judas cum fuerit sacrilegus atque fur, quidquid egit inter apostolos pro dignitate commissa beneficia per indignum data nulla ex hoc detrimenta senserunt, declarante hoc ipsum Domino manifestissima voce : « Scribæ, inquit, et Pharisei super cathedram Moysi sedent; quæ dicunt facite, quæ autem faciunt nolite facere, dicunt enim et non faciunt (Matth. xxiii, 3). » Quidquid ergo ad hominem perfectum quilibet in ecclesia minister officio suo videtur operari, hoc totum contineri implendo divinitatis affectum. Ita ille per quem Christus loquitur Paulus affirmat : « Ego plantavi, Apollo rigavit, sed Deus incrementum dedit, itaque neque qui plantat est aliquid, neque qui rigat, sed qui incrementum dat, Deus, (I Cor. 6, 7). » A Deo autem non quæritur, quis vel qualia prædicet, sed quem prædicet et ut invidos esse bene prædicare Christum confirmet quo malo diabolus ipse dejectus et hoc ipso prædicare non desinit.

VIII. Ideo ergo et hic cujus nomen dicimus retinendum male ministrando sibi quantum nocuit. Nam inviolabile sacramentum quod per illum datum est aliis perfectionem suæ virtutis obtinuit. Quod cum ita sit aliquorum in tantum se extendit curiosa suspicio, ut imaginetur prolato a papa Felice judicio

pavit egisse, ac proinde eos metuere qui vel in consecrationibus vel in baptismate mysteria tradita susceperunt, ne irrita beneficia divina videantur. Meminerint in hac quoque parte similiter tractatum prævalere superiorem, quia non sine usurpatione nominis sacerdotii adjudicatus hoc egit, in quo virtutem suam obtinentibus mysteriis. In hoc quoque rea sibi persona non nocuit. Nam ad illum pertinuit, quod tuba Davidica canitur : « Verumtamen Deus conquassabit capita inimicorum suorum, verticem capilli perambulantium in delictis suis (Psal. lxxvii, 24). » Nam superbia semper sibi non alius facit ruinam, quod universa Scripturarum cœlestium testatur auctoritas, sicut etiam per Spiritum sanctum dicitur in prophético : « Non habitabit in medio domus meæ qui facit superbiam (Psal. c. 7). » Unde cum sibi sacerdotis nomen vindicaverit damnatus in ipsius verticem superbiæ tumor inflicus est, quia non populus qui in ministeriis domus ipsius sitiebat exclusus est, sed anima sola illa quæ peccaverat, justo judicio propriæ culpæ erat obnoxia. Quid ubique numerosa Scripturarum testatur instructio, unde remotis hominem studiis sive versutiis, in hac adhuc præsentis fragilitate positurum secundum preces nostras annisu et auctoritate imperiali offerte Deo nostro unam catholicam Ecclesiam et apostolicam, quia hoc solum est in quo non solum in terris, sed etiam in cœlo triumphare sine fine ipossitis. Subscripto, omnipotens Deus regnum et salutem tuam perpetua protectione custodiat, gloriosissime et clementissime, semper Auguste.

INCIPIUNT DECRETA SYMMACHI PAPÆ.

1. Ut res ecclesiæ non alienentur, sed clericis vel monachis aut peregrinis in usum tantummodo largiantur.

2. Ut nullus honorem præmiis accipiat.

3. Ut raptores viduarum vel virginum ab ecclesiæ communione pellantur.

4. Ut viduæ vel virgines professæ continentiam, ultra non nubant.

5. Ut nullus per ambitum ad episcopatum accedat. Dilectissimo fratri CÆSARIO SYMMACHUS.

Hortatur nos æquitas postulationis desiderio tuæ fraternitatis gratanter annuere, quia de singulis quæ ab apostolica sede concedere supplicas quod a Patrum cautela et provisione non discrepat. Et quamvis ecclesiasticæ pœnæ regulæ omnia comprehendant, tamen superfluum esse non credimus, nunc quæ sunt sæpius interdicta repetere.

CAP. I. Possessione igitur, quas unusquisque ecclesiæ propriæ dedit aut reliquit arbitrio, alienare quibuslibet titulis atque distractionibus vel sub quo-

cunque argumento non patimur, nisi forsitan aut clericis honorum meritis, aut monasteriis religionis intuitu, aut certe peregrinis si necessitas largiri suaserit, sic tamen ut hæc ipsa non perpetuo sed temporaliter perfruantur.

II. Illud magnopere commonens ut hi qui non Dei gratia, sed promissione rerum ecclesiasticarum præmissa ad sacerdotium conantur accedere desiderio-rum talium reprimantur effectus. Qui autem ab hujusmodi se intentione non cohibent vindictis canonum sciant se sine dubitatione subjiciendos, ne facile ad sacerdotium permittantur accedere, quibus et gradus et tempora constituta sunt, per quæ ad hanc dignitatem debeant aspirare, quia quicumque sine statuto promovetur non facile caret offensa, et sine experimento non posset quis electionis obtinere sententiam.

III. Raptores igitur vel viduarum vel virginum ob immanitatem tanti facinoris detestamur, illos vehementius persequendo qui sacras virgines vel volentes vel invitæ matrimonio sociare tentaverunt. Quos

pro ea nefandissimi criminis atrocitate a communione suspendi præcipimus.

IV. Neque viduas ad nuptias transire patimur, quæ in religioso proposito diurna observatione permanserunt. Similiter virgines nubere prohibemus, quas annis plurimis in monasteriis ætatem peregrisse contigerit.

246 V. Nullus itaque per ambitum ad episcopalem honorem permittatur accedere. Nam cum hic excessus in laica conversatione culpetur, quis dubitat quod religiosis et Deo servientibus incurrat opprobrium? Si quis episcopatum desiderans, data pecunia potentes personas minime suffragatrices adhibeat, nec ad decretum sibi faciendum clericos vel cives subscribere, adhibito cujuslibet generis timore, compellat, vel præmiis aliquibus hortetur. Decretum sine visitatoris præsentia nemo conficiat, cujus testimonio clericorum ac civium possit unanimitas declarari. Hortamur itaque ut pro catholicæ religionis intuitu Ecclesiarum pace hæc universa fideles devota mente custodiant, quia non est dubium prævaricatores interdicatorum talium juxta venerandos canones propriæ communionis subire jacturam, hoc tamen ad omnium episcoporum volumus efferrî notitiam. Deus te incolumem custodiat, frater charissime. Data VIII Idus Januarii, Probo C. consule.

Incipiunt capitula primæ synodi Romanæ sub Symmacho papa.

1. Suggestio Fulgentii archidiaconi Ecclesiæ Romanæ de congregata synodo ex præcepto papæ Symmachi.

2. Interlocutio Symmachi ut episcopalis ambitus radicibus amputetur.

3. Sententia synodi ut si quis papa superstite pro Romano pontificatu cuiquam quolibet modo favorem præstare convincitur, loci sui ordine vel communionē privetur.

4. Ut papa præventus morte non potuerit ante de sui successoris electione decernere, is ordinetur antistes quem cunctus clerus, aut certe pars major elegerit.

5. Ut si quis ambientes, vel fautores ambientium conjuratoresque prodiderit, non solum purgatus videatur esse, si fuerit particeps, verum etiam remuneratione dignissimus æstimetur.

Post consulatum Paulini, viri clarissimi, Kalendas Martii in basilica beati Petri apostoli, synodo præsidebat beatissimo papa Symmacho, Fulgentius archidiaconus dixit :

CAP. I. Beatitudo vestra directis antehac per provincias auctoritatibus frequenter Italiæ sacerdotum synodum convocavit, quorum præsentia in vestris videtur oculis constituta. Nunc beatitudo vestra quæ ad ecclesiasticas indemnitates vel ad pacem totius Ecclesiæ pertinent, sive concordiam dignetur tractabiliter ordinare. Acclamatum est ab omnibus episcopis et presbyteris: Exaudi, Christe, Symmacho vita. Dictum decies. Cujus sedem et annos, di-

ctum est nonies. Ut facias rogamus, dictum est decies.

II. Symmachus, episcopus Ecclesiæ catholicæ urbis Romæ, dixit: Concilium dilectionis vestræ neglecta hiemis asperitate, sollicitudo vestra pro ecclesiastica indemnitate specialiter congregavit, ut episcopalem ambitum et confusionis incertum, vel popularem tumultum quem per subreptionem diaboli usurpatione aliquorum tempore ordinationis meæ constat exortum, communicato pariter tractatu in futurum possimus robuste ac vivaciter amputare. Atque ideo caveamus in posterum, ne subversio disciplinæ, aut audacia præsumptum gestiat tentare similia, et pari adjuvatione tractemus expressis, scilicet sententiis sancientes quid circa Romani episcopi ordinationem debeat custodiri. Universi episcopi vel presbyteri dixerunt, ut fiat rogamus, dictum est decies; ut scandala amputentur rogamus, dictum est nonies; ut ambitus exstinguatur rogamus, dictum est decies; exaudi, Christe, Symmacho vita, dictum est septies. Cujus sedem et annos, dictum est quinquies; ut de præsentia fiat, dictum est decies. Symmachus episcopus dixit: Quoniam fraternitas vestra curam provisionis nostræ suis exhortationibus incitavit, et parilem circa Ecclesiæ tranquillitatem Dei nostri contemplatio animum præstat, sicut præfati sumus, de liberatione in præsentia habita quid placeat ex omnibus vestris informate in sententiis quæ in hoc venerabili concilio per ecclesiastica recitentur officia. Cumque surrexissent, et paulo post iterum consedissent, Emilianus notarius synodi decreta vulgavit.

III. Propter frequentes ambitus quorundam et Ecclesiæ nuditatem, vel populi collisionem quæ moleste et incompetenter episcopatum desiderantium generavit aviditas, ut exstinguatur futuris præsumptio, tam perniciose temporibus constituit sancta synodus, ut si quis presbyter, aut diaconus, aut clericus papa incolumi, et eo inconsulto, aut subscriptionem pro Romano pontificatu commodare, aut pretia promittere, aut sacramentum præbere tentaverit, aut aliquid certe suffragium polliceri, vel de hac causa privatis conventiculis factis deliberare, aut decernere, loci sui dignitate atque communionē privetur, universa synodus surgens, acclamavit: Exaudi, Christe, Symmacho vita, dictum est decies; hic pax cum Symmacho, dictum est quindecies; cuius sedem et annos, dictum est octies. Pari severitate feriendo eo qui hoc vivo sicut dictum est pontifice quolibet modo fuerit convictus, aut certe tentasse omnibus pariter hujus culpæ reis anathematis pœna plectendis. Symmachus episcopus dixit. Ergo universitati placet, et omnibus recognoscitur vel probatur ista sententia. Universa synodus dixit: Placet, et quod omnibus placet, fiat.

IV. Si, quod absit, transitus papæ inopinatus evenerit, ut de sui electione successoris (ut supra placuit) non possit ante decernere, siquidem in unum totius inclinaverit ecclesiastici ordinis electio con-

secretur electus episcopus. Si enim, ut fieri solet, studia cœperint esse diversa eorum de quibus certamen emerit, vincat sententia plurimorum. Synodus dixit, placeat, dictum est decies.

V. Propter occultas autem fraudes quas hujus sententia districtio consequitur. Si quis ad ecclesiasticam pertulerit notitiam consilia eorum qui contra hanc synodum de pontificatus egerint ambitu, et rationabili probatione convicerit particeps actionis hujusmodi, non solum purgatus ab omni culpa sit, sed etiam remuneratione quæ non indigna sit, sublevetur, universa synodus dixit: Placent omnia. Et adjecit: Exaudi, Christe, Symmacho vita dictum est tredecies; ut ista serventur rogamus, dictum est decies. Symmachus episcopus catholicæ Ecclesiæ urbis Romæ dixit, acclamationes vestras synodique indicium præsentia gesta suscipient. Et adjecit: Ea quæ ad sapiendos veterosæ præsumptionis errores vel infensæ rebus ecclesiasticis ægritudinis morbos quibus universalis inficiebatur Ecclesia, deliberatio religioni congrua pacique restituit firmitatem perpetim sortiantur, ut præstante Deo quem custodem rerum constat esse bonarum synodalis ordinatio vigeat, atque omnis qui sine personæ alicujus distinctione venire præsumperit, indicta superius districtio plectetur. Et subscripserunt Celius Symmachus, episcopus Ecclesiæ catholicæ urbis Romæ, his synodalibus constitutis a me probatis atque firmatis consentiens subscripsi. Celius rusticus episcopus civitatis Minturnensis subscripsi et consensi synodalibus constitutis, atque in hac profiteor me manere sententia. Celius Bonifacius episcopus Ecclesiæ Beliternensis subscripsi et consensi synodalibus constitutis, atque in hac me profiteor manere sententia. Mesenus, Humanus, Rufinus Camisinus, Cresconius Tuderinus, Clarus Allifanus, Basilius Toletanus, Vitalis Fundanus, Decius Trincabernus, Innocentius Nubanatis, Vitalianus Rosellanus, Maximus Bresanus, Constantius Capuanus, Benignus Aquinensis, Fortunatus Suesanus, Palladius Sulmontinus, Vindemius Anteatinus, Constantius Utriculanus, Joannes Ariminensis, Germanus Pisarenensis, Martinus Terracinensis, Candidus Tiburtinus, Laurentius Tribensis, Titalianus Narmiensis, Pachasius Vultinuensis, Fortunatus episcopus Ecclesiæ Anagninæ pro sanctulo episcopo civitatis Signinæ, quia subscribere non potuit pro eodem subscripsi; Valerius Calenotanus, Felicissimus Forosumpromensis, Valentinus Amiterninus pro Romano episcopo Ecclesiæ Pitanitium subscripsi; Colonius Foroliviensis, Epiphanius Beneventanus, Joannes Spoletinus, Constantius Benefranus, Maximianus Perusinus, Salustius Camenus, Lucianus Tarquinensis, Molensis Centumcellensis, Florentius Plestanus, Maximianus Subaugustanus, Fortunatus Fulgentanus, Joannes Linonensis, Gaudentius Tadinatis, Mercurius Surtinus, Serenus Murnentanus, Justus Acerontinus, Adeodatus Ceronsis, Stephanus Mirsinensi, Dulcitius Sabinensis, Fortunatus Anagninus, Felix Nepesinus,

A Serenus Nolanus, Ancilpius Puteolanus, Timotheus Abellinaris, Rosarius Surrentinus, Stephanus Neapolitanus, Rosarius episcopus pro fratre meo Urso episcopo subscripsi Bellator Ostiensis, Gaudentius Vulcinensis, Marius Tisernitius. Item Gaudentius episcopus Dulcinensis, Lampadius pro Projecto episcopo Forononano, Adeodatus Formensis, Quintus Theanensis, Ursus Stabianus Gaudentius Salernitanus, Saturninus Herdonitanus. Subscripserunt episcopi numero septuaginta tres, Celius, Laurentius archipresbyter tituli Lixidæ, hic subscripsi et consensi synodalibus constitutis, atque in hac me profiteor manere sententia. Januarius presbyter tit. Vestinæ, Sebastianus pr. tit. Equitii, Martianus pr. tit. sanctæ Cecilie, Valentinus pr. tit. Eusebii, Gordianus pr. tit. Pammachi, Anastasius pr. tit. Anastasiæ, Petrus, pr. tit. sancti Clementis, Genasius pr. tit. Nichomedis, Urbicus, pr. tit. sancti Clementis, Dionisius pr. tit. Emilianæ, Paulirius pr. tit. sancti Julii, Epiphanius pr. tit. apostolorum, Valens pr. tit. sanctæ Sabinæ, Aceritus pr. tit. Faciolæ, Agapitus pr. tit. apostolorum, Adeodatus pr. tit. Equitii, Petrus pr. tit. Grisogonii, Benedictus pr. tit. Gaii, Sopanus pr. tit. Vestinæ, Dominicus pr. tit. Priscæ, Isterius pr. tit. Pudentis, Redemptus pr. tit. Trigidæ, Felix pr. tit. Equitii, Severus pr. tit. Gaii, Redemptus pr. tit. Grisogoni, Stephanus pr. tit. Marcelli, Prorecticus pr. tit. Damasci, Crescentius pr. tit. apostolorum, Jovinus pr. tit. Emilianæ, Julianus pr. tit. Anastasiæ, Bonus pr. tit. Crescentianæ, Septimus pr. tit. Julii, Paschasius pr. tit. Eusebii, Ciprianus pr. tit. Marci, Joannes pr. tit. Pammachii, Epiphanius pr. tit. Faciolæ, Sebastianus pr. tit. Nichomedis, Bonifacius pr. tit. Cecilie, Martinus pr. tit. Ciriaci, Petrus pr. tit. Prædis, Andreas pr. tit. sancti Timothei, Timotheus pr. tit. Marcelli, Epiphanius pr. tit. Ciriaci, Hilarius pr. tit. Lucinæ, Servusdei pr. tit. sancti Clementis, Victorius pr. tit. Sabinæ, Opilio pr. tit. Vestinæ, Laurentius pr. tit. sancti Laurentii. Petrus pr. tit. Grisogoni, Eutices pr. tit. Emilianæ, Romanus pr. tit. Trigildæ, Julianus pr. tit. Anastasiæ, Marcellinus pr. tit. Julii. Marcus pr. tit. Lucinæ, Dominicus pr. tit. Crescentianæ, Vicemalus pr. tit. Crescentii, Abundantius pr. tit. Sabinæ, Abundius pr. tit. Marci, Marcellus pr. tit. Romalii. Venantius pr. tit. Marcelli, Asellus pr. tit. Vitantii, Stephanus pr. tit. Eusebii, Agatho pr. tit. Vizantis. Paulinus pr. tit. sancti Laurentii. Subscripserunt episcopi [forte presbyteri] numero sexaginta tres.

Cyprianus diaconus sanctæ Ecclesiæ Romanæ regionis septimæ his subscripsi et consensi synodalibus constitutis, atque in hac me profiteor manere sententia. Anastasius diaconus regionis primæ subscripsi, Citonatus diaconus quintæ regionis subscripsi, Joannes diaconus regionis secundæ subscripsi, Tarenis diaconus regionis primæ subscripsi. Tertullus diaconus regionis quartæ subscripsi.

Exemplar constituti facti a Domino Symmacho papa de rebus ecclesie conservandis.

rio, viro clarissimo juniore consule, sub die Iduum Novembrium in basilica beati Petri, residente venerabili viro papa Symmacho, cum venerabilibus viris Laurentio, Maximo rebus episcopis, etiam Petro, Laurentio, Emi-Trigidio, Felice Bassiano, Cresconio, Pacatia-enigno, Rusentio, Innocentio, Joanne, Maxitephano, Joanne, Sereno, Eulalio, Proculeio, nato, Laurentio, Eustachio, Martiano, Jocunandido, Fortunato, Felice, Euticio, Helpidio, Innocentio, Mercurio, Hilario, Fortunato, Asello, Innocentio, Stephano, Gerontio, Asio, Vitale, Memore, Severino, Hilario, Ven-Innocentio, Casto, Colonico, Silvino, Maxio, Arestone, Severio, Propinquo, Martino, ino, Sebastiano, Romano, Vindemio, Dulcitio, e, Urso, Mercurio, Asello, Servodei, Adeodaterio, Martiniano, Felice, Eusebio, Augusto, ticio, Crisogono, Venantio, Rustico, Salustio, Amando, Basilio et Florentio episcopis; resius etiam. Projecto, Martino, Ephiphano, Seno, Servodei, Octaviano, Epiphano, Anastabundantio, Vicomalo, Paulino, Juliano, MarAgathone, Benedicto, Crescentiano, Paschasio, o, Severo, Paulino, Adeodato, Joanne, Timo-Laurentio, Hilario, Marco, Stephano, Binantio, Petro Crisogono, Littorio et Crisogono, Tivel Maximino, Fortunato presbyteris, astantiuoque diaconibus, Anastasio, Hormisda, JoanAgapito, Symmachus, episcopus Ecclesie Romae dixit :

e quidem fraternitas vestra ecclesiasticis legibsecuta. Sub divini timore iudicii, quae erant ienda diffinivit, et ad iustitiae cumulum perdufficienter dum universa complectitur, nec adne indiget plenitudo, maxime de clericis quos damnationis invasit, et jugum disciplinae ecclesiae fecit respuere, quos propterea schisma fecisid vos constitit, quibus misericordiam tamen Deus mandat universis impendi, ut oportuit egastis, si duritia cordis eorum non sibi acquienam dum contemnit oblata remedia. Quorum sus ad enarrandum difficile est, unum tamen occurrit venerando ordini vestro intimare non o. Dixerunt inter alia scripturam quamdam illis memoriae Basilium quasi per ecclesiasticae e substantiae conscripsisse, in qua nullus RoEcclesiae nec interfuit, nec subscripsit antistes uem potuisset sortiri legitimam firmitatem. Ne nde disputem, unde potest vestrum iudicare lium requiratur et deferatur in medium, ut ne agnoscatis cujusmodi possit habere constan-Sancta synodus respondit : Deferatur in me, ut cujusmodi sit possit agnoscere. Et dum diceormisda diaconus recitavit.

n in unum apud beatum Petrum apostolum isset, sublimis et eminentissimus vir praefectus

praetorio atque patricius agens etiam vices praecellentissimi regis Odoacris Basilius dixit : Quanquam studii nostri et religionis intersit, ut in episcopatus electione concordia principaliter servetur Ecclesiae, nec per occasionem seditionis status civilitatis vocetur in dubium, tamen admonitione beatissimi viri papae nostri Simplicii quem ante oculos semper habere debemus, hoc nobis meministis sub obstatione fuisse mandatum, ut praeter ullum strepitum et venerabilis Ecclesiae detrimentum, si eum de hac luce transire contigerit, non sine nostra consultatione cujuslibet celebretur electio. Et cum legeret, Cresconius episcopus civitatis Tudertinae Ecclesiae surgens e consessu dixit : Hic perpendat sancta synodus, ut praetermissis religiosis personis, quibus maxime cura est, de tanto pontifice in suam redigeret potestatem, quod contra canones esse manifestum est. Item Hormisda diaconus legit, ne quid confusionis atque dispendii venerabilis Ecclesia sustineret, miramur praetermissis nobis quidquam fuisse tentatum cum sacerdote nostro superstite nihil debuisset assumere. Quare si amplitudini vestrae vel sanctitati placet incolumbia omnia quae ad futuri antistitis electionem respiciunt, religiosa honoratione servemus. Hanc legem specialiter praefereutes, quam nobis haeredibus pro nostris Christianae mentis devotione sancimus, ne unquam praedium, seu rusticum sive urbanum, vel ornamenta, aut ministeria ecclesiarum, quae nunc sunt vel ex quibuslibet titulis ad ecclesiarum jura pervenerunt, ab eo qui nunc antistes sub electione communi fuerit ordinandus et illis qui futuris saeculis sequentur, quocunque titulo atque commento alienare voluerit, inefficax atque irritum iudicetur, sitque facienti, consentienti, accipientique anathema. Maximus episcopus Pledanæ Ecclesiae dixit : Modo sancta synodus dignetur edicere, licuit laico homini anathema in ordine ecclesiastico dictare, aut si potuit laicus sacerdoti anathema dicere, et contra canones quod ei non competeat constituere. Dicite nobis quid videtur de me licuit laico legem dare. Sancta synodus dixit, non licuit. Et adjecit, lege sequentia. Hormisda diaconus legit. Et his qui praedium rusticum vel urbanum juris ecclesiastici fuerit consecutus, noverit se nulla lege vel praescriptione munitum, sed sive is qui alienaverit, sive eum qui frequenter et voluntate contraria praedium huiusmodi alienatum revocare tentaverit, id cum fructibus restituat, qui illud fuerit consecutus. Et cum legeret Stephanus episcopus Venusinus Ecclesiae surgens, e consessu, dixit, perlegatur. Hormisda diaconus legit : Quam etiam poenam placuit accipientis haeredes prohæredesque respicere, in qua re cuilibet clericorum contradicendi libera sit facultas; iniquum est enim et sacrilegii instar, ut quae vel pro salute, vel pro requie animarum suarum unusquisque venerabili Ecclesiae pauperum causa contulerit, aut certe reliquerit, ab his quos maxime servare convenerat in alienitatem transferantur. Plane quaecunque in

gemmis auro vel argento, necnon et vestibus minus apta usibus vel ornatui ecclesiæ videbuntur, quæ servari ac diu manere non possunt, sub justa æstimatione vendantur, et erogationi religiosæ proficiant. Cumque lecta fuissent Laurentius, Mediolanensis Ecclesiæ episcopus, dixit. Ista scriptura nullum Romanæ civitatis potuit obligare pontificem, quia non licuit laico statuenti in Ecclesia præter papam Romanum habere aliquam potestatem, cui obsequendi manet necessitas, non auctoritas imperandi, maxime cum nec papa Romanus subscripserit, nec alicujus secundum canones metropolitani assensus legatur. Petrus episcopus Ravennatis Ecclesiæ dixit. Scripturam quæ in nostra congregatione vulgata est, nullis etiam viribus sustineri manifestum est, quia nec canonibus convenit et a laicali concepta persona videtur, maxime quia in ea nullus præsul sedis apostolicæ interfuisse, vel propria subscriptione firmasse monstratur. Eulalius episcopus Siracusanæ Ecclesiæ dixit : Scriptura quæ in sacerdotali concilio recitata est evidentissimis documentis constat invalida. Primum quod contra Patrum regulas a laicis quamvis religiosis quibus nulla de ecclesiasticis facultatibus aliquid disponendi legitur unquam attributa facultas factam videtur. Deinde quod nullius præsulis apostolicæ sedis subscriptione firmata docetur. Quod si cujuslibet provinciæ sacerdos intra suos terminos concilio habito, quidquid sine metropolitani suive antistitis auctoritate testatus fuerit irritum esse debere Patres sancti sanxerunt, quanto magis quod in apostolica sede non existente præsule qui per prærogativam meriti beati Petri apostoli per universum orbem primatum obtinens sacerdotii statutis synodalibus consuevit tribuere firmitatem a laicis illis consentientibus aliquantis episcopis, qui tamen pontificio quo consecrari probantur præjudicium inferre non potuerunt præsumptum fuisse cognoscitur, viribus carere non dubium est, nec posse inter ecclesiastica ullo modo statuta censi ?

Sancta synodus dixit, licet secundum prosecutiones venerabilium fratrum nostrorum Laurentii, Petri, Eulalii, Cresconii, Maximi, vel Stephani, nec apud nos incertum habetur hanc ipsam scripturam nullius esse momenti, quam etiam, si aliqua possit subsistere ratione, modis omnibus in synodali conventu provida beatitudinis vestræ sententia enervari conveniebat, et in irritum deduci, nec in exemplum remaneret præsumendi quibuslibet laicis, quamvis religiosis vel potentibus, in quacunque civitate quolibet modo aliquid decernere de ecclesiasticis facultatibus, quarum solis sacerdotibus disponendi indiscusse a Deo cura commissa docetur. Symmachus episcopus dixit : Modo quia Deus præsentiam vestram votivam mihi sub qualibet occasione concessit, volo, si placet, rem fieri firmam quam credo ecclesiasticis facultatibus convenire, ut *noscant omnes quos in me vanus furor excitavit nihil me magis studere quam ut salvum esse possit*

quod mihi est a Deo sub dispositione commissum, sed etiam quibuslibet Dominum timentibus gratum esse debeat, et ad ecclesiastici custodiam patrimonii pertinere. Sancta synodus dixit : Scimus provisionem tuam necessariis studere, et ideo in vestra est potestate sequenda disponere. Symmachus episcopus Ecclesiæ catholicæ urbis Romæ dixit : Magna quidem veneranda et sacerdotali debetur cura proposito cui imminet de studio quæ recta sunt non de necessitate disponere. Sed quoniam in aliquibus, in aliena postulantis vitiorum mater avaritia repudiatis honestatis repagulis, totum putat expedire quodlibet, et ita dum præda inhiat patientia supernæ pietatis abutitur expectantibus correctionem cælo moderante iudicii se existimant non teneri, cum clarum sit quod apud certos in occasionem rapiendi procedat divinæ mora sententiæ. Sed vobis quos pastoralis cura et ecclesiasticæ astringit pro dispensatione credita ratio reddenda substantiæ opus est, ut sollicitudinem nostram non solum ad præsentia, sed etiam ad secutura sæcula porrigamus, ne ad animæ nostræ detrimenta contingat; sed hi qui possunt statutis debere innocentiam præsumentes de libertate deliquerant, cum religiosa possint et nostra et successoris nostri potestate fulciri, legibus ecclesiasticis servientes.

His ergo perpensis mansuro cum Dei nostri divina consideratione decreto, sanximus ut nulli apostolicæ sedis præsuli a præsentia die donec disponente Domino catholicæ fidei manserit doctrina Salvatoris liceat prædium rusticum quantæcunque fuerit vel magnitudinis vel exiguitatis, sub alienatione perpetua vel commutatione ad cujuslibet jura transferre. Nec cujusquam excusentur necessitatis obtenta, quippe cum non sit personale quod loquimur, nec aliquis clericorum vel laicorum sub hac occasione accepta tueatur, sed nec in usu fructuario aliquibus dare liceat, nec data retinere præter clericos et captivos et peregrinos, nec male tractationis ministretur occasio cum liberalitate illi alia itinera reserventur.

Sane tantum domus cujuslibet et urbibus constitutæ quarum statum necesse est expensa non modica sustentari acceptis offerri si contigerit sub justæ estimatione redditibus et divini timore iudicii committentur.

Pari etiam Ecclesiarum per omnes Romanæ civitatis titulos qui sunt presbyteri vel quicumque fuerint astringi volumus lege custodes, quia nefas dictam est obligationem quam se per charitatem Christi connectit summus pontifex, ea hominem secundi in ecclesia ordinis non teneri. Quicumque tamen oblitus Dei et decreti hujus immemor cujus Romanæ civitatis sacerdotes volumus religionis nexibus devinciri, in constitutum præsens committens quidquam de jure titularum vel Ecclesias superius præfatas quolibet modo præter aurum, argentum vel gemmas, vestes quoque si sunt vel si accesserint aliqua mobilia ad ornamenta divina minime pertinentia per

jure exceptis duntaxat sub præfata conditione us alienare tentaverit donator, alienator, ac or honoris sui amissione multetur.

terea qui petierit aut acceperit, aut qui pres- rum, aut diaconorum seu defensorum danti ipserit, 248 quo iratus Deus animas percutit mate feriatur, sitque accipienti vel subscri- de personis superius comprehensis, id est, mathemate feriri censuimus, instituta pœna ernalium servata, quam præmisimus in alie- i vindicta, nisi forte et alienator sibi dum ; et qui acceperit celeri restitutione prospe-

d si minore animæ suæ cura quisquam reme- oblatum forte neglexerit, supra ea pœnarum i quæ superius tenentur ascripta contra fas, B d conceptum fuerit documentum universis i quamvis ab initio nullas habuerint, effere- ed etiam liceat quibuscunque ecclesiasticis is vocem contradictionis offerre, et ecclesia- auctoritate fulciri, ita ut cum fructibus alienata reposcere, ne aliquo se ante tribunal i obstaculo muniat, quia religiosis animabus antiam pauperum derelicta contra fas sine pietatis consideratione dispergit. Hujus autem anti legem in apostolica tantum sede volumus i, universis ecclesiis per provincias secundum rum considerationem quem proposito religio- i venire rectores earum viderint more servato. scripserunt. C Celius Symmachus episcopus iæ Romanæ huic constituto a nobis facto ipsi. Celius Laurentius episcopus sanctæ Me- ensis Ecclesiæ huic constituto a venerabili ymmacho sancto subscripsi. Petrus episcopus iæ catholicæ Ravennatis, huic constituto a biliti papa Symmacho sancto subscripsi. Eula- iscopus Ecclesiæ Syracusanæ huic constituto a biliti papa Symmacho sancto subscripsi. Felix onensis, Chrysogonus Tudertinus, Emilianus lensis, Jocundus Augustanus, Tigridus Tauri- Vitalis Fundanus, Bassus Mutinensis, Paca- Colaminensis, Maximus Bleranus, Martyrius ensis, Rufentius Signinus, Vindemius Antea- Candidus Tiburtinus, Fortunatus Fuligenatis, eianus Sepinatis, Fortunatus Anagninus, D isius Vulturensis, Martianus Ecamensis, ianus Perusinus, Chrysogonus Albanensis is Tranensis, Laurentius Vobianensis, Marcus nus, Aprilis Micernius, Memor Canusinus, antius Forosimpromensis, Florentinus Plesti- , Felix Nepesinus, Concordius Mesenatis, ius Potenninus, Ansellus Plommensis, Basilius tinus, Martianus Ostensis, Benignus Aquimi- , Fortunatus Vessaniensis, Severinus Lundar- s, Eucarpus Messanensis, Joannes Spoleti- thephanus Venusinus, Valentinus Amiterninus, lus Prænestinus, Probus Carмениensis, Colo- rorocloidiensis, Helpidus Voliterninus, Proje- Formovi, Veneriosus Pellensis, Bonifacius

A Foroflaminensis, Sebastianus Siranus, Rusticus Buxantinus, Venantius Sinogalliensis, Victor Dunen- sis, Innocentius Tifernantius Tybernorum, Sylvinus Veliterninus Justus Simensis, Arestonius Ostensis, Augustus Liparitanus, Felix Nepesinus pro Urso, Asterius Quinatis, Propinquus Trebatiis, Eusebius Favestris, Romanus Numentanus.

Incipit synodus quarta romana sub Theodorico rege ex diversis regionibus congregata.

Rufo magno, Fausto, Ameno, viris clarissimis consulibus sub die Kalendarum Novembriarum sancta synodus apud urbem Romam ex præcepto glorio- sissimi regis Theodorici ex diversis regionibus congregata in Christi nomine dixit : Cum ex diver- sis provinciis ad urbem Romam convenire sacerdotes regia præcepisset auctoritas, ut de his quæ venera- bili papæ Symmacho apostolicæ sedis præsulī ab adversariis ipsius dicebantur impingi sanctum concilium judicaret, Liguriæ, Emiliæ, vel Venetia- rum episcopos quos ad præsentiam principis spe itineris ductos attraxit consulimus regem incubuit necessitas consulendi, qua nos voluisset ætate fractos, debilitate et impotentia corporis invalidos congregari, respondit præfatus rex piissimus bonæ conversationis affectu plura ad se de papæ Symmachi actibus, horrenda fuisse perlata, et in synodi oportet, si vera esset inimicorum ejus objectio, indica- tione constare. Memorati pontifices quibus allegandi imminebat occasio, suggererunt ipsum qui judica- batur impetitus debuisse synodum convocare, scientes, quia ejus sedes primum Petri apostoli meritum vel principatus. Deinde secuta jussione Domini, conciliorum venerandorum auctoritas sin- gularem in Ecclesiis tradidit potestatem, nec ante- dictæ sedis antistitem inimicorum subjacuisse judicio in propositione facile simili forma aliqua testaretur, sed piissimus princeps ipsum quoque papam in colligenda synodo voluntate sua litteris demonstrasse significavit. Unde a mansuetudine ejus paginæ postulatae sunt, quas ab eo directas constabat. Has dari sacerdotibus sine tarditate constituit, vel quidquid in eodem negotio actum scriptis Romam ex diversis terrarum vel regionum partibus Dei prosecutione perventum est. Et dum venerabili collectione, de incipiendo haberetur nego- tio, prout poscebat causa tractatus. Sanctus papa Symmachus basilicam Julii in qua pontificum erat congregatio, prout habuit cura cœlestis ingressus est, et de evocatione synodali clementissimo regi gratias tulit, et rem desiderii sui evenisse testatus est. Causa ergo de sacerdotum animis quæ de con- cilio nondum firmato tristitiam ministrabat abscissa est. Auctoritatem ordini colligendo sicut poscebant ecclesiastica statuta in omnium qui ibidem conve- nerant episcopi, præsentia se dare professus est, sperans, ut visitor qui contra religionem, contra statuta veterum, vel contra regulas majorum a parte cleri vel ab aliquibus laicis fuerat postulatus, ex ordinatione antistitem sicut dicebat sanctum

propositum firma fronte cæderet, et omnia quæ per suggestiones inimicorum suorum amiserat potestati ejus ab honorabili concilio redderentur, et tanti loci præsul legaliter prius statui pristino redderetur, et tunc non ante veniret ad causam, et si ita recte videretur, accusantium propositionibus responderet. Digna res visa est maximo sacerdotum numero, atque mereretur; effectum decernere tamen aliquid synodus sine regia notitia non præsumpsit, sed suggestio justa per legatorum negligentiam non meruit, secundum vota responsum jussus est regis præceptionibus papa Symmachus ante patrimonii vel Ecclesiarum quas amiserat receptionem cum impugnatoribus suis in disceptatione conflare. Qui potestatis suæ privilegia, et quæ pro conscientia quantum juste aestimamus emundatione submiserat, ne hac voluit vice resumere.

Sed dum esset synodus in Hierusalem basilica Sessoria palatii constituta, aliquibus sacerdotibus visum est, ut libellus quem accusatores paraverant qui quotidie seditionibus appellabant, susciperetur a synodo; in quo suscepto, duo erant quæ vel veritati inimica essent, vel ipsi quantum ostenditur ecclesiastico proposito repugnarent. Unum, quia dicebant crimina memorati superius Symmachi papæ apud regiam constitisse notitiam: quod falsum esse declaravit. Non enim quasi novam causam audientia commisisset, si ejus conscientia convicta de errore solam se sciret expectare sententiam. Aliud quod per servos de his quæ objiciebant se cum loquebantur posse convincere, addentes quod ipse mancipia traderet, quibus quantum ille asserabant, possit in indicatione superari. Quæ res canonicis et ipsis publicis erat legibus inimica, cum Patrum statuta sanxissent, ut quos ad accusationem leges sæculi non admittunt, his dicendi in cognitione vel assequendi aliquid denegandam esse licentiam. Et dum inter ista quæ essent facienda tractabatur, præfatus papa, ut causam diceret, occurrebat. Qui veniens ab irruentibus turbis æmulorum suorum ita tractatus est, ut nullis presbyteris qui cum ipso erant per cædem ipsam mortis fuisset occasio, et recentium adhuc vestigia vulnerum illustris vir comes Aligenius, et sublimes viri Gudila, et Vedeulfus majores domus regie perspexissent, quos secum unde egressus fuerat, ad beati Petri apostoli septa convexerit. His ita actis, et rebus varia confusione turbatis, iterum nos ad justitiam contulimus principalem, scientes divinitate propria regere Dominum, quem ad Italiae gubernacula provideret ipse. Cujus mansuetudini omnia per relationis seriem, sicut res poscebat, ingessimus, intimantes etiam sæpe nominatum papam per sedem, cui subjacuerat cum suis, si voluntatem rursus haberet exeundi, ad iudicium fuisse commonitum, sed allegasse eum per directos episcopos mandatis canonicis sibi concessisse affectu purgationis suæ culmen humiliat quantis periculis pene oppressus dominum *regem habere quod vellet faciendi se interim justitie*

renitentem statutis canonicis non posse compelli. Ad hæc serenissimus rex taliter Deo aspirante, respondit in synodali esse arbitrio in tanto negotio sequenda perscribere, ne aliquid ad se præter reverentiam de ecclesiasticis negotiis pertinere, committens etiam potestati pontificum ut sive præpositum vellent audire negotium, sive nollent, quod magis putarent utile, deliberarent, dummodo venerandi provisione concilii pax in civitate Romana Christianis omnibus redderetur. Quæ cum juste offertur mandata Dei complentur Italiae suæ dare rectorem. Agnoscentes nullum nobis laborem remansisse, nisi ut dissidentes cum humilitate propositi nostri ad concordiam hortaremur, quia unum tantæ rei restabat, unde Deo pareremus, ut sanctæ principis voluntati invitemus senatum amplissimum, quali oportuit legatione destinata monentes, et instruentes causas Dei ipsius iudicio esse committendas, qui valet corpus occidere, et animam mittere in gehennam, qui dixit mihi vindictam, et ego retribuam, apud quem conscientia nuda est, cui non absconduntur occulta. Cogitare prudentes viros oportere, quanta inconvenienter, et præjudicialiter in hujus negotiis principis contigissent, et nos viam per hanc quam ipsi vocabant remissionem peccatis non aperire sed claudere, qui quod dicebatur majoris iudicii servamus instruentes eos, quia per nos illius Christus innotuit, non esse ovium lupi insidias prævidere sed pastoris. Maxime quia in causa præfata multos qui se dedignabantur cognoscere, et Deo satisfacere error involverat, et quia non poterant plura sub hac occasione Ecclesie membra dispergi, sed magis per mansuetudinem sustineri. Sicut boni nos operis Paulus magister instruxerat, dicens: Sanandos esse plurimos per patientiam et doctrinam; et quicumque putantur rei, et gravibus peccatis involuti, quamvis nullus sit qui delicto careat, sicut Joannes testatur apostolus: Si dicam quoniam peccatum non habeo, mendax sum, eos tamen magis pressuris hominem sustentari et prætereri, hasque passiones iudicio divino suspendi. Maxime cum illa quæ præmisimus inter alia de auctoritate sedis obstarent, quia quod possessor ejus quondam beatus Petrus meruit in nobilitate possessionis accessit, et claritatem veterem vobis dat, det Christi rectoribus devote clamantibus; scriptum esse per prophetam ex persona Dei: Nunquid non valet manus mea ad consumendum eos qui erraverunt? Hæc eadem sæpissime ut oportuit commones ut habita intentione discederent, et factum nostrum quod Deus inspiraverat juxta mandatum principis non discuterent, sed sequerentur, sicut decebat filios Ecclesie, nec sub hac intermissione contenderent, et crescerent Ecclesie detrimenta quæ res poscebat cum festinatione succurri, et nobis hujus celeritatis, et illius obedientie necessitas imminabat. Maxime cum omnem pene plebem cernimus ejus communioni indissociabiliter adhæsisse, cujus nos non modica quidem cura stimulabat, ne in ali-

aberetur errore. Quibus allegatis Dei nostri a
 atione decernimus, harum necessitatum vel
 num consideratione astricti, et cœlesti per-
 omnibus quæ in causa erant inspiratione se-
 Symmachus papa sedis apostolicæ præsul ab
 modi propositionibus impetitus quantum ad
 res respicit, quia totum causis obsistentibus
 ius designatis, constat **249** arbitrio divino
 dimissum, sit immunis, et liber, et Christia-
 bi sine aliqua de objectis oblationem in omni-
 clesiis suis ad jus sedis suæ pertinentibus tra-
 vina mysteria, quia eum ab impugnantium
 m petitione, et propter superius designatas
 obligari non potuisse cognovimus unde se-
 m principalia præcepta quæ nostræ huic tri-
 potestati, ei quidquid ecclesiastici intra sa-
 urbem Romam, vel foris est juris reformamus
 causam Dei iudicio reservantes universos hor-
 , ut sacram communionem sicut res postulat
 percipiant, et Dei animarum suarum memi-
 , quia et ipse amator pacis est, et ipse pax est
 onet : « Pacem meam do vobis, pacem relin-
 his (Joan. xrv, 27). » Et in quacunqve civitate
 esse confirmandam affirmant beatos esse
 os. Hæc quicunqve ex instructione nostra
 non æstimamus, vel non admitti, vel detre-
 osse, crediderit, videat, quia in divino iudicio
 aptus sui rationem est (sicut de Deo confidi-
 edditurus. De clericis memorati papæ qui ab
 po suo ante tempus alicujus, contra regulas
 erint, et schisma fecerint, hoc fieri decerni-
 it eos satisfaciendes episcopo, sua misericor-
 sæquatur, et officiis ecclesiasticis se gaudeant
 i, quia Dominus et redemptor noster
 erditas ab errore lætatur inventas, et super-
 um filium paternam liberalitatem cœlestis
 or accommodat. Quisquis vero clericorum
 ianc formam a nobis probatam, quocunqve
 Deo loco in Ecclesiam Romanam missam
 re præsumperit præter conscientiam papæ
 achi, dum vivit statutis canonicis, velut schi-
 us percellatur. Ista sufficiant, nunc cum Dei
 sincere protulisse. Laurentius episcopus Ec-
 Mediolanensis, huic statuto nostro in quo
 causam Dei iudicio commisimus, subscripsi. **D**
 episcopus Ravennanus huic statuto nostro in
 lam Dei iudicio commisimus, sub. Felix Ter-
 zis, Bonificius Aquemuensis, Maximus Ble-
 , Emilianus Furanus, Maximus Ticinensis,
 us Mutinensis, Gerontius Fidudensis, Ste-
 s Venusinus, Laurentius Boensis, Fortunatus
 ensis, Mercurius Sutrinus, Stephanus Nea-
 us, Hilarius Tensanus, Maximilianus Peru-
 Innocentius Fortunatus, Concordius Mesina-
 talis Fundanus, Castus Portuensis, Aristus
 is, Martyrius Terracinensis, Victor Lunensis,
 is Aquinatis, Chrysogonus Albanensis, Aman-
 tentinus, Romanus Numentanus, Ursus Rea-
 Paschasius Vulturnensis, Innocentius For-

simpromensis, Felix Nepesinus, Hilarius Tempranensis,
 Innocentius Tarentinus, Tyberniorum, Severinus
 Tundaritanus, Sylvanus Veliternus, Sebastianus
 Suranus, Mercurius Gavinati, Felix Atellanus, Rusticus
 Bruyantinus, Propinquus Tribensis, Adeodatus
 Fornitanus, Bonifacius Cameritanus, Justus Signa-
 tinus, Vindemius Anteatinus, Augustus Liparitanus,
 Valentinus Amiterninus, Fortunatus Suestanus, Jo-
 cundus Augustanus, Tigidius Taurigranus, Viticanus
 Celunensis, Joannes Ariminensis, Porculeianus Sep-
 niatis, Candidus Triportinus, Cresconius Tuderti-
 nus, Innocentius Binatis, Joannes Spoletinus, Eusta-
 sius Cremonensis, Laurentius Verginatis, Eucarpus
 Meresapæ, Rufentius Agnatinus, Serenus Nolanus,
 Martianus Acanus, Euticius Tranensis, Fortunatus
 Anagninus, Aprilis Laterianensis, Asellus Populo-
 niensis, Memor Canusinus, Aadrudatus Silvæ Candi-
 dæ, Venerius Pallensis, Rogatus Taurominitanus,
 Servusdei Ferensis, Probus Carneianensis, Dulcitus
 Sancti Antimi.

Incipit præfatio Ennodii in librum sequentem.

Solet dicendi affectum multarum rerum ardor
 exigere. Si autem avarus laudis avidus est, et favo-
 rem desiderat sudore mercari, aut per blandimenta
 gloriæ crucem narrantis ignorat, aut lucri astrictus
 compedibus linguæ vendit obsequium, ut dum ani-
 mus habendi cupidine subjugatus præsumptum æsti-
 mat jam tenere compendium, sic ingruentia per
 styli exercitium nescit timere discrimina, aut neces-
 sitate conclusus profert eloquium sine quacunqve
 lima captivum, et nesciam pudoris frontem monstrat
 in medium, ut dum intentioni famulatur, diligen-
 tiam decoris aburat, quia dicendi ornamenta non
 sunt intentionis negotiis, sed quietis, nec militiæ
 sunt picta verba, sed otii. Campus fortem postulat,
 pax profunda redimit ornatum, qui profutura asse-
 rit, loquelam quæ periculo artis est colorata con-
 temnit. His ergo ita se habentibus causam narrationis
 insinuo, et coactam vocem pravorum latratu religio-
 sis mentibus commendo, scriptum esse reminiscens
 « tempus tacendi, et tempus loquendi (Eccle. iii, 7), »
 vel post fidem prophetici oraculi cujusdam oratoris
 exemplum qui refert, nisi cum necessarium dicendi
 nimis ineptam esse conditionem. Oris ergo ministe-
 rium pro valitudine ingenii sacerdotibus dedi,
 adversus quos sibilantium effusa sunt venena lingua-
 rum, licet scuto munita fidei spiculorum imbrem
 patientia religiosa non timeat, et ad auctorem re-
 deant tela, quæ sine bellandi arte diriguntur. Qui-
 bus enim pro lorica Christus est, vim non metuunt,
 et inimicos longa exspectatione prosterunt. Quis-
 quam ne tamen in hac acie prælium putet esse for-
 midini, in qua Deo et pontificibus infertur sine vi-
 rium æstimatione certamen. Quisquam ne fluxum et
 lacescentem hostem videat, et præliorum causis ad-
 versarium debilem expavescat? Invidet ipse sibi vi-
 ctorem qui conscientia vulneratum aggredi cessat
 inimicum. Ad lucrum hostis sui procedit, qui in con-
 flictibus non prius causas quam aliud expedit. Dat
 vires jaculis innocentia, et mucronem acuunt ex
 æquo venientia vota bellandi. Percutiendi impetum
 plus justum dolorem scimus dedisse quam brachia,
 inde paucorum telis multitudo non subsistit. Dicen-
 te ergo mecum propheta plures nobiscum sunt quam
 cum illius, placitum bonis, quantum æstimo opus,
 incipiam.

Incipit liber Ennodii sanctæ Ecclesiæ Romanæ diaconi contra obtreccionem quartæ-synodi habitæ Romæ palmari a Symmacho papa sub Theodorico rege.

Sufficeret quidem schismaticam imperitiam propositione cecidisse, maxime cum secum habeant objecta responsum, et mereatur titulus sine lectionis discussione cum auctoritate damnari, cum in prænotatione ipsa significantia operis innotescat immundi dicentium adversus synodum absolutionis incongruæ. Ego tamen nunc agam quasi opus sit alieno ense perire mala proponentem. Istud proloquium potest clementissimo homini tantum inscitie ascribi. Et ne aliquis præter vos sicut inter oves ulcerosas deputandus et erraticas, qui magnum gregem potuisset lacessere, pastorum dicente propheta : « Filios nutrivit et exaltavi, ipsi autem spreverunt me (Isa. 1, 2). » Et Domino de apostolis. « Qui vos spernit, me spernit (Luc. x, 16). » Quos episcopos fuisse propheta testatur de Juda dicendo, « et episcopatum ejus accipiat alter (Psal. cviii, 8), et apostolo æque Paulo proclamante, « obedite præpositis vestris, quoniam ipsi exorabunt pro vobis (Hebr. xvi, 17). » Nec hic immoremur, sed redeamus ad gravem et venerabilem non solum ex alia productam, sed mysticam propositionem. Non omnes (inquiunt) sacerdotes regis ad concilium ascivit auctoritas, nec omnes in judicatione senserunt. Mancipia tartari, et liquido Satanæ ministri, quoscunque non evocavit scriptum principis novis nexibus et actuum vestrorum in volutionibus serpentis spiris cauda pertraxit. Nolo dicere in quo fuerint voto, in qua deliberatione discedentes, quibus tædium illa peperit expectatio. Cum viderent venerabilem papam longas in vita contra fas suum inducias accepisse. Videbant æthera tantum directis a se jaculis verberari. His ne liceret infelicibus in malorum actibus consolatione secreto delitescere? Libris vestris nudantur absconditi, et per vos in turpi facto habere solitudinem non sinuntur, dicente Domino in Evangelio : « Omnis malus odit lucem (Joan. iii, 20). » Post hæc absentis adversarios papæ Romani dici non debuisse qui prædictis prolatis petitionibus accusabant dolose videlicet hoc agentes eo quod adversarios suspectosque canonica synodalibus clamante in decretis auctoritate, in suam recipi accusationem episcopos minime oportuisse, vos non latuisset, ad assertiones fidem jungentes quod eos isto nomine præcepta regia non vocassent. O homines omni artis lima compositos, et caminis fabrilibus excoctos, qui ad stipulationem doctorum desudata invenire testimonia! Anamus reverendi viri sententiam veram, et (ut aiunt) in ipsam pedibus imus. Cognoscimus errata quæ dicitis; inimicum vocet aliquis accusantem, et tragico nomine appellet contumeliam non merentem. Dehinc subjunctam quæstionem rhetorica argumentatione fibula momordistis, addendo, allegando : Testis est Romana civitas. Si omnes episcopi senes et debiles convenerunt, ecce orationem veri nervis nitentem, et ipsi Cepasio præferendum nitore sermonum. Ergo qui se ætate valentes, et corpore imbecilles esse dixerunt, ipsi se ineptos iudicio esse testantur, quoniam membrorum se dixerunt jam sustinere dispendia, maxime si hocingere clementissimi Domini auribus præsumperunt. Vos putatis ab universis Dei conspectibus pulsi illorum virorum more congressuum ubique narranda confundi, et apud principem de collectione pontificum alios prætulisse sermonem, nisi quos ætatis maturitas erudiendæ loquelæ fecit auctores, quibus anni veteres reverentiam contulerunt, qui putabantur bonorum merito suffragio in longum fuisse servati. Ipsos ergo de gravidæ ætatis fatigationibus queri decuit, quos ætas jusserat allegare. Viri optimi, subditis ex præceptis regiis evocationis causam fuisse jam cognitam, et Italiæ summa moderantem non fuisse, quasi de novo negotio consulendum, plus

chartæ scriptioni religionis debitum quam præsentie principali. Nullus ergo in prædicto negotio titulus remanserat, ad cuius inquisitionem pergentes illud jure præloquerenter exordium. Ex hinc digressi bonarum rerum in rege laudatis affectum, et colitis verbis innocentiam quam actibus ignoratis. Si tamen cultus est in loquela vestra, quam scabroso vomere velut agentes per devium arata proscinditis macenti solo zizania et lolia commendantes, recepturi pro tali impendio paleas quibus gehennæ in perniciem vestram animetur ignis. Sed nunc ut quidam fertur dixisse, quæ quibus anteferam? Contra Apostolum dicitis impugnatores summi pontificis non auditos, qui cælestis mandati memores partem suam a consortio adulteri subdixerunt. Hic non incesso ignorantiam rimosam memoriam non accuso. Nolo dicere quod prophetæ verba Apostolo contulistis, quia novi et ipsos apostolos recte vocari, quos missos esse non nescio. David enim dicit : « Furem videbas, et currebas cum eo, et cum adulteris portionem tuam ponebas (Psal. xlix, 18). » Deinde quis se de illa vestra enodem faciat quæstionem qua dicitis in criminibus objectis quod non excluditur, approbatur? Et vocem Romanæ Ecclesiæ militibus congruentem, in qua nescias, utrum prius nitorem prædices, an saporem. Putasne audistis legi, quod justum est juste exsequeris? Audistis de malefactorum hominum, si tamen aliquando conversatio humana vos tenuit, quidquid non suis ordinibus approbatur excludi? Ubi est illud prophetæ? « Dominus ad iudicium veniet cum senibus populi sui (Isa. iii, 14), » et de vobis dictum : peccatum suum quasi Sodoma prædicaverunt : vœ animabus eorum? Sed quid facti opus est, quoties desperatis nulla medela succurrit, nisi implorandus est Dominus qui promisit per prophetam futurum se super omnem superbam et excelsam, et super arrogantem, ut humilietur? Sed fetidum opus vestigiis insequar et ferrata si possum, calce contundam. Ut vere dicam res cum re, causa cum causa, ratio cum ea quam putant ratione pugnabit. Oblocutos sacerdotes præceptionibus regiis allegatis, et quoddam sacrilegium creditis, mali aliquid cum cælestem nesciatis de terreni Domini jussione sentiri, opponendo quis regi debuit dicere, papam synodum oportuisse convocare? Certe quod in hac parte constat exemplum illum præcipue qui criminosis multorum propositionibus jam jacebat, quem hoc fuerat damnare, quod argui, cui prærogativam cælestis ascriptam hostium suorum jam oblocutio tulisset. Ad hanc vos clementiam malorum actuum per gradus suos incrementa traxerunt, ut hoc credatis esse lacessere quod convincere, nec apud vos habeant a veritate doctrinam, odia quæ plerunque contra meritum impediti studiis, non rationi obsequentia vota concinnant. Ubi est illud : « Priusquam agnoscas ne ad iudices quemquam (Eccli. xi, 7). » Olim vos accepit grex positus in sinistra collegas, apud quos ex præiudicio excepisse sententiam creditur, qui meruit ad examen adduci et hoc est reum existere quod libram disceptationis intrare. Prælocutioni tamen optime divinum subdidistis exemplum, quod ita quadratis constat alloquiis, ut ipsum in eo Chrysuppium tenere lineam putes. Peccatori dicit Deus : « Quare tu enarras justitias meas? » (Psal. xlix, 16.) Huic dicto conserentes quasi ad sacerdotis apostrophen, qui beati Petri apostoli vicarius æstimatur : prohibetis archiatrum ejus corpori afferre medicinam. Quomodo vos animæ ejus curationem exhibere renuitis? Magnum per divina ridiculum, an maxima lamenta sint nescio. Vos alienæ febris curam queritis, vos fatiscenti animæ medelam adhibere cupitis, et in lethi proximitate positi, vestri immemores, de alterius salute tractatis; quid si illud vere vobis a propheta dictum sit : « Nunquid parum vobis est quod molesti estis hominibus : quia molesti estis et Deo meo (Isa. vii, 13). » Et iterum : « Medice, cura teipsum (Luc. iv, 23). » Sed hinc alias novimus, quia sanari non

potest, conclamatus et improbus in profundum deveniens mira temeritate contemnit. Sed credo vivit in istis, et in malæ conversationis suæ morte concilium, et potest optare quis alteri, quod ipse jam perdidit. Nunc recte vobis cum propheta dicimus: Omnia quæ loquitur populus iste juratio est, et timorem ejus ne timeatis, neque formidetis. Procul sit a nobis, facessat a nobis qui in nobis est pruritus iste linguarum quos vere idem propheta arguit: Scribentes injustitiam scripserunt. Non nos beatum Petrum sicut dicitis a Domino cum sedis privilegiis, vel successores ejus peccandi judicium licentiam suscepisse, ille perennem meritum dotem cum hæreditate innocentiam misit ad posteros. Quod illi concessum est pro actu luce, ad illos pertinet quos par conversationis splendor illuminat. Quis enim sanctum esse dubitet, quem apex tantæ dignitatis attollit? In quo si desunt bona acquisita per meritum sufficiunt quæ a loci decessore præstantur. Aut enim claros ad hæc fastigia erigit, aut qui eriguntur, illustrat. Prænoscit enim quid ecclesiarum fundamento sit habile, super quod ipsa moles innititur. Sed hinc actibus nostris cælestem potentiam putatis esse suffragio, quod ad præsidium beati Petri apostoli adjutricem, ut dicitis, dexteram commodatis. Nescitis solem facibus non adjuvari, nec ad præsidium diurnæ lucis lychnos accendi. Scriptum est enim: «Scrutatur renes et corda Deus (Psal. vii, 10).» Sed in illa potestate quis argumentis audeat vestris respondere, nisi quia sine arte dicitur verum et fides mendacio sermonum technis assuitur? Cur (inquunt) ad principem convenistis, si audiri non licebat impetum? Sic vos in stuporem pecualem peccati nebula, aut divinus horror oblimat, ut verecundam excusationem, aut fraude mens vestra transeat, aut belluarum pressa hebetudine non agnoscat. An forte aliud putatis fuisse quod dictum est ipsum debuisse synodum convocare, cujus opus erat officio ut vos videlicet per pontificale examen divina sententia præcelleret, et quos a capitis sui compage in salutis detrimento insanus furor abscederat. Post Esau mentionem operi vestro nescio verbis an latratibus indidistis, comparantes ei antistitem vestrum qui senioris naturæ beneficium unius cibi commutatione perdidit, et primogeniti canam dignitatem amiserit faucibus obsequendo. Ad ista quid referam, qui ex omni objectorum parte concludor? Quis, rogo, vestrum Symmacho benedictionem, dum patri plus deservit, eripuit? Cui tantorum munerum Jacob vice est collata nobilitas? Quis ex vobis cæci parentis desideriis pariturus occurrit? Quis vestrum devotione sua genitorem venerabilem captum oculis nulla fecit lucis damna sentire? Nonne collatione tenebrarum vestrarum nox putatur per sudum rutilans jubar ostendere? Et omnis obscuritas actibus vestris collata decorem solis assumit. Præterea tunc Jacob quamvis congruentem moribus filii benedictionem tamen contulit jam promissam. Nunc quid his longius immoramur, cum docendi non sint, qui calces stimulis intulerunt? Credite mihi, pacis inimica sunt, impugnationi non sunt idonea quæ profertis. Sed sequitur vinculum cum ænigmate quod nescio, qua replicationis arte solvamus. Tullianæ enim profunditatis pelagus ingressi cymbalum nostræ sterilitatis quæstionem flatibus per littorum incerta transmittunt. In qua tamen Christo clavum tenente portum ingrediari, et sigillatim de turbibus vestris universa discutiam, habiturus in ductu illorum facultatem, non meam. Aiunt enim: Si vera episcoporum assertio est, sedis apostolicæ præseculum minorum nunquam subjacuisse sententiæ, cur ad iudicium districta conventionem perductus est. Multum quidem annosa hic in vobis laborat infantia. Cui ille advocandus est, qui ineluctatæ nobiscum semper pondus propositionis exsuperat, cum manifeste pro sacerdotibus cum propheta clamitem: «Nunquid gladiabitur securis contra eum qui secat in ea, aut exaltabitur serra contra eum qui trahit eam (Isa. x, 15), » ut

sit mihi illud suffragio divinum oraculum. Quomodo si cessavit exactor, tributum quiescit, ita contrivit Dominus baculum impiorum. Tribue, Domine, quod prædixisti in illum, ut sicut errat ebrius et vomens, ita pereat incredulus, qui infideliter agit. Propter hoc propheta vobis insultans vociferatur: «Audite verbum Domini, viri illusores (Isa. xxviii, 14), » quisquam ne causarum ex præcognitione sancit eventum, et rabidis terminum positura conflictibus sic metitur, ut pernix decisio dum inquisitione esse senior innotescit, anticipet, favorem censentis accuset. Nunc paulisper ore actibus annis indignus, pontificali voce vos arguam. Nos qui statuta nostra non una apud vos volumus lance constare, quibus de impugnatorum qualitate lati sunt canones, apud quos nefas est cana Patrum definita transcendere, quibus scriptum est in Carthaginensi concilio. Quod apostolicæ sedis per Faustum episcopum qui tunc ab ea missus interfuit, probavit auctoritas; accusatoribus de inimici domo prodeuntibus non credendum, in quibus odio successa vicinitas, per nutrimenta arida flammam persecutionum exsuscat, et universam doli fabricam sumptu, et machinis cohærentibus secreta dispositione componit. Istos quæ domus evomeret, qui scire potuisset nostra collectio, nisi præsentis? et impugnationis qualitatem, unde nisi ex scripta propositione didicisset? in quibus sentinam criminum, dum simulato fuerunt persecutionem se debere criminibus agnovisset.

Post illa quæ de accusatoribus prolata sunt, addidistis: Cur personæ jussæ sunt præsentari quas sæpe imperialis flagitasset auctoritas. Ad defraudationem ingenii pertinere ejus qui nunc in sede apostolica quasi in quadam arce consistit. Vere vobis dicit Sapientia: «Homo infirmus et exigui temporis ad intellectum non perveniet, sed laboret ut sciat quod acceptum sit apud Dominum (Sap. ix, 5). » Et iterum dicunt Proverbia: Odit se qui negligit studia. Imperitis enim obviat mors. Quid enim illam quæ in pervia scientia descendit, ignorantiam fingitis? Quid adhibetis mira latrocinandi arte falsitatem, vel dolositatum præstigia, simplicitatem fronte monstrando? De vobis nunc dictum est: Qui loquitur mendacium, ex propriis loquitur. Istam lætitiæ faciem, ex judiciorum censura venientem callida provisione sacerdotis vestri oculis abstulistis, ut eum talibus adversus acies vestras instructum munitionibus et innocentiam in testimonio orbis tela deferentem ab ipsis judiciorum adytis pelleretis, providentes ut nec sine impugnatione insons viveret, nec haberet solatium de incorrupta iudicium inquisitione pulsatus. Vos præfate et dedistis et invidistis examen, cum uno eodemque itinere a vobis disceptationum dubia subire, et prohibetur, et cogitur, et per singularem callem, ad causam accendens evocatur, non manifestam salutem, aut non lacessitus obtineret, aut subriperet absolutus. Adolescentiæ meæ memini me legisse temporibus de quodam dictum: Exsuli exsilium imperas, nec das. Vos prophetæ impetit sententia: «Isti sunt viri qui conturbaverunt terram, et qui concusserunt regna (Isa. xiv, 16). » Et iterum: «Excidentur ramusculi eorum falcibus, et quæ derelicta fuerint, absceduntur (Isa. xviii, 5). » Et rursus: «Dum non speratis veniet contritio vestra, et comminuetur sicut lagena figuli multitudo vestra (Isa. xxx, 13, 14). » Nec non propheta ad hanc causam specialiter locutus intonuit: «Dominus inclinavit manum suam, et corruet qui fert malis auxilium, et cadet, cui præstat auxilium, simulque omnes consumerunt (Isa. xxxi, 3). » Redeo tamen post multa exemplorum suffragia ad novellas canonum definitiones. Clamat in alio loco Carthaginense concilium, quascunque ad accusationem personas leges publicæ non admittunt his impugnandi alterum, et nos licentiam submovemus, et nullæ accusationes a iudicibus audiantur ecclesiasticis quæ legibus sæculi prohibentur. Quæro a vobis viri quibus indita est ad unquam

posita polita perfectio, cujus conditionis fuerint ista mancipia quæ servulata scriptis principalibus intimastis, si ea servilis adhuc in potestate alterius catena retinebat, et nulla obscenæ obligationis compedibus vestigia in libertatem missa laxabant vel vobis disceptantibus fidem aliquam prædictorum verba portassent? Sed, credo, replicabitis veritatem quæ sponte prolata in illis vox habere non poterat, hanc diversis cruciatibus est latebris suis religiosus tortor exegerat, ut dum pœnis corpora solverentur, quæ gesta fuisse noverat, anima non celaret. Sed, quæso, primum ad leges publicas deinde ad iudices ora convertite, qui possunt in defensione sua sic eloqui, nos quos Dei servitium pro istarum rerum abjectione fecit ingenuos, qui servulorum insultantium contumelias aut despiciamus, aut ridemus; quibus scriptum est de famulis per Apostolum: « Mementote quia vester et illorum Dominus in cœlis est (*Ephes. vi, 9*). » Ad hæc sæculi mala revocabimur, faciendum a nobis est, quod facientem alterum profanum esse contendimus, quod per ministerium jussionis, et manus alienæ incestaret aspectum vestrum nostro perageret imperio. Nolite hanc ad universas Ecclesias mentem rapacium luporum more et natura servare, quia postquam nos maculasset forte pro desideris vestris cruenta discussio effectum in his quo tenditis non haberet. Sed dicente vobis Propheta: « Ponamus circulum in naribus vestris, et frenum in labiis, et reducamus vos in viam qua venistis (*IV Reg. xix, 28*). » Qui eodem propheta asserente impugnami qui dicit: « Erunt quasi non sint, et peribunt viri qui contradicunt vobis (*Isa. xli, 11*). »

Hoc etiam novo adversum nos subdidistis invento ipsum Dominum, et redemptorem nostrum servorum subisse iudicio, et cœli operatorem particulæ cui-dam sponte subjacuisse terrenæ, dum testatur, et loquitur: « O Juda et Hierusalem, iudicate inter me, et inter vineam meam (*Isa. v, 3*). » hoc etiam beatum Petrum, hoc Paulum apostolum non horruisse nar-ratis, et illam vestram elegantiam ad jus pertrahitis exemplorum **251** nexibus præcedentem quasi vobis in hac parte remanserit, cum renitente contentio, et validis facundiæ vestræ digitis exigantur oblata. Samuelem etiam prophetam mirificam de conscientiæ suæ serenitate vulgi dicitis implorasse testimonium. Quid enim Samuel dixit? Scire Dominum quod nullius unquam substantiam, nullius pecus abegisset, adversatum se muneribus et quod est supra hominem sponte venientia dona vitasse, providens scilicet ne prospectionum præiudicio (3) Homirius damna pateretur. Postremum sub divina attestazione patefecit innocentiam, ne humanum subiret examen. Redemptoris nostri iudicium quod inter se et vineam suam optat evenire, dum vestra in præsentis negotio mala respicit, magis implorat S. Athanasius Alexandrinæ urbis episcopus, dum participum vestrorum argueret invidia agnoscens sibi per contumeliarum multitudinem exercitium contingere non timorem, vere ad coronæ pretium junxit, quod de dignitate **D** submisit, et ante cœlestem de absolute sententiam personam rei innocentiae bonus æstimator implevit, sic enim milites Christi sudore suo honorum sibi incrementa parturiunt, dum concessa fastigia celsiore humilitate castigant, inde laudum cumulos mercatori, unde indepta culmina sublimi parcitate moderantur. Sed quamvis beatum Athanasium Romano antistiti quantum nosse datur imparem, locus ostendat? Facto tamen in negotiis comparantur; ille præsto fuit iudicibus, iste quantum et vos dicitis advocavit, ille intentatam discussionem ut Dei famulus non refugit, iste triumphum suum in discussorum collectione constituit. Sed quid his longis collationibus immoramur? iudicia et iste voluit, amavit, attraxit, ingressus est, et quod posset fidelium corda doloris iusti aculeis excitare venerando concilio, auctoritatem etiam contra se, si mereretur,

(3) Sic ed. Merlini; alias, opinionis.

A indulisit. Quis in hac allegationis ipsius fronte nesciret, fultum ad coepiscopos puritatis testimoniiis convenisse, qui hoc quod distractionem eorum minus licebat, exhorruit, æstimans illud magis quolibet modo labefactandum quod statuisset censor invalidus. Quid præfatum incessistis canina loquacitate? Quid læditis non mœrentem? Votum ejus est, quod vestrum putatis esse terrorem. Sed astutor in vobis quam in Athanasii adversariis novelli virus serpentis insibilat. Illi nescierunt quod optime calletis qualiter triumphus tolleretur impetito; illi provocatum: Ne audiendus occurreret formidabant. Vos morem quem habebant examinari non ferentes, venientes jaculis repulistis, et tædium vobis de sententia præparatum, ultricium armorum assumptione commutastis. O malorum commemoratio, quæ vocem et præstat et subruit, dum illos quos in clamorem coegerit, eorum etiam gravitate facti verba confundit! Quis patiat vos æquo animo garrientes? Ergo nos secundum assertionem vestram novellæ utilitatis commoda non amamus, dum definitis senioribus præstare obsequium. Hic tota ingenii vela suspenditis, hic resupina cervicis ex secessu pectoris quidquid habuit spiritus flaminis ructus evomuit. Aiunt enim: Moysi a vobis jejunia et Elisæi miracula, quæ egit dum mortuum suscitavit, si annosa tantum sectamini, confundantur. Quid hic rationis invenit scrutator idoneus? Non si auri pallidus inquisitor occurrat in sensibus vestris latentium venarum motus inveniet, et insuetis lucem latebris sermonum fossor admittet. Idcirco ergo cana miracula non probamus, si juvenilibus consensum non præbemus excessibus. Si servum Domino discipulum magistro evangelii memores subjungamus, quidquid potuit evadesse negligimus. Alia sunt improbissimis hominum quæ ad usum recentem sine injuria vetustatis adhibemus. Novam deinde culpam, et quam investigatio nostra transierat, reclusistis: quare papa sine exempli instituto præcedentis synodum convocavit, ut de criminum **C** ejus objectione cognosceret.

Post hæc nos falsitatis arguitis coram principe. Quæ in præfato negotio scripta sunt, didicimus postulata. Præsta, Domine, ut labyrinthi hujus sine errore sinuosos superemus anfractus; dirige semitam quam flexibilis coluber juxta fabricam proprii corporis aut mentis operatur, ut vere dicamus: Dominus virtutum nobiscum, adjutor noster Deus Jacob (*Psal. xlv, 8*). Et cum Salomone exultemus dicente: « Equus paratur ad diem belli, apud Dominum autem est omne presidium (*Prov. xxi, 31*). » Supervacuum quidem est absurdus respondere propositionibus, dicente propheta: « Ne respondeas imprudenti ad imprudentiam ejus (*Prov. xxvi, 4*). » Sed si quod contemptus transierit, vereor ne quasi validus putetur; non tetigisse formido. Melius nobis est cum beato Paulo insultationis causas incidere, et plena voce testari: « Factus sum insipens, vos me coegistis (*II Cor. xii, 11*). » Hoccine ergo nullo constabat exemplo, ut sacerdotum papa concilium convocaret, cujus arbitrium est collectio synodalis, aut parva erant quæ de vestris cum hac multitudine facinoribus damnarentur? Nonne directa sunt verba canonum? Quicumque clericorum ab episcopo suo ante sententiæ tempus pro dubia suspitione discesserit, manifestam in eum manere censuram. Hujus rei ad ministerium devotum Deo oportuit agmen occurrere, ut perditum et profligatum gregis ulceribus medicorum exercitus subveniret, quia quoties morborum violentia celeri gressu ad animæ secreta festinat, obvias manus afferre non potest salutare consilium, nisi ex collatione multorum. Nam et hoc a rege vestra poposcit allegatio, ut abscessis clericorum præiudiciis de accusatorum papa merito per humanum os supernum judicaret imperium.

Videamus tamen, si placet, et illas disputatoris dascalici libelli vestri relegamus argutias. Habenti-

bus etiam nobis ante oculos Patrum sanctiones, quibus excessuum vestrorum sentina ponderetur, lex ecclesiastica pontificem ab aliis accusatum priusquam sub luce objecta constiterint, exigit non relinquere. Vos divini vero utputa juris memores, quia levia errata despiciatis qui peccati nobilitate gaudetis ne una vos ex desertione sacerdotis culpa respiceret, accusatis cum incrementis delictorum. Ad hanc vos valetudinem, ille qui est prævius vester adduxit, ut post desolatam, post impetitam pontificem, sine ullo rigore sententiæ totius pene Italiæ improbandam antistitem crederetis esse censuram. Quomodo quidam dixit de cohorte vestra: festinantem animam morti credidit vestri. Potestne mens indocilis criminum jam ditata successibus et detestabili proposito velut effeta feriari? Ille vos his locupletes malis effecit cui elationum copiam opes angelicas sustulerunt, et divinum censum nocendi quod exuberat thesaurus invidit. Sed promissionis memores universa quæ operi ipsorum recolimus, inserta tangamus. Arguitur stylo splendidissimo papa Symmachus, quare conventionem præveniens, cum populorum cœtibus examine intravit, et post iudicia cum evocatus quater fuisset, spreverit. Sic a vobis veri discessit affectio, ut mendaciorum nebulis urbis testimonium putetis involvi, et fallaciæ periculo depicta verba, plus virium credatis habere quam veritatem Roma, quam retinet. Ergone ille disceptationem vel importunus adiit, vel expectatus aufugit? Ergone illam multitudinem devotæ plebis non pro fidei diligentia Christiana magis expectatio, quam furor evocavit? Quisquam ne ad inferendam violentiam currens lacrymas comites habet, et qui studet esse formidini vultum timentis ostendit? Multitudo illa vincita sacerdotis officiis attulit ad nos lamenta, non jacula, nec venit telorum minax, sed fletibus miserabilis, una tantum intentionem vestra ostentatione gravatura, quia vultibus oculorum fluminibus demonstrabat quam esset per acerbiteriam vestram conditione dolenda pulsati et in sobrietate venerandi examinis, afflictione propria commendabat, quem voce non poterat. Sed habetis manifestum ex hac re qui bilem furor accendat, qui pene absolutus ad iudicia venit, pro quo orbis illacrymat, et dum rebus extraneam in prædictum invidiam sermone colligitis, paulisper reverentiæ vestræ diu cervix superba submittitur. Sacram enim congregationem tunc vocatis, quando exstinctorem nostrum Symmachum vultis asserere, et crudeli pietate honori nostro putatis accrescere, quod residens in ecclesiarum arce perdidit. Nos ita non solum non sensimus, sed diversa sentimus. Ad alios magis tutelæ vestræ venena convertite. Non habet testimonium defensoris, qui repugnanti impendit oris obsequium. Perdit quam esse putat beneficii gratiam, qui aliquid præstat invito, quia non est munus, nisi quod velis accipere. Nunc longa non opus est admonitione jam perditis; odium debemus operi de cuius jam non superest quod damnetur auctoribus. Mulierum turbas asseritis urbanis coloribus cum præfato ad iudicia convenisse et illa vestra subtilitate ostenditur sexus qui majorem antistiti debuisset affectum; profanissimi hominum scriptum retineo: Aliud est dicere male, aliud accusare. Et prophetam dixisse: Reprobantes verbum sperastis in calumnia, et in tumultu, et estis in eo. Propterea erit vobis iniquitas hæc sicut interruptio, quia pro nobis dicit Deus (*Isa. xxx, 12, 13*). Eos qui iudicant vos iudicabo. Et iterum ad servos suos dicit: Nolite timere opprobrium hominum, et blasphemiam eorum ne metuatis (*Matth. x, 26*). Rursum etiam vobis clamat: Accedite huc semen adulterii et fornicarii, super quem lusistis, super quem dilatastis os, et eiecistis linguam? Nunquid non vos filii selesti estis semen mendax? (*Isa. LVI, 3-4*). Quæ quibus copulatis advertite. Dicatis in dicta causa defensoribus papa discessit; fori vobis in præsentis negotio et platearum quarum estis hypocritiæ exempla proponentes: Nobis

scriptum est, per Paulum apostolum: « Quibus crucifixus est mundus (*Gal. vi, 14*). » Quid illis cum foro? Sed ista nescitis, aut quod est gravius nota contemnitis. Peregrinum credo aliquid, et a ratione separatam postulans papa discessit. Nonne hoc speraverit pro statu labentis Ecclesiæ pastoralis cura constiterit, quod et religiosa providentia, et causæ ipsius ordo flagitabat? Quæ enim iudiciorum forma præcesserat ut vobis hostiliter disruptis etiam per suggestionem vestram, sublatis Ecclesiæ opibus, qui diu fuerat cibus esurientium, famis mancipium videretur affectus, dum alimentis distributor egebat, ut fieret in dominatu servitus, et in servitute dominatus; usque hoc qualitas præcedentis ævi per memoriam in medium transacta redibat, qualiter habuit effici ex censura convictus indicatio in quo causam adjudicaret, præcedebat. Non fuit privilegium, quo spoliari potuit jam nudatus; unum vobis putatis residere in sacra collectione subsidium, ut ad tuendorum immanitatem criminum sacerdotes vobis comites jungeritis, et fieret impunitum facinus pollutione multorum; nusquam convenienti tempore censor asciscitur, quia ad decisum pene negotium convocantur criminosi. Et si est meritum, tollit accusator, qui in eo plus furori suo vult licere quam iudici. Dicit enim vobis impetens propheta: « Hæc est pars eorum qui vastaverunt nos, et sors diripientium nos (*Isa. xvii, 14*); » — « item angeli veloces ad gregem convulsum et dilaceratum ad populum terribilem (*Isa. xviii, 2*). » Ad vos angelus missus est, scilicet per sacerdotes, quorum voce ac merito proferenda Christo dona suscipiunt, et placato dominante impetrata a mortalibus vota concedunt, per quos vobis oblata sunt munera repudiata concordia, qui poenam mœrentium delectationis præmia detulerunt, qui dum se considerant in nullo quod merebamini respexerunt. Quis enim (inquit) vidit cum accusatoribus suis aperta (ut aiunt) pugna configere? Imprudentissimi omnium qui cum quibus vultis decertare, respicite, et utriusque partis si quid salutis in vobis resedit, loca, tempora, et personas attendite, et si vos nefarie congesta cordis adhuc pravi non subegit opulentia, oculos ad Dominum paulisper attollite, et vel brevi tempore sinistri monitoris iussa contemnite. Agnoscite

252 summi regis præceptionibus vos in his quæ merito plectenda sunt non muniri, quia quamvis responsi qualitatem dicent dogmata postulata et petitio, dum existit, prævia quæ sunt secuta describat. Nunquam tamen casibus vestris libera regnantis verba cepistis, nunquam desideris per aucupiam calliditatis imperialia vobis scripta militarunt. Quoties vanis hiatibus nocendi inefficax morsus increpuit, toties de accusato quidquid spe tenuistis effugit, et vacuos imago præsumptione occupata deseruit. Deo gratias quæ hanc providentiam indidit ei cui rerum humanarum summam commisit. Spes certa quietis est, et salutis, perfecta in gubernatore sapientia. Puppis, cujus magister ad clavi regimen intellectus dote præparatur, ubique stationem ubique portum habet in fluctibus. Certa generalitatis securitas quando rempublicam nobilibus regit artibus institutus. Sit imperatoris nostri cælo infusa dispensatio obviam manum famosis in fallendo ingenii exhibere. Labore apud eum non opus est, quem sortita est nuda veritas defensorem. Cessent impia commentaria apud illum simplicitatem fraude mentiri, quidquid sit, dum justitiam noverit, mox tenetur. Nihil apud prædictum tutius innocentia est; lectione valida utitur quia æquitati res congruenter insinuat. Quæ gravis est plerumque principibus impugnatio minus fidelium blanditiis non ligatur. Sed hæc Deo narrantur melius a quo frugis hujus planta descendit.

Ad vos me reducit propositi operis non amica conditio, quam melioribus hactenus operam volui pervagari sermonibus, dum captivam orationem exigit imperiosa necessitas. Dixistis enim: Quomodo de ea vel qualitate ejus primitus tractabitis, etiam

nunc dum haberet synodus firmitatem. O frontem dictionis immundæ, et faciem libelli, quam non sola maculavit imperitia. Tractatus nostri provinciam et narratis et quæritis. Hinc eramus nempe dubii, quia quemadmodum loquimini, non habebat synodus firmitatem. Transibat negotii qualitas audituros et plus adhuc remanserat in reverentia pulsati, quam esset in integritate collegii. Deinde post quæstionum tormenti venerabilem Laurentium, et Petrum episcopos a communionem papæ se suspendisse replicatis, et quidquid providit cautio convocatorum ducitis ad crimen impetiti. Ullone ergo tempore dum celebrarentur ab his sacra missarum a nominis ejus commemoratione cessatum est? Unquam pro desideris vestris sine ritu catholico et cano more semiplenas nominati antistites hostias obtulerunt. Aliquando quod capiti vestro ascribatur, facta est apud Dominum offensa per gratiam, et exstitit nutrix peccati veniæ mater oblatio; fuerunt quædam corporis tantum conventionem separati, quos loqueris, animum tamen præsentiam non vitarunt. Si eo putas a consortio motu dissociatos quos fibula religionis pia mordente conjungit procul te ab æstimatione catholica culparum duxit affectus. Mandati cœlestis obauditio nos aut miscet, aut separat. Non interest quæ intervalla nos congregent, si uno in superna mansione conclavi retinemur. Vere hinc convincimus esse servos vos ventris et corporis, et per hanc sententiæ vestræ vilitatem declaratis mancipia vos esse terrena. Scriptum est enim: « Animalis homo non percipit ea quæ sunt spiritus (I Cor. II, 14). » Post hæc versis in fugam ordinibus lymphatici more sermones addidistis: Ergo concilia sacerdotum ecclesiasticis legibus quotannis decreta per provincias, quia præsentiam papæ non habent validitatem, perdidit. Legite, insanissimi, aliquando in illis præter apostolici apicis sanctionem aliquid constitutum, et non de majoribus negotiis ad collationem, si quid occurrerit, præfata sedis arbitrio fuisse servatum. Sic enim habes: Si quis episcoporum judicio provinciali depositus fuerit, Romanum papam, si placet, rursus appellet, et ipse, si videtur, reparat judicia in opitulatione damnati. Ecce enode est quod ad laqueum præparatis, nisi forte artissimis in illa parte nexibus astringamur, et replicationum nobis itinera non patescant, dum callis ante prævius idem et his novella interclusione vestitur, his enim nos eloquii vepribus dum gradimur, per plana retinetis, cum dicitis Jesum principem, quare attributum visitorem contra ecclesiasticas regulas prima volumus fronte discedere, et nihil amplius liceret hunc vitiis ne duresceret lolium, ne profana messis nulla disciplinæ ante maturitatem succisa falce decumberet, et putaretur non licere quod iudices non vetabant. Unde ex aperto constat nulla vos extra præstantiam piissimi regis quam frustra desideratis noxæ copulari, exemplorum auctoritate fulciri.

Superest ut et ipsum doceam in his excessibus quod bono universitatis officio non teneri, quia directum non occasionem litis, nec fomitem jurgii, sed causam voluit esse concordie, prævidens scilicet quod nisi simplicem jussionum suarum tutelam valeret, cito in escam dissidii toxica vestra subriperent. Scriptum est enim: Vir simplex credit omni verbo, idcirco mandati limitem fixit, quem nulla liceret transgressio violari, præfatum ad beati Petri basilicam mox Romam fuisse perductus, mandavit occurrere faciens de sacerdotis voto regis imperium. Quis enim non putaret pontificem sponte pariturum, in ea parte quam licere sibi princeps non credidit, etiam si vetaret, ibique papam ab eo salutatum ore jussit affari, ut traderet coepiscopus mancipia nullis subdenda tormentis; servanda profecto ad disceptationem synodalis examinis. O castitatem præcepti quæ dum faciem præsentibus præferret temporibus, in umbram cogit antiquam quæ rapit lumen veteribus in auspicato splendore novitatis.

Quis hoc lingua dives, quanquam merito pauper vel opinionis fabricator adjunxit quis taliter commendatitiis laudibus locupletavit fama Dominum actuum suorum veritate mendicum? Non derogo vobis descriptoribus, quorum beneficio contigit ornata ad nos majorum gesta perducere, sed Dei beneficia non tacebo, quia princeps noster rebus superat decora sermonum obnoxiam linguis gloriam munerabilis causarum trutinor inspexerit, ut cum petitioni vestræ effectus artifex præstaretur, in omnibus tamen jura ecclesiastica custodiret. Quæ ad hanc æstimationem, quamvis acutiora cæteris corda sufficere uno tempore, una scriptio, sine æquitatis detrimento desideria vestra suppleant, et eadem charta ad ministerium religionis, et vestrum destinatur ad gaudium, boni enim prævidit principis inquisito servilem assertionem innocenti examine non probandam. In electione enim venerandorum judicum ipse accusantes extra ordinem repulit, ipse ad spem retulit accusatum. Videamus tamen ista si facta sunt, si Dei inimici, etiam terreni Domini non fuistis, dum Christum et regem parili temeritate despiciatis, et unus vobis ad utramque contumeliam ductus est criminum. Destinatus antistes ab ipso complendæ jussionis confinio oris vestri spiritus abripitur, et ad incentivam confusionis aptatur. Qui paci militaturus advenerat, in visis beati apostoli liminibus, ad usum furoris vestri jam nescius sui advocatur, et illud quod ex omnibus orbis cardinibus devotos atrahit positum in vicinitate transitur, ecclesiarum fundamentum adire non permittitur, structurarum mediocris tunc spem bonorum fructuum perdidit a radice separatus. Dicatis forsitan apostoli genio decerpi, si putatur cœli civis terrarum locis includi. Tamen quamvis benedictio poscentibus ubique præstetur, et exigat præsentiam martyris fides, et devotio supplicantis, negari non potest diligentie natali solo suo plus tribui, et majorem affectum loca impetrare, de quibus ad superna transitur. Quam fidem allegationi curationum multitudo jam præstitit, et utitur post obsidionem diabolicam, testibus jam sanatis. Hæc licet per redemptorem nostrum in toto ombe celebrentur, est tamen non modica monumenti illius per frequentiam comparata nobilitas, quia per eum qui hominem mutavit in angelum, illustrari potuit natura telluris. Hanc visitatori vestro invidistis gratiam, æstimantes quia errorum vestrorum sectator esse desisteret, si reverendæ passionis penetralia contigisset. Ecce non habetis in regia auctoritate subsidium. Ecce post cœlestem commotionem juste vos et principalis, quam sperni fecistis, censura percellit.

Videamus si superest aliqua de regulari propositione defensio. Visitatores iniquiunt, et aliis episcopis dedit ipse, et justum est, ut facti sui lege teneatur, non vos in hoc titulo falsitatis incesso, et diu mendacis adhaerentia verba non arguo. Dico tamen latorem juris diffinitionis suæ, nisi velit terminis non includi, et nisi princeps fastigii summa moderetur, frustra ad illud de clericis quod dederit, jus vocatur. Lex probitatis et mentis est quæ hominem viventem sine lege castigat, proprie moribus impendit, quia necessitati non debet disciplinam. Aliorum forte hominum causas Deus voluerit per homines terminare, sed istius præsulis suo sine questione reservavit arbitrio, voluit beati Petri apostoli successores cœlo tantum debere innocentiam, et subtilissimam discussoris indagini inviolatam exhibere conscientiam. Nolite æstimare eas animas de inquisitoribus non habere formidinem quas Deus præ cæteris suo reservavit examini. Non habet apud illum reus de allegationis nitore subsidium, quando ipso factorum utitur teste; quo iudice, dicas forsitan, omnium animarum talis erat in illa disceptatione conditio. Replicabo uni dictum: Tu es Petrus et super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, et quæcumque solveris super terram, erunt soluta et in cœlo (Matth. xvi, 18, 19). Et rursus sanctorum voce pontificum di-

gnitatem sedis ejus factam toto orbe venerabilem, dum illi quicquid fidelium est, ubique submittitur, dum totius corporis caput esse designatur, de qua mihi videtur dictum per prophetam : Si hic humiliatur, ad cujus confugietis auxilium, et ubi relinquetis gloriam vestram? Quid si immunda mihi labia habenti, et nullis succensa carbonibus, ut Isaïæ concessum est, ut his ablutis ipsum ad possessionis suæ tuenda privilegia Petrum apostolum liceret evocare, quod ait precibus humana voce loqueretur? Quem si audiretis, hæc diceret : « Filii hominum usquequo graves corde, ut quid diligitis vanitatem et quæritis mendacium. Scitote quoniam mirificavit Dominus Sanctum suum (*Psal.* iv, 3-4). » Quid stabilita Christi manibus cupitis fundamenta subruere? Dehonestat venerandi reverentiam nominis, qui adiutorem se in his quæ Deum jactat commissa pollicetur. Contumeliæ genus est quasi in solatio adesse sublimi, juxta Apostolum : « Tu quis es, qui judicas alienum servum (*Rom.* xiv, 4). Quid auribus imperitis illuditis, et graviorem vindictæ speciem facitis esse quam culpæ? Si odium debetis excessibus vos mundate. Cur liberius condemnatis scelera quam vitetis? Sui impugnator est, qui fornicationis officis urget adulteria, et per animarum stupra carnis accusat. Scriptum nempe retinetis : « Maledicti omnes qui fornicantur abs te (*Psal.* lxxii, 27). » Fœdera ergo a nitore Domini sui obligatione dissolvitur, qui statutis cœlestibus minus mera fidei dependit officia; possessionis vestræ, vobis ut video claritas movit invidiam quam simulata in mali possessoris indignatione transfertis, dum desudatis impendiis. Arcem qua fuistis conspicui, crebris labefactam ictibus, nisi obsisterem, proposuistis subruere et cœlo stabilitam machinam quanta sit obtendere per ruinam. Nolite præstolari de clade vestram victoriam; nolite triumphum superando perdere meis laboribus, meo sudore quæsitus; quicquid ad triumphum ducit, obtinui, quicquid vos illustres faceret in sede congegni. Vobis tribuit claritatem fax ista quam viperino liquore putatis extinguere. In perniciem propriam accenditur, qui sic sævit in gratiæ suæ germina ut plantas abscidat, liberior justo iracundia vos quam alios læcessit auctorem. Symmachi quos vocatis excessus si sunt illa qua et vos expectatione sustineo nefas est peccantem patientiam judicis non amare. Quid nisi ultionem flagitat qui dum reus et ipse sit, vindictæ in alterum moras accusat?

253 Hæc illis a me vox debetur studiis, quoniam Deum dixisse teneo pronum hominem esse in malitiam, et omnem carnem amicam esse peccatis. Nolo occasione personæ innumeris datura dignitatem, fiat in abjectione possessio, ne dum homo incessitur lex divina frangatur; mihi credite, si sunt ista quæ dicitis. Respicio quia et in illis quibus nil tale dicebatur quid fuisset, inspexi. Errat qui falli Deo proximum credit : « Mihi vindicta, ego retribuam, dicit Dominus (*Hebr.* xii, 19), » vos potius olim filii, de quibus spiritalis ventrem partus onerabat ad adjuratam concordiam redite. Pio vos sinu, sicut habuerit hactenus Ecclesia mater accipiat, nunquam est sera correctio. Scit diu expectare immo dico labore quæsitos, nescit pro viribus despiciere magno pretio comparatos; multis gradibus recursus est ad salutem. Præter desperantem nullus excluditur, fructus veniæ proximus est coronæ. Nolite Symmachum papam pressuris vestris juvare. Si reus est, mihi credite, cum cessaverit humanæ impugnationis ministerium, divinum mox succedet arbitrium. Nonne splendidissimi cognitoris lance prædicto aut pœna debetur, aut præmium. Syllogismos a me sermonum et schemata non quæritis. Antiquo adhuc utor reti post hominem, et irrisam a sapientibus sæculi cymbulam non reliqui. Illa me per mundi freta sustentat, ditat probatum in captionem hominum recte quod cernitis; redite ergo quia fuga vos nec dum essetis, agrestes eripuit; currite ad ovile, nec luporum vos exponatis insidiis, ne per moram amittatis gratiam

A sponte venientium, quia contemptam invitationem gehenna subsequitur. Ergo si quid dulcedinis ut patet, debui, si quid districtionis ut attributus adeo magister implevi, providete ne diutius qualemcunque crucis meæ angulum rara levitarum corona circumdet, ne dolenda etiam extraneis in longum solitudo dominetur, ne labor uteri mei sterilitatis in te hostilem peperisset familiam, et numerosa proles per sinistros actus infecunditatem parentis ostendat.

Pauca sunt quæ asserui, sed quanta ex eis pendeanstimate : « Venite, filii, audite, me timorem Domini docui vos (*Psal.* xxxiii, 12); » Romam respicite quam ab idolorum servitute sine auri, sine argenti pretio liberam sanguinis Christi fecit effusio, cui etiam meam servuli sui mortem jussit impendi, quæ per multa tempora famosis cultum delubris exhibuit, quæ diu venerata est in imaginibus demonum, quæ in laborante censu indiderat manus magistra terrorem, quæ suspexit potestatem numinum emptam pretio metallorum, cui sublimiores deos peperit exercitator manus artificis, et divinitatem quam homo per fabricam contulit apud homines Dei habuerit formam majorem. Ecce jam Christo propitio ad novas fornaces simulacra redierunt. Ecce jam de obsoleta superstitione usus vester accepit quod lætetur. Dum de veteri Tonante nova merito vascula præparantur. Quid hanc admittimini interrumpere quietem? Quid ludere vanis intentionibus felicitatem? Excusationem non habet furor iste si creditis. Non interest quibus itineribus ad mundi principem tendat, qui a sancta unitate discordat. Pingues hostias litat diabolo qui contristat Ecclesiam. Vanas ergo repudiate tendiculas, simplicem habet defensionem pacis affectus. Nimis armatus est qui illa quæ adversarius concordia ministrat tela contemnit. Sufficit contra omnia jacula jurgiorum fidei nuda oppositio. Quid Eulalii et Bonifacii tempora, dum malorum solatia quæritis revocatis in medium? Quid incrementis excessum præsentatis vetusta contagia; et per iniquam voluntatem senectuti in operiendis delictis facitis nil licere? Alia tunc fuit causa discordiæ, et ubi narrando cogeret sustinere transacta, ostendere vobis nullum evenire solatium de comparatione factorum, quia illos quos ad pontificale fastigium intentioni obsequens fervor evexerat, utrosque repuli. Hunc elegi, quia ex illis teste exitu nemo mihi placuit de istis contra regulas nitentem profugum feci; provectum legitime mundo impugnantem servavi. Scitis ista, nec nova sunt, quia dum ille truditur, iste firmatur, vester mihi militavit assensus. Deinde cur in perniciem vestram læditis sacerdotale concilium? Cur laceratis sententiam, in qua inspirante Christo oracula superna patuerunt, et inter Deum atque homines interpretis exstitit lingua pontificum? Quid generalis Ecclesiæ dolorem facitis, quamvis in principali, tamen in una commissum? Illa enim cœli curia variorum dotibus aucta curialium, et multo Redemptoris nostri auro, ostroque decorata, nihil in illa discussione auctore se protulit, sed per humanæ linguæ ministerium divino militavit imperio, intellexit non esse suum quicquid impulsa constituit, nihil habet in illa sententia, nisi unde solata devotione gratuletur, peregrinum stylus sensit eloquium, inde sumens gloriam solam, quod infusa sibi et servavit et coluit. Quod his de exemplis evangelicis præparasti calumniam, sicut de vobis scriptum est : « erraverunt in ebrietate, nescierunt videntem, ignoraverunt judicium (*Isai.* xxviii, 7). » Nam profanis memoratos verbis cæditis, et inscitiam proditis et livorem. Isti ergo resurrectionem corporis quam prædicant non credentes, hæreticus miscuere contagiis; isti quicquid abjurant linguis corde sectantur. Ergo quia dixerunt eum timendum esse qui potest occidere, et animam mittere in gehennam, ideo a fide aliena texuerunt. Ecce profundam imperitiam. En beatum Lucam cujus potestis assertionem convinci, quid clamat : *Timete eum qui post*

quam occiderit corpus, habet potestatem animam A mittere in gehennam. Quis locus hic erroris, nisi congruentia pari dictu exempli et historię verba concurrunt, nec diversum est ab intellectu catholico et lectionibus quod profertur? Nunquam bene nodus in scirpo quæritur, non involvit nebula prædicatæ lucis auctores. Resurrectionem ergo carnis non credunt, quia posse confitentur corpus occidi, quia peccatricem animam gehenna mancipari, densis cor vestrum vepribus suffocatur, interna vitia aliis certat ascribere, Joannis etiam apostoli jaclatis scripta violari, quia ejus verbis dictum est: « Si dicamus quia peccatum non habuerimus, nos ipsos seducimus, et veritas in nobis non est (I Joan. 1, 8). » De codicum diversitate nihil quæror, ideo ergo corrupta sunt apostoli monita, quia non junxerunt mendaces sumus, et quia non junxerunt, nos ipsos decimus, non solum divinæ, sed etiam humanæ rationis ignari. Qui veritatem non habet, timendus recte censetur, nec alia re, nisi falsitate plenus est, qui integritate vacuus innotescit. Sed hæc in vobis non curanda sunt linguæ oratione, sed gemituum, nec magis sunt vobis exhibenda verba quam lacrymæ, quia liquidò nocens est qui insontibus, aut meritum culpabilis, aut nomen opponit.

Reliqua objectionum vestrarum capita non revolvam, præstat silentio damnanda sepeliri; nobilitatem dat facinoribus qui ventilationem ipsorum multiplici ad aures posteras relatione transmittit, beati Pauli est sequendam sententia qui monet per discipulum cunctos, et clamat: inanes quæstiones evita multa enim sunt in vestris propositionibus quæ ita feculentis ulnis peccandi amor amplectitur, ut fiant indigna memoratu. Plura levitas dehonestat dum subductis viscerantur verba vestra ponderibus, et de religionis causis elocutio ventosa componitur. Auris congruenter sortita gravitatem quæ in palearum abundantia nihil est horreis illatura de tritico, dum infecundam frugibus culmorum parturit ubertatem, et spem de herbæ luxuria mentitur agricolis. De quibus nihil lucri ventilabra reperiunt igni debita incendioque peritura. De his scriptum est: « dormierunt somnum suum, et nihil invenerunt (Psal. LXXV, 6). » Nihil est, charissimi, pace dulcius, si tamen saporem ejus non plenum amaritudine pectus excludat, breviorum quidem admonitionem debueram quam prolixam non parva vestri consideratio, et divini vobis jurgis excitata fons protulit, usus est multa peccantium stricta allocutione non corrigi, et effusionem plurimi quam in delictis habuerunt, in monitoriis sermonibus hanc requirunt. Me satis est, et diligentia vestræ, et jussis cælestibus obsecutum in his quæ secuta sunt locum sermonibus non relinquam, quia hæc refero mundi caput Romam per vestras intentiones esse prostratam, et nutricem pontificis cathedram quasi ultimum videre sedile despectam. Cujus vocem beatus Paulus excepit, et illa qua semper usus est eloquii intonuit libertate. Apostolorum principem lenitatis inessitis quod fluxis et profligatis mentibus parentis adhuc servaret affectum, ne in profundum ductis ulceribus ferro medicante succurreret, rescindenda docens lacrymis secreta morborum, et manifeste desperationi salutarum esse vulnus adhibendum, ne dum manus medici per impietatem a sectione corruptæ carnis suspenditur, de abstinentia teli invitetur exitium, quia dum parcat ægris dextera curandos interficit. Nec grandis est differentia utrum lethum inferas, an admittas, mortem languentibus qui cum possit non excludit, inflixit. His ergo adversus eos oris januam patefecit aliquis. Omnis qui judicas in quo alium judicas teipsum condemnas. Eadem enim quæ judicas agis. Scimus quia iudicium Dei est secundum veritatem in his qui talia agunt. Et iterum: « Beatus qui non iudicat in quo probat seipsum (Rom. XIV, 22). » Quænam est ratio, ut prædicet non furandum qui furatur, et pro-

digam verecundiæ frontem nube vestiat impugnationis alienæ. Nemo recte monitoris personam accipit, nisi qui actibus suis errata condemnat. Et amorem innocentia conversatione demonstrat. Nam ad jacet etiam publicanis amica moribus vitia damnare sermone, et sceleratoribus linguæ officii punire quod diligunt, quasi non quoddam genus sit majorum excessuum dare rei affectum labiis quam mente despicias et ingenii virus colloqui melle vestire. Hæc si ago quasi vobis pudor, pudicitia, venustus aspectui liceret accusare doctorem, et adversus electum oris lividi morsus aptare, cum ante futura præscius per epistolam ad vos datam plena voce monuissem. « Quis accusabit adversus electos Dei? Deus qui justificat. Quis est qui condemnetur? » (Rom. VIII, 33.) » Et iterum: « O homo qui judicas eos qui talia agunt, et facis illa, putas quoniam effugies iudicium Dei? » (Rom. II, 3.) » An divitiarum bonitatis ejus, et patientiæ et longanimitatis contemnitis? Accusatis malitiam repleti iniquitate, fornicatione, immunditia, avaritia, nequitia, invidia, homicidiis, contentione, dolo, malignitate, superbi, elati, inventores malorum, parentibus non obedientes, insipientes, incompositi, sine affectione, sine misericordia, docetis fornicatoribus neminem esse miscendum adulterii Laurentii, aut sequaces, aut prævii per quos ille aut exercuit quæ habebat toxica, aut effundens monstravit quæ accepit. Post illam illecebrosæ communionis maculam, et pestem toto orbe execrabilem sacerdotes Dei quasi obsoleta comparatos communionem culpatis, reos putatis esse qui subiere consortium nullo teste convicti, et sectamini hominem toto ecclesiasticæ inscriptionis, non dicam stylo, sed ense perfosum. Quod licet, non licet; et quod non licet, licet. « Quemadmodum Jamnes et Mambres restiterunt veritati (II Tim. III, 8), sic et vos mentem reprobis circa fidem proditores protervi, inflati, amantes voluptatem magis quam Deum habentes, speciem quidem pietatis, virtutem autem ipsius abnegantes. O vim doloris interni qui nequit expedire quod concepit, qui profundis ingestum visceribus loquendi affectum quem imperat vi irrumpit.

Nihil vobis ultra plus eloquar quod de oratione remanet, lamenta supplebunt. Post hæc si inter manus medicorum curatione ægrescit, nunc aliqua cœpto salutis consideratio vos reducit saltem orbis parentem urbem vestram respicite. Ipsa vos post defensores suos apostolos mœrens aggreditur. Ipsa compellat, et si quid est pietatis, in reliquum orditur impetratura sermonem. Me quam Dei summi templa repudiatis favorum cultibus et novæ lucis nitore gaudent fecerunt esse conspicuam, quam post sacella sordentia, et multo pecudum labo polluta ab hostiarum cruore Dominici et apostolici sanguinis effusione purgavit, quam reducta post longum sanitas febrium fecit delubra contemnere, quam a victimis 254 liberavit oblatio, quæ pacem Christi post idolorum inimicitias acquisivi, cui non fuerunt pene numerosiora dona quam numina, quam religio sua reddebat varia devotione mendicam, quam egestas oppresserat frequentia a diis suis beneficia postulante, quæ Curios, Torquatos, Camillos quos Ecclesia irregeneravit et reliquos misi plurimæ prolis infecunda mater ad tartarum dum exhaustis emarcui male feta visceribus; quia Fabios servata patria non redemit decus multo sudore gloria parta nihil restitit, profugata est operum sine fide innocentia criminosis junctus est equi observantissimus, qui Christum ignoravit Scipio. Per totam veliem styllum ducere non orbate pectus sustinere pateretur infantiam. Sed quisquis lamentationis transacta relegit, lacrymarum tempora videtur optare, nemo creditur non odisse quorum relatione non læditur, quia siccam faciem de filiorum funeribus referens servat certo teste crudelitatis arguitur. Illa posteritas plus

mæroris attulit perdita, quam jucunditatis acquisita, relegamus, tamen quibus mutata sunt ista successibus. Ecce jam in illo sacrario libertatis nihil servile de idolorum cultibus invenitur. Ecce honorum corona, orbis genius, flos Romanus qui diu veneratus est plenus sanctitate calcat altaria. Ecce jam curia mea ad cælum vocatur, laudatur, accipitur. Nec possum dicere perdidisse me sobolem post gratiam baptismi quam repentina mors abstulit. Multos trabearum, et curulium possessores supremus regnator sine dispendio cultus, aut dignitatis amplectitur. Pene jam terreni munificentia triumphum divinum mereamur affectum, et ad Christi gloriam proficit quod mundo studetis esse venerabiles, mentior nisi egena agmina consulatus nostri in subsidio miseriarum præstolatur adventum, et enim purpura vestra quo anni vocabulum nobilitatis subripientem miseris vestimentorum largitate pellit algorem, prope jam iterum necessitatibus fuerunt auxilium decora fastorum, et in veteri infidelitate deposita in tali præparatione census dispendia efficiuntur lucra animarum. Ecce nunc ad gestatoriam sellam apostolicæ confessionis uda mittunt lumina candidatos, et uberibus gaudio exactore fletibus collata Dei beneficio dona geminantur. Quis tempore quo pretiosis verba partibus quo prolem nostram æterna genitrix rursus paritura nunc suscipit, cujus post primam nativitatem grandævus fletibus alvus impletur, quæ mihi prolem regenerando dulcem fecit esse quam peperit, quæ ad se venientes senium facit exuere et ad vitæ principia redire contractos? Quis hanc felicitatem, rogo, interpellatione committat? Quis per discordiam viperina mente compositam aure mihi sæculi jubet perire beneficia? Quis in renovatione mea occasum clandestinus inspirat, et per blandæ frontis speciem inimicitias vires acquirit, generosam in tali negotio prosapiam non agnosco? Si qui sunt tamen summorum quos vilibus tempestatis hujus procella sociavit aliis auctoribus facinorum participatione maculantur. Splendor sanguinis, et si communionem criminum incurrit, nescit tamen ducem se præbere peccantibus. Habet forsitan reatum de neglecta cautione, non habet dignum supplicium de scelerum principatu. Sub quadam verecundia jungitur delinquentibus qui ad adulta jurgia convocatur. Non meretur desperationem perditam, in quo facilis tantum crudelitas improbat. Vos potius video triviorum germina. Vos agnosco in quibus naturæ vilitas convenientes sibi mores peperit, quos degenerasse claritas fuerat, qui per mentitæ titulum religionis gaudetis impunitate vitiorum, quorum labia nunquam aut honorum sapor tetigit, aut quietis, qui fas omne origini parendo violatis, quos de latebris et specubus productos præsens causa monstravit. Quis ante concinnationem mali hujus qui cæteris agnovit diu favistis secreta quibus vos nox generationis abdiderat. Redite potius ad amicam cæcitatem, nobis serenam et diurnam lucem relinquite. Concordiam Ecclesiæ, aut absentia, aut correctione præstate. Si tamen vultis vos numerari inter splendidas prosapias actuum emendatione cognoscant.

Incipit actio quintæ synodi cccxviii episcoporum sub Symmacho papa, tempore Theodorici regis.

Post consulatum Ameni cum in unum annuente Domino ante confessionem beati Petri apostolorum principis resedissemus, sancta synodus dixit, libellus qui synodali auctoritate contra eos qui adversus quartam nostram synodum quæ habita est Romæ palmari mutire præsumperunt ab Ennodio conscriptus est coram omnibus deferatur, et in præsentia omnium legatur atque roboretur. Quo recitato, et ab omnibus consona voce roborato sancta syno-

aus dixit: hæc futuris temporibus conserventur atque ab omnibus teneatur et in omnibus serventur. Hic libellus integerrime synodaliter ab omnibus teneatur atque inter quartæ et quintæ synodorum nostrorum actiones interponatur, et ita sicut harum synodorum decreta habeatur, quia synodali auctoritate conscriptus est, et roboratus. Ad quæ beatissimus papa respondit juxta vestram omnium fiat voluntatem, et ut judicatus apostolica habeatur auctoritas et inter apostolica quod dicitis interponatur decreta, et sicut cætera apostolica ab omnibus teneatur decreta. Ad quæ omnes ter una voce responderunt dicentes, ut fiat rogamus. Post quæ acclamatum est ab omnibus episcopis et presbyteris. Illi qui papam Symmachum accusaverunt, et damnationem ei inferre tentaverunt, et illi qui eum judicaverunt, aut contra nostram synodum garrere, aut scribere præsumperunt, ut damnentur rogamus. Et paulo post omnes episcopi et presbyteri voce magna clamantes dixerunt: Exaudi, Christe, Symmacho papæ vita; dictum est octies. Cujus sedem et annos, dictum est decies; ut fiat rogamus, dictum est duodecies. Quibus cessatis, Symmachus episcopus Ecclesiæ catholicæ urbis Romæ dixit: Quoniam fraternitas vestra singulari charitatis studio, pio ac vigilantia affectu, indefessis laboribus ac spiritu vivaci studuistis, venerandi patres, tutelam rerum ecclesiasticarum fovere, sedem apostolicam (quæ solida Petri confessione stabilita est) tueri viriliter, cui licet indigni Domino sic disponente præsumus, ac pravitatem nostram jam dudum multis afflictionibus impulsam virili protectione defendistis oblocutoribus et susurrantibus resistendo, qui novis semper insidiis, semper aliquid adversum nos et famam nostram moliuntur, quos spiritus ille divisionis, continuis exagitat aculeis, quibus est pax inimica, et discordia placens. Et quia vestra bonitas curam provisionis nostræ suis exhortationibus incitavit, et parilem circa Ecclesiæ tranquillitatem, Domini nostri contemplationem animi præstet flagitamus, ut circa insidiatores, et persecutores nostros mitius agatis, et licet juste damnentur propter misericordiam tamen conserventur ut in nobis illa Domini declaretur sententia, qua præcipitur, ita fratribus dimitti, sicut sibi a Domino cupiunt dimitti. De cætero vero ne unquam talia, non solummodo in apostolicæ sedis præsule a quoquam præsumantur, sed nec in ullo Christianorum episcopo usurpentur. Non ergo necesse est super his nova cudere, sed vetera recitare atque firmare. Est enim a multis antecessoribus nostris synodaliter decretum atque firmatum ut oves quæ pastori suo commissæ fuerunt eum nec reprehendere, nisi a recta fide exorbitaverit, præsumant, nec ullatenus pro quacunque re alia, nisi pro sua injustitia accusare audeant, quoniam pastoris actus gladio oris non sunt feriendi, quanquam rite reprehendendi æstimentur, nec ullos episcopos suis rebus exspoliatos, vel a sedibus vi aut dolo, aut quocunque ingenio pulsos, sicut et vos de nobis judicastis, aut ad syno-

dum tam provincialem quam generalem posse convocare, aut in aliquo judicare antequam cuncta quæ eis ablata sunt legibus potestati eorum pacifice per omnia reintegrentur, decernimus. Prius ergo oportet omnia illis legibus redintegrari, et Ecclesias quæ sublatae sibi sunt cum omni privilegio suo restitui, et postmodum non sub angusto temporis spatio, sed tantum temporis spatium eis indulgeatur, quantum exspoliati vel expulsi esse videntur, antequam ad synodum convocentur, et ab omnibus quisque provinciae suæ episcopis audiatur. Nam nec convocari ad causam, nec dijudicari potest, exspoliatus vel expulsus, quia non est privilegium quo exspoliari possit jam nudatus. Unde et antiquitus decretum est omnes possessiones et omnia sibi sublata atque fructus cunctos ante contestatam litem præceptor, aut primas, possessori restituat. Et alibi scriptum habetur: ille qui violentiam pertulit, universa in statu quo fuerant recipiat, et quæ possedit securus teneat. Et alibi in synodalibus Patrum decretis, et regum edictis legitur statutum, redintegranda sunt omnia exspoliatis, vel ejectis episcopis præsentialiter ordinatione pontificum, et in eorum unde abscesserunt potestate funditus revocanda quæcunque conditione temporis, aut dolo, aut captivitate, aut virtute majorum, aut per quascunque injustas causas res ecclesiarum vel proprias aut substantias perdidisse suas noscuntur, ante accusationem, aut regularem ad synodum vocationem eorum, et reliqua. Est etiam in antiquis Ecclesiarum statutis decretum, ut qui aliena invadit, non exeat impunitus, sed cum multiplicatione omnia restituat. Unde et in Evangelio scriptum est: « Quod si aliquid defraudavi, reddo quadruplum (*Luc.* xix, 8). » Et in legibus sæculi cautum habetur: Qui rem subripit alienam, illi cujus res direpta et in undecuplum quæ sublata sunt, restituat. Et in lege divina legitur: « Maledictus omnis qui transfert terminos proximi sui; et dicit omnis populus: Amen (*Deut.* xxvii, 17). » Talia ergo non præsumantur absque ulla ultione, nec exercentur absque sua damnatione. Accusatoribus vero inimicis vel de inimici domo prodeuntibus, vel qui cum inimicis immorantur aut suspecti sunt ne credatur, ne irati nocere cupiant, ne læsi ulcisci se velint.

Quid ad hæc vobis, charissimi fratres, videntur prudentia vestra pro ecclesiastica quiete vel indemnitate universi edicite. Universa synodus dixit: Episcopalem persecutionem et ecclesiarum vel vastationem atque servorum Dei insectationem fulti prædicta auctoritate et omnium sanctorum Patrum prohibitionem, vestraque consolatione communi tractatu pariter in futurum robuste ac veraciter amputantes sanctorumque Patrum statuta firmantes expressis sententiis sancimus, ne unquam talia a quoquam nostris, aut futuris temporibus præsumantur. Et silentio facto, Symmachus episcopus Ecclesiarum urbis Romæ dixit: Quod si aliqui hæc transgressi fuerint, et talia præsumperint, quid super his vobis videtur

A pari adunatione manifestate. Cumque surrexissent, et paulo post iterum consedissent una voce dixerunt: Si quis hæc quæ hodie in hac sancta synodo prohibita sunt infringere præsumperit, aut voluntarie transgredi tentaverit, si clericus est, gradu proprio penitus careat, si vero monachus aut laicus fuerit, communionem privetur, et si non emendaverit, vicino anathemate feriat. Secretas vero insidias vel manifestas pontificibus a quibuscunque illatas, vel ea quæ hujus sanctæ synodi sententia complectitur, si quis ad Ecclesiarum pertulerit notitiam, ponatur honore, et hi qui adversa eis moliantur, sicut a sanctis Patribus dudum statutum est, et hodie synodali et apostolica auctoritate firmatur, penitus abjiciantur, et exsilio suis omnibus sublatus perpetuo tradantur.

B hæc vero quæ in hac sancta synodo statuta sunt, et ea quæ in libello quem Ennodius nostra auctoritate conscripsit, sicut in præsentia nostra relecta sunt, ut propriis manibus roborentur, rogamus atque in perpetuum conserventur, sicut prædictum est, vestra apostolica auctoritate firmentur. Sed Symmachus Ecclesiarum urbis Romæ catholicæ episcopus dixit: Acclamationes vestras synodique iudicium præsentia suscipient gesta. Adjecitque et dixit: Ea quæ ad suscipiendos veterinosæ præsumptionis errores vel infensæ **255** pontificibus præsumptionis morbos quibus status affligi solet Ecclesiarum servorumque ejus deliberatio religioni congrua pacique constituit, perpetua sortientur firmitate, ut annuente Domino quem custodem rerum constat esse bonarum synodalis ordinatio vigeat, atque omnis qui sine personæ alicujus distinctione venire præsumperit, imposita superius distractione plectetur, universa synodus dixit: Ut fiat rogamus, dictum est decies; ut scandala amputentur et insidiæ atque detractiones erga episcopos vitentur rogamus, dictum est duodecies. Et facto silentio universi in sancta synodo congregati clamantes dixerunt: Exaudi, Christe, Symmacho vita, dictum est octies; hic est pax cum Symmacho. dictum est novies. Cujus sedem et annos, dictum est decies; ut de præsentia fiat, dictum est duodecies. Et paulo post cum resedissent, facto silentio universa synodus dixit: Quisquis clericorum aut monachorum, aut laicorum tam majoris ordinis quam etiam inferioris, post hanc formam nobis prolatam his decretis contraire præsumperit, statutis canonicis velut schismaticus percellatur. Et subscripserunt: Celius Symmachus, episcopus sanctæ Ecclesiarum catholicæ urbis Romæ huic statuto a nobis inspirante Domino pacto subscripsi; Laurentius episcopus Ecclesiarum Mediolanensis huic statuto a nobis inspirante Domino peracto subscripsi. Petrus Ecclesiarum Ravennatis huic statuto a nobis inspirante Domino peracto subscripsi. Eulalius episcopus Ecclesiarum Syracusanæ huic statuto a nobis inspirante Domino peracto subscripsi. Felix episcopus Terracinensis subscripsi. Stephanus episcopus Ecclesiarum Cordubensis subscripsi. Fortunatus episcopus Ecclesiarum Valensis subscripsi. Benignus Equivensis, Joannes Spolitanus,

lus Prænestinus, Stephanus Venusinus, Can-
 Tudertinus, Valentinus Amiterninus, Fortu-
 Fulgenatus, Grisogonus Albanensis, Euticius
 nensis, Amandus Poturanus, Laurentius Bobia-
 , Clorensis Caestiniensis, Eusebius Fanestis,
 nus Numentanus, Propinquus Trebiatis, Aste-
 quinatis, Sylvanus Voliterninus, Epafroditus
 usenus, Cintus Gerohensis, Helias Benedicanus,
 Tripolitanus, Polycarpus Gabalensis, Patri-
 rassensis, Menecratis Carosensis, Florentius
 aensis, Julianus Ipepotanus, Paulinus Perpe-
 us, Noenius Insenius, Petronius Martineus,
 ros Epitanensis, Isaias Cleas, Olimpius Evaci-
 us, Rufinus Brionolitanus, Philippus Neasle-
 Basilicus Peleasicanus, Didimus Lampidensis,
 Firmienseis, Areton Ostiensis, Augustus Lipa-
 B, Rusticus Bersentinus, Venantius Sinago-
 , Victor Dunensis, Innocentius Tifernatius,
 icus Forollammienseis, Sebastianus Siraninus,
 s Populonitanus, Emplius Voliterninus, Pro-
 Forinovi, Venerius Pellensis, Colonius Foro-
 nsis, Probus Carmamelensis, Vindemius Aventi-
 roculeianus Sepnatiotus, Fortunatus Abenignus,
 ius Vulternensis, Martianus Ecamensis, Bas-
 tinenensis, Pacatianus Coraliensis, Meras Corlo-
 , Macedam Maidonensis, Marcellinus Illidonen-
 ulus Proglorienseis, Diodorus Listinienseis, Ne-
 Musii, Theodorus Adria, Epiphanius Pergensis,
 sa Amphorensis, Alcimedescides Contraconi-
 , Dionysius Ananensis, Andreas Satalenus,
 us Salconensis, Croton Parsidonensis, Phi-
 Barbarensis, Theodorus Antipolleus, Leontius
 nus, Antipatros Canimenos, Gratinus Panor-
 as, Andreas Tholantanus, Nichilo Sacrafura-
 Romanus Bobonensis, Oniforus Iconienseis,
 lensis Chronensis, Paulus Dernensis, Pathar-
 istroneis, Eugenius Careufossides, Tyrana-
 dianensis, Ascolias Lalandenus, Steros Pro-
 sis, Predialis Gizonus, Quintinus Focensis,
 us Magnisias, Manias Amitii, Quiriacus Eleæ,
 anus Bossionensis, Fominus Zitrenus, Feri-
 Archodonensis, Didimus Lapitensis, Steros
 ianensis, Fnodorus Ametimos, Epafroditus
 enus, Olimpius Canensis, Didimus Lopicensis,
 os Laxs, Efrontius Bui, Florentius Motilensis,
 D, Rodensis, Genadius Mosonensis, Evandros
 eos, Joannes Trapotutanus, Philippus Agere-
 s, Thomas Tilensis, Genadius Amonensis,
 Diapolitanus, Paulus Aristensis, Mathias The-
 mensis, Eulalius Fibrienseis, Amphilotius Fi-
 is, Gaius Suetranensis, Eudoxius Eletensis,
 nus Corallensis, Eusebius Coctinensis, Obre-
 oracesiensis, Romanus Mirrensis, Aristoditos
 onensis, Eudoxius Cotuatensis, Palladius Can-
 nsis, Cirinus Patarensis, Stepthamus Limiren-
 nodotius Telmisu, Maximus Zetilonensis, Mu-
 Lunensis, Florentinus Adrianopolitanus,
 es Neaspilitanius, Mesalimus Laudicensis,
 us Salagessunensis, Olimpius Sozopolites,

A Alexander Seleucensis, Valerianus Aphrus, Epafro-
 dius Camesensis, Barrachos Nazensis, Charis Dio-
 nysiopolitanus, Eusebius Clazomenus, et Baventia
 Mipolitanus, Thomas Arliocomenus, Eliodorus Ame-
 timos, Pergamius Atticenus, Eutropius Adadomen-
 sis, Paulus Philodemensis, Longinus Apapermenus,
 Theocustus Tyreu, Forticius Metropolitanus, Ciros
 Simondensis, Libanus Palatonensis, Dolestos Se-
 bastensis, Danielus Cadolensis, Municheus Lardicias,
 Trunitanus, Strategius Pilobatensis, Aquila
 Antodenus, Basilius Nacorienseis, Eustochius Docu-
 nius, Quiriacus Eucarpensis, Abircitius Hieropoli-
 tanus, Epiphanius Mardagensis, Philippus Liciados,
 Mocinius Ephesinus, Mauros Baladensis, Eusebius
 Dorileu, Martianus Sinalidensis, Calandion Alacar-
 nensis, Joannes Enidensis, Theodoretus Alabauden-
 sis, Tigamus Appollonensis, Joannes Amizonensis,
 Empitius Staconensis, Menandros Eracleos, Dinisius
 Latomenus, Panias Eristodensis, Placalus Lassu,
 Joannes Alinsdonensis, Dioffisius Antiochenus, Cre-
 tomanus Afrondisius, Etherius Sinirnensis, Step-
 hanus Ephesinus, Patricius Aidonopolites, Daniel Lam-
 psacenus, Firmas Abidensis, Theusebius Ilui, Ste-
 phanus Pinameni, Pionius Trodensis, Eulalius
 Pianensis, David Ardimensis, Thalasius Panus,
 Petrus Dardanensis, Diogenis Geticonos, Olimpius
 Prudisiadensis, Theophilusadeo Adriopolites, Apra-
 monus Titanos, Theodorus Eradensis, Caligonus
 Cladipotus, Theodorus Serunensis, Polichonus Dip-
 dinensis, Renos Juliolpoltus, Etherius Papiu, Petrus
 Gagrotanus, Antiochus Sinoponus, Atticus Lanensis,
 Uranius Iborensis, Paralius Adriponensis, Lucadius
 Minzitanus, Eustasius Galatinensis, Ministerus
 Amorrui, Aquilas Eudoxiados, Quiriacus Troano-
 densis, Pios Prothenissensis.

Explicit quinta synodus Romana sub Symmacho papa, indictione nona.

Incipit sexta synodus Romana sub Symmacho papa habita, tempore Theodorici regis, die Kalendas Octobris.

Cum in unum apud beatum Petrum apostolum sancta sexta synodus canonice a beato Symmacho Romæ congregata resedisset, Symmachus prædictus episcopus Ecclesiæ catholicæ urbis Romæ eidem synodo præsidens dixit. Quoniam religiosus sancto Spiritu congregante conventus hortatur, ut quæcunque pro disciplina ecclesiastica necessaria sunt cura diligentiore tractemus? Nos enim et apostolicæ sedis moderamine compellimur, et ecclesiasticarum dispositione constringimur, sic canonum paternorum decreta liberare et retro præsulum antecessorumque nostrorum decreta metiri, ut quæ præsentium necessitas temporum restauranda sunt Ecclesiæ relaxanda exposcit, adhibita diligenti consideratione quantum fieri potest auxiliante Domino temperemus, quia nos qui potissimi sacerdotis administramus officia transgressionum culpa respiciet, si in causis Dei desides fuerimus inventi, quia meminimus quod timere debemus et qualiter comminetur Dominus

negligentiæ sacerdotum. Sane reatu majore delinquit qui potiore honore perfruit et graviora facilitia peccaminum sublimitas dignitatum. Ideo tacere non debemus sed ea quæ necessaria fore agnoverimus, viriliter corrigere et emendare satagamus, et ea quæ nociva sunt extirpare, prout Dominus dederit, non negligamus. Ab universis episcopis et presbyteris acclamatum est : Exaudi, Christe, Symmacho papæ vita; dictum est septies. Hæc confirmamus, et hæc docemus; dictum est octies. Doctrinæ vestræ gratias agimus ingentes; dictum est decies. Ista teneantur et ista observentur rogamus; dictum est duodecies. Dignus papa, dignus doctor. Et facto silentio, Symmachus episcopus dixit : Communis dolor et generalis est gemitus, quod intra Ecclesiam nostris et retroactis temporibus de invasione rerum ecclesiasticarum et vexatione sacerdotum cognovimus, quæ res non nos solos, sed omnes Domini tangit sacerdotes. Et, licet hæc a prædecessoribus nostris jam prohibita sunt, et tales præsumptores damnati, et a sanctis canonibus anathematizati, ne tamen denuo præsumantur, est etiam super his promenda sententia, ut qui eorum casum non timent, timeant saltem eorum perpetuam damnationem, et quod sæpe præsumitur, sæpius ut inhibeatur necesse est. Sancta synodus dixit : Hæc ne fiant denuo synodali conventu provida beatudini vestræ sententia enervari convenit, et ne in exemplum remaneat præsumendi funditus extirpari. Symmachus episcopus dixit : Modo quia Deus præsentiam vestram votivam mihi concessit, necesse est rem fieri firmam, quam credo ecclesiasticis facultatibus convenire, ut agnoscant omnes quos vanus furor et avaritia excitavit, talia absque ultione non posse præsumi. Sancta synodus dixit : Scimus provisionem vestram necessariis studere. Et ideo in vestra est potestate sequenda disponere. Symmachus episcopus catholicæ Ecclesiæ urbis Romæ dixit : Magna quidem venerando et sacerdotali debetur cultura proposito cum imminet de studio quæ recta sunt non de necessitate disponere. Sed quoniam in aliquibus aliena postulantis, vitiorum mater avaritia, repudiatis honestatis repagulis, totum putat expedire quodlibet; et ita dum prædæ inhiat, patientia supernæ civitatis abutitur expectantibus correctionem cælo moderante judiciis se existimant non teneri, cum clarum sit quod apud certos in occasione rapiendi procedat divinæ mora sententiæ. Sed nobis quos pastoralis cura et ecclesiastica astringit, pro dispensatione certa ratio reddenda substantiæ opus est, ut sollicitudinem nostram non solum ad præsentia, sed etiam ad futura sæcula porrigamus, ne ad animæ nostræ detrimenta contingat, si hi qui possunt statutis debere innocentiam præsumentes de libertate deliquerunt, cum religiosa possunt et nostra successores nostri potestate fulciri, legibus ecclesiasticis serviētes. Sancta synodus dixit : Scimus spiritum Dei cor vestrum esse succensum, et instinctu Dei vos ita loqui. Quapropter

A omnibus summopere convenit observare ut oblationes fidelium a nemine præsumantur, et absque consensu et voluntate episcopi in cujus dignoscuntur esse parochia et potestate possidere vel dominari tententur; quoniam nonnulli memores sui pro remissione peccaminum suorum et paternæ, vitæ in creatione de facultatibus suis tam rerum immobilium quædam vero perscripturas Ecclesiis tradiderunt et Deo creatori suo perpetualiter habenda dederunt; quo contra adversis Deum minus timentibus, eatenus mortifera calliditate tenentur, ut aliorum oblatio illis pertineat ad ruinam. Nec intueri corde possunt diem judicii, dum nimis cupiditatis delectantur ardore. Unde precamur ut antiquorum Patrum regulas quæ modo propter injuriam quorundam quasi oblitæ habentur, renovetis, ut tale iudicium super eis fiat, ut **256** aut manifeste hærelici qui Ecclesiam Dei scindunt, et anathematizati atque ab Ecclesia Dei extorres habeantur, aut per satisfactionem Ecclesiæ ad pœnitentiam, et demum juxta regulas ecclesiasticas ad reconciliationem recipiantur.

Symmachus episcopus Ecclesiæ catholicæ urbis Romæ dixit : His ergo rite perpensis, ne illi in ruinam incidant et perpetuo damnentur exitio, et sancta Ecclesia pretioso Christi sanguine redempta restauretur, eique pie famulantes non opprimantur. Sed releventur mensura cum Dei nostri consideratione una cum nostro iudicio sancimus, ut quicumque immemor aut memor interitus sui res ecclesiæ delegatas et Domino oblatas, absque proprii episcopi jussu possidens præsumpserit deinceps tenere, quocumque in loco et veritate comperta res Dei servis suis dissimulaverit, aut renuerit reformare, liminibus ecclesiæ ab episcopo ejusdem loci prius arceatur; indigne enim ad altare Dei properare permittitur qui res ecclesiasticas audet invadere, aut injuste, id est, sine licentia episcopi possidere, aut iniqua vel injusta defensione in eis perduret. Necatores enim pauperum judicandi sunt præfixo tenore, et si non emendaverint vitium extirpandi. Debet tamen esse provisio ut vindictam admonitio manifeste præcedat et res usurpatas injuste qui abstulit aut injuste ablatas retinet, æquitate patrocinante legibus restituat. Quod si neglexerit, et necessitas compulerit demum prædonem sacerdotalis districtio maturata percussit, neque quisquam per internas res Deum defendere nitatur, quia Dei potentia cunctorum regnorum terminos singulari dominatione concludit. Quod si præsumpserit et ipsius offensam et prædictæ damnationis periculum sustinebit. Competitoribus etiam hujusmodi frena districtiois imponimus qui facultates ecclesiæ sub specie largitatis regiæ vel cujuscunque potestatis improba subreptione pervaserint. Sera namque de his rebus penituntine commoverunt, cum jam transactis temporibus contra hujusmodi personas canonum suffulti præsidio se sacerdotes Domini erigere debuissent, ut non mansuetudo indulgentiæ ad similia perpetranda improborum audacia adhuc

quotidie provocaret. Nunc tarde injuriarum mole depressi damnis quoque compellentibus excitamur. Quod si is qui res Domini competit in aliis quam nisi res agitur maxime solet territoriis commorari sacerdotem loci ipsius ubi habebat episcopus hujusmodi pravitate contentus, neglectu personæ litteris instructum reddat. Tunc antistes, ipsius fratris anxietate comperta, aut pervasorem rerum Dominicarum admonitione corrigat, aut prætaxata canonica districtione condemnetur. Unde et in canonibus in Gangrensi Ecclesia apostolica auctoritate conditis, de fructuum oblationibus quæ ministris ecclesiæ debentur, et de his quæ in usus pauperum conferuntur, scriptum habetur.

Si quis oblationes ecclesiæ accipere vel dare voluerit præter episcopi conscientiam vel ejus cui hujusmodi sunt officia commissa, nec cum ejus voluerit agere consilio, anathema sit. Et iterum in eodem consilio: Si quis oblata Deo dederit vel acceperit præter episcopum, vel eum qui constitutus est ab eo dispensandam misericordiam pauperibus, et qui dat et qui accipit, anathema sit. Valde iniquum ergo et ingens sacrilegium ut quicumque vel pro remedio peccatorum, vel salute, vel requie animarum suarum unusquisque venerabili ecclesiæ contulerit, aut certe reliquerit ab his quibus hæc maxime servari convenit, id est, Christianis et Deum timentibus hominibus, et super omnia a principibus est primis regionum in aliud transferri vel converti. Propterea qui hæc non præviderit et aliter quam scriptum est prædia ecclesiis tradita petierit, vel acceperit aut possederit, vel injuste defenderit aut retinuerit, nisi cito se correxerit, quo iratus Deus animas percutit, anathemate feriatur, sitque accipienti et danti et possidenti anathema, et institutæ pœnæ contubernium assiduam. Nec aliquo se ante tribunal Christi obstaculo muniat, qui à religiosis animabus ad substantiam pauperum derelicta contra fas sine aliqua pietatis consideratione dispergit. Ab universis episcopis et presbyteris acclamatum est: Ut hæc penitus abscindantur, rogamus. Dictum est quinquies: Ut hæc amputentur precamur. Dictum est septies: Ut res ecclesiæ quibus traditæ sunt, intemerato jure serventur, rogamus. Dictum est septies: Ut se dum hoc quod persecutus est synodali conventu per omnia fiant unanimiter deprecantes rogamus. Dictum est octies: Ut in præsumptoribus vindicetur rogamus. Dictum est decies: Ut disciplina servetur rogamus. Dictum est undecies: Quæ male admissa sunt, per vos corrigantur. Dictum est duodecies: Ut illicita facta amputentur, ita ut deinceps non fiant rogamus. Dictum est tredecies: Ut apostolica ordinatio illibata servetur. Dictum est quatuordecies: Dignus papa quod non licet non fiat. Dictum est quindecies: Exaudi, Christe, Symmacho vita. Dictum est sexdecies: Ut canones custodiantur rogamus. Dictum est quindecies: Ut ordinatio apostolica servetur. Dignus papa, dignus doctor, dictum est novemdecies. Hæc omnes unanimiter confirmamus, et ut unanimiter

serventur rogamus, dictum vigesies. Per dominum Petrum ut perpetuo serventur rogamus, dictum vigesies. Qui hæc violarit, in se juxta in prætaxatum modum inveniat, dictum est vigesies.

Et facto silentio, Symmachus episcopus Ecclesiæ catholicæ urbis Romæ dixit: Præsentis diffinitionis formam quæ juxta sanctorum Patrum est statuta sententias in omnium Ecclesiarum notitiam pervenire decernimus, ne cuiquam possit pro sua ignorantia licere quod non licet, et qui talia præsumperint, sciant se prætaxato condemnatos esse modo. Similiter et hoc ad Ecclesiarum notitiam vestra cunctorum exhortatione et judicio censemur pervenire, et ab omnibus firmiter teneri, quia episcoporum res ecclesiæ non dubitantur esse, si in eorum facultatibus simili fuerit crudelitate pervasores rerum memoratarum prædictæ canonum districtio feriantur vindicta, ut qui majoribus propriis ac nulla conscientie castigatione corriguntur, saltem ecclesiasticæ et canonicæ vindictæ perfodiantur aculeis; generaliter vero quicumque res ecclesiæ confiscare aut impetere, aut pervadere periculosa aut sua infestatione præsumperint, nisi se citissime per ecclesiæ, de qua agitur, satisfactionem correxerit, perpetuo anathemate feriatur. Similiter et hi qui res ecclesiæ jussu vel largitione principum, vel quorundam potentum, aut quadam invasione aut tyrannica potestate retinuerint, et filiis vel hæredibus suis, ut a quibusdam jam factum audivimus, quasi hæreditarias reliquerint, nisi cito res Dei admoniti a pontifice, agnita veritate reddiderint, perpetuo anathemate feriantur. Iniquum enim esse censemus, ut potius custodes chartarum quam defensores rerum creditarum, ut præceptum est, judicemur. Sanandum est ergo celerius, ne longius exsecrandus animi morbus inserpat, ut si medicus, cum viderit hujus terreni corporis aliquem esse languorem, magnum suæ artis æstimat documentum, si cito quis illius interventu desperatus evadat, vel cum posse vulnus aspexeris adhibet fomenta, vel cætera quibus illud posset quod natum fuerat vulnus obduci, ac si id manens sanari non poterit ne corpus reliquum sua tabe corrumpat, ferro amputet quod nocebat, quo reliquum integrum et servet intactum. Præcidendum id ergo est quod velut puro sanoque nimium corporis vulnus obrepit: ne cum tardius abstergitur, in ipsius pœnæ visceribus hujus mali non haurienda sentina confidat. Ferro enim abscidenda sunt vulnera quæ fomenta non sentiunt. Similiter et illi extorres debent fieri ab Ecclesia qui sacerdotali admonitione non corriguntur, dicente Domino: « Auferte malum a vobis (Deut. xix, 19). » Universa synodus acclamavit: Ut ista fiant rogamus; dictum est octies. Ista serventur precamur, dictum est decies. Ut in perpetuum maneat et vestra auctoritate firmentur, dictum est duodecies. Exaudi, Christe, Symmacho papæ vita, dictum est duodecies. Et facto silentio, Symmachus episcopus Ecclesiæ catholicæ urbis Romæ, synodo præsidens dixit: In hoc cognoscimus omnes quia Deum diliga-

mus, mandata ejus faciamus minus. Hæc enim charitas Dei, ut mandata ejus custodiamus, et mandata ejus gravia non sunt. Justus est enim Dominus, et omnia judicia ejus justa sunt, atque omnes viæ ejus misericordia et veritas et iudicium, in manu Dei potestas terræ, cui execrabilis est omnis iniquitas, in manu Dei potestas hominis, et super faciem scribæ imponet honorem suum. Perdit Deus memoriam superbiorum et iniqua gerentium, et relinquit memoriam humilium et bonorum hominum; hoc autem pro certo habet omnis qui recte colit Deum, quia vita ejus si in probatione fuerit, coronabitur, et si in tribulatione, liberabitur. Si vero in correctione fuerit, ad misericordiam perveniet. Omne quod irreprehensibile est catholica defendit Ecclesia. Non licet ergo imperatori vel cuiquam pietatem custodienti aliquid contra mandata divina præsumere, nec quidquam quod evangelicis propheticisque et apostolicis regulis obviat agere, injustum enim iudicium et definitio injusta regio metu vel jussu a iudicibus ordinata non valeat, nec quidquam quod contra evangelicæ vel propheticæ aut apostolicæ doctrinæ constitutionem eorum, sive sanctorum Patrum actum fuerit, stabit, et quod ab infidelibus aut hæreticis factum fuerit omnino cassabitur.

Nociva ergo sancti prædecessores mei damnare confidenter studuerunt, quorum et pusillitas mea, licet impar et minima, pro suscepto tamen divina dignatione ministerio pedissequi cupit existere; væ enim erit nobis qui hujus ministerii opus susceptum habemus veritatem Salvatoris nostri Jesu Christi quam apostoli prædicaverunt, prædicare neglexerimus; væ enim erit nobis si silentio veritatem oppresserimus qui erogare nummulariis jubemur, id est, Christianos populos imbueri et docere. Quid in ipsius Christi futuro dicturi sumus examine, si sermonum ejus veritatem confundimur, prædicare? Quid erit de nobis cum commissis nobis animabus et de officio suscepto rationem justus iudex Deus noster districtim exegerit? Ideo nos oportet semper nociva rescare, et, auxiliante Domino, profutura erigere. Unde objurgando, hortando, suadendo, blandiendo, consulendo, prodesse quibus possumus festinemus; lingua nostra bonis fomentum sit, pravus aculeus, timidos retundat, iratos mitiget, pigros exacuat, desides hortando succendat, refugientibus suadeat; asperis blandiatur, desperatos consoletur, ut quia doctores dicimur viam salutis gradientibus ostendamus. Simus in custodia vigilantes, aditus contra hostis insidias solliciti muniamus, et si quando ovem perditam de commissis gregibus error abduxerit, toto illam adnisi ad caulas revocare Dominicas contendamus, ut de pastoris nomine, quod habemus, non supplicium, sed præmium consequamur. Quia ergo in his omnibus divinæ gratiæ adjutorio opus est omnipotentis Dei assiduis precibus clementiam exoremus, quatenus ad hæc nobis operanda, et velle tribuat, et posse concedat, atque in ea nos via cum fructu boni operis, quam se pastor pastorum

esse testatus est dirigat, ut sine quo nihil possumus per ipsum omnia implere valeamus. Universa synodus surgens acclamavit: Placent omnia; ut perpetua stabilitate firmentur rogamus; dictum est octies. Et adjecit: Exaudi, Christe, Symmacho vita, dictum est octies. Ut hæc intemerata serventur, dictum est decies. Ut ista intemerato jure custodiantur precamur, dictum est duodecies. Qui hæc sponte violaverit, perpetuo anathemate feriatur rogamus, dictum est quindecies. Ut decreta nostra confirmes precamur, dictum est decies et octies. Et facto silentio, Symmachus episcopus Ecclesiæ catholicæ urbis Romæ dixit: Acclamationes vestras synodique iudicium presentia gesta suscipiunt, et adjecit: Ea quæ ad sopien-
257 dos veterinosæ præsumptionis errores vel infensæ rebus ecclesiasticis ægritudinis morbos, quibus universalis afficiebatur Ecclesia deliberatio religioni congrua paciue constituit firmitate perpetuo sciuntur, ut præstante Deo quem custodem rerum constat esse bonarum synodalis ordinatio vigeat, atque omnis qui sine personæ alicujus distinctione venire præsumperit, indita superius distinctione plectatur. Et subscripserunt: Cælius Symmachus episcopus Ecclesiæ catholicæ urbis Romæ his constitutis synodalibus a me probatis atque firmatis annuens sub.; Petrus episcopus Ravennatis Ecclesiæ his constitutis synodalibus a nobis probatis atque firmatis annuens sub.; Innocentius Dientium Tiberinorum, Felix Trarvensis, Severinus Tundaritanus, Bonifacius Aquileianensis; Silianus Veliternus, Maximus Bleranus, Sebastianus Furanus, Emilianus Furanus, Mercurius Ganinati, Maximus Ticinensis, Felix Atellanus, Cassianus Mutinensis, Rusticus Fuxentinus, Cerentius Siculensis, Propinquus Tabensis, Stephanus Venusinus, Adeodatus Formianus, Laurentius Benensis, Bonifacius Cameritanus, Fortunatus Fulginensis, Justus Signatinus, Mercurius Sivitermus, Vindemius Anteatinus, Stephanus Neapolitanus, Augustus Liparitanus, Hilarius Teusanus, Valentinus Amiternus, Maximilianus Perusinus, Fortunatus Suestanus, Innocentius Ferentinatis, Jocundus Augustanus, Concordius Mesitanus, Trigidus Tauriganus, Vitalis Fundanus, Viticanus Celemensis, Castus Portuensis, Joannes Ariminensis, Aristus Ostiensis, Procleianus Sepinatis, Martirius Traconensis, Candidus Tiburtinus, Victor Lunensis, Aprilis Laterianensis, Asterius Aquinatis, Asellus Populoniensis, Crisogonus Albanensis, Memor Cassinus, Amadus Potentinus, Colonius Forocloidiensis, Romanus Numentanus, Helpidius Voliternus, Ursus Reatinus, Joannes Turritanus, Cresconius Tudertinus, Adeodatus Silvæ candidæ, Innocentius Navenatis, Venerius Pallensis, Joannes Spolitanus, Rogatus Tauromentitanus, Eustasius Cremonensis, Servusdei Forevensis, Laurus Vergomatis, Probus Carcimeianensis, Euscarpius Meresarpæ, Dulcius sancti Autimi, Rufertius Agnatinus, Leucadius Injuricanus, Sereus Nolanus, Eufadius Galatinensis, Martianus Acanus, Theotistos Pessimitos, Euticius Tranensis, Helpidius

enenterius, Fortunatus Anagninus, Misterius A
rius, Paschasius Vulturnensis, Aquilas Endoxia-
nnocentius Forosimpronienis, Quiriacus Troo-
nsis, Felix Nepesinus, Pios Petenissensis, Hila-
lempranensis, Longinus Ortissu, Joannes Nea-
inus, Talasius Cæsariensis, Constantinus Militis,
Musonius Hissenus, Acasius Arimatheus, Fir-
s Termus, Adonius Gravissu, Patricius Tianen-
annes Artis, Theodotius Naciazensis, Dorocheus
sariensis, Aristomachus Colenensis, Ciros Ci-
nensis, Joannes Sebastensis, Ceccupius Se-
anopolis, Joannes Polemnacus, Grandus Ceras-
is, Atarbius Talebuntis, Seleuco Amassenus,
ninus Amissenus.

cit sexta synodus Romana sub Symmacho papa.

tola ejusdem ad Laurentium Mediolanensem B
archiepiscopum.

actissimo atque charissimo fratri Laurentio
lanensis Ecclesie archiepiscopo Symmachus
opus in Domino salutem. Prodit religiosæ vo-
conscientie mens laudibus devota pontificum
tio ingenii est Deo obsequentibus mancipare
loquimur, in quorum præconiis forte augustus
præfulget imperitiam manifestat, tamen si
teatur infantia quis mendicam narrationem
iet quam vota locupletant? Sæpe in facundie do-
pauper invenitur vena prædicantis, et e diverso
arus cordis irradiat in egestate verborum. Qui
Dei judicat non desiderat picta alloquia, sed
nfucatus commendat nitor ingenii, quia in his C
sine amore blanditur eloquentia in illis splen-
n suum veritas nuda commendat. Sive falleris,
nne quod dictat affectio ad unguem fabricatur
pæ volumus non tam speciem recti habere
similitudinem. Ad te, venerabilis mihi anti-
maxime sermo est cui immeritorum testimonio
cepit vocabulo in quo actus eloquitur vel quod
nomen appellat. Provida parentum diligentia
m, prius te eligi voluit quam probari. Te olim
aribus in hærentem titulus castrensis sudor
uit. Et ad Ecclesie gubernacula pars adver-
idavit, sicut Dominus loquitur per prophetam:
in minimo fidelis, et in magno fidelis est (*Luc.*
0). » Te sacrum iudex et consilii comitem me-
t laboris. Bene initiandus altaribus et in laica D
rsatione quod sacrum esset elegisti. Tu pudici-
n illa ætate custos inventus es. In qua et lex
uitur desideriis. Satis est enim pueritie ambi-
quam licentia fulcit horreri, Christus milites
quos in personam dulcis attollat inter acies,
it hostiles. Ascitus Ecclesie pontificem actibus
sti ante tempora dignitatis. Non advena beni-
s fuit quæ naturæ innixa radicibus de cano flore
en ostendit. Temporale enim est omnè quod
ar, perpetuum quod cum ætate maturescit.
tibi sacerdotium rem doni credimus evenisse
ræmii. Alii vulgari gratia lenocinant commen-
r, tibi rigida circa culpabiles districtio dedit
um. Manet de singularis sapientia, quæ licet

generaliter optanda est, tamen existit in magistro
necessari frustra monitoris personam suscipit, qui
impacti non prævalet æstimare pondus officii vilissi-
mus comparandus est, nisi præcellat scientia, qui est
honore præstantior. Dedit tibi apicem res iudicii non
favoris dignus pontifice est amor, quem censura
conciliat. Devenustat institutoris genium, qui per so-
lam gratiam vult placere. Tu his eruditus et forma-
tus cœli beneficiis plus agendo populum instituis
quam docendo. Illa monita discipulorum conscien-
tiam erudiunt quæ probantur exemplo. Sine pudore
invitat ad innocentiam, qui illam fuerit ipse sectatus.
Te inter secreta penetralium quo si testem metuunt
qui peccare disponunt. Nascentibus culpiæ metus, et
reverentia tua negat effectum. Qui inter exordia oc-
currit vitiiis, et occasionem lapsuum adimit, et con-
cupiscentiæ purgat auctorem, hæc beatitudini tuæ
quasi strictim pro linguæ meæ commendatione de-
dicavi, si precibus vitæ successus arriserit gestorum
tuorum plena me relatione consecrabo, ut quæ uni-
versis nota sunt mansuris in posterum litteris qua-
tenus gaudeat acta secutura serventur.

Item epistola ejusdem ad Liberium patricium.

Symmachus episcopus Ecclesie catholice urbis
Romæ Liberio patricio salutem. Cum pro veneranda
religione conscientie verba dirigitis in Aquileiensis
electione pontificis et divinis initiata lingua cultibus
militat consecrando in ignoti nos diligentia sermo-
num vincula tenuerunt, quia nihil superat divitiis,
quoties aliquid probatus extulerit. Qui enim sen-
tentie sequacium derelinquat quando justitie obse-
quitur, cujus in examen definitio non vocatur. Agitis
bono conscientie quod vestro vix negatur imperio.
Exivit inter arbitros Marcellini venerabilis collega,
maximus hominum humilitate sublimior, et ne po-
testati favor pro aliquos ascriberetur interpretes,
quod de proprio decerpit ingenio, laudati junxit ad
pretium. Egistis mediocre, ne præcelsi esset susce-
pta prædicatio, clarissimorum testimonia ut vires
accipiant culmina castigatorum, felix sacerdotium cui
faciem prætulit plena mens luminis. Beata conver-
satio, quæ idcirco in discussionem deducta est, ut
tanto viro affabulante superaret. Quæ non didicisset
saporem victorie, nisi subjacuisset incertis. Semper
innocentibus gloriam adversa pepererunt, providet
defensores fortissimos mediocris in pugnatio. Sed
quid epistolæ terminos loquacitate produxi, coactas
lege paginas in humana concinnatione transgressus.
Jungo et ego amplissimis partibus pro modulo exi-
guitatis proprie vobis cœlo obsequente consensum,
et quod mirabile inter homines habetur considera-
tione vestri attrahor ad amorem, inspirata mihi per
alterum placere affectio, dum manet charitas imis
inserta visceribus, peregrinante persona comitem
se tamen cœlestis gratia desideriis jungat, et dum
cupitis datur affectus, aut veniat bonum pontifi-
catus aut faciat. Data xviii Kalend. die, indi-
ctione viii.

INCIPIUNT DECRETA HORMISDÆ PAPÆ.

1. Adversus Nestorii et Eutichetis blasphemias.
2. De mysterio Trinitatis, quid personæ, quid designent substantiæ.
3. De divinitate et humanitate Domini Jesu Christi.

Gloriosissimo atque clementissimo filio JUSTINO, AUGUSTO, HORMISDA episcopus.

Inter ea quæ ad unitatem Ecclesiæ pertinent, propter quam Deus clementiæ vestræ elegit imperium, in litteris contulistis, hoc quoque venerabilis imperator cura fidei, cui multipliciter vos studere declaratis, adjecit, ut aliquorum preces perferendæ ad humilitatis meæ notitiam jungerentur; quibus vel quid quæstionis oriretur agnoscerem, vel ad submovendum propositæ consultationis ambiguum responsum a me religiosæ B sententiæ conveniens redderetur, legi omnia sollicitudine quam decebat; et licet ad responsi plenitudinem sufficere potuisset, si illa tantum quæ ab auctoribus sunt definita subscriberem, tamen, ut religiosi propositi vestri remunerarem affectum, non subtrahendum credidi mihi quoque sermonis obsequium.

CAP. I. Quid enim est quod emergentibus Nestorii et Eutichetis venenis paterna omisit instructio? Pene omnes impietates cum inventoribus tam nefandorum dogmatum convenientia in unum synodica decreta presserunt, nec ulterius remansit locus ullus tam diris perfidiæ seminibus amputatis, aut Christum Dominum credere sine carnis fuisse veritate, aut eundem non et Deum et hominem de materni uteri C intemerata fecunditate prodiisse, cum alter eorum dispensationem, qua salvati sumus negando quantum in ipso est irritam faceret, alter opinione contraria sed impietate consimili in eodem Domino nostro Jesu Christo potestatem divinam a vera humanitate secluderet; neque ille recordatus, quia palpandam carnem suam Christus ostenderit, neque ille Evangelii memor verbum carnem factum esse dicentis, cui vox Domini indeficienter insonare debuerat, quia dixit et docuit: « Nemo ascendit in cælum, nisi qui de cælo descendit, filius hominis qui est in cælo (Joan. III, 13). » Sæpe hæc et multis precedentium sunt comprehensa sententiis. Sed nec clementia vestra, licet jam dicta sint, fastidiose poterit repetita cognoscere, nec nobis pudor ea quæ sunt a prædecessoribus nostris prædicata revolvere. Neque enim possibile est, ut sit diversitas prædicationis ubi est una forma veritatis; nec ab re judicabitur alienum si cum his cum quibus convenimus fide congruamus et dogmate. Revolvantur piis mansuetudinis vestræ auribus decreta synodica. Et beatæ papæ Leonis convenientia sacræ fidei constituta. Eadem invenietis in illis quæ recensueretis in nostris. Quid ergo est post illum fontem fidelium statuendum? Quid amplius si

A tamen fidei terminos servat, quilibet curiosus scrutator inquirat. **258** Non opus adjectione plebis, aut instructione perfectis, nisi forte mavult quisquam dubitare quam credere, certare quam nosse, sequi dubia quam servare decreta.

II. Nam si Trinitas Deus, hoc est, Pater, et Filius, et Spiritus sanctus. Deus autem unus specialiter legislatore dicente: « Audi, Israel, Dominus Deus tuus unus est (Deut. VI, 3), » qui aliter habet, necesse est, aut divinitatem in multa dividat, aut specialiter passionem ipsi essentiæ Trinitatis impingat, et quod absit a fidelium mentibus, hoc est, aut plures deos more profanæ gentilitatis inducere, aut sensibilem pœnam ad eam naturam quæ aliena est ab omni passione transferre. Unum est sancta Trinitas, non multiplicatur numero, nec crescit augmento, nec potest aut intelligentia comprehendi, aut hoc quod Deus est discretione seungi. Quis ergo illi secreto æternæ impenetrabilisque substantiæ, quod neque ulla visibilibus vel invisibilibus creaturarum potuit investigare natura profanam divisionem tentet ingerere, et divini arcani mysterium revocare ad calculum moris humani? Adoramus Patrem, et Filium, et Spiritum sanctum, indistinctam distincte, incomprehensibilem et inenarrabilem substantiam Trinitatis, ubi et si admittit numerum ratio personarum, unitas tamen non admittit essentiæ separationem. Ita tamen ut servemus divinæ propria naturæ, servemus propria unicuique personæ: ut nec personis divinitatis singularitas denegetur, nec ad essentialiam hoc quod est proprium nominum transferatur. Magnū est sanctæ et incomprehensibile mysterium Trinitatis. Deus Pater, Deus Filius, Deus Spiritus sanctus, Trinitas indivisa. Et tamen notum est, quia proprium est Patris ut generaret Filium, proprium Filii Dei, ut ex Patre Patri nasceretur æqualis, proprium Spiritus sancti, ut de Patre et Filio procederet sub una substantia deitatis.

III. Proprium quoque Filii Dei, ut juxta id quod scriptum est, in novissimis temporibus Verbum caro fieret, et habitaret in nobis, ita intra viscera sanctæ Mariæ virginis genitricis Dei unitis utriusque sine aliqua confusione naturis, ut qui ante tempora erat Filius Dei, fieret filius hominis, et nasceretur in tempore, hominis matris vulvam non aperiens, et virginitatem matris deitatis virtute non solvens. Dignum plane Deo nascente mysterium, ut servaretur tantum sine corruptione, qui conceptum fecit esse sine semine servans quod ex Patre erat et representans quod ex matre suscepit. Nam jacens in præsepio videbatur in cælo; involutis pannis adoratur a magis, inter animalia editus ab angelis nuntiatur, vix ingressus infantiam annuntians mysticam sine instituente doctrinam; inter rudimenta annorum puerium edens cœlestium signa virtutum. Idem enim

Deus et homo non ut ab infidelibus dicitur sub quarta introductione personæ, sed ipse Dei Filius Deus et homo idem virtus et infirmitas, humilitas, et majestas, redimens, et venditus, in cruce positus, et cæli regna largitus. Ita nostræ infirmitatis particeps ut possit interimi, ita ingenitæ potentie Dominus ne possit morte consumi. Sepultus est juxta id quod homo voluit nasci; et juxta id quod Patri erat similis, resurrexit, patiens vulnere et Salvator ægrorum unus defunctorum, et vivificator obeuntium, ad inferna descendens, et a Patris gremio non recedens. Unde et animam quam pro communi conditione posuit, pro singulari virtute et admirabili potentia mox resumpsit. Hæc ita esse, nec ullam dubitationem oportere recipere, id est, ne Dominus noster Jesus Christus aut inter corporis passiones Deus non esse crederetur, aut ne Deus tantum non etiam homo inter opera mirabilium stupenda virtutum proposito nos duorum apostolorum informavit exemplo Deum esse se Christum Dominum nostrum Petri fide, hominem Thomæ dubitatione declarans. Quid intererat, ut quem se homines dicerent discipulos vellet inquærere, nisi ut respondente Petro: « Tu es Christus Filius Dei vivi (Joan. xi, 27), » fateretur non hoc de carne et sanguine proditum, sed Patre Deo inspirante revelatum, ut per testimonium laudare responsionis fides patefieret veritatis? Quid etiam intererat, ut apparente post resurrectionem Domino, Thomas tantum abesset cæteris, ut solus ambigeret, ut dum unius manibus se pateretur tangi, ab universitate fidelium quis esset, possit agnosci? Non ergo ad explorandum discipulum interposita est dubitatio sed quæsitæ prosperitatis instructio. An ne aliud exspectat quod se idem Dominus Cleophæ cum alio discipulo, cum ad Emmaus tendentes de se loquerentur, inseruit. Et quanquam de resurrectione Domini per mulieres quæ primæ ad monumentum convenerant, agnovissent, tamen ut per eorum dubitationem daret futuris sæculis credendi firmitatem incipiens a Moysæ et omnibus prophetis « oportuisse Christum pati, et ita intrare in gloriam suam (Luc. xxiv, 26), » interpretatur. Ostendit per passionem humanam naturam et divinam in eo esse per gloriam multiplicibus hæc sanctorum Scripturarum insinuatur exemplis. Nec apud religiosam conscientiam tuam, venerabilis imperator, tanquam ignota dicuntur, fides enim ipsa quam a te constanter asseritur tibi, reddit hoc munus, ut sensibus tuis et affectum sui inferat, et scientiam per quam diligentius asseratur, infundat. Et tamen interest dispensationis mihi creditæ, ut ego quoque vel apud scientes nota, non taceam, ut succedente sibi per vices temporum catholicorum prædicatione sensuum, quod indeficienter asseritur, sine fine credatur, latius hæc quæ ad deitatem humanitatemque Domini nostri Jesu Christi pertinent, et in eo unitas sine confusione naturas potui, secundum veterum definita disserere, si esset adversus eos qui his discutiunt disputandum. Sed cum in

manibus omnia sint, et synodica constituta, et beati papæ Leonis dogmata, perstrinxisse, potius pauca quam evolvere credidi convenientius universa. Nunc vero agnoscere satis est et cavere, ita proprietate et essentiam cogitandam ut sciatur quod personæ, quod nos oporteat deferre substantiæ. Quæ qui indecenter ignorant, aut callida impietate dissimulant, dum omittunt quod sit proprium Filii in Trinitate tendunt insidias unitati. Sed si quæ prædicata sunt, validis teneantur fixa radicibus, nec a paterna traditione receditur, et constanter quæstionibus obviatur.

Sacra Justinii imperatoris ad Hormisdam papam.

Sacratissimo ac beatissimo archiepiscopo almæ urbis Romæ et patriarchæ HORMISDÆ, JUSTINUS imperator.

Scias nobis, Pater religiosissime, quod diu summis studiis quærebatur patefactum, et antequam advenerint, qui a nobis destinati sunt, quod Joannes vir beatissimus antistes novæ Romæ noster, una cum clero vobis consentiunt, nullis variantes ambiguitatibus, nullis divisi discordiis. Scias libellum ab eo subscriptum quem offerendum indicaveras sanctissimorum Patrum concilio congruentem, quo omnes concurrunt alacri opere suscipienda vota, tam nostræ quam Constantinopolitanæ sedis quæ veritatis coruscus fulgor illuminat. Omnes acceperant libentissime quos oblectat via dilucida, ut sequantur scita Patrum sanctissimas leges probatissimasque, et consilii quorundam firmatis, qui rectum tenebant tramitem aliorum correctis qui vagabantur, incerti in eos res colligitur, ut unitatem individue Trinitatis ipsi quoque in unitate colant mentium, negatum est inter divina mysteria memoriam in posterum fieri libelli quem diximus Acacii prævaricatoris quondam regiæ hujus urbis episcopi, necnon et aliorum sacerdotium qui vel primi contra constituta venerunt apostolica, vel successores erroris facti sunt, et nulla usque ad ultimum diem sunt pœnitentia correcti. Et quoniam omnes nostræ religionis admonendi sunt, ut exemplum imitentur civitatis regiæ, destinanda ubique principalia præcepta ediximus. Tanto flagramus religionis officio, tanto affectamus studio pacem catholicæ fidei pro remuneranda celeriter pacem, nostræ reipublicæ pro conciliando subjectis meis superno præsidio. Quid enim gratius reperiri potest, quid justius, quid illustrius, quam quis idem regnum continet idemque fidei cultus irradiat, eos non diversa contendere, sed collectis in eisdem sensibus instituta venerari non humana mente illata, sed in divinæ providentiæ spiritum? Oret igitur vestræ religionis sanctitas, ut quod pervigili studio pro concordia Ecclesiarum catholicæ fidei procuratur, divini muneris opitulatio jugi perpetuitate servari annuat. Data decimo Kalendas Maii, Constantinopoli.

Libellus fidei Joannis Constantinopolitani episcopi directus ad sanctum Hormisdam papam, in quo anathematizat Nestorii et Eutichetis et reliquorum hæreticorum blasphemias.

Redditis mihi litteris vestræ sanctitatis in Christo,

frater charissime, per Gratum charissimum comitem, et nunc per Germanum et Joannem reverendissimos episcopos et Felicem et Dioscorum sanctissimos diaconos, et Blandum presbyterum lætatus sum de speciali charitatis vestræ sanctitate quod unitatem sanctissimarum Dei Ecclesiarum secundum veterum Patrum requiris traditionem, et dilaceratores rationabilis gregis Christi amore pulsare festinas. Certus igitur scito per omnia, sanctissime, quia secundum quod vobis scripsi tecum cum veritate sentiens omnes a te repudiatos hæreticos renuo, et ego pacem diligens sanctissimas Dei Ecclesias, id est, superioris vestræ et novellæ istius Romæ unam esse accipio illam sedem apostoli Petri et istius augustæ civitatis unam esse definitio. Omnibus actis a sanctissimis quatuor synodis, id est, Nicæna, Constantinopoli et Ephesi et Chalcedonæ, de confirmatione fidei instituta esse Ecclesiæ assentio, et nihil titubare de bene judicatis patior. Sed et conantes aut nisos usque ad unum apicem placitorum perturbare lapsos esse a sancta Dei generali et apostolica Ecclesia scio, et tuis verbis recte dictis evidenter utens per præsentia scripta hæc dico, quia prima salus est recte fidei regulam custodire, et a Patrum traditione nullatenus deviare; quia non potest Domini nostri Jesu prætermitti sententia dicentis: « Tu es Petrus et super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam (Matth. xvi, 18), » hæc quæ dicta sunt rerum probantur effectibus, quia in sede apostolica inviolabilis semper catholica custoditur religio: hæc igitur fides. Nec cadere cupientes, sed Patrum sequentes in omnibus constituta anathematizantes omnes hæreses et præcipue Nestorium hæreticum, qui quondam Constantinopolitanæ urbis fuit episcopus, damnatum in concilio Ephesino a beato Cælestino papa urbis Romæ, et a venerabili viro Cyrillo episcopo Alexandrinæ civitatis et una cum illo anathematizamus, et Eutichem, et Dioscorum Alexandrinæ civitatis episcopum, damnatum in sancta synodo Chalcedonensi quam venerantes sequimur et amplectimur. Quæ sequens sanctam synodum Nicænam apostolicam fidem prædicavit; his conjungentes Timotheum parricidam, Hellurum cognominatum, anathematizamus, et hujus discipulum et sequacem in omnibus Petrum Alexandrinum similiter condemnantes. Anathematizamus similiter Acacium quondam Constantinopolitanæ urbis episcopum, complicem eorum et sequacem factum, nec non et perseverantem eorum communionem et participationi. Quorum enim quis communionem amplectitur eorum similem adjudicationem in condemnatione consequitur. Simili modo et Petrum Antiochenum condemnantes anathematizamus cum sequacibus suis, et omnibus suprascriptis: unde probamus et amplectimur epistolas omnes beati Leonis papæ urbis Romæ quas conscripsit de recta fide. Quapropter, sicut prædiximus sequentes in omnibus sedem apostolicam, et prædicamus omnia quæ ab ipsa decreta sunt et propterea spero in una communicatione vobiscum quam apo-

A stolica sedes prædicat me futurum, in qua est integra devotio Christianæ religionis et perfecta soliditas, promittens in sequenti tempore sequestratos a communione Ecclesiæ catholicæ id est in omnibus nos consentientes sedi apostolicæ earum nomen inter sacra non recitandum esse mysteria. Quod si in aliqua professione mea deviare tentavero, his quos condemnavi et per condemnationem propriam consortem **259** me esse profiteor. Huic vero professioni subscripsi manu mea et direxi per scripta tibi Hormisdæ sancto et beatissimo fratri et papæ magnæ Romæ per supradictos Germanum et Joannem venerabiles episcopos, Felicem et Dioscorum diaconos, et Blandum presbyterum. Et alia manu: Joannes, misericordia Dei episcopus Constantinopolitanæ novellæ Romæ huic me professioni consentiens omnibus supradictis subscripsi sanus in Domino. Ora pro nobis, sanctissime et beatissime frater. Data mense Martio, die xxviii, indictione xi, consulibus Domino Justino imperatore Augusto et Heradio iv cc. æra DC.

Epistola Hormisdæ papæ ad Joannem episcopum Militanæ Ecclesiæ de communionem Constantinopolitanæ Ecclesiæ.

Vota nostra charitatem tuam latere nolumus, ne qui particeps fuit sollicitudinis gaudiorum fructu reddatur extorris, et ideo Constantinopolitanam Ecclesiam ad communionem nostram rediisse Domino propitiante tradentibus significamus alloquii, et mandatorum quæ legatis nostris dedimus in omnibus seriem fuisse completam, de qua parte, ut ad dilectionem tuam plenius perfectæ gaudium perveniret, libelli Joannis fratris et consacerdotis nostri episcopi Constantinopolitani et Justini clementissimi principis Orientis sacrarum litterarum exemplaria pariter credidimus destinanda, judicantes nihilominus per Orientis partes plurimos episcopos sic fecisse. Superest ut a nobis competentibus precibus divinitas exorata concedat, quatenus de aliarum quoque Ecclesiarum redintegratione gratulemur. Ea vero quæ significare curavimus, in eorum sacerdotum qui fraternitati tuæ vicini sunt curabis perferre notitiam ut et ipsi de effectu tantæ rei gratias nobiscum cælestis misericordiæ beneficiis referre non cessent. **D** Deus te incolumem custodiat, frater charissime.

Item ad Joannem episcopum de directis institutis et vice commissa.

Dilectissimo fratri JOANNI HORMISDÆ.

Fecit dilectio tua rem charitati et fidei congruentem ut adventum suum ad Italiam nobis directis litteris indicaret, et quæ in te sit summa religiosæ voluntatis ostenderet. Atque utinam ad plenioris affectus satietatem præsentis tuæ nobis gaudia contigissent, ut gratularemur nos et colloquio et pœnitentia frui, quam sumus ante per scripta complexi, verumtamen probasti, dilectissime frater, quo Christianam fidem veneris affectu. Dum ea quæ ad regulas Patrum pertinent, et ad mandata catholica sine aliqua cupis transgressione servare sperans, ut prorogatis generalibus ad

Hispanienses Ecclesias constitutis super quæ aut negligentius aut irreligiosius fiunt ecclesiasticis disciplinis congruentia sanciamus quod amplexi sumus. Quid enim aut nobis dulcius quam cum fidelibus loqui, aut Deo aptius quam deviantes ab errore revocare? Salutantes igitur charitatem qua jungimur per Cassianum diaconum tuum significamus nos direxisse generalia constituta, quibus vel ea quæ juxta canones servari debeant competenter ediximus, vel circa eos qui ex clero Græcorum veniunt, quam habere oporteat cautionem, sufficienter instruximus. Sed cause ipsius ordinem instructionemque abunde decretis ecclesiasticis vos docebunt, ut agnoscentes et impiorum transgressionem et apostolicæ sedis curam pro Patrum regulis excubantem, ostendatis vos perosos damnatorum consortia, et amare fidelium. Et quia per insinuationem dilectionis tuæ hujus nobis est viæ patefacta prudentia, remuneramus sollicitudinem tuam, et servatis privilegiis metropolitanorum vices vobis apostolicæ sedis eatenus delegamus, ut inspectis istis sive ea quæ ad canones pertinent, sive ea quæ a nobis sunt nuper mandata servantur, sive quæ de ecclesiasticis causis tuæ revelationi contigerunt sub tua nobis insinuatione pandantur. Erit hic studii ac sollicitudinis tuæ, ut talem te in his quæ injunguntur exhibeas, ut fidem integritatemque ejus cujusque curam suscipis inviteris. Data IV Nonas Aprilis Agapito II consule, æra DCXLVIII.

Item epistola Hormisdæ ad episcopos Hispaniæ.

1. De sacerdotibus juxta instituta canonum ordinandis.

2. Ut pro episcopatu præmium non accipiatur.

3. De concilio per annos singulos celebrando.

Dilectissimis fratribus episcopis per Hispaniam constitutis **HORMISDA**.

Benedicta Trinitas Deus noster qui per misericordiam suam Romanæ reipublicæ per universas partes suæ pacis tranquillitate diffusa, nobis quoque viam demonstrandæ circa nos charitatis indulsit, ut qui cohæremus firmitate fidei, jungamur quoque votiva jocunditate colloquii, quo facilius dum per litterarum ministeria ad vos usque pertendimus, etiam corda vestra ad religiosum cultum apostolicis admonitionibus incitemus; et dum dilectionis pignus nostræ reddidimus, velut quoddam debitum plenum circa Dominum monstremus affectum. Jungamus igitur, dilectissimi fratres, continuas et humiles preces, et Dominum nostrum oris et cordis lacrymis supplicantes jugi deprecatione poscamus, ut et institutione et opere illi cujus esse membra cupimus hæreamus, nec unquam ab illa via quæ Christus est devio tramite declinemus, ne ab eo juste quem nos impie relinquimus deseramus. Quod cum superni favoris auxilio ea nobis potest ratione contingere, si apostolica dogmata, si Patrum mandata servemus. Dixit enim Dominus noster: « Qui diligit me, sermonem meum servabit, et Pater meus diliget eum, et ad eum veniemus, et mansionem apud eum faciemus (Joan. XIV, 23). » Et licet hæc possint generaliter dicta sufficere, ut decli-

A nemus errata, vel custodiamus catholica constituta, tamen quia Joannis fratris, et coepiscopi nostri nobis insinuatione vulgatum est contra canonum reverentiam nonnulla præsumi, periculum quod doctoribus imminet de taciturnitate declinans, et prophetica voce compunctus qua dicit, loquere ne taceas, generalibus edicendum credidi constitutis.

CAP. I. Ut in sacerdotibus ordinandis quæ sunt a Patribus præscripta, et definita cogitetis, quia sicut est caput Ecclesiæ Christus, Christi autem vicarii sacerdotes, sic et in eligendis his curam oportet esse perspicuam. Irreprehensibiles enim esse convenit quos præesse necesse est corrigendis, nec quidquid illi desse personæ penes quam est religionis summa, et substantia disciplinæ. Æstimet quis pretium Domini gregis, ut sciat quod meritum constituendi deceat esse pastoris; hoc fiet ita, si non sacerdotii gradus saltu quodam passim laicis transferantur. Longa debet vitam suam probatione monstrare, cui gubernacula committuntur Ecclesiæ. Non negamus esse in laicis Deo placitos mores, sed milites suos probatos sibi quæerunt instituta fidelia. Discere quisque debet antequam doceat, et exemplum religiosæ conversationis de se potius aliis præstare quam præsumere. Emendatiorem esse convenit populo, quem necesse est orare pro populo; longa observatione religiosus cultus tradatur ut liceat, et clericalibus obsequiis erudiendus inserviat, ut ad venerandi gradus summa perductus, qui sit fructus humilitatis ostendit. Nec leve nec vacuum fuit, quod nec apud veteres quidem nisi levitici generis viri ad sancta admittebantur altaria, ne pessime meritis aut pretio aut præsumptione contemptis ad sacros cultus impar accederet. Tunc, migrabant prærogativa familiarum ad instituta cultorum: nunc est doctrina pro genere. Quod illis fuit nasci, hoc nobis imbui. Illos tabernaculo dabat natura, nos altaribus parturit disciplina; nec tantum de laicis consecrari inhibemus, sed ne de pœnitentibus quisquam quidem ad hujusmodi gradum profanus temerator aspiret. Satis illi postulanti sit venia. Qua conscientia absolvat reum qui se peccata sua populo scit teste confessum. Quis enim quem paulo ante vidit jacentem veneretur antistitem? præferens miserandi criminis labem non habet lucidam sacerdotii dignitatem.

D II. Hoc quoque ad præmissa conjungimus ne benedictionem per impositionem manus quæ divina esse creditur, quis pretio comparet, quoniam ante oculos esse convenit, quod Simon Spiritum sanctum volens redemptione mercari, Apostoli fuerit detestatione percussus. Tunc deinde quis non vile putat esse quod venditur? Istam sacerdotibus ordinandis reverentiam servet electio, ut in gravi murmure populorum divinum credatur esse judicium. Ibi enim Deus ubi simplex sine pravitate consensus; verum ne hanc quidem partem sollicitudinis et admonitionis omittimus, ne vel ille se a culpa æstimet alienum, qui et ipse quidem a redemptione liber initiaverit benedictione mystica sacerdotem, et tamen ad alterius

redempti voluntatem, vel sponte in hoc vel necessitate consenserit. Quid prodest illi suo errore non pollui, qui consensum præstat erranti? Procul dubio contra mandata committit, et qui habet peccatum proprium, et qui peccatum sequitur alienum incassum animus resistit cupiditati, si non resistit et timori. Adversus hæc facilius Deo adjuvante providebitur, si circa metropolitanos privilegia a sanctis Patribus constituta permaneant, si metropolitani circa parochias suas ordinem suum, ea qua decet veneratione custodiant, ut nec electio præsulis empta delur pretiis, et nec obsequentis sit quæsita operibus, sed ita fixa habeantur in cordibus quemadmodum releguntur in Scripturis. Si nulla sint in templis emptionum semina, nulla erunt fomenta discordiæ, sed regnante charitate sub illa quam nobis promisit Deus, et retribuit, pace vivatur.

III. Ob hoc Patres providentia qua Spiritus sanctus cultores suos compungere dignatus est incitati, bis in anno per parochias singulas concilia haberi docuerunt, ut in unum juxta salubris institutionis dogmata congregati, pro ecclesiasticis causis tractandis libere convenirent, ut si juxta votum universa consistunt, Deum junctis vocibus qui præstat desiderata collaudent. Difficile est enim ut cujusquam cor pravus sic cogitationibus induretur, ut a se patiatul culpanda fieri, cum noverit se judicium futurum esse concilii. Præcinctos ad hanc viam semper lumbos habeant, scientes rationem actuum suorum esse reddendam. Suspendantur ab illicitis per formidinem, et qui nequiverint per pudorem. De conveniendi notum est canones sanctos in anno constituisse, et præfinitum quidem si possibile est, inviolabiliter convenit custodiri. Sed si aut temporum necessitas, aut emergentes causæ hoc non patiuntur impleri, semel saltem quamvis non licuerit sine ulla excusatione, præcipimus convenire. Hæc, fratres charissimi, et alia quæ Patrum regulis continentur, in labiis et in cordibus nostris indivisa retractatione meditemur, et sicut scriptum est, narremus ea filiis nostris, ut ea meditentur in cordibus suis, sedentes in domo, ambulantes in itinere, dormientes atque surgentes, quia « beatus in Domino qui in lege ejus meditabitur die ac nocte (Psal. 1, 2). » Hoc et magister gentium discipulum suum secutus instituit admonens: hæc meditare, in his esto, subjiciens plenitudinem: attende tibi et doctrinæ, quia, si fidelibus sine intermissione incumbimus institutis, separabimur a vitis, dum impensa cura divino operi humano locum non reliquit errori. Data IV Nonas Aprilis, Agapeto II consule.

Item epistola Hormisdæ papæ ad episcopos Hispaniæ, in qua eis Joannis Constantinopolitani episcopi professionem dirigit, propter orientales clericos qui eorum communionem poposcerant.

260 Dilectissimis fratribus episcopis per Hispaniam constitutis HORMISDA.

Interea quæ notitiæ nostræ Joannes frater et coepiscopus noster studio Ecclesiasticæ utilitatis ingressit, hoc quoque pro affectu catholicæ fidei,

A et apostolicæ sedis veneratione consuluit, quo ordine ex clero Græcorum venientibus tribui deberet sancta communitio, propter causam scilicet Acacii a prædecessoribus nostris pro hæreticorum communionem damnati, in qua qui se ab ejus contagione non dividunt, a nostra communionem habeantur excepti. Laudo propositum viri hoc zelo circa fidem, et apostolica instituta ferventis, ut neque per ignorantiam quidem quanquam cæno erroris alieni pateret, immergit. Digna hæc cura fidelibus ut sollicito studio semper invigilent, et inculpato se ab omni perversitate conservent. Ipsa est enim fidei innocentia ut prævideat, ne vel casu possit errare. Satisfacientes igitur et laudabilibus desideriis memorati viri, et memores nostri sicut oportet officii documenta quæque de Ecclesiæ scriniis assumentes ad concilium vestrum pro generalitatis instructione direximus, ut ex illis plenius quæ sunt acta discentes, ab omni vos errantium communionem separetis, neque enim est personalis odii causa in impios transgressores dicta, Deo inspirante sententia, in qua quidem causa, nequaquam a prædicatione cessavimus, et principes supplicando, et sacerdotes, et populos et admonendo, ut transgressores absoluti ad rectam fidem affectu Dei, et judicii timore converterent. Sed obstinatio miseranda eo perduxerat illos, ut nullis modis mortifera venena vincantur, sed mala semina fixis in deterius pullulent radicibus. Ergo dilectissimi fratres ad omnia competentes instructi, servare vos et Ecclesiam Dei Apostoli exhortatione compuncti. Nos autem libellum misimus, sub quo si quis communionem vestram de orientalibus clericis poposcerit, ad eam possit admitti, secundum quam et de Thraciæ et Scythiæ, Illyricique partibus vel Epiri veteris, sed et secundum quam de Syriæ multos jam constat esse susceptos, gaudentes ad recta confluere, et devia declinasse. Unde pro subreptione mandamus ut omnis cura et sollicitudo omnis invigilet, jam nullus si ignorantia locus, nullus utatur simplicitatis excusatione præterita. Scienti peccare necessaria confessio est. Necessè est ut errorem sibi scribat qui monstratur institisse pravo itinere. Bonifacius notarius sanctæ Ecclesiæ Romanæ ex scrinio editi exemplaria libelli exsequitur.

D Prima salus est rectæ fidei regulam custodire, et a constitutis Patrum nullatenus deviare; et quia non potest Domini nostri Jesu Christi prætermitti sententia, dicentis: « Tu es Petrus, et super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam (Matth. xvi 18), » etc., hæc quæ dicta sunt rerum probantur effectibus, quia in sede apostolica extra maculam semper est catholica servata religio. De qua spe, et fide minime separari cupientes, et Patrum sequentes constituta, anathematizamus omnes hæreses, præcipue Nestorium hæreticum, qui quondam Constantinopolitanæ fuit urbis episcopus, damnatum in concilio Ephesino a beato Coelestino papa urbis Romæ, et a venerabili viro Cyrillo Alexandrinæ civitatis antistite. Similiter anathematizamus Eutichem, et Dioscorum

Alexandrinum in sancta synodo quam sequimur et amplectimur Chalcedonensi damnatum, quæ secuta sanctum concilium Nicænum fidem apostolicam prædicavit. Detestamur et Timotheum parricidam Helurum cognomento, discipulum quoque ipsius et sequacem in omnibus Petrum Alexandrinum condemnamus. Etiam anathematizamus Acacium Constantinopolitanum quondam episcopum, ab apostolica sede damnatum, eorum complicem et sequacem, vel qui in eorum communione permanserint. Qui Acacius, quorum se communioni miscuit ipsorum similem habere meruit in damnatione sententiam. Petrum nihilominus Antiochenum damnamus cum sequacibus suis, et omnibus suprascriptis. Suscipimus autem et probamus epistolas beati Leonis papæ universas quas de religione Christiana conscripsit, sicut prædiximus sequentes in omnibus apostolicam sedem, et prædicantes omnia ejus constituta. Et per omnia spero ut in una communione vobiscum quam sedes apostolica prædicat, esse merear, in qua est integra et vera Christianæ religionis, et perfecta soliditas, promittens sequestratos a communione Ecclesiæ catholicæ, id est, non consentientes sedi apostolicæ, eorum nomina inter sacra non recitanda esse mysteria. Quod si in aliquo a mea professione deviare tentavero, his quos damnavi, complicem me mea sententia esse profiteor. Hanc autem professionem meam ego manu mea subscripsi, et Hormisdæ sancto ac venerabili papæ urbis Romæ direxi.

De reconciliatione Romanæ et Constantinopolitanæ Ecclesiæ.

Dilectissimo fratri EPIPHANIO HORMISDA.

Multo gaudio sum repletus quod circa Ecclesiæ pacem, et sanctissimi imperatoris, et dilectionis tuæ, tale studium litteris indicasti, quod legatorum quoque meorum assertionem cognovi manifestum. Hinc enim supernæ misericordiæ documentum perdocetur, quando et mundani principes causas fidei cum reipublicæ ordinatione conjungunt, et Ecclesiarum præsules quod ad dispensationem sui pertinet officii memores exsequuntur. Talibus enim indigebat post discordiæ procellas religio Christiana rectoribus qui, compressis provida dispensatione turbibus, diu peregrinatum pacem depulsa tempestate reducerent, ut in futura post sæcula ad propositi sui exempla tendentes, sibi ad scribendum indubitanter ostenderent, quidquid Deo placitum posteris pro sua imitatione fecissent. Benedicamus Dominum, fratres charissimi, hoc diebus nostris fuisse concessum, et totis orationum, et curarum viribus adnitamur, ut quæ Dei opere bene cæpta sunt, ipso adjuvante per omnia compleantur. Sperandum enim est, ut ad compagem corporis sui reliqua quæ adhuc desunt, membra, festinent, et a potioribus minoribus non discrepant. Ad quod me cum dilectio tua Christianæ studio charitatis hortatur, debet quod invitat sequi, et quod amandum suadet amplecti. Similem enim jam fidei curam gerentes per religiosam patientiam par etiam præmium de boni operis speramus affectu.

Neque enim difficultatibus est cedendum. Non enim fatigatur asperis fides, nec ad cælorum ardua per proclive contenditur, nec remunerationem citra laboris exercitium quis meretur. Unde ne facientes bona deficiamus, specialiter admonemur, etiam teste Psalmista : « Beati qui custodiunt iudicium, et faciunt justitiam in omni tempore (*Psalm. cv, 3*), » quia non initium laboris remunerationem præmii consuevit invenire, sed terminus. Ergo studium sollicitudinis assume, quibus est una in communione societas et credulitas quemadmodum de unitate sedis apostolicæ, et Constantinopolitanæ Ecclesiæ pariter exultamus in Domino; ita de reliquorum quoque sicut affectione admones reintegratione lætemur, et curemus primum ut fidem integritatemque nostram immaculatam ab omni contagione servemus; nosti enim, frater charissime, ac sanctissime, quia Ecclesiastica servant vincula concordiam quæ nos ab hæreticorum tueantur insidiis, per quæ etiam canonum custoditur integritas. His in robore suo omni circumspeditione servatis, remedia sperantibus conferuntur. Habet enim ecclesiasticarum ordo regularum, et ipsius forma justitiæ ut medicina rationabilis benignæ, et fideliter sperantibus non negetur, nec quisquam ita est ab humanitate discretus, quem non a rigore discretionis inclinet cauta simplicitas. Sed ut caute hoc cæterasque querelas, aut errores alicujus eo valeas expedire, dilectissime frater, personam meam te in hoc oportet induere, scientem in hujusmodi causis, sicut prædictum est, quid cavendum sit; ita omnia prævidendum, ut non ambigas te rationem dispensationis hujus Deo esse reddendam, ita tamen ut eos qui vobis fuerint communione sociati, vel per vos sedi apostolicæ vestra nobis scripta declarent, quibus etiam et qui continentiam libellorum obtulerint, inseratur. Sic enim et Severi vel Sulpicii vel complicum, aut similium absolvemus errores. Nec eorum qui sanari potuerint, dispendia patiamur. Quod ideo vobis specialiter credidimus imponendum ad diligentiam vestram a nostro onere transferentes, quia non parva jam documenta resistentes hæreticis reddidistis, nec debet de eo ambigi, quem bene contigerit explorari. Simul assume medelam medicinæ, simul accingere auctoritate justitiæ. Et sic circa simplices humanitate mollire, ut in hæreticorum contagione perdurantes, aut eos qui innocentiam simulant, et cum nostris sola voce consentiunt, ab his quibus pro Ecclesiæ reintegratione consulitur et providetur, excludantur. Nec enim expedit circa eos ecclesiasticam temperare censuram. Non enim erunt jam miserationes bonæ pro eorum quibus consuli oportet necessitate collatæ, et si indiscrete fuerint bonis malisque communes. Et quia Hierosolymitanorum faciendam credidit in litteris tua dilectio mentionem, quorum etiam ad nos quædam delata professio est, necessarium diximus respondere quæ congrua sunt, his qui sanctorum Patrum constituta custodiunt. Si illa fidei fundamenta venerantur, ab his quoque qui per eos Spiritu sancto

componente definita sunt, non removeantur. Aut enim perfecta sunt, et adjectione non indigent: aut bene valida, et ideo non mutanda, quando per ea omnia hæreticorum venena compressa sunt; nec quidquam Chalcedonensis synodus quod utile qualibet diligentia potuisset exercitare præteriit, quæ præcedentium quoque dogmata, vel clarius manifestavit vel repetita auctoritate firmavit speciale quoddam adversus Nestorium, et Eutichem aggressa certamen, et alterum deitatem Domini nostri Jesu Christi a carne separatam, et ideo sanctam Mariam Dei genitricem pronuntiare vitantem, alterum veritatem carnis in Domino renuentem. Quando Dominus noster Jesus Christus idem Filius Dei, idem filius hominis, una in duabus naturis persona divinitatis, et carnis nec naturis ad unitatem confusis, ne velut quarta persona addita Trinitati, « sed ipse Filius Dei exinanivit semetipsum formam servi accipiens (*Philipp.* II, 7); » propter quod et unam nec divisibilem profiteamur essentiam Trinitatis, et proprietatem tamen suam scimus inesse personis: unam enim Patris profiteamur esse personam, unam Filii Dei eum assumpta carne, unam Spiritus sancti, et personas proprietatibus designantes, et per unitatem essentiae inseparabile Trinitatis mysterium constitentes; neque enim ambigi potest verbum Dei inter virginis viscera per carnem humanam assumpsisse naturam, nec ab obstetrice factum intra vulvam naturarum munitione divisum. Nam sicut non est in eo humanitas sine Deo edita, sic in crucem non est impassibilis divinitas a carnis passione divisa, quod virginis partus, et intemerata fecunditas, et singularis a mortuis resurrectio, et ad cælos declarat ascensio. Hæc si quemadmodum a Patribus constituta sunt, servata credant, nec definita transcendant a quo tramite qui declinant ipsi sibi nebulam dubitationis obtendunt. Nos autem illud apostolicum contemplantes contentiosis respondere non necesse est; et nos hanc consuetudinem non habemus, et nec Ecclesia Dei. Hæc ideo breviter definivi, quia nec ambigi convenit de rebus, ita per fidem definitis sæpius, et pene supervacua est allegatio quæ adhibetur instructis, cum super hæc ad clementissimum principem non parva jam perstrinxerimus. Ut quia de Hierosolymitanorum professione respondimus. Hoc quoque æstimavi-
Dmus salutis eorum causa competenter addendum, ut si communionis apostolicæ se dederint unitati, et professionem suam scripto **261** indicent, quam legetis vestris apud Constantinopolim positam offerant, aut per suos ad nos dirigant, aut fraternitati vestræ tradant, eodem tamen sicut diximus, tenore conscriptam, quæ ad nos modis omnibus sub nostra ordinatione deferatur. De Thessalonicensibus quorum ad nos legati per clementissimi et fidelissimi principis filii nostri ordinationem venerunt, ne quid omisisse credamur, nosse vos volumus secundum hoc quod Domino nostro Jesu Christo inspirante placuerit omnem causam nostra dispositione tractandam, et sicut oportet impleri ordinandam, hæc per fratrem

et coepiscopum nostrum venerabilem virum Joannem, sed et filios nostros Heraclium, Probum et Constantinum diacones ecclesiastico honore dignissimos ad causam pertinentia rescripsisse contenti, gratulati sumus in viro ordinis nostri, et meritum, et religiosum nos invenisse propositum et cum legationis mandato sapientia, et moribus congruens votiva eorum res et plena gaudii est ut sunt juxta æstimationem probabiles, et quos sancti communionis officii contigerit esse consortes.

Item Hormisdæ ad Salustium Hispal. episc. de comissa vice per Bæticam et Lusitaniam provincias.

Charissimo fratri Salustio Hormisda. Suscipientes plena fraternitatis tuæ votiva gratulatione colloquia quæ nos geminæ salutis tuæ lætificaverunt indicio, siquidem retulerunt te corporali cum spiritualibus officiis incolumitate subnixum, congruum esse perspeximus hanc ipsam quam mente gerimus verbis expedire lætitiā. Edidisti enim boni documenta pontificis dum et prædicanda facis, et ea suadere non differs. Prærogativam de nostri sumpsimus electione judicii, quando id te sponte amplecti didicimus quod cæteris imperamus. Oramus siquidem divinam clementiam cunctos agnoscere, et hæc ad studia ecclesiasticæ pacis instrumenta transmisimus. Tu vota nostra, et fidei intelligentia percepisti, et officii prolinus devotione complesti, cunctis fratribus innotescens, quæ per cœlestem gratiam cunctis profutura cognoveras. Suffragantibus igitur tibi tot meritis piæ sollicitudinis et laboris, certe jam delectat injungere, quæ ad nostri curam constat officii pertinere, ut provinciis tanta longinquitate disjunctis, et nostram possis exhibere personam, et Patrum regulis adhibere custodiam. Vices itaque nostras per Bæticam Lusitaniamque provincias salvis privilegiis quæ metropolitanis episcopis decrevit antiquitas, præsentī auctoritate committimus, augentes tuam hujus participatione ministerii dignitatem, relevantes nostras ejusdem remedio dispensationis excubias. Et licet de singulis non indigeas edoceri quem jam probavimus cautius universa servare, gratius tamen esse solet, si iterum trames ostendatur, et laboris injunctio superius formata monstretur. Paternas igitur regulas et decreta a sanctis definita conciliis ab omnibus servanda mandamus. In his vigilantiam tuam, in his curam fraternæ monitu exhortationis extendimus. His ea qua dignum est reverentia custoditis, nullum relinquit culpæ locum, nec sanctæ observationis obstaculum. Ibi fas nefasque præscriptum est, ibi prohibitum ad quod nullus audeat aspirare, ibi concessum quid debeat mens Deo placitura præsumere. Quoties universalis poscit religionis causa ad concilium te cuncti fratres evocante conveniant, et si quos eorum spiritalis negotii pulsat intentio, jurgia inter eos oborta compesce, discussa sacris legibus determinando certamina. Quidquid autem illi pro fide veteribus constitutis vel provida dispositione præcipies, vel personæ auctoritate nostræ formabis, totum ad scientiam nostram instructæ relationis attestazione perveniat. Eofit

ut noster animus officii charitate dati, et tuus securitate perfruatur accepti. Deus te incolumem custodiat, frater charissime.

Rescriptum Hormisdæ papæ ad episcopos Bæticæ provincie de congratulatione pacis.

Fratribus dilectissimis universis episcopis per Bæticam provinciam constitutis **HORMISDA** episcopus.

Quid tam dulce sollicito, quam quod mihi de vobis innotescunt illa quæ cupio? Quid tam religiosis conveniens institutis quam ut inter se sacerdotes pacem quam eos est necesse aliis pro officio annuntiare conservent? Plenam fateor gratulationem suscepisti quod votiva mihi de charitate quæ inter vos est, et Ecclesiarum pace litteris indicastis; sponte mihi quidquid hortari poterant, quidquid monere delatum est. « Confirmet hoc Deus quod est **B** ut amplum sibi ac festivum iudicet, si corpore priusquam religioso desistat consilio? Nobis quidem videtur opus esse mollius agendi, et clementius. Quæ si non in tua sanctitudine jam nec in alio poterunt inveniri. Nam neque sanguinis, et suppliciorum cupidi, quod dictum etiam grave est, libellum, suscepimus, neque ut parvo discrimine remaneant imperfecta concordie desideria, sed ad propagandam quo possumus ordine conjunctionem membrorum Ecclesie. Utrum itaque præstantius erit minorum gratia in totum esse nobis acceptas tantas multitudines, an concessis exiguis et remissis majora, et omni ratione quærenda corrigi, ut quæ non licuit per omnia saltem ex necessariis partibus allegentur, veniam itaque minimum postulamus, non Acacii, non utriusque Petri, non Dioscori vel Timothei, quorum vocabula ad nos datæ sanctitatis tuæ epistolæ continebant, sed quos in aliis celebravit civitatibus episcoporum reverentia, et hoc exceptis urbibus ubi vestræ beatitudinis libellis jam in plenum admissus est, nisi hanc quoque partem benevolentia statuerit vestra mitius corrigendam. Verum nec iudicio caret res sedis apostolicæ, ut non magis venia dicenda sit, quam deliberata jam ac perspecta definitio. Anastasius siquidem religiosissimæ memoriæ vestræ culmen Ecclesie palam aperteque constituit, cum hoc idem scriberet, negotium decessori nostro satis esse pacem affectantibus, si nomen tantum reticeatur Acacii. Ergo priora vestræ sedis constituta sequitur, qui non omnes memorias mortuorum iudicat contemnendas, ut indignum habeatur et incongruum, si non placidior omnibus non solum defunctis, sed etiam superstitibus vestra divulgetur in omni fine terrarum lenitas. Et hoc quidem non dubitaverimus, ita gratiosum vobis futurum ut pacifico statim responso lætior mundus reddatur; retineat autem vestra sanctitas quod dudum scripsimus ex Oriente supplicationes nobis esse destinatas, voluntatem ipsorum continentem, et arbitrium in quo se duraturos ostendunt firmiter, et quo nulla ratione desistendum æstimant. Hanc itaque chartulam secundum nostra

Justinus imperator Hormisdæ papæ.

Quo fuimus nuper et quo sumus studio pro conciliandis sententiis catholicam fidem colentium ut eodem animo cuncti venerentur numen individuum Trinitatis palam fecisse dignoscitur; nunc legatum ad vestram beatitudinem ultro ob hoc ipsum dirigentes Gratum virum magistrum scriinii, quo remedium tandem reperiat discordiis varia certantium nunc prono libentique suscipientes affectu viros religiosissimos, quos interventores unitatis vestra sedes apostolica credidit destinandos. Profecto etenim tanquam ipsam pacem, et jocundis eos oculis aspeximus, et extensis manibus duximus amplectendos, quin etiam

omni intentione ordinavimus, ut venerabilis Ecclesia Constantinopolitana, necnon complures aliæ vota suscipiant vestra, non solum in cæteris, sed in auferendis etiam nominibus ex sacris diptichis quæ removenda maxime postulastis, verum nonnullæ fuerunt urbes, et Ecclesie tam Ponticæ quam Asiæ, ac præcipue orientales, quarum clerici vel populi omnibus pertentati minis atque persuasionibus, tamen nequaquam flexi sunt, ut tollant antistitum, et repellant nomina quorum apud eos opinio floruit, sed morte vitam durioræ æstimant, si mortuos condemnaverint, quorum gloriabantur iura superstitem. Quid igitur faciamus hujusmodi pertinaciæ, quæ nec Deum audiens existit, et tormenta in tantum despicit, ut amplum sibi ac festivum iudicet, si corpore priusquam religioso desistat consilio? Nobis quidem videtur opus esse mollius agendi, et clementius. Quæ si non in tua sanctitudine jam nec in alio poterunt inveniri. Nam neque sanguinis, et suppliciorum cupidi, quod dictum etiam grave est, libellum, suscepimus, neque ut parvo discrimine remaneant imperfecta concordie desideria, sed ad propagandam quo possumus ordine conjunctionem membrorum Ecclesie. Utrum itaque præstantius erit minorum gratia in totum esse nobis acceptas tantas multitudines, an concessis exiguis et remissis majora, et omni ratione quærenda corrigi, ut quæ non licuit per omnia saltem ex necessariis partibus allegentur, veniam itaque minimum postulamus, non Acacii, non utriusque Petri, non Dioscori vel Timothei, quorum vocabula ad nos datæ sanctitatis tuæ epistolæ continebant, sed quos in aliis celebravit civitatibus episcoporum reverentia, et hoc exceptis urbibus ubi vestræ beatitudinis libellis jam in plenum admissus est, nisi hanc quoque partem benevolentia statuerit vestra mitius corrigendam. Verum nec iudicio caret res sedis apostolicæ, ut non magis venia dicenda sit, quam deliberata jam ac perspecta definitio. Anastasius siquidem religiosissimæ memoriæ vestræ culmen Ecclesie palam aperteque constituit, cum hoc idem scriberet, negotium decessori nostro satis esse pacem affectantibus, si nomen tantum reticeatur Acacii. Ergo priora vestræ sedis constituta sequitur, qui non omnes memorias mortuorum iudicat contemnendas, ut indignum habeatur et incongruum, si non placidior omnibus non solum defunctis, sed etiam superstitibus vestra divulgetur in omni fine terrarum lenitas. Et hoc quidem non dubitaverimus, ita gratiosum vobis futurum ut pacifico statim responso lætior mundus reddatur; retineat autem vestra sanctitas quod dudum scripsimus ex Oriente supplicationes nobis esse destinatas, voluntatem ipsorum continentem, et arbitrium in quo se duraturos ostendunt firmiter, et quo nulla ratione desistendum æstimant. Hanc itaque chartulam secundum nostra

promissa, per Joannem virum reverendissimum episcopum dirigendam vobis in præsentem merito credidimus, ut a vestra sede etiam tenor ejus admissus ad colligendas proficiat, et adunandas ubique venerabiles Ecclesias, et Hierosolymitanam præcipue, cui tantum omnes favorem impendunt quasi matri Christiani nominis, ut nemo audeat ab ea sese discernere. Consensum itaque proprium tuam sanctitatem epistolari quoque pagina convenit declarare, ut cognito omnibus atque patefacto tenorem ejusdem chartulæ a vobis etiam laudari, et tenaciter custodiri, lætior mundus existat. Data v Idus Septembris Chalcedone, Rustico consule, accepta pridie Kalendas Decemb. cons. s.

Exemplar precum.

Deo amabili ac piissimo imperatori ex Deo Augusto, et principi Justino Christianissimo, deprecatio, et supplicatio ab Hierosolymitanis, et Antiochenis, et secundæ Syriæ clericis, et abbatibus et possessoribus provinciæ Syriæ: « Haurite aquam cum lætitia ex fontibus salutis (Isa. xii, 3), » vociferator Isaias propheta exclamat, fontes salutis evangelicæ, veritatis prædicationes manifeste ostendens, ex quibus beati Apostoli, et eorum qui per ordinem fuerunt discipuli, et sapientes Ecclesiæ doctores salutarem aquam fidei haurientes, omnem sanctam Dei Ecclesiam irrigaverunt, quæ in petra summi apostolorum subnixa, rectam et inflexibilem confessionem custodiens, fiducialiter cum eo ad unigenitum Filium Dei omni tempore exclamat, dicens: « Tu es Christus Filius Dei vivi (Joan. xi, 27). » Hanc salutarem confessionem a sanctis quatuor synodis quæ evangelicis præceptis sunt honoratæ suscipientes, nunquam per Christi gratiam a traditis nobis rectis dogmatibus deviavimus, sicut rerum testatur probatio, et tempore necessitatis fidei constantia demonstrat. Si igitur ut Christiani rationis fidei sumus participes, domine piissime, et ad communem pacem, et ad unitatem festinamus, nostram fidem quam ab initio suscepimus, per hanc satisfactionem nostram manifestam vestræ facimus pietati, ut notum sit, quia et paci concurrimus, et a recta cum Dei juvamine non divertimus fide, sed omnem ex æquo hæresim exsecramur non solum et Eutichianistas, et Acephalos, sed et Nestorianos, et hominem colentes toto animo **262** odientes anathematizamus; nos autem, Christianissime imperator, sicut superius dictum est, in Patrem, et Filium, et Spiritum sanctum ab initio baptizati quoque et credentes, unam essentiam Dei in tribus subsistentiis adoramus, et secundum sanctorum Patrum mathema, et symbolum credentes, in unum Dominum Patrem omnipotentem, et in unum Dominum nostrum Jesum Christum unigenitum Dominum Verbum similiter, et unum Spiritum sanctum, et secundum hoc divinum mathema definitionem a sancta Chalcedonensi synodo promulga-

tam. Intelligimus quoque et suscipimus confidentes, et confitentem quia unam substantiam vel personam quod idem ipsa sancta synodus in duabus naturis, id est deitate, et humanitate indivise et inconfuse prædicavit, Deum verbum; et Dominus noster Jesus Christus unus est ex sancta, unius essentiæ Trinitate. Sic enim Dominum in tribus substantiis, sicut dictum est, accepimus; Pater autem non est incarnatus, nec Spiritus sanctus; Deus Verbum incarnatus, et homo factus est unus ex sancta, et unius essentiæ Trinitate, secundum filiationis proprietatem. Sic itaque secundum prædictas sanctas quatuor synodos credentes, et secundam Dei Verbi nativitatem, secundum carnem confiteri non renuimus. Unde proprie Dei genitrix sancta Virgo esse creditur, tanquam quæ natura, et veritate unius essentiæ Patris Filium Dominum Verbum per naturam immutabilem ex ipsa factum hominem enixa est; et duas naturas in Christo, per essentiam vel substantiam unitas confitentem, sicut in unius persona vel substantia. Neque harum diversitatem, vel proprietatem post unionem auferimus, et nec eas dividere in duabus personis et substantiis per unionem sumus edocti; eundemque scimus unigenitum Filium Dei, et ante incarnationem ejus, et post Deum similiter et hominem passibilem carne, impassibilem deitate, circumscriptum corpore, non conscriptum spiritu, id est, terrenum et cœlestem, quem mundus ut hominem cepit, et Dominum continere non potuit, et mortalem, et immortalem nunquam naturarum diversitate sublata, neque dividentes per essentiam unionem. Hoc enim vere magnum pietatis mysterium, quia unus ex sancta, et unius essentia Trinitatis incarnatus, et homo factus Deus Verbum in utraque natura deitatis, et humanitatis, et indivise et inconfuse cognoscitur, et adoratur, non conversionem vel mutationem sustinens, sed proprietatem utriusque naturæ in una persona in semetipso conservans. Ob hanc igitur fidem prædictas sanctas synodos suscipientes et custodientes, anathematizamus omnes qui adversus eas, quocumque tempore vel modo aliquid conscripserunt, præcipue Joannem Egotam, qui adversus memoratam sanctam Chalcedonensem synodum multas ut Nestorianus blasphemias evomuit; similiter condemnantes Timotheum Hellurum cognominatum, sicut Eutichianistam, adversus eam cum suis latrantem sequacibus. Ita ergo cum Dei juvamine semper sensimus, et jam nunc sentimus exponere; quia quidam hæretici dum suam malam fidem occultare festinant, nostram in Christo libertatem, et rectam fidem detrectare conantur. Supplicamus igitur vestram clementiam sollicitudinemque de perfecta Ecclesiarum unionem sanctarum habere debere, ut unitas quæ cum Dei facta fuerit juvamine, nec ullo deinceps rationabili, aut irrationabili occasione fomente inquietari pax possit; Deus autem omnium vestrum piæ adimpleat desiderium in gloriam sui et reipublicæ disciplinam.

INCIPIUNT DECRETA JOANNIS PAPÆ.

JOANNES urbis Romæ episcopus ZACHARIÆ archiepiscopo salutem.

Exigit dilectio tua, frater charissime, præceptum apostolicæ sedis, in quo Patrum decreta consentiunt, quod nec tibi, nec ulli recte viventium, et credentium sacerdotum negare fas esse credimus. Et licet tibi pro merito et honore sacerdotii quo plurimum polles vivendi, et docendi ecclesiasticæ regulæ nota sint omnia, tamen quia Romanæ Ecclesiæ normam atque auctoritatem magnopere postulasti scriptis tuis breviter respondere curavimus. De occultis enim cordis alieni temere judicare iniquum est : etenim cujus non videntur opera nisi bona peccatorum est ex suspitione reprehendere. Oves ergo quæ pastori suo commissæ fuerunt, eum nec reprehendere nisi a recta fide exorbitaverit, debent, et nullatenus accusare possunt; quia facta pastorum oris gladio ferienda non sunt, quanquam recte reprehendenda videantur. Ideo ista dicimus, quia in scriptis vestris reperimus quosdam episcopos vestris in partibus a propriis ovibus accusatos, aliquos videlicet ex suspitione, et aliquos ex certa ratione : et idcirco quosdam suis esse rebus exspoliatos, quosdam vero a propria sede pulsos. Quos scias nec ad synodum comprovincialem, nec ad generalem posse convocare, nec aliquid judicare antequam cuncta quæ eis ablata sunt legibus potestati eorum reintegrentur. Prius ergo oportet omnia illa legibus reintegrari, et ecclesiis quæ sibi sublata sunt, cum omni privilegio suo restitui; et postmodum non sub angusti temporis spatio, sed tantum temporis spatium eis indulgeatur quantum exspoliati vel expulsi esse videntur, antequam ad synodum convocentur, et ab omnibus quisque suæ provinciæ episcopis audiatur. Nam nec convocari ad causam, nec dijudicari potest exspoliatus vel expulsus, quia non est privilegium quo exspoliari possit nudatus; unde et antiquitus decretum est omnes possessiones, et omnia sibi sublata atque fructus cunctos ante litem contestatam, præceptor vel primas possessori restituat. Et alibi scriptum habetur : Ille qui violentiam pertulit universa in statu quo fuerant, recipiat, et quæ possedit securus teneat. Et alibi in synodalibus Patrum decretis, et regum edictis legitur statutum : Reintegranda sunt omnia exspoliatis vel ejectis episcopis, præsentialiter ordinatione pontificum, et in eorum unde abscesserunt potestatem funditus revocanda, quacunqu e conditione temporis, aut dolo, aut captivitate, aut virtute majorum, aut per quascunqu e injustas causas, res Ecclesiæ vel proprias, aut substantias suas perdidisse noscuntur, ante accusationem, aut regularem ad synodum vocationem eorum, et reliqua. Est etiam in antiquis Ecclesiæ statutis decretum, ut qui aliena invadit,

non exeat impunitus, sed cum multiplicatione omnia restituat; unde et in Evangelio scriptum est : « Quod si aliquid defraudavi, reddo quadruplum (Luc. xix, 8). » Et in legibus sæculi cautum habetur : Qui rem subripit alienam, illi cujus res direpta est, in undecuplum quæ sublata sunt, restituat, Et in lege divina legitur : « Maledictus omnis qui transfert terminos proximi sui. Et dicet populus, Amen (Deut. xxvii, 17). » Talia ergo non præsumantur absque ultione, nec exerçantur absque sua damnatione. Tu vero, frater charissime, hæc vide ne transgrediaris, et reliquos episcopos tam tuæ curæ commissos, et alios firmiter tenere doceto, quia transgredi apostolica statuta absque transgressoris gradus periculo nullatenus possunt. Inimicis vero accusatoribus, vel de inimici domo prodeuntibus, seu qui cum inimicis morantur non credatur, ne irati nocere cupiant, ne læsi se velint ulcisci hi quoque rejiciendi sunt, non approbandi. Hæc, charissime, tene, et prohibita semper cave. Illud adimplere stude, quod bene ad Jesum filium Syrach dictum est : Usque ad mortem certa pro veritate, et semper Dominus Deus tuus pugnabit pro te. Hujus ergo rei gratia vobis et nobis sancta commissa est Ecclesia, ut pro omnibus laboribus et cunctis opem ferre non negligamus; quoniam dum fortis armatus custodit atrium suum, in pace sunt omnia quæ possidet. Ideoque tanta urgente necessitate summopere vestra apostolicaque auctoritate, et reliquos episcopos oportet reprimere infestos, relevare oppressos, ut absque gravi Domino auxiliante difficultate, ipsi gratanter omni tempore sacrificare mereamur illæsi. Ad vos quoque me reverti cogit propositi operis amica conditio, qui melioribus hactenus opera volui novare sermonibus, dum talem rationem exigit toxicata necessitas, mandati cœlestis habitatio nos aut miscet, aut separat; nec interest quæ intervalla nos segregent, si una in supernæ mansionis clave retinentur; nec vobis tales nocere maluerint, si invicem adiutorium facere non distuleritis : inauditum enim genus sacrilegii est quod mentis religionis honorem præfixi æmuli colorant. Dehonestat enim venerandi reverentiam nominis qui adiutorem se in his quæ in Deum jactat, commissa pollicetur. Contumeliæ genus est quasi in solatio esse sublimi juxta Apostolum : « Tu qui es qui judicas alienum servum? » Quid auribus imperitis illudum et graviorem vindictæ speciem faciunt esse quam culpæ? Si odium habent, excessibus emendent. Cur ergo liberius condemnant scelera quam vitent? Sui profecto impugnator est omnis qui Patres insequitur, aut detrahare non formidat. Nihil est enim inimicorum in quo tela Domino opem ferente non

superare valeatis, si juxta veritatis vocem talem qualem Dominus præcepit, habueritis dilectionem ad invicem. Data xv Kalendas Novembris, Maximo et Olibrio IV consulibus.

Ad episcopos Italiæ de Theodorico rege.

Joannes episcopus omnibus per provincias Italiæ constitutis episcopis in Domino salutem.

Sæpissime multo jam experimento didici sanctum pietatis vestræ studium circa religionem Christianam gloriosis crescere, et dilatari augmentis; et fides recta quæ non solum me, sed omnes Domini sacerdotes consolatur et roborat, vestris in mentibus et operibus per sacerdotale agnoscitur opus, et dilatatur. Quapropter, fratres, hortor vos, et moneo contra Arianam perfidiam quæ olim non semel, sed sæpe damnata est, et modo in quibusdam reviviscit armari gladio Spiritus sancti, ut eam adminiculante divina gratia, opprimere et extirpare valeamus, ut nec radix ejus in posterum inveniatur. Ecclesias vero Arianorum ubicunque inveneritis catholicas eas divinis precibus et operibus absque ulla mora consecrate, quia et nos quando fuimus Constantinopoli tam religione catholica quam et regis Theodorici causa suadente atque hortante Arianosque extirpante piissimo atque Christianissimo justissimo Justino orthodoxo imperatore, quascunque in partibus Ecclesias reperire potuimus catholicas, eas Domino opem ferente consecravimus. Et quanquam prædictus Theodicus rex eorum peste tactus intrinsecus et obvolutus, extrinsecus nos et omnem regionem nostram perdere et gladio et igne consumere minetur. Nolite tamen propterea deficere, sed viriliter in agro Dominico elaborare studete, et, juxta Veritatis vocem, « nolite timere eos qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere, sed potius eum timete qui potest animam et corpus mittere in gehennam (Matth. x, 28), » et egregius gentium Apostolus inquit: Non enim nosmetipsos prædicamus, sed Jesum Christum Dominum nostrum: nos autem servos vestros per Jesum, quoniam Deus qui dixit de tenebris lumen splendescere, illuxit in cordibus nostris ad illuminationem scientiæ claritatis Dei in faciem Christi Jesu. Habemus autem thesaurum istum, in vasis fictilibus ut sublimitas sit virtutis Dei, et non ex nobis. In omnibus tribulationem patimur, sed non angustiamur, adorimur, et non destituimur. Persecutionem patimur, et non derelinquimur. Dejicimur, et non perimus. Semper mortificationem Jesu in corpore nostro circumferentes ut et vita Jesu in corporibus nostris manifestetur. Semper enim nos qui vivimus in mortem tradimur propter Jesum, ut et vita Jesu manifestetur in carne nostra mortali. Ergo mors in nobis operatur, vita autem in vobis, habentes autem eundem spiritum fidei, sicut scriptum est: « Credidi propter quod locutus sum, » et nos credimus propter quod et loquimur, scientes, quoniam qui suscitavit Jesum et nos cum Jesu suscitabit et constituet vobiscum. Omnia enim propter vos ut gratia abundans

A per multas gratiarum actiones, abundet in gloriam 263 Dei. Propter quod non deficimus, sed licet is qui foris est, noster homo corrumpat, tamen is, qui intus est, renovatur de die in diem, id enim quod in præsentem est momentaneum et leve tribulationis nostræ supra modum in sublimitate æternam gloriæ pondus operatur in nobis, non contemplantibus quæ videntur, sed quæ non videntur. Quæ videntur enim, temporalia sunt: quæ autem non videntur, æterna sunt (II Cor. iv, 1-18). » « Scimus enim quoniam si terrestris domus nostra hujus habitationis dissolvatur, quod ex Deo ædificationem habemus, domum non manufactam æternam in cælis. Nam et in hoc ingemiscimus habitationem nostram, quæ de cælo est, superindui cupientes: si tamen vestiti et non nudi inveniamur. Nam et qui sumus in hoc tabernaculo, ingemiscimus gravati, eo quod nolimus spoliari, sed supervestiri, ut absorbeat quod mortale est, a vita. Qui autem efficit nos in hoc ipsum Deus, qui dedit nobis pignus spiritus. Audentes igitur semper et scientes, quoniam dum sumus in hoc corpore peregrinamur a Domino. Per fidem enim ambulamus, et non per speciem. Audemus autem et bonam voluntatem habemus magis peregrinari a corpore, et præsentem esse ad Deum; et ideo contendimus, sive absentes, sive præsentem placere ei. Omnes enim nos manifestari oportet ante tribunal Christi, ut referat unusquisque propria corporis prout gessit, sive bonum, sive malum. Scientes ergo timorem Domini hominibus suademus, Deo autem manifesti sumus. Spero autem et in conscientiis vestris manifestos nos esse. Non iterum nos commendamus vobis, sed occasionem damus vobis gloriandi pro nobis, ut habeatis ad eos qui in facie gloriantur, et non in corde; sive enim mente excedimus, Deo, sive sobrii sumus, vobis. Charitas enim Christi urget nos, æstimantes hoc, quoniam si unus pro omnibus mortuus est, ergo omnes mortui sunt, ut et qui vivunt, jam non sibi vivant, sed ei qui pro ipsis mortuus est, et resurrexit. Itaque nos ex hoc neminem jam novimus secundum carnem, et si agnovimus secundum carnem Christum, sed nunc jam non novimus. Si qua ergo in Christo nova creatura, vetera transierunt, ecce facta sunt omnia vera. Omnia autem ex Deo qui reconciliavit nos sibi per Christum, et dedit nobis ministerium reconciliationis quoniam quidem Deus erat in Christo mundum reconcilians sibi, non reputans illis delicta ipsorum, et posuit in nobis verbum reconciliationis. Pro Christo ergo legatione fungimur, tanquam Deo exhortante per nos. Obsecramus pro Christo reconciliamini Deo. Eum qui non noverat peccatum pro nobis peccatum fecit, ut nos efficeremur justitia Dei in ipso (II Cor. v, 1-21). » « Adjuvantes autem exhortamur ne in vacuum gratiam Dei recipiatis. Ait enim: Tempore accepto exaudivi te, et in die salutis adjuvi te. Ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies salutis. Nemini dantes ullam offensionem, ut non vituperetur ministerium nostrum, sed in omni-

bus exhibeamus nosmetipsos sicut Dei ministros in multa patientia, in tribulationibus, in necessitatibus, in angustiis, in plagis, in carceribus, in seditionibus, in laboribus, in vigiliis, in jejuniis, in castitate, in scientia, in longanimitate, in suavitate, in Spiritu sancto, in charitate non ficta, in verbo veritatis, in virtute Dei; per arma justitiæ a dextris et a sinistris, per gratiam et ignobilitatem, per infamiam et bonam famam, ut seductores et veraces, sicut ignoti et cogniti, quasi morientes, et ecce vi-

vimus, ut castigati, et non mortificati, quasi tristes, semper autem gaudentes, sicut egentes, multos autem locupletantes, tanquam nihil habentes, et omnia possidentes (*II Cor. vi, 1-10*). » « De cætero, fratres, gaudete, perfecti estote, exhortamini, pacem habete, ut Deus pacis et dilectionis sit semper vobiscum (*II Cor. xiii, 14*). » Amen. Data III Idus Junii, Maximo et Olibrio viris clarissimis consulis.

INCIPIUNT DECRETA FELICIS PAPÆ.

1. Quod missarum celebratio, alibi quam in Deo **B** dicatis locis, non debeat fieri, nisi magna compulerit necessitas.

2. De ecclesiarum sacrationum dubitatione. Quid sit agendum.

Dilectissimis fratribus, omnibus episcopis per diversas provincias constitutis FELIX episcopus, in Domino salutem.

Magno munere misericordiæ Dei totius Ecclesiæ catholicæ multiplicata sunt gaudia, cum Ecclesiarum status eo viget ordine, quo apostolorum successores illum statuerunt. Et, cum antiqui hostis astutia eum turbari agnoscimus, non modice contristamur mœrore. Quam ob causam, fratres, hortamur vos, monemus, et flagitamus, ut a tramite apostolicæ institutionis nequaquam recedatis; nec a Capite dissidatis, sed fidem et ordinem, quem apostoli et apostolici viri statuerunt absque ulla hæsitatione teneatis. Nam si columnæ alicujus magnæ domus ruerint, ipsa postea domus minime stabit; sic et vos columnæ Ecclesiæ estis, si labefactari cœperitis, sancta Ecclesia, quæ per vos regitur, tabescit et labitur. Hæc, fratres, quæ dico valde timenda sunt, et summo moderamine pensanda, atque ne fiant cavenda. Ipsa enim per se Veritas ait: « Vos estis sal terræ; quod si sal evanuerit, in quo salietur? (*Matth. v, 13*). » Ecce terra, ideo, charissimi, vos moneo, quia debitor sum vobis, et valde vos diligo, et quando bona audio de vobis nimis sum gavisus; et e contra, quando mala, nimis conturbatus. Ego vero quamvis a vobis per longa terrarum atque maris intervalla disjunctus sim, sum tamen omnino vobis corde conjunctus, idque de beatitudine vestra erga me modis omnibus confido, quia, cum me vicissim diligitis, a me non estis longe. Unde gratias referimus illi grano sinapis, quod ex modici despiciabilisque seminis specie, ita ramis ex eadem radice surgentibus atque se distendentibus, usquequaque diffusis (diffusus sit), ut in [illis] volatilia cœli cuncta nidificent (*Matth. xiii, 31, 32*), gratiaque sit fermento illi quod tribus farinæ satis (*Ibid., 33*), totius humani generis massam in unitate conspersit, atque

parvo lapidi, qui abscissus est de monte sine manibus, et occupavit universam faciem orbis terræ (*Dan. ii, 34, 35*); qui ad hæc se usquequaque distendit, ut omni humano genere in unitate redacto, totius corpus perficeret Ecclesiæ, atque ita ad totius compagis pertineret commodum membrorum participalis ista distinctio. Unde nos quoque a vobis non longe sumus, quia in illo qui ubique est, unum sumus. Agamus ergo ei gratias, qui solutis inimicitiis in carne sua (*Ephes. ii, 14*) fecit, ut in omni orbe terrarum unus esset grex, et unum ovile sub se uno pastore, semper memores quod egregius Prædicator admoneat, dicens: « Solliciti servate unitatem Spiritus in vinculo pacis (*Ephes. iv, 3*). » Sanctitatis vestræ scripta, quæ ad sedem apostolicam misistis super quibusdam consultis, quasi ad caput ut inde acciperetis responsa, unde omnis Ecclesia totius religionis sumpsit exordium, gratanter suscepi et breviter vobis respondere curavi.

CAP. I. De ecclesiarum enim consecratione, et de missarum celebrationibus, non alicubi quam in sacratis Domino locis absque magna necessitate fieri debere liquet omnibus quibus sunt nota Novi ac Veteris Testamenti præcepta. Tabernaculum vero Moysen, Domino præcipiente, fecisse, et sacrasse cum mensa et altari ejus, et cæteris vasis utensilibus ad divinum cultum explendum legimus: et non solum divinis precibus ea sacrasse, sed etiam sancti olei unctione, Domino jubente, perlinisse novimus. Qualiter autem hæc facta sint, et non alii ipsa sacra quam sacerdotes sacra unctione delibuti, Dominoque cum vestibus sanctis sacrati, et levitæ tractabant, ferebant, erigebant, et deponebant, in ipsis institutionibus quæ, Domino jubente, per Moysen conscriptæ sunt, reperitur. Qualiter ergo David, regum piissimus, amplificaverit cultum Dei, et templum Domini ædificare voluit, sed propter multum sanguinem quem effuderat prohibitus est, et ipse collegerat expensas; Salomonque filius ejus idipsum quod ipse facere optaverat, jubente et auxiliante Deo, perfecit, et templum cum altari, et reliqua ad divinum cultum peragendum consecravit in libro tertio Regum inter cætera legitur ita: « Ædificans, »

inquit, Salomon, « Domino ædificavi habitaculum tuum fortissimum, solum tuum sempiternum, » convertitque rex faciem suam et benedixit omni Ecclesiæ Israel. Omnis enim Ecclesia Israel stabat. Et ait : « Benedictus Dominus Deus Israel, qui locutus est ore suo ad David patrem meum, et in manibus meis perfecit dicens : A die, qua eduxi populum meum Israel de Ægypto, non elegi civitatem de universis tribubus Israel ; ut ædificaretur domus, et esset nomen meum ibi, sed elegi David ut esset super populum meum Israel, voluitque David pater meus ædificare domum nomini Domini Dei Israel, et ait Dominus ad David patrem meum : Quod cogitasti in corde tuo ædificare domum nomini meo, benefecisti, hoc ipsum mente tractans. Verumtamen tu non ædificabis domum, sed filius tuus qui egredietur de renibus tuis ipse ædificabit domum nomini meo. Confirmavit Dominus sermonem suum quem locutus est, stetitque pro David patre meo, et sedi super thronum Israel sicut locutus est Dominus. Et ædificavi domum nomini Domini Dei Israel, et constitui ibi locum arcæ, in qua fœdus Domini est quod percussit cum patribus nostris, quando egressi sunt de terra Ægypti. Stetit autem Salomon ante altare Domini in conspectu Ecclesiæ Israel et expandit manus suas in cœlum, et ait : Domine Deus Israel, non est similis tui in cœlo desuper, et super terram deorsum, qui custodis pactum et misericordiam servis tuis, qui ambulant coram te in toto corde suo, qui custodisti David patri meo quæ locutus es eis ; ore locutus es, et manibus perfecisti, ut hæc dies probat. Nunc igitur, Domine Deus Israel, et conserva David famulo tuo patri meo quæ locutus es ei, dicens : Non auferetur de te vir coram me, qui sedeat super thronum Israel, ita tamen si custodierint filii tui viam suam, ut ambulent coram me sicut ambulasti in conspectu meo. Et nunc, Domine Deus Israel, firmentur verba tua quæ locutus es David servo tuo patri meo. Ergone putandum est quod vere Deus habitet super terram ? Si enim cœlum et cœli cœlorum te capere non possunt, quanto magis domus hæc quam ædificavi ! Sed respice ad orationem servi tui, et ad preces ejus, Domine Deus meus. Audi, Domine, hymnum et orationem quam servus tuus orat coram te hodie, ut sicut oculi tui aperti sunt super domum hanc nocte et die, super domum, de qua dixisti : Erit nomen meum ibi, ut exaudias deprecationem servi tui, et populi tui Israel, quodcumque oraverit in loco isto, et exaudias in loco habitaculi tui in cœlo, et cum exaudieris, propitius eris. Si peccaverit homo in proximum suum, et habuerit aliquod juramentum quo teneatur astrictus, et venerit propter juramentum coram altari tuo in domum tuam, tu exaudies in cœlo, et facies, et judicabis servos tuos condemnans impium, et reddens viam suam super caput ejus, justificansque justum et retribuens ei secundum justitiam suam. Si fugerit populus tuus super inimicos suos, (quia peccaturus est tibi), et agentes pœnitentiam, et conflentes nomini tuo ve-

nerint, et oraverint, et deprecati te fuerint in domo hac, exaudi in cœlo et dimitte peccatum populi tui Israel, et reduces eos in terram, quam dedisti patribus eorum. Si clausum fuerit cœlum et non pluerit propter peccatum eorum, et orantes in loco isto, pœnitentiam egerint nomini tuo, et a peccatis suis conversi fuerint propter afflictionem suam, exaudies eos in cœlo ; et dimitte peccata servorum tuorum et populi tui Israel, et ostende eis viam bonam, per quam ambulent, et da pluviam super terram, quam dedisti populo tuo in possessionem. Fames si oborta fuerit in terra, aut pestilentia, aut corruptus aer, aut ærugo, locusta, rubigo : et afflixerit eum inimicus ejus, portas obsidens, omnis plaga, universa infirmitas, cunctaque devoratio et imprecatio, quæ acciderit **264** omni homini de populo tuo Israel ; si quis agnoverit plagam cordis sui et expanderit manus suas in domo hac, tu exaudies in cœlo in loco habitationis tuæ et repropitiaberis et facies ut des unicuique secundum vias suas, sicut videris cor ejus (quia tu nosti solus cor omnium filiorum hominum), ut timeant te cunctis diebus quibus vivunt super faciem terræ quam dedisti patribus nostris. Insuper et alienigena, qui non est de populo tuo Israel, cum venerit de terra longinqua propter nomen tuum (audietur enim nomen tuum magnum, et manus tua fortis, et brachium tuum extensum ubique), cum venerit ergo et oraverit in loco hoc, tu exaudies in cœlo, in firmamento habitaculi tui, et facies omnia pro quibus invocaverit te alienigena, ut discant universi populi terrarum nomen tuum timere, sicut populus tuus Israel, et probent, quia nomen tuum invocatum est super domum hanc quam ædificavi. Si egressus fuerit populus tuus ad bellum contra inimicos suos per viam quocumque miseris eos, orabunt te contra viam civitatis quam elegisti, et contra domum quam ædificavi nomini tuo, et exaudies in cœlo orationem eorum, et preces eorum, et facies iudicium eorum. Quod si peccaverint tibi (non est enim homo qui non peccet), et iratus tradideris eos inimicis suis et captivi ducti fuerint in terram inimicorum longe vel prope, et egerint pœnitentiam in corde suo, in loco captivitatis, et conversi deprecati fuerint te in captivitate sua dicentes : Peccavimus, inique egimus, impie gessimus ; et reversi fuerint ad te in universo corde suo, et tota anima sua, in terra inimicorum suorum ad quam captivi ducti fuerant, et oraverint te contra viam terræ suæ, quam dedisti patribus eorum, et civitatis quam elegisti, et templi quod ædificavi nomini tuo, exaudies in cœlo, in firmamento solii tui, orationem et preces eorum, et facies iudicium eorum, et propitiaberis populo tuo qui peccavit tibi, et omnibus iniquitatibus eorum quibus prævaricati sunt in te, et dabis misericordiam coram eis qui eos captivos habuerint, ut misereantur eis. Populus enim tuus est et hæreditas tua, quos eduxisti de terra Ægypti, de medio fornacis ferreæ, ut sint oculi tui aperti ad deprecationem servi tui et populi tui Israel, et exaudies eos in universis pro

quibus invocabunt te. Tu enim separasti eos tibi in hæreditatem de universis populis terræ, sicut locutus es per Moysen, servum tuum, quando eduxisti patres nostros de terra Ægypti, Domine Deus. Factum est autem, cum complisset Salomon, orans Dominum orationem et deprecationem hanc, surrexit de conspectu altaris Domini. Utrumque enim genu in terra fixerat, et manus expanderat ad cælum. Stetit ergo et benedixit omni Ecclesiæ Israel voce magna dicens: Benedictus Dominus, qui dedit requiem populo suo Israel, juxta omnia quæ locutus est; non cecidit ne unus quidem sermo in omnibus quæ locutus est per Moysen servum suum. Sit Dominus Deus nobiscum, sicut fuit cum patribus nostris, non derelinquens nos neque projiciens, sed inclinet corda nostra ad se, ut ambulemus in universis viis ejus, et custodiamus mandata ejus et cæremonias et judicia quæcunque mandavit patribus nostris, et sint sermones mei isti quibus deprecatus sum coram Domino appropinquantes Domino Deo nostro die ac nocte, ut faciat judicium servo suo et populo suo Israel per singulos dies, ut sciant omnes populi terræ, quia Dominus ipse est Deus, et non est alius absque eo. Sit quoque cor nostrum perfectum cum Domino Deo nostro, ut ambulemus in decretis ejus, et custodiamus mandata ejus sicut et hodie. Igitur rex et omnis Israel cum eo immolabant victimas coram Domino. Mactavitque hostias pacificas quas immolavit Domino, boum viginti duo millia, ovium centum viginti millia, et dedicaverunt templum Domino rex et filii Israel. In die illa sanctificavit rex medium atri quod erat ante domum Domini. Fecit autem ibi holocaustum et sacrificium et adipem pacificorum, quia altare æneum quod erat coram Domino minus erat, et capere non poterat holocaustum et sacrificium et adipem pacificorum. Fecit autem Salomon in tempore illo festivitatem celebrem, et omnis Israel cum eo multitudo magna, et introitu Emath usque ad rivum Ægypti, coram Domino Deo nostro septem diebus et septem diebus, id est quatuordecim diebus et in die octava dimisit populos (III Reg. VIII, 13-66). » Judæi ergo loca, in quibus Domino sacrificabant, divinis habebant supplicationibus consecrata, nec in aliis quam in Deo dicatis locis munera Domino offerebant. Si enim Judæi qui umbræ legis deserviebant, hæc faciebant, multo magis quibus veritas patefacta est, et gratia et veritas per Jesum Christum data est, templa Domino ædificare, et, prout melius possumus, ornare, eaque divinis precibus et sanctis unctionibus suis cum altaribus, et vasis, vestibus quoque et reliquis ad divinum cultum explendum utensilibus devote et solemniter sacrare, et non in aliis quam in Domino sacratis ab episcopis, et non a corepiscopis, qui sæpe prohibiti sunt, nisi (ut prædictum est) summa exigente necessitate missas celebrare, nec sacrificia Domino offerre debemus. Et hoc si summa necessitas agere compulerit, non in domibus, quia in sacris canonibus sacrificia in domibus offerri prohibita sunt, sed in tabernaculis

A divinis precibus a pontificibus dicatis et in mensis Domino sacratis, et sacra unctione a pontificibus delibutis pro summa (ut præfixum est) necessitate, et non pro libito cujusquam et pigritia agatur. Satius ergo est missam non cantare, aut non audire, quam in illis locis ubi fieri non oportet, nisi (ut sæpe dictum est) pro summa contingat necessitate, quoniam necessitas non habet legem. Unde scriptum est: « Vide ne offeras holocausta tua in omni loco quem videris, sed in loco quem elegerit Dominus Deus tuus (Deut. XII, 13). » Et in Exodo legitur: « Vos vidistis, quia de cælo locutus sum vobis. Non facietis deos argenteos, nec deos aureos facietis vobis. Altare de terra facietis mihi, et offeretis super illud holocausta et pacifica vestra. Oves vestras et boves in omni loco, in quo memoria fuerit nominis mei (Exod. XX, 22-24). » Et sicut non alii quam sacrati Domino sacerdotes debent missas cantare, nec sacrificia offerre, sic nec in aliis quam in præfatis Domino sacratis locis missas cantare, aut sacrificia offerre licebit. Si autem ut legitur in concilio Laodicensi, cap. 26, quod hi, qui non sunt ab episcopis ordinati tam in ecclesiis, quam in domibus exorcizare non possunt; multo magis majoris gradus ministeria, nisi ab episcopis, qui ad eos gradus sunt sacrati, quibus fungi debent officia agi, vel sacrificia offerri licet. Quod autem (ut paulo superius prælibatum est) oblationes in domibus offerri non debent, in eodem concilio cap. 59, prohibitum habet ita: Non oportet in domibus oblationes celebrari ab episcopis et presbyteris: solemnitates vero dedicationum ecclesiarum et sacerdotum per singulos annos sunt celebrandæ, ipso Domino exempla dante, qui ad festum dedicationis templi omnibus id faciendum dans formam, cum reliquis populis eandem festivitatem celebraturus venit, sicut scriptum est: « Facta sunt encæniam in Hierosolymis et hiems erat. Et ambulabat Jesus in templo, in porticu Salomonis (Joan. X, 28). » Quod autem octo dierum sint encæniam celebranda, in libro Regum peracta dedicatione templi reperies.

II. De ecclesiarum consecratione quoties dubitatur, et nec certa scriptura, nec certi testes existunt. a quibus consecratio sciatur, absque ulla dubitatione scitote eas esse consecrandas, nec talis trepidatio faciat deteriorationem, quoniam non monstratur esse iteratum, quod nescitur factum. His, fratres, testimoniis Scripturarum apostolica auctoritate consultis vestris breviter respondisse sufficiat. Vobis tamen prævidendum est et omnibus prædicandum ut illicita non agantur, et Domini præcepta conserventur et fideliter peragantur. Rogamus autem vos, fratres, ut dicta Apostoli replicemus: « Corripite inquietos, consolamini pusillanimes, suscipite infirmos, patientes estote ad omnes. Videte ne quis malum pro malo alicui reddat, sed semper quod bonum est sectamini in invicem, et in omnes. Semper gaudete, sine intermissione orate, in omnibus gratias agite. Hæc est enim voluntas Dei in Christo Jesu in omnibus vobis. Spiritum nolite

exstinguere; prophetias nolite spernere. Omnia autem probate, quod bonum est tenete. Ab omni specie mala abstinete vos. Ipse autem Deus pacis sanctificet vos per omnia, ut integer spiritus vester, et anima et corpus sine querela in adventu Domini nostri Jesu Christi servetur (*I Thess. v, 14*). » Data Kalendas Martii, Lampadio et Oreste IV consulibus.

Epistola ejusdem exhortatoria ad Sabinam.

Singulare membrum Ecclesiæ tuæ religionis amplitudinem existere, et a nobis reverendissime coli satis est omnibus manifestum; in ipso enim apice nobilitatis multo nobiliorem Ecclesiæ devotionem impendis, et magis læta Christi agnitione præceptis ejus obtemperas, et in fide potius exsultas quam tanti generis flore jactaris. Summa virtus est vicisse gloriam carnis, et magna est Christi gratia nobilitatem moribus superasse, domina filia merito illustris. Certa igitur existens, dilectissima, vitæ hujus quæcunque sunt spatia æternis divinisque officiis illustrare contende, ut qui insignem te præstitit, reddat sibi per sæcula clariorem. Quapropter tuam hortamur dilectionem ut bonum quod cœpisti semper impleri non differas, quia non laudatur initium sed finis. Sapientiam enim te hortamur diligere et scrutari, ut rationabiliter et sapienter disponas et judices ea quæ tibi commissa sunt, dicente Domino per Prophetam: « Erudimini qui judicatis terram (*Psal. II, 10*). » Time ergo Dominum, et mandata ejus serva, et dilige eum totis visceribus, et proximum tuum sicut teipsum. « Deus altissimus creavit sapientiam in Spiritu sancto, et vidit et dinumeravit eam, et mensus est, et effudit illam super omnia opera sua, et super omnem carnem secundum datum suum, et præbuit illam diligentibus se. Timor Domini gloria et gloriatio, et lætitia, et corona exsultationis. Timor Domini delectabit cor, et dabit lætitiā et gaudium in longitudinem dierum. Timenti Dominum bene erit in extremis, et in die defunctionis suæ benedicetur. Dilectio Dei honorabilis sapientia: quibus autem apparuerit in visu, diligunt eam in visione et in agnitione magnalium suorum. Initium sapientiæ timor Domini, et cum fidelibus in vulva concreatus est, et cum electis feminis graditur, et cum justis et fidelibus agnoscitur. Timor Domini scientiæ religiositas. Religiositas custodiet et justificabit cor, jucunditatem atque gaudium dabit. Timenti Dominum bene erit, et in diebus consummationis illius benedicetur. Plenitudo sapientiæ est timere Dominum, et plenitudo a fructibus illius. Omnem domum illius implebit a generationibus, et receptacula a thesauris illius. Corona sapientiæ timor Domini, replens pacem et salutis fructum. Et vidit, et dinumeravit eam. Utraque autem sunt dona Dei. Scientiam et intellectum prudentiæ Sapientia comparat, et gloriam timentium se exaltat. Radix sapientiæ est timere Dominum. Rami

enim illius longævi. In thesauris sapientiæ intellectus et scientiæ religiositas, execratio autem peccatoribus sapientia. Timor Domini expellit peccatum; nam qui sine timore est, non poterit justificari: iracundia enim animositatis illius, subversio illius est. Usque in tempus sustinebit patiens, et postea redditio jucunditatis. Bonus sensus usque ad tempus abscondet verba illius, et labia multorum enarrabunt sensum illius. In thesauris sapientiæ significatio disciplinæ; execratio autem peccatori cultura Dei. Fili, concupiscens sapientiam, serva justitiam, et Deus præbebit illam tibi. Sapientia enim et disciplina timor Domini, et hoc quod beneplacitum est illi fides et mansuetudo, et adimplebit thesaurus illius. Contumax non sis et incredibilis timori Domini, et ne accesseris ad illum duplici corde. Ne fueris hypocrita in conspectu hominum, et non scandalizeris **265** in labiis tuis. Attende in illis ne forte cadas et ponas scandalum animæ tuæ, et adducas inhonorationem tibi, et revelet Deus absconsa tua (*Eccli. I, 9-40*). Pro fide et justitia ac pro salute animæ certa semper et pro adjutorio fratrum viriliter age, ut a Domino recipias remunerationem. Scriptum est enim: « Fili, conserva tempus et devita a malo. Pro animâ tuâ non confundaris dicere verum. Est enim confusio adducens peccatum, et est confusio adducens gratiam et gloriam. Ne accipias faciem adversus faciem tuam, nec adversus animam tuam mendacium. Non reverearis proximum tuum in casu tuo, nec retineas verbum in tempore salutis. Non abscondas sapientiam tuam in decore ejus. In lingua enim agnoscitur sapientia, et sensus, et scientia, et doctrina in verbis veritatis, et firmamentum in operibus justitiæ. Non contradicas veritati ullo modo, et de mendacio ineruditionis tuæ confundere. Non confundaris confiteri peccata tua, et ne subjicias te homini pro peccato. Noli resistere contra faciem potentis, nec coneris contra ictum fluminis. Pro justitia agonizare pro anima tua, et usque ad mortem certa pro justitia, et Deus expugnabit pro te inimicos tuos. Noli citatus esse in lingua tua, et inutilis et remissus in operibus tuis. Noli esse sicut leo in domo tua, evertens domesticos tuos, et opprimens subjectos tibi. Non sit manus tua porrecta ad accipiendum et ad dandum collecta (*Eccli. IV, 23-26*). » His fulta Scripturarum auctoritatibus semper sta recta, et a via veritatis ne avertaris, ut gratiam Dei acquiras et honorem, hominum amicitia fruaris, tantoque tua voluntas facilius ab amore hujus sæculi exeat, quanto et impellitur dum vocatur. Nam nos et præsentem vos videre cupimus et absentibus per epistolam saltem colloqui desideramus. Unde et optamus ut vos beatus Petrus apostolorum princeps ad sua limina feliciter perducat, quatenus in Omnipotentis gratia perfrui vestra præsentia mereamur. Data XII Kalend. Novem. Lampadio et Oreste IV consulibus.

INCIPIUNT DECRETA BONIFACII PAPÆ.

1 *ejusdem ad Eulalium Alexandrinum episcopi, de reconciliatione Carthaginensis Ecclesie, directa.*

BONIFACIUS episcopus EULALIO coepiscopo salu-

et ab initio tantam percepimus a beato Petrolorum principe fiduciam, ut habeamus talem universali Ecclesie, auxiliante Dobvenire, et quidquid nocivum est auctoritativa corrigere et emendare. Ad hoc enim

dispositionis provisio gradus diversos concessisse distinctos, ut dum reverentiam minoribus exhiberent, et potiores minoribus dilectis impenderent, una concordie fieret ex dicto contextio, et recte officiorum generaretur

stratio singulorum, neque universitas alia positione subsistere, nisi hujusmodi magnus eam itie ordo servaret. Quia vero creatura in lemque æqualitate gubernari vel vivere non

coelestium militiarum exempla nos instruunt, im sint angeli, sint archangeli, liquet quia quales sunt, sed in potestate et ordine, ostis, differt alter ab altero. Si ergo inter sine peccato sunt constat ista esse distinctio, minum abnuat se libenter dispositioni sub-

? Hinc enim pax et charitas mutua se vice ctantur, et manet firma concordia in alterna placita dilectionis sinceritate. Quia igitur uodque salubriter tunc completur officium,

erit unus ad quem possit recurri præpositus, ostra charitatem tuam latere nolumus, ne ticeps fuit sollicitudinis, gaudiorum fructus ir extorris. Et ideo Carthaginensem Eccle-

lnt communionem nostram rediisse Domino ante tradentibus significamus alloquiis, et orum quæ legatis nostris dedimus seriem ibus fuisse completam. De qua parte, ut ad nem tuam plenius perfecte gaudium perve-

bellum Eulalii fratris et consacerdotis nostri, finensis episcopi, et Justini clementissimi is Orientis sacrarum litterarum exemplaria credidimus destinanda, judicantes nihilomi- : Orientis partes plurimos episcopos sic fe-

Superest ut a nobis competentibus precibus us exorata concedat, quatenus de aliarum D Ecclesiarum redintegratione gratulemur.

quæ significare curavimus, in eorum sacer- qui fraternitati tuæ vicini sunt, curabis pro- otitiam, ut et ipsi de effectu tantæ rei gra- biscum coelestis misericordie beneficiis re- on cessent. Aurelius enim perfecte Carthagi- Ecclesie olim episcopus, cum collegis suis, nte diabolo, superbire temporibus præde-

A cessorum nostrorum Bonifacii atque Coelestini contra Romanam Ecclesiam cœpit; sed videns se modo peccatis Aurelii Eulalius a Romanæ Ecclesie communionem segregatum, humilians recognovit se, pacem et communionem Romanæ Ecclesie petens subscribendo una cum collegis suis damnavit apostolica auctoritate omnes scripturas quæ adversus Romanæ Ecclesie privilegia factæ quoquo ingenio fuerint.

Exemplar precum ejus et Justini prædicti principis.

« Prima salus est, rectæ fidei regulam custodire, et a constitutis Patrum nullatenus deviare, et quia non potest Domini nostri Jesu Christi prætermitti sententia dicentis: « Tu es Petrus et super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam (Matth. xvi, 18). »

B Et hæc quæ dicta sunt, rerum probantur effectibus, quia in sede apostolica extra maculam semper est catholica servata religio. De qua spe et fide minime separari cupientes, et Patrum sequentes constituta, anathematizamus omnes qui contra sanctam Romanam et apostolicam Ecclesiam superbiendo suas erigunt cervices, sequentes in omnibus apostolicam sedem et prædicantes ejus omnia constituta; et per omnia spero ut in una communionem vobiscum, quam sedes apostolica prædicat, esse merear, in quo est integra et vera Christianæ religionis et perfecta soliditas, promittens sequestratos a commu-

nione Ecclesie catholice, id est non consentientes sedi apostolice, eorum nomina sacra inter non recitanda esse mysteria. Quod si in aliquo a profes-

sione mea deviare tentavero, his quos damnavi complicem mea sententia me esse profiteor, hanc autem professionem meam manu mea subscripsi, et Bonifacio sancto et venerabili papæ urbis Romæ direxi, damnans et antecessores et successores meos, et omnes qui sanctæ Romanæ et apostolice Ecclesie privilegia cassare nituntur. »

C Hinc enim supernæ misericordie documentum perdocetur quoniam et mundani principes causas fidei cum reipublicæ ordinatione conjungunt, et ecclesiarum præsules quod ad dispensationem suam pertinet officii memores exsequuntur. Talibus enim indigebat post discordie procellas religio Christiana rectoribus, qui, compressis provida dispensatione turbinibus, diu peregrinatum pacem depulsa tempestate reducerent, ut in futura post sæcula ad propositi sui exempla tendentes sibi ascribendum indubitanter ostenderent quidquid Domino placitum posteris pro sua imitatione fecissent. Benedicamus Dominum, fratres charissimi, nostris hoc diebus fuisse concessum, et totis orationum et curarum viribus annitmur ut, quæ Dei opere bene cœpta sunt, ipso adjuvante per omnia compleantur. Sperandum enim est

D

ut ad compagem corporis sui reliqua quæ adhuc divisa sunt membra festinent, et a potioribus minora non discrepent. Ad quod cum me dilectio tua Christianæ studio charitatis hortatur, debet quod invitat sequi, et quod amandum suadet amplecti. Similem enim jam fidei curam gerentes per religiosam patientiam, per etiam præmium de boni operis speramus effectum. Neque enim difficultatibus est cedendum. Non enim fatigatur asperis fides, nec ad cælorum ardua per proclive tenditur; nec remunerationem citra laboris exercitium quis meretur. Unde ne facientes bona deficiamus specialiter admonemur, etiam teste Psalmista: « Beati qui custodiunt iudicium, et faciunt justitiam in omni tempore (Psal. viii, 32), » quia non initium laboris remunerationem præmii consuevit invenire, sed terminus. Ergo studium sollicitudinis assumentes, quibus est una in communione societas et credulitas, quemadmodum de unitate sedis apostolicæ et Constantinopolitanæ Ecclesiæ pariter exultamus in Domino, ita de reliquorum quoque sicut affectione admones, reintegratione lætemur, et curemus præmium, ut fidem integritatemque nostram immaculatam ab omni contagione servemus. Nosti enim, frater charissime ac sanctissime, quia ecclesiastica servant vincula concordiam quæ nos ab hæreticorum tueatur insidiis, per quam etiam canonum custoditur

integritas. His in robore suo omni circumspectione servatis remedia sperantibus conservantur. Habet enim ecclesiasticarum ordo regularum, et ipsius forma justitiæ, ut medicina rationabilis benigne et fideliter sperantibus non negetur, nec quisquam est ita ab humanitate discretus, quem non a rigore distractionis inclinet cauta simplicitas. Sed ut caute hoc cæterasque querelas aut errores alicujus æri valeas expedire, dilectissime frater, personam meam te in hoc oportet induere, scientem in hujusmodi causis, sicut prædictum est, quid cavendum sit, et ita omnia providendum, ut te non ambigas rationem dispensationis hujus Deo esse reddendam: ita tamen ut eos qui vobis fuerunt communionis sociati, vel per vos sedi apostolicæ vestra nobis scripta declarent, quibus etiam et quam continentiam libellorum obtulerint inseratur. Sic quoque humilitatem debemus tenere in mente, ut inde ordinis nostri dignitatem servemus in honore, quatenus in nobis, nec humilitas timenda, nec ratio sit superba. Omnipotens Deus, charissime, sua te protectione custodiat, atque ad cælestis remunerationem patriæ multiplici animarum fructu perducatur. Deus te incolumen custodiat, reverendissime frater. Amen. Data octavo Kalend. Octobris, Valentiniano II et Oreste IV consulibus.

INCIPIUNT DECRETA JOANNIS PAPÆ

Reverendissimo fratri VALERIO episcopo JOANNES.

Scripta tuæ sanctitatis suscipiens plena ea fidei regula qua primum polles inveni, et Deo gratias retuli quod anima et corpore te bene vigere didici. Sane ea quæ significasti quosdam dicere quod non sit Filius æqualis Patri, et quod in Evangelio scriptum sit: « Pater major me est, » scias non recte intelligere tales fidei regulas, nec rectam fidem penes se habere. Paulus apostolus non secundum deitatis naturam Christum creatum insinuat, sed secundum humanæ naturæ substantiam eundem creatum affirmat, ipso Ephesii conscribente: « Renovamini, inquit, spiritu mentis vestræ et induite novum hominem qui secundum Deum creatus est in justitia et sanctitate veritatis (Ephes. iv, 23). » Et ad Hebræos: « In eo enim in quo passus est ille et tentatus, etiam potest his qui tentantur auxiliari. Unde sanctæ vocationis participes, considerate apostolum et pontificem confessionis nostræ Jesum, fidelem existentem ei qui creavit eum (Hebr. ii, 18). » Et ad Colossenses: « Nunc autem deponite et vos universa: iram, indignationem, malitiam, blasphemiam; turpiaque ex ore vestro non procedant. Nolite mentiri invicem, exspoliantes vos veterem homi-

nem cum actibus suis, et induentes novum cum eo qui renovatur in agnitione secundum imaginem ejus qui creavit eum (Col. iii, 8). » Nunquid is qui universam creaturam, visibilia et invisibilia a propria potestatis virtute procreavit ac fecit, seipsum antea vel postmodum, quod dicere nefas est, creavit vel facere potuit. Filius minor est Patre in assumpti hominis forma, æqualis vero Patri est in deitatis naturæ substantiis; eodem protestante: « Ego et Pater unum sumus 266 (Joan. x, 30). » Et iterum: « Qui me videt, videt et Patrem (Joan. xiv, 9). » Et iterum: « Qui odit me, odit et Patrem (Joan. xv, 23). » Et iterum: « Ut omnes honorificent Filium, sicut honorificavit Patrem (Joan. v, 23). » Et iterum: « Ut sint in nobis unum, sicut et nos sumus unum (Joan. xv, 21). » Et iterum: « Tu in me et ego in eis (Ibid.). » Et iterum: « Omnia mea tua sunt (Ibid., 10). » Et iterum: « Ego in Patre, et Pater in me (Ibid.). » Et iterum: « Pater in me manens, facit opera hæc (Joan. xiv, 10). » Et Joannes evangelista ait: « In principio erat Verbum et Verbum erat apud Deum, et Deus erat Verbum (Joan. i, 1). » Et iterum ipse ad Parthos: « Tres sunt, inquit, qui testimonium perhibent in terra; aqua, sanguis et spiritus. Tres in nobis sunt, et tres qui testimonium perhibent in

cœlo, Pater, Verbum et Spiritus. Et hi tres unum sunt. » Nos itaque in natura deitatis, quia unum sunt Pater et Filius, nec Patrem credimus aliquo tempore præcessisse, ne major sit Filio, nec Filium postea natum esse, ut deitate Patris minoretur. Si æqualis Patri Filius non est, cur ita de illo Joannes evangelista testatus est : Propterea, inquit, persequebantur Judæi Jesum et quærebant eum occidere, quia non solum solvebat Sabbatum, sed et Patrem suum dicebat Deum, æqualem se faciens Deo. Et Paulus apostolus : « Hoc sentite in vobis, inquit, quod et in Christo Jesu. Qui cum in forma Dei esset constitutus, non rapinam arbitratus est esse se æqualem Deo, sed semetipsum exinanivit formam servi accipiens (*Philipp.* 11, 5). » Et in Salomone : « Qui genuit me requievit in tabernaculo meo (*Eccli.* xxiv, 12). » Et Isaias : Sicut est ab initio, ita usque in sæculum, neque adjectus est ei, neque minuetur illi; ipse est enim dominus creaturæ suæ, qui nihil eguit ab aliquo. Et in psal. lxxii : « Quid enim mihi est in cœlo, et ad te quid volui super terram. » Hæc omnia Filium non inferiorem natura demonstrant, sed æqualitatem deitatis annuntiant, quoniam qui utraque locutus est, verum dixit, quia Veritas mentiri non potuit. Taliter, frater charissime, semper age, cæterosque omnes agere mone, ut abolito hoc qui natus videbatur errore, in laudem et gloriam Dei per totum mundum una fides sit et una eademque confessio, « ut in nomine Jesu omne genu flectatur, cœlestium, terrestrium et infernorum, et omnis lingua confiteatur quia Dominus Jesus Christus in gloria est Dei Patris (*Philipp.* 11, 10). » Data Nonas Augusti, Justiniano et Athalarico IV consulibus.

INCIPIT EPISTOLA AGAPITI PAPÆ

Ad Antemium Constantinopolitanum episcopum de duabus naturis in uno Christo.

AGAPITUS ANTEMIO episcopo salutem.

Multo gaudio essem repletus, si te talem circa Ecclesiæ pacem et gloriosissimi imperatoris atque populi doctrinam reperissem, qualem te in primordio esse audivi. Sed nunc quia didicimus a reverendissimis fratribus te contra statuta Patrum imperatorem et reliquos populos docere, ita ut negata humanæ carnis atque animæ veritate tantum Dominum nostrum Jesum Christum unius asseras esse naturæ, tanquam Verbi deitas ipsa se in carnem animamque verterit, et tanquam concipi ac nasci, nutriri et crescere, crucifigi ac mori, sepeliri ac resurgere, et ascendere in cœlum, sedere ad dexteram Patris, venire ad judicandos vivos et mortuos, divinæ tantum voluntatis fuerit quæ nihil horum in se sine carnis recepit veritate, quæ natura unita naturæ Patris natura est Spiritus sancti simulque impassibilis, simulque incommutabilis sempiternæ Trinitatis indivisa unitas, et unius voluntatis æqualitas, unde si aliquis malæ voluntatis hoc, aut infidelis quisque desciscit ne convincatur deitatem passibilem sentire atque mortalem, et tamen Verbi incarnati, id est Verbi et carnis unam ausus fuerit pronuntiare naturam, manifeste in apertam et ideo odibilem transit insaniam, qui mediatorem Dei et hominum Jesum Christum simulatorie credit omnia egisse, nec verum in Christo corpus, sed phantasma ejus corporis speciem oculis apparuisse cernentium. Quæ impietatis mendacia quoniam olim fides catholica detestatur, et talia assertionum sacrilegia concordibus per totum mundum beatorum Patrum dudum sunt damnata sententiis, non dubium est eam nos fidem prædicare atque defendere quam sancti

apostoli docuerunt, et hactenus eorum suorumque successorum sequens, sancta hæc Romana et apostolica Ecclesia doctrinam tenuit ac tenet, docuit et docet. Siquidem enim ita sunt obcæcati, et a lumine veritatis alieni, ut Verbi Dei a tempore incarnationis denegent veritatem, ostendant in quo sibi Christianum nomen usurpent, et cum Evangelio veritatis qua ratione concordent, si per Virginis partum, aut caro sine deitate, aut deitas est orta sine carne. Sicut enim negari non potest (evangelista dicente) quod Verbum caro factum est et habitavit in nobis, ita negari non potest (beato apostolo Paulo prædicante) quod Deus erat in Christo, mundum reconcilians sibi. Quæ autem reconciliatio esse posset qua humano generi repropitiaretur Deus, si hominis causam mediator Dei et hominum non susciperet? Qua vero ratione veritatem mediatoris implet, nisi qui in forma Dei æqualis est Patri, in forma servi particeps esset et nostri, ut mortis vinculum unius prævaricatione contractum unius morte, qui solus morti nihil debuit, solveretur? Effusio enim justi sanguinis Christi tam fuit dives ad pretium, ut si universitas captivorum in redemptorem suum crederet, nullum diaboli vinculum retineret; quoniam sicut Apostolus ait : « Ubi abundavit peccatum, superabundavit et gratia (*I Tim.* 1, 14). » Et cum sub peccati præjudicio nati potestatem acceperint ad justitiam renascendi, validius factum est donum libertatis quam debitum servitutis. Quam itaque sibi in hujus sacramenti præsidio spem relinquunt, qui in Salvatore nostro negant humani corporis veritatem? Dicant quo sacrificio reconciliati, quo sanguine sunt redempti? « Quis est, ut Apostolus ait, qui tra-

didit semelipsum pro nobis oblationem et hostiam A declaratum, sine veritate carnis non juberetur transferri in Ægyptum puer, et ab Herodis persecutione subduci. Sine Verbi potentia non diceret vox Patris missa de cœlo : « Hic est Filius meus dilectus in quo mihi bene complacui, ipsum audite (*Matth.* III, 17); » et sine veritate carnis non protestaretur Joannes : « Ecce Agnus Dei. Ecce qui tollit peccata mundi (*Joan.* I, 29). » Sine Verbi potentia reintegratio non fieret debilium et vivificatio mortuorum; et sine veritate carnis, nec cibus jejuno, nec somnus esset necessarius fatigato. Postremo sine Verbi potentia non se Dominus Patri profiteretur æqualem; et sine veritate carnis non idem diceret Patre se esse minorem, cum catholica fides utrumque suscipiat, utrumque defendat, quæ secundum confessionem beati Petri apostoli unum Christum Dei vivi Filium et hominem credit et verum, Christus Deus noster verus ita inter Deum et hominem mediator apparuit, ut in unitate personæ copulans utramque naturam, et solita sublimaret insolitis, et insolita solitis temperaret. Quid igitur? Cum Christussit Deus et homo, loquitur homo, et calumniaris Deo? Ille in se naturam commendat humanam, in illo audes deformare divinam? Gemina ergo est substantia Christi, divina scilicet, qua æqualis est Patri, humana vero qua minor est Patre : utrumque autem simul non duo, sed unus Christus, ne sit quaternitas Deus. Sicut enim unus est homo in anima rationali et carne, sic unus est Christus Deus et homo, et per hoc Christus Deus anima rationalis et caro. C Christum in his omnibus, Christum in singulis confitemur. Deus te convertat in bonum, frater, et rectæ fidei normam te in omnibus tenere et docere concedat. Amen. Data Kalen. Maii, Justiniano quarto et Theodato IV consulibus.

INCIPIUNT DECRETA SILVERII PAPÆ.

Epistola Amatoris episcopi ad eundem.

Beatissimo SILVERIO AMATOR episcopus.

A quibusdam, Pater dilectissime, illic a Patribus D adventantibus audivimus vos a sede sancti Petri injuste pulsum exsilio destinatum. Quod nimis grave ferentes misimus parva munuscula id est argenti libras xxx, ad vestram vestrorumque sustentationem, quæ petimus ut ita grato animo suscipiatis sicut grata mittuntur intentione. Precamur quoque ut per vestram epistolam nobis remendare non dedignemini qualiter circa vos sit actum vel modo agitur, ut certam rationem de vobis scire et fratribus valeam nuntiare. Quid enim putas de nobis fieri, Pater summe, cum de summo pastore et vicario sancti Petri talia fiunt? Vos tamen nolite multum tristari, sed confortamini semper in Domino, quoniam potens est divinitas immensæ tempestatis in-

certa bono serenitatis amovere. Ora pro nobis, beatissime papa.

Rescriptum ejusdem ad Amatorem episcopum.

Dilectissimo atque amantissimo AMATORI episcopo, SILVERIUS.

O quam bona est charitas quæ absentia per imaginem præsentia sibimetipsi exhibet per amorem. Divisa tangit, confusa ordinat, inæqualia social, imperfecta perficit. Quam recte prædicator egregius vinculum perfectionis vocat, quia virtutes quidem cæteræ perfectionem generant, sed tamen eas charitas ligat, ut ab amantis mente dissolvi jam nequeant. Hac itaque virtute, frater charissime, plenum te reperio dum non solum de me suscitando et visitando curam habes, sed etiam bonis tuis me fulcire et sustentare non desinis. Quanta autem mala in me peracta sunt, nec enarrare, nec scribere

tibi per omnia possum. Ante omnia vero patricia infesta mihi erat, eo quod non restituebam Antemium dudum patriarcham Constantinopolitanum, quem sanctæ memoriæ Agapitus prædecessor meus suis meritis damnavit. Urgente quoque ejus jussione exierunt quidam falsi testes dicentes adversum me crimina, quorum particeps non fui.

267 Sed dum multi in eadem accusatione persistenter, timuit Julisarius patricius noster, et mandavit me ad se venire pacifice pro quibusdam ecclesiasticis dispositionibus in palatium principis et ad primum et secundum velum retinuit omnem clerum et populum qui mecum veniebat, et nullum permisit introire, nisi me solum et Vigilium diaconem meum. Me vero vi retento, et ante prædictam patriciam deducto miserunt in exsilium, in quo modo sustentor pane tribulationis et aqua angustię. Ego tamen propterea non dimisi nec dimitto officium meum, sed cum episcopis quos congregare potui, eos qui talia erga me egerunt anathematizavi; et una cum illis apostolica synodali auctoritate statui nullum unquam taliter decipiendum sicut deceptus sum, et si aliquis deinceps ullum unquam episcoporum ita deciperet, anathema maranatha fieret in conspectu Dei et sanctorum angelorum. Similiter sanctorum Patrum roborantes decreta statuimus, licet sæpissime jam statutum fuerit, nec falsos, nec inimicos suspectos accusatores vel testes unquam super episcopos suscipi, eisque nocere nullatenus posse, quia falsam aut odiosam vocem aut funestam potius interdici quam audiri sanctis Patribus placuit. Summopere, charissime, tales cavendi sunt, et avertendi atque rejiciendi, si nocentes apparuerint, quia non solum ecclesiasticæ, sed etiam sæculi leges tales non suscipiunt, sed repellunt; unde scriptum est: « Os impiorum devorat iniquitatem (*Prov. xix, 28*); » et Dominus per prophetam loquitur dicens: « Cum sancto sanctus eris, et cum viro innocente innocenter agis. Cum electo electus eris, et cum perverso perverteris (*II Reg. xxii, 26*); et Apostolus inquit: « Pervertunt mores bonos colloquia mala (*I Cor. xv, 33*); » idcirco, ut jam prælibatum est, mali semper cavendi, et bonis atque benevolis est inhærendum, ut periculum desidiæ, quantum possumus, devitemus; et ne pestis hæc latius divulgetur, severitate qua possumus abscindamus, quoniam non temeritas intervenit præsumptionis ubi est diligentia pietatis. Agat semper unusquisque vestrum hac informa-

tionem apostolicam fultus juxta vires suas, et fraternam dilectionem a sancta religione mores proprios conservare et in communione alterutrum adjuvare, et in charitate permanere, et Dei voluntati indesinenter studeant inhærerere, ut simul laudantes Dominum indefessas illi gratias semper agamus. Vale in Christo semper, et prædicta prout melius poteris, Domino ope ferente, adimplere, et reliquos fratres apostolica auctoritate informare studeto. Data ix Kalend. Decembris, Justiniano V et Julisano IV consulibus.

Epistola Silverii papæ ad Vigilium papam.

SILVERIUS episcopus VIGILIO.

Multis te transgressionibus irretitum sacerdotalis jamdudum novit generalitas. Et quia cruciatus [cruentis] humano sanguine manibus decessoribus nostris pervicacia tua subripiens leviticis præsumptis excubare mysteriis, plerique noverint fidelium. Nam quia contra jura canonica temporibus sanctæ memoriæ Bonifacii papæ, ipso vivente successor ejus designari conabar, nisi tibi amplissimi senatus obviasset justitia, tunc providentia pastoralis auspicia tua pontificali auctoritate execranda jam debuerant detruncari. Sed dum parvum vulnus in te neglectum est, insanabile accrevit apostema, quod nisi ferro altius abscindatur, fomentorum sentire non potest medicinam: quippe qui nequissimi spiritus audacia, ambitionis frenesim concipiens, in illius apostolici medici cui animas ligandi solvendique collata et concessa potestas est, versaris contumeliam, novumque scelus in apostolica sede rursus nitaris inducere et in more Simonis, cujus discipulum te ostendis operibus, data pecunia, neque repulso qui favente Domino tribus jam jugiter emensis temporibus ei præsidio tempora mea nitaris invadere. Habe ergo cum his qui tibi consentiunt poenæ damnationisque sententiam, sublaturumque tibi nomen et munus ministerii sacerdotalis agnosce sancti Spiritus judicio, et apostolica a nobis auctoritate damnatus. Sic enim decet fidem sanctorum Patrum in Ecclesia servari catholica, ut quod habuit amittat, qui improbabili temeritate quod non accepit assumpserit. Data octavo Kalend. Julii principii Basilii. Cælius Silverius papa urbis æternæ huic decreto anathematis in Vigilio pervasore facto, ad omnia statuta consensus præbens subscripsi pariter, et quatuor episcopi subscripserunt, id est, Terrocinensis, Fundanus, Firmensis et Meterrensis. Data ista chartula per Anastasium subdiaconum.

INCIPIUNT DECRETA VIGILII PAPÆ.

1. De Priscillianistis qui ab esu carniū se subtrahunt.
2. De trina mersione.
3. De his qui ab Arianis iterum baptizantur.

4. De ecclesiarum restauratione in fabricis vel dedicatione quid sit observandum.
5. De Paschæ festivitate et precum ordine ac misarum solemnibus.

6. Quod in nomine Trinitatis debeat baptizari.

7. Quod beati apostoli Petri Romanæ scilicet Ecclesiæ sedes sacerdotalis mater sit dignitatis, atque ecclesiasticæ magistra rationis.

CAP. I. Dilectissimo fratris EUTERO VIGILIUS.

Directas ad nos tuæ charitatis epistolas plenas catholicæ inquisitionis sollicitudine gratanter accipimus, benedicentes Dei nostri clementiam, quia tales extremis mundi partibus dignatur suis ovibus providere pastores, per quos et pascuis valeant salutaribus abundare, et ab antiqui hostis rapacitate servari, ut insidias nequeant ejus subreptionis incurere. Unde certum est quia promissæ vos beatitudinis gratia subsequatur, quando a vobis cœlestium perfectio doctrinarum tanta votiva suscitatione perquiritur. Scriptum est enim : « Beati qui scrutantur testimonia ejus, in toto corde exquirunt eum (Psal. cxviii, 2). » Hoc igitur, frater charissime, propositum tuæ consultationis tota mente tractantes, de te quoque provenire contendimus, qui regulam catholicæ fidei iisdem studeo tenere vestigiis quibus eam apostolica fide cognoscis esse fundatam. Et quamvis sonus eorum toto orbe diffusus et usque ad fines orbis terræ verba eorum distensa, dilectionis tuæ corda Christo probaverint esse fidelia; tamen si quid ex his in Ecclesia, quæ tuæ gubernationi Deo auxiliante commissa est, necdum plena luce claruerit, ad eundem fontem de quo illa salutaris manarat lympha, recurritis, id est quod debita charitate sumus amplexi, quia fiducialiter de his, unde apud eos observantiam esse dixistis ambiguam, nostra voluistis responsione firmari. Quapropter dilectionem tuam in Domino salutantes de singulis quid juxta catholicam disciplinam teneat apostolicæ sedis auctoritas, subjectis aliquibus etiam sanctarum capitulis regularum, te credimus instruendum. Ac primum his quos Priscillianæ hæresis indicasti vitii inquinari sancta et convenienti religioni catholicæ eos detestatione judicas arguendos, qui ita se sub abstinentiæ simulatæ prætextu ab escis videntur carniū submovere, ut hoc execrationis potius animo quam devotionis probentur efficere : in qua re quia nefandissimis Manichæis esse consimiles approbantur, juste Patrum venerabilium constitutis ab hac superstitione sub anathematis sunt interminatione prohibiti, quando aliquid ciborum contagione carniū creditur esse pollutum, quia de his omnibus quæ ad humanum victum misericordia Dei contulit, nihil catholicis esse videatur immundum. Sic enim Titum doctor gentium Paulus monet apostolus dicens : « Omnia munda mundis : coinquinatis autem et infidelibus nihil est mundum, sed polluta sunt eorum mens et conscientia. Deum confitentur se nosse, factis autem negant, abominabiles et increduli, et ad omne opus bonum reprobi (Tit. 1, 15). » Similiter et alio in loco ad Timotheum de hujusmodi cavendis erroribus prædicavit dicens : « In novissimis temporibus discedent quidam a fide, attendentes spiritibus erroris et doctrinis dæmoniorum ; in hypocrisi loquentium men-

adacium, et cauteriatam habentium suam conscientiam; prohibentes nubere, et abstinentes a cibis, quos Deus creavit ad percipiendum cum gratiarum actione fidelibus et his qui cognoverunt veritatem, quia omnis creatura Dei bona est, et nihil rejiciendum quod cum gratiarum actione percipitur (I Tim. iv, 1). » Hæc igitur sequentia Patrum venerabilium constituta, specialiter eos censuerunt esse damnandos, qui cum carnibus abstinerent, ea quoque credebant esse vitanda quæ carnibus fuisse videbantur admista. Nam et ipse Dominus noster Jesus Christus ita præmonuit dicens : « Non quod intrat in os coinquinat homines, sed quæ procedunt de ore, hæc sunt quæ coinquant hominem (Matth. xv, 11). » Quapropter nec abstinentiam Deo placitam reprobamus, nec eos qui execrantur Domini creaturam recipimus in nostra societate.

De renascentium trina mersione.

II. De baptismo quoque solemniter adimplendo, similiter quid apostolica, vel sanxerit vel conservet auctoritas, in subjectis tua charitas evidenter agnoscat; illud autem novelli esse judicamus erroris, quod cum in fine psalmorum ab omnibus catholicis ex more dicatur : « Gloria Patri, et Filio, et Spiritui sancto, » aliqui sicut indicas, subducta syllaba conjunctiva, perfectum conantur minuere vocabulum Trinitatis, « gloria Patri, et Filio, et Spiritui sancto. » Quamvis ergo ipsa nos ratio evidenter edoceat, quia subducta una syllaba, personam Filii et Spiritus sancti unam quodammodo esse designant, tamen ad errorem talium convincendum sufficit, quod Dominus Jesus Christus designans in invocatione Trinitatis credentium debere baptismum celebrari, dixit : « Ite, docete omnes gentes, baptizantes eos, in nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti (Matth. xxviii, 19). » Ergo cum non dixerit, In nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti, sed æqualibus distinctionibus, Patrem et Filium et Spiritum sanctum jusserit nominari, constat illos omnino a Deo doctrina deviare, qui aliquid huic voluerint confessioni derogare. Qui si in errore permanserint, socii nobis esse non possunt.

III. De his etiam qui baptismatis gratia salutaris accepta, apud Arianos iterum baptizati, profundæ voraginis sunt morte demersi, quid per singulos ordines vel ætates antecessorum nostrorum decreta censuerunt, quæ multiplici sunt digesta ratione, et nostro scrinio relevata capitula his subjecta direximus, in quibus tamen illud speciali charitate etiam convenit observari; ut quia pro peccatis plurimis in gentibus iniquitas ipsa surrexit in æstimatione fraternitatis tuæ aliorumque pontificum per suas diocesces relinquatur, ut si qualitas et pœnitentis devotio fuerit approbata, indulgentiæ quoque remedio sit vicina. Quorum tamen reconciliatio non per illam impositionem manus quæ per invocationem sancti Spiritus operatur, sed per illam qua pœnitentiæ fructus acquiritur, et sanctæ communionis restitutio perficitur.

IV. De fabrica vero cujuslibet ecclesiæ, si diruta fuerit, instauranda, et si in eo loco consecrationis solemnitas debeat iterari. In quo sanctuaria non fuerint, nihil judicamus efficere, sed per eam minime aqua benedicta jactetur, quia consecrationem cujuslibet ecclesiæ in qua Spiritus sancti ara non ponitur, celebritatem tantum scimus esse missarum, et ideo si qua sanctorum basilica a fundamentis etiam fuerit innovata, sine aliqua dubitatione cum in ea missarum fuerit celebrata solemnitas, totius sanctificatio consecrationis **268** implebitur. Si vero sanctuaria quæ habebat ablata sunt, rursus earum depositione et missarum solemnitate reverentiam sanctificationis accipiet.

De Paschæ solemnitate et precum ordine.

V. Pascha vero futurum nos, si Deus voluerit **x** Kalendarum Maiarum die celebraturos esse cognoscite. Ordinem quoque precum in celebritate missarum nullo nos tempore, nulla festivitate significamus habere divisum, sed semper eodem tenore oblata Deo munera consecrare. Quoties vero paschalis, aut ascensionis Domini vel Pentecostes, et Epiphaniæ sanctorumque Dei fuerit agenda festivitas, singula capitula diebus apta subjungimus, quibus commemorationem sanctæ solemnitatis, aut eorum faciamus, quorum natalitia celebramus, cætera vero ordine consueto persequimur. Quapropter et ipsius canonicæ precis textum direximus subter adjectum, quem Deo propitio ex apostolica traditione suscepimus; et ut charitas tua cognoscat **C** quibus locis aliqua festivitatis apta connectas, paschalis diei preces simul adjecimus. His igitur fraternitatis tuæ inquisitioni responsis, Dominum nostrum quantum possumus exoramus, ut omnibus catholicæ religionis Ecclesiis circa universos quos fideles sibi efficit, gratiæ suæ dona multiplicet, et ab omnibus insidiis spiritualis hostis atque carnalis cunctos populos suos redigere dignetur immunes. Significatur etiam beatorum apostolorum vel mar-

A tyrum sicut speramus sancto nos affectui tuo direxisse reliquias, præsumentes fidem vestram eorum deinceps plenius esse meritis adjuvandam.

VI. Si quis episcopus aut presbyter juxta præceptum Domini non baptizaverit in nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti, sed in una persona Trinitatis, aut duabus, aut in tribus patribus, aut in tribus filiis, aut tribus paracletis, projiciatur de Ecclesia Dei.

VII. Nulli vel tenuiter sentienti, vel pleniter sapienti dubium est, quod Ecclesia Romana fundamentum et forma sit Ecclesiarum, a qua omnes ecclesias principium sumpsisse nemo recte credentium ignorat: quoniam licet omnium apostolorum par esset electio, beato tamen Petro concessum est, ut cæteris præemineret, unde et Cephas vocatur, quia caput est et primus omnium apostolorum. Et quod in capite præcessit, in membris sequi necesse est. Quamobrem sancta Romana Ecclesia ejus merito Domini voce consecrata, et sanctorum Patrum auctoritate roborata, primatum tenet omnium Ecclesiarum, ad quam tam summa episcoporum negotia et judicia atque querelæ, quam et majores ecclesiarum quæstiones, quasi ad caput semper referenda sunt. Nam et qui se scit aliis esse præpositum, non moleste ferat aliquem esse sibi prælatum. Ipsa namque Ecclesia quæ prima est ita reliquis ecclesiis vices suas credidit largiendas, ut in parte **C** sint vocatæ sollicitudinis, non in plenitudine potestatis, unde omnium appellantium apostolicam sedem episcoporum judicia et cunctarum majorum negotia causarum eidem sanctæ sedi reservata esse liquet, præsertim cum in his omnibus ejus semper sit expectandum consultum: cujus tramiti si quis obviare tentaverit, sacerdotum causas se non sine honoris sui periculo apud eandem sanctam sedem noverit redditurum. Data Kalend. Martii, Wisiliano et Johanne IV consulibus.

INCIPIUNT DECRETA PELAGII PAPÆ.

Epistola Pelagii papæ ad Vigilium.

PELAGIUS episcopus VIGILIO coepiscopo salutem.

Gaudeo fidei devotione tuæ quod religiosum studium et divinum officium dignanter impendis, et maxime quod fidei inimicos æmularis apostolicæ sedis quærens exempla. Didici sane tam per latorem tuarum quam et per litteras tuas quod sint quidam penes vos qui dicentes garriunt: Qualiter Pater et Filius unus potest esse Deus, cum præter Patrem alius non sit Deus, qui dicatur ingenitus atque invisibilis? Hi sane si scirent donum Dei, et veræ fidei regulas intelligerent, nequaquam talia mussitarent; sed quia non habentes munda corda quæ videre

Decreta Dei et intelligere mysteria valeant divina, et mundanda sunt prius corda eorum per penitentiam ut intelligere postmodum, et capere lumen veritatis possint. Quibus tamen ad eorum ac multorum illuminationem corrigendo talium errorem apostolica auctoritate respondendum est ita: Quomodo vos Patrem et Filium unum profiteri non vultis? Eos etiam nos unum et verum Deum a prophetis et apostolis ostendimus prædicatum, a quibus etiam Spiritum credimus sanctum non esse discretum, Isaia propheta dicente: « Ego sum Deus, et non est alius præter me. Et per memetipsum juro, quia exivit ex ore meo veritas, et sermo

meus non avertitur, quia mihi inclinabitur omne genu, et omnis lingua jurabit per Dominum dicens: Justitia et gloria ad eum veniet (*Isa. XLV, 21-25*). » Et ut hoc in testimonio Patrem simul et Filium cognoscas fuisse, Paulum audi dicentem, « ut in nomine, inquit, Jesu omne genu flectatur cœlestium, terrestrium et infernorum. Et omnis lingua confiteatur, quia Dominus Jesus Christus in gloria est Dei Patris omnipotentis (*Philipp. II, 11*). » Quod si iste Filius minor est Patre suo, ergo minorata est gloria Patris in Filio. Et ubi est quod in Salomone Scriptura loquitur dicens: « Sicut etiam in conspectu eorum, inquit, magnificatus es in nobis, ita in conspectu nostro magnificaberis in illis, ut cognoscant te sicut et nos cognovimus, quoniam non est Deus præter te, Domine (*Eccli. xxxvi, 4*). »

B Diligenter attende et agnosce Filium esse, qui magnificabitur in judicio dum venerit vivos et mortuos judicare. Item Isaias: Audite me, domus Jacob et residuum domus Israel, qui egredimini ex utero meo, et erudimini a puero usque ad senectutem. Ab initio ego sum, et quousque senescatis ego sum. Ego vos feci, et ego sustineo. Ego remittam, et ego suscipiam, dicit Dominus. Et iterum: Ego sum Dominus Deus, et præter me non est alius Deus, annuntians novissima priusquam fiant, et statim consummata sunt. Item alibi. Audi me, Jacob et Israel, quem ego feci. Ego sum Dominus Deus tuus, et non est alius præter me. Item alibi: Ego sum Dominus Deus tuus, primus et ego novissimus, et in ea quæ superventura sunt in novissimo ego sum.

C Item alibi: Ego sum Deus qui te creavi, qui te adivi, et communivi dextera mea. Et unitatem Patris et Filii assignans loquitur dicens: Ego testis vester, dicit Dominus Deus, et puer meus tu quem ego elegi, ut sciatis et credatis quia ego sum, ante me non fuit alius Deus, et post me non erit. Unum, hæretice, elige e duobus: aut fatere Patrem et Filium unum Deum; aut si solum Patrem Deum esse contendis, ergo tibi Dominus Deus Jesus Christus Dei Filius non erit Deus, quia scriptum est: « Ante me non fuit alius Deus, et post me non erit. » Si secundum te ita est, cur Apostolus talia prædicat et eundem Filium Deum super omnia benedictum insinuat? « Quorum patres, inquit, ex quibus Christus

D secundum carnem, qui est super omnia Deus benedictus in sæcula (*Rom. IX, 5*). » Item Isaias dicit: Dominus Deus Israel, qui liberabit eum Ægypto. Ego sum primus et ego post hæc, et præter me non est Deus sicut ego sum qui stet, et vocet et præparet mihi ex quo hominem feci in sæculum. Item ibi: Iste est Deus et nesciebamus, Deus, et non est alius deus præter te. Tu enim es Deus et nesciebamus, Deus Israel salvator unus Deus. Non sunt Pater et Filius dii, quia est Deus in quo esse dicitur Deus; præter alium Deum non esse propheta sæpenumero protestatur. Et Jeremias: « Hic Deus noster, ait, et non applicabitur alter ad eum, qui invenit omnem scientiæ viam, et dedit eam Jacob puero suo et Israel dilecto suo. Post hæc in terris visus est, et inter homines conversatus est (*Baruch III, 36*). » Et in Salomone: « Miserere nobis, Deus omnium, et ostende nobis lumen miserationis, et immitte timorem tuum super gentes quæ non exquisierunt te, ut cognoscant quia non est alius Deus, nisi tu (*Eccli. xxxvi, 4*). » Item ibi: « Domine Deus Israel, non est tibi similis in cœlo sursum, neque in terra deorsum (*Deut. IV, 39*). » Et in psalmo XVII: « Quoniam quis deus præter Dominum, aut quis deus præter Deum nostrum? » Et in Genesi: « Et pluit Dominus a Domino ignem et sulphur super Sodomam et Gomorrhham, et evertit civitates illas (*Gen. XIX, 24*). » Si solus Pater Deus est, quis pluit ignem et sulphur a Domino, vel supradictas civitates evertit? Quæso, responde. Et Deuteronomium: Dominus solus deducebat eos, et non fuit cum illis deus alienus. Et Paulus apostolus: « Unus Deus qui justificat circumcisionem ex fide et præputium per fidem (*Rom. III, 30*). » Et ad Corinthios: « Deus erat in Christo mundum reconcilians sibi (*II Cor. V, 19*). » Et iterum: « Non est Deus, nisi unus. » Et ad Galatas: « Mediator autem unius non est, Deus autem unus est (*Gal. III, 30*). » Et unitatem Patris et Filii et Spiritus sancti demonstrans, Ephesiis scribens, ita confirmat: « Sufferentes invicem in charitate solliciti servare unitatem spiritus in vinculo pacis, unum corpus et unus spiritus, sicut vocati estis in una spe vocationis vestræ, unus Dominus, una fides, unum baptismum, unus Deus (*Ephes. IV, 3*). » Si enim prædicti hæretici unitatem fidei voluerint simplici corde recipere, ex hoc jam testimonio in uno spiritu possunt simul Patris et Filii unitatem condiscere. Patrem igitur ut ipsi se dicunt invenisse in divinis litteris ingenitum proprie positum nec legere possunt penitus, nec probare: sed quia idipsum fides exigit Christiana absque ulla dubitatione ingenitus creditur, qui tamen secundum seriem Scripturarum in Filio a se genito visus esse monstratur. Apostolus vero Paulus missionem Filii Dei in Spiritu sancto longe ante conspiciens, Romanæ Ecclesiæ scribens hæc testatus est dicens: « Quod enim impossibile erat legi, in quo infirmabatur per carnem, Deus Filium suum misit in similitudinem carnis peccati, et de peccato damnavit peccatum in carne, ut justitia legis impleretur (*Rom. VIII, 3*). » Cernisne quoniam Filius non secundum deitatem a Patre missus est, sed secundum carnem, quam clementer et pie pro nobis assumere non dedignatus est. Nam quod semetipsum exinanita majestatis suæ potentia, idem se Filius miserit, Apostolus contestatur dicens: « Semetipsum exinanivit formam servi accipiens, humiliavit semetipsum factus obediens usque ad mortem, mortem autem crucis (*Philipp. II, 7*). » Et Isaias: Non legatus, neque angelus, sed ipse Dominus veniet, et salvabit eos. Item ibi: Palam apparui non quærentibus me. Et in Jeremia: Dereliqui domum meam, dimisi hæreditatem meam, et

veni, et factus sum illis in opprobrium. Et in Michæa : Ecce Dominus veniet, et commovebuntur montes sub eo. Et in Zacharia : Gaude et exsulta, filia Sion, quia ecce ego venio, et commorabor in medio tui, dicit Dominus. Et Apostolus ad Timotheum : « Fidelis sermo et omni acceptione dignus, quia Jesus Christus venit in hunc mundum peccatores salvos facere (I Tim. 1, 15). » Et Malachias : « Ecce subito veniet in templo suo Dominus, quem vos quæritis, et angelus testamenti, quem vos vultis (Malach. III, 1). » Et in Evangelio : Non veni vocare justos, sed peccatores in pœnitentia. Iterum ibi : « Quid nobis et quid tibi, Jesu Fili Dei, venisti ante tempus perdere nos? (Matth. VIII, 29.) » Item ibi : « Venit filius hominis quærare et salvum facere quod perierat (Luc. XIX, 10). » Item ibi : Ego veni ut vitam habeant, et ut abundantius habeant. Item ibi : « Nemo ascendit in cœlum nisi qui descendit de cœlo, filius hominis qui est in cœlo (Joan. III, 13). » Nunquid in his tantis ac talibus testimoniis, quibus se Filius Dei a semetipso venisse testatus est, poteris dicere ab alio et non a semetipso venisse. Dum manifestum est eum qui carnem nostram dignanter assumpsit voluntarie et non ab alio missus advenerit. Nam qui in Patre ma-

niens, ubique potentia sua consistit, ubi a Patre mitteretur omnino non habuit. Scimus enim quoniam nulla pars cœlorum ac terræ a conspectu Patris excipitur, ubi secundum eos a Patre Filius mitteretur. **269** Interim vero det operam, quantum fieri potest, tua dilectio, ut omnibus Ecclesiæ filiis innotescat, quid contra impium sensum secundum Evangelicam doctrinam et apostolicam prædicemus, quia licet plene quæ semper fuisset atque esset catholicorum sententia scripserimus, tamen nunc quoque ad confirmandas omnium mentes non parum exhortationis addimus. Memor enim sum me sub illius nomine Ecclesiæ præsidere, cujus a Domino Jesu Christo est glorificata confessio, et cujus fides omnes quidem hæreses destruit, sed maxime impietatem præsentis erroris expugnat; et intelligo aliter mihi non licere, quam ut omnes conatus meos ei causæ in qua universalis Ecclesiæ salus infestatur, impendam. Ne autem alicujus negligentiae occasione scripta nostra ad vos non potuerint pervenire, et exemplaria eorum nunc mittenda credimus, ut nullomodo fidei quam defendimus prædicatio vestræ doctrinæ notitiæ subtrahatur. Data v Non. Maii, Joanne Narsete IV consulibus.

INCIPIUNT DECRETA JOANNIS PAPÆ.

JOANNES episcopus, universis episcopis per Germaniæ et Galliæ provincias constitutis, in Domino salutem. Optaveram siquidem, charissimi, pro nostri charitate collegii omnes Domini sacerdotes in una devotione persistere, nec quemquam, prohibita gratia, aut favore sacerdotum sectari, aut a via recta discedere; et quanquam credamus dilectionem vestram ad omne opus bonum esse paratam, ut tamen efficacior fiat, congruum nobis visum est, litteris sedis apostolicæ, ut antecessorum quoque nostrorum vestigia imitemur, vos monere præcepta divina et apostolicæ sedis instituta viriliter peragere, et prohibita non tangere, sed cavere; nec cuiquam liceat unquam doctrinam Patrum deserere, et sacerdotali honore gaudere. Perlatum est ad sedem apostolicam emersisse, et denuo reviviscere prohibitum, et funditus exstirpandum, tam a sancto Damaso quam a sancto Leone, viris apostolicis atque ab universis synodali auctoritate episcopis reprehensibilem atque oppido insolitum usum, eo quod quidam corepiscopi, qui et a prædictorum antecessorum sanctorum apostolicorum Patribus et viris apostolicis, et ab ipsis sive a nobis sunt prohibiti, sicut eorum hactenus testantur decreta ultra modum suum progredientes, donum sancti Spiritus per impositionem manuum tradant, et alia quæ solum pontificibus debentur contra fas peragant; præsertim cum ex septuaginta discipulis quorum speciem in Ecclesia gerunt legatur

nullum donum Spiritus sancti per manus impositionem tradidisse. Quod autem solis apostolis eorumque successoribus proprii sit officii tradere Spiritum sanctum, liber Actuum apostolorum docet. In concilio vero Cæsariensi ita de corepiscopis habetur scriptum : Corepiscopi quoque ad exemplum et formam septuaginta videntur esse, ut comministri autem propter studium quod erga pauperes exhibent honorentur. Si enim meliores sanctioresque sanctis apostolis esse putatis, facite quæ illi non fecerunt, et superextollite vos illis. Si enim ejusdem ordinis estis et æquiparare vos vultis illis, nolite agere quæ illi non egerunt, sed imitamini, prout melius potestis, exempla et vestigia eorum : illis autem præcipiente Domino, illisque denuntiante, ut illi et successores eorum tantummodo per manus impositionem tradere Spiritum sanctum, et nullum unquam ex septuaginta scientes eis illicitum fore, quorum typum (ut prædictum est) corepiscopi, antequam prohibiti essent, in Ecclesia gerebant, tradere per manus impositionem Spiritum sanctum permiserunt, dantes successoribus eorum exemplum, ne unquam talia præsumerent. Unde in Actibus apostolorum scriptum est : « Cum audissent apostoli, qui erant Hierosolymis, quia recepit Samaria verbum Dei, miserunt ad eos Petrum et Joannem. Qui cum venissent oraverunt pro ipsis, ut acciperent Spiritum sanctum. Necdum enim in quemquam illorum venerat, sed baptizati

tantum in nomine Domini Jesu. Tunc imponebant manus super illos, et accipiebant Spiritum sanctum (Act. viii, 14-17). » Non ergo, ut jam dictum est, aliquem ex septuaginta, licet pauci essent apostoli ad hoc opus perficiendum, direxerunt, sed Petrum et Joannem apostolos per manus impositionem tradere Spiritum sanctum miserunt, quorum vicem episcopi in Ecclesia gerunt, et non corepiscopi, qui septuaginta discipulorum formam ante prohibitionem eorum gerebant. Quod illi non fecerunt vos facere nolite, ne dissimiles eis, et indigni eorum successione et ministerio esse videamini, quia ut ait Dominus in Evangelio: « Qui non est mecum adversum me est, et qui non colligit mecum dispergit (Luc. xi, 23). » Sic autem Petrus, princeps apostolorum, adjuutores sibi ascivit Linum et Cletum, non tamen potestate pontificii, aut ligandi vel solvendi eis normam tradidit, sed successori suo sancto Clementi qui sedem apostolicam post eum, et potestatem pontificalem, tradente sibi beato Petro, tenere promeruit. Linus vero et Cletus ministrabant exteriora, princeps autem apostolorum, Petrus verbo et orationi insistebat, et quæ non incongrue ad traditionem Spiritus sancti per manus impositionem pertinent. Unde et in Actibus apostolorum scriptum habetur. « Non est æquum nos relinquere verbum Dei et ministrare mensis (Act. vi, 2). » Quapropter septuaginta electi sunt discipuli qui exteriora peragerent, ipsi vero apostoli verbo et orationi insisterent, inde et in Evangelio secundum Lucam scriptum est ita: « Posthæc autem designavit Dominus et alios septuaginta duos, et misit illos binos ante faciem suam in omnem civitatem et locum quo erat ipse venturus. Et dicebat illis: Messis quidem multa, operarii autem pauci. Rogate ergo dominum messis, ut mittat operarios in messem suam. Ecce ego mitto vos sicut agnos inter lupos. Nolite portare sacculum, neque peram, neque calciamenta, et neminem per viam salutaveritis. In quamcunque domum intraveritis, primum dicite: Pax huic domui. Et si ibi fuerit filius pacis, requiescet super illum pax vestra. Sin autem ad vos revertetur. In eadem autem domo manete edentes et bibentes quæ apud illos sunt, dignus est enim operarius mercede sua. Nolite transire de domo in domum. Et in quamcunque civitatem intraveritis, et si susceperint vos, manducate quæ apponuntur vobis, et curate infirmos qui in illa sunt, et dicite illis: Appropinquabit in vos regnum Dei. In quamcunque civitatem intraveritis, et non receperint vos, exeuntes in plateis ejus dicite: Etiam pulverem qui adhæsit nobis de civitate vestra extergimus in vos; tamen hæc scitote; Quia appropinquabit regnum Dei. Dico vobis quia Sodomis in illa die remissius erit quam illi civitati (Luc. x, 1-12). » Et in Matthæo evangelista scriptum est: « Ecce ego mitto vos sicut oves in medio luporum. Estote ergo prudentes sicut serpentes, et simplices sicut columbæ. Cavete autem ab hominibus, tradent enim vos in conciliis, et in Synagogis suis flagellabunt vos, et ante reges et præsides ducemini propter me in testimonium illis et gentibus. Cum autem tradent vos, nolite cogitare quomodo, aut quid loquamini, dabitur enim in illa hora quid loquamini; non enim vos estis qui loquimini, sed Spiritus Patris vestri qui loquitur in vobis. Tradet autem frater fratrem in mortem, et pater filium, et exsurgent filii in parentes et morte eos afficient, et eritis odio omnibus propter nomen meum. Qui autem perseveraverit usque in finem, hic salvus erit (Matth. x, 16-27). » Linum namque et Cletum nihil legitur unquam ex pontificali ministerio egisse potestative, sed quantum eis a beato Petro præcipiebatur, tantum solummodo agebant. Nam et in canone legitur Nicæno: Episcopum namque convenit maxime quidem ab omnibus qui sunt in provincia episcopis ordinari. Si autem hoc difficile fuerit, aut propter instantem necessitatem, aut propter itineris longitudinem, a tribus tamen omnimodis in idipsum convenientibus, et absentibus quoque pari modo decernentibus, et per scripta consentientibus tunc ordinatio celebretur, firmitas autem eorum qui geruntur per unamquamque provinciam metropolitano tribuatur episcopo. Omnia quoque maxima concilia affirmant eum non esse episcopum, qui minus quam a Patribus episcopis auctoritate etiam metropolitani fuerit factus episcopus; ideoque illos quos corepiscopos vocatis, quia ab uno ut audivimus fiunt episcopo episcopos non esse, nec aliquid de pontificali privilegio agere debere perspicuum est, quoniam si nomen non habent, quomodo officium possunt habere? Si ergo episcopi non sunt, et presbyteri quorum vicem gerunt, quia ad exemplum et formam septuaginta olim fiebant esse despiciunt, quid erunt? Profecto quod ratione caret, aut nihil, aut parum provecum est. Si quis de his amplius, et quod fieri non debet voluerit scire, legat prædictorum apostolicorum decreta, et ibi reperiet. De quibus aliqua et hic inserere dignum duximus. Si Domini desideramus esse discipuli ipsius imitemur vestigia, ut de nobis dicatur: « Ego sum pastor bonus et agnosco oves meas, et voco eas nominatim, et cognoscunt me meæ (Luc. x, 14), » etc. Et iterum monente Dominicæ vocis imperio, quo beatissimus apostolus Petrus trina repetitione mysticæ sanctionis imbuitur, ut Christi oves qui Christum amat, diligenter et cum magna cura pascatur, quoniam ipsius sanctæ sedis, cui per abundantiam divinæ gratiæ præsumus, ipsius amore et reverentia cohortamur, ut tantæ superstitionis quæ nullius (ut sæpe dictum est) fulcitur auctoritate, periculum, quantum possumus, declinemus, ne beati magistri nostri Petri, summi apostoli dilectio, qua se amatorem Dei esse testatus est, vana inveniatur in nobis; quoniam omnis negligenter pascens, toties commendatum sibi Dominicum gregem, convincitur summum non amare Pastorem, nec ejus velle se discipulum fieri, cujus exempla negligit imitari. Nam gratia prorsus major acquiritur, si de commissis ovibus lucrum offerat Deo sollicitudo pastoris. Nam

et beatum Jacob, qui pro uxoribus diu seruiat dixisse meminimus : « Viginti annis fui tecum, oves tuæ et capræ steriles non fuerunt, arietes gregis tui non comedi, nec captum a bestia ostenditur; ego damnum omne reddebam, et quidquid furto perierat a me exigebas. Die noctuque æstu urebar et gelu, fugiebat somnus ab oculis meis (*Gen. xxxi, 38-40*). » Si igitur laborat et vigilat qui pascit oves Laban, quanto labore quantisque vigiliis debet intendere qui pascit oves Dei? Sed in his omnibus ipse nos instruat, qui pro suis dedit ovibus animam, et adjuvet nos, ut de his, qui nobis commissi sunt, fructum multiplicem, et mensuram supereffluentem ad æterna gaudia reportare concedat, tantusque nos beati Petri, apostolorum principis, amor accendat, ut in ovili ipsius, cui omnes creaturæ sunt traditæ, omnes taliter errantes, et illicita atque prohibita præsumentes, sanctis vestris studiis summo redintegrare cum desiderio festinetis, qualiter animæ, pretioso Christi sanguine redemptæ eorum non depereant deceptione. Restat etiam quod per ostium hi nequam subintrarunt, qui non habebant ostium per quod ingrederentur, quia, ut dictum est, si nec episcopi sunt, et plusquam presbyteri esse ambiunt, per quod ostium intrabunt, cum hi tamen ordines in Ecclesia legantur, nec amplius ad pastorale officium aliquod patet ostium per quod pastor intret? Audite, fratres, non me, sed ipsam dicentem Veritatem : « Qui non intrat per ostium in ovile ovium, sed ascendit aliunde, ille fur est et latro (*Joan. x, 1*), » etc. Cum etiam egregius prædicator dicat : « Fundamentum aliud nemo potest ponere præter quod positum est (*I Cor. iii, 11*). » Cum prædicta duo

fundamenta in Ecclesia tantummodo inveniuntur posita, quidquid amplius positum in his inveniatur, stare nullatenus poterit. Et ideo, cum omnibus suis fundamentis et actionibus atque radicibus ut evelatur, necesse est. Ita ut amplius pullulare, nec germinare valeat. Non ergo generet et non faciat vobis, fratres, toties repetita locutio fastidium; et quia summa necessitas est sæpius prohiberi, quod toties illicite usurpatur, et quoniam veritas sæpius exagitata magis splendescit in lucem, et quod toties repetendo admonetur minus usurpatur. Super his enim multa jam ab antecessoribus nostris dicta sunt, a quibus ipsi sicut nunc a nobis, ita olim ab ipsis damnati et prohibiti sunt. Ideo sæpius repetentes omnes monemus, ut vitentur hujusmodi et a talibus se **270** abstineant, qui noluerint, una cum eis a sacerdotali ministerio, ut rebelles, fieri alieni. Quod ita demum probare poterimus, si tales extirpare, et non eis favere decertaveritis, et ita postmodum de tali re querela cessabit, quia contumeliæ studio fit quidquid interdictum toties usurpatur. Omnia hæc decretalia, et cunctorum decessorum nostrorum constituta, quæ de ecclesiasticis ordinibus et canonum promulgata sunt disciplinis, ita vobis et omnibus episcopis ac cunctis generaliter sacerdotibus custodiri debere mandamus, ut si quis in illa commiserit, veniam sibi deinceps noverit denegari: quoniam occurreret veritas, si falsitas displiceret. Et merito nos qui summa Ecclesiæ tenere debemus gubernacula, causa respicit, si silentio faveamus errori. Data xiv Kal. Augusti, Justiniano VI et Narsete IV cc. consulis.

INCIPIUNT DECRETA BENEDICTI PAPÆ.

Reverendissimo fratri episcopo DAVID, BENEDICTUS salutem in Domino.

Respondere litteris vestris plenius cogitavi, sed, cum hoc meditarer, tantus me dolor tetigit, ut magis flere quam aliquid dicere delectatus sim. Sed ne funditus remaneret, pauca vobis rescribere curavi, ad potiora vos tempora congrue invitans. Quod autem litteræ tuæ testes sunt quosdam intra provinciam Bæticam esse, qui dicerent neminem veraciter posse probare Trinitatem unitatem fieri; cum neque tres unum, neque unum in tribus posse quemquam proprie approbari: quas ob causas, dilectissime filii, consulta tibi apostolicæ sedis misimus, ut aut eos ad rectam fidem converti facias, aut ab Ecclesia, antequam pestis hæc latius divulgetur, repellas. His, frater, Scripturarum testimoniis unitatem Trinitatis agnosce, et desine Arianorum pravitatem sequi, ut ab eadem possis peccatorum indulgentia promereri, Isaia propheta dicente: « Vidi Dominum sabaoth sedentem super thronum excelsum, et Seraphim sta-

bant in circuitu ejus, sex alæ uni, et sex alæ alteri; duabus velabant faciem, duabus autem velabant pedes; et duabus volabant et clamabant ad alterutrum, dicentes: Sanctus, sanctus, sanctus Dominus Deus Sabaoth (*Isa. vi, 1-2*). » Si trinitas non est, quare tertio « sanctus » dixerunt? Et si unitas non est, quare sub trina repetitione unum Deum ac Dominum intimarunt? Si trinitas non est, cur in Geneseos dicitur: « Dixit Deus, fecit Deus, et benedixit Deus (*Gen. 1, 24, 27*). » Si vero unitas non est, quare tertio dixit: « Deus, » et non tertio « deos » plurali numero commendavit? Et si trinitas non est, quare in Exodo dictum est tertio: « Domine, Domine, Domine, miserator et misericors (*Exod. xxxiv, 6*). » Si unitas non est, quare dum tertio diceret Domine, postea « miserator » singulariter dicit, et non miseratores, ut plures ostenderet, intimavit? Si trinitas non est, cur Abraham ad illicem Membre sedens, tribusque occurrens, uni « Domine » (*Gen. xvii, 3*) dixit, et non ut viderat tribus salutationis obsequium

reddit? Si unitas non est, quare cum Moysi « Deus Abraham, et Deus Isaac, et Deus Jacob, » tertio diceret, unitatem ostendens, « hoc mihi nomen est (Exod. III, 15) » dixit: Nonne hæc sunt quæ nostra nomina designavit? Si trinitas non est, quare David tertio dixit: « Benedicat nos Deus, Deus noster, benedicat nos Deus (Psal. LXXIII, 8). » Si unitas non est, quare cum « Deus » tertio nominasset, « benedicat » et non benedicant adjunxit? Si trinitas non est, cur Isaïas denuo dixit: « Domine, Deus sabaoth, Deus Israel, qui sedes super Cherubim? » (Isa. XXXVII, 16.) Si unitas non est, quare qui « sedes » dixit, et non qui sedetis adjunxit? Si trinitas non est, quare in Regnorum libro dicitur: « Domine, Deus omnipotens, Deus Israel, sermones tui fideles sunt? » (II Reg. XXII, 3.) Si unitas non est, quare « tui » dicitur, et non vestri potius intimatur? Si trinitas non est, cur in psalmo quinquagesimo octavo cantatur: « Domine virtutum, Deus Israel, intende ad visitandas omnes gentes? » Si unitas non est, quare « intende » posuit et non intendite, ut prædicatus est, intimavit? Si trinitas non est, quare in Apocalypsi tertio dixit: « Sanctus, sanctus, sanctus Dominus, Deus omnipotens, qui est et qui erat? » (Apoc. IV, 8.) Si unitas non est, quare non qui sunt pluraliter, sed qui « erat » designavit? Si trinitas non est, quare in Deuteronomio dictum est: « Dominus Deus tuus, Deus misericors est, et audiet vocem tuam (Deut. IV, 34). » Si unitas non est, quare « audiet » posuit, et non audient intimavit? Si trinitas non est, quare in Jesu Nave dicitur libro: « Dominus Deus deorum est (Deut. X 17). » Si unitas non est, quare « est » dixit, et non sunt, more locutionis, induxit? Si trinitas non est, quare Elias hortando: « Domine, Domine, Domine, Deus Israel, ostende quia tu es Deus meus (III Reg. XVIII, 36), » dixit? Si unitas non est, quare « ostende » et non ostendite posuit? Si trinitas non est, cur Mardocheus orando: « Domine, Deus omnipotens, omnia in potestate tua sunt (Esth. XIV, 12) » dixit? Si unitas non est, quare in « tua » posuit, et non in vestra signavit? Si trinitas non est, cur etiam Judith orando dixit: « Domine, Domine, Deus omnium virtutum, respice in orationem meam? » (Judith. IX, 3.) Si unitas non est, quare « respice » posuit, et non respicite designavit? Si trinitas non est, quare in Jeremia dicitur: « Dominus Deus vester Deus verax est? » (Jerem. X, 10.) Si unitas non est, quare in Apocalypsi scriptum est: « Dominus, Deus, et Spiritus prophetatum misit angelum suum ostendere servis suis quæ oportet fieri cito? » (Apoc. XXI, 6.) Si unitas non est, quare cum Patrem et Filium et Spiritum sanctum nominasset, « misit » Dominus dixit, et non miserunt, sub prætextu trium personarum et nomen introduxit? Si trinitas non est, quare in Deuteronomio dicitur: « Dominus Deus vester, hic est Deus? » (Deut. I, 30.) Si unitas non est, quare « hic est » dixit, et non hi sunt plurali numero designavit? Si trinitas non est, quare in eodem dicitur libro: « Dominus Deus tuus,

Deus magnus et potens est? » (Deut. X, 17.) Si unitas non est, quare « magnus et potens » non pluraliter nominatur? Si trinitas non est, cur Tobias filium suum cum in Rages civitatem cum Raphaelæ angelo mitteret, benedicens eos, ita dixisse docetur: « Deus Abraham, et Deus Isaac, et Deus Jacob, ipse impleat benedictionem suam in vobis? » (Tob. VII, 15.) Si unitas non est, quare « ipse impleat » dixit, et non ipsi impleant intimavit? Postremo si trinitas non est, quare Dominus discipulos suos in nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti universas gentes posuit baptizare? (Matth. XXVIII, 19.) Si unitas non est, quare « in nomine » dixit, et non in nominibus præcipiendo perdocuit? Si trinitas non est, quare apostolus Paulus ait: « Ex ipso et per ipsum et in ipso sunt omnia? » (Rom. XI, 36.) Si unitas non est, quare « ex ipso » posuit, et non ex ipsis astruxit? Si enim certo certius volueris unitatem Trinitatis agnoscere a sæpedito doctore gentium apostolo, poteris universa condiscere, et sequi catholicam fidem et Ariatorum pravitatem respuere; gratia Domini nostri Jesu Christi, inquit, et charitas Dei et communicatio sancti Spiritus (III Cor. XIII, 13), ipsa est Patris, et Filii, et Spiritus sancti. Quomodo in Trinitate unum sunt, quia natura atque ab invicem separari non possunt?

Cæterum, frater charissime, quæ tua continebant scripta ex subjectis sententiis maxime omnia poteris colligere. Necesse est, frater charissime, adesse divinum, ubi humanum cessat auxilium. Et ut juxta Apostolum dicamus, licet verba replicemus quæ ipse Timotheo scribit, dicens: « Ecclesia Dei vivi columna et firmamentum est veritatis. Et manifeste magnum est pietatis sacramentum, quod manifestatum est in carne, justificatum est in spiritu, apparuit angelis, prædicatum est gentibus, creditum est in mundo, assumptum est in gloria (I Tim. III, 15, 16). » « Spiritus autem manifeste dicit, quia in novissimis temporibus discedent quidam a fide attendentes spiritibus erroris et doctrinis dæmoniorum in hypocrisi loquentium mendacium, et cauteriatam habentium suam conscientiam, prohibentium nubere, abstinere a cibis, quos Deus creavit ad percipiendum cum gratiarum actione, fidelibus et his qui cognoverunt veritatem, quia omnis creatura Dei bona, et nihil rejiciendum quod cum gratiarum actione percipitur, sanctificatur enim per verbum Dei et orationem. Hæc proponens fratribus, bonus eris minister Christi Jesu, enutritus verbo fidei et bonæ doctrinæ, quam assecutus es. Ineptas autem et inanes fabulas devita, et exerce te ipsum ad pietatem. Nam corporalis exercitatio ad modicum utilis est. Pietas autem ad omnia utilis est, promissionem habens vitæ, quæ nunc est et future. Fidelis sermo et omni acceptione dignus. In hoc enim laboramus et maledicimur, quia speramus in Deum vivum, qui est Salvator omnium hominum, maximeque fidelium. Præcipe hæc et doce. Nemo adolescentiam tuam contemnat; sed exemplum esto fidelium, in verbo, in conversatione, in chari-

tate, in fide, in castitate. Dum venio, attende lectioni, A exhortationi, doctrinæ. Noli negligere gratiam quæ data est tibi per prophetiam cum impositione manuum presbyteri. Hæc meditare, in his esto, ut profectus tuus manifestus sit omnibus. Attende tibi et doctrinæ, insta in illis; hoc enim faciens et te ipsum salvum facies, et eos qui te audiunt (*I Tim.* iv, 1-16). » Fame enim nimis affligitur quam clade

atque aliis anxietatibus vexatus, longam epistolam minime scribere valui. Tempore congruo denuo, si necesse fuerit, mitte, et ea quæ desideraveris sume. Deus te incolumem custodiat, frater charissime. Amen.

Data iv Nonas Aprilis, Justiniano et Libio IV consulibus.

INCIPIUNT DECRETA SECUNDI PELAGII PAPÆ.

Dilectissimis fratribus, universis episcopis, qui, illicita vocatione Joannis Constantinopolitani episcopi, ad synodum Constantinopolim convenerunt, PELAGIUS.

Manifesto, sicut optavimus, per gratiam Dei lumine evangelicæ veritatis ab universali Ecclesia perniciosissimi erroris nocte depulsa, ineffabiliter gaudemus in Domino, sed non modico contristamur mœrore, quia ea quæ olim calcata fuerant et funditus damnata, nec unquam fieri debuerant, redivivis radicibus germinant atque pullulant. Et quoniam multa, quæ pœnitentiam possunt generare proveniunt, necesse est accusare quæ contra ordinem et omnem auctoritatem facta esse noscuntur. Unde, fratres, relicta penitus audacia, quæ contra apostolicam sedem, contra ipsam Domini Salvatoris vocem, qua dictum est: « Tu es Petrus, et super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam (*Matth.* xvi, 18); » sumpta est disputandi contra Domini præcepta, vana errantium corda conquiescant, nec liceat defendi quod non liceat agere. Relatum est ergo ad apostolicam sedem Joannem Constantinopolitanum episcopum, universalem se subscribere, vosque ex hac sua præsumptione ad synodum convocare generalem, cum generalium synodorum convocandi auctoritas apostolicæ sedi beati Petri singulari privilegio sit tradita, et nulla unquam synodus rata legatur quæ apostolica auctoritate non fuerit fulta. Quapropter quidquid in prædicto vestro conventiculo, quia synodus taliter præsumpta esse non potuit, statuistis ex auctoritate sancti Petri apostolorum principis, et Domini Salvatoris voce, qua beato Petro potestatem ligandi atque absolvendi ipse Salvator dedit, quæ etiam potestas in successoribus ejus indubitanter transivit, præcipio omnia quæ ibi statuistis et vana et cassata esse, ita ut deinceps nunquam appareant nec ventilentur. Ait enim ipse Salvator beato Petro, sicut ipse per se Veritas loquitur, dicens: « Quæcunque ligaveris super terram, erunt ligata et in cœlo, et quæcunque solveris super terram, erunt soluta et in cœlo (*Ibid.*, 19). » Multis denuo apostolicis et canonicis atque ecclesiasticis instruimur regulis non debere absque sententia Romanorum pontificum concilia celebrari, quapropter, ut jam dictum est recte, non concilium, sed vestrum conventiculum

vel conciliabulum cassatur, et quidquid in eo actum est irritum habetur et vacuum. Vos quoque deinceps videte, ut nullius hortatu talia præsumatis, si apostolicæ sedis communionem carere non vultis. Modo vero ideo suspenditur ultio, ut locum possit habere correctio. 271 Prædecesores vero Joannis, et ipse Joannes, non semel, sed sæpissime, epistolas atque libellos propria manu subscriptos sanctis antecessoribus nostris miserunt, quibus coram Domino protestati sunt nihil nunquam proterve contra apostolicam sedem agere, nec de illius aut aliorum privilegiis quidquam usurpare, qui hactenus in archivo sanctæ Romanæ Ecclesiæ sub sigillis chirographis eorum roborati habentur integri. In ipsis enim epistolis vel libellis, anathematis vinculo se et successores eorum constrinxerunt, si unquam aliquod contra eos præsumpsissent, aut contra apostolicam vel ullius alterius episcopi sedem quidquam adversi quoquo modo essent moliti. Idcirco eos non est necesse excommunicare aut anathematizare, quia ipsi anathematis vinculo, propriis manibus professiones suas, suaque scripta roboranda constrinxerunt; sciat se tamen et ipse Joannes, nisi errorem suum cito correxerit, a nobis excommunicandum fore, et apostolicæ sedis atque omnium sanctorum episcoporum communionem carere; universitatis quoque nomen, quod sibi illicite usurpavit, nolite attendere, nec vocatione ejus ad synodum absque auctoritate sedis apostolicæ unquam venire, si apostolicæ sedis et cæterorum episcoporum communionem vultis frui; nullus enim patriarcharum hoc tam profano vocabulo unquam utatur, quia si unus patriarcha universalis dicitur, patriarcharum nomen cæteris derogatur. Sed absit hoc a fidelis cujusquam mente, hoc sibi vel velle quempiam arripere ut honorem fratrum suorum imminuere ex quantulacunque parte videatur. Quapropter charitas vestra neminem unquam suis epistolis universalem nominet, ne sibi debitum subtrahat, cum alteri honorem offert indubitum. « Adversarius namque diabolus, » qui contra humiles sæviens « sicut leo rugiens circuit, quærens quem devoret (*I Petr.* v, 8), » non jam, ut cernimus, caulas circuit, sed ita valide in quibusdam Ecclesiæ necessariis membris dentem figit, ut nulli sit dubium, quia nisi unanimiter favente Domino cunctorum provida pastorum turba concurrat, omne (quod absit)

citius ovile dilaniet. Perpenditis, fratres charissimi, quid et vicinio subsequitur, cum et in sacerdotibus erumpunt tam perversa primordia, quia enim juxta est ille de quo scriptum est: « Ipse est rex super universos filios superbiam (Job xli, 25), » quod non sine gravi dolore dicere compellor, dum frater et coepiscopus noster Joannes mandata Dominica et apostolica præcepta, regulasque Patrum despiciens, eum per elationem percurrere conatur in nomine. Vestræ autem beatitudini indicet omnipotens Deus quam gravi considerationis hujus gemitu torqueor, quod ille quondam mihi notissimus, ille omnibus dilectus, orationibus atque jejuniis videbatur occupatus, et ex eo quo fotebat cinere, ex ea quam prætebat humilitate jactantiam sumpsit, ita universa sibi tentet ascribere, et omnia quæ soli uni capiti coherent videntur Christo, per electionem pompatici sermonis ejusdem Christi sibi studeant membra subjugare. Nec mirum quod ille tentator, qui « initium omnis peccati scit esse superbiam (Eccli. x, 15), » et tunc ea in primo homine ante omnia usus est, et nunc eam in quibusdam hominibus ponit in fine virtutum; et, qui aliquatenus bonis vitæ studiis videbatur crudelissimas manus ejus effugere, eis in ipsis mentis boni operis, et in ipsa quodammodo apponat perfectionis conclusione tendiculum. Unde magnopere orandum est et omnipotens Deus assiduis precibus implorandus, ut hunc a mente illius avertat errorem, hoc ab unitate atque humilitate Ecclesiæ malum superbiam et confusionis amoveat, et favente Deo omnibus viribus concurrendum atque providendum, ne in unius veneno sermonis viventia in Christi corpore membra moriantur. Si enim dici hoc licenter permittitur, honor patriarcharum omnium negatur, et fortasse is in errore perit qui universalis dicitur, et nullus jam episcopus remansisse in statu veritatis invenitur. Oportet ergo ut constanter ac sine præjudicio servetis, sicut accepistis Ecclesias, et nihil sibi in vobis hæc tentatio diabolicæ usurpationis ascribat. State fortes, state securi, scriptaque universalis nominis falsa nec dare unquam, nec accipere præsumatis. Omnes episcopos curæ vestræ subjectos ab hujus adulationis iniquatione prohibete, ut universa vos Ecclesia patriarchas, non solum in bonis operibus, sed etiam in veritatis auctoritate cognoscat. Si qua autem forsitan adversa subsequantur, unanimiter persistentes etiam moriendo debemus ostendere, quia in damno generalitatis nostrum specialiter aliquod non amamus; dicamus cum Paulo: « Mihi vivere Christus est, et mori lucrum (Philip. i, 21). » Audiamus quod primus omnium apostolorum dicit: « Si quid patimini propter justitiam, beati eritis (I Petr. iii, 14). » Mihi enim credite, quia honorem quem pro prædicanda suscepimus veritate, si necessitatis causa exigat, securus pro eadem veritate relinquimus quam tenemus. Orate, fratres, ut honor ecclesiasticus nostris diebus non evacuetur, nec unquam Romana sedes qui institente Domino caput est omnium Ecclesiarum, privilegiis suis usquam ca-

reat aut exspolietur. « Confidimus autem de vobis, charissimi, meliora atque viciniora salutis (Hebr. vi, 9), » quia « neque mors, neque vita, neque angeli, neque principatus, neque instantia, neque futura, neque fortitudo, neque altitudo, neque profundum, neque creatura alia, « magistro gentium docente, poterit nos separare a charitate Domini nostri Jesu Christi, et quæ in ipso est recta fide (Rom. viii, 38, 39). » « Nolite itaque amittere confidentiam vestram quæ magnam habet remunerationem. » Patientia enim nobis necessaria est ad colluctationes adversariorum, quatenus fidem intemeratam usque in finem conservantes, repromissionem percipiamus quam repromisit his qui legitime certare deperant. « Adhuc enim modicum quantum qui venturus est veniet, et non tardabit (Hebr. x, 37). » « Ecce enim judex ante januam assistit (Jac. v, 9), » coronas hilariter promittens his qui pro eo passionibus submittuntur; quod si quis subtraxerit non placebit animæ meæ, sed cadet de promissione propter negationem. « Nos autem non sumus subtractionis filii in perditionem, sed fidei in acquisitionem animæ (Hebr. x, 39). » « Propter quod assumite arma Dei, ut possitis resistere in die malo (Ephes. vi, 13) » adversus omnes inimicos sanctæ Dei Ecclesiæ et vestros, « et induite lorica[m] justitiæ, calceati pedes in præparatione Evangelii pacis, in omnibus assumentes scutum fidei in quo possitis omnia jacula nequissimi ignea extinguere, et galeam salutis accipite, et gladium Spiritus sancti, quod est verbum Dei, per omnem orationem et obsecrationem (Ibid., 14-18) » « radicati, et fundati (Ephes. iii, 17) » in solatio fratrum pro Christo Jesu Domino nostro.

Sed et nunc, fratres, commendamus vos omnes in Domino, et verbo gratiæ ejus qui potest perficere, et dare hæreditatem vobis cum omnibus sanctis. « Ipse autem Deus pacis et consolationis det vobis id ipsum sapere in alterutrum (Rom. xv, 5), » ut vobis invicem succurratis, et non sitis divisi, ut unanimes, uno ore, et uno corde honorificemus eum in concordiam et consolationem fratrum, qui potens est confirmare vos secundum Evangelium ejus, et juxta revelationem mysterii æternis temporibus scilicet perpetuis quibus vobis futurorum gaudiorum largienda sunt munera. Summopere etiam considerare debetis quod hi qui fratribus invident, eosque damnare aut perdere cupiunt per se, et sua dogmata destruunt. Dicit enim Dominus: « Omne regnum in se divisum non stabit (Matth. xii, 25), » et omnis scientia et lex adversum se divisa non stabit. Ideoque necesse est, ut concorditer salubres suscipiatis hortatus, et nihil per contentionem agentes, sed ad omne studium devotionis unanimes divinis et apostolicis constitutionibus pareatis, et in nulla patiamini providentissima canonum decreta violari, quatenus et Nicæorum canonum constituta, quæ a nobis, vel a prædecessoribus nostris sunt provide et salubriter decreta, intemerata permaneant in futuro. Et in Apocalypsi Dominus per Joannem loquitur, dicens: « Noli timere, ego sum primus, et novissimus, et vivus, et fui

mortuus, et ecce sum vivens in sæcula sæculorum, et habeo claves mortis, et inferni (*Apoc.* I, 17, 18). » Et paulo post : « Vincenti dabo edere de ligno vitæ quod est in paradiso Dei mei (*Apoc.* II, 7). » Item idem : « Esto fidelis usque ad mortem. Et dato tibi coronam vitæ (*Ibid.*, 10). » Et iterum : « Qui vicerit, et custodierit usque in finem opera mea, dabo illi potestatem super gentes, et reget illas in virga ferrea, et tanquam vas figuli confringentur (*Ibid.*, 26, 27). » Item idem : « Ecce sto ad ostium et pulso. Si quis audierit vocem meam, et aperuerit januam, introibo ad illum, et cœnabo cum illo, et ipse mecum. Qui vicerit, dabo ei sedere mecum in throno meo, sicut et ego vici, et sedeo cum Patre meo in throno ejus (*Apoc.* III, 20, 21). » « Vos, fratres, si non vultis cum eo damnari, quia non solum qui faciunt, sed qui consentiunt factientibus (*Rom.* I, 32) » rei sunt, hortamini eum, et monete recedere a præfatis illicitis, et memor sit unde exciderit et agat pœnitentiam, et prima opera faciat (*Apoc.* II, 5). Si minus non mea loquor verba, sed ipsa Domini salvatoris quæ per prædictum Joannem in jam dicto libro locutus est, replicans aio : « Veniam et movebo candelabrum tuum de loco suo, nisi pœnitentiam egeris (*Ibid.*). » Ipse enim magis tenet doctrinam Balaam, qui docebat Balac mittere scandalum coram filiis Israel (*Num.* XXII, 7), sicut iste docet vos scandalizare sanctam matrem Ecclesiam, et universum cœtum sacerdotum, unde et in supradicto libro continetur ita : Semper enim potius vos verbis Domini salvatoris ferire, et instrui cupio quam meis, licet et ipsa apostolica auctoritate sint ponderibus plena : « Novi opera tua novissima pejora prioribus, sed habeo adversus te, quia præmittis mulierem Jezabel quæ se dicit prophetam docere et seducere servos meos, fornicari et manducare et idolothytis, et dedi illi tempus ut pœnitentiam ageret, et non vult pœnitere a fornicatione sua. Ecce ego mitto eam in lectum, et qui mœchantur cum ea in tribulationem maximam, nisi pœnitentiam egerint ab operibus suis, et filios ejus interficiam in mortem. Et scient omnes Ecclesiæ, quia ego sum scrutans corda et renes, et dabo unicuique vestrum secundum opera vestra (*Apoc.* II, 19-23). » Hæc, fratres, valde cavenda sunt, et præcepta Domini, atque sanctæ sedis apostolicæ quæ vice Domini salvatoris legatione fungitur, fideliter amplectenda et peragenda. De cætero, fratres, super provinciæ causa unde sedem apostolicam dudum consulere voluistis, videtur nobis sufficienter tractatum a sanctis prædecessoribus nostris. Sed quia denuo nostram mediocritatem de eadem re interrogare diguum duxistis, scitote certam provinciam esse, quæ habet decem vel undecim civitates, et unum regem, et totidem minores potestates sub se, et unum episcopum aliosque suffragatores decem vel undecim episcopos judices, ad quorum judicium omnes causæ episcoporum, et reliquorum sacerdotum ac civitatum causæ referantur, ut ab his omnibus juste consona voce discernantur, nisi ad majorem auctoritatem fuerit ab his qui judi-

candi sunt appellatum, unde non oportet ut degradetur, vel dehonoretur unaquæque provincia, sed apud semetipsam habeat judices, sacerdotes, et episcopos singulos, videlicet juxta ordines suos; et quicumque causam habuerit a suis judicibus judicetur, et non ab alienis, id est, a suæ justis judicibus provinciæ, et non ab externis, nisi ut jam prælibatum est, a judicatis fuerit appellatum. Si vero in qualibet provincia ortæ fuerint quæstiones, et inter ipsius provinciæ episcopos discrepare cœperit ratio, atque inter episcopos dissidentes non conveniat, ad majorem tunc sedem referantur. Et si illic facile et juste non discernuntur, ubi fuerit synodus regulariter congregata, canonice et juste judicentur. Majores vero et difficiles quæstiones ut sancta synodus statuit et beata consuetudo exigit, ad sedem apostolicam semper referantur. Cæterum sanctorum Patrum statuta sequentes synodali auctoritate omnes qui adversus Patres armantur, ut Patrum invasores et mactatores infames esse censemus, quoniam ea vulnera quæ fomentis non sanantur, ferro abscindi vel curari necesse est. Unde, fratres, cessent injustæ æmulationes, cessent insidiæ, cessent falsæ criminationes, ne infirmus quisquam propter quem Christus mortuus est, talibus laceretur insidiis, ne ovis pretio Christi redempta lupinis a fratre saucietur morsibus. Merito ergo causa nos respicit, si talibus favere cœperimus. Corripiantur semper talia nec illis qui hæc exercere conantur, aut **272** Patribus vel fratribus insidiantur libere loqui concedatur, aut pro voluntate sermo proferri permittatur. Liqueat omnino quod conveant illis qui talia eos loqui permittant, quoniam occurreret veritas, si falsitas et calumnia displiceret, vel odium. Desinat igitur falsitas incessere veritatem; desinat suspicio quæ juste repellitur insidiari, desinat odium et inimicitia persequi Patres vel fratres; desinat conspiratio, quæ ab omnibus est repudianda, infestare magistros. Horum igitur vitiorum auctores vel patratores non sunt in accusatione pontificum recipiendi, sed penitus repellendi; quoniam jubent canonica decreta Patrum ut accusatio vel testimonium eorum qui odio quoslibet insequuntur, vel qui inimici aut suspecti habentur, nullo modo recipiantur. Quorum statuta et nos firmantes eadem omnibus inviolabiliter futuris temporibus tenere censemus. Quidquid autem super hac causa Patres nostri discernendum duxere dignum ut condecet, necesse est, cum labefactari, vel infirmari cœperit apostolica denuo auctoritate firmari ac renovari fratribusque dari. Data Kalend. Martii, indictione 15.

Item, epistola secundi Pelagii papæ Benigno archiepiscopo, de mutatione episcoporum.

Dilectissimo fratri BENIGNO archiepiscopo PELAGIUS episcopus.

Lectis fraternitatis tuæ litteris, vigorem fidei tuæ, quem dudum noveramus, agnovimus, congratulantes dilectioni tuæ quod, ad custodiendum gregem Christi, pastorem curam vigilanter impendis, et pro tibi subditis sollicitus existis. Ad nostram

enim lætitiā et benefacta perveniunt, et si aliqua secus quam oportet provenerint, non modico nos mœrere conturbant. Magnam enim gratulationem divina concedit gratia, quando tribuit inter nos salutaris disciplinæ normam litteris conferre, et provenire ad pacificorum studia facit præoptata. Exigit ergo dilectio tua consulta sedis apostolicæ, si licitum foret episcopum transire aut mutari de civitate ad civitatem, dum quidam canones, ut tibi videtur, hoc fieri prohibeant. Significasti etiam litteris tuis quemdam fratrum, nomine et actu Dei Servum causa utilitatis te velle mutare in locum et civitatem defuncti, licet quidam dicant hoc fieri non licere nisi consensum apostolicæ sedis habuisses. Quapropter scias, frater dilectissime, aliud esse causam necessitatis et utilitatis, et aliud causam præsumptionis et propriæ voluntatis. Non ergo mutat sedem qui non mutat mentem, id est, qui non causa avaritiæ, aut dominationis, aut propriæ voluntatis, vel suæ electionis migrat de civitate ad civitatem, sed causa necessitatis aut utilitatis mutatur. Nam plurimorum utilitas unius utilitati aut voluntati præferenda est. Aliud est enim mutare, aliud mutari, sicut aliud est ministrare, et aliud ministrari. Unde Dominus in Evangelio loquitur, dicens: « Non veni ministrari sed ministrare (*Matth. xx, 28*). » Quod enim in canonibus legitur non debere episcopum de civitate ad civitatem transire vel transferri, non de his dicitur, qui aut vi expulsi, aut necessitate coacti, aut auctoritate majorum hoc agunt, sed de his, qui avaritiæ ardore inflammati sponte sua prosiliunt, et potius ambitioni quam utilitati Ecclesiæ servire, et ut dominationem agant, insistere cupiunt. Unde et in subjectis canonibus continetur: Si aliquis exstiterit temerarius, qui forsitan excusationem afferat quod populi litteras acceperit, et ideo migraverit, dum manifestum sit præcipio et mercede paucos qui sinceram fidem non habent, potuisse corrumpi, ut clamarent in Ecclesia, et ipsum petere viderentur, omnino has fraudes removendas esse censemus. His verbis et aliis multis exemplis liquet non de his dicere, ut paulo superius prælibatum est, qui pulsi aut non recepti a civibus, vel a quibuscunque, aut necessitate cogente, vel auctoritate majorum transeunt de civitate ad civitatem, sed de his qui sponte prosiliunt, aut temeritatis aut ambitionis causa hoc faciunt. Nam et aliud est coacte aut necessitate venire; unde non isti mutant civitates, sed mutantur, quia non sponte sed coacte hoc agunt. Quis enim unquam audet dicere sanctum Petrum apostolorum principem non bene egisse, quando mutavit sedem de Antiochia in Romam? Aut quis eum negat ob id sanctum non esse, aut dignitatem, aut meritum unquam apostolatus tam in cœlis quam in terris perdidisse? Aut quis negat sanctos non esse multos alios episcopos, qui de civitatibus ad civitates translati sunt, aut meritum pontificatus perdidisse? Quorum nomina si cœperim enumerare, ante dies pertransiet quam hæc omnia conscribere possem, et prolixior erit epistola quam necesse sit.

A Aut quis unquam potest approbare sanctum non esse Alexandrum, qui Hierosolymam de altera civitate translatus est; aut sanctum Gregorium Nazianzenum, qui in Nazianzo constitutus est, aut sanctum Proclum qui de Cyzico translatus et Constantinopolim intronizatus est? Non ergo bene intelligunt ecclesiasticas regulas qui hoc negant causa utilitatis aut necessitatis fieri posse, quoties communis utilitas aut necessitas persuaserit. Nullum enim ex his, aut ex aliis, qui meliori consilio mutaverunt civitates necessitate quadam vel utilitate ecclesiastica, aut laica communione, carere reperimus; nec ullatenus unquam fieri debet. Sententia vero, quæ in Antiocheno concilio habetur, ut episcopus ab alia parochia nequaquam migret ad aliam, tota atque omnes sententiæ de ea re vim superius comprehensam retinent, et nihil prætaxato modo translationibus episcoporum actis, aut agendis nocent, sed magis robor eis ac donum Salvatoris quæ omnes canonicos super exaltat libros, auctoritatem præstant. Tales autem quæstiones magis ex invidia quam ex charitate aut utilitate nasci videntur, cum ipsa per se Veritas dicat: « Si vos persecuti fuerint in unam civitatem, fugite in aliam (*Matth. x, 23*), » et reliqua. Huic ergo sententiæ nullus catholicorum usquam contradicere potest, quæ non alterius sed ipsius proprio Domini ore prolata, et firmata esse dignoscitur. Cui si aliquis contradixerit, non solum extorris, sed etiam anathematizatus ab Ecclesia pellatur. Et Dominus in Evangelio alias dicit: « Beati qui persecutionem patiuntur propter justitiam (*Matth. v, 10*). » Si eos Dominus beatos dicit, qui persecutionem patiuntur propter justitiam, quis eos damnare potest? Et si ipse de civitate ad civitatem, propter persecutionem fugere præcepit, quis eos detrahere aut damnare propterea audet vel potest, quod verbis Dominicis obtemperant? Profecto his qui contradicunt aut resistit, seipsum damnat, quia ori Domini contumax, et inobediens existit. Unde et ipsa per se Veritas dicit: « Quis ex vobis arguet me de peccato? Si veritatem dico, quare vos non creditis mihi? Qui ex Deo est, verba Dei audit. Propterea vos non auditis, quia ex Deo non estis (*Joann. viii, 46, 47*). » Omnino « oportet Deo obedire plus quam hominibus (*Act. v, 29*); » et idcirco quod Deo obedimus, de civitate ad civitatem, ipso præcipiente, persecutionis causa, id est, necessitatis, aut utilitatis transimus, damnandi sumus? Non omnino, sed potius venerandi atque portandi, quoniam nec ipsis episcopis hoc imputari potest. « Qui his resistit, profecto Dei ordinationi resistit (*Rom. xiii, 2*), » et « est infideli deterior (*I Tim. v, 8*), » quia melius est non cognoscere viam veritatis, quam post agnitionem retrorsum abire. Nam et ipse Dominus de loco ad locum recessit, id est, transivit, Judæis illum quærentibus. « Fugiens ille quærentes et persequentes se (*Joann. viii, 59*), » et de civitate ad civitatem transire præcepit, dicens: « Si vos persecuti fuerint in civitatem istam, fugite in aliam (*Matth. x, 23*), » et cætera talia

his similia. Nam si fugere in alium est, persequi multo deterius. Hic quidem ne moriatur, absconditur; hic tamen persequitur ut occidat, et ut fugiatur præcipitur, et quia qui quærit occidere prævaricatur legem, et magis fugiendi præbet occasionem. Si fugam improperant persequentes, erubescant potius semetipsos, et quiescant insidiari, et quiescent continuo fugientes. Nemo enim mitem fugit aliquando, sed magis ferocem simul et callidum. Omnis enim qui gemebat et vexabatur a Saul fugiebat et veniebat ad David (*Reg. xxxi, 7*). Si ergo piissimus atque justissimus David sciret peccatum esse persecutionem fugientes, et transeuntes de loco ad locum, et de civitate ad civitatem, tales nequaquam reciperet, nec secum teneret, nec in aliis civitatibus eos collocaret. Qui enim persequuntur Domini episcopos, eosque de civitatibus ad civitates transire compellunt, non eos tantum persequuntur, quantum Dominum nostrum Jesum Christum, « cujus legatione funguntur (*II Cor. v, 20*), nec ipsi in hoc peccant episcopi, quoniam non sponte sed coacte hoc agunt, sed illi a quibus persequuntur, nec ipsi episcopis hoc imputari potest, sed illis qui eos hoc agere cogunt. Sanctus enim protomartyr Stephanus lapidabatur, sed Jesus suscipiebat plagas (*Act. vii, 58*), ideoque unicuique prævidendum est, ne aliquem injuste persequatur, judicet vel puniat, ne Jesum persequatur, judicet et puniat. Qui autem negant misericordiam faciendam fugientibus ac necessitatem patientibus, ipsum Christum negant, qui est misericordia et veritas, et omnibus necessitatem patientibus subvenire jubet. Pauca sunt, frater, quæ asserui, sed quanta ex his pendeant tua providentia poteris æstimare. Quare hanc annuntur malevoli interrumpere misericordiam? Cur lædere vanis intentionibus felicitatem? Excusationem jam non habet furor iste credentibus, nec interest quibus itineribus « ad mundi principem (*Joan. xii, 34*) » currat, qui a benevolentia fratrum delitescit, aut necessitatem patientibus misericordiam negat. Negat misericordiam patientibus qui populis indigentibus divinis mysteriis, et non habentibus proprium episcopum, qui eos instruat causa utilitatis atque necessitatis, aut ex alia civitate, licet minor sit, in eam quæ non habet episcopum, doctiorem vel utiliorem, meliori consilio non sponte transeuntem, sed majorum exhortatione mutare, aut episcopum ejectum, et persecutionem patientem causa utilitatis aut necessitatis intronizare non permittit. Apud veteres enim sine ulla differentia de una civitate ad alteram migrabat episcopus, dum utilitas aut necessitas evocaret. Quapropter ipsam etiam regulam huic epistolæ placuit inseri, ut monstretur eos mentitos esse qui episcopum non posse intronizare dixerunt; unde et in canonibus legitur ita: Si quis episcopus ordinatus ad parochiam, in qua ordinatus est, minime proficiscitur, non sua culpa, sed aut populo respiciente, aut propter aliam quamlibet causam, non necessitate factam, hunc honore ministerioque participare tamen; nec eum misceri rebus Ecclesiæ in

qua collectas celebrat, sed sustinere quod provincie synodus suo judicio terminaverit. Huic regulæ contradicere nullus potest, quæ etiam causa utilitatis aut necessitatis intronizare episcopum jubet, et mutare ac transire eum de civitate ad aliam civitatem non propriam habentem episcopum, sinit. Pingues hostias litat diabolo, qui his resistere nititur, aut misericordiam et utilitatem Ecclesiæ jam dictis negat, id est, et episcopis, et populis. In vanum ergo contra simplices, qui hæc olim dicentes agere prohibuerunt, tendicula deinceps parabant, cum his et aliis armati adminiculis, noverint quid super his sit agendum, et quid vitandum. Nimis enim armatus est, qui illa quæ adversarius misericordiæ, utilitatis atque concordie ministrat, tela contemnit. Sufficit ergo contra omnia jacula jurgiorum fidei nuda oppositio. Scio te non ignorare, frater, memoratas canonum sententias apud evangelicas sanctiones, novas non esse, sed nostro assensui mancipari. Cur his contradicentes emigrationes episcoporum utilitatis et necessitatis causa fieri prohibentes, ut sæpe dictum est, et non avaritiæ aut temeritatis in perniciem sacerdotum ac populorum lædunt sacerdotale concilium? Cur lacerant sententiam in qua inspirante Christo oracula superna patuerunt, et inter Deum et homines interpres exstitit lingua pontificum? Illa enim cœli curia variarum dotibus aucta curulium, et multo Redemptoris nostri auro ostroque decorata, nihil in illa decisione auctore se protulit, sed per humanæ linguæ ministerium divino militavit imperio. Intellexit non esse suum quidquid impulsas constituit, nihil quoque habet in illa sententia, nisi unde de sola devotione gratuletur. Nam dum profanis memoratorum verbis ceditur, et suæ vesaniæ inscitiam produnt et livorem, quis hic locus erroris, ubi congruentia pari ductu exempli, et historiæ verba concurrunt? Nec diversum est ab intellectu catholico et lectionibus quod profertur. Nam non bene nodus in scirpo quæritur, dum involvit nebula prædicatæ lucis **273** auctores; fœda namque a nitore Domini sui obligatione dissolvitur, qui statutis cœlestibus minus mera fide dependit officia. Talium ergo dictiones vel prohibitiones indignæ etiam fiunt memoratu. Profunda est ergo nimis imperitia eorum, « et sepulcrum patens guttur eorum, quia linguis suis dolose agebant (*Psal. v, 11*). » Non est enim in ore eorum rectum, interiora eorum insidiæ, densis cor eorum vepribus suffocatur, et interna vitia aliis certant ascribere. Nobilitatem ergo dat facinoribus, qui in talibus ventilationem ipsorum in exemplum sumit, aut ad aures posteras digna relatione transmittit. Tibi autem non sit cura talium quæstionum, sed sequere sententiam beati Pauli apostoli, qui monet per discipulum cunctos, et clamat, dicens: Inanes quæstiones devita; inanes namque, juxta Apostolum, quæstiones semper devita, et age quod meliori consilio non avaritiæ, vel temeritatis, vel utilitatis, et necessitatis, ut sæpe dictum est, causa faciendum utiliter perspexeris.

Quapropter, charissime, his apostolicis fultus auctoritatibus, muta episcopum causa necessitatis aut utilitatis, super quo consulere nos voluisti, et alios fratres nostros quibus hoc faciendum necessitas aut utilitas compulerit, agere doce, quia hoc quod tibi soli scribimus generaliter omnibus tenere mandamus; quia sicut potestatem habemus episcopos et sacerdotes regulariter titolare, et ordinare, ita, ut prædictum est, causa necessitatis, aut utilitatis habes et mutare, ac de titulo ad titulum translatare, licet de minori ad majorem urbem mutandus sit; hoc tamen summopere prævidendum est, ne causa arrogantis aut avaritatis unquam fiat, quia hi a prædictis canonibus damnantur, non illi qui necessitate, aut utilitate majorum consilio et sana ac pura, et Deo placita intentione hoc faciunt. Tu, frater semper sectare justitiam, pietatem, fidem, charitatem, patientiam et mansuetudinem. Certa etiam bonum certamen fidei, et apprehende vitam æternam, in qua vocatus es, quoniam spiritus timentium Dominum quaeritur ab illo, et in respectu illius benedicitur. Spes enim illorum in salvantem illos, et oculi Domini in diligentes se. Qui timet Dominum, nihil trepidabit, et non pavebit, quoniam ipse est spes ejus. Timentis Dominum beata est anima. Ad quem respicit, et quis est fortitudo ejus? Oculi Domini super timentes eum, protector potentis, firmamentum virtutis, tegmen ardoris, et umbraculum meridianum, et prædicatio offensionis, et adjutorium casus, exaltans animam, et illuminans oculos, dans sanitatem, et vitam, et benedictionem. Immolantis ex iniquo oblatio est maculata, et non sunt beneplacitæ subsannationes injustorum, Dominus solus sustentibus se in via veritatis, et justitiæ. Dona iniqui non probat Altissimus, nec respicit in oblationibus injustorum, nec in multitudine sacrificiorum eorum propitiabitur peccatis. Qui offert sacrificium ex substantia pauperum, quasi qui victimat filium in conspectu patris sui. Panis egentium vita pauperis est, qui defraudat illum homo sanguinis est. Qui aufert in sudore panem, et sudantis cibos quasi qui occidit proximum suum. Qui effundit sanguinem et qui facit fraudem mercenario, fratres sunt: unus ædificans, et unus destruens: quid prodest illi nisi labor? Qui baptizatur a mortuo et iterum tangit eum, quid proficit lavatio ipsius? Sic homo qui jejunit in peccatis suis, et iterum eadem faciens, quid proficit humiliando se? Orationem illius quis exaudiet? Qui conservat legem, multiplicat orationem. Sacrificium salutare est attendere mandatis, et discedere ab omni iniquitate, et propitiatio litare sacrificium super injustitiam, et deprecatio pro peccatis recedere ab injustitia. Retribuit gratiam qui offert similaginem, et qui facit misericordiam offert sacrificium. Beneplacitum est Deo recedere ab iniquitate, et deprecatio recedere ab injustitia. Non apparebis ante conspectum Dei vacuus: hæc enim omnia propter mandatum Domini fiunt. « Oblatio justi impiguit altare, et odor sua-

vitatis est in conspectu Altissimi. Sacrificium justi acceptum est, et memoria ejus non obliviscetur Dominus. Bono animo gloriam redde Deo, et non minuas primitias frugum tuarum. In omni dato fac hilarem vultum tuum, et in exultatione sanctifica decimas tuas. Da Altissimo secundum datum ejus, et in oculo bono ad inventionem fac manuum tuarum, quoniam Dominus retribuens est, et septies tantum reddet tibi. Noli offerre munera prava, non enim suscipiet illa, et noli inspicere sacrificium injustum, quoniam Dominus judex est, et non est apud illum gloria personæ. Non accipiet Dominus personam in paupere, et precepcionem læsi exaudiet. Non despiciet preces pupilli nec viduam, si effundat loquelam gemitus. Nonne lacrymæ viduæ ad maxillam descendunt, et exclamatio ejus super deducentem eas? A maxilla enim ascendunt usque ad cælum, et Dominus exauditor non delectabitur in illis. Qui adorat Dominum, in oblatione suscipietur, et precatio illius usque ad nubes propinquabit. Oratio humiliantis se nubes penetrabit, donec propinquet, non consolabitur, et non discedet, donec aspiciat Altissimus, et Dominus non elongabit; sed judicabit injustos, et faciet judicium, et fortissimus non habebit in illis patientiam, ut contribulet dorsum ipsorum, et gentibus reddet vindictam, donec tollat plenitudinem superborum, et sceptrum iniquorum contribulet; donec reddat omnibus secundum actus suos, et secundum opera Adæ, et secundum præsumptionem illius; donec judicet judicium plebis suæ, et oblectabit justos in misericordia sua (*Eccli. xxxv, 8-25*). Deus autem, frater charissime, impleat desiderium, et ministerium tibi divinitus collatum secundum divitias suas in gloria in Christo Jesu Domino nostro, Deo autem Patri nostro gloria in sæcula sæculorum. Amen. Data XIII, die Augusti, indictione quartadecima.

Item epistola Pelagii papæ ad universos episcopos Italiae.

Dilectissimis atque charissimis fratribus universis episcopis, et cunctis specialiter per Campaniam, et Italiae provincias militantibus Domino PELAGIUS salutem.

Sollicitudinem omnium Ecclesiarum juxta Apostolum circumferentes divinæ circa nos gratie memores esse debemus, quod nos per dignationis suæ Dominus misericordiam ad hoc fastigium sacerdotale provexit, ut mandatis ipsius inhærentes in quodam sacerdotum ejus speculo constituti prohibeamus illicita, et sequenda doceamus. Omnes charissimi, qui volunt in Christo pie vivere, necesse est ut ab impiis et dissimilibus patiantur opprobria, et despiciantur tanquam stulti, et insani qui ideo præsentia bona perdunt, ut invisibilia, ac sibi profutura acquirant. Sed hæc despectio, et irrisio in ipsos retorquetur dum et abundantia eorum in egestatem, et superbia eorum transierunt in confusionem. Justo enim judicio datur plerumque potestas peccatoribus, qua sanctos ejus persequantur, ut qui Spiritu Dei juvantur et aguntur, fiant per

laborum exercitia clariores. Et quanquam, fratres, **A** juvare, peregrinantem reducere post intervalla, est ita hæc se habeant, non tamen sunt consentiendi, justitia. Libat enim Domino prospera qui ab afflictis sed reprobandi, qui prælatos suos vel reprehendunt, pellit adversa. Statutus, venerandi præsules, sudoris vel accusant; unde canonica sanctorum Patrum fructus est iudicio reddendus purissime, ut in utroque statuta, ne columnæ sanctæ Ecclesiæ vacillent, sequentes, ac roborantes omnes infames cunctosque congruus nitor nec suscipientem devenustet, si indigna auctoritate pervenerit, nec si conferatur, im- suspectos vel inimicos, et eos qui non sunt eorum merito maculet largientem. Sit semper adversus gentis, vel quorum fides, vita, et libertas nescitur, pravos et impios atque servorum Dei persecutores, et qui non sunt bonæ conversationis, vel quorum libera vox, et oris gladio feriantur et redarguantur, vita est accusabilis ab omni accusatione episcoporum, persequantur et repellantur, confundantur et aver- rum funditus submovemus. Similiter et omnes quos tantur, nec lædendi pie viventes ullam habeant divinæ leges mortuos appellant, submovendos esse facultatem. Plerumque periculis plena sunt quæ ab eadem accusatione, et publicæ pœnitentiæ sub- videntur esse tutissima; videte quantis laborent tales mittendos judicamus; neque dum Ecclesiæ alicujus insidiis; ideo absconditum esse non licet, quod ad- episcopi, aut possessiones, vel res ab æmulis ejus, dimimus. Jam latebat nostra persecutio manifesta; **B** misericordia est circa persecutores et facinorosos servata districtio. Ergo sopori quietem tribuite, aliquid illi debet, aut potest a quoquam ante reintegracionem omnium rerum suarum objicere, sed cœlestium mandatorum hostem quoque depellite, ne prius illi legibus reintegranda sunt omnia, et postea candida conversatio vobiscum habitantium fusca tempora a Patribus præfinito sunt negotia venti- supervenientis contagione violetur. Ante enim, pro- landa: refutandi sunt etiam raptores, fures, sacri- videnda sunt remedia quam morbus increseat, legi, adulteri, et horum similes; manifestum est sanctorum quoque apostolorum, et reliquorum sacerdotum petamus exercitum, et prædictorum enim quod semper tales magis discordiam quam persecutorum ora claudamus. Sæculi conversatio pacem sectantur. Nullus quoque monachus talia legum metu retinetur, ecclesiastica quoque cu- unquam arripiat, nec sæcularia, aut ecclesiastica stodia regularum frenis servatur et regitur. Deus, negotia perturbare præsumat, quia mortua in ta- charissimi, semper procul avertat invidiam. Vos bulis vox est eorum; immobiles enim Dominus suos ergo armamini, juxta Apostolum, gladio spiritus, summos semper vult manere prædicatores, et non quod est verbum Dei, et apostolicæ auctoritatis cly- a quibusdam temerari, sed sibi libere et quiete fa- peo, ut ecclesiasticæ fecunditatis jura nulla sævien- mulari, unde et ipse ait: « Qui vos tangit, tangit tis procellæ possint impulsione subverti; nolite ullo pupillam oculi mei (*Zach.* II, 8). » Et qui vos con- unquam præjudicio gravare quemquam, sed inspi- tristat, me contristat. Et qui fecerit injuriam, reci- cite semper quæ regularum testimonio declaran- plet quod inique gessit. Et alibi: « Qui vos recipit, tur. Superest salute prælata, ut ad gaudia semper, me recipit; et qui vos spernit, me spernit (*Matth.* frater, devote properetis, quia divina beneficia gra- I, 40); » ita quoque et a plebibus, vel cæteris ge- dibus sæpe accedunt, et quibus bona conferunt me- neraliter omnibus sunt timendi, et feriendi, atque liora pollicentur; semper enim incrementis ad cul- venerandi pastores, et prædicatores Ecclesiæ, ut men ascenditur, ubi supernus favor præstat exor- sub exercitatione bonæ voluntatis sustineantur dium. Deus omnipotens indulta semper custodiat, au- temporalia, sperentur æterna. Auget enim merita geatque successibus profutura. Omnia vobis semper in virtutis qui propositum non violat, sed auget reli- charitate fiant, et detrahentes nolite detrahere, quo- gionis. Charitas vero semper hominem invocat. Et niam detrahentibus detrahere non est bonum, ne ad ea sicut malignitas veteres ita dilectio novos facit, quæ scripta sunt commoti minime certamen faciant. fides eorum qui Deum visuri sunt, quod non videt, **274.** Non debemus timere opprobrium hominum, credit. Nam si videt, non est fides. Credenti colligi- neque eorum exprobrationibus vinci, quoniam hoc tur meritum, videnti redditur præmium. Tunc **D** nobis Dominus jubet per Isaiam prophetam: « Audite ejus pretiosum pastoris diadema est, quando suasioni me, qui scitis iudicium; populus meus in quorum cor- ejus grex ecclesiasticus dum ad probitatem graditur, dibus lex mea est, nolite timere opprobrium hominum, non repugnat, ille sine fuco monitorem, et feriato et blasphemias eorum ne timeatis (*Isa.* LI, 7), » con- ore diligit, qui ejus instituta sectatur. Præbent siderantes quod in psalmo scriptum est: « Nonne Deus hominibus naturæ institutionem, et muta respon- requirit ista. Ipse enim novit occulta cordis, et cogi- sum; redit ad mortales vicissitudo clamosæ sollici- tationes talium hominum, quoniam vanæ sunt, vana tudinis, quia unusquisque prout gesserit, recipiet. autem locutus est unusquisque ad proximum suum, Nam perit quod linguæ acceperunt, frustra bene- labia dolosa in corde, et corde locuti sunt mala. Sed ficium nisi legitime cœptum fuerit negotium, et disperdat Dominus universa labia dolosa, et linguam canonice peractum. De fiducia enim partium no- magniloquam. Qui dixerunt: Linguam nostram magni- strarum mittitur, quod apostolica mandat auctori- ficabimus, labia nostra a nobis sunt, quis noster Do- tas, vos tantummodo præsules Christi benigni ve- minus est? (*Psal.* XLIII, 22; XCIII, 11; XI, 3-5). » stra salva aurium animorumque æquitate, et bona **Nam si hæc in memoria retinerent minime ad tantam**

prosilirent iniquitatem, non enim per probabilem et pristinam doctrinam hoc faciunt, sed ut suam exercent in servos Dei vindictam. Scriptum est enim : « Via stulti recta in oculis ejus (*Prov. XII, 15*); et : « Sunt viæ quæ videntur homini justæ, novissima autem earum deducunt ad mortem (*Prov. XIV, 12*); » nos enim qui hæc patimur judicio Dei hæc reservare debemus, qui reddet unicuique juxta opera sua. Qui

etiam per ministros suos intonuit, dicens : « Mihi vindictam ego retribuam (*Rom. XII, 19*); » vos enim in recta fide ac pura et bona voluntate succurrite vicissim, nec aliquis a supplemento fratris subtrahat manum, quoniam in hoc, ait Dominus, cognoscent omnes, quia mei estis discipuli, si dilectionem habueritis ad invicem. Data Kalend. Novemb., indictione 15.

INCIPIUNT DECRETA GREGORII PAPÆ.

De trina mersione baptismatis.

Reverendissimo et sanctissimo fratri LEANDRO copiscopo GREGORIUS servus servorum Dei.

Respondere epistolis vestris tota intentione voluissem nisi pastoralis curæ ita me labor attereret, ut mihi magis flere libeat quam aliquid dicere. Quod vestra quoque reverentia in ipso litterarum mearum textu vigilanter intelliget, quando ei negligenter loquor quem vehementer diligo. Tantis quippe in hoc loco hujus mundi fluctibus quatior, ut vetustam ac fatiscentem navem quam regendam occulta Dei dispensatione suscepi, ad portum dirigere nullatenus possim. Nunc ex diverso fluctus irruunt. Nunc ex latere cumuli spumosi maris intumescunt. Nunc a tergo tempestas insequitur, interque omnia turbatus cogor modo inter ipsas undarum moles navem dirigere, modo curvato navis latere minas fluctuum ex obliquo declinare. Sed ingemisco, quia sentio quod negligente me crescit sentina vitiorum, tempestate fortiter obviante, jam præ putredine naufragium tabulæ sonant; flens reminiscor quod perdidit meæ placidum littus quietis, et suspirando terram conspicio, quam tamen rerum eventis adversantibus tenere non possum. Si ergo me, frater charissime, diligis, his tuæ mihi orationis in fluctibus manum tendas, quo laborantem me adjuves, quia ex ipsa vice mercedis in tuis quoque laboribus valentior existas. Explere autem loquendo nullatenus valeo gaudium meum quod communem filium gloriosum Reccaredum regem ad catholicam fidem integerrima agnovi devotione conversum. Cujus dum mihi per scripta vestra mores exprimitis, amare me etiam quem nescio fecistis. Sed quia antiqui hostis insidias scitis, quoniam bellum durius contra victores proponit, nunc erga eumdem filium nostrum vestra solerter sanctitas vigilet, ut bene cœpta perficiat, nec se de perfectis bonis operibus extollat, ut fidem cognitam vitæ quoque meritis teneat, et quia æterni regni cuius sit, operibus ostendat, quatenus post multa annorum curricula de regno ad regnum transeat. De trina vero mersione baptismatis nihil responderi verius potest quam quod ipsi sensistis, quia in una fide nihil officit sanctæ Ecclesiæ consuetudo diversa. Nos autem quod tertio mergimus triduanæ sepulturæ

sacramenta signamus, ut dum tertio ab aquis infans educitur, resurrectio triduanæ temporis exprimitur.

Item ad Leandrum Spalensem episcopum.

Sanctitatis vestræ suscepi epistolam solius charitatis calamo scriptam; ex corde enim lingua tinxerat quod in chartæ pagina refundebat. Boni autem sapientesque viri cum legeretur adfuerunt, quorum statim in compunctione viscera commota sunt. Cæpit quisque amoris manu in suo corde te rapere, quia in illa epistola tuæ mentis dulcedinem non erat audire, sed cernere. Accendebantur et mirabantur singuli, atque ipse ignis audientium demonstrabat qui fuerit ardor dicentis; nisi enim prius in se faces ardeant, alium non succedunt. Ibi igitur vidimus quanta charitate tua mens arserit quæ sic et alios accendit. Vitam vero vestram, cujus ego semper cum magna veneratione reminiscor, minime norant, sed eis altitudo vestri cordis patuit ex humilitate sermonis. Vitam autem meam cunctis esse imitabilem illa vestra epistola loquitur. Sed quod non est ita ut dicitur, sit ita quia dicitur, ne qui non solet mentiat. Ad hæc autem breviter cujusdam veteris mulieris verba loquor : « Nolite me vocare Noemi, id est, pulchram, sed vocate me Maram, quia amaritudine plena sum (*Ruth. I, 20*); » neque, bone vir, hodie ego sum ille quem nosti. Omnino, fateor, exterius proficiendo interius cecidi, meque de eorum numero esse pertimesco, de quibus scriptum est : « Dejecisti eos dum allevarentur (*Psal. LXXII, 18*). » Cum allevatur enim dejicitur qui honoribus proficit, et moribus cadit. Ego enim vias mei capitis sequens, summopere esse decreveram opprobrium hominum, et abjectio plebis atque in ejus sortem currere, de quo rursus per Psalmistam dicitur : « Ascensus in corde ejus disposuisti in convalle lacrymarum, » ut videlicet tanto vehementius intus ascenderem, quantum per vallem lacrymarum foris humilius jacerem. At nunc multum deprimit honor onerosus, curæ innumeræ perstrepunt, et cum sese ad Deum animus colligit, hunc suis impulsibus quasi quibusdam gladiis scindunt, nulla cordis quies est; prostratum in infimis, et suæ cogitationis pondere depressum aut rara valde, aut nulla hunc in sublimibus penna contemplationis levat. Torpet ignavia mens, et circum-

latrantibus curis temporalibus jam pene ad stuporem A deducta cogitur, modo terrena agere, modo etiam carnalia dispensare; aliquando vero fastidio exigente compellitur quædam etiam cum culpa disponere. Quid multa loquar? Victa suo pondere sanguinem sudat; nisi enim sanguinis nomine culpa censeretur, Psalmista non diceret: « Libera me de sanguinibus (Psal. L, 16). » Cum vero culpas culpæ jungimus, hoc quoque quod per alium prophetam dictum est, implemus: « Sanguis sanguinem tetigit (Ose. iv, 2). » Sanguis enim sanguinem tangere dicitur, cum culpa culpæ adjungitur, ut iniquitatis cumulus multiplicetur. Sed inter hæc per omnipotentem Deum deprecor in perturbationis fluctibus elapsus, tuæ orationis manum sentiam. Etenim quasi prospero flatu navigabam cum tranquillam vitam in B monasterio agerem, sed procellosis subito motibus tempestas in sua perturbatione me rapuit, et prosperitatem itineris amisi, quia quiete perditâ, mentis naufragium pertuli. At nunc in undis versor, et tuæ intercessionis tabulam quæro, ut qui navi integra dives pervenire non merui, saltem post damna ad littus per tabulam reducar. De podagræ vero molestia sanctitas vestra, ut scribit, affligitur, cujus dolore assiduo et ipse vehementer attritus sum; sed facilis erit consolatio, si inter flagella quæ patimur quæque fecimus ad memoriam delicta revocamus, atque et non jam flagella, sed dona esse conspiciamus, si quæ carnis delectatione peccavimus, carnis dolore purgantur. Præterea ex benedictione beati Petri apostolorum principis pallium vobis transmisimus ad sola missarum solemniam utendum. Quo transmissio valde debui qualiter vobis vivendum esset admonere, sed locutionem supprimo, quia verba moribus anteitis. Omnipotens Deus sua vos protectione custodiat, atque ad cælestis remunerationem patriæ cum multiplici animarum fructu perducat. Ego autem quanta occupatione deprimor et debilitate, brevis testatur epistola, in qua et ei quem multum diligo parum loquor. Deus te incolumem custodiat, reverendissime frater.

Ad Recarredum regem Visigothorum.

1. De laude ejusdem principis quod per eum ad catholicam fidem gens Gothorum conversa est.
2. De muneribus beato Petro apostolo a memorato principe missis.
3. De constitutione ejus adversus Judæos quod auri dono non sit corrupta.
4. Ut principes humilitatem habeant cordis.
5. Ut principes castitati corporis studeant.
6. Ut principes moderati et mites erga subjectos existant.
7. De clave ostioli beati Petri, et de cruce Domini missa, sive de pallio beato Leandro episcopo directo. Gloriosissimo atque excellentissimo filio RECCARDO regi Gothorum atque Suevorum GREGORIUS servus servorum Dei.

CAP. I. Explere verbis, excellentissime fili, non

valeo quantum tuo opere, tua vita delector. Audita quippe novi diebus nostris virtute miraculi, quod per excellentiam tuam cuncta Gothorum gens ab errore Arianæ hæreseos in fidei rectæ soliditatem translata est, exclamare cum propheta libet. « Hæc est mutatio dexteræ Excelsi (Psal. LXXVI, 11). » Cujus enim vel saxæum pectus hoc opus tanto opere cognitio non statim in omnipotentis Dei laudibus atque in tuæ excellentiæ amore mollescat? Hæc me, fateor, quæ per vos acta sunt, sæpe convenientibus filiis meis dicere, sæpe cum eis pariter admirari delectat; hæc me plerumque etiam contra me excitant, quod piger ego et inutilis tunc inerti otio torpeo, quando in animarum congregationibus pro lucro cælestis patriæ reges elaborant. Quid itaque ego in illo tremendo examine Judici venienti dicturus sum, si tunc illuc vacuus venero ubi tua excellentia greges post se fidelium ducet, quos modo ad vere fidei gratiam per studiosam et continuam prædicationem traxit? Sed est mihi, bone vir, hoc in Dei munere magna consolatio, quia opus sanctum quod in me non habeo, diligo in te, cumque de bonis actibus tuis magna exultatione gaudeo, ea quæ per laborem tua sunt, mea per charitatem fiunt. De conversione igitur Gothorum in vestro opere, et nostra exultatione libet cum angelis exclamare: « Gloria in excelsis Deo, et in terra pax hominibus bonæ voluntatis (Luc. II, 14). » Per vos enim ut æstimo nos gratiarum amplius omnipotenti Domino debitores existimus, quia etsi vobiscum nihil egimus, vestro tamen operi congaudentes participes sumus.

II. Beatus vero Petrus apostolorum princeps quam libenter munera excellentiæ vestræ suscepit, ita cunctis liquet, ut debita vestra testantur. Scriptum quippe est: « Vota justorum placabilia (Prov. xv, 8), » neque enim in omnipotentis Dei judicio quid datur, sed a quo datur, aspicitur. Hinc est enim quod scriptum est: « Respexit Deus ad Abel, et ad munera ejus; ad Cain autem, et ad munera ejus non respexit (Gen. iv, 4); » dicturus quippe quia Dominus respexit ad munera, præmisit sollicitè quia respexit ad Abel. Ex qua re patenter ostenditur quia non offerens a muneribus, sed munera ab offerente placuerunt. Vestra itaque oblatio quam sit D 275 grata ostenditis, quia daturi vestra prius ex conversione gentis subditæ animum cum munere dedisti. Quod vero transmissos abbates, qui oblationem vestram beato Petro apostolo deferebant, in mari, dicitis fatigatos ex ipso itinere, ad Hispanias remeasse, non munera vestra repulsa sunt quæ postmodum venerunt, sed eorum qui transmissi fuerant constantia est probata, ut scirent sancto desiderio objecta pericula vincere, et in fatigatione corporis mente minime lassari. Adversitas enim quæ bonis votis objicitur, probatio virtutis est, non judicium reprobationis. Quis enim nesciat quam prosperum fuit, quod beatus Paulus apostolus prædicaturus ad Italiam veniebat? Et tamen naufragium pertulit, sed navis cordis in fluctibus integra stetit.

III. Præterea indico quia de vestro opere crevit in laudibus Dei hoc quod de dilectissimo filio meo Probino cognovi, quia cum vestræ excellentiæ constitutionem quamdam contra Judæorum perfidiam dedisset, hi, de quibus probata fuerat, rectitudinem mentis vestræ inflectere, pecuniarum summam offerendo, moliti sunt, quam excellentia vestra contempsit, et omnipotenti Deo placere quærens auro innocentiam prætulit. Qua in re mihi David regis factum ad memoriam venit, cui dum concupita aqua de cisterna Bethlemitica quæ inter hostiles cuneos habebatur, ab obsequentibus militibus fuisset oblata, protinus dixit: Absit a me ut sanguinem istorum hominum bibam (*II Reg. xxiii, 16, 17*). Quam quia fudit, et bibere noluit, scriptum est: « Et libavit eam Domino (*Ibid., 16*). » Si igitur ab armato rege in sacrificium Dei versa est aqua contempta, pensemus quale sacrificium omnipotenti Deo rex obtulit, qui pro amore illius non aquam, sed aurum accipere contempsit. Itaque, fili excellentissime, fidenter dicam, quia libasti aurum Domino quod contra eum habere noluisti.

IV. Magna sunt hæc et omnipotentis Dei laudibus referenda. Sed inter hæc vigilantia sunt studio anti-qui hostis insidiæ cavendæ, qui quanto majora in hominibus dona conspicit, tanto hæc auferre subtilioribus insidiis exquirat, neque enim latrunculi in via capere viatores vacuos expetunt, sed eos qui auri vascula vel argenti ferunt; via est quippe vita præsens, et tanto cuique necesse est ut insidiantes spiritus caveat, quanto majora sunt dona quæ portat. Oportet ergo excellentiam vestram in tanto hoc de conversione gentis subditæ munere quod accepit, summopere custodire primum humilitatem cordis, ac deinde munditiam corporis. Cum enim scriptum sit: « Omnis qui se exultat humiliabitur, et qui se humiliat exaltabitur (*Luc. xviii, 14*), » profecto liquet, quia ille veraciter alta amat qui mentem suam ab humilitatis radice non desecat, sæpe namque malignus spiritus ut bona destruat, quibus prius adversari non valuit ad operantis mentem post peractam operationem venit, eamque tacitis cogitationibus in quibusdam suis laudibus excutit, ita ut decepta mens admiretur ipsa quam sint magna quæ fecit; quæ dum per occultum tumorem apud semetipsam extollitur, ejus qui donum tribuit gratia privatur. Hinc enim est quod per prophetæ vocem contra superbientem animum dicitur: « Habens fiduciam in pulchritudine tua, fornicata es in nomine tuo (*Ezech. xvi, 15*); » fiduciam quippe animæ in pulchritudine sua habere est in semetipsa de justa operatione præsumere. Quæ in suo nomine fornicatur, quando in hoc quod recte egit non Conditoris laudem dilatare appetit, sed opinionis gloriam requirit. Hinc rursus per prophetam scriptum est: « Quo pulchrior es descende (*Ezech. xxxii, 19*). » Anima etenim unde est pulchrior inde descendit, quoniam ex virtutis decore quo exaltari apud Dominum debuit, ab ejus gratia per suam

elationem cadit. Quid ergo in his agendum, nisi ut malignus spiritus, cum nobis ad elevandam mentem reducit bona quæ egimus, semper nos ad memoriam nostra mala revocemus, quamvis et nostra cognoscamus esse quæ peccando fecimus, solius omnipotentis Dei munera, cum peccata declinamus?

V. Custodienda quoque est munditia corporis in studiis bonæ actionis, quia juxta vocem prædicantis Apostoli, « Templum Dei sanctum est, quod estis vos (*I Cor. iii, 17*). » Qui rursus ait: « Hæc est enim voluntas Dei, sanctificatio vestra (*I Thess. iv, 3*), » quam sanctificationem dixerit ostendens protinus adimplevit, « ut abstineatis vos a fornicatione, et sciat unusquisque vestrum suum vas possidere in sanctificatione et honore, et non in passionibus desiderii (*Ibid. iv, 5*). »

VI. Ipsa quoque gubernacula erga subjectos magno sunt moderamine temperanda, ne potestas menti subrepat. Tunc enim regnum bene regitur, cum regnandi gloria animo non dominatur. Curandum quoque est ne ira subrepat, faciatque citius omne quod licet. Ira quippe etiam cum delinquentium culpas exquirat, non debet menti quasi domina præire, sed post rationis tergum velut ancilla famulari, ut ad faciem jussa veniat. Nam si semel possidens mentem cæperit, justum esse reputat, etiam quod crudeliter facit. Hinc enim scriptum est: « Ira enim viri justitiam Dei non operatur (*Jac. i, 20*); » hinc rursus dicitur: « Sit omnis homo velox ad audiendum, tardus autem ad loquendum, et tardus ad iram (*Ibid., 19*). » Hæc autem vos, auctore Deo, omnia servare non ambigo, sed occasione admonitionis exorta, bonis vestris actibus me furtive subjungo, ut quod non admoniti facitis quando vobis admonens additur, jam non soli faciatis. Omnipotens autem Deus in cunctis actibus vestris cælestis brachii extensione vos protegat, vobisque et præsentis vitæ prospera, et post multa annorum curricula, æterna concedat.

VII. Clavem vero parvulam a sacratissimo beati Petri apostoli corpore pro ejus benedictione transmisimus, in qua inest ferrum de catenis inclusum, ut quod collum illius ad martyrium ligaverat, vos ab omnibus absolvat. Crucem quoque latori præsentem dedimus vobis ferendam, in qua lignum Dominicæ crucis inest, et capilli beati Joannis Baptistæ, ex qua semper solatium nostri Salvatoris, per intercessionem præcursoris ejus habeatis. Reverendissimo autem viro Patri, et coepiscopo nostro Leandro pallium a beati Petri apostoli sede transmisimus, quod ex antiqua consuetudine, et vestris moribus, et ejus bonitati atque dignitati debebamus.

Item, epistola ejusdem ad Secundinum inclusum.

Dilectissimo fratri SECUNDINO, servo Dei, incluso, GREGORIUS, servus servorum Dei.

Dilectionis tuæ litteras suscepi, quæ in meo sensu amoris melle conditæ sapuerunt. O quanta aspiratione vitæ plena sunt, quæ per gratiam Spiritus proferuntur! Non in eis cultus eloquentiæ, non verborum typus ap-

parebant, sed sola veritatis atque charitatis radicem A tenentia per omne quod locuta sunt cœlestis patriæ amore flammabant. In eis vero tua me dilectio petere studuit, ut ad hanc libellum exhortatorium scribere studerem. Sed scire te necesse est, fili charissime, quia tantis podagræ doloribus, tantisque curarum tumultibus premor, ut quamvis unquam me aliquid fuisse reminiscar, valde tamen me videam non esse quod fuerim. Quod autem se tua charitas ultra ætatem quinquagenariam adhuc juvenilibus desideriis asserit subjacere, in hoc quoque divini oraculi imple præceptum, quo scriptum est : « Justus in principio accusator est sui (*Prov. xviii, 17*). » Nec tamen dubito majores te hostis callidi insidias perpeti, qui majora contra eum bella præparasti. Tanto quippe ille deceptionis molimina B ardentius exquirat quanto te cœlesti patriæ ferventius inhiare cognoscit. Etenim nos quidem, qui vitam cum pluribus ducimus, etsi formidolosi ac timidi, tamen, quia contra antiquum hostem bella proposuimus, quasi in acie stamus. Vos autem, qui solitariam vitam ducitis, et quid aliud quam quia monachos dixerim, qui etiam fervore virtutis ante aciem exire festinatis? Cur ergo eum singulariter hostis non impetat a quo se impeti singulariter expectat? Et nos quidem, qui inter homines vivimus, sæpe per hominem a callido hoste tentamur; vos autem qui jam vitam præsentem extra hominum frequentiam ducitis, et tanto majora certamina pati necesse est, quanto ipse ad vos magister tentationum accedit. Neque enim vacare orationibus ac laudibus Dei sine aliqua interruptione temporis potestis, quia etsi intentio continue prompta est, ipsa tamen humanitatis infirmitas in semetipsam relabatur, ut aliquando fessa jaceat, atque ab studii sui exercitatione torpescat. Antiquus vero hostis mox ut otiosam mentem invenerit, et ad eam sub quibusdam occasionibus locuturus venit et quædam, ei de gestis præteritis ad memoriam reducit, audita quondam verba indecenter cogitatione resonat, et si qua dudum turpiter acta sunt, eorum species oculis cordis opponit, ut, quam de præsentibus non valet inquinare, de malis transactis violet; et decepta mens sæpe in dilectionem reparat, unde diu se jam per pœnitentiam afflixit, ita ut vere cum Psalmista dicat : « Computruerunt et corruptæ sunt cicatrices a facie insipientiæ meæ (*Psal. xxxvii, 6*). » Cicatrix quippe figura est vulneris, sed sanati. Cicatrix ergo ad putredinem redit, quando peccati vulnere, quod jam per pœnitentiam sanatum est, in delectationem sui animus concutitur. Sæpe namque quod fecimus, per hostis callidi insidias oculis cordis videmus. Cumque insensibiliter in hoc delectatio subrepat, quamvis jam plangat quod fecerit, tædet tamen infelicem animum quædam fecisse quæ plangat. Hæ sunt cordis nostræ tenebræ, quas in hac vita, volentes, nolentes, sustinemus. Quis contra hæc quærendus est, nisi « adjutor in opportunitatibus in tribulatione? (*Psal. ix, 10*). »

Valde autem libenter accepi quod tua me charitas de sua dubitatione requisivit, an Orientis Ecclesiæ fidem atque doctrinam sanctæ memoriæ Leonis sequantur, an forte earum sensus inter semetipsas pro trium capitulorum defensione divisus sit, unde certam dilectionem tuam esse desidero, quia prædictæ sanctissimæ Orientales Ecclesiæ uno sensus una doctrina, fidem ejusdem sanctæ memoriæ Leoni, tenent, et sanctam Chalcedonensem synodum ita nobiscum custodiunt atque venerantur, ut nullus episcopus esse reputetur, qui ejusdem synodi defensor sectatorque non fuerit. Hinc est enim ut, quoties in quatuor præcipuis sedibus antistites ordinantur, synodales epistolas vicissim mittant, in quibus se sanctam Chalcedonensem synodum cum aliis generalibus synodis custodire fateantur, sicut et nos aversamur atque anathemate plectendos ducimus, si quis de fide ejusdem synodi aliquid immnuere, vel aliud in ea addere præsumit. Nam synodus quæ postea generaliter facta est, idcirco a nobis custoditur, quia ejusdem synodi sequax in omnibus illius honorem auctoritatemque custodit. Unde necesse est ut dulcissima mihi dilectio tua in id quod præcipue in sanctis moribus vivit, quod se per abstinentiam affligit, quod doctrinæ Dei vehementius insistit, hoc studiosius cogitet, ne errorem schismaticorum sequens, a sancta universalis Ecclesiæ communionem divisa possit inveniri. Et quid tot labores proderunt, si in unitate fidei inventi non fuerint, qui ante omnipotentis Dei oculos in bonis actibus animam præcipue custodiunt? Hinc enim dicitur : « Una est columba mea (*Cant. vi, 8*). » Hinc iterum Dominus ad Moysen ait : « Est locus penes me, et stabis supra petram (*Exod. xxxiii, 21*). » Quis est locus qui non sit Domini, dum cuncta in ipso, per quem creata sunt, continentur? Sed tamen est locus apud eum, videlicet sanctæ Ecclesiæ unitas, in qua velut supra petram statur, dum confessionis soliditas humiliter tenetur. De quo loco subjungitur : « Tunc videbis posteriora mea (*Ibid., 23*), » in petra enim, id est, sancta 276 Ecclesiæ stantes, Dei posteriora videbimus, quando ea, quæ in fine promissa sunt, cœlestis patriæ gaudia contemplabimur; perversi autem homines, qui trium capitulorum occasione reperta, ecclesiasticam disciplinam fugiunt, de suis carnalibus actibus reprehendi pertimescunt, et subesse sedi apostolicæ nolunt, et nos quasi de fide reprehendunt quam ipsi nesciunt. Et dum neque in fide recti sunt, neque in bonis operibus intenti, student ut certare pro fide videantur. Sicque quotidie deteriores fiunt, dum in eis culpa grossescit. Qui quasi de zelo fervoris fieri etiam laudabiles appetunt, sed juxta quod scriptum est : « Ex operibus eorum cognoscetis eos (*Matth. vii, 20*); » vitam eorum tua charitas ostendat, et meritum intentionis aspiciat. Ut enim dilectioni tuæ de eadem re breviter loquar, tota Chalcedonensis synodus usque ad definitionem fidei et prolotionem canonum de generalibus causis locuta est. Nam, post

probationem canonum, specialia episcoporum certamina sopire curavit.

Epistolam vero, quam in ea reverendissimus Ibas denegat suam, quam in extrema parte synodi jaceat, cognoscis, quæ videlicet epistola Nestorium inauditum, et inquisitione non facta damnatum asserit; Cyrillum vero in Apollinaris dogma cecidisse suspicatur. Et, si totus superior textus prædictæ synodi legitur, quantum hæc epistola eidem synodo adversatur invenitur, quia, scilicet sancta synodus et Nestorium, sicut est, hæreticum denuntiat, et beatum Cyrillum Patrem catholicum veneratur. Epistola ergo, quæ illum defendit qui a synodo damnatus est, et eum accusat qui a synodo veneratus est, procul dubio definitioni sanctæ synodi probatur adversari. Qui enim tantorum Patrum definitam non servant sententiam procul dubio adversantur Ecclesiæ. Nam tua sanctitas inde a nobis requisivit ut tibi sacerdotali officio post lapsum resurgendi scriberemus, dum dicit de hoc canonum diversorum legisse diversas sententias, alias resurgendi, alias nequaquam posse. Ideo nos generales synodos a Nicæna incipientes, cum reliquis quatuor veneramur; quia, ipsam sequentes, in cunctis sententiis unanimes concordant; quia et nos præcedentes nos Patres sequimur; quia, auctore Deo, a sacra doctrina illorum non discordamus. A capite itaque incipientes usque in quartum altaris ministrum, hanc formam sequendam cognoscimus, ut qui minor est major ei præcedat; sed sicut honore, ita et in crimine, et quem major sequitur culpa, majore implicetur vindicta, et post pœnitentiam credatur esse fructuosa. Quid enim prodest triticum seminare, et fructum illius non tollere? aut domum construere, et non illic habitare? Post dignam satisfactionem credimus redire posse ad honorem, Propheta dicente: « Nunquid qui cadit non adjiciet ut resurgat? » (*Psal.* xl, 9.) Et qui adversus est non revertetur? Idem quoque ait: « Peccator in quacunq̄ die conversus ingemuerit, salvus erit (*Ezech.* xxxiii, 12). » Unde Psalmista: « Cor mundum crea in me, Deus, et spiritum rectum innova in visceribus meis. Ne projecias me a facie tua, et Spiritum sanctum tuum ne auferas a me (*Psal.* l, 12, 13). » Cum enim petiit, ne ab eo proiceretur, prolapsi culpa, quod alienam rex et propheta simul rapuisset uxorem, tremefactus expavit. Propheta, indicante flagitium suum, unde pœnitentiam agens addidit: « Redde mihi lætitiã Salutaris tui, et spiritu principali confirma me (*Ibid.*, 14). » Si enim dignam Deo pœnitentiam non fecisset, nequaquam aliis prædicaret. Ait enim: « Doceram iniquos vias tuas, et impii ad te convertentur (*Ibid.*, 15). » Cum enim peccata sua prospexit Propheta mundata per pœnitentiam, non dubitavit prædicando curare aliena. Et sacrificium de semetipso offerre Deo studuit, cum dicebat: « Sacrificium Deo spiritus contribulatus (*Ibid.*, 19). » Ad hæc ista suffecerant, seq̄ omnis sententia quo plus sacræ Scripturæ testimoniis confirmatur, fa-

alius creditur, de hoc enim propheta dicit: « Nolo mortem peccatoris, sed ut convertatur et vivat (*Ezech.* xxxiii, 11); » et hoc peccantibus dicitur: « Peccator in quacunq̄ die conversus ingemuerit, omnes iniquitates ejus in oblivione traduntur (*Ezech.* xviii, 21, 22). » Si enim Redemptor, qui peccatores minime perdere, sed justificare venit (*Luc.* ix, 56) in oblivione peccantes non derelinquit, quis hominum condemnandos reservat, cum Apostolus dicat: « Si Deus justificat, quis est qui condemnet? » (*Rom.* viii, 33, 34.) Ad fontem misericordiæ recurrentes, Evangelicam referamus sententiam: « Gaudeo, inquit, magis super uno peccatore pœnitentiam agente quam super nonaginta novem justis qui non indigent pœnitentia (*Luc.* xv, 7). » Et ovem perditam, nonaginta novem non errantibus relictis, humero reportatam dicit (*Ibid.*, 4, 5). Si ovis errans post inventionem ad ovile humero reportatur, cur post pœnitentiæ pœnam ad Ecclesiæ ministerium peccator non revocetur? Quid enim est gravius carnale delictum admittere, sine quo in multis pauci inveniuntur, an Dei Filium timendo negare? in quo uno ipsum beatum Petrum, apostolorum principem, ad cujus nunc corpus indigni sedemus, lapsum esse cognoscimus, sed post negationem pœnitentia secuta, et post pœnitentiam misericordia data (*Luc.* xxii, 57-61), quia illum ab apostolatu non depulit, quem ante se ipsum negare prædixit (*Matth.* xxvi, 75). Tibi hæc, fili charissime, dicta sufficiant, ut illum quem conspicias fletu delicta delere, in conspectu divinitatis non dubites misericordiam consequi, quia nullum peccantem conversum despiciet qui peccatores redimere venit.

Quod imaginem illius, quem colis, tibi dirigendam, per Dulcerium, diaconem tuum, rogasti, valde nobis tua postulatio placuit, quia illum in corde tota intentione quæris, cujus imaginem præ oculis habere desideras. Ut visio corporalis quotidiana reddat exoptatum, et, dum picturam vides, ad illum animo inardescas, cujus imaginem videre desideras, ab re non facimus, si per visibilia invisibilia demonstramus. Sic homo, qui alium ardentem videre desiderat, atque ex more sponsum amando desiderat, atque videre conatur, si contingit illam ad balneum ire, aut ad ecclesiam procedere, festinus in via se preparat, ut de ejus visione hilaris recedat. Scimus quia tu imaginem Salvatoris nostri ideo non petis, ut quasi Deum colas, sed ob recordationem filii Dei ut in ejus amore recalescas, cujus imaginem videre desideras. Et nos quidem, non quasi ante divinitatem ante ipsam prosternimur, sed illum adoramus quem per imaginem aut natum, aut passum, vel in throno sedentem recordamur. Et dum nos ipsa pictura quasi scriptura ad memoriam Filium Dei reducimus, animum nostrum de resurrectione lætificat aut de passione mulcet. Ideoque direximus tibi surtirias duas, imaginem Salvatoris, et sanctæ Dei genitricis Mariæ, et beatorum apostolorum Petri et Pauli continentes, per supradictum filium nostrum

diaconem, et unam crucem et clavem, pro benedictione, a sanctissimo corpore Petri apostolorum principis, ut per eum sis ab hoste maligno defensus, cujus per sanctum lignum te esse munitum credis, et ex eo te protegat qui juveniles affectiones tibi suggerit. Recordare ut, in bonis tuis actibus perseverans, alios in ejus accendas amore propter quem solitarium te fecisti habitare, ut vitæ hujus mala quæque in corde inimicus suggerit retroacta, mentis provectionibus quasi facibus inardescas, pro cujus amore vitam etiam velis finire, ipse quoque te protegat usque in finem, qui cunctum mundum dignatus est redimere, Jesus Christus Dominus noster qui est in sæcula.

Item, Gregorius Theotistæ patriciæ. De discordia sedanda.

Magnas omnipotenti Deo gratias agere debemus, quod piissimi et benignissimi imperatores nostri tales de suo genere juxta se propinquos habent, de quorum conversatione nobis omnibus grande sit gaudium. Unde et pro eisdem dominis continue nobis orandum est, ut eorum vita cum suis omnibus, protegente cœlesti gratia, per longa tempora tranquilla servetur. Indico autem quod levitate populi tumultum contra vos detractionis exortum quibusdam nuntiantibus cognovi. Qua ex re excellentiam vestram audio fuisse non modice contristatam. Quod si ita est, valde miror, qui cor fixistis in cœlo, verba hominum agitent in terra. Beatus etenim Job, cum amici ejus qui ad consolandum eum venerant, in increpatione prosluissent, ait : « Ecce enim de cœlo testis meus et conscius in excelsis (Job xvi, 20). » Qui enim vitæ suæ in cœlo testem habet, judicia hominum pertimescere in terra non debet. Dux quoque honorum Paulus dicit : « Opus autem suum probet unusquisque, et sic in semetipso tantum gloriam habebit, et non in altero (Gal. vi, 4). » Si enim aut laudibus lætamur, aut vituperatione frangimur, nostram gloriam non in nobis, sed in aliorum ore posuimus. Et : « Fatuæ virgines oleum in vasis suis non sumpserunt; sapientes autem sumpserunt oleum in vasis suis cum lampadibus (Matth. xxv, 3, 4); » lampades quippe nostræ bona sunt opera, de quibus scriptum est : « Luceat lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona, et glorificent Patrem vestrum qui in cœlis est (Matth. v, 16). » Tunc autem oleum in vasis cum lampadibus sumimus, quando de bonis actibus nitorem gloriæ non a laudantibus proximis quærimus, sed hæc intra testimonium conscientiæ servamus, in omne autem quod de nobis extra dicitur, recurrere ad arcana mentis debemus. Etsi omnes vituperent, liber est quam conscientia non accusat, quia, et si omnes laudant, liber esse non potest si hunc conscientia accusat. De Joanne Veritas dicit : « Quid existis in desertum videre? arundinem vento agitatum? » (Matth. xi, 7). Quod videlicet per negationem dicitur non per confirmationem, cum subditur : « Sed quid existis videre? hominem mollibus

vestitum? Ecce qui mollibus vestiuntur in domibus regum sunt (Ibid., 8); » quamvis enim juxta veritatem Evangelii Joannes vestimento aspero fuerit indutus (Matth. iii, 4), per significationem in mollibus vestiti sunt qui adulationibus ac laudibus delectantur. Negatur autem quia Joannes arundo vento agitata fuerit, quoniam mentis ejus fortitudinem nulla humani oris aura flectebat. Nos enim si laudibus erigimur, vituperationibus humiliamur, arundo vento agitata sumus. Sed absit hoc, absit a corde vestræ excellentiæ. Scio qui magistrum gentium studiose legitis, qui ait : « Si adhuc hominibus placerem, Christi servus non essem (Gal. i, 10). » Si qua tamen vel parva tristitia ex hac re menti vestræ exorta est, credo quod hoc omnipotens Deus fieri benigne permisit. Neque enim electis suis in hac vita promisit gaudia delectationis, sed amaritudines et tribulationes (Matth. xxiv, 19), ut medicinæ more per amarum poculum ad dulcedinem æternæ redeant salutis. Quid namque dicit : « Mundus gaudebit, vos lugebitis? » (Joan. xvi, 20). Qua spe, qua promissione paulo post subditur : « Iterum videbo vos, et gaudebit cor vestrum, et gaudium vestrum nemo auferat a vobis (Ibid., 22). » Hinc iterum discipulis dicit : « In patientia vestra possidebitis animas vestras (Luc. xxi, 19). » Pensate, quæso, ubi erit patientia, si deest quod toleretur. Non suspicor enim Abel esse quem Cain malitia non exerceat. Boni enim sine malis si fuerint, perfecte esse boni non possunt, quia minime purgantur. Ipsa autem malorum societas purgatio bonorum est. Tres in arca filii Noe fuerunt; unus irrisor patris exstitit (Gen. ix, 22), qui etsi in se benedictus fuerit, maledictionis tamen sententiam in filio suscepit (Ibid., 25). Duos Abraham, priusquam Cethuram uxorem acciperet, filios habuit, sed tamen carnalis ejus repromissionis est filium persecutus. Quod magnus doctor exponit, dicens : « Sicut is qui secundum carnem est, persequatur eum qui secundum Spiritum, ita et nunc (Gal. iv, 29). Duos Isaac filios habuit, sed unus, qui spiritalis exstitit, ante minas fratris carnalis fugit (Gen. xxvii, 43). Duodecim Jacob filios habuit, sed unum qui rectius vivebat, decem in Ægypto vendiderunt (Gen. xxxvii, 36). In David propheta, quia fuit quod purgari debuisset, actum est ut persecutorem filium patretur (II Reg. xv, 16). Beatus Job de societate reproborum dicit : « Frater fui draconum, et socius struthionum (Job xxx, 29). » Ad Ezechielem Dominus ait : « Fili hominis, increduli et subversores sunt tecum, et cum scorpionibus habitas (Ezech. ii, 6). » Interdum inter duodecim apostolos unus reprobus mistus est (Joan. vi, 71), ut esset cujus persecutione undecim tentarentur. Apostolorum princeps discipulis loquitur, dicens : « Justum Loth oppressum a nefandorum injuria eripuit; aspectu enim et auditu justus erat, 277 habitans cum eis, qui de die in diem animam justi iniquis operibus cruciabant (II Petr. ii, 7, 8). » Paulus quoque apostolus

discipulis loquitur dicens : « In medio nationis pravæ et perversæ, inter quos lucetis sicut luminaria in mundo, verbum vitæ continentis (*Philip. II, 15, 16*). » Quia ergo, Scriptura teste, cognovimus in hac vita bonos sine malis esse non posse, de stultorum vocibus excellentia vestra turbari nullatenus debet, et maxime in omnipotenti Deo tunc certa fiducia est quando pro bono opere adversitatis aliquid in hoc mundo recipitur, ut plena merces in æterna retributione servetur. Unde in sancto Evangelio dicit : « Beati eritis cum adversus vos omne malum dixerint homines, mentientes propter nomen meum (*Matth. v, 11*). » Qui in consolatione nostra sua in exemplum adducere opprobria dignatus est, dicens : « Si patrem familias Beelzebub vocaverunt, quanto magis domesticos ejus. » (*Matth. x, 25*.)

Sunt autem plerique qui vitam bonorum fortasse amplius quam debent, laudant. Et ne qua elatio de laude subrepat, permittit omnipotens Deus malos in obtreactionem et objurgationem prorumpere, ut si qua culpa ab ore laudantium in corde nascitur, ab ore vituperantium suffocetur. Hinc est quod Doctor gentium se in prædicatione currere testatur, « inter infamiam et bonam famam (*II Cor. vi, 8*). » Qui etiam dicit, « ut seductores et veraces (*Ibid.*). » Si igitur fuerunt, qui malam famam Paulo imponent, qui hunc seductorem vocarent, quis ergo Christianus debet indignum ducere pro Christo injurias audire? Quantæ autem virtutis præcursor nostri Redemptoris fuerit novimus, qui per sacrum eloquium non solum plusquam propheta, sed etiam angelus vocatur (*Matth. II, 9, 10*); et tamen, sicut ecclesiastica historia testatur, post mortem a persecutoribus corpus ejus incensum est. Sed qui ista de sanctis omnibus Dominus, de ipso sancto sanctorum, id est de Deo, qui pro nobis homo factus est (*Joan. I, 14*), loquamur, qui ante injuriam, quia dæmonia haberet (*Joan. VIII, 48*), audivit, post mortem vero a suis persecutoribus seductor appellatus est, cum dicerent : « Scimus quia seductor ille dixit : Post tres dies resurgam (*Matth. XXVII, 63*). » Quanta autem nos peccatores a lingua vel manibus iniquorum hominum portare necesse est, qui in adventu æterni judicis judicandi sumus, si et ipse tanta etiam post mortem pertulit qui judex venit. Hæc, dulcissima et excellentissima filia, breviter dixi, ne quoties stultos homines tibi derogare cognoscis, qualibet vel parvula mentis tristitia tangaris. Sed quia sedari hoc ipsum stultorum hominum murmur tranquilla ratione potest, peccatum credo, si bonum quod valet fieri negligitur, ut fiat. Nam cum placare insanas mentes atque ad salutem reducere possumus, scandalizare eos minime debemus.

Sunt enim quædam scandala, quæ omnino despicienda sunt, quædam vero, cum vitari sine culpa non possunt, despicienda non sunt, ne cum culpa servantur. Quod sacro Evangelio prædicante cognovimus, quia, cum Veritas diceret : « Non quod intrat in os coinquinat hominem, sed quod procedit

A de ore coinquinat hominem (*Matth. xv, 11*); » et discipuli responderent dicentes : « Scis quia Pharisæi, audito hoc verbo, scandalizati sunt (*Ibid., 12*), » protinus respondit : « Omnis plantatio quam non plantavit Pater meus cœlestis, eradicabitur; sinite illos, cæci sunt et duces cæcorum (*Ibid., 13, 14*). » Et tamen cum tributum peteretur, prius rationem reddidit, per quam tributum solvere non deberent, (*Matth. xvii, 24*), atque illico subjunxit : « Ut autem non scandalizemus eos, vade ad mare et mitte hamum, et eum piscem qui prius ascenderit, tolle, et aperto ore ejus invenies staterem, et sumens, da illum pro me et te (*Ibid., 26*). » Quid est autem quod de scandalizatis aliis dicitur : « Sinite illos; cæci sunt et duces cæcorum : » et aliis ne scandalizetur,

B a Domino tributum solvitur, etiam quod non debetur? Quid est quod aliud scandalum esse permiserit, aliud vero venire prohibuit, nisi ut nos doceret et illa scandala quæ nos implicant in peccato contemnere, et illa quæ placare sine peccato possumus, modis omnibus mitigare? Vestra itaque excellentia potest, protegente Domino, pravorum hominum scandala cum magna tranquillitate declinare. Prius enim a vobis secreto vocandi sunt ac ipsis ratio reddenda, et perversa quædam capitula quæ nos tenere existimant, coram ipsis anathematizanda. Quod si etiam, sicut dicitur, dari anathema fidei suspicantur, et jurejurando firmandum est vos eadem capitula nunquam tenere, nunquam tenuisse.

C Nec vobis videatur indignum tali eis modo satisfacere, nec de imperiali genere sit contra eos aliquid in vestra mente fastigium. Omnes enim fratres sumus, unius imperatoris potestate conditi, et ejus sanguine redempti, et idcirco fratres nostros quantumlibet pauperes et abjectos in nullo despiciere debemus. Certe etenim Petrus potestatem regni cœlestis acceperat, ut quod in terra ligaret vel solveret, esset in cœlo ligatum vel solutum (*Matth. xvi, 19*), super mare ambulabat (*Joan. xxi, 7*), ægrotantes umbra curabat (*Act. v, 15*), peccantes vero occidebat (*Ibid. v, 10*), mortuos oratione suscitabat (*Act. ix, 40*); et quia ex admonitione Spiritus ad Cornelium gentilem fuerat ingressus (*Act. x, 19*), contra eum a fidelibus quæstio facta est : Cur ad gentiles fuerat ingressus et comedisset cum eis; cur eos in baptismo recepisset (*Ibid., 28*). Et tamen idem, apostolorum primus, tanta donorum gratia repletus, tanta miraculorum potestate suffultus, querelæ fidelium non ex potestate, sed ex ratione respondit, causam per ordinem exposuit, quomodo vas quoddam velut linteam in quo quadrupedia terræ et bestię, reptilia atque volatilia inerant, de cœlo submitti viderit, vocemque audierit : « Surge, Petre, occide et manduca, » qualiter tres viri venerint, eum ad Cornelium vocantes, qualiter Spiritus sanctus hunc cum eis ire præceperat, qualiter idem Spiritus sanctus qui venire in baptizatos in Judæa post baptismum consueverat, in gentibus ante baptismum venit (*Ibid., 11-18*). Si enim, cum a fidelibus culparetur, auctoritatem,

quam in sancta Ecclesia acceperat, attendisse respondere poterat, ut pastorem suum oves, quæ commissæ fuerint, reprehendere non auderent, sed si in querela fidelium aliquid de sua potestate diceret, profecto doctor mansuetudinis non fuisset, Humili ergo eos ratione placavit atque in causa reprehensionis suæ, etiam testes adhibuit, dicens: « Venerunt autem mecum et sex fratres isti (Act. xi, 12). » Si igitur, et pastor Ecclesiæ, et apostolorum princeps, signa et miracula singulariter faciens, non dedignatus est in causa reprehensionis suæ rationem humiliter reddere, quanto magis nos peccatores, cum in re aliqua reprehendimur, reprehensores nostros ratione humili placare debemus? Ad me etenim, sicut nostis, cum apud vestigia dominorum in regia urbe demorarer, multi ex eis venire consueverant qui de prædictis capitulis accusabantur. Sed, teste conscientia, fateor nunquam in eis aliquid pravitatis, aliquid erroris de his, quæ contra eos dicebantur, inveni. Unde et eos opinione contempta familiariter suscipere et magis ab insequentibus defendere curabam; dicebatur namque contra eos quod sub obtentu religionis conjugia solverent, et quia dicerent quod baptismum peccata penitus non auferret; et si de iniquitatibus suis quis penitentiam in triennium ageret, postmodum ei perverse vivere liceret; et quia si compulsi aliquid de quibus reprehendebantur, anathematizare se dicerent anathematis vinculo nullo modo teneri. Et si qui sunt, qui certissime talia sentiunt, vel tenent, quia Christiani non sunt, dubium non est, eosque et ego et omnes catholici episcopi, atque universa Ecclesia anathematizamus, quia veritati contraria sentiunt et contraria loquuntur. Si enim dicunt religionis causa conjugia debere dissolvi, sciendum est quia etsi hoc lex humana concessit, lex divina prohibuit. Per se enim Veritas dicit: « Quod Deus conjunxit, homo non separet (Matth. xix, 9). » Qui etiam ait: « Non licet dimittere uxorem, excepta causa fornicationis (Ibid.). » Quis ergo huic cœlesti legislatori contradicat? Scimus quia scriptum est: « Erunt duo in carne una (Gen. ii, 24). » Si igitur vir et uxor una caro sunt, et religionis causa, vir dimittit uxorem, vel mulier virum in hoc mundo remanentem, vel forte ad illicita migrantem, quæ est ista conversio, in qua una eademque caro et ex parte transit ad continentiam, et ex parte remanet in pollutione. Si vero utrisque conveniat continentem vitam ducere, hoc audeat accusare, quando certum est quia omnipotens Deus qui minora concessit, majora non prohibuit? Et multos sanctorum novimus cum suis conjugibus et prius continentem vitam duxisse, et postmodum ad sanctæ Ecclesiæ regimina migrasse.

Duobus etenim modis sancti viri etiam a licitis abstinere solent; aliquando, ut meritum sibi apud omnipotentem Deum augeant, aliquando vero ut ante vitæ actæ culpas detergant. Tres etenim pueri in regis Babylonici obsequio deducti legumina ad

vescendum petentes (Dan. i, 12), cibis regiis uti noluerunt (Ibid., 5), non quia culpa esset, si ea quæ Deus creavit ederent. Noluerunt ergo sumere ea quæ licebat ut per continentiam virtus excresceret. David vero qui alienam conjugem tulerat, et valde pro sua culpa fuerat flagellatus, aquam bibere longe post de Bethleemica cisterna noluit (II Reg. xxiii, 16).

Quam, cum ei fortissimi milites detulissent, bibere recusavit, eaque fundendo Domino libavit (Ibid.), licebat enim bibere si voluisset, sed qui illicita se cessisse meminerat, laudabiliter et a licitis abstinebat, et qui prius pro culpa sua morientium militum sanguinem fundi non metuit, postmodum, si aquam biberet, etiam pro culpa sua morientium militum sanguinem se fudisse judicavit, dicens: « Num sanguinem hominum istorum, qui profecti sunt, et animarum periculum bibam? » (Ibid., 17.) Proinde, cum boni conjuges aut meritum augere desiderant, aut ante actæ vitæ culpas delere, ut se ad continentiam constringant, et meliorem vitam appetant licet. Si vero continentiam, quam uxor appetit, vir recusat, dividi conjugium non licet, quia scriptum est: « Mulier sui corporis potestatem non habet, sed vir (I Cor. vii, 4). » Si qui vero sunt qui dicunt, in baptismate peccata superficie tenus dimitti, quid est hac prædicatione infidelius, in qua ipsum fidei sacramentum festinant solvere, in quo principaliter ad cœlestis munditiæ mysterium anima ligatur, ut absoluta radicitus a peccatis omnibus soli illi inhæreat, de quo scriptum est: « Mihi autem adhærere Deo bonum est (Psal. lxxii, 28). » Certe Rubri maris transitus figura sacri baptismatis fuit (I Cor. x, 2), in quo hostes a tergo mortui sunt, sed alii contra faciem in eremo inventi. Sic quippe omnibus qui in sancto baptismate tinguntur, eorum peccata præterita omnia laxantur, quia eis velut Ægyptii hostes, a tergo moriuntur. Sed in eremo alios hostes invenimus priusquam ad promissionis patriam pertingamus. Multæ nos tentationes fatigant, et ad terram viventium tendentibus iter intercludere festinant. Qui ergo dicit, peccata in baptismate funditus non dimitti, dicat in mari Rubro Ægyptios veraciter non mortuos. Si autem fatetur Ægyptios veraciter mortuos, fateatur necesse est peccata in baptismate funditus mori, quia nimirum plus valet in absolute nostra veritas, quam umbra veritatis. In Evangelio Dominus dicit: « Qui lotus est, non indiget nisi ut pedes lavet, sed est mundus totus (Joan. xiii, 10). » Si igitur peccata in baptismate funditus non dimittuntur, neque is qui lotus est mundus est totus. Totus enim mundus dici non potest, cui de peccato aliquid remansit. Sed nemo resistit voci Veritatis, quæ ait: « Qui lotus est, mundus est totus (Ibid.). » Nihil ergo ei de peccati sui contagione remanet quem totum fatetur mundum ipse qui redemit. Si qui autem dicunt, de peccato quolibet, et triennio penitentia agenda est, et post triennium in voluptatibus vivendum, isti adhuc nec prædicamenta

veræ fidei, nec sacræ Scripturæ præcepta cognoverunt. Contra hos prædicator egregius Paulus dicit : « Qui seminat in carne sua, de carne sua et metet corruptionem (*Gal. vi, 8*). » Contra hos iterum dicit : « Qui in carne sunt, Deo placere non possunt (*Rom. viii, 8*); » ubi discipulis subjungit : « Vos autem non estis in carne, sed in spiritu (*Ibid., 9*) : » hi quippe in carne sunt qui in carnalibus voluptatibus vivunt. Contra hos dicitur : « Neque corruptio in corruptelam possidebit (*I Cor. xv, 50*). » Si autem dicunt pauci temporis pœnitentiam contra peccatum debere sufficere, ut iterum liceat ad peccatum redire, recte hos pastoris primi sententia percutit, qui ait : « Contigit illis illud veri proverbii : Canis reversus ad vomitum, et sus lota in volutabro luti (*II Petr. ii, 22*). » Magnum est enim contra peccatum virtus pœnitentiæ, sed, si quis in eadem **278** pœnitentia perseveret. Nam scriptum est : « Qui perseveraverit usque in finem hic salvus erit (*Matth. x, 22*). » Hinc scriptum : « Qui baptizatur a mortuo, et iterum tangit eum, quid proficit lavatio ejus? » (*Eccli. xxxiv, 30*.) Mortuum quippe est omne opus perversum, quod pertrahit ad mortem, quod vitam justitiæ non vivit. Baptizatur ergo a mortuo et iterum tangit eum, qui prava opera, quæ se egisse meminit, deplorat, sed se eisdem iterum post lacrymas implicat. Anima ita quælibet ejusdem mortui lavatione non proficit, quia hoc iterum faciendo quod planxit, nec per lamenta pœnitentiæ ac rectitudinem justitiæ exurgit. Pœnitentiam enim vere agere est commissa plangere, et iterum plangenda declinare. Si qui vero sunt qui dicunt, quia, compulsus quispiam necessitate, si anathematizaverit, anathematis vinculo non tenetur, ipsi sibi testes sunt quia Christiani non sunt; quia ligamenta sanctæ Ecclesiæ vanis se æstimant conatibus solvere, ac per hoc nec absolutione sanctæ Ecclesiæ, quam præstat fidelibus, veram putant, si legationem ejus valere non æstimant. Contra quos diutius disputandum non est, quia per omnia despiciendi et anathematizandi sunt, ut unde se fallere veritatem credunt, inde in peccatis suis veraciter ligentur. Si qui sunt igitur qui sub nomine Christiano hæc, quæ prædiximus, errorum capitula aut prædicare audent aut tacite apud semetipsos tenere, hos procul dubio anathematizamus. **D** Ex omnibus tamen capitulis in eis, sicut prædixi, qui ad me in regia urbe venire consueverant, nullum omnino errorem cujuslibet prædicti capituli agnovi, sed neque fuisse existimo, nam si fuisset agnovissem. Quia vero sunt multi fidelium qui imperitiæ zelo accenduntur, et sæpe, dum quosdam quasi hæreticos insequuntur, hæreses faciunt, eorum infirmitati consulendum est, et sicut prædixi ratione ac mansuetudine sunt placandi. Illis quippe sunt similes, de quibus scriptum est : « Testimonium perhibeo de illis quod æmulationem Dei habent, sed non secundum scientiam (*Rom. x, 2*). » Vestra itaque excellentia, quæ in lectione, in lacrymis atque in eleemosynis incessabiliter vivit, eorum sicut

A petii imperitiam placare mansuetis exhortationibus ac responsionibus debet, ut non solum de semetipsa, sed etiam de illis gloriam æternæ retributionis inveniat. Hæc me dicere vobis nimius amor suavitatis, quia in vestra lætitia me crescere, et in vestra tristitia me existimo minorari. Omnipotens Deus gratia vos celesti custodiat, et salva Domini pietate et piissima Domini tranquillitate pro parvulorum dominorum nutrimento vitam vestram longius extendat.

Epistola Gregorii papæ ad Augustinum.

Reverendissimo et sanctissimo fratri AUGUSTINO, GREGORIUS, servus servorum Dei.

Desiderabilem mihi a te missus Denual religiosus presbyter, attulit nuntium, cum te sospitem narravit; et ex ministerio, pro quo missus est, favente Deo, proficere nuntiavit. Detulit etiam a te missas litteras, ubi indicasti quod ager Dominicus qui incultus jacebat, et spinarum aculeis ex infidelitate riguerat vomere tuæ doctrinæ exarante, semen verbi suscepit, et fertilem messem protulit fidelitatis. In eisdem litteris quædam subnexuisti capitula, sciscitando qualiter teneat, vel doceat hæc sancta apostolica Romana Ecclesia. Bene satis quia beatus apostolus Petrus, et apostolatus, et episcopatus principium exstitit, et consulenti tibi de statu Ecclesiæ non ex nobis quasi ex nobis, sed ex gratia « quæ aperit os mutum, et linguas infantium facit disertas (*Sap. x, 21*); » qualiter tenere debeas apostolici vigoris doctrina edicimus. **C** Igitur in primis legebatur quota progenies propinquorum matrimonio copuletur, dicimus quod oportuerat quidem quandiu se cognoscunt affinitate propinquos ad hujus copulæ non accedere societatem, sed quia temperantia magis, et præsertim in tam barbara gente placet plusquam districtio censuræ, concedendum est, ut post quartam generationem jungantur. Nam quod posuisti, quod si mulier infirmitate correpta non valuerit viro debitum reddere, quid ejus faciat jugalis, bonum esset, si sic permaneret, ut abstinentiæ vacaret. Sed quia hoc magnum est, ille qui se non poterit continere, nubat magis, non tamen subsidii opem subtrahat ab illa cui infirmitas præpedit, et non detestabilis culpa excludit. Presbyter vero vel quilibet sacerdos, si a populo fuerit accusatus, et certi non fuerint testes qui criminis illati approbent veritatem, jusjurandum erit in medio, et illum testem proferat de innocentie suæ puritate, « cui nuda et aperta sunt omnia (*Hebr. iv, 13*), » sicque maneat in proprio gradu. Nam de homine qui a pontifice confirmatus fuerit, denuo illa talis reiteratio prohibenda est. In missarum autem solemnibus, illud observandum est, quod Dominus noster Jesus Christus sanctis suis tribuit discipulis: accepit namque calicem et dat eis, dicens : « Hic calix novi testamenti est in meo sanguine. Hoc facite quotiescunque sumitis (*Matth. xxvi, 28*). » Unde congruum non est, duos vel tres calices in altario ponere, cum missarum solemnibus celebrantur. De immolativis autem escis consulisti, si a fidelibus

upradictum fuerit, vivifice crucis signum edi-
 , an non ? Illud sufficit respondere quod beatus
 lus dicit : « Si quis dixerit : Hoc immolatum
 olite edere propter eum qui indicavit, et pro-
 onscientiam (I Cor. x, 28). » Addidisti adhuc
 si pater vel mater, filium vel filiam intra septa
 terii in infantie annis sub regulari tradide-
 disciplina, utrum liceat eis, postquam puberta-
 leverint annos, egredi et matrimonio copu-
 loc omnino evitamus, quia nefas est, ut obla-
 arentibus Deo filiis voluptatis frena laxentur.
 ero quosdam, absque interrogatione symboli,
 lteris et indignis presbyteris fassus es baptiza-
 i his tua dilectio teneat antiquum morem Ec-
 , quia, quisquis in nomine Patris et Filii et
 issancti baptizatus est, rebaptizari eum minime
 B Non enim in nomine baptizantis, sed in no-
 Trinitatis hujus gratie donum percepit, et
 ur quod Apostolus dicit : « Unus Deus, una fi-
 num baptisma (Ephes. iv, 5), » doctrinam vero
 lem talibus studiosius ut impertias deman-
 s.

unt quæstiones S. Augustini Cantuariensis ar-
 chiepiscopi, et responsiones Gregorii papæ.

rrrogatio beati Augustini, episcopi Cantuariensis
 iæ, de episcopis qualiter cum suis clericis con-
 tatur, vel de his, qui fidelium orationibus acce-
 d ad altarium, quantæ debeant fieri portiones, et
 er episcopus in ecclesia agere debeat.

ponsio Gregorii. Sacra Scriptura testatur,
 bene te nosse non dubito, et specialiter beati
 ad Timotheum Epistolæ, in quibus erudire
 it, qualiter eum in domo Dei conversari oport-
 t. Mos autem sedis est apostolicæ ordinatis
 pps præcepta tradere, ut ex omni stipendio
 accedit, quatuor fieri debeant portiones, una
 cetepiscopo et familiæ, propter hospitalitatem
 : susceptionem ; alia clero ; tertia pauperibus ;
 a ecclesiis reparandis. Sed quia tua fraternitas
 steriorum regulis erudita seorsum vivere non
 , a clericis suis in Ecclesia Anglorum, quæ,
 re Deo, nuper ad fidem perducta est, hanc de-
 nversationem instituere, quæ initio nascentis
 siæ fuit patribus nostris, in quibus « nullus
 n ex his quæ possidebat, aliquid suum esse
 at, sed erant eis omnia communia (Act. iv, 32). »
 i vero clerici sunt extra sacros ordines consti-
 qui se continere non possunt, sortiri uxores
 it, et stipendia sua exterius accipere, quia et
 s, de quibus præfati sumus, novimus scriptum,
 d dividebatur singulis, prout cuique opus erat
 , 35), » de eorum quoque stipendio cogitandum
 ; providendum est, et sub ecclesiastica regula
 dum, ut bonis moribus vivant, et canendis
 nis invigilent, et ab omnibus illicitis cor et lin-
 i et corpus, Deo auctore conservent. Comuni
 riventibus jam de faciendis portionibus, vel ex-
 ida hospitalitate, et adimplenda misericordia
 ; quid erit loquendum, cum omne quod super-

est in causis piis ac religiosis erogandum est, Domi-
 no et magistro omnium docente : « Quod superest
 date eleemosynam, et ecce omnia munda sunt vobis
 (Luc. xi, 41). »

Interrogatio Augustini. Cum una sit fides, cur
 sunt Ecclesiarum diversæ consuetudines, et aliter
 consuetudo missarum in sancta Romana Ecclesia,
 atque aliter in Galliarum Ecclesiis tenetur ?

Responsio Gregorii. Novit fraternitas tua Romanæ
 Ecclesiæ consuetudinem, in qua se meminit nutri-
 tam, quam valde amabilem te habeat. Sed mihi pla-
 cet, ut sive in Romana, sive in Galliarum, sive in
 qualibet Ecclesia aliquid invenisti, quod plus omni-
 potenti Deo possit placere, sollicitè eligas in Anglo-
 rum Ecclesia, quæ adhuc ad fidem nova est, institu-
 tione præcipua quæ de multis Ecclesiis colligere po-
 tuisti infundas. Non enim pro locis res, sed pro bonis
 rebus loca amanda sunt. Ex singulis ergo quibusque
 Ecclesiis, quæ pia, quæ religiosa, quæ recta sunt
 elige, et hæc, quasi in fasciculo collecta apud Anglo-
 rum mentes, in consuetudinem deponere.

Interrogatio Augustini. Obsecro quid pati debeat,
 si quis aliquid de ecclesia furto abstulerit.

Responsio Gregorii. Hoc tua fraternitas ex persona
 furis pensare potest qualiter valeat corrigi. Sunt enim
 qui habentes subsidia, furtum perpetrant, et sunt
 alii qui in hac re ex inopia delinquant ; unde necesse
 est, ut quidam damnis, quidam vero verberibus, et
 quidam districtius, quidam levius corrigantur. Et
 cum paululum districtius agitur, ex charitate agen-
 dum est, non ex furore, quia ipsi hoc præstatur qui
 corrigitur, ne gehennæ ignibus tradatur. Sic enim
 nos fidelibus tenere disciplinam debemus, sicut boni
 patres carnalibus filiis solent. Quos et pro culpis
 verberibus feriunt, et tamen ipsos quos doloribus
 affligunt, habere hæredes quærunt, et quæ possident
 ipsis servant, quos irati insequi videntur. Hæc igitur
 charitas mente tenenda est, et ipsa modum cor-
 rectionis dictet, ita ut mens extra rationis regulam
 omnino nihil faciat. Addis etiam quomodo ea quæ
 furto de ecclesiis abstulerunt reddere debeant. Sed
 absit ut Ecclesia cum augmento recipiat, quod de
 terrenis rebus videtur amittere, et lucra de vanis
 quærat.

Interrogatio Augustini. Si debent duo germani fra-
 tres singulas sorores accipere, quæ sunt ab illis longa
 progenie generatæ.

Responsio Gregorii. Modis omnibus hoc fieri licet.
 Nequaquam enim in sacris eloquiis invenitur, quod
 huic capitulo contradicere videatur.

Interrogatio Augustini. Usque ad quotam genera-
 tionem fidelis debeat cum propinquis sibi copulari,
 et novercis, et cognatis, si liceat copulari conjugio ?

Responsio Gregorii. Et quidem terrena lex in Ro-
 mana republica permittit, ut sive fratris, sororis, seu
 duorum fratrum germanorum, vel duarum sororum
 filius et filia misceantur ; sed experimento didicimus ex
 tali conjugio sobolem non posse succrescere, et sacra
 lex prohibet cognationis turpitudinem revelare. Unde

necesse est ut jam tertia vel quarta generatio fidelium licenter sibi jungi debeat. Nam secunda, quam prædiximus, a se omnino debet abstinere. Cum noverca autem miscere, grave est facinus, quia et in lege scriptum est: « Turpitudinem patris tui non revelabis (Lev. xviii, 7). » Neque enim patris turpitudinem filius revelare potest, sed quia scriptum est: « Erunt duo in carne una (Gen. ii, 24), » qui turpitudinem novercæ quæ una caro cum patre fuit, revelare præsumserit, profecto patris turpitudinem revelabit. Cum cognata quoque miscere prohibitum est, quia per conjunctionem priorum caro fratris fuerit facta, pro qua re etiam Joannes Baptista capite truncatus et sancto martyrio coronatus est (Matth. xiv, 10). Cui non est dictum, ut Christum negaret, et pro Christi confessione occisus est. Sed quia eisdem Dominus noster Jesus Christus dixerat, « ego sum veritas (Joan. xiv, 6) » quia pro **279** veritate Joannes occisus est, videlicet pro Christo sanguinem fudit. Quia vero sunt in Anglorum gente, qui, dum adhuc in infidelitate essent, huic nefando conjugio dicuntur admisti, ad fidem venientes, admonendi sunt ut se abstineant, et græve hoc esse peccatum agnoscant, tremendum Dei judicium timeant, ne pro carnali delectatione tormenta æterni cruciatus incurrant. Non tamen prohac re sacri corporis ac sanguinis Domini communionem privandi sunt, ne in eis illa ulcisci videamur, in quibus se per ignorantiam ante lavacrum baptismatis astrinxerunt. In hoc enim tempore sancta Ecclesia quædam per fervorem corrigit, quædam per mansuetudinem tolerat, quædam per considerationem dissimulat atque portat, ut sæpe malum quod aversatur, portando et dissimulando compescat. Omnes hi qui ad fidem veniunt, admonendi sunt, ne tale aliquid audeant perpetrare. Si perpetraverunt, corporis et sanguinis Domini communionem privandi sunt, quia sicut in his qui per ignorantiam fecerunt, culpa aliquatenus toleranda est, ita in his fortiter insequenda, qui non metuunt sciendo peccare.

Interrogatio Augustini. — Si longinquitas itineris magna interjacet, ut episcopi non facile valeant convenire, an debeant sine aliorum episcoporum præsentia episcopi ordinari?

Responsio Gregorii. — Et quidem in Anglorum Ecclesia, in qua solus tu episcopus inveniris, ordinare episcopum non aliter nisi sine episcopis potes. Nam quando de Galliis episcopi veniunt, qui in ordinatione ipsi testes assistant? Sed fraternitatem tuam ita volumus episcopos ordinare, ut ipsi sibi episcopi longo intervallo minime disjungantur, quatenus nulla sit necessitas ut in ordinatione episcopi convenire non possint; pastorum quoque aliquorum præsentia, quia valde est utilis, facillime debeant convenire. Cum igitur, auctore Deo, ita fuerint episcopi in propinquis sibi locis ordinati, per omnia episcoporum ordinatio sine aggregatis tribus vel quatuor episcopis fieri non debet. Nam quod in ipsis

rebus spiritualibus ut sapienter et mature disponantur, exemplum a rebus etiam carnalibus sumere possumus. Certe enim, dum conjugia in mundo celebrantur, conjugati quique vocantur, ut qui in via jam conjugii præcesserunt, in subsequenti quoque copulæ gaudio misceantur. Cur non ergo nobiscum in hac speciali ordinatione qua per sacrum ministerium homo Deo conjungitur, tales conveniant, qui in profectu ordinati episcopi gaudeant, vel pro ejus custodia omnium ipsi Domino preces pariter fundantur?

Interrogatio Augustini. — Qualiter debemus cum Galliarum atque Britannorum episcopis agere?

Responsio Gregorii. — In Galliarum episcopis nullam tibi auctoritatem tribuimus, quia ab antiquis prædecessorum meorum temporibus palium Arelatensis episcopus accepit, quem nos privare auctoritate precepta minime debemus. Si igitur contingat, ut tuæ fraternitas ad Galliarum provinciam transeat, cum eodem Adelatensi episcopo debet agere, qualiter si quæ sunt in episcopis vitia corrigantur. Qui si forte in disciplina vigore tepidus existat, tuæ fraternitatis zelo accendendus est. Cui etiam epistolas fecimus, ut cum tuæ sanctitatis præsentiam in Galliis et ipse tota mente subveniat, et quæ sunt Crealoris nostri jussioni contraria ab episcoporum moribus compescat; ipse autem ex auctoritate propria episcopos Galliarum judicare non poteris, sed suadendo, blandiendo, bonaque tua opera eorum imitationi monstrando, pravorum mentes ad studium sanctitatis reforma, quia scriptum est in lege: « Per alienam messem transiens falcem mittere non debes, sed manu spicas conterere et manducare (Deut. xxiii, 25). » Falcem enim judicii mittere non potes in ea segete, quæ videtur alteri commissa, sed per effectum boni operis frumenta Dominica vitiorum suorum paleis exspolia, et in Ecclesiæ corpore moriendo et persuadendo quasi mandendo converte. Quidquid vero ex auctoritate agendum est, cum prædicto Arelatensi episcopo agatur, nec prætermitti possit hoc quod antiqua Patrum constitutio invenit. Britannorum vero omnes episcopos tuæ fraternitati committimus, ut indocti doceantur, infirmi persuasionem roborentur, perversi auctoritate corrigantur.

Obsecratio Augustini. — Obsecro ut reliquæ sancti Sixti martyris transmittantur.

Concessio Gregorii. — Fecimus quod petisti, quatenus populus, qui in loco quondam S. Sixti martyris corpus dixerat venerari, quod tuæ fraternitati nec verum nec veraciter sanctum videtur, certa sanctissimi et probatissimi martyris beneficia suscipiens, colere incerte non debeat. Mihi tamen videtur, quia si corpus quod a populo cujusdam martyris esse creditur nullis illic miraculis coruscat, et neque aliqui de antiquioribus existunt, qui se a parentibus passionem

ejus audisse fateantur, ita reliquæ quas petistis **A** discernentibus cum magna discretione providenda est, ita his quibus mors imminet sine ulla dilatione offerenda, ne dum adhuc tempus ad præbendum redemptionis mysterium quæritur, interveniente paululum mora, inveniri non valeat qui redimatur. Ad ejus vero concubitum vir suus accedere non debet, quoad usque proles, quæ gignitur, ablactetur. Prava autem in conjugatorum moribus consuetudo surrexit, ut mulieres filios quos gignunt nutrire contemnant, eosque aliis mulieribus ad nutriendum tradant. Quod videlicet ex sola causa incontinentiæ videtur inventum, quia dum se continere nolunt, despiciunt lactare quos gignunt. Hæ itaque quæ filios suos ex prava consuetudine aliis ad nutriendum tradunt, nisi purgationis

Interrogatio Augustini. — Si prægnans mulier debeat baptizari, aut postquam genuerit, post quantum possit tempus ecclesiam intrare, aut etiam baptizari, ne morte præoccupetur; quod si genuerit, post quot dies hanc liceat sacri baptismatis sacramenta percipere; aut post quantum temporis huic vir suus in carnis copulatione conjungi; et, si menstrua consuetudine teneatur, an in ecclesia intrare ei liceat; aut sacræ communionis sacramenta percipere; aut viro suo conjungi permittitur, priusquam lavetur aqua; **B** tempus transierint, viris suis non debent admisceri, quippe quia et sine partus causa cum inconsuetis menstruis detinentur, viris suis misceri prohibeantur, ita ut morte lex sacra feriat, si quis vir ad mulierem menstruatam accedat. Quæ tamen mulier, dum consuetudinem menstrualem patitur, prohiberi ab ecclesia non debet, quia natura ei superfluens in culpa non valet reputari, et per hoc quod invita patitur, justum non est, ut ab ingressu templi privetur. Novimus namque quod mulier quæ fluxum patiebatur sanguinis, post tergum Domini humiliter veniens, vestimentis ejus fimbriam tetigit, atque ab ea statim sua infirmitas recessit (*Matth. ix, 20, 22*)? Si ergo in fluxu sanguinis posita laudabiliter potuit vestimentum Domini tangere, cur quæ menstrua sanguinis patitur ei non liceat Domini ecclesiam intrare. Sed dicis: Illam infirmitas compulit, has vero, de quibus loquimur, consuetudo constringit. Perpende enim, frater charissime, quia omne quod in hac carne mortali patimur ex infirmitate naturæ est digno Dei judicio per culpam ordinatum. Esurire namque, sitire, æstuarere, algere, lassessere ex infirmitate naturæ est. Et quid est aliud contra famem alimenta, contra sitim potum, contra æstum auras, et contra frigus vestem, contra lassitudinem requiem quærere, nisi medicamenta quædam contra ægrotudines explorare? Feminæ namque et menstruus sui sanguinis fluxus ægrotudo est. Si igitur bene præsumpsit, quod vestimentum Domini in languore posita tetigit, quod uni personæ infirmatæ conceditur, cur non concedatur cunctis mulieribus quæ naturæ suæ vitio infirmantur? Sanctæ etenim communionis mysterium in eisdem diebus percipere non debet prohiberi. Si enim ex magna veneratione percipere non præsumit, laudanda est; sed si perceperit, non judicanda. Bonarum quippe mentium est etiam ibi aliquo modo culpas suas cognoscere, ubi culpa non est, quia sæpe sine culpa agitur quod venit ex culpa; unde etiam cum esurimus, sine culpa comedimus, quibus ex culpa primi hominis factum est ut esuriamus. Menstrua enim consuetudo mulieribus non aliqua culpa est, videlicet quia naturaliter accidit; sed quod natura tamen ipsa vitiata est, ut etiam sine voluntatis studio videatur esse polluta, ex culpa venit vitium, in quo

Responsio Gregorii. — Hoc non ambigo fraternitatem tuam esse requisitam, cui jam et responsum reddidisse me arbitror. Sed hoc quod ipse dicere, et sentire potuisti, credo quia mea apud te volueris responsione firmari. Mulier enim prægnans, cur non debeat baptizari, cum non sit ante omnipotentis Dei oculos culpa aliqua fecunditas carnis? Nam cum primi parentes nostri in paradiso deliquissent, immortalitatem quam acceperant recto Dei judicio perdidit, quia idem omnipotens Deus humanum genus culpa sua funditus **C** extinguere noluit, et immortalitatem homini pro peccato suo abstulit, et tamen per benignitatem suæ pietatis fecunditatem ei sobolis reservavit. Quod ergo naturæ humanæ ex omnipotentis Dei dono servatum est, qua ratione poterit a sacri baptismatis gratia prohiberi? in illo quippe mysterio, in quo omnis culpa funditus exstinguitur, valde stultum, si donum gratiæ contradicere posse videatur. Cum vero enixa fuerit mulier post quot debeat dies ecclesiam intrare, Testamenti Veteris præceptione didicisti, ut pro masculo diebus triginta tribus (*Lev. xii, 4*), pro femina autem sexaginta sex (*Ibid., 5*) debeat abstineri. Quod tamen sciendum est, quia in mysterio **D** accipitur. Nam si hora eadem qua genuerit, actura gratias intret ecclesiam, nullo peccati pondere gravatur; voluptas enim carnis non dolor in culpa est, in carnis enim commistione voluptas est. Nam in prolis prolatione gemitus, unde et ipse Dominus primus magister omnium dixit: « In doloribus paries (*Gen. iii, 16*). » Si enim enixam mulierem prohibemus ecclesiam intrare, ipsam ei poenitentiam suam in culpam deputamus. Baptizare autem vel enixam mulierem, vel hoc quod genuerit, si periculo mortis urgetur, vel ipsam hora eadem qua gignit, vel hoc quod gignit eadem hora qua natum est, nullo modo prohibetur, quia sicut sancti mysterii gratia viventibus atque

discernentibus cum magna discretione providenda est, ita his quibus mors imminet sine ulla dilatione offerenda, ne dum adhuc tempus ad præbendum redemptionis mysterium quæritur, interveniente paululum mora, inveniri non valeat qui redimatur. Ad ejus vero concubitum vir suus accedere non debet, quoad usque proles, quæ gignitur, ablactetur. Prava autem in conjugatorum moribus consuetudo surrexit, ut mulieres filios quos gignunt nutrire contemnant, eosque aliis mulieribus ad nutriendum tradant. Quod videlicet ex sola causa incontinentiæ videtur inventum, quia dum se continere nolunt, despiciunt lactare quos gignunt. Hæ itaque quæ filios suos ex prava consuetudine aliis ad nutriendum tradunt, nisi purgationis tempus transierint, viris suis non debent admisceri, quippe quia et sine partus causa cum inconsuetis menstruis detinentur, viris suis misceri prohibeantur, ita ut morte lex sacra feriat, si quis vir ad mulierem menstruatam accedat. Quæ tamen mulier, dum consuetudinem menstrualem patitur, prohiberi ab ecclesia non debet, quia natura ei superfluens in culpa non valet reputari, et per hoc quod invita patitur, justum non est, ut ab ingressu templi privetur. Novimus namque quod mulier quæ fluxum patiebatur sanguinis, post tergum Domini humiliter veniens, vestimentis ejus fimbriam tetigit, atque ab ea statim sua infirmitas recessit (*Matth. ix, 20, 22*)? Si ergo in fluxu sanguinis posita laudabiliter potuit vestimentum Domini tangere, cur quæ menstrua sanguinis patitur ei non liceat Domini ecclesiam intrare. Sed dicis: Illam infirmitas compulit, has vero, de quibus loquimur, consuetudo constringit. Perpende enim, frater charissime, quia omne quod in hac carne mortali patimur ex infirmitate naturæ est digno Dei judicio per culpam ordinatum. Esurire namque, sitire, æstuarere, algere, lassessere ex infirmitate naturæ est. Et quid est aliud contra famem alimenta, contra sitim potum, contra æstum auras, et contra frigus vestem, contra lassitudinem requiem quærere, nisi medicamenta quædam contra ægrotudines explorare? Feminæ namque et menstruus sui sanguinis fluxus ægrotudo est. Si igitur bene præsumpsit, quod vestimentum Domini in languore posita tetigit, quod uni personæ infirmatæ conceditur, cur non concedatur cunctis mulieribus quæ naturæ suæ vitio infirmantur? Sanctæ etenim communionis mysterium in eisdem diebus percipere non debet prohiberi. Si enim ex magna veneratione percipere non præsumit, laudanda est; sed si perceperit, non judicanda. Bonarum quippe mentium est etiam ibi aliquo modo culpas suas cognoscere, ubi culpa non est, quia sæpe sine culpa agitur quod venit ex culpa; unde etiam cum esurimus, sine culpa comedimus, quibus ex culpa primi hominis factum est ut esuriamus. Menstrua enim consuetudo mulieribus non aliqua culpa est, videlicet quia naturaliter accidit; sed quod natura tamen ipsa vitiata est, ut etiam sine voluntatis studio videatur esse polluta, ex culpa venit vitium, in quo

se ipsam qualis per iudicium facta sit humana natura cognoscat, et homo qui culpam sponte perpetravit, reatum culpæ portet invitus. Atque ideo feminæ, cum semetipsas considerant, et quæ menstrua consuetudine ad sacramentum Dominici corporis et sanguinis accedere non præsumunt, de sua recta consuetudine laudandæ sunt. Cum vero percipiendi ex religiosæ vitæ consuetudine ejusdem mysterii amore rapiuntur, reprimendæ, sicut prædiximus, non sunt. Sicut enim in Testamento Veteri exteriora observantur opera, ita in Testamento Novo non tam quod exterius agitur, quam id quod interius cogitatur sollicita intentione attenditur, ut subtili sententia puniatur. Nam cum multa lex velut immunda manducare prohibeat, in Evangelio tamen Dominus dicit : « Non quod intrat in os coinquinat hominem, sed ea quæ exeunt de ore illa sunt quæ coinquant hominem (Matth. xv, 14). » Atque paulo post subjicit, exponens : « Ex corde exeunt cogitationes malæ (Ibid., 19), » ubi ubertim iudicandum est, quia illud ab omnipotente Deo pollutum esse in opere ostenditur, quod ex polluta cogitationis radice generatur. Unde Paulus quoque apostolus dicit : « Omnia munda mundis, coinquantis autem et infidelibus nihil est mundum (Tit. 1, 15). » Atque mox ejusdem causas coinquinationis annuntians subjungit : « Coinquinata sunt enim eorum et mens et conscientia (Ibid.). » Si ergo ei cibus immundus non est, cui mens munda, cur quod mente munda mulier ex natura patitur, ei in immunditiam reputetur? Vir enim cum propria conjugate dormiens, nisi lotus aqua ecclesiam intrare non debet, sed neque lotus intrare statim debet. Lex autem veteri populo præcepit dicens, ut mistus vir mulieri **280** et lavari aqua debeat, et ante solis occasum ecclesiam non intrare; quod tamen intelligi specialiter potest, quia mulieri vir miscetur, quando illicitæ concupiscentiæ animus in cogitatione per delectationem conjungitur, quia nisi prius ignis concupiscentiæ a mente deferreat, dignum se congregationi fratrum æstimare non debet, qui se gravari per nequitiam pravæ voluptatis videt. Quamvis de hac re diversæ hominum nationes diversa sentiant, atque alia custodire videantur, Romanorum tamen semper ab antiquioribus usus fuit, post admistionem propriæ conjugis, et lavacri purificationem quærere, et ab ingressu ecclesiæ paululum reverenter abstinere. Nec hæc dicentes culpam deputamus esse conjugium, sed quia ipsa licita admistio conjugis sine voluptate carnis fieri non potest, a sacri loci ingressu abstinendum est, quia voluptas esse sine culpa non potest. Non enim de fornicatione vel de adulterio natus fuerat qui dicebat : « Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum, et in peccatis peperit me mater mea (Psal. 1, 7). » Qui enim in iniquitatibus conceptum se noverat, a delicto se natum gemebat, quia portat arbor in ramo humorem vitii, quem traxit ex radice; in quibus tamen verbis non admistionem conjugum iniquitatem nominat, sed ipsam videlicet voluptatem. Commistiones enim suut multæ et licitæ

A ac legitimæ, et tamen in earum actu aliquatenus fœdamur, sicut sæpe irascendo culpas insequimur, et tranquillitatem in nobis animi perturbamus. Et cum rectum sit quod agitur, non est tamen approbabile, quod in eis animus perturbatur. Contra vitia quippe delinquentium iratus fuerat, qui dicebat : « Turbatus est præ ira oculus meus (Psal. vi, 8); » quia enim, nisi tranquilla mens non valet in contemplatione se ad lucem suspendere, et in ira ipsum oculum turbatum dolebat; quia dum mala acta deorsum insequitur, confundi atque turbari a summorum contemplatione cogebatur. Et laudabilis est ergo ira contra vitium, et tamen molesta, quia turbatum se aliquem reatum incurrisse æstimabat. Legitima ergo carnalis copula oportet ut causa prolis sit, non voluptatis, et carnis commistio creandorum liberorum sit gratia, non satisfactio vitiorum. Si quis sua conjugate, non cupidine voluptatis raptus, sed solummodo creandorum liberorum gratia utitur, ipse profecto sive de ingressu ecclesiæ, seu de sumendo corporis Dominici et sanguinis mysterio suo est iudicio relinquendus, quia a nobis prohiberi non debet accipere, qui in igne positus nescit uri. Cum vero non amor procreandæ sobolis, sed voluptas dominatur in opere commistionis, habent conjugates etiam de sua commistione, quod defleant : hoc enim eis concedit sancta prædicatio, et tamen de ipsa concessionem metus animum concutit. Nam cum Paulus apostolus diceret : Qui se continere non potest, habeat suam uxorem (I Cor. vii, 2); statim subjungere curavit : « Hoc autem dico secundum indulgentiam, non secundum imperium (Ibid., 6). » Non enim indulgetur quod licet et justum est. Quod igitur indulgeri dixit, culpam esse demonstravit. Vigilanti vero mente pensandum est, quod in Sina monte Dominus populum abstinere a mulieribus præcepit (Exod. xix, 15). Et si illic ubi Dominus per creaturam subditam hominibus loquebatur, tanta provisione est munditia corporis requisita, ut qui verba Dei reciperent mulieribus misti non essent, quanto magis mulieres, quæ corpus Domini omnipotentis accipiunt custodire se in carnis munditia debent, ne ipsa inæstimabilis magnitudine mysterii graventur? Hinc etiam ad David de pueris suis per sacerdotem dicitur, ut si a mulieribus mundi essent, panem propositionis acciperent; quos omnino non perciperent, nisi prius mundos eos David a mulieribus fateretur (I Reg. xxi, 4). Tunc autem vir qui post admistionem conjugis lotus aqua fuerit, etiam sacræ communionis mysterium valet accipere, cum ei juxta præfinitam sententiam, etiam ecclesiam licuerit intrare.

Interrogatio Augustini. — Si post illusionem, quæ per somnium solet accidere, vel corpus Domini quilibet accipere valeat, vel si sacerdos, sacræ mysteria celebrare.

Responsio Gregorii. — Et quidem hoc Testamentum veteris legis, sicut in superiori capitulo jam diximus, pollutum dicit, et nisi lotum aqua, ei usque

ad vesperum intrare ecclesiam non concedit. Quod tamen specialiter ad illum populum, spiritualiter autem intelligens, sub eodem intellectu accipiet quo præfati sumus, quia quasi per somnium illuditur qui, tentatus in immunditia, vanis imaginibus in cogitationibus inquinatur. Sed lavandus est aqua, ut culpas cogitationis lacrymis abluat. Et nisi prius ignis tentationis recesserit, reum se quasi usque ad vesperam cognoscat. Sed est in eadem illusionem necessaria valde discretio, quæ subtiliter pensare debeat, ex qua re accidat menti dormientis. Aliquando enim ex crapula, aliquando ex naturæ superfluitate, aliquando ex cogitatione contigit, aliquando per infirmitatem. Et quidem cum ex naturæ superfluitate vel infirmitate evenit, omnino hæc illusio non est timenda, quia hanc, animo nesciente, pertulisse magis dolendum est quam fecisse. Cum vero ultra modum appetitus gulæ in sumendis alimentis rapitur, atque idcirco humorum receptacula gravantur, habet exinde animus aliquem reatum, non tamen usque ad prohibitionem percipiendi sancti mysterii, vel missarum solemniam celebrandi, cum fortasse aut dies festus exigit, aut exhibere mysterium, pro eo quod sacerdos alius in loco deest, ipsa necessitas compellit. Nam si adsunt alii qui implere ministerium valeant, illusio pro crapula facta, a perceptione sacri mysterii prohibere non debet, sed ab immolatione sacri mysterii abstinere (ut arbitrator) humiliter debet, si tamen animum dormientis turpes imaginationes concusserunt. Nam sunt quibus ita plerumque illusio nascitur, ut eorum animus etiam in somno corporis positus, turpibus imaginationibus non fedetur. Quia in re unum ibi ostenditur; ipsa mens non rea, nec tamen suo iudicio libera, cum se, etsi dormiente corpore, nihil meminit vidisse, tamen in vigiliis corporis meminit in ingluviem cecidisse. Si vero ex turpi cogitatione dormientis oritur illusio dormientis, patet animo reatus suus videt; etenim a qua radice inquinatio illa processerit, quia quod cogitavit sciens, hoc pertulit nesciens. Sed pensandum est ipsa cogitatio utrum in suggestionem, an in delectationem, an quod majus est, in peccati consensu ceciderit. Tribus enim modis impletur omne peccatum, videlicet suggestionem, delectationem, consensum. Suggestio est quod fit per diabolum; delectatio per carnem; consensus per spiritum: quia cum primum culpam serpens suggessit, Eva velut caro delectata est, Adam vero velut spiritus consensit. Et necessarium est magna discretione inter suggestionem, et delectationem atque consensum iudicem sui prodere animum. Cum enim malignus spiritus peccatum suggerit in mente, si nulla peccati delectatio sequitur, peccatum omnino perpetratum non est. Cum vero delectari caro cœperit, tunc peccatum incipit nasci. Si autem etiam ad consensionem ex deliberatione descendit, tunc peccatum cognoscitur perfici. In suggestionem igitur peccati initium est, in delectationem nutrimentum, in consensu perfectio. Et sæpe contingit ut hoc, quod malignus spiritus seminat in cogitatione, caro

in delectatione trahat, nec tamen anima eidem delectationi consentiat. Et, cum caro sine anima delectari nequeat, ipse tamen animus, carnis voluptatibus reluctans, in delectatione carnali aliquo modo ligatur invitus, ut ei ex ratione contradicat, nec consentiat, et tamen delectatione ligatus sit, sed ligatum se vehementer ingemiscat. Unde et ille cœlestis exercitus præcipuus miles gemebat dicens: « Video aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ, et captivum me ducentem in lege peccati, quæ est in membris meis (Rom. vii, 23). » Si autem captivus erat minime pugnabat, sed et pugnabat. Quapropter et captivus erat, et captivus non erat, et pugnabat. Igitur legi mentis lex, quæ in membris est, repugnabat. Si autem pugnabat, captivus non erat. Ecce ita est homo, ut ita dixerim, et captivus et liber; liber ex justitia quam diligit, captivus ex delectatione quam portat invitus.

Incipit synodus Romana habita a Gregorio papa primo.

Regnante in perpetuum Domino nostro Jesu Christo, temporibus piissimi ac serenissimi domini Mauricii, et Theodosii Tiberii, Augustorum, ejusdem domini Mauricii imperii anno 13, indictione 13, quinta die mensis Julii, Gregorius papa, coram sacratissimo beati Petri apostoli corpore, cum episcopis omnibus Romanæ Ecclesiæ et presbyteris residentibus, astantibus diaconibus, et cuncto clero dixit: In sancta hac Romana Ecclesia, cui divina dispensatio præesse me voluit, dudum consuetudo est valde reprehensibilis exorta, ut quidam ad sacri altaris mysterium cantores eligantur, et in diaconatus ordine constituti modulationi vocis inserviant, quos ad prædicationis officium et eleemosynarum studium vacare congruebat. Unde fit plerumque ut ad sacrum ministerium dum blanda vox quæritur, quæri congrua vita negligatur, et cantor, minister Domini, moribus stimuletur, cum populum vocibus delectet. Qua de re præsentis decreto constituo, ut in sede hac sacri altaris ministri cantare non debeant, solumque Evangelicæ lectionis officium inter missarum solemniam exsolvant. Psalmos vero ac reliquas lectiones censeo per subdiaconos, vel si necessitas exigit, per minores ordines exhiberi. Si quis autem contra hoc decretum meum venire tentaverit, anathema sit. Et responderunt omnes: Anathema sit.

Verecundus mos torpore indiscretionis inolevit, ut hujus sedis pontificibus ad secreta cubili servitia laici pueri ac sæculares obsequantur. Et cum pastoris vita esse discipulis semper debeat in exemplo, plerumque clerici qualis in secreto sit vita sui pontificis nesciunt, quam tamen, ut dictum est, sæculares pueri sciunt. De qua re præsentis decreto constituo ut quidam ex clericis vel etiam ex monachis electi ministerio cubiculi pontificalis obsequantur, ut is, qui in loco est regiminis, habeat testes tales qui veram ejus in secreto conversationem videant, qui ex visione sedula exemplum profectus sumant.

Consuetudo nova in ecclesia hac et valde repre-

hensibilis erupit, ut cum rectores ejus patrimonii urbana vel rustica prædia jure illis competere posse suspicantur, fiscali more titulos imprimant, atque hoc, quod competere pauperibus æstimant, non judicio, sed manibus defendant.

Et cum per prædicatores suos Veritas dicat : « Nilhil per contentionem (*Philip.* 11, 2), » etiam ipsum litigiosæ contentionis malum transcenditur, et res quælibet, cum æstimatur ecclesiæ posse competere, vi tenetur. Proinde præsentis decreto constituo, ut si quis ecclesiasticorum unquam titulos ponere sive in rustico, sive in urbano prædio sua sponte præsumperit, anathema sit. Et responderunt omnes : Anathema sit.

Is autem qui præest ecclesiæ, si hoc vel ipse fieri præcipit, vel sine sua præceptione factum digna punire animadversione neglexerit, anathema sit. Et responderunt omnes : Anathema sit.

Sicut indignos nos per beati Petri apostoli reverentiam mens fidelium veneratur, ita nostram infirmitatem decet semetipsam semper agnoscere, et impensæ sibi venerationis onera declinare. Ex amore quippe fidelium hujus sedis rectoribus mos ultra meritum erupit, ut cum eorum corpora humanda deferuntur, hæc dalmaticis contegant, easdem dalmaticas, pro sanctitatis reverentia, sibimet partiendas populus scindat, et cum adsint multa sacris corporibus apostolorum martyrumque velamina, et a peccatorum corpore sumitur quod pro magna reverentia reservetur. De qua re præsentis decreto constituo, ut feretrum, quo Romani pontificis corpus ad sepeliendum ducitur, nullo tegmine veletur. Quam decreti mei curam gerere sedis hujus presbyteros ac diaconos censemus. Si quis vero ex eorum ordine hoc **281** curare neglexerit, anathema sit. Et responderunt omnes : Anathema sit.

Antiquam Patrum regulam sequens, nihil unquam de ordinationibus accipiendum esse constituo, neque ex datione pallii, neque ex traditione chartarum, neque ex ea quam nova per ambitionem simulatio invenit appellatione pastelli. Quia enim ordinando episcopo pontifex manum imponit, evangelicam vero lectionem minister legit, confirmationis vero hujus epistolam notarius scribit, sicut pontificem manum non decet, quam imponit vendere, ita minister, vel notarius non debet, in ordinatione ejus, vocem suam aut calamum venundare. Pro ordinatione ergo, vel pallio, seu chartis, atque pastello, eundem qui ordinandus est, vel ordinatus, omnino aliquid dare prohibeo. Ex prædictis rebus si quis aliquid commodi appellatione exigere, vel petere forte præsumperit, in districto omnipotentis Dei examine restui subjaceat. Is autem qui ordinatus fuerat, si non ex placito, neque exactus, aut petitus, post acceptas chartas et pallium offerre aliquid cuilibet ex clero gratiæ tantummodo causa voluerit, hoc accipi nullo modo prohibemus, quia ejus oblatio nullam culpæ maculam ingerit, quæ ex accipientis ambitu *non processit*. Multos ex ecclesiastica familia novi-

amus ad omnipotentis Dei servitium festinare, ut ab humana servitute liberi in divino mysterio valeant in monasteriis conversari. Quod si passim dimittimus, omnibus fugiendi ecclesiastici juris dominium occasionem præbemus. Si vero festinantes, ad omnipotentis Dei servitium incaute retinemus, illi invenimur negare quædam qui dedit omnia. Unde necesse est ut, si quis ex juris ecclesiastici servitute ad Dei servitium converti desiderat, probetur prius in laico habitu constitutus, et si mores illius atque conversatio bono desiderio illius testimonium ferunt, absque ulla retractione servire in monasterio omnipotenti Domino permittatur, et ab humano servitio liber recedat, qui pro divino obsequio districtiorem subire appetit servitutum.

B *Incipit epistola Felicis Siciliæ episcopi sancto Gregorio papæ Romanorum directa.*

Domino beatissimo et honorabili sancto Patri, GREGORIO, FELIX vestræ salutis amator.

Beatissimæ vestræ salutis, ac sanctitatis jura penes Deum sunt manifesta, dum prædicationibus scilicet apostolicis, et doctrinæ veræ fidei cultura universa repleta sit terra, per divinorum tamen eruditionem eloquiorum, vestra instruenta admonitione exhortatoria superædificatur orthodoxa Christi Ecclesia, apostolica institutione fundata et a fidelibus Patribus firmissime roborata. Ad quam omnes beatissimi apostoli pari honoris et potestatis consortio præditi, populorum agmina convertentes, pia sancteque « de tenebris ad lumen (*Petr.* 11, 9) » de lapsu infidelitatis ad veram fidem, de morte ad vitam homines, divinæ prædestinationis gratia præscitos, salutaribus præceptis ac monitis perduxerunt. Quorum sanctorum apostolorum vestra fraternitas honoranda sequens merita, et perfectius implens exempla, Ecclesiam Dei morum probitate, et actuum sanctitate condecorat, et fide sacra Christianisque moribus vigenis, quæ fieri Deo placita præcipit, studiis pontificalibus indesinenter operatur, et perficit, servans divinæ legis præcepta, quia « non auditores legis justi sunt apud Deum, » sicut narrat Apostolus, « sed factores legis justificabuntur (*Rom.* 11, 13). » Hæc quidem meditates, perlatum est, sicut a quibusdam Roma venientibus, vos Augustino, consodali nostro, per venerabilem sanctitatem vestram postmodum episcopo Anglorum genti ordinato, et illuc directo, atque Anglis scripsisse, quos olim ad fidem conversos per vos cognovimus, ut quarta progenie conjuncti non separentur. Quæ consuetudo dudum in illis, aut in istis partibus, quando una vobiscum ab infantia nutritus atque edoctus fui, non erat, nec in ullis prædecessorum vestrorum decretis aut reliquorum generaliter, vel specialiter Patrum institutis legi, aut hactenus ab ullis sapientibus esse concessum didici, sed semper usque septimum originis suæ gradum hoc a sanctis antecessoribus vestris, et cæteris sanctis Patribus, tam in Nicæna synodo quam et in aliis sanctis conciliis congregatis servari debere reperi, et a recte viventibus, ac Deum timentibus

ibus studiose prævideri cognovi. Dum hæc **A** ubique lætificans, qua gloriosi sanctæ Ecclesiæ Patres propria et piissima dogmata, in æternæ vitæ firmam hæreditatem prædicare noscuntur. Et subscriptio : Incolumem vos, et Deo placitum, sancte Pater Patrum orantem pro nobis, Dominus custodiat in ævum. Amen.

Rescriptum sancti Gregorii papæ Felici Siciliæ episcopo.

Fratri reverendissimo FELICI coepiscopo, GÆGORIUS servus servorum Dei.

Caput nostrum, quod est Christus, ad hoc sua membranos esse voluit, ut perejus largam charitatem, et fidem unum nos in se corpus efficeret. Cui ita nos adhærere convenit, ut quia sine ipso nihil esse possumus, per ipsum esse possimus quod dicimur. Ab arce capitis nulla res nos dividat, ne ab eo (si ejus membrum esse refugimus) relinquamur, et velut dejecti de vite palmites arescamus. Ut ergo Redemptoris nostri habitaculum esse mereamur, in dilectione ipsius toto mentis studio maneamus, ipse namque ait : « Qui diligit me, sermonem meum servabit, et Pater meus diliget eum, et ad eum veniemus, et mansionem apud eum faciemus (Joan. xiv, 23). » Exegit ergo dilectio tua, frater charissime, ut ex auctoritate sedis apostolicæ tuis deberemus consultis respondere. Quod licet non prolixè, sed succincte agere festinarem, propter quasdam importunitates, quæ nostris impediuntibus peccatis in nos supervenere, tuis tamen hæc per reliqua sanctorum Patrum instituta studiis perquirere latius, et investigare committimus. Non enim potest mens atrita oneribus atque importunitatibus prægravata, tantum boni peragere, quantum delectata et oppressionibus soluta. Non ergo ista ob id pertulimus, ut hæc et alia quæ necessaria fore cognoverimus tuæ sanctitati velimus denegare, sed ut quod hic minus invenitur, latius inquiratur. Ex tribus enim apostolicam sedem, in qua alitus es et edoctus, capitulis consulendam prædecessorum tuorum sequens exempla, credidisti, id est, de consanguinitatis conjunctione, et de vexatione episcoporum a subditis, et de ecclesiarum dubitatione consecrationum. Quod igitur scripsi Augustino, Anglorum genti episcopo, alumno videlicet ut recordaris tuo, de consanguinitatis conjunctione, ipsi et Anglorum genti quæ nuper ad fidem venerat, ne a bono quod cæperat, metuendo austeriora, recederet, specialiter et non generaliter cæteris me scripsisse cognoscas : unde et mihi omnis Romana civitas testis existit. Nec illa intentione illis scripta mandavi, ut post firma radice in fide summe solidati, si infra propriam consanguinitatem inventi fuerint non separentur, aut infra affinitatis lineam, id est, usque ad septimam generationem jungantur; sed adhuc illos neophytos existentes sæpissime prius eos illicita edocere, et verbis ac exemplis instruere, et quæ post de talibus egerint, rationabiliter et fideliter excludere oportet. Nam juxta Apostolum qui ait : « Lac vobis potum dedi non escam (I Cor. iii, 2), » ista illis modo

ibus studiose prævideri cognovi. Dum hæc **A** ubique lætificans, qua gloriosi sanctæ Ecclesiæ Patres propria et piissima dogmata, in æternæ vitæ firmam hæreditatem prædicare noscuntur. Et subscriptio : Incolumem vos, et Deo placitum, sancte Pater Patrum orantem pro nobis, Dominus custodiat in ævum. Amen.

Rescriptum sancti Gregorii papæ Felici Siciliæ episcopo.

Fratri reverendissimo FELICI coepiscopo, GÆGORIUS servus servorum Dei.

Caput nostrum, quod est Christus, ad hoc sua membranos esse voluit, ut perejus largam charitatem, et fidem unum nos in se corpus efficeret. Cui ita nos adhærere convenit, ut quia sine ipso nihil esse possumus, per ipsum esse possimus quod dicimur. Ab arce capitis nulla res nos dividat, ne ab eo (si ejus membrum esse refugimus) relinquamur, et velut dejecti de vite palmites arescamus. Ut ergo Redemptoris nostri habitaculum esse mereamur, in dilectione ipsius toto mentis studio maneamus, ipse namque ait : « Qui diligit me, sermonem meum servabit, et Pater meus diliget eum, et ad eum veniemus, et mansionem apud eum faciemus (Joan. xiv, 23). » Exegit ergo dilectio tua, frater charissime, ut ex auctoritate sedis apostolicæ tuis deberemus consultis respondere. Quod licet non prolixè, sed succincte agere festinarem, propter quasdam importunitates, quæ nostris impediuntibus peccatis in nos supervenere, tuis tamen hæc per reliqua sanctorum Patrum instituta studiis perquirere latius, et investigare committimus. Non enim potest mens atrita oneribus atque importunitatibus prægravata, tantum boni peragere, quantum delectata et oppressionibus soluta. Non ergo ista ob id pertulimus, ut hæc et alia quæ necessaria fore cognoverimus tuæ sanctitati velimus denegare, sed ut quod hic minus invenitur, latius inquiratur. Ex tribus enim apostolicam sedem, in qua alitus es et edoctus, capitulis consulendam prædecessorum tuorum sequens exempla, credidisti, id est, de consanguinitatis conjunctione, et de vexatione episcoporum a subditis, et de ecclesiarum dubitatione consecrationum. Quod igitur scripsi Augustino, Anglorum genti episcopo, alumno videlicet ut recordaris tuo, de consanguinitatis conjunctione, ipsi et Anglorum genti quæ nuper ad fidem venerat, ne a bono quod cæperat, metuendo austeriora, recederet, specialiter et non generaliter cæteris me scripsisse cognoscas : unde et mihi omnis Romana civitas testis existit. Nec illa intentione illis scripta mandavi, ut post firma radice in fide summe solidati, si infra propriam consanguinitatem inventi fuerint non separentur, aut infra affinitatis lineam, id est, usque ad septimam generationem jungantur; sed adhuc illos neophytos existentes sæpissime prius eos illicita edocere, et verbis ac exemplis instruere, et quæ post de talibus egerint, rationabiliter et fideliter excludere oportet. Nam juxta Apostolum qui ait : « Lac vobis potum dedi non escam (I Cor. iii, 2), » ista illis modo

posteris, ut supra dictum est, temporibus tenenda indulisimus, ne bonum quod infirma adhuc radice plantatum erat, erueretur, sed cœptum firmaretur, et usque ad perfectionem custodiretur. Sane, si in his secus quam debuimus aliquid egimus, non propter ipsam in futurum servandam, sed commiserando actum esse cognoscas. Unde et testem invoca Deum, qui cogitationes omnium novit hominum, «cujus etiam oculis omnia nuda sunt, et aperta (Hebr. iv, 13). » Nam si ea destruerem quæ antecessores nostri statuerunt, non constructor, sed eversor esse juste comprobaber, testante Veritatis voce, quæ ait : « Omne regnum in se divisum non stabit (Luc. xi, 17), » et omnis scientia, et lex adversum se divisa destruetur ; ideoque necesse est ut concorditer omnia statuta sanctorum Patrum nostrorum teneamus, nihil per contentionem agentes, sed ad omne studium bonæ devotionis unanimes, divinis et apostolicis constitutionibus, auxiliante Domino, pareamus. O quam bona est charitas, quæ absentia per imaginem, præsentia sibimet exhibet per amorem, divisa unit, confusa ordinat, inæqualia sociat, imperfecta consummat! Quam recte prædicator egregius « vinculum perfectionis (Col. iii, 14) » vocat, quia virtutes quidem cæteræ perfectionem generant, sed tamen eas charitas ligat, ut ab amantibus amore dissolvi nequeant! His rite perpensis charitative jam dictis indulti, nec præceptum dedi, sed consilium, neque regulam, in his posteris ullis tenendam tradidi, sed de duobus periculis, quod facilius sit vitandum, ostendi. Si igitur in rebus sæcularibus suum cuique jus et proprius ordo servandus est, quanto magis in ecclesiasticis dispositionibus, nulla debet induci confusio, ne ibi discordia locum inveniat, unde pacis debent bona procedere? Quod hac ratione servabitur, si nihil potestati, sed totum æquitati tribuitur. **282** Quapropter multum cor nostrum magnitudini vestræ congaudet, quod sic vos in vestris actibus studiosos invenimus, ut vos et nostri curam habeatis, et talia suscitando inquirere studeatis, quatenus et talia vobis, non solum apud homines gloriam, sed et apud omnipotentem Deum præmia mercedis inquirant.

Cæterum super vexatione episcoporum, de qua nos consulere voluistis, scimus quia nullis vita præsulum perturbari debeat excessibus, quia valde indignum est ut hi qui throni Dei vocantur, aliqua motione a reliquis vel subditis turbentur; quoniam si David regum justissimus in Saul, quem constabat jam a Domino reprobatum et abjectum esse, manum mittere non præsumpsit (I Reg. xxiv, 7), quanto magis cavendum est, ne manum detractionis, aut vituperationis, sive indiscretionis, aut dehonorationis quidam mittant in unctum Domini, vel in prædicatores sanctæ Ecclesiæ, quia eorum vexatio, sive detractio ad Christum pertinet, cujus vice in Ecclesia legatione funguntur (II Cor. v, 20)? Unde summopere cavendum est omnibus fidelibus ne clanculo, aut publice *episcopum suum*, id est, unctum Domini detractio-

bus, aut vituperationibus dilanient, perpendentes illud exemplum Mariæ, quia pro eo quod pro Moysi famulo Domini propter Æthiopiissam detraxit (Num. xii, 1), immundissima lepra multata sit (Ibid., 10). Et aliud Psalmistæ : « Nolite tangere christos meos, et in prophetis meis nolite malignari (Psal. civ, 15). » Et in lege divina legitur : « Diis non detrahes, et principi populi tui non maledices (Exod. xxii, 28). » Unde valde prævidendum est subditis tam clericis quam laicis, ne episcoporum, aut præpositorum suorum vitam reprehendere audeant, ne, unde mala redargunt, inde per elationis impulsu in profundiora mergantur. Admonendi sunt etiam ne, cum culpas præpositorum suorum considerant, contra eos audaciores fiant, sed sic eorum prava apud semetipsos dijudicent, ut divino timore constricti ferre sub eis jugum reverentiæ non recusent, quoniam facta episcoporum, vel præpositorum oris gladio feriendi non sunt, etiam cum recte reprehendenda videantur, quoniam a prædecessoribus nostris, et a reliquis multis sanctis statutum fore cognovimus, ut oves pastores suos leviter non reprehendant, nec eos criminari, vel accusare præsumant, quia cum in præpositis nostris delinquimus, ejus ordinationi qui eos nobis prætulit obviamus (Rom. xiii, 2). Unde Moyses cum contra se et Aaron populum conqueri cognovisset, ait : « Nos enim quid sumus? Nec contra nos est murmur vestrum, sed contra Dominum (Exod. xvi, 8). » Quapropter admonendi sunt subditi utriusque ordinis viri, ut cum magistrorum facta conspiciunt, ad cor suum redeant, et de eorum increpationibus non præsumant, « quia non est discipulus super magistrum, nec servus super dominum suum (Matth. x, 24). » De dedicationum vero ecclesiarum dubitatione super qua nos inter cætera consulere voluistis, hoc vos rite tenere debetis quod ab antecessoribus nostris traditum accepimus, id est, ut quoties tam de baptismo aliquorum, vel confirmatione, quam de ecclesiarum consecratione dedicationum in dubium habetur, et nec scriptis, nec testibus certa ratio habetur, utrum baptizati, vel confirmati, sive ecclesiæ consecratæ sint, ut baptizentur tales, ac confirmentur, atque ecclesiæ canonicæ dedecentur, ne talis dubitatio ruina fidelibus fiat, quoniam non monstratur iteratum quod non certis indicibus ostenditur rite peractum. Hæc nos, adminiculante divina gratia ita tenere cupimus, vobisque a postulantibus tenere et docere mandamus, et ea quæ a sanctis Patribus ante nos sunt statuta, non proterve interrumpere, sed fideliter servare mandamus. Unde Redemptoris nostri misericordiam exoramus, ut sua vobis in omnibus gratia suffragetur et effectu vos implere tribuat quod velle concessit. Progeniem vero suam unumquemque de his qui fideliter edocti et jam firma radice plantati stant, inconvulsæ usque ad septimam observare decernimus generationem, et quandiu se agnoscunt affinitate propinquos ad hujus copulæ non accedere societatem, nec eam quam aliquis ex propria consanguinitate conjugem habuit,

vel aliqua illicita pollutione maculavit in conjugium ducere ulli profecto Christianorum licet vel licebit, quia incestus est talis coitus, et abominabilis Deo, et cunctis bonis hominibus. Incestuosos vero nullo conjugii nomine deputandos, et a sanctis Patribus dudum statutum esse legimus a Deo nolumus nos in hac re a cæteris fidelibus reprehendi, quia quod in his illi Anglorum genti indulsimus, non formam dando, sed considerationem, ne Christianitatis bonum quod coperant imperfectum dimitterent egimus.

Quia ergo hac in re tanto commoda retributionis accrescunt, quanto et studium laboris augetur, paternam vos dulcedine salutantes, hortamur ut præposita opportunitatis occasione, in vestra efficacia enixius elaborare studeatis, atque in modis omnibus, ut possibile fuerit omnium studio agere contendatis, quatenus prædicabile desiderium vestrum auxilio omnium adjuvante Domino compleatis. Nec hoc quoque in hac sollicitudinis parte relinquimus, quod omnes incestuosi a liminibus sanctæ Ecclesiæ sint separandi, usque dum per satisfactionem precibus sacerdotum eidem sanctæ Ecclesiæ canonicè reconciliantur. Sunt enim mali segregandi a bonis, et iniqui a justis, ut saltem rubore suo conscientias suas recognoscant, et convertantur a pravitatibus suis. Ac si incorrigibiles apparuerint segregentur a fidelibus usque ad satisfactionem, juxta Domini salvatoris sententiam, qui inter cætera de peccante in se fratre ait : « Si peccaverit in te frater tuus, corripue eum inter te et ipsum solum. Si te audierit lucratus eris fratrem tuum. Si te non audierit, adhibe tecum unum vel duos, ut in ore duorum vel trium testium stet omne verbum. Quod si non audierit eos, dic Ecclesiæ. Si autem Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus et publicanus (*Matth. xviii, 15-17*). » His ergo et multis aliis sanctorum Patrum auctoritatibus sunt mali a bonis separandi, ne pereant iusti pro injustis, sicut scriptum est : « Periit justus pro injusto (*I Petr. iii, 18*). » Debet enim semper discretio fieri inter bonos et malos, sicut est inter hædos et oves. Manifesta quoque peccata non sunt occulta correptione purganda, sed palam sunt arguendi qui palam nocent, ut dum aperta purgatione sanantur, hi qui eos imitando deliquerant, corrigantur. Dum enim unus corripitur, plurimi emendantur. Et melius est ut pro multorum salvatione unus condemnatur, quam per unius licentiam multi periclitentur. Nec mirum si inter homines hæc ratio custoditur, cum inter jumenta hæc fieri persæpe cognoscimus. Et enim quæ scabiem, aut impetiginem habere videntur, separantur a sanis, ne illorum morbo cætera damnentur, vel pereant. Satius ergo ut mali aperte corrigantur, quam pro illis boni pereant. Unde volumus vos omnes in unum convenire episcopos, ut de incidentibus causis fiat disceptatio, et salubris de ecclesiastica observatione collatio, quatenus dum per hoc et præterita corrigantur, et regulam futura suscipiunt, omnipotens ubique Dominus fratrum con-

cordia collaudetur. Cujus vobis adesse præsentiam si hæc observabitis, scitote, quia scriptum est : « Ubi fuerint duo vel tres congregati in nomine meo, ibi ero in medio eorum (*Matth. xviii, 20*). » Si ergo adesse dignatur, ubi duo vel tres sunt, quanto magis non deerit ubi plures conveniunt sacerdotes? Et quidem quia adhibendum bis in anno concilium Patrum sit regulis institutum non latet, sed ne forte aliqua excusatio sit, semel decernimus congregari, ut expectatione concilii nihil pravum, nihil præsumatur illicitum. Nam plerumque, etsi non amore justitiæ, metu tamen examinationis abstinetur ab hoc quod omnium notum est posse displicere iudicio. Hanc, frater charissime, observantiam nostris relinquendam posteris teneamus. Certum quippe est, quia si in toto corde præceptis nos salutaribus occupamus, omnem vitiorum labem effugiemus. Quapropter oportet, ut enixius in cunctis studiosos vos circa fratres atque subjectos ostendatis, ut omnes te, quia nobiscum alitus es atque sanctæ Romanæ Ecclesiæ præceptoribus parere apostolicæ sedis præcepta multiplicare apertissimeque nota facere cognoscant, quia quod specialiter tibi, et fratrum tuorum charitati, ut tuæ litteræ innotuerunt, consulta scribimus, generaliter omnibus tenere mandamus. Circa subjectorum autem actus fraternitas vestra sit vigilans; vestrum illis exemplum instructio, et vita magistra sit, linguæ vestræ exhortatione discant quod metuant, et doceantur quod diligant, ut dum talendi crediti luca multiplicantur, in die retributionis, annuente divina gratia audire mereamini : « Euge, serve bone et fidelis : intra in gaudium Domini tui (*Matth. xxv, 21*). » Curam præterea de omnibus quæ vobis aliisque fratribus nostris, et generaliter cunctis pro illicitarum rerum prohibitionem scripsimus habere vos per omnia cognoscamus quæ omni studio omnique annisu necesse est, ut fraternitatis vestræ vigilantia compleantur, atque omnia illic quæ pro animarum salute scripsimus fideliter recenseantur, quatenus per hoc, et vos zelum vestrum, et qualiter vobis illicita displiceant ostendatis, et nos utiliter providisse qui vestram ad hoc præ cæteris personam elegimus, videamur. Omnipotens autem Deus sua vos protectione custodiat, honoremque præceptum vos moribus servare concedat. Amen.

Quantum conjiciendum est ex præfatione quam huic operi præposuit Isidorus, collectio decretorum conciliorum, ac sanctionum pontificum, quæ in unum comportavit presbyter et collegit idem auctor, hic clauditur.

Reliquæ vero constitutiones quæ sequuntur, videlicet Gregorii minoris, Vitaliani, Martini, Gregorii tertii, ac Zachariæ Romanorum pontificum, ob id præfatæ collectioni appositæ sunt quia veteres codices ita habent. Auctores item illarum, quam plurima egregia atque præclara Ecclesiæ contulerunt, ut indignum duxerim tam insignium præsulum acta obliterari, atque præteriri intacta.

INCIPIUNT DECRETA GREGORII MINORIS.

1. Ut nullus audeat presbyteram in conjugium ducere.
2. Item, de diacona.
3. Item, de monacha quam Dei ancillam appellant.
4. Item, de commatre spirituali.
5. Item, de fratris uxore.
6. Item, de nepte.
7. Item, de noverca, aut nuru.
8. Item, de consobrina.
9. Item, de propria cognatione, vel quam cognatus habuit.
10. Ut viduam nemo furetur in uxorem.
11. Item, ut virginem nemo furetur in uxorem.
12. De aruspibus vel incantatoribus, seu phileteris.
13. De præceptis Ecclesiæ observandis.
14. De Adriano filio Exhilarati.
15. De Epiphania diacona.
16. Ut nullus audeat assensum tribuere.
17. De coma clerici non relaxanda.

In nomine Domini salvatoris, Dei nostri Jesu Christi, imperante Domino piissimo Augusto Leone, a Deo coronato magno et pacifico imperatore anno 6, post consulatum vero ejus anno 17, sed et Constantino imperatore ejus filio anno 2, mense Aprili, indictione 4, præsidente sanctissimo Gregorio apostolico papa in basilica beati Petri Apostolorum principis ante confessionem, consententibus etiam sanctissimis episcopis Agnello Ferentinati, Agnello Sutrino, Joanne Belliternensi, Triburatio Filaris, Vitale Alatrino, Anastasio Tiburtino, Opportuno Maurianensi, Joanne Blerano, Mauriciano Sabis, Wiliarit Narmensi, Georgio Portuensi, Sergio Prenestino, Tiberio Silvæ Candidæ, Petro Camerino, Gregorio **283** Anagnias, Sinderedo archiepiscopo Spamæ, Georgio Nepæ, Sedulo episcopo Britannicæ, Joanne Signias, Fergusto episcopo Scotiæ, Andrea Albanensi, et Maurino Palmari, seu venerabilibus presbyteris, Sisinio Joanne, item Joanne, Eustratio, Georgio, Talasio, Marino, Constantino, Gregorio, Joanne, Epiphano, Marino, Joanne, et Joanne, astantibus quoque diaconibus, Petro archidiacono, Georgio Orascho, seu Benedicto, vel cuncto clero, Gregorius sanctissimus, ac beatissimus papa, ante corpus beatissimi Petri in synodo residens dixit :

Cum simus Dominicæ plebis superna miseratione rectores, studiosius nos convenit Dei præsidium pro eorum sæpe rogitare salute, ne de creditis frustratisque (quod absit) animabus insidiis antiqui hostis ante pastorem omnium, nisi succedat præveniendi de offensis correctio, districtam cogamur solvere rationem, dumque perpendo vel ad animum reduco quanta circumspectione nos oporteat invigilando contra sui cujusque sceleris nequitiam obviare, et si *quando insilierit* ad perturbandas fidelium mentes *adjutorio* superno ictui ejus resistere valde concu-

tior, atque nimis tabesco, ne serpentina calliditate (quod absit) leviores quosque decipiat, Deo vero favente sollicitudine nimia freti, animam æquiore mente divino juvamine pro salute omnium studere debemus, ut inconfuso vultu non de fraude cujusquam percussi assistere æterno judici mereamur, et vocem audire inquietem : « Euge, serve bone, et fidelis, quia super pauca fuisti fidelis, supra multa te constituam : intra in gaudium Domini tui (*Matth. xxv, 21*). » Hinc namque est quod ingemiscens dico : Quia populi Christiani aliquos per provinciam Italiæ commorantes, audio temere contra catholicam fidem, et Patrum statuta patrare, ita ut Deo sacratas feminas ducere præsumant mulieres, et propinquas conjugio socient. Quod opportunum est spiritali amputare mucrone, atque si vestræ placet sanctitati : radicitus evelli, ne seges boni agricolæ zizaniorum mista horrentibus frutetis sordescat. Sanctissimi episcopi, seu venerabiles responderunt : Vere cognoscimus gratia sancti Spiritus cor apostolatus vestri succensum, et ut radicitus tantæ miseræ squalores a fidelium mentibus detergantur, et quia vulnus corpori infixum aditu talis miseræ obserato salutari antidoto curetur, sicut bene prævisum est interdictione anathematis, ne denuo hoc quispiam Romanus, Longobardus, vel cujuscunque sit gentis, sacrique baptismatis unda lotus attentet, ut non tanti piaculi mole oppressus præcipationem incidat, aut voragine mergatur iniquitatis, vitari debeat, atque radicitus evellat. Post hanc omnium consonam responsionem Gregorius apostolicus papa ante corpus memoratum venerabilis Christiani apostolorum principis inferendo sententiam dixit :

I. Si quis presbyteram duxerit in conjugium, anathema sit. Et responderunt omnes : Anathema sit.

II. Si quis diaconam in conjugium duxerit, anathema sit. Et responderunt omnes tertio : Anathema sit.

III. Si quis monacham quam Dei ancillam appellamus, in conjugium duxerit, anathema sit. Et responderunt omnes tertio : Anathema sit.

IV. Si quis commatrem spiritalem duxerit in conjugium, anathema sit. Et responderunt omnes tertio : Anathema sit.

V. Si quis fratris uxorem duxerit in conjugium, anathema sit. Et responderunt omnes : Anathema sit.

VI. Si quis neptem duxerit in conjugium, anathema sit. Et responderunt omnes tertio : Anathema sit.

VII. Si quis novercam, aut nurum duxerit in conjugium anathema sit. Et responderunt omnes tertio : Anathema sit.

VIII. Si quis consobrinam duxerit in conjugium, anathema sit. Et responderunt omnes tertio : Anathema sit.

IX. Si quis de propria cognatione, vel quam cognatus habuit, duxerit uxorem, anathema sit. Et responderunt omnes tertio : Anathema sit.

X. Si quis viduam furatus fuerit in uxorem, vel consentiens ei, anathema sit. Et responderunt omnes tertio : Anathema sit.

XI. Si quis virginem, nisi desponsaverit, rapuerit, vel furatus fuerit in uxorem, vel consentiens ei, anathema sit. Et responderunt omnes tertio : Anathema sit.

XII. Si quis ariolos, aruspices, incantatores observaverit, aut phylacteriis usus fuerit, anathema sit. Et responderunt omnes tertio : Anathema sit.

XIII. Si quis in quamquam partem nostra præcepta ante emissa apostolicæ ecclesiæ de Olivetis, et locis diversis temeraverit, et non in omnibus observaverit, anathema sit. Et responderunt omnes tertio : Anathema sit.

XIV. Adrianus filius Exhilarati, qui post præstitum sacramentum apostolica confessione Epyphaniam diaconam illicito ausu in uxorem habet, anathema sit. Et responderunt omnes tertio : Anathema sit.

XV. Epyphania diacona, quæ post prædictum sacramentum cum Adriano Exhilarati filio fuga lapsa est in uxorem, anathema sit. Et responderunt omnes tertio : Anathema sit.

XVI. Si quis ei in tam crudeli actu consensum præbuit, anathema sit. Et responderunt omnes tertio : Anathema sit.

XVII. Si quis ex clericis relaxaverit comam, anathema sit. Et responderunt omnes tertio : Anathema sit.

Et subscriptio : Gregorius episcopus catholicæ, atque apostolicæ Romanæ Ecclesiæ, huic constituto a nobis promulgato subscripsi. Agnellus episcopus sanctæ Ecclesiæ Ferentiniensis huic constituto a nobis promulgato subscripsi; Joannes humilis episcopus sanctæ Ecclesiæ Beliternensis, huic constituto a nobis promulgato subscripsi. Et cæteri episcopi numero 14, et diaconi numero 4, die Nonas Aprilis, indictione 4.

INCIPIUNT EPISTOLÆ VITALIANI PAPÆ.

VITALIANUS episcopus servus servorum Dei, PAULO archiepiscopo Cretensi.

Decimo nono die mensis Decembris præsentis indictionis 11, Joannes episcopus Lampeon urbis intra basilicam venerabilem beati principis apostolorum Petri nobis obtulit petitionem, per quam nos obnixe postulavit, atque conjuravit, per terribilem, inquit, adventum magni Dei, atque Salvatoris nostri Jesu Christi, ut secundum sacratissimos canones, institutaque sanctorum Patrum ejus causæ meritum requireremus et sententiam promulgaremus. Obtulit illico et sententiam apud tuam fraternitatem confectam, subscriptamque ejus

A eorumque episcoporum manibus. Igitur post aliquos dies ad ejus preces facientes coacervari cœtum in hac urbe Romana antistitum fecimus, ut nobiscum consistentes et petitio ejusdem episcopi, et acta sacerdotaliter cognoscerentur. Dum ergo esset in hac Romana urbe congregata eadem synodus episcoporum pro hujusmodi negotio audiendo vel faciendo, statim nobis nuntiata sunt ejusdem exemplaria actionis a tua fraternitate directa, quæ suscipientes atque conferentes invicem ita invenimus contineri in verbis et sensibus, sicut ea quæ nobis præfatus episcopus obtulerat subscripta manu episcoporum et tuæ dilectionis. Quamobrem admirati sumus, quia per suum clericum hanc vobis minime direxerit. Si enim forsitan tempus hoc prohibuit incongruum, cur absque suo scripto hanc usque nos minime direxerit? Cumque recensita esset sententia coram nostris fratribus episcopis, visum nobis eisque est, quod non secundum timorem Dei, neque secundum instituta Patrum sacrosque canones ejusdem Joannis antistitis Lampeon est causa cognita et terminata, vel pœnalibus submissa ejus persona. Propterea non leviter contristati sumus, maxime quia et sub custodia missus idem Joannes antistes Lampeon diebus, et exinde adducebatur in secretarium tuæ fraternitatis, ut quod velles, inquit, loqueretur, ac rursus sub custodia ducebatur ad clausuram, sicuti habet confessio defensoris tuæ dilectionis in sententia ab eo facta. Insuper et hortabatur contra canonum jussa contraque legum instituta existens, ut daret fidejussorem. Deinde oportebat tuam fraternitatem secundum canonum vigorem tempore quo se petiit ad nos venire eum absolvere tuis litteris; quem non solum noluisti canonicè absolvere ad principis apostolorum limina, sed magis respondisti ei indecenter, inquit, quia non competenter quæris. Quæ ergo sancti sanxerunt Patres indecentia sunt? An placentia tibi decentia sunt? Quem igitur præfatum Joannem antistitem æque inculpabilem reperientes, juxta textum sententiæ a te nobis directæ, fecimus nobiscum cum episcopis ad missarum solemnia in ecclesias Dei præcedere. Itaque statuimus et firmamus per hujus nostræ præceptionis auctoritatem omnia quæ a te tuaque synodo contra canonum instituta, contraque legum decreta, gesta, confectave sunt, vel sententiam promulgatam adversus eum inania et vacua esse, sed quidquid claruerit eum damnificatum ejusdemque ecclesiam a quoquam, et tua dilectio faciat reddi, per omnia conservans eum absque damno; denominatum enim Joannem utpote innocentem existentem, cum pœnitenti nostra præceptione absolvimus hinc, ut sicut cæteri tuæ dilectionis episcopi, et is suæ ecclesiæ utilitatibus cum Dei peragere timore sacrarumque regularum institutione debeat morem. Oportebat denique, dilectissime frater, oportebat nos similia similibus retribuere. Sed hæc magis per ignorantiam opinamur gesta esse quam per calliditatem. Propterea quæ præcipimus tibi secundum Deum, et propter Dominum tuæ

que peragere synodo, stude illico peragere, ne cogamur non misericorditer, sed secundum virtutem sacratissimorum canonum conversari. Scriptum namque est: « Dominus inquit: Petre, rogavi pro te, ut non deficeret fides tua, et tu aliquando, conversus confirma fratres tuos (*Luc. xii, 32*); » et rursus: « Quodcunque ligaveris, Petre, in terra, erit ligatum in cœlo, et quodcunque solveris in terra, erit solutum et in cœlo (*Matth. xvi, 19*). » Postquam vero nostram præceptionem tua dilectio relegit hanc pœnitenti portitori Joannis episcopi nimirum reddat pro sui ejusdemque Ecclesiæ munitione. Data die vi Kalendarum Septemb., indictione undecima.

Item epistola ejusdem.

VITALIANUS VAANI cubiculario et imperiali chartulario.

Semper celsitudo vestra piis hominibus præbuit concursus, semperque irreprehensibiliter viventibus tribuit libenter opem. Ideoque congruum prævidimus per præsentia nostra scripta Joannem antistitem Ecclesiæ Lampensis, sitæ in insula Creta, ei in omnibus commendare, quatenus divina ope prævia, ejusque suffultus suffragio valeat ad sanctam celeriter remeare Ecclesiam. Per Septembrem enim mensem præsentem undecimæ indictionis in hac Romana urbe ad apostolorum nostri culminis protectorum limina veniens, obtulit nobis petitionem per quam suppliciter precatus est nos, ut ejus causæ meritum cognoscentes canonice terminaremus. Obtulit denique nobis et sententiam quam promulgavit ejus metropolitanus cum suis episcopis adversus eundem Joannem, volens eum ostendere reprehensibilem, per quam eum contra canonum decreta pœnalibus submisit. Cujus exemplar et idem ejus metropolitanus nobis direxit. Propterea facientes congregari episcopos in hac urbe, ejus causa est cognita, relecta videlicet petitione ejus. Et præfata sententia ab eodem metropolitano ejus nobis directa, visum nobis est, non secundum sacros canones eandem esse sententiam promulgatam, ideoque eam inanem atque **284** vacuam statuimus fore, decernentes eundem Joannem innocentem existere, et absque aliqua culpa eum ab ejus metropolita quærimur subvisse, quem merito absolvimus ad suam Ecclesiam regredi, scribentes ejus sæpius nominato metropolitæ, ut quæ per simplicitatem egerit in ejus personam contra canonum decreta, essent vacua et inania. Eundem itaque Joannem, ut dictum est, antistitem vestræ eximiæ charitati per has hostras litteras commendantes, hinc absolvimus; ad vestra nimirum ambulaturum vestigia, ut exinde rursus cum suis scriptis eum absolvere festinet, quæsumus ad suam Ecclesiam, commendantes eum quibus præviderit, ut illæsus debeat esse. Profecto enim una mecum cunctis diebus vitæ suæ, et ipse pro vestræ excellentissimæ charitatis prosperitate ac longævitate deprecabitur Dominum. Data die vi Kal. Febr. indictione undecima.

Item ejusdem ad Paulum Cretensem.

VITALIANUS PAULO episcopo Cretensi.

Ad cognitionem tuæ dilectionis congruum prævidimus perducere, eo quod Joannes episcopus Lampensis Ecclesiæ nobis suggesserit, asserens quod ejus parochiæ pertinentia monasteria unum, quod appellabatur Palea, et alterum, quod vocatur Arsilli, a tua Ecclesia esse invasa. Ideoque si ita est, hortamur tuam charissimam fraternitatem, ut ei, secundum terminos sanctorum canonum, reddere faciat, quia unicuique quod justum est volumus conservari, maxime a nostris fratribus. Cognovimus denique quod quidam diaconus, nomine Joannes, postquam consecratus est minister accepisset uxorem, et non solum hoc, sed in duabus Ecclesiis militet. Ideoque si ita est, hoc tua dilectissima fraternitas pro Dei amore corrigat, ne denuo hujusmodi nefas proveniat ad instar male viventium. Deinde cognovimus quod quemdam curialem, nomine Eulampium, habeat quasi consiliarium. Non enim ut nobis suggestum est, eum constat esse bonæ vitæ. Ille enim quotidie, ut fertur, inter fratres zizania seminat, ut de eorum discordia marsupium impleat. Quamobrem, si ita est, hortamur tuam fraternitatem eum a se projicere, ut ejus opinio coram Deo, et hominibus floreat. Data, ut supra.

Item epistola ejusdem.

VITALIANUS GEORGIO episcopo Syracusano.

Gesta sive sententiam a tua fraternitate directam dilectissimo filio nostro Gaudentio primicerio, sibi ab antistite Cretensis insulæ transmissam pro causa episcopi Lampensis Ecclesiæ suscepimus. Quamobrem admirati sumus, cur ipse, Cretensis antistes nobis aut per suum clericum hanc minime direxerit, aut per sua scripta non indicaverit quæ erant necessaria. Præfatus enim Joannes Lampensis Ecclesiæ hujusmodi sententiam manu ejus metropolitæ, episcoporumque subscriptam, cum sua nobis obtulit petitione, postulans suæ causæ meritum canonice requiri. Cujus precibus moti, pro tali re in hac urbe fecimus congregari synodum, ut cognosceretur hujusmodi negotium. Cumque esset congregata, relecta est nimirum petitio Joannis præsulis, ac sententia a tua directa fraternitate. Quibus nobis eisque visum est, non secundum sacratissimos canones, neque secundum instituta Patrum esse eadem gesta promulgata adversus prænominatum Lampeon Ecclesiæ episcopum. Idcirco decrevimus eam per nostræ præceptionis auctoritatem esse inanem et vacuam, absolves eum ad suam Ecclesiam remeare cum nostra præceptione ad eundem ejus metropolitam facta. Ideoque eo illic ad tuam fraternitatem conjungente ei ita concurrat, ut cum litteris commendatiis domini excellentissimi Vaani filii nostri imperialis cubicularii et chartularii ad suam Ecclesiam prospere revertatur. Viva enim voce pro sua causa subtiliter tuæ fraternitati, dum ab ea requisitus fuerit, profecto indicabit, ostendens ei exemplar præcepti nostri ad Cretensem metropolitam directi. Propterea, Syvinius

tibi intimabit omnia prædicata, ne modum transgredi litterarum cerneremur. Data ut supra.

EXEMPLAR EPISTOLÆ MARTINI PAPÆ AD
AMANDUM.

Dilectissimo fratri AMANDO MARTINUS.

Fraternitatis tuæ studio pietatis congestam epistolam suscipientes, animos nostros relevare cognoscitur. Quippe quoniam, hujus sæculi fluctivagas atque transitorias despiciens oblectationes, illa quæ perpetua et sublimia dona pro Domino Deo nostro obsequiis tribuuntur appetere certum est. Ex relatione igitur juxta tenorem tuæ fraternitatis epistolæ, latoris præsentium, laborum tuorum certamen cognovimus, ex quibus cœlestis patriæ assensu, humilitatis mentibus atque contritis corporibus, vobis futurorum gaudiorum largienda sunt munera. Nam cum sit nulli comparationi omnino cœquandum quod a Creatore nostro pro bonis servitiis recompensatur, dum brevi atque parvo temporis spatio finiuntur labores, quos pro dilectione ipsius sustinemus, consideratione refrigerii nos oportet libenti animo tolerare præsentis vitæ angustias. Sed quantum nobis laborum vestrorum operatio magnam gaudii ubertatem inducit, tantum pro duritia sacerdotum gentis illius conterimur, quod postpositis salutis suæ suffragiis, atque redemptoris nostri servitia contemnendo, vitiorum fœtoribus ingravantur, quibus ad præparandam salutem, quandoquidem tantum nos necesse est importunis prædicationibus imminere quantum nos perfectæ negotiationis creditorum nobis talentorum duplicat assignatio, atque Dominicis vocibus ad suscipiendam ejus requiem persuadet assertio. Suggestum est namque nobis eo quod presbyteri, seu diaconi, aliique sacerdotalis officii post suas ordinationes in lapsu inquinantur, et propterea nimio mœrore fraternitatem astringi, velleque pastorale obsequium pro eorum obedientia deponere, et vocationem episcopatus laboribus eligere, et silentio atque otio vitam degere, quam in his quæ tibi commissa sunt permanere, dicente Domino: «*Beatus qui perseveraverit usque in finem (Matth. x, 22).*» Unde namque beata perseverantia, nisi de virtute patientiæ, quia secundum apostolicam prædicationem, «*omnes qui voluerint in Christo pie vivere persecutiones patiuntur (II Tim. iii, 12).*» Ideoque, frater charissime, non vos afflictionum amaritudo a piæ mentis vestræ proposito coarctet incedere, considerans quanta pro absolutione, nostri, et liberatione Creator Dominusque noster pertulerit, quibusve contumeliis se afficiendum tradiderit, ut nos a vinculis potestatis diabolicæ liberaret. Propterea nullatenus in hujusmodi peccato delinquentibus ad destructionem canonum exhibeas compassionem.

Nam qui semel post suam ordinationem in lapsu ceciderit, deinceps jam depositus erit, nullumque gradum sacerdotii poterit adipisci, sed sufficiat ei lamentationibus fletibusque assiduis, quousque advixerit, in eadem pœnitentia perdurare, ut com-

missum delictum divina gratia extinguere valeat. Si enim tales quærimus ad sacros ordines promovendos, quibus nulla ruga, nullumque vitæ contagium præpediat, quanto magis, si post ordinationem suam quispiam in lapsu ceciderit, et prævaricationis peccato deprehendatur obnoxius, omnino prohibendum est cum manibus lutulentis, atque pollutus mysterium nostræ salutis tractare; sitque hujusmodi semper juxta sacrorum canonum decreta in hac vita depositus, ut ab illo qui mentis interioria scrutatur, nullumque de ovibus errare congaudet, dum aspexerit sinceram pœnitentiam ejus, in terribili judicio habeat reconciliatum. Ideoque iterum hortamur charitatem tuam, exemplo ejus qui pro nobis pati et mori voluit, promptos vos in cunctis ejus servitiis permanere. Neque nos pigeat temporales cruciatus pro Christi nomine sustinere, sed emolumenta futuræ remunerationis hujus sæculi vexationes tolerare persuadeant. Scriptum namque est: «*Quid retribuam Domino pro omnibus quæ retribuit mihi? Calicem salutaris accipiam, et nomen Domini invocabo (Psal. cxv, 12).*» Tantum enim a nobis exigitur, quantum possumus fumulatus nostri obsequio commodare, cumque cuncta, quæ a nobis ad confortandos fraternitatis vestræ animos poterant ministrari, largiente supernæ majestatis clementia, vobis fuerint procul dubio manifestata; restat ut de aliis, quæ nos per sua scripta consuluit, fraternitati vestræ significemus. Credimus enim ad vos pervenisse, quomodo in conturbatione rectæ fidei, et catholicæ Ecclesiæ conculcatione, ante hos plus minus quindecim annos, a Sergio, falso episcopo Constantinopolitano, in auxilio habente tunc imperantem Heraclium, execranda et abominanda hæresis pululavit, et Apollinaristarum, et Severianorum, et Eutichianistarum, atque Manichæorum errores renovante; quam successor ejus Pyrrhus idemque episcopus, qui ambitionis fastu Constantinopolitanam sedem arripuit, in deterius auxit. Pro qua re sæpius apostolica sedes persuasionibus, contestationibus, atque inreparationibus plurimis admonuit eos quatenus ab hujusmodi errore recederent, et ad lumen pietatis ex quo lapsi sunt remearent. Et non solum quia hoc facere nullatenus voluerunt, sed et nunc successor ejus Paulus temerator fidei episcopus Constantinopolitanus aliud nequius excogitavit in præjudicio catholicæ fidei conamen, quasi quæ a prædecessoribus suis hæretice exposita fuerant destruens, et imperialem typum sacrilego ausu totius plenum perfidiæ a clementissimo principe nostro fieri persuasit, in quo promulgatam est, ut omnes populi Christiani credere debuissent; ideoque necesse habuimus, ne pro quadam negligentia et animarum detrimento quæ nobis commissæ sunt culpæ reatu astringamur, cœtum generalem fratrum et episcoporum nostrorum in hac Romana civitate congregare. Quorum præsentia memoratorum hæreticorum scelerosa conscripta examinata atque denudata sunt, et apostolico mucrone, Patrumque definitionibus uno

ore, unoque spiritu condemnavimus, ut agnoscentes universi errorem, qui in eis continetur, eorum pollutione nullatenus maculentur. Unde prævidimus volumina gestorum synodaliū in præsentī vobis dirigere, una cum encyclia nostra, ex quorum serie omnia subtiliter potestis addiscere, et tenebras illorum nobiscum ut filii lucis extinguere. Idcirco studeat fraternitas tua omnibus eadem innotescere, ut tam abominandam hæresim nobiscum exsecrentur, quamque suæ salutis sacramenta addiscere valeant, atque synodali contentione omnium fratrum, et coepiscoporum nostrorum partium illarum effecta secundum tenorem encycliæ a nobis directæ una cum scriptoribus vestris scripta nobismet destinanda concelebrent, confirmantes atque consentientes eis quæ pro orthodoxa fide, et destructione hæreticorum vesaniæ nuper exortæ a nobis statuta sunt; et Sigebertum præcellentissimum filium nostrum, regem Francorum, pro suæ Christianitatis remedio consultissime admonere atque precari, dirigere nobis ex corpore fratrum nostrorum dilectissimos episcopos, qui sedis apostolicæ legatione, divina concedente propitiatione, fungi debeant, et quæ nostro consilio peracta sunt cum his synodalibus apicibus nostris ad clementissimum principem nostrum sine dubio asportare valeant, ut nostrorum laborum particeps effectus mercedis cumulum adipisci valeat, et sui regni protectorem invenire eum, cujus causa flagitari dignoscitur. Hoc namque et in ejus epistola exhortari eum cognovimus. Reliquias vero sanctorum de quibus præsentium lator nos admonuit dari præcepimus. Nam codices jam exinaniti sunt a nostra bibliotheca, et unde dare ei nullatenus habuimus. Transcribere autem non potuit, quoniam festinanter de hac civitate egredi properavit. His igitur ita prælibatis quæ a nobis per epistolam vobis scripta sunt, effectui mancipare fraternitatem vestram hortamur. Deus te incolumem custodiat. dilectissime frater.

285 DECRETA GREGORII PAPÆ III ET ZACHARIÆ.

In nomine Domini Dei, et Salvatoris nostri Jesu Christi, imperante domino Leone, a Deo coronato magno imperatore, anno sexto, post consulatum ejus, sed et Constantino magno imperatore ejus filio anno quarto indictionis sextæ. Promitto, ego Bonifacius gratia Dei episcopus, vobis, beato Petro apostolorum principi, vicarioque tuo, beato papæ Gregorio, successoribusque ejus per Patrem, et Filium, et Spiritum sanctum, Trinitatem inseparabilem, et hoc sacratissimum corpus tuum, me omnem fidem, et puritatem sanctæ fidei catholicæ exhibere, et in unitate ejusdem fidei, Deo operante persistere, in qua Christianorum salus esse sine dubio comprobatur, nullo modo me contra unitatem communis et universalis Ecclesiæ, suadente quopiam, consentire, sed ut dixi, fidem et puritatem meam atque concursum tibi, et utilitatibus tuæ Ecclesiæ, cui a Domino Deo potestas ligandi solvendique data est

(*Matth.* xvi, 19), et prædicto vicario tuo, atque successoribus ejus per omnia exhibere; sed et si agnovero antistites contra instituta antiqua sanctorum Patrum conversari, cum eis nullam habere communionem aut conjunctionem, sed magis si valuerō, prohibere prohibeam, si minus fideliter Domino meo apostolico renuntiabo. Quod si (quod absit) contra hujus permissionis seriem aliquid facere quolibet modo vel occasione tentavero, reus inveniar in æterno judicio ultionem Ananiæ et Saphiræ (*Act.* v, 5-10) incurram, qui vobis etiam de rebus propriis fraudem facere vel falsum dicere præsumpserim. Hoc autem indiculum sacramenti ego Bonifacius exiguus episcopus manu propria subscripsi, atque positum supra sacratissimum corpus tuum, ut superius legitur, Deo teste, et giudice præstiti sacramentum, quod et conservare promitto.

Epistola Gregorii papæ ad Bonifacium presbyterum.

GREGORIUS SERVUS SERVORUM DEI BONIFACIO religioso presbytero.

Exigit manifestata nobis religiosi propositi tui pie in Christo flagrantis intentio et approbata sincerissima fidei tuæ perlata relatio, ut ad dispensationem verbi divini cujus per gratiam Dei curam gerimus, te comministro utamur. Experientes provide te ab infantia sacras litteras didicisse profectusque indolem ad augmentum crediti cœlitus talenti prospectu divini amoris extendere, videlicet gratiam cognationis cœlestis oraculi in laborem salutiferæ prædicationis ad innotescendum gentibus incredulis ministerium fidei instanti conatu expendere, collætatur fidei tuæ, et adjuutores esse cupimus gratiæ prærogatæ. Idcirco qui præmissi conatus pium affectum usque ad apostolicæ sedis modesta prævisione perduxisti consultum, ut membrum ex membro proprii corporis caput requirens motum mentis probares, capitique arbitrio humiliter se submittens ejus directioni justo tramite properans, soliditati compaginis plenitudo existas. Ideo in nomine indivisibiliter Trinitatis per inconcussam auctoritatem beati Petri apostolorum principis, cujus doctrinæ magisteriis dispensatione fungimur, et locum sacræ sedis administramus, modestiam tunc religionis instituimus, atque præcipimus, ut in verbo gratiæ Dei quo igne salutifero, quem mittere Dominus venit in terram (*Luc.* xii, 49), enitere Judæis ad gentes quascunque infidelitatis errore detentas properare, Deo annitente, potueris, mysterium regni Dei per insinuationem nominis Christi Domini nostri veritatis suasionem designes, et per spiritam veritatis, et dilectionis, et sobrietatis prædicationem utriusque Testamenti mentibus indoctis consona ratione transfundas. Disciplinam denique sacramenti quam ad mittendos Deo prævio credituros tenere studeas ex formula officiorum sanctæ nostræ apostolicæ sedis instructionis tuæ gratia prælibata volumus ut intendas. Quod vero actionis susceptæ

tibi desse perspexeris, nobis ut valueris intimare curabis. Bene vale. Data Idus Maii, imperante domino piissimo Augusto Leone, a Deo coronato magno imperatore, anno 3 imperii ejus, indictione 2.

Epistola ejusdem ad episcopos, presbyteros, seu diaconos, et ad cunctos Christianos.

GREGORIUS, servus servorum Dei, universis reverendissimis et sanctissimis fratribus coepiscopis, religionis, presbyteris, seu diaconibus, gloriosis ducibus, magnificis castaldis, comitibus, etiam vel cunctis Christianis Deum timentibus.

Sollicitudinem nimiam gerentes pro speculatione credita, quia in umbram mortis aliquas gentes in Germaniæ partibus, vel plaga orientali Rheni fluminis antiquo hoste suadente errare, et quasi sub religione Christiana idolorum culturæ eos servire cognovimus, aliquos vero, qui necdum cognitionem Dei habentes, nec baptismatis sacri unda sunt loti, sed comparatione brutorum animalium pagani factorem non recognoscunt, necessario pro utrorumque illuminatione ad prædicandam rectæ fidei verbum harum portitorem Bonifacium reverendissimum fratrem nostrum episcopum apud easdem partes dirigere studuimus, ut et illa prædicando verbum salutis vitam provideat, sempiternam, et si quos forte vel ubicunque a recte fidei tramite destitisse cognoverit, aut astutia diabolica persuasos erroneos repererit, corrigat, atque sui educatione ad portum reportet salutis, eosque ex apostolicæ sedis hujus doctrina informet, et in eadem catholica fide permanere instituat. Cui hortamur ob amorem Domini nostri Jesu Christi, et apostolorum ejus reverentiam, ut in omnibus solatiari nisibus totis debeatis, eumque in nomine Jesu Christi recipiatis, ut scriptum est de suis discipulis: « Qui vos recipit, merecipit (Matth. x, 40). » Providentes insuper necessaria itineris ejus, comites tribuentes cibum etiam ac potum, vel si quo eguerit largientes, ut uno labore et socia voluntate opus sibi creditum pietatis, et negotium salutis, annitente Deo, perficiatur, atque præmia laboris percipere mereamini, deque conversione errantium merces vobis ascribatur in cælis. Si quis itaque huic Dei famulo ad illuminationem gentium ab apostolica atque catholica Dei Ecclesia destinato assensum vel concursum præbuerit, exorantibus apostolorum principibus consortia mereatur sanctorum et martyrum Jesu Christi. Si quis vero (quod non optamus) adversando ejus præpedire conatus fuerit laborem, aut contrarius extiterit ministerio sibi credito, successorumque ejus eundem laborem intransium ex sententia divina anathematis vinculo percellatur, et perpetuæ damnationi subiaceat. Bene valete. Data Kal. Decembris, imperante domino piissimo Augusto Leone, a Deo coronato, magno imperatore, anno septimo, sed et Constantino magno imperatore ejus filio, anno quarto, in indictione sexta.

Item epistola Gregorii papæ ad universum clerum et plebem Thuringiæ.

GREGORIUS episcopus servus servorum Dei, clero, ordini, et plebi consistenti Thuringi, dilectissimis filiis, in Domino salutem. Probabilibus desideriis nihil attulimus tarditatis, fratrem jam et coepiscopum nostrum Bonifacium vobis ordinavimus sacerdotem, cui dedimus in mandatis ne unquam ordinationes præsumat illicitas, ne bigamum, aut qui virginem non est sortitus uxorem, neque illiteratum, vel in qualibet corporis parte vitiatum, aut in penitente, vel curiæ, aut cuilibet conditioni obnoxium notatumque ad sacros ordines permittat accedere, sed si quos hujusmodi forte repererit, non audeat promovere, Afros passim ad ecclesiasticos ordines prætendentes, nulla ratione suscipiat, quia aliqui eorum Manichæi, aliqui rebaptizati sæpius sunt probati. Ministeria atque ornatum ecclesiæ, vel quidquid illud est in patrimonio ejusdem non minuere studeat sed augere; de reddito vero ecclesiæ, vel oblatione fidelium, quatuor faciat portiones, quarum unam sibi ipse retineat, alteram clericis pro officiorum suorum sedulitate distribuatur. Tertiam pauperibus et peregrinis, quartam ecclesiasticis fabricis noverit reservandam, de quibus divino erit redditurus judicio rationem. Ordinationes vero presbyterorum seu diaconorum non nisi quarti, septimi, et decimi mensium jejuniis, sed et ingressu quadragesimali, atque mediante vespere Sabbati noverit celebrandas. Sacrosancti autem baptismi sacramentum non nisi in Paschali festivitate et Pentecoste noverit esse præbendum, exceptis his qui, mortis urgente periculo, ne in æternum pereant, talibus oportet remediis subvenire. Huic ergo sedis nostræ præcepta servanti devotis animis obsequi nos oportet, ut irreprehensibile placidumque fiat corpus Ecclesiæ per Dominum nostrum, qui vivit et regnat cum Deo Patre omnipotente et Spiritu sancto per omnia sæcula sæculorum. Deus vos incolumes custodiat, dilectissimi filii. Data Kal. Decemb. imperante domino piissimo Augusto Leone, a Deo coronato, magno imperatore, anno 7, sed et Constantino magno imperatore ejus filio, anno 3, indictione 5.

Item alia epistola Gregorii papæ ad clerum et plebem Thuringiæ.

Viris magnificis filiis ASUELLO, GUODELANO, MULEREO, GUNTHAREO, ALVALDO, et omnibus Deo dilectis Thuringis fidelibus Christianis, GREGORIUS papa.

Insinuatam nobis magnifice in Christo fidei vestræ constantiam agnoscentes, quod paganis compellentibus vos ad idola colenda fide plena responderitis magis velle feliciter mori, quam fidem semel in Christo acceptam aliquatenus violare, nimia exultatione repleti, grates debitas persolvimus Deo nostro et Redemptori bonorum omnium largitori. Cujus gratia comitante, vos ad meliora et potiora optamus proficere, et ad confirmandum fidei vestræ propositam sanctæ sedi apostolicæ religionis mentibus adhæ-

rere, et, prout opus poposcerit sacræ religionis a memorata sancta sede apostolica spiritali omnium fidelium matre solatium quærere, sicut decet filios cohæredes regni a regali parente. Ministerio quoque præsentis fratris charissimi Bonifacii quem ad vos consecratum episcopum in sorte prædicationis destinavimus apostolicis institutionibus informatum, ad instruendam fidem vestram in omnibus volumus, et hortamur obedientes ei consentire, ad complementum in Domino vestræ salvationis.

Item epistola Gregorii papæ ad Thuringios.

GREGORIUS servus servorum Dei universo populo Thuringiorum.

Dominus Jesus Christus Filius Dei, Deus verus de cælo descendit, factus homo est pro nobis, pati et crucifigi dignatus est, et sepultus, tertia die resurrexit a mortuis, et ascendit in cælos, discipulis etiam suis sanctis apostolis ait: « Euntes, docete omnes gentes baptizantes eos in nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti (Matth. xxviii, 19). » Ipse enim credentibus in se vitam æternam promisit (Joan. iii, 36). Cupientes ergo vos in perpetuum nobiscum gaudere ubi finis nullus est, nec tribulatio, nec aliqua amaritudo, sed gloria sempiterna, ideo fratrem nostrum sanctissimum Bonifacium episcopum apud vos direximus, ut vos debeat baptizare, et fidem Christi docere et ab errore ad viam salutis reducere, ut salutem habeatis, et vitam æternam. Sed vos ei in omnibus obedite, et sicut, Patrem vestrum illum honorate, et ad ejus doctrinam corda vestra inclinate, quia illum non pro lucro aliquo temporali conquirendo direximus, sed pro lucro animarum vestrarum apud vos eum misimus: diligite ergo Dominum, et in nomine ejus baptismum suscipite, quia Dominus Deus noster, quod oculus hominis nunquam vidit, nec in cor hominis ascendit, præparavit diligentibus se (I Cor. ii, 9). Jam recedite a **286** malis operibus, et agite bene, non adoretis idola, nec immoletis carnes, quia Dominus non recipit ista. Sed in omnibus, secundum quod vos frater noster Bonifacius docuerit, observate, et agite, et salvi eritis, et vos, et filii vestri in sempiternum. Facite ergo et domum ubi et ipse Pater vester debeat habitare, et Ecclesias ubi debeatis orare, ut Deus vobis indulgeat peccata vestra, et donet vobis vitam perpetuam.

Item epistola Gregorii papæ ad Saxones.

GREGORIUS papa universo populo provinciæ Saxonium.

« Sapientibus et insipientibus debitor sum (Rom. i, 14), » fateor, charissimi, « volens vos scire qualem sollicitudinem habeam pro vobis (Col. ii, 4), » et pro his qui verbum exhortationis fidei Jesu Christi susceperunt, et qui adhuc suscepturi sunt, ut consolentur corda vestra, instructa in charitate, et in omnes divitias plenitudinis intellectus, in agnitionem mysterii Dei Patris Jesu Christi » ut ait egregius Apostolus, « in quo sunt omnes thesauri sapientiæ et scientiæ absconditi (Ibid.. 2). » Hoc autem dico,

« quoniam prope est regnum Dei (Luc. xxi, 31), » ut « nemo vos decipiat amplius in subtilitate sermonum (Col. ii, 4) » aut in quocunque metallo vestram salutem quæratis adorantes idola manu facta, aurea, argentea, ærea, lapidea, vel de quacunque materia facta, qui falsifico nomine a paganis antiquitus quasi dii vocati sunt, in quibus dæmones habitare noscuntur. « Quoniam omnes dii gentium dæmonia sunt (Psal. xcvi, 5), » ut ait Propheta: « Dominus autem cælos fecit (Ibid.). » Quicunque autem in vobis susceperunt Christum Dominum nostrum, in ipso ambulent radicati, et superædificati, et confirmati fide, « abundantes in gratiarum actione, videte ne quis vos decipiat amplius per philosophiam, et inanem fallaciam (Col. ii, 6-8). » Astutiores sunt enim filii tenebrarum, quam filii lucis (Luc. xvi, 8). Discedite, filii, ab idolorum cultura (I Cor. x, 14), et accedite, et adorete Dominum Deum nostrum qui fecit cælum et terram, mare et omnia quæ in eis sunt (Apoc. xiv, 7), et vultus vestri non erubescant, unus enim Dominus hominum, volucrum, quadrupedum, et piscium « qui est benedictus in sæcula sæculorum (II Cor. xi, 31). » Exspoliare ergo veterem hominem, et induite Christum novum, deponentes omnia, iram, indignationem, malitiam, blasphemiam, turpem sermonem nolite de ore vestro producere (Col. iii, 8-10). « Ab idolorum cultu recedite, » jam enim advesperascit dies. Nolite esse otiosi (Matth. xx, 6), sed potius operamini opus bonum, ut Christum habitet in vobis. « Et quocunque facitis in verbo, aut in opere in nomine Domini nostri Jesu Christi facite, gratias agentes Deo et Patri per ipsum (Col. iii, 17). » Respuentes gentilitatis sectam, scientes vos Deum habere in cælis. Orationi instantes (Act. vi, 4), ad Christum cor erigite, quoniam magnus est Dominus noster et laudabilis nimis et terribilis super omnes deos (Psal. xcvi, 4), « qui vult omnes salvos fieri, et ad agnitionem veritatis pervenire (I Tim. ii, 4), » hoc autem commoneo, fratres, ut quicunque voluerit ex vobis ad Christum converti, nullo modo eum prohibeatis; neque vim ei faciatis sculptilia adorare, quia Christus ipse Dominus vivit cum Deo Patre omnipotente in unitate Spiritus sancti per omnia sæcula sæculorum, Amen. Charissimi, fidelem ministrum, et conservum misi ad vos Bonifacium fratrem, et coepiscopum meum, ad hoc ipsum ut cognoscat quæ circa vos sunt, et consoletur corda vestra certæ exhortationis verbo in Christo Jesu Domino nostro, ut a diabolica fraude liberati, mereamini adoptionis filii aggregari, et ut ab æterna damnatione liberati, vitam habeatis æternam.

Item epistola ejusdem ad Bonifacium episcopum.

Reverendissimo et sanctissimo fratri BONIFACIO coepiscopo GREGORIUS servus servorum Dei.

Creditæ speculationis sollicitudine permoti, evangelica quoque institutione qua ait: « Obsecrate Dominum messis, ut ejiciat operarios in messem suam (Luc. x, 2). » Tuam proinde reverendam fraternitatem ad imitationem apostolorum, ut Domino jubente præcepti

sunt : « Euntes prædicate Evangelium regni : gratis accepistis, gratis date (*Matth. x, 7, 8*) » in partibus Hesperiarum ad illuminationem Germaniæ gentis in umbra mortis sedentis (*Luc. i, 79*) dirigere prævidimus, lucrum inde ut apportare deberes, quasi servus ille de negotio talenti, sicut scriptum est, fides in futuro auctori asserit Deo fecisse. Quod quia ex obedientiæ munere ministerium verbi cernimus adolere, et prædicationis præconio populum infidelem, ut innotuisti, audivimus converti, Domini potentiæ gratias referentes, ut ipse a quo bonum procedit (*Jac. i, 17*), et ad agnitionem vult omnes venire veritatis (*I Tim. ii, 4*), tibi optamus, ut coope-retur et a tenebris ad lucem populum illum suæ potentiæ inspiratione reducat (*I Petr. ii, 9*). Hinc enim vobis merces copiosa credimus, quod ab omnipotente Domino ascribatur in cœlis (*Matth. v, 12*). « Bonum enim certamen, » si perseveraveris, possis cum Apostolo dicere : « Certavi, cursum consummavi, fidem servavi (*II Tim. iv, 7*). » Sed ut coronam percipias laboris insiste. Pollicetur enim Deus perseverantibus in fine salutem, nec te minæ terreant, nec dejiciant terrores, sed fixam in Deo tenens fiduciam veritatis verbum denuntia. Erit enim ex adjutorio divino perfectio, tantum sit bonum in voluntate opus. Igitur quantos ab errore converteris, syllabarum tuarum recensito textu cognovimus, læti uberes Deo gratias agentes, de lucro animarum exsultamus. Porro pro episcopo illo qui nunc usque desidia quadam in eadem gente prædicationis verbum disseminare neglexerat, et nunc sibi partem, quasi in parochiam defendat, Carolo excellentissimo filio nostro, ut eum pescat sudentes, paternis litteris scripsimus et credimus, quod hoc vetari præcipiat. Ipse vero oportune, importune prædicare quæ sunt salutis, non desinas (*II Tim. iv, 2*). Igitur Thuringis et Germaniæ populo ea quæ ad animæ respiciunt utilitatem et salutem scribere non omisimus, inter alia ut construant episcopia et Ecclesias condant injungentes. Ipse enim qui non vult mortem peccatoris, sed magis ut convertatur, et vivat (*Ezech. xxxiii, 11*), erit omnibus daturus incrementum (*I Cor. iii, 7*). Deus te incolumem custodiat. Data pridie Nonas Decemb. imperante domino piissimo Augusto Leone a Deo coronato, magno imperatore, anno 8; sed et Constantino

D magno imperatore ejus filio, anno quinto, indictione 8.

Epistola Gregorii papæ ad Bonifacium episcopum.
Reverendissimo et sanctissimo fratri BONIFACIO coepiscopo ad illuminationem gentis Germaniæ vel circumquaque in umbra mortis morantibus (*Luc. i, 79*), gentibus in errore constitutis ab hac apostolica Dei Ecclesia directo, GREGORIUS servus servorum Dei.

Magna nos habuit gratulatio, lectis sanctissimæ fraternitatis tuæ litteris, cum in eis, relecta serie, fuisset repertum Domini nostri Jesu Christi gratia plurimos te a gentilitate et errore ad veræ fidei agnitionem convertisse. Quod quia divina institutione docemur in parabolis, cui quinque talenta credita fuerant, alia quinque fuisse lucratum (*Matth. xxv, 20*),

A in talis commercii lucro cum tota plaudimus Ecclesia. Hinc jure tibi sacri pallii direximus munus, quod beati Petri apostoli auctoritate suscipiens induaris, atque inter archiepiscopos unus Deo auctore præcipimus ut censearis. Qualiter enim eo utaris ex mandato apostolico informatus cognosces, ita ut dum missarum solemnia geris, vel episcopum te contigerit consecrare, illo tantummodo tempore eo utaris. Quia vero turbas, Domini gratia in eisdem partibus ad rectam fidem asseruisti conversas, nequire te occurrere omnibus ea quæ salutis sunt impendere, aut intimare, cum jam longe lateque gratia Christi ejus fides in illis partibus propagetur, præcipimus ut juxta sacrorum canonum statuta, ubi multitudo excrevit fidelium, ex vigore apostolicæ sedis debeas ordinare episcopos; pia tamen contemplatione, ut non vilescat dignitas episcopatus. Presbyterum namque quem præterito asseruisti anno ad nos advenisse, nostroque judicio fuisse a suis nefariis absolutum actionibus credas, neque nobis confessiones aliquas fecit, nec a nobis, ut suos expleat libitus, absolutus est, sed si eum errori deditum, hunc apostolicæ sedis vigore, ut juxta sanctorum canonum censuram corrigas præcipimus, et emendes, vel si quos fortasse tales inveneris. Ille enim, presbyter sum, ait. Commendatitias apud filium nostrum Carolum litteras expetiit. Nullam illi aliam concessimus licentiam, quem vitari si prave conversatur cum reliquis volumus, eosdemque quos a paganis baptizatos esse asseruisti, si ita habetur ut denuo baptizes in nomine Trinitatis mandamus. Interea agrestem cabalum aliquantos adjunxisti comedere, plerosque et domesticum. Hoc nequaquam fieri deinceps, sanctissime, sinas, frater, sed quibus potueris Deo juvante, modis per omnia compesce, et dignam eis indicito pœnitentiam. Immundum est enim atque execrabile. Pro obeuntibus quippe consuluisse dignosceris, si liceat oblationes offerre. Sancta sic tenet Ecclesia, ut quisque pro suis mortuis vere Christianis offerat oblationes, atque presbyter eorum memoriam faciat. Et quamvis omnes peccatis subjaceamus, congruit ut sacerdos pro mortuis catholicis memoriam faciat et intercedat, non tamen pro impiis, quamvis Christiani fuerint, tale quid agere licebit. Nam et eos qui se dubitant fuisse baptizatos an non, vel qui a presbytero Jovi mactante, et immolatitias carnes vescente, ut rebaptizentur præcipimus. Progeniem vero suam quemque usque ad septimam observare decernimus generationem. Et, si valueris, devita, ne amplius cui mulieres obierint duabus debeat copulari. De his vero dicimus qui patrem, matrem, fratrem, aut sororem occiderint, ut toto vitæ suæ tempore corpus non suscipiant Dominicum nisi tempore exitus pro viatico. Abstineant etiam se, et a carnis comestione, et potu vini, donec advixerint, jejurent secundam, quartam et sextam ferias, ut sic possint defluentes diluere commissum scelus. Nam et hoc inter alia discrimen agi in præsentibus illis dixisti, quod quidam ex fidelibus ad immolandum paganis

sua venundant mancipia, hoc ut magnopere corrigere debeas, frater, admonemus, nec sinas fieri ultra. Scelus enim est et impietas. Eis ergo qui hoc perpetraverunt similem homicidæ indices pœnitentiam. At quoties episcopum consecraveris, duo vel tres convenient tecum episcopi, ut Deo sit gratum quod geritur, et eis convenientibus ipsisque præsentibus consecres. Hæc te, frater charissime, diligenter servare volumus, et studio pietatis cœptum negotium salutis exsequere, ut de lucro apportato valeas a Domino Deo nostro mercedem percipere in æterna beatitudine. Privilegium vero juxta quod petisti facientes, his junctum direximus, optantes te Domini Dei nostri præsidio de conversione errantium Christo Deo nostro plenissimum atque integrum apportare lucrum. Deus te incolumem custodiat, reverendissime frater.

Hucusque Gregorius a primo secundus. Hinc Gregorius a secundo junior.

GREGORIUS episcopus, servus servorum Dei, dilectissimis nobis omnibus episcopis, venerabilibus presbyteris, religiosis abbatibus omnium provinciarum.

« Domino cooperante et sermonem confirmante (Marc. xvi, 20), » præsens sanctissimus vir, Bonifacius, frater ac coepiscopus noster, verbum veritatis sicut a prædecessore nostro sanctæ recordationis Gregorio præsule in illis partibus missus fuerat prædicare verbum Dei post multum temporis, Domino cooperante anhelanti desiderio, orationis causa, liminibus sacris beatorum principum apostolorum Petri et Pauli præsentandus advenit. Qui perfecta oratione ad acceptum laborem angelo Domini præviante a nobis est absolutus. Cui vestra omnium dilectio seu reverentia, et religiositas propter Christi amorem juvamina impendere dignemini, **287** dum et agnoscitis quæ Dominus noster Jesus Christus inquit, dicens : Qui susceperit prophetam in nomine prophetæ, mercedem prophetæ accipiet; et qui susceperit justum in nomine justii, mercedem justii accipiet (Matth. x, 41). Et si forsitan quis ex vestris ministris sese ipso sanctissimo viro in ministerio exhortationis sanctæ catholicæque fidei adjungere voluerit, nullo modo prohibeatis, charissimi. Magis autem concursum præbete, et ex vestro ovili adjuutores ei tribuite qui possint per Dei gratiam sufficienter gentibus ministrare verbum prædicationis, ut omnipotenti Deo nostro animas lucrifaciant, ut et vestra communitas boni operis portionem sortiantur, atque illi mereantur Dominicam vocem audire : Vos qui dereliquistis omnia et secuti estis me, centuplum accipietis, et vitam æternam possidebitis (Matth. xix, 29). Bene valete.

Epistola Gregorii papæ.

GREGORIUS papa universis optimatibus et populo provinciarum Germaniæ, Thuringis et Thesis, et Bortharis, et Nistresis, Unedredis, et Lognais, Sudnodis, et Graffeltis vel omnibus in orientali plaga constitutis.

Quoniam prædecessor noster sanctæ recordationis Gregorius præsul, nutu divino motus ad

faciendam Deo plebem perfectam (Luc. i, 17), præsentium portitorem litterarum Bonifacium, reverendissimum fratrem nostrum ac coepiscopum ordinans ad vos usque destinavit, eumque regulam et normam apostolicæ et catholicæ fidei Romanæ cui Deo auctore deservimus Ecclesiæ edocens direxit, et post temporum spatia, orationis causa, ad limina beatorum Principum apostolorum sese præsentavit, et quæ ad salutem animarum pertinent, a nobis exposcit imbui, nos, Deo favente, ut sacra docet Scriptura, eum edocentes, ad vos, charissimi, remeatum, absolvimus, hortantes vos in Domino, ut digne suscipiatis ab eo verbum exhortationis, et episcopos vel presbyteros, quos ipse ordinaverit per apostolicam sibi datam auctoritatem in Ecclesiæ ministerio recipiatis, et quos forsitan deviantes invenerit a rectæ fidei tramite, seu canonica doctrina, eosque prohibuerit, a vobis nullo modo impediatur, et quod eis impositum fuerit obediendo propter Deum suscipiant. Nam qui temerator exstiterit ad obediendum sibi ipsi damnationem acquirit, vos autem, charissimi, qui in nomine Christi baptizati estis, Christum induistis (Gal. iii, 27), abstinete et prohibete vosmetipsos ab omni culpa paganorum non tantum vosmetipsos corrigentes, charissimi, sed et subditos vestros. Divinos autem vel sortilegos, sacrificia mortuorum vel lucrorum, vel fontium auguria, vel philteria, vel incantatores et veneficos, id est, maleficos et observationes sacrilegas, quæ in vestris finibus fieri solebant, omnino respuentes, tota mentis intentione ad Dominum convertimini, ipsum timete, adorete et honorificate, sanctorum memoris communicantes, ut ait Apostolus (Rom. xii, 13). Si enim fides vestra, Domino dicente, fuerit ut granum sinapis, dicetis monti huic, Transfer et transferetur (Matth. xvii, 19). Ipse enim Dominus et Salvator noster, Jesus Christus, in suo sacro eloquio inquit, dicens : « Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, et ex tota anima tua, et ex tota virtute tua (Matth. xxii, 37), » et iterum : « Qui me confessus fuerit coram hominibus, et ego confitebor eum coram Patre meo qui est in cœlis (Matth. x, 32). » Unde et in alio loco promisit dicens : « Quodcunque petieritis Patrem in nomine meo fiet vobis (Joan. xiv, 13). » Et iterum : « Petite et accipietis, quærite et invenietis, pulsate et aperietur vobis. Omnis enim qui petit, accipit : et qui quærit invenit : et pulsanti aperietur (Luc. xi, 9, 10). » Et vos, charissimi, facite fractus dignos, ut in die adventus Domini nostri Jesu Christi sidereas mereamini adipisci mansiones. Bene valete.

Item epistola beati Gregorii papæ.

Dilectissimis nobis filiis in provincia Bajoariorum et Alamannia constitutis, JUGGO, LUIDONI, RMOLO, et PHIPHILO, SEVADÆ GREGORIUS papa.

Catholica et sanctorum Patrum jubeta auctoritas, ut his in anno pro salute populi Christiani seu exhortatione adoptionis filiorum synodalia debeant celebrari, et causarum canonicarum examinatio provenire, ut unicuique, prout necessitas poposcerit, pia educatione sub-

ur. Unde, secundum Apostoli doctrinam, admo-
 t hortor vos, charissimi, per misericordiam
 t digne ambuletis vocatione qua vocati estis
 . iv, 1), ut ministerium vestrum perfectum
 am Deo. Opportunum namque est vos nosse
 n ac coepiscopum præsentem Bonifacium, no-
 et agentem vicem, cum digno et debito ho-
 pro Christi nomine suscipere, et ministerium
 iasticum cum fide catholica secundum nor-
 et morem sanctum catholicæ et apostolicæ Dei
 iæ, cui, misericordia Dei præveniente, præesse
 ur, sicut apostolica auctoritate a nobis desti-
 est, ab eo suscipientes dignanter teneatis, et
 itatis ritum et doctrinam vel venientium Bri-
 t, vel falsorum sacerdotum hæreticorum, sive
 iros, aut undecunque sint renuentes ac prohi-
 s abjiciatis, et ut populum vobis a Deo commis-
 iis admonitionibus edoceatis, et a sacrificiis
 orum omnino devitetis, et juxta quod fueritis
 dicto nostro consacerdote edocti, ita catholi-
 t apostolicam doctrinam tenentes, Domino Deo
 vatori nostro placere festinetis. Et in quo vobis
 id celebranda concilia convenire mandaverit,
 uxta Danubium, sive in civitate Augusta, vel
 nque judicaverit, pro nomine Christi parati esse
 iamini, quatenus cognoscamus per ejus man-
 a de vestro conventu, ut in diem adventus Chri-
 su cum fructu boni operis ante ejus tribunal as-
 e mereamur, dicentes : « Ecce nos et pueri
 ledisti nobis, Domine (Hebr. II, 13), » non per-
 us ex eis quemquam (Joan. xviii, 9), ut et vos
 nicam vocem audire mereamini, dicentem :
 ite, benedicti Patris mei, percipite regnum
 vobis paratum est ab origine mundi (Matth.
 14). » Bene valete.

Epistola ejusdem ad Bonifacium.

rerendissimo et sanctissimo fratri BONIFACIO
 scopo, GREGORIUS, servus servorum Dei.
 iderabilem mihi a te missus Denual religiosus
 yter attulit nuntium, cum te sospitem narravit,
 nisterio, pro quo missus es favente Deo, profi-
 nuntiavit. Detulit etiam a te missas litteras, ubi
 isti quod ager Dominicus, qui incultus jacebat,
 arum aculeis ex infidelitate, riguerat, vomere
 loctrinæ exarante, semen verbi suscepit, et fer-
 messem protulit fidelitatis. In eisdem litteris
 isdam subnexuistis capitulis, sciscitando qua-
 teneat vel doceat hæc sancta apostolica Ro-
 Ecclesia. Bene nosti satis, quia beatus aposto-
 etrus et episcopatus principium existit. Et con-
 ti tibi de statu Ecclesiæ non ex nobis quasi ex
 , sed ejus gratia, « qui aperit os mutum, et lin-
 infantium facit disertas (Sap. x, 21), » qualiter
 e debeas apostolici vigoris doctrina dicimus.
 r in primis legebatur, ut quota progenies pro-
 rorum matrimonio copuletur. Dicimus quod
 uerat quidem quandiu se agnoscunt affinitate
 nquos ad hujus copulæ non accedere societa-
 Sed quia temperantia magis, et præsertim in

A tam barbaram gentem plus placet quam districtio
 censuræ, concedendum est ut post quartam genera-
 tionem jungantur. Nam quod posuisti, quod si mu-
 lier infirmitate correpta non valuerit debitum viro
 reddere, quid ejus faciat jugalis, bonum esset si sic
 permaneret, ut abstinentiæ vacaret. Sed quia hoc
 magnorum est, ille qui se non poterit continere, nu-
 bat magis, non tamen subsidii opem subtrahat ab
 illa cui infirmitas præpedit, et non detestabilis culpa
 excludit. De presbytero vero, vel quilibet sacerdos
 a populo accusatus, si certi non fuerint testes, qui
 crimini illato approbent veritatem jusjurandum erit
 in medio, et illum testem proferat de innocentia
 suæ puritate, « cui nuda et aperta sunt omnia
 (Hebr. iv, 13), » sicque maneat in proprio gradu.
 B Nam de homine qui a pontifice confirmatus fuerit,
 denuo illi talis reiteratio prohibenda est. In missa-
 rum solemnibus observandum est quod Dominus noster
 Jesus Christus sanctis suis tribuit discipulis : « Ac-
 cepit namque calicem, et dedit eis dicens : Hic est
 calix Novi Testamenti in meo sanguine, hoc facite
 quotiescunque sumitis (Matth. xxvi, 27, 28). » Unde
 congruum non est duos vel tres calices in altario
 ponere cum missarum solemnibus celebrantur. De
 immolatiis autem escis consulisti si a fidelibus sub-
 perductum fuerit vivificæ crucis signum edi liceret,
 an non, illud sufficit respondere, quod beatus Apo-
 stolus dicit : « Si quis dixerit quod hoc immolati-
 um est, nolite edere propter eum qui indicavit, et pro-
 pter conscientiam (I Cor. x, 28). » Addidisti adhuc
 quod si pater vel mater filium filiamque intra septa
 monasterii in infantia annis sub regulari tradiderint
 disciplina, utrum liceat eis postquam pubertatis im-
 plevierint annos egredi, et matrimonio copulare.
 Hoc omnino devitamus, quia nefas est, ut oblati
 a parentibus Deo filiis voluptatis frena laxentur.
 Enimvero quosdam baptizatos absque interrogatione
 symboli ab adulteris presbyteris et indignis fassus
 es. In his tua dilectio teneat antiquum morem Eccle-
 siæ, quia quisquis in nomine Patris, et Filii, et Spi-
 ritus sancti baptizatus est (Matth. xxviii, 19), rebap-
 tizari minime liceat. Non enim in nomine baptizan-
 tis, sed in nomine Trinitatis hujus gratiæ donum
 percepit. Et teneatur quod Apostolus ait : « Unus
 Deus, una fides, unum baptisma (Ephes. iv, 5). »
 D Doctrinam vero spiritalem talibus studiosius, ut im-
 pertias demandamus : pro parvulis vero qui a pa-
 rentibus subtracti sunt, et an baptizati sunt, an non
 ignorant, hos ut baptizare debeas secundum Patrum
 traditionem, si non fuerit qui testificetur, ratio po-
 scit. Leprosis autem, si fideles Christiani fuerint,
 Dominici corporis et sanguinis participatio tribua-
 tur, cum sanis autem communia celebrare negentur.
 Adjecisti etiam quod si pestifer morbus aut mor-
 talitas in ecclesia, vel monasteriis irreperit, quos
 necdum tetigit a loco fugiunt evitantes periculum,
 unde fatuum hoc videtur. Non enim valet quisquam
 Dei effugere manus. In finem epistola continebat,
 quod sunt quidam presbyteri seu episcopi in multis

vitiis irretiti, quorum vita in se ipsis sacerdotium maculat. Et si tibi liceret cum eis edere aut loqui, nisi coerciti fuerint, dicimus ut hos ex apostolica auctoritate redarguendo admoneas, et ad munditiam ecclesiasticæ disciplinæ reducas. Et siquidem obdierint, salvabunt animas suas, et ipse mercedem lucratus es, verumtamem collocutionem et mensam communem cum eis agere non recuses. Plerumque contingit ut quos correctio disciplinæ tardos facit ad percipiendam veritatis normam, convivorum sedulitas, et admonitio blanda ad viam perducat justitiæ. Idipsum autem et in illis proceribus qui tibi adiutorium præstant, observare debebis. Hæc, frater charissime, ex apostolicæ sedis vigore scripsisse sufficiant, de reliquo implorantes misericordiam Dei, ut qui te illis in regionibus vice nostra ex apostolica auctoritate peragere fecit, et in opacam silvam lumina veritatis per os tuum micare prædestinavit, opitulationis suæ misericordissimum tribuat incrementum, quatenus de fructu operis, et ipse valeas præmia percipere, et veniam peccatorum invenire. Deus te incolumem custodiat, reverendissime frater. Data decimo Kal. Decembris imperante domino piissimo Augusto, Leone a Deo coronato magno imperatore, anno decimo imperii ejus, sed et Constantino magno imperatore, regni ejus anno septimo, indictione decima.

Item epistola ejusdem ad Bonifacium.

Reverendissimo et sanctissimo fratri BONIFACIO, GREGORIUS, servus servorum Dei.

Doctoris omnium gentium egregii Pauli apostoli vox est dicentis: « Diligentibus Dominum omnia cooperantur in bonum (Rom. viii, 28). » Agnoscentes itaque in syllabis fraternitatis tuæ quæ innotuisti tam de Germaniæ gentibus, quas sua pietate Deus noster de potestate paganorum **288** liberavit, et ad centum millia animas in sinu sanctæ matris Ecclesiæ, tuo conamine et Caroli, principis Francorum aggregare dignatus est, sed et in Bajoariorum provincia, quæ a te acta sunt, agnoscentes, datori omnium honorum Domino Deo nostro, extensis ad cælum palmis, gratias retulimus, qui januam misericordiæ et pietatis in illis partibus Hesperis, ad cognoscendam viam salutis ostium misericordiæ aperuit, et misit angelum suum qui præparavit viam tuam ante te (Mal. iii, 1), ipsi est gloria in sæcula sæculorum. Amen.

Igitur, quia indicasti perrexisse te ad gentem Bajoariorum, invenisse eos extra ordinem ecclesiasticum viventes, dum episcopos non habebant in provincia, nisi unum, nomine Vivilo, quem nos ante tempus ordinavimus; et quia cum assensu Otilonis ducis eorundem Bajoariorum seu optimatum provinciæ illius, tres alios ordinasse episcopos, et in quatuor partes provinciarum illam divisisti, id est, in quatuor parochias, ut unusquisque suam habeat parochiam, bene et satis prudenter peregisti, frater, et quoniam apostolicam præceptionem ex nostra vice implesti, et sicut tibi præcipimus, ita peregisti. Itaque non desinas, frater, reverendis-

sime, docendo eos sanctam catholicam et apostolicam Romanæ sedis traditionem, ut illuminentur rudes, et viam salutis teneant, per quam possint ad æternæ præmiæ pervenire. Præbyteros vero, quos ibidem reperisti, si incogniti fuerint, illi a quibus fuerint ordinati, et dubium est eos episcopos fuisse annon qui eos ordinarunt, si bonæ actionis, et catholici viri sunt ipsi presbyteri, et in ministerio Christi omnique lege sancta edocti, apti, ab episcopo suo benedictionem presbyteratus suscipiant, et consecentur, et sic ministerio sacro fungantur. Illi vero qui baptizati sunt per diversitatem et declinationem linguarum gentilitatis, tamen quia in nomine Trinitatis baptizati sunt, oportet eos per manus impositionem et sacri chrismatis unctionem confirmari. Nam Vivilo episcopus a nobis ordinatus est. Etsi aliquid excedit extra canonicam regulam, doce et corrige eum juxta Romanæ Ecclesiæ traditionem, quam a nobis accepisti. De concilio vero, ut juxta ripam Danubii debeas celebrare nostra vice, præcipimus fraternitati tuæ apostolica auctoritate ibidem præsentari, et in quantum Dominus tibi vires dederit, prædicare verbum salutis ne cesses, ut religio Christiana in nomine Domini crescat et multiplicetur. Nec enim habebis licentiam, frater, pro juro cœpti laboris in uno morari loco, sed confirmatis cordibus fratrum et omnium fidelium, qui rudes sunt in illis Hesperis partibus, ubi tibi Dominus aperuerit viam salutis prædicare non desistas, et ubi locum inveneris necessarium secundum canonicam regulam, episcopos ordina ex nostra vice, et apostolicam atque catholicam traditionem eos tenere edocebis. Ex hoc enim magnum mercedis præmium tibi præparabis, quoniam omnipotenti Deo nostro facies plebem perfectam. Non pigeat, dilectissime frater, itinera carpere aspera et diversa, ut Christiana fides longe lateque tuo conamine extendatur. Scriptum namque est: « Arcta et angusta via est quæ ducit ad vitam (Matth. vii, 14). » Operare itaque, frater, bonum opus quod cœpisti, ut in die Christi Dei nostri merearis dicere, inter cœtum sanctorum probabilium Patrum assistens: « Ecce ego et pueri quos dedisti mihi, non perdi ex eis quemquam (Rom. ii, 13). » Et iterum: « Domine quinque talenta tradidisti mihi, ecce alia quinque superlucratus sum (Matth. xxv, 20). » Ut subsequenter merearis vocem Domini audire dicentis: « Euge serve bone et fidelis, quia super pauca fuisti fidelis, supra multa te constituam, intra in gaudium domini tui (Ibid., 23). » Deus te incolumem custodiat, reverendissime frater. Data quarto Kal. Novemb., imperante domino piissimo Augusto Leone, imperii ejus anno vicesimo tertio, sed et Constantino, magno imperatore, ejus filio, anno vicesimo, indictione 8.

Epistola Bonifacii ad Zachariam papam.

Domino charissimo, summi pontificatus infula prædito, viro apostolico, ZACHARIE, BONIFACIUS, servus servorum Dei.

Confitemur, domine pater, quia postquam per nuntios referentes audivimus, quod venerandæ memoriæ apostolatus vestri prædecessor, Gregorius, pontifex apostolicæ sedis, ergastulo corporis absolutus, ad Dominum migravit, majorem lætitiâ, et majus gaudium nobis non audivimus, et suspensis ad æthera palmis, Deo gratias egimus, quam quod clementem paternitatem vestram altissimus Arbiter canonica jura regere, et apostolicæ sedis gubernacula tenere concessit. Ego non aliter, quam ut ante vestigia vestra geniculantes, intimis subnixæ flagitamus precibus ut sicut prædecessorum vestrorum pro auctoritate sancti Petri pietatis servi devoti et subditi discipuli fuimus, sic et vestræ pietatis servi obedientes subditi sub jure canonico fieri mereamur, optantes catholicam fidem, et unitatem Romanæ Ecclesiæ servando dilatare, et quantoscunque audientes vel discipulos in ista legatione mihi Deus donaverit, ad obedientiam apostolicæ sedis invitare et inclinare non cesso. Necesse quoque habemus indicare paternitati vestræ quia per Dei gratiam, Germaniæ populis aliquantulum percussis vel correctis, tres ordinavimus episcopos, et provinciam in tres parochias discrevimus, et illa tria oppida sive urbes in quibus constituti et ordinati sunt, scriptis auctoritatis vestræ confirmari, et stabiliri precantes, desideramus: unam esse sedem episcopatus decrevimus in castello quod dicitur Vivotzaburg, et alteram in oppido quod nominatur Buraburg, tertiam in loco qui dicitur Erpesfryod, qui fuit jam olim urbis paganorum rusticorum. Hæc tria loca propria charta et auctoritate apostolatus vestri roborari et confirmari diligenter postulamus, ut, si Dominus voluerit, per auctoritatem et præceptum sancti Petri, jussionibus apostolicis fundatæ et stabilitæ sint tres in Germaniæ episcopales sedes, et ut præsentis, vel futuræ generationes non præsumant vel parochias corrumpere vel violare præceptum apostolicæ sedis. Notum similiter sit paternitati vestræ quod Carlomannus, dux Francorum, me accersitum ad se rogavit in parte regni Francorum, quæ in sua est potestate, synodum incipere, congregare, et promisit se de ecclesiastica religione, quæ jam longo tempore, id est, non minus quam per sexaginta vel septuaginta annos, calcata et dissipata fuit, aliquid corrigere et emendare velle. Quapropter, si hoc, Deo inspirante, veraciter implere voluerit consilium, et præceptum sanctæ vestræ auctoritatis, id est, apostolicæ sedis habere et sapere debeo. Franci enim, ut seniores dicunt, plusquam per tempus octoginta annorum synodum non fecerunt, nec archiepiscopum habuerunt, nec Ecclesiæ canonica jura alicubi fundabant vel renovabant. Modo autem maxima ex parte per civitates, episcopales sedes traditæ sunt laicis, cupidis ad possidendum, vel adulteratis clericis, scortatoribus et publicanis sæculariter ad perfruendum. Nam si per verbum vestrum hoc negotium, duce rogante suprascripto, movere et præcipere debeo, præceptum et judicium

apostolicæ sedis cum canonibus ecclesiasticis præstare habere cupio. Si invenero inter illos diacones, quos nominant, qui a pueritia sua semper in stupris, semper in adulteriis, et in omnibus semper spurcitiis vitam ducentes, sub tali testimonio venerunt ad diaconatum, et modo in diaconatu concubinas quatuor, vel quinque, vel plures noctu in lecto habentes, Evangelium tamen legere, et diaconos se nominare non erubescunt, nec metuunt, et sic in talibus incestis ad ordinem presbyteratus venientes, officio fungentes, dicunt se pro populo intercedere, et sacras oblationes offerre, novissime, quod pejus est, sub talibus testimoniis per gradus singulos ascendentes, ordinantur et nominantur episcopi, ut habeant, præceptum et conscriptum auctoritatis vestræ quid de talibus definiatis, et per responsum apostolicum convinantur, et arguantur peccatores. Et inveniuntur quidam inter eos episcopi, qui licet dicant se fornicarios vel adulteros non esse, sed sunt ebriosi, et incuriosi vel venatores, et qui pugnant in exercitu armati, et effundunt propria manu sanguinem hominum, sive paganorum, sive Christianorum. Et quia servus et legatus apostolicæ sedis esse dignoscor, et unum sit verbum, meum hic, et vestrum ibi, si contingat ad judicium auctoritatis vestræ, ut pariter missos dirigamus. Præterea de una re et consilium quærere, et licentiam petere necesse habeo, eo quod venerandæ memoriæ prædecessor vester, sicut audistis, in præsentia vestra mihi præcepit ut presbyterum post obitum meum, Deo volente, in ecclesiastico ministerio hæredem et successorem constituere deberem, et hoc mihi, si Dei voluntas est, placet, sed modo dubito et nescio, si fieri possit, quia postea frater illius avunculum ducis Francorum occidit, et adhuc ignoramus qualiter ista discordia pacificari et finiri valeat. Et obsecro ut auctoritatis vestræ licentiæ sit, ut cum consilio servorum Dei de ista electione faciam quod nobis in commune pro Deo et pro Ecclesiæ utilitate, vel fructu spiritali et defensione religionis optimum esse videatur, ut consensum vestrum habeam de hoc facere quod optimum esse videatur, mihi inspirare dignetur Deus, quia hoc non videtur posse fieri, si contrarius princeps fuerit. Interea quærere et interrogare paternitatis vestræ consilium debeo de quadam confusione, et scandalo prædicationis, quæ nuper ad vos veniens, mentem vestram conturbavit, et sacerdotibus Ecclesiarum verecundiam incutiebat, quia laicus quidam magnæ personæ ad nos veniens dicebat sibi ab apostolicæ sedis pontifice, sanctæ memoriæ Gregorio, datam fuisse licentiam ut in matrimonium acciperet viduam avunculi sui, quæ et ipsa fuit uxor consobrini, et illa, illo vivente, discessit ab eo, et isti viro qui nunc eam accipere desiderans affirmat sibi licentiam datam; in tertio geniculo propinqua illius esse dignoscitur, et votum vovit Deo castitatis, et velata fuit, et iterum abjecto velamine maritata; tale enim matrimonium suprascriptus homo ab apo-

stolica sede sibi affirmat esse concessum, quod non æstimavimus verum, quia synodus, et Ecclesia, in qua natus et nutritus fui, id est, in transmarina Saxonia, Lugdunensis synodus in primis a discipulis sancti Gregorii, id est Augustino, Laurentio, Justo, Milieto, archiepiscopis, constituta et ordinata fuit, talem copulam et matrimonium maximum scelus, et incestum, et horribile flagitium, et damnabile piaculum fieri ex auctoritate sanctæ Scripturæ iudicabant. Quapropter paternitas vestra hujus rei veritatem nobis indicare non dedignetur, ut Ecclesiæ sacerdotibus, vel populo Christiano inde scandala, vel schismata, vel novi errores non oriantur et concrecant. Et quia carnales homines, idiotæ, Alamanni, vel Baugarvi, vel Franci, si juxta Romanam urbem aliquid facere viderint, ex his peccatis, quæ nos prohibemus, licitum et concessum a sacerdotibus esse putant, et dum nobis improprium deputant, sibi scandalum vitæ accipiunt, sicut affirmant se vidisse annis singulis in Romana urbe, et juxta Ecclesiam sancti Petri, in die vel nocte, quando Kalend. Januarii intrant, paganorum consuetudine choros ducere per plateas et acclamationes ritu gentilium, et cantationes sacrilegas celebrare, et mensas illa die vel nocte dapibus onerare, et nullum de domo sua ignem, vel ferramentum, vel aliquid commodi vicino suo præstare velle. Dicunt quoque se vidisse ibi mulieres pagano ritu phylacteria et ligaturas, et in brachiis, et cruribus ligatas habere, et publice ad vendendum venales ad comparandum aliis offerre. Quæ omnia eo quod ibi carnalibus, et insipientibus videntur, nobis hic improprium et impedimentum prædicationis et doctrinæ perficiunt. De talibus ait Apostolus, increpans: **289** « Dies observatis, et tempora. Timeo ne sine causa laboraverim in vobis (*Psal.* iv, 10, 11). » Et sanctus Augustinus dixit: Nam qui prædictis malis, id est, carnis, et divinis, et aruspiciis, vel phylacteriis, et aliis quibuslibet auguriis crediderit, etsi jejuret, etsi oret, etsi jugiter ad ecclesias currat, etsi largas eleemosynas faciat, etsi corpusculum suum in omni afflictione cruciaverit, nihil ei proderit, quandiu sacrilegia illa non reliquerit. Nam si istas paganas paternitas vestra ibi in Romana urbe prohibuerit, et sibi mercedem, et nobis maximum profectum in doctrina ecclesiastica perficiet. Episcopi quoque et presbyteri generis Francorum, qui fuerunt adulteri, et fornicatores acerrimi, quos in gradu episcopatus, vel presbyterii fornicationum **Alii** nati arguunt, revenientes ab apostolica sede, dicunt sibi Romanum pontificem licentiam dedisse ministerium episcopale in Ecclesia ministrare. Quos contra contendimus, quia apostolicam sedem nequaquam contra decreta canonum audivimus judicasse. Hæc omnia, domine charissime, propterea vobis nota facimus, ut vestræ auctoritatis responsum talibus dare possimus, ut per cautelam vestræ doctrinæ oves Ecclesiæ non seducantur, sed lupi rapaces commoti et superati pereant. Interea munuscula parva vobis

direximus, non quia digna sunt paternitate vestra, sed pro indicio charitatis et obedientiæ devotionis, id est, villosam unam, et argenti et auri tantillam. Dextera Domini protegente, incolumem valere, et in Christo proficere beatitudinem vestram in longitudinem dierum optamus.

Te Deus altitonus sancta conservet in æde sedis apostolicæ rectorem in tempora longa, melliflua gratum populis doctrina per orbem, Perficiatque Deo dignum pia gratia Christi. Splendida perficiat florens sua gaudia Mater, atque domus Domini lætetur plebe secunda.

Epistola Zachariæ ad Wittam.

Dilectissimo nobis WITTÆ sanctæ Ecclesiæ Barbaranæ ZACHARIAS papa.

Domino cooperante et sermonem confirmante (*Marc.* xvi, 20) ad dilatandam Christianitatis legem et orthodoxæ fidei tramitem, ad docendum juxta quod prædicat sancta hæc Romana, cui Deo auctore præsidemus, Ecclesia innotuit nobis sanctissimus ac reverendissimus frater et coepiscopus noster, Bonifacius, nuper se decrevisse et ordinasse in Germaniæ partibus episcopales sedes, ubi præest vestra dilectio, et provinciam in tres divisisse parochias; quo cognito cum magna exultatione extensis ad sidera palmis, illuminatori et datori omnium bonorum, Domino Deo et Salvatore nostro Jesu Christo gratias egimus, qui facit utraque unum (*Ephes.* ii, 14). Flagitavit autem a nobis pro suis syllabis jam dictus sanctissimus vir, per apostolicam auctoritatem vestras confirmari sedes. Pro quo et nos ardenti animo, et divino juvamine ac auctoritate beati Petri, apostolorum principis, cui data est a Deo et Salvatore nostro Jesu Christo ligandi solvendique potestas (*Matth.* xvi, 19) peccata hominum in cælo et in terra, confirmamus atque solidas permanere vestras episcopales sedes sancimus, interdicentes, ipsius principis apostolorum auctoritate a præsentibus omnibus et in futuris generationes, ut nullus audeat contra eandem vestram venire ordinationem quæ dignante Deo ex nostra præceptione in vobis facta est, et hoc interdicentes, ut nullus audeat juxta sanctorum canonum traditionem, ex alio episcopatu ibidem transferri, aut ordinare episcopum, post vestram de hoc sæculo evocationem, nisi is qui apostolicæ nostræ sedis in illis potestatibus præsentaverit vicem. Sed nec unus alterius parochias invadere, aut Ecclesias subtrahere præsumat. Nam, quod non credimus, si quis ille fuerit qui contra hanc vestram præceptionem temerario ausu venire tentaverit, sciat se æterno Dei judicio anathematis vinculo esse innodatum. Si quis vero apostolica servaverit præcepta, et normam rectæ et orthodoxæ fidei fuerit assecutus, benedictionis gratiam consequatur. De cætero, penitus divinam rogamus clementiam, ut confirmet et corroboret hoc quod operatus est Dominus in vobis. Et charitas Dei, gratia et pax vera sit cum spiritu vestro. Sanctissimi et dilectissimi nobis, **toto** conamine elaborate pro fide Christi, et ad ministerium

ejus perficiendum decertate, ut et cum egregio Apostolo mereamini dicere: « Bonum certamen certavi, cursum consummavi, fidem servavi. De reliquo, reposita est mihi corona justitiæ, quam reddet mihi Dominus in illum diem justus judex (*II Tim. iv, 8, 8*). » Salutantes vos in Domino valere optamus. Bene valete. Data Kal. Aprilis, imperante domino Constantino, magno imperatore, anno 24, imperii ejus anno 2, indictione sexta.

Epistola Zachariæ ad Bonifacium episcopum.

Reverendissimo et sanctissimo fratri, BONIFACIO coepiscopo ZACHARIAS, servus servorum Dei.

Virgilius et Sodomus, viri religiosi, apud Bajoariorum provinciam degentes, suis apud nos litteris usi sunt, per quas intimaverunt, quod tua reverenda fraternitas eis injungeret Christianos denuo baptizare. Quod audientes, nimis fuimus conturbati, et in admirationem quamdam indicimus, si habetur, ut dictum est. Retulerunt quippe quod fuerit in eadem provincia sacerdos, qui Latinam linguam penitus ignorabat, et dum baptizaret, nesciens Latini eloqui, infringens linguam, diceret: Baptizo te in nomine Patria, et Filia, et Spiritu sancta, ac per hoc tua fraternitas consideravit rebaptizare. Sed, sanctissime frater, si ille qui baptizavit, non errorem introducens, aut hæresim, sed pro sola ignorantia Romanæ locutionis infringendo linguam, ut supra, fati sumus, baptizans dixisset, non possumus consentire, ut denuo baptizentur, quia, tua quod bene compertum habet sancta fraternitas, quicumque baptizatus fuerit ab hæreticis, in nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti, nullo modo rebaptizari debet, sed per solam manus impositionem purgari debet. Nam, sanctissime frater, si ita est, ut nobis relatum est, non amplius a te illis prædicentur hujusmodi, sed ut Patres sancti docent et prædicant, tua sanctitas studeat conservare. Deus te incolumem custodiat, reverendissime frater. Data Kal. Julii, imperante domino piissimo Augusto Constantino, a Deo coronato, magno imperatore, anno 26, imperii ejus anno quarto, indictione quarta decima.

Item epistola ejusdem ad episcopos diversos.

Dilectissimis nobis, REGNIFRIDO Rothomagensi episcopo, RIMBERTO Ambianensi episcopo, DEODATO Belvacensi episcopo, HELESIO Novionensi episcopo, FULCIRICO Tungiensis episcopo, DAVID Spitonensi episcopo, ETHEREO Chardomenensi episcopo, TRENNARDO Cameracensi episcopo, BURGARDO Wizarburnensi episcopo, GENEVANDO Laudunensi episcopo, ROMANO Meldensi episcopo, AGILOLPHO Coloniensi episcopo, HEDDO Straburgensi episcopo, et cæteris amantissimis episcopis, presbyteris, et etiam diaconibus, cunctisque orthodoxis Ecclesiarum Dei clericis apostolicam doctrinam tenentibus, ZACHARIAS divina gratia præditus apostolicæ sedis pontifex, servus autem servorum Dei, in Domino salutem dicit.

Gratias ago Deo Patri omnipotenti, et Domino Jesu Christo unico Filio ejus, et Spiritui sancto, qui vestra omnium corda inflammare dignatus est per

A diffusam a se gratiam, ut in unitate fidei, et in vinculo pacis ambuletis, et « sit splendor Domini Dei nostri super nos (*Psal. LXXXIX, 17*) » dilectissimi mihi, et abundans gratia pacis et charitatis, ut sitis unum corpus spiritualis matris vestræ sanctæ catholicæ et apostolicæ Dei Ecclesiæ, in qua, Deo auctore et dispositore, quamvis tanto fastigio viribus longe impares, præsumus, implentes illud propheticum dictum: « Ecce quam bonum, et quam jucundum habitare, fratres in unum (*Psal. CXXXII, 1*). » Etenim et si pro itineris longitudine quanquam corpore sumus absentes, in Spiritu tamen dilectionis semper sumus vobis præsentés, habentes vos in visceribus nostris, et assidue orantes, ut Deus et Dominus noster Jesus Christus multo amplius confirmet corda vestra, et corroboret in exhortationem Evangelii in ministerio quo fungimini, ut credita vobis plebs vestris piis admonitionibus, adjutore Deo, a diabolica fraude liberata, salva persistat, vosque mereamini de eorum animabus in die Christi apportare lucrum. Scriptum quippe est: « Filii sapientiæ, Ecclesia justorum, et natio eorum, obedientia et charitas (*Eccli. III, 1*). » Obsecro ergo vos, charissimi mei, ut digne ambuletis vocatione qua vocati estis, ut decet sanctos cum multa sapientia, supportantes invicem in charitate, solliciti servare unitatem Spiritus in vinculo pacis, et charitatis (*Ephes. IV, 13*), quia « finis præcepti charitas est de corde puro et conscientia bona, et fide non ficta (*I Tim. I, 5*). » Gaudeo in vobis, charissimi, quoniam fides vestra, et unitas erga nos pretiosa est, et manifesta non solum coram Deo, sed etiam coram omnibus hominibus, dum ad fautorem et magistrum vestrum a Deo constitutum, beatum apostolorum principem, Petrum, benignissima voluntate conversi estis. Laudabilis fides vestra et bona fama, quoniam « idipsum sapitis quod oportet sapere (*Rom. XII, 3*). » Et nunc, Deo cooperante, est aggregata sanctitas vestra nostræ societati in uno pastorali ovili. Et est nobis unus pastor, qui a pastore pastorum Domino Deo et Salvatore nostro Jesu Christo, princeps apostolorum et noster doctor est institutus. Habetis itaque nostra vice ad confirmandam dilectionem vestram, et collaborandum vobis in Evangelio Christi sanctissimum ac reverendissimum Bonifacium, fratrem nostrum, archiepiscopum, apostolicæ, sedis legatum et vicem nostram præsentantem. Sit ergo constantia vestra adversus contentiones eorum qui adversa sapiunt, et non quæ Dei sunt (*Marc. VIII, 33*), et erit fortior petra constantia vestra, sicut scriptum est: « Ne timueritis ab eis, neque terreamini a facie eorum qui corpus occidunt, animam autem non possunt occidere. » « Quod autem in aure auditis, prædicate in lumine, illum timentes qui potest corpus et animam occidere, et mittere in gehennam (*Matth. X, 26, 28*). » Fratres mei, in carne ambulantes, non secundum carnem militamus. « Arma enim militiæ nostræ non carnalia, sed po-

tentia Deo ad destructionem munitionum, consilia destruentes et omnem exaltationem extollentem se adversus scientiam Dei, in captivitatem redigentes omnem intellectum, et omnem cogitationem in obsequium Christi perducentes (*II Cor. x, 4, 5*). » De cætero, fratres, confortamini in Domino et in potentia fortitudinis ejus. Pax vobis multa et gratia a Deo et Domino nostro Jesu Christo ministretur. Amplectimur et osculamur, ac si præsentem charitatem vestram in unitatem Spiritus, in vinculo pacis et charitatis Christi. Deus vos incolumes custodiat, dilectissimi nobis.

Ejusdem ad Bonifacium.

Reverendissimo et sanctissimo fratri, BONIFACIO coepiscopo, ZACHARIAS, servus servorum Dei.

Cum nobis sanctissimæ fraternitatis tuæ syllabæ delatæ fuissent, atque per singula relegi fecissemus, et reperissemus in earumdem litterarum tuarum serie quod peccatis nostris facientibus, dum Dominici tritici semina quæreret elaborare, ad augendam segetem spiritalem subito inimici superseminant zizania (*Matth. xiii, 25*) ut sanctitatem tuam in bono opere impediant. Sed tua sancta fraternitas incessanter orationi instet, pariter cum fratribus qui secum laborant, et spiritales sarculos construens, zizania eradicans deportet ad comburendum (*Ibid.*, 30), ut ait beatus Gregorius papa : Bonum enim, inquit, opus nobis sit in voluntate : nam ex divino adjutorio erit in perfectione. His ita se habentibus, charissime frater, confortare in Domino, et ipse erit adjutor tuus. De incursione autem gentium, quæ in tuis plebibus facta est, mœrendum nobis est : sed hæc adversitas nullatenus tuam fraternitatem conturbet, quia et Romana civitas ex accidentibus facinoribus sæpius est depopulata, et tamen omnipotentia sua Dominus ex supernis eam dignatus est consolari. Sed populis tibi commissis, reverendissime **290** frater, prædica jejunium, supplicationes apud Dominum litaniarum, et supereminens ejus clementia adjuvabit te. Te autem, ut prædiximus, nullatenus adversa perturbent. Sed in bono opere quod cœpisti nullo modo deficias. Nos vero, licet immeriti et peccatores existamus, nostris precibus vel consacerdotum nostrorum, in quantum possumus, adjuvamus. De synodo autem congregata apud Francorum provinciam, mediantibus Pippino et Carlomanno, excellentissimis filiis nostris, juxta syllabarum nostrarum commotionem, peragente nostra vice, tua sanctifica qualiter egisses cognovimus, et omnipotenti Deo nostro gratias egimus, qui eorum corda confirmavit, ut in hoc pio opere adjuutores existerent, et omnia optime, et canonice peregisti, tam de falsis episcopis, et fornicariis, et schismaticis ; quamque etiam et in reliquis nomine sacerdotibus contra canonum instituta agentibus, vel contra catholicam Dei, et apostolicam Ecclesiam, de quibus secundum tuam relationem, per singula respondemus. De eo namque quod suggestisti, quod elegerunt civitatem unam omnes Franco-

rum principes conjungentem usque ad paganorum fines, et in partes Germanicarum gentium, ubi ante prædicasti, quatenus ibi sedem metropolitanam perpetuo tempore habere debeas, ut inde cæteros episcopos ad viam instrueres rectitudinis, et post te tui successores perpetuo jure possideant ; hoc quod decreverunt læto nos suscipimus animo, eo quod ex Dei nutu factum est, vel si quidem falsi sacerdotes, et schismatici hoc impedire conati sunt, quorum vanum agonem Dominus dissipabit, et illa faciet stabilita quæ sanctorum Patrum statutis conveniunt concordare. Et quia tibi ipsi principes Francorum in hoc etiam adjuutores exstiterunt, retribuatur illis omnipotens Deus vicissitudinis præmium et innumera largiatur bona. Nam similiter de illo falso episcopo, quem dixisti adulterati clerici, et homicidæ filium ac in adulterio natum, et absque disciplina nutritum, et cætera mala, et horribilia, quæ per singula enarrasti, ac per hoc, et sui similes sacerdotes consecravit, de hoc meminit tua reverenda fraternitas quod tribus jam vicibus scripsimus, ut nullus homicida, nullus adulter, nullus fornicator sacrum ministerium debeat obrectare, sed neque pœnitens, aut talis qualem sacri canones prohibent esse sacerdotem.

De baptizatis ab illo, seu ecclesiis consecratis requirat tua fraternitas, si aut ecclesias in nomine Trinitatis consecravit aut parvulos similiter baptizavit, dum sacerdotio fungebatur ; et sic et confirmatio ecclesiarum et parvulorum baptismum sit confirmatum. Et hoc pariter suggestisti quod illi qui a te projecti sunt sacerdotes, a nobis absolutos se apud Francorum provinciam divulgant, quod tua sancta fraternitas nullo modo credat, quia quod impossibile est, si hoc fecissemus, tuæ charitati per nostras indicassemus litteras. Sed hoc, quod impossibile est, nullo modo credas, qui non aliud prædicamus, et aliud agimus, aut dirigimus ut illi garrunt, sed, auxiliante Deo, illud quod prædicamus finetenus observandum censemus. Hoc autem sanctitatem tuam firmissime ut teneas hortamur, ut sanctorum Patrum institutis, et consultis sacrorum canonum omnimodo obsequi debeas, quia nos nullatenus aliud prædicamus et aliud agimus. Nam de eo quod obsecrasti, ut Francorum principibus scriberemus, vel cæteris Francis, ut petisti, eis per singula scripsimus ut tibi et amici sint, et adjuutores in Dominico opere existant. De censu vero expectando, eo quod impetrare a Francis ad reddendum ecclesiis vel monasteriis non potuisti, quam ut ventente anno ab unoquoque conjugio servorum duodecim denarii reddantur, et hoc gratias Deo, quia potuisti impetrare, et Dominus donaverit quietem. Augentur et luminaria sanctorum pro eo quod nunc tribulatio accidit Saracenorum, Saxonum vel Frisonum, sicut tu ipse nobis innotuisti. De eo namque quod interrogasti, quod illi qui depositi sunt pro capitalibus peccatis de gradu sacerdotali, dum eos reperissemus adulteros, homicidas, ut nec sacerdotes.

nec clerici esse possint, nec sub pœnitentia monachi esse volunt, sed, pergentes apud palatium regis Francorum rogant ut eis loca tribuat ecclesiarum vel monasteriorum, ut laicam vitam vivant, et dispergentes sanctorum loca, sed et de hoc pariter qualiter fieri debeat, Francorum principibus commonentes direximus. In alia quippe tua epistola reperimus contineri omnia quæ contra te egerant falsi, et schismatici episcopi Aldebertus et Clemens, per quæ omnia acta ipsorum et impiissimum errorem sigillatim indicasti. Nos vero congregatis fratribus et consacerdotibus nostris, eorumdem pravorum sceleratissima acta in eorum pœnitentia relegi fecimus, et dum nobis coram concilio relecta fuissent, pio studio omnes eadem schismatica dogmata ipsorum atque iniquissimas traditiones, seu sceleratissimam vitam quam sibi Aldebertus conscribere fecit, una voce exclamaverunt ut igni cremarentur. Sed nos hoc non rectum judicavimus, pro eo quod ad reservandum, sive in æternum eos condemnandum in scrinio sanctæ Ecclesiæ reservanda mandavimus, suscipientes ipsi dignam sententiam, cujus instar actionis ad tuam direximus, frater, sanctitatem, ut relecta in provincia Francorum, omnis schismaticus audiens taliter a sancta Dei catholica et apostolica Ecclesia judicatum a sensu sui pravitate respiscat. In tertia namque tua epistola intimasti nobis de alio seductore, nomine Geolebo, qui antea tali episcopi honore fungebatur, et quia sine cujuscunque consultu apud nos properat, et dum advenerit, ut Domino placuerit, fiet. Tua autem reverentia, ut, auxiliante Domino, cœpit, vice nostra volumus ut, omni anno, apto tempore in Francorum provincia concilium debeat celebrari, ut frequentia sacerdotum sive institutis sacrorum canonum mediantibus illic quid adversum nullo modo audeat pullulare, sed magis Ecclesiæ Dei unitate, et disciplina ecclesiastica, atque apostolica ubique in illis partibus dilatata, cunctæ populorum turbæ etiam in occiduis partibus veri catholici esse possint, et non amplius per falsos sacerdotes erroribus involuti demergantur in interitum. Dum vero concilium aggregaveris, sic tua fraternitas conflictum habeat cum metropolitanis, quos confirmavimus, de eo quod dixisti, ut nullus sine commendatitiis epistolis suscipiatur. Tamen, et pro hoc ipso, et pro omnibus Francorum principibus, commonitionis direximus litteras, ut jam superius fati sumus, de civitate namque illa, quæ nuper Agrippina vocabatur, nunc vero Colonia, juxta petitionem Francorum, nostræ auctoritatis per præceptum nomini tuo metropolim confirmavimus, et tuæ sanctitati direximus pro futuris temporibus ejusdem metropolitanæ Ecclesiæ stabilitatem. Deus te incolumem custodiat reverendissime et sanctissime frater. Data pridie Kalendas Novembris, imperante domino piissimo Augusto Constantino, a Deo coronato, magno imperatore, anno 27, imperii ejus quinto anno, indictione decima quarta.

Item epistola Zachariæ ad Bonifacium.

Sanctissimo et reverendissimo fratri, BONIFACIO coepiscopo, ZACHARIAS episcopus, servus servorum Dei. Benedictus Deus Pater Domini nostri Jesu Christi, qui dispersa congregat et congregata conservat, augetque fidem et fiduciam servis suis ad prædicandum verbum Evangelii Jesu Christi Domini nostri, cum eodem Patre et Spiritu sancto in unitate viventi in sæcula sæculorum, ipsi gloria et laus, qui adjutor et protector est in se credentibus; ipse enim dixit: « Qui credit in me vita vivet, et non morietur (Joan. vi, 47), » quoniam « ego sum via, veritas et vita (Joan. xiv, 6). » Laudamus et superexaltamus sanctum nomen ejus, læti, gaudentes, per horum gerulos, et sanctæ fraternitatis tuæ litteris Ballatis, superstitem in hac vita, et in Domino te valere cognoscentes, petentes immensam Dei nostri divinitatem, ut ad prædicandum multo amplius Evangelii atque sanctæ fidei ejus sacramentum, longævum te servet, suaque protectione te munit, et ab adversantium insidiis pie miserando custodiat. Suggestit itaque sancta fraternitas tua in suis apicibus quod prædecessor noster beatæ memoriæ Gregorius, hujus sanctæ sedis apostolicæ præsul, dum ad prædicandum verbum Evangelii tuam mississet fraternitatem in Germaniæ partibus, et gentibus illis paganis, verbo pollicitationis a te esse muniti, ita ut orthodoxos episcopos, presbyteros, vel quoscunque reperire potuisses, in verbo exhortationis perfectos amplius confirmares, et eis communicares quod et factum est. Si quos vero seductores episcopos, aut pseudopresbyteros, vel quoscunque a recto fidei tramite deviantes reperisses, nulla tibi cum eis esset communio. Quod te, Deo solatiante usque ad præsens spiritualiter servasse confessus es, vel si omnino propter principalem, et humanum favorem gentis Francorum, dum ad eos accessisses corporaliter abstinere non valuisti, cogente necessitate Ecclesiarum Dei, et tamen in eorum concilio, et consensu communionis anima tua non est coinquinata. Itaque propter hoc, quod cum eis conservatus es, non consentiens iniquitati eorum, nullum tibi est detrimentum coram Deo. Te enim prædicante, si obedirent, salvi essent. Si autem in iniquitate sua permanent, ipsi peribunt: Tu autem juxta prophetæ dictum: « Salvasti animam tuam (Ezech. xxxiii, 9). » De episcopis autem et palliis Francorum scripsisti, quod juxta promissionem suam nondum impleverunt, qui si impleverint juxta verbum suum, habebunt ex eo laudem (Rom. xiii, 3). Sin vero aliter egerint, ipsi videbunt, nos enim, divina gratia largiente, quod gratis accepimus, gratis damus (Matth. x, 8). Tua quidem, propter hoc benigna voluntas a nobis suscepta est. Igitur et hoc petisti monasterium in vastissima solitudine, et in medio gentium quibus prædicas constitutum, et a te fundatum esse, atque in honore Salvatoris Dei nostri dedicatum, ubi etiam et

monachos sub regula beati Benedicti degere ordinasti, hoc venerabile monasterium nomini tuo privilegio sedis apostolicæ muniri. Quod votis tuis acquiescentes ordinavimus juxta petitionem et desiderium tuum. Congruit enim divini ministerii prædicatorem optimumque ministrum ad desiderata pertingere, et cæptum bonum opus usque in finem perficere, sicut scriptum in Dominico præcepto : « Qui perseveraverit usque in finem, hic salvus erit (*Matth. x, 22*). » Et « beatus servus ille, quem cum venerit Dominus, invenerit sic facientem; etenim super omnia bona sua constituet eum (*Matth. xxiv, 46, 47*). » Interea prædictus tuum Gerulus Lul, cum cæteris suis concomitibus, quæ injuncta fuerunt a tua fraterna sanctitate, tam in verbo, quam in præscripto omnia liquidius suggerentes innouerunt, de quibus tam in verbo responsum dantes, et præscripto, tuæ remisimus fraternitati. Continebant enim capitula in pitatio ab eis porrecto, quæ inferius annexa sunt, de quibus flagitasti a nobis quæ recipienda, quæ respuenda sunt.

In primis de volatilibus, id est, graculis et corniculis, atque ciconiis, quæ omnino cavendæ sunt ab esu Christianorum, etiam et fibri, atque lepores, et equi silvatici multo amplius cavendi. Attamen, sanctissime frater, de omnibus Scripturis sacris bene compertus es. De igne autem Paschali, quod inquisisti a sanctis priscis Patribus, ex quo per Dei et Domini nostri Jesu Christi gratiam, et pretioso sanguine ejus ecclesie dedicata est quinta feria Paschæ, dum sacrum chrisma consecratur, tres lampades magnæ capacitatis ex diversis candelis Ecclesiæ oleo collecto, in secretiori ecclesiæ loco, ad figuram interioris tabernaculi insistente indeficienter, cum multa diligentia inspecte ardebunt, ita ut oleum ipsum sufficere possit usque ad tertium diem. De quibus candelis Sabbato sancto, pro fontis sacri baptismate sumptus ignis per sacerdotem renovabitur. De christallis autem, ut asseruisti, nullam habemus traditionem. De his, qui regio morbo vexantur inquisisti, sive equi sint, quid faciendum sit de illis. Si homines ex nativitate, aut genere hujus morbi sunt, hi extra civitatem comitari debent, eleemosynam vero ad accipiendum a populo non devitari. Si autem contigerit magnum vel parvum non nativitate, sed superveniente ægritudine vexari, non est projiciendus, sed si possibile est curandus. Attamen in ecclesia, dum ad communionem venerit, post omnium suppletionem erit ingressurus ad participandum munus. Equi vero qui præfato morbo fuerint coinquinati, si curari non valuerint, in puteis et foveis projiciendi sunt, ne

291 ejusdem morbi contagione cæteri coinquinentur. De animalibus autem quæ a furentibus, id est rabidis lupis et canibus fuerint lacerata, oportet ea a cæteris separari, ne perfurentes et mordentes cætera coinquinentur. Quod si pauca sunt, ut supra diximus, in foveas projicienda sunt. Nam et hoc inquisit *fraternitas tua, si liceat sanctimonialia feminas*

A quemadmodum viris, sibi invicem pedes abluere, tam in cæna Domini, quam in aliis diebus. Hoc Dominicum præceptum est, quod qui per fidem impleverit, habebit ex eo laudem. Etenim viri et mulieres unum Deum habemus qui in cælis est. Pro benedictionibus autem quas faciunt Galli, ut nosti, frater, multis vitiis variantur. Nam non ex apostolica traditione hoc faciunt, sed per vanam gloriam hoc operantur, sibi ipsis damnationem adhibentes, dum scriptum est : « Si quis vobis evangelizaverit præter id quod evangelizatum est, anathema sit (*Gal. i, 9*). » Regulam catholicæ traditionis suscepisti, frater amantissime. Sic omnibus prædica, omnesque doce, sicut a sancta Romana, cui Deo auctore deservimus, accepisti Ecclesia. Inquisisti etiam et hoc, si ante tricesimum annum liceat sacerdotem ordinari. Bonum et congruum, charissime frater, si fieri et inveniri potest, ut provectæ ætatis et boni viri testimonii juxta sacrorum canonum instituta, ordinentur sacerdotes. Si autem minime reperiuntur, et necessitas exposcit, a viginti quinque annis et supra levita et sacerdotes ordinentur, quemadmodum in lege Domini continetur. De Milone autem et ejusmodi similibus, qui Ecclesiis Dei plurimum nocent, ut a tali nefario opere recedant, juxta Apostoli vocem : « Opportune, importune prædica (*II Tim. iv, 2*). » Si acquieverint admonitionibus tuis, salvabunt animas suas. Sin vero ipsi peribunt obvoluti in peccatis suis. Tu autem qui recte prædicas, non perdes mercedem tuam. Nam et hoc inquisisti, post quantum temporis debet lardus comedi, nobis a Patribus constitutum per hoc non est. Tibi autem petenti consilium præbemus, quod non oporteat eum manducare, priusquam super fumo siccetur, aut igne coquatur. Si vero libet ut incoctum manducetur, post Paschalem festivitatem erit manducandum.

C Episcopus autem condemnatus, de quo inquisisti, qui impugnator et fornicator existit, atque res ecclesiæ post degradationem sibi vindicare nititur, hic omnino ac detestabiliter respuendus est. « Quæ enim portio infidelis cum fidei? Aut quæ communicatio Christi ad Belial? » (*II Cor. vi, 15*). Has sanctorum Patrum traditiones, et sanctorum canonum instituta condemnaverunt. De ordinatione etiam presbyterorum et diaconorum, qui cogente necessitate et paupertate rogantium non legitimis temporibus et diebus a te provenerunt, si aliquam habentes ex hoc offensionem insinuasti, dicimus autem tibi, frater, bene nosti quod sacri canones docent aptis temporibus sacerdotes ordinandos. Attamen in eo quod a te propter zelum fidei actum est, a Domino Deo nostro indulgentiam postulamus. De censu autem ecclesiarum, id est, solidum de cassata suscipe, et nullam habeas hæsitacionem, dum ex eo poteris eleemosynam tribuere, ac in Christi pauperes partiri, et opus perficere sacrarum ecclesiarum, juxta canonum instituta. Si quos vero presbyteros, qui de laicis promoti fuerint, et antea criminalibus causis obvoluti celantes peccatum suum ordinati sunt, postmo-

dum vero et manifestata est eorum iniqua actio, hos sacerdotali habitu privatos penitentiae submitte. Non enim odit Deus peccantem et confitentem, sed peccantem et negantem. Nam hoc flagitasti a nobis, si licet persecutionem paganorum fugere an non. Et pro hoc, frater, salutare consilium damus. Si fieri potest, et locum inveneris, insta ad prædicandum illis. Si autem supportare non valueris eorum persecutionem, habes præceptum Dominicum, ut in aliam ingrediaris civitatem (*Matth. x, 23*). Nam et hoc inquisisti quid faciendum sit de excommunicato episcopo, et apostolicam auctoritatem negligente. Hic detestabilis est coram Deo et hominibus cui condemnationi incondemnatus non communicabit; ipsi enim condemnabuntur et in die iræ et revelationis Domini et Salvatoris nostri Jesu Christi, cum sederit ad judicandum genus humanum (*Rom. 11, 5*), sicut scriptum est: Superbis ego resistam, dicit Dominus (*1 Petr. v, 5*). Etenim de Sclavis Christianorum terram inhabitantibus, si oporteat censum accipere interrogasti, frater. Hoc quidem consilio non indiget, dum rei causa est manifesta. Si enim sine tributo sederint, ipsam quandoque propriam sibi vindicabunt terram. Si vero tributum dederint, norunt dominatorem ipsam terram habere. Nam et hoc flagitasti a nobis, sanctissime frater, in sacri canonis prædicatione, quot in locis cruces fieri debeant, tuæ significemus sanctitati, votis autem tuis clementer inclinati, in rotulo dato Lul religioso presbytero tuo per loca signa sanctæ crucis quanta fieri debeant infiximus. His autem se habentibus, Domini deprecamur clementiam licet peccatores, ut suo te muniat et confortet auxilio, nosque annuat prosperitatis tuæ semper læta suscipere nuntia. Deus te incolumem custodiat, reverendissime frater. Data secundo Nonas Novembris, imperante Domino piissimo Augusto Constantino a Deo coronato, magno imperatore, anno 30, imperii ejus anno 11, indictione 4.

Epistola Zachariæ papæ ad Bonifacium episcopum.

Reverendissimo et sanctissimo fratri BONIFACIO episcopo ZACHARIAS servus servorum Dei.

Susceptis, sanctissime, fraternitatis tuæ litteris per Deneardum, religiosum presbyterum tuum, quia sospitem te, ut semper cupimus, esse cognovimus, omnipotenti ac misericordissimo Deo nostro magnas retulimus gratias, qui tibi in omnibus bonis prosperari dignatur. Magnam enim in cordibus nostris infundis lætitiā, quoties nobis sanctitatis tuæ scripta mittuntur, quando reperimus quæ ad salutem respiciunt animarum, dum quotidie in gremio sanctæ matris Ecclesiæ, per tuam prædicationem, novi populi adduntur. Ubi et tres episcopos per loco singula secundum seriem syllabarum tuarum te ordinasse cognovimus, qui eidem populo, quem sibi Dominus Deus noster per tuam sanctitatem aggregare dignatus est præesse debeant et petisti, ut per auctoritatem nostræ sedis episcopales ibidem sedes firmentur. Sed tua sancta fraternitas pertractet mature, et

A subtili consideratione discernat, si expedit, aut si loca vel populorum turbæ talia esse probantur, ut episcopos habere mereantur. Memineris enim quid in sacris canonibus præcipimur observare, ut minime in villulas vel in modicas civitates episcopos ordinemus, ne vilescat nomen episcopi. Sed nos tuis sincerissimis atque a nobis dilectis syllabis provocati, quæ proposuisti absque mora concedi patimur, et statuimus per apostolicam auctoritatem episcopales illic esse sedes quæ per successionem episcopos mereantur, et populis præsent, atque verbum prædicationis subjectis insinuetur, id est, in castello quod dicitur Mursaburg, et alterum in oppido quod nominatur Buraburg, tertium in loco qui dicitur Erphesfurt. Ita ut nulli post hæc liceat cuiquam hæc quæ a nobis sancita sunt quoquomodo violare, quæ auctoritate beati Petri apostoli firma esse decrevimus. De eo autem quod intimasti nobis, quod te Carlomannus filius noster ad se rogavit accedere, ut in urbe regni Francorum in sua ditione, sive potestate constituta, synodum celebrare debeas, eo quod omnis ecclesiastica regula sive disciplina ab eadem provincia funditus abolita est, quod nimis merendum est, quo per spatia temporum ibidem synodus sacerdotum minime celebraretur, unde neque quid sit quod sacerdotium ab eis qui se sacerdotes existimant, cognoscitur. Sed dum, juvante Deo, quæ a præfato filio nostro promissa sunt, ad effectum perducta fuerint tuaque fraternitas memorato concilio conserit cum eodem excellentissimo viro, si quos repererit episcopos, presbyteros aut diaconos contra canones vel statuta Patrum excessisse, id est, in adulterio, vel si plures uxores habuerunt, aut si sanguinem Christianorum, sive paganorum effuderunt, vel etiam aliis capitulis, quibus canonibus obviasse repererit tua sanctitas, nulla ratione apostolica auctoritate permittat sacerdotio fungi, quia tales a suo proprio ore falsi nominantur sacerdotes, et pejores ac deteriores sæcularibus esse noscuntur, qui se neque a fornicationibus, neque a nefariis matrimoniis abstinere, neque ab hominum sanguinis effusione manus servant innoxias, quales se esse sacerdotes existimant, aut quid inde sentiunt, dicente Deo: Sacerdotes mei semel nubant, et Apostolus, unius uxoris virum, et cætera (*Tit. 1, 6*), et hoc ante susceptum sacerdotium, uti licitum est. Nam a die suscepti sacerdotii etiam ab ipso proprio conjugio prohibendi sunt. Quomodo sacerdotio fungi considerant, qui talibus scelerebus involuti esse monstrantur, ut neque sæculares fideles his facinoribus obvolutos optemus? Quomodo non pertimescunt divina mysteria contingere, aut quomodo ad orandum pro peccatis populi accedere præsumunt, dum sacri canones, neque purum clericum, cui sacerdotium non est, secundis copulari nuptiis præcipiunt? Isti enim e contrario, non solum post susceptum sacerdotium se abstinere ab una uxore nolunt, imo luxuriæ obvoluti pejora sæcularium scelera committunt, ut plures uxores habere præsumant, quibus neque

unam concessum est post susceptum ministerium **A** attractare. Sed ista parvipendentes, atque ad iracundiam provocantes, majora committunt facinora, dum propriis manibus Christianos atque paganos homines necant. Et fit ut quibus in remissionem peccatorum debuerunt lavacrum regenerationis impendere, atque Christi sacramentum donare, ne in æternum perirent, eorumdem sacrilegis manibus ipsi exstinguantur. Quis enim sapiens habens cor eos æstimet sacerdotes, qui neque a fornicationibus abstinent, neque ab effusione sanguinum manus servant innoxias? Quisve eorum sacrificiis Deum credit esse placatum, dicente Propheta : « Virum sanguinum et dolosum abominabitur Dominus (*Psal.* v, 7). » Isti namque, ut præmissi, ne sacerdotio fungi patiantur, neque divina contingere mysteria commone- **B** mus. Quidquid vero aliud, ut dictum est, eos contra ecclesiasticam regulam excessisse repereris, canones, sive instituta Patrum, præ manibus habeto, juxta quod in eis edoctus fueris discerne. De eo autem quod tibi successorem constitueres dixisti, ut, te jubente, in tuo loco eligatur episcopus, hoc nulla ratione concedi patimur, quia contra omnem ecclesiasticam regulam, vel instituta Patrum esse monstratur, sed volumus ut tibi ministret, et sit in Evangelium Christi adjutor, dicente Apostolo : « Si quis bene ministraverit, gradum sibi bonum acquirit (*I Tim.* iii, 13). » Nimis enim reprehensibile manifestum est, ut te vivente tibi alium substituamus. Sec hoc commonemus ut, quandiu te divina jussit **C** clementia superesse, sine intermissione orare non cesses, ut tibi Deus illum successorem concedat, qui ei possit esse placabilis, et populum, quem ad suam gratiam per æternæ sanctitatis industriam vocare voluit irreprehensibiliter regere valeat, atque ad viam vitæ elaboret perducere. Nam quomodo hæc quæ poposcisti, si et voluerimus, concedere, possumus, dum nos fragiles homines existentes, et sub conditione mortis constituti, ignorantes, quid superventura dies pariat, non valentes investigare qui de nobis prior de præsentis sæculo migret. Sin autem et eundem divina voluerit clementia prius tui diem transitus superesse, si eum aptum cognoveris, et in tua voluntate fuerit definitum, ea hora qua te de præsentis sæculo migraturum cognoveris, præsentibus **D** cunctis tibi successorem designa, ut huc veniat ordinandus, quod nulli alii concedi patimur, quod tibi charitate cogente largiri censuimus. De illo namque qui viduam avunculi sui, quæ et ipsa fuit uxor consobrini sui, et sacrum velamen habere monstrata est, et a beatæ memoriæ prædecessore nostro sibi licentiam concessam esse divulgavit, ut eam in pernicioso matrimonio assumere debuisset, absit hoc ut prædecessor noster ita præciperet. Nec enim ab apostolica sede illa diriguntur, quæ contraria esse Patrum, sive canonum institutis perhibentur. Admonere, adhortari, increpare eos, frater, ne cesses, quatenus a tali scelesto recedant matrimonio, ut non *in æternum pereant*. Reminiscentur enim se Christi

sanguine esse redemptos, et non sponte se contradant, nisi ab ipso recesserint incesto matrimonio diaboli potestati, seu magis illi Deo et Christo filio ejus, Spiritui sancto quoque in cujus nomine ab illius antiqui hostis erepti sunt potestate. Elabora namque, sanctissime frater, in eis, quia scriptum cognoscis : « Qui converti fecerit peccatorem ab errore vitæ suæ, salvabit animam ejus a morte, et suorum operit multitudinem peccatorum (*Jac.* v, 20). Nam et nos ei pro hoc communitaria scripta direximus.

292 De Kalendis vero Januariis, vel cæteris auguriis, phylacteriis et incantationibus, vel aliis diversis observationibus, quæ gentili more observari dixisti apud beatum Petrum apostolum, vel in urbe Roma, hoc a nobis et omnibus Christianis detestabile et perniciosum esse judicamus, dicente Deo : « Non augurabimini, vel certe non observabitis somnia (*Lev.* xix, 26). » Et iterum : « Non est augurium in Israel, nec observatio in domo Jacob (*Num.* xxiii, 23), » ita et a nobis cavendum esse censemus, ut nullis auguriis vel observationibus attendamus, quia omnia hæc abscissa esse a Patribus sumus edocti. Et quia per instigationem diaboli iterum pullulabant a die qua nos jussit divina clementia, quanquam immeriti existimamus, apostoli vicem gerere, illico omnia hæc amputavimus. Pari etenim modo volumus tuam sanctitatem populis sibi subditis prædicare, atque ad viam æternæ perducere vitæ. Nam et sanctæ recordationis prædecessoris atque nutritoris nostri Domini Gregorii papæ constitutione omnia hæc pie ac fideliter amputata sunt, et alia diversa quam plura quæ diabolo suggerente pullulabant in Christi ovili, cujus instar pro illius populi salute dirigere maturavimus. Nam de sacerdotibus illis qui falsa opinantur, qui etiam adulteri et fornicatores probantur, et sibi ab apostolica sede indultum esse, et e contrario sibi licentiam prædicationis largitam esse, hoc nulla ratione credat tua sancta fraternitas, sed similiter in cis canonicam exerce vindictam, quemadmodum de his quibus superius a nobis edoctus monstraris. Non enim aliud te agere volumus præterquam quæ sacri præcipiunt canones, vel etiam ab hac apostolica sede instructus esse dignosceris. Secundum tuæ namque sanctitatis petitionem et tribus episcopis tuis singulas confirmationis epistolas misimus, quas per tuæ sanctitatis manus eis largiri volumus. Et Carlomanno filio nostro alia scripta direximus, ut quæ tibi promisit adimplere festinet, atque adminicula præstet. Sed hæc, frater charissime, de omnibus superius comprehensis capitulis, ut Dominus donavit, respondemus ad omnia amputanda diabolicæ fraudis scandala. Tua vero sancta fraternitas si quid de cætero evenerit, ut sacri docent canones, studeat emendare in plebibus sibi a Deo commissis. Non enim aliud nobis convenit prædicare, præter quod a sanctis Patribus sumus edocti. Si vero et novi aliquid inimici astutia agente, acciderit, quod tua sancta fraternitas minime per canonum instituta discernere possit, hoc nobis non pigeat in

sinuare, quatenus, Deo juvante, quæcunque ad emendationem novæ plebis esse possunt, tibi absque tarditate respondere maturemus. Cognoscat enim, frater charissime, tua sancta fraternitas ita dilectionem tuam nos habere in nostris præcordiis, ut te præsentialem quotidie videre desideremus, et ita te in nostro consortio habeamus, ut certe ministrum Dei et dispensatorem Ecclesiarum Christi. De cætero namque confortare in Domino, frater charissime, et esto robustus (*Deut.* xxxi, 7), et elabora in opus ad quod te divina voluit evocare clementia. Magna enim te spes remunerationis expectat, quam promisit

Habe gratiam studiosis, Lector studiose, quod nunc ad manum habeas, tam conciliorum acta quam pontificum, quæ ex Græcorum et Latinorum promptuariis in unum recollegit volumen Isidorus Hispalensis, adjunctis sanctionibus pontificum summorum, Gregorii secundi, Vitaliani, Martini, Gregorii tertii, atque Zachariæ. Quibus finem imposuit solers chalcographus et honestus civis Coloniensis Petrus Quentellus, anno Domini MDXXX, III Kal. Aprilis.

MARCUS VALERIUS PROBUS.

NOTITIA HISTORICA.

De Marco Valerio Probo hæc leguntur in editione opusculi De notis antiquis Parisiis data anno 1510, procurante Godefredo Torin : « Marcus Valerius Probus, Berrytius, diu centuriatum petiit donec tædio ad studia se contulit. Legerat in Provincia quosdam veteres libellos apud grammaticam, durante adhuc ibi antiquorum memoria, necdum omnino abolita sicut Roma. Hos cum diligentius repetere atque alios deinceps cognoscere cuperet, quamvis se contemni magisque opprobrio legentibus quam gloriæ et fructui esse animadvertet, nihilominus in proposito mansit, multaque exemplaria contracta emendare ac distinguere et adnotare curavit : soli huic nec ulli præterea grammaticæ parti deditus. Hic non tam discipulos quam sectatores aliquot habuit, nunquam ita docuit ut magistri personam sustineret. Unum vel alterum vel cum plurimos tres aut quatuor pomeridianis horis admittere solebat, cubansque, inter longos ac vulgares sermones, legere quædam, idque perraro, nimis pauca et exigua de quibusdam minutis quæstiunculis edidit. Reliquit autem non mediocrem silvam observationum sermonis antiqui. »

GODOFREDUS TORINUS BITURICUS, LECTORI SALUTEM.

E quo tempore Probum Valerium imprimere bonis, ut reor, avibus incæpi, ne liber unius aut duorum codicum enchiridio minus aptus exiret, pluscula scitu non indigna comprimere venit in mentem. Tractatum de ponderibus et mensuris ex Prisciano ; quemadmodum datæ formæ agrorum metiri debeant ex Columella... Da, precor, bone lector, operam ne tibi, quod etiam ænigmatice Plautus in Milite ait : *Glaucoma ob oculos objecerim*. Vale.

EJUSDEM EPISTOLA DEDICATORIA.

Godofredus TORINUS Bituricus, ornatissimos Philibertum BABOU et Joannem ALEMANNUM juniorem, cives Bituricos, pari inter se amicitia conjunctissimos, salutat.

Debetur vobis, viri singulari virtute plenissimi, omnes quos et noctu et interdium assumere possum (etiam de industria) labores. Ecce, quia moribus antiquis, id est, honestis et vere bonis, haud mediocriter utimini et gaudetis, Probum Valerium scripturarum antiquarum et abbreviationum, quæ in numismatis, sepulchris et tabellis antiquitus perbelle consignabantur, diligentissimum coacervatorem, certissimumque explanatorem sub vestro mihi semper amando nomine, lubens, ut vel tantillum reipublicæ valeam prodesse, characteribus et impressionibus cum nostra, utinam tam felici quam diligenti, recognitiuncula trado. Sinite, quæso, auctorem, perquam singularem primum in vestras, omnem ad virtutem aptissimas, deinde studiosorum omnium aliorum manus commode jam et festiviter exire. Valete.

Parrhisii apud collegium Plesseiacum, vi Idus.

Maias 1510.

CIVIS

M. VALERII PROBI

GRAMMATICI

OPUSCULUM DE NOTIS ANTIQUIS.

Valerii probi grammatici de interpretandis Romanorum notis antiquis seu litteris opusculum feliciter incipit.

Est etiam circa perscribendas vel paucioribus litteris notandas voces studium necessarium, quod partim pro voluntate, cujusque fit, partim pro usu publico et observatione communi. Apud veteres namque, cum usus notarum nullus esset, propter scribendi facultatem, maxime in senatu qui aderant, in scribendo ut celeriter comprehenderent, quædam verba atque nomina ex communi sensu primis litteris notabant, et singulæ litteræ quid significarent in promptu erat; quod in nominibus, legibus publicis pontificumque monumentis et in juris civilis studio et nunc manet. Ad quas notationes publicas accedit etiam et studiorum voluntas ut unusquisque familiaris sibi notis pro voluntate signaret: quas comprehendere infinitum est. Publicæ sane tenendæ sunt, quæ in monumentis plurimis et historiarum libris sacrisque publicis reperiuntur, ut sunt ista.

A

A. Aulus *vel* ager.
 AVG. Augustus *vel* augur.
 AA. *vel* AV. Augusta.
 AA. *vel* AVG. Augustalis.
 AVR. Aurelius.
 AG. agit.
 AC. actio.
 AC. Acon *vel* Acontius.
 ACON. Achonum.
 ACON. actiones.
 ACIN. actionem.
 AM. amicus.
 AMN. amicus noster.
 AVC, AVT. auctoritas.
 AT. autem.
 ACM. ANM. actionem mandat.
 AP. apud.
 APP. appellat.
 ACC. acceperat; acceptat.
 ADI. adjutor.
 ADI.P. adjutor provinciæ, potentiæ, patriæ, *vel*

populi.

ADL. ad locum *vel* ad limites.
 AD. F. Ad finem.
 ADE. ad exactorem *vel* ad effectum *vel* effectorem.
 ABVC. ab Urbe condita.
 AED. ædes.

AAFF. ære argento, auro flato, ferundo *vel* flavo ferundo *vel* fecundo.

ALE. arbitrium litis æstimandæ.
 ADP. ante diem pridie.
 A.A.L.M. apud agrum locum monumenti.
 A.P.R.C. anno post Romam conditam.
 AGR. agrum *vel* Agrippa.
 AEDIL. CVR. ædilis curulis.
 AED.PL. ædilis plebis.
 A.P.Q. Auli Publi Quinti.
 A.A. apud agrum.
 APP. Appius.
 ANN. *vel* AN. annis *vel* annos.
 ANT. ante *vel* antea.
 A.N. ante noctem.
 A.X. annis decem.
 ANT.T.C. ante terminum constitutum.
 AAA.FF. auri argenti, æris flator fabricæ.
 QV.TI. Quirinalis Tiberi.
 ADP. *vel* ADOP. adoptivus.
 ACVB. AVGG. a cubiculo Augustorum.

Additio.

ADIAB. adiabenicus.
 A.B. alia bona.
 A.B.V. a bono viro.
 AB.S. absolutus.
 AER. COL. ære collato.
 A.L. alia lex.
 AER. ærarius.
 AM.P. amabilis persona *vel* amicus principis.
 A.O. alii omnes.
 AP.IVD. apud judicem.
 AEQ.P. æqualis *vel* equestris præses.
 A.TER. a tergo.
 A. F. Auli filius.
 AVGG. duo *vel* plures Augusti.
 AV. Aucus.
 AVREL. Aurelius.
 AVR. aurum *vel* Aurelius.
 AVG. LIBER. Augusti libertas *vel* libertus.
 A.A.V. ambo alterve.
 A.F.P.R. aptum *vel* actum fide Publii Rutili.

B

B. Bonus, *vel* Brutus, *vel* Balbius, *vel* Balbus.
 B.R. bonorum.
 B.F. bona fide *vel* fortuna, *vel* bona filia.
 BF. beneficium, *vel* bonum factum, *vel* benefecit.
 B.F.C. bona fide contractum.

D

B.M. bonæ memoriæ, *vel* bene meriti, *vel* bene merenti.

B.A. bonam actionem.

B.P. bona possessio.

B.M.F. Bene merenti fecit.

B.M.P. bene merenti posuit.

B.P. bonum publicum *vel* bona paterna.

B.F. bene fecit.

B.A.V. bonis auspiciis *vel* bonis avibus.

B.V. bonus vir.

B.F. bona femina.

B.R.P.N. bono reipublicæ nato.

B.F.P. bonæ fidei possessor.

Additio.

B.R. bonorum rector.

B.C. bonis cessit.

B.D. bonum datum.

B.G. bona gratia.

B.H. bonus homo, *vel* bona hæreditaria.

B.I. bonum iudicium.

B. L. bona lex.

B.I.I. bonum iudicis iudicium.

B.N. bonum nomen, *vel* bona nostra.

B.O. bene optime.

B.Q. bona quæsitæ.

B.S.F. bene satisfecit.

B.T. bonorum tutor.

BRT. Britannicus.

BEN. ME. bene merenti.

B.V. bene vixit.

C

C. Caius.

CS. consulum sententia.

CL. Claudius.

CIPP. cippum.

CM. comis *vel* comes.

CN. Cneivus *vel* Cneus.

COR. Cornelius.

CAES. Cæsar.

CAES. A, *vel* AVG. Cæsar Augustus.

CR. contractum.

C. CR. CT. Contrarium contractum.

ϰ. Caia *vel* con.

ϰO. *vel* ϰ. controversia.

CC. circum.

CA. causa.

C.M. *vel* C.A.M. causa mortis *vel* Caius Marius.

C.R.C. cuius rei causa.

C.R.C.P. cuius rei causam, *vel* causa promittis.

COS. consul.

COSS. consules.

C.L. *vel* LIB. Caius libertus *vel* libertas.

CON. consularis.

C.R. civis Romanus.

COL. colonia *vel* coloniæ; coloni *vel* collega.

COLL. collega *vel* collegia, *vel* collegium, *vel* coloniæ, *vel* coloni.

ϰL. conlibertus *vel* conliberta.

CO. *vel* COIUX. conjux *vel* conjunxit.

CN. ARR. Cneus Arrius.

C.C. concilium cœpit, *vel* cessat, *vel* cognita causa.

C.R. Creticus.

CONS. consiliarius.

C.V. centumvirum.

COM. OB. comicia obchiaca *vel* obdriaca, *vel* obdiaca.

CES. A. censoris arbitratu.

COH. cohors.

COS. DES. consules designati.

C.F. Caii filius.

CR. Crispus.

ϰϰ. Caia liberta.

ϰϰϰ. Caiæ libertæ charissimæ.

B CVR. curionum, *vel* curiarum, *vel* cursor.

CENT. centenarium *vel* centurio, *vel* centuria, centurionum.

CENTN. centuriones.

CA *vel* CAM. Camillus.

CENS. *vel* CNSP. censor perpetuus, *vel* peregrinus.

CL. Caius libertus.

CONLIB. conlibertus.

Additio.

CES. Cespheus.

CAESS. Cæsares.

CS. consiliarius.

CSS. consilarii.

C. P. civis publicus.

C R. Caius Rufus.

CV. clarissimus vir *vel* consularis.

CEN. AR. censoris arbitratu.

CAR. carissimus.

C.N. Caius noster *vel* civis noster.

CVL. cultores.

C.D. capite diminutus, *vel* Caius Dacius, *vel* Drusus.

CONTUB. contubernalis.

C.O. civitas omnis.

CA. Camillus, *vel* canis, *vel* Cato.

C.B. commune bonum.

C.C.C. censa civium capita.

C.H. custos hæredum.

C.F.C. clam fugiendi causa.

D COLLE. FABR. MR. collegio fabrorum militiæ Ravennatis.

COER. cœravit.

CVR. VIAR. curator viarum.

COS. II. consul iterum.

COS. III. consul tertium.

CON. SEN. ET. EQ. OR. P.Q.R. consensu senatus et equestris ordinis populique Romani.

D

D. divus.

D. *vel* C. diva.

DEST. destinato.

D.PP. Deo perpetuo.

D.P. Deo perpetuo.

D.P. divus Pius *vel* Diis Penatibus.

D. devotus.
 D.D. Deo dicavit, *vel* Diis dantibus.
 DEC. Decius.
 D.D. dotis dictio, *vel* Diis dantibus, *vel* dono dedit.
 DD. dedicaverunt.
 D.V. devotus vir, *vel* vester, *vel* Diis volentibus.
 DOT. dotem.
 D.P. dotem petiit, *vel* Diis paternis.
 D.F. dotem fecit, *vel* dolum, *vel* donum, *vel* Decii filius.
 D.M. *vel* DM. dolum malum, *vel* dubium malum, *vel* Diis Manibus, *vel* domus mortui.
 DDS. Diis deabus sacris.
 DMS. Diis Manibus sacrum.
 DT. duntaxat.
 DN. dominus.
 DNN. dominis.
 DL. delego.
 DF. defunctus.
 DIC. dictator.
 DIL. dilectissimus.
 DUL. dulcissimus.
 D.Q. Diis Quirinalibus.
 D.Q.R. de qua re.
 D.Q.S. de quo supra.
 D.C.S. de consulum sententia.
 DIG.M. dignus memoria.
 D.PEC.R. de pecuniis repetundis.
 D.T.S.P. diem tertium sive perendie.
 D.V. Diis volentibus.
 D.L.R. Diis Laribus sacrum.
 DR. Drusus.
 D.N. Dominus noster.
 DD. NN. dominis nostris.
 D.D.D. datus decreto seu dono decurionum, *vel* dono dedit, dicavit decurio.
 D.M.Æ. Deo magno æterno.
 D.D. Deo domestico.
 DIL.S. dilectissimus servus.
 DEC DEC. decem decani, *vel* decreto decurionum, *vel* decuriones.
 DL. dat laudes.
 DES. designavit.
 D.D. LM. dono dedit libero munere.
 D.C. divus Cæsar.
 D.P.S. Deo posuit sibi.
 D.L.M.P. Diis locum dedit publice.
 DVC.DVC. ducum ductore, *vel* ductorum ductor.
 D.IMM.S. Diis immortalibus sacrum.
 D.I.M. Diis inferis maledictis.
 D.D.D.D. Deo dignum dono donavit.
 DV. devotus Vestæ.
 D. AUG. divo Augustus.
 D.C.A. divus Cæsar Augustus.
 DOMIC. COS. XIII. LVD. SACR. F. C. Domitius consul tertium decim ludos sacros seu sæculares faciendum curavit.

Additio.

D.Q. divus quæstor.

A D.G. dedit gratis.
 D.H. dedit hæredibus.
 D.I. Diis immortalibus, *vel* dari jussit.
 D.L. donavit locum *vel* Decii libertus.
 D.O.M. Deo Optimo Maximo, *vel* Diis omnibus Manibus.
 D.M.F. v. c. doli mali fraudisve causa.
 D,P.S.D.L.D.P. deposuit sibi Diis locum dedit publice.
 D. quingenta, *vel* Decius, Drusus, devotus, dedit.
 D.S.P. de sua pecunia.
 D.S.P.L.D. de sua pecunia laribus dant *vel* dedit.
 D.L.A.P. donum libens animo posuit.
 DEC. decurio.
 D.V. dies quintus.
 B DES. designatus.
 D.E.R.I.C. de ea re ita curatum, *vel* consultum est.

E

E. est.
 EE. esse.
 ER. erunt *vel* erit, *vel* ærarii.
 E.I.M. *vel* E.M. ejusmodi.
 E.N. etiamnunc.
 EG eger
 EP.M. epistolam misit.
 E.Q.R. eques Romanus.
 E.X.R. exactis regibus.
 EOR. eorum.
 E.F. ejus filius.
 C ED. CVR. ædilis curulis.

Additio.

E. Ennius.
 E.Q.P. equalis *vel* equestris persona, *vel* equus publicus.
 ER. COL. ere collato.
 EDIL.P. edilis plebis.
 ER.P. ere publico.
 E.B. ejus bona.
 E.D. ejus domus.
 E.E. ejus ætas.
 E.H. ejus hæres.
 E.L. edita lex.
 EMP. empta.
 C EX.S.C.D. ex senatusconsulto et decreto.
 EQ.AVR. eques auratus.
 E.M.SP. equitum magister Spurius Pompeius.

F

F. *vel* FIL. filius.
 F *vel* ꝑ. filia.
 F.FA. filius familias.
 F.S. fratres.
 FR.F. fratris filius.
 FOR. Foris *vel* foras, forum forte fortuna.
 FR.L.I. forum Liliium et Julium.
 F.F.F. fortior fortuna fato, *vel* fortius fortuna fatum.
 F.M. fati munus, *vel* fieri mandavit.
 F.M.I. fati munus implevit.

F.C. fidei commissum, *vel* fiduciæ causa, *vel* fraude **A** creditoris.

F.F. fecerunt, *vel* fundaverunt, *vel* fabricatura.

F. R. fronte.

F.L. Flavius *vel* Flamminius.

FAC. facti.

F.ꝯ. pro F. et dicitur digamma, et ponebatur pro V. ut SERꝯIVS pro *Servius*, et ꝯVLGVS pro *vulgus*.

F.V. C. fraudisve causa.

F.H. filius hæres.

Additio.

F.E.D. factum esse dicitur.

FABR. Fabricius.

FAC. C. faciendum curavit.

F.D. fides data, *vel* fide data.

F.E. fides ejus.

F.F.E. fiat fides ejus.

F.I. fieri jussit.

F.N. fides nostra.

F.R.S. forum Sempronianum.

FOR. RED. fortunæ reduci.

FEBR. FEB. Februarius.

F.F.F. ferro, flamma fame *vel* Flavius filius fecit.

F.F. fidem fecit.

F.N.C. fidei nostræ commisit.

F. fecit.

F.M. fieri mandavit.

G

G. gaudium, *vel* genius, *vel* genus.

G.R. gratis *vel* gerit.

GS. GG. gesserunt.

G.R. genus regium *vel* rerum.

GL. gloria.

GL.P. gloria parentum, *vel* patriæ, *vel* populi.

GL.E.R. gloria exercitus Romani.

G.S. genio sacro *vel* sacrum.

G. AVG. genio Augusti.

GL.N.L. gloria nominis Latini.

GER. Germanicus.

GL. R^o gloria Romanorum.

GL.P.R. gloria populi Romani.

Additio.

G. Gelius, *vel* Gades, *vel* Gaius.

GN. Gneus.

GNS. genio sacrum *vel* Gnei sacro.

GRAC. Gracchus.

GRAT., GR. D. gratis dedit.

GL.C. gloria consulum.

GL.V.R. gloria urbis Romæ.

H

H. honori, honos, honestas, *vel* hæres, *vel* hora.

H.V. honestus vir, honesta vita.

H.M. *vel* \mathfrak{M} . honesta mulier.

H.F. honesta femina.

H.L.N. honesto loco natus.

H.B.M. hora bona; mala.

H.P. hora pessima.

H.S. hora secunda *vel* sacra.

PATROL. CXXX.

H.H. homo honestus.

H.P. hic posuit *vel* hi possunt.

H.S. hoc sic.

H.I. hæreditario jure.

H.F. hic fundat *vel* fundavit.

H.M. H.S. hoc monumentum hæredes sequitur.

H.DD. hic dedicavit.

H.S.V.F.M. hoc sibi vivens fieri mandavit.

H.L.H.N.S.I. hic locus hæres non sequitur.

Additio.

H R. hæreditas.

H.M.AD.H.N. TRAN. hoc monumentum ad hæredes non transit.

H.VI. hora sexta *vel* horis sex.

HS. Sextertium.

B HDR. Hadrianus.

H.B.F. homo bonæ fidei, *vel* homo bonus fecit.

H.POSS. hæres possessor, *vel* hæreditatis possessor.

H.L.D. hunc locum donavit *vel* dabit.

H.M.P. hoc memoriæ posuit, *vel* hoc monumentum posuit.

HOS. hostis *vel* hospes.

H.R. honesta ratio.

H.S.S. hic sepulti sunt.

HD. hoc, *vel* hic donavit, *vel* dicavit.

H.S. sestertia.

HS.III.M.N. sestertia tria millia nummum.

H.T. hæres ex testamento.

C H.B.M.F.C. hæres bene merenti faciendum curavit.

H.M.EX.N R. hoc monumentum exterum omni recipit.

H.M.D.M.A. huic monumento dolus malus abesto.

I

I. inter, in, Julius, justus.

ID. interdum.

IA.P. intra provinciam.

I. L. intra limitem.

I. C. intra circum.

I.T.C. intra tempus constitutum.

IMP. imperator.

IMPP. imperatores.

D I.D. in dimidio.

I.D. iurisdicendi *vel* iuridicundo.

I.P. in possessione.

I.L.S. in loco sacro.

I.L.R.D. in loco religioso, divino.

I.F.P.XIII.I.A.P.T. in fronte pedes tredecim agro pedes totidem.

I.E. iudex esto.

I.LP. in loco publico.

I.S. iudicium solvi *vel* in sena.

I.S.C. in senatus consulto.

I.P. justus possessor.

I.F. in foro.

I.F.C. in foro Cæsaris.

I.FO.P. in foro Pacis *vel* Palladis.

I.FO. TR. in foro Trajani.
 I.FO.IV. *vel* I. in foro Julii, *vel* Lucii, *vel* Livii.
 I.R. jure rogavit *vel* jure Romano.
 I.FO.FLAM. in foro Flamini *vel* Flaminis.
 I.FO.POP. in foro Pompilii.
 VI *vel* IIIII. Vir. sextumvir *vel* sexium.
 I.FO.P.R. in foro pro rostris.
 I.N.Q. injustis nuptiis quæsitus.
 I.D.P. juri dicundo præerit.
 IIII.VIR. quartumvir.
 II.VIR. duumvir.
 I.D.C. juris dicendi causa.
 I.C.E.V. justa causa esse videtur.
 I.O.M.S. Jovi optimo maximo sacrum.
 I.D. inferis diis.
 IN.A.P.X. in agro pedum decem.
 IVNON. ET PROSERP. Junoni et Proserpinæ.

Additio.

I.A. interea.
 I.C. Julius Cæsar *vel* intra circulum.
 I.T. intra tempus.
 I.S.S. inferius scripta sunt.
 I.F.B. in foro Boario.
 IVD. judicium.
 I.H. justus homo *vel* in hostem.
 I.L. jure legis *vel* justa lege.
 IAN. Januarius.
 III.V. triumviri.
 X.V. decemviri.
 IVR.D. jurisdictio.
 I.P. justa persona.
 I.O.M.IM. Jovi optimo maximo immortalis.
 I.SN.R. in senatu Romano.
 IMP. imperator.
 IN.FR.P. in fronte pedes.
 I. unum, *vel* Junius, *vel* Julius.
 IOVI. SABAZ. Jovi Sabazio.
 II. iterum *vel* secundus.
 IVM. Junius.
 IVL. Julius.
 II.V. duumviri.
 I.P. jus pontificum.
 I.D. judicatum solvi.

K

K.,KL. Kalendæ.
 K.Q. Kalendæ quintiles.
 K I *vel* IAN. Kalendæ Januarii.
 K.S. Kalendæ sextiles.
 K.D. capite diminutus.
 K.C. capite census, *vel* censuum, *vel* Carthago civitas.
 K.P. cardo positus.
 K.T. capite tonsus.
 KAR. Carthago.
 K.M. cardo maximus.
 K.F. cardo finalis.
 K. castra.
 K.P. castra ponit.
 K.DD. castra dedicamus.

A K.ϣ. carissima.
 K. caput.
 K.K. calumniæ causa.
 K. cardo.

I.

L. Lucius *vel* Lælius.
 L.C. Lucius Catius.
 L.M. Lucius Murena.
 LC.S. lucrum sacrum.
 LC.D. lucrum divinum.
 LD. locum deditum.
 L.EM. locus emptus.
 L.P. locus proprius, *vel* proprius.
 LQ.S. locus quo supra.
 LA.C. Latini coloni.

B

L.S. Laribus sacrum.
 L.P.S.R. Latini prisci cives Romani.
 L.D.D.D. locum diis dedicavit, *vel* locus datus decreto decurionum.

LGM.D. legem dam *vel* dedit.
 L.D.A.B.M. locum dedit Aulus bene merenti.
 L.AG. lex agraria.
 L.IV. lex Julia.
 L.VOC. lex Voconia.
 L.CIN. lex Cinthia.
 LIB. Libertas.
 L.L. Lucii liberti.
 LEG. X. legio decima.
 L.PVB. loco publico.
 L.PR. loco privato.
 C L.H. locum hunc.
 L.F. Lucii filius.
 L.D. locum dedit.
 L.L.Q.F. Lucium Luceium Quinti filium.
 L.L.L. Lucii liberti locus.

Additio.

L.V.G.P. Lucius vetus, *vel* Verus, Galliæ procurator.

L.C. legavit *vel* legatum.
 L.A.P. ludi Apollinis *vel* Apollinaris.
 L.P.D. locus publice datus.
 LG.D. legio decima.
 L. S. liberto suo.
 LL.SS *vel* L.SS. libertis suis.

D

L.M. locus monumenti.
 I.P. lege punitus.
 L.Q.S. locus quæsitus senatui.
 L.F. Lucius Flavius, *vel* Flaminius, *vel* Lucii filius.
 L.A.N. Lucius Annius, *vel* quinquaginta annis.
 L.L.L.M.M. lacerat, lacertum Largii, mordax Memmius.
 LAD. locus alteri datus.
 L.B.M.D. locum bene merenti dedit *vel* donavit.
 L.E.D. lex ejus damnatus.
 L.R. lege rogatus, *vel* lex Romana.
 L.V. lex vetat, *vel* quinquaginta quinque.
 L.F. Lucii filius.
 L. quinquaginta.

L.V.D. ludus *vel* ludi.
 LVD.SEC. ludi sæculares.
 LVD.SEC.FAC.C. ludos sæculares faciendum *vel*
 ciendos curavit.
 LEG.X. legionis decimæ.
 LEG.III. legionis tertiæ.
 LAT.P.VIII.S. latum pedes octo et semis.
 L.Q.ET.LIB. libertisque et libertabus.
 I.C. Latini coloni, *vel* Lucius Cornelius.
 L.D. legem dat *vel* locus divinus.
 L.P. locus populi.
 L.S. locus *vel* lucus sacer.
 L.D.DD. locum dono dedit.
 f..PUB. Lucius Publius.
 L.H. locus hæredum *vel* locum hæredibus.

M

M. Marcus, *vel* monumentum, *vel* Mucius, *vel*
 ille, *vel* moneta.
 MAX. Maximus.
 MA. Macuvius.
 MVN. municipia *vel* municeps.
 M.E.M. municipia ejus municipii.
 MAG.EQ. magister equitum.
 M.V. Mutius.
 M.F. Marci filius.
 M.L. Marci liberti, *vel* militis locus, *vel* mille quin-
 uaginta.
 M.N. meo nomine.
 MV. F. Mutii filius.
 M. mulier.
 M.S. mensibus *vel* menses.
 MNF.L. manifestus locus.
 M.P. *vel* POS. mensam posuit.
 MIL. miles.
 M.C. monumentum condidit *vel* consecravit.
 M.MAN. Marcus Manlius.
 M.N. millia nummorum.
 M.R. militia Ravennatis.
 M.POP. Marcus Popilius.
 M.AEM. Marcus Æmiliius.
 M.REG. militiæ Regiensium.
 M.LEP.C.REG.INST. Marcus Lepidus civitatem
 egii instauravit.
 M.C.F. mortis causa fecit.

Additio.

MAG. magister *vel* magistratus.
 MO. monumentum *vel* moneta.
 M.P. Marcus Pacuvius.
 M.C. Marcus Cicero *vel* Cato *vel* Calpurnius.
 MER.S. Mercurio sacrum.
 M.H. magnus homo.
 M.I. maximo Jovi.
 M.R. miles Romanus.
 M.S.P. monumentum suum *vel* memoriæ suæ po-
 nit.
 M.B. *vel* MVL.B. mulier bona.
 M.AVR. Marcus Aurelius.
 M.M. milites.

A

M. X. menses decem.
 MAXX. maximi in multitudine.
 MET. Metius.
 MAN. Manius.
 MILIT. militavit.

N

N. Nonius *vel* non, noster, nepos.
 N.L. nominis Latini.
 N.C.C. non calumniæ causa.
 NON. Nonarum.
 N. numismatis *vel* nummus.
 N. nostro *vel* Neptuno.
 N.F.N. nobili familia natus.
 N.CL. Nero Claudius.
 N.G. nobilis genere.
 N.MACR. Nonus Macrinus.
 NEP.S. Neptuni sacellum.
 NN.PP. nostrorum principum.
 NEG. negotiator.
 N.L. non licet.
 NOB. nobilis.
 N.FC. nostrum *vel* nostræ fidei commissum.
 N.Q. nunquam, nequam, *vel* nusquam.
 N.H. notus homo.
 NAT. natalis, natalia *vel* natalitia.
 NAV. naves *vel* nauta.
 NVP. nuptiæ.
 NATOR. natorum.
 N.FA.NA. nobili familia natus.

B

C

Additio.

NEP. Neptunus.
 NR. Nero.
 NAC. nactus.
 NEP.RED. Neptuno reduci.
 N.L. non liquet.
 NON. Nonis.
 NV. Numa.
 N. numerus.
 NON.APR. Nonis Aprilis.

O

O. *vel* OP. optimo, *vel* ordo, *vel* opertum, mortem
 subiit.

D

OP. oportet.
 OP.P. optimo principi.
 OR. ornato.
 OB.M.E. ob merita ejus.
 OB.M.P.E.C. ob merita pietatis et concordia.
 OM.V.F. omnibus viris fecit.
 OB. obiter.
 OR.M. ordo militum.
 ORB.PAR. orbatu parentes.
 O.V.D. omni virtuti dedito.

Additio.

O.M. optimus maximus.
 O.P.F. optimo principi fecit, *vel* patrono, *vel* pa-
 truo.
 OPP. oppidum.
 O.V.F. omnia vivens fecit.

O.P.F. optimo principi fecit.
OB.C.S. ob cives servatos.

P

P. Publius, *vel* pupillus.
POP. populus.
P.R. populus Romanus.
P.I.R. populum jure rogavit.
P.S. Posuit sibi *vel* plebiscitum.
PR. prætor.
PRR. prætores.
P.C. patres conscripti, *vel* pactum conventum, *vel*
pecunia constituta.

P.P. Pater patriæ.
P.P.P. primus pater patriæ.
PR.S. prætoris sententia.
P.R.E. post reges exactos.
PROC. proconsul.
PONT.MAX. pontifex maximus.
PR.VR. prætor urbanus.
P.H.C. publicus honor curandus.
PAR. parentum.
P. M. principi militum.
PA. pupilla.
PR. PER. prætor peregrinus.
PIENT. pientissimus.
P. P. Pater patratus.
P. IV. *vel* I. principi juventutis.
PROCOSS. proconsules.
PRAE. VIGIL. præfectus vigilum.
PRAE. VRB. præfectus Urbis.
P. S. F. publice sibi fecit.
P. F. Publii filius *vel* Pius Felix.
P. L. Publii libertus.
PRID. KL. pridie Kalendas.
P. M. pontifex maximus.
PATR. patritius.
PLEB. plebis.

P. S. F. C. publicæ saluti faciendum curavit, *vel*
publico, *vel* proprio sumptu faciendum curavit.
(In arcu Romæ Sibylla sculpi fecit has litteras quæ
postea per Bedam declaratæ sunt :)

P. P. P. P. E. S. S. S. E. V. V. V. V. V. V. V.
F. F. F. F.

Primus pater patriæ profectus est; secum salus sub-
blata est. Venit victor validus vincens vires urbis
vestræ ferro, fame, flamma, frigore. **D**

P. P. R. pace populo Romano.

Additio.

P. IR. populus, *vel* Publius irrogavit.
PA. DIG. *vel* P. D. patriatus dignitas.
POT. potestas.
PARTH. Parthicus.
P. D. publice dedit.
PEC. peculium *vel* pecunia.
PRI. K. pridie Kalendas.
P. Q. postquam.
PROV. provincia.
POM. Pomponius.
PRS. præses.

A

PVB. Publicus.
PICEN. Piceni.
PRON. pronepos *vel* proneptis.
PRAEF. præfectus.
PERT. Pertinax.
PRS. P. præses provinciæ.
P. AEL. AVG. LIB. Publius Ælius Augusti libertus.
P. S. F. publicæ saluti *vel* sibi fecit.
P. posuit, *vel* pes, *vel* passus, *vel* Publius.
POST. Posthumius, *vel* Posthumus.
PROPR. proprætor.
PRID. N. AP. pridie Nonas Aprilis.
P. P. HISP. C. præses provinciæ Hispaniæ Cite-
rioris.

PAL. Palmensi.

B

P. SS. plebiscita.
P. F. publice fecit.

Q

Q. Quintus, *vel* Quintius, *vel* quartus.
Q. M. quomodo.
QAM. *vel* AM. quemadmodum.
Q. S. S. S. quæ supra scripta sunt.
Q. R. F. E. V. quod recte factum esse videbitur.
QVES. quæstores.
Q. L. Quinti liberti.
Q. N. A. N. N. quando neque ais, neque negas.
Q. B. F. quærere bonum factum.
Q. E. R. E. quanti ea res erit.
Q. F. Quinti filius.
QVINT. Quintilius.

Additio.

Q. B. M. V. quæ bene mecum vixit.
Q. E. R. E. IV. D. quanti ea res erit iudicium dabo.
QVIR. Quirites.
Q. M. Quintus Mutius.
Q. B. F. quare bene factum.

R

R. L. P. recte legi possit.
R. F. E. D. recte factum esse dicetur.
R. F. E. V. recte factum esse videbitur.
R. P. respublica.
RET. P. XX. retro pedum viginti.
RVR. rura.
R. P. C. retro pedes centum.
R. P. Romani principes.
R. C. Roma civitas.
R. R. rurum Romanorum.
R. REG. rurum Regiensium.
R. R. rudibus recolligendis.
R. D. regis domus.
R. R. R. F. F. F. regnum Romæ ruet ferro,
flamma, fame.
R. P. C. reipublicæ constituto.
R. N. LON. P. X. retro non longe pedes decem.

Additio.

R. Roma.
RO. Romani.
REG. regio.
REI. M. rei militaris.

R. R. rejectis rudibus *vel* ruderibus.
 R. VE. res Veronensis.
 R. G. F. regis filius.
 R. G. C. rei gerendæ causa.
 R. S. P. res sua publica.
 RVR. rursus.

S

SP. Spurius.
 SER. Sergius *vel* Servius.
 S. C. senatusconsultum.
 SEX. Sextus.
 S. D. sententia dicit *vel* dedit.
 SYL. Sylla *vel* Sylvius.
 S. N. L. socii nominis Latini.
 S. F. S. sine fraude sua.
 S. T. A. sine tutoris auctoritate.
 S. P. Q. R. senatus populusque Romanus.
 S. N. S. Q. si negat sacro quærito.
 S. S. C. secundum suam causam.
 S. L. sacrorum ludorum, *vel* sacrum ludum.
 S. S. sacri scrinii.
 S. P. sacri palatii.
 S. * *vel* semisve cum dimidio.
 S. P. D. salutem plurimam dicit.
 S. S. S. senio sanctissimo sacrum.
 S. C. F. E. senatusconsultum factum est.
 SS. sanctissimus.
 S. sacrum, *vel* sacellum, *vel* Sulpitius, *vel* sanctus.
 S. S. somnium, somniator.
 SIC. V. sicut voluit.

Additio.

SEX. P. Sextus Pompeius.
 SARM. Sarmatius.
 S. *vel* SN. senatus.
 SATVR. Saturnus *vel* Saturnalia.
 ST. sitibus (*pro* litibus).
 SEPT. Septimus *vel* Septimius.
 S. sacrum.
 ST. Staius.
 SER. sertor.
 SAC. SOL. DED. sacrum soli dedicavit.
 S. D. senatus decretum.
 SCRIB. AEDIL. scribe ædilitio.
 S. S. sententia senatus.
 SS. Sestertius.

T

T. Titus.
 TIB. Tiberius.
 T. A. Titus Anius *vel* tutoris auctoritate.
 TR. PL. tribunus plebis.
 TVL. Tullius.
 TR. M. tribunus militum.
 TR. AER. tribunus ærarii.
 TR. POT. tribunitiæ potestatis.
 TR. CEL. tribunus celerum.
 TR. V. CAP. triumviri capitales.
 TR. V. MON. triumviri monetales.
 T. F. Titi filius.

A T. F. I. testamento fieri jussit.
 TIB. D. F. M. tibi dulci filio meo.
 T. V. *vel* TIT. V. titulo usus.

Additio.

TP. B. *vel* T. B. tempus bonum.
 T. M. D. *vel* DD. terminum dicavit.
 T. C. testamento cavetur.
 TAR. Tarquinius.
 TER. Terentius *vel* terminus.
 T. L. Titus Livius *vel* Titi libertus.
 TR. LEG. II. tribunus legionis secundæ.
 T. P. terminum *vel* titulum posuit.
 TUT. tutela.
 T. S. F. I. testamento suo fieri jussit.
 TT. Titi duo, *vel* plures, *vel* testamenta.
 B TIT. V. Titus Vespasianus.
 TRANS. P. A. trans Padum amnem.
 TIT. V. titulo usus.

V

V. FS. et S. Vivens, *vel* vivus fecit sibi et suis.
 V. R. urbs Roma.
 VRBISAL. urbis alia, *vel* urbs Salvia.
 VAT. vates.
 V. A. veterano assignatum.
 V. FR. ususfructus.
 V. F. vivens *vel* fecit.
 V. B. A. viri boni arbitratu.
 V. P. R. veteri possessori relictum.
 V. PRAE. vir prætorius.
 V. DICT. vir dictatorius.
 V. VRB. Vir urbanus.
 VI. VIR. sextumvir.
 V. S. L. M. vivens sibi locum monumenti.
 V. C. Quinti consulis.
 V. P. vivens posuit.
 V. D. vivens donavit.
 V. S. vivens statuit.
 V. F. vale feliciter.
 VX. uxor.
 V. S. L. M. voto soluto, *vel* solemnii libero munere.
 V. M. M. votum merito Minervæ.

Additio.

V. F. vir fortis.
 D VAL. Valerius.
 V. B. F. vir bonæ fidei.
 V. E. verum etiam.
 V. I. vir justus.
 VIC. victor.
 V. V. virgo vestalis.
 VIR. Virgilius, *vel* virtus.
 VRB. Urbs *vel* urbanus.
 V. N. quinto Nonas.
 V. V. viva Venus.
 V. *vel* VIX. vixit.
 V. F. vivens fecit.
 V. C. clærus *vel* consularis.
 V. S. L. M. P. vivus sibi locum monumenti posuit.

V. Q. A. L. K. S. viginti quinque asses legitime A
condemnati sunt.

V. quinque.

V. V. MAX. virgo vestalis maxima.

V. A. XII. M. II. D. III. H. IIII. vixit annos
duodecim, menses duo, dies tres, quatuorque
horas.

VOL. Volesus.

VOP. Vopiscus.

VO. Volero.

VI. S. sex et semis.

VI. V. sextumvir.

V. P. vir prudens *vel* vir perfectus.

V. S. vir sacer.

X

X. V. decemvir *vel* viri.

X. decem *vel* denarii.

XV. VIR. S. F. quindecimvir sacris faciendis.

XXII. S. viginto duo et semis.

IXI *significat* mille *videre in marmore.*

Romanorum civium nomina pronomina ac cogno-
mina eorumque magistratuum quæ in antiquis
descripta codicibus reperiuntur, per abbreviationem
litterarum sunt, ut infra patebit.

Per primum nomen prænomen intelliges.

Per secundum proprium nomen.

Per tertium vero agnomen. Idemque est supra
nomen interdum, ut in exemplo :

C. IVLIUS CAESAR

CN. POMPEIVS MAGNVS

L. STATIVS DIODORVS

L. POMPEIVS CORNELIANVS.

Et sic debent poni omnia in eo casu et proferri
in quo positæ sunt dictiones, ad quas refe-
runtur :

M. CICERO IM. CAES. AVG.

Marcus Cicero imperator. Cæsar Augustus.

HIRCIVS ET PANSA IMPP.

Hircius et Pansa imperatores.

SYLVANVS ET MVRENA COSS. DESIG.
Sylvanus et Murena consules designati.

DE NUMERIS.

Exprimuntur unus per I, binarius per II, quina-
rius per V, denarius per X. Littera I ut sic IX ha-
bebit novem, si postponatur habetur undecim XI.
L quinquaginta, C centum, D quinquaginta, M mille,
sic; et nota quod quolibet figura si imponatur ei
linea ex transverso directæ, tot significabit millena-
rios quot per se significat unitates, ut mille uni-
tates.

᷀, mille significat.

᷁, quinque millia.

᷂, decem millia.

∞ *vel* CC, ducenta.

M *vel* ∞, mille.

I. ʒʒ quinque millia.

CCICʒʒ; ʒ; ʒMC: IMI, decem millia.

DMIʒʒʒ; ʒ quinquaginta millia.

CCCCIʒʒʒ; centum millia *vel* ʒ, *vel* ʒM.

CMʒ *vel* CQʒ, mille millia.

B

ALLÆ ABBREVIATIONES.

P. I. R. P. Q. I. S. I. F. P. R. E. A. D. P. popu-
lus jure rogavit populusque jure suscepit in foro
pro rostris et ante diem pridie.

E. H. O. L. N. R. ejus hac omnibus legem nihi-
lum rogatur.

S. R. L. E. E. C. Q. O. R. E. si rem lex ex ejus
causaque omnium rerum esto.

C M. E. M. D. D. E, municeps ejus municipii dare
damnatus esto.

C. E. D. conjunctum esse dicetur.

S. Q. M. D. E. R. A. P. P. V. O. E. CONSPR.
TR. P. L. Q. N. S. Q. E. V. A. P. PL. F. Si quod
me de ea re ad populum plebum valetio opus est
conspreto. Tribuni plebis qui nunc sunt quod ejus
videbitur ad populum plebis ferant.

Et sic ad infinitum.

ÆVI CAROLINI CARMINA.

I.

*Versus in laudem Lotharii imperatoris positi
in fronte textus Evangeliorum quem ipse
obtulit manasterio sancti Martini Meten-
sis* (4).

[Apuđ Baluz., *Capitul.* tom II. col. 1565.]

Arbiter altithronus mundi, formator et auctor,
Quique polos servas, et cuncta potenter et ævi;
Qui regnare jubes reges per sæcula mundi,

(4) Codex ille Evangeliorum a Lothario datus mo-
nasterio S. Martini Metensis, servatur in præsen-
tiarum in Bibliotheca Regia, in cujus initio apposita

D Hlotharium, qui nunc fultus pietate tua alma
Induperator habetur rex Augustus in orbe,
Dextera celsa tua exaltet, defendat et ornet,
Imperium ut teneat, dilatet, firmet, adunet,
Utatur bene pace fruens et prosperitate,
Ac valeat, vigeat, vivat per sæcula felix.
Nam pius ipse Augustus, Christi ductus amore,
Hoc decus almificum Ecclesiæ prævidit ut esset.
Præsulis atque beati Martini veneratu

est imago Lotharii de qua vers.-22 : *Pictus habe-
tur*, etc., BALUZ.

pulchreque gregem librum intra scribere A
 [jussit.
 s ornari auro et picturis venerande,
 stum faciat quantum pollet locus ille.
 sigilaus parens jussis regis studiose
 Evangelium illic totum scribere jussit.
 cripti atque gregis voluit frater fore Cæsar,
 et ut humilis donum capiatque supernum.
 pe ipse grex toto nisu cunctipotentem
 virtute Augusti et prosperitate perenni,
 veneranda et conjuge necnon prole precatur.
 s habetur ob hoc necnon rex pagina in ista,
 quisquis vultum Augusti hic conspexerit un-
 [quam,
 lex ipse Deo dicat [: Laus] Cunctipotenti ;
 riuus requiem mereatur habere perennem,
 Dominum nostrum Christum, qui regnat ubi-
 [que

II.

*us in fronte Bibliorum positi et aureis
 teris exarati in vetustissimo codice ms.
 masterii sancti Dionysii, qui nunc ex-
 ut in bibliotheca Regia.*

[Baluz., *ibid.*]

rum seriem Carolus rex inclytus istam
 exit chryso corde colens catharo.
 anda nimis Domini sapientia summi,
 præsens aderat dum cælos ipse parabat !
 pectanda minus quod sic disponere cuncta
 ie composito nostri sub jure coopto.
 ellas stellis interposuisse videris,
 eas vario expungens discrimine metas,
 nibus cunctis statuens præponere solem.
 loque circuiens cæli sic undique gyrum,
 ti mediam convexo climate terram.
 are fluctifluum divisa parte locasti.
 sas gentes habitus sic mosque reservant.
 i primatum cunctis in gentibus æquum
 lenes, propria reprimens virtute superbos.
 us et regnis semper tu jura dedisti ;
 t atque tuis quisquis de regibus orsis,
 ine sublimi micuit sublimior ipse.
 ss dicti, felices sunt quoque facti.
 re hæsero tibi, tua laus et gloria regnant.
 rum serie de multis multa feruntur.
 ctis aliis, reprobatas denique multis.
 lam glorifico rexisti nomine reges.
 ervasse tuum tibimet specialiter unum
 oprium Carolum claret sapientibus orbis,
 i solem solum regali schemate clarum,
 ne conspicuum ponis, sapientia, primum.
 licet atque libet scrutari funditus illum
 nodum reges tibi quo placuisse sciuntur :
 e tuus dici Carolus vel possit haberi,
 atur saltem paucis rudibusque loquelis.
 i namque David per te regnavit et egit,
 i beatorum, necnon et norma reorum,
 docens sanctos, rursusque resurgere lapsos.
 ateris humiles penitus tu, sancta, perire,

Quos te corde tuo satis acceptasse fateris.
 Corripis et reprimis quos corrigis, erigis æque.
 Exerces cunctos animo quos diligis almo :
 Viribus et validis virtutes grata ministras.
 Displicuisse putant stolidi quos diligis imo.
 Rex Salomon quoniam potus tua dona petivit,
 Ut sapiens posset fieri, præcelsior ullis
 Regibus existens, opibus pollebat opimis,
 Judicioque rato tecum bona plurima sanxit,
 Doctrinaque tua mundum redimivit abunde,
 Mirificum Domino meruit quoque condere templum,
 A te secedens, in se dispendia passus,
 Dogma quod exhaustit de te, per sæcula lucet.
 Ergone tute tuum Carolum non diligis ultro ?
 An hominum cuiquam humili fit corde secundus ?
 B An pietate calet caluitque tanta vel alter ?
 Qui memorans adeo cunctarum pectore rerum
 Ut nihil auditum vel visum oblivio carpat.
 Propria sola latet delata injuria mente.
 An de justitiæ dicam sileamve tenore ?
 Si quid forte minus, fateor, miseratio vincit
 Eia age, prome manum largam, vox libera dictu :
 Testis erit verax nunc orphanus atque pupillus.
 Sic merito cunctos istorum nomine signo,
 Dum non excipitur quisquam, nec pellitur usquam.
 Nec mare præterea fervens in gurgite vasto
 Hanc retinere manum potuit poteritque vel unquam.
 Diversæ hoc linguæ diversa parte loquuntur :
 Diversi mores laudant concorditer ipsam.
 C Felix ergo manus, sed mens feliciter hujus
 Pauper quæ potius secum quin constat egena,
 Non inflata tumens regalis stemmate typi.
 Sed caro dum gemmis auroque ornata refulget,
 Hæc secum semper meditatur nocte dieque,
 Lucidior Christo quo sole resplendat ipso.
 Sicque tuum Carolum facis, o sapientia, solem.
 Nempe ubi thesaurus, cor ibi fore rite probatur,
 Quod hujus domino semper constanter adhæret ;
 In quo quidquid habet, dulci pietate recondit.
 Quid si nunc ipsum terris in carne videret ?
 Quo sub amore pedes, quo voto figeret ori,
 Quando datam legem tanto veneratur honore ;
 Quid de evangelico textu replicabo colendo ?
 En ipsos apices gemmis circumdat et auro.
 D O quanto Christum mens fervida diligit ista,
 Cujus amore sibi vilescunt omnia mundi !
 Est modus ut nec habens habeat, nec habere cupi-
 [scat ;
 Est et habens sicut nec habens, sed et erogat ultro.
 Ista virum virtus condigno nomine comit.
 Ecce patet Salomon quoniam, o sapientia, temet
 Non plus dilexit Carolo sine fine beando.
 Tu quoque nec David tantisper quæque probasti.
 Inter quæ quædam de quodam gratia factio
 Multa tibi toto debetur corde ferenda.
 Amisit David regnum rursusque recepit.
 Morte tamen geniti tristatus valde dolebat :
 Tuque tuo Carolo reparasti regna paterna.
 Nec dolor accessit, sed amor fraternus adhæsit.

Unde tuum Carolum semper servabis ubique.
 Ergo nec hunc David, nec Job magis esse probatos
 Apparet plane, pro te nec plura tulisse.
 Quanta tuus Carolus, mitis, pius atque benignus,
 sobrius sapiens fortis atque justus.
 ΝΗΦΑΔΕΟΣ ΦΡΟΝΙΜΟΣ ΣΠΟΥΔΑΙΟΣ ΚΑΙΔΕ ΔΙΚΑΙΟΣ
 .Equivoco Carolo frustratus germine digno,
 Indulsit pro te sævo scævoque tyranno ;
 Omnibus atque suis regno privantibus ipsum
 Tam bonitate proba, tanta pietate pepercit.
 Quin pervalde suis inimicis maxima rursus
 Prædia restituit, donans ac plura quibusdam.
 Quid mereatur herus sancti, sapientia, tantus.
 Judicio nostro primus præ regibus exstat.
 Pragmate posco pio, populorum pectora pando.
 Præcluo prosit perprobra proprietas.

III.

Versus in fronte Bibliorum aureis characteribus exarati in vetustissimo codice ms. bibliothecæ Colbertinæ, qui fuit sancti Stephani Metensis.

[Baluz. *ibid.*, col. 1568.]

Rex benedicte, tibi hæc placeat bibliotheca, Carle,
 Testamenta duo quæ relegenda gerit.
 Fert quod amas, quod amare velis, quod discere
 [prosit,
 Quod capias, teneas, quodque frequenter agas.
 Corrigit, hortatur, reficit, castigat, honestat,
 Arguit, obsecrat, increpat, ornat, alit.
 Eloquium, mores, studium componit et actus ;
 Estque cibus, potus, norma, via, arma, salus.
 Interiora hominis promit, cœlestia pandit,
 Aptat utrumque sibi munere plena Dei,
 Et præsens transacta canit, præsèntia mōnstrans.
 Singula jura silet, singula sed resonat.
 Instabilem quamvis stabilem post reddet amantem
 Se si sit fassis deditus ille suis.
 us ut verum credat quod continet omne
 Inde sequens veri spes fiat æqua pii.
 Dulcis amor nimium mox rite duobus in ollis
 Tertius incedat, jungat et ipse tria.
 Jam subeant menti fuerint quæ noxia culpæ,
 Per lacrymas genitus perque doloris opus.
 Sic sic cum precibus quærat gratia Christi,
 Muneris est cujus quidquid in orbe boni :
 Quid volumus, petimus, facimus, quid scimus, ha-
 [bemus,
 Inde datur nostris utile non meritis,
 Aut vanum aut vacuum aut nil aut laudabile nus-
 [quam
 Spiritus auctor agens cui nisi sanctus eat.
 Quo duce res adaptata patet quæ clausa latebat,
 Antea eo nutu hanc reserante suo :
 Cum quo mens pollet, sine quo tenebrascit in um-
 [bris,
 Ceu careat luce vel rationis ope.
 Præterea corpus minuant jejunia digne
 Casta atque excubiæ noctis ubique bene.

A Quatenus ingenium concreseat acumine sensus,
 Cum caro putris abit, cum tenuata perit.
 Carne fatigata, pedetentim gliscit acumen
 Cordis, et initium sumit habere datum.
 Cos acuit ferrum, mihi crede, secare capillum,
 Radere seu pariter absque labore caput.
 Nec minus affectum justo moderamine corpus
 Intellectum effert, sanat et auget eum.
 Denique dum superent gazæ, dum larga facultas,
 Dum majora inhies, dum utiliora roges,
 Da quod egent miseris, miserum defensio fito ;
 Pauper, egenus, inops te miserante boet.
 Te miserante boet vivat quicumque misellus,
 Te auxilium vitæ postulat esse suæ.
 Esto pater, frater, mater, soror, agnus utrinque,
B Debilibus spes, res, gloria summa, dies.
 Dilige justitiam, callis comitetur amicus
 Justitiæ tecum primus ad omne bonum.
 Exalta, muni, custodi, collige, lauda,
 Sublima clerum seu venerare tuum.
 Ædibus et sacris meritos sic defer honores
 Sedibus in sanctis ut merearis opem.
 Tempore manduca, bibe, dormi, surge, labora,
 Sunt facienda suis omnia temporibus.
 His habitis aliisque bonis in nomine trino
 Cunctipotentis heri cum deitate sui,
 Hujus ab initio tomi scrutarier, oro,
 Ejus scripta pia mente, opere, fide, oro.
 Hic fons, hic doctrina potens, hic flumina opima
 Ecclesiæ sanctæ candidiora nive.
C Scilicet alticanori quinque volumina Moysi
 Juncta nitent mortem illius usque canant.
 Josue dux ducens consurgit fortis in armis
 In patriam populum jure tenente locum.
 Septimus ecce Liber censorum nomina fatur
 Quorum Hebræa fuit sub ditione manus.
 Horum facta, genus, tempus, loca, bella, triumph
 Sunt inserta sibi debito honore sui.
 Femina quis sociata sedet Ruth nobilis una,
 Quam Job eximiæ consequitur fidei.
 Hunc imitare libens, quoniam patientia pura
 Exstitit, ac nobis magna figura fuit.
 Quattuor et Regum libris his octo prophetas
 Ante, quibus David jungitur hymnificus ;
D Hymnica Psalmorum cecinit qui carmina David,
 Plurima de Christo mystica sæpe loquens ;
 Prodiit ex cujus regali virgo Maria
 Semine, quæ peperit virgo beata Deum.
 Pacificus Salomon, necnon Sapia juxta,
 Tertius est Jesus continuatus eis.
 Post Paralipomenon, Ezras quoque, sive Nemias,
 Hinc Ester, Judith, et Tobias recinit.
 Inclyta bella deinde tonant Machabea quondam
 Pro lege ac patria proque salute data.
 Hæc Scriptura quidem breviter memorata vetusta
 Stat, quanquam modico rusticuloque stylo.
 Initiant Testamenti præcepta Novelli
 Bis duo concordia fame sanctivomi,
 Matthæus, Marcus, Lucas celsusque Joannes,

In sensu parili dogma tonando Dei :
 Personæ quorum variæ, doctrina sed una,
 Unus utrisque tenor, una sequenda via.
 Hi quid, vel quæ, quanta seu vel qualiter egit
 A Patre descendens Natus, ubique docent.
 Hinc hominis primo facies ascribitur, orsus
 Est, quia sat Domini cœlitus ex Genesi.
 Forma leonis inest pulchre formata secundo,
 Quod tetigit rura devia voce sua.
 Rebus ait sacris siquidem quia tertius, inde
 Nunc olli species imprimitur vituli
 More aquilæ quoniam transcendit sidera quartus,
 Ejus ob id specimen stemnatis ipse gerit.
 Quis et apostolicos Lucas quos edidit Actus
 Subdit, ubi totus instruitur populus.
 Catholicæ hinc septem redolent mirabile chartæ,
 Format apostolicus quas operando stylus.
 His hærent bis septem Pauli scripta deinde,
 Ante lupina cui vox, modo ovina micat.
 Hoc concludit opus jam visio sancta Joannis,
 Visio sancta satis ac memoranda nimis.
 Hæc nova rite cluit series subjuncta priori,
 Umbra prior quarum causaque posterior.
 Ergo iter est duplex utriusque effectus in uno
 Quo tribuente datur scansio celsa poli :
 Hic quia divitiæ æternæ vitalia mense
 Implent omnino nectare perpetuo ;
 Hic, paradise, tuus nitida ratione patescit
 Multimodus fructus melliferaxque locus.
 Hic sitiens potum, esuriens panem, anxius æque
 Lætitiâ inveniet, lætus et inde fiet.
 Hæc tamen in hoc mortali dum corpore quisquis
 Degit habetque magis, plus ab amore velit.
 Sic si ligna magis dentur, magis æstuat ignis.
 Sic mage vina sitit prout mage quisque bibit.
 Cum vero spes res fuerit, tunc pleniter horum
 Plenus amator erit, jam satiatus ero.
 Ad quod hæc domus, hæc doctrina, hæc semita tan-
 [tum
 Mens instet vere sub deitatis ope.
 In physicis, logicis, etiam moralibus isthic
 Omnia sunt, lector, in brevitate tibi.
 Hic hic argentum, aurum, gemmæ, vascula, vestes,
 Et quidquid terræ carius esse valet.
 Hic et lex pretiosa. Nihil pretiosus illa
 Aut est, aut viget, aut ridet, oletve sacre.
 Justa jubens, injusta vetans, mala cuncta repellens,
 Omnibus inque bonis nobilitate potens.
 Discidium, furor, ira, dolus, discordia, rixa
 Concilio Legis hujus obire queunt.
 Erudit indoctos, quosdam sapientibus æquans,
 Contribuit mediis dogma salutis ita.
 Magna pluit magnis, disponit parvula parvis.
 Est in utroque stylus justitiæ validus.
 Nolitiâ Jesu præbet confessio munda.
 Exstat ea en homini lex veneranda sibi.
 Exstat ea en homini lumen per compita mundi
 Terribili voce lux et origo sui.
 Artibus ingenuis præcellit dignius ista.

A Ars, genere, eloquio, vi, ratione, vice.
 Utile sive decens necnon perstringit honestum.
 Imbuit, exornat, instruit, armat, amat.
 Hæc aperit totus postquam mutaverit orbis
 Quid sit ibi Ecclesia mox reditura citim.
 Terret ibi plures, quosdam demulcet et illic
 Fixa futura notans nec dubitata quidem.
 Ante tamen reserat clare primordia cosmi,
 Et per quam illius esse fuit sophiam.
 In primis cœli terræque marisque creator,
 Ipsius et Natus, Spiritus atque agius.
 Hujus ab amne fluit divina scientia late,
 Mundum pestiferis exspolians tenebris,
 Quoque modo quisquis caveat munitus ab armis
 Hostis perversi tela inimica nimis.

B Quadrivium gignit virtutis nobile sane,
 Terrigenum mittit per quod in astra genus.
 Hæc quam multiplici sermone salubria semper
 Attrahit atque monet, sive monendo jubet.
 Hæc jubet, atra fugat, dehinc fallacia pellit,
 Vera superna cupit : hæc facit, illa fugit.
 Exsul ab exilio dapibus solatur opimis,
 Cum legit aut relegit, cumque relecta sapit.
 Hæc mala vile vehit coeuntia temporis hujus,
 Nec digna æternis æstimat esse bonis,
 Aut ea cerne timet, tantum formidat am..a
 Quantum ne non sit cœtibus in superis.
 Hic Dominus loquitur, hic nos ei corde loquamur,
 Quo nil majus adit, nil vel adire potest.

C Quisquis es instructus mundanis usibus hisce,
 Quis Salomon opibus ditior emicuit,
 Hoc concessa cui dives sapientia fecit,
 Regibus ac cunctis hunc ea præposituit.
 Tu quoque qui es humilis, prudens, intentio sancta,
 Se propter sophiam dilige, posce, cape.
 Annon plus id pro quo aliud sit quam actio quæ sit.
 Se tamen hæc sophia plus nec habere quiiit.
 Ergo Deus trinus, pax, seu sapientia vera,
 Ultra non laus, nec versificalis apex.
 Huic operi magno magnis te nisibus aptas,
 Inclyte rex Carole, lumine chare mage,
 Es splendor populi, lux mundi, gloria regni,
 Et bonitate prior, nec pietate minor,
 Nunc etiam cunctis prælatus justius alme

D In genere humano nisu, opere, arte, fide.
 Vi David, intellectu Salomon benedicto,
 In specie Joseph, spe induperator ovans.
 Qui mare, qui terram, qui totum continet orbem,
 Te conservet, amet, ducat adusque polum.
 Sit tibi honor, pax, ordo, decus, patientia, regnum,
 Prosperitas omnis, et sine fine vale.

In fronte Novi Testamenti.

Exsulta lætare satis, rex inclyte David
 Egregii voti compos ubique tui.
 Carle decus regni, fax cosmi, gloria cleri,
 Ecclesiæ fautor militiæque decor.
 En jam lecta tibi series transacta vetusta,
 Sed nova rite sequens ista legenda patet.

Cujus in initio clare primordia clara
 Matthæus Domini concinit ex Genesi.
 Ceu leo per deserta, fremit deserta minando
 Vox tua, Marce, suo fulta perenne Deo.
 Mystica sacra sacræ partes per quattuor orbis
 Fert studium Lucæ lucis ab arce piæ.
 Ad Genitum Patris super æthera, celse Joannes,
 Scandis, et ex Verbo verba colenda canis.
 Eximii hi jaciunt late mysteria Christi,
 In sensu parili conveniuntque sibi.
 Plusve minusve vel æqua boant, sua sicque dehiscunt.
 Attamen effectus unus utrinque novus.
 Hoc Evangelium sanat, blanditur, honorat,
 Castigat, reficit, munit, honestat, alit.
 Hic modus effandi, hic virtus, hic actio munda,
 Hic cibus, hic potus, hic benedicta salus.
 Hic vita, charitas, via, spes, verumque, fidesque,
 Seu bona cuncta simul consociata vigent.
 His assuesce diu, hæc meditare, hæc dilige, sive
 In sermone opere hæc habitare stude.
 Rex bone, rex sapiens, rex prudens, rex venerande,
 Rex Carole alme, vale cum pietatis ope.
 Del tibi sceptrâ patris Jesus, confirmet, adunet,
 Præmia sanctorum ut merearis. Amen.

• *In fine codicis.*

O decus, o veneranda salus, o splendide David,
 Rex Carole alme vige cunctipotentis ope.
 Gloria, laus, honor, omne decens, miseratio clemens
 Pictus es hic studio artis ab eximio.
 Sed quia tam hæc rutilans species it nonnisi fecit
 Vera tui omnis cui cedit imago viri,
 Es prior effigie, sensu prior, artibus, odis :
 His prior aut illis, restat in ambiguis.
 Et bene grata tuis hæc ignoratio, David,
 Fulget ubique locus lætitiæ nimius.
 Fert et eis manifeste quod sis major utrinque
 Magnis in cunctis omnibus orbe viris.
 Justa jubes, injusta vetas, mala cuncta recidis :
 Dictis seu factis is via sancta tuis.
 Quæ canis ipse facis, neque in his reprehensio

[sordet,

Aut in utroque nisi actio pura Dei.
 Ecclesiæ fautor, cleris populisque levamen
 Ordinibusque sacris quam sacer ordo satis.
 Per te pontifices pueros cum chrismate sancto
 Nomine de Christi rite novare queunt ;
 Quis tuis meritis merito deitatis honores,
 Dum te subdis eis corde, opere, ore, fide.
 Scis ideo servas quod portio debeat ire
 Prima tui Domini, qui dedit esse tibi.
 Pauper, egenus, inops, vidua, orphanus, anxius,

[orbis,

His aliisque datus es pater atque cibus.
 Judicii volvis totiens extrema diei,
 Quodque putris caro sis ac periturus homo.
 Propterea es justus, prudens, fortis, moderatus :
 Semper larga manus, et pietatis opus.
 Qui pluvie guttas, numerum qui novit arenæ,

A Te laudare potest pleniter aut merite.
 Ceu plumbum argento, æs auro, rus sidere distat,
 Gemma vitro, scandit plus tua fama modo.
 Ante Brito stabilis flet vel musio muri
 Pax bona quam nomen desit honosque tuum.
 Jam jam pro tanto, pro tali rege profusas
 Orbis agat mecum totus abunde preces,
 Ut valeat, vigeat, vivat per sæcula felix,
 Utatur pace, prosperitate fruens,
 Regnum habeat, teneat, dilatet, fulciat, ornet,
 Addat ei jura legis ab arce pia,
 Insuper his habitis præclare in tempore mortis
 Perpetuam requiem hic mereatur. Amen.

B *In ultima libri pagina, ante imaginem cujus mentio
 facta est in nota ad carmen primum.*

Hæc etiam pictura recludit qualiter heros
 Offert Vivianus cum grege nunc hoc opus.
 Ante ubi post patrem primites mundus amandus,
 Sigualdus justus, summus Aregarius.
 Quis tribus est probitas, pietas verumque, fidesque
 Cætera honesta quoque consociata simul.
 Quartus his hæret junctus sanctissime David,
 Qui te vi tota mentis amore colit.
 Hi proni tibimet Domino de parte beati
 Martini ac fratrum ecce librum tribuunt ;
 Cujus honore rogant placeat, laudetur, ametur
 Scrutetur, prosit, auxilietur, alat ;
 In quo nil aliud quam fratrum sola voluntas
 Ex tua quas villis jussio reddiderat.
 Reddis eas, Cæsar, Martini pro veneratu,
 Domni seu precibus semper amabilibus
 Perpetui, necnon Briccii tutamine sancti,
 Proque aliis reliquis, o paradise, tuis.
 Imo magis pro te, Jesu Salvator amate,
 Sis ut ei vita denique perpetua.
 Pro famulis nobis etiam oratoribus aptis,
 Quos sitis obruerat, frigus et atra fames.
 O rex, o reverende, fiat renovatio fixa
 A mercede tua sive salute tua.

Prævaleat regale decus, superetque potestas
 Regum de more qui coluere bonum.
 Præceptum genitoris, avi, proavi renovasti.

D Hoc stet, hoc maneat, hoc nec obire queat.
 Quod tua sancta manus nuper firmavit honeste
 Præcepti serie, prorsus eat stabile.
 Quid facient alii regis mutatio tanti
 In facto hoc fuerit si hoste vidente malo.
 I procul atque procul scelus hoc crudele per omne.
 Tu prope justitia vince nociva, fuga.
 Quas laudes tibi, quas grates, quæ carmina, David
 Quod par dulce melos, vox, lyræ chorda canet.
 Nos siquidem psalmos, missas speciale precamur,
 Psallemus pro te, conjuge, prole, pie.
 Sic nostri vere post nos quicumque futuri
 Assiduas fundent multiplicisque preces.
 Sint tibi spes, virtus, lumen, victoria, Christus,
 Pax, laus continue, rex bone David, ave.

IV.

De morte Hugonis Caroli Magni ex Regina concubina filii.

[Apud Lebeuf, *Recueil de divers écrits, etc. Monuments historiques sur Charlemagne et Charles le Chauve.*]

MONITUM.

Ceux qui travaillent sur l'histoire regardent ordinairement les cantiques ou chansons comme des monuments où sont renfermés les faits les plus véritables, parce qu'ils ont été composés par des auteurs contemporains, et que c'étaient des écrits publics où l'on n'aurait osé insérer des faussetés, qui auraient été relevées aussitôt par les familles intéressées. Je ne proposerais pas aujourd'hui au public un de ces anciens cantiques, si je n'avais devant les yeux l'exemple de dom Mabillon, qui en a fait imprimer un du ixe siècle dans les *Annales Bénédictines*. Celui que je vais donner est du même siècle, il est en langage latin; mais dans le manuscrit d'où je l'ai tiré, qui est à peu près du même temps, la première strophe est notée avec les caractères dont on usait alors pour transmettre le chant, c'est-à-dire de petits points et de petits crochets très-difficiles à démêler. Les lecteurs qui peuvent être dans le goût du célèbre M. de Tillemont, que je sais avoir *aimé pour le moins autant le chant que l'histoire* (5), auraient de quoi se contenter dans l'un et l'autre genre. Dans le chant d'abord que le nombre de syllabes pourra leur donner à deviner, s'ils veulent recourir au manuscrit. Ils y remarqueront dans la troisième, septième, huitième strophes une répétition des mêmes paroles, qui fait voir que ces sortes de cantiques se chantaient quelquefois en forme de rondeau. Celui-ci est une espèce de complainte, qui fut faite à l'occasion de la mort tragique du prince Hugues, célèbre abbé au ixe siècle. L'air en était apparemment triste et languissant, comme le sujet le demandait. Ce qui regarde l'histoire se borne aux circonstances de cette mort que nous ignorions, et à quelques-unes de la vie de ce prince. Le même cantique renferme aussi quelques particularités touchant Pepin, roi d'Aquitaine.

Hugues mourut au siège que Charles le Chauve faisait de la ville de Toulouse. Mais ces auteurs modernes se trompent, et il faut suivre sur ce point les *Annales de Prudence* (dites de Saint-Bertin) qui marquent que ce fut dans le pays d'Angoumois, l'an 844. Hugues voulut aider à conduire des troupes à Charles le Chauve pour avancer dans ce siège; l'armée du roi Pepin vint au-devant d'eux, et les défit sans aucune perte, tua Hugues et un autre abbé parent des princes nommé Richboton, les comtes Eccard et Ravan, avec d'autres, et fit plusieurs notables prisonniers, du nombre desquels furent Ebroin, évêque de Poitiers, et Ragenaire, évêque d'Amiens.

Les deux premières strophes du cantique n'ajoutent rien aux historiens du temps. La troisième indique que l'abbé Hugues fut cruellement percé de lances, et que son corps fut mis en pièces. Les strophes suivantes ajoutent que Pepin, roi d'Aquitaine, qui avait été l'agresseur, n'avait pu retenir ses larmes en voyant le corps d'Hugues couché nu sur la terre. Il fait même remarquer que ce prince aurait voulu qu'il lui en eût coûté cent talents d'or, et que Hugues eût été encore plein de vie : qu'au reste Pepin dit qu'il fallait le faire porter à Charroux dont il avait été prêtre, pour y recevoir la sépulture de la main des religieux, parmi lesquels dès son vivant il avait demandé à être inhumé. Les deux dernières strophes sont un éloge de la beauté corporelle de cet abbé, et de son caractère doux et bienfaisant qui le faisait regretter de tout le monde.

A Cette complainte paraît être du même style que celle qui fut composée par Angelbert sur la bataille de Fontenai, et je la crois du même auteur, lequel demeurait dans le royaume d'Aquitaine, et était probablement fils d'Angelbert, officier (*primicerius*) du palais de Pepin, auquel est adressée la 42e lettre d'Alcuin. Voici ce morceau :

Planctus Ugonis abbatis.

Hugo dulce nomen,
Hugo propago nobilis
Carli potentis
Ac sereni principis,
Insons sub armis
Tam repente saucius
Occubuisti.

Sed cur adire
Carolum præsumeres,
Quem Hludovicus
Imperator inclytus
Regem libenter
Visus est ex filio
Constituisse ?

Sed non ob hoc tu
Perforandus lanceis,
Nec membra tua
Lanianda fuerant,
Cum plus prodesse
Quam nocere cuiquam
Semper amares.

Nam rex Pipinus
Lacrymasse dicitur.
Cum te vidisset
Ullis absque vestibus
Nudum jacere
Turpiter in medio
Pulvere campi.

Quin immo de te
Subsecutus addidit :
Hunc si vidissem
Sospitem nunc corpore,
Talenta centum
Non placerent aurea
Hoc mihi quantum.

Karoff honeste
Collocetur tumulo,
De quo sacerdos
Extitit, a monachis,
Et ubi vivens
Postulavit mortuum
Se sepeliri.

O quam venustam
Quamque pulcrum speciem
Circumferebas
Omnibus præ cæteris ;
Cum plus prodesse
Quam nocere cuiquam
Semper amares.

(5) Ce sont les termes de ce fameux historien, dans une de ses lettres du 3 juillet 1685, que je conserve en original.

Non crimen ullum
 Non rapinam quamlibet
 Te perpetrasse
 Cum fores mitissimus :
 Cum plus prodesse
 Quam nocere cuiquam
 Semper amares.

V.

Epitaphium Clodarii pueri regis (6).

[Apud abbatem Lebeuf, *ubi supra.*]

Hoc satus in viridi servatur flosculus arvo
 Pulchrior en lacte candidiorque nive.
 Donec altipotens veniat per sæcula judex
 Qui metet ostrifluus falce perenne rosas.
 Hunc tua Jordanis sacrata protulit unda
 Pampinus Engaddi rore beavit eum.
 Vivida purpureis vatcinia cincta rosetis
 Vernat ventre solum gliscit in omne decus,
 Pallida seu sandix inter viburna refulget,
 Et ruit imbrifluus Cynthius altus aquis.
 Et rutit obriza flagrandi cocta camœnæ,
 Et rutilat vario Indus honore lapis.
 Hunc secus emicuit gracilis infantia nati,
 Quem Pater omnipotens misit ad astra poli
 Hic erat altus amor, prolita in melle sagitta
 Vulnifico fodiit corda mucrone patris.
 Heu genitricis hujus violavit gaudia lucis
 Decoxitque satis pectus adusta suæ.
 Sola sed inde manet felix fiducia spei
 Quod talis cœli spiritus astra petit
 Hunc galeata phalanx non traxit ad arma duelli :
 Perpetuus miles regnat in aula Dei.
 Gazarum non hausit opes, non prædia rerum,
 Nec rapuit mundi captus amore dapes.
 Contentus cunulis Christi gratissimus heros
 Divitias meruit lactis ab amne poli.
 Stemmata clarigero regali sanguine cretus
 Aurea non valuit sceptrâ videre patris.
 Priscorum nimium regum devictus amore
 Hlutharium genitor nomen habere dedit.
 Ut gemini surgunt uno de germine flores,
 Sic pariles genitrix fudit utrosque sinu :
 Alter in ante manens vernali cespite pollet,
 Alter ad astra volans aurea sæcla tenet.
 Hoc tibi chare decus Carolus lacrymabile carmen,
 Edidit, ensipotens rex genitorque tuus.
 Ast ego, nate, tibi genitrix regina remitto
 Hildegarda meus basia dulcis amor.
 Senos q. prius menses quam volveret annus
 Gemmula defloret nocte repulsa...
 Hoc niveum sacra præliba munus in ara
 Judicis altithroni virgo Maria precor.
 O vos Christicolæ qui fertis munera templi
 Nobiscum matrem corde rogate, precor.
 Ut patrem solio dignetur nominis alti
 Associare suis vocibus illa sacris.
Eadem manu infra scriptum :
 (6) Caroli Magni filii.

A Obiit autem die vi Id. Febr., anno x, regnante
 patre ipsius Carl. gl. rege.

VI.

*Incerti poetæ versus de ordine comprovincia-
 lium pontificum.*

[Apud Mabill. *Vet. Analect.* nov. ed., col. 346.]

1. *Episcopi Saltzburgenses.*

Dicta Juvavo fuit quondam metropolis ista,
 Quam primo fundans Hrodberto rexerat almus.
 Post hunc Vitalis antistes rexit eandem.
 Ipsius inde Flobargisus, qui est fultus honoris.
 Quartus Johannes fuerat, sedemque regendo.
 Advena Virgilius statuens quam plurima quintus.
 Multo plura gerens Arno super omnia sextus.

B Septimus hinc successit Adalram pastor opimus.
 Tempore namque suo statuens quam plurima pulchre.
 Octavus veniens Liuphrammus præsul ovilis,
 Officium Domini renovans formosius æque.

2. *Archiepiscopi Saltzburgenses.*

Hic locus, ut fertur, dudum Juvavo vocatus,
 Magnus honore fuit, ut modo signa probant,
 Tempore quo gentem Hrodbertus episcopus istam
 Rexerat, et struxit sedis ovile sacrum hic :
 In qua pontifices multos post rite sedentes
 Arn successit ovans rector ovile regens.
 Quem Carolus princeps regni superauxit honore
 Archisacerdotis, dignior ut fieret.

Quem Leo papa sui veste vestivit honoris,
 Et privilegia dans mox solidavit eum.

C Ut regionis apex ac summus episcopus esset,
 Urbsque hæc metropolis tempus in omne foret.
 Huic successit Adalrammus antestis amatus,
 Quem papa Eugenius compsit honore pio.
 Post hunc successit Liuphrammus rite sacerdos,
 Functus apostolici munere Gregorii.
 Nam velut archisacerdotes in sede manentes,
 Legitime functi numine apostolico,
 Plurima diversis struxerunt stemmata rebus,
 Ut vice quisque sua optime prævaluit :
 Sic reliquos successores in sede futuros
 Talia vota simul semper habere decet.
 Cunctis præteritis patribus simul atque futuris
 Donet in arce poli gaudia magna Deus :
 D Et veniam scelerum subjectis præstet eorum,
 Et gaudere simul in requie jugiter.

3. *Episcopi Ratisponenses.*

Hic Reginensis sedis vocitatur ab urbe
 Quam rexit primo Wicterpus episcopus ille.
 Post alius Cauvipaldus qui nomine dictus.
 Tertius Sigiricus erat sacratus ad aulam.
 Post hunc jam fuerat Sindbertus in ordine quartus.
 Quintus Adalwinus fuerat, sedemque regendo.
 Post hunc Baturicus tenuit pius optime sedem.
 Erchanfredus ovans sequitur hinc pastor opimus.

4. *Episcopi Frisingenses.*

Frigisiensis enim sedis hæc aula vocata est,

Corbiniacus ovans quam primus rexerat almus.
 Inde Dei famulus Ermperhtus nomine sedit.
 Tertius hinc Joseph, præclarus nempe magister.
 Arpeo quartus erat facundo fame fretus.
 Quintus apostolicam tenuit pius Atto cathedram.
 Post hunc Hitto pater sedem jam rexerat almus.
 Exhinc successit Erchanperht pastor amatus.
 Ecce pius sedem præsens nunc Anno gubernat.

5. *Patavienses episcopi.*

Pattaviensi ergo sedi est hæc aula dicata,
 Quam tenuit primo Vivolvus jam ipse sacerdos.
 Nomine post illum antistes mox rite Beatus.
 Tertius est etenim Sidonius auctus honore.
 Anthelmus quartus meritis et dogmate magnus.
 Hinc Wisuricus ovans sedis conscendit honorem
 Nuper Waldricus felix vir in ordine sextus.
 Nunc sedet antistes magnus ill. sedis honorem (7).

6. *Episcopi Sabionenses.*

Hæc sedis vallis Noricanæ dicta Sebana,
 Ingenuinus habens primo quam rexerat almus.
 Mastulo secundus seditque regendo cathedram.
 Post illum pastor servavit ovile Joannes.
 Præsul Alimus erat meritis qui et dogmate quartus.
 Quintus honore sedet ill. fultus eodem (8).

Epitaphium Virgilii episcopi Saltzburgensis.

Hic pater et pastor, humilis doctusque sacerdos,
 Corpore Virgilius pausat, quem Hibernica tellus
 Disponente Deo partes direxit in istas,
 Quique regebat ovans præsentis culmina sedis
 Ferme quaterdenos charis cum fratribus annos :
 A quibus ille et amatus erat, pie quos et amavit.
 Interim et erexit pulchro molimine multa
 Tempa, loco quædam nunc quæ cernuntur in isto.
 Insuper et miseris largus simul omnibus aptus.
 Pro quo, quisque legis versus, orare memento.

Epitaphium Arnonis archiepiscopi Saltzburgensis.

Quisque velis cryptam subsistens nosse, viator,
 Scito quod ipse mihi vivus hanc Arno peregi,
 Qui fueram rector præsentis regmine sedis,
 Ac opibus multis, multoque potitus honore :
 Nunc hic omissis cunctis, mea membra quiescunt.
 Te rogo, nunc Dominum precibus pulsare memento,
 Ut mihi det veniam scelerum quæcunque patravi :
 Quatenus æternam merear habitare quietem. D

Epitaphium Adalrammi archiepiscopi Saltzburgensis.

Sum [I. Tu] quod es ipse fui, tu nunc perpende, viator,
 Communem et mecum misereresce vicem :
 Nunc vivis, spiras, et agis fortasse quod optas,
 Atque tuis mundus usibus ipse patet.
 Ad votum famulantur opes, elementaque cedunt,
 Ac rerum servit machina trina tibi.
 Usus et his ego, dum præsens mihi vita maneret,
 Omnia et hæc habui suppeditante Deo.
 At cum fallacem vultum fortuna recepit,
 Me mea tunc modo jam non habuisse liquet.

(7) Urolfus.

A Amisi sed non mea nunc, quæ sunt mea mecum,
 Sentio : pro simili conditione geme.
 Flecte etiam precibus pro me jamjamque Tonantem,
 Atque animæ veniam, quæso, precare meæ.
 Dicor Adalrammus, fueram qui rector ovilis
 Præsentis Domini istius ecclesiæ.
 Corpus Adalrammi, quod præsule floruit urbs hæc,
 Hæc sub mole jacet, tu rape, Christe, animam.

Aliud ejusdem.

Si quis non valeas præsens cum voce referre,
 Qualia jam fuerant pontificis merita :
 Solve tamen gemitus more conpunctus amici,
 Quod cito migravit tantus amore Pater,
 Nomine Adalrammus, sedem qui rexerat istam,
 Cujus in hac aula membra sepulta jacent.
 B Strenuus ipse ministerio super omnia sacro,
 Ut decuit, fuerat per tria lustra vigens.
 Creditur hinc animam gaudere per alta polorum,
 Quo Dominus meritis præmia retribuit.
 Pro qua qui recitas versus, dic pectore puro :
 Da, Domine clemens, huic animæ requiem
 Ut cum vivificet salpinx hanc ultima carne,
 Integrum facias gaudia bina frui.

Epitaphium Liuphrummi archiepiscopi Saltzburgensis.

Palma sacerdotum, rerum doctrina bonarum,
 Ecclesiæ princeps, sidus in orbe micans,
 O Liuphramme pater inopum, tutor miserorum
 Omnia tu peragis, jusserat ut Dominus.
 C Te pastore lupus vacuum detraxerat alvum,
 Latrandi sciolos nutrieras catulos.
 Et quia cuncta placent Christo tua gesta sereno,
 Ventilat en sordes, ut suus esse queas.
 Castigat sobolem, recipit quam rector in aulam,
 Pulveris ut maculas discutiat pedibus.
 Corpus inane cadit, melior pars inde resurgit :
 Nunc æterna vigent, et moritura ruunt.
 Spiritus exhilarat, vitiorum pugna recedit.
 Non virtus animæ perficietur ita.
 Gaudia sic etiam rutilant, peccata peribunt.
 Tristia despicias, prospera fata videns.
 O quam dulce flet regnum, quod constat in ævum !
 Quod sine peste manet et bona cuncta tenet !
 In quo nobilium turmæ lætantur avorum,
 Et cupiunt patriam nos retinere suam.
 Ac simul et sanctæ matres castæque sorores,
 Optantes placidam nos remeare viam.
 Insuper Omnipotens, cunctæ bonitatis origo,
 Nos properare jubet, et pietate juvat.
 Qui te perpetuo sanum perducat ad illum,
 Ut laudes Christi nomen in arce poli.

De Ariete episcopo.

Nobilis hanc Aries cognomine dictus avito,
 Dignanter chartam perlegat ore sacro.
 Jure, Pater, tali vocitaris nomine sancte,
 Caularum Domini qui bene pascis oves.
 Dux Aries gregis ad vitam, cui nemo resistit,

(8) Heinricus.

Factus apostolico pastor cluis.
 Hinc Ælim locus et bissono fonte redundat
 Et palmis septem frugifer est decies.
 Quapropter pastor, præsul, Pater atque sacerdos,
 In prece quam fundes, sis memor, oro, mei.
 Advena sim licet, exilis, vilissimus, excors;
 Sublestus vestris sum tamen obsequiis.
 Inde precor, si quid possum, mandare memento,
 Quod prompto faciam pectore servitii.
 Certius ut credar, precor indulgere velitis
 Usus in nostros ut salis exiguum.
 Sal siquidem terram debet condire fidelem
 Fiat ut a vobis id quoque quæso mihi.
 Corporeum sal significet rem quam peto justam,
 Quod præstare, Pater, supplico chare velis.
 Tu sal namque potens salis impertire saporem,
 Escæ ne nostræ sint nimis insipidæ
 Quæ dignanter agens in sæcula sine fine ullo,
 Perpetua antestis obsecro pace vale.

HL. REX.

Inmensas grates volumus tibi dicere, Baldo,
 Quod tua magna fides sic inconcussa moratur,
 Nobiscum dictis firmasti ut tempore prisco.
 Namque animum nostrum pia lætificant tua scripta,
 Quæ nobis sæpe mittis, hortaris et optime nobis,
 Et bonitate tua pandis in amore benigno,
 Quæ tua sic nobis mittit sollertia magna.
 Nunc vero nuper misisti talia scripta,
 Non potuit totum noster quod noscere sensus
 Est quia per totum contextum in ænigmate firme.
 Consciis ipse tuis quid opus addiscere verbis?
 Hoc tamen oramus ut nobis pandas aperte.

ADNOTATIONES.

Ex præmissis versibus, quos sæculo ix scriptos fuisse constat, corrigendi sunt vulgati indices episcoporum metropolis Saltzburgensis.

Et primo quidem ex classe Saltzburgensium episcoporum expungendi sunt Ansalogus, Savolus et Ezius, qui post Vitalem apud Hundium recensentur. Deinde post Virgilium Bertricus quoque removendus.

Secundo multum discriminis est item in catalogo vulgato episcoporum Ratisponensium, quorum duplex est classis. Una episcoporum qui quasi extra ordinem eam Ecclesiam rexerunt, octo numero, nempe S. Lupus, Ratharius, S. Rudpertus, S. Emmerammus, S. Erhardus, Albertus, Velipholægus, Vioterbus, et S. Winifridus seu Bonifacius. Altera classis est episcoporum post hos ordinariorum, quorum primus S. Garibaldus nominatur, hic Caubaldus Gauvibadus seu appellatur.

Nulla est in Frisingensibus, nisi penes nomen lectionem, diversitas; at in Pataviensibus magna est. Nam ante Vivolum seu Vivilonem, qui hic primus habetur, numerantur apud Hundium duodecim episcopi, et post Vivilum Beatus desideratur.

In ordine Sabionensium antistitem, vulgo *Seben*, quorum sedes postea Brixinum migravit, ante Ingenuinum ponitur S. Cassianus; et post Ingenuinum undecim alii ante Mastulonem, qui in his versibus secundus est.

Quis sit Aries episcopus, fictum an verum nomen; quisve locum *Ælim*, ubi ejus sedes, nobis incomperturn. Alienigenam se dicit poeta, et forsitan Anglus

(9) S. Florentii Veteris (*Saint-Florent le Vieil*) in pago Andegavensi. Monasterium Glonnense in favil-

erat. Atqui Aries Anglica lingua *Aramme*, vocatur. An is Adalammus archiepiscopus Saltzburgensis? Fateor me hærrere, maxime cum vocabulum *Ælim* nescio quo pacto Saltburgo tribui possit.

Eadem ferme difficultas de Baldone episcopo, ad quem sequentes versus. Is videretur esse Bardo Moguntinus sæculo xi antistes, nisi codicis obstaret antiquitas, itemque Ludovici regis nomen versibus inscriptum, quod de Ludovico Germaniæ rege interpretor. Atque ob hanc rationem non possunt hi versus convenire Waldoni episcopo Basileensi, qui ante Carolum Magnum vivere desiit. Sed hæc non sunt tanti ut iis diutius immoremur.

VII.

Rhythmici versus de eversione monasterii Glonnensis (9).

[Mabill., *Annal. ord. S. Bened.*, tom II, append., p. 753.]

B Dulces modos et carmina
 Præbe, lyra Triceia,
 Commota quis cacumina
 Planxere hyperborea.
 Montes simulque flumina
 Illa putent nunc orphea,
 Respondeantque carmina,
 Silvæ canant melliflua,
 Gravis det organum tuba :
 Alte resultet fistula :
 Omnis canat harmonia :
 Det philomena cantica.
 Olim nitens clarissima,
 Terrisque famosissima,
 Sancti Patris basilica
 Florentii præcipua,
 Sensit fera incendia,
 A gente crudelissima
 Vere bruta Britannia ;
 Lugete cuncti talia.
 Omnis enim cum Gallia
 Florentii suffragia
 Deposceret tunc cernua ;
 Contempsit hæc gens impia.
 Olim pius rex Carolus,
 Magnus ac potentissimus,
 Fecit hunc locum devotus
 Pro beati virtutibus.
 Terris datis fecundibus,
 Auxit honorem largius,
 Et præbuit tunc vasculum
 Cœnæ Dei magnificum.
 Per hunc fugatur sæpius
 Infirmitas languentibus,
 Et sanitas fidelibus
 Præstatur ex hoc protinus.
 Post imperans Ludovicus,
 Magni Caroli filius,
 Ipsum locum benignius
 Colit piis ornatibus,
 Qui filii rebellibus

las redegit anno 848 Nomenoius dux Britonum, post multa Britannæ ac finitimis regionibus *damna illata*.

Concussus altis fluctibus
Et Franciam turbantibus
Regnum reliquit mortuus.

His quatuor mox partibus
Regnum sibi secantibus,
Per Franciam jurgantibus,
Bellum fuit horridius.

Imperio sic turbido
Crescit malorum factio ;
Surgensque tunc dissensio,
Permiscet omnes jurgio.

Invadit alter socios,
Crescunt mali super bonos,
Tyrannus omnis infremit,
Dantur honores impio.

Fit plurium vastatio,
Sanctis locis prædatio,
Cunctis bonis turbatio,
Rerum simul confusio.

Quidam fuit hoc tempore,
Nomenoius nomine,
Pauper prius progenie,
Agrum colebat vomere.

Sed repperit largissimum
Thesaurum terræ conditum.
Qui plurimorum divitum
Junxit sibi solatium.

Dehinc per artem fallere
Cœpitque mox succrescere,
Donec super cunctos ope
Transcenderet potentiæ.

Sic ergo discordantibus
Francis simul cum regibus,
Cum cæteris rebellibus
Fit Carolo contrarius.

Hic Carolus cum fratribus
Bellum gerebat sæpius,
Nec prævalebat hostibus,
Tantis repulsus cladibus.

Confidit unde impius,
Prædas agit Nemenoius,
Instando Redonensibus,
Simulque Namnetensibus.

Deinde Pictavensium
Trans Ligerim manentium
Pagum petit Medalgicum
Glonnam locum pulcherrimum.

Turmam vocat monachicam,
Multamque dat pecuniam,
Jubet mox suam statuam
Effigiari splendidam,

Quam ponerent pinnaculo
Ad orientem patulo,
Signum quod esset, Carolum
Se non timere dominum.

Illi statim regi suo
Hæc pertulerunt Carolo,
Qui audiens superbiam,

A

Miratus est audaciam.

Tunc jussit ut pecuniam
Totam sibi disponerent,
Illius albo lapide
Sculpta risus imagine,

Quam ponerent pinnaculi
Ad orientem patulo,
Signum foret quod impio
Se subjugandum Carolo.

Iratus ille talibus,
Locum petit velocius ;
Prædas jubet militibus :
Accendit ignem protinus.

Flammas ubique Britones
Mox inferunt iras truces :
Sanctus locus comburitur,
Tantum decus consumitur.

Heu me ! dolores patriæ,
Heu me ! honores gloriæ,
Quam novit orbis pristinae,
Heu me ! fluunt nunc lacrymæ.

Tunc excitatus cœlitus
Sanctus adest Florentius,
Respexit inflammantibus
Locum suum Britonibus.

O quanta esset ultio !
Si non foret permissio.
Percussus est sed impius
Debilitatis pedibus.

C

Precatur indulgentiam,
Redire posset patriam :
Reversus ad Britanniam
Nimiam dat pecuniam.

Abbas erat Dido bonus,
Regi Carolo proximus,
Cui convocatis fratribus
Regem adit quantocius.

Exponit iras Britonum,
Magnum scelus crudelium.
Tunc rex dolens in pectore,
Quærit vicem mox reddere.

Hinc Andegavam protinus
Urbem petit tristissimus :
Dat abbatiam loculi
Sancti Joannis dediti.

Sed hoc parum visum fuit,
Moxque alteram tradidit
Sancti Gundulfi nomine,
Quæ partibus est Franciæ.

Magnis data muneribus
Circa locum fit sedulus,
Restituit felicius,
Decorat atque pulchrius.

Gaudete cuncti cordibus,
Cantate magnis vocibus,
Sancte Florenti, quæsumus,
Adesto nobis cœlitus.

Amen.

B

D

VIII.

Versus de Bella (10) quæ fuit acta Fontaneto.[Lebeuf, *Dissertation sur la bataille de Fontenay.*]

MONITUM.

Cod. Reg. 4458 carmen exhibit de prælio Fonteniaci sub nomine Angelberti ejusdam, qui ut oculatus testis loquitur. Versibus trochaicis constat, et puncta quædam primis versibus superimposita canticum quoddam notis distinctum indicant vel oden. Carmen damus ut legitur in manuscripto codice qui sæculo circiter decimo videtur ascribendus. De prælio ad Fonteniacum vide narrationem Nithardi, *Patrologiæ* tomo CXVI.

Aurora cum primo mane
Tetram noctem dividens,
Sabbatum non illud fuit,
Sed Saturni dolium :
De fraterna rupta pace.
Gaudet dæmon impius.

Bella clamant hinc et inde,
Pugna gravis oritur :
Frater fratri mortem parat,
Nepoti avunculus,
Filius nec patri suo
Exhibet quod meruit.

Cædes nulla pejor fuit
Campo nec in Martio,
Facta est lex Christianorum
Sanguine præluvi...
Unde manus inferorum
Gaudet gula Cerberi.

Dextera præpotens Dei
Protexit Hlotharium ;
Victor ille manu sua
Pugnavitque fortiter ;
Cæteri, si sic pugnassent,
Mox foret concordia.

Ecce olim velut Judas
Salvatorem tradidit,
Sic te, rex, tuique duces
Tradiderunt gladio ;
Esto cautus ne frauderis
Agnus lupo prævio.

Fontaneto font... (11) dicunt,
Villam quoque rustici,
In qua strages et ruinæ

A

Francorum de sanguine :
Horrent campi, horrent silvæ,
Horrent ipsi paludes.

Gramen illud ros et imber
Nec humectet pluvia,
In quo fortes ceciderunt
Prælio doctissimi ;
Plangent illos qui fuerunt
Illo casu mortui.

Hoc autem scelus peractum
Quod descripsi rhythice,
Angelbertus ego vidi,
Pugnansque cum aliis
Solus de multis remans
Prima fontis acie.

B

Ima vallis retrospexi
Verticemque jugeri
Ubi suos inimicos
Rex fortis Hlotharius
Expugnabat fugientes
Usque forum rivuli.

Karoli de parte vero
Hludovici pariter
Albescebant campi vestes
Mortuorum lineas,
Velut solent in autumnno
Albescere avibus.

Laude pugna non est digna,
Nec canatur melode :
Oriens, Meridianus,
Occidens vel Aquilo
Plangent illos qui fuerunt
Illic casu mortui.

C

Maledicta dies illa,
Nec in anni circulis
Numeretur, sed radatur
Ab omni memoria ;
Jubar solis illi desit,
Aurora crepusculo.

Noxque illa nox amara
Noxque dura nimium,
In qua fortes ceciderunt
Prælio doctissimi,
Pater, mater, soror, frater,
Quos amici fleverant.

IX.

Ἐπιτύχιον seu Rhythmus Teutonicus, Ludovico, Balbi filio, acclamatus, cum Nortmannos anno 883 vicisset, cum versione Latina Joannis Schilleri.

[Apud Mabill. *Annal.* tom. III, append., p. 684.]

Einen kuning weiz ich,
Heisset herr Ludwig,
Der gerne Gott dienet,
Weil er ihms lohnet.

Kind wart er vatterlos,
Deff warth ihme sehr boss.
Holoda'nan Truhtin.
Magaczogo warth her sin.

D

Regem novi,
Vocatur dominus Ludovicus,
Qui lubens Deo servit,
Quippe qui eum præmiis afficit.

Minorennis orbabatur patre,
Id quod ipsi erat valde noxium.
Suscepit ipsum Dominus,
Ductor fiebat ipsius.

(10) Sic cod.

(11) Voculæ hujus evapuerunt ultimæ litteræ, sed legendum sine dubio *fontem*.

*Gab her ihme Dugidi,
Fronisc githigini,
Stuel hier in Vrankon.
So bruche her es lango.*

*Das gedeild er thanne
Sar mit Karlomanne
Bruder sinemo,
Thia czala wanniano.*

*Odas warth al geendist.
Koron wolda sin God iz,
Ob her arbeidi
So lang tholon mahti.*

*Liess der heidine mann
Obar sie lidan,
Thiot Vrancono
Mannon sin diono.*

*Sume sar verlorane,
Wurden sum erkorane.
Haranscara tholota
Ther er misselebata.*

*Ther ther thanne thioh was,
Ind er thanana ginns,
Nam sine vaston
Sidd warth her guotman.*

*Sum was luginari.
Sum was skachari.
Sum falloses,
Ind er giburtha sih thes.*

*Kuning was ehruirrit.
Das richi al girrit,
Was ehrolgan Krist,
Leid her thes ingaldiz.*

*Thoh erbarmes es God,
Wiss er alla thia nod,
Hiess herr HLudwigan
Tharot sar ritan.*

*HLudwig kuning min
Hilph minan tiutin,
Heigun sa Nordman
Harto biduungan.*

*Thanne sprach HLudwig.
Herro so duon hi,
Dot nj rette mir iz,
Al thus thu gibuudist.*

*Tho nam her Godes urlub
Huob her gundfanon uf,
Reit her thara in Vrankon,
Ingugan Nortmannon.*

*Gode thancodun
The sin beidodun.
Quad : Hin al fromin,
So lango beidem unir thin.*

*Thanno sprach luto
HLudwig der guoto :
Trostet hiu gesellion,
Mine notstallon,*

*Hera santa mid God,
Doh mir selbo genod,*

PATROL. CXXX.

A

*Dedit ei Heroes,
Illustres comites.
Sedem hic in Francia.
Sic utatur illis diu!*

*Hæc divisit postea
Cum Carolomanno
Fratre suo,
Portionibus fraude absque.*

*Cum hoc esset omne finitum,
Axperiri volebat ipsius Deus hoc
An is tribulationes
Aliquandiu tolerare posset.*

*Permisit gentilium militem
Super eos duci :
Populum Francorum
Militibus eorum servire.*

B

*Alii statim defecerunt,
Fuerunt alii tentati (sollicitati);
Contumelias patiebatur
Quicumque secus viveret.*

*Is qui tum latrunculus fuerat,
Atque hinc (his in turbis) invaluerat,
Occupavit ejus (regis) castra :
Ex quo factus is nobilis.*

*Alius erat mendax (falsarius),
Alius erat sicarius,
Alius desertor,
Et quilibet extollebat se eo (crimine)*

C

*Rex erat attonitus.
Regnum totum perplexum.
Erat iratus Christus,
Permisit hanc tyrannidem.*

*At misertus est Deus :
Cognoverat omnem hanc calamitatem.
Jussit Dominum HLudovicum
Eo illico proficisci.*

*HLudovice, Rex mi
Juva meum populum,
Eum Nortmanni
Dure presserunt.*

*Tunc dixit Ludovicus :
Domine, sic faciam,
Mors ne prohibeat mihi hoc
Omne quod tu mandas.*

D

*Tunc cepit is Dei veniam,
Sustulit vexillum classicum,
Expeditionem fecit in Franciam
Adversus Nortmannos :*

*Deo gratias agens,
Hunc exspectans,
Dixit : Agedum Domine,
Tam diu exspectamus Te.*

*Postea elocutus clare
Ludovicus ille illustris,
Bono estote animo, commilitones,
Constabularii mei.*

*Huc misit me Deus,
Qui et mihi ipse gratosus sit!*

*Ob hiu rat thuti,
Thaz ih hier gefurti.*

*Mih selbon ni sparoti,
Unz ih hiu ginerrti.
Nu vuil ih thas miv uolgon
Alle Godes holdon.*

*Giskerit ist thiu hieruivist
So lango so uuil Krist.
Vuil her unsa bina uwarth,
Thero habet giuuahht.*

*So uuer so hier in ellian
Giduaf Godes uuillian,
Quimit he gisund us,
Ih gilonon imos.*

*Bilibit her thorinne.
Sinemo kunnie.
Tho nam her skild indi sper,
Ellianlichho reit her.*

*Vuold her uuarer rahchon
Sina uuidar sahchon,
Tho ni uuas iz buro lango
Fand her thia Northmannon.*

*Gode lob! sageta
Mer siht thes her gereda.
Tho kunig reit kuono.
Sang lioth frano.*

*Joh alle saman sungun
Kyrieleison.
Sang uuas gesungen.
Vuig uuas bigunnen.*

*Bluot skein in uuangon
Spilodun der Vrankon.
Thar raht thegeno gelih,
Ni chein so so Hluduuig.*

*Snel indi kuoni,
Thos uuas imo gekunni.
Suman thuruch sluog her,
Suman thuruch stach her.*

*Her skancta cehanto
Sinan-stanton
Bitteres lides.
So uuehin hio thes libes.*

*Gilobet si thiu Godes kraft,
Hludwig uwarth sighaft.
Sag allin heiligen thanc.
Sin warth ther Sigikampf.*

*Odar abur HLudwig
Kuning uuar salig.
Garo so ser hio uuas
Swar so ses turft uuas.
Gihalde inan, Truhtin,
Bi sinam ergrehtin.*

A

Ut vos consilium detis,
Ut ego exercitum educam.

Mihi ipsi non parcam,
Donec ego vos liberem.
Nunc volo ut me sequantur
Omnes Dei fideles.

Data est hæc vita
Tam diu quam vult Christus
Quia is nostra ossa servat,
Eorum habet custodiam.

Quicumque hic in alacritate
Facit Dei voluntatem,
Egreditur is integer (ex prælio);
Ego præmio afficiam ipsum.

B

Si quis morietur hic (in prælio)
Ejus familiæ (dabo).
Tunc arripuit scutum et lanceam,
Festinanter equitans.

Volebat is vere vindictam sumere
De suis adversariis.
Tunc nec erat intervallum longum,
Inveniebat Nortmannos.

Deo sit laus! dicebat,
Videns id quod desiderabat.
Rex currit audacter
Præcinit canticum publicum (litaniam).

Atque omnes conjunctim cantabant
Kyrie eleison.
Canticum erat decantatum;
Prælium cœptum.

Sanguis apparuit in genis
Exultantium Francorum.
Hic vindictam sumpsit miles pariter,
Nemo sic ut Ludovicus.

Alacer et audax,
Hoc erat ipsi congenitum.
Alium percussit.
Alium perfodit.

Propinavit subinde
Suis hostibus
Amarum potum.
Sic cesserunt hic de vita,

D

Benedicta sit Dei virtus!
Ludovicus factus victor.
Dic omnibus sanctis gratias.
Ipsius facta victoriosa pugna.

At vero Ludovicus
Rex fuit felix.
Promptus uti hic fuit,
Gravis quantum opus erat
Serva ipsum, Domine,
In sua Majestate!

X.

Versus asclepiadei, quibus fnitur codex Gothicus Vigilanus seu Albeldensis dictus (12).

[Apud Florez, *España Sagrada*, tom. XXXIII, p. 471.]

I.

<p> V Irtus nempe Christi mici solacium Vigilani prebens humillimo sep I ncepta Canonis sacri hujus libri ad calcem opera perduxi navite G lobans en vivida almorum florida patrum orientum clara concili I ngentia dehinc nectens almifica regum ac præsulum occidentaliu L ucet sicut luna sancta Ecclesia illustrata fulgens lumine Domin V postolorum clâris ornata doctrinis sacris lota limphis rutilat ceu so S uscipit fulgidam sanamque doctrinam inlitarum fucis recipiens nici V pravo dogmate rerum manantium manet luciflua sancto in oper R adio exempli mundum inluminans vita purissima simul cum angeli R henitens elucet in celica sede quorum tandem prece perducamur ib A lmifica sepe agmina cernentes sanctorum spirituum simulque martyru C oncretaque una Virginum fulgida almorumque patrum turma luciflu I nlustri merito una cum opere turmis sidereis atque celicoli N ostrorum nomina libro vite scribta counemur ipis in atria cel V ernantia pura atque florigera vivorum fruentes cumulado fruct S arracinus Salbi ipseque Vigila magistri obtimi adjuvati prec O uorum digessimus clara nunc nomina scribtores gemini que tenet liber hi U natim post illuc uniti jugiter ipsis conletemur angelorum cet E oo instar turma cencies bina cenobii Albelda plurimum candid E n sancti Martini una fraternitas cum sanctis ad celum pervolet parite D ucatu quidem sancti Evangelii pergentes Dñi. vias ut adii I lle qui pro nobis sustinuit probra cujus nos sequi nam decet vestigi D ecies centena ac unum decies quarta era labens pernotaque abi E t notatum tempus Kalendarum Maii quintus vicesimus seu cursus lun R animiri fratre regnante Sancio rege orthodoxo scriptus est liber hi U na cum regina Urraca preclara sexto anno obitus regis Garsean N unc omnes cernui legentes precamur nos ut exiguos apud sanctissima T rinitatem simplam conmendetis una fruamur gloria cuncta in secul </p>	<p> E R A M I L L E S I M A S I V E C U A R T A D E C I M A </p>
---	---

II.

<p> O Dei Verbum Patris ore proditu R utilant nutu cujus mundi macin E ternum tuum ut fruamur dulcite X pte. oramus nobis jam advenia G audium magnum scribentibus tib E nixe cuncti petimus ut munime N abum hic prestes tui almi Martini I ubar enitens semper in his atrii T ua et alma fulgeat hic glori E t gloriosum adspiret verum lume I nfestus hostis victus sepe eat hin N obis et almu tuum juvamen adsi I mmense Christe Filius Dei viv T egamur omnes tuis sub signaculi I n lata luce nobis tui lumini </p>	<p> M A R T I N I S A N C T I S S </p>	<p> U irtus hunc locum summi Dei Fili M uniat semper et sanctorum atriu F loreat lucens sic lumine Dn I ngenti alma;vigens et per secul N unc aula Dei claritate fulgea I ntersit nostris Christe animis splendo S acre ac aule Martini episco O ujus precatu tua protecta man U igeat alma turba hic monacoru E t gaudens sacris virtutibus florea C elibes facti tuo sancto Spirit R epleti bono tue ac clementi I nradiati fulgeamus jugite S acris sic semper actibus justiti T ua ut alma coronemur glori </p>	<p> I M I A T R I U M T U E R E A </p>
--	--	---	--

(12) In bibliotheca Escorialensi asservatur. Continet concilia sexaginta unum et epistolas decretales. Quæ omnia scripta sunt manu Vigilæ et Sarracini monachorum Albeldensium, et cujusdam Vigilæ discipuli, Garcie nomine. Labori finem impositum

notant die 25 Maii æræ MXXIV, id est anni Christi 976, regnantibus in Navarra D. Sancho et D. Urraca et D. Ranimiro in Viguera, de quibus specialis mentio fit in his versibus.

¶ terni regis tutamen domus he	C	A	¶ ctus est liber Era labens enim hi	C
— bi et cuncti tegamur suis signi	S	T	¶ erterna ducta centena in calcul	O
N os habitantes sacra in hac atri	A	R	¶ ite decies septem anni parite	R
¶ audium nobis rex Jesus Emanue	L	I	¶ uncti collectim seni sic in transit	I
¶ nitens donct de almo et spirit	V	S	¶ olutum ubi revolutum circulu	M
N ostro sic regi Sancioni glori	L	¶ aus sit Patri honor atque glori	A	
— nclite Christe prebe et presidii	¶ nico Proli equali semper hui			
¶ uo humili Ranimiro angel	¶ auenti simul cum utrisque perpeti			
¶ mperli clemens ac justitie lume	¶ x equo almo Spiritui sanctoqu			
¶ ossint ut frui tua semper grati	N	¶ unc et futura secula curre		

INDEX ALPHABETICUS

FIDELISSIMUS

IN ISIDORUM MERCATOREM.

Revocatur Lector ad numeros crassiores in textu positos.

A

Aaron primus chrismate unctus fuit, et super populum constitutus, 9. Aaron primus in lege nomine sacerdotali fuit insignitus, 15.

Abbatē qualiter vendere possunt, 97. Episcoporum potestati subsunt, 97. Abbas idem duobus monasteriis non potest præsiderē, 97. Abortivum fetum procurantes, qualiter puniantur, 62.

Absens damuari non debet, 28, 155.

Abstinentia post Pentecosten celebranda, 102. Abstinentium aliquando a licitis, 177.

Acacii rescriptum ad Simplicium papam, 131.

Acacii damnatio facta per Felicem papam, 132.

Acacius communionem suam alterius miscuit errori, 136.

Accusanti et accusato quando auferenda sit communio, 78. Accusantium vita debet esse probabilis, 158. Accusatus non ante supplicio addicendus qui fuerit convictus, 119. Accusatio Christianorum per quos fieri possit, 48.

Accusatores qui esse non possunt, 17. Accusatores sacerdotum quales esse debeant, 15, 23. Accusantis fides imprimis spectanda, 154. Accusator clerici si defecerit, excommunicetur, 140. Accusator et iudex idem esse non potest, 162. Accusantium mores debent imprimis explorari, 158. Accusandi via temperanda est, 94. Accusationes clericorum qualiter fieri debent et iudicia terminari, 27.

Accusatio episcoporum per quos fieri debeat, 40, 51. Accusare qui possunt et qui non, 86.

Acolythus qualiter sit ordinandus, 82.

Acta illicita prædecessorum debent a successoribus rescari, 28.

Adæ transgressio causa fuit mortis naturalis, 86.

Adolescens post penitentiam, si abstinere non potest, uxorem potest ducere, 220. Adolescens si post fidem lacrum mœchetur, 100.

Adulta ætate recipiens sacramentum baptismi, si idolatrarit, 99.

Adulteras uxores habentes, persuadendi sunt, ne alias accipiant uxores, 89.

Adulteræ uxores cur a maritis separantur, et non e contrario, 173.

Adulteræ maritus non est ad clerum provehendus, 142.

Adulteræ, mariti alienum thorum violantis pœna, 144.

Adulterium septenni penitentia eluitur, 62.

Adunctus Christi probatio, 26.

Ægrotantes suæ fidei præstantes argumentum baptizentur, 79.

Ætas omnis ab adolescentia prona est ad malum, 114.

Afflictis succurrendum est, 37.

Africani concilii epistola ad Cœlestinum papam, 85. Africanæ Ecclesiæ concilium per singulos annos debet celebrari, 78. Africanorum episcoporum rescriptum ad Siricium papam, 169. Africanæ Ecclesiæ ab Ecclesia Carthaginiensi normam suscipiunt, 78.

Agitatores a communicatione debent abstinere, 88.

Alia ludentis pœna, 401.

Alexandria secundam habet ecclesiæ sedem, 17.

Alexandriæ et Antiochiæ sedium præcellentia, 59.

Alexandriam et Antiochenæ sedium dignitas, 85.

Alienandæ non sunt res ecclesiasticæ, 61.

Alienatio rerum ecclesiasticarum nemini est permessa, 96. Alienatio omnis rerum ecclesiasticarum inhielur episcopo, 82. Alienatio quarumdem rerum ad Ecclesiam Romanam pertinentium potest fieri, 247.

Alleluia tempore quadragesimæ non debet cantari, 113.

Altaria benedictione sacerdotali sacrandam sunt, 95. Altaris ministri tantum circa altare debent insistere, 68.

Amentibus pietatis studia conferenda sunt, 93.

Amicorum omnia communia, 12. Amicus hujus sæculi inimicus est Dei, 13.

Anacleti papæ decreta de oppressione episcoporum, 13.

Anacleti epistola de patriarchis et primatibus, 16.

Ananiæ et Saphiræ mors, 12.

Anastasio diaconi verba de Africanorum lapsu, 231.

Anastasio papæ decreta, 169. Anastasio papæ epistola ad Anastasium Augustum, 244.

Anatolii carpitur ambitio, 197.

Ancillæ vel libertæ a clericorum secretario submote sint, 95.

Angeli, quibus Deus non pepercit, exemplum sunt impiorum, 25.

Angolorum episcopis nihil est juris in episcopos Galliarum, 279.

Anima Christi ad inferos descendente, caro Christi vere in sepulcro requievit, 222. Anima non est de substantia Dei, 221. Animas vel angelos credens esse ex substantia Dei est hæreticus, 138. Animæ nostræ, antequam corporibus inserentur, non fuerunt in cælo, 221. Animas putans signis obnoxias, est hæreticus, 138. Animas suos habere præsales, et corpora suos diversos conditores, vanum est dicere, 222. Animas putans in cælo prius peccasse, est hæreticus, 138.

Animadversio in paladium calumniatorem, 91.

Annuntiationis beatæ Mariæ festum quando celebratur, 128.

Antiochia tertiam Ecclesiæ sedem sortitur, 17.

Apocalypsis liber inter libros divinos est annumerandus, 113.

Apocryphæ scripturæ numerantur, 244.

Apostolica sedes nunquam passa est rugam, 265.

Apostatantes post religionis professionem, qua sint penitentia digni, 97. Apostatantibus usque ad finem vitæ neganda est communio, 89. Apostata revertens in gremium Ecclesiæ recipiendus est, 100.

Apostolorum corpora levantur, 37.

Appellare potest episcopus ad Romanam sedem aut metropolitanam, 154.

Appellationis remedium nulli denegandum est, 36.

Appellationes ad metropolitanos devolvuntur, 66. Appellationes omnes ad Ecclesiam Romanam deferri possunt, ab ea autem nemo appellat, 239. Appellationes in causis ecclesiasticis ad papam devolvendæ sunt, 42. Appellationum iudices, appellantes recipiant, 154.

Aqua sale conspersa benedicendus est populus, 21.

Arboris vetitæ fructum rapit, qui sæpius definita revocat in dubium, 107. Arboribus more gentilium non licet cingere domos, 144.

Arcenocoitis nunquam danda communio, 101.

Archidiaconi officium in celebrandis conciliis generalibus, 1. Archidiaconatus officium impotenti adimplere dandus est collega, 95.

Arelatensis episcopi arbitrio congreganda est synodus, 90.

Ariani fideles opprimunt, 159. Ariani utrum sint rebaptizandi, 89. Ariani sacerdotes donum Spiritus non poterunt immittere, 175. Ariani in Ægypto exemplaria Nicæni concilii incenderunt, 150.

Arma projicientes in pace, a communione abstineant, 88.

Assertio concilii Ephesini, 71.

Augures et pantomimi artibus suis renuntiantes possunt ad fidem recipi, 100.

Auguria et cætera id genus deliramenta omnino vitanda sunt, 292. Auguriis et divinationibus vacans excommunicatur, 96.

Augustini Cantuariensis archiepiscopi quæstiones, 278.

Augustini commendatio, 184.

Aulici et principum assediæ raro debent ordinari, 172.

Aurelii Carthaginensis episcopi de damnatione Pelagii et Cælestini epistola, 223. Aurelio episcopo Carthaginensi ab omnibus episcopis datur facultas reliquis locis constituendi episcopos, 80.

Avaritia omnium malorum radix sacerdotum mentes invasit, 114.

B

Balsamum quod pro baptismo benedicitur, non debet vendi, 141.

Baptisma ab hæreticis non est suscipiendum, 3. Baptismus non omnia solvit, 177. Baptismatis trina immersio signatur in epistola Gregorii papæ ad Leandrum episcopum, 274.

Baptizatus in sægritudine non debet ad sacerdotium promoveri, 62. Baptismus an sit iterandus, 176. Baptismus in nomine trium personarum debet fieri, 267. Baptismus aquæ ad trium conferat, 12. Baptismus suscepturi qualiter se debeant preparare, 83. Baptismus potest his conferri qui nesciunt se baptizatos, 216. Baptismi forma qualis esse debeat, 3. Baptismi non tollit efficaciam, malus minister, 287. Baptismi sui fidem igrorantes per manus impositionem sunt et suscipiendi, 220. Baptizari potest mulier si prægnans velit, 143. Baptismus quibus diebus solebat conferri, 166. Baptismus non potest dirimere matrimonium, 176. Baptizandum non est passim, 233. Baptismum passim dare prohibet Leo papa, 213. Baptizandi onus habens si aliquo pergat, habeat secum chrisma, 93. Baptizandi mos Hispaniorum, 112. Baptismus debet his conferri quos non constat esse baptizatos, 220. Baptizatum presbyter non debet prius episcopo ingredi, 143. Baptizati uxores habentes an promoveri possint, 173. Baptizati extra ecclesiam aut rebaptizati, militiæ ecclesiasticæ non sunt ascribendi, 231. Baptizati a presbyteris imperitis et incongrue loquentibus non debent rebaptizari, 289. Baptismatis gratia non est sufficiens ad superandum diabolum, 234. Baptismus non debet esse venalis, 140. Baptizati post baptismum chrismate liniri debent, 68. Baptismus qualiter est Judæis conferendus, 128. Baptismi favor omni studio circumspiciendus, 93. Baptizandos ætatis provecetæ prius fidei symbolum decet edoceri, 68. Baptismi trine mersionis formam non observantis pœna, 3. Baptismi et confirmationis differentia, 55. Baptismi necessitas quæ illicita sunt reddit licita, 98. Baptizati non debent rebaptizari, 166. Baptismi modus unus debet observari in provincia Braccarensi, 139. Baptismi sacramentum non est iterandum, 76.

A Baptismus fit ad originalis maculæ deletionem, 87. Baptizari debent sine scrupulo, qui non probantur baptizati, 84. Baptismus recipiens adulta ætate ubi idololatravit, 99. Baptismi occasione non debet dari aliquid pretium, 100. Barbaris moribus aliquid indulgetur, alias negandum, 287.

Basilicæ in potestate sunt episcopi cujus est territorium, 98. Non debent dedicari nisi sub nomine sanctorum vere approbatorum, 234. Basilicæ noviter exstructæ quo modo sint dedicandæ, 233. Basilica si ignoretur cujus sit dioceseos, 146. Basilicæ cum restaurantur, non indigent nova consecratione, 267. Basilicæ exstructæ ad quæstum nun sunt consecrandæ, 140. Basilicæ sunt episcopi in cujus territorio exstructæ sunt, 114.

Benedicendi sunt per episcopum quos diaconus attentavit baptizare, 101. Benedicere populo in ecclesia non licet presbytero, 96.

Benedicti papæ epistola ad Davidem episcopum, quod Trinitas sit unitas in Deo, 270.

Benedictio post orationem Dominicam debet fieri, 113.

Benedictiones ab hæreticis non sunt recipiendæ, 144.

Beneficium ecclesiæ per principem collatum debet esse inviolabile, 119. Beneficiorum pinguedo non debet quem incitare ut promoveatur, 245.

Benignitas severitati præferenda, 211.

Bestiis se immiscerentium pœna, 144.

Bigamus non est ordinandus, 83.

Bonifacii papæ epistola ad Honorium Augustum, 183.

Bonifacii epistola ad Zachariam papam, 288.

Bonifacius remittitur ab Urbe ad Germanos qui eos de fide instruat, 286.

Bonitas nos commendat creatori, 14.

Bononiani hæretici sola cum manus impositione possunt recipi, 90.

Bonus per se nemo nisi participationem sui donet qui solus est bonus, 184.

C

Calendion et Joannes Alexandrinus injuste depositi, 240. Calix unicus in missarum solemnibus offerendus est, 187. Calumniator in uno genere delicti repertus, ad cætera non admittatur, 86. A limine iudicii repellendus, 27.

C Canonicæ scripturæ sub nomine prophetarum non sunt accipiendæ, 222. Canonicæ tantum scripturæ legi debent in ecclesiis, 80. Canonici tantum libri sunt in ecclesiis legendi, 144.

Canonum generalium vendendorum exordium, 58. Canones penitentiales observandi sunt, 110. Canones in accusationibus leges sequuntur imperiales, 154. Canones apostolorum per Clementem papam prolati, 2.

Capite dolente cætera membra languescunt, 34.

Carere debet omni vitio qui in alterum dicere paratus est, 43.

Carnium abstinens quasi eas exsecrans deponendus est, 143.

Caro asserenda est vivificatrix et propria Verbi, 71.

Carolomannus Francorum rex fidei instaurator, 288.

Carolus Francorum rex magnam Germaniæ partem a tenebris infidelitatis ad fidem lucem revocavit, 288.

Castitatis professæ desertores ut prævaricatores puniendi, 93.

Catechumenis tantum sal diebus paschalibus debet dari, 78. Catechumenis evangelium legi non debet in ecclesia, 93. Catechumenus qui per infinita tempora ecclesiam non adiit, ad baptismum potest recipi. Catechumeni quo tempore sint baptizandi, 102. Pro catechumenis sine baptismo defunctis non est psallendum, 139. Catechumeni informandi sunt, 93. Inter domesticas orationes possunt admitti, 93. Catechumenorum qui lapsi sunt penitentia, 62. Catechumena infra quod tempus possit baptizari, 99. Catechumena conceptum adulterinum necans, 100.

Catharis accedentibus ad Ecclesiam quid faciendum, 85.

Cathedræ episcopalis celestudo quid signet, 82. Cathedrali propriam nullus episcopus contemnat, 84.

Catholicos filios hæreticos offensa baptizandos non auditur, 103. Catholicos ad iudicem alterius sectæ provocans excommunicatur, 83. Catholicorum dogma contra Pelagium, 223.

Causæ cognitio tractari debet antequam feratur sententia, 188. Causæ propriæ in propria terminentur provincia, 87.

Cellulæ novæ monachorum, præter episcopi scientia, non possunt exstrui, 97.

Cereus in vigilia Paschæ benedicendus, 113. Cerei per diem non sunt in cæmeteriis accendendi, 100.

Chalcedonensis concilii tractatus, 107, 108.

Cham filius Noe exemplar eorum perditionis qui in patres peccant, 8.

Charitas est omnium honorum magistra, 51. Charitatis vinculum multitudinem superat, 158. Charitas ad inimicorum dilectionem extenditur, 51. Charitate prius est tentanda, quam strepitu forensi, 154.

Chrisma episcopus omni tempore potest conficere, 143. Chrismatis consignatio hominem reddit perfectum Christianum, 42. Chrisma conficere solus potest episcopus, 105. Chrisma per singulos annos conficiendum, 35. Chrismatis confectionem, poenitentium reconciliationem, puellarum consecrationem non debent attendere sacerdotes, 77. Chrisma presbyteri benedicere, nec altarium possunt consecrare, 139.

Christi doctrina ad discipulos, 10. Christus secundum deitatem unius est cum Patre naturæ, secundum carnem unius nobiscum naturæ, 27. Christus divinas et humanas Voces locutus est, 70. Christus veniens ignorantiae ruinis scientiam veritatis opposuit, 11. Christus secundum varias formas passibilis et impassibilis, 200. Christus dives et pauper, 200. Christus a cœlesti sede descendens a paterna gloria non recessit, 189. Christus verus Deus et homo est unione Verbi ad carnem, 70. Christus venturus est judicare vivos et mortuos, 70. Christus verus Deus et verus homo passus est, 48. Christi damna hic, non prohibens, qualiter ab eo quaerit præmia, 237. Christus verus Deus est credendus, 71. Christi præclaræ virtutes, 10. Christi opera non separatim Verbo, sed Christo sunt tribuenda, 71. Christus est caput Christianorum et sponsus Ecclesiæ, 18. Christus est verus pontifex, et apostolus nostræ confessionis, 70. Christus a Spiritu sancto glorificatus, aliena virtute non usus est, 70. Christi naturarum duæ proprietates, 147. Christi servorum suorum subitum iudicium, 250. Christus secundum solam carnem passus est, 148. Christi hominis negaentem veritatem necesse est multis erroribus implicari, 189.

Christiani non merentur nomen, qui Christi negant incarnationem, 48. Christianos quoslibet turpe est spectaculo interesse sæcularibus, 79. Christianus pro fide afflictus a sacerdotibus est honorandus, 82. Christiani apostolatæ qualiter debent recipi, 166. Christianus pro Christo omnia ferre debet, 52. Christianus in Christianum sanguinolentus non ordinatur, 104. Christiani publicas commensationes fugere debent, 68. Christianam legem prævaricantes sunt infames, 154. Christiani Judæorum vitent conviviam, 96. Christianæ legis perfectio super alias, 11.

Ciborum discrimen non debet facere Christianus, 27. Cibos aliquos iudicans immundus, est hæreticus, 138. Cibum cum Judæo non debet sumere Christianus, 100.

Cives civibus invidere, pessimum, 43. Civium poena qui non sunt cum episcopis diebus solemnibus, 97.

Clemens per modestiam cathedram pontificiam refugit, 3. Clementis papæ epistola ad Jacobum fratrem Domini, 3. Ejusdem ad eundem, de Sacralis vestibus et vasis, 7. Clementia magis quam severitate sunt emendandi subditi, 132.

Clericali non ligetur quid unico actu, 87.

Clerici non debent esse iustiores vel famuli divitum, 73. Clericus artificioso præter offensam suæ professionis vestimentum sibi debet parare, 82. Clerici ab humano sanguine, etiam hostili, debent temperare, 102. Clericus episcopi insidiator, curiæ servituti mancipetur, 36. Clerico alieno non debet communicare episcopus, 105. Clerici bona ecclesiæ tenentes, conficere debent instrumenta precariæ, 118. Clericus extra provinciam non est in jus vocandus, 155. Clericus in duabus ecclesiis non debet ordinari, 73. Clericus scurrilis ab officio deponatur, 83. Clericus alieno nomine fenus non debet exercere, 213. Clericus ab episcopo excommunicatus, provinciales consulat episcopus, 73. Clericus siue litteris episcopi commendatitiis ambulans nemo communicet, 96. Clericus episcoporum communi iudicio pro crimine damnatus, non debet a quoque defendari, 84. Clerici litigiosi testimonium difficile recipiatur, 83. Clericus ut comam nutrire non debet, ita nec barbam radere, 82. Clerici sæcularis militiæ non merentur honores, 73. Clericus alterius episcopi nemo debet ordinare vel retinere, 173. Clerici coram suo episcopo suas querelas debent experiri, 73. Clericorum, monachorum et puellarum Dei rebaptizatorum poena, 131. Clericos magos ab Ecclesia convenit eliminari, 68.

Clericus extraneus sine commendatitiis litteris episcopi sui nullibi debet ministrare, 73. Clericus turpi lucro vacans a clero deponatur, 90. Clerici qui se putant a suis episcopis læsos, qualiter suo juri debeant consulere, 83, 88. Clerici examen refugientes ecclesiasticum, debent in sua causa periclitari, 79. Clericus episcopi forum negligens, et sæcularem iudicem eligens, excommunicatur, 228. Clericus nullibi sedulo ecclesiæ inserviens, non clericus repu-

tetur, 104. Clericus quantumlibet eruditus, artificio debet victum quaerere, 82. Clericus per nundinas cursitans, ab officio deponendus est, 82. Clerici coronam ferre debent, 115. Clerici poenitentiam penitentibus non est dene-ganda, 93. Clericus per plateas non debet esse vagus, 82. Clericus cum extraneis mulieribus non debet habitare, 82. Clericus ex vestimentorum splendore commendationem quaerere non debet, 82. Clericus servum suum ad ecclesiam confugientem inde non extrahat, 103. Clericum alienum invito proprio episcopo nemo debet suscipere, 212. Cleri sortem quæ personæ possunt assequi, 113. Clerici ecclesiis inservientes, condignam recipere debent mercedem, 96. Clerici non debent esse generatores, 77. Clericos non oportet inire conviviam ante horam tertiam, 144. Clericis nec monachis non liceat evagari sine litteris commendatitiis, 96. Clerici quocumque temporis lapsu rem ecclesiasticam propriam facere non possunt, 97. Clericorum contentiones ab episcopis sunt dirimendæ, 171. Clericus ubi accusare, et accusari potest, 96. Clerici præsertim monachi arcendi sunt, ne vagentur per civitates, 74. Clericorum qui diebus solemnibus a sua ecclesia absunt poena, 97. Clericus documenta iurum ecclesiæ interveniens omnia ecclesiæ dispendia refundat, 96.

Clerici comam non nutriant, nec calcis utantur indecutibus, 95. Clerici in seditione arma sumentes ab officio deponantur, 115. Clerici ingenui ab omni indictione publica debent esse immunes, 115. Clerici turpibus lucris non debent implicari, 233. Clericus officium suum relinquens, excommunicatur, 95. Clericus (si furtum fecerit) a communione arceatur, 95. Clerici uxorem ducentes sine consultu episcopi ab eo excommunicantur, 115. Clericorum et laicorum diversa esse debent fora, 35. Clericus ecclesiæ deputatus, si officio interesse nolit, deponatur, 144. Clericus liberum vitam ingredi monasticam, 115. Clericum alterius episcopus non ordinet, nisi cum dimissoriis litteris, 139. Clericorum contemptus in præsules qualiter puniatur, 3. Clerici, vel laici, non temere admittendi in accusationem episcoporum, 74. Clerici quibus interdictæ sunt nuptiæ, nuptiarum conviviis, aut ubi lascivitur, non intersint, 96. Clericus absque litteris dimissoriis sui episcopi non est recipiendus, 66. Clerici a laicis non sunt iudicandi, 154. Clericus ecclesiæ cui ab initio fuit deditus, debet semper restitui, 146. Clerici usurarii animadversio, 99. Clericus extraneæ mulieris familiaritati non conjugatur, 95. Clericorum jejunium quadragesimale, 23. Clericus mutuas aut solidum, aut speciem appreciatam recipiat ad concurrentiam solidi, 101. Clericus non debet esse negotiator, 101.

Clericus uxorem adulteram scienter retinens tanquam patronus turpitudinis a communione pellatur, 100. Clerici factiosi adversum suos superiores proprii gradus priventur honore, 74. Clerici negotiis sæcularibus non debent se immiscere, 76. Clericus abstinens a carnibus, eas reputans immundas, deponatur, 61. Clericorum in mutua cædem prorumpentium poena, 103. Clericus viduam, aut secundam ducens conjugem, debet honore ecclesiastico nudari, 167. Clerici ad agapem vocati non debent partes tollere, 68. Clerici in ecclesia primitiva omnibus utebantur communiter, 31. Clerici ab opere sancto si absunt, episcopi puniantur arbitrio, 98. Clericus negligens ab officio debet amoveri, 82. Clericus qualiter ire debet ad comitatum, 88. Clericus qui alicuius causæ fuit cognitor, non potest in eadem esse testis, 84. Clericus peregrinus qualiter est recipiendus, 2. Cleri sortem nactus, etiam adulta baptizatus multo tempore probandus est, 142. Clericus a diaconatu insolatio non liceat habere mulierem, 89, 106. Clericus ab episcopo depositus pro restitutione principum non debet auxilium implorare, 66. Clerici quorum delictis puniendis superiorum convivent oculi, intra annum se purgant, 84. Clericus susurro (nisi veniam postulet) ab officio deponatur, 83. Clerici et litteras, et artificiosas debent edoceri, 82. Clericus vel monachus ad feminas non sit conversatio, 101. Clericus absque prælati auctoritate non debet peregrinari, 68.

Clericus ad virgines, vel viduas non debet esse singularis accessus, 79. Clericus cum hæreticis nequaquam conversetur, 83. Clericus alterius diocesis, præter episcopi consensum, non est ordinandus, 80. Clerici cauponas publicas, nisi peregrinantes, non debent ingredi, 79. Clerici præter necessitatem in aliena civitate non debent inmorari, 79. Clerici præter matrem aut sororem mulieres secum habere non debent, 138. Clerici negotiandi causa non debent nundinas sectari, 99. Clericus conculierum ad sæculare forum ne trahat, 100. Clerici cibo carniurn non utentes, ab huiusmodi stulta religione coercendi sunt, 139. Clericum alienum nemo ordinet, 104, 79, 74. Clerici obligati alienis rationibus, non sunt ordinandi, 106. Clericus ordinatus contra canones, 103. Cleri-

cos ex familia fisci ecclesie donatos, nullus audeat expectare, 109. Clericus in regiam majestatem non debet conspirare, 128. Clericus fratribus invidens non delet promoveri, 83. Clerici pro suis facinoribus a nemine debent foveri, 77. Clericorum accusatorum cause qualiter discutiantur, 78. Clericus sub ipsa tentatione officium non deserens est honore sublimandus, 82. Clerici ex turpi negotio vitam non debent queritare, 79. Clericus ultra mutui sortem nihil recipiat, 79. Clericus proditor degradetur, 83. Clerici jejuniis ecclesie non obedientis, minuitur nomen, 83. Clericus inter epulas cantans, est cohibendus, 83. Clericus ne per creaturas juret, 83. Clericorum predefuncti episcopi bona diripientium poena, 103. Clericus monachum agens, et aliorum clericorum statui differmis, corrigatur, 102. Clericorum alterius diocesis episcopus non ordinet, 93. Clerici vagi et instabiles ab episcopis arcendi, 104. Clerici omnes, vel monachi sub sui sunt episcopi potestate, 73. Clericum quem proprius episcopus benigne imbuat, alius episcopus ne aibi vendicat, 106. Clerici cujuscunque sint ordinis cauponas non debent ingredi, 68. Clericus non debet secum habere mulierem extraneam, 59. Clerici non debent esse magi, 97.

Clero vel monachatu addicendi qualiter probari debeant, 106. Clerico non ascribantur qui sunt rationis vel tutelarum rationibus obnoxii, 77. Clero non ascribatur facile veniens ab heresi, 100.

Coelestini papae epistola ad episcopos Gallie, 184, 185. Coemeteria hereticorum vel basilicas non debent ingredi fideles, 67.

Coepiscopi nomine qui censendi sunt, 163. Coepiscoporum auctoritas, 66.

Cogitationes pravae confestim Christo sunt allidendae et statim sacerdoti detegendae, 6.

Cognitio Dei dilectionem praecedat, 7.

Coma proluxa clericis est indecens, 144. Comam mulier non debet resicare, 63.

Comessationes et accubitus non debent fieri in ecclesia, 68.

Commatrem spiritualement non oportet accipere uxorem, 263.

Commentitium non potest diu celari, 156.

Communicans a suo gradu cadat, 88.

Communicare debent in oblatione episcopi et reliqui clerici, 2.

Communicare non debemus cum his qui extra nos sunt, 36. Communicare debent saeculares ter in anno, 95.

Communicatorias litteras tradentes interrogandi si omnia recte gerantur, 100.

Communio gratia in extremis laboranti nemini est deneganda, 85. Communione propriae provinciae privatus alteri provinciae per obreptionem.

Concilii generalis celebrandi ordo, 1. Concilia generalia ab omnibus servanda sunt, 77. Concilium qualiter debet solvi, 1. Conciliorum acta debent uniformiter observari, 87. Concilium in silentio, non in tumultu fieri debet, 131. Concilium nemo debet deserere ante ipsius dissolutionem, 90. Concilii est adversus hereticos principis implorare favorem, 87. Conciliorum generalium definitioni non est reluctandum, 25. Concilia generalia praeter Romani pontificis auctoritatem celebrari non debent, 154.

Concilii Toletani sexti institutio, 118.

Concilii Niceni communitorium petitur in medium produci, 84. Concilii Niceni recitatio, 85.

Concilii Niceni per episcopos Afros confirmatio, 85. Concilii Niceni relectio in concilio Carthaginiensi sexto, 84.

Concilii Niceni praefatio, 58. Concilii Niceni celebrandi causa, 58. Concilium Nicenum ex Graeco in Latinum versum est, 59. Concilii Niceni approbatio, 69.

Concilium Ancyranum, 61.

Concilium Neocesariense, 62.

Concilium Gangrenense, 62.

Concilium Sardicense, 64.

Concilium Antiochenum congregatur, 65.

Concilium Laodicenum, 67.

Concilium Constantinopolitanum, 69.

Concilium Ephesinum, 69.

Concilium Calcedonense celebratur, 71. Concilii Calcedonensis subscriptiones, 74.

Concilium Carthaginense primum congregatur, 76. Concilii Carthaginensis secundi congregatio, 77. Concilii Carthaginensis secundi conclusio, 78. Concilium Carthaginense tertium capit exordium, 78. Concilium Carthaginense quartum incipit, 81. Concilium quintum Carthaginense incipit, 84. Concilium sextum Carthaginense incipit, 84.

Concilii Carthaginensis septimi celebratio, 86.

Concilii Milevitani consensus, 87.

Concilium Arelatense primum celebratur, 88. Concilium

Arelatense secundum, 89. Concilium Arelatense tertium, 90.

Concilium Valentinum, 90.

Concilium Taurinate, 91.

Concilium Rhegiense, 91.

Concilium Auracense, 93.

Concilii Valensis celebratio, 94.

Concilii Agathensis celebratio, 95.

Concilii Agathensis conclusio, 97.

Concilium Aurelianense incipit, 97.

Concilii Elibertini celebratio, 99.

Concilii Cesaraugustani celebratio, 102.

Concilium Tarraconense, 101.

Concilii Gerundensis celebratio, 101.

Concilii Herdendia celebratio, 102.

Concilii Valentini celebratio, 103.

Concilii Toletani primi celebratio, 104. Concilii primi Toletani conclusio, 105. Concilii Toletani secundi institutio, 105. Concilii Toletani tertii institutio, 106. Concilii Toletani quarti institutio, 112. Concilii Toletani quinti celebratio, 117. Concilii Toletani quinti conclusio, 117. Concilii Toletani sexti conclusio, 120. Concilii Toletani septimi institutio de poena transfugarum, 120. Concilii Toletani octavi edictum nomine principis, 125. Concilii Toletani octavi institutio, 121. Concilii Toletani noni celebratio, 127. Concilii Toletani decimi institutio, 128. Concilii Toletani undecimi institutio, 130. Concilii Toletani duodecimi conclusio, 133. Concilium Toletanum duodecimum instituitur, 133. Concilii Toletani duodecimi subscriptio, 134. Concilii Toletani duodecimi conclusio, 137. Concilii Toletani decimi tertii institutio, 137. Concilii Toletani decimi tertii conclusio, 138. Concilii Braccarenensis primi conclusio, 139. Concilii Braccarenensis secundi institutio, 140. Concilium Braccarenense tertium, 144. Concilii primi Spalensis ordinatio, 146. Concilii secundi Spalensis celebratio, 146.

Concilium provinciale Kalendis Novembris annuatim celebrandum, 137. Concilium provinciale quando debeat celebrari, 66, 74, 212, 133, 142. Concilium per Hispanias semel in anno jubetur celebrari, 140.

Concordia parit victoriam, discordia ruinam, 28. Concordia ad portum quietis evehit, 4.

Conferta non debent esse in convivium, 143.

Confessionis forma a Novatianis ad fidem revertentium, 60. Confessio cleri et primorum Gothicæ gentis ad fidem conversæ, 108.

Confessio de se super alieno crimine non creditur, 154.

Confessorias litteras afferentes puniuntur, 99.

Confirmatio decreti Symmachi, 148.

Conjugatus non potest esse sacerdos, 89. Conjugati lapsi semel in adulterium poena, 100.

Conjugium damnans sit anathema, 138.

Connubia non sunt miscenda cum hereticis, 97.

Consanguinei in quinto gradu matrimonium contrahere possunt, 287. Consanguineam non licet uxorem accipere, 98. Consuetudo mala tanquam corruptela eradicanda, 64.

Contentio cum episcopo non debet quemque ab Ecclesie communione arcere, 98. Contentiones vitandæ sunt, 245.

Contumaces clerici ab episcopo corripiantur, 95. Contumaci tardius datur venia, 103.

Conversus et in habitu penitentiae viventes non debent ad cultus relabi luxuriam, 149.

Convivari non decet in ecclesia, 79.

Consecrata Deo loca non debent in habitacula profana redigi, 145. Consecrari debent ecclesie quarum ignoratur consecratio, 264.

Consecratio altaris ad episcopum pertinet, 147. Consecratio basilicæ fieri non debet nisi prius sit dotata, 140.

Consignare infantes solus potest episcopus, 170. Consignari an debeant arrepti a demonio, 171.

Consignatio nullo precepto comparetur, 233.

Consobrinam nemini licet uxorem accipere, 283.

Conspirans in principem, aut conspirantium consors, reus est æterni iudicii, 119.

Conspirantium in suos principes detestatio, 116.

Conspiratio fieri non debet in episcopos, 20. Conspirationis crimen etiam apud gentiles est odiosum, 20.

Constantinopolis post Romanam sedem primatus obtinet honorem, 69.

Constantinus, Romanorum imperator primus, eidem Christi patenter adeptus est, 56. Constantinus imperium suum ecclesiasticæ potestati supponit, 57. Constantinus collegium clericorum urbis Romæ senatoria dignitate sublimat, 58. Constantinus decretum propria manu roboratum super corpus beati Petri collocat, 58.

Consubstantialitatis vox ab Athanasio inventa, 153.

Consuetudo mala tanquam corruptela eradicanda, 64.

Contentio cum episcopo non debet quemque ab Ecclesie communione arcere, 98. Contentiones vitandæ sunt, 245.

Contumaces clerici ab episcopo corripiantur, 95. Contumaci tardius datur venia, 103.

Conversus et in habitu penitentiae viventes non debent ad cultus relabi luxuriam, 149.

Convivari non decet in ecclesia, 79.

Corpora humana et animæ non subjacent fatalibus astris, 223. Corporis humani plasmatio non est attribuenda diabolo, 138.

Correctio sic est adhibenda ut salva semper sit dilectio, 211.

Correctus volens videri errorem et erroris auctorem damnet, 212.

Corruptores morum furibus sunt deteriores, 33.

Crapulosi subdiaconi aut cantoris pœna, 2.

Creationem universæ carnis non attribuens, Deo est hæreticus, 138.

Crimen falsum objecisse fratri convictus, ad exitum vitæ a communione sit alienus, 89. Crimen læsæ majestatis principi elementis reservandum est, 117. Crimine mortali implicatus tempore ordinationis, ab ipsa ordinatione submovendus est, 91.

Criminationes ab ipsis fieri debent auctoribus, 154.

Criminator et falsus testis qualiter debeant puniri, 89.

Criminosos contra doctorem recipi non debent, 39, 41.

Criminosi pœna qui se permisit ordinari diaconum, 101.

Criminoso accusationis via debet occludi. 77. Criminosi non debent ordinari, 142, 234.

Crucis Domini inventio, 54.

Cubycularii papæ debent esse clerici, 280.

Cyrylli Alexandrini ad concilium Africanum rescripta, 84. Cyryllus recedentes ab heresi Nestoriana recipit, 69.

D.

Dæmonibus post lavacrum baptismi sacrificantes quali sint pœnitentia digni, 91.

Damasi papæ decreta, 161. Damasi papæ epistola ad Paulinum Antiochenum, 161. Damasi papæ epistola ad Hieronymum presbyterum, 161. Damasi rescriptum ad Stephanum Mauritanæ archiepiscopum, 162.

Dari non potest quod non habetur, 176.

Decreta Anaclei papæ, 12. Decreta Evaristi papæ, 18. Decreta Alexandri papæ, 20. Decreta Sixti papæ, 22. Decreta Thelefori papæ, 23. Decreta Iginii papæ, 24. Decreta Pii papæ, 25. Decreta Anitii papæ, 26. Decreta Sotheris papæ, 26. Decreta Eleutheri papæ, 27. Decreta Victoris papæ, 28. Decreta Zepherini papæ, 28. Decreta Calixti papæ, 29. Decreta Urbani papæ, 31. Decreta Pontiani papæ, 32. Decreta Anlerii papæ, 33. Decreta Fabiani papæ, 34. Decreta Cornelii papæ, 37. Decreta Lucii papæ, 38. Decreta Stephani papæ, 40. Decreta Sixti papæ, 186, G 42. Decreta Dionisii papæ, 43. Decreta Euticiani papæ, 46. Decreta Gaii papæ, 48. Decreta Marcellini papæ, 49. Decreta Marcelli papæ, 50. Decreta Eusebii papæ, 52. Decreta Melchiadis papæ, 55. Decretiones et decreta sancti Silvestri papæ, 150. Decreta Marci papæ, 150. Decreta Julii papæ, 151. Decreta Liberii papæ, 155. Decreta Sirlitii papæ, 166. Decreta Innocentii papæ, 170. Decreta Zozimi papæ, 182. Decreta Bonifacii papæ, 183, 265. Decreta Celestini papæ, 184. Decreta Hilarii papæ, 228. Decreta Simplicii papæ, 230. Decreta Felicis papæ, 231, 263, 157. Decreta Gelasii, 232, 243. Decreta Anastasii papæ, 244, 169. Decreta Symmachi papæ, 245. Decreta Hormisdæ papæ, 25. Decreta Joannis papæ, 262, 263. Decreta Silverii papæ, 266. Decreta Vigilius papæ, 267. Decreta Pelagii papæ, 268. Decreta Benedicti papæ, 270. Decreta Pelagii secundi papæ, 270. Decreta Gregorii papæ, 274. Decreta Gregorii minoris, 282.

Decretum ex concilio Valentino, 129.

Decretum pro Potamio episcopo, 129.

Decretum in favorem principis constitutum per singula concilia referendum, 117.

Decretum testamentarium, 129.

Defendi non debet quod non credi non licet, 197.

Defunctorum piam voluntatem exsequi retardantes excommunicantur, 95. Defunctorum corpora quomodo sunt inhumanda, 110. Defunctorum oblationes defraudans ab Ecclesia pellatur, 94.

Deitas quomodo ad carnem unita intelligatur, 70.

Delationis unde mors vel proscriptio sequatur, pœna, 101.

Depositus ob delictum post ordinationem nullum sperare debet restitutionis remedium, 284.

Desponsata viro puella non debet alteri in matrimonium dari, 166. Desponsatæ puellæ, etiam corruptæ, sponsas debent restitui, 61.

Detractio in sacerdotes non est exercenda, 13. Detractiones obloquentium patienter ferendæ sunt, 277.

Deus est auctor omnium bonorum, 184. Deum contemnit qui ejus negligit sacerdotes, 245. Deus Pater unicum Filium pro nobis passurum misit, 24. Deus homo, Verbum caro, humanæ beatitudinis est fides, 46. Deus est primus motor liberi arbitrii ad bonum, 184. Deus est omnium creator, 9. Deus corrigit ut obtemperantes ducat ad vitam, 6. Deus invisibilis visus est in cunabulis, 66. Deus

metitur animus, non tempus, 8. Dei auxilio quotidiano egemus, 178. Deus vitæ nostræ est auctor, parentes ministri, 11. Deus maxime exoratur cum una gratiarum actio ei offertur, 224.

Devota si peccaverit, 105.

Diabolus credens per se effectorem aliquorum animalium vel tonitruum, est hæreticus, 138. Diabolus tanto callidius agit quanto quis est melior, 275. Diabolus negans a principio sui creaturam Dei bonam, est hæreticus, 138. Diaboli opera destruntur cum corda hominum ad Dei et proximi charitatem revocantur, 186. Diabolus ab initio fuit bonus et est Dei opificum, 221. Diabolus pretertextu pietatis imprudentibus illudit, 193.

Diaconissa ordinari non debet ante 40 annos, 74. Diaconissam in conjugem nemo ducat, 283. Diaconissæ non ordinandæ, 93.

Diaconi non debent offerre, 89. Diaconi presbyteros debent revereri, 90. Diaconus vel presbyter ad cellarii secretum puellam non debet admittre, 89. Diaconi rei ad se non pertinenti non se debent immiscere, 223. Diaconus non est promovendus nisi castitatem profiteatur, 143. Diacones uxorati modo caste vixerint, ordinari possunt sacerdotes, 104. Diaconus quando debeat alba indui, 82. Diaconi conjugati non promoveri debent ad sacerdotium, 93. Diaconus aut presbyter si crimen capitale commiserit qualiter puniatur, 98. Diaconorum septem per singulas urbes institutio, 34. Diaconus ante 25 annos non ordinatur, 95, 78. Diaconus episcopi et presbyteri se debet agnoscere ministrum, 82. Diacones urbani supra presbyteros nihil præsumant, 89. Diaconus non potest panem dare vel aquam benedicere, 68. Diaconus inter presbyteros non nisi interrogatus debet loqui, 82. Diaconi ad presbyterum debent esse reverentia, 97. Diaconi in presbyteros non debent superbire, 114. Diaconi et presbyteri ab opere, debent abstinere conjugali, 220. Diacones qui immolaverunt, 61. Diaconus jubente presbytero sedere potest, 82. Diaconi protestantes non posse continere, an promoveri debeant ad sacerdotium, 61. Diaconus præsentem presbytero, si jubeatur, populo eucharistiam ministrare potest, 82. Diaconorum officium, qui oculi dicuntur episcopi, 4. Diaconus qualiter ordinetur, 81. Diaconos septem in unaquaque civitate determinat Evaristus, 18.

Dies paschalis apud Aphros qualiter designatur, 80.

Digamus ad clerum non potest promoveri, 91, 173. Digami ordinati non consecrantur aut ministrent, 95.

Dilectio Dei et proximi. Legis est consummatio, 5.

Dimitte nobis debita nostra, qualibet justus etiam ex persona propria vere dicit, 87.

Diocesani presbyteri res ecclesiasticas non possunt alienare, 95.

Discipuli Domini LXX Spiritum sanctum tradidisse non leguntur, 164.

Discordia sedanda est, 267. Discordium clericorum ad concordiam revocet episcopus, 83.

Divinationum observatores qualiter puniantur, 62.

Divortio interveniente non potest cum altero contrahi matrimonium, 163. Divortium nemini licet propria auctoritate facere, 96.

Docibiles debent omnes esse, sed sacerdotes aliorum debent esse doctores, 5.

Doctoris nomen nemo sibi vendicat, 102.

Dolus in verbo vitandus est, 81.

Domina rerum per meum et tuum inquietantur, 12. Dominicis diebus non est jejunandum, 102. Dominicis diebus missarum solemnibus clerici debent interesse, 144. Dominicis diebus non sunt exercenda fora, 101. Dominico die audienda est missa, 96. Dominico die jejunans non est habendus catholicus, 83.

Domum ejus qui abstinetur nullus debet ingredi, 105. Domus Dei nulli debet esse contemptibilis, 63.

Duodecim signa putans esse per corpus distributa hæreticus est, 136.

E

Ebredunensis Ecclesiæ juvenandæ consilium, 92.

Ebredunensis Ecclesiæ benignitas erga Armentarium invasorem, 92.

Ebrietas vitiorum nutrix a clericis fugienda, 96.

Ebriosi, aut aleatores episcopi, et presbyteri esse non debent, 2, cap. 42.

Ebriosi corpore et animo sunt mortui, 6.

Ecclesia quibus non communicavit vivis, non communicat mortuis, 220. Ecclesia magnæ navi similis est, 18. Ecclesiastica decreta negligentis pœna est ignis, 7. Ecclesiæ quibus in locis sint constituendæ, 8. Ecclesiæ apud nationes barbaras locatæ, qualiter reguntur, 69. Ecclesiæ redditus qualiter sint distribuendi, 230. Ecclesiæ prædicia non sunt alienanda, 245. Ecclesiastica sacramenta un-

more debent ministrari, 112. Ecclesia communis proprius est orandi locus, 68. Ecclesiam persequentium pœna, 254. Ecclesiam res relictas occupantium pœna, 256. Ecclesiam Carthaginensium reconciliatio, 265. Ecclesiam dos ab episcopo consecrata ejus ordinationi subest, 110. Ecclesiam quoscunque proventus propria auctoritate rapiens anathema est, 63. Ecclesiam propriam desertor pœnis subiacet canonice, 234. Ecclesiam privatam nemo debet congregare, 63. Ecclesiam onera viritum exercenda sunt, 101. Ecclesiam vacandum est a. 16, calendarum Januarii usque ad epiphaniam, 102. Ecclesiam non dedicandam sunt, nisi sub nomine sancti approbati, 234. Ecclesia orat pro universis, 185. Ecclesiam bona : et ea quæ propria sunt sacerdotibus dividi debent, 127. Ecclesia catholica unica est, 275. Ecclesiam res in tres partes dividuntur, 139. Ecclesiam inferiores ritui ecclesiam metropolitanam debent esse conformes, 132. Ecclesiam immunitas non est a quoque violanda, 136. Ecclesia prescribit, et prescribitur spatio xxx annorum, 114. Ecclesiam bona auferens fur sacrilegus et homicida censetur, 39. Ecclesiam presidentes ab ea recipere debent compendium mercedis, 114. Ecclesiam immunitas cum ad eam reus confugit, 97. Ecclesia non debet in eos exercere severitatem quibus princeps communicat, 135. Ecclesiam Arianae ad fidem conversæ subsunt episcopo territorii, 109. Ecclesiam intrantes, et non communicantur, 105. Ecclesiam bona inter episcopum et clerum dividenda sunt, ex æquo, 98.

Ecclesiam res si utilitatem ejus non gravent possunt alienari, 109. Ecclesiam alterius nemo invadat vel clericum ordinet, 91. Ecclesiam cedere licet unam parochiarum suarum, 92. Ecclesia non permittat extrahi qui ad eam confugerit, 93. Ecclesia pro immunitate quam præstat non debet damnificari, 93. Ecclesiarum dedicationes ad episcopos territorii pertinent, 93. Ecclesiam propriam nullus clericus relinquat, 90. Ecclesiastica res quomodo possit alienari, 84. Ecclesiam desertor monitus contemnens, ab officio deponatur, 143. Ecclesiam alicujus intercessor cathedram ultra annum non potest retinere, 84. Ecclesiam quæ per hostilitatem deciderunt, prisco statui debent reintegrari, 164. Ecclesiam propriam pro contemptum relinquens in nulla recipiatur, 143. Ecclesiam mundanæ mutationi non debet subiacere, 175. Ecclesia sponsa Christi neque rugam, neque scissuram admittit, 196. Ecclesiam frustra resistitur hostibus externis, si domesticis inimicis non obvium, 196. Ecclesiam res in cuius sint potestate, 2. Ecclesiam potestate seculari obtinens deponendus est, 2. Ecclesiastico mucrone rescandanda sunt mala, 39. Ecclesiam cantus non recipiat versiculos ab idiotis seditos, 68. Ecclesiam rector non est præficiendus sine episcopi auctoritate, 77. Ecclesia sponsa est Christi quæ nullo potest errore pollui, 27. Ecclesiam bona potest episcopus dispensare egentibus, 142.

Economus rerum ecclesiasticorum non debent esse laici, 147. Economos assumere debent episcopi pro rebus ecclesie regendis, 115.

Edictum regis Reccardi de confirmatione concilii, 110.

Edictum in Judæos, 136.

Electio summi pontificis qualiter est celebranda, 246.

Electio metropolitana qualiter est celebranda, 212.

Electus in episcopum debet intra tres menses ordinari, 74. Electio promovendorum ad clerum non debet a populo pendere, 141.

Eleemosyna de alienis non est facienda, 63.

Energumeni, et reliqui erratico spiritu correpti non debent in Ecclesia ministrare, 100. Energumeni ad nullum ordinem clericatus promovendi sunt, 93. Energumeni post baptismum an communicent, 93. Energumenorum officium, 83.

Ennodii præfatio, 249.

Ennodii diaconi liber contra obtrectatores synodi sub Symmacho papa Romæ habitæ, ibidem.

Ephesina synodus secunda reprobat, 195.

Epileptici et cæteri qui offenso sunt cerebro non debent ordinari, 133.

Episcoporum ordinationes qualiter et a quibus sunt celebrandæ, 2, 15, 59, 79, 81, 83, 89, 93. Episcopos ordinare non debet præter metropolitanam auctoritatem, 78, 168, 171, 229. Episcopi confirmatio ad metropolitanam pertinet, 59. Episcopus in alterius episcopi territorio nihil debet attentare, 66, 76, 78, 79. Episcopus cui in electione aliquid obicitur, prius est purgandus quam ordinandus, 79. Episcopi diocesium visitantes non debent esse onerosi, 121. Episcopi per singulos annos semel suam debent visitare diocesim, 114, 101. Episcopi per suas dioceses vigilantiter debent ecclesias visitare, 140. Episcopus diocesim visitans quid exigere potest, ibidem. Episcopus ecclesiam hæredem non instituens, si quid alienaverit, revocetur,

96. Episcopis (qui subditorum lux esse debent) est obediendum, 10. Episcoporum unus est ordo, 17. Episcopus Economus debet habere qui res ecclesiasticas gubernet, 74. Episcopi sunt ecclesiam columnæ, 42. Episcoporum inimicis non debent esse amici subditi, 17. Episcopus vel quicumque clericus magos consulens ab officio deponatur, 114. Episcopis inobedientes sunt infames, 6. Episcopus licet viciosus non est a quovis arguendus, 19. Episcoporum qualiter potest fieri mutatio, 33. Episcopus oportet omnium quibus præpositi sunt curam gerere, 11. Episcopi in plebisque magis tolerandi quam accusandi, 52. Episcopus debet assumi quem vita nota et probabilis commendat, 67. Episcopus, presbyter, aut diaconus a gradu suo injuste dejectus qualiter restituitur, 114. Episcopi loco suam causam in causa appellationis fovendis nullus est præficiendus, 154. Episcopis incumbit pauperes, et oppressos defendere, 114. Episcopus clericum innocentem, aut ex levi causa excommunicans ad synodum vocetur, 95. Episcopi, presbyteri, diaconi ab uxoriis debent abstinere, 77. Episcopi peregrino celebrandi locus debet assignari, 89. Episcopus alterius sedem ambiens a propria cadere debet, 212. Episcopi ad synodum vocati debent comparere, 68. Episcopi non habentur quos nec clerus elegit, nec populus exquisivit, nec metropolitanus consecravit, 220. Episcoporum ad synodum convocatio debet esse modesta, 312. Episcopo defuncto intestato mox a clericis omnium bonorum fiat inventarium, 101. Episcopus vocatus ad concilium debet accedere, 142. Episcopi et clerici mulierum careant consortio, 143. Episcopus creditæ sibi ecclesiam curam non agens excommunicetur, 142.

Episcopus Geolebus seductor apud Gallias, 290. Episcopus nullis debet vexari excessibus, 222. Episcopatus non debet jure testamentario relinquere, 282. Episcopus præter necessitatem res ecclesiam distrahens reus est furti, 142. Episcopi ut cæteris sunt eminentiores auctoritate, ita moribus et doctrina præstare debent, 132. Episcopus alterius visitans ecclesiam non debet honore suo privari, 82. Episcopus non rei familiari, sed orationi, et lectioni debet vacare, 82. Episcopus futurus qualis debeat esse, 229. Episcopus vel presbyter non baptizans in nomine Patris et Filii et Spiritus sancti, debet ab ecclesia deici, 268. Episcopus sedens, presbyterum stare non præmittat, 82. Episcopales sedes aliquando obtinuerunt laici in Gallias, 288. Episcopus mutari potest urgente necessitate, 236. Episcopus mortuum episcopos humanos quam habeat mercedem, 127. Episcopus non pompa supellectilis, sed vite meritis debet commendari, 82. Episcopus gentilium libros non debet curiose versare, ibidem. Episcopus viduarum et pupillorum gubernationi per archidiaconum debet providere, ibidem. Episcopus diocesim sibi denominatam obtineat, 61. Episcopus non debet esse executor testamentorum, 82. Episcopum ordinandum quali oportet esse ingenio, 81. Episcoporum concilii Toletani duodecim subscriptiones, 137. Episcopo a synodo vel presbytero ab episcopo deposito, aliquid sacri mysterii tentanti, nulla sit ei spes restitutionis, 65. Episcopus, presbyter, vel diaconus filiam devotam maritum accipientem paterno non prosequantur affectu, 105. Episcopos dissidentes reconciliet synodus, 82. Episcopi personas debent secum habere quæ sint moribus integre, 114. Episcopi vel clerici qualiter filios debeant emancipare, 79. Episcopus unam de parochiis erigens in monasterium debet monachis providere, 109. Episcopi judicio Dei reservati sunt, 6. Episcopi propria libidine ecclesiam deserere non debent, 2. Episcopus non invitatus in alterius episcopi provinciam transire non debet, 64. Episcoporum causæ coram iudicibus ecclesiasticis tractandæ sunt, 158. Episcopus nisi provocatus pro rebus caducis non debet litigare, 82. Episcopali sede vacante, vigilet episcopus vicinior, ne seditio moveatur, 92. Episcopus deferendus est synodo qui excommunicato alterius communicat, 93. Episcopus clericum alterius vagum apud se retinens communione privetur, 84. Episcopus de rebus propriis suo disponat arbitrio, 95. Episcopi non communicent cum illo cum quo proprius episcopus non communicat, 86. Episcopatus dignitas, presbyterii, vel diaconatus honor quomodo conferri debeat laico, 90. Episcopus, vel presbyter ante 30 annos, diaconus ante 25, non debet ordinari, 90. Episcopi, presbyteri, vel diaconi non ordinentur nisi conversis ad fidem his quibus cum vivunt domestice, 79. Episcopi necessitate exigente, sed non passim constituendi sunt, 64. Episcoporum defunctorum bona non debent invadi, 103. Episcopus depositus si appellaverit, non est aliquis ejus loco substituendus, donec re finita, 64. Episcopus non debet res ecclesiasticas alienare, 95. Episcopi benevolentiam non potest obesse legis secularis præscriptio, 98. Episcopi non debent in clerum tyrannidem exercere, 110. Episcopi, presbyteri, et diaconi ab uxorio concubitu penitus debent abstinere, 109.

Episcopi pro summi pontificis electione vocati debent continuo venire, 96.

Episcopus spoliatus imprimis est restituendus, 166. Episcopis licet nonnunquam propriis rebus apud principes observare, 64. Episcoporum et clericorum irritæ sint donationes in homines non catholicos collatæ, 76. Episcopus a Metropolitanano monitus venire debet ad synodum, 101. Episcopus ordinatus consulere debet Metropolitanum, ut ab eo instruat, 101. Episcopus restitutus vocatus ad iudicium venire debet, 158. Episcopi a sua civitate diu non debent abesse, 65. Episcopus condemnatus appellare potest ad sedem Ro., 64. Episcopi præ cæteris munditiæ carnis enitere debent, 124. Episcopi, et omnes clerici sicut nomine, ita meritis debent esse commendabiles, 114. Episcopus non est dandus invitis, 186. Episcopus suam docere debet ecclesiam sedulo, 19. Episcopus clericorum controversias debet cognoscere, 36. Episcopus successorem non potest sibi substituere, 66, 142. Episcopus alterius episcopi clericum non debet ordinare, 65. Episcopos contristans, Christum contristare videtur, 4. Episcopus ut præstet ita et prodesse debet, ibidem. Episcopo vera docti omnes debent obedire, 4. Episcopi quibus debeant moribus exornari, 15. Episcopo non communicantibus non debent communicare subditi, 4. Episcopus a sua diœcesi in aliam commigrare non debet, 66. Episcopus consecratus mox plebem sibi commissam debet regere, 66. Ecclesiæ pastores pro iuribus plebis sæpe depravantur, 17. Episcopi tantum spiritum sanctum tradere possunt instar apostolorum, 164. Episcoporum ecclesiasticarum potestatem debet habere ad dispensandum pauperibus, 67. Episcopus in alterius episcopi civitate non debet diu immorari, 64. Episcopo decedente rerum ecclesiæ, et episcopi fieri debet prudens separatio, 66. Episcopus quilibet sua sit diœcesi contentus, 69. Episcopi non invitati in alia diœcesi nihil debent attentare, ibidem. Episcopi sanguinis favore indigni non debent conferre beneficia, 128. Episcopus rerum ecclesiæ non debet esse dilapidator, 2. Episcopi ejecti sunt imprimis restituendi, 29. Episcopi et sacerdotes domino sacrificantes soli esse non debent, 13. Episcopus per quos gradus pervenire debet ad episcopatum, 49. Episcopus qui possint accusare, 13. Episcopalis honor per ambitum a nemine debet obtineri, 246. Episcoporum et sacerdotum rebaptizatorum poena, 231. Episcopus vel clericus criminosus est deponendus, 2. Episcopus in sua provincia debet conveniri, 154. Episcopus alterius parochianum non ordinet, 154. Episcopus vacans in vacantem ecclesiam non debet irruere, 65. Episcopi provinciales absque Metropolitanano nihil moliantur, 141. Episcopus die Dominico præsertim ab ecclesia cui proximus est non debet abesse, 98. Episcopus solus non debet attentare ordinationem episcopi, 89. Episcopi ecclesias quas suæ præstent esse jurisdictionis propria auctoritate non debent invadere, 88. Episcopus satagat omnia loca quæ ad suam pertinent cathedram unitati ecclesiæ connectere, 88. Episcopi, presbyteri, diaconi de civitate in civitatem non transferantur, 85. Episcopi (nisi legitima subsit causa) ad concilium debent accedere, 84. Episcopi sententia in clericum a coepiscopis examinanda est, 84. Episcopi, presbyteri, et diaconi ab uxoriis debent abstinere, 84. Episcopus fratrum calumniatores excommunicet, 83.

Episcopus successores dat Deus, non homo, 230. Episcoporum et sacerdotum diversa sunt munera et privilegia, 217. Episcopi Galliarum aliquando bellatores exstiterunt, 238. Electio ministrantium altari non est populo credenda, 67. Episcopus clericum non suam absolvere non potest, 65. Episcopi, presbyteri, et diaconi mulierum, nisi forte consanguinearum, careant contubernio, 85. Episcopus bigamum scienter ordinans sede privetur episcopali, 83. Episcopus publice penitentem ordinans scienter episcopatu privetur, 83. Episcopus in ecclesia sublimior sedeat, in domo presbyterorum collegam se cognoscat, 83. Episcopus alterum episcopum non debet conculcare, 89. Episcopus decreta maturitate, et ex concilio suorum clericorum clericos debet ordinare, 82. Episcopus sine assessorum præsentia causas non ventilat aut diffinat, ibidem. Episcopi domus non procul esse debet ad ecclesiam, ibidem. Episcoporum translationes non sunt permittendæ, 79. Episcopus si crimen impingat clerico, res deducatur ad synodum, 82. Episcopus qualiter debeat funerari, 104. Episcopus vel presbyter putans se injuste excommunicatum ad majores recurrat, 143. Episcoporum injusta damnatio a synodo debet retractari, 82. Episcopi et presbyteri uno modo debent salutare populum, 139. Episcopus gregem suum a iudiciorum strepitibus debet arcere pro virili, 82. Episcopus, aut presbyter orans cum hæretico deponendus, 2. Episcopus non debet transferri spe pinguiori ductus, 82. Episcopus extra proprium territorium non debet ordinare, 2. Episcopus populum suum non pascens de-

ponendus, 2. Episcopus præter consensum episcoporum provincie non debet adire principem, 66. Episcopi et clerici negotiis sæcularibus non debent implicari, 2. Episcopus tempore suæ ordinationis nihil habens quiddam acquirit, censetur ex bonis ecclesiæ quæsitum, 80. Episcopus vel presbyter percussor qualiter puniendus, 2. Episcopo defuncto qualis sit substituendus, 212. Episcoporum vita non debet perturbari, 132. Episcopus rem ecclesiasticam xxx annis prescribit, 73. Episcopis alicujus provincie dissidentibus accendendus est alterius provincie Metropolitanus, 66. Episcopus de laico non est assumendus, 186. Episcopus vel presbyter ante xxx annos debet ordinari, 95. Episcopo a sua civitate pulso humanitatis officium debet impendi, 65. Episcopi hæredes non debent bona ejusdem absque auctoritate vendicare, 104. Episcopi et abbates modeste castigare debent suos subditos, 145. Episcopi gravati ad Romanam sedem appellent, 154. Episcoporum oppressioni occurrit Anacletus, 12. Episcopo incumbit pænes alere, 98. Episcopia, nec presbyteria liceat habere canes ad venandum, 97. Episcopus nullus debet ordinari contempto Metro, 183. Episcopi et alii clerici si mæchati fuerint, 99. Episcopi, diaconi et subdiaconi penitus ab uxoriis debent abstinere, 100. Episcopus (nisi grandis prohibet necessitas) ad synodum veniat, 82. Episcopus per principum curias evagari vilissimum, 64. Episcopi ultra marinam peregrinationem capescere non debent, nisi auctoritate a Metropolitanano, 79. Episcopus alterius episcopi clericum ordinare, vel apud se retinere non debet sine litteris dimissoriis, 76. Episcopus aulice vanitatis sectator non est in communionem recipiendus, 64. Episcopus rebus ecclesiæ velut suæ fidei commissis non tanquam propriis utatur, 82. Episcopus Constantinopolis non meretur dici maximus, 96. Episcopi reatus qualiter sit eluendus, 77.

Epistola Clementis papæ de communi vita ad discipulos Hierosolymis agentes, 12. Epistola Siritii papæ, 168. Epistola Joannis papæ ad episcopos Italie, 262. Epistola Gregorii papæ ad cunctos Christianos, 285. Epistola Innocentii ad Antiochenum episcopum de pace, 285. Epistola Innocentii ad Aurelium episcopum, 174. Epistola Vigilius papæ ad Euterum, 267. Epistola Felicis papæ ad Benignum episcopum, 45. Epistola Liberii papæ ut nullus temere suam relinquat ecclesiam, 160. Epistola Evaristi papæ de regimine ecclesiarum, 18. Epistola Alexandri papæ, 22. Epistola Euticiani papæ ad episcopos Cilicie, 47. Epistola Fabiani papæ ad episcopos Orientales, 35. Epistola Siritii papæ ad Cumerum episcopum, 166. Epistola Clementis papæ ad universum populum Christianum, 9. Epistola Damasi papæ ad episcopos Illiricos, 165. Epistola Anacleti papæ de ordinationibus, 15. Epistola Formata qualiter fieri debeat, 74. Epistola Eusebii papæ ad Ægyptios, 52. Epistola Cyrilli ad Nestorium hæreticum, 69. Epistola Siritii papæ de damnatione Joviniani hæretici, 167. Epistola Innocentii ad Florentium episcopum Tiburtinensem, 174. Epistola Zepherini papæ ad Ægyptios, 29. Epistola Clementis papæ ad suos discipulos malorum contagione sautatos, 11. Epistola Siritii papæ ad universos orthodoxos, 168. Epistola episcoporum Ægypti ad Felicem papam, 157. Epistola Marcellini papæ, 49. Epistola Alexandri papæ de vitandis oblationibus, 22. Epistola Anastasii papæ ad Nerianum, 170. Epistola familiaris quique episcoporum ad Innocentium papam, 180. Epistola Fabiani papæ, 36. Epistola concilii Carthaginensis ad sanctum Innocentium papam, 177. Epistola Coelestini papæ ad episcopos Apulie, 186. Epistola Julii papæ ad Orientales episcopos de primatu Petri, 151. Epistola orientalium episcoporum ad Julium papam, 153. Epistola beati Clementis papæ recipitur, 94. Epistola Cornelii papæ ad Orientales episcopos, 38. Epistola Justiani imperatoris ad Hormisdam papam, 261. Epistola concilii Valentini ad clericum et plebem foro Juliensem, 91. Epistola concilii Milevitani ad Innocentium papam, 179. Epistola Victoris papæ ad Afros, 28. Epistola Africani concilii ad Bonifacium papam, 85. Epistola Actici Constantinopolitani ad synodum Carthaginensem, 54. Epistola Cyrilli Alexandrini ad synodum Carth., ibidem. Epistola Pii papæ ad Italos, 25. Epistola Athanasii et Ægyptiorum ad Liberium papam, 155. Epistola Innocentii ad Martianum episcopum Naisitanum, 175. Epistola Innocentii ad episcopos Macedonias, 176. Epistola Silverii papæ ad Vigilium papam, 297. Epistola Felicis papæ ad Sabinam, 264. Epistola Pontiani papæ de dilectione, 33. Epistola Innocentii papæ ad Laurentium episcopum Symbensem, 175. Epistola Sixti papæ, 23. 42. Epistola Innocentii ad synodum Tolosanam, 77. Epistola Innocentii ad Atticum Beroe episcopum, 175. Epistola Innocentii papæ ad Alexandrum episcopum, ibidem. Epistola Eleutherii papæ ad ecclesias Galliarum, 27. Epistola Stephani papæ de accusationibus sacerdotum, 40. Epistola Symmachi papæ ad Liberium patricium, 257. Epistola Eusebii papæ

ad episcopum Tusciam, 54. Epistola Innocentii papae ad Bonifacium presbyterum, 174. Epistola Bonifacii papae ad episcopos Galliae, 183. Epistola Aegyptiorum pontificum ad Marcum papam, 150. Epistola Marcelli papae ad Maxentium tyrannum, 51. Epistola episcoporum Tarraconensium ad Hilarium papam, 229. Epistola Innocentii ad Aurelium episcopum, 174. Epistola Symmachi papae ad Laurentium episcopum Medionalensem, 237. Epistola Innocentii ad episcopum Constantinopolitanum, 174. Epistola Innocentii papae ad felicem Nucernanum episcopum, 173. Epistola Gregorii papae ad Bonifacium presbyterum, 285, 286. Epistola Iginii papae ad Athenienses, 125. Epistola Gregorii papae ad diversos, 287. Epistola Innocentii papae ad Aurelium et Augustinum episcopos, 174. Epistola Vitaliani papae ad diversos, 283, 284. Epistola Innocentii papae Maximo, et Severo episcopis, 173. Epistola Innocentii papae ad episcopos Apuliam, ibidem. Epistola Gregorii papae ad Reccaredum regem Gothorum, 274. Epistola Pelagii papae ad episcopos qui Constantinopolim conveniunt, 270, 273. Epistola Sotherii papae, 27. Epistola Felicis papae, 44. Epistola Damasi papae ad episcopos Italiae, 466. Epistola Calixti papae ad Galliarum episcopos, 30. Epistola Stephani archipresulis Mauritaniae ad Damasum papam, 161. Epistola Dionisii papae ad Severinum episcopum, 43. Epistola Innocentii ad Julianam nobilem feminam, 174. Epistola Simplicii papae ad diversos, 230. Epistola Leonis papae ad diversos, 187, usque ad 229. Epistolae per metropolitanos sunt dirigendae pro convocacione synodi, 101. Eriugii rex concilium Toletanum XII. confirmat, 136. Eriugii regis confirmatio per concilium, 135. Eriugii regis compellatio ad concilium, 134. Erroris solent esse magistri, qui veritatis non fuerit discipuli, 188. Escae vitandae, 290. Eucharistia non est ministranda corporibus defunctorum, 78. Eucharistiae viaticum quibus debeat tradi, 60. Eucharistiae receptionis propriam volentes observare disciplinam, reprimendi sunt, 65. Eucharistiam non consumens excommunicatur, 102. Eucharistiam acceptam non consumens tanquam sacrilegus habeatur, 105. Eucharistiae admixtio simul consecranda est, 93. Eucharistia a jejuniis tantum celebretur nisi forsan die cenae Domini, 79. Eucharistia de corpore exeunti non est deneganda, 144. Eunuchus an possit promoveri, 2, cap. 21, 84, 89, 142. Eutycheis libri jubentur cremari, 75. Eutycheianistae naminem debent ordinare, 75. Eutycheis haereticus, 188. Eutycheis confutatio negantis in Christo duas naturas, 189. Eutycheis promissit se abdicaturum haeresim, 191. Eutycheis unicum in Christo naturam credens anathematizatum, 202. Evangelii lectio catechumenis et poenitentibus facianda, 103. Evangelium cantandum est post apostoli lectionem, 113. Evaristi papae epistola de regimine ecclesiarum, 18. Excommunicatis non est communicandum, 144. Excommunicatus accusare non potest, 86. Excommunicatus debet ab officio cessare, 143. Excommunicatus nullus debet recipere, 30. Excommunicati munera non sunt recipienda, 100. Excommunicati a propriis episcopis ab aliis non debent recipi, 102. Excommunicato communicans excommunicationis fit particeps, 83. Excommunicati reconciliatio facianda ubi excommunicatio, 89. Excommunicatum unius episcopi alter episcopus non debet recipere, 89. Excommunicato communicare non licet, 139. Exemplaria Niceni concilii directa ad concilium Carthaginense, 84. Exorcista qualiter debet ordinari, 82. Executoribus in justis desideriis est obsecundandum, 87. Exsuperantii presbyteri calumniae castigatio, 91. Exuperius Tcloanus laudatur, quod in dubio sedem consuluerit apostolicam, 173.

F

Facinorosa ventilare est ipsa nobilitate, 253. Falsariorum clericorum poena, 97. Falsus testis secundum falsi differentia puniendus est, 101. Familiaritate extraneorum mulierum interdicendi sunt clerici, 103. Felicis papae ad diversos epistolae, 232. Felicis Siciliae episcopi ad sanctum Gregorium papam, 281. Feminae non debent altaribus ministrare, 234. Femina si ancillam occiderit, 99. Feminae proprio nomine non debent litteras mittere, 101. Feminae maritum adulterum relinquunt, et alteri se copulant poena, 99. Feminae, Deo sacratae sacra vasa non debent tangere, 27. Feminae extraneae cum clericis non debent habitare, 115. Feminae quaecumque interdicta sunt consortia clericis ab episcopo auferantur, 115. Feminas Deo sacratas, vel sanguine propinquas non decet uxores ducere, 288. Feminarum taber-

naculum clerici non debent ingredi soli, 8. Feminis religiosis praeficiendus probetur, 83.

Fenerator esse non debet episcopus, presbyter, nec diaconus, 42. Feneratores ministri a communione arceantur, 89.

Fenus omne illicitum ministris altaris, 67. Fenus omne clericis interdictum est, 143.

Ferari non licet cum Judaeis, 68.

Fermenti mittendi modus, 171.

Festis solemnibus saltationes et tripudia non debent fieri, 110.

Fetum animatum necantium poena, 144.

Fidejussor non debet esse clericus, 2, cap. 20.

Fides est fundamentum praesentis quam futurae vitae,

5. Fidei arcana peccatorum sordibus involutis non sunt passim narranda, 11. Fidei regulam tenere principium est salutis, 260. Fidei assertio, quod Christus secundum so-

lam humanitatem sit passus, 148. Fidem volenti capere necessaria, 9. Fides sanctae romanae ecclesiae rugam non admittit, 45. Fidei assertio concilii Braccarensis, 144.

Fides concilii Toletani undecimi, 130. Fides cullibet quam primum suggerenda est, 46. Fidei confessio sexti concilii Toletani, 118. Fides Christi in Judaea apparentis ad gentes translata est, 10. Fides, et infidelitas sunt duo principia sanitatis et morbi, 9. Fidei tranquillitas tenenda, ubi haeresis procellas concitat, 229. Fidei puritas tunc maxime splendescit, cum ab ea tolluntur errorum sordes, 224. Fides concilii primi Toletani, 105. Fides evangelica in lapide angulari fundata disputationibus non potest esse mutabilis, 195. Fides Trinitatis, 168. Fidem volentes accipere quanto tempore sunt probandi antequam baptizentur, 100. Fides patrum in concilio Toletano octavo consideratum, 122.

Fidem non excedit, quod virgo peperit, 169. Fides Niceni concilii, 107, 138. Fidei Trinitatis probatio, 21. Fidem relinquere persuadentes qua poena plectantur, 61. Fides principi ab omnibus servanda est, 117.

Fiducia in Deum quidquid petit obtinet, 14.

Filia episcopi Deo dicata si matrimonium contrahat, 143.

Filii et Spiritus sancti fidem temerantes similes sunt Judaeis, 163. Filius ut Pater lucem habitat inaccessibleem, 18. Filius an sit pater minor, 131. Filius Patri est aequalis, 265. Filius hominis de caelo descendit, qualiter intelligitur, 189. Filium Dei ante incarnationem fuisse negans est haereticus, 138. Filius Sicut et Pater verus est Deus, 23.

Filii ob Dei cultum parentes fideles non debent deserere, 63. Filii patrum sequaces in errore socii non sunt in damnatione, 163. Filii praetextu religionis non sunt a parentibus deserendi, 63. Filii vel filiae episcoporum non debent haereticis in matrimonium sociari, 79. Filium fidelis ab incredulis parentibus est separandus, 14. Finis commendatur non initium, 264.

Flagella Dei neminem trahere debent in desperationem, 41.

Flamines si munus idolis dederint, 99. Flamines si post baptismum idolis sacrificaverint, 99.

Flavianii episcopi rescriptum ad Leonem papam, 188. Flavianii reliquiae ad ecclesiam Constantinopolitanam revocantur, 201.

Fornicatio grave est apud Deum crimen, 3.

Fragmenta corporis Christi prudenter locanda sunt, 8. Fragmenta mensae Domini non sunt danda excommunicatis, 7.

Frater fratris thorum defuncti non ascendat, 98. Fratres duos singulas sorores possunt accipere conjuges, 278.

Fuga prudens est laudabilis, 115.

Fugiens ad hostes quali sit vindicta dignus, 119.

Funeracioni episcopi interesse negligentium poena, 49. Fur est qui non intrat in ostium per ovile, 165.

Furti poena ex furantis persona examinanda est, 278.

G

Galli non sunt in Galliis discutiendi, 94.

Galli recusant pendere censum legato Romani pontificis, 290.

Gelasii papae decreta de scripturis apocryphis, 243.

Gelasii papae tomus de Anathematis vinculo, 234. Gelasii epistolae ad diversos, 237, 238, 241, 234.

Genitalibus sectus an possit ad sacerdotium promoveri, 59.

Gentiles quorum vita aliter honesta est, in infirmitate possunt baptizari, 100.

Gentilium ritus Christiani non debent observare, 144.

Germania tres sedes episcopales accipit, 288.

Gloria Patri pro ratione temporis cantandum, 113.

Gloria Patri mutatio, *ibid.*

Gratia invisibilis quaestu non debet venundari, 132.

Gratia Dei non est in vanum recipienda, 95. Gratia Dei

Christum non solum docet, sed etiam iuvat sequi quod debemus, *ibid.* Gratia Dei per Jesum remissionem peccatorum et auxilium præstat, 184. Gratia sola Dei miserentis hominem restituit innocentie, *ibid.*

Gregorii epistola ad Theolistam patriciam de sedanda discordia, 276. Gregorii papæ epistola ad Secundinum inclusum 275. Gregorii papæ ad Bonifacium epistola, 287. Gregorii papæ epistola ad Augustinum, 278. Gregorii papæ epistolæ et decreta, 274. Gregorius papa synodum Romæ celebrat, 280. Gregorii papæ rescriptum ad felicem Siculorum episcopum, 281.

Gubernacula erga subjectos magno moderamine sunt temperanda, 275.

H

Hæredes defuncti episcopi bona hæreditaria propria auctoritate non debent vindicare, 104.

Hæreditarium non debet reputare quod sola Dei benignitate confertur, 229.

Hæreseos dilutio afferentium filium minorem patre, 49. Hæresibus condemnatis revisiscentibus ad prisca Patrum statuta recurrendum est, 184. Hæresis facile pelleretur si rudes animos non turbarent negotia, quæ jam peremit antiquitas, 199. Hæresis est sentina omnium sordium, 44.

Hæreticorum cætus non ecclesia, sed conciliabulum debet dici, 83. Hæreticus ad fidem revertens, non est rejiciendus, 99. Hæreticorum se repugnantia eos non excusat, 226. Hæretici nomen non est refricandum, 245. Hæreticorum ad fidem revertentium pœnitentia, 97. Hæreticis in mortis discrimine positis pœnitentibus, non est deneganda manus impositio, 93. Hæreticorum dogmata nemo tueri debet, 205. Hæreticis non licet miscere conubia nisi profiteantur se futuros catholicos, 68. Hæretici nolentes impietatem abnegare, similes sunt Cain qui monitus a Domino, pœnitentiam a se repulit, 207. Hæreticorum benedictiones non sunt recipiendæ, 68. Hæretici solent infirmos, et ignorantes præcipitare, 188. Hæreticorum confutatio qui dicebant quæ filius patrem non videat, 45. Hæretici sunt qui unam et eandem asserunt Patris et Filii et Spiritus sancti personam, 221. Hæretici ad fidem revertentes per manus impositionem suscipiantur, 52. Hæretici et illusores novissimis temporibus venturi sunt, 14. Hæreticorum confutatio dicentium unigenitum Dei Filium ante incarnationem non fuisse, 221. Hæreticis non debet patere domus Dei, 62. Hæreticorum confutatio fidei generat soliditatem, 198. Hæreticorum scripta tutantes, pro hæreticis sunt censendi, 139. Hæreticorum confutatio duas in Christo post unionem naturas negantium, 147. Hæreticis non sunt pœnitendæ nuptiæ, 62.

Hebræi ad fidem conversi non debent esse frequentes in Judaismo permanentibus, 115.

Herbarum collectiones superstitiosa religione carere debent, 144.

Hermes revelationem habet ab angelo de celebratione Paschæ, 25.

Hieronymi rescriptum ad Damasum papam, 161.

Hieronymus postulat a Damaso, *Gloria Patri* poni in fine cujuslibet psalmi, 161.

Hierosolymitanorum et Antiochenorum clericorum supplicatio ad Justinum imperatorem, 261.

Hilarii papæ epistolæ ad diversos episcopos, 229.

Hispaniarum episcopi quo tempore synodum celebrent, 112.

Homicidarum pœnitentia, 62.

Homicidæ et falsi testes ab Ecclesiæ communione debent arceri, 96.

Homicidii voluntarii pœna, 144.

Homo assumptus non est adorandus velut alter a verbo, 71. Homo solus omnium animalium est rationis participans, 9.

Honor ob primatum deferendus est, 119.

Honorii Augusti ordinatio super electionem summi pontificis, 183.

Horæ canonicæ quo ordine dicendæ sunt, 96.

Hormisdæ papæ epistola ad diversos, 259.

Hormisdæ papæ decreta, 257.

Hostis domesticus nequior extraneo, 20.

Humana natura non est diaboli figmentum, sed Dei opificium, 221. Humanæ carnis veritatem negantes in Verbo Dei ab incarnatione non possunt nomen sibi vindicare Christianum, 208.

Humanitatis assumptæ mysterii declaratio, 189.

Humilis exaltatur et perit impius, 23. Humilior tanto quis esse debet, quanto est maior, 3.

Hymni a sanctis viris compositi sunt cantandi in ecclesia, 113. Hymnus trium puerorum per ecclesias Hispaniarum jubetur decantari, 118.

I

Idola confringens et ibi occisus non est habendus martyr, 100. Idola non sunt habenda domi, 100.

Idolatritia ecclis contaminati qualiter reconciliantur, 220.

Idolis semel oblata non debent comedere, parte prima, 20. Idolis datum a nemine recipiendum, 100.

Idololatriæ omnis species fugienda, 136.

Ignorantes ebrii sunt similes, 9.

Ignorantia est origo totius mali et impedit libertatem humanæ mentis, 9. Ignorantia est tolerabilior quam veritatis cognitæ conculcatio, 91. Ignorantia mitius punitur quam Jolus, 167. Ignorantia intolerabilis quæ se putat aliquid scire, 9. Ignorantia in his qui præsumunt, est prorsus intolerabilis, 192. Ignorantia omnium errorum mater in sacerdotibus est intolerabilis, 114.

Illicita non debent fieri, 230.

Illitterati et corpore vitiiati non sunt in clerum recipiendi, 234.

Illusio carnis an a communione impediatur, 280.

Immolatitias cibis pollutorum pœnitentia, 214.

Imperatorum Valentiani et Martiani sanctio contra hæreticos, 74.

Imperialis potentia mensuram dispensationis religiose non mutat, 239.

Impia sapere et sapientioribus non credere, nihil iniquius, 188.

Incarnati Verbi veritas, 215.

Incarnationis veritas, 206. Incarnationis Filii Dei declaratio, 46.

Incerta iudicanda non sunt, 28, 154.

Incestorum pœna, 97.

Incestu pollutorum pœna, 103.

Incestuosi a liminibus ecclesiæ sunt arcendi, 282.

Incubatores plebis a sedibus suis sunt repellendi, 80.

Induciæ quales sint dandæ episcopis, 159.

Infames qui dicantur, 40.

Infantibus expositis compatiendum, 94.

Inferiores majoribus cedere debent, 87.

Infideli communicans non potest esse fidelis, 241. Infidelis fidelem non potest accusare, 35. Infidelium spes est tanquam lanugo quæ a vento tollitur, 35.

Infirmi credere volentes, in infirmitate benedicantur, 88.

Ingratitudo ad vincula servitutis revocat libertatem, 147.

Inimicitias quærit discedere volens ab amico, 153.

Innocens solus potest alios auctoritate docere, 43.

Innocentii papæ decreta, 170. Innocentii papæ rescriptum ad concilium Carthaginense, 178. Innocentii papæ epistola ad Exuperium episcopum Tholosanum, 179. Innocentii rescriptum de Pelagio hæretico, 172. Innocentii papæ epistola ad Aurelianum episcopum, 182. Innocentii papæ epistola ad Victorium Rothomageum episcopum, 171.

Inobedientes superioribus similes sunt Lucifero, 6.

Inobedientia labi fecit primum hominem, 9.

Instrumenta conficiantur si quid negotii ecclesiastici contrahatur, 127.

Intellectus laborare non debet ubi sensus dat experimentum, 205. Intellectus humanus per injuriam noxias sibi contrahit opiniones, 11.

Intelligentiam refugientis gravis erit ultio, 11.

Irenæus a sede Barcinonensi deponitur, 229.

Itinerarium Clementis papæ, 5.

J

Jejunandum non est diebus Dominicis, 63. Nec est feria quinta quæ dicitur Cæna Domini, 138. Jejunandum non est mensibus Julii et Augusti, 99. Jejunare die natalis Domini, hæresim sapit, 221. Jejunans die Dominica habendus est hæreticus, 83, 102, 143.

Jejunia Ecclesiæ non debent esse contemptibilia, 63. Jejuniorum tempore confirmatio petentibus danda est, 83. Jejunii Quatuor Temporum institutio, 29. Jejunium solvere non licet feria, 5. Novissimæ septimanæ Quadragesimæ, jejunium fieri non debet die Dominica, 55. Jejunium Sabbato non faciendum, 99. Jejunium quadragesimale a Telesphoro papa, 23.

Jejunus sacerdos debet celebrare, 141.

Joannes episcopus Lampensis commendaturæ imperiali cubiculario, 283.

Joannis papæ decreta, 262.

Joannis Constantinopolitani libellus fidei, 258.

Judæi Christum venturum acceperunt, 10. Judæi ad fidem venientes, 96. Judæi fides debet esse libera, 115.

Judæi Christianas non habent uxores, nec muneribus fungantur publicis, 110. Judæi ab omni officio publico sunt alieni, 116. Judæi post fidem susceptam prævaricati non

est admittendum testimonium, 115. Judæi servos non possunt habere Christianos, 116. Judæus nisi convertatur, uxorem fidelem non potest retinere, 115. Judæo patrocianus cupiditate excommunicetur, 115. Judæorum azymis non est communicandum, 68. Judæorum benedictiones super fructus non sunt permittendæ, 100. Judæorum filii vel filiæ debent ab eorum separari consortio, 115. Judæorum hæreticorum filii fideles jure hæreditario non debent fraudari, 115.

Judex ecclesiasticus in absentem non debet diffinire, 82. Judices ecclesiastici causas legibus repugnantes non audiant, 158.

Judicium de aliis ferre non debemus sed benigne succurrere, 9, 244.

Julii purgatio contra Orientales, 165. Jurandum omnino non est propria libidine, 38.

Justi a Domino præservantur, 47.

Justini imperatoris sacra ad Hormisdam papam, 258.

Justitia Dei imprimis est requirenda, 10. Justitia a Deo est sicut peccatum a diabolo, 14.

K

Kalendarum Januariarum superstitio apud Gallos, 292.

L

Lac in sacrificio misse non est offerendum, 145.

Laici qui promoveri ventur, 173. Laicus qualiter est admittendus ad sacerdotium, 233. Laicus, quantumvis potens, nihil statuere potest in Romanum pontificem, 247. Laici qualiter ad sacerdotium sunt promovendi, 139. Laicus ne quid præsumat in præsentia clericorum, 83. Laicus post uxorem aliam cognoscens non est promovendus ad clerum, 102.

Lanificia mulieres vanis superstitionibus non debet observare, 144. Lapsis per ignorantiam aut errore traductis est succurrendum, 195.

Lector qualiter ordinatur, 82. Lector si viduam accipiat, 143. Lectores in quo habitu debeant psallere, 139. Lectores puberes facti, aut ducant uxores, aut continentiam voveant, 79. Lector fidelis si viduam accipiat uxorem, 104. Lectores et psalmistæ uti non debent orariis, 68. Lectores vel ostiarii sese adulteris miscuerint, 101.

Legatione Christi funguntur episcopi, 244.

Leges non ligant in necessitate, 88.

Legis profectio ex charitate pendet, 82.

Legislator an suis legibus subdatur, 252. Legislatoris intentio, 252.

Leo orat Augustam ut Eutyches procul mittatur a Constantinopoli, ne sua familiaritate alios inquinet, 225.

Leo imperator custos concilii Chalcedonensis, 227.

Leonis papæ epistolæ ad diversas, 187 ad 229.

Leprosi danda est communicio, 287.

Levita factus cum uxore vivens incontinenter deponatur, 93.

Lex justo non est posita, 219. Lex Dei humana libidine non est interpretanda, 12. Lex edita in concilio Toletano octavo, 226.

Libelli formatio in causa criminali, 47. Libelli cujusdam Didascalici adversus Symmachum papam confutatio, 251. Libellos famosos edentes excommunicentur, 100. Liber missus ad Innocentium, 180. Liberalitas amatoris episcopi in Silverium papam, 266. Liberum arbitrium non aufertur Dei munere, 185. Libero arbitrio uti ad bonum nemo potest, nisi per gratiam Dei, 184.

Liberti debent illi ecclesiæ obsequia, a qua gratiam obtinuerunt libertatis, 128. Liberti Ecclesiæ suæ conditionis professionem facere debent, 119. Liberti ecclesiæ patrociniis desertos in servitutem relabuntur, 116.

Liberti ecclesiæ intra ecclesiam debent alicui præstare obsequia, 119. Liberti si ad clerum promoveantur, 109. Liberti ecclesiæ patrociniis astricti ab ea debent protegi, 116. Liberti ecclesiæ de rebus quas ab ecclesia tenent nihil possunt alienare, 128. Liberti quorum patroni fuerunt sæculares, 101. Liberti contra statum connubiale uxorem ducentes, 128. Liberti ecclesiæ ab illius patrociniis non possunt abdicari, 116.

Libertos ecclesiæ non potest episcopus ab obsequiis absolvere, 116. Libertos a dominis suis factos defendat ecclesia, 96.

Libri recepti ab ecclesia, 68. Libri canonici sunt in ecclesiis legendi, 144.

Lingua difficilis est moderatio, 50. Litaniarum celebratio, 117. Litanis secundæ celebrandæ sunt Kalendis Novembris, 102.

Lucretii episcopi compellatio ad fratres coepiscopos, 139. Lustrationibus paganis utentium poena.

M

Machinari non debemus in alium quod pati nolemus, 32.

Magia clericis est interdicta, 143.

Magistratus duum viratum agens, ab ecclesia debet cohiberi, 100.

Major a minore judicari non potest, 49.

Maleficio alterum interficientis poena, 99. Mali justos continuo affligunt, 29. Mali fugiendi quorum deplorata est emendatio, 40.

Mancia ecclesiæ episcopus distrahens, de proprio debet ecclesiæ damnnum farcire, 146.

Maniaci non sunt ad clerum recipiendi, 234.

Manichæus et Marcion Christum quoad carnem dicebant omnia gessisse simulatorie, 202. Manichæi qualiter ad fidem recipiantur, 169.

Manumissio facta per episcopum non debet ecclesiæ præjudicare, 146. Manumissi directe et simpliciter ad clerum possunt promoveri, 116. Manumissio servorum ecclesiæ qualiter fieri debet, 116. Manumissus presbyter ordinatus patronam suam habeat hæredem, 116. Manumittere aliquando licet episcopus, 116.

Marcus papa exemplum fideliter exscriptum Nicæni concilii misit ad episcopos Egyptiorum, 150.

Margaritæ sacrorum mysteriorum non sunt mittendæ ante porcos, 10.

Maria Deum carnem factum genuit, 76.

Mariani imperatoris et Patrum concilii Chalcedonensis consensus, 74.

Maritus vel uxor vivente consorte alteri non potest copulari, 88. Maritus si fuerit conscius mœchiæ uxoris, 100.

Martiani imperatoris edictum, 74. Martiani imperatoris verba ad concilium Chalcedonensem consensus, 74. Martiani ad Palladium secunda sanctio, 75.

Martini episcopi Braccarensis præfatio, 141.

Martini papæ epistola ad Amandum, 262.

Martyres falsi non sunt venerandi, 68.

Martyrum dignitatem nemo debet infamare, 76. Martyrum causa patiendi fuit confessio veræ divinitatis et humanitatis in Christo, 193.

Martyrum damnans venerationem anathema, 63. Martyrum natalia non debent in quadragesima celebrari, 143.

Massiliæ civitatis primatus, 91.

Matrimonia libertorum quomodo faciendâ, 127. Matrimonia inter consanguineos ab episcopis sunt prohibenda, 30. Matrimonii fidem maculans concubinato communionem privetur, 105. Matrimonium damnans Eutachius damnatur, 63. Matrimonium occasione religionis non est solvendum, 63. Matrimonium nulla religio dirimere potest, 278. Matrimonium attentantium cum duobus sororibus poena, 144. Matrimonium non duplicatur, si ancilla abjecta ducatur uxor, 220.

Membra corporis non eundem actum habent, 152.

Mendaciorum duo sunt genera, 123.

Mendacium non debet in ore versari, 6.

Mensa sacerdotum debet habere lectionem, 109.

Menstruante mulieri misceri est execrabile, 12.

Meretria ad fidem veniens recipienda, 100.

Metropolitani in causarum examine comprovincialis episcopus debet accersere, 24. Metropolitanus duo non possunt esse in eadem provincia, 73. Metropolitanus delinquens a quibus est arguendus, 26. Metropolitanus officium in conciliis generalibus, 1. Metropolitanus superbum nomen summi sacerdotis non debet usurpare, 79. Metropolitanus non debet esse negligens circa hæreticam pravitatem, 88. Metropolitanus vicinæ provinciæ accersendus est, si discrepent episcopi, 142. Metropolitanus in qualibet provincia constituendus est, 2. Metropolitanus in qualibet provincia debet designari, 186. Metropolitanus electio quomodo faciendâ, 169.

Miles certamine probatur, 13.

Militia nostra non debet esse carnalis, 14. Militiæ secularis post peccatorum remissionem cingulum accipiens non est ordinandus, 171.

Ministeria sacra qui tangere debeant, 143. Ministeria non sunt portanda in campum, 144. Ministeriis divinis mensæ quales sint initiandi, 7. Ministeriorum regulas transgredientis poena, 144.

Ministri altaris vanis spectaculis non debent interesse, 68.

Minor in majorem non debet insurgere, 76.

Misericordia in pauperes pœnitentiam locupletat, 8. Misericordiæ Dei humana præsumptio modum metiri non debet, 219.

Missa dicenda nocte nativitatæ Domini, 23. Missæ in provincia Bracca sunt eodem ordine celebrandæ, 189. Missa quo tempore celebranda sit, 23.

Missæ præter necessitatem non debent celebrari nisi in locis consecratis, 263. Missa integra audienda die Dominico, 96. Missæ mysterium ab uno inceptum ab alio potest profici, 120.

Modus funerandi corpora defunctorum, 110.

Mœchanti sæpius et præsertim post convalescentiam deneganda est communicatio, 100. Mœchans cum Judæa, qualiter sit puniendus, 101.

Mœchitæ uxoris maritus conscius qua pœna punit, 100. Monacha in uxorem duci non debet, 283.

Monachi clerici effecti debent in proposito monastico perseverare, 172. Monachorum et monialium filios procreantium pœna, 166

Monachum aut paterna devotio aut propria professio facit, 115. Monachi ad sacros ordines possunt promoveri, 167. Monachi vagi, etiam uxorem ducentes, ad monasterium sunt reducendi, 115. Monachi episcopali imperio non sunt officio servili mancipandi, 115. Monachum alterius monasterii alius non promoveat, vel apud se retineat, 84. Monachi moniales debent instruere familiaritate seclusa, 147. Monachi vel moniales personas extraneas ad se non debent accersere, 76. Monacho orarium non licet habere in monasterio, 98. Monachus fratrum suorum cellulas non debet deserere, 98.

Monasterium si episcopus exstruxerit, 127. Monasteria puellarum a monachorum monasteriis longius extruantur, 96. Monasterium novum sine episcopi auctoritate fundari non potest, 97. Monasteriis oblata non debet sibi vindicare episcopus, 103. Monasterium ordinis sancti Benedicti fundatur in Gallis per Bonifacium papæ legatum, 290.

Monastica vita deserens qualiter est puniendus, 220. Monasticæ professionis prævaricator est arcendus, 118. Monasticis regulis imbutus ad munus clericale veniens qualiter sit admittendus, 233.

Morientibus accepta pœnitentia quomodo licet communicare, 93. Morientium in pœnitentia sine communionem oblationes non sunt recipiendæ, 85, 94.

Mors pie viventium non debet non contristare, 176. Mortem sibi inferentes, et pro suis sceleribus puniti ecclesiasticæ non sunt tradendi sepulturæ, 139. Mortis et peccati auctorem non superaremus, nisi naturam nostram assumpsisset Deus, 188. Mortis ruinæ propinquas sine consultu episcopi, pœnitentiam non debet agere, 100.

Mortuorum corpora in basilicis sanctorum non sunt sepelienda, 139.

Mulieres non debent ingredi in altare, 68. Mulier non baptizet, 3. Mulieres fideles alienorum virorum cœtus evitent, 182. Mulier veste virili utens peccat, 63. Mulieres unde nasci possit sinistra suspicio, cum clericis non cohabitent, 79. Mulieris usque ad finem vitæ mœchantis pœna, 100. Mulieres prohibitæ cum clericis habitare, 167. Mulier quantumvis docta in conventu viros docere non præsumat, 83. Mulieris purgatio post partum, 280. Mulieris duobus fratribus nubentibus pœna, 62. Mulier per adultærium conceptum fetum necans nunquam ad communionem recipienda est, 100. Mulier non ingrediatur secreta-rium, 143. Mulieris devotæ peccantis pœnitentia, 143.

Munditia corporis custodienda, 275.

Muneribus nemo debet promoveri sed meritis, 118.

Mutus baptizari potest, 93.

N

Natale Christi non vere honorans secundum carnem hæreticum est, 98. Natalis Domini vel Quadragesimæ solemnitate nullus debet in villa celebrare, 98.

Natura humana sine prævio Dei auxilio nihil potest mereri, 177. Natura cœlestibus præsidia destituta nihil potest, 179. Naturæ duæ in Christo, 266.

Necantes fetus editos vel pharmacia abortum accersentes, 103.

Negligentia est mater ignorantia, 9.

Negligentiores tardius debent reconciliari, 83.

Neptis non est in uxorem ducenda, 285.

Nescientes ea quæ sunt Domini a Domino nesciuntur, 86.

Nestorii et Eulychetis error, 257. Nestorius Mariam sor- solum hominis dicens genitricem anathemate feritur, 209.

Neophytus in fide non est facile admittendus ad cle- rum, 59. Neophytus non est promovendus, 67. Neophyti in episcopos debent assumi, 84. Neophyti qualiter ab initio debeant vivere, 83. Neophytus diaconus, vel sacerdos non debet ordinari, 89.

Nicæni concilii canonibus non licet ad arbitrium proprium exponere, 177. Nicæni concilii canonibus nihil addendum, 199. Nicæni concilii exemplaria authentica Græca a Patribus concilii Carthaginensis sexti poscuntur, 84, 1 numero vacante.

Nomina quando recitanda sunt, 170.

Novatus hæreticus in Africa grassatur, 34. Novatiani qualiter recipiantur, 127. Novatianus et Nicostratus hæretici, 37. Novatianus qualiter ad communionem admittatur, 90. Novatiani non recipiendi, nisi prius abdicata hæresi, 67.

Noverca aut nurus in uxorem ducenda non est, 283.

Nubentes Christo fidei violatrices qualiter ad pœnitentiam sunt admittendæ, 272.

Nudus nullo privilegio potest nudari, 23.

Nuptiæ quadragesimæ tempore non sunt celebrandæ, 68. Nuptiæ laudandæ sunt non reprobandæ, 221. Nuptialia convivia turpibus carere debent tripudiis, 68. Nuptias accusans, anathema est, 63. Nuptiis secundis presbyter non debet esse conviva, 143. Nuptiis multis copulatus, debet agere pœnitentiam, 144. Nuptiis secundis copulatus, ad clerum nullus admittat, 234.

O

Oblationes foventium odia, et similitates non sunt recipiendæ, 132. Oblatio filiorum per parentes usque ad quam ætatem potest fieri, 129. Oblata per festivitates martyrum æqualiter sunt clericis dividenda, 139. Oblationes fidelium in quatuor partes debent dividi, 234. Oblationes dissidentium non debent recipi, 83. Oblationes decedentium in pœnitentia recipiantur, 90. Oblatio episcoporum, vel presbyterorum ad altare ex quibus est facienda, 2. Oblationes defunctorum negantes ecclesiis, excommunicantur, 82.

Obtrectationes vitandæ, 32.

Odia diu foventes, nec in gratiam redire volentes excommunicantur, 96. Odii fautores sunt homicidæ, 6.

Octavi Ursionis et aliorum consortium repressio, 91.

Offerenda ad altare tempore consecrationis, 2. Offerri prohibita ad altare, 2.

Officia minoram viam parare debent, 185. Officii matutini, et vespertini unus esse debet ordo, 139.

Opera legis non justificant, sed fides Jesu Christi, 9.

Operum hic locus est futurum sæculum tempus meritum, 10.

Orandum est recto vultu certis diebus, 143. Orandum est ut fatuas inquisitiones evitare possimus, 186. Orandum non est cum hæreticis, 68.

Orantis cum excommunicato pœna, 2. Orantis cum clerico damnato pœna, 2, cap. 12.

Orariis minister non utatur, 68.

Orariorum gerendorum modus, 114.

Oratio Dominica singulis diebus est dicenda, 113. Oratio Dominica post matutinas et vesperas debet a sacerdotibus proferri, 102. Oratio dicenda prima, secunda, et tertia die concilii, 1. Orationi et communicationi est invigilandum, 2. Orationibus communibus plus agimus quam privatis, 174.

Oratorium permittitur in agro constitui ad revelandum fatigationem familiaræ, 95. Oratorium non debet constitui sine episcopi auctoritate, 73.

Ordinandi qualis debeat morum esse ornatus, 259. Ordinandi non sunt seditiosi, usurarii et ultores, 23. Ordinandus qualis debeat esse, 213. Ordinandus quæ debeat polliceri, 183. Ordinari qui possunt, 186. Ordinati cœlibes mulieres habere non debent qui familiarum eorum curent, 102. Ordinari non debet quis per alienum episcopum, 60. Ordinati suæ ordinationis litteras ab episcopo debent obtinere, 87. Ordinari non debet cingulum militiæ secularis post peccatorum remissionem accipiens, 168. Ordinati contra interdictum vel in ministerio filii generantes qualiter puniantur, 91. Ordinati a foro, vel militia venientes cum suis ordinatoribus debent deponi. Ordinati per surreptionem deponantur, 85. Ordinati perperam ab ordine suo sequestrandi sunt, 147. Ordinatus minister ubi facta est ejus ordinationis litteras ab episcopo debent obtinere, 87. Ordinatus qui non potest ecclesia sibi data potiri, concilii expectet decretum, 142.

Ordinatio facta a non suo episcopo est inanis, 142. Ordinatio episcopi qualiter est celebranda, 141. Ordinatio episcoporum faciendæ est pro ratione locorum, 279. Ordinatio episcopi sine metropolitani auctoritate non est celebranda, 86, 89, 141. Ordinatio non est muneribus obtinenda, 140. Ordinationis indignus vocabulo non meretur ordinari, 73.

Ordines pretio non sunt conferendi, 132. Ordines capessere non debent illiterati, 124. Ordines quibus temporum interstitiis conferendi sunt, 167. Ordines non sunt passim, et omni tempore celebrandi, 191. Ordo ad clerum promovendi, 182. Ordo accusationis, 15. Ordo decantandi horas canonicas, 96.

Orientalis ab antiquo pervicaces in sedem Romanam, 240.

Ostarius qualiter ordinatur, 82. Ostiarii ab ostio diu non debent abesse, 140.

P

Pacis osculum quando dandum sit, 170.

Pacta servanda sunt, 76.

Pallii datio non debet pretio comparari, 281.

Panis, vinum et aqua materia sunt sacramenti altaris, 21, 79, 143.

Papæ electio qualiter est faciendæ, 212. Papam in ar-

duis debere consuli luculenta phrasia, 192.
 Parentum error non impedit quin eorum fideles filii altaris fiant ministri, 80.
 Parochialium proventuum quanta portio debeat episcopo affici, 127.
 Parricidarum pœnitentia, 286.
 Parricidium edicto Reccardi regis prohibetur, 199.
 Paschæ solemnitas et precum ordo, 268. Paschæ celebritas ab universis æqualiter observetur, 88. Paschæ cebritatis et ineundi concilii fieri debet insinuat, 84. Pascha quando sit celebrandum, 2, 28, 207. Paschalem festivitatem per concilium Nicænum constitutam infringentium pœna, 65. Paschalis festivitas apud Hispanos qualiter denuntiatur, 112. Paschalis dies in conciliis provincialibus celebrandis est designanda, 140.
 Passionis ministerium prædicandum est, 113.
 Pastor ecclesiæ negotiis sæcularibus non debet implicari, 8. Pastorem oves non reprehendat, nisi a fide exorbitet, 38.
 Pater et Filius unus sunt Deus qui semper simul fuerunt, 22. Pater et Filius communes habent operationes, 49. Pater in Deo vocabulum est inscrutabilis mysterii, 5. Patris et filii nomina non sunt in fundendis precibus confundenda, 79.
 Patientia Dei abuti magna est damnationis pars, 8. Patientia nobis necessaria est ad colluctationem adversariorum, 169.
 Patrem, Filium et Spiritum sanctum non confitens tres personas est hæreticus, 183.
 Patri vel matri surripiens aliquid est velut homicida, 14.
 Patriarcharum et primatum institutionis causa, 16.
 Patronis ecclesiarum si fuerint indigentes ex ecclesiæ bonis succurrendum est, 114.
 Patronorum vel aliquid ecclesiæ donantium, non est fraudanda voluntas, 127.
 Patrum canonicus non est obediendum, 109.
 Paulus Ecclesiæ dicitur orator, 160.
 Pauperes et senes Ecclesiæ sunt cæteris honoratiores, 83. Pauperes opprimentium dona a sacerdotibus rejiciantur, 83. Pauperum defensores adversus potentes sunt stabilendi, 84.
 Pax Dei solum datur hominibus bonæ voluntatis, 32.
 Peccans ante ordinationem presbyterii, 142.
 Peccata latentia vindictam non habent, 178. Peccati vindicta propter multitudinem dissimulatur, 177. Peccatum non habere se affirmans. Joannis vere dictum, 87. Peccatum est duplex, 18.
 Peccatoribus in bonis nonnunquam datur potestas clariorum virtutis exercitio, 273.
 Pelagiana errata excerpta ex gestis contra eundem, 223. Pelagiani vel Cœlestiani hæretici æqualiter debeant puniri, 212.
 Pelagii hæretici dogma, 223.
 Pelagii papæ epistolæ et decreta, 273.
 Peregre baptizati non sunt promovendi in aliis provinciis, 99.
 Pernoctare non debent femine in cœmeteriis, 100.
 Persecutores sanctorum Patrum a liminibus ecclesiæ arcedi sunt, 20.
 Pertinaciter et cum juramento litigantis pœna, 103.
 Petri apostoli sedem conveniens est sequi, 233. Petrus apostolus mortem suam Clementi prædixit, 3.
 Petrus et Paulus sub nocte silenti Constantino apparuit, 57.
 Photini reconciliatio per Innocentium facta, 177. Photiani hæretici revertentes baptizandi sunt, 90.
 Pictura non debent esse in ecclesiis, ne in cultu sit error, 100.
 Pœnitentes publici clerici non ordinentur, 83. Pœnitentes vere si ante completam pœnitentiam casu decesserint in orationibus ecclesiæ eorum commendetur memoria, 83. Pœnitentes an admittantur ad clerum, 104. Pœnitens tempore pœnitentiæ matrimonium contrahere non debet, 90. Pœnitens reconciliatus ubi debet locari, 142. Pœnitens nulli negationi se debet astringere, 220. Pœnitens post pœnitentiam non debet militiam adire sæcularem, 220. Pœnitens continere non potens pœnitentiam differat, 119. Pœnitentem publicum simplex sacerdos non reconciliet, 79. Pœnitentes sunt reconciliandi feria quinta ante Pascha, 171. Pœnitentes ecclesiæ mortuos efferant et sepeliant, 83. Pœnitentes publici ad clericatum non debent promoveri, 167. Pœnitentes ad sacerdotium non debent ordinari, 96. Pœnitenti etiam pessimo non est in morte neganda communicatio, 172. Pœnitentes litterarum inscii, membris mutili non promoveantur, 228. Pœnitentibus et reversis ignoscendum, 67. Pœnitentibus in infirmitate constitutis non denegetur viaticum, 183. Pœnitentium relabentium ad pristinas sordes pœna, 166.

Pœnitentia conjugalis qualiter sit danda, 90. Pœnitentia suscepta suæ professionis obliata sit danda redeunte a nemine recipiantur, 98. Pœnitentiæ signa exhibenti, ministranda sunt sacramenta, etiam in extremis, 88. Pœnitentia prævaricantium præter necessitatem qualis sit, 85. Pœnitentia conversi ab hæresi indagetur, 88. Pœnitentiam nullus differre debet, 8. Pœnitentiam quem reddit amisso honore dignum, 276. Pœnitentia dilata rejicienda non est, 220. Pœnitentiam accipientes, an promoveantur, 115. Pœnitentiam refuere debet, sicuti peccata refluent, 118. Pœnitentiam accipiens non debet eam prævaricari, 135. Pœnitentiam agens (si mortis impendit periculum) confestim reconciliandus est, 133. Pœnitentia nullo tempore deneganda est, 185. Pœnitentia debet esse humilis et lugubris, 95. Pœnitentiæ modus his qui lapsi sunt, 60. Pœnitentiam petenti quis mos sit observandus, 110. Pœnitentium cingulum militiæ deponentibus, demum ad vomitum revertentibus qualis sit injungenda, 85.
 Pontifex Romanus non potest alienare ea quæ sunt ecclesiæ Romanæ, 245. Pontifex Romanus in dubiis est adendus, 84. Pontifex Romanus in arduis est consulendus, 84. Pontificum auctoritas, et regalis potestas duo sunt quibus mundus regitur, 237.
 Pontificatum per ambitionem venantis consilia detegenti paritur, 246. Pontificatum urbis Romæ papa incolumis sectantium pœna, 247.
 Populo rectorem petenti qualiter sit consulendum, 8. Populus ad celebrationem missarum conveniens ante benedictionem non debet discedere, 98. Populus est docendus, non sequendus, 186.
 Populosæ civitates episcopos debent habere, 5.
 Postulatus in episcopum quo ordine sit admittendus, 64.
 Potestas nocendi est reseccanda malis, 53.
 Præcepta nova inducentium elegans confutatio, 63.
 Prædestinati non a Spiritu sancto sunt concepti sed ex ratione seminali, 121.
 Prædia et possessiones cur non habebant ecclesiæ primitivæ cultores, 56. Prædia divis usibus donati non debent invadi, 26.
 Prædicator negligens veritatem dicere maledictus, 39.
 Prægnans quando vult debet baptizari, 62, 279.
 Prælati ecclesiarum relicta, censetur ecclesiæ relicta, 95. Prælatos redarguens cui assimilatur, 8.
 Præscriptio xxx annorum actionem perimit, 234.
 Prævaricantium in fide pœna, 90. Prævaricatore non suscipit ecclesia, 154.
 Prædia deferenda non sunt ad sepulchra mortuorum, 144.
 Presbyter præsentis episcopo non debet signare infantes, 143. Presbyteris foraneis presentibus illis civitatibus non licet ministrare, ibid. Presbyterorum et diaconorum ordo honoris, 68. Presbyter conjugati dedignans sacrificium, anathema sit, 63. Presbyterorum ordinationes quando fieri debeant, 233. Presbyter in ea debet ecclesia manere quam sortitus est, 142. Presbyteri dejectio non est leviter facienda, 147. Presbyter ante xxx annos non ordinatur, 62, 142. Presbyteri penitus a mulierum vacare debent consortio, 124. Presbyteri in episcopos non debent esse loquaces, 184. Presbyteri convivio secundarum nuptiarum interesse non debent, 62. Presbyteri uxorem ducunt, vel adulterantur pœna, 62. Presbyteri et levitæ quando debeant ordinari, 114. Presbyter a nemine duci debet uxor, 283. Presbyteri, vel diaconi per parochias honestatis fidem faciant episcopo, 114. Presbyteri non conregionales, 62. Presbyter aut diaconus fornicatus, agat pœnitentiam, 142. Presbyter, vel diaconus vendens aliquid de ministeriis ecclesiæ, ab ordine movendus est, 142. Presbyteri qui immolarunt, 61. Presbyter nemo debet promoveri non examinatus, 60. Presbyter vel diaconus altare privatum non erigat, 66. Presbyter, vel diaconus propriam non debet ecclesiam deserere, 2, cap. 15, 66. Presbyteri, et reliqui clerici in cunctis agendis episcopi consulant oraculum, 2, cap. 49, 89. Presbyteri et alii clerici quomodo debent ordinari, 2, cap. 2, 81. Presbyteri fragilitate carnis lapsi pœna, 103. Presbyteris et diaconis ad lorum uxorum redire volentibus, quid faciendum, 95. Presbyteri debent per singulos annos christiana petere a suis propriis episcopis, 94. Presbyteri ante suum episcopum in tribunalibus non debent sedere, 68. Presbyteri et diacones locis quibus præfixi sunt debent inservire, 89, 82. Presbyteri, vel diaconi a sua ecclesia discedentes ab alia non debent suscipi, 85. Presbyterorum et diaconorum qualis debeat esse honoris discretio, 85. Presbyter proprium episcopum, etiam excommunicatus, non debet fastidire, 77. Presbyteri metas suæ dignitatis non debent excedere, 233. Presbyter inconsulto episcopo, non potest virgines consecrare, 79. Presbyter inconsulto episcopo nihil temere debet agredi, 77.

Preteritum pro baptismo non debet accipi, 100.
 Primates qui appellentur, 40.
 Primatus et metropolis quid discriminis habeant, 154.
 Princeps jurare debet in diadematis susceptione, se non futurum hæreticorum fautorem, 118. Princeps subditos hortari debet ad rectam fidem, 245. Principe vivente non est in incertum ferendus favor, 119. Principe vivente non est de quoquam alio consulendum, 117. Principi non est maledicendum, 117. Principis beneficium non est alicui auferendum, 117. Principis Christiani est coercere hæreticos furentes, 201. Principis boni est ecclesias tueri, 51. Principis acta contra Ecclesiam reseccanda sunt, 135. Principium malum vix bonum sortitur exitum, 216.
 Privata utilitas rebus ecclesiasticis non est præferenda, 145.
 Privignam suam nemo debet in uxorem accipere, 100.
 Privilegia ecclesiarum non sunt confundenda, 229.
 Privilegium meretur amittere qui præmissa sibi abutitur potestate, 231.
 Prodesse studendum est omnibus, 53.
 Professa vel vidua cum confessore domi non decantet antiphonas, 104.
 Prohibita sæpius tentare est contumeliosum, 182.
 Promoti contra ordinationes ecclesiasticas debent deponi, 60. Promotus contra canonem deponendus est, 8.
 Promovendus prius examinatur, 79. Promoveri non permittantur bigamus nec concubinaris, 2, cap. 17. Promoveri non debet qui non duxit virginem, 138.
 Psalmistæ et lectores uxores ducere possunt, 173.
 Psalmista sive cantor qualiter sit ordinandus, 82.
 Puellæ propositum virginitalis accipientes peccant, si conjugio se mancipent, 220. Puellæ non velatæ quæ se assuerunt in proposito virginali permanere, si nubant, 172. Puella Dei nullius alieni sanguinis debet uti consortio, 104. Puellæ catholicæ erroneæ sectæ viris non sunt copulandæ, 99. Puellæ Christianorum gentilibus non sunt sociandæ, ibid. Puellæ Deo se voventes, si ad nuptias convolent, qualiter ad pœnitentiam admittantur, 91. Puellæ gentilibus nubentes dies aliquot a communione suspensæ sint, 89.
 Pueri immaturo partu editi possunt mox baptizari, 102.
 Puerorum imberbium clericorum et puellarum per ignorantiam rebaptizatorum pœna, 231.
 Pugna gerenda est in hac vita, 11.
 Pulpita non debent omnibus patere ad psallendum, 143.

Q

Quadragesima tenenda est ante Paschæ solemnitatem, 98. Quadragesimæ tempore non semper baptizatur, 143. Quadragesimæ tempore carnis usus est illicitus, 124. Quadragesima tota jejunandum est, 68.

R

Rapientium sibi uxores pœna, 74.
 Raptores etiam ecclesiastica gaudent immunitate, 97.
 Raptorum virginum, viduarum, et qui sacras virgines uxores ducunt pœna, 245. Raptus fieri non debet per clericos in bona defuncti episcopi, 74.
 Rebaptizare non debet episcopus vel presbyter, 3, cap. 47. Rebaptizati ad clericatum non promoveantur, 84. Rebaptizati si prævaricentur, qualiter puniantur, 103. Rebaptizati non est communicandum, 103. Rebaptizatorum in Africa ordinatio, 231.
 Reccaredi laus, quam Judæorum munera contempserit, 275. Reccaredi regis verba ad clerum, 109.
 Reccesiunthi Gothorum regis fides, 121.
 Richardi regis ab hæresi Ariana conversi de fide professio, 106.
 Reconciliatio venientium ab hæresi Ariana, 267. Reconciliatio Romanæ et Constantinopolitanæ Ecclesiæ, 260. Reconciliatio periclitantis, absentis episcopi fieri debet auctoritate, 77.
 Reconciliatum se dicens qualiter est recipiendum, 232.
 Rector ecclesiæ ex bonis illius nihil distrahere potest, 97.
 Refugis et regni proditoribus an sit temperandus rigor, 122.
 Regale fastigium ambiens, qua sit pœna dignus, 117.
 Regalis potestas et pontificalis dignitas distinguuntur, 236.
 Reges eligendi forma, 125. Regis status tunc apprime floret ubi Deo pie servitur, 188.
 Religio angelorum non est a nobis tentanda, 25. Religionem propriam habere nolentes, ab episcopis sunt arcendi, 115.
 Religiosis feminis præficiendum ab episcopo probetur, 83.
 Religiosus homo aliorum inimicitias debet extinguere, 8.
 Reliquiæ missæ a Gregorio papa ad Reccaredum regem,

275. Reliquiæ in simulacris vel lucis non debent constitui, 84. Reliquiæ martyrum non sunt ab episcopis in collo gestandæ, 145.

Remediis novis opus est ubi causæ novæ superveniunt, 72.

Reprehensores nostros modeste placare debemus, 277. Rescriptio Marii papæ ad Athanasium et Ægyptios episcopos, 150.

Rescriptum Felicis papæ ad episcopos Ægypti, 158. Rescriptum Julii papæ contra Orientales episcopos, 153. Rescriptum Innocentii papæ ad concilium Milevitanum, 179. Rescriptum Liberii papæ ad episcopos Ægyptiorum, 156. Reus in sua provincia in jus vocandus est, 44.

Rogationes quando et qualiter sint celebrandæ, 98. Roma primam habet Ecclesiæ sedem, 17, 200. Romam ab idololatria liberavit Christi sanguinis effusio, 258.

Romanæ Ecclesiæ res pertinentes nullus presbyter potest alienare, 95. Romana Ecclesia cæterarum est fundamentum, 268. Romana Ecclesia Petri sacerdotum data est, 54. Romana Ecclesia est caput cæterarum ecclesiarum, 151.

Romani pontifices honorem sibi impensum declinare debent, 280.

S

Sabbatis est jejunandum, 170. Sabbatorum diebus cessare a labore sapit Judaismum, 68.

Sacella vel altaria per agros sine certitudine reliquiarum constituta evertantur, 84.

Sacerdos non debet solus celebrare, 133. Sacerdos ordinatus nullo subterfugio ordinem defraudare potest, 124. Sacerdos pœnitentiam sine personæ acceptione debet injungere, 83. Sacerdotalis honor qualiter sit conferendus, 216. Sacerdotalis ordo nullo prorsus munere haberi debet, 124. Sacerdote verba Dei prædicante, nemo sub anathematis pœna ecclesiam egrediatur, 82. Sacerdotes quoties sacrificant, toties eucharistiam debent suscipere, 115. Sacerdotes patroni pro impensis patrocinii nihil debent accipere. Sacerdotes iudicium sanguinis non debent exercere, 132. Sacerdotes non debent aliqui ordinari a jure prohibiti, sede Romana inconsulta, 233. Sacerdotes prohi basilicis exstructi sunt præficiendi, non dilapidatores, 127. Sacerdotes non debent titulos figere in suis prædiis, 230. Sacerdotes persequens, vel amovens temerarie reus est læsæ majestatis, 24. Sacerdotes turpia lucra sectari non debent, 60. Sacerdotes instrumentum debent habere, quando aliquibus mancipantur ecclesiis, 114. Sacerdotes sibi Dominus elegit ad sacrificandum, 36. Sacerdotes post lapsum pœnitentes ministrare possunt, 31. Sacerdotes omni carere debent avaritia, 4. Sacerdotes legati sunt ad Deum pro aliis, 32. Sacerdotes, et levitæ ab uxorem suorum debent abstinere complexibus, 168. Sacerdotes alios anteire debent doctrinæ, 9. Sacerdotes qui et quales possunt accusare, 5. Sacerdotes recipiens Deum recipit, 22. Sacerdotes sacris, non litibus vacare debent, 159. Sacerdotes et levitæ cum uxoris non debent misceri, 172. Sacerdotes unius civitatis in alia civitate non debent diu immorari, 65. Sacerdoti peccanti non est imponenda manus, 83. Sacerdotibus a die consecrationis omnis prohibitus est concubitus, 166. Sacerdotis dignitatem appetens quibus moribus debet exornari, 167. Sacerdotis cum propria sorore non est iuta familiaritas, 145. Sacerdotium non debet parari pretio, 73. Sacerdotium qui non possunt assequi, 90. Sacerdotum mensis divinæ Scripturæ lectio debet immiscere, 109. Sacerdotum vita debet esse irreprehensibilis, 114. Sacerdotum ordo bipertitus est, 17. Sacerdotum negligentia ab ecclesia disciplinam dispulit, 112. Sacerdotum oppressores membra sunt diaboli, 24. Sacerdotum proles patribus non succedit, 127. Sacerdotum Capitoli ad Constantinum pessimum consilium, 56. Sacerdotum paries, 3. Sacerdotum et diaconorum post consecrationem uxoris se immiscendum pœna, 172. Sacerdotum ad alias ecclesias temere migrantium pœna, 165. Sacerdotum levis non debet esse accusatio, 36.

Sacramenta divinorum secretorum quibus commissa sunt, 7. Sacramenta ab indigno ministro tradita nihil nocent accipienti, 245.

Sacrarium ingredi non liceat laicis, 139. Sacrificandi causa non est ascendendum ad idola Capitoli, 100. Sacrificans per violentiam non est a communione arcendus, 61. Sacrificantes deportationis metu, 61. Sacrificantes dæmonibus post lavacrum baptismi qua pœnitentia plectendi sunt, 91. Sacrificantium per vim pœna, 90.

Sacrilegos a sua tuitione repellit Ecclesia, 40. Sæculares de tonso capite pœnitentiam accipientes non debent ad laicorum vitam reverti, 115. Sæculares diebus Dominicis missam integram debent audire, 96.

Salus prima est rectæ fidei regulas custodire, 54.

Sanctimonialia ante XL annum non velentur, 95. Sanctimonialia penuria necessarium si delinquant, ad episcopi pertinet reatum, 88. Sanctimonialis virgo qualiter debeat consecrari, 82.

Sanctorum opera et merita ad Dei gratiam referenda sunt, 184. Sancti qui non sunt, quæ sancta sunt tractare non debent, 178. Sancti duobus modis a licitis abstinerent solent, 277.

Saxones ab idolorum cultu monentur averti, 186.

Scandalorum duo sunt genera, 277. Scandalum inter cujuscunque sectæ homines vitari debet, 55.

Scenicis apostatis conversis, vel reversis, non denegatur reconciliatio, 79.

Scientia boni emendationis ministrat incitabulum, 11.

Scripturæ canonicæ quæ sunt, 173. Scripturæ sacramenta sine fide et humilitate non possunt intelligi, 201.

Scripturæ apocryphæ sub nomine sanctorum sunt omnino reprobandæ, 222. Scripturas sacras tradentes, vel sacra vasa qualiter puniantur, 89. Scripturis sensum nolentes accommodare diaboli revinci possunt testimonio, 49.

Scurilis clericus ab officio deponendus, 97.

Secantes sibi genitalia ad clerum non promoveantur, 89.

Secundas nuptias ineuntium æqualis pœna, 67.

Secretarium mulier non debet ingredi, 143.

Sedes Petri Antiochiæ primum fuit, deinde Romam translata, 50.

Seditionarii, nec usurarii unquam sunt ordinandi, 83, 97.

Sententia non suo iudice lata, non ligat, 42. Sententia iudicis a quo per iudicem superiorem resoluta, non debet innocere, 79. Sententia uniformis omnium episcoporum provincie debet rata manere, 66. Sententia lata contra Joannem episcopum Lampeonis rescinditur, 283. Sententiæ summi pontificis ad quem fuerit appellatum, standum est, 187. Sententia non est ferenda præcipitanter, 19.

Sepulcra demoliens excommunicatur, 115.

Sermo Dei verum Adam suscepit, 161.

Servi Dei non sunt temere iudicandi, 155. Servi fugitivi familias deserentes puniantur, 96. Servi invitis dominis non sunt ordinandi, 233. Servi ecclesiæ volentes esse monachi qualiter sint probandi, 281. Servi olim fuerunt apud Francos, 290. Servi fiscales si ecclesiæ extruxerint, 110. Servi ecclesiæ si advocentur in clerum debent ab episcopis manumitti, 119. Servum occidere sine auctoritate publica non licet, 97. Servus mali non potest esse portio boni, 10. Servus, si, nesciente domino, fuerit promotus ab episcopo sciente, 98. Servus non est docendus dominum contemnere religionis prætextu, 63, 143. Servus an gaudet ecclesiæ immunitate, 97.

Servitus matrimonium non dirimit.

Servuli tributo obligatus quomodo possit ordinari, 142.

Sextæ synodi Romanæ conclusio, 256.

Signis non subjacent corporis humani partes, 221.

Silverii papæ rescriptum ad Amatorem episcopum, 266.

Silvester papa Constantino penitentiam tempus indicit, 57. Silvestri papæ decreta et quædam ex his excerpta, 150.

Simoniacæ ordinationis pœna, 2.

Simplicii papæ decreta, 230.

Siricii papæ exhortatio ad Cimerium episcopum, 167.

Sixti martyris corpus mittitur in Angliam, 279. Sixti papæ epistola ad orientales episcopos, 186.

Sodomitarum et incestuosorum pœna, 61.

Solvere illius est qui ligavit, 100.

Sophistæ callidissimi confutatio per simplicissimum sacerdotem, 59.

Sorores duas, vel fratris filiam conjuges accipientis inhabilitas, 2, cap. 19. Sorori sponsæ suæ vitium inferens qualiter puniatur, 62.

Sortes a clericis non sunt observandæ, 98.

Spectacula, conventu ecclesiæ prætermisso, visens excommunicatur, 83. Spectaculis sæcularibus Christiani non intendant, 79. Spectaculis non debent clerici interesse, 143.

Spei anchora firmari debemus, 12. Spes in adversis non deserenda, 219. Spes futurorum præsentem laborem ferre monet, 10.

Spiritu immundo vexati, 100.

Spiritualia non sunt pretio comparanda, 234.

Spiritus Christum clarificavit, quamvis Spiritus non sit Christo superior, 70.

Sponsaliorum fidem fragrantium pœna, 100.

Spoliatus imprimis est restituendus, 40. Spoliatus rebus suis non est excommunicandus, 154.

Sponsus et sponsa nocte benedictionis pro reverentia virginitatem debent illibatam servare, 82.

Stare volentes apostolicis debent obedire præceptis, 84. Stantes orare debemus, 85. Statuta quædam concilii Chalcedonensis, 72.

Stuprum viduis, vel monialibus inferentium pœna, 103.

Subdiaconus si secundam duxerit uxorem, 143. Subdiaconis uxorem ducere non licet, 125. Subdiacones a diaconibus habitu distinguuntur, 139. Subdiaconi septem instituuntur, qui martyrum gesta conscribant, 34. Subdiaconus si mortua uxore aliam ducat, 104. Subdiaconus sacrarium non debet ingredi, 68. Subdiaconus qualiter ordinetur, 82.

Subsistentiis vel personis duabus non sunt attribuendæ voces quæ de Christo dicuntur, 70.

Superstitiosus ab ecclesiæ liminibus arcendus est, 83.

Supplicationes hora 9, et ad vesp. debent celebrari, 69.

Suspensus a communione non debet in alia civitate recipi 2, c. 13.

Symbolum Nicæni concilii, 60, 72, 108, 151. Symbolum Nicæni assertio per episcopos Ægypti, 156. Symbolum concilii, 69. Symbolum concilii Constantinopolitani, 69, 72. Symbolum fidei ante Pascha publice prædicandum est in ecclesia, 95.

Symmachi papæ decreta, 245. Symmachi accusationis declaratio, 248. Symmachi papæ papæ verba ad clerum, 246. Symmachi verba ad clerum, 247. Symmachi papæ de rebus ecclesiæ conservandis ordinatio. Symmachi papæ accusatores confutantur, 250.

Synodus Ephesina, *ibid.* Synodus Chalcedonensis anteriores confirmat synodos, 73. Synodus quo tempore ab Hispanis celebretur, 112. Synodus Romana habita a Julio papa, 151. Synodus nulla rata legitur, quæ auctoritate apostolica non fulta fuerit, 262. Synodus aliquem damnans hæreticum ejus damnat et sequaces, 238. Synodus congregata in Francia sub Pipino et Carlomanno, 95. Synodus Romana habita a Gregorio papa, 280. Synodi celebratio in urbe Roma sub Theodorico rege, 248. Synodus prima Romana sub Symmacho papa, 246. Synodi primæ sub Symmacho papa conclusio, *ibidem.* Synodus tertia Romana sub Symmacho papa, 247. Synodus quarta Romana sub Symmacho papa, 248. Synodus quinta Romana sub Symmacho papa, 254. Synodus sexta Romana sub Symmacho papa, 255.

T

Terminos antiquos transgredientur qui patrum statuta negligunt, 20.

Terras et prædiola ecclesiæ inutilia alienare potest episcopus, 96. Terris in fundo ecclesiæ per clericum excultis, ac melioratis toto tempore vitæ utatur clericus, 106.

Terrenorum non debet esse ordinatio, cum cælestis sit sacerdotium, 168.

Testamenti Veteris ordo, quæ sancta suscipit ecclesia, 243. Testamenti Veteris aliquid poetice compositum non debet in ecclesia legi, 139.

Testes de domo inimici prodientes non sunt recipiendi, 154. Testis vel accusator esse non potest religionis suæ prævaricator, 158.

Testificandi fides potest recuperari, 136.

Testimonium ferre qui sint inhabiles, 159.

Theatrici debent a communione repelli, 88. Theatrorum abominatio, 90.

Theodoricus rex Italix Arianus, 262.

Thermæ sive lavacra virorum et feminarum debent esse distincta, 68.

Titulos privatos sacerdotes non debent infligere suis prædiis, 280.

Toletanus pontifex præsentatos sibi a rege potest episcopos instituere, 136.

Trinitatis sanctæ mysterio imbuendi sunt ignorantes, 77.

Trinitatis personarum distinctæ sunt proprietates, 258.

Trinitas et unitas in Deo sunt, 270.

Transfugarum et regis proditorum pœna, 120.

Translatio fieri non debet propria libidine, 229. Translatio episcopi fieri non debet de minori ad majorem civitatem propria ambitione, 142.

Transmarini homines qualiter ad clericatus honorem debent recipi, 169.

U

Unctio sacri olei quibus, et a quibus, debet tradi, 171.

Usura omni Christiano est illicita, 213.

Uxorum fidei conjugalibus violatricum auctoritas citra necem penes maritum consistit, 104. Uxore non valente reddere debitum viro licet aliam accipere, 287. Uxor a viro non est dimittenda, 136. Uxore vivente non potest alia duci, 174. Uxor ab episcopo, vel presbytero non est repellenda, 2, 4, 6.

Uxores ducere qui clerici possunt, c. 27. Uxor differt

a concubina, 220. Uxor e propria progenita cognatione non est accipienda, 283. Uxoris suæ sororem ducens in uxorem qua pœna debeat plecti, 100. Uxor marito qualiter copulanda est, 18. Uxorem laicus dimittens communiōne privandus, 3, c. 48, p. 2. Uxorem fratris ducere non licet in uxorem, 283.

V

Vagabundi simulantes se sacerdotes vel monachos districte sunt explorandi, 168.

Vasa sacra qualiter debeant disponi, 7. Vasa sacra lectores tractare non debent, 139. Vasa sacra non debent humanis usibus servire, 23, 145.

Velandæ non sunt virgines Deo dicatæ nisi quadrageimaræ, 102.

Venditor et emptor rerum ad Ecclesiam Romanam pertinentium pari feriuntur anathemate, 247.

Veneris sanctæ non est solvendum jejunium, 113.

Verbi incarnandi multæ figuræ præcinnere mysterium, 191. Verbi Dei auditus nemini denegetur, 83. Verbi ad carnem unio, 258. Verbi deitas par est et Patri consubstantialis, 192. Verbi abbreviati intelligentia, 16. Verbum Dei Patris non est Deus, aut Dominus Christi, 70. Verbum Dei passum est, et crucifixum carne, 71. Verbum Patris supra Christum nihil habet, sed verus est Deus et homo, 71.

Veritas solatia divina nunquam deesse permittit, 325. Veritas est via ad vitam ingredi volentium, 9. Veritas sapius agitata magis illucescit, 172. Veritas et error lux et tenebræ dicuntur, 11. Veritatem non ignorare, et veritatis communicare inimicis grandis est iniquitas, 242. Vestimenta debent præstari ad pompam sæcularem, 100. Vestimenta ecclesiastica qualia esse debent.

Vestis concludit alicujus professionem, 128. Vestis viduitatis a profertente non est deserenda, 93. Vestium varietati non est tribuenda religio, 63.

Vigiliis dierum solemniū diversæ lectiones non debent legi in ecclesiis, 139.

Viduæ quæ castitatem voverunt (si fidem violent) extra communionem sunt fidelium, 83. Viduæ quæ ecclesiæ stipendiis aluntur suis precibus ecclesiam debent adjuvare, 83. Viduæ adolescentes debiles a sua ecclesia aluntur, 83. Viduæ episcopi vel clerici ad secundas nuptias convolanti nullus communicet, 105. Viduæ mœchantis et postea nubentis pœna, 101. Viduæ religionis propositum

diu observantes, quæ in monasteriis diu vixerunt, non debent ad nuptias convolare, 245. Viduæ episcopi vel presbyteri ad nuptias convolantis detestatio, 143. Viduæ vel sancti moniales quibus creditæ sunt mulieres baptizandæ, 82. Viduæ maritus admitti non debet ad clerum, 168. Viduam vel secundam ducens uxorem non debet in clerum admitti, 171. Viduam ducens inhabilitas, 2, c. 18. Viduam clericus non debet uxorem accipere, 168, 171. Viduam accipiens non ordinetur, 142. Viduam furans in uxorem anathema est, 283. Viduarum mariti diaconi non possunt esse, 147. Viduarum mariti ad clerum non sunt promovendi, 176. Viduis non est injiciendus laqueus, ne nubant, 234. Viduis et virginibus optio sit, aut nubere aut castitati inservire, 110. Viduæ castimoniam deditæ cum personis extraneis non habeant congressum, 76.

Viduitatem perpetuam eligens, qualiter debeat profiteri, 128.

Vindictæ cupidus apud Deum ne speret veniam, 36.

Violentiam passo, sunt imprimis omnia restituenda, 53. Violentia in clericos vel pauperes reprimenda est, 105.

Virginem rapiens, nisi desponsaverit excommunicatur, 283. Virgines sacræ parentibus orbatæ in ministerio virginum debent commendari, 79. Virgines sacræ quando sint velandæ, 233. Virgines non velentur nisi quadrageimaræ, 102. Virginibus sacræ se immiscentium pœna, 234. Virginitatem eligens conjugatos non debet vituperare, 65.

Virginitas sic laudanda quod non damnatur matrimonium, 63.

Virginum Deo dicatarum quæ fidem violarunt pœna, 99.

Virginum quæ violatores in maritos accipiunt pœna, 99. Virgo Deo dicata matrimonium contrahere non potest, 73.

Virilia sibi voluntarie amputantis pœna, 2. Virilia sibi secantes non sunt ordinandi, 234.

Virtutis magnæ opus est superare carnis gloriam, 174. Virtutum processionis reprobatio, 221.

Z

Zachariæ papæ epistola ad diversos, 290.

Zozimi papæ epistola ad episcopum Salonitanum de ordinandis monachis, vel laicis, 182. Zozimi papæ monitorium ad clerum Ravennem, ibidem.

ORDO RERUM

QUÆ IN HOC TOMO CONTINENTUR.

ISIDORUS MERCATOR.

COLLECTIO DECRETALIU.	2
Jacobi Merliini doctoris epistola nuncupatoria.	3
Origo conciliorum generalium.	3
Quo tempore concilia celebrari cœperunt et de quatuor conciliis.	3
Item de synodis principalibus, quibus in locis, quibus pro causis, quibus temporibus, quibus auctoribus celebratæ sint.	3
Item adnotatio synodorum quarum gesta in hoc codice continentur.	
Incipit epistola Aurelii Carthaginensis episcopi ad Damasum papam.	5
Rescriptum Damasi ad Aurelium.	6
Præfatio Isidori in sequens opus.	7
Incipiunt CANONES, id est REGULÆ ECCLESIASTICÆ a SS. Patribus constitutæ, et ab Isidoro in unius codicis corpus collectæ.	11
Ordo de celebrando concilio.	11
DECRETA CLEMENTIS PAPÆ.	15
Incipiunt Canones apostolorum per Clementem papam prolati.	15
Incipit epistola prima Clementis ad Jacobum fratrem Domini.	20
Epistola II. — De sacratis vestibus et vasis.	37
Epistola III. — De officio sacerdotii et clericorum.	44
Epistola IV. — Scripta discipulis suis, qui malorum hominum persuasionibus aliquatenus deviarant, et genibus inter quas habitabant.	53
Epistola V. — De communi vita reliquis suis discipulis scripta Hierosolymisque directa.	58

DECRETA ANACLETI PAPÆ.

60

De oppressione episcoporum, et de ordinatione archiepiscoporum, et de primatibus et de patriarchis eorumque ministris.

Epistola de ordinatione archiepiscoporum et reliquorum episcoporum atque sacerdotum. De fide cæterisque causis.

De episcopis et primatibus et patriarchis eorumque ministris.

Epistola altera de patriarchis et primatibus ac reliquis episcopis; et quod Ecclesia Romana cardo, et caput omnium ecclesiarum sit.

De ordine episcoporum vel primatum.

De subjectis qui amici sunt inimicis episcoporum suorum.

DECRETA EVARISTI PAPÆ.

81

De ordinatione diaconorum et legitimo conjugio, atque de fide, et non injuriandi episcopis aut lacerandis.

Epistola Evaristi. — Quod Christus sit caput et sponsus Ecclesiæ, et qualiter sacerdotes suas ecclesias et ecclesiæ eorum eos debeant diligere.

DECRETA ALEXANDRI PRIMI PAPÆ.

89

De sacerdotibus non vexandis nec scriptis ab eis per metum aut aliquam fraudem exigendis; et de passione Domini in consecratione corporis ejus miscenda et de aqua cum sale populis benedicenda; et de fide sanctæ Trinitatis.

Epistola prima. De causis vel gravationibus sacerdotum.

Epistola secunda. Ut vitentur detractones et injustæ pulsationes.

99

DECRETA SIXTI PAPÆ PRIMI.	99	Concilium Arelatense secundum.	378
DECRETA TELESPHORI PAPÆ.	103	Concilium Arelatense tertium.	382
De jejunio septem hebdomadarum ante Pascha et de missarum celebratione in nocte sancta Natalis Domini, et quo tempore aliis diebus missæ celebrentur, et de episcoporum defensione.	103	Concilium Taurinate.	385
DECRETA IGINII PAPÆ.	108	Concilium Regiense.	388
De fide et reliquis causis.	108	Concilium Aursicense.	392
Epistola Iginii papæ ad Athenienses.	109	Concilium Valense.	396
DECRETA PII PAPÆ.	111	Concilium Agathense.	399
Ut die Domino Pascha celebretur.	111	Concilium Aurelianense.	410
DECRETA ANITII PAPÆ.	113	CONCILIA HISPANIÆ.	412
De ordinatione archiepiscoporum et reliquorum episcoporum et de appellationibus minorum ad majorum sedes vel ad Romanam Ecclesiam.	115	Concilium Elibertinum.	414
DECRETA SOTERIS PAPÆ.	117	Concilium Tarraconense.	422
De fide epistola ejusdem.	119	Concilium Gerundense.	424
DECRETA ELEUTHERII PAPÆ.	119	Concilium Cæsaraugustanum.	426
DECRETA VICTORIS PAPÆ.	121	Concilium Ilerdense.	428
De Pascha et causis reliquis.	121	Concilium Valentinum.	430
Epistola ad Afros.	123	Concilium primum Toletanum.	434
DECRETA ZEPHERINI PAPÆ.	125	Concilium Toletanum secundum.	440
Epistola ejusdem.	127	Concilium Toletanum tertium.	442
DECRETA CALIXTI PAPÆ.	129	Decreta ejusdem concilii,	453
De jejunio Quatuor Temporum et reliquis causis.	129	Concilium Toletanum quartum.	461
Epistola ad omnes Galliæ episcopos. De conspirationibus et reliquis causis illicitis ne fiant.	131	Concilium Toletanum quintum.	464
DECRETA URBANI PAPÆ.	137	Concilium Toletanum sextum.	466
De communi vita et oblatione fidelium.	137	Concilium septimum Toletanum.	498
DECRETA PONTIANI PAPÆ.	142	Concilium Toletanum octavum.	500
Epistola ejusdem. De fraterna dilectione et vitandis malis.	143	Concilium nonum Toletanum.	522
DECRETA ANTERII PAPÆ.	145	Concilium Toletanum decimum.	526
DECRETA SABIANI PAPÆ.	152	Concilium Toletanum undecimum.	531
Epistola ad omnes episcopos.	153	Concilium Toletanum duodecimum.	548
Epistola altera.	159	Concilium Toletanum decimum tertium.	562
DECRETA CORNELII PAPÆ.	163	Concilium Braccarense primum.	566
De translatione corporum apostolorum, et quibusdam hæreticis.	163	Concilium Braccarense secundum.	572
Epistola ejusdem. Ne sacerdotes Domini jurare præsumant vel compellantur.	165	Incipit præfatio sancti Martini Braccarensis episcopi in libro Capitulorum ex Græcorum synodis collectorum.	576
DECRETA LUCII PAPÆ.	167	Concilium Braccarense tertium.	588
DECRETA STEPHANI PAPÆ.	173	Concilium Spalense primum.	594
DECRETA SIXTI PAPÆ SECUNDI.	181	Concilium Spalense secundum.	596
Epistola ejusdem.	183	DECRETA SYLVESTRII PAPÆ.	610
DECRETA DIONYSII PAPÆ.	188	DECRETA JULII PAPÆ.	616
Epistola ejusdem.	188	DECRETA LIBERII PAPÆ.	628
DECRETA FELICIS PAPÆ.	190	DECRETA FELICIS PAPÆ.	640
Epistola ejusdem.	194	DECRETA LIBERII PAPÆ.	654
DECRETA EUTICIANI PAPÆ.	200	Ut nullus pro persecutionibus dum durare potest suam relinquat ecclesiam.	654
Epistola ejusdem universis episcopis per Siciliam constitutis directa.	204	DECRETA DAMASII PAPÆ.	656
DECRETA GAII PAPÆ.	208	DECRETA SIRICII PAPÆ.	677
DECRETA MARCELLINI PAPÆ.	213	DECRETA ANASTASII PAPÆ.	692
Epistola ejusdem.	216	DECRETA INNOCENTII PAPÆ.	694
DECRETA MARCELLI PAPÆ.	217	DECRETA ZOZIMI PAPÆ.	742
Epistola ejusdem ad Maxentium tyrannum.	221	DECRETA BONIFACII PAPÆ.	745
DECRETA EUSEBII PAPÆ.	225	DECRETA CŒLESTINI PAPÆ.	748
Epistola ejusdem ad Ægyptios.	228	DECRETA SIXTI PAPÆ.	758
Epistola ejusdem episcopis Thuscæ et Campaniæ.	233	EPISTOLÆ LEONIS PAPÆ.	762
DECRETA MELCHĪADIS PAPÆ.	238	Epistola I, ad Eutichen Constantinopolitanum abbatem adversus Nestorianam hæresim, 763. — II. Ad Theodosium Augustum, 763. — III. Ad Flavianum Constantinopolitanum episcopum, 765. — IV. Rescriptum Flaviani ad Leonem papam, 766. — V. Rescriptum Leonis papæ ad Flavianum Constantinopolitanum episcopum contra Futichetis hæresim, 767. — VI. Item ejusdem epistolæ ad Julianum episcopum Coensem, 773. — VII. Ad Theodosium Augustum, 776. — VIII. Ad Pulcheriam Augustam, 776. — IX. Ad Dioscorum Alexandrinum episcopum, 779. — X. Ad Ephesinam synodum secundam in qua provocat episcopos Eutychetis blasphemias condemnare, 780. — XI. Ad Constantinopolitanos, 781. — XII. Ad Theodosium Augustum, 785. — XIII. Ad Pulcheriam Augustam, 786. — XIV. Ad eandem, 788. — XV. Ad Martianum et Faustum presbyteros, 788. — XVI. Ad Theodosium Augustum, 787. — XVII. Ad Pulcheriam Augustam, 790. — XVIII. Pulcheriæ Augustæ per Theodiscum magistrarium, 791. — XIX. Ad Faustum, Martimum, etc., 793. — XX. Ad Martianum Augustum, 793. — XXI. Ad eundem, 794. — XXII. Ad eundem, 795. — XXIII. Ad eundem, 796. — XXIV. Ad Anatolium episcopum, 797. — XXV. Ad Natholium episcopum Constantinopolitanum, 798. — XXVI. Ad eundem, 800. — XXVII. Ad synodum Chalcedouensem, 801. — XXVIII. Ad Anatolium, 802. — XXIX. Ad Martianum Augustum, 804. — XXX. Ad Pulcheriam Augustam, 806. — XXXI. Ad Martianum Augustum, 808. — XXXII. Ad eundem, 810. — XXXIII. Ad eundem, 811. — XXXIV. Ad Julianum episcopum Coensem, 812. — XXXV. Ad Martianum Augustum, 814. — XXXVI. Ad Pulcheriam Augustam, 815. — XXXVII. Ad eandem, 816. — XXXVIII. Ad Julianum episcopum Coensem, 817. — XXXIX. Ad Endochiam Augustam, 818. — XL. Epistola Leoni papæ, 819. — XLI. Ad Palæstinos, 819. — XLII. Ad Theodorium episcopum, 824. — XLIII. Ad Julianum episcopum, 828. — XLIV. Ad Aua-	

totum episcopum per patricium Diaconum missa. — XLV. Ad eundem, 830. — XLVI. Ad Juvenalem Hierosolymitanum et cæteros episcopos qui in sancta synodo Chalcedonensi congregati fuerunt, 831. — XLVII. Ad Juvenalem Hierosolymitanum episcopum, 832. — XLVIII. Epistola Savennii aliorumque episcoporum Galliarum ad Leonem papam, fidei ejus quam ad Orientem direxit laudes dicentium, 834. — XLIX. Epistola Leonis ad omnes episcopos Galliarum de damnatione hæreticorum, 836. — L. Ad Martianum Augustam de Pascha, 838. — LI. Ad Eudochiam Augustam de Pascha. — LII. Ad Leonem Augustum, 840. — LIII. Ad eundem, 842. — LIV. Epistola decretalis Leonis papæ ad Anastasium episcopum Thessalonicensem, 856. — LV. Ad Septimum episcopum Altiuum, 860. — LVI. Item ejusdem ad eundem, 861. — LVII. Ad universos episcopos per Campaniam, 864. — LVIII. Ad episcopos per Campaniam, etc., constitutos, 865. — LIX. Ad Nicetam episcopum Aquileiensem, 866. — LX. Ad Julianum episcopum Aquileiensem, 868. — LXI. Ad Dorum Beneventanum episcopum, 869. — LXII. Ad universos episcopos per Siciliam constitutos, 870. — LXIII. Ad episcopos per Italiæ provincias constitutos, 874. — LXIV. Ad Neonium episcopum Ravennatem, 875. — LXV. Ad episcopos Africæ, 877. — LXVI. Leo papa de privilegiis episcoporum sive presbyterorum ad universos Germaniæ atque Galliæ ecclesiarum episcopos, 880. — LXVII. Ad episcopos per Viennensem provinciam constitutos, 882. — LXVIII. Ad Ravennium Arelatensem episcopum, 887. — LXIX. Ad Theodorum Foro-Juliensem episcopum, 889. — LXX. Ad Rusticum Narbonensem episcopum, 888. — LXXI. Incipiunt ad inquisitionem ejusdem episcopi subjecta responsa. Quod non habeantur episcopi quos nec clerus elegit, nec populus exquisivit, nec provinciales episcopi consecrarunt, 890. — LXXII. Ad Rusticum, Ravennium, Venerium et cæteros episc. Galliarum, 904. — LXXIII. Ad Julianum episcopum, 904. — LXXIV. Item ad Flavianum Constantinopolitanum, 905. — LXXV. Item ejusdem ad Theodosium Augustum, 905. — LXXVI. Eiusdem ad Flavianum episc., 906. — LXXVII. Iterum ad eundem Constantinopolitanum episcopum, 906. — LXXVIII. Ad clerum et plebem, 906. — LXXIX. Item Leo papa ad Anastasium episc. Thessalonicensem, 907. — LXXX. Item ejusdem ad Theodosium Augustum, 908. — LXXXI. Eiusdem ad Flavianum Constantinopolitanum episcopum, 908. — LXXXII. Cujus superior ad Julianum episc., 909. — LXXXIII. Ad Faustum et cæteros archimandritas Constantinopolitanos, 909. — LXXXIV. Item Leonis ad Martinum presbyterum, 910. — LXXXV. Eiusdem ad Martianum Augustum, 910. — LXXXVI. Cujus supra ad Julianum episcopum, 914. — LXXXVII. Leo ad Pulcheriam Augustam, 912. — LXXXVIII. Item ejusdem ad Anatolium episcopum, 912. — LXXXIX. Cujus supra ad Martianum Augustum, 913. — XC. Cujus supra ad Pulcheriam Augustam, 913. — XCI. Ad maximum Antiochenum, 914. — XCII. Cujus supra ad Leonem Augustum, 916. — XCIII. Eiusdem ad Leonem Augustum, 917. —

XCIV. Item ejusdem et ad eundem, 917. — XCV. Ad Pulcheriam Augustam, 920. — XCVI. Ad universos episcopos per Galliam et Hispaniam constitutos, 921. — XCVII. Ad Samarthionem Carathonem, etc., 922.

DECRETA HILARII PAPÆ.	922
DECRETA SIMPLICII PAPÆ.	929
DECRETA FELICIS PAPÆ.	933
EPISTOLÆ GELASII PAPÆ.	937
DECRETA ANASTASII PAPÆ.	987
DECRETA SYMMACHI PAPÆ.	991
DECRETA JOANNIS PAPÆ.	1053
DECRETA FELICIS PAPÆ.	1057
DECRETA BONIFACII PAPÆ.	1066
DECRETA JOANNIS PAPÆ.	1068
DECRETA AGAPITI PAPÆ.	1070
Epistola ad Antenum Constantinopolitanum episcopum de duabus naturis in uno Christo.	1070
DECRETA SYLVERII PAPÆ.	1071
DECRETA VIGILII PAPÆ.	1073
DECRETA PELAGII PAPÆ.	1077
DECRETA JOANNIS PAPÆ.	1082
DECRETA BENEDICTI PAPÆ.	1086
DECRETA SECUNDI PELAGII PAPÆ.	1089
DECRETA GREGORII PAPÆ.	1103
DECRETA GREGORII MINORIS.	1139
EPISTOLÆ VITALIANI PAPÆ.	1141
DECRETA GREGORII PAPÆ.	1147

VALERIUS PROBUS.

Notitia historica.	1177
Valerii probi opusculum de notis antiquis.	1179

ÆVI CAROLINI CARMINA.

I. — Versus in laudem Lotharii imperatoris positi in fronte textus Evangeliorum quem ipse obtulit monasterio sancti Martini Metensis.	1195
II. — Versus in fronte bibliorum positi et aureis litteris exarati in vetustissimo codice manuscripto monasterii sancti Dionysii, qui nunc exstat in bibliotheca Regia.	1197
III. — Versus in fronte bibliorum aureis characteribus exarati in vetustissimo codice manuscripto bibliothecæ Colbertinæ qui fuit sancti Stephani Metensis.	1199
IV. — De morte Hugonis Caroli magni ex regina concubina filii.	1205
V. — Epitaphium Clodarii pueri regis.	1207
VI. — Incerti poetæ versus de ordine comprovinciarum pontificum.	1208
VII. — Rhythmicæ versus de eversione monasterii Glonnensis.	1212
VIII. — Versus de Bello quod fuit actum Fontaneto.	1215
IX. — Rhythmus Teutonicus, Ludovico Balbi filio, acclamatus cum Nortmannos anno 883 vicisset, cum versione Latina Joannis Schilleri.	1216
X. — Versus Asclepiadei, quibus finitur codex Gothicus Vigilanus, seu Abeldensis dictus.	1221
Index alphabeticus fidelissimus in Isidorum Mercatorum.	1223

FINIS TOMI CENTESIMI TRICESIMI.

3565 009

3 2044 054 759 915

THIS VOLUME
DOES NOT CIRCULATE
OUTSIDE THE LIBRARY